NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
14 S
4

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
55
7 I
3
ROMA

FRIDERICI
HOFFMANNI

CONSILIARII REGIS BORUSSIÆ INTIMI,
ET ARCHIATRI,
PROFESSORIS MEDICINÆ PRIMARII IN ACADEMIA HALENSI,

OPERA OMNIA
PHYSICO-MEDICA

Denuò reviſa, correcta & aucta,

IN SEX TOMOS DISTRIBUTA;

QUIBUS CONTINENTUR

DOCTRINÆ SOLIDIS PRINCIPIIS PHYSICO-MECHANICIS,
& anatomicis, atque etiam obſervationibus clinico-practicis ſuperſtructæ;

METHODO FACILI AC DEMONSTRATIVA DEDUCTÆ,
& per experientiam LVII. annorum ſtabilitæ.

CUM VITA AUCTORIS,

Et ejus PRÆFATIONE de differente medicinæ & medicorum ſtatu atque conditione,
& criteriis boni ac periti medici.

TOMUS QUARTUS.

GENEVÆ,
Apud FRATRES DE TOURNES.
M. DCCXLVIII.

Digitized by Google

CONSPECTUS
TOMI QUARTI.

Conſultationum & Reſponſorum Medicorum Centuriæ tres.

I. *De Morbis Capitis & Pectoris.*

II. & III. *De Morbis abdominis & artuum externorum.*

Obſervationes Phyſico-Chymicæ ſelectiores.

Diſſertationum Phyſico-Chymicarum Trias, quarum

I. *De generatione ſalium.*

II. *De analyſi chymico-medica reguli Antimonii Medicinalis.*

III. *De Mercurio & medicamentis mercurialibus ſelectis.*

PRÆFATIO

De egregio conſultationum & obſervationum medicinalium uſu.

EN benevole Lector! prodeunt conſilia ac reſponſa quædam medicinalia, eorumque prior, binis ſectionibus morbos capitis atque pectoris complectens centuria. Quanta ex hiſce laboribus in totam medicinam redundent emolumenta; quam ſolida ac rationalis exinde reſultet theoria, quamque; felix, & ad ſpecialiſſimos caſus probe accommodanda praxis; cuilibet in arte paululum verſato erit manifeſtum. Neque tamen videtur alienum, præfaminis loco inſignem, quam obſervationes ac conſultationes medicæ ſpondent utilitatem, paucis perluſtrare; harumque ſtudium vehementer commendare. Eo namque redactum eſt poſt deplorandum lapſum mortalium genus, ut ipſi non ſolum certiſſima machinæ animalis deſtructio, ac dura moriendi neceſſitas immineat; verum etiam durantem adhuc miſeram vitam varii morbi, dolores, ærumnæ atque calamitates premant, crucient, infeſtent. Et ſi dicendum, quod res eſt, plurimi ſane hominum ipſi fortunæ ſuæ fabri exiſtunt, multaſque ægritudines haud ſecus, ac ipſam ſæpenumero præmaturam mortem ſibimet ipſis inſipidi contrahunt. Etenim homo, brutæ adhuc animalitatis jugo ſuccumbens, ignorat omnino ea, quæ ſibi vel proſint, vel noceant, nec novit ſubſidia, quæ ad conſervandam vitam ac ſanitatem, tanquam omnis, qua in hac rerum vanitate potiri licet, felicitatis verum fundamentum, almus ordinavit creator. Neque etiam plerique de iis addiſcendis ſunt ſolliciti; ſed ipſorum duntaxat curæ ſe totos tradunt atque confidunt, qui illi ſcientiæ ſe penitus, & ut vocant, ex profeſſo conſecrarunt, & vocantur vulgo Medici atque Phyſici. Enim vero acerbe omnino dolendum eſt, & horum pleroſque haud tanta ſolertia ac meditatione illis incumbere ac incubuiſſe ſemper artibus, quanta quidem opus eſſet. Licet enim per quam plurima ſecula quam plurimi etiam medicæ arti operam navaverint: nihilo tamen ſecius tot adhuc reſtant opiniones, totque in theoreticis veritatibus pariter, ac medendi rationibus diſſenſus, ut non ſolum magna adhuc artem ſalutarem actu premat incertitudo, verum etiam multi doctiſſimi viri de adipiſcenda certitudine omnino dubitaverint. Hujus rei cauſſam in ipſis Medicis hærere arbitror, quippe quorum plurimi iſtum haud callent ordinem, quo incedere debemus, ſi errores evitare, ac ad auream pertingere veritatem velimus. Neque minus eadem eſt ratio, quod in reliquis etiam ſcientiis, veluti ſunt Theologia, Juriſprudentia, atque Philoſophia tot adhuc occurrant diſſenſus, tot rixæ, totque opinionum commenta. Relinquam aliorum induſtriæ, ut qua ratione in omnibus diſciplinis recto veritatis tramiti inſiſtere liceat, edoceant: mihi duntaxat paucis eſt oſtendendum, qua potiſſimum methodo noſtra ars ſalutaris ad majorem evehi poſſit certitudinem.

Ad unum omnes Medici clamant, experientiam atque rationem duo eſſe medicinæ fulcra atque fundamenta: & cum pauciſſimi nec experientiam acquirendi, nec rationem excolendi verum calleant modum; magno ſane medicinæ opprobrio, experimentum fallax, judicium difficile ad hanc uſque pronunciantur diem. Mihi quidem experientia medica eſt attenta, & completa obſervatio earum rerum ac mutationum, quæ fiunt circa corpus humanum: ſub ratione vero comprehendo, ſolidam theoriam phyſicam atque medicam, quæ ad completas obſervationes rite adplicata, certas ac indubitatas gignit veritates. Tali enim ratione innoteſcunt nobis ea, quæ ad conſervandam, ac reſtituendam ſanitatem apta ſint vel inepta; & ſic vero totius medicinæ feliciter potimur fine. Quo latior autem eſt campus, quo amplior multitudo eorum

obje-

objectorum, quæ ſanitati noſtræ vel noxia ſunt vel convenientia: eo majori ſtudio attendere oportet Medicum, ne quædam commendet ſubſidia, quorum certus effectus ipſi nondum innotuit, & ideo majus ſanitati inferat damnum, quam emolumentum. Hanc ut obtineamus certitudinem, operæ eſt pretium, ut obſervationes medicas, tanquam verum illius fundamentum, rite inſtituere ſciamus, eaſque completas à minus talibus diſcernere. Non enim omnes ita ſunt comparatæ, ut illis certum ſuperſtruere queamus judicium. Sic ſi diſpiciamus, an cortex chinæ in febribus intermittentibus tuto poſſit adhiberi, nec ne? deprehendemus tot hanc quæſtionem negantes, & ex multiplici experientia comprobantes, corticem illum non ſolum febrium illarum periculoſos recurſus, verum etiam longe graviores, eoſque ſæpius funeſtos induxiſſe morbos; quot è contrario illius uſui calculum adjiciunt. Eadem ſors premit pleraque remediorum genera; & eadem ambiguitas prognoſin in diverſas, ac contrarias ſæpe numero abire partes facit, quarum quævis & experientia & ratione ſuffulta eſſe perhibetur. At quæ quæſo tanti diſſenſus cauſſa? Mihi certe nulla alia ſe offert, quam immaturum & incompletis obſervationibus ac mutilæ theoriæ ſuperſtructum judicium, quo bonus malusve effectus ſoli adſcribitur remedio, qui ſæpius aliis debetur cauſſis.

Quamobrem quo ſolidum ſit Medici conſilium; neceſſe eſt, ut partim obſervationes ac hiſtoriæ morborum ſint completæ, partim ut mens vera cognitione imbuta, & ad judicandum apta ſit. Quod ſi vero obſervationes completæ eſſe debeant; in illis primum commemoranda eſt tota ægri natura, ac indoles. Deſcribantur igitur ægrotantis ſexus, ætas, temperamentum, ſtructura corporis, diſpoſitio vaſorum atque nervorum, ſenſibilitas corporis ac animi, partium conſtitutio, conſuetudines, victus ratio, ac omnium rerum, quas non naturales vocant, adplicatio. Recenſeatur inter has porro, quo loco commoretur æger, quo aëre, quibus cibis, potibuſque utatur, quibus animi indulgeat adfectibus, quibus excretionum vel ſanguinearum vel aliarum ſpeciebus adſueverit; quo fruatur ſomno, an corpus motu exercere ſoleat; quibus denique laboraverit olim morbis, quo hi eventu potiti, quibus remediis profligati ſint, atque quinam medicamina exceperint effectus? Ex hiſce etenim momentis rationalis Medicus totam ægroti naturam, ejuſque varias ad hos vel illos motus proclivitates facile cognoſcet; & hinc in ſuppeditandis tam præſervatoriis, quam curatoriis conſiliis erit feliciſſimus.

Deinceps vero ipſum, quo æger premitur, morbum probe perſcrutari oportet, ac attendere, quinam illius ſit ortus atque progreſſus, quæ ſymptomata; quantum læſæ actiones naturales, vitales ac animales à ſtatu ſano receſſerint, quæ ſint vires, qualis ſomnus, quæ ciborum adpetentia, qui pulſus, quæ ſpiratio; quomodo ſe habeant excretiones, maxime quæ per cutim, alvum ac urinam fiunt; qui viſcerum & generis nervoſi ſtatus? qualis humorum per viſcera abdominis atque caput ſit circuitus; num ſanguis abundet, anne dyſcraſia quadam laboret; quæ primarum viarum, ventriculi nimirum ac inteſtinorum ſit conſtitutio; qualis tonus partium nervoſarum; num partium internarum periculoſæ inflammationes vel ſiderationes immineant? An malum ſit hæreditarium; an epidemium, & à communi cauſſa, vel aëris ac alimentorum corruptione productum? anne potius endemium, ſive ex climate, aëre, ac victu incolarum generatum? an ab animi affectibus, aut contagio inductum? utrum remiſſiones, intervalla, intermiſſiones vel exacerbationes exhibeat? an denique ſit ſimplex, an complicatum, an & quando perverſa quadam medicatione corruptum? Quum enim ex hiſce circumſtantiis vera morbi origo, generatio, cauſſæ læſionum ac ſymptomata eluceſcant: ex iis peritus medicus non ſolum morbi eventum accurate præſagire, verum etiam, quæ ipſi ſint profutura, feliciter judicare poterit.

Tum in completis obſervationibus medico-practicis adnotare convenit, quæ remedia, quo tempore, qua doſi, ac ordine, morbo hactenus fuerint oppoſita? quænam corporis mutationes ea exceperint? anne potius omne opus ſoli naturæ abſque ullo medicinarum uſu fuerit relictum? an remedia domeſtica ſint adhibita, & quo effectu? Ex quibus omnibus percipiet Medicus, qua ratione, quoque ordine Deus ſanitatem recuperari voluerit; quibus viis noxia depellantur, & è corpore proſcribantur; & quæ denique ſpecificæ remediorum ſint virtutes, quamque diverſæ in tam variis hominum naturis, morbis ac aliis circumſtantiis. Quis enim præſtantior obſervationum medicinalium ſcopus eſt, quam ut eorum ſubſidiorum vires diſcamus ac virtutes, quibus morbi ſint profligandi? Et quiſnam earum expers, nis promte medebitur? Enim vero haud ignorari oportet, vires uti generatim corporum, ita & remediorum non eſſe abſolutas, ſed relativas tantummodo atque conditionatas, aut, quod

quod idem eſt, nulla dari medicamina, quæ per ſe, abſolute, ac neceſſario corpori vel proſint vel noceant; ſed eorum operationem pro diverſa corporis diſpoſitione admodum variam exiſtere. Ex eodem fundamento explicandum eſt illud momentum, quod unum medicamen huic ſuppetias, alteri noxam ferat in uno eodemque morbo; quin uni eidemque ſubjecto hoc tempore proſit, alio noceat. Inde vero ulterius eorum adparet ignorantia, qui dari medicinas univerſales, vel in certis morbis ſpecificas reputant. Perarduum potius ac difficillimum eſt: nam certe in eo maximum artis noſtræ momentum exiſtit, ſi vires remediorum relativas, in tam inſigni circumſtantiarum varietate probe habeamus cognitas atque perſpectas. Quod ſi vero contigerit, ut ſub noſtra curatione æger perierit: neceſſe eſt, ut ad impetrandas completas obſervationes, cadaver diſſecetur, & viſcerum internorum ſtatus præternaturalis probe deſcribatur. Ita enim in conſpectum veniunt cauſſæ morbi ac mortis; quibus cognitis, major ſcientiæ noſtræ accenditur lux, quo ſi inciderit ſimilis caſus, nos ipſi majori certitudine obviam ire queamus. Ex his eluceſcet, quantum completæ ac accuratæ morborum hiſtoriæ toti medicinæ adferant emolumentum. Hæ namque detegunt primum occulta naturæ, deinde revelant earum rerum cauſſas, quæ nos latuerunt hactenus; & denique verum & ſolidum fundamentum præbent omnium & medicarum & chirurgicarum veritatum, atque problematum. Quando enim cunque à Chirurgo deſideratur, ut de violentia externe facta renunciare, illiuſque eventum ſuppeditare debeat; nihil certe præſtabit, niſi accurata inſtructus ſit morbi hiſtoria. Neque etiam Medicus morbum dijudicare, ac quæ ipſi congrua ſint remedia commendare poterit; niſi ex completa morbi relatione, illius cauſſas atque ſymptomata cognoverit, iiſque curandi rationem adaptaverit. Et quomodo accuratum de præſervanda à morbis ſanitate judicium ferre poteſt, qui ægrotantis naturam, indolem, diætam &c. ignoraverit? Nec denique poſſibile eſt, ut remedia cum fructu à Medico poſſint ordinari, niſi ex ſolidis obſervationibus eorundem vires ac virtutes rite perſpexit.

Quemadmodum vero extra omne poſitum eſſe credo dubium, obſervationes primum artis noſtræ ſalutaris præbere fundamentum: ita nemo quoque ire poterit inficias, quin illæ ſolæ ſufficiant minime. Niſi enim acceſſerit bene exercitatum judicium medici, quod ex dictis obſervationibus utiles veritates recta ratione elicere poteſt; nullus vel ſane exiguus earundem erit fructus. Hinc etiam occurrunt quam plurimi Medici, qui licet per quinquaginta & ultra annos fecerint medicinam, & innumeras collegerint obſervationes, tamen falſas omnino ſtruunt concluſiones, ac de veris remediorum viribus erroneas admodum fovent opiniones. Nec ſufficit ſolum judicium; ſed requiritur etiam ſolida theoria phyſico-mechanico-chymico-medica. Quæ ſi defecerit, nullæ omnino ex obſervationibus veritates, nec cauſſæ effectuum atque phænomenorum poterunt clare detegi ac explicari. Sic edocti ex Anatomia eſſe debemus, quæ ſit fabrica noſtri corporis, quæ ſtructura, ſitus, connexio ac uſus ſingularum illius partium; quæ functiones, quatenus illæ vitæ ac ſanitati inſerviant? Deinceps etiam per experimenta chymica, phyſica atque mechanica perſpectum nobis eſſe debet, quæ ſint indoles, vires, facultates externarum rerum, ſive ſint alimenta, ſive elementa ſive medicamenta, ſive alia corpora, quæ in noſtram machinam aſſidue agunt, ac inſignes ſanitati, vitæ, morbis ac morti inferre valent mutationes: ex quibus cognoſcimus, quæ ſalubria ſint, quæque nobis ruinam minentur. Quomodo ergo de lethalitate externæ violentiæ judicare poteſt Medicus, qui expers Anatomiæ, ſitum uſumque partium haud callet? quomodo in morbis partem affectam, ac ſedem cauſſæ morbificæ indagabit, quem ſitus viſcerum, & horum functiones latent? quis perſpiciet morbum, ejuſque non minus ac mortis cauſſas, qui theoriam motuum, maxime circulationis ſanguinis per totum corpus, & ſingulas illius partes ignorat? Et quem principia mechanica haud docuerunt naturam, ſpecies, proprietates ac effectus motuum; quomodo quæſo poterit is ex pulſuum eximia varietate morbi conditionem cognoſcere?

Certe ſi talis theoria phyſica ad completas obſervationes adplicatur; tum demum reſultant veritates, quarum plures pariunt certas regulas ac axiomata, ex quibus denique vera proficiſcitur ſcientia medica. Hinc porro eluceſcit, theoriam phyſicam & anatomicam matrem quaſi eſſe theoriæ medicæ; & hanc ſine illa nunquam eſſe ſolidam. Veritatum enim ea eſt conditio, ut una in altera ſuum habeat fundamentum; & ex comparatione jam cognitarum veritatum cum iis quorum cauſſæ adhuc latent effectibus, novæ reſultant. Ad inveniendas autem non ſecus ac dijudicandas veritates limatum oportet eſſe judicium; quale cum natura non datum ſit nobis, adparet

ſimul,

ſimul, quantum theoria mathematica Medico præſtet uſum. Hæc enim acuit intellectum, ac methodum demonſtrandi ac inveniendi egregie docet, & veram praxin logicam ac ſyllogiſticam nobis tradit.

Ex dictis ergo luculenter patet, quantum completæ obſervationes, & in vera theoria ſundatæ conſultationes præbeant uſum. Nam crebris obſervationibus ſtabilitur theoria, & à falſa diſcernitur vera. Hanc vero ſi probe calluerit Medicus; incredibilem ſane præ aliis in dijudicandis non ſolum, verum etiam præſervandis atque curandis morbis habebit prærogativam. Namque meo quidem arbitrio haud melius explorare poterit quiſquam cognitionem ſuam, ac judicandi facultatem; quam ſi caſus quoſdam medicos vel chirurgicos, eoſque rariores ſcientifice reſolvere ac dijudicare allaboraverit: tum enim perſpiciet, quanta ſint, quæ neſciat, quibuſve adhuc laboret præjudiciis. Quæ cum ita ſint, facile adparebit, quæ ſint cauſſæ incertitudinis, quam per tot ſecula exculta noſtra ars adhucdum retinet. Namque primum nec antiquis, nec noſtris temporibus veræ morborum hiſtoriæ ſufficienter deprehenduntur explicatæ: deinde vero priſcis temporibus non rite fuit exculta theoria phyſica ac anatomica; quæ licet noſtro ævo ad altius evecta videatur faſtigium; dolendum tamen eſt, quod plurimi eandem cum obſervationibus rite comparare, & exinde veram theoriam medicam formare nec didicerint, nec allaborent. Hinc adhuc manca eſt morborum hiſtoria, imperfecta vera theoria. Quamobrem non ſolum monſtravi viam ſtudioſæ juventuti, qua ad rectam veritatum inventionem pervenire poteſt; ſed etiam ille idem ſcopus eſt omnium meorum ſcriptorum. Hinc neque alienum mihi viſum fuit, haſce conſultationes publici facere juris; quas partim ex medicina mea Conſultatoria deſumtas, partim novis adauctas juxta ordinem partium corporis noſtri diſpoſui. Harum primam Lectori jam trado centuriam: quam, ſi Deus vires & vitam dederit, adhuc binæ ſequentur. Interea navabo operam, ut medicinæ ſyſtematicæ Tomus quintus mox lucem aſpiciat. Precor cæterum divinum Numen, velit & hos labores bono publico eſſe fauſtos atque ſalutares. Halæ XII. Calend. Oct. MDCCXXXIII.

CONSPECTUS

CASUUM.

SECTIO I. DE MORBIS CAPITIS.

CAS. I.	De cephalalgia diuturna cum dolore artuum vago.	*pag.* 1
II.	De cephalalgia rebelli.	2
III.	De rara hemicrania.	3
IV.	De hemicrania febri tertianæ ſuccedente.	5
V.	De hemicrania cum ophthalmia conjuncta.	*ibid.*
VI.	De memoriæ debilitate.	6
VII.	De memoriæ debilitate ſingulari ex terrore.	7
VIII.	De vertigine idiopathica cum congeſtione inflammatoria circa renem ſiniſtrum.	8
IX.	De vertigine caduca in gravida.	10
X.	De vertigine caduca, levioris apoplexiæ ſpecie.	11
XI.	De vertigine cum hæmoptyſi, aliiſque gravibus malis ſtipata in hypochondriaco.	13
XII.	De vertigine ex ſtomacho.	18
XIII.	De Sereniſſima ex affectione hypochondriaca & vertigine laborante.	19
XIV.	De rara lipothymiæ ſpecie in ſene.	20
XV.	Num in affectu ſoporoſo uſus Carolinarum conferat.	21
XVI.	De Inſultu apoplectico, cum reſponſo, an in eo thermarum Carolinarum uſus ſit ſalubris.	23
XVII.	De Debilitate generis nervoſi & præcavenda apoplexia.	24
XVIII.	De diſpoſitione ad affectum paralyticum & apoplecticum.	25
XIX.	De Camphoræ ad duos ſcrupulos per errorem ſumtæ effectu in apoplexia hypochondriaco-ſpaſmodica.	26
XX.	De Hemiplexia cum curatione fruſtra tentata.	29
XXI.	De Hemiplexia ex affectu rheumatico arthritico.	35
XXII.	De Paralyſi dextri lateris.	38
XXIII.	De Paralyſi ſiniſtri lateris.	39
XXIV.	De Paralyſi cum purpura.	41
XXV.	De affectu paralytico.	42
XXVI.	De affectu paralytico principiis.	43
XXVII.	De affectu ſemi-paralytico cum dyſuria.	45
XXVIII.	De atroci affectu epileptico convulſivo.	46
XXIX.	De affectu epileptico & brevi alienatione mentis ex male curata febre intermittente.	48
XXX.	De Epilepſia inveterata cum vermibus implicita.	49
XXXI.	De Epilepſia inveterata cum lypothimia.	55
XXXII.	De Epileptico convulſivo malo inveterato valde raro.	57
XXXIII.	De affectu melancholico.	58
XXXIV.	De affectu melancholico.	60
XXXV.	De affectu melancholico.	61
XXXVI.	De affectu melancholico-maniaco.	62
XXXVII.	De Primipara ex terrore facta maniaca, & feliciter reſtituta.	64
XXXVIII.	De Delirio periodico cum motibus epilepticis à menſium retentione.	*ibid.*
XXXIX.	De Tinnitu aurium pertinaci.	66
XL.	De Auditus difficultate cum fluxiooe ſeroſa.	67
XLI.	De Auditu gravi cum imbecillitate generis nervoſi aliiſque ſymptomatibus.	69
XLII.	De Cœcitate ſubito ſuborta.	70
XLIII.	De Viſus imminutione ex humorum oculi, potiſſimum aquei conturbatione.	71
XLIV.	De humorum oculi conturbatione cum gutta ſerena.	72
XLV.	De Viſus imbecillitate ex turbatione humorum oculi.	73
XLVI.	De Dolore & imbecillitate oculorum cum ſuffuſione incipiente.	74
LXVII.	De Ophthalmia ſcorbutica diuturna in lippitudinem ſeroſam & ſcotomiam degenerante.	75
XLVIII.	De Gutta ſerena unius & obſcuratione periodica alterius oculi.	77
XLIX.	De Viſus obſcuratione ex paralytica nervi optici reſolutione.	79
L.	De difficultate viſus & ſcabie.	81
LI.	De Cataracta.	82
LII.	De Sapore ſalſo & affectu ſpaſmodico.	84
LIII.	De Sapore corrupto.	85
LIV.	De Impotentia ambulandi & loquendi in puero novem annorum.	86
LV.	De ſpaſmo muſculorum maxillarium febri cootinuæ benignæ ſporadicæ ſuperveniente.	87
LVI.	De Rejectione pituitæ nimiæ ex ore cum pathematibus hypochondriacis.	88
LVII.	De Salivatione præternaturali in cachectica.	89

LVIII.

CONSPECTUS CASUUM.

CAS. LVIII. De Ulcere linguæ cancroſo. pag. 90
LIX. De Ulcere mali moris in interioribus labii ſuperioris. 91
LX. De affectu capitis cum efflorescentiis in pede. 92

SECT. II. DE MORBIS PECTORIS.

LXI. De Exulceratione faucium cum ingenti fluxu ſalivali. 94
LXII. De ſingulari colli dolore ex ſtomachi vitio. 95
LXIII. De Spaſmo œſophagi, illiuſque atonia. ibid.
LXIV. De affectu œſophagi & ventriculi ſpaſmodico. 97
LXV. De affectu œſophagi paralytico. 98
LXVI. De difficili deglutitione ex ſumma muſculorum pharyngis atonia. 100
LXVII. De tumore in mamma cum menſium obſtructione diuturna. ibid.
LXVIII. De diuturna raucedine cum tuſſi & copioſa lentæ pituitæ excretione. 101
LXIX. De Hæmoptyſi. 102
LXX. De Hæmoptyſi hypochondriaca. 104
LXXI. De Hæmoptyſi cum febre lenta poſt tuſſim graviorem. 105
LXXII. De Hæmoptyſi cum metu hecticæ. 106
LXXIII. De Hæmoptyſi cum labe pulmonum. 109
LXXIV. De refractario pectoris catarrho. 111
LXXV. De Tuſſi pulmonali phthiſica cum calore hectico, demum funeſta. 112
LXXVI. De Tuſſi habituali cum panno oculi & nativa ſuccorum impuritate. 114
LXXVII. De Tuſſi diuturna ſine Pulmonum labe. 115
LXXVIII. De ſuſpicione labis pulmonum ex tuberculis ſcirrhoſis. 117
LXXIX. De Phthiſi pulmonali funeſta. 118
LXXX. De deſcenſu pulmonum vivi infantis in aquam poſt ſectionem. 121
LXXXI. De Vulnere pulmonum. ibid.
LXXXII. De Vulnere diaphragmatis & hepatis cum ſubſequuta morte, non tamen abſolute lethali. 122
LXXXIII. De Aſthmate & ſpaſmo præcordiali a motu corporis. 125
LXXXIV. De Aſthmate humido. 126
LXXXV. De Aſthmate flatulento. 128
LXXXVI. De Aſthmate flatulento. 129
LXXXVII. De Aſthmate flatulento cum Colica. 130
LXXXVIII. De Aſthmate ſpaſmodico flatulento. 131
LXXXIX. De Aſthmate ſpaſmodico flatulento. ibid.
XC. De Aſthmate ſpaſmodico convulſivo. 133
XCI. De Aſthmate ſpaſmodico & hypochondriaco. 134
XCII. De Aſthmate ſpaſmodico cum tumore teſtis ſiniſtri. 137
XCIII. De cura aſthmatis ſpaſmodici & hydropis perperam inſtituta. 139
XCIV. De Aſthmate ſpaſmodico à potu & victu poſt iram ſumto, & inde adhibitis incongruis medicamentis orto. 142
XCV. De Empyemate feliciter curato. 143
XCVI. De Rheumatiſmo pulmonali. ibid.
XCVII. De Pleuritide ſpuria ac vera feliciter ſanata. 145
XCVIII. De Pleuritide. 146
XCIX. De Phthiſi ex hæmoptyſi. 147
C. De Tuberculis pulmonum. 148
Appendix exhibens judicia & reſponſa Medicorum, an purgans ex reſina jalappæ & mercurio dulci lactentibus infantibus ſit proficuum. 149

CENTURIA SECUNDA.

SECTIO III. DE MORBIS ABDOMINIS.

CAS. I. DE occulto abſceſſu muſculorum hydochondrii ſiniſtri. 155
II. De Apoſtemate muſculorum abdominis & dorſi ex tumore glandularum inguinalium orto. 156
III. De Ventriculi, inteſtinorum & partium genitalium, nec non veſicæ & ureterum ſtrictura ſpaſmodica cum inſigni generis nervoſi debilitate. 159
IV. De Ventriculi affectu ſpaſmodico chronico vehementiori. 160
V. De Ventriculi ſpaſmo hypochondriaco. 161
VI. De uſu Carolinarum & Tœplicenſium in affectu ventriculi ſpaſtico inflativo. 163
VII. De Ventriculi inflatione cardialgica cum hemicrania. 164
VIII. De Inflatione ventriculi & duodeni hypochondriaco-ſpaſmodica. 166
IX. De Cardialgia ſpaſmodica cum colica flatulenta. 169
X. De Cardialgia ſpaſmodico-flatulento-hypochondriaca. 171
XI. De Inteſtinorum dolore ex ſuccorum ſtagnatione & acrimonia. 176
XII. De Inteſtinorum affectu ſpaſmodico hæmorrhoidali. 178
XIII. De Colico-ſpaſmodicis affectibus ex defectu fluxus hæmorrhoidalis rite tractandis. 179
XIV. De infelici colicæ hæmorrhoidalis tractatione. 181
XV. De Colica hæmorrhoidali ex obſtructo hæmorrhoidum fluxu. 182

XVI,

CONSPECTUS CASUUM.

XVI. De Colica ſpaſmodica ex podagra retropulſa. pag. 183
XVII. De Colica ſpaſmodica cum ſubſequente ictero. 184
XVIII. De Colica ſpaſmodico-convulſiva cum tumore & dolore pedum per Carolinas ſanata. 186
XIX. De Colica ſpaſmodica chronica cum calculo-veſicæ felleæ conjuncta. 189
XX. De Colica flatulenta cum dolore nephritico. 191
XXI. De præſervatione & curatione illuſtris fœminæ ex coli & calculi doloribus laborantis. 192
XXII. De gravi ſpaſmo & dolore in recto inteſtino cervice & vagina uteri cum ſanguinis ſtillicidio. 194
XXIII. De eroſione ulceroſa tunicarum recti maxime inteſtini. 195
XXIV. De debilitate generis nervoſi cum excreſcentia ani. 197
XXV. De Fluxu inordinato hæmorrhoidali in fœmina. 198
XXVI. De Fluxu hæmorrhoidali nimio. *ibid.*
XXVII. De Pathematibus ex hæmorrhoidum turbis. 199
XXVIII. An pathemata ſpaſmodico-hæmorrhoidalia à pilulis *Becheri* cum reſina jalappæ permixtis prognaſci poſſint. 201
XXIX. De Malo hypochondriaco. 202
XXX. De Affectu hypochondriaco. 204
XXXI. De Malo hypochondriaco in fœmina. 206
XXXII. De Affectu hypochondriaco cum tumore pedis eryſipelaceo. *ibid.*
XXXIII. De Affectu hypochondriaco hyſterico. 207
XXXIV. De Malo hypochondriaco ſpaſmodico. 210
XXXV. De Malo hypochondriaco ſpaſmodico cum febrili commotione & intercurrente purpura. 212
XXXVI. De Malo hypochondriaco ſpaſmodico cum debilitate vaſorum ſpermaticorum & partium generationi inſervientium. 214
XXXVII. De Malo hypochondriaco ſpaſmodico flatulento. 216
XXXVIII. De Affectu hypochondriaco ſpaſmodico flatulento. 217
XXXIX. De Malo hypochondriaco ſpaſmodico & flatulento functiones animales ſimul turbante. 218
XL. De Malo hypochondriaco & melancholico. 219
XLI. De Melancholia hypochondriaca ex retenta purpura. 220
XLII. De Melancholia hypochondriaca cum hæmorrhoidibus nimiis. 222
XLIII. De Paſſione hyſterica. 223
XLIV. De Paſſione hyſterica cum fluore albo. 225
XLV. De Paſſione hyſterico-ſcorbutica. 226
XLVI. De Paſſione hyſterico-ſpaſmodica. 227
XLVII. De Variis ſymptomatibus hyſterico-ſpaſmodicis ex lochiorum & menſium retentione. 229
XLVIII. De Pathematibus hyſterico-ſpaſmodicis cum tumore pedum œdematoſo. 230
XLIX. De Affectu ſpaſmodico-hyſterico hypochondriaco cum concretione calculoſa in veſica fellea. 231
L. De Hyſterico malo, convulſivis & epilepticis motibus ſtipato. 233
LI. De Paſſione hyſterico-melancholica. 234
LII. De Melancholia hyſterica. 235
LIII. De Morbo ſpaſmodico flatulento cum excretione ciborum indigeſtorum. 237
LIV. De Hernia inteſtinali paſſionem iliacam minante. 238
LV. De Hernia inguinali. 239
LVI. De ſingulari hydroceles ſpecie. 240
LVII. De Ictero diuturno contumaci, emeticis expugnato. 242
LVIII. De Atrophia cum febre lenta. 243
LIX. De Atrophia luxationem femoris ſequente. 245
LX. De Oedemate & debilitate pedum ſumma. 246
LXI. De Affectu cachectico ex atonia ventriculi & inteſtinorum. 247
LXII. De Affectu rariori cachectico cum tumore uteri ſcirrhoſo, & fluxione dolorifica in malleolo pedis ſiniſtri. *ibid.*
LXIII. De cachectica corporis conſtitutione ex ſoda diuturna. 249
LXIV. De Cachexia cum aſthmate, & tumore hydropem minante. 251
LXV. De Affectu cachectico tympanitico. 252
LXVI. De Morbo tympanitico. 253
LXVII. De Tumore hydropico cum metu tympanitidis. 255
LXVIII. De Aſcite cum tympanitide. 256
LXIX. De Hydrope præcavendo. 257
LXX. Relatio ſectionis magni Germaniæ principis, hydrope defuncti. 258
LXXI. De rara abdominis intumeſcentia. 269
LXXII. De ſubita renis & veſicæ excoriatione à ſuppreſſo fluxu hæmorrhoidali. 260
LXXIII. De Calculo renum. 261
LXXIV. De Affectione calculoſa renum cum podagra. 263
LXXV. De Calculo renum inveterato cum hernia ſcrotali. 264
LXXVI. De Affectu nephritico ſimplici. 265
LXXVII. De Dolore nephritico cum numeroſa calculorum excretione. 266
LXXVIII. De Mictu cruento. 267
LXXIX. De Mictu cruento perquam raro. 268
LXXX. De Mictu cruento, & urinæ incontinentia ex tumore pedum præpoſtere tractato. 269
LXXXI. De difficultate mictionis à calculo veſicæ. 270
LXXXII. D Mictione dolorifica cum crebro ſtimulo. 271
LXXXIII. De continuo ad mictum ſtimulo ex ſpaſmo veſicæ. 273
LXXXIV. De Dyſuria cum teneſmo & excretione materiæ flavæ per anum. 274

LXXXV.

CONSPECTUS CASUUM.

CAS. LXXXV.	De Diabete ex hæſione calculi in uretere.	pag. 275
LXXXVI.	De curatione veſicæ excoriatæ.	ibid.
LXXXVII.	De Exulceratione veſicæ cum mictu cruento.	276
LXXXVIII.	De pravo veſicæ morbo hæmorrhoidali ex male tractata purpura ſcorbutica.	277
LXXXIX.	De Calculo veſicæ cum incontinentia urinæ, dyſuria, ſtranguria ac hernia ſcrotali conjuncto.	278
XC.	De Spaſmo veſicæ urinariæ.	279
XCI.	De Spaſmo & ulceratione veſicæ cum calculo.	280
XCII.	De Spaſmis veſicæ & hypochondriorum ex incerta graviditate ortis.	282
XCIII.	De raro veſicæ affectu.	283
XCIV.	De Gonorrhœa ſimplici ex impura & immodica venere.	284
XCV.	De Gonorrhœa inveterata.	285
XCVI.	De Gonorrhœa inveterata ex intempeſtivo veneris uſu.	286
XCVII.	De Gonorrhœa inveterata cum variis ſymptomatibus, ex inquinamento venereo.	287
XCVIII.	De Gonorrhœa virulenta cum tophis conjuncta.	289
XCIX.	De Gonorrhœa diuturna cum inflatione ventriculi.	290
C.	De Gonorrhœa cum exulceratione renis dextri, colli veſicæ, & proſtatarum.	291
CI.	De Tumore teſtis dextri ex gonorrhœa improvide ſuppreſſa.	292
CII.	De Pollutione nocturna.	ibid.
CIII.	De Pollutione nocturna, & excretione ſeminis involuntaria.	293
CIV.	De Infirmitate ob nimiam ſeminis effuſionem.	294
CV.	De Affectu ſingulari partium genitalium.	295
CVI.	De Fluore albo cum hæmorrhoidibus cœcis.	296
CVII.	De Fluore albo continuo ex plenaria menſium obſtructione.	297
CVIII.	De Fluore albo ex ſuppreſſis lochiis.	298
CIX.	De Ulcere uteri.	ibid.
CX.	De Hæmorrhagia uteri.	299
CXI.	De Hæmorrhagiâ uteri enormi cum fungoſa excreſcentia in vagina.	ibid.
CXII.	De Menſium totali ſuppreſſione à male curata febre.	301
CXIII.	De diuturna & male tractata menſium obſtructione.	ibid.
CXIV.	De Menſium pertinaci obſtructione poſt quartanam intermittentem.	302
CXV.	De Menſium inordinato fluxu, graviſſimis ſymptomatibus ſtipato.	303
CXVI.	De Menſium immodico fluxu, cum frequenti abortu, & molarum ſanguiniſque concreti excretione.	305
CXVII.	De frequenti abortu cum continua ciborum per vomitum rejectione.	306
CXVIII.	De gravi valetudine ex crebro partu, abortu, & animi commotione.	308
CXIX.	De Gravidæ regimine ad partum feliciter obtinendum.	309
CXX.	De Conjugio ſterili, cum quæſtione, an ſpes ſit prolis.	310

SECT. IV. DE MORBIS ARTUUM EXTERNORUM.

CXXI.	De atrocibus & pertinacibus doloribus cum artuum exulceratione.	315
CXXII.	De maculis & tuberculis totum corpus faciemque pertinaciter occupantibus.	316
CXXIII.	De Affectu puſtulari pruriginoſo.	317
CXXIV.	De Atonia partium poſt inſultum apoplecticum.	318
CXXV.	De Defluxionibus ſeroſis diuturnis ex hæreditaria diſpoſitione.	319
CXXVI.	De Affectu arthritico vago ſæpius recrudeſcente.	321
CXXVII.	De præſervandis doloribus arthriticis.	322
CXXVIII.	De Affectu arthritico cum peculiari manuum calloſitate.	ibid.
CXXIX.	De Malo arthritico ſcorbutico.	323
CXXX.	De Artrhitide lumbari.	324
CXXXI.	De Malo venereo.	325
CXXXII.	De reliquiis luis venereæ.	326
CXXXIII.	De Cacochymica corporis conſtitutione.	327
CXXXIV.	De Pathematibus multis ex ſuccorum abundantia & impuritate.	328
CXXXV.	De Spaſmis vagis ex repulſa podagra.	329
CXXXVI.	De Affectu ſpaſmodico chronico.	331
CXXXVII.	De Affectu ſpaſmodico cum purpura.	332
CXXXVIII.	De Affectu ſpaſmodico ex relicta generis nervoſi debilitate, cum iſchuria & apoplexia conjuncto.	333
CXXXIX.	De Affectu generis nervoſi ſpaſmodico, per Selteranas cum lacte curato.	334
CXL.	De Affectu ſpaſmodico, gravibus & multis ſymptomatibus ſtipato, cum conſilio, an thermæ Carolinæ ſint profuturæ?	335
CXLI.	De Affectu ſpaſmodico in fœmina, cum conſilio, quænam poſt potum thermarum ex uſu ſiot?	337
CXLII.	De variis pathematibus ſpaſtico-hyſtericis cum corporis conſumtione.	338
CXLIII.	De Malo ſpaſmodico flatulento.	339
CXLIV.	De Malo ſpaſmodico flatuleoto per lac aſininum & Selteranas feliciter curato,	340
CXLV.	De Malo ſpaſmodico flatulento poſt puerperium.	342
CXLVI.	De Malo ſpaſmodico rheumatico, ſæpius recurrente.	ibid.
CXLVII.	De Rheumatiſmo ſcorbutico.	344
CXLVIII.	De Rheumatiſmo ſcorbutico.	345
CXLIX.	De Malo rheumatico ſcorbutico,	346

CL.

CONSPECTUS CASUUM.

CAS. CL.	De Affectu ſpaſmodico convulſivo.	*Pag.* 347
CLI.	De Affectu nervorum ſpaſmodico convulſivo.	349
CLII.	De Affectu ſpaſmodico convulſivo.	350
CLIII.	De Affectu ſpaſmodico convulſivo, diris ſymptomatibus ſtipato.	351
CLIV.	De ſingulari quodam affectu ſpaſmodico convulſivo.	353
CLV.	De ſingulari generis nervoſi affectu ſpaſmodico convulſivo.	355
CLVI.	De Affectu ſpaſmodico convulſivo chronico.	357
CLVII.	De Affectu ſpaſmodico convulſivo cum epilepticis motibus.	358
CLVIII.	De Affectu ſcorbutico.	360
CLIX.	De Scorbutica humorum impuritate cum nervoſarum partium debilitate.	361
CLX.	De Malo ſcorbutico inveterato.	362
CLXI.	De Affectu ſcorbutico cum effuſione ſeri acris in humeris & dorſo.	363
CLXII.	De Affectu ſcorbutico male tractato cum pedis rigiditate.	364
CLXIII.	De Affectu ſcorbutico ſpaſmodico.	365
CLXIV.	De Affectu ſcorbutico ſpaſmodico.	367
CLXV.	De Affectu ſcorbutico, rheumaticis & arthriticis ſymptomatibus ſtipato.	368
CLXVI.	De Malo ſcorbutico pathematibus hypochondriaco-ſpaſmodicis ſtipato.	371
CLXVII.	De Catarrhis in veram podagram terminatis.	373
CLXVIII.	De Podagra adoleſcentis.	374
CLXIX.	De Podagra ſanguinea hæmorrhoidali.	375
CLXX.	De Topicis, inprimis camphoratis in podagra & eryſipelate noxiis.	376
CLXXI.	De pertinaci ulceratione femoris.	377
CLXXII.	De Abolitione motus pedis ex prava curatione poſt lapſum.	378
CLXXIII.	De Impotentia ambulandi ex lapſu in regionem iſchiadicam, oſſe femoris nec fracto, nec luxato.	379
CLXXIV.	De Impotentia ambulandi ex imbecillitate naturali.	381
CLXXV.	De Tumore cruris ſanguineo.	*ibid.*
CLXXVI.	De efficacia olei caryophyllorum in ſphacelo ex cauſſa interna nato.	383
CLXXVII.	De Febre tertiana male curata, ſæpius recidiva, inque eryſipelas cum moleſtis ſymptomatibus tranſeunte.	384
CLXXVIII.	De Febre tertiana male curata, ſpaſmi hypochondriaci cauſſa.	386
CLXXIX.	De Tertiana duplici cum purpura in gravida.	387
CLXXX.	De Febre quartana in gravida.	389
CLXXXI.	De Febre bilioſa intermittente.	391
CLXXXII.	De Febre lenta ex male curata tertiana.	392
CLXXXIII.	De Febre lenta cum cachexia.	393
CLXXXIV.	De Febre lenta deſperata per lac aſininum curata.	396
CLXXXV.	De Febre lenta cum nimio menſium fluxu.	397
CLXXXVI.	De Metu febris lentæ poſt catarrhalem & purpuratam.	400
CLXXXVII.	De Hectica cum pathematibus hypochondriacis.	401
CLXXXVIII	De Febre hectica poſt partum.	402
CLXXXIX.	De Maraſmo ſenili.	404
CXC.	De Maraſmo ſenili funeſto.	405
CXCI.	De Purpura contumaci chronica.	406
CXCII.	De Pertinaci purpura ſcorbutica.	409
CXCIII.	De Purpura alba & rubra cum ſumma generis nervoſi debilitate conjuncta.	411
CXCIV.	De Febre purpurata puerperarum pro novo & incognito morbo habita.	413
CXCV.	De Purpura alba puerperis plerumque funeſta.	415
CXCVI.	De Varioliſ.	416
CXCVII.	De Comite varioliſ extincto.	417
CXCVIII.	De Virgine inflammatoria febre defuncta.	419
CXCIX.	De Febre maligna petechiali.	420
CC.	Hiſtoria febris epidemicæ per annum MDCCXX. graſſantis.	422

Conſpectum obſervationum Phyſico-Chymicarum reperies ad *pag.* 448.

FRIDERICI HOFFMANNI CONSULTATIONES ET RESPONSA MEDICINALIA.

SECTIO PRIMA

DE MORBIS CAPUT POTISSIMUM OCCUPANTIBUS.

CASUS PRIMUS.

De Cephalalgia diuturna cum dolore artuum vago.

Hiſtoria morbi.

ILLUSTRIS matrona, XLVI. annos nata, ſanguineo-melancholici temperamenti, à teneris juventutis annis variis oculorum æque ac hypochondriorum ægritudinibus inſeſtata fuit. Perpetui ferme dolores caput tanta adfecerunt atrocia, ut non ſolum ante aliquot annos capillorum defluvium paſſa fuerit, verum etiam torr entis illis adeo inſueverit, ut abſque querelis illa toleraverit. Hæc admodum adoleſcentula conjugii leges ſubiit, decemque prolium fœcunda fuit mater; quarum primam cum ederet, atroces adflictiones, præſertim larga ac diuturna ſanguinis ex utero profluvia ipſam prehenderuot; reliqua autem puerperia, cum ipſa infantibus præberet ubera, omni calamitate vacua, ex voto ſucceſſerunt. Verùm enim vero pleriſque harum prolium præmatura morte defunctis, eximiæ ſollicitudines mœroreſque mentem occuparunt; & oon minus caput debilitarunt, quam varias maxillarum & oculorum congeſtiones, & periculoſas febres catarrhales, reliquerunt. Menſtrua ipſi rite fluunr; ex aliquot annis aliquantulum imminuta; ut inde bis quotannis ſanguinem ex venis pedum mittere decreverit: & cum præterea alvi obſtructionibus ſæpius laboret, pilulis contra obſtructiones frequenter uti debuit. Vere proxime elapſo moleſtus ventriculi ardor, eique junctus faucium ac œſophagi ſpaſmus atrox miſeram præter omnem ſpem invaſerunt; poſt liquoris anodyni mineralis cum eſſenria caſtorei mixti uſum autem, & datos pulveres præcipitantes, mox evanuerunt. Nihilo tamen ſecius ſub Junii finem rediit acerbus ille ventriculi ſpaſmus; & adhibitis contra obſtructiones pilulis, & Caſtorei eſſentia ſe iterum depelli paſſus eſt. At verò vix ocliduum eſt elapſum, cum ſcindentes lancinanteſque dolores dextræ manus corriperent articulationem: ægra, manum luxatam reputans, eam extendi curat; ſed poſt aliquot dies iidem dolores ad ſiniſtram devoluti manum, inde ad genas, oculos, ſemora protracti, & per totum ferme corpus diſtributi, tandem ad caput & oculos redierunt, ibidemque fixum ceperunt locum. Jam igitur adgravati oculi ardent; in vertice ſpatium tranſverſæ manus latitudinem explens, tenaciſſimæ ſtricturæ ſenſum refert; ægra capite ad terram paulului inclinato protinus vertiginoſa, omnia

obſcuris intuetur oculis; alvum, niſi pilulis adjuta, non deponit; & vini aſſumto hauſtu mox volatico faciei rubore, capitiſque vertigine adficitur; urina clara, tenuis & pallida. R. d. 23. Auguſt. 1731.

Reſponſio Conſultatoria.

Intelligo ex tranſcripto caſu, cujus omnia momenta probe ponderavi, illuſtris ægrotæ corpus valde tenera, ſenſibilique gaudere textura, eamque à prima ſtatim infantia inſigni capitis debilitate fuiſſe adfectam. Quid ergo mirum, ſi humores juſto majori quantitate eo ferantur, irregulari per corpus diſtribuantur circuitu, & hinc tantam capiti relinquant humiditatem, quanta continuis illius cruciatibus, oculorum adflictionibus, defluxionibus ac catarrhalibus febribus excitandis ſatis par eſt ac idonea? Neque vero hæc unica cauſa eſt; ſed ſi conſideres, quantis debilitatibus natura ex crebro partu, ex largo cruoris ſub puerperio profluxu, & ex mœroribus, ab infantum crebra morte inductis, fuerit infeſtata; haud ſane miraberis quod recenſita pathemata, nimirum hypochondriaca, hyſterica, ſplenetica, ſanguinis congeſtiones ad caput, alvi obſtructiones, flatulentiæ atque anxietates exinde propullulaverint. Acceſſit præterea illa ætatis periodus, in qua menſium fluxus, antea regulari ſucceſſu erumpens, naturali ordine parcior redditur & imminutior: inde vero cruor, cum non amplius depuretur, non ſolum in quantitate coacervatur, ſed acriorem quoque ac ſpiſſiorem induens qualitatem, plures eaſque periculoſiores producit adflictiones. Ex eodem igitur fundamento ægra noſtra currente anno ventriculi ardore, phlogoſi, pertinaci alvi obſtructione, & jam defluxione ſcorbutica ſatis acti, corporis omnes partes pervagante, ac tandem in oculis fixata, in iiſque pariter ac in vertice acutam lancinationem & ſtricturam producente, detenta fuit ac cruciata.

Ne autem periculoſius exinde capitis malum, aut plane hemiplexia, ſuboriatur; haud immerito tempeſtivis medicinis his pathematibus obviam eundum, eaque, quantum poſſibile erit, præcavenda ſunt. Quo fine ante omnia ſuadeo, ut ægra ſtatim ex vena pedis tuſa quatuor circiter aut quinque ſanguinis uncias detrahi, & aliquot diebus poſt ſcarificatas cucurbitas nuchæ adplicari curet. Neque erit incongruum, ſi nuchæ vicinia pannis aſperis, bene calidis ſedulo fricentur, ac deinde ſpiritu quodam, ſub litt. A. communicato, inungantur; cujus externa applicatio ipſis quoque proderit oculis. Quum autem ſimul ad purpuraceam materiam, in hiſce morbis tantum non ſemper intra humores reconditam, reſpiciendum eſſe arbitrer: inter interna medicamina pulverem meum bezoardicum & præcipitantem, pari portione commixtos, & mane æque ac veſperi ſub lecti introitum larga doſi, cum decem liquoris mei anodyni mineralis guttulis, adſumendum commendo; ſubinde vero aliquot vaſcula infuſi theiformis ſub litt. B. deſcripti haurienda, ut mador lenis ſequatur, ſuadeo.

Tum alvus ſemper libera ſervanda, non pilulis, quæ nimium exſiccant corpus, ac perverſa imbuunt conſuetudine; ſed clyſmatibus domeſticis, quæ ex tenui avenæ juſculo, oleo chamomillæ & carvi, tantillo ſalis communis, & mellis præparantur. Non minus Elixir meum viſcerale, 50 vel 60 guttis inter epulas adhibitum egregiam concoctioni feret opem, & laudabilis chyli confectionem adjuvabit. Tandem vero potulentorum exacta ratio habenda, quæ omne fere curationis in his morbis abſolvunt momentum: nocent enim omnes cereviſiarii ac calidiores potus; & in eorum locum decocta ex cornu cervi raſpato, radice cichorei, ſcorzoneræ, ſemineque fœniculi compoſita, & cum vini vetuſtioris Moſellani parte mixta feliciori ſorbillantur effectu. His denique ſi acceſſerit bonum regimen, & præſertim ab animi commotionibus, & aëre frigido abſtinentia: haud dubito, quin exoptata ſanitas ſit reditura.

Litt. A.

Rec. Spiritus vini rectificatiſſimi uncias duas, olei macis, fœniculi ana drachmam unam. M. D. S. *Nervenſtärckender* Spiritus *äuſſerlich zu gebrauchen.*

Litt. B.

Rec. Herbæ veronicæ, meliſſæ, betonicæ, ſcordii ana manipulum, radicis liquiritiæ, ſeminis fœniculi ana drachmas duas. C. C. D. S. Species *zum Kräuter-Thee.*

CASUS II.

De Cephalalgia rebelli.

PRinceps quidam Sereniſſimus ſatis longo abhinc tempore in anteriore capitis parte atroces valde expertus eſt dolores. Corporis illius habitus omni fere vitio vacare videtur: nihilo ſecius inſignes primum tempora torſerunt cruciatus, & Sereniſſimus æger ſpiſſam mucaginem à capite delapſam excernere cœpit: quibus ſubſultantes nervorum acceſſere motitationes; & jamjam gravativi dolores regionem, quæ eſt ſupra oculorum orbitam, tenent. Harum partium obſtructiones, quæ ex membranarum ſinus frontales involventium obſtructione, primos congeſtoriis ſanguinis & ſeri ibidem ſtagnationibus natales debente, oriuntur, ſubeſſe ſimul videntur. Quibus incommodis licet hactenus variæ cephalicæ, nervos conſortantes, & obſtructiones ac ſtaſes reſolventes medicinæ, evacuationes per laxantia, venæ ſectiones in brachio æque ac pede inſtitutæ, fuerint oppoſitæ: in eodem tamen malum permanſit tenore. Quamobrem doceri avet Princeps Sereniſſimus, qua ratione morbus hic ſit tractandus, aut utrum minerales aquæ, quibus partim adſuevit, illi tollendo futuræ ſint idoneæ?

Conſilium.

Ut deſideratum à me ſuper diuturno anterioris capitis dolore conſilium ſuppeditem, & congruas ipſi medicinas proponam: morbi hiſtoriam ſedulus perpendi, illumque ex ſeri viſcidi & acris ſtagnatione tam in oſſium frontalium ſinubus, quam inter cranium & pericranium facta derivandum autumo. Quas vero ſtagnationes cruditates potiſſimum ex depravata concoctione in ventriculo generatæ produxerunt. Quod ſi enim tenacior juſto, ac multo acore infectus chylus ſanguini commiſceatur; hic inde ſpiſſeſcit, ac libero per minima pericranii & membranarum ſinus capitis inveſtientium vaſcula circuitu excluſus, ſubſiſtit ibidem, ſtagnatque; hinc non niſi ſubtile dimittit ſerum, quod nervorum fibrillas ſenſibiles valde pungit, rodit, ac eorum dolores ſubſultuſque producit. Quæ cum ita ſint, eo potiſſimum dirigenda erit curatio, ut

non

non minus ſtagnario ſeri viſcidi acrioris in nerveis capitis membranis reſolvatur, & diſcutiatur; quàm ventriculo reſtituatur debita concoquendi vis, & alvi ſucceſſus promoveatur. Hunc in finem pilulas meas balſamicas commendo, quarum quatuordecim ſemel vel bis ſingulis ſeptimanis proxime ante prandium, quo tempore haud adeo ſiccant, ac paulatinos affectus præſtant, adſumi poſſunt. Dein hic pulvis nervinus, reſolvens & diaphoreticus, egregie juvabit diſcuſſionem: *Recipe antimonii diaphoretici, lapidum cancrorum ana drachmam unam, cinnabaris nativæ præparatæ ſcrupulos duos, ſalis volatilis cornu cervi, pulveris caſtorei ana grana decem. M. ſ. pulvis, dividatur in doſes quatuor*; quarum una mane & veſperi ex aqua cum vino mixta exhibenda, mane vero infuſum herbæ Théebois, aut aliud theiſorme, inſuper bibendum, & intra lectum lenis diaphoreſis inſtituenda. Eidem ſcopo externa ſalis volatilis ammoniaci ſicci, cum tantillo olei majoranæ veri remixti, ad nares admotio ſatisfaciet; non minus balſami mei vitæ cum duplicatis linteis facta fronti adplicatio conducet; aut pulvis quidam cephalicus, inſtar ſternutatorii adhibendus: *Recipe herbæ majoranæ, florum liliorum convallium ana ſcrupulos duos, mari veri, florum benzoes ana ſcrupulum, pulveris caſtorei grana decem, olei caryophyllorum guttas quatuor. M. D.* Tum vero concoctricem ventriculo vim egregie reſtaurabit eſſentia corticum aurantiorum, quæ ex corticibus his recentibus concíſis, cum ſale tartari in pulvis formam contuſis, tantillo olei de cedro italici permixtis, & tandem cum ſpiritu vini rectificatiſſimo, aut, quod præſtantius, ſpiritu vini Hungarici per nycthemeron digeſtis conficitur: hæc enim ſub epularum fine 60 vel 70 guttis ex potu adſumta flatus diſcutit, acrimoniam præcipitat, & virtutem leviter balſamicam exſerit.

Præterea exactum vitæ regimen ſervandum erit, & maxime ab omni refrigeratione, præſertim pedum, ſedulo cavendum: quo enim hi ſunt frigidiores, eo magis humores ad ſuperiora rapiuntur, in iiſque eo acerbiores excitant dolores. Hinc valde proficuum erit, ſi ad circulum ſanguineæ maſſæ æqualiter promovendum pedes veſpertino tempore calidis fricentur pannis, aut leviori pediluvio ex aqua fluviatili, ſurſuribus triticeis, roſarum æque ac chamæmeli floribus concinnato immittantur. Hæc ſunt, quæ ſuadenda duxi; quæ ſi obſerventur, de felici, exoptatoque eventu haud dubito, illumque ex animo adprecor.

CASUS III.

De rara hemicrania.

VIr ſexagenarius autumno anni MDCCXVIII. narium deſtillatione, quam coryzam vocant, correptus, primis diebus tenuem per nares ſtillavit pituitam: quæ vero mox gravedine intus adeo obſtructæ fuerunt, ut abſque ſternutatorii pulveris ope nihil ferme muci ploraverit, caput autem multum grave exſtiterit. Malum hoc non ſolum per inſequentem hyemem, verum etiam integrum 1719. annum adflixit, majoraque in dies ſumens incrementa adeo debilitavit caput, ut ſæpius muniorum ſuorum nonniſi pauciſſimis, ſæpius nullo plane defungi potuerit. Hunc rerum ſtatum Medici conſulti leviorem æſtimantes, coryzam duntaxat ſubeſſe putabant mox plane evanituram. Aſt hyemali anni 1719. tempore mali vehementia crevit: ciborum enim adpetentia paulatim abolita; vireſque capitis & corporis defecerunt incredibilem in modum, ut denique à 10. Martii die anni 1720. lecto ſere affixus hærere debuerit. Tum penitus obturatæ ſunt nares, iiſque nec aërem trahere, nec muci quidpiam excernere potuit: acceſſere ſimul ſpaſmodici poſtici dextrique capitis cruciatus, qui non more cephalalgiis ſolito interius adfligebant, ſed inter cranium & externam cutem torquere videbantur; & per caput ad collum, frontem, dextri lateris tempora, oculum, dimidium naſum, os, linguam, maxillamque ad cervicem uſque protenſi, veram conſtituerunt hemicraniam: quæ dextrum faciei latus intus extuſve intumeſactum & ſtupefactum fœdo deturpavit ſpectaculo. Dexter oculus viſu tantum non omni privatus ſi cum ſiniſtro ſimul ad videndum aperitur, omnia objecta ſiſtit duplicata: hinc aliquid lecturus, ſcripturus aut exacte conſideraturus, dextro clauſo ſolo ſiniſtro uti valet oculo, cujus acies pariter magis magiſque infringitur. Hi ſpaſtici dolores primum horrore ac æſtu alternantibus ſtipati circa ſeptimam veſpertinam ſemper invaſerunt, & ægrum ſumma atrocia ad nonam, & quod excedit, diſcruciarunt; poſt bis de die, mox ter recurrerunt, tandemque ſine ulla ferme remiſſione ſævierunt. Ille vero tormenta hæc ferre neſcius ſummis Medicum orabat precibus, ut dolores iſtos ſi abolere penitus non poſſet, ſaltem ſopiret paululum & mitigaret; ordinavit hic pulveres præcipitantes cinnabarinos cum extracto opii remixtos; quorum quotidie unum, dein duos, & acerbitate nihil remittente tres aſſumere debuit æger. Neque autem ſecius eodem tempore cibos prorſus averſari cœpit; ventriculus & inteſtina acerbe torquebantur, maximeque prandendi tempore; appetiit quidem interdum edulia, illa autem ori oblata ſumma nauſea iterum abigebat; juncta ſpiratione difficiliori. His incommodis per quatuor aut ſex hebdomadas toleratis, varias natura molita eſt excretiones: inter quas primum tenax ſanguineaque mucago per nares delapſa, manibus, ulnarum ſæpe longitudinem ſuperaus extrahi debuit: elapſis autem quibuſdam ſeptimanis fluxilior tenuiorque ferebatur mucus, tanta quidem copia, ut nec nocte nec die ceſſaret, ſed ſomnum valde perturbando per tres ægrum adfligeret menſes. Interea largiſſima hæc fluxio nullum prorſus naribus attulit levamen: hæ enim obſtructæ ac quaſi coalitæ ne minimum quidem aëris perſpirare valebant: quid? quod aliud adhuc ſatis curioſum acceſſerit incommodum, quo vena in palati fornice ſponte rupta multum cruoris mox per os ſolum, mox ſimul per nares effudit. Tum & hæc ſanguinolenta effuſio ceſſavit quidem; attamen coagulatus cruor adhæret infundibulo, & per ſcreatum ac ſputationem effunditur: ſaliva inſuper per quaſdam ſeptimanas tenax & viſcida tanta ſpuitur copia, ut ſalivatio ſubeſſe videatur; & alvus, quæ antea fuit libera ac regularis, jam obſtrui incipit. Diris olim torminis crura, femora & totum corpus laceravit arthritis vaga; quæ ſub præſenti morbo evanuit, fixamque in capite obtinuit ſedem. His itaque ægritudinibus quam plurima æger opponi curavit medicinarum genera, laxantia nimirum, decocta lignorum exſiccantia ſanguinemque depurantia; nullam tamen conſtantem inde reportavit valetudinem; quin licet æſtivo tempore, ſereno clementique cœlo quadam ſanitatis larva gaviſus ſacras frequentare potuerit ædes; nihilo minus jamjam autumnali tempeſtate priſtino agitatur malo; ſalivam reddit valde copioſam, dextrique capitis diros perſentit dolores. Omnis aëri per narium

narium meatus præcluditur aditus; quibus cum aliquando ſpiritus vini non adeo rectificatus syphonis ope injiceretur, inſignes inde capitis cruciatus evenere, adeo, ut cum præ iis ſomnum capere neſcierit, apoplexiæ aut convulſionum metus ſuboriretur, qui, dolore poſt 48. horas mitigato, evanuit. Hioc porro pulveres cephalici, decocta lignorum cephalicis mixta ſudorem promotura, infuſa dilutiora potum ordinarium ſubminiſtratura, ac pediluvia ordinabantur; maln nequicquam ſoluto. Quam ob rem tandem quæritur: num hujus morbi aliquod levamen aut ex mineralium, præſertim Carolinarum aquarum uſu, aut ex mercuriali cura rite inſtituta queat expectari?

Epicriſis.

Affectus, qui in hac hiſtoria deſcribitur, eſt graviſſima & inveterata hemicrania, quæ cum ſæviſſimis ſymptomatibus juncta dimidium caput dextri lateris occupat; ſiquidem non modo pericranium hujus lateris, partemque capitis ſuperiorem, ſed ipſum quoque oculum, dimidiam partem naſi, oris, linguæ, mandibulæ, occipitis gravi dolore pungitivo exercet, harumque partium functiones lædit, ita, ut oculus viſu privetur, omniaque ægrotanti duplicata appareant. Sæviunt ſymptomata per periodos, dum primum præcedente levi horrore ac frigore, ut in hoc affectu fieri conſuevit, circa tempus nocturnum facta fuit exacerbatio; deinde creſcente malo intra diei ſpatium bis vel ter dolor acceſſit; quumque hoc vitium diutius ægrum detineret, non ſolum inappetentia cum ciborum faſtidio, viriumque proſtratione & imminuto vigore ingenii ſuborta, ſed etiam concoctio & egeſtio excrementorum inſigniter perturbata fuit. Quum itaque ſub hoc affectu maxima cerebro & nervis inducta ſit debilitas, nullum ſane eſt dubium, quin haud leve periculum ægro immineat. Nam ejuſmodi graves valdeque diuturnos capitis dolores periculoſiores ſubinde affectus, paralyſes, hemiplexiæ, apoplexiæ, morbique ſoporoſi ſubſequi ſolent; id quod multiplici experientia nobis compertum eſt. Si primam hujus mali originem diſpiciamus, ea potiſſimum ad ſuppreſſam coryzam, ſeu impeditam ſeri per nares & fauces excretionem referenda eſt: unde à ſtagnante ſero tunicæ pituitariæ, quæ totam faucium & narium regionem inveſtit, nata fuit obſtructio, ita ut nares penitus obturatæ præter odoris abolitionem aëris aditum ad laryngen interceperint. Et quoniam in coryza & catarrhalibus ejuſmodi defluxionibus humorum motus atque impetus ab extremis partibus, ſpaſmo quodammodo conſtrictis ad interiora, & præcipue ad glanduloſos faucium & aſperæ arteriæ tractus, convertitur; hinc non ſolum acceſſit alvi & tranſpirationis ſegnities, ſed etiam copioſior humorum ad partes internas affluxus concitatus fuit, qui copioſam, ſalivationi ſimilem valdeque diuturnam ſeri viſcidi per os & nares excretionem commovit, nulla tamen inde ſequuta narium obſtructarum apertione. Neque mirari oportet, quod ſanguis interdum cum ſero exſtillaverit: ſiquidem humorum affluxus vaſa ſanguifera ita diſtendit, ut ſanguini accumulato & cum impetu irruenti facile exitum concedant.

Videtur autem ad generationem hujus mali haud parum contuliſſe ſalſa acris lymphæ intemperies, arthritidis genetrix, quæ ægrotantem noſtrum alias crebro infeſtavit, jam vero hoc malo correptum deſeruit. Nam ab ejuſmodi ſero ſalſò acri, quo arthriticorum humores imbuti ſunt, membranis nerveis inhæreſcente, major ſit dolorum & ſpaſmorum vehementia, ſub qua utique liber humorum circuitus debitaque eorum ſecretio & excretio in vicinis partibus magnopere labefactatur & pervertitur: ex quo factum putamus, ut huic malo & augmentum & diuturnitas acceſſerit. Perpetuæ enim obſervationis eſt, ceſſantibus conſuetis doloribus arthriticis partes nerveas & membranaceas graviter affligi, quod videre licet in colica & aſthmate convulſivo, in tuſſi, rheumatiſmis, aliiſque doloribus, quibus arthriticorum corpora infeſtantur.

Præterea circa hanc morbi hiſtoriam id monendum duco, quod naſcente hoc malo ſi omnia recte & prudenter fuiſſeot adminiſtrata, hæc ſymptomatum vehemeoria facili negotio averti potuiſſet. Sed morbo & à Medicis, & ab ægrotante neglecto, partim etiam copioſis exhibitis opiatis, indeque nervorum ac membranarum tono mirifice debilitato, non mirum videri debet, auctam eſſe procedente tempore hujus mali acerbitatem, adeo ut jam utique major circumſpectio, prudentia, ampliuſque temporis ſpatium ad reſtituendam valetudinem requiratur.

Quum autem hoc loco maxime in quæſtionem venire videam, an thermarum ſeu aquarum mineralium uſus, vel etiam cura, ut vocant, mercurialis hoc in tollendo adſectu aliquid auxilii conferre poſſit, breviter hac de re ſententiam noſtram exponemus. Ac primo quidem omni modo & aquarum mineralium uſum & curam mercurialem diſſuademus, quoniam utrumque medicationis genus per omnia & perpetuo integrum vigorem corporis, maximeque illibatum ventriculi robur deſiderat. In noſtro autem jam ſexagenario ſumma capitis, generiſque nervoſi debilitas cum magna ſtomachi infirmitate animadvertitur. Deinde non ſemel, ſed frequenter obſervavimus, thermas præſertim Carolinas nunquam conducere in iis adſectibus, qui à debilitate nervorum & ſtagnatione humorum in capite naſcuntur, & quidem ob hanc rationem, quoniam hujus generis aquæ paulo graviores difficilius per debilitata cerebri vaſa tranſeunt: hinc etiam eſt, quod in idiopathicis capitis affectibus v. g. hemiplexia, paralyſi, gutta ſerena, ſurditate, auditu difficili, nunquam has aquas prodeſſe experti ſimus.

Quod vero curam mercurialem attinet, eam ideo non admittendam putamus, quoniam ex mercurio parata remedia ſpaſmo & conſtrictione fibrarum agunt, præſertim in partibus externis, quas fortius ſtringendo humores cum impetu ad faucium glandulas appellunt, unde major affluxus atque ex eo ſeri in cerebro ejuſque partibus extravaſatio metuenda eſt. Accedit etiam illud, quod ætate provectioribus ejuſmodi medicatio, ob corporis infirmitatem, vix tuto præſcribi poſſit. Noſtrum potius conſilium eo collineat, ut excretionibus per alvum & tranſpirationem, quod tamen remediorum temperatiorum ope peragendum eſt, reſtitutis impetus humorum à capite derivetur: quod per pediluvia, balnea, blanda laxantia & diaphoretica commode fieri poſſe exiſtimo. Poſtea partem affectam roborare oportet ſuffimigiis balſamicis, maximeque beneficio temporis utendum eſt, proſpiciendumque, ut ne quid inconſulto & præcipitanter in tam inveterato malo agamus.

Appendix.

Notandum hoc loco, quod ægrotus ſalutari hoc conſilio neglecto, cura mercuriali uſus fuerit: unde quidem primo dolorum levamen ſenſit, ſed poſtea

crevit

crevit morbi vehementia, tandemque hemiplexia & ſuffocatio aſthmatica, brevi poſt inſequuta, vitam abſtulit.

CASUS IV.

De hemicrania ſuccedente febri tertianæ.

Vir XLVI. annorum, proceræ ſtaturæ, ad iram facillimus, Tabaci fugendi ſpirituoſoſque potus bibendi amantiſſimus, ſeptimo calendarum Novembris febre corripiebatur: quæ cum primum exiguo horrore ac ſpinæ dorſalis lancinationibus ægrum adorſa eſſet, alteroque die abſque horrore rediret, ardoremque per ſedecim horas protractum inferret, acutæ ſpeciem retuliſſe viſa eſt. Vocatus hinc Medicus protinus ſub morbi initio venam tundi juſſit, variaque dedit medicamina; quo factum, ut intra quatuordecim dierum ſpatium febris evanuerit. Verum haud ita multo poſt dextrum capitis latus immanes prehenderunt dolores, qui, veſpertino ſemper reverſi tempore, per integram ſævierunt noctem, & non modo ſomnum eripuerunt ægro, verum etiam adeo labefactarunt caput, ut viſus ferme fuerit abolitus. Remittit interdiu doloris atrocitas; nulla vero eſt adpetentia, ſed ſummum ciborum faſtidium. Prior Medicus iterum accerſitus epithema ex aqua roſarum, aceto roſaceo, nitro, camphora & quibuſdam olei ligni rhodii guttis confectum adplicari jubet; ſed tantum aberat, ut æger inde melius haberet, ut potius dolorum atrocia increſceret: quid? quod præterea ſicca moleſtiſſima tuſſis ægrum exagitet, caputque magis reddat temulentum, alvo manente libera. Quum itaque hi cruciatus jam per octiduum adflixerint, omneſque vires dejecerint; illorum congrua anhelatur medela.

Conſilium Medicum cum curatione.

Aegroti conditionem litteris mecum communicatam ſedulo perſcrutatus; dolorum, quibus caput illius nocturno potiſſimum tempore cum plenaria ferme ſomni abolitione occupatur, originem à febrilis ſaburræ haud penitus foras actæ reliquiis derivandam eſſe cenſeo; & hinc cauſam eorum maxime in primis viis, ventriculo nimirum & inteſtinis, reſidere arbitror. Quamobrem cum præſcribendæ ſint congruæ medicinæ; eo reſpiciendum eſt, ut malum exſtirpetur funditus. Quo fine mitto laxativam potionem, quæ ſimul abſque omni laborioſiore & anxio conatu lenem ducet vomitum: cujus altera pars mane, ſubjuncto decocti tenuioris ex avena parati hauſtu capiatur, altera elapſo horæ quadrante aſſumatur, iterumque avenaceus potus hauriatur. Nec etiam erit incongruum, ſi ſuccedentes per alvum aut vomitum excretiones continuatis avenæ juſculis magis promoveantur; reliqua vero potulenta æque ac edulia hac die fugiantur. En vero ipſam potionem: *Recipe mannæ electæ uncias duas, cremoris tartari drachmam unam, radicis hypecacuanhæ ſcrupulos duos: ſolve & coque leni calore in aquæ florum acaciæ unciis quinque, colaturæ adde olei de cedro italici guttas tres.* M. D. S. Laxir-Tränck-lein.

Adjungo porro pulverem diſcutientem & anodynum, cujus hæc eſt compoſitio: *Recipe ceruſſæ antimonii, lapidum cancrorum, cornu cervi philoſophice præparati ana drachmam unam, cinnabaris præparatæ drachmam dimidiam, ſalis volatilis cornu cervi, pulveris caſtorei ana ſcrupulum unum, croci auſtriaci grana decem. M. f. pulvis div. in X. doſes.* Sumatur hujus una doſis altero poſt aſſumtum laxans die, matutino tempore, commodo ex vehiculo: proin quædam ſcutellæ decocti Thée boy aut Coffée, aut alius theiformis ex foliis ſaturejæ, meliſſæ, ſalviæ & ſemine fœniculi parati ſorbillentur; & quo leuis ſequatur tranſpiratio, per aliquod tempus lecto immoretur æger.

Sed circa veſperam tribus circiter ante dolorum acceſſionem horis, ejuſdem pulveris portio cum 40. guttulis liquoris mei anodyni mineralis, ex debita aquæ florum ſambuci quantitate, capiatur iterum: tum deſcendatur in pediluvium ex aqua fluviatili, furfuribus tritici & chamomilla paratum, eique haud adeo fervente pedes ad ſuras uſque & ultra immittantur. Denique lectum petat æger, placidique ſudoris exſpectet eruptionem.

His medicinis dicta ratione per quatriduum uſurpatis, ut de ulteriori ægrotantis ſtatu certior fiam, cupio; quo porro, quæ è re ſunt, commendare queam.

Appendix.

Elapſis quibuſdam diebus æger præſcripta medicatione uſus retulit, laxativam potiunculam ex voto alvum duxiſſe; pulverem autem poſtridie matutino ſolum, veſpertino tempore cum anodyno liquore ſimul adſumtum moleſtos capitis cruciatus effectu fugaſſe feliciſſimo: quin eodem pulvere & ſpiritu, ſubjuncto pediluvio, tertio die poſt adhibitis, ſe largo ſudore perfuſum proxima nocte fauces flavis veſiculis farctas reportaſſe; caput tamen haud amplius doluiſſe nec noctes ſomno fuiſſe privatas. Hinc ipſi, quid medicinæ adſumeret, quo faucibus ſuccurreret, conſulenti, ut mane infuſum theiforme ſorberet, veſperi pulveris doſin caperet, ac nonnunquam balſamum meum vitæ & naribus admoveret, & loco, quem occuparat dolor, illiniret commendabatur: veſiculas autem faucium ad dolores earum leniendos, & acrimoniam temperandam, mucilagine cydoniorum ex aqua roſarum inungi curaret, & lactis flores nitro permixtos ore detineret ſuadebatur. Sic dicto audiens ægrotans adeo felici curationis potitus eſt eventu, ut divina favente gratia à dolorifica ægritudine penitus fuerit liberatus.

CASUS V.

De hemicrania cum ophthalmia conjuncta.

Sanguinei temperamenti vir, annos XLVII. natus, lauta quidem ſemper uſus fuit diæta; ſed cum ſufficienti corporis motui indulſiſſet ſimul, ad trigeſimum ætatis annum illibatam protraxit ſanitatem. Cum autem aliud vitæ genus ingreſſus, perpetuo ſedere, litterarumque commercio & acceptorum expenſarumque computationibus vacare deberet: variæ hypochondriacæ adflictiones, ſpirandi anguſtiæ, flatulentiæ, borborygmi, tenſiones inteſtinorum, & oſſis ſacri dolores ipſi inhærere cœperunt. Has omnes vero hæmorrhoidum fluxus, arte medica provocatus, ſuſtulit: hoc enim per integrum decennium ſingulo menſe ſatis larga cruoris portio evacuata, & nonnunquam, maxime diætæ errore accedente, diarrhœa quædam eidem juncta

juncta eſt. Neque eo ſecius ſeptem annis abhinc ob ventriculi quandam imbecillitatem Sedliceníi fonte uſus, alvi incurrit profluvium, quod per totum continuans annum eximiam induxit virium proſtrationem, adeo ut contra illud Egranas aquas cum vino mixtas ſub epulis potare debuerit, eo effectu, ut diarrhœa inde ſedata hæmorrhoides fuerint perturbatæ. Hinc per periodos podagrici acceſſerunt dolores, & his quoque ante biennium abactis arthritica tormenta vago impetu mox digitos manuum, mox pedum, mox ſcapulas occuparunt: quin & his denique evaneſcentibus elapſo proxime ſemeſtri pertinax congeſtio inſigni dolore ruboreque prehendit dextrum oculum, ſimulque dimidium capitis naſique latus eximio exercuit cruciatu; qui per octiduum ibidem protracti, ad ſiniſtrum latus oculumque demigrarunt; dein & in eo quatuordecim diebus ſævi erant, & ad dextram iterum redierunt regionem: qualis alternatio ſingulis fere quatuordecim diebus contigit. Neque autem ſilentio prætereundum, ægrotanti olim largos, eoſque valde ſœtidos pedum ſudores eveniſſe, quos, dum inter piſcandum calceis ac tibialibus indutus per aquas ambulavit, protinus amiſit. Quare cum medela eſſet adplicanda, & hujus ſudoris, & hæmorrhoidalis fluxus revocatio Medicis fuit curæ cordique: illum quidem reſtituere allaborarunt, dum vaporem ſpiritus lumbricorum terreſtrium, formicarum & ſalis ammoniaci candentibus lateribus infuſi pedibus admiſerunt. Hæmorrhoidalem autem fluxum excitare, variis modis anniſi ſunt: partim enim ſpecies ex radicibus & herbis anti-hypochondriacis cum cereviſia bene fermentatas, loco ordinarii potus commendarunt, & tincturam metallorum mane ex decocto Thée boy hauriendam ordinarunt; partim Elixirium viſcerale ex extractis amaricantibus & balſamicis cum liquore terræ foliatæ tartari & ſpiritu corticum aurantiorum extractis, & anima rhabarbari, elixirio proprietatis ac ſpiritu nitri dulci combinatis paratum, LXX. guttis bis de die capiendum exhibuerunt. Hiſce revocato fluxu, ea in uſum vocata ſunt medicamina, quibus facultas quædam medica dato reſponſo uti juſſit: decoctum nimirum ex radice ſarſaparillæ, chinæ & ſemine fœniculi paratum calidum bis quotidie ſorbillabatur, & frigidum loco ordinarii potus hauriebatur; tinctura martis in vicem tincturæ metallorum ſub dolorum remiſſione capiebatur; blandiora laxantia propinabantur; in ſura veſicatorium excitatum per aliquot hebdomadas in fluore ſervabatur; & externe aqua ſclopetaria (*l'eau d'arquebuſade*) ſubjuncta accurata diæta adplicabatur. Tantum vero abeſt, ut ex exacta hujus methodi obſervatione levamen quoddam perceperit æger, ut potius male habere pergeret, & oculorum perpetuis angeretur doloribus. Hinc tandem viribus exhauſtis, corpore macie confecto, & appetentia ciborum plane abolita, poſt uſum decocti & tincturæ martis, alvi æque ac hæmorrhoidum obſtructionem iterum incurrit. Quamobrem relicta hac medicatione, & repetito tam ſpecierum anti-bypochondriacarum cum cereviſia fermentatarum, quam fomentationum uſu redierunt hæmorrhoides internæ, & ſæva ſymptomata, maxime oculorum capitiſque dolor, adeo remiſerunt, ut per ſemeſtre tempus itineribus fungi valuerit. Sed notatu digoum eſt, ægro acetum ſaturninum, oculis duntaxat adplicandum fuiſſe ordinatum; quod cum ille, errore inductus, toti admoviſſet capiti, exinde potiſſimum dolores videbantur evanuiſſe. Aſt falſa hac dolorum quiete gaviſus ex Medici cujuſdam conſilio pediluvia furfuracea, & æſtivo tempore acidulas Egranas in uſum vocavit, interque prandendum Pyrmontanas cum vino potavit: quibus per 14. dies uſurpatis ophthalmicus non minus ac hemicranicus recruduit dolor, &, quamquam hæmorrhoides per integrum fluxerint menſem, 14. diebus dire ſævijt. Prior enim Medicus licet venæ ſectionem, pilulas balſamicas ſalino liquore ſolutas, & eſſentiam antimonii tartariſatam, pimpinellæ & ſuccini ægro ordinaverit: id quidem effecit ut ſanguis per anum flueret, dolorum autem atrociam minime mitigavit.

Conſilium.

Hemicrania periodica cum ophthalmia conjuncta, qua noſter laborat ægrotans ceu homo plethoricus & hypochondriacus, hæmorrhoidali fluxui per multos annos obnoxius non ſolum reſtricto huic ſanguineo fluori, & pedum ſudori repreſſo, verum etiam debilitatæ ventriculi concoctioni natales ſuos debet. Experientia enim comprobatum habemus, horum hemicranicorum & periodicorum dolorum fomitem plerumque in primis hærere viis, eoſque à ſaburra ibidem generata potiſſimum foveri & augmentari. Quamquam igitur accitus Medicus cereviſia laxativa & balſamico elixirio hæmorrhoidum revocationem potiſſimum tentaverit; haud infelici quoque affectus levamine: attamen ſubſequutus decoctorum & acidularum, maxime Pyrmontanarum uſus majorem iterum ventriculo induxit infirmitatem, more hiſce potulentis conſueto. Hinc conſultum duco, ut hæmorrhoidibus haud ſuccedentibus, ſingulis octo hebdomadibus vena pedis ſecetur, iiſque promovendis pilulæ Becherianæ, & pulvis præcipitans nitroſus quandoque capiantur. Alvi obſtructio pulvere ex rhabarbari binis ſcrupulis, & duodecim nitri antimoniati granis confecto referetur: & ventriculo per Elixirium ſupra memoratum balſamicum, elixirio proprietatis & rhabarbari omiſſis, 50. guttis cibis interpolandum, robur addatur. Cereviſia tenuis & paululum amaricans potui inſerviat, & omnis vini, niſi Rhenani, parcus inter prandendum uſus fugiatur. Externis vero remediis in hiſce ophthalmicis & hemicranicis doloribus parum fidendum; ſi tamen quid tentandum, experientia mihi commendavit cucupham ex radice ireos florentinæ, floribus chamæmeli, pulvere caryophyllorum, ſtoracis calamitæ, benzoe & ſuccino paratam; aut fomentationem affectæ partis vel per calidos ſacculos, vel eoſdem floribus chamæmeli, ſambuci, croco & camphora repletos. Denique corpore bene præparato magnum ex leniori ſudore expectandum eſt auxilium; qui pulvere ex cornu cervi uſto, antimonio diaphoretico, cinnabari & ſuccino compoſito, mane & veſperi aſſumendo, & inſuper mane infuſo theiformi ſorbillando, promoveri, & intra lectum commoratione adjuvari poteſt.

CASUS VI.

De Memoriæ debilitate.

VIr celebris Juris peritus annorum XXXI. cholerico-ſanguinei temperamenti, ſtaturæ brevis, & conſtitutionis teneræ ac valde bilioſæ, exacta quidem ſemper diæta fuit uſus, tamen ſedentariæ vitæ nocturniſque lucubrationibus nimium vacavit. Exinde vero per quinque jam annos tanta adficitur memoriæ debilitate, ut ſæpius ac-

tatum

ſtarum rerum nullam fere habeat recordationem. Ipſi valde ſenſibili ex animi motibus facillime commoventur humores, caput dolere incipit, & corporis exercitio parum indulgenti imminutior ciborum eſt adpetentia. Ante quinquennium enim acuta febre ſuperata conjugium iniit; quo tempore fonticulus, per ſex annos ob oculorum caliginem brachio inhærens, ultimo autem biennio officio ſuo haud ſatis ſunctus, penitus conſolidatus fuit, & moleſtam memoriæ adſectionem reliquit. Hinc quidem ſuaſum ipſi fuit, ut exſiccati fonticuli fluxum reſtitui curaret; nullas autem conſiliis præbuit aures; & licet varia medicamina, & repetitum Selteranarum aquarum uſum malo ſuo oppoſuerit; illud tamen nequicquam levatum majora in dies capit incrementa. Ille igitur vigorem memoriæ recuperaturus, ſalutare anhelat conſilium, & doceri cupit; quæ mali ſui ſit origo? quæ methodus, quæque diæta tollendo morbo ſint convenientiſſimæ?

Conſilium Medicum.

Intellexi morbi ſtatum ex tranſcripto caſu, & quæſtiones, quarum ſolutio deſideratur. Harum priori ſatis facturus, mox deprehendo, ægrotum conſtitutione valde tenera ac ſenſibili eſſe adfectum. Ubi autem hæc ſubeſt, & accedunt animi pathemata non minus, quam perverſum vivendi genus: facillime nervoſum genus, æque ac vires, facultates & operationes animales, in cerebro peragendæ, debilitari poſſunt. His vero adfectis perturbatur etiam partim cruoris vitalis circuitus, partim fluidi nervorum lymphatici ſecretio ſumme neceſſaria læditur: hinc tandem ſtagnationes ac decubitus humorum contingunt, & ex his non ſolum infirmitates ac dolores capitis, oculorumque caligines, verum etiam eximium memoriæ decrementum enaſci obſervantur. Quæ cum ita ſint, & in noſtro ægroto naturali ipſius debilitati diuturnum otium, motus neglectio, crebræ lucubrationes, nimium mentis ac ingenii exercitium, inſignis ad mœrores aliaſque animi commotiones promptitudo, & tandem acuta febris, toti corpori, maxime cerebro debilitando ſatis apta, acceſſerint: non mirum, ſi memoriæ imbecillitas ipſum prehendit, indieſque aucta fuit; quid? quod fonticuli in humorum ſtagnantium derivatione efficaciſſimi, ſubſequuta exſiccatio majus adhuc mali pabulum ſuppeditavit. His ſi forſan libidinis intemperantia & immodicum veneris exercitium jungeretur: memoriæ ingeniique robur omnino magis magiſque peſſumdabitur.

Quæ autem tali ægritudini medela ferenda, quæve diæta ipſi erit convenientiſſima? Minerales ſane aquæ, ac calidiores medicinæ parum efficient; ſed omnis ſalutis ſpes in diæteticorum remediorum prudenti exhibitione erit collocanda. Quo fine omnes occaſiones, quæ humores commovere, mentemque ad iracundiam aut ſollicitudinem incitare valent, ſtudio fugiendæ; cum meditatione juncti labores moderandi; venere parca utendum & à calidioribus potulentis, maxime triticeis, vinoſiſque ſedulo cavendum. Contra vero ſub epulis hauſtus vini Rhenani optimi haud nocebit; cui cœlo ſereno amicoque, quinta circiter hora veſpertina, corporis moderata motitatio jungenda; veſperi ad quietem ſe compoſituro pediluviis utendum: loco decocti Thee boy infuſum calidum ex meliſſa & citri corticibus hauriendum; ac ex illo quandoque ſex balſami mei vitæ guttæ ſaccharo exceptæ capiendæ: tandemque bis de hebdomade ante lecti introitum bezoardici mei pulveris doſis cum decem eſſentiæ ſuccini, ambræ tinctura permixtæ, guttulis aſſumenda. Quæ ſi rite obſervabuntur; de felici eventu nullus dubito.

CASUS VII.

De Memoriæ debilitate ſingulari ex terrore.

VIr XLII. annorum epulis aſſidens, ex filioli nâtu minimi in cubili tranſcurrentis inopinato lapſu ante aliquot dies tanto adficiebatur terrore, ut protinus memoriæ vigore amiſſo, verba ſine ordine loqueretur. Nec tamen ſimul reliquæ mentis vires evanuere; dum non ſolum ab aliis dicta rite intelligere, & actorum reminiſci valuit; verum etiam ipſe in hoc rerum ſtatu Medicum Chirurgumque accerſi juſſit: hunc quoque primum advenientem, ut ſibi venam in brachio aperiret, ac integram cruoris libram emitteret, coëgit. Nihilo ſecius præcordiorum adflixerunt anxietates, & alvi profluvium ad noctem uſque durans non minus ac vomitus ad tertiam ſequentis diei matutinam horam extenſus, acceſſere. Ex his vocatus Medicus primum judicavit, cholericam ſubeſſe febrim, & loquendi ſuppoſitam impotentiam ex delira derivavit imaginatione; qua æger non ſolum ante ſeptennium laboravit, verum etiam hæreditaria diſpoſitione, patre avoque hypochondriacis, imbutus fuit. Verum enim vero cum mox appareret, quid monſtri aleret morbus; alter ſimul conſultus fuit Medicus, qui eſſentia *Stablii* tonica exhibita, naribus ſcarificatis, hirudinibus ad aures admotis, veſicatoriiſque brachiis cruribuſque adplicatis, tandem ipſam capitis arteriotomiam, irrito quanquam effectu, inſtitui, multumque cruoris mitti curavit. At vero nullum ſequebatur levamen; æger enim, judicio ſenſibuſque integris, nec ordine loqui, nec ſcribere nec legere valet: pulſus ſanis ſimilis fertur; ipſeque cum Medicis malum ſuſpicatus eventum, fore ut hoc malo interimatur, notis quibuſdam ſignificavit, celebriſque Hoffmanni mentem cognoſcere cupit ac conſilium.

Reſponſio Conſultatoria.

Docuit me tranſcripta morbi hiſtoria, ægrum inſigni capitis imbecillitate, & actionum, viriumque animalium, memoriæ, nexus idearum, ſermoniſque ordinarii eximia laborare impotentia; qua prævio terrore, tanta correptus fuit vehementia, ut miſſa licet mox ſub morbi initium integra cruoris ex vena libra, naribus ſcarificatis, hirudinibus ad aures admotis, arteria capitis ſciſſa, & veſicatoriis admotis, malum adhuc magna inhæreat atrocia. Cujus medendi methodum, & à gravioribus malis præſervationem ſuppeditaturus; mox intueor ægroti ex hæreditaria paterna avitaque diſpoſitione natam hypochondriacam conſtitutionem. Quum enim hæc abdominis, maxime ventriculi inteſtinorumque flatulenta expanſione æque ac ſpaſmodica conſtrictione potiſſimum abſolvatur: clariſſime patet, noſtro robur ventriculi ac inteſtinorum, chylum ex alimentis ſeparantium, fœceſque per alvum educentium, valde fuiſſe debilitatum. Hinc autem turbatur æqualis humorum circuitus, iique juſto copioſiores ad partem quandam, maxime caput rapti, graviſſimarum cauſæ fiunt adflictionum. Auxit hunc humorum ad caput raptum in hoc caſu inopinatus vehemenſque terror, cujus indoles ea ſemper eſt, ut ſanguinem ab externis ad interna

viſcera, cor præcipue & caput, reſtringat: illi vero intra vaſa ſtagnantes, ſeroſas dimiſerunt partes, quæ, ad cerebri ſubſtantiam atque baſin delapſæ, ſenſuum internorum produxerunt hebetudinem. His igitur capitis adfectibus, inſigniori ſanguinis abundantia ſultis, tempeſtiva & ſufficiens venæ ſectio ſæpius opem attuliſſe obſervata eſt; eandem autem ſubjectis ſanguine haud adeo turgidis, hypochondriacis, ad animi commotiones, terrores & excandeſcentias facillimis, majus eorum, qui caput nervoſque occupant, morborum augmentum induxiſſe haud raro deprehendi, & ne tales cruoris evacuationes ſalutari deſtituantur eventu, exquiſito ſane Medici judicio opus eſſe animadverti. Hinc in præſenti caſu eo potiſſimum reſpicerem, ut primarum viarum roborato tono, concoctrix vis reſtitueretur, alvique liber conſervaretur ſucceſſus: chylus enim laudabilis puros bonoſque generabit humores, quibus vitio vacuis reliqua partium capitiſque labes ſponte reſtiruetur. Obtinebitur hæc intentio, ſi in rebus ſex non naturalibus congruo obſervato ordine, Elixirium nervinum ac ſtomachicum, quod ſub litt. A. deſcripſi, quotidie per 4. hebdomades inter epulas ſumetur. Proinde drachma pulveris nervioi ſub litt. B. communicati, ægro cubitum ituro ex aqua fluviatili & ceraſorum nigrorum propinata; & pediluvia temperata ex aqua fluviatili & tritici ſurſuribus parata eodem tempore egregie proderunt. Alvi obſtructionem paſſulæ rhabarbarinæ ſatis commode reſerabunt; & potui ordinario ipſa fontana aqua, cum Selteranæ aut Tœnſtadienſis dimidia, Rhenani vini quinta parte commixta optime inſerviet. Inter externa denique remedia pulvis ſuccini capiti inſperſus; aut balſamus meus vitæ binis guttis ſaccharo inſtillatus, ac ſub lingua detentus locum habent principem. Quibus rite adhibitis, cum junior vegetiorque ægrotantis accedat ætas, haud dubito, quin morbus felicem nacturus ſit eventum.

Litt. A.

Recipe tincturæ tartari unciam, eſſentiæ ſuccini, ligni aloes, liquoris anodyni mineralis noſtri, eſſentiæ corticum aurantiorum, ſpiritus ſalis ammoniaci ana drachmas tres, olei macis guttas duodecim. M. D. S. Elixir zu 30. bis 40. Tropffen.

Litt. B.

Recipe rornu rervi ſine igne, uſti, antimonii diaphoretici, pulveris marchionis, ſuccini præparati ana drachmam unam, cinnabaris præparatæ drachmam ſemis. M. F. pulvis. D.

CASUS VIII.

De Vertigine idiopathica cum congeſtione inflammatoria circa renem ſiniſtrum.

VIr ſanguineo-cholericus XLVII. annorum ad gubernacula reipublicæ ſedens, juſtus, probus, profunde eruditus, difficillimiſque & maxime intricatis rebus extricandis, ad illum pene ſolum redundare ſolitis, addictus, hoc tempore vertigine, ad tres annos jam ſine intermiſſione durante, vexatur graviſſima, ita ut vix publicum ſine lapſus metu frequentare & terram verſus caput flectere queat, juncta ſimul oculorum preſſione, lectionem maxime difficultante, viſumque non ſolum obtuſum reddente, ſed & nuper ante aliquot menſes per tres & plures ſeptimanas illum duplicante, quo omnia objecta duplicata ſe ipſi offerebant, præcipue remotiora. Sub tali vertigioe torpor capitis, nonnunquam plus minus gravior accedit, ſomnolentum illum oculoſque madidos reddens. Narium etiam obſtructio pertinax, a primo viſus duplicati atque vertiginis acceſſu, anno 1718. facto, præſens, nulla arte ſolvenda: genæ conſtanter rubent. Preſſionibus pectoris ſæpe, & ante aliquot annos adhuc ſæpius angitur, ad unam & plures horas durantibus, ſub quibus in latere ſiniſtro prope ſternum, inter coſtam quintam & ſextam circiter, aliquem læſionis ſenſum percipit, qui cedente preſſione etiam ceſſat, & hanc utplurimum excretio calculorum renalium flavorum friabilium ſequitur; levis tamen corporis, ſive per motum, ſive aliam cauſam, facta exæſtuatio, potulentorum theiformium fervidorum uſus, pediluvia temperate calida ſub aere æſtivo calido adhibita, eſſentiæ ſpirituoſæ facillime etiam ejuſmodi preſſionem, ſanguiniſque ebullitionem producere queunt: plerumque etiam poſt redditam finito ſomno urinam, immediate talis, ſed brevi ſaltem tempore durans ſequitur. Aſthma nullum, neque ulla tuſſis, niſi hæc invitata fuerit, ex mane aſſumto cochleatim juſculo avenaceo aut hordeaceo, aut ubi micæ panis fuerunt inditæ; quo ſemper ea inſecuta cum expectoratione pituitæ viſcidæ, nonnunquam valde cruentæ, imo per aliquot dies ſanguinem purum ſecum ferente; quæ omnia tamen nunc ceſſant, poſtquam juſcula ejuſmodi ſepoſita, & alia tepida potulenta e. g. Chocolada, jura carnis cum vitello ovi, in eorum locum potando ſurrogata, aut etiam pulmenta aſſumta ſunt: procul dubio ob deficientem (ſub levi & tarda tali non ſufficienter epiglottidem deprimente juſculorum cum cochleari aſſumtione) arctiorem laryngis occluſionem; ſiquidem ad ſolidorum deglutitionem, aut hauſtus ſe invicem cito inſequentes, talia nunquam ſequuntur. Appetitus ſemper integer, digeſtio ciborum facilis, ſomnus, extra præſentiam preſſionis pectoris, tranquillus, alvus nonnunquam tarda, utplurimum tamen ſingulis 24. horis ſemel libera: urina ſanæ ſimilis, calculi tamen renales ſunt frequentes, licet ſine ſingularis doloris ſenſu excernantur, & ſæpius ſanguis cum urina emittitur hæmorrhoidalis. Seminis ejaculatio ſub præſtando debito conjugali ab aliquot annis nulla, licet membri erectio non deficiat. Pedum vacillatio magna, ſemper fulcro ſub inceſſu opus habens ſatis firmo. Sunt hæc ſymptomata urgentia, quæ cauſa autem hiſce viam paraverit, nulla ægrotanti conſtat: à ſanis enim parentibus natus uſque ad annum 1718. ſanus vixit, niſi quod rheumaticis defluxionibus ad caput & pectus nonnunquam laborarit; quæ autem ceſſarunt, materia morbifica limpida per nares ſæpiſſime excreta: quo critico beneficio autem nunc à multis anois caret. Dicto anno 1718. inopinato viſu duplicato prima vice invadebatur, qui autem mox poſt aliquot dies, applicatis ad vaſa hæmorrhoidalia hirudinibus, relicta tamen oculorum imbecillitate, ceſſavit. Ante XIV. circiter annos laboravit quodam affectu pectorali, pro phthiſico habito, antiphthiſicis etiam remediis tunc temporis tractato, in continuo ſonitu vel ſibilo, *röcheln oder raſſeln*, conſtante, proxime ſub larynge percipiendo & ad quinque annos pene durante, nec prius cedente, uſque dum appareotibus per alvum ſignis cruentis, hæmorrhoidum molimina clarius indicantibus, venæ ſectio pedis, & tunc temporis accedente ſimul viſu duplicato hirudinum adplicatio

ſuerit

fuerit adminiſtrata. Remedia huc uſque adhibita fuerunt varia, & quidem inter primaria acidulæ Egranæ, venæ ſectio pedum, nec non hirudinum adplicatio menſtrua, à dolore nuchæ preſſionem pectoris ante aliquot annos menſtruatim concomitante, imo ſemper anteponente indicata: qua frequente autem ſanguinis emiſſione ægrotus ſe valde enervatum percepit; & totus forſan enervatus fuiſſet, niſi ante duos annos largiorem hirudinum applicationem ſepoſuiſſet, & ex uſu lactis caprini floribus acaciæ infuſi, interpoſitis ſimul pulveribus abſorbentibus ex radice altheæ, ſuccino, caſtoreo compoſitis gravis nuchæ dolor ceſſaſſet, & preſſio pectoris ad longius tempus intermiſiſſet. His duobus annis, quibus mihi phyſici munus oblatum fuit hac in urbe, venæ ſectionem pedis æquinoctialem, interpoſita, pro rei neceſſitate, ſemel hirudinum applicatione obſervavi, & nitroſa ceu optimam medelam reperi, cum pectoris preſſionem, tum capitis a ſanguine infarctum moderantia. Aliquoties potiunculam mannatam propinavi, interpoſitis aliquibus cephalicis, tonicis &c. ſcarificationes ſupra genua & in dorſo menſtruas ordinavi: hauſit aliquot vicibus parca doſi aquam amaram Sedlicenſem, & quidem ultima vice cum lacte miſtam; ſed cum preſſio pectoris ſupra memorata accederet, ab ulteriore uſu deſiſtere malui. In quolibet brachio fonticulum gerit: veſicatoriis nonnunquam fuit uſus, utiturque nunc tragea ex cephalicis, nervinis conſtante temperata. Vinum nunquam purum, ſed cum decocto avenaceo, addita radice ſarſaparillæ miſtum bibit, ſine incommodo & libenter, licet parcius bibere ſolitus ſit. Jam ordinabo juſculum herbaceum ex radicibus & herbis cephalicis, valerianæ, pœoniæ, fœniculi paratum, aliquot unciis omni mane calide ſorbillandum &c. Interim alii putant pro tanta ſanguinis congeſtione circa caput, quam fere infarctum vaſorum cephalicorum nominare poſſem, moderanda hirudines temporibus eſſe adplicandas: an non autem hoc remedium raptum ſanguinis verſus caput magis promoveat, non minus ac de cucupha iſta à *B. D.* WEPFERO inventa veſicatoria (vid. *Roſin, Lentil. miſcell. P. I. p.* 74. *& P. II. p.* 31⅔.) & ab aliquot viris nobis magnis encomiis commendata, timendum eſſe credo, Tuoque, Vir illuſtris, judicio relinquo. Ambiguus enim hoc in remedio huic ægro adplicando hæreo: ſiquidem WEPFERUM tale in affectibus capitis humidioribus, & quaſi hydropicis adplicaſſe, in noſtro autem magis ſanguineam congeſtionem quam hydropicam affectionem capiti adeo inimicam exiſtere video: licet & hoc non negandum, quod ex tali congeſtione & ſtaſi ſanguinis, ſerum ſimul ſecerni, & cerebrum iſto ſucceſſive inundari poſſit: id quod ex alias aſſueto, nunc autem à multis annis intercepto ichoris tenuis fluxu per nares, ex multo oculorum madore, nec non ex continuo ſalivæ profluxu & effluxu ſub ſomno apparet. Hunc in finem etiam remedium iſtud *Wepferianum*, in ejus hiſtoria apoplect. obſ. 33. p. 517. recenſitum, quod in maſticatione agarici maſtichi involuti conſiſtit, ſuaſi, ſed huc uſque adhuc ſine ſingulari effectus nota. Quicquid ſit, malo prius tuum judicium expectare, quam dubium experimentum adplicare, quo ut mox ſuccurras, ex intimis rogo rogitoque.

Reſponſio Conſultatoria.

Ægrotus noſter duplici laborare videtur vitio, quorum primum vertigo idiopathica, alterum congeſtio inflammatoria circa renem ſiniſtrum conſtituit. Sæpe quidem vertigo aliis adfectibus, ut hypochondriacis, & debilitatæ ventriculi concoctioni, ceu malum ſymptoma, adjungi deprehenditur. At vero ſi conſiderem, præſens malum, nulla periodorum habita ratione, ſine intermiſſione adfligere, & non ſolum oculorum viſuſque vitio, quo & lectio impeditur, & objecta adparent duplicata, verum etiam capitis gravitate, & perpetua ad ſomnum propenſione, ex quo ſcilicet nares obturatæ nullam muci permiſerunt excretionem, ſtipatum eſſe: illud in capite potiſſimum, ipſoque cerebro idiopathice reſidere arbitror. Alterum autem affectum, preſſionem nimirum in ſiniſtro ſpinæ dorſi latere inter quintam ſextamque coſtam moleſtam, & calculis per urinam excretis evaneſcentem, non congeſtioni ſanguinis in pulmonibus; ſed potius ſiniſtro reni & coli flexuræ, ſanguine aut flatibus farctis & ſeptum tranſverſum afficientibus, adſcribendum eſſe cenſeo. Ægrotans enim ſanguinis in hæmorrhoidalibus vaſis ſtagnationes olim expertus, cruorem hæmorrhoidalem non ſolum per venas in anum explicatas, verum etiam adhucdum cum urina ſæpius reddit: quid? quod ſpirituoſa, pediluvia paulo calidiora, infuſa theiformia fervidius hauſta, corporis ac animi vehementiores commotiones, & quæ modo humores exagitare valent; pectori nec tuſſim, nec ſpirandi anguſtiam relinquant, ſed dictam ſiniſtri lateris preſſionem adaugere obſerventur. Quum itaque his ægritudinibus Egranæ aquæ, venæ ſectiones, hirudinum adplicationes, medicinæ abſorbentes, nitroſæ, antiſpaſmodicæ, cephalicæ, leniora mannataque laxantia, Sedlicenſes aquæ cum lacte mixtæ aliaque fruſtra fuerint oppoſita: jam in quæſtionem potiſſimum venit, num emplaſtrum veſicatorium, quod WEPFERUS in cucuphæ forma adplicuit, & à *Lentilio in miſcellaneis* deſcribitur, illis conveniat? Haud ita pridem de uſu veſicantium medicinarum ventilavi diſputationem; in qua quidem hujus remedii mentionem injeci, memet ipſum autem eo nunquam uſum fuiſſe, ingenue fateor. Neque tamen illius uſum in hoc morbo capitis idiopathico, cujus cauſa à colluvie quadam ſeroſa in medullari cerebri ſubſtantia derivanda eſt, diſſuadere poſſum; quo magis WEPFERI experientiam ſatis comprobatam habeo, & ex hoc medicamine minime majorem ſeri ad caput attractionem futuram autumo, maxime ſi illius adplicationi ſanguinis per venæ ſectionem in pede ventilatio, & alvi per mannatum laxans, aut rhabarbarum, cum tartari cremore combinatum, reſeratio præmitteretur. Occurrerunt mihi præterea ægri, & inter eos Vir quidam ampliſſimus à regis Poloniæ ſervitiis, qui iiſdem ſymptomatibus, vertigine, nephritide, & pectoris anguſtia correpti, ſimulque hæmorrhoidibus expoſiti, bina præſertim remedia ſibi valde proficua repererunt, eaque fere domeſtica. Quorum primum fuit ſuccus ex dauco hortenſi recens expreſſus, cui mane ea, quam octo capiunt cochlearia, quantitate aſſumto infuſum theiforme ex veronica, meliſſa, betonica, radice liquiritiæ & fœniculo paratum ſuperbiberunt; alterum pulvis ex lapidum cancrorum, radicis pimpinellæ nigræ, iridiſque Florentinæ æquali pondere compoſitus, cujus drachmam veſperi bis ſingulis hebdomadibus ex commodo adhibuerunt vehiculo; quibus factum eſt, ut nominatus ille ægrotans, vertigine ac nephritide diu excruciatus, elapſo anni quadrante, à ſuis ſymptomatibus liberatus fuerit. Quæ cum ita ſint, harum medicinarum, excretiones per alvum, urinam & diaphoreſin ſalutares promoventium uſum & in noſtro ægro per aliquod

tempus

tempus commendarem; & externe ſal volatile ammoniacum ſiccum, oleo majoranæ & rutæ vero impregnatum naribus admoverem. Ordinario potui inſerviret hoc decoctum: *Recipe radicis ſcorzonera, ſarſaparillæ, ebina ana uncias quatuor, caryophyllata, liquiritia ana unciam unam cum dimidia. M. C. C. D. S. Species pro decocto, cujus binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes decoquantur.* Acidularum aut Sedlicenſium aquarum uſum in his idiopathicis capitis adfectibus ideo non admittendum puto, quoniam ex illis, propter atoniam membranarum vaſorumque cerebri, major humorum ſeroſorum generari ſolet copia. Laxandi vero ſcopo hic pulvis egregius erit: *Recipe rhabarbari optimi drachmam ſemis, cremoris tartari ſcrupulos duos, olei de cedro guttas tres. M. f. pulvis mane alternis diebus ex aqua vino permixta bis per ſingulos menſes capiendus*; qui autem, ægro valde ſenſibili aut imminutiori doſi, aut mechoacanna deſtitutus, exhiberi poteſt. Neque minus ſanguinis ebullitiones optime ſedabit pulvis præcipitans *ex lapidum cancrorum, matris perlarum drachmis duabus, nitri depurati drachma una, ſuccini præparati drachma dimidia, olei aniſi guttis ſex* præparatus, & ad unam datus drachmam &c.

CASUS IX.

De Vertigine caduca in gravida.

Status morbi.

UXor mea, xxxvt. annorum variis huc uſque morboſis ſymptomatibus infeſtata, ante 14. circiter dies ex itinere redux, lecto plane adfixa fuit, tantaque infirmitate correpta, ut ne quadrantem horæ extra lectum commorari valeat. Omnes illius ægritudines non ſolum parciori potui, & hinc enatæ minimorum vaſorum, alvique obſtructioni, verum etiam ipſi alvinæ excretionis neglectui, quo illa negotiis occupata ſtimulis iſtis haud ſatis fecit, adeoque ſæpe per biduum alvum deponere non potuit, natales ſuos debere exiſtimo. Menſium fluor olim valde irregularis, ſæpius per 10. vel 15. hebdomades fuit ſuppreſſus; ut ante 10. aut 12. annos monaſterio incluſa ſuaſu Medici quotannis & venæ ſectiones inſtituere, & laxantibus uti debuerit; quibus vero moniali vita relicta ſuperſedere cœpit. Verum enim vero mihi anno 1721. nupta, venæ ſectionibus iterum adſuevit; variaque adhibuit laxantia, & pilulis ob nauſeam vomitu rejectis, potiones laxantes, mannam, ac Hallenſium laxantem pulverem ſæpius largis doſibus aſſumſit: quæ omnia tamen ob parciorem potum ſufficienti effectu fuerunt deſtituta. Quatuor præterlapſi ſunt anni, cum illa gravida vertigine prehenſa fuit, ex qua inter ſtandum aut eundum protinus concidit; ſedens vero inter ipſam vertiginem, ratione integra, ſermones cum aliis miſcere, cibos potuſque aſſumere valuit. Ut primum hic morbus invadere vult; prehendit pedem ſiniſtrum formicans ſenſus, qui tractu temporis magis magiſque adauctus in fortiorem illius motitationem deſiit, qua ille magna vi ſurſum atque deorſum agitabatur. Hæc adfectio vero ſucceſſu temporis adeo invaluit, ut mentem ſimul perturbaverit; quid? quod anni præteriti menſe Auguſto illam curru mecum iter facientem gravis acceſſio epilepticorum ſimilis prehenderit, & inſequente hyeme ter redierit. Sub his enim mentis ſimul incidebat læſio; loquendi aderat impotentia; pollices quidem non in manum colligebat, ſpuma tamen ante os erumpebat. Idem ſiniſtri pedis formicans ſenſus mali hujus ſemper erat nuntius, qui ad præcordiorum regionem pertingens, ſubito induxit acceſſionem, ab omnibus pro vera epilepſia habitam. Hanc quædam generoſa matrona, tranſmiſſis quinque pulveribus oppugnare tentavit: quarum cum ægra quotidie unum capeſſeret, evanuit quidem illud malum, rediit tamen vertigo priori longe gravior, eadem prænunciata formicatione ex pedibus ad cor aſcendente: quam ſentiens illa protinus ſpiritum ſalis ammoniaci naribus admovit, eoque meo arbitrio effecit, ut à priori epileptico fere impetu immunis manſerit. Verum enim vero epilepticam eam fuiſſe haud credo: ſiquidem vertigine ſemper ſtipata, attonitum prænunciare morbum mihi viſa eſt. Præcurrit eam inſignis anguſtia, ac graviſſimi in præcipitia lapſus idea, quem evitatura, undique ſe continere cupit, neque ſecius autem ſe præcipitatam imaginata omni ſenſu, ratione ac loquela privabatur. Comitatur hos paroxyſmos gravis ſpaſmus; quo etiam extra illos maxime in manibus pedibuſque graviter torquetur; quid? quod pedes ad leviſſimum contactum acutiſſimis doloribus, furunculorum inſtar prehendantur. Jam ipſi ſeptimo menſe gravidæ vaſa adeo turgent ſanguine, ut ſuaſu Medici brevi temporis ſpatio ter vena fuerit tuſa: neque vero minus ſex circiter abhinc hebdomadibus tanta ſimul memoriæ debilitate, ſenſuumque ſtupore occupata fuit, ut actionum ſuarum fere neſcia, ad quæſita quidem rite reſpondere, actorum vero reminiſci haud potuerit. His denique immanes capitis dolores, æſtu ſtipati acceſſere; quibus oppugnandis intra menſis ſpatium ter pilulas intra pruna cocta ob ſolitam averſationem abſconditas aſſumſit. Sufficiens equidem has ſubſequuta eſt evacuatio; nullum tamen mali levamen; tantum abeſt, ut corporis infirmitas incredibili augeſcat ratione, & ægra nec pedibus marcidis inſiſtere, nec ſola cetera membra agitare & movere valeat. Præterea intra decem dies tribus vomitibus, iiſque ſpontaneis multum bilioſæ, mucidæque ſaburræ excrevit; cujus adhuc major quantitas ventriculo inhærere exinde videtur, quod capitis dolores ac perpetua nauſea, læſi dubio procul ventriculi progenies, majori per intervalla acerbitate adhuc adfligant. Præſens igitur ægrotantis tribus potiſſimum abhinc annis, frequenti excandeſcentia agitatæ conditio ea eſt, ut præter inſignem corporis, maxime pedum imbecillitatem, interiorum ardore, anguſtia & capitis dolore cum periodica exacerbatione vehementer crucietur. His quidam Medicus ventriculi per laxantia purgationem fore congruam ratus (emeticum enim gravidum ſtatum, & inſignem imbecillitatem diſſuadere exiſtimabat) nudius tertius pilulas quaſdam exhibuit: quæ quidem bis alvum duxerunt, omnes vero vires, omnemque cibi ac potus appetentiam prorſus peſſumdederunt. Verum enim vero hodie melius paullo habere cœpit; cibos aſſumſit, & ob inſignem ſitim largiter bibit.

Nec autem alienum erit, hæc adhuc recenſere momenta: Nimirum anguſtiæ capitiſque cruciatus tanta ſæviunt atrocia, ut omnium, quæ agit, oblita inſignem patiatur temulentiam; æſtus per periodos urget, haud adeo gravis: vertigo evanuit per quaſdam ſeptimanas; potulenta deglutiendi quædam difficultas; poſt alvinam excretionem, quam ex pilulis nudius tertius habuit, heri hodieque obſtructa eſt: quid? quod hodierno die hora ſeptima matu-

matutina animi inciderit deliquium; quo finito ter vomuit bilemque muco permixtam reddidit: poſt vomitum pergit præcordiorum anguſtia, ſaburræ adhuc majorem copiam indicans, quæ ſæpius tanta exiſtit, ut præ vehementia manibus lectum agitet, lzceretque ac ſi convulſa eſſet: junguntur tormina ventris, pedumque tenſio ſpaſmodica.

Epicriſis cum conſilio medico.

Adfectus ille, qui ægrotam ante aliquot annos gravidam prehendit, epilepſiæ levioris, à Medicis vertigo caduca vocari ſolitæ ſiſtit ſpeciem. Inducere hoc vitium ſolet vehemens ſpaſmus, qui inferiores primum corporis partes, aut pedes formicationis ſenſu occupans, per univerſum nervorum ſyſtema, dorſalem ſpinam, eaſque potiſſimum partes, quæ ex pari vago ac intercoſtali habent ramulos, continuatis, in capite finitur; junguntur rum gravis vertigo, mentis læſio, epilepticæ artuum agitationes abſque pollicum in pugnum collectione, ipſiuſque rationis ac loquelæ impotentia: atque poſt acceſſionem hanc artus ſpaſmo trahuntur. Hiſce autem in noſtra ægrotante nervorum diſtenſionibus parcior olim potus, vita ſedentaria, & alvinorum ſtimulorum neglectus, eique, inducto inteſtinorum motu inverſo, ſuperveniens alvi obſtructio præbuerunt originem: menſium vero ſuppreſſio olim per 10. & 15. hebdomades inhærens, humoreſque impuritatibus imbuens, majus addidit augmentum: quid? quod ægrotam aliquot abhinc annis ſcabiem, qua infeſtata fuit, mercurialibus repuliſſe unguentis mihi relatum ſit. Verum enim vero quantas mala talis ulceroſæ ſaburræ, a natura per cutim excuſſæ, repreſſio noxas inducat, maxime impuris humoribus, nervoſique generis debilitate adfectis, quantiſque nervorum ſyſtema ſpaſmodicis, convulſivis ac epilepticis motibus excruciet: quotidiana ſatis docet experientia. His demum omnibus inſignis ægræ ad mœrores & iracundias proclivitas juncta eximiam nervorum imbecillitatem excitare, dirorumque morborum fomitem ſuppeditare valuit. Neque autem mirandum, ægritudinem hanc, ſub impraegnationis tempore ſemper recurrentem, non ſolum graviſſimos capitis dolores, ejuſque nec non memoriæ atque rationis infirmitatem; verum etiam tantam totius corporis imbecillitatem, ut extra lectum commorari non potuerit, comites habuiſſe; quum in gravidis plerumque humorum major dyſcraſia, nervorumque inſignior deprehendatur debilitas. Hinc enim innumeris obſervationibus comprobatum habeo, fœminas & corpore firmo robuſtoque & animo bene compoſito præditas, cum uterum gererent, ad iracundias, terrores, ac imaginationes fuiſſe facillimas. Quibus ergo ſuppoſitis, ſi ea, quæ è re hujus ægræ futura ſunt, diſpiciamus: ante omnia jam jam largiorum ſanguinis miſſionum, ſub initio quidem proficuarum, multo magis emeticarum uſum medicinarum cane pejus & angue fugiendum ſuadeo. Contra vero non ludetur opera, ſi alvi ſegnities per clyſteres aut blandas balſamicas pilulas oppugnetur; ac pulvis antiſpaſmodicus *ex pulveris Marchionis drachmis duabus, cornu cervi philoſophice præparati, nitri depurati, cinnabaris nativæ præparatæ, lumbricorum terreſtrium ana drachma dimidia, olei macis deſtillati guttis tribus confectus*, & pondere dimidiæ drachmæ ex aqua analeptica, qualis eſt meliſſæ, liliorum convallium, ceraſorum nigrorum, & cinnamomi cydoniata, quandoque capiatur. Nec erit incongruum, liquoris mei anodyni mineralis quindecim guttas, totidem ſpiritus ſalis ammoniaci meliſſati guttulis nuptas nonnunquam exhibere; aut externe ſpiritum ſalis ammoniaci vinoſum cum oleo meliſſæ eſſentificatum naribus admovere; eoque ſub dolorum acerbitate externos inungere artus.

Nihil præter dicta ante partum propinare licet, eo minus cum haud dubitem, fore ut hoc malum in purpuraceum aut aliud exanthema tandem finiatur.

CASUS X.

De vertigine caduca levioris apoplexiæ ſpecie.

Vir Illuſtris XLVII. annos natus, temperamenti leviter cholerici, maxime ſanguineo-phlegmatici, magna laborat ægritudine, qua gravi vertigine ſubito ſæpius in terram proſternitur. Nec vero ulla malum præcedunt indicia, quo à lapſu cavere ſibi poſſit; ſed omni ſenſuum uſu protinus orbatus illico concidit, hincque non immerito veritus, ne aliquando vitæ incurrat periculum, mali ſui medelam ac præſervationem anhelat. Sciendum autem de hoc ægro eſt, quod à teneris ad 30. ætatis annum frequenter, largiterque ſanguinem per nares ſuderit; hunc vero fluxum, intra octo annorum ſpatium neſcio num ex annuo medicatorum fontium uſu, num matrimonio contracto paulatim imminutum plane amiſerit; niſi forte ſub vehementiori corporis agitatione, vini calidioris uſu aut gravibus catarrhis adhuc quandoque redeat. Poſt hæc ad ſiniſtram aurem pertinaciter decubuerunt humores, ac auditum fere obturaverunt: ventriculum vero gravis occupavit colica: quarum adflictionum per biennium protractarum prior de ſua quidem acerbitate aliquantulum remiſit, periodicum tamen aurium ſuſurrum tinnitumque reliquit; altera penitus evanuit. At enim vero has tanti dorſi, renum, coxæque dolores exceperunt, ut per aliquot ſeptimanas æger inflexus quaſi ac incurvatus incedere debuerit; qui num flatuum collectioni natales debeant, numne ad iſchiadicum malum pertineant, determinare non audeo, & potius illorum acceſſiones haud adeo crebras fuiſſe gaudeo. Jam triennium eſt, ex quo vertigínoſa, cujus cauſa ægrum latet, accedere cœpit perturbatio. Ut primum invaſit, alvi levior fluxus, nauſea, largus ſudor, vomituſque inciderunt: inhæſit ſudor, donec vomere deſiit; & denique inſignia virium proſtratio acceſſionem clauſit, tanta quidem, ut vix poſt binas ad ſe redierit horas. Recruduit malum ſingulis quatuor aut ſex menſibus; quandocunque vero aut cibi concoctu difficiliores aſſumti, aut flatus intra corpus retenti ſunt, ſæpius redire ſuevit. Progrediente tempore nec alvi profluvium, nec nauſea, nec vomitus antecedunt; ſed abſque ullis acceſſuri mali notis prævis ſubito incidit vertigo tanta vehementia, ut ſenſibus privatus æger omnia rotatione quadam circumferri ratus, ſtatim concidat; breviſſimo tamen interpoſito tempore ad ſe redit, & præter relictam capitis temulentiam, ſenſuum pariter ac rationis uſum recuperat. His non raro calores volatici, humorum ebullitiones, ſuſpiria inter anguſtias expreſſa, & oſcitationes jungi obſervantur; ex quibus malo quoddam levamen accedit. Ejuſdem propinqui acceſſionem quandoque arcere valet æger, ſi ſella relicta leniori intra muſæum obambulatione feratur, aut hac ob convivas præſentes prohibita, aliqualem capitis, pedum ac corporis agitationem inſtituat. Non minus à crebriori librorum, minoribus maxime litteris ſcriptorum lectione, imprimis

ad

ad accenſam lucem facta, multa meditatione, corporis ſubita gyratione, capitiſque ad terram inclinatione ſtudio cavere debet, niſi ſubitanea vertigine rapi velit. Siniſtræ auris ſuſurrus quotidie adhuc adfligit, pro concoctionis varia conditione modo mitior, modo gravior; non autem tanto auditui eſt impedimento, quin voce paullo elatiori dicta percipere poſſit: cibi integra adpetentia, ſomnique nullum vitium, interna nulla labe adſecta denotare videntur viſcera.

Olim morbus per 10. vel 12. continuos annos Selteranarum aquarum uſu fuit oppugnatus; quibus autem ob alvi largius profluvium inde ſequutum intermiſſis, per proximum biennium Amaſianæ & Schwalbacenſes, hæque ob martiale, quod ſovent principium adhibitæ ſunt, eo quidem effectu, ut ad hyemis uſque initium à malo ſuo immunis vixerit æger. Quamobrem denique conſilium efflagitatur, quænam remedia huic morbo futura ſint idonea, num ne à Deinacenſibus aquis levamen expectari queat?

Reſponſio Conſultatoria.

Ægritudinem, cujus cauſa conſultus ſum, haud ſolam vertiginem, ſed leviorem inſultus apoplectici ſpeciem eſſe, certo perſuaſus credo: quippe quæ ægrotum omni ſenſuum exercitio orbum ſubito præcipitem reddit, &, niſi tempeſtiva feratur medela, gravioris apoplexiæ metum incutit. Leviorem dixi apoplexiæ ſpeciem, cum in ea ſeri & ſanguinis extravaſatio, graviori apoplexiæ ſere propria, præſto non eſt; ſed quæ cruoris in vaſis meningum, cerebri & plexu choroideo ſtagnationi duntaxat natales ſuos debet. Hæc enim vaſa diſtendit, medullam oblongatam comprimit, atque ſecretionem & influxum nervei liquidi in nervos remoratur. Quod ſi vero & hujus vaſorum cerebri à copioſo ſanguine diſtenſionis cauſam perſequamur: illa non niſi à ſpaſmodicis partium, quas imus venter continet, maxime ventriculi ac inteſtinorum conſtrictionibus, hypochondriacis perquam familiaribus derivanda mihi videtur. Hi enim ſpaſmi quum liberum cruoris vitalis circuitum quam maxime retardant; cruor ille tum ab extimis partibus, acceſſionis tempore plerumque rigentibus, cum ab interioribus abdominis viſceribus tanta ad caput rapitur vehementia, ut ob difficiliorem per venas regreſſum ibidem ſtagnet, vaſa expandat, robur & tonum eorum dejiciat, eaque varicoſa ſæpius reddat: quæ vero omnia libero progreſſu ſanguini reſtituto, iterum ceſſant. Quanquam igitur ex his patere credam, cauſam horum adſectuum non ſolum in abdomine, verum etiam in ipſa canalium cerebri ſanguiſerorum debilitate quærendam eſſe: quis tamen negabit, quin in præſenti caſu imi ventris ſpaſmi principalem, quæ ſanguinem ad caput agit, conſtituant cauſam; quum æger pertinaci colica, ventris torminibus, alvi fluxu, borborygmis ac flatulentiis non minus laboravit, quam etiamnum ſanguinis ebullitiones ac æſtus volatici mali eruptionem antecedunt, quæ ſymptomata à ſpaſmodicis conſtrictionibus unice dependent? Neque minus eadem ſanguinis ſtagnatio, ac ſeri in aure interna, labyrintho, cochlea, etiam in ipſa concha collecti ſeceſſio tinnitum ſuſurrumque aurium produxit: conſtat enim partes has auditorii organi oſſeas membrana multis ſanguiſeris vaſis prædita inveſtiri; & humores, ſi per Euſtachianum ductum aut plane obſtructum aut juſto breviorem excerni nequeunt, in halitus reſolvi, qui tympano meatus auditorii majori pariter ac ovalis foraminis ſuſurrantem atque tinnientem inducunt ſenſationem. Quis vero in dubium vocabit, quin crebriores, quæ ægro juveni obtigerunt ſanguinis per nares fluxiones non ſolum naturam eo perduxerint, ut abundantes humores ad nares pepulerit; verum etiam eo ipſo cerebrum cum membranis atque vaſis ſuis haud parum debilitaverint? Hancce enim capitis infirmitatem magnum huic malo addere augmentum, vel exinde adparet, quod ex multa lectione, profunda meditatione, lucubratione, capitiſque ad terram inclinatione major ſemper facta fuerit exacerbatio. Eadém quoque cauſa haud dubia prænunciat fide, fore, ut ſi æger animo vehementer commoveatur, longe gravius ac periculoſius tandem capitis vitium incurrat.

Quum itaque ſpaſmis hiſce ac ſanguinis ad caput congeſtioni, ſuperflui humores in vaſis infimi ventris ſtagnantes, atque in ſpongioſo ſanguinei temperamenti corpore facillime generandi originem ſuppeditant ac fomitem: clariſſime eluceſcit, nullum majorum malorum exinde fore pertimeſcendum, ſi ea juſto copioſior humorum quantitas vel ab ipſa natura, uti in juventute per narium hæmorrhagias, ita progrediente ætate per hæmorrhoides imminuatur; vel illius incremento per tempeſtivas venæ ſectiones, corporis ſufficiens exercitium, ciborum temperantiam, ac a potibus nutritivis & calidioribus abſtinentiam arte ponatur obex. His enim neglectis præſens malum in paralyſin, apoplexiam veram, & ſoporoſos affectus certiſſime terminabitur. Quæ cum ita ſint, eo meum collineat conſilium, ut ter ad minimum quotannis, nempe initio martii, fine Aprilis, & medio Octobris, cœlo ſereno & amico venæ pedis, debito ſubjuncto regimine, aperiantur; æger à largiori cœna abſtineat, à vino caveat, flatulentos cibos arceat, corpus ſedulo, & ſi fieri poteſt, per equitationem moveat, frigus fugiat, ac omnia ſtudio evitet, quæ mentem turbare valent atque commovere. Tum vero è re erit, ut cubitum iturus quandoque pediluviis ex aqua fluviatili, furfuribus triticeis & chamæmeli floribus paratis, moderate calidis, ne nimio corpus inde perfundatur ſudore, utatur, iiſque pedibus ad genua immiſſis per horæ dimidium immoretur. Nec minus maximopere curandum, ne alvus ſit clauſa; quæ ſi forſan præſto ſit, nequaquam purgantibus, quæ nimis ſiccant ac commovent, aperienda; ſed mannæ binis unciis, duabus cremoris tartari drachmis nuptis, niſi æger reſpuat dulcia, ſolvenda erit: cui eidem ſcopo duæ vel tres ſalis anglicani drachmæ, in acidularum dimidia menſura ſolutæ, interdum hauſtæ facient ſatis. Præterea vero mihi ex uſu eſt, ut in chronicis ejuſmodi cerebri adſectionibus ad genus nervoſum roborandum, & ſpaſticas partium nervearum conſtrictiones ſopiendas hoc exhibeam electuarium: *Recipe viſci quercini, chinæ chinæ ana unciam dimidiam, pulveris florum chamameli, lumbricorum terreſtrium ana drachmas duas, ſuccini præparati, extracti cardui benedicti ana drachmam unam, caryophyllorum, cinnabaris nativæ præparatæ ana ſcrup. duos, ſyrupi berberum uncias duas. M. F. l. a. electuarium: cujus binæ drachmæ tribus circa quadras lunæ ſucceſſive diebus mane æque ac veſperi uno capiantur hauſtu.* Neque erit incongruum, ſi inſuper veſpertino tempore pulveris præcipitantis *ex oculorum cancrorum uncia una, nitri depurati uncia dimidia, & olei de cedro guttis duodecim* parati, quantum duo ſovent cultri cuſpides, quandoque aſſumatur.

Denique ſi mentem meam aperiam, an Deinacenſes

cenſes aquæ præſenti malo futuræ ſint opportunæ? candide profiteor, me hunc ſontem nunquam nec acceſſiſſe, nec examinaſſe. Neque tamen ſecius expertorum Medicorum, illius probe gnarorum relatio me docuit, hunc fontem ſecuri æque uſus, ac leniſſimi effectus eſſe, ſal alcali fovere, leviſſimas, ut hecticis etiam ac febre lenta correptis tuto exhiberi queant, aquas continere, & denique parum vitriolici ac martialis principii poſſidere: hujus ratione in hypochondriacis & melancholicis morbis, capitiſque pertinaciſſimis ac habitualibus doloribus egregia præ aliis virtutè pollere deprehenditur. Quamobrem has aquas noſtro ægro non minus profuturas exiſtimo; maxime ſi earum interno uſui inter externa balnea, quæ in ejuſmodi ægritudinibus ad æqualem & liberum ſanguinis circulum reſtituendum multum faciunt, illud quod ferinum audit, & tribus duntaxat à dicto fonte milliaribus diſtat, adjungatur; hæcque medicatio medio Auguſto inſtituatur; cui divinam apprecor benedictionem.

Appendix.

Factum eſſe percepi, ægrotum, poſtquam præſcriptis medicaminibus, & in vicem Deinacenſium aquis Schwalbacenſibus lecto quidem affixus, rite fuit uſus, ac diætam commendatam exacte obſervavit, à malo ſuo per divinam gratiam prorſus evaſiſſe.

CASUS XI.

De vertigine cum hæmoptyſi, aliiſque gravibus malis ſtipata in hypochondriaco.

VIr XXVI. annorum parentibus arthritide infeſtatis genitus, ſtrictioris habitus ac teneræ conſtitutionis, à teneris fere variis expoſitus fuit ægritudinibus. Præter enim quod quinque annorum puer atrocibus calculi doloribus, à Medico tamen exhibita quadam tinctura ita fugatis, ut non amplius redierint, corriperetur: anno ætatis decimo quinto, cum Gieſſæ, cujus clima ſibi inſenſum deprehendit, ſtudiis vacaret, gravis totum corpus per integrum annum detinuit pſora, & pedes à genubus ad taleolos uſque fœdis deturpavit exulcerationibus. His vero malis per purgantia, balnea ac emplaſtra depulſis, novum incurrit: quum enim aliquando ſacris intereſſet, oborta ſubito tuſſiculoſa commotione ore reddidit cruoris eam, quam vaſculum potui thee boia vulgo deſtinatum continet, quantitatem. Hanc autem effuſionem, nullis ſymptomatibus, niſi forte periodicis capitis doloribus ac ventriculi debilitate quadam ſtipatam; nec & illam, quam anno 1716. Rintelii degens, variique generis cibis indulgens menſe Decembri inter cœnandum eodem modo toleravit, non tanti fecit, ut ad præcavendos ulteriores inſultus medicinis uteretur: maxime cum nec pejora ſequerentur mala, nec florido colori, augmentoque corporis ullum accederet decrementum. Hinc porro anno 1719. ex nimio ventriculi acore gravem cephalæam ſibi contraxit ſcorbuticam: quæ etiam Medici periti ope mox evanuit. Verum enim vero adultior factus, variiſque mœroribus implicatus vivido deſtitui cœpit colore; eo magis cum temperamento cholerico-melancholico præditus, ſcholaſticis ab anno 1721. præficeretur officiis, ibidemque crebram iracundiæ haberet occaſionem. Namque abhinc fere vultus pallere cœpit; vires langueſcebant; capitis dolores ſæpius per 14. dies cruciabant, ægrumque lecto affigebant; poſt aſſumtum mane potum thee bois horâ decima roſionem ventriculi ſentiebat; magnaque ciborum appetentia urgebat, eo moleſtior, quo diutius & ad primam plerumque meridiei horam prandendi tempus protrahebatur; aſſumtis epulis ventriculus gravabatur, maxime cum poſt eas prima ſtatim hora ſcholaſticum munus, ſedendo potiſſimum abſolvendum adgredi deberet; quibus cachectica jungebatur tuſſis. Iniit porro anni 1723. menſe Junio matrimonium; omnia vero in deterius omnino vergebant ſymptomata: præter enim virium decrementum inſignis circa decimam matutinam fuit dicta roſio ventriculi, quæ ex illo veluti auræ raptus ad caput adſpirans ipſas ex oculis preſſit lacrymas; ut taceam & cephalæam omni ſemeſtri periodico quaſi circuitu per 14. adfligentem dies, & ſpaſmos renum poſt aſſumtum prandium adeo diros, ut præ doloribus ſe totum in terram proſterneret, mali levamen inde expectaturus. Eodem quoque anno tertiam hæmoptyſin, eadem ratione ac copia, ut olim, toleravit; ac inſuper ſalivam ſtriis cruentis permixtam reddidit: ſed & illam, ſicuti priores, conſultus Medicus non pro vera hæmoptyſi, ſed cruoris è venis faucium aut aſperæ arteriæ eruptione reputans, diſcutientibus & conſolidantibus debellavit medicinis. Quum vero anno 1724. circa Paſchatos feſtum cephalæa ſua ſcorbutica per decem iterum dies torqueretur: ordinavit Medicus Pyrmontanarum uſum aquarum; hinc ipſe Pyrmontum petiit, ibidemque Medico loci, numne hæmoptyſi tentatus, variiſque, quas recenſuit ægritudinibus debilitatus, iis aquis tuto uti poſſit, conſulto, ſuaſu illius Junio menſe iſtas potavit tepidas. Nec quoque effectu deſtituebantur ſalutari: quanquam enim ſub initium tuſſim excitare viderentur, hac tamen ſponte iterum evaneſcente, iis per urinam magis, quam alvum, niſi forte ſale quodam acuatæ fuerint operantibus per duodecim duntaxat dies ob ſtrictiorem habitum utebatur, ac inde paulo melius habens, coloris ad minimum aliqualem recuperavit vivacitatem. Verum enim vero domum reverſus, haud ita multo poſt atroci capitis dolore prehendebatur, cervicis nervi ſpaſmo rigebant, & vertigo ex leviſſima cauſa accedebat. His perterritus, medicamentis à Medico ordinario fruſtra adhibitis, Theologum quendam, empyricam medicinam facientem conſuluit; qui ſontis uſus improbans, mali cauſam in ſplenis, jecinoris, renum ac meſenterii obſtructionibus, facillime reſerandis hærere putavit. Quare largas ſudationes per mixturam quandam albicantem ex aquis deſtillatis & ſpiritu ſalis ammoniaci paratam binis cochlearibus devorandam excitandas ter imperavit; dedit inſuper Elixirium ſtomachicum, hora una ante epulas 40. guttis capiendum, paſtamque acidulam, adpetitum reſtaurantem ex acaciis confecit; & mane veſperique 30. guttas olei therebinthinæ & aniſi ex infuſo florum bellidis hauriendas ordinavit. Quum autem hanc medicationem ſex diebus uſurpatam ſibi nimium æſtuoſam inſenſamque perciperet; ea miſſa ad priorem confugit Medicum, maxime cum nocturnos inter ſcapulas, quandoque per totum corpus jam pateretur ſudores. His quoque ille curatis, eo perduxit ægrum, ut muneri ſuo præeſſe iterum valeret; ſed Octobri menſe anni 1724. continuus ardor, moleſtaque tenſio prehendebat dorſum, inde per ſcapulas brachiaque, præcipue dextrum pergebat, ac denique pectus occupabat, illudque comp
bat graviter, ſubſequuta tandem inopinata ir

bacum ſugendum hæmoptyſi. Nulla equidem hanc ſtipabat ſpirandi anguſtia; attamen non ſolum ſaliva ſtriis cruentis permixta iterum adparebat, verum etiam inſignis virium languor cum nocturno mox inter ſcapulas, mox in toto corpore erumpente ſudore excipiebat. At enim vero his etiam debellatis, ſex hebdomadibus interpoſitis gravis denuo pectus infeſtavit preſſio, ejuſque crebra per ſpontanea ſternutamenta concuſſio, omnibus puncturis libera: & cum 14. Calend. Januarii anni 1725. expergefactus collectum in faucibus noctu mucum more conſueto exſcreare vellet, en iterum cruor ex pectore erumpebat. Ceterum mitis interdiu aderat tuſſis, noctu nulla: abſoluta digeſtione & matutina decima hora multum exſcreatur muci: non minus hora poſt ſumtum prandium præterlapſa manuum volæ incaleſcunt, dorſum earum licet ſudore madidum frigeſcit; tribus poſt concoctionem horis vires langueſcunt, ac largus ſub leviſſimis laboribus accedit ſudor, cœna ab his ſymptomatibus fere immuni; appetentia ciborum vehemens, multumque voratur, nullo corporis augmento inſequente. Non unquam miſerat æger ſanguinem ex venis; cum proxime elapſis paſchalibus feriis illius ex utroque pede binæ; dein ante fontis Pyrmontani uſum, ſex, totidemque menſe Decembri poſt noviſſimam hæmoptyſin unciæ ex pedibus fuiſſent evacuatæ; cruore quidem rubicundo, ſimul tamen craſſo, coagulato & parum humiditatis continente, ut inde à Medico multo farctus muco judicaretur. Neque vero unquam ſanguinis per nares aut hæmorrhoides evacuationes habuit: urinam autem mingit, ſanis ſimilem, quæ verſus meridiem turbatur, matulæ relinquit rubicundum tartarum, multum ſabuli ſecum ducit, ac ſedimentum deponit. Tabaco fumando ab ætatis decimo octavo anno nimium adſueverat; jam vero illius uſum, ſibi inimicum, plane omiſit. Alvus quotidie ſolvi ſolet, licet magno conatu, paucis, duriſque excrementis: contra lotium majori, maxime poſt ſumtas epulas, redditur quantitate; præcipueque cum ex Medici ſuaſu, ad humorum fluxilitatem reſtituendam, plus jam potus aſſumat, quam olim. Pedes ipſi à prima ſtatim infantia eſſe ſueverunt frigidi; ſub hiſce autem ægritudinibus eo ſenſibilius eſt hoc frigus, quo magis in calidiſſimis etiam locis adfligit, quanquam æger pellitis indutus ſit tibialibus. Mucus, quem exſcreat, tenuis albicanſque fœtorem ſcorbuticæ, quæ à dentibus abraditur, impuritatis refert; quem ægrotans ex pulmonum ulceratione, Medicus autem, cum nulla ſpirandi obſervetur difficultas, ex ſcorbuto derivat; at vero cruor, quem ex pectore ejicit, primum ater, mox rubicundior, maxime ſi violento ſcreatu tuſſique eliditur, apparere ſuevit.

Præter hæc ſymptomata accidit, ut 4. Calend. Febr. 1725. anni hæmoptyſis iterum recruduerit, licet pediluvia quavis ſeptimana fuerint adhibita; modica ſanguinis erat excretio, major ſalivæ ſanguine intermixtæ; ipſe cruor nigricans ſcorbuticum ſpirabat odorem; quem ex capite delapſum æger ſuſpicabatur, quoniam eo antehac valde dolente, poſt aliquot dies ex naribus aliquantulum ſtillavit. Inſuper mox pectus vel lancinatoria, ac ſi omnia cultro ſecarentur, vel tenſiva ex brachiis aſpirans moleſtia infeſtat; mox dorſum urente occupatur ſenſu; mox caput, maxime ſumtis epulis, ingenti torquetur dolore, & ipſæ meningum tunicæ humorum decubitu infarctæ videntur; vaſa enim temporum turgent ſanguine; à vertice ad oculos protenditur dolor, quorum vaſa diſtenta, graviterque compreſſa eminent; ipſaque cutis capitis ac ſi undique contuſa eſſet, vehementer dolet, & quandoque puſtulis aqueum liquorem plorantibus obſidetur. Ciborum quamcunque aſſumtionem ſpaſmi circa cordis ſcrobiculum & hypochondria ſequuntur; poſt ſomnum rigent brachia, & inſignes regionem umbilicalem, hypo-&-epigaſtricam cruciant torſiones: ſomnum nocturnum comitantur pulſus celerior, cordis palpitatio, neque tamen illum turbant, diurno præter dicta ſymptomata accedit tuſſicula, qua mucus, ſæpius ipſe cruor, ejicitur, graviorem ominans, frequentioremque hæmoptyſin.

Ceterum exactam æger obſervat diætam; nec enim ſale conditos cibos, nec ſuillam, nec fumo induratam carnem comedit, vitulina duntaxat, juſculiſque gallinaceis ac avenaceis contentus: nec vinum amat, nec vinoſa, cereviſiario tantummodo minus quidem defæcato uſus potu: mane infuſum theiforme ex trifolio fibrino, ariſtolochia rotunda & veronica bibit; & ad ventriculi acorem contemperandum decima hora juſculum haurit avenaceum: ex pediluviis autem omni hebdomade ſuaſu Medici uſurpatis ebullitiones ſuboriri percipit. d. 8. Febr. 1725.

Conſilium.

Morbus, cujus hiſtoriam mecum communicatam probe perſcrutatus ſum, illiuſque ſymptomata, maxime cruenta per os ejectio, non ſolum univerſæ humorum maſſæ, ſalſa, acri & acida dyſcraſia imbutæ, verum etiam graviſſimis nervoſarum totius corporis partium, præcordiorum, ventriculi & diaphragmatis diſtenſionibus natales ſuos debet, & hinc hypochondriaco-ſpaſmodicum involvit affectum. Scorbuticum equidem illud humorum vitalium inquinamentum altas jam egiſſe radices, & per parentes arthriticos hæreditaria labe communicatum videtur: quippe quod olim pſora, fœdiſque pedum exulcerationibus ſe prodidit, jam autem ex corporis languore, rigore, gravitateque brachiorum, doloribus vagis, puſtuliſque aqueum ichorem plorantibus cognoſcitur. Neque vero minus hypochondriaca ſpaſmodicaque illa, quæ jungitur, moleſtia omnino inveteravit: ex qua non ſolum ventriculi acrimonia, concoctio depravata, præcordiorum anxietates, ventris & hypochondriorum poſt paſtum inflationes, alvi ſegnities, pedum frigus &c. originem trahunt; verum etiam ipſa hæmoptyſis propullulat, ſi ſcilicet partibus abdominis extimiſque ſpaſmo conſtrictis ſanguis violento raptu ad ſuperiora, maxime pectus fertur, ibidemque erumpit. Non autem hanc cruoris eructationem ex ipſa pulmonum ſubſtantia factam; ſed ex interiori potius faucium vel principii aſperæ arteriæ parte, ceu morbi principalis ſymptoma quoddam, deducendam eſſe, exinde puto, quoniam nec pectoris anguſtiam, nec ſpirationem difficilem habuit comites, ipſeque cruor teter fuit ac male olens: quæ etiam eſt ratio, cur pulmonalis tabis metum inanem credam. Quod ſi porro illas diſpiciamus cauſas, quæ hiſce malis adaugendis magis, quam excitandis inſervierunt: inter illas vitam ſedentariam, intenſas meditationes, crebras lucubrationes, mœrores, ærumnas, graveſque excandeſcentias, medicinas calidiores ab empiricis exhibitas, nimiumque tabaci uſum invenimus potiſſima.

Quæ cum ita ſint, hiſce ægritudinibus nec certiorem nec convenientiorem fore credo curationem, quam quæ ſub Aprilis finem per aquas Seiteranas caprillo, aut potius aſinino lacti nuptas fiet. Harum ſcilicet aquarum binæ partes cum una lactis permixtæ mane ad menſuram unam cum dimidia tepidæ per 4. vel 5. hebdomades hauriantur, ac veſperi hora circiter quinta in balneum ex ſola flu-

viatili

viatili aqua temperate & ita calida, ne ſudorem moveat, paratum deſcendatur; quibus, obſervatis iiſdem, quas Pyrmontanæ exigunt, diætæ legibus, frequens ac moderatus corporis motus adjungatur; omniaque negotia, maxime mentis commotiones evitentur. Conſulto autem ut prius quam tempus huic curationi opportunum accedat, æger cubitum iturus, pediluvio, quod habet ſurſures triticeos, chamæmeli flores & aquam fluviatilem, tepido duntaxat utatur, eique, pedibus ad genua fere immerſis, aliquamdiu immoretur, ita tamen, ut hujus aquæ tepor ſucceſſiva calidioris affuſione idem ſemper conſervetur. Dein in locum cereviſiæ ordinario potui inſerviat hoc decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi ana uncias tres, ſarſaparillæ uncias duas, radicis cichorei unciam unam, ſeminis fœniculi drachmas tres, conc. cont. D. S. Species, quarum uncia una & dimidia ex tribus aqua menſuris, cum hordei mundati manipulo per tres ferme horæ quadrantes decoquantur.* Mane vero, & poſt meridiem ſequens ſorbilletur juſculum medicatum: *Recipe radicis ſcorzoneræ binas uncias, cichorei, aſparagi, fœniculi ana unciam unam, Veronicæ, urticæ urentis minoris, naſturtii ana manipulos duos. M. f. Species quarum manipulus in menſura una cum dimidia juris ex carne bovina parati coquatur.* Non minus pulvis mox recenſendus ad dimidiam drachmam brevi ante prandium & veſperi ex commodo vehiculo ſumtus inſignem feret opem: *Recipe lapidum cancrorum unciam unam, nitri depurati, tartari vitriolati ana drachmam ſemis, pulveris cardamomi ſcrupulum unum. M. f. pulvis.* Denique mannæ binæ circiter unciæ loco ſacchari infuſo thee bois cum lacte parato conjunctæ matutino tempore quandoque ſumtæ non ſolum alvum ſervabunt liberam, verum etiam ſaburram mucidam acidamque optime eliminabunt.

Relatio de curationis ſucceſſu.

Commendatam præterito anno curationem cum aquis Selteranis & balneis per quinque hebdomadas rite adhibuit æger, & mali ſui inſigne percepit levamentum. Namque intenſior olim æſtus cum pulſu citatiore fere evanuit; capitis poſt paſtum dolores remiſerunt aliquantulum, eoſque ſeri per oculos ſtillatio matutino ſemper tempore excepit: tenſio tamen vaſorum temporalium ſumtis epulis adhuc urget, capitiſque cutis moleſtum contuſionis refert ſenſum: ſed & pedum frigus eſt imminutum, adeo, ut jam ſcholaſtico munere fungi ac ſub cœli clementia in publicum prodire queat. Quo vero medicationis effectus eo melius eluceſcat; haud alienum videtur, illius ſucceſſum ulterius explicare.

Potaverat nimirum æger per Majum, Juniumque menſes Selteranas cum lacte caprino mixtas aquas, adjuncto balneo: decoctum loco potus ordinarii hucuſque bibit, & præſcriptum pulverem adhuc ſumit: Mannam ob nimiam alvi ſegnitiam ſæpius antea adhibuit, jam vero alvo paululum liberiori rarius capit; nec minus pediluviis crebro utitur. Accedente autumno iter ipſi in patriam faciendum erat, quo, cum primum præternaturalis æſtus recrudeſcere videretur, nihilo ſecius continuato id effecit, ut ille iterum evanuerit, & adhuc dum ab illo vivat immunis. Hinc reverſus, ſanitatis præ ſe ferens ſpeciem, cereviſiæ dulci rurſus indulſit, maxime cum floridus color, viriumque robur inde augeri viderentur: at enim vero vix tribus hebdomadibus illo uſus erat, cum hæmoptyſis, à qua per decem fere menſes liber fuerat denuo erumperet; quo viſo illius potus, quem ardoris in dorſo ſenſus preſſo ſemper inſequebatur pede, uſum depoſuit, & pediluvia ac ordinatum decoctum in uſum revocavit.

Neque vero acuti pectoris dorſique cruciatus penitus remiſerunt; quin adhuc per intervalla recrudeſcant, & à ſiniſtro potiſſimum aſpirantes latere, ſplenis indicare credantur labem: at ſternutando tanta dorſi tenſio excitatur, ac ſi pleura uno impetu magna vi à coſtis divelleretur. Ad iram jam facillimus æger exinde pariter ac ex inopinato terrore non ſolum magnos ardores circa colon, ſplenem & umbilicum incurrit; verum etiam animo redditur piger, laſſus, omniaque graviter advertit. Pectoris dolor fixum tenet locum in ſiniſtro verſus brachium latere, ejuſque muſculis: ut inde pulmonis in ea parte vitium, & vel accretionem vel vomicam ſubeſſe putet, maxime cum ſiniſtra gena ſub humorum ebullitione, capitiſque tortura majori quam dextra ſuffundatur rubore: nec tamen anguſta jungitur ſpiratio; nec hæ lancinationes atque tenſiones continua ſerie adfligunt, ſed ſæpius per 14. dies evaneſcentes integerrimos innuere videntur pulmones. Ceterum matutino tempore, nonnunquam ſumtis epulis multæ ſunt muci exſcreationes, tuſſis nulla: at multa, licet magis magiſque extenuetur corpus, urget appetentia, pluriumque cupiditas epularum; à ventriculi humorumque acrimonia procul dubio oriunda. Hæc enim jejunum ventriculum ad ructuoſas commotiones proritat; quas ſi nulla ſequitur eruptio, graves in præcordiis ſentiuntur moleſtiæ. Quare ne jejunus ſit, hocque incidat malum, mane infuſum theiforme ex milleſolio, ſcordio, ſcabioſa, betonica, ſanicula atque fibrino trifolio paratum haurire; eique ventriculum nimis diſtendenti, interpoſito horæ intervallo, panem butyro illitum ſuperingerere ſuevit. Urina mejitur naturali fere ſimilis, niſi quod nubecula imum matulæ petat, ibidemque paullo poſt ſalinas particulas deponat, poſtridie rubicundo colore lateribus adhæreſcentes. His jungebantur antea nocturni ſudores, maxime abdomen pedeſque occupantes, nullo autem corporis languore ſtipati, & forte à pediluviis excitati; qui eo certius ingruebant, ſi aut cœna largior aut primæ viæ ſordibus onuſtæ haud purgatæ fuerint; jam vero longo tempore non infeſtantes. Inſomnia, quæ diurnum ſomnum frequentius comitantur, anxias ſiſtunt ideas, ac ſi æger ſclopeto transfodi, aut alio mortis genere occidi deberet. His igitur recenſitis circumſtantiis denuo ſalutare ſibi expetit conſilium, præcipueque harum quæſtionum benevolam reſolutionem:

1. Num Selteranæ aquæ hac æſtate iterum repeti debeant; numne ab alio medicato fonte, ut Triburgenſi, par ſalutaris expectari poſſit effectus?

2. Utrum ſit poſſibile, ut abſque rediruræ hæmoptyſeos metu cereviſiæ potus iterum aſſumi queat?

3. Anne potius ex perpetuo aquarum uſu hydrops, aut majus periculum ſit verendum?

4. Quibuſnam ſimplicibus hectica, phthiſis aut ſcirrhus viſcerum, quæ tandem malo finem impoſitura videntur, ſint præcavenda? numne convenientius ſit, miſſis interdum medicinis, ipſiſque pediluviis, omne naturæ committere negotium? R. pridie Calend. Febr. 1726.

Reſponſio Conſultatoria.

Lætus ex tranſmiſſa mihi curationis, ejuſque ſucceſſus hiſtoria intellexi, quantum illa morbo levamen attulerit, & quod inde non ſolum inſignior

æſtus, nocturni ſudores, pedumque frigus fuerint debellata; ſed quoque hæmoptyſis ſub non interrupto decocti uſu haud redierit. Quum autem capitis cerviciſque poſt epulas moleſtiæ, pectoris illiuſque ſiniſtri lateris & dorſi per intervalla recurrentes dolores, mucoſa exſcreatio, & ventriculi acrimonia adhuc urgeant: non poſſum quin & hiſce ſymptomatibus oppugnandis ulteriorem proponam medelam. Ipſis vero quæſtinnibus, earumque primæ ſatisfacturus; eundem Selterani fontis lacti oupti uſum hoc anno, ejuſque Majo menſe denuo adoriendum, ſub iiſdem diætæ regulis, laborum cum meditatione junctorum, animique commotionum ſedula evitatione continuandum, ac ut paulatim univerſa humorum vitalium maſſa contemperetur atque corrigatur, per octo hebdomadas protrahendum ſuadeo, certamque fere felicis eventus ſpem exinde ſoveo. Non enim ſolum harum aquarum eximii, quos præterlapſo anno præſtiterunt, effectus, id innuere videntur: verum etiam nullæ reliquarum acidularum mihi ſuppetunt, quæ in acrimonia humorum edulcoranda pariter, ac partibus nervoſis, quas ſpaſticæ detinuerunt ſtricturæ, maxime ventriculo inteſtiniſque roborandis majorem præſtarent utilitatem, quam hæ ipſæ Selteranæ lacte permixtæ. Etenim quamvis lac cum reliquis quoque acidulis magno emolumento combinari poſſit, ſoleatque: attamen præſenti ægrotantis, ejuſque tam ſolidarum quam fluidarum partium conſtitutioni, non convenientiores aptioreſque Selteranis unquam inveni: ſiquidem hæ leviſſimas aquas, purumque ſal alcali continent, & vi elementi ætherei ſulphureique ipſis Pyrmontanis obſervantur temperatiores; adeo ut in ſubjectis tabe pulmonali, hectico calore, & corporis ob lympham ſalſam, ſcorbuticamque extenuatione laborantibus, per crebram experientiam omnibus aliis palmam præripuiſſe deprehendantur.

Ut vero ad alteram reſpondeam quæſtionem, numne cereviſiæ uſui abſque hæmoptyſeos metu iterum adſueſcere liceat? crebra longaque docuit experientia, in chronicis, qui inveterarunt, affectibus, nihil præſtantius eſſe, nihilque reliquam curationem magis adjuvare, quam perpetuam à cereviſia abſtinentiam, & ei ſubſtitutum decocti temperantis, quod nec ventriculum onerat, nec difficulter emunctoria permeat, uſum. Rariſſima enim talis eſt cereviſia, quæ & ægritudini conveniens, & medica virtute prædita ſit; & quamvis ea nonnunquam detur, quæ morbo congruat; plerumque tamen aut nimis recens ac fœculenta, aut nimis vetuſta, ſpirituoſa, & acidula, redditam corpori ſanitatem affligere deprehenditur. Cur ergo decocti per longum tempus utiliter uſurpati, uſus jam omitti debet, atque cum cereviſia commutari? Neque tamen alienum foret, ſi ſub acidularum cum lacte mixtarum adſumtione ipſæ Selteranæ, quatuor partibus cum una vini Rhenani combinatæ aquæ ordinario potui inſervirent: hoc enim vinum, licet acorem quendam foveat, per ſal earum aquarum alcalinum ac lixivioſum adeo contemperatur, ut etiam ſub ipſa ſolius lactis cura tuto exhiberi queat.

Quod ſi vero tertiam quæſtionem, anne ex continuo aquarum potu hydrops, graviuſve malum pertimeſcendum ſit, diſpiciamus: tantum abeſt, ut in illis, quæ jam ægrum comitantur ſymptomatibus ex decoctorum aquarumque mineralium aſſiduo uſu tumori œdematoſo aut plane hydropi prænuntiando locus relinquatur; ut potius hoc medicationis genus, ſpiſſos, tenaces, mucidoſque humores diluendo, vaſculaque viſcerum minima reſolvendo ac aperiendo, illis morbis præcavendis dici mereatur convenientiſſimum. Aliter res ſe habet, ſi hydrops primas jam egit radices, vaſorumque, quæ viſcera ingrediuntur, quædam obſtructio inſarctuſque præſto eſt: quæ corporis conditio impedit, quo minus juſto largior aquarum, diluentium ac humectantium exhiberi debeat quantitas.

Sed ad quartam denique quæſtionem: quæ cura hecticæ, phthiſi, ac ſcirrho viſcerum ex præſenti morbo tandem metuendis, debeatur, ne actu tandem eveniant? & annon conſultum ſit, medicinis quandoque intermiſſis, naturæ rem totam permitti? regero: non utique dari ſpecifica nec compoſita, certos morbos avertentia; omnemque præſervationis rationem ex corporis ægrotantis, & morbificæ cauſæ varia conſtitutione eſſe dijudicandam. Quanquam enim ea tam eruditorum, quam vulgi animis inhæreſcat opinio, naturam aut artem nobis ſuppeditare quædam medicamina, huic vel illi morbo ſpecifice opportuna: ea ipſa empiricæ medicinæ ſucum arguit, & talia jactantem ignorantiæ ſuæ accuſat. Proinde tamen non cum iis facio, qui aſſiduum remediorum uſum, maxime æſtiva calidaque nimis tempeſtate, ſuadent: at vero ſi omnia medicamina abolere, ſoliuſque naturæ viribus fidere vellemus; deprehenſuros nos omnino vereor aut hanc morbo debellando minus ſufficientem fore, aut ſub ea à medicinis abſtinentia morbum invaluiſſe, atque nimis altas & inexpugnabiles fere egiſſe radices. Commendata à me remedia naturæ ſunt quam maxime amica, & non niſi diætetica: hinc nec ullam naturæ inferent moleſtiam, nec felicem præſtabunt effectum, niſi temporis diuturnitate adjuta. Certus enim ſum, præſentem ægritudinem magis diæteticis, quam è pharmacia deſumtis auxiliis eſſe oppugnandam: quibus mentis tranquillitas, corporiſque temperatum exercitium jungenda, omnis vero periculi metus probe excutiendus. Quibus prælibatis id adhuc monendum duxi, ut evitatis antea per tres vel quatuor dies aëre inimico, cibis crudioribus, animique pathematibus, ſub finem hujus menſis ex tuſa vena quatuor vel quinque ſanguinis emittantur unciæ: iiſque rite adhibitis divinum affore auxilium, non dubito, ſed ex animo precor.

Ulterior morbi relatio.

Quiſquis ex adjecto Medici conſilio ea cognoverit ſymptomata, quæ ægrum huc uſque infeſtarunt: mirabitur ſane, illum penitus extenuatum & viribus fere conſectum iis tolerandis fuiſſe parem. Quæ licet in dicto conſilio aliquantulum ſint expoſita; ea tamen hiſce litteris uberius explicare, haud alienum videtur. Poſtquam igitur anno 1728. potatis acidulis Selteranis vertiginis inſultus valde gravis acceſſerat, ipſaque recruduerat hæmoptyſis: bini menſe Junio conſulti ſunt Medici, qui venæ ſectionibus, laxantibus & temperantibus hos diros depulerunt affectus. Verum enim vero XI. Calend. Septembris hora matutina decima prævio aurium ſuſurru tanta ægrum rapuit vertigo, ut animi ſimul inciderit deliquium, & ſenſuum, loquendique potentia quidem integra, ſpirationis tamen ſummam anguſtiam, extremorumque refrigerationem toleraverit. Abhinc tota hyeme lecto affixo, decima quavis matutina hora vertiginoſa rediit moleſtia, mox graviori, mox leviori æſtu ſtipata: quid? quod cruenta exſcreatio ab illo fere ad hoc uſque tempus per intervalla ingruat; cujus acceſſionem XIV. Calend. Februarii anni 1729. tanta ſimul

comi-

comitabatur humorum expanſio, ut febris inde accenderetur, à Medico demum temperantibus ac roborantibus expugnanda medicinis. Vertigo autem eo frequentior erat, & à leviſſimis cauſis, ipſoque alicujus libri intuitu, excitabatur: quæ tamen, æſtiva tempeſtate appropinquante, aliquantulum remiſit; & ſuccedentibus temporibus raro gravioribus adflixit invaſionibus, levioribus quotidie fere recurrit. Illæ ex humorum nimia commotione, intermiſque ſpaſmis, prævüs immoderato corporis motu, multa ſermocinatione atque exæſtuatione induci; hæ à retentis flatibus & ructibus augeri deprehenduntur, atque hoc caſu à corticum citri recentium maſticatione præſens ſubſequitur mali imminutio, cum ructuum promotione. His inſuper aurium per totam hebdomadam protracti tinnitus ſæpius junguntur. Elapſo proxime vere acidulis, per proximum ſexennium potari ſolitis, ſuperſedit, & infuſum theiforme ex ſpeciebus balſamicis bis quotidie, nec non juſculum cum radice ſcorzoneræ paratum, adhibuit: exinde vero crebras tenſiones, (jam quidem ſub larga muci expectoratione ceſſantes) ardoreſque ac torſiones circa regionem epigaſtricam ſenſit, ad felleæ veſiculæ regionem uſque protractas; quibus ſi flatuum moleſtiæ acceſſerint, in eadem regione ſenſus quidam percipitur, ac ſi interna ſpinis leviter lacerarentur. Ubi autumnus ingruit, ſucceſſerunt crebræ largæque muci, haud ſordidi quidem, per os ſputationes, primum levi ſcreatu redditæ, nocturniſque ſtipatæ ſudoribus; tum vero tuſſi promovendæ & emoliendæ, qua, ſatis miti, primo mucus ſolutus, dein leviſſima exſcreatione, matutino præſertim tempore, excernebatur, & ex ſiniſtro potiſſimum hypochondrio aſcendere obſervabatur: hic enim locus, multa reſtitante mucagine, acerbo aſſiduoque torquetur dolore; qui ea evacuata, paulo remittit, & in hoc latus decumbere iterum permittit. Neque vero minus eadem pituita, quandoque circa mediaſtini, ſternique regionem oriunda, per pectoris membranam aſſurgere percipitur, ac eo uſque iis locis ardoris inſerre ſenſum, donec fuit reddita: jungitur hiſce ſpirandi major ac olim anguſtia, cubantem magis quam euntem adfligens, & pro reliquæ ægritudinis ratione modo gravior, modo levior. Ipſum quidem mucidum ſputum Medicus, omnem pulmonum adhuc ulcerationem negans, ex ſcorbutica deducit putrilagine, ejuſque cauſam ab induratis meſenterii glandulis derivat; tuſſim vero epidemicæ adſcribit ſtragi: attamen veretur æger, ne ipſa pulmonum tabes aut jam præſto, aut in propinquo ſit, & quum pituitam ſputo redditam ex imo ventre circa eam, in qua chylus elaboratur, regionem oriri ac inde aſcendere percipit, omnem chylum in talem mucum mutari, hinc ad pulmones ferri, ibidemque, niſi affluxus divertatur, vaſa exulceraturum eſſe, ſibi perſuaſum habet.

Ceterum fluxu hoc per fauces tam copioſo, fonticuli, quos in pedibus gerit, fere ſunt exſiccati: alvi excrementa quotidie dejiciuntur, ſatis dura, præceduntque ſæpius atroces circa umbilicalem regionem ſpaſmi; ea vero plane obſtructa, internus invaleſcit æſtus; quam ob cauſam quater quotannis laxante uti ſolet medicina. Lotium, abſente nimio calore, naturali redditur ſimile, nubecula ſalinoſcorbutica, ſæpe ſedimento conſpicuum: pulſus quidem æqualis, juſto tamen celerior, & ſub ſpaſmorum tempore debilis. Humorum accedentes commotiones ſequuntur oſſis ſacri dolores, hæmorrhoidum quaſi indicia; quibus ceſſantibus, multum pituitæ exſpuitur. Epulis ſupervenire ſolent ventriculi & ſiniſtri hypochondrii ſpaſmodicæ conſtrictiones, nec minus capitis dolores, temporum, ſiniſtri maxime lateris tenſiones ac pulſatiles pone aures motitationes. Frigus eſt maxime inimicum; capiti enim admiſſum prævio aurium ſuſurru vertiginem inducit: eadem, quæ exſcreatur, fertur quoque per nares pituita, matutino tempore cruentis intermixta ſtriis: ſub ructibus ipſa amara bilis fauces adſpirat; & cœna plerumque parcior magis à moleſtiis immunis obſervatur, quam prandium, ſub quo multum voratur: ipſa vero diæta exactiſſima eſt. Mane theiforme aſſumitur decoctum, & inſuper decima hora juſculum ſorbillatur: calori vero præternaturali pulvis ex *Hoffmanni* conſultatoria deſumtus medicina opponitur, qui ſic ſe habet: *Recipe lapidum cancrorum unciam dimidiam, cornu cervi philoſophice præparati, concharum, nitri depurati ana drachmas duas, cinnabaris rite præparatæ, ſuccini ana ſcrupulos duos, olei de cedro Italici guttas octo. M. capiatur veſperi aut ante epulas.* Pediluvia, licet provido ſatis tepore adhiberentur, nihilo ſecius ex quo vertigine tentari cœpit, malum irritare videbantur; hinc iis, quotidiano uſu intermiſſo, quater quotannis utitur æger, maxime cum pedum frigus olim conſuetum jam remiſerit.

Hiſce denique malis Selteranas iterum opponere aquas ideo veretur, quoniam eas ante biennium hauſtas grave excepit ſymptoma, quo cordis motus fere interruptus, ſpirationi viam præcludere videbatur: quod vero an ipſi aquarum uſui, an potius gravi ſub illo mentis commotioni adſcribat, ambiguus hæret. Quare ſalutare iterum anhelat conſilium.

Copia conſilii à Medico quodam dati.

Vir quidam, cujus temperamentum, ætas, vitæ genus, antecedentes morbi, illorumque curationes à *Friderico Hoffmanno Med. Conſult. P. V. Dec. II. Caſ. V.* uberius exponuntur, per aliquot annos ſatis bene valuit, ſuiſque muneribus rite fungi potuit. Ille circa anni 1728. æquinoctium unico vini hauſtu aſſumto cruentum iterum incidit ſputum: eoque per aquas Selteranas lacte caprino permixtas ac brachii venæ ſectionem debellato, Vto nonar. Julii denuo prehenſus, tendentes ſimul pungenteſque in regione intercoſtali, hypochondriorum, dorſi & circa claviculas dolores percepit. Huic à ſuo Medico hactenus uſitatis pectoralibus ac traumaticis ſublevato medicinis, cum & ego opem laturus requirerer: ipſum vehementi humorum ebullitione, volatico æſtu, gravique vertigine laborare deprehendi. Quamobrem pedum venis protinus tuſis, aſſiduum conſuetorum huc uſque pediluviorum uſum commendavi, medicinas pectori opportunas & antiſpaſmodica virtute præditas ex pulvere Marchionis, lapidibus cancrorum, ſpermate ceti, caſcarilla, millepedibus, nitro arcanoque duplicato propinavi; infuſa theiſormia ex herbis veronicæ, betonicæ, meliſſæ, millefolio, floribus bellidis &c. ac pilulas balſamicas exhibui. Nec ſine eximio ſymptomatum levamine hæc remedia in uſum fuere vocata. Verum enim vero cum more conſueto Vto Calend. Auguſti, cœlo auſtero ventoſoque equo feciſſet iter: veſperi gravis vertigo, animi conjuncta deliquio, ipſum prehendit; quæ nervinorum ac cinnabarinorum remediorum frequenti expugnata uſu, X. Calend. Septembris decima hora matutina tanta rediit vehementia, ut præter animi defectionem, tremulus maxillæ inferioris motus, idemque nec non debilis valde pulſus accederent, ac omnia mortem ſimulare

viderentur. Quamvis autem & hæc acceſſio ex modo dictarum medicinarum uſu poſt aliquot horas remiſerit: nihilo tamen minus abhinc ad anni uſque finem levis vertigo, calore mox volatico, mox continuo, ſanguiniſque ebullitione ſtipata quotidie fere recurrit, tandemque naturæ magis quàm artis ope aliquantulum evanuit. Ceterum cum ex inſigni ciborum appetentia, digeſtione fere integra, bonoque excretionum ſucceſſu, viſcera labe quadam nondum adfecta conjiciam, & omne malum ſola humorum expanſione & enatis inde ad caput pectuſque ſpaſmis ac congeſtionibus abſolvi credam: eo meum tendit conſilium, ut æger proximo vere venam in pede ſecandam præbeat, pediluviis adhibendis inhæreat, ſupra memoratarum cephalicarum & pectoralium medicinarum, infuſorum ſcilicet theiformium, & ad humorum nimios motus, nitroſorum, ſalium digeſtivorum uſui indulgeat, inque diætæ legibus rite obſervandis ſedulus pergat &c. d. 18. Jan. 1729.

Reſponſum cum Conſilio.

Docuerunt me tranſmiſſa & morbi hiſtoria & Medici conſilium, quæ porro ægrum infeſtaverint adflictiones, & qualis exhibitorum in iis remediorum fuerit effectus. Quamvis igitur haud inficias ire queam, tam intricatam morbi conditionem rariſſime deprehendi: attamen malo hypochondriaco, aut ſpaſmodico-flatulento, magna capitis nervorumque imbecillitate, ſputo cruento, virium ſummo defectu, ac inſigni humorum vitalium acrimonia ſtipatam principales deberi partes, extra omne poſitum credo dubium. Quantis vero horum adeo inveteratorum morborum exſtirpatio ſubjecta ſit difficultatibus; illos, qui in arte ſoteria bene ſunt verſati, haud fugiet: uno enim ſymptomate mitigato, alterum inſurgit atrocius. Quicquid autem ſit, nullum in his malis præſtantius eſt auxilium, quam quod diæta & vitæ regimen ſuppeditant; quo quilibet, quid ſibi utile, quid noxium ſit, probe obſervet, hocque fugiat, illi indulgeat: quod curationis ſupereſt, optime vere proximo, menſe Majo præſtabitur. Ejuſdem ceterum cum Medico ante citati conſilii auctore ſum ſententiæ: ille enim rem acu tetigit, & exigente neceſſitate præ aliis erit conſulendus. Quo vero etiam inſtante hyeme malo aliquod deferatur levamen, illudque à gravioribus præmuniatur: ſuadeo ut decoctum mox communicandum grati æque ſaporis ac eximiæ virtutis ſub epulis loco ordinarii potus, mane vero calidum ad menſuram dimidiam hauriatur. Sic autem paratur; *Cornu cervi raſpati bina unciæ, uſti una, & radicis ſcorzoneræ una cum dimidia ex tribus aquæ menſuris per horam dimidiam decoquantur, tum percolentur, aqua colata cum tribus amygdalarum excorticatarum unciis ad emulſionis formam conteratur, & ut amæniori imbuatur ſapore, ſaccharo ac aqua ceraſorum nigrorum permiſceatur.* Non minus quotidie, mane vel veſperi viginti harum antiſpaſmodicarum pilularum devorentur: *Recipe extracti florum chamomillæ, ſummitatum millefolii ana drachmas tres, rhabarbari, centaurii minoris, corticis chaccarillæ pulveriſati ana drachmam ſemis, cinnabaris rite paratæ ana duos ſcrupulos. M. f. l. a. pilulæ ex ſcrupulo no. XX.* Tum vero mitto pulveris mei præcipitantis portionem, cujus bini ſcrupuli, accedente ſanguinis ebullitione, metum hæmoptyſeos faciente, ex emulſione ſupra citata aſſumendi ſunt.

Denique omnis refrigeratio, cibi ſalſi acidique, omnes animi & corporis commotiones cane & angue pejus fugiantur: quæ ſi rite fuerint obſervata, de felici eventu nullus dubito.

CASUS XII.

De vertigine ex ſtomacho.

PErilluſtris Comes annorum LVII. temperamenti ſanguineo-cholerici, ſtaturæ mediocris, conſtitutionis ſatis firmæ, capacioribus vaſis, nerviſque inſtructus, juventutis ſuæ annis à morbis fere immunis vixit; procedente vero ætate variis capitis, ventriculique moleſtiis occupatus, & ab iis magis naturæ beneficio, quam artis ope liberatus fuit. Quadraginta ſex annos natus acuta febre per ſex fere hebdomades lecto affigebatur, & adeo debilitabatur, ut poſt ſatis longum temporis intervallum vires demum recuperaret; quæ febris tribus poſt annis, levioribus tamen ſymptomatibus ſtipata iterum infeſtavit. Anno 1723. ſcabies ſicca pruriginoſa cutim obſidere cœpit tanta pertinacia, ut omnibus ſanguinem purificantibus, aliiſque medicinis irritis, ipſiſque Pyrmontanis aquis bis nequicquam potatis, per integrum triennium moleſtam intulerit affectionem. Hanc tandem fugatam bona per binos annos excepit valetudo, niſi quod graves quandoque ſub regiminis adminiſtratione animi commotiones acceſſerint: quæ ne bilioſas ſordes in ventriculo relinquerent, emetica remedia ſemel aut bis quotannis, haud ſine inſigni muci evacuatione ac ſalutari effectu adhibere ſuevit. Nihilo tamen minus his per intervalla vertiginoſi demum inſultus, primum leviſſimi, paulatim vero adeo invaleſcentes irrepſerunt, ut proximi anni menſe Junio illuſtriſſimus, epulis finitis, hilaris ac optime valens ex improviſo gravi vertigine ſubito raptus, ad terram concidiſſet, niſi aſſidentes ipſum continuiſſent atque ſublevaſſent: quam gelidiſſimi ſudores, membrorum tremores, omniumque partium emortuales quaſi rigores cum vomitibus acris acidiſſimæ ſaburræ repetitis exceperunt. Hinc artus fricabantur, iiſque incaleſcentibus ſanguis è pedibus large mittebatur; quo factum ut intra paucas horas prorſus ad ſe rediret. Vix autem ſex præterlapſæ erant ſeptimanæ, cum eadem adflictio, eadem periodo depulſa recrudeſceret: & denique adeo ingraveſceret, ut trium ſpatio menſium ter quoque longe citior ac vehementior recurreret, nullaſque ſuæ acceſſionis præmitteret notas: ſub qua ratio ſenſuſque manent quidem illæſi, capiti vero gravitas ac temulentia quædam relinquitur. Jam eo perductum eſt malum, ut nulla dies ab eo, licet plerumque mitiori ſit immunis, & hinc omnis lectio, meditatio, ſubitanea corporis gyratio, capitiſque ad terram inclinatio ſtudio evitari debeat.

Sub hoc rerum ſtatu perilluſtris æger mentis commotionibus maxime expoſitus eſt, aſſiduoque mœrore cruciatus; adeo ut ſæpius anxiis turbetur ideis, & ad ſuſpiria facillime moveatur. Somno gaudet ſatis profundo; cibiſque, quorum integra eſt adpetentia, ordinario dimidiam vini Rhenani menſuram, quandoque Hungaricum Tockæanum interponere ſuevit, per omnia ceterum ſanus. Venas in pedibus bis quotannis circa utraque æquinoctia ſecandas biſque corpus ſcarificandum præbere ſolet: Pyrmontanis autem acidulis, quibus olim ſæpius erat uſus, noviſſimo biennio ſuperſedit,

perſedit, numne eas aut forſan alias inſtanti vere adhibere congruum ſit, doceri avet. Lotium per proximas abhinc ſeptimanas redditur valde turbulentum, latetitio ſedimento conſpicuum, quod ad matulæ latera rheumaticam materiam largiter alluit. Nec denique ſilentio prætereundum, ſub vertiginoſis acceſſionibus liquorem quendam vomitu reddi, aquæ forti ſimillimum, fauces excoriantem & liotea arrodentem. Quamobrem ne moleſtum hoc malum graviora inducat damna; ſalutare efflagitatur conſilium, ac morbò funditus debellando congruum auxilium.

Reſponſio Conſultatoria.

Illuſtriſſimi Comitis adflictionem dum probe ac penitius examinavi; illam gravi vertigine à ſpaſmo imi ventris, maximeque ventriculi inducta abſolvi deprehendo: quo ſcilicet cruor vitalis ad caput magno impetu propulſus, illius vaſa ſui ſtagnatione graviter diſtendit, & niſi tempeſtiva feratur medela, futuræ apoplexiæ metum omnino incutit. Ab eadem enim earum partium diſtentione, quæ ex crebris mœroribus, & clandeſtinis ærumnis majus acquiſivit pabulum, inſignis acor & multa bile permixta acrimonia, quæ ventriculum & duodenum inteſtinum obſidet, ſuos mutuatur natales. Neque minus humorum vitalium eximium mucidis ſordibus, ſcorbuticiſque ſalibus inquinamentum ſubeſſe, non ſolum urina ſignificat, verum etiam pruriginoſa, quæ olim cutim ſatis diu occupavit, ſcabies teſtatur. Hiſce vero ægritudinibus diætæ potiſſimum vitia viam ſtraviſſe arbitror; hinc pro ſanitate recuperanda ſuadeo, ut excellentiſſimus æger omnes ſpirituoſos potus, cereviſias valde lupulatas, calidiora maxime Tockæana vina, morbis capitis vertiginiſque admodum inimica omni ſtudio fugiat; & pro ordinario potu ſolam aquam, aut potius Selteranas acidulas, quarum binæ treſve partes cum una vini Rhenani generoſi ſint permixtæ, hauriat. Dein omnem curam eo dirigendam puto, ut inſignis acrimonia, ac cauſtica bilis, quæ hepatis, pancreatiſque obſtructorum vitio enata, animi vero commotionibus concitata videtur, corrigatur æque ac elimínetur: priori ſcopo optime ſatisfaciet pulvis hic: *Recipe lapidum cancrorum, pulveris Marchionis ana unciam unam, ſuccini præparati, nitri purificati ana drachm. unam cum dimidia. M. f. pulvis, cujus drachma quavis veſpera ante lecti introitum ex aqua fontana capiatur:* alteri fini impetrando præſtantiſſimus erit rhabarbarinus pulvis, e. g. *Recipe rhabarbari alexandrini, lapidum cancrorum ana ſcrupulos duos, nitri purificati grana decem;* qui ſemel ſingula ſeptimana mane ex aqua vino nupta ſumatur, eique ſuper. ingeratur decoctum Coffée. Tum vero venæ in pedibus præſenti mox tempeſtate, dein Junio menſe, & ſub finem Septembris tundendæ, & octo ſemper cruoris unciæ emittendæ; pedes ipſi ab omni frigore muniendi, & in moderato ſemper calore conſervandi, hinc ſæpius intemperata pediluvia veſperi immittendi ſunt, & denique cœna parciori utendum. Quodſi autem vernale tempus acceſſerit, Selteranas aquas in uſum vocandas perquam commendo; quas adhibendi modum tum docebo. Ceterum à nimio medicaminum, maxime calidiorum, quæ vulgo capiti ventriculoque confortandis exhibentur, uſu omni modo dehortor: & ſi commendatæ methodo diætæ, cujus neglectus omnem medicinarum vim redderet irritam, exacta jungetur ratio; haud dubito, quin eximium mali levamen ſit inſequuturum.

CASUS XIII.

De Sereniſſima ex affectione hypochondriaca & vertigine laborante.

SEreniſſima quædam perſona XXXIV. annorum, temperamenti phlegmatico-ſanguinei, habitus corporis inter macilentum & ſucci plenum medii, tenerrimæ ac valde ſenſibilis conſtitutionis, extra matrimonium vivens, à multis jam annis, autumnali maxime, hyemalique tempeſtate acerbos capitis dolores, catarrhales defluxiones, tonſillarumque inflammationes, & has quidem ultimo abhinc triennio ex uſu cujuſdam pulveris ſalini fere evaneſcentes, nec non ſpaſmodicas ſiniſtri potiſſimum lateris, olim atrociores toleravit tenſiones. His noviſſima hyeme perpetua quidem, mane vero decima, veſperi quinta circiter hora adeo ingraveſcens, ut ſubito deſidere teneretur, vertigo acceſſit, ægrotamque impedivit, quo minus in publicum prodire valuerit; quid? quod inſuper ventriculi ardor, occipitis frigidulus ſenſus, & proximis aliquot diebus crebra ſalivæ nimium acris, internaſque faucium partes arrodentis ſputatio tanquam moleſti jungantur comites. Appetitus integer, ſæpius juſto major, ut hauſto mane decocto herbæ Thee bois aut fabarum Coffée lacte permixto, panem bis coctum aſſumere teneatur. Venas in pedibus per XIV. jam annos, prima quidem vice, ob diros capitis dolores, ſingulo ſemper menſe Majo haud ſine eximio levamine aperiendas præbere ſuevit: à calidioribus vero medicinis inſignes humorum incurrit commotiones, quas pulvis Hallenſium antiſpaſmodicus plerumque ſedavit, inſuperque in mitigandis quoque ſiniſtri lateris tenſionibus, alvoque tantum non ſemper ſegni aperienda præclaros exſeruit effectus. Locum ordinarii potus per ultimum quadriennium vinum Rhenanum æquali portione cum acidulis Pyrmontanis combinatum, & ad quartam menſuræ partem quotidie hauſtum ſupplevit; unde quoque longe melius, quam olim habere cœpit. Menſium denique fluxus in quantitate pariter ac qualitate integer, juſto recurrit tempore. Quum itaque ſplendidiſſima ægrotans hiſce malis minerales opponere aquas decrevit: ſcire avet, quales futuræ ſint convenientiſſimæ, quave ratione adhibendæ?

Conſilium.

Intellexi ex tranſmiſſa morbi, qui Sereniſſimam perſonam infeſtat, hiſtoria, quales hæ fuerint ægritudines, ſimulque quæſtionem, quæ iis medicatæ aquæ futuræ ſint optimæ? propoſitam deprehendi. Hinc ergo conſulturus malis, omnia capitis ſymptomata tam vertiginoſa, quam catarrhalia ex mala omnino digeſtione originem traxiſſe arbitror. Ventriculus enim multis acribus, acidiſque ſordibus onuſtus non ſolum vehementioris appetentiæ, ardoris, ac lateris ſiniſtri tenſionis, olim magis adfligentis exiſtit cauſa: verum etiam acida illius ſaburra, abſoluta concoctione, longe acrior reddita membranam ſtomachi nerveam vellicat, & vi conſenſus, quo partes nervoſæ invicem gaudent, vertiginem & tenſivas capitis ſtricturas excitat. Ne-

que vero minus idem digeſtionis vitium, hincque enata ventriculi acrimonia ſpiſſos impuroſque gignit humores, qui malis recenſitis majus pabulum ſuppeditare valent ac augmentum. Hinc enim prima hypochondriacæ adſectionis ponuntur rudimenta, ſuccorumque vitalium per abdominis viſcera circuitus difficilior redditur ac impeditior.

His ſuppoſitis curatio quoque erit adaptanda; quæ, quo felicior evadat, ante omnia exactam diætæ requirit obſervationem. Cibi enim acidi, dulces, lacticinia, poma, ſimilaginea; animi commotiones ac mœrores; frigoriſque liberalior admiſſio quam longiſſime ſunt fugienda: contra vero cœna ſit parcior; corpuſque, ne ſit vita ſine motu deſes, binis circiter ante epulas horis aut curru vehendo aut obambulando placide moveatur. Potui ordinario loco Pyrmontanarum, Selteranæ vino Rhenano permixtæ acidulæ, ob earum alcalinum principium feliciori inſervient effectu: nec opera ludetur, ſi ad humores à capite derivandos, veſperi temperata pediluvia ex aqua pluviatili, furfuribus tritici & tantillo lactis parata adhibeantur. Præter has vero diætæ regulas, acrimoniæ involvendæ, ventriculoque confortando præſtantiſſimus erit hic pulvis, aut matutina decima aut veſpertina quarta hora ex hauſtu aquæ fontanæ capiendus: *Recipe lapidum cancrorum, matris perlarum, pulveris Marchionis ana drachmas duas, tartari vitriolati, magneſiæ alba ana drachmam unam, nitri depurati drachmam dimidiam, olei de Cedro Italici guttas octo, ſachari Canarienſis ad pondus omnium. M. D. S. Pulver zu einem halben Quintlein auf einmahl.* Neque minus è re erit, mane quaſdam ſcutellas Decocti Chocoladæ tenuioris, aut Thee bois ſorbillare; ſub epulis vero ultimo hauſtu 80. vel 90. guttas Elixirii balſamici temperati aſſumere, quod ſic ſe habet: *Recipe extracti abſinthii, cardui benedicti, myrrhæ electæ, ſuccini, ſalis tartari ana drachmas duas, corticum aurantiorum unciam unam. M. & digere cum libra vini Hiſpanici aut Hungarici.*

Alvi vero obſtructioni nihil convenientius opitulabitur, quam vel enematum adplicatio, vel pilularum mearum aut *Stablianarum* frequens uſus: nec incongruus erit pulvis Hallenſium antiſpaſmodicus, humorum ebullitioni oppoſitus. Externe capiti conſortando egregiam opem feret ſequentis cucuphæ perpetua capiti impoſitio: *Recipe radicis ireos florentinæ unciam unam, ſuccini, benzoes electæ, ſtoracis, caryophyllorum aromaticorum ana drachmas duas, herba majoranæ manipulum unum, florum lavendulæ, anthos, chamomillæ romanæ ana pugillos quatuor. M. f. pulvis. D. S. Species zum Kräuter-Mützgen.* Denique medicatarum aquarum, menſe Junio adhibendarum uſum ſatis ſalutarem fore credo; inter quas Schwalbacenſes acidulas, ſubtiliores longe Pyrmontanis, iiſque efficacia haud cedentes, convenientiſſimas judico: Harum enim ordinaria doſis mane haurienda, ſub epulis autem Selteranæ vino Rhenano nuptæ bibendæ, ac ex his commendatum ſupra balſamicum elixirium aſſumendum. Quæ ſi rite obſervabuntur, felicem inde effectum & ſpero & apprecor.

CASUS XIV.

De rara lipothymiæ ſpecie in ſene.

GEneroſiſſimus vir, ſeptuagenario major, gravioribus ac perpetuis fere, uti ſemper, ita præcipue per aliquot dies obrutus negotiis, die quadam Sabbathi ſacris interſuit; quibus finitis, rus petiit, atque redux factus ea veſpera hilaris ac optime valens lætos cum filiis ſociavit ſermones. At circa ſeptimam circiter veſpertinam horam ſine evidenti occaſione tanta ſenſuum obnubilatio ipſum prehendit, ut nec videre, nec audire, nec loqui, nec cognoſcere quicquam valuerit. Circumſtantes filii attoniti morbi acceſſionem ſubeſſe rati, protinus & Medicum & verbi divini miniſtrum accerſi curant: quorum ille aquis apoplecticis fruſtra naribus admotis, & ipſis veſicatoriis irrito conatu adplicatis, nullum fere arteriarum animadvertens motum, ægrotantem una cum Paſtore tanquam mortis candidatum hora nona dereliquerunt. Hora duodecima revertens Medicus, eundem deprehendit morbi ſtatum; niſi quod externi artus fortiter agitarentur, totumque corpus ſudore gelido ac copioſiſſimo fere diffluerет; hinc iterum triſtis abiit. At enim vero haud ita multo poſt æger ex alto quaſi ſopore excitatus ad ſe redire cœpit, & interrogatus, quomodo haberet? non niſi placido profundoque ſe gaviſum fuiſſe ſomno reſpondit: cujus cupiditate raptus, iterum obdormivit, & mane ſponte expergefactus, ſequenti non ſolum die lunæ ſatis alacer viſus à multis inviſebatur; verum etiam noctem, quæ excepit, tranquillo confecit ſomno, dieque martis eadem alacritate accedentium conſortiis amicorum interſuit. Horum autem omnium, quæ his acta fuere diebus, nulla prorſus ipſum ſubiit recordatio; donec mercurii demum die omnium fieret conſcius, ac progrediente tempore integræ reſtitueretur ſanitati. Medicus hunc affectum ſpirituum ex aſſiduis negotiis factæ conſumtioni attribuit: & ægrotans potiſſimum doceri avet, num forte hujus mali recrudeſcentes timendæ ſint acceſſiones?

Judicium Medicum.

Quem ex miſſis litteris generoſiſſimi viri cognovi morbum, adeo eſſe comparatum ingenue fateor, ut mihi ultra XL. annos medicinam facienti nondum obvenerit: licet haud rara ſint exempla eorum hominum, qui ex inſigni poſt toleratas febres acutas infirmitate altos inciderunt ſopores, iiſque ſuſcitati haud inconcinnos equidem cum aliis miſcuerunt ſermones, & ad quæſita rite reſponderunt; attamen recuperatis viribus omnium fuerunt inſcii. Neque vero minus affectus ille ad mentis defectiones, quas lipothymias vocant, referri poteſt: quæ à virium non juxta veteres vitalium, ſed potius animalium, & fluidi illius mobiliſſimi & ſimpliciſſimi, quod ſub nomine ſpirituum animalium nervis & cerebro vehitur, defectu quodam, aut ſaltem ceſſante & ad tempus ſufflaminata ſecretione ac influxu in organa ſenſuum; vel ſi mavis, ex magna vaſorum & ſubſtantiæ cerebri imbecillitate & atonia natales ſuos mutuantur. E minus autem ad hoc morbi genus in ſenili maxime ætate multum diſponere videtur irrequieta illa diurna nocturnaque mentis fatigatio: quæ ſicuti animæ

aciem

aciem adauget, ita quoque corporis vigori enervando admodum opportuna deprehenditur: & quum tantis mentis laboribus tam provectæ ætatis homines raro indulgere obſervantur: ipſi etiam tales morbi rariſſimi occurrunt. Quibus ſuppoſitis cum ſpirituum duntaxat inopia huic malo præbuit originem: haud mirandum eſt, iis mora temporis, maximeque cordialium ac analepticorum uſu refectis, naturam quoque reſocillatam fuiſſe; neque ideo recurſus illius adeo pertimeſcendus erit, niſi forte aſſiduæ mentis cogitationes, eæque occaſiones, quæ vires dejiciunt, iterum acceſſerint, omni modo fugiendæ. Ipſe egomet ſatis deprehendi, imbecillam ſenectutem minus aptam eſſe illis laboribus tam corporis quam animi perficiendis, quos alacris juventus facilime peragit; ac recte dixiſſe HIPPOCRATEM arbitror, quod æquam inter vires & labores, cibum ipſum ac potum ſervare oporteat proportionem. Præterea vero ſenibus nihil magis curæ cordique eſſe debet, quam ut ventriculo, ejusque vi concoctrici robur addant: cui ſcopo optime ſatisfaciet Elixir meum ſtomachicum, ſæpius quidem & alternis diebus XX. tantummodo guttis capiendum: aromata enim & ſpirituoſa, uti illis ſunt proficua, ita nec larga ſimul aſſumenda doſi. Eandem quoque cautelam vini requirit uſus; quod licet ætate provectioribus vires egregie corroboret, eamque ob cauſam lac ſenum appelletur: attamen & parca quantitate & generoſum, quale eſt Hungaricum, potari debet. Quod reliquum eſt, excellentiſſimo viro ut Deus vitam diu ſervet incolumem, eſt quod ex animo precor.

CASUS XV.

Num in affectu ſoporoſo uſus Carolinarum conferat?

GEneroſus vir, XLVI. annos natus, calidioris quidem ac ſtrictioris temperaturæ, conſtitutionis tamen vividæ ac integræ, anno 1712. Principem quendam in itinere comitatus, dolente pedis ſiniſtri rumore prehendebatur. Derivabat hunc primum à multa pedum ſtando eundoque defatigatione non minus, quam perniοnibus calcanei diuturnis, omni fere hyeme exulcerari ſolitis: quum autem ille aliquot ſeptimanis cum immani ſæpius dolore inhæſit, à Medico, cujus, donec vivere deſiit, conſilio uſus fuit pro podagrica acceſſione habitus, ſibique relictus abſque medicinis ſponte evanuit. Sequentis 1713. anni menſe Majo accidit, ut dum noctu iter faceret, & currui ex viæ inæqualitate remorato revehendo ipſe manum admovere deberet, ex hoc labore ſudore perfuſus, mox vero refrigeratus, pectoris inciderit defluxionem, ac crebra tuſſi, raucedine, anhelituſque difficultate vexatus fuerit. Remiſerunt autem hæ moleſtiæ & adhibitis medicinis, & accedente podagra miniori; ægerque pro confirmanda ſanitate per binos annos Pyrmontanis ac Amaſianis uſus aquis, præter ſpirandi levem anguſtiam egregie valere cœpit. Sed anno 1714. Auguſto menſe cruor parcus ex venis in anum explicatis ſtillavit: qui fluxus primum dyſentericæ dejectioni, tum temporis epidemicæ, tribuebatur, piluliſque adſtringentibus bis oppugnabatur; errore vero detecto nullo modo quidem turbabatur hoc hæmorrhoidale profluvium, attamen mox ceſſavit, & non niſi ſub Septembris finem unica rediit vice. Abhinc autem fere artuum aſſidua gravitas, pectoris moleſtia, ſomnique naturali major cupiditas acceſſere; quæ ſymptomata, interveniente nonnunquam podagrico dolore, protinus quidem remiſerunt, hoc tamen vago, & licet redierit, vix per horulam incerto loco infeſtante, pejora evaſerunt. Præcipue auxit ſomni deſiderium; cui, cum ſub anni 1715. finem venando humores graviter commoviſſet, capitis pulmonumque variæ deſtillationes, coryza, tuſſique manifeſtatæ, labiorum intumeſcentia mox efflorеſcentia, & catarrhalis febris ſupervenerunt. His licet varias oppoſuerit medicinas, tantum tamen aberat, ut malo tulerint ſuppetias, ut potius anhelitus ille difficilis, viriumque decrementum cum reliquis ſymptomatibus per aliquot hebdomadas magis fere increverint: quibus demum veſicantia pedibus adplicata levamen quoddam addiderunt, aſthma vero & præternaturalem ſoporem haud penitus exſtirparunt. Hic enim non ſolum nocte, verum etiam hora decima matutina accedens multis ludibriis, corporis agitationibus, vehementi roncho, largoque ſudore moleſtus eſt, & finitus gravem cordis palpitationem poſt ſe trahit. Oppugnavit ergo hæc mala Egranis Pyrmontaniſque acidulis noviſſima æſtate in uſum vocatis, tantumque effecit, ut ſopor æque ac difficilis ſpiratio, membrorumque inſignis torpor ad aliquot fere ſeptimanas remiſerint; nulla tamen valeudinis conſtantia: ſiquidem ſymptomata recenſita, repetito fruſtra inſequente autumno dictarum aquarum uſu, magis invaluerunt. Somno enim nunquam ad ſatietatem frui poteſt; & quanquam ad 8. vel 10. horas fuerit protractus, tanto languore, perpetuo dormituriens adficitur, ut ſub ipſa ſæpius matutinarum precum recitatione iterum obdormiſcat: quibus denique totius ferme corporis dolor & tenſio, ac ſi fuſtibus percuſſus eſſet, ſociantur: matutino quoque tempore multi ante oculos verſantur vapores, quos autem aſſumtum theiforme, aliudve decoctum cito diſpellit; & denique ciborum appetentia nullo laborat vitio. Neque vero ignorari oportet, ægrotantis generoſæ familiæ proprium veluti ac hæreditarium eſſe hydropem; cujus initia ipſe jam deprehendit: ſiquidem non ſolum abdomen ſæpius diſtenditur; verum etiam poſt aſſumta purgantia viridеſcentis ichoris multam reddit copiam, ipſumque fit tenuius. Ceterum bis quotannis venam in pedibus incidendam præbere ſuevit, ex qua cruor valde rubeus, ſiccior ac ſcorbuticus mittitur: inde quidem revocari videtur arthritis, at juncturis aliquantulum excruciatis, mox inſidioſa recedit. Corporis motus, maxime per equitationem malo admodum conducere, nimiumque ſomni deſiderium imminuere obſervatur: pedes autem omni veſpera tument, digitique impreſſi veſtigia relinquunt, tumore ſuo anhelitus libertatem reſtituentes. Has ægritudines præſenti 1719. anno non medicatis aquis, ſed variis decoctis ex appropriatis herbis, confectis, ſpiritibus volatilibus aliiſque medicinis, omni autem effectu deſtitutis oppugnavit: & hinc conſilium petit, num futuro vere acidulæ Carolinæ, aut quæ aliæ ſint profuturæ?

Conſultatio.

Ex iis, quæ de præſenti caſu tranſcripta ſunt intellexi, omnem calamitatum, qua generoſiſſimus vir premitur, catervam in nimia ad ſomnum proclivitate variis ſymptomatibus concomitata conſiſtere: ſoporem enim illum gravibus inſomniis, motitatione corporis, inſigni dolore, ſtertore, largoque ſudore vitiari, expergefacto cor vehementer palpitare, ſomni deſiderium inſatiabile, perpetuamque ad illum eſſe proclivitatem, iiſque omnibus artuum atque totius

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tius corporis immanes cruciatus, contuſionis ſenſum teſerentes jungi, ample ſatis percepi. Hinc autem clariſſime patet, cerebrum ejuſque membranas non minus quam univerſum nervorum genus potiſſimum lædi; feroſumque laticem ex humoribus largiter ad caput compulſis ſeparatum, & dictis cerebri membranis, nervorumque principiis inhærentem, recenſitarum proximam cauſam exiſtere adflictionum. Namque omne & ſoporis & ſpirationis vitium nimiæ humorum vitalium ad caput & pectus congeſtioni natales ſuos debere; hanc vero ex ſpaſmodicis flatulentiſque imi ventris, maxime inteſtinorum moleſtiis originem trahere omnino arbitror; quas & hæmorrhoidum impeditus fluor, & hinc enata cruoris circa has partes ſtagnatio, & arthritica materia intus retenta excitaverunt. Quis enim hæc negabit, qui attendet pectoris æque morbum ac ſoporem profundum ex recrudeſcentibus pedum doloribus, aut imminente ſanguineo per anum fluxu inſigne reportaſſe levamen? Quiſnam, qui multas flatulentias, ſpaſmos, alvique obſtructiones, & egregiam in hiſce malis Pyrmontanarum & Egranarum acidularum efficaciam intuebitur, non primariam horum vitiorum cauſam in abdomine ac inteſtinorum canale mecum collocabit? Omnibus vero hiſce adflictionibus primam anſam dediſſe videtur cruentæ excretionis, pro dyſenterica habitæ, per adſtringentes pilulas cohibitio ac plenaria ſuppreſſio; hanc enim protinus torpor, difficilis anhelitus, ſomnique inexplebile deſiderium exceperunt. Quorum ſymptomatum exſtirpatio quanquam venarum ſectionibus, laxantibus, derivantibuſque medicinis ſub primo acceſſu inſtitutis abſolvi fere potuerit: iis tamen neglectis malum increvit, & jam potiſſimum in quæſtionem venit, num illi tollendo Carolinæ ſint profuturæ acidulæ?

Neque vero eas diſſuadere poſſum. Namque licet omnes fere minerales aquæ, maxime Carolinæ, tanquam duriores altiſque ponderoſiores per cerebri vaſa difficilius paullo vehantur, adeoque illis ejuſdem affectibus, quos feroſa produxit colluvies, potius nocere quam prodeſſe, & plerumque ſomnolentiam inducere ſoleant: attamen pectoris oppreſſionem & ſoporoſum affectum, qui noſtrum ægrum vexant, ex cruoris circa imi ventris viſcera ſtagnatione, primarum viarum diſtentionibus, atque podagræ & hæmorrhoidalis excretionis retentione originem ſuam habere eſt animadvertendum. Hinc cum longa mihi compertum ſit experientia, congruum harum thermarum uſum & in revocando hæmorrhoidali fluxu, & in foras pellendis arthriticis podagriciſque motibus, & denique in ſpaſmis ac flatulentiis primarum viarum, viſcerumque imi ventris infarctibus expugnandis eſſe præſtantiſſimum ac fere divinum: haud facile video, cur diſſuadenda ſit earum potatio, eo magis, cum jam Pyrmontanæ & Egranæ eximiam exſeruerunt virtutem. Verum enim vero cum binæ potiſſimum inter fontes Carolinos reperiantur aquæ, interno æque ac externo uſui opportunæ, ordinariæ nimirum, quas *den Brudel* vocant, & molares, *der Mühlbrunnen*: harum uſum in præſenti morbo illis præferendum conſulo. Differunt enim hæc ſtillicidia & elementis & virtutibus: prius quippe, cujus à pluſquam centum annis ordinarius eſt uſus, inſignem ſcaturit ferventium aquarum quantitatem; multaque fovet principia tum ſalia alcalina neutra, cum terras calcareas martiales, quæ ochræ nomine in canalibus, quas perfluit aqua, promte copioſeque in tophaceum concreſcunt lapidem: quorum principiorum una earum libra poſt evaporationem unicam ſuppeditat drachmam.

Alvum movent hæ thermæ ad ſedes quinque, ſex, aut plures; cum vero ob largam terreſtrium particularum copiam crudæ ſint ac ponderoſæ, difficilius per corporis habitum tranſire obſervantur; & hinc in ſpongioſis maxime corporibus pedum aliqualem relinquunt intumeſcentiam. Eandem quoque ob rationem difficilius per caput progrediuntur, & in iis affectibus, qui ex atonia & debilitate cerebri ac nervorum oriuntur, magis obeſſe, torporemque ac ſomnolentiam inducere deprehenduntur. Externe autem inter balnea adhibitæ adſtringentem exſerunt efficaciam; dum cutim mirifice conſtringunt, tumores diſcutiunt, repellunt, omneſque cutis ſordes, maxime ſcabioſas, quin & ulceroſas citiſſime exſiccant.

Contra vero longe alia molarium thermarum eſt indoles. Harum enim internus uſus ante XX. annos nemini adhuc innotuerat; ſed olim equi male habentes iis lavabantur, ac demum ab hominibus inter balnea duntaxat adhibebantur. Cum autem XX. abhinc annis primum Carolinos fontes acceſſiſſem, eorumque omnium elementa ac virtutes accurato indagaſſem examine: hos molares longe ſubtiliores levioreſque aquas, puriora ſalia ac minorem terreſtrium & calcarearum particularum copiam vehere, quam quidem ante memoratas thermas mox deprehendi. His enim tepidiores ſunt, & majori quantitate aſſumi queunt; ſaporem magis martialem exſerunt; ex gallarum pulvere obſcuriori imbuuntur colore; ipſaſque ſapiunt acidulas, quarum calefactarum nomen omni merentur jure: nec denique tantum ochræ, tophaceique lapidis ad canalium balneorumque latera deponunt, ac priores, eoque præclariorem ſui levitatem ac ſubtilitatem ſufficienter demonſtrant.

Non minus quoque virtutes molarium aquarum longe ſunt præſtantiores: alvum enim copioſius ducunt, nec tamen caput aggravant; nec torporem relinquunt; nec tumores excitant, nec in balneis uſurpatæ repellentem vim exſerunt. Ipſe ego primum earum præſtantem efficaciam in meo corpore expertus, illas prioribus prætuli, & Medicis æque ac multis illuſtrioribus ægrotis admodum commendavi; qui etiam majorem inde utilitatem in malo hypochondriaco, affectibus nervorum ac hæmorrhagiis perceperunt, quam quidem ordinarius fons hactenus præſtiterat.

Hoc harum thermarum diſcrimine explicato, ipſe facile generoſiſſimus æger judicabit, quare molares ipſi convenientiſſimas ordinaverim. Ipſa vero curatio hac potiſſimum ratione erit inſtituenda:

Altero poſt acceſſum die veſperi capiantur viginti pilularum mearum balſamicarum; ac poſtridie aquarum potus inchoetur adeo ut matutino tempore intra unius horæ ſpatium primum XIV. vaſcula (quæ binas Hallenſium menſurarum circiter adimplebunt) ſequenti die XVIII. tertio XXV; quæ niſi quinquies ſexieſve alvum moverint, quarto XXX. totidemque ſequentibus ad nonum uſque diebus hauriantur; veſperi vero pediluvium ex iiſdem aquis confectum adhibeatur. Tranſactis hiſce novem diebus per biduum mane balneo immittatur corpus; tum adſumtis iterum veſperi pilulis, eadem potandi ratio, protinus à XXV. vaſculis inchoando per octo dies repetatur: quibus præterlapſis rurſus per biduum in balnea deſcendatur; hinc prior potatio ſeptem continuis diebus inſtituatur, & denique balnea ſubjungantur. Omnibus abſolutis corpus hoc laxante, quod licet purgantibus ſit vacuum, tamen reſtitantes adhuc in inteſtinis, glandulis ac vaſculoſo corporis habitu aquoſas mucidaſque ſordes egregie ducet, purgetur: *Recipe mannæ electæ*

unciaſ

uncias tres, foliorum ſennæ ſine ſtipite cremoris tartari ana drachmam unam ſemis, coque leni calore in aquæ florum acaciæ unciis quinque; colaturæ adde extracti rhabarbari, nitri depurati ana grana decem, aquæ cinnamomi unciam ſemis. D. S. Potio laxans, cujus una mane, & interjecto juſculi avenacei potu poſt horam dimidiam altera capiatur portio. Subinde vero eſſeotia corticum aurantiorum balſamica, æquali pondere cum tinctura gentianæ rubræ combinata ad LX. guttas aut ante epulas aut ſub iis ſumta egregiam feret opem.

Quæ ceterum victus ratio ſub his medicationibus habenda ſit, eo magis jam non explicabo, cum ample ſatis ac exacte in tertia ſcriptorum, quæ edidi, diæteticorum parte, ubi de rationali mineralium aquarum uſu eſt expoſitum, memoriæ ſit prodita. Neque vero ignorari oportet, ægro, priuſquam Carolinas accedit fontes, venam in pedihus ſecandam, & ſeptem vel octo cruoris uncias emittendas eſſe.

His adhibitis mihi fuit nunciatum, generoſiſſimum virum ſuh ipſo quidem thermarum uſu graves ſoporoſæ afflictionis acceſſiones toleraſſe, ab iis autem abſoluta curatione ſere immunem evaſiſſe, corporis proceritatem diminutam fuiſſe, tantumque vigoris acceſſiſſe, ut per tres horas obambulare, ipſoſque montes aſcendere valuerit; ipſam denique anhelitus difficultatem penitus evanuiſſe.

CASUS XVI.

De inſultu apoplectico cum reſponſo, an in eo thermarum Carolinarum uſus ſit ſalubris.

Si morbum intueor, cujus hiſtoria mecum fuit communicata, ut mentem meam, num Carolinæ ipſi forent congruæ aperiam; maxime ſi noviſſimam illius acceſſionem, qua arteriis adhuc pulſantibus, oculis rubentibus, toto corpore calente, ægro per binas horas omnis ſenſus cum motu periit, & abhinc dextri lateris artus priſtino vigore ac firmitate orbati, memoriæque vis imminuta fuit: eam minime à mentis defectione derivare, ſed potius inter morbi attoniti primordia recte collocare mihi videor. Hujus enim tres fere ſunt gradus: ſub quorum primo leviſſimoque humores vitales ab extimis & infimis corporis regionibus vi vehementiſſimarum diſtentionum ad caput, ejuſque tam externas partes per carotides exteriores, quam per has interiores ad cerebrum, hujuſque membranas magno impetu compelluntur, expanſiſque harum partium vaſis libero circuitui remoram injiciunt. Tum vero inhærente hac cruoris ſtagnatione ſenſus interni æque ac externi pereunt, eaque paulatim diſcuſſa ſenſim reſtituuntur. Et hæ ſunt fere acceſſiones, quæ viros hypochondriacos, fœminaſque hyſtericas ſæpenumero infeſtare ſolent. Alter apoplexiæ gradus eſt, ſi nimiæ illi ſanguinis in vaſis cerebri ſtagnationi, ac circulo impedito ſeroſi laticis ſeceſſio accedit & extravaſatio. Hic enim, dum vaſorum poros penetrat, & propter ſuam gravitatem lateri cuidam medullæ oblongatæ vel ſpinalis inſidet, nervei fluidi influxum remoratur, ac hemiplexiam vel paralyſin inducere obſervatur. Quæ ſtagnatio ac extravaſatio quo eſt vehementior, eo gravior nervorum reſolutio, eoque magis memoriæ vis, loquelæ facultas, ac ſenſuum internorum non minus quam externorum vigor deperditur.

Summus denique hujus affectus gradus exoritur, quando ex violento humorum impulſu ſubtiliſſima piæ maxime meningis vaſa rumpuntur, ipſeque extravaſatus cruor baſin cerebri occupat. Prior tempeſtiva venæ ſectione facillime ſanatur; alter licet minime ita gravis ſit, ut ſubito occidat, infirmos tamen per totam vitam reddit ægrotantes, & ſi fuerit levior, ætaſque junior, medelæ locum relinquit: tertius vero tantum non ſemper lethalis deprehenditur.

His ſuppoſitis præſentem ægritudinem inter primum apoplexiæ gradum refero & hinc egregiam, quam tempeſtiva venæ ſectio tulit, opem derivo. Verum enim vero cum experientia doceat, hoſce violentos caput verſus motus, & inde reſultantes paralyticos & hemiplecticos inſultus ex leviſſimis cauſis facillime rurſus excitari ac recrudeſcere: haud inconſultum erit non ſolum originem eorum rimari, verum etiam medelam hæc mala præſervatricem perſcrutari. Ex cauſarum igitur huc facientium cenſu deprehendo, ægrum longo tempore multis mœroribus occupatum, variiſque occaſionibus plus juſto commotum ac perturbatum, noctes fere inſomnes tranſegiſſe, interdiu nimiis animi defatigationibus vacaſſe, & pro triſtium idearum depulſione ſæpius ultra modum vini potationi indulſiſſe; hinc per aliquot menſes anxietate præcordiorum, alvi obſtructione, ructibus magis quam flatibus, intentis cogitationibus ac inſigni triſtitia affectum fuiſſe. Exinde vero facile eluceſcit, omne nervorum genus debilitatum, ſummamque ad motus ſpaſmodicos atque hypochondriacos eſſe proclivitatem; quibus nihil opportunius ad ſanguinis verſus caput pectuſque congeſtiones invitandum deprehenditur.

Quæ cum ita ſint, omnem curationis nervum eo intendere oportet, ut ſpaſmis primarum viarum conſopitis caput nervique roborentur: quod num ex prudenti Carolinarum thermarum uſu impetrari queat, jam erit diſpiciendum. Hæ igitur aquæ corpore rite præparato ſuh recta victus ratione ac convenientium medicinarum uſu adhibitæ in omnibus ſpaſmodicis ac hypochondriacis affectibus, ex ſanguinis ſtagnatione & libero per viſcera imi ventris, nominatim meſenterii, lienis, inteſtinorum, hepatis, & uteri circuitu impedito originem trahentibus miram omnino præſtant utilitatem; maxime ſi dicta ſanguinea viſcera cruore nimio ſint infarcta, ſecretio bilis, ſucci pancreatici & inteſtinalium glandularum vitiata, digeſtio ac chylificatio læſæ, alvinæ non minus quam ſanguineæ per anum uterumque evacuationes ſuppreſſæ, & multæ acidæ, mucoſæ bilioſæque ſordes, veræ flatuum origines intra inteſtinorum canalem coacervatæ. Verum enim vero quandocunque hi perverſi motus ex præviis animi commotionibus, diuturniſque mœroribus, caput nervoſumque genus mirifice debilitantibus natales ſuos mutuati ſuot: iis non minus Carolinas, quam alias acidulas mineraleſque aquas minime quadrare, aut ſaltem cautiſſimo uſu opponendas eſſe longa compertum habeo experientia. Ratio in aprico eſt: illæ enim aquæ, & præſertim ordinariæ Carolinarum thermæ, quas *den Brudel* dicunt, difficillime per caput progrediuntur, ideoque inſignem temulentiam torporemque relinquere deprehenduntur. Hinc quoque eſt, quod ſub earum potatione peritiores Medici ægros ab omnibus mentis defatigationibus, multo magis commotionibus, & omni, quod caput labefactare valet ſedulo dehortari ſoleant: quid? quod ex eodem fundamento in iis, qui, ut dicunt, idiopathice caput atque cerebrum infeſtant affectibus, maxime paralyſi & memoriæ debilitate horum fontium uſus ab omnibus diſſuadeatur.

His

His præmiſſis in præſenti ægritudine cautam providamque dictatum thermarum potationem eo minus prorſus improbare poſſum, quo magis notiſſimum eſt, iter, aëris mutationem, omnem à mentis corporiſve laboribus abſtinentiam, jucundum conſortium, & exactam victus rationem, quæ ſub illa curatione obſervantur, multum valere ad nervoſum genus confortandum. Tum autem haud ignorari oportet, non ordinarias thermas, ſed molares, illis longe leviores ac ſubriliores in uſum vocandas, nec ſub earum potu diurno nimium indulgendum ſomno: cootra vero omni mœrori curiſque ſuperſedendum, finitaque curatione à frigore, calidiori potu, ac omnibus, quæ mentem turbare poſſunt, ſedulo cavendum & denique nervinas, tooicas, cephalicaſque medicinas eſſe ſubjungendas. Quod ſi autem hiſce curate obſervandis æger ſe haud parem putaverit; ab ea medicatione, majus periculum minitante penitus erit abſtinendum.

CASUS XVII.

Siſtens conſilium in debilitate generis nervoſi & præcavenda apoplexia.

AEgritudinum, quas Virum generoſum de D. ſtrenuum Chiliarcham prementes ab ipſo coram percepi, omne fundameotum in generis nervoſi capitiſque inſigni per nimiam refrigerationem, corporis animique vehementes commotiones excitata debilitate ſitum eſſe arbitror. Ex hac enim non ſolum ventriculus labefactatus loco legitimi chyli multum mucidæ acidæque generat pituitæ, alvum reddit ſegnem, moleſtamque gignit flatulentiam: verum etiam ſucci vitales ad caput rapiuntur, ejuſque imbecillitatem non minus, quam viſus, auditus & memoriæ vitia torporemque inducunt. His igitur ſymptomatibus conveniens omnino medela apponatur neceſſe eſt, ut majora damna prævertantur, & apoplexiæ metus diſcutiatur: quam cum & mihi impoſitum ſit proponere, ante omnia ſuadeo, ut ne quidquam ab inſtituta & hactenus rite obſervata vitæ ratiooe æger deflectat. Maxime vero cereviſiæ potum prorſus abolere oportet; & in ejus locum Selteranas acidulas, aut decoctum ſub litt. A. communicatum, quorum partes quatuor cum una vini Rhenani generoſi mixtæ ſint, ſubſtituere convenit. Nec ludetur opera, ſi per aliquot ſeptimanas alternis diebus cubitum iturus in pediluvia ex aqua fluviatili, furfuribus tritici & dimidia cinerum clavellatorum uncia confecta deſcendat. Inter medicamina autem conſulo, ut pulvis meus bezoardicus pari portione cum præcipitante combinatus ante lecti ingreſſum ad drachmam dimidiam in præcitato decocto capiatur: mane vero quædam vaſcula deſcripti ſub litt. B. infuſi theiformis ſorbillentur, ac lenis inde intra lectum expectetur ſudor; & denique ſub epulis ex ultimo hauſtu xxx. Elixirii viſceralis guttulæ aſſumantur. Tum imprimis alvi lenitio maximopere curanda, quam optime præſtabunt pilulæ meæ balſamicæ, quarum bis per quamvis ſeptimanam numero IV. veſperi, totidemque mane inſequentis diei deglutiantur, & juſculum ſuperingeratur. Eidem ſcopo pilulis miſſis, conveniet manna, ſingula hebdomade ſemel ad unciam unam cum dimidia mane loco ſacchari in decocto Thee bois aut juſculo ſoluta avenaceo, niſi adverſetur, devoranda. Nec erit incongruum, eſſentiæ meæ ſtomachicæ guttas xx. ante prandium ex ſupra laudato decocto haurire. Vena in pedibus ter quotannis, primum Martio menſe quinque circiter ante æquinoctium diebus, dein fine Maii & denique medio Octobris tempeſtate ſerena incidenda, ſex circiter cruoris uociæ mittendæ, & proximo poſt triduo maxime ab aëre frigido & cibis incongruis abſtinendum. His peractis, menſe Majo uſus acidularum Selteranarum erit præſtantiſſimus, quarum tepidarum una cum dimidia menſura matutino per 5. vel 6. ſeprimanas bibantur, eæque vino nuptæ potui ordinario ſub epulis inſerviant. Hanc vero curationem & antecedat & excipiat potus ſeri lactis dulcis, quod nervis tenſis exſiccatiſque bumectandis egregiam feret opem, ſic præparandum: Recentis lactis menſura ſuper prunis ſub cootinua, ne adurat, agitatione ad pulveris fere conſiſtentiam coquatur; tum aquæ puræ menſura una adſundatur; ebulliant invicem, ac ut caſeoſa remaneat portio, percnlentur, cujus mane calefacti in locum potus Thee bois una, poſt meridiem frigidi altera portio hauriatur. Hoc remedii genus præterlapſis circiter 8. diebus corpore per pilulas aut mannam bene purgato ſub reliquarum medicinarum uſu incboetur, & per aliquod tempus adhibeatur. Et hæc ſunt, quæ in ſalutem generoſi viri proponenda duxi, quæ Deus reddat felicia atque ſalutaria precor. d. 10. Mart. 1727.

Litt. A.

Recipe radicum ſaſſaparillæ, chinæ, ſcorzoneræ ana uncias quatuor, cichorei, liquiritiæ, corticis ligni ſaſſafras ana uncias duas, ſeminis fœniculi unciam dimidiam. C. C. D. S. Species pro decocto ordinario, cujus binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes decoquantur.

Litt. B.

Recipe herbæ veronicæ, millefolii, meliſſæ, ſalviæ ana manipulum, florum papaveris rhœados, tiliæ ana manipulum ſemis, corticum ligni ſaſſafras, ſeminis fœniculi ana drachmas tres. C. C. D. S. Species zum Kräuter-Thee.

Ulterior relatio.

Quatuor jam aguntur anni, cum ſalutari pro tuenda ſanitate conſilio inſtructus, egregiiſque potitus ſui medicinis: quarum quidem effectus, cum primum non omnino voto reſpondiſſet, doſi tamen imminutiori ſuit præſtantiſſimus. Abhinc Pyrmontanis acidulis, irregulari methodo uſus, multos excrevi calculos, quorum maximus orificio veſicæ impactus hæſit, ac haud ſine immaniſſimis doloribus, ipſiuſque vitæ periculo tandem excretus fuit. Neque vero jamjam illis premor, niſi quod nonnunquam ſabulum cum lotio reddatur; cruentaque mictio ac ardor urinæ, maxime ſi equo vel curru vectus corpus nimium commovi, graviter urgeat. Hæc oppugnaturo mala pilulæ ſunt datæ numero xv. devorandæ; quarum binas treſve duntaxat, lectum petiturus aliquot ſucceſſive diebus ſumſi; (aloes enim juſto largiorem eas ingredi quantitatem ratus, illas ſimul tranſmitto, numne parca hæc doſis ſit continuanda, doceri cupio:) & exinde hæmorrhoides bis quotannis commoveri deprehendi; quæ cum mox licet parcius fluerent, mox in ſolis motibus acquieſcerent, diras mihi

ſemper

ſemper excitarunt moleſtias. His ſæpius oppoſui hirudines, quæ ſemper inſigne præſtiterunt levamen, ultima tamen vice, neſcio an ipſarum, an illas adplicantis culpa ſpem ſefellerunt. Denique noviſſimo autumno Carolinas in uſum vocavi thermas, quæ licet primum ardori urinæ nihil mederentur, continuatæ tamen inſignem limoſi lotii eduxerunt quantitatem, & hoc excreto ab omnibus me liberarunt ſymptomatibus. Verum enim vero dum ſuaſu Medici aquarum uſum abrumperem, iiſque adſumta ſalis Anglicani doſi finem imponerem: en rediit preſſio & ardor urinæ, & ad hunc uſque diem mox levior mox gravior aſſidua me exercet moleſtia. Nec ſilentio prætermittendum eſt, ſub dictarum aquarum potatione catarrhales humores è capite ad fauces lapſos huc uſque adfligere, & non minus raucedinem, nullo gargariſmate, nec aqua ſcabioſæ debellandam, quam etiam inſignem capitis inducere gravitatem. Et hæ fere ſunt, quibus premor ægritudines, quarum medelam cupidiſſimus anhelo, & ſcire aveo, num Pyrmontanis, iiſque tepidis ad fontem uti liceat acidulis? Namque ſeptuagenarius fere ventriculi adhuc illibato gaudeo vigore, niſi forte frigidis indulgeam potibus. Nec minus denique cognoſcere geſtio, num venæ ſectione circa proxime elapſum æquinoctium noviſſime inſtituta, illam more hactenus ſolito, ter quotannis repetere oporteat?

Reſponſio Conſultatoria.

Traditis litteris, quibus præſens viri generoſi valetudo exponitur, mox me ſubiit priſtinorum, qui ipſum exercuerunt morborum memoria: & cum jam potiſſimum in quæſtionem veniat, an Pyrmontanis aquis hac æſtate tuto liceat uti? non poſſum non, quin ab illis candide dehorter. Non enim ſolum hæ acidulæ præter ſpirituoſas, quas fovent partes, graviores vehunt aquas & ventriculi viſcerumque integrum ſupponunt robur: verum etiam, teſte diuturna experientia, ætate provectioribus non omnino conveniunt. Contra vero multo utilior tutiorque erit curatio, quæ cum Selteranis aquis per quatuor hebdomades inſtituetur; ea quidem ratione, ut quotidie maturino tempore tertia lagenæ his aquis repletæ pars calida hauriatur; & non minus ante, quam poſt eam potationem corpus potiuncula mannata purgetur, idemque fiat ſub ipſo potu per pilulas meas balſamicas XI. numero ſingulo quatriduo veſperi devorandas. Hæ enim acidulæ in iis, quæ pectus reneſque infeſtant ægritudinibus, nephritide, mictione cruenta, & humoribus denique edulcorandis pereximiam edere ſolent virtutem. Deſtillationes autem faucium, tuſſim, ſanguiniſque acrimoniam partim infuſo theiformi, olim communicato, vel cum vel ſine lacte ſorbillando, partim Elixirio meo pectorali veſperi XL. guttulis ex hauſtu aquæ frigidæ capiendo oppugnandam eſſe duco. Deinde pilularum mihi tranſmiſſarum uſum diſſuadere omnino cogor: quippe quas examinatas multa ſcatere aloe, humores graviter commovente deprehendi; iiſque meas pilulas præferendas conſulo. Temperandæ denique ſanguinis acrimoniæ, ejuſque ebullitioni ſopiendæ utiliſſimus erit pulvis meus præcipitans, veſperi antequam lectus petitur, ad unam drachmam aut ſolus, aut cum ſupra laudato pectorali Elixirio ex frigidæ hauſtu quandoque capiendus.

Relatio.

Generoſo ægro commendata medicationis ratione probe uſo, inſigne morbi levamen acceſſiſſe percepi, & non dubito, quin ex diuturniori medicinarum præſcriptarum uſu omnem ſit recuperaturus ſanitatem.

CASUS XVIII.

De diſpoſitione ad affectum paralyticum & apoplecticum.

VIr annorum XXVI. temperamento largiter ſanguineo, corpore ſpongioſo, teneroque permultis, iiſque exilioribus vaſis conſpicuo inſtructus, & inde ad humorum majorem, quam natura vegeto circuitu movere potuit, quantitatem generandam valde opportunus, à prima fere infantia ventriculi debilitate, nauſea, vomitibus, capitis doloribus, quandoque vertigine, & dextri lateris inſigni gravitate ſtipatam præ ſe tulit valetudinem: quæ ſymptomata, maxime artuum gravativa moleſtia, ætate progrediente magis magiſque increbuerunt, ut etiam nonnunquam manibus, inter obambulandum rigida diſtentione ſubito correptis, nihil firmiter continere ſæpius valuerit. Præterea pectoris oppreſſio, anhelitus, maxime ſub aſcendendis ſcalis difficultas, & vernali autumnalique tempeſtate humoroſa tuſſis jungebatur: neque tamen aliis infantiæ familiaribus morbis, præter variolas, morbillos & purpuram facillime ſuperatas, fuit divexatus. His malis variæ & evacuantes & ſtomachicæ medicinæ fuerunt oppoſitæ, & pectoris adflictiones binis abhinc annis potu Selteranarum acidularum oppugnatæ: ſub quarum uſu fracturam tibiæ ſiniſtræ incidit, adeo rebellem, ut viginti ſeptimanas intra cubile omni corporis motu deſtitutus ſedendo cubandoque tranſegerit. Tum vero inſigniter aucta fuit ciborum adpetentia, hinc humorum copia mirifice increvit, corporiſque nimia obeſitas; quibus corporis exercitio minus idoneus largum Tabaci uſum oppoſuit. Verum enim vero noviſſimo vere ex avidiori murænularum ingurgitatione capitis diro dolore, vertigine, & nauſeabunda correptus commotione, emeticam ſub debito regimine aſſumſit medicinam, & tribus vomitibus multas reddidit ſordes: ſubjungebantur ſtomachica ex balſamicis temperatioribus cum nervinis, cephalicis & cinnabarinis maritata; & appropinquante æquinoctio, venæ ſectio, quæ olim in brachio inſtituta per biennium neglecta, erat, in pedibus iterum adminiſtrabatur eo effectu, ut ſi accederet repetitus Selteranarum uſus, æger omnem ſanitatem recuperandi indubiam ſpem foveret. Inchoabatur quoque, corpore rite præparato, earum potatio: at enim vero quarto die vix duos ſorpſerat cyathos, cum leviori apoplexia ſubito corriperetur, tenebræ oculis objicerentur, & omnis auditus ſermoniſque potentia evaneſceret; quam acceſſionem copioſiſſimi exceperunt vomitus, omniſque fere adpetentiæ amiſſio: Hæc ſymptomata acceſſitus Medicus laxantibus equidem, diverentibus & roborantibus medicinis oppugnavit, non autem adeo debellare potuit quin matutino maxime tempore quotidie redirent; ut hinc à potu aquarum deſiſtere aliiſque remediis uti debuerit. Vena nimirum in pedibus incidebatur, parumque cruoris emittebatur, & alternis diebus pediluvia in uſum vocabantur: quibus effectum eſt, ut ſopito vomitu, appetitus rediret, oculorum autem caligo & auditus gravitas penitus evaneſcerent. Neque tamen minus gravativus in dextro latere ſenſus adhuc urget, ipſamque interdum linguam

attingere videtur: ut ideo non ſolum ſcire aveat ægrotans, quo morbo laboret; quæ illius ſit cauſſa? atque num Selteranæ aquæ noviſſimam acceſſionem excitaverint? verum etiam ad depellendas has ægritudines, majoraque damna avertenda ſalutare anhelet conſilium.

Conſultatio.

Poſtquam non ſolum præmiſſam hanc morbi hiſtoriam diligenter perpendi, verum etiam ipſum generoſi ægrotantis ſtatum oculis intueri mihi licuit: inſignem jam ad effectum paralyticum & apoplecticum diſpoſitionem, omnibus modis, tam exacta diæta quam congruis medicinis, merito oppugnandam timeo. Namque longo tempore gravitate ac languore dextri lateris, vertigine, capitis dolore, præpedito ſermone ſolicitatus, proxime elapſo vere ſub ipſo Selteranarum aquarum potu levem incidit apoplexiæ inſultum cum viſus, audituſque amiſſione, linguæ hæſitantia, nauſea, vomitu, & quadam veluti paralytica dextri lateris reſolutione ſtipatum, venæ tamen ſectione, congruiſque medicinis iterum expugnatum. Omnibus vero his ſymptomatibus inſignem generis nervoſi, cerebri ac ventriculi debilitatem, quæ plethoricæ ac ſpongioſæ nimium corporis conſtitutioni, cereviſiæ craſſæ lupulatæque potui, ac fervidæ ciborum adpetentiæ ſuos debet natales, proximam ſtraviſſe viam nullus dubito; & eandem ob rationem maximam quoque curandi ac majora mala præſervandi vim in pertinaci victus obſervatione, qua in diuturnis hiſce morbis nihil fere præſtantius habetur ac fructuoſius, eſſe poſitam arbitror. Hujus intuitu ante omnia ſolitum huc uſque craſſioris cereviſiæ potum non minus, quam juſto largiorem Tabaci maxime à cibis inimici uſum penitus abolere oportet: edulia nec avidius nec liberalius ingurgitare, & inter ea à pomis, acidis, ſalſis, ſimilagineis, lacticiniis, fumo induratis, ſaleque conditis carnibus æque ac piſcibus ut plurimum abſtinere, aut ſaltem parciſſime veſci convenit: aër frigidus, ſeptentrionalis, venti vehementes, animique curæ quam longiſſime fugiantur, & cœlo ſereno aliquot ante paſtum horis corpus & equitationibus & ambulationibus moderate moveatur. Præterea vero inter alia auxilia hiſce ægritudinibus convenientiſſimum judico, ut ob inſignem humorum abundantiam, ter omnino quotannis, nimirum Februario, Junio & Octobri menſibus ſub tempeſtate ſerena cruoris ſeptem circiter unciæ è vena in pedibus tuſa detrahantur: quo potiſſimum tempore per aliquot dies cibi non niſi molliores ac coococtu faciliores comedantur, & omne frigus ſtudio arceatur. Tum omnis curationis nervus eo eſt intendendus, ut ventriculo robur ac vis concoctrix reſtituatur, & hinc legitimus chylus, capiti confortando maxime opportunus generetur: cui ſcopo optime ſatisfaciet Elixirium meum viſcerale balſamicum, quod nullo ſpirituoſo paratur menſtruo & L. vel LX. guttis aut ante epulas ex aqua vino permixta, aut ſub iiſdem ex ultimo hauſtu adſumtum & acrimoniã ſimul temperat, & alvi conſervat libertatem. Nec minus operæ erit pretium, ut omnes ſanguinis commotiones, ad quas æger ob calidioris cereviſiæ potum, videtur facillimus, conſopiantur: id quod ſequens pulvis pondere unius drachmæ veſperi alternis diebus ex aqueo vehiculo v. g. aqua ceraſorum nigrorum, aut florum tiliæ devoratus egregie præſtabit: *Recipe lapidum cancrorum, pulveris Marchionis ana unciam ſemis, nitri depurati, arcani duplicati, ſuccini præparati ana drachmas duas. M. f. pulvis.* Matutino vero tempore adhuc intra lectum ſorbillanda ſunt quatuor vel ſex vaſcula decocti calidioris ex his ſpeciebus conficiendi: *Recipe herbæ veronicæ, betonicæ; meliſſæ ana manipulum unum cum dimidio, ſeminis fœniculi, cubebarum ana drachmam. C. C. M. f. ſpecies.* Externe dextri lateris debilitati confortandæ inſignem ferent opem, cervicis, ſpinæ dorſi, ſcapularum, pedumque frictiones mane pannis aſperis calidioribus peractæ; aut inunctio articulorum per hoc balſamicum linimentum: *Recipe axungiæ humanæ uncias duas, olei lavendulæ drachmas duas, nuciſtæ, caryophyllorum ana drachmam. M. d.*

Hæc ſunt, quæ in hoc caſu proponenda duxi, haud dubitans, quin ſi rite fuerint adhibita, exoptatus inde ſequuturus ſit effectus, quem Deus reddat ſalutarem.

CASUS XIX.

De camphoræ ad duos ſcrupulos per errorem aſſumtæ effectu in apoplexia hypochondriaco-ſpaſmodica.

VErbi quidam divini miniſter paſſione hypochondriaca, tanquam malo ipſi hæreditario, diu ſolicitatus, immaniſſimis capitis doloribus, hemicrania, temulentia, gravi vertigine, mentis deliquiis, hypochondriorum inflationibus & ſtrictura olim laboravit, & adhuc per intervalla torquetur, ſimulque narium eximiis obturationibus vexatur, quæ emunctæ haud raro coagulatum atrumque reddunt cruorem, nulla inſequente hæmorrhagia. Non minus olim diuturnis alvi obſtructionibus obnoxius, illius jamjam detinetur magis profluvio, quo copioſi, tenues, ſpumoſi, ac anum rodentes vellicanteſque funduntur humores; aut hoc ceſſante gravi teneſmo, & oſſis ſacri doloribus, quaſi frigidum quid illud perreptaret, agitatur, hæmorrhoidum ſuſpicionem moventibus. Premitur frequenti inſuper incubo, & inſomniis terretur turbulentis, ſomno, quamdiu viduus fuit, ſatis parco fruitur, & continuis animi curis angitur atque ſolicitudinibus.

Noviſſima vero ægritudo hiſce ſe manifeſtavit ſymptomatibus: Primum deglutiendi difficultas incipiebat, & adeſſe ſemper in faucibus aliquid percipiebatur, quod ad continuam ſtimulabat deglutitionem: fauces ipſæ excoriatæ videbantur, & inſpectæ uvulæ relaxatæ tumidæque ſeroſum tumorem repræſentabant, mitiſſimo corporis calore, ac pulſu lotioque fere naturalibus ſtipatum. Oppugnabantur hæ moleſtiæ partim mixtura ex eſſentia alexipharmaca *Stahlii*, ſcordii, ſuccini, lignorumque parata, partim pulvere diaphoretico reſolvente ex antimonio diaphoretico, nitro, cornu cervi ſine igne, & cinnabari nativa confecto, alternis propinatis vicibus: externe vero collum ſovebatur & oleo amygdalarum dulcium camphora permixto inungebatur: verticique oleum ſuccini admovebatur; ex quorum uſu, poſtquam balneator inſuper aromaticum pulverem ſpatula adſperſerat uvulæ, hæ remiſerunt adfectiones. Verum enim vero XV. Calend. Julii per mediam noctem omni repente rationis ſenſuumque exercitio deſtitutus, pectore, ac ſi vinculo quodam adſtrictum eſſet, oppreſſo & attolli & vocem edere prohibebatur, ſimulque œſophago & aſpera arteria conſtrictis, nec ſpiritum libere trahere nec deglutire quicquam valebat; quin, licet rationis uſus mox rediret, omni tamen movendi corpus & vociferandi potentia privatus, ſub nulla auxilii ſpe ſe totum Deo naturæque committere debebat. Tum ſudores oriebantur copioſiſſimi & malum

adeo

adeo ſolvebant, ut mane lætus ſurrexerit, ac largam infuſi theiformis ſatis calide aſſumſerit quantitatem. At enim vero vix ſeptima matutina hora audiebatur, cum eadem acceſſione denuo veluti attonitus percelleretur, & poſt horæ demum intervallum, ſpiritibus ad nares admotis, frictionibus, aliiſque quæ in promtu erant, adminiculis iterum excitaretur. Excitatus autem omnem penitus loquendi potentiam amiſerat; ſigniſque animi cogitata ſignificare tenebatur; hinc digitis pectus, collum linguamque laborare innuebat, & denique calamo ac atramento datis, litteris ſatis inconcinnis ſe nihil deglutire poſſe, pectuſque, gulam & aſperam arteriam graviter conſtringi explicabat, atque Medicum accerſi deſiderabat. Accitus ille eadem deprehendebat ſymptomata: æger enim vix liquida ac medicamina deglutire valebat, venæ in manibus, facieque ſolito calidiori atque rubicundiori admodum turgebant, pedibus refrigeratis; pulſuſque ferebatur tardus ac languidus, & magis à ſanguinis inſigni abundantia viriumque oppreſſione, quam harum defectu derivandus videbatur. Inde Medicus, qui affectum pro leviori apoplexiæ ſpecie declaratum à ſpaſmis ſanguinem ab infimis extimiſve partibus ad caput atque pectus compellentibus deducebat, protinus venam in ſiniſtro brachio tundendam, & octo cruoris, inſigniter atri & adeo ſpiſſi, ut vix ſtillaret, uncias emittendas curavit; externas partes, maxime nucham & dorſi ſpinam cum ſpiritubus apoplecticis, nerviniſque, juncto ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo fricari juſſit; interne liquorem cornu cervi ſuccinatum cum eſſentia caſtorei & liquore anodyno *Hoffmanni* mixtum propinavit, linguæ quaſdam balſami vitæ ſaccharo inſtillatas guttulas impoſuit; eamque ſalvia, theriacaque perfricavit: cujus quoque theriacæ tantillum folio ſalviæ incluſum ſub lingua detinendum exhibuit, ac herbam roriſmarini maſticandam ordinavit. Has medicinas larga muci tenaciſſimi inſequebatur exſcreatio; cui magis fluxili reddendo fauces gargariſmate reſolvente nervinoque tepido eluebantur: clyſterum autem commendatam injectionem æger reſpuebat. Neque minus raninarum venarum ſectionem, quam Medicus malo diutius inhæreſcenti opponendam cenſebat, inſigniter abhorruit, maxime cum recordaretur, quendam olim febre acuta, forſan phreneſi laborantem ex illa in incompeſcibilem & lethalem omnino ſanguinis effuſionem incidiſſe: nec quoque emeticam dare medicinam conſultum videbatur, ex qua æger olim tertiana febre detentus animi defectionem paſſus fuerat. Sed ecce! ſub ancipiti hoc rerum ſtatu ſponte excitati quidam vomitus inſignem pituitæ reddiderunt quantitatem, & ſub iis linguæ vincula, per ſeptem horas conſtricta, protinus relaxata ſermonis facultatem reſtituerunt. Jam adhuc vexabant calor internus, vertigo, torpor, ſomnolentia, & faucium ſtomachique ſpaſmodica detentio: quando enim liquida ſummo labore & difficultate deglutita ad ſuperius ventriculi orificium pertingebant, ibi ac ſi obex fuiſſet poſitus ſubſiſtere obſervabantur; quibus ſymptomatibus præter ſupra memoratas eſſentias eodem die pulveres antiſpaſmodici ex nitro depurato, antimonio diaphoretico, cinnabari antimonii, & pulvere marchionis compoſiti opponebantur. Eorundem uſus ſequenti quoque die, cum noctem pauco, ſed turbulento tranſegiſſet ſomno, compreſſio atque conſtrictio gulæ, aſperæ arteriæ, thoracis ac ſtomachi adhuc urgerent, caput exiſteret temulentum ac vertiginoſum, pulſuſque citatior eſſet, protrahebatur; adjunctis partim mixtura ex eſſentia ſuccini, ſcordii, pimpinellæ, ambræ & liquore anodyno confecta, partim ad derivandos humores, motuſque perverſos compeſcendos temperato pediluvio. Non minus torpori capitis ac inſigni temulentiæ mitigandæ veſicantium remediorum, quorum egregium effectum æger jam antea in vertigine expertus fuerat, adplicatio ſuadebatur; & invito licet Medico, qui ne genus nervoſum inde magis læderetur, & ſpaſmodicæ increſcerent ſtricturæ, valde timebat, haud ſine fructu inſtituebatur.

Quum autem nihilo ſecius recenſitarum partium rigidæ diſtentiones in eodem tenore perſiſterent; ad illas relaxandas binæ ſpermatis ceti drachmæ in olei amygdalarum dulcium recentis uncia dimidia ſolutæ, ac tribus hauſtibus ex juſculo carnis bovinæ pinguiori capiendæ ordinabantur. Hauſit etiam unam portionem ægrotans, eaque nihil efficiente, alteram aſſumturus, in locum olei amygdalarum, quod abhorrebat, ſua ſponte oleum olivarum cum ſpermate ceti dicta ratione ac quantitate commiſcendum ex pergula accerſendum curavit. Tum vero vel ancillæ vel tabernarii errore accidit, ut loco ſpermatis ceti binæ Camphoræ drachmæ datæ, illæque cum olivarum oleo levi calore ſolutæ fuerint ac combinatæ: quarum tertia pars, duo nimirum camphoræ ſcrupuli ægro ſunt propinati. Hos vix devoratos inſigne vertiginis excipiebat incrementum; extremorum frigus, vultus mortui inſtar pallidus, pulſus parvus ac valde languidus, præcordiorum anxietates, gelidus capitis ſudor jungebantur; mentis error incidebat, ſeque per omnia ſanum reputans, mirabatur circumſtantium hominum actiones, & graviter advertebat, quod ipſum ægrotantem pronunciantes, inſtar ſimulati a Moliere in Comœdiis ægri artondere velint; nihil niſi ſomnum anhelabat; mox aſſiduo riſu agitabatur, mox iterum mortis imminentis metu percellebatur. Naribus admota volatilia & vitæ balſamus *Hoffmanni* temulentius reddebant caput, gravioremque vertiginem: membra languida apparebant ac fere contuſa, & miſer ſe valere demonſtraturus, intra cubile inſigniter titubans obambulabat: ſpaſmodica vero pectoris & œſophagi conſtrictio, infallibili virtutis, quam camphora habet, antiſpaſmodicæ documento, protinus evanuerat. Medicus camphoram datam ignorans ob inſignem vertiginem, torporem, languorem & incredibilem ſomnolentiam verebatur, ne ipſa omnino accederet apoplexia; hinc protinus clyſma emolliens & nervinum cum oleo rutæ, liliorum alborum & nitro antimoniato, haud ſine fructu injici juſſit: quo facto membrorum rigore, & recenſitis ſymptomatibus per binas horas detentus æger, ad ſe paululum redire cœpit, deprehenditque, quam infirmus ſit languiduſque; tum vero corporis æſtus, copioſuſque ſudor cum urina rubicundiori, pulſuque celeriori inſequebantur, & gravioris morbi quandam adferebant ſolutionem; ipſe ægrotans inſequente nocte placidiſſimo fruebatur ſomno. Poſtridie, cum clyſtere noviſſime adplicato materia tenax, viſcida, grumoſa, lateritii coloris, quam Medicus concrementum quoddam ex acido ventriculi hypochondriacis familiari, & oleo amygdalarum dulcium cum ſpermate ceti atque cinnabari coagulatum eſſe pronunciavit, ſatis larga quantitate expurgata, & hinc inſigne levamentum inductum fuiſſet; ille denuo in uſum vocatus non niſi ventrem naturali modo ſubduxit. Mingebatur adhuc rubrum lotium; calor erat mitior; & inſignis laſſitudo, aſſiduaque in ſomnum propenſio adfligebant. Tum demum caſu accidit, ut Medicus vaſculum, quod oleum olivarum cum ſpermate ceti continebat, inſpiciens camphoræ odorem perciperet, & adeo errorem commiſſum dete-

geret: hinc quo præverteret acutam febrem, ipſiuſque camphoræ ardorem mitigaret, ſupra memoratis pulveribus nitrum, ceu verum camphoræ corrigens, majori doſi admiſcuit. Nec minus, ægro cruorem nigrum coagulatum, more olim ſolito, naribus adhuc emungente, illi reſolvendo, ac ſtaſi diſcutiendæ mixturam ex ſpiritu nitri dulci, eſſentia ſcordii, arnicæ veræ, pimpinellæ cum balſamo vitæ paratam oppoſuit. Et ſic convaluit æger, niſi quod aliquot poſt ſumtam camphoram diebus puſtulæ copioſiſſimæ totum corpus, maxime femora obſederint: hæc vero non in ulcus abierunt, ſed apertæ parum ſeri ſtillabant, exſiccatæ autem punctulum nigrum, quale ex pulvere pyrio cuti intruſo deprehenditur, relinquebant; quo furfuris inſtar decidente, cicatrix adparebat, ſponte demum evaneſcens.

Ex hac igitur obſervatione quid quæſo de camphoræ vi calefaciente ſtatuendum? Certe eam tantam eſſe non adparet, quanta à quibuſdam Medicis, internum illius uſum timide & cautiſſime admittentibus, prædicatur: quod ſi enim eſſet, majorem omnino in noſtro ægro XL. granis aſſumta excitaſſet ardorem, maxime cum in melancholicis affectibus binis duntaxat granulis, iiſque nitri ſimul larga doſi permixtis propinari ſoleat. Eo magis autem hanc commoventem vim amittere camphoram, ſi oleis ſoluta fuerit, eluceſcit: & denique ipſam provide datam egregia pollere virtute antiſpaſmodica, vel ex eo patet, quod exinde omnis ſpaſmodica thoracis conſtrictio protinus evanuit, & extremorum languor, frigus, atque dolor exceperunt &c.

Judicium.

Præſentem caſum, qui Theologi cujuſdam & vitæ integritate & eruditione ac inſigni naturalis hiſtoriæ cognitione venerandi adverſam tradit valetudinem, publici juris facere eo minus alienum duxi; quo magis & ipſi morbo & ſingulari camphoræ efficaciæ quædam debetur animadverſio. Morbum equidem non alium eſſe judico, quam leviorem apoplexiam paſſioni hypochondriaco-ſpaſmodicæ ſupervenientem; cujus certe acceſſio hypochondriacis frequentior, quam a Medicis dijudicatio deprehenditur. Hoc vero apoplexiæ genus tempeſtivis venæ ſectionibus, clyſteribus, pediluviis, aliiſque ſæpius ſanatur, & natales ſuos debet violentis extremarum partium & imi ventris diſtentionibus; quibus cruor ſpiſſus juſto majori copia ad caput rapitur, in illo per minima vaſcula progredi neſcius ſubſiſtit, & externorum æque ac internorum ſenſuum potentiam per aliquod tempus aufert. Hinc quamdiu nulla vaſorum ruptio, aut ſanguinis ſerique extravaſatio accedit, curationi locus relinquitur; ſero autem jam ad cerebrum delapſo, ægerrime morbus tollitur, & ſanguine plane extravaſato ſanari omnino nequit. Sed præſentis mali principiis, incrementis, ſymptomatibus & curatione recenſendis jam eo magis ſuperſedeo; quo amplius & elegantius ea omnia a peritiſſimo Medico in præmiſſa morbi hiſtoria ſunt explicata. Id ſolummodo, quod ex ea notatu digniſſimum mihi videtur, eſt ſingularis, quem camphora in oleo olivarum ſoluta, & binis pro una doſi ſcrupulis ægrotanti ſumma cerebri ac virium imbecillitate adfecto propinata edidit, effectus. Multi ſane, hujus maxime ævi ſunt Medici, qui præconcepta magis opinione, quam conſtanti experientia inducti huic remedio nimis calefacientem, humoreſque commoveotem attribuunt efficaciam, illudque tamquam plane noxium, quod nullis omnino morbis conveniat, ac pejora excitet ſymptomata, plane rejiciunt. Verum enim vero, ex quo in Mindano maxime & Halberſtadienſi principatibus medicinam feci, auctoritate RIVERII, quem ſui ſeculi præſtantiſſimum judico Medicum, & CRAANII celeberrimi Batavorum Profeſſoris inductus, camphora cum nitro combinata in inflammationibus, peripneumonia, pleuritide vera, rheumatiſmis, febribus inflammatoriis, nimia ſanguinis profuſione, nec non in morbis hyſtericis æque ac venereis, ipſaque gonorrhœa, maxime corporis peripheria perſpirabili, & ipſo a ſanguinis abundantia vacuo & frequentiſſime & feliciſſima uſus ſum. Hinc etiam anno 1714. in diſputatione de uſu camphoræ interno ſecuriſſimo & præſtantiſſimo ventilata demonſtravi, eam, licet inflammabiles, oleoſas, ſulphureaſque foveat partes, nihilo tamen minus ad ſcrupulum unum in oleo ſolutam & propinatam homini ſano & alvi libertate gaudenti nec calorem excitare nec ſitim. Hujus rei veritatem quilibet in ſemet ipſo experturus, ex drachma una ſpiritus vini rectificatiſſimi, aut guttis quinque olei cinnamomi vel caryophyllorum, aut hauſtu vini Hungarici longe majorem excitari percipiet æſtum, quam quidem ex uoo camphoræ ſcrupulo. Hæc enim ſicuti crocus, opium, caſtoreum &c. efficaciam ſuam vi ſulphuris anodyni evaporabilis potiſſimum exſerit; & eandem ob rationem nitro oupta in ſpaſmodicis, dolorificis, iiſque adfectibus, in quibus interna diſcuſſione opus eſt ſecuriſſimi reperitur uſus. Quemadmodum autem, omnia medicamina, maxime anodyna, incongrue uſurpata damna inducere ſolent; ita quoque eadẽ ſora premit camphoram. Hæc etenim io morbis, qui ex virium & cerebri imbecillitate originem trahunt, & alvi ſegnitiem habent comitem, larga potiſſimum doſi propinata facillime vertiginem, ſtuporem ſenſuum, aliaque ſymptomata, quæ præmiſſa morbi hiſtoria uberius docet, excitare obſervatur. Præterea vero haud raro contingit, ut vaporoſa hæc remedia, ut crocus, caſtoreum, opiata, aliaque anodyna à quibuſdam hominibus omnino abhorreantur, iiſque adhibita periculoſas excitent adfectiones: à quibus ad alios nulla valet conſequentia. Neque tamen ſtatuo, tam largam camphoræ doſin eſſe propinandam; ſed illius duo grana pro doſi data ſufficient, & nunquam ullam creabunt noxam. Confirmant id idem & recentium & veterum Medicorum quam plurimi, qui tantum abeſt, ut internum camphoræ reformidaverint uſum, ut potius illam in nimii hæmorrhagiis, & febribus malignis ſæpiſſime commendaverint & ſuis immiſcuerint compoſitionibus, quales ſunt ſpecies de hyacintho, trochiſci de Carabe, ſperniola *Crollii*, pulvis *Heurnii* contra hæmoptyſin, quem ille L. V. aph. 50. deſcribit, pulvis pannonicus ruber, tinctura bezoardica *Michaëlis*, per tot annos ſummo fructu uſurpata &c. Namque hæc præcipue mixturæ ſimplici oupta in febribus cujuſcunque generis longe tutiorem feliciоremque præſtabit effectum, quam quidem conſuetæ hiſce temporibus alexipharmacæ eſſentiæ ex radicibus calidioribus, enulæ, angelicæ, vincetoxici, imperatoriæ &c. paratæ; quæ ſane majorem, quam camphora nitro aut acidis maritata, humoribus inducere obſervantur ebullitionem.

CASUS XX.

De hemiplexia cum curatione hactenus fruſtra tentata.

Foemina annum agens XLI. temperamenti melancholico-ſanguinei, habitus corporis inter macrum & pinguem medii, dum in flore ætatis eſſet florido; jam vero pallido faciei prædita colore, in fœcundo viginti duorum annorum matrimonio quatuordecim vicibus puerpera facta, vivos enixa fœtus eſt, & inter eos bis gemellos, ut abortivos aliquot taceam fœtus, in lucem edidit. Natura parentibus ſuam alendi ſobolem inditus amor & noſtram eo impulit, ut ſeptem, ni fallor, priores fœtus ipſa lactaret, reliquos autem partim lacte deficiente, partim ſuperveniente, dum uterum gereret, diuturna tuſſi cum ſomni defectu & ſudore, vertigineque gravi per intervalla accedente, nutricibus committere oportuerit.

Quum anno 1729. noviſſime gravida eſſet, per omne illud tempus de inſigni femoris debilitate eſt conqueſta, pro ratione aucti fœtus ac imminentis partus majus adaucta, & cum frigore cruris ejuſdem inſueto conjuncta. Bis eo tempore vena inciſa cruorem reddebat denſa, viſcida, tenacique variegati, griſei præſertim coloris tunica, qualis pleuriticorum eſſe ſuevit, tectum, ſubtuſve atriorem.

Brevi ante partum pariter ac ſub ipſo, die 14. Martii 1730. contingente, vix credibilem aquarum copiam effudit uterus, puerperaque tandem gemellos edidit, puellam alteram, alterum puerum. Illa viva, ex omni parte integra; hic mortuus fere dimidio minor cum cuticula lutei coloris molliſſima, ad tactum quaſi diffluente, non obſcuro indicio, eum jam ante, quandiu? dubium in utero fuiſſe extinctum, adparebant: reliqua, imprimis etiam purgamentorum matricis, quæ lochia appellant, excretio ſatis ad naturæ leges accommodata. Nec ſilentio præteriri debet, puerperam ſecum perpendentem, quod omnes infantes, quotquot nutricibus lactandos dederat, poſt diuturnos morbos tandem mortui fuiſſent, prioribus illis, quibus ipſa mammas exhibuerat, in vita manentibus, conſilium cepiſſe, fœtui huic propria admovere ubera, licet fere exſucca. Conſtituerat enim defectum, ſi quis foret, lactis alia ſupplere convenienti alimonia. Neque à propoſito ſuo ullis ſe averti rationibus paſſa eſt. Inde factum, ut non modo majori juſculorum copia pro generando lacte, quam è re ſua eſſet, corpus oneraret, verum etiam dies noctesque plerumque omnes inſomnes transigeret, ſicque corporis, nervoſique præſertim generis robur admodum minueret. Tempore tamen puerperii nihilo minus ſine notabili incommodo finito, puerpera ad reddendas benigniſſimo numini gratias templum adiit, ſacriſque interfuit. Quinto vero vel ſexto die poſt, qui primus erat ſeptimæ a partu hebdomadis, poſt quartam meridianam horam ægra gravi ex improviſo animi pathemate, ex terrore partim, partim mœrore mixto percellitur. Expalleſcit mox miſera, oculi illachrymantur, labia liveſcunt & tremunt, nauſeat ipſa, & ab adſtantibus pulverem quendam antiſpaſmodicum, qui in promtu erat, poſcit. Accedentes filiæ in os matris pulverem indere conantur, ſed ægra deglutire nequit; potius inani corripitur vomendi conatu, oculi rigent, ipſa obmuteſcit, mortuæque ſimillima ex ſella, cui inſidebat, in terram prolapſura vix ſuſtineri, ægreque elevari poteſt. Me tum abſente mox alius accitur Medicus juxta ac Chirurgus, & ægram quidem ad ſe rediiſſe vident, loquelam vero amiſſam, ſiniſtrique lateris reſolutos artus.

Juſſu Medici inciditur ſiniſtri brachii vena (ſiquidem dextrum latus paralyſi affectum eſſe putaverat) ſanguiniſque aliquot mittuntur unciæ: interne mixturæ ex liquore cornu cervi ſuccinato cum eſſentia caſtorei larga ori ingeritur portio: quam tamen brevi poſt magno revomit ægra conatu ac ſimul ingentem variorum copiam. Externe pariter ſpirituoſa, nervina, excitantia in uſum vocantur. Poſt ſeptimam veſpertinam ipſe domum reverſus ægram pallentem cum naſo acuminato, pulſu debili, ſed æquali, reſpiratione ſatis integra, viribus tamen valde defectam reperi. Ad hæc loquela difficillima, vox minus ſonora, ſed ſubmiſſa & intra voculas *Ja* & *Nein* ſubſiſtens, ceterum ita comparata, ut rationis integrum oſtenderet uſum. Os ad dextrum ſive ſanum latus tantiſper vergit, & imprimis iſthuc trahitur, dum loqui ægra animus eſt. Oculi ſiniſtri palpebra ſuperior admodum debilitata adparet, hinc ſemper dextro magis connivere ſiniſter obſervatur oculus, manetque ſemiclauſus, dum utrumque aperire ac libere circumſpicere conatur. Ceterum ſenſus interni pariter ac externi cum rationis uſu vigebant: ſolum latus ſiniſtrum, ejuſque artus adeo erant reſoluti, ut nec motus nec ſenſus ullum in iis ſupereſſet veſtigium: nec enim impreſſæ brachio acus vim miſera percipiebat. Calore tamen naturali & paralytici perfundebantur artus, arteriarumque motus æque ac in ſano micabat brachio. Quæſita, num ex capite doleat ægra? utique ſe dolere reſpondit, admotaque ad dextrum ſive ſanum capitis latus manu, hoc potiſſimum dolore affici ſignificavit: quin & ſequentibus diebus, ſermone per Dei gratiam integre reddito, ſemper de dextri capitis moleſtiſſimo dolore eſt conqueſta, non item de ſiniſtri lateris. Tuſſis ſubinde humida cum ſonitu hærentis intra pulmonum veſiculas muci ægram prehendit; & reliquæ corporis excretiones, præter menſes à partu emanentes, rite ſe habent.

In hoc triſti rerum ſtatu, dum, quid potiſſimum agendum ſit, circumſpicio, ac imprimis in cauſam hujus ſontici affectus materialem inquiro, probe gnarus, hunc demum recte curaturum, quem mali origo haud fefellit: animum præprimis ſubiit quæſtio: Num apoplecticus hic inſultus a ſanguinis copia excedente, & hinc facta ejus ad caput congeſtione, ſtagnatione, hancque ſubſequente lymphæ extra ſuos alveolos effuſione ad medullæ ſpinalis principium, illamque imprimis partem, quæ ſiniſtro nervos ſuos impertit latere, ortum ſuum trahat? & num adhuc etiam a ſanguinis exſuperante copia foveatur? hinc pro remedio iteratam poſtulet ſanguinis miſſionem, ſive evacuandi, ſive revellendi id fine fiat? Quæ dum animo agito & ſimul antecedentia & concomitantia momenta probe expendo; id denique rationali deprehendo conjectura, quod tametſi morbi acceſſio utique à ſanguinis craſſi præternaturali ad caput compreſſione ſtagnationeque poſt vehementem illam animi commotionem fuerit excitata, præſens tamen hemiplexia minime à ſanguinis laudabilis copia & abundantia foveatur, hinc nec ſanguinis evacuatio repetita indicetur, nec ab ea auxilium expectandum ſit. Ut enim taceam, ægrotantem per omnem ſuam

vitam omni fere vino, quin & ipſa fortiore abſtinuiſſe cereviſia, ſolamque bibiſſe ſecundariam; neque urgeam, illam frequentibus non ſolum puerperiis, verum etiam abortibus, imprimiſque illo, qui noviſſimam ingravidationem non multo ante præceſſerat, ſtupendis ſanguinis profuſionibus fere exhauſtam, ultimoque etiam partu ſufficientem uteri purgationem fuiſſe experiam; & præſens illius ſtatus adeo videatur comparatus, ut defectu potius boni ſanguinis quam exceſſu laborare appareat; corporis ſane totius & faciei extenuatio mira ac pallidus exſanguiſque color, pulſus nec plenus nec fortis, ſed potius debilis ac languens, virium denique proſtratio ſatis plene evincunt, non adeſſe quæ iteratam urgeat venarum inciſionem, ſanguinis copiam nimiam. Qualitatem vero ejus viriatam, & inertiam, ſerique dyſcraſiam, non modo cruoris è vena extracti condirio; verum etiam frequentiſſimæ illæ maculæ ſcorbuticæ fuſcæ majores, ſugillationibus ſimillimæ, aliaque ſymptomata ſatis comprobant.

Omiſſa ſic, tanquam minus conveniente remedio, venæ ſectione repetita, alterum illud generoſum remedium, à non paucis magnis Medicis inter palmaria contra ejuſmodi affectus numeratum, vomitorium intelligo, ſe offerebat, nec pauca pro ejus exhibitione militabant momenta. Ipſum enim malum haud ita multo poſt prandium ægram prehenderat, quæ ad augendam lactis inopiam plus potus & juſculorum, quam olim ſueverat, ſorbillaverat: quid? quod ipſa natura nauſeas vomituſque eum maximo conatu movens viam quaſi digito monſtraret, quam ingredi & ſequi miniſter ejus deberet, recte ſuo perfuncturus officio. Et profecto expeditiſſima fuiſſet res & inventa clavis ex hypotheſi agenti. Verum cum mecum perpenderem, ægrotam ab aliquot jam annis idiopathico quodam capitis vitio & debilitate laboraſſe, jam etiam de dextri lateris hemicrania conqueri; apoplecticos inſuper morbos æque ac alios capitis ſonticos affectus, ab externa etiam læſione ortos, ſtomachi mala, nauſeam, ſubverſionemque ventriculi per ſympathiam producere conſueviſſe; ac porro ventriculum ipſum repetitis, iiſque vehementibus ſuccuſſionibus jam omni ſaburra evacuatum, & denique ipſam miſeram jam à paroxyſmo excitatam, adeoque tam potenti & periculoſo remedio ad excitationem opus non habere: tutius me & ab hoc medicamine abſtinere, quam fortiſſimo ejuſmodi niſu humores ad caput magis urgere, hujuſque functiones turbare judicavi; maxime cum vix appareat, qua ratione incarceratum illud, oſſeiſque cranii & vertebrarum repagulis incluſum vitium vel leviſſimam opem inde expectare queat: Quid? quod nec ſpontanei hi & ſymptomatici vomitus quidquam levaminis attulerint.

Quapropter omiſſo & hoc periculoſæ aleæ pleno opere, tutiore via incedere, ac potenti mox acrique clyſtere revellendo, caput ac ſupremas partes ab incumbente onere liberare tentavi: non minus autem partim ad ſeri coagulati diſcuſſionem, partim ad fibrarum elanguidum motum ac elaterem exſtimulandum veſicantia ampla nuchæ & utrique brachio adponi curavi; intus quoque pulveres potenter incidentes ex ſalibus mediis, cinnabari, ſuccino & caſtoreo ex convenienti dedi vehiculo, hiſque & ſequentibus pugnavi diebus.

Clyſteres quotidie repetiti optime reſponderunt, nullo tamen alio allevamento, niſi quod mox ſecundo die articulatus magis & ſonorus & ex pluribus contextus voculis ſermo, tametſi non ſine difficultate & languore, oriſque ad dextrum detorſione deprehenderetur. Veſicæ per plures dies apertæ multum ſeri acris cutim circumcirca cum pruritu erodentis ſtillarunt. Aegra, ſomnolenta licet plerumque eſſet & dormire viſa, ſomnum nihilo minus, de cujus defectu querebatur, anhelabat: *Wenn ſie nur ſchlaffen könnte*: quem quidem affectum maxime non ſolum cerebri nervorumque à morbo labi, verum etiam liquidi nervoſi, quod ſpiritus vocant, defectui, ejuſque influxui imminuto, hinc virium ortæ debilitati in acceptis ferebam. E re tamen ægræ erat, animæ ſedem & nervorum principia, quantum depreſſæ patiebantur vires, ab incumbente ſero magis magiſque purgare. Quare mox tertio die dato pharmaco alvus aliquoties evacuata, idque etiam pluries ſub morbi curſu, datis varia forma purgantibus minus acribus factum. Ipſa inſuper poſteris diebus ſponte natura multum ſed ſine ullo ſudavit levamine. Ciborum appetentia plane fuit dejecta, potus vero majus deſiderium, ſed inter deglutiendum facilia ejus ad aſperam arteriam, dummodo tantiſper ſiniſtrorſum flecteret vaſculum, deſcenſus cum tuſſi: & præter capitis dextri dolores artus quoque illius lateris ſatis acriter torqueri cœperunt; adeo ut ſuræ cruris affecti epiſpaſticum ad plures dies fuerit adpoſitum. Quarto morbi die copioſiſſima hinc inde erupit purpura rubra, maxime in brachio paralytico, quin toto ſiniſtro latere; quæ licet ſucceſſive totum fere corpus occupaverit, nihil tamen attulit emolumenti.

Quinto die ſermo ſatis promtus erat & expeditus; quo ſimul ſe obtulit occaſio de ægræ conditione cum D. D. E. Archiatro R. P. colloquendi. Hic in hiſce affectibus omnibus reliquis medicaminibus anteferebat cauterium actuale nuchæ inter primam & ſecundam, vel hanc & tertiam colli vertebram per momentum impreſſum; hujuſque operationis effectum optatiſſimum ſe Varſaviæ non ſolum vidiſſe in puella epileptica, & milite paralytico; verum etiam uſum hujus chirurgiæ Italis maxime familiarem eſſe ac notiſſimum deprædicabat; monebatque, id mox inter mali principia, antequam firmiores egerit radices, fieri debere, & jam, cum quintus circiter morbi dies eſſet, nondum exſpiraſſe commodum hujus medicinæ tempus aſſerebat. Inveni etiam illud experimentum in laudati viri libro, cui titulus: *Varſavia phyſice illuſtrata pag.* 185. & de illo cum doctiſſimo ac experientiſſimo ſene D. D. S. communicavi. Hic, quamvis rationi utique conſentaneum hoc remedii genus, mecum judicaret; non tamen audebat ſibi minus expertum tentare, ne eo haud feliciter ſuccedente occidiſſe, quam nos ſervaſſemus, videremur. Paſſus tamen denique fuit, convocari duos experientiſſimos Chirurgos, ut de hac manuali operatione, & num eam unquam adminiſtraverint? interrogarentur. Neuter tamen horum ad hæc loca applicaverat olim ferrum candens, parati nihilo minus utrique erant, juſſu noſtro urere partem deſideratam. Dum vero explorandi ſolum loci cauſa intuebamur cervicem, totam ejus cuticulam ab impoſito veſicatorio adhuc eroſam undiquaque ac leniter inflammatam deprehendentes, nec quidem adplicare ferrum auſi ſumus. Elapſa ſic occaſione commodâ ac principio, in quo, ſi quid movendum eſt movere jam ſuo tempore juſſit Hippocrates, elapſo, nulla hujus medicinæ amplius ratio habita fuit. Spem interea faciebat & fidem alter Chirurgorum, fore ut gravis licet hæc hemiplexia, abſque concurſu remedii ejuſmodi violenti ac trucis, aliis ſolum adjuta commodis externis ſolveretur. Hunc in finem quam maxime commendabat,

dabat, qui ſequitur, litum externum, propria ſua in ſimili caſu experientia comprobatum, quo calefacto ſpinæ pariter ac reſolutæ partes, harumque imprimis commiſſuræ, panno prius calido frictæ, quotidie inungantur: *Recipe ſaponis Hollandici viridis libram, therebinthinæ communis libram dimidiam, ſalis ammoniaci uncias duas, camphoræ unciam, cinerum clavellatorum uncias quinque, calcis vivæ uncias duas, baccarum juniperi manipulos ſex; quæ cum ſpiritu formicarum digerantur per noctem.* Hujus autem deficientis in locum ſpiritum juniperi ſumſerat Chirurgus.

Hoc igitur externo remedio diu ægra uſa eſt, datis ſimul interne pulveribus ex ſalibus neutris, imprimis arcano duplicato, tartaro vitriolato, cum regulo antimonii medicinali, ſuccino, hujuſque ſale & cinnabari: nec non tinctura metallorum cum liquore cornu cervi ſuccinato, eſſentia ſuliginis *Clauderi* &c. alvus vero ſegnior & plerumque compreſſa ſubinde pilulis balſamicis, & clyſtere ad officium excitata. Aegra, quæ hactenus & ſenſu membrorum paralyticorum caruit, emplaſtri, quod eroſæ a veſicatoriis cuti erat impoſitum, detractionem in brachio percepit, minus autem aculeos phœnigmi ad pedem adpoſiti. Urina fulvi coloris ſaturatior & denſioris paulo conſiſtentiæ meiebatur: ſudores copioſiſſimi, calidi, non levantes: purpura rubra agmine denſiſſimo corpus omne, magiſque paralyticos, quam ſanos artus occupat cum ſomni defectu, partim ex pruritu, partim ex dolore, qui femora & crura, maxime dorſum & lumbos excruciat. Sitis ſatis vexat, pulſus languidus quidem, nec tamen vel ordine vel numero aut frequentia ictuum a naturali valde recedit: potui datur aqua pura cortice citri condita, ac ſexta vini minus meraci parte remixta: urina, quæ ſub morbi initium copioſa ferebatur, parcius fluere, & omnino ſupprimi cœpit; ſimulque ſitis imminuitur, parumque bibitur. Huic vero ſymptomati clyſter therebinthinatus adhibitus medelam attulit, alvumque ſimul copioſe ſubduxit. Inſuper dextri, illiuſque integri lateris hemicrania pertinaciter inhæret cum ſenſu preſſionis ab internis ad exteriora molientis capitiſque ſimul gravitate; quæ maxime die inclinato urgent.

Die 6. Maii ægra iterum cum Decocto Mannagetæ, quod conſtat ex manna, cremore tartari & ſyrupo violarum, addito jalappæ pulvere ac ſale neutro purgata. Die 7. hemicrania multum remiſit, ſed urina ægre deſtillat ſine ſtranguria, tametſi plenam eſſe veſicam ægra ſentiebat; ſemel vero intra diem reddita, naturalis aurei coloris fuit, opaca ac denſioris conſiſtentiæ, brevique in liquorem limoſum fatiſcebat. Ad hanc urinæ difficultatem liquorem terræ foliatæ tartari cum quarta parte liquoris anodyni mineralis *Hoffmanni* mixtum dedi bis terve per diem ad guttas 80. ſub noctem vero pulverem ſalino-cinnabarinum; unde quoque illa tenuior ferebatur: ſomnus ciborumque aliqua appetentia rediere. Nec tamen minus dolores lancinantes hinc inde corpus, parteſque etiam affectas male habent, & pruritus quoque, procul dubio à frictione partim cum pannis, variis gummis fumigatis, partim cum liquore dicto ſpirituoſo ſaponaceo moleſtus eſt.

Alvum quartum diem compreſſam elixirio quodam proprietatis cum rhabarbaro, foliis ſennæ, agarico, ſale tartari & vino Hungarico parato laxavi; quumque & paulo acriorum vim in poſterum eluderet, clyſtere demum cum melle & ſale duriora eduxi ſcybala. Hactenus menſes à partu nondum rediere; quorum promovendorum non minus, quam vario alio fine die 17. Maii has præſcripſi pilulas: *Recipe maſſæ pilularum de tribus* Ruffi *ſcrupulos duos, tartari vitriolati, ſcammonei puri, extracti rhabarbari, hellebori nigri, gummi galbani ana ſcrupulum, extracti trochiſcorum alhandal grana ſex, olei deſtillati carvi guttas duas, cum tinctura ſuccini: f. pilulæ, pondere grani unius, conſpergantur pulvere cinnabaris nativæ: d. ſ. Pillen davon 15. Stück Abends zu nehmen.* Mercurium dulcem admiſcere nolui, non tam quod in affectibus nervoſi generis multis male audiat, quam quod ægra quotidie pulvere utatur, ad quem larga ſatis cinnabaris antimonii quantitas adjecta non ſecus, ac grana duo ſalis volatilis viperarum; quod tamen ſal adeo WALDSCHMIDIO laudatum, ob ſudores quibus fere diffluebat ægra, capitiſque dolorem, & redeuntem per intervalla, nihilque levantem purpuram ad paucos ſolum dies continuavi. Ad corrigenda vero lymphæ vitia, juxta alia etiam decoctum ex radice ſarſaparillæ, ſcorzoneræ, chinæ, ſymphyti majoris, liquiritiæ & pauco guajaci in uſum fuit vocatum, alvuſque ex intervallo aliquot dierum clementer purgata: urina hactenus decenter fluxit.

Die 31. Maii celebris ille Budiſſæ medicus D. B. forte huc venerat, quem quum apud familiarem quendam deprehenderem, & ſermo etiam de ſtatu ægræ meæ incidiſſet, id ejus conſilium fuit: nimirum interne eſſentiam alexipharmacam *Stahlii* cum parte quarta ſpiritus ſalis ammoniaci ſuccinati remixtam bis de die dare juſſit; externe balneum Radebergenſe, & poſt illud litum cum ſpirituoſis commendavit. Ante vero, quam hanc eſſentiam propinarem, præmiſſo prius infuſo ex purgantibus, nervinis, ac ſalinis parato cum vino, craſſos imprimis nerviſque impactos humores diſſolvere ac facta revulſione per organa ac colatoria iis convenientia ſenſim evacuare conſtitui. Bibit proinde hoc per dies aliquot, biſque purgata quotidie fuit, ſed ejus correpta tædio tandem abſtinuit eodem, & medicinas a D. D. B. commendatas in uſum vocavit.

Die 7. Junii domi balneo egelido ex aqua, cui pars acervi formicatum incocta, fuit impoſita, eique valde tepido umbilico tenus inſedit, cervice interea, & quod deficiebat, latere eadem calente aqua perfuſis: cujus in uſu cautiſſimo per tres perſtitit ſeptimanas ægra, ſed ſine ullo levamine; neque etiam dolores illi lacerantes, qui per intervalla extremum pedem affectum occupabant, auxilium quoddam attulere. Dum hæc fiebant, convenit me junior quidam Medicus commendans mirum in modum externum aliquod remedium, cujus virtutem in paralyſi ſibi & alii cuidam Medico plus ſimplici vice expertam dicebat, fidemque dabat, me hujus remedii opem & effectum intra octiduum deprehenſurum. Miſit etiam ipſe remedii hujus circiter menſuram unam, indicato ſimul adhibendi modo, qui erat, ut parte hujus liquoris ex commota prius probe lagena effuſa calefactaque, laborantes partes calido prius panno fricatæ, ſuperne ſemper inungerentur. Examinans hoc medicamen deprehendi eſſe ſpiritum frumenti vulgarem cum ſale communi mixtum, ſedimentum tamen illud ſalſum nigricantem carbonis colorem exhibebat: quam conjecturam Medico illi cum exponerem, confitebatur ille nihil aliud eſſe, quam ſalem culinarem ligno juniperi excavato incuneatum, poſt combuſtum, dehinc una cum carbone pulveriſatum, ac cum ſpiritu frumenti vulgari commixtum. Sed nihil præſtitit hæc medicina, ultra octiduum ſolerter adhibita:

quod idem fatum, proh dolor! manebat & eſſentiam illam alexipharmacam, & alia omnia, ſic ut & in medicina illud verum eſſe deprehendatur: Homines plus ſæpe de facultatibus ſuis ſperant, quam ipſis ineſt. Tantum enim aberat, ut ægra quidquam levaminis acciperet, ut potius inter ipſos hos medicos auſus manus affecti lateris primum, tum quoque pes extremus œdematoſo, & qui impreſſi veſtigia ſervabat digiti, tumore diſtenderetur, & purpura ſimul integrum latus denſo agmine, nullo levamine, magno pruritu occuparet. Nec minus alvus evadebat ſtrictior, ſupra recenſitarum pilularum, quandoque uno aut altero reſinæ jalappæ vel auri fulminantis grano commixtarum uſu relaxanda.

Quum igitur domeſticorum remediorum exhibitio hactenus irrita fuerat: thermas tandem adire naturales fuit conſtitutum. Has cum omnes omnino docti uno commendarent ore, dubia fuit ægra, ad quas potiſſimum accederet: alii enim Radebergenſes, alii novitate ſe commendantes Giſhibelenſes, alii denique antiqua fide & ſeculorum aliquot experientia confirmatas, nativoque ſuperbientes calore Tœplicenſes anteferebant, prout unicuique vel proprius vel aliorum reſpunderat uſus. Ipſa tandem miſera omnem ſpem in Tœplicenſes ob inſitum, naturalemque earum calorem collocavit: quod inſtitutum, probe gnarus, quantam in corpus humanum imaginatio haberet efficaciam haud improbavi; quamvis me non fugeret, D.D. Wolfium *tr. de fonte Radebergenſi* calorem naturalem thermis inhærentem earum virtutem magis infringere perhibeat. Sic 6. Iduum Julii bono cum Deo ingreſſi ſumus iter ad Tœplicenſes: vix autem unum alterumve confeceramus milliarium, cum nauſea moleſtiſſima corripi cœperit miſera, quam demum maxime conatus vomendi, per intervalla repetiti ſequebantur, ultra horam excruciantes, & denique ventriculi contenta omnia, & varias cruditates repetitis inſultibus excutientes. His partim ob vehementiſſimos vomendi conatus, partim corporis à carpento per ſalebroſam aſperamque viam ducto concuſſiones, inſignes dorſi, cervicis, lumborum, artuumque jungebantur dolores; qui etiam moleſtiſſimo hoc itinere exantlato noctem fere inſomnem reddiderunt.

Sequenti die mane elixir proprietatis cum rhabarbaro & vino Hungarico paratum propinavi: & veſpera, alvo inde non reſerata, doſin pilularum dedi, quarum hæc eſt deſcriptio: *Recipe aloes violatæ unciam dimidiam, gummi ammoniaci depurati drachmas duas, tartari vitriolati drachmam, myrrhæ electæ drachmam dimidiam, extracti radicis imperatoriæ, valerianæ, ſalis ſuccini ana grana quindecim, olei deſtillati carvi guttas octo, cum tinctura ſuccini: ſ. pilulæ ponderis grani unius, obducantur argento. d. ſ. Pillen 15. Stück des Abends zu nehmen.*

Sequuta nox quietior, menſiumque ſimul fluxus à puerperio huc uſque ſuppreſſus rediit, conſpirantibus hunc in affectum variis cauſis, corporis nimirum vehementiſſima concuſſione partim ab itinere gravi per integrum diem protracto, partim à repetitis illis violentiſſimis vomitionibus, nec non purgantibus illis, emmenagoga ſimul virtute præditis, poſt corporis illas inſuetas commotiones propinatis. Continuavit hic fluxus ad quintum diem, primo biduo copioſus, reliquis diebus parcior: nec minus primo die fuit ater, coagulatus, viſcidus cruor, ſequentibus naturali ſimilior, ſimul vero crus affectum exquiſitiſſimos noctu dolores patitur lacerantes, a ſura ad calcaneum cum tremore protractos; tremor ipſe interdiu quoque, ſed abſque dolore, maxime dum ægra paulo diutius ſellæ inſideret, adfligebat: œdematoſus præterea tumor pedem æque ac manum adſecti lateris adhuc occupabat, cum naturalis caloris defectu, qui arte ſuppleri debuit.

Sic demum finita, quæ balneorum uſum huc uſque remorata erat, menſtrua purgatione, primum corpus purgabatur ſale Sedlicenſi ad unciam unam cum fervente aqua ſoluto die 16. Cal. Auguſti mane exhibito: quod dum eodem die ter alvum movit, ſequenti prima vice balneo inſidere cœpit. Neque tamen vel virium defectus, vel plenaria motus impotentia, vel alia ſymptomata permittebant, ut ipſos ingrederetur fontes; ſed in aquas ex ſcaturigine ad proprium domicilium allatas, & ad eum teporis gradum, quem facillime & ſine ulla ferret incaleſcentia, redactas bis quotidie deſcendebat, & primo die vix ultra horæ quadrantem in iis commorari valuit; poſt in lectum deportata, quædam decocti ſarſaparillæ vaſcula ſorbillavit. Poſtea vero ſine ullo incommodo per tres horæ quadrantes aquis inſidere valuit; ſub qua mora è cervice brachium paralyticum calida ſedulo perſundebatur; & in lectum repoſitæ ægræ artus calidis fricabantur pannis, ipſique demum cervici epiſpaſticum latum ex gummi aliiſque acribus & oleis nervinis confectum imponebatur, ſæpius renovatum. Quum autem perpetuus ille ac curioſiſſimus effectuum, quos Tœplicenſes thermæ præſtant, obſervator celeberrimus Z. Archiater regius ſuo etiam ſalubri conſilio meam benigne adjuvaret operam; pro ſua is humanitate commendavit, miſitque balſamum quoddam nervinum, quod in caſibus non diſſimilibus inſigni olim uſu adminiſtraverat. Palmaria hujus virtus oleo illi ex India allato Cajeputi, de quo conf. D. Schendo in epiſtola ad Schrœckium de quibuſdam Indiæ rarioribus A. N. C. Vol. I. *in appendice inſerta*, debebatur, reliqua ex axungiis humana, taxi, oleis expreſſis nucis moſchatæ & deſtillatis aromaticis & nervinis conſtare dicebat. Hoc igitur balſamico litu partes reſolutæ poſt quodvis balneum, calido prius panno frictæ, cum nucha dorſique ſpina ungebantur, omiſſo, quod ego cervici adplicaveram, emplaſtro epiſpaſtico. Protracta fuit hæc curatio per tres ſeptimanas, omni cura, diætæque convenienti regimine; ſed eheu! abſque ullo emolumento, niſi quod tumor œdematoſus diſcuſſus, animoque major vigor, & cibi aliquod deſiderium ventriculo fuerit redditum.

Quum vero plurimi ex iis, qui thermas has frequentaverant, uſum illius fontis, qui extra urbem ſcaturit, & *das Schwefel Bad* appellatur, longe anteferebant balneis intra mœnia proſilientibus: ægra ſanitatem anhelans & illos fontes experiri cupiebat, obtinebatque etiam, ut ſibi ſoli per horulæ ſpatium lavacri uſus permitteretur. Hinc per dies novem continuos exportata, aquis his inſedit, nec tamen ultra horæ dimidium earum vim, calorem, ſudoreſque, quos movebant, perferre potuit: ipſis vero his diebus poſt meridiem ſuas intra ædes balnea ingreſſa. Tandem huic thermali curationi ad quatuor ſeptimanas extractæ finem impoſuit profecto non exoptatum: nec enim inde ullum in hemiplexia levamen experta eſt, artuſque ſine omni motu manebant. Senſus vero tactus brevi poſt mali principia jam redierat, imo in acerbos cruciatus cum inſigni tremore adſecti cruris à violenta corporis per viam ſalebroſam ſub reditu concuſſione intendebatur.

Poſtquam igitur domum reverſa fuit miſera, unctio cum balſamo Z. continuabatur, eoque conſumto, frictiones cum aliis nervinis ſtudioſe ad nervorum principia & artuum commiſſuras adhibitæ,

ſiccæ

ſiccæ cucurbitæ ad temporis quoddam ſpatium dorſo ejuſque ſpinæ admotæ, de hinc per octiduum ſumma cutis urticis cæſa fuit, exaſperata, & neſcio quæ non tentata, verum incaſſum omnia. Nec ſtrenuus internorum uſus omiſſus: corpus ex intervallo purgatum, elixirium ex plantarum nervinarum extractis, millepedibus, ſale tartari, ſale ammoniaco & vino Hungarico paratum, ſubinde & pulvis ſalino-cinnabarinus fuerunt exhibita.

XI. Cal. Sept. menſium fluxus reverſus, quatriduum perſtitit, dieque ſecundo ac tertio largus fuit, qui effectus, num ſit infuſo herbæ ſaponariæ cum floribus, quod ſecundo tertioque hujus fluoris die ſorbillavit, adſcribendus? in medio relinquo. Ceſſante hoc corpus balſamicis iterum evacuatum fuit pilulis. Brachium vero læſum a ſupremo humero contabeſcere, flacceſcereque cœpit, haud ita notabiliter manus; pulſus quoque minor videbatur ac in dextro carpo: ipſum tamen brachium calore gaudebat naturali. In tanta mali pertinacia æthiopis mineralis vim lympham viſcidam coagulatamque diſſolvendi experiri tentavi: cujus ad mentem Harrisii & Hoffmanni Aldotffini abſque deflagratione ſulphuris parati ſcrupulum cum elæoſachari cinnamomi ſcrupulo dimidio mixtum bis quavis die, mane veſperique dedi, ita tamen ut ex intervallo paucorum dierum ſordes alvinæ leni purgante ſubducerentur. At capitis accedens dolor, ut elæoſacharum cinnamomi removerem, (ægra enim calida minus fert) & ſuccedens etiam hujus medicinæ faſtidium, ut eam ſemel tantum per diem dare, nec ultra decem vel duodecim dies continuare potuerim, in cauſa fuerunt: quo tempore elapſo alvum iterum pilulis blandis biduo laxavi.

Sub idem tempus tuſſis epidemica ex tempeſtatis ſubita mutatione, ortoque repente acri & inſueto frigore meos invadens domeſticos, & ægram prehendit moleſtiſſima ac pertinaciſſima, ſiccior inter principia, procedente malo humidior, poſt plurimos demum laborioſiſſimos conatus mucum flaveſcentem ex imo pectore excutiens: inhæſit ſimul per plures ſeptimanas jactura virium cum ſomno admodum parco, & ſudoribus nocturnis; tandem tamen ſenſim decocto conveniente & pulvere reſolvente cum floribus ſulphuris devicta eſt. Elapſis quinque hebdomadibus rediit menſtruum profluvium, ſed parcum, nec ultra triduum perſiſtens: quo finito, firmius radicatum malum potentiore quaſi vecte ſuis movere ſedibus conatus ſum; & ad mentem celeberrimorum medicorum, & inter hos etiam Boerhavii purgantia paulo potentiora experiri conſtitui. Has igitur parari pilulas decrevi: *Recipe mercurii dulcis, ſcammonii puri ſcrupulum, trochiſcorum albandal, reſinæ jalappæ ana ſcrupulum dimidium, olei deſtillati ſuccini guttas quinque, cum ſyrupo corticum aurantiorum f. pilulæ ponderis unius grani, inaurentur d. ſ. Pillen, davon 7. Stück früh auf einmal zu nehmen.*

Septem proinde hujus maſſæ grana quater purgarunt alvum, non tamen ſine tormento; nox ſecuta quietior; interpoſitis aliquot diebus has iterum pilulas aliquoties deglutivit, iiſque bis duntaxat cum torminibus modo majoribus, modo minoribus purgata eſt. Sic diuturna illa tuſſis cum ſcreatu muci ex imo pectore excuſſi ſenſim rarior facta menſe octobri demum conquievit. Quum etiam matrona quædam famoſiſſimam illam Hallenſium eſſentiam dulcem ad cœlum efferret laudibus, ægra ſpe auxilii inflata ejus concentratæ portionem per octiduum bis de die ad guttas decem ex infuſo Thee, vel herbarum convenientium ſumſit, eodem, quo reliqua medicamina, effectu.

Menſium fluxu 6. Cal. Nov. poſt emanſionem ſeptem hebdomadum revertente, ægra à remediorum uſu abſtinuit; Fuit ille primo biduo ſatis impetuoſus, cruor naturalis coloris ac conſiſtentiæ; poſt tertium vero diem iterum diſparuit. Quo facto pilulas acriores ſupra dictas iterum propinavi; ſimul vero in uſum vocavi medicinam quandam externam ab amico commendatam, qua Princeps quidam in ſimili affectu magno ſui commodo fuerat uſus. Erat illa lixivium ex cineribus faginis paratum, cum ſerpillo coctum, atque cum oleo olivarum diligenti conquaſſatione mixtum; quo calefacto femur & crus læſa trium ſeptimanarum ſpatio, bis quotidie ad tempus perfundebantur; abſterſaque dein linimento quodam ex ſpiritu vini, oleo lumbricorum cocto, oleis chymicis juniperi, lavendulæ & ſapone veneto parato inungebantur. Nec & hæc opem adferebant; nihilo minus ægra non deterreri ſe paſſa eſt, quin & poſt in humero idem tentaret remedium. Sic alternatim modo litu illo balſamico ſpirituoſo à me parato, modo unguento jam expoſito, has illæſas partes fricat miſera ſanitatem exoptans. Urina hactenus ſufficienter fertur aurei fere coloris; denſioris paulo conſiſtentiæ; alvus poſt thermarum uſum rectius ſuo fungitur officio, quies variat; verbo; functiones & naturales & vitales pro ſtatu ægræ naturæ ſatis ſunt convenientes. Tumor vero œdematoſus extremum iterum occupavit pedem, quod tum imprimis ipſi accedere obſervatur, cum ſellæ inſidens ad plures horas tibias in perpendiculari ſitu conſervat: inde eſt, quod plurimum temporis lecto incumbendo tranſigat.

Incedere enim ſola nequit, nec pede niti valet; ſiquidem debilia & laxa ſunt juncturarum femoris & genu, hæc imprimis, quæ tibiam cum femore conjungunt, ligamenta & vincula, ut corpori fulciendo plane ſint imparia. Quod ſi tamen ſemel elevata eſt, ut ſano brachio adſtanti ancillæ poſſit incumbere; tunc tibiam affectam antrorſum movere valet, uti eandem etiam in lecto decumbens retrahere & ad ſe iterum extendere, ſed lente admodum & non ſine labore poteſt. Brachium vero adfectum ſine omni omnino motu eſt, digitique rigidiores ad volam implicantur, abſque tamen tali violentia, quæ ſpaſmos comitari ſolet, ſed qui facile explicari poſſint, mox priorem iterum occupantes, ſitum. Hactenus ægra à 5to. Iduum Nov. quovis mane guttas duas balſami de Mecha cum ovi vitello ex infuſo Thee ad aliquot ſeptimanas ſumit, & ex intervallo lenioribus expurgatur pilulis. Ex eodem quoque balſamo de Mecha linimentum quoddam ad partes paralyticas, earundem juncturas ac ſpinam dorſi ab aliquo fuit quam maxime commendatum, & pariter ad aliquod tempus bis de die in uſum vocatum; cujus hæc eſt compoſitio: *Recipe balſami de Mecha partem unam, olei amygdalarum dulcium partes duas, continua ac diuturna conquaſſatione, affundendo ſubinde parum aquæ puræ tamdiu, donec hæc non amplius abſorbeatur: fiat linimentum nivei coloris; ad cujus conſervationem ſemper affunditur aqua pura, uſus tempore decantanda, iterumque poſt uſum affundenda.* 7. Cal. Decemb. menſtrua rediit purgatio, parcior tamen & intra quatriduum finita.

Quæ cum ita ſint, tuum, Vir Excellentiſſime, imploro auxilium, ac ſcire potiſſimum aveo, anno iterum thermæ in uſum ſint vocandæ? aut num Carolinis, quas licet ex tractatu tuo de Thermis Carolinis in capitis adfectibus idiopathicis incongruas cognoverim, tamen, illuſtris quædam matrona ex propria admodum commendavit experientia, uti liceat? Nonne ex mercurio diaphoretico ſolari abs

te

te parato levamen mali expectandum? & denique nonne fonticulus in nucha vel brachio excitatus utilitatem polliceatur?

Reſponſum.

Vidi diligenter ac perſpexi, quæ de morbo cariſſimæ conjugis ample eleganterque perſcripſiſti, quæque circa morbi ſtatum, cauſas & curandi rationem docte ſatis ac optime diſſeruiſti: in omnibus enim me tibi conſentientem habes, & imprimis affectum, quo ſolicitatur ægra, hemiplecticum haud magis à ſanguinis abundantia & ad caput congeſtione, quam potius à ſeri impuri, vaſa in cerebro ejuſque anfractibus ſita nimium diſtendentis, ſtagnatione omnino derivandum eſſe, tecum perſuaſus credo. Nec vero te fugiet, quantis hujus mali & pertinacia & vetuſtate moleſti ac fere radicati, ſubjecto tenerrimo univerſali humorum dyſcraſia polluto inhærentis exſtirpatio ſubjecta ſit difficultatibus, quamque adeo omnis remediorum ac conſiliorum vis eludatur. Quæ adhuc ſperari poteſt ſalus, meo quidem arbitrio, in eo ſita eſt, ut ne nimiis natura oneretur medicinis, maxime externis atque linimentis; quippe quæ non minus ac thermæ Carolinæ exiguam omnino ac fere nullam polliceri videntur opem. Has etenim in capitis vitiis, quæ ex ſeri cerebro incluſi inundatione oriuntur, & fibrarum medullarium inducta per inſpiſſatam lympham flacciditate, tonoque imminuto nituntur, cum omnibus reliquis medicatis aquis nunquam profuiſſe deprehendi. Contra vero non ludetur opera, ſi ægrotaos pilularum mearum balſamicarum, quæ ventriculi non ſolum & inteſtinorum tonum roborant, alvumque ſimul lubricam reddunt, verum etiam menſium ſucceſſum promovent, tribus circiter aut quatuor ante cruoris uterini eruptionem diebus omni veſpera undecim vel tredecim devoraverit; atque inſuper elixirii cujuſdam tonico-nervini *ex eſſentia gentianæ rubra, corticis caſcarillæ, tinctura antimonii acri & liquore meo anodyno minerali æquali portione mixtis, & duabus olei macis & cinnamomi guttulis parati XL. guttulas mane ex infuſo meliſſæ cum corticibus citri confecto, totidemque veſperi cubitum itura ex decocto quodam hauſerit.* Antimonii namque tinctura acres viſcidoſque humores inſigniter reſolvit, & urinam egregie promovet; cujus promotionem in gravioribus, inveteratiſque capitis affectibus, ex obſtructo infundibulo, & feri circa has cerebri partes ſtagnatione oriundis utiliſſimam obſervavi. Nec minus operæ erit pretium, hunc errhinum pulverem quandoque naribus attrahere: *Recipe herbæ majoranæ, florum liliorum convallium ana drachmas duas, herbæ mari ſyriaci, florum benzoes, caryophyllorum aromaticorum ana drachmam dimidiam, caſtorei pulveriſati grana decem. M. d. ſ. Schnupftoback.* Potui vero ordinario decoctum ligni ſaſſafras cum paſſulis confectum exhibere convenit. Externe pulvis caryophyllorum, cardamomi atque cubebarum aut capiti inſperſus, aut in ſacculo adplicatus non levem ſpondet opem; nec alienum erit, cervicem, doſi ſpinam, brachia ejuſque juncturas calide fricare, & frictas vel infuſo ex floribus anthos & lavendulæ cum vino veteri rhenano parato vel balſamo meo vitæ inungere. Capitis doloribus liquoris mei anodyni mineralis quædam guttulæ ſaccharo exceptæ, & in ore, donec ſolvantur, detentæ inſigne conferent allevamentum, quod etiam expectari poteſt ex juſculis carnis gallinaceæ, aut vitulinæ cum radicibus cichorei, ſcorzoneræ ac apii pararis, & ſucco citri aut aurantiorum permixtis.

Verum enim vero, cum harum ægritudinum curatio diuturnum remediorum uſum requirat, commendatas quoque medicinas, quamvis earum effectus haud protious votis reſpondeat, diutius tamen adhibere oportet; eo magis quum autumnus horum malorum exſtirpationi minime opportunus obſervatur. Nec enim dubito, quin, ſi laudata curandi ratio ſub aſſidua mentis tranquillitate rite & pertinaciter protrahetur, proximo potiſſimum vere ſi non tota morbi exſtirpatio, ſaltem inſigne ſymptomatum levamen ſit inſequuturum.

Ulterior morbi relatio.

Simul ac litteræ ac conſilium tuum ad manus meas pervenerunt; protinus commendatas medicinas ægræ propinare cœpi. Bis nimirum quotidie mixturam ex eſſentia radicis gentianæ rubræ, corticis caſcarillæ, tinctura antimonii acri & liquore anodyno confectam ex infuſo meliſſæ cum citri corticibus aſſumſit: bis quavis hebdomade pilularum balſamicarum xv. dein xviii. veſperi deglutivit, quæ primum binas, dein unam duntaxat moverunt ſedem: ſub epulis decoctum ex aquæ ſimplicis menſura una, raſuræ ligni Saſſafras drachma, & paſſularum minorum uncia dimidia paratum, deinde vero ob ſubortam nauſeam paſſulis deſtitutum potavit. Neque minus per longum ſatis tempus cervix, dorſi ſpina, brachium, ejuſque juncturæ prævia frictione infuſo ex floribus roriſmarini atque lavendulæ cum vino rhenano generoſiori confecto bis quavis die inungebantur. Conſumta quoque ſupra laudata mixtura, alia parabatur ex liquoria anodyni, tincturæ antimonii ana uncia dimidia, oleorum deſtillatorum macis ac cinnamomi ana guttis quatuor; & poſt hanc liquore anodyno deficiente, tinctura metallorum ſuccinata, dictis eſſentiis nupta adhibebatur: pilulis deficientibus aliæ leviſſimæ cum rhabarbaro confectæ ſubjungebantur: in decocti ſaſſafras vero per plures hebdomadas aſſumti locum cereviſiæ tenuioris ac ſecundariæ potus ſubſtituebatur, & meliſſæ quoque ob nauſeam omiſſo uſu, alia liquida mane ſorbillabantur.

Verum enim vero quamvis miſera omnium functionum & naturalium & vitalium exercitio ſatis integro gaudeat, ipſique uterinus cruor regulari tempore & ſatis copioſe per triduum ſemper fluat: attamen læſio animalis functionis & hemiplexia, ſiniſtri maxime brachii remanet pertinaciſſima: hoc enim, licet integro ſenſu polleat, omni tamen non ſolum movendi potentia privatum, ſed etiam à ſummo humero ad juncturam cum brachio aridura eſt adfectum. Contra vero cruris, quod ſemper aliquantulum movere valuit, jam majorem movendi facultatem recuperare videtur; adeo ut ſi dextro brachio alterius humeris inniti liceat, lentis jam paſſibus ſola incedere queat. Nullum enim in junctura ſemoris cum oſſe iſchio ſubeſſe vitium, ſed illud potiſſimum in genu imbecillitate hærere videtur: qua expugnata, illam firmius ingreſſuram eſſe credo.

Brachii reſolutioni & ariduræ opponendum commendavit Chirurgus quidam unguentum, cujus ex unguento altheæ, aregon, martiato, agrippæ, oleo petræ, juniperino, laurino, ſapone veneto, axungia canis, pipere nigro pulveriſato, euphorbio & eruca compoſiti mirum in hiſce morbis prædicavit effectum. Nec quoque illius uſum variis rationibus ductus improbavi, ſed illud bis quotidie loco prius probe fricto inungendum, alternis inſuper

per diebus ſummo humero æque ac cervici ſiccas cucurbitulas admovendas, tumque unguentum adplicandum curavi: nihil vero auxilii inde obſervavi, niſi quod aridum fere brachium magis auctum carnoſiusque fieri videretur. Denique amicæ ſuaſu ad genu conſortandum unguento quodam viridi fuit uſa, & majus inde robur acquiſiviſſe ſibi imaginatur. Quæ cum ita ſint, Gishublenſes hac æſtate fontes accedere decrevit, num cœli, loci & aquarum mutatio ipſi futura ſit ſalubris tentatura: de his vero & ulteriori medendi ratione ſalutare anhelat conſilium. Pridie Cal. Maii 1731.

Conſultum inde fuit, ut cum tam radicato malo aëris mutatio multum conferre deprehendatur, olim commendata medicamina, ac balnea in uſum rurſus vocaret ægrotans.

CASUS XXI.

De hemiplexia ex affectu rheumatico arthritico producta.

GEneroſiſſimus vir de P. annos LXVII. natus, longo abhinc tempore podagræ chiragræque tormentis obnoxius, ſub hujus potiſſimum anni auſpiciis tantas cervicis atque pectoris conſtrictiones inciderat, ut per ſex hebdomadas nocte dieque ſellæ inſidere teneretur, & demum hirudinibus ad anum adplicatis ab iis fuerit liberatus. Accidit autem proxime elapſis Pentecoſtes feriis, ut cum aſſumtis integra adpetentia epulis cœlo ventoſo ac inimico feneſtræ aliquamdiu immoratus in ſellam ſubſideret, inſigni ſubito apoplexia corriperetur, qua amiſſo rationis uſu ſiniſtrum latus, dimidium caput artuſque iſtius lateris paralyſi reſolvebantur, ſiniſtrique oculi viſus penitus deperdebatur. Rediit equidem poſt congruorum remediorum uſum rationis integritas; verum oculi, brachii, pediſque paralyſis adhucdum inhæret, pectuſque ſimul multo muco infarctum detinetur: quin quamvis etiam quinto ab ea acceſſione die ſuaſu Medicorum chymicum quoddam medicamen adſumeret, inde quidem aliquoties vomuit, multumque pituitæ reddidit cum eximio levamine; tantum tamen aberat, ut reſolutioni quoddam accederet allevamentum, ut potius affecto pariter ac integro lateri ſpaſmodica ſuperveniret conſtrictio.

In hoc rerum ſtatu poſt 14. circiter dies in dextro pede prope pollicem ſponte exortum ulcuſculum fonticuli inſtar per quatuor ſeptimanas inſignem primum tartarei recrementi, poſt aquei ichoris ploravit quantitatem. Nec impeditus fuit hic fluor; ſed ordinata ſunt ſemicupia ex aqua fluviatili tepida, lactis quatuor menſuris & furfuribus parata; quibus generoſus æger bis quavis hebdomade ad horæ quadrantem inſedit, ab iiſdem vero duodecim vicibus uſurpatis, cum nullam ferre opem, & magis virium languorem inducere viderentur, penitus abſtinuit. Abhinc quoque ſiniſtrum paralyticum pedem idem, ac in dextra regione obſedit ulcus, non quidem tartarea ſaburra, verum acris pituitæ fluxu huc uſque madidum, junguntur præterea non minus inſatiabilis pedis cruriſque reſoluti pruritus; quam capitis humoroſa defluxio, qua plurimus mucus & naribus redditur & faucibus exſcreatur.

His denique omnibus ante biduum hora nona matutina violentius malum, veluti recidivum, acceſſit, quo æger omni ratione privatus tanta rapiebatur convulſione, ut dextrum genu ad os fere contraheretur. Accerſitus Medicus cruorem ſimul ex ore ferri videns, derivatoriam inſtitui juſſit venæ ſectionem; qua pariter ac aliis medicinis hæc dira aceſſio fuit expugnata. Verum licet per totius morbi decurſum integer adpetitus, largæ epulæ, pulſus naturali ſimillimus, alvuſque quotidie reddita fuerint: attamen ſummo generoſus vir jam laborat virium defectu, omnis motus impotens a miniſtris ſolum moveri debet, atque huc illucve portari, & ſomno fruitur plane nullo.

Conſultatio.

Quod ſi viri generoſi morbum valde radicatum ac habitualem rite intueor: non ſane poſſum, quin illum in tam confirmata ætate graviſſimum ac maxime arduum declarem. Non enim ſolum omnes vitales ſucci ſordibus tartareis ſcorbuticiſque inquinati; verum etiam partes nervoſæ, tendineæ ac fibroſæ violentis ſtricturis ac ſpaſmodicis motibus detineri videntur. Hinc autem circulus humorum per vaſa corporis impeditur, ſalutares excretiones maxime quæ per cutim fiunt, imminuuntur, & cruor ſpaſmis illis tam externis quam internis copioſius ad pectus & ſuperiores partes rapitur: ex cujus ſtagnatione in capite apoplecticæ acceſſiones, in principio medullæ ſpinalis hemiplecticæ ac paralyticæ reſolutiones, & denique catharrales per nares fauceſque deſtillationes, ac pectoris muco oppletiones originem trahunt. Eminus ad hæc vitia non niſi ſeri impuri tartareique colluvies, podagricorum & chiragricorum dolorum vera cauſſa diſpoſuiſſe videtur. Namque hoc externos olim artus, eorumque articulos occupans per quaſdam forte cauſſas intra corpus depulſum eſt, in quo primum per metaſtaſin, ut dicunt, ad colli cerviciſque muſculos delatum, hos ad rigidas diſtentiones proritavit; dein vero ad ipſum caput atque cerebrum depulſum, apoplecticum paralyticumque procreavit inſultum. His denique certo virium adhuc validarum documento ſingulari naturæ beneficio ulcuſcula pedum, acre tartareum ſerum plorantia ſupervenere; quam naturæ ſordes ſcorbuticas foras pellendi proclivitatem inſignis quoque demonſtrat pedum pruritus. Hi vero motus, quamdiu ſunt moderati, ſalutares omnino ac utiliſſimi deprehenduntur.

Quam ob rem ut inveterato huic malo, ætate adeo provecta, ſi non penitus expugnando, ſaltem aliquantulum ſublevando proſpiciatur; omnes meo quidem arbitrio ſcopi ad tria potiſſimum erunt dirigendi. Nimirum ante omnia eam victus rationem obſervare opus erit, quæ acribus depravatiſque humoribus corrigendis, ac edulcorandis ſit opportuna: deinde excretiones naturales per alvum æque ac cutim promovere, & humorum ad externum habitum rejectiones adjuvare conveniet; & deinque ea propinare oportebit medicamina, quæ nimiam ventriculi acrimoniam, vehementis adpetentiæ cauſam involvant, & concoctricem reſtituant roborentque vim, quo tandem legitimus generetur chylus, & ex hoc reliquorum ſuccorum ad partium nervoſarum nutritionem atque motum valde neceſſariorum depuratio obtineatur. Hiſce finibus conſequendis nihil erit præſtantius quam conveniens potus: abſque hoc enim omnem curationem fore irritam experientia compertum habeo. Hujus vero ſelectus pro ventriculi conſtitutione dijudicandus eſt: quæ ſi permiſerit, in hiſce morbis ſerum lactis in locum ordinarii potus commendare, aut

aut ſub epulis decocti ex radice chinæ, paſſulis & cinnamomo parati uſum, matutino vero & meridiano tempore dicti ſeri inſtar aquarum medicatarum potationem ſummo fructu ordinare conſuevi. Serum ipſum hac potiſſimum paratur ratione: Lactis vaccini menſura una cum dimidia, ſucco citri, quantum cochlear capit, permixta, leni igne coquatur, donec coaguletur, dein percoletur, & ad aciditatem temperandam una circiter oculorum cancrorum drachma ſub levi agitatione adjiciatur; tum ſacchari Canarienſis fruſtum corticibus citri, ut oleo ejus imbuatur, probe perfrictum addatur, ut ſerum amœniorem inde ſaporem odoremque nanciſcatur: quod vel matutino vel meridiano tempore octo ſemper unciis hauriendum eſt.

Dein alvi libertatem iis adjuvare oportet remediis, quæ ſimul acrimoniæ ventriculi inteſtinorumque temperandæ inſerviunt. Huic ſcopo, ſi ventriculi vigor permiſerit, in hiſce adfectibus ſeroſis tartareiſque mannam arbitror præſtantiſſimam, cujus una aut binæ unciæ quavis hebdomade ex ſupra dicto lactis ſero devorandæ; aut in eorum locum paſſulæ rhabarbarinæ vel mane vel brevi ante paſtum quandoque aſſumendæ ſunt. Impurum autem ſerum corrigendi, & laudabiliorem chylum ſuppeditandi inſignem efficaciam poſſident juſcula ex carne vitulina aut gallinacea cum radice graminis, cichorei, ſcorzoneræ aut fœniculi compoſita; cui eidem ſcopo non minus, quam ipſi concoctioni adjuvandæ inſigniter ſatis faciet Elixirium meum viſcerale ex blandis balſamicis, & extractis amaris ſine menſtruo ſpirituoſo paratum; cujus & ante epulas & hora quinta veſpertina L. guttulis ex aqua vino nupta capiendi uſus per quoſdam menſes protrahendus eſt. Nec ludetur opera, ſi ad tranſpirationem promovendam æger cubitum iturus hujus mixturæ unciam quandoque aſſumat: *Recipe aquæ florum ſambuci, cardui benedicti, ceraſorum nigrorum ana uncias quatuor, cinnamomi ſine vino, aquæ theriacalis, aceti ſquillitici ana unciam unam, lapidum cancrorum drachmam unam cum dimidia, antimonii diaphoretici ſcrupulos duos, mixturæ ſimplicis guttas triginta. Julepi roſarum q.ſ.* cujus quoque locum pulvis Marchionis, cinnabari, nitro & caſtoreo permixtus egregie ſupplebit.

Pedum vero moleſto pruritui conveniet, eos ſæpius lactis flore lavare, iterumque abſtergere; & denique ſpaſmis afflictarum partium conſopiendis admodum conferet hoc linimentum: *Recipe aquæ Anhaltinæ, ſpiritus lumbricorum terreſtrium ana unciam unam, ſpiritus cornu cervi ſale volatili ſaturati, eſſentiæ nuciſtæ, croci, caſtorei ana drachmam unam. M.*

Hæc ſunt, quæ in ſalutem generoſi ægrotantis proponenda duxi; quæ ſi à Medico, qui curationi præeſt, probabuntur, haud ſine fructu in uſum ponentur: neque enim alienum fuiſſet, ſi ex tranſmiſſa morbi hiſtoria percepiſſem, num hæmorrhoidibus vel cæcis vel fluentibus, aut hypochondriacæ paſſioni obnoxius ſit æger? num venæ ſectioni, aut pedum aut brachiorum adſueverit? num ſanguine turgeat, aut vini ingurgitationi indulſerit? Horum enim momentorum cognitio ipſius morbi curationi haud levem ſuppeditat opem.

Ulterior relatio.

Poſtquam morbi ipſius ac conſtitutionis generoſiſſimi ægrotantis exquiſitior hiſtoria fuit deſiderata: eam hiſce ſuppeditare, haud alienum videtur.

Jure conſultus illuſtris, annorum LXVII. temperamenti ſanguineo-cholerici, ingenii vivaciſſimi, judiciique acutiſſimi, ſtaturæ ac habitus mediocris, capacioribus vaſis inſtructi, robuſta ſatis à teneris fere gaviſus eſt valetudine; nec tamen unquam, licet inſigni ſemper humorum laboraret abundantia, *Helmontii* forte imbutus principiis, cruorem ex venis trahi permiſit: Ante 14. vero annos, cum podagræ acceſſionem graves cervicis diſtentiones exciperent, illamque per tres menſes rigidam detinuerent, primum venam tundendam præbuit; & hinc eximium ſpaſmi levamen expertus, bis quotannis circa utrumque æquinoctium venæ ſectionem in pedibus inſtitui curavit.

Jam vero XL. ſunt anni, ex quo aſſiduis corporis otiis, & mentis perpetuis laboribus indulgens, primum mitiori, poſtea vero graviori frequentiorique podagra & chiragra, ſæpius ad tres, quatuor vel quinque menſes ſummis doloribus inhærente, excruciari cœpit, cui quoque calculoſa nephritis juncta fuit, & miſerum calculorum ſpongioſorum & albicantium & rubicundorum excretione ſæpius ſolicitavit. His nunquam topica, ut dicunt, & repellentia oppoſuit; ſed externe farina avenacea calefacta; interne decocto *Behrenſii* antiarthritico, in Eph. Nat. Cur. Vol. I. & 2. obſ. 18. pag. 152. ſummis celebrato laudibus fuit uſus; nec unquam diætæ erroribus, aut vinoſarum potationum exceſſibus indulſit, niſi quod ad iracundiam vel ex leviſſimis cauſis ſit facillimus.

Ex uſu quoque ipſi fuit, ut per XL. annos quavis æſtate per quinque circiter hebdomades Schwalbacenſes acidulas potaverit; in quarum locum proximo biennio Selteranas lacte caprino mixtas ſubſtituit: tantum vero abfuit, ut inde mali ſui levamen deportaverit, ut illud potius ſtatis temporibus pertinaciter redierit, & noviſſime ſub hujus anni auſpiciis ſummis tormentis per tres menſes ſævierit. Ab his cum quatuordecim circiter dies immunis fuiſſet, inſatiabilis totius corporis cutem prehendit pruritus; laxantibus æque ac humorum acrimoniam temperantibus oppugnatus mediciniis.

At enim vero brevi poſt, cum ex ambulatione ad corporis obtinendum exercitium ipſi valde commendata reverſus, cubili cuidam, in qua lintea humida fuerant exſiccata, per horæ circiter ſpatium immoraretur: gravis rigor, ſpaſmuſque cervicem occupavit, & hinc admotis ſpiritibus reſolventibus ac nervinis depulſus pectus obſedit, illudque tanta ſpirandi anguſtia oppreſſit, ut per ſex hebdomades præ ſuffocationis metu ſellæ ſemper inſidere debuerit. Nec tamen ullas huic malo aperientia, incideotia, nervina & antiſpaſmodica tulerunt ſuppetias: cum autem ægro, ipſi hæmorrhoidum fluori quidem nunquam obnoxio, moliminibus tamen ad illas ſpectantibus, hypochondriacis paſſionibus ac flatulentiis diu multumque ſolicitato, hirudines ad anum fuiſſent adplicatæ; omnes protinus à pectore evanuerunt conſtrictiones.

Hinc per integrum menſem ſatis firma valetudine, ciborum inſigni adpetentia, ſomnoque placido gaviſus ſpem præbuit, fore ut ab omnibus liber viveret ægritudinibus. Verum enim vero cum ſub ipſis Pentecoſtes feriis, tempeſtate horrida & inimica, epulis ſatis vegete aſſumtis, & meridiano ſomno, quo ex conſilio & exemplo *Brunneri*, archiatri Moguntini, quotidie uti ſueverat, abſoluto feneſtræ inter adſpirationem auræ frigidæ aſſideret: gravi ſubito apoplexia cum omni ſenſuum abolitione, magnoque ſtertore abſque tamen oris ſpuma percellebatur. Adhibitis protinus tum

externe

externe venæ ſectione, veſicatoriis, frictionibus & acrioribus clyſteribus, tum interne propinatis reſolventibus, temperantibus, analepticis, & humorum circuitus promoventibus rediit equidem rationis ac ſenſuum vigor: at lateris ſiniſtri non ſolum motus omnis manſit abolitus, audiendique & videndi potentia prorſus deperdita; verum etiam ſub initium ipſe evanuerat harum partium ſenſus, adeo ut æger ſe in iſto latere habere artus plane ignoraverit. Hiſce acceſſit continuus ſopor, perpetuaque dormiendi cupiditas, ac tanta œſophagi & epiglottidis reſolutio, ut ne tantillum quidem liquidorum abſque ſuffocationis metu aſſumi potuerit. Oppugnabantur hæc ſymptomata pulvere quodam à quibuſdam commendato, qui non niſi ex ſulphure antimonii aurato ſecundæ præcipitationis à multis Medicorum in ſeroſa apoplexia & catarrhis præſocantibus admodum laudato compoſitus videbatur; & in noſtro non ſolum multum tenaciſſimæ pituitæ per alvum vomitumque duxit, verum etiam ſpirandi quandam libertatem, eamque firmitatem reſtituit, ut & cibos, potus atque medicamina abſque deglutitionis impedimento devorare, & ſomno quietiori frui potuerit.

Tantum vero abeſt, ut motus impotentiæ ullum acceſſerit robur, ut potius æger ab ipſis pentecoſtes feriis ad hunc uſque diem lecto penitus affixus abſque miniſtrorum auxilio nullo modo ſe movere valuerit. Reſoluto tamen pedi quædam rediit ſenſatio, ejuſque ſubſultantes agitationes & inſignis pruritus ſupervenerunt; quibus denique dextri pedis prope pollicem, deinde ſiniſtri quoque paralytici ulcuſculum ſponte excitatum jungebatur, quod in dextro ſonticuli inſtar primum tartareum, poſt aquoſum recrementum, in ſiniſtro autem ſerum acre cutim arrodens copioſe ploravit, & in hoc fluore huc uſque conſervatum eſt. Recruduit quoque calculoſa adflictio cum moleſta quorundam calculorum excretione; quæ juxta methodicorum in obſervationibus Wratislavienſibus anno 1702. pag. 36. candide deſcriptam methodum balneis emollientibus ex aqua fluviatili & lacte paratis, quibus tepidis per horæ quadrantem inſedit æger, oppugnabatur. Nec irritus illorum effectus fuit in debellanda ex calculo moleſtia; at cum paralyſi nullam afferrent opem, majoremque inducere viderentur imbecillitatem, eorum uſus fuit omiſſus. Hinc pugnabatur tonicis, nervinis, cephalicis, analepticis, confortantibus, ambratis, reſolventibus, incidentibus, temperantibus, antiſpaſmodiciſque medicinis, interne pariter ac externe in uſum vocatis: ſed omnia nequicquam juvabant, nec impedire poterant, quo minus paralyſis æque ac eximius pruritus, nullis frictionibus demulcendus reſtiterint; & lateris dextri ſpaſmodica conſtrictio pertinaciter inhæſerit. Quin ante quinque circiter ſeptimanas hora nona matutina ex improviſo gravis acceſſio, inſtar comitialis morbi ægrum prehendit, qua dextrum genu ſubito ad pectus uſque convellebatur, caput circumagebatur, oculi diſtorquebantur, cruor ore reddebatur, omniſque rationis uſus evaneſcebat: quæ tamen ſymptomata ſuſa in dextro brachio vena, aliiſque medicinis adhibitis brevi tempore depellebantur.

Abhinc commendatorum medicaminum uſu inchoato & viſcerale Elixirium & externus ſpiritus, & flores lactis ad pedum pruritum per 14. dies rite adhibebantur, nec minus pedes bis ſcarificabantur. Potare inſuper cœpit ægrotans ſerum lactis, at ob ventriculi infirmitatem iterum deſiit, maxime cum X. Calend. Dec. eadem iterum epileptica convulſio iiſdem ac antea ſymptomatibus prævia quadam nauſea ſubito accederet, ſub qua per horæ quadrantem inhærente totum corpus gelido frigore rigebat, & copioſo madebat ſudore. Tum illud calidioribus frictum pannis naturalem recuperavit calorem, & miſſis ex vena in brachio iterum inciſa cruoris ſpiſſi, tenacique muco obducti quatuor unciis priſtina ſanitatis rediit conſtitutio.

Tertio Calend. Decembris hora nona veſpertina prævia denuo nauſea pectus occupavit aſthma convulſivum, cum ſumma præcordiorum anxietate, & muci tenaciſſimi per alvum vomitumque rejectione; à quo per totam noctem inhærente mane poſt aſſumtas antiſpaſmodicas medicinas iterum liberatus, huc uſque nullum amplius violentorum horum motuum, præter ſpaſmodicos pedum ſubſultus toleravit.

Somnus ceterum parcus ac interruptus eſt; ſub quo ſæpius oculi convelli deprehenduntur, & non niſi album oſtendunt cavum: appetentia pro morboſæ conſtitutionis ratione ſatis vegeta, nullaque cibos concoctu faciliores aſſumtos ſequitur moleſtia; neque ea, quæ olim, urget ſitis, ut hinc ſub epulis non niſi dimidiam vini Rhenani aquis Schwalbacenſibus permixti menſuram, mane vero duo infuſi Theé bois vaſcula haurire ſueverit. Spirandi quædam vexat anguſtia; at tranſpiratio integra ac alvus cum flatuum excretione libera quotidie ſuo fungitur officio, & ſi ſegnior fuerit, ſuppoſitoriis promoveri ſolet. Pulſus obſervatur validus, ſemper æqualis, in affecto latere paulo debilior, & plerumque juſto celerior: urina fertur ſatis ſufficienti quantitate, colore ſanorum ſimili, conſiſtentia craſſa turbidaque, & non ſolum tartareum ſabuloſumque deponit ſedimentum; ſed etiam haud ita pridem quoſdam calculos ſemen milii magnitudine referentes, unumque rubicundum piſo majorem abſque omni fere dolore ex ſiniſtro rene delapſum ſecum duxit.

Ipſe æger noviſſimis maxime abhinc annis inſigni nervoſi generis debilitate laborat, & ſub præſenti præcipue ægritudine eximia præcordiorum anxietate, tantoque languore & virium defectu ſollicitatur, ut extra lectum commorari nequeat, memoriæque ſimul imbecillitatem ſentiat: imus venter macie confectus, caput autem integrum, oculique videntur vivaciſſimi. Quæ cum ita ſint, & nulla valetudinis affulgeat ſpes; ulterius efflagitatur conſilium, & præcipue in quæſtionem venit: An ex uſu mineralium aquarum, maxime Amaſianarum, quas ordinarius Medicus maximopere diſſuadet, aliquod mali expectari queat allevamentum?

Conſilium.

Quæ mihi ulterius de graviſſima viri excellentiſſimi de P. ægritudine & commendatorum in illa medicamentorum effectu præſcripta ſunt, ut meam de ea penitus expugnanda mentem exponam, in ea, quam priori conſultatione explicavi ſententia, me omnino confirmarunt, quod ſcilicet ob nervoſi generis ſummam imbecillitatem, humorumque vitalium univerſalem corruptionem, & confirmatam valde ægrotantis ætatem ex medicamentorum uſu nulla mali extirpatio ſit expectanda; ſed omnem curationis nervum eo intendere oporteat, ut vita ſolummodo, quantum poſſibile, diutius protrahatur. Omne enim ventriculi robur, & concoctricem vim inſigniter vitiatam eſſe arbitror: unde non ſolum lactis ſerum fuit inimicum; verum etiam ex hoc ipſo primarum viarum vitio, & crudorum ſuccorum colluvie malum rheumatico-arthriticum, & exinde per metaſtaſin aſthma convulſivum & vehe-

vehementes dextri pedis ſpaſmi ſuos mutuantur natales. Hanc quoque ob rationem in id ſummo incumbendum erit ſtudio, ut corpus à ſordibus purgetur, tranſpiratio promoveatur, nervorumque corroboretur genus: quibus ſcopis obtinendis meum conſilium à Medicis ægro præſentibus & eruditione & experientia clariſſimis ulterius dijudicandum in medium paucis proferam. Ante omnia igitur hactenus conſuetum vini Rhenani aquis Schwalbacenſibus permixti potum abolere convenit; quoniam, ne ſpirituoſæ vini aquæque partes capiti nerviſque inimicæ ſint, valde timeo; & omnes minerales aquas hemiplecticis affectibus, niſi forte ad præſervandum, ob ventriculi metuendam inde debilitatem minus convenire compertum habeo; hinc quoque harum atque balneorum uſum in præſenti ægritudine minime commendo.

Potui vero ordinario decoctum ex radice chinæ, cortice ligni ſaſſafras, paſſulis & cinnamomo paratum ſubſtitui, omnemque vini potationem vitari mallem; & nervis ſtomachoque confortandis liquoris mei anodyni mineralis tribus partibus cum una balſami mei vitæ mixti 15. vel 20. guttas aſſumendas opponerem. Alvum in hiſce caſibus optime reſerabit, ſordeſque evacuabit pulvis Cornachini hac parandus ratione: *Recipe cremoris tartari ſcrupulos duos, antimonii diaphoretici grana decem, cinnabaris nativæ præparatæ, diagrydii ſulphurati ana grana quinque vel ſex; qui ſingulis quatuor diebus capiatur.* Tranſpirationi vero promovendæ hic pulvis veſperi ſub lecti introitum reliquis diebus aſſumtus erit convenientiſſimus: *Recipe cornu cervi uſti drachmam ſemis, antimonii diaphoretici, cinnabaris ana grana ſex, extracti croci & caſtorei ana granum ſemis*: ſequentique mane infuſum Theé bois cum citri corticibus paratum ſorbillandum eſt. Neque minus abs re erit, ſanguinem quandoque è vena mittere, aut hirudines ad anum adplicare: & ad cervicem dorſique ſpinam inungendam hoc nervinum commendarem unguentum: *Recipe axungiæ humanæ unciam unam, olei nuciſtæ expreſſi unciam dimidiam, olei rutæ, roris marini, majoranæ, lavendulæ ana guttas viginti, balſami peruviani drachmas duas. M.* Nec denique alienum erit, juſcula tenuiora gallinacea cum radice cichorei graminiſque confecta, & ſucco citri aut aurantiorum permixta largiter ſorbere: quæ conſilia languorum ſummus Medicus non ſinat eſſe irrita, ex animo precor.

CASUS XXII.

De paralyſi dextri lateris.

VIr annorum XLVIII. temperamenti cholerico-ſanguinei, vivaci vultu, multoque ſanguine præditus, cum aliquando judicio intereſſet conſiſtoriali, in eoque procul dubio quadam mentis commotione excandeſceret: accidit ut præter omnium opinionem apoplectico raperetur inſultu; quo ab imis partibus aſpirante primum pes dexter, dein quoque brachium, maxillaque illius lateris reſolvebantur, omnique movendi potentia deſtituebantur; &, ratione quidem integra, ſermonis impedimentum, ſomnique per ſex hebdomades defectus jungebantur. Inſtituta equidem ſex circiter ante hanc acceſſionem ſeptimanis fuerat venæ ſectio; attamen hujus æque ac ſcarificationis uſum inſuper habuerat, & inordinate adminiſtraverat. Conſulti ergo & celebris Jenenſium Medicus W. & ordinarii civitatis Medici protinus in lateris affecti pede venam ſecari juſſerunt; variiſque in- & externis remediis ægrum eo perduxerunt, ut poſt quatuor ſeptimanas ſermonis, motuſque pedis aliquã recuperaverit potentiam. Tum præterlapſis novem hebdomadibus Tœplicenſes adiit fontes, iiſque per integrum menſem uſus non niſi majus pedis reſoluti robur obtinuit: reverſus ex dato emetico novies vomuit, neque ullam aciditatem reddidit; non minus venam ſecari, biſque ſcarificari curavit, & abhinc tres manus dextræ digitos movere valuit. Jam ea illius eſt conditio, ut in planis equidem locis fulcro innixus lentis incedere queat paſſibus, ſomno fruatur pauco, cibis veſcatur parciſſimis, & ſermonis, quamvis maxillæ vitio aliquantulum adhuc præpediti, majori tamen, quam olim gaudeat libertate: at enim vero dextrum brachium manumque prorſus movere nequit; quid? quod à prima morbi acceſſione huc uſque artus affecti lateris tam ſuperiores, quam inferiores gravis ſemper adfecerit ſpaſmus, adeo ut per novem aliquando dies digiti præcipue pertinaci rigore fuerint detenti; & hæ diſtentiones jam integri quoque lateris manum corripere minentur, quæ noctu & rigore & ponderis ſenſu occupatur. His denique & dextri pedis uſque ad taleolos intumeſcentia, & hæc noviſſime ſupervenit moleſtia, ut ſub quacunque pedis quiete nerveæ dextri poplitis partes admodum obrigeſcant, ut vix pedi inniti valeat.

Conſultatio.

Dextri lateris reſolutionem, de qua in tranſmiſſis litteris agitur, nimiæ abundantiæ ſanguinis, ob inſignem mentis commotionem magna vi ad caput compulſi natales ſuos debere, extra omne poſitum eſſe credo dubium. Quandocunque enim ille ad caput raptus, ibidemque ſtagnans cruor per vaſorum poros ſubtile dimittit ſerum, illudque vi ſuæ gravitatis ad principium medullæ ſpinalis vel dextri vel ſiniſtri lateris decumbit: fit inde, ut hi ſtagnantes humores fluidi, quod nervi cerebrumque continent ſubtiliſſimi influxum in partes dextri lateris remorentur, & harum partium vigorem, agilitatem atque motum impediant. Tum vero, quod pauci Medicorum attendunt, ipſa hujus lateris viſcera, maxime hepar, ventriculus ac inteſtina in morbi conſenſum rapiuntur, & ob multos, quos ab intercoſtalibus nervis mutuantur, ramos tono atque robore ſuo dejiciuntur; ut ideo haud rara mihi occurrerint exempla, quod in paralyticis morte defunctis hepar inſignem retulerit magnitudinem. Ex hac demum toni deſtructione humorum circulus mirifice impeditur, tranſpiratio non minus ac nutritio læduntur, cruor ipſe hinc inde, maxime in manibus pedibuſve, ſtagnat, hiſque partibus torporem, gravitatem, & motus contractorios vermiculares inducit, quos exprimunt; *Die Hände ſchlaffen mir ein.* Quum autem hæcce ſeri ad radicem & principium nervorum ſtagnatio & extravaſatio difficillime ſe removeri patiatur; quoniam non ſolum medicamentorum effectus ob partes eas ſanguine atque calore privatas redditur irritus, verum etiam ipſæ nervoſarum partium membranæ ex longiori mora labefactantur: facile conjici poteſt, hoſce morbos valde rebelles exiſtere atque diuturnos.

Hinc ſi curandi rationem diſpiciamus; illa partim ob morbi pertinaciam chronica ac difficilior obſervatur; partim etiam ipſa ægrotantium culpa impediri ſolet, quippe qui ob temporis diuturnitatem redduntur impatientes, ut incerti modo his modo illis medicinis, modo hoc modo illo utantur

Medico,

Medico, eaque varietate & ſæpius intempeſtivo remediorum uſu, ventriculi, aliarumque partium robur magis magiſque peſſumdant. Ut itaque candide meam de curatione exponam mentem; ante omnia conſulo, ut à ſanguinis miſſionibus (quæ in morbi duntaxat principiis & ſcopo magis præſervatorio utilitatem ſuam præſtant) purgantibus, vomitoriis, calidioribus diaphoreticis, volatilibus, ambratis, moſchatis, caſtorinis & maxime opiatis ſtudio abſtineat æger medicamentis. Thermæ atque acidulæ majus minantur damnum, quam emolumentum; nec balnea, utut nervina ſufficiunt: contra vero convenientiſſimum erit, ea duntaxat adhibere medicamina, quæ balſamica, roborante & ſpirituaſcentiam chylo, lymphæ & ſanguini reddendi pollent virtute; quorum tamen uſus, licet haud ſtatim voto reſpondeat, non interrumpendus, ſed ad aliquot menſes protrahendus eſt, ut partim ſucci vitales corrigantur, fluxilioreſque ſiant, partim debilitatis partibus priſtinum reſtituatur robur.

Quamobrem hiſce ſcopis apprime convenientem tranſmitto ſpiritum quendam balſamicum, cujus XXX. guttæ mane ex aqua vino permixta capiendæ, inſuperque quædam inſuſi Theé, Coffeé aut meliſſæ cum ſalvia vaſcula hauriantur: idque quod ſi adhuc intra lectum fiat, & lenis ſudor expectetur, majorem præſtabit utilitatem; præſertim ſi hora quinta veſpertina iterum viginti hujus ſpiritus guttulæ ex eodem aſſumantur vehiculo. Deinde vero non minus operam exſeret egregiam tinctura aurantiorum ſub prandio LX. guttis, totidemque non nunquam veſperi haurienda; & denique præſtantiſſimus erit hic pulvis, alternis diebus ſub lecti introitum ad drachmæ pondus devorandus: *Recipe lapidum cancrorum, cornu cervi ſine igne præparati, antimonii diaphoretici, corticis caſcarillæ, chinæ, ſuccini præparati ana drachmas duas, olei cinnamomi, macis ana guttas octo, miſce f. pulvis d. ſ. Stärckendes Pulver.* Inter externa ſubſidia operæ erit pretium partim extremas partes pannis aſperis ad calorem uſque & rubedinem fricare, partim ſpinam dorſi, maxime juncturas manuum pedumque, & horum plantas linimento *ex ſpiritus roſarum unciis quatuor, olei Lavendulæ uncia ſemis, olei deſtillati nuciſtæ drachmis duabus, axungiæ humanæ unciis duabus, ſpiritus ſalis ammoniaci uncia dimidia* parato ſedulo inungere.

Quum denique victus ratio, & præcipue illi potus, qui nec caput onerant, nec acorem fermentatum ventriculo inducunt, reliquam curationem mirifice adjuvant; huic ſcopo decoctum hordei cum maſtiche & cinnamomo paratum, & inter epulas hauſtum vini generoſi Anglicani, quod Sect vocant, commendo.

Ceterum ab omni reliquorum vinorum, ſpirituoſorum, Tabaci, acidorum ciborum, lacticiniorum, & quicunque flatus gignunt & alvi obſtructiones, uſu penitus abſtinere convenit: neque minus ab animi commotionibus, & nimiis laboribus ac meditationibus maximopere cavere oportet.

CASUS XXIII.

De paralyſi ſiniſtri lateris.

Vir quidam cœlebs integra ceteroquin ſanitate gaviſus, per noviſſimum quinquennium membrorum debilitate capitiſque dolore ſollicitatus, hiſce moleſtiis & Wolckenſteinenſes ſemel, & Carolinas bis oppoſuit acidulas, earumque magis per urinam quam alvum expertus fuit operationem. Tum ab empyrico quodam datam tincturam per novem menſes uſurpavit, & exinde alternis diebus largos ſuſtinuit ſudores: cum autem & artuum, maxime ſiniſtri lateris languores, & capitis dolores magis magiſque increviſſent, illius uſum omiſit; & auctis in dies ſymptomatibus, ac alvi pertinaci obſtructione accedente, non niſi ſemel circiter intra 4. aut 8. dies laborioſa & difficili ſcybalorum expreſſione reſerata, ordinarii conſilium imploravit Medici. Putavit ille omnia organa chyli ſecretioni dicata ipſis, viſcidis, acidiſque recrementis eſſe obturata; hinc tenuiorum ſuccorum ſeparationem, & ad partes affectas progreſſum impediri: inde vero non ſolum totum corpus debilitari, ac obeundis functionibus impar reddi; verum etiam omnia ſymptomata ex abundantia viſcidorum, defectu autem ſpirituoſorum humorum derivanda eſſe aſſeruit. Oppugnavit hæc quoque vitia ea curatione, qua ægro matutino & meridiano tempore infuſum Theeforis forbillare, prandio liberaliori, cœna parciori, & ſub epulis loco potus ordinarii decocto ex radice liquiritiæ & ſcorzoneræ parato uti licuit: bis quotidie hunc dedit pulverem: *Recipe antimonii diaphoretici, matris perlarum, ſuccini, coralliorum rubrorum, eboris ana drachmam, gummi benzoës drachmam ſemis, corticum aurantiorum, macis ana ſcrupulum unum cum dimidio. M. D.* Veſperi quoque harum pilularum binas propinavit: *Recipe extracti hellebori nigri drachmam unam, reſinæ jalappa ſcrupulos duos, mercurii dulcis drachmam unam, gummi benzoes ſcrupulos duos, croci, macis ana ſcrupulum unum, gummi ammoniaci in vino albo cocti q. ſ. m. f. pilulæ*, quæ ſequenti die bis alvum moverunt. His per aliquot dies uſurpatis, uſque præparatis humoribus aſſumſit quandoque pulverem ex ſulphuris antimonii, & mercurii dulcis ana quindecim granis, qui ſemper binos pituitæ viſcidæ excitavit vomitus, & ventrem ſexies ſubduxit; tum quoque quavis hebdomade interpoſuit uſum elixirii ex radice enulæ, aſari, hellebori nigri, jalappæ, liquiritiæ, ſemine aniſi, coriandri, juniperi, corticibus aurantiorum, mace & paſſulis minoribus compoſiti, & exinde duas vel quatuor habuit ſedes.

Quamvis igitur hiſce medicaminibus inſignis pituitæ copia fuerit evacuata: tantum tamen aberat, ut remitterent inde ſymptomata, ut potius membrorum languor magis magiſque ingraveſceret, & ipſa lingua intumeſceret: quid? quod proximo Decembri menſe convulſivæ muſculorum faciei agitationes acceſſerint, quæ tamen haud redierunt amplius. Ceterum ciborum appetentia integra, ſomnoque ſatis placido fruitur: capitis vero eximii urgent dolores, & tanta corporis imbecillitas, ut ſi in terram ipſum proſterni contingat, ipſe ſolus ſe ſublevare haud valeat. Quare jam potiſſimum doceri avet, num noviſſimi Medici medendi ratio legibus artis reſponderit; dein ea ſibi proponi anhelat remedia, quæ nimio internarum partium muco expellendo ſint idonea, & denique ſcite cupit, num ex uſu aquarum Sedlicenſium, aut Carolinarum mali levamen expectari queat; anne potius venæ ſectio, quam non minus ac largiores ſudationes, ne ſpirituoſas & fluidiores corpori detrahant partes, præſens Medicus maximopere diſſuadet, aliquam ſpondere valeant mali ſolutionem?

Conſilium.

Pervenerunt equidem ad manus meas litteræ, in quibus excellentiſſimi Comitis de S.G. adverſa traditur valetudo, meaque ad illam debellandam deſideratur ſententia: doleo autem hiſtoriam morbi adeo fuiſſe mancam, ut primaria momenta & ipſum morbum & ægrotantis indolem ſignificantia fuerint omiſſa. Hinc quantum ex nuntii ore percepi, perilluſtris æger, annos XL. natus, temperaturæ ſanguineæ ac robuſtæ conſtitutionis, octo circiter abhinc annis gravi lapſu ab equo præcipitatus, exinde debilitate lateris, maxime brachii ſiniſtri, laboravit inſigni, ut nec manu quid tenere, nec illam ad caput elevare valuerit. Contra hoc malum ex conſilio empyrici cujuſdam tinctura ſic dicta ſolis pugnavit, & ex illa per novem integros menſes aſſiduo maduit ſudore; nihilque effecit, niſi quod membrorum imbecillitas, capitiſque ac dorſi dolores majus incrementum ſumſerint, & inſuper pertinax alvi obſtructio acceſſerit. Hinc alterum vocari juſſit Medicum, qui organa chyli ſecretioni dicata ſordibus mucidis, viſcidiſque infarcta ratus, illaque reſoluturus mane infuſum Theébois, & loco ordinarii potus decoctum quoddam potari juſſit; à meridie pulverem præcipitantem & aromaticum, veſperi pilulas purgantes cum extracto hellebori nigri, reſina jalappæ & mercurio dulci permixtas per aliquot ſucceſſive dies propinavit; tum pulverem ex ſulphuris antimonii & mercurii dulcis XV. granis quater, interpoſitis ſemper aliquot diebus, & denique quavis hebdomade elixir purgans exhibuit. Quæ medicamina quamvis multum pituitæ evacuaverint, tantum tamen abfuit, ut ipſi malo ſuppetias tulerint, ut potius languor membrorum magis magiſque invaluerit, lingua intumuerit, & ipſa convulſionum primordia ſupervenerint.

Hinc itaque in quæſtionem venit: num hæ medendi rationes legibus artis reſpondeant? Quod ſi prioris Medici curationem intueamur, illa omni modo rejicienda atque damnanda eſt: ille enim copioſiſſimis ſudationibus per novem menſes medicamine ſuo provocatis laudabiles corporis ſuccos evacuavit, humores nimium exagitavit, & ſordes per alvum eliminandas intra ſanguineam maſſam rapuit; quæ nervis jam labefactatis inſidentes, eos debilitarunt magis, & inteſtinis hiſce ſudoribus fere exſiccatis, alvi pertinacem induxerunt obſtructionem, hinc morbum omnem magis reddiderunt confirmatum. Illa autem, quæ alter Medicus ordinavit, medicamina in ſe conſiderata haud contemnenda ſunt, & aliis ſubjectis, morborumque cauſis prudenter, tempeſtive & debita doſi oppoſita inſigne producere valent emolumentum. Verum enim vero hoc in caſu erraſſe mihi videtur, quod omnem morbi & languoris cauſam in nimio muco, lymphatica chyliferaque vaſa obſtruente ſitam eſſe arbitratus, hunc purgantibus, vomitoriis, fortioribuſque remediis, quale ſulphur antimonii & datæ pilulæ ſunt, per alvum, vomitumque exturbare tentaverit. Hæc enim medicamina, maxime mercurius dulcis & ſulphur antimonii tanta doſi exhibita ventriculum, & univerſum nervorum genus inſigniter adfecerunt, ſtimularunt & ad ſtricturas pronitarunt; præcipue vero mercurius dulcis majorem lymphæ & ſalivæ ad os atque fauces concitavit affluxum: ut ideo haud mirari oporteat, quoſdam apoplexiæ & convulſionum acceſſiſſe prodromos, & ipſam intumuiſſe linguam.

Quare ſi ad alteram quæſtionem: qua ſcilicet ratione ſuperfluus ille mucus eliminari queat? reſpondeam; monendum prius eſt, morbum præſentem minime ſoli humorum dyſcraſiæ ſuos debere natales, & ex uſu vomitoriorum, purgantium, ſudoriferorum, vel plane ſalivantium, quæ fluxiliores humorum partes magis magiſque expellunt, longe deteriorem reddi ac intricatiorem. Contra vero omne morbi fundamentum in nervorum lateris ſiniſtri nimia debilitate, & robore ob fluidi lymphatici ſpirituoſi defectum deſtructo ſitam eſſe exiſtimo; hinc quoque ea commendo remedia, quæ partim huic robori reſtituendo, partim ſuccis laudabilibus generandis ſunt idonea; & ab omnibus, quæ hoſce ſuccos magis evacuant, valde dehortor.

Neque vero arridet mihi, quod in noviſſima curatione ægro ſanguine turgido, & ejus miſſionibus adſueto, venæ ſectio fuerit interdicta, & hinc per cruorem in debilitatis vaſis accumulatum major inducta imbecillitas; nec denique placet, quod externa remedia, uti balnea vaporoſa ex herbis appropriatis, linimenta temperate ſpirituoſa & balſamica, nec non frictiones fuerint intermiſſa.

Tertiæ quæſtioni: num è re foret Sedlicenſes huic morbo opponere aquas? non niſi negativam reddere poſſum reſponſionem: quippe quæ nimis evacuant, & inteſtina exſiccant, quæ in noſtro ægro ſatis exſiccata ſunt. Contra vero ad quartam: an potius venæ ſectio ſit proficua? eam omnino commendo proximo vere in pede inſtituendam, & ſex circiter ſanguinis uncias emittendas: pulſum enim ſatis magnum fore credo, & cum ob ſanguineam temperaturam, ciborum integram adpetentiam, corporis autem exercitii defectum cruor magis magiſque accumulatur & ſpiſſeſcit, metuo ne exitus nulla via data, ille ad caput compulſus aliquando inducat apoplexiam. Illo vero tempore, quo vena ſecatur, maxime à frigore cavendum, & non niſi cibis mollioribus ac concoctu facilioribus veſcendum erit.

Ut autem de ulteriori curatione mentem meam explicent, difficillimum fore credo, ut Perilluſtris æger à malo ſuo & vetuſtate & perverſis medicationibus fere corrupto penitus vindicetur. Præſertim nimia remediorum farrago nihil certe præſtabit, neque vero acria, calida, ſudorifera atque purgantia ullum pollicentur allevamentum: ſed omnis potius cura eo eſt intendenda, ut partim nervi roborentur, partim laudabilis generetur chylus. Hiſce ſcopis obtinendis duo potiſſimum commendo medicamina, nimirum Elixir meum balſamicum poſt epulas 50. guttis capiendum, & pulverem temperantem ac nervinum, cujus quantum duo cultri cuſpides tenent, veſperi ex aqua ceraſorum nigrorum aſſumendum eſt. Alvi libertas una cum dimidia mannæ uncia in infuſo Theébois ſemel quavis hebdomade devorata eſt conſervanda: mane infuſum calidum ex herbis nervinis hauriendum; & loco potus ordinarii decoctum ſcorzoneræ adhibendum, cui quandoque hauſtus vini Hungarici vel Rhenani interponi poterit. Inter externa vero balſamus meus vitæ mane ac veſperi juncturis pedum manuumque inunctus egregiam conferet utilitatem. Quæ ſi malo debellando haud ſuffecerint; ad balnea denique ſulphurata, quæ Tœplicenſes ſcaturiunt fontes, recurrendum, & internus Sedlicenſium aquarum uſus conjungendus: quibus divinum apprecor auxilium.

CASUS XXIV.

De paralyſi cum purpura.

VIr cœlebs xxx. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici pridie Iduum Auguſti anni præterlapſi, cum paternas celebraret exequias, ſubito in dextri lateris reſolutionem incidit quandam, ut nec pedem nec manum movere valeret: quæ primum levior ſucceſſiva partium inflatione invaluit, ac trium dierum ſpatio perfecta reddebatur. Verum enim vero, cum affecta membra movendi quidem potentia deſtituta, ſenſum tamen obſcurum retinuiſſent, judicavi hanc leviorem ſolummodo & ſcorbuticam fore paralyſin. Hinc ægro ſumma humorum abundantia turgido protinus in ſiniſtro brachio venam tundi, & octo cruoris uncias detrahi juſſi: reſolutum brachium pedemque, omni calore privata, calidioribus pannis, & mixtura ex ſpiritu formicarum, lumbricorum terreſtrium, ſpiritu cochleariæ, ſerpilli, roriſmarini, ſpiritu ſalis ammoniaci, caſtoreo & camphora parata fricari; ſpinam dorſi, cervicem, juncturaſque unguento nervino & martiato ex oleis deſtillatis ſalviæ, anthos, ſuccini &c. compoſito calide inungi, & denique linteis, gummi anima ſumigatis foveri curavi. Linguæ ſuppoſui caſtoreum, vel balſamum apoplecticum Cellenſe vel elæoſacharum aniſi; nec minus mithridatium ac herbam roriſmarini maſticari ac ſub lingua detineri imperavi; & loquela nondum redeunte venarum raninarum ſectionem ordinavi ac congrua adplicui gargariſmata. Nec interna medicamina cephalica, nervina, antiſpaſmodica, confortantia, aperientia, abſorbentia, temperantia, cinnabarina & antiſcorbutica temperata fuerunt omiſſa; ſed propinata potius eſſentia caſtorei, ſuccini, croci, ſpiritus ſalis ammoniaci aromatiſatus, ſpiritus balſamicus N. eſſentia ligni aloes, tinctura antimonii tartariſata, balſamus vitæ *Hoffmanni*, apoplecticus Cellenſis, eſſentia dulcis Hallenſium, pulvis cephalicus *Michaelis*, pulvis nervinus N. elæoſacharum confortans N. pulveres abſorbentes cum cinnabari juncti &c.

Quum præterea frequentes acidi & auſteri ructus, flatus & borborygmi primarum viarum acidam viſcidamque indicarent ſaburram, & æger ad iram eſſet facillimus: propinavi ipſi leve ex tartaro emetico vomitorium, & ſub epulis eſſentiam carminativam *Wedelii*, aut corticum aurantiorum cum ſpiritu nitri dulci capiendam exhibui: nec minus ob alvi profluvium ſponte obortum pilulas *Beckeri* balſamicas per quoſdam ſucceſſive dies dedi. Neque irrita fuit hæc medicatio; ſiquidem paulatim adeo remiſit morbus, ut æger & loquendi & manuum commode movendi & ambulandi recuperaverit potentiam, niſi quod adhuc paululum claudicaret nec digitos pedum movere poſſet, nec in his ac manuum extremis perfectam haberet ſenſationem. Verum enim vero cum proxime elapſo die S. Martino ſacro in publicum iterum proditurus & ſuborto in vicinia incendio vehementi terrore percelleretur, & ſimul multæ indulgeret iracundiæ: accidit, ut animi crebris deliquiis, temulentia atque dolore capitis, ſuſurru, tinnituque aurium, inquietudine & aſſiduis per aliquot nycthemera corriperetur vigiliis, & tandem purpurea dextrum brachium occuparet effloreſcentia; quæ datis juxta naturæ motus & expellentibus & corrigentibus humores mox quoque dextrum pedem, tum collum, faciemque & denique abdomen ſiniſtrique lateris artus ſucceſſive obſedit. Pectus autem diu immune manſit, & poſt puncturas, ardores & inſignes anxietates demum maculis ſcorbuticis, oboli magnitudinem referentibus cingebatur. Hæc excretio per anni quadrantem ægro inhæſit, & mox uno loco evanuit, mox altero iterum erupit; quam eruptionem ſæpius frigus, calor volaticus, aurium ſuſurrus tinnituſque, puncturæ pectus & dextrum hypochondrium occupantes comitabantur. Maxime quadam vertiginis ſpecie ſolicitatur, qua quidem objecta in gyrum moveri ipſi non videbantur, ſed matutino præſertim tempore paulatim corripiebatur, & temulentus quaſi uſque ad meridiem reddebatur. Pulſus tempore acceſſionis valde debilis, & fere ſuppreſſus vix percipi poteſt: urina mingitur rubicunda, mox ſpiſſa, largoque ſedimento conſpicua, mox matulæ lateribus adhærens, & bullulis diu durantibus obſeſſa.

Quum itaque ex hiſce ſignis & ſymptomatibus ſummam humorum & abundantiam & dyſcraſiam, cerebri nervorumque imbecillitatem, ſanguinis ad caput & pectus congeſtiones & ſtagnationes, nec non partium nervoſarum vellicationes judicarem; ea quidem omnia congruis medicinis, venæ ſectione ac ſcarificationibus oppugnavi; nondum vero debellare potui. Hujus equidem curandi difficultatis principalem cauſam in calido nimis regimine, quo æger ex ſuaſu alterius Medici me invito uſus erat, omnino ſitam eſſe arbitror: non enim ſolum nocte dieque inſigniter caleſactum eſt cubile, ipſe lectus prope fornacem poſitus, ægerque pellitis veſtimentis, multiſque integumentis atque ſtragulis obruebatur; verum etiam ad expellendam purpuram roob ſambuci, aliaſque calidiores aſſumſit medicinas, & hinc aſſiduis maduit ſudoribus. Jam autem Tuo, vir illuſtris, judicio relinquo, numne hoc calidum regimen majores omnino ſanguinis ebullitiones, & ad caput, pectus, aliaſque partes congeſtiones induxerit? anne his continuis ſudationibus laudabiles ſucci evacuati, & ſpiſſi, acres, ſtagnanteſque humores intra corpus relicti fuerint? & denique numne ea medicatione naturæ motus magis perturbati, crebrior purpuræ efflorefcentia proritata, ac reliqua ſymptomata excitata ſint? Nec denique exiguum dictæ ſanguinis dyſcraſiæ & ſcorbuto, gingivarum potiſſimum cruentatione manifeſto, augmentum vita ſub hac ægritudine ſine motu deſes, copioſus ſomnus, & larga ciborum adpetentia & ingurgitatio dediſſe videntur. Quæ cum ita ſint, commendavi ægro aquarum Sedlicenſium, in purpura chronica ac dyſcraſia ſanguinis præſtantiſſimarum uſum: quas quoque per ſeptem dies potavit, adeo, ut iis per quatuor continuos dies, adhibitis, ſequentibus binis diebus ſuperſediſſet, & denique per triduum iterum bibiſſet. At vero licet hæ aquæ alvum optime ſubduxerint; tantum tamen abfuit, ut ægro levamen attulerint, ut potius vertigo magis invaluerit, frigus, calorque acceſſerint, in digitis manus pediſque dextri formicationem ſenſerit, & puncturas pectoris ac dextri hypochondrii majores perceperit. Ultimis quoque, cum dictis uteretur aquis, diebus imus venter tumidus adparuit & gelidus, & nova purpuræ in pectore ſequebatur eruptio: ut hinc ab uſu aquarum deſiſteretur. Hic abdominis vero tumor & algor huc uſque inhæſit, & eximia extremarum partium refrigeratione ſtipatur, adeo ut media hac æſtate cubile debeat caleſieri, & nihilo ſecius totum corpus gelido fere diffluat ſudore. Urgent inſuper perpetua capitis temu-

temulentia, torpor, aurium tinnitus, cordis palpitatio, flatulentia, ructus, crebræ oſcitationes & vagæ corporis puncturæ: urina redditur pauca cum inſigni ardore rubicunda, quæ mora temporis ſæpius turbida fit atque limoſa, cuticula obſidetur, multiſque bullulis. Quamobrem efflagitat tuum, vir Illuſtris, de ſua ægritudine conſilium & medendi rationem; nec minus doceri cupit, num fontes Lauchſtadienſes ipſi in hac paralyſi & purpura chronica ſint profuturi?

Conſultatio.

Ex tranſmiſſa morbi hiſtoria ægrotantem duplici malo, nimirum paralyſi & purpura ſcorbutica exerceri intellexi: quod jam radicatum cum non minus fluidas, ac ſolidas partes, maxime nervoſum genus inſigniter debilitavit; arduum omnino videtur, ut penitus exſtirpetur, ſaltem diuturnum ac providum remediorum uſum expoſcet. Neque vero contra paralyſeos curationem habeo quod moneam; at purpuræ per tam calida ac expellentia remedia, & regimen externum valde æſtuoſum tractationem nullo modo approbare poſſum: inde enim factum eſt, ut ſalibus humorum ſcorbuticis acrioribus redditis, magiſque commotis, non ſolum omnia increverint ſymptomata, verum præcipue ob auctos ſpaſmos frigus & calor extremarum partium acceſſerit, corpuſque exſiccatum & vires proſtratæ fuerint. Nec quoque Sedlicenſium aquarum tanta quantitate per ſeptem dies protractæ potationi ſubſcribo; quippe quæ multa ſecum vehunt ſalia, inque partim adaugent humorum dyſcraſiam, partim morbificam materiam à corporis ſuperficie ad interiora, maxime inteſtina repellunt. Hinc etiam eas in ſcriptis meis ad ipſam purpuram præſentem nunquam commendavi; licet ad hanc præſervandam ſint utiliſſimæ: huc potius quadrant Selteranæ acidulæ, quas etiam binis partibus cum una lactis caprini mixtas præſenti morbo convenientiſſimas fore judico; &, ſi arriſerint ægro, modum illis utendi proxime tranſcribam. Namque ſolus pharmacorum uſus in hoc tam corrupto morbo haud omnino ſufficiet: inter quæ tamen inſignem ſpondet utilitatem hoc decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ uncias quatuor, chinæ, ſarſaparillæ, raſuræ cornu cervi ana uncias tres, radicis cichorei, liquiritiæ ana unciam unam & ſemis, ſeminis fœniculi drachmas tres. Conc. conc. m. d. ſ. ſpecies, quarum binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes decoquantur*, idque decoctum mane tepidum inſtar infuſi Theé, & per diem loco potus ordinarii bibatur. Deinde vero in hiſce affectibus præter temperatum lecti atque hypocauſti calorem eximii uſus deprehendi liquorem meum anodynum XL. guttis, & pulverem meum bezoardicum pondere drachmæ dimidiæ bis quotidie ex prælaudato decocto alternatim ſumenda; quippe quæ remedia & ſpaſmos mitigant, & materiæ peccantis acrimoniam contemperant, & denique lenem promovent tranſpirationem. Ceterum præſenti ægrotantis conſtitutioni, cum valde ſit debilitatus, balnea Lauchſtadienſia minus congrua puto: quod ſi vero ex commendatis medicinis melius, uti ſpero, habere cœperit, tunc eorum uſum haud diſſuadeo.

CASUS XXV.

De affectu paralytico.

Vir aliquot ſupra quinquaginta annos natus, temperamenti ſanguinei, habitus corporis plethorici, carnoſi & obeſi, vitæ ſedentariæ, in juventute ſua affectibus catarrhalibus capitis ſæpius obnoxius, ceterum bene valens, coloreque faciei rubicundo præditus. III. Cal. Oct. horis matutinis (cum antecedentibus non minus diebus, quam proxima nocte optime ſe habuiſſet) derepente debilitate quadam pedis, maxime genu ſiniſtri corripitur adeo, ut niſi aliorum ope ſuffultus, ambulare non poſſet. Tranſiit autem brevi tempore hic affectus; epulas meridianas bene aſſumſit, noctemque inſequutam tranſegit ſatis tranquillam. Advocatus ego ſequenti die cum venam poſt æquinoctium autumnale more ſolito inciſam non ſatis fudiſſe cruoris intelligerem, eam in dextro brachio iterum ſecandam, & octo ſanguinis, qui erat floridus, uncias detrahendas curavi: interne horis matutinis & pomeridianis eſſentiam diapnoicam & nervinam; veſperi & per noctem pulveres temperantes cinnabarinos cum aquis deſtillatis appropriatis propinavi; externe vero pedem adfectum ſpiritibus formicarum, ſerpilli, & aliis nervinis, oleo ſuccini & balſamo vitæ *Hoffmanni* imbutis inungi juſſi. Adparuit equidem in utroque, maxime vero ſiniſtro, pede aliqualis tumor; nihilo tamen ſecius poſt datas medicinas æger ſatis bene ſe habuit, cibos cum adpetitu adſumſit, ac ſatis tranquille dormiit. At XIV. Cal. Nov. vigeſimo ſcilicet primo morbi die denuo hoc eodem affectu corripiebatur, & præter pedem brachium quoque ſiniſtrum aliquali debilitate & inſenſibilitate afficiebatur; ſed adhibitis remediis temperantibus & nervinis internis & externis, poſt horulam hic inſultus plane ceſſavit. Verum enim vero VII. Cal. Nov. & vigeſimo octavo morbi die iterum rediit morbus, & relicto pede libero non ſolum brachium adſecit, ſed quoque linguam reddidit difficilem. Quamvis igitur & hæc acceſſio remediis ante dictis externis non minus quam internis intra duas horas per Dei gratiam expugnata fuerit: attamen III. Cal. Nov. trigeſimo tertio utpote morbi die non ſolum majori recruduit impetu, dum pede iterum immuni, brachium majori debilitate, lingua inſigni immobilitate atque difficultate, caput quoque magna perturbatione & denique os aliquali ad dextrum latus tortura prehendebantur; verum etiam longius & ad ſex fere horas inhæſit. Declinante hoc inſultu acceſſit conatus vomendi, quem flatuum eructatio, ac largus exceperunt ſudor: mali tamen levamen inſequutum, & tranſacta nocte paulo turbulenta, non vero plane inſomni, altero die ſatis bene valuit; pulſu gaudebat bono ac æquali, urina ſana, alvo libera, nulluſque in affecto brachio adparebat tumor: levis duntaxat brachii relinquebatur debilitas, digitorum quædam inſenſibilitas, ac ructuum aliqualis moleſtia. Quæ cum ita ſint, æger de morbi acceſſionibus partim ſæpius, partim gravius recurrentibus valde metuit, & hinc conſilium ac auxilium efflagitat. Cal. Nov. 1729.

Reſponſio Conſultatoria.

Vidi ex communicata mecum morbi hiſtoria, præpoſitum cœnobii H. graves paralyticos inſultus, ex convenientium quidem medicinarum uſu ſemper depulſos, ſæpius autem recidentes toleraſſe; & ideo haud immerito timeo, ne ipſa aliquando superveniat apoplexia. Quod ſi igitur ad mali cauſam indagandam primum me accingo, neceſſarium omnino duco, ut non ſolum ad ſanguinis abundantiam generatim reſpiciamus; verum potiſſimum attendamus, numne motus occulti hæmorrhoidales ſubſint, qui cum exitu per anum deſtituantur, hac maxime anni tempeſtate magis commoveri ſolent, & vel ad primas vias tendunt, vel accedente imprimis nervoſarum partium debilitate, paralyticos utique, hemiplecticos, quin & apoplecticos producunt inſultus. Neque vero pauca ſunt, quæ hæc in noſtro ægroto ſuſpicari ſuadent: Siquidem id vel ſolum vitæ, quo in cœnobio forſitan utitur, genus innuit; quo corpus ab omni, aut ſaltem ſufficienti, exercitio remotum, ac largis potius ac plerumque vinoſis enutritum alimentis, ſuperfluis non minus ac impuris imbuitur humoribus. Haud raro etiam ſerum acre ſcorbuticum hiſce recidentibus paralyticis affectionibus fundamentum præbere ſolet; quid? quod purpuracea ſæpius colluvies ſubeſſe obſervetur, quæ partim nervoſis incumbit partibus, partim liberum ſanguinis & lymphæ remoratur circuitum. Quare quæ huic malo præſervando forſan inſervient, paucis proponam, eaque ampliori præſentis Medici dijudicationi relinquam.

Primum quidem venæ ſectionis ulterioris uſum haud ſuadeo, cum mihi compertum ſit, eam ſæpius repetitam malum plerumque exacerbare, illiuſque frequentioribus acceſſionibus viam ſternere: in ejus vero locum ſcarificationes ſex vel octo cucurbitulis adminiſtrandas commendo. Deinde ad alvi, licet jam liberæ, majorem reſerationem reſpiciendum erit: ſiquidem morbi radicem in primis potiſſimum viis reſidere, & ex humorum vitioſorum tam in vaſis quam canale inteſtinorum ſtagnatione flatus æque ac ſpaſmos exſurgere credo, qui ſanguinem ad partes ſuperiores maxime nervoſas magna vi compellunt. Quum autem huic ſcopo in hiſce nervorum vitiis obtinendo omnia acria, ſalina ac fortiter ſtimulantia, præprimis draſtica nunquam conveniunt, nec amaræ Sedlicenſes aquæ congruæ deprehenduntur: majorem utilitatem ex clyſteribus domeſticis ex juſculo avenaceo, floribus chamomillæ, ſemine cumini, oleo amygdalarum dulcium & ſyrupo dialtheæ *Fernelii* parandis, & ſemel vel bis quotidie injiciendis ſperare licebit: nec opera ludetur, ſi vel ſingulis vel alternis diebus decem pilularum Stahlianarum aut mearum balſamicarum in aqua pura decem guttis olei tartari per deliquium permixta ſolutæ veſperi aſſumentur. Tum abs re erit, liquoris mei anodyni mineralis **XX.** vel **XXX.** guttulas bis terve de die exh auſtu aquæ fontanæ, & veſperi pulverem Marchionis cum cinnabari, nitro, & aliquot extracti croci granis combinatum capere; quippe quæ medicinæ, conjuncto tepidiori regimine in ipſius purpuræ præſentia ſunt convenientiſſimæ. Omnis vero cereviſia fugienda eſt, in ejuſque locum decoctum ex hordeo, cornu cervi raſpato, radice ſcorzoneræ & cichorei paratum hauriendum, ſub epulis autem hauſtus Moſellani vini concedendus eſt. Neque minus ex uſu mihi eſt, in hiſce caſibus ab omnibus nervinis, cephalicis, & ſpirituoſis tam interne quam externe abſtinere, nec balneis fortibuſque niſi cautiſſime uti; ſed potius moderatas & ſæpius repetitas affectæ partis frictiones deprehendi præſtantiſſimas. Et hæc ſunt, quæ in ſalutem reverendi ægri proponenda duxi, quæ ſummus languorum Medicus fauſta reddat & proſpera, ex animo precor.

CASUS XXVI.

De affectu paralytico Principis.

Dediſti, vir excellentiſſime, contra ægritudinem Sereniſſimi Principis A. D. ante aliquot hebdomades, hoc cujus copiam ſimul tranſmitto, conſilium; cujus valetudo cum & mihi concredita fuerit, ac à Sereniſſimo Parente injunctum, ut Tecum ulterius communicarem: haud potui, quin curatius omnia morbi momenta perſcrutarer, eorumque duo potiſſimum, quæ in priori relatione ſunt prætermiſſa, tibi ſignificarem. Suevit nimirum tenellulus Princeps in cunis & largo ſudore perfundi, & copioſiſſimum reddere lotium; quas excretiones inſuper habuit minus provida nutrix, eumque ſudore æque ac urina madidum frigido aëri ad apertas feneſtras expoſuit. Hæc altera miniſtra graviter advertens emendare quidem ſtuduit, madidumque corpus ſiccioribus veſtimentis indui curavit; non tamen impedire potuit, quo minus Princeps eadem veſpera in largius alvi profluvium, & paralyticum inciderit affectum.

Dein quoque motus convulſivos, qui in priori relatione morbo dediſſe natales dicuntur, pro illius cauſa declarare non poſſum: cum nullum eorum unquam ſe exſeruit veſtigium, & Princeps, quem natura vegeto hilarique donavit animo, expergefactus optime ſemper valuit; niſi forte huc referre velis, quod quandoque ſub ſomno manum pedemque ſiniſtri lateris agitaverit. At vero hæ motitationes partim ex tranſpiratione impedita, & hinc turbato humorum motu, partim ex terribili ſub inſomniis idea originem trahere, & non minus infantibus per omnia ſanis, quam adultioribus abſque malo omine contingere obſervantur. Quod ſi etiam ad dentium, quorum hoc tempore quatuor in noſtro adparuerunt, eruptionem reſpicere vellemus; haud quidem negandum, quin hæc excretio in plurimis infantibus vel diarrhœa, tanquam ſalutari criſi, vel motibus convulſivis ac epilepticis ſtipari ſoleat: attamen rariſſimi deprehenduntur caſus, quod hæc dentitionis ſymptomata paralyticum reliquerint affectum. Contra vero & ratio & experientia confirmant, corpora ætatis virilis, utut robuſta, apertis & ſudore fere repletis porulis aëri expoſita, mox colicis doloribus, mox alvi profluvio, mox apoplexia, mox variis pro diverſa corporis conſtitutione febribus infeſtari: quæ vitia multo magis teneris infantibus iiſdem cauſis obnoxius contingere poſſe vero eſt ſimillimum. Quæ cum ita ſint, hanc potiſſimum quæſtionem tuæ, vir illuſtris, ſubjicio dijudicationi: Anne adverſa Principis valetudo ſuppreſſæ ſubito tranſpirationi, & hinc ſordium excrementitiarum tendinum, nervorum, muſculorumque tonum & vim elaſticam relaxantium retentioni in acceptis ferenda ſit? cum ſatis conſtet, excretiones per cutis emunctoria longe copioſiores eſſe debere, quam eas, quæ per alvum & urinam fiunt.

Ut autem de præſenti ægrotantis conditione

quædam referam : in uſum quidem vocata ac rite obſervata fuerunt medicamina ac balnea abs Te commendata ; verum enim vero tantum abeſt, ut ullum inſequutum ſit mali levamen, ut potius totius ſiniſtri pedis ab oſſe coxendicis per integrum femur & tibiam ad pedis uſque plantam aliquantulum intumefactam inſignis adhuc adpareat flacciditas & aridura. Valet equidem ad ſe retrahere affectum pedem, ejuſque digitos movere, & illis inniti ; ſolus autem ſtare nequit, & ipſe pes tactu frigidus dextro eſt longior ; ſimul quædam efflorescentia faciem occupat & dextram tibiam ; appetentia vero integra & hilaris ſemper mentis conſtitutio. Hæc cum perpenderem, & eximiam tendinum, muſculorumque flacciditatem ac relaxationem, nec non totius generis nervoſi debilitatem deprehenderem : lintea quadruplicata vino calidiori imbuta, & iterum expreſſa calide ad loca affecta interdiu admovere ; noctu vero ne ſomnus turbaretur, & relaxati tendines corroborarentur, linteolum balſamo vitæ imprægnatum ad juncturas adplicari commendavi. Eo quoque lubentius hæc auxilia in uſum fuere vocata, cum jam olim ſua ſponte artus reſolutos cereviſia ſaturatiori vino permixta lavare fueverunt, & inde ſpinæ dorſi, dextrique pedis debilitatem inſigniter allevatam perceperunt. Quare ex mandato Sereniſſimi Principis hæc Tibi ſignificanda duxi, Tuumque ulterius exſpecto conſilium.

Conſilium.

Datum Halæ Xmo Calend. Sept. 1732.

Affectus præter naturam, quo infantem Sereniſſimum ſeptem anni quadrantes natum binis abhinc menſibus tentatum fuiſſe litteræ miſſæ docuerunt, fuit alvi profluvium, à dentium eruptione procul dubio inductum, quod calore interno ac convulſivis motibus ſtipatum, cervicis ac dorſi rigorem ac immobilitatem reliquit. Abhinc vero tanta corporis imbecillitas fuit obſervata, ut æger in ſellam collocatus corpore protinus collapſus fuerit, nec ſe in erecto continere valuerit ſitu : quod vitium licet ope cujuſdam Medici maximam partem eſſet ſublatum, relicta tamen ea eſt infirmitas, ut nec pedibus inniti, nec ipſis commode uti, nec corpus ſemel inflexum erigere iterum potuerit, & ſiniſter potiſſimum pes flacceſcere videatur. Hinc demum haud ſine ratione conjicitur, ex convulſivis, quos ante binos menſes toleravit motibus, inſignem ſpinæ dorſi debilitatem, & motus impotentiam aut paralyſin fuiſſe relictam ; à qua cum vindicari cupiant ſereniſſimum ægrotum, in quæſtionem potiſſimum venit : Num Carolinæ huic malo ſint profuturæ aquæ, aut quæ medela ipſi ferenda ?

Ad hæc candide regero, mea quidem ſententia Carolinas acidulas huic tenellulo minime eſſe convenientes ; quippe quarum virtus non ſolum in interno magis quam externo uſu ſita eſt, verum etiam longe diverſis à præſenti morbis debetur. Mallem Tœplicenſes in his externis affectibus commendare aquas ; ſed non minus fateri teneor, omnes haſce curationes tam teneræ ætati eſſe inimicas, malumque ſæpenumero magis exaſperare. Namque natura in his infantibus valde debilis atque ſenſibilis, fortioribus ejuſmodi curis ſuſtinendis haud idonea exiſtit : quid ? quod hi affectus temporis diuturnitate ſponte ſanari deprehendantur. Quare eo potius meum collineat conſilium, ut niſi forte ſubluxatio in inferiori oſſis medullæ ſpinalis parte præſto ſit, temperata balnea ex chamomilla, mentha, & meliſſa parata mane vel veſperi longe majori adhiberi queant utilitate : maxime ſi poſt illa juncturæ pedis ſiniſtri ac ſpina dorſi linimento quodam nervino inungantur, quod non nimis ſpirituoſum ſit, ne exſiccet, ſed adeo temperatum ut tendines in naturali temperie ac robore conſervet, quale id eſt, quod ſimul mitto. Interne vero mane infuſum Theebois cum herba meliſſæ permixtum ordinarem, & alternis diebus xiij. grana pulveris Marchionis cum tribus ſuccini præparati veſperi propinarem. Ceterum non poſſum, quin Medici ordinarii operæ & curandi rationi adplaudam, eique divinum apprecer auxilium.

Conſultatio.

Docte ſatis ac eleganter de morbo Sereniſſimi Principis paralytico, ejuſque cauſa diſſeruiſti, eumque merito magis ab impedita tranſpiratione, quam convulſivis motibus derivaſti. Notatu enim dignum omnino eſt momentum, in priori relatione penitus omiſſum, quod Princeps ſudore madidus frigido expoſitus fuerit aëri ; unde nimirum factum eſt, ut obſtructis cutis poris acres humores nervis inſederint eoſque male adfecerint : neque tamen negari poteſt, quin convulſivis motibus ſimol aliquantulum debeatur, quippe qui haud raro affectis partibus imbecillitatem ac atoniam relinquere obſervantur. Deinde vero non improbare audeo curandi rationem abs Te propoſitam, qua loca reſoluta cereviſia calidiori fuerunt fomentata : majori tamen utilitate hanc fomentationem inſtitutum iri credo, ſi loco cereviſiæ vinum vetus Rhenanum recipietur, illudque cum roremarino, floribus chamomillæ romanæ, ſpicæ & caryophyllis aromaticis pulveriſatis in vitro probe clauſo ſuper fornace digeretur, & ſic linteis quadruplicatis imbutum juncturis, ſpinæ dorſi & oſſi ſacro inungetur. Sub hujus uſu balnea omitti poſſunt ; neque minus balſamo vitæ, quod in hiſce caſibus juſto calidius deprehendi, hoc linimentum calide inungendum longe utilius ſubſtituetur : *Recipe unguenti nervini martiati uncias duas, balſami peruviani drachmas tres, olei roriſmarini, caryophyllorum ana drachmam unam. M. D.* Tum quoque cura habenda eſt acrimoniæ ſcorbuticæ, qua ſerum more in his morbis ſolito ex faciei tibiæque efflorescentiis imbutum eſſe videtur, cui temperandæ præſtantiſſimum erit hoc decoctum loco potus ordinarii bibendum : *Recipe radicis ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi, radicis ſarſaparillæ ana uncias quatuor, corticis ligni ſaſſafras drachmas tres, Conc. d. ſ. ſpecies, quarum uncia in binis aquæ menſuris per tres horæ quadrantes decoquatur.* Eidem denique ſcopo ſatisfaciet mixtura diaphoretica moderatior, veſperi ante lecti introitum, & mane quandoque intra lectum haurienda, cujus hæc ſit compoſitio : *Recipe aquarum cardui benedicti, florum ſambuci, ceraſorum nigrorum ana uncias quatuor, antimonii diaphoretici, cornu cervi philoſophice præparati ana drachmam unam, cinnabaris præparatæ ſcrupulum unum, mixturæ ſimplicis guttas* xxx. *ſyrupi acetoſitatis citri drachmas tres. M. f. mixtura* ; cujus probe agitatæ hauſtus quandoque aſſumatur. Hæc pro ſalute Sereniſſimi Principis reſpondenda duxi, quæ immortalis Deus ipſi reddat ſalubria ex intimis foveo.

CASUS

CASUS XXVII.

De affectu ſemi-paralytico cum dyſuria.

FOemina generoſa XXXVII. annorum, temperamenti cholerico-melancholici, ſtaturæ magnæ proceræque, vaſis vero exilioribus inſtructa, ad animi commotiones & iracundiam facillima, vitæ ſedentariæ addicta, alvi perpetuæ ſegnitiei obnoxia, & in locum ordinarii potus aqua ſimplici, & infuſo fabarum Coffeé uſa, à prima infantia ad menſium uſque eruptionem perpetua corporis, maxime genu tibiæque efflorecentia inſtar achorum, variis oppugnata remediis ſolicitata fuit. Octavo ætatis anno rotulas adhibuit anthelminticas, mercurialibus procul dubio remixtas, & ex his male habuit: menſes autem ipſi ad conjugii uſque tempus rite per quatuor vel quinque ſemper dies fluxerunt. Neque tamen minus, cum adhuc cœlibem ageret vitam, eximia ſæpius præcordiorum anguſtia, & ſplenetico malo laboravit, eique ex conſilio D. K. varias medicinas, maxime ſpleneticas oppoſuit: quid? quod anno ætatis XXVII. denuo in ſupra memoratas efflorecentias, in facie præſertim conſpicuas reciderit; quæ primum aqueas referentes bullulas, dein exulceratæ, mox cruſta obductæ & denique cum cute ſimul abraſæ fuerunt. Adflixit inſuper pectoris anguſtia, nec ex venæ ſectionum uſu ſe depelli paſſa eſt, ut demum acidulas Vereraquenſes aliquoties potare decreverit: ex quibus quidem anguſtia illa remiſit, puſtulæque penitus evanuerunt, membrorum tamen aliqualis debilitas, manuumque tremor ſucceſſerunt.

Tres jam cum dimidio excurrerunt anni, ex quo matrimonii leges ſubiit, in eoque binis puerperiis duos haud ſine magno labore fœtus feliciter enixa eſt: quorum autem noviſſimum ſub anni 1726. auſpiciis menſium per binos menſes obſtructio excepit, non niſi uteri profluvio, fruſta cruoris coagulati exernente reſerata. Sed abhinc adeo invaluit membrorum imbecillitas, ut vix ſola incedere nec manibus niſi tremulis quicquam continere valuerit. Oppugnavit hæc mala balneis ex herbis convenientibus, aut ſpiritu vini paratis; tantum vero abſuit, ut debilitas inde remiſerit, ut potius inter eundum baculo inniti debuerit: huic D. D. M. auxilium imploravit, ab eoque varias eſſentias, pilulas, infuſumque theiſorme accepit, & balnea ex multis ſpeciebus parata uſurpavit, minus tamen fauſto effectu, quippe poſt hæc nec baculo ſuffulta progredi potuit, ſed à miniſtris ſublevari tenebatur. Tum juſſu Medici cujuſdam & amicorum thermas adiit Hirſchbergenſes, variiſque ſimul & internis medicaminibus, & externis oleis ſpiritibuſque uſa vix in unum alterumve deſcenderat balneum, cum non ſolum vires dejicerentur adeo, ut à miniſtris geſtari omnino debuerit; verum etiam menſium obſtructionem incideret; quorum tamen fluor, balneo quod vocant *das Probſt-Bad* in uſum vocato mox rediit, & per quindecim dies aſſiduus inhæſit. Fruſtra itaque adhibitis tam variis adminiculis, & accedente ſimul pedum ad genua uſque tumore ac refrigeratione, per inſequentem hyemem fotibus, frictionibus, unguentis, ſpiritibus & balneis artificialibus pugnatum fuit. Verum enim vero appropinquante vere increvit magis pedum tumor, & pectoris anguſtiæ, continuuſque ad urinam reddendam ſtimulus, ſed parcior juſto excretio ſupervenere, ut ægra hydropem pectoris aut aſciten omnino vereretur. Hinc conſuluit R. practicum S. famoſum, qui ipſi tincturam metallorum cum eſſentia ſummitatum pini, ligni ſaſſafras mixtam, eſſentias ſtomachicas calidiores, pulveres diaphoreticos, & infuſum theiſorme ex arnica, chamæpyti ac chamædrio potiſſimum paratum exhibuit, idque effecit, ut lotium quidem copioſiſſime redderetur, frequentior vero mingendi conatus accederet: non minus pediluvia ex ſurculis pini recentibus confecta, majori vero damno quam emolumento adhibuit; & denique aquas Sedlicenſes ob alvi pertinacem ſegnitiem noviſſimo vere potavit. Omnibus autem in caſſum adhibitis per octo hebdomades ab omni remediorum uſu abſtinuit, & denique me in conſilium accivit; qui hanc illius deprehendi conſtitutionem: Non valet ſe loco movere, ſed pedibus vacillans à miniſtris magis trahi quam geſtari debet, ſummam in regione oſſis ſacri ſentit imbecillitatem; ſedens pedes extendere æque ac movere poteſt; at ſimul ac aſſurgere conatur, contremiſcunt pedes, qui etiam tremor manus quicquam apprehenſuras occupat. Siniſtram tibiam torporia quandoque ac formicationis ſenſus prehendit; utrumque vero pedem non minus ac brachium ſtricturæ quædam ſenſatio ſæpius infeſtat, ac ſi vinculo eſſent conſtricta, aſſidueque frigent: neque tamen poſt pediluviorum ex furfuribus triticeis & ſale confectorum uſum inferiores artus, niſi forte interdiu aliquando tumere conſpiciuntur. Ciborum exigua gaudet cupiditate, nec niſi juſcula mane ac inter prandium aſſumuntur, reliqua victus ratio ſervatur pertinaciſſima, & per proximum biennium cereviſiæ iterum indulgere cœpit; ſomnus vero eſt placidiſſimus, pulſus æqualis, durus atque tardus. Menſium irregularis vexat ſucceſſus, dum mox tertia, mox quarta, mox ſexta redeunt hebdomade, & per unum alterumque duntaxat diem parca fluunt copia. Non minus adfligit alvi obſtructio; abdomen nec durum, nec tumidum, circa ventriculi autem regionem inſigniter tenſum; ſudoris difficillima, nec per pulveres diaphoreticos provocanda, eruptio; corpus magis magiſque extenuatur, vireſque dejiciuntur. Denique ab ultima medicatione gravis ac frequentiſſimus urget mingendi conatus, ut quavis fere hora alvum quaſi exoneratura deſidere teneatur; ſub quo niſu mox facillime, parca licet quantitate redditur urina, mox diutius ſupprimitur, ſæpiuſque ardore in urethra complicatur, & vel dyſuria vel incontinentia accedit. Ipſum lotium rubicundum turbidumque conſpicitur, nec ſalinas bullulas, nec odorem ſcorbuticum exhibet; niſi forte quod nubecula hinc inde diſperſa & demum ad fundum matulæ depoſita adpareat.

Quod ſi igitur de hocce morbo meum ſuppeditare liceat judicium; illum inſigni totius generis nervoſi imbecillitate & toni atque roboris partium nervoſarum ac muſculoſarum reſolutione abſolvi crederem: unde partim ambulandi impotentia & extremorum tremores, partim ſpaſticæ artuum conſtrictiones, ac ſi vinculo ligarentur, tenſiones in regione ventriculi ac frequens mingendi conatus dependere videntur. Huic autem partium imbecillitati non ſolum acria & ſalſa illa exanthemata, quæ olim ægrotæ corpus occuparunt, verum eorundem incongruam per balnea ac inunctiones ſuppreſſionem originem dediſſe arbitror. Exinde enim factum eſſe puto, ut ſanguine magis inſpiſſato, ejuſque circulo turbato ſeroſus latex per vaſorum porulos ſeceſſerit, tum ad medullam ſpinalem decubuerit, nervos compreſſerit, & fluidi nervei influxum in illos, hinc horum agilitatem motumque impedierit. Hoc vitium cum potiſſimum nervos intercoſtales,

Digitized by Google

les, brachiales, ac crurales, à paribus lumborum oriundos infeſtavit, & ex eadem partium ſolidarum debilitatione, fluidorum quoque progreſſus & tranſpiratio impeditiores ſuccedunt: non ſane miror, ſi ob cruorem in vaſis minimis pectoris ſtagnantem olim præcordiorum anxietas ægram ſolicitavit. Ipſa demum natura hiſce malis per criticam effloreſcentiam anno ætatis XXVII. erumpentem mederi tentavit: ſed hac quoque perverſe ſanata, gravitas, tremor ac motus contractorii membrorum omnino invaleſcere debuerunt. Quum denique puerperia, nervoſo generi perquam inimica, acceſſerunt, fieri non potuit, quin etiam in præſenti ægrota nervorum ſyſtema magiſque debilitatum, ſanguinis circulus turbatus, & hinc ipſa menſtrua purgatio ſuppreſſa fuerint; quæ violenter reſerata, reliqua vero minus convenienti medicatione oppugnata neceſſario gravitatem, torporem, motus contractorios, vermiculares, & quaſi ligantes in manibus pedibuſque adaugere debuerunt. Neque tamen minus affectum veſicæ, quo premitur miſera, nervorum tono per noviſſime data diuretica magis debilitato natales ſuos debere; & rebus ſic ſe habentibus circulum ſanguinis, ſecretiones ſuccorum utilium, noxiorum autem per alvum, tranſpirationem & urinam excretionem, ipſamque nutritionem inſigni laborare vitio arbitror. Jam itaque quamquam difficillimum mihi videatur, malum hoc penitus expugnare: attamen cum partim natura haud prorſus victa ſit, partim ægra nulla medicamentum præter pilulas averſetur, nec decocta in uſum ordinarii potus aſſumere recuſet; ſpem foveo, fore ut ſi debita curatione malo obviam eatur, & digeſtio, tranſpiratio, alvi excretio & partium debilitatarum roboratio promoveatur, inſigne mali levamen obtineatur. Nondum enim adhibita fuit ea medicatio, quæ hunc affectum imminuere potuiſſet, quam abs Te, vir excellentiſſime, proponi cupit generoſa ægrota.

Reſponſio Conſultatoria.

Literas, quibus adverſam generoſiſſimæ Baronis de Kl. valetudinem deſcripſiſti, ejuſque originem non minus ac cauſas docte ſatis ac eleganter explicaſti, diligenter perlegi; & cum rem acu tetigeris, me tibi in omnibus conſentientem habes; nec opus erit, ea omnia copioſius repetere. Quod ſi vero præſentem ægritudinem intuear, eique medendi rationem proponam: ante omnia conatum illum mingendi frequentiorem, cum dolore atque teneſmo ſtipatum, quem dyſuriam vocant, ex menſium irregulari fluore derivandum eſſe cenſeo. Namque dum priores Medici, ne hydrops pectoris aut abdominis ſuboriretur veriti, multa diuretica ac juſto calidiora exhibuiſſe videntur medicamina: vero eſt ſimillimum, ſeri excrementitii pariter ac ſanguinis, quorum excretio & per uterum tempore menſtruo, & per venas hæmorrhoidales fuit impedita, ad veſicæ vaſa factam eſſe congeſtionem; quam ſpaſmodicæ ipſius veſicæ & ſphincteris conſtrictiones, & lymphæ mucidæ ex tunica veſicæ villoſa expreſſio exceperunt, & moleſtam illam mictionem induxerunt. Ventilavi haud ita pridem diſputationem de morbis ex ſpaſmo veſicæ, cui deplorandus venerandi ac meritiſſimi Theologi Franckii, ex immani veſicæ ſpaſmo, dyſuria, & inſequuta illius inflammatione cum febre exanthematica defuncti obitus occaſionem dedit. Neque tamen minus in noſtra ægrotante conſiderari quoque merentur & nervoſi generis eximia imbecillitas, & ſcorbutica impuritas, quæ altas jam egiſſe radices, & habitualis quaſi facta videtur, crebriſque ſe prodidit effloreſcentiis. At vero quam arduum ſit, quamque difficile talia recrementa humoribus fermenti inſtar pertinaciter inhærentia eliminare, vel ſola purpura, hiſce temporibus adeo familiaris demonſtrat. Neque enim in dubium vocandum eſt, quin noſtra pariter ſcorbutica ejuſmodi ac purpuracea ſaburra ſit imbuta; quæ dyſuriæ, nervorum debilitati, membrorum atoniæ, corporis decremento, & virium jacturæ occaſionem ſuppeditavit, & foras protruſa inſigne mali pollicetur allevamentum.

Quæ cum ita ſint, omnem curationis vim in eo ſitam eſſe credo, ut partim hæ impuritates corrigantur ac eliminentur, partim menſium ſucceſſus promoveatur. Priori ſcopo ſatisfacturas credo acidulas Selteranas lacte aſinino permixtas; quæ ſi defecerint, in earum locum Egranas duabus partibus cum una lactis caprini maritatas commode ſubſtituere, & hac tempeſtate per tres ſeptimanas, tres quotidie libras hauriendo, adhibere licebit. Ante, ſub & poſt harum uſum operæ erit pretium, hanc potiunculam laxantem mannatam mane aſſumere, ſi præcedente veſpera pilularum mearum aut *Beckeri* balſamicarum xvj. fuerint deglutitæ: *Recipe mannæ electæ uncias duas, cremoris tartari drachmam, aquæ florum acaciæ uncias quatuor, colaturæ adde olei de cedro guttas quatuor. M. D. S. Laxier Trâncklein.* Quod ſi vero ægrotanti hæc aquarum potatio haud arriſerit, aut etiam ante vel poſt earum uſum commendarem hoc infuſum vinoſum: *Recipe rhabarbari electi unciam unam, radicis pimpinellæ albæ, zedoariæ, vincetoxici, cichorei ana unciam ſemis, ſummitatum centaurii minoris pugillos quatuor, limaturæ martis, corticis ligni ſaſſafras, aurantiorum, fibrarum hellebori nigri ana drachmas tres, paſſularum minorum uncias duas. Conc. Cont. M. D. S. Species cum una & dimidia vini menſura infundendæ.* Ordinario potui optime inſerviet decoctum ex cichoreo, ſcorzonera & paſſulis minoribus paratum; & denique in roborandis partibus affectis balſamus meus vitæ ſpinæ dorſi, genubus ac taleolis pedum inunctus eximiam præſtabit opem.

CASUS XXVIII.

De atroci affectu convulſivo-epileptico.

ADoleſcens xix. annos natus, cholericæ temperaturæ, habitus ſtrictioris, capaciorum vaſorum, acutique judicii ante triennium poſt male curatam ſcabiem primum in hæmoptyſin, dein epilepſiam incidit, quam Medicus quidam per aliquot menſes fruſtra oppugnavit, nec medicaſtra debellare valuit. Quamquam enim ex datis ab hac remediis malum per tres fere hebdomades evanuiſſet; attamen poſthæc atrocius, variiſque ſymptomatibus ſtipatum rediit, adeo ut cum antea intra biduum vel triduum bis duntaxat adflixiſſet, jamjam quotidie ſexies ſeptieſve cum ſubitanea rationis amiſſione eruperit, haud vero ultra duo vel tria temporis momenta inhæſerit. Tum conſultus fuit Chirurgus quidam, qui variis medicinis per tres menſes in caſſum datis ipſam denique adhibuit ſalivationem, eo tamen effectu, ut non ſolum quavis fere hora bis recruduerit malum, verum etiam æger inſigniter debilitatus vix ſolus incedere valuerit. Hinc alius quidam caſtrenſis Chirurgus in uſum vocaba-

vocabatur, qui morbi extirpationem promittens, bis quovis menſe mox in brachio, mox pedibus venam incidit, aliiſque medicinis id quidem præſtitit, ut per quatuor ſeptimanas æger ab omni acceſſione liber ſanitatis quandam præ ſe ferret ſpeciem: at vero haud ita multo poſt ſub ipſo meridiano ſomno recidit iterum epilepſia, & noctu potiſſimum bis terve prehendit ægrum; cui ſimul immaniſſima tuſſis, ac præfocans fere catarrhus nocte præcipue adfligens ſupervenit cum fœtidiſſimi ichoris copioſa rejectione, ægrumque penitus affixit lecto. Quare Medici rurſus implorabatur auxilium, qui hæc noviſſima ſymptomata epilepſiam graviorem pronuncians, illis quidem ſuppetias tulit, hanc vero licet per quatuor menſes oppugnatam debellare haud valuit: hinc alter percelebris Practicus conſultus per integrum menſem variis pugnavit ſpecificis: iis autem nihil proficientibus, malum idiopathicum, in cerebro reſidens ac curatu difficillimum pronunciavit, attamen fonticulum capiti infligendum, cauterium verò aut ſetaceum nuchæ adplicandum commendavit. Tum ne natura nimium adſueſceret medicinis, earum uſus per tres hebdomades plane fuit omiſſus; at malo ingraveſcente, tribus abhinc ſeptimanis iterum quidam advocabatur Medicus. Hic ſi revocaretur ſcabioſa excretio, & alvus obſtructa quotidie ſolveretur, malum ſanatum iri arbitratus, ordinavit infuſum theiforme ex herba veronicæ, marrubio albo, chamædri, radice ſaſſapatillæ, chinæ, ſcorzoneræ, pœoniæ, floribus papaveris rhoeados, ſemine pœoniæ & aniſi paratum, matutino tempore hauriendum, in eoque eſſentiam alexipharmacam *Stablii* cum eſſentia ſuccini, caſtoreique mixtam aſſumi juſſit; & pectoris moleſtiæ pulverem temperantem cum pulvere lumbricorum, Marchionis & caſtorei maritatum, veſperi capiendum oppoſuit. His quoque effecit, ut intra octiduum multæ circa os & nares efflореſcerent puſtulæ, malumque ſimul aliquantulum imminueretur: at vero illis exſiccatis hoc quoque recruduit, adeo ut nocte decies, diebus octies acceſſerit, inſuper vaſa facieſque intumuerint, pectus valide attolleretur, artus concuterentur & caput varie contorqueretur: ſed hæc ſymptomatum vehementia dato pulvere temperante cum pulvere Marchionis remixto, & miſſis ex vena in pede tuſa ſeptem vel octo cruoris unciis aliquantulum remiſit.

Ceterum haud ignorari oportet, ægrum olim ſub morbi acceſſione adeo colliſiſſe dentes, ut etiam aliquando cujuſdam digitum ipſius ori intruſum penitus demorderet, & baculo iiſdem interpoſito binos dentes forti morſu ſibi evelleret; quæ vero morſus vehementia jam ceſſavit. Neque vero unquam pollices in manum comprimit, nec ſpumam ore reddit: at memoriæ vigor imminuitur; appetitus ſibi conſtat; facies olim macilenta jam carnoſior adparet; & ipſa acceſſio maxime ipſi paſtui, ſæpiua poſt illum ſupervenire ſolet. Somnus veſperi ſubito artus occupat, & per noctem adeo profundus eſt, ut licet ſub eo malo ſuo rapiatur, id tamen expergeſactua neſciat, tum vero inſigniter laſſus, ac veluti fuſtibus percuſſus deprehendatur. Alvus diu obſtructa, nec reſerata fuit; hinc ani procidentia complicata per annum inhæſit, & adhuc urget. Ipſe denique morbus admodum varius eſt; mox æger mordet, mox vociferat, mox pectus attollitur, paroxyſmus modo levior exiſtit, numquam tamen ultra unum temporis punctum extenditur, & circa lunæ mutationes, tempeſtateſque pluvioſas ac inimicas invaleſcit: nulla ſub illo ſenſatio, nullæque præcedunt notæ, niſi quod brevi ante acceſſionem nares fricet, ſiniſtrum pedem ad ſe trahat, & tunc protinus concidat.

Conſultatio.

Intellexi equidem ex litteris ad me datis, quæ potiſſimum ægritudines juvenem noſtrum ſolicitent; ſed doleo eas per incongruas ac perverſas curationes adeo intricatas atque corruptas eſſe redditaa, ut jam univerſum nervoſarum partium genus, maxime caput, ſpinam dorſi ac ventriculum in conſenſum rapuerint, ac ſpem perfectæ curationis fere irritam faciant. Si primam illarum originem diſpiciamus, illam procul dubio in ſcabie unguentis mercurialibus improvide retro pulſa inveniemus: quippe quæ hæmoptyſin non minus quam epilepſiam eo facilius inducere valet, quo tenerior ac ſenſibilior corporis eſt conſtitutio, aut quo magis præmaturum ac nimium veneris acceſſit exercitium. Hinc conſultum admodum fuiſſet, ſi ſcabies intus repreſſa illico congruis remediis foras eſſet provocata: at dolendum omnino, hac indicatione neglecta ſalivationem potius adhibitam, eaque univerſum nervorum genus magis debilitatum fuiſſe atque deſtructum; quem eundem quoque effectum venæ ſectio ſæpius repetita præſtitit. Eo majus vero augmentum huic ſpaſmodico-convulſivo malo dedit humorum vitalium dyſcraſia atque acrimonia, quæ ſub crebris paroxyſmis, nervorumque nimiis diſtentionibus inducta videtur. Quamvis ergo iis malis à perito Medico varia ſpecifica & antepileptica fuerint oppoſita: hanc tamen curandi rationem, partibus & ſolidis & fluidis vitiatis, minime ſufficientem exiſtimo: contra ſi à medicinis in tam vegeta ætate quandam adhuc ſalutem expectare licet, eam omnem in eo ſitam eſſe credo, ut integra natura corroboretur, humores acres ac impuri attemperentur, & ſpaſmodicæ nervorum diſtentiones in habitum fere degeneratæ conſopiantur. Hi vero ſcopi non magis pharmacis ac chymicis, quam diæteticis potiſſimum adminiculis, maxime patientia & temporis diuturnitate adjutis obtinebuntur; eo quidem feliciori eventu, ſi vernum nobis adeo adpropinquaret, quam hyemale tempus, hoc etiam nervorum morbis curandis minime deprehenditur opportunum. Hinc ut meam in hiſce caſibus methodum candide aperiam; convenientiſſimum ante omnia judico, ut ſi fieri poteſt, locus & aër mutentur; omnes animi commotiones laboreſve cum meditatione juncti ſedulo evitentur, omnis cereviſiariorum, vinoſorum, calidiorumque potuum uſus fugiatur, & in eorum locum hoc ſubſtituatur decoctum: *Recipe radicum ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, raſuræ cornu cervi ana uncias quatuor, radicis cichorei, pœoniæ ana unciam unam, ſeminis fœniculi unciam ſemis. Conc. Cont. d. ſ. ſpecies, cujus binæ unciæ in tribus aquæ menſuris, manipulo hordei permixtis per tres horæ quadrantes coquendæ; colaturæ autem ſuccus & cortices citri, nec non tantillum ſacchari addi poteſt.* Deinde corpus quidem frequenter, ſed non nimis vehementer movere, parciſque & magis crebris uti oportet epulis; inter quas ab eduliis allio, pipere, ſale imbutis, acidis, piſcibus marinis & fumo induratis ſtudio cavendum, & inſuper omnis aëris inimica temperies longiſſime arcenda. Mane conveniet hoc infuſum theiforme cum dimidia parte florum lactis, in quorum libra una ſalis, quod ſimul mitto, ſcrupulus dimidius ſit ſolutus permixtum ſorbillare: *Recipe ſummitatum millefolii manipulos duos, florum tiliæ, hyperici, chamomillæ vulgaris, herbæ meliſſæ ana manipulum unum, ſeminis*

minis fœniculi drachmas tres. Conc. Cont. d. ſ. ſpecies pro infuſo, cujus quoque potatio meridiano tempore erit utiliſſima. Tum ut ſanguinis acrimonia forſitan purpuracea corrigatur ac eliminetur, operæ erit pretium, veſperi aut ſingulis aut alternis diebus drachmam dimidiam pulveris mei bezoardici ex aqua florum ſambuci, vel tiliæ, vel liliorum convallium adhibere. Non minorem in ſpaſmis ſedandis utilitatem exſeret ſpiritus nervinus, cujus copiam tranſmitto, & qui viginti guttulis ex aqua vel ſimplici vel florum tiliæ bis vel ter de die maxime verſus acceſſionis tempus aſſumi poteſt. Nec luderur opera, ſi æger cubitum iturus in pediluvia ex aqua fluviatili & furfuribus triticeis parata, nec nimium calida, ne ſudorem moveam, nec frigida, ſed affuſione ſucceſſiva aquæ calidæ in juſto tepore conſervanda quotidie pedes ad ſuras uſque immittat, iiſque per horam dimidiam immoretur. Alvi obſtructioni ſummo cum fructu opponentur binæ circiter mannæ unciæ, mane ex infuſo theiformi loco ſacchari devorandæ, aut ſapo quidam ex oleo amygdalarum dulcium & tartari per deliquium confectus, & pondere drachmæ dimidiæ ex eodem infuſo cum lactis floribus poto ſumendus, qui & alvum lubricat & ſpaſmum demulcet. Quæ ſi per aliquod tempus rite adhibebuntur, haud dubito fore ut ſalutaris inſequatur effectus, quem ex animo apprecor. Halæ VII. Calend. Nov. 1726.

Vix elapſæ erant quatuor ſeptimanæ, cum mihi nunciaretur, ægrum commendatis medicinis per 14. dies uſum mali ſui acceſſiones & rariores & longe leviores ſuſtinuiſſe; abhinc vero gravi perculſum iracundia, ſubito apoplexia fuiſſe extinctum.

CASUS XXIX.

De affectu epileptico & brevi alienatione mentis ex male curata febre intermittente.

Vir juvenis XXIII. annorum, juventutis ſuæ tempore ſatis integra ſanitate tranſacto, ſeptem circiter abhinc annis gravi de ſcala lapſu in humerum præcipitatus, hujus equidem quoſdam dolores ſenſit, iiſdem vero per data congrua remedia feliciter depulſis optime valuit. Sed prætérlapſo unius anni ſpatio læſus humerus altero magis elevatus deprehendebatur, doloribus tamen vacuus; & nullis medicaminibus nec externis nec internis in naturalem reducendus ordinem. Poſthæc febris intermittens ipſum prehendit adeo pertinax, ut licet peritos Medicos non minus, quam congruas medicinas in uſum vocaſſet, ea tamen ultra annum dimidium inhæſerit, & non niſi juſto largiori remedii cujuſdam multo cortice chinæ permixti doſi tandem evanuerit. Abhinc autem male habere cœpit, appetentia imminutior reddebatur, ſimulque affecti humeri dolores & ſpirandi anguſtia accedebant; neque minus febris ſæpius recidebat, & ipſa ſatis varia erat valetudo. Tum denique tribus cum dimidio abhinc annis ſatis gravem incidit affectionem, qua inter ſermones, aut quaſcunque actiones ſubito ratione orbatus celeriter huc & illuc ambulavit, brachia agitavit, veſtimenta perVulſit, & non niſi verbum *Ne Ne* pronunciavit: ſub his facies primum rubicundo intumuit colore, vultuſque auſterus adparuit, tum expalluit & ridere videbatur. Tranſiit autem hæc acceſſio momento citius, & omnis rationis rediit integritas; baud tamen exprimere valet, quæ ſub hac ipſi contigerunt, quid? quod memoriæ vigor magis magiſque imminuatur. Hoc malo per annum dimidium ſolicitatus, ſubinde ſponte liberabatur, & per quadrantem fere anni optime habuit, hilariſque ac ſatis vegetus vixit. Verum enim vero poſthæc citra omnem opinionem vera epilepſia, cum omnibus ipſi propriis ſymptomatibus conjuncta ſæpius infeſtabatur; quæ tanta varietate ſcenam luſit, ut mox per aliquot menſes evanuerit, mox iterum recruduerit; quid? quod noviſſimo abhinc anno penitus ceſſaverit. Tum autem in ejus locum iterum ſucceſſit affectio illa momentanea ſupra deſcripta; & denique rediit epilepſia vera, ac cum illa quandoque alternavit. Uterque affectus cito tranſit; poſterior autem priori diuturnior eſt: neutrum quædam præcedunt ſigna, niſi quod abdominis & artuum tenſio, murmura ac flatus imi ventris quandoque obſerventur, quæ tamen ſæpius abſque inſequente malo adfligunt. Sub utroque mentis error incidit, & epilepſia ordinariis ſymptomatibus, nimirum ſubitanea in terram procidentia, ſpuma oris, & pollicis in pugnum compreſſione ſtiparur, à nimia autem vociferatione & violenta membrorum agitatione immunis deprehenditur; relicto poſt paroxyſmum eximio corporis languore ac vertiginoſa moleſtia. Ceterum vultus aſſidue fere pallet, maxime ſub mali acceſſione; cruor interdum naribus redditur; appetentia exigua eſt, & poſt aſſumtos cibos pravus ſapor os occupat; ſitis urget matutino potiſſimum tempore; æger facillimus ad ſudorem, eoque quavis nocte copioſiſſimo madet; & denique nuper alvi profluvio per tres ſeptimanas inhærente, ſponte vero remittente laboravit. Ab epileptica acceſſione jam per integrum menſem immunis vixit; altera vero ſpaſmodica convulſio intra nyctthemeron quater vel quinquies olim, ultima autem ſeptimana ter duntaxat in ipſum inſultavit, nec quod mirum, ſub noviſſima ſolis defectione, cui non minus luſa mutatio acceſſerat, recruduit.

Hæ ergo ſunt ægrotantis moleſtiæ, contra quas variis remediis à multis Medicis exhibitis non minus, quam Egranis acidulis per proximum triennium potis, & pedum repetita venæ ſectione fruſtra pugnatum fuit.

Conſilium Medicum.

Ex tradita morbi hiſtoria deprehendi, duos eſſe præternaturales, qui ægrotum premunt, affectus, nempe moleſtam ſpaſmodicam diſtentionem, cerebrum & univerſum nervorum genus occupantem, & leviori mentis alienatione ſtipatam, ac veram epilepſiam. Utraque hæc mala non niſi à febre per copioſum corticis chinæ uſum intempeſtive ſuppreſſa natales ſuos mutuantur: hoc etenim cortice motus quidem febriles fuerunt conſopiti; fomes autem febrilis haud exturbatus intra corpus reſtitit, ac varia ſymptomata, nimirum languorem corporis, appetitus proſtrationem, dolores & tenſiones imi ventris, anhelitus difficultatem, & ipſius febris recidentes ſæpius inſultus procreavit. Cum autem hæ mali origines non ſatis perſpectæ, multo minus congruis adminiculis expugnatæ videantur: non mirum ſpaſmos adeo increviſſe, ut humoribus ad cerebrum potiſſimum compulſis, & hinc obnubilatis ſenſibus, in ipſos denique convulſivos atque epilepticos degeneraverint motus. Verum enim vero hi morbi, qui altas in cerebro nerviſque egerunt radices, & conſuetu-

Digitized by Google

ſuetudinem fere ac habitum induerunt, curatu ſunt difficillimi, & pro ſui expugnatione non ſolum Medici peritiam, verum etiam pertinacem victus obſervationem exigunt: haud tamen animum abjicere, ſed omnes eo intendere oportet nervos, ut ſi non exſtirpetur morbus, ſaltem à gravioribus malis præſervetur. Huic autem ſcopo contrarias omnino fuiſſe Egranas acidulas arbitror, cum omnes minerales aquas hiſce cerebri adfectibus magis inimicas eſſe quam proficuas crebra doceat experientia. Io id potius ſummo incumbendum erit ſtudio, ut nervoſum genus roboretur, neceſſariæ excretiones, maxime quæ per cutim fiunt promoveantur, & quæcunque capiti nervisque noxam minantur, ſedulo arceantur.

Quæ ut obtineantur, operæ pretium fore arbitror, quovis menſe prævia fomentatione hirudines ad ani venas adplicare; & ex infuſo nervino, mox deſcribendo, quotidie octo vel decem vaſculis mane intra lectum ſorbillando levem expectare ſudorem. Infuſum ipſum ſic ſe babet: *Recipe herbæ meliſſæ, betonicæ, baſilici ana manipulos tres, florum tiliæ, ſalviæ, chamomillæ vulgaris ana pugillos quatuor, cubebarum drachmas duas conc. cont. irrorentur olei tartari per deliquium drachma una. M. D. S. ſpecies zum Kräuter-Thee.* Veſperi adjungendus eſt pediluviorum ex herba abrotoni, meliſſæ, floribus chamomillæ & cineribus clavellatis confectorum uſus; quibus juſto tepore moderatis pedes ad ſuras uſque immittantur: nec levem operam ſpondet pulvis ſternutatorius, cujus hæc eſt compoſitio: *Recipe herbæ majoranæ, baſilici, florum liliorum convallium ana drachmam dimidiam, mari veri, florum benzoes ana grana duodecim, pulveris caſtorei grana decem, olei caryophyllorum veri guttas ſex. M. D. S. Schnupſtoback.* Præprimis vero alvi libertas perpetuo conſervanda ac victu lubricante adjuvanda eſt; quæ ſi forte ſegnior fuerit, clyſteribus domeſticis cum decocto florum chamomillæ ſaturatiori, aut ejus oleo cocto, vel deſtillato, hujusque xxx. guttis, nec non manna ac ſale Epſonienſi permixtis commode reſerabitur. Tum demum tribus circiter aut quatuor ante lunæ mutationem diebus drachma una ſpecifici mei antepileptici mane ex aqua ceraſorum nigrorum quotidie aſſumenda eſt; quod corpore à ſordibus purgato & humoribus præparatis incredibilem in epilepſia inveterata præſtat effectum, & in hac per 16. annos inhærente miram tulit opem. Tandem victus ratio medicinarum vim inſigniter adjuvabit: hinc ab omnibus mentis commotionibus, potu calidiori, vino, ſpiritu vini, cereviſia craſſa, frigore, epulis largis, cibiſque flatulentis probe cavendum eſt: & cum cœli & aëris mutatio in hiſce capitis nervorumque morbis exoptatiſſimam efficaciam exſerere deprehendatur, haud alienum fore credo, ſi proxima æſtate ſub cœlo ſereno peregrinatio inſtitueretur.

Appendix.

Cum huic curandi rationi æger per tres menſes inhæſiſſet, relatum fuit, epilepticas has acceſſiones magis magiſque imminutas, tandem penitus evanuiſſe.

CASUS XXX.

De epilepſia inveterata cum vermibus implicita.

Virgo annum agens XXIII. temperamenti ſanguinei, cholerico & melancholico multum prævalentis, ſtaturæ mediocris, texturæ teneriuſculæ, non tamen gracilis, ingenii docilis atque ſolertis, judicii ſatis acuti, ad labores promta & indefeſſa, animi valde ſenſibilis, ad iram, terrorem ac metum & triſtitiam admodum proclivis, amori tamen non indulgens, ſequentes patitur moleſtias.

Biduo, triduo, aut etiam quatriduo, antequam menſium erumpit fluxus, male ſe habere & in cervice dolere incipit, cum magna præcordiorum anguſtia & pectoris oppreſſione, animi alacritate ſenſim pereunte, atque appetitu in faſtidium tranſeunte, ingruente diarrhœa ſpontanea frequenti, & moleſta preſſione, dolentibus lumbis. Hinc fit ut noctem tranſigat admodum inquietam, plus vigilans quam dormiens, aut quando ſubdormit, qualiſcunque fuerit decubitus, inſomniis agitetur terrificis & anxiis, nimirum de incendiis, lapſu ab alto, actione in fugam &c. etenim extra hoc etiam tempus ſomnus leviſſimus & brevis ipſi eſt. Tum ex improviſo, aut è ſomnolentia, vel ab inſomnio evigilanti augetur præcordiorum pectoriſque compreſſio, & ſpaſmo alvus aſcendente, nuchæ dolor, protinus ſuccedente horripilatione per corpus univerſum & artus, cutis corrugatione, faciei expalleſcentia, pulſu debili ac tenui: hinc extraordinario perculſa timore & anxietate ſonum edit tremulum, anxium, qui à dilatatione & depreſſione laryngis & compreſſione labiorum formatur, ac ſi terror & pavor vocem ordinariam atque articulatam impediret. Inſimul oculi torvi ſunt, artus laborioſi hioc inde moventur, manus pugnos efformant. Prædicta voce ſonora & quaſi clangoſa verba aliquot exprimit, ſed fere mutila magis, quam integra; mox tamen rurſus mutatur in ordinariam qua ad quæſita aut dicta reſpondet congrua, ſed celerrimo verborum flumine. Frontem, quæ frigide ſudat, tangit, de capitis immani querula dolore, vittam aut capitis integumentum huc illuc flectit, aut nudat caput: pulſus dein evadit citatior, celer ac durus, & facies rubore, itidem magis, quam alias ipſi in genis eſt, inſigni ſuffunditur. Tali modo comparatus eſſe ſolet paroxyſmus, & à primo inſultu ad finem uſque durare per duo, quandoque diutius ad quatuor, quinque horulæ minuta. Ante biennium tamen ſæpius ad horæ quadrantem ſubſiſtit, ita ut totum corpus cum artubus rigeret, ipſaque plane ſileret. Imo ante unum atque alterum annum res eo jam proh dolor! devenerat, ut inſtante tum menſium periodo, more epileptico, in humum procideret, pollices in pugnum impreſſerit, os ſpumaverit, corpus rigidum jacuerit, ſingultuſque adfuerit vehementiſſimus, caput intumuerit & tota facies apparuerit quaſi ſuggillata. Hic paroxyſmus ipſam illis diebus aliquoties ſuit adorſus; ſed præceſſerat enormis animi commotio iracunda, & gravis in potu error: quippe ſuperata prima acceſſione, quæ non alia, quam qualem antea deſcripſi, fuerat, vehementem ſuam ſitim reſtinxerat nimio & ſimultaneo vini hauſtu.

Talis autem, quæ Dei gratia eſt, poſthac paulo rarius rediit, malo hactenus ita rurſus depreſſo, ut modus ei jam ſit, quem ſuperius dixi; imo inſtantem paroxyſmum non ſolum præſentit, atque dum adfligit, mentis manet compos, adeo ut mandata poſſit exſequi v. g. ſi adſtans petat, ut januam aperiat, aut ſi quid ex ipſa quærat, promte reſpondeat; ſed & vel conſortio hominum ſeſe ſubducere, & remotis arbitris eum ſola ſuſtinere; vel tacite illum quaſi opprimere & velare poteſt, ita ut adſtans alienus plane nihil deprehendat; conſcius ex pallore faciei, celeriterque ſuccedente ejuſdem ſuffuſione, & ex aſpectu cutis in manibus conſtrictæ, quam vulgus *eine Gánſehaut* appellare ſolet, harioletur, ipſam pati ſolemnem paroxyſmum ſpaſmodico-anxium, & ſenſum auræ frigidiuſculæ totum corpus perfundentem. Finito paroxyſmo pulſus jam tertia vice immutatur, & parvus eſt; diapnoe ſi in lectum ſe confert, eſt auctior, membra cuncta laſſa ſunt, & ſitis affligit. Primus paroxyſmus plerumque noctu, uti dictum, invadit, & repetit ſæpius tam in lecto, & quidem, uti ait, eo certius, ſi ſomnolentiæ vult vacare, quam extra lectum, quem ſummo fere mane deſerit, per dictos illos unum, duos, tres aut plures dies, quibus menſtruum ſanguinis profluvium expectat, & quandoque etiam per ſubſequentes, quibus manare ſolet. Redit modo pluribus, modo paucioribus, v. g. intra nycthemeron ſemel, bis aut ter tantummodo, prout ſcilicet prævia ira, aut terrore aut diætæ errore commota fuit. Hæc enim pathemata affectum etiam extra menſium periodum revocaſſe, tempore inſultuum conſueto exacerbaſſe & protraxiſſe, pluries jam obſervatum eſt. Hiſce diebus ad aliquot juſculi cochlearia aſſumenda vix perſuaderi poteſt; è contrario ſitis magis urget, quam modo decocto quodam, modo cereviſia, rarius vino aqua diluto reſtinxit. Quamquam lecto non affigatur, ſaltem ægerrime in eo contineatur, prætendens melius ſe extra eum habere, niſi interdum per ſemihorulam poſt inſultum, ubi ſomnolenta leniter ſudat: à laboribus tamen arcetur, ſed levibus nihilo ſecius indulget negotiis, aut meditabunda ac triſtis incedit. Superioribus annis poſt ſingulos fere paroxyſmos ſtimulus etiam adfuit ad reddendam urinam, licet ſæpe parciſſimam, qui vero nunc ceſſat; ſed copioſior illa jam, atque ſub moleſtiſſimo ardoris ſenſu ſecedit limpida, qui tamen urethræ dolor aliquantulum obtunditur, ſi multum liquidi, vel aquæ vel cereviſiæ biberit: tum vero ſentit ventriculi debilitatem majorem atque flatulentias. Quo expeditius menſtrua manant, eo mitiores eſſe aut plane ceſſare obſervantur paroxyſmi, non niſi nuchæ & lumborum dolore, pectoriſque anguſtia ſuperſtite. Fluxus ipſe defectu peccare videtur, quia plerumque nares ſemel aut bis ſanguinem ſimul ſtillant, unde cephalalgia, & cervicis dolores paululum remittunt: quæ narium hæmorrhagia olim longe crebrius & majore rediit copia. Terminum quatuor hebdomadum nunc anticipat, nunc poſtponit tributum lunare, & ſolvitur modo per tres, modn per plures ad ſex dies. Tempore, quo hiſce inſultibus non eſt expoſita, de reliquo optime valere videtur, niſi animi pathemata deflectant. Jejunium non ſemper fert, licet exiguo panis domeſtici fruſtulo, quod prima ſtatim, ubi lecto ſurrexit, hora comedit, contenta ſit, & alias quoque panis plus, quam aliorum ciborum aſſumat. Ceterum appetitus exiguus eſt; quæ digeſtionem reddunt difficiliorem, ſtomachum ipſius gravant per unum aut plures dies. Non minus plures ſunt anni, ex quo in plantis pedum perſentiſcit ſenſum urentem & ſudorem largum peſſimum, cutem in digitis arrodentem, ut ægre incedat verſus veſperam: quæ moleſtiæ appropinquante lunari periodo increbeſcunt magis, & ſurarum ſpaſmo, pediſque totius pruritu complicantur.

His igitur conſtituentibus morbum & concomitantibus momentis explicatis, è re fore puto, ut ad ſupplendam morbi hiſtoriam ſubjungantur antecedentia. Nata nimirum eſt parentibus per omne conjugii ſui tempus, quod annos hujus ſeculi adæquat, cum nullo, Deo ſint laudes, morbo graviori hactenus conflictatis, & aëre, climate, aquis & alimentis fruitur admodum ſalubribus. Fratres & ſorores habuit duodecim, quorum unus tantum frater natu major in vivis ſupereſt, qui ne leviſſimi quidem convulſivi motus per totam ſuam vitam meminit, ſed tum domi, tum apud exteros vegeta ſemper uſus eſt valetudine: reliquorum eodem ſanguine oatorum nullus tres ætatis complevit annos: nam quos difficilis dentitio ſupervenientibus convulſionibus non peremit, variolæ eripuerunt. Hinc etiam de hujus filiæ infantis, a nativitate teneræ, longævitate deſperaverunt parentes. Mater tum temporis, quo ipſam utero geſtabat, variis de rebus domeſticis, negotioque mercatorio bene gerendis curis & ærumnis ob prægreſſi & adhuc dum durantis belli Gallici calamitates fuit exagitata, quas ſolicitudines ipſamet animi ſui ſenſibilis vi adauxit. Nec ignorari oportet, quod paulo ante, quam hancce coocepit filiam, rumore de nova hoſtium invaſione in urbem delato, anxie perterrita, ideoque abortum paſſa fuerit. Edita igitur hæc puella in infantia, quoties dentium eruptionem molita eſt natura, convulſiones paſſa eſt: morbillis graviter decubuit, & brevi poſt paucis variolis. In infantili & puerili ætate talibus paroxyſmis ſed levioribus modo atque animum magis quam corpus affligentibus ſomnum ipſius interpolatum fuiſſe, parentes referunt. Videlicet interdum noctu, præſertim quando die præcedente ex inopinato perterrefacta, vel ad iram percita fuit, aut parens indignabundus ipſam reprehendit, quaſi in ſomnio terrifico evigilata, voce clangoſa, verbiſque acceleratis parentibus acclamavit: O valde timeo, porrigatur mihi quæſo manus. Hac pro viribus prehenſa ſtatim acquievit & timor evanuit, ſudans vero & æſtuans deprehenſa eſt, querula de inſigni totius capitis dolore, atque mox iterum ſomno ſe dedit, donec denuo ita expergefacta fuerit: qui panicus terror etiam interdiu recurrit, prout id tulerunt animi commotiones. Non minus recruduit ſæpius in ſchola, templo, alibi, iſtiuſmodi paroxyſmus anxius, iiſdem fere moleſtiis ſtipatus, quæ hodienum illum comitantur, niſi quod ſucceſſu temporis gravior, frequentiorque factus, quin & in motus epilepticos exaltatus, at vero iterum longe mitior factus fuerit: quibus denique ſæpius hæmorrhagiæ narium acceſſerunt.

Cauſam mali jam olim partim in vermes, partim in hæreditarium vitium rejecit Excellentiſſimus D. B. loci tum Phyſicus, nunc Archiater, ſed pertinacem atque rebellem fore affectum haud vane auguratus eſt. Hujus ſucceſſor eadem in ſententia ſtetit D. D. W. M. qui diu curam ejus geſſit fruſtraneam: nec oon alii duo patriæ Phyſici catholici. Vermes in inteſtinis latitantes non ſemel prodidit excretio lumbricorum, aſcaridum, imo nonnunquam cucurbitinorum ſive ſpontanea ſive medicamentis procurata. Ante octennium, ni fallor, quum rurſus malo ſuo laboraret, naris ſiniſtra per aliquot dies valde tumuit, & doluit, aëremque tranſitu excluſit. Mater mane quodam narem tumidam attentius contemplans mucum copioſum & tena-

cem

eem intus hærere rata (nam tantum non ſemper & ante & poſt obſtructæ fuerunt, quare eaſdem ſæpius fricare ſoluit, & emungere, ut aër liberius tranſiret, tentavit, id quod ſucceſſive diſparuit, & nunc nares magis habet liberas) portiunculam parum prominentem evellere conata eſt. At vero putatitius hicce albicans mucus dum extrahitur, longus eſt & cohæret, illiuſque loco attonito ſpectaculo, manuque tremula lumbricus admodum longus è nido hoc protrahitur vivus: ita demum, unde aliquot ante diebus difficultatem & moleſtiam in faucibus ſub ſomno ſenſerit, ægra aſſecuta eſt: alio tempore lumbricum vomitu, & proximo abhinc biennio per anum rejecit fruſtum lumbrici inter excluſionem abrupti, ſeſquipedem longum; à quo excreto aliquot dies poſt correpta fuerat paroxyſmo anxietatis & pavoris jam ſæpius dicto, ſed huic è veſtigio ſucceſſerunt motus epileptici, ut parentibus jam actum eſſe de ipſius vita videretur. Aderat dolor capitis intolerabilis, æſtus intenſus, plenaria virium proſtratio & diarrhœa frequens, corpus ſudore madidum, facieſque præter modum inflata fuit. Melius autem ſe habuit à ſequenti mixtura, quam etiam ante aliquot menſes eo cum fructu ordinaveram, ut tunc bis aut ter non niſi unicus paroxyſmus triduo ante menſium fluxum præceſſerit: *Recipe aquæ ceraſorum nigrorum uncias duas, florum tiliæ unciam, epilepticæ* Langii, *hirundinum cum caſtoreo ana unciam dimidiam, liquoris cornu cervi ſuccinati ſcrupulum, pulveris epileptici Marchionis, lapidum cancrorum præparatorum, cornu cervi philoſophice calcinati ana drachmam dimidiam, ſyrupi de pæonia unciam ſemis. M. D. S. Singulis* VI. *horis duo cochlearia.* Sed revertor ad annos puerinæ diu jam exactos, referens nunquam neglectum eſſe uſum anthelminticorum, neque contra pavores antepilepticorum, quorum vero deſideratus effectus votis non reſpondit, niſi quod ægrè inducias acceſſionum tulerit. Quo propius anni pubertatis accedebant, eo exactius tempus novæ aggreſſionis eſſe menſtruum obſervare licuit: unde ſpes obtinuit, fore ut menſibus erumpentibus ceſſaturæ ſint moleſtiæ. Quum igitur annum ætatis decimum ſextum ageret, tempore autumnali anno 1723. menſtruari cœpit, fluxum prægreſſis acceſſionibus ſæpius jam memoratis; dein libera ab his per complures menſes, tributum illud lunare non ſtato perſolvit tempore. Sequenti anno 1724. T. miſſa eſt, ut celeberrimi D. D. A. hujuſque patrui D. D. E. C. auxilium ad manus haberet, tum ad promovendum lunare debitum, cum ad arcendos ſub alieno climate priſtinos meticuloſos inſultus. Hæc præcellentiſſimorum virorum biga ob hyemale tempus multorum medicaminum continuationem, ſeu ita dictam curam, ſuadere noluit; ſed ad ſingulos imminentes menſes facilitandos pediluvia & lenia pellentia ordinavit, & Martio menſe venam in pede ſecari juſſit. Redeuntibus autem brevi poſt venæ ſectionem moleſtiis, tranſactis ibidem tribus menſibus patriam repetiit. Medicus ex ægrotæ oculorum aſpectu, qui ſatis clare haud reſplendebant tum temporis, atque halone paullulum livido circumducti erant, jejunio matutino ægre perferendo, panis uſu præ aliis cibis frequentiore, ejectione vermium aliquoties prægreſſa &c. colligens, vermibus adhuc dum inteſtina ſcatere, in eoſque maximam culpæ partem, reliquam in negotium menſium nondum ſatis ordinatum redarguens, præſcripſit medicamenta anthelmintica ex amaris, quorum baſis fuit radix valerianæ, domi uſurpanda; eiſque ſubjungenda præparantia ad acidulas. Has quoque menſe dicti anni Junio cum parente ſuo adiit, & quidem Teinacenſes, quibus ſal acidum purum volatile æque ac fixum, dein ſal alcali fixum & volatile, tum ſulphuris ſubtiliſſimam ſubſtantiam ſive gas ſulphuris, porro ferrum embryonatum volatile, & denique terram quandam ſubtiliſſimam ſive virgineam ineſſe adſtruxit diſſertatio quædam Tubingenſis anno 1727. ſub præſidio illuſtris D. D. Zelleri habita de his ipſis acidulis: ſub quarum potu nihilo ſecius inſtantibus menſibus redierat inſultus pavidus. Domum reverſa diu immunia vixit, donec menſe Januario anni 1725. à vicino quodam ſpectrum malitioſe & oequiſſime agente vehementer perterrefacta, eodemque die longe graviores mali recurſus ſimul & ſemel paſſa, in lectum dejecta fuit, die nocteque ut plurimum ſomnolenta jacens, parum aut nihil ad quæſita reſpondens, atque de acerbiſſimis capitis doloribus, & ingentibus anxietatibus præcordiorum, pectoriſque ſtricturis querula. Veſicatoriis tamen in nucha & ſuris adplicitis adhuc magis divexata ſenſim ſenſimque intra menſis ſpatium mortis faucibus erepta fuit. Verno tempore datus ipſi eſt à prælaudato D. D. A. C. ipſe mercurius in forma bolari aliquoties, ſed nec ex hoc multi vermes depulſi fuere: æſtiva dein tempeſtate denuo Teinacum remigravit, ibique iterum verſus menſtruum tempus paroxyſmo per nycthemeron ter recurſante occupata fuit. Abſoluto acidularum per ſex hebdomades potarum uſu, domi aſſumſit aliquot vicibus olei animalis Dippeliani, famoſi illius antepileptici guttas triginta, juſſu D. A. C. qui præmiſſis univerſalibus id, tanquam ſpecificum, ſubordinaverat. Somnus autem, quem alias conciliare dicitur profundum, adeo non inſequutus eſt, ut potius agrypnia, non quidem continua, inquietudine tamen, novis conſuetæ moleſtiæ acceſſionibus, cephalæa, æſtu, moleſtoque propinati medicamenti ſenſu ardente in ore & œſophago turbata fuerit afflicta. Sed reminiſcor, oleum illud non ſatis rectificatum fuiſſe, & empyreuma ad vitri latera & fuodum depoſuiſſe. Poſt hæc vero ad anni uſque finem à malo ſuo libera, æſtate anni 1726. ſerum lactis caprini bibit. Tum anno 1727. ſuper hocce caſu conſului A. honoratiſſimos meos præceptores, celeberrimos D. D. S. & S. quorum prior altero haud diſſentiente, vermes hanc tragœdiam ludere, & præſertim tineam latitare ratus, lac alliatum per aliquot dies ſolum, proſcripto omni alio cibo & potu, veſperi clyſteres è ſaccharo thomæo & lacte injici, quinto die potiuncula laxante uti, reliquo tempore quovis mane lac alliatum, loco potus ordinarii aquam mercurialem aſſumi, & unguento anthelmintico abdomen illini, emplaſtrumque vermifugum imponi juſſit, præmiſſa & tandem ſubjuncta eadem potiuncula laxante; id quod per quindecim dies luna decreſcente præſtitit. Quid boni inde redundaverit, fere neſcio, niſi quod relatum fuerit, èam excreviſſe lacinias & quaſi exuvias vermium cucurbitinorum & lumbricorum. Verſus æſtatem iterum conceſſit W. ad agnatum paſtorem in diœceſi S. ibique acidulas Jebenhuſæ ſcaturientes, & cum Gœppingenſibus fere convenientes, teſte clariſſimo Lentilio *in der Beſchreibung des Göppinger Sauerbrunnens* 1725. edita hauſit. Ibidem quoque aliquoties aſſumſit pulveres ſpecificos antepilepticos, unum à generoſiſſima quadam vidua, alterum ab expertiſſimo quodam Chirurgo caſtrenſi ipſi venditos, qui diuturniores reliquerunt inducias, quam mithridatium Democratis, quod ſuaſu cujuſdam ex aqua lavendulæ acceperat: autumno juſſu illuſtris D. D. Z. propinatum iterum fuit oleum animale ex ſanguine humano rectificatiſſimum, &

ſpiritu vini dephlegmato dilutum, neque alio, quo ſupra effectu. Sub finem ejuſdem anni ſcabies humida è contagio ſuſcepta ipſam occupavit per aliquod tempus: anno ſeſequente, qui erat 1728. iterum hauſit aquas Lebenhuſanas: in autumno vetula quædam, medicinam empyricam B. faciens duas venas ſimul tundi juſſit, unam in manu, alteram in pede optimum ſpondens effectum: ſed ab illo tempore rediit paroxyſmus alternis ſeptimanis, qui antea ſemper ſtatam periodum menſium imminentium obſervaverat, imo ſæpius prorſus præteriverat: ut de aliis venæ ſectionibus, variis medicaminibus, fonticulo ex ſuaſu D. E. C. gerendo, imo ipſa ſalivatione ab eodem, propoſita, haud vero adhibita taceam. Hæc quum ita per plures annos agerentur, atque tot tamque varia variorum medicamina magnis quidem impenſis, ſed abſque conſtanti auxilio adhiberentur, ego nunquam non auctor ſuaſorque fui ut tuæ, vir illuſtris, magnificentiæ conſilium imploraretur, nullus dubitans, quin per Te, tanquam principem Medicorum, Deus aliquando tam diri tamque rebellis affectus finem ſit facturus; ſed neſcio, quamobrem parentes ad hoc faciendum perſuaderi haud potuerint. Quapropter ego pro mea tenuitate menſe Martio anni 1729. ſubnexum hocce conſilium domum tranſmiſi; erant enim tot de variis morbis ſpaſmodico-convulſivis exaſciatiſſimi *Tuæ medicinæ conſultatoriæ* inſerti caſus, mihi totidem fontes, è quibus genuinam ægræ pathologiam æque ac therapiam depromere ſtudui, atque habita circumſtantiarum ratione ad hujus curam & uſum, divino fretus auxilio, applicare in animum induxi.

Reſponſio conſilii medici.

In affectu ſpaſmodico convulſivo inveterato ſub finem Februarii 1729. exarati.

Quod ſi primum diſpiciamus, qualis ſit, quo ægra detinetur affectus, & unde ſuam traxerit originem? illum omni jure vitium nervorum ſpaſmodico-convulſivum adpellare licebit; cui quod à teneris infantiæ annis obnoxia fuerit, procul dubio matri graviditatis tempore aſſiduo terrore, timore, curis atque ærumnis exagitatæ in acceptis ferendum eſt. Dein autem hiſce malis progrediente ætate vermium colluvies pabulum, & immanis ex ſimulato ſpectro terror inſigne augmentum dederunt: nativa enim animi fere eſt imbecillitas & timiditas, ac radicata jam ad convulſivos motus diſpoſitio; quibus fit, ut temperamentum æque ac nervoſum genus exquiſita ſenſibilitate potiatur, qua ægra non ſolum ad iracundiam atque terrorem eſt facillima, ſed ipſum malum longe gravius redditur, altioreſque agit radices.

Deinde ardua ſatis incidit quæſtio, cur omnes acceſſiones menſtruo potiſſimum invadant tempore? Cui explicandæ haud ſine fundamento ſupponere licebit, primas vias partim ob nervoſarum harum partium imbecillitatem, partim incidentes diætæ errores, partim ipſam vermium præſentiam officio ſuo cibos concoquendi, chylumque præparandi haud rite fungi. Exinde vero menſium quoque ſucceſſus irregularis factus eſt: cruor enim ex imi ventris viſceribus ad uterum congerendus, per eumque excernendus, aliquali equidem exitu potitur: at accedentibus perverſis motibus ſimul ſurſum ad pectus cervicemque compellitur, & circa medullam ſpinalem ſtagnans nervorum diſtentionibus, convulſivo ac anxio pavori, capitis dolori, ipſique narium hæmorrhagiæ efficaciſſimam ſuppeditat occaſionem. Quid ergo iniquius eſſe potuit, quam ſubjecto huic ſanguinis inordinatis motibus ac ſpaſmodicis agitationibus ſolicitato binas ſimul in brachio atque pede tundere (ſicuti noviſſimo autumno factum eſt) venas, & hinc motibus iſtis perverſis longe majus addere augmentum atque incrementum?

Si porro quæritur, an adhuc vermes, & quales ſint præſumendi? meo quidem arbitrio ex morbi hiſtoria adparet, illos adhuc in inteſtinis & quidem ſuperioribus omnino hoſpitari: num vero tinea ſubſit, determinare vix audeo, ſaltem ex fruſto lumbrici ulnam fere longi olim excreto colligi poſſe credo, eos, quicumque ſint, ſatis inveteratos & inſigniter longos eſſe debere.

Alvi profluvium, quod pronuper ſupervenit, natales ſuos mutuatur a ſpaſmodica glandularum inteſtinalium conſtrictione; qua humores illarum majori copia in inteſtina expreſſi, frequentes illas dejectiones, muco verminoſo procul dubio permixtas induxerunt; unde quoque ratio eluceſcit, cur ægra tum temporis à cibis ſolidioribus abſtinuerit, magis fluidis & potibus indulſerit.

Quod ſi ergo ad prognoſin accedam, & num ſanitatis recuperandæ ſpes reſtet, perquiram: non ſane poſſum, quin mali hujus ſatis diuturnam ac difficilem curationem præſagiam: Non enim ſolum ipſe morbus nativus & nimium vetuſtus, ac ægræ eximia ſenſibilitas id ſpondent; verum etiam ipſi vermes, temporis diuturnitate adeo increviſſe, ac jus fere hoſpitii obtinuiſſe videntur, ut vix quidem poſſibile fuerit, eos penitus exturbare. Verum enim vero, cum medicamentorum exhibitorum vis non ſemper irrita fuerit, ſed ſæpius mali inducias induxerit, vermeſque depulerit; & ipſa ægrotæ ætas adhuc junior, vegetiorque deprehendatur: non omnem animum abjicere oportere exiſtimo, maxime ſi victus pertinaciſſima obſervatio, longum tempus, & medicinarum aſſiduus uſus acceſſerint.

Neque vero ſcopo huic obtinendo matrimonium profuturum exiſtimo; quippe quod, præcipue ſi conceptio ac graviditas ſucceſſerint, inſignem œconomiæ vitali infert mutationem, adeo comparatam, ut huic malo majus damnum minetur, quam emolumentum: ut periculoſa ſymptomata ſilentio prætermittam, quæ ex partu ſunt pertimeſcenda. Hinc potius in tam diri affectus ſublatione optandum foret, ut ſoteria ars ſuggereret nobis medicamina, in exſtirpandis hiſce hæreditariis ac inveteratis morbis efficacia: at vero cum his deſtituamur, nihilo tamen ſecius ſpero, fore ut niſi perfectam mali exſtirpationem, ſaltem inſigne obtineamus allevamentum. Huic autem impetrando neceſſarium eſſe duco, ut nervi debilitati corroborentur, dein ſucci laudabiliores generentur, tum alvi perpetua libertas conſervetur, porro humorum æqualis progreſſus adjuvetur, & congeſtio ad certa loca revellatur, & denique vermes expellantur.

Quoniam ergo exploratum eſt, rectam atque longam victus rationem ingens ſæpius attuliſſe curationis augmentum: huic uni ante cetera ſedulo atque diligenter incumbatur, etiam atque etiam hortor. Ergo animi præprimis tranquillitas, atque ab omni mœrore, timore, terrore, aliiſque commotionibus ſolutio amplectenda, atque ab iis, qui ægræ præſentes ſunt promovenda eſt; contra vero omnis mentis labores cum meditatione juncti, ſolicitudines ac multa librorum lectio ſummopere fugiantur.

giantur. Inter cibos ab iis omnibus abſtinere convenit, qui concoctu difficiliores, & flatibus, crudiſque humoribus ac ſaburræ generandis ſunt idonei; quo ſpectant acida, dulcia, ſalita, obſonia, poma, fructus horræi, ſimilaginea, braſſica, muria condita, caro ſtilla &c. in eorumque locum eduliis mollioribus ac tenerioribus moderate veſcendum. Potui nullum vinum nec cereviſia convenit, ſed fructuoſius inſerviet hoc decoctum: *Recipe raſura cornu cervi, radicis ſcorzonera ana uncias duas, chinæ, ſarſaparillæ ana drachmas ſex, pæoniæ, cichorei, viſci querni ana unciam, ſeminis fœniculi, cinnamomi acris ana drachmas duas, tartari vitriolati, nitri antimoniati ana drachmam dimidiam. M. D. S. ſpecies, quarum uncia una cum dimidia in binis aquæ menſuris leni igne decoquenda eſt.* Tum omne frigus, maxime pedum ſedulo arcendum; nec proficuum erit tam ſummo mane, uti hactenus ſuevit ſurgere: & ſicuti nimium corporis exercitium ac incandeſcentia certam minatur noxam; ita quoque vita ſemper deſes ac otioſa haud congrua erit: hinc corpus quandoque ſub ſerena tempeſtate ambulatione leniter movere oportet. Neque minus porro egregiam ſpondet operam cœli mutatio proximo vere inſtituenda; & denique omnia aliorum, maxime medicaſtrorum conſilia ac auxilia minime in uſum ſunt vocanda.

Deinceps vero inter medicamina primum commendo infuſum theiſorme ſex circiter vaſculis hauriendum, quod ſic ſe habet: *Recipe herba veronica, betonica, meliſſæ, ſummitatum milleſolii, florum chamomilla romana ana manipulum, florum primula veris, anthos, lavendulæ, tiliæ, ſalvia ana pugillos duos, cubebarum ſcrupulos quatuor, flavedinis corticis citri recentis ſubtiliter ſeparata drachmas tres, ſeminis aniſi ſtellati drachmam cum dimidia, olei tartari per deliquium drachmam. D. quod mane intra lectum potandum, & quandoque lenis inde ſudor expectandus.* Prius vero, quam hoc ſorbilletur infuſum, nervinus pulvis ea, quam duo cultri cuſpides tenent, quantitate aſſumendus eſt. *Recipe pulveris epileptici Marchionis unciam dimidiam, lapidum cancrorum praparatorum drachmas tres, cornu cervi philoſophice praparati, antimonii diaphoretici, ungulæ alcis praparata, unicornu veri praparati ana drachmas duas, lumbricorum terreſtrium præparatorum, ſuccini albi ana drachmam, nitri puriſſimi ſcrupulos quatuor, cinnabaris nativa ſcrupulos duos, extracti croci ſcrupulum dimidium, caſtorei liquidi guttas triginta, olei deſtillati macis, de cedro Italici ana guttas quindecim. M. F. pulvis, qui alternis diebus, tempore vero paroxyſmi quotidie modo deſcripto, & veſperi ex* xv. *guttis Spiritus bezoardici* Buſſii *correcti drachmam, ſpiritus nitri dulcis drachmas tres. M. D.* Præterea hora quinta veſpertina LX. guttas elixirii balſamici ex vino malvatico, corticibus aurantiorum, ſale tartari & extractis amaris parandi devorandas conſulo: nec minus XIII. pilularum balſamicarum mane quavis ſemel ſeptimana degluriendas; quo die pulvis & Spiritus allegati omitti debent: prægreſſa vero veſpera drachma circiter hujus aperitivi ſalis præmittatur; *Recipe ſalis Sedlicenſis drachmas duas, tartari vitriolati, arcani duplicati, tartari ſolubilis ſingulorum drachmam, nitri purificati drachmam dimidiam, olei deſtillati macis guttas tres. M. D.*

Denique haud ludetur opera, ſi ægra quavis veſpera in pediluvia ex aqua, in qua furfurum triticeorum manipuli tres, florum chamomillæ bini manipuli, & manipulus dimidius cinerum ſacculo incluſi decocti fuerint, parata, moderate tepida, in eoque tepore affuſione ſucceſſiva calidioris conſervanda pedes ad genua uſque immiſerit, ac per horam dimidiam detinuerit. Tum ſemper cervix & dorſi ſpina calidis pannis probe fricentur & hoc nervino linimento calide inungantur; *Recipe unguenti martiati, pinguedinis humana ana uncias duas, olei deſtillati lavendulæ drachmam cum dimidia, florum anthos, ſalviæ ana drachmam, nucis moſchata expreſſi drachmas tres, ſuccini deſtillati, rutæ ſingulorum drachmam dimidiam, balſami peruviani drachmas duas. M. D.* Quod ſi menſes immineant; binis diebus ante, totidemque poſt eorum fluorem nec non ſub ipſo fluxu melius omittitur hujus linimenti uſus, in ejuſque locum quotidie XIII. pilularum balſamicarum veſperi deglutiantur: neque minus hoc tempore pulvere, ſpiritu, ac infuſo theiſormi ſupra citatis ſuperſedere licet, niſi forte ſpaſmodica adflictio crebrius urgeat. His ergo medicinis per integrum menſem adhibitis, biduo ante novilunium XIX. harum pilularum laxantium mane devorare oportet: *Recipe extracti panchymagogi Crollii grana ſex, rhabarbari, aloes gummoſæ, myrrhæ, aſa fœtida, mercurii dulcis rite parati ana grana duodecim, olei deſtillati tanaceti guttam unam. M. F. pilula pondere grani unius, D.* Præcedente autem veſpera & inſequente biduo operæ erit pretium enemata ex lacte ac ſaccharo parata injicere: altero poſt ſumtas pilulas die mane ex infuſo theiſormi olei amygdalarum dulcium recentis unam cum dimidia unciam ſorbillare; tertio iterum pilulas, & quarto idem oleum adhibere; ac attendere, num ſub horum uſu vermes excernantur. Nec alienum erit, proximis ante harum pilularum diebus aperitivi ſalis unam alteramve drachmam veſperi aſſumere: quæ curandi ratio non minus circa plenilunium repetenda eſt. Accedente denique Maio aut Junio menſe Selteranas acidulas lacte aſinino mixtas commendo, eaſque in principatu Würtembergenſi potandas ſuadeo; ceterum ex toto pectore precor, velit Deus hancce curationem reddere ſalutarem.

Quantum igitur recordor, medicamenta hæc, quæ nervis roborandis dicata fuerunt, in emolumentum ægræ ceſſerunt; quamvis recidentes mali acceſſiones non penitus præpedierint. Anthelmintica autem dicebantur alvum reddidiſſe quam maxime lubricam, & dejectas eſſe iterum quaſi exuvias & pelliculas vermium; ventris doloribus junctam fuiſſe inſignem nauſeam ac ſenſum, ac ſi œſophago aliquid inhæreret, quod vomitum cieret. Poſtea menſe Junio uſa eſt aqua Selterana cum lacte caprino æquali portione mixta & ante & pomeridie, præmiſſa & aliquoties interpoſita laxatione à pilulis balſamicis, quæ numero XV. duodecies alvum ſubducebant: interjuncta quoque ſunt ad interſtitia hebdomadaria balnea ex aqua fluviatili cum ſacco ex furfuribus, floribus chamomillæ, & cineribus, ibidem aliquot vicibus per V. vices repetita. Permiſi, ut tum acidulas vino Necarino remixtas loco potus ordinarii biberet, nam infuſa theiſormia & decocta non tolerare videbatur ventriculus. Idem quoque linimentum nervinum è balneo exeuntis nuchæ & dorſo fuit illitum: & quum hoc quoque tempore reverterentur acceſſiones, iteratus eſt uſus pulveris antiſpaſmodici, datus ſpiritus antepilepticus; cervici tam graviter atque indeſinenter dolenti impoſitum emplaſtrum regium *Burrhi*, atque hoc diu cum levamine geſtavit. Sed diffitendum haud eſt, regulas diæteticas ne vix quidem ab ægra fuiſſe obſervatas, id quod non po-

tuit non eſſe ſumme nocivum & convaleſcentiæ obſtaculum maximum. Hinc re tantum non infecta in patriam rediit, priſtino morbo, licet mitiori nondum ſublato. Ita domi ſub continuatione incongrui regiminis malum ſucceſſive ita increbeſcebat, ut verno tempore anno elapſo poſt paſchatis ferias inſultus rurſus adorirentur epileptici. Porrigebantur quidem medicamenta, iteratoque potui acidularum Selteranarum cum anatica lactis caprilli portione interponebantur balnea ex aqua fluviali & lacte parata. At vero priſtina ſemper ludebatur fabula. Pro ſpecifico antepileptico celeberrimi STAHLII mihi quondam venditatus eſt ſequens pulvis: *Recipe lumbricarum terreſtrium in Majo & Junia in coitu captorum ante ſolis exortum pragreſſa pluvia, Spiritu vini ablutorum toties, donec Spiritus vini non amplius turbetur, ſiccatorumque in aëre; tum pulveriſatarum ac cribratorum unciam, radicis pæoniæ maris unciam dimidiam, cinnabaris antimonii drachmam. M. F. pulvis:* hujus ſæpius propinari curavi doſin; remiſcui quoque cum pulvere bezoardico, nec non ad fallendam immanem, quæ paroxyſmorum tempore ægram infeſtat ſitim cum pulvere præcipitante nitroſo. Verum ſub hujus uſu frequentiores fuiſſe ait acceſſiones. Ad negotium menſium facilitandum non neglectæ ſunt pilulæ balſamicæ, quæ vero ob diarrhœam, quam crebrius proritare videbantur, parcius ſumtæ ſunt. Haud ita diu abhinc parentes ipſi propinaverunt ſpiritum quendam antepilepticum, quem pro inſigni arcano pharmacopœus quidam venditavit; qui, uti ex odore, colore & ſapore conjicio, non niſi eſt ſpiritus volatilis alcalinus compoſitus, cujus baſis ex regno animali petita, & cum ſpiritu Buſſiano multum convenire videtur. At rumpendum tandem erit filum & ad finem properandum; quanquam inter allegata tot remedia ob innumeram eorum farraginem longe plurium oblitus fuerim.

Quandoquidem ergo ex hactenus commemoratis abunde pateat, ægram ab incunabulis herculeo hocce morbo, ſucceſſu annorum magis exaſperato afflictam fuiſſe; & non paucas florenorum centurias ad eum debellandum fruſtra impenſas, atque ob tantum tamque ineffabilem fere medicaminum jam aſſumtorum numerum metus omnino ſit, ne nihil opis humanis viribus ſuperſit, ſed malum in dies ingraveſcat, itemque ægrota ob id ipſum nondum auſa fuerit matrimonium inire: eo jam tendunt preces recentiſſimæ, atque ſuſpiria, ut divina adjutus gratia etiam de tragico hocce caſu tibi renunciare placeat, Vir Magnifice! qui genuinis philiatris longe major es, quam olim veteres coluerunt Machaonem. Expone, obſecro, quæcunque ad penitiorem hujus morbi, ejuſque ſymptomatum cognitionem, atque, quam Deus Te interprete ſaxit, curationem pertinent.

Nuperrime ægra hanc in urbem ad me pervenit, ut iterum curam ejus ſuſcipiam, quam te directore, habebo exactiſſime. Dum autem exoptatæ tuæ ad nos appellant reſponſoriæ, curabo ut proxime vena ſecetur, & ſanguis educatur tempore menſium intermedio in brachio ad ſex uncias: præferrem quidem illam in pede, ſed ſemper inde pejus, inciſa vero mediana melius habuit. Bis de die ante paſtum aſſumit cochlear unum elixirii cujuſdam amari ſtomachici; paroxyſmorum tempore dabo pulverem bezoardicum. Sitim atque veſicæ ſpaſmum, unde urinæ ardor meo arbitrio exoritur, placabo emulſione amygdalina & pulveribus nitroſis: pedibus proſpiciam tepidis pediluviis, & poſt ſingula ſebum cervinum cum larga ſpiritus frumenti quantitate mixtum inungi jubebo. Nuchæ iterum imponam emplaſtrum regium Burrhi; ventriculo aliud è theriaca, oleo nuciſtæ & balſamo peruviano &c. Sanguinem menſtruum expediam pilulis balſamicis, quarum pridie xv. noctu aſſumtæ poſtridie duodecies alvum lubricarunt; acceſſerat quidem levia terror ex inopinato audita in vicinia exploſione bombardæ, quem mox ſubſequutæ ſunt frequentes horripilationes & leviſſimæ acceſſiones, quarum indivulſus fere comes alias quoque alvi fluxus crebrior eſſe ſuevit; licet præterita demum ſeptimana menſes, malique invaſiones ſuiſſet experta. Subſtiteram hic heri: jam igitur de hodierno die in pede ſiniſtro è vena ſecta prope minimum digitum ſita emiſſo ſanguine ad ſex uncias refero; fuiſſe illum ſatis floridum & rubicundum, proſiliiſſe vegete, ſerumque ſecedens a thrombo aliquantum rubuiſſe. Accepi etiam hodie viginti vaſa fonte Selterano repleta, quem lacti caprillo commiſcendum, quia aſinas regio noſtra non alit, ægrotæ deſtinaveram: prius vero Tuum, Vir Magnifice, conſenſum deſideramus.

Conſultatio.

Ex iis, quæ copioſe ſatis atque eleganter de ſororis tuæ dilectiſſimæ adverſa valetudine perſcripſiſti; illam inſigniter debili ſenſibilique genere nervoſo præditam eſſe intellexi; ex quo ſcilicet fit, ut vel leviſſimæ animi commotiones omnes corporis functiones perturbare, & mali acceſſionem excitare valeant. Hæc autem nimia nervorum imbecillitaa partim tenerrimæ harum nervoſarum ac fibroſarum partium, quæ motuum vitalium vera ſunt organa, texturæ; partim hæreditariæ ad motus ſpaſmodicos per matrem propagatæ diſpoſitioni; partim denique vermibus in acceptis ferenda eſt; qui nerveas inteſtinorum membranas vellicando jam longo abhinc tempore, accedentibus imprimis animi affectibus, motus illos ac inſultus epilepticos produxerunt; Quid ergo mirum, ſi rebus ſic ſe habentibus concoctio aſſumtorum læſa, inſignis crudorum humorum copia in primis viis collecta, hinc minus laudabilis ſanguis generatus fuerit? Inde vero vaſcula uteri minima, quæ ordinario cruorem uterinum fundunt, obſtructa ſunt; & ipſa menſtrua purgatio ſuppreſſa; quæ ſuppreſſio humorum dyſcraſiæ adaugendæ non minus, quam eorum congeſtionibus atque regurgitationibus ad ventriculum & caput vi ſpaſmodicarum diſtantionum factis efficaciſſimam ſubminiſtravit occaſionem; ideoque has hyſtericas, ſpaſmodicas ac epilepticas neceſſario inducere debuit acceſſiones.

Quantæ autem hiſce ægritudinibus, quarum cauſa ac fixa ſedes membranis capitis & ſpinalis medullæ nervoſis inhæret, inveteratis ac temporis diuturnitate in conſuetudinem ac alteram quaſi naturam degeneratis medendi ſint difficultates, non ſolum ratio docet, verum etiam experientia confirmat: quid? quod ipſæ medicinæ, menſibus promovendis alias efficaciſſimæ, hæcce mala magis exaſperare deprehendantur. Hinc quoque, quamvis ſuppreſſa lunaris excretio epilepticorum motuum vera ſit cauſa, tamen hiſce nondum ſedatis nec ea propinare licet medicamina, quæ menſibus provocandis ſunt opportuna.

Si igitur candide aperiam, quæ mea in hiſce morbis debellandis ſit methodus; egregiam primum utilitatem ex uſu lactis aſinini cum acidulis Selteranis commixti, & tribus menſuræ partibus mane, totidemque hora quinta veſpertina ſumti polliceor. Huic autem potationi accurata vivendi

di

di ratio accedat, ac omnia vinoſa, acida, aliaque minus congrua evitentur neceſſe eſt; contra vero bis quavis hebdomade poſt abſolutum lactis potum unum alterumve aquarum Sedlicenſium hauſtum, aut veſperi XI. mearum balſamicarum pilularum aſſumere; neque minus corpus moderato exercitio ſub ſerena tempeſtate movere, & amœno conſortio uti oportebit. Deinceps commendarem, ut ægra cubitum itura in balnea temperata ex aqua vel pluviali, vel fluviatili cum triticeis ſurfuribus parata deſcendat, & ex illis egreſſa nucham dorſique ſpinam hoc linimento probe inungi curet: *Recipe axungiæ humanæ unciam, olei nuciſtæ expreſſi unciam dimidiam, olei lavendulæ, roriſmarini, balſami peruviani ana drachmam. M. D.* Non minus egregiam operam ſpondet ſequens pulvis veſperi ex aqua ceraſorum nigrorum quandoque capiendus: *Recipe pulveris Marchionis unciam, ſuccini pulveriſati, lumbricorum terreſtrium ana drachmas duas, cinnabaris præparatæ drachmam, olei roriſmarini, macis ana guttas ſex. M. D. S.* XXX. *pro doſi.* Nec denique negligendus eſt enematum uſus: lactis vero potu abſoluto infuſum florum tiliæ atque meliſſæ hauriendum eſt.

Hac medicatione per quatuor vel quinque hebdomades protracta, & conſopitis inde aliquantulum motibus iſtis epilepticis, elixirii mei visceralis, in menſibus blande ciendis efficaciſſimi uſum ter quotidie repetendum ſuadeo; quod etiam ſub ipſa illa curatione, ſi per 14. circiter dies continuata fuerit, veſperi pondere LX. vel LXXX. guttarum aſſumere licet. Ordinario ceterum potui commendo decoctum ex cortice ligni ſaſſafras ac citri paratum; & ſi præſto ſit ſanguinis evidens abundantia, præmiſſis pediluviis venæ ſectionis haud improbo uſum. Hæc ſunt, quæ in ſalutem ægrotantis proponenda duxi; quibus ſi morem geſſerit, de ſelici eventu nullus dubito.

CASUS XXXI.

De epilepſia inveterata cum lipothymia.

ADoleſcens XVIII. annorum generoſus, temperamenti phlegmatico-ſanguineo-cholerici jam quarto ætatis ſuæ anno vehementem humorum ad oculos congeſtionem paſſus erat; quæ ætate progrediente caput occupavit fœdis efflorescentiis. Quamvis autem hæ morboſæ diſpoſitiones prioribus infantiæ annis haud adeo manifeſtis ſe prodiderint notis: illas tamen jam ex utero originem traxiſſe, ac hæreditaria labe propagatas fuiſſe, ipſa morbi docebit hiſtoria: æger enim a teneris fere præcordiorum anguſtiis quandoque ſolicitari ſuevit, quæ cum ætate magis magiſque increvit, donec dicta capitis efflorescentia inunctione olei amygdalarum & capillorum evulſione fuerit depulſa. Tum quidem à ſordibus liberatum eſt caput; at vero abſcondita hactenus lerna jam demum apparere cœpit, & cum repulſa per hanc intempeſtivam inunctionem materia ulceroſa acris ad nervoſum procul dubio decubuerit genus, decimo ætatis anno epileptici acceſſerunt motus. Conſultus ego perſcrutata morbi cauſa, morbum medicinis alterantibus, abſorbentibus, laxantibus, acrimoniam humorum temperantibus, expellentibus, nervinis ac antepilepticis oppugnavi: quibus, licet achores haud revocaverint, id tamen obtinui, ut epileptici motus fere remiſerint, & non niſi ſub forma levioris animi deliquii per biennium adhuc quandoque inſultaverint. Sed & hæ lipothymiæ poſthæc adeo ſunt imminutæ, ut vix per quædam temporis momenta inhæſerint leviſſime, & ſæpius per quandam pectoris anguſtiam ſui acceſſionem manifeſtaverint.

Hinc quidem omiſſus eſt per aliquod tempus medicamentorum uſus; at vero cum malum cum ætate recrudeſcere videretur, iterum in auxilium vocatus, eo, quæ Dei eſt gratia, perduxi ægrum, ut per integrum menſem ab omni & anxietate & mentis defectione immunis exſtiterit. Verum enim vero accedebant diætæ errores pariter ac animi pathemata, maxime taciturna excandeſcentia, ad quam facillimus tum erat ægrotans; ac eximio utique erant impedimento, quo minus à morbo ſuo penitus vindicari potuerit: nihilo tamen ſecius ſanitatem anxie anhelans varios conſuluit Medicos, eorumque opera per tres fere annos incaſſum uſus ſuit. Quidam eorum affectum eſſe hyſterico-hypochondriaco-ſcorbuticum, à lympha tenui, acri, auſtera, elaſtica oriundum pronunciavit, eique ſcopo varias internas non minus quam externas oppoſuit medicinas: tantum vero abſuit, ut malum debellaret, ut illud potius falſa non nunquam ſanitatis ſpecie imponens, alias induerit larvas, & demum paroxyſmos anguſtiæ præcordiorum, phlogoſes ac extraordinarius timor exciperent: quid? quod denique in ipſam mutaretur catalepſin, qua æger in eo, quo erat, ſitu ac motu, ſubito immobilis rigebat, aliquoties ſingultiebat, tumque iterum liber erat. Neque hæc adſectio ullis paruit medicinis, ut illæ igitur ad aliquod tempus iterum omitterentur. Tum denique noviſſime abhinc elapſo anno alter Medicus ſe malum funditus exſtirpaturum pollicitus advocabatur, qui illius ſedem in ſolo ſanguine hærere ratus, ægrum crebris venarum tam in pede quam brachio ſectionibus, ac largis cruoris ad lipothymiam uſque miſſionibus fatigavit; nec aliorum remediorum uſum neglexit, ac præſertim in balnea cum formicis parata per integrum menſem bis quotidie deſcendere juſſit, in quorum ob ægri debilitatem omiſſorum locum balnea ex ſurfuribus confecta ſubſtituebantur. Sed nec hæc conamina votis reſponderunt; ſiquidem malum in ſpaſmum fere hyſtericum commutari cœpit, ac tanta ægrum prehendit celeritate, ut protinus omni rationis uſu deſtitutus concidat: neque tamen epilepticæ ſimilis hæc eſt acceſſio, ſed ſimul & ſemel veluti attonitus proſternitur, & ubi ad ſe redire incipit, ſermones per octavam circiter horæ partem cum circumſtantibus miſcet, quorum tamen deinceps haud conſcius eſt; & tandem memoriæ vigor inſigniter diminuitur. Hiſce demum malis, maxime cum caput infeſtarent ſimul, diriſque doloribus adficerent, qui ſicuti omnes congeſtiones ex irregulari motu & circulo humorum natales ſuos mutuari mihi videntur, ante anni circiter quadrantem fonticulus brachio ſiniſtro inflictus opponebatur; exiguo tamen levamine, quippe cruciatus illi capitis nihilo minus quandoque recurrunt.

Quæ cum ita ſint, meam rurſus implorarunt opem, quam quidem haud denegaturus Tuum prius, vir illuſtris, ſuper hoc diro ac pertinaci malo, quod jam per octo annos omnem Medicorum, & remediorum vim eluſit, efflagito conſilium, & doceri potiſſimum aveo; num ipſi penitus depellendo ſpes adhuc ſuperſit, & quæ huic ſcopo profutura ſint medicamina?

Reſponſio Conſultatoria.

Quantum quidem reminiſcor, generoſus æger à prima fere inſantia ex repulſis achoribus epilepticis correptus fuit motibus; qui adhibitis medicinis de ſua atrocia per aliquot quidem annos inſigniter remiſerunt, & primum in nauſeam ſolummodo cum leviſſimo mentis deliquio ſtipatam, deiode in quandam duntaxat anxietatem deſierunt: accedentibus autem & victus erroribus & animi commotionibus graviter recruduerunt iterum. Hinc varios Medicorum conſultos fuiſſe relatum lego; quorum alter, cum ipſam mali acceſſionem anguſtiæ præcordiorum, phlogoſes & timor inordinatus exciperent, & æger in eo, quo erat ſitu, immobilis veluti catalepſi prehenderetur, affectum declaravit eſſe hyſtericum: alter vero ea ſymptomata largis venæ ſectionibus & cruoris ad mentis uſque deliquia miſſionibus, aliiſque medicinis oppugnavit; ſed non niſi exaſperavit malum, illudque longe pertinacius reddidit, adeo ut vigor memoriæ ſimul imminueretur.

At vero, ſi ingenue ſatear, hæ nervorum affectiones tam diuturnæ, inveteratæ ac in conſuetudinem veluti ac habitum degeneratæ, curatu omnino ſunt difficillimæ; & qui illas funditus expugnaturus multis variiſque pharmacis, maxime inconvenientibus pugnaverit, ſe non niſi oleum camino addidiſſe deprehendet. Hinc in hiſce ægritudinibus ab omnibus potius abſtinere mallem medicamentis, & majorem ſpem in loci aëriſque mutatione & victus accurata obſervatione collocarem: cum præterea experientia compertum habeam, ea vitia circa pubertatis annos, decimum quartum ſcilicet ac vigeſimum primum ſæpius ſponte evaneſcere, ſaltem in melius mutari. Fugiantur ergo longiſſime ſonticuli, balnea, venæ ſectiones, purgantia, vomitoria, ſpirituoſa atque volatilia: nec ullum vinum aut cereviſia ordinario inſerviat potui, cui potius commendarem hoc decoctum: *Recipe radicum chinæ, ſcorzoneræ, viſci querni, raſuræ eboris ana uncias quatuor, ſantali rubri, ſuccini præparati, radicis cichorei, liquiritiæ ana drachmas ſex, ſeminis fœniculi, corticis ligni ſaſſafras ana unciam dimidiam. C. C. D. S. ſpecies, quarum binæ unciæ cum tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes in vaſe clauſo decoquendæ ordinarium conſtituant potum.* Nec incongruum erit ad temperandam ventriculi acrimoniam ſola quandoque aqua uti. Deinceps operæ erit pretium, ut æger quotidie liquoris mei anodyni in hiſce morbis efficaciſſimi xxx. vel xL. guttulas ex hauſtu aquæ ſontanæ & hora meridiana, & cubitum iturus aſſumat; nec non quavis hebdomade haſce pilulas antiſpaſmodicas devoret: *Recipe gummi galbani, opoponacis, myrrhæ electæ, extracti milleſolii, rhabarbari ana unciam dimidiam, caſtorei, cinnabaris præparatæ ana drachmam. M. f. pilulæ ex ſcrupulis duobus No.* xxv. *quarum quindecim per diem, non uno quidem hauſtu, ſed quavis hora tres earum capiendæ ſunt.* Alvo ſegni opponantur enemata domeſtica: nec alienum erit, temperatis pediluviis ex furfuribus tritici paratis non nunquam uti; ventriculi vero regio balſamo meo vitæ inungi poteſt. Horum remediorum uſui per tres vel quatuor hebdomades inhærere oportet ægrum, & tum eorum effectum ſcire aveo. Nec ſilentio prætermittere poſſum, horum morborum medicationi vernum tempus longe opportunius eſſe hyemali; quo etiam Selteranarum acidularum potum haud ſine fructu adhibitum iri credo. Ceterum diætæ regulæ pertinaciter ſunt obſervandæ; fugiendi acidi, ſalſi, flatulentique cibi: evitandæ mentis nimiæ commotiones, maxime iracundæ; nec otio indulgendum nimis, ſed corpus cœlo ſereno vel ambulando vel curru vehendo leviter movendum: quibus omnibus ſi rite morem geſſerit æger, haud dubito, fore ut, niſi perfecta exſtirpatio, ſaltem inſigne mali inſequatur allevamentum.

Ulterior relatio.

Accepimus, Vir excellentiſſime, quæ nobis miſiſti conſilium ac medicamina: recte vero pronunciaſſe videris, hiſce morbis debellandis minus opportunam eſſe hyemalem tempeſtatem. Malum enim magis magiſque pertinacius adparet; & quo eo melius innoteſcat, quos remedia exſeruerint effectus, hos prout ſingulis diebus conſignavit æger, ſignificandos eſſe duxi.

Diarium à *Decembri menſe* 1730.

Quarto Iduum Dec. congeſtio occupabat dentes ſiniſtri lateris, nocte vero ſequenti ad dextrum vergebat latus, neque tamen ſomnum inquietum reddebat, nec terrificis turbavit inſomniis. III. Id. Dec. bene habui; veſperi autem caput dolere & poſt mediam noctem dentes ſiniſtri lateris iterum adfici cœperunt, ſomno pariter tranquillo.

Pridie Iduum non minus valui, niſi quod flatulentis moleſtiis fuerim ſolicitatus, quas an potui non defæcato, an alii cauſæ adſcribam, anceps hæreo; attamen ſomno fruebar placidiſſimo, quem ſummo mane anxium quoddam excuſſit inſomnium.

Ipſis Idibus optime habui, ſed veſperi cum fœtidiſſimo forſan oleo, cujus odorem inſigniter abhorreo, veſtes perfunderem, capitis dolore ac languore quodam correptus fui; noctem nihilo minus ſuavi tranſegi ſomno.

XVII. Cal. Jan. Diem conſumſi ſatis vegetus; veſperi vero dolor dentes occupabat, flatuſque abdomen infeſtabant, inſequuta alvi ſolutione depulſi. At decima veſpertina hora, cum lecto vix quædam momenta immoratus eſſem, conſueti mihi mali quidam acceſſit inſultus, quem ex capitis perturbatione collegi: excipiebat hunc iterum alvina excretio, & denique tranquillus ſequebatur ſomnus.

XVI. Cal. iterum bene habui, niſi quod dentium dolore tentarer admodum vago; qui etiam XV. Cal. accedebat quandoque, languore corporis ſtipatus; ſomno tamen ſatis bono, licet inſomniis quibuſdam turbato frui permiſit.

XIV. Calend. aſſumſeram præſcriptas pilulas; ex quibus matutino tempore capitis temulentiam & imi ventris tormina toleravi: at tertia meridiana hora recruduit malum meum ſatis graviter; & nocte timorem quendam ac anxietatem reliquit; nec vero ſomnum penitus turbavit.

XIII. Cal. inſigniter valui, niſi quod dentium cruciatus per intervalla accederent; qui vero XII. Cal. iterum evanuerunt.

XI. Cal. autem rediit paroxyſmus vehementer ex improviſo; mox vero remiſit, nec timiditatem reliquit, nec inſomnem noctem: ſed X. Calend. aliquoties me leviter turbavit, & ſub prandio tanta celeritate ac vehementia prehendit, ut nec acceſſionis ipſius conſcius fuerim; eademque vehementia poſtridie.

IX. Cal.

IX. Cal. cum ſacris iotereſſem, recruduit, ut elata voce loqui cœperim, & corpus procul dubio jactitaſſem, niſi me continuiſſent: ſatis diu quoque inhæſit, meque omnium, quæ acta erant, reddidit neſcium. Neque minus abhinc continuas minabatur acceſſiones, ac timidum me relinquebat, ut hoc æque ac poſtero die

VIII. Cal. in publicum prodire haud auderem; ceterum tamen bene valui, noctemque egi placidam.

VII. Cal. Epilepticus ille inſultus bis me prehendit inſigni atrocia, & non ſolum timorem ac anxietatem reliquit, verum etiam dentium dolores, qui

VI. Cal. dextrum potiſſimum adfligentes latus, epilepſia, capitiſque temulentia accedentibus ſolvebantur; hiſce vero remittentibus iterum ingruebant, & ſic invicem alternabant; ſed ſomnus fuit placidiſſimus, &

V. Cal. integra valetudo, quæ quidem IVto. Cal. adhuc continuabat: at veſperi & ſummo mane recruduit malum; nec minus III. Calend. me adfecit, & admodum anxium reddidit atque meticuloſum.

Pridie vero Calend. ipſis Calendis ac VIto. Nonar. Januar. anni 1731. optima uſus valetudine.

V. Nonar. circa horam quartam veſpertinam tanta me rapuit imbecillitas, ut vix me movere valerem: ſed paulatim iterum remiſit; nec

IV. Non. habui de quo conquererer, niſi quadam nauſea, quæ poſt leviorem corporis motum mox evanuit.

III. Nonar. hora tertia meridiana acceſſit ex improviſo malum, ut ſupinus proſternerer, ac caput allidérem graviter: tum ad ſomnum me compoſui, & atrocibus capitis doloribus expergefactus laboravi; noctem denique placidam habui, & ſummo mane malum meum denuo incidi.

Pridie Nonar. bene habui; nec minus ſequentibus ad VII. Iduum diebus valui, niſi quod inſultus epilepticus ſæpius, licet leviter ingrueret, ac immineret.

Conſilium.

Intellexi ex morbi ulteriore relatione, quod illius diræ acceſſiones nondum ſunt expugnatæ: & fateor pertinaciſſimas eſſe has jam corruptas, hæreditarias ac diuturnas ægritudines, quæ omnem remediorum vim eludunt, & majus emolumentum ex aëris, potus, ætatiſque mutatione ac animi tranquillitate reportare obſervantur. Maxime vero fugiantur vaporoſa quæcunque, ſive ſuave ſive grave quid redoleant; quoniam illa ægro inimica eſſe relatio docet. Si quæ adhuc expectanda eſt ſalus, illam ex uſu Selteranarum acidularum lacte aſinino permixtarum, partim potu ordinario aquæ purioris fontanæ polliceor: hæc autem levis ſit, nec calcarea, & talis eſſe credenda eſt, ſi ex inſtillato oleo tartari per deliquium nec turbatur, nec albeſcit; longe meliorem vero effectum præſtabit aqua pluvialis, quæ omnes reliquas levitate ſuperat. Hinc prius quam Selteranæ acidulæ adhibeantur, conſulo ut mane atque veſperi aqua levis fontana pondere unius menſuræ quotidie ita frigida, ſicuti naturaliter eſt, bibatur: hoc enim frigus nervis roborandis aliquantulum inſervit. Cum præterea acrimoniam quandam primis inhærere viis credam; commendarem, ut veſperi quandoque bini ſcrupuli pulveris, qui pulverem Marchionis, matrem perlarum præparatam, nitrum, ſuccinum præparatum ac cinnabarim præparatam habeat, aſſumantur. Nec denique ludetur opera, ſi nuchæ veſicatorium quotidie recens imponatur per quatuor ſeptimanas, quod ſic ſe habet: *Recipe emplaſtri de meliloto unciam, pulveris cantharidum drachmam, balſami peruviani drachmam dimidiam. M. f.* Quæ conſilia Deus reddat ſalutaria precor.

CASUS XXXII.

De malo convulſivo epileptico inveterato perquam raro.

Litteratus xix. annorum, ſanguineo-cholericus, brevis ſtaturæ, carnoſi tamen habitus & ſanguine turgidus in primis infantiæ annis præter variolas dimidio ætatis anno rariſſime adparentes, octavo vero morbillos, febremque intermittentem per integrum ſemeſtre inhærentem, nullis ſuccubuit morbis. Sed quotannis verno tempore maculæ rubicundæ latæ pectus corpuſque obſidere ſueverunt: quæ etiam ſponte abſque ulla noxa evanuerunt, & poſt noviſſimum malum tribus abhinc annis obortum haud amplius redierunt. Nimirum dum ſaltu corpus exercere didiciſſet, & averſa facie in equum inſilire vellet; ille ferox pedibus calcitravit inſidentem, pectuſque potiſſimum petiit; nec vero magni fecit hunc ictum, cum præter leviorem quandam ſpirandi anguſtiam nihil inde mali perciperet. Haud ita multo poſt H. P. adiit; in quo cum xiv. circiter eſſet dies, ſanguinem cum difficili ſpiratione è pectore eructare cœpit, ac huic moleſtiæ infuſum urticæ minoris oppoſuit. Hinc vero liberatus hypochondriaco malo corripiebatur, quod quidem inſtituto ſæpius corporis motu paululum remiſit; mox autem atrocius rediit: namque dum ante tres circiter anni quadrantes vehementi terrore percelleretur, eodem die gravi vertigine mentiſque deliquio tentabatur: quid? quod inſequuta nocte adeo difficilis fuit ſpiratio, ut ſuffocari fere vellet. Hic paroxyſmus per iotegrum horæ quadrantem inhæſit abſque tamen convulſionibus; & ita per integram ſeptimanam quater uſque ad decies quotidie rediit. Nec ſine omni effectu pulveres cinnabarini O. tioctura ſolaris ſimplex, pulvis vitalis, ſolaris & digeſtivus in uſum vocati, malum quidem conſopierunt: at haud ita multo poſt magis invaluit, mox ipſis omnino convulſionibus ſtipatum, quæ primum leviores brevioreſque, dein vero atrociores, diuturniores ac frequentiores bis terve de die recruducrunt, & quatuor vel quinque horis inhæſerunt. Contra has quoque variis pugnatum ſuit medicinis; aſſidue nimirum aqua veronicæ vinoſa potabatur, mane eſſentia caſcarillæ, veſperi xviii. pilularum polychreſtarum capiebantur, & ob pigram alvum ſingulis quatuor horis quatuor pilulæ contra obſtructiones aſſumebantur, quibus haud ita promte alvum ducentibus aliæ dabantur, & hæc ſcena quotidie per tres fere menſes ludebatur. Sed fruſtra. Malum potius hac fere ratione ingruit: poſt quendam languorem & brevem oſcitationem protinus æger omnium neſcius concidit, & tum ſiniſtrum hypochondrium tactu frigidum, artus externos vero calidos, gelidoque ſudore madidos adparere dicunt. Ipſe ſub acceſſione pollices haud in manum colligit, ſed totum corpus & omnes artus horrendo ſpaſmo contrahuntur, & immani impetu huc illucve

-ve agitantur: præcedit eam acceſſionem brevis punc̄turæ in ſiniſtro latere ſenſus; ſequuntur imbecillitas ac ſpaſmodica totius hujus lateris diſtentio, obtuſuſque dolor. At vero hæ puncturæ jam olim ſæpius ex improviſo acceſſerunt, & ſub coſtis potiſſimum iſtius lateris ſpuriis adeo ſævierunt, ut præ dolore ſe movere nequiverit, nec ab illis levari potuerit, niſi valida loci compreſſione. Conſultus ergo Dn. P. I. ad affecta loca lintea adplicavit calida, & vini ſub epulis potum ad dimidiam menſuram conceſſit: namque adpetentia per totum morbum integra ac tanta fruebatur æger, ut omnino pingueſceret. Ipſa mali acceſſio per quinque ſæpius dies in P. intermiſit, neque tamen minus recruduit, ſub qua multa loquebatur, quorum ſibi poſtea haud conſcius fuit; quid? quod eodem temporis puncto nec adſtantes ſibi familiares cognoverit. Ter ſub hoc morbo vena ſecata fuit, quam prima vice St. M. inciſurus tredecies fruſtra ſine ullo ſanguinis fluore tudit; alter vero S. demum rite detrahere valuit cruorem. Neque vero exinde, ſicuti ex nimia aliorum remediorum farragine, quorum tandem tæduit ægrum, nec ex pulvere lumbricorum terreſtrium, quorum XXXVI. devoravit, ullum percepit levamen. Hinc in patriam redire permotus, ibidemque D. D. T. conſilio primum uſus, ab illo eſſentiam caſtorei cum ungula alcis accepit; ſimul vero binos alios conſuluit Medicos, qui cum diſſentirent invicem, tandem curæ Medici junioris haud incelebris D. D. E. ſe credidit. Hic vena ſemel inciſa, olei animalis Dippelii cum eſſentia aſæ fœtidæ combinati LXX. guttulas bis quotidie, dein ter aſſumi, corpuſque ſedula equitatione moveri juſſit; & id obtinuit, ut expugnatis fere convulſionibus non niſi mentis defectiones ſepties octieſve quotidie acceſſerint. Tum æger ſtudiorum cauſa L. adiit, ibidemque abſque ullo mali inſultu, præter frequentiores languores per octo degit hebdomades; poſtea vero ob quaſdam cauſas huc ſe contulit, & primis poſt acceſſum diebus ſatis integra uſus fuit valetudine. At enim vero VI. Nonar. Auguſt. capitis dolores ac vertiginem incidit, noctem tranſegit inſomnem; & denique V. Nonar. hora quinta matutina recruduit priſtinum convulſivum malum per integrum horæ quadrantem inhærens, ac quotidie ter quaterque repetens: tempore quod acceſſiones intercedit, inſigni debilitate, ac immanibus tendentibus ſcindentibuſque utriuſque pectoris doloribus ſolicitatur; multiſque flatibus, & alvi obſtructione tentatur. Halæ pridie Nonar. Auguſti 1731.

Epicriſis.

Ut huic diro morbo ſuppetias ferrem conſultus, licet probe perſpectum habuerim, tales capitis nervorumque adfectiones, maxime ab animi commotioribus ac terrore proritatas, aut plane perverſis medicationibus oppugnatas curatu eſſe difficillimas: attamen quorundam petitionibus commotus adii ægrum, eumque ipſo paroxyſmo, viſu horribili conflictatum vidi, ac conſilio adjuvare decrevi. Nemo itaque, qui in medicinæ rationalis theoria pariter ac praxi diutius verſatus fuit, in dubium vocabit, quin morbus ille ſit epileptico-convulſivus; quo non ſolum cerebrum, medulla ſpinalis ac membranæ has partes ambientes, verum etiam totum nervoſarum partium genus adficiuntur, tanta atrocia, ut malum quotidie ſepties quin novies ingruat, nec aliquot viri vehementibus membrorum motitationibus coercendis ſufficiant. Primam autem originem procul dubio ex nimio terrore traxit: Namque cum æger ſanguineum nactus temperamentum cruore admodum turſit, hinc etiam olim hæmoptyſin incidit, & inſuper pertinaciſſimis alvi obſtructionibus fuit obnoxius: non fieri potuit, quin flatus ventriculo & coli flexuræ pertinaciter inhæſerint, & cruor ad caput compulſus fuerit; qui meningum diſtentionem, proximam motuum epilepticorum cauſam, & reliqua ſymptomata proritavit. Neque vero, niſi quæ in morbi hiſtoria recenſentur, mihi nota ſunt remedia huic malo oppoſita: quæ inter pilularum polychreſtarum, & quæ ſunt contra obſtructiones, importunum ac juſto frequentiorem uſum omnino culpandum eſſe duco: num autem ſolares medicinæ hocce caſu effectum quendam præſtiterint, in medio relinquo: mihi enim nunquam voto reſponderunt, ſaltem innoxiæ ſunt. Oleum animale Dippelii nondum quidem in uſum vocavi; aut cum ſatis ſubtile ſit atque volatile, poros corporis efficaciſſime recludat, ac tranſpirationem potenter promoveat; illud habita temperamenti, temporis ac ipſius morbi ratione haud ſine fructu adhibitum iri credo.

Interim hac methodo præſentem oppugnavi morbum: Omnem nimirum cereviſiæ ac vini potum interdixi, & non niſi ſerum lactis recens, vel aquam fontanam puram potari juſſi: dein ex vena in pede tuſa XII. cruoris uncias detrahi; nec non duo mitiora veſicatoria utrique malleolo imponi curavi: tum liquoris mei anodyni mineralis XXX. guttas bis quotidie ex hauſtu aquæ frigidæ propinavi: porro ſpinam dorſi atque nucham ter de die, matutino nempe, meridiano atque veſpertino tempore unguento quodam inungi, & deinceps calidis pannis probe fricari imperavi. Unguentum hoc erat: *Recipe olei nuciſta expreſſi, axungiæ humana ana unciam dimidiam, pinguedinis caſtorei, olei lavendulæ, ſalviæ ana drachmam, ruta, roriſmarini ana drachmam dimidiam. M. D.* Neque minus elixirii mei viſceralis LX. guttas ab epulis dedi, & denique bis quotidie mane atque veſperi quinque ſemper harum pilularum deglutiendas exhibui: *Recipe aſæ fœtidæ, myrrhæ electæ, caſtorei, mercurii dulcis, gummi ſagapeni, limatura martis, extracti hellebori nigri ana drachmam, camphora ſcrupulum. M. F. cum eſſentia tanaceti l. a. pilula ex drachma una no.* XX. *D.* His per tres hebdomades adhibitis æger à malo ſuo omnino liberabatur, ut & in publicum iterum prodire, & officiis ſuis rite defungi potuerit: nec dubito, fore ut conſtans permaneat valetudo, ſi æger congruas victus regulas pertinaciter obſervaverit, ac præcipue ab omnibus mentis affectibus, maxime iracundia ac terrore probe ſibi caverit.

CASUS XXXIII.

De affectu melancholico.

JUvenis generoſus XXII. annorum, melancholico-phlegmatici temperamenti à primis jam infantiæ annis tam debilem nactus eſt corporis conditionem, ut jam ſeptem expleverit annos, cum primum ingredi diſceret, nec ullis ob eandem infirmitatem artibus imbui potuerit. Hinc ephebus factus ab omni hominum conſortio remotus vixit & omne tempus Tabaci fumo & vini aduſti potatione tranſegit. Tredecim annorum juvenis ab infami & plebeja meretrice in ejus amorem allectus, & non ſolum variis malis artibus imbutus, verum etiam eo adactus fuit, ut ipſi & litteris ſanguine

guine ſuo ſcriptis, & diro jurejurando matrimonii fidem dederit. Verum enim vero cum partim matris, partim confeſſionatoris ſeriis adhortationibus à deperdito hoc vitæ genere ac familiari proſtibuli uſu avocatus, hujus quidem ſocietatem evitaret, & datam conſignationem vi atque verberibus iterum extorqueret: tantis inde conſcientiæ tormentis ſolicitatus eſt, ut tandem ciborum, potuum, aliorumque adiaphororum uſum ſibi religioni duxerit; nec niſi perpetuis precibus atque ſuſpiriis in frequentiſſimo etiam hominum congreſſu ingemuerit.

Ubi ingruit malum; cruor ſubito à corporis ſuperficie ad interiora rapitur, externæ partes perſrigeſcunt, ac totum ſæpius corpus horrore contremiſcit: quo finito humores à corde ad ſuperficiem, eo rapidius iterum propelluntur, æſtus fit inſignis, auctior tranſpiratio, gelidusque haud raro ſudor, atque ſic evaneſcit malum ac omnis anguſtia. Sub hac acceſſione, quæ non nunquam decies vel duodecies de die recidit, æger magis mutus eſt quam piſcis; nec ſummis laboribus à loco, quem occupat, dimoveri poteſt; quoniam ſi pedem moveret, ſe Deum violare arbitratur: non minus ſi maſticaverit quidpiam, bolum ore rurſus reddere ſolet, cum ſe illo ſuffocatum iri credat.

Ceterum parentes habuit patrem magni ingenii, & melancholico-cholerici temperamenti; matrem moderatæ & tranquillæ mentis, quibus in florentiſſima ætate conſtitutis natus fuit. Adpetitu gaudet admodum vario: mox enim immodica urgetur fame, tantaque vorat aviditate, ut cibos nec cultro comminuat, nec dentibus mandat: mox vero per binas ſeptimanas nihil prorſus comedit, niſi panem vino aduſto perſuſum, ex quo ſpiritum illum vinoſum tantummodo ſugit. Pulſus regulariter durus & tardus, in paroxyſmo pro ſymptomatum varietate varius fertur: urina mingitur alba ac cruda: alvus officio ſuo quotidie fungitur, nec unquam pigra evadit, niſi poſt aſſumta fortiora purgantia. Somnus ſatis tranquillus ægrum vix ingreſſum lectum protinus occupat, cum olim ad ſeram uſque noctem inter Tabaci fumum vigilias protrahere ſueverit.

Conſultus igitur contra hanc ægritudinem Dn. L. W. diu pugnavit; quatuor cruoris è vena miſit uncias; bis emeticum dedit, aliquoties purgans propinavit, nec minus ſal volatile oleoſum, tincturas martiales, infuſaque vinoſa exhibuit: nihil vero effecit, & malum magis exacerbatum eſt. Quæ cum ita ſint, Tuum, vir illuſtris, imploro conſilium, ac doceri potiſſimum volo, quinam ſit morbus, quam habeat cauſam, & an illa pro matris opinione faſcino cuidam debeatur; quam ſoveat prognoſin, & quam rationalem curam expoſcat?

Conſilium.

Pluribus intellexi ex tranſmiſſo mihi caſu, generoſum quendam juvenem à teneris imbecillo valde corpore ac infirma mente præditum, præmaturo Tabaci atque vini aduſti uſui adſuetum ex quadam occaſione tantam conſcientiæ incurriſſe torturam, ut vel innocentiſſimis rebus uti recuſet, & perpetuis precibus, gemitibuſque conſumatur. Hæc vero ſymptomata per intervalla redire, ſub eorumque acceſſionibus frequentiſſimis extrema perſrigeſcere, tum æſtum inſequi, & denique ſudorem excipere, malumque ſolvere; ſimul vero taciturnum reddi ægrum, & adpetitu vel inſigniter aucto urgeri, vel per aliquod tempus nihil plane comedere; urinam mingi crudam & albam, alvo ſemper libera, ſomnoque placido frui percepi. Quod ſi hæc omnia mecum perpendam; ipſum morbum non niſi affectum eſſe melancholicum, ex inſigni totius machinæ, maxime cerebri nervorumque imbecillitate oriundum deprehendo. Namque hæc nervoſi generis infirmitas non ſolum nativa & per hæreditariam labem acquiſita; verum etiam malo victus genere, nimio Tabaci vinique aduſti uſu, conſcientiæ tormentis ac diuturna mœſtitia magis adaucta & ad motus irregulares diſpoſita eſſe videtur. Inde vero factum eſſe credo, ut humores ab externis corporis partibus ad internas, maxime cor & cerebrum compulſi melancholicas haſce acceſſiones excitaverint; quas ſpaſmodicis potiſſimum abſolvi motibus, horror & frigus corporis, urina alba atque cruda & pulſus durities demonſtrant. Quum ergo hiſce malis explicandis naturales ſufficiant cauſæ, non ad ſupernaturales atque magicas confugere licet. Quod ſi vero ad prognoſin tranſgrediamur; haud ignorari oportet, hocce malum & temporis diuturnitate & frequentiſſimis inſultibus in habitum fere ac alteram naturam degeneratum, vix ac ne vix quidem medicationi eſſe obſecuturum. Quin haud immerito timeo, ne ſi forte vehementiores mentis commotiones, maxime iracundæ, aut irregularis diæta, ſpirituoſorum abuſus aliaque acceſſerint, hæc affectio in ipſum furibundum raptum, aut epilepſiam, aut plane veternum aliquando tranſeat. Hinc ut ipſi ſuppetiæ ferantur, opus omnino eſt: quo ſcopo ante omnia cavere oportet, ne natura multitudine remediorum, maxime purgantium, vomitoriorum, aliorumque vehementium & calidiorum, vires magis peſſumdantium obruatur; ſed eo potius intendendi nervi, ut enervata natura, debileque nervorum genus tam pharmacis convenientibus, quam accurato victus genere roborentur atque confortentur. Id impetratum iri confido, ſi primum ex vena in pede tuſa ſex circiter cruoris emittantur unciæ; deinceps decoctum ex radice chinæ, ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, polypodii, ſemine fœniculi paratum mane calidum ad octo vel decem vaſcula ſorbilletur, reliquo die frigidum loco potus ordinarii bibatur. Tum operæ erit pretium, ut æger quavis veſpera in pediluvia ex meliſſa, floribus roſarum, cineribuſque clavellatis præparata pedes ad ſuras uſque immittat, ac per horam dimidiam deſideat; ſub prandio L. vel LX. guttas eſſentiæ meæ aurantiorum aſſumat, & veſperi alternis vicibus mox pulveris mei bezoardici, mox temperantis nitroſi doſin, mox XVI. mearum pilularum capiat. Nec denique minus XII. guttulæ liquoris mei anodyni, tribus partibus cum una balſami vitæ mixti mane ex infuſo Thée bois hauſtæ eximiam ſpondent utilitatem. Ceterum, ne vita ſit ſine motu deſes, matutinis æque ac veſpertinis quinta vel ſexta horis cœlo ſereno corpus ambulando, curru vel equo vehendo moveatur, neceſſe eſt: Fugiantur vero quam longiſſime potus calidiores, vinoſi, Tabacus, cibi acidi, coococtu difficiles atque flatulenti; & cœna parciori utendum. Quæ remedia per quinque vel ſex hebdomades uſurpata ſi voto forſan haud reſponderint; Egranas acidulas interno uſui commendarem; quas cum reliquis Deus ægro reddat ſalutares, ex pectore precor.

CASUS XXXIV.

De affectu melancholico.

VIr quidam haud incelebris xxx. & quod excurrit annorum, cholerico-melancholici temperamenti, indolis ſenſibilis valde ac ambitioſæ, ſtaturæ longioris, habitus ſtrictioris, capacioribus vaſis, robuſtis nervis muſculiſque, nec minus validis inſtructus viribus, ſtirpe prognatus eſt ad melancholicum malum admodum proclivi. Ipſe ceterum adpetentia gaudet ſatis integra, alvo libera, nec unquam flatulentiis, ructibus, inflationibus atque torminibus imi ventris obnoxius fuit; diætam ſervat ſtrictiſſimam, nec ullis indulget exceſſibus, niſi forte nimiæ iracundiæ, & loco potus ordinarii hactenus aqua vino permixta uſus eſt. Verum enim vero paucis abhinc annis ſomno frui cœpit leviſſimo; ipſe quandoque vel ſine ulla vel ſane exigua cauſa meticuloſus redditur triſtiſque; maxime ſi adverſas res perceperit, inſigni mœrore, mentiſque perturbatione ſolicitatur; hominum conſortium ipſi eſt inimicum, præcipue veſtibus rubicundis aut cœruleis indutorum; quos colores ſummopere averſatur; non minus tanta animi eſt ſenſibilitas, ut vel leviſſimo ſono inſigni percellatur terrore, hinc quoque ſolitudinem amans, omnemque clangorem & campanarum & vigilum nocturnorum fugiens, rus petiit. Hæ vero acceſſiones intervalla habent, ut iis mox ad omnia officia ſubeunda reddatur impar; mox vero ſumma cum mentis alacritate iis fungi valeat; ab omnibus ceterum immunis ſymptomatibus. Multos contra hæc mala conſuluit Medicos, varias thermas acidulaſque in uſum vocavit, peregrinationes inſtituit, vino utitur parciſſimo, in ejuſque locum aquam puram levemque bibere, ac ter quotannis venam ſecandam præbere ſuevit: nihilo tamen minus per tres jam annos hoc affectu ſolicitatus doceri avet, quinam ille potiſſimum ſit; quæ ejus cauſa ac medela convenientiſſima.

Conſilium Medicum.

Probe volutavi mecum ægritudinem, cujus cauſa conſultus ſum, eamque minime in læſione & obſtructione viſcerum, nec humorum vitioſa colluvie reſidere; hinc nec primarum viarum ſpaſmis, nec ſanguinis inflationibus aut congeſtionibus complicari exinde colligo, quod æger alvo libera, ciborum integra adpetentia non minus quam concoctione gaudeat. Neque enim aciditatis cujuſdam in ventriculo præſentiam, malo hypochondriaco familiarem ſuſpicari poſſum: ſed omnem morbi vim in nervorum atque ſpirituum affectione colloco. Namque procul dubio meninges cerebri æque, ac nervoſas totius corporis membranas nimium tenſas, ſtrictas atque ſenſibiles eſſe arbitror: unde non ſolum motibus ſpaſmodicis facillime fiunt obnoxiæ; verum etiam mentis ſenſibilitas, & peculiaris ad anguſtiam, timorem, terrorem, mœſtitiam, aliaſque commotiones proclivitas natales ſuos mutuatur. Quum autem inſignis deprehendatur animi efficacia in motus tam fluidarum, quam nervoſarum noſtri corporis partium: non fieri poteſt, quin ex illius perturbationibus humorum partim libero circuitui, partim & excretionibus eximium inferatur impedimentum. Inde vero depravatur naturalis atque legitima eorum temperies, & ob præpeditas maxime bilis in hepate ſecretiones, acria ac ſulphurea recrementa intra ſanguineam maſſam reſorbentur, ab iiſque laudabiles ſucci, cerebro ejuſque membranis & lubricandis & nutriendis deſtinati, magis magiſque læduntur atque corrumpuntur. Nimiæ vero fibrarum nervearum tenſioni in acceptis ferendum eſt, quod æger nec placido, profundoque ſomno fruatur, nec vel leviſſimum ſonitum perferre queat: at hæ diuturnæ vigiliæ humorum tenuitatem magis adauxerunt: hinc cruor è vena miſſus tenuiſſimus ac rubicundo colore imbutus adparuit; neque tamen refrigeratus ullum dimiſit ſerum; ſed ſervidiſſimus fuit, vaporemque exhalavit. Quod ſi porro cauſam ſenſibilitatis illius, qua membranæ cerebri nervoſæ pollent, eximias perſpiciamus: eam potiſſimum partim in temperamento cholerico-melancholico, ac corporis habitu ſtrictiori, partim in nativa diſpoſitione ſitam eſſe arbitror, cui denique multum momentum addidit vitæ genus, quo æger fungitur, multa meditatione mentiſque commotionibus, iracundia atque mœroribus complicatum. His ergo ſuppoſitis facile adparet, nullum in morbo curando locum habere evacuantia, ut emetica, purgantia, ſudoriſera nec veſicatoria, cucurbitulas, fonticulos, martialia, abſorbentia, ſtomachica, carminativa, quæ vulgo, malo hypochondriaco opponi ſolent: neque etiam ullum emolumentum ab aquarum mineralium uſu expectare licet: cum nec viſcerum infarctus, nec humorum craſſities ac impedita circulatio, nec acida in primis viis colluvies, nec glandularum obſtructio præſto eſſe videantur. Omnis potius curandi nervus eo intendendus erit, ut motus partium nervoſarum irregulares conſopiantur; tenſio præternaturalis nervorum demulceatur, & menti reſtituatur tranquillitas. Hiſce vero obtinendis ſcopis pharmacorum certe nimia farrago minime ſufficiet: ſed omnem, quæcunque eſt, ſalutis ſpem à recto vivendi genere & congruo rerum non naturalium ad vitam conſervandam ſumme neceſſariarum uſu dependere arbitror.

Quæ cum ita ſint, eo meum collineat conſilium, ut æger ante omnia muneribus ſuis, abſque mentis perturbatione haud abſolvendis ad aliquod tempus ſuperſedeat, & potius jucundo conſortio, & quicquid ad animi delectamentum conferre poteſt, ſedulus utatur. Subinde non abs re erit, ut locum cœlumque mutet: ille enim, in quo jam degit, aër juſto frigidior, nervorumque ſiccitati admodum inimicus eſt; hinc temperatum ſeligere oportet, qui nec ſiccus valde, frigiduſque, nec nimis ſit humidus; & meo quidem arbitrio id commode obtinebit, ſi ruri magis vitam degerit: namque in his nervorum adfectibus aëris mutatione nihil unquam deprehendi fructuoſius. Tum in id ſummo incumbendum erit ſtudio, ut ſomnus concilietur, à quo & animi requies & corporis temperies multum dependet. Neque vero huic fini aſſequendo conveniunt ſopientia, papaveracea aut plane opiata: quippe quæ majorem inducent torporem, melancholiam augebunt, & forſitan in furorem omnino commutabunt: Melius eſt, ut æger cubitum iturus in tepida deſcendat pediluvia. Hiſce autem rite parandis flores chamæmeli, papaveris rhœados, roſarum rubrarum, artemiſia, nitrum, ſalque commune linteo includantur, iiſque in vas ligneum profundius impoſitis aqua fluviatilis fervens infundatur: ſtent per aliquod tempus ut horum vis extrahatur: tum addatur aqua frigida, donec fervens reddatur tepidior; cui pedes ad genua uſque immittantur, & per horam dimidiam ſudore madidi in illa detineantur;

iiſque

iſque tepor affuſione calidioris conſervandus eſt. Neque minus operæ erit pretium, ut æger paulo maturius ſe ad ſomnum componat: quoniam concubius ſopor profundior, magiſque reficiens deprehenditur, quam qui poſt mediam noctem aut ſummo mane fruimur. Nec denique levem in quiete inducenda præſtabit operam, ſi cubitum iturus juſcula avenacea vitello ovi, paſſulis minoribus, atque amygdalis dulcibus permixta veſperi ſorbillaverit, & inſuper hauſtum cerevifiæ lupulatæ, bene defæcatæ aſſumſerit.

Inter medicamina in hoc morbo nitroſis atque præcipitantibus non ſunt præſtantiora: hæc enim ebullitiones ſanguinis, & partium ſulphurearum inteſtinum motum potenter coercent; æſtum attemperant; nec ſolidis partibus humiditates detrahunt; nec levem in promovendo ſomno ſpondent utilitatem. Hoc ſcopo præſtantiſſimus erit hic pulvis: *Recipe matris perlarum, lapidum cancrorum ana drachmam unam, nitri regenerati grana duodecim, olei deſtillati nuciſtæ, olei de cedro ana guttas duas, miſce fiat pulvis, div. in duas partes, quarum quævis vel veſperi ex aqua ceraſorum nigrorum aut florum tiliæ, vel ante prandium aſſumenda eſt.* In locum oleorum eſſentia ambræ veræ, Moſcho atque zibetho deſtituta ſubſtitui poteſt: quippe quæ ob blandam ſulphuream, qua pollet, anathymiaſin, genus nervorum roborandi ac ſomnum conciliandi inſignem poſſidet efficaciam.

Porro vena in pedibus bis ad minimum quotannis tempeſtate ſerena, menſe Martio & Septembri; &, ſi haud acceſſerit hæmorrhoidalis fluor, quater omnino, nempe Februario, Majo, Auguſto atque Novembri menſibus ſecanda eſt: hujus autem fluxus ſi adparuerint indicia, ille irritationibus, fotibuſque maxime vaporoſis promovendus; quod ſi vero manis anum adfluxerit dolor, hirudines ad illam adplicandæ ſunt. Poſtea, ut eo certius exſtirpetur malum, aut ſaltem, ne in furorem deſinat, præcaveatur. præſtantiſſimus erit balneorum tepidiorum, ſimulque leviorum uſus: quæ inter Tœplicenſia ſulphurata præ aliis quæ intra urbem ſcaturiunt, palmam obtinent. Balnea enim juſto calidiora ob inſignem, quam excitant, humorum ebullitionem, majus damnum minantur, quam emolumentum: contra vero quæ tepida & temperata ſunt, egregiam vim fibras membranaſque totius corporis nerveas emolliendi, humectandi, tenſaſque relaxandi poſſident: quid? quod corporis ſuperficiem blande fomentando, poros cutis aperiendo, atque tubulos ſeriferos dilatando non ſolum ipſam promoveant tranſpirationem, verum etiam humores à capite & internis partibus ad externas magis alliciant. Et incredibilis omnino eſt efficacia, quam hæ thermæ, quarum aquæ ſubtiles leveſque ſunt, rite & diu adhibitæ in hiſce melancholicis non minus, quam maniacis ipſis recentioribus exſerunt affectibus.

His denique omnibus pertinax victus obſervatio accedat, neceſſe eſt: Ergo ſummopere ſibi caveat æger ab aëris frigida, humidaque temperie, maxime ventis borealibus ac ſeptentrionalibus. Ante omnia pedes ab omni frigore muniendi ſunt: hi enim quo frigidiores exiſtunt, eo magis humores ad caput rapiuntur. Inter cibos fugere oportet omnes acidos, cepis conditos, ſalitos, omneſque aromatiſatos (quos vulgo dicunt: *Die von einen hoken* gout *ſind*:) nec alios aſſumere convenit, ſi mens commota fuerit. Nam generatim ſciendum eſt: Nec epulis, nec ſomno, niſi ſub animi tranquillitate fruendum eſſe. Potui ſub prandio inſerviat vinum generoſum una parte cum tribus aquæ vel ſimplicis, vel quod melius, Selteranæ, Spadanæ, Dunſtalienſis aut Wildungenſis permixtum; quod verò ſub cœna omitti, in ejuſque locum cerevifiæ bene coctæ atque levioris uſum ſubſtitui mallem. Neque vero inſulorum Thée vel Coffée potû nimis exſiccantem, nerviſque infenſum commendarem; ſed potius juſculum vitello ovi & ſucco aurantiorum permixtum mane ſorbillari ſuaderem, quod partim ventriculum roborat, partim acrimoniam attemperat: nec alienus erit potus Chocoladæ cum aqua paratus, quandoque hauſtus, maxime ſi ex eo quædam eſſentiæ ambræ aſſumantur guttulæ; hunc enim ob blandum, quod fovet, oleamentum nervoſo generi perquam amicum deprehendi. Ne vero ab illius viſcoſitate tunica ventriculi villoſa obtiruatur; abs re non erit, illi abluendo hauſtum aquæ fontanæ ſuperingerere. Sed cavendum ceterum eſt à nimio pharmacorum uſu; & ipſam curationem per aliquot menſes, quin integrum annum protrahere; maxime rectæ vivendi rationi diutiſſime inhærere; & balnea non niſi vernali vel autumnali tempeſtate in uſum vocare oportebit: quæ ſi rite obſervaverit æger, de felici eventu haud dubito.

Nunciatum quoque fuit, ægrum hac medicatione per aliquod tempus uſum optime habuiſſe, ac inſigne mali ſui deportaſſe allevamentum.

CASUS XXXV.

De affectu melancholico.

Virgo xx. annorum generoſa, ingenii olim hilaris ac perfaceti, tribus potiſſimum abhinc annis qua ſtantibus, gravem incidit mentis affectionem, cujus hi fuerunt natales. Quædam pariter generoſa virgo, cujus arctiſſima familiaritate uſa erat, in mortis articulo verſata, noſtram ad ſe adhuc ſemel viſendam invitari jubet; quæ ſub hac invitatione epulis aſſidens, nec tantum in mora periculum eſſe arbitrata diutius remoratur domi, donec improviſum de hujus amicæ inſequuta morte acciperet nuntium. Abhinc vero inſigniter contriſtata, mœroribus magis magiſque indulgere cœpit, & ſomnus quoque imminui turbarique videbatur. maxime vero mox à prandio inſigni quotidie mœſtitia, tantiſque angoribus torquebatur, ut vix reſpirare potuerit, & copioſiſſimas pluraverit lacrumas; neque minus appetentia deſtrui & concoctrix vis lædi cœpit. Huic malo licet tempeſtivas ferri ſuppetias parentes voluerint, omnem tamen medicinarum uſum recuſavit ægra; nec niſi quædam temperantes ex ſuaſu celebrioris Medici aſſumſit: quem cum pariter adverſa raperet valetudo, ipſa ab omnibus remediis abſtinuit, malumque magis magiſque increvit. Tum enim conſcientiæ tormenta acceſſerunt, ac ſpirituales angores perpetui, tantique, ut furibundæ inſtar aſſiduo curſu atque ambulatione ſe fatigaret, mentiſque inſuper errores inciderent. Secabatur vena, dabantur variæ eſſentiæ, præſertim carminativæ, pulveres, infuſa theiformia atque pilulæ: quæ quidem alvum egregie duxerunt, multumque recrementorum mucidorum expulerunt, malo autem ne quicquam detraxerunt. Somnus enim, licet quandoque per duas treſve horas oculos occupet, tamen præternaturalis eſt, aſſiduaque membrorum agitatione ſtipatus: neque minus tanta vehementia vigil etiam membra jactat motitatque, ut inde

ſudore fere diffluat inſignique humorum ebullitione afficiatur: nec hominum ſermones ferre poteſt, quin ab illis ſtatim excandeſcat, & pedibus manibuſve contremiſcat. Appetitus jam augeri, alterniſque potiſſimum diebus integrior videtur: menſes ſtato tempore, non tamen ea qua olim, quantitate fluunt; caput à prima morbi acceſſione huc uſque eximio torquetur dolore, & omnia in pejus ruunt.

Conſultatio.

Generoſæ virginis ægritudo, cujus hiſtoria mecum fuit communicata, in animo, ac vitio capitis, ſpirituumque animalium magis, quam humorum læſione hærere, & a vehementi mentis commotione, inſignique triſtitia originem traxiſſe videtur. Docet enim proh dolor! crebra experientia, hoſce ſubitaneos graveſque animi affectus, integrum motuum vitalium ordinem pervertendi; hinc ſomnum, mentis requiem, vires corporis, appetentiam, concoctionem ac excretiones naturales, quæ per alvum, tranſpirationem, & menſtruam in ſexu ſequiori purgationem fiunt, peſſumdandi eximiam poſſidere efficaciam. In hiſce autem morbis, quorum cauſa nec in viſceribus, nec humoribus ſita eſt, nullam nec à pharmacis, purgantibus, aperientibus, emeticis, & ſanguinem depurantibus medicinis; nec à venæ ſectione, utut in aliis deliriorum generibus utiliſſima, expectare licet ſalutem: ſed quæ adhuc è re erunt, hiſce potiſſimum abſolvi credo momentis. Ante omnia operæ erit pretium, aerem cœlumque mutare, & balnea ex aqua fluviatili, vel quod melius, pluviali, furfuribus triticeis, & lacte parata ſæpius in uſum vocare. Hiſce nimirum tepidiſſimis ægra prima hebdomade bis quotidie, mane veſperique umbilico tenus inſideat; poſtea autem matutino duntaxat immittatur tempore, probe tamen cavendo, ne capitis exinde ſudor erumpat. Non minus porro egregium effectum præſtabit lac aſininum, cujus binis circiter, antequam ingrediatur balneum, horis primum dimidiam potare menſuram, dein ſucceſſive ad integram aſcendere, ejuſque pariter ac balnei uſum per quatuor vel quinque hebdomades protrahere poteſt. Aſinino deficienti caprinum lac una parte cum duabus acidularum Selteranarum mixtum ſubſtituere licet: ex quo etiam, ſi alvus fuerit ſegnis, uncia una cum dimidia mannæ mane eſt haurienda. Tum vero ab omni cereviſiæ vel vini potu abſtinere, & in horum locum hoc decocto uti convenit: *Recipe raſuræ cornu cervi, radicis ſcorzoneræ ana uncias quatuor, pæoniæ, caryophyllatæ, cichorei ana unciam, cardamomi minoris drachmas tres. M. Conc. cont. d. S. ſpecies, quarum binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per horam dimidiam* in *vaſe clauſo decoquenda ſunt.* Neque negligendum eſt corporis exercitium, illudque potius vel ambulando vel curru vehendo ſub tempeſtate ſerena aliquot aut ante aut poſt paſtum horis probe inſtituendum; & denique haud ludetur opera, ſi cubitum itura vaſculum potiunculæ nervinæ hauriat, quæ ſic ſe habet: *Recipe aquæ florum liliorum convallium, primulæ veris, tiliæ, acaciæ ana uncias duas, meliſſæ citratæ cum vino, cinnamomi cum vino ana unciam unam cum dimidia, pulveris Marchionis drachmas duas, cinnabaris nativæ præparatæ, ſuccini præparati ana drachmam ſemis, ſyrupi corticum aurantiorum drachmas tres. M. d. S. Haupt und Nerven ſtärckende* potion. His rite adhibitis ſalutarem eventum haud deſore credo; quem Deus reddat proſperum ex animo precor.

CASUS XXXVI.

De affectu melancholico-maniaco.

COmes quidam illuſtriſſimus per tres jam annos affectu quodam melancholico-maniaco, ac rationis uſu depravato ſolicitatus, meam contra hoc malum requiſivit opem. Is namque XXII. annos natus, temperamenti melancholico-cholerici, quatuor abhinc annis tertiana febre, ſub cujus quallibet acceſſione leve patiebatur delirium, laboraverat: qua ſuperata, proximo anno poſt, cum ipſi ob inſignem plethoram ſanguis è pedibus mitteretur, tanto maniaco furore rapiebatur; ut & acidulis Egranis, & Carolinis, maxime pediluviis ex bis paratis, & temperantibus, refrigerantibus, blande ſedativis ac emeticis fruſtra omnino adhibitis, ad hoc uſque tempus cum aſſiduis vigiliis ſtipatus inhæſerit. Quamvis etiam ob eximiam, qua æger pollet, humorum abundantiam quotannis vena in pedibus fuerit ſecata: tantum tamen aberat, ut inde melius haberet, ut potius tribus ſemper poſt venam ſuſam diebus rabies magis increverit, dein iterum remiſerit. Neque vero memoriæ vis penitus periit, quin homines cognoſcere, & latinam quandoque gallicamque linguam ſtrepere valeat: tamen ſermo ſine ordine fertur. Appetentia ceterum varia eſt, mox avidiſſima, mox plane proſtrata; alvus aſſidue ſegnis, perpetuumque partium externarum frigus. Binis abhinc annis cœcæ adparebant hæmorrhoides: quæ quidem hirudinibus ad anum adplicatis oppugnabantur, eodem tamen minus felici eventu, qui fonticulum brachio inflictum ſequebatur. Jam corpore magis fit obeſus, & ob ventriculi debilitatem vino cum aqua mixto in locum ordinarii potus uti ſuevit. Nec denique ſilentio prætermittendum eſt, fratrem illuſtriſſimi Comitis gemellum eadem tentari ægritudine; à qua tamen & parentes & priores fuerunt liberi.

Quæ cum ita ſint; facile adparet, morbum hunc melancholico-maniacum inſigni generis nervoſi, maxime partium capitis nervoſarum imbecillitati atque ac hypochondriorum malæ diſpoſitioni ſuos debere natales. Hæc vero vitia ex pravo potiſſimum vivendi genere, potuum calidiorum uſu, mentis frequentioribus commotionibus, multiſque laboribus cum meditatione ac vita ſedentaria junctis originem traxiſſe vero eſt ſimillimum: neque minus dubito, quin febris intermittens olim tolerata, & nimis præcociter forſitan ſuppreſſa huc contribuerit. Non enim ſolum experientia docet, haſce febres incongrue adſtrictas ad ventriculi, generiſque nervoſi debilitatem & hypochondriaca ſymptomata producenda eſſe perquam opportunas: verum etiam ipſa ad hæmorrhoidalem fluxum molimina, quibus æger ante binos annos tentatus fuit, ſatis firmo ſunt documento, quod ſpaſmis atque flatulentiis imi ventris, hypochondriacis valde familiaribus obnoxius; his autem liber humorum per inteſtina & viſcera abdominis circulus fuerit impeditus. Quandocumque autem hiſce cum artuum externorum, tum nervoſarum abdominis partium, maxime ventriculi atque inteſtinorum violentis diſtenſionibus cruor ſpiſſus vehementer ad caput atque cerebrum compulſus, nullo per nares potitur exitu; ſed intra membranarum cerebrum ambientium vaſa ſtagnans, ea nimium diſtendit, & ad varicoſas diſponit expanſiones; haud mirum, ſi partim ſenſus interni pertur-

perturbantur; partim ipſa læditur imaginatio, iiſque imbuitur objectis, quæ rationis uſum deſtruunt, mentemque ad ambitioſas, inviſas, furibundas iracundaſque ideas, atque ad ipſam proritant rabiem. Quemadmodum enim ſenſuum internorum integritas ab æquali liberoque humorum vitalium per vaſcula cerebri minima circuitu potiſſimum dependet: ita quoque omnes mentis perturbationes, memoriæque, ingenii atque judicii læſiones cruoris in iiſdem cerebri vaſis ſtagnationi in acceptis ferendæ ſunt. Hinc vero ipſa cerebri fabrica vitiatur, ejuſque ductus ac pori deſtruuntur, & ipſe fluidi nervorum tenuiſſimi influxus impeditur; qui, ſi in cor, arterias, ventriculum, inteſtina, aliaſque tam internas, quam externas partes congrua quantitate ac juſto vigore ſucceſſerit; omnes harum partium functiones, motum atque pulſum cordis nimirum & arteriarum, digeſtionem ciborum, chylificationem, alvinas omneſque reliquas ſe- & excretiones in debito atque naturali conſervat ordine. Ex his denique adparet, cur pulſus inæqualis, appetentia ciborum inconſtans, digeſtio eorum impedita, alvi excretio ſegnis, corporis decrementum, extremorum frigus, ructuoſæ moleſtiæ, ſomnus turbulentus multiſque terrificis ſtipatus inſomniis frequentiſſima morborum melancholicorum atque rabidorum ſint ſymptomata.

Quod ſi autem prognoſin aggredior, non poſſum, quin morbi præſentis jam per triennium inhærentis ac fere inveterati curationem admodum difficilem arduamque pronunciem: neque enim bonum præbet præſagium, ſed graviorem cerebri læſionem denotat, quod malum abſque ulla intermiſſione aſſidue ſæviat; cujus plerumque ea eſſe ſolet indoles, ut circa æquinoctia vel ſolſtitia atrocius adfligat, reliquo autem tempore obſervetur leviſſimum. Nec denique mihi placet, quod frater cum illuſtri ægro uno editus partu eadem detineatur ægritudine: quamvis enim parentes ab ea liberi fuiſſe perhibeantur; nihilo tamen ſecius hanc cerebri imbecillitatem jam in utero hiſce gemellis fuiſſe communicatam vero videtur ſimillimum; cum compertum ſit, liberos ab ebriis etiam parentibus genitos inſigni capitis debilitate, morbiſque exinde oriundis admodum eſſe opportunos. Contra vero cum ægrotans ætate ſit adhuc junior; jam iterum pingueſcat, malique aliquale obſervetur decrementum; nec uſum medicinarum, more alias melancholicis conſueto, averſetur; nec denique ea adhuc aſſumſerit remedia, quæ malo expugnando ſunt idonea: non omnem omnino ſi non perfectæ ſanitatis, ſaltem eximii levaminis ſpem abjicere oportet.

Venio ergo ad auxilia, perilluſtri Comiti ferenda, quæ magis diæteticis remediis, quam pharmacis, chymiciſque abſolvi credo: illis enim diu, pertinaciter ac patienter adhibitis in hiſce nervorum vitiis nihil unquam deprehenſum fuit efficacius. Eo itaque omnes intendere oportet nervos, ut primum nervoſum genus admodum debilitatum corroboretur, dein ſpaſmodicæ diſtentiones conſopiantur, tum raptus humorum ad caput derivetur; porro cerebrum, ejuſque membranæ confortentur, & denique concoctrix ventriculi vis non minus ac alvina excretio promoveatur.

Quibus ſcopis ſub divina gratia obtinendis, circa venæ ſectionum adminiſtrationem ante omnia moneo, ne illa fiat in pedibus; hancce enim in hiſce ſpaſmodicis morbis pedum frigore continuo ſtipatis magis deprehendi noxiam; quippe quæ ſpaſmum externarum partium magis augendo, majori humorum ad caput regurgitationi efficaciſſimam ſuppeditat occaſionem. Neque etiam convenit ſanguinem circa æquinoctia mittere; ſiquidem eo tempore horum morborum graviores eſſe ſolent acceſſiones, humorumque vehementiores commotiones. Magis è re fore arbitror, ut ſub ſerena tempeſtate amicoque cœlo non ſolum vena bis quotannis, nempe Februario menſe, & binis ante autumnale æquinoctium hebdomadibus in brachio ſecetur, & ſex inde cruoris detrahantur unciæ: verum etiam cum hæ binæ venæ ſectiones plethoræ imminuendæ ac humorum in vaſis cerebri ſtagnationi diſcutiendæ minus ſufficient, duabus quoque quotannis vicibus, Junio ſcilicet Decembrique menſibus quatuor cucurbitæ ſcarificatoriæ dorſo, totidemque pedibus admoveantur.

Deinde operæ erit pretium, corpus ſedulo movere, maxime equitatione, quæ bis quotidie, & tribus ante paſtum, & quatuor poſt illum horis inſtituenda eſt, ut tranſpiratio promoveatur, & humores ad externam magis invitentur corporis ſuperficiem; cavendum tamen ne impetuoſior ſit hic motus, neque tantus, ut humorum inducat ebullitionem. Tum vero etiam atque etiam hortor, ut perilluſtris æger locum aëremque mutet: hæc enim cœli mutatio non ſolum ipſi morbo apprime conveniens eſt, verum etiam eo inſervit, ut ingrata, & excitandis ideis adverſis opportuna objecta removeantur: ſiquidem notum eſt, hoſce ægros ob arrogantiam, cujus opinione laborant, & parentes & omnes, quorum imperio ſubjacent, ferre haud poſſe. Porro ægrotantem nunquam ſolum relinquere; ſed potius muſica, ludis, venationibus &c. excitare; multo minus ipſi quicquam contradicere, aut gravius forſitan reprehendere oportet; ne inde in majorem agatur rabiem atque furorem.

Præſertim vero vivendi ratio ſit accuratiſſima, nec largis indulgendum epulis, quas inter fugiantur & acriora aromata, & calidiores potus atque cerevíſia. Hujus enim in locum commendarem decoctum ex hordeo, cornu cervi raſpato, & citri corticibus paratum; vel ſolum, ſi illius binis menſuris decem nitri depurati addantur grana, bibendum; vel tribus partibus cum una vini Neccarini mixtum: vel denique hujus loco Selteranæ acidulæ eadem quantitate cum dicto vino maritatæ potari poſſunt; ſed ipſe potus ſicuti tepidior, ita larga copia hauriendus eſt. Deinceps in hiſce morbis acidulis Selteranis lacte caprino vel aſinino permixtis nihil deprehenditur præſtantius: quarum aquarum tribus partibus cum una lactis nuptarum uſus bis quotannis, verno pariter ac autumnali tempore per 5. vel 6. hebdomades protrahendus; & veſperi balneum ex aqua dulci temperatum adjungendum eſt. Neque minus thermæ egregium ſpondent emolumentum, & non ſolum conſtrictas nervoſas partes relaxant, verum etiam inſigniter roborant: quas inter balnea ſulphurata Tœplicenſia commendo. Nec irrita erit efficacia pediluviorum ex aqua fluviatili, floribus chamæmeli & furfuribus triticeis paratorum; quibus tepidioribus duntaxat, & ſucceſſiva aquæ calidioris affuſione moderandis æger quavis veſpera cubitum iturus pedes ad ſuras uſque immittat: hæc enim partim humores à capite ad partes inferiores derivant, partim nervoſum genus emolliunt, & ſanguinis æqualem promovent circuitum. Porro adhuc fonticulum in altero brachio excitari mallem; & humorum ebullitioni ſopiendæ, acrimoniæ bilioſæ attemperandæ, ventriculoque roborando hunc opponerem pulverem: *Recipe pulveris Marchionis, lapidum cancrorum*

rum ana drachmas duas, cinnabaris nativæ præparatæ, nitri purificati, tartari vitriolati, ſuccini præparati ana drachmam ſemis, olei de cedro italici guttas quatuor. M. ſ. pulvis; cujus drachma veſperi, aut ſimul mane ex aqua ceraſorum nigrorum capienda eſt. Non minus egregium erit, quotidie aut alternis diebus mane quædam vaſcula infuſi Théebois, aut alius theiformis ex meliſſa & abrotano parati, cujus menſura dimidia ſexta parte florum lactis & ſex nitri granis permixta ſit, haurire.

Alvi libertas perpetuo eſt conſervanda, cui inſervient mala Borsdorffienſia cum paſſulis cocta; juſcula ex prunis Damaſcenis cum drachma cremoris tartari parata; pruna ipſa cocta; aut duæ unciæ Mannæ loco ſacchari in decocto Succoladæ ſolutæ, & mane devoratæ; aut ſal Anglicanum, vel Sedlicenſe quandoque ſumendum, cujus uncia dimidia, aut ſex drachmæ in quarta aquæ fontanæ menſuræ parte ſolutæ aſſumantur, & tum aliquot vaſcula infuſi Théebois aut ſabarum Coffée ſorbillentur.

Hæc ſunt, quæ in ſalutem perilluſtris ægri proponenda duxi; quibus, ſi morem geſſerit haud dubito, quin mali eximium levamen ſit inſequuturum.

Rite quoque hæc omnia adhibuerat ægrotans; unde poſt aliquot menſes malum inſigniter imminutum fuiſſe mihi nunciatum eſt; ad quod penitus expugnandum, commendatarum medicinarum uſum diutius protrahi juſſi.

Ego in conſilium accitus, præter recenſita remedia ægram bis quotidie in balnea ex aqua tepidiori parata immitti juſſi. Hæc inſignem tulerunt opem; non enim ſolum corpore, quod antea totum cum artubus tactu frigidum erat, poſt quodvis balneum admodum incaluit; verum etiam ipſa mens quietior facta ad ſe redire cœpit: quid? quod utero mox iterum conceperit, partum ediderit feliciter, & adhuc valeat optime.

Epicriſis.

Licet ex hoc caſu animadvertere, 1. quod valde inſenſus ſit gravis terror puerperis, iis præſertim, quæ per uterum non ſatis expurgatæ fuerunt. Tanta enim terroris fuit vehementia, ut gravioribus partium externarum ſtricturis ſanguinem ad caput repellendo, in ægra noſtra affectum maniacum provocaverit.

2. Notatu dignum eſt, quod major adhuc terroris potentia ſit in fœminis circa illud tempus, quo menſes fluere conſueverunt; quoniam horum evacuatio nunquam ſine præcedente generis nervoſi ſtrictura perficitur. Nam quum terroris ea ſit natura ac indoles, ut ſanguinem ab ambitu ad centrum ſive interiora corporis ſorti partium externarum conſtrictione retrovertat; facile patet, eum majori pollere efficacia & præſentiſſimam noxam inferre tunc temporis, quando corpus jam jam ſpaſmo adfligitur.

3. Illud etiam ad obſervationem inſigne eſt, quod balnea moderate calida, ex aqua dulci parata, & profundiores in iis inſeſſus ad affectum maniacum, ſi non adeo inveteraverit tollendum opem ferant deſideratiſſimam. Nos ſane pluribus experimentis compertum habemus, præferenda eſſe balnea omnibua aliis remediis, quæ vulgo in ejuſmodi caſibus commendari ſolent. Ratio operationis & feliciſſimi ſucceſſus hæc nobis eſſe videtur. Eſt in affectu maniaco converſus ſanguinis motus à partibus externis ad caput, ob ſtricturam, quæ hiſce partibus à terrore inducitur. Nihil vero tam promte & expedite conſtrictum corporis habitum relaxare, & tubulos ſubcutaneos, vaſaque ſanguinea aperire, & ſanguinem à capite ad ambitum corporis rurſus derivare, atque adeo æqualem humorum motum reſtituere poteſt, quam balnea moderate calida, pauloque diutius uſurpata: quod remedii genus, quamvis recentioribus Medicis incognitum vel potius neglectum videamus, vetuſtis tamen temporibus celebratiſſimum fuit. Ita enim legimus apud CORNELIUM CELSUM, homines qui rabie ex morſu canis vel aliorum animalium correpti fuerunt, vel qui hydrophobia laborarunt, balneo aquæ dulcis fuiſſe reſtitutos.

CASUS XXXVII.

De primipara ex terrore facta maniaca, & feliciter reſtituta.

VIginti annorum, temperamentique ſanguineo-melancholici fœmina, ad terrorem facillima, venerique deditiſſima cum in primo vix quatuor hebdomades tranſegiſſet puerperio; accidit, ut noctu ex motu feneſtræ apertæ & à vento agitatæ illa placide dormiens evigilaret, & ſpectri ſuſpicione perterrita, cuſtodi acclamaret. Hunc clamorem quædam fœmina ipſi conſanguinea in proximo cubili percipiens, putat incendii metum ſignificari, & hinc induſio duntaxat induta accurrit januæ cubiculi, in qua degebat puerpera, eamque tacita aperit. Quam cum videret hæc, graviori percellitur terrore, ipſamque ſuam matrem, longis jam abhinc annis mortuam, ſpectri larva cubiculum intraſſe anxia ſibi imaginatur. At vero triduo elapſo factum eſt, ut in mentis errorem, ipſamque rabiem inciderit; qua omni ſomno deſtituta, perpetua loquacitate res alienas atque inconcinnas ſermone plerumque ligato garrit, & omnia fere alimenta aſſumere recuſat; neque tamen æſtu torquetur febrili. Lochia ab ipſo partu haud fluxerunt rite & hoc potiſſimum tempore ipſi olim menſes erumpere ſueverunt. Infante ergo protinus alii nutrici tradito, ipſi ægrotæ ter ſucceſſive vena in pedibus ſecabatur; & quantum ob aſſiduam rabiem erat poſſibile, medicinæ ſanguini a capite derivando, menſibuſque promovendis idoneæ exhibebantur, maxime pulveres ex nitro, cinnabari, & camphora parati & emulſiones ex ſeminibus quatuor frigidis confectæ. Tantum autem abeſt, ut inducias furori induxerint, ut ille potius quotidie ingraveſcat, ac ægra jam vinculis omnino conſtringi debeat.

CASUS XXXVIII.

De delirio periodico cum motibus epilepticis à menſium retentione.

VIrgo quædam XIX. annorum, ſanguineo-melancholica, cum ante aliquod tempus ſub ipſo menſium fluxu gravi percelleretur iracundia: accidit, ut illi fluor protinus ſubſiſteret. Nec quoque rediit ad regularem ſucceſſum, licet nonnunquam parcior appareret: quo factum eſt, ut noſtra inſigni præcordiorum anxietate, doloribus capitis, languore corporis, & matutinis vomitibus ſatis graviter ſolicita-

ſolicitaretur. His magis ingraveſcentibus ſymptomatibus imploravit Medici auxilium, qui quidem illa aperientibus, leniter laxantibus, & uterinis exhibitis, nec non venæ ſectione circa inſtans menſium tempus in pede inſtituta oppugnavit; tantum tamen abeſt, ut illa debellaret, ut potius malum majora in dies ſumeret incrementa. Namque non ſolum dicta ſymptomata aſſidue inhærent; verum etiam calor præternaturalis cum pulſu celeri tribus abhinc hebdomadibus adparere cœpit, quem motus epilepticus per tres adfligens horas preſſo comitatur pede. Stipatur hæc acceſſio mentis errore, & per intervalla veſpertino potiſſimum, nocturnoque tempore redire ſuevit; ægra circa meridiem ſatis bene habente. Quamvis igitur & hiſce malis varia & antiſpaſmodica & antifebrilia oppoſita fuerint remedia: remiſerunt equidem ex horum uſu & epileptica agitatio & æſtus præternaturalis; nihilo tamen ſecius quavis veſpera prægreſſis gravi cardialgia atque vomitu mentis defectiones incidit ægra; quibus nec pulſum, nec reſpirationem penitus intercipientibus per tres quatuorve detinetur horas. Ceterum appetentia fit imminutior, & inſuper denique per intervalla vehementes cordis palpitationes cum ſpirandi anguſtia ac ſuffocationis metu accedunt, per horam circiter dimidiam inhærentes. Quæ cum ita ſint, Tuum, vir excellentiſſime, imploramus judicium, ac doceri avemus, quinam ſit hic affectus? quæ ipſi profutura medicamina? & quinam illius eventus ſit ſperandus?

Reſponſio Conſultatoria.

Quod ſi circumſtantias in tranſmiſſa morbi hiſtoria obvias rite perpendo mecum; haud quidem ignoro, hoſce ſpaſmodicos motus, ſi ex menſium anomaliis ſuos mutuati fuerint natales, vulgo nomine hyſtericæ vel uterinæ paſſionis venire; quoniam in utero eorum princeps reſidere videtur cauſa. Verum enim vero cum præſenti morbo quædam complicentur ſymptomata, quæ ab hyſterica paſſione omnino ſunt aliena, & in mentis alienatione periodica cum corrupta phantaſia ac epilepticis motibus ſtipata conſiſtunt: mallem illum à potiori ſymptomate delirium periodicum cum motibus epilepticis à menſium retentione oriundum vocare. Neque enim quenquam fugiet, menſium maxime à gravi mentis commotione, vehementi iracundia, aut immani terrore inductam ſubitaneam retentionem atque ſuppreſſionem, graviſſima ac periculoſa comitari ſymptomata. Namque cruor, critice ac ſalutariter per uterum evacuandus, ſi exitu ſuo deſtitutus intra vaſa corporis reſtiterit, non ſolum moleſtam illam, ac variis ægritudinibus producendis idoneam admodum plethoram gignit: verum etiam accedente animi affectu motus partium vaſculoſarum, fibroſarum atque carnoſarum à naturali recedit ordine, & primum fluidorum circulus redditur inæqualis, deinceps hic æque ac ſolidorum motus magis interiora verſus tendit. Hinc ipſæ ſalutares ſe- & excretiones, quarum debito ſucceſſu vita atque ſanitas conſervatur, perturbantur; & exinde denique cruoris in his vel illis partibus ſtagnationes oriuntur; quæ pro diverſis, quas occupant regionibus, varia atque gravia inducunt ſymptomata. Quod ſi enim humores ad nervoſas ventriculi membranas compelluntur; hujus inflationem, appetitus proſtrationem, cardialgiam, nauſeam, vomitumque excitant: & ipſe ſtomachus flatibus onuſtus, ſepti tranſverſi liberum motum deſcenſumque impedit; hinc ad ſanguinis circuitum per pulmones remorandum potenter diſponit, & inde ſummam præcordiorum anxietatem, difficillimam & anxiam ſpirationem, tuſſimque aridam progenerat. Quum præterea ventriculus ex pari octavo & ramo intercoſtali nervos ſuos adipiſcitur, vique horum cum omnibus totius corporis nervoſis partibus arctiſſimo jungitur vinculo atque conſenſu; fit inde, ut illo ſpaſmis flatibuſque graviter diſtento, caput ſimul, pericranium, & maxime membranæ cerebrum medullamque ſpinalem cingentes vehementer afficiantur, conſtringantur, ideoque ipſa ſanguinis per vaſa cerebri circulatio admodum retardetur. Huic autem per vaſcula cerebri cruoris progreſſui in externis partibus impedito capitis dolores; in internis vero retardato vertigines, corrupta phantaſia, mentis alienatio & animi deliquia ſuos debent natales; & à ſpaſmo membranarum, quæ cerebrum ac medullam ſpinalem ambiunt, motiones epilepticæ ac convulſivæ ſuam trahunt originem. Quæ cum ita ſint; formalis horum ſymptomatum ratio conſiſtit in ſpaſmodica nervoſarum partium, maxime ventriculi capitiſque diſtentione: qua fit, ut humorum in viſceribus circuitus impediatur, inæqualis reddatur; ipſe cruor hinc inde ſtagnet, ac mala jamjam præſentia inſigniter foveat non minus, quam adaugeat.

Quamvis vero affectus noſter menſium retentioni in acceptis ferendus ſit: attamen in illo oppugnando horum reſerationem minime tentare, nec remedia huic opportuna in uſum vocare convenit. Hæc enim, ut ut ſint incidentia, evacuantia, menſes pellentia, roborantia &c. violentis hiſce ſpaſmis, qui præcipue mali paroxyſmos comitantur, tantum abeſt, ut ſuppetias ferant, ut potius præternaturales motus atque ſymptomata magis exacerbent: quid? quod ipſa venæ ſectio vel in pedibus vel brachiis inſtituta parum adſerat emolumenti. Namque crebra compertum habemus experientia, illam in motibus ſpaſmodicis ac irregularibus minus provide adminiſtratam, hos magis adauxiſſe; & præſertim brevi ante febrium intermittentium, aut epilepticas acceſſiones inſtitutam, has reddidiſſe longe atrociores. Hinc potius eo omnis dirigatur cura, ut ſpaſmi conſopiantur, & partibus nervoſis, muſculoſis atque vaſculoſis naturalis tonus & pulſus reſtituatur: tum enim ſanguinis irregulares ad caput, ventriculum & pectus congeſtiones, ipſique paroxyſmi ſponte ceſſabunt, aut ſaltem imminuentur inſigniter. Quæ ſi rite fuerint obſervata, tunc menſium fluor congruis adminiculis in naturalem redigendus erit ordinem.

Quo igitur proponantur remedia, hiſce ſcopis conſequendis idonea: ante omnia alvi libertatem promovere oportet. Huic, cum humores à capite derivent, ſpaſmoſque inteſtinorum mitigent, optime inſerviunt clyſteres emollientes, qui ex furfuribus triticeis, floribuſque chamæmeli coctis, & binis unciis olei amygdalarum dulcium, tantillo mellis, drachmis duabus ſalis, ac una nitri permixtis conficiantur. Neque minus huic fini reſpondet ſal Sedlicenſe aut Epſomenſe, drachmis duabus circiter in aqua pura fontana ſolutum, & mane quandoque hauriendum, infuſum quoddam calidum ſuperbibendo. Hoc enim abſque ulla humorum exagitatione præſtantiſſimum exſerit effectum; nec exſiccat genus nervoſum, nec illud vellicat, nec ad ſpaſmos proritat inteſtina. Deinceps operæ erit pretium, ut ægra tribus aut quatuor ante quamvis acceſſionem horis balnea, aut duntaxat pediluvia ex aqua fluviatili, furfuribus triticeis & floribus chamæmeli parata, non nimis calidiora, ne humores commoveant, ingredia-

grediatur, iiſque per horam dimidiam immoretur. Tum hanc commendo mixturam: *Recipe liquoris noſtri anodyni mineralis unciam ſemis, eſſentiæ caſtorei, ſpiritus bezoardici* Buſtii *ana drachmā unam, laudani opiati liquidi guttas decem*, cujus 40. vel 50. guttulæ ſtatim poſt egreſſum è balneo ex potu calidiori aſſumantur, & inde levior expectetur ſudor. Porro ſuadeo, ut mane æque ac veſperi hujus pulveris capiatur doſis: *Recipe pulveris Marchionis, antimonii diaphoretici ana drachmam unam, cinnabaris nativa præparata ſcrupulum, caſtorei, nitri grana decem. M.f. pulvis, div. in 6. partes æquales.* Mane ſimul ſorbillandum eſt infuſum theiſorme, quod ſic ſe habet: *Recipe herba meliſſa, betonica, ſalvia ana manipulum unum, aniſi ſtellati drachmam unam, Conc. Cont. d. ſ. ſpecies zum Kräuter-Thee.* Neque minus inſignem operam ſpondet hoc decoctum: *Recipe viſci querni unciam unam, radicis pæoniæ, valerianæ ana unciam ſemis, herba betonica, verbenæ, meliſſæ ana manipulum dimidium, florum hyperici, papaveris rhœados, chamæmeli vulgaris ana pugillos tres. Conc. cont. d. S. ſpecies, quarum binæ unciæ in duabus aquæ menſuris vaſe clauſo per tres horæ quadrantes decoquendæ ſunt.* Hujus vero decocti largus hauſtus, binis ſemper olei amygdalarum dulcium cochlearibus remixtus ter quotidie aſſumendus, ejuſque uſus per binas ſeptimanas protrahendus eſt. Quod ſi autem harum medicinarum congruus uſus ſpem ſefellerit, nec malo penitus exſtirpando ſufficerit: eo meum tendit conſilium, ut proximo vere Egranæ acidulæ potentur, & externe balnea Tœplicenſia adhibeantur. Has enim minerales aquas in ejuſmodi ſpaſmodicis affectibus funditus expugnandis deſideratiſſimam edidiſſe opem, ſæpius deprehendi.

Ut denique de morbi eventu quædam præſagiam; hunc, ſi uſui exacto commendatorum remediorum pertinax vivendi ratio acceſſerit, omnino ſalutarem fore ſpondeo ac exoptatiſſimum. Quod ſi autem ægra medendi eam rationem neglexerit, victui irregulari, maxime animi commotionibus indulſerit, frigori ſe ſæpius expoſuerit, aut ſub aëre humido, udiſque habitaculis degerit; porro incongruis cibis, parco potu, minuſque ſufficienti corporis motu uſa fuerit: facillimum erit, ut hic affectus vel in epilepſiam chronicam, vel ſoporoſos ac paralyticos affectus, cum abolitione ſenſuum atque memoriæ ſtipatos; vel denique in ipſam tranſeat apoplexiam.

CASUS XXXIX.

De tinnitu aurium pertinaci.

FOemina XXX. annorum, quæ nunquam menſium fluorem paſſa, nec variis remediis, ac frequenti venæ ſectione incaſſum adhibitis, unquam gravida; nec gravidioribus malis, niſi ſpaſmodicis ac tenſivis dorſi, artuum, capitiſque doloribus, alvique ſegnitiei olim obnoxia fuit; à proxime elapſis paſchatos feriis aſſiduis ærumnis atque ſolicitudinibus cruciata, ſomno abhinc minus placido fruita, ſed de inſigni capitis debilitate atque temulentia conqueſta fuit. Has ægritudines ante ſemeſtre tempus exceperunt graves aurium tinnitus, à capitis adhuc immunes doloribus: qui quidem mox ſponte evanuerunt; ſex autem poſt hebdomadibus noctu redierunt, & abhinc matutino potiſſimum tempore per integrum menſem acerbe ſævierunt. Neque vero his lecto affixa ægra, epulis indulſit ſatis largis, inſuperque frigidulam in vertice percepit ſenſationem. Oppugnavit hæc mala uſu acidularum Wisbadenſium mane calide potarum per tres hebdomades protracto: quæ quidem alvum ſubduxerunt egregie; tinnitum illum vero tantum abeſt, ut ſublevaverint, ut ille potius atrocior inhæſerit atque vehementior. Neque enim noctu ab illo fuit jam libera, & ad leviſſimam capitis motitationem, inſignem in illo ſonitum, ac ſi campanæ pulſarentur, percepit. Jungebantur etiam tenſivi dolores capitis, oculorum, digitorum & omnium artuum, horumque debilitas: in vertice gelidiſſimus eſt ſenſus; appetitus proſtratus; alvus pigra, & ſingulo triduo pilulis balſamicis ſolvenda. Ipſe tinnitus ſiniſtram potiſſimum occupat aurem, ex qua ſpaſmus per integrum caput ſævire, ac tandem ipſum cor adoriri videtur, ut fere lipothymica adpareat; gravius adfligit malum, ſi in dextro ægra decumbit latere: pedes eximio languore afficiuntur, ut vix incedere queat; nec denique ſermo eſt ſatis expeditus, nec auditus facilis.

Propinata ipſi fuere varia medicamina, & interna, & externa; vena in pede ſecata, veſicatoria adplicata: Sumſit ſæpius balſamicas pilulas, pulverem bezoardicum cum liquore anodyno, infuſum theiſorme ex herbis cephalicis &c. auri admovit balſamum vitæ; panem recens piſtum & adhuc ferventem; ſuccumque ceparum; naribus plerumque ſiccis & obſtructis attraxit pulverem errhinum ex herbis cephalicis paratum. Ad conciliandum ſomnum temporibus adplicavit unguentum ex unguento de alabaſtro, croco, camphora, oleo nuciſtæ, & oleo ligni rhodii confecto: quo quidem id obtinuit, ut ſomnus placidus ſit, nec turbetur ſuſurru, nihilo ſecius evigilantem corripit iterum tinnitus ille cum reliquis moleſtis ſymptomatibus.

Epicriſis.

Tinnitus aurium, præcipue gravioris & contumacioris, cauſas & generationem explicare & opportunam medendi rationem monſtrare, non tam facilis eſt negotii, quam quidem vulgo putant. Nemo enim, qui interioris auris artificioſiſſimam ſtructuram & fabricam, mirificamque ſoni formationem non penitus cognitam perſpectamque habet, id feliciter tentabit. Neque alius facile intelliget, cur contumacis ejuſmodi mali ſanatio tot tantaſque ſibi adjunctas habeat difficultates. Compertum ex anatomicis eſt, per tubam Euſtachianam aërem intrare interiorem auris cavitatem, quæ eſt intar tympanum & auditus oſſa, interque veſtibulum labyrinthi & cochleæ, quod clauditur foramine ovali. Hic aër internus externe per aurem, meatum auditorium ac tympanum miris modis commotus ac repercuſſus, foramine ovali aperto ad veſtibulum, atque ad membranam nervi auditorii, quæ labyrinthi ſemicirculos & cochleam inveſtit, delatus ſoni ideam menti exhibet. Ad circulationem vero aëris interni, quæ conſiſtit in ejus purioris per tubam Euſtachianam introitu & exitu, promovendam, nec non ad variam tympani tenſionem ac remiſſionem plurimum contribuit motus muſculorum, quibus auditus oſſa reguntur. Quando igitur accidit, ut fibrarum nervearum compages, quibus univerſa auris cavitas, ejuſque oſſicula præcinguntur, à tono ac tenſione ſua naturali varias ob cauſas dejiciatur: tunc non modo facillime fiunt hac in parte ſanguinis atque humorum decubitus ac ſtagnationes, ſed etiam liberior

aëris

aëris itus ac reditus intercipitur. Tum vero aër internus calore expanſus, multiplici alliſu & compreſſione exquiſitiſſimi ſenſus membranæ, quæ auditus inſtrumentum conſtituit, motum inducit tremulum, vibrantem ac pulſatorium, quo menti tinnitus offertur perceptio. Atque hæc tremula nervorum, qui auditui inſerviunt, commotio ob viciniam & conſenſum reliqua etiam nervorum paria, & membranas cerebri moleſte afficit, ingentemque iis infert debilitatem: unde major ſubinde fit ad congeſtiones & ſtagnationes humorum diſpoſitio; quam cephalalgiæ ac dolores tenſivi in vertice ac nucha, noctesque inſomnes inſequuntur.

Quod curationem attinet, ea in præſenti ægra hoc modo inſtituta eſt. Dedimus primum pilulas, quæ habebant extracti hellebori nigri, panchymagogi *Crollii*, mercurii dulcis, cinnabaris præparatæ ana drachmam ſemis, balſami peruviani ſcrupulum unum, ſalis ſuccini, pulveris caſtorei ana grana decem; de quibus ægra viginti ſumſit alternis diebus circa lecti introitum. Ab harum uſu factis ſex ſedibus, non tamen ſine torminibus, magnam viſcidi & bilioſi humoris copiam dejecit. Deinde ordinavimus medicamentum nervinum & diaphoreticum ex tinctura antimonii acri, ſpiritu noſtro bezoardico (cui ſubſtitui poteſt ſpiritus eboris vel cornu cervi ſuccinatus) & liquore noſtro minerali anodyno æqualiter mixtis, mane in lecto ad quinquaginta guttas ſumendum, ſubjuncta largiori herbæ meliſſæ ſorbitione. Juſſimus præterea capiti externe adplicari cucupham pane, ſale toſto, caryophyllis, ſemine cumini, baccis lauri & floribus chamæmeli romani repletam. Diſſuaſimus etiam omnia flatulenta, acida, aëris frigidi admiſſionem, & graviores animi, quibus ægra alias obnoxia fuit, commotiones. Externe autem, pluribus incaſſum adhibitis, optimam præſtitiſſe opem obſervavimus unguentum ex anodynis concinnatum, temporibus & auris lateribus adplicatum; cujus uſum ſomnus tranquillior cum inſigni ſymptomatum levamine, viriumque refectione ſequutus eſt. Hujus enim generis remedia, veluti ſunt Zibethum, ambra, moſchus & crocus decenter ſoluta, & auribus indita, virtute, qua pollent, ſedativa ac demulcente præternaturales fibrarum nervearum commotiones ſufflaminant, atque ideo etiam in ſiſtendo ejuſmodi tinnitu omnibus aliis, quæ vulgo externe adhiberi ſolent, anteferenda ſunt. Ceterum ad curationem pertinacis aurium tinnitus haud facile ſuaſerim aquas medicatas, ſive thermæ ſint, ſive acidulæ; crebriori edoctus experientia, in affectibus ex debilitate cerebri ac nervorum ortis, & ubi languidior eſt humorum per capitis vaſa circuitus, copiam aquarum mineralium plerumque parum commodi ac levaminis afferre; quoniam tenuiſſima cerebri vaſa ægre tranſeunt, atque adeo majoribus ſtagnationibus amplam præbent occaſionem.

CASUS XL.

De auditus difficultate cum fluxione ſeroſa.

VIr litterarum ſtudioſiſſimus, XXVII. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, tenerioris ac ſtrictioris corporis habitus, ad iram proclivis, à teneris in moleſtias imi ventris torminoſas, colicas, capitis dolores, ſomnum turbulentum, ventriculique debilitatem pronus, & olim auditu difficili tentatus fuit. Hunc contra variis pugnatum eſt adminiculis, & præter varios medicos Chirurgi cujuſdam famoſi auxilium imploratum, qui ſe malum exſtirpaturum promittens, & aliquid præternaturale auri intruſum ratus; hoc forcipe ceraſi magnitudine extractum, cognovit eſſe cerumen inſpiſſatum, fere gypſeum, ac adeo durum, ut vix cultro ſecari potuerit. Tum reſtituta quidem eſt auditus libertas: at è ſiniſtra aure, quam obſederat cerumen illud, humor tenuis, paullo rubicundus, lymphatico ſimilis effluere cœpit. Oppugnavit hunc fluorem dictus Chirurgus ſpiritu quodam in ipſum auris meatum inſtillato; qui vero tantum ardorem excitabat ægro, ut illum omitteret. Increvit inde effluxus ille copioſiſſimus, auditumque prorſus reddebat liberum. Hinc Medicus quidam conſultus dedit medicamina interna pariter ac externa: ſed nec hæc ob ægri negligentiam partim in ipſis medicinis ſumendis, partim in regimine & capitis maxime ab aëre frigido munitione commiſſa; nec inſequuti pubertatis anni juxta Medicorum prognoſes deſideratam tulerunt opem.

Tum J. imploravit æger auxilium D. W; ejuſque medicatione per duos annos uſus nihil deportavit levaminis: neque votis reſpondit fonticulus ſiniſtro inflictus brachio. Hunc enim per aliquod tempus geſtatum ſequebatur copioſa muci purulenti, fœtidi, viſcidi, coloris citrini ex dextra aure, hactenus ab omnibus ſymptomatibus immuni, excretio: quæ dolorem in meatu auditorio, inſignemque pruritum excitabat, & ad aëris conſtitutionem ſe habebat. Namque ab hoc frigido & humido constrictus quaſi ac obturatus videbatur meatus, ut ichoris equidem minorem copiam funderet, majorem autem auditus pareret difficultatem: contra vero cœlo exiſtente ſereno liberius audiebat, ſed ſaniem aure largius reddebat; quæ denique in humorem tranſiit ſero haud diſſimilem.

Binis abhinc annis ſub horrida hyeme ac auſtera tempeſtate itineribus quibuſdam functus, inſigni corpus expoſuit refrigerationi; & hinc vere accedente podagram incidit, atque chiragram. His intra trium ſeptimanarum ſpatium poſt exhibita interna remedia feliciter depulſis, ſucceſſit rubedo, moleſtuſque ardor in volis manuum pedumque plantis: tum ipſa cutis elevabatur, abſcedebat, ac denique reddebat largam tartareæ materiæ quantitatem.

Hæc itaque præſens eſt ægri conſtitutio; ut ex dextra aure ichor fœtidus, ſæpe viſcidus, aſſidue, majorique copia fluat, minori vero ex ſiniſtra feratur quantitate, audituſque ſit admodum difficilis. Ipſe putat, hanc materiam præternaturalem ac copioſam, in meatu auditorio ſecretam; nec conſiſtentiæ, nec colori ceruminis ſimilem impedire, quo minus ſonus ad tympanum queat allidere: ſed aërem primum mucum illum ferire, qui cum molle corpus conſtituat, tam validum ſonum omnino referre non poſſet, quem aër ad tympanum alliſus formaret. Hinc etiam veretur, ne temporis diuturnitate ab hoc humido ipſius tympani contingat relaxatio. Sperat autem, fore ut ex inſtrumento *Deckeri* acuſtico, externe auri adplicato, & ſub capillis factitiis geſtato ſoni determinatio ad auditus organa accuratior, hinc auditus facilior reddi queat.

Ceterum victum jam obſervat pertinacem; cereviſiam fugit, & quavis die unam duntaxat vini gallici menſuram, atque loco potus Théebois, qui ventriculum aggravat, decoctum Coffée ſaturatius bibere ſuevit; ſomno fruitur placido; nec curis indulget amplius, nec ſolicitudinibus. Alvo gaudet lubrica; flatibus ac murmuribus imi ventris admodum ſolicitatur; urinam reddit citrinam cum ſedimento.

dimento. Tinnitum dextræ potiſſimum auris ſublevare poteſt compreſſione narium ac oris, qua fit, ut flatus per ductum Euſtachii & tympani foramen erumpant: hinc anceps hæret, num forſitan ichor ille præternaturalis in viciniis proceſſus maſtoidei reſideat? Denique nec ignorari oportet, ægri patrem non minus difficili laborare auditu; reliquos autem fratres ſororeſque ab illo vivere immunes.

Conſultatio.

Intellexi ex communicata mecum morbi hiſtoria, ægrum longis jam abhinc annis fluxione ſeroſa è ſiniſtra primum dein dextra ſimul aure facta detineri. Contingit illa procul omni dubio ex nimia glandularum circa aurem poſitarum, & in naturali ſtatu cerumen ſeparantium relaxatione: unde non ſolum ſerum illud, quod in ſpiſſam ac gypſeam fere materiam, meatum auditorium obturantem tranſiit; verum etiam liquor ille tenuis ac limpidus jam auribus fuſus effluxerunt. Hiſce vero moleſtiis fundamentum ſuppeditarunt capitis refrigerationes, malum vitæ regimen, & maxime impura humorum dyſcraſia, ventriculique imbecillitas: qua jam adhuc laborat æger, & hinc infuſa calidiora ferre nequit, multiſque abdominis borborygmis vexatur. Quandocunque enim chylus minus laudabilis ſanguineæ admiſcetur maſſæ, generantur humores impuri, tartarei, ſalſi; qui accedente refrigeratione in noſtro ægrotante non ſolum podagræ chiragræque cauſa fuerunt, verum etiam fluxionem illam aurium ſeroſam magis foverunt, atque ſuſtinuerunt. Denique vero eſt ſimillimum, tympani membranam, aliaſque partes ad auditum neceſſarias intra auris cavitatem ſitas multa humiditate nimium eſſe relaxatas: unde partim auditus difficilis, partim tinnitus aurium ſuos mutuatur natales.

Hæc ergo funditus expugnaturus mala, non externis ſolum medicamentis, verum etiam internis, quæ ſanguinem purificent, humores à capite derivent, & ventriculo tonum reſtituant, pugnare debet. Quæ ut obtineantur, præter rectam vivendi rationem operæ erit pretium, ut alvi libertas promoveatur pilulis blandis balſamicis, ventriculum ſimul roborantibus, quarum alternis diebus novem veſperi deglutiendæ ſunt. Deinde potui ordinario decoctum ſubſtituerem, quod & humores depuret, & ſtomachum confortaret; cujus hæc ſit compoſitio: *Recipe radicis ſaſſaparillæ, ſcorzoneræ ana uncias quatuor, glycyrrhizæ, cichorei ana unciam unam, maſtiches, ſeminis fœniculi ana drachmas duas. C. C. d. S. Species, quarum binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per horam dimidiam coquendæ ſunt.* Tum autem conſulo, ut ſub epulis ex ultimo allegati decocti hauſtu LXXX. guttæ Elixirii mei ſtomachici aſſumantur. Ut porro caput confortetur & affluxus diſcutiatur, haud alienum erit, ſaccharum pondere unciæ dimidiæ pulveriſatum, & viginti balſami mei vitæ guttis permixtum quandoque ſternutatorii pulveris inſtar naribus attrahere, aut in ore detinere, ut ſolvatur. Non minus inſignem utilitatem ſpondet balſamus Peruvianus, aut goſſypio exceptus & auribus inditus; aut illis ſuper prunis per infundibulum admiſſus: nec denique levem feret operam hoc emplaſtrum: *Recipe emplaſtri de meliloto unciam unam, pulveris cantharidum drachmam unam. M. d. quod corio inunctum magnitudine nummi, quatuor groſſos valentis, nuchæ ſingulo triduo recens adplicetur per quatuor hebdomades, ipſumque collum faſcia probe muniatur.* His ſi morem geſſerit æger, inſuperque ab animi affectibus, cibiſque flatulentis ſibi caverit, corpus moderate moverit, calidiores potus evitaverit, & regionem ventriculi balſamo meo vitæ quandoque inunxerit: non dubito, fore ut ille adhuc junior vegetuſque à malo ſuo penitus vindicetur. Nec denique adprobo, quod integram vini gallici menſuram quotidie potet; cujus ſexta pars ſufficit.

Ulterior relatio.

Percepimus, virum illuſtrem fluxionem illam ſeroſam, qua auditus difficilis in noſtro ægrotante ſtiparur, ex glandularum circa aures poſitarum relaxatione derivare, ejuſque principem cauſam in cacochymia ſeroſa, ac debilitato ventriculi tono collocare. His oppoſita medicamina rite quoque uſurpavit æger, & præcipue ex commendato decocto largiter hauſto optime habuit, & copioſiorem abhinc urinam reddi percepit. Præſcriptæ pilulæ alvum duxerunt ſatis bene; at aliqualem illius reliquerunt adſtrictionem. Hæc remedia cum Elixirio ſtomachico imminuerunt quoque borborygmos, leviores ructus atque dolores inteſtinorum, circa umbilici regionem excruciantes aliquantulum; ſed nondum penitus ſuſtulerunt. Externis non minus remediis, nimirum pulvere ſternutatorio ex ſaccharo & balſamo vitæ parato, balſamo peruviano, & veſicante emplaſtro uſus fuit: quod cum moleſtam glandularum colli ſubcutanearum intumeſcentiam excitaret, per binos quidem dies abſque cantharidibus impoſitum; dein vero, tumore illo congruis diſcutientibus calide adplicatis ſublato, per tres hebdomades continuatum eſt cum cantharidibus. Nec ſpem feſellit hoc veſicatorium; ſiquidem exinde non ſolum affluxus ad aures, maxime dextram imminutior factus; verum etiam ipſa ſeri effluentis acrimonia magis fuit temperata.

Ceterum flatibus torquetur æger inſigniter; qui aures æque ac ventriculum & inteſtina occupant: non minus capitis tormentis, præcipue in dextro latere circa frontem auremque ſæpius exercetur: ſi aſſumſerit acida inter cibos, mox colicos, ſpaſmodicoſque circa umbilicum ſentit dolores. Somnus, quo per decennium minus placido fuit fruitus, jam quoque admodum turbulentus eſt, nec niſi per ſex vel ſeptem horas protrahi poteſt. Pedes à leviſſimo frigore graviter afficiuntur: urina fertur coloris citrini, vel magis aurantii abſque ſedimento. Appetentia, uti ſemper, ita jam præcipue exigua valde eſt; nec niſi piſces edere cupit, carneſque maxime bovinas averſatur, cum exinde protinus infletur ventriculus. Tabaci vero fumo largius indulget, hac potiſſimum pluvioſa tempeſtate; ſub qua cubiculo veluti carceri incluſus in publicum prodire recuſat. Quæ cum ita ſint, ulterius efflagitat conſilium, ac potiſſimum doceri cupit: num vino generoſo Sect dicto ad ventriculum roborandum, parca quantitate uti liceat?

Conſilium.

Quum commendata remedia in auditus vitio felici effectu haud fuiſſe deſtituta intellexi: tranſmitto jam & priſtinum ſtomachicum & ſimul viſcerale meum Elixirium; quod utrumque ventriculum roborat, flatuſque diſcutit; & alternatim ita eſt adhibendum, ut quod ventriculo ſuo convenientius deprehenderit æger, magis in uſum vocet. Neque minus decocti potatio protrahenda; pilulæ ter quavis hebdomade ſumendæ, & veſicatorium jam omittendum eſt. Contra vero operæ erit pretium, col-

collum auremque affecti lateris balſamo meo vitæ ſedulo fricare, aut illius quaſdam guttulas goſſypio exceptas auribus indere: non minus ad caput roborandum inſignem feret opem ſuccinum pulveriſatum, alternis diebus capiti inſperſum, & dein iterum pectine abſtergendum. Nimius autem Tabaci uſus noxius eſt: dulce vinum Sect ventriculo conſortando omnino opportunius erit vinis acidulis. Hæc ſunt, quæ in ſalutem ægri proponenda duxi, quæ Deus reddat ſalutaria precor.

CASUS XLI.

De auditu gravi cum imbecillitate generis nervoſi, aliiſque ſymptomatibus.

PErilluſtris quidam Comes, jam diu viduus, LXIX. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, ad iram pronus, corporis, ob duriorem educationem, multoſque belli labores in juventute perpeſſos, ſatis firmi atque robuſti, nullis diætæ exceſſibus indulgens non ſolum olim, verum etiam jam, maxime cum à ſcalis deſcendit, ſæpius vertigine ſolicitatur, & poſt prævias meditationes, & acriores animi intentiones de cervicis dolore ac capitis debilitate conqueritur. Unus cum dimidio elapſus eſt annus, ex quo aliquando humido frigidoque cœlo peregre domum reverſus, adfectu quodam ſiniſtri faciei lateris ſpaſmodico ac quaſi paralytico noctu corripiebatur ſubito, cum informi oris & labiorum diſtorſione, eorumque inflatione, oris ſiniſtri contractione, ejuſdemque verſus ſiniſtrum angulum inflammatione. Neque vero ulla aderat febrilis commotio, nec oculi affecti ac ſanguine ſuffuſi acies lædebatur, quin viſus illius pariter ac dextri permanſerit integer: attamen linguam obſederunt puſtulæ quædam, ardentem inferentes dolorem.

Oppugnabatur hic in tam confirmata ætate ſatis gravis affectus moderatis diaphoreticis, diſcutientibus, nervinis, blande laxantibus, ſiccis ſomentis ac frictionibus, & Deo ſint grates, tanto cum fructu, ut oculus æque ac os paulatim priſtinum ac naturalem recuperaverint ſitum. Verum enim vero quædam adhuc reſtare videtur muſculorum oris relaxatio: ſiquidem eo non valet more alias conſueto tibiarum ſonum imitari: cui etiam eximia auditus difficultas ac fere abolitio ſupervenit. De hac autem notari meretur, quod ſereno exiſtente aere eadem gravitas urgeat, ac ſub pluvioſa tempeſtate; quæ in aliis ſubjectis malum plerumque exacerbare ſolet: nec quoque more huic vitio conſueto tinnitu aut ſuſurru aurium ſtipatur. Sub aëre libero liberior quoque eſt auditus, quam intra cubile; & in fornicatis locis, ſono propagando alias convenientiſſimis, gravior ac plane nullus: contra vero, quod peculiari adnotatione dignum, facillimus, ſi æger à puncto ſonoro aliquantulum remotior ſuperiorem dextræ auris regionem à capite paullulum reclinaverit. Quod ſi enim v. g. prope ad horologium pendulum fuerit, ejus pulſum haud audit: ſi vero quatuor vel quinque paſſibus ab eo diſtat, & dicto modo aurem à capite elevat, illius motus forſitan ob commodiorem tympani ad recipiendum ſonum ſitum diſtinctius percipere valet. Denique etiam ſiniſtræ auris longe gravior deprehenditur auditio, quam dextræ, nec ulla adjuvari poteſt arte.

Ceterum bene habet Illuſtriſſimus æger, & pro ætatis ratione optime viget: equo vehi, venatum proficiſci, omneſque functiones ſtrenue adminiſtrare valet. Diætam obſervat ſtrictiorem, nec largis indulget epulis: cœna utitur parciori, nec niſi juſculo quodam veſcitur; ſub prandio vinum Rhenanum debilius, & aſſumtis cibis durioribus, hauſtum Hungarici; ſub cœna non niſi cereviſiam aſſumit: ſomno fruitur placido, viribuſque gaudet ſatis robuſtis, niſi quod deſcenſus à ſcalis ob memoratam vertiginem difficilior fiat atque moleſtior. Neque unquam obnoxius fuit excretionibus ſanguinis naturalibus per nares aut hæmorrhoides: nec niſi alvi ſolutionem critice olim expertus eſt quandoque, quæ ſub præſenti affectione evaneſcere fere videtur. Bis quotannis circa æquinoctia venas in brachio tundendas præbere ſuevit, cum venæ ſectionem in pedibus, quam olim ſæpius inſtitui curavit, ſibi magis noxiam deprehendit. Denique nec ignorari oportet, mentis alacritatem poſt ſumtas epulas longe majorem eſſe, quam ubi jejunus eſt ventriculus: à prandio enim laboribus cum meditatione junctis commode fungitur, quos mane abſque inſigni capitis debilitate perficere nequit, nec tum niſi tremula manu ſcribere valet.

Quanquam igitur arduum ac difficile valde videatur, ut æger partim ob ætatem provectiorem, partim ob eximiam nervoſi generis imbecillitatem, atque membranarum cum cerebri, tum meatus auditorii ac tympani debilitatem à malo ſuo vindicetur penitus: non tamen dubitat, fore ut ex Tuo, Vir Excellentiſſime, conſilio affectus ſui levamen, ejuſque & à perfecta ſurditate & ab aliis hac maxime inimica tempeſtate metuendis gravioribus malis præſervationem obtineat. Hinc mentem tuam ocyſſime cognoſcere cupit, ac doceri potiſſimum avet, quæ thermæ externo uſui, quæve interne acidulæ aut minerales aquæ ipſi futuræ ſint ſalubres; quas meo quidem arbitrio cautiſſime adhibendas eſſe cenſeo.

Reſponſio Conſultatoria.

Poſtquam ægritudinis, qua perilluſtris Comes à R. ſolicitatur, omnia momenta probe mecum perpendi: ex relatis judico, non ſolum paralyticum illum affectum, quo uno & dimidio abhinc anno fuit infeſtatus, cujuſque adhuc quædam in movendo ore oſtendit veſtigia; verum etiam vertiginem, auditum gravem, & capitis poſt acres meditationes debilitatem nimiæ ſeri colluviei, & inde productæ nervoſarum partium cerebrum ac organa ſenſibus dicata ambientium imbecillitati atque atoniæ ſuos debere natales. Hiſce autem partim ætas confirmata, partim ſubitanea aëris mutatio ac refrigeratio, cui ſub venationibus fuit obnoxius, cauſam ſuppeditaſſe videntur. Quod peculiaria momenta, quæ difficilem auditum comitantur, attinet: ea ex membranarum nervoſarum auditus organa involventium tam internarum quam externarum nimia ſiccitate derivarem idem, quod obauditio illa gravis & humida & ſerena tempeſtate eadem ſit, nec ullo aurium ſuſurru ſtipetur, licet non negarem, ſub initio nimiam nervorum auditus laxitatem fuiſſe præſto. Neque vero dubito, quin difficilis ille auditus etiam a cerumine aurium inſpiſſato, indurato ac tympani membranam occupante dependeat: id quod experientia ſæpius comprobatum habui, & hoc in caſu operæ fuiſſe pretium deprehendi, ſi lac calidum, cujus ea, quam cochlear capit portio cum quatuor olei tartari per deliquium guttulis permixta ſit, ſæpius immittatur auri, & per aliquod tempus

in

in ea detineatur; quod decubitu corporis ad latus inclinato eo melius obtinebitur. Non minus regionem circa aures balſamo meo vitæ frequentius fricare oportet; aut os cum calido vino, balſamo vitæ maritato matutino tempore colluere, eodemque fauces gargariſare; quod capitis confortationi egregie inſerviet ſimul.

Inter medicamina interno uſui opportuna ſoliciti ante omnia eſſe debemus, ut alvus ſit libera, quæ in hominibus ætate provectioribus, partim cum in illis bilis haud ſatis balſamica eſt, ac multæ in ventriculo generantur aciditates; partim glandulæ ac tunicæ inteſtinorum glanduloſæ non ſufficientem fundunt humiditatem, plerumque obſervatur pigrior atque adſtrictior. Id eo magis in noſtro ægrotante videtur neceſſarium, cum olim lubrica magis alvo fuit gaviſus. Namque haud rara mihi occurrerunt exempla, alvum ſiccam ſegnemque hos capitis affectus excitaſſe non ſolum, verum etiam exacerbaſſe. Sed arduum eſt, hoc ſcopo in ſenibus potiri; purgantia enim magis nocent, quam proſunt. Meo quidem arbitrio in uſum frequentiorem vocandus eſt pulvis quidam abſorbens, cujus hæc ſit compoſitio: *Recipe lapidum cancrorum unciam dimidiam, nitri antimoniati drachmas duas, extracti rhabarbari tenuioris cum menſtruo aqueo & ſale tartari parati drachmam unam. Hæc commiſceantur invicem & exſiccata mane vel veſperi bis quavis hebdomade pondere drachmæ unius exhibeantur:* & prætcrea inter epulas ſæpius poma Borſdorffienſia cum paſſulis minoribus cocta aſſumantur. Deinde ad capitis nervorumque roborationem commendo eſſentiam ſuccini cum tinctura tartari æquali pondere mixtam, & cum dimidia parte ſpiritus ſalis ammoniaci vinoſi maritatam, mane æque ac veſperi L. vel LX. guttulis hauriendam. Cum porro magna vis in congruo potu ſita eſt: ejus ordinarii loco exhiberem æſtate acidulas Selteranas cum tertia vel quarta vini parte commixtas; hyeme decoctum quoddam: nec denique a venæ ſectionum bis quotannis adminiſtratarum uſu deſiſtendum eſſe ſuadeo. Ceterum in tam provectiori ætate non tam circa perfectam mali exſtirpationem, quam potius vitæ conſervationem ſolicitum eſſe oportet: cui minerales aquas aut thermas minus fore convenientes judico.

CASUS XLII.

De cœcitate ſubito ſuborta.

STudioſus XXXVII. annorum, temperamenti ſanguineo-melancholici à teneris ſe prorſus ſtudiis dedit, lucubrationibus admodum indulſit, maxime cum ante biennium erudiendis liberis operam navaret. Namque tum ad ſeram uſque noctem protraxit meditabundos labores; hora quarta matutina iterum ſurrexit; ad prandium uſque jejunus manſit, aut ſaltem vini aduſti hauſtum aſſumſit, & ſub epulis parco potu uſus alvum ſemper habuit ſegnem. Hoc vitæ genere per annum cum dimidio continuato, accidit, ut dum gravi aliquando percelleretur iracundia, primum capitis dolores, ac ſenſum formicationis in fronte, & tum ſubitaneam incidit cœcitatem, cum gravi auditu, ſermone præpedito, ac tenſivis dextri brachii pediſque tormentis. Adhibita protinus ſunt pediluvia, & vena in ſiniſtro pede ſecata; quæ non minus ac ea, quæ elapſis poſt binis hebdomadibus in brachio ſiniſtro tundebatur, nullum fudit cruorem. Hinc ſcarificatio, cui olim adſueverat, per biennium vero ſuperſederat, in nucha ac vertice capitis inſtituebatur; & alvi obſtructio clyſtere emolliente oppugnabatur. Tum viſus quædam rediit potentia, qua ſub accenſam lucem melius, quam lunæ ſplendorem videre valuit; legere tamen nondum poteſt; ac nubeculas adhuc ante oculos verſari aſſerit.

Ego in conſilium vocatus primum ordinavi hunc pulverem: *Recipe cinnabaris nativæ præparatæ, lapidum cancrorum, ſuccini præparati ana drachmas duas, ſalis volatilis ſuccini, cornu cervi ana grana decem. M. f. pulvis. S. Pulver zu einem Quentchen auf ein mahl.*

Deinceps commendavi has pilulas: *Recipe mercurii dulcis, maſſæ pilularum noſtrarum ana drachmam unam, extracti panchymagogi Crollii drachmam ſemis, extracti caſtorei grana quatuor. M. f. pilulæ ex ſcrupulo XX.* Harum nimirum pilularum XX. tribus ſucceſſive diebus mane ſumſit; tum per quinque dies mane pariter ac veſperi pulverem adhibuit; poſtea iterum pilulas per tres dies, & demum pulveres cepit, & ſic alternavit. Porro hoc decoctum dedi: *Recipe radicis valerianæ unciam unam, herbæ meliſſæ manipulum unum, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. cont. d. S. ſpecies inſtar Théebois uſurpandæ:* hujus enim vaporem mane oculis admittere, & poſt ſumta medicamina commendata octo vel decem vaſcula ſorbillare debuit. Non minus exhibui balſamum meum vitæ, ut illum & naribus admoveret, & eodem tempora inungat, & tandem octo illius guttas mane ex allegato infuſo hauriat. Denique etiam quotidie in pediluvia ex furfuribus tritici & floribus chamæmeli pedes ad ſuras uſque immiſit: & his per aliquot hebdomades rite adhibitis viſus perfectam recuperavit potentiam.

Epicriſis.

Cœcitas, quæ ſubito invadit, ſpeciem præ ſe fert paralyſeos, ac potiſſimum fit à ſtagnatione & ſeceſſione ſeri à ſanguine circa thalamos nervorum opticorum; quorum compreſſio liquidi illius nervei animalis liberum in nervos opticos influxum impedit: hinc oritur viſus privatio, ſalva & illibata ſtructura oculorum; ſiquidem exterius in iis nullum alicujus labis veſtigium deprehenditur. Proficiſcitur autem hæc ſeri ſtagnatio potiſſimum à debilitate cerebri, nimiaque ejus fibrillarum relaxatione, quæ ſanguinis curſum per hanc partem difficiliorem reddit: unde is cerebri vaſis impactus hærens ſeroſitates dimittit, quæ certo in loco ini cerebri copioſius congeſtæ hæc vel illa nervorum paria comprimunt, earumque partium, ad quas hæc paria feruntur, functiones depravant, vel penitus deſtruunt. Præſenti in caſu nimia animi contentio in meditando, nimiæ vigiliæ ac diuturnus mœror animi cerebrum, atque ex eo oriunda nervorum paria magnopere debilitarunt. Eſt enim harum rerum ea natura ac indoles, ut conjunctæ ad graves capitis morbos, melancholiam, paralyſin, apoplexiam & affectus ſoporoſos facillime diſponant. Accedit huc ſanguinis craſſities atque impuritas, ejuſque ad caput congeſtio; quæ omnia ad nimiam potus abſtinentiam, matutinum ſpiritus vini uſum, contumaces alvi obſtructiones & intermiſſas ſanguinis per venæ ſectionem aut ſcarificationem evacuationes referenda ſunt. Non itaque mirum videri debet, quod ſub tali humorum ſtatu ac diſpoſitione cerebri ſanguis à graviori animi commotione cum impetu ad cerebrum congeſtus ibique ſubſiſtens non modo gravativum capitis dolorem ac cœcitatem, ſed etiam pungitivum & lancinantem dolorem in dextro pede ac brachio excitaverit,

rit. Quum autem hic affectus nondum inveteratus, ſed adhuc recens ſit; facile judicare licet, ægrum non extra ſpem viſum recuperandi poſitum eſſe, ſi modo accommodata huic malo remedia convenienti ordine ac tempore adminiſtrentur.

Quam ob rem præter venæ ſectionem, ſcarificationes, alvique laxationes, utiliſſimam tali in caſu opem ferunt ea remedia, quæ ſtagnantes humores reſolvunt, atque diſcutiunt, eoſque à capite & partibus ſuperioribus ad inferiora divertunt, ac denique univerſum genus nervorum valde debilitatum corroborant. Quum vero mercurialia rite præparata, & cum primis cinnabarina, decenti modo ac tempore uſurpata, plurimum valeant ad lympham ſtagnantem in partibus etiam remotioribus removendam atque in convenientem motum reducendam, quemadmodum id ſatis abundeque adparet in lue venerea; hinc in gravioribus longis paſſionibus, in paralyſi & epilepſia non ſine inſigni fructu iis uſi ſumus non ſolum ſcopo purgandi, ſed etiam ſine diaphoretico, qui facillime obtineri poteſt, ſi infuſa calida, diaphoretica virtute impraegnata ſuperbibantur. Remotis igitur cauſis & reſolutis ſtagnantibus circa thalamos nervorum opticorum humoribus, nihil utique conſultius eſt, quam cerebrum atque univerſum genus nervorum præſtantiſſimis balſamicis cum interne, tum externe adhibitis corroborare, fibriſque nimium relaxatis priſtinum tonum ac robur reſtituere, quam ad rem uſus balſami noſtri liquidi quam maxime commendandus eſt. Ceterum ex hujus morbi hiſtoria, ejuſque felici ſanatione illud imprimis cognoſcere licet, ad tollendam cœcitatem, ſeu guttam ſerenam non adeo inveteratam, cinnabarina ac mercurialia cum ſubjuncto balſamicorum uſu maximam habere efficaciam: neque dubitandum eſt, quin ſimilis medendi ratio in aliis gravibus cerebri capitiſque affectibus, qui à ſtagnante & extravaſata ſeroſa ſanguinis portione naſcuntur, ſi non jam altiores radices egerint, opportunum locum inveniant.

CASUS XLIII.

De viſus imminutione ex humorum oculi, potiſſimum aquei conturbatione.

Poſtquam de affectione oculorum, qua Reverendiſſimus quidam ac illuſtris vir tentatur, conſultus, & ipſos oculos coram inſpexi, & ægri temperaturam ac corporis conſtitutionem rite exploravi; & denique varia celeberrimorum Medicorum conſilia perluſtravi: illud vitium nec paralyſi nervorum opticorum, aut guttæ ſerenæ, quam vulgo vocant *den ſchwartzen Staar*, accenſere poſſum, cum pupillam pro diverſa radiorum luminoſorum receptione adhuc conſtringi, dilatarique video; neque etiam ad ipſam cataractam, acu auferendam, pertinere arbitror, quamvis haud negaverim, illud demum in cataractam terminari poſſe. Eſt potius hic affectus conturbatio humorum, maxime aquei oculorum, à ſuccorum vitalium curſu per oculum turbato ac imminuto, & tunicarum vaſorumque oculum conſtituentium robore labefactato derivanda.

Huc partim ætas provectior, partim mentis labores acriores, forſitan nocturnis potiſſimum lucubrationibus ad candelæ lucem adminiſtratæ eximium procul dubio contulerunt momentum. Hiſce enim integrum nervorum genus cum liquido eorum tenuiſſimo valde debilitatum fuiſſe, exinde colligo, quod illuſtris æger de vertigine, variis imaginibus ante oculos obverſantibus, olfactus nimia ſenſibilitate, qua graveolentia ferre nequit, ac ſomno turbulento conqueratur. Neque vero minus hæc vitia adauxit ventriculi deſtructum robur: quo, ut multæ acidæ, biliNæ, mucidæque ſordes generentur, digeſtio impediatur, & illegitimus chylus, ex cujus integritate non ſolum ſanguinis bona temperies, verum etiam elater partium ſolidarum maxime cordis, & inde factus humorum liber curſus dependent, producatur; contra vero multi flatus enaſcantur, qui accedente alvi obſtructione, per ſuperiora eructant, & cruorem, vappidaſque exhalationes ad caput rapiunt.

Quibus ſic ſe habentibus cum ventriculi vigor imminutus, lympha tanquam totius corporis & humorum oculos obſidentium nutrimentum, ſpiſſa ac impura, caput imbecillum, oculi debilitati & ætas confirmata præſto ſint: facile judicare licet, nullum eſſe locum violentis remediis, veluti ſunt vomitoria, ſetacea, veſicatoria, martialia, millepedes, aliaque calidiora cephalica ab exteris Medicis, maxime D. Wolhoouse commendata. Hæc enim junioribus perſonis, ubi vitium oculorum ex aliis cauſis originem traxit, provide adplicata quendam quidem pollicentur effectum: at in noſtro caſu majus ſanitatis atque vitæ minantur damnum. Quare potius vellem, ut medicinis blandis ac naturæ convenientibus integræ corporis temperiei ſuccurratur, & maxime generando chylo laudabili proſpiciatur. Quod ſi enim concoctrix vis reſtituatur ventriculo, viresque naturæ conſortentur; haud dubito fore, ut ad oculorum affectionem deſiderata redundet opera.

Hiſce autem ſcopis obtinendis conſulo, ut bis quotannis tempeſtate ſerena vena in pede ſecetur, & ſanguinis quatuor extrahantur unciæ: quo etiam tempore aerem frigidum, humidumque evitare, cibos duriores fugere, ac animi tranquillitatem amplecti oportet ægrum reverendiſſimum. Deinde eximium pollicentur uſum pediluvia ex aqua fluviatili, & furfuribus triticeis, ſacculo incluſis parata, & aliquot lactis menſuris permixta; quæ temperata, & ne refrigeſcant, ſucceſſiva aquæ calidioris affuſione in tepore conſervanda per aliquot hebdomades quotidie circa ingreſſum in lectum adhibenda ſunt, iiſque per horam dimidiam inſidendum: poſtea pedes vino Rhenano calidiori cum floribus lavendulæ & chamomillæ Romanæ inſulo inungendi, & denique cubitum eundum eſt. Tum ſemel circiter intra 14. dies hauriendam ſuadeo hanc laxantem potionem: *Recipe mannæ electæ uncias duas, terræ foliatæ tartari drachmam ſemis, aquæ veronicæ, florum acaciæ ana uncias tres, coque & ſolve leni calore; colaturæ adde olei de cedro italici guttas tres. M. d.* Hujus dimidia portio mane capienda, dein quædam juſculi avenacei vaſcula ſorbillanda: tum elapſa hora dimidia altera pars aſſumenda, & iterum avenæ decoctum ſuperbibendum erit. Summo enim cum fructu acidas bilioſaſque ſordes blande expurgabit; nec timendum erit, ſi forſitan ob ventriculi imbecillitatem vomitum ſimul excitaverit. Pridie ante ejus aſſumtionem pulverem infra communicandum aſſumere convenit; & præterea ſingulo quatriduo pilularum mearum balſamicarum XIV. veſperi devorare; quæ magis ventriculum roborandi, quam laxandi virtute pollent.

Mane loco infuſi Théebois aliud è meliſſa, betonica atque corticibus citri concinnatum, haud adeo ſaturatum ſex vel ſeptem vaſculis potandum;

&

& ſub epulis ex ultimo hauſtu XL. vel L. guttulas Elixirii mei balſamici viſceralis capiendas ſuaderem. Neque minus præſtantiſſimam opem exſeret levior corporis motus, aut hora una ante, aut tribus poſt paſtum inſtituendus. Tum operæ erit pretium alternis diebus vel una ante prandium hora, vel à meridie hora quinta veſpertina pulverem quendam & acorem attemperantem, & ventriculum roborantem, & digeſtionem adjuvantem ex aqua ceraſorum nigrorum pondere unius drachmæ aſſumere, qui ſic ſe habet; *Recipe radicis aaronis, pimpinellæ albæ ana drachmam unam, lapidum cancrorum unciam unam, ſuccini ſcrupulos duos, olei de Cedro, aurantiorum per expreſſionem parati, nuciſtæ deſtillati ana guttas quatuor. M. f. pulvis.*

Pro localibus remediis ad confortandos oculos idoneis laudarem eorum lotionem cum aqua Hungarica, dimidia aquæ roſarum parte permixta ter quotidie inſtituendam; quæ etiam externe balſamo peruviano nupta abdomini inungi poteſt. Ipſi oculi ab immediato luminis acceſſu muniantur probe; caput ſedulo pectinetur, & nucha cum dorſo frequentius fricetur. His rite obſervatis ſpero, fore ut & toto corpori, & maxime oculis inſigne accedat levamen, quod ex toto pectore precor.

Appendix.

Non ignorari oportet, ægrum noſtrum ſplendidiſſimo munere eccleſiaſtico functum & annos LXXII. natum noviſſime elapſo anno, mihi cum Ducem Brunſvicenſem valetudinis cauſa acceſſiſſem, retuliſſe, ſe binis abhinc annis in eam viſus abolitionem incidiſſe, ut quidem lucem à tenebris diſcernere, homineſque diſtinguere, lecturus vero litteras minime dignoſcere potuit. Huic vitio cauſam dediſſe recenſebat lucubrationem ac lectionem ad mediam uſque noctem olim protractam, capitiſque ſimul factam refrigerationem. Multorum, quos in hoc morbo jam conſuluerat, Medicorum, maxime celeberrimi Lutetiæ Medici, D. WOLHOOUSE conſilia mihi oſtendebat, qui omnes circa morbi denominationem diſſentiebant. Hic enim cataractam veram, alter ſpuriam, ille guttam ſerenam, alius paralyſin nervorum opticorum ſubeſſe declarabant, iiſque cauſis varia, partim violenta proponebant remedia. Quum ergo ipſe oculos inſpicerem & ſerena tempeſtate, & luce obſcuriori: motum pupillæ conſtrictorium ac dilatatorium ſalvum adhuc deprehendi & integrum, ipſamque pupillam paullo conturbatam. Præterea inſigni ventriculi debilitate laborabat, cum extra tum inter epulas crebris ructuum moleſtiis tentabatur, quas muci atque ſalivæ copioſa ſequebatur exſputio: mane nauſea ac acore ventriculi ſollicitabatur; alvus ſegnis & ſæpius obſtructa erat, vertiginoſa caput turbabat afflictio, ſomno fruebatur turbulento & gravativus frontem oculoſque occupabat dolor. Appetentia gaudebat ſatis integra, corpore nihilo ſecius emaciato, cibis magis durioribus adſueverat, quam mollioribus, & inter epulas potui vini Rhenani magis indulgebat quam cerviſiæ.

Quibus ſic ſe habentibus, hanc viſus imminutionem magis ad ſymptomata referendam duxi, cujus princeps cauſa partim in capitis atque ventriculi debilitate, partim lympha impuriori hærebat. Hiſce etiam cauſis accommodavi curationem, variiſque argumentis demonſtravi, maxime fore neceſſarium, ut concoctio promoveretur, reſtitueretur, & in corpore boni generarentur ſucci: & ſatius futurum, ut ipſa vita hujus illuſtris ægri, ex cujus eruditione, experientia ac integritate inſigne reipublicæ accedebat emolumentum, conſervaretur, quam ut habita duntaxat ad oculorum vitium ratione violentis medendi rationibus pugnaretur, iiſque vita magis deſtrueretur. His morem geſſit, & deſideravit, ut meam de curatione mentem proxime conſignarem litteris; quas etiam domum reverſus, mox ad illum dedi. Rite inhæſit commendatis à memet remediis, & ab iis, maxime ab Elixirio balſamico in ventriculo ac concoctione roborandis deſideratum obtinuit effectum: licet viſus imminutio nullam adhuc reſtitutionis ſpem exhiberet.

CASUS XLIV.

De humorum oculi conturbatione cum gutta ſerena.

MAtrona quædam XLIX. annorum, cholerico-melancholica, jam per ſedecim annos, extra conjugium vivens, illibatam ſemper præ ſe tulit valetudinem, niſi quod à teneris ſpirandi quadam anguſtia fuerit ſollicitata. Interim variis refrigerationibus atque moleſtiis expoſita, per binos annos menſium irregularem habuit fluxum, mox largum, mox per tres menſes ſuppreſſum, & noviſſimo anno plane ceſſantem. Abhinc vero ſæpius oculorum inflammationibus tentata, illas quidem ſemper ſuperavit: ſed menſe Decembri anni 1746. illæ redierunt gravius cum puncturis atque doloribus ſtipatæ, & primum dextrum, mox etiam ſiniſtrum prehenderunt oculum. Has inſequebatur iridis quædam dilatatio, & viſus obſcuratio, quæ paullatim adeo invaluit, ut jam nihil omnino diſcernere valeat. A doloribus quidem, non autem penitus ab inflammatione liberi ſunt oculi; horumque dextri cryſtallinus humor naturali adparet albicantior; nec tamen liquet, an cataractam, anne glaucoma ponendat: in ſiniſtro non niſi pupilla dilatata, & humores conturbati obſervantur. Multis contra hæc mala pugnatum fuit remediis, nimirum venæ ſectionibus in pede pariter ac brachio inſtitutis, veſicatoriis, fonticulis in brachio & nucha excitatis, pediluviis, collyriis, ſacculis diſcutientibus, purgantibus, mercurialibus, ſudoriferis, millepedibus cum cinnabari nativa mixtis, & commendatæ etiam ſunt aquæ Spadanæ. Tantum vero abeſt, ut malum hiſce fuerit ſublevatum, ut potius magis magiſque ingraveſcat, & ægram admodum anxiam reddat, ſollicitamque.

Conſilium.

Intellexi ex caſu ad me tranſmiſſo, ægram viſu fere privatam meum implorare auxilium. Quod ſi ergo primum illius affectionis cauſam intuear: illam partim in humorum oculorum cryſtallini vitreique naturaliter pellucidorum ab effluxu lymphæ ſpiſſæ ac impuræ facta corruptione atque turbatione; partim nervorum opticorum læſione reſidere arbitror. Hi enim ex appulſis & ſtagnantibus impuris ſuccis compreſſi, liquidi nervei aditum ad tunicam retinam denegant, & hinc ablato viſu guttam ſerenam induxerunt; quemadmodum ex nimia & fere paralytica pupillæ atque iridis dilatatione cognoſcere licet. Quum igitur hæc vitia nimio ad caput, & oculos, maxime harum partes prope cerebrum ſitas facto affluxui debeantur, teſtantibus id rubedine, dolore ac inflammatione eorundem;

rundem; hic vero affluxus partim à menſtruæ purgationis ceſſatione, partim à crebris refrigerationibus, animique commotionibus & inductus fuerit,& adhuc foveatur: imprimis curandum erit, ut primum oculi ab humoribus in iis ſtagnantibus liberentur, affluxus ad illos divertatur, tumque partes eorum nerveæ ac membranaceæ corroborentur, & humoribus priſtina reſtituatur pelluciditas.

Quod vero conſequi perarduum judicandum eſt in malo hoc inveterato; ſaltem ea, quæ his adfectibus vulgo opponuntur medicamina, veluti ſunt ſetacea, veſicatoria, fonticuli, mercurialia, collyria, diſcutientia, ſudorifera atque purgantia, incaſſum adhibebuntur. Attamen minime omnem abjicere oportet ſpem, maxime cum ea nondum uſurpata videam remedia, quæ in hiſce vitiis, ratione & experientia duce, haud aliena deprehendi. Hinc ſuaderem, ut geſtato aſſidue in nucha ſetaceo, alvi ante omnia conſervetur libertas; cui ſcopo Manna binis unciis cum unæ cremoris tartari drachma permixta bis quavis hebdomade devorata inſerviet egregie. Dein omnem vini atque cereviſiæ potum ſedulo evitare, ejusque in locum hoc decocto uti oportet: *Recipe radicis ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi, ſarſaparillæ ana uncias ſex, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmas tres, radicis liquiritiæ unciam. C. C. d. S. ſpecies, quarum uncia una cum dimidia ex tribus aquæ menſuris decoquatur.* Externe oculis adplicandus eſt ſacculus radice valerianæ, ſemine fœniculi, floribus roſarum repletus, & aqua arquebuſadæ impregnatus; aut quandoque naribus attrahendus hic pulvis: *Recipe ſalis volatilis ammoniaci ſicci unciam unam, olei ſalviæ, majoranæ, balſami peruviani ana drachmam ſemis. M.* Nec levem ſpondet operam infuſum theiforme ex radicis valerianæ uncia una, herbæ meliſſæ, betonicæ, ſalviæ, baſilici ana manipulo, ſeminis fœniculi, cubebarum ana drachmis tribus paratum: cujus partim vapor mane admittendus oculis, partim minus ſaturati decem vaſcula ſunt haurienda: & denique operæ erit pretium, ut ægra cubitum itura drachmam dimidiam hujus aſſumat pulveris: *Recipe cinnabaris rite præparatæ, radicis pæoniæ, oculorum cancri, antimonii diaphoretici, ſuccini præparati ana drachmas duas, ſulphuris antimonii N. correcti ſcrupulum. M. f. pulvis.*

Horum remediorum uſui per quatuor hebdomades inſiſtatur, neceſſe eſt, eique quavis veſpera pediluvium ex aqua fluviatili & furfuribus triticeis concinnatum adjungatur. Quod ſi vero hæc votis haud reſponderint; tunc conſultum duco, ut pro excitanda leniori ſalivatione ter quavis hebdomade juncturæ pedum atque genua unguento mercuriali illinantur; & ægra quotidie per tres horæ quadrantes inſeſſum ex aqua fluviatili cum hordeo ac tritici furfuribus decocta ingrediatur: & hac cura abſoluta priori iterum inhæreat. Ex his, ſi reſtitutioni ſanitatis adhuc locus fuerit, deſideratum effectum ægram eſſe conſequuturam, nullus dubito.

CASUS XLV.

De viſus imbecillitate ex turbatione humorum oculi.

QUæ jam triginta duos annos extra matrimonium vixit, matrona LXXVI. annorum, per quinque jam luſtra plenaria dextri oculi cœcitate ſollicitata fuit; qui ſiniſtro major extra orbitam prominet plerumque, humoribus turbulentis, & aliquot in pupilla maculis conſpicuus. Verum enim vero aliquot abhinc annis ſiniſtrum quoque oculum quædam obſcuratio obſidere cœpit; quæ poſt inſtitutam vel venæ ſectionem, vel ſcarificationem ſemper quidem evanuit iterum; at proxime elapſo ſemeſtri, nequicquam oppoſita venæ ſectione magis invaleſcere videbatur, ſimulque macula quædam in pupilla adparebat. Humores oculi clari adhuc ſunt atque pellucidi, & quod notatu dignum eſt, ægrota matutino tempore litteras craſſiuſcule ſcriptas legere, meridiano nihil prorſus cognoſcere, & veſpertino iterum paulo melius videre poteſt: quæ videndi potentia alternis etiam diebus plus minus imminuta deprehenditur. Oppugnaturus hoc vitium primum laxans ex extracto panchymagogo Crollii mercurio dulci & reſina Jalappæ confectum quavis hebdomade exhibui; quotidie pulverem ex radice valerianæ ſylveſtris, ſuccino, millepedibus & cinnabari antimonii paratum dedi; externe balſamum cephalicum *Weisbachii* oculis adplicui, iiſque collyrium cum ſale ammoniaco, tutia præparata & ſaccharo combinatum indidi: alternis veſperis pediluvia ex aqua dulci ordinavi; fonticulum in pedibus excitari juſſi, & bis pedes, nucham, atque brachia ſcarificanda curavi; ubi notandum, quod nullus è pedibus, largus autem ex brachiis fluxerit cruor. Nec fefellit ſpes haſce medicinas, ſaltem malum majora haud ſumſit incrementa: at cum illarum uſum ob intervenientes dies caniculares omitteret, illud increſcere iterum videtur, ægramque reddit ſollicitam, ne perfecta ſuboriatur cœcitas.

Reſponſio.

Poſtquam ex litteris tuis intellexi, ægram ſeptuagenariam, dextri oculi viſione penitus deperdita, jam quoque eximia ſiniſtri obſcuratione ſollicitari; qua ipſa circa meridiem potiſſimum omni viſu deſtituta, maculа quædam pupillam obſediſſe, humores autem adhuc eſſe pellucidi perhibentur: haud potui, quin tuis petitis faciam ſatis, quidve hac in re ſentiam, exponam. Primum ergo hujus affectionis cauſam minime in vitio nervi optici, aut tunicæ retinæ, ſed potius in turbata humorum oculi, maxime aquei, pelluciditate ſitam eſſe arbitror. Quum vero hæc viſionis imbecillitas per intervalla duntaxat redeat, & à prandio præcipue adfligat: facile colligere licet, illam à fortiori ſanguinis ad caput, & internas oculi partes congeſtione natales ſuos mutuari: cum conſtet, ſumptis epulis ob novum ſucci chyloſi acceſſum, majorem humorum ad caput fieri raptum; & huic quoque cauſæ torporem & ſomnolentiam multis hominibus poſt paſtum familiarem deberi. Quod ſi enim ſubtiliſſima oculorum vaſcula ab acceſſu nimiæ humiditatis violenter diſtenduntur; fit inde, ut non ſolum puriſſimi atque ſubtiliſſimi, ad nutritionem humorum oculi, maxime aquei ſumme neceſſarii ſucci, per tunicam choroideam, admodum poroſam ac vaſculoſam veluti per filtrum tranſeant; verum etiam quædam minus tranſparentes & opacæ ſimul abripiantur moleculæ, & aquei humoris turbationem introducant. Non nimis macula oculum obſidens concretioni harum craſſiuſcularum particularum in humore aqueo factæ in acceptis ferenda eſt, eo magis, ſi inter tunicam uveam ac corneam conſpiciatur. Neque ideo improbare poſſum adhibitorum remediorum uſum, quæ humoribus à capite & oculis revellendis dicata eſſe videntur: circa pediluvia autem monendum adhuc duxi, quod per aliquot hebdomades quo-

quotidie ſub lecti ingreſſum adhiberi, & moderato duntaxat tepore imbuta eſſe debeant. Alvi præterea lubricitati omnino ſtudendum eſt, quam ſequens pulvis alternis diebus ante prandium pondere duarum drachmarum ex aqua vino permixta ſumtus egregie præſtabit: *Recipe foliorum ſennæ ſine ſtipitibus unciam ſemis, agarici trochiſcati drachmas duas, radicis valerianæ, ſeminis aniſi, fœniculi ana drachmas duas, cubebarum drachmam, ſacchari canni uncias duas, olei de cedro guttas decem. M. f. pulvis.* Deinde ſi ventriculi conditio permiſerit, mane infuſum theiforme ſatis larga quantitate quotidie ſorbillare convenit; quod ſic ſe habeat: *Recipe herbæ meliſſæ, euphraſiæ, betonicæ ana manipulum, ſeminis fœniculi drachmas duas. conc. cont. m. d. f. ſpecies zum Kräuter-Thee.* Non minus vena circa utrumque æquinoctium in pede ſecanda eſt; & ceterum ab epulis largis, cereviſia, vino, potibuſque calidioribus cavendum, & pro potu ordinario decoctum ex radice ſcorzoneræ, raſura cornu cervi, hordeo & ſemine fœniculi paratum hauriendum.

Externe nihil eſt præſtantius oculorum frequenti lotione cum aquæ arquebuſadæ, & roſarum ana uncia una, cum granis ſex vitrioli martis permixtæ peragenda: ipſi vero maculæ pinguedo recens viperarum, oculo immiſſa erit convenientiſſima.

CASUS XLVI.

De dolore & imbecillitate oculorum cum ſuffuſione incipiente.

HAud incelebris quidam vir, defluxionibus catarrhalibus & humorum dyſcraſiæ ſcorbuticæ obnoxius per aliquot annos verno potiſſimum tempore congeſtionem ad ſiniſtrum oculum tolerare ſuevit, cum ejuſdem rubedine, dolore, preſſione ac inſigni pruritu: quæ ſymptomata, oculo verſus lumen aperto, ac ventis vel fumis expoſito, magis augebantur. Ipſe prope flumen habitat, & olim eximia corporis refrigeratione non minus quam animi gravioribus affectionibus, ac iracundia, maxime ſub hac ægritudine, ſolicitatus fuit. Jam quoque caput aſſiduo fere dolore, præſertim gravativo in fronte, & cervice cruciatur, & aliquot abhinc menſibus ipſi vel lecturo vel ſcripturo ſcintillulæ atque imagines oculis obverſari, & lectionem impedire cœperunt; quæ primum ſiniſtrum duntaxat, dein quoque dextrum oculum cum majori mali augmento occuparunt. Ipſi oculi turbidi adparent, nec amplius rubent: at à frigore ac ventis protinus afficiuntur graviter; & accedente vel alvi obſtructione vel iracundia inſigniter dolent. Poſtquam igitur huic adfectioni multa medicamina, ſed omnia in caſſum oppoſuit æger: jam ſalutare anhelat conſilium, num forſitan Carolinæ aut aliæ acidulæ ipſi futuræ ſint ſalubres; aut quæ remedia huic ſuffuſioni tollendæ, ac ab ipſa cœcitate præcavendæ forent idonea?

Conſultatio.

Affectionem oculorum, qua æger detinetur, chronicam & in habitum fere degeneratam à circulatione ſanguinis per oculos ob harum ſenſibiliſſimarum partium nimiam debilitatem ac relaxationem impedita, & ſeri impuri reſtagnatione ſuos mutuari natales, vero eſt ſimillimum. Quemadmodum enim omnes machinæ humanæ partes integræ, ac functionibus perficiendis idoneæ deprehenduntur, ſi per eas naturali tono atque motu inſtructas, humores vegete circulantur: ita quoque hiſce ſicuti omnium partium, ita præcipue oculorum functionibus pervertendis variiſque ſymptomatibus inducendis nihil eſt opportunius, quam labefactatus eorum tonus, & ſanguinis circuitus, à quo ſe- & excretiones dependent, impeditus. Noſter itaque ægrotans non ſolum ex naturali ad defluxiones catarrhales proclivitate; verum etiam nimia corporis capitiſque refrigeratione & diuturno mœrore partim humorum vitalium ſcorbuticam ſibi contraxit dyſcraſiam, partim capitis, ejuſque ſenſibiliſſimarum partium, maxime oculorum tonum atque robur inſigniter debilitavit. Hinc non mirum, ſi ſucci impuriores, ad regiones illas labefactatas compulſi, earum dolores, pruritum atque rubedinem inflammatoriam excitarunt, & verno potiſſimum tempore gravius adflixerunt; cum commotiones atque turbationes humorum, niſi congruis evacuantibus præcaveantur, ea maxime tempeſtate obſerventur frequentiſſimæ. His noviſſime accedente gravi mentis ſolicitudine, debilitas harum tenerrimarum partium adeo fuit adaucta, ut vaſcula, quæ humorem aqueum, tenuem, pellucidum naturaliter ſecernunt, magis relaxata, particulas etiam graviores, tenaces & minus pellucidas tranſmittant: quæ humori aqueo innatantes illius pelluciditatem obſcurarunt, hinc viſus imbecillitatem & oculorum conturbationem induxerunt.

Quum autem hæ opacæ ac impuræ humoris aquei particulæ accumulatæ paulatim coaleſcere, atque pelliculam quandam, aut ſaltem inſignem conturbationem vel in aqueo vel cryſtallino humore, hinc denique ipſam cataractam inducere valeant: omnes omnino nervi eo ſunt intendendi, ut ab hoc imminente malo præcaveatur æger, ac in præſenti congruis ſublevetur medicinis. Huic vero ſcopo thermas Carolinas minime convenientes eſſe judico; quoniam experientia me docuit, eas omnino eſſe inimicas capitis ac nervorum morbis idiopathicis, qui à partium capitis ac cerebri, ſenſibus maxime dicatarum robore labefacto, aut ut græco termino explicem, earum atonia chronica ac habituali, humorum liberum circuitum impediente, variiſque cruoris ſtagnationibus anſam præbente ſuos mutuantur natales. Namque Carolinæ fovent aquas ob terreſtres ſalinoque alcalinas ipſis intermixtas partes admodum ponderoſas; hinc partes corporis noſtri jam debilitatas ægre tranſgrediuntur, & in hominibus laxioris ac ſpongioſi habitus pedum intumeſcentiam relinquunt, poſt uſum balnei extemum mox evaneſcentem. Longe difficilior earum, maxime quas *den Brudel* dicunt, eſt per caput tranſitus; quare tantum non ſemper torporem & ſomnolentiam excitant, doloreſque capitis gravativos exacerbant. Si quæſtio eſt de acidulis, veluti ſunt Egranæ; earum uſus foret opportunior, cum leviores continent aquas, & calore nativo deſtitutæ nec humores tam graviter commovent, nec caput turbant, & denique in acribus oculorum defluxionibus decenter uſurpatæ egregium ſæpius præſtiterunt effectum. Verum enim vero, cum earum frigus non conferat cuilibet, nec oculis valde ſenſibilibus amicum ſit; timendum potius, ne ſpiſſi humores exinde magis compellantur ad oculos: hinc ſuaderem, ut ſaltem corpus ante earum acidularum uſum rite præparetur, ac illi reddatur idoneum. Neque autem dubito, quin earum potationi prorſus ſuperſedere potuerit æger; ſi ſequenti medicationi

cationi per aliquot menſes pertinaciter inhæſerit; quæ his potiſſimum abſolvitur momentis, ut primum humores ſuperflui à capite deriventur, & copioſus eorundem ad oculos adfluxus divertatur: deinde oculi ac reliquæ capitis partes conſortentur, vaſaque nimium debilitata corroborentur, ut eo vegetius propellant humores circulantes; & denique integra ſuccorum vitalium maſſa depuretur.

Hæc ut conſequamur, neceſſe eſt, ut alvi lubricitati his proſpiciatur pilulis: *Recipe maſſæ pilularum de ſuccino* Cratonis *drachmam unam, mercurii dulcis, cinnabaris præparatæ, extracti rhabarbari ana ſcrupulum unum, ſalis ſuccini bene depurati grana octo, miſce fiant l. a. pilulæ ex ſcrupulo uno XXV. quæ etiam alternis diebus veſperi devorentur.* Pedes non minus veſperi quotidie per horam dimidiam in pediluvia ex furfuribus triticeis, floribus chamæmeli, & aqua parata, atque calidioris aquæ affuſione in tepore moderato conſervanda immittantur. Tum infuſi calidi *ex herbæ veronicæ atque meliſſæ manipulis duobus, ſalviæ manipulo uno, ſeminis fæniculi drachmis binis confecti*, non nimium ſaturati ſex vaſcula mane intra lectum, totidemque hora quinta veſpertina ſorbillare conveniet; cujus etiam vapor, capite linteis probe velato, oculis eſt excipiendus. Non minus operæ erit pretium, temporibus admovere hoc emplaſtrum: *Recipe ſucci chamomillæ, roſarum, herbæ betonicæ ana unciam ſemis, alabaſtri drachmas tres, maſtiches drachmam unam & ſemis, aluminis drachmam ſemis, camphoræ grana decem, olei ligni rhodii guttas triginta. M. fiat lege artis emplaſtrum.* Ipſi denique oculi ſingulo mane aqua roſarum & fœniculi, in qua ſpiritus vini camphoratus ſit inſtillatus, fovendi ſunt atque lavandi.

Hæc vero curatio bis terve repetita uſum demum ſpondet præſtantiſſimum; & ſi venæ ſectio verno pariter ac autumnali tempore in pedibus inſtituta, ac recta vivendi ratio, maxime à potibus caput aggravantibus abſtinentia acceſſerint, fere certiſſimam. Morem geſſit his omnibus æger, & ex cura aliquoties repetita à malo ſuo ſe penitus liberatum fuiſſe nunciavit.

CASUS XLVII.

De ophthalmia ſcorbutica diuturna in lippitudinem ſeroſam & ſcotomiam degenerante.

VIr quinquagenarius, corporis obeſi & ad cachexiam proni, ſpirationi inter aſcendendas ſcalas difficili obnoxius, negotiis cum meditatione junctis obrutus, & vitæ ſedentariæ atque lucubrationibus deditus, per aliquot annos vere vel hyeme potiſſimum, pertinaci rheumatiſmo mox tibiæ, mox brachii, mox pectoris adfligi cœpit; qui quidem ipſum lecto haud affixerunt, ſemper autem per duos circiter inhæſerunt menſes, ac demum efflorescentia quadam purpuræ ſcorbuticæ ſoluti ſunt. Currentis anni menſe Januario dextrum quoque oculum prehendit congeſtio. Adparebant enim quædam vaſcula in albo oculi, ſiniſtro paullo lividiori, cruore ſpiſſo turgida, pupilla intumeſcebat aliquantulum; gravativus urgebat dolor; ſplendorem lucis refugiebat æger, & lectioni pariter ac ſcriptioni reddebatur impar; ipſe oculus erat ariditimus, nullaſque & vix irritatione provocandas plorabat lacrumas, quas ſiniſter reddebat copioſius. Hic vaſculorum infarctus atque rubedo quotidie invaleſcebat magis; pulſus nullum, intenſior autem ſitis aliqualem denotabat æſtum; caput quandoque gravativo torpore cruciabatur; ſub corporis decubitu tenſivus ac premens ſenſus totam occupabat oculi orbitam, qui ſæpius etiam ad maxillam deſcendebat dentium dolores referens; & denique copioſior mucus & ore & dextra nare fundebatur.

Hæ adflictiones tum oppugnabantur crebris pediluviis; aliquoties alvus ducebatur, bis ſcarificabatur; dextro brachio veſicans remedium imponebatur, vena in dextro pede ſecabatur; interne pulveres antiſpaſmodici cum bezoardico, vel antimonio diaphoretico mixti propinabantur; non minus decoctum ſarſaparillæ porrigebatur; & externe oculo unguentum de nihilo inungebatur. Tum rubedo imminui, livor remittere, preſſio evaneſcere, oculus ad lucem ferendam aptior reddi, majoremque ſplendorem recuperare videbantur, malique citiſſimam ſpondebant ſolutionem. At enim vero recruduit iterum ex improviſo malum: non enim ſolum inflammatio albugineæ, ac radiorum luminoſorum impatientia redierunt atrocius: verum etiam corneam tunicam pellicula tenuis lactei coloris obſidere cœpit, viſumque adeo obſcuravit, ut vix majora objecta diſcernere, minora plane non videre potuerit. Huic autem recidenti malo vini potus, ac lucubratio dederant occaſionem. Pugnabatur prioribus remediis, nimirum decocto ſarſaparillæ, pulveribus bezoardicis & antiſpaſmodicis Hallenſium & pediluviis ſalino ſtimulo acuatis: neque minus localia in uſum vocabantur; veluti ſacculus diſcutiens ex radice valerianæ, & ſequens collyrium linteis adplicatum oculis: *Recipe aquæ liliorum unciam unam, fæniculi unciam ſemis, majoranæ drachmas duas, tutiæ præparatæ drachmam unam, boli armeniæ ſcrupulum unum, camphoræ grana ſex, extracti croci granum unum. M. cui etiam primum ſoli adhibito, deinceps grana quatuor vitrioli albi addebantur.* Palpebræ inſuper illinebatur quinta eſſentia roriſmarini italici: cujus adplicationem integro oculo ſtatim ſentiebat, ex eoque multas fundebat lacrumas; dextro vero & læſo poſt repetitum demum uſum remedii vim percipiebat, & tum ex illo quoque quaſdam reddebat lacrumas. Taceo alia amuletorum inſtar appenſa, veluti erant camphora, radix imperatoriæ, alceæ, bardanæ, folia paridis aliaque: quæ inter actu frigida ſedulo evitabantur. Quamquam vero his omnibus impediri non potuerit, quo minus rubedo tunicam corneam intenſior occuparet: attamen panniculus oculi magis tenuior fit, & paululum evanuit, adeo, ut ea libera fere ſit pupilla & pellucida. nec non ipſa viſio acutior deprehendatur atque diſtinctior.

Jam ergo auriculæ Judæ in aqua Sambuci infuſæ tepide adplicantur oculo; & noctu ſacculus ex floribus chamæmeli & croco imponitur; interne vero uſus dictorum pulverum & decocti ſaſſaparillæ cum radice valerianæ & ſemine fœniculi continuatur: VIto Id. Martii æger dorſum, brachia atque genua ſcarificari, ſanguine pauco, craſſo ac viſcido detracto; poſtridie ſiniſtro pedi fonticulum infligi curavit, quia dexter olim fracturam erat paſſus: ſingulo mane ſudore levi, ad quem natura inclinat ſponte, rite perfungitur; Pridie iduum laxans ſumebat, & in dextra ſura iterum veſicam excitari permiſit. Nec ignorari oportet,

ipſum quatuor abhinc annis circa utrumque æquinoctium venam in pedibus tundendam præbere ſueviſſe.

Quamvis igitur inflammatio oculi aliquot abhinc diebus imminui videatur; verendum tamen eſt, ne pertinax hic affectus iterum recrudeſcat: cui timori ut ſuperſedere poſſit ægrotus, ſalutare anhelat conſilium, quo hoc malum funditus queat exſtirpari. XV. Cal. April. 1731.

Conſilium.

Affectionem oculi, cujus cauſa conſultus ſum, ex acri ſcorbutico rheumatiſmo, olim externas partes occupante, ſub hujus autem anni auſpiciis, prævia procul dubio refrigeratione, in oculum deſinente originem traxiſſe arbitror: quo factum eſt, ut ſubtiliſſimis illius vaſculis, ductibuſque lymphaticis obſtructis, humorum liber curſus impeditus, fibræ nerveæ vellicatæ, & hinc earum diſtentio ſpaſmodica, æſtus, tenſio oculi & maxillarum ac capitis dolores inducta fuerint. Quæ cum ita ſint, affectus ille ophthalmiæ ſcorbuticæ diuturnæ, in lippitudinem ſeroſam ac ſcotomiam degenerantis, nomen omni meretur jure, & niſi opportunis proſpiciatur medicinis, viſus omnino minatur abolitionem. Quanquam enim multa hactenus variaque huic malo oppoſita ſint remedia, quorum plura omitti potuiſſent; ea tamen non ex omni parte votis reſpondiſſe percepi. Totum potius curationis fundamentum in eo ſitum eſſe credo, ut integrum corpus à ſero acri ſcorbutico liberetur, & ſordes inimicæ ac purpuraceæ per cutim eliminentur leniter; deinde materiæ ad oculos fluentis impetus derivetur ad inferiora; ac ipſa denique oculo jam impacta materia prudenter diſſipetur, oculuſque corroboretur.

Hiſce ſcopis ſub divino auxilio obtinendis, ut humores acres bis quavis hebdomade dato leviori quidem, ſed tamen adæquato laxante purgentur, conſulo: cui inſerviet hæc potio: *Recipe Mannæ electa uncias duas, rhabarbari electi, cremoris tartari ana drachmam unam, aqua florum acaciarum uncias octo, coque & ſolve leni calore, colaturæ adde extracti centaurii minoris grana duodecim, olei de cedro guttas quatuor. M. d. S. potiuncula laxativa*, quæ mane tribus ſucceſſive hauſtibus capienda eſt, interponendo juſculi avenacei ſorbitionem. Poſtea egregium erit auxilium, ſi quotidie loco cereviſiæ aliquod ſanguinem purificans decoctum potetur, hac ratione parandum: *Recipe radicis ſarſaparilla, ſcorzoneræ ana unciam unam cum dimidia, ſeminis fœniculi drachmam unam, antimonii crudi in petia ligati drachmas duas, ſalis tartari ſcrupulum unum. M. infundantur aqua menſuris quinque, & per horam integram in probe clauſo vaſe bulliant*: cujus decocti quartam menſuræ partem mane etiam haurire, ac lenem exinde ſudorem expectare conveniet. Hic ut eo melius promoveatur, ex eodem decocto mane æque ac veſperi drachmam unam pulveris ſequentis bezoardici aſſumere expediet: *Recipe cornu cervi uſti, radicis pimpinellæ, antimonii diaphoretici, lapidum cancrorum, cornu cervi philoſophice præparati ana drachmam unam, cinnabaris præparata drachmam dimidiam. M. f. pulvis.* Denique in uſum quoque omni veſpere vocanda ſunt temperata pediluvia.

Inter localia pauca ſunt, quæ oculis conferunt; quæ inter præſtantiſſimæ utilitatis deprehendi hoc diſcutiens cataplaſma: *Recipe radicis valerianæ unciam unam, florum ſalviæ, lavendulæ, anthos, chamomillæ Romanæ ana pugillos tres, ſeminis fœniculi drachmas tres, cardamomi drachmam unam. Conc. cont. d. S. Species, quarum quarta pars ſacculo incluſa vino cum dimidia parte aqua ſambuci permixto immergatur, & oculo, fronti atque temporibus imponatur.* Non minus operæ erit pretium, naribus admovere ſæpius ſal volatile Anglicanum, quod ex ſale volatili ſicco ammoniaco, oleo lavandulæ imprægnato componitur.

Denique quod attinet victus rationem; ante omnia labores cum meditatione juncti, multæ lucubrationes, mentis commotiones, corporis refrigerationes, nimius vini potus maximopere evitari debent; & ſi tali ratione hac vernali tempeſtate curatio per ſex circiter hebdomades protrahetur, de felici illius effectu haud dubito.

Ulterior relatio.

Antequam conſilium Tuum ad noſtras perveniret manus; oculorum ægritudo in melius mutari videbatur: namque rubedo evaneſcebat fere; cuticula lactea, corneæ inſidens magis magiſque minuebatur; objecta adparebant paulo diſtinctius, palpebræ ob moleſtum radiorum luminoſorum illapſum olim aſſidue clauſæ, jam liberius abſque ulla difficultate aperiebantur, & per unam alteramque horulam apertæ ſervabantur cum certiſſima perfectæ-reſtitutionis ſpe. At enim vero pridie Calend. Aprilis alia rerum facies adparuit; nam prehendebat primum inſignis dolor orbitam oculi, & ad ejus minorem tendebat angulum; tunica albuginea circum circa erat inflammata, ac cruore ſuffuſa, palpebræ abſque moleſtia haud diducebantur, & nihil ferme cognoſcere poterat æger. Repetebantur illico pilulæ laxantes, pulveres antiſpaſmodici & decoctum; externe auriculæ Judæ cum aqua florum ſambuci infuſæ admovebantur; & factum eſt, ut mox melius inde haberet æger, & dolorum levamen pariter ac rubedinis inflammatoriæ imminutionem præ ſe ferret. Neque vero minus, cum accederet Tuum, vir illuſtris, conſilium, mox curationem abs Te propoſitam aggreſſus, omnibuſque remediis rite uſus fuit. Ex laxante potiuncula ter plerumque alvum depoſuit; decoctum autem mane cum pulvere bezoardico hauſtum nullum movit ſudorem. Pulveris hujus, ob largam nimis doſin mox tæduit ægrum, illiuſque uſum nauſea & tarda alvus cum teneſmo excipiebant: hæc quidem ſucceſſive liberior facta eſt; nauſea vero continuabat; quid? quod ipſe aliquando vomitus accederet. Hinc per aliquot dies nec pulverem hunc, nec laxans illud aſſumſit, & tum abſque nauſea optime habuit: dein eorum uſum revocavit, pulveris duntaxat drachmam dimidiam aſſumendo, idque ſine ulla moleſtia continuavit. Ipſe vero oculus, adplicato ipſi ſæpius commendato cataplaſmate ad melius redire cœpit: rubor enim in dies imminutior ad corneam contrahi, & fere evaneſcere videtur, niſi quod perexiguum illius ſub cornea remaneret veſtigium; læſus oculus ſano ferme ſimilis adparet, & radios luminoſos facilius ferre poteſt. Attamen nondum adeſt clara & diſtincta viſio, & tantillum ſupra memoratæ cuticulæ adhuc in cornea reſidet; quæ duo momenta nullam admittunt mutationem. Ceterum fonticulus noviſſime adplicatus multas edu-

eduxit ſordes; & cucurbitulis ſcarificatoriis larga iterum quantitas cruoris ſpiſſi viſcidi detracta fuit: in dextro autem pede, quem veſicatorium occupat, ſpaſmodicæ agitationis indicia deprehenduntur.

Quæ cum ita ſint, & oculus læſus ſano videatur ſimillimus; nihilo tamen ſecius radiorum luminoſorum illapſum ferre nondum queat, nec ideo palpebræ ſine moleſtia aperiantur, & denique viſio minime fiat diſtinctior, quippe qua nec litteras diſtinguere, nec compreſſo oculo ſano legere, nec ſcribere valet: ordinarii Medici internas potiſſimum oculi partes, maxime tunicam retinam vitio quodam laborare judicarunt.

Reſponſio.

Quanquam ex adhibitis medicinis externas oculi affectiones, ruborem nempe ac defluxionem ſcorbuticam fere debellatas intellexerim: tamen relatum adhuc lego, ipſum oculum ad lumen recipiendum nondum ſatis idoneum, nec ejus viſionem eſſe diſtinctiorem. Hæc vero me in ea ſententia, quam Medici ordinarii fovent, pariter confirmarunt, quod oimirum vitium in oculi interioribus, & vel humoribus vel tunica retina, vel nervo optico utique hæreat. Attamen non omnem abjicere ſpem, ſed eo maxime nervos intendere oportet, ut appropriatis medicinis hæc ægritudo paulatim exſtirpetur. Quod conſequi, licet perarduum videatur; tamen huic inſiſterem curationi, ut ſcilicet commendatus decocti pro potu ordinario uſus continuetur; ſingula hebdomade præſcripta potio laxativa capiatur; & mane infuſum calidum ex meliſſa, cortice citri ac Cardamomo confectum potetur.

Extrinſecus conveniet hoc emplaſtrum corio inunctum magnitudine nummi octo groſſos valentis temporibus adplicare: *Recipe reſinæ ſtyracis, corticis thymiamatis, ladani, balſami peruviani ana drachmam unam, olei nucis moſchatæ expreſſi drachmas tres. M. f. l. a. emplaſtrum.* Naribus quoque attrahendum laudo hunc pulverem ſternutatorium: *Recipe herba baſilici, majoranæ, florum liliorum convallium ana drachmam unam, raſuræ ligni aloes, mari veri ana drachmam ſemis, florum benzoes grana duodecim, caſtorei grana octo. M. f. pulvis.* Neque minus conſulo, ut nuchæ veſicans adhibeatur ex emplaſtri de meliloto uncia dimidia, & pulveris cantharidum drachma dimidia: quod magnitudine nummi quatuor groſſos valentis quotidie recens imponatur, & exſiccatis pedum ulcuſculis per quatuor geſtetur hebdomades. Denique vero balſamus meus vitæ, mane XI. guttulis ſaccharo inſtillatus, ſub potu Thée aſſumtus inſignem roborantem pollicetur virtutem.

CASUS XLVIII.

De gutta ſerena unius, & obſcuratione periodica alterius oculi.

VIr annorum LVII. temperamenti cholerici, corporis robuſti ac integræ ſemper valetudinis, novem abhinc annis, vino forſitan ſatus, gravi lapſu caput adeo percuſſit, ut non ſolum duabus poſt horis gravi viſus obſcuratione corriperetur ſubito; verum etiam inciderit crebras animi defectiones, & apoplexia tactus, mortique vicinus videretur. Quanquam vero inſtituta venæ ſectione, frictionibus, nervinis externe nuchæ ac capiti admotis, reſolventibus interne datis viſus & vires reſtituerentur in integrum, feliciori ſane eventu, quam ille puer ſortitus erat, cujus HILDANUS *Cent. V. obſ.* 3. meminit: attamen abhinc capitis doloribus, vertigini, nebulæ oculorum, eorumque maxime ſiniſtri, inflammationibus, hemicraniis, aurium ſuſurro, variiſque capitis affectionibus fuit obnoxius. Elapſis quatuor annis oculi ſiniſtri inflammatione ſolicitatus, cum gelidiſſima hyeme iter in traha aperta faceret, ſub eoque inſigni refrigerationi exponeret læſum oculum; hic adeo debilitatus, ejuſque humores corrupti fuerunt, ut ab illo tempore illius viſionem penitus perdidiſſet. Ille tamen exteroo aſpectu ſano adparet ſimillimus, niſi quod pupilla paullo magis dilatata, ad lucem immobilis & coloris ſit gryſeo-lucidioris. Tum vero dexter gravius affici, & crebra caligine tentari cœpit, quæ modo per aliquot horas, modo per integrum inhærere ſuevit diem, & ſemper vel ſomno ſive diurno, ſive nocturno, vel etiam pediluviis, aut ſuffitibus capitis cum reſinis catarrhalibus & herbis nervinis depulſa fuit.

Noviſſimo abhinc anno, cum pariter duriſſima hyeme peregre ſactus caput frigori earpoſiniſſet; accidit, ut dexter oculus inſigni inflammatione, gravibus ſymptomatibus, vertigine, dolore capitis, oebula ac caligine ſtipata adficeretur. Inflammatio quidem adhibitis debitis auxiliis iotra paucos dies evanuit: at viſus obſcuratio, eo gravior inhæſit, cum dolore in ipſa oculi orbita, nec ſomno ſe depelli paſſa eſt, quem tamen alias ſumma videndi acies ſequebatur: quid? quod demum periodice adflixerint hæ tenebræ, & tribus circiter poſt finitum ſomnum horis invadentes, ad tertiam meridianam protraherentur horam, viſu tempore veſpertino acutiſſimo. Neque vero ſemper more olim cooſueto, vertigine, nec ſi accederet, tam gravi, ut antea ſtipabantur. Sed adpropinquante vere, & ſubſidiis variorum nervinorum, cephalicorum interne ſub forma vel infuſi vinoſi, vel eſſentiarum, vel in ſubſtantia adhibitorum, nec non purgantium medicamentorum, pediluviorum, veſicatoriorum, imprimis lati inter ſcapulas adplicati hæc adfectio adeo fuit expugnata, ut non niſi meridiano tempore modo per quinque, modo per tres duntaxat leviſſime inhæreat horas. Oppugnavit hanc porro moleſtiam æger potu acidularum Aquiſgranenſium, earumque intra quatuor hebdomades CXXX. lagenas, quarum ſingula quinque aquarum libras continebat, potavit. Neque vero alvum movit hæc aqua, niſi ſale Epſonienſi adjuta: qua cum multas quotidie ſedes haberet, capitis quidem dolores levabantur, tantum vero abeſt, ut caligſnem illam, viſuſque obſcurationem fugarent, ut illa potius adhucdum quotidie recurrat, abſque ullis ſymptomatibus. Non tamen ſimul atque ſemel invadit, ſed per gradus augetur, ut ſæpius nec homines diſcernere valeat. Oculus veſpertino tempore lucis ſplendorem non fert, & cœlo ſereno æſtivaque tempeſtate melius habet, aëre autem vappido & nebuloſo, atque hyeme gravius adficitur. Et notatu dignum eſt, axungiam gallinæ ſub mali acceſſione oculo inſtillatam, illud ad aliquot horas, quin aliquoties plane diſſipaſſe: illam enim oculo quendam ardorem, pruritumque excitare, & tum viſionem reddere clariſſimam afferebat æger. Ceterum ille corpore robuſto, carnoſus, nervoſus eſt, epulis indulget largis, nec ex cibis concoctu difficilioribus ventriculi moleſtiam ſentit; & quotidie vino Burgundiaco, aut alio Gallico,

ſæpius ad exceſſum uti ſuevit. Quatuor abhinc annis hæmorrhoidalis ipſi obtigit fluor, & ſtato adhuc redire ſolet tempore.

Hanc contra ægritudinem varios celeberrimos partim loci, partim exteros conſuluit Medicos, varia adhibuit medicamina; bis quotannis venam vel in pede, vel brachio, vel jugulo, vel fronte ſecandam præbet: tribus abhinc annis arnicam in infuſo bibere cœpit, quia malum à caſu, & hinc forſitan reſtitante ſanguine mucoſo originem trahere videtur. Quidam propoſuerunt ſalivationem mercurialem, quæ vero ob incertum ſucceſſum nondum fuit admiſſa; neque ab aliis commendata arteriotomia ob Chirurgorum imperitiam, & incertum emolumentum in uſum fuit vocata: de quibus duobus remediorum generibus tuam, Vir excellentiſſime, ſcire cupit mentem, nec minus doceri avet, num ex Carolinarum vel aliarum acidularum uſu quoddam ſibi polliceri queat emolumentum?

Meo quidem arbitrio ſedes mali, quæcumque ſit vel irritans, vel obſtruens, vel ſtimulans, optico olim inhæſit nervo; jam vero conſumta per longam temporis moram materia hos opticos nervos atonia paralytica laborare, & ex hac vicinas nervoſas partes afficiente vertiginem ſuboriri credo. Inſuper oculum quandoque eſſe rigidum refert æger, ex quo cataleptici quid ſuſpicor. Ceterum quanquam multi ſint, qui læſum oculum cataracta aflici credunt; eam tamen minime adeſſe, ſaltem haud talem, quæ deponi poſſit, certe affirmo.

Conſultatio.

De gravi affectione, quam Vir quidam generoſus patitur, ſentio, illam diuturna ac inſigni capitis, nervoſarumque ejus partium niti imbecillitate: qua cum æqualis ac vegetus ſuccorum vitalium per caput, cerebrum, ejuſque membranas curſus impeditus, tum eorum in vaſis harum partium ſtagnationes ac diſtenſiones ſunt inductæ. Hioc enim non ſolum capitis dolor, gravativus torpor, aurium tinnitus, aliaque proficiſcuntur ſymptomata; verum etiam, cum cruor accumulatus carotides potiſſimum in baſi cerebri ſitas nimium diſtendit, nervoſque opticos comprimit, vertiginis ratio petenda eſt. Eidem quoque ſtagnationi & preſſioni ſanguinis circa nervos, & thalamos nervorum opticorum & viſus ſiniſtri oculi privationem & dextri obſcurationem natales ſuos debere arbitror. Quandocunque enim impedito humorum circulo cruor in alveis vaſorum ſtagnat: facillime fit, ut per horum porulos ſeroſa ſecedat colluvies; quæ nervos ingreſſa opticos cum tenuiſſimo illorum liquido commiſcetur, viſuſque imbecillitatem progenerat atque caliginem. Quoniam autem certis omnino affectus redeat intervallis; certum eſt indicium, congeſtionem illam ſanguinis ad viſus organa, tanquam veram mali cauſam, minime perpetuam eſſe, ſed duntaxat tranſitoriam: ſub qua exigua tantum ſeri copia ſecedit, quæ diſcuſſa iterum caliginem depellit, atque viſionem reſtituit.

Quod ſi vero hujus, quæ nervoſas membranoſaſque capitis partes afficit, imbecillitatis cauſam diſpiciamus: ea procul omni dubio ex ventis frigidis, crebra refrigeratione, gravi lapſu capitis, nimio calidiorum atque vinoſorum potuum uſu, & forſan animi commotionibus originem traxiſſe videtur. Nec etiam inficias ire poſſum, quin intervallorum ratio, quæ hæc oculorum adfectio habet, non niſi primarum viarum maxime ventriculi ac inteſtinorum vitio, more affectibus hiſce periodicis conſueto, in acceptis ferenda ſit. Quum enim harum partium robore deſtructo, ac vi concoctrice læſa, multæ acidæ, bilioſæ, viſcidæ generantur ſordes, illæque haud debite eliminantur; fit inde, ut non ſolum humores reddantur ſpiſſi ac impuri, verum etiam ventriculus nimium diſtendatur, diſtenſus partes vicinas, earumque ſanguifera vaſa violenter comprimat, & hinc cruori copioſius ad caput compellendo, accedente imprimis vinorum calidorum ſub epulis potu, cauſam ſuppeditet efficaciſſimam. Quod autem in noſtro ægrotante ſymptomata hypochondriaca revera præſto ſint, vel hæmorrhoidale profluvium indicat: & cum non ſolum vegeta cibos apperit cupiditate, verum etiam eos concoctu difficiliores abſque moleſtia concoquit, facile colligi poteſt, ventriculum illius ſaburra acida viſcida eſſe onuſtum: licet enim digerantur illi crudiores cibi, tamen non niſi rudem tenacemque chylum præbent, qui ſanguini permixtus illum inſpiſſat æque ac tranſitui per vaſcula minima reddit ineptum.

Quapropter, ſi affectionem hanc inveteratam, ac veluti in habitum degeneratam funditus tollere, & dextrum oculum à plenaria obſcuratione aut gutta ſerena vindicare volumus: ſummo ſtudio evitandæ erunt ſanguinis miſſiones copioſiores, venarum jugularium inciſiones, arteriarum ſectiones, veſicatoria fortiora, purgantia calidiora, nervina, cephalica &c. hactenus fruſtra adhibita. Contra vero operæ erit pretium, eo omnem impendere laborem, ut primum concoctio promoveatur, ac chylo legitima conſiſtentia ac ſpirituaſcentia reſtituatur; deinceps autem caput & oculi rite corroborentur.

Quæ ut obtineantur, candide proponam, quæ me hoc in caſu facienda diuturna docuit experientia. Primum itaque, cum æger & plethoræ & fluori hæmorrhoidali obnoxius videatur, conſulo, ut bis quotannis circa utrumque æquinoctium vena in pede ſecetur; tempore vero intermedio bis quoque quotannis cucurbitulæ cum ſcarificatione ad nucham & femora adplicentur. At arteriarum ſectionem & minus neceſſariam, & ob Chirurgorum imperitiam haud ſecuram judico. Deinde pedum lotiones cum aqua fluviatili, in qua ſacculus furfurum triticeorum decoctus ſit, tepidiori factas frequenterque uſurpatas non exiguum ferre auxilium ſcio. Tum ad caput & ventriculum roborandum præſtantiſſimus erit hic pulvis: *Recipe radicis ari, pimpinellæ albæ, ſalis abſinthii ana drachmam unam, lapidum cancrorum unciam dimidiam, ſuccini præparati, cardamomi ana drachmam ſemis, olei de cedro italici, macis ana guttas quatuor. M. f. pulvis, cujus drachma quotidie una circiter ante prandium hora capienda eſt.* Quod ſi vero capitis exæſtuatio, humorumque ebullitio acceſſerint; pulvis ille alternis duntaxat diebus ſumendus, & cum ſequenti alternandus eſt: *Recipe lapidum cancrorum, concharum præparatarum ana drachmam unam. M. f. pulvis, pondere drachmæ unius devorandus.*

Nihil porro eſt conſultius, quam alvi lubricitatem aſſiduam conſervare, cui ſcopo & clyſteres emollientes, & victus opportunus inſervient. Nec alienum erit, ſingulis circiter decem diebus alvum moliri hac laxante potione: *Recipe mannæ electæ uncias tres, cremoris tartari drachmam ſemis, coque & ſolve leni calore in aqua florum acaciæ unciis ſeptem, colaturæ adde olei de cedro italici guttas quatuor. M.* quæ mane aliquot hauſtibus aſſumenda eſt, interponendo ſorbitionem juſculi tenuioris avenacei.

Non minus eidem ſcopo convenient pilulæ *Becheri, Stahlii*, aut meæ balſamicæ, quinque vel ſex

ante

ante fluxus hæmorrhoidalis eruptionem diebus, numero XV. capiendæ. Inter localia egregiam opem ſpondet genuina viperarum pinguedo, binis vel tribus guttulis inſtillata; aut extrinſecus aqua arquebuſadæ, aut reginæ Hungariæ cum æquali aquæ roſarum portione remixta inter lintea duplicata oculo impoſita.

Ut poſtea recta ſit vivendi ratio, neceſſe eſt, ut æger cœna utatur parciori, à cibis acidis, ſalſis atque flatulentis, vinis calidioribus, ac cereviſia ſpiſſiori probe caveat; & pro potu ordinario decoctum tenuius ex radice ſcorzoneræ, liquiritiæ, ac raſura cornu cervi confectum, interpoſito vino Rhenano potet. Sedulo non minus ſibi temperet ab omni aëre frigido, maxime capiti vel pedibus admiſſo; & quo lenis ſemper ſuccedat tranſpiratio, mane hauriat infuſum calidum, quod ſic ſe habeat: *Recipe herbæ betonicæ, meliſſæ, veronicæ ana manipulum unum, ſeminis fœniculi, radicis valerianæ ana drachmam ſemis. Conc. cont. d. S. Species, quarum drachma aquæ ferventis menſura una infundatur, & inſtar potus Thée bibatur.*

Horum remediorum uſui ſi æger per aliquod tempus pertinaciter inhæſerit, de felici eventu vix dubito: in hiſce enim adfectibus nihil cum impetu moliri oportet, ſed & blandis naturæque convenientibus auxiliis, & temporis diuturnitate uti convenit. Fortiora atque vehementiora remedia majus minantur damnum; quod præcipue à cura ſalivali, in præſenti ſubjecto & morbi circumſtantiis certo metuendum eſt. Vere autem adventante aquæ Spadanæ loco Aquiſgranenſium, duabus partibus cum una lactis aſinini mixtæ, feliciſſimo ſucceſſu adhibebuntur; quippe quas in biſce capitis nervorumque debilitatibus, humorum dyſcraſia ſtipatis deprehendi præſtantiſſimas. Et hæc ſunt, quæ in generoſi ægrotantis ſalutem proponenda duxi; quæ ſummus languorum noſtrorum Medicus proſpera reddat, precor.

CASUS XLIX.

De viſus obſcuratione ex paralytica nervi optici affectione.

DEcreveram equidem meorum oculorum ægritudini fontes Aquiſgranenſes opponere; at vero cum oculi fomentatio iis aquis ex Medicorum conſilio facta nihil omnino mihi ferret levaminis, & inſuper Ocularii Gallici mihi laudarentur egregie: contuli me Lutetias Pariſiorum, varioſque viros haud incelebres conſului; quarum mentem, curationem ac remediorum effectum Tibi, Vir illuſtris, perſcripturus, Tuam reſcire cupio ſententiam. Concredidi me primum Domino St. Yves, & tum quoque in auxilium vocavi Archiatros regios, D. D. du Molin, Sylva & Ancedo: qui cum convenirent, illis D. St. Yves hanc de mea affectione relationem dedit:

Cum, inquit, æger noviſſime elapſo menſe Decembri huc accederet, deprehendi pupillam oculi ſiniſtri admodum dilatatam, iridem immobilem, nervum opticum plane obſtructum, & ipſam guttam ſerenam; humor quoque cryſtallinus erat opacus, & tunica albuginea vaſis ſanguine turgidis ac varicoſis farta. Dexter oculus pupillam monſtrabat pariter dilatatam; motumque conſtrictorium iridis valde exiguum: ipſe humor cryſtallinus adhuc pellucidus, at membrana illius anterior aliquantulum opaca videbatur; reliquæ autem hujus oculi partes erant integræ, niſi quod pauca vaſa varicoſa hinc inde in albuginea adparuerint. Hinc cum perpenderem, ægrum ex gravi lapſu olim in caput facto inſignem cerebri commotionem, & abhinc dolorem, gravitatem, torporemque capitis, aurium tinnitum, aliaque ſymptomata incidiſſe: hanc oculorum adfectionem non niſi ex ſanguine craſſo ac inflammatorio derivare potui. Dum enim cruor per capitis arterias, & maxime harum internarum ramos ad oculum tendentes ſummo ac rapidiſſimo impetu agitatus videtur; factum eſſe credo, ut ille vaſa nimium dilataverit, eaque eo potiſſimum loco, quo oculi compagem ingrediuntur, nimirum circa nervos opticos reddiderit veluti varicoſa. Hæ vero diſtenſæ arteriæ compreſſerunt nervos opticos, lymphæ circulationi per illos nervos poſuerunt obicem, hinc horum obſtructionem induxerunt, ac ſpirituum viſivorum in oculos influxum præpedierunt. Tum ex hac impedita ac difficiliori ſanguinis circulatione generata eſt lympha acris; quæ obſtructis vaſis eorum poros tranſſudans, & ad vicinas extravaſata partes non ſolum varios excitavit dolores; verum etiam in oculorum humores delapſa, hos, inſtar aquæ fortis conturbavit, ac opacos reddidit. His ergo probe exploratis neceſſarium putavi, ut integra humorum maſſa debitæ reſtituatur fluxilitati; quod vero haud prius impetratum iri ſperavi, quam ubi æger perferendis remediis activioribus fuerit opportunior. Interim ſtatim poſt ejus ad nos acceſſum lac per balneum mariæ deſtillatum, & naſturtio aquatico, hepatica nobili & ſcolopendrio permixtum ipſi potandum dedi: quo etiam obtinui, ut membrana, quæ humorem cingit cryſtallinum, ab opacitate ſua fere liberaretur, iris reciperet motum liberiorem, & ipſa viſio redderetur acutior. Non minus etiam obſtructioni nervorum tollendæ ſal quoddam volatile, haud ſine levamine exhibui. Verum enim vero, haud ita multo poſt ſomnolentiam quandam incidit æger, & humores illius ad inflammationes proclives retardarunt ſanationem, ut viſu iterum imbecilliori facto, humorum non ſolum opacitatem omnino metuerem, verum etiam ob tranſpirationis defectum ipſam vererer cœcitatem. Hinc corpore bene præparato ſetaceum adplicavi, eo effectu, ut humores dextri oculi fierent pellucidiores, iridis dilatatio imminueretur, eique liberior motus accederet. Cum autem periodica oculi obſcuratio nihilo ſecius adhuc adfligat: expectandam eſſe puto tempeſtatis opportunitatem, & tum incipiendam iterum curationem arbitror.

Hæc cum dixiſſet, rogavi, ut rationem medendi, quam mihi putaret proficuam in hoc amplo Medicorum congreſſu etiam proponeret. Nec defuit meæ petitioni, ſed mentem ſuam hiſce ulterius expoſuit verbis: Quum itaque conſtitutio nervorum opticorum in noſtro ægrotante minime ea ſit, quæ in gutta ſerena obſervatur; ſed non niſi à ſanguine inflammatorio ramos arteriarum carotidum internarum ad latera nervi optici oculos ingredientium comprimente originem trahat: duos potiſſimum curandi ſcopos eſſe cenſeo, nimirum, ut primum cruor fluxilis reddatur, ejuſque ebullitio contemperetur; deinceps nervorum obſtructio auferatur. Hoc obtinebitur, ſi arteriis nimia dilatatione debilitatis priſtinum reſtituetur robur: quo impetrato compreſſio nervi optici ſponte ceſſabit, & ſpirituum liber in oculum reddetur influxus. Tum quoque, ſi cœlum acceſſerit ſerenum, operæ erit pretium, lactis deſtillati uſum revocare, quod jam

exoptatum in acuendo viſu edidit effectum: quo poto dijudicari poterit, num aquis mineralibus ſaponariis, aliiſque in tollenda obſtructione efficaciſſimis, aut decocto viperarum uti licuerit. Neque vero ſolis reſolventibus ac humectantibus hæc adflictio curabitur: ſed conſultum erit, volatilia ſimul uſurpare remedia, quæ fluido nervorum attenuando pariter ac amiſſo fibrarum arterioſarum per obſtructiones tono reſtaurando ſunt præſtantiſſima. Denique attenta conſideratio effectuum, quos adplicanda medicamina exſerent, eo clarius docebit, quæ ulterius abs re erunt.

His prolatis reliqui Medici, hanc explicationem mei mali exactam æque ac elegantem collaudantes, pleno aſſenſerunt ore; eadem remedia commendarunt, & cum periculum in mora eſſet, temporis opportunitatem haud expectandam eſſe putarunt; ſed ſtatim lac deſtillatum adhibendum; tum hæmorrhoidibus haud rite ſuccedentibus, hirudines ano admovendas, hiſque evacuato cruore bis terve aſſumenda emetica, & denique veſicantia pone aures adplicanda ſuaſerunt. Hinc protinus incepi lactis, adeo commendati, uſum, ejuſque quotidie hauſtum potum per integram hyemem continuavi. Ita vero parabatur: Lactis menſura circiter una ad ſiccitatem decoquebatur, tum eadem aquæ portio, in qua hepaticæ nobilis, ſcolopendrii atque meliſſæ ana pugillus unus decoctus erat, affundebatur, & additis XL. mille pedibus contuſis ſingulo mane potabatur. Æſtate adveniante aquas minerales Borbonienſes adhibebam, quas, cum eſſent ſulphureæ, tollendæ obſtructioni aptiſſimas judicabant Medici: hanc enim nervorum oculi paralyſin illi, quæ nervos brachiorum vel pedum occupare ſolet, ſimilem, & hinc eadem ratione oppugnandam eſſe putabant. Poſtea III. Iduum Januarii ano admovebantur ſanguiſugæ: quæ tantam cruoris detraxerunt quantitatem, ut protinus mentis deliquium incidiſſem; Medici autem XII. circiter aut XIV. duntaxat cruoris evacuatas eſſe uncias ſpondebant. Paucis poſt diebus tartari emetici quinque aſſumſi grana, & inde bis vomui, octies alvum reddidi: denique veſicatoria mihi adplicari curavi: quæ vero omnia in caſſum adhibita, me inſigni remediorum adfecerunt tædio. Jam ergo quovis mane lac cum millepedibus infuſum haurio; reliquo die pulverem olim abs Te vir illuſtris, mihi commendatum (vid. Caſ. præc.) aſſumo.

Ceterum cum thermæ Borbonienſes ceu ſulphuratæ & antiparalyticæ mihi ſuadeantur iterum: Tuum prius de illis conſilium, quo mihi nihil eſt antiquius, expecto, & doceri cupio, num potius ex aquis mineralibus Germaniæ quædam ſint, quæ majus mihi pollicerentur emolumentum? Denique haud alienum videtur Tecum communicare quoddam alicujus Medici conſilium, quod in explicanda nervorum obſtructione putat eſſe certiſſimum, & ſic ſe habet.

Ex gravi lapſu, quem generoſus æger octo abhinc annis cum inſequutis animi defectionibus toleravit, recte concludere mihi videor, oculorum affectionem gravi totius cerebri & principii nervorum commotioni in acceptis eſſe ferendam: id quod inſignis dolor oculum occupans, viſus obſcuratio abſque ullis cruoris extravaſati indiciis accedens, ejuſdem invaſio periodica, & ſomnus turbulentus confirmare videntur. In ſiniſtro equidem oculo minime graviori humores laborant vitio, quam in dextro: at in illo ſubſtantia rami nervoſi magis indurata eſt, quæ & ſub initio immanes dolores excitavit, & hos jam quoque producit &c. De his vero omnibus Tuam efflagito ſententiam, ac proponi cupio, quæ ulterius è re mea fore crediderís?

Conſilium.

Intellexi, vir generoſiſſime, ex datis ad me litteris, quæ de Tua valetudine ſenſerint, quæ remedia ipſi oppoſuerint, & quo effectu illa propinaverint celebris quidam Ocularius ac regii Archiatri: & cum meam quoque ſcire cupis ſententiam, maxime num thermas Borbonienſes, aut quas alias in noſtra Germania aquas minerales malo tuo quippiam auxiliari poſſe exiſtimem: haud deeſſe Tibi potui, quin candide proponam, quæ ſentiam. Primum quidem deprehendi, Dn. St. Yves & reliquos Medicos de origine, cauſa & conditione mali tui ſubtiles reddidiſſe rationes; illudque demum in obſtructione nervi optici ſitum eſſe concluſiſſe. At enim vero ſicuti nullos totius corporis nervos, ita nec opticos obſtructioni obnoxios eſſe poſſe perſuaſus ſum. Namque omnes nervi ex tenerrimis ac ſubtiliſſimis fibrillis ſunt compoſiti; qui non niſi fluidum ſpirituoſum, lymphaticum, ſubtiliſſimum, à Veteribus nomine ſpiritus animalis inſignitum, in cerebro ſecretum, ſenſus in partibus nervoſis atque membranoſis, motus autem in muſculoſis verum auctorem & cauſam tranſmittunt; neque humores craſſiores recipere, nec ab iis obſtrui poſſunt: ſed ſi quodam vitio adficiuntur, illud vel in ſpaſmo, vel paralytica eorundem reſolutione conſiſtit.

Quemadmodum vero ſpaſmus à ſero acri incumbente nervis, eos vellicante & ad ſtricturas proritante originem trahit: ita paralyſis potius ab influxu ſucci liquidiſſimi haud ſatis vegeto dependet; qui vel à nervorum, maxime principii eorundem ab incumbente humore extravaſato facta gravi compreſſione; vel thalamorum ad nervos opticos pertinentium, & ad ipſam cerebri ſubſtantiam pertingentium nimia humectatione ac veluti inundatione impeditur atque læditur; ſicuti cadaverum gutta ſerena exſtinctorum ſectio demonſtrat. Hanc quoque nervorum opticorum paralyſin in præſenti caſu præſto quidem eſſe credo, nondum autem conſummatam; ſed duntaxat aliqualem, eamque in dextro oculo adhuc mitiorem, cum malum per intervalla redeat. Primam enim hæc originem ex gravi lapſu atque capitis alliſu traxiſſe videtur; quo partim humorum liber per caput progreſſus impeditus, partim eorum major ad caput impulſus fuit concitatus: ex quibus quædam portio thalamis nervorum impacta, ſucci nervoſi in illos influxui injecit remoram. Hinc inanis eſt Medicorum, quam de ſanguine inflammatorio ſovent, ſententia; qui ſi præſto eſſet, venæ ſectionibus, remediiſque humectantibus ac refrigerantibus expugnaretur facillime. Multo vero minus concedenda eſt nervi optici induratio: quæ, licet in reliquarum partium contracturis nervi tendineſque ſæpius indurari ſoleant, tamen in nervis capitis, qui à cerebro aſſidue humectantur atque lubricantur, minime locum invenit. Quod attinet commendata remedia, non laudo veſicantium ac ſetaceorum uſum: hæc enim quamvis humoribus, qui ſtagnant, derivandis maxime ſint opportuna; eoſque evacuando in oculorum caligine, quæ ex dolore, rubore ac congeſtione palpebrarum atque tunicæ albugineæ excitatur, inſignem polliceantur utilitatem: attamen ſi paralytici, hemiplectici, aliique tales affectus ex humorum ſeroſorum in ipſo cerebro ſtagnatione originem trahunt, externa hæc remedia hos nec derivare, nec

ullum

ullum præſtare valent emolumentum. Non minus mihi diſplicet emeticorum exhibitio: quæ, cum violentos motus excitent, & non ſolum humoribus impetuoſe ad ſuperiores partes rapiendis, verum etiam eorum extravaſationi in capite inducendæ ac augendæ efficacem ſubminiſtrent occaſionem; multis variiſque & à me in meis ſcriptis & ab HILDANO paſſim allegatis obſervationibus conſtat, ea ſola guttam induxiſſe ſerenam. Borbonenſium aquarum uſum nec adprobare, nec diſſuadere audeo; cum præter ea, quæ de illis paſſim ex auctoribus intellexi, elementa ac virtutes earum me lateant. Quamvis autem externe adhibitæ ob vim exſiccantem atque ſulphuream membris reſolutis conferre deprehendantur: attamen de illarum efficacia in morbis, quorum cauſa intra cerebrum reſidet, valde dubito. Hinc etiam atque etiam hortor, ne ſolis conjecturis, quæ in arte medica ſæpiſſime fallunt, confidas; ſed probe explores, num profient caſus, quod hæ aquæ deſideratum ediderint effectum. Mihi ſaltem nullum ſuppetit exemplum, quo gutta ſerena nec perfecta, nec incipiens ex uſu tam interno quam externo acidularum, thermarumque, quas noſtra fovet Germania, & ego ferme omnes ſedulo examinavi, fuerit ſanata. Si ullæ minerales aquæ hunc ſponderent effectum, certe forent Aquiſgranenſes, quæ & maxime ſulphureæ ſunt, & in membris paralyſi tactis haud raro mirificam præſtiterunt virtutem; Tuæ vero affectioni nullam tulerunt opem.

Commendarem ergo potius, ut cum ſanguine ſicco ac ſpirituoſo Te gaudere, ac ſeroſa portio in capite videatur ſtagnare, ex qua ſomnolentia, capitis dolores, vertigo, languor corporis ac affectionis oculi exacerbatio derivanda eſt; uſui ſeri lactis & pulverum nitroſorum atque cinnabarinorum ulterius inſiſtas, aut ſi Tibi volupe fuerit, aquas Selteranas lacte aſinino permixtas in noſtris potes regionibus. Et ſi quæ ceterum ſalutis reſtat ſpes, eam, corpore prius ſero lactis ſatis humectato ſolummodo vel in remediis ſudoriferis ac diſcutientibus paullo activioribus, haud tamen ſanguinem commoventibus, veluti eſt ſulphur antimonii correctum ad meam methodum præparatum; vel in temperatis mercurialibus, qualia ſunt cinnabarina, ſitam eſſe arbitror. Hæc enim profundas ſtaſes, tenacemque lympham reſolvunt efficaciſſime. Quamobrem nec incognita mihi ſunt exempla, quod diuturna obſcuratio ac tenebricoſitas viſus atque humorum oculi in hominibus ob veneream ſimul ſuſpectis luem, ex leviori ſalivatione, mercurio ad juncturas pedum inuncto excitata & ordinatis lignorum decoctis fuerit diſcuſſa atque ſanata. Hinc nec Tibi hanc diſſuaderem curationem, quam optime inſtitues, ſi ſumto primum laxante per ſex ſucceſſive dies pulverem ex lapidibus cancrorum, cinnabari, & mercurii dulcis rite præparati grano uno confectum quotidie capies; tum laxans repetes, iterumque pulverem per ſex dies adhibebis; denique eodem laxante devorato tertia vice pulveris uſui ſex diebus inſiſtes; atque ſub iis remediis decoctum ſanguinem mundificans bibes, & tandem balnea leniora ſæpius ingredieris; quibus & poſt abſolutam medicationem haud ſine fructu inſidere poteris. Extrinſecus operæ erit pretium, ſal volatile ammoniaci ſiccum, oleo majoranæ vero imprægnatum ſedulo admovere naribus, quod capitis & oculorum vitiis eſt convenientiſſimum. Et hæc ſunt, quæ proponenda, ac cum divini auxilii voto præſentium Medicorum ulteriori dijudicationi relinquenda duxi.

CASUS L.

De difficultate viſus & ſcabie.

PUella XIII. annorum, plegmatico-melancholici temperamenti, à teneris illibata valetudine gaviſa, & nunquam ne in variolis quidem, quas ante aliquot annos modo rariſſimas toleraverat, ullis remediis uſa; uno cum dimidio abhinc anno media hyeme ſaltare didicit, & abhinc ſudore madida ad linguæ gallicæ magiſtram per frigidum aërem ſe conferre ſuevit. Tam ſubitaneis vero aëris mutationibus, dum primum corpus ſudore perfuſum frigori, deinceps illud refrigeratum æſtui hypocauſti nimis calefacti exponeret, non potuit, quin ſibi noxam concitaret. Læſa enim tranſpiratione ſcabioſam incidit efflorescentiam, qua primum tubercula cum pruritu cutim occupant, quæ invaleſcentes in puſtulas albas majores abeunt, & poſtquam ſuderunt ſaniem, iterum coaleſcunt. Prioribus exſiccatis novæ propullulant aſpredines, ſæpenumero inflammatione ſcorbutica atque eryſipelacea ſtipatæ, & maxime artus, faciem ac pudenda obſident. Hæc ſcena per novem jam luditur menſes. Adhibita ſunt varia remedia, nimirum purgantia, ſudoriſera, decocta lignorum, antimonialia, cinnabarina, mercurialia, & ipſa denique ſalivatio per inunctionem carporum atque tarſorum excitata: quibus licet nonnunquam obſecundare videretur malum, tamen inter ipſam recruduit ſalivationem. Neque etiam mirum, quoniam ob matris & ancillarum indulgentiam diætæ regulas haud obſervavit, præſcriptas mannatas potiones raro aſſumſit, ſub ſalivatione cereviſiæ potui indulſit, & inter aërem verſari ſuevit. Ceterum quemcunque ſudorem nova ſequitur efflorescentia; ille vero nunquam rite obſervatur. Jam malum plerumque circa novilunia recrudeſcit, & eruptionis menſtruæ ſuſpicionem movet; hinc omiſſis reliquis medicaminibus non niſi unguento ex unguento diapompholygos, balſamo ſulphuris therebinthinato, oleo tartari per deliquium pugnabatur, ex quo evanuit ſcabies.

At enim vero annus circiter effluxit, ex quo verno tempore oculorum quandam incidit affectionem, qua ipſis ſemper aliquid obverſari videbatur, quod abſtergere conabatur cum viſus imminutione. Sponte vero intra octiduum ſine ullis medicinis remiſit hæc moleſtia. Sed poſt aliquot ſeptimanas rediit ſubito, qua aſſidue abſtergebat obverſantes falſo imagines, & videbat quidem craſſiuſcula objecta, neque vero minora diſcernere, nec legere valebat, niſi impoſito naribus perſpicillo, aut oculis coarctatis. Hoc igitur vitium licet in hoc impuro corpore nervo optico & ſuccis ſpiſſioribus, ſpirituumque irregulari influxui adſcriberetur: tamen ei adverſabatur, quod per perſpicilla & compreſſis palpebris litteras dignoſcere ac minutiora videre poterat. De nullis præterea ægrotans capitis doloribus, oculorum preſſionibus, inflammatione aut congeſtione conqueritur: pupilla adparet paullo dilatata & adhuc pellucida; ſed in aqueo humore, obſcuriora punctula & ad iridis latera floſculi opaciores conſpiciuntur: ut inde vereamur, ne ex humorum coagulatione ipſa denique cataracta, aut ob impuros ſuccos læſio nervi optici ſuboriatur. Et ſane habemus, cur hujus puellæ valetudini timeamus, cum nulla ferme aſſumat medicamina, niſi forte vina medicata,

nec

nec hoſum debitam hauriat quantitatem; dein poſt data expellentia mox ſcabioſa efflorescentia in pedibus, manibus & facie corripiatur, nec corporis debito fruatur motu; & denique aſſiduo ſere indulgeat ſomno, eoque ſuccos vitales ſpiſſiores, impuriores, eorumque curſum reddat tardiorem.

Quantum igitur fieri potuit, dedimus ipſi præmiſſo pulvere digeſtivo ex tartaro nitrato, purgans ex extracto panchymagogo, mercurio dulci, reſina jalappæ cum tinctura tartari confectum: tum per quatriduum mane ac ante epulas ſumendam ordinavimus mixturam ex tinctura martis tartariſata, ſpiritu *Buſſii*, liquore cornu cervi ſuccinato, & eſſentia euphraſiæ paratam; & veſperi exhibuimus pilulas ex extracto majoranæ, ſcordii, bezoardico minerali, & ſale ſuccini volatili concinnatas. Poſtea per tres dies ſumſit pilulas laxantes, quæ habebant gummi ammoniacum, tartarum vitriolatum, extractum hellebori nigri, aloën & elixirium proprietatis *Paracelſi*; porro mixturam in uſum revocavit, & infuſum theiforme. Extrinſecus oculis adplicavimus infuſum croci metallorum cum aqua chelidonii majoris, fœniculi & camphora paratum, & veſperi inunximus palpebris unguentum ex extracto rutæ, myrrha, melle anthoſato, camphora, ſpiritu lumbricorum terreſtrium, ſale ſuccini volatili & cinnabaris antimonii aliquot granis; ſuperpoſito ſacculo ex radice valerianæ, hyſſopi, rutæ & fœniculi in vino coctis concinnato.

Verum enim vero recruduit quidem efflorescentia copioſius; at in oculos nullum adhuc redundavit emolumentum. Hinc tuum, vir illuſtris, conſilium pro viſu conſervando imploramus, & cum partim interna ſudorifera ſcabiei oppoſita nullum præſtiterint effectum, & jam ab HELMONTIO rejiciantur, partim externa mercurialia oculis videantur inimica: in quæſtionem potiſſimum venit, numne puris exſiccantibus, veluti ſunt unguentum diapompholygos cum oleo tartari per deliquium tuto pugnare liceat? Nec minus ſcire avemus, numne fonticulus in nucha excitatus uſum ſpondeat, cum licet nec capitis dolores urgeant, nec oculi plorent lacrumas, multum tamen pituitæ naribus reddatur? & denique num ſub uſu decocti ex fœniculo, cinnamomo, corticibus aurantiorum & ſarſaparilla parati, quod jam pro potu ordinario bibere ſuevit, etiam modico vino uti liceat?

Conſilium.

Poſtquam communicatam mecum morbi hiſtoriam probe perpendi: haud dubito, fore ut accedente menſtrua purgatione & viſus difficultas & ſcabioſa cutis deſœdatio ſponte evaneſcat. Neque vero conſultum eſt, excretionem illam vi provocare velle; ſed patienter naturæ molimina expectanda erunt. Ipſam autem humorum dyſcraſiam & eſfloreſcentiæ fomitem partim variolarum raritati, qua ſucci vitales haud ſatis depurati fuerunt, partim ſuppreſſæ tranſpirationi per corporis ſubitaneam refrigerationem, partim denique diaphoreticorum calidiorum & mercurialium ad ſalivationem ciendam abſque ulla regiminis obſervatione exhibitorum uſui inconvenienti natales ſuos debere, vero eſt ſimillimum. Namque crebra compertum habeo experientia, quod mercurialia remedia ſalivationis ſcopo abſque congruo regimine tam interne quam externe uſurpata morbos vel cum dolore vel exulceratione ſtipatos longe deteriores reddiderint atque pertinaciores. Quoniam enim mercurius virtute intimiorem nexum ac texturam partium fluidarum reſolvendi pollet ſatis efficaci; materia autem illa reſoluta impura intra corpus remanet: fit inde, ut illa fermenti inſtar chyloſum reliquosque vitales ſuccos corrumpat & inquinet: ut multa ſæpius opera, quin & ipſa iterata ſalivatione opus ſit pro damnis inde excitatis rurſus abolendis. Hinc etiam viſionis defectum ex eadem impura lympha derivandum eſſe cenſeo; cui externa remedia nullum pollicentur emolumentum. Quapropter potius conſulo, ut omnia fere remedia, maxime activiora diaphoretica ac purgantia penitus omittantur; contra vero ſpiſſorum humorum attenuatio & per cutim evacuatio non niſi medicinis blande ac placide diluentibus atque demulcentibus tentetur. Huic ſcopo vel ſolum infuſum veronicæ cum ſemine fœniculi paratum paullo tenuius mane ac veſperi larga quantitate hauſtum ſufficiet; maxime ſi corporis motus ac bonum regimen acceſſerint. Nec ludetur opera, ſi ægra cubitum itura quotidie pulverem ex aqua florum ſambuci ſumſerit, qui ſic ſe habet: *Recipe lapidum cancrorum unciam ſemis, cornu cervi ſine igne, ceruſſæ antimonii ana drachmas duas, æthiopis mineralis drachmam, olei de cedro vel ligni ſaſſafras guttas quinque. M. ſ. pulvis div. in doſes XVIII.* Pro potu ordinario cum fructu potabitur ſequens decoctum: *Recipe radicum ſcorzoneræ, ſarſaparillæ ana uncias quatuor, chinæ, cichorei, glycyrrhizæ ana unciam unam. conc. d. S. ſpecies, quarum binæ unciæ per tres horæ quadrantes cum tribus aquæ menſuris decoquendæ ſunt.* Vini uſum plane denego, & eo magis motum corporis laboribus, curru vehendo, ambulando factum commendarem. Alvum ſi haud rite ſucceſſerit, manna pondere unius circiter unciæ ex infuſo veronicæ, aut ſabarum Coffée ſumta commode reſerabit. Localium denique uſu haud opus eſſe credo: ſiquidem ex commendatarum medicinarum recta obſervatione exoptatum conſequutum iri effectum non dubito.

CASUS LI.

De cataracta.

Judicium Medici ordinarii cum relatione morbi.

CUm ægri reverendiſſimi ſtatum pronuper intuerer; deprehendi illius utrumque oculum, qui ambo olim obſcuratione duntaxat ac imbecillitate quadam laborarunt, jam in gryſeam tranſiiſſe cataractam. Hujus quidem in auxilium promta ſubſidia lubens proponam: ſed cum ardua ſit affectio, meam de illa ſententiam aliis celebrioribus Medicis dijudicandam relinquo. Primum ergo extra omne dubium eſſe poſitum credo, quippe ocularis id docet inſpectio, veram cataractam utriuſque oculi pupillam æquali magnitudine obſediſſe, adeo ut licet pupilla quam maxime dilatetur, ea tamen ſemper conſpiciatur. Jam itaque in quæſtionem venit, num remediis hoc vitium depellere conveniat, aut magis præſtet, illius maturitatem expectare, & tum acu auferre? Multa quidem ſunt medicamina, quæ in cataracta incipiente commendant noſtrorum temporum Medici; & multi exſtant caſus de illa medicinis omnino ſanata. Sed

in

in noſtro ægrotante adeo comparatum eſſe videtur vitium, ut, quantum rationali conjectura aſſequi licet, remediorum uſu minime expugnari potuerit. Taceo rariores illas obſervationes de cataracta medicaminibus curata paſſim ab auctoribus allegatas hirundinum inſtar eſſe, quarum paucæ ver nunquam facere dicuntur. Et ſane longe certior erit ſpes à manuali depoſitione, quam quæ ex curationibus ejuſmodi expectari poteſt; de quibus jam Galenus dixit: Promiſſiones horum medicamentorum magnæ ſunt, verum effectus aliquando nullus, aliquando valde exiguus. Meo quidem arbitrio ad hanc quæſtionem in præſenti caſu decidendam vel id ſolum ſufficere poſſet, quod cum præſtantiſſima remedia à celebratiſſimis Medicis commendata, ne quidem viſus obſcurationem tollere potuerint, ea multo minus ipſam hanc cataractam auferre valebunt. Quamobrem cum omnis auxilii ſpes in manuali hujus vitii maturi acu facta ablatione collocata eſſe videtur: conſultum puto, ut fugiantur omnia remedia, ne ipſorum uſu cataractæ præpediatur maturitas. Quod ſi vero reverendiſſimo ægro minus volupe fuerit, huic ſe ſubjicere operationi: omnino ſuaderem, ut congruis medicinis cataractæ incrementum retardetur, ac quantum poſſibile erit, impediatur.

Si ergo verum eſt, longe majorem operationis manualis, præ medicaminibus eſſe prærogativam; haud immerito ulterius quæritur, num illa abſque ullo periculi aut noxæ metu in noſtro ægro locum inveniat? Quod ut diſcutiatur; ante omnia notari meretur, hanc operationem minime tantis difficultatibus atque doloribus complicatam eſſe, ac vulgo creditur; quando nimirum manu perita adminiſtratur. Omne momentum enim abſolvitur percuſſione tunicarum oculi; quæ cum ſubtiliſſimo peragitur inſtrumento, non majorem parit dolorem, quam qui ex venæ inciſione percipi ſolet. Hinc Domini du Cros verba de hac operatione in dextro oculo inſtituta ſequentia ſunt. *L'Oculiſte, qui m'a fait l'œil droit, & en moins de deux minutes ne m'a pas fait autant de mal, que pourroit le faire l'égratigneure d'une épingle, & je fus tout étonné, quand il me banda l'œil, car je croyois, que l'opération étoit à peine commencée.* Quemadmodum ergo hoc manuale auxilium doloribus vacuum eſt; ita multo magis omni vacat periculo: & facilius foret de damnis ex venæ ſectione, quam de noxis ex cataractæ depoſitione, exempla allegare. Mihi ſaltem nullum ejuſmodi ſuppetit exemplum; licet me non fugiat, pleroſque noſtræ Germaniæ Ocularios, audaces eſſe homines, qui majori temeritate cataractas auferre ſolent, quam decenti providentia. Quid? quod ſæpenumero contingat, ut hæc operatio, ſi vitium ſuccreverit iterum, aliquoties abſque ullo repetatur damno. Neque vero ætas ægrotantis provectior huic operationi impedimento eſſe videtur; cum cataracta ſit plerumque morbus ſenilis, & in ſenibus feliciſſime deponi deprehendatur ſæpenumero. Dux noſter piæ memoriæ Auguſtus octuageſimo ætatis ſuæ anno cataractam acu ſibi auferri paſſus eſt, & inde inſignem viſus aciem recuperavit, eamque ad ultimum vitæ momentum, quam ad annum octuageſimum ſeptimum protraxit, retinuit incolumem. Sed nonne porro in ægro noſtro reliquæ ægritudines, quibus tentatur, veluti ſunt nauſea, eructatio aſſumtorum, pituitæ copioſa exſcreatio, & alvi ſegnities obſtare videntur, quo minus operatio felici potiatur exitu? Ipſi quidem actui hæc nequicquam obeſſe crederem; at ſucceſſum illius turbare poſſent: ſi quidem non ſolum aſſidua eructatio depreſſæ cataractæ iterum elevandæ occaſionem præbere; verum etiam perpetua muci exſcreatio debitam corporis requiem turbare, & continuus decubitus alvi ſegnitiem magis adaugere valerent. Verum enim vero hæc non tanta credo momenta, quæ operationis adminiſtrationem vetarent: poſſem enim, ſi opus eſſet, multis confirmare teſtimoniis, eam in magis arduis dubiiſque inſtitui caſibus. Deinde etiam allegata ventriculi eructatio non tanta eſt vehementia ſtipata, quanta in vomitu obſervatur; ſed aſſumta ſine ulla ferme moleſtia aſcendere ſolent. Et denique huic affectioni congrua diæta mederi poſſumus, qua ægro prioribus poſt operationem diebus non niſi liquidiora atque juſcula concederemus, quæ etiam ordinario ad præpediendam maſticationem exhiberi ſolent: pituita exſcreata, niſi abſque faſtidio, & inde excitandæ vomitionis metu deglutiri poſſet, linteo excipienda foret atque abſtergenda; & denique alvi lubricitas convenientibus medicinis conſervari poſſet.

Remotis ergo depoſitionis cataractæ impedimentis, ſuboritur omnino tertia quæſtio: Num ab ea operatione viſus perfecta reſtitutio ſit ſperanda? At enim vero quemadmodum, ablata licet exactiſſime cataracta, plerumque tamen quædam oculorum debilitas ac viſus imbecillitas relinquitur: ita quoque in præſenti caſu ea operatio nihil ſpondet aliud, quam ut plenaria præcaveatur cœcitas; & viſio maximam ſaltem reſtituatur partem. Quum autem ſub viſus difficultate priſtina oculi apparuerunt pellucidi, nonne forſitan præter cataractam gutta etiam ſerena oculos occupare & ſæpius citatæ operationi impedimento eſſe poteſt? Vix crediderim: namque dum pupilla ad lumen æque ac tenebras & conſtringitur & dilatatur, æger quoque lucem à tenebris, quin & ipſos colores diſcernere valet; merito concludere licet, non adeſſe revera guttam ſerenam, aut obſtructionem nervorum opticorum; qui quamvis vi ætatis aliarumque, quæ oculos adfecerunt cauſarum, debilitati aliquantulum videantur, ea tamen imbecillitas minime tanta eſt, quæ adverſetur cataractæ depoſitioni.

Quum ergo nihil eſt, quod meæ repugnet ſententiæ, denique diſcutiendum erit, an cataracta manuali depoſitioni jam opportuna ſit, numne potius ejus maturitas ſit expectanda? Hancce autem rem optime Ocularius in arte ſua peritus & à turpis lucri ſtudio alienus determinabit. Vulgo quidem tum illi operationi opportunum putatur tempus, ſi ſub pupillæ per objectas tenebras facta dilatatione cataracta manet immobilis, id quod in noſtro ægro jam deprehenditur. Celebris Ocularius Gallorum *de* St. Yves ſex demum poſt menſibus, quam æger facie à luce averſa nulla amplius diſcernere valet objecta, ad operationem eſſe properandum credit. Et hæc ſunt, quæ pro mea cognitionis tenuitate in ſalutem reverendiſſimi ægri proponenda duxi; quæ Deus reddat ſalutaria ex animo precor.

Conſultatio.

Pervenerunt, Vir Reverendiſſime, ad manus meas litteræ cum conſilio Medici ordinarii eleganti pariter ac erudito: ex quibus deprehendi affectionem tuorum oculorum, quæ olim non niſi in viſus obfuſcatione atque obnubilatione ex humorum oculi conturbatione orta conſtiit, jam in veram & gryſeam tranſiiſſe cataractam. Jam itaque à me cognoſcere cupis, num vitium illud ſolis medicami-

nibus

nibus vel interne vel externe exhibitis curari, aut illis ſaltem perfecta cœcitas arceri queat? anne potius his obtinendis ſcopis manuale auxilium citra periculi metum adminiſtrari poſſit? Ad primam quæſtionem regero, impoſſibile ſore, ut hæc adfectio medicaminibus exſtirpari vel ſaltem imminui queat. Quamvis enim multa remedia ad hunc ſcopum paſſim commendentur; docet nihilo minus crebra experientia, ea nec interna nec externa illa pollere efficacia, ut ad affectum locum penetrent, & coagulatos ibidem humores reſolvant. Hoc vel unico exemplo viri cujuſdam generoſiſſimi, qui annuo abhinc tempore ob viſus obſcurationem meum imploravit auxilium, confirmare liceat. Huic, cum mali radicem in hypochondriis & mala ventriculi digeſtione ſitam eſſe cognoſcerem, commendavi congrua ſtomachica atque acidulas. At ille certa ſanitatis ſpe fretus adiit Lutetias Pariſiorum, ibidemque per integrum ſere commoratus annum & celeberrimos Medicos, & verſatiſſimos conſuluit Ocularios: à quibus quidem variis remediis, veſicatoriis, ſetaceis, hirudinibus ad anum adplicatis, emeticis, ſudoriferis, ſanguinem depurantibus internis pariter ac externis malum oppugnabatur; tantum vero abeſt, ut debellaretur, ut potius invaleſceret, & ægri vires magis magiſque dejicerentur.

Ipſam quod attinet operationem; neceſſe eſt, ut peritus quidam conſulatur Ocularius, qui oculos exploret atque dijudicet, num ad operationem ſint idonei. Hac enim expedita manu peracta nullam nec noxam, nec periculum minatur; ſed potius certiſſimam ſanationis ſpem pollicetur; niſi forte humores cryſtallinus atque vitreus perfecta opacitate laborent; quos adhuc pellucidos & ſubtili duntaxat pellicula obductos ſuſpicor. Namque ſi humores fuerint opaci; tunc omnino cataractæ depoſitio ipſi viſus obſuſcationi nullam feret opem. Sed neceſſe utique eſt, ut conſulatur vir honeſtus; quoniam alias Ocularíis io more eſt poſitum, ut turpis lucri cauſa ad ipſam cataractæ depoſitionem accedant, inſuper habentes num illa huic operationi apta ſit, nec ne? Nec vero nos deterrere ab hoc auxilio poteſt metus guttæ ſerenæ, qui cum pupilla adhuc motu ſuo atque ſenſibilitate gaudeat, ioanis omnino evaneſcit.

Id ergo tantum modo reſtat, ut cum ob malam ventriculi digeſtionem multæ acidæ viſcidæque cruditates generantur, quæ partim alvi obſtructioni, partim aſſiduis per ſuperiora eructationibus, partim chylo crudo atque vitioſo generando efficacem ſubminiſtrant occaſionem, hiſce vitiis debitis remediis opitulemur, atque majora, quæ hinc oculis accedere poſſunt, damna arceamus. Hiſce ſcopis obtinendis etiam atque etiam hortor, ut fugiantur medicinæ calidiores atque purgantes; & commendo partim pulverem ſtomachicum atque cephalicum; partim linimentum nervinum. Pulvis ſic ſe habet: *Recipe corticum aurantiorum, pulveris radicis pimpinellæ albæ, iridis Florentinæ, rhabarbari electi, foliorum ſennæ ſine ſtipitibus pulveriſatorum ana unciam ſemis, ſummitatum centaurii minoris, ſeminis cumini, fœniculi, aniſi ſtellati, cinnamomi acuti, cardamomi, caryophyllorum ana drachmas duas, cremoris tartari unciam unam, ſacchari Canarienſis uncias quatuor, olei de cedro guttas quindecim M. f. pulvis, cujus drachmæ binæ ex vino aqua permixto mane vel veſperi alternis aſſumantur diebus.* Linimentum hoc eſt: *Recipe aquæ Anhalinæ uncias duas, olei caryophyllorum, menthæ, nuciſtæ deſtillati ana drachmam, balſami peruviani drachmas duas. M. f. linimentum, quo ſæpius regio ventriculi, maxime circa cordis ſcrobiculum inungatur, ſuper impoſito linteo probe calefacto.* Pro potu ordinario acidulas Selteranas, quarum binæ partes cum una vini Rhenani ſint combinatæ, commendo. Alvo pigræ reſerandæ ſi pulvis commendatus haud ſuffecerit, præſtantiſſimi erunt clyſteres domeſtici. Ceterum ab epulis largis, maxime liberaliori cœna, abſtinere, & corporis moderato exercitio per equitationem aut ambulatiooem ſub cœlo ſereno peragendo ſtudere convenit.

CASUS LII.

De ſapore ſalſo & affectu ſpaſmodico.

POſtquam ægritudioem tuam cum omnibus illius ſymptomatibus, veluti ſunt motus ſpaſmodici capitis, ejuſque potiſſimum partium externarum, ſapor acris & ſalſus, exſpuitio pituitæ ſalſæ, tinnitus ſuſurruſque aurium &c. ſedulo mecum perpendi: horum omnium fundamentum in malo hypochondriaco, quod Tibi ex nimiis mentis laboribus, immodicis lucubrationibus, & vita ſedentaria contraxiſti, ſitum eſſe facile perſpicio. Quandocunque enim copioſis flatibus atque ſpaſmis abdominis æque ac pedum cum frigore ſtipatis, qui hoc in morbo deprehenduntur, humorum æqualis circulus impeditur, hique maxime ex partibus extremis ad caput compelluntur; fieri non poteſt, quin illius in externis capitis partibus ſtagnationem ſpaſmodicæ contractiones, agitationes cervicis, oculorum, oris & labiorum, dolores pungentes & æſtuantes frontis, laborum animi languor, meticuloſitas atque pavor ſequantur. Cum præterea naturales excretiones, maxime quæ per alvum & cutem fiunt, haud rite ſuccedunt in his adfectibus: ſordes acres & ſalinæ per dicta potiſſimum proſcribendæ emunctoria intra ſanguinem remanent, & cum illo ad caput copioſius delati, ibidemque tardius ac difficilius per vaſcula minima circulantes tandem per glandulas faucium ac ſalivales procul dubio nimium relaxatas transſudant, ſaporemque depravatum atque ſalſum inducunt. Neque vero levioris eſt præſagii hæc adfectio: ſiquidem facillime in paralyticum vel apoplecticum terminatur malum: quod ut partim præcaveatur, partim præſens morbus à moleſtis, quæ comites habet, liberetur ſymptomatibus: eo jam dirigenda erit curatio, ut ventriculus roboretur, vis digeſtiva reſtituatur, excretiones naturales per alvum, ſudorem & urinam promoveantur, humorumque raptus à capite ad inferiores & extimas derivetur partes.

Hiſce ſcopis obtinendis egregiam opem ferent pediluvia ex aqua fluviatili, furfuribus triticeis, floribus chamæmeli, & cineribus clavellatis parata. Hiſce enim tepidioribus cubitum iturus æger omni veſpera pedes ad genua uſque immittere, & per horam dimidiam detinere; eaque per quatuor hebdomades uſurpare debet. Deinde conſultum erit, circa utrumque æquinoctium venam in pede tundere, & ſingulis binis menſibus quatuor cucurbitulas ſcarificatorias, earumque duas genubus, duas vero ſuris adplicare. Porro commendo, ut mane intra lectum infuſum theiforme potetur, & exinde levis expectetur ſudor; quod ſic ſe habeat: *Recipe herbæ meliſſæ, cardui benedicti, baſilici, betonicæ, ſaturejæ ana manipulum unum, florum anthos, primularum veris, ſalviæ, tiliæ ana pugillos ſex, cubebarum, ſemi-*

nis

nis fœniculi ana drachmas duas. M. conc. cont. d. S. Species zum Kräuter-Thée. Ex hoc infuſo mane, vel etiam veſperi aſſumatur drachma circiter hujus pulveris: *Recipe oſſis ſepiæ, lapidum cancrorum, magneſiæ ana drachmas duas, cinnabaris vulgaris, nitri purificati ana drachmam unam, caſtorei grana quatuor. M. f. pulvis.* Alvus obſtructa reſerabitur commode uncia dimidia ſalis Epſonenſis cum uncia mannæ permixta uno hauſtu devoranda. Non minus pro potu ordinario ſequens adhibeatur decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, polypodii ana uncias duas, ebinæ, ſarſaparillæ ana unciam unam, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. cont. d. S. Species, quarum uncia cum dimidia ex binis aquæ menſuris decoquenda eſt.* Et denique Elixir meum ſtomachicum, LXX. vel LXXX. guttulis poſt epulas ſumtum egregiam feret opem.

Quod vero moleſtum illum ſalſumque ſaporem attinet, qui non niſi à nimia vaſorum & glandularum ſalivalium relaxatione proficiſcitur: haud ludetur opera, ſi balſamo meo vitæ mane veſperique collum ac aurium regio externe inungatur, ejuſque decem guttulæ ex hauſtu vini Rhenani in ore detineantur, ac dein iterum exſpuantur. Hujus enim remedii virtutem in ſapore deperdito atque vitiato deprehendi præſtantiſſimam; ſiquidem tubulos ſalivales præternaturaliter relaxatos leviter conſtringendo, glandularum earum tollit atoniam.

CASUS LIII.

De ſapore corrupto.

Generoſus vir LVIII. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, præter narium hæmorrhagias, in quas à teneris admodum pronus fuit, illibata valetudine gaviſus: ſimulque ob muneris rationem eximiis corporis defatigationibus ac refrigerationibus obnoxius, nec minus diætæ erroribus ac exceſſibus indulgens, ante aliquot annos ex improviſo gravi faciei convulſione, & ſiniſtri pedis paralyſi corripitur; adeo ut nunc non ſolum movere nequiret, verum etiam dextrum brachium in conſenſum raperetur, nec elevari poſſet. Evanuit equidem poſt adhibitas convenientes medicinas hæc adflictio, ac rediit perfecta motus pedis potentia: at vero haud ita multo poſt inſignem incidit ſalivæ ad fauces affluxionem, qua illa perpetuo reddebatur ore, ac ſapor corrumpebatur penitus. Primum enim aſſumta quævis dulcem adverſumque, dein putrem omnino, referebant ſaporem: & hæc moleſtia, nequicquam adhibitis præſtantiſſimis remediis, per duos jam inhæſit annos. Appetentia cæterum exigua, totumque corpus languidum eſt: & ſi manus pedeſve moverit, ſtrepitus cujuſdam ſenſum in iis percipit. Nec ignorari oportet, ſub hujus mali principio cruorem large frequenterque fluxiſſe è naribus; inſtitutis autem venæ ſectionibus jam non amplius reddi. Et denique paucis abhinc ſeptimanis acceſſit alvi profluvium cum dolore ventriculi ardente ſtipatum; quo ſaporis vitium magis fuit exacerbatum. Hinc petit conſilium ægrotans, ac ſcire avet, quæ ſui mali cauſa ſit, quæve medela convenientiſſima.

Epicriſis.

Corruptus ac depravatus ille ſapor, de quo æger maxime conqueritur, & cujus potiſſimum tollendi cauſa conſilium flagitat, non reſpiciendus eſt ut morbus primarius, ſed potius tanquam ſymptoma affectionis ſcorbuticæ, atque ex hac oriundæ paralyſeos. Ex iis enim, quæ in hiſtoria morbi propoſita ſunt, manifeſto perſpicimus, ægrum ante aliquot annos & ſpaſmo, ut vocant, cynico, & lateris ſiniſtri reſolutione fuiſſe affectum; cujus origo omni procul dubio ad pravam & ſcorbuticam humorum diatheſin, partiumque nervoſarum debilitatem, ex variis prægreſſis cauſis, animi ſcilicet commotionibus, nimiaque corporis refrigeratione ſubortam referenda eſt. Et quoniam ſtrepitus oſſium imbecillitatem ligamentorum, quibus artus vinciuntur; nec non humorem ex glandulis articulorum pinguedinoſis exſtillantem minus lubricum ac benignum deſignat; haud parum utique mali ſcorbutici, in maſſa humorum deliteſcentis, augetur ſuſpicio.

Quum vero corruptus ille ſapor paralyticum affectum ſtatim exceperit, non dubitare licet, quin illius generatio huic malo tribuenda ſit. Derivamus igitur moleſtiſſimi hujus ſaporis cauſam à depravata conſtitutione glandularum, quæ ſalivalem laticem ſecernunt, & maxime ab earum atonia nimiaque vaſculorum relaxatione, quæ lateris ſiniſtri paralyſin inſequuta eſt. Purum enim & ſincerum ſaporem efficit maxima ex parte benigna ac temperata ſalivalis lymphæ indoles, quam inprimis à convenienti glandularum ſeu vaſorum ſecernentium ſtructura ac motu proficiſci putamus. Nam ſecretione humoris v. g. billoſi in hepate imminuta vel impedita hic alienus latex ad glandulas ſalivales transfertur, ibique ſeparatus ſalivam contaminat; unde omnia, quæ ingeruntur, amaricantem ſaporem exhibent. Ita in malo ſcorbutico, imo etiam in febribus ſaporem penitus interdum vitiari videmus; quoniam pravitas ſuccorum, qui per congrua emunctoria non ſeparantur, omnes alios ſecernendos humores atque adeo etiam ſalivam coinquinat; ex quo fit, ut omnia ſub hiſce morbis ingeſta putridi & faſtidioſi ſaporis ſenſum inferant. Quam ob rem ſi quis hunc affectum tollere ex toto inſtituat, eum hanc medendi rationem inire oportet, ut primo univerſa ſanguinis & humorum maſſa bene depuretur, quod apertis emunctoriis & liberiori reddito humorum circulo commode obtineri poteſt. Deinde diſpiciendum, ut oris & faucium glandulis, quæ ſalivam plorant, robur priſtinum reſtituatur. Quum autem Medici, more plerisque conſueto, neglectis hujus mali cauſis, varia remediorum genera ad hunc affectum tollendum promiſcue & ſine delectu, tentaverint; non mirum videri debet, quod ægrotus noſter à tot exhibitis remediis nullam prorſus opem perceperit. Curam igitur hunc in modum inſtituendam ducimus.

1. Exhibendæ ſunt ad aliquot dies pilulæ, balſamica & laxante virtute inſtructæ, quæ ex aloë, rhabarbaro, agarico, maſtiche & ariſtolochia rotunda parari & vel mane vel verſus noctem aſſumi poſſunt.

2. Primis viis leniter expurgatis in uſum vocare

 oportet

oportet decocta diaphoretica, & diuretica, quæ confici poſſunt ex lignis & radicibus v. g. raſura ligni ſaſſafras, ligno juniperi, radice ſarſaparillæ, cichorei, chinæ, ſcorzoneræ, maſtiche, tartaro tartariſato vel arcano duplicato, adjectis paſſulis Corinthiacis. Hujus decocti octo unciæ quovis mane ad minimum per ſeptem dies calide ſumi debent, diſponendo corpus ad lenem ſudorem. Cum hoc decocto alternis diebus ſumi poteſt ſpiritus noſter diaphoreticus, ex partibus tribus liquoris noſtri anodyni mineralis, & parte una ſpiritus bezoardici mixtus ad guttas 50. Dici vix poteſt, quam egregias & excellentes hic ſpiritus poſſideat vires in pellendo ſudore, tubuliſque cutis aperiendis, & depuranda humorum maſſa. Ex hiſce ſpeciebus etiam confici poteſt decoctum ſecundarium, quod loco potus ordinarii uſurpandum eſt. Deinde alvum denuo pilulis ſolicitare convenit, iterumque decoctum haurire, quod etiam tertia vice repetendum.

3. Ad glandulas ſalivales, quibus vitium maxime inhæret, roborandas commendamus gargariſmata & linimenta, quæ balſamica & roborante virtute laxatis fibris tonum reſtituunt; quo nomine laudari meretur balſamus noſter vitæ ſpirituoſus, externe collo, faucibus & maxillarum regioni, ubi ſitæ ſunt parotides, illinendus, vel etiam naribus, temporibus, imo nuchæ adplicandus, ut ejus vis eo melius ad principium nervorum pertingat. Utile etiam erit, eundem aquæ ſalviæ infundere, eaque os frequentius colluere. Quæ remedia ſi convenienter & paulo diutius uſurpentur, certam reconvaleſcentiæ ſpem promittimus.

CASUS LIV.

De impotentia ambulandi & loquendi in puero novem annorum.

PUer IX. annorum à teneris unguiculis ad ſecundi ætatis anni auſpicia vegetus incolumisque vixit, & corpore obeſus fuit. Quinque vero anni quadrantes natus febre acuta abſque tamen epilepſia corripiebatur; ſub qua tanta urgebat alvi obſtipatio, ut nullis ferme nec internis remediis niſi demum fortiori clyſtere reſerari potuerit. Abhinc æger aſſidue languidus manſit, & primis poſt ſuperatum morbum menſibus per intervalla crebra ſpirandi anguſtiam ferme ſuffocantem paſſus fuit. Non minus ad hoc uſque tempus alvus eſt ſegnis, æſtuſque præternaturalis adfligit, abſque tamen ſiti, & potius potus faſtidio, quod tribus prioribus ætatis annis majus fuit, quam præſenti tempore. Contra vero integra gaudet appetentia, & præter varios, quos in vita ſua toleravit morbos, febres, morbilloſque duobus potiſſimum ſolicitatur vitiis. Horum primum eſt, ut licet corpus ſatis firmum ac bene conformatum præ ſe ferat, ambulare tamen nequeat; nec genua diducere, nec pedes extendere valeat. Videntur enim nervi ac muſculi femoris & poplitis juſto eſſe breviores, & genubus externa violentia diductis, pedibuſque extenſis, rigidiſſime tenduntur. Alterum vitiorum eſt loquendi impotentia; quæ licet olim lingua bis ſcalpello fuerit ſoluta, adhuc adfligit. Non valet linguam extra os extrudere, quæ intrinſecus inferiuſque tota ori accreta videtur, & ſi violentius exeritur, intumeſcit: frenulum alias ſub lingua obvium vix deprehenditur. De hoc ergo malo varii Medici atque Chirurgi conſulti in varias abierunt partes; quidam enim illud vitium inciſione tolli poſſe & impoſſibile, & ob vaſa ſub lingua ſita periculoſum putant: alii manualem hanc operationem, ſi ab expedito fieret Chirurgo, omnino commendant. Hinc conſilium flagitatur, numne hæ adfectiones & pedum & linguæ adhuc ſanari queant, & quæ ei ſcopo vel interna vel externa ſint adhibenda remedia?

Conſilium.

Duo præcipue ſunt vitia, quibus æger, cujus morbi hiſtoria mecum fuit communicata, detinetur; quorum primum eſt ambulandi impotentia, qua genua præternaturaliter ad ſe invicem contracta non diduci, nec extendi poſſunt, & muſculi, nervi ac tendines oſſis femoris atque poplitis juſto ſunt breviores: alterum conſiſtit in ſermonis quaſi naturali difficultate, ſub qua lingua juſto latior, tumida, ori firmiter accreta nec commode moveri, nec ex ore poteſt exeri, licet illa bis ſcalpello fuerit liberata. Horum vero malorum originem ſi diſpiciamus; poſterius procul dubio magis naturale & ab ipſa nativitate contractum; prius autem febri acutæ olim toleratæ, nec vero ſufficienter deſcriptæ natales ſuos debere videtur. Hoc confirmant ſymptomata dictam acutam febrem quondam concomitata, veluti fuerunt alvi obſtructio pertinaciſſima, vix ullis medicinis reſeranda, ejuſque adhuc inhærens ſegnities, languor corporis & ſpirationis præfocans quaſi anguſtia. Quum enim hæ omnes adfectiones non niſi à violento ſpaſmo dependent, qui præter caput (nulla enim adfuit epilepſia) totum genus nervoſum occupavit: nullum eſt dubium, quin ſpaſmus ille etiam nervos femoris poſticos prehenderit, ac violenter conſtrinxerit: qui dum forſitan medicinis relaxantibus, maxime antiſpaſmodicis ac balneis haud ſatis opportune oppugnatus fuit; paulatim in nervis externarum potiſſimum partium altiores egit radices, ac præprimis tendines muſculorum, qui tibiam flectunt, quaſi induravit.

Quibus ſic ſe habentibus cum utrumque malum valde inveteratum, & quod linguam occupat, omnino nativum videatur: facile adparet, illius ſublationem fore admodum difficilem atque perarduam. Neque tamen ſecius cum æger junior, appetitus integer, corpus firmum, robuſtumque ac vires ſatis ſint validæ: non dubito, quin ſaltem motus impotentiæ ac pedum contracturæ hac potiſſimum ratione opem ferre queamus. Primum ergo ægrum ab omni cerevifia, vino, potu calidiori, cibis ſalitis, acidis, lacticiniis atque farinaceis penitus abſtinere oportet, & hoc præcipue pro potu ordinario uti decocto: *Recipe radicis ſarſaparillæ uncias tres, chinæ, ſcorzoneræ ana uncias duas, ſeminis fæniculi drachmas tres, Conc. Cont. d. S. ſpecies, quarum uncia in binis aqua menſuris decocta & calide loco infuſi Theebois & frigide loco potus ordinarii inſerviat.*

Deinceps vero omne curationis momentum balneis ac inunctionibus abſolvetur; quibus ſequenti ratione utendum eſt. Prioribus binis diebus æger cubitum iturus ſeptem harum pilularum aſſumat: *Recipe extracti panchymagogi Crollii, extracti rhabarbari, mercurii dulcis ana drachmam ſemis, M. f. l. a. pilulæ ex ſcrupulo uno numero*

decem

decem formandæ. Hæ enim alvum ducent egregie, & præſtantem vim humores viſcidos tenaceſque diſſolvendi obtinent. Altero poſt earum uſum mane ſemper quinque vel ſex præſcripti decocti hauriantur vaſcula. Tertio die æger ad pectus uſque immittatur balneo, leni tepore moderato, ne exinde violentius ſudet, in eoque per tres horæ quadrantes deſideat. Hoc vero ex aqua fluviatili, aut quod melius pluviali, in qua furfures triticei ſacculo incluſi, manipuli tres ſeminis lini, flores chamæmeli & herba artemiſiæ decocta ſint, paratur. Egreſſus illud balneum æger ſe in lectum conferat; hauſto ibidem prælaudato decocto leviorem ſudorem expectet, & hoc finito os femoris atque genua, omnemque regionem, in qua muſculi adparent breviores, ſequenti linimento calide inungi curet: *Recipe axungiæ humanæ uncias tres, picis albæ unciam unam, miſce & ſolve in aqua fervida, adde olei lavendulæ drachmas tres. d.* Hæcce curatio matutino ſemper inſtituenda tempore per ſex circiter vel ſeptem protrahatur dies; & veſperi ſub ingreſſum lecti pulveris præcipitantis drachma dimidia ex aqua ceraſorum nigrorum aſſumatur; cujus hæc eſt compoſitio: *Recipe lapidum cancrorum unciam ſemis, ſuccini præparati, cinnabaris nativæ præparatæ, nitri purificati ana drachmam unam. M. f. pulvis.* Tum iterum per biduum ſupra allegatas pilulas devorare, & denique balneis per ſex dies inſiſtere convenit: ex quorum uſu certam reconvaleſcentiæ foveo ſpem.

Quod autem vitium linguæ atque loquelæ attinet, illius curatio majoribus implicita videtur difficultatibus, cum ipſam linguæ ſubſtantiam ori firmiter concretam eſſe vero eſt ſimillimum. Quæ adhuc ſperari poteſt ſanatio, ea omnis provida à prudenti Chirurgo vel potius Medico anatomico facta ſectione abſolvetur; ſub qua probe obſervandi ſunt ductus ſalivales Wartoniani, ne lædantur. Verum enim vero cum affectas partes ipſe coram haud inſpexerim, nec ſciam, num linguæ ſubſtantia interiori gingivæ ſit accreta; hoc meum de ſectione judicium ulteriori Medici præſentis relinquo conſiderationi.

CASUS LV.

De ſpaſmo muſculorum maxillarium febri continuæ benignæ ſporadicæ ſupervenients.

Communicatus mecum eſt caſus, cujus hæc fuerunt ſumma momenta; Fœmina nimirum XXXIV. annorum, temperamenti cholerico-melancholici, febre quadam acuta cum prævio horrore & inſequuto æſtu corripitur, quæ primum nullis remediis convenientibus, niſi laxante quarto morbi die propinato, oppugnata majora in dies ſumſit incrementa. Hinc accitus ſexto morbi die D. D. G. datis pulveribus, emulſionibus atque tincturis præpatantibus, temperantibus & diaphoreticis materiam febrilem per cutim eliminare intendit, & aliquantulum obtinuit. Nonn autem morbi die ex improviſo gravis ſpaſmus muſculos maxillares prehendit, cum ſermonis quadam difficultate, rationis vero integro uſu: pro quo ſymptomate debellando abſente prælaudato Medico alter D. N. conſultus, priorem accuſavit, ac ſi narcoticis remediis ſoporoſum excitaverit affectum, & protinus venam in fronte tundi curavit. Reverſus denique Medicus prior ordinarius veſicans emplaſtrum ægræ adplicuit, & priorum remediorum uſum continuavit, eo effectu, ut illo ſymptomate depulſo totus morbus feliciter tolleretur. Cum autem hic famæ ſuæ accuſatione D. N. multum detrahi putet; pro ea vindicanda ad ſequentes potiſſimum judicium meum deſideravit quæſtiones.

Dum itaque primum quærit: an hic affectus fuerit febris continua? haud poſſum, quin ex ſymptomatum ratione, veluti fuerunt horror cum inſequuto æſtu, dolores capitis, præcordiorum anxietates, vigiliæ &c. omnino concludam, febrem hanc fuiſſe continuam benignam; illi, quæ hiſce temporibus epidemicam, aut rectius ſporadicam edidit ſtragem, haud abſimilem. Neque vero inficias ire poſſum, quin hæc febris inopportuna alvi commotione quarto morbi tanquam indicatorio die ante acceſſum D. G. facta utique in typo perturbata fuerit: dum enim exinde alvi lubricitas quidem inducta, diaphoretica vero excretio ſuppreſſa eſt, ſaltem minus ſufficienter ſucceſſit; non mirum, ſi ex hiſce cauſis oris ſpaſmus originem traxerit.

Hinc ſi altera incidit quæſtio: Num hæc ſpaſmodica translatio nono die, quo diaphoreſis optima & reſpiratio fuit libera, ad maxillas facta, malum portendat omen? hunc ſpaſmum febris irregularis progeniem ex dictis cauſis productam fuiſſe arbitror. Haud enim raris obſervationibus compertum habeo, quod hiſce febribus ex leviſſima corporis ſudantis refrigeratione vel internis vel externis cauſis excitata, aut maxime colli atque brachiorum denudatione, eædem ſpaſmodicæ maxillarum, colli atque nuchæ conſtrictiones, quin & rheumaticæ affectiones ſupervenerint.

Hinc ſpaſmum illum, cum ad irregularem febris ſucceſſum pertineat, minime ſalutarem judico; ſed, licet haud funeſtus ſit, tamen perarduum, & ſi acceſſerit diaphoreſeos in toto corpore repreſſio, ad inducendum lethalem eventum ſatis idoneum arbitror.

Tum vero ad tertiam quæſtionem: Num D. N. juxta regulas æquitatis & leges prudentiæ medicæ abſentem D. G. invidioſe criminari, ejuſque medicamina contemnere licuerit? omni jure reſpondeo, quod hoc ipſi omnino vitio ſit tribuendum: ſiquidem Medici providi ac prudentis eſt, ut ne unquam iniquas de aliorum actionibus ſententias foveat, multo minus calumniam adhibeat; & ſi quædam actu cenſenda occurrerint, omnia potius bene interpretetur; nec niſi requiſitus judicium ſuum proferat.

Quod eo magis cenſuram meretur in præſenti caſu, cum juxta quartam quæſtionem: An ſalva conſcientia nono demum morbi die venæ ſectio commendari potuerit, & num ne veſicatorii uſus fuerit rejiciendus? utique ex multis ſuffragiis non ſolum Veterum & Recentiorum Medicorum, verum etiam ex propria experientia & ipſa ratione compertum habeamus, venæ ſectiones in febribus acutis continuis nono die inſtitutas majus damnum induxiſſe quam emolumentum. Quamvis enim præſto etiam fuerit in hoc morbo ſoporoſa affectio, de qua tamen nulla exſtant ſigna; nihilo tamen ſecius tam ſerotina venæ ſectio plus noxæ intulit libero febris decurſui, quam utilitatis affectui ſoporoſo adferre potuit. Sed hæc venæ ſectio in præſenti caſu eo minus opportuna, nec per ullas indicationes ſignificata videtur, cum adfectio non ſoporoſa, ſed verus ſpaſmus, nec tamen ſimul urgens adfuerit plethora. Contra vero veſicantis medicinæ adpli-

cationi ſubſcribere omnino teneor; quum illa partim ſpaſmo proſpexit Medicus, partim etiam adjunctis temperantibus atque bezoardicis ſebriles excretiones adjuvavit: ut taceam felicem eventum, qui illius uſum excepit.

Quod denique ulómam quæſtionem attinet: an ex allegatis in morbi hiſtoria momentis lethargum tam per ſe, quam à narcoticis inductum ſuſpicandi ullus ſit locus? meo quidem arbitrio nullas illius deprehendo notas; & mentales angores, qui ſpaſmo forſitan acceſſerunt, à lethargo probe diſtinguendas eſſe credo. Neque enim ulla lethargi adparet ratio, quippe cui producendo ſemen papaveris albi ſub emulſione propinatum minime fuit ſufficiens; neque præſens ſymptoma, ſi lethargus fuiſſet, non eodem die debellari potuiſſet, uti factum eſſe legi. Soporoſi enim affectus plerumque ſunt diuturniores; ſpaſmi autem cito generati, citius quoque depelluntur. Et quid denique multis? Eſſenòalis omnino ſpaſmos & ſoporoſos affectus intercedit differentia, notis ſibi propriis facile cognoſcenda; quarum ad lethargum pertinentium in noſtra ægrotante ne unica quidem occurrit.

CASUS LVI.

De rejectione pituitæ nimiæ ex ore cum pathematibus hypochondriacis.

GEneroſiſſimus Dominus de M. G. tuum, vir illuſtris, flagitat conſilium de ſua ægritudine, quæ ſic ſe habet: Matutino præſertim tempore copioſa pituitæ ad fauces fertur copia, ut eam omnem vix exſcreare valeat: adfligit ſimul dolor obtuſus premens in ſterni regione, & tuſſis non niſi rariſſima, maxime quando tenax eſt materia, cum vomendi conatibus accedit. Somnus præterea eſt placidus; æger muneribus ſuis abſque difficultate fungitur; prandio liberaliori, cœna parciori utitur, & poſt hanc Tabacum fumo reddere ſuevit. Olim vinum potavit ſolum; poſtquam autem ophthalmia, inflammationibus ac exulcerationibus aurium ac faciei ſæpius tentatus fuit, cereviſiæ Naumburgenſis potui per aliquot annos indulgere, ſimulque vini Rhenani dimidiam circiter menſuram ſub epulis bibere cœpit. Cæterum licet ad animi affectus, mœrorem, terrorem ac excandeſcentiam ſit facillimus; ab illis tamen ſibi cavet quam maxime. Neque vero ſpiratione difficili ſolicitatur, ſed etiam acclivia loca libere aſcendere valet: & veretur denique, ne copioſus ille mucus tandem cordis polypum, vel pectoris hydropem, vel plane apoplexiam inducat.

Hujus diuturnæ adſectionis, quam quidam hæreditariam putant, cauſam in hypochondriis, ac digeſtionis vitio ſitam eſſe credidi; hinc etiam ventriculum ac viſcera roborandi pariter ac aperiendi finem habui; & ſtomachicis, aromaticis, carminativis, ſpiritu nitri dulci, tincturis martialibus, helleboratis, tartaro vitriolato, terra ſoliata tartari, pulveribus pepticis, cum ſalibus digeſtivis poſt paſtum pugnavi: nec omiſi cephalica, maxime ſi defluxio catarrhalis ſupervenit, cinnabarina, ſpecificum cephalicum *Michaëlis*, eſſentiam ſuccini, pimpinellæ albæ etiam ſine vehiculo ſumtam; & denique crebrius exhibui laxantia, pilulaſque tartareas cum & ſine mercurio dulci. Neque minus æger quotidie ante epulas pulverem Hallenſium antiſpaſmodicum ſumere, & mane loco potus Caffée decoctum ex radice trifolii fibrini, vel marrubii albi paratum haurire ſuevit. Ille porro aſſiduis mentis laboribus, inter ipſum etiam paſtum occupatur; corporis admodum parco indulget exercitio; nec tamen more olim conſueto ſomnum capit meridianum.

Cæterum quotannis adhibuit olim acidulas, maxime ante biennium Schwalbacenſes cum balneo; nullum vero exinde retulit emolumentum; hinc quoque anceps hæret, num commendatis Pyrmontanis hoc anno utatur? Nec ullum ſolatium percepit ex venæ ſectione, quæ noviſſimo autumnali æquinoctio ob metum mali iſchiadici adminiſtrata fuit. Non minus quoque ſæpius dolores in ano ac ſenſum tuberculorum ibidem præſentium ſentiit; nunquam autem ipſæ fluxerunt hæmorrhoides.

Et hæc ſuot, quæ de morbo ægrotantis tibi perſcribenda duxi; cui convenientiorem medelam ex recta vivendi ratione, quam ipſis pharmacis latum iri perſuaſus ſum. Quod ſi enim à nimiis mentis laboribus ſibi temperavit, motui corporis per equitationem magis indulſerit, prandio minus liberali, & coena parciori, vel plane nulla uſus fuerit, & denique cibos molliores comederit: haud dubito, quin ætate adhuc vegetiori gaviſus, & XLVI. duntaxat annos natus à nimia pituitæ generatione penitus poſſit vindicari.

Conſultatio.

Quantum ex perſcripta morbi hiſtoria, illiuſque momentis intelligere licet; duplex potiſſimum in generoſiſſimo ægrotante notari meretur vióum, quorum unum in nimia pituitæ matutino maxime tempore facta exſcreatione, alterum in ſymptomatibus hypochondriacis conſiſtit. Primum quidem ex nimia tunicæ glanduloſæ, quæ interiorem ſaucium regionem, laryngem ac aſperam arteriam inveſtit, relaxatione ac atonia; & hinc ſuborto humorum decubitu, ac pituitæ generatione, quæ ab aëris frigidioris per reſpirationem admiſtione fit, natales ſuos mutuari videtur. Alterum vero vitiorum genus, quod motibus hypocbondriorum ſpaſmodicis, inſigni generis nervoſi ſenſibilitate, ac inde dependente eximia ad varios animi affectus, maxime ad magni periculi formidinem proclivitate abſolvitur, ex turbato impeditoque humorum vitalium per viſcera imi ventris circuitu, ejuſque denegato per venas hæmorrhoidales exitu proficiſci.ur. Inde enim fit, ut cruor hinc inde ſtagnet, nec à ſordibus ſuis in hepate vel liene ſatis liberetur: quæ ſalſa, acriſque ſanguinis impuritas fauces ſtimulando, majoremque ad illas humorum affluxum proritando, pituitæ exſcreationem inſigniter auget, & inflammationibus quoque ac exulcerationibus aurium olim toleratis pabulum dedit & occaſionem.

Hæcce vero mala, maxime ſi altiores egerint radices, curatu ſunt difficillima, & imprimis multis variiſque pharmacis, quæ vulgo adhiberi ſolent, tantum abeſt, ut tollantur, ut potius exacerbentur magis ac pertinaciora reddantur. Non tamen omnem reconvaleſceotiæ abjicio ſpem; ſed potius partim ad debellandam paſſionem hypochondriacam, partim promovendum hæmorrhoidalem fluorem, partim denique ſuccos mucidos ac vitiatos per congrua emunctoria proſcribendos thermarum Carolinarum internum magis, quam externum uſum etiam atque etiam ſuadeo. Acidulæ enim, licet hypochondriorum vitiis ſatis opportunæ deprehendantur; attamen in affectibus congeſtoriis, iiſque ſeroſis cum ob naturale earum frigus, tum elementum, quod fovent, vitriolicum longe minorem ſpondent utilitatem, quam quidem thermæ. Carolinarum autem effectus eo præſtantior erit, cum & corpo-

corporis motus ſub itinere impetrandus, & aëris in Bohemia ſaluberrimi mutatio accedant: & denique ſub ipſa curatione cum animi labores atque fatigationes, tum vinum rhenanum, quod multum fovet aciditatis, & præſenti ægritudini inſigne nutrimentum addidit, evitandi optatiſſima offeratur occaſio.

Reliqua certe medicatio, quæ remediis humectantibus, blande laxantibus ac diaphoreticis inſtitui ſolet, maxime ſi pertinax diætæ obſervatio haud acceſſerit, exiguum pollicetur fructum. Ne vero laudatus Carolinarum potus ſpem fallat, neceſſe eſt, ut æger à nimio medicaminum uſu abſtineat, corpus ſedulo moveat; loco Rhenani acidique vini generoſum Burgundiacum potet; & pro potu ordinario decocto ex radice ſcorzoneræ, ſarſaparillæ atque chinæ parato utatur. Alvi ſegnities minime aggredienda eſt fortioribus purgantibus; ſed potius uncia dimidia ſalis Epſomenſis in aqua ſoluti aſſumta, & ſuperingeſto potu Thée bois ſolvenda. Quod attinet pulverem Hallenſium antiſpaſmodicum; ejus quidem uſus haud alienus eſt, ſed ſi crebrius ac ſæpius capitur, & ventriculo nimium refrigerando, & vim digeſtivam lædendo, & ideo pituitæ generandæ ſatis exiſtit idoneus.

Neque vero ludetur opera, ſi generoſus æger omni veſpera pedes ad genua uſque in pediluvia ex aqua fluviatili ac cineribus clavellatis parata tepidiora immiſerit: hæc enim ad circulum humorum liberiorem reddendum, tranſpirationem promovendam, ac ſanguinem à ſuperioribus ad inferiores detrahendum partes inſigne conferunt momentum. Denique conſultum erit infuſi theiformis ex herba veronicæ, meliſſæ & ſemine fœniculi confecti decem vel duodecim vaſcula mane intra lectum ſorbere, & inde expectare ſudorem.

CASUS LVII.

De ſalivatione præternaturali in cachectica.

FOemina annorum LVI. unicum duntaxat fœtum enixa, corporeque obeſo prædita, vivente adhuc marito, quem duodecim abhinc annis mors eripuit, variis obnoxia fuit ægritudinibus. Sæpius ani pruritu, ſæpius quoque cœcis laboravit hæmorrhoidibus; quæ ſemel tantum modo apertæ largam fuderunt cruoris quantitatem: hyemali tempeſtate ſemper fere coryzam diuturniorem toleravit; maxime colicos haud raro perpeſſa dolores, & ab illis violento vomendi conatu, ac multa muci viſcidi rejectione liberata fuit; & denique olim fluor albus ſæpenumero afflixit; qui vero ceſſante ante decennium menſtrua purgatione ſimul evanuit. Mortuo autem marito quandam omnino præ ſe ferre videbatur ſanitatis ſpeciem; & non niſi quinque abhinc annis prævia corporis refrigeratione moleſtiis colli pectoriſque rheumatiſmis, per aliquot hebdomades pertinaciter inhærentibus tentabatur. His demum convenienti curatione ſublatis proſpera gaudebat valetudine; niſi forte interdum de ſpirandi quadam difficultate, preſſionis in regione ventriculi ſenſu, & accedentibus pedum œdematoſis tumoribus diurnis duntaxat conquereretur. Sed & illis ſymptomatibus feliciter depulſis, noviſſimo abhinc anno gravis ſucceſſit moleſtia, qua primum inſignes dolores os & fauces, maxime palatum, linguam atque labia, ac ſi fervente combuſta fuiſſent aqua, occupabant, & tandem in copioſam deſinebant ſalivationem. Hæc per integrum jam ſemeſtre pertinaciter inhæret, & per intervalla redit: mox enim ſaliva redditur copioſiſſima, ejuſque uno die binæ exſpuuntur libræ: mox per quoſdam dies nulla eſt illius effluxio; major vero tum & intolerabilis dolorum oris atrocia; quibus tonſillarum intumeſcentia, & deglutitionis ſupervenit impedimentum. Notari vero meretur, noctu pariter ac ſub epulis omnes remittere & dolores, & exſpuitionem. Cæterum ab omnibus immunis eſt ſymptomatibus, cibos appetit egregie, ſomno fruitur placido, & largis ſtipato ſudoribus, omnibuſque corporis functionibus utitur optime: nec ullus urget corporis languor; nec affligit amplius ſpirationis anguſtia; nec adhuc dolor ventriculi premens poſt datum pronuper ex drachma dimidia Ipecacuanhæ confectum vomitorium ſentitur.

Quum ergo hoc malum pro ſalutari naturæ criſi habuerim; fluxionem illam moderari pariter ac diſcutere tentavi. Hinc circa vernale æquinoctium vena in pedibus ſecabatur; blanda laxantia ex infuſo foliorum ſennæ cum manna parata; leniora diaphoretica ex pulvere bezoardico anglicano, lapidibus cancrorum, antimonio diaphoretico, nitro & cinnabari concinnata, vel ex mixtura ſimplici ſine acido, vel eſſentia centaurii minoris exhibebantur; decocta ex ligno ſaſſafras, Guajaco, radice chinæ, ſarſaparillæ, liquiritiæ confecta pro potu ordinario dabantur, & gargariſmate adſtringente ex floribus balauſtiorum, roſarum rubrarum cum vino rubro coctis fauces eluebantur, ſed omnia felici deſtituebantur effectu. Maximum interim levamen percipit ex ſpiritu vini Gallici in os ſumto; qui tamen dolores haud tollit: hinc anxia Tuum, Vir illuſtris, implorat auxilium.

Conſilium.

Affectus præter naturam, qua ægrota per tres jam anni quadrantes ſollicitatur, nomen ſalivationis criticæ & periodicæ in corpore cachectico & ſcorbutico omni jure tuetur. Cachecticam enim eſſe ægram, temperamentum ſanguineo-phlegmaticum, habitus corporis laxior & ſpongioſior, vita ſedentaria, fluor albus & hæmorrhoidalis ſuppreſſus, ſpirandi anguſtia, pedumque tumor ſatis atteſtantur. Quandocunque vero in hiſce corporibus & tranſpiratio ſub aere forſitan humido frigidoque ſupprimitur, & alvus pigra redditur: tum ſerum excrementitium copioſius æque ac impetuoſius ad glanduloſas capitis atque faucium partes rapitur, & inde fluxiones colli acres ſeroſæ cum multa pituitæ rejectione ſtipatæ ſuboriuntur. Quod cum in noſtra quoque contigerit ægrota, & hæ crebriores fluxiones dictas faucium glanduloſas partes plane debilitaverint ac relaxaverint: eaſdem partes natura jam retinet, ut per eas certis temporibus impurum ſerum atque humiditatem per copioſiorem ſalivæ effluxum proſcribat ac eliminet. Hic autem motus humorum ab exterioribus ad interiores partes & maxime fauces converſus eo magis & à ſuppreſſa tranſpiratione & repulſo pedum tumore fovetur atque ſuſtentatur.

Dum ergo natura hac, licet moleſta, via corpus ab impuris ſuccis liberare intendit, recte judicavit Medicus ordinarius, eam excretionem minime vi adſtringendam, ſed placide eſſe moderandam. Namque cohibita hac effluxione facillimum eſt, ut excernenda impura colluvies vicinas, eaſque nobi-

liores occupet partes; hinc vel ſpirationis anguſtiam ac ſummam difficultatem; vel capitis immanes dolores, vel ſoporoſos vel denique paralyticos omnino excitet affectus. Hinc prudenter egit Medicus, quod excretionem illam ad loca magis conſueta & ordinaria emunctoria, veluti ſunt alvus, cutis atque renes, medicinis convenientibus derivare, & per hæc ſuccos ſuperfluos eliminare ſtuduerit: neque ideo habeo, quæ circa inſtitutam medendi rationem & propinata remedia moneam. Cum vero nondum remiſit malum, & ex dictis eluceſcit, veram illius originem in nimia ſeri impuri abundantia eſſe ſitam; ad hanc quoque diminuendam omnis curatio erit dirigenda; & ea adhibenda remedia, quæ ventriculum roborant, vim digeſtivam reſtituunt, chylum laudabilem generant, & excretiones per naturalia emunctoria in juſto ordine ac ſucceſſu conſervant.

Hiſce ſcopis obtinendis neceſſe ante omnia eſt, ut ægra evitato omni cereviſiæ potu, non niſi decocto ex radice chinæ, ligno ſaſſafras ejuſque cortice, paſſulis atque cinnamomo parato utatur, & corporis exercitio ſedulo ſtudeat. Deinceps quoque conſultum erit, bis quotidie, nimirum una ante, & quatuor poſt prandium horis Elixirii mei viſceralis LXXX. guttulas ex hauſtu vini aſſumere, illiusque uſum per aliquot menſes protrahere; tum quavis hebdomade corpus à ſordibus purgare, ac eo fine pilularum mearum balſamicarum novem veſperi, totidemque mane deglutire. Neque levem ſpondet fructum, ſi ægra aliquot ante fluxus ſalivalis eruptionem diebus corpus ad lenem diaphoreſin præparaverit; quod obtinebit, ſi veſperi L. guttas ſpiritus cornu cervi ſuccinati ex aqua vino permixta ſumſerit, eademque portione mane iterata, quædam infuſi ex herba veronicæ biberit vaſcula: tum enim ſudabit egregie, eoque felicius, ſi hanc medicinam per tres dies uſurpaverit, & quo urina cieatur ſimul, tincturam antimonii acrem æquali pondere cum ſpiritu cornu cervi miſcuerit.

Extrinſecus fauces ſpiritu vini Rhenani, aliquot balſami mei vitæ guttis remixto, ſæpius colluere; nec non mane æque ac veſperi collum, cervicem & maxillarum regionem ſpiritu vini camphorato affuſa duodecima dicti mei balſami parte acuato perfricare expediet; & demum venam bis quotannis in pede ſecare, quaterque ſcarificatione uti conveniet. Quod denique vivendi rationem attinet; fugiantur refrigerationes, maxime pedum; epulæ haud nimis largæ ſint & ab omnibus cibis acidis, concoctu difficilioribus atque flatulentis alienæ: veſcatur potius eduliis alvum lubricantibus, veluti ſunt paſſulæ, pruna, poma Borſdorffienſa &c. caveat ab animi affectibus, maxime mœrore, & in loco humili ac udo nec habitet, nec dormiat. Quæ omnia ſi rite obſervaverit, de felici eventu nullus dubito.

CASUS LVIII.

De ulcere linguæ cancroſo.

VIr ſplendidus annorum LIII. olim robuſtus vegetusque, per binos vero jam annos corporis debili ac macilenta conſtitutione præditus, patitur vitium aliquod linguæ admodum grave; quo non ſolum loquelæ uſus impeditur, verum etiam totum ſimul corpus adficitur. Ille nimirum aliquot abhinc annis ingenti ſanguinis & humorum dyſcraſia ſcorbutica laboravit, & quotannis fere immanibus podagræ doloribus excruciatus fuit. Hæc mala tantum abeſt, ut ſolida ac rationali methodo extirparentur, ut potius palliative duntaxat remediis externis oppugnarentur, & æger, nulla diætæ ratione habita, inſignibus illius erroribus indulgeret atque exceſſibus. Tum vero factum eſt, ut natura acres humores ad linguam potiſſimum compulerit; cujus primum apex certis horis, maxime nocturno tempore mox ardore moleſto, mox pruritu inſigni, mox tenſivo dolore per intervalla prehendebatur. Haud ita multo poſt tuberculum ſubtus linguam adparuit, modo majus, modo minus: & gingivas occupavit eroſio quædam cum earum cruentatione ac exeſione, ſimulque multa ſaliæ mucidæque pituitæ exſpuitione. Contra has itaque moleſtias primis potiſſimum duobus annis multorum Chirurgorum imploravit opem; qui minus perſpecta morbi cauſa variis pugnarunt remediis, & calidioribus corroſivis, & adſtringentibus, iiſque effecerunt, ut depulſo illo tuberculo ſonticæ vaſorum ſalivalium læſiones, ac linguæ glandularumque colli pertinaces ſucceſſerint indurationes. Hinc porro fermentum malignum atque putredinoſum altius ſerpere; & ex eo loco, quem tuberculum occupaverat, non minus quam ex linguæ apice certis horis mox tenuis ſanguis, mox vero ater coagulatuſque cruor plorari cœpit. Tum conſultus quidam celeberrimus J. Profeſſor variis quidem remediis malum aggreſſus, illud tamen funditus expugnare haud potuit. Hinc æger ſe Z. ad celebrem non minus Medicum, D. H. contulit, ejuſque curatione, quam purgantibus, ſalivantibus, aliiſque fortioribus remediis inſtituerat, per ſex hebdomades fruſtra uſus fuit. Verum enim vero tam violentus ac enormis erat ſalivæ effluxus, ut æger omnibus deſtitutus viribus, ac toto corpore emaciatus, domum reverteretur meamque tandem requiſiverit opem. Nec ipſi defui, ſed malum remediis naturæ convenientibus, ejuſque motus haud turbantibus oppugnare tentavi. Hinc mox deprehendi, turundas hactenus à Chirurgis adplicatas, aſſiduaſque cum adſtringentibus medicinis injectiones, linguam duriorem, breviorem, & ad maſticationem atque deglutitionem magis inopportunam reddidiſſe; æger enim alimentorum nulla ferme, niſi liquidiora, juſcula avenacea, aliaque & decoctum ſuccoladæ aſſumere valebat. Quam ob rem illis protinus omiſſis, extrinſecus ſingulare emplaſtrum atque gargariſma emolliens adhibui, quod excellentiſſimus Hoffmannus *in annot. ad opera Poterii pag.* 292. commendavit: interne vero propinavi balſamica, humorum acrimoniam contemperantia, conſonantia, eſſentiam balſami peruviani & elixir balſamicum inde paratum, à prælaudato Hoffmanno diſſ. de balſamo peruviano pag. 26. in ſcorbuto, ubi humorum adeſt coagulum, commendatum. At enim vero, quamvis exinde lingua liberiorem movendi potentiam recuperaverit; illius tamen durities, ac gingivarum ipſiuſque linguæ cruentatio in eodem adhuc perſiſtunt tenore. Et haud ignorari oportet, poſt adplicata contra hæmorrhagiam extrinſecus à Chirurgis adſtringentia medicamina tenſivum, ardentem ac ſpaſmodicum linguam obſediſſe dolorem; qui evacuato iterum cohibito cruore protinus remiſit. Ab his ergo malis cum æger vindicari cupiat, tuum, Vir illuſtris, anhelo conſilium, ac rationem proponi flagito, qua huic ægritudini commode atque tuto mederi liceat?

Con-

Conſultatio.

De ulcere, quod æger ſubtus linguam patitur, ſentio illud cancroſum ſeu carcinoma appellari omnino mereri: quod à dyſcraſia humorum ſcorbutica, ob cohibitam podagram ad linguam veluti concentrata primam traxit originem; deinceps vero remediis acribus, calidioribus, corroſivis ac adſtringentibus ab imperitis Chirurgis in uſum vocatis, & denique inopportuna ſalivatione mercuriali magis exacerbatum eſt. Hoc vero malum, quamvis perarduum & curatu difficillimum exiſtat; non tamen penitus deſerere oportet ægrum, ſed rectam inſtituere curationem; in qua ante omnia potum ſeri lactis commendo ſequenti ratione parandum: Lactis recentis quædam portio in patulo vaſe ſuper prunis ſub aſſidua agitatione, ne aduratur, ad ſpiſſiorem decoquatur conſiſtentiam; tum affuſa eadem aquæ quantitate iterum ebulliat leviter, & denique, ut caſeoſa ſubſtantia remaneat, percoletur. Hujus percolati ſeri menſura una cum naſturtii atque cochleariæ conciſorum atque contuſorum ana manipulo uno denuo decoquatur, & percolata tribus quotidie hauſtibus, quorum unus mane, alter circa meridiem, & tertius veſperi capiendus eſt, aſſumatur. Sub hujus per quatuor vel quinque hebdomades protrahendo uſu conſultum erit, ſingulis diebus quatuor ex primo ſeri hauſtu mannæ ſolutæ unciam devorare; & veſperi doſin pulveris ſequentis bezoardici adhibere: *Recipe antimonii diaphoretici, cornu cervi philoſophice præparati, ſuccini, lapidum cancrorum, cornu cervi uſti ana drachmam unam, cinnabaris rite præparatæ drachmam ſemis. M. d.* Loco potus ordinarii decocto ex ſarſaparilla, radice ſcorzoneræ, cichorii, liquiritiæ & paſſulis parato uti expediet.

Inter topica commendo balſamum meum vitæ cum ſyrupo corticum aurantiorum mixtum gingivis inungendum; att ſi ulcus tulerit, linimentum ex mellis roſarum uncia & ſpiritus vitrioli guttis L. confectum, quod purificat & putredini reſiſtit egregie. Neque minus efficax in hiſce caſibus eſt ſpiritus cochleariæ, ſuper herbam cohobatus & melle roſaceo permixtus: aut denique unguentum ex terebinthinæ uncia dimidia, florum ſulphuris drachma, & olei juniperi guttis triginta paratum. Collo vero imponatur hoc emplaſtrum: *Recipe emplaſtri diachyli cum gummatibus uncias duas, pulveris croci drachmas duas, florum ſulphuris, camphoræ ana drachmam unam.* M. Nec demum ludetur opera, ſi brachio dextro non minus, quam pedi ſiniſtro infligetur fonticulus: &, maxime ſi abundaret ſanguis, tres cucurbitæ ſcarificatoriæ inter ſcapulas apponentur. Denique cum podagra olim tentatus fuit æger; operæ foret pretium, humores ſcorbuticos, qui jam ulcus linguæ ſuſtinent, ad pedes derivare iterum poſſe; quod forſitan pediluviis ex aqua fluviatili & furfuribus tritici paratis, omni veſpera adhibitis obtinebitur. Et hæc ſunt, quæ in arduo hocce caſu proponenda duxi, quæ Deus reddat ſalutaria.

Nota.

His per quatuor circiter hebdomades uſurpatis, nunciatum fuit, ægrum habuiſſe optime; duritiem linguæ ac cruentationem remiſiſſe, carnem gingivarum ſuccreviſſe, linguam ad motum atque ſermonem redditam fuiſſe idoneam, totique corpori inſigne acceſſiſſe incrementum.

CASUS LIX.

De ulcere mali moris in interioribus labii ſuperioris.

VIr quidam dentem habuit acuminatum, qui quidem ſuaſu Medicorum atque Chirurgorum evellebatur; reliquerat tamen quandam perexiguam labii ſuperioris in parte inter ori læſionem; quam, cum nullam ipſi pareret moleſtiam, nihili fecit, & per 14. dies haud deligari curavit. At vero cum in ulcuſculum omnino abiret, & cruſta ſpiſſiori magnitudine minimi nummi obduceretur: conſultus Chirurgus illud lanceola ſcarificavit, & mel roſaceum, unguentum ægyptiacum & ſpiritum vitrioli adplicuit. His fruſtra adhibitis alter Chirurgus impoſuit oleum cornu cervi fœtidum à ſemet ipſo elaboratum; quod & purgavit & ad ſuppurationem perduxit ulcus: tantum autem abeſt, ut illud coaluerit, ut potius eodem loco exterius moleſta quædam cum dolore ſtipata eſfloreſceret puſtula. Hæc primum oleo ovorum camphora permixto oppugnabatur; ſed haud ita pridem demum poſt inunctum balſamum de ſtyrace liquidum cum oleo myrrhæ per deliquium combinatum depellebatur. Interiori vero vulneri opobalſamum cum myrrha & balſamum *Arcæi* inſtillabatur; quibus quidem conſolidari videbatur, haud tamen coaleſcebat penitus; & cum ad obtinendam cicatricem ſpirituoſa quædam ex camphora atque terebinthina adplicarentur, omnia ruebant in deterius. Namque vulnus reddebatur majus, intenſa rubedine tinctum, & nullam plorabat ſaniem, fruſtra adhibitis balſamo peruviano cum melle roſato, gargariſmate ex aqua ſalviæ parato, fomentis ex ſpiritu ſambuci, camphoræ aliiſque, nec non aqua calcis cum oleo hypericonis, quæ potius dolorem, tumorem, ardoremque labii adaugebant. Interim tribus abhinc hebdomadibus critico ac ſalutari naturæ conatu, puſtulæ rubicundæ copioſiſſimæ in toto eſfloreſcebant corpore; quæ mox obſcuriori tinctæ colore, elapſis binis ſeptimanis cum pruritu & omnibus ſymptomatibus penitus evaneſcebant. Tum ſtorax liquida cum liquore myrrhæ vulneri adplicata, illud ad laudabilem perduxit ſuppurationem, & egregie purgavit: nihilo tamen ſecius in quibuſdam locis purum haud eſt, nec etiam prorſus ſuppuratum, quin cruſtæ albæ quædam adpareant veſtigia. Et quod deterrimum eſt, ulcus altius profundiuſque ſerpere cœpit: namque fiſtuloſa veluti cavitas à naribus ad angulum labiorum obſervatur, quæ maſticationi pariter ac loquelæ eſt impedimento; at uno loco conſolidari, & caro ſupercreſcere videtur. Deprehenſum quoque fuit, inimica huic malo eſſe ſpirituoſa, illudque magis exacerbare.

Quæ cum ita ſint, hæ potiſſimum incidunt quæſtiones; 1. quænam ulceris ſpecies dicendum ſit hoc malum? Namque haud ignorari oportet, illud quidem ſatis amplum atque profundum, & ſi adhuc reſidua cruſtula continuata ſuppuratione removebitur, capacius eſſe futurum: nullum vero tumorem cancroſum exhibere; nec malum odorem referre, nec pus tenue fœtidum plorare.

2. Num ſpes ſit, fore ut ulcus hoc ſola ſuppuratione ſanari poſſit; anne potius alia ſimul in uſum vocanda ſint remedia? & denique

3. Qua ratione præcaveri queat, ne ulterius ſerpat, ac vicinas partes, gingivaſque adhuc immunes ſimul occupet? Cæterum ætatem nactus eſt æger valde provectam, corpore tamen pariter ac animo ſatis vegetus, & temperamento ſanguineo-melancholico potitus.

Conſilium.

Ulcus illud, quod ſuperius labium occupavit, cujuſque hiſtoriam ac curationem hactenus inſtitutam & mecum communicatam probe perpendi, non equidem proprie cancroſum appellari meretur: verum tamen mali moris, valde refractarium & difficilis atque admodum circumſpectæ tractationis exiſtit, & diuturnitate temporis, neglectiſque congruis ſubſidiis, in corrodentem omnino ac cancroſam degenerare poteſt naturam. Pars enim affecta non ſolum ſubſtantiam habet valde poroſam, tubuloſam, glanduloſam atque ſenſibilem; verum etiam præ aliis affluxui humorum ſcorbuticorum, conſolidationem inſigniter retardantium, obnoxia eſt. His adhuc magis favet ſenilis ægri ætas, quæ ad generandos ſuccos impuros maxime opportuna deprehenditur: & denique ulcera, quæ interiorem labii ſuperioris partem occupant, plerumque contumaciora & curatu difficiliora eſſe ſolent, quam quæ labium inferius obſident.

Quapropter ſi generoſus æger ab hoc turpi malo liberari cupit: ex ſolo externorum remediorum uſu illum voto ſuo nunquam potiturum credo. Namque principalem mali cauſam in ſcorbutica humorum diatheſi potiſſimum ſitam eſſe, vel ex efflorescentia puſtularum rubrarum per totum corpus ſatis eluceſcit: & leviſſima illa ab acuminato dente inducta læſio non niſi occaſio fuit, qua impurorum ſuccorum major ad eam partem affluxus concitatus malum ſuſtentavit ac exacerbavit. Hinc neceſſe omnino eſt, ut integra humorum maſſa depuretur, illius craſis vitiata corrigatur, & particulæ acres ſalinæ diluantur & edulcorentur. Niſi enim hoc impetraverimus, nullam conſequemur laudabilem ſuppurationem; ſed potius ulcus ſerpet latius, & periculoſiora excitabit damna. Licet autem ex morbi hiſtoria haud adpareat, quæ jam adhibita fuerint remedia interna, nec eorum deſideretur explicatio: non tamen poſſum, quin candide aperiam, quam medendi rationem in hiſce ulceribus & tumoribus cancriformibus faciei, labiorum ac mammarum feliciter expugnandis deprehenderim efficaciſſimam.

Primum ergo, corpore ſuccorum abundantia turgido, cruor ex vena in pede tuſa detrahendus eſt; & tum primæ viæ blando laxante, humores non commovente, ab impuris ſordibus repurgandæ ſunt; veluti hoc eſt; *Recipe mannæ electæ uncias duas cum dimidia, cremoris tartari drachmam unam & ſemis, aquæ florum acaciæ uncias ſex; coque & ſolve leni calore, colaturæ adde extracti rhabarbari grana decem, olei de cedro italici guttas tres. M. d. S. potio laxativa*, quæ mane aliquot hauſtibus, interpoſita juſculi avenacei ſorbitione, aſſumta alvum ſine ulla moleſtia, quinquies circiter ducet, vel ſexies. Hoc adhibito per ſeptem dies ſingulo mane decocti mundificantis calidi menſura dimidia potetur, quod ſic ſe habet: *Recipe ſarſaparillæ electæ uncias quatuor, radicis chinæ uncias duas, radicis pimpinellæ albæ, pareiræ bravæ ana drachmas tres, ſeminis fœniculi drachmam unam: conc. cont. d. S. ſpecies, quarum pars dimidia in quatuor aquæ fluviatilis menſuris per tres horæ quadrantes decoquenda eſt.* Quo poto in lectum ſe conferat æger, ibidemque lenem expectet ſudorem, tumque fricetur. Elapſis his ſeptem diebus laxans potio iterum capitur; deinceps per ſeptem dies rurſus decoctum potatur, & denique ea curatio ſumto tertia vice laxante abſolvitur. Sub hac autem operæ erit pretium, quavis veſpera pulveris bezoardici ac temperantis doſin ex hauſtu aquæ ceraſorum nigrorum, vel florum acaciarum devorare; cujus hæc eſt compoſitio: *Recipe ceruſſæ antimonii bene præparatæ, lapidum cancrorum præparatorum, cornu cervi ſine igne præparati ana drachmas duas, ſuccini præparati, nitri purificati, cinnabaris nativæ præparatæ ana drachmam ſemis. M. f. pulvis, div. in 8. partes.* Tum quoque omnem cereviſiæ atque nimium vini potum evitare, & de hoc, ſi Rhenanum fuerit, modicam quantitatem ſub epulis duntaxat ad confortandum ſtomachum & reparandas vires potare conveniet; pro potu autem ordinario ſequenti decocto, ſaporis grati utendum erit: *Recipe radicis chinæ, ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi ana uncias tres, ſeminis fœniculi, corticis ligni ſaſſafras ana drachmas duas. Conc. cont. d. S. ſpecies, quarum uncia una cum dimidia, addito paſſularum minorum manipulo uno in tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes decoquitur, & corticibus citri recentibus permiſcetur.* Cæterum probe cavere expediet, ut mens ab omnibus commotionibus atque ſollicitudinibus maneat libera, labores cum meditatione juncti fugiantur, ſomnus capiatur plenior, & ab omnibus cibis ſalſis, acidis ac concoctu difficilioribus ſibi temperet æger. Sic probe depuratis humoribus, curam lactis aſinini commendo: quippe quod in ſenibus ad magis purificandos humores, eorum acrimoniam attemperandam, ac laudabiles generandos ſuccos præſtantiſſimum confert emolumentum.

Inter externa remedia ea, quæ hactenus fuere adhibita, balſamica ſunt, & putredini reſiſtunt; mallem tamen, ne tanta varietate fuiſſent alternata, & ſolum oleum cornu cervi fœtidum adplicatum, quod aliquoties rectificatum, & æquali pondere vitelli ovorum permixtum hiſce in caſibus obſervatur efficaciſſimum. Jam commendarem ſtyracem liquidam cum myrrha; aut aquam calcis vivæ cum binis ſolutionis myrrhæ partibus combinatam & in aqua florum ſambuci labio affecto inunctam; quæ vim purificantem, exſiccantem ac conſolidantem poſſidet egregiam. At enim vero pinguia, oleoſa, acria ſpirituoſa, oleoſa & maxime unguentum ægyptiacum hiſce affectibus omnino inimica ſunt; & ipſa camphora, licet in tumoribus præſtantiſſima, in ulceroſis tamen morbis minime confert: neque vero plane ludetur opera, ſi eſſentia croci & ſpiritus vini camphoratus æquali pondere infundantur linteolo, & evaporato ſpiritu, calide adplicentur. Et hæc ſunt, quæ in ægrotantis ſalutem monenda duxi; quibus ſi morem geſſerit, de felici eventu non dubito; ſed illum ex toto pectore apprecor.

CASUS LX.

De affectu capitis cum efflorescentiis in pede.

Liceat mihi, Vir Excellentiſſime, adverſam, quæ me tentat, valetudinem tibi perſcribere, tuumque in eadem implorare auxilium, quæ his potiſſimum

mum abſolvitur ſymptomatibus. Quinque abhinc annis, ætatiſque meæ viginti ſeptem prætcrlapſis, cum temperamenti melancholico-ſanguinei eſſem, ex improviſo dolore pulſatili dextræ auris corripiebar, qui cum inſigni tinnitu poſt tres vel quatuor hebdomades in gravem ſuſurrum ac ſpaſmum otalgicum deſinebat. Hic quidem haud ita multo poſt evaneſcebat; verum tamen ſuſurrus ille moleſtus ad hoc uſque tempus, noctu potiſſimum in dextra aure continuat. Vix duo ab hoc malo exceſſerunt anni, cum oculi quoque male adfici cœpiſſent; & ante illos punctula nigra, atque nubeculæ inſtar muſcarum ac minorum inſectorum obverſari videbantur: quæ vitia majus ſucceſſive capiebant incrementum, & adhuc me ſolicitant. Putabam quidem, mali ſedem in humore aqueo & cryſtallino hærere, & cataractam minitari: ſed poſthæc & ex propria experientia, & doctis peritorum Medicorum demonſtrationibus deprehendi, cauſam potius in lympha halituoſa atque viſcida, circa nervorum opticorum thalamos ſtagnante ſitam eſſe. Hiſce autem acceſſit demum vertiginoſa atque temulenta capitis perturbatio, maxime à paſtu adfligens, ſub cœlo ſereno levior, ſub nebuloſo autem, turbido ac pluvioſo aëre gravior. Neque falſa erat quorundam Medicorum ſuſpicio, qua hæc ſymptomata ex labe & atonia ventriculi derivarunt: à prandio enim non ſolum inſigni rapior temulentia; verum maxime à cœna eximia preſſio ac ructuoſa affectio me ſolicitat. Præterea per aliquot annos in tibiis, & præcipue extremis pedibus vehementis frigoris ſenſum percepi; quem adhibitum balneum Hirſchbergenſe quidem ſugavit, capitis autem affectionem magis adauxit. Denique vero quatuor abhinc annis dextrum pedem circa internum malleolum occupavit efflореſcentia, primum nummi ternarii magnitudinem referens, dein vero latius ſerpens, & ad imperialis magnitudinem evecta. Hæc olim verna duntaxat adparebat tempeſtate, hyemali evaneſcebat: jam vero aſſidua eſt, & ſerum perpetuo plorat, dolorem excitat, ipſamque arrodit cuticulam. Quum itaque varias ægritudines, quibus à teneris obnoxius fui, in hoc jam ulcuſculum deſinere velle, hocque ipſum muſculoſas etiam, oſſeaſque partes adficere videatur: & denique omnia Medicorum auxilia fruſtra huc uſque adhibuerim: vereor ſane, ne pejora incurram ſymptomata, & tuum adhuc conſilium, Vir illuſtris, reſcire ſum cupidiſſimus.

Conſultatio.

Duo ſunt, qui Te ſolicitant affectus, quorum alter caput, alter pedes occupat. In capite nimirum obſervantur non ſolum tinnitus, ſuſurruſque aurium ac difficultas auditus, ſub pluvioſo potiſſimum cœlo adfligentes; verum etiam oculis obverſantur imagines, nubeculæ, muſcæ, atque viſionem aliquantulum lædunt; & denique vertigo ac temulentia capitis, ſenſuumque procul dubio torpor infeſtant. Pedes autem moleſtis ulcuſculis circa internum dextri pedis malleolum obſidentur; quæ ſerum aſſidue ſtillant, multiſque ſtipata ſunt doloribus. Horum vero omnium ſymptomatum prima ſedes ac origo procul dubio in primis viis quærenda eſt; quæ dum multis acidis, viſcidiſque ſcatent ſordibus, non ſolum flatus ac diſtentiones imi ventris generant, verum etiam vitales ſuccos ſpiſſitudine ac impuritate quadam imbuunt. Hi autem difficilius per vaſcula capitis progreſſi, ac fluidum nervorum lymphamque tenuiſſimam inquinantes recenſitas in organo viſus audituſque progenerant affectiones. Quod ſi porro lympha nutritia dyſcraſia quadam polluitur, & in inferiori pedum parte, per quos ob perpendicularem ſitum ægerrime tranſit, ſtagnationes atque extravaſationes ſubit: illa ibidem acrior facta, cutim arrodit, & fœdam illam produxit ulcerationem. Quæ cum ita ſint, & ab illis malis funditus liberari cupias; non niſi palliativa frueteris curatione, ſi ſola duntaxat ſymptomata, ſicuti auditus, viſuſque vitium, vertiginem ac pedum efflореſcentiam adgredi volueris. Magis è re erit, ut tonus ac robur ventriculi reſtituatur, ac vis digeſtiva promoveatur: quo demum chylus blandus ac laudabilis generetur, & alvina excretio debito gaudeat ſucceſſu. Hæc ut conſequaris, non efficacius Tibi commendare poſſum auxilium, quam thermas Carolinas, maxime aquas, quas ſcaturiunt, molares adventante vere potandas: ſub quarum uſu ſimul habebis occaſionem corpus ſedulo movendi, ac aerem mutandi; quæ duo momenta ad morbum tollendum inſigne conferunt emolumentum. Præter enim haſce thermales curationes in hypochondriaca affectione, & humorum inquinatione non præſtantius inveni auxilium; quæ tamen vitia Tu quoque ex nimia lucubratione, meditatione, vita ſedentaria ac quodam animi mœrore tibi contraxiſſe mihi videris.

Ante vero, quam incipiatur hæc medicatio; neceſſe eſt, ut congruis & pharmaceuticis & diæteticis remediis præparetur corpus, corroboretur ventriculus, ac depuretur maſſa humorum. Huic ſcopo inſerviet hic pulvis: *Recipe rhabarbari electi drachmas duas, ſummitatum centaurii minoris pulveriſatarum, ſalis abſinthii, tartari vitriolati, ſeminis cymini ana grana quindecim. M. f. pulvis, div. in 3. partes, quarum ſingula bis quavis hebdomade mane ex aqua vino permixta ſumta & ventriculum roborabit, & ſordes evacuabit egregie.* Mane vero ex decocto Thée vel Coffée L. guttas Elixirii mei balſamici viſceralis, æquali pondere cum liquore meo anodyno mariati capies; & quandoque veſperi quædam vaſcula decocti ſuccoladæ hauries. Deinceps pro potu ordinario, cujus inſignis eſt efficacia, aquam cum pane deſtillatam ſuadeo, quæ paratur, quando aqua pondere ſex librarum cum duabus libris panis bene triti ex veſica deſtillatur, ejuſque novem partes cum una vini generoſi mixtæ potantur. Non minus huic ſcopo faciet ſatis decoctum *ex radicis ſcorzoneræ, cornu cervi ana uncia una, radicis cichorei drachmis ſex, hordei manipulo uno & aquæ menſuris duabus paratum*: quibus corporis moderatum exercitium, ac recta vivendi ratio accedat, neceſſe eſt.

Pedis denique efflореſcentiæ ſummo cum fructu adplicabitur linteolum aqua arquebuſadæ, tutia præparata permixtæ, madidum; cui etiam imponi poterit ſaccharum ſaturni in aqua roſarum. Quibus rite adhibitis ſalutarem eventum haud defore credo, quem ex toto pectore precor & voveo.

SECTIO

SECTIO II.
DE
MORBIS PECTORIS.

CASUS LXI.

De exulceratione faucium cum ingenti fluxu ſalivali.

Illuſtris matrona XXXII. annorum, tenerrima corporis conſtitutione prædita, adhuc juvencula morbo virgineo, quem chloroſin vocant, laboravit. Poſtquam autem leges matrimonii ſubiit; deſiit illud vitium in fluorem album. Noviſſimo abhinc biennio, cum ſexta vice utero gereret, paucis ante puerperium hebdomadibus exuvia defluxione catarrhali narium æque ac faucium tentabatur, ipſo demum partu terminata. Exinde vero hanc catarrhalem affectionem ſingulo verno & autumnali tempore tolerare debuit; qua non ſolum fauces puſtulis rubris obſidebantur, verum etiam copiola muci per nares, ſalivæque per os effluxio accedebat, cum ſermonis non minus ac deglutitionis quodam impedimento. Inhæſit hæc moleſtia per ſex ſemper vel octo hebdomades; ſub qua quidem menſium fluor rite ſuccedebat, fluor vero albus, cui obnoxia eſt, evaneſcebat, & illa finita iterum redibat. Proximo abhinc autumno ineunte ſeptimo fœtu gravida, recruduit hæc denuo ægritudo, majori tamen ac olim vehementia. Namque accedebant capitis dolores immaniſſimi, cervicisque inſignis ſpaſinus, deglutitionem æque ac ſermonem impediens, noctu atrocior; ſalivæ exſpuitio erat copioſiſſima, ejuſque quotidie binas ferme reddebat libras. Decima ſexta geſtationis hebdomade venam in brachio ſecandam præbuit, effluente ſero mucilaginoſo ac viſcido, nullo ferme ſanguine tincto. Et licet plurima huic malo oppoſuerit remedia; nullum tamen ex omnibus ſenſit levamen: propterea conſilium anhelans doceri cupit, quæ hujus ſalivalis fluxus cauſa, quæque convenientiſſima medela.

Epicriſis.

Liceat ex hoc caſu quædam animadvertere momenta: 1. Fœminæ, quæ exiliora poſſident vaſa, teneriorefque fibras, & chloroſi & fluori albo maxime ſunt obnoxiæ: eo quod ob circulationem ſanguinis in ejuſmodi corporis habitu languidiorem & ſegniorem ſerum præ partibus ſanguinis rubicundis ſulphureis, quæ motum inteſtinum cauſantur, prædominium accipit: inde malus corporis habitus, & color faciei lividus increſcit, ſecretio inutilium particularum, imo ſanguinis ſuperflui deficere incipit: hinc docet experientia, quod chloroſi laborantes vel plane menſibus careant, vel fluore albo infeſtentur.

2. Multiplici experientia compertum habemus, ſuppreſſo vel cohibito fluori albo, quo ſerum corruptum, impurum atque vitioſum ſalutari ſæpe conſilio eliminatur, ſuccedere in aliis & remotis locis ulcera, tumores, puſtulas, quæ ſummam exaſperant cutim, interdum etiam purpuram chronicam, oriſque & faucium exulcerationes cum copioſa muci & ſalivæ excretione; quemadmodum id in noſtro caſu animadvertimus: Reſtituto vero uteri fluxu iſto ſeroſo ſponte hæc mala evaneſcere; ut inde liquido pateat, ob metaſtaſin vitioſorum humorum in alia loca unum morbum ex alio prodire, dum nempe ex eadem cauſa uterque fovetur, & tamen ratione loci eſt differentia.

3. Tempore geſtationis, quia colluvies humorum ſeroſorum ob defectum menſium increſcit, non mirum eſt, defluxiones iſtas & decubitus copioſi ſeri & impuri ad loca glandulosa faucium & oris in noſtra ægra fuiſſe aucta.

Quibus ſic ſe habentibus ordinatum fuit, ut tribus à partu hebdomadibus ægra ſequenti inſiſteret curationi. Nimirum per decem ſucceſſive dies quavis veſpera XIV. pilularum balſamicarum aſſumere debebat, quarum hæc erat compoſitio: *Recipe Myrrhæ electæ, maſtichis, ſuccini præparati, extracti ariſtolochiæ rotundæ, cardui benedicti, Gummi ammoniaci depurati ana drachmam unam, extracti rhabarbari ſcrupulos duos, hellebori nigri cum aqua parati ſcrupulum unum, florum ſalis ammoniaci martialium, ſalis ſuccini ana grana duodecim. M. ſ. cum eſſentia caſtorei pilulæ ex ſcrupulo uno, No. XX.*

Deinde commendavi hoc decoctum: *Recipe radicis ſarſaparillæ uncias duas, herbæ cardui benedicti manipulum unum, radicis caryophyllatæ, aniſi ſtellati ana drachmas duas, conc. cont. d. S. Species, quarum unciæ duæ in tribus aquæ menſuris per horam dimidiam coquantur, & intra decem illos, quibus pilulæ ſumuntur, dies loco potus ordinarii hauriantur.* His diebus finitis illius decocti calefacti menſuræ dimidiæ addatur drachma una harum ſpecierum: *Recipe radicis pimpinellæ albæ, raſuræ ligni ſaſſafras ana unciam unam, herbæ ſcordii manipulum unum cum dimidio, ſeminis fœniculi drachmas tres: ebulliant invicem, & inſtar potus Thée mane intra lectum bibantur cum ſudoris expectatione.*

Iiſdem decem diebus hora quinta, & non nunquam etiam veſperi ex deſcripto decocto propinatæ fuerunt L. guttulæ eſſentiæ balſamicæ hujus: *Recipe eſſentiæ ligni aloes, ſuccini, tincturæ tartar., antimonii acris ana unciam dimidiam, olei ligni ſaſſafras deſtillati guttas octo. M.* Extrinſecus ſuadebatur, ut ſuffimigii ex raſuræ ſuccini, maſtichis, ac tacamahacæ ana uncia dimidia parati fumus ore ſæpius exciperetur; aut alternetur cum ſequenti gargariſmate: *Recipe florum roſarum rubrarum, balauſtiorum, herbæ menthæ, meliſſæ ana manipulum ſemis, maſtiches drachmas duas. M. C. C. d. S. Species pro decocto, cui ſyrupus granatorum, vel roob Sambuci admiſceatur.*

Cæterum commendata fuit recta diætæ obſervatio, ut nimirum ægra ſibi caveret à cœna liberaliori, cibis pinguibus, ſimilagineis, dulcibus, nutrientibus, obſoniis, nimio carnium uſu, animi commotionibus atque refrigerationibus; contra vero magis ſtuderet corporis moderato exercitio, potui plus indulgeret, quam ſueverat; & denique crebris uteretur pediluviis.

CASUS LXII.

De ſingulari colli dolore ex ſtomachi vitio.

UXor mea in dextro colli latere, ſemper aliquantulum tumido, pronuper inſignem dolorem ſentire cœpit, cujus hæc ſunt ſymptomata: Dolor ille non ſolum totum collum, verum etiam totum iſtius lateris caput occupat; & quoties illum locum ægra manibus comprimit, ſonitum quendam intus ad ventriculum deſcendentem percipit; continuiſque infeſtatur ructibus. Interdiu, & ubi erecta ſedet, levior eſt dolor, puncturis per intervalla ſtipatus; noctu vero, & ubi decubuerit, intolerabilis eſt cruciatus, ructuſque horrendi, maxime ſi affectum locum compreſſerit. Putabam primum, febrile quid ſubeſſe, cum noctu potiſſimum invaderet moleſtia: at mox deprehendi flatus duntaxat, affecto loco incarceratos culpandos eſſe. Hinc mox per aliquot ſucceſſive dies ægræ propinavi pilulas *Stahlianas*, pulverem bezoardicum & liquorem anodynum *Hoffmanni*, ut inde ſudaret: nullum vero mali levamen percepit: neque opem tulit ſacculus ex floribus chamomillæ & emplaſtrum diſcutiens extrinſecus adplicata, ſed hoc dolorem magis exacerbare videbatur. Cæterum alvo gaudet libera, ciborumque adpetentia integra; cui ſi nimium indulſerit, majores inde moleſtias à flatibus, atrocioremque incidit dolorem. Verentur conſulti Medici, ne tympanitidis ſubſint prima rudimenta: quam etiam eo magis metuo, cum ægra per binos annos ſæpius febriles inſultus toleravit, nunquam funditus debellatos, ſed ſponte ſemper deſinentes. Quidam in hoc rerum ſtatu aquas Sedlicenſes, earumque ſal; alii balnea Lauchſtadienſia commendant: quæ autem num adhibenda, aut quæ alia uſurpanda ſint, ex Tuo conſilio doceri avemus.

Conſultatio.

Intellexi ex litteris ad me datis, quæ potiſſimum ægritudines cum acerbo colli dolore generoſam ægram infeſtaverint. De quibus, ſi mentem meam exponam; dolores illos omnino à flatibus intra ventriculum contentis natales ſuos mutuari credo, qui exinde inter membranas œſophagi ad collum uſque aſcendunt. Rariſſimus ſane eſt caſus, pauciſſimis Medicorum cognitus, quem tamen ſæpius obſervavi. Huic ſi mederi volemus, remedia haud ad locum affectum atque dolentem, ſed potius ad ventriculum debilem, & à flatibus diſtenſum adplicare oportet: quæ inter præſtantiſſimum eſt ſequens emplaſtrum ad ſiniſtram ventriculi regionem impoſitum: *Recipe emplaſtri de cruſta panis uncias duas, olei nuciſtæ expreſſi, balſami Peruviani ana drachmas duas, olei carvi, ligni ſaſſafras, menthæ ana drachmam. M. f. l. a. emplaſtrum.* Interne vero commendo elixir meum ſtomachicum atque carminativum, ejuſque L. guttulas ex ultimo hauſtu inter epulas aſſumendas. Alvus ſi ſegnior fuerit; ei lubricandæ ac flatibus ad inferiora derivandis, expediet pilularum *Stahlianarum*, aut mearum balſamicarum novem veſperi deglutire. Præterea vero operæ erit pretium, ut ægra pareis utatur epulis, & inter illas omnes flatulentos cibos, maxime poma probe fugiat, ac corpus ſedulo moveat.

Appendix.

Generoſa hæc ægrota ex uſurpatis hiſce remediis optime habuit; ac cum marito per aliquot milliaria itinere perfuncta, primo die illibatam præ ſe tulit ſanitatem. Verum enim vero poſtridie ex improviſo ingenti horrore per integram horam perculſa, incidit in conatum vomendi ac inſignem æſtum cum ſumma præcordiorum anxietate, pectoris conſtrictione, ſpiratione difficili ac cordis palpitationibus ſtipatum; à quibus vero ſymptomatibus, per ſex horas inhærentibus ſudore inſequuto liberata bene habuit. Conſultus Medicus febrem tertianam, eo tempore graſſantem ſuſpicabatur, deditque pulveres ſalinos atque laxantia. Tertio die recruduit eadem acceſſio cum longe gravioribus ſymptomatibus, ac ipſa mentis defectione: qua feliciter ſuperata, ſequenti die adhuc vehementior rediit paroxyſmus, cum inſigni anxietate, pectoris agitatione convulſiva, ſuffocationis metu, extremorum refrigeratione ac gelido ſudore, pulſuque valde inæquali & duro ſtipatus; cui demum ſupervenit mentis deliquium, atque mors ſubitanea. Perculſus ſummo terrore de tam ſubitanea morte maritus, quam ex tertiana ſimplici ſuſpicari nunquam poterat; deſideravit, ut meam de tam inopinati eventus cauſa exponerem opinionem. Quam ut traderem, haud ignorari oportet, ægram fuiſſe habitus corporis repleti atque ſpongioſi, vitæ ſedentariæ admodum indulſiſſe, potum ſufficientem neglexiſſe, hinc ſub quocunque corporis motu, maxime cum acclivia ſcanderet loca, ſpirandi anguſtiam incidiſſe, & ſæpius cordis palpitatione cum pulſu inæquali ac intermittente laboraviſſe: neque minus multis annis tumoribus pedum infeſtatam fuiſſe, quæ ſub ultima febre evanuerunt. Ex his vero ſemper judicavi, polypoſum forſitan concrementum in corde vel pulmonum vaſis deliteſcere; cui quoque cauſam ſæviſſimorum, quæ febrem comitabantur, ſymptomatum, ipſiuſque mortis adſcribendam eſſe puto. Quod ſi enim ſub rigore febrili & ingenti partium extremarum ſpaſmo humores copioſius ad pectus & cor compelluntur; & exinde ob ventriculos cordis, maxime dextrum more conſueto polypoſis concretis obturatos non debite repelluntur: fit omnino, ut cruor majori copia intra auriculam ventriculumque cordis dextrum ſtagnans, has partes diſtendat inſigniter, ideoque præcordiorum anxietates, cordis palpitationes, lipothymias ac ſuffocationes inducat. Occurrerunt mihi tres in mea praxi caſus huic non diſſimiles, quod viri, qui pedibus tumidis affecti ac ſuſpicionem polyporum in præcordiis moventes, ubi febrem tertianam inciderunt, ſub illius rigore, retrolapſo œdemate, inopinata ſuffocatione fuerint extincti.

CASUS LXIII.

De ſpaſmo œſophagi, illiuſque atonia.

VIr quidam annorum XIX. ſtrictioris corporis habitus, conſtitutionis admodum ſenſibilis ac bilioſæ noviſſimo abhinc anno poſt hauſtum potum Thée vehementi ac tanta excanduit iracundia, ut protinus contremuerit ac nauſea adfectus fuerit. Tum ſtatim adiit officinam pharmaceuti-

maceuticam, ibidemque portionem alicujus nigricantis liquoris aſſumſit; & veſperi XX. guttas balſami vitæ *Hoffmanni* ex vino aduſto potavit. Nocte inſequuta cum pejus haberet, iterum ingurgitavit ſpiritum vini: & deinceps amiſſa penitus adpetentia, huic excitandæ largam ſardenarum aceto conditarum devoravit quantitatem. Hinc conſultus Medicus propinavit ipſi pulveres ſalinos, & quoſdam purgantes, ex quibus inſigne incidit alvi profluvium cum omnium virium proſtratione. Sub hoc ipſo profluvio acceſſit in faucibus moleſta inſtar pali infixi ſenſatio, ac ſi quidpiam inde proſerpere vellet; ut etiam cum Medico putaret æger, vermem obſidere fauces. Hinc ipſi datæ fuerunt pilulæ ex extracto aloes, rhabarbari, mercurio dulci & corallinæ pulvere concinnatæ: quæ bis quotidie ſumtæ alvum quidem ſatis potenter duxerunt, malum autem ita exacerbarunt, ut vix amplius deglutire quicquam valeret: fruſtra comeſtis intra 14. dies plus quam L. pomis citrinis. Invadit vero hoc malum per intervalla; ſub quo extrema perfrigeſcunt inſigniter, nec ſatis foveri poſſunt: ipſa corporis refrigeratio malum exaſperat; ſomnus eſt exiguus, virium decrementum ac incredibilis ad iram proclivitas, qua vel leviſſima commovetur occaſione. Alvo pertinaciter obſtipata, flatus ad ſuperiora eructant, & clyſteribus derivantur optime: purgantia enim oretenus exhibita augent malum, ſicuti quoque omnia calidiora, ut adeo ab omni cereviſiæ atque vini uſu abſtinere debeat. Hinc demum alius Medici imploravit opem; à quo cum emulſionem amygdalinam cum ſemine papaveris albi accepiſſet, & pulveres præcipitantes nitroſos, melius quidem habere videbatur; mox autem in priſtinam relapſus calamitatem, meum flagitavit conſilium.

Re itaque penitius perſpecta, hunc morbum non niſi ſpaſmo vehementiori œſophagi ventriculique abſolvi credo, qui ab inſigni mentis commotione & excandeſcentia ortus, & incongruorum remediorum, partim calidiorum, partim acriorum atque purgantium uſu magis auctus fuit atque exacerbatus. Quum enim conſultus Medicus, vermem inhærere faucibus ratus, illi enecando anthelmintica ac ſuccum citri propinavit: his non ſolum diſtentionem tunicarum nervearum atque muſculoſarum in œſophago adauxit; verum etiam effecit, ut ſpaſmus ille per univerſum genus nervoſum fuerit propagatus. Hinc quoque derivanda ſunt mala ſymptomata, veluti frigus partium externarum, maxime pedum, anxietas præcordiorum, inquietudo, urina pallida, pulſus durities, & eximia ad iracundiam proclivitas. Illud autem ſymptoma, quo palus faucibus videtur infixus, ex muſculorum, qui œſophagi principium conſtituunt, ſpaſmodica conſtrictione dependet; qua ex eorundem tunicis quaſi globus formatur in infundibulo, qui illam pali infixi ſenſationem conſtituit. Præterea autem vero eſt ſimillimum, partim bilis ſub iracundia in ventriculum facta effuſione, partim acrium medicinarum, partim ſucci citrorum acidi nimio uſu nerveas ventriculi tunicas, maxime villoſam fuiſſe arroſas: unde etiam venit, quod æger nulla acriora, nec calidiora alimenta, nec vinoſos potus perferre queat.

Quamobrem eo collineavit meum conſilium, ut æger ante omnia ab omni cereviſiæ, vinique potu & largis epulis abſtineret, & per aliquot hebdomades pro potu ordinario juſculum tenuius ex avena & floribus chamæmeli decoctum hauriret, ex illo quandoque hauſtum olei amygdalarum dulcium ſumeret, aut decoctum ex raſura cornu cervi, ſcorzonera & paſſulis minoribus paratum potaret. Deinceps operæ pretium duxi, quotidie cubitum ituro ægro XX. ſequentium pilularum exhibere: *Recipe extracti millefolii, chamæmeli ana drachmas duas, extracti hyperici, mithridatii ana drachmam ſemis, croci, caſtorei pulveriſatorum ana grana quindecim, olei deſtillati macis gutt. ſex. M. f. pilula ex ſcrupulo uno no.* XX. quibus ſumtis quotidie pediluvio ex floribus chamæmeli, furfuribus triticeis & aqua fluviatili confecto uti debuit. Neque minus mane & poſt meridiem 40. guttulas hujus ſpiritus propinavi: *Recipe liquoris noſtri anodyni mineralis unciam unam, olei chamæmeli veri, olei abſinthii, olei de Cedro ana guttas duodecim.* Et denique externe faucibus, collo ac regioni ventriculi balſamum meum vitæ intra lintea adplicari juſſi. Quibus per aliquod tempus uſurpatis factum eſt, ut æger à moleſto ſuo morbo penitus vindicaretur.

Appendix.

Non alienum hoc loco videtur, ob materiæ affinitatem caſum pariter rariorem ſubnectere, qui in atonia ac reſolutione pharyngis, ſive principii œſophagi conſiſtit, & ſic ſe habet:

Studioſus XVIII. annorum, temperamenti ſanguinei, animique hilaris, qui crebris narium hæmorrhagiis & capitis doloribus, maxime ſi nimio corporis motu, & largiori vino humores exagitavit, ſolicitari, ac præterea focali collum arctius, & ad vaſorum faciei inflationem uſque conſtringere ſueverat, noviſſimo vere tumore glandularum colli corripiebatur, emplaſtro de meliloto diſcuſſo. Brevi abhinc tempore percipiebat, quæcunque aſſumta vel eſculenta, vel potulenta in ultimis faucibus veluti ſubſiſtere, ac ſi nimis cito deglutire conabatur, conatu reddi vomibundo; attamen per intervalla hæc moleſtia gravius mitiuſve infeſtavit. Poſt aliquod tempus evaneſcebat hæc affectio, & ipſe cibos deglutire quidem valebat: verum tamen ubi profundius per gulam deſcendebant, ac ventriculum ingredi volebant; obex quaſi ibidem videbatur poſitus, ut aſſumta vomitu reddere debuerit; liquidiora autem nonnunquam libere penetrant ventriculum. Vomitus ipſe cum non ſine anxio conatu contingeret, temperavit ſibi æger ab omni fere ciborum uſu; & hinc in eximium corporis delapſus decrementum, meum flagitavit conſilium.

Hujus ergo mali cauſam exploraturus, ſuſpicabar primum conſtrictionem circa orificium ventriculi ſiniſtrum ſpaſmodicam; & hinc ordinabam antiſpaſmodica remedia, maxime oleum amygdalarum dulcium recens ex juſculo avenaceo hauriendum, quod quidem abſque inſequuto vomitu ventriculum penetravit, ipſum autem malum tollere haud potuit. Nam aſſumtis alimentis videbatur ægro ventriculi ſuperius orificium repagulo quodam clauſum, ea haud tranſmittere: quare, ſi nihilo ſecius aſſumebantur, & œſophagum implebant, ore iterum eructabantur.

Hinc in mentem mihi veniebant illæ Medicorum obſervationes, quibus conſtat, non ſolum in cavitate œſophagi, verum etiam externe inter œſophagum & aſperam arteriam generatos ſucceſſive fuiſſe tumores ac excreſcentias, quibus liberum ciborum per gulam in ventriculum iter adeo interclulum fuit,

ut

ut miſera homines perierint morte, teſte TULPIO *Lib.* 1. *cap.* 44.

Verum enim vero nec hanc in præſenti morbo cauſam ſuſpicari permiſit repentina morbi generatio, quæ in allegatis obſervationibus fuit ſucceſſiva: hinc putavi, ſubeſſe forſitan inſignem ventriculi acrimoniam, quæ ſuperius ventriculi orificium ac inferiorem partem gulæ ad ſpaſmodicas proritaret conſtrictiones. Ordinavi itaque potiunculam ex mannæ uncia una & ſemis, ſolutæ cum aquæ florum acaciæ unciis tribus, olei amygdalarum dulcium uncia ſemis, & cremoris tartari drachma una paratam; quæ ingreſſa ventriculum, vomitum excitavit, eoque non ſolum multum pituitæ, verum etiam fruſtulum ſolidum nucis avellanæ magnitudine evacuavit. Hoc rite examinatum fuit fruſtum carneum fœtens, & male olens, quod æger ante quatuor hebdomades minus manſum deglutiverat, & in ſuperiori ſtomachi regione obhæſerat: excretum autem protinus malo dedit inducias, liberumque rurſus iter quibuſcunque concedebat aſſumtis.

At vero paucis poſt hebdomadibus recidit eadem moleſtia, qua ægro videbatur, ac ſi quid in gula inferiori hæreret, quod deſcenſum alimentorum impediret, ac efficeret, ut aſſumta vomitu reddantur. Jam ergo cauſam mali in atonia muſculorum pharyngis, ex ſtagnatione ſeri viſcidi ſuborta collocabam: hinc imperabam ut æger mane quinque vel ſex balſami mei vitæ guttulas ſaccharo exceptas aſſumeret, & infuſum Theiforme ſuperingereret: corpus vero purgavi datis tribus ſalis Anglicani drachmis in aqua ſolutis, quæ alvum duxerunt octies; & externe denique ſpiritum vini camphoratum balſamo vitæ permixtum collo circumdari juſſi; iiſque obtinui, ut moleſta hæc ægritudo penitus debellaretur.

Dignus omnino eſt hic caſus, qui publici fiat juris, dum partim ob obturationem œſophagi à fruſto cibi ſolidi inhærente, partim ob atoniam pharyngis inter rariſſimos collocari meretur. Conſtat enim ex anatomicis, pharyngem ſeu principium œſophagi ex variis muſculis & conſtrictoribus & dilatatoribus componi: illi vocantur œſophagæi; horum autem tria potiſſimum ſunt paria, quæ nomine cephalopharyngæorum, ſphænopharyngæorum & ſtylopharyngæorum venire ſolent. Hi dilatatores ſi agunt, poſteriorem infundibuli partem elevant, & antrorſum trahunt, hinc anteriori regione depreſſa ac aperta, maſticati cibi ope linguæ maxillarumque truſi, in pharyngis deferuntur orificium. Tum relaxatis hiſce, conſtringuntur œſophagæi, & ciborum per œſophagum in ſtomachum deſcenſum promovent. Hinc adparet, omnem deglutitionem horum potiſſimum muſculorum actione ac motu abſolvi; qui a debito & ſubtilioris ſanguinis & fluidi nervei influxu in nervos eorum muſculorum, ex ſurculis paris octavi oriundos dependet. Quod ſi igitur dictorum muſculorum tonus atque robur ab externis cauſis, maxime nimio humorum affluxu læditur atque vitiatur, non poteſt fieri, quin exinde impediatur ac difficilis reddatur deglutitio. Quando autem denegatur penitus ab internis cauſis nervei fluidi influxu, vera horum muſculorum paralyſis ſuboritur, qualis à TULPIO *Lib.* 1. *Cap.* 12. allegatur: fit inde, ut penitus aboleatur vis degluttiendi, & ipſa omnino inducatur mors.

Ex quibus demum eluceſcit, evacuatis in hiſce adfectibus per congrua laxantia ſuperfluis humoribus, non præſtantiora eſſe remedia, quam nervina, tonica, atque balſamica & interne & externe uſurpata.

CASUS LXIV.

De affectu œſophagi & ventriculi ſpaſmodico.

VIR LIV. annorum, ſtrictioris corporis habitus, vaſiſque ſanguine ſemper turgidis conſpicuus, proximo abhinc anno omnem potum averſari cœpit: quem cum ſub epulis aſſumere conaretur, ille intra œſophagum, qui veluti conſtrictus videbatur, ſubſiſtebat. Olim per aliquot annos fluxus hæmorrhoidalis inſultus toleravit: qui autem noviſſima hyeme atrociſſimis dorſi, dextri hypochondrii & inter ſcapulas doloribus, alvi obſtructione pertinaci, viriumque decremento, abſque inſequuto ipſo fluore abſolvebantur; poſt adhibita autem interne congrua remedia, externe ſpiritum vini camphoratum crocatum & emplaſtra debellabantur. Stipatæ autem ſemper fuerunt hæ adfectiones ſupra memorata ventriculi moleſtia, qua quidem cibos integra adpetiit cupiditate, poſt potum autem parciſſima licet quantitate aſſumtum, protinus replebatur, diſtendebatur, flatibuſque ac preſſionis ſenſu adficiebatur ventriculus; quæ ſymptomata tribus circiter à paſtu horis demum remittebant. Et notatu dignum eſt ſymptoma ante aliquod tempus accedens, quo extra epulas tanta ſubito corripiebatur fame, fere canina, ut gelido omnino, anxioque perfunderetur ſudore, donec cibi quidpiam aſſumſerat. Poſtquam demum more ſibi conſueto circa noviſſimum vernale æquinoctium venam in pede aperiendam præbuerat, remiſerunt quidem pleraque ſymptomata; at ventriculi moleſtia eodem continuavit tenore, adeo ut circa prandendi potiſſimum tempus vix ambulare potuerit, ſine ſtomachi dolore ſub quocunque greſſu excitato; non minus pauca comederit, & multum mucum eructare debuerit. Quamobrem, cum a reſtagnante hæmorrhoidali cruore ventriculi preſſiones derivarent Medici, provocaturi illum fluorem, ano ante tres hebdomades adplicuerunt hirudines. Tum vero excepit pertinaciſſima alvi obſtipatio cum tantis flatulentiis, ut præ iis vix enemata injici potuerint: & hæc demum poſt aliquot dies ſponte deſiit in alvi profluvium, quo, dejecto omni penitus adpetitu, inſignis pituitæ copia excernebatur. Hinc datæ fuerunt balſamicæ pilulæ, quæ intra nycthemeron abſque ullis torminibus alvum viginti quatuor vicibus moverunt: quibus ſedato alvi profluvio, ſucceſſerunt imi ventris dolores ac flatulentiæ, per intervalla adfligentes. Neque minus bis abhinc poſt aſſumta potulenta acceſſit vomitus, cum tenacis pituitæ rejectione. Quare tuum, vir illuſtris, flagitat conſilium, & imprimis doceri avet, num commendatæ iterum hirudines abſque metu majorum ſymptomatum tuto adplicari queant?

Conſultatio.

Ex communicato mecum caſu, ægrum ſpaſmis circa œſophagum, ventriculum & inteſtina ſolicitari perſpicio. Spaſmos œſophagi atteſtantur dolores in dorſo atque inter ſcapulas adfligentes, & potuum frigidorum in gula, quæ conſtricta videtur, ſubſiſtentia. Exinde vero adparet ſimul frigoris eximia in exacerbando ſpaſmo œſophagi efficacia; ſiquidem æger calidiora potulenta commode ac ſine moleſtia aſſumere valet. Ventriculi porro

ac inteſtinorum diſtentionem comprobant reliqua ſymptomata, veluti ſunt moleſtæ ac dolorificæ ventriculi poſt aſſumtos cibos inflationes, flatulentiæ, tormina imi ventris, & pertioaces alvi obſtructiones. Neque minus ex eodem dictarum partium ſpaſmo derivanda eſt multa pituitæ exſcreatio, poſt paſtum maxime vehementior. Et quum denique ob vitiatum atque labefactatum ventriculi inteſtinorumque tonum & periſtalticum motum non rite concoquuntur cibi, & ideo acres acidoſque ſuccos atque ſordes in ventriculo relinquunt: factum inde eſt, ut non ſolum fames ferme canina extra epulas acceſſerit; verum etiam alvi profluvium, & mucoſi vomitus pronuper ſupervenerint.

Quod ſi vero ulterius diſpiciamus, unde hi violenti primarum viarum ſpaſmi ſuam originem traxerint: hanc ex ſuppreſſione hæmorrhoidum, & hinc ſuborris cruoris in partibus imi ventris ſtagnationibus derivandam eſſe arbitror. Hoc confirmant habitus ægri ſtrictior; vaſa cruore turgida; hæmorrhoides cœcæ olim toleratæ; dolores noviſſima hyeme dorſum occupaotes, & ſanguinis miſſione ſublevati, & denique vita ſedentaria, ac multis mœroribus complicata, cui obnoxius eſt æger, quæque præcipue circulum humorum uri per totum corpus, ita maxime per abdominis viſcera reddidit inertem. Ex his ergo cauſis prima ſpaſmorum, qui canalem inteſtinorum, ventriculumque obſident, origo derivanda eſt. Hiſce autem cum debita humorum utilium ſecretio, recrementitiorum autem excretio impediri, & ideo multæ ſordes acidæ, acres ac bilioſæ in primis viis coacervati deprehendantur: inde quoque novum generatur pabulum, quod eas ſtricturas magis fovet atque ſuſtentat.

Quamobrem, cum metus ſit, ne ex hiſce vitiis aliquando univerſi corporis cachexia, hecticus calor, atque abdominis intumeſcentia ſuboriantur: omnes ad debellanda ea mala intendere omnino oportet nervos. Quod ut fiat, ante omnia conſultum duco, ut ſingulo mane intra lectum æger de ſequenti infuſo theiformi potet: *Recipe herba ſalviæ, veronicæ, ſummitatum milleſolii, florum chamæmeli vulgaris ana manipulum unum, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmas duas. Conc. Cont. D.* Hoc enim infuſum ad diluendos & humectandos humores pariter, ac demulcendos motus ſpaſmodicos eximium conſeret momentum. Deinde operæ erit pretium, omittere conſuetum cerevifiæ Lœbeginenſis potum, quippe quæ adauget ſaburram primarum viarum, nec per alvum aut urinam commode excernitur; & in ejus locum cereviſiam Martisburgenſem, leviter tepidam potare. Neque porro poſſum, quin & repetitam hirudinum adplicationem, & venæ ſectionis adminiſtrationem ſuadeam: quippe quæ, ſi haud acceſſerit hæmorrhoidalis fluor, ter ad minimum quotannis in pedibus erit inſtituenda. Tum quoque brevi ante epulas drachmam dimidiam hujus pulveris aſſumendam horior: *Recipe radicis ari, pimpinellæ, corticis caſcarillæ, cinnamomi acuti, ſuccini præparati ana drachmam unam, lapidum cancrorum drachmas tres, ſalis tartari, nitri purificati ana ſcrupulos quatuor, olei de cedro guttas decem. M. f. pulvis.* Ut denique alvus ſervetur aperta, & corpus à corruptis crudiſque liberetur humoribus; ſuadeo, ut ſingula hebdomade veſperi XIV. pilularum mearum balſamicarum deglutiantur, & poſtridie mane drachma una ſalis Anglicani vel Sedlicenſis aſſumatur. Nec ludetur opera, ſi ad diſcutiendos flatus, clyſteres injiciantur ſedulo, & liquoris mei anodyni, aut ſpiritus nitri dulcis cum tinctura tartari, eſſentia caſtorei, croci, & aliquot guttis olei fœniculi vel chamomillæ veri permixti LX. guttulæ quandoque adhibeantur. Quibus, ſi rite inhæſerit æger, de exoptato eventu nullus dubito.

CASUS LXV.

De affectu œſophagi paralytico.

IN præſenti, qua excrucior, ægritudine, veneror divinam miſericordiam, quod mihi viſionem, antea imminutam, reddiderit, qua quæ eloqui haud valeo, per litteras, tamen tremebunda manu ſcriptas, ſignificare poſſum. D. D. S. morbum meum ex lienis vitio derivaturus, rem acu non tetigit; à quo tamen vi temperamenti mei cholerico-melancholici prorſus aliena videor. Quamvis enim ob oculorum meorum labem hactenus in publicum prodire haud potuerim, & hinc ſedentariam vitam egiſſe videar: attamen intra meum habitaculum ſedulo obambulare ſuevi, animoque ſemper hilari, & ſub ipſa hac calamitate tranquillo ſum, qui licet omnino magis divinæ gratiæ, quam ſoli temperamento ſit adſcribendus; tamen in melancholici temperamenti hominibus rariſſime deprehenditur. Hinc recte judicaſſe puto quoſdam Medicos, traoquillitatem mentis, qua fruor, ad ſuſtentandam vitam & ſublevandam ægritudinem multum contribuiſſe: neque etiam ullas labis viſcerum aut humorum notas, maxime cum per aliquod tempus nullis fere veſcor alimentis, in me deprehendo. Ipſa vero mea calamitas hæc eſt, quod ſatis longo abhinc tempore nulla alimenta, imprimis minutiora deglutire valuerim. Hujus mali cauſam, juxta L. Z. opinionem non ſolum in epiglottidis vitio, quæ poſt ſaccharum ante unum & dimidium annum inauſpicato deglutitum aliquantulum tumida eſt, & inter deglutiendum non rite claudi videtur; verum etiam in totius œſophagi intumeſcentia ſita eſt. Hinc primum opponebam calida gargariſmata, quæ vero adeo exacerbabant malum, ut me ſuffocari crediderim; poſthæc autem continuato eorum uſu, ea quidem ferre poteram, nullum vero nec ex iis, nec ex emplaſtro de meliloto percepi allevamentum: nec opem denique ferebant ſacculi calidi, quin potius defluxionem ſatis gravem ad pectus excitaverint. Abhinc incidi febrem quartanam; qua hora quarta veſpertina gelido ſudore totum perfundebatur corpus, conjuncta inſigni nauſea, ac omnium, præter auditum, ſenſuum obnubilatione: tum perhorreſcebant omnia membra, ut vix fomentari potuerint; inſequuta nocte ſomnus erat turbulentus; poſtridie æſtus invadebat cum ſudore, qui hora XII. meridiana ad ſtatum pertingens iterum decreſcebat, ac hora quarta remittebat cum toto paroxyſmo; hinc tertio quartoque die præter leves capitis dolores melius habebam, & denique quarto die hora veſpertina quarta recidebat acceſſio.

Ut autem ad principalem morbum, nimirum deglutitionem difficilem revertar: haud ignorari oportet, me jam olim ea ſolicitatam fuiſſe moleſtia, ut cibi maſticati in ultimis obhæſerint faucibus, nec niſi ſuperingeſto potu deglutiri potuerint. Jam vero plerumque nihil prorſus, non nunquam tamen ſolidiora magis, quam liquidiora aut juſcula deglutire poſſum. Sub hujus moleſtiæ auſpiciis commendabant Medici ad reſtaurandas vires gelatinam cornu cervi, ex qua, interpoſito quandoque hauſtu vini Hungarici, unicum habui nutrimentum: at per binas circiter hebdomades cereviſiam calidam

ealidam potare didici, quæ mihi magia conferre videbatur. Hujus mali cauſam in atonia partium degluitioni dicatarum collocavi, quam magis comprobatam dedit partim vertebrarum colli ſtrepitus, partim linguæ tenſiva diſtentio, qua vix quædam eloqui poſſum verba ſine linguæ, vicinarumque partium tenſione ac intumeſcentia. Præterea ante ſex circiter hebdomades acceſſit uvulæ & tonſillarum relaxatio ac inflammatio; palatique à velo pendulo ad dentes uſque protenſus tumor; qui licet aliquantulum remiſerit, attamen ciborum deglutitionem magis reddit difficilem. Sub hac igitur ægritudine prioribus quinque anni quadrantibus, cum adhuc ſimilaginea deglutire valerem, nullius omnino Medici imploravi opem, niſi demum D. L. Z. Ab hoc acceperam tincturas ſtomachicas ac infuſum theiforme; à quibus tamen nullum levamen percepi, niſi aliquale ex oleo bezoardico externe inuncto. Tum D. L. L. conſului, qui cum pulveres deglutire haud valerem, propinavit eſſentias diſcutientes, & anodynas, ac oleum amygdalarum dulcium: putavit præterea, hærere fortitan ſub capite aſperæ arteriæ quandam excreſcentiam, quæ impediret, quo minus pulverulenta deglutire potuerim. Adplicui porro externe emplaſtrum de meliloto, quod autem noctu intolerabiles excitat capitis dolores; impoſuiſſem etiam ex ſuaſu Chirurgi W. emplaſtrum Oppodeldoch, ſi illius genuini particeps facta eſſem. Non minus haud ſine fructu eſſentiam pimpinellæ cum melle aut oleo amygdalarum ſumſi, & externe, ſi poſt multos ſermones ſenſu ardoris io collo infeſtabar, ſpiritum camphoratum adplicui. Denique etiam unguento ex mucilagine cydoniorum, ſyrupo violarum, perſicorum, aut roob diamoron parato fauces illivi; & gargariſmata adhibui, quorum unum ex variis ſpeciebus & alumine confectum, malum exacerbabat, ac ſalivæ fluxum impediebat; alterum ex rapis paſſis, herba hyſſopi, floribus papaveris rhœados, & nitro depurato concinnatum egregiam fert opem.

Appendix.

Non alienum videtur, aliquam hujus caſus addere explicationem. Quod ergo attinet viſus vitium, de quo fit menno, illud meo quidem arbitrio ex impedito humorum per oculos circulo originem ſuam traxit, nec aliis notis, niſi perpetua oculorum ſiccitate ſe manifeſtavit. Præterea ſenſibilitas & vis imaginatrix eximia eſt in noſtra ægrota: quare licet ipſa ſe eſſe melancholicam negaverit, & juxta exteroum etiam aſpectum magis videatur ſanguineo-cholerica; attamen eam de melancholico temperamento re participare vera, vel ex ea mentis pertinacia eluceſcit, qua à ſemel propoſita ſibi opinione nullis averti poteſt argumentis. Hinc nec Medici ſententiam rejicere poſſum, qui illius malum ex vitio lienis derivavit: ſiquidem ad ejuſmodi lienoſos ac hypochondriacos morbos inducendos non ſemper mœſtum duntaxat animum requiri; ſaltem omnia noſtræ ſymptomata à ſanguine ſpiſſo ad fauces compulſo natales ſuos mutuari credo.

Inauſpicata ſacchari deglutitio, de qua refert, ſic ſe habet: uno ac dimidio abhinc anno ſub potus Thée bois ſorbitione fruſtum ſacchari forſan deglutiverat, cujus ponio in arteriam aſperam delapſa, moleſtum faucium dolorem per aliquot horas excitavit: quod autem præſeos malum induxerit, vix credere poſſum, cum ſaccharum in ore ſolvatur facillime.

Neque ignorari oporter, ægram perilluſtrem poſt aſſumta calidiora pejus habere; quoniam, uti mihi videtur, cruor illius ſpiſſus illis commovetur, non tamen facile tranſgreditur vaſcula minima. Cereviſiæ, quam bibit, calidioris uſus mihi plane non arridet; & magis placeret, ſi duntaxat tepidior eſſet. Olim per multos annos puram aquam bibere ſuevit; deinceps ſolo Rhenano vino uti, ſimulque cibis dulcibus, farinaceis ac ſimilagineis indulgere cœpit, quibus non ſolum ſicciores ac calidiores, verum etiam longe ſpiſſiores reddidit ſuccos vitales. Unde etiam ſuaſi, ut omnia edulia delicatula, velui ſunt emulſiones amygdalatæ, gelatinæ, placentæ, ſimilaginea &c. probe ſugeret, & eorum loco cibis ordinariis & pane veſceretur. Sed illa ſuo indulget genio, & denique etiam vinum Rhenanum exoſa, purum Hungaricum bibere cœpit; & inde humores ſuos omnino reddidit ſpiſſiores; ſiquidem interpoſitus nonnunquam decocti Thee vel Caffée uſus ad humiditatem inducendam minime ſufficiens fuit: maxime cum noviſſime ad vinum Hiſpanicum devenirer. Interim, cum hiſce fortioribus potibus jam ſueverit, ac ſolidorum parum aſſumat; crederem proficuam ipſi fore cereviſiam, quæ in loco pura eſt ac tenuis. Num autem fonticulus, quem quidam ægræ xxx. annos natæ commendarunt, ſit adhibendus; Tuæ, Vir excellentiſſime, relinquo dijudicationi.

Conſilium Medicum.

Quantum ex iis, quæ mihi de adverſa illuſtriſſimæ Comitis valetudine perſcripta ſunt, colligere licuit; illam haud in ſola imaginatione aut melancholia, ſed potius reſolutione partium nervoſarum ac muſculoſarum, quæ principium œſophagi & aſperæ arteriæ ambiunt, paralytica, ac hinc impedita deglutitione ſitam eſſe perſuaſus ſum. Occurrerunt mihi ejuſmodi affectiones, ex ſolo terrore ſubortæ, in quibus alimenta ad vitam conſervandam neceſſaria vix deglutiri potuerunt. Sæpius cum ejuſmodi paralyſi complicata eſſe ſolet ſpaſmodica interioris œſophagi diſtentio, qua fit, ut, deglutita ægre alimenta in ipſo ſubſiſtant œſophago, & demum vomitu rejiciantur. Huncce ſpaſmum in noſtro quoque caſu ſubeſſe ſimul, vel ex dolore tenſivo & intumeſcentia linguæ, partiumque vicinarum, quæ ſub ſermone ac deglutitione fit, adparet. À paralyſi autem nervorum, muſculorumque, & denegato in illos liquidi nervei influxu, dependet & uvulæ relaxatio, & palati poſterioris tumor.

Hanc hujus ægritudinis veram cauſam Medicos hactenus conſultos haud perſpexiſſe, hinc nec rectam curationem inſtituiſſe deprehendo. Emplaſtrum enim de meliloto, quod majorem ad affectas partes humorum adfluxum inducere ſolet, pariter incongruum fuit, ac oleum amygdalarum: contra vero magis arridet ſpiritus vini camphoratus. Magna vis curationis in externis omnino ſita eſt remediis; quæ inter commendo balſamum meum vitæ, ſæpius externis affectis partibus & cervici inungendum; & gargariſma nervinum, quod ſic ſe habet: *Recipe aqua deſtillatæ ſalvia, florum ſambuci ana menſuram dimidiam, roob diamoron unciam ſemis, nitri depurati drachmam, balſami mei vitæ guttulas octoginta. M. f. gargariſma, quo eum octies & pluries quotidie colluantur fauces.* Deinceps, ne alvus ſit pigra, operæ pretium erit, ſingula hebdomade xiv. mearum pilularum deglutire. Emulſionum, gelatinarum, aliorumque mucilaginoſorum uſui haud ſubſcribo, &

magis commendo juſcula cum radice cichorei, ſcorzoneræ, petroſelino & ſucco aurantiorum parata. Nec adhuc properandum exiſtimo ad fonticuli inuſtionem, cui forſan ſuperſedere poterimus.

Verum enim vero cum ventriculi imbecillitas & generandis pravis ſuccis, & augendo hocce malo ſit ſatis idonea: illi quoque ſuccurrere convenit. Huic ſcopo commendo elixir meum ſtomachicum balſamicum, LX. guttulis ſub epulis capiendum; & denique hortor, ut illuſtriſſima ægra loco potus ordinarii, aqua pura decocta cum tantillo Cinnamomi, ac tertia vini Rhenani parte permixta utatur. Atque hæc habui, quæ in Comitis excellentiſſimæ ſalutem proponerem, quæ Deus reddat fauſta ac proſpera, ex toto pectore precor.

Nec ſpem ſefellit commendata medicatio; ſiquidem ab illa, maxime balſamo meo vitæ, inſigne ægra percepit levamen.

propter imperavi, ut balſamo meo vitæ externa faucium regio inungeretur, eoque mane fauces colluerentur, & denique illius decem guttulæ Saccharo inſtillatæ ter quotidie deglutirentur. Hoc per quatuor circiter dies continuato non ſolum dolores remittebant; verum etiam æger liquidiora, juſcula, cereviſiam abſque impedimento deglutire cœpit. Tum vero congeſtio ſiniſtram occupavit aurem, cum illius vehementi tinnitu ſuſurroque; & pectoris moleſtia, pituitæque rejectio adhuc inhærebant. Hinc ægro infuſum theiforme ex herba veronicæ, radica glycyrrhizæ & ſemine fœniculi paratum bis quotidie potandum dedi; alternis diebus liquoris mei anodyni cum ſpiritu bezoardico mixti XL. guttas propinavi; ſudoremque ſub moderato regimine expectari juſſi. Quibus factum eſt, ut reſoluta tenaci materia, ac copioſe rejecta æger intra binas hebdomades à moleſtis ſymptomatibus vindicaretur, priſtinæque reſtitueretur valetudini.

CASUS LXVI.

De difficili deglutitione ex ſumma muſculorum pharyngis atonia.

FAber quidam ferrarius, annorum LXIV. habitu corporis ſtrictiori, vaſiſque capacioribus præditus, & à teneris variis rheumatiſmis, mox totum, mox dimidium caput, mox artus, mox & præcipue ſiniſtrum corpus occupantibus ſæpenumero ſolicitatus, proxima abhinc ſeptimana cum poſt prævios ſub tempeſtate pluvioſa fortiores corporis labores ac exæſtuationes ſudore madidus aſſideret epulis, inter edendum braſſicam muria conditam affectu ſuffocativo protinus corripitur. Hic enim non ſolùm ſpirandi induxit ſummam anguſtiam; verum etiam inſignem præcordiorum anxietatem, ſudorem, ac vehementem faucium dolorem excitavit. Videbatur illi, ac ſi fruſtulum oſſeum obhæſerit in infundibulo, quod in earum partium membranis dolorificum excitaret ſenſum. Poſt horæ quadrantem, rediit equidem liberior ſpiratio; inſiſtebant autem adhuc præcordiorum anxietas, dolor faucium, capitis dolores & corporis inſignis languor; quid? quod nec ſolida nec fluida abſque ſuffocationis metu deglutire potuerit. Conſultus ergo Medicus collo adplicuit veſicam lacte calido repletam; nullo autem effectu; dedit porro laxans, analepticum, ſudoriferum, & denique venam tundi juſſit, ſanguine extracto florido. Quum autem nihilo minus pertinaciter inhærerent ſymptomata, meum demum imploravit conſilium, de dolore faucium pungitivo, omnem deglutitionem præpediente, ſiti ingenti, capitis doloribus, anxietate præcordiali, ſpirandi difficultate, pectoris compreſſione, pituitæ exſcreatione ſtipata, tuſſi per intervalla accedente, ſomnoque turbulento querulus: ſub quibus adpetitus ſibi conſtabat rite.

Quæ omnia cum mecum volutarem, maximeque deglutitionis impedimentum, ac copioſam muci rejectionem perpenderem: non potui, quin tam ſubitanei affectus cauſam in eximia atonie ac reſolutione muſculorum pharyngem conſtituentium, collocarem. Hinc quoque binos curandi ſcopos habui, ut nimirum partim tonum labefactatarum partium reſtituerem, partim pectus ab humoribus in illo ſtagnantibus liberarem. Qua-

CASUS LXVII.

De tumore in mamma cum menſium obſtructione diuturna.

HOneſta fœmina, XXXVI. annorum, temperamenti cholerico-ſanguinei, facie florida, habitu corporis ſpongioſo & ad ſenſum obeſo, venis exilioribus, cuteque tenerrima, in qua vel leviſſima emplaſtra veſiculas excitant, prædita, ad animi commotiones, terrorem æque ac excandeſcentiam facillima, quatuor in priori conjugio liberorum mater, multas ægritudines, veluti fuerunt morbilli, febris petechialis, affectus arthriticus, dyſenteria, purpura &c. toleravit. Ex quo febre maligna infeſtata fuit, menſium defectui eſt obnoxia, qui quidem regulari tempore erumpunt, vix autem per horulæ ſpatium fluentes, parcum admodum cruorem fundunt: neque in eo, quo jam mecum per ſexennium vixit, matrimonio unquam gravida facta eſt. Contra vero ob dictum menſtruæ purgationis defectum variis ſolicitatur ſymptomatibus, quorum potiſſima ſunt præcordiorum anxietates, ſpirandi difficultas, cordis palpitationes ac præternaturalis calor, nocturno tempore maxime adfligentia; alvus ſegnis, quæ vix omni triduo ſolvitur, & inde ſuborta abdominis intumeſcentia, adpetitus dejectus, ſomnus turbulentus ac fere nullus; & denique in mamma ſiniſtra per noviſſimum annum obſervatur tuberculum ſenſibiliſſimum, abſque rubore, & magnitudine nummum octo groſſos valentem referens; ſimulque ex illa liquor lacti ſimilis ſæpius exprimitur. Hinc conſultus Medicus, eam eſſe gravidam arbitratus, curandi rationem ipſi congruam per ſex menſes inſtituit, neque minus pectoris moleſtiis convenientibus medicinis obviam ivit. Commendavit quoque potum cereviſiæ Islebienſis nimis ſaturatæ; quem cum præviis calore, anxietatibus præcordiorum, & cordis palpitatione, ſudor exciperet, ille naturæ motus ſequuturus crebrius & plus quam decies fortiora ſudorifera ægræ propinavit, iiſque omnes ferme vires dejecit. Quare alter Medicus in conſilium vocatus, aphoriſmum: natura quo tendit, eo ducenda, minus recte adplicatum, nec opportune ſatis cereviſiam illam calidiorem pro potu ordinario commendatam fuiſſe aſſeruit; omnia potius ſymptomata cachexiæ ex menſium defectu ſubortæ deberi,

&

& hinc pro potu ordinario decoctum quoddam, aut ſaltem leviorem cereviſiam ſeligi oportere putavit. Neque minus ad provocandum menſtruæ purgationis fluorem commendavit pediluvia ſicca, ex arena, cineribus ac ſale confecta, alternis diebus adhibenda: calorem, ſudoreſque præternaturales tinctura papaveris rhœados conſopiendos; & denique alvi ſiccitatem eſſentia rhabarbari oppugnandam decrevit. Tuam vero prius, vir illuſtris, de propoſita hac medendi ratione ſententiam expectamus, & doceri potiſſimum avemus:

1. Num in ſubjectis ex menſium defectu cachecticis, neque vero hæmorrhoidum fluori obnoxiis locum habeant curæ derivatoriæ; numne ex iis menſium aut hæmorrhoidum provocatio expectari queat?

2. An allegata ſymptomata, maxime liquor lacteus ex mamma ſiniſtra propullulans, menſium immoriotioni debeantur?

3. An ægrotæ conferat, cereviſiam Islebienſem evitare, ejuſque in locum decocto aut potu leviori uti? anne potius adventante vere uſus acidularum Pyrmontanarum aut Carolinarum emolumentum quoddam polliceatur?

4. Quænam in præſenti rerum ſtatu adhibenda ſint remedia, & an pediluviis ſiccis porro inſiſtendum?

5. Num denique tumor ille ſiniſtræ mammæ carcinomatoſus, quo ægræ mater fuit mortua, appellari mereatur, quaque ratione oppugnandus ſit?

Conſultatio.

Quod ſi moleſta, quæ cariſſimam tuam conjugem ſolicitant ſymptomata mecum perpendo: ea omnino non niſi à defectu menſium derivare poſſum, qui ex habitu ſpongioſo, vaſis exilioribus, & tono totius corporis, per toleratos tam varios morbos, maxime febrim petechialem, labefactato, natales ſuos mutuatur. Inde enim debilitatæ ſunt vires, quæ cruorem uterinum ſtatis terminis expellere debent. Quum autem humores ſuperflui exitu ſuo deſtituti ad interiora, cor, pulmones, ventriculum ac inteſtina majori compelluntur copia: inde proficiſcuntur omnia ſymptomata, nimirum præcordiorum anxietas, ſpiratio difficilis, cordis palpitatio, languor, proſtratio adpetitus, ſomnus turbulentus, ac æſtus præternaturalis. Quibus omnibus cum alvi accedat obſtructio: fit ut flatus quoque ad ventriculum, & ſuperiora regurgitent inteſtina omneſque affectiones magis exacerbent. Ut autem ad ſingulas reſpondeam quæſtiones, & quidem harum primam: Num curatio derivatoria in præſenti ægritudine locum inveniat? neſcio ſane, quid per eam intelligas. Quod ſi forſan ſudorifera putaveris, ea in his affectibus minus ſunt opportuna: cum humores magis commoveant, & ipſam lentam febrem inducere poſſint. Magis è re erunt remedia, vias, per quas uterinus cruor fertur, aperientia, motuſque naturales ad ea loca invitantia.

Ad ſecundam autem quæſtionem, & tumorem mammæ ſiniſtræ, & lacteum humorem, ex illa ſtillantem ex eodem omnino menſium defectu proficiſci arbitror: quoniam cruor, per uterum excernendus, ad glandulosam & ſpongioſam mammarum compagem rapitur. In omnibus enim hiſce humorum congeſtionibus, maxime poſt partum, inſignis uteri cum mammis deprehenditur conſenſus: quid? quod atteſta doceat experientia, hæcce mammarum tubercula ex menſium ſuppreſſione ſuborta, his inſtantibus plerumque exacerbari magis, ac doloribus pungitivis adfici.

Quod autem tertiam attinet quæſtionem: haud ignorari oportet, cereviſias craſſiores atque calidiores in hiſce morbis minime eſſe opportunas: neque vero conferunt tenuiores atque triticeæ, quippe quæ pituitam adaugent, ac acidam ſaburram progenerant: Præſtat ergo potius cereviſiam hordeaceam temperatam ſeligere. Neque autem corpore præparato, & calore præternaturali conſopito alienas puto acidulas Carolinas, maxime molares, futuro vere potandas. Crebra enim comprobatum habeo experientia, harum mineralium aquarum congruum ac rationalem uſum, cum omnes ductus ſecretorios æque ac excretorios potenter aperiant, in irregulari menſium negotio eſſe præſtantiſſimum.

Ante vero, quam inſtituatur hæc curatio; juxta quartam quæſtionem corpus omnino præparandum eſt. Huic ſcopo commendo balſamica, amara, ex extractis centaurii minoris, gentianæ rubræ, aquis deſtillatis, & liquore terræ foliatæ tartari concinnata; & contra calorem præternaturalem pulveres abſorbentes nitroſos, verſus noctem capiendos. Non minus circa menſtruum tempus, ad menſes promovendos pariter ac alvum lubricandam eſſentia rhabarbari ſaturata cum terra foliata tartari permixta, aut pilulæ balſamicæ *Becheri*, *Stahlii* vel noſtræ bis quavis hebdomade ſumtæ inſignem ſpondent utilitatem, maxime ſi corporis moderatum acceſſerit exercitium. Inter epulas, ſi remiſerit calor lentus, hauſtus vini Hungarici concedi poteſt: mane vero infuſum theiforme ex herba meliſſæ, veronicæ, cardui benedicti, fœniculi, & tantillo croci confectum potare; & veſperi pediluviis ex aqua fluviatili paratis (ſicca enim exiguum pollicentur fructum) uti conveniet.

Denique ultimæ ſatisfacturus quæſtioni, tumorem illum mammæ ſiniſtræ non omnino inſuper habendum eſſe judico; probe conſcius, hoſce tumores, maxime ſi in corpore impuro ad ulcerationem pervenirent, haud raro in ulcera cacoëthea, cancroſa ac ipſa lethalia terminari. Quare conſulo, ut mamma illa continuo foveatur calore, eique imponatur ſacculus milio calido impletus.

CASUS LXVIII.

De diuturna raucedine cum tuſſi & copioſa lentæ pituitæ excretione.

Vir XXXIII. annorum, à teneris ferme aſſiduis catarrhis vexatus fuit, qui oculos primum occupantes, abhinc aures, maxime ſiniſtram obſederunt, cum auditus difficultate, & continuo fœtidæ materiæ effluxu. Quamobrem per ſedecim annos omni æſtate acidulis Pyrmontanis uſus, obtinuit equidem, ut fœtidi ichoris effluxio ceſſaret; auditus autem gravitas huc uſque inhæret. Menſe vero Decembri anni 1724. accidit, ut dum in itinere conſtitutus, corpus calidum hauſtu aquæ frigidæ refrigeraſſet; raucedinem gravem, ſermonem præpedientem inciderit, eaque ad hunc uſque diem conflictetur. Contra hanc variis remediis, & iterum acidulis Pyrmontanis pugnatum fuit; tantum autem aberat, ut illis levaretur malum, ut potius moleſta ventriculi ac gulæ à pituita copioſa, tamque acri, ut fauces arroderet, repletio accederet, ac ſimul deglutitionem impediret. Huic tandem affectioni

opem tulit Chirurgus quidam per ſic dictam ventriculi excutiam; quam aqua ſua mercuriali, uti vocabat, madidam ter intruſit gulæ, & effecit, ut ſtupenda pituitæ albæ tenaciſque eructaretur quanutss. Eadem pituita & antea crebro vomitu, & dato laxante evacuata fuit, ut crederemus, malum inde iri ſolutum: nihilo tamen minus muci excretio adhuc continuat, & noviſſime etiam tuſſis acceſſit, noctu potiſſimum adfligens. Hæc quamvis ſit violenta ſatis, oullos tamen in pectore, quoſdam in ventriculi regione relinquit dolores: nec præterea urget anhelitus difficultas, nec ſitis, nec æſtus vexat, nec adpetentia imminuta, nec ſomnus, niſi accedente tuſſi, vitiatus.

Denique vero tribus abhinc hebdomadibus oculos quoque infeſtavit quædam moleſtia; qua illi matutino præſertim tempore conglutinati ferme videbantur: ſed hæc, adplicato nuchæ veſicatorio, inſigniter remiſit.

Medicus ergo conſultus morbum in vehementi ac pertinaci catarrho conſiſtere, & ab acidularum Selteranarum uſu penitus profligatum iri aſſerit. Quum autem ægrotans à nullis remediis aliquam percepit utilitatem, & potius veretur, ne malum tandem in ipſam hecticam, qua illius parens, ac bini fratres fuerunt peremti, terminetur: tuum, vir Excellentiſſime, anhelat conſilium, & ſcire avet, num ipſi vino, cui à teneris adſuevit, uti liceat? R. 1729.

Conſultatio.

Ut percepi ex datis ad me litteris, variæ ſunt, quibus æger infeſtatur affectiones, nimirum diuturna raucedo, quam binos ante annos ex aqua frigida corpore calente hauſta ſibi contraxit; dein copioſa pituitæ collectio intra œſophagum; tum tuſſis cum nimia muci rejectione & ventriculi preſſione; & denique oculorum defluxio catarrhalis, ex veſicantis adplicatione paululum ſublevata.

Raucedinem quod attinet; illa omnino ex vitio laryngis ac aſperæ arteriæ dependet: quarum partium tunicæ glanduloſæ nimis relaxatæ nimium humorum patiuntur affluxum, iiſque madidæ aeris repercuſſionem, quæ claram efformat vocem, obtundunt. Ut leve videatur hoc malum; adeo tamen, ſi fuerit inveteratum, curationi, quam ullum aliud reſiſtit. Efficaciſſimam autem in illo opem ferre deprehendi ſpiritum ſalis ammoniaci aniſatum, æquali pondere cum eſſentia croci atque ſuccini remixtum, ter quotidie, mane nimirum ex calido, circa meridiem & veſperi ex frigido xxx. guttulis ſumendum vehiculo. Nec minorem uſum ſpondet ſumus ſuccini, capite probe velato, faucibus nonnunquam excipiendus. Eadem remedia conferent etiam œſophago ventriculoque pituita obductis; cui vitio quoque ſpiritus meus vitæ xxx. guttulis unciæ uni ſacchari pulveriſati inſtillatus, ore ſolutus & deglutitus admodum conducet.

Violenta porro tuſſis cum viſcidi muci rejectione ſtipata ex ventriculi vitio proficiſcitur: in quo cum generentur multæ viſcidæ ſordes, illæ bile ac acido humore commixtæ non ſolum ipſam ventriculi ſubſtantiam vellicant, ſed etiam intra maſſam ſanguineam receptæ & ad pulmones delatæ, hoſce ſtimulant, & bronchia ad ſtricturas proritant; quibus per canalem aſperæ arteriæ protractis tuſſis excitatur, eaque hæc ſaburra eliminatur. Huic autem tuſſi convenientiſſimum auxilium ex laxante mannato ferri deprehendi, quod paratur, ſi *mannæ unciæ binæ cum dimidia, & drachma una & ſemis cremoris tartari ad lenem ignem in ſex aquæ fluviatilis unciis ſolutæ, ſex circiter olei aniſi guttis permiſcentur:* quæ mixtura mane aliquot hauſtibus, ſorbitione juſculi avenacei interpolatis aſſumitur. Hæc enim alvum ſexies circiter ducet, ac inſignem muci copiam exturbabit: hinc ſingulis ſex diebus capienda erit. Præterea bis quavis hebdomade xvii. pilularum mearum balſamicarum veſperi aſſumendas ſuadeo; & mane quandoque xx. grana crucæ, in reſolvendo muco efficaciſſimæ, deglutienda hortor. Tum quoque operæ erit pretium, ſingulo mane quædam vaſcula infuſi theiformis ſorbillare, cujus hæc eſt compoſitio: *Recipe herbæ veronicæ manipulos duos, herbæ ſalviæ manipulum unum, florum anthos, Lavendulæ ana pugillos tres, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmas duas. conc. cont. D. S. Species zum Kräuter-Thée.* His porro ægritudinibus non minus quam oculorum affectui debellandis conſultum erit, omni veſpera pedes in pediluvia ex aqua fluviatili, & tritici ſurſuribus parata tepida duntaxat immittere, oculiſque aquam Hungaricam, cum dimidia aquæ roſarum parte permixtam intra lintea calide imponere.

Vini potum, niſi ſit parciſſimus, haud probare poſſum; illud enim, maxime Rhenanum, ob aciditatem, quam fovet, & pectori & ventriculo inimicum eſt. Adventante autem vere vehementer hortor, ut curatio cum acidulis Selteranis, in lagenis probe obturatis ac in loco frigidiori, ne inertes fiant, cuſtodiendis inſtituatur: hæc enim præſenti ægritudini admodum ſunt opportunæ. Cæterum placeat ſummo languorum noſtrorum Medico, ut hæc, quæ propoſui, in ampliſſimam ægri ſalutem proſpere cedant.

CASUS LXIX.

De hæmoptyſi.

STudioſus xxiv. annorum, habitus corporis inter pinguem & macrum medii, nullis unquam nec capitis doloribus, nec poſt venæ ſectionem per aliquot annos inſtitui ſolitam, narium hæmorrhagiis, nec malo hypochondriaco obnoxius, menſe octobri circiter anni præteriti rus petiit, tenuique amictu indutus flante aquilone adeo perfrigeſcebat, ut vix incaleſcere iterum potuerit. Neque tamen minus prandio ſatis liberali uſus, poſt illud corporis movendi gratia cum aratoribus ſacculos frumento repletos bajulare cœpit. Abhinc hora meridiana quarta iterum profectus ſub itinere violenta rapiebatur tuſſi, quæ ſedata veſperi, cum conſcendiſſet lectum, tanta recruduit vehementia, ut cruorem ſimul per totam noctem è pectore ſpueret. Poſtridie parcus ex tuſa vena mittebatur ſanguis, & dabatur ſequens pulvis: *Recipe radicis liquiritiæ, ireos florentinæ, boli armenæ ana ſcrupulum unum, gummi arabici, tragacanthæ, florum ſulphuris ana grana quindecim, elæoſacchari aniſi ſcrupulum dimidium. M. F. pulvis, div. in 4. partes æquales:* ac propinabatur hæc tinctura balſamica: *Recipe olei amygdalarum dulcium recentis unciam ſemis, ſpermatis ceti recentis drachmam dimidiam, balſami de Copaiba, therebinthinæ venetæ ana ſcrupulum unum, ſanguinis draconis, quantum ſufficit pro tinctura; cujus xl. guttæ bis de die ex cereviſia ſumebantur.* Sedato hoc cruento ſputo, re-

manſit

manſit quædam ſpirandi anguſtia: quare dabatur balſamus quidam ex balſami *Locatelli* recentis unciis ſex & pulveris virgæ aureæ drachmis ſex paratus, quavis veſpera pondere nucis juglandis deglutiendus; & mane potandum ordinabatur ſequens infuſum theiforme: *Recipe radicis chinæ electæ, ſarſaparillæ ana uncias quatuor, polypodii querni unciam unam, florum acaciæ, bellidis minoris, farfaræ, herbæ virgæ aureæ, veronicæ, pulmonariæ, ſcabioſæ ana manipulum unum, corticis Peruviani unciam dimidiam, raſuræ ligni ſaſſafras unciam unam, aniſi ſtellati drachmas tres. Inc. D. S. Species zum Kräuter-Thée.* Verum enim vero præterlapſis binis menſibus, & quod notatu dignum eſt, poſt inſomnia terrifica recrudeſcebat cruenta exſpuitio; non autem niſi duobus circiter diebus continuabat, & reddita ſingolo paroxyſmo ſanguinis ea quantitate, quam vaſculum dimidium capit, ſponte remittebat. At ultima vice vehementius & diuturnius rediit malum: ſiquidem per quatuordecim dies inhærens, quater, quinqueſve quotidie ejectus fuit ſanguis, neque conſopiri poterat mixtura *ex aquæ florum ſcabioſæ unciis octo, aceti deſtillati uncia ſemis, coralliorum rubrorum præparatorum drachma dimidia, terræ catechu ſcrupulo dimidio, ſyrupi papaveris rhœados drachmis decem parata*, ſæpiuſque exhibita. Tandem remittebat ſponte malum, & tum ordinabatur partim infuſum pectorale *ex radicis helenii drachmis duabus, pimpinellæ albæ drachma una, herbæ millefolii manipulo dimidio, capilli veneris, pyrolæ, ſaniculæ ana pugillo uno, & aniſi ſtellati drachma dimidia* confectum; partim *eſſentia pectoralis ex eſſentiæ millefolii drachma dimidia, balſami indici drachma una* concinnata. Cæterum ipſa acceſſio nec cordis palpitatione, nec extremorum refrigeratione ſtipatur; ſed pulſus duntaxat arteriarum fertur aliquantulum citatior. Alvus licet quandoque pigra ſit, plerumque tamen lubrica obſervatur: & denique notari meretur, ægrum ante hoc malum venæ ſectionem ſuetam omiſiſſe, & ſub illius acceſſione ſanguinem quidem ſæpius, ſed temper parciſſima quantitate, detractum fuiſſe. Ipſe quoque ſub hoc affectu eximium incidit corporis viriumque decrementum; & cum adhuc ſpiratione difficili, & tuſſi ſicca nonnunquam cum muci viſcidi rejectione ſtipata infeſtetur, metuit omnino ne in tabem pulmonalem delabatur. Hinc doceri avet, quænam hujus mali ſit origo, quæ medela? & num phthiſis exinde ſit pertimeſcenda?

Reſponſio Conſultatoria.

Sputum cruentum, quo æger per intervalla ſollicitari ſuevit, non niſi nimiæ humorum exæſtuationi, poſt præviam corporis refrigerationem factæ natales ſuos debere arbitror. Poſtquam enim ille tenui veſtitu indutus ab auſtero aquilone inſigniter refrigeratus, deinde mox in tepidiori loco calefactus fuerat, & denique ſaccos frumentaceos bajulando, humores admodum commoverat: factum omnino eſt, ut poſt violentam tuſſim cruenta ſequeretur exſpuitio. Neque vero dubium eſt, quin in ægro ob ſuetam venæ ſectionem, per aliquod tempus intermiſſam, vaſa ſanguifera cruore turſerint. Quum igitur accedens frigus externas corporis partes conſtringendo humores vitales ex illis ad interiores magis, & majora cordis & pulmonum vaſa potenter compulit; deinceps inſpiratus aër borealis vaſa, quæ in veſiculari & membranacea pulmonum ſubſtantia continentur, ſanguine turgida magis preſſit; & denique vehementi artuum in elevandis ſaccis agitatione cruor vitalis ex muſculis brachiorum majori quoque copia ad cor atque pulmones protruſus fuit: non mirum, ſi minima pulmonum vaſcula cruore admodum farta ac diſtenta, membranaceas ac nervoſas partes ad tuſſiculoſam commotionem proritaverunt, hacque vehementiori tandem penitus diſrupta ſanguinem ex ore eructarunt. Poſtquam autem vena tuſa, & datis pectoralibus ſanguineus hic fluor conquievit, & non niſi quandam ſpirandi anguſtiam reliquit: attamen præterlapſis octo hebdomadibus poſt terrorem ſub inſomnio toleratum iterum recruduit. Ita enim eſt: quandocunque in hiſce caſibus vaſcula pulmonum minima ſanguine farta, vel nimis relaxata, vel obturata, vel denique plane diſrupta ſunt, ac inde liberum humorum per illud viſcus circuitum impediunt: facillimum eſt, ut ſanguineæ effluxiones ſæpius recrudeſcant; præſertim ſi tanquam occaſionales cauſæ vel nimia corporis commotio, vel refrigeratio aut per motum, aut potum frigidiorem, aut aërem frigidum inſpiratum facta, vel animi affectus, terror, iracundia acceſſerint, & venæ ſectio præſervativa fuerit intermiſſa. Quo vero frequentiores hujus profluvii ſanguinei ſunt recurſus; eo major pulmonum ad illud ſubeundum inducitur diſpoſitio; ideoque etiam curatio redditur longe difficilior.

Quod ſi ergo ab his malis vindicari cupiat ægrotus; ut frequentiores recurſus debite præſerventur, neceſſe eſt. Obtinebit hunc finem, ſi primum impedire ſtuduerit, quo minus tam copioſus generetur ſanguis; & huc ſcopo haud largis epulis indulſerit, maximeque omnes nutrientes cibos vitaverit, veluti ſunt carnes recentes, vina dulcia, cereviſia calidior, ſimilaginea, farinacea, butyracea, ſaccharata, largior ovorum uſus &c. & denique, ſi manifeſta adeſt humorum abundantia, ſanguinem ex vena mitti curaverit, quod quater quotannis, maxime in pede repetendum eſt. Deinde vero curandum eſt, ut impetus humorum à pectore divertatur: hinc fortiores corporis commotiones, ac extremarum maxime partium refrigerationes ſtudio evitentur, ac omnes occaſiones, quæ vel alvum obſtruere, vel tuſſim excitare valent, maxime fugiantur. Ex eodem fundamento inſignem opem pollicentur pediluvia tepidiora, ex aqua fluviatili paranda, & per aliquod tempus ita, ut pedes ipſis paullo altius immittantur, adhibenda: hæc enim humores ab internis ad externas partes invitant, & ad inferiores derivant. Neque vero ignorari oportet, omnes eructationes cruentas ſpaſmodicis ſtipari ſymptomatibus, veluti ſunt refrigeratio extremorum, conſtrictio cutis & vaſculorum cutaneorum, flatulentiæ & alvi obſtructiones. Quapropter, ſi imminent hæc profluvia, vel actu jam adſunt, haud ſine fructu commendare ſuevi, ut ægri protinus utantur tepidiſſimis pediluviis, aut brachia ſimul aquæ tepidiori immittant, aut toto corpore in mitiora deſcendant balnea: & hinc obſervavi, mox infringi impetum humorum ac ipſum profluvium. Tum quoque alvi habenda eſt ratio; cui ſcopo operæ erit pretium ſingulo menſe luna decreſcente corpus purgare ſequenti potiuncula: *Recipe mannæ electæ uncias duas, Rhabarbari ſcrupulos duos, cremoris tartari drachmam unam; coquantur leni calore in unciis quinque aquæ veronicæ; colaturæ adde elæoſacchari citri drachmam dimidiam. D.* Præterea vero ad relaxandas ſpaſmodicas ſtricturas egregii effectus eſt liquor meus anodynus mineralis, guttulis xx. vel xxx. cum drachma una pulveris mei nitroſi præcipitantis mixtus alternis, aut ternis diebus ex aqua

vel ſimplici, vel florum acaciarum, aut Sambuci propinandus; & maxime circa lunæ mutationes, quibus plerumque irregulares ſanguinis fluxus recrudeſcere ſolent, in uſum vocandus. Cæterum ab aliis remediis cavendum eſt: conſtat enim, pleroſque Medicorum nec veras excretionum ſanguinearum cauſas, nec remediorum principia ac modum agendi callere; hinc affectus eos pro pectoralibus ſolummodo habentes, non niſi pectorales medicinas ordinare modo has modo illas: quo fit, ut ſæpius majus ægro damnum inferant, quam emolumentum.

Ut autem tandem exponam: num tabes pulmonalis ex præſenti malo pertimeſcenda ſit? haud omnino negari poteſt, quin cruentas ejuſmodi è pectore eructationes, maxime ſi nec recta curatio, nec congrua vivendi ratio acceſſerint, ſæpius pulmonum corruptiones, exulcerationes, & hinc ipſa tabes excipere ſoleat. Hanc eo magis timere oportet, ſi ſanguineus fluor remediis adſtringentibus fuerit cohibitus: quippe quæ intra vaſcula ac veſiculas pulmonum relinquunt grumulos ſanguinis, qui vel ea vaſa obſtruunt, vel in corruptionem abeunt. Eundem noxium effectum exſerunt pleraque medicamenta pectoralia, ſive ſint demulcentia, inviſcantia ac expectorantia, ſive etiam ſtimulantia: hæc enim majorem ſuccorum affluxum cauſantur, & illa largius data tonum pulmonum relaxant; quid? quod etiam vim ventriculi concoctricem admodum lædant, eumque ad generandam pituitam, ac fovendos flatus reddant peropportunum. Contra vero ad præcavendam tabem nihil magis deprehendi proficuum, quam ut præter jam commendatam curandi rationem, adhibeantur herbæ balſamicæ ac leniter traumaticæ; quas inter commendari merentur veronica, ſcabioſa, ſcordium, pulmonaria, hedera terreſtris, capillus veneris, urtica mortua, ſummitates millefolii, flores bellidis, ſemen fœniculi, radix cichorei &c. quæ ſpecies vel in decocto cum cerevifia aut aqua, vel in infuſo theiformi ſummo cum fructu potari poſſunt. Et hæc habui, quæ circa præſentem ægritudinem monerem; quæque Deus reddat ſalutaria, precor.

CASUS LXX.

De hæmoptyſi hypochondriaca.

VIr XXVIII. & quod excurrit annorum, ſtrictioris corporis habitus, facie pallida & temperamento cholerico-melancholico præditus, per ſexennium variis ægritudinibus fuit ſolicitatus, veluti fuerunt capitis dolores, ventriculi inflationes, durities in regione meſenterii, cordis palpitationes, tenſiones circa umbilicum & hypochondria, maxime ſiniſtrum, ſpirandi difficultates, pectoris dolores tenſivi, eique in regione renum, & abhinc per totum dorſum ad humeros protenſi &c. Has contra variis pugnavit remediis, thermis, & noviſſime Carolinis: quæ licet malo quaſdam induxerint inducias, tamen inſignes humorum excitarunt commotiones. Neque minus ſemper male habuit, & præſertim pectoris conſtrictionem, ac ſpirandi anguſtiam toleravit; ac denique abſque ulla violenta cauſa X. Cal. Jul. 1724. proxime elapſi in gravem ſanguinis per pulmones incidit rejectionem, qua cruoris, quantum capit vitrum cerevifiarium, eructavit. Præceſſit hanc eruptionem titillans ſecundum aſperæ arteriæ tractum ſenſatio; nec niſi exigua tuſſis extravalati cruoris reliquiss eructans ſequuta eſt; ipſe ſanguis primum ater & coagulatus, dein floridus atque ſpumoſus erupit. Hinc mox vena in brachio ſecabatur, licet præcedente æquinoctio vernali jam tuſa fuerit; & dabantur remedia conſolidantia. Conquievit inde cruentum ſputum, & non niſi ſtriæ ſanguineæ cum muco quandoque rejectæ ſunt: verum tamen dolor in pectore, & ab illo ad dorſum uſque protenſus continuavit, & febricula lenta, noctu plerumque multo horrore invadens ſupervenit; quid? quod octo præterlapſis hebdomadibus cruenta evacuatio, licet priori parcior, recruduerit. Propinata protinus fuerunt & conſolidantia & antifebrilia remedia; iiſque & hæmorrhagia & febris ſublatæ ſunt. Verum enim vero quater abhinc rediit ſanguinis eructatio, quæ noviſſime III. Id. Martii anni currentis ſummo impetu ſatis copioſa fuit: iterumque poſt ſecatam venam, & leniora traumatica ſubſtitit. Interim varia reſtant exinde ſymptomata, nimirum inſignes pectoris dolores tenſivi, languor totius corporis, ſomnus turbulentus, dejecta adpetentia, preſſiones oculorum, gravativus ſenſus in fronte, crebri angores, durities circa ſcrobiculum cordis &c. & præcipue vehemens dolor occupat pectus ac dorſum, qui ſub ſternutatione vel oſcitatione admodum exacerbatur, ac quendam quaſi reniſus in pectore ſenſum exhibet. Cæterum urina mingitur tenuis; & matutino præſertim tempore pituita viſcida, à materia purulenta prorſus aliena exſereatur: & denique diæta ægri eſt exactiſſima, neque minus moderato corporis indulget exercitio. Quæ cum ita ſint, Tuum, vir illuſtris, conſilium petit æger, & doceri potiſſimum avet, quo teneatur affectu? quæ illius origo? num cruor è pulmonibus, vel hepate, vel venis ſpleneticis eructetur? an crebra venæ ſectio in malo forſan recidente conferat? numne illud ab uſu thermarum Carolinarum ſit inductum? quæ ægro ſint facienda, quæ fugienda? & num adventante vere lacte caprino uti liceat?

Conſultatio.

Poſtquam mecum communicata eſt quædam morbi hiſtoria, meumque ad illum debellandum judicium deſideratum: illa ſedulo perluſtrata, mox deprehendi, ægrum, qui admodum ſenſibilis ac melancholici eſt temperamenti, à ſex jam annis ſymptomatibus infeſtari hypochondriacis; veluti ſunt ventriculi inflationes, abdominis tenſiones, durities hypochondriorum, conſtrictiones pectoris, ſpirandi anguſtia &c. Namque omnes hæ adfectiones à ſpaſtica ſtrictura partium nervoſarum, partim diaphragmatis ac vicinarum regionum, partim primarum viarum, ventriculi nimirum ac inteſtinorum, & incluſis hiſce flatibus proficiſcuntur: & his dictarum partium diſtentionibus eſſentia mali hypochondriaci abſolvitur. Quamvis ergo ægrotans has calamitates variis medicaminibus, thermis & maxime Carolinis oppugnaverit, haud ſine quodam levamine: attamen eas haud penitus expugnare potuit, quin noviſſimo anno cruenta omnino exſcreatio ſupervenerit; quæ, cum tuſſi ſtipata fuerit, minime ex hepate vel liene, ſed potius ruptis aſperæ arteriæ vaſis ſanguiferis derivanda eſt. Ad hujus autem mali generationem contribuit potiſſimum dolor ille pectoris compreſſorius, vel potius muſculorum intercoſtalium ac ſepti tranſverſi ſpaſmodica diſtentio. Inde enim impe-

impedita ſpiratione æquabilis ac liber ſanguinis per vaſa pulmonalia progreſſus, ac ex uno cordis ventriculo in alterum tranſitus turbatur, ſanguis in capillaribus arteriæ pulmonalis vaſis accumulatur, tandemque rupto quodam in aſpera arteria ramulo excernitur. Eadem quoque ratione ſputum cruentum, quod octo poſt primum inſultum hebdomadibus minori, menſe autem Martio hujus anni majori recruduit impetu, contigiſſe putandum eſt. Quæ vero hæc noviſſima excretio reliquit ſymptomata, nimirum angor perpetuus, durities circa cordis ſcrobiculum & hepatis regionem, dejecta appetentia, turbulentus ſomnus, ac pectoris compreſſio: ea omnia ex ſpaſmodica fibrarum nervearum & orificiorum ventriculi conſtrictione, flatibuſque in eo contentis ſuam trahunt originem: quemadmodum vehemens ille pectoris dorſique dolor, qui à ſternutatione ac oſcitatione exacerbatur, ſpaſmo partim ſepti tranſverſi, pleuræ, muſculorumque intercoſtalium, partim nervorum, qui ad pleuram ac muſculos dictos abeunt, diſtentioni debetur. Ex his denique adparet, cruentam hanc evacuationem, nec ab exulceratione pulmonum, nec obſtructione vel induratione vaſorum pulmonalium, ſed ſolummodo à ſpaſtica partium earum ſtrictura ſuos mutuari natales, & hinc hæmoptyſis hypochondriaca appellari mereri.

Ab hoc ut vindicetur malo, neceſſe eſt, ut quotannis bis vel etiam ter, circa æquinoctia nimirum & ſolſtitium hybernum luna decreſcente vena incidatur in pede, & cruoris ſex unciæ detrahantur: quo maxime tempore à refrigeratione, & ciborum durorum & concoctu difficiliorum uſu probe cavendum eſt. Hæc vero venæ ſectio duplicem pollicetur utilitatem: non enim ſolum impetum humorum à pectore divertit, ſed etiam ſtagnationi ſanguinis circa præcordia, à qua & flatulentiæ primarum viarum & ſpaſmi nervoſarum partium dependent, inſignem feret opem. Non minus excellentis ac fere divinæ virtutis ſunt pediluvia, ex pluviali, vel etiam fluviatili aqua, furfuribus tritici, & floribus chamæmeli concinnata, ea cautione uſurpanda, ut & tepidiora ſint, & pedes altius immittantur. Quum enim illa præſtantem vim, humores à pectore derivandi poſſideant; facile apparet, quantam in hoc hæmoptyico æque ac hypochondriaco affectu ſpondeant utilitatem, maxime ſi eo tempore ſæpius & bis quotidie adhibeantur, quo nova ſanguinis imminet eruptio.

Carolinas quod attinet thermas; illæ quidem in paſſione hypochondriaca, quæ ab infarctu viſcerum proficiſcitur, præſtantiſſimas exſerunt virtutes; quas in præſenti caſu haud pollicentur, in quo conſtrictio ſpaſmodica magis occupavit pectus; quid? quod externus illarum uſus majorem minetur noxam. Crebra enim compertum habeo experientia, balnea aquarum mineralium, licet ſint tepidiſſima ac maxime temperata, tamen adfectibus nervoſarum ac internarum partium ſpaſmodicis omnino fuiſſe infenſa; quoniam illæ ipſæ vim cutim conſtringentem poſſident. Idcirco vellem potius, ut æger aquis Selteranis cum lacte caprino vel aſinino permixtis, quæ pulmonum vitiis admodum ſunt opportunæ, uteretur. Earum nimirum aquarum, binis partibus cum una lactis combinatarum menſura una mane, & dimidia hora meridiana quarta tepide potatur, iſque potus per quatuor vel quinque protrahitur hebdomades. Hoc tempore eo magis recta vivendi habeatur ratio, neceſſe eſt; fugiantur cibi acidi, omniſque cerevisia atque vinum, & in horum locum pro potu ordinario adhibeatur decoctum ex ſcorzonera, & cornu cervi raſpatn paratum, interpoſito quandoque hauſtu vini Hungarici. Ut etiam alvi libertas conſervetur aſſidua, operæ eſt pretium, partim ſub initium, partim in fine curationis, ac ſub ea ipſa quavis hebdomade aſſumere potiunculam laxantem, quæ ſic ſe habet: *Recipe mannæ electæ uncias duas, ſalis Epſonienſis drachmam unam cum dimidia, extracti rhabarbari grana ſeptem, aquæ florum acaciæ uncias quinque, coque & ſolve leni calore, adde olei de cedro italici guttas tres. M. D. S. Laxir Tränckgen auf einmahl.*

Inter pharmaca, quorum promiſcuus uſus probe evitandus eſt, ſpectatæ virtutis eſt infuſum ſequens theiforme, mane & poſt meridiem ſex vel octo ſorbillandum vaſculis: *Recipe florum chamæmeli, ſummitatum milleſolii ana manipulos duos, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmam unam cum dimidia, conc. cont. D.* Neque minus conſert, vel ante epulas, vel veſperi drachmam unam pulveris temperantis, qualis noſter eſt, ex aqua deſtillata chamæmeli devorare; & circa ingreſſum in lectum quater ſingula hebdomade Elixirii mei balſamici pectoralis cum pari pondere liquoris anodyni mineralis mixti XL. vel L. guttulas aſſumere.

Cæterum omni ſtudio ſibi caveat æger ab animi affectibus, refrigeratione, cibis inconvenientibus atque flatulentis, potu ſpirituoſo & fumo Tabaci: ac corporis exercitio moderato, ne corpus inde commoveatur, ſtudeat. Quæ ſi rite obſervaverit, de felici effectu remediorum nullus dubito.

CASUS LXXI.

De hæmoptyſi cum febre lenta poſt tuſſim graviorem.

Vir celebris, LXIV. ætatis annum egreſſus, temperamenti ſanguineo-cholerici, ſuccis & ſanguine plenus incidit, poſtquam binis abhinc hebdomadibus gravi afficiebatur tuſſi, in hæmoptyſin; cui protinus acceſſit febris lenta, & adhuc durat. Mitior equidem tuſſis eſt, & parcior ſanguinis ſinceri, floridi, ſpumoſi ac interdum grumoſi rejectio: verum tamen, adhibita partim revulſoria in pede venæ ſectione, partim datis efficaciſſimis remediis, nondum omnino conquieſcere videtur. Noviſſimo abhinc triduo tuſſis erat levior; at heri cum nocte placida ſomno tranſacta ſurgeret, protinus vertigine, mentis deliquio, & gelido rapiebatur ſudore, cum pulſu debili, inæquali, ac urina ſatis tincta; ſanguinis autem parciſſima rejectione. Hæc vero cruenta excretio non ex ſolo pectore proficiſci videtur: ſiquidem æger ſæpius & abſque tuſſi ſanguinem excreat, & naribus reddit maxime inter emungendum illas. Cæterum de calida ebullitione ac undulatorio in ſiniſtro pectoris latere motu conqueritur; neque tamen adhuc purulenta exſpuitur materia: nihilo minus lobus pulmonum ſiniſter ob congeſtorias ſanguinis ſtaſes videtur læſus. Quapropter remedia pectoralia, balſamica, traumatica, reſolventia & abſtergentia, ſaccharum lactis, corticem caſcarillæ, ſpecies de hyacintho, antihecticum *Poterii*, lapidem manati, corallia rubra, nitrum, cinnabarim, maſſam pilularum de cyno-

cynogloſſa aliaque ordinavimus: nullam autem veram impetravimus ſanationem. Quod reliquum eſt, æger utitur diæta lauta, opipara, vinoque generoſo; & olim calculo ſolicitatus, non ſolum doloribus nephriticis adhuc infeſtatur, verum etiam ſæpius minores reddit calculos. Jam juſculum medicatum ex herba pulmonariæ, cichorei, nummulariæ, floribus bellidis, hederæ terreſtris, chærefolii, hepaticæ nobilis &c. paratum ſorbillare cœpit; cum autem nulla ſequitur reconvaleſcentia, tuum, Vir Excellentiſſime, petitur conſilium.

Reſponſio Conſultatòria.

Ex iis, quæ de morbo ac curatione illius, quo laborat vir quidam celeberrimus, mihi perſcripta ſunt; non habeo, quæ circa curandi rationem moneam, quippe quæ & naturæ ſubjecti, & cauſis morbi eſt accommodatiſſima: non tamen miror, quod malum exinde nondum fuerit ſublatum, quippe in quo exſtirpando patientia opus eſt, & temporis diuturnitate. Ipſa vero, qua detinetur, ægritudo juvenili magis, quam ſenili familiaris eſſe ſolet ætati: quare etiam principalem noſtri ægrotantis ſub initio morbum febrem fuiſſe catarrhalem ſuſpicor, ex qua, cum ſpaſmodicis partium nervoſarum conſtrictionibus, & eximiis humorum ad pectus & caput ſtipata videatur congeſtionibus, non ſolum diuturna tuſſis, verum etiam ſanguinis grumoſi ex capite, floridi autem ex minutiſſimis bronchiorum vaſis rejectio ſuos omnino mutuantur natales. Haud enim infrequens obſervatur, quod febres catarrhales, quæ maxime verno tempore homines, venæ ſectionem negligentes & lautæ diætæ indulgentes, poſt impeditam tranſpirationem ſolent corripere, ejuſmodi congeſtiones ſeri ſalſi & acris comitentur. Hoc eo magis in noſtro ægrotante contingere potuit, cum olim calculo renum ac nephriticis laboravit doloribus; ſiquidem experientia conſtat, hoſce homines propter acrimoniam ſeri tartaream, & ſpaſmodicas imi ventris conſtrictiones, ad rheumatiſmos pectoris atque pulmonum maxime eſſe proclives; præſertim ſi cruor vitalis per hæmorrhoides haud eruperit.

Quod ſi igitur præter illa, quæ jam adhibita ſunt, curationem quandam proponerem; vellem ut æger acidulis Selteranis, cum lactis caprilli dimidia parte commixtis uteretur, earumque tepidarum mane libras duas, & poſt meridiem unam cum dimidia potaret. Neque vero deſiſtendum eſt ab uſu juſculorum commendatorum; ſed præterea pro potu ordinario decoctum ſcorzoneræ & cornu cervi cum corticibus citri bibendum, & ſingulis quinque diebus ſequens potio mannata aſſumenda erit: *Recipe mannæ electæ uncias duas, terræ foliatæ tartari ſcrupulos duos, rhabarbari electi drachmam ſemis, coque & ſolve leni calore in aquæ florum acaciæ unciis quinque, colaturæ adde olei de Cedro Italici guttas tres. M. d. S. Laxir-Tränckchen auf einmahl.*

Præterea operæ erit pretium, pediluviis temperatis ac tepidioribus omni veſpera pedes profundius immittere: quippe quæ in ipſo ſputi cruenti paroxyſmo ſummo cum fructu adhibere ſuevi; mallem vero, omitterentur pilulæ de cynogloſſa, in ætate provectioribus minus proficuæ. Harum in locum commendarem potius pulverem temperantem ac præcipitantem meum; ejuſque drachmam dimidiam cum ſucco citri permixtam ex aqua ceraſorum nigrorum hora quinta veſpertina ſumendam. Cum autem præſens tempus potationi acidularum Selteranarum minus exiſtat opportunum; haud ludetur opera, ſi interim mane æque ac poſt meridiem quædam vaſcula infuſi theiformis, lacti caprino nupti ſorbillaremus, cujus hæc eſt compoſitio: *Recipe ſummitatum milleſolii, florum chamæmeli vulgaris, herbæ veronicæ, marrubii albi ana manipulum unum, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmam unam. conc. cont. d. ex quo etiam mane* XV. *guttulas liquoris terræ foliatæ tartari ſumere expediet.* Quæ cæterum vivendi ſit obſervanda ratio, eam à præſentibus Medicis jam ordinatam fuiſſe ſpero.

CASUS LXXII.

De hæmoptyſi cum metu hectica.

PLurimum reverendus & perilluſtris Vir, ætatis annorum prope XLIV. ſtaturæ ac habitus corporis mediocris, temperamenti ſanguineo-ſeroſo-bilioſi, elapſo anno MDCCXXIX. tempore menſis Martii contraxit ſub diuturna aëris tunc rigidioris aſperitate affectum catarrhalem cum tuſſi; quæ quam moleſta frequenter & graviter de die adfligebat cum magna concuſſione pectoris, & quadam circa illud gravitate; tam mitia erat per noctem ſub quiete & lecti calore. Poſtquam tuſſis hæc per plures continuaverat dies; in ſuccedente melius excretione humoris mucido-ſalivalis ſæpe obſervabantur intermixtæ ſanguinis ſtriæ. Verum circa medium menſis Aprilis ex improviſo acceſſit ipſa cruenta ſanguinis exſpuitio; quæ licet notabilis fuerit, tamen brevi poſt, eadem nimirum die & quadrante ejuſdem horæ ſponte ceſſabat. Remanebat interim catarrhalis diſpoſitio cum priſtina tuſſi; donec poſt factum ſemel negotiorum cauſa celeriorem greſſum, non procul quidem, ad anhelam tamen reſpirationem, rediit ſecunda vice ſanguinis eructatio, ſi non largiori, eadem ſaltem, uti jam prius menſuranda quantitate, ita ut ſtrophium, quo ſputum excipiebatur, à ſanguine tuſſi ejecto tantum non totum tingeretur, ſed etiam portio quadam in terram rejiceretur. Ceſſavit autem denuo brevi, & licet poſt unam vel alteram diem iter per multa milliaria conficeretur; attamen neque tunc ultra, neque in hodiernam uſque diem quædam vel ſanguinei, vel flaveſcentis, vel alio præternaturali colore corrupti ſputi veſtigia apparuerunt: ſed ſola tuſſis à menſe Martio ad finem Auguſti moleſtior, ſenſim tamen remiſſior, nunc ferme per ſpatium anni ſic continuata in ſuo pergit curſu, cum crebra multi ſputi ſeroſo-mucidi aut pituitoſi excretione. Tuſſis hæc præſertim poſt tempus peractæ digeſtionis ciborum, ut bene obſervatum fuit, nimirum verſus nocturnum & ſub matutinum tempus notabilius infeſtat; ita quidem, ut jam pluribus vicibus circa horam ſeptimam nocturnam cum tuſſi contigerit vomitus ſpontaneus cum rejectione multi humoris mucidi non quidem ſine levamine. Interim ciborum adpetitus, qui per tres ſeptimanas exiguus, imo plane nullus fuerat, nunc ſatis bonus eſt; ſitis plane naturalis, pro potu diu fuerunt aquæ decoctæ pectorales; ſed cum languidior inde eſſet ſtomachus, & ſub potu aquarum deficeret magis adpetitus; ſubſtitutus fuit potus vini albi aqua pane toſto correcta temperati, qui melius huc uſque profuiſſe viſus eſt. Somnus à fine men-

menſis Novembris noviſſime elapſi ad medium uſque Januarii aut plane nullus, aut per horarum intervalla graviſſimus fuit; ab illo tempore huc uſque à potiori, non quidem ſolius tuſſis cauſâ interruptus & inquietus: reſpiratio ſub quiete eſt facilis; ſed dum in aëre libero verſatur perilluſtris æger, vel per gradus aſcendit, difficilior & anhela. Sub occurſu aëris frigidi ſicut facile horridulas patitur commotiones: ita & circa tempus veſpertinum, vel nocturnum corporis debilitatem & laſſitudinem ingruentem obſervat. De reliquo, quanquam nullus in toto corpore percipiatur dolor, & color faciei ſanus & naturalis ſit; tamen quædam ſenſim notabilis in vegeto alias corpore advertitur carnoſæ illius ſubſtantiæ imminutio aut depaſcentia. Alvi beneficium ſicuti prius à tempore præſatæ infirmitatis optimum ſemper erat, ita nunc illius frequentiſſima eſt conſtipatio: urina alioquin intenſius tincta, nunc coloris mingitur aurantii, & turbata ſedimentum deponit multum mucido-chyloſum. Hæmorrhagiam narium in juventute raro; poſtea nunquam paſſus eſt; ſic & neque de moliminibus hæmorrhoidalibus, minus de actuali fluxu ſenſit quid unquam. Venæ ſectiones tempore vernali & autumnali præſervationis & curationis cauſa, uti & laxationes omiſſæ non fuerunt: ſicut & remedia multa & varia, prout exigebat ſtatus morbi & neceſſitas, fuerunt adhibita; nempe antifebrilia, abſorbentia, nitroſa, pectoralia, diluentia, diſcutientia, abſtergentia, ſtomachica & alia, eaque ſingula temperatiora: ſed nondum eo, qui huc uſque quærebatur & ſperabatur ſucceſſu & effectu: futurum proſperet è cœlo numen, votumque ſecundet.

Judicium Medicum.

Quod certæ temporum anni mutationes certos pariant morbos, eoſque, qui vel ratione habitus corporis, vel temperamenti diſpoſiti magis ſunt, facilius alterent aut afficiant; jam olim agnovit primus Medicorum HIPPOCRATES *in libello aphoriſtica, ſectione III. aphoriſmo* 2. hæc addens: *naturarum quædam ad æſtatem, aliæ vera ad hyemem bene maleve ſe habent:* id quod etiam hodieque re ipſa frequentiſſime obſervatur. Senſit talem in ſe mutationem auſteriori tempore elapſi anni menſe Martio plurimum Reverendus, perilluſtris, & perquam gratioſus Dominus, dum ſub diuturna rigidioris aëris aſperitate, auræque inclementia, contraxit affectum vere catarrhalem cum tuſſi; cujus cauſa antecedens vel diſponens videtur fuiſſe temperamentum ſanguineo-ſeroſo-bilioſum, & inclinatio quædam vel proclivitas ad catarrhos. Cauſa procatarctica ſive movens erat diuturna aëris intemperies ac rigor; a quo credibile eſt, non tantum imminutum fuiſſe debitum neceſſariæ tranſpirationis opus, ſed & non leviter alteratas, & veluti aſperatas vias ſpirabiles; unde humores lymphales & ſeroſi, ceu cauſa materialis intra ſtrues glanduloſas & tubuloſas gutturis, aſperæ arteriæ, aliarumque vicinarum partium collecti, diſpoſitionem catarrhalem induxerunt; ita quidem, ut ab affluа humorum ſeroſo-mucidorum ubertate, gravitati pectoris, à ſalſedine acri ſenſibiles fibrillas nerveas ac membranas ſtimulante, anſa fuerit data moleſtæ nimium tuſſi ac concuſſioni pectoris: qua occaſione natura, quæ cauſa tuſſis efficiens à multis dicitur, ſub ſolito majori fibrarum intenſione, ſub fortiori muſculorum pectoris ac diaphragmatis concuſſione, humores mucidos reſolvere, congeſtos diſcutere, intra glandularum anguſtias ſubſiſtentes propellere, per tubulos aut poros excretorios pluribus, ſæpiuſque interruptis ſtricturæ vicibus velut exprimere, & frequentiori niſu concuſſorio excutere coacta fuit. Etenim ſicut, quouſque illa moleſtum aliquid ſentit, præſertim circa teneriores & ſenſibiliores aſperæ arteriæ, partiumque ſpirabilium vias, uti e. g. luculenter patet in miculis rerum etiam tenuiſſimis, vel guttulia potus laryngem & tracheæ ductum caſu illapſis, eo uſque tuſſiculoſo niſu, & motu pectoris concuſſorio inſurgit, nec quieſcit, donec res inſuetas vel moleſtas cum aëre fortius exſpirato emoverit, exploſerit: par ferme ratio eſt cum humoribus intro quantitate vel qualitate has circa partes moleſtis. Quæ tuſſis, quam moleſta frequenter & graviter de die, tam mitis erat de nocte, nimirum ob meliorem ſub quiete lectique calore feroſæ cujuſdam partis tranſpirationem, lymphæ mucidæ à calore extenuationem, & leniorem aëris quietioris vel calidioris fibras minus ſtimulantis inſpirationem. Interim ſicut ſub frequentiori fortique tuſſiculoſa pectoris concuſſione ſputum largius ſenſim emotum ſuccedebat; ita ſub iteratia toties fibrarum pneumonicarum & muſculorum pectoris ſtricturis ſpaſticis, magnoque ac crebro concuſſionis niſu ſanguis in corpore, eo ipſo plethorico verſus pulmones fluctuans, validius compulſus, intra vaſcula congeſtus fuit, & lentiori undulavit motu, atque ſub quadam ſucceſſiva tunicarum dilatatione quædam ſenſim porio velut guttatim vaſorum oſculis elapſa per anaſtomoſin, uti vocant Medici, intermixtas ſputo ſtrias ſanguineas conſtituit: donec circa medium menſis Aprilis à majori preſſione, congeſtione diſtentis plus ultra oſculis aut poris, vel rupto uno alterove vaſculo vel ramulo, hæmoptoë, vel ſpuitio ſanguinis floridi ſpumoſi notabilis ex improviſo acceſſit: quæ cum brevi duraſſet, ſponteque eadem die ceſſaſſet; vero eſt ſimillimum, hiſceotiam vaſculorum, vel aperturam aut ruptionem non adeo magnam ſub quiete & diæta facile adductam & occluſam fuiſſe. Manſit vero catarrhalis diſpoſitio; quia muciditas humorum nondum attenuata, ſalſedo correcta, congeſtiones reſolutæ erant: hinc eo facilius poſt factum ſemel celeriorem greſſum & motum ad anhelam uſque reſpirationem auctum, aggeſto noviter ad majorem vaſorum turgeſcentiam ſanguine, recruduit notabile ſputum cruentum, vaſculis prius læſis, nec dum ſatis conſolidatis, aut aliis denuo hiantibus: quæ tamen vel remediorum ope, vel naturæ beneficio brevi rurſum tempore reſtricta fuit. Et mirum eſt, quod negotium ſanitatis ſine inſigniori interius labe viſcerum poſthæc ſucceſſerit, & bonum eſt, quod in hodiernam uſque diem nulla vel ſanguinei, vel flaveſcentis, vel alio præternaturali colore corrupti ſputi apparuerint veſtigia: cum doceat HIPPOCRATES *Sect. IV. Aph.* 25. *ſanguinem ſupra ferri, qualiſcunque ſit, malum*; item *Sect. VI. Aph.* 15. *&* 16. quod *à ſanguinis ſputa, puris ſputum, à puris ſputo phthiſis:* quæ malæ conſequentiæ licet gratia Dei, & providentia naturæ uſque huc emanſeriut; reſtabat ſaltem tuſſis à menſe Martio uſque ad finem Auguſti moleſtior, ſenſim dein remiſſior, nunc ferme per ſpatium anni continuata in ſuo pergens curſu; quoniam, licet vis & impetus congeſtionum mitigaretur, extravaſatio ſanguinis ulterior emaneret, corruptiva parenchymatis ſeu ſubſtantiæ pulmonum infirmitas, aut labes quædam averteretur;

tur; immanebat ſaltem ſub diuturna nimis tuſſi aliqua circa glandulofas partes laxitas, circa fibroſas atonia; in fero autem ac lympha mucoſitas, & falſedo non ſatis attemperata & correcta; unde frequens adhuc multi ſputi pituitoſi excretio videtur hactenus perſeveraſſe. Quod autem tuſſis poſt peractum tempus digeſtionis ciborum plus minus adhuc infeſtaverit; ita ut jam pluribus vicibus circa tempus nocturnum cum tuſſi contigerit vomitus ſpontaneus; videtur cauſa originalis magna ex parte à ſtomacho, ejuſque vicinia dependere: quatenus chylus, mucido crudior, poſt tempus digeſtionis ſanguini infuſus, non ſolum aliquam in ejus inteſtino motu turbationem concitare poteſt; ſed & quatenus portio ejus lymphatica vel feroſa intra glandulas partium ſpirabilium, ductuſque cibarios delata, ſenſimque noviter congeſta, iteratas ſemper ad tuſſim irritationes cauſare ſolet. Sic etiam à ſalſedine per moleſtiorem & profundiorem pectoris & ſepti tranſverſi concuſſionem, tracto in conſenſum ſtomacho, vomitus non tamen ſine levamine ſubortus fuit: quod & urina in calore diu rubicundior, ſenſim vero, dum in aëre libero ſtetit, turbidior facta in ſedimento mucido chyloſo albicante, copioſis ſalinis miculis intermixto ad ocularem pluribus vicibus inſpectionem declaravit & confirmavit. Quare tuſſis tam diuturna ſtomachico-pectoralis nominari poſſet; ſtomachalis ex rationibus prius allegatis; pectoralis ex paſſa quondam hæmoptoë & diſpoſitione catarrhali circa vias ſpirabiles maxime obſervata, eo magis cum perilluſtris æger adhucdum ſub aſcenſu per gradus diſſiciliorem & anhelam ſentiat reſpirationem. Teſtata ſunt originalem ex ſtomacho vel vitio chyli cauſam tuſſis tam diuturnæ, paſſa per plures ſeptimanas ciborum nauſea, & inadpetentia, potuum aquoſorum non facilis tolerantia, & perceptus inde ſtomachi languor, faciles ſub occurſu aëris ſrigidi vel veſpertini commotiones horridulæ, ceu febriformes, pedum, genuum, totiuſque inferioris ſolum ventris debilitates, & laſſitudines non parum ſenſibiles, & carnoſæ vegeti alias corporis ſubſtantiæ imminutio notabilis &c. Quatenus hæc omnia videntur fuiſſe & eſſe ſymptomata, aut confectaria ob malam diſpoſitionem humorum chyli, & præſertim lymphæ non ſatis fluidæ, ſubdulcis, roridæ, leniter humectantis, nutritiæ. Quare juſta eſt ſolicitudo, ne affectus hic catarrhalis diuturnus altiores agat radices: quanquam enim de præſenti metuendus non ſit, de futuro ſaltem ſub perſeverantia, aut accidentali, quod Deus ter optimus avertat, ingraveſcentia degenerare poſſit in hecticam, maxime cum jam notabilis hactenus ſubſtantiæ corporis imminutio obſervata fuerit. Et ſic melius eſt prævenire, & obſtare principiis.

Reſponſio Conſultatoria.

Quanquam ex communicata mecum morbi hiſtoria perſpexerim ægritudinem, qua vir plurimum reverendus detinetur: mallem tamen ut in ea adhuc relata eſſent quædam momenta ſcitu neceſſaria; nimirum quo vitæ genere olim uſus fuerit? num diætæ, maxime vini exceſſibus; anne animi affectibus, mœroribus, atque ſolicitudinibus indulſerit? Num olim vere vel autumno catarrhis laboraverit? numne venæ ſectionibus ſueverit, eaſque ante noviſſimum catarrhi inſultum inſtituerit &c. Interim, quantum ex relatis adparet, eximia humorum abundantia noſter ægrotus laborat: quæ niſi forte tempeſtiva venæ ſectione vernali ventilata fuerit; accedente ſub inimico aere frigore humores majori copia ad caput atque pectus compulſi ſunt, ideoque tuſſim pariter ac ſputum cruentum produxerunt. Facillimum enim eſt, ut in hominibus plethoricis, quibus ſanguis non eſt miſſus, ex inſigni vel refrigeratione vel exæſtuatione corporis, ejuſmodi ſimplex hæmoptyſis ob raptum humorum violentiorem ad pectus, & inde diſrupta quædam minima vaſcula ſuboriatur; quæ autem, niſi perverſæ accedant medicationes, nullum minatur periculum, ſed cito tranſit, uti & in præſenti caſu eluceſcit. Cum autem hanc ſanguinis eructationem muci viſcidi exſcreatio diuturna, ac ferme annua exceperit; quæ maxime poſt abſolutam digeſtionem infeſtat, & cum frequentiori vomitu, ſomno turbulento, viriumque ac corporis decremento inſigni ſtipata eſt: exinde non ſolum colligo, quod ventriculi robur ſimul ſit debilitatum, ac vis digeſtiva læſa; verum etiam admodum vereor, ne febris hecticā cum majori virium proſtratione ſubſequatur. Quando enim pituitoſi ejuſmodi humores pectus obſidentes non tempeſtive derivantur, nec eorum affluxus intercipitur: ſit inde frequentiſſime, ut adeo relaxetur ac debilitetur pulmonum ſubſtantia, ut humores magis magiſque irruant, eamque penitus corrumpant. Hanc autem catarrhi pectoris diuturnitatem atque pertinaciam æger ipſe, diætæ, quos tuſſi infeſtatus commiſit, erroribus, magis ſuſtentaſſe videtur; in tali enim tuſſiculoſa adſlictione & cereviſiam, & vinum, licet ſit aqua dilutum, & corporis commotiones & reſrigerationes, & omnes aëris mutationes ſummo evitari oportet ſtudio; contra vero impetum humorum ad pectus, blandis laxantibus, quorum præſtantiſſima ſunt mannata & rhabarbarina, derivaſſe, & loco pectoralium, quæ magis debilitant ventriculum, leniora aromatica adhibuiſſe operæ fuiſſet pretium.

Quæ igitur jam jam facienda ſunt, ea omnia his potiſſimum momentis abſolvi credo, ut nimirum alvi conſervetur lubricitas, ventriculus conſortetur, calor præternaturalis attemperetur, & denique pectus ab inhærente muco liberetur. Hiſce ſcopis primum commendo Elixir ſtomachicum, quod ſimul laxans eſt, & ſic ſe habet: *Recipe rhabarbari electi unciam, manna electa uncias duas, foliorum ſennæ, agarici ana drachmas tres, terræ foliatæ tartari, extracti cardui benedicti ana drachmas duas, nitri drachmas binas cum dimidia, olei fœniculi, ligni ſaſſafras ana guttas duodecim, affunde aqua ceraſorum nigrorum libram, ſpiritus vini aniſati tantundem, digerantur & ſolvantur leni calore. D. quod per octo continuos dies ſingulo mane ea, quam tria cochlearia capiunt quantitate ſumendum erit.* Proinde expediet cereviſiam abolere, & pro potu ordinario ſeligere quoddam decoctum: v. g. *Recipe cornu cervi raſpati, radicis ſcorzonera, ſarſaparilla ana uncias quatuor, radicis cichorei, glycyrrhiza, fœniculi ana unciam. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum binæ unciæ in tribus aqua menſuris per tres horæ quadrantes decoquendæ ſunt.* Huic ſi interponere velit vinum, illud nec Franconicum, nec Rhenanum, ſed ob ventriculi languorem potius Hungaricum eſſe debet vel Burgundiacum. Mane ſorbillandum ſuadeo infuſum theiforme, cum tertia parte lactis commixtum, cujus hæc ſit compoſitio: *Recipe herba veronica, ſalviæ, milleſolii cum ſummitatibus ana manipulum, ſeminis fœniculi drachmas tres. M. D. S. ſpecies zum Kräuter-Thée.*

ter-Thée. Neque minus conveniet, quavis veſpera quatuor vel quinque harum deglutire pilularum: *Recipe maſſæ pilularum aloëphanginarum drachmam, de ſtyrace, cinnabaris rite præparatæ ana ſcrupulum, extracti croci grana ſex, olei nuciſtæ deſtillati guttas quatuor. M. f. pilula ex ſcrupulo uno numero decem formandæ.* Has vero omittere & in eorum locum pulverem temperantem cum ſex nitri granis permixtum adhibere præſtat, ſi calor præternaturalis nimium inhæſerit. Cæterum quod victus rationem attinet, eam à præſentibus Medicis rite ordinatum iri confido; & id duntaxat moneo, ut corpus in perpetuo coſervetur calore, & leniori ſub cœlo ſereno moveatur exercitio. Quod ſi denique hæc commendata remedia ſpem feſellerint; conſultum erit, adventante vere, acidulas Selteranas lacti aſinino nuptas in uſum vocare.

CASUS LXXIII.

De hæmoptyſi cum labe pulmonum.

Generoſus juvenis XXIV. annorum, temperamenti cholerico-ſanguinei, leviter melancholici, corpore tener ac debilis, a teneris variis ægritudinibus, maxime febribus continuis, conflictatus fuit. Namque anno ætatis XIV. poſt toleratum ſub ſomno graviſſimum terrorem incidit in delirium diuturnum periodicum; quo per ſeptem anni quadrantes ſolicitatus, non niſi crebris, & alternis ferme diebus inſtitutis venæ ſectionibus demum ſanitati fuit reſtitutus. Hinc autem tanta hujus evacuationis conſuetudo inducta eſt, ut ea ter quaterque quotannis adminiſtrari debuerit. Superato hoc gravi morbo per tres continuos annos acidulis Pyrmontanis uſus; noviſſimo ab hinc quadriennio pleuritide vera; & denique hyeme præterlapſi anni, gravi præcordiorum convulſione, per totum corpus ac artuum externorum nervos extenſa, laboravit; ſed ab iis quoque affectibus feliciter liberatus fuit. Non minus præterita æſtate contra dolores oſſis ſacri, ac ſtranguriam aquas Selteranas, ſed abſque levamine potavit: inſequuta hyeme menſe Octobri, longinquo itinere per quadraginta milliaria ſub aëre horrido perfunctus, febre catarrhali corripiebatur; qua vix curata menſe Novembri iterum triginta milliarium iter adgredi debebat. Quo abſoluto vehementi tuſſi agitari, eaque per intervalla floridum ſanguinem ſpuere cœpit: ſed & hæc excretio poſt inſtitutam in pede venæ ſectionem, & data partim infuſum, partim Elixirium pectorale cum eſſentia traumatica remixtum conquievit. Verum haud ita multo poſt, cum vehementer corpus commoviſſet, noctu incidit in copioſum ſanguinis ſputum; quo intra dies quatuor ad minimum duas floridi ſpumoſique ſanguinis reddidit uncias. Propinabantur protinus remedia leviter adſtringentia, cum temperantibus, reſolventibus ac antiſpaſmodicis combinata; & iterum vena in pede tundebatur, quæ, prima quoque vice, cruorem obſcure rubicundum, ſpiſſum, ſine ullo ſero fudit. His ſedata hæmoptyſis, & non niſi mucus quidam reſtitante cruore coagulato permixtus per aliquot dies tuſſi rejectus eſt. Omittebantur ergo adſtringentia; & ad præcavendum partim mali recurſum, partim ſopiendam tuſſim violentam, veſperi pilulæ de ſtyrace, & de die ſcopo reſolvendi pulvis ex ſpermate ceti, lapidibus cancrorum, coralliis rubris & ſaccharo cando albo confectus porrigebantur: neque minus accedente leviori febricula veſperi pulvis è lapidibus cancrorum, conchis, antimonio diaphoretico, nitro & cinnabari nativa paratus propinabatur. Verum enim vero cum nihilo minus vehemens tuſſis, ſpirandi anguſtia, & largus ſudor inhærerent; cura lactis caprini, cum aſininum haud in promtu eſſet, in uſum vocabatur. Aſſumta nimirum primum potiuncula mannata, per quatuor hebdomades æger mane æque ac poſt meridiem menſuram dimidiam lactis caprini cum infuſo theiformi ex herba millefolii, marrubii albi, veronicæ, floribus chamæmeli, ſemine aniſi & fœniculi parato permixtam potavit, ex eoque portionem liquoris terræ ſoliatæ tartari adhibuit. Non minus ſub epulis, quas larga comitabatur adpetentia, finitas autem preſſio in ventriculi regione atque flatulentia excipiebat, eſſentiam corticum aurantiorum cum eſſentia cinnamomi & quibuſdam olei de Cedro guttulis commixtam uſurpavit: pro potu ordinario decocto ex radice chinæ, ſarſaparillæ, ſcorzoneræ, cinnamomo, corticibus citri, nitro antimoniato & aniſo ſtellato concinnato uſus fuit: loco potionis mannatæ, quam averſari cœpit, omni ſeptimana veſperi binos rhabarbari ſcrupulos cum mucilagine tragacanthi in formam pilularum redactos deglutivit, & poſtridie ſex drachmas mannæ in potu theiformi inſtar ſacchari ſolutæ mane devoravit; ac denique quavis veſpera pedes in pediluvia immiſit.

Neque vero ſpem feſellit hæcce curatio; quippe qua finita præter tuſſim, qua tenax mucus ſaliva permixtus parca quantitate rejiciebatur, & ſudores nocturnos, omnia evanuerant ſymptomata. Ad debellandas igitur has adſectiones commendabat Vir quidam perilluſtris naſturtium; cujus ſucci, quantum ex binis manipulis herbæ exprimitur, æger ſingulo mane haurire, tum olei amygdalarum dulcium, quantum cochlear unum capit, ſuperingerere, & denique juſculum gallinaceum ſorbere, hancque curationem per integrum menſem protrahere debebat. Vix autem per binas hebdomadea ea uſus erat, cum inſignis dolor pungitivus dorſum ſub ſcapula ſiniſtra prehenderet, cum tam violento præcordiorum ſpaſmo, ut æger protinus ſuffocari videretur. Fricabatur ergo locus affectus linteis calidis, inungebatur oleo chamomillæ, adhibebantur pediluvia atque clyſteres; iiſque conſopiebatur ſpaſmus. Abhinc æger T. profectus ſatis bene habuit, niſi quod tuſſi, qua parca pituitæ, ab indole materiæ purulentæ longe alienæ quantitas, exſcreatur, & ſudoribus nocturnis adhuc ſolicitaretur.

At enim vero Vto Calend. Martii currentis anni cruentam iterum exſcreare cœpit pituitam, & ad hanc uſque diem per intervalla continuat: ipſa tuſſis adhuc eſt violenta, & ob muci tenacitatem ſæpius ipſum movet vomitum. Exteriora membra horridulo ſenſu aſſidue perfunduntur, & ſæpius horripilatio accedit: caput frequentius occupat volaticus æſtus cum dolore oculorum atque frontis gravativo; qui lancinans ac pungitivus in dorſo ſub coſtis ſpuriis, tanta ſæpenumero urget vehementia, ut ne ambulare quidem tum queat. Ciborum eſt integra adpetentia; at poſt ſumtos cibos flatus adfligunt inſigniter: alvus quotidie ſuo fungitur officio, & ſatis quieto fruitur ſomno, niſi quod ſudores nocturni eum ſæpius turbent. Urina mingitur rubicundior, cum albo, eoque copioſo ſedimento; pulſus naturali ſimilis, & non niſi paulo celerior fertur, qualis à teneris obſervatus fuit: depaſcitur carnoſa corporis ſubſtantia; vireſque decreſcunt quotidie. Cæterum latus ſiniſtrum magis

læſum videtur: quippe quod non ſolum frequentior ſpaſmus occupat, verum etiam ſi in eo decumbit, tuſſis fit vehementior. Nec denique ignorari oportet, ægroti patrem calculo laboraſſe, & anno ætatis LXV. hectica febre peremptum fuiſſe.

Adhibuit hactenus æger lapides cancrorum cum ſucco citri ſaturatos, emulſiones nervinas, pro potu ordinario decocta ex hordeo, radice ſcorzoneræ & paſſulis minoribus concinnata; veſperi pilulas de ſtyrace, vel pediluvia: externe loco affecto unguentum adplicuit ex unguento de althæa, axungia caſtorei, oleo aniſi, fœniculi, cymini, chamæmeli & ſuccini paratum, & ſuperimpoſuit ſacculos diſcutientes calidos. Non minus denique regulas victus accurate obſervat; niſi forſan iracundiæ aliquantulum indulgeat.

. Quæ cum ita ſint, Tuum, Vir Excellentiſſime, pro funditus exſtirpando malo efflagitamus conſilium, ac doceri avemus: unde præſens adfectio originem traxerit? quibuſnam debellanda ſit remediis? etiam num futuro vere cura acidularum Selteranarum cum lacte ſit adhibenda? & num denique dolores oſſis ſacri calculum renalem denuncient, vel hæmorrhoidalem diſpoſitionem ſignificent?

Conſultatio.

Poſtquam morbum, cujus cauſa conſultus ſum, probe perpendi mecum: illum non ſolum ſimplici cruoris ſputione, verum etiam inſigni pulmonum labe, partim in obſtructione, partim corruptione vaſculoſæ pulmonum ſubſtantiæ quærenda abſolvi deprehendo. Hanc enim ex violenta tuſſi, abſque notabili rejectione, & frequentiori potius vomitu ſtipata, virium decremento, largis ſudoribus, urina rubicundiori, refrigeratione extrematum partium, æſtu volatico, & decubitu in latere ſiniſtro difficiliori colligo, & omnino vereor, ne magis ingraveſcant hæc ſymptomata, & in veram hecticam degenerent. Quod ſi autem hujus mali primam perſequamur originem; ex corporis conſtitutione pariter ac multis in juventute toleratis morbis merito ſuſpicari licet, integram illius naturam debilitatam, & a teneris motibus inordinatis, ſpaſmis, & frequentibus ſanguinis ad ſuperiores partes congeſtionibus admodum eſſe opportunam. Hoc confirmant delirium periodicum decimo quarto ætatis anno per ſeptem anni quadrantes inhærens; pleuritides ſpuriæ atque veræ, dolores pectoris ſpaſmodici, ſputum cruentum, & tormenta oſſis ſacri lancinatoria: neque etiam minus augmentum languori corporis addidit tam ſæpius repetita junioribus annis venæ ſectio. Docuit enim me experientia, quod crebræ miſſiones ſanguinis in malo hypochondriaco eximium quidem inferant ſymptomatum levamen; verum tamen adeo labefactent corpus, ut illud admodum imbecillum, & variis humorum commotionibus, ac congeſtionibus hæmorrhagicis, maxime hæmorrhoidalibus reddatur obnoxium. Huic vero corporis conditioni vehementius vitæ genus plane non quadrat: quare etiam itinera crebra ſub aëre frigido ac auſtero facta ægrotanti non minus nociva fuerunt, ac curatio per naſturtium inſtituta, quippe quod humorum commotiones magis adauxit. Contra vero nihil eſt, quod in medicatione abs Te adminiſtrata reprehendere poſſim: eam enim omnino pulvere ex lapidibus cancrorum ſucco citri imprægnatis, vel leniter nitroſo, emulſionibus verſus noctem exhibendis, & decocto pro potu ordinario propinando continuandam eſſe judico. Quod oſſis ſacri dolores attinet, qui ex inſigni plexus vaſorum meſaraicorum ſpaſmo enata, humorum æquabilem circuitum turbare valent: illis conducet ſequens emplaſtrum loco affecto imponendum: *Recipe emplaſtri ſpermatis ranarum uncias tres, camphoræ drachmam unam cum dimidia, nitri ſoluti drachmas duas, olei hyoſcyami drachmas tres. M. f. l. a. emplaſtrum.*

Cæterum toti malo præſtantiſſimam opem pollicetur curatio per acidulas Selteranas lacti aſinino nuptas adventante vere inſtituenda. Scilicet aquarum earum æquali cum lacte portione mixtarum una cum dimidia menſura quotidie potatur, idque, interpoſita alvi per laxans mannatum vel rhabarbarinum ſubductione, per ſex hebdomades continuatur. Ante vero, quam ad hanc accedamus curationem; operæ erit pretium, ſerum lactis dulce ſequenti ratione in uſum vocare: Lactis nimirum vaccini recentis menſuræ binæ ſub continua agitatione ad leniorem ignem ad pulveris ferme conſiſtentiam decoquantur; tum cum binis menſuris aquæ ex pane deſtillatæ permiſceantur, ebulliant leviter & percolentur. Aqua vero panis deſtillata paratur, ſi panis domeſtici linteo incluſi duæ libræ, cum ſex vel ſeptem aquæ libris, & tantillo corticum aurantiorum ex veſica deſtillentur. Hujus itaque ſeri, quotidie recens parandi mane tepidi, poſt meridiem frigidi tertia menſuræ pars haurienda eſt: adjungenduſque veſperi uſus pulveris temperantis ex lapidum cancrorum drachmis duabus, & nitri granis decem parati. Ad compeſcendam denique ferinam veluti tuſſim commendo ſequens electuarium drachmæ pondere quandoque capiendum: *Recipe olei amygdalarum dulcium recentis unciam ſemis, ſpermatis ceti drachmas duas, ſyrupi dialthea Fernelii unciam ſemis, extracti croci grana ſex, olei nuciſtæ, ligni ſaſſafras ana guttas quinque. M. f. electuarium.* Hæc ſunt, quæ proponenda habui, quorum effectum Deus reddat proſperum precor.

Relatio.

Non alienum mihi videtur, Vir illuſtris, de eventu curationis quædam referre. Poſtquam enim æger, commendatis remediis uti inchoaverat; remiſerant & tuſſis, & dorſi dolores: at invaleſcebat febris hectica cum vomitibus ac alvi fluxu bilioſo ſtipata. Hinc omiſſo ſeri lactis dulcis uſu, in idem, quod juvenis toleravit delirium, recidebat; eoque per 14. dies infeſtatus, diem obiit ſupremum. Secatum corpus monſtrabat ſubſtantiam pulmonum, maxime ſiniſtri lobi totam ſcirrhoſam, & hinc inde purulenta refertam materia; ipſoſque pulmones pleuræ, ſepto tranſverſo ac pericardio adeo accretos, ut vix cultro ſeparari potuerint. Arteriam pulmonalem polypus digitum longus, & calamum craſſus obſidebat; reliqua viſcera nihil alebant monſtri, præter veſiculam ſelleam bile tenaciſſima repletam. Exinde vero adparet, dolores dorſi intolerabiles a tenſione diaphragmatis ſuam traxiſſe originem; quod pulmonibus accretum, illis tuſſi agitatis, pariter conſtrictum fuit, & inde dolorem vi tendinum ad lumbarem propagavit regionem: Hinc etiam factum eſſe credo, ut pulmonibus plane exulceratis, & facilior muci exſcreatio ſucceſſerit, & tuſſis doloreſque remiſerint.

CASUS LXXIV.

De refractario pectoris catarrho.

ILluſtriſſima quædam Comitiſſa, annos LX. nata, corpore admodum obeſa & phlegmatica à multis jam annis, hyemali maxime ac autumnali tempeſtate variis affectibus catarrhalibus, raucedine, tuſſi ſicca ferme ſuffocativa, cum purpura ſcorbutica & tumore pedum ſtipatis ſolicitari ſuevit. Hæc ſymptomata congruis remediis adeo fuerunt mitigata, ut purpura pariter ac pedum tumor per aliquot ánnos haud redierit amplius: verum tamen, cum ante annuum tempus aquas Sedlicenſes potaſſet, iterum abhinc gravi catarrho, tuſſi ſicca violenta, ſpirandi anguſtia, atque raucedine prehendebatur; iiſdemque adhuc laborat ægritudinibus. Pugnatum eſt contra eas omni ſtudio, iiſque quæ inferius allegantur, medicaminibus, quæ quidem ſæpius malo inducias tuliſſe videbantur; at illud accedente vel tempeſtate inimica, vel veſpertina refrigeratione rurſus recrudeſcebat, ac denique cum cruento ſputo ſociari cœpit. Quum ergo ſicca illa & anhela tuſſis, cum rauca voce, ſpiratione difficili, ſibilo & ſono acuto, & pectoris ſpaſmodica conſtrictione conjuncta, partim ab affectione hypochondriaca; partim à dyſcraſia ſanguinis ſcorbutica, quam tumor pedum ac purpura ſcorbutica confirmabat; partim denique a pulmonum vitio, quod ex raucedine & tuſſis ab inſpiratione aëris frigidi exacerbatione adparet natales ſuos mutuari videtur; & verebar, ne tandem in aſthma ſiccum convulſivum, vel ipſam pulmonum exulcerationem, vel apoplexiam terminentur; hiſce præcavendis acidulas Selteranas lacte commixtas pronuper commendavi. Quibus cum ægra aures dare recuſaverit, tuum Vir illuſtris, flagitamus conſilium, ac remedia malo convenientiſſima propooi rogamus.

Recenſio adhibitorum remediorum.

Recipe radicum V. aperientium ana drachmas duas, cichorei, helenii, liquiritia ana drachmam unam, jalappa drachmas quatuor, ſummitatum centaurii minoris manipulos duos, foliorum ſennæ ſine ſtipitibus unciam unam & ſemis, rhabarbari Alexandrini unciam ſemis, cryſtallorum tartari drachmas ſex, cinnamomi acuti drachmas duas, aniſi ſtellati drachmam, croci orientalis ſcrupulum, corticum aurantiorum unciam ſemis. Conc. Cont. D. S. Nodulus pectoralis cum menſura una & dimidia vini Rhenani infundendus.

Recipe ſpecierum diatragacanth. frigidarum drachmas duas, diaireos ſimplicis, ſuccini albi, florum ſulphuris, ſpermatis ceti recentis ana drachmam ſemis, extractis liquiritia ſcrupulos duos, cinnabaris rite præparata ſcrupulum unum, maſſa pilularum de cynogloſſa grana ſex. M. d. S. pulvis pectoralis, mane & veſperi ex infuſo Thée bois ſumeodus.

Recipe olei amygdalarum dulcium recenter expreſſi, ſyrupi capilli veneris ana unciam ſemis, ſpermatis ceti, ſacchari candi albi ana drachmas duas, extracti ſcabioſa, veronicæ ana grana quatuor. D. S. linctus pectoralis.

Recipe conſervæ veronicæ, tuſſilaginis, ſcordii, roſarum ana unciam ſemis, ſpecierum diaireos drachmam, diatragacanthæ frigidarum drachmam unam & ſemis, extractis liquiritiæ drachmas duas, veronica, helenii ana grana quinque. cinnabaris rite præparatæ ſcrupulum, ſyrupi hyſſopi, jujubarum ana drachmas ſex, oxymellis ſquillitici unciam. M. D. S. electuarium pectorale.

Recipe ſpecierum diaireos drachmam ſemis, diatragacantha frigidarum drachmam, ſuccini albi, florum ſulphuris, cinnabaris præparatæ, extractis liquiritiæ ana ſcrupulum, enulæ grana quinque, nitri depurati grana quindecim. M. d. S. pulvis pectoralis mundificans.

Recipe antimonii diaphoretici, matris perlarum, ſuccini albi ana ſcrupulum, cinnabaris, antimonii, lapidis bezoardici orientalis ana ſcrupulum dimidium, extracti veronicæ grana duo, foliorum auri no. 1. M. ſ. pulvis, div. in 3. p. S. Bezoardicus & pectoralis pulvis.

Recipe eſſentiæ catarrhalis drachmas, lignorum, elixir pectoralis ana drachmam. M. D. S. eſſentia catarrhalis L. guttulis ſumenda.

Recipe eſſentia catarrhalis drachmas duas, helenii, liquiritia, gummi ammoniaci ana ſcrupulos duos, croci ſcrupulum. M. D. S. eſſentia reſolvens.

Recipe antimonii diaphoretici, ſpermatis ceti recentis, ſpecierum diatragacanthæ frigidarum, diaireos ſimplicis ana drachmam ſemis, cinnabaris nativæ præparatæ ſcrupulum, extracti helenii grana quatuor. M. D. S. pulvis reſolvens.

Recipe radicis liquiritiæ unciam, althea, conſolida majoris ana drachmas duas, herbæ veronicæ manipulum, chærefolii manipulum ſemis, paſſularum minorum unciam, caricarum pinguium numero ſex, ſeminis fœniculi ſcrupulum, croci orientalis drachmam ſemis. C. C. d. S. Species pro infuſo pectorali.

Recipe olei amygdalarum dulcium, ſyrupi capilli veneris, conſolidæ majoris ana drachmas ſex, ſacchari candi albi drachmam unam & ſemis, ſpermatis ceti drachmam, extracti veronicæ ſcrupulum ſemis, glycyrrhiza ſcrupulum, elæoſaccharí, balſami Peruviani ſcrupulum ſemis, cinnabaris nativa præparatæ grana quindecim. m. terantur in mortario vitreo diligenter. D. S. balſamus pectoralis.

Recipe conſervæ tuſſilaginis, coſti, roſarum ana unciam ſemis, looch de farfara, oxymellis ſquillitici ana drachmas tres, ſpecierum diaireos, diatragacantha frigidarum ana drachmam unam & ſemis, ſpermatis ceti recentis drachmam, extracti veronica, liquiritia ana ſcrupulum, enula ſcrupulum ſemis, ſyrupi jujubarum, hyſſopi q. S. M. D. S. Extractum pectorale balſamicum.

Conſultatio.

Affectiones præter naturam, quæ illuſtriſſimam Cominſſam ſolicitant, & nullis debellari potuerunt pectoralibus medicinis, in refractario pectoris catarrho, violenta tuſſi, ſpirationis anguſtia, raucedine ac gravi anhelitu conſiſtere perſpexi. Jam vero videtur mihi corpus ſcorbutico ſcatere ſero, ſicuti ex purpura chronica eluceſcit: cui cum aquarum Sedlicenſium, forſitan minus debito ordine ac regimine adhibitarum, uſus acceſſerit, quæ ſalſedine ſua ventriculum & partes nerveas admodum afficiunt; & præterea perilluſtris ægra veſpertino tempore ſub aëre frigidiori verſari ſueverit: factum inde eſſe arbitror, ut impedita ſalutari tranſpiratione, humores acres ad partes interiores

atque debiles fuerint compulſi. Tum autem ventriculum quoque ac inteſtina debilitata, & hæc flatibus, illum ſordibus imbuta eſſe credo; & hanc ventriculi atoniam à nimio remediorum dulcium, pectoralium, oleoſorum ac incraſſantium uſu potiſſimum originem traxiſſe puto: unde facillime aſthma pituitoſum & ipſam denique cachexiam ſuboriri, crebra deprehendi experientia. Optaſſem etiam, ut morbi hiſtoriæ additum fuiſſet, num perilluſtris matrona ſanguine turgeat; anne venam ſecandam præbere ſueverit? frequentiſſimum enim eſt, ut in fœminis, quæ poſt menſium ceſſationem parco corporis motui, largia autem epulis indulgent, major generetur humorum vitalium abundantia & inde quoque major ad catarrhales pectoris affectus proclivitas. Quo igitur à præſentibus malis vindicetur, & ab aſthmate vel hydrope præcaveatur illuſtriſſima mulier: operæ ante omnia erit pretium, ut partim humorum acrimonia attemperetur, partim primæ viæ à ſordibus depurentur atque corroborentur. Huic ſcopo convenientiſſimas deprehendi pilulas meas balſamicas polychreſtas, alternis diebus numero XIII. vel XV. veſperi deglutiendas; quibus, ſi defecerint, ſequentes ſubſtituendæ: *Recipe aloës roſatæ, myrrhæ electæ, ſuccini ana drachmam unam, extracti croci, ariſtolochia ana ſcrupulum. M. f. L. a. pilulæ, ex ſcrupulo uno no. XV.* Deinceps mane potandum ſuadeo hoc theiforme infuſum: *Recipe herbæ veronicæ, ſcordii ana manipulos duos, radicis liquiritiæ unciam, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmas duas. Conc. Cont. d. S. Species zum Kräuter-Thée.* Non minus egregium exſeret effectum Elixir pectorale *ex eſſentiæ liquiritiæ, croci, ſpiritus ſalis ammoniaci, tincturæ tartari ana uncia dimidia, olei aniſi, ligni ſaſſafras, macis ana guttulis quindecim* paratum; cujus L. guttæ ex ultimo ſub epulis hauſtu, hora quarta meridiana, vel etiam veſperi, ſi omittantur pilulæ, capiendæ ſunt; aut veſperi quandoque cum pulvere bezoardico diaphoretico alternandæ. Tum etiam neceſſe eſt, ut cereviſiæ uſus evitetur, & ejus loco pro ordinario potu ſequens adhibeatur decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ uncias quatuor, chinæ, ſarſaparillæ ana uncias duas, liquiritiæ unciam, cichorei unciam ſemis, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. Cont. d. S. Species, quarum binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per dimidiam horam decoquantur.* Fugiatur denique omne vinum, præter generoſum Hungaricum; arceatur frigus, cibique acidi ac ſaliti evitentur. Et hæc ſunt, quæ proponenda duxi: cognita enim morbi cauſa, promiſcuum remediorum uſum omittere, & ea duntaxat adhibere ſuevi, quotum vires comprobavit experientia.

CASUS LXXV.

De tuſſi pulmonali phthiſica cum calore hectico, demum funeſta.

PUer XIV. annorum, à teneris unguiculis corpore ſtrictiori, tenero ac debili, ingenio tamen vivido, & illibata ſanitate præditus fuit, niſi forte annis ætatis quinto, ſexto & ſeptimo tuſſi crebra ac narium hæmorrhagiis, nullis unquam adſtringentibus tractatis, & ſexto anno variolis benignioribus, mox evaneſcentibus laboraverit. Septimo ætatis anno, cum ordinarium cereviſiæ hordeaceæ potum, cum triticea commutaret; & animo alacrior, & corpore robuſtior factus, nullas amplius hæmorrhagias toleravit; verum, præter morbillos facillime ſuperatos, abſque ulla ægritudine per ſex annos optime valuit. Fuit præterea ſtudiorum amantiſſimus, moribuſque egregiis; nec unquam, more infantibus conſueto, voracitati nimis indulſit. At enimvero noviſſimo abhinc anno, abſque ulla cauſa prævia, tumor ſcirrhoſus, nucis juglandis magnitudine glandulas ſubaxillares in dextro latere obſidere cœpit; qui cum nullis doloribus ſtiparetur, & pro intumeſcentia, quam vulgo vocant *Wachs beulen*, haberetur, nullis primum oppugnabatur remediis. Verum cum ingraveſceret magis; adplicabantur externe varia emplaſtra diſcutientia cum unguento mercuriali; interne dabantur tinctura antimonii acris, pulveres reſolventes ex ſemine aniſi, fœniculi, radice ari, antimonio crudo, tartaro vitriolato, Cinnamomo parati, atque laxantia ex pulvere jalappæ & mercurio dulci concinnata: ſed glandula manebat indurata. Hujus anni menſe Februario ſub intenſiſſimo frigore traha vectus, poſtridie vehementi corripiebatur tuſſi: contra quam infuſo theiformi ex veronica, tuſſilagine, radice liquiritiæ & ſemine aniſi parato pariter, ac elixirio pectorali *Wedelii*, & denique linctu ex oleo amygdalarum dulcium recenti, ſpermate ceti ac ſyrupo papaveris rhœados compoſito pugnabatur. Sed mitigata quidem tuſſis, non autem adeo ſublata fuit, quin noctu inhæreret; quam nec pilulæ de cynogloſſa interdum datæ, nec interpoſita purgantia penitus ſedare potuerunt. Adventante igitur vere ſerum lactis caprilli, cum herba bellidis, chærefolii, aquilegiæ, taraxaci decocti adhibebatur, & conſerva roſarum dabatur; neque vero his etiam depellebatur tuſſis. Ubi enim ſub frigido verſatus erat aëre, illa violentior facta, noctu potiſſimum adfligebat inſequente, omnemque turbabat ſomnum, cum corporis viriumque decremento. Hinc tabem pulmonalem ſuſpicatus, me cum ægro ad acidulas Amaſianas contuli; probe conſcius, & aëris mutationem, & corporis motum ſub itinere obtinendum, & ipſas acidulas malo ipſius fore convenientiſſima. Potavit etiam eas cum tertia lactis caprini parte mixtas cum debito regimine per tres hebdomades; &, cum cutis brachiorum arida eſſet ac aſpera, inſtar pellis anſerum; ac adhuc glandularum ſubaxillarium urgeret intumeſcentia, balneis quoque harum aquarum tepidiſſimis ex conſilio Medicorum præſentium uſus fuit. Verum enim vero licet ex horum uſu vires & corpus augerentur, & æger longe melius habere videretur; tuſſis tamen perſiſtebat, & crepuſculi potiſſimum tempore cum rejectione tenuis pituitæ accedebat. Hinc in patriam profectus, puerum ibidem ſuaſu Medicorum per binas hebdomades acidulis Selteranis lacti caprino mixtis uti juſſi; quas, cum ipſi conferre viderentur, domum reverſus ad Septembrem uſque hujus anni menſem, interpoſitis ſubinde laxantibus, potare debuit. At pertinax inſiſtebat tuſſis, & menſibus Octobri, Novembrique cum pituitæ viſcidæ rejectione magis invaleſcebat; pulſus ferebatur citatior, carnoſa corporis ſubſtantia conſumebatur adeo, ut jam ſceleto videatur ſimillimus, & hora quinta potiſſimum veſpertina moleſto in capite, manuumque volis ardore, pedum autem refrigeratione ſolicitaretur. Noviſſimam hebdomadem ſub continuo frigoris tranſigebat ſenſu, nec ullo foveri poterat calore; capite tamen manibuſque æſtuantibus. Urinã hactenus minxit citrinam, naturali paullo pallidiorem abſque ulla cuticula hectica & ſedimento: jam autem aurantii coloris cum copioſo ſedimento latentuo redditur.

Cibo-

Ciborum etiam adpetentia, huc uſque ſibi conſtans, jam imminui cœpit; eoſque aſſumtos ſpirandi excipit anguſtia: tuſſi ſæpius excitatur vomitus, eoque languor corporis magis augetur: alvus quotidie ſuo ſungitur officio, nondum vero cita fuit; nec ſudores adhuc adparuerunt hectici, niſi qui nonnunquam in capite à tuſſis violentia erumpunt. Neque etiam unquam ſanguinem è pectore reddidit; quandoque tamen è naribus.

In hoc ergo rerum ſtatu revocabantur in uſum ſupra memorata & infuſum theiforme & elixir pectorale: dabaturque pulvis ex lapidibus caocrorum, ſpermate ceti, & ſaccharo cando confectus; à quo & expectoratio facilior, & ſomnus reddebatur quietior. Non minus bis quotidie aquam veronicæ vinoſam hauſit, priuſquam calor accedebat hecticus: hoc vero præſente circa meridiem & veſperam pulverem temperantem ex oculis cancrorum citratis, conchis præparatis & nitro paratum; ſub epulis eſſentiam corticum aurantiorum cum eſſentia gentianæ rubræ mixtam, & tuſſi remittente, mixturam ex tinctura tartari, & ſpiritu cornu cervi ſumſit. Sponte abſtinuit porro a potu cereviſiæ triticeæ, *Brühan* dictæ; & pro potu ordinario decoctum ex hordeo, comu cervi, liquiritia, aniſo atque ſœniculo paratum tepide haurire cœpit, ac ab omni refrigeratione probe ſibi cavet. Tantum autem abeſt, ut ab illis omnibus ullum perciperet levamen, ut vehementiſſima tuſſis omnem eriperet ſomnum: qui dato pilularum de cynogloſſa cum pulvere temperante unico alternis veſperis granulo aliquantulum reſtituebatur. Supervenit inſuper haud ita pridem & illud ſymptoma, quo ſæpius nares & oculi copioſum plorarunt ſerum; & videtur ægro, ac ſi pituita è ſaucibus in pulmones delapſa tuſſim provocaret, capite & abdomine integris.

Quæ cum ita ſint, & abdomen tactu nunquam durum ſuerit, nec adhuc eſt: vix crediderim, cauſam mali in hypochondriis, aut atrophia ex induratione hepatis, vel glandularum abdominis hærere. Neque etiam pulmonum exulcerationem ac veram tabem ſuſpicari poſſum, quoniam nec cruentam, nec ſanioſam æger exſcreavit materiam, nec pectoris doloribus ac difficultate anhelitus infeſtatur, nec rauca clangoſaque voce, tabidis plerumque propria, laborat: & denique nec hæreditariam labem admittere poſſum, cum parentum ejus, fratrumque nullus eo malo detentus ſuerit. Cæterum victu utitur molliori; infuſo theiformi cum lacte & ſequenti pulvere in tabe ac hectica admodum laudato: *Recipe muſci pulmonalis, herba veronica, ſcordii ana manipulum unum, radicis liquiritiæ unciam ſemis, radicis helenii, ſeminis aniſi, fœniculi ana drachmas duas, nucis moſchatæ drachmam unam, macis drachmam ſemis, pulmonum vulpis fœminæ exſiccatorum no.* I. *M. f. pulvis ſubtilis, adde ſaccharum ad pondus omnium.* S. *Bruſt-Pulver.* Neque vero ullam tulit opem, quam nec balſamum pectorale *Meibomii*, tantis vulgo commendatum laudibus, præſtitit. Quare cum periculum in mora videatur; peto Tuum ſalutare conſilium, & ſcire cupio, quinam præſens ſit affectus? quæ cauſa & origo? & quæ adhuc inſtitui queat curatio?

Reſponſio Conſultatoria.

Tuſſim pulmonalem, jure phthiſicam dicendam, quæ filiolum tuum, puerum bonæ indolis ac ſpei cum calore hectico excruciat, haud quidem ex vero ulcere ſeu abſceſſu pulmonum ſuboriri credo, quoniam exſcreatio muci non adeo copioſa obſervatur: ſed potius ex tuberculis ſubſtantiæ pulmonalis ſcirrhoſis proficiſci exiſtimo; unde etiam omnia ſymptomata, tuſſis violenta, calor hecticus ac corporis conſumtio natales ſuos mutuantur. Mali autem hujus remotiores cauſæ collocandæ videntur partim in aëris frigidioris inſpiratione, præterita hyeme facta; partim in lymphæ ſpiſſitudine, quam tumor ſubaxillaris indicat; partim denique in ſanguinea corporis temperie, teneraque vaſorum & fibrarum conſtitutione, quam crebrius toleratæ olim ſanguinis per nares fluxiones comprobant, & inde ſuborta inſigni ad affectus phthiſicos diſpoſitione atque proclivitate. Namque haud raræ ſunt obſervationes, quod ſola aëris inimici ac frigidioris inſpiratio, corpore potiſſimum calente facta morbos ejuſmodi phthiſicos cum continua & violenta tuſſi ſtipatos produxerit; ut taceam pleuritides veras ac ſpurias ab hac unica cauſa ſæpiſſime excitatas. Neque minus permulti proſtant caſus, juvenes XV. vel XVIII. annos natos ex tumoribus glandularum pone aures & in collo ſitarum, externis remediis repreſſis aut imminutis, in diuturnam tuſſim ac hecticos incidiſſe calores. Horum notabile exemplum mihi noviſſimo abhinc anno obtigit in juvene XVIII. annorum, tenerrimæ conſtitutionis ac vivaciſſimi ingenii. Hujus enim maxillam obſidebat tumor ingens ac durus, qui, impoſitis à Chirurgo quodam variis externis remediis, imminutior quidem reddebatur; diuturnam autem poſt ſe trahebat tuſſim cum calore hectico, ac virium jactura ſtipatam ac demum lethalem. Exinde vero mihi videtur ſimillimum, quod ſicuti hi tumores duri externas corporis glandulas obſidere deprehenduntur, illi quoque internas partes, maxime pulmones occupare poſſint. Et hinc crebra proh dolor! docet experientia, præſtantiſſimos pueros ex atrophicis ejuſmodi ac phthiſicis affectionibus, quæ tantum non ſemper obſtructionibus ac tumoribus glandularum nituntur, præmatura eripi morte. Hæc quoque eodem modo rapuit filium meum natu minimum; qui conſtitutione tenera atque ſanguinea præditus cum poſt corporis incaleſcentiam frigido ſemet expoſuiſſet aëri, ac frigidum potaſſet hauſtum; in moleſtum inciderat affectum, quo aſſumta œſophagum quidem libere ingrediebantur, ventriculum autem intrare haud poterant; quoniam procul dubio glandulæ quædam vel intra vel extra gulam intumefactæ fuerant: abhinc autem atrophia correptus, demum in febrem continuam incidit, eaque extinctus eſt. Inde vero didici, quantum dilecti filii obitus parentibus inferat dolorem; quem Deus abs Te avertat, precor.

Quod autem præſentis mali curationem attinet; eam jam præſtantiſſimis remediis fuiſſe adminiſtratam video: quæ ſane, ſi ulcus quoddam obſederit pulmonum cavitatem, majorem tuliſſent opem, quam re tulerunt vera, cum tubercula potius vel vomicæ præſto eſſe videantur, quæ aſſiduis irritationibus nervoſas afficiunt partes, ac liberum ſanguinis per pulmones circuitum impediunt. Hiſce in caſibus efficaciſſimos deprehendi flores ſulphuris cum antimonio diaphoretico, lapidibus cancrorum & croco permixtos; externe vero ſequens emplaſtrum pectori ac dorſo imponendum: *Recipe myrrhæ electæ, ceræ flavæ ana unciam unam, pinguedinis humanæ drachmas ſex, ſpermatis ceti, terebinthina ana unciam*

ſemis, florum ſulphuris drachmas duas, croci, camphoræ, olei aniſi ana drachmam unam. M. f. l. a. emplaſtrum. Hæc vero medicamina in mali principio adhibere ſuevi; quæ num in præſenti filii tui ægritudine adhuc conferant, determinare vix potuerim. Commendarem potius ſerum lactis dulce largius & ad unam cum dimidia menſuram quotidie potandum; quod paratur, ſi lactis vaccini recentis menſura una ſuper prunis ſub continua agitatione ad ſiccam decoquatur conſiſtentiam; tum affuſa aquæ ſimplicis menſura ebulliat; & demum, ut caſeoſa remaneat ſubſtantia, percoletur, ſerumque percolatum bibatur. Quum præterea hæc violenta tuſſis à pituita acri ad laryngis partes nerveas delapſa ſuſtentari videtur; qua ſæpius integer thorax ad convulſivam proritatur tuſſim: haud alienum erit, fauces decocto ex gelatina cornu cervi & radice liquiritiæ parato ſæpius colluere; aut aqua florum ſambuci, cum ſpiritu vini gallici permixta gargariſare, quæ deſcenſum lymphæ acrioris impedire valet. Pilularum de cynogloſſa uſui haud ſubſcribo; ſed in horum locum unum vel duo pilularum de ſtyrace granula veſperi propinare ſuevi; & denique commendo infuſum veronicæ theiforme cum floribus lactis & tantillo nitri ſorbillandum.

Ulterior relatio.

Brevi poſt relatum mihi fuit, ægrum ex commendatis remediis bene habuiſſe, ac urinam reddere cœpiſſe naturali ſimilem; tuſſim autem in eodem perſiſtere tenore: pulſum ſerri celerem, & corpus magis magiſque conſumi: contra vero nondum nec alvi profluvium, nec pedum tumores, nec alia funeſta acceſſiſſe ſigna; ſed exſcreatam materiam adhuc ſalivalem, animumque ſub ſpe recuperandæ ſanitatis erectum eſſe. Suaſi igitur, ut laudatæ curationi ulterius inſiſteretur; qua, ſi ſpes adhuc reſtitaret ſanitatis, nullam fore putavi convenientiorem: deinde axungiam canis recentem cum decocto florum hyperici, ſummitatum millefolii, foliorum veronicæ, ſcordii & florum chamæmeli vulgaris ad ſaturatiorem conſiſtentiam decoctam bis quotidie ea, quam cochlear dimidium capit, quantitate ſumendam ordinavi; ac denique futuro menſe Martio fore ut adpareat, quid monſtri alat morbus, exiſtimavi. Et accidit quoque, ut æger per quatuordecim dies ſumma anxietate divexatus, III. Iduum Februarii expiraverit; cujus corpore aperto adparuit, tumorem ſubaxillarem multis continuationibus ſub muſculo pectorali ad ſternum uſque protractum fuiſſe, & induratas glandulas inciſas caſeoſam reddidiſſe materiam. Neque minus in ſecato pectore glandula thymus intumefacta, indurata, eademque caſeoſa ſubſtantia referta in conſpectum veniebat; pulmones pariter caſeoſis tuberculis obſeſſi, rigidi, duri, non collapſi, & multis locis cum pleura obſervabantur concreti. Pericardium durius ac inſtar ſuillæ pellis ſpiſſum, ſterno adhærebat firmiter; ipſum cor ad corporis reliqui proportionem juſto majus erat. Abdomine aperto glandulæ meſenterii haud diſcedebant à ſtatu naturali; ubi autem illud lumborum vertebris adhærebat, tumor tunicaceus, caſeoſa ſaburra repletus pugni magnitudine conſpiciebatur. Hepar naturali majus, nullis nec tuberculis, nec tumoribus ſartum videbatur, nec figura ac conſiſtentia à naturali abludebat ordine: nec denique in reliquis abdominis viſceribus præternaturale quidquam adparebat.

CASUS LXXVI.

De tuſſi habituali cum panno oculi, ex nativa ſuccorum impuritate.

VIrgo xx. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, corporis ſtrictioris, animi ſenſibilioris, venis exilioribus prædita, & à prima infantia variis ſcorbuticis affectibus obnoxia, non ſolum matre genita eſt, quæ primis geſtationis menſibus, violenta & abortum minitante tuſſi laboravit; verum etiam nutricem habuit per totum lactationis tempus tuſſi ſolicitatam. Ipſa primo biennio illibata valetudine & inſigni corporis incremento gaviſa, tertio demum anno de tuſſi, & maculis rubicundis oculum ſiniſtrum obſidentibus conqueri cœpit. Hæ magis invaleſcentes, & premente rodenteque dolore ſtipatæ oppugnabantur aqua quadam ophthalmica, penna oculo inſtillata: quæ vero cum ingentem oculi excitaret dolorem & roſionem, cum reliquorum externorum adplicatione omittebatur, & interna magis propinabantur. Verum non tantum maculæ in utroque oculo majus ſumebant incrementum, & exulcerari demum cœperunt; verum etiam dolores accedebant tam immanes, ut aliquando vel ipſa epilepſia ipſis ſuperveniret, per integrum nycthemeron alternantibus paroxyſmis inhærens, omnemque adpetitum profligans.

In hoc rerum ſtatu Medicus ordinarius fonticulum in dextro brachio excitari juſſit; eoque effecit, ut rediret viſio, & demum dolores quoque remitterent. Et cum ſic optime haberet tenellula; accidit, ut ex improviſo ſymptomate quodam corriperetur; quo illa, ſi conſederat, nec ſurgere, nec pedibus inniti valebat: ſed & illud adplicato unguento nervino intra aliquot hebdomades debellabatur. Abhinc quintum ſextumque ætatis annum ſub leviori oculorum dolore ac defluxione, & periodica tuſſicula ſatis bene tranſegit: at ſeptimo anno inflammatio oculorum ſuppuratoria cum ardore & dolore adeo recrudeſcebat, ut præ tormentis faciei incumbere deberet; & lacrymæ, ſi has plorabat, præ acrimonia faciem excoriarent. Inflictus iterum fruſtra fonticulus, ſponte collapſus, nihil opis attulit, ſed miſera per tres menſes eo malo excruciata, tandem ope aquæ cujuſdam ophthalmicæ, ab honeſta matrona commendatæ ab eo liberabatur, adeo ut pure conglutinatæ palpebræ aperirentur denuo, & in ſiniſtro oculo pannus tenuis adpareret; tuſſis autem aſſidue inhæreret. Octo annos nata morbillos cum purpura alba & rubra complicatos incidit, ſub quibus non ſolum vehementes toleravit vomitus, verum etiam læſus oculus ſuppuravit, ſuppuratuſque nigricantem ploravit ſaniem. Deſiccatis morbillis atque purpuræ ſupervenit in ſiniſtro brachio efflorescentia cum inſigni pruritu, ac puſtulis tam fœdis ſtipata, ut mater ſphacelum verita, Chirurgum advocaret, qui variis epithematibus fœdam ſerpiginem depellebat, cujus adhuc veſtigia conſpiciuntur. Tum apertis palpebris oculus panno albo obductus & dextro longe minor adparuit. Contra hanc pelliculam variis pugnatum eſt remediis maxime internis; & conſolidato dextri brachii fonticulo alius in ſiniſtro excitatus; qui tamen nec oculi vitio, nec tuſſi perpetuæ levamen afferebat, & proximo abhinc anno coaluit. Remanſere ergo recenſiti duo affectus ad hunc uſque diem, ſub reliqua ſatis integra ſanitate.

Tuſſis

Tuſſis ipſa, quæ olim verno ac autumnali duntaxat recidebat tempore, jam perpetua eſt; olim ſicca, jam humida. Quamdiu lecto immoratur, ab ea immunis omnino deprehenditur; ſimul ac autem ſurrexit, ea corripitur ſatis violenta, donec mucum in pectore viſcidum excuſſerit: tum ab illa libera eſt ad horam uſque veſpertinam quintam. Cæterum adpetentia eſt integra; ſomnus tranquillus; reſpiratio, ſi per acclivia ſcanderit loca, anguſtior; nullus æſtus volaticus, nulli capitis dolores; nulli ſudores nocturni urgent, ſed ad hos nulla eſt proclivitas. Menſes rite fluunt, cruoremque fundunt inſigni acrimonia imbutum; alvus olim obſtructionibus obnoxia, jam quotidie ſuo fungitur officio. Rectæ vivendi rationi pertinaciter inhæret ægra; omnem frigidum aërem, corporis refrigerationem, cibos acidos, atque vinum, tuſſim exaſperans ſummo fugit ſtudio. Tribus abhinc annis pariter, ac noviſſime elapſo Selteranas acidulas cum ſero lactis caprini potavit, ſed ſine regimine; & denique obſervavit, alternis annis utrumque oculum rubore ſuffundi, eumque ex uſu aquæ ophthalmicæ, quam ipſa ex albumine ovi, lapide calaminari & pulvere caryophyllorum præparare ſuevit, protinus remittere.

Conſultatio.

Vitia, quæ patitur caſtiſſima virgo, nimirum & oculorum acris defluxio & tuſſis diuturna, raro exemplo ab ipſa nativitate, & utero materno acquiſita eſſe videntur: quæ cum jam inveterata, in alteram veluti naturam degenerarint, communi medendi ratione haud exſtirpabuntur; ſed pro ſui curatione integræ humorum maſſæ depurationem & congruis remediis, & recto victus genere inſtituendam expoſcunt. Quod ſi enim humores acres falſi ſcorbutici funditus exturbati, ac lymphatici maxime ſucci benigniores fuerint redditi: tuſſis pariter ac oculorum virium ſponte remittent. Neque enim dubito, fore ut adhuc viſcera vitalia, maxime pulmones ab omni obſtructione, induratione, vel ſcirrhis ſint libera. Ut ergo a malo ſuo vindicetur, ſuadeo, ut ægra per ſex circiter hebdomades aquis Selteranis, & quidem primum ſolis, dein ultimis tribus ſeptimanis cum lacte aſinino permixtis utatur; earumque tepidarum ſingulo mane menſuram hauriat. Si inciderit menſium fluor, per tres dies à potu dictarum aquarum abſtinere, & deinceps ante inchoatam eam curationem pariter ac poſt eam finitam, nec non ſub ea omnibus decem diebus ſequenti potiuncula corpus purgare oportet: *Recipe mannæ electæ unciam unam & ſemis, terræ foliatæ tartari ſcrupulos duos; coquantur & ſolvantur leni calore in aquæ veronicæ unciis quinque, colaturæ addantur extracti rhabarbari grana duodecim. M. d.* Pro potu ordinario ſemper potare conveniet hoc decoctum: *Recipe radicum althea, ſcorzoneræ, glycyrrhizæ, cichorei, fœniculi ana uncias tres, corticis ligni ſaſſafras, ſeminis fœniculi ana drachmas duas. Conc. cont. d. S. Species, quarum binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per horam dimidiam ſunt decoquendæ*: præſtat etiam ſub epulis aquas Selteranas, quarta vini generoſi Rhenani parte mixtas haurire. Non minus porro ad temperandum humorum acrimoniam, conſultum erit, alternis diebus veſperi ex decocto avenaceo ſequentem aſſumere pulverem: *Recipe lapidum cancrorum, pulveris glycyrrhizæ, boli armenæ ana drachmas duas, iridis florentinæ drachmam unam, florum ſulphuris drachmam ſemis, olei fœniculi, macis, ſaſſafras ana guttas quatuor. M. f. pulvis, dividatur in duodecim partes.* Conveniet ille utrique affectui, quoniam uterque uni cauſæ, nimirum ſero acri ſcorbutico debetur. Denique vero corpus ac maxime pedes in moderato perpetuoque conſervare oportet calore; cibos acres, ſalitos, acidos ſedulo evitare, alvique aſſiduæ lubricitati ſtudere: cui ſcopo purgantia haud quadrant, ſed potius clyſteres domeſtici, vel pilulæ meæ balſamicæ numero ſex vel ſeptem quandoque ſumtæ facient ſatis.

CASUS LXXVII.

De tuſſi diuturna ſine pulmonum labe.

VIr generoſus, XLVIII. annos natus, temperamenti phlegmatico-ſanguinei, corporis robuſti, humorumque pleni, a prima juventute fortiori corporis motui & ſub itineribus, & venationibus indulgens, hinc crebris largiſque ſanguinis è naribus profluviis obnoxius, quotannis autem bis terve ſecandam præbere venam ſolitus, nullis omnino gravioribus ſuccubuit morbis, præter diſpoſitionem ad calculum & podagram hæreditariam. Hujus quidem nullos adhuc expertus inſultus; ab illo tamen per ſeptem jam annos varias toleravit moleſtias. Sed aliquot abhinc annis peculiari infeſtatus fuit febre, quam *ein Fuſſ-Fieber* vocavit: quoties nimirum cunque perfrigeſcebant pedes; dolor prehendebat primum calcaneum, & ab hoc auræ inſtar per dorſi ſpinam ad caput adſpirabat, in ejuſque acerbos terminabatur dolores. Inhærebat hæc moleſtia per dimidiam circiter, vel integram horam; & redibat aliquoties de die: cui ſæpius jungebantur capitis defluxiones ſeroſæ, quæ per infundibulum ad fauces delapſæ ſomnum turbabant, & tuſſim pariter ac coryzam inducebant. Inſuper, quod notatu dignum eſt, quæcunque objecta utrique oculorum non niſi dimidia adparebant. Poſtquam autem Pyrmontanas potare cœpit acidulas; evanuerunt hæ moleſtiæ, capitiſque defluxiones longe mitiores factæ fuerunt; ſed calculi renalis excretio major. Quare præter pediluvia inſiſtebatur uſui earum aquarum; quarum intra ſeptem circiter horas octo libras haurire ſuevit, inde tamen, non niſi bis terve alvum depoſuit; quæ alias ſatis laxa fuit, & à leniſſimarum pilularum doſi quater, quin ſexies ſolvebatur. Præterea autem ſub harum acidularum potu caput ſæpenumero temulentum reddebatur, ac ſi vino fartus eſſet: ſub quo etiam ante aliquot annos accidit, ut mane expergefacto fauces coagulato cruore repletæ fuerint; quod ſymptoma abhinc ſæpius recidit: & meo quidem arbitrio hæmorrhoidum ex palato profluentium nomen meretur. Neque enim ullis ſtipabatur moleſtiis hæc ſanguinis extravaſatio; ſed ex palato, ejuſque ſiniſtra magis parte prope uvulam abſque omni dolore, & inſigni levamine prorumpere videbatur.

Anno 1727. circa Paſchatos ferias incidit æger in violentam tuſſim, cum dorſi doloribus pungitivis, ſpaſmodiciſque, pectus verſus, magiſque deorſum tendentibus, & anhelitus difficultate: verum datis remediis convenientibus, & evaneſcebant dolores, & remittebat aliquantulum tuſſis. Huic penitus exſtirpandæ cum Pyrmontanæ acidulæ nimis violentæ viderentur, Junio dicti anni menſe

Selteranæ opponebantur; nec ſpem feſellerunt, niſi quod tuſſim nondum ſuſtulerint. Hac enim durante, calculi dolores aberant: qui cum autumno recrudeſcerent, tuſſim quidem ceſſaturam credebat æger; illa tamen nihilo minus perſiſtebat paullo minor. Præterea ſub inimica tempeſtate coryza, & auditus, maxime in dextro latere, ſuccedere cœpit difficultas; quæ cruore per nares erumpente, protinus levatur. Fluit autem è naribus ſæpenumero ſanguis; etiamſi ter quotannis ſecetur vena, ac ſemper octo cruoris mittantur unciæ. Noviſſimo abhinc anno loco Selteranarum iterum Pyrmontanas potavit aquas; quæ tuſſi nullam tulerunt opem, ſed calculo duntaxat quaſdam induxerunt inducias. Ille vero nihilo ſecius recruduit iterum, & huc uſque cum ſabuli, & calculorum rubicundorum excretione per intervalla adfligit. Redierat præterea octo abhinc diebus, illud oculorum ſymptoma, quo objecta videbantur non niſi dimidia; tuſa autem vena iterum evanuit. Sanguis detractus cuticula mucoſa obductus fuit, ſub qua coagulum ſeroſum tenax, nullo rubore tinctum adparuit inter reliquum cruorem.

Quod vitæ genus, quo utitur ægrotans, attinet: haud ignorari oportet, illum poſtquam hora quinta, ſexta vel ſeptima matutina è lecto ſurrexit, quædam vaſcula infuſi theiformis vel potius Caffée ſorbillare, Tabacumque, quem vocant Canaſter, fumu reddere ſolere; deinceps jejunum officiis fungi, ac denique hora undecima eximia adpetentia prandere. Pro potu ſub epulis cereviſiæ menſuræ quartam partem, vini Moſellani menſuram, ac binos circiter hauſtus Hungarici vel Gallici aſſumere ſuevit. Abhinc corporis movendi cauſa pila ludere ſolet in menſa luſoria, quam vocant *billard*: tum hora quarta Tabacum iterum fumat, ſimulque unam circiter cereviſiæ menſuram bibit; veſperi hora ſeptima cœnæ indulget inſigni pariter adpetitu, ſub eaque iterum præter cereviſiam vini Moſellani menſuram haurit. Hora denique decima lectum conſcendit, ſupinuſque dormit; ſub quo decubitu ſæpius pituita ad fauces deſtillare, ſomnumque turbare deprehenditur. Verum ſub tam diuturna tuſſi loco Moſellani vini Hungarico uti cœpit; & demum ambulando, vel equitando corporis exercitio probe ſtudet. Cæterum tuſſis vel ab aëre frigido, vel victus errore inſigniter exacerbatur; & veſpertino potiſſimum tempore haud raro excitare ſolet vomitum.

Idcirco jam doceri aveo: 1. num hæc diuturna tuſſis à pulmonum vitio dependeat; an funditus exſtirpari queat; anne periculoſioribus malis viam ſternere poſſit? 2. Unde oriatur oculorum ille adfectus, quo dimidia cernuntur objecta; quidve præſagiat? Quodnam judicium & quæ prognoſis ex coagulo mucoſo, cruori inexiſtente ſit ferenda? 4. Qua ratione hæc ſymptomata commode debellari, aut præcaveri poſſent? 5. Num adventante vere thermis vel acidulis, & quibuſnam, vel Pyrmontanis vel Selteranis uti liceat? & 6. quid denique circa diætam ſit monendum.

Conſilium.

Variæ ſunt, quibus Generoſiſſimum virum vexari, litteræ tuæ me docuerunt ægritudines; ut enim ſilentio prætercam ſtatum illius plethoricum, qui partim ex habitu corporis robuſto, ſpongioſo & turgido; partim crebris narium hæmorrhagiis & olim & jam jam circa æquinoctia ſæpius accedentibus, partim ex lauta vinoſaque diæta eluceſcit: perſpicio ipſum jam per ſeptem annos doloribus ex calculo laborare, cui ex hæreditaria labe obnoxius eſſe videtur. Deinde diuturna & annua tuſſi, cum pectoris preſſione, & pituitæ rejectione ſolicitari ipſum legi; qua præſente antea calculi dolores remiſerunt, jam vero ſimul urgent, tuſſi paulln minori. Tum adhuc ſingulares duas, quibus infeſtatus eſt, adfectiones percepi; quarum prima in capitis dolore, vertigine, ac eo oculorum adfectu, quo omnia dimidia adparebant; altera in cuticula viſcida ſanguinem è vena miſſum inveſtiente, & ſub illo contento coagulo mucido, nucem avellanam magno conſiiterunt. Nec denique minus intellexi, quæ remedia hiſce malia fuerint oppoſita; quorum effectus cum voto nondum reſponderit; meum imploratur jam conſilium, ac imprimis quædam proponuntur quæſtiones.

Ut ergo ad earum primam reſpondeam; tuſſim equidem illam diuturnam haud ex phthiſica exulceratione vel læſione pulmonum; ſed potius vaſorum ac veſicularum, quæ pulmones conſtituunt, membranacearum nimia atonia proficiſci arbitror; qua fit, ut humores vitales in eorum vaſa ac bronchia majori copia irruant, ibidem ſtagnent, eaque ad ſtricturas ac commotiones tuſſiculoſas proritent. Major autem ille humorum ac pituitæ ad pulmones affluxus variis debetur cauſis: primum enim æger cibis nutrientibus, & multos humorea generantibus, iiſque majori, quam ventriculus concoquere valet, copia veſci videtur; ex quibus deinde tam multi humores generantur, ut pro ea quantitate tranſpiratio inſenſibilis non fiat ſufficiens, maxime ſi ab aëre humido vel frigido, præſertim veſpertino adhuc magis impediatur. Tum quoque pedes forſitan haud probe muniuntur à frigore; ex quorum ſola refrigeratione non tantum totius corporis perſpiratio perturbari, verum etiam humores ad loca debilia, quæ in noſtro caſu renes potiſſimum ſunt atque pulmones, compelli poſſunt, & frequentiſſime ſolent.

Quod deinceps attinet ſymptoma illud oculorum, de quo in altera quæſtione exponitur; illud haud raro obſervavi in hominibus, ubi humores ex partibus externis frigore conſtrictis ad interiores atque ſuperiores fuerunt rapti. Haud enim ignorari oportet, capaciſſimos arteriæ carotidis, ſanguinem ad caput vehentis ramos, prope nervos opticos eſſe ſitos: qui cruore farti ac expanſi hos comprimunt, & æqualem fluidi nervei in partes viſioni ſervientes influxum remorantur; unde & vertigines, & viſio læſa, qua objecta adparent dimidia, proficiſcuntur. Hanc vero jam remiſiſſe affectionem gaudeo, & inde nimium humorum ad caput impetum fuiſſe fractum colligo; qui ſolus ſufficere poteſt ad reſolutionem nervi optici, ac ipſam guttam ſerenam inducendam.

Juxta tertiam autem quæſtionem, mucum in ſanguine obvium à crudo ac illegitimo chylo, læſæ ſanguificationis ſobole, originem trahere arbitror: dum enim calor nativus languet, ac vigor motuum vitalium deſtructus eſt; non rite depuratur chylus, ſed craſſior manet, taliſque etiam ſanguinem ſubintrat, eumque reddit mucidiorem. Hi quoque viſcidi mucoſique ſucci, ſi in pectore vel renibus ſtagnaverint, ac in coagulum abierint, calculoſas progenerant concretiones.

Quæ cum ita ſint, & uterque morbus, nimirum & tuſſis humida, & calculi dolores, a ſtagnatione humorum crudorum in pulmonibus pariter ac re-

nibus

nibus relaxatis dependeat; hæc vero ſtagnatio à majori eorundem humorum, quorum ſalutaris per cutim excretio impedita fuit, ad dictas partes debiles appulſu natales ſuos mutuetur: facile patet, omnem felicis curationis vim ac ſcopum iis indicationibus, ut nimirum tranſpiratio promoveatur, bonus chylus generetur, ac relaxatis partibus debitus tonus ac robur reſtituatur, omnino abſolvi. Et ſi candide meam aperiam mentem; omnes hi ſcopi recta ac pertinaci vivendi ratione longe facilius impetrari poterunt, quam ſolis multiſque pharmacis ac chymicis medicaminibus.

Ante omnia igitur curandum eſt, ut corpus & maxime pedes in æquali conſerventur calore ac perpetua tranſpiratione; hinc nunquam nudi ſint, ſed & noctu tibialibus goſſypinis induti. Namque cum & pater ægrotantis podagra laboravit, & ipſe æger à refrigeratione pedum, eorum quodam olim adflictus fuit affectu, quem vocavit *ein Fuſs-Fieber:* vero eſt ſimillimum, tranſpirationem in pedibus, ſpaſmodica diſtentione conſtrictis, eſſe impeditam. Et ſi forſan aliquando ipſa podagra vel hæmorrhoidum fluore corriperetur æger, quas tamen excretiones inferiorum partium refrigerationes remorari videntur: haud dubito, quin & pectoris & renum affectiones ſi non penitus, attamen aliquantulum remiſerint. Deinde vero Tabaci parcior uſus, licet mane æque ac veſperi concedi queat; tamen meridiano tempore plane non quadrat, & vim digeſtivam magis labefactat. Non minus probe cavere oportet ægrum generoſiſſimum, ne aëri liberiori ac frigidiori, mane vel veſperi, maxime vernali & autumnali tempore ſemet exponat: ille enim poros corporis, ut ut veſtibus induti, facillime penetrat, aut per inſpirationem attrahitur, & ſic totum nervoſum genus, maxime pulmones afficit atque debilitat. Neque denique regulis exactæ diætæ conveniens eſt, ſub epulis integram menſuram Moſellani, & quoſdam Hungarici vini potare hauſtus: licet enim non omnem in hoc affectu potum vini denegaverim; attamen haud adeo largus eſſe debet, quippe quod ſanguineam nimium commovet maſſam, eamque ad ſubeundum vaſcula minima, ideoque debitis excretionibus omnino reddit ineptam.

Quod vero deinceps ad ipſam curationem attinet; ipſi convenientiſſimæ erunt acidulæ. Has inter Selteranæ affectibus pulmonum atque calculoſis admodum opportunæ quidem obſervantur; ſed vereor, ne in præſenti ſubjecto valde ſpongioſo, multoque muco abundante, hunc minus ſufficienter ſubducerint: quod licet à Pyrmontanis ſperari poſſit, hæ tamen ob copioſum, quod fovent ſulphur, nec capiti nec pectori ſunt amicæ. Quamobrem ſuadeo, ut æger primum per binos dies hauſtis aquis Sedlicenſibus, tum per decem dies potet Selteranas; & has aquas ita quatuor vel quinque vicibus alternet: ſimul vero uſum & Elixirii pectoralis, & pilularum balſamicarum quavis ſemel hebdomade interponat. Illud parari poteſt ex eſſentia corticum aurantiorum, pimpinellæ, gentianæ rubræ, tinctura tartari, quibuſdam olei de cedro & macis guttulis, & aliquot extracti croci granis: harum vero loco pilulæ meæ balſamicæ cum extracto croci permixtæ egregiam ferent opem. Nec ludetur opera, ſi æger thermis Carolinis, maxime molaribus, per tres vel quatuor hebdomades uſus, balnea Tœplicenſia per octo dies intraverit: quippe quæ remedia in illis affectibus deprehendi præſtantiſſima. Et quo denique calculoſæ ac mucidæ renum ſordes ſubducantur; conſultum erit, bis quavis hebdomade drachmam dimidiam pulveris ex lapidum cancrorum, & terræ foliatæ tartari æquali pondere parati aſſumere. Quæ ſi rite obſervaverit generoſiſſimus ægrotans; de felici eventu haud dubito.

CASUS LXXVIII.

EXHIBENS CONSILIUM.

In ſuſpicione labis pulmonum ex tuberculis ſcirrhoſis.

GEneroſa mulier, XXXI. annorum, ſtaturæ mediocris, corporis tenerioris, magis ſtricti quam obeſi, pallido vultu ac venis exilioribus prædita, vitæque addicta ſedentariæ, anno ætatis decimo quinto primum menſes experta fuit: qui tum ſemel erumpentes, iterumque per unum cum dimidio annum ſuppreſſi, abhinc ſtato tempore rediре fueverunt, ac mediocri quantitate per quatuor ſemper fluxerunt dies. Præterea ſpirandi anguſtiæ obnoxia, & quondam febrem tertianam perpeſſa, tribus abhinc annis matrimonii leges ſubiit, & protinus utero concepit. Duos menſes gravida, poſt prævium lenteſcentem calorem, incidit in febrem continuam, veſpertino potiſſimum tempore exacerbatam, & cum ardore manuum moleſtiſſimo, ingenti ſiti, capitis doloribus, aſſiduis vigiliis, anhelitus difficultate, fauciumque inſigni æſtu ſtipatam. Hæc cum per quatuor inhæſiſſet hebdomades, parcus è vena in dextro brachio ſuſa detrahebatur ſanguis, colore admodum niger, & cruſta albicante inflammatoria obductus: ulteriorem enim hujus effluxum animi defectio, qua corripiebatur, impedivit. Tum vero ſpaſmodica pectoris conſtrictio, difficilis ſpiratio, mentis defectiones, puncturæ lateris ſiniſtri in regione cordis, hujus palpitationes, præcordiorum anxietates, tuſſis ſicca, & ſæpius totius corporis refrigeratio accedebant. Hæc ſymptomata demum ſub multis conatibus, puncturis pectoris, refrigerationibus, æſtu volatico totius corporis, deliquiis, ac omnium membrorum conſtrictionibus excipiebat excretio materiæ primum aterrimæ, ſpumoſæque, deinceps lividæ, & ſtriis permixtæ ſanguineis: ſub qua ardens ſenſus os, fauces, & aſperam arteriam obſidens, ad cordis uſque ſcrobiculum propagabatur, ac cuticulam oris internam excoriabat. Tribus poſt menſibus remiſit quidem hæc moleſta expectoratio: at difficultas ſpirandi per totum geſtationis tempus, cum perpetua alvi ſegnitie, clyſteribus ſublevanda adfligebat. Neque tamen minus partum feliciter enixa, cruorem uterinum quidem reddidit parciorem; neque vero lacteo, ut vocant, horrore, nec ulla mammarum moleſtia infeſtata fuit. Binis à partu hebdomadibus autem poſt corporis refrigerationem, prævis cervicis, abdominis, brachiorum, pedumque ſpaſmodicis ſtricturis, æſtu ac lipothymiis corripiebatur iterum febre acuta irregulari: quippe quæ primum per integrum nycthemeron excrucians, dein per quatuor dies remittens, tum denuo per biduum inhærens, tandem in vertiginem, ſpirationis anguſtiam, lateris puncturas, & partium ſpaſmos deſinebat. Accedebant inſuper ſub ipſo puerperii tempore hæmorrhoides cœcæ: & tribus poſt illud

illud menſibus, prævio ex infantis obitu mœrore, ſuperveniebant tremor totius corporis, crebra mentis deliquia, gelidus corporis rigor, atque raucedo vocis: quam poſtridie eructatio pituitæ nigræ, lividæ, ſtriiſque cruentis intermixtæ excipiebat; & poſt octo circiter hebdomades recidebat. Hinc menſe Junio anni 1728. acidulæ Selteranæ, irregulari regimine, potabantur, earumque dimidia lagena mane hauriebatur tepide; quæ expectorationem quidem imminuebant; verum, utut acuatæ ſæpius uncia ſalis Sedlicenſis, non moverunt alvum; ſed vertiginem, lateris puncturas, reſpirationem anhelam, quin & pedum induxerunt tumores. Neque etiam mirum: nam neque ante hanc curationem, neque ſub ea ipſa ulla dabantur laxantia, licet alvus ſemper fuerit obſtipata. Hinc tribus abhinc menſibus recruduit iterum moleſta exſcreatio, mitioribus autem ſymptomatibus juncta; & denique ſub initium menſis Decembris dicti anni laterum puncturæ, artuum extremorum torpor, atque tremor, capitis dolores, vertigines, raucedo, dolores pectoris, narium obſtructio ac alvi ſegnities acceſſerunt. Tuſſi præterea ſatis parva quantitate, quæ per integrum nychthemeron vix cochlear implet, matutino maxime tempore excutitur pituita alba, ſpumoſa, muco tenaci, livido vel rubicundo & ſtriis cruentis permixta, aquæ ſupernatans nec facile ſolvenda. Quæ cum ita ſint; ſalutare anhelamus conſilium ac doceri avemus, quinam ſit præſens morbus, quæ illius ſedes ac origo, quæ mala præſagiat, an funditus exſtirpari poſſit, quibuſnam oppugnandus, ac a majoribus malis præcavendus ſit remediis; & num laxantia vel venæ ſectiones adventante vere vel autumno in uſum vocare conferat?

Conſilium.

Morbum, quo generoſa laborat mulier, ipſi pulmonum labi, ac præcipue tuberculis ſcirrhoſiſque in veſiculari & vaſculoſa eorundem ſubſtantia collectionibus natales ſuos debere; & hinc quoque violentæ tuſſis, ſingularis expectorationis, ac ſpirandi difficultatis rationem dependere arbitror. Hæc vero labes ac diſpoſitio pulmonum ad recipiendam humorum ſtagnationem atque obſtructionem jam ex graviditatis tempore, quo pleuritide quadam ſanguinolenta cruciata fuit, inducta eſſe videtur. Neque minus vel ex calore lenteſcente, motibuſque febrilibus eluceſcit, maſſam ſanguineam in noſtra ægrota ſuccis impuris, ſcorbuticis, quin & purpuraceis eſſe coinquinatam: & denique ipſam genere nervoſo admodum debili ac imbecillo gaudere, non ſolum ex teneriori corporis textura ac habitu, ſed etiam eximia ad animi adfectus, deliquia, & artuum dolores proclivitate vero ſit ſimillimum. Quam ob rem ſi felici curationis fine potiri velimus; cavendum probe ab omnibus fortioribus remediis, ne iis malum exacerbetur magis. Neque ideo venæ ſectionum adminiſtrationi calculum addere poſſum: niſi forte menſtrua purgatio parcior, & pro ſanguinis abundantia, quam ex pulſus magnitudine cognoſcere licet, minus ſufficiens fuerit. Tum enim adhibitis per aliquot dies pediluviis, ſanguis triduo circiter ante menſium eruptionem ex vena in pede tuſa, unciis quatuor detractus, omnino pollicetur inſignem fructum. Præterea vero omnes curationis nervos eo oportet intendere, ut nimius humorum impetus a pectore derivetur; ne exinde ipſa pulmonum exulceratio, tabes ac hectica febris ſuboriantur. Hoc fine operæ erit pretium, alvi lubricitati ſtudere: eamque minime purgantibus tentare, ſed potius cibis emollientibus, acorem lenientibus, ac blande laxantibus, veluti ſunt paſſulæ minores ſub epulis quandoque capiendæ, aut pruna, pomaque Borsdorffienſia cum paſſulis decocta, ac veſperi aſſumenda, moliri; vel etiam clyſteribus domeſticis ex decocto avenaceo, floribus chamæmeli, ſale & melle confectis blande ſubducere. Neque ludetur opera, ſi ſingulis circiter decem vel quatuordecim diebus devoretur potiuncula laxans, qualis eſt hæc: *Recipe mannæ electæ unciam, rhabarbari electi ſcrupulos duos, terræ foliatæ tartari ſcrupulum: coque leni calore in aquæ florum acaciæ unciis quatuor.* M. d. S. *Laxier-Tränckchen auf einmahl.* Egregiam porro virtutem exſerent pediluvia tepidiora ex aqua fluviatili, furfuribus tritici, & tantillo cinerum clavellatorum concinnata, ſæpius adhibenda: & cum magna vis in potu ſita eſt, præſtat per aliquod tempus ab omni cereviſia abſtinere, & pro potu ordinario hoc decocto, ſanguinem edulcotante uti: *Recipe radicis chinæ, ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, cornu cervi raſpati ana uncias quatuor, radicis glycyrrhizæ, fœniculi, cichorei ana unciam. M. e. d. S. Species, quarum binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes coquendæ ſunt.* Conferet pariter ad humorum acrimoniam attemperandam alternis diebus veſperi ſequentem aſſumere pulverem: *Recipe pulveris Marchionis, lapidum cancrorum, antimonii diaphoretici ana drachmam, nitri puriſſimi drachmam ſemis, extracti croci grana ſex. M. f. pulvis, div. in ſex partes æquales.* Mane infuſum theiforme ex veronica & liquiritia paratum potare convenit; & denique corpus in æquali calore conſervare, moderato exercitio movere, & ab omnibus animi commotionibus cavere expediet. Quod ſi acrimonia nimium vellicaverit pectus, & tuſſis violentior exſtiterit; olei amygdalarum dulcium recentis eam, quam cochlear capit quantitatem, cum totidem ſyrupi capillaris permixtam quandoque ſorbere, haud erit inutile; &, ſi ventriculus tulerit, cum infuſo commendato lac haurire. Adventante denique vere acidulæ Selteranæ cum lacte aſinino ſub debito regimine potatæ, egregium ferent emolumentum. Placeat autem Deo, hæc quæ ſcripſi, ſalutarem adipiſcantur finem.

CASUS LXXIX.

De Phthiſi pulmonali funeſta.

POſtquam ipſis Julii Calendis anni 1730. ad virum quendam celeberrimum accitus, ægritudinem illius inveſtigavi; deprehendi ipſum tabeſcentia corporis, viriumque languore, calore depaſcente, lento, magis hectico laborare. Violenta nimirum, noctu præſertim, ſolicitatur tuſſi, qua multo anxioque conatu pituitam è pulmonibus, licet mobilem, uti ex roncho ſibiloque pectoris adparebat, exſcreare debet, fœdam lividamque. Ipſe ſentit in latere pectoris ſiniſtro, preſſionem tenſivam, mucum reſolventem; qui majori redditur copia, ſi ſupinus decumbat: neque unquam ſanguinem ſputo reddidit, niſi ante aliquot dies ſtrias cruentas muco commixtas. Adpetentia fruitur perquam exigua; ſomno turbulento, à valida tuſſi magis

magis turbato; vires dejectæ penitus, ut nec in hypocauſto obambulare queat; pulſus celerior & languidus; capitis vero oulli dolores; urina redditur ſaturato rubore tincta, turbida abſque ſedimento; alvus quotidie ſuo fungitur officio; ſitis exigua urget, & quædam faucium ariditas; & denique animo eſt admodum ſenſibilis.

In hoc rerum ſtatu conſuluerat ante aliquot tempus D. D. S. qui pulmones jam ulcerоſos reputans, ægrum per decem dies aquis Selteranis uti; ab omni vino ac cerevifia abſtinere, & in horum locum decoctum ex radicis chinæ unciis quatuor, & paſſularum majorum unciis octo paratum potare juſſerat: & ad tuſſim demulcendam ac pituitam in pectore hærentem reſolvendam, linctus ex ſyrupo altheæ *Fernelii*, de eryſimo *Lobelii*, capillorum veneris ordinaverat; nec non ad roborandum ventriculum propinaverat ſub epulis elæoſaccharum, quod, uti judicare potui, olea deſtillata calidiora v. g. cinnamomi, caryophyllorum &c. habuerat. Imperaverat quoque pertinacem victus obſervationem; curamque lactis vaccini, uti & hoc in juſculis cum vitellis ovi paratis ſumendum commendaverat. Cum autem ex hac curatione nullum morbo accederet allevamentum, ſed majus potius corporis ac virium decrementum: meæ curæ ſe tradidit æger. Erat ille XL. annos natus, temperamenti ſanguineo-cholerici, corporis texturæ teneræ ac mediocris, ingeniique olim admodum vegeti. Inſuper a juventutis annis vino, ſpiritui vini, & Tabaci fumo ad abuſum indulſerat; & olim gonorrhœa, quæ, cum conjugium in juventute ipſi prohibitum fuiſſet, procul dubio à retentione & hinc orta corruptione ſeminis originem traxit, laboraverat. Neque minus multis catarrhalibus pectoris defluxionibus antea ſolicitatus fuit; quæ nonnunquam obſtructæ gravativum in fronte dolorem produxerant, & non niſi excretione fruſtorum mucidorum è naribus facta ſolutæ fuerant. Ipſe quidem ſe nunquam paſſione hypochondriaca affectum fuiſſe affirmat: verum tamen, cum conſiderem, quod alvus olim ſæpius obſtructa, concoctio ciborum admodum debilis, mente aliquot abhinc annis ſemper triſti ac ſolicita, & variis animi mœroribus affectus fuerit; non poſſum, quin ipſum omnino eo malo laboraſſe credam; cui diuturna tuſſis acceſſerat.

Quamobrem commendatam à D. D. curationem omnino adprobare haud potui; ſed potius lac aſininum, primum cum acidulis Selteranis mixtum, dein ſolum per binos circiter menſes potare juſſi. Pro potu ordinario commendavi decoctum ſequens: *Recipe radicis ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi ana uncias quatuor, ſeminis fœniculi unciam ſemis. Conc. Cont. d. S. Species, quarum binæ unciæ cum hordei manipulo in aquæ tribus menſuris per tres horæ quadrantes decoquantur.* Selteranas enim aquas, quas cum quinta vini Rhenani parte mixtas eidem ſcopo propoſueram, æger ob vini faſtidium, potare recuſavit. Deinceps ad roborandum ventriculum propinavi hanc mixturam: *Recipe eſſentiæ corticum aurantiorum drachmas tres, ſpiritus nitri dulcis drachmas ſex. M. d. S. mixtura, cujus* LXXX. *guttulæ ſub epulis ex commendato decocto aſſumendæ ſunt.*

Hinc, accedente VIII. Cal. Aug. aſina, corpus purgavi pulvere ex mannæ depuratæ uncia, cremoriſque tartari drachma confecto, & mane ex decocto avenaceo propinato; qui ter ſubduxit alvum. Tum VI. Calend. Auguſti aquas Selteranas cum lacte aſinino potare cœpit; & quidem primum ſingulorum tepidorum quartam menſuræ partem; reliquis diebus menſuram dimidiam mane hauſit; ac hora meridiana quarta menſuræ duntaxat quartam partem aſſumſit. Booo etiam fiebat omine, ut, cum antea ob ciborum faſtidium ac continuam tuſſim omnia reddiderir vomitu, jam tamen aquas illas lacti nuptas commode retinere potuerit: neque minus poſt earum per ſex dies adhibitarum uſum, ſitis ſedari, alvus lubrica fieri, & urina ab intenſa rubedine in aurantium colorem abſque ſedimento, quod antea copioſum deponebatur, commutari cœpit. At vero cum tuſſis magis ingraveſceret, omnemque ferme ſomnum eriperet; ad hanc demulcendam ſæpius exhibui hunc pulverem: *Recipe ſpermatis ceti recentis, ſacchari candi albi ana unciam ſemis, pulveris croci orientalis ſcrupulos duos. M. f. pulvis ſubtiliſſimus.*

Sexto Nonarum Auguſti averſari cœpit aquas minerales lacte permixtas; hinc illas minori quantitate potavit: externe vero naribus admovendum accepit hunc ſpiritum: *Recipe aquæ apoplecticæ drachmas tres, Anhaltinæ, ſpiritus anthos ana drachmas duas, liquoris volatilis oleoſi* Sylvii *drachmam unam & ſemis, balſami vitæ* Hoffmanni *drachmam dimidiam, olei deſtillati lævendulæ guttas decem. M. D.*

Verum enim vero increſcebat tuſſis magis magiſque, ac noctem, quæ præceſſerat IV. Nonar. Aug. plane reddebat inſomnem: cui ſopiendæ ordinavi hunc pulverem: *Recipe margaritarum occidentalium præparatarum, ſpecierum diatragacanthæ frigidarum recentium ana drachmam, nitri depurati grana quindecim. M. f. pulvis, div. in tres partes, quarum cuilibet adde maſſæ pilularum de ſtyrace grana tria. M. D.* & hora octava veſpertina ſingula ex emulſione exhibeatur. Nec ſpem fallere videbatur hic pulvis; inſequutam enim noctem æger placido & nulla ferme tuſſi interrupto tranſegerat ſomno; ſed eo violentior illa rediit III. Nonar. Aug. hora XIma meridiana, cum tam difficili muci ſcreatu, ut metus adeſſet ſuffocationis. Hinc præter commendatos pulveres, gelatinam cornu cervi, & flores lactis veſperi inter juſcula ſumendos; externe fauces aqua vino & ſaccharo permixta ſæpius colluendas; & ad roborandum fibrarum pulmonalium tonum, cujus relaxationem pro cauſa exſcreationis difficilis habebam, ſequens emplaſtrum & pectori, & dorſo inter ſcapulas admovendum curavi: *Recipe pinguedinis humanæ recentis drachmas tres, ſpermatis ceti, therebinthinæ ana drachmas duas, myrrhæ electæ, ceræ flavæ ana unciam ſemis, florum ſulphuris drachmam, olei aniſi, camphoræ, croci orientalis ana drachmam ſemis. M. f. l. a. emplaſtrum*, extendatur ſuper duo lintea. Neque denique minus uſum lactis jam duabus partibus cum una aquæ mixti continuari juſſi.

Ipſis Nonis Auguſti, & ſequentibus diebus varia ſe monſtravit urina; mox enim pallida & ſedimento ſubtili, furfuraceo, inſtar albuminis ovi imbuta; mox coloris magis aurantii & tum nullo ſedimento conſpicua erat: ſomnus quoque hiſce diebus ſatis tranquillius manſit; nec ullus ſudor colliquativus, nec diarrhœa adhuc acceſſerunt. Contra vero tuſſis continuat vehementiſſima, & ut libere dicam, ſub hac curatione magis invaluit; licet mucus jam facilius reſolvatur, ob virium tamen ſummam proſtrationem haud commode exſcreari poſſit. Calor ſiccus hecticus eodem perſiſtit tenore; & ſub hac curatione aliquantulum alternare videtur; pulſus paulo vegetior fertur; ſed vires dejiciuntur magis. Tenſiva in ſiniſtro latere preſſio, quæ primum aderat, jam remiſit; ſicuti quoque

que tuſſis magis imminuta eſt: contra vero finito ſomno fauces ſunt aridæ, & labia aſperitate quadam, fiſſuras minante, occupantur, quam ſublevat inuncto amygdalarum oleo. Nec ignorari oportet, ægrum hoc tempore ab omnibus abſtinere cibis, & ſolo lacte cum aqua eſſe contentum; quoniam hoc retinere, illos autem protinus vomitu debet reddere. His omnibus VII. Iduum Auguſti raucedinis vox & ſenſus in pectore, ore ac faucibus acceſſit cum deglutitionis impedimento: inſpectæ fauces circa uvulam adparebant leviter inflammatæ, abſque ullo tumore, ulceratione vel excoriatione; hinc dabatur ſequens linctus: *Recipe mucilaginis ſeminis pſyllii, radicis althea, gummi tragacanthi albi ana drachmam, olei amygdalarum recenter expreſſi, ſyrupi violarum optimi ana unciam ſemis, ſpermatis ceti recentis, ſacchari candi albi ana drachmam, croci orientalis optimi ſcrupulum. M. D. S. linctus*, cujus quædam portio in ore probe volutata, deglutiatur ſenſim. Cæterum averſatur gelatinas, juſcula, flores lactis &c. nec aſſumſit commendatum Elixirium ſtomachicum, cum nullis veſcatur cibis.

Jam igitur variis inductus rationibus decrevi, ægro ſolum lac aſininum, omiſſa aqua propinare: nam 1. brevi ante jam recenſitam curationem ille ſolis Selteranis acidulis uſus inde percepit levamen, 2. deinde perſuaſus ſum, iis acidulis hucuſque cum lacte potis, vaſcula muco obſtructa jam ſatis reſerata, ac humorum acrimoniam attemperatam eſſe; hinc quoque 3. lac aſininum feliciori eventu reſerata ea vaſcula ingredi, ac quæ adhuc reſtaret, acrimoniam obtundere poſſe: præcipue 4. lac illud, dum ſubtili ſua caſeoſa, vel magis mucilaginoſa ſubſtantia, omnes humorum ſalinorum aculeos obtundere valet, tuſſi illi pertinaci atque raucedini eximiam laturum opem ſpero; eo magis cum 5. lac aſininum ſufficienti polleat ſero, nec ideo opus ſit, ut magis diluatur aquis, iiſque ſubſtantia lactis caſeoſa diſſolvatur. Non minus 6. ſæpius memoratas acidulas raucedinem æque ac tuſſim exacerbaſſe puto; eaſque tandem 7. corpori calore hectico ac humorum acrimonia magis conſumto minime proficuas; hinc lactis aſinini ſolum uſum admodum opportunum judico.

Verum enim vero cum ægrotus meis conſiliis aures dare recuſavit, nec ſolo lacte vehementiſſimam tuſſim ſublevatum iri credit: tuum, Vir illuſtris, anhelo conſilium, ac doceri aveo, quæ in hoc rebelli malo ulterius ſint adhibenda.

Conſilium.

Legi diligenter, quæ mihi de valetudine adverſa viri conſultiſſimi perſcripſiſti: optaſſem autem, ut certam reconvaleſcentiæ ſpem polliceri poſſem. Credo enim, veram ac radicatam jam ſubeſſe tabem pulmonalem; quam non ſolum ingens virium proſtratio, & corporis contabeſcentia; verum etiam omnis fere adpetitus dejectio, ac æſtus lentus hecticuſque teſtatam faciunt. Cauſa hujus mali omnino in pulmonum vitio hærere, & maxime in tuberculis ſeu vomicis caſeoſa materia repletis, atque ſiniſtrum lobum obſidentibus ſita eſſe videtur: ex quibus etiam diuturna, magis ſicca, quam humida, omnemque ſomnum atque vires peſſumdans tuſſis originem ſuam mutuatur. Notatu vero dignum eſt, hancce tuſſim à largiori lactis aqua Selterana permixti potu magis fuiſſe exacerbatam; cujus ratio hæc eſt: quandocunque ille liquor celerius ac copioſius per ductum thoracicum, ac dextrum cordis ventriculum in pulmones delatus, libero per minima horum vaſcula obſtructa progreſſu deſtituitur; fit inde, ut tunicæ bronchiales pariter ac pulmonum veſiculæ magis infarciantur, vellicentur, & ad has violentas & tuſſiculoſas proritentur concuſſiones. Hinc etiam in iſtis caſibus nec demulcentia nec anodyna remedia ullum præſtant allevamentum. Neque enim habeo, quæ circa curationem, abs Te inſtitutam monere poſſim; quippe quæ & morbo & ipſius cauſæ admodum fuit accommodata: nec etiam dubito, quin ſi dictam eam curationem ſub mali principiis adhibuiſſet prior Medicus, illa obſtructiones pulmonum reſerari potuiſſent; id quod omne curæ momentum abſolvit.

Peſſimum jam, quod nos male ſperare jubet, ſymptoma eſt, averſatio ab omnibus cibis, etiam nutrientibus, & deinceps raucedo faucium; quippe quæ inſignem lymphæ roſcidæ atque nutritiæ in maſſa humorum defectum ſignificat, illamque potius vi motus inteſtini calidioris in ſerum acre excrementitium commutatam eſſe indicat: quod ſi forſan inteſtinorum canalem obſederit, & alvi profluvium, & intenſiorem excitabit calorem. Quare tecum ſentio, ut æger ſolo lacte aſinino utatur, ita quidem, ut illius binas aut tres circiter uncias una vice ſingulis tribus horis aſſumat. Præterea operæ erit pretium, lateri ſiniſtro, quod olim vehemens occupaverat dolor, hoc adplicare emplaſtrum: *Recipe emplaſtri de meliloto uncias duas, florum ſulphuris drachmas duas, camphoræ, croci ana drachmam. M. f. l. a. emplaſtrum* d. Putui ordinario commendatem ſequens decoctum: *Recipe radicis cichorei, ſcorzoneræ ana uncias duas, paſſularum minorum uncias ſex: coquatur dimidia pars in menſuris duabus aquæ communis per tres hora quadrantes: decant. d.* Nec inutile erit ſaccharum roſatum, ſi ventriculus tulerit. Cæterum conſultum erit, hiſce omnibus uſum potionis analepticæ interponere, quæ ſic ſe habet: *Recipe aqua ſcorzoneræ, roſarum, primulæ veris, florum acaciæ, liliorum convallium, ceraſorum nigrorum ana uncias duas, florum naphæ unciam, matris perlarum, coralliorum rubrorum præparatorum ana drachmam, ſucci citri, ſyrupi acetoſitatis citri ana drachmas tres. M. d.* Faxit Deus, ut ægro contingant ſalutariter.

Relatio.

Nunciatum porro fuit, ægrum pridie Iduum Auguſti alvi profluvium ſeroſum, intenſioremque incidiſſe calorem; fruſtra adhibitis omnibus remediis: abhinc vero viribus magis magiſque dejectis commendatam potionem analepticam quidem ſumſiſſe; altero vero, poſt acceptum meum conſilium die animam exſpiraſſe placide.

CASUS LXXX.

De deſcenſu pulmonum vivi infantis in aquam poſt ſectionem.

NOtiſſimum eſt in medicina forenſi experimentum, quod in perquirendis infanticidiis cum mortui ſecatique infantis pulmonibus inſtitui ſolet. Hos etenim vel in tota ſua compage, vel in fruſta diſciſſos, & in aquam projectos obſervamus, vel fundum petere, vel aquæ ſupernatare. Si fundum petunt, concludimus vulgo, pulmones aere nondum fuiſſe expanſos, hinc nec infantem ſpiraſſe unquam, nec ideo vixiſſe extra uterum: ſi vero ſuper aqua fluctuant, infantem vivum lucem aſpexiſſe conjicimus. Verum enim vero, quanquam hæc argumenta ſufficienti fundentur ratione, & in perquirendis infanticidiis inſignem accendant lucem: magna tamen cautione, ac prudenti circumſpectione opus eſt, ne illis fallamur. Multiplici enim experientia, & crebris auctorum obſervationibus conſtat, pulmones vivi infantis fundum petiiſſe, & ſuper aqua nataſſe, cum tamen infans mortuus fuit excluſus. Hoc nimirum plerumque fit, ſi fœtus jam in utero materno putredinem ſubierit, eaque pulmones eorum aqua ſpecifice leviores reddantur: hoc contingit in cujuſcunque ætatis ſubjectis, ſi ſuffocatione perierint. Quare etiam ſæpius obſervavi, pulmones peripneumonia defunctorum non ſolum admodum inflatos ac duros fuiſſe, verum etiam & totos & fruſtatim in aquam projectos petiiſſe fundum: Nec obſcura eſt ratio: qui enim pulmonum inflammatione occiduntur, iis pulmones ſanguine atro, ſpiſſo, coagulato infarcti, eorumque vaſa partibus ac humoribus craſſioribus obſtructa, ac veluti indurata, ideoque pulmones inſigniter ponderoſi eſſe deprehenduntur. Id quod mox allegandum Medicorum atteſtatum, de infante à matre melancholica intra lectum ſuffocato pluribus comprobabit.

Atteſtatum Medicorum.

Poſtquam legalis inſpectio infantis ſubito mortui Vitzeburgi requiſita, & noſtrum de tam ſubitanea morte judicium fuit deſideratum: contulimus nos quoque ad locum illum, & inter externa ſigna, infantem multum cruoris naribus reddidiſſe, qui & faciem & lintea, quibus implicatus erat, inquinaverat, deprehendimus. Deinceps latus corporis dextrum à brachio ad femur uſque, ſanguine ſuffuſum, ac cœruleo colore imbutum conſpeximus; & aperta iſtius regionis cute, muſculus abdominis oblique deſcendens pariter ac intercoſtales muſculi ſanguine ſuffuſi, ac atro induti colore adparebant. Secato thorace, & in ejus cavitate duo circiter cochlearia ſeri ſanguinolenti; & in pericardio ejuſdem dimidiam partem reperimus. Pulmones magni, inflati, duri, & ab extravaſato in iis cruore ex bruno rubicundi videbantur, & in aquam projecti mox petebant fundum: reliqua autem viſcera atque partes, quin ipſum caput ab omni labe ac violentia erant libera.

Quæ cum ita ſint, & infans quatuor ante mortem horis adhuc illibata ſanitate fuerit gaviſus: vero eſt ſimillimum, eum violenta morte, ac procul dubio ſuffocatione fuiſſe extinctum. Hinc enim factum eſt, ut vi pulſus cordis & arteriarum cruor vitalis majori copia in vaſa pulmonum pulſus, deficiente inſpiratione, cujus ope ſanguinea pulmonum vaſa comprimuntur, hinc cruor ex iis in ſiniſtrum cordis thalamum protrudi ſolet, in iis ſubſtiterit, & ſtagnaverit: ſub qua mora ſeroſus latex partim per dextram cordis auriculam perrupit, ac ſic in pericardio collectus fuit; partim etiam ex poris ſartorum cordis vaſorum in ipſam thoracis cavitatem penetravit. Tali ratione impeditus humorum circulus reliquis etiam ſymptomatibus originem dedit, veluti fuerunt cruoris è naribus effluxio, & lateris dextri ſuffuſio, ſanguiniſque in ſubſtratis muſculis extravaſatio: dum enim ſuccis vitalibus tranſitus per quoſdam canales majores eſt denegatus, illi vi validi cordis motus majori vi ac impetu in minora vaſcula protruduntur, eaque facillime perrumpunt, & in ſubſtantiam muſculorum extravaſantur.

CASUS LXXXI.

De vulnere pulmonum.

REquiſitus, ut de M.L. morte poſt inflicta ipſi à C.K. duo vulnera inſequuta mentem ac judicium meam exponam; deprehendi ex relatione Medici atque Chirurgorum, M. L. binis fauciatum fuiſſe plagis, quarum una ſub dextro hypochondrio inflicta, panniculum adipoſum, muſculoſque abdominis & lumborum penetravit, & cavum abdominis haud offendens, ſuper peritonæo in lumborum regione, latitudine trium à ſpina dorſi digitorum exiit: altera in pectoris latere dextro inter tertiam coſtam facta, lobos pulmonum minores fauciavit, & in dorſo inter ſextam ac ſeptimam coſtam exitu potita eſt. Et cum præterea in ipſa pectoris cavitate pluſquam quatuor libræ cruoris extravaſati adparuerunt; ſuſpicio fuit, vaſa ſanguinea majora pulmonum ſimul fuiſſe læſa.

Quamobrem incidit quæſtio: num hæc vulneratio per ſe ſit lethalis? Primum quod attinet vulnus, quod in dextrum hypochondrium penetravit; illud tantum abeſt, ut lethale fuerit, ut potius haud adeo magni ſit faciendum: omnis ergo lethalis eventus cauſa in pectoris ac pulmonum fauciatione ſita eſſe videtur. Hac vero ratione multa occurrunt, quæ in denunciatione Medici ac Chirurgorum fuere omiſſa, ſcitu tamen neceſſaria. Namque 1. vaſcula pulmonum læſa non indicantur nominatim; ſed 2. probabili duntaxat conjectura aſſeritur, quod majora eſſe debuerint; eo 3. ſolummodo argumento, quoniam à die vulnerationis ad obitum uſque quatuor cruoris libræ in pectoris cavitatem fuerunt extravaſatæ. Neque etiam 4. mentio injicitur, qua ratione læſus & arte medica & chirurgica fuerit tractatus; nec 5. quæ ſymptomata læſionem exceperint, cum tamen ex Actis innoteſcat, læſum in primo examine ob inſignem præcordiorum anxietatem nihil valuiſſe eloqui. Deinceps quoque 6. non relatum eſt, an vulnus intimam pulmonum texturam penetraverit, anne duntaxat in exteriore ſubſtiterit ſuperficie; nec 7. defuncti ætas, temperamentum, aliaque ad dijudicandam vulnerum lethalitatem neceſſaria momenta ſunt allegata. Nec etiam 8. exinde conſtat, an inflictæ plagæ cruentum profluvium ſupervenerit; ſed illa duntaxat punctim tenui gladio facta aſſeritur; de quali exigua, tamen periculoſa, fauciatione conſtat, quod cruorem haud emittat, & ideo

per accidens lethalis fiat. Et denique 9. ſilentio prætermittitur, an pulmones jam corruptionem ſubierint; quod momentum, cum quinta demum poſt vulnerationem die mors ſucceſſit, omnino locum invenit.

Quamobrem, cum adeo manca ac mutila ſit relatio vulneris; hæc ſunt, quæ de illius lethalitate judicare licet. Non omnia pulmonum vulnera eſſe lethalia, præter quotidianam Medico-Chirurgicam experientiam, varia probatiſſimorum auctorum atteſtantur ſuffragia. Hinc etiam WELSCHIUS *in rationali vulnerum lethalium judicio* pag.58. & 59. quid, inquit, de vulnere pulmonum ſtatuendum ſit, ſequitur ſcilicet ſubſtantiam eorum; quod attinet vulnera ipſius, etſi vaſa pariter minora læſa ſint, vulnuſque penetret, pro lethalibus non habeo. Quæ vero profunda ſunt, & ſubſtantiæ & vaſis pulmonum pariter majoribus infliguntur vulnera, venæ puta arterioſæ, vel arteriæ venoſæ, ea utplurimum lethalia eſſe certum eſt.

Huc quoque pertinent ea, quæ GULDENKLEE *Reſponſ.* 16. allegat: etſi enim ſubſtantia pulmonum, imo & vaſa ejus minora ſine hominis internecione quandoque vulnerata eſſe conſtet; in majoribus tamen, vena ſcilicet arterioſa, & arteria venoſa hoc non ſuccedit. Idem confirmat DOLÆUS, dum *in Encycl. chir. lib. II. c.6.* vulnus, inquit, penetrans per pulmones, niſi majora vaſa fuerint læſa, ſpes eſt ſanationis. Porro RUYSCHIUS *Cent. I. Obſ. anatom. chirurg. Obſ.53. ait*: Non ſolum hepar, verum etiam pulmo magnos quandoque perferre poteſt affectus ſine vitæ diſpendio, modo ex arte tractentur.

Non minus FORESTUS *Obſ. chirurg. lib.VI.Obſ.4. Scholio* ex FALLOPIO hæc verba recenſet: vulnera pulmonum per ſe mortem inferunt ex æquo, & ex æquo etiam poſſunt ſanari; & denique SENNERTUS *prax. Med. lib.V. part.4. C.3.* dicit: omnia vulnera pulmonis lethalia non eſſe ſæpe docuit experientia, qua conſtat, multos per thoracem totum & pulmones fuiſſe perfoſſos, & nihilo minus convaluiſſe. Et ipſe vidi exemplum in ſtudioſo quodam &c.&c. Pulmonis vulnera lethalia non ſunt, in quibus ſaltem pulmonis ſubſtantia, non vero magna vaſa læſa ſunt, neque adeo magna ſunt. Contra ſi vulnus pulmonis ſit magnum, & non ſolum ſubſtantia pulmonis, ſed & magna in eo vaſa, venæ ſcilicet arterioſæ & arteriæ venoſæ inſignes rami vulnerentur, vulnera ea lethalia ſunt: Ut ſilentio prætermittam multorum aliorum Medicorum, BOHNII, AMMANNI, BARBETTE, MUNNICK, SEBIZII, SUEVI *&c.* teſtimonia; ex quibus adparet omnibus, non omnia pulmonum vulnera abſolute eſſe lethalia.

Proinde etiam non paucis obſervationibus medico-chirurgicis innoteſcit, quod ſæpius periculoſa quoque pulmonum vulnera ſanationem admiſerint; uti videre licet in FONTANO *Obſ. & curat. med. lib. I. pag.* 2. PLATERO *Obſ. pag.*735.736. RHODIO *Cent. II. Obſ.* VALERIOLA *lib. IV. Obſ.* 10. SENNERTO *loc. cit.* GLANDORPIO *ſpecul. chirurg. Obſ.*24. ZITTMANNO *Med. Forenſ. cent. I. Caſ.* 11. 13. FORESTO *Lib. VI. Obſ. chirurg.* 4. P. FUHRMANNO *in Greg. Horſtii epiſt. Med. ſect.*19. *l. I.* HORSTIO *lib. III. Obſ.*2. PECHLINO *hiſt. vuln. thorac.* BARTHOLINO *hiſt. anat. cent. V. hiſt.*96. ubi dicit: vulnerati pulmones curari poſſunt, niſi majora vaſa lædantur. Conferantur porro SCULTETUS *in armam. chirurg. Obſ.*43. HILDANUS *Cent. II. Obſ.*32. *Cent. I. epiſt.*52. TULPIUS *lib. II. c.*17. *M.N.C. dec. I. anno* 2. *Obſ.*189. *dec. III. anno* 1. *Obſ.*141. BOHNIUS *de officio Medici duplici part. I. Cap.2. p.*23. *vulnerum lethalium exam. pag.*132. *ſeq.* GULDENKLEE *caſ. Med. lib. VI. Caſ.*39. *Schenckius lib. II. Obſ. de vulneribus pulmonum*, ROLANDUS *chirurg. lib. III. cap.*25. NIC. MASSA, FR. ARCEUS, FALLOPIUS aliique. Quamvis igitur ex hiſce caſibus ac obſervationibus eluceſcat, non lethalia omnia pulmonum eſſe vulnera, ſed & periculoſiora ſæpius admittere curationem: attamen cum AMMANNO *Prax. Vuln. lethal. p.*281. adfirmare licet, quod de vulneribus reſtitutorum nihil certi determinari poſſit; & hinc ex illis caſibus docemur tantummodo, ut in dijudicandis pulmonum vulneribus caute procedamus.

Quæ cum ita ſint, & ad præſentem caſum adplicentur: varia in hoc occurrunt momenta, quæ abſolutæ hujus vulneris lethalitati repugnant. Namque 1. ea cruoris quantitas, quæ in cavitate pectoris extravaſata adparuit, minime tanta fuit, ut inde læſio majorum vaſorum judicari queat: 2. quæ ſi contigerit, & repentina mors fuiſſet inſequuta; & 3. longe major extravaſati cruoris in conſpectum veniſſet copia. 4. Inſuper etiam ſatis commode fieri potuit, ut quatuor illæ cruoris libræ intra quinque, quibus adhuc vixit ſauciatus, dies ex ſola pulmonum vulneratorum ſubſtantia ſucceſſive exſtillaverint. Deinceps 5. ea plaga ſeſquiunciali duntaxat profunditate, & quidem 6. in minores pulmonum lobos penetravit; in quibus majora vaſa haud reperiuntur: hinc quoque 7. vulnera, quæ ſuperficiem pulmonum offendunt, haud tantum inferunt periculum, quam quæ ipſam profundius occuparunt ſubſtantiam. 8. Tum quoque cruoris intra pectus retenti impedita evacuatio vel ſola ſufficit ad inducendum lethalem eventum, teſte crebra obſervatione; & tandem 9. ex plagæ deſcriptione non patet curandi ratio, atque num ratione curæ vel regiminis error fuerit commiſſus. Nec denique 10. determinatur, an vulnus mox collapſum fuerit, an cruorem reddiderit, numne æger ore eructaverit ſanguinem. Ex quibus demum omnibus adhuc certum eſſe liquet, vulnus non abſolute lethale appellari mereri.

CASUS LXXXII.

De vulnere diaphragmatis & hepatis cum ſubſequuta morte, non tamen abſolute lethali.

Cuidam ſtudioſo VIII. Calendarum Decembris anni præterlapſi inter certamen plaga cultri infligebatur; quæ pectus, illæſis pulmonibus, muſculoſam ſepti tranſverſi partem prope ſextam coſtam, & hepar penetrabat; ac primum, partim ob læſa intercoſtalia vaſa, partim inſignem ſauciati vino farti crapulam permultum; ſequenti biduo autem parum, & dein nihil plane cruoris fudit. Neque tamen minus, poſtquam edormiverat vinum, ſemel vomuerat, ac de aliquali ſpirandi conqueſtus erat difficultate; inſequentibus diebus ſatis bene habuit, adeo ut Medici nihil mali ſuſpicarentur. Cum autem nec commendata remedia rite adhiberet, nec regimen obſervaret exactum, ſed potius potui cereviſiæ triticeæ frigido ſatis larga indulgeret quantitate: pridie Calend. Decembris anhelitu difficili ac præcordiorum anxietate corripi cœpit, cui demum eximius corporis languor acceſſit, ac ipſis Decemb. Calend. hora ſexta veſpertina vitæ finem impoſuit. Poſt legalem corporis inſpectionem, pulmones ac reliquæ partes internæ adparebant illæſæ; ſeptum ſaltem tranſverſum atque hepar vulnus penetravit latitudine

unciæ

unciæ dimidiæ ; omentum ac ſuperiora inteſtina juſto rubicundiora, & ſub hepate juxta ventriculum binæ cruoris coagulati, totidemque in pelvi unciæ conſpiciebantur ; quemadmodum ex relatione Medici atque Chirurgi, ſub Litt. A. & B. pluribus adparebit.

Quum igitur defunctus octava demum poſt acceptam plagam die perierit : quæſtio incidit : num vulnus per ſe & abſolute lethale fuerit ? anne vita vulnerati, niſi penitus conſervari, tamen diutius protrahi potuerit ? numne porro vulnus per ſe haud lethale ſepti tranſverſi, à quo & præcordiorum anxietas, & ſpirandi difficultas dependent, magis per accidens, diætaque ac regimine minus accurato mortem acciverit ? Namque recenſitis binis duntaxat ſymptomatibus adflictus æger, ab iis per quatuor dies prorſus immunis fuit : quæ vero poſt largum, frigidioris potus uſum recrudueruut, & ægrum ſuffocarunt. Denique etiam vero eſt ſimillimum, inſequutam mortem magis a neglecto ſepti tranſverſi, quam jecinoris vulnere fuiſſe ſubortam. Quamvis enim jecinoris læſio non minus perardua videatur : tamen quædam ſunt momenta, quæ in eam mortis cauſam conjicere prohibent. Namque 1. rami venæ cavæ ac portæ, qui forſitan diſciſſi ſunt, ſatis exiles fuiſſe debuerunt, quoniam parcus cruor, ejuſque non niſi quatuor unciæ intra octo dierum ſpatium exſtillarunt, quæ nec virium jacturam, nec corporis languorem inducere valuerunt. Neque 2. huic ſententiæ, quod nimirum minores duntaxat læſi ſint ramuli, adverſatur experimentum ſufflati ac per hiatum hepatis exeuntis aëris ; ſiquidem vi legum mechanico - hydraulicarum neceſſe eſt, ut minorum ramulorum vaſculorum plures, eadem tam ratione permeabilitatis, quam perſpirabilitatis ſeu capacitatis cum uno majori poſſideant proportionem, hinc illi tantumdem perſpirent aëris, quam unus major : ſicuti in vulneribus pulmonum, ubi minores aſperæ arteriæ ramuli percuſſi ſunt, videre licet. Quamvis autem 3. hæc minorum ramulorum numero plurium, cum uno majori proportio ratione extravaſationis humorum locum non inveniat, & ſanguinis ex minoribus vaſculis fluxus facilius ſiſtatur, quam in majoribus : tamen 4. hoc momentum noſtræ hypotheſi eo magis favet, qua cum parcior cruoris quantitas effluxerit, legibus circulationis humorum hydraulico - mechanicis conſentaneum putamus, quod minores duntaxat læſi fuerint rami. Verum enim vero non equidem 5. negamus, quin cruor talis extravaſatus, ſi exitu per externam plagam deſtituitur, periculoſa atque lethalia poſt ſe trahere ſoleat ſymptomata ; dum nimirum accedente corruptione in putrilaginem diffluere, ac ſæpius per alvum evacuari deprehenditur : verum tamen 6. ea in præſenti caſu adfuiſſe, nec ſigna mala, dum vixit, ſupervenientia, nec inſtituta poſt mortem ſectio confirmant. Namque maculæ præternaturales in omento atque inteſtinis repertæ, quæ à ſero ſanguinolento ex cruore circa eas partes extravaſato ſeparato, dictaque viſcera penetrante productæ eſſe videntur, nec veram inflammationem, multo minus ſphacelum intulerunt ; & forſitan aliis cauſis, veluti immodico vini ac cereviſiæ potui, iracundiæ atque terrori, in acceptis ferendæ ſunt : ut 7. taceam, colorem harum partium præternaturalem integro demum poſt mortem nycthemero præterlapſo adparuiſſe. Denique vero 8. jecinoris vulnera, niſi percuſſa ſimul fuerint vaſa majora, ac hinc copioſus profundatur ſanguis, licet etiam ſint periculoſa & tantum non inſanabilia : attamen non tam repentinam inferre mortem, ſed potius in lentam ulcerationem degenerare obſervantur ; qua ægroti diuturna ſolicitantur valetudine.

Ex his itaque adparere exiſtimo, defunctum non jecinoris percuſſi, ſed potius ſepti tranſverſi icti cauſa, ex propria culpa ſibi contraxiſſe mortem. Quum autem vulnera diaphragmatis leviora, ejuſque muſculoſæ tantummodo inflicta parti, minime quidem tanta ſint, ut abſolutam perniciem inſerant ; attamen vitio curationis, regiminis atque diætæ facillime funeſtum nanciſci ſoleant eventum : vero videtur ſimillimum, & conſulti quoque quidam Medici confirmant, ſauciatum ex vulnere per ſe minus lethali, inordinata victus ratione exacerbato, proprio vitio periiſſe. Quod, ut eo clarius pateſcat, judicium medicum deſideratur.

A.

Relatio ſectionis.

Poſtquam ſtudioſi vulnere heri peremti cadaver hodie cultro anatomico ſubjeci ; ipſam octo abhinc diebus inflictam plagam pollicis latitudine ſub dextra papilla obliquo, ſimul declivi verſus cordis ſcrobiculum itinere profundius in pectus penetraſſe deprehendi ; uti ex adnexa inferius vulneris renunciatione pateſcet.

Aperto abdomine inteſtina ſuperiora ac omentum colore ex atro rubicundo, ac ſi ſanguine tincta eſſent, imbuta conſpiciebantur ; ac inter hepar, ubi ventriculo accumbit, ipſumque ventriculum cruoris coagulati, quantum duæ capiunt palmæ, adparebat ; cujus etiam notabilis portio & ſuperiori poſteriorique ventriculi parti, & concavæ hepatis regioni tam firmiter adhærebat, ut vix ſeparari potuerit. Hoc cruore partim digitis, partim ſpongia aqua calidiori imbuta ſubtiliter abſterſo ; plaga pollicem magna inferiori hepatis parti inflicta, in quam digitus minimus intrudi poterat, conſpectui ſe ſiſtebat. Immiſſum ipſi inſtrumentum exploratorium per ſuperiorem & convexam hepatis partem rurſus exibat, ubi cum ſepto tranſverſo connectitur ; & hinc non ſolum in ea regione vulnus unciam dimidiam magnum ; verum etiam ſeptum illud pari ictu in muſculoſa ſui parte, ubi ſextæ coſtæ circiter adhæret, percuſſum detegebat. Quare detecto vulneris tractu adparebat, illud dicto modo ſub dextra papilla inflictum, inter quintam ſextamque coſtam diaphragma atque convexam hepatis partem penetraſſe, & in concava exiiſſe. Ut autem viderem, quæ in hepate vaſa ſint læſa ; primum ramo venæ portæ meſenterico per tubulum aëreum inflari juſſi, qui protinus per utrumque hepatis hiatum erupit : tum ligata in pectore vena cava, in ejus truncum pariter immittebatur flatus, qui non minus per utrumque jecinoris vulnus cum ſpuma redibat : unde colligebam, majores & venæ cavæ & venæ portæ ramos fuiſſe percuſſos. Præterea etiam in inferiori abdominis regione, ac ſic dicta pelvi binæ circiter extravaſati cruoris erant unciæ. Neque vero talis in pectoris cavitate exiſtebat ; ſed cor æque ac pulmones nullo laborabant vitio ; nec lien, præter coagulatum cruorem, quicquam præternaturale exhibebat. Ventriculus ac inteſtina à læſione libera, ſed flatibus farta ac diſtenſa, & obſcuro tincta colore adparebant : quid ? quod omentum, ubi ventriculum ac hepatis inferiorem attingit regionem, aliquantulum corruptum vide-

batur. Num itaque hæc vulneratio lethalis fuerit; anne cruor in abdomen extravaſatus, maxime ille, qui inter hepar ac ventriculum tam tenax hæſit, per vulnus pectoris, diaphragmatis atque hepatis, expurgari iterum potuerit ac eliminari? arbitrio atque judicio aliorum relinquo Medicorum. Cæterum adhuc in dextro brachio quædam leviores plagæ, una carpo, altera in antibrachio, tertia in brachio inflictæ adparebant.

Neque etiam ignorari oportet, altero & tertio poſt acceptum vulnus die cruorem adhuc large fluxiſſe ex illo; dein quidem ceſſaſſe, ſauciatum vero adeo habuiſſe bene, ut non niſi de ſalute ſperaremus. Septima autem die recruduerunt & difficilis ſpiratio, & præcordiorum anxietas; tum acceſſit virium languor, qui octava morbi die magis magiſque auctus, cum anima hora ſexta veſpertina exſpiravit.

B.

Vulneris denunciatio.

Inſtituta ſauciati ſtudioſi inſpectione deprehendi, vulnus illius tenui enſe punctim ſactum, pollicis latitudine ſub papilla dextra tractu obliquo deorſum inter coſtas verſus ſcrobiculum cordis penetraſſe, & inſtrumentum exploratorium profunditate quatuor circiter unciarum in pectoris cavitatem intrudi potuiſſe. Præterea laboravit æger ſumma præcordiorum anxietate ac anhelitu gravi; vulnuſque ſanguinem ſudit. Neque vero ille ore ſerıur; claro indicio, ipſum pulmonem integrum, vaſa vero intercoſtalia, & carnoſam ſepti tranſverſi ſubſtantiam læſione eſſe adfecta. Quin quamvis æger melius habere videatur; illum tamen nondum extra omne periculum poſitum eſſe exiſtimo.

Reſponſio Conſultatoria.

In relatione vulneris, quo quidam ſtudioſus percuſſus, & poſt aliquot dies peremtus eſt, principalis occurrit quæſtio: Num deſcripta in carnoſam diaphragmatis partem atque hepar penetrans plaga per ſe, abſolute, & ſine concurſu aliarum cauſarum ſit lethalis? Si conſideremus vulnera tranſverſi ſepti, inveniemus ex omnium fere ſcriptorum medico-forenſium conſenſu, quod quæ nerveam ipſius partem offenderunt, jure pro abſolute lethalibus habeantur; quoniam hæc pars non ſolum principale ſpirationis organon conſtituit; verum etiam in nervea ſubſtantia icta inſignes thoracis ſpaſmos excitat, qui partim ipſum ſpirandi negotium impediunt, partim venam cavam, ſeptum illud perforantem, valide comprimunt, hinc ſanguinis ad cordis ventriculos remorantur progreſſum; & ideo congeſtionibus, ac extravaſationibus cruoris in imo ventre anſam ſuppeditant. Contra vero vulnera, quæ lædunt carnoſam diaphragmatis partem, licet pariter ob ſpaſmos per intervalla recurrentes, utut leviores, & hinc dependentem ſpirandi difficultatem, non omni vacent periculo; tamen cum facilius in hac parte admittant conſolidationem, minime ſunt abſolute lethalia, niſi forte vel nimis magna, vel parti nerveæ admodum vicina, vel denique cum læſione ramorum vaſculoſorum paulo majorum ſtipata fuerint. Quum igitur ex relatione præſenti eluceſcit, defunctum in carnoſa diaphragmatis parte ictum, & per intervalla duntaxat de ſpaſmis & inde pendente difficili & anxia ſpiratione conqueſtum, quarto, quinto, & ſexto autem diebus ab iis ſymptomatibus omnino immunem fuiſſe, illaque ſeptimo demum die ex perverſo regimine atque diæta ſibi contraxiſſe iterum, ac inde periiſſe: vero eſt ſimillimum, hoc diaphragmatis vulnus minime pro cauſa mortis vel abſolute lethali agnoſcendum eſſe.

Quod igitur plagam hepati inflictam attinet; haud ignorari oportet, ab omnibus in anatomia ac praxi forenſi peritis Medicis, ea tantum modo viſcerum, maxime hepatis, vulnera pro abſolute lethalibus haberi, quæ ſimul majores vaſorum ſanguiferorum ramos percuſſerunt, & hinc enormem cruoris copiam in cavum abdominis plorarunt: quæ autem leviora ſunt, & non niſi minores vaſorum ramos lacerarunt cum extravaſatione cruoris parciori, ea quidem periculoſa ſunt, non tamen ſubitaneam perniciem inferre deprehenduntur. Si ergo præſens vulnus, prout in ſectionis relatione deſcribitur, diſpiciamus; in ea quidem relatum legimus, illud per concavam pariter ac convexam jecinoris partem penetraſſe, tanto hiatu, ut ipſi digitus minimus intrudi potuerit; at vero non accurate deſignatus eſt læſionis locus, num ille in media aut extremis jecinoris partibus fuerit &c. Hinc ſi perpendimus, plagam pollicis latitudine à dextra papilla, inter quartam & quintam coſtam inflictam, tractu obliquo deorſum verſus cordis ſcrobiculum per diaphragma in hepar penetraſſe: haud ſine fundamento colligere licet, lobum jecinoris minorem & anteriorem, cujus haud adeo craſſi, & ventriculo accumbentis in hac regione ſitus eſt, percuſſum eſſe. Hæc autem ſauciatio, cum non niſi minores vaſorum in eo loco reperiuntur ramuli, non potuit enorme ſecum ferre ſanguinis profluvium; & ideo intra octo dierum ſpatium, quantum duabus capimus palmis, exſtillavit cruoris in imi ventris cavum; quæ quantitas quatuor circiter, vel quinque uncias expleret. Quamvis enim immiſſus in venam cavam atque portæ flatus per vulneris hiatum eruperit: non inde ſequitur, majora vaſa fuiſſe percuſſa, dum & minora aërem reddere valeant. Neque vero minus probe notandum eſt, vulnera hepatis longe citius atque facilius conſolidari, quam quæ in aliis fiunt partibus: non enim ſolum cruor per hepar progrediens per ſe valde ſpiſſus & ſero privatus obſervatur, verum etiam ob deficientem venæ, quæ arteriæ officio fungitur, pulſum minori impetu atque tardius provehitur; unde à craſſis iſtis humoribus minores canales facillime obturari, ac veluti conglutinari poſſunt. Quæ cum ita ſint; facile adparet, nec hoc hepatis vulnus pro abſolute lethali judicari poſſe.

Jam ergo ulterius recenſetur, ventriculum ac inteſtina, colore obſcuriori atro tincta, & omentum, ubi accumbit ventriculo, nigrum atque corruptum, & ideo ipſam inflammationem ſphacelosam, tanquam proximam & immediatam mortis cauſam fuiſſe præſto: unde videri poſſet, ac ſi hæc corruptio ſanguini extravaſato in putredinem abeunti in acceptis ferenda ſit. Verum enim vero attenta docet experientia, cruorem, ſi minori copia in cavitatem abdominis fuerit extravaſatus, abire quidem omnino in putredinem; hanc vero longe leviorem, & magis ſucceſſive contingere, ac non niſi febre lenta, viriumque dejectione ſtipari, maxime ſi remediis tam internis, quam externis diſcutientibus ſuccurratur. Hoc adfirmant exempla eorum, qui abſque læſione viſcerum internorum & nobiliorum per totum corpus transfoſſi, aut in omento vel jecinore leviter ſauciati fuerunt; in quibus ſanguinem in cavum abdominis effuſum eſſe, omnino creden-

credendum eſt. Quam ob rem cruoris extravaſati quinque unciis, qui in defuncto in conſpectum venerunt, inflammatio illa ſphaceloſa nullo jure adſcribi poteſt. Eandem potius variis internis cauſis ſuos debere natales credo; quas inter præter leviores ex læſo diaphragmate ſpaſmos, & cruoris coagulum ventriculo adhærens, collocari merentur læſi ſub accepto vulnere crapula, neglectum regimen, atque potus frigidæ cereviſiæ: quæ in præſenti corporis atque partium imbecillitate, inducendæ inflammationi, & ex hac ſuborto ſphacelo omnino ſuffecerunt. Ex quibus recenſitis momentis, partim ambiguis clariſſime patere credo, vulnus defuncto inflictum pro valde quidem periculoſo, non autem abſolute pernicioſo eſſe habendum.

Judicium medico-chirurgicum privatum.

Poſtquam requiſitus, ut judicium meum, ad quæſtionem: Num læſo ex inflicto ipſi vulnere, niſi diætæ error acceſſerit, neceſſario fuiſſet moriendum? ſuppeditem, omnia momenta probe diſquiſivi: quantum quidem ex illis judicare licuit, vulnus illud minime abſolute lethale renunciare poſſum. Quod enim attinet vulnus carnoſæ diaphragmatis ſubſtantiæ, quæ longe minori ſenſibilitate gaudet, quam quidem centrum illius tendineum; ſicuti etiam ſpaſmi leviores & mox remittentes indicant: illud, more plagis carnoſarum partium conſueto, omnino admittere ſolet curationem; quales obſervationes GLANDORPIUS *ſpecul. chir. obſ.* 7. & HOLLERIUS *in* HIPPOCRATIS *Lib. VI. aph.* 18. allegant. Ut taceam, ſæpius hepar cum læſa diaphragmatis ſubſtantia carnoſa coaleſcere, & hinc vulnus ad cicatricem perducere. Quod ſi vero ulterius hepatis læſionem diſpiciam; illud ex plaga verſus cordis ſcrobiculum tendente, in lobo ſuo minori ſive anteriori, ubi ventriculo accumbit, percuſſum eſſe videtur. Cum autem hic lobus tenuis, minoribusque ſanguineis vaſis obſervetur inſtructus; & ſanguinis per hujus viſceris vaſa progreſſus ob ejus ſpiſſiorem texturam admodum languidus deprehendatur: facillime fieri potuit, ut exigua illa læſio ab effluente glutinoſo cruore, cujus quinque circiter extravaſatæ fuerunt unciæ, iterum conſolidata fuerit. His cum accedant obſervationes *ab* HILDANO *Cent. II. obſ.* 37. GLANDORPIO *L. c. obſ.* 33. & FORESTO *Lib. VI. obſ.* 3. allegatæ, quod graviora etiam lobi majoris vulnera, in quibus majora vaſa fuerunt læſa, curata ſint: omni jure & præſenti hepatis ſauciationi abſolutam lethalitatem denegari poſſe arbitror. Reſtant itaque dijudicanda, quæ poſt acceptam plagam acceſſerunt ſymptomata, anxietas præcordiorum ſcilicet, & gravis anhelitus: quæ tertio poſt vulnerationem die remiſerunt; deinceps autem ingurgitatis cereviſiæ triticeæ frigidæ quatuor menſuris recruduerunt, cum inſequuta morte; poſt quam denique ventriculus, inteſtina ac omentum ſiderata adparuerunt. Non equidem negari poteſt, quin ſideratio harum partium, proximam & neceſſariam mortis cauſam conſtituerit: huic vero hepatis & ſepti tranſverſi læſiones remotiorem duntaxat ſuppeditarunt occaſionem. Hæ enim ventriculum ac vicinas partes ſpaſmo corripi effecerunt; quo conſopito nihilominus remanſerunt earum partium debilitates; quibus factum eſt, ut accedente victus incongrua ratione, ſpaſmus recruduerit, ac ſtaſin humorum inflammatoriam, cum ſubſequente lethali ſphacelo introduxerit. Quod ſi enim hanc inflammationem ab ipſo vulnere immediate derivare velles; facilius fuiſſet, ut ipſum diaphragma vel alia viſcera eam ſubierint. Neque vero etiam hæc ventriculi, omenti ac inteſtinorum ſideratio cruori in abdomine extravaſato adſcribi poteſt: tum enim non ſolum veſica urinaria & inteſtinum rectum, quibus etiam incubuit extravaſatus humor, inflammationem ſuſtinuiſſent; verum etiam putredinoſus odor nares feriiſſet; quod utrumque momentum minus adfuiſſe perhibetur. Multo minus hic effectus lethalis à tam pauca extravaſati ſanguinis quantitate proficiſci potuit; quæ ope motus tonici per poros partium facile reſorberi potuiſſet. Quamobrem concludo, vulnus & hepatis & diaphragmatis non per ſe, ſed per accidens fuiſſe lethale.

CASUS LXXXIII.

De aſthmate, & ſpaſmo præcordiali à motu corporis.

VIr quidam ſeptuagenarius, ſanguineæ conſtitutionis, quanto exercitio in juventute multis itineribus, aliiſque negotiis corpus commovere ſueverat; tanto quoque otio, vitæ ſedentariæ, multiſque laboribus mentis ſtipatæ, ætate magis provectiori indulgere cœpit. Sub hoc vivendi genere vires corporis pariter ac animi ſemper manſerunt integræ, bona ciborum adpetentia, ſomnus quietus, ac ſatis regulare alvi officium; & inſuper ad præſervanda majora mala quotannis bis venam præbuit ſecandam. Neque tamen minus aliquot abhinc annis de dolore tenſivo atque gravativo, à ſcrobiculo cordis per ſterni tractum aſcendente, ac præcordiorum anxietate, ſpirandique difficultate ſtipato conqueri cœpit. Ingraveſcunt hæc ſymptomata potiſſimum ſub quocunque corporis motu; ſi nimirum vel obambulet æger, vel ſcalas aſcendat, vel etiam veſtes induat; adeo, ut ſæpius penitus inter ipſum motum ab illo abſtinere teneatur: & hinc quietus, ab eo ſymptomate prorſus immunis ſit. Neque minus poſt cibos flatulentos aſſumtos, vel potam cereviſiam, inſignis conſtrictio atque dolor circa ventriculum atque pectus percipitur, & non niſi eructatis ructibus allevatur: quare etiam ſi hauſtum vini Rhenani, vel tantillum panis butyro illiti, vel etiam eſſentiam ſtomachicam mane aſſumſerit, optime habet. Huic ergo moleſtiæ præterito anno oppoſuit uſum acidularum Egranarum; quæ licet paullo ſublevaverint malum, illud tamen penitus haud expugnare valuerunt; quamobrem meum per litteras flagitavit conſilium.

Optavi igitur, ut plura momenta ſcitu neceſſaria in hac morbi hiſtoria fuiſſent allegata; nimirum quomodo pulſus maxime ſub motu corporis, ſe habeat, an ſit inæqualis & interruptus, an intermittens aut paullo durior, vel contractior? anne quoque tremor vel palpitatio cordis illum affectum comitari ſueverit? &c. Nam crebra experientia conſtat, in ſubjectis plethoricis, vitæ ſedentariæ, ſed largis, nutrientibus ac vinoſis epulis indulgentibus ob ſpiſſos humores, eorumque languidiorem per cor & pulmones progreſſum, facillime in venis polypoſas generari concretiones, ex quibus ſtrictura pulmonum, vicinarumque partium nervoſarum ſpaſmodicæ cum difficili reſpiratione ac præcordiorum anxietate

propullulant. Hoc eo facilius contingit, ſi ſub motu corporis muſculi præſertim brachiorum pedumque commoventur, & hinc humorum copia eo magis verſus præcordia compellitur. Quod ſi deinceps ventriculi vitium acceſſerit, & ille, vi cnncoctrice læſa, à flatibus diſtenditur: inde liber ſepti tranſverſi motus, & hinc æquabilis humorum per thoracem circuitus admodum impeditur.

Quod ſi itaque ægrotantis conditionem intueor, hanc adeo comparatam eſſe ex perſcriptis judico, ut, niſi coagula polypoſa jam revera præcordia obſideant, ea tamen in propinquo eſſe credam. Quamvis enim in illius corpore plethorico ac ætate provecto, ventriculus pariter labefactatus videatur; in illum tamen ſolum omnem mali cauſam collocare haud licet, maxime cum æger uſu ſtomachicorum, flatus diſcutientium atque vinorum generoſorum ei jam proſpexerit. Quam ob rem ut à ſuo malo vindicetur, operæ eſſet pretium, ut & ipſa conſopiantur ſymptomata, & humorum circuitio adjuvetur. Quibus ſcopis obtinendis conſultum fuit, ut ter vel quater quotannis larga cruoris ex vena in pede tuia detrahatur quantitas; quo humorum impetus à præcordiis divertatur, eaque ab inhærentibus liberentur ſymptomatibus. Mane potandum commendavi infuſum theiforme ex herba veronicæ, corticibus citri recentibus & cardamomo paratum; & tum caryophylla ad ventriculum roborandum ſuaſi maſticanda. Non minus ad reſtaurandam vim digeſtivam ſub epulis data fuit eſſentia zedoariæ & corticum aurantiorum cum ſpiritu nitri dulci, & ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo, nec non aqua ex milleſolio ac floribus chamæmeli cum cereviſia triticea deſtillata permixta. Eidem ſcopo propoſui emplaſtrum ſtomachicum *ex emplaſtri cruſtæ panis uncia una, olei nuciſta moſchati drachmis duabus, balſami Peruviani drachma una & olei caryophyllorum drachma dimidia confectum & ventriculo imponendum.* Tum etiam valde hortatus ſum, ut alvi lubricitati ſuccurratur, & huic fini commendavi uſum pilularum balſamicarum, ad *Becheri* methodum parandarum, bis quavis hebdomade matutino tempore aſſumendarum; ſi pridie veſperi pulvis abſorbens nitroſus ex ſolutione oculorum cancrorum, magneſia, nitro purificato, & tartaro vitriolato fuerit propinatus. Adventante denique vere haud alienum putavi, ut æger acidulis Egranis, conjunctis amaricantibus atque ſtomachicis medicaminibus utatur. Cæterum ad ſervandam rectam vivendi rationem, ut à largis epulis, maxime veſpertinis, cibiſque flatulentis, ac concoctu difficilioribus abſtineat, corpus equitando vel curru vehendo ſedulo moveat, & denique ſepoſito omnis cereviſiæ atque vini uſu, pro potu ordinario aquam cum cinnamomo decoctam potet, imperavi.

CASUS LXXXIV.

De aſthmate humido.

ILluſtriſſimus atque excellentiſſimus quidam Dominus, LVIII. annorum, atque antea temperamenti ſanguineo-cholerici, jam vero atrabilarii magis exiſtens, vitæ ſedentariæ plurimum addictus, cui hæmorrhoides antea præſentes ceſſarunt, in primis noctu ſub ſomno incurrit laborioſam, difficilem ac brevem ſpirationem, de qua etiam de die ſub aſcenſu ſcalarum conqueritur. Huic ſeſe jungit noctu ſibilus vehementior, & ſonus ſpumidæ quaſi ebullitionis; tempore matutino vero concurrit tuſſis, quæ magnam quidem muci quantitatem excutit, ſed ſine magno levamine; cum congeſtio in pectore tanta ſit, ut brevi mota prior muci quantitas denuo in pulmones deferatur. Præterito tempore æquinoctiali frigido & pluvioſo hæc ſpirandi difficultas augebatur; pejuſque ſe habuit illuſtriſſimus æger; cum ceſſante magis adpetitu vires quoque deficere cœpiſſent. Etſi autem has deinceps, intemperie aëris mutata, non ſolum mox denuo reſumſerit; ſed etiam recenſita ſymptomata ſatis moleſta adhibitis decentibus remediis multum imminuta fuerint: eo minus tamen penitus à medicamentis eſt abſtrahendum, quo citius iis ſepoſitis denuo augmentum capiunt recenſitæ calamitates. Ex dictis patet, adeſſe aſthma humidum, cum humorum tenacium in bronchiis hætentium notabili concurſu ſe manifeſtans. Nec ſoli pectori proprium, ſed & in hypochondriis ſedem ſuam habens, ut adeo dyſpnœa hypochondriaca ſimul jungatur, cujus effectus in partes pectoris tedundat, ob nervorum recurrentium cum negotio reſpirationis connexionem: de qua re notabile eſt Galeni de cane, his nervis interceptis, aſthmatico facto, experimentum per Lowerum *in Actis Anglicanis* repetitum. Porro malum hocce antea quidem fuit ſymptomaticum magis, cum tuſſi humidæ ſupervenerit; jam autem idiopathicum evaſit, atque chronicum. Ratione recurrentium acceſſionum eſt periodicum magis & nocturnum; ratione gradus vero medium locum occupat inter dyſpnœam & orthopnœam. Cauſa hujus affectus continens atque immediata eſt materia mucido-viſcida, circa pectus copioſius collecta. Cauſa mediata proxima, ſive antecedens & concomitans eſt flacciditas texturæ pulmonalis membranaceæ, & nervulorum pulmonalium, ex prægreſſis pectoris congeſtionibus ſuborta: unde paucis momentis talis humorum affluxus contigit; quod fieri non poſſet, ſi nervi illi in debito tono ſervarentur.

Cum his cauſis conſpirat, atque mediatam proximiorem conſtituit activa humorum verſus pectus congeſtio, evacuationi hæmoptyicæ deſtinata, atque à ſuppreſſione hæmorrhoidum antea ſemel præſentium ortum ducens: quæ evacuatio ſanguinis ſuppreſſa cauſam occaſionalem, ſive mediatam remotam conſtituit; quas inter porro referri meretur & tuſſis antea ſæpius præſens, & mutatio vitæ generis laborioſi in ſedentarium, & mutatio ſubitanea aëris frigidioris cum calidiori. Ratione prognoſeos, ſicuti in genere hic affectus pertinax magis exiſtit, præſertim in annoſis: ita in ſpecie hic invaleſcens minatur ſuffocationes pectorales; quin, ſi acrimoniam concipiat materia in bronchiis hærens, exulceratio & phthiſis ſequi poteſt, niſi tempeſtive ſuccurratur. Quemadmodum autem hæc ratione prognoſeos funeſtæ adducta ſunt: ita ratione ſalutis ſciendum, aſthma concurrente tuſſi facilius curari, quam eadem abſente; cum tuſſia, quando non adeo enormis eſt, materiæ excretionem aliquo modo promoveat. Hæmorrhoides aſthmati ſupervenientes malum notabiliter ſæpius mitigant: id quod eo certius hic contingeret, cum affectus præſens ab earum ſuppreſſione ſimul ortum trahat.

Jam ſi totam morbi hiſtoriam hic recenſitam percurramus, probeque nexum hujus mali cum adductis

ductis cauſis ponderemus: ſtatim patebit, viſcidum in bronchiis pulmonum hærens ante omnia eſſe reſolvendum, reſolutum vero ex corpore excernendum. Hinc non ſine ratione per tempus adhibita ſunt tam reſolventia ex vegetabilibus blandioribus, huic affectui appropriatis, aliiſque gummatibus potentioribus parata, quam laxantia. Neque etiam contrarius inde obſervatus eſt effectus, cum ſub eorum medicaminum uſu liberior ſpiratio ſub ſomno acceſſerit. Quare non mirum, illuſtriſſimum ægrotantem, uſu laudatorum remediorum ceſſante, ſtatim priora ſymptomata denuo incurriſſe, cum cauſa antecedens ſuperius recenſita nondum fuerit ſublata. Nam licet per annum materiam mucido-viſcidam circa pectus collectam reſolvamus, reſolutamque educamus; malum tamen ſemper recrudeſcet, pauciſſima etiam mora; niſi cauſam antecedentem, nempe flacciditatem pulmonum, ob quam paucis momentis tantus fit humorum affluxus, tollamus, atque nervos in ſuum tonum reſtituamus. Hoc autem impetrabimus, ſi congeſtiones atque decubitum humorum ad partem affectam inhibeamus. Quibus remediis hic opus ſit, ſuperiores cauſæ nobis indicant, cum primo intuitu pateat, illa ea eſſe, quæ & motum humorum aliorſum, inprimis vero ad partes remotas derivent, & fibrarum decentem ſtricturam promoveant. Sanguinis ergo ob vitam ſedentariam accumulata quantitas eo magis indicat ſui depletionem, cum excellentiſſimus æger huic non ſolum aſſuetus ſit; ſed eadem inſtituta etiam ſtrictura fibrarum relaxatarum, ſicque ipſe tonus partium promoveatur. Hinc poſt æquinoctium vernale venæ ſectio ad aliquot uncias celebrata eſt in pede, & ob hanc cauſam, quod tali ratione humorum affluxus ad partes ſumme remotas derivetur. His ergo ita ſecundum ordinem adhibitis, poſt venæ ſectionem inſtitutam non modo multo melius ſe habuit illuſtriſſimus æger: ſed & ſanguis emiſſus tam ratione conſiſtentiæ, quam ratione coloris ſine labe conſpicuus erat: fuit enim eleganti rubedine tinctus, pauciori ſaltem ſero præditus. Similem effectum revulſorium obtinebimus, tam ſi tuſſim, majorem ad pectus adfluxum cauſantem interdum præmiſſis præmittendis, pulvere convenienti cum grano uno maſſæ pilularum de cynogloſſa juncto mitigemus; quam ſi excellentiſſimus æger tempore hyemali ſubitaneam aëris calidioris cum frigidiori mutationem vitaverit: Cum humoribus in hypocauſto calidiori magis reſolutis non ſolum intimior aditus ad pulmones pateat; ſed & accedente frigore fibris ſtrictis difficilior reditus concedatur; ſicque congeſtio, atque per conſequens ipſe morbus augeatur. Uti autem hæc omnibus medicamentis palmam præripiunt ratione revulſionis humorum: ita meo judicio optime ſtricturæ atque ſcopo tonico inſerviemus mixtura ex ſpiritu cornu cervi, tinctura antimonii tartariſata, eſſentia ſuccini & ligni ſaſſafras; decocto ex radice gentianæ rubræ, herba veronicæ, hederæ terreſtris, hepaticæ nobilis, ſcordii, ſemine fœniculi, corticibus citri & cinnamomi, item ſuccis tam laudatarum, quam herbæ beccabungæ, naſturtii aquatici, cum tantillo balſami Peruviani, aut de Copaiba. Cæterum adpetitus ſemper reſpiciatur, atque decentibus remediis temperatis reſtituatur; & ulterius diæta moderata, animus quietus, motuſque corporis ſufficiens commendentur.

Jam per aliquod tempus illuſtris æger nullis amplius utitur remediis. Cum autem priora ſymptomata, licet minori gradu, ſemper tamen denuo redeant: utique ulterius medicamentis erit inſiſtendum, imprimis cum extra paroxyſmum optima ſit medicatio. Unda hic laudarem alicualem ſaltem continuationem adductorum medicamentorum, vel ſi hæc in affectu hocce chronico haud ſufficiant, potentiora reſolventia ſuaderem e. g. radicem petaſitidis, angelicæ, imperatoriæ, ariſtolochiæ, leviſtici, bardanæ, apii, dracunculi; ſpeciatim vero radicem ari ob aſthma humidum. Ex herbis antiſcorbuticis laudarem trifolium, naſturtium, beccabungam; hiſque modo ſemen dauci, ammios, baccas juniperi, modo gummi ammoniacum jungerem. Ex compoſitis ſumi poſſet ſpiritus ſalis ammoniaci urinoſus, liquor cornu cervi ſuccinatus, vel etiam potiuncula *Brunneri è gummi ammoniaci uncia ſemis, in aceti ſquillitici uncia ſoluti, aquæ veronicæ unciis duabus, olei tartari per deliquium guttis duodecim atque ſacchari ſemis* parata: cui quoque adderem aquam hyſſopi, cum in aſthmate ſenili & flacciditate pulmonum, atque aliis humidis pectoris conſtitutionibus chronicis egregie conveniat uſus diuturnior ſimilium aquarum vinoſarum. Quæſtio jam incidit: an tuta ſit acidularum potatio? Reputatur quidem aſylum hypochondriacorum; cum tamen phthiſicis, quocunque etiam gradu conſtitutis, magis ſit nocivus, & illuſtriſſimus æger ad talem diſpoſitionem phthiſicam admodum proclivis ſit, neque ex Egranis, quibus ſæpius uſus eſt, atque Selſteſenſibus ſufficientem effectum reportaverit; non facile earum ſuaſor eſſem, aliorum conſilio id relinquens. Atque uti hæc de præſenti ſtatu magis valent, atque curationis gratia adducta ſunt: ita præſervandi fine deinceps circa æquinoctia denuo ventilationes ſanguinis juſto loco inſtituendæ ſunt; vel loco earum hirudines in locis hæmorrhoidalibus adplicandæ; deinceps evacuationes ſeroſo-mucidæ catharticæ tolerabili quantitate & motu adminiſtrandæ, & pro circumſtantiarum ratione repetendæ: tandem vero alia ſelectiora ex ſuperioribus ſubjungenda, & de reliquo tempus aliquod reſpirandi naturæ ſubinde concedendum, ne medicationibus adſueſcat. Ante omnia illuſtriſſimus æger hac notabili ſublevatione contentus ſit, cum plenaria reſtitutio in malo hocce chronico obtineri nequeat. Dabam Viennæ tertio Calend. Maii 1726.

Conſilium.

Ægritudo, qua ſolicitatur vir illuſtriſſimus, omnino aſthma humidum adpellari meretur; quod meo quidem arbitrio minime ex affectione hypochondriaca, ſuppreſſione fluxus hæmorrhoidalis, vel congeſtione ſanguinis ad pectus, hæmoptyſin intendente dependet; ſed potius ex prava ventriculi digeſtione, & viſcidis ſordibus, tam in primis viis, quam maſſa ſanguinea hærentibus natales ſuos mutuatur. Verum cauſæ huc facientes vita ſedentaria, largior victus, ac mentis labores cum meditatione juncti utique fuerunt; quæ & labefactando ventriculi tono, & humorum abundantiæ generandæ ſatis ſunt opportunæ. Quare ut ab eo malo vindicetur æger excellentiſſimus; neceſſe ante omnia eſt, ut in vivendi ratione motui corporis magis ſtudeat, cœlum aëremque mutet, cœna minus liberali utatur, cibos probe mandat, ac mentis labores evitet. Deinceps operæ erit pretium acidulas Egranas cum debito regimine per quatuor, vel quinque hebdomades potare; ſimulque loco potus

ordinarii aquas Selteranas cum quarta vini parte remixtas adhibere. Nec ludetur opera, ſi ter ad minimum quotannis, nimirum Februario, Majo, ac Octobri menſibus ſanguis ex vena in pede tuſa mitietur; præterea ſingulo mane ſex vel ſeptem vaſcula infuſi theiformis cum ſaccharo cando ſorbillabuntur; & omni triduo larga doſis ſequentis pulveris veſperi adſumetur: *Recipe pulveris liquiritiæ unciam, radicis pimpinellæ albæ, iridis Florentinæ unciam ſemis, balſami de Copaiva drachmam ſemis. M. f. pulvis d.* Infuſum theiforme ſic ſe habet: *Recipe herbæ veronicæ, hyſſopi ana manipulos duos, dracunculi manipulum unum, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. Cont. M. D. S. ſpecies zum Kräuter-Thée.* Denique conveniet ſingulis decem diebus mane devorare ſequentem potionem laxantem: *Recipe mannæ electæ uncias duas cum dimidia, cremoris tartari drachmam unam & ſemis, aquæ florum acaciæ uncias quinque; coque & ſolve leni calore: colaturæ adde olei de cedro italici guttas quatuor. M. D. S. potio laxans.* Quæ ſi rite fuerint obſervata, de felici eventu nullus dubito. Quod cæterum Medici judicium ſatis doctum attinet; illud ex D. D. JUNCKERI tabulis medicis maximam partem concinnatum videtur; farrago autem remediorum ibi commendatorum præſenti morbo minus eſt conveniens.

CASUS LXXXV.

De aſthmate flatulento.

UNus cum dimidio circiter elapſus jam eſt annus, ex quo noctu inſigni præcordiorum anxietate, cum tenui ſibilo ac difficili ſpiratione ſtipata ſubito corripiebar. Hinc protinus è lecto ſurgens, & paululum obambulans ſumſi pulverem temperantem; ex quo melius habui, noctemque placido tranſegi ſomno. Eadem adfectio aliquot poſt ſeptimanis recidens, eadem ratione facile ſuperabatur. At vero Auguſto menſe anni noviſſime elapſi, cum mane hora ſeptima lectum deſererem, inter ſurgendum, pungitivus dolor cor adficere videbatur, eumque difficultas ſpirandi excipiebat: alvum exoneraturus, eam reddere haud valebam. Hinc veſtes induens tanta anhelatione, ingenti pectoris ſibilo conjuncta, adficiebar, ut adſtantes Medicum atque Chirurgum advocari curaverint. Hi ſanguinem è venæ miſſuri, eam fruſtra & in brachiis & pede dextro tundebant; quippe quæ partes inſigni conſtrictione rigebant; donec tandem è ſiniſtro pede parum cruoris detraxerint. At nihilo minus ronchus & anhela ſpiratio adeo invaleſcebant, ut facies ſanguine farta ac turgida adpareret, oculi prominerent, ac omnes vel ſuffocationem vel apoplexiam vererentur. Interim propinata ſæpius in infuſo theiformi mixtura ex eſſentia corticum aurantiorum, pimpinellæ, ſaſſafras, cardamomi, ac ſpiritu carminativo de tribus parata ad me redire cœpi; ſed urgebat adhuc ronchus; qui demum, evacuatis per injectum clyſterem multis flatibus, ructibuſque cum reliquis ſymptomatibus paulatim remittebat; poſtquam per quinque duraverat horas. Poſtridie uſurpavi mixturam ex gummi ammoniaco, in aceto ſquillitico ſoluto, aqua veronicæ, hyſſopi, aſthmatica, nitro depurato, ſyrupo capillorum veneris, & de eryſimo *Lobelii* concinnata; & hinc per aliquod tempus præter anhelam ſpirationem, maxime ſub aſcenſu ſcalarum moleſtam, non habui, de quo conquererer. Menſe vero Novembri, cum noctu ſub largo ſudore ac crebra anhelatione evigilarem & ſurgerem: eodem paroxyſmo cum pectoris anxietate, ſibilo ac gravi anhelitu ſtipato infeſtabar; ab eoque per quinque horas inhærente, adplicato clyſtere, & data priori mixtura, divina favente gratia iterum liberabar. Eadem moleſtia paulo levioribus ſymptomatibus menſe Januario currentis anni poſt liberaliorem cœnam eadem hora matutina tertia recrudeſcebat, priſtinis profligata præſidiis. Aliquot abhinc hebdomadibus ex vena in brachio tuſa optimus ac floridus effluxit ſanguis: & poſthæc ſæpius deſcripta acceſſio bis adhuc ſemper levior, eandemque ſervans horam recidebat. Tum à cœna penitus abſtinere cœpi; & ejus loco aſſumtis aliquot vini Rhenani vel Moſellani hauſtibus, Tabacum ſumare ac cereviſiam potare ſuevi. Abhinc licet pectoris adfectio haud amplius redierit; tamen alia ſucceſſit ferme moleſtior. Quotidie enim hora veſpertina ſeptima, tanquam concoctionis tempore, quo alias cœna uti ſuevi, præviis cordis palpitatione, extremotum, ac maxime digitorum refrigeratione, & denique largo corporis ac præcipue capitis ſudore, ructus inſigni anxietate præcordia occupant, & non niſi ſumma vi atque moleſtia erumpunt: quibus excretis, ſatis bene habeo: Per alvum autem nulli unquam redduntur flatus. Quid? quod hæc ructuoſa moleſtia præter veſpertinum, quod ſervat, tempus, noviſſime binis vicibus media nocte præviis levi ſudore, cordis palpitatione, ac celeriori pulſu, redierit, meque per integram horam cruciaverit; donec iis eructatis ab omni moleſtia liber eram. Neque minus interdiu hi ructus quandoque erumpunt, ſed leviores & non tantis, ut priores ſtipati ſymptomatibus. Inter ipſum paroxyſmum inſignem ventriculi ardorem percipiebam antea atque acrimoniam; ſed ſumto bis quotidie pulvere ex matris perlarum præparatæ, lapidum cancrorum præparatorum, antimonii diaphoretici ana drachma una & olei ligni ſaſſafras, ac cinnamomi guttis tribus confecto & in tres doſes diviſo, remiſit ea adfectio. Alvus, quæ à teneris ſoluta eſſe ſuevit, jam ſegnior, & non niſi datis purgantibus vel laxantibus redditur. Sæpius ſubito accedunt cordis palpitationes, quibus durantibus pulſus eſt intermittens. Cæterum quamvis pertinaciter obſervem victus rationem, omneſque cibos flatulentos ac nocivos ſugiam, nec illos unquam ad plenam ſatietatem aſſumam; quamvis etiam moderato corpus moveam exercitio; & pro potu ordinario vino generoſo & cereviſia utar, quoniam intermiſſa cereviſia alvus fit magis adſtricta: nihilo tamen minus omni veſpera redit moleſtum malum. Sub hoc abdomen quidem contabeſcit, & totum corpus flacceſcit; ſed vires ſunt integræ, & vultus ſanorum ſimillimus ac vivaciſſimus. Mane veronicam in infuſo potare ſuevi; alvo ſolvendæ ex ſuaſu Medici ſæpius capiebam pilulas ex mercurio dulci confectas; veſperi mixturam ex eſſentiæ abſinthii compoſitæ, liquoris terræ ſoliatæ tartari ana uncia ſemis, elixir proprietatis uncia una paratam ex vino ſumebam; & ad roborandum ſtomachum varias eſſentias cardamomi, coſti veri, piperis longi, gentianæ, millefolii &c. adhibebam: quibus omnibus nullam opem ferentibus, Medicus meus mali cauſam in ventriculi atonia collocat.

Con-

Conſilium.

Ex iis, quæ mihi de adverſa generoſiſſimi viri valetudine ſunt perſcripta, facile collegi, illam omnino nomen aſthmatis flatulenti mereri; quod teſtantibus crebris ructibus à ventriculi atonia, & hinc ſuborta illius expanſione flatulenta, ſeptum tranſverſum moleſte afficiente natales ſuos mutuatur. Quum autem morbi, qui ex ſola ventriculi atonia, & flatibus in illo retentis dependent, convenientibus carminativis, nervinis & ſtomachum roborantibus facillime curari ſolent; & præſens, adhibito nequicquam horum uſu, per integrum jam inhæſit annum: neceſſe omnino eſt, ut hujus ructuoſæ ventriculi inflationis præter illius imbecillitatem, adhuc plures ſubſint cauſæ. Has inter potiſſimum referendus eſt difficilis humorum vitalium per viſcera abdominis, maxime hepatis, meſenterii & lienis circuitus: hunc enim in hominibus ætate provectioribus, ſanguineæ temperaturæ, lautæ vinoſæque diætæ ac vitæ ſedentariæ indulgentibus, animique commotionibus obnoxiis frequentiſſimum deprehendimus. Exinde, maxime ſi nulla adſit ad fluxum hæmorrhoidalem proclivitas, nec corpus ſufficienter movetur, nec ſanguis è pedibus regulariter detrahitur, multi morbi hypochondriaci, ſpaſmodici, flatulenti & aſthmatici propullulant. Namque dum ſanguis, per imum ventrem ægre progrediens in vaſis tunicarum inteſtinalium ſtagnans, eas diſtendit; inferiora inteſtina ſpaſmodica convelluntur ſtrictura; qua non ſolum flatus, conſtricto inferius exitu, ad ſuperiora repelluntur, ſed & cruor ad ventriculum pariter ac pectus atque caput regurgitat majori quidem copia, quam quæ a venis revehi poteſt. Quam ob rem ad tollendos funditus, qui ex tali cauſa proficiſcuntur, morbos, neceſſe eſt, ut hypochondriorum ratio habeatur, & ſtagnantes in illis humores reſolvantur atque diſcutiantur. Hoc fine, non præſtantius eſt aquis mineralibus ſubſidium; quas inter vel thermæ Carolinarum molares, vel acidulæ Egranæ ſub debito regimine, cœli mutatione ac convenienti diæta ad 18. lagenas potæ reliquis palmam præripiunt. Deinceps etiam conveniet, potum mutare, ac in ejus locum aquas Selteranas, binis partibus cum una vini Rhenani generoſi mixtas adhibere: pediluviis temperatis & fere quotidie uti; ac denique quater quotannis ſanguinem ex vena, non in brachio, ſed pede tundenda detrahere. Quod pharmaca attinet; ab illis calidioribus atque purgantibus probe cavere oportet; quippe quæ tonum ventriculi atque inteſtinorum admodum labefactant. Alvum magis clyſteribus carminativis & emollientibus moliri præſtat; quæ etiam ſponte ſuo fungetur officio, quando calor internus, & acrimonia humorum atque ventriculi fuerint attemperata. Huic vero ſcopo egregie faciet ſatis pulvis ſequens, pondere drachmæ unius & brevi ante epulas, & veſperi ex aqua ceraſorum nigrorum capiendus: *Recipe lapidum cancrorum unciam, tartari vitriolati, nitri purificati, ſuccini præparati ana drachmas duas, ſeminis cymini drachmam unam & ſemis, macis, cardamomi ana drachmam. M. f. pulvis d.* Hæc remedia ſicuti ante potum acidularum, ita & hoc abſoluto in uſum vocanda; quæ cum acidulis iſtis, niſi jam polypoſa concretio in pulmonibus vel corde præſto ſit, quin malum penitus ſint exſtirpatura, nullus dubito.

Relatio.

Nec ſpem ſefellit hæc curatio; ſiquidem ab illa, maxime acidulis Egranis æger aſthmatis ſui inſigne reportavit levamen; & obſervata deinde recta vivendi ratione, ad hanc uſque diem ſanus vivit.

CASUS LXXXVI.

De aſthmate flatulento.

Intellexi ex communicato mecum caſu, virum quendam illuſtriſſimum per aliquot annos gravi ſolicitari ægritudine, quæ aſthmatis flatulenti atque ſpaſmodici nomen ſummo tuetur jure. Noctu enim potiſſimum, raro de die, gravi ac anxio anhelitu, difficilique ſpiratione adeo corripitur, ut fere ſuffocari videatur: ipſe vero paroxyſmus per unam duntaxat, alteramve horæ quadrantem durat ac copioſa muci viſcidi per vomitum rejectione ſemper terminatur; & denique hyemali magis, quam alia tempeſtate adfligit. Hujus ſi cauſam diſpiciam, illam in pulmonibus copioſo, ſtagnanteque ſanguine fartis ſitam eſſe & inde liberum humorum ex uno cordis in alterum ventriculum tranſitum impediri arbitror. Quandocunque enim vaſa pulmonum ſanguinea à ſtagnante humore nimium diſtenduntur, atque dilatantur: aer nec inſpirari, nec exſpirari libere poteſt, & hinc ſuffocationis metus proficiſcitur. Verum enim vero ad indagandas cauſas remotiores, quæ malo præſenti viam ſtraverunt, tria potiſſimum notanda occurrunt momenta. Namque primum haud ignorari oportet, ægrum inſigni humorum abundantia turgidum, cibis veſci nutrientibus, copioſo vino uti, vitæ indulgere ſedentariæ, nec hæmorrhoidale unquam, nec aliud ſanguinis profluvium toleraſſe, nec venam ſecandam præbuiſſe: unde omnino ingentem ſuccorum abundantium quantitatem ſibi contrahere debuit. Deinceps notari meretur, ægrum multis flatulentiis agitari ſueviſſe. Quando vero cunque flatus, qui ex vitiata digeſtione, ac inde relictis in ventriculo ſordibus mucidis atque tenacibus, noctu præſertim vi caloris in halituoſos vapores reſolutis, originem trahunt, ventriculum nimium diſtendunt: fit inde, ut & diaphragmatis liber motus, & pulmonum expanſio, & hinc æquabilis humorum per has partes impediatur circulatio. Quamobrem tam ipſum aſthma, quam præſertim paroxyſmi illius & in noſtro ægro à flatulenta ventriculi diſtenſione eo magis derivari debent; cum eructatis iſtis vaporibus ſtatim remittat ſpirandi difficultas. Nec denique leve huic malo generando addidit momentum materia acris tartarea, quæ olim juncturis partium inhærens, arthritidem ac podagram excitavit, jam vero intra maſſam ſanguineam reſtare videtur. Namque crebra compertum habeo experientia, arthriticam hancce materiam, ſi vel in maſſa ſanguinea oberrans haud debite foras protrudatur; vel ab externis partibus intro repellatur, tantum non ſemper nervoſas pulmonum obſidere partes, earumque ſpaſmodicas diſtenſiones, anhelitu gravi ac ſpiratione anguſta ſtipatas excitare; eaſdem vero protinus evaneſcere moleſtias, ſi articularis recruduerit morbus. Quum itaque ex præſenti caſu intellexi, generoſiſſimum ægrum ſex ab-

hinc

hinc annis dolore atque tumore digitorum, & externi pedis circa illius malleolos laboraſſe, ut Podagra affectus videretur: non dubito, fore ut à præſenti pectoris adfectione penitus liberetur, ſi veram inciderit Podagram.

Quod igitur prognoſin attinet; facillimum omnino eſt ut, niſi tempeſtivæ ferantur ſuppetiæ, moleſtum aliquando atque periculoſum ſuboriatur aſthma convulſivum. Etenim in hiſce morbis, temporis diuturnitate, ex ſtagnante, & magis coagulato cruore in corde pariter atque pulmonibus polypoſæ concretiones generari ſolent: quæ, dum in dies majora ſumunt incrementa, liberum denique & ad vitam conſervandam ſumme neceſſarium humorum circulum remorantur; & hinc inducendo aſthmati convulſivo & præſocanti, aut plane pectoris hydropi perquam ſunt opportunæ.

Quare ſi à tali malo vindicari cupit perilluſtris æger; eo ſummo niti oportet ſtudio, ut, remotis primum cauſis, ipſa mitigentur ſymptomata. Quibus ſcopis obtinendis, neceſſe ante omnia eſt, ut imminuatur humorum abundantia, ac impediatur, quo minus increbeſcat, ipſumque magis adaugeat morbum: hinc bis ad minimum quotannis, nempe vere & autumno vena in pedibus eſt ſecanda. Neque minus longe feliciori ſucceſſu curatio potiretur, ſi hæmorrhoidalis excretio, vel ſponte naturæ vel arte promoveri poſſet; quo fine, ſi tumor vel dolor in ano adparuerit, hirudinum adplicatio ingentem pollicetur fructum.

Tum quoque operæ erit pretium, cœna penitus abſtinere, & corpus ſedulo movere, quod & ambulando & equitando & curru vehendo ſub tempeſtate ſerena vel horis matutinis, vel veſpertinis poſt abſolutam digeſtionem optime fiet. Ad vitæ enim pariter ac ſanitatis conſervationem, victu tenui ac parco, moderato corporis exercitio & uſu aquarum mineralium non præſtantiora deprehenduntur ſubſidia; quippe quæ partim debitam humorum fluxilitatem conſervant, partim eorum vegetam circuitionem adjuvant, partim ſalutares excretiones, maxime quæ per cutim fiunt, egregie promovent; & ideo ad præcavendos morbos ſunt convenientiſſima.

Quibus momentis probe obſervatis, reſtat, ut nimia flatuum generatio inhibeatur, & hinc ventriculo ſuum reſtituatur robur: quare conſulo, ut ſub epulis quadraginta guttulæ eſſentiæ ex corticibus aurantiorum recentium cum tinctura tartari præparatæ ex aqua hauriantur; & quavis hebdomade vel mane vel veſperi viginti mearum pilularum balſamicarum capiantur; quæ & vim digeſtivam adjuvant, & flatus diſcutiunt, & corruptos humores leviter ſubducunt. Ex eodem fundamento, alternis diebus, vel brevi ante prandium, vel facta digeſtione hora quinta veſpertina drachma dimidia ſalis noſtri aperitivi ſumenda eſt; quippe quod flatus diſcutit, bilis acrimoniam attemperat, humorum orgaſmum mitigat, & excretiones per alvum ac urinam inſigniter promovet. Quo tandem materia arthritica ad externos invitetur artus, & humores, nocturno potiſſimum tempore in pectore coacervati, ad inferiores partes deriventur: ſuadeo ut æger quavis veſpera cubitum iturus in pediluvia ex ſola aqua parata pedes immittat. Et hæc ſunt, quæ proponenda duxi; quæ quin ſalutari potitura ſint eventu, haud dubito.

CASUS LXXXVII.

De aſthmate flatulento cum colica.

Vir quidam quinquagenarius, temperamenti ſanguineo-cholerici, plethoricus, vinoſis potibus à juventute deditus, & à teneris alvi pigritiæ obnoxius, quam vix ternis diebus reddere ſuevit; nec ullis morbis ſolicitatus unquam, niſi febre tertiana ante ſexennium tolerata, & abhinc ſingulo æquinoctio venæ ſectione in pede adſuetus, per quindecim jam annos non ſolum gutta roſacea, verno maxime tempore, ac luna plena exacerbata; verum etiam per octennium inſigni manuum laboravit tremore. Is jam per ſex hebdomades moleſta colica ac alvi obſtructione abſque intervallis fere ſolicitatus fuit; & non tantum vagos in abdomine dolores percepit, ſed quoque tantam ſpirandi difficultatem ſuſtinuit, ut ſæpius ipſum erecta duntaxat cervice ſpiritum trahere oportuerit: horum vero omnium poſt erumpentes ructus inſigne ſenſerit levamen. Pulſus cæterum naturali fertur ſimilis; & urina, quæ durante paroxyſmo obſcure rubicunda mingitur, poſt aliquot horarum moram rubrum, illudque copioſum, deponit ſedimentum; quibus omnibus denique crebri conatus vomendi ſuperveniunt. In hoc rerum ſtatu, ſanguine protinus ſub morbi initium è vena in pede tuſa detracto, injecti ſunt ſæpius clyſteres, deinde pulveres digeſtivi, aperitivi ac antiſpaſmodici; quæ quidem alvi lubricitatem, ac malo quaſdam induxerunt inducias, illud autem funditus expugnare non valuerunt, quin frequenter recruduerit. Quare cum vereatur æger, ne plane iliaca accedat paſſio; tuum, vir illuſtris, anhelat conſilium.

Conſultatio.

Poſtquam præmiſſam morbi hiſtoriam ſedulo mecum perpendi; ægrum inſigni ventriculi ac inteſtinorum atonia, & hinc ſubortis earum partium flatulentis diſtenſionibus infeſtari deprehendi: quæ ventriculum occupantes moleſtam anhelationem, inteſtina autem obſidentes colicos induxerunt dolores. In hiſce caſibus, hepar potiſſimum vitio quodam laborare, crebra me docuit experientia: in quo cum ſanguinis circuitus juſto tardior exiſtat atque languidior, humores non ſolum vitales in tunicis ventriculi ac inteſtinorum ſtagnantes, earum partium diſtenſionibus cauſam ſuppeditant; verum maxime bilis haud rite ſeparatur, nec ſufficienter in inteſtinum effunditur duodenum. Neque ideo præſtantiora in iis morbis deprehendi remedia, quam amara & temperate balſamica: quæ inter eminet Elixirium ex extracto centaurii minoris, cardui benedicti, milleſolii, croco, myrrha electa & lixivio alcalino paratum, & bis quotidie LXXX. guttis propinatum; quod alvi quoque ſuccurrit ſegnitiei. Idem Elixirium cum ſpiritu vini phlegmatico extractum, & quatuor partibus cum una tincturæ martis *Zwælfferi* permixtum, in colicis, atque aſthmaticis affectibus, iiſque diuturnis, egregium præſtat uſum. Nec minori fructu adhibebitur ſal aperitivum ex lapidibus cancrorum, arcano duplicato atque nitro, cum tantillo olei de Cedro, vel chamæmeli veri paratum. Tum quoque frequentem pediluviorum, & venæ ſectionis

nis in pede uſum commendo ; & mane denique potandum ſuadeo infuſum theiforme ex herba meliſſæ, veronicæ, floribus chamæmeli vulgaris, ſemine fœniculi & aniſi ſtellati concinnatum.

CASUS LXXXVIII.

De aſthmate ſpaſmodico - flatulento.

VIr cœlebs obeſus, XLVI. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, jam dudum difficili ſpirationi obnoxius, quinque abhinc ſeptimanis ex improviſo media nocte ingentes in regione muſculi pſoas ſentire cœpit dolores, qui ad pubem progredientes frigidulo dorſi ſenſu, alvi obſtructione, & orgaſmo ſanguinis ſtipati admodum ſævierunt. Conſultus hinc quidam Medicus, calculum renum ſubeſſe ratus, exhibet ipſi abſorbentia antiſpaſmodica, cum nitroſis ac tartaro vitriolato ; decoctum ex radice ſcorzoneræ & raſura cornu cervi paratum, atque clyſteres injici curat. Ex his remiſerunt omnia ſymptomata, & multæ ſordes acres atque ſalinæ, nullus autem calculus, cum urina ſunt redditæ : verum in aliam æger incidit moleſtiam, quæ ſic ſe habet. Simul ac corpus aliquantulum commoverit, aut caput in terram inclinaverit, maxime ſumtis epulis, protinus inſigni præcordiorum anxietate, cordis palpitatione, vehementi æſtu, ac reſpiratione difficili corripitur : noctu intra lectum præ nimio æſtu ac anxietate commorari nequit ; hinc ſæpius ſurgens melius habet ; neque minus poſt alvi, vel flatuum excretionem eximium percepit levamen. Ciborum inſuper exigua adpetentia eſt, urina rubicunda cum multo ſedimento rubro. Ipſi paroxyſmo jungitur commotio ſpaſmodica circa ventriculi regionem, ac ſi quidquam in illo agitaretur ; abhinc ad caput protrahitur cum copioſo ſudore. Cæterum perpetuus dolor gravativus occupat ventriculum ; & ardor, licet intenſiſſimus, nullam tamen ſitim habet comitem : nec tolerare valet decocta ac infuſa aquoſa, quippe quæ ſenſum ſtomachi gravativum adaugent ; alvus autem quotidie ſuo fungitur officio ; & denique nullus nec ardor, nec cardialgicus ventriculi dolor adfligit.

Accitus ego, omiſſâ jam bis à priori Medico inſtituta venæ ſectione, propinavi pulverem ex lapidibus cancrorum, tartaro vitriolato, antimonii diaphoretico, & cinnabari nativa confectum ; mane hauſtum laxantem ex rhabarbaro, polypodio, cremore tartari, ſemine fœniculi & manna calabrina concinnatum dedi : ad promovendam digeſtionem mixturam ex eſſentia carminativa *Wedelii*, rhabarbari, corticum aurantiorum, zedoariæ & ſpiritu nitri dulci paratam exhibui ; & denique pediluvia ex plantis emollientibus ſæpius adhibenda ordinavi. Quæ remedia, licet quoddam levamen, non tamen perfectam mali ſolutionem, præſtiterunt ; & cum æger vereatur, ne illud adhuc gravius recrudeſcat, ſalutare flagitat conſilium.

Reſponſio Conſultatoria.

Docuerunt me tuæ litteræ, virum quendam, ſuperato ante aliquot hebdomadas affectu quodam nephritico, poſthæc in aſthma ſpaſmodico - flatulentum ſatis grave incidiſſe. Hoc autem natales ſuos concremento polypoſo, cordi vel vaſi cuidam cordis inhærenti, & ſubjectis obeſis, vitæ ſedentariæ, largis epulis, ac animi ſolicitudinibus obnoxiis ſatis familiari, debere, exinde potiſſimum colligo ; quoniam æger poſt motum corporis, ejuſque ſitum in lecto horizontalem pariter, ac alvo exiſtente adſtricta, & inteſtinis flatibus expanſis inſigni cordis palpitatione ac præcordiorum anxietate corripitur. Quando enim cunque cruor ad dextrum cordis ventriculum congeritur, eoque jam polypo farcto haud debite per arteriam pulmonalem propellitur, ſtagnat in corde, illud diſtendit, & ad validam ſui conſtrictionem proritat ; unde & cordis palpitationes & præcordiorum anxietates proficiſcuntur. Hæc vero ſymptomata ventriculo flatibus diſtenſo magis exacerbantur ; dum exinde & liber ſepti tranſverſi motus, & ideo ſanguinis æqualis per vaſa cordis ac pulmonum tranſitus admodum impediri ſolet : quare etiam pulſus ſub tali paroxyſmo procul dubio feretur inæqualis & intermittens. Talis autem morbus curatu eſt difficillimus ; cui etiam manus haud libenter admovere ſoleo ; quoniam tantum abeſt, ut felici potiamur eventu, ut potius malum haud raro in hydropem aſciten, vel pectoralem tranſeat, & cum ſuffocatione plerumque terminetur.

Quod ſi vero ipſe polypus adhuc præſto haud fuerit ; & gravis illa anhelatio ſolis ventriculi flatibus ſuſtineatur : ſpes adhuc reconvaleſcentiæ reſtat, cui impetrandæ, ut alvus ſervetur libera, & tonus ventriculi pariter ac inteſtinorum corroboretur, neceſſe eſt. Sub ipſo igitur paroxyſmo clyſterem carminativum protinus adplicare convenit ; qualis eſt ſequens : *Recipe florum chamæmeli vulgaris manipulos duos, ſummitatum centaurii minoris pugillos quatuor, ſeminum quatuor carminativorum majorum ana drachmam : coque in aquæ communis libra una cum dimidia ; colaturæ adde olei chamæmeli cocti, ſyrupi dialtheæ* Fernelii *ana unciam unam & ſemis, ſalis gemmæ drachmas tres. M. f. enema.* Extra paroxyſmum operæ erit pretium, veſperi drachmam ſalis noſtri aperitivi ex hauſtu aquæ frigidæ aſſumere ; mane alternis diebus pilularum mearum XII. deglutire, & tribus circiter ab epulis horis LX. guttas eſſentiæ carminativæ adhibere, quæ ſic ſe habet : *Recipe eſſentiæ carminativæ* Wedelii *unciam, ſpiritus de tribus, nitri dulcis ana drachmas duas. M. D. S. Blehungs* - Eſſentz. Denique vero accuratam diætam obſervare oportet ægrotum ; in qua omnes ſalſos, flatulentos ac concoctu difficiliores cibos, omnemque corporis refrigerationem probe vitare ; potum eligere leviorem, ac denique ter quotannis ſanguinem è vena in pede inciſa detrahere expediet. Hæc ſunt, quæ proponenda duxi, quæ Deus reddat ſalutaria precor.

CASUS LXXXIX.

De aſthmate ſpaſmodico - flatulento.

NArciſſus, vir XXXVIII. annorum, temperamenti cholerico-ſanguinei, tribus circiter abhinc menſibus Francofurtum ad Viadrum profectus, ſub itinere febre multo vomitu ſtipata corripitur : à qua datis à quodam Medico potiunculis diaphoreticis & temperantibus liberatus, ſub diſceſſu de crebris in latere dextro puncturis conqueri

queri cœpit. Redux, & per ſex circiter dies domi commoratus, Stetinum, quinque milliaribus à loco, in quo degebat, diſtans, nave aperta proficiſci decrevit. Conſcendit quoque illam hora veſpertina ſexta levi indutus amictu; & non ſolum ſuborta mox tempeſtate pluvioſa, verum etiam aëre ac cœlo per totam noctem inclementi atque horrido, inſigniter refrixit. Accedens Stetinum, & biduo ibidem ſub illibata ſanitate commoratus, tum de inſigni præcordiorum anxietate & omnium artuum laſſitudine conqueri cœpit. Hinc protinus domum reverſus, mox corripitur prævio horrore brevi, æſtu inſigni, cum ingenti anhelatione, ac ſi ſuffocari vellet, aliiſque ſymptomatibus ſtipata; quæ inſequenti nocte magis invaleſcebant, cum puncturis ſiniſtri lateris. Quare vena in dextro pede ſtatim inciſa, mox evanuerunt dictæ puncturæ: ſed cum reliqua ſymptomata non ſolum inſiſterent, verum etiam dyſuria pariter ac flatulentia accederet, Medicum abſentem accerſi curat æger; qui congruis medicaminibus noviſſimas binas adfectiones profligavit quidem; at conſtrictionem pectoris aſthmaticam debellare haud potuit. Hinc æget ex imperin Medici ad locum, ubi hic degebat, per ſeptem milliaria in curru tecto devehitur: quo pertingens, denuo puncturis præcordiorum, ac violenta tuſſi agitari cœpit. Hæc enim noctu præſertim affligit, omnemque ſomnum eripit; tanta quidem vehementia, ut, ubi ingruit, æger lectum deſerere, ac erecta cervice violenter tuſſire teneatur: cum nulla plane muci rejectione, & potius copioſiſſimo ſudore. Contra hæc mala nulla, quæ è re erant, prælaudatus Medicus omiſit remedia; ſed nec tuſſim mitigare, nec hinc turbatum ſomnum conciliare potuit. Tum conſenſu illius Medici peregre abeuntis, alius D. *Keimari* auxilium implorabatur; qui tuſſim ſerinam, prævia refrigeratione ab humore tenui, acri, & ſalſo à capite ad fauces & pectus delabente ſuborientem ratus, eam minime nec volatilibus, nec anodynis; ſed potius expectorantibus, emollientibus, reſolventibus & conſolidantibus oppugnari debere putavit. Hinc ordinavit pulveres pectorales ex ſpermatis ceti uncia dimidia, ſeminis Angelicæ drachma dimidia, ſacchari Canarienſis uncia una cum dimidia, olei deſtillati aniſi guttis decem concinnatos. Nec ſine egregio fructu, & pectoris levamine dedit potiunculam mannatam ex mannæ electæ uncia una & ſennæ, ſolutæ in aquæ florum ſambuci & acaciæ ana unciis duabus cum dimidia, & nlei aniſi guttis quatuor permixta confectam; & denique pectori dorſoque hoc imponi juſſit emplaſtrum: Recipe myrrhæ electæ, ceræ flavæ ana unciam unam, pinguedinis humanæ drachmas ſex, ſpermatis ceti, terebinthinæ ana unciam dimidiam, florum ſulphuris drachmas duas, croci, camphoræ, olei aniſi ana drachmam unam. M. f. l. a. emplaſtrum. Ex his remediis eximium tuſſis levamen deportavit æger: ſed redeunte priori poſt tres dies Medico, cum ab hoc iterum acceperit medicinas, ingraveſcere rurſus cœpit malum. Tuſſis enim aridiſſima, nocte dieque eadem vehementia adflixit; & ſex abhinc hebdomadibus tumor pedum acceſſit; qui quo majora ſumebat incrementa, eo mitior erat tuſſis; cum autem jam imminui videatur, tuſſis iterum exacerbata eſt. Cæterum ciborum integra fruitur adpetentia; bona digeſtione, pulſu ordinario, & ſub tuſſi paulo citatiori, & alvo aperta. Quum autem tuſſiculoſa moleſtia adhuc urgeat, ſalubre anhelat conſilium, & doceri potiſſimum avet, quo laboret morbo? quæ ejus cauſa? anne medicatio hactenus inſtituta ſit conveniens, & quæ alia in uſum vocanda? Nec denique ignorari oportet, ægrum Tabaci, vinorum calidiorum, ac crapularum fuiſſe amantiſſimum, ac fortiori corporis motui indulſiſſe; ut hinc & cruor vitalis acrimonia quadam imbutus, & viſcera vitalia obſtructa videantur. Et quod notatu dignum eſt, jam intra ſpatium duorum menſium centum & ſexaginta formulæ medicamentorum ipſi ſunt præſcriptæ; quas etiam omnes aſſumſit.

Conſilium Medicum.

Quanquam ægritudo, quæ virum ſpectatiſſimum immaniter tractat, ex litteris ſatis copioſe mihi ſit perſcripta: optaſſem tamen, ut his additum fuiſſet; quanam æger primum laboravit febre, num acuta, numne intermittente, aut quotidiana aut tertiana; quæ ſymptomata toleraverit, quæ remedia adhibuerit? anne dolorem, cujus mentio fit, pungitivum in pectore, an hepatis, an hypogaſtrica regione percepit? num ſit plethoricus, & fluxui hæmorrhoidali obnoxius? an venam ſecandam præbere ſueverit, anne potius neglexerit? num cruda uſus diæta, ſcorbuticam ſibimet contraxerit dyſcraſiam? & num denique ſub præſentis mali acceſſione pulſus fuerit intermittens, an inæqualis, & qualis urina &c. Interim quantum ex perſcriptis ſymptomatibus judicare licet; æger ſpaſmodico atque flatulento infeſtari videtur aſthmate; ſub quo, impedito humorum vitalium ex dextro in ſiniſtrum cordis ventriculum tranſitu, & per pulmonum vaſa progreſſu, ſanguis in dextro cordis thalamo ſubſiſtit, ſtagnat, illum diſtendit, & hinc præcordiorum anxietatem pariter ac ſpirationis difficultatem inducit. Huic autem malo binas potiſſimum ſubeſſe credo cauſas, nimirum partim concretionem membranaceam ac polypoſam, in cordis ventriculo vel vaſis pulmonalibus generari inchoatam; partim tubercula quædam duriora, in veſiculoſa pulmonum ſubſtantia ab hujus obſtructione ſuborta; ex quibus tuſſis nimia ariditas eſt derivanda. Harum ſi primam diſpiciam originem; eam in magna corporis refrigeratione poſt toleratam febrem facta ac inde prohibita tranſpiratione ſitam eſſe arbitror. Namque cum humores, à febrili ſaburra per liberam tranſpirationem nondum penitus depurati, attamen ab extremis partibus ad cor & pectus magno impetu compulſi, ibidem ſtagnationes ſubierunt: produxerunt primum anxietatem præcordiorum, & dolorem in latere thoracis dextro preſſorium; quæ ſymptomata, derivato per venæ ſectiones ad inferiores partes cruore, mox remiſerunt. Verum cum deinceps infarctui ac ſtagnationi earum partium ulterius diſcutiendæ haud ſtuduerit æger; ac inſuper quædam illarum regionum atonia relicta fuerit: major omnino ad illas humorum affluxus invaluit; & exinde procul dubio prima rudimenta & polypi & tuberculorum in pulmonibus ſcirrhoſorum poſita fuerunt. Hæc enim non ſolum ipſius tuſſis pertinacia, verum etiam accedentes pedum tumores atteſtantur, qui aſthmati ſpaſmodico ex polypoſis concretionibus enato plerumque ſupervenire ſolent.

Cæterum inſtitutæ hactenus curationis nolo eſſe arbiter; interim nimia farrago ac varietas propinatorum remediorum mihi haud arridet. Hæc enim tam promiſcua & ſæpius heterogenea medicamina partim ſolidarum partium, maxime ventriculi

robur

robur atque tonum deſtruunt, partim fluidarum temperatam texturam pervertunt, atque ideo plus damni inferunt, quam emolumenti. Si libere dicam, quæ ſentiam; medendi methodus, quam habuit D. *Reimarus*, longe mihi videtur convenientior, quam qua uſus eſt Medicus ordinarius. Quicquid ſit, ego certe ſpem integræ ſanitatis haberi poſſe valde diffido, cum partim cauſſa morbi in partibus ſolidis jam altiores egerit radices; & perarduum ſit, polypoſa concrementa, aut ſcirrhoſa tubercula penitus diſcutere; partim ob debilitatos pulmones inſignis humorum ad illos contingat affluxus, de quo timeo, ne catarrhum aliquando inducat præfocantem; partim denique tumores pedum jam acceſſerint, quæ in aſthmate plerumque vel hydropem pectoris vel aſcitem minari ſolent. Quod ſi autem ob ætatem juniorem, ac adpetentiæ integritatem, adhuc quædam curationis ſpes ſuperſit: fore ut ſequenti ratione eam impetrare liceat credo. Nimirum ſi quædam hæmorrhoides adparuerit proclivitas, prævia fomentatione hirudines ano admovendas hortor; & pro potu ordinario Selteranas acidulas vel hoc decoctum commendo: *Recipe radicis chinæ, ſarſaparillæ ana uncias duas, corticum ligni ſaſſafras drachmas tres, herbæ cardui benedicti manipulos duos. Conc. Cont. irrorentur cum olei tartari per deliquium uncia dimidia. d. S. ſpecies, quarum binæ unciæ in quatuor aquæ menſuris per integram horam in vaſe probe clauſo decoquantur.* Cum autem præterea, licet integer ſit adpetitus, tamen ob multum remediorum dulcium, atque anodynorum uſum vim ventriculi digeſtivam aliquantulum læſam eſſe, ac flatus in illo generari ſuſpicer: haud alienum erit, ſub epulis ex ultimo hauſtu vel balſami mei vitæ guttas decem, vel Elixirii viſceralis guttas ſexaginta ægro propinare; & ad derivandos à pectore humores, quavis veſpera ſex vel ſeptem pilularum mearum balſamicarum exhibere. Et ſi denique anhelatio nimium invaluerit, liquoris mei anodyni viginti guttæ ut ex aqua veronicæ ſumantur, ac mane quatuor præſcripti decocti vaſcula calide ſorbillentur, conſulo. Hæc ſunt, quæ longa experientia edoctus, in tam gravi malo proponenda duxi: quæ, ſi adhuc ulla reconvaleſcentiæ ſpes ſoveri poterit, quin voto ſint reſponſura, nullus dubito.

CASUS XC.

De aſthmate ſpaſmodico convulſivo.

Poſtquam anno 1713. ineunte autumno, peregre factus triticeam cereviſiam potaveram, & inde ſub nebuloſa tempeſtate reverſus, iter octo milliarium una die equo confeceram: inſequente nocte tanta corripiebar anhelatione, ut præ anxietate præcordiorum, ac ſpirandi difficultate lecto immorari haud potuerim. Hinc accitus D. D. L. ordinatis pediluviis, & datis eſſentia ac infuſo pectorali intra aliquot dies malum profligavit. Sed vix elapſo ſemeſtri, recruduit illud longe atrocius, & quidem magis per intervalla, ut ſæpius per aliquot hebdomades, quin & menſes ab eo immunis fuerim; licet multos conſuluerim Medicos, multa adhibuerim medicamina, & ſæpius mox in brachio, mox pede venam tundendam præbuerim. Sic ad hoc uſque tempus miſere adfligor hac moleſtia; quæ tamen haud raro hauſto unico infuſi calidioris vaſculo, aut moto aliquantulum vel equo vel obambulatione corpore remittere ſoluit; poſtquam mucum ſolutum libere exſcreate potui: Hoc enim excreto protinus libera gaudeo ſpiratione. Neque tamen minus, licet ventriculus admodum videatur languidus, ſatis integra fruor adpetentia: nec ab illo tempore graviores toleravi morbos, niſi ante novem annos intermittentem, & ante ſeptem continuam bilioſam febrem. Præterea alvo ſegni, & vix omnibus tribus, quin & ſex diebus ſoluta, nec non crebra flatulentia ſollicitor; quam pectoris vitium ſæpius exacerbare credo: hinc etiam remedia ſalina, antiſpaſmodica, præcipitantia, ac carminativa egregium mihi ferunt levamen. Contra vero omnia vina acidula, & omnia acida ac ſalina edulia mihi admodum inſenſa deprehendo: dulcia autem vina, maxime Hungaricum moderate ſumtum & confortando ſtomachum, & aperiendo alvum inſigniter conferunt. Non minus alvo ſolvendæ inſerviunt quædam vaſcula potus ſuccoladæ, vel Coffee, vel etiam Thee mane aſſumta: ſed herba Thee copioſius & crebrius adhibita, progenerat acrimoniam, debilitat ſtomachum, ac imminuit adpetitum; herba Thee bois frequentius uſurpata cauſſatur æſtum præternaturalem; at potus ſuccoladæ roborat ventriculum, alvum ſolvit, ac mitigat dolores dorſi ac lumborum, qui violentam anhelationem ſæpius comitari ſolent. Quare etiam hoſce potus alternatim ſumere ſuevi, ne forſitan natura uni vel altero adſueſcat.

Ut adhuc pauca de aſthmate meo moleſto addam: haud ignorari oportet, illud jam per unum cum dimidio annum haud tanta quidem me exagitaſſe vehementia, quam quidem antea; noviſſimo autem menſe atrocius iterum infeſtaſſe. Nimirum ipſe paroxyſmus noctu potiſſimum, hora circiter tertia vel quarta ſolet ingruere cum anxietate præcordiorum ac anguſtia ſpirationis; tum expergefactus largo ſudore ac nimio languore proſternor, qui alias ſub ſomno non accedit. Simul ac vero vel inſtituto leviori corporis motu, vel ſumtis remediis convenientibus ſolvitur mucus pectus occupans, ut excreari poſſit; tum ab omni liber ſum moleſtia. Neque etiam minus vehementem illam ſpirationis difficultatem inſignes comitantur dorſi, lumborum, ac omnium fere nervorum dolores; qui jam jam ob morbi diuturnitatem, extra paroxyſmum quoque me cruciare cœperunt. Præterea malum ſemper ſtipatur moleſtia flatulenta atque alvi obſtructione: quæ tamen, ſi ingens fuerit aſthma, vi referatur cum excrementis lubricis, ſed admodum acribus. Cæterum omnem frigidum, humidumque maxime veſpertinum aërem; animi adfectus graviores, & fortiorem corporis motum, maxime ambulando valde mihi adverſari deprehendo; hoc enim in vehementem ſudorem, ac inſignem humorum conjicior ebullitionem; quid? quod exinde olim, cum ad ſpaſmodicas diſtentiones pronus eſſem, haud raro tantum dextræ manus, atque femorum incidi ſpaſmum, ut immobilis ſtare, nec ulterius progredi potuerim.

De præſenti liber ſum ab aſthmate, & non niſi dictis dorſi doloribus agitor; ſomno fruor placido, & exigua ciborum adpetentia; ſed cum verear, ne recidat malum; tuum imploro conſilium, ac ab illo vindicari anhelo.

Conſultatio.

Ex iis, quæ de tua valetudine adverſa mihi perſcripſiſti, probe ponderatis, conjeci Te aſthmate ſpaſmodico convulſivo laborare; quod nocturno præſertim tempore, maxime hyeme, per intervalla ingruit, & poſt inſequutum pituitæ ſcreatum remittit. Hujus autem cauſſam in dyſcraſia humorum ſcorbutica collocandam eſſe credo; quæ partim ex obſtructione ductuum bilioſorum in jecinore; partim reliquarum excretionum ſuppreſſione, ac ſanguinis in imo ventre ſtagnatione ſuam traxit originem. Hæc enim ſuccorum acrimonia, accedente præprimis tranſpirationis per aërem frigidiorem repreſſione, aut animi commotione, nervoſis corporis partibus, maxime ſepto tranſverſo, & nervis pneumoniacis incumbit, hoc vellicat; & hinc præcordiorum anxietates, ſpirandi impedimentum, gelidumque corporis inducit ſudorem. Licet enim hæc moleſtia poſt exſcreatum mucum remittere ſoleat: haud tamen inde hic mucus pro cauſſa mali eſt agnoſcendus; ſed id duntaxat exinde colligere licet, quod ſpaſmodica bronchiorum conſtrictio fuerit mitigata.

Quod ſi ergo ab iſto malo liberari cupis; ante omnia eo erit reſpiciendum, ut acrimonia humorum attemperetur, eorumque æquabilis per omnia viſcera reſtituatur circuitus, & denique ſpaſmodica conſopiatur ſtrictura. Hiſce vero ſcopis obtinendis non præſtantius mihi thermis Carolinis, maxime molaribus, ſuppetit præſidium; quo etiam vir generoſiſſimus de D. eodem & longe graviori infeſtatus affectu intra binos annos priſtinæ reſtitutus fuit ſanitati. Quare etiam atque etiam hortor, ut cum iſtis aquis ſub finem Auguſti curationem, quam vocant autumnalem, inſtituas; iiſque per tres circiter hebdomades potis, balneis Tœpliceniſibus per decem dies utaris. Quod ſi Tibi arriſerit, tum te docebo modum illas potandi. Interim non ludi operam credo, ſi hac æſtate acidulas Selteranas adhibueris, earumque tepidarum ſingulo mane integram hauſeris lagænam per tres circiter hebdomades. Ante uſum autem earum non minus, ac illo finito, nec non bis ſub ipſo potu alvum moliri oportet; quod pilularum mearum XV. veſperi ſumtis, & poſtridie drachma ſalis mei aperitivi ex hauſtu acidularum iſtarum devorata optime præſtabis.

Deinceps operæ fore pretium exiſtimo, ut bis quotannis ex vena circa æquinoctia in pede tuſa ſex vel ſeptem cruoris uncias detrahi cures; & evitata omni cereviſia, ſequens pro potu ordinario adhibeas decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ uncias quatuor, althea, pæoniæ, ſarſaparillæ, chinæ ana uncias duas, cichorii, liquiritiæ, raſuræ ligni ſaſſafras ana unciam unam. Conc. mixta d. S. Species, quarum binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes coquendæ ſunt.* Ex eodem decocto ſumta bis vel ter quavis hebdomade pulveris mei bezoardici veſperi doſis egregiam feret opem. Nec denique minus liquoris mei anodyni viginti guttæ in & extra paroxyſmum bis quotidie veſperi ex allegato decocto; mane ex infuſo theiformi capere conveniet, quod ſic ſe habet: *Recipe herbæ veronicæ manipulum unum, ſummitatum millefolii, florum tiliæ, chamæmeli vulgaris, ſambuci ana pugillos quatuor, ſeminis anethi, fœniculi ana drachmas duas. Conc. cont. d. S. Species zum Kräuter-Thée.* Intra paroxyſmum autem alvum clyſtere protinus ſolvere expediet.

CASUS XCI.

De aſthmate ſpaſmodico & hypochondriaco.

Divini verbi miniſter, annorum XLIX. ſtaturæ longioris, ac ſtrictioris, temperamenti melancholico-cholerici, patre genitus arthritico, & arthritide intra corpus retrograda (a) anno ætatis quadrageſimo tertio defuncto, animoque ſatis ſenſibili, & ad commotiones admodum proclivi præditus, in ſua juventute ſæpius (b) ad vigeſimum uſque ætatis annum ſanguinem è naribus fundere ſuevit, & tum, licet ſub dura educatione variis obnoxiis fuerit totius corporis refrigerationibus, (c) ſub illibata vixit ſanitate. Poſtquam autem ceſſantibus his hæmorrhagiis, nec venæ ſectionibus, nec ſcarificationibus ventilata fuit humorum abundantia: male habere cœpit, & primum anno ætatis vigeſimo ſexto, cum vix per unum annum duxiſſet uxorem, febre acuta, & proximo abhinc anno arthritide eſt infeſtatus; quæ tum per aliquot ſeptimanas inhærens, (d) poſthæc ſingulo vere recruduit (e). Hanc ſæpius præcedere ſoluerunt efflореſcentiæ herpeticæ (f), aut potius ſcabies ſicca, pruriens & ardens artuum extremorum; quæ erumpente arthritide ſponte evanuerunt. Adhibitis ergo variis multiſque remediis, venæ ſectione, ſcariſicatione, acidulis Pyrmontanis, ac inflicto brachio fonticulo arthritis æque ac ſcabies remiſit. (g) Illa cum ultima vice tenſivo ac gravativo in inteſtini circiter duodeni regione dolore, ac alvi obſtructione fuiſſet ſtipata: viſum ægro fuit, ac ſi arthritis per dorſi ſpinam ad cervicem aſcenderit. (h) Abhinc obtuſum preſſionis in occipite percepit ſenſum, qui admiſſo aëre frigidiori longe fit acutior: & præterea materia mucida atque tenax per infundibulum ad fauces delabi, ac ſaliva ſæpius frigida ac glutinoſa eſſe cœpit. Neque minus, ceſſante arthritide, perfecta ſanitate nunquam eſt potitus, licet ſuaſu Medicorum ſufficienti motu corpus exercuerit, diætam obſervaverit accuratam, poſt ſumtos calidiorea potus Thee vel Coffee, aut epulas ad avertendam ventriculi preſſionem vinum moderate aſſumere ſueverit. Tandem tribus abhinc annis ſpiratio anguſta, (i) maxime ſub ambulatione, aut aſcenſu per loca acclivia, eſſe cœpit, & per intervalla levior graviorque ſuit; nunquam autem penitus remiſit. Hanc moleſtiam nunquam nec pituitæ rejectio, nec ſibilus in pectore excepit: ſed tuſſis nonnunquam ſicca acceſſit. Potæ ante biennium acidulæ Pyrmontanæ tantum abeſt, ut huic malo tulerint ſuppetias, (k) ut potius aliquando acciderit, quod, cum æger poſt aſſumtos veſperi cibos pinguiores inſigni excandeſceret iracundia, poſtridie vehementi vomitu, ac ſuffocativa ferme corriperetur anguſtia; & ab hoc paroxyſmo mox liberatus, ſub illo potu de continua nauſea, ac conſtrictione pectoris conquereretur; hinc ab ulteriori illarum uſu abſtinuit.

Tandem verno præteriti anni tempore meæ curæ ſe tradidit ægrotus, quem cum ex ventriculi imbecillitate ac flatulentiis hypochondriacum judicarem, præter conſuetam venæ ſectionem infuſo vinoſo ex amaris, aperientibus, ſtomachicis atque laxantibus parato tractavi. Remiſerunt inde omnes ferme moleſtiæ, ſed reſpirationis vitium in eodem manſit tenore; & aliquot abhinc hebdo-

hebdomadibus poſt prævias varias ſolicitudines atque mœrores, admodum increvit. (l) Nec ullum ex inſtituta venæ ſectione, & datis laxantibus, uti antea, reſultavit levamen; & potius malum hoc tempore atrocius ſic ſe habet: Ægrum dormiturum, vel nonnunquam per unum alteramve horam ſomno fruitum corripit ſpirandi anguſtia; ſub qua omnia veluti conſtricta videntur, & ipſe vel ſedendo aërem attrahere, vel plane ſurgendo & obambulando ſpiritum anhelare debet: ipſa vero exſpiratio nullo laborat vitio. Hic paroxyſmus proximis abhinc diebus hora veſpertina quinta vel ſexta ingruit, & paullatim ingraveſcens ad mediam uſque noctem inhæret, ſubſequuto tum, quanquam turbulento, ſomno. Stipatur ille præterea ſudore faciei gelido, extremorum refrigeratione, & venarum, alias ſanguine maxime turgentium, aliquali ſubſidentia: nec minus jungitur tuſſis primum ſicca, mox humida. Mucus, quem matutino maxime exſcreare ſolet tempore, nec multum viſcidus, nec pravi, ſed albicantis, coloris, nec adeo copioſus eſt. Neque etiam anhelatio illa atque tuſſis penitus intermittunt; ſed de die duntaxat remittunt, ac veſperi iterum cum moleſtiſſima tuſſi exacerbantur: non minus ſub humiliori decubitu, aut ſi lateri ſiniſtro incumbit, fortius obambulat, aut diutius ſermonem protrahit, exaſperantur; ac noviſſime leviori ſtipantur raucedine. Porro ſub ipſo paroxyſmo obſervatus palpitatio ac tremor cordis; pulſus arteriarum fertur aſſidue parvus, durus, inordinatus, vel intermittens, vel tremulus: quid? quod aliquando digitum ſubterfugerit; & proximo poſt venæ ſectionem die magnus fuerit cum ſpiratione anxia elevatis alis.

Cæterum haud ignorari oportet; ægro planum eſſe pectus, ac prominentes ſcapulas; ipſumque inclinato pectore & incedere, & ſedere ſueviſſe. Regio epigaſtrica à ſcrobiculo cordis ad umbilicum fere uſque nec inflata, nec tumida; ſed tenſa eſt, & preſſa fortiter dolet; in qua videtur ægro, ac ſi palus hæreret, (m) qui impediret reſpirationem: ibidemque ſub tuſſi reniſus quidam ſentitur, cum pulſatili ac palpitatorio ejuſdem regionis dolore. Hanc moleſtiam æger, qui totum morbum à debilitato derivat ventriculo, flatibus adſcribit, quos ſub decubitu in ſiniſtro latere ad pectus aſcendere, illudque male afficere affirmat: cum autem cum cordis palpitatione atque tremore accuratam obſervet temporis rationem, cumque illis exacte reſpondeat, illam potius eandem cum his agnoſcere cauſſam exiſtimo. Nihilo minus ex hac ſibi imaginata cauſſa, ructus vi quadam explodere annititur; qui eructati levamen miſero ferunt, ſuamque magis confirmant opinionem: poſtquam autem coactam hanc eructationem interdixi; flatus illi non niſi ſumto potu, vel ſub paroxyſmo, vel ſub ambulatione erumpere ſueverunt ſponte, cum nullo mali allevamento. Porro ſub graviori paroxyſmo nauſea quadam corripitur æger; nullo nec vomendi conatu, nec ipſo vomitu, nec copioſiori ſalivæ affluxu ſtipata: alvus naturali gaudet ſucceſſu, & quotidie ſemel vel bis redditur, nec urgent flatus, nec borborygmi; quod ſi autem forſan pigra evadat, ſpirationem magis reddit difficilem. Integra ciborum fruitur adpetentia; neque ullo præternaturali, vel acido vel ſalſo, ſapore os afficitur; urina mingitur rubicunda, rubrum ſedimentum & cryſtallos tartareas ad latera matulæ deponens. (p) Languor corporis eo magis creſcit, quo magis ſomnus ab interpolato anhelitu turbatur: hic quoque ſæpius eſt naturalis, nunquam ſine anxia ſpiratione, & plerumque multis jactitationibus corporis ac vigiliis ſtipatus. Nec ignorari oportet, ægrum jam diu cum terrore è ſomno ſæpius ſuſcitari; ſub hoc autem affectu uxor obſervavit, quod antequam evigilet, valida cordis percipiatur palpitatio; poſt quam ille ſemet inquietus jactare incipit. Vigil abſque ulla moleſtia in horizontali ſitu cubare poteſt; dormiens vero capite magis elevato decumbere tenetur. Porro vultus eſt livido-pallidus, (q) oculi vivaces, ſed triſtes; animus in mœrorem ac excandeſcentiam admodum pronus.

Neque ullum malo infert levamen victus pertinax obſervatio; quid? quod contra adpetitum (r) à cœna jam abſtinere prorſus debeat, cum ſomnus indè reddatur magis inquietior. Poſt inſtitutam nuper venæ ſectionem tumor aliqualis pedes occupare videbatur; qui autem mox evaneſcens, noviſſimo biduo iterum adparere cœpit. Hæmorrhoidibus nec cœcis, nec fluentibus, nec imi ventris torminibus unquam fuit obnoxius; multi ſermones, maxime quos ex ſuggeſtu facit, non minus ac meditationes, quas die ſaturni inſtituere ſolet, anhelationem exacerbant; quare dicto die pilulas Francofurtenſes adſumere ſuevit. Poſt omnem corporis & refrigerationem & exæſtuationem inſigniter invaleſcit ſpirandi anguſtia: non minus hæc majora ſumit incrementa cum majori virium jactura ex uſu vini, laxantium, quin & clyſterum. Nec conducunt ſtomachica, ac balſamica; contra vero majori cum fructu propinantur pulveres antiſpaſmodici, cinnabarini, nitroſa, & externe linimentum antiſpaſmodicum ad pectus & coſtas ſpurias adplicatum. Melius etiam habet ex obambulatione, quam decubitu. Urina noviſſime pauca redditur quantitate, cum parum bibat; at multi ſub gravi ſomno fluunt ſudores. Ipſe denique nonnunquam veluti flammam per pectus aſcendere aſſerit. Quæ cum ita ſint, Tuum anhelat conſilium, & doceri cupit, quonam infeſtetur morbo? quæ illius cauſſa? quæ curatio? ac num aquæ minerales, vel Pyrmontanæ vel Seltéranæ ipſi futuræ ſint ſalubres?

Epicriſis.

Quum in hoc caſu multæ occurrant notatu dignæ obſervationes, quæ ad illuſtrandam affectuum ſpaſmodicorum rationalem pathologiam egregie faciunt: haud alienum putavi, quædam ex illo notabiliora momenta penitius explicare. Ipſe itaque omnibus ad affectus ſpaſmodico-aſthmaticos, quorum ſoboles cachexia eſſe ſolet, referri meretur. De hoc itaque notetur:

(a) *Ægrum à parente arthritico, arthritide retrograda peremto fuiſſe genitum.* Quoniam igitur natura arthritidis in ſpaſmo nervoſarum partium circa articulos potiſſimum conſiſtit; facile adparet, noſtrum à nativitate genus nervoſum admodum debile & ad ſpaſmos atque motus irregulares valde proclive obtinuiſſe.

(b) *Ipſum eximia ſenſibilitate, & ad mœrores ac iracundias proclivitate pollere.* Ita eſt namque animi affectus a diſpoſitione generis nervoſi ac fibroſi maxime dependent: & hinc attenta & crebra docet experientia, in omnibus affectibus, ubi nervoſæ partes ſpaſmis ac ſtricturis irregularibus agitantur, mentem ad terrorem, timorem, excandeſcentiam atque ſolicitudinem abſque nulla vel leviſſima cauſſa eſſe facillimam: hanc vero ſenſibilitatem protinus ceſſare, ſi diſtentiones partium internarum ac nervoſarum remiſerint. Hinc in ipſis paroxyſmis mens eſt longe ſenſibilior; & inde denique arctiſſimum, quod corporis motus, & animi affectus intercedit, commercium luculenter adparet.

(c) *Ægrum à juventute ad annum ætatis vigeſimum ſæpius ſanguinem è naribus reddidiſſe cum inſigni fructu.* Excretio ſanguinis per nares, quæ in infantia fit, certum inæqualitatis circuitus humorum, à ſpaſmodica diſtentione & generis nervoſi debilitate natales mutuantis, præbet indicium: & huic evacuationi obnoxii in juventutis annis plerumque ſputo ſanguineo, aut tabe pulmonum; ætate autem provectiore, niſi accedat hæmorrhoidalis fluor, aut humores venæ ſectionibus evacuentur, haud raro aſthmaticis, arthriticis vel podagricis cruciari ſolent affectibus.

(d) *Hinc ceſſante narium hæmorrhagia, nec alio modo ventilatis humoribus, æger male habere cœpit, & præter continuam febrim, arthritidem incidit vagam.* Quando enim cunque corpus quoddam ſpaſmo obnoxium eſt; omnes motus atque functiones vitales inordinate ſuccedunt. Fiunt nimirum hinc inde ſtagnationes ac congeſtiones humorum, maxime ſi hi abundaverint; & imminuuntur motus ſecretorii, & excretorii, præprimis qui per cutim ſalutari conſilio contingunt: inde vero generatur impuritas humorum ſalſa, ſulphurea, acris, quæ & febrium & dolorum arthriticorum pabulum exiſtit, atque nutrimentum.

(e) *Singulo vere redierunt motus arthritici.* Conſtans confirmat obſervatio, omnes morbos ſpaſmodicæ indolis, veluti ſunt arthritides, aſthmata convulſiva, febres phreneticæ, paroxyſmi hypochondriaci, melancholici, maniaci, affectus rheumatici, pleuritides ſpuriæ &c. circa vernale potiſſimum recrudeſcere æquinoctium; maxime ſi tempeſtivis venæ ſectionibus, aut congruis evacuantibus haud præveniantur. Hoc enim tempore turgeſcunt ac commoventur humores; fluidi nervei influxus in partes muſculoſas atque nerveas fit copioſior; hinc motus intenduntur, ac irregulares iterum excitantur.

(f) *Præceſſerunt arthritidem efflorescentiæ herpeticæ & rodentes manuum; quibus evaneſcentibus ſucceſſit arthritis.* Ex hoc momento clariſſime patet, cauſſam dolorum atque ſpaſmorum arthriticorum eſſe ſerum impurum, ſalinum, ac ferme cauſticum: quod per habitum corporis foras propulſum, internas partes nervoſas relinquit, eaſque ab omni ſpaſmo liberas eſſe ſinit; idem vero intra corpus remanens incumbit dictis partibus, & illas ad ſtricturas pronitat.

(g) *Inſtituta venæ ſectione pariter ac ſcarificatione, inflicto fonticulo, & potis Pyrmontanis acidulis remiſerunt & ſcabies, & arthritica acceſſiones.* Ratio in aprico eſt: namque iis ſubſidiis abundantia humorum imminuta, & per acidulas excretiones per omnia emunctoria fuere adjutæ, hinc univerſa humorum maſſa depurata.

(h) *Obſervavit æger, ac ſi arthritis per ſpinam dorſi ad cervicem aſcenderit, ibidemque firmas egerit radices.* Nimirum in omnibus ſpaſmodicis ac convulſivis affectibus, medullæ ſpinali, ſenſibiliſſimis ac nervoſis admodum membranis inveſtitæ, multoſque nervos emittenti, ſingularis debetur animadverſio; quippe quæ principalem motuum ſpaſmodicorum ſedem conſtituit, unde hi per omnes corporis partes diſtribuuntur. Hoc eo clarius confirmatur exemplo rigoris qui in febribus occurrit intermittentibus, paroxyſmorum hypochondriaco-ſpaſmodicorum, ac omnium ferme hæmorrhagiarum; ubi primum obſervantur dorſi, & maxime circa lumbos, dolores; artus externi refrigeſcunt; humoreſque ad interiora, cor potiſſimum & pectus, compelluntur, & varia inducunt ſymptomata. Quare etiam vero videtur ſimillimum, quod in præſenti caſu materia arthritica cauſtica ad membranas medullæ ſpinalis ſuperioris decubuerit, & hinc partim externas capitis partes, maxime occipitis muſculos, partim internos faucium muſculos, ſpaſmis adfecerit.

(i) *Tribus abhinc annis ſpiratio anguſtior eſſe cœpit, cum tuſſi ſicca, quæ magis magiſque invaluit.* Frequentiſſimum eſt, affectibus arthriticis atque podagricis remittentibus, vel retropulſis plane ſuccedere morbos aſthmaticos. Arthriticum enim ſerum ad partes ſepti tranſverſi nervoſas, tunicas bronchiorum nerveas, & muſculorum intercoſtalium membranas devolvitur; quas convellendo non ſolum ſpirationem impedit, verum etiam liberum ſanguinis per pulmones & cordis ventriculos remoratur circuitum: unde non ſolum functiones naturales inſigniter turbantur, ſed & ipſa viſcerum læſio metuenda eſt.

(k) *Poſt aquarum Pyrmontanarum, licet tepide potarum, uſum affectus aſthmatico-ſpaſmodicus adeo increvit, ut æger ſuffocari fere videretur.* Non enim ignorari oportet, aquas minerales in aſthmate ſpaſmodico graviori, maxime ſub illius paroxyſmo, aut cautiſſime aut plane non adhibendas eſſe. Namque ut taceam, ſpaſmodicas in hiſce morbis ſtricturas liberum earum aquarum per vaſa ſanguinea impedire tranſitum, ac hinc facillime hydropem pectoris inducere poſſe: conſtat minerales, maxime Pyrmontanas, aquas principium partim martiale adſtringens, partim ſpirituoſum aëreo æthereo-elaſticum fovere, ideoque omnes motus potenter excitare. Quamobrem ſicuti in temperamentis languidis, & ubi progreſſus humorum eſt torpidior, divinam fere exſerunt operam: ita in motuum intenſione majus damnum inferre ſolent.

(l) *Hac hyeme poſt excandeſcentiam præcordiorum anxietas majus ſumſit incrementum.* Neque etiam mirum; nihil enim in affectibus ſpaſmodicis ex vitio nervoſarum partium ſubortis majorem parere poteſt noxam, quam corporis refrigeratio, & animi affectus; qui cane pejus & angue ſunt evitandi.

(m) *Tribus noviſſimis ſeptimanis affectus ſpaſmodicus atque aſthmaticus verſus nocturnum maxime tempus admodum fuit exacerbatus; nimirum pectus valide conſtringitur, artus extremi refrigeſcunt, venæ ſubſident, tuſſis urget ſicca atque moleſta, cordis palpitatio, pulſus durus, inæqualis, parvus & intermittens.* Omnia hæc ſymptomata ſpaſmis debentur, partim qui præcordia occupant, partim qui cor & tunicas arteriarum nerveo-muſculoſas obſident, ideoque motum cordis & arteriarum alterant. In hoc autem rerum ſtatu facillime in ventriculis & canalibus cordis generari ſolet polypus: namque dum cruor in corde, ejuſque vaſis ſtagnat, valido cordis motu fit, ut partes ſolideſcentes ſanguinis comprimantur, ac polypoſum forment concrementum; fluidiores autem per poros auricularum cordis in pericardium veluti percolentur, & mora temporis ex hac lymphæ ſeceſſione ac extravaſatione hydrops pectoris ſuboriri poteſt.

(n) *Videtur ægro, ac ſi in regione epigaſtrica fruſtum quoddam inſtar pali eſſet infixum, quod impediret ſpirationem liberam.* In aſthmate ſpaſmodico ventriculus atque ſuperiora inteſtina plerumque ſimul ſolent eſſe conſtricta. Quandocunque igitur orificia ventriculi ſpaſmo ſunt occluſa: flatus, exire neſcii, in eo cumulantur, eundem diſtendunt, hinc deſcenſum ſepti tranſverſi impediunt, & reſpirationem reddunt difficilem; adeo ut ſub inſpirationis actu reniſus quidam in iis ſentiatur regioni-

regionibus, & exploſis per apertum ſiniſtrum ventriculi orificium ructibus, aërem liberrime attrahere liceat.

(o) *Alvi ſucceſſus eſt naturalis, nec ſtipatur multis flatulentiis.* Ex hoc ſymptomate elucelcit, ſpaſmos ſuperiores duntaxat regiones, pectus, ventriculum atque tranſverſum obſediſſe ſeptum; & ab his libera inteſtina, bono ſane præſagio, naturali adhuc pollere tono atque robore.

(p) *Urina redditur rubicunda, & cryſtallos tartareos ad latera matula deponit.* Hinc patet, inſignem adhuc humorum impuritatem, intemperiem, & dyſcraſiam ſalſam, ſulphuream, ſcorbuticamque eſſe præſto; quæ novum continuumque ſtricturis ſpaſmodicis ſuppeditat pabulum.

(q) *Vultus eſt ex livido-pallidus.* Hic indicat cachexiam imminentem; quæ ſi hepatis, cujus officium eſt ſordes ſulphureo-ſalino-alcalinas a maſſa ſanguinea ſeparare, obſtructio forſitan acceſſerit, facile in tumores œdematoſos, ac ipſum hydropem aſcitem tranſire poteſt.

(r) *Cœna agrotanti multas progenerat moleſtias.* Nam propter ſpaſmos primarum viarum vis digeſtiva vitiatur, flatuſque generantur, qui præcordiorum anxietates magis adaugent.

(s) *A pulveribus antiſpaſmodicis levamen percepit æger; contra vero ab omnibus calidioribus remediis, vino, quin & laxantibus majus ſentit virium decrementum.* Neque etiam mirum: Cum enim totus morbus cum omnibus ipſius ſymptomatibus à ſpaſmodicis tunicarum nervearum conſtrictionibus, & hinc impedito tranſitu humorum per pectus ſuam traxit originem: mox liquet, omnia remedia, quæ vel fluidorum commotionem excitant, vel ſolidorum motum adaugent, nociva eſſe; quæ autem relaxant ac blande demulcent, veluti ſunt diaphoretica fixa atque nitroſa, egregias omnino edere debere virtutes.

Conſilium.

Ex præmiſſa epicriſi ſatis perſpiciet æger, quo laboret morbo, & quæ illius ſit cauſſa: reſtat ergo, ut curandi rationem addam. Verum enim vero hujus felicem eventum obtineri poſſe, tantum non deſpero; cum malum inveteratum non in fluidis tantum, ſed & in ſolidis partibus, altas egiſſe radices, extra omne exiſtit dubium. Non tamen ideo plane deſerere oportet ægrotum, ſed eo potius ſummis anniti viribus, ut ſaltem aliquod ipſi feratur levamen, ac majora mala, veluti ſunt hydrops & aridura partium ſuperiorum, arceantur. Quos ut conſequamur ſcopos; internum aquarum mineralium uſum prorſus interdico, & illas magis externe in balneorum forma adhibenda ſuadeo; quas inter balnea Tœplicenſia, Amaſiana, & Wisbadenſia reliquis palmam præripiunt. Quod ſi autem iis uti haud placuerit: conſulo ut per quatuor circiter hebdomades, bis quotidie, mane ſcilicet, ac veſperi uſurpentur balnea artificialia, ex aqua fluviatili, floribus chamæmeli, & triticeis furfuribus ſacculo incluſis concinnata. Hæc temperata ac tepidiora duntaxat æger ingrediatur, iiſque, capite probe munito, ne vapor illud feriat, per dimidiam horam umbilico tenus inſideat; tum lectum conſcendat, in eoque aliquot ſequentis infuſi hauriat vaſcula: *Recipe herba ſalvia, betonica, veronica ana manipulum unum, florum chamæmeli, ſummitatum millefolii ana manipulum dimidium, ſeminis fœniculi drachmas duas; adſperge olei tartari per deliquium guttas triginta.* Conc. Cont. D.

Præterea laudo uſum lactis aſinini, duabus partibus cum una aquarum Selteranarum permixti; cujus tepidioris binas libras mane pariter, ac hora veſpertina quinta aſſumat; ſimul vero omnes acidos, ſalitos, ac concoctu difficiliores cibos evitet, vinum fugiat, & pro potu ordinario ſequenti utatur decocto: *Recipe radicis ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi ana uncias tres, radicis cichorei, pæoniæ ana unciam unam, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmas tres. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per horam dimidiam coquantur.* Quæ ſi attulerint, ſuaderem, ut per ſeptem dies æger primum potaret lac commendatum cum acidulis; deinceps ſeptem dies balneis tranſigeret; & hæc ita invicem alternaret aliquoties. Alvo ſegni vel paſſulis rhabarbarinis, vel, ſi ſtomachus tulerit, manna in lacte ſoluta ſuccurretur commode: & ante omnia rectæ vivendi rationi incumbere, hinc corpus ſub ſerena tempeſtate modice movere, ab omnibus mentis affectibus, meditationibus, ſermonibus &c. abſtinere oportet. Denique vero pulverem meum bezoardicum cum nitro mixtum, & liquorem anodynum mineralem valde commendo; quoniam hæc bina remedia in ejuſmodi affectibus ſemper deprehendi præſtantiſſima.

CASUS XCII.

De aſthmate ſpaſmodico cum tumore teſtis ſiniſtri.

PErſona Sereniſſima L t. annorum, temperamenti ſanguineo-melancholici, ſtaturæ mediocris, habitus pinguioris, ac robuſti corporis, octodecim abhinc annis de tenſivo pectoris ſiniſtri dolore, ac anguſta ſpiratione conqueri cœpit. Hæc ſymptomata, poſtquam ſatis diu duraverunt, poſt uſum denique aquarum Amaſianarum remiſerunt quidem, & æger illibata gaviſus eſt ſanitate: verum tamen ſub fortiori corporis motu adhuc urget ſpirandi anguſtia, & ſingulo inſuper vere vehementiore tuſſi, eaque humida ſolicitari ſuevit. Elapſo noviſſime autumno increvit anhelitus difficilis ſine tuſſi, ſed cordis palpitatione ſtipatus, & ad hanc uſque diem tanta adfligit vehementia, ut inter eundem pariter atque ſedendum abſque ulla data cauſſa cor vehementer pulſare incipiat, adeo ut adſtantes hunc motum ipſi videre queant. Imminente paroxyſmo inſpiratio ægro videtur frigidior; atque fauces cum linguæ apice ſunt frigidæ: tum ſequitur acceſſio, quæ de die mox ſæpius, mox rarius ſupervenit. Præprimis obſervatum fuit, mane potiſſimum hora quinta, qua evigilat æger, compreſſionem pectoris, ſpirandi difficultatem, cordis palpitationem cum largo ſudore accedere; tum poſtquam ſurrexit, cordis motum admodum augeri; poſt ſumtum cibum aut hauſtum vini, jentaculum, prandium, cœnam remittere, deinceps recrudeſcere iterum. Veſperi nocturnoque tempore omnia exacerbantur, & per totam noctem continua eſt pectoris preſſio, ac reniſus veluti quidam, qui pulmonum expanſionem prohibet: quibus demum accedit flatulentia, malum exaſperans, illudque exploſis ructibus levans.

Cæterum æger per duodecim jam annos ſingula æſtate hæmorrhoidum ſatis largum fluorem, octo dies inhærentem, tolerare ſuevit: appetitu gaudet integro, ſomno placido; pro potu ordinario utitur vino vel Moſellano vel Burgundiaco, &

decocto ex radice ſarſaparillæ, chinæ & cinnamomo parato: alvus quotidie bis vel ter ſuo fungitur officio; & ipſe corpus ſuum vel ambulando vel equitando ſedulo movet. Vena circa utrumque æquinoctium in pede tunditur, & qui noviſſime detractus fuit cruor, admodum fibroſus adparuit; iiſdem temporibus, vere nimirum & autumno ineuntibus per ſex ſemper dies decoctum antiſcorbuticum ex herbis atque radicibus potare, ac omni æſtate aquis Amaſianis haud ſine fructu uti ſuevit. Præterea nullas adhibet medicinas, niſi pulverem præcipitantem, tuaſque nonnunquam balſamicas pilulas, non ſine levamine. His denique moleſtiis ante ſeptennium acceſſit tumor teſticuli ſiniſtri; qui cum noviſſimo abhinc biennio ad pugni magnitudinem increvit, & durus ſit abſque doloribus, Sereniſſimum ægrum adhuc magis reddit ſolicitum. Quare tuum conſilium ſcire cupit, & doceri potiſſimum avet, quo laboret morbo? quibus ille tollendus ſit remediis? & quomodo teſtis tumor tractandus?

Conſultatio.

Accepi litteras, quibus adverſa Sereniſſimi Principis deſcribitur valetudo: de qua ut mentem meam exponam, & primæ quæſtioni: quiſnam ſit, quo laborat, morbus? faciam ſatis: non dubito quin illum aſthmatis convulſivi ſeu ſpaſmodici nomine inſigniam; quod in ſpaſmodica tam ſepti tranſverſi, quam membranarum nerveo fibroſarum, quæ bronchia ac veſiculas pulmonum conſtituunt, & denique partium vicinarum, œſophagi atque faucium conſtrictione conſiſtit. Quando enim cunque organa ſpirationi intervientia, veluti ſunt pulmones ac diaphragma, violenter conſtricta debitam ſubire expanſionem interdicuntur: fit inde, ut æquabilis humorum ex uno cordis ventriculo in alterum circuitus, eorumque per vaſa coronaria ac ipſam cordis ſubſtantiam progreſſus impediatur, hinc ſyſtole atque diaſtole cordis vitietur, & denique non ſolum præcordiorum anxietates, pectoris compreſſiones, ac ſpirationis difficultates; verum etiam, ob ſpaſmum ad vicinas partes protenſum, refrigeratio linguæ atque faucium inducantur. Quod ſi vero ulterius diſquiram, quænam horum pectoralium ſpaſmorum cauſſa ſit: hanc in polypoſo vel ſiniſtri cordis ventriculi, vel arteriæ magnæ concremento, quod, teſte cadaverum his morbis peremtorum ſectione, frequentior aſthmatis convulſivi cauſſa eſſe ſolet, quærendam eſſe, vero mihi videtur ſimillimum. Multa enim ſunt, quæ hoc credere jubent, momenta: nimirum primum tenſivus ille ac premens in pectore ſiniſtro ſenſus, ac ſi quicquam hæreret ibidem, quod prohiberet ſpirationem; deinceps hujus ſenſationis diuturnitas, quæ per ſedecim jam annos cum anhelitu gravi inhæſit: tum cordis conjuncta palpitatio, quæ tantum non ſemper cordis polypos imitari ſolet. Quod ſi enim affluus per venam pulmonalem cruor, in ſiniſtro cordis ſinu haud amplum ſatis ſemet expandendi inveniat ſpatium: diſtendit ille violenter cor, æque ac vaſa illius, maxime arterioſa; hinc inducit convulſivum cordis motum, ſive palpitationem. Interim cum pulmones ab humoribus per arteriam pulmonalem aſſidue in illos compulſis ſe non ſufficienter liberare poſſunt: enaſcuntur exinde ſpirationis ſimul impedimenta. Non minus quoque juſtam polypum ſuſpicandi occaſionem præbet illud momentum, quo præcordiorum anxietas ac pectoris compreſſio à multa ſermocinatione, vel aſcenſu per ſcalas magis exacerbantur; quoniam hiſce cauſſis major ac velocior cruoris per cor & pulmones fit circulatio. Hinc quoque in præſenti morbo, ejuſque paroxyſmo, pulſum ſore inæqualem ac intermittentem, polypo laborantibus familiarem, omnino credo. Porro etiam, ut polypi præſentiam ſuſpicer, fecit habitus corporis obeſus & ſanguine plenus, quo Sereniſſimum gaudere ægrum legi: in hiſce enim ſubjectis facillimum eſt, ut poſt aſſumtum corpore calente frigidiorem potum, vel etiam pota calidiora vina, valde acida, veluti Rhenanum eſt, polypoſa generentur, & augeantur concrementa. Et denique non leve pro demonſtrando polypo eſt argumentum, cruor ex vena miſſus fibroſus; qui ad conglutinationem polypoſam admodum eſt opportunus. Hæc vero ſymptomata, quod in Sereniſſimo Principe poſt ſumtos cibos vel potus remittant, ſæpius obſervavi in aſthmate convulſivo, infeſtatis ſubjectis; cujus momenti ratio in ventriculo quærenda eſt. Hic etenim, tanquam nervoſa admodum, & cum reliquo nervoſo genere inſigni conſenſu gaudens pars, ſi vacuus à cibis eſt, ob eundem conſenſum pariter conſtringitur ſpaſmis; hinc malum pectoris, ac ſpirationis vitium magis adauget: quando vero aſſumtis cibis vel potibus ille repletur, fit major humectatio, relaxatio ac expanſio tunicarum; hinc remittit ſpaſmus ventriculi, & per conſenſum etiam pectoris. Ex iiſdem denique ſtricturis vi conſenſus ad inteſtina propagatis, horumque motum periſtalticum labefactantibus generantur flatus; qui hinc inde in flexuris inteſtinorum ſubſiſtentes, pectoris moleſtiam magis exacerbant.

Quod itaque attinet hujus mali curationem; illam penitus aſſequi, admodum erit difficile. Non enim ſolum polypoſæ id indicant concretiones, quæ ægerrime reſolvi poſſunt; verum etiam mali diuturnitas, qua irregulares ac violenti hi motus in habitum ferme ac alteram degenerarunt naturam. Quamobrem hi duntaxat ſuperſunt curationis ſcopi; ut præpediamus majus mali incrementum, & arceamus metuendum pectoris hydropem, ſuffocationem, vel cachexiam cum livido faciei colore, aridura ſuperioris & tumore inferioris corporis ſtipatam; quæ vitia plerumque noſtrum affectum ſequi ſolent. Hiſce ſcopis obtinendis haud alienum fuiſſet, thermis Carolinis, maxime molaribus, & poſthæc balneis Tœplicenſibus tempeſtive uti: haud enim rara ſunt exempla, hypochondriacos, hæmorrhoidarios, aſthmate laborantes his ſubſidiis perfecte fuiſſe ſanatos. Cæterum major reconvaleſcentiæ ſpes affulget, ſi nullus adhuc præſto fuerit polypus; id quod ex pulſu æquali & minus intermittiente cognoſcetur. Quare omne curationis momentum abſolvi credo, ſi genus nervoſum corroborare, ſpaſmodicas ventriculi pariter ac pectoris ſtricturas conſopire, & liberum humorum per viſcera abdominis, maxime pulmones circulum promovere annitamur.

Quos ut conſequamur fines; operæ erit pretium, ante ſingulum novilunium binas cucurbitulas femoribus, totidemque ſuris cum ſcarificatione admovere; has enim ſecurioris uſus eſſe, quam venæ ſectionem deprehendi; quoniam nimia, quæ per hanc emittitur, cruoris copia nervoſas partes magis debilitat, & ad ſubeundos ſpaſmos magis reddit idoneas. Deinceps, niſi tumor occupaverit pedes, egregiam pollicentur

opem

opem pediluvia temperata, atque tepidiſſima, qualia continua aquæ calidæ affuſione conſervari poſſunt. Parantur illa ex aqua fluviatili, cinerum clavellatorum uncia circiter una & floribus chamæmeli: & omni veſpera adhibentur ita, ut ad ſuras uſque pedes per horam dimidiam iis immittantur. Hæc enim excellentem vim humores à pectore ad inferiores partes derivandi poſſident; cum in hiſce morbis plerumque pedes frigidi, & urina pallida eſſe ſoleant: & eo præſtantiorem exſerent virtutem, ſi forſitan ſubfuerit retropulſio materiæ artriticæ vel podagricæ, quæ ſæpius partibus nervoſis ſpirationi inſervientibus incumbere, ideoque difficultatem ſpirandi inducere deprehenditur. Præterea ſuadeo, ut Sereniſſimus æger omnem fugiat cereviſiam, & pro potu ordinario utatur decocto ex radice ſarſaparillæ, cortice ligni ſaſſafras & corticibus citri vel aurantiorum parato: ſub epulis autem vinum Moſellanum bibat; quoniam vinum rubrum, quod vocant Pontac, & Burgundiacum in his affectibus minus eſt opportunum.

Inter pharmaca hortor, ut brevi ante epulas ſequentis pulveris doſis ex aqua ceraſorum nigrorum aſſumatur: *Recipe lapidum cancrorum, nitri purificati, ſolutionis oculorum cancri, tartari vitriolati ana drachmam unam. M. f. pulvis div. in octo partes*: & præterea alternis diebus veſperi hæ deglutiantur pilulæ: *Recipe extracti ſummitatum milleſolii, florum chamæmeli, pulveris chinæ ana drachmas duas, extracti centaurii minoris drachmam unam, extracti hellebori nigri, pulveris caryophyllorum, cinnabaris nativæ præparatæ ana drachmam ſemis, croci, caſtorei ana grana decem. M. f. l. a. pilulæ ex drachma dimidia no. XX.* Circa vivendi rationem evitare oportet omnes cibos flatulentos, concoctu difficiles, ſalitos, acidos; nec alios nimis avide ingurgitare; arcere frigus, humidumque aërem, ac abomnibus mentis affectibus probe cavere.

Si denique juxta teniam quæſtionem teſticuli tumorem diſpiciam; illum, cum jam inveteratus ſit, omnem remediorum vim eluſurum credo. Quod ſi autem recentes ſint ejuſmodi tumores; eos ſæpenumero fomentis calidis, ac emplaſtro de ranis cum mercurio Vigonis, cum emplaſtro de meliloto, ac diachylo cum gummatibus permixto diſcuſſos vidi ac profligatos. Fomentatio nimirum ter quotidie ſequenti inſtituitur ratione: Æger inſideat ſellæ perforatæ, cui in patina quadam ſuppoſitum ſit decoctum ex ſemine lini, floribus chamæmeli, liliorum alborum & rapis confectum: hujus vapor admittendus eſt ano atque pudendis; & ut ille continuus ſit, decocto allegato ſæpius injiciantur candentes lateres. Sic fomentato ſcroto imponitur commendatum emplaſtrum. Neſcio autem, num ſpirandi anguſtia permiſerit hanc fomentationem: quæ ceteroquin non ſolum teſtis tumori, verum etiam ipſis ſpaſmis relaxandis inſignem feret opem.

Relatio.

Hæc medicamina à Sereniſſimo Principe rite uſurpata egregium præſtiterunt levamen: ſiquidem poſt pediluvia poriſſimum podagra in pedibus erupit, hæmorrhoides fluere cœperunt per quatuor hebdomades, & hinc cordis palpitatio ac ſpiratio difficilis admodum remiſerunt, ut æger abſque moleſtia ſcalas ſcandere potuerit. Verum cum adhuc compreſſionis ac tenſionis in pectore ſenſus inhæreret, ſuaſi, ut commendatis inſiſteretur remediis, ac præterea elixirium alcalinum temperatum amarum cum tinctura tartari ac eſſentia corticum aurantiorum remixtum ſub epulis adhiberetur.

CASUS XCIII.

De cura aſthmatis ſpaſmodici & hydropis perperam inſtituta.

Notatu ſane eſt digniſſima, quæ mecum communicata fuit, morbi hiſtoria, qui virum quendam illuſtrem infeſtavit, ac penitus tandem è medio ſuſtulit. Ille nimirum LII. annos natus, gibboſus, debilioris conſtitutionis, cibiſque concoctu difficilioribus abſque maſticatione veſci ſuetus, à prima ferme infantia & crebro ſalivæ effluxu, & frequentibus catarrhis ſolicitatus fuit. Et quamvis per viginti jam annos ſingulis menſibus fluor hæmorrhoidum, per binos vel quatuor ſemper dies inhærens acceſſerit: attamen hoc tempore frequentes podagræ, chiragræque inſultus, & anno 1711. iterum nigrum toleravit. Menſe anni 1722. Auguſto, cum per tres hebdomades podagræ tormentis excruciatus, ab eaque nondum penitus liberatus, iter aliquot milliarium ſub aëre humido, ac inimico inſtitueret, diætæque indulgeret irregulari: nihilo minus à doloribus factus eſt ſucceſſive immunis; ſed proximo abhinc ſemeſtri uterque pedum, altera manus atque facies intumeſcere cœperunt. Conſultus Medicus, hæc ſymptomata à retrocedente podagra derivans, hanc pediluviis, hirudinibus adplicatis, & admoris plantis pedum cucurbitulis revocare intendit. Verum haud ita multo poſt veſperi ex improviſo de compreſſione, ac tenſione pectoris, tuſſi ſicca, & inſigni languore totius corporis conqueri cœpit æger, noctemque tranſegit turbulentam. Poſtridie, cum aſſumto prandio liberaliori in horto obambularet, ſubitaneo quodam affectu veluti ſuffocativo corripiebatur; ſub quo ægre trahebat ſpiritum, labia expalleſcebant, vultus rubebat, pulſus ferebatur debilis & intermittens, oculi adparebant concavi, gelidus ſudor perfundebat corpus, vomebat, manus atque facies leviter convellebantur, ac ipſa quaſi mortis ſigna accedebant per tres dies inhærentia. Adhibitis ergo remediis maxime confortantibus, melius quidem habere videbatur; at cum coporis urgeret languor, alter vocatus Medicus præter medicamina a priori commendata ordinavit aliquot croci martis grana, & infuſum ex herbis amaricantibus ac limatura martis paratum bis quotidie capiendum dedit. Sed & his nequicquam proficientibus, tertius accitus Medicus, aquam in abdomine extravaſatam contineri putavit, & ideo aquæ laxativæ Viennenſis uncias duas cum uno arcani duplicati ſcrupulo exhibuit, quæ novies alvum movit, & præterea quoſdam pulveres abſorbentes propinavit. His per triduum uſurpatis, ejuſdem aquæ laxativæ unciæ tres cum dimidia, & una mannæ porrigebantur: unde iterum novies ſubducebatur alvus, ac abdomen ſubſidebat aliquantulum. IV. Iduum Junii, poſtquam exhibiti erant pulveres abſorbentes ſalini, denuo accepit purgans ex cremoris tartari, radicis jalappæ ana granis quindecim. Scammonii ſulphurati granis duobus & ſalis abſinthii ſcrupulo uno paratum: ex quo undecies depoſuit alvum. XV.

Cal. Julii repetebatur haud ſine levamine aqua laxativa cum manna; & poſtridie ab extero Medico commendabantur hydragoga, ac in illis gummi guttæ: cujus etiam decem grana in pilularum formam redacta, fruſtra contradicente Medico ordinario, quotidie per quinque dies dabantur; ſequenti autem octiduo ad tredecim quotidie exhibebantur grana: quæ quidem alvum potenter ſolverunt, ſed inextinguibilem induxerunt ſitim. Tum ab eodem Medico commendatum lac aſininum per quinque dies, interpoſita alternis diebus ex millepedibus potione potabatur: ex quo in ardorem præternaturalem, capitis dolores & faucium ariditatem incidebat illuſtris æger. Pridie Non. Auguſti tredecim pilularum hydragogarum granis iterum adſumtis, ſequentibus XII. diebus continuabatur potus lactis aſinini: XIV. Cal. Sept. ſumebat eaſdem pilulas hydragogas, eodemque die de convulſiva pectoris compreſſione conquerebatur, & in illud tranſiiſſe podagram credebat. XII. & XI. Cal. Sept. præter lac ſæpius memoratum vorare debebat electuarium ex gummi ammoniaco, millepedibus, antimonio diſphoretico, extracto abſinthii & centaurii minoris, ſyrupo & conſerva abſinthii confectum. X. & IX. Calend. præter idem lac, exhibebantur rurſus pilulæ hydragogæ, & reliquis hujus menſis diebus uſus lactis protrahebatur: quarum tribus ultimis peſſime habere cœpit ægrotans, noctes habuit inſomnes, ingenti ſiti ac faucium ariditate torquebatur, vomituriebat & denique ipſam lienteriam incidebat. Hinc finita lactis curatione, ad curam cum viperis inſtituendam deſcendebatur. Nimirum ſumta ipſis Septembris Calendis Rhabarbari drachma dimidia, & inde alvo quinquies ſoluta, vomituque concitato, ſequentibus novem diebus quotidie pulvis viperarum cum abſorbente mixtus dabatur; ex quibus non niſi nauſea, crebri vomitus, ac ingentia imi ventris tormina ſuboriebantur. IV. iduum Septembris adhibuit rhabarbari ſcrupulos duos cum ſalis Epſonienſis drachmis quinque: unde quinquies alvum depoſuit, & abdomen magis intumuit; poſtridie pulvis viperarum; pridie iduum pilulæ ſupra recenſitæ hydragogæ granis quatuordecim & uncia ſalis Epſonienſis dabantur, vomitum concitantes, & alvum quater moventes. Tum repetebatur pulvis viperarum, ſed XVII. Calend. Octobris intumeſcebat venter, rubebat facies, arteriarum pulſus erat languidus, ac æger ſuffocari ferme videbatur. Quare XVI. Calend. propinabatur laxans ex aquæ laxativæ unciis tribus, & dimidia, & mannæ, ſyrupi de ſpina cervina ana uncia, arcani duplicati uncia dimidia concinnatum; quod duodecies alvum movit, ingentia ventris tormina, vomitus, ac incredibilem excitavit languorem. Nec detumuit abdomen, licet XV. XIV. & XIII. Calend. Oct. pulvis viperarum repeteretur, & XII. Cal. pulvere laxante ex rhabarbaro, reſina Jalappæ & ſcammonio ſulphurato ingens aquæ per novem ſedes ſubduceretur quantitas. Nihilo tamen minus reliquis hujus menſis diebus, mox ſupra allegatum electuarium, mox juſcula viperarum, mox pulveres laxantes inſelici ſemper effectu adhibebantur.

Sub auſpiciis menſis Octobris deveniebat Medicus, abſoluta viperarum cura, ad uſum tincturæ cujuſdam ſolis; cujus arcana erat compoſitio. Dabatur ea per torum menſem, interpoſitis modo pilulis, quæ continebant gummi guttæ, modo manna cum tartaro ſolubili, modo clyſteribus; ſed tantum abeſt, ut levamen ſequeretur, ut potius præter omnium ſymptomatum exacerbationem continua vomituritin, ac nonnumquam animi deliquia accederent. Hinc pridie Calendarum Novembris exhibebatur ſecretum pro hydrope, quod intra nycthemeron ter ſumtum inſignem præcordiorum anxietatem, aſſiduam nauſeam, copioſos ſudores excitabat: quibus, cum clyſteres cum therebinthina mixti opponerentur, mentis defectiones, continua ad movendum proclivitas, ſalivæ fluxio, pulſus debilis ac perpetuæ ſuperveniebant vigiliæ; atque ad diem IV. Nonarum Nov. perſiſtebant. Tum III. Nonar. ſubducta per injectum clyſterem aterrima ſaburra, melius paullo habuit: ipſis Nonis melancholicæ cogitationes mentem cruciabant; quibus poſtridie paullulum remittentibus, V. Iduum dabatur infuſum laxans ex hellebori nigri, & ſeminis aniſi ana uncia una, herbæ abſinthii manipulo dimidio, cum vini Moſellani unciis tribus & aquæ fontanæ libra infundendum: quod bis quotidie pondere quatuor unciarum ſumſit. IV. Iduum pilularum ex gummi guttæ hydragogarum quindecim grana iterum propinabantur; quæ quidem largam ſubducebant aquarum copiam; æger autem male habere cœpit, noctem habebat inſomnem, & mane veternum incidebat. Neque tamen minus III. Iduum repetebantur tredecim grana dictarum pilularum, ex quibus major reddebatur vomendi conatus, pulſus celer ac ſuppreſſus, calor intenſus & ſitis accedebat; quid? quod poſtridie omnia ruerent in deterius, & quamvis adhuc mane mixtura conſortans, circa meridiem juſculum viperarum porrigerentur, tamen hora octava veſpertina illuſtris æger ſuffocatus exſpiravit animam.

Secatum proſtridie defuncti corpus, in imo ventre, plus quam decem aquæ menſuras continebat: hepar erat flaccidum, colore fuſcum, & ne quidem veſtigium præſentis felleæ veſiculæ oſtendebat: contra vero choledochus ductus adeo erat conſtrictus, ut vix ſtylum admitteret. Ventriculus pariter flaccidus, ab uno orificio ad alterum inflammatus, obſcure rubicundus, veniſque ſanguine fartis præditus adparebat: eadem erat facies inteſtinorum, flatibus inſuper ultra modum diſtentorum. Pancreas tantum non totum ab ulcere conſumtum; & in rene ſiniſtro fere putrido calculus magnitudine amygdalæ in conſpectum veniebat. Pulmones parvi, flaccidi ac veluti exarefacti videbantur; ſpina dorſi figuram litteræ S. repræſeotabat; ſed reliqua denique viſcera, cor, ſepium tranſverſum, meſenterium, caput & cerebrum nihil monſtrabant præternaturale. Hac igitur præmiſſa morbi & moriis hiſtoria, quæſtio incidit: num inſtitutæ medicationes juxta regulas artis & rationales indicationes fuerint adminiſtratæ? anne potius alia medendi ratione vita defuncti adhuc conſervari potuiſſet? Quamvis autem haud iverim inficias, me in hiſce caſibus, in quibus ſæpius unus Medicus alterius famæ quid detrahere cupit, & qui demum contemtum artis pariunt, malle ſuſpendere meum judicium: verum tamen cum & illuſtris defunctus, & concurrentes Medici mihi ſint ignoti; & præterea hic caſus multos forſitan cautius mercari docuerit; haud potui, quin, quæ ſentiam, libere eloquar.

Multa ergo occurrunt momenta, quibus calculum meum addere non poſſum; & præprimis cenſendus mihi videtur intempeſtivus ac nimium copioſus purgantium draſticorum, maxime gummi guttæ, per totum morbi decurſum adhibiti uſus. Namque 1. hoc gummi inter purgantia validiora,

quæ

quæ ex principio virulento, motibus vitalibus admodum inſenſo, agunt, eſſe collocandum; non ſolum unanimis omnium Medicorum conſenſus adfirmat, verum etiam ex ſymptomatibus, quæ decem vel quindecim granis datum excitavit, ſatis eluceſcit: ſiquidem membranas ventriculi ac inteſtinorum nerveas potenter vellicavit, nauſeam, vomitus, alvinas dejectiones, languorem corporis, tuſſim, æſtum præternaturalem, & animi deliquia induxit. Neque etiam mirum: nam 2. juxta BONTII librum *de medicina Indorum* hoc gummi eſt ſuccus eſulæ Indicæ concretus; & de eſulis generatim conſtat, quod foveant ſuccum lacteum, virtutis valde corroſivæ, inflammatoriæ & veſicas excitantis. Hinc quoque 3. hoc purgans, majori quantitate ſumtum, omnes vitales motus pervertere, ac ipſam mortem inferre poteſt: quemadmodum *M. N. C. dec. I. anno VIII. obſ.* 82. recenſent caſum de hydropico, qui adhibita hujus gummi drachma dimidia, ἄνω καὶ κάτω vehementer purgatus, animi incidit defectiones cum inſequuta morte. 4. Certum enim eſt, quod omnia ejuſmodi draſtica purgantia ſua natura non tantum partibus corporis noſtri ſubtilioribus, motum & impetum facientibus, inimica valde ſint; verum etiam ſolidas partes, maxime ventriculi & inteſtinorum nerveas, potenter adficiant, & illas, vi principii quod ſovent ſulphurei, ad violentos & irregulares motus proritent. Eo clarius adparet, hoc purgans in noſtro caſu, maxime tam larga copia propinatum admodum fuiſſe nocivum; ſi ægrotantis conſtitutio conſideretur. Fuit enim ille gibboſus jam LII. annos natus, tenerioris habitus, catarrhis obnoxius, jam dudum hypochondriacus, arthriticus ac hæmorrhoidarius: in quibus ſubjectis genus nervoſum plerumque debile, & in ſpaſmos pariter ac atoniam valde pronum obſervatur; circulus vero humorum per viſcera abdominis, maxime hepar, languidus, & denique tonus primarum viarum labefactatus deprehenditur. Deinceps vero ſi præſentis morbi originem perſcruter; cachecticum illum atque hydropicum affectum minime, more ſæpius conſueto, ex defectu ſanguinis, vel obſtructis ac induratis viſceribus, vel denique polypoſis concrementis natales mutuaſſe; ſed potius ex fluxu hæmorrhoidali ſuppreſſo, pariter ac materia arthritico-podagrica retenta ac repulſa, & hinc ſubortis aſthmate ſpaſmodico atque oppreſſione pectoris, propullulaſſe deprehendo. Nihil enim in praxi medica obſervatur frequentius, quam quod ſuppreſſionem ac repulſionem dictorum motuum, atque excretionum ſpaſmodicæ partium nervoſarum, ventriculi, inteſtinorum, diaphragmatis atque pulmonalium bronchiorum ſtricturæ, hinc ſpiratio anguſta, anxia, difficilis, imi ventris tormina, flatulentiæ, collectio multarum ſordium, & denique pedum ac abdominis tumores, cachecticus color, & ſuperiorum corporis partium ariduræ preſſo inſequantur pede. Nam aſthma ſpaſmodicum in violenta ſepti tranſverſi conſtrictione conſiſtere, notum eſt; neque minus porro Anatomia docet, illius parti nerveo-tendinoſæ adnexum eſſe jecur, atque venam cavam illud penetrare ac tranſire. Hinc vero clariſſime patet, impedito diaphragmatis à ſpaſmo, quo agitatur, aſcenſu atque deſcenſu, non ſolum ſanguinis quoque per hepar ac vicina viſcera impediri progreſſum; verum etiam venam cavam valide comprimi ac coarctari. Inde demum cruor ab extremis partibus, ac abdominis viſceribus, jecinore, ſplene, ventriculo, inteſtinis atque meſenterio per venam cavam ad cor refluus retardatur, ac in dictarum partium vaſis ſtagnare cogitur. Sub hac porro ſanguinis ſtagnatione ſeroſa colluvies partim extravaſatur in poroſam partium ſubſtantiam; partim eo majori copia vaſa lymphatica ingreditur, ea replet, diſtendit, perrumpit, in cavitatem abdominis profluit, & hinc hydropem, tali ratione ex aſthmate ſpaſmodico derivandum, producit. Eadem vero ſcena in noſtro defuncto fuit acta; namque primum de ſpirandi difficultate, ac ſpaſmodicis præcordiorum ſtricturis conqueſtus, mox in ipſum incidit hydropem. Hinc eo clarius eluceſcit, purgantia draſtica, tam larga doſi, tamque frequenter uſurpata, nullum omnino hocce in morbo inveniſſe locum: cum illa ſubſtantia ſubtili, volatili, acri, ac fere corroſiva partes nerveas totius corporis violenter vellicarunt, ideoque ſpaſmos adauxerunt, liberum humorum progreſſum eo magis retardarunt; hinc ad vitam conſervandam ſumme neceſſarias utilium humorum ſecretiones, & inutilium excretiones ſufflaminarunt, & majores humorum congeſtiones atque ſtagnationes induxerunt. Hæc proh dolor! infelix eorum in defuncto noſtro effectus ſatis confirmat: quippe qui ſub continua ac vehementi alvi dejectione magis intumuit, pejoribuſque implicatus fuit ſymptomatibus. Non minus ab ingentibus abdominis ſpaſmis dependet tam arcta ductus choledochi conſtrictio, poſt mortem reperta.

Non equidem negari poteſt, dari multa in praxi Medicorum exempla, quod in hydrope datum purgans vehementius v. g. elaterium, extractum eſulæ, quin & gummi guttæ &c. copioſiori quoque doſi egregium ediderit effectum, & aquas in poroſa partium ſubſtantia, & viſceribus ſtagnantes large ſubduxerit. Verum enim vero haud ignorari oportet, hunc effectum non niſi 1. in corporibus robuſtis, 2. viſceribus adhuc integris, neque obſtructis, neque induratis, 3. ſi ſeri congeſtio haud à ſpaſmis generata ac ſuſtentata fuerit, & 4. in leucophlegmatia ſive anaſarca tantummodo, ubi totum intumuit abdomen; non vero in aſcite, in qua ſuperioribus partibus aridis, inferiores fiunt tumidæ, duntaxat inſequi. Et deinceps in hiſce caſibus hæc catharctica draſtica, nec in mali principio, nec nimis frequenter propinari debent: ſed prius humores præparare ac fluxiles reddere, & poſt purgantia roborantibus uti oportet. Quare illorum uſus ad præſentem caſum minime adplicari poteſt; ubi aquoſus tumor magis a ſtrictura partium nervoſarum, à materia arthritica ipſis incumbente producta ſpaſmodica ſubortus, & æger hypochondriacus fuit, uti ex avidiori appetitu, ſputatione & flatulentia adparet. RIVERIUS, dum de curatione hydropis loquitur, & purgantium meminit, in hæc erumpit verba: *In purgantium adminiſtratione obſervandum eſt, omnia purgantia fortiora non eſſe frequentius uſurpanda, uti docet* GALENUS Lib. IX. de locis, *quia corpus debilitant, ut poſtea major aquarum proventus exoriatur, ideoque roborantia & aperientia, frequentius quam purgantia erunt præſcribenda: & experientia nos docet, evacuationem in hoc morbo, quæ fit per urinam, melius ſuccedere ea, quæ fit per alvum. Purgationum vice clyſteres injici poſſunt, quibus flatus diſcutiuntur, aqua educuntur, & venter imminuitur.* Quam ob rem meo quidem arbitrio longe felicius ſucceſſiſſet negotium, ſi ſuaſu Medici ordinarii eo tempore, quo defunctus in horto aſthma præcordiorum inciderat, eo omnes curationis ſcopi fuiſſent intenti, ut materia arthritica foras propulſa, ſpaſmus nervoſarum partium conſopitus, ac hæmorrhoidalis

rhoidalis fluor revocatus fuiſſet. Hos vero fines impetrare licuiſſet, tam congruo vivendi genere, quam convenientibus remediis, diaphoreticis cum cinnabari & caſtoreo; pilulis balſamicis ad mentem *Becheri* paratis, pediluviis, venæ ſectione in pede, hirudinum adplicatione, & ſufficienti motu corporis.

Neque etiam ſubſcribere poſſum uſui lactis aſinini, qui per totum menſem Auguſtum, interpoſitis purgantibus, maxime gummi guttæ, protractus fuit. Quamvis enim hocce lac, decenter uſurpatum, in phthiſi, atrophia, arthritide, atque podagra haud levem præſtare opem deprehendatur: attamen in præſenti caſu, ubi tonus ventriculi ac inteſtinorum per crebra purgantia magis labefactatus, & ad has partes inſignis vitioſorum humorum ſaburra invitata fuit, ac denique ipſa cachexia jam invaluit, minime fauſtum ac ſalutarem ex illius uſu eventum ſperare licuit.

Porro quod attinet curationem, quæ per menſem Septembrem, cum viperis, ac interpoſitis pariter purgantibus inſtituta fuit: illa ſane majorem excitaſſet uſum, ſi ſub morbi principio menſe Julio fuiſſet adminiſtrata. Namque crebra conſtat experientia, viperas & in pulvere & decocto datas virtutem poſſidere antiſpaſmodicam, acres humores attemperare, tranſpirationem promovere, ideoque maſſam ſanguineam ab omnibus purgare ſordibus.

De effectu autem tincturæ ſolaris poſitivum ferre judicium, eo minus valeo, cum illius compoſitio mihi ſit incognita. Interim haud ignorari oportet, nullam adhuc repertam fuiſſe tincturam ſolarem, quæ revera continuit aurum ſolutum; quin ſimul fuerit aliquantulum corroſiva, talemque maxima cautione adhibendam eſſe. Contra vero, quæ non eſt corroſiva, nullum omnino continet aurum; ſed hoc ea, qua ſumtum fuit, quantitate ex reſiduo ſeparari poteſt; & ejuſmodi tincturæ virtus vel menſtruo aurum ſolventi, vel aliis ingredientibus debetur. Quæ ergo in noſtro caſu adhibita fuit tinctura, videtur fere fuiſſe corroſiva, quoniam ſub ejus uſu omnia ſymptomata majus ſumſerunt incrementum. Cæterum ſi libere dicam, quæ ſentio: vero ſimillimum mihi eſt, quod curatio in perilluſtri ægro conſulto tam pompoſis fuerit inſtituta remediis, quæ inſignem undique ſovent applauſum; quo poſt inſequutam mortem in vulgus propagari poſſet, omnia ac pretioſiſſima in uſum vocata eſſe ſubſidia.

Quicquid ſit, optaſſem ſaltem, ut noviſſima curatio cautius fuerit inſtituta; & ſecretum illud antihydropicum omiſſum eſſet, quod procul dubio corrodens fuit ac mercuriale; ſiquidem exinde peſſime habuit æger; copioſius ſalivam reddidit, ac per anum materiam teterrimam, ſanguinis extravaſati progeniem, excrevit. Et haud ſatis mirari poſſum, quod, poſtquam defunctus ex tam violentis remediis omnibus deſtitutus fuit viribus, ipſi adhuc vehementiora purgantia, & quidem infuſum helleborinum pariter ac ſedecim grana gummi guttæ ſint propinata. Hæc enim medicamina, eo tempore, eaque ratione adhibita, ſola ſuffecerunt, lethali ventriculi ac inteſtinorum inducendæ inflammationi: quæ cum poſt mortem cum ingenti harum partium inflatione, more hydropicis alias minus conſueto, reperta fuerit, ex dictis omnino derivanda eſt remediis; de quibus omni jure prædicare licet, quod mortem acceleraverint.

CASUS XCIV.

De aſthmate ſpaſmodico à potu & victu poſt iram ſumto, & inde adhibitis incongruis medicamentis orto.

Vir annum ætatis agens xxx, conſtitutionis ſanguineæ, vegetæ, habitus corporis ſpongioſi, & ſucculenti, poſt vehementiſſimam ab ira commotionem, & corporis & artuum tremorem, mox capit cibum in convivio, & præterea potu vini liberaliori ventriculum replet. Hinc noctem habuit valde inquietam, cum ſtricturis anxiis præcordiorum junctam; niſuſque vomendi continuus erat, & univerſi corporis languor. His ſymptomatibus per aliquot dies inhærentibus ſuperveniunt porro ciborum inadpetentia, pulſus debilis & celer, tabes, febris lenta; ſed oris adeſt ſiccitas, & humidi adpetentia; color faciei cum albo oculorum flaveſcit, urina mingitur pauca, ſed colore fuſca, rubicunda, brunna, valde ſaturata; alvus eſt dura, tenſaque, difficilius ſtercus & flatus reddit. Quare plures in conſilium vocavit Medicos, qui præſcripſerunt copioſa & varii generis remedia aperientia, emetica, amaricantia ſtomachica, carminativa; obſtructionem hepatis horum malorum cauſſam eſſe rati, & ſtomachum valde imbecillum, debilitatum, & viſcida ſaburra repletum; ſed omnia incaſſum dabantur. Perdurarunt hæ potius moleſtiæ per tres menſes; quorum ultimo acceſſit ingens aſthma ſpaſmodicum, quod nocturno tempore ita adflixit ægrum, ut non in lecto commorari, ſed per aliquot horas in conclavi obambulare, & feneſtras aperiendo ſpiritum haurire debuerit. Corpus erat valde tenue, viribus & ſanguine conſumtum, alvus valde clauſa; & in tali rerum ſtatu meum petiit conſilium.

Sanatus etiam eſt ſub divino auxilio feliciſſima à liquore anodyno noſtro minerali, 2. uſu pulveris præcipitantis nitroſi, 3. infuſo theiformi ex floribus chamæmeli vulgaris & romanæ, ſummitatibus millefolii, floribus ſalviæ, verbenæ, veronicæ & ſemine fœniculi præparato; & frequenti uſu pediluviorum ex ſola aqua dulci paratorum. Poſtea uſus eſt elixirio balſamico temperato viſcerali, quod confici curamus ex extracto rhabarbari & herbarum amaricantium, gummatibus reſinoſo-balſamicis temperatis; quæ cuncta diſſolvuntur in lixivio tenui ſalis tatari; clyſteribus quoque emollientibus ſub initio alvum conſtrictam ſolvimus; iiſque remediis ad menſem uſurpatis priſtinam reſtituimus ſanitatem.

Epicriſis.

Hic morbus difficilibus complicatus ſymptomatibus & diuturnior non recte à Medicis tractatus fuit, quoniam cauſſam & originem mali non rite perveſtigarunt. Plurimi Medicorum hac verſantur in opinione, humorum maxime in morbis peccare vitia, copiam, craſſitiem, vel ſalſam vel acrem erodentem qualitatem, & inde fieri infarctus, obſtructiones vaſorum, ſtagnationes & roſiones partium: minime vero attendunt, à ſolo motu ſolidorum vehementer vitiato ac inverſo, ſine præcedente omni noxa humorum, mirifice totam functionum

ctionum animalium œconomiam perturbari poſſe. Iode fit ut, cauſſa humorum non recte cognita ac perſpecta, huic removendæ idonea nec invenire, nec opponere ſciant ſubſidia. Exemplum nobis præbet præſens morbi hiſtoria, cum vir ille perfecte antea ſanus ex ſolo animi affectu vehementiori, & cibo potuque largiori ſtatim ſuperingeſto incidit in grave & diuturnum malum. Medici, non attendentes cauſſam, pugnabant contra hoc malum medicamentis, quæ ad tollenda humorum vitia alias non inepta ſunt, nimirum ſalibus aperitivis, decoctis quoque ex aperientibus, amaris, laxantibus, purgantibus, emeticis, venæ ſectione, veſicatoriis, carminativis, ſtomachicis, & id genus pluribus, ſed penitus ſupervacaneo labore; cum omnia hæc ſymptomata unice a ſpaſtica conſtrictione generis nervoſi, & imprimis ventriculi, maxime pylori, & ductuum biliariorum, ſepti tranſverſi, ac inteſtinorum originem ſuam traxerunt, & poſtea etiam ex imprudenti remediorum adplicatione magis ſuſtentata & aucta fuerunt. Unde mirum non eſt, ægrum non potuiſſe convaleſcere. Dici enim vix poteſt, quanta noxa & perniciea repetente in deſtruendo functionum naturalium ordine naſci poſſit à ſolo graviori animi affectu, ira vel terrore; ſi quis mox poſt eum capit cibum vel potum, multo magis, ſi hiſce nimium repleat corpus. Quotidiana in eo confirmamur experientia, graves & lethales inde provenire afflictiones. Nam ea eſt omnis affectus natura, & conditio, ut vehementer in ſyſtema partium nervoſarum operetur, motus ſyſtoles & diaſtoles æquabiles penitus pervertendo: Hinc fit, ut non modo progreſſus & circulus humorum, ſed & inde dependentes motus ſecretorii & excretorii vitium contrahant, & per conſenſum afficiantur: quid? quod omnia in corpore humano tum ſint perturbata; ſub quo ſtatu utique peſſimum eſt, cibo vel potu onerare naturam: Neque enim digeſtio, concoctio, ſecretio & excretio, quæ requiruntur ad cibum & potum naturæ noſtræ amicum reddendum, recte fieri poſſunt. Inde vero crudinates, ſtagnationes ſordium in primis viis ſuboriuntur, & vera materialis cauſſa morbi, quæ jam imbecille nervorum genus magis adfligit, progignitur. Ex quo etiam facile reddi poteſt ratio, cur ante paroxyſmum intermittentis febris cibus ſumtus ingenti ſit detrimento; & potus fontium medicatorum paullo copioſius aſſumtus poſt omnem affectum animi interdicendus ſit. Præterea ex curatione hujus morbi à nobis facta id in uſum practicum depromi poteſt, ſola ſtrictura ſpaſtica & icteritiam paſſionem, & aſthma diuturnum fieri poſſe; & hac ſublata per efficacia & probatiſſima antiſpaſmodica, inter quæ merito eminent liquor noſter anodynus mineralis, pulveres nitroſi, pediluvia & clyſteres ex chamomilla confecti, ejuſmodi morbos curari poſſe.

Notandum denique hoc loco eſt quam maxime, in ejuſmodi morbis, qui naſcuntur vel foventur à vehementi ſtrictura nervoſarum partium, ab iracundia, uti v. g. in cardialgia, ictero, aſthmate convulſivo, conatu ad vomendum, alvi ſtrictura &c. purgantia fortiora, & emetica venenum eſſe mortiferum.

CASUS XCV.

De empyemate feliciter curato.

JUvenis generoſus XVII. annorum, tolerata febre acuta, cum æſtu atque doloribus in latere ſiniſtro ſtipata, incidit in diarrhœam & purpuram albam cum ſumma virium proſtratione, tuſſi ſicca, ſudoribus nocturnis & tumoribus œdematoſis pedum ſociatam. Hinc à loco, ubi commorabatur, domum per ſeptem milliaria morti ferme vicinus deportabatur, curæ cujuſdam Medici tradebatur; ejuſque opera fruſtra uſus, ad me confugiebat. Deprehendi ægrum gibboſum, viribus plane deſtitutum, & ſiniſtro pectore tumorem quendam; ex quo materiam purulentam in pectoris cavitate fluctuari ſuſpicabar. Quare adplicui ipſi emplaſtrum de meliloto cum ſpermate ceti: ex quo maturatus ille tandem lanceola incidebatur, & plorabat inſignem materiæ purulentæ quantitatem cum egregio ægrotantis levamina. Ex hac porro apertura aër ſpirabat, perque eam inſtrumentum exploratorium per quatuordecim unciaa in pectoris cavitatem adigi poterat. Elapſis octo diebus, duorum ab hac inciſione digitorum latitudine, altera ſponte adparuit apertura, pariter in pectoria cavitatem penetrans. Sed poſtquam interne decoctum ex ſarſaparilla mane & veſperi bibendum dabatur; & primum injiciebatur ſimul, deinceps vero mixtura balſamica ex eſſentia ſuccini, myrrhæ, aloës & balſamo de Peru injectio facta erat; æger intra annum dimidium perfecte convaluit.

CASUS XCVI.

De rheumatiſmo pulmonali.

GEneroſus vir, jam XXXVII. annos natus, præter variolas in prima infantia facillime ſuperatas, illibata ſemper gaviſus fuit ſanitate. Decimo tertio ætatis anno fœdam incidit ſcabiem, cum turpi pedum exulceratione; ex qua pariter poſt ſatis longum tempus liberatus, optime valuit; & non niſi quandoque puſtulas in dorſo inter ſcapulas toleravit, moleſtum inferentes pruritum. Hinc juvenis ſeptemdecim annorum inter Gallos no men dedit militiæ; & protinus quibuldam bellicis expeditionibus partim verſus Romanum imperium, partim verſus Belgium factis interſuit. Sub his belli laboribus præter dentium dolores ſæpius adfligentes ſatis bene habuit: anno 1708. autem, dum in Belgio Gallico ad urbem Condé degeret, tertiana ſimplici & duplici, invicem alternantibus ſollicitatus eſt; ab eaque ſatis emaciatus, per diuturnum corticis chinæ uſum convaluit. At exinde ſæpius colli doloribus, phlogoſi ac febre erratica infeſtatus, ſimulque aliqualem maciem ac catarrhalem corporis diſpoſitionem paſſus fuit: quæ tamen omnia haud impedierunt, quo minus quandam præ ſe tulerit ſanitatis ſpeciem. Tandem anno 1725. Febre acuta, à Medico pro pleuripneumonia habita, prehenſus, & ab illius principio ad ſtatum uſque delirus, denique non oiſi largis, iiſque repetitis venæ ſectionibus in tantum fuit reſtitutus, ut nihilominus quidam capitis dolores reſtiterint;

ſliterint; qui denique diuturna ac convenienti profligati ſunt medicatione. Attamen relicta fuit macies, tuſſis ſicca atque pectoris oppreſſio. His ergo ſymptomatibus opponebantur juſcula medicata ex cancris ſiccatis, & appropriatis herbis confecta; &, cum felici haud deſtituerentur effectu, per integrum continuabantur triennium. Quum vero tandem quædam ventriculi accedere videretur debilitatio: alter conſultus Medicus hoc remedii genus diſſuaſit, & anno 1729. curam lactis aſinini commendavit. Hæc vernali tempore inſtituta, egregie prodeſſe videbatur; per autumnum vero ſub adverſa tempeſtate proſequuta, varias excitavit moleſtias. Quare hac quoque miſſa increbuit tuſſis ſicca; corpus macilentius redditum, variiſque à capite ad pectus defluxionibus obnoxium fuit, cum crebris phlogoſibus. Hiſce autem malis tantum abeſt, ut regulari cura obviam iretur, ut potius hinc inde vagum arriperetur ſubſidium.

Hinc tandem & ego ſub auſpiciis præcedentis anni 1732. in conſilium vocatus, ſequentem rerum deprehendi faciem: æger ſtaturæ longioris, habitus macilentioris, temperamenti ad melancholiam proclivis, & ad iracundiam facillimi, tuſſi inter humidam & ſiccam media, quaſi convulſiva, non ſolum de die, ſed & noctu ſomnum turbante infeſtabatur; adpetitu fruebatur irregulari, viribuſque ferme exhauſtus, tum temporis præſcriptis à Medico ordinario infuſis theiformibus & abſorbentibus utebatur. Suſpicabar phthiſeos hypochondriacæ initium cum ſcirrhoſa pulmonum diſpoſitione; & ex crebris catarrhalibus ad fauces & pectus defluxionibus, ſeri acrimoniam ſubeſſe judicabam: hinc etiam contra aliorum opinionem, ſi præſcriptis aures daret, felicem curationis eventum pollicebar. Eo fine loco Majalis curæ, ſerum lactis dulce, cujus præparationem ac uſum ex ſcriptis Illuſtris *Hoffmanni* didiceram, ordinavi. Namque tres illius libras quotidie mane aſſumebat æger, & inde egregio cum fructu, & abſque ullo virium decremento, ter quaterve quotidie alvum deponebat; appetitu ac ſomno per quadraginta dies ſatis integro gaudebat, equo corpus movebat quotidie, ac optime habebat. Licet etiam ſub hac curatione ex terrore ob inopinatum filii unici ab alto caſum ſuborto, motus febriles incurrerit: illi tamen dato analeptico mox remittentes, non niſi leviorem tuſſiculam, cum pauca pituitæ rejectione, reliquerunt. Abhinc finita lactis potatione, proponebam acidulas Selteranas; quarum primum una cum tribus lactis aſinini partibus mixtarum, deinceps æquali combinatarum pondere tres quatuorve ſingulo mane potabantur libræ. Eædem aquæ cum vino ſociatæ potus quoque ordinarii loco ſub epulis inſerviebant; donec viginti octo earum lagenæ fuiſſent exhauſtæ. Sub hac medicatione æger quotidie, vel ambulando, vel equo vehendo, ſub cœlo ſereno corpus movebat; cæterum egregio fruebatur adpetitu, nullamque præter leviſſimam tuſſim, ſtato tempore hora tertia matutina recurrentem, tolerabat moleſtiam. Neque vero ullum huic curationi interpoſui laxans, quoniam alvus æque ac aliæ excretiones inſigni ſuccedebant fructu ſponte, & primæ viæ ſub ſeri lactis uſu ſatis purgatæ videbantur; nec alia dabam remedia, nec ipſum Elixirium viſcerale balſamicum Excellentiſſimi *Hoffmanni* propinabam, cum æger illud ſibi nimis æſtuoſum putaret. Sic vero finita utraque curatione appetitus vigebat optime, corpus augebatur, vires redibant, tuſſiſque plane evaneſcebat; & licet adventante hyeme recruduerit, adhibitis tamen pectoralibus & laxante mannato ceſſabat iterum. Circa æquinoctium autumnale, cum æger ſanguine abundare mihi videretur, venam in pede ſecari curaveram; ex quo ipſe, tum temporis athletice ſanus, nullam percepit moleſtiam. Nec enim antea, niſi ſumma neceſſitate coactus venam tundendam præbuerat, ſed potius per aliquot annos ab ea operatione abſtinuerat; & referebat, cruorem, olim è vena miſſum, ſemper cruſta inflammatoria fuiſſe inveſtitum. Cæterum hac hyeme, ſub ſedulo corporis exercitio, præter leviſſimam quandoque tuſſim, valuit integre; nec à febre catarrhali, quæ ſub hujus anni auſpiciis ob humidam ac nebuloſam tempeſtatem cum variis, iiſque gravioribus hic locorum graſſabatur ſymptomatibus, corripiebatur. Verum enim vero ante quatuordecim dies de muſſitante colli dolore, & appetitus imminutione conqueri cœpit, & hinc laxans remedium, ſibi ſemper amicum, deſideravit; quod etiam ex temperatis aperientibus, & pectoralibus demulcentibus confectum per biduum cum felici ſumſit ſucceſſu. Altero die, cum cœlum eſſet ſerenum, meridianis horis equo profectus rus, ibidem ad veſperam uſque in conclavi valde calefacto commorabatur; & poſt ſolis occaſum domum reverſus male habere cœpit. Poſtridie magno interfuit ſynedrio & deinceps inter convivium luſu chartæ luſoriæ ad veſperam uſque tempus conſumſit. En autem! ſub hoc ipſo luſu primum frigus dextrum capitis latus occupabat; collum obrigeſcebat, aureſque dolore prehendebantur inſigni; tum refrigeſcebat ſpina dorſi, & denique tremulus horror totum concutiebat corpus. Hinc in lectum deportatus, mox lenem percepit æſtum, cui protinus leve ac brevius jungebatur delirium. Sed datis demulcentibus, abſorbentibus atque diaphoreticis, lenis erumpebat ſudor, & morbus intra triduum ſolvebatur. Abhinc ergo ſatis quidem bene habet; ſed dolor colli adhuc muſſitat, adpetentia cum ſomno haud rite ſibi conſtat, & tuſſis excretione pituitæ ſtipata adhuc adfligit.

Conſultatio.

Poſtquam morbum, cujus cauſſa conſultus ſum, cum omnibus ſymptomatibus atque momentis ſedulo perpendi; illum veræ phthiſeos nomen adhuc minime mereri, exinde conjicio, cum nec ulceratio, nec ſcirrhoſitas, nec occultæ vomicæ aut tubercula quædam in pulmonibus ſe exſerant. Libera enim adhuc eſt ſpiratio, tuſſis interdum plane evaneſcit, nec purulenta ſpuitur materia, nec febris lenta jungitur. Hanc potius tuſſim rheumatico-ſcorbuticam dici debere exiſtimo; quæ à colluvie & congeſtione ſeri impuri acrioris in vaſis & canalibus bronchiorum orta; à tranſpiratione vero per frigidum humidumque vere & autumno aërem prohibita, & a diætæ erroribus magis ſuſtentata, & denique ab accedente mala digeſtione, ac fortibus animi commotionibus adhuc magis adaucta fuit. Nec leviori documento, quod maſſa humorum vitalium multis ſcorbuticis ſcateat ſordibus, ſunt ipſæ moleſtiæ, ægrum tam diu, tamque graviter excruciantes: quæ ſane temporis mora, niſi tempeſtiva feratur medela, facillime in atrophiam cum febre lenta atque hectica tranſire poſſunt. Quod ſi vero primam horum malorum originem perſcruter; illam meo quidem arbitrio ex venæ ſectionibus, quæ in juventutis annis bis terve ad minimum inſtituendæ fuiſſent, tum temporis neglectis derivandam eſſe cenſeo; quippe quæ juvenes ab affectibus tam acutis, quam

longis

longis optime præſervare valent. Forſitan etiam nec febres tertianæ, aliæque ab ægro toleratæ haud rite fuerunt perſanatæ; & hinc viſcerum ſeparatoriorum abdominis, glandularumque meſaraicarum malam reliquerunt conſtitutionem: quo factum eſſe potuit, ut humores acres impuri magis augmentatæ increverint. Exinde vero adparet, Medicum illum, qui hactenus ægrotantis valetudini remediis diluentibus, demulcentibus, lacte aſinino, ſero lactis, aquis medicatis &c. proſpexuit, & corporis commendavit motum, morbum, illiuſque cauſſas egregie perſpexiſſe. Quare reſtat duntaxat, ut paucis complectar, qua ratione inſtanti vere ulterior medela ferri debeat. Hinc ante omnia neceſſarium duco, ut quam primum fieri poteſt, ex vena in pede tuſa octo cruoris emittantur unciæ, idque ſingulis octo menſibus repetatur. Hoc præſertim tempore æger in victu, potu, aliiſque rebus non naturalibus probe ſibi caveat, cibos concoctu difficiles fugiat, aërem frigidum humidumque arceat, & ab omnibus mentis affectibus ſedulo abſtineat. Deinceps per quinque vel ſex hebdomades ſerum lactis adhuc potari ſuadeo; quod ſic paratur: Lactis vaccini aut caprilli ſex libræ medicæ, igni admoveantur leniſſimo, ut parum ebulliant; tum addito citri ſucco, quantum bina capiunt cochlearia, iterum ebulliant, donec coaguletur; hinc percoletur & addatur oculorum cancri præparatorum drachma: quæ invicem probe agitentur, ut aciditas infringatur; & denique ſyrupi papaveris rhœados uncia una immiſceatur: ex quo mane calide bibat æger, reliquum ſub prandio hauriat frigidum. Non minus inter hanc medicationem ſingulis quatuor diebus lene laxans rhabarbarinum ſumatur, quod ſic paretur: *Conferatur una cum dimidia rhabarbari uncia, affundantur ferventis aquæ unciæ octo, ebulliant leviter, percolentur cum libra una paſſularum Corinthiacarum bene mundatarum; addantur ſacchari albi candi unciæ tres: evaporentur leniter in patina ſtannea ad humiditatis conſumtionem, & denique addatur cinnamomi drachma una. Hujus enim laxantis uncia una cum dimidia mane aſſumatur, & vel juſculum, vel infuſum theiforme, vel ſerum lactis calide ſuperbibatur:* quod & ſub initium, & ſub finem curationis aſſumatur. Cæterum uti ſemper, ita præcipue ſub hac curatione accurata obſervetur diæta: corpus ante prandium moderate moveatur; ſub epulis loco vini rhenani vinum de Tinto, cujus octava menſuræ pars cum una Hungarici permixta ſit, potetur. Non minus egregiam pollicentur opem juſcula ex carnibus gallinarum, vitulorum, chæreſolio, radice cichorei, naſturtio & tantillo macis confecta. Reliqua medicamina parum efficient, & in iis non niſi ſequentem pulverem ab ægro cubitum ituro ſumendum ſuadeo: *Recipe lapidum cancrorum, pulveris marchionis ana drachmam unam, ſuccini præparati unciam dimidiam, pulveris caſcarillæ, ſalis abſinthii ana grana quindecim. M. f. pulvis, div. in tres partes.* Potui ordinario convenientiſſima eſt aqua, eaque fontana, pura, leviſque; quæ ſi durior fuerit, ſic attemperetur: Amygdalarum dulcium uncia dimidia contundatur in mortario, infundantur aquæ quatuor libræ, coletur, bibaturque. Nec alienæ erunt vel aqua cum pane ſimilagineo, ac cornu cervi uſto decocta, vel acidulæ Selteranæ vino Moſellano nuptæ. Externe ſequens emplaſtrum longo uſu habeo comprobatum: *Recipe myrrhæ electæ, bdellii, ſuccini, maſtichis ana unciam dimidiam, axungiæ humanæ, ceræ, minii ana uncias quatuor, ſaponis veneti, camphoræ ana drachmam unam & dimidiam. M. f. emplaſtrum, quod pectori, collo & ſpinæ dorſi imponatur.* Nec denique contra tuſſim, ſi vehementior fuerit, contemnendum effectum præſtant pilulæ de ſtyrace, ſeptem granis cum totidem aloephanginarum mixtæ & veſperi exhibitæ. Quæ omnia ſi cum recto vivendi genere per aliquod tempus uſurpaverit æger, de felici eventu nullus dubito.

Nec ſpem fefellit hæc medicatio; ſiquidem poſt aliquot menſes mihi nunciatum eſt, generoſum ægrum à commendatis remediis inſigniter ſublevatum, & perfectæ tantum non ſanitati fuiſſe reſtitutum.

CASUS XCVII.

De pleuritide ſpuria ac vera feliciter perſanata.

VIr illuſtris quinquagenarius, litteratus, corporis paullo firmioris, victui duriori magis, quam molliori aſſuetus, ob nimiam in ſtudiis, lectionibus & meditationibus, etiam mox à paſtu, intemperantiam, & ob vitam motus valde expertem, ingentem, & univerſo corpori, & præſertim capiti atque ventriculo, contraxit debilitatem; quam quotidiano, moderato tamen, vini generoſi potu emendare per aliquot annos tentavit. Tantum autem abeſt, ut illud obtinuerit, ut potius inde ſibi acceſſerit purpuram ſcorbuticam; quæ ipſum mox leviter, mox graviter infeſtavit, & lecto affixit variis ſtipata ſymptomatibus: quæ inter illud notari meretur, quod partes extremæ, manus, pedes, nares, ipſumque ſcrotum glaciali quaſi corripiuntur frigore, fervidiſſima licet æſtate. Purpura vero ad corporis ſuperficiem exeunte, calorem naturalem hæ partes recipiunt. Cum ſuperiori vere ſatis graviter & acute purpuræ morbo laboraverit, & feliciter convaluerit: ad eradicandum & funditus exſtirpandum ex maſſa ſanguinea hocce vitium commendavi ipſi uſum fontis Selterani, quem etiam per menſem bibit egregio cum levamine, & virium reſtauratione. Inde etiam adpetitus ciborum evaſit longe fortior; nihilo minus cum leviter veſtitus, in horto ſole occidente, auræ paullo humidiori & frigidiori ambulando corpus exponeret, incidit in novum morbum. Nimirum poſtridie veſperi vehemens univerſum corpus percuiit frigus, per horæ ſpatium & ultra durans, quod mox excepit maxima præcordiorum anxietas cum vomendi conatu, inquietudine, & dolore dextri lateris acuto, ſpirandi difficultate juncto: quæ ſymptomata ipſum per totam noctem detinuerunt graviter. Ego mox venam ſecari, & ex affecti lateris parte ſanguinis circiter quinque vel ſex uncias detrahi juſſi; ac pulveris bezoardici cum aliquot granis nitri mixti aliquot doſes, ſingulo trihorio unam ſumendas ordinavi, ſuperbibendo aliquot infuſi Thee bois vaſcula: inde copioſe ſudavit per totum corpus. Præterea lateri dolenti applicandam curavi veſicam bovinam, ultra dimidium decocto ex floribus ſambuci, meliloti, verbaſci, chamæmeli officinalis, millefolii, ſemine anethi, croco & lacte vaccino repletam. Effectum etiam eſt hiſce remediis, ut non modo dolor ab initio ſatis acutus cum ſpirandi difficultate, ſed & acris febrilis calor cum omnibus ſymptomatibus intra duos dies ex toto ſublata fuerint; adeo ut æger lectum deſeruerit, & poſtridie cibum largiorem cum potu ſumſerit. Verum enim vero circa noctem ex improviſo ſumma præcordiorum anxietas, ſine prævio frigore, cum febrili ardore,

dore, conatu vomendi, ſpirandi ſumma anguſtia, tuſſi valida, ſed ſicca, & dolore lateris antea affecti reveriebantur: quæ cuncta ſymptomata ab initio ſpeciem ſebris intermittentis præ ſe ſerebant, ſed cum ſine remiſſione & intermiſſione durarent, & ſputum tertio die cruentum accederet, cum expectoratione valde difficili: adparuit, ex notba pleuritide, quæ antea tantum membranæ coſtas cingenti nerveæ, quæ pleura dicitur, inſidebat, jam redditam ſuiſſe veram, quæ in ipſa pulmonum ſubſtantia ſedem ſuam habet fixam; ſicuti indicabat ſputum cruentum cum valde difficili ſpiratione & dolore magis interno, qui antea potius ſuit externus. Alvus firmiter clauſa, & præcordia flatibus turgida anxietates augebant.

Ego ad removendum hunc difficilem & gravem affectum nihil convenientius reperi, quam præſcribere mixturam, quæ ex aqua cardui benedicti, florum ſambuci, acaciæ, ſcorzoneræ, aceto deſtillato, lapidibus cancrorum & diaſcordio *Fracaſtorii*, addito ſyrupo papaveris albi erat compoſita, qualem multoties in ejuſmodi morbis utiliſſimam notavi. Deinde pulvere uſus eſt diaphoretico & antiſpaſmodico, qui conficiebatur ex cornu cervi philoſophice præparato, lapidibus cancrorum, ceruſſa antimonii, mandibulis lucii piſcis, addito nitri pauxillo, & cinnabaris nativæ: quem crebrius cum decocto avenaceo amygdalino ſumſit. Ante vero, quam adhibuiſſet hæcce medicamina, clyſtere emolliente ad diſcutiendos flatus & ſolvendam alvum uſus eſt: interne vero ad removendas præcordiorum anxietates, à flatibus ventriculum diſtendentibus obortas, ſumſit liquoris mei anodyni mineralis guttas triginta cum aliquot guttis liquoris bezoardici *Buſſii*. Continuavit ſputum ex fuſco nigroque colore ſanguinolentum per quinque & ultra dies; & cum expectoratio valde eſſet gravis, operam dedi, ut hanc faciliorem redderem crebriori uſu Electuarii, quod ex julepo roſarum cum æqua portione olei amygdalarum dulcium recentiſſimi mixto, additis guttis aliquot elixirii noſtri pectoralis confici curo; quod per plures dies ſumſit egregio cum effectu. Præſcripſi quoque infuſum theiforme aliquoties inter diem ſumendum, ex herba veronicæ, ſcordii, floribus bellidis, chamæmeli vulgaris, ſummitatum millefolii, radice liquiritiæ, ſemine ſœniculi: quibus remediis intra ſeptimum diem feliciter ſanatus eſt, paulatim evaneſcentibus gravibus illis ſymptomatibus. Nihilominus intra tres dies cum ſomnus & appetentia ciborum redierint, ut è lecto etiam ſurgere, & ſtudiis rurſus vacare potuerit; purpura iterum adparuit cum ingenti pruritu & univerſum corpus, maxime partes inferiores, pedes, crura & dorſum occupavit: adeo, ut nunquam antea tanta copia eruperit in corporis ſuperficie; ſed tamen cum ſomno propter pruritum paullo inquieto; ſine tamen languore, & ſine pulſus ac urinæ mutatione.

Epicriſis.

In hac propoſita morbi hiſtoria plura ſunt adnotatione digna: 1. quod pleuritis ſpuria, quæ non niſi eryſipelas muſculorum intercoſtalium & pleuræ eſt, à perfrigeratione corporis & cruditatibus primarum viarum cito poſſit ſuboriri, cum frigore præcedente ſatis vehementi, inclinatione ad vomendum, calore acri præternaturali; non ſecus ac eryſipelas iiſdem ſymptomatibus invadit: atque intra duos dies feliciſſime in hoc corpore, congruis remediis, venæ ſectione, diaphoreticis ſublata fuit. Dubio procul, quoniam illuſtris vir ante aliquot ſeptimanas curam cum fontibus Selteranis, quos per menſem & ultra bibit, finivit; unde ſanguis redditus, quod ex venæ ſectione adparuit, fluidior, ut firmiorem ſtaſin in membranis nervoſis concipere vix potuerit.

2. Perquam notatu dignum eſt in hac hiſtoria, quod curatam ſpuriam pleuritidem ſecundo poſt die pleuritis vera exceperit, & hæc ipſa cum inflatione ventriculi, ſumma præcordiorum anxietate, alvo adſtricta propter victum mox poſt morbum paullo pleniorem oborta fuerit. Sæpius namque obſervavi, quod vera pleuritis ortum ſuum ac initium ſumat ex vitio primarum viarum, ſi illæ flatibus, vel ſpaſmis ſunt obſeſſæ. Non ſemel notavi, colicam flatulentam & convulſivam, quæ aliquot diebus afflixit, conſequutam fuiſſe pleuritidem veram & peripneumoniam. Nec deficit ratio: nam propter flatus & ſpaſmos liber ſanguinis tranſitus per abdominis impeditur viſcera; atque adeo cum impetu & copia per arterias ruit cruor ad ipſos pulmones, eorumque minima capillaria vaſa; qui ſpiſſior ibi ſubſiſtens inflammationem parit. Accedit hoc maxime in plethoricis, quorum in venis copioſus & tenaci glutine refertus ſanguis continetur.

3. Diſcuſſa inflammatione hic morbus fuit brevi, & intra ſeptimum diem convenientibus remediis propter ſanguinis fluiditatem profligatus. Nam inſtar generalis regulæ practicæ hæc tenenda eſt, quod quo tenacior ſanguis, & ejus ſeroſitas eſt, eo gravius omnis inflammationis & maxime pleuritidis periculum eſt, & contra.

4. Denique etiam notandum boc loco venit, quod diſcuſſo pleuritico affectu aliquot dies poſt a purpura univerſum corpus obſeſſum fuerit, ſine tamen virium jactura.

CASUS XCVIII.]

De pleuritide.

FOEmina LIV. annorum nocte, præcedentibus aquilonibus ventis, qui exceperant humidos auſtrales diu ſpirantes, corripitur dolore ſiniſtri lateris, ſpirandi difficultate, & quodam horrore; ſubſequitur mox pulſus celer & frequens cum calore præternaturali. Accedit altero die tuſſis vehemens, aſpera, & ſputum ejicitur ſanguine tinctum, cum ſymptomatum exacerbatione. Hinc judicatum fuit, ſubeſſe pleuritidem, cui remedia diaphoretica ac diſcutientia opponebantur. Tertia die valde conquerebatur de dolore ſub coſtis nothis lateris ſiniſtri: quare externe adplicabatur ſpiritus vini camphoratus, cum eſſentia croci & balſamo peruviano mixtus, qui non tantum lateri thoracis ſiniſtro, ſed & coſtis & hypochondrio ſiniſtro forinſecus fuit admotus. Interea tuſſis continuabat vehemens cum ejectione pituitæ craſſæ; noctes erant inſomnes, & ſudor fluebat largior. Dati igitur nitroſi & reſolventes pulveres, quibus mitigatus eſt æſtus, & facilior reddita ſpirandi anguſtia: externe vero ad dolorem, qui valde adfligebat, compeſcendum, unguentum ex oleo hyoſcyami, camphora, & oleo carvi adplicatum; unde omnis in thorace remiſit dolor, & ſomnus fuit quietior. Sed poſt ſomnum peſſime ſe habuit; æſtus invaſit intenſior, magna virium proſtratio, inſignis pectoris oppletio, at vero difficilior illius expectoratio; adeo, ut adſtantes rem fore conclamatam crederent.

Omiſſo

Omiſſo igitur unguento, externe adplicabatur iterum ſpiritus vini camphora probe ſaturatus; interne dabatur pulvis ex lapidibus cancrorum ſolutis, nitro, camphora mixtus, & ſiogulis quatuor horis cum aqua ſcordii propinatus. Hinc dolor rediit, æger ſudavit, & excretio materiæ pituitoſæ liberior facta eſt, ita ut optima ſpes reconvaleſcendi apparuerit, quæ etiam die ſeptimo, largiori ſudore ſequuto, implebatur. Interim ægrota de dolore hypochondrii ſiniſtri, qui ad umbilicum uſque pertingebat, gravativo, nonnunquam pungitivo conqueri cœpit; qui cum corporis debilitate, urina rubicunda cum ſedimento, pectore vero ſalvo ac integro, fruſtra adhibitis clyſteribus, carminativis, aliiſque per tres adhuc inhæſit hebdomades. Tandem denique per alvi profluvium ſublatus eſt; quo quotidie ſepties, quin & decies alvum depoſuit, cum excrementis non modo odoris fœtidiſſimi, ſed & materia purulenta, & quandoque ſanguineis grumis permixtis. Quare ordinabantur pulveres ex nitro, myrrha, antimonio diaphoretico, croco parati; decoctum ex veronica, ſcordio & hedera terreſtri confectum; oleum amygdalarum dulcium cum juſculo quotidie ſumendum; externe inungebatur axungia taxi, cum oleo nuciſtæ, chamæmeli atque carvi maritata; & his, ſedato alvi fluxu, doloribuſque ſopitis ægra convaluit.

Epicriſis.

Præſens affectus eſt Pleuritis: in quo notetur primum, quod *ægra poſt unguentum pejus habuerit.* Nec obſcura eſt ratio: dum enim per iſta anodyna ſpaſmus cum dolore ſiſtitur; hinc robore atque tono fibrarum, quo excutitur materia, dejecto, expectoratio inhibetur: manet nihilo minus perpetuus humorum ad pectus affluxus, ſed nulla ſubſequitur ejectio. Ex quo diſcimus, oleum hyoſcyami, & reliqua anodyna, licet valde urgeat dolor, non eſſe exhibenda, præſertim in perſonis annoſis. Majori vero ſecuritate ea poſſumus uſurpare in juvenibus: hinc etiam patet, ſomnum pleuritide laborantibus non eſſe ſuadendum, quia ſic materiæ præpeditur ejectio.

2. *Ægra conqueritur de dolore hypochondrii ſiniſtri, qui ad umbilicum pertingit.* Ratio hujus ſymptomatis hæc eſſe videtur: dum ſanguis per pectoris partem ſiniſtram non bene circulatur; ſtagnat in liene & meſenterio: hinc dolor gravativus, quandoque pungitivus, percipitur, & propter affectum meſenterium ad umbilicum uſque protenditur. Hic vero ſtagnans ſanguis tandem degenerat in pus, quod per vaſa meſaraica intrat inteſtina, & per ea eliminatur. Inde diſcimus, quid ſit, quando auctores ſcribunt de empyemate thoracis per anum ejecto; quod nonnulli per poros diaphragmatis, quos tranſiret empyema, fieri falſo aſſerunt. Poſſe autem contingere ſtagnationem ſanguinis, ſi in una parte illius circulatio eſt impedita; teſtatur MECKEREN, qui obſervavit, ex contuſione capitis ſubſequutam fuiſſe inflammationem hepatis.

CASUS XCIX.

De phthiſi ex hæmoptyſi.

FŒmina jam agens annum ætatis XXVII. à ſex jam annis tuſſi humida, expectoratione materiæ copioſæ craſſæ ſtipata ſolicitata, & de alvi adſtrictione, doloribus ſiniſtri, quandoque etiam dextri lateris teoſivis diu conqueſta; ex improviſo tribus abhinc annis ſanguinem cum tuſſi rejecit copioſum. Medicus vocatus ad hunc fluxum compeſcendum præſcripſit pulveres ſtipticos, quibus hæmoptyſis ſedata fuit, nec amplius rediit: ſubſequuta autem eſt ſpiratio difficilis, & largus menſium fluor acceſſit; ſed remiſerunt dolores gravativi cum hypochondriorum inflationibus. Jam annus agitur, ex quo magnam materiæ purulentæ viſcidæ ſpuere cœpit copiam; corpus externa macie conficitur & debilitatur; pulſus poſt paſtum, & circa noctem valde citatus fertur; parum comedit. Quod autem notabile eſt, per medium ferme annum creberrime ejicit una cum ſputo calculos duros & albicantes in larga ſatis copia; & denique jam fruitur alvo molli ac fluida.

Epicriſis.

Quantum detrimentum ad illos, qui, bono naturæ inſtituto, copioſis ſanguinis excretionibus ſunt adſueti, ex intempeſtiva illarum per ſtiptica ſuppreſſione redundet, vel hic caſus docet. Hæc enim fœmina, quæ hypochondriorum vitio, & obſtructionibus circa regionem hypogaſtricam laborabat; ex ſanguinis motu præpedito lentoque, quia tunc ſanguis alias exeundi vias quærit (nam hæmoptyſis ſæpe ab obſtructo quodam viſcere oritur) tandem experta eſt hæmoptyſin, dum ſanguis circa pulmones congeſtus fuerat. Hanc ſi continuaſſet natura, motus ſanguinis fuiſſet compoſitus. At ubi hæc hæmoptyſis parum prudenter ſublata fuit, nihil erat certius phthiſi; cum ſic conſtrictis pulmonibus, & motu ſanguinis inverſo, ſtagnatio pariter ac infarctus humorum ſuboriatur. Quum vero ſanguis ipſe in noſtra ægrotante, quæ malo laboravit hypochondriaco, viſcidus & acidus; dein tranſitus bilis interceptus, & ideo illius cum ſanguine commixtio interturbata fuit: inde ſanguis viſcidior magis redditus, ad generationem calculorum in pulmonibus poſt ſublatam hæmoptyſin, quæ ſine prævia ſpaſmodica conſtrictione fieri nequit, multum contribuit. Quod vero in pulmonibus calculi reperti fuerint, non mirandum; quippe qui in omnibus fere corporis partibus occurrere ſolent.

Vitanda cane pejus & angue eſt tinctura antiphthiſica *Gramanni*, quæ magis procurat phthiſin & maturat; quod etiam faciunt liquores martiales, hæmatites, ſaccharum ſaturni, croci martis, opiata, auſtera, adſtringentia, frigida, quæ omnia, ut & acida, malum hoc valde augent. Cura hujus morbi potius in eo conſiſtit, ut 1. per expectorantia materiæ purulentæ ejectio promoveatur, & 2. ipſa pulmonum conſolidatio reſtituatur. Prius ut è voto ſuccederet, aliquantulum ſpero; poſterius non abſolute polliceor. Exhibeat itaque Medicus decocta & infuſa herbarum, ut chærefolii, ſcordii, veronicæ, glycyrrhizæ; ut

& decocta ſolius hederæ terreſtris; quæ expectorationem humorum promovent, & humores ſervant fluxiles. Convenit etiam lac aſininum aqua probe dilutum, non coctum; ſi nimirum alvus eſt aperta, cui addi poteſt parum ſacchari. Præterea quoque prodeſt arcanum duplicatum, quod abſtergit, obſtructiones tollit; non minus mater perlarum, nitrum, antimonium diaphoreticum, antihecticum *Poterii*; quæ verſus noctem, ubi æſtus eſt auctior, ſunt exhibenda. Non minus è re ſunt oleum aniſi, nuciſtæ, fœniculi, macis, uti & eſſentia ex tinctura tartari, croco, oleo deſtillato aniſi, macis parata; quæ tempore prandii ad guttas XX. vel XXX. propinentur. Nux moſchata cum ſaccharo in tuſſi præſtans eſt remedium; ſpiritus ſalis & acida tuſſim promovent; & dulcia denique tonum ventriculi deſtruunt, & viſcidam relinquunt ſaburram.

CASUS C.

De tuberculis pulmonum.

JUvenis XXIV. annorum, corporis robuſtioris, pectoris demiſſi, humeroſque gerens altos, multis abhinc annis difficilem expertus reſpirationem, vocemque ſemper raucam toleravit. Profectus aliquando in Belgium, duroque ibidem piſcium marinorum, & carnium fumo induratarum victu utens, ventriculi aliquoties gravativum exinde ſenſit dolorem. Hunc frequenter corrigere tentavit & concoctionem adjuvare uſu ſpiritus vini Franconici, quem paullo largius inter epulas hauſit. Verum enim vero accedente autumno incidit in tuſſim, ſpirandi anguſtiam & difficultatem, pungitivos in pectore dolores, & ingentem totius corporis laſſitudinem: non minus dolores circa lumbos acutiſſimos, & in artubus pungitivos ſenſit, ut Medici, vagam ſubeſſe arthritidem credentes, venæ ſectionem ordinarent, & reliquam venæ ſectionem ad dyſcraſiam humorum ſcorbuticam dirigerent ſubigendam. Reverſus in patriam iiſdem ſymptomatibus, ſed longe atrocioribus afficiebatur: creſcebat enim tuſſis mirum in modum, & erat vehementiſſima, per integram ſæpenumero adfligens noctem, adeo ut ferme ſuffocari videretur. Quod autem notabile erat, nihil pituitæ vel purulentæ materiæ rejiciebat; ſed tuſſis aridiſſima erat, pulſus ſemper celer & frequens, appetitus nullus, urina rubicunda, nox ſine ſomno & perpetua ſpirandi difficultas. Neque minus poſt uſum ſalium volatilium, ac infuſi veronicæ graviſſima fuit reddita; nec ullæ opem ferebant medicinæ, ſive fuerint nitroſæ, ſive decocta pectoralia, ſive myrrhata, ſulphurata, ſperma ceti, ſive electuaria pectoralia &c. Optime autem conquievit tuſſis poſt data anodyna: tunc enim ſomnus erat quieiior, ſudores largiores & calor remittebant; ſed virium debilitas inde increſcere videbatur. Ex quibus judicavi, procul dubio tubercula ſcirrhoſa pulmones obſediſſe, bronchia ſemper ſtimulantia; & ſanguinis cum impetu ad pectus delati refluxum impedientia; quæ cum nec emolliri, nec reſolvi potuiſſent, mors tandem, ultima rerum linea, ſupervenit.

Epicriſis.

Recte monet HIPPOCRATES, multiplici confirmatus experientia, eos, qui altos gerunt humeros, ad aſthma, alioſque pectoris affectus inclinare: quod & in hoc caſu accidit, ut juvenis iſte ad phthiſin primum diſpoſitus, mox exinde pulmonum incurrerit ſcirrheſcentiam, & tumores naſcerentur ſive tubercula.

Hanc diſpoſitionem foverunt cum victus ratio, tum regio quam petiit: illa erat craſſa admodum & inſalutaris, dum præter cibos mali nutrimenti, ſpiritu vini Franconico inter cibos uſus eſt, qui ſanitati minime confert, quia chylum ſtatim præcipitat, & in coagulum compingit; & maxime illis, qui ad ſcorbuticam inclinant dyſcraſiam, minus conveniens, quia jamdum humorum laborant craſſitie. Regio, quam petiit, ab aëre vappido repleta fuit, qui ſanguinis mixturam, craſin atque motum non parum turbare valet. Iſta præcipue pulmonum tubercula poſſunt protrudere; quibus dum ſanguinis circuitus pervertitur, eique remora injicitur, partim tuſſis, dum natura id, quod ſibi moleſtum eſt, ejicere laborat, partim anguſtia & difficultas ſpirandi ſiunt; ita ut ob lentiorem ſanguinis progreſſionem laſſitudo corporis, & ob veſicularum pulmonalium diſtenſionem pungitivi dolores conjungantur. Quod vero lumborum dolores orti fuerint, haud ignorari oportet, quod illi dyſcraſia ſcorbutica laborantibus familiares; quoniam & ſanguinis tardior motus, tum etiam concurrens ſalina intemperies membranas pungit, vellicat & irritat. In itinere autem æger melius habuit, eo quod motu tali motus ſanguinis quodammodo liberior redditur; ſimul ac vero requievit, ſymptomata invaluerunt.

In curatione eo quidem reſpiciendum fuerat, ut pulmonum tubercula emollirentur ac reſolverentur, quæ autem omnem eludit operam. Inter illa emollientia & reſolventia ſunt variæ radices & herbæ: v. g. fieri poteſt decoctum ex radice chinæ, paſſulis, raſura ligni ſaſſafras, carduo benedicto, veronica, ſcabioſa, ſcordio, floribus ſambuci, radice Angelicæ (ut ut enim hæc ſit alexipharmaca & calida; tamen in decocto diffuſa ejus virtus ſanguinem non adeo commovere poteſt) herba malvæ, altheæ, radice enulæ &c. Non minus pulveres parari poſſunt, ex lacte ſulphuris, antimonio diaphoretico, antihectico *Poterii* &c. Conveniunt porro terra foliata tartari, ſolutio oculorum cancrorum, crocus, myrrha in ſubſtantia comeſta. Quæſtio autem incidit, num venæ ſectio locum habere poſſit? Nihil omnino obſtat, ſi modo ſanguis fuerit præparatus. Sed omnia ſalia volatilia oleoſa non niſi præſervative locum habent: nam alias poſt borum & calidorum uſum malum & tuſſis invaluit: ex quo ſanguis majori in copia ad pulmones vectus, ibique haud inveniens liberum tranſgreſſum, anguſtiam atque difficultatem ſpirationis adauxit. Cum autem nulla in hoc ægro ſpes tubercula reſolvendi ſupereſſet; hinc ad deliniendum affectum blanda anodyna, uti crocus cum aqua papaveris rhœados &c. adhibita fuerunt.

APPEN-

APPENDIX
EXHIBENS

Judicia & Reſponſa Medica, an purgans ex reſina jalappæ & mercurio dulci lactentibus infantibus ſit propinandum?

PUerulus unicus, . parentibus cariſſimus, tres anni quadrantes natus, primo ætatis ſemeſtri, abſque ulla ægritudine ſanus vixit ac incolumis, ubera rite traxit, placide dormivit, alvi excretiones habuit liberas, & vegeto ſemper, vivacique floruit ingenio. At vero menſe Decembri inquietus eſſe, continue clamare, faciei calore uri, ac ore ſpumam crebrius reddere cœpit; ut Medicus dentitionem ſuſpicaretur. Hinc ordinavit tenellulo pulveres purgantes, quorum ſingulus *grana duo mercurii dulcis, & reſinæ jalappæ præparatæ, i. e. ex reſinæ jalappæ partibus binis & tribus amygdalarum dulcium confectæ granum* habebat. Horum uno aſſumto, infans vomuit, & decies alvum depoſuit: quare reliquorum uſus fuit intermiſſus. Abhinc vero male habere cœpit; dum præſertim ſpiratio anhela accedere, ipſe ſæpius ſuffocari, ac crebriori digitorum convulſione corripi obſervabatur. VI. demum Iduum Maii vehementi inquietudine, anxietate ac ſpaſmo prehendebatur: contra quæ à priori Medico ordinata fuit hæc compoſitio: *Recipe reſinæ jalappæ præparatæ grana ſex, ſacchari canti pulveriſati grana duodecim, mercurii dulcis grana quindecim. M. f. pulvis in ſex partes dividendus.* Harum binas aſſumtas, crebræ alvi dejectiones, ac dictorum ſymptomatum major ferme excepit exacerbatio; adeo, ut adſtantes, convulſiones veriti, tenellulo propinarent pulveres quoſdam antepilepticos. Neque tamen minus XI. Calend. Junii ipſa erupit epilepſia cum horrendis convulſionibus; quæ multis remediis antepilepticis & internis & externis, clyſteribus, & pulvere purgante ex mercurii dulcis duobus granis, & unico reſinæ jalappæ confecto, qui repetebatur V. Calend. cum uno duntaxat mercurii dulcis grano, oppugnabantur. Et poſtquam VI. & V. Calend. ex his remediis exacerbare videbatur epilepſia; ea tamen, IV. & III. Calend. evacuata per alvum copioſa, fœtida, ac mali coloris ſaburra, paululum remiſit. Verum enim vero cum Nonis Junii recrudeſcerent motus epileptici atque convulſivi, præter clyſterem, VIII. Iduum & infanti & nutrici quandoque data eſt hæc potio: *Recipe reſinæ jalappæ grana quinque, diſſolve in uno ovi vitello recenti, adde aquæ chamæmeli romani unciam unam & ſemis, ſyrupi roſarum ſolutivi drachmas tres. M. D.* ex qua large alvum depoſuit, ſimulque manſit inquietus. Circa diem III. Iduum Junii non ſolum crebrius alvi profluvium acceſſit; verum etiam tam anguſta ſupervenit ſpiratio, ut ſuffocari omnino videretur puerulus, & rauca voce peculiarem ediderit ſonitum. Quamobrem dati interne ſunt pulveres adſtringentes, externe ſtomacho impoſitum ceratum theriacale: ex quibus bene habere cœpit, nullaque à XIV. Cal. Junii, ad Vtum uſque Iduum accepit medicamina.

Has interim moleſtias partim a difficili dentitione; bini enim ſub illis dentes, iique maxillares in mandibula ſuperiori eruperant, partim ab impuro nutricis, hanc ob cauſſam abactæ, lacte derivarunt. Cum vero nihilo minus V. Iduum Julii male iterum habuiſſet infans; iterum exhibitus eſt pulvis *ex tribus mercurii dulcis granis, & uno reſinæ jalappæ* confectus, ſed ipſe a III. Iduum ad V. diem ante Calendas Auguſti, æſtu, inquietudine, tuſſi, roncho pectoris miſere ſolicitus, ante memoratum anxium ſæpius edidit ſonitum. Hæc contra ſymptomata varia pectoralia, veluti fuerunt looch ſanum & expertum, lac ſulphuris cum ſaccharo albo in ſex dupla doſi, & electuarium ex oleo amygdalarum dulcium, ſpermate ceti & ſaccharo Canarienſi paratum &c. exhibebantur; intra ultimum quatriduum pulveres laxantes *ex mercurii dulcis granis duobus cum dimidio & uno reſinæ jalappæ præparatæ* bis dabantur; ac duo linctus pectorales propinabantur, quorum unus *ſyrupi de manna ſolutivi unciam ſemis, pulveris jalappæ ſcrupulum unum, aquæ veronicæ drachmas duas*; alter *ſyrupi de manna ſolutivi unciam unam, jalappæ grana duodecim & aquæ veronicæ drachmam unam* habebat. Tum Vto Calendarum Auguſti violenta erupit epilepſia, & per tres dies abſque remiſſione, cum perpetua dicti anxii ſonitus ex pectore exploſione, alvo ſoluta, tetriſque excrementis vehementer inhæſit; donec denique pridie Calend. Auguſti ipſa mors inſequeretur. Hoc tempore multis remediis antepilepticis, internis pariter ac externis; clyſteribus, ad ſedandam diarrhœam pulvere theriacali, aliiſque, quorum intra triduum viginti duo numerabantur, remediis pugnatum fuerat. Altero denique poſt mortem die, bini in ſuperiori maxilla obſervabantur dentes, eruptionem minantes, atque fauces aphthis & puſtulis inflammatoriis obſeſſæ deprehendebantur.

Neque vero ignorari oportet, defuncti fratrem binis abhinc annis, eadem ætate, iiſdemque ſymptomatibus infeſtatum, iiſdemque remediis tractatum periiſſe; quippe cui & præſervandi & curandi fine ſæpe numero & laxantes pulveres modo recenſiti, & alia remedia cum jalappa commixta propinata fuerant. Quamobrem, dum adhuc viveret hic puerulus, ab alio Medico hæc curandi ratio in dubium vocata eſt: quippe qui tam acria, irritantia atque purgantia, copioſa quantitate & crebro data, in tam tenero ſubjecto, quod & natura ſenſibiliſſimum, ad ſpaſmodicos ac convulſivos motus proclive, & ob difficilem dentium eruptionem doloribus, ac violentis generis nervoſi diſtenſionibus obnoxium fuit, minime proficua, ſed ſumme potius nociva judicavit. Hinc etiam, vi conſcientiæ permotus hic Medicus, cui pariter ac priori defuncti cura erat tradita, ad quaſdam quæſtiones Medicorum celebriorum flagitavit reſponſa ac judicia; eo duntaxat fine, ut prior Medicus, frequenter, ſed fruſtra, ne lactentibus infantibus tam acria propinaret purgantia, commonefactus, convinceretur, hanc medendi rationem & arti medicæ & conſcientiæ omnino repugnare.

Reſponſum Wittenbergenſe.

Propoſitæ nobis fuerunt quædam quæſtiones, ut de iis, quid ſentiremus, reſponderemus; quarum quinque potiſſimum occurrerunt nobis; nimirum 1. num infanti, tres anni quadrantes nato, dentitioni difficili obnoxio; & ex lacte corrupto dejectionibus alvi virideſcentibus cruciato, hinc anxietatibus, ſpaſmis, & epilepticis correpto motibus, purgans ex tribus mercurii dulcis granis & uno reſinæ jalappæ præparatum, tuto & cum fructu, præſertim repetitis vicibus, propinari potuerit?

2. Anne conſultius fuiſſet, in locum mercurii dulcis, ac reſinæ jalappæ, lenius laxans vel ſolum, vel cum pulvere abſorbente antiſpaſmodico commixtum exhibere?

3. Utrum rationes hanc in cauſſam allegatæ cerebrinæ ſint, anne potius veræ atque ſolidæ?

4. Num ex illo probato ſcriptore Medico probari queat, mercurium tribus granis, cum purgante mixtum in tam tenera ætate fuiſſe propinatum? &

5. Anne denique ex ſæpius repetito hoc laxante, mox inſequuti epileptici motus debeant derivari?

Quamobrem, omnibus perluſtratis diligentia collegiali probe momentis, ad primam quæſtionem poſitivam magis dare reſponſionem potuiſſemus; ſi allegatus fuiſſet effectus, quem recenſitum purgans in eo tenellulo ſemper edidit. Neque tamen minus, ſi ætatem ſubjecti tenerrimam, anxietates, ſpaſmos epilepticos, dejectiones alvi virides, deotitionem difficilem, reliqua ſymptomata, & ſæpius repetitum purgantis uſum conſideremus; non poſſumus, quin hunc auſum nimis temerarium declaremus.

Melius factum fuiſſe putamus, ſi in tali rerum ſtatu & mercurius dulcis & reſina jalappæ omiſſa fuiſſet; eo magis, cum longe tutiora proſtent purgantia, quæ in infantibus cunctis evacuandi ſcopis faciunt ſatis. Præſertim autem in noſtro ſubjecto longe convenientius fuiſſet, clyſteribus ac blandioribus laxantibus, cum abſorbentibus mixtis, acrimoniam primarum viarum temperare & leniter eliminare. Quod ſi enim in iſtis multæ ſordes acidæ, atque bilis, ut vocant, æruginoſa hoſpitentur; quas in noſtro ſubjecto dejectiones virides, & reliqua ſignificant ſymptomata: mercurius dulcis propinatus cum iis combinatur, hinc ſtimulationem magis adauget, ac perículoſa concitat ſymptomata.

Neque ideo juxta quæſtionem tertiam adductæ rationes pro cerebrinis habendæ ſunt: omnis enim curationis fundamentum in ratiocinio Medici ſitum eſſe oportet; quod cum omnes ſcriptores Medici præfixum ſibi habuerint, maxime in remediorum mercurialium exhibitione; nemo eorum nobis adhuc innotuit, qui in recenſitæ ætatis ſubjectis, ac allegatis ægritudinibus ea doſi propinavit mercurium dulcem, uti quidem in præſenti caſu factum eſſe legimus.

Quæ cum ita ſint, & mercurius in ea portione, ætate, ac ſymptomatibus haud tuto exhiberi poſſe videatur: nec adeo à veritatis ſpecie abludit aſſertum, ex illius uſu inſequutos motus epilepticos niſi excitatos, ſaltem magis adauctos fuiſſe ac ſuſtentatos.

Reſponſum Jenenſe.

Ex propoſitis nobis quæſtionibus, ut de iis mentem noſtram exponeremus, prima eſt:

Num infanti, tres anni quadrantes nato, dentitioni difficili obnoxio, & ex lacte corrupto dejectionibus alvi viridibus cruciato, hinc anxietatibus, ſpaſmis & epilepticis correpto motibus, purgans ex tribus mercurii dulcis granis, & uno reſinæ jalappæ confectum, tuto & cum fructu, repetitis præſertim vicibus propinari potuerit? Si reſpondere ad hanc debemus, haud ignorari oportet, in omnibus hiſce dubiis caſibus, leges medendi, & quoad indicationes, & quoad indicata eſſe reſpiciendas. Cum vero in præſenti caſu & dentitio difficilis, abſque alvi obſtructione ac æſtu febrili, & dejectio copioſior minime indicent evacuantia, ſed potius temperantia ac roborantia: facile patet, eorum uſum haud fuiſſe congruum. Namque licet etiam indicata fuerint evacuantia; attamen hoc ſcopo mercurialia & reſina jalappæ minus tuto ſunt propinata. Quam ob rem alteram & tertiam quæſtionem:

Anne conſultius fuiſſet, mercurium dulcem & reſinam jalappæ omittere, & in horum locum lenius laxans vel ſolum, vel cum pulvere abſorbente & antiſpaſmodico v. g. Marchionis mixtum propinare? omnino adſirmamus, & operæ magis pretium fuiſſe credimus, in tam tenera ætate alvum blandioribus moliri laxantibus, veluti ſunt rhabarbarum electum, pulvis mechoacannæ, vel ipſa cinnabaris nativa. Neque etiam extra omne poſitum eſt dubium, num mercurius dulcis rite & juxta leges artis fuerit præparatus? Et licet etiam lympha viſcida peccaverit, cui mercurialia ſulphure puriori non cicurata optime opitulantur: tamen huic dictis lenioribus laxantibus, in noſtro quidem caſu, ſuppetiæ ferri potuiſſent eo tutiores.

Non equidem, ad quartam replicantes quæſtionem, inficias ire poſſumus, quin quidam autores infantibus bimulis mercurium propinaverint dulcem; veluti adparet apud Riverium atque Rhodium: quod autem ille in eodem caſu, eadem ætate, iiſque ſymptomatibus ſtipato uſurpatus ſit, nuſquam relatum legimus. Et ſi denique conſideremus ultimam quæſtionem:

Anne ſubſequuti motus epileptici ab uſu dicti purgantis cerebrioti ſint derivandi? eo certius omnino affirmativam ferre poſſemus ſententiam, ſi certi eſſemus, quod mercurius minus legitime fuerit præparatus. Jam autem cum non ſolum dentitio difficilis, quæ ſola, teſte experientia, hæc ſymptomata producere valet, verum etiam aliquid ſpaſmodici fuerit præſto ante uſum ſæpius citati purgantis: non omnino convulſionum cauſſam in ſolum hoc collocare poſſumus, niſi forte nimis copioſe ſubduxerit alvum, & hinc virium proſtrationem, ac ipſam concitaverit mortem.

Reſponſum Lipſienſe.

Ad communicatum nobiſcum caſum, & propoſitas in ipſo quæſtiones, quas ex antecedentibus repeto, ſententiam noſtram explicaturi: ad earum primam reſpondemus, quod mercurius dulcis in præſenti ſubjecto, recenſitis ſymptomatibus adfecto, dicta doſi tam ſæpius repetita haud tuto potuerit propinari; cum ille cum primarum viarum ſaburra permixtus hanc reddit acriorem, & ad inducendos affectus ſpaſmodicos magis idoneam. Hinc 2. fuiſſet utique convenientius, omittere hoc remedium, & aliis magis appropriatis, maxime clyſteribus uti. Atque 3. ideo hanc in cauſſam allegatæ rationes minime cerebrinæ habendæ ſunt: 4. ſiquidem varii quidem ſcriptores Medici, uti Riverius ac Ettmullerus, Harris &c. mercurium dulcem in affectibus infantum commendant; ſub illis vero quæ in præſenti caſu juncta fuerunt momentis iſtum à nemine laudatum deprehendimus. Num autem hoc remedium inſequuta ſymptomata epileptica induxerit, vel ſaltem ſuſtentaverit: haud certo aſſerere audemus.

Judi-

Judicium Medicum.

Subjectus fuit meo judicio caſus quidam ſatis arduus, cum quibuſdam quæſtionibus, quarum tres ſequentes potiſſimæ ſunt:

1. Num ad infantes ſex vel novem menſes natos purgandos laxante ex mercurii dulcis binis vel tribus granis cum uno reſinæ jalappæ præparatæ, i. e. ex tribus amygdalarum dulcium partibus & una reſinæ dictæ compoſitæ parato, tuto & abſque omnis periculi metu uti liceat?

2. Præprimis num illud infanti tenero, qui ſenſibilioris conſtitutionis, quinto jam ætatis menſe ob dentium eruptionem ſymptomata epileptica, ſpaſmodica pectoris, ſuffocativa, digitorum rigorem toleravit, jam vero & lac corruptum, aliaſque in primis vös ſordes fovet, & iterum ex difficili dentitione ſpaſmis, anxietatibus, inquietudine, dejectionibus viridibus ſolicitatur, tam intra quam extra paroxyſmum tuto exhiberi poſſit? &

3. Anne denique tam illud purgans, quam etiam alia ex pulvere jalappæ parata, & crebro nimis propinata io dentitionis difficilis negotio plus damni induxerint, quam emolumenti?

Quæ ut eo clarius explicentur, neceſſe eſt, ut indolem atque naturam earum notionum rite intelligamus, de quibus vel adfirmare vel negare quidpiam volumus. Quum igitur mercurius dulcis, & reſina jalappæ, oec noo hujus pulvis noſtræ potiſſimum ſubjiciantur conſiderationi: diſpicienda nobis eſt 1. natura ac eſſentia harum medicinarum; deinde 2. perſcrutanda diſpoſitio corporis in infante tam teneræ ætatis; nec non indoles lactis corrupti, porro dentitionis difficilis idea ſuppeditanda; & 3. denique inquirendum, quid ſibi velint notiones inſecuri, noxii & periculoſi.

§. I. Quod ergo naturam ac indolem mercurii dulcis attinet, ſciendum eſt, illum parari ex mercurio ſublimato, tanquam penetrantiſſimo animantium veneno, & modica duntaxat portione perniciem mortemque inferente, & mercurio vivo, qui quidem nullum conſtituit venenum, ſed externe illitus, niſi conveniens acceſſerit diæta, periculoſa infert ſymptomata. Ex his ergo binis vehementioribus ſubjectis, lege artis inter ſe commixtis, reſultat tertium, nimirum mercurius dulcis; qui, licet non ſemper, omnibuſque circumſtantiis tuto poſſit uſurpari, tamen reſpectu ingredientium, ac aliorum medicaminum mercurialium, caute atque provide adhibitus a Medicis pro tuto, ſecuro & non formidando habetur remedio. Notari hoc loco merentur, quæ doctus ac celebris Italorum Medicus RAMAZZINI *tr. de morbis artificum Cap. II.* refert, dum, *Mercurius dulcis*, inquit, *remedium non adeo metuendum; cauto tamen opus eſt uſu; equo enim indomito perſimilis eſt, quoties in manus imperitas inciderit.* Et paullo poſt: *adeo ſuſpecta ſunt beneficia, quæ ab hoſte tam infido ac verſipelle proveniunt, ut de Medicorum mercurio apte dici poſſint, quæ de ſuo Mercurio commentus eſt poëtarum princeps:*

Animas ille evocat Orco
Pallentes, alias ad triſtia Tartara mittit:
Dat ſomnos, adimitque & lumina morte reſignat.

Neque minus WELSCHIUS, *decad. III. curat. 1. pag.* 113. *de* mercurio dulci agit, hæc bene monet: *Quamvis omnium optima hydrargyri præparatio & ſecuriſſima pleriſque putetur, attamen ne ſic quidem, aut alia quacunque ratione præparatum, malignitatem ſuam plane exuere, etſi vel aurum addatur, quin ad ingenium, nequitiamque ſuam redeat;* *notavimus.* Conf. WACHNITZII, Medici Servestani *diſſ. de mercurio dulci pulveriſato ad grana quindecim ab adoleſcente XV. annorum aſſumto, & ſexto die inde mortuo.*

No. 2. Mercurius dulcis, juſta quantitate aſſumtus, ea pollet efficacia, ut ob glandularum, quam inducit, ſtricturam, lympham propellat, & ſalivæ copioſiorem fluxum, ſive ſalivationem excitet: quare etiam luem veneream, alioſque ex lymphæ coagulo, & glandularum obſtructionibus ſubortos morbos ſæpius feliciter expugnare deprehenditur. Neque minus certa portione propinatus vellicat inteſtina, aliquo modo alvum ducit, ſed flatulentiaa progenerat, atque tormina. Nec etiam levem ſpondet operam, ſi in infantibus non quidem tenerioris ſtricturæ, ſed juxta ETTMULLERUM *in valetudinario infantili pag.* 41. habitioribus paululum, & ubi ablactati fuerunt, vermibus infeſtatis provide, & tot granis, quot annos ſunt nati exhibeatur.

No. 3. Notandum vero eſt, quod idem mercurius dictos affectus, veluti ſuot ſalivatio, tormina, anxietates, & longe deteriora ſymptomata eo facilius atque citius excitet, ſi parciſſima licet doſi cum ſalibus cujuſcunque generis, maxime ammoniacalibus & alcalinis, probe fuerit commixtus atque ſubactus. Quemadmodum enim mercurius vivus per ſalium admixtionem corroſivus redditur ac quaſi venenatus: ita quoque idem dulcificatus, ſi denuo ſalibus permiſceatur, virtute iterum potitur acri, corroſiva, licet mitiori, quam quidem poſſidet mercurius ſublimatus.

No. 4. Hinc etiam crebra docet experientia, quod in iis, quorum ventriculus ac inteſtina, aut ipſa lympha ſordibus acribus, ſalſis, bilioſis, ſulphureiſque ſcatent, veluti ſunt ſcorbuto, paſſione hypochondriaca, hyſterica, podagra, arthritide &c. laborantes, parca etiam doſi exhibitus mercurius dulcis facillime ſalivationem, nervorum debilitatem, tormina, præcordiorum anxietates, pectoris ſpaſmos & inducat & magis foveat & exacerbet. Hæc enim ſubjecta in recenſitas moleſtias jam prona deprehenduntur; ideoque hujus remedii uſum utique contraindicant.

No. 5. Neque etiam ullum, præter aurum fulminans reperitur medicamen, quod tam diu inhæreat inteſtinis, & ſucceſſu demum temporis propter gravitatem, qua firmiter plicis ventriculi ac inteſtinorum impingitur, effectum ſuum exſerat, quam quidem mercurius dulcis maxime in pulvere ſumtus: id quod vel ex ſalivatione, quam nimis tarde excitat, eluceſcit.

No. 6. Et denique haud ignorari oportet, medicamina ex mineralibus atque metallis parata, hinc etiam mercurium dulcem, non niſi liquida vel ſoluta in noſtram agere machinam. Hæc ſolutio extra ooſtrum corpus menſtruis appropriatis, in corpore autem lympha ſalivali, & in ſtatu præternaturali, acrimonia ſalina, acri, in primis viis hærente peragitur. Sicuti vero in hoc ultimo caſu ſuccorum præternaturalium indoles admodum varia exiſtit: ita etiam mioeralium eorum remediorum valde diverſus, hinc incertus obſervatur effectus; ſicut id crebra experieotia in uſu mercurii vitæ, auri fulminantis, limaturæ martis antihectici *Poterii*, omniumque ex mercurio præparatorum medicaminum luculenter demonſtrat.

§. II. Sic ergo perluſtrata mercurii dulcis natura, neceſſe eſt, ut perſcrutemur indolem reſinæ & radicis jalappæ. Primo quidem oullum eſt purgans, quod tanta celeritate alvum moveat, quam dicta illa reſina; quæ pariter ac radix jalappæ ſal

acre ſubtiliſſimum fovet, atque vi illius tunicas ventriculi ac inteſtinorum nerveas vehementer ſtimulat. Hinc quoque ſæpius contingit, ut hujus remedii nimius uſus, aut potius abuſus, tormina, ſpaſmos, quin & periculoſas dictarum partium producat inflammationes: quam jalappæ vim inflammatoriam præcipue WEPFERUS *tr. de cicuta aquatica* multis in cane inſtitutis experimentis ſolide demonſtrat; & ideo PECHLINUS *obſ. 65. pag.* 369. vim reſinæ jalappæ in pulvere vocat impetuoſiorem.

No. 2. Deinde vero ea eſt reſinæ jalappæ indoles, ut vi ſubſtantiæ, quam fovet, reſinoſæ in calore facile coaguletur, hinc plicis inteſtinorum firmiter adhæreſcat, & ideo continua irritatione vehementia inteſtinorum tormina, paralyſes, convulſiones, vomitus, & hypercatharſes moveat, mitius ſi in forma eſſentiæ vel emulſionis exhibeatur. Inde referunt *M. N. C. dec. II. anno VII. obſ.* 162. *quod fœmina generoſa biduo poſt aſſumtam jalappæ reſinam, præter dolores fere intolerabiles, & copioſiſſimas alvi excretiones, paſſa fuerit convulſiones epilepticas, aliquot ſeptimanas durantes, ut vix morti eripi potuerit. Idem alias gratioſiſſimum purgans, reſina nimirum jalappæ ſoluta in quinta eſſentia* Matthioli *vel elixirii citri, alteri cuidam tormina creavit miſeranda, & quidem ſine ulla fæcum excretione purgatoria, verum tertio tandem die ſola per alvum excreta reſina in globum compacta & incraſſata.* Plures obſervationes de noxia reſinæ jalappæ, aliorumque acriorum purgantium efficacia reperies in *diſſ. mea de purgantibus fortioribus e medicina ejiciendis.*

No. 3. Dicta vero reſinæ jalappæ in pulvere efficacia longe citior atque vehementior deprehenditur, ſi ipſi ſcrupulum unum arcani duplicati, aut tartari vitriolati, & tantillum antimonii diaphoretici admiſcueris: hinc etiam Pechlinus refert, quod duo reſinæ jalappæ grana cum drachma dimidia cremoris tartari mixta vigeſies alvum duxerint. Unde omni jure colligi poterit, quod in ſubjectis, quæ multas ſalinas in primis viis ſovent ſordes, mercurius dulcis haud ſecus, ac reſina jalappæ non ſolum vehementius operari, ſed & hypercatharſes excitare valeat.

No. 4. Neque etiam ignorari oportet, experientiam docere, quod mercurius dulcis cum reſina jalappæ, aut alio purgante extracto permixtus, & vel in pulveris, vel pilularum forma datus, non ſolum vehementer alvum moveat, ſed etiam ſtimulum alvi ad excretionem, per aliquot dies inhærentem poſt ſe relinquat. Unde iterum merito conjicere licet, mercurium dulcem cum purgante non protinus è corpore exturbari, ſed propter gravitatem ſuam diutius inteſtinis immorari.

No. 5. Doſin jalappæ quod attinet, de hac Cl. D. WEDELIUS *diſp. de jalappa* ſic ſcribit: Qui rarioris ſunt texturæ, ventriculi villos habent teneros & delicatos, humoribuſque acribus bilioſis abundant, cautius & delicatius ſunt tractandi; unde his grana ſex, vel ad ſummum ſcrupulus ſemis pulveris jalappæ ſuffecerint; qualia exempla tota in praxi occurrentia plurima allegari poſſent, ſi id opus foret.

No. 6. Inde denique omnes, quibus valetudn curæ cordique eſt, probe ſibi caveant ab acrioribus hiſce remediis; & ſi opus fuerit, alvum potius per alimenta humectantia, vel leniter ſtimulantia vel laxantia moliantur. Qui enim præſervandi duntaxat fine crebris utuntur purgantibus, teſte experientia, non niſi ventriculi ac inteſtinorum imbecillitatem, flatulentiam, ac inſignem ad colicas ſibi contrahunt proclivitatem. Hinc etiam HIPPOCRATES *Lib. IV. aph.* 16. *purgationem iis periculoſam judicat, qui ſunt integra valetudine; quoniam, teſte eodem ſect. 2. aph. 36. ſana habentes corpora, dum medicamentis purgantur, cito exſolvuntur.* Namque omnia acriora purgantia, ſimulque jalappa, vi principii cujuſdam cauſtici inflammatorii, operantur, hinc deſtruunt tonum ventriculi ac inteſtinorum, & inde dependentem motum eorum periſtalticum; in cujus debito vigore totum digeſtionis, chyli ſecretionis, & alvinæ excretionis negotium, maxime in infantibus, ſitum eſt ac abſolvitur. Ex eodem quoque fundamento contingit, ut poſt horum purgantium uſum major plerumque ad alvi obſtructiones, ſpaſmos & flatulentias inſequatur proclivitas: quid? quod crebra compertum habeam experientia, quod ex ſolo, eoque repetito, horum purgantium uſu malum ſpaſmodico-flatulentum, quod vocant hypochondriacum, ſuboriatur.

§. III. Sed ordo noſtræ tractationis poſtulat, ut perſcrutemur conditionem ac indolem infantum, ſex vel novem menſes natorum, adhuc lactentium, ſenſibili ac tenera textura præditorum, & ex difficultate dentitionis ſpaſmis, convulſionibus, aliiſque gravioribus obnoxiorum ſymptomatibus.

No. 1. Quare notari meretur, omnes membranoſas, maxime ventriculi ac inteſtinorum partes in ejuſmodi infantibus admodum nerveas, ſubtiles, & ad ſpaſticas ſtricturas eſſe facillimas: quemadmodum inter alia ſymptomata ex vermium colluvie propullulantia, uti ſunt tormina ventris, inquietudines, pavores, convulſiones, epilepſiæ luculenter demonſtrant. Quin cum ex dicta primarum viarum irritatione ſæpius convulſiones, & aſthmaticas incurrant ſuffocationes: facile adparet, omnia purgantia, quoniam dictas nerveas, in ſpaſmum pronas, partes vehementer vellicant, infantibus admodum eſſe inimica. Et hanc primarum viarum ſenſibilitatem, vel illud etiam comprobatam dat momentum, quo teneri infantes ex purgante nutrici dato, cujus acres particulæ cum lacte tranſeunt in illos, copioſas tolerare deprehenduntur alvi dejectiones. Ex eadem ventriculi ſenſibilitate infantes non poſſunt tolerare cibos acriores atque ſapidos; ſed juxta ipſius naturæ ductum liquore temperato, blando, dulci, veluti lac exiſtit, nutriendi ſunt. Ipſi vero infantes ratione teneritudinis, ſenſibilitatis, atque proclivitatis ad ſpaſmos inſigniter diſcrepant.

No. 2. Deinde nec ignorari oportet, cur & quomodo lac in nutricibus corrumpatur. Hoc nimirum contingit, ſi illæ cibis incongruis, aut valde nutrientibus veſcantur, motu vero corporis ſufficienti deſtituantur, hinc impedita tranſpiratione partes acres, ſulphureas, excrementitias in corpore ſuo ac lacte retineant. Tale ergo ſpiſſum, & impuris ſordibus imbutum lac, ſi in ventriculum infantis pertingat, ac diutius ipſi inhæreat, redditur magis acre ac acidum, & accedente ipſa bile, corroſivam indolem, ac virideſcentem nanciſcitur colorem. Hinc fæces, quæ lac illud aceſcens & corruptum continent, tam acres atque corroſivæ deprehenduntur, ut ſæpius, inſtar ſpiritus vitrioli lintea corrodant; nec a canibus, qui alias infantum excrementis libenter veſcuntur, aſſumantur. Illo autem corrupto lacte teneræ primarum viarum membranæ ſpaſmodice conſtringuntur; & inde tormina, flatulentiæ, anxie-

anxietates, ſpirandi anguſtiæ, ſpaſmi & ipſæ convulſiones ſuboriuntur.

No. 3. Quod denique dentitionem attinet difficilem; ſciendum eſt, inter dentes, caninos potiſſimum eſſe, qui teſte CASPARO BAUHINO *theatr. anat. L. 3. c. 6.* nervos ac vaſa ſanguifera conſpectiora poſſident, quam reliqui dentes, & hinc ſub perruptionem majores etiam procreant dolores. Generatim enim omnes dentes, maxime numero plures ſi ſimul perrumpant gingivas, harum ſubſtantiam nervoſam admodum vellicant, ac inſignem earum pariunt dolores; qui cum adultos, exemplo odontalgiæ immaniter tractant, eo magis teneros infantes graviter afficiunt, & per conſenſum in motus totius generis nervoſi admodum irregulares terminantur. Inde ſuboriuntur enim febres, epilepſiæ, inquietudines, ſpirationes difficiles, anxietates, alvi obſtructiones, nec non & profluvia, pavores in ſomno, aliaque ſatis ſontica ſymptomata.

§. IV. Sed reſtat tandem, ut quid in medicina inſecurum, ooxium ac periculoſum ſignificet, paucis explicemus.

No. 1. Inſecurum itaque remedium appellatur, quod quidem minime ex ſua eſſeotia neceſſario atque ſemper damnum infert; attamen pro varia ventriculi, fibrarum nervearum, humorum, ipſiuſque morbi diſpoſitione, noxam utique excitare valet. Tali ratione omnia activiora medicamina, nec non mercurialia, vitriolacea, venena, ſaturnina &c. non ſemper tuto potiuntur effectu: quoniam pro diverſa partium ſolidarum atque fluidarum conſtitutione, mox bonam, mox pernicioſam exſerunt virtutem. Hinc remedium inſecurum non quidem ſemper & abſolute exiſtit noxium; verum tamen ſæpius noxium fieri poteſt, & ideo ſumma cautione uſurpandum eſt.

No. 2. At vero noxium illud eſt, quod actu cauſſam morbi atque ſymptomata adauget & exacerbat; quemadmodum opiata in paralyſi, affectibus ſoporoſis, atonia & imbecillitate ventriculi ſemper deprehenduntur noxia.

No. 3. Periculoſa denique ea dicuntur medicamina, quæ in morbis acutis, ubi anceps eſt eventus, vires ad ſuperandum morbum neceſſarias peſſumdant, & cauſſam morbi adaugent: qualia ſunt vomitoria atque purgantia fortiora in internis inflammationibus circa morbi ſtatum exhibita.

§. V. Quibus prælibatis, facilior jam erit propoſitarum ſupra quæſtionum ſolutio. Quod ſi enim primum quæritur: Num infantibus lactentibus, nondum integrum annum natis, ſenſibilioribus, purgandi fine, mercurius dulcis cum reſina jalappæ permixtus tuto, & abſque ullo exhiberi poſſit periculo? reſpondeo, illius uſum omnino & inſecurum, & non ſine periculo eſſe. Namque juxta §. 3. no. I. omnes membranoſæ in hiſce infantibus partes, maxime ventriculi ac inteſtinorum tunicæ admodum teneræ, ſenſibiles, & ad ſpaſmos proclives ſunt: quum autem omnia purgantia ſint nimis acria ac irritantia, & inteſtina admodum vellicantia; ſimulque totum nervorum genus ad irregulares excitare valent commotiones; facile adparet, ea in infantibus eſſe periculoſa. Deinde ex §. I. n. 6. patet, mercurium dulcem non niſi ſolutum in corpus operari; ſolvitur autem non niſi per ſalia, & ſic ſimul redditur acris & corroſivus. Hinc adparet ulterius, quod cum in primis infantum viis multæ ſæpius ſint ſalinæ ſordes, iis mercurius dulcis perſæpe reddatur corroſivus, & noxius: quare etiam celebris Academiæ Aldorffinæ Profeſſor, JOH. MAUR. HOFFMANNUS *in Actis Laborat. Chym. Proceſſ. 153. pag. 137. Doſis mercurii dulcis*, inquit, *pro infantibus equidem à nonnullis auctoribus deſignatur grani unius vel duorum pondere cum lacte, ſed non ſatis tuto.* Quod attinet reſinam jalappæ, illa non ſolum juxta §. II. n. 1. acrimoniam ſovet ſubtilem ac fere cauſticam, verum etiam accedente calore intra corpus coagulatur, plicis inteſtinorum adhæreſcit, & cum ab affluis humoribus haud facile ſolvatur, continuo ſtimulo vellicat teneras illas atque ſenſibiles partes, jam per ſe ad ſtricturas ſpaſmodicas pronas, & hinc denique ſpaſmos ac omnia ex illis propullulantia magis exacerbat ſymptomata. Neque porro minus ex §. II. n. 2. eluceſcit, omnia purgantia, maxime jalappam, tonum ventriculi ac inteſtinorum, à cujus vigore alvi quoque dependet ſucceſſus, inſigniter labefactare, ac alvum adſtrictam relinquere: quo reſpectu eo magis nocent in infantibus, quorum ſanitas in debita alvi excretione potiſſimum conſiſtit. Quæ cum ita ſint, & hoc purgans in dicta corporis & fibrarum conſtitutione noxam inferre poſſit; illud juxta §. IV. n. 1. etiam inſecurum exiſtit: in cujus locum, re exigente leniora laxantia, veluti ſunt pulvis vel extractum rhabarbari, ſyrupus de manna, rhabarbarum, cum temperantibus ac antiſpaſmodicis combinata longe feliciori ac tutiori effectu uſurpari poſſunt. Prout enim RIVERIUS *L. V. p. 1. ſect. 2. inſtit.* bene monet; pueri, multo magis infantes, benigniora tantum ferre poſſunt purgantia.

Hinc quoque juxta ſecundam quæſtionem purgans allegatum in infante dictæ ætatis, teneræ conſtitutionis, quinto jam ætatis menſe ob dentitionis negotium, ſymptomatibus epilepticis, ſuffocativis, ſpaſmodicis pectoris, rigoreque digitorum infeſtato; jam vero à lacte corrupto ventriculum ipſius & primas vias occupante, & conjuncta dentitionis difficultate, a ſpaſmis, anxietate, inquietudine ac viridibus dejectionibus divexato, tam intra, quam extra paroxyſmum, nec utile nec ſecurum exiſtit. Namque illud 1. in infante tam tenero ac ſenſibili ob allegatarum ſuperius cauſſarum, partes in ſpaſmos jam pronas magis irritat atque vellicat; 2. deinde fibræ partium ſolidarum ex dentitionis difficultate, dolore ac febre jam tenſæ, & inde irritatum totum genus nervoſum, juxta §. III. n. 3. leviſſima quoque de cauſſa, multo magis acri & irritante ejuſmodi purgantium ſtimulo vehementius ſtimulantur, hinc ſpaſmi magis exacerbantur. 3. Accedunt & illa momenta, quod mercurius dulcis non ſolum juxta §. II. n. 4. propter gravitatem ſuam in teneris ventriculi ac inteſtinorum plicis, etiam poſt præſtitum purgantem effectum, diutius commorari ſoleat; verum etiam admixtione acrimoniæ ex lacte corrupto in ventriculo ſubortæ (quæ ſecundum §. III. n. 1. ſola ad vellicandas primarum viarum tunicas, & inducenda earum partium tormina, anxietates, ſpaſmos ac epilepſiam ſufficit) & contentorum in illa ſalium vi §. I. n. 3. & 4. corroſivam nanciſcitur indolem; cujus ope graves membranoſarum partium diſtentiones magis adauget, ac hinc malum reddit deterius. Neque vero commemorabo, quod teſte WOLFFIO *in obſ. chirurg. pag. 179.* mercurius dulcis in pulvere datus ad partem in gingivis, vel alibi in ore hærere & moleſta ſymptomata concitare valeat. Idem confirmat SENNERTUS, dum *Lib. de conſenſu & diſſenſu chymicorum cap. XVIII.* dicit. *Medicus quidam, cum mercurium dulcem rite præparatum, ſine noxa aliis exhibitum, ipſe uſurpaſſet, in graviſſimum incidit morbum: gingivæ enim, fauces & lingua intumuere, ac nigredinem contraxere, ut per integrum menſem nihil cibi ſolidi aſſumere, imo nec juſculum cochleari ſorbere potuerit ob ſupervenientem ſalivationem &c.* Quamvis autem

tem opponi poſſet, quod purgans hoc lac corruptum, tanquam peccantem ac irritantem materiam, uno impetu proſcribat è corpore; ac hinc omnino utile aliquo modo videatur: attamen nec ignorari oportet, hæc acria purgantia, teſte crebra experientia, irritare quidem, vellicare, ac vehementer conſtringere glandulas inteſtinorum, & contentas in illis fluidiores partes vi expellere, ſed craſſiores in inteſtinis fœces ſæpius relinquere. Et quid opus eſt his fortioribus uti purgantibus, cum materia illa peccans longe tutioribus ac blandioribus eliminari poſſit laxantibus? Namque tutiora ſemper præferenda ſunt infidis & ancipitibus remediis, præſertim in perſonis illuſtribus, quibus ſecundum GALENUM tutiſſima ſemper admovenda ſunt remedia.

Quod denique tertiam attinet quæſtionem: an in dentitione difficili & allegatum purgans, & alia purgantia ex reſina & pulvere jalappæ parata, & ſæpius repetita noxam inferre queant? non poſſum, quin purgantia repetita & continuata in hiſce circumſtantiis omnino noxia pronunciem. Namque 1. nihil eſt, quod acriora purgantia indicet, cum dolores ejuſmodi, ex irritatione, aut ut cum Veteribus loquar, inanitione ſuborientes, minime purgantibus, ſed potius blandis ſedativis, diaphoreticis ac diſcutientibus ſint adgrediendi. 2. Eo magis ſugienda in tali ſtatu ſunt purgantia, cum omnes dolores, quos repletiones vel ſtagnationes humorum non produxerunt, ab iis magis exacerbentur. Nam natura doloris conſiſtit in vehementi partium membranoſarum conſtrictione: purgantia vero acriora irritatione ac conſtrictione tunicarum inteſtinalium operantur, & benignum humidum, quod tenſas à dolore fibras blande relaxare debet, ſimul ejiciunt. Hinc naturalis eſt conſequentia, dolores augeri purgantibus, & ſymptomata graviorum dolorum, veluti ſunt lipothymiæ, febres, vigiliæ, inquietudines, ac convulſiones &c. eo facilius induci illis ac excitari.

3. Tum notari meretur, omnem fere dolorem ſtipari febricula, pulſu citatiori, ac ſiti: omnis vero immoderata evacuatio, teſte experientia & AVICENNA, febrem accendit. Hinc ratio peti debet, quod in ſanis etiam perſonis poſt uſum purgantis fortioris ſymptomata febrilia, pulſus frequens, tenſio hypochondriorum, ſitis, urina rubra &c. deprehendantur; & ex eodem fundamento HARDERUS *obſ.* 69. ſcribit: *Notavimus ſane, dejectiones creberrimas à purgante ortas cum ſiti; ex extracti catholici cum mercurio dulci in pilulas formati aſſumtione frequentiſſime ipſi dejecimus cum ſubſequente febre ſynocha.*

4. Deinceps quoque ſoli dolores, etiam in adultis, convulſiones proritare poſſunt, id quod ex colica, dolore nephritico, quin & dentium, & innumeris aliis ab HILDANO *Cent. III. obſ.* 100. allegatis exemplis luculenter adparet: quanto magis illæ in infantibus timendæ ſunt, cum conſtet, eos plerumque vel ex ventris torminibus, vel dentitionis doloribus convelli. 5. Neque porro minus ipſa purgantia convulſiones producere poſſe, multis comprobari poſſet exemplis, maxime de helleborinis &c. Inde eorum uſus eo magis in infantibus eſt evitandus, qui urgente dentitionis dolore per ſe ad convulſiones proni ſunt. Quare HIPPOCRATES commendat, ut nutricibus potius exhibeantur purgantia; & quanta in iis ſeligendis opus ſit cautione, docet BALLONIUS, dum *Epid. Lib. I. pag.* 27. ſcribit: *ſcammoniata nutricibus data aliquando convulſiones efficiunt.* 6. Denique vero dicta purgantia ſerum laudabile, in tam teneris infantibus admodum neceſſarium, ſimul exturbant, viteſque dejiciunt, adeo, ut ii, quibus ex crebrioribus alvi dejectionibus vires conſumtæ ſunt, tandem ſuccumbant: conſ. PRIMEROSIUS *de morbis puerorum P. II. p.* 58. Ex quibus demum omnibus ſatis luculenter adparet, in dentitione difficili acria, & quidem repetita purgantia eſſe noxia; id quod etiam RIVERIUS confirmat, *Inſtit. Med. Lib. V. p.* 1. *ſect.* 2. dicens: *purgatione vires aliquatenus infringuntur; ideo ſi valde labefactatæ fuerint, non eſt tentanda purgatio, ne ab illa plane dejiciantur.*

Quamvis ergo haud abſolute pronunciare vellem, quod inſequuta mors in præſenti caſu incongruæ curationi ſit adſcribenda; verum tamen cum experientia doceat, multos infantes epilepſia, à difficili dentitione ſuborta, perire; neceſſe eſt, ut quilibet verus Medicus eo reſpiciat ſummo ſtudio, ne in dubiis ejuſmodi morbis remedia inſecura, ac ipſam morbi cauſam exacerbantia, propinet, maxime in ſubjectis, quorum conſervatio præ aliis curæ cordique nobis eſſe debet.

Neque vero tandem ignorari oportet, ſed quotidiana experientia, & unanimis Medicorum conſenſus adfirmant, quod in lactentibus teneriſque infantibus, ob partium ſenſibilitatem ad convulſiones pronis, tempore dentitionis melius ſit, à multis, maxime commoventibus remediis plane abſtinere; & potius alvum clyſteribus demulcentibus, oleoſis, abſterſivis moliri, ac pulveribus præcipitantibus, ſedativis, antepilepticis, cinnabarinis ex aquis appropriatis uti, & reliqua naturæ relinquere; quæ remediis ſæpius & ſingula ferme hora propinatis ad vehementiores excitatur motus.

Qui ulterius cognoſcere cupit, purgantia acria ac mercurialia teneris infantibus ſumme periculoſa eſſe ac noxia; conſulat *Medicinam meam rationalem Tom. II. cap.* 5. *de medicamentis vim veneni habentibus, & cap.* 6. *de noxa mercurialium.*

F I N I S.

FRIDERICI HOFFMANNI CONSULTATIONUM ET RESPONSORUM MEDICINALIUM

CENTURIA SECUNDA ET TERTIA,

COMPLECTENS

MORBOS ABDOMINIS ET ARTUUM EXTERNORUM.

SECTIO TERTIA,

DE MORBIS IMI VENTRIS.

CASUS PRIMUS.

De occulto abſceſſu muſculorum hypochondrii ſiniſtri.

JUDÆORUM magiſter quidam præclare doctus, XXXVIII. annorum, cum totus huc uſque ad ſtudia incubuiſſet, multiſque meditationibus ac librorum lectionibus partim ſedendo, partim corpore ſtante, ſed valde ſemper incurvato, indulſiſſet: accidit, ut ſex abhinc hebdomadibus, in hypochondrio ſiniſtro ſub coſtis ſpuriis tenſivum ſentire cœperit dolorem. Hic brevi tempore adeo increvit, ut lecto penitus adfigeretur, aut ſaltem non niſi corpore ad dolens latus incurvato obambulare potuerit; erectus ſtare nequiverit. Obnoxius porro alvi obſtructioni, eam vix ſingulis ſex diebus deponere ſuevit: quo factum, ut retenti flatus adauxerint magis dolorem. Lotium reddit juſta quantitate, nec ſabulo, nec ullo ſedimento conſpicuum; adpetitus vero ciborum proſtratus plane; liquidorum parum aſſumit; a calore tamen præternaturali immunis eſt: contra viribus privatur magis magiſque, nec ullo noctu, pauco de die, fruitur ſomno. Præterea obſervarunt adſtantes, ipſum noctu quandoque ſermonem ſine ordine facere, adeo ut mentis quædam, mox iterum evaneſcens, ſubeſſe videatur alienatio. Cæterum melancholicum ſe habet, ſemperque taciturnus non niſi ad quæſita reſpondet, ſæpius indignabundus. Accitus ergo Medicus, dolorem hypochondrii pro nephritico reputans, propinavit interne pariter ac externe remedia contra calculum: & ægrum balneum ingredi, affectum locum unguentis, emplaſtris, cataplaſmatibus foveri, ac clyſteres injici juſſit. Sed irrita fuerunt omnia; dolor potius continuus ac fixus in eodem permanſit loco; & externe nec tumorem refert, nec inflammationem. Hinc non potuimus calculum ſuſpicari amplius; nec dolorem illum malo iſchiadico imputare, cum hoc dictam regionem haud ſoleat occupare; nec flatibus unicam cauſſam adſcribere, licet exacerbent malum; nec denique ullæ ſunt notæ, quæ apoſtema indicarent. Quare præſens Medicus aliorum celebriorum flagitat conſilium, & doceri avet, num forſitan præſentem moleſtiam a paſſione hypochondriaca cum pituita tenaci & viſcida, dicto loco infixa derivare liceat? aut quæ alia ſubſit cauſſa? & quæ medendi ratio?

Reſo-

Reſolutio celebris Medici.

Quod ſi ægritudinem, qua quidam Judæorum magiſter ſollicitatur, mecum perpendam: ipſum temperamenti ſicci ac melancholici eſſe credo; cujus ratione cum procul dubio bilis ſit ſicca ac acris, & præterea acceſſerit vita ſedentaria cum corpore incurvato; vero utique eſt ſimillimum, hiſce cauſſis non ſolum ciborum digeſtionem fuiſſe depravatam, verum etiam ſaburram exinde reſultantem in inteſtino colo, ejuſque flexura ſupra valvulam ſubſtitiſſe. Hancce enim ſaburram ab intermixta bile fere piceam, & dicto loco firmiter impactam partim hypochondriorum obſtructionem, flatulentiam & dicti loci inflationem produxiſſe, partim humoribus nutritiis aditum præcluſiſſe arbitror: & ideo, cum cauſſa ſupra allegatam coli valvulam hæreat, non miror, clyſterum vim eo haud penetraſſe, nec hinc ullum acceſſiſſe ægro levamen. Quare malum pro colica a ſaburra ex male digeſtis cibis ſenſim collecta, & intermixta atra bile indurata producta habeo: de qua vereor, ne diuturniori mora totius corporis conſumtionem inducat & contabeſcentiam.

Ab illo igitur ut vindicetur æger; operæ fore pretium credo, ut evitatis omnibus calidioribus ac purgantibus medicinis, alvus per aliquot ſucceſſive dies leniori laxante ex manna, oleo amygdalarum dulcium, & ſaccharo Thomæo ſolvatur, & hac ratione indurata ſtercora emolliantur: tum vero à tertio ad octavum uſque diem quotidie doſis ptiſanæ laxativæ Viennenſis exhibeatur. Non minus ſerum lactis caprini cum uncia cremoris tartari circa meridiem propinatum; & veſperi datus pulvis digeſtivus ex cryſtallis tartari, nitro, & ſale Epſomenſi egregiam ferent operam. Pro potu ordinario inſerviat aqua pura cum tartaro crudo, nitro, ſaccharo, aniſo, & flavedine citri decocta. Porro ſuadeo, ut æger ſæpius deſcendat in balnea tepida; ac præter dictam priſanam laxativam quotidie clyſterem ex ſero lactis, Therebinthina, vitellis ovi, electuario benedicto, & unguento clyſmatico paratum ſibi injici curet. Cæterum abſtinendum eſt ab omnibus externis epithematibus; & non niſi juſculis herbaceis, gallinaceis, avenaceis, & mucilagine hordei veſcendum.

Conſilium.

Dolorem illum tenſivum in hypochondrio ſiniſtro ſub coſtis ſpuriis, qui celebrem Judæorum magiſtrum per ſex hebdomades tanta cruciavit vehementia, ut non potuerit erectus ſtare, ſed vel continue decumbere, vel incurvatus incedere debuerit, minime pro colico dolore à flatibus orto habendum eſſe, ſed eundem potius in externis corporis integumentis ſedem ſuam habere arbitror. Namque dolor in uno loco fixus, & per ſex hebdomades continuus inhæſit: nec præterea aliis ſymptomatibus, colicæ ſpaſmodicæ vel flatulentæ familiaribus, veluti ſunt vomitus, extremorum refrigerationes, præcordiorum anxietates, vertigo, capitis dolores, ſtipatus fuit. Neque vero & illi ſententiæ ſubſcribere poſſum, qua cauſſa illius doloris à bile acri ipſiſſa intra coli, vel potius cœci, inteſtini canalem ſupra valvulam impacta derivatur: ſiquidem ex anatomia conſtat, colon cum valvula ſua pariter ac cœcum juxta os ileum dextri lateris eſſe ſitum; in præſenti vero caſu dolor in ſiniſtro hypochondrio ſub ſpuriis percipitur coſtis. Quare cum nec calculi proſtent ſigna, occultum in exterioribus integumentis ſuſpicor apoſtema. Quamvis enim externe nullus adpareat adhuc tumor, cujus proventus ab adplicatione ſpirituoſiorum impeditus fuit: ille tamen admotis emplaſtris ac cataplaſmatibus emollientibus mox veniet in conſpectum. Namque haud raro obſervavi, in externis muſculoſis, maxime abdominis partibus, ſæpius atrocem, continuum ac diuturnum fuiſſe dolorem, qui haud prius demulceri potuit, quam donec adplicatis emollientibus in abſceſſum tranſierit. Proficiſcitur autem talis dolor, ab humore extravaſato, membranis muſculorum abdominis incumbente, & nervoſas illius partes vellicante: id quod eo magis confirmatur, cum æger erectus incedere nequit, ſed ad dolens latus incurvari tenetur. Quum itaque omnia carminativa, laxantia, enemata, antinephritica, externa ac interna diſcutientia hactenus fruſtra fuerint adhibita: conſulo, ut epithema ex melle, farina hordeacea, cepis toſtis, caricis & croco invicem tritis paratum calide ad affectum locum adplicetur, in eoque per aliquot dies detineatur. Neque vero ludetur opera, ſi ſimul interne alvus ſegnis oleo amygdalarum dulcium, cum manna & cremore tartari ſolvatur; nonnunquam pulvis temperans, & diaphoreticus cinnabarinus capiatur; & pro potu ordinario decoctum ſcorzoneræ, ſarſaparillæ & ſeminis fœniculi adhibeatur. Ex horum uſu ſi forſitan tumor adparuerit; ille perita manu tempeſtive erit aperiendus, ne ulceroſa materia profundius ſerpat, & tum ulcus mundificantibus juxta leges artis tractandum eſt.

Appendix.

Nec ſpem feſellit hæc curatio: poſtquam enim æger affecto loco cataplaſmata & emplaſtra emollientia adplicuerat: adparuit tumor a ſiniſtro hypochondrio verſus dorſi ſpinam inter integumenta progreſſus; qui ſenſim major ac rubicundior factus, tandemque apertus; prima vice quartam circiter menſuræ partem de pure fœtido fudit, deinceps ejuſdem largam adhuc ploravit quantitatem. Cum autem injectionibus balſamicis ac vulnerariis hic abſceſſus debite fuiſſet tractatus; ille intra tres hebdomades rite coaluit, & æger perfecte convaluit.

CASUS II.

De apoſtemate muſculorum abdominis & dorſi ex tumore glandularum inguinalium orto.

Studioſus xxiv. annorum, temperamenti melancholico-ſanguinei, habitus corporis ſtrictioris, multis per totam vitam infeſtatus fuit ægritudinibus. Has inter novem abhinc annis in malum hypochondriacum incidit; illud autem obſervato recto vivendi genere, & datis congruis medicinis in prima, ut dicunt, herba ſuffocavit. Noviſſime quoque dyſenteria laboravit; ſed & ab illa intra octiduum convaluit. Tum noſtram adiit academiam, & mox inſigni flatulentia torqueri cœpit; quam conſultus Medicus eſſentia corticum aurantiorum, & pilulis quibuſdam, alvum tamen haud ſolventibus, oppugnavit; externe abdomen oleo chamæmeli cocto inungi, ac clyſteres injici juſſit. His vero haud in uſum vocatis, cum à prioribus remediis quoddam ſenti-

ſentiret levamen, mox in publicum iterum prodiit. At eadem veſpera domum reverſus, prævio horrore, tanta pedum rigiditate prehenditur, ut vix incedere valuerit; & denique inſignis dolor atque tumor os iſchion ſiniſtrum occupat, attactu duriſſimus. Hic ſcilicet dictæ primum regioni, & inguini, digiti duntaxat latitudine inhærens, brevi tempore magis increvit, & tandem abdomen ſimul ac pudendorum regionem, palmæ magnitudine obſedit: dolor autem ab affecto loco per totum dorſum, & integrum ſiniſtrum pedem, ad plantam uſque, dextro immuni, extendebatur; & in extremo pede inſigni ardore ſtipatus erat, adeo ut ipſi nec inniti, nec contactum ferre potuerit æger. Præterea urgebant flatus, urinaque parca quantitate, & guttatim tantummodo mingebatur intenſe rubicunda, cum albo, turbido ſabuloſoque ſedimento: quæ ſymptomata, adhibitis fruſtra permultis remediis, magis augebantur.

Accitus ego IV. Iduum Januarii, malum habui pro iſchiadico, & ſequenti uſus ſum medicatioue. Alternis nimirum diebus veſperi harum quindecim dedi pilularum: *Recipe extracti fumariæ, abſinthii, gummi ammoniaci, mercurii dulcis, cinnabaris factitiæ ana drachmam ſemis, reſinæ jalappæ grana quindecim: f. l. a. pilula, div. in tres doſes.* Mane viginti guttas liquoris annodyni *Hoffmanni* ex ſequenti propinavi decocto: *Recipe radicis ſarſaparillæ, chinæ ana unciam ſemis, herbæ veronicæ manipulos duos, ſeminis fæniculi drachmas tres, conc. cont. d. ſ. ſpecies pro decocto.* Ex his percepit quidem æger aliquale dolorum ſuorum levamen: at cum alvus eſſet obſtructa, clyſterem ex herbis antiſpaſmodicis & emollientibus, ſummo cum fructu curavi adplicandum. Tumori diſcutiendo ordinavi cataplaſma ex herbis emollientibus paratum; quod cum omni deſtitueretur effectu, ad dolores ſopiendos, & urinæ fluxum promovendum, præſcripſi interne tincturam tartari cum ſpiritu nitri dulci LX. guttis ſumendam; externe ſpiritum arthriticum lumbricorum cum camphora tumori adplicandum; & denique ſingulo mane ac veſperi doſin pulveris præcipitantis exhibui: ex quibus, mitigatis aliquantulum ſymptomatibus, lotium rite fluere cœpit.

Verum enim vero X. Calend. Februarii veſperi ex improviſo ingenti dolore, æſtu volatico, præcordiorum anxietate, pulſu celeri ac duro corripiebatur, hiſque per integrum torquebatur diem. Hinc, cum intolerabilis in inguine eſſet dolor, impoſui iſti loco emplaſtrum oxycroceum cum pice & ſulphure: ex quo primum auctus dolor, mox iterum remiſit aliquantulum. Poſtridie hora quarta veſpertina recidit febris cum præcordiorum anxietate: ſed datis & pulvere præcipitante, & pilulis polychreſtis VIII. Calend. remiſit. Interim VII. Calend. dolor ad lumbos magis extendebatur, & urina deponebat ſedimentum farinaceum. Repetebatur iterum pulveris præcipitantis nitroſi uſus, ſimulque dabatur tinctura antimonii acris. Poſtridie mollior erat tumor; urina manebat turbida, & IV. Calend. Febr. ſabulum dimittebat: at cum alvus ſimul eſſet ſegnis, injecto clyſtere eam ſolvi, ſimulque dolores aliquantulum mitigavi. Sed nihilo ſecius pridie Calend. Februarii peſſime habuit æger: ab adplicato iterum emplaſtro oxycroceo immanes ſenſit dolores; tumor ad membrum virile extenſus comparuit; urina reddebatur rubicunda abſque ſedimento, pulſus ferebatur celer & durus; flatuſque urgebant cum ſumma anxietate. Hæc omnia augebantur Calendis Februarii, tumor vero in apice evadebat mollior, adeo ut illum cum chirurgo W. pro apoſtemate habentes aperiremus, & exinde ultra binas menſuras puris lividi, odoris fœtidiſſimi inſtar putrium ovorum detraheremus; quod demum cruoris putridi, moleculis pinguibus intermixti, integra menſura cum inſigni fœtore ſequebatur. Hinc cum ingentem virium languorem incidiſſet, præſcripſi hanc analepticam potiunculam: *Recipe aquæ raſarum, ceraſorum nigrorum, florum acaciæ, cinnamomi ſine vino ana unciam unam & ſemis, pulveris bezoardici Hoffmanni unciam ſemis, ſyrupi acetoſitatis citri uncias tres. M. D. S. mixtura, cujus ſingulis binis horis, quantum vaſculum capit, adſumatur, & hauſtus vini Rhenani ſuperingeratur.* Sed eadem veſpera recruduit febris, noctemque reddidit inquietam cum aliquali delirio.

IV. Nonarum Februarii vulnus plorabat menſuram circiter materiæ lividæ, cruore ac moleculis pinguibus remixtæ, pariter fœtidiſſimæ: unde abſceſſum meſenterii ſuſpicabar. Pulſus erat celer ac debilis, urina oleaginoſa cum copioſo ſedimento: inſiſtebam uſui mixturæ dictæ. Circa horam quartam meridianam deligatum denuo vulnus fundebat cruorem primum coagulatum, & ſaniem fœtidiſſimam: urina reddebatur intenſe rubicunda, turbida, & demum pinguis, ac nigra adparebat cum ſabuloſo ſedimento: redibat quoque nocturna febris, cum pulſu celeri ac debili: at ciborum adhuc quædam reſtabat adpetentia, & aliqualis ſomnus.

III. Nonarum Februarii melius habebat, ſomno & adpetitu fruebatur integro, urinam reddebat citrinam cum ardore urethræ; & vulnus bis deligatum plorabat coagulati cruoris, quantum quatuor capiebant manus, & parum puris. Pridie nonarum idem erat rerum ſtatus; & ſanies magis albicans videbatur: veſperi vero ſub altera deligatione iterum magis nigra adparebat, quantitate octo unciarum excreta, & compreſſa ſuperius regione umbilicali majori fluebat copia. Ipſis nonis gryſeo colore imbuta ſanies ſatis large effluxit; imminui vero videbatur fœtor: quare ſequens præſcripſi decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, liquiritiæ ana unciam ſemis, herbæ pyrolæ, veronicæ, hederæ terreſtris ana manipulos duos, ſeminis aniſi, fæniculi ana drachmas duas. conc. cont. D. S. Species cum IV. aqua menſuris decoquendæ.* Dedi porro pulverem bezoardicum *Hoffmanni*, & ſub epulis ejuſdem Elixirium balſamicum. Sed ſub ſecunda deligatione in animi deliquium incidit; quod hora nona rediit, & noctem reliquit inſomnem. Poſtridie quoque pejus habebat, vires dejectæ, adpetitus proſtratus, ſomnus nullus, pulſus celer & debilis, urina flavi coloris cum ardore, ac floccis albis conſpicua erant: alvus accedebat obſtructa, flatulentia, tuſſis ſicca, præcordiorum anxietas cum gelido ſudore. Ulcus veſperi deligatum tenuem fundebat ichorem, minus fœtidum; & urinam largum obſidebat ſedimentum, inſtar lintei carpti cum cuticula, cujus dimidiam unciam binæ urinæ continebant unciæ. Hinc dedi pilulas polychreſtas; ex quibus ſeptimo Iduum Februarii ingentia primum imi ventris tormina incidebat, quæ vero ſubſequutis tribus ſedibus remittebant. Redibant etiam ſomnus & adpetentia, & evaneſcebat ardor urethræ ſub lotii miſſione: ipſum autem lotium retinebat ſedimentum copioſum, ac totum erat limoſum; vulnus denique binas reddebat uncias puris tenaciſſimi, inſtar muci narium, minus tamen fœtentis.

Eadem rerum facies VIto Iduum adparebat, & pus male olere cœpit; inſequuta nocte ichoris tenuis quatuor circiter effluebant unciæ; qui vero ſub deligatione poſtridie facta iterum ſpiſſior & magis gryſeus reddebatur. Æger ipſe habebat optime; egregio fruebatur adpetitu; urina nec cuticulam, nec ſupernatantem monſtrabat pinguedinem, ſed copioſum adhuc fovebat ſedimentum. Propinavi igitur hanc laxantem potionem: *Recipe mannæ calabrinæ unciam unam, tartari crudi drachmas duas, ſolve in aquæ florum acaciæ unciis duabus. M. D.* Hæc poſtridie alvum bis ſolvit: cum autem deligaretur vulnus, illud ultra dimidiam menſuram materiæ gryſeæ, viridiſque inſtar chymi, ploravit, cui intermixtæ erant tres circiter cruoris fœtidiſſimi, pinguibus moleculis combinati unciæ. Neque ob inſequentem cruoris copioſiorem effluxum Chrirurgus ulcus penitius explorare poterat, niſi quod deprehenderet, illud ſurſum juxta os iſchion verſus abdomen aſcendere. Sub altera deligatione ejuſdem puris ultra octo unciæ reddebantur; & æger ſe ulcus juxta os iſchion ad dorſi vertebras penetrans percipere affirmabat. Neque tamen minus bono ſomno, ac integra ciborum fruebatur adpetentia: pulſus erat aliquantulum celer atque debilis, & aliqualis adhuc ſudor cum præcordiorum anxietate. IVto iduum deprehendebatur languidior; ſed poſtridie iterum vegetior; & cum hiſce diebus cibos duriores, ac concoctu difficiliores aſſumſiſſet; pridie Iduum de adpetitus proſtratione, ac ſenſu preſſionis in ventriculi regione conqueſtus, multum vomitu reddidit mucum; vulnere autem pus ſundebat paucum, albicans, cum nullo fœtore. Adplicato itaque enemate, ipſis Februarii Idibus longe melius habebat: mane ex ulcere idem pus albicans; verſus veſperam autem ſanies iterum viridis, livida, fœtidiſſima larga quantitate effluebat, cui erant intermixta fruſtula obſcuriora, odore excrementis ſimili nares ſerientia: æger quoque pejus habuit, debilis fuit, pulſus celerior ferebatur, urina intenſa rubedine tincta, ac ferme flammea reddebatur, cum ſinceri ſanguinis molecula, piſum magna permixta; & ipſe flatulentiis, ac imi ventris torminibus infeſtabatur.

Verum enim vero ſequentibus diebus iterum vigere cæpit; & vulnus plorabat pus coctum, album ſine foetore. Quare XIV. Calend. Martii flatibus & alvi obſtructioni obviam iturus, ſequens præſcripſi decoctum: *Recipe radicis cichorei, enulæ ana unciam ſemis, herbæ veronicæ, milleſolii, pyrolæ, hederæ terreſtris ana manipulos duos, radicis polypodii, tamarindorum, foliorum ſennæ abſque ſtipitibus ana unciam unam, rhabarbari optimi drachmas tres, corticum citri recentium, aurantiorum ana drachmas duas, paſſularum minorum unciam unam, tartari crudi unciam ſemis, conc. cont. D.S. Species, cum binis aquæ, & dimidia vini menſuris decoquendæ.*

Abhinc ulcere reddebatur materia mox cocta purulenta, mox ſanioſa fœtida, modo larga, modo parca quantitate: ipſe tamen æger bene habebat, integro fruebatur adpetitu, & a ſudoribus nocturnis quoque liber evadebat. Nihilo tamen minus, cum VII. Calend. Martii ſanies iterum livida, inſtar ſebi ex vulnere excerneretur, conſultus Illuſtris Hoffmannus oculos cancrorum interne dari, & ſupra deſcripto decocto conſolidam ſaracenicam addi juſſit. Quibus uſurpatis, puris effluxus ſenſim imminutior fuit factus, vulnus coaluit, & æger intra aliquot ſeptimanas perfectæ reſtitutus fuit ſanitati.

Judicium de hoc caſu.

Communicatus mecum fuit hic caſus, ut quæ de eo ſentiam, exponerem. Quem cum probe mecum perpendiſſem deprehendo, affectum primum in tumore glandularum inguinalium lateris ſiniſtri conſtitiſſe: qui ad ſuppurationem tendens, cum haud tempeſtiva inciſione fuerit apertus, putrida intus eſt generata materia. Hæc vero non ſolum abdominis muſculos, nec non gluteos & dorſi, quin & vaſa ſanguinea conſumſit, & hinc inſigniores formavit cavitates; verum etiam diuturna mora ac ſtagnatione putrida, fœtens ac livida evaſit, & larga effluxit quantitate. Et cum denique partim ab acri materia corroſa fuerint, partim improvida inciſione forſitan læſa vaſa ſanguifera; non mirum, ſi vulnus cruorem coagulatum atque putridum cum ſanie quandoque ploraverit. Huic quoque materiæ putridæ ac fœtidiſſimæ, & hinc ſubortis doloribus in acceptis ferenda ſunt huic ulcerationi complicata ſymptomata, veluti fuerunt horror, æſtus internus, virium & corporis conſumtio, urina flammea, rubicunda, cum largo ſedimento &c.

Affectum autem hunc ſub mali principio revera fuiſſe tumorem glandularum inguinalium, non ſolum ex loco affecto, qui fuit in flexura femoris, in qua glandulæ inguinales ſitæ ſunt, adparet; verum etiam à dolore valde pungente, ibidem pronato conjicere licet. Eorundem enim tumorum, niſi ex impura venerè producti fuerint, primi natales ſæpius ex colicis imi ventris doloribus ac flatibus ſunt derivandi; à quibus cum vaſa iliaca in iis partibus admodum comprimuntur, & hinc liber humorum circuitus per illas aliquantulum impeditur: enaſcitur inde ſanguinis ac humorum ſtaſis, in tumorem abiens ac ulcerationem. Neque etiam raro obſervavi, à diarrhœa nimis adſtringente medicina ſuppreſſa ejuſmodi tumores fuiſſe ſubortos; dum nimirum natura, febrili ac critico veluti quodam motu, materiam acrem ex abdomine in maſſam ſanguineam, & ex hac ad dictas glandulas, earumque ductus ſenſibiles compulit: id quod in febre eryſipelacea etiam, & eadem ratione in præſenti contingit affectu. Verum cum Medicus hoc malum pro iſchiadico primum habuit, hinc acriora purgantia ac calidiora emplaſtra ex pice & oxycrocco adplicavit; emollientia vero atque maturantia omiſit, nec ſatis tempeſtive tumorem incidi curavit; haud ſane mirum, ſi tam cacoëtheum quaſi exortum fuit apoſtema. Id autem admiratione dignum eſt, quod ex eo vulnere, in hoc ſubjecto, quod admodum fuit macilentum, & ſceleto ferme ſimile, tanta humoris purulenti, ſœtidiſſimi, quæ XXV. libras excedit, quantitas effluere potuerit. Et hinc ſimul eluceſcit, quod externarum partium læſiones ac ulceroſæ corruptiones, utut ſint vehementiſſimæ, ſi modo interna viſcera ſalva fuerint & integra, haud facile ipſam œconomiæ vitali inferant deſtructionem atque mortem.

Appendix.

Dum hæc litteris conſigno, occurrit mihi caſus, priori haud diſſimilis, quem cum notatu dignum judico, etiam hic adnectendum eſſe puto. Fœmina nimirum XXXIV. annorum plethorica, habitus ſucci pleni atque ſpongioſi, inciderat forſan ſub ipſo menſium fluore in vehementem terrorem, quo ſuppreſſis protinus menſibus, inſigni

&

& duos pugnos magno glandularum inguinalium tumore corripiebatur. Hunc ut depelleret, varias per quinque hebdomades adhibuit medicinas domeſticas; ſed fruſtra: tumor enim reddebatur magis durus; accedebant dolores dorſi & oſſis ſacri, & quotidie augebantur, pedes intumaſcebant, corpus conſumebatur, ac adpetentia ciborum magis magiſque dejiciebatur. Hinc Medicum conſulit, qui uſurpatis primum, ſed fruſtra diſcutientibus, camphoratis ac ſpirituoſis, tandem adplicat cataplaſmata & emplaſtra emollientia; & his emollitum tumorem, pus ipſi ineſſe ratus, lanceola incidi jubet. Effluit autem loco puris, ichor ſanguinolentus, putridus ac fœtidiſſimus ad menſuræ ſerme quantitatem: quo quidem ipſe tumor imminuitur, in confiniis autem durus manet, & continuo plorat ſaniem ejuſmodi magis ſanguineam, quam purulentam. Haud vero ignorari oportet, huncce tumorem tempore menſium magis elevari, & ſub horum fluore cruorem aquoſum, ſed admodum fœtentem plorare. Quare Medico meum tandem imploranti conſilium, ſuaſi, ut adhibitis per aliquot dies laxantibus, decoctum vulnerarium per octidutum circiter potaretur; deinceps iterum laxantia repeterentur, & ſic cum decocto illo alternatim exhiberentur; vulneri autem ſpiritus vini haud adeo rectificatus injiceretur, illudque externe emplaſtro diachylo muniretur. Quibus etiam poſt aliquod tempus ægra convaluit.

Hicce vero tumor ab apertione vaſorum iliacorum externorum circa glandulas inguinales originem ſuam traxiſſe videtur; quæ repreſſo ſub menſium fluore per terroris vehementiam cruore, primum dilatata, expanſaque, mox dilacerata effuderunt ſanguinem, ac tumori huic ſanguineo tam cito generando occaſionem præbuerunt: extravaſatum vero ſerum ſanguineum temporis demum mora in corruptionem abiit. Unde adparet ratio, qua tumores ſanguinei generantur, & quomodo ab abſceſſibus diſtingui debeant.

CASUS III.

De ventriculi, inteſtinorum, & partium genitalium, nec non veſicæ & ureterum ſtrictura ſpaſmodica, cum inſigni generis nervoſi debilitate.

Vir litteratus, XXXVIII. annorum, ſtaturæ macilentioris, vitam quidem ſemper egit ſedentariam; victum autem obſervavit valde regularem; nullis potus exceſſibus indulſit, nec cibos ſibimet incongruos, acidos, pingues, ſalitos, fumo induratos, ſaccharo conditos, lacticinia, poma aſſumſit, nec unquam Tabaci uſui adſuevit. Neque tamen minus ad præcavendum, ſub tali vitæ genere, hypochondriacum malum a Medicis ipſi olim commendatum fuit, ut potu herbæ Thée bois largius uteretur, & quotidie tres cereviſiæ menſuras potaret. Et cum præterea crebris animi commotionibus, & bilis forſitan in ventriculum effuſionibus, fuiſſet obnoxius; ac denique medicamina partim abſorbentia cum nitro & cancrorum lapidibus, partim ſpirituoſa & antiſcorbutica, v. g. eſſentiam pini, largius aſſumere ſueverit: incidit demum in ſymptomata hypochondriaca, quæ preſſione in regione ventriculi, ejuſque orificii poſterioris, doloribus ad dorſum & ſcapulas extenſis, flatulentia ac torminibus inteſtinorum ſeſe exſerebant potiſſimum. Tum ab omni herbæ Thée bois potu abſtinere, ſtatim a poſt epulas vacare, vitæ genere ab animi affectibus magis libero uti, & ad ventriculum roborandum vino largius indulgere cœpit: quibus effecit quidem, ut remitterent paullo recenſita ſymptomata; cum autem ſub epulis binas cereviſiæ menſuras potare, & potui fabarum Cafféé crebrius indulgere continuaret, nulla vero purgantia adhiberet, & pauca medicamina, maxime cinnabarin antimonii, uſurparet: inhærebant adhuc quædam moleſtiæ. Namque ventriculi debilitas, extremorum corporis frigus, atque capitis ad omnes labores torpor adeo excruciabant ægrum, ut ſi paulo largius epulis indulſerit, aut pinguia comederit, protinus ventriculi preſſione ac inteſtinorum corriperetur torminibus. Poſtquam autem cereviſiam parcius bibere, vinum largius, nunquam tamen ad exceſſum, adhibere, cœna parciori uti, & ſi quoque moleſtiis ventriculi infeſtaretur, has ſola fame expugnare cœpit: inde non ſolum ab omnibus liber evaſit ſymptomatibus, verum etiam majorem mentis alacritatem, & floridiorem vultus colorem recuperavit. Neque etiam leve ex purgantibus nonnunquam, ſed rariſſime, datis percepit levamen. Nihilo tamen minus, quotieſcunque conviviis interfuerit, ibidemque varios cibos aſſumſerit, aut potibus vinoſis calidioribus aliquantulum indulſerit, non tantum incidit ventriculi moleſtias gravativas ac inflativas: ſed etiam peculiari ſpaſmo corripitur, qui in muſculis, nervis ac ſuris pedum tenſionis ſenſu incipiens, abhinc per omnes corporis extremitates, brachia, pedeſque incerto circuitu vagatûr, & denique per digitorum articulos, gravi dictarum partium pruritu ſtipatus evaneſcit. Præterea alvi ſegnitie ſolicitatur; quæ tantum abeſt, ut potu Cofféé, prout imaginatur ſibi ægrotans, ſublevetur; ut ille potius exinde vehementiori adpetitu potiatur, ventriculi preſſionibus afficiatur, & inſomnis reddatur. Quare conſilium anhelat, qua potiſſimum ratione ab his paſſionibus liber evadere, & abſque moleſtia conviviis intereſſe queat?

Deinceps autem adhuc eſt affectus, quo graviter afficitur ægrotans. Ille nimirum ſedecim abhinc annis, ex præjudicio, ac ſi nihil ſeminis poſt ejus excretionem reſtare deberet, poſt ſpontaneam ac naturalem aliquam illius emiſſionem, magna vi, quicquid forte reſtiterit, exprimere conatus, urinam mox reddidit. Hinc, licet nunquam concubitum celebraverit, in continenti tamen tenſivos in glande atque præputiu percepit dolores, abſque ulla externa læſione. Quanquam vero hoc malum ſponte remiſerit; attamen poſthæc per intervalla, & maxime poſt uſum potuum vinoſorum, aliquoties rediit. Et quum forſitan ſub itinere vinum aduſtum adſumſiſſet; abhinc in gravius malum incidit. Poſt naturalem videlicet ſeminis ejaculationem tendentem glandis, ac ſi flatibus diſtenderetur, dolorem, & puncturam in exteriori præputii cute percipit; cui, ſi urinam mox reddit, jungitur ſtranguriæ quædam ſpecies; & hanc excipiunt puſtulæ ac lancinationes inter crura prope pudenda obviæ, ac denique ardoris ſenſus circa exitum ſpinæ dorſi, & utriuſque renis regionem, ad lumbos uſque protenſus: quid? quod largiorem ſeminis excretionem, ſæpius capitis dolores inſequi obſervantur. Non minus ſi forſitan ab aſpectu objectorum libidinoſorum penis erectio ſuborta; nulla vero ſeminis excretio inſequuta, & æger brevi poſt curru vectus fuerit: videtur ipſi, ac ſi ſemen eructare vellet; & tum primum in urethra, abhinc circa crurum commiſſuras, ad lumbos uſque & ad utriuſque renis regionem, &

denique ad ſpinam dorſi protenſum quendam obtuſi doloris ſenſum percipit. Hic ſenſus non prius remittit, quam donec inſequentibus diebus largiorem aſſumſerit cibum: quod ſi vero à cœna abſtinuerit, ſequitur ſub ſomno ſatis copioſa ſeminis excretio, & tunc ab omni fere immunis eſt dolore. Reducto pronuper præputio in medio glandis obſervatum fuit tuberculum, nummi minimi magnitudine, cœruleum inſtar vaſculi intumefacti; & externa cutis ſanguine aliquantulum ſuffuſa videtur cum dolore. Contra hæc mala ante decennium conſultus Medicus varia ordinavit medicamina; quæ vero tantum abeſt, ut illa ſublevaverint, ut ea potius exacerbaverint. Neque ideo hactenus de ineundo matrimonio conſilium cepit: de quo vero cum jam cogitare incipiat, Tuum prius, Vir Illuſtris, de exſtirpando hocce malo flagitat conſilium.

Epicriſis cum conſilio.

Utrumque morbi genus, quo ægrotus ſolicitatur, & cujus cauſſa conſultus ſum, primum habet fundamentum in generis nervoſi debilitate, qua præſertim ventriculus, inteſtina, partes genitales, veſica ac ureteres, tanquam nervoſæ ac valde ſenſibiles partes, ad ſubeundos motus irregulares ſpaſmodicos admodum ſunt proclivia. Exinde autem vero eſt ſimillimum, ægrum à teneris, & forſitan per hæreditatem, admodum ſenſibili ac tenera corporis conſtitutione fuiſſe præditum: cui cum acceſſerint animi commotiones, vita ſedentaria, & remediorum purgantium ac calidiorum crebrior uſus; non mirum, ſi recenſitæ, aliæque nervoſæ, partes inſigniter debilitatæ, ac ad ſpaſmodicas ſtricturas pronitatæ fuerint. Huc denique haud parum contribuit nimis frequens ſeminis emiſſio; & chyli minus laudabilis generatio, quæ deſtructo ventriculi tono in acceptis ferenda eſt. Et ex hiſce etiam cauſſis omnia propullulant ſymptomata, nimirum ventriculi debilitas, atque preſſio, cibos largiores vel pingues excipiens; tormina inteſtinorum, capitis languor, & minor ad ſtudia promtitudo; frigus extremorum, maxime pedum, & denique ſpaſmus externarum partium, ipſorumque digitorum. Quod autem partium genitalium, & vicinarum affectum attinet, quo interdum tenſio & dolor in membro virili, ſtranguria, lumborumque atque renum ardor percipitur, cum involuntario ſeminis profluvio: hæc omnia ſymptomata humoribus acribus atque impuris per relaxata affectarum partium vaſa ad eas copioſius compulſis natales ſuos debere, vel ex puſtulis, femora nonnunquam obſidentibus adparet. Ab his ergo malis ut vindicetur æger; operæ erit pretium, ut loco potus ordinarii, decoctum ſanguinem purificans potet; quod tale eſſe poteſt: *Recipe radicis chinæ, ſcorzoneræ, ſarſaparillæ ana uncias tres; ſeminis fœniculi, nitri antimoniati, corticis ligni ſaſſafras ana drachmas tres, herbæ cardui benedicti manipulum unum. M. C. C. D. S. Species, quarum binæ unciæ cum tribus aquæ puræ menſuris per tres horæ quadrantes in vaſe clauſo decoquendæ ſunt.* Hoc vero decoctum & frigidum per diem, & mane calidum loco potus Thée bois ſorbillari poteſt. Deinceps non ludetur opera, ſi æger quavis veſpera cubitum iturus pedes ad ſuras uſque in pediluvia tepidiora, quæ ex aqua fluviatili, furfuribus triticeis ſacculo incluſis, floribus chamæmeli, & cinerum clavellatorum uncia circiter dimidia parata ſint, immittat, ac per integram detineat horam: hæc enim & ſpaſmos conſopiunt, & humorum circuitum æquabilem reddunt. Et quo humorum temperetur acrimonia, alvus ac tranſpiratio promoveatur, & internus demulceatur ardor: conſultum erit, quavis veſpera pulveris mei bezoardici drachmam ex allegato aſſumere decocto.

Alterum ſpeciatim malum, atque tuberculum inter glandem & præputium conſpicuum quod attinet: illud pariter ab humorum impuritate proficiſcitur, ac minime multo ac promiſcuo topicorum uſu tractandum eſt; quippe quæ malum ſæpius exacerbare ſolent. Sufficient ipſi ſæpius intra linteola adplicare cataplaſma *ex lacte, in cujus menſura una florum ſambuci manipulus, & croci drachma decoquantur*, paratum. Quæ remedia per quatuordecim dies uſurpata niſi deſideratam tulerint opem; ulteriorem morbi relationem mihi expeto.

CASUS IV.

De ventriculi affectu ſpaſmodico chronico vehementiori.

Vir generoſus XXVII. annorum, temperamenti cholerico-melancholici, a teneris ferme multis in vini ac tabaci abuſu exceſſibus, & excandeſcentiæ nimium indulgens, per tres jam annos variis obnoxius fuit ægritudinibus: quas dum multis quidem, omnibus autem tumultuariis oppugnavi curationibus, priſtinam nondum recuperare valuit ſanitatem. Quare ante quatriduum circiter denuo malo ſuo infeſtatus, meum quoque flagitavit conſilium. Accedens ægrum moleſta cardialgia, cum dolore lancinante & tenſivo, à cordis ſcrobiculo ad mammam uſque & ſcapulam ſiniſtram pergente, & difficili ſpiratione ſolicitari deprehendi. pulſus erat æqualis, quandoque intermittens; urina tenuis ac citrina. Datis protinus carminativis atque nervinis remiſit equidem paroxyſmus; ſed circa medium noctem iterum recruduit. Obſidebat nimirum preſſionis ſenſus regionem ſplenis; quem protinus ſequebatur motus ſpaſmodicus circa cordis ſcrobiculum & mammam ſiniſtram, qui ad laryngem extenſus ſpirationem impediebat: tum quoque oculi caligine obducebantur, cum mentis alienatione, & tinnitu auris ſiniſtræ, & quod notatu dignum eſt, per totum paroxyſmum penis rigebat erectus. Quare ego malum à cruditatibus pituitoſo-acidis, in primis viis hærentibus ortum fuiſſe ratus, propinavi abſorbentia, cum ſtomachicis ac nervinis mixta: ex quibus æger tertio poſt die convaluit. Quum autem reſtitutus ille firmiter perſuaſum ſibi habet, ſemer apoplexiæ aut catarrhi ſuffocativi ſpecie laboraſſe; nec ullis a ſua ſententia deflecti poteſt rationibus: ſequentes proponendas duxi quæſtiones, quas ut benevole reſolvas, eſt quod vehementer rogo. Primum enim doceri aveo, anne hic affectus potius fuerit hypochondriacus, quam inſultus apoplecticus, aut catarrhus ſuffocativus? 2. numne funditus exſtirpari poſſit, quibuſve hunc ſcopum aſſequi liceat remediis? 3. utrum ſit impoſſibile, tales acceſſiones à cruditatibus pituitoſis acidiſque primarum viarum ſuboriri? 4. anne ad obtinendam valetudinem neceſſarium ſit, pertinacem obſervare victum? & num 5. denique eorum ſententiæ ſubſcribi queat, qui malum à phthiſi, aut plane faſcino derivare voluerunt?

Con-

Conſultatio.

Acceptis tuis litteris, in quibus adverſam valetudinem viri cujuſdam generoſi deſcripſiſti, & de illa quinque mihi propoſuiſti quæſtiones: omnia bene perluſtravi momenta, & ad primam quæſtionem, morbum illum minime apoplecticum, vel catarrhum ſuffocativum pronunciare poſſum, cum ſigna horum affectuum pathognomonica nullibi recenſita reperiam. Videtur ille potius fuiſſe gravis ventriculi ſpaſmus, nervos octavi potiſſimum paris occupans, & hinc eas partes, quibus illud nervorum par ſurculos impertitur, in ſiniſtro maxime latere in conſenſum rapiens. Quare etiam ſenſus ille preſſionis, quo cum incepit paroxyſmus, minime in ſplene quærendus eſt; quippe quod viſcus ex meris ſanguineis vaſculis conſtat, & ideo ob paucas, quas habet, nerveas atque muſculoſas membranas, minus ſenſibile deprehenditur. Vera potius ſedes ac domicilium veluti morbi in ventriculo latet, qui magis verſus ſiniſtrum hypochondrium ſitus eſt, & ob valde membranaceam ac nerveam ſtructuram inſignem cum nervoſis univerſi corporis partibus fovet communionem. Hinc etiam ſedes hypochondriaci mali, ac ſpaſmodicarum, quæ illud comitantur, paſſionum falſo attribuitur lieni, cum magis in ventriculo hæreat; à cujus flatulenta inflatione plurima hypochondriacorum dependent ſymptomata. In præſenti autem malo minime inflatio ventriculi, ſed potius gravis illius ſpaſmus ſubeſſe videtur; qui partim ex inſigni ad iracundiam proclivitate, partim potuum ſpirituoſorum abuſu natales ſuos mutuatur.

Quod autem alteram attinet quæſtionem, num morbus ille penitus extirpari queat, & quæ huic ſcopo proſint medicamina? non omnino poſſum, quin curationem hujus mali fore perarduam pronunciem: quoniam ille jam diu duravit, ac in habitum veluti degeneravit; porro à continuis animi commotionibus ſuſtentatur; non minus vires corporis jam inſigniter proſtratæ videntur; unde nec vegetus adpetitus, nec bona digeſtio locum invenire poteſt. Nec denique ſine ratione ſuſpicor atque vereor, ne ſcirrhoſitas atque exulceratio ventriculi, niſi jam actu ſit præſto, tamen certe immineat. Neque tamen ideo prorſus eſt deſperandum, maxime cum ætas adhuc ſit junior; hinc ad inſtituendam rite curationem, ſuadeo, ut ſingulo mane quædam vaſcula hujus infuſi hauriantur: *Recipe herbæ baſilici, betonicæ, meliſſæ, veronicæ, ſalviæ, florum chamæmeli vulgaris ana manipulum unum, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmas duas. C. C. D. S. Species zum Kräuter-Thée.* Deinceps operæ erit pretium, quavis veſpera xx. pilularum antiſpaſmodicarum deglutire, quæ ſic ſe habent: *Recipe extracti florum chamomillæ, milleſolii, ſalviæ, cardui benedicti, mithridatii ana drachmam unam, croci, pulveris caſtorei ana ſcrupulum unum. M. F. pilulæ ex ſcrupulo uno numero XX.* Hiſce ſingulo triduo interponi poteſt uſus pilularum *Becheri*, quarum ſedecim veſperi, & tum viginti antiſpaſmodicarum circa meridiem ſumendæ ſunt. Neque minus conſultum erit, bis terve quotidie decem vel quindecim pulveris antiſpaſmodici grana ex aqua deſtillata florum chamæmeli aſſumere; cujus hæc eſt compoſitio: *Recipe pulveris marchionis, antimonii diaphoretici, lapidum cancrorum ana drachmam unam, cinnabaris nativæ præparatæ, nitri depurati ana drachmam ſemis, extracti caſtorei liquidi*

guttas octo. M. F. pulvis, cujus doſis eſt ſcrupulus unus. Nec levem præſtabit opem liquor meus anodynus mineralis: quibus denique creber pediluviorum, & alvo pigra, clyſterum uſus accedat, neceſſe eſt.

Ut autem ad tertiam quoque reſpondeam quæſtionem; ex ſuperioribus patet, cauſſam mali principalem in vitio ſolidarum potiſſimum partium hærere, & quidem in perverſo motu, ac ſpaſtica conſtrictione ventriculi aliarumque nervearum partium. Neque tamen ideo negari poteſt, quin ſaburra quædam acida, viſcida ac bilioſa ventriculi & inteſtini duodeni, ceu cauſſa materialis, malum illud foveat atque ſuſtentet. Quando enim cunque periſtalſis ventriculi ac inteſtinorum læſa fuit ac deſtructa; alimenta nec intime ſolvi, nec debita chyli, ſuccorumque utilium ſecretio, nec inutilium expulſio fieri poteſt: hinc omnino reſtant in canale inteſtinorum excrementa inutilia, quæ diuturniori mora majorem contrahunt acrimoniam, & ſpaſmos magis exacerbant.

Juxta quartam porro quæſtionem omnino neceſſe eſt, ut æger, ſi a malo ſuo vindicari cupiat, recto vivendi ordini inſiſtat; maxime omnem ad excandeſcentiam occaſionem ſedulo evitet; potus vinoſos, calidiores atque Tabacum probe fugiat; omne frigus arceat, nec denique cereviſia utatur; hæc enim hiſce morbis plane non eſt conveniens, & majori fructu ejus in locum decoctum ex raſura cornu cervi cum corticibus citri recentibus, aut juſculum avenaceum cum vitellis ovi ac floribus chamæmeli paratum ſubſtituetur. Et denique vix opus eſt, ut ad quintam reſpondeam quæſtionem: dolendum potius eſt, quod ii morbi, quorum cauſſa cognitu difficilior, & curatio ardua eſt, mox à faſcino deriventur; ſicuti cum affectibus ſpaſmodicis, qui fixam in genere nervoſo obtinuerunt ſedem, vulgo quidem fieri aſſolet.

Relatio.

Elapſis tribus menſibus relatum mihi eſt, ægrum adeo ſenſibilem factum eſſe, ut ferme quotidie ira exarſerit, & animi affectibus nimium indulſerit: hinc ipſum incidiſſe in ingentem hypochondrii ſiniſtri dolorem, cum aſſidua nauſea, vomitu, ac præcordiorum anxietate; & denique hectico calore conſumtum periiſſe. Secatum poſthæo corpus ventriculum exhibuit admodum parvum, ejuſque tunicas valde craſſas, induratas, & materia putrida repletas.

CASUS V.

De ventriculi ſpaſmo hypochondriaco.

VIr annos natus xxxv. temperamenti ſanguineo-cholerici, à primis juventutis annis ad trigeſimum fere ſæpius & large ſanguinem è naribus fundere ſolitus, cæterum ſanus vixit, niſi quod perpetua ferme laboraverit ſcabie. Olim quoque tertiana infeſtatus febre, omnes medicinas eludente, tandem ope cujuſdam ſacerdotis per ſpecificum, quod hic poſſidebat, convaluit. Scabies vero licet quatuordecim abhinc annis draſticis purgantibus, ſudoriferis, ſcarificatione ac externa inunctione à Chirurgo quodam exhibitis repulſa fuerit, quotannis tamen circa autumnum fœdis recruduit puſtulis, & ad vernam uſque inhæſit tempeſtatem. Huic quoque ſæpius

acceſſerunt maculæ, inſtar lichenum, quæ moleſto ſtipatæ pruritu dorſum potiſſimum atque manus occuparunt, & ineunte vere inſimul diſparuerunt. Et denique proximis hiſce annis ſpaſmus utriuſque pedis ſupervenit, qui hoſce noctu potiſſimum prehendit, & ad abdomen uſque retraxit. Hic demum anno 1727. menſe Martio in veram mutatus eſt podagram, quæ pedis primum pollicem, mox totam plantam, acerbo invaſit dolore, & per quatuor ſævüt menſes. Conſultus ergo Chirurgus, præter varia unguenta atque topica extrinſecus admota, ægrum per quatuordecim dies infuſum purgans vinoſum potare juſſit: quod poſtquam alvo violentius ſubducta, vires ferme proſtraverat, id quidem effecit, ut evanuerit podagra; moleſta vero tenſio, & creber ſubſultus pedum reſtiterunt. Verum enim vero menſe Junio anni 1730. rediit iterum podagra; quæ tamen pertinaci victus obſervatione, ac bono regimine, brevi ceſſavit tempore.

Præter haſce moleſtias per quatuordecim jam annos graviori infeſtatur malo. Dum enim eo tempore inimica ac horrida tempeſtate itinere fungeretur; ex improviſo gravi corripitur pectoris dolore, qui à cordis ſcrobiculo per pectus ad laryngem uſque protenſus, ſpirationem reddit difficilem, ac copioſa ſalivæ ex faucibus excretione ſtipatur. Hæc deinceps moleſtia quotidie mox poſt epulas recidit, & per tres inhæſit horas: quam aliquantulum mitigare potuit æger ſumto ſub paroxyſmo vini aduſti hauſtu. Tali ratione per tres hebdomades adflictus, tandem obſervata recta vivendi ratione liberatus, ac per quinque annos ab eo malo immunis fuit. His elapſis illo iterum nonnunquam, licet mitiori, infeſtari; & denique proximo biennio, quo primos podagræ inſultus toleravit, atrociori, & fere quotidie ab epulis corripi cœpit. Jungitur etiam inſignis ſalivæ effluxus cum anxio gulæ ſpaſmo; nulla tamen nauſea, nec vomendi conatu ſtipatus; ceſſante vero paroxyſmo, ceſſat quoque ſalivatio, & relinquit tenacem in trachea mucum, quem laborioſo conatu demum exſcreare debet. Tum optime habet ægrotus; appetentia ciborum fruitur integra; cui tamen haud liberalius indulgere debet, niſi atrociori malo adfligi velit. Ipſe cæterum affectus, gravi abdominis flatulentia ſtipatur; quæ illo remittente, protinus etiam remittit. Alvus quoque olim pigra atque ſegnis eſſe ſuevit: jam vero ſub podagræ tortura, rite ſuo ſungitur officio. Urina mingitur rubicunda, atque copioſum, mucidum, rubicundum deponit ſedimentum.

Quod attinet ægroti conſtitutionem; ille olim Baccho pariter atque Veneri aliquantulum indulſit; humoribus abundat, colore vultus florido gaudet, atque copioſis, exilioribus tamen, inſtructus eſt venis. Neque tamen minus à venæ ſectionibus abhorret inſigniter; eamque non niſi ter adminiſtrari curavit: primum nempe duodecim abhinc annis, cum febricula quadam cum vomitu, languore corporis, ac dorſi lancinationibus ſtipata adfligeretur, ex vena inciſa protinus convaluit; deinde hoc anno ad præcavendam podagram bis circa utrumque æquinoctium venam in brachio ſecandam præbuit. Mater illius pertinaci ventriculi ſpaſmo diu laboravit; fratres colicis obnoxii fuerunt doloribus, eorumque alter tanta olim infeſtabatur colica ac alvi obſtructione, ut Medici iliacam veriti paſſionem, morbum pro deplorato habuerint. Diætam, quantum poteſt, obſervare annititur exactam; ſæpius autem vi muneris, quod ambit, refrigerationibus ſemet exponera tenetur. Proclivis non minus eſt ad iracundiam; decoctum autem ex radice ſarſaparillæ, ſcorzoneræ, raſura cornu cervi, radice cichorei & ſemine fœniculi confectum, & in locum cereviſiæ, ibidem locorum craſſæ, atque fœculentæ pro potu ordinario commendatum potare recuſavit, cum exinde ventriculum debilitari ac nauſea corripi putet.

Hiſce ergo variis ac diuturnis moleſtiis nullam adhuc congruam æger oppoſuit curationem; maxime cum conſultus brevi abhinc tempore Medicus, malum pro deplorato habuerit, illudque non niſi Elixirio quodam ſtomachico, atque trifolio fibrino in forma infuſi theiformis, ſed fruſtra tractaverit. Invaleſcit autem jam affectus, & ſic meum quoque imploratum eſt auxilium. Ponderatis igitur omnibus morbi momentis, eundem & in ſolidis & fluidis hærere partibus putavi, & hanc de ipſo mihi formavi ideam: Ægrum videlicet, matre motibus ſpaſmodicis atque hyſtericis obnoxia natum, & ideo hæreditario quaſi jure admodum ſenſibilem, ac ad violentas partium nervoſarum ſtricturas proclivem, fovere in corpore ſuo humores multis impuris ac ſcorbuticis ſordibus imbutos; & tolerata podagra, & contumaciſſima ſignificat ſcabies. Variæ autem ſunt cauſſæ, quæ generandæ huic dyſcraſiæ viam ſtraverunt. Namque cum olim ſanguinis abundantia per narium hæmorrhagias ventilata, poſt trigeſimum vero annum nec per hæmorrhoides, nec regulares venæ ſectiones depleta fuit: non fieri potuit quin, accumulatis nimium humoribus, æquabilis eorum circuitus perturbatus, ac ſalutaris imminuta fuerit tranſpiratio. His cum accederet alvi ſegnitiea, quid mirum ſi retentæ undique ſordes ſanguineam maſſam admodum inquinaverint; quæ violentorum motuum cauſſæ, ſalutari naturæ conatu, partim per cutim atque ſcabiem excretæ, partim ad pedes in podagra depoſitæ fuerunt. Quum igitur ſicuti omnes ſucci vitales, ita & gaſtrica lympha acore quodam ac aciditate laborat: facile patet, cur hæc jejunum ventriculum vellicando, fortiorem excitet adpetitum; illo autem cibis repleto, horum majorem motum fermentativum inducat. Inde dependent obvii ſub paroxyſmo in abdomine flatus, qui ventriculo incarcerati, hunc partim ad ſpaſmodicas ſtricturas proritant, partim nimium diſtendunt. Sic adparet ratio paroxyſmi, ac inflationis ventriculi, quæ ſumtis epulis incidit: hac vero cum & diaphragmatis deſceoſus impeditur, & pulmonum expanſioni remora injicitur; clarum inde fit, cur ſub eo paroxyſmo ſpiratio ſimul ſit anguſta. Unicum autem illud copioſiſſimæ ſputationis ſymptoma haud ſatis mirari poſſum: quamvis enim hypochondriacos plerumque ſputatores eſſe probe ſciam; nullos tamen tanto veluti flumine ſalivam reddere obſervavi. Quare glandulas ſalivales vel ſumma atonia affici, vel inſigni ſpaſmo à ventriculo vi nervorum conſenſus propagato conſtringi, & ideo ſalivam ſummo impetu expelli arbitror. Quæ cum mecum perpendiſſem, ipſum malum antiſpaſmodicis ac nervinis aggreſſus ſum remediis. Mane nimirum poſt exhibitas liquoris mineralis *Hoffmanni*, cum quinta balſami vitæ parte remixti XL. guttulas dedi infuſum theiforme ex herba veronicæ, meliſſæ, ſalviæ, ſummitatibus millefolii, floribus chamæmeli vulgaris, ſemine fœniculi & aniſo ſtellato confectum, & quinque vaſculis potandum. Neque minus ſæpius vel ſolum liquorem anodynum, vel cum eſſentia corticum aurantiorum remixtum propinavi; & veſperi exhibui pulverem ex pulvere marchionis, lapidibus cancrorum, cornu cervi ſine igne parato, antimonio diaphoretico,

retico, nitro depurato, cinnabari nativa, & extracto caſtorei concinnatum: atque ſubinde pediluvia, quæ habebant aquam puram, flores chamæmeli ac furfures triticeos, commendavi tepidiora. Ut porro primas vias à ſordibus repurgarem crudis ac corruptis, ſingulo octiduo veſperi dedi pilulas balſamicas, in *Med. conſult. Tom. II. pag.* 80. deſcriptas, hiſque poſtridie adjunxi drachmam unam cum dimidia ſalis Sedlicenſis.

Hiſce ſubſidiis cum primum pertinax hic affectus mitigari videretur, ac ſæpius per aliquot dies remitteret: attamen ſemper rediit vehementior. Quamobrem flagitamus Illuſtris HOFFMANNI conſilium, ac doceri avemus, 1. anne boc malum funditus exſtirpari queat? 2. num curationi obtinendæ magis proſint thermæ & acidulæ, quam pharmaca? & 3. quænam præſidia poſt potum thermarum in uſum ſint vocanda?

Conſultatio.

Poſtquam communicatum mecum caſum animo probe volutavi; ægrum atroci ventriculi ſpaſmo hypochondriaco, ſumtis potiſſimum epulis cum magna præcordiorum anxietate, ructibus moleſtis, ac copioſiſſima ſputatione invadente laborare deprehendi. Hunc primam originem ex inſigni nervoſi generis imbecillitate traxiſſe extra omne poſitum eſt dubium; quam non tantum ex hæreditaria diſpoſitione, verum etiam inordinato victu, exceſſu in potibus, venere, animi affectibus, corporis refrigeratione, ſcabiei, podagræ & febris incongrua curatione, atque remediis repellentibus æque ac purgantibus ſibimet contraxit. Hiſce enim cauſſis non ſolum maſſa ſanguinis ac lymphæ corrupta, multiſque ſcorbuticis impuritatibus imbuta eſt; ſed eadem humorum acrimonia, nervoſis ventriculi ac inteſtinorum partibus incumbens, illas vellicavit, & ad ſpaſmodicas protitavit conſtrictiones. Inde vero labefactata eſt ciborum digeſtio, alvus obſtructa, & flatuum excretioni ex poſitus; qui ad ſuperiora inteſtina atque ventriculum regurgitantes, malum exacerbarunt. Et his denique omnibus majus augmentum addidit intermiſſa, ob ægroti abhorreſcentiam, venæ ſectio: qua humorum abundantia, olim per narium hæmorrhagias imminuta, plus invaluit & accumulata eſt. In tali vero rerum ſtatu, cum tota ferme œconomia vitalis videatur perturbata, perarduum omnino eſt, malum funditus exſtirpare. Quæ adhuc reſtaret ſalutis ſpes, ptæter pertinacem victus obſervationem, omnis in congruo thermarum Carolinarum uſu ſita eſt; quibus in allevandis hiſce morbis nihil deprehenditur præſtantius. Quum autem præſens autumnale tempus huic curationi minus eſt opportunum: conſultum erit, convenientibus medicinis corpus ad illam, ſequenti vere inſtituendam, rite præparare. Cui ſcopo obtinendo, eo jam omnes intendere oportet nervos, ut ventriculo ſuum reſtituatur robur, digeſtio promoveatur, bumorum acrimonia attemperetur, & per alvum blande educatur. Hinc operæ erit pretium, ſub epulis pariter ac hora veſpertina quinta, XL. guttas ſequentis Elixirii ex aqua vino permixta aſſumere: *Recipe eſſentiæ gentianæ rubræ, pimpinellæ albæ, corticum aurantiorum, caſcarillæ, corticis chinæ, liquoris anodyni mineralis ana unciam dimidiam, olei de cedro, macis ana guttas decem. M. D.* Alvi libertati conſervandæ perquam opportunas commendo pilulas balſamicas, aut meas, aut Stahlianas, ab ægroto cubitum ituro numero XI. cum lapidibus cancrorum & nitro devorandas. Mane potare conveniet infuſum theiforme ex herba veronicæ, ſummitatibus millefolii, floribus chamæmeli vulgaris, papaveris rhœados, ac ſemine fœniculi compoſitum. Præterea à pedibus præcipue atque ventriculo omne arcere oporter frigus: quo fine ventriculus ſacculis calidis foveri, aut ſequenti linimento nonnunquam inungi poteſt: *Recipe aquæ Anhaltinæ uncias duas, eſſentiæ nuciſtæ drachmas duas, balſami peruviani drachmam, camphoræ grana duodecim, olei lavendulæ guttas viginti. M. D.* Neque minus crebris utendum eſt pediluviis; & foret optandum, ſi his revocari poſſet podagra. His vero ſi acceſſerit exacta diæta, & potus loco adhibitum fuerit vinum Moſellanum atque ſecundaria cereviſia, de felici eventu nullus dubito.

CASUS VI.

De uſu Carolinarum & Tæplicenſium in affectu ventriculi ſpaſtico inflativo.

EX miſſis ad me litteris, quibus eleganter deſcripta perſonæ Sereniſſimæ ægritudo, & quæſtio: num ipſi rollendæ Carolinarum internus, & Tœplicenſium aquarum externus uſus futurus ſit proficuus? propoſita fuit; facile intelligo, omnia, quibus male habetur, ſymptomata, veluti ſunt pectoris compreſſio, hypochondriorum tenſio, æſtus volaticus, ac totius corporis languor, non niſi tenſivæ & ſpaſmodicæ ventriculi inflationi natales ſuos debere. Inde enim fit, ut partim diaphragmatis motus ac libera ſpiratio impediatur; partim ſucci virales ad caput atque pectus, maxime ſumtis epulis, copioſius compellantur. Quod ſi vero dictæ ventriculi inflationis originem perquiram: illam non tantum cruditatibus primarum viarum acidis atque viſcidis, ex mala diæta ſubortis; verum etiam difficiliori ſanguinis per hepatis viſcus tranſitui deberi, vero eſt ſimillimum. Hinc enim venæ ventriculi, ob impeditum cruoris regreſſum, hoc admodum infarciuntur; & inde ſpaſmodica orificiorum ventriculi conſtrictio inducitur, ideoque flatus retinentur. Huic vero ſanguinis in hepate ſtagnationi anſam dederunt Sereniſſimæ mulieris vita ſedentaria, ſanguineum temperamentum, & plethorica conſtitutio; quæ ex menſium adhuc continuato fluore eluceſcit; qui tamen vi leguſ naturæ ac ætatis jam ceſſare deberet.

Quod igitur Carolinarum thermarum uſum attinet: illum hiſce ægritudinibus omnino admodum opportunum judico. Hæ enim aquæ copioſum non ſolum alcalinum, verum etiam neutrum ſal, atque terram alcalinam leniter martialem fovent; & ideo præclara virtute humores tenaces ac viſcidos reſolvendi, acidos attemperandi, eoſque vi ſalis medii per alvum eliminandi pollent, atque hinc alvum octies vel decies, ſine ulla virium proſtratione, ſed potius cum ventriculi roboratione ac adpetitus excitatione movere ſolent. Sedecim jam vicibus frequentavi hoſce fontes, eorumque maxime in hypochondriacis, cachecticis, ac viſcerum infarctu laborantibus egregiam ac ſere divinam deprehendi efficaciam: quare etiam illorum virtutem in præſenti ægrota fore ſpero præſtantiſſimam. Eo magis hoc polliceri poſſum, cum mihi jam conſtet exemplum Principis cujuſdam Sereniſſimi, ſenſibiliſſimi atque tenerrimi, qui ex inordinata diæta tantam inciderat ventriculi inflationem, ut hyemali potiſſimum tempore mox à prandio in-

ſigni præcordiorum compreſſione, ſpirandi anguſtia, & totius corporis languore correptus lectum petere debuerit; in quo probe calefactus & ſudore perfuſus poſt tres quatuorve horas ab eo paroxyſmo liberabatur: poſtquam autem thermis Carolinis ter fuerat uſus, ab hac moleſta ægritudine penitus fuit reſtitutus.

Harum ergo mineralium aquarum uſum valdopere commendo; qui, ut eo felicius cedat, ſequenti ratione inſtituendus erit. Primum enim neceſſe eſt, ut Sereniſſima mulier, quæ licet menſtruo adhuc gaudeat fluore, tamen ob ſedentariam vitam, copioſiori ſanguine turgere videtur, mox ſanguinem ex vena in pede tuſa ſibi detrahi curet: eodemque præſertim tempore corpus probe moveat, tempeſtatem frigidam ac auſteriorem fugiat, cibos incongruos evitet, ſimulque ſtomachicis utatur medicinis. Quod ſi vero ſanguine nimium turſerit, ac capacioribus vaſis inſtructa fuerit: operæ erit pretium, accedente vere, triduo circiter ante diſceſſum ad thermas, ſanguinem denuo, & quatuor duntaxat unciarum pondere, detrahere. Sic enim præcaventur humorum ebullitiones, quæ ſub itinere plethoricis contingere ſolent; & ipſarum thermarum, imminuta plethora, longa felicior erit operatio. Deinceps ſimul ac pertigerit Sereniſſima ægra ad thermas illas, per aliquot dies ab uſu earum abſtinere debet; & tum aquas molares in uſum vocare. Hæ enim ſunt ſubtiliores, quam ordinarii fontes, quos *den Brudel* vocant; hinc facilius minima corporis vaſcula tranſgrediuntur, nec torporem inducunt, nec tumorem pedum. Quare ad ipſum fontem per infundibulum, lagenis lapideis, quales vehendis acidulis Egranis vel Tonſtadienſibus inſerviunt, excipiendæ ſunt, ne ſpirituoſum earum principium evaporet: & tum in aquas fontis ordinarii immittendæ, ut iterum incaleſcant. Earum aquarum XII. circiter vaſculis curæ initium fieri poteſt, & ſucceſſive ad XX. aſcendere licet: ita tamen, ut, ſi alvus quinquies vel ſexies ſubducatur, ea aquarum doſis ſit ſufficiens, in eaque ſubſiſti debeat. Tali ratione aggredienda & tribus intervallis abſolvenda erit curatio: adeo ut ante illam ſumantur veſperi undecim pilularum balſamicarum, ad meam, vel *Stahlii*, vel *Becheri* methodum paratarum, & poſtridie inchoetur potus aquarum, in quarum primo vaſculo uncia dimidia ſalis Anglicani, aut Sedlicenſis capienda eſt. Tum per ſeptem dies protracto thermarum potu, biduo illis erit ſuperſedendum; deinceps ſumtis iterum pilulis, per ſex dies aquæ bibendæ; & denique poſt intervallum duarum dierum, degluitis denuo pilulis, ultima vice per quinque dies potationi earum thermarum inhærendum erit.

Quod autem externum Carolinarum in balneis uſum attinet; de eo, cum Sereniſſimæ perſonæ conſtitutio ac partium ſolidarum conditio mihi haud adeo innotuerit, nihil certum adfirmare poſſum. Quorum enim nervoſum genus admodum ſenſibile eſt, & partes internæ nerveæ atque membranaceæ ad ſpaſmodicas conſtrictiones pronæ; iis nocent hæc balnea: contra vero corporibus ſpongioſis, vaſis exilioribus præditis, & ad pedum intumeſcentiam proclivibus, ingens pollicentur emolumentum. Quamobrem deſcendendum ſemel in illa ſuadeo: & ſi profecerint, inhærendum uſui eorum: quod ſi vero minus reſponderint votis; præſtantiſſimam virtutem in confortando corpore, illiuſque imbecillitate ſublevanda præſtabunt temperata balnea Tœplicenſia, per novem dies adhibita; ſi & ante, & poſt, & inter eorum uſum aquæ Sedlicenſes fuerint potæ.

Nihil cæterum de victus ratione, ſub potatione Carolinarum inſtituenda addam; quippe quæ in ultimo capite partis tertiæ ſcriptorum meorum diæteticorum fuſius eſt explicata. Id tantum adhuc monendum duxi, ut inter potus cereviſia Schnebergenſis, & vinum Rhenanum vetus, generoſumque ſeligantur; cœna ſit parcior; & denique veſperi nunquam ultra nonam horam in libero aëre verſetur Sereniſſima, ne exinde ſalutaris prohibeatur tranſpiratio. Porro vero neceſſe eſt, ut abſoluta curatione reſtitantes in abdomine ſordes aquoſæ eliminentur; quo ſcopo vehementiora purgantia minime inſerviunt, quæ majus plerumque pariunt incommodum. Præſtantiſſimam potius operam manna exſeret, quæ ſaburram primarum viarum uberrime educet, neque tamen inteſtinorum tonum deſtruet. Uſurpari nimirum poterit in hacce formula: *Recipe mannæ electæ uncias duas cum dimidia, cremoris tartari drachmam unam & ſemis, rhabarbari Alexandrini drachmam dimidiam: coque & ſolve leni calore in aquæ florum acaciæ unciis ſex, colaturæ adde olei de Cedro italici guttas tres. M. D. S. potio laxans mane aſſumenda.* Nec denique ignorari oportet, ſub ipſo aquarum potu ventriculo confortando egregie convenire eſſentias ſtomachicas; vel ante, vel poſt epulas XL. vel L. guttulis ſumendas; qualis ex eſſentia gentianæ ſaturata, centaurii minoris, corticum aurantiorum recentium, tinctura tartari, & quibuſdam olei de cedro guttulis parari poteſt. Et hæc ſunt, quæ circa propoſitam quæſtionem, & in ſalutem Sereniſſimæ ægrotantis reſpondenda duxi: quæ ſummus languorum noſtrorum Medicus reddat ſalutaria, ex animo precor.

Nunciatum abhinc eſt, mulierem Sereniſſimam, menſe Majo ad fontes Carolinos profectam, iiſque & interne & externe rite uſam fuiſſe: unde etiam exoptatiſſimam reportavit valetudinem.

CASUS VII.

De ventriculi inflatione cardialgica cum hemicrania.

Generoſa mulier, XXXIX. annos nata, temperaturæ melancholicæ, habitus corporis carnoſi, ſtaturæ mediocris, alvo pigræ obnoxia, poſtquam per aliquot annos menſium imminuto ac inordinato fluore, nec non cœcis interdum laboravit hæmorrhoidibus: paſſa quoque hoc tempore eſt hypochondriacas atque ſcorbuticas affectiones. Maxime circa quodvis æquinoctium ingruere ſueverunt obtuſi dolores, ſiniſtrum primum occupantes, & ex hoc ad dextrum excurrentes hypochondrium: quibus tuſſicula quædam ſicca, nullum tamen ſpirationi adferens impedimentum; horror ac ſubſequens æſtus, oris ſiccitas abſque tamen ſiti, crebri ructus, & aſſiduus ardoris, doloriſque in regione oſſis ſacri ſenſus ſæpenumero junguntur. Datis congruis medicinis remiſerunt quidem nonnunquam hæ moleſtiæ; at brevi poſt iterum recruduerunt, & præteritim Januario præſentis anni menſe gravioribus ſtipatæ ſymptomatibus invaſerunt. Accedebant videlicet gravis dextri capitis hemicrania, glandularum colli intumeſcentia, ac ingens dolor ad pectus & ſcapulas uſque protenſus, capitiſque inducens torporem; inſignes pectoris anguſtiæ; acuti circa cordis ſcrobiculum dolores, reſpirationem impedientes, ventriculumque

que inſigniter diſtendentes; vehementes in ſiniſtro hypochondrio ſub coſtis ſpuriis lancinationes; eximius languor, febris vaga ſcorbutica, atque corporis quædam conſumtio. Hæc ipſi hæreditario veluti jure videtur propria; & notabile eſt, ſororem ipſius febre hectica periiſſe. Conſultus ego aſthma hypochondriaco-ſcorbuticum atque convulſivum ſubeſſe ratus, ordinavi remedia antiſplenetica, carminativa cum nervinis ac martialibus, leniora laxantia, ac venam in ſalvatella ſiniſtri pedis tundi curavi: unde etiam malum aliquale admiſit levamen. Verum enim vero cum ob viſcerum atoniam, vaſorum anguſtiam & exilitatem, humorumque tenacitatem, nondum rite ſuccederent naturales excretiones; accidit, ut menſe Martio malum atrocius rediret, cum vehementiſſimo pungitivo in ſplenis regione dolore, & moleſtiſſimo ventriculi ardore, ad pharyngem uſque propagato. Suſpicabar ergo lienis abſceſſum, & hinc præſtantiſſima propinabam remedia: ſed medio Martii hora ſecunda nocturna præter omnium opinionem incidit ægra in vehementem horrorem, qui pectus duntaxat, abdomen, & femora occupans, reliquas corporis partes reliquit immunes. Hunc exceperunt calor febrilis, imi ventris tormina, & ardor ventriculi, totiuſque gulæ; vires proſternebantur, & falſiſſimus ſapor cum dolore adficiebat linguam: tum ſequebantur binæ, eæque copioſiſſimæ, alvi dejectiones, urinaque reddebatur tenuis, abſque interni caloris nota. Poſtridie lotium adparebat coctum; ſed alvus per triduum manebat obſtipata: ægra tamen melius habebat, & quotidie hora quinta veſpertina paroxyſmo, per tres circiter horas inhærente, corripiebatur. Hinc exhibui potionem purgantem, quæ ſepties alvum movit, & per vomitum eduxit tenacem mucum, ſaporis vitriolacei, dentes obtundentem. Inde excitatus adpetitus fuit, & ægra optime habuit, quin & paroxyſmus, tertio die recurrens, multo levior adparuit. Hunc vero ſequebatur iterum alvi ſegnities, cum flatuum retentione: quare potionem carminativam, antiſpaſmodicam ac abſorbentem haud ſine fructu exhibui. Neque tamen minus malum nondum penitus eſt ſublatum; ſiquidem jam non ſolum hypochondrii ſiniſtri, verum etiam capitis atroces urgent dolores, pectus ſimul in conſenſum trahentes; infeſtant quoque calores interni, anguſtia circa cordis ſcrobiculum, oris ſiccitas; paroxyſmi, olim per aliquot dies intermittentes, jam quotidie, licet leviores, recurrunt; vires, & carnoſa ſubſtantia magis magiſque conſumuntur; urina mingitur tenuis, pallida, & pituitoſum deponit ſedimentum; alvus, more ipſi conſueto & ferme connato vix omni redditur triduo; flatus retenti, vexant. Interim adpetitus, penitus olim proſtratus, redire aliquantulum videtur; ægra cæterum ad hæmorrhoides cœcas admodum eſt proclivis, & diætæ regulas accurate obſervat, niſi quod deſidi ſine motu vitæ nimium indulgeat.

Conſilium.

Duplex eſt, quo generoſa mulier laborat, morbus; nimirum gravis inflatio cardialgica in epigaſtrica regione; & pertinax hemicrania, à priori potiſſimum ſuſtentata malo. Cardialgici doloris ſymptomata ſunt preſſorius ac ardens dolor circa cordis ſcrobiculum, ſub quo dextrum ventriculi orificium ſitum eſt, inflatio ventriculi, ac ſi penitus præcluderetur, ſumma præcordiorum anguſtia, conſtrictio faucium, æſtus volaticus, nauſea, ructus, ſpiratio brevis. Ab hemicrania autem dependent crebri, aſſiduique dolores, qui à capite ad humeros & brachia extenduntur, ſudores faciei gelidi, refrigerationis in capite ſenſus, ſiccitas oris & ſalſus ſapor: quibus demum omnibus adpetitus proſtratio, digeſtionis languor, virium decrementum, urina tenuis, ac alvi obſtructio, tanquam moleſti junguntur comites. At vero primos omnium horum ſymptomatum natales menſium inordinato fluori deberi, extra omne poſitum eſſe credo dubium. Namque dum uterinus cruor parcius evacuatur: ille non ſolum in ipſis uteri venis ſubſiſtit; ſed etiam vi connexionis arctiſſimæ intra inteſtini recti vaſcula ſtagnat. Hinc cœcas producit hæmorrhoides, atque nerveas inteſtini hujus, ac vicinarum regionum partes ad ſpaſmodicas proritat ſtricturas; quibus alvus occluditur, flatuum excretioni obex ponitur, & denique ardoris ſenſatio in oſſe ſacro pariter ac inteſtino recto infertur. Quum ergo & humoribus & flatibus liber per inferiora denegatur exitus; utrique comprimuntur magis ad ſuperiora; & ſic diſtendendo ventriculum ac colon inteſtinum, dolores illos pariunt, quos ægra in ſiniſtro percipit hypochondrio, nec non pectoris compreſſionem, præcordiorum anxietates, ſpirandi difficultatem, & cætera inducunt ſymptomata. Quæ licet ſæpius remiſerint, & jamjam adhibitis congruis remediis leviora videantur; attamen cum adhuc inhæreant, & inde digeſtio labefactetur, chylus minus legitimus generetur, ac denique univerſa humorum maſſa inquinetur; juſtus omnino metus eſt, ne cachectica conſtitutio, & phthiſica exinde ſuboriatur diſpoſitio. Quare ut ab illis vindicetur malis; non opportunius commendare ſcio ſubſidium, quam thermas, quæ in Carolinis ſcaturiunt, molares, ſub exacta victus ratione per quatuor hebdomades adhibendas: quas in revocando menſium fluxu, crebra experientia deprehendi præſtantiſſimas. Ut autem ad hanc curationem corpus ipſi reddatur opportunum: neceſſe eſt, ut præter rectum vivendi genus, ea quoque in uſum vocentur ſubſidia, quæ nervoſum genus, maxime ventriculum corroborent, ciborum digeſtionem promoveant, ac ſalutarium excretionum adjuvent ſucceſſum. Quo fine operæ erit pretium, protinus ex vena in pede tuſa ſeptem cruoris detrahere uncias; veſperi crebris pediluviis, ex aqua fluviatili & furfuribus tritici paratis uti; ac alvum ſegnem clyſteribus domeſticis, ex juſculo avenaceo, cumino, oleo chamæmeli, ſale ac melle confectis ſæpius moliri. Inter pharmaca commendo, ut bis vel ter quotidie, præſertim mane ac veſperi vaſculum, quo potus Thée ſorbillari ſolet, ſequenti potione plenum hauriatur: *Recipe decocti ſcorzoneræ, cornu cervi ana menſuram, aquæ menthæ criſpæ menſuram dimidiam, pulveris marchionis, lapidum cancrorum ana drachmas duas, nitri depurati drachmam, liquoris anodyni mineralis unciam dimidiam. M. D.* Sopiendis porro capitis doloribus conveniet cucupha, ſequenti ratione paranda: *Recipe radicis iridos florentinæ unciam, ſtoracis calamitæ, benzoes, ſuccini præparati, caryophyllorum aromaticorum ana drachmas duas, florum lavendulæ, roſarum, chamomillæ romanæ ana pugillos quatuor. M. F. pulvis ad cucupham.* Præterea loco potus ordinarii, cum inſigni fructu adhiberi poterit decoctum ſequens: *Recipe radicis ſarſaparillæ, raſuræ cornu cervi ana uncias quatuor, radicis chinæ, ſcorzoneræ, liquiritiæ ana uncias duas, cichorei, ſeminis fœniculi ana unciam. C. C. D. S. Species, quarum*

binæ

bina unciæ in tribus aquæ menſuris decoquendæ ſunt. Inter diætam denique proderunt juſcula cum radice cichorei, ſpinachia, acetoſa, chærefolio, aſparago, naſturtio &c. decocta, ſæpiuſque adhibita. Quibus ſi morem geſſerit generoſa mulier; de felici curationis eventu nullus dubito.

Relatio.

Brevi poſt relatum mihi eſt, ægram ſumtis, quas commendavi, medicinis inſigne ſymptomatum ſuorum percepiſſe levamen, & per integrum octiduum optime habuiſſe: his autem elapſis, priſtinas recrudiuſſe affectiones. Nimirum ardores, dolores ac compreſſiones in cordis ſcrobiculo ſæpius ipſam invadere, & per dimidiam, quin integram immaniter tractare horam; his remittentibus tenſivos artuum duntaxat ſuperiorum cruciatus, ſenſationem refrigerationis, capitis torporem, ejuſque in parte potiſſimum dextra atroces dolores ad mediam uſque oſſis humeri regionem protenſos, atque hos ſiniſtrum etiam pectoris latus, cum ſubſequente ventriculi imbecillitate, occupantes ſuccedere: & his denique quandam oſſis ſacri ſupervenire atoniam, maxime ſi è ſella ſurgere anniteretur. Quamobrem meam ulterius imploravit opem, atque doceri deſideravit, num præſcriptis medicinis, atque pediluviis diutius inhærere, venam in pede, ante anni quadrantem inciſam, iterum ſecandam præbere deberet, & hiſce ſubſidiis abſque Carolinarum uſu priſtinæ ſanitati reſtitui poſſet?

Ad hæc reſponſum dedi, venam in pede omnino ſecandam, & ſeptem cruoris detrahendas eſſe uncias; & tum continuato medicinarum uſu, & corporis motu probe inſtituto, fore, ut generoſa mulier potui thermarum ſuperſedere poſſit Carolinarum. Præterea ſuaſi, ut commendatæ antea mixturæ, cui loco pulveris marchionis, lapides cancrorum addendos juſſi, quotidie menſura ad minimum dimidia capiatur; & denique ſingula hebdomade undecim mearum balſamicarum pilularum cum drachma dimidia pulveris præcipitantis aſſumantur.

CASUS VIII.

De inflatione ventriculi & duodeni hypochondriaco-ſpaſmodica.

Perilluſtris vir, LII. annorum, gibboſus, tenerioris, atque tenuioris, ſimulque ſtrictioris corporis habitus, fibris robuſtioribus, nervis vaſiſque capacioribus inſtructi, conſtitutione præditus eſt ſenſibiliſſima, adeo ut vel blandiora laxantia, aliaque remedia ipſum potenter afficiant. Hinc etiam vel leviſſimus morbus aut dolor immaniter eum tractat; naturæ vero beneficio mox ſponte temittit. Inſigni appetentia largas aſſumere ſolet epulas, & æſtivo tempore nimium, jejunus etiam, fructibus indulget refrigerantibus, perſicorum, ceraſorum, fragorum &c. Contra vero parcior eſt humidorum cupiditas; namque mane vix duo potus Caffee vaſcula ſorbillare; ſub epulis unam circiter vini Hungarici, vel Moſellani, vel Burgundiaci, vel Campanienſis menſuram haurire; nec cereviſiæ Rupinenſis ultra duos aſſumere ſuevit hauſtus. Poſt epulas nec corpus movere, nec potus calidiores ſorbere debet: nam priori caſu vomitus incurrit, poſteriori autem præcordiorum anxietates, & flatulentas incidit moleſtias. Hinc potius à prandio ſomno per horam circiter dimidiam, haud ſine fructu utitur. Eodem quoque per noctem ſatis profundo gaudet; niſi forſan pridie aut animo commotus graviter, aut cœna liberaliori uſus fuerit: hanc enim largiorem noctes inſomnes, cum ardente atque tenſivo præcordiorum dolore, excipiunt; quas etiam vinum calidius veſperi potum poſt ſe trahit. Hoc porro ſequenti mane ſequitur pulſus arteriarum celerior; qui, nocte tranſacta tranquilla, obſervatur debilior paullo atque tardior. Alvus quotidie ſemel vel etiam bis ſuo fungitur officio, & ſtercora redduntur magis albicantia, quam flava: ac, quod ſingulare eſt naturæ beneficium, ſi ventriculus ſaburra quadam fuerit repletus, ſpontanei cum euphoria ſubſequuntur vomitus. Lotium ſufficienti die pariter ac noctu mingitur quantitate, & plerumque albidum lacteumque deponit ſedimentum: tum enim egregie valet æger; ſed ſpaſmis agitatur internis, ſi urina adparuerit tenuis abſque ſedimento. Contra vero major eſt ad ſudandum difficultas, quæ inde magis augeri videtur, quod pedum calori haud ſatis ſtudeat: adhibitis autem Carolinis non ſolum optime ſe habet, verum etiam facilius ſudat. Nec quoque ad ſanguinis effuſiones, ſive per hæmorrhoides fiant, ſive per nares, inclinat: licet adhuc juvenis crebras narium toleravit hæmorrhagias. Porro abhorret inſigniter & remedia ſapidiora ac fragrantia, & omnia ferme aromata, veluti ſunt cinnamomum, caryophylli, nux moſchata, aniſum, cuminum, zibethum, roſæ &c. ſed poma citrina, aurantiorum, ambram, lavendulam ac rutam bene fert, & præſertim corii illius, ſucco betulæ inuncti, quod vocant *Juchten-leder*, odore veluti recreatur. Lectum conſcendere ſolet, non niſi calefactum, ferventiſſima etiam æſtate; ac exinde haud ſecus, atque ab inunctione ventriculi cum balſamo ſtomachali, oleo rutæ nupto egregium percipit levamen. Sub æſtiva ac calidiori tempeſtate vaſa gerit ſanguine turgida; & ſanguis e vena miſſus, fluidus exiſtit, & floridus: nec denique levem ipſi uſum præſtant balſamica laxantia ex aloë, myrrha, croco, gummi ammoniaco, auro fulminante confecta, & granis duodecim duntaxat exhibita.

Ita conſtitutus Vir Illuſtriſſimus, per noviſſimum quinquennium ægrotare cœpit. Nimirum ſimul ac largioribus indulſit epulis, corripitur præcordiorum anxietate, flatulentia, tenſivis artuum doloribus, nauſea, atque totius corporis languore: quibus, ſi præſertim cibos pinguiores, piſces marinos, cochleas &c. aſſumſerit, aut dulcia acidaque vina ſimul potaverit, mox a paſtu jungitur inſignis dextri hypochondrii ſub coſtis ſpuriis inflatio, haud ſecus, ac ſi veſica inflata ibidem hæreret: accedunt totius corporis refrigeratio, ſpaſmodicæ omnium membrorum contractiones, rubor vultus &c. quæ tandem ſymptomata, ſi lectum conſcenderit, & totus incaluerit, pulſu celeri, ructibus, vomituque terminantur. Hæ autem paſſiones quemadmodum ex dictis ſolummodo ſuboriuntur cauſſis, ita aliæ adhuc ſunt, quæ quotidie abſoluta digeſtione hora circiter quinta ipſum invadunt, & ad nonam uſque veſpertinam graviter ſolicitant. Tum enim dolore ardente, pungitivo ac inflativo dextri hypochondrii afficitur, quam protinus præcordiorum compreſſiones, faucium conſtrictiones, vultus rubedo, turbatio viſus, ſitis, oris ſiccitas, atque crebra ſputatio excipiunt, & iterum ſublevantur ructuum flatuumque exploſione. Ardoris ſenſatio datis ex aqua frigida cancrorum lapidibus; flatulentæ autem moleſtiæ hauſta aqua vitæ de cedro aliquatenus mitigantur;

gantur; ſicuti omnibus iſtis ſymptomatibus dorſi frictiones egregie opitulantur, maxime flatus diſcutiendo. Matutino tempore, ſumto potu Coffée, ſæpius ex ventriculo lympham eructat acidiſſimam; quæ vaſe argenteo excepta, illud arodit, viridique imbuit colore: ipſi vero ructus atque vomitus nunquam amaro ſtipantur ſapore.

Hæcce ſymptomata autumnali tempeſtate, præſertim Decembri, Januario ac Februario menſibus, ob parcius tum inſtitutum corporis motum, deprehenduntur atrociora; ac cœnam prorſus interdicunt. Iiſdem temporibus, ſi frigus ſit nimium, facile in catarrhales pectoris æque ac capitis affectiones, cum crebris vomitibus, & alvi ſegnitie incidit: neque minus interdum chiragrico, aut iſchiadico ex bono regimine mox evaneſcente infeſtatur dolore. Contra vero æſtate, ſi tempeſtas calidior, ac crebrius corporis exercitium fuerit inſtitutum, ſatis bene habere obſervatur.

Quod ſi porro Vir Illuſtriſſimus ſub ſanitatis ſpecie per aliquod tempus gulæ indulſerit liberalius, alvus haud rite reſponderit, inſigniter refrigeratus, aut mœrore ac animi affectibus commotus fuerit: præter allegata ſymptomata, haud raro ſpaſmis internis, ac convulſivis artuum contractionibus, nec non ſuffocativis veluti affectionibus graviter infeſtatur. Si paſſiones illæ vehementiores catarrhalibus defluxionibus ſtipatæ fuerint, & alvus obſtructa: ſæpius contingit, ut ſaburram ex fuſco nigram, ea quam duo capiunt cochlearia, quantitate, cum ructibus ejiciat. Eadem poſt datum aliquando lene vomitorium, ex unico tartari emetici grano confectum, totius menſuræ quantitate, haud ſine inſigni levamine eructata fuit: quam noviſſimo duntaxat anno, per intervalla excerni deprehènderunt Medici, variaſque de illa foverunt opiniones. Quamobrem cum meum quoque de toto morbo judicium deſideravit perilluſtris perſona; illud ſequentibus ſuppeditare haud alienum videtur.

Judicium & Conſilium.

Ex præmiſſa hac morbi hiſtoria facile adparere confido, præſentem ægritudinem affectionis ventriculi ſpaſmodico-flatulentæ, aut potius morbi ventriculi & duodeni hypochondriaci nomen omni tueri jure. Ipſam enim hypochondriacam paſſionem primariam in nervoſis ventriculi ac inteſtinorum membranis habere ſedem, & ratione & experientia edoctus credo: quippe quæ partes mox ſpaſmodica diſtentione, mox flatulenta inflatione agitatæ, univerſum nervorum genus, omoeſque nerveas totius corporis partes, in perverſorum motuum ſocietatem rapiunt, ac ſic malum illud tam variis ſymptomatibus ſtipatum, atque in eximiam cum aliis morbis complicationem, valde opportunum conſtituunt. Præſertim autem motus ille conſtrictorius ac dilatatorius inteſtinorum, quem Græci vocant periſtalticum, in hoc affectu vitio quodam laborat: qui naturalis & integer ſicuti ciborum digeſtioni, chyloſi ſucci ſequeſtrationi, ac humorum inutilium excretioni egregie inſervit; ita læſus atque deſtructus impedit quoque ciborum concoctionem, humorum utilium ſecretionem, ac noxiorum eliminationem. Hi ergo excrementitii ſucci, in ventriculi cavitate, atque canale, flexuris ac valvulis inteſtinorum hinc inde ſtagnantes, bilis, & aliorum humorum affluxu, ipſaque temporis mora acriores redduntur, & hinc ſpaſmis, ac inflationibus earum partium novam cauſſam ſuppeditant, novumque pabulum.

Quod ſi vero ſtrictius noſtrum affectum conſiderem; illum in flatulenta ventriculi potiſſimum inflatione, ciborum, maxime pinguium, largiorem aſſumtionem excipiente conſiſtere deprehendo. Hanc enim non ſolum tumor, ovi magnitudine inſtar veſicæ ſub cordis ſcrobiculo dextrum verſus hypochondrium conſpicuus, indicat; verum etiam frequentes ructus, aliquod malo levamen adſerentes, ſignificant. Neque vero minus inteſtioum duodenum, quod meo quidem arbitrio ventriculus ſuccenturiatus adpellari meretur, relaxatum, flatibuſque diſtenſum; eſſe partim ex doloribus, dorſum verſus extenſis, (hic enim eſt ſitus duodeni) partim ex eorum ſacta per dorſi frictiones ſolutione colligere licet. His denique cauſſis junctam eſſe ſaburram primarum viarum inſigniter acidam, teſtantur continuus ventriculi ardor, ructus atque vomitus acidiſſimi, argentea arrodentes vaſa, ex qua etiam tardior alvi ſucceſſus, atque ſtercorum albus color ſuos mutuantur natales. Id autem meretur admirationem, quod hujus aciditatis tam uberrimus ſit proventus, & illa nondum attemperari potuerit; licet cancrorum lapides larga copia, eorumque ſæpius tres in una die exhibeantur drachmæ.

Eadem hæcce acida ſaburra cauſſa omnino eſt, cur dictarum partium inflationes cum conjunctis ſymptomatibus a paſtu potiſſimum ſemet exſerant. Illa videlicet cibis concoquendis majorem infert fermentativum motum; quo ſi aſſumta fuerint duriora & crudiora, ex illis acres ac halituoſi generantur vapores, qui conſtrictis ventriculi orificiis, exire neſcii, latera illius expandunt atque diſtendunt. Tali ratione inflatus ventriculus, liberiorem ſepti tranſverſi deſcenſum remoratur, & ſic impedit, quo minus pulmones ac organa ſpirationi inſervientia rite queant expandi: hinc ſpiritus trahitur anxius atque difficilis, & vitales ſucci copioſius compelluntur ad caput. Hac quoque violenta ventriculi expanſione, rami illius nervei, à plexu paris octavi & nervi intercoſtalis oriundi, ſimul graviter afficiuntur, atque diſtenduntur: qui ſtricturam hancce, vi conſenſus ad reliquas, quæ ab eodem plexu nervos ſuos mutuantur, partes propagando, præcordiorum anxietates, capitis gravitatem, ſomnum turbulentum, alvi ſegnitiem, urinam tenuem, atque moleſtum vomendi progenerant conatum. Et hæ ſunt adfectionum illarum, quibus illuſtriſſimus æger autumnali potiſſimum tempore immaniter tractatur, cauſſæ: quæ etiam veras ſuppeditant indicationes, quibus illæ debellari poſſint. Potiſſimæ illarum ſunt, ut primum nimiam partium nervearum & membranoſarum ſenſibilitatem demulceamus; deincepa fortiorem ventriculi fermentativum motum moderemur, ac aciditatem attemperemus; & denique tonum atque robur ventriculi corroboremus, quo partim cibi concocti celerius expellantur, partim vapores generari in ructuum forma facilius explodantur. Hiſce ſcopis obtinendis, & victus ratio, & congruus remediorum uſus inſerviet. Quod diætam attinet; ante omnia mentis tranquillitati ſtudere oportet. Ad animi enim conſtitutionem, totius corporis, affectarum maxime partium motus ſe habent; adeo ut tranquillo exiſtente animo ciborum concoctio humorumque ſecretiones pariter ac excretiones rite procedant; illum autem turbatum protinus & digeſtionis, & excretionum conſequatur vitium.

Deinceps etiam aër purus atque temperatus, in moderandis machinæ animalis motibus ac ſanitate conſervanda, inſignem obtinet virtutem; quemadmo-

admodum ille frigidus, ſiccus, humidus, ventoſus poros corporis occludit, ſalutarem tranſpirationem impedit, majoremque generis nervoſi inducit ſtricturam. Hinc etiam eſt, quod in præſenti caſu auſtera ac frigidior tempeſtas omnia exacerbet ſymptomata atque dolores, alvum reddat pigram, catarrhales affectiones, tuſſim, coryzam, tenſivos ac gravativos artuum dolores, pectoris compreſſionem, ſomnum turbatum, largiorem lotii tenuioris mictionem, producat & exaſperet. Contra vero temperatus calor recludit obſtructos poros, atque membranis nerviſque debitam flexilitatem reſtituit; hinc etiam hypochondriacis tantum infert emolumentum, quantum ipſi ex frigore percipiunt damnum. Quamobrem etiam atque etiam hortor, ut perilluſtris æger omne frigus, maxime à ventriculo & pedibus, quantum fieri poteſt, arceat.

Tum quoque ſomnus, & quies, maxime in calefacto lecto ad vires reficiendas, & genus nervoſum roborandum, præſtantiſſimam pollicetur opem: neque tamen minus corporis indulgendum eſt exercitio, tanquam potentiſſimo contra hoſce morbos remedio. Hoc enim velociorem reddit humorum vitalium circulationem, hinc calorem reſtituit & adauget naturalem, atque ſumme neceſſariam promovet tranſpirationem. Optime autem, vel matutinis horis ante aſſumtum cibum, vel veſpertino tempore abſoluta digeſtione, ſub cœlo ſereno, aut equo, aut rheda inſtituitur.

Poſtea à largiori ciborum, præſertim qui concoctu ſunt difficiliores, aut multis acidis ac fermenteſcibilibus ſcatent principiis, ingeſtione ſummo abſtinere convenit ſtudio. Prioris commatis ſunt piſces marini, lacuſtres, aſelli, cochleæ, conchæ, oſtreæ frixæ, pinguia, ova duriora, protrimenta inteſtinorum bovinorum, ſungi, ſarcimina, carnes fumo iodaratæ &c. Ad poſteriorem claſſem pertinent fructus recentes, poma, piſa, rapæ, raphani, braſſica muria condita, olera, ſaccharata &c. Neque minus edulia aceto macerata, atque panis large fermentatus nocent.

Inter potus omnia recentia, dulcia, atque fermenteſcentia vina, & omne muſtum ſanitati officiunt: contra vinum Moſellanum, quod alvum ducit, & urinam movet, nec non Hungaricum, quod ventriculum roborat, & nervis amicum eſt, optima ſunt. Cereviſiæ laudem merentur, quæ minus dulces, nec fermenteſcentes ex aqua pura decoquuntur, veluti eſt Moſcavienſis vel Forſtenſis. Aqua fontana levis ac pura, qualis eſt Freyenwaldenſis, pondere menſuræ dimidiæ, æſtivo maxime tempore poſt motum corporis horis meridianis pota egregium inferet emolumentum; hyeme decocta medicata conducent. Infuſum vero Succoladæ pariter ac ſabarum Coffée largius potare haud decet; hoc enim ob oleum, quod fovet, vaporoſum nervis eſt inimicum; ſed illud humores inſpiſſat, ac ſtomachum obviſcat.

Nihil denique magis ad ſanitatem conſervandam prodeſt, quam legitimus alvinæ excretionis ſucceſſus; quem & liquidorum ſufficiens aſſumtio, & motus corporis conveniens egregie promovent: quam etiam, ſi minus rite ſucceſſerit, clyſteribus domeſticis ex juſculo avenaceo, melle, vitellis ovorum, oleo amygdalarum atque ſalis tantillo paratis moliri expediet.

Quod ſi porro ad pharmaceuticum, chirurgicumque medendi ſontem accedamus; prima omnino ſe nobis offert quæſtio: num in allegatis adfectionibus venæ ſectiones ſint proficuæ? Sanguinis equidem miſſiones, tantum abeſt, ut per ſe, ac directe cruditates primarum viarum evacuent, flatus diſcutiant, ac partium atoniam tollant; ut potius illæ crebrius largiuſque inſtitutæ majorem partium ſolidarum pariant languorem. Verum enim vero, quicunque conſideraverit, Illuſtriſſimum Virum largiſſimis indulgere epulis, vinis uti calidioribus, parum moveri, imminuta tranſpiratione laborare; hinc inſignem ſuccorum abundantiam ſibimet contrahere, vaſis ſanguine turgidis conſpicuam; non minus ipſum olim cruorem è naribus ſudiſſe largiter; jam vero nullis ejuſdem excretionibus, neque hæmorrhoidalibus, quæ ſæpius hypochondriorum ſpaſmos mitigare obſervantur, gaudere; quicunque etiam perpenderit, talem humorum abundantiam vaſculis ſanguiſeris nimium dilatandis, circulo eorum per corpus, maxime abdomiois viſcera, retardando, ac ideo lymphæ in pancreate ac tunica ventriculi villoſa hoſpitantis aciditati generandæ efficaciſſimam præbere occaſionem: is omnino mecum ſtatuet, ipſi ſanguinis miſſionem, & circa vernale, & autumnale æquinoctium inſtituendam, fore utique convenientiſſimam. Crebra enim docet experientia, omnes affectiones ſpaſmodicas humorum abundantia inſigniter ſoveri ac exacerbari; & hac imminuta, circuitum eorum promoveri, ſalutares excretiones expediri, & hinc ipſos illos morbos & mitigari, & à gravioribus ſuffocativis & apoplecticis præcaveri malis.

Vomitoria quod attinet; nec illa ſunt rejicienda: in tali enim caſu, ubi malum ex cruditatibus primarum viarum originem duxit, & ubi ſaburra acida, bilioſa, viſcida in ventriculo, ac ſuperioribus hoſpitatur inteſtinis, præclaram exſerunt virtutem. Eo magis horum providus ac opportunus uſus in noſtro ægrotante commendari meretur: quo magis ille inſigne jam ex illis percepit levamen: quod à purgantibus, quorum vis ad duodenum haud pertingit, minime ſperare licet. Cavendum vero probe eſt, ne nimis crebro eorum uſu, perverſa inducatur conſuetudo, ac motus flatuſque magis ad ſuperiores retrahantur partes. Contra vero purgantia, eaque potentiora, majorem omnino minantur noxam; illa enim intactam relinquunt mali, quæ in duodeno eſt, ſedem; ſed potius utiles humiditates è vaſis detrahunt, & motum ventriculi ac inteſtinorum periſtalticum deſtruendo, pertinaces ſæpius poſt ſe trahunt alvi obſtructiones. Præſtat ergo potius blandis laxantibus balſamicis, & clyſteribus emollientibus, alvi promovere lubricitatem.

Alcalina, abſorbentia, lapides cancrorum, conchæ, oſſa ſepiæ, aliaque magni omnino obſervantur uſus; quippe quæ acrimoniam acidam inſigniter attemperant, & in præſenti caſu intra nycthemeron collectim pondere drachmæ unius data, non levem pollicentur fructum. At vero non ſufficiunt ſola, nec impedire poſſunt, quo minus accedente novo liquore acido, temperata jam aciditas, veluti reſuſcitetur iterum: id quod magis confirmatur eo experimento, quo acetum, cujus vis additis cancrorum lapidibus obtuſa fuerat, adfuſu ſpiritu vini priſtinam vim recuperat & aciditatem.

Quod porro attinet acidularum uſum; has inter Pyrmontanas & Egranas, ob graves & minerales, quas ſovent, aquas ægrotanti minus ſalutares exiſtimo: magis è re forent Wilduogenſes, Tonſtadienſes, ac Freyenwaldenſes, quæ obſtructiones vaſculorum capillarium reſerant, & acidam

dam bilioſamque ſaburram eliminant, ſaltem temperant, præſertim ſi earum potationi uſus pilularum balſamicarum interponeretur, ac illæ, ſi frigus ventriculo fuerit infenſum, biberentur tepidiores. His longe præſtantius ſpondent émolumentum thermæ Amaſianæ, vel Carolinæ; quippe quæ ob copioſum, quod continent, alcali, acidam primarum viarum ſaburram potenter infringunt, & per alvum uberrime educunt. At vero cum ponderoſiores vehant aquas, quæ difficilius capitis tranſgrediuntur vaſa: admodum providum earum eſſe oportet uſum, ac accuratam obſervare diætam; ſaltem in noſtro ægrotante earum potus menſibus æſtivis foret ſaluberrimus, nimirum vel Majo vel Auguſto, ut tali ratione imminentes hyeme potiſſimum paſſiones præſervarentur. Saluberrimæ denique ſunt etiam acidulæ Selteranæ, & minorem quidem alcalini principii quantitatem, quam Carolinæ, leviores tamen aquas poſſident; quarum vi nullam viſceribus minantur noxam, ſed & tabe pulmonum laborantibus cum inſigni fructu exhibentur.

Contra vero opiata, ac theriacalia remedia certiſſimum præſenti malo inferent damnum; ſiquidem promovendas omni ſtudio excretiones ſufflaminant, & vires proſternunt; hinc in ætate tam confirmata cautiſſime uſurpanda ſunt. Interim ſi nimia fuerit tuſſis ſiccæ vehementia, commendarem pilulas de ſtyrace, granis uno vel duobus cum aliis laxantibus commixtas. Tandem etiam cane pejus & angue fugienda ſunt medicamina calidiora, atque ſpirituoſa; quorſum etiam talia vina haud bene fermentata pertinent: quippe quæ cruditatum acidarum copiam non ſolum adaugent, verum etiam eaſdem intra maſſam humorum magis rapiunt.

Quæ cum ita ſint; ea remedia præſenti malo fore arbitror convenientiſſima, quæ ſaburram acidam attemperandi, viſcidam reſolvendi, chylo blandam ſpirituaſcentiam reſtituendi, alvum blande laxandi, ac primas vias confortandi virtutem obtinent. Hiſce ſcopis egregie ſatisfaciunt amara cum balſamicis, tonicisque combinata: quæ inter divina ferme efficacia ſequentibus debetur pilulis: *Recipe extracti cardui benedicti, centaurii minoris, abſinthii ana drachmam ſemis, aloës ſuccotrina, extracti rhabarbari, myrrha electæ, olibani ana grana quindecim, florum benzoës grana octo, extracti zedoaria liquidi, caſtorei, croci ana grana tria, olei de cedro recentis guttas decem, m. f. l. a. pilula ex ſcrupulo uno no. viginti*; quarum duodecim ſingula ſemel hebdomade veſperi ſumtæ, alvum leniter ducent, ſuccos vitales corrigent, ac robur ventriculo, atque inteſtinis reſtituent. Præterea inſignem in flatibus diſcutiendis operam præſtabit ſpiritus *ex ſpiritus nitri dulcis uncia dimidia, & ſalis ammoniaci drachma una* compoſitus, atque L. circiter guttulis ex aqua ceraſorum nigrorum, balſami peruviani ſyrupo nupta, veſpertino potiſſimum, quo flatus urgent, tempore capiendus. Cui quoque fini pariter, ac ſpaſmis ſopiendis aqua liliorum convallium, haud adeo ſpirituoſa inſerviet. Ex hiſce ſubſidiis haud dubito, quin egregium in ægrum illuſtriſſimum redundaturum ſit emolumentum: quibus ſi acceſſerint parciores epulæ, & congruus vinorum ſelectus, vitando nimirum dulcia atque Gallica, quæ caput turbant, & corpus exſiccant; de feliciſſimo eventu certam ſoveo ſpem ac opinionem.

Appendix.

Commemoratum in ſuperius recenſita morbi deſcriptione fuit, ægrum ſæpius atram è ventriculo eructaſſe ſaburram, eamque præcipue dato vomitorio uberrime reddidiſſe. De hujus indole varias Medici foverunt opiniones: quidam enim illam pro atra corruptaque bile, partim diuturniori in inteſtino duodeno mora, partim acrimoniæ acidæ commixtione atro hoc colore imbuta, habuerunt; alii ex vomitu cruento derivarunt, & cruorem ex ruptis vaſis brevibus in ventriculum extravaſatum, contentas in eo cruditates hocce colore induiſſe putarunt; alii denique vomitus hæmorrhoidales criticos accuſarunt, & cruorem exitu per venas in anum explicatas privatum, motu retrogrado ad ventriculum compulſum, & inde eructatum crediderunt. Quare meum quoque deſideratum fuit de natura hujus materiæ judicium; quam exploraturus, iſtius a muco & pituita ſeparari eam, quam cochlear capit, quantitatem in argenteo vaſe ad ſiccitatem uſque evaporavi, ſiccam ignis flammæ admovi & in prunas conjeci; quo facto illa concepta protinus flamma, tota deflagravit; nec fœtore quodam, nec odore ſali volatili ſimili nares feriit. Exinde eam neutiquam cruorem coagulatum fuiſſe conjeci; quippe qui combuſtus ſemper refert odorem ſalis volatilis fœtidum. Deinceps eidem ſiccæ materiæ ferventem infudi aquam; quæ exinde obſcuriori paullo colore imbuta fuit, ſed inſipida manſit; tantum abeſt, ut amarulentum vel bilioſum exhibuerit ſaporem. Hinc interrogatus, quidnam eſſet? publice & coram aliter ſentientibus Medicis, judicavi, eſſe hanc materiem piogue aliquod coagulum. Haud ita multo poſt, à miniſtris Illuſtriſſimi Viri percepi, ipſum quandoque potum ſuccoladæ aſſumere ſueviſſe. Inde protinus conjeci, dictam ſæpius ſaburram nihil eſſe aliud, quam concretum in ventriculo ſuccoladæ pulverem: notum enim eſt, illam ex fructu pingui, oleoſo, inflammabili parari; talia autem pinguia, terreſtribus nupta ſubjecta facillime ventriculi lateribus adhærere; & ibidem ab accedente aciditate longe magis coagulari, quam ſolvi. In ea denique adhuc magis ſum confirmatus opinione, cum attenderem, hujus materiæ excretionem tum demum ſucceſſiſſe, quando æger catarrhalibus obnoxius defluxionibus, ad compeſcendam tuſſim theriaca cœleſti, aut maſſa pilularum de ſtyrace uſus fuit, & antea potum ſuccoladæ ſorbillavit.

CASUS IX.

De cardialgia ſpaſmodica cum colica flatulenta.

Foemina XLIX. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, animi valde ſenſibilis, corporis tenerrimi, ſucci pleni, & admodum plethorici, variis adhuc junior moleſtiis, partim catarrhalibus, partim febrilibus, partim flatulentis ſolicitata, ſed congruis ſemper ab iis vindicata fuit remediis. Neque tamen minus ipſi nondum maritatæ menſes ſtato quidem tempore, ſed parca quantitate, fluere ſueverunt; ut ideo bis quotannis venam in pede ſecandam præbere debuerit; idque etiam viro nupta continuaverit. Melius ergo tempore conjugii habet, atque duorum mater facta fuit liberorum. Verum enim vero cum ante biennium ex inopinato mariti obitu diuturno

adficeretur mœrore: incidit exinde non ſolum menſium irregularem excretionem; verum etiam cruor per venas hæmorrhoidales erupit. Potis igitur contra has moleſtias ante quinque anni quadrantes acidulis Egranis, protinus ab earum uſu nimiam paſſa eſt uteri bæmorrhagiam; quæ tamen ſponte ſedata deſiit primum in immioutionem, tandem etiam ipſam ceſſationem, lunaris tributi. Haud ſecius autem quandam præ ſe tulit ſanitatis ſpeciem, maxime cum per aliquot annos ter quotannis venæ ſectionem inſtitui curaverit: quam tamen noviſſimo autumnali neglexit æquinoctio.

Quamobrem octo abhinc hebdomadibus ſub alvi depoſitione ardoris doloriſque in inteſtino recto ſenſum, & ſub urinæ miſſione ſtranguriam percepit, neque minus flatuleotæ, eæque dolorificæ ſenſationes imum ventrem exercere cœperunt. Adhibitis carminativis, eſſentia caſtorei, corticum aurantiorum, pilulis balſamicis remiſerunt quidem aliquantulum hæc ſymptomata; non tamen penitus ceſſarunt. Et ante aliquot dies accidit ex improviſo, ut mane ſumto juſculo farinaceo, ſubito inciderit nauſeam, vomendi conatum, vomitum, pectoris compreſſionem, & atrocem in dextro hypochondrio ſub ſpuriis coſtis dolorem, adeo ut ferme ſuffocari videretur. Acceſſit ſubinde preſſorius circa cordis ſcrobiculum ſenſus cum difficultate ſpirandi; anxii vomitus quidem per intervalla duntaxat recurrebant; ſed dolor dextri hypochondrii perpetuus inhærebat, adeo ut in eo loco nec leviſſimum contactum ferre potuerit. Idem occupabat etiam umbilicalem regionem; abdomen flatibus diſtendebatur, cum alvi obſtructione, & aliquali urinæ retentiooe: his denique veſperi jungebatur æſtus præternaturalis cum levi delirio, & tandem hora octava veſpertina ſequebatur ſymptomatum remiſſio. Poſtridie vero cum alvo nondum reſerata, in victu committeret forſan errorem, veſperi dolor dextri hypochondrii, cum anxio vomendi conatu, aliiſque ſymptomatibus recruduit, & per totam noctem ſæviens, mane laxata alvo remiſit. Fæces primum albæ, inſtar albi græci, reddebantur, ſubinde autem naturales adparebant: remanebant quoque corporis languor, ſitis, flatulenti ac tenſivi abdominis dolores; at datis medicinis omnia brevi tempore evaneſcebant ſymptomata, ac ægra priſtinæ reddebatur ſanitati.

Conſultus Medicus, morbum contra aliorum ſententiam pro colica flatulenta, ex tardiori humorum per imum ventrem circuitu ſuborta, declaravit; eique curationem adaptavit; & adeo pulveribus antiſpaſmodicis, potionibus carminativis, ac anodynis, internis pariter ac externis, atque clyſteribus voto ſuo feliciter potitus eſt. Neque tamen minus veretur ægra, ne recrudeſcat aliquando hæcce colica, ac forſitan gravioribus malis ſtipata recurrat. Quare flagitat tuum, Vir Illuſtris, conſilium, & doceri potiſſimum avet 1. num ipſi vino, cui à teneris adſueta fuit, & quali, uti liceat? 2. qualis ipſi præterea confetat potus: à triticeis enim cereviſiis flatuleotias, & acrimoniam incidit; & ab ea, quæ noſtro loco coquitur, dolorem ventriculi preſſorium incurrit? 3. num futuro vere ſuadendus ipſi ſit aquarum mineralium uſus? 4. An ſub præſenti frigidiori tempeſtate ob ebullitionem humurum, qua ſolicitatur, ſanguinem è vena detrahere liceat; anne conſultum ſit, tribus id quotannis repetere vicibus? 5. num denique præſtet, loco carminativarum, atque ſtomachicarum eſſentiarum, elixir viſcerale balſamicum cum menſtruo alcalino ad mentem *Hoffmanni* paratum adhibere, & nonnunquam pulverem nitroſum cinnabarinum propinare?

Conſilium.

Morbus, quo lectiſſima infeſtatur mulier, meo quidem judicio non alius eſt, quam Cardialgia ſpaſmodica, quæ inferius potiſſimum ventriculi orificium, tanquam veram hujus mali ſedem, & adnexum inteſtinum duodenum occupat, & more doloribus cardialgicis conſueto, cum flatulenta colica ſtipata, flatibus nec per anum, nec pylorum libere exire permittit. Affectum autem revera eſſe pylorum, dolor ingens preſſorius dextri hypochoodrii ſub coſtis ſpuriis, ubi pylorua ſitus eſt, & circa cordis ſcrobiculum, cum vomendi conatu, ac præcordiorum anxietate ſtipatus indicat. Debetur enim ille ſpaſmodicæ earum parrium ſtricturæ; quæ per conſenſum vicinis communicata partibus, reliquorum cauſa fit ſymptomatum. Sic conſtrictum diaphragma ſequitur ſpirandi difficultas cum ſuffocationis metu: & à ſpaſmo choledochi ductus dependet fæcum alvinarum albedo. Neque etiam dubito, quin artuum refrigerationes, pulſus durus ac frequens, & gelidus ſudor paroxyſmum ſtipaverint. Omnia autem hæcce ſymptomata, ex humorum vitioſorum acido-bilioſorum, in inteſtino duodeno hoſpitantium, colluvie ortum traxerunt: cui generandæ difficilis ſuccorum vitalium per ventriculum, inteſtina, meſenterium atque hepar circuitus, fœminis plethoricis, ſanguineiſque, quibus nec menſes fluunt, nec hæmorrhoides, nec venæ ſectio rite inſtituitur, admodum familiaris, permultum contribuit. Quamobrem, cum feliciter ſuperato gravi paroxyſmo, ægra ipſius recurſum verita, conſilium deſiderat, quo præcaveatur illud malum: ante omnia conſulo, ut quam primum illa vires collegerit, venam in pede tundendam præbeat, & ſubinde ter quotannis, Februario videlicet, Junio, ac Septembrī menſibus cruoris quinque vel ſex ſibi detrahi curet uncias. Deinceps autem dorſum præcipue atque ventriculum ab acceſſu frigidi, humidique aëris probe munire, cœna parciori uti; à cibis acidis ac flatulentis abſtinere, & maxime ab animi affectibus probe cavere convenit. Quod vini potum attinet, haud alienum erit, vinum Moſellanum, vel Wertheimenſe, ejuſque ſextam circiter menſuræ partem ſub epulis potare: inter cereviſias autem vitare oportet triticeas, quippe quæ fermentativum ventriculi motum adaugent; & potius lupulatis uti, maxime ſi cum tertia aquæ puræ parte fermentatæ fuerint. Mane loco potus Coffée vel Thée, infuſum theiforme ex herba cardui benedicti, ſummitatibus millefolii, & ſemine fœniculi confectum ſorbillare expediet. Inter pharmaca omnino ſuadeo, ut quandoque pulvis præcipitans nitroſus, & elixirium viſcerale, ad meam methodum abſque ſpirituoſo menſtruo paratum, exhibeantur: & denique futuro vere acidulæ Egranæ, cum tertia lactis parte remixtæ, tepidiores potentur. Quibus ſi rite inhæſerit ægrotans; ſpero fore, ut ab ulteriori mali inſultu maneat libera.

CASUS

CASUS X.

De cardialgia ſpaſmodico-flatulento-hypochondriaca.

Cum variis Medicorum Reſponſis.

Morbi hiſtoria.

Affectio, qua Vir quidam generoſiſſimus hactenus laboravit, eſt ventriculi potiſſimum & ſepti tranſverſi ſpaſmus, qui ſequenti ipſum adoritur ratione: Circa cordis ſcrobiculum moleſtam percipit preſſionem, quæ invaleſcens copioſum movet ſudorem, ſpirationis anguſtiam infert, caputque ſimul afficit, adeo ut temulentus veluti & vertiginoſus evadat, & inunctione aquarum ſpirituoſarum demum ad ſe redeat. Præterea flatus abdomen diſtendunt, & tanta ventriculi regionem occupant pertinacia, ut clyſterum infuſionem copioſæ quidem fœces, nulli autem flatus, inſequantur: cæterum ſomno fruitur turbulento, adpetitu irregulari, ac ſudoris difficili eruptione. Ipſe paroxyſmus modo vehementiſſimus per binas duntaxat inhæret horas; modo mitior per aliquot dies vexat; & primum longiora habuit intervalla, noviſſime vero intra ſex hebdomadum ſpatium quaſdam quidem ſæpius admiſit remiſſiones, per aliquot dies durantes; ſed obtuſus in ventriculi regione dolor, ac capitis temulentia aſſidue adfligunt.

Ipſe cæterum æger, XLVI. annos natus, obeſus, ſucci plenus, largis indulgere epulis, & ſub illis menſuram vini Gallici aſſumere ſuevit; & fortioribus corporis defatigationibus olim obnoxius fuit. Poſtqusm elapſo proxime hyeme, varias res adverſas tulerat, & menſe hujus anni Aprili, in gelidum flumen præceps factus, inde vero totus refrigeratus, veſtibuſque humidis indutus, domum reverſus fuerat: abhinc in moleſtum, quo adhuc laborat, incidit malum. Hoc primum mitius & rarius recurrens, ménſe demum Junio, prævia iterum refrigeratione, atrocius & crebrius invaſit: hinc adhibitis balneis Cantianis denuo quidem mitigatum eſt, at poſt errorem in victu, & præſertim potu vini Gallici commiſſum gravius recruduit. Heri noviſſimus fuit paroxyſmus, qui ægrum cubitum iturum largo ſudore, puncturis & anxietate præcordiorum prehendit: quæ ſymptomata ſequuta ſponte alvi dejectione remiſerunt paululum; at protinus prævio ingenti horrore, totiuſque corporis valido tremore recruduerunt, ac per aliquot horas cum inſigni artuum, maxime pedum, refrigeratione inhæſerunt; qua pediluviis ſublata, demum ceſſarunt.

Hæc oppugnaturo mala, hi hactenus fuerunt curationis ſcopi, ut imminuta primum humorum abundantia, eorum motus à ſuperioribus ad inferiores derivarentur partes; deinde lenioribus antiſpaſmodicis ac nervinis, ſpaſmi ventriculi, partiumque vicinarum ſopirentur; ac denique æqualis per hepar, & infimi ventris viſcera ſanguinis promoveretur circuitus. Quibus obtinendis indicationibus uſurpata ſunt hactenus pediluvia, atque venæ ſectiones, hæque jam quatuor vicibus ad novem ſemper uncias repetitæ: adhibiti pulveres antiſpaſmodici ex pulvere epileptico Marchionis, ſpecifico cephalico, conchis, tartaro tartariſato, vitriolato, nitro depurato, cinnabari parati; data infuſa theiformia modo ex radice cichorei, ſummitatibus millefolii, floribus chamæmeli, & ſemine fœniculi; modo ex betonica & ſcolopendrio; modo ſolo millefolio compoſita. Pronuper cum violentior eſſet acceſſio: æger per biduum mane in balneum tepidum ex cineribus clavellatis, & furfuribus triticeis paratum, adplicato ad ventriculi regionem ſacculo ex herbis emollientibus & diſcutientibus, nervinisque, parietaria, mercuriali, chamomilla, verbaſco, floribus meliloti, ſambuci &c. concinnato, deſcendere, & inſuper pulverem bezoardicum uſurpare debuit: tum iterum biduo ab his abſtinuit, & adhibuit infuſum aperiens, leniter laxans ex radice cichorei, zedoariæ, herba cardui benedicti, centaurii minoris, ſcordii, rhabarbari, ſale Epſomenſi cum vino & aqua; veſperique eſſentiam cardui benedicti, centaurii minoris, carminativam *Wedelii* cum tartari ſpiritu guttis quinquaginta ſumſit: & hæc ita alternata per quinque vel ſex hebdomades in uſum vocavit. Sed varia nihilo minus & inconſtans manſit valetudo. Hinc adhibita alia medendi fuit ratio, & mane ſupra allegatum infuſum, ſub epulis eſſentia ſtomachica, veſperi pulvis antiſpaſmodicus, uſurpata ſunt; neque minus alvus quandoque vel pilulis balſamicis, vel clyſteribus ſoluta. Porro in locum eſſentiæ ſtomachicæ, pulvis ejuſmodi ex radice galangæ, ari, calami aromatici, coſti veri, ſeminis leviſtici, ſeſeleos, cubebis & duplo ſacchari paratus, mox a paſtu propinabatur. Ex his per aliquot dies melius quidem habebat; at cum flatus ſubſiſterent, & alvus eſſet obſtructa, ſingulis decem diebus laxans vel ex manna, vel rhabarbaro, vel tartaro tartariſato porrigebatur; & præterea Elixirium ſtomachicum ex extractis amaris, liquore nitri fixi, terræ foliatæ tartari cum vino infuſis quotidie ſub epulis XX. dabatur guttulis. Neque minus duranti adhuc obſtructioni clyſteres interdum opponebatur: at vero res eo eſt perducta, ut vel à leniſſimo laxante pariter ac clyſtere tenſiones imi ventris ac flatulentiæ magis invaleſcerent. Quamobrem alimentis lenientibus alvi lubricitati ſuccurrebatur, & mane juſcula hordeacea vel avenacea cum paſſulis majoribus ac minoribus decocta exhibebantur. Cum vero & hæc ſpem fefelliſſent, ad uſum ſeri lactis deſcendebatur; quod primum ventrem ſubduxit egregie, at continuatum nihil amplius effecit; hinc cum cremore tartari paratum, cum ſimplici alternabatur, & ita inſignem præſtabat effectum. Sub hujus uſu æger inter epulas eſſentiam ſtomachicam amaram uſurpare ſuevit; & loco potus ordinarii decoctum ex raſura cornu cervi, radice cichorei, ſcorzoneræ, ſemineque fœniculi paratum, & cum tertia vini Gallici parte remixtum potavit. Mane quoque decoctum ex cichorio, pœonia, angelica, raſura ligni maſtiches, viſci querni, ſemine fœniculi, & lumbricis terreſtribus, ſatis larga quantitate ſorbillare ſoluit. Hæc ſunt, quibus hactenus, ſed fruſtra, oppugnatum fuit malum, remedia; quibus adhuc accenſeri meretur eſſentia quædam, quæ tanquam ſecretum ſub nomine *Printzens-Tropffen*, Holmia ipſi tranſmiſſa, non niſi liquorem cornu cervi ſuccinatum continebat, & per aliquod tempus haud ſine fructu uſurpata eſt. Commendavit quoque Chirurgus quidam balſamum vitæ ipſius, quod ex oleis deſtillatis concinnatum, vehementem concitavit paroxyſmum, & ideo ſemel duntaxat aſſumtum eſt. Maſticavit porro ſæpius ſemen leviſtici, vel amomi veri, ſed abſque ullo effectu; contra vero bene habuit, ex inunctione affecti hypochondrii, & abdominis cum ſebo bovino factæ,

earumque partium frictione, pannis calidis inſtituta. Neque tandem ignorari oportet, omnia calida ac ſpirituoſa medicamina nullum adferre levamen, ſed malum exacerbare; ut ideo à ſpiritu ſalis ammoniaci, paucis tantummodo guttis inter eſſentiam ſtomachicam aliquando exhibito, peſſime habuerit. Cæterum pulſus ipſi fertur durus & celer; & urina redditur rubicunda, cum copioſo ſabuli ſcorbutici ſedimento. St. X. Calend. Novembr. 1731.

Relatio ipſius ægrotantis.

Ad illuſtrandam pariter ac ulterius continuandam priorem morbi mei relationem, haud potui, quin adderem ſequentia: Cantiana balnea non ſolum in loco eorum natali quater & vigeſies, menſibus anni elapſi Junio ac Julio ingreſſus ſum; verum etiam iiſdem ſubinde aquis, huc vectis, atque cineribus clavellatis & furfuribus tritici permixtis, triginta ſex inſedi vicibus. Venam anno elapſo ter, nimirum menſe Aprili, Auguſto & Octobri, ſecandam præbui: & cum poſt pota eo uſque decocta vino Gallico nupta, Decembri menſe forſitan aſſumſiſſem vinum Hungaricum; ſubito, epulis aſſidens, gravi corripiebar paroxyſmo, qui cum præcordiorum conſtrictione, flatulentiis, ac capitis torpore invadens, in gelidum faciei ac extremorum ſudorem deſiit, & poſt inductam artuum externorum refrigerationem, brevi tempore remiſit. Ex quo pariter, ac aliis momentis deprehendi, omnia calidiora & medicamina & potulenta, malum ac ſpaſmos meos inſigniter exacerbare. Præter recenſita autem ſuperius ſymptomata, nova ſunt, quibus præſenti anno ſollicitor. Sentio nimirum per intervalla roſionem quandam in ventriculo ac ſepto tranſverſo, majoremque flatuum ad ſuperiora regurgitationem; qui quidem ſæpius per ructus, nunquam autem per anum, exploduntur; &, quod notatu eſt dignum, quamdiu alvus obſtructa tenetur, nullam à flatibus percipio moleſtiam; quæ autem, quam primum alvus ſua gaudet libertate, protinus ſatis ſenſibilis accedit; & ſenſatione pali ab umbilico ad jugulum uſque infixi ſtipatur. Cæterum adpetentia ciborum valde varia, modo integra, modo proſtrata fruor. Mane ſurgens vomendi conatu ac rodente ventriculi ſenſu afficior, qui à juſculis avenaceis aut hordeaceis, binis circiter ante paſtum horis ſorbillatis, minime mitigantur; iiſdem autem, vel decocto ordinario ſub prandio ſumtis ſtatim acquieſcunt. Sub epulis ipſis omni ſtudio crudiores ac flatulentos cibos fugio; neque tamen minus iis finitis, ventriculi debilitas, capitis temulentia, corporis languor, flatulentia, pedumque tremores ſuperveniunt. Quod reliquum eſt, diætam obſervo ſtrictiſſimam; ſummopere evito aërem frigidum & inimicum: nihilo ſecius corpus moveo vel intra meum conclave, vel rheda ſub cœlo ſereno vectus. Lectum ingreſſus veſperi, anxio ſæpius perfundor ſudore; ſomno tamen tranquillo fruor: & ſi verum fatear, à cœna, quæ ſemper prandio longe eſt parcior, optime habeo. Unicum, quod tenſionibus abdominis atque flatuleotiis adfert, levamen percipio ex unguentis ventriculo illitis, hujuſquê per lintea calida fomentatione. Maximam autem crucem mihi figit potus: decoctum enim illud, quod hoc fine hactenus adhibui, ſi nimia aqua permixtum fuerit, magis debilitat ventriculum; ſi autem ex dimidia vini parte conſtet, humorum parit ebullitionem. Hinc per aliquot hebdomades potavi ſerum lactis, quod primum optime mihi conducere videbatur, & alvum movebat egregie, at continuatum nullam jam opem præſtat. Noviſſime ex aliorum experientia commendatæ mihi ſunt pilulæ, ex extractis amaris & incidentibus paratæ; quarum ſingula doſis, granis duobus limaturæ martis permixta, quotidie foret aſſumenda. Illas autem nondum in uſum vocavi; ſed potius menſe currentis anni Februario, venam iterum in pede ſecandam curavi. Denique nec ignorari oportet, me nunquam fluxus hæmorrhoidalis ulla in me obſervaſſe indicia.

Reſponſum Medici.

Intellexi probe ex Medicorum litteris, quæ Virum generoſiſſimum premant ægritudines, quamque adeo convenienti medendi ratione hactenus fuerint oppugnatæ; ſed doleo, morbi tantam eſſe vehementiam, ut omnem adhuc remediorum vim eluſerit. Ipſe vero morbus meo quidem arbitrio, extraordinariis, & in conſuetudinem degeneratis, circa regionem venæ portæ potiſſimum ſævientibus ſpaſmodicis motibus abſolvitur, & nihil eſt, niſi conamen hæmorrhoidale; quod eo certius ſuſpicor, cum mihi conſtet, ægrotum adhuc juvenem uberrimum ſæpenumero è naribus fudiſſe cruorem. Licet etiam hancce cauſam non attenderint Medici ordinarii; attamen ſufficit, quod motum ſanguinis verſus ſuperiora tendentem, ſpaſmodicis contractionibus ſtipatum accuſantes, eundem venæ ſectionibus, pediluviis, aliiſque congruis remediis ad inferiora derivare allaboraverint. Præſens autem tempeſtas autumnalis exſtirpando funditus malo minus eſt opportuna: quare etiam à nimio remediorum uſu abſtinere, & præſervantia duntaxat adhibere ſuaderem. Hæc inter commendo infuſum theiforme ex herba & ſummitatibus millefolii, quod egregium eſt antiſpaſmodicum, bis quotidie ſorbillandum; quo etiam fine antemeridianis horis xv. vel xx. guttæ liquoris cornu cervi ſuccinati, bene ſaturati; aut illius cum eſſentia pimpinellæ albæ remixti xxx. vel xl. guttæ ex allegato infuſo aſſumi poſſunt. Non minus egregiam opem præſtabit pulvis antiſpaſmodicus ex conchis præparatis, tartaro vitriolato, nitro depurato, & tantillo cinnabaris præparatæ confectus, ægro cubitum ituro propinandus: quo etiam tempore bis terve ſingula ſeptimana pediluvia ex aqua ſimplici & ſale parata in uſum vocari poſſunt. Et inſigni denique cum fructu loco potus ordinarii decoctum hordeaceum cum raſura cornu cervi, radice ſcorzoneræ & paſſulis minoribus potabitur: quibus ſi mentis tranquillitas acceſſerit, eximium abhinc curatio acquiret augmentum.

Reſponſum ejuſdem Medici ulterius.

Admodum conſternatus ſum animo, quod Vir generoſus, uti ex datis denuo ad me litteris percepi, novis ac gravioribus infeſtatus ſit ſymptomatibus. Neque vero mirum; nam recte judicavit ipſe ægrotans, cauſam mali nondum penitus eſſe ſublatan. Hæc autem in abundantia potiſſimum, ac ſpiſſitudine humorum, eorumque impeditiori per venam portæ, & viſcera cum hac connexa circuitu, reſidet. Quem cum in ordinem redigere conetur natura, variis inſurgit ſpaſmodicis motibus, iiſque humores partim ad ventriculum compellit, teſtante & roſione ejuſdem, & perpetuo ad vomendum conatu, parum ad caput copioſius cogit, unde hujus temulentia, ac crebra faciei phlogoſis ſuboriuntur. At vero quum ſcopo ſuo potiri nequit natura; eo reſpiciendum omnino in curatione

tione eſt, ut mali fundamentum tollatur. Namque quod nulla adſit ad hæmorrhoidalem fluxum proclivitas, ab humorum copioſiori ad ſuperiora raptu derivandum eſt; quo niſi obtineantur narium hæmorrhagiæ, ob perpetuam ventriculi roſionem, & ad vomitus inclinationem metus omnino eſt, ne ipſe tandem inſequatur vomitus cruentus. Quamobrem ſopiendi ſunt erronei naturæ motus; quo ſine ſanguinis laudarem miſſiones, proxime poſt elapſum plenilunium inſtituendas, maxime eas, quæ per hirudinum adplicationem ad anum obtinentur: has autem congrua ratione, & ægro ſellæ perforatæ ſuper aqua calidiori inſidenri admoveri oportet. Vid. STAHLII *diſſ. de ſanguiſugis*. Interponendi ſubinde ſunt ter quotidie pulveres antiſpaſmodici, & per intervalla potio ex mannæ uncia, rhabarbari drachma dimidia, terræ foliatæ tartari ſcrupulo uno, & aquæ florum acaciarum unciis duabus exhibenda eſt. His corpus ad fontis cujuſdam mineralis potationem præparari poterit; quo nomine inter cæteros acidulæ Pyrmontanæ in Pomerania uſurpandæ mihi arrident. Cæterum pertinaci victu utendum ſuadeo, & maxime motui potuique ſtudendum, cui decoctum ex hordeo, raſura cornu cervi, radice ſcorzoneræ, acetoſæ & graminis paratum, ac vino nuptum optime inſerviet.

D. L.

Ulterior morbi relatio.

Mentio jam ſuperius facta eſt de ſero lactis, ab ægroto generoſo noviſſime per ſeptem hebdomades uſurpato. Sub hujus uſu ab omnibus abſtinuit remediis, præter eſſentiam ſtomachicam ex radicibus & herbis amaricantibus inter epulas aſſumtam; & ſequentem mixturam veſperi hauſtam: Recipe aquæ ceraſorum nigrorum, florum tiliæ ana unciam unam, fœniculi, meliſſæ ana unciam unam cum dimidia, zedoariæ cum vino, cinnamomi ana unciam dimidiam, pulveris epileptici Marchionis drachmam dimidiam, cryſtalli montanæ drachmam unam, cinnabaris nativæ drachmam dimidiam, ſyrupi balſamici drachmas duas. M. D. Ex hac enim acrimoniam temperante, flatus diſcutiente, ac ſpaſmos ſopiente melius habere videbatur æger, placidoque fruebatur ſomno. Sub hujus ſeri lactis potu alvus non ſolum regularis, & quotidie ſoluta fuit, verum etiam reliqua aliquantulum ſunt mitigata ſymptomata, maxime ventriculi roſio, pectoris conſtrictio, atque capitis temulentia. Neque minus tenſio, olim ſcrobiculi cordis & hypogaſtricam occupans regionem, magis ad hypochondria extendebatur. Nihilo ſecius ad eliminandam penitus in primis viis hæreotem ſaburram; IVto Cal. Aprilis, dato prius ad incidendam illam pulvere ex ſalibus mediis & magneſia parato, veſperi viginti grana pilularum balſamicarum ex gummatibus reſinoſis, & amaricantibus extractis concinnatarum exhibebantur. Has poſtridie excipiebant quatuor ſedes, quarum binæ priores cruoris hæmorrhoidalis ea, quam duo cochlearia capiunt, quantitate erant permixtæ: & cum ad promovendam hancce excretionem, ſpaſmodicaſque ac flatulentas moleſtias mitigandas, pulveris temperantis & antiſpaſmodici ex tartaro vitriolato, nitro antimoniato & ſolutione oculorum cancrorum parati quindecim grana ſingulis ſex horis exhiberentur; eadem veſpera tertia quartaque, cruore libera ſequebatur alvi dejectio. Nec ſequentibus diebus ſanguis amplius cum ſtercore reddebatur, nec malum inde mitigabatur; ſed æger magis languidus videbatur; ſiquidem à regione epigaſtrica, & ſecundum tractum muſculorum abdominis rectorum ad hypogaſtricam uſque, veluti palum infixum, cum imi ventris murmuribus, ac tenſivis doloribus percipiebat. Hinc ab omnibus fere remediis & ipſo lactis ſero abſtinebat, nihilque uſurpabat, niſi eſſentiam ſub epulis ſtomachicam, veſperi mixturam temperantem, & pro ordinario potu decoctum conſuetum vinoſum. Cæterum nec ignorari oportet, ægrum ſub mali ſui exacerbatione, moleſtiam quandam in pharynge percipere, ac ſi palus ipſi eſſet infixus: quæ difficili, non vero penitus ſublata deglutitione, atque aëris veluti quadam ibidem ſubſiſtentia, ac quodam ſonitu ſtipata, ſymptoma videtur eſſe, quod conſtrictioni tunicæ œſophagi muſculoſæ, per conſenſum factæ in acceptis ferendum eſt. Quæ cum ita ſint, doceri potiſſimum geſtit ægrotans, 1. an ipſi conferant Selteranæ acidulæ, anne potius præſtent Pyrmontanæ cum lacte potæ: aut num juxta D. F. ſententiam ex hiſce paulo gravioribus aquis diſpoſitio ad cachexiam metuenda ſit? 2. an recenſitæ ſuperius pilulæ cum limatura martis tuto, & quo ordine uſurpari poſſint? & 3. quæ denique ad exſtirpandum funditus malum in uſum vocare liceat?

Reſponſum alterius Medici.

Ex communicatis mecum morbi hiſtoria, ac variis Medicorum judiciis, deprehendi generoſum ægrum paſſione hypochondriaca, cum ſpaſmis ac inflationibus ventriculi potiſſimum ac inteſtini coli conjuncta laborare. Neque etiam miror, acceſſiſſe ipſi hunc morbum, ſi vivendi rationem, cui indulſit, probe conſideravero. Non enim ſolum ciborum duriorum ac concoctu difficiliorum uſu; verum etiam copioſiori potuum cereviſiariorum, atque vinoſorum ingeſtione, concoctionis negotium turbavit, fibroſaſque ventriculi ac inteſtinorum tunicas nimis debilitavit, ut jamjam in concoquendis cibis, & expellendis ſordibus flatibuſque ſuo haud amplius rite fungi poſſint officio. Inde vero impuri humores ad maſſam ſanguineam rapiuntur, hujuſque æqualis circulatio impeditur: quo tandem fit, ut infarctus ac obſtructiones hinc inde in glanduloſis imi ventris viſceribus oboriantur, & exinde omnia recenſita proficiſcantur ſymptomata. Quæ cum ita ſint; facile adparet, totius morbi fundamentum in partium ſolidarum debilitate ſitum eſſe; & ideo primarios curationis ſcopos eo dirigendos, ut debilitatæ partes corroborentur, concoctio & chylificatio promoveantur, & reliquæ ſe-& excretiones in naturalem reducantur ordinem: tum enim humorum quoque æqualis reſtituetur circuitus. Hinc etiam a fluxus hæmorrhoidalis provocatione non majus emolumentum polliceri poſſum, quam quod à venæ ſectione exſpectare licet. Hiſce enim ſanguinis miſſionibus neutiquam cauſa morbi tollitur; ſed illæ potius copioſiores, partium ſolidarum robur deſtruendo, hiſce morbis generandis magis deprehenduntur opportunæ. Neque vero ſolo remediorum uſu ſublatum iri hocce malum credo; ſed omnem ſalutis ſpem in pertinaci victus obſervatione, animi tranquillitate, ac aëris mutatione ſitam eſſe perſuaſus ſum. Inter pharmaca ad roborandam concoctionem, & confortandum inteſtinorum motum periſtalticum, operæ erit pretium, ſingulo mane tria circiter ſequentis infuſi theiformis vaſcula ſorbillare: Recipe radicum quinque aperientium ana drachmam unam, ſarſaparillæ, chinæ, glycyrrhizæ, ſeminis aniſi

ſtellari ana drachmas duas, herbarum betonicæ, meliſſæ, cardui benedicti, ſalviæ ana manipulum unum, tartari vitriolati drachmam unam. M. F. Species. Ante epulas eſſentiam ſtomachicam, cum extractis amaris & vino paratam adhibere, & ad ducendam leniter alvum, ſingulis ternis diebus veſperi duo circiter cultri cuſpides de ſequenti pulvere aperitivo aſſumere oportet: Recipe pulveris ſtomachici Birckmanni, diaſennæ Montani, terræ ſoliatæ tartari ana drachmam unam & ſemis, magneſiæ albæ drachmam unam, elæoſacchari fœniculi drachmam dimidiam. M. D. Si fuerint vehementiores ſpaſmi; oppugnandi ſunt pulvere antiſpaſmodico. Cibos inter evitare convenit omnes acidos, pinguiores, muria conditos, ac fumo induratos, lacticinia: & pro potu ordinario retinendum decoctum hactenus uſurpatum, cum vino Gallico, aut Burgundiaco. Omnis enim cereviſia, non minus ac potus Thée atque Coffée, fugiendus erit: contra vero omni ſtudio à refrigeratione corporis, maxime pedum, & mentis affectibus cavendum. Quod denique attinet acidularum potationem; illæ quidem in hiſce morbis curandis egregia pollere deprehenduntur virtute: at vero cum in præſenti caſu tonus partium ſolidarum deſtructus eſt; vereor omnino, ne tota ea quantitas aquarum, quæ vulgo potari ſolet, magis adhuc debilitet ventriculum, ac cachexiam plane inducat. Quare commendarem equidem Pyrmontanas; namque Shônhuſanarum nec principia, nec vires mihi innotuerunt: ita tamen ut earum, tertia lactis vaccini parte permixtarum, ſingulo mane octo duntaxat hauriantur vaſcula; & cæterum ſimul eſſentia ſtomachica, ac pulvis mannatus quandoque capiatur. D. F.

Judicium Medici ordinarii.

Poſtquam deſideravit generoſiſſimus æger, ut ad quæſtionem potiſſimum: an ex hæmorrhoidum fluore mali curatio expectari poſſit, & hunc in finem ano admoveri debeant ſanguiſugæ? mentem meam aperiam: haud potui, quin præmiſſa accurata morbi deſcriptione, meum ſubnectam judicium. Ille nimirum XLVI. annorum, ſpongioſi atque ſucci pleni corporis habitus, venis exilioribus, & florido vultus colore præditus, ab omnibus olim morboſis moleſtiis immunis, octodecim circiter abhinc annis, aſſidua regionis præcordialis roſione laborare cœpit; ab ea vero poſt uſum ſeri lactis mox liberatus fuit. Neque vero hæreditarium ſubeſt malum, nec conformationis vitium, niſi quod cartilago enſiformis, maxime ſi alvus obſtructa, aut flatibus diſtenſum abdomen, aut denique incalefactum fuerit corpus, magis extrorſum prominere deprehendatur. Cæterum corpus ſuum duris belli laboribus, multiſque ſub inimica tempeſtate perſunctis itineribus admodum defatigavit; crebriſque ſubinde victus indulſit erroribus. Variis quoque vulneribus, maxime ſclopetariis, iiſque levioribus duntaxat, & nunquam in corporis cavitatem penetrantibus percuſſus: multis corporis refrigerationibus obnoxius: cibis craſſioribus, maxime piſcibus marinis, uſus fuit; atque cereviſiam valde nutrientem, & vina calidiora, ſæpius ad exceſſum potare ſuevit. Neque tamen calidiores potus, Thée vel Caſſée ſorbillare, nec nicotianæ fumum fiſtula ſugere ſoluit: quippe quam ſibi deprehendit inimicam. Somno, ſub præſenti etiam malo, ſatis profundo per octo vel decem horas fruitur; ad quem verſus mediam demum ſe componit noctem. Olim porro alvo quæ jam adſtricta eſt, ſatis libera gaviſus; ac crebris largiſque ſanguinis per nares effluxionibus fuit obnoxius. Quibus ceſſantibus bis quotannis venam ſecandam præbuit, detractis ſemper xvj. quin xx. cruoris unciis. In tali autem rerum ſtatu ſanus vixit cæteroquin, niſi quod ſex abhinc annis febre tertiana intermittente, mox vero per uſum corticis chinæ profligata, eademque iterum ante triennium laboraverit.

Hiſce ex cauſis non fieri omnino potuit, quin univerſum nervorum genus inſignem debilitatem, & ad ſpaſmodicos motus proclivitatem obtinuerit. Poſtquam etiam annuo abhinc, & quod excurrit, tempore multos & ſpaſmos & flatus primarum viarum toleraverat: accidit, ut dum menſe elapſi anni Februario, ſub tempeſtate gelidiſſima, ſimulque ſerena ad maris littora obambulaſſet, ex improviſo in frigidam inciderit aquam. Inde quidem ope miniſtrorum protinus extractus; ſed inſigniter refrigeratus, & veſtibus madidis adhuc domum reverſus, male habere cœpit. Cum ſubinde acceſſerint vehemens excandeſcentia, diuturnus mœror, ac victus inordinatus: enata ſunt illa ſymptomata, de quibus ſupra & à Medicis, & ægro mentio facta fuit. Tum vero hic conſtituit, malum ſuum uſu aquarum Cantianarum oppugnare: quæ nulla principia mineralia, ſed paucam duntaxat ſalis alcali continent quantitatem. Has & interne potavit, & externe in balneorum forma adhibuit: potæ ſubſtiterunt primum, & abdomen inſigniter diſtenderunt, donec tandem largiori copia hauſtæ, & ſale Sedlicenſi adjutæ ventrem ſubduxerint. Abſoluto earum uſu melius habere videbatur; at poſtquam vino calidiori nimium indulſerat, omnia ſymptomata magis exacerbabantur. Hinc denique opera Medici ordinarii uſus, pertinacem vivendi rationem obſervavit; & adhuc obſervat, niſi quod ſomno nimis diuturno indulgere mihi videatur. Ita effecit, ut jam totum malum longe ſit mitius, ac leviora ſymptomata. Quo vero funditus ab hiſce vindicaretur, exterorum Medicorum conſilium flagitavit; quorum alter vitium in cruore ſpiſſo, viſcido, per vaſa venæ portæ difficilius progrediente conſiſtere putavit; & ideo hæmorrhoidalem fluxum non ſolum pro naturæ declaravit beneficio; ſed eodem quoque, ope hirudinum ano admotarum rite provocato, omne malum ſublatum iri aſſeveravit.

At enim vero, pace Clariſſimi Viri, illius ſententiæ calculum addere minime poſſum. Namque verum equidem eſt, quod humores vitales ex viſceribus imi ventris, ventriculo, inteſtinis, meſenterio, ſplene, omento atque pancreate per venam portæ ad hepar revehantur. Illorum autem per hepar circulus, quo tardior in ſtatu naturali vi ſtructuræ mechanicæ exiſtit: eo difficilior in ſtatu præternaturali, maxime malo ſpaſmodico-flatulento, redditur. Sub hac circulationis difficultate cruor ad recenſita viſcera regurgitat, in iis ſtagnat, eorumque ſenſibiles tunicas ad ſpaſmodicas proritat ſtricturas. In præſenti caſu hancce ſtagnationem in ventriculo potiſſimum, ac inteſtinis contigiſſe, atteſtantur morbi ſymptomata, veluti ſunt aſſidui ructus, vomendi conatus, inflatio abdominis, anxietates præcordiorum, alvi ſegnities, flatuum retentio, & hinc pendentes lancinatorii, tenſivique dolores. Ex iis enim luculenter patet, veram totius mali ſedem in ventriculi ac inteſtinorum ſpaſmodica conſtrictione, & hinc relicta eorundem debilitate, & flatulenta diſtenſione reſidere.

Hiſce

Hiſce vero vitiis, primam occaſionem dedit inopinatus ante annuum tempus in aquam frigidam lapſus: tum enim non ſolum frigus aquæ corpori admiſſum, & per madidas veſtes diutius ſuſtentatum, ſed etiam vehemens terror, procul omni dubio humores à corporis ſuperficie ad interiores, & eas præcipue compulerunt partes, quæ minus valent reſiſtere, veluti ſunt meſenterium, ventriculus, inteſtina &c. Illi igitur in dictis partibus ſtagnantes, & vaſa earum diſtendentes, eas & ad ſpaſmos, & ad flatulentias proclives reddunt: quæ debilitatæ alimentorum concoctionem haud rite perficiunt; hinc cibi in primis viis diutius ſubſiſtunt, mora temporis aceſcunt, corrumpuntur, & in halituoſos denique vapores, novum ſpaſmorum pabulum, reſolvuntur. Accedit & illud, quod æger haud ita multo poſt vehementi exarſerit iracundia, quæ in ventriculum maxime ac ductus biliſos violentam exſerit vim; & præſertim, ſi victus aut potus ſuperingeratur, uti quidem in præſenti caſu factum eſt, veneni inſtar ſe gerit. Et hæ cauſæ collectim ſunctæ, eo majorem in noſtro ægrotante ediderunt ſtragem, quo magis nervoſum genus, detracto antea tam copioſiſſima quantitate ex venis cruore, diuturno mœrore, aliiſque cauſis antecedentibus debilitatum jam fuit: quibus cum denique exceſſus in vini potu acceſſerint, non mirum, ſi malum illud à tot variiſque cauſis generatum, majora in dies ceperit incrementa.

Quæ cum ita ſint, & principalis morbi cauſa, in flatulenta ac ſpaſmodica ventriculi & inteſtinorum diſtentione hæreat: facilis exinde reliquorum etiam ſymptomatum reddi poterit ratio. Impedito enim per abdominis viſcera humorum circuitu, inductus inde ſpaſmus non ſolum ad pectus vi conſenſus nervorum redundavit, & illius anxietatem atque compreſſionem peperit; verum etiam ad alias, eaſque externas traoſmigravit partes, & ſic artuum externorum refrigerationes, labiorum tremores, æſtum volaticum, ac reliquas introduxit affectiones. Hinc porro hæmorrhoidalis fluxus ratio patet: namque dum difficilior per venas hæmorrhoidales, ob ſitum earundem perpendicularem, humorum progreſſus, & ad venam portæ, ipſumque hepar reditus ſupponitur; facile adparet, illos in vaſis ſedalibus ſtagnantes, ea adeo diſtendere, ut tandem dehiſcant, cruoremque fundant. Talis autem ſanguinis per ſedis venas ſeceſſus, cum morbi principalis effectus ſit, non niſi ſymptomaticus appellari meretur: qui, quod morbo levamen, aut plane curationem inferre valeat continuato fluere, nondum perſpicio. Aliter ſe rem habere credo, ſi hæmorrhoidalis evacuatio morbis, qui à ſanguinis mole aucta unice dependent, ſupervenerit: tum enim remoto cruore abundante reliquus expeditiorem nanciſcitur progreſſum, ſtagnationes ac infarctus humorum diſcutiuntur, & adeo remota ſpaſmorum cauſa ipſi ſpaſmi ceſſant. Hæc excretio omnino ſalubritatem pollicetur inſignem; & longe diſcrepat à priori ſymptomatica, quæ morboſæ viſcerum conſtitutioni, atque ſæpiſſime paſſioni hypochondriacæ ob allegatas cauſas ſupervenire ſolet; nullumque infert fructum, ſed potius merum incutit, ne nimia contingat, atque vires proſternat. Quod ſi igitur præſentem conſiderem morbi ſtatum; in eo nec plethoræ vitium deprehendo, quippe quæ ſanguinis miſſionibus quater quotannis repetitis ſatis imminuta videtur; nec ea ſymptomata obſervo, quæ hæmorrhoides à mole ſanguinis excitatas comitari ſolent, veluti ſunt dorſi & lumborum dolores preſſorii atque gravativi, ani teneſmus, venarumque ſedalium intumeſcentia: ſed potius, ſolam ſolidorum labem malum ſuſtentare, probe perſpicio. Quamobrem nulla ſe mihi offert ratio, cur profluvium illud hæmorrhoidale arte, & adplicatione ſanguiſugarum provocare velimus; eo minus, cum adhuc dubium ſit, anne hæc inſecta, externis duntaxat hæmorrhoidibus admota, internarum fluorem promovere valeant. Quamvis vero ex his dictis concludam, fore utique, ut præſentia adhuc inhæreant ſymptomata, licet etiam accedat ſanguinea per anum evacuatio: hancce tamen, ſi forſan ſupervenerit, minime cohibendam, ſed potius, quantum fieri poterit, ad legitimum ſucceſſum eſſe promovendam, omnino ſum perſuaſus.

Cæterum duo præcipue jam ſunt curationis noſtræ ſcopi; quorum alter ſymptomatum mitigationem, alter vero plenariam exſtirpationem reſpiciunt. Priorem nos aſſecuturos ſperamus, ſi ſpaſmos mitigaverimus, flatus diſcuſſerimus, atque primarum viarum acrimoniam, moleſtæ roſionis cauſam, attemperaverimus: poſteriori nos ſatisfacturos credimus, ſi ordinatis bene venæ ſectionibus humorum incrementum præpediamus, & ſic æqualem ſanguini circuitum reſtituendo, omnium ſecretionum pariter ac excretionum ſucceſſum promoveamus, & totam denique naturam roboremus. His vero ſcopis obtinendis præter pharmaca, rectam vivendi rationem, & acidularum uſum commendamus: quæ noſtra conſilia, ut ſummum numen reddat ſalutaria, ex animo precamur.

D. T.

Reſponſio Conſultatoria.

Affectus præternaturalis, quo generoſiſſimus æger male habetur, nomen Cardialgiæ ſpaſmodico flatulento-hypochondriacæ omni meretur jure. Hæc autem à periſtalſi ventriculi ac inteſtinorum perverſa plane ac perturbata ſuos omnino mutuatur natales. Quando enim cunque inferiora inteſtina, veluti ſunt colon potiſſimum, & ileon, ſpaſmis conſtricta, liberum & excrementis, & flatibus tranſitum denegant: fit inde, ut regurgitantes vapores occupent ventriculi cavitatem, eamque, conſtrictis præſertim orificiis, violenter diſtendant. Cum autem ventriculus, cum capite, pectore, aliiſque noſtri corporis nobilioribus partibus, vi octavi nervorum paris, quod plerisque partibus ramos impertitur, arctiſſimo gaudeat conſenſu atque communione: non mirandum eſt, illius quoque ſpaſmum ad alias regiones, maxime gulam, pectus, caput, & externas propagari partes; unde anxietatum præcordialium, preſſionis circa cordis ſcrobiculum, ſpirationis difficilis, vertiginis, alvi obſtructæ, ac pulſus, procul omni dubio durioris, rationem facile licet adloqui. Læſo præterea ac deſtructo ventriculi ac inteſtinorum robore, labefactatur etiam digeſtionis ciborum atque chylificationis negotium; hinc excernendæ per alvum ſordes intra corpus retinentur, nec legitimus chylus, nec laudabiles ſucci generantur; & ideo non tantum debita corpori ſubtrahitur nutritio, verum etiam novum ſpaſmorum, & reliquorum ſymptomatum ſuppeditatur pabulum. Neque vero miror, tam atrox malum noſtrum corripuiſſe ægrotantem; ſi conſideravero, ipſum tot, tamque gravibus obnoxium fuiſſe cauſis, quarum fere ſingula ad inducendas has ægri-

tudines ſatis opportuna deprehenditur. Ut enim taceam temperamentum ſanguineum, atque ſenſibilem corporis conſtitutionem; errores diætæ, crebri in potibus ac cibis exceſſus, animi graves commotiones, nimiæ corporis reſrigerationes, ſatis omnino efficaces ſunt ad genus nervoſum, maxime membranoſas ventriculi & inteſtinorum partes, inſigniter debilitandum, & ſpaſmodicis ſtricturis afficiendum. Quam arduum autem ſit, quamque difficile, hoſce morbos funditus exſtirpandi negotium, quamque minus commendata hoc ſcopo medicamina ſufficiant; experientia proh! dolor ſatis docemur. Quoſdam Medicorum illa ſymptomata ex defectu fluxus hæmorrhoidalis derivare, & ad huncce promovendum curationis ſcopum dirigere, ex reſponſis eorum probe intellexi. Neque etiam negare poſſum, quin haud raro in ſubjectis diſpoſitis fluor ille hæmorrhoidalis ſuppreſſus, aut per diætæ errores cohibitus, ad recenſitas calamitates potenter contribuere valeat. Verum enim vero talis diſpoſitio in noſtro ægrotante locum non invenit; & præterea plures ſunt cauſæ, quæ naturalem inteſtinorum motum periſtalticum deſtruere poſſunt, atque peſſumdare. Et in tali malo hypochondriaco, ab hiſce cauſis inducto ſæpiſſime contingit, ut impedito per ſpaſmos atque flatulentias humorum per venam portæ circuitu, variæ hinc inde ſtagnationes ſuboriantur, & exinde fluor ſanguineus per ſedales venas ſymptomatice progeneretur. Hinc etiam eſt, quod multi in praxi medica minus verſati, hypochondriacæ paſſionis cauſam ſemper in profluvii hæmorrhoidalis ſuppreſſione quærant: quali præjudicio D. D. L. imbutus eſſe videtur. Melius arridet mihi ſententia reliquorum Medicorum: neque etiam habeo, quæ circa medendi rationem ab iis inſtitutam monere poſſim. At vero ſolis pharmacis impetratum iri ſanitatem, valde dubito: ego potius in hiſce adfectibus, thermis Carolinis per quatuor hebdomades potis, & tum ſubjunctis balneis Tœplicenſibus nihil unquam deprehendi præſtantius. Prius autem, quam hæc curandi via ineatur, corporis præparationi ſtudere oportet. Cui quidem ſcopo præter ſanguinis miſſiones, bis vel ter quotannis inſtituendas, alvi ſolutio egregie inſerviet. Hanc vero acrioribus purgantibus moliri neutiquam convenit; ſed potius præſtabit, bis quavis hebdomade pulverem rhabarbarinum, *ex rhabarbari, lapidum cancrorum & cremoris tartari ana dimidia drachma* paratum exhibere; qui alvum movet, & primas vias ſubinde roborat. Præterea ſuadeo, ut quavis veſpera Elixirii mei viſceralis, liquori minerali anodyno nupti LX. guttulæ, ex largo aquæ frigidæ hauſtu aſſumantur: & mane quædam vaſcula infuſi theiformis, ſi ventriculus tulerit, cum dimidia parte lactis mixti, ſorbillentur, quod ſic ſe habet: *Recipe herbæ veronicæ manipulos duos, ſalviæ, menthæ ana manipulum unum, ſummitatum millefolii, chamameli ana pugillos tres, ſeminis cymini drachmam unam. M. D.* Potui ordinario convenientiſſimas judicio Selteranas acidulas cum quarta vini parte maritatas; vel decoctum ac juſculum medicatum. Quod reliquum eſt, animi tranquillitati ſtudendum, corpus moderate movendum, ac cæteris victus regulis ſedulo inſiſtendum erit. Et denique; ſi forſan Carolinæ thermæ minus arriſerint ægroto; harum in locum Egranas acidulas, lacti vaccino nuptas commendo; & fauſtum curationis ſucceſſum apprecor.

Relatum mihi abhinc eſt, generoſiſſimum ægrotantem, adhibitis remediis, quæ commendavi, abſque thermarum uſu, ferme convaluiſſe.

CASUS XI.

De inteſtinorum dolore ex ſuccorum ſtagnatione & acrimonia.

VIr honoratior, annorum LXXX. ſtrictioris corporis habitus, cibos duriores, infumatos, ſalitos ſemper præ mollioribus in deliciis habens, vini quoque modico indulgens potui, ac cæterum ordinato vivendi genere, præter crebros animi affectus, utens, atque per noviſſimos quoſdam annos venam bis quotannis ſecandam præbere ſolitus, nullos unquam, maxime graviores, toleraverat morbos, nec ullas ab hæmorrhoidibus, aut calculo perceperat moleſtias. Verum enim vero hoc anno frequentes incidit colicæ inſultus; qui, nequicquam adhibitis variis remediorum generibus, ſæpius recurrerunt, atque noviſſimis hiſce ſeptimanis ſingula nocte hora circiter ſecunda invaſerunt. Paroxyſmi inſuſis clyſteribus, & adplicatis externe ſacculis, interne datis carminativis pariter ac antiſpaſmodicis oppugnabantur; & inde poſt quinque circiter horas ſemper remittebant, adeo ut ſatis bene haberet, bono ciborum adpetitu frueretur, & de nullis amplius conquereretur anxietatibus. Extra paroxyſmum data ſunt laxantia, & diæta exactiſſima obſervata, nec non oleum amygdalarum dulcium propinatum; ſed tantum abſuit, ut inde colicæ recurſus præcaveretur, ut illa potius magis invaleſceret, ac denique cum atrociſſimis doloribus, cardialgiis, ructibus acidis, ac nidoroſis, nonnunquam ipſo vomitu, atque mentis deliquiis ſtipata quotidie rediret. Ante tres circiter dies ſtercora reddebantur, primum ovis putridis, minutim conciſis, ſimilia, ac deinde aterrima: qualia adhuc dum excernuntur. Inde quidem judicatum fuit, reſidere forſitan ſaburram acido-nidoroſam in ipſa ventriculi cavitate, cui eliminandæ convenientiſſimum foret vomitorium: ſed hoc propioare, & ætas nimium provecta, & vires admodum proſtratæ prohibuerunt. Sentit æger dolores non tantum circa umbilicalem regionem, verum etiam circa renem dextrum; ut ideo Medici nephriticam ſuſpicarentur colicam, eo magis, cum poſt data antinephritica ſabulum in lotio adparuiſſet. Conſultus quidam Medicus molimina hæmorrhoidalia ſubeſſe credidit, & illis promovendis remedia ſua accommodavit; ſicuti ex adnexo illius reſponſo patebit: at vero ex venæ ſectione, hirudinum adplicatione, aliiſque ab eo commendatis medicinis atrociores æger percepit dolores. Quamobrem ut ab hoc acerbo vindicetur malo, tuum, Vir Illuſtris, implorat auxilium.

Copia conſilii medici.

Colica, quæ virum graviſſimum per integrum jam infeſtavit annum, nullis remediis obſecundans, quæ poſt antinephritica ob dolorem ad renem dextrum extenſum, & hinc præſumtum calculum, exhibita remedia, mictione ſabuli, mox iterum evaneſcente ſtipata fuit, tumque mutato doloris loco circa umbilicalem duntaxat regionem tyrannidem ſuam exercuit, atque noviſſime certis

Digitized by Google

ſtatiſque rediit intervallis, omnino ad moliminum hæmorrhoidalium pertinere videtur cenſum. Quam crebro enim colici dolores à nephritide, maxime in corporibus obeſis, generantur, qui tum plerumque vomitus habent comites: tam frequenter, quin & longe frequentius iidem cum motibus hæmorrhoidalibus complicantur, quamvis non ipſe ſemper accedat cruentus fluor. Interim utriuſque colicæ, ſive nephritidi, ſive hæmorrhoidibus ſuperveniat, eadem eſt curatio: motus enim hæmorrhoidales cum nephritide, maxime quæ nondum eſt calculoſa, malo iſchiadico, vitiis viarum urinariarum, ſæpius in mictum cruentum erumpentibus, doloribus coxendicum lateralibus, gonagra, podagra, crurum eryſipelate, varicibus &c. inſigniter conſpirare, quotidiana ſatis oſtendit experientia. Quamvis autem objici poſſet, ægro noſtro nunquam fluxiſſe hæmorrhoides: attamen eadem ratione prædicari poteſt, illum nullis unquam nephriticis laboraſſe paſſionibus, niſi quæ ante quatuor circiter hebdomades poſt data diuretica obtigerunt. Sabuli autem proventum, atque calculoſas concretiones ſæpiſſime per remedia, quæ vulgo ad calculum exhibentur, maxime ſi jam quædam, vel leviſſima præſto fuerit diſpoſitio, excitari, Medicis paululum in praxi verſatis erit notiſſimum. Nimirum in omnibus iſtis humotum ſtagnationibus, quæ decubituum nomine veniunt, ad acquirendam ſolidiorem tam cauſalem, quam curativam cognitionem, probe attendi meretur inſignis, quæ materiam atque motus intercedit diverſitas. Sic enim ſæpiſſime obſervamus, motus præternaturales, maxime ſi in conſuetudinem degeneraverint, extra omnem cum materia proportionem ſolis animi affectibus concitari. Quod ſi vero noxia materia actu fuerit præſto, deprehendimus primum inanes humorum commotionea expanſorias ſuboriri, quibus nomen ebullitionum imponitur, & plerumque gravativa artuum tenſio atque defatigatio ſupervenit; has excipiunt motus congeſtorii, & humorum reſtrictiones ad certam regionem; & denique ſequuntur contentiones circa illam partem, cum phlogoſi plus minus ſenſibili, aliiſque ſpaſmodicis tenſionibus ſtipatæ. Hæc ſymptomata niſi irritentur, intra paucos dies iterum conquieſcere ſolent: irritata autem magis exacerbantur, & in varios motuum errores commutantur: quemadmodum exempla frequentiſſima comprobant. Quamobrem ſi votis potiri velimus, neceſſe eſt, ut in hiſce caſibus primum humorum conſopiantur ebullitiones; id quod nitro depurato certiſſime obtinebitur. Deinceps lenioribus diſcutientibus atque diapnoicis particulares humorum ſtagnationes reſolvendæ, ac æqualis eorundem circuitus promovendus eſt: cui denique ſcopo diſcutientia circa ipſam partem affectam adplicata egregie inſerviunt. Hæ namque indicationes niſi debito ordine ac juſta ſubordinatione adminiſtrentur; non ſolum iis affectibus nullam ferunt opem, ſed etiam illos exacerbant, & majores commotiones, regurgitationes, inflationes, aut plane ulceroſas introducunt corruptiones.

Quod attinet præſentem caſum; in eo ſtatim ſub initio convenientiſſimi fuiſſent clyſteres, revellendi magis, quam ſtimulandi ſcopo infuſi: qui etiam adhuc dum, ubi ſub crebro inſultuum colicorum recurſu ſtagnationes jam habituales videntur, majorem ſpondent utilitatem, quam laxantia interne propinata. Cavendum autem à carminativis, ſicuti vulgo exhibentur, quæ juſto calidiora majus minantur damnum: multo magis ab opiatis penitus abſtinendum, quæ non tantum motus ſalutares plane pervertunt, ſed etiam lethales ſæpe numero inducunt eventus. Et eo certe majori in ſeligendis aliis quoque remediorum generibus in præſenti caſu opus eſt providentia, quo provectior ægroti eſt ætas. Nec autem alienum fuiſſet, commemoraſſe, an æger jam diu venæ ſectionibus adſueverit? atque quænam potiſſimum cauſa, ſive error vel in diæta, vel affectibus animi primam malo dederit occaſionem? Quicquid ſit; præſtat in noſtro caſu, ubi an nephriticum, an hæmorrhoidale, an aliud ſubſit vitium, adhuc dubium videtur, ea adhibere medicamina, quæ neutri eorum malorum noxia ſunt. Deinceps iterum inculco, probe diſtinguendum eſſe inter motus hæmorrhoidales, & eruptiones actuales; neque minus inter motus nephriticos, & ipſum calculum. Porro ſicuti nemo Medicorum motus nephriticos in ipſum calculum commutare laborabit: ita nec licet hæmorrhoidum nondum fluentium eruptionem temere moliri. Quantum enim ſolida motuum hæmorrhoidalium cognitio, ad rationalem eorundem curationem confert emolumentum: tantum ex improvida illorum provocatione redundat incommodum. Quod ſi vero jam facta ſit cruoris hæmorrhoidalis eruptio, & in conſuetudinem degeneraverit: tum illius ſuppreſſio non minora minatur damna, quam quæ calculi revera præſentis improvida commotio ac propulſio ſolet excitare. Hirudinum adplicatio in præſenti caſu non equidem periculoſa eſt; ſed requirit præviam generaliorem humorum evacuationem; quæ ſi prætermittatur, contumacior ad affecta loca metuendus eſt affluxus. Cæterum ſequenti inſiſterem curandi viæ, ut præſente obſtructione alvi, clyſteres leniter abſtergentes, copioſo ſale imbuti, repetito infunderentur; deinceps in carminativorum locum ter quotidie viginti circiter guttulæ mixturæ ex eſſentiarum pimpinellæ albæ, caſcarillæ ana drachmis duabus, croci drachma dimidia paratæ propinarentur; veſperi viginti grana pulveris ſalini porrigerentur; eique tandem, ſi præſto fuerit febrilis commotio, quinque grana antimonii diaphoretici adderentur. Et hæc ſunt, quæ in ſalutem ægri, cum voto felicis effectus proponenda duxi.

Conſultatio.

Doleo ſane, virum conſultiſſimum tam atroci hactenus laboraſſe inteſtinorum dolore, qui ab umbilico ad dorſum uſque & renum extenſus regionem, omnem remediorum vim eluſit; atque Medicos reddidit ancipites, num ipſum ad ſimplices colicas, aut nephriticas referre debuerint? Non equidem negari poteſt, quin doloribus dorſi atque renum, ſive à cruoris ſtagnatione, ſive ipſo calculo ortum duxerint, maxime in ſucci plenis atque plethoricis corporibus, haud raro ſuperveniant dolores inteſtinorum, qui vulgo colici vocantur, atque vomitibus, ſaltem conatibus ad vomendum, ſtipati obſervantur: cum autem in noſtro ægrotante, neque olim ulla diſpoſitio, aut ſignum renalis præſto fuerit calculi; nec præſens malum vomendi cupiditate conjunctum ſit; vero videtur ſimillimum, dolorum, quos tolerat, ſedem in renibus aut ureteribus neutiquam eſſe quærendam. Neque etiam obſtat, quod poſt remediorum calculum pellentium uſum ſabuli facta ſit excretio: namque plus ſimplici vice obſervavi, ſpaſmis hypochondriacis, hyſtericis, cardialgicis, immanibus ventris torminibus, quorum mater fuit menſium in ſubjectis plethoricis retentio,

tio, non ſolum horrendos dorſi dolores, ſtranguriam, ac mingendi difficultatem acceſſiſſe; verum etiam, mitigatis ſpaſmis, mucidum ac rubicundum ſedimentum, & ipſum denique ſabulum cum urina ſuiſſe redditum, abſque ulla ad calculum diſpoſitione. Horum vero ſymptomatum ratio in arctiſſimo, quem inteſtina ac tubuli viarum urinariarum nervei, veluti ſunt ureteres, veſica & urethra, mutuo gaudent conſenſu, ſita eſt: vi cujus ureteres ſpaſmis atque doloribus ex impacto ipſis calculo natis affecti, inteſtina quoque in dolorum ſuorum rapiunt ſocietatem; & viciſſim inteſtina ſpaſmis agitata, nerveas quoque viarum urinariarum partes ſuorum tormentorum reddunt participes. Et hinc adparet, quanto opus ſit judicio atque prudentia, ad dijudicandos hoſce adeo complicatos affectus, & ad determinandum, uter eorum ſit idiopathicus, uterque ſymptomaticus? Ejuſmodi vero dolores, quales noſter patitur ægrotus, ſæpius occurrunt in ſenibus, atque humorum ſtagnationi in vaſis meſaraicis & inteſtinalibus, partes inteſtinorum nerveas comprimenti atque diſtendenti debentur. Hinc etiam frequentiſſimi ſunt fœminis ſanguineis, quibus menſtrua ceſſarunt, aut viris ad hæmorrhoidalem fluxum proclivibus, & hujus retentionem paſſis, aut utriſque, ſi ſuetas venæ ſectiones neglexerint. Quare præſtantiſſimum in hiſce morbis remedium ſunt venæ ſectiones, bis vel ter quotannis repetitæ; atque nitroſa diaphoretica, demulcentibus nupta: contra vero nocent ſpirituoſa atque calidiora carminativa. Præterea crebra etiam experientia compertum habui, dolores iſtos inteſtinorum non minus à materia acri, ſcorbutica, nervoſis inteſtinorum partibus incumbente ſæpiſſime ſuos mutuari natales. Hodiernis nimirum temporibus, cum potus calidiores Thée vel Coffée invaluerunt, ſcorbutica ejuſmodi ſaburra, magis volatilis reddita, ſub purpuræ nomine cutim penetrare ſolet: quæ ſi vel minus vegete expellatur, vel improvide repulſa fuerit, obſidet ac vellicat nervoſas inteſtinorum tunicas, & ſic progenerat colicam ſpaſmodicam ac convulſivam, non niſi poſt foras pulſam purpuraceam colluviem conquieſcentem. Quamobrem hoc meum eſt judicium, quod præſentes inteſtinorum dolores non ſolum a congeſtione & decubitu humorum in vaſis inteſtinorum: verum etiam ab acri atque ſcorbutica ſanguinis & ſeri intemperie, ætate provectioſibus fere propria, ſint omnino derivandi. Quod ſi enim ſola ſanguinis peccaret quantitas; ſanguinis miſſio per venæ ſectiones, aut hirudines inſtituta procul dubio levamen inferret malo. In præſenti caſu acidulas Egranas, cum una lactis aſinini parte commixtas, & per quinque ſeptimanas potas præ aliis commendarem: quippe quas in doloribus ſpaſmodico-ſcorbuticis deprehendi fructuoſiſſimas; maxime ſi corpus per decoctum mannatum, oleo amygdalarum dulcium nuptum, ſæpius purgetur. Non minus è re futura credo balnea aquæ dulcis omni veſpera adhibenda: quibus ſubſidiis uti, ſi vires ægro permiſerint, de felici curationis eventu nullus dubito.

Relatio.

Nunciatum mihi ſubinde eſt, ægrum omnibus privatum viribus, & ulteriorem remediorum uſum omnino pertæſum, haud adhibuiſſe commendata à me ſubſidia; ſed ante aliquot hebdomades unum & octoginta annos natus, animam expiraſſe placide.

CASUS XII.

De inteſtinorum affectu ſpaſmodico-hæmorrhoidali.

POſtquam gravem morbum, quo perilluſtris Comes immaniter tractatur, cum omnibus ſymptomatibus ſedulo mecum perpendi: facile intellexi, illum mereri nomen colicæ hæmorrhoidalis, ex ſanguinis intra tunicas inteſtini coli ſtagnatione ortum ſuum ducentis. Ita enim ſolet fieri, quod humores abundantes, ſi in libero ſuo per viſcera imi ventris, maxime hepatis vaſcula, præpediantur circuitu, regurgitent omnino ad partes ramis venoſis à vena portæ inſtructas, & præſertim ad vaſa inteſtini coli, nervoſis admodum præditi tunicis. Tum equidem iter ac exitum ſuum, per orificia venarum, quæ in inteſtinum rectum ſub nomine hæmorrhoidalium internarum explicantur, affectant: hoc autem denegato, magis accumulantur in vaſis recti pariter ac coli inteſtini, ea vehementer diſtendunt, atque tunicas harum canalium admodum ſenſibiles, ad ſpaſmodicas ſtricturas cum acutiſſimis doloribus ſociatas proritant: quæ vi conſenſus ad alias machinæ partes nerveas propagatæ, varia ac moleſtiſſima univerſi corporis progenerant ſymptomata. Hæc in illuſtriſſimo ægro ita contigiſſe, morbi docet hiſtoria: ille enim XLII. annos natus, temperamenti ſanguineo-cholerici, vitæ ſedentariæ ob ardua negotia fuit addictiſſimus, profundis meditationibus indulſit, cibos cum magna ſumſit adpetentia, nec venam regulariter tundendam præbere ſuevit. Hinc per aliquot jam annos, menſibus præſertim Martio ac Octobri, grave ſuſtinuit ſemper malum. Invaſerunt enim ipſum præcordiorum anxietates, dolores gravativi circa dorſum, & os ſacrum, alvi ſegnities, extremorum refrigerationes, ſenſatio contuſionis in artubus, proclivitas ad vomendum, ſingultuoſa ſepti tranſverſi concuſſio, præternaturalis calor, vertiginoſa capitis perturbatio, cum pulſu celeri, & urina ſaturatiori: quæ vero ſymptomata, evacuato cum fecibus alvinis cruore, longe mitiora fuerunt. Neque enim obſecundarunt remediis à Medicis hactenus propinatis; ſed à purgantibus, atque carminativis calidioribus, ab ipſis exhibitis, majora ſumſerunt incrementa, ac graviori humorum ebullitione, anxietate ac cruciatu fuerunt conſtipata.

Inde vero, ſicuti etiam ex quotidiana experientia luculenter patet, hoc morbi genus, quod turbato hæmorrhoidum fluori in acceptis ferendum eſt, licet ſit frequentiſſimum; attamen à pauciſſimis Medicorum cognoſci, hinc nec præſervative rite oppugnari. Neque etiam mirum: namque apud plurimos tam Veteres, quam Recentiores rerum medicarum ſcriptores, vel nulla vel obſcura ſatis hujus morbi injicitur mentio. Meminit equidem HIPPOCRATES *Lib. de intern. affect.* §. 49. ilei cujuſdam hæmatitis: ſub quo, cum HIPPOCRATES pariter ac GALENUS per vocem ilei omnes inteſtinorum dolores ſignificent, quidam clariſſimus Vir dolorem inteſtinorum, ſive ſanguineam noſtram colicam, intelligi perhibet. Verum enim vero, quicunque hujus morbi ſymptomata, *cit. loc.* recenſita, ac rationem illis medendi conſideraverit,

facile

facile perſpiciet, ileum illum HIPPOCRATIS cum noſtro affectu neutiquam eſſe comparandum. Mihi vero, cum medicinam facere inchoarem, ſæpiſſime contigit; ægros, quibus hæmorrhoidalis cruor ſubſtitit, in atrociſſimos inteſtinorum dolores incidiſſe, qui à medicinis calidioribus atque ſpirituoſis exacerbati, ex nitroſis vero refrigerantibus cum caſtoreo mixtis, atque venæ ſectione mitigati fuerunt atque conſopiti; quemadmodum *in notis ad Poterium Cent. III. Cap.* 26. fuſius explicavi. Nimirum in iſtis caſibus protinus venam in pede tundi, nonnunquam iterato ſecari juſſi; interne medicamina præcipitantia, nitroſa, liquori meo anodyno minerali nupta; & ad alvum laxandam ſequentem ſummo cum fructu exhibui potionem: *Recipe mannæ electæ uncias tres, ſalis Epſomenſis, cremoris tartari ana drachmas duas, coque leni calore in aquæ florum acaciæ unciis ſex, colaturæ adde extracti rhabarbari, nitri purificati ana grana octo, olei de Cedro Italici guttas duas.* M. D. Et ano denique clyſteres pure oleoſos, aut eoſdem ex decocto florum chamæmeli vulgaris ſaturato, cum nitri ac ſalis communis portione confectos infundendos curavi. Hanc medendi rationem cum ſæpius, in conventu celebriorum Medicorum, commendaſſem; mirati illi ſunt primum, venæ ſectionem colicis affectibus opponi; deinceps vero, cum ſpes vota haud ſefellerit, illius uſum oculis viderunt, atque comprobarunt, præſertim cum ipſis oſtenderem, hujus methodi jam RIVERIUM *Cent. I. obſ.* 45. & *Cent. II. obſ.* 33. meminiſſe.

At vero jam inſtituti mei ratio exigit, ut proponam, qua potiſſimum ratione atrox hoc malum præcaveri poſſit. Hocce fine procul omni dubio potiremur, ſi legitimum evacuationis hæmorrhoidalis ſucceſſum promovere poſſemus. Sed optandum foret, ut ea nobis ſuppeterent remedia, quæ hunc cruoris per venas ſedales fluorem, certo effectu, & debito tempore excitare valerent: tum enim efficaciſſimum, ad plurimarum paſſionum, maxime chronicarum, præſervationem haberemus præſidium. Cum autem medicamina hoc fine vulgo commendari ſolita, majus plerumque damnum concitare ſueverint: omnis præſervationis ratio in eo conſiſtit, ut imminuta humorum abundantia, eorundem æquabilis per viſcera abdominis, ac præſertim venam portæ reſtituatur circuitus. Quos ut conſequamur ſcopos; operæ erit pretium, ut illuſtriſſimus Comes, ineunte Martio, atque Septembri, quibus potiſſimum menſibus infeſtant ſymptomata, nec non etiam medio Maii, ſub temperata ac ſerena tempeſtate, detrahendas ex vena in pede tuſa, ſeptem vel octo cruoris uncias curet. Deinceps commendo potum thermarum Carolinarum, aut acidularum Egranarum, quotannis menſe Majo cum debito uſurpandarum regimine. Hæ enim aquæ in præſervandis chronicis morbis, omnium pharmacorum vim longiſſime ſuperant: quippe quæ partim ob uberiorem liquidi copiam, partim ſalina, quæ fovent principia, & partim denique ſpirituoſum illarum ingrediens, tonum ac elaterem partium ſolidarum roborant, tenaces atque viſcidos humores reſolvunt, ſpiſſos attenuant, ductus emunctoriorum excretorios recludunt, & hinc ſuccorum vitalium circulationem, maxime ſi balnea interponantur, reddunt æquabilem.

Quod victum attinet; ante omnia corporis motus, vel mane ante prandium, vel abſoluta digeſtione, ambulatione, equitatione vel vectione inſtituendus eſt; ſub epulis nimias carnes, maxime pinguiores, cibos dulces, atque fructus evitare oportet, ac cœna parciori, aut nulla uti. Fugiatur etiam cerevìſiæ potus, & ejus loco decoctum ex aqua pura, leviori, cortice ligni ſaſſafras, ſemine fœniculi, & aliqua vini Burgundiaci parte confectum adhibeatur. Porro cubitum iturus æger in pediluvia ex aqua fluviatili, floribus chamæmeli, ſale & cineribus clavellatis parata deſcendat: ut illis humorum motus à ſuperioribus ad inferiores derivetur partes. Namque prætérea pedes inſigni cum inteſtinis gaudent communione; adeo ut illis frigido pavimento incedentes, ſæpius in colicos dolores incidere obſerventur: contra vero calor humidus, qualis in pediluviis deprehenditur, fibras tenſas relaxando, internis etiam nervoſis partibus admodum amicus exiſtit. Mane adhuc intra lectum ſex vel octo vaſcula infuſi theiformis ſorbillanda ſuadeo, quod ex herbis diſcutientibus, veluti ſunt ſcordium, veronica, meliſſa, ſalvia, betonica, baſilicum, milleſolium, marrubium, ſemen fœniculi, aniſum ſtellatum &c. parari poterit. Neque minus alvi lubricitati maxime ſtudere convenit; cui quidem ſcopo pilulæ balſamicæ noſtræ, vel Stahlianæ, ſingulis octo diebus, veſperi numero quindecim ſumendæ, & altero mane binæ ſalis Anglicani drachmæ ex largo aquæ fontanæ hauſtu ſuperingerendæ, egregie facient ſatis. Hæc enim medicamina, tantum abeſt, ut more cæteris purgantibus conſueto, inteſtinorum tonum deſtruant, ut illum magis corroborent, atque ſaburram acido-bilioſam, tunicæ inteſtinorum villoſæ adhærentem blande educant. Denique vero commendo pulverem præcipitantem *ex quatuor partibus lapidum cancrorum, una nitri depurati, aliquot olei de Cedro guttulis* confectum, & pondere drachmæ unius, & ante prandium, & veſperi ex aqua frigida ſumendum; quippe qui acidas ventriculi ſordes involvendi, bilis acrimoniam attemperandi, & humorum ebullitiones conſopiendi inſignem obtinet virtutem. Quæ ſi rite obſervaverit, ac præterea omnes calidiores ac ſpirituoſas eſſentias ſedulo vitaverit perilluſtris Comes; ſpero utique, fore ut à moleſtis ægritudinibus liberetur.

CASUS XIII.

De colico-ſpaſmodicis affectibus ex defectu fluxus hæmorrhoidalis, rite tractandis.

PErſona quædam Sereniſſima, annorum XXVIII. temperamenti ſanguinei, robuſtioris corporis conſtitutionis, contra paſſiones, quas nonnunquam toleravit, & quæ partim colica ſpaſmodica, partim melancholia ex hypochondriorum vitio ſuborta fuerunt, meum deſideravit conſilium. Quamobrem ponderatis omnibus morbi momentis; ſingula ſymptomata ex nimia humorum abundantia, quam Medici plethoram vocant, originem traxiſſe deprehendi. Accumulati enim præter naturam ſucci vitales diſtendunt, expanduntque nimium, vaſorum illos vehentium ac propellentium latera, & eorundem tonum atque elaterem debilitant; hinc liberam ac æqualem circulationem ipſa ſua copia remorantur: unde fit, ut hinc inde in vaſculis ſanguiferis, maxime viſcerum imi ventris, veluti ſunt hepar, lien, renes &c. ſtagnantes, eorundem infarctus ac obſtructiones inducant, aut corpus ad affectus ſpleneticos, hypochondriacos, cachecticos & calculoſos diſponant. Quando vero

cunque

cunque natura ejuſmodi humorum abundantiam, ſalutari ac critico veluti conamine, per hæmorrhoidalem excretionem imminuit; tum recenſita mala omnia præcaventur: contra vero eo atrocius recrudeſcunt, ſi evacuatio illa ſanguioea haud ſucceſſerit, aut plane cohibeatur. Namque cruor, impedito illius per venas ſedales exitu, reſtagnat in vaſis inteſtinorum inferiorum, maxime coli atque recti, & hinc nerveas eorum tunicas graviter afficit: unde dolores ac tormina inteſlinorum, pertinax alvi obſtructio, refrigerationes extremorum, humorum ebullitiones, præcordiorum anxietates, nauſea, ventriculi inflatio, adpetitus proſtratio ſuboriuntur. Sæpius vero ſpaſmodicæ illæ conſtrictiones, vi conſenſus nervorum, per univerſum corpus propagantur, & ſic ſuccos vitales majori impetu ad pectoris capitiſque cavitatem propellentes, ſpirandi difficultatem, cordis palpitationem, capitis dolores, vertiginem, pectoris anguſtiam, pavores, inquietudinem, tremorem artuum, aliaque graviora introducunt ſymptomata, quæ omnia, evacuato ſuperfluo ſanguine vel per hæmorrhoides, vel etiam venæ ſectionem, protinus remittunt. Et hæc eadem ratione in Sereniſſimo noſtro ægrotante contigiſſe, varia ſunt, quæ atteſtantur, momenta. Ille enim ſanguineo gaudet temperamento, ad ingenerandos copioſos humores admodum opportuno; largis indulget epulis, & has inter cibos nutrientes, boni ſucci aſſumere ſuevit: contra vero vitam amat ſedentariam, ſomnumque diuturniorem; & ſic deficiente corporis ſufficienti motu, nec per inſenſibilem tranſpirationem, nec etiam per ſanguineas evacuationes ex narium aut inteſtini recti venis factas, humorum imminutionem adeptus, ſed illorum majorem nactus fuit quantitatem. Accedit & illud, quod ad annum uſque vigeſimum ætatis ſextum corpus adhuc creverit; cujus augmentum præſtans ad imminuendos ſuperfluos humores fuit ſubſidium. Poſtquam autem vi ætatis incrementum illud corporis ceſſavit, & hinc ſucci fuerunt accumulati: haud fieri potuit, quin uberrimam toleratis paſſionibus dederint occaſionem. Neque vero ignorari oportet, in Sereniſſimo noſtro præter humorum abundantiam, ſaburram quoque primarum viarum, acido-viſcidam, à vitiata ciborum digeſtione generatam, paſſionum ſuarum eſſe cauſam: quæ eo facilius inducitur, ſi cibi minus maſticati, nimia aviditate devorentur, & deinceps ſalurares excretiones per alvum atque cutim, ingeſtorum moli haud reſpondeant. Tales enim acidæ & viſcidæ cruditates, flatulentias, tenſiones ac preſſiones hypochoodriorum, ventriculi ardorem, & gravativum dolorem, ructus, atque etiam febriles excitare ſæpiſſime ſolent commotiones.

Explicatis itaque præſentis mali cauſis; facillimum jam erit, opportunam illis curationem commendare; quippe quæ in ſublatione cauſarum unice conſiſtit. Quare primum eſt conſultiſſimum, ut plethora imminuatur, ac illius incrementum præpediatur. Huic ſcopo obtinendo convenientiſſimæ in tam lauta diæta ſunt venæ ſectiones, in brachio, vel pede, ter quotannis, nimirum medio Februarii, initio Maii & Septembris ante autumnale æquinoctium, inſtituendæ, detrahendo ſemper ex inciſione paullo capaciori ſex vel octo cruoris uncias. Ipſa operatio ſub tempeſtate amica atque ſerena inſtitui debet; & brevi ante infuſum theiforme ſorbillari, quo humores reddantur fluxiliores. Neque minus eo præſertim tempore omne frigus arcere, atque cibos duntaxat molliores, ac concoctu faciliores comedere oportet.

Deinde vero legitimus hæmorrhoidalis exeretionis ſucceſſus eſt promovendus. Obſervamus autem, pleroſque huic evacuationi obnoxios, menſe Martio ac Octobri, ſæpius etiam circa inſigniores lunæ mutationes, molimina ſentire hæmorrhoidalia; quæ inter potiſſima ſunt gravativus circa dorſum, & os ſacrum dolor, ardor, & tumor ani, corporis totius languor, refrigeratio partium extremarum, ac imi ventris flatulentæ moleſtiæ. Quamobrem eo maxime tempore rectam vivendi rationem obſervare, cibos acidos, dulces, fermentantes, & adſtringentes evitare, à potibus calidioribus abſtinere, & præfertim à corporis refrigeratione, ac animi affectibus probe cavere oportet. Contra vero ante fluxus illius eruptionem Sereniſſimus æger quavis veſpera in pediluvia tepidiora, ex aqua fluviatili, floribus chamæmeli, tantillo ſalis ac cinerum clavellatorum parata, pedes ad ſuras uſque immittat; ſed erumpente ſanguine protinus ab illis abſtineat. Neque etiam minus octo circiter ante erumpentes hæmorrhoides diebus aſſumat veſperi octodecim mearum pilularum, ac mane ſequentis diei drachmam unam ſalis mei aperitivi ex aqua vino nupta capiat; hæcque alternis diebus continuet. Quod ſi vero loco ſinceri fluxus, tubercula dolorifica anum obſederint; huic admovendæ erunt hirudines, poſtquam eidem ope ſellæ perforatæ vapor ex decocto florum chamæmeli cum lacte, per injectionem prunarum candentium calefacto, admiſſus fuit; qui etiam ad provocandum ipſum fluxum egregie conducit. Tandem quoque, ſi circa congruum tempus ipſa diſpoſitio ad cruentum illud profluvium præſto fuerit, nullus autem fluor acceſſerit; operæ erit pretium, ex vena in pede tuſa quatuor circiter cruoris uncias detrahere; unde provocatas ſæpius vidi hæmorrhoides.

Non vero ad ſubtrahendam nimiam ſanguinis molem efficacius eſt ſubſidium, quam accurata diætæ obſervatio. Cujus ratione conſulo, ut Sereniſſimus æger cœna utatur parciori, aut plane nulla; & inter epulas fugiat cibos valde nutrientes, pinguiores, carnoſos, juſcula nutritiva; contra vero veſcatur ſæpius carnibus fumo induratis, obſoniis, atque eduliis aromatiſatis; (*Die von einem hohen gout ſind*) hæc enim haud adeo copioſos ſuppeditant ſuccos, & naturales promovent excretiones. Inter potus qui largius aſſumi debent, fugiendæ ſunt craſſiores ac ſpiſſiores: & ſeligendæ leviores, cereviſiæ, quæ per vias urinarias facile redduntur, qualis eſt noſtra Lœbeginenſis, cujus tres menſuræ ſummo cum fructu quotidie potari poterunt. Vina quod attinet, ea, ſi fuerint calidiora, exotica, aut Hungarica, hyemali duntaxat tempore, magis veſperi & poſt ciborum concoctu difficiliorum ingeſtionem, bibere licet; quoniam ad generandos humores haud ſecus, ac illos commovendos multum valent. Ordinatio potui vinum Moſellanum, quod minus acidum exiſtit, & excretiones per alvum & urinam egregie promovet, præ reliquis inſervire poterit. Tum quoque nec nimium ſomno indulgere, nec otio marceſcere convenit; ſed potius corpus, quibuſcumque exercitiis, vectione, equitatione, multa ſermocinatione movere præſtat. Incredibilis enim eſt virtus, quæ motui corporis in præſervandis cujuſcunque generis morbis debetur: quippe quo & circulatio humorum vegetior, &

tranſpi-

tranſpiratio fit expeditior; hac vero & moles ſanguinis imminuitur, & ſordes illius ſalſæ ac acres è corpore proſcribuntur. Neque autem ſumtis epulis, & ventriculo cibis repleto, corpus moveri oportet; ſed potius abſoluta penitus digeſtione vel matutinis, vel veſpertinis horis. Tandem etiam, quæcunque tranſpirationem promovent in uſum vocanda ſunt; fugienda vero cuncta libero illius ſucceſſui contraria. Quo quidem fine conſultiſſimum erit, mane quædam vaſcula infuſi calidioris intra lectum ſorbere, & exinde levem expectare ſudorem: contra cane pejus & angue vitare aërem frigidum, humidumque, maxime veſpertinum; nec in locis udis commorari; ac denique corpus veſtibus bene munire, ac noctu ab aeris injuriis probe tueri, ſummo oportet ſtudio.

Accedimus autem ad alterum curationis noſtræ momentum, quod cruditatum primas vias occupantium remotionem ac præſervationem reſpicit. Hoc ſcopo egregiam pollicentur operam pilulæ meæ balſamicæ, ſi ſingulis decem diebus numero octodecim veſperi ſumantur, & ſequenti mane uncia dimidia ſalis Anglicani ex aqua pura, ſuperingeſto potu theiformi, capiatur. Pridie ante pilularum uſum adhiberi poterit drachma una pulveris præcipitantis; quo acrimonia primarum viarum attemperetur, & ad alvinam excretionem magis diſponatur. Idem pulvis etiam præſtantiſſimo cum fructu propinari poteſt, ſi poſt nimium vini potum, aut alias cauſas, humorum quædam præſto fuerit ebullitio; non minus eodem, cum viginti liquoris anodyni guttulis maritato, uti conveniet contra tormina ac dolores imi ventris. Ex diætæ regulis huc pertinent, ne minus maſticati, avidius juſto devorentur cibi: nec ſtatim à cœna lectus petatur; nec etiam diutius protrahantur vigiliæ; quippe quæ admodum impediunt ciborum digeſtionem.

Hiſce vero omnibus ſubſidiis, ad omnes noſtros ſcopos conſequendos, palmam longiſſime præripiunt aquæ minerales, maxime thermæ Carolinæ: quas quotannis vel vere, vel Auguſto menſe potandas admodum commendarem. Quod ſi vero iis uti, occaſio defecerit, locum earum ſupplebunt acidulæ Egranæ, cum dimidia parte Selteranarum mixtæ, & æſtivis menſibus adhibendæ. Tandem etiam haud ludetur opera; ſi ad meliorem tranſpirationis promotionem, ac partium externarum roborationem, balnea Lauchſtadienſia, quæ ſunt martialia, in uſum vocentur. Et hæc ſunt, quæ proponenda duxi; quæ ſi rite obſervaverit perſona Sereniſſima, certam foveo ſpem, fore, ut non ſolum à paſſionibus hypochondriacis, ſpaſmodicis, atque calculoſis vindicetur; verum etiam nervoſo generi, & toti naturæ ſuum reſtituatur robur.

CASUS XIV.

De infelici colicæ hæmorrhoidalis curatione.

JUris conſultus quidam celeberrimus LXII. annos natus, habitus corporis ſtrictioris, conſtitutionis debilioris, ſtudiis ac vitæ ſedentariæ deditiſſimus, diætæ obſervator exactiſſimus, ſatis longo abhinc tempore, circa utrumque æquinoctium, hæmorrhoidalem fluxum, ſæpius per aliquot menſes inhærentem, pati conſuevit. Poſtquam autem ante aliquot annos ſalutaris ille fluor, incongrua medicatione, cohibitus fuit; abhinc inordinatus ſuccedere cœpit; & ſæpius vanis molimi-nibus, maxime circa plenilunium, atque gravioribus ſymptomatibus, nimirum animi deliquiis, præcordiorum anxietatibus, & conſtrictionibus, tenſivis circa dorſum & hypochondria doloribus, crebris colicis, quin & cruentis è pulmonibus ſputis ægrum cruciavit. Tali quoque ratione, noviſſima æſtate, luna exiſtente plena, accidit, ut noctu ex improviſo ingentes imi ventris dolores tenſivos, pungitivos ac lancinatorios incideret, quos anxia compreſſio circa cordis ſcrobiculum, proclivitas ad vomendum, & ipſi denique vomitus excipiebant. Vocabantur protinus in uſum efficaciſſima contra colicam præſidia; carminativa, enemata, linimenta ac cataplaſmata emollientia, pariter atque diſcutientia: ſed omniam efficaciam eludebat mali vehementia. Quare Medicus quidam hancce colicam, cum abſque ullo victus errore prægreſſo, circa plenilunium, tanquam illud tempus, quo alias hæmorrhoidum molimina accedere ſueverant, invaſiſſet ægrum, nec remediis ipſi ſatis opportunis obſecundare vellet, non pro ſimplici, ſed hæmorrhoidali, ex ſtagnatione, vel potius ſtaſi, ſanguinis intra membranas inteſtinorum ſuborta habuit. Hinc venæ ſectionem commendavit, aſſeruitque, fore ut ex illa magnum redundaret commodum; eo magis, cum olim ægrotantem à gravioribus malis ſemper vindicaverit. Verum enim vero nullas huic conſilio aures præbere voluerunt reliqui Medici; ægrum ob ſummam virium debilitatem, tolerandis ſanguinis miſſionibus minus parem fore exiſtimantes. Interim exacerbabantur omnia ſymptomata, & haud ita multo poſt vehemens horror cum ſubſequente æſtu jungebatur, quem poſt paucas horas gelidus ſudor, pulſus admodum debilis ac inæqualis, & ipſa denique mors excipiebat: adeo, ut defunctus per binos duntaxat male habuerit dies. Quamobrem doceri jam cupio: 1. anne ſymptomata illa ſuppreſſo hæmorrhoidum fluori, & inde ſubortæ inteſtinorum inflammationi, ſideratione ſtipatæ, debeantur? 2. utrum illa tempeſtiva venæ ſectione ſublevari potuerint? & licet etiam hæc dubium videatur remedium, 3. numne conſultius fuiſſet, hoc, quam nullum amplecti?

Conſultatio.

Ad communicatum mecum caſum, & primam quæſtionem in eo propoſitam: anne morbus, quo æger affectus periit, ex ſanguinis ob ſuppreſſas hæmorrhoides inducta circa inteſtina ſtagnatione, ac hinc ſuborta inflammatione, & denique ſideratione ſit derivandus? reſpondeo, quod ille omnino nec vulgaris colica, quam retenti flatus pariunt, nec colica torminoſa fuerit, quæ ex humorum corrodentium atque biliosorum ſtagnatione ortum trahere, ac crebris alvi dejectionibus ſtipari ſolet: verum potius inflammationem inteſtinorum, quæ cruori intra horum tunicas nerveas ſtagnanti ſupervenit, præſto fuiſſe arbitror. Namque haud ignorari oportet, ſanguinem libero per ani venas exitu præcluſum, vi ſpaſmorum, qui hanc excretionem tantum non ſemper comitantur, ſuperiora verſus compelli: qui cum in ventriculo ac inteſtinis ſtagnaverit, membranas eorundem nerveas violenter diſtendit, atque tali ratione non ſolum hiſce partibus ſpaſmum infert, & dolorem; verum etiam vicinas ope nervorum connexas regiones in ſpaſmorum ſocietatem rapit, & ſic cordis præſertim, ſeptique tranſverſi muſculos afficiendo, gravioribus anſam præbet ſymptomatibus, veluti ſunt inſignes præcordiorum anxietates, conſtrictiones circa cordis ſcrobiculum, proclivitates ad vomendum; animi deliquia, ſudores gelidi, atque febriles com-

commotiones. Quare ſi conſideremus, ægrotanti noſtro diu hæmorrhoidario, criticum huncce fluorem fuiſſe cohibitum: nullum eſt dubium, quin inflammatio, qua laboravit, ex cruore retento atque ſubſiſtente ſuos natales mutuaverit. Hinc etiam, juxta alteram quæſtionem, omnino adſerendum eſt, venæ ſectionem, tempeſtive in pede adminiſtratam, convenientiſſimum fuiſſe præſidium: ſiquidem multiplici comprobatum habemus experientia, illa in vicinis partibus inſtituta, tam ad imminentes præcavendas, quam præſentes inflammationes mitigandas, nec præſtantius, nec certius reperiri ſubſidium. Præſertim inſignem pollicetur operam in partium nervoſarum, uti ſunt ventriculus ac inteſtina, inflammatione; quippe quæ longe gravioribus ac periculoſioribus ſtipata ſolet eſſe ſymptomatibus. Eo magis in præſenti caſu operæ fuiſſet pretium, ſanguinem ex vena tuſa detrahere; quo certius exinde levamen in ejuſmodi affectibus olim percepit ægrotans. Remedia certe calidiora atque carminativa, hiſce morbis vulgo opponi ſolita, majorem omnino minantur noxam, quam utilitatem; quippe quæ humorum ſtaſin, tanquam proximam morbi cauſam, minime tollunt; ſed potius humores commovendo, ac fibris, per ſpaſmum atque dolorem jam tenſis, majorem inducendo rigiditatem, omnia ſymptomata magis exacerbant. Conſultius igitur fuiſſet, remedia propinare inflammationibus opportuna, qualia præter venæ ſectionem ſunt refrigerantia nitroſa, cinnabarina, leniter diaphoretica, diluentia & antiſpaſmodica: quibus feliciter debellatos fuiſſe ejuſmodi morbos, non ſolum Riverius in obſervationibus ſuis paſſim teſtatur, verum ego quoque *in notis ad Poterium* annotavi. Neque etiam minus varias de hoc argumento diſſertationes conſcripſit celebris Stahlius; in quibus oſtendit differentiam, quæ vulgarem intercedat, & hæmorrhoidalem colicam; & huic admodum convenientem venæ ſectionem in pede collaudat. Quare denique luculenter patet, quod juxta tertiam quæſtionem, utique fuiſſet convenientius, allegatum hocce remedium, omnis damni expers, adhibuiſſe, quam illud, uti factum eſt, irreparabili ægroti noxa omiſiſſe.

CASUS XV.

De colica hæmorrhoidali ex obſtructo hæmorrhoidum fluxu.

VIr generoſus, LVIII. annorum à multis jam annis hæmorrhoidalem expertus fuerat fluxum cum euphoria. Hic cum ante quatuor annos ſubſiſteret; incidit ille ſæpius, maxime brevi ante novilunium, in ani moleſtum ſub excrementorum dejectione ardorem, quem capitis dolores, & atroces inteſtinorum cruciatus excipiebant, cum ſubſequuto vomitu, & pituitæ ſanguine permixtæ rejectione. Licet igitur contra hæc mala, circa utrumque æquinoctium, non ſine inſigni ſemper ſymptomatum levamine, venam in pede tundendam præbuiſſet: non tamen impedire potuit recurſum eorundem. Imprimis vero deprehendit, quod ſimul ac ſtudiis operam dedit, aut capite paululum inclinato meridianum ſomnum cepit, protinus floridus ſanguis cum ſaliva effluxerit. Illud præterea cruentum ſputum exceperunt plerumque preſſiones ac puncturæ pectoris, ad ſiniſtram ſcapulam tendentes, ſiniſtræ manus refrigerationes, gelidique ſudores. Neque etiam minus efflorеſcentia miliaris ſæpius occupavit pedes; ſæpius quoque rurſus evanuit, & tum languorem corporis, frigoriſque ſenſum in pedibus æque, ac dorſo reliquit. Quamobrem, cum adpetentia ſubinde fruatur inſigni, & copioſo ſanguine quaſi turgeat; metuit omnino, ne tandem in hæmoptyſin, aut plane apoplexiam incurrat; & ideo ſalutare anhelat conſilium.

Reſponſio Conſultatoria.

Quicunque omnia in recenſito morbo obvia momenta probe conſideraverit: facile perſpiciet, cuncta ſymptomata retento hæmorrhoidum fluori in acceptis eſſe ferenda. Hinc enim humorum ſtagnatio in abdomine, ac maxime inteſtinis, orta fuit: ex qua non ſolum ſpaſmi doloreſque colici, ardores inteſtini recti, atque vomitus dependent; verum etiam ſanguinis vi ſpaſmorum copioſior ad pectus compulſio, & per os ejectio originem trahit. Et quomodo in tanta motuum vitalium, maxime progreſſivi ſanguinis, irregularitate aliter poteſt fieri, quam ut ſalutares, quibus maſſa ſanguinea depurari ſolet, excretiones impediantur, & inde ſcorbutica ſuccorum vitalium progeneretur dyſcraſia? unde etiam purpuracea effloreſcentia pedum, refrigerario, languor atque corporis decrementum ſuos mutuantur natales. Neceſſe igitur omnino eſt, ut oppugnentur hæc ſymptomata, & à gravioribus præcaveantur malis. Cui quidem ſcopo obtinendo, ante omnia commendo venæ ſectionem quater quotannis, nimirum circa æquinoctia pariter ac ſolſtitia ſub ſereno cœlo in pedibus inſtituendam, qua octo ſemper cruoris unciæ detrahi debent. Deinceps ut promoveatur tranſpiratio, & depuretur ſanguis; ægrum ſingulo mane ſex vel ſeptem vaſcula infuſi theiformis potare oportet, quod ſic ſe habet: *Recipe herbæ veronicæ manipulos duos, ſummitatum milleſolii pugillos quatuor, radicis glycyrrhizæ drachmas ſex, ſeminis fœniculi drachmam. M. C. D.* Eidem ſcopo egregie conveniet pulvis meus præcipitans, mane ante potum infuſi pondere drachmæ unius ex aqua frigida capiendus. Tum quoque operæ erit pretium, ut æger liquoris mei anodyni quadraginta guttulas, tam hora quinta pomeridiana, quam veſperi cubitum iturus, ex largo acidularum Selteranarum hauſtu aſſumat. Nec minorem ad ſanguinem à capite derivandum, & æqualem humorum circulationem promovendam ſpondent efficaciam pediluvia tepidiora, ex aqua fluviatili & triticeis furfuribus conficienda, & veſperi in uſum trahenda. Alvi porro libertatem perpetuam conſervare decet; quod non ſolum manna, prunis coctis, & clyſteribus domeſticis obtineri poterit; ſed etiam pilulis meis balſamicis, ſi earum ſedecim cum pulvere meo præcipitante mixtæ veſperi quandoque degluiantur. His denique ſi recta vivendi ratio, & præſertim moderatus corporis motus per ambulationem aut vectionem acceſſerit: haud dubito, fore ut profligentur cuncta morboſa ſymptomata.

CASUS

CASUS XVI.

De colica ſpaſmodica ex podagra retropulſa.

Litteratus vir quadraginta, & quod excedit, annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, ad excandeſcentiam facillimus, acquiſitam per vitium hæreditarium podagram crebris in diæta erroribus, quin & exceſſibus magis adauxit, & ſæpius toleravit. Hanc tandem pertæſus, ſex circiter abhinc annis, impoſito ad pedes quodam emplaſtro adeo profligavit, ut per totum hoc tempus ſiluerit. Interim ex memoratis illis, quos juvenis maxime commiſerat, diætæ erroribus, contraxerat ſibimet ventriculi imbecillitatem; quæ ætate increſcente, magis etiam adaucta fuit. Hinc exigua frui cœpit adpetentia, qua acidos potiſſimum cibos, haleces cum aceto ac cepis conditos, aliaque deſideravit, & ſæpius quoque aſſumſit. Exinde vero non ſolum adhuc magis debilitavit ventriculum; ſed etiam acidas primarum viarum cruditates collegit. Quare primum vehementem incidit ventriculi ardorem; quem quidem ſumto ſæpius pulvere præcipitante *Hoffmanni* mitigare voluit: neglecto tamen recto victu nihil effecit; ſed potius majorem humorum vitalium ſpiſſitudinem, pariter ac dyſcraſiam acquiſivit, adeo ut cruor ante aliquot dies ex vena tuſa miſſus, fuerit admodum craſſus, atque teterrimus, & vix per aperturam fluere potuerit. In tali rerum ſtatu, cum noviſſimis hebdomadibus vino Rhenano ad exceſſum aliquoties indulſiſſet, & abhinc ſub intenſo frigore equo vectus, inſigni ſemet expoſuiſſet refrigerationi: accidit, ut ante aliquot dies, aſſumtis ſub prandio aliquot oſtreis, cubitum iturus vehementiſſima corriperetur colica. Spaſmi enim non ſolum infimum ventrem vehementer contrahebant; ſed etiam veſicam urinariam, atque teſticulos afficiebant; aderant præcordiorum anxietates, vertigines, inflatio ventriculi flatulenta, nulla ructuum exploſio, & tanta denique inteſtini recti conſtrictio, ut injecti à quodam ſtudioſo clyſteres emollientes minime penetraverint inteſtina, ſed dolores potius magis exacerbaverint. Quamobrem memoratus ille medicinæ ſtudioſus, præter clyſteres exhibet potiunculam laxantem ex manna & reſina jalappæ; de qua ſingula hora ſumeret ægrotus, quantum cochlear capit. Verum cum nullum ederet effectum, impatiens ille totam uno hauſtu devoravit potionem, & doſin pilularum balſamicarum ſuperingeſſit. Inde quidem ter ſoluta fuit alvus; ſed dolores eadem, ſi non majori, inhæſerunt atrocia: nec ſublevabantur data ab eodem ſtudioſo emulſione quadam, cum liquore anodyno *Hoffmanni* permixta, ex qua potius, cum acida in primis viis hæreret ſaburra, magis aucta fuerunt tormenta. Quare conſultus ego ſingulis horis interne propinavi tincturam rhabarbari cum aqua cichorei paratam, interpoſui eſſentiam carminativo-ſtomachicam, liquori anodyno nuptam, & extrinſecus abdomini ſacculos calidos diſcutientes adplicui. His per ſeptem horas adhibitis, ano clyſterem ex floribus chamæmeli, decocto avenaceo, oleo chamomillæ, & amygdalarum dulcium paratum; & paulo poſt ſuppoſitorium ex melle, farina hordeacea, ſale communi & oleo chamæmeli adplicandum curavi. Inde ſoluta alvus multa excrementa, cruore tincta, reddidit, & copioſos flatus; quæ adhuc ter eodem die depoſita fuit, cum ſtercoribus fœtidiſſimis, ac ſincero ſanguine. Remiſerunt etiam dolores; & nox inſequuta eſt quieta: quin, licet quoque malum poſtridie videretur recrudeſcere; datis tamen prioribus remediis evanuit iterum. Tum conſultum duxi, ut vena ſecaretur; quam etiam, ſed inciſione nimis anguſta tudit quidam imperitus Chirurgus, adeo ut tres duntaxat cruoris unciæ effluxerint: neque perſuadendus erat moroſus æger, ut alteram ſecandam præberet venam. Interim id obtinui hac venæ ſectione, ut podagra, quæ olim ſiniſtrum modo pedem occupaverat, jam recrudeſceret, & utrumque eorum obſideret: ioteſtinorum vero protinus remitterent dolores. Per diem quoque ſatis bene habebat æger, niſi quod de corporis conquereretur languore: nox autem calore mitiſſimo, præcordiorum anxietate, ac flatuum retentione adhuc reddebatur inquieta. Quare propinatis pilulis balſamicis, bis quotidie exhibui pulverem præcipitantem ac bezoardicum *Hoffmanni* pondere unius ſcrupuli; & veſperi dedi eundem pulverem cum ſpiritu nitri dulci. Pro potu ordinario quoque decoctum ex ſcorzonera, ſarſaparilla, radice chinæ, cichorei & raſura cornu cervi ordinavi; & ad roborandum ventriculum Elixir ſtomachale ad modum *Poterii* paratum exhibui. Cum autem immorigerus æger remitteret mihi pulverem bezoardicum, & ſpecies ad decoctum, illa averſatus; & præter pulverem præcipitantem atque ſpiritum nitri dulcem, liquida boni ſaporis deſideraret remedia: indulſi ipſi, ac tincturam antimonii cum eſſentia alexipharmaca *Stahlii* mixtam ſingulo mane ad triginta guttas cum regimine propinavi. Inde magis invaluit podagra; urina deponebat rubicundum ſedimentum, & cum per alvum copioſa excreta fuiſſet ſaburra: ſpem fovi certiſſimam, fore ut mox priſtinam recuperaret ſanitatem. Verum enim vero hodie ad me pervenit nuntius, qui referebat, ægrum nec rite adhibere commendata remedia, nec debitum obſervare regimen; ſed potius ad debellandos penitus flatus, proprio inſtinctu pilulas balſamicas aliquoties ſumſiſſe, & abhinc podagram iterum retroceſſiſſe. Nullas equidem in abdomine inde ſentit moleſtias, nec niſi præcordiorum anxietate nocturno duntaxat tempore ſollicitatur: at cum gravius omnino metuendum ſit malum, doceri potiſſimum cupio: anne, ſi recurrerint forſan inteſtinorum dolores, conſultum ſit, ſanguinem iterum è vena detrahere, cum pronuper tam pauca illius miſſa fuerit quantitas? & quæ cæterum in utium vocanda ſint remedia?

Conſultatio.

Poſtquam caſum, cujus cauſa conſultus ſum, ſedulo mecum volvi, ac revolvi: facile deprehendi, omnia, quibus æger infeſtatur, ſymptomata ex materiæ podagricæ retroceſſione, per impoſita emplaſtra producta, primam trahere originem. Cum autem huic ſatis arduæ cauſæ adhuc errores diætetici ac animi graviores affectus acceſſerint: haud ſane mirum, ſi tandem ſupervenerit colica ſpaſmodica, alvi obſtructione, præcordiorum anxietate, ventriculi inflatione, inquietudine, & virium proſtratione ſtipata; quæ magis exacerbata eſt intempeſtivo purgantium, maxime reſinæ jalappæ, uſu. Neque vero in arte ſalutari verſatis incognitum erit, quam arduum ſit atque difficile, tam grave malum funditus exſtirpare; eo magis, cum immorigera ægrotantis indoles accedat. Recte equidem egit conſultus Medicus, quod ad præcavendam inteſtinorum inflammationem, venam in pede tundendam curaverit, & carminativa proinde, aliaque congrua ſatis ordinaverit remedia: ſed quum adhuc anxietates, ſpaſmi atque flatus urgeant, vero mihi videtur ſimillimum, inteſtina inferiora excrementis viſcidis eſſe obſeſſa, quæ quamdiu præſto

fuerint, perfectam podagræ eruptionem omnino remorabuntur. Hæc ut removeantur, in locum pilularum, à quibus abſtinendum duco, ſequens commendo infuſum mannatum : *Recipe mannæ clectæ unciam unam & ſemis, cremoris tartari drachmam unam, nitri grana duodecim, aquæ florum acaciarum uncias ſeptem : coque leni calore, adde olei aniſi guttas quinque, olei amygdalarum dulcium unciam unam & ſemis. M. quod matutino tempore binis circiter aſſumi poterit hauſtibus.* El ipſis abhinc binis horis injiciendus eſt clyſter ex decocto avenaceo, floribus chamæmeli, ſeminis cymini ana drachmis duabus, olei chamæmeli unciis tribus, & tantillo ſalis communis ac nitri paratus. Sic alvo ſufficienter ſoluta, operæ erit pretium, ut extrinſecus abdomen ſpiritu vini camphorato inungatur; interne vero ſingulis binis horis, quadraginta guttulæ ſequentis exhibeantur mixturæ : *Recipe eſſentiæ corticum aurantiorum unciam ſemis, tincturæ tartari, ſpiritus nitri dulcis ana drachmas duas, ſpiritus tartari drachmam unam. M. D.* Veſperi exhibeatur pulvis bezoardicus, cum dimidia parte præcipitantis remixtus : & quavis veſpera pedes in temperata immittantur pediluvia. Loco potus ordinarii commode inſerviet ſerum lactis cum cremore tartari paratum, ſi illius binæ menſuræ cum hujus drachma una decoctæ ac percolatæ fuerint : nec ludetur opera, ſi æger ex juſculo quodam hauſtum olei amygdalarum dulcium aſſumſerit : ac præviis fomentationibus, ano hirudines adplicari curaverit. Sed ante omnia patientia, ac temporis diuturnitate opus eſt; & major reconvaleſcentiæ ſpes ex congrua ſex rerum non naturalium obſervatione, quam nimio pharmacorum uſu concipi poterit.

Appendix.

Haud ita multo poſt relatum eſt, ægrum adhibitis, quas commendavi, medicinis, maxime ſero lactis, & bono victus genere obſervato, abſque podagra recrudeſcente, & ab inteſtinorum doloribus liberatum, optime habuiſſe, ac muneribus iterum vacare potuiſſe.

CASUS XVII.

De colica ſpaſmodica cum ſubſequente ictero.

PErilluſtris quidam Comes, **XLVIII.** annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, corporis robuſti ac ſucci pleni, vigeſimo primo ætatis anno ex pota poſt corporis exæſtuationem aqua frigida primum incurrit colicos inſultus. Duobus poſt annis iidem majori recruduerunt vehementia, & per biduum ſævientes, tandem repetita clyſterum injectione ſunt profligati : interim ne reciderent, curatius diætæ regulas obſervare, & cœna parciori uti debuit. Neque tamen minus bis abhinc alvi profluvio ſponte ſuborto ſupervenerunt illa tormina, quæ antea non niſi obſtructam alvum exceperunt. Hoc etiam fine potum Thée, ex quo alvi ſegnitiem obſervaverat, omiſit, & in ejus locum decoctum fabarum Coffée potare cœpit : ſub cujus uſu, cum alvum haberet apertam, à colica ſua per ſatis longum tempus manſit immunis. Ante decem circiter annos poſt illuſtriſſimæ uxoris, purpura peremtæ, obitum, noſter quoque purpuram incidit : quæ brevi quidem tempore iterum evanuit, ſed elapſis annis quinque poſt atrociſſimam colicam iterum efflioruit, & abhinc non deſeruit perilluſtrem virum, ita quidem, ut æſtivo tempore, quo copioſior fit tranſpiratio, largior adparuerit, quam quidem hyeme. Sub hac efflioreſcentia rarior fuit colica, & longe mitior. Verum proximo hocce anno crebrius & vehementius infeſtare cœpit, & noviſſimo tempore ſingulis binis hebdomadibus, ſtatum veluti obſervando tempus recruduit. Ipſi paroxyſmi flatulentis moleſtiis, alvi obſtructione, vehementi conſtrictione inteſtinorum, pectoris anxietate & continuo hypochondrii dextri dolore ſtipantur : & nec clyſterum ope, licet ventrem ſubducant, mitigantur; nec topicis olim proficuis, veluti fuerunt ſpiritus vini camphoratus, ac olea paregorica &c. conſopiuntur. Excitantur illi plerumque vel à cibis incongruis, acidis, flatulentis; vel corporis refrigeratione, vel animi affectibus; & bilis ſubeſſe vitium, ructus amari, matutino exploſi tempore atteſtantur. Anne denique acrimonia quædam purpuracea, inteſtinis incumbens ſimul concurrat, & eo fine promotio tranſpirationis foret proficua? Medicorum celebrium relinquitur dijudicationi.

Ulterior relatio.

Annuum eſt tempus, ex quo præmiſſa morbi hiſtoria fuit concinnata. Abhinc vero colicus affectus & crebrius rediit, & atrocius : & ante binos circiter menſes deſiit ejuſmodi paroxyſmus in icterum, totum corpus, exceptis oculis, occupantem. Hic vero paroxyſmorum colicorum habuit rationem : namque hos ſemper excepit, & deinceps brevi tempore evanuit. Conſultus inde fuit D. D. W. qui datis remediis id quidem effecit, ut dolorificæ illæ inteſtinorum paſſiones longe minores, licet eadem adhuc frequentia, redire cœperint : at noviſſimis tribus hebdomadibus longe graviores recruduerunt. Namque non ſolum diutius, & nonnunquam ultra triginta horas inhæſerunt; ſed etiam atrocioribus ſymptomatibus, inſigni inteſtinorum atque ventriculi torſione, ac tanta pectoris conſtrictione, ut ſpiratio ſimul eſſet difficillima, ſtipatæ fuerunt; & denique quotidie fere recurrentes, perilluſtrem ægrum lecto affixerunt. Singulum paroxyſmum excepit aurigo, brevi poſt iterum evaneſcens. Hoc tempore continua vexat flatulentia pariter ac alvi obſtructio : & cibos, licet maxime molles ac concoctu difficiles, protinus inſequitur colica. Neque etiam minus ciborum adpetentia deficere incipit; hinc ab illis ferme abſtinet. Contra vero à potu cereviſiæ nullas ſentit moleſtias; nec à decocto fabarum Coffée mane ſorbillato; quod vero à meridie ſumtum excitat omnino dolores. Somnus eſt interruptus, corporis accedit decrementum, & animi nimia ſenſibilitas. Præterea acutus ille in hypochondrio dextro, tanquam hepatis regione dolor, omnes paroxyſmos comitatur, & abſque ulla tuſſi aut anhelitu gravi, ſenſibiliſſimos infert cruciatus : extra paroxyſmum vero nullus ibidem ſentitur dolor, nec ullus extrinſecus tumor, aut durities. Si ad ſiniſtrum latus decubuerit, mitigatur paululum ille dolor, & flatus etiam expeditius redduntur : quod longe fit aliter, ſi dextro incumbat lateri. Siniſtrum porro hypochondrium olim ab omni dolore immune fuit; jam vero noviſſimis diebus eodem prehendi videtur. Nullæ tamen nec tabis cujuſdam, nec alicujus tumoris adhuc præſto ſunt notæ. Urina ſub dolorum tormentis mingitur pauca, ſed turbida, obſcure rubicunda, & ſedimentum rubrum, ſæpius mucoſum deponit. Stercora ſunt inſtar fecum alba; & non niſi ſumto laxante, paullulum livida adparent. Hæmorrhoides nunquam fluxerunt; ſed

venæ

venæ ſectiones bis quotannis circa utrumque æquinoctium inſtituuntur; & ante paucos dies noviſſime ſanguis fuit miſſus. Denique haud ignorari oportet, perilluſtrem ægrum capitis dolores, quos olim ſatis graves toleravit, jamjam dum colica infeſtatur, nullos omnino pati; ſed in eorum locum dentium tormenta ſucceſſerunt, quæ cum colicis doloribus ita alternant, ut his adfligentibus, illa ſileant, & viciſſim. Cæterum omnes averſatur cibos; & iis aſſumtis male habet. Quæ cum ita ſint, vero videtur ſimillimum, omnia hæc ſymptomata excretioni bilis impeditæ deberi; & ab hujus effuſione non ſolum inteſtinorum conſtrictiones, verum etiam dolores illos, dextrum bypochondrium occupantes, atque colorem auriginoſum proficiſci. Hinc etiam licet adhuc nulla hepatis induratio fuerit præſto, juſta tamen eſt ſuſpicio, ne illa tandem conſequatur. Quamobrem, operæ fore pretium arbitramur, ut remota ex inteſtinisknbilioſa ſaburra, bilis excretio promoveatur, tonus viſcerum roboretur, ac præſertim ventriculi digeſtio, quæ maxime videtur labefactata, adjuvetur. Sed hæc aliorum Medicorum judicio relinquimus, & doceri denique cupimus, anne in hoc gravi malo ex uſu aquarum mineralium, & qualium, quoddam levamen expectare liceat?

Epicriſis cum conſilio.

Morbus, qui deſcribitur, non niſi eſt colica ſpaſmodica, cum ictero non tam ex obſtructione, quam potius conſtrictione ductuum biliariorum ſpaſtica originem trahente, ſtipata. Liceat autem ex hac morbi hiſtoria ſequentes adnotare practicas obſervationes:

1. Potus frigidus calenti corpori ingeſtus, adeo ſæpius omnem inteſtinorum tonum deſtruere valet, ut eorum functiones, ciborum concoctio, chyli ſeparatio, excrementorum per alvum ejectio, quæ in ſtatu naturali abſque ulla perficiuntur moleſtia, ſimul & ſemel peſſumdentur. Hinc etiam nullum omnino eſt dubium, quin eadem cauſa præſenti malo primos ſuppeditaverit natales.

2. Sic inductos vero dolores inteſtinorum adhuc magis auxit & ſuſtentavit materia acris ſcorbutica, ad cutim ſubinde in forma purpuræ devoluta. Notari etenim meretur, colicas ejuſmodi ſpaſmodicas, crebris inſultibus per intervalla recurrentes, non ſemper craſſis primarum viarum ſordibus deberi; ſed potius cruori intra vaſa meſaraica & inteſtinalia ſtagnanti, eadem diſtendenti, & nerveas earum partium tunicas moleſte afficienti, ſæpenumero in acceptis eſſe ferendas. Talis autem cruor, ſi particulis ſalſis, acribus atque rodentibus, quales purpuram gignunt, imbutus fuerit, dolores inducuntur eo ſenſibiliores. Quamobrem quam plures mihi innotuerunt caſus, ubi purpura ſcorbutica, per refrigerationes, purgantia, ac animi affectus retroacta, graves induxit inteſtinorum dolores; qui protinus remiſerunt, ſi efflorescentia illa purpuracea vi auctæ tranſpirationis ad cutim denuo fuerit compulſa.

3. Notatu etiam dignus eſt icterus ille momentaneus, qui omnes colicos paroxyſmos excepit, & brevi tempore iterum evanuit; & minime à materia mucida aut tophacea, poros vel ductus biliarios obſtruente, ſed ab eorum ſpaſmodica duntaxat conſtrictione originem traxit. Cum autem bilioſus & amarus ille humor, multis ſulphureis & alcalinis imbutus principiis inſigniter adjuvat concoctionis negotium; ſiquidem aſſumtorum partes acidas contemperat, viſcidas reſolvit, excretionem alvinam promovet, & ſtercora flavo induit colore: facile adparet ratio ſymptomatum, ex denegata bilis ſecretione propullulantium. Quod ſi enim biliarii ductus ſpaſmo tenentur occluſi, ac bili aditus ad inteſtina præcluditur: illa per vaſa lymphatica revehitur ad ſanguineam maſſam; interim accumulantur cruditates acidæ in ventriculo ac inteſtinis, horum membranas ſtimulant, dolores pariunt, & excrementa relinquuntur alba. Hinc etiam ceſſantibus ſpaſmis illis atque doloribus, ceſſant etiam allegata ſymptomata, & ipſe auriginoſus color evaneſcit. Inde vero patet, quam ſit facillimum, ut icterus ſuperveniat colicæ ſpaſmodicæ. Quod attinet denique dolorem illum, quem illuſtriſſimus Comes in dextro percepit hypochondrio: ille meo quidem arbitrio ex ſpaſmo, qui ſubſtantiam duodeni, quod tranſit choledochus ductus, membranaceam occupavit, & abhinc per ductum cyſticum ac hepaticum ſemet propagavit, ſuam traxit originem.

Quum igitur malum hocce in ſolo inteſtinorum vitio conſiſtere videatur, & nec induratione hepatis, nec pedum tumore, nec denique hectico calore ſtipatum ſit: ſpem foveo certiſſimam, fore ut adhuc curationi locus ſit. Quæ ut recte inſtituatur; ſuadeo, ut per tres priores dies liquor meus anodynus mineralis, cum tinctura tartari, ac ſpiritu bezoardico *Buſſii* permixtus bis quotidie adhibeatur: Mane videlicet oportet illum intra lectum ex aqua vel fontana, vel ceraſorum nigrorum aſſumere, tum infuſum calidum vel fabarum Coffee, vel ex millefolio ac liquiritia paratum ſuperingerere, & inde ſudorem expectare; veſperi autem ex ſola aqua capere. Inſignem enim virtutem obtinet, dolores ac ſpaſmos ſopiendi, humores ſtagnantes diſcutiendi, & ſaburram purpuraceam per cutim eliminandi: quos ſcopos ſi impetraverimus, tum leniori laxante primas vias purgare conveniet. Quare operæ erit pretium, mane undecim pilularum mearum balſamicarum deglutire, ac veſperi duos ſalis aperitivi ſcrupulos aſſumere: quibus per triduum adhibitis, iterum inſiſtendum eſt uſui liquoris anodyni per tres dies, & denique repetendæ denuo pilulæ. Sub epulis vero ex ultimo hauſtu XL. guttæ Elixirii mei viſceralis capiantur; & loco potus ordinarii acidulæ Selteranæ aut ſolæ, aut cum dimidia parte aquæ fontanæ, & elæoſaccharo ex oleo de cedro permixtæ potentur. Hæc ſi minus ſuffecerint remedia; balneum aquæ dulcis, mane ac veſperi uſurpatum commendo; cujus efficaciam deprehendi præſtantiſſimam. Præterea rectam victus rationem obſervare convenit, & hoc fine omnem corporis refrigerationem, animi affectus, vina auſtera, adſtringentia; fructus acidos, atque cibos incongruos vitare; contra vero corpus, matutinis præſertim horis ad ſudorem uſque movere oportet. Quod ſi vero votis haud reſponderint hæc ſubſidia, tum nihil præſtantius commendare poſſum, quam aquas thermarum Carolinarum molares cum debito regimine potandas: has enim ante biennium in perſona Sereniſſima, colica ſpaſmodica ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus laborante deprehendi fructuoſiſſimas.

CASUS XVIII.

De colica ſpaſmodico-convulſiva cum tumore, & dolore pedum per Carolinas ſanata.

PRinceps quidam ſereniſſimus, ann. XXXVIII. temperamenti ſanguineo-cholerici, habitus corporis plethorici atque ſucculenti, non ſolum crebris olim narium hæmorrhagiis, ſed etiam febribus intermittentibus, paſſionibus hypochondriacis, cordis palpitationibus, & doloribus dorſi ac oſſis ſacri tenſivis ſæpius fuit obnoxius. Noviſſime elapſo anno inciderat quoque in febrem quartanam; cum qua tamen, ſuperatis ſeptem paroxyſmis, felici eventu abſque ullo adſtringentium uſu, in gratiam rediit. Sed ſub præſentis anni auſpiciis prehendebant imum ventrem tormina, atque tenſivi dolores, quin etiam dorſum occupabant, & cum adpetitus proſtratione primum, & animi mœrore juncti, tandem in hæmorrhoidalem colicam deſinebant. Hæc vero per tres dies inhærebat vehementiſſima, cum acutiſſimis tenſionibus, atque lancinationibus abdominis, ad dorſum uſque protenſis; urgebant flatus, & non niſi per ſuperiora eructabantur; accedebant ſuffocationes hypochondriacæ, & inanes ad vomendum conatus, ſæpius ipſe vomitus. Dabantur protinus remedia temperantia, carminativa temperatiſſima, eſſentia dulcis Hallenſium, cum quadam eſſentia balſamica mixta; injiciebantur enemata ac ſuppoſitoria; ſed tertio demum die remittebant paululum ſymptomata. Adplicabatur ſubinde ex alumine paratum ſuppoſitorium: quod ſequebatur cruoris per alvum excretio, quæ per aliquot dies inhærebat, & Sereniſſimum ægrotum ab omnibus liberabat doloribus cum perfecta reconvaleſcentia. Sed ſequenti menſe cum novilunium immineret, recurrebat eadem colica cum priſtinis ſymptomatibus; quid? quod dolores inteſtinorum, ſuffocationes hypochondriacæ, atque vomitus longe vehementiores fuerint. Hæc iterum per aliquot durabat dies; & propinatis prioribus remediis, nec non laxante mannato & pilulis polychreſtis, erupit denuo ſanguis per venas hæmorrhoidales. Tum accedebant copioſæ alvi dejectiones, iiſque multa mucoſa reddebatur ſaburra: ſed ſimul omnes dolores evaneſcebant; redibat ſomnus ac ciborum adpetentia, & abhinc optime habet Sereniſſimus, niſi quod circa lunæ mutationes adhuc leviora imi ventris ſentiat tormina. Cum autem vererentur Medici, ne, niſi hæmorrhoidalis evacuatio rite ſuccederet, colici dolores ſæpius reciderent; in hiſce præcavendis, & illa promovenda operæ duxerunt pretium, ut ſingulis menſibus, luna decreſcente pilulæ polychreſtæ; tempore vero intermedio remedia tonico-nervina, veluti tinctura vitrioli martis *Ludovici*, eſſentia milleſolii &c. adhiberentur; & ſubinde circa utrumque æquinoctium vena non in brachio, ſed in pede, more hactenus ſueto incideretur. Neque tamen minus tuum, Vir illuſtris, tam præſervatorium, quam curativum flagitant conſilium; & potiſſimum ſcire cupiunt, num in hocce caſu acidulis Egranis, aut thermis Carolinis, quas illis præfert Sereniſſimus, cum fructu uti liceat; & qua ratione illæ ſint uſurpandæ?

Conſilium.

Quantum ex iis, quæ mihi de adverſa ſereniſſimi Principis valetudine, perſcripta ſunt, ſedulo mecum perpenſis judicare potui; dolores illos, qui hactenus aliquoties occuparunt inteſtina, omnino à cruore intra nervoſas, & admodum ſenſibiles inteſtinorum tunicas ſtagnante originem traherc, & hinc nomen colicæ ſanguineæ, aut cum ſoluti fuerint hæmorrhoidali fluxu, hæmorrhoidalis potius omni jure mereri arbitror. Neque enim deſunt variæ cauſæ, quæ hunc affectum generare potuerunt, cujus cauſa proxima ſemper eſt humorum abundantia. Has inter primum ſe offert temperamentum ſanguineum; quod ſicuti ad molem ſanguinis fovendam admodum eſt opportunum; ita etiam anſam dedit narium hæmorrhagiis, quas Sereniſſimus olim ſæpius toleravit, & quibus deficientibus, procul dubio capitis doloribus laboravit. Non minus etiam notari meretur habitus corporis plenus & ſpongioſus: cui quin acceſſerit diæta lauta, atque vinoſa, plethoræ fœcunda nutrix, extra omne poſitum credo dubium. Ipſe vero colicus, ab humorum ſtagnatione oriundus morbus, illi potiſſimum ætati proprius eſt, in qua degit Princeps ſereniſſimus. Hiſce enim annis hæmorrhoidalis excretio in ſubjectis plethoricis erumpere obſervatur: quæ ſi ob vaſa inteſtini recti exiliora, vel alias cauſas, felici deſtituatur exitu; haud fieri poteſt, quin cruor in vaſis inteſtinorum, maxime coli, quod prope ad dorſum ſitum eſt, ſubſiſtat, ſtagnet, & inde preſſionis, tenſionis, ac lancinationis ſenſum inducat. Præterea etiam inteſtinum rectum in ſpaſmorum ſocietatem rapitur, & conſtrictum nec ſtercoribus, nec flatibus tranſitum permittit: hi ergo una cum humoribus ad ſuperiores corporis partes compulſi, anxietatem præcordiorum, inflationes cardialgicas, nauſeas, vomitus, in quibuſdam etiam mentis perturbationes, aliaque progenerant ſymptomata. Sed debetur quoque in præſenti caſu febri quartanæ, brevi debellatæ, quædam animadverſio. Moleſta equidem eſt hæc febris, ſi diutius inhæreat: at in ſubjectis plethoricis, quæ multo, atque ſpiſſo ſanguine pollent, & ſæpius obſtructione quadam vaſorum minimorum laborant, inſigne ad has reſolvendas, & cruorem attenuandum conſtituit remedium. Hinc etiam non penitus negarem, quin & illa tam brevi tempore ſublata ad inducendam colicam eminus quaſi contribuerit.

Quamvis igitur atrox illud malum hactenus ſatis provide ac convenienter blandis laxantibus, clyſteribus atque carminativis fuerit oppugnatum, nec non debellatum: recte tamen eo ſtuduerunt Medici, ut peterent conſilium præſervatorium, ne illud iterum invaleſcat. Quo quidem ſcopo conſuluum duco, ut protinus ſeptem vel octo cruoris unciæ ex vena in pede tuſa detrahantur: quod ſi enim parcior ſanguinis mittatur copia, frequentiſſime fit, ut major inſequatur humorum ebullitio. Sed pridie ante venæ ſectionem, mane æque ac veſperi pedes in pediluvium, ex aqua fluviatili, & furfuribus triticeis paratum, ſunt immittendi: quo partim humores reddantur fluxiliores, partim ad inferiores partes magis invitentur. Eo autem tempore probe vitandus eſt aër frigidus, & fugiendi cibi flatulenti ac concoctu difficiliores. Deinde alvi lubricitati ſtudere convenit; quam minime pilulis, quæcunque etiam fuerint, moliri licet: quippe quæ humorum adfluxum ad inteſtina provocant,

&

& horum dolores magis exacerbant. Præſtat potius huic ſcopo vel clyſteribus facere ſatis, vel potiuncula mannata, quæ ſic parari poteſt: *Recipe mannæ electæ uncias duas, cremoris tartari drachmam, aquæ florum acaciæ uncias ſex, coque & ſolve leni calore, colaturæ adde olei de cedro guttas quinque. M. F. potio*, quæ pro una doſi, interponendo potum decocti avenacei, oleo amygdalarum dulcium oupti, quandoque eſt aſſumenda. Tum eo reſpiciendum ſuadeo, ut humorum ebullitio conſopiatur, & ſpaſmodicæ inteſtinorum ſtricturæ demulceantur: quibus ſcopis impetrandis egregie inſerviet pulvis præcipitans, & Elixirium carminativum antiſpaſmodicum, liquorem meum anodynum continens. Ille nimirum pondere duorum ſcrupulorum ex aqua florum ſambuci aut ceraſorum nigrorum brevi ante prandium capiatur; hoc vero guttulis quinquaginta & mane ex infuſo Thée bois, & veſperi ex potu ordinario aſſumatur. Non minorem virtutem præſtabit liquor meus anodynus ſolus, ſi ingruente denuo malo, aliquoties de die guttis quadraginta ex aqua quadam deſtillata adhibeatur. Cæterum pro potu ordinarin nulla convenit in hiſce morbis cereviſia: ſed conſultius erit, præter vinum Rhenanum, ſequenti decocto, quod grati ſaporis eſt, uri: *Recipe raſuræ cornu cervi, radicis ſcorzoneræ, ana uncias quatuor, ſarſaparillæ uncias duas, cichorei unciam, ſeminis fœniculi unciam ſemis, conc. cont. D. S. Species, quarum binæ unciæ cum tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes ſunt decoquendæ.* Quod victum attinet, ante omnia cavendum eſt ab animi affectibus, & refrigerationibus, maxime abdominis atque pedum; his enim refrigeratis, protinus inteſtina ſpaſmis contrahuntur; & contra inteſtinis convulſis, ſtatim perfrigeſcunt pedes. Quare etiam ineunte potiſſimuro vere corpus leviori veſtitu haud ſit indutum, ne tranſpiratio impediatur. Quum autem denique non poſſit perfecta mali ſanatio expectari; niſi ſublatis omnibus, quæcunque adhuc fuerint ſtagnationibus, æqualis humorum circulus reſtitutus, atque legitimus fluoris hæmorrhoidalis, in hiſce temperamentis admodum ſalutaris ſucceſſus provocatus fuerit: non efficacius atque præſtantius ad hos fines obtinendos mihi ſuppetit præſidium thermis Carolinis, earumque tam ordinariis, quas *den Brudel* vocant, quam *molaribus* aquis, interne uſurpandis. Harum autem potationi cum præſens tempus minime ſit opportunum: inſiſtendum interim erit commendatis remediis; & ſi demum arriſerit, accedente Majo thermis illis uti, tum proponam rationem, quomodo cum fructu potari poterunt.

Relatio de modo adhibendi thermas Carolinas.

Simul ac ſereniſſimus Princeps acceſſerit ad fontes Carolinos; elapſa die, qua corpus ab itinere defatigatum reficiatur, primæ viæ à ſordibus, quas forſan continent, ſunt repurgandæ, vel pilulis meis balſamicis, vel iiſdem in naturis ſegnioribus paululum acuatis, vel potiuncula quadam mannata, prout nimirum hæc vel illæ ipſi magis videntur convenientes. Tum vern reperiuntur ibidem duplices thermæ; quarum priores ordinariæ, quas *den Brudel* dicunt, penetrantes, fervidiores ſunt, & multum terræ calcareæ ac alcalinæ, quam ad canalem copioſe deponunt, ſecum vehunt. Deinde ſunt aliæ aquæ, *molares* adpellatæ, quæ illis tepidiores, atque leviores nec ochram talem calcaream fovent; attamen eadem evacuandi pollent efficacia, & ante duodetriginta annos à me primum in uſum vocatæ ſunt. Quemadmodum autem curatio hiſce thermis inſtituenda, tribus plerumque abſolvi ſolet intervallis: ita prioribus binis vicibus potationem molarium commendare ſuevi, quæ humores reddunt fluxiliores, vaſa minime reſerant, & capiti pariter ac nervis amicæ, nullam unquam pariunt ſomnolentiam; tum autem tertia vice adhibendas aquas priores ordinarias permitto. Eadem ratione Sereniſſimo noſtro congruam fore hanc curationem arbitror: nimirum operæ erit pretium, ut evacuatis per alvum ſordibus, prima die aquarum molarium decem vaſcula, prout ibidem locorum adhibentur, matutinis horis inter ambulandum aſſumat; altera ſedecim; tertia viginti quatuor potet; quæ niſi quater vel quinquies alvum duxerint, poſtridie triginta hauriat, & denique illum vaſculorum numerum, ex quo alvus quater redditur, per omnes reliquos dies retineat. Elapſis ſic quinque diebus, per duos ſequentes à potu aquarum abſtineat, & harum ultima ſeptemdecim pilularum mearum balſamicarum adhibeat. Poſtridie continuet iterum aquam eadem quantitate per ſex dies potare; quibus finitis, interponat denuo duos dies, & ſumtis iterum pilulis, per inſequentes ſeptem dies, thermas ordinarias, *der Brudel* dictas, eadem ac priores copia bibat; & denique curationi per adhibitum rurſus laxans finem imponat.

Sed obſervandæ in hac medicatione ſequentes probe ſunt cautelæ. Primum quidem haud eſt conſultum, thermas illas molares, more ſolito, vaſis apertis, quæ linteis duntaxat obtegunt, excipere: ex his enim ſpirituoſum aquarum earum principium, quod eſt efficaciſſimum, facillime evaporat. Præſtat potius, ut juxta ipſum fontem lagenis, in quibus acidulæ Tonſtadianæ aut Egranæ aſſervantur, per infundibulum excipiantur; in iis probe munitis detineantur; earumque dimidia duntaxat hauriatur portio; quoniam reliqua magis inertior deprehenditur.

Deinceps cum aquæ illæ molares, ceu tepidiores, quibuſdam moveant nauſeam; melius eſt, ut lagenæ ipſis repletæ vel in aquam ferventem, vel thermas ordinarias, quæ natura ſunt fervidiſſimæ imponantur, & ſic in uſum vocentur. Sub ea potatione brevi ante ſingulas epulas, ſexaginta guttulæ Elixirii ſtomachici atque balſamici, ex aqua vino nupta ſumendæ ſunt. Nec opus eſt aliis remediis, niſi nova acceſſerint ſymptomata. Quod ſi vero aqua intra corpus ſubſtiterit, & flatulentiam excitaverit: tum è re erit vel ſalis ex thermis ipſis præparati drachmam unam ex primo hauſtu adhibere; vel ano clyſterem carminativum, ſtimulo ſalino acuatum infundere. Balneorum uſum commendare non poſſum, quoniam hæ thermæ adſtringentes ſunt, poros cutis occludunt, & hinc ſubjectis, quæ ad ſpaſmos, dolores colicos, & tenſiones hypochondriacas prona ſunt, minime conveniunt.

Aliter ſe res habet cum balneis Tœplicenſibus, quæ vocant *das Fürſtenbad*, & in affectibus nervorum dolorificis, maxime qui à corporis refrigeratione proficiſcuntur, eximiam exſerunt virtutem. Nec alienum erit, finita Carolinarum potatione, ad balnea hæc accedere; & purgato per ſal Sedlicenſe corpore, iis per novem dies uti. Singulo nimirum mane deſcendere ſolent in tale balneum, & eidem per tres circiter horæ quadrantes immorari;

tum lectum petere, in illo, hauſto infuſo calidiori, leniter ſudare; & denique corpus linteis calidioribus fricandum præbere.

Quod vero ad victum pertinet ſub ipſo thermarum potu; ſeligendi præ aliis ſunt cibi molliores, & concoctu faciles; fugienda poma & acetaria; interim edulia ſucco citri permiſcere licet; ſed cœna ſit parciſſima. Inter potus optimum eſt vinum Burgundiacum, cum duabus acidularum, quæ ibi ſcaturiunt, & vocantur *der Buch Säuerling*, partibus permixtum; neque minus Rhenanum vel Hungaricum potare licet. Præterea cereviſia Schnebergenſis, aut decoctum ex cornu cervi, radice ſcorzoneræ, & aniſo ſteliato paratum ſub epulis bibi poteſt. Interim nihil certi determinare audeo: cuicunque enim potui vel vinoſo, vel cereviſiario quis eſt ſuetus, & ex quo bene habet, illum quoque pro ordinario retineat. Circa aëris uſum notari meretur, quod omnis frigidus, veſpertinus omni ſtudio vitari debeat, nec poſt ſolis occaſum ſub libero cœlo verſari liceat: inde enim multas in corpus redundaſſe noxas obſervavi. Neque tamen minus corpus moderate movere oportet, quod vel mane, vel hora pomeridiana quarta vel quinta, aut ambulando, aut curru vel equo vehendo commode fiet.

Haud denique ignorari debet, quod ii, qui calculo vel podagra laborant, ſub harum thermarum potatione plerumque malorum ſuorum experiantur exacerbationes; quæ vero, cum leviores ſint, ab ulteriori potu minime deterreant ægrotantes. Contra ubi inciderint forſan febriles commotiones; abſtinendum à potu, & adhibendi pulveres abſorbentes & nitroſi, aut emulſiones ex aquis analepticis, & ſeminibus quatuor frigidis majoribus confectæ.

Relatio de ſucceſſu curationis.

Poſtquam Sereniſſimus æger thermis Carolinis methodo præſcripta uſus fuerat, & ex his feliciſſimo cum ſucceſſu majus virium & adpetitus incrementum, tumoris autem in pedibus ſublationem impetraverat: ad confirmandam ulterius ſanitatem, ſequens ſuppeditavi conſilium præſervatorium. Cui cum morem gereret, tam à dolore vehementi colico-convulſivo, quam rheumatico partium externarum adfectu liberatus, perfecte convaluit.

Conſilium Præſervatorium.

Expoſuit omnium Princeps ſereniſſimus judicio meo aliquot quæſtiones de tuenda illius valetudine; quarum hæc eſt prima: Anne ob crurum pedumve tumorem, qui per quinque menſes continuus fuit, conſultum ſit, venam ſecare in pedibus, anne potius illam in brachio tundere præſtet? Videtur equidem ad præſervandum præſentem morbum ſumme neceſſaria ac inevitabilis venæ ſectio: cum Sereniſſimus temperamento gaudeat ad ingenerandum ſanguinem admodum prompto, & ſola humorum copia, exitu per venas ſedales deſtituta, & intra nerveas inteſtinorum tunicas ſtagnans, ſpaſmodicorum, quas hactenus toleravit, paſſionum unica exiſtat cauſa. Verum enim vero cum partim morbi diuturnitate, partim reliqua curatione ac thermarum uſu ſatis imminuta videtur moles ſanguinis: extra omne poſitum eſt dubium, quin jamjam magis ad viſcerum, præſertim ventriculi ac inteſtinorum, atoniam ſit reſpiciendum. Præter habitum enim corporis ſpongioſum, qui ad ſubeundam atoniam inſigniter eſt proclivis, ipſe diuturnus morbus ac crebri dolores totum nervorum genus admodum debilitarunt: ut ideo humores, non quidem ob nimiam molem, ſed potius partium ſolidarum imbecillitatem, tardius circulentur, & hinc in pedibus ſtagnantes, horum inducant tumorem. Quamobrem futuro autumno omittendam eſſe puto ſanguinis miſſionem; quæ debilitatem partium ſolidarum, maxime ventriculi, jam magis adaugebit, tranſpirationem remorabitur, & omnia plane exacerbabit ſymptomata. Quod ſi vero reciderit forſan dolor colicus, atque ſpaſmodicus; arrideret mihi potius hirudinum adplicatio, qua ſtagnans in inteſtinis cruor, breviſſima pariter atque tutiſſima via eliminabitur. Adventante denique vere, ſi refocillatis viribus, naturæ robur fuerit reſtitutum, ac tumor pedum evanuerit; tum feliciori ſucceſſu vena in pedibus iterum ſecabitur.

Ad alteram quæſtionem: Num in tanta crurum, pedumve debilitate, ſi à rubore fuerit vacua, liceat ſpirituoſa adplicare; eo magis cum talia in ſimili affectu pedum ante aliquot annos fuerint adhibita eo effectu, ut per biennium & quinque menſes remiſerit intumeſcentia? omnino ſum perſuaſus, externa roborantia ad conſortandos pedes inſigniter fore proficua; quo ſcopo aquam arquebuſadæ cum linteis calidis adplicandam commendo. Et ſi tertio quæritur: quænam remedia ad colicam pariter, atque pedum affectionem præcavendam ſint idonea? non mihi præſtantius ſuppetit præſidium, quam pilulæ meæ balſamicæ, numero quatuordecim cum pulvere præcipitante nitroſo ſingula ſeptimana veſperi aſſumendæ: quo iiſdem ſordes primarum viarum birioſæ, atque viſcidæ perpetuo eliminentur. Neque etiam minus inſignem ſpondet utilitatem Elixirium meum ſtomachicum, XL. guttulis ex ultimo ſub epulis hauſtu capiendum; quod roborando ventriculum, concoctionem adjuvat, & ideo ad generandum legitimum chylum, atque bonum ſanguinem permultum contribuit.

Tum quoque juxta quartæ quæſtionis argumentum: an futuro vere in uſum ſint vocandæ quædam acidulæ? utique commendo Selteranas vel Schwalbacenſes. Præterea non luditur opera, ſi loco potus ordinarii Selteranæ aquæ cum binis vini Rhenani partibus remixtæ adhibeantur. Quod porro quintam quæſtionem, an proficuæ ſint pilulæ? attinet; illas, ſi acre purgans foverint, minus omnino ſalutares credo, cum majorem humorum ad inteſtina affluxum invitare, & hæc magis debilitare deprehenduntur. Contra vero balſamicæ pilulæ, veluti meæ ſunt, tantum abeſt, ut noxiæ exiſtant, ut præter vim blande laxantem, ventriculum roborent cum ſucceſſu feliciſſimo.

Et denique ſi ſextam quæſtionem intuear: Quænam remedia ad avertendam podagram, arthritidem, & alias pedum crurumque affectiones ſint opportuna? huic quidem ex aliqua parte in reſponſo ad tertiam quæſtionem jam ſatisfeci; partim vero haud conſultum mihi videtur, multis variiſque pharmacis naturæ ſuetudinem inducere. Hic potius finis pertinaci victus obſervatione impetrabitur: ſummo enim ſtudio omnes animi affectus, cibos flatulentos, dulces, acidos, poma, lacticinia, potus calidiores, ſpirituoſos, aëremque frigidiorem evitare convenit. Contra vero cibi ſint molliores, juſcula; cœna parcior; omnia edulia probe maſticentur; mane ſæpius poſt hauſtum in lecto calidius infuſum expectetur lenis ſudor; & denique corpus moderato exercitio ſæpe moveatur. Et hæc ſunt, quæ in ſalutem ſereniſſimi ægrotantis proponenda duxi; quæ Deus fauſta reddat, ac ſalutaria ex animo precor.

CASUS

CASUS XIX.

De colica ſpaſmodica chronica cum calculo veſicæ felleæ conjuncta.

Vir quidam quinquagenarius, temperamenti ſanguinei, à prima ferme juventute ſæpenumero tolerare ſuevit dolores colicos, qui quidem vehementiores, ſed breviores ſemper fuerunt; & ante duodecim circiter annos rariſſime, & vix ſemel quotannis redierunt: quo vero tempore alvi perpetua laboravit ſegnitie. Quatuor abhinc annis facto itinere, ex improviſo vehementiſſimam rurſus incidit colicam, atrociſſimis in regione hepatis ſtipatam doloribus. Datis convenientibus medicinis remiſerunt quidem hæc tormina: ſed vix elapſo menſe atrocius recruduerunt. Hinc conſulti ſunt plures celeberrimi Medici; neque vero impedire potuerunt, quo minus malum per ſatis longum tempus, crebris recideret acceſſionibus. Et quum denique ſolius D. D. W. medicamina adhiberentur, iſque non niſi martialia exhiberet: adeo increvit morbus, ut æger lecto plane affixus, ſingula hebdomade violentum pateretur paroxyſmum, ſæpius ultra triginta horas inhærentem. Hunc demum aurigo inſequebatur, cum inſigni corporis languore, aſſiduiſque circa regionem hepatis, atque cordis ſcrobiculum doloribus conjuncta; quam evaneſcentem denuo excipiebat colicus inſultus, & ſic per aliquod tempus alternatim ſibimet invicem ſuccedebant hi duo affectus. Protracto remediorum à D. D. W. præſcriptorum uſu evanuit demum icterus, ſed colica nihilominus ſingulis quatuor vel ſex rediit hebdomadibus. At vero cum tribus abhinc annis, iter facere, & illud, licet colico dolore prehenderetur, nihilo tamen minus curru celeriori inter ingentes corporis concuſſiones continuare deberet: factum eſt, ut omnis dolor remiſerit, & ab illo tempore non niſi rariſſimus, atque mitiſſimus reciderit. Circa æquinoctium autumnale præteriti anni autem poſt inſtitutam more ſueto venæ ſectionem, æger prævia refrigeratione dolorem rurſus in hepatis regione ſentire cœpit; qui ſubinde in ipſam deſiit colicam, elapſis ſedecim horis ſublatam. Poſtea ſiluit per totum hyemem; at verſus vernale æquinoctium dolor iterum in regione hepatis ac cordis ſcrobiculo magis obtuſus, quam acutus recruduit; quem, miſſo pro more ex vena ſanguine, protinus excepit colica paſſio. Hæc quidem non adeo vehemens fuit; ſed adpetitus imminutionem, carnium ac juſculorum faſtidium, ac tantam virium proſtrationem reliquit, ut per binas hebdomades intra lectum commorari teneretur.

Quanquam vero uſurpatis à D. D. W. commendatis remediis obſcundaret aliquantulum morbus: attamen adhuc reſtant languor corporis, virium decrementum, adpetitus jactura; color vultus antea floridus commutatur in luridum atque lividum, & pedes juxta malleolos intumeſcere videntur. Quare cum remedia illa, maxime martialia, haud ſatis facerent votis; illis miſſis, alia à quodam Medico propoſita, quæ inter infuſum rhabarbarinum fuit, in uſum vocata ſunt: & ex his colica pariter ac dolor in hepate remiſerunt: ſed ciborum adpetentia remanet exigua, & flatus aſſidui urgent. Hancce vero adfectionem, quæ nullo unquam extrinſecus tumore aut induratione ſtipata fuit, multi Medicorum pro ſcirrho, ſaltem infarctu hepatis, ex calculo in cyſtide fellea ſuborto habuerunt; & acidulas, tanquam unicum ſalutis ſubſidium commendarunt. Contra alii harum uſui plane non ſubſcribunt, eaſque in læſione tam nobilis viſceris admodum periculoſas reputarunt.

Conſilium.

Poſtquam omnia morbi, cujus cauſa conſultus ſum, ſymptomata, & præſertim pallidum vultus colorem, pedum tumorem, virium atque adpetitus proſtrationem rite mecum perpendi: mox conjeci, ægrotantem noſtrum cachectica corporis conſtitutione laborare cœpiſſe. Huic procul omni dubio primam occaſionem dedit hepatis infarctus, à ſanguinis per illud ac alia imi ventris viſcera tardiori circuitu inductus: quo non ſolum bilioſus humor ſpiſſior fuit redditus; verum etiam in calculoſas demum concretiones, cum cyſtidem felleam, tum ductus hepatis biliarios obſidentes, abiit. Inde enim dolorum in regione hepatis ratio liquet; & ob nervi intercoſtalis cum ventriculo, veſicula fellea, ductibuſque hepatis biliferis communicationem cardialgia; nec non alvi ſegnities, & denique à bile in maſſam ſanguineam retrocedente, auriginoſus color ſupervenerunt. Quando vero ſuccorum vitalium tardior per hepar progreſſus eſt; non fieri poteſt, quin illi ad partes vicinas, maxime nerveas inteſtinorum tunicas, regurgitantes, ſenſibiles haſce partes diſtendant, & ad ſpaſmodicas ſtricturas proritent: unde etiam inteſtinorum tormina ſuos mutuantur natales. Quibus ſic ſe habentibus, cum ob hepar infarctum, legitima bilis ſecretio, nec congrua cum alimentis permixtio locum inveniat; hinc autem nec laudabilis chylus, nec bonus ſanguis generari queat: facile patet, quæ inſequutæ cachexiæ ſit ratio.

Quæ cum ita ſint, quæſtio incidit: num in hiſce morbis proſint remedia martialia? Meo quidem arbitrio, ea rite præparata liquida, veluti ſunt tinctura martis *Zwælfferi*, tinctura martis cum ſucco citri, aurantiorum, vel pomorum Borſdorfſianorum concinnata, omnino locum inveniunt; maxime ſi medicinis amaris, reſolventibus permixta, cum ſufficienti diluentium quantitate exhibeantur, & motus corporis conjungatur. Contra vero eadem vel in pulvere, vel abſque ſufficienti liquidorum potu, vel denique parco corporis motu uſurpata, humores magis inſpiſſant, majuſque inferunt detrimentum. Quod deinceps attinet venæ ſectionem; ea videtur eo convenientior, quo magis ipſi adſuevit jam ægrotus. Neque etiam eſt alienum, in colica hæmorrhoidali, aut quæ à ſanguinis ſtagnatione circa inteſtina ortum traxit, ſanguinem per venæ inciſionem, aut quod utilius obſervatur, hirudinum adplicationem detrahere. Verum enim vero ubi, præter hepatis infarctum, atque ſpaſmos & dolores inteſtinorum, horum tonus jam labefactatus, digeſtio alimentorum læſa, & virium jactura præſto fuerit; uti quidem in præſenti caſu deprehendimus: neutiquam ſubſcribo venæ ſectionis uſui; ſed ab illa majus metuo damnum, quam emolumentum.

Quare potius ad debellandam hanc gravem ægritudinem, eo meum tendit conſilium, ut ægrotus per integrum menſem acidulis Egranis, ſed tepidioribus utatur. Ante harum autem uſum per aliquot dies, ſumtis mane pariter ac veſperi centum guttis

guttis ſequentis animæ rhabarbari, corpus purgare convenit: *Recipe rhabarbari Alexandrini pulveriſati unciam dimidiam, ſalis tartari, terræ foliatæ tartari ana drachmam, aquæ ligni ſaſſafras deſtillatæ uncias duas. M. & digere leni calore.* Deinceps ſub epulis ex ultimo hauſtu, atque veſperi cubitum iturus æger ſumat ſexaginta Elixirii viſceralis guttulas: cæterum à cibis durioribus, acidis, ſalitis atque flatulentis abſtineat, animi affectus fugiat; corpus ſæpiuſcule moveat, atque crebris juſculis cum ſcorzonera, cichoreo, & jure carnium gallinacearum aut vitulinarum paratis utatur. Quoniam porro in hiſce morbis nihil convenienti potu eſt fructuoſius: hujus in locum commendo, vel Selteranas acidulas vino nuptas, vel hocce decoctum: *Recipe raſuræ cornu cervi, radicis ſcorzoneræ ana uncias ſex, radicis cichorei, fœniculi ana uncias duas, corticis ligni ſaſſafras, ſeminis fœniculi anæ unciam dimidiam. C. C. F. Species, quarum unciæ duæ cum tribus aquæ menſuris, ac paſſularum Corinthiacarum manipulo uno per tres horæ quadrantes ſunt decoquendæ.* Contra colicas ac flatulentas moleſtias non opportunius mihi ſuppetit præſidium, quam liquor meus carminativus, anodyno nuptus, & mane vel veſperi quinquaginta guttulis exhibendus. Et extrinſecus denique parti dolenti adplicandum ſuadeo hoc emplaſtrum: *Recipe emplaſtri de meliloto unciam, camphoræ, croci ana drachmam. F. l. a. emplaſtrum.*

Appendix.

Prius quam commendata à me remedia in uſum vocaſſet æger; conſuluit adhuc alterum, eumque haud incelebrem Medicum; cujus hæc fuit conſultatio:

Ex tranſmiſſa morbi hiſtoria probe intellexi, virum quinquagenarium, temperamenti ſanguinei, colicis inſultibus à prima quidem juventute obnoxium; noviſſimis autem aliquot annis maxime infeſtatum fuiſſe. Hiſce enim ante quatuor circiter annos non ſolum acceſſit moleſtus in hypochondrio dextro dolor; verum etiam paulo poſt icterus ſupervenit; qui adhibitis quibuſdam remediis iterum evanuit. Abhinc ſiluerunt equidem colici dolores per ſatis longum tempus; at noviſſime, circa bina æquinoctia poſt inſtitutas venæ ſectiones, recruduerunt, non tanta vehementia, quanto potius corporis languore ſtipati. Sed his quoque mitigatis ſucceſſerunt denique, & adhuc inhærent flatulentia, virium decrementum, color faciei luridus, pedumque aliqualis, forſan œdematoſa intumeſcentia.

Optaſſem vero, ut adhuc allegatum fuiſſet, utrum æger nunquam toleraverit hæmorrhoides; anne colicæ nuper cum ictero complicatæ ſupervenerint vomitus; & quæ jam ſit urinæ conditio, an reddatur ſufficiens, numque ſatis tincta ſit, an potius lixivioſa? Interim quantum ex jam dictis colligere licuit, præſentem morbum, qui radicatus, habitualis, & niſi hæreditarius, ſaltem connatus, hinc curatu videtur difficillimus, pro colica bilioſo ſcorbutico-hypochondriaca, eaque periodica habeo: cujus ſedem in hepate, ejuſque parte concava pariter ac in inteſtino duodeno collocandam arbitror; ipſumque ab impedito hæmorrhoidum fluore ſuſtentari, nullus dubito. Neque vero adhuc ipſum ſcirrhum hepatis, aut calculum in veſica fellea ſuſpicor; ſed infarctum duntaxat inſigniorem ſubeſſe credo; de quo, cum crebris colicæ recurſibus ventriculi robur labefactatum, digeſtio deſtructa, & ideo laudabiles ſucci videantur corrupti, valde metuo, ne tandem cacochymicum, cachecticum ſtatum, & hinc plane hydropem, tympanitidem, febrem lentam & icterum nigrum poſt ſe trahat. Quamobrem conſultum omnino duco, ut jam in curatione omnia purgantia, evacuantia, venæ ſectiones, nitroſa, martialia, aquæ minerales, aliaque potentiora remedia fugiantur; & in horum locum blandiora balſamica, aperitiva, amara, rhabarbarina, adhibeantur. Idcirco accommodatiſſimam puto ſequentem medicationem, per tres ad minimum hebdomades in uſum vocandam. Primum nimirum vehementer commendo ſaponem quendam balſamicum, cujus D. BIANCHI, celebris Italorum Medicus in ſua *hiſtoria hepatica pag.* 320. meminit, tanquam præſtantiſſimi hiſce morbis remedii, & qui ſic ſe habet:

Recipe cinerum abſinthii, juniperi, agrimoniæ ana manipulos quatuor, cum ſufficienti quantitate aquæ fontanæ fiat lixivium forte, in cujus menſuris ſex coque radicis rubiæ tinctorum, filicis ana uncias duas, bardanæ uncias tres, foliorum marrubii albi manipulos tres, florum centaurii minoris manipulos duos. Colatura coquatur ſ. a. cum ſebo bovillo ad conſiſtentiam ſmegmatis, adjiciendo ſub finem croci auſtriaci pulveriſati ſcrupulos duos: effundatur in capſulas ligneas, & aſſervetur uſui. Hujus ſaponis drachmam unam, in infuſo rhabarbarino, cui ſit addita herba trifolii fibrini, ſolutam ſingulo mane capiet æger. Deinceps ſub epulis ex vino ſumet quinquaginta guttas Elixirii balſamico-ſtomachici, quod ſic ſe habet: *Recipe Elixirii aperitivi Clauderi drachmas ſex, eſſentiæ corticis cæſcarillæ, ſpiritus ſalis ammoniaci aniſati ana drachmas duas, tincturæ rhabarbari unciam dimidiam. M. D. ad vitrum.* Non minus inter paſtum pro primo hauſtu ſequentis infuſi vinoſi, quantum ſexta menſuræ pars capit, adhibeat: *Recipe radicis enulæ, pimpinellæ albæ, caryophyllatæ ana drachmas ſex, herbæ marrubii albi, hepaticæ nobilis, agrimoniæ cum floribus ana manipulum, florum hyperici, ſalviæ ana pugillum, cinnamomi optimi drachmas duas, corticum citri & aurantiorum, ana no. 1. C. C. D. S. Species, quæ linteo incluſæ immittantur lagenæ, & infundantur cum duabus vini Rhenani menſuris.* Hoc infuſum in cella aſſervare oportet; & rum quotidie tantum vini iterum affundendum eſt, quantum infuſi ſub epulis potatur. Veſperi autem cubitum iturus æger de conſerv. ſpagyr. aug. quantum duo cultri cuſpides capiunt, aſſumat. Nec ludetur opera, ſi ſingulis quatuor aut octo ſeptimanis, maxime ſi quædam hæmorrhoidum apparuerint veſtigia, loco venæ ſectionis tres vel quatuor hirudines adplicentur, iiſque quatuor vel quinque cruoris detrahantur unciæ; ac denique crebri infundantur ano clyſteres, qui ex mucilagine hordei, butyro, & ſyrupi de cichoreo cum rhabarbaro uncia una ſint compoſiti. His adhibitis, ſi ea deprehendatur corporis conſtitutio, quæ uſurpandis aquis mineralibus idonea eſt, operæ erit pretium, interjectis aliquot hebdomadibus, thermas Carolinarum molares in uſum vocare, ea quidem methodo, quam illuſtris HOFFMANNUS *Med. Conſul. Tom. I. pag.* 260. ſuppeditat, & quæ præſenti libro *Sect. I. Caſu XV. pag.* 65. *ſeqq.* exhibetur. Tandem vero nunquam non rectam vivendi rationem ſervare oportet: hinc omnes ci-

bos

bos crudos, frigidos, acidos, ſalitos, ſimilagineos, aromatiſatos, fumo induratos, flatulentos, concoctuque difficiles; nec non potus ſpirituoſos, vina adulterata, cereviſiam recentem, nimium uſum infuſorum calidiorum Coffée, vel ſuccoladæ; & denique vitam nimis ſedentariam, ac multas meditationes evitare convenit. Contra vero haud alienum erit, ſub epulis unum vel alterum hauſtum vini Burgundiaci, vel Tockavienſis aſſumere; & denique loco potus ordinarii decoctum ex ligno ſaſſafras, ſarſaparilla, corticibus citri, ſemine fœniculi, cinnamomo & caſcarilla paratum adhibere.

Judicium Medicum.

Poſtquam præmiſſum celeberrimi cujuſdam Medici conſilium meo quoque judicio fuit expoſitum: non poſſum, quin profitear, Medicum illum cauſas ac originem præſentis morbi optime perſpexiſſe, meque cum illo ex omni parte ſentire. Neque etiam habeo, quæ circa commendata ab ipſo remedia moneam: quamvis enim aquas minerales non omnino laudare videatur; attamen, cum poſt abſolutam curationem aquas molares ſuadeat, vern eſt ſimillimum, ipſum utique vereri, ne abſque eorum uſu viſcerum obſtructiones ac infarctus ſolis remediis omnino tolli nequeant. Ego vero longe conſultius fore puto, ſi acidulæ Egranæ tepidiores, ſub ipſo reliquorum medicaminum rhabarbarinorum, amarorum & viſceralium uſu ſimul bibantur; & tunc efficaciam earundem longe præſtantiorem credo. Cæterum ex ipſa ægrotantis conſtitutione à præſentibus Medicis dijudicandum erit, quantum propoſitarum aquarum quotidie potare, & quamdiu earum potationem protrahere debeat.

CASUS XX.

De colica flatulenta cum dolore nephritico.

Vir quidam ſummæ dignitatis, ſexagenario major, à juventute ſua ſub multis corporis defatigationibus, robuſta ac admodum vegeta conſtitutione gaviſus, temperamenti cholerici, ſtaturæ proceræ, per longum ſatis tempus prandere duntaxat, atque cibos minus maſticatos eximia aviditate, ac larga quantitate devorare; eas vero die veneris, qua ferias eſuriales celebrat, non niſi veſperi aſſumere ſuevit. Præterea ſub epulis præter vinum Rhenanum, quod extra convivium modice bibit, cereviſiam triticeam, quæ hic locorum non adeo bonæ notæ exiſtit, potare; meridianum tempus ſedendo, ſcribendo, legendo vel ludendo conſumere; loco cœnæ modo nominatam cereviſiam ſorbere; & hora plerumque undecima lectum petere ſolrit, ſomnum corpore minus tecto capiens. In tali rerum ſtatu ante aliquot hebdomades ſuatu cujuſdam curam præſervatoriam cum acidulis Selteranis inſtituere cœpit; quæ quidem primis diebus imi ventris inflationem, & quandam inter ambulandum ſpirandi difficultatem induxerunt, poſtquam autem per urinam rite abierunt, cum euphoria potæ ſunt. Sub earum potatione larga quidem cibos ſumſit adpetentia; ſed pomorum, aliorumque fructuum, quorum alias eſt amantiſſimus, omni ſtudio vitavit uſum. Neque tamen minus, cum hauſtis per quatuor circiter dies hiſce acidulis, forſan more conſueto jejunium celebraſſet, & non niſi hora veſpertina ſexta, largis indulſiſſet epulis; accidit, ut hora duodecima nocturna doloribus ſpaſmodicis, regionem dextri renis, ubi inteſtino colo connexus eſt, occupantibus, & cum alvi obſtipationibus, flatuum pertinaci retentione, nauſea, conatibus ad vomendum, tenſionibus ventriculi atque vigiliis ſtipatis ex improviſo corriperetur. Surgit protinus ex lecto, & pavimento ſupinus incumbens, dolorum quidem aliquale levamen ſentit; at aſſidua in imo ventre murmura percepit, cum tanta inteſtinorum à flatibus expanſione, ut abdomen eſſet inſtar tympani. Vocatus Medicus, cum non adeſſet febrilis commotio, in ipſo paroxyſmo exhibet ſal catharcticum amarum, & clyſterem ano infundi jubet. Paulo poſt & ego accitus, morbum in torſione atque contractione inteſtinorum laxatorum, & à flatibus expanſorum conſiſtere deprehendo; & alvum nondum apertam, clyſteribus emollientibus ac carminativis movendam curo. Sopitis etiam per antiſpaſmodica interne data, ſpaſmodicis inteſtinorum doloribus, oretenus propino blandum laxans; quod poſt aliquot horas copioſos flatus, & quandam acetarii crudi, & nondum digeſti educebat copiam. Licet autem alvus tali ratione ſuo fungeretur officio, & urina ſatis copioſa redderetur, cum multo ſabuloſo, ac mucido ſedimento; attamen dolores circa dictam dextri renis regionem adhuc per aliquot dies muſſitabant. Quare morbum fuiſſe colicam nephriticam ratus, venam in pede tundendam curavi: quo quidem factum eſt, ut remitterent paulo dolores; ſed iidem verſus veſperam, priſtinis ſtipati ſymptomatibus, majori recrudeſcebant atrocia, & nullis plane obſecundabant remediis. Hinc poſtridie exhibebam lene vomitorium ex radicis Ipecacuanhæ ſcrupulo uno, tartari emetici grano uno, & tartari vitriolati granis ſex concinnatum: quod cum copioſam mucidam aque ac bilioſam ſaburram ἄνω καὶ κάτω eduxiſſet, omnes protinus ſiluerunt dolores; & non minus ciborum adpetentia, ſomnus atque vires redierunt; quam etiam alvina excretio naturalem recuperavit ordinem. Sic ergo per aliquot dies optime habuit æger; & animi laxandi cauſa, quædam itinera feliciſſimo fecit ſucceſſu. Verum enim vero pridie Nonarum Auguſti, cum inter prandendum acetarium ac ceraſa aſſumſiſſet, veſperi eodem malo prehendebatur: quod quidem, evacuatis per alvum, data ſalis catharctici amari uncia, & injectis enematibus ſolutam, permultis cruditatibus, ceraſa ac acetarium adhuc cruda foventibus, mox remittebat; ſed elapſis quatuor diebus poſt ſumtum vinum Rhenanum, cum eo, quod ex ceraſis paratur, mixtum, iterum recrudeſcebat. Injectis denuo clyſteribus evaneſcebat ſtatim, ſed adhuc urgent obtuſi circa renes dolores. Idcirco conſilium anhelat, ut ab iſto morbo penitus vindicetur, atque ſubinde præſervetur.

Conſultatio.

Recte judicavit Medicus, morbum, cujus cauſa conſultus ſum, nomen colicæ nephriticæ mereri; quæ non ſolum calculo ex rene dextro in ureterem impacto, verum etiam flatibus in inteſtinis oberrantibus in acceptis eſt ferenda. Calculum re adeſſe vera, atteſtantur dolor ſenſibiliſſimus in hypochondrio dextro ſubito obortus, qui fit, ſi calculus in pelvim ac principium ureteris tranſgreditur;

ditur; alvi nbſtipatio, flatuum retentio, nauſea, conatus ad vomendum, appetitus proſtratio, vigiliæ, inquietudo, atque ſedimentum in urina ſabuloſum. Flatus autem ſubeſſe, patet ex continuis in imo ventre murmuribus, ac tympanitica abdominis inflatione. Inſignis nimirum per quotidianam ferme experientiam inter flatulentam ac nephriticam colicam deprehenditur conſenſus: quando enim cunque inteſtinum colon, & præſertim flexura illius prope renem dextrum ſita, à flatibus infarctum diſtenditur; facillime fit, ut calculus in renibus commoveatur: quemadmodum etiam frequentiſſimum eſt, ut dolores renum calculoſi, vi conſenſus nervorum, ad ſenſibiles inteſtinorum tunicas propagentur. In tali caſu inferior potiſſimum inteſtini coli atque recti portio ſpaſmis adeo conſtringi ſolet, ut nec flatibus concedat exitum; qui ad ſuperiora magis vergentes, inteſtina non minus ac ventriculum mirum in modum diſtendunt, & hinc ſymptomata admodum exacerbant; contra vero ex ſupino decubitu, aut clyſterum infuſione plerumque ſublevantur. Ad huncce vero morbum in noſtro ægrotante variæ contribuerunt cauſæ: veluti ſunt partim crebrior ac diuturnus pomorum, atque fructuum uſus, quippe quæ flatus gignunt, atque refrigerant; partim minus legitima ciborum maſticatio, qua ciborum digeſtio nimium læditur atque deſtruitur; partim denique ipſa provectior ætas, quæ in hosce morbos admodum prona eſt, & vel leviſſimis cauſis ad illos commovetur. Cujus igitur quod attinet curationem, ac præſervationem; laudo vehementer, quod Medicus in paroxyſmo interna antiſpaſmodica exhibuerit, clyſteres emollientes ano infundendos curaverit, & denique venam tundi juſſerit. Procul enim dubio plethora laborabit ægrotus, quæ dolores ejuſmodi ſpaſmodicos admodum ſuſtentare, febriles commotiones, aliaque ſubinde ſymptomata excitare ſolet. Eo convenientior erit venæ ſectio, ſi æger forſitan hæmorrhoidum fluori fuerit obnoxius. Tum vero ad præſervandum hunc affectum, conſultum valde judico, ut diæta curatius in poſterum obſervetur, præſertim omnes cibi flatulenti ac refrigerantes ſedulo fugiantur, ac cuncta, quæ pedes potiſſimum atque ventriculum refrigerare, aut animi affectus excitare valent, omni ſtudio evitentur. Neque porro minus cibos probe maſticare; atque corpus ſedulo movere oportet. Præterea huic fini accommodatiſſimæ ſunt aquæ minerales; quas inter acidulæ Selteranæ in colicis atque calculoſis affectibus admodum efficaces quidem obſervantur: at ubi tonus ventriculi ſimul labefactatus exiſtit, uti in noſtro caſu, minus ſunt ſufficientes; & ideo magis commendarem Egranas, futuro vere potandas. Quum autem præſens tempus huic curationi minus ſit opportunum: aliam in uſum vocare oportet medicationem. Hæc meo quidem judicio feliciſſime inſtituetur; ſi bis quavis hebdomade quatuordecim mearum pilularum balſamicarum, quæ blande alvum movent, atque ſubinde tonum ventriculi roborant, veſperi capiantur, & ſequenti mane drachma una ſalis mei apetitivi aſſumatur; porro ſingulo mane quædam vaſcula infuſi theiformis hauriantur, & hora quinta meridiana ſexaginta guttulæ Elixirii ſtomachici adhibeantur. Quod ſi vero ipſe paroxyſmus nephriticus recciderit forſan: tum partim liquoris mei anodyni mineralis triginta guttas ſingulis duabus horis, partim pulveres antiſpaſmodicos ex pulvere marchionum, nitro & tantillo caſtorei concinnatos exhibere; partim denique clyſteres emollientes atque carminativos large oleoſos ano infundere expediet.

CASUS XXI.

De præſervatione atque curatione illuſtris fœminæ ex coli & calculi doloribus laborantis.

ILluſtris matrona XXXVI. annorum, temperamenti ſanguinei, habitus corporis ſpongioſi ac ſucci pleni, ante menſium eruptionem crebris animi deliquiis, ac cordis palpitationibus infeſtata eſt. Hi vero cum anno ætatis decimo quarto primum cœpiſſent fluere; ſatis largi ſemper fuerunt, & per novem inhæſerunt dies. Annos nata novemdecim matrimonii leges ſubiit, & ſub illo octo fœtus cum inſigni ſemper virium proſtratione enixa eſt. Geſtationis enim tempore ad quintum uſque menſem crebris vomitibus, ac perpetua ciborum nauſea plerumque laboravit; nec ab illis curata eſt, licet ſub quavis graviditate venam ter ſecandam præbuerit: quid? quod eo tempore nunquam latcribus incumbere potuerit, ob dolorum, quos tum ſenſit, atrociam; ſed ſupina ſemper jacere debuerit. Ipſa puerperia nunquam non variis ſymptomatibus, mentis defectionibus, adpetitus proſtratiooe, calore præternaturali, cordis palpitationibus, atque vigiliis ſtipata fuerunt: quin poſt partum ante duodecim annos editum inſignis cruoris copia cum crebris deliquiis ex utero fluxit; & abdomen aliquantulum intumuit. Sed adhibitis poſthæc Aquiſgranenſibus balneis, detumuit venter, & dolores pedes ac genua occupantes evanuerunt. Amavit præterea à teneris diætam acidam atque ſalitam; & perpetuam alvi ſegnitiem perpeſſa eſt, adeo ut illa nunquam abſque clyſterum aut mannæ uſu, ſuo fungeretur officio.

In tali rerum ſtatu quatuor abhinc annis ex calculo potiſſimum laborare cœpit: ſiquidem exinde non ſolum crebris dorſi doloribus, atque vomitibus cruciata fuit, verum etiam copioſum ſabulum, & multos calculos, quorum noviſſime ex ſiniſtro potiſſimum latere cum multis doloribus excretus inſtar amygdali fuit, cum urina ſæpenumero reddidit: nunquam autem ſanguinem ſimul minxit. Sed binis abhinc annis cœcas incidit hæmorrhoides; olim non niſi ſub puerperio adfligentes. Præterea noviſſimo ſemeſtri conqueritur de inflationibus atque doloribus in dextro hypochondrio ſub coſtis ſpuriis vehementiſſimis, ut nec attactum ferant; qui etiam ad femora atque pedes protrahuntur; cum aſſiduis flatibus.

Cæterum ex calidioribus ac ſuaveolentibus male habet; ſiti urgetur perpetua; nullo corporis indulget motui; hora nocturna duodecima ad ſomnum ſe componit, & matutina nona ſurgit: pro potu ordinario utitur vino Moſellano, aut Burgundiaco aquæ nupto; neque enim vina, nec alia ferre poteſt dulcia. Sanguis è vena miſſus, (mittitur autem bis quotannis) nec non ille, qui per menſes debito adhuc ſucceſſu gaudentes fluit, fœdus, pallidus ac viſcidus adparet. Sæpius ſub ipſis paroxyſmis balnea conſcendere ſuevit; nec ſine inſigni fructu, ac egregia alvi ſolutione,

aquis

aquis Wiſbadenſibus aliquoties uſa eſt. Contra vero à Pyrmontanarum acidularum, quas larga quantitate, & pondere quatuor menſurarum ſemper bibit, potatione majorem ventriculi inflationem, abdominis intumeſcentiam, atque inſigniores dorſi & à calculo dolores incidit. Currente hoc anno aquas Carolinas, & quidem ordinarias, quas *den Brudel* vocant, & interne potavit, & externe in balneis adhibuit; non ſine levamine, & copioſa muci per urinam excretione. Abſoluta autem hac curatione, cum forſan corpus nimio frigori expoſuiſſet ſub veſpertino aëre, inſigni calore poſt prævium horrorem, & horrendis in dextro hypochondrio doloribus prehenſa, ſed congruis remediis intra biduum ab illis liberata eſt. Eundem febrilem paroxyſmum, doloribus ſtipatum incidit poſt uſum balneorum Tœplicenſium, quæ ipſi minus prodeſſe videbantur, quoniam procul dubio thermæ iſtæ juſto calidiores fuerunt, & ipſis ad ventriculi uſque regionem inſederat. Quare jam ſalutare flagitat conſilium, qua potiſſimum ratione ab ulteriori malorum iſtorum inſultu præcaveri, & priſtinæ reſtitui queat ſanitati?

Conſilium.

Quod ſi cuncta ſymptomata morbi illius, cujus hiſtoria ad me tranſmiſſa eſt, veluti ſunt dolores dorſi, inflativa moleſtia, quæ in dextro hypochondrio, ubi inteſtinum colon latet, percipitur, muci atque calculorum mictio, indignis virium proſtratio, corporis debilitas &c. rite mecum perpendam; ea omnia à labefactata ventriculi digeſtione, & magna nervorum debilitate natales ſuos mutuari, facile perſpicio. Inter cauſſas vero, quæ hæcce mala in illuſtri matrona induxerunt, potiſſimæ ſunt temperamentum ſanguineum, habitus corporis ſpongioſus, vaſis exilioribus, per quæ tardius vehuntur humores, inſtructus, crebra puerperia, & multa ſymptomata ſub iſtis tolerata, vita ſedentaria, vigiliæ diutius protractæ, & denique irregularis acidularum Pyrmontanarum potatio. Quum autem ob inductam tali ratione ventriculi imbecillitatem, nec legitimus ex aſſumtis cibis chylus parari, nec inutiles humores atque cruditates per alvum, aut tranſpirationem ſeparari queant: inde quoque nec laudabilis ſanguis, nec ſpirituoſum ſatis fluidum nerveum, a quibus virium & functionum homini propriarum integritas dependet, generari poſſunt; ſed ſucci vitales redduntur inertes, viſcidi; ex quibus per renes circulantibus, accedente præſertim vita ſedentaria, & ſupino decubitu, calculoſæ ſubinde naſcuntur concretiones. Neque porro minus ex deſtructo inteſtinorum tono alvi ſuboritur ſegnities; qua fit, ut retentæ ſordes multam viſcidam tenacemque in inteſtinorum canale relinquant ſaburram, quæ flatuum vera eſt materies. At hi exitu deſtituti, ſi in flexuras inteſtinorum, maxime coli, impingantur, uti quidem in præſenti caſu circa coli principium atque flexuram prope hepar ſitam factum eſſe videtur, producunt atrociſſimos dolores, totum nervoſum genus in ſocietatem ſpaſmorum ſæpenumero rapientes.

Ut ergo à tantis malis vindicetur illuſtris fœmina; à recta victus ratione, quæ in curandis hiſce morbis magnam habet poteſtatem, inchoandum eſt. Hoc fine operæ eſt pretium, ut corpus vel ante vel poſt cibum, ambulatione pariter ac vectione ſub amico aëre exerceatur; atque crebris itineribus cœlum mutetur. Deinceps quoque cibos pingues atque nutrientes ſugere; cœna parciori uti; vigilias nunquam ad ſeram noctem protrahere; & loco potus ordinarii ſequens aſſumere oportet decoctum: *Recipe radicis chinæ uncias duas, radicis cichorei drachmas tres, herbæ cardui benedicti manipulum ſemis. M. C. D. F. ſpecies, quarum uncia una & dimidia cum tribus aquæ menſuris in vaſe clauſo per horam dimidiam coquantur, & tum drachma una cinnamomi, totidemque corticum citri recentium admiſceatur.* Hocce vero decocto non ſolum frigido vel ſolo, vel vino Burgundiaco mixto; ſed etiam calido mane intra lectum cum regimine uti licet.

Inter medicamina ad robur ventriculo inducendum, & naturalem alvi ſucceſſum promovendum, nihil eſt præſtantius Elixirio meo ſtomachico atque balſamico, quod haud ſpirituoſo, ſed temperate lixivioſo menſtruo paratum eſt, & guttis LX. vel LXX. ex ſupra allegato decocto aut ante epulas, aut veſperi hora ſexta aſſumere expediet. Non minus egregium præſtabit fructum pulvis meus aperitivus & bezoardicus, pondere drachmæ unius bis vel ter quavis hebdomade capiendus: & denique futuro vere uſus Carolinarum repetendus erit. Hæc per aliquod tempus uſurpata, præſervando malo egregie facient ſatis. Quod ſi vero ipſi calculoſi dolores cum crebris vomitibus forſan reciderint: tum protinus clyſterem ex juſculo quodam, floribus chamæmeli, olei chamæmeli unciis duabus, ſalis Epſomenſis drachmis tribus, & nitri drachma una paratum ano infundere oportet. Interne vero pariter ex juſculo, olei amygdalarum dulcium, quantum duo vel tria capiunt cochlearia, capiatur; & liquor meus anodynus, qui ad infringendam dolorum calculoſorum atrociam divinam ferme obtinet virtutem, guttis XL. bis vel ter de die ex aqua ceraſorum nigrorum exhibeatur. Si dolores nihilo minus inhæſerint, & calculos ob vehementiam ſpaſmorum progredi nequeat, aliquoties de die in balneum temperatum, quod ex floribus chamæmeli, malvæ, ſemine lini, furfuribus tritici & aqua fluviatili paratum ſit, deſcendere conveniet. Deinceps quod colicos inteſtinorum dolores attinet; in his, præter infuſionem clyſterum, extrinſecus loco affecto inungendum erit ſequens unguentum calidum: *Recipe olei liliorum alborum unciam unam, olei carvi deſtillati, hyoſcyami ana drachmas duas, camphoræ drachmam ſemis. M. F. unguentum.* Non minus ſummo cum fructu, maxime ſi æſtus fuerit præternaturalis, ſumetur quandoque pulvis bezoardicus cum antiſpaſmodico mixtus: nec minorem effectum pollicetur ſequens Elixirium, L. guttulis ſæpius adhibendum: *Recipe eſſentiæ corticum aurantiorum recentium, tincturæ tartari ana drachmas tres, liquoris anodyni mineralis drachmas duas, eſſentiæ caſtorei drachmam unam, olei chamomillæ veri guttas ſex. M. D.* Ad caput denique roborandum, præſertim ſi illius dolores atque vertigo acceſſerint; uſus balſami mei vitæ, cum ſpiritu ſalis ammoniaci mixti erit accommodatiſſimus.

CASUS XXII.

De gravi ſpaſmo & dolore in recto inteſtino, cervice & vagina uteri cum ſanguinis ſtillicidio.

Matrona illuſtris, XLIX. annos habens, temperaturæ ſanguineo-cholericæ, obeſi valde corporis habitus, jam vero ob dolorum diuturnitatem atque ſomnolentiam paullo ſtrictioris, ad hanc uſque diem legitimo menſium gaudet ſucceſſu; & licet octodecim fœtus, quorum quinque mortui lucem aſpexerunt, fuerit enixa, à teneris tamen illibatam præ ſe geſſit valetudinem. Sed octo circiter abhinc annis ſcorbutica efflореſcentia mentum occupare cœpit; quæ vago circuitu mox evanuit, mox & præſertim verno tempore iterum recruduit. Molta huic malo oppoſuit medicamina, ſed fruſtra: quid? quod magneſiam albam, quam ſuaſu cujuſdam Medici per octo ſucceſſive dies ſumſit, gravior exceperit adfectio. Namque mox poſtridie teneſmus primum levior occupavit inteſtinum rectum, qui brevi poſt adeo increvit, & tanto ſpaſmo ſtipatus fuit, ut horrendis cruciatibus totum cootorſerit abdomen. Acceſſit inſuper tuſſis ſicca, de die gravior, quam noctu, quæ per aliquot hebdomades inhærens, tandem ſubito evanuit. Contra vero dolores illi in inteſtino recto magis invaluerunt; & tandem inſigni uteri ſpaſmo conjuncti ſunt, qui doloribus parturientium ſimiles, eo uſque ſævierunt, donec ſanguis vel floridus, vel coagulatus ex utero fluxerit. Tum enim per aliquod tempus remiſerunt; ſed brevi poſt, eandem ſcenam ludentes, recruduerunt. Atque tantum abeſt, ut ex uſurpatis contra iſtas moleſtias variis remediis levamen percepiſſet, ut potius adhuc ſuperveniſſent atrociſſimi dolores in lumbis, oſſe ſacro atque femore, qui in latere potiſſimum dextro ad genu uſque, cum pertinaci alvi obſtructione, extenſi ægram cruciarunt. Neque enim alvi ſolutio malo dedit inducias, ſed hanc plerumque vehementiſſimi denuo exceperunt cruciatus; ſæpiuſcule cruorem ex utero propellentes. Non minus ex inteſtino recto pariter ac utero haud raro ſeroſa fluxit colluvies, modo cum flatuum exploſione, modo ſola. Contra hoc malum variis etiam medicinis uſa eſt, & inter alia aquas Radmanſdorffenſes frigidas potavit: ſub quarum uſu alvum habuit ſolutam, & inſigne ſymptomatum percepit levamen. Verum abſoluta potatione alvus iterum obſtructa eſſe cœpit, & priſtini dolores redierunt, ſub quibus matutino præſertim tempore, cum alvum deponeret, cruor ſimul excretus fuit. Hinc devenerunt Medici ad laxantium atque clyſmatum uſum; quæ quidem alvum duxerunt ſemper; ſed finita operatione, horrenda iterum tormenta dorſum pariter ac inteſtina obſederunt. Hæc equidem ſæpius ſponte per aliquot dies remiſerunt; at protinus illis ſucceſſerunt moleſtæ ventris a flatibus diſtenſiones: quas ſi vel medicinis oppugnaret, vel flatus per alvum excernere anniteretur, ſubito exceperunt dolores priſtini. Quamobrem meam tandem imploravit opem: hinc cum partim ob virium proſtrationem, partim in opportunum tempus, completam curationem adhibere non poſſem; exhibui mane juſcula medicata; ab epulis eſſentiam corticum aurantiorum, cum ſale volatili oleoſo *Sylvii*, & ſæpius eſſentia ambræ permixtam; nec non pulveres abſorbentes cum liquore anodyno maritatos; & loco cereviſiæ, decoctum ex radice ſcorzoneræ, chinæ, ſarſaparillæ & ſemine fœniculi potandum juſſi. Sed cum ex his aliquale equidem per vices, minus tamen perpetuum, inſequeretur levamen; acidulas Selteranas, lacti aſinino nuptas, per tres hebdomades potari juſſi; verum nec alvum, niſi manna adjutæ, moverunt, nec dolores mitigarunt. Hinc tandem hirudines, quarum præſtantiſſima virtus in pertinacibus congeſtionibus hypochondriaco-iſchiadico-hæmorrhoidalibus mihi ſatis innotuit, binis ſucceſſive menſibus ano adplicandas curavi: quas quidem dolorum per aliquot horas remiſſio, haud conſtans vero ſequuta eſt ſublatio. Cæterum pulſus eſt ſatis regularis, & magnus; urina citrina abſque ſedimento; & ciborum integer adpetitus. Quum ergo ab iſtis malis vindicari cupiat illuſtris fœmina; tuum, Vir excellentiſſime, implorat auxilium, & doceri avet, quonam laboret morbo, quænam illi, & præſertim doloribus dorſi, ac pertinaci alvi obſtructioni conferant remedia, & quænam convenientiſſima ſit diæta?

Reſponſio Conſultatoria.

Ex iis, quæ de præſenti caſu perſcripta ſunt, intellexi; omnem calamitatum, qua illuſtris matrona premitur, catervam in vehementi inteſtini recti, atque cervicis pariter ac vaginæ uteri ſpaſmo atque dolore conſiſtere, qui ex cruoris in vaſis hæmorrhoidalibus internis, non ſolum inteſtinum rectum, verum etiam ramulis quibuſdam uterum cingentibus ſtagnatione primam traxit originem. Dum enim ob nimiam horum vaſorum ab infarctu ſanguinis copioſi factam diſtenſionem, membranæ nerveæ inteſtini recti pariter, ac uteri admodum comprimuntur, & diſtenduntur: ſuboriuntur inde dolores & ſpaſmi acutiſſimi, qui os ſacrum, femur, regionem lumbarem & pedes, vi conſenſus, quem hæ partes cum inteſtino recto, veſica urinaria, & utero, ob nervos ex oſſe ſacro prodeuntes invicem habent, acerbe ſimul afficiunt. Quod ſi vero in cauſſas, quæ huic ſtagnationi primam occaſionem dederunt, inquiram: has inter, præter temperamentum ſanguineum, vitam ſedentariam ſexui ſequiori admodum familiarem, uſum ciborum nutrientium, ac vinorum procul dubio calidiorum, maximi facienda eſt ætas illa ægrotantis, in qua menſes ceſſare ſolent. Hoc enim tempore frequentiſſimum eſt, ut humores circa uterum & vaſa hæmorrhoidalia coacerventur; & ſæpiuſcule etiam hæmorrhagiæ conſequantur. Cum igitur in noſtra ægrotante, cruor copioſius ad dictas inferiores partes, intra pelvis cavitatem incluſas, compulſus, vaſa quidem valde laxaverit; nihilo tamen minus per conſtricta eorundem orificia exitu potiri nequiverit: haud mirum, ſi ipſa preſſorios atque tenſivos illos inciderit dolores, qui totum corpus labefactarunt, vires peſſum dederunt, & ſomnolentiam induxerunt.

Quæ moleſtiæ ut recta ratione debellentur, operæ erit pretium motum congeſtorium, qui inferius ad uterum & inteſtinum rectum vergit, revellere & ad ſuperiora revocare. Quo quidem fine eo utilior erit venæ ſectio in brachio; quo magis pulſus magnus atque validus eximiam humorum indicat abundantiam. Hac nimirum de præſenti ſex cruoris uncias; poſtea vero ſingulis ſex hebdomadibus tres vel quatuor circiter detrahere oportet. Deinceps inſignem pollicetur opem emplaſtrum, ad os ſacrum coccygis, & infimas dorſi vertebras adplicandum, quod ſic ſe habet: *Recipe ce-*

ræ

ræ albæ, ſpermatis ceti ana unciam unam, croci, camphoræ ana drachmas tres. M. F. l. a. emplaſtrum. Circa os pubis vero atque perinæi regionem bis quotidie tepide admovendam intra linea ſuadeo aquam arquebuſadæ; quæ ſtagnantes humores diſcutiendi, & laxatas partes roborandi, egregiam virtutem obtinet. Interne laudo uſum pulveris ſequentis: *Recipe lapidum cancrorum, antimonii diaphoretici, pulveris marchiani ana drachmas duas, nitri purificati drachmam unam, cinnabaris præparatæ drachmam ſemis, eſſentiæ caſtorei guttas triginta. M. F. pulvis, qui pondere drachmæ dimidiæ vel unius veſperi ex emulſione cum ſeminibus quatuor frigidis majoribus, atque papaveris albi parata aſſumi poteſt.* Alvi pigritiæ non præſtantius remedium eſt decocto mannato, cum olei amygdalarum dulcium uncia una permixto: cui etiam ſcopo accommodatiſſimæ ſunt pilulæ meæ balſamicæ, numero quatuordecim verſus imminentes menſes ſumendæ; maxime ſi ſtatim poſt earum ingeſtionem clyſter emolliens ex juſculo avenaceo, oleo chamæmeli & amygdalarum concinnatus, ano ſimul inſundatur.

Quod denique diætam attinet: ſummo ſtudio arcere oportet omne frigus, maxime ab imo ventre & pedibus. Cavendum eſt ab animi affectibus, atque mœroribus; fugiendi cibi craſſiores, flatulenti, potus ſpirituoſi, triticei pariter ac lupulati; & horum loco decocto ab ordinario Medico præſcripto utendum. Futuro denique vere aquas Schwalbacenſes in uſum vocandas hortor. Et hæc ſunt, quæ in ſalutem illuſtris fœminæ proponenda duxi: quæ, niſi jam ipſa corruptio partes ſolidas occupaverit, deſideratam præſtabunt opem.

Relatio.

Poſtquam ægrotans commendata hæcce remedia per octo circiter uſurpaverat dies; aliquale quidem exinde percipere videbatur levamen; neque tamen minus adhuc inhærebant vehementiſſimi inteſtinorum, dorſi, oſſis ſacri atque femoris dolores; quid? quod vires magis magiſque imminui, & adpetitus proſterni cœperunt. Quare iterum conſultus, præter ſuperius commendatum pulverem, ordinavi infuſum theiforme, ex herba milleſolii, meliſſæ, veronicæ, floribus chamæmeli, & ſemine fœniculi concinnatum, mane ſex vel ſeptem vaſculis ſorbillandum: ſub epulis eſſentiam carminativam ex eſſentia corticum aurantiorum & ſpiritu de tribus paratam exhibui; & veſperi pilularum de ſtyrace & aloëphanginarum ana grana ſex propinavi. Non minus extrinſecus partim ad diſcutiendos humores ſtagnantes, partim laxatas partes conſortandas, ano quotidie injici juſſi clyſterem ſpecificum, balſamico temperantem, cujus hæc erat compoſitio: *Recipe herbæ centaurii minoris, hyſſopi, agrimoniæ, ſummitatum milleſolii, florum chamæmeli vulgaris ana manipulum unum: coque leni calore in aqua communis libra una; colaturæ adde vini rubri Gallici uncias ſex, maſtichis, myrrhæ electæ ana drachmam unam cum dimidia: colatum div. in tres partes.* Quum autem præterea tubercula quædam anum obſederant; illa unguento de linaria inungi, atque hirudines adplicari juſſi. Non equidem adhuc ſuſpicabatur Medicus ordinarius internam corruptionem, quoniam dolor non in uno loco fixus erat, ſed vago circuitu mox os ſacrum, mox femur, mox inteſtina, mox regionem umbilicalem, mox inteſtinum rectum occupabat. Verum cum efficaciſſima remedia ſpem fefelliſſent, verebar omnino, ne labes ac corruptio quædam circa uterum lateret; & hinc hortabar Medicum, ut eam regionem curatius viſitaret. Ille etiam brevi poſt in meam deſcendens ſententiam, ſcirrhoſitatem cervicis uteri ad ulcerationem & corruptionem cancroſam uteri vergentem metuebat: quam non ſolum ex alvo obſtructa, fœcum ſumme dolorifica excretione, cum ſanguinis ex genitalibus expreſſione ſtipata, & perpetuo feri ſubcruenti tam ex ano quam utero profluvio conjiciebat; verum etiam quoniam facta viſitatione, uteri orificium admodum inæquale, dolore tamen vacuum, & ad levem contactum, cruorem fundens deprehenderat. Quamobrem conſului, ut externis potiſſimum remediis ipſis affectis locis ſuccurreretur: quo fine externe regioni pubis intra lintea duplicata ſæpius adplicandam ſuaſi mixturam ex aquæ roſarum, Hungaricæ, & ſpiritus vini camphorati æquali pondere concinnatam. In ipſam vero uteri vaginam atque cavitatem, tepide injiciendum commendavi liquorem balſamicum & traumaticum, qui ſic ſe habet: *Recipe gummi elemi, benzoes, maſtiches, myrrhæ, aloes, ſuccini ana unciam ſemis, florum roſarum rubrarum, hyperici ana pugillos quatuor, croci, balſami Peruviani ana drachmam unam; affunde ſpiritus vini rectificatiſſimi libram unam, & leni calore extrahe. Hujus eſſentiæ balſamicæ recipe unciam ſemis, affunde vini Gallici libram ſemis, aquæ roſarum, plantaginis, florum ſambuci ana uncias duas, adde mellis roſati unciam ſemis. M. D.* Verum licet primum ex horum uſu quædam ſanitatis ſpes affulgeret: attamen recidebant omnia ſymptomata, & magis increſcebant, ut adeo non potuerim, quin lethiferum præſagirem eventum.

CASUS XXIII.

De eroſione ulceroſa tunicarum recti maxime inteſtini.

VIr ſexagenarius habitu olim erat ſucci pleno; per noviſſimum autem biennium, quo perpetuo ad alvum reddendam ſtimulo ſolicitatus eſt, contabeſcere cœpit corpus. Accidit autem ante aliquod tempus, ut cum alvum, quæ ſemper fluxilior fuit, fortiori niſu aliquando deponeret; poſt præviam ſonitus cujuſdam in dorſo perceptionem, larga cruoris copia cum fæcibus ejiceretur, & abhinc frequentiores fierent deſidendi pruritus. Inanes ſæpenumero ſunt illi conatus; neque excrementa, niſi ſumtis concoctu difficilioribus aut frixis cibis, ſpiſſiora egeruntur; ſed plerumque pituita duntaxat, inſtar albuminis ovi, interdum ſanguine tincta, primum evacuatur, & tum ſequitur ſtercorum duriorum, ſæpius excrementis ovillis ſimilium, nunquam vero lientericorum egeſtio. Haud etiam raro ſolus cruor ater, coagulatus, qui craſſitie pennarum anſerinarum in notabilem extenditur longitudinem, abſque ſcybalis emittitur: neque minus purulenta nonnunquam adparet materies; qualem præſertim ſub injectione clyſterum, fiſtulæ adhæſiſſe obſervavit Chirurgus. Deſidendi pruritus adeo infeſtat ſæpius, ut fæces prius effluant, quam latrinam attigerit; præterea vero extra dejectionem excrementorum, regio circa anum aſſiduam, eamque loturæ carnium ſimilem, plorat humiditatem; ut ideo induſia perpetuo madeant, ſiccata rigeant, & ita eliquentur, ut facillime dilacerari poſſint. Adparuit inſuper ante aliquot hebdomades tuberculum quoddam lividum

in ani conſiniis; ſed ſucceſſive ſponte evanuit. Cæterum appetitus ſibi conſtat; nec concoctio laborat vitio; vinum ſugit, ſed cereviſiam cum fructu bibere ſuevit. Obnoxius autem eſt fluori hæmorrhoidali: quod licet ipſe negaverit; attamen retulit, ſe olim ſæpius cruorem cum excrementis reddidiſſe, & tum non ſolum dolorum, quos in dorſo ac abdomine tolerare ſoluit, inſigne levamen percepiſſe, verum etiam podagram, qua ſæpiuſcule, & per octo nonnunquam hebdomades fuit infeſtatus, miñorem fuiſſe, & vix per unam alteramve inhæſiſſe ſeptimanam.

Conſultus ego, ægrotum, qui temperamenti erat cholerici, cachectico morbo ex hæmorrhoidibus irregularibus, ſimulque nimiis, & partim exulceratis ſuborto laboraſſe depreheodi; hinc bis quavis hebdomade pulverem dedi ex rhabarbari ſcrupulo uno, ſaphiri præparati ſcrupulo dimidio, atque olei aniſi guttula concinnatum; iiſdemque diebus mane pariter ac veſperi clyſterem ex radice altheæ, fabatiæ, herba & floribus verbaſci, hyperici, melle roſato, & oleo hyperici ano infundendum curavi. Non minus ordioavi eſſentiam ſtomachico-theriacalem cum liquore martiali; animam rhabarbari antimoniatam; pulverem cachecticum *Wedelii*; & cum hunc averſaretur æger, electuarium ex pulvere caſcarillæ, pimpinellæ albæ, antimonio martiali *Ludovici*, electuario de baccis lauri, aqua cinnamomi cydoniata, & tantillo theriacæ *Andromachi* paratum, veſperi aſſumendum; & denique trageam ſtomachicam, non adeo ſaccharatam, ab epulis capiendam. Inde remiſit aliquantulum teneſmus; cum autem ſanguinis decubitus ad venas ſedales per venæ ſectionem olim bis quotannis inſtitutam, per noviſſimum biennium vero intermiſſam, magis invitatus videretur: quatuor circiter cruoris unciæ ex mediana in ſiniſtro brachio revulſionis cauſſa tuſa detrahebantur. Sanguis, qui ater, & ſpiſſus erat, magno proſiliebat impetu; & ubi refrixit, inſtar corii apparebat tenaciſſimus. Interim poſt venæ ſectionem haud magis cruentæ reddebantur dejectiones; ſed potius podagra recrudeſcebat; quam brevi tempore ſponte evaneſcentem, exceperunt vehementes in latere ſiniſtro puncturæ, cum tanta ſpirandi difficultate, ut æger ſuffocari ferme videretur. Verum & hæc moleſtia poſt crebras pectoris cum linteis calidis frictiones brevi remittebat, & copioſo alvi profluvio ſolvebatur. Abhinc etiam paullo melius habere videbatur; & non ſolum ſomnus quietior accedebat, verum etiam teneſmus, atque deſidendi cupiditas imminui cœperunt. Inſuper aſſidua imi ventris murmura adfligebant, cum nulla flatuum excretione; urina vero citrina, nubeculam in medio, & ſpumam in ſuperficie fovens, abſque ullo mingebatur ſedimento. Neque ideo diſcedebam ab uſu priorum remediorum; & adjungebam tantummodo loco pulveris ſtomachici eſſentiam pimpinellæ albæ, cum eſſentia ambræ, & guttis aliquot balſami ſulphuris aniſati remixtam, guttatim ſine vehiculo adhibendam; & pro potu herbæ Thee bois ſummitates millefolii ordinabam. Et hæ ſunt affectiones, quibus afficitur generoſus æger; quarum etiam medelam ab illuſtri *Hoffmanno* proponi flagitamus.

Conſilium.

Conſiderata morbi, cujus cauſſa conſultus ſum, hiſtoria; deprehendo, ægrotum eroſiooe ac exulceratione tunicarum inteſtinalium internarum, præſertim recti & inferioris coli, laborare. Namque inter horum inteſtinorum tunicam nerveam ac muſcularem, capaciores rami vaſorum hæmorrhoidalium internorum, quæ per meſeræum tranſeunt, excurrunt; quorum à ſanguine ob impeditum per venam portæ regreſſum ſtagnante infarctorum, tandem inſequutæ diſruptioni, quæ tum temporis, cum ſub fortiori inter deſidendum niſu ſonitus in dorſo perceptus fuit, contigiſſe videtur, & eroſionis & exulcerationis natales debentur. Hæc vitia facilius forſan debellata fuiſſent, ſi protinus vena tuſa, decocta vulneraria data, & clyſteres conſolidantes infuſi eſſent: jam vero, cum ob temporis diuturnitatem tunicæ partim exulceratæ, partim eroſæ atque calloſæ videantur, difficillimam omnino admittent curationem. Conſuluerat me haud ita pridem Judæus quidam, quem ſimilis affectus eodem modo invaſerat, iiſdemque cruciaverat ſymptomatibus. Laboraverat autem illo, cum iſchiadicis doloribus ſtipato, per octo integros annos; ac denique atrophiam, appetitus proſtrationem, & colica inciderat tormina, atque tandem hectico calore conſumtus periit. Interim eo tempore, præter rectam vivendi rationem, à nullis majus levamen percepit ſubſidiis, quam acidulis Selteranis, balneis Amaſianis, ac crebra infuſione clyſterum lacteorum, cum oleo amygdalarum dulcium, vitellis ovorum, Therebinthina, floribus chamæmeli & ſaccharo permixtorum. Vix igitur credo, quod in noſtro caſu perfectæ ſanationi futurus ſit locus; ſed omnes nervos eo duntaxat intendere oportebit, ut graviora ſymptomata mitigemus & arceamus. Cui quidem ſcopo ſicuti pharmaca ac multa medicamina minus ſatisfactura arbitror: ita è contrario ſequens medicatio fore, ut magis inſerviat, ſpero. Conveniet nimirum quandoque alvum purgare blando laxante, quod ſic parari poteſt: *Recipe mannæ electæ uncias duas, rhabarbari Alexandrini ſcrupulos duos, cremoris tartari drachmam unam: ſolve & coque leni calore in aquæ florum acaciæ unciis quinque, colaturæ adde olei de cedro italici guttas tres. M. D.* In locum potus ordinarii commendo hoc decoctum: *Recipe radicis ſarſaparillæ, conſolidæ majoris, ſcorzoneræ, ſantali rubri ana uncias tres, radicis liquiritiæ unciam unam, ſeminis fœniculi, nuciſtæ ana drachmas duas. M. F. ſpecies, quarum unciæ binæ in tribus aquæ menſuris per horam dimidiam coquantur.* Mane vero infuſum herbæ atque ſummitatum millefolii, quinque vel ſex vaſculis loco herbæ Thee bois ſorbere expediet; nec alienum erit vinum Rhenanum, maxime ſi cum drachma dimidia coralliorum atque lapidum cancrorum quilibet hauſtus fuerit permixtus. Denique oſſi ſacro ac ſiniſtro lateri adplicandum ſuadeo emplaſtrum, quod ſic ſe habet: *Recipe emplaſtri de ſpermate ranarum unciam unam cum dimidia, camphoræ, croci, aluminis ana ſcrupulos duos, olei hyoſcyami guttas viginti. M. F. l. a. emplaſtrum.* Et hæc ſunt, quæ reſpondenda duxi; non enim alia ratione ſanitatem, ſi adhuc reſtiterit ſpes quædam, impetrari poſſe arbitror: faxit Deus, ut cedant feliciter.

Relatio.

Adhibitis hiſce præſidiis, primum æger melius habere videbatur: verum haud ita multo poſt recruduit malum immedicabile, & tandem hectico calore, pedum tumore ac corporis ſuperioris conſumtione ſtipatum, elapſis quinque menſibus, ægrum è medio ſuſtulit.

CASUS XXIV.

De debilitate generis nervoſi cum excreſcentia ani.

Vidua, XLIX. annos nata, ſanguineo-cholerica, habitus corporis ſpongioſi, ſed animi valde ſenſibilis, ſub recta vivendi ratione juventutis annos in proſpera tranſegerat valetudine. Neque etiam tempore matrimonii, in quo quinque liberorum felix erat mater, gravioribus infeſtata fuit ægritudinibus; at crebram mœrorum atque ſolicitudinum habuit occaſionem. Quadraginta annos nata ex vehementi terrore ſubitaneam menſium paſſa eſt ſuppreſſionem; quam, cum nihil curaret, horrendi capitis dolores, vertigine & apoplecticis inſultibus ſtipati, exceperunt; ſed cum ex facta, gravi lapſu, fronis ſupra orbitam oculi ſiniſtri percuſſione, largam ploraſſet cruoris copiam, protinus evanuerunt. Abhinc venæ ſectio in uſum vocata eſt; verum admodum irregulariter; nam modo bis uno anno celebrata, modo per duos intermiſſa fuit. Neque tamen minus, elapſo poſt menſium ſuppreſſionem biennio, hæmorrhoides erumpere cœperunt, & ſubinde per multos annos, ſtatis periodis, cum inſigni levamine fluxerunt; donec tandem noviſſima æſtate, neglecto debito ſub fluxus tempore regimine, ſubſtiterint. Tum vero ſucceſſerunt ſpaſmodici dorſi & inteſtinorum dolores; quos oppugnaturus Medicus, hæmorrhoidum revocationem tentavit. Exhibuit hunc in finem interna antiſpaſmodica, nitroſa, præcipitantia, reſolventia, laxantia, pilulas balſamicas *Hoffmanni* pariter ac *Stahlii*, & pediluvia cum triticeis furfuribus commendavit. Rediit etiam ſatis largus hæmorrhoidum fluor, & per illum ſanguis modo floridus, modo grumoſus, modo etiam albo fœtidoque muco remixtus effluxit: nihilo tamen ſecius inhæſerunt imi ventris ſpaſmi, qui ſæpius totum ſiniſtrum latus atque caput in conſenſum rapuerunt, quin & apoplecticos ſimularunt inſultus. In tali rerum ſtatu, elapſo proxime autumno, alter Medicus ad derivandas hæmorrhoides, venam in manu juxta pollicem tundi jubet; detrahebatur ſanguis, more in affectibus ſpaſmodicis conſueto, admodum floridus: at malum ingraveſcebat magis magiſque, & non ſolum ægram lecto penitus affigebat; verum etiam atrociſſimis in dorſo ac oſſe ſacro doloribus, alvi ſegnitie, inquietudine, refrigeratione extremorum, & intolerabili ardoris in ano ſenſu ſtipatum ſæviebat. Adhibebantur priora denuo remedia, & cum ſub horum uſu cœcæ intumeſcerent hæmorrhoides, his prævia fomentatione adplicabantur hirudines. Hæ licet multum cruoris detraxerint, tantum tamen aberat, ut malo ſuppetias tulerint; ut potius internæ hæmorrhoides adeo ſimul turſerint, ut etiam clyſteres, ad alvum movendam, aut ſpaſmos ciendos injecti, vehementem induxerint dolorem. Hinc farctæ admodum manebant internæ hæmorrhoides; aſſidui inteſtinorum ſpaſmi inhærebant; alvi perpetua erat obſtructio, ut non niſi data manna exonerari potuerit; ac denique nova ſuperveniebat moleſtia, doloris pariter ac periculi plena. Externe nimirum circa ani orificium, dura, ac nucem juglandem magna excreſcentia ſuborta eſt; in cujus apice efflorеſcunt ſæpius puſtulæ albæ, ſponte vero etiam evaneſcunt. Cæterum in ſuperiori parte mollior eſt; ſed durius compreſſa, dolorificam exhibet duritiem. Hanc excreſcentiam Chirurgus pro tumore hæmorrhoidali habens, primum injectionibus atque ſacculis diſcutiendam curavit; quibus nihil proficientibus, emollientia adplicuit; ſed nec hæc duritiem imminuerunt, ſed longe atrociores intulerunt dolores. Meo quidem judicio condylomatis nomen hoc tuberculum meretur; quod ab humoribus ibidem ſtagnantibus generatum, per aſſiduum in lecto decubitum duritiem ſuam acquiſivit.

Præterea ægrotans quotidie hora quinta veſpertina horrorem incidit, qui cum ſubſequente mox leniori, mox graviori æſtu ad mediam uſque noctem inhæret; matutino tempore melius habet. Tum quoque pulſus eſt naturali ſimilis, qui veſperi durus ac celer fertur; urina mingitur rubicunda, cum pauco ſedimento; ciborum adpetentia vaga; ſitis nulla; ſomnus irregularis, abſque tamen ſudoribus. Neque ullis jam utitur remediis, præter liquorem anodynum mineralem, ad ſopiendos dolores mane ex juſculo tenuiori ſumtum: & quum nihil in votis magis habeat, quam ut à moleſtis hiſce ſymptomatibus tandem aliquando liberetur; tuum, Vir illuſtris, flagitat conſilium; & doceri avet, unde ſuborta fuerit illa ani excreſcentia? quibuſnam remediis illa pariter, ac reliquum malum ſit oppugnandum? & num huic fini convenientes ſint acidulæ?

Conſultatio.

Morbus, cujus mecum communicatam hiſtoriam probe perpendi, valde eſt corruptus, ac inveteratus: ſiquidem non ſolum tota humorum maſſa impura exiſtit, atque ſcorbutica, & eorundem circulatio per abdomen & meſenterium læſa videtur; unde etiam ſanguinis in inteſtino recto ſuboriuntur ſtagnationes; verum univerſum quoque nervorum genus, atque caput inſigni affectum eſt debilitate. Optaſſem ergo, ut conveniens ſubſidium mihi in promtu eſſet, ex quo ægrota certum expectare poſſet levamen. Ani quidem excreſcentiam curæ expeditioris Chirurgi relinquo; qui omni ſtudio eo reſpiciat, ne in moleſtam ani fiſtulam degeneret. Ego ſaltem in tali caſu egregiæ virtutis, tam purificantis atque conſolidantis, quam etiam dolores ſopientis deprehendi ſequens unguentum: *Recipe olei ex vitellis avi recentibus unciam unam, olei hyoſcyami drachmas duas, florum ſulphuris ſcrupulos duos, extracti croci ſcrupulum unum, camphoræ grana ſex: M. D.*

Quod reliquum attinet morbum: operæ erit pretium, omnem fugere cereviſiam, & ejus loco pro potu ordinario vel decoctum quoddam, vel acidulas Veteraquenſes cum quarta vini Rhenani parte remixtas ſeligere. Sub epulis ex ultimo hauſtu ſexaginta guttulas Elixirii mei viſceralis aſſumere convenit, quod minus ſpirituoſum, ventriculum roborat, & acrimoniam temperat: veſperi autem alternis diebus portionem quandam pulveris mei bezoardici, cum præcipitante & quindecim liquoris anodyni guttis remixti ex acidulis Veteraquenſibus capiat. Cæterum corporis moderato exercitio ſtudere, omnes animi affectus cane pejus evitare, ac recto vivendi genere uti oportebit.

CASUS XXV.

De fluxu inordinato hæmorrhoidali in fœmina.

MAtrona XXXIV. annorum, temperamenti ſanguineo-melaucholici, vitæ ſedentariæ a teneris dedita, & modico vini uſui adſueta, menſium fluorem, & dum virgo eſſet, & conjugii tempore, ſemper imminutiorem paſſa eſt. Alvi ſubinde obſtructioni per aliquot jam annos obnoxia, & contra illam Elixirio Proprietatis ſæpiuſcule uſa fuit. Primum gravida, multum cruoris è naribus reddidit: altera vero & tertia vice utero gereos, hæmorrhoidum ſaris largum fluorem, cum dolorifico tumore, flatulentiis & alvi ſegnitie ſtipatum incidit. Hic licet ſub noviſſima graviditate per binos menſes ſiluerit, abhinc tamen ſæpenumero, cum recenſiris ſymptomatibus, calore interno, & inſigni oris ſiccitate junctus rediit; & plerumque per tres vel quatuor inhæret dies. Conſultus Medicus venam tundi juſſit; pulveres temperantes nitroſos exhibuit; externe fomenta ac linimenta ordinavit; & cum ægra clyſterum injectionem recuſaret, ad movendam alvum, infuſum ex foliis ſennæ præſcripſit. Non minus variorum exterorum ope uſa eſt Medicorum: ſed cum nihilo ſecius pertinaciter inſiſtat malum, illuſtris *Hoffmanni* conſilium flagitat.

Conſultatio.

Ex præſenti morbi hiſtoria facile patet, quantus inter hæmorrhoidum irregularem fluxum, ac menſium inordinatum ſucceſſum ſit conſenſus: illum enim hotum imminutioni in acceptis eſſe ferendum, extra omne poſitum eſt dubium. Namque primum ex ſedentario vitæ genere humorum ſpiſſitudinem ſibimet contraxit ægrota: cui cum acceſſerit frequens Elixirii Proprietatis uſus, quod aloën ſovet crudam & minus correctam; inde non ſolum humores inſigniter commoti, verum etiam loca hæmorrhoidalia valde ſtimulata, eatumque ſpaſmodicæ ſtricturæ admodum adauctæ ſunt. Hinc vero alvi ſegnities, more remediis aloëticis conſueto, magis invaluit, & menſium ſucceſſus impeditus fuir. Inde non fieri potuit, quin motus menſtrui ad alias corporis regiones regurgitaverint, & tandem geſtationis tempore in narium hæmorrhagias, non minus ac hæmorrhoidales eruperint profuſiones. Hæ cum moleſtis admodum & dolorificis ſtipatæ ſunt ſymptomatibus; neceſſe omnino eſt, ut illis opem feramus, & eo fine perverſos motus in naturalem ordinem redigamus, craſſitiem humorum attenuemus, & denique ipſa ſymptomata mitigemus. Cavendum autem probe eſt, ne motus illos hæmorrhagicos remediis adſtringentibus, narcoticis internis irritemus, aut incorrectis aloeticis, aliiſque ſtimulantibus commoveamus; quorſum præſertim uſus vinorum recentium, maxime Thuringicorum, ſpectat. Contra vero, ut votis noſtris potiamur, operæ ante omnia erit pretium, alvi regularem promovere ſucceſſum. Cui ſcopo licet accommodatiſſima obſerventur enemata: attamen cum eorum injectionem abhorreat ægra, pari ſucceſſu ſubſtitui poterunt leniora laxantia, veluti ſunt paſſulæ laxativæ, infuſum rhabarbari cum paſſulis majoribus & minoribus; aut idem infuſum cum corticibus aurantiorum & arcano tartari. Deinceps venæ ſectionem, bis vel ter quotannis, pro circumſtantiarum ratione celebrare expediet, & quidem ſemper in pede: quoniam motus & menſtrui & hæmorrhoidales irregulares ſunt, & niſi deriventur, ad alias, eaſque nobiliores partes, majori ſanitatis detrimento vergere ſulent. Neque porro minus crebriori corporis exercitio ſtudere, ac copioſiori potui indulgere oportet: qui minime ſit flatulentus; ſed v. g. theiformis, cum corticibus citri, cinnamomo, aut aniſo ſtellato permixtus.

Quod ſi vero hæmorrhoidalis fluor acceſſerit: crebro aſſumendi ſunt pulveres antiſpaſmodici ex oculis cancrorum, antimonio diaphoretico, nitro atque cinnabari concinnari; quibus alternis circiter diebus duo vel tria grana extracti caſtorei, vel caſcarillæ addi poterunt. Non minus proficuum erit, ſemel vel bis quotidie quadraginta guttas eſſentiæ roborantis ex eſſentia caryophyllatæ, gentianæ rubræ, caſcarillæ atque millefolii confectæ. Quo vero etiam dolorificis hæmorrhoidum protuberantiis ſuppetiæ ferantur: commendo cataplaſmata ex emollientibus, ac reſolventibus cum lacte, croco atque camphora parata: aut unguentum florum verbaſci, oleo chamæmeli, liliorum alborum, hyoſcyami, maſtiches ac tantillo camphoræ atque croci nuptum. Pari ratione proderunt fotus emollientes, ac leniter nervini tam humidi, quam vaporoſi: nec non emplaſtrum Vigonis cum mercurio, quod tantillo camphoræ, croci, floribus ſulphuris ac oleo hyoſcyami permiſceri poteſt; aut porro linimentum ex oleo florum verbaſci, liliorum alborum, laurino, ovorum, ſpermate ranarum, oleo expreſſo papaveris, mucilagine ſeminis pſyllii, tantillo olei hypericonis, camphora & croco concinnatum. Nec minorem ſpondet operam ſcrophularia cum lacte decocta, & intra linteamina tepide adplicata: quam HENRICUS ab HEER *Lib. I. obſerv. medicin.* admodum commendat. In uſum quoque vocari poterit experimentum a WEDELIO in *M. N. C. dec. I. anno* 5. *obſ.* 195. allegatum: ubi ſabariam, aut telephium, collo vel pedibus appenſum, tanquam certiſſimum contra mariſcas hæmorrhoidales remedium atque amuletum collaudat.

Præterea vero tam pharmaceuticis remediis, quam recta vivendi ratione, in qua fugiantur cibi concoctu difficiliores, ſufficiens autem potus, & modicus vini uſus concedatur, menſium ſucceſſum promovere oportet; quo quidem ſcopo, ſi alvus aperta ſuerit, moderata balnea & inſeſſua præclaram omnino præſtabunt opem. Quæ omnia ſi rite obſervaverit ægrota, de felici curationis eventu nullus dubito.

CASUS XXVI.

Siſtens conſilium in fluxu hæmorrhoidali nimio.

CUm ad illuſtriſſimum quendam Comitem, variis huc uſque moleſtiis infeſtatum vocatus eſſem: ipſe coram inſpexi corporis conſtitutionem. Erat enim temperamenti ſanguinei, atque naturæ robuſtæ; quare etiam a teneris ferme nullis unquam obnoxius fuerat ægritudinibus. Quum autem ætate ingraveſcente diætæ lautæ, opiparæ, vino-

vinoſæque nimium indulſiſſet, vitam vero ſedentariam amaviſſet, & venæ ſectiones neglexiſſet: non fieri potuit, quin accumulati humores, æquabili circulationi fuerint impedimento. Hinc naturæ factum eſt beneficio, ut hæmorrhoidalis tandem accederet fluxus; quo per multos annos ſingulis ferme menſibus, ſufficiens ſanguinis abundantis cum inſigni fructu excreta fuit quantitas.

Verum enim vero, poſtquam perilluſtris Comea oviſſimo abhinc hyeme, corpus ſub itinere vehementi refrigerationi expoſuerat, & hac tranſpirationis ſalutarem prohibuerat ſucceſſum: accidit, ut cœcæ hæmorrhoides, inſigni dolore ac ardore ſtipatæ, anum obſederint. Curatæ quidem debitis remediis hæ fuerunt moleſtiæ: ſed circa vernale præſentis anni æquinoctium, hæmorrhoides fluere cœperunt copioſiſſimæ, & per tres ferme menſes inhæſerunt. Supervenit inſuper dolorifica & inflammatoria oculorum congeſtio; quam congruis medicinis debellatam exceperunt ſucceſſive crebræ pectoris & abdominis tenſiones, gravativi atque preſſori in oſſe ſacro dolores, ſæpius ad femora ac pedes extenſi, frequentes ad mictum conatus, appetitus proſtratio, ac denique concoctionis vitium.

Ex hiſce vero ſymptomatibus judicatu eſt facillimum, quod ſucci vitales non tantum dyſcraſia quadam laborent; verum etiam tardiori ac difficiliori progreſſu per viſcera abdominis, ac venam portæ ferantur: hinc ob debilitatum partium ſolidarum tonum in inferioribus inteſtinis ſtagnent, & per alvum copioſius egerantur. Quum autem in tali rerum ſtatu vires corporis magis magiſque proſternantur, & futuræ cachexiæ omnino metus ſit: eo reſpiciendum erit, ut hæc mala remediis pharmaceuticis pariter ac diæteticis quam ocyſſime tollantur. Hoc fine conſultiſſimum erit, humores, qui abundantia ac ebullitione, teſtante pulſu, peccant, tuſa in brachio vena imminuere; & ſic eoſdem à partibus inferioribus, quæ inſigniter labefactatæ videntur, derivere. Tum ad uſum aquarum mineralium deſcendere oportet: quas inter Carolinas thermas, licet jam antea inſigni cum emolumento fuerint potæ, iterum commendare haud poſſum; quoniam de illis metuo, ne debilitatas jam partes magis labefactarent, atque hæmorrhoidum fluorem redderent copioſiorem. Magis arrident acidulæ Schwalbacenſes aut Spadanæ; quippe quæ deſtructum partium ſolidarum robur iterum reſtituendi, præclaram vim obtinent. Has autem parciori quantitate, & prioribus diebus mane menſuræ circiter dimidiæ pondere potare conveniet, deinde portionem augere: non minus ſub earum potatione inter paſtum acidulis Selteranis, ſi illarum binæ partes cum una vini Rhenani aut Moſellani parte fuerint permixtæ, uti; & ex ultimo hauſtu ſexaginta Elixirii balſamico-ſtomachici guttas adſumere expediet. Et denique ſub hac curatione, abſoluta ciborum digeſtione, in aëre ſereno corpus movere præſtabit; probe arcendo omne frigus, ne exinde pori corporis conſtriogantur. Quod ſi vero haud arriſerint hæ acidulæ; in earum locum Selteranæ commode ſubſtitui poterunt.

Pridie autem, antequam inchoetur hæc curatio, alvus ducenda erit leni laxante, quale drachma una magneſiæ bene præparatæ, cum eadem quantitate ſalis amari permixta conſtituit. Hoc etiam ipſi aquarum potui, ſingulis ſex vel ſeptem diebus interponi; & abſoluta potatiooe repeti debet. Poſt hanc vero medicationem conſultiſſimum fore judico, ut illuſtriſſimus æger ob nimiam ſanguinis abundantiam bis vel ter quotannis, maxime circa æquinoctia, venam vel in brachiis, vel pedibus tundendam præbeat, & iode ſex vel octo cruoris uncias detrahendas curet. Non minus operæ erit pretium, quavis hebdomade bis vel ter doſin quandam pulveris mei præcipitantis, liquoris anodyni quindecim guttulis nupti, veſperi ex hauſtu aquæ frigidæ adhibere: quippe qui acres humores attemperandi, æſtum internum ſopiendi, & placidum ſomnum reſtituendi, egregiam poſſidet virtutem. Hungaricum autem vinum, cum ſanguinem vehementer commoveat, aut plane fugiendum, aut parca ſaltem bibendum eſt quantitate: nec nimium indulgendum meditationibus, aliiſque mentis laboribus; ſed potius corporis exercitio eo magis ſtudendum. Quæ ſi rite obſervaverit perilluſtris æger; non dubito, quin voti ſui in recuperanda ſanitate futurus ſit particeps.

CASUS XXVII.

De pathematibus ex hæmorrhoidum turbis.

Vir quidam, XLVII. annorum, illibata olim gaviſus valetudine, tribus abhinc annis colicis inteſtinorum doloribus, alvi obſtructione, ac humorum orgaſmo ſtipatis laborare cœpit. Hos magis invaleſcentes, ac ſæpius recurrentes conſultus Medicus modo refrigerantibus, modo calidioribus, maxime caſtorinis, oppugnavit remediis: ſed cum ſpes vota feſelliſſet; æger ipſe medicos ſcriptores aggreſſus, relatum legit, colicam hæmorrhoidalem ex ſanguine cum excrementis reddito potiſſimum cognoſci. Hinc cum ipſe ſua ſtercora cruore permixta obſervaſſet, ſe tali omnino laborare colica credidit; ſed negavit id ordinarius Medicus, & ſanguinis excretionem ex arroſis forſan ob humorum acrimoniam inteſtinorum vaſculis derivans, pertinax inhæſit ſuæ medicationi; quam remediis humores mundificantibus, eſſentia antimonii, lignorum, ſpirituoſis, aliiſque in flatulenta colica adhiberi vulgo ſolitis hactenus inſtituerat. Malum interea magis magiſque iocrevit, & æger aliquando peregre factus, lecto plane affixus fuit. Quare alterius Medici opem flagitavit, qui omiſſis calidioribus medicinis, ac ipſo cereviſiæ potu, ipſum aquam vino nuptam potare, ac præviis Sedlicenſibus aquis, Selteranas acidulas adhibere juſſit; & denique pilulas Stahlianas propinavit: quæ cum acidulis illis multam ſaburram, cruore coagulato, corruptoque permixtam, per alvum eduxerunt. Inde perſuaſus æger, morbum ex hæmorrhoidum turbis fuiſſe ſubortum, alius iterum Medici curæ ſe tradidit: ex cujus conſilio, quod ſub Litt. A. adnexum deprehendetur, uſum pilularum Stahlianarum continuavit; & hocce anno circa utrumque æquinoctium venam præbuit tundendam. Verum enim vero cum negotiis obrutus, crebris animi affectibus indulſiſſet; non omnino potuerunt rite ſuccedere hæmorrhoides: licet etiam noviſſimo menſe Julio, cruor copioſus circa novilunium ſponte dejectus, ſpem futuri fluoris facere videretur. Tum enim brevi poſt, accedente forſan diætæ vitio, redierunt alvi obſtructiones pariter, ac colici dolores. Neque tamen minus ſperavit

æger, fore ut miſſo circa inſtans autumnale æquinoctium ſanguine evaneſcerent bæ moleſtiæ: & factum etiam eſt, ut eodem die, qun vena erat inciſa, circa veſperam, alvus fieret fluxilior. Vocatus poſtridie prior ac ordinarius Medicus conſervare voluit alvi fluxum, & hoc fine dedit Elixirium proprietatis cum Rhabarbaro; non minus loco pilularum Stahlianarum, quas improbavit, infuſum atque pulverem, ſub Litt. B. recenſitum ordinavit. Sed male exinde habere cœpit æger; omnibuſque viribus deſtitutus, extra lectum commorari haud valuit: nihilo tamen ſecius præſcripta hæc remedia per quatuor hebdomades uſurpare debuit; donec tandem eadem pertæſus, ad uſum pulverum vitalium, antiſpaſmodicorum, ac eſſentiæ amaræ Hallenſium confugeret. Cum autem ex hiſce etiam remediis graves humorum ebullitiones, quin & narium hæmorrhagias incurriſſet: iis quoque miſſis, ſolum antiſpaſmodicum pulverem, ſub Litt. C. deſcriptum, adhibere cœpit. Neque vero hic ſolus ſuffecit; ſed potius moleſtiſſimi ructus, qui omnem eripiebant ſomnum, & ægrum ſedendo in lecto noctem tranſigere cogebant, aſſidui inhærebant. Hinc in manus ejus forſan veniebant remediorum Hoffmannianorum recenſiones; ex quibus, cum primas vias multis cruditatibus obſeſſas crederet, primum adhibuit ſal minerale aperitivum, quod etiam multas fæces atque ſordes per alvum duxit. Tum quoque Elixir ſtomachale atque viſcerale uſurpare cœpit, interpoſito, quavis veſpera, pulvere antiſpaſmodico: & inde optime habuit, præſertim cum loco cruoris atri coagulati, quem antea per alvum reddiderat, noviſſimis diebus larga pituitæ, florido ſanguine permixtæ excerneretur copia. Hinc ſpem fovet certiſſimam, fore ut ex Illuſtris *Hoffmanni* conſilio ſanitatem recuperaret; quod hiſce anxie flagitat. Ipſe cæterum ab omnibus capitis doloribus immunis deprehenditur, nec ulla viſcerum labe laborare videtur: contra vero à tenaci muco, aſperæ arteriæ incumbente, & pharyngis dolorem inducente multas patitur moleſtias. Hic enim laborioſo conatu exſcreari debet; excretus ſalſum refert ſaporem, atque noctu ſæpiuſcule, tuſſim excitando, ſomnum turbat; qui alias ſatis tranquillus obſervatur. Sed appetitus tantum non totus eſt proſtratus; abhorret omnem carnem, ac juſcula inde confecta; nec niſi pulte farinaceo, juſculis hordeaceis, ac cereviſia calidiori veſci poteſt. Denique nec ignorari oportet, ipſum ex pediluviis, aut clyſteribus domeſticis, quibus nonnunquam uti ſuevit, egregium percipere allevamentum.

Litt. A.

Conſilium Medici.

Moleſta, quibus æger immaniter tractatur, ſymptomata non niſi ex hæmorrhoidum minus felici ſucceſſu originem ſuam trahunt. Quæcunque enim illorum buic cauſſæ minus propria videntur ac eſſentialia; ea certe perverſæ medendi rationi in acceptis ferenda ſunt. Hinc ante omnia horror, ne contraria in uſum vocentur remedia, nec talia uſurpentur, quæ hæmorrhoidalem fluxum vel nimis promovendi, vel ſufflaminandi facultate pollent, aut humores graviter commovent: ſed conſultum potius erir, blandis temperantibus, diſcutientibus, ac evacuantibus uti. Cui quidem ſcopo accommodatiſſimas judico pilulas balſamicas, numero quindecim matutinis interdum capiendas horis: quippe quæ non quidem violenter alvum movent, ſed blande moliuntur, & omnes prætereа humorum ſopiunt commotiones. Præterea in orgaſmis ſanguinis compeſcendis egregium uſum ſpondet pulvis antiſpaſmodicus, granis quindecim vel viginti bis vel ter quotidie aſſumendus. Et ſi forſan, more his adſectibus, incongrua medicatione tractatis, conſueto, flatulentæ ſupervenerint moleſtiæ: bis quotidie triginta guttulæ mixturæ carminativæ, quæ ex eſſentiæ pimpinellæ albæ uncia dimidia, & caſcarillæ drachmis duabus conficitur, adhiberi poterunt. Cavendum autem à medicaminibus ſpirituoſis, pariter ac multo aquarum mineralium, maxime Sedlicenſium, uſu: quippe quæ majorem inſerent noxam, quam utilitatem. Contra vero diætæ, non quidem nimis ſcrupuloſæ, ſed tamen exactæ, & præſertim corporis motui inſiſtere; & bis quotannis ex vena in pedibus ſecanda, quinque vel ſex cruoris uncias detrahere oportet. Quæ rite obſervata felicem mali exſtirpationem pollicentur.

Litt. B.

Recipe radicis taraxaci, ſcorzoneræ, graminis, polypodii ana unciam, cichorei, lupuli ana unciam ſemis, herba ſcolopendrii, agrimonia, cuſcutæ, hepaticæ nobilis, chamadrios ana manipulum, ſummitatum abſinthii pontici, fumariæ, florum bugloſſa, cichorei ana manipulum ſemis, ſeminis fœniculi drachmas tres, paſſularum minorum unciam ſemis: inciſa coquantur vaſe clauſo, in ſeri lactis, aqua cichorei ana libra unacum dimidia ad ſufficientem extractionem: colentur unciæ quindecim: d. ad vitrum.

Recipe tartari vitriolati drachmas duas. Div. in vj. p. S. Eröffnende Pulver.

Litt. C.

Recipe tartari vitriolati, nitri depurati ana unciam ſemis, cinnabaris antimonii præparatæ grana quinquaginta. M. F. pulvis antiſpaſmodicus.

Conſultatio.

Quantum quidem ex morbi hiſtoria, copioſe pariter ac eleganter deſcripta colligere licuit; omnia, quibus æger adficitur ſymptomata, dolores, ſpaſmi & flatulentiæ ex humorum ſtagnatione, in vaſis meſaraicis, maxime hæmorrhoidalibus, inteſtinum colon atque rectum cingentibus facta, ſuos omnino mutuantur natales. Stagnationi vero huic generandæ ſatis efficaces cauſſæ fuerunt temperamentum ægri ſanguineum, vita ſedentaria, multi mentis labores cum meditatione juncti, ac frequentes animi commotiones. Vehementer autem doleo, morbum iſtum à Medico primum, qui illius cauſſas minus recte perſpexiſſe videtur, tractatum; deinceps vero per tot, varioſque Medicorum auſus ferme corruptum fuiſſe: cum meo quidem arbitrio ſtatim ab initio, venæ ſectione in pede, moderato corporis exercitio, acidulis Egranis, pulveribus nitroſis, atque balſamicis pilulis, feliciter ſuperari, & hæmorrhoidum ſucceſſus promoveri potuiſſet. Quemadmodum enim in hiſce adſectibus fluxu hæmorrhoidali nihil ſalubrius deprehenditur: ita nec ejuſdem perverſa tractatione eſt pernicioſius quicquam: quorſum mala vivendi ratio, remedia calidiora, atque commoventia pariter,

riter, ac copioſa refrigerantia; nitroſa, ac denique cuncta, quæ tonum ventriculi labefactant, pertinent. Hac etiam ratione, decoctum illud ſub Litt. B. communicatum, licet in certis caſibus virtute ſua minime deſtituatur, tamen in præſenti malo majorem ventriculi debilitatem induxit, & ideo, vitiata digeſtione, ructuum generationi inſignius dedit augmentum. Idcirco cum non ſolum ventriculus, ac inteſtinorum canalis atonia laborant, verum etiam totius corporis vires proſtratæ videantur: perarduum omnino erit, funditus exſtirpare malum, præſertim quum hyemalis accedat tempeſtas, quæ horum morborum curationi minus deprehenditur opportuna. Neque tamen minus, quo dictis regionibus naturale reſtituatur robur; conſultiſſimum judico, ut æger mane intra lectum pariter, ac hora quarta pomeridiana liquoris mei anodyni mineralis, binis partibus cum una Elixirii ſtomachici remixti triginta guttulas, ex ea, quam ſexta menſuræ pars capit, aquæ frigidæ quantitate, ſucceſſivis tamen aſſumat hauſtibus. Extrinſecus regionem ventriculi balſamo meo vitæ aliquoties de die inungere; & alvum ſegnem injectione clyſterum domeſticorum moliri conveniet. Potui ordinario minus idoneam exiſtimo cereviſiam; ſed hujus in locum, ſi tulerit ventriculus, commendarem decoctum *ex hordei excorticati manipulo uno, radicis ſcorzonera, & cornu cervi raſpati ana uncia una, radicis cichorei drachmis duabus confectum; quæ ſpecies in tribus aquæ menſuris ad conſumtionem tertiæ partis coquuntur, percolantur, tum quinque olei de cedro guttulæ adduntur, & hoc decoctum quarta vini Rhenani parte permixtum pro potu inſerviat.* Præterea animi tranquillitati, quantum fieri poteſt, ſtudere; corpus in æquali calore conſervare; ac inter cibos crebro juſculis, ex carnibus gallinarum, vitulinia cum ſucco citri paratis, aut ex aquæ duabus partibus, vini una parte, mica panis, cumino & ſaccharo confectis veſci oportet. Et hæc ſunt quæ proponenda duxi; optaſſem tamen, ut adhuc in morbi hiſtoria commemoratum fuiſſet, qualis matutino præſertim tempore feratur pulſus? qui ſi forſan fuerit celer, indicaret calorem lentum & hecticum, & ſpem reconvaleſcentiæ longe minorem faceret.

CASUS XXVIII.

An pathemata ſpaſmodica hæmorrhoidalia à pilulis Becheri *cum reſina jalappæ permixtis prognaſci poſſint?*

Strenuus quidam Centurio, annorum XL. temperamenti ſanguineo-cholerici, habitus corporis ſpongioſi & ſucci pleni, nullis unquam naturalibus hæmorrhagiis adſuetus, niſi quod ſemel ante quatuor annos hæmorrhoides fluentes, ſed mox iterum evaneſcentes, paſſus fuerit, nec venas ſecandas præbere ſolitus, quatuor circiter abhinc menſibus incidit in nauſeam, mane potiſſimum vomendi conatu junctam, nec non adpetitus proſtrationem, alvi obſtructionem, atque lancinantes tenſivosque dorſi & abdominis dolores. Conſultus Medicus exhibuit protinus quindecim grana pilularum balſamicarum *Becheri*, cum quatuor granis reſinæ jalappæ præparatæ, ſive cum pineis tritæ acuatarum: ex quibus aliquoties alvum ſatis large depoſuit. Neque vero ullum ſymptomatum exinde percepit levamen; ſed accedebant præterea ſpaſmodicæ dorſi ac imi ventris tenſiones, circa os ſacrum maxime adfligentes, ſtupor crurum, continuus teneſmus, anorexia, ructus, vomitus, alvi obſtructio, atque quædam circa anum irritatio, ac ſi ſolidius ipſi inhæreret corpus, quod excrementorum exitui obicem poneret. Superveniebat denique febris lenta & poſt dictorum ſymptomatum remiſſionem adhuc perdurabat inſtar tertianæ: ſiquidem alternis diebus, horis pomeridianis brevi horrore, cum ſubſequente notabili calore adoriebatur. In tali rerum ſtatu protinus ab initio, ad imminuendam plethoram, & præcavendam inflammationem, vena in pede tundebatur, non ſine inſigni ſymptomatum levamine. Nec extrinſecus ſine fructu in uſum vocabantur frictiones abdominis cum ſpirituoſis, clyſteres, fomentationes per inſeſſum: ad febrim extinguendam propinabantur potiones ex aquis diapnoicis cum ſucco citri, conchis, antimonio diaphoretico, liquore anodyno minerali confectæ; & cum nonnunquam pavores ac ſubſultationes tendinum accederent, pulveri lumbricorum terreſtrium nuptæ: non minus dabantur pulveres ex abſorbentibus, ſalibusque neutris concinnati, & ob dolorum vehementiam verſus noctem cum uno vel altero maſſæ pilularum de cynogloſſa grano permixti. His paulatim obſecundabant ſymptomata, & deſinebant tandem in cœcas hæmorrhoides, parum cruoris fundentes: ſed adhuc reſtabat, ut poſt quamvis, etiam naturalem, eamque largiorem alvi excretionem, dolores inteſtinorum commoverentur. Quamobrem, ut partim relaxatis venæ portæ vaſis robur reſtitueretur, partim febris lenta præſcinderetur; adhibebantur roborantia, & quidem modo pulveres ex ſalibus neutris, abſorbentibus, aliquot croci martis antimoniati granis, & flavedine corticum aurantiorum parati; modo tinctura martis tartariſata *Ludovici* & *Lemery*; modo electuaria ex conſerva roſarum rubrarum, corticum aurantiorum, pulvere caſcarillæ, tartaro vitriolato *Tachenii*, floribus ſalis ammoniaci, & ſyrupo cinnamomi confecta. Hinc etiam factum eſt, ut remittente febre, æger priſtinæ redderetur ſanitati, atque ſuis muneribus vegetus iterum fungi poterit. Verum enim vero haud ita pridem, prævia corporis incaleſcentia, eadem revertebantur ſymptomata; ſed poſt datos pulveres ex conchis citratis, & ſalibus neutris protinus remittebant. Tum adhibuit æger quædam ab alio Medico remedia; ex quibus non ſolum pejus habebat; ſed quoque poſt aliquod tempus, bis ex improviſo gravi mentis deliquio prehendebatur. Quod licet factis præcordiorum frictionibus, ac calidis fomentationibus brevi tempore expugnaretur: tamen ſuccedebant vertigo, ructus crebri, dorſi dolores, atque coryza. Hinc miſſo ob inſtans æquinoctium ex vena in pede inciſa ſanguine, ventriculi regioni imponebatur emplaſtrum de cumino & cruſta panis, cum oleo menthæ malaxatum; interne dabatur ſal digeſtivum *Sylvii*, oleo corticum aurantiorum nuptum; & eſſentia corticum aurantiorum, ſpiritu nitri dulci, & ſalis ammoniaci aniſato permixta. Et ſic debellata ſunt hæc ſymptomata; niſi quod ructus ac vertigo adhuc nonnunquam infeſtent. Neque tamen minus ad ſalvandam Medici famam in quæſtionem venit:

1. Num memoratum laxans, quod pilulæ balſamicæ cum reſina jalappæ acuatæ conſtituebant, adeo violentum ac draſticum vocari mereatur purgans,

gans, ut excitandis, quæ ægrum cruciarunt, ſymptomatibus ſolum ſuffecerit?

2. Anne potius præſens affectio fuerit colica hæmorrhoidalis?

3. Utrum in illa venæ ſectio fuerit ſalubris, nec ne?

4. Num ex fontium medicatorum, præſertim Triburgenſium, aut Pyrmontanorum, uſu, perfectam mali curationem liceat expectare?

Reſponſio Conſultatoria.

Communicatus mecum caſus, & in illo quædam quæſtiones fuerunt propoſitæ; quarum primæ ſatis facturus, non poſſum allegatum purgans, in viro quadragenario exhibitum, pro tam violento habere, ut præſentem morbum excitaverit, aut magis adauxerit: cum non ſolum pleraque ſymptomata, jam ante illius uſum præſto fuerint; verum etiam reſina jalappæ cum amygdalis ſive pineis trita in inteſtinis haud coagulari potuerit. Contra vero ſi conſideravero, ægrum noſtrum ob ſanguineum temperamentum, diætam lautam, intermiſſam venæ ſectionem, & alias forſan cauſſas, inſignem ſibimet contraxiſſe ſanguinis abundantiam, quam natura etiam aliquot abhinc annis per hæmorrhoidalem fluxum imminuere tentavit: facile intelligo, omnium ſymptomatum cauſſam ex cruore in vaſis hæmorrhoidalibus internis accumulato eſſe derivandam. Dum enim ille in dictis regionibus ſtagnavit, tumorem primum in inteſtino recto progeneravit; exitu vero per hanc viam denegato, ad vaſa venæ portæ ſubinde regurgitavit, & ſic humorum circulum in viſceribus imi ventris reddidit inæqualem. Quamvis igitur dictæ pilulæ tantæ haud fuerint efficaciæ, ut ſanguinis per venas ſedales excretionem promovendo, mali ſymptomata ſuſtulerint: tamen nullo modo pro horum cauſſis haberi poſſunt. Et rectiſſime egit omnino conſultus Medicus, quod per venam in pede tuſam, humorum molem imminuere; atque clyſterum & fomentationum ope fluxum hæmorrhoidalem revocare tentaverit. Enim vero neminem, in frequenti artis exercitio verſatum fugiet, quanta diuturna pariter ac periculoſa mala ſuboriri ſoleant, ſi cruor in inteſtinis inferioribus ſtagnaverit, & exitu per anum deſtitutus, inteſtinorum tunicas nimium diſtenderit. Inde enim pleraque ſpaſmodica hypochondriacorum, ad quorum claſſem noſter etiam ægrotus pertinet, ſymptomata, curatu difficillima ſuos mutuantur natales.

Quamobrem præſentem morbum, juxta alteram quæſtionem, non tantum pro colica hæmorrhoidali, ſed etiam affectu ſpaſmodico, totum inteſtinorum volumen, ventriculum atque meſenterium occupante habendum eſſe arbitror. Mentis vero deliquia non niſi à cruoris circulo per cordis ventriculos retardato originem trahunt; quod circuitus impedimentum humoribus magno impetu, in cordis dextrum ventriculum pariter ac auriculam compulſis, & has partes inſigniter diſtendentibus debetur. Neque enim polypoſa adhuc metuo concrementa, cum pulſum nondum intermittentem, nec ſpirationem poſt corporis motum anxiam ac difficilem eſſe, ex morbi hiſtoria percipio.

In tali rerum ſtatu, ad tertiam reſponſurus quæſtionem, adeo neceſſariam judico venæ ſectionem in tam ſanguineo ſubjecto, ad hæmorrhoidalem evacuationem prono, ut ejus omiſſionem pro principali omnium ſymptomatum cauſſa, omnino agnoſcendam eſſe credam.

Et quod denique quartam attinet quæſtionem: certiſſimum eſt, præſens malum abſque thermarum, balneorumque uſu, nec non aëris mutatione & pertinaci victus obſervatione nunquam ſublatum iri. Quare commendo thermas Carolinas, futuro vere potandas, & tum balnea Tœplicenſia adhibenda: quippe quæ ad tollendos hoſce morbos ſæpius deprehendi præſtantiſſima. Cæterum à potu vinoſo atque cereviſiario abſtinere, & ſola aqua uti; ac præter venæ ſectiones, pulveres abſorbentes interdum adhibere conveniet.

CASUS XXIX.

De malo hypochondriaco.

VIr annos XXX. natus, decimo jam quinto ætatis anno peculiari affectu infeſtari cœpit. Nimirum ſingulo vere ac autumno, mane potiſſimum ſub frigidiori tempeſtate, moleſti ardores, ac puſtulæ ſcorbuticæ faciem, manus atque pedes obſidere ſueverunt; quibus ventriculi roſio, ac inſignis edendi cupiditas ſupervenit; ſumtis autem cibis, vel radice ariſtolochiæ rotundæ protinus remiſerunt omnes moleſtiæ. Succeſſu temporis narium hæmorrhagiæ, non ſine levamine, acceſſerunt: ex quibus æger, qui præterea ſtaturæ longioris, habitus ſtrictioris, vaſiſque capacioribus inſtructus eſt, pro tabis pulmonalis candidato judicabatur. Hinc ſingulo mane lac caprinum, poſtea vaccinum, calide potare debebat: ſed paullo poſt in hypochondriacas incidebat paſſiones. Quæ, licet primum corporis exercitio mitigari potuerint, tamen paulatim magis magiſque invaleſcebant; & accedente ob cholericum, quo pollet, temperamentum crebra iracundia, tandem æſtu potiſſimum volatico, ac oculorum caligine, ſemet exſerebant. Potavit igitur, ſuaſu quorundam, per binos ſucceſſive annos, acidulas Egranas, & quidem frigidas ſatis copioſa quantitate, cum addita martis limatura; ſed tantam exinde ventriculi debilitatem ſibimet contraxit, ut jejunus inſigni præcordiorum anxietate, artuum tremore, ac canina ferme fame corriperetur; neque etiam minus ſumtis epulis male haberet. Hinc variis porro curationibus improvide tractatus, majorem ſucceſſive ſymptomatum hypochondriacorum vehementiam tolerare cœpit; niſi quod alvus nunquam obſtructa, ſed ſemper laxa fuerit. Tandem ob atrocem utriuſque hypochondrii tenſionem, Medici immedicabilem jecinoris atque ſplenis infarctum ſuſpicabantur. Nihilo tamen minus, cum poſt adhibitas tincturas, ac pulveres antihypochondriacos ſemper aliquale mali levamen ſequeretur; & inſtitutis circa æquinoctia in pedibus venæ ſectionibus, catarrhales plerumque narium ac pectoris affectiones ſuccederent, cum ſubſequente corporis & animi alacritate: non omnem ſalutis ſpem abjecit æger. Quare potius, quoniam crebri ructus, ac vomendi conatus ipſum invadebant, purgantibus primum ſibi conſulere putabat: quæ cum magis debilitare viderentur ventriculum, ad vomitoria confugiebat; neque vero ex his obſtructiones atque tenſiones ventriculi ac hypochondriorum penitus remittebant. Tum forſan incidebat in lectionem ſcriptorum *Hoffmanni* diæteticorum, & cum legiſſet, præſtantiſſimam ac univerſalem ferme in aqua latere medicinam: ſingulo mane infuſum theiforme, quod veronicam, ſcordium, atque trifolium

foſſum habebat, larga & ſcre duarum menſurarum quantitate, inter obambulandum, & fumum Nicotianæ ſugendum, potare cœpit. Hinc mucus, qui antea in ventriculo ac circa cordis ſcrobiculum veluti impactus erat, emolliri videbatur; & licet præcordiorum anxietates accederent, tamen gaudebat, quod majori facilitate abſque nauſea, ſi capite inclinato hypochondria comprimebat, vomere potuerit. Non ıoinus veſpertino tempore poſt leviſſimum corporis motum, ſaburra acidiſſima ſponte eructabatur: qua excreta, ſpiratio facillima ſuccedebat, atque præcordia quaſi exinanita videbantur. Idcirco continuabat decocti illius potationem mane pariter ac veſperi; & inde matutino tempore copioſiſſimam pituitam, meridiano autem acidam duntaxat ac bilioſam ſaburram, vomitu reddebat. Sic emollita ventriculi regione, reſtabat adhuc hepatis pertinaciſſima obturatio, ac vehementiſſima inflatio: ſed hanc etiam tandem relaxabat, dum illam regionem, vinculis perpetuis conſtrictam, poſt potas calidiores aquas, manu fortius comprimebat, & ſic iocarceratum ibidem mucum vomitu excernere poterat. Abhinc oovitſima æſtate ad thermas Carolinas adiit, üſdem mali reliquias expugnaturus: at his nunquam ducebatur alvus, niſi veſperi pilulas balſamicas, mane ſal Epſomenſe ſumeret, aut clyſteres ſibi infundendos curaret; ſed omnis aqua, quam ſingulo mane quadraginta vaſculorum quantitate potabat, cum multo viſcido ac bilioſo muco per vomitum eructabatur. Hinc domum reverſus, iterum potationem infuſi theiformis ſupra allegata ratione continuavit, & nonnunquam pulveres abſorbentes interpoſuit: quo tandem factum eſt, ut utrumque hypochondrium, ac regio circa cordis ſcrobiculum ab omni muco libera, & quaſi vacua redderentur. Non minus vomitus jam fiunt rariores; & mane atque veſperi ſæpius nulli: contra vero poſt corporis motum à meridie inſtitutum, plerumque bilioſa acris ſaburra ex ore fertur; licet tum non potetur infuſum. Interim nondum ab omni moleſtia liber eſt; ſed his potiſſimum adhuc infeſtatur ſymptomatibus.

Namque primum tonus ventriculi ac reliquorum viſcerum adeo labefactatus eſt, ut, ſi per aliquod tempus ſederit æger, protinus inſtativis ventriculi atque ſcrobiculi cordis doloribus, ſpirandi difficultate, ac preſſorio in oculis ſenſu afficiatur, & inter reſpirandum flatus in ſiniſtro hypochondrio inſtar aquarum fluctuent: donec vel per ſuperiora, vel inferiora eructentur. Quæ vero ſymptomata, præcordiorum atque abdominis fortiori conſtrictione aliquantulum mitigare poteſt. Hora nona matutina, poſt prævism oſcitationem, atque corporis languorem, moleſta ventriculi roſione infeſtatur; quæ quidem ſumto ſimilæ fruſto, vel pulvere abſorbente paululum remittit, ſed remanet tamen avida ciborum adpetentia ad prandium uſque. Tum vero excipiunt ventriculi inflatiooes, gravis ſpiratio, & omnium actionum torpor: ac denique hora pomeridiana quarta poſt inſtitutum corporis motum, acris bilioſa ſaburra eructatur. Si ſub epulis potaverit vina dulcia, aut Hungaricum, moleſtam in œſophago ſeotit titillationem: quæ ſumto Rhenano invaleſcit, & avidiori fame ſtipatur. Fortiorem ingreſſum inſequuntur obtuſi & tenſivi utriuſque hypochondrii dolores: ſæpius quoque, laxata potiſſimum alvo, moleſtæ tractiones ab humeris ad cervicem aſcendunt, quæ collum diſtorquendo, caput inſtar emproſtothoni, deorſum & ſimul antrorſum flectunt. Neque porro minus tenſiva titillatio nonnunquam percipitur in dextro bypochondrio juxta ventriculum, ubi forſan veſicula fellea reſidet; quæ ſæpenumero ad ipſa uſque extenditur labia, cum peculiari eorundem motitatione, ſuctionem ſumi Nicotianæ æmulante; atque violenta pedis dextri agitatione. Videtur ea regio adhuc muco quodam obſtructa, ſpaſmis ab hoc veluti liberanda: quod ſi vero acida ac bilioſa eructetur materies, aut ſternutamenta accedant, remittunt hæ moleſtiæ. Mitiſſimæ non minus obſervantur poſt ſumtas pridie pilulas balſamicas; ſed, quod notatu digoum eſt, acerbiores antecedunt alvi dejectionem, qua facta iterum mitigantur. Neque etiam ignorari oportet, haſce affectiones pro varia tempeſtatis ratione admodum diverſas exiſtere: hac enim pluvioſa, torpidus ac languidus obſervatur æger: ſicuti etiam, cœlo exiſtente ſereno, longe vegetior deprehenditur. Jam quoque abſque ulla moleſtia infuſum theiſorme ex veronica, meliſſa, fœniculo, ſalvia & millefolio confectum potare poteſt: cum ventriculus olim non niſi amarulentas tulerit herbas, aut agrimoniam. Diætam cæterum per aliquot annos exactiorem obſervat, nec acida, lacticinia, poma &c. ob inde inductam vehementiorem ventriculi fermentaoonem, nec eundem ob finem cerevifiam Lobeginenſcm aſſumit; ſed pro potu ordinariu, cerevifia lupulata, cornu cervi raſpato permixta, cum fructu uti ſuevit.

Conſultatio.

Ex iis, quæ de adverſa ægri cujuſdam valetudine, mihi perſcripta ſunt, facile intellexi; illam omni jure paſſionis hypochondriacæ, quæ maximum Medicorum eſt ſcandalum, mereri nomen. Quamvis autem biſce temporibus frequentiſſimum deprehendatur illud malum: attamen pauci ſunt Medicorum, qui illius originem, cauſſam, ac veram ſedem rite perſpexeriut; quemadmodum ex variis, quas fovent, opinionibus luculenter patet. Quidam enim paſſionem eam ex obſtructione vaſorum io meſenterio capillarium, alii ex infarctu ſplenis; alii ex ſaburra acida, viſcida atque bilioſa ventriculi derivant; alii denique omnia ſpaſmodica, quæ præſto ſunt, ſymptomata pro ſalutaribus naturæ habent oıoliminibus, quibus humores ſuperfluos ac ſtagnantes per venas ſedales eliminare intenderet, ſed voto ſuo ſæpius privaretur. Verum enim vero, mea quidem ſententia, atrox hoc malum non niſi perverſo, quin imo inverſo, ventriculi ac inteſtinorum motui periſtaltico debetur, qui in harum valde nervoſarum partium ſpaſmodica ac convulſiva contractione non minus, quam earundem atonia atque reſolutiooe conſiſtit. Quemadmodum enim ab integra, & naturali ventriculi ac inteſtinorum periſtalſi, debita ciborum concoctio, ſucci cbyloſi legitima ſecretio, ac fæcum alvinarum ſalutaris excretio dependet: ita è contrario ab eodem motu periſtaltico, per humores in flexuris, plicis atque valvulis inteſtinorum ſtagnantes, perverſo ac labefactato, non ſolum dictæ harum partium functiones admodum deſtruuntur, verum etiam multi flatus atque ſpaſmi progenerantur, qui per conſenſum cum reliquis nervoſis partibus, univerſum corpus in triſtem violentorum motuum rapiunt ſocietatem.

Quamobrem crebra compertum habeo experientia, hypochondriacam hanc paſſionem ab iis cauſſis, quæ nervoſarum illarum partium tonum ac elaterem deſtruendi facultatem poſſident, facillime

gene-

generari. Hujus generis ſunt diuturnus mœror, gravis terror, vehemens refrigeratio, potus frigidus, maxime poſt iram, terrorem, violentos vomitus ac alvi dejectiones, aut corporis incaleſcentiam ingeſtus, largior ciborum acidorum aſſumtio, frequens purgantium fortiorum uſus, inordinatus aquæ frigidæ & acidularum potus, ac denique opiatorum & adſtringentium in cohibendis fluxionibus ſanguinis, alvi profluviis, & febrium acceſſionibus abuſus. Non minus huc ſæpenumero contribuit nativa generis nervoſi, & præſertim ventriculi & inteſtinorum debilitas; quæ etiam nimiis ſanguinis profuſionibus, multis vigiliis, immodicis meditationibus, laboribus mentem fatigantibus, vitæ ſedentariæ, maxime quæ corpore incurvato fit, vehementi hypochondriorum compreſſioni, quæ maxime in ſexu ſequiori per veſtimenta compreſſoria locum habet, haud raro in acceptis ferenda eſt. Hæ nimirum cauſſæ, præſertim ſi plures illarum concurrant, adeo deſtruere valent ſaluberrimum ventriculi & inteſtinorum elaterem; ut, niſi tempeſtivæ ferantur ſuppetiæ, noxioſiſſimum illud, quod hypochondriacum vocant malum, preſſo inſequatur pede. Quam arduum vero ſit, ejuſmodi ex vitio partium ſolidarum propullulantes morbos funditus exſtirpare; iis, qui in frequenti artis verſantur exercitio, erit notiſſimum.

Quod ſi igitur eas perpendam cauſſas, quæ morbum iſtum in noſtro produxerunt ægroto: has inter ſemet offerunt crebræ narium hæmorrhagiæ, in juventute toleratæ, vita ſine motu deſes, multi mœrores ac ſolicitudines, perverſus acidularum Egranarum cum limatura martis, nimia quantitate, & frigide potarum uſus, & ſæpius data purgantia. Hiſce enim tonus ventriculi & inteſtinorum adeo læſus ac inverſus fuit; ut flatus ad ſuperiora compulſi, in flexuris coli potiſſimum inteſtini, quæ in utroque hypochondrio deprehenduntur frequentiſſimæ, ſubſtiterint, & tali ratione alvinæ obſtructionis, ructuum, anxietatum, vomendi conatuum, atque tam violentarum dextri maxime hypochondrii inflationum, luculentas ſuppeditent rationes. Hinc vero, cum flatus ac motus humorum ad ſuperiores magis regurgitarunt partes, æger ex vomitibus ſe levatum iri putavit: ſed nec his conatibus ſubſcribere poſſum. Licet enim vomitus illi lenioribus duntaxat ſubſidiis, atque copioſo infuſorum calidiorum potu provocati, & nonnunquam etiam ſymptomatum levamen intuliſſe fuerint viſi: nihilo tamen ſecius inverſio motus periſtaltici iiſdem longe pertinacior reddita eſt. Neque ideo mirum, quod thermæ Carolinæ, per vomitus ſemper redditæ, ſpem fefellerint.

Ut vero deſiderio ægrotantis ſatisfiat, & præſertim labefactatus ventriculi ac inteſtinorum tonus, qui omnium ſymptomatum primum eſt fundamentum, corroboretur: convenientiſſimam judico ſequentem medicationem. Primum quidem rectæ vivendi rationi, uti hactenus factum eſt, ulterius inſiſtere; & præſertim animi tranquillitati, ac corporis moderato exercitio probe ſtudere conveniet. Deinceps bis quotannis, Martio nimirum ac Septembri menſibus, ſub cœlo ſereno, prævio pediluviorum uſu, quinque, vel ſex cruoris ex vena in pede tuſa detrahantur unciæ; ſed eo potiſſimum tempore cibi concoctu difficiliores fugiantur, & aër frigidus omni arceatur ſtudio: alias enim facillime defluxiones, quin & febres catarrhales ſuboriuntur. Poſt venæ ſectionem autumno inſtitutam, per decem dies ſingula veſpera decem mearum pilularum balſamicarum capiantur: mane vero drachma una ſalis mei aperitivi, in hauſtu aquæ mineralis, vel Tonſtadianæ, vel Selteranæ, vel Egranæ tepidioris ſoluti aſſumatur; & tum quædam vaſcula infuſi Theiformis ex veronica, ſalvia, meliſſa, & fœniculo parati hauriantur. Denique ex ultimo ſub epulis hauſtu adhibeantur ſexaginta guttulæ mixturæ balſamicæ, quæ ſic ſe habet: *Recipe eſſentiæ corticum aurantiorum recentium, tincturæ tartari, eſſentiæ gentianæ rubræ ana drachmas duas.* M. Ex hac enim curatione idem reſultabit emolumentum, quod ab uſu thermarum vel acidularum expectare licet. Præterea ſingulo octiduo memoratæ ſuperius pilulæ ſemel aſſumantur mane; & poſt meridiem non minus, ac circa veſperam præcedentis diei, drachma una ſalis aperitivi, cum dimidia lapidum cancrorum capiatur. Contra ventriculi inflationem, & præcordiorum anxietatem, non efficacius erit ſubſidium, quam tinctura corticum aurantiorum, cum ſpiritu nitri dulci, aut liquore meo anodyno, eſſentia caſtorei, ac oleo florum chamæmeli, vel millefolii vero permixta, & ſexaginta guttis ex aqua menthæ, vel fœniculi propinata. Iiſdem moleſtiis convenientiſſimam etiam opem feret cataplaſma, ex pane ſecalino, abſinthio, mentha, baccis juniperi, caryophyllis, cumino & chamomilla Romana cum vino paratum, & calide circa ventriculi regionem adplicatum: quippe quod non ſolum flatus diſcutiendi, verum etiam lenem ſudorem movendi, egregiam poſſidet virtutem.

Ad infringendum porro, quod in ventriculo hoſpitari videtur, acidum, non abs re erit, nonnunquam vel ante epulas, vel hora quinta pomeridiana drachmam dimidiam lapidum cancrorum præparatorum, unicæ olei de cedro guttulæ nuptorum ex aqua frigida adhibere. Si vomitus, alvi profluvium, aut dolores inteſtinorum acceſſerint; operæ pretium erit, decem vel mearum balſamicarum, vel aloëphanginarum pilularum, extracto rhabarbari permixtarum, unicum theriacæ cœleſtis, ſicuti illam *in notis ad Poterium* parandam docui, granum addere, & nonnunquam devorare. Quod ſi denique hæmorrhoidalis fluxus indicia, aut tumores ani adparuerint: partim ani vi ſellæ perforatæ fomentationes, partim hirudinum adplicationes inſigniter proderunt.

CASUS XXX.

De affectu hypochondriaco.

ILluſtriſſimus quidam Comes, annum jam agit ætatis ſuæ XLI. temperamenti eſt ſanguineo-melancholici, habitus corporis ſtrictioris, ſucci pleni, ſed pallidi faciei coloris. Prandio utitur opiparo; cœna nulla; & pro potu ordinario aquam bibit vino mixtam, vernali autem ac autumnali tempore infuſum theiforme ſorbillare ſuevit. Veſperi poſt cœnam indulget fumo Nicotianæ, quantum illius, quam *Canaſter* dicunt, quatuor vel quinque fiſtulis ſugere poteſt: exinde enim alvum non minus quam flatuum eruptionem promoveri obſervat. Solet porro ſub tempeſtate ſerena, corpus, præſertim equitatione, movere; cum ex intermiſſo ſub cœlo pluvioſo hocce motu, inſignes in hypochondrio ſiniſtro moleſtias,

&

& artuum languorem percipiat. Juvenis adhuc nullis morbis, nec hæmorrhagiis, nec catarrhis unquam obnoxius; niſi quod frequenter dentium dolore, ac febre acuta aliquando laboraverit. Viginti novem annos nato hæmorrhoides fluere cœperunt; ſub quarum excretione per binos adhuc annos illibata gaviſus eſt ſanitate. Verum enim vero cum corpus, primum vino largiter hauſto, & mox juncta inter venandum fortiori equitatione, inſigniter commoviſſet: poſt effuſum exinde nimium per venas ſedales cruorem, hæmorrhoides ſiluerunt. Tum vero ſucceſſerunt febres intermittentes, & per integrum annum triſtem ſcenam ludentes, non niſi potis tandem, anno 1721. thermis Carolinis curatæ fuerunt. Neque autem rediit ſanguineus per anum fluor; quamobrem venæ ſectiones in uſum vocatæ, & verno ſemper tempore in pede, detracta ſatis larga ſanguinis floridi quantitate, inſtitutæ ſunt. Abhinc quidem hæmorrhoides quotannis proruperunt, ſed nec ſufficienti copia, nec cum levamine ægrotantis fluxerunt: quid? quod ab eo potius tempore variæ moleſtiæ, præſertim preſſiones in hypochondrio ſiniſtro, mentis anguſtia, atque melancholia, quas omnes flatuum excretio, uſu Tabaci egregie adjuta, mitigat, infeſtare cœperint. Hæc ergo ſymptomata cum magis, magiſque invaleſcerent: iterum annis 1726. & 1727. uſu thermarum Carolinarum oppugnata ſunt; quæ malo quidem quaſdam intulerunt inducias; nec vero hæmorrhoides revocare, nec ideo impedire potuerunt, quo minus per intervalla recrudeſcerent moleſtiæ. Et hac æſtate noviſſime elapſa, ex ingenti, ob duorum liberorum intra ſex hebdomades variolis peremtorum obitum, ſuborto mœrore, longe majus ſumſerunt augmentum. Namque mox ſupervenit, & per decem dies inhæſit largum alvi profluvium: quo ſopito, animi laxandi cauſa, iterum Carolinos fontes adiit perilluſtris æger. Domum reverſus, ſanguinem per alvum reddere cœpit aliquantulum; ſed brevi poſt dolorificus ac inſigniter ardens furunculus, inguinis regionem occupavit, ovi gallinacei magnitudine, & crebris horroribus, nocturnis ſudoribus, adpetitus proſtratione, vigiliis, virium jactura, & corporis contabeſcentia ſtipatus, metum injecit, ne forſan viſcerum labes ſubeſſet, ac hectica febris jungeretur. Evanuit autem ille metus, cum apoſtemate hoc congruis emollientibus maturato, aperto, purificato, ac denique conſolidato, corpus iterum pingueſceret, vires reſtaurarentur, ſomnus atque ciborum adpetentia redirent. Recruduerunt nihilo minus priſtinæ moleſtiæ; quæ jam partim in flatulentia, & hinc ſuborta præcordiorum anxietate, partim ſplenis affectione quadam conſiſtunt. In hujus enim regione, ab omni tumore ac duritie libera, ſentiuntur tenſivi atque preſſorii dolores; qui nonnunquam verſus abdomen inſtar auræ calidioris, cum ſubſequente euphoria, extenduntur. Neque vero alia, hypochondriacis propria, ſymptomata adfligunt, uti quidem ſunt capitis dolores, nauſea, ructus, ſudores nocturni &c. neque etiam lecto affixus tenetur æger. Cæterum notari meretur, hæmorrhoides olim verno ſemper fluxiſſe tempore: & illuſtriſſimum Comitem à potu vini, licet largiori, accedente potiſſimum grato conſortio, paſſionum ſuarum egregium percipere levamen. Interim cum ab iſtis malis vindicari cupiat, atque ne ſucceſſu temporis graviora accedant, vereatur: ad Te confugit, Vir Excellentiſſime, & doceri geſtit, quinam ſit, quo laborat, affectus, & qua potiſſimum ratione expugnari queat?

Conſultatio.

Morbus, quo perilluſtris Comes male habetur non alius eſt, quam hypochondriaco-ſpaſmodico-flatulentus. Debetur ille ſanguinis nimiæ moli, ejuſque excretioni per vaſa hæmorrhoidalia denegatæ, ac irregulari: qua fit, ut ſucci vitales intra vaſcula inteſtinorum, maxime inferiorum, ſtagnantes, horum elaterem debilitent. Tum vero multi flatus, præſertim in flexura inteſtini coli, ſub hypochondrio ſiniſtro ſita, generantur, ac partes haſce nerveas admodum diſtendunt; à quarum diſtenſione dolores, angores, anxietates cardialgicæ, digeſtionis vitia, & melancholicæ acceſſiones, ſuos mutuantur natales. Inter cauſas autem horum ſymptomatum remotiores, merito referri debent diæta lauta, vita motus expers, diuturnus mœror, & forſitan nativa generis nervoſi debilitas. Neque igitur ex repetito thermarum Carolinarum uſu, paſſiones iſtæ penitus debellari potuerunt; quoniam ex illis legitimum hæmorrhoidalis fluxus ſucceſſum impetrare haud licuit. Potius notabilis abſceſſus in inguine, ac procul dubio in concurſu tendinum muſculorum abdominis, quem lineam albam vocant, ſubortus fuit: quales hoc anno frequentes, & vel ab impuro ſanguine, vel retropulſa podagra inductos obſervavi. Ut autem a reſtuantibus adhuc moleſtiis liberetur Comes illuſtriſſimus: ſuadeo, ut primum crebriori corporis exercitio ſtudeat; & ad minimum ter quotannis, nimirum Februario, Junio ac Septembri menſibus, venam in pede tundendam curet. Potui ordinario per æſtatem egregie inſervient acidulæ Selteranæ, cum quarta vini Rhenani parte mixtæ; hyeme vero hoc decoctum. *Recipe radicum graminis, ſcorzoneræ ana uncias quatuor, cichorei unciam unam & ſemis, corticis ligni ſaſſafras drachmas tres. Conc. D. S. Species, quarum unciæ binæ in tribus aquæ menſuris per horam dimidiam ſunt decoquendæ.* Quod ad herbæ Nicotianæ uſum pertinet; illa tantum abeſt, ut turbet digeſtionem, ut potius alvi ſucceſſum adjutura ſit, ſi parcius ac repetitis vicibus, nimirum mane ſub potatione infuſi calidioris, deinceps hora quinta pomeridiana, denique veſperi ſugatur. Inter pharmaca vero haud congruum erit, multis variiſque remediis uti: ſufficient ex illis Elixirium meum viſcerale, atque pilulæ balſamicæ. Illius nimirum ſeptuaginta vel octoginta guttas vel mane ex infuſo calidiori, vel ex ultimo ſub epulis hauſtu capiet; harum quatuordecim, una cum duobus pulveris præcipitantis ſcrupulis ſingulo octiduo ſemel cubitum iturus aſſumet; nec non tempore fluxus hæmorrhoidalis, ſi minus recte ſucceſſerit, uſurpabit. Et hæc ſunt, quæ in ſalutem illuſtriſſimi Comitis proponenda duxi, quæ Deus reddat ſalutaria, ex animo precor.

Relatio.

Ex Elixirio viſcerali in conſortando ventriculo inſignem fructum percepit illuſtris æger; quare continuato illius per tres menſes uſu, ſequenti anno Carolinas iterum adiit thermas, iiſque ſub recta victus obſervatione potis, egregie habere ac valere cœpit.

CASUS XXXI.

De paſſione hypochondriaca in fœmina.

MAtrona quædam XXXI. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, habitus ſtrictioris, in ſteri.i per decem jam annos vivens conjugio, & alvi obſtructioni, ſæpius per octo dies inhærenti, obnoxia, haud raro fluorem album patitur, concubitu fungitur magis dolorifico, quam jucundo; & ſub lotii mictione, vehementes in urethra ardores ſentit, ac lancinationes. Menſes ſtato fluunt tempore, ſed parca quantitate; & cruorem ſundunt primis diebus atrum; tetia autem, quæ ſimul ultima eſt, lividum, & putri materiæ ſimilem. Ad congeſtiones, præſertim oculorum valde proclivis eſt; ſiquidem dexter potiſſimum oculus haud raro rubore inflammatorio occupatur, & ex cantho interno multum pus plorat; ut ſæpiuſcule metus fiſtulæ lacrymalis ſuerit.

Gravioribus morbis nunquam ſuit inſeſtata: at quinto ætatis anno ſcabies obſedit corpus; cui intempeſtivo unguentorum uſu repulſæ ſucceſſerunt variolæ. His curatis, ſcabioſa materia oculis incubuit, illoſque gravi.congeſtione affecit, ut per ſex integros menſes, lucem abſque ingentibus adſpicere nequiverit doloribus. Licet etiam hæ moleſtiæ, ſetaceo nuchæ adplicato obſecundantes, remiſerint: attamen inſignis oculi præſertim dextri relicta ſuit imbecillitas, adeo ut ſæpiſſime illius inflammationem patiátur. Hinc tribus abhinc annis fonticulum in brachio excitandum curavit; neque tamen minus noviſſimo hyeme, graves ad eundem oculum congeſtiones, bis toleravit. Et quum ſymptomata illa, nimirum alvi obſtructio, fluor albus, ardor & acrimonia urinæ, atque ophthalmia majora in dies ſumant incrementa: ſalutare anhelat conſilium, ut ab illis vindicetur.

Cæterum animo ſatis tranquillo, & ad irregulares aſſectus minus proclivi fruitur; cibis concoctu difficilioribus, atque ſalitis magis indulget, quam mollioribus; ſub epulis vino recentiori Gallico, haud adulterato; aut nonnunquam eo, quod vocant *Pontac* utitur; pro potu ordinario aquam adhibet, rariſſime cereviſiam; vita gaudet mobili; & bis quotannis venam ſecandam præbet.

Conſilium Medici.

Symptomata, quibus generoſiſſimam mulierem graviter infeſtari, hiſtoria mecum communicata docuit, ſatis ſuperque teſtantur; ſuccos vitales non ſolum impuros, corruptos, atque ſcorbuticis ſordibus imbutos eſſe; verum etiam difficiliori ac irregulari circuitu, per uterum, meſenterium ac reliqua imi ventris viſcera ferri; & in nervoſis partibus hinc inde ſtagnate. Neque vero minus partium ſolidarum, præſertim ventriculi ac inteſtinorum vitio, ac atoniæ quædam debetur animadverſio: unde non tantum craſſus ac illegitimus generatur chylus, verum etiam flatus atque ſpaſmi excitantur, qui humores impuros ad ſuperiores partes, pectus, caput, & præſertim oculum dextrum, tanquam partem debilem, magno compellunt impetu. Hæcce autem fluidarum pariter ac ſolidarum partium vitia à nativa potiſſimum generis nervoſi debilitate, primos mutuata natales; minus ſufficienti corporis motu, ac perverſo ſorſitan rerum non naturalium, ciborumque acidorum & ſalitorum uſu magis aucta videntur atque ſuſtentata. Quæ jam radicata, & inveterata licet difficillimam promittant curationem; attamen cum illuſtris ægra florida adbuc conſtitutione, ac vegetiori ætate gaudeat; minime eſt deſperandum. Idcirco ad impetrandam ſanitatem operæ pretium ſore credo, ut futuro vere thermæ, quæ in Carolinis ſcaturiunt, molares per quatuor hebdomades potentur, & ſubinde balnea Tœplicenſia per decem dies adhibeantur. Huic vero curationi ut aptum reddatur corpus; ineunte vere, prævio pediluviorum uſu, vena in pede ſecanda; & ſingulo triduo pulvis laxans, *ex pulveris rhabarbari drachma dimidia, nitri & terræ foliata tartari ana granis ſex confectus* erit capiendus. Deinceps potus in locum ordinarii, miſſa omni cereviſia, decocto quodam cum vino Rhenano veteri permixto, aut acidulis Selteranis, ejuſdem vini tertiæ parti nuptis uti conveniet. Non minus frequenti atque moderato corporis exercitio indulgere; contra vero à cibis crudioribus, ſalſis, acidis; refrigeratione, & animi affectibus probe cavere decet: & denique Elixir meum viſcerale, guttis ſexaginta & ſub epulis, & hora pomeridiana quarta, etiam inter Carolinarum potationem aſſumere expediet. Quæ ſi rite in uſum traxerit generoſa mulier; de felici curationis eventu nullus dubito.

CASUS XXXII.

De affectu hypochondriaco cum tumore eryſipelaceo pedis.

VIr quidam litteratus, Theologiæ Profeſſor, annorum L. temperamenti ſanguineo-cholerici, à teneris illibata ſanitate gaviſus, anno ætatis quadrageſimo primo ob crebros & vehementiores, quos ex ſuggeſtu pariter, ac cathedra ſecit, ſermones, levi tuſſicula atque raucedine, per intervalla ſolicitari cœpit. Tuſſis invaluit ſubinde, ac inveteravit: quid? quod ſex circiter abhinc annis inſultus mali hypochondriaci acceſſerint. Hos ſuaſu Medici cujuſdam primum venæ ſectionibus oppugnavit; quas, licet ob vehementem averſionem ſemper comitarentur mentis deliquia, tamen bis in pedibus, ſemel in brachio, celebrandas curavit. Poſtea infuſum vinoſum, haud ſine levamine quodam potavit; & anno 1724. acidulas Triburgenſes in uſum vocavit, ac ob earundem egregium effectum ſequentibus annis continuavit. Tum anno 1726. catarrhales affectiones, graves non minus ac moleſtas, toleravit; quæ poſt ſex hebdomadum decurſum remiſerunt quidem, ſed difficilem anhelationem, atque tuſſim humidam, cum excretione muci reliquerunt; adeo, ut ceſſante nonnunquam ea tuſſi, pejus habuerit æger. Noviſſimo hyeme acceſſit vocis raucedo, & tandem Xmo Calend. Martii accidit, ut circa horam ſeptimam veſpertinam, prævio ingenti horrore, magno æſtu per triginta horas, cum ſopore, & contabeſcentia carnoſæ in facie ſubſtantiæ ſtipato cruciaretur: quem ſubinde paulo remittentem, ſcorbuticus ac inflammatorius pedis dextri excepit tumor. Conſulti Medici æque ac Chirurgi nulla exhibuerunt remedia, ſore ut hic tumor ſponte evaneſceret, arbitrati. Hinc ægrotus ipſe ſibimet conſulturus, adplicuit flores ſambuci cum farina ſecalina mixtos, eo quidem effectu, ut imminuto tumore, iterum ſermones ſacros ex ſuggeſtu ſacere valeret. Sequenti Solis die denuo adminiſtraturus ſacra; præcedente veſpera, ſumtis epulis eundem incidebat febrilem affectum: & cum nihilo minus poſtridie inter ipſos calores ſuggeſtum conſcendere, ac ſermocinari teneretur, eo vehementior finitis ſacris evadebat ardor, cum ſoporoſo affectu per viginti quatuor inhærens horas; ac tandem in ſcorbuticum ſiniſtri pedis tumorem cum duritie ac rubore ſtipatum deſinebat. Medici conſulti iterum opem ſuam recuſabant,

ſabant, eam putantes ſupervacaneam; ut ideo domeſtica eligere ſubſidia, & tandem aquas Triburgenſes in uſum revocare æger cogeretur. Hæ per undecim dies potæ, humores primum vehementer commovebant; & tandem cœcas hæmorrhoides, admodum dolentes, & adhuc durantes inducebant. Præter illas malo hypochondriaco per intervalla infeſtatur; & ob ſcorbuticum pedis tumorem in publicum prodire nequit.

Cæterum adpetentia ciborum aliquantulum viget; neque tamen periſtalticus inteſtinorum motus ab omni vitio immunis videtur. Nullis, quantum quidem reminiſci poteſt, victus erroribus unquam indulſit: mane aliquot vaſcula decocti herbæ Thée bois ſorbillsre; inter prandium cujuſcunque generis eduliis veſci, & parciſſime vino Rhenano uti ſuevit. Ab epulis ad exſtinguendam ſitim, ob multam ſermocinationem ipſi familiarem, cereviſiam, ut ut malæ notæ, potare ſolet; quoniam decocta ipſi ſubſtituta ſitim delere haud valuerunt. Cœna utitur parciori; & cubitum iturus parcam doſin aquæ aſthmaticæ aſſumit. Somno gaudet tranquillo, niſi quod ſub noviſſima aquarum medicatarum potatione, crebra ad mingendum ſtimulatione fuerit turbatus: alvinæ fæces modo craſſiores, modo tenuiores redduntur. Nec denique ignorari oportet, ipſum commorari in humido habitaculo; ac herbæ Nicotianæ Bremenſis, quæ leviſſima eſt, fumum parciſſime ſugere ſueviſſe.

Conſilium.

Affectus principalis, qui ſumme Reverendum immaniter tractat virum, procul omni dubio eſt hypochondriacus: ex quo tanquam fonte reliqua ſymptomata, tuſſis nimirum atque raucedo diuturna, ſcorbutica humorum dyſcraſia, inſultus febriles, & hos excipiens tumor pedum eryſipelaceus ſuos mutuantur natales. Hæc inter pedum affectio maximam crucem jam figere videtur: cui non minus, ac reliquo hypochondriorum vitio accommodariſſimas fuiſſe judico aquas Triburgenſes. Has præſertim æſtate futura quoque adhibendas ſuadeo, ita tamen ut earum, tertia parte lactis vaccini permixtarum, ſingulo mane menſura una tepide potetur & hic potus per quatuor hebdomades continuetur. Notari autem meretur circa hanc curationem, quod prima die dimidia duntaxat illiua aquæ menſura, in qua mannæ uncia una cum dimidia ſit ſoluta, aſſumi: & manna illa ſingulis ſeptem inter potandum diebus, ac denique ſub curæ finem adhiberi debeat; conjunctis corporis exercitio, temperantia ab animi affectibus, & recta victus obſervatione. Tali enim ratione fontes iſti in attemperanda humorum acrimonia, ac ſiti mitiganda, præclaram exſerent virtutem. Potum quod attinet; omnem cereviſiam evitare, aut ſaltem veſperi potare decet; ſub epulis autem ſequenti decocto, cujus tres partes cum una vini Gallici ſint combinatæ, uti conveniet: *Recipe radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ ana uncias quatuor, cichorei, glycyrrhizæ ana unciam, corticis ligni ſaſſafras drachmas tres. M. C. D. S. Species, quarum binæ unciæ in tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes, additis ſubinde citri corticibus, ſunt decoquendæ.* Ad pedum denique tumorem topica adplicare haud prius licet, quam donec humores depurati ac fluxiles redditi fuerint. Operæ magis eſt pretium, aſſiduo calore affectum illum pedem fovere; & tum, potis per quatuordecim circiter dies aquis, hoc emplaſtrum admovere; *Recipe minii, ceruſſæ ana libram dimidiam, olei olivarum libram unam, aceti vini uncias quatuor, ceræ albæ uncias ſex. M coquantur ad conſiſtentiam emplaſtri; in fine adde camphoræ drachmas tres. D.* Hæc ſunt, quæ commendare volui; quæ Numen ſecundet, & felicia eſſe jubeat, precor.

Neque vero ſpem feſellit hæc curatio; poſtquam enim æger non ſolum commendata remedia probe adhibuit, verum etiam Elixirium meum viſcerale bis quotidie, ante prandium nimirum, ac hora ſexta veſpertina per aliquot menſes uſurpavit: imminuto ſenſim pedum tumore, inſultus & hypochondriaci & febriles penitus remiſerunt.

CASUS XXXIII.

De affectu hypochondriaco hyſterico.

FOEmina generoſa, XXII. annos nata, temperamenti ſanguineo-phlegmatici, habitus corporis laxi atque plenioris, in conjugio, quo jam per quinquennium fungitur, ſterili vivens, viro nupta cruorem ex utero menſtruum, qui antea nunquam fluxerat, partim ope ipſius matrimonii, partim multorum remediorum, reddere demum cœpit. Accidit autem aliquando, ut dum menſes fluerent, ſub itinere, gelidiſſimo hyeme facto, ex rheda in nivem præcipitata, vi frigoris pariter ac terroris, protinus lunare tributum perſolvere deſierit. Quod cum primum ex puerili verecundia, vel ignorantia reticuiſſet; abhinc circa tempus menſtruum diris ſolicitata eſt ſymptomatibus. Imminente videlicet ea periodo incidit ſubito in nauſeam, anxietates præcordiorum, ſive cardialgiam nauſeoſam, atque cephalalgiam, cum extremorum frigore, pallidoque & exſangui oris colore: mox ſpaſmi atrociſſimi hypochondriorum, & acutiſſimi dolores in dorſo, præcipue circa regionem imi ventris, & os ſacrum, cum vomitu, & crebriore deſidendi conatu, artuum laſſitudine, vago tenſivoque manuum, crurum, atque femoris dolore adeo torquent conficiuntque ægram, ut lipothymiis aliquoties graviſſimis, frequenterque repetentibus tentata, & parum abfuerit, quin convulſivis concuteretur motibus. Hæc ſymptomata, quæ inter tenſivi dolores imi ventris & vehementiſſimi vomitus frequentiſſima non minus, ac graviſſima deprehenduntur, per aliquot horas violentam tyrannidem exercere ſolent; donec tandem cruor ex utero prorumpat. Tum remittunt per quinque vel ſex circiter horas, quibus ſcilicet ſanguis fluit: cujus excretioni iterum ſufflaminatæ, novus clementior tamen atque brevior ſuccedit paroxyſmus. Hæc ſcena per nycthemeron luditur; quo elapſo, vis ſpaſmorum imminuitur, & ægra priſtinas recuperat vires. Sæpius ſudorea copioſiſſimi, ac odore nares ferientes acidiſſimo comitantur paroxyſmum, illumque modo mitigant, modo plane non levant: haud etiam raro ſuborta ſitis intenſior, mali remiſſionem ſignificat. Ante illius acceſſionem urinæ redduntur tenues, ac pallidæ; atque menſes, ſtatum obſervantes tempus, ſub ipſo paroxyſmo, tenues fluunt & aquoſæ. Omnia denique hæc ſymptomata pro ratione prægreſſi victus, animi paſſionum, anni temporum admodum variant, & hyeme ſunt ſæviſſima. Cæterum extra fatalem illum menſtruæ excretionis terminum, optime habet ægra, colore vultus florido gaudet, ſomno fruitur egregio, & adpetentiæ plus indulget, quam quidem ratione motus corporis liceret; ut ideo ad hypochondriacam paſſionem prona,

prona, de capitis doloribus, ac ventriculi moleſtiis ſæpenumero conqueratur. Potas æſtate noviſſime elapſa acidulas Egranas excepit vehementiſſimus paroxyſmus; licet binis ante diebus, pilulis *Stablianis* cum aliquot extracti panchymagogi *Crollii* granis acuatis, acidularum reliquiæ largiter fuerint ſubductæ. Neque etiam venæ ſectiones, relaxantia, antiſpaſmodica, balnea, aliaque remedia congruo tempore, ac ordine uſurpata, quamvis mitigaverint ſæpius malum, illud valuerunt penitus debellare. Quare juſtus eſt metus, ne convulſiones, contracturæ, preſſiones ſanguinis verſus ſuperiora, & hinc pendentes vaſorum diſruptiones tandem aliquando ſuboriantur; & hinc ſalubre flagitatur conſilium, quomodo imminens paroxyſmus mitigari, præcaveri, ac totum malum expugnari queat.

Conſilium Medici celebrioris.

Conſideratis probe omnibus, quæ ægram excruciant ſymptomatibus; non poſſum, quin ea nomine affectus hypochondriaco-hyſterici, ex humorum dyſcraſia, & hinc ſuborto partium ſolidarum vitio propullulantis, omnino digna pronunciem. Facillime videlicet demonſtrari poſſet, quomodo à cruore abundante, viſcido, atque mucoſo, in orgaſmum deducto, tubuli menſtruum vehentes ſanguinem obſtruantur, ſpaſmodice conſtringantur, & occluſi univerſum nervorum genus in acerbam motuum violentorum rapiant ſocietatem. Verum cum illuſtri ægræ jucundius pariter ac fructuoſius erit, rationem hiſce malis medendi percipere, quam illius amplam explicationem audire: paucis expediam, quæ hoc fine ipſi erunt convenientia. Meo quidem arbitrio omnis curandi vis in remotione cauſarum, cruoris uterini profluxum remorantium conſiſtet: quæ cum partim in nimio, viſcido, & ad orgaſmos proclivi ſanguine, partim ſpaſmodica tubulorum uterinorum ſtrictura videntur eſſe ſitæ; operæ pretium judico, remedia attenuantia, ebullitiones ſopientia, aperientia, ac diverentia in uſum vocare. Quibus ſcopis licet Medicus ordinarius ex parte omnino ſatisfecerit; pace tamen ipſius, ſequentem adhuc proponam medicationem. Conſultum videlicet credo, ut ægra tribus ante menſium eruptionem hebdomadibus, ſingulo mane undecim pilularum balſamicarum devoret, quarum hæc eſt compoſitio: Recipe maſſæ pilularum *Beckeri* unciam dimidiam, extracti chamæmeli, caſcarillæ, millefolii ana drachmam unam, caſtorei, alcohol limaturæ martis, cinnabaris nativæ depuratæ ana ſcrupulum unum, M. F. cum eſſentia anthos pilulæ ex ſcrupulo uno, numero undecim. His ſumtis, adhuc intra lectum, cum leni regimine capiantur quædam vaſcula infuſi theiformis, quod ſic ſe habet: Recipe radicis cichorei, polypodii ana unciam unam, herbæ arnicæ, millefolii cum ſummitatibus, roriſmarini ana manipulum dimidium, aniſi ſtellati drachmas duas. Inc. cont. d. Deinceps brevi ante paſtum pulveris incidentis, qui ex arcani duplicati drachmis duabus, tartari vitriolati & ſalis abſinthii drachma una ſit concinnatus, quantum duo cultri cuſpides continent, ex juſculo quodam aſſumatur; & tribus ab epulis horis, quinquaginta guttulæ ſpiritus ſalis ammoniaci galbanati cum infuſo ſuperius memorato ſorbillentur. Veſperi adhibeatur pulvis ſtomachicus Hallenſium; & pedes in pediluvia ex floribus chamæmeli & liliorum convallium parata, ad ſuras uſque immittantur. Tum noviſſimis, qui fluxum uterinum antecedunt, octo diebus adplicentur hirudines ad loca hæmorrhoidalia: quoniam horum vaſorum cum uterinis eadem origo exiſtit: ac denique pedes probe fomentati, pannis calidis ſedulo fricentur.

Quod autem ipſius paroxyſmi mitigationem attinet: ad humorum orgaſmum ſopiendum, & præcavendas convulſiones nihil præſtantius deprehendi, quam ſpiritum nitri caſtoriſatum, ſi illius quadraginta guttulæ ter quotidie exhibeantur, ac veſperi ſemper pulvis antiſpaſmodicus propinetur. Quod ſi vero ipſæ acceſſerint convulſiones hyſtericæ; convenientiſſimum erit & accommodatiſſimum galbanetum *Paracelſi* correctum, ſingulis tribus horis novem guttulis cum ſaccharo aſſumtum. Ad leniendos in abdomine ſpaſmos, atque tormina, nihil efficacius eſt clyſteribus emollientibus, maxime qui ex fumo Tabaci fiunt. Nec aliena erunt linimenta, atque præſertim balſamum *Scherzeri*, cum oleo carminativo *Mynſichti*; & folia hyoſcyami cum lacte ad conſiſtentiam cataplaſmatis decocta. Cæterum nec nocebit parcus veneris uſus, nec motus corporis moderatus, cœlo ſereno inſtituendus: animus ſit tranquillus, vitetur aër frigidus ac humidus, potus nimis exæſtuans, ac vinum dulce, & fugiantur cibi, qui ſunt digeſtionis difficilioris, flatulenti atque pingues.

Reſponſum alterius Medici.

Qui præmiſſi morbi cauſas in vitio humorum pariter, ac exilitate vaſorum uterinorum poſuerunt Medici, me eo magis conſentientem habent, quo magis inſignem, qua illuſtris ægrota pollet, obeſitatem conſidero. Neque etiam habeo, quæ circa remedia in præmiſſo conſilio propoſita monere poſſim; niſi quod ſpiritus ac eſſentiæ in eo commendatæ mihi haud arrideant. Ut enim taceam, ea remedia legitime præparata in nullis proſtare officinis; quam maxime de illis, maxime de Galbaneto *Paracelſi* correcto, vereor, ne majorem humorum inducant ebullitionem. Meum potius eo collineat conſilium, ut ægra, miſſo omnis cereviſiæ potu, per quatuordecim circiter ante menſium eruptionem dies, pilulis, infuſo theiformi, ac pulvere in priori conſilio deſcriptis, dicta ratione utatur. Proxime ante vernale æquinoctium venæ ſectio derivatoria, ac depletoria inſtituatur; & ſub paroxyſmo ſingulis tribus horis larga doſis pulveris antiſpaſmodici Hallenſium, aut *Stablii* aſſumatur. Potui ordinario inſerviat decoctum ex radice chinæ, ſcorzoneræ, raſura cornu cervi, corticibus citri vel ſeminis fœniculi paratum: de cujus pariter ac repetito thermarum Carolinarum atque Tœplicenſium uſu, ample ſatis & eleganter agit HOFFMANNUS *in medicina conſultatoria.*

Relatio ulterior.

Commendata in priori conſilio remedia, præter ſpiritum ſalis ammoniaci galbanatum, nitri caſtoriſatum, & galbanetum *Paracelſi* rite quidem adhibuit generoſa mulier; ſed malum poſt illorum uſum magis exacerbari videbatur. Hinc Carolinos adiit fontes, ac illorum thermas ordinarias, *den Brudel* vocatas per tria potavit intervalla; molaribus autem non niſi bis in balneo uſa eſt. Abſoluta prima potationis periodo, cum menſium eruptione ingruebat paroxyſmus vehementiſſimus: ſed finita tota curatione, in ipſo itinere recrudeſcebat longe mitior atque brevior, adeo ut effectum thermarum haud irritum fore, crederemus. Verum enim vero ſpes vota fefellit: ſiquidem ſequentea paro-

xyſmi

xyſmi non ſolum violentiores, & horrendis doloribus, ſpaſmis, imminentibus convulſionibus, ac mentis deliquiis ſtipati redierunt; verum etiam extra hunc paroxyſmum ſpaſmodicæ manuum pedumque, præſertim lateris ſiniſtri, contractiones, capitis dolores, pectoris conſtrictiones, anxietates, ac veluti excoriationes, quin & melancholicæ acceſſiones, ſomno & adpetitu integris, ægram exercere coeperunt. Nihilo tamen minus poſt potas Carolinas nulla ferme adhibuit medicamina: & noviſſime à crebris vomitibus collum quaſi intumeſcere videtur, ut metus ſit ſcrophulæ. Tandem ultimus paroxyſmus, quo ante octo circiter laboravit dies, mitior recurrebat; quoniam aliquot ante illius invaſionem diebus, alvum, ad obſtructiones alias proclivem, pulvere thabarbarino ſubduxerat.

Conſultatio.

Poſtquam hiſtoriam morbi, qua illuſtris fœmina exercetur, & adnexa celebrium Medicorum conſilia probe perluſtravi: non dubito, quin omnia morbi illius ſymptomata, veluti ſunt anxietates præcordiorum nauſeoſæ, vomitiones, cephalalgiæ, mentis defectiones, tormina imi ventris lancinatoria, ingentes dorſi & oſſis ſacri dolores, teneſmus, corporis languor ac extremorum refrigerationes, non niſi ſpaſmodicis partium membranoſarum, maxime ventriculi ac inteſtinorum, atque nervoſorum ex vertebris dorſi prodeuntium plexuum conſtrictionibus debeantur. His enim non ſolum æquabilis humorum circuitus impeditur, verum etiam ſecretiones pariter ac excretiones pervertuntur, & hinc omnes partium ſolidarum atque viſcerum functiones labefactantur. Primaria vero horum irregularium motionum cauſa omnino menſium fluori cohibito, & ideo inductæ ſuccorum vitalium circa membranas nerveas inteſtinorum, ventriculi, & maxime medullæ ſpinalis ſtagnationi in acceptis ferenda eſt: namque partim exilitas & anguſtia vaſorum uterinorum; partim ingens terror ac refrigeratio, menſibus fluentibus ſupervenientes, ſatis potentem obtinuerunt facultatem, ſupprimendi hanc criticam evacuationem, & vaſa uterina pertinaciter conſtringendi. Qui motus ſpaſmodici cum temporis diuturnitate jam altas in ſyſtemate partium nervoſarum ac membranacearum, à cujus integritate motus fluidorum vitalis dependet, radices egiſſe videantur: difficillimum erit, eos penitus expugnare. Quin imo, ſi diætæ crebri errores, refrigerationes, animi affectus, mœrores, nimiæ venæ ſectiones, aut improvidus remediorum juſto calidiorum uſus acceſſerint; metuendum utique eſt, ne tandem convulſiones inſequantur epilepticæ.

Neque vero improbare audeo medicamina, à Medicis doctiſſimis exhibita atque propoſita, quippe quæ hiſce morbis deprehendi accommodatiſſima: illorum autem efficacia longe feliciſſima foret, ſi convenienti ordine atque tempore adplicarentur. Mea quidem ſententia operæ erit pretium, ut primum nervoſo generi, ad irregulares motus proclivi, naturale reſtitueremus robur, atque illius ſpaſmodicas ſtricturas demulceremus: tum enim longe fructuoſior erit illarum medicinarum effectus, quas relaxandis, quæ conſtricta ſunt uteri vaſis, reſtituendo humorum circulo, & menſtruo fluori in ordinem redigendo, opportunas judicamus. Quos ut conſequamur ſcopos, ante omnia corpus infuſo mannato rhabarbarino purgandum eſt; quod ſic ſe habet; *Recipe mannæ electæ uncias duas, terræ foliatæ tartari, cremoris tartari, rhabarbari Alexandrini ana drachmam ſemis, aqua florum chamomillæ vulgaris uncias quinque, coque & ſolve leni calore, colaturæ adde olei de cedro Italici guttas duas vel tres. M. D. S. potio laxativa mane, interpoſito juſculi avenacei potu, aliquot hauſtibus capienda.* Deinde commendo ſequens infuſum theiforme: *Recipe florum tiliæ, chamomillæ vulgaris, ſummitatum millefolii, artemiſiæ ana manipulum dimidium, aniſi ſtellati drachmam unam & ſemis. Conc. Con. D.* Cujus infuſi, haud adeo ſaturatioris, & tertia parte cremoris lactis permixti, menſura una, additis ſex nitri granis ſingulo mane ſorbillanda eſt. Non minus decoctum medicatum, loco cereviſiæ, vel vini, potui ordinario ſubſtituendum eſt; quod hoc ſit: *Recipe radicis ſcorzoneræ uncias tres, radicis cichorei, pæoniæ, raſuræ cornu cervi ana unciam unam, ſeminis fœniculi drachmas tres. Conc. Con. D. S. Species, quarum uncia una cum dimidia in tribus aquæ menſuris per dimidiam horam, additis hordei bene mundati manipulo & ſub finem corticibus citri recentibus, decoquatur.* Tum quoque ægram, cubitum ituram, in pediluvia, quæ ex aqua fluviatili, furfuribus triticeis, & floribus chamæmeli parata, nec juſto calidiora ſint, ne humores commoveant, deſcendere oportet. Mane vero, vel etiam veſperi vertebras dorſales, os ſacrum & regionem pubis in calido loco linimento nervino & antiſpaſmodico perfricare decet, quod *ex pinguedinis cati ſylveſtris, axungiæ humanæ ana uncia dimidia, olei lavendulæ drachmis duabus, & roriſmarini veri guttis triginta concinnatum* ſit. Cavendum tamen, ne hoc linimento ſub ipſo menſium fluore, aut proximis, qui illum præcedunt, aut ſequuntur diebus, utamur. Eodem tempore corpus, præſertim inferius atque pedes, in perpetuo calore conſervare, uti & potus non niſi tepidiores aſſumere expediet; ac proximis tribus, qui menſtruam purgationem antecedunt, diebus, ſingulo mane unciam unam cum dimidia Roob ſambuci, cum octo granis croci maritati ex menſura circiter dimidia cereviſiæ tepidioris, intra lectum adhibere conveniet. Ceſſante vero uterini cruoris fluxu cum inſigni fructu uſurpabitur Elixirium balſamicum ſequens: *Recipe radicis gentianæ rubræ, corticum aurantiorum recentium ana unciam ſemis, extracti cardui benedicti, millefolii, chamomillæ vulgaris ana drachmas duas, ſalis tartari drachmas tres, croci, myrrhæ electæ, ſuccini pulveriſati ana drachmam unam & ſemis: infunde cum libra una vini Hungarici, digere & extrahe.* Hujus Elixirii, quantum cochlear capit, & ſub epulis ex ultimo hauſtu, & veſperi ex ſupra commendato decocto adſumatur. Quod denique vivendi rationem, qua in his morbis expugnandis nihil eſt fructuoſius, attinet: neceſſe eſt, ut illuſtris ægra cœna utatur parciori; cibos acidos, flatulentos, ſimilagineos, atque etiam nimium infuſi Coffée potum fugiat; omnes animi paſſiones ſedulo evitet, & frigus præſertim ab inferioribus corporis partibus, quantum fieri poteſt, arceat; nec nimio ſomno indulgeat. Contra vero egregiam præſtabit operam frequentior, ac moderatus corporis motus, & alvi perpetua libertas; quam ſufficienti potu, aut potione mannata, aut clyſteribus conſervare licet.

Quod ſi autem commendata hæc remedia votis haud fecerint ſatis: conſultiſſimum fore judico, ut vernali, vel etiam autumnali tempeſtate thermæ Carolinarum molares, & ſubinde balnea Tœpliceņſia, quæ ſunt ſulphurata adhibeantur: quibus rela-

relaxatur uteri ſubſtantia, & vaſcula capillaria dilatantur iterum ac reſerantur. Nullum enim eſt dubium, quin totius morbi cauſa in ipſa uteri ſubſtantia hæreat; quæ ab inſigni, quod ſub ipſo menſium fluore contigit, frigore atque terrore niſi indurata, ſaltem vehementer conſtricta videtur.

CASUS XXXIV.

De paſſione hypochondriaco-ſpaſmodica.

SEreniſſimæ Principis ægritudo non niſi ad affectionem hypochondriacam, aut ſi mavis, hyſterico-melancholicam reduci poteſt: nihil enim aliud ſignificare videntur juncta ipſi ſymptomata, veluti ſunt inflatio ventriculi, præcipue a paſtu, tenſio frequens in regione epigaſtrica, cum ſpirandi difficultate, ac ſenſu veluti præſocationis, cordis tremor, & inſuperabilis illa, inter res feliciſſimas, ad mœrorem propenſio; quibus accedunt capitis gravitas, oculorum obnubilatio, mentis obtuſio cum rerum oblivione. Hæ autem affectiones primam originem ex ſubitaneo terrore, & gravi animi pathemate duxerunt: quibus depreſſa ſpirituum volatilitate, & valde turbata ſanguinis mixtione, motus in corpore, quicunque ſunt, ſive mechanici, ſive ſermentativi, inſigniter læſi fuerunt, & hinc coctiones in ſtomacho, ſecretiones in cerebro, & fluidorum circulatio a ſtatu naturali receſſerunt.

Hanc autem ſymptomatum cohortem nunquam diſſociari, imo & augeri crediderim à ſpaſmodica nervorum, præcipue ſextæ conjugationis, & phrenicorum contractura; ſicuti manifeſtum fit à dolore ſtomachi, & præcordiorum anguſtia, quam ægra Sereniſſima, tanquam habituale vitium patitur. Prædominans enim fluidorum aciditas, quæ à vitiata chyloſi perennem ſuſcipit fomitem, ſuccum nerveum pariter inficiens, irritationes convulſivas hinc inde producit in fibrillis nerveis, à fine uſque ad principium, medullarem ſcilicet ſubſtantiam, ſeſe extendentes. Hinc magna cerebri compaſſio à regione inferiori, ſymptomatice potius quam primario affecti: imbecillitas vero generis nervoſi ſuſpicionem affert non contemnendam de labe aliqua hæreditaria, quæ utinam nequeat vim ſuam ulterius exſerere. Uteri purgationes non rite fluentes, etſi ſupra dicta fovere poſſe pro certo habeatur: attamen, cum ſanguinis craſſities, & inquinata diatheſis cauſæ ſint diminutæ ejuſdem excretionis, non aliam ſane merentur medelam.

Diſcuſſis itaque morbi cauſis & natura, ne quidem verbo facto de prognoſi, quam ægrotæ meritiſſimæ fauſtiſſimam à ſuperis precor: tranſitum facio ad id, quod morbum tollat, ingenue affirmans, tuo penitus regimini, vir acutiſſime, fore inſiſtendum. Quapropter deſumtis indicationibus laxandi ſolida, deputandi fluida, atque inter cætera chylificationem juvandi, auſus ſum Te duce & judice ſequentia exponere. Retento magni Hippocratis documento aph. 74. Sect. VII. *corpora, cum quis purgare voluerit, oportet fluida facere:* potiones largas ex juſculo ſimplicibus appropriatis alterato ſuaſi, iterumque ſuadeo, ea ductus ſententia, ſuccorum acredinem & lentorem nunquam melius inverti poſſe, quam diluente vehiculo, tranſeunte in ſubſtantiam aliti, & finitimos ductus penetrante. Cum vero Sereniſſima Princeps à vini potu, ut plurimum non ſine fructu, abſtinear, ob aciditatem vinoſam, nervis infenſiſſimam: laudarem decoctum ex ſarſaparilla, raſura eboris, & radice chinæ; cujus uſu ad longum tempus expectanda erit dulcoratio, & magis libera irradiatio ſpirituum animalium.

Reddita fluidiori humorum compage, ad aliquod placidiſſimum laxans, ſæpius repetendum deſcendere, opportunum judicarem, ut nempe viæ meſentericæ reſerentur, & viſcerum glandulæ detergantur, cui ſcopo ſatis poſſent ſacere pilulæ de ammoniaco *Quercetani*, vel de ſuccino *Cratonis*, in capitis affectionibus valde commendatæ. Poſtremo, tanquam ad ſacram anchoram, ad martialia confugerem: habito enim reſpectu ad ſtatum morboſum, & vix non cachecticum Sereniſſimæ Principis, & inſpecta neceſſitate teſtaurandi acido-auſterum, nihil fortaſſe præſtantius. Utrum vero eligenda ſint in tinctura potius, quam in forma ſolida, vel extracto; ſicut & ſingula hic peragenda decernet Vir celeberrimus. De victus ratione, deque mentis alacritate valde ſum ſolicitus, ac ſere importunus: quibus exacte obſervatis, nunquam de optatiſſima valetudine deſperandum. Cremonæ XIV. Calend. Septembr. 1722.

Conſultatio.

Pertinax, tædiique plenus affectus, quo Sereniſſima Princeps de L. jam inde ab aliquot annis excruciata ſuit, dici à Medicis ſolet paſſio hypochondriaco-ſpaſmodica, cujus natura & eſſentia, ſpaſtica quadam & inflativa ventriculi & inteſtini præſertim coli, earumque partium, quæ circa hypochondriorum regionem flexuram efformant, affectione potiſſimum abſolvitur. Hujus ea eſt indoles, ut ob exquiſitum illum, quo nervoſæ ac membranaceæ corporis partes mirifice inter ſe conſpirant, conſenſum ſpaſticas præternaturales commotiones per univerſam nervorum ac membranarum compagem longe lateque diffundat, omniſque generis excretiones, quæ corporis integritatem tuentur, inſigniter perturbet: unde ſanguis & humores à blanda ſua deflectunt temperie, atque noxiarum impuritatum contaminantur inquinamentis.

Nimirum videtur mihi paſſio, ut vocant, hypochondriaca morbus maxime ſymptomaticus, qui per omnes fere totius corporis partes graſſatur, atque inprimis nervoſas infeſtat, pervertendo earum functiones, quæ ſecundum naturam ſub convenienti ſolidorum tono, robore ac motu, & fluidorum libero, temperato & æquabili circuitu recte & ordine ſuccedunt. Inde enim labefactantur actiones animales, dum animus vel leviſſima cauſa laceſſitus in perverſas commotiones abripitur, ac ſubinde in terrorem, triſtitiam, timorem, anxietatem & in iram propendet, vanaſque ſæpius accipit imagines, labaſcit memoria, & vis rationis pervertitur: adeſt capitis gravitas, ſomnus interruptus, difficilis, terriculamentis plenus; aures moleſto tinnitu ac ſibilo torquentur, & oculorum lumina haud raro triſti ſcotomia obnubilantur.

Non minus detrimentum ſentiunt actiones, quibus vitæ negotium gubernatur. Concidit enim ſenſim paulatimque vigor partium, & languor ac laſſitudo totum corpus occupat; difficilis & anxius ſpiritus eſt cum pectoris anguſtia, & præcordiorum conſtrictione: cor ſubinde palpitat, moleſtiſque contremiſcit vibrationibus, ac denique etiam

venæ admodum languide, & magnis intervallis moventur. Eandem calamitatem patiuntur functiones naturales; in quibus ſub tanto concurrentium ſymptomatum adparatu ingens perturbatio animadvertitur. Ventriculus cum inteſtinis flatu diſtenditur, perit ciborum cupiditas, ingeſta male conficiuntur, ingens fit cruditatum, præſertim acidarum, prima in regione proventus; crebræ exſurgunt ructationes, alvinæ excretionis ſucceſſus ſufflaminatur; urina alienum & habitum & colorem refert; atque etiam menſtrua purgatio in molliori ſexu, aut hæmorrhoidalis fluxus in viris vel ſupprimitur, vel ſupra modum fertur.

Ex quibus omnibus ſatis, puto, luculenter patet, hunc affectum inter chronicos eſſe ſymptomaticum, & quaſi univerſalem, perinde ac febrem inter paſſiones acutas; indeque recte colligitur, eum paulo ægrius plenam vel ſubitam ſanationem admittere, præſertim ſi inveteratus quendam fere in habitum degeneraverit: id quod etiam ipſius ſuffragantis experientiæ teſtimonio ſatis ſuperque commendatum habemus.

Si diſpiciamus genuinos hujus mali natales, primaſque origines; utique fateri oportet, eas non ſolum in præſenti caſu, ſed etiam fere ſemper & ubique, maximam partem arceſſendas eſſe ab iis rebus, quæ totius naturæ vim, atque univerſum partium nervoſarum atque membranacearum genus debilitant, inque primis robur, tonum, ac motum, qui in ventriculo & inteſtinis celebratur, periſtalticum ſingulariter pervertunt ac deſtruunt; & nobiliſſimis hiſce partibus peculiarem quandam ad ſubeundas mutuas & ſucceſſivas conſtrictiones ac reſolutiones habitudinem inferunt. Jam vero ex iis rebus, quas Medici non naturales vocare ſolent, fere nihil eſt, quod magis infringat generis nervoſi robur ac firmitatem, atque adeo ad generationem hujus mali plus contribuat, quam pertinax, ac diuturnus mœror animi, vel inopinatus, iſque vehemens terror: qui ſæpius tantum valet, ut univerſi corporis vires, uno quaſi ictu proſternat. Accedit magna corporis debilitas, inducta ex variis cauſis antecedentibus, velut ſunt graves prægreſſæ paſſiones, parum convenienter tractatæ, nimiæ ſanguinis effuſiones, victus incongruus, vita ſedentaria, & motus expers, intempeſtiva ſanguinis miſſio, frequentiores ac per fortiora purgantia excitatæ alvi dejectiones, ſiniſtra emeticorum, opiatorum, adſtringentium, martialium, & corticis chinæ de china adplicatio, ac frigidus potus, corpori moto & calore æſtuanti nimis liberaliter ingeſtus. Præterea hunc in cenſum veniunt nativa quædam, & à parentibus accepta corporis infirmitas, atque in fœminis frequens puerperium, ac partus laborioſus, in ætate præſertim admodum tenera; quæ omnia omnino eum in modum comparata ſunt, ut ſi plures ex his cauſis conſpirent, partea exquiſitiori ſenſu ac motu præditas, maximeque ventriculum cum inteſtinis, enervent mirifice, earumque tonum ac robur vehementer deſtruant.

Quamobrem, cum Sereniſſima Princeps ab ipſa nativitate tenerum & imbecillum corpus obtinuerit, quod crebra fœtuum geſtatio, partuſque difficiles & operoſi, ea imprimis ætate, quæ nondum ad plenum robur, perfectumque vigorem pervenit, cum inſequuto mœrore magis magiſque debilitarunt; ſane non mirum eſt, eam in hanc moleſtiam incidiſſe affectionem. Nihil enim vires, & ſuccos, adoleſcentiæ incremento à natura deſtinatos, perinde abſorbet, atque exhaurit, ac præcox & nimis feſtinata imprægnatio: nihil etiam vigorem naturæ, qui ventriculi actionem ſecundat, & ſanguini ad habitum corporis diffundendo velificatur, magis languidum, & inertem reddit, quam diuturnior triſtitia, quæ ideo jure meritoque cruditatum mater, & fœcunda longarum paſſionum genitrix appellatur.

Quum igitur Sereniſſima Princeps à me flagitavit, ut meum de inſtauranda ejus valetudine conſilium aperiam, pauloque explanatius declarem, qua ratione difficile hoc malum eluctandum ſit: non poſſum non gratioſiſſimo ejus mandato devotum præſtare obſequium, lubente & ſincero animo conſulturus, quicquid ac ſarciendum affecti corporis detrimentum utile ac proficuum mihi videtur.

Ante omnia vero illud monendum habeo, in ſanatione hujus morbi maxime eſſe allaborandum, ut enervato corpori vires ſubtractæ omnibus modis reſtituantur, ſimulque diligenter & curioſe evitentur omnia & alimentorum, & medicamentorum genera, quæ vires corporis limare, & atterere ſolent: quorum in numero ſunt fortiora evacuantia, tam emetica, quam purgantia, atque etiam ea, quæ ſanguinem vehementer exagitant, vel nervis & ſubtiliſſimo eorum fluido adverſantur, ut fere ſunt omnia vaporoſa, opiata, & quæ fibras in ſpaſmum pronas ulterius ſtringunt, quod vitriolacea & martialia perperam & inconſiderate uſurpata efficere ſolent. Multo minus delicatus morbi genius præcipitem ac feſtinatam medicinam deſiderat, neque ampla & multiplici remediorum farragine perſanatur, ſed potius temporis beneficium expectat, nec niſi molliſſime; & quaſi levi brachio tractandus eſt.

Longe autem majus emolumentum afferet conveniens uſus rerum non naturalium, nimirum moderatior motus corporis, cœli mutatio, animi hilaritas, ejuſque ex gratis rebus quæſita delectatio, alimenta congrua, quæ facile conficiuntur à ventriculo, ſuccoſque laudabiles, & generoſos corpori ſuppeditant. Inſuper abſtinendum eſt à cereviſiis, ac vinis auſterioribus; quorum loco aquam puriſſimam, in vaſe clauſo leviter coctam, eamque vel ſimplicem, vel adjecta cinnamomi, aut corticis ligni ſaſſafras particula temperatam, iterum iterumque commendo.

Ex remediis vero nec tutiora, nec efficaciora, utque vim ipſius morbi magis adgrediantur, & ejus quaſi arcem invadant, ſuadere poſſum, præter ea, quæ acidas cruditates primarum viarum incolas deſtruunt, quæ nervoſas ventriculi & inteſtinorum partes blande corroborant, ac denique ſuccis chyloſis & lymphaticis, ſpirituoſam conciliant tenuitatem. His enim illud efficitur, ut natura ſalutares motus, qui ciborum digeſtionem, humorumque ſequeſtrationes, & excretiones, ad recuperandam ſanitatem unice neceſſarias gubernant, rectius adminiſtrare adſueſcat. Quem in finem ea, quæ ſequuntur, etiam atque etiam commendata velim:

Recipe lapidum cancrorum unciam ſemis, radicis ari, ſuccini præparati, ſalis abſinthii, ana drachmam unam, corticis caſcarillæ, cinnamomi acuti, caryophyllorum ana drachmam ſemis. M. F. pulvis, ad ſcrupulum, vel drachmam dimidiam ſumendus. Hoc genus remedii maxime locum habet tempore, impetu morbi vacuo; vim acuit ventriculi, ejuſque digeſtionem egregie promovet.

Sub ipſo autem paroxyſmo, & motuum exacer-

latione abſtinendum puto ab iis, quæ irritandi & commovendi facultatem habent: quo tempore pulveres bezoardici, vel abſorbentes, mixti refracta portione cum nitro, caſtoreo, & cinnabari, atque cum aquis antiſpaſmodicis, lenientibus & analepticis, v. g. florum chamæmeli vulgaris, milleſolii, acaciæ, vel tiliæ, primulæ veris, ceraſorum nigrorum, vel nucleorum ex ceraſis propinati opportunum præbent auxilium. Ejuſmodi enim pulveres, præter clyſmata, quæ congruis ingredientibus inſtructa, præcipuum curationis punctum abſolvunt, omnibus aliis remediis ſuperiores ſunt, adhibendi imprimis acceſſionis tempore, & quando mali ſævitia & Medicis & ægrotantibus terrorem injicit.

Quieſcente autem morbi impetu, ad negotium digeſtionis ſecundandum, & ſuperiores indicationes adimplendas accommodatiſſimum mihi videtur elixir meum temperate balſamicum, & ſtomachicum hoc modo parandum: *Recipe extracti cardui benedicti, centaurii minoris ana drachmas duas, corticum aurantiorum recentium, corticis chinæ ana unciam ſemis, myrrhæ electæ, caryophyllorum ana drachmas duas, croci drachmam unam, ſalis tartari unciam ſemis. M. ſpeciebus in pulverem redactis affundatur vinum Tockavienſe ad libram unam, & in cucurbita clauſa in arena levis fiat decoctio, ſolutia, ac poſtea, magmate craſſiori in fundo remanente, decantetur.*

Hoc præſtantiſſimi uſus remedium ad octoginta, vel centum guttas poſt cibum ſumtum in ultimo aquæ vel vini hauſtu, vel etiam dimidia hora ante prandium uſurpari poteſt, ejuſque uſum per aliquot menſes continuare oportet; Expedit etiam, ſi placeat, hanc nobilem medicinam cum ſyrupo corticum aurantiorum, vel roob ſambuci, transformare in electuarium, omiſſo ſale tartari, & addito pulvere florum chamomillæ, & parca quantitate mithridatii; quod ad nucis juglandis magnitudinem ter vel quater in ſeptimana ſumtum, roborando ventriculi & inteſtinorum tono, atque in ſpaſmis leniendis, virtutem exſeret efficaciſſimam.

Præterea ad vim morbi infringendam non ſatis laudare poſſum fontes minerales, præſertim thermas Carolinas, vel acidulas tepidas, quarum conveniens uſus, ſingulis ſere annis reiterandus, magnum levamen promittit. Denique etiam in ejuſmodi affectionibus ſpaſmodicis magni facio balnea ex aqua dulci parata, quorum virtus eſt excellentior, ſi internus mineralium aquarum uſus, & primarum viarum expurgatio præceſſerint. Hæc enim vim habent relaxandi contractas fibras; hæc motum ſanguinis promovent, eumque ad externas partes alliciunt, perſpirationem quoque egregie adjuvant, & congeſtionibus ſanguinis, quæ à ſpaſmis inferiorum partium hoc in morbo frequenter fiunt, ſatis valide obluctantur. Poſſunt horum vicem ſubire pediluvia, ex ſola aqua tepida, mane vel circa tempus ſomni ea cum cautione adhibenda, ut pedes paulo altius in aquam demittantur. Atque hæc ſunt, quibus Sereniſſimæ ægrotantis ſaluti conſulere volui: nec dubito, quin commendata medendi ratio, ſi rite & ordine adhibeatur, multum levaminis ſit allatura.

CASUS XXXV.

De affectu hypochondriaco-ſpaſmodico cum febrili commotione & intercurrente purpura.

VIr XXXI. annorum, temperamenti cholerico-ſanguinei, conſtitutionis debilioris, habitus corporis carnoſi, à prima infantia ad decimum uſque quartum ætatis annum, præter capitis achores, ſcabiem manuum, ac frequentiores dentium dolores, illibata ſanitate ac florido vultus colore præditus, decimo quinto demum anno, quo herbæ Nicotianæ fumum ſugere cœpit, febrem acutam ſatis gravem toleravit. Hac ſuperata, inordinatum denuo vivendi genus ingreſſus, bis in tertianam febrem incidit, cujus noviſſimam cortice chinæ de china ſuppreſſam, pedum tumor excepit, mox vero iterum diſparuit. Tum ab anno ætatis decimo octavo ad vigeſimum uſque ſextum vitam in Academiis degit, ibidemque, licet multis compotationibus, largiori herbæ Nicotianæ uſui, atque nimiæ infuſi Thée bois potationi indulſiſſet; nec unquam ſub tam frequentibus humorum, quas paſſus eſt, ebullitionibus, ſanguinem per nares aut alia loca reddidiſſet, præter leviores odontalgias, & tonſillarum intumeſcentias, ſanus ceteroquin vixit. Unicum, quo inde à decimo ſeptimo anno ſæpius, & ſingulo ferme octiduo tentabatur incommodum, erant nocturnæ pollutiones, quas ſemper inſignia corporis languor, artuum relaxatio, atque ſudor inſequebantur. Præbuit eo tempore quidem venam nonnunquam ſecandam, ſed nullum circa hanc excretionem obſervavit ordinem. Hinc ergo anno ætatis vigeſimo ſexto, publico functus munere, ex mobili in ſedentarium, & tale quidem vitæ genus pervenit, in quo multis animi paſſionibus, iracundiæ atque mœrori crebram obtinuit occaſionem. Quapropter variis ſolicitari cœpit moleſtiis, nimirum ſanguinis ebullitionibus, preſſionibus in pectore, doloribus tenſivis ac lancinatoriis cervicis, & capitis, præſertim vero ſiniſtri illius lateris, frequentique coryza, ſub quavis aëris mutatione accedente; quibus ſymptomatibus, Martio inprimis vel Aprili menſe ſuperveniebant febres catarrhales, cum urticata corporis efflorеſcentia. Neque minus ſingula hebdomade moleſtæ illæ pollutiones nocturnæ jungebantur; quæ cum anno 1724. ob ingentem, ex obitu cujuſdam propinqua cognatione conjuncti inductam, animi commotionem, una cum reliquis ſymptomatibus admodum invaleſcerent, & cum virium defectu, & copioſiori lateris potiſſimum ſiniſtri ſudore ſtiparentur: eodem anno matrimonium inire decrevit. Sed vix aliquot hebdomades in conjugio tranſegit, cum non ſolum eædem moleſtiæ quemvis concubitum comitarentur, verum etiam plane lecto affigeretur per ſatis longum tempus. Namque matutinis horis, præter leviores corporis tenſiones, ſatis quidem bene habebat, & prandium cum adpetitu capiebat; ſed hora pomeridiana ſecunda primum refrigeratio quædam extremas corporis partes occupabat; quam moleſta formicatio, preſſio, tenſio, & ſpaſmodica contractio capitis, atque cervicis, & præcordiorum anguſtiæ excipiebant. Venæ, cruore antea turgi-

dæ

dæ concidebant; corpus, ejuſque præſertim ſiniſtrum latus, expalleſcebat; dextrum, naturali colore præditum, ſanum videbatur. His per duas circiter horas durantibus, ſuccedebant æſtus, ac ſudores copioſiſſimi totius corporis; quibus factum eſt, ut non ſolum carnoſa ſubſtantia admodum conſumeretur, verum etiam, continuantibus ſemper pollutionibus, vires inſigniter proſternerentur. Poſtquam vero ab hoc gravi morbo, quo per ſeptem hebdomades laboraverat, ope trium Medicorum vindicatus, lectum deſerere, & in publicum rurſus prodire poterat: incurrebat tandem in hæmorrhoidales paſſiones, & primum dolorifica in ano tubercula ſentiebat, deinceps ipſum cruoris per ſedales venas, magis ſtillicidium, quam fluorem patiebatur. Hinc autem denuo male habere cœpit; namque frigus extremorum, gravativa ac temulenta capitis moleſtia tanta, ut ſæpius deſipere videretur; lateris ſiniſtri tractiones ſpaſmodicæ, humorum ebullitiones, & copioſus ſiniſtræ duntaxat manus ſudor, quotidie ingruebant. Propinabantur varii generis medicamina nervina, abſorbentia, nitroſa, cinnabarina, pulvis antiſpaſmodicus *Stahlii* pariter ac Hallenſium, & horum eſſentia dulcis concentrata, copioſiſſima quantitate; nec ſine quodam mali levamine: neque enim ſpirituoſa, vel mitiſſima, vinum puriſſimum, aut ſpiritum vini, abſque majori ſymptomatum exacerbatione ſumere poterat. Obſervabatur præterea, naturam ſæpius tentaſſe ſanguinis eruptionem: namque mox quædam cruoris guttulæ, prævio capitis gravativo dolore, ac formicationis in naribus ſenſatione, ex his ſtillabant, cum momentaneo allevamento; mox poſt vehementiſſimam pectoris compreſſionem, ſaliva tincta adparebat: & urina vel ſedimentum lateritium deponebat, vel latera matulæ ſabulo conſpicua erant. Medici ulterius conſulti vel acrimoniam humorum ſcorbuticam, ſanguinem inertem, vel febrem lentam, vel affectum nervoſum, diæteticis magis quam pharmaceuticis remediis expugnandum, accuſabant; vel naturam per venas hæmorrhoidales ſanguinis eruptionem moliri aſſerebant. Hinc ſuaſu quorundam, decoctum lumbricorum terreſtrium cum radice fœniculi paratum mane ſorbillare debebat æger, & inde ſudorem expectare: unde etiam egregiam mali remiſſionem percipiebat. Quamobrem quatuor abhinc ſeptimanis ſibi conſulturus, iterum potare cœpit decoctum illud: ſed vix bidun ſorbillaverat, cum hora veſpertina ſexta febrili corriperetur paroxyſmo, cum prævia refrigeratione, & ſubſequente æſtu ac ſudore. Adhibebat ideo pilulas *Stahlianas*; quarum uti ſemper, ita hac etiam vice, eum obſervabat effectum, ut dolores tenſivos, preſſorios atque lancinatorios magis excitarent. Febris nihilo minus continuabat, & brevi poſt non ſolum purpura urticata; verum etiam ingentibus inteſtinorum doloribus, atque hæmorrhoidum paſſionibus, cum parco cruoris ſtillicidio junctis, ægrum quotidie infeſtabat. Notatu vero dignum eſt, tenſivos ac ſpaſmodicos artuum dolores remiſiſſe, quamdiu purpuracea corpus obſidebat efflorescentia: hac vero diaphoreticis, aliiſque medicaminibus diſcuſſa, recidebant illi rurſus dolores. Tandem evaneſcebant pleraque hæc ſymptomata; niſi quod ſingula veſpeta, prævio horrore, ſpaſmodicæ capitis, ac brachii potiſſimum ſiniſtri torſiones adfligant, & accedente demum ſudore, terminentur.

Cæterum æger ad flatulentas moleſtias admodum proclivis eſt; adpetentia fruitur ſæpius vehementiori; potu vero utitur parciori, & ex infuſo theiformi melius habet, quam decocto herbæ Thée bois, quippe quod ſpaſmos adaugere videtur. Non minus excretionibus diaphoreticis, ac diureticis, ad quas facillimus eſt, inſigniter levatur; at laxationes, utut ſint leviſſimæ, ſpaſmos exacerbant; & purgantia, medicamina calidiora ac ſpirituoſa, cibi aromatiſati, atque eſſentia caſtorei promovent pollutiones nocturnas. Ex his igitur omnibus ſans ſuperque patebit, an vitium in corruptis humoribus, numnam partibus ſolidis, ac nervoſis hæreat; anne ſymptomata recenſita impedito hæmorrhoidum fluori debeantur? Et his perſpectis anhelat æger ſalutare conſilium, cupitque doceri, num, ſi hæmorrhoidum indicia forſan accederent, proficua foret hirudinum adplicatio; aut utrum venæ ſectiones, quæ ſingulo vere celebrantur, iterum ſint inſtituendæ? Ad fontes quidem minerales accedere, officium, quo fungitur, haud permittit; ſed ex Medicina Conſultatoria edoctus, magnam in acidularum cum lacte mixtarum potatiooe, ſi ipſi congrua judicaretur, ſpem collocat.

Reſponſio Conſultatoria.

Omnia ſymptomata, quibus ægrum immaniter tractari, ex datis ad me litteris percepi, inſigni generis nervoſi debilitati primario debentur; qua fit, ut non tantum omnes fere ſolidæ ac nerveæ corporis partes irregularibus ſpaſmis, atque doloribus tenſivis & tractoriis afficiantur, verum etiam liber, temperatus ac æquabilis liquidorum circuitus deſtruatur, & ideo legitimus omnium functionum animalium, vitalium, ac naturalium ſucceſſus admodum perturbetur. Harum vero præternaturalium motionum plures exſtiterunt cauſæ, quarum prima crebris compotationibus, atque exceſſibus tam in potu cereviſiario atque vinoſo, quam aquoſo Thée ac Coffée commiſſis; altera febri tertianæ, præmaturo corticis chinæ uſu ſuppreſſæ, unde teſtante experientia ineluctabilis ſæpius in ſanitatem redundat noxa; & tertia vehementioribus animi commotionibus, excandeſcentiæ atque diuturno mœrori in acceptis ferenda eſt. Neque etiam minus huc contribuerunt frequentes nocturnæ pollutiones, quibus tenuiſſimum ac ſpirituoſum fluidum, quod nervorum atque corporis vigori conſervando egregie velificatur, ſenſim paulatimque diſſipatum, & totum corpus debilitatum eſt: & denique vehementia malorum debetur quoque multorum, quæ adhibita ſunt remediorum, maxime humores exæſtuantium uſui; quorum in cenſum præſertim veniunt pillulæ illæ balſamicæ ac polychreſtæ; quibus morbos nervorum ſpaſmodicos magis exacerbari, quam mitigari, multiplici doctus ſum experientia. Hiſce igitur cauſis non ſolum nervoſæ generaum partes, & maxime in latere corporis ſiniſtro, admodum debilitatæ, & ſpaſmodicis ſtricturis affectæ ſunt; verum etiam ventriculi præſertim ac inteſtinorum tonus naturalis adeo labefactatus videtur; ut læſa digeſſione, multæ cruditates in primis viis reſtiterint, quæ non modo flatulentiæ, ſed quoque febrilium acceſſionum, peracta potiſſimum digeſtione invadentium, cauſæ ſunt ac primi natales. Tali porro ratione haud fieri potuit, quin illegitimus chylus generatus, ſanguinem quoque crudum, impuris, ſalinis, atque ſcorbuticis ſordibus imbutum produxerit: unde partim urticata purpura, partim inſignis ad orgaſmos proclivitas, & virium atque nutritionis decrementum ſuam traxerunt originem.

Quæ

Digitized by Google

Quæ cum ita ſint, & fluidæ non minus quam ſolidæ partes à blanda atque naturali craſi & conſtitutione penitus receſſiſſe videantur; ipſe quoque morbus diuturnitate temporis in habitum veluti ac conſuetudinem degeneraverit: difficillimum utique erit, illum funditus exſtirpare, eo magis, cum natura, ob nimiam remediorum jam datorum farraginem, iis adeo ſit adſueta, ut jam vel præſtantiſſima eludat ſubſidia. Quamobrem major omnino ſpes ex præſidiis diæteticis foveri poteſt; ex quibus præ aliis commendo acidulas Selteranas, cum tertia lactis aſinini, aut etiam caprini parte maritatas. Hoc vero excellens remedii genus ſingulo mane, quantitate unius, aut unius & dimidiæ menſuræ potare decet, per duos menſes continuando: poſtquam corpus antea infuſo mannato fuit purgatum, quod etiam ſingulis quatuordecim diebus illi potationi interponendum, & ſub finem illius iterum ſumendum eſt.

Deinceps haud ſine fructu adhibebitur pulvis meus bezoardicus, alternis diebus circa veſperam, pondere drachmæ dimidiæ ex aqua ceraſorum nigrorum, vel emulſione nervina ſumendus. Hic enim non ſolum acredinem in ventriculo ac humoribus hoſpitantem attemperat, alvum lubricat, & tranſpirationem adjuvat, verum etiam præternaturales & fluidarum & ſolidarum motiones mitigat atque demulcet. Eidem ſcopo etiam inſerviet liquor meus anodynus mineralis, cum tertia parte eſſentiæ carminativæ mixtus; quem ſub Selteranarum potatione guttulis viginti hora quarta pometidiana ex aqua deſtillata capere; extra illam vero mane ex infuſo theiformi aſſumere conveniet. Præterea nec ludetur opera, ſi æger cubitum iturus quotidie deſcendat in pediluvia, temperato tepore prædita, & ex aqua pluviatili, vel tantum ſimplici, furfuribus triticeis & ſapone veneto parata. Potui vero ordinario proponendas duxi aquas Selteranas, tertia vini Rhenani parte permixtas; aut decoctum ex ſcorzonera, cornu cervi, hordeo, ac corticibus citri recentibus concinnatum. Quod denique diætam attinet; omnes animi affectus, cibi acidi, ſaliti, duriores, ac flatulenti, potus ſpirituoſi, ac refrigerationes ſummo fugiantur ſtudio; epulæ ſint parciores, & inter illas comedantur ſæpius juſcula medicata, ex jure carnis gallinaceæ, chærefolio, acetoſa, ſpinachia, naſturtio, aſparago, cancris contuſis, & ſucco aurantiorum confecta; ac denique corpus, maxime horis veſpertinis, moderate moveatur. Quæ medendi ratio, ſi rite fuerit adhibita, non dubito, quin aliquale ſaltem malo allatura ſit emolumentum.

Relatio.

Poſtquam æger, cum acidulas Selteranas obtinere haud potuiſſet, ſolos pulveres, quos commendavi, & liquorem meum anodynum uſurpaverat, ac rectam vivendi rationem obſervaverat: nunciavit mihi, pleraque ſymptomata inſigniter fuiſſe mitigata. Et cum tandem harum acidularum particeps fuiſſet factus, iis per octo hebdomades potis, priſtinam recuperavit ſanitatem.

CASUS XXXVI.

De affectu hypochondriaco-ſpaſmodico, cum debilitate vaſorum ſpermaticorum, & partium generationi inſervientium.

VIr, officiis bellicis ac aulicis à prima juventute defunctus, annorum XXXIV. crebris diætæ erroribus, ac potuum exceſſibus indulgens, quatuor abhinc annis quartanam incidit febrem, hæmorrhoidibus cœcis, quibus & antea fuit obnoxius, ſtipatam. Hac perſanata, nec redierunt amplius hæmorrhoides; & ipſe ægrotus viribus integris, corpore robuſto, coloreque vultus florido gaudens, omnibus illibata ſanitate videtur præditus. Neque tamen minus matutino potiſſimum tempore, nauſeam quandam, ac cardialgiam toleravit; quæ vero, fruſtra primum adhibitis variorum remediorum generibus, tandem intermiſſo ſpiritus vini, quem ſub prandio pariter atque cœna potare ſueverat, uſu admodum mitigata eſt. Præterea juſto majori ciborum, maxime duriorum, cupiditate fruitur; quæ tamen, aſſumta eorum parciſſima quantitate, protinus ſatiatur, & hauſto præſertim vino, aut calidiori cereviſia, anxium atque volaticum faciei maxime æſtum, pedum autem moleſtam poſt ſe trahit refrigerationem. Hypochondria cum toto abdomine tenſa videntur; alvus plerumque ſicca exiſtit, qua lubrica, aut blandis laxantibus ſoluta ab omnibus immunis eſt moleſtiis. Sæpius etiam colicis doloribus infeſtatur; noctemque ſomno turbulento, variis terriculamentis pleno, ac crebris pollutionibus ſtipato tranſigit. Sentit inſuper perpetuam ferme ad concumbendum proclivitatem: ſed dum coitum celebrat, ſemen juſto citius, flaccido ſæpius pene, ejaculatur; quin haud etiam raro inter grata cum ſexu ſequiori conſortia, ſenſim abſque jucunda ſenſatione exſtillat, & ideo non ſolum corpus enervat, verum etiam memoriæ vim inſigniter labefactat. Hocce vero malum ex nimio veneris exercitio, cui ante aliquot annos indulſit æger, originem traxiſſe, & inde præter aliqualem ſeminis acrimoniam, vaſorum ſeminalium debilitatem inductam eſſe putat; nec ab illo, licet varia medicamina, præſertim balnea ex vino & aqua ferrariorum parata uſurpaverit, hactenus liberari potuit. In tali rerum ſtatu ipſe animus turbari videtur, ut mox ad nimium mœrorem inclinet, ac ſolitudines quærat, mox juſto hilarior atque jucundior deprehendatur. Conſulti Medici omnem morbi fomitem in primis regionibus latere exiſtimarunt; & hinc curationem vomitoriis, ſtomachicis, atque carminativis inſtituerunt: ſed cum nullis eorum obſecundaverit malum, ſalutare ad illum oppugnandum flagitatur conſilium.

Conſultatio.

Poſtquam morbum, cujus cauſa conſultus ſum, probe perpendi mecum; illum omnino hypochondriaco-ſpaſmodicum, qui in ventriculo & canale inteſtinorum nerveo-membranaceo ſedem ſuam obtinet, eſſe arbitror. Quemadmodum enim hæ ſenſibiles admodum ac nerveæ partes, juſto robore ac naturali tono præditæ, maximum fere momen-

tum

tum ad ſanitatis conſervationem contribuunt; dum illarum virtute generoſi ex alimentis ſucci eliciuntur, inutilia vero recrementa per alvum rejiciuntur: ita è contrario nulla totius machinæ pars eſt, quæ majores corpori, & ſunctionibus ipſi propriis noxias inferre poteſt, quam ipſe ventriculus ac inteſtina, ſi periſtalticus ipſorum motus à ſtatu & ordine naturali receſſerit. Tum enim hi membranacei canales partim diſtentionibus ſpaſmodicis, partim flatulentis relaxationibus afficiuntur; ita quidem, ut in uno loco ſpaſmus vexet, in altero reſolutio deprehendatur. Quum autem hæ partes, ope nervi intercoſtalis, & paris octavi, ſive vagi, cum reliquis, iiſque nobiliſſimis corporis noſtri viſceribus, arctiſſima gaudeant communione: cognitu facillima eſt ratio, cur præternaturales primarum viarum affectiooes, reliquas, etiam remotiſſimas, partes in ſpaſmorum atque motuum violentorum ſecum abripiant ſocietatem.

Quod noſtrum attinet caſum; vero videtur ſimillimum, ſpaſmodicos motus adhuc in ventriculi ac inteſtinorum canale maximam partem reſidere; eumque multis à turbata digeſtione generatis ſcatere cruditatibus. Inde enim pleraque natales ſuos mutuantur ſymptomata, veluti ſuot nauſea, cardialgia, ciborum adpetentia cito ſatiabilis, paſtum excipiens calor ac æſtus faciei volaticus, eduliorum concoctu difficiliorum cupiditas, partium extremarum refrigerationes, obſtructio alvi, inflatio hypochondriorum &c. Neque vero minus caput in præſenti caſu male affectum eſt; hujus enim nervoſæ partes, maxime involucra cerebri membranacea, ſæpiſſime à ventriculo ſpaſmis occupato, ad eoſdem vi mutui conſenſus proritantur. Unde quoque dependent ſomnus turbulentus, inſomnia terrifica, & mox nimia mentis inquietudo, & anguſtia, mox ſolito major hilaritas, atque perverſa imaginatio: quæ ſymptomata cuncta debilitati generis nervoſi debentur.

Quod ſi vero de iis noſtri affectus cauſis diſpiciam, quas remotiores vocant: has inter magna debetur animadverſio cruori in inteſtinis inferioribus ſtagnanti, & exitu per vaſa hæmorrhoidalia deſtituto. Neque minus in earum cenſum veniunt inordinatum vivendi genus, frequentes crapulæ, refrigerationes, vehemens iracundia, diuturni mœrores, atque medicamina nervoſum genus commoventia, purgantia, vomitoria, aliaque nimis ſpirituoſa: quippe quæ illius ſunt indolis, ut tonum partium nervoſarum, maxime ventriculi, ac inteſtinorum, mirifice deſtruant atque labefactent. Et ſane plerorumque Medicorum, qui verum horum morborum genium minus habent perſpectum, mos eſt, ut eos purgantibus potiſſimum, emeticis, calidioribus ſtomachicis, carminativis, quin & martialibus ac opiatis adgrediantur: quibus majorem noxam inferunt, quam utilitatem, præſertim cum ejuſmodi ægrotantes meticuloſi, inconſtantes, inquieti deprehendantur, & ideo ab uno Medico ad alterum confugientes, inſignem variorum remediorum farraginem, irreparabili ſanitatis damno, devorare ſoleant.

Mihi vero in more eſt poſitum, ut in hiſce morbis ineunte vere, aëris mutationem, itinera, ac mineralium aquarum uſum commendem, ea quidem ratione, ut quibus ſtrictior eſt corporis habitus, atque cholericum temperamentum, acidulas; iis autem, quorum corpus multis viſcidis, impuriſque ſcatet humoribus, thermas magis idoneas exiſtimem. Huic vero curationi opportunum prius reddere ſtudeo corpus, dum non ſolum ſanguinis nimiam molem, ſi præſto fuerit, imminuendam; verum etiam impuros humores corrigendos, & per alvum leniter expellendos curo. Abſoluta demum ea potatione, diæteticis pariter, ac pharmaceuticis blandis remediis, ventriculo robur ſuum reſtituere, legitimum excretionum naturalium ſucceſſum promovere, ac æquabilem humorum per imum ventrem circulationem adjuvare, curæ mihi cordique eſt. Quæ ſi votis nondum reſponderint, conſultiſſimum duco, ut ſequenti anno iterum ad minerales fontes iter inſtituatur: hos enim in natali loco adhibuiſſe, longe ſaluberrimum eſt, cum ibidem animus a rebus ſeriis eo melius detrahi, & corpus convenientius moveri poſſit; nec non ipſa aëris mutatio, quam tali modo conſequimur, egregium ſpondet emolumentum.

Quæ cum ita ſint; noſtro quidem ægrotanti thermarum, quæ in Carolinis ſcaturiunt, molarium commendarem uſum: & corpus præpararem detractis, ſub cœlo ſereno, ex vena in pede tuſa ſex vel octo cruoris unciis. Deinceps proponerem pilulas meas balſamicas, alternis diebus circa veſperam, numero ſedecim ſumendas: ſequenti vero die ſalis mei aperitivi drachma dimidia ex aqua vino nupta mane hauriatur; & tum aliquot vaſcula infuſi theiformis, quod ſic ſe habet, ſorbillentur: *Recipe florum chamameli vulgaris, hyperici, ſummitatum millefolii, herba cardui benedicti, ſalviæ, meliſſæ, betonica, veronica, verbenæ ana manipulum unum, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmas duas. conc. cont. d.* Et denique ſub ipſa etiam curatione inter epulas Elixirium meum ſtomachicum, triginta guttulis capiendum commendarem. Præterea vero, cum recta vivendi ratione nihil in hiſce morbis reperiatur fructuoſius; etiam atque etiam hortor, ut ægrotus aliquot ab epulis horis corpus moderate & ad incaleſcentiam, vel ambulando, vel equitando moveat; atque ſingulis veſperis pedes in tepidiora immittat pediluvia: cæterum à vinis juſto calidioribus, cibis incongruis, animi paſſionibus, ac multis laboribus cum meditatione junctis ſedulo ſibi caveat.

Quod denique attinet debilitatem illam vaſorum ſpermaticorum, & partium generationi inſervientium, atque præmaturam ſeminis effuſionem: hæc non minus ex hypochondriaca paſſione natales ſuoa mutuatur. Cum enim in illa partes nervoſæ corporis tantum non univerſi, robore ſuo deſtitutæ ac debilitatæ exiſtant: non fieri poteſt, quin nec ſeminalis humor naturalem ac ſpirituoſam adipiſcatur temperiem, ſed juſto tenuior, ac acrior factus, vaſa ſeminalia ſtimulet, & ad præcocem ejaculationem proritet. Nihil vero in tali caſu præſtantius eſt, quam eſſentia ſuccini rite præparata, ſi illius quindecim guttæ & mane & veſperi, ex ſyrupo acetoſitatis citri, aqua permixto aſſumantur. Extrinſecus roborandis genitalibus partibus egregie inſerviet ſequens ſacculus: *Recipe florum roſarum rubrarum, balauſtiorum, anthos, lavendula, ſalviæ, chamomillæ Romanæ ana manipulum unum, cubebarum, cinnamomi, caryophyllorum ana unciam dimidiam, benzoes, ſtoracis, maſtichis ana drachmas ſex. M. C. D. S. Species, quæ in vino rubro decoctæ ſacculo includantur, & mane aut veſperi regioni pubis imponantur.* Et hæc ſunt, quæ proponenda duxi, quibus ægrum votis ſuis potiturum eſſe, haud deſpero.

CASUS

CASUS XXXVII.

De malo hypochondriaco - ſpaſmodico-flatulento.

JUris quidam peritus, XL. annorum, conſtitutionis olim ſtrictioris, jam magis obeſæ, vitam amans ſedentariam, ſtudiis ac meditationibus deditiſſimus, ac variis animi paſſionibus, præſertim curis atque ſolicitudinibus, indulgens, menſe Auguſto anni 1722. in eam primum incidit moleſtiam, ut hauſtos mane potus calidiores, non minus ac ſingulas epulas, niſi ipſe vomitus, ſaltem laborioſi vomendi conatus exceperint. His per aliquot annos toleratis, accidit, ut vere anni 1725. mane expergefactus dolores in toto corpore contuſorios perceperit; quos vero, cum eodem die evaneſcerent, parum curavit. Sed elapſo octiduo hi dolores recrudeſcebant atrociores, cum ea ſenſatione, ac ſi totus fuſtibus fuiſſet percuſſus; & omnium fere actionum voluntariarum impotentia. Accitus Medicus commendabat venæ ſectionem; qua inſtituta, & adhibitis quibuſdam remediis, largus noctu erumpebat ſudor, cum eoque varia tubercula ulceroſa efflorescebant, & dolores protinus remittebant. Interim moleſti illi vomitus adhuc recurrebant quotidie; & tandem, cum circa utrumque æquinoctium venam præberet ſecandam, & ſub epulis vino Gallico generoſo uti cœpiſſet, autumnali anni 1725. tempore ceſſabant aliquantulum. At vero novus ſuccedebat affectus, longe moleſtior; namque dolor ſatis acutus caput in regione frontis, præſertim ſupra orbitam ſiniſtri oculi, occupabat quotidie; & ab hora nona matutina ad tertiam pomeridianam inſtar hemicraniæ inhærebat. Huic affectioni obviam ivit æger pilulis polychreſtis, atque quotidiano pulverum præcipitantium uſu; ex quibus non quidem perfectam ſublationem, at inſignem dolorum remiſſionem conſequutus eſt. Præterea vero ſingulo & vere & autumno, vehementes accedebant ſanguinis orgaſmi, adeo ut tum per quatuordecim fere dies largiſſimos ſudores nocturnos, & crebram mingendi cupiditatem ſub ſomno toleraverit ægrotus.

Quæ ſymptomata cum nullis obſecundaſſent remediis; menſe Octobri anni 1731. in atrocius demum abierunt malum. Namque dum poſt prævias animi graviores commotiones, veſpertino tempore viri cujuſdam ſumma dignitate conſpicui intereſſet exequiis; ibidemque partim piceos ex facibus fumos inſpiraſſet, partim corpus inſigniter refrigeraſſet: accidit, ut poſtridie ſuffocativum incurrerit affectum, cum ructuum flatuumque pertinaci retentione. Quandocunque reſpirabat, videbatur veluti obex in imo ventre poſitus, qui præpediebat ſpirationem: atque tanta urgebat alvi conſtipatio, ut clyſterum ope ipſam moliri oportuerit. Adhibuit contra has adfectiones varia medicamina, infuſa vinoſa, præſertim pulverem contra acredinem, & antiſpaſmodicum Hallenſium, nec non eorundem pilulas polychreſtas, & eſſentiam antihypochondriacam; atque circa vernum currentis anni tempus venam curavit incidendam: quibus quidem mitigatæ, ſed neutiquam adeo ſublatæ ſunt, quin adhuc per intervalla redeant, & ſæpenumero moleſtis vomitibus, aut ſaltem dolorificis ad illos conatibus junctæ deprehenduntur.

Cæterum pro potu ordinario loco cereviſiæ Gardelebienſis, hactenus potæ, ſuaſu Medici jam utitur ea, quæ Luteræ regiæ ſub nomine *Tuchſtein* coquitur, ſed inde alvi ſegnitiem magis obſervat confirmari. Doloribus corporis, quos anno 1725. in ſiniſtro potiſſimum latere paſſus eſt, tum acceſſerat frigida ſenſatio in occipite, ac artubus lateris ſiniſtri; quæ abhinc aſſidua inhæſit, neque per inflictum ſiniſtro brachio fonticulum debellari potuit. Vultus color, plerumque floridus ac rubicundus, ſæpiſſime præſertim circa oculos commutatur in variegatum, ac ſi quidam digitorum ſuorum veſtigia ipſi impreſſerit. Non minus pectus muco videtur repletum, quem quidem exſcreare conatur; at adeo tenax inhæret, ut inter tuſſiendum ſæpiſſime metus ſit, ne ſuffocetur, atque dorſi percuſſione adjuvari debeat. Diætam, cum officii ratione crebris fungatur itineribus, haud obſervare poteſt accuratam; ſed promiſcuis & cibis & potibus uti cogitur, neque etiam ab omni animi paſſione, licet ſummo nitatur ſtudio, cavere ſibi valet. Nicotianæ fumum, quam olim in delitiis habuit, jam parciſſime ſugit; & ſi opus fuerit, omnium etiam vinorum, maxime Rhenani, potum evitabit eo lubentius, cum exinde ſanguinis ebullitionem, ac ventriculi acrimoniam ſuboriri ſentiat. Neque etiam ignorari oportet, fauces atque linguam per ſatis longum tempus, perpetuo ardoris ſenſu, ac ſi nimio Tabaci uſu fuiſſent excoriatæ, affici; quas ope gargariſmatum, ac juſculi avenacei cum ſaccharo cando permixti, aliquantulum mitigavit. Saliva vero viſcida, tenaxque ſpuitur, adeo ut quidam pulmonalem tabem metuant, præſertim cum carnoſa corporis ſubſtantia aliqualiter imminui videatur; & ſub exſcreatione fœtidus odor nonnunquam percipiatur. Ipſe autem ægrotans, qui circa ventriculi ac diaphragmatis regionem præcipuas ſentit moleſtias, ibidemque impactam quaſi pituitam, ſemet aſthmate laborare credit, ſeque curatum iri ſperat, ſi ſtagnationes ſanguineæ diſcuterentur, debilitas ventriculi reſtitueretur, alvus lubrica fieret, atque præſertim pectus à nimia muci copia liberaretur. Noviſſime ſpaſmi arthritici per intervalla videntur accedere; ſed inſequuto ſudore mox diſſipantur.

Quæ cum ita ſint, ſalubre jam æger ad recuperandam ſanitatem efflagitat conſilium, & præcipue doceri geſtit, num commendatus ſibi à Medico quodam vini inter epulas Burgundiaci, atque aquarum Sedlicenſium uſus futurus ſit conveniens?

Conſultatio.

Affectus præter naturam, quo vir conſultiſſimus infeſtatur, non alius eſt, quam qui à Medicis hypochondriaco - ſpaſmodico - flatulentus adpellatur. Quum enim in illo ventriculi concoctio læſa deprehenditur, & ideo loco generoſi chyli, cruditates acidæ, bilioſæ, atque viſcidæ generantur: cognitu omnino facilis ſit cauſa omnium, quibus æger premitur ſymptomatum, veluti ſunt vomitus, flatulentæ diſtenſiones ventriculi, ructus, conſtrictiones & anxietates præcordiorum, ſanguinis ebullitiones, alvi ſegnities, atque dolores, qui artus occupant, arthritici. Hujus autem hypochondriacæ paſſionis primi natales partim vitæ generi ſedentario, motus experti, atque nimiis mentis laboribus cum meditatione junctis; partim diuturnis curis, atque mœroribus; partim denique inordinatæ victus rationi debentur; maxime ſi nativa generis

nervoſi

nervoſi debilitas, uti quidem videtur, acceſſerit. Atque difficillimum ſane eſt, hiſce vitiis ſolo pharmacorum uſu mederi; ſi votis potiri velimus, omnis curandi vis ex pertinaci vivendi ac rerum non naturalium obſervatione expectari debet. Idcirco ante omnia nimias mentis fatigationes atque meditationes moderari, & corpus potius crebris, ſed temperatis exercitiis movere oportet. Præſertim vero omittere convenit omnem cereviſiæ potum, ventriculo in hiſce morbis vehementer inimicum: in cujus locum vel acidulis Selteranis cum quarta vini Rhenani parte maritatis, vel ſequenti decocto uti præſtabit: *Recipe radicum ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, chinæ, raſuræ cornu cervi ana uncias ſex, radicis cichorei, glycyrrhizæ ana uncias duas, corticis ligni ſaſſafras, ſeminis fœniculi ana unciam ſemis. M. C. C. irrorentur cum olei tartari per deliquium uncia ſemis, D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes decoquendæ ſunt.* Nec alienum erit, hujus potationi parcum vini veteris aut Moſellani, aut Rhenani uſum interponere.

Ex remediis commendo Elixirium meum viſcerale, octoginta circiter guttulis ſub finem prandii ſumendum; & pulverem laxantem rhabarbarinum, cujus ope ſingulo octiduo alvus purgetur, neceſſe eſt. Et hiſce denique futuro menſe Junio adjungendum eſſe Pyrmontanarum vel Egranarum uſum, omnino ſum perſuaſus.

Relatum abhinc eſt, ægrum ex commendata medendi ratione, præſertim Elixirio viſcerali, ſymptomatum ſuorum egregium deportaſſe allevamentum.

CASUS XXXVIII.

De affectu hypochondriaco-ſpaſmodico-flatulento.

Vir XLII. annos natus, debilioris ac ſtrictioris corporis, variis ab incunabulis fere graviter infeſtatus fuit ægritudinibus. Præter varii generis febres enim, ac dyſenteriam, decimo quinto ætatis anno perniones exulceratos paſſus eſt; & cum abhinc inordinato vivendi generi, atque crebris indulgeret crapulis, anno vigeſimo ſeptimo in Galliis degens, gravem toleravit pectoris affectiunem. Ab hac cura lactis aſinini liberatus, denuo perverſam victus rationem ſubiit; & cum præſertim nimium vini potum, atque calidioris Nicotianæ uſum ad feram uſque noctem protrahere ſueviſſet: exinde omnes fere generoſos ſuccos exſcreavit, & hinc tandem & fluidarum, & ſolidarum partium labem ſibimet contraxit, ut nulla ſpirituoſa, vel cibos aromatiſatos abſque moleſtia ferre potuerit, ſed crebris vomendi conatibus, quin & ipſis vomitibus ſæpius laboraverit. Atque tali ratione ſanitas magis magiſque vacillare, & ventriculi robur adeo debilitari cœpit, ut jamjam ex leviſſimo diætæ errore, graves ventriculi preſſiones, ructus frequentiores, flatus ac murmura imi ventris, atque ſæpius vehementem cordis palpitationem patiatur. Pedes perpetuo ſunt frigidiſſimi; haud raro matutino præſertim tempore nauſeam incidit, cum tanto vultus pallore, ut mortuo videretur ſimilis; adpetitu fruitur vario, & plerumque cibos duriores, & concoctu difficiles cupit, qui vomitum ipſi movent; ſomnus eſt turbulentus, terrificis inſomniis ſtipatus, quem verſus diluculum copioſus ſudor, cum ſubſequente laſſitudine excipit; vigor memoriæ, & audiendi facultas ſenſim imminuuntur; hyeme graves catarrhales affectus, coryzam atque tuſſim tolerat cum excretione muci largiſſima; quæ vero noviſſimis annis, cum pectoris calori magis ſtuderet, longe fuerunt mitiores. In hoc rerum ſtatu venam ſæpius tundendam præbuit, nec non vomitoria, purgantia, variique generis medicamina uſurpavit; quæ inter à lactis uſu efficaciſſimam ſemper deprehendit opem. Noviſſimo hyeme meæ ſe tradidit curationi; & adhibuit pulveres temperantes ex nitro, arcano duplicato atque cinnabari nativa concinnatos, magneſiam albam, eſſentiam ſtomachicam ex eſſentia corticum aurantiorum, pimpinellæ, tinctura proprietatis, ac oleo tartari per deliquium confectam. Non minus circa vernale æquinoctium, præviis pediluviis, venam incidendam curavi, & per ſex ſucceſſive dies pilulas de Gummatibus *Conerdingii* propinavi. Neque male ex his habuit; ſed cum nondum penitus debellatum ſit malum, & animus jam in diverſas atque graves rapi videatur cogitationes: ſalubre anhelat conſilium.

Conſultatio.

Ex communicata mecum morbi hiſtoria probe intellexi, ægrum ex affectu hypochondriaco ſpaſmodico-flatulento laborare; qui ex perverſo vivendi genere, calidiorum potuum, atque Tabaci nimio uſu, animi affectibus, & forſitan corporis refrigerationibus ſuam traxit originem. In hoc vero morbi genere non ſolum fluidæ noſtri corporis partes, impuris, viſcidis, ſcorbuticiſque ſalibus ac ſordibus imbutæ; verum etiam ſolidæ atque nervuſæ, præſertim ventriculi & inteſtinorum regiones deſtructæ & labefactatæ deprehenduntur. Unde ſpaſmodicæ primarum viarum diſtentiones ſuboriuntur, quæ per alias nervoſas partes propagatæ, cruorem vitalem majori impetu atque copia à corporis ſuperficie ad caput & præcordia cogunt compelluntque: quibus etiam cauſis omnia ſymptomata, veluti ſunt preſſiones ventriculi, ructus, flatulentiæ, borborygmi, cordis palpitationes, frigus partium extremarum, nauſea, inſomnia terrifica, ſudores nocturni, laſſitudo, atque memoriæ debilitas in acceptis ferenda ſunt. Quæ mala cum jam longo durarunt tempore, adeo ut fluidæ non minus ac ſolidæ partes à ſtatu naturali receſſerint: neceſſe eſt, ut congruis ſubſidiis oppugnentur, & hæc diu cum patientia adhibeantur. Idcirco præ aliis laudem merentur Egranæ, quarum vel cum una parte lactis vaccini, vel æquali pondere aſinini, ſi fuerit in promptu, permiſtarum, ſingulo mane per quinque hebdomades, menſura una cum dimidia potetur. Verum ante non minus, quam poſt illarum potum, ſumenda erit potio laxans, cujus hæc eſt compoſitio: *Recipe mannæ electæ unciam unam & ſemis, rhabarbari drachmam, terræ foliatæ tartari ſcrupulos duos, aquæ florum acaciæ uncias quinque, coque & ſolve leni calore, colaturæ adde olei de cedro guttas tres. M. D.* Sub ipſa curatione, ſingulo triduo quatuordecim pilularum mearum balſamicarum veſperi devorandas commendo; quippe quæ tonum atque robur partium ſolidarum confortando, flatus potenter diſcutiunt. Præterea inter epulas ex ultimo hauſtu ſexaginta guttas Elixirii mei balſamici adhibere convenit; & in vicem potus ordinarii, ſequenti decocto uti: *Recipe radicis ſcorzoneræ, chinæ, ſarſaparillæ ana uncias quatuor, cichorei, glycyrrhizæ ana unciam unam & ſemis, caſſiæ, caryophyllatæ, corticis ligni ſaſſafras ana unciam ſemis. Conc. Cont. M. D.*

℞. *Species, quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris per horam dimidiam, addito paſſularum minorum uno manipulo, decoquantur.* Neque vero incongruum erit, hujus decocti potui hauſtum vini Rhenani, aut Burgundiaci nonnunquam interponere.

Hæcce curatio eo auſpicatior erit, ſi æger ſub illa ab omnibus durioribus, concoctu difficilioribus, ſale conditis, aut fumo induratis edulis probe ſibi caverit; corpus, cœlo exiſtente ſereno, ſedulo moverit; nec non abſoluta ea curatione rectum vivendi genus obſervaverit, ac ſubinde bis quotannis venam in pede tundendam præbuerit, & pilulas meas balſamicas, ſtomachicumque Elixirium continuaverit. Quod ſi humorum commotiones acceſſerint, pulveres temperantes à Medico ordinario commendati in uſum trahi poſſunt. Cæterum operæ erit pretium, juſculis cum herba petroſelini, aſparago, radice ſcorzoneræ, atque graminis, nec non ſucco citri ac aurantiorum aut cancris paratis ſæpius veſci; & pedes ſingula ferme veſpera in temperata immittere pediluvia. Quæ ſi rite obſerventur, de felici curationis ſucceſſu nullus dubito.

CASUS XXXIX.

De affectu hypochondriaco-ſpaſtico, atque flatulento, functiones animales ſimul turbante.

VIr LIII. annorum, ſtaturæ mediocris ac tenerioris, ingenii vivaciſſimi, temperamenti ſanguinei, ſub præſenti morbo ad melancholicum vergentis, adoleſcentiæ annos inordinato tranſegit vivendi genere. Namque non ſolum omnis generis cibis durioribus, acidis, ſalitis, pinguioribus promiſcue veſci, viniſque acidis, ac fæculentis cereviſiis ad exceſſum uti ſuevit; verum etiam corpus ſaltando, vel aliis cauſis commotum ſæpiſſime refrigeravit, quin haud raro totus calens frigidos ingurgitavit potus. Neque etiam minus ſub multis, quibus interfuit juvenis, altercationibus, caput præſertim variis percuſſum eſt plagis atque læſionibus: & abhinc crebris defunctus itineribus, gelidiſſimi aëris tulit injurias, atque paſſionibus animi ſæpiuſcule indulſit. Interim in juventute poſt leviſſimam commotionem, ſanguinem è naribus reddere ſuevit: qui increſcente ætate per vaſa hæmorrhoidalia, large atque ſtatis temporibus fluxit. Nihilo tamen minus non fieri potuit, quin ex tam irregulari diæta ſanitatis ſibimet contraxerit labem: namque primum moleſto aurium tinnitu infeſtabatur, & huic junctum eſt ventriculi virium atque digeſtionis læſio; qua tanta pituitæ atque cruditatum copia in primis regionibus increvit, ut poſt intruſam faucibus excutiam ventriculi, qua per aliquot annos quavis hebdomade bis vel ter uti ſuevit, ſemper plus quam libra ſaburræ crudæ, acidæ, viſcidæque eructata, & præterea per ſpontaneos, quos ſæpe toleravit vomitus, inſignis quoque copia reddita fuerit. Non minus vehementes in nucha atque brachiis percepit olim dolores pungitivos, qui jam evanuerunt: ac præſertim poſt acidorum vel dulcium ciborum uſum ingentes, eoſque rodentes circa umbilicum ſenſit cruciatus, qui ſubſequuta alvi dejectione mitigati, tandem vero evacuatis per ſæpius adhibitum infuſum rhabarbarinum, multis mucidis, ac nigris ſordibus, prorſus ſublati ſunt. Has equidem moleſtias, multis variiſque remediorum generibus, purgantibus, tincturis, eſſentiis, aquis mineralibus ſtrenue oppugnavit; ſed tantum abeſt, ut iiſdem malum ſuum debellaverit, ut illud potius ſæpenumero recruduerit longe atrocius. Et ut illas, quibus jam cruciatur, affectiones tantummodo recenſeam; has inter maximam crucem figit, aurium tinnitus, noctu præſertim tanta vehementia inhærens, ut omnem fere ſomnum ægro eripiat, aut ſaltem ſoporem variis terriculamentis turbatum relinquat. Immaniter non minus ſolicitatur capitis temulentia, atque dolore gravativo; quem quidem attracto per nares pulvere nervino, & hinc emuncto tenaciſſimo muco nonnunquam mitigare, non vero penitus depellere, poteſt. Nec conſtans levamen percipit ab infuſo laxante pronuper uſurpato; licet evacuatis per illud multis acidis, viſcidiſque ſordibus, per aliquod tempus ſublevatus fuerit. Quæ cuncta ſymptomata meo quidem arbitrio ex ventriculi cruditatibus natales ſuos mutuantur; quibus etiam procul omni dubio catarrhalis gravitas capitis, atque aurium tinnitus debentur. Et cum in hiſce tollendis omnia hactenus uſurpata remedia ſpem feſellerint; confugimus ad Te, Vir Illuſtris; & à tuis conſiliis certum ſperamus auxilium.

Reſponſio Conſultatoria.

Quæ mihi de gravi, qua vir quidam Conſultiſſimus premitur ægritudine perſcripſiſti, ita ſunt comparata, ut duo potiſſimum indicent vitia, quibus omnium ſymptomatum primi debentur natales. Primum enim nervoſæ capitis partes admodum debilitatæ, & vaſcula ſanguifera cruore ſpiſſo atque viſcido infarcta videntur: unde æqualis humorum per cerebrum, membranaſque illud cingentes circulatio impedita, capitis doloribus, ſomno turbulento, terrificis inſomniis, ac melancholicis moleſtiis, originem ſuppeditavit. Cum autem ex viſcidis illis humoribus ſeroſa potiſſimum colluvies per diuturnam ſtagnationem ſeparari ſoleat; non ſane mirum, ſi mucoſa ac viſcida pituita per nares ſæpius excernatur. Quin ſeparatum illud in organis auditus, maxime concha, cochlea ac labyrintho auris ſerum, reſolvitur in vapores halituoſos; qui exitu per tubam Euſtachianam deſtituti, ſuſurrum tinnitumque aurium, ſomnum turbantem progenerant. Multæ autem fuerunt cauſæ, quibus capitis imbecillitas, dictorum mater ſymptomatum, in acceptis ferenda eſt; quas inter vel graves illius contuſiones, refrigerationes in juventute toleratas, atque crebras animi commotiones allegaſſe ſufficiat.

Deinceps deſtructo etiam ventriculi tono quædam debetur animadverſio: hinc enim digeſtio læditur, alvi ſegnities inducitur, & in ventriculi ac duodeni potiſſimum inteſtini cavitate generantur multæ acidæ, viſcidæque cruditates, quæ non ſolum flatulentas anguſtias, inflationes, doloreſque imi ventris pungitivos pariunt; verum etiam ſpaſmos excitando, ſuccos vitales majori copia ad caput compellunt. Quæ cum ita ſint, præſens affectus nomen hypochondriaco-ſpaſmodico-flatulenti, caput ſimul occupantis, & functiones animales perturbantis omni tuetur jure; qui, niſi congruis remediis tempeſtive adhuc oppugnetur, metum omnino incutit, ne tandem in ſoporoſos affectus, vel melancholiam, vel etiam apoplexiam terminetur.

Curatio vero tam ſontici mali duabus iterum abſolvitur indicationibus; quarum prima eſt, ut

robo-

roborato ventriculi elatere, digeſtionis vigor naturalis reſtituatur, & hinc nimia cruditatum acidarum mucidarumque generatio præpediatur: altera, ut caput confortetur, impetuoſus humorum ad illud raptus derivetur, eorumque liber ac æquabilis per cerebrum reſtituatur circuitus. Quibus ſcopis impetrandis convenientiſſimam puto hanc medendi rationem:

Quo nimirum impetus humorum à capite revellatur, operæ erit pretium, ſingulis menſibus luna decreſcente, binas cucurbitulas nuchæ, totidemque brachiis atque pedibus cum ſcarificatione admovere; & quavis veſpera pediluviis ex ſola aqua fluviatili paratis, tepidioribus duntaxat uti, tumque lectum conſcendere ac lenem ſudorem expectate.

Deinceps in capite roborando non minus, ac moleſto aurium tinnitu conſopiendo, egregiam præſtabit opem pulvis cephalicus, *ex herbæ majoranæ, ſuccini praparati ana uncia una, caryophyllorum aromaticorum uncia dimidia paratus, & pondere drachmarum duarum alternis diebus capiti inſpergendus.*

Tum vero ad acrimoniam temperandam, humorum ebullitionem demulcendam, tranſpirationem promovendam, atque ſordes flatuſque primarum viarum eliminandos, pulverem temperantem & pilulas meas balſamicas commendarem. Illius hæc eſt compoſitio: *Recipe lapidum cancrorum unciam unam, cornu cervi philoſophice praparati, concharum præparatarum, nitri depurati ana drachmas duas, cinnabaris nativa praparata, ſuccini præparati ana ſcrupulos duos, olei de cedro Italici guttas octo. M. F. pulvis, qui pondere drachmæ unius brevi ante epulas ex aqua vino nupta aſſumatur.* Veſperi autem octodecim pilularum mearum balſamicarum capiantur, & inſequenti mane aliquot vaſcula decocti ſabarum Coffée, aut infuſi theiformis ſorbillentur, quod ſic ſe habet: *Recipe herbæ meliſſæ, betonica, majorana, ſalvia, ſummitatum milleſolii ana manipulum unum, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. Conſ. D.* Hæc duo medicamina alternare etiam licet, adeo ut veſperi ſumatur pulvis, mane devorentur pilulæ; & hac ratione per quatuordecim dies continuandum eſt: atque interpoſitis tum quinque diebus, iterum commendatæ curationi inſiſtendum ſuadeo.

Quod autem diætam attinet, qua ad debellandos ejuſmodi morbos nihil eſt fructuoſius; neceſſe eſt, ut æger ante omnia ab animi affectibus, curis ac ſolicitudinibus, quantum fieri poteſt, ſibi caveat; aërem frigidum humidumque fugiat, & præſertim veſperi omne frigus à capite & auribus arceat.

Non minus à vino, præſertim Bohemico, cereviſiis ſpiſſioribus, ſpirituoſis, atque ſic dictis aquis deſtillatis calidioribus ſedulo ſibi temperare debet: & potius, pro potu ordinario, ſequenti uti decocto: *Recipe radicis ſcorzonera unciam unam, cichorei, liquiritiæ ana drachmas duas, herba cardui benedicti manipulum ſemis, hordei mundati manipulum unum: M. coquantur per hora dimidium in quatuor aquæ menſuris; ſub finem addantur cortices citri recentes.* Quod decoctum ſufficienti quantitate potare, & ſub epulis hauſtum vini veteris Rhenani, aut Moſellani interponere decet. Præterea cibi fugiantur acidi ac flatulenti, cœna ſit parcior; corpus ante paſtum moderate moveatur, & grato conſortio animus erigatur. Et hæc ſunt, quæ in ſalutem ægrotantis proponenda duxi: quæ Deus reddat fauſta ac ſalutaria, ex animo precor.

CASUS XL.

De affectione hypochondriaca & melancholica.

Juvenis eſt XXII. annorum, cui à quatuor jam annis, & amplius ſtomachus eſt debilis. Verum à novem aut decem præſertim menſibus, ventriculi ac primarum viarum graviores ſe manifeſtarunt affectiones, ita ut à paſtu ſuperveniant illi ventriculi gravitas, & anguſtiæ & cordis palpitationes, quæ non ceſſant niſi duabus aut tribus, quin ſæpius quatuor & quinque ab epulis horis: tum flatibus replentur inteſtina, quandoque eſt vertiginoſus, ordinario triſtis & melancholicus, ita ut dum adſunt iſtæ anguſtiæ, nec verba, nec conſortia ſufferre poſſit; viſus ſit debilis, & quod magis ſuneſtum, alvus ad tres vel quatuor dies conſtipatur, valde emaciatur, genua flacceſcunt, & viribus privatur. Interim ſuperveniunt dies, quibus prædictæ ſtomachi anguſtiæ ceſſant; tum etiam melancholia remittit, & eſt hilaris, ac quaſi ſanus, appetitus ſemper conſtat. Sunt dies, quibus comedit; gravatur tamen ſemper ſtomachus; ſunt autem, quibus comedere non audet, quia, uti dicit, redeunt ac augentur anguſtiæ atque gravitas ventriculi: urinæ quandoque rubræ, turbidæ, cum ſedimento lateritio, quandoque citrinæ minguntur. Ad hunc ergo morbum, qui à Medicis affectio hypochondriaca dicitur, debellandum, jam à quatuor menſibus præſcripta fuerunt 1. decocta ſpleneтica laxativa, tum 2. martialia in infuſo, cum cremore tartari ac herbis amaris, 3. in forma electuarii, ſumtis per intervalla pilulis ex gummatibus cum trochiſcis alhandal acuatis; diætamque ſervavit, nihil comedendo, niſi concocta faciliora. Interim hæc nihil proficiunt, remanent prædicta ſymptomata, corpus magis emaciatur, nec alvus niſi arte laxatur, magis melancholicus & moroſus ſit, dormit autem ſecure, & nulla eſt febris.

Conſilium.

Tradita mihi eſt cum litteris hiſtoria, quam conſultiſſimus vir ad me miſit, rogans ſimul, ut meum de morbi genere judicium cum conſilio medico, quam primum fieri poſſet, redderem. Cui quidem deſiderio lubens ſatis facturus, caſum iterato perlegi, eodemque probe penſitato, intellexi, juvenem, de quo ſermo eſt, paſſione hypochondriaca, ſpaſmodico-flatulenta, ſimulque melancholica affligi. Sedes hujus tam gravis mali in ventriculo potiſſimum, & canale inteſtinorum quærenda: ventriculus quippe repletus eſt flatibus multis, ex prava digeſtione, & inde oriundis crudis, acidis & viſcidis ſuccis, prognatis. Inteſtina autem, præſertim inferiora, atrocibus ſtringuntur ſpaſmis, ut nec flatus, nec excrementa, rite tranſmittantur & egerantur. Unde poſtea alvus quaſi obliviſcitur officii, & flatus retrocedunt ad ſuperiora, ipſumque ſtomachum, eundem diſtendunt nimium, diaphragmatis deſcenſum impediunt, & ſanguinem ſurſum, maximeque ad caput agunt & congerunt. Atque hinc repetenda origo omnium adeo infeſtorum ſymptomatum, anxietatis præcordiorum, doloris conſtrictorii in pectore, capitis & oculorum vertiginoſæ perturbationis, cordis palpitationis, reſpirationis difficilioris, angoris, metus & inquietudinis animi. Quæ vero antecedentes externæ morbi fuerint cauſæ, in ejuſdem deſcriptiooe eſt quidem omiſ-

ſum: interim tamen multiplici confirmatum habeo experientia, in ejuſmodi ægris, aut nativam quandam debilem cum exquiſitiori ſenſu diſpoſitionem, à parentibus hypochondriacis, maximeque matre hyſterica acceptam; aut febrem intermittentem, cito nimis ac præpoſtere ſuppreſſam; aut graviora animi pathemata; aut etiam nimia & intempeſtiva Veneris exercitia ut plurimum fuiſſe accuſanda. Sed quæcunque ex his præceſſerint cauſæ, jam curatio eo unice erit dirigenda, quo primæ viæ à crudorum ſuccorum ſentina, & acido-viſcida colluvie liberentur; tonus ventriculi, & inteſtinorum, cum inde pendente digeſtione, firmetur, flatus infeſti diſcutiantur, maximeque omnium alvus libera ſervetur, & aperta. Quæ cuncta ut eo rectius perfici queant, præmittenda, niſi brevi facta fuerit, ſanguinis in pede miſſio, ad ſex vel ſeptem uncias inſtituenda. Tum uſurpanda medicamenta, & quidem methodo hac: Initium faciendum emetico leni, uti habet formula ſub Litt. A. quod mane ſumendum, & aqua tepida cum butyro liberalius condita ſuperbibenda, idque vomitorium dandum ter alternis diebus. Dein quotidie veſperi dimidia drachma ſalis aperitivi, in ſchedula Litt. B. deſcripti, in aquæ puræ fontanæ unciis duodecim ſoluti ſumenda; mane autem alterno die pilularum balſamicarum ex præſcripto formulæ ſub Litt. C. præparatarum ſeptem vel novem numero deglutiendæ. His per decem aut quatuordecim dies inſiſtendum, ſimulque interea in fine prandii, ad roborandum ſtomachum aſſumendæ quinquaginta guttæ Elixirii, cujus præparationem docet ſchedula ſub Litt. D. Tum circumacto hoc tempore ſingulis diebus mane & veſperi exhibendæ ſpiritus ni i dulcis guttæ viginti vel triginta, ex unciis octo aquæ puræ fontanæ, tanto magis, ſi forſan ſanguinis præſto fuerit ebullitio. Quoad vitæ, victuſque regimen, è re erit, ut æger abſtineat à potu exæſtuante calido, cibis crudis, acidis, maximeque è lacte paratis, ac in cœna parum capiat; evitet animi pathemata, intenſius frigus, imprimis pedibus admiſſum, viciſſim animum oblectandi occaſionem captet, frequentius inter homines amicos verſetur, aërem mutet, corpus ſubinde motu exerceat, eumque in finem iter ſuſcipiat. Quod ſi autem morbus fuerit adeo rebellis, ut his penitus cedere nolit; ego longa & multiplici experientia edoctus, certius & efficacius nullum fore auxilium cenſeo, quam ex uſu acidularum: inter quas huic morbo quam maxime conducibiles erunt Schwalbacenſes; aut, ſi forſan harum non foret copia, Spadanæ. Hæ potandæ non domi, ſed optime ad ſcatebram, nec nimis frigidæ, ſed impoſita in aquam calidam lagena obturata, pauliſper tepefactæ; potatio inſtituenda mane, & bibendæ ſucceſſive inter obambulandum duæ aut tres libræ medicæ; idque per quatuor, aut quinque hebdomades. Ante vero, quam hæc per potum acidularum curatio ſuſcipitur, die antecedente alvus ſubducenda per potionem laxantem, cujus formula adjecta ſub Litt. E. idque in media, ac finita ipſa repetendum: & præterea quotidie, quamdiu potatio durat, atque etiam aliquamdiu poſt eam, prandio finito, ſumenda doſis Elixirii ſtomachici, ſupra laudati. Quæ omnia, ſi ex præſcripto rite ſervabuntur, ſpem ego foveo haud dubiam, ægrum inde expectatum levamen fore experturum, & ſanitatem recuperaturum: quod, ut Deus ita omnino evenire jubeat, ex animo precor.

Litt. A. *Recipe radicis Ipecacuanhæ grana viginti quatuor, tartari vitriolati, nitri depurati, ſalis tartari ana grana quatuor, M. F. pulvis pro una doſi.*

Litt. B. *Recipe nitri puriſſimi, arcani duplicati, lapidum cancrorum ana unciam ſemis, terræ foliatæ tartari drachmas duas. M. F. ſal aperitivum.*

Litt. C. *Recipe gummi ammoniaci, extracti centaurii minoris, rhabarbari, hellebori nigri, limaturæ martis, cinnabaris rite præparatæ ana drachmam, extracti croci drachmam ſemis. M. F. l. a. pilulæ ex ſcrupulo nno no. XX.*

Litt. D. *Recipe eſſentiæ gentianæ rubræ, corticum aurantiorum, caſcarillæ, tincturæ tartari ana unciam ſemis, ſpiritus ſalis ammoniaci drachmas duas. M. D.*

Litt. E. *Recipe mannæ electæ unciam, rhabarbari drachmam ſemis, terræ foliatæ tartari, nitri puri ana grana tredecim, coque & ſolve leni calore in aquæ veronicæ unciis ſex, colaturæ adde olei de cedro guttas quatuor. M. D.*

CASUS XLI.

De melancholia hypochondriaca ex purpura retenta.

Vir haud infimæ dignitatis, XL. annorum, temperamenti ſanguinei, ſpongioſi corporis habitus, aſſidua hactenus mentis tranquillitate gaviſus, neque præter purpuram, æſtivo ſæpius tempore abſque moleſtia toleratam, ullis unquam morbis obnoxius; ſub hujus anni auſpiciis crebram mœrorum, atque ſolicitudinum habuit occaſionem, & abhinc circa vernale æquinoctium venæ ſectionem, quæ ſingulis antea æquinoctiis inſtituta fuerat, neglexit. Inde ex officii ratione per triginta milliaria peregre factus, in medio itinere noctu ex improviſo inſigni præcordiorum anxietate, angore & inquietudine mentis ineffabili, corporis laſſitudine, & omnis adpetitus proſtratione corripiebatur; adeo ut domum redire cogeretur. Reverſus perpetua animi turbatione, ac corporis anguſtia excruciatur; pulſus fertur inæqualis atque celer, humorum aſſidua vexat ebullitio, abſque manifeſtis cauſis. Tunditur protinus in pede vena & detrahuntur octo cruoris unciæ; neque tamen minus, præter continuam inquietudinem, veſperi præſertim, æſtus accedit præternaturalis, pulſus fit citatior, & erumpit anxius ſudor. Talis paroxyſmus alternis potiſſimum diebus obſervatur atrocior; ſub quo flatus etiam ac murmura in imo ventre percipiuntur, ac animus adeo contriſtatus, meticuloſus, ac puſillanimis eſt, ut erigi nequeat, nec ullam admittat conſolationem: & præterea ciborum exigua fruitur adpetentia.

Pugnatum ergo fuit omnis generis medicaminibus, infuſi clyſteres, data præcipitantia, nitroſa, carminativa, ſtomachica, balſamica; cerevisiæ Martisburgenſi, qua pro potu ordinario uſus fuerat, ſubſtitutæ acidulæ Selteranæ; atque corpus crebris exercitiis, maxime vectione in rheda motum: non minus ſanguis denuo miſſus eſt, conjuncto pilularum polychreſtarum, ſaliumque nitroſorum ac aperitivorum uſu. Sed malum quidem paulo mitigari, non vero penitus tolli potuit. Hinc ego tandem conſultus percepi, ægrum olim purpura, ſub præſenti vero affectu efflorescentia quadam in collo ac pectore, mox denuo evaneſcente laboraſſe, venæ ſectionem neglexiſſe ſuetam, multis indulſiſſe curis ac ærumnis, atque ſub itinere corpus inſigni

expo-

expoſuiſſe refrigerationi. Idcirco affectum, quo laborabat ille, nec pro hypochondriaco, qui à tardiori ſpiſſorum humorum circuitu originem trahit; nec pro febre anomala lenta declarare potui. Credidi potius, illius natales materiæ acri cauſticæ inflammanti, quæ purpuræ effectrix eſt, ex corporis ſuperficie ad internorum humorum maſſam redundanti, & membranis tunicisſque cerebri nerveis incumbenti deberi: unde ſpaſmodicæ dictarum partium ſtricturæ excitatæ, hinc animales totius corporis functiones deſtructæ, ac mentis ideæ fuerunt turbatæ. Quare malum oppugnaturus, pro potu ordinario, in cujus locum aquis Selteranis, intermixto vino, hactenus uſus fuerat, ſed inde ventriculi debilitatem contraxerat, ordinavi decoctum, quod ita habebat: *Recipe radicis ſcorzoneræ uncias ſex, ſarſaparillæ, chinæ, raſuræ cornu cervi, ana uncias quatuor, radicis cichorei, glycyrrhizæ, fœniculi ana unciam ſemis. Conc. d. S. ſpecies, quarum binæ unciæ ex tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes ſunt decoquendæ.* Dedi præterea ſequentem pulverem, ut duos illius ſcrupulos quavis veſpera aſſumeret: *Recipe pulveris marchionis, matris perlarum ana drachmas duas, antimonii diaphoretici, nitri purificati ana drachmam unam, cinnabaris nativæ præparatæ, corticis caſcarillæ ana drachmam ſemis. M.F. pulvis.* Tum quoque hora quarta pomeridiana triginta liquoris mei anodyni guttulas ex hauſtu aquæ frigidæ propinavi; & corpus pilulis meis balſamicis quandoque purgavi, ſubjuncto ſub tempeſtate amica corporis exercitio. Tandem ſub finem Auguſti acidulas Egranas commendavi; quas æger per tres hebdomades bibendo, quotidie integram earum tepidarum lagenam uſurpavit; ſimulque inter prandium eſſentiam corticis caſcarillæ, & veſperi liquorem anodynum adhibuit. Sub hac potatione multæ puſtulæ, aqua repletæ, in toto corpore efforuerunt, & per quatuordecim dies cum ingenti pruritu, omnium vero ſymptomatum remiſſione inhæſerunt: quibus tandem deſiccatis, continuatus eſt pulveris ſupra allegati, atque liquoris anodyni uſus, & ſic æger perfecte convaluit.

Epicriſis.

Diſcimus ex hac morbi hiſtoria, ſymptomata, quæ melancholiam hypochondriacam comitantur, non ſemper ab obſtructionibus, vel ſtagnationibus ſanguinis in vaſis meſaraicis, atque viſceribus imi ventris; aut à conaminibus vel contentionibus naturæ ad fluxum hæmorrhoidalem tendentibus, quibus à multis noſtri ævi Medicis omnium ferme ſpaſmodicorum atque chronicorum morborum cauſæ tribuuntur, derivanda eſſe. Sæpiſſime enim ſuboriuntur à dyſcraſia ac intemperie humorum acri, ſcorbutica, ac fere cauſtica: quæ ad corporis ſuperficiem propulſa, purpuram conſtituit. Hæc nimirum, cum olim in noſtris ac aliis Germaniæ regionibus, quæ ſcorbutum fovent, plane incognita fuit, jamjam univerſalem edere obſervatur ſtragem, multis morbis ſupervenit, & graviſſima inducit ſymptomata. Quin, ubi ſemel purpuraceum ejuſmodi ſeminium locum occupavit, ægerrime ſe denuo expelli patitur; ſed ſenſim altiores agens radices, nervoſis totius corporis partibus ſemet inſinuat, & univerſæ machinæ graves excitat paſſiones. Sic in capite obſervantur vertigo, vehementes dolores, tinnitus atque ſuſurrus aurium, idearum confuſio, memoriæ debilitas, gravia inſomnia, meticuloſitas aa inquietudo: in pectore percipiuntur ejuſdem graves oppreſſiones, conſtrictiones, anxietates, ſpiratio difficilis, anhelitus graves; in imo ventre ſentiuntur adpetitus proſtratio, nauſea, ructus, cardialgia, inteſtinorum flatulentiæ, borborygmi ac ingentia tormina; & denique totius corporis languor, moleſtus cutis pruritus, copioſiſſimi ac male olentes ſudores, virium jactura, artuumque dolores, ac ſi ſuſtibus eſſent percuſſi ſæpenumero deprehenduntur. Hæc ſymptomata, purpura foras propulſa, inſigniter mitigantur, quin plane remittunt: contra vero, ſi ea intus fuerit acta, iterum recrudeſcunt; quid? quod veram inſaniam, melancholiam, motus epilepticos ac convulſivos inde propullulaſſe, haud raro obſervavi.

Neque vero ullus eſt morbus, cujus curatio tantam expoſcit cautionem, atque providentiam, quam ipſa hæc purpura. Namque nec vini, nec cereviſiæ potum, nec calidiora, nec refrigerantia medicamina, nec alvi obſtructionem, nec nimium ipſius profluvium abſque damno perferre ſolet: præſtantiſſimam autem opem à temperatis bezoardicis, humectantibus, expellentibus, atque leniter ſedativis, præſertim liquore meo anodyno minerali, conſequitur. Non minus aquæ minerales temperatæ egregiam in hoc affectu poſſident virtutem: de quibus obſervavi quoſdam ex aquis Selteranis; alios ex Egranis, & quidem vel ſolis, vel lacte permixtis optime habuiſſe. Namque hæ, licet alvum copioſius moveant: ex hoc tamen profluvio tantum abeſt, ut malo damnum accedat, ut potius efforeſcentia purpuracea cum maximo emolumento, exinde largius ad cutis ſuperficiem propellatur. Non vero ſolum in noſtris locis deprehenditur hæc moleſtiſſima adfectio; ſed ante aliquod tempus Illuſtris Auguſtiſſimi noſtri Imperatoris Archiater, D. D. Garelli, & Experientiſſ. Regis Sardiniæ Archiater D. D. Bianchi me fecerunt certiorem, illud morbi genus in Auſtriæ ac Pedemontii oras ex noſtris regionibus deportatum, magnam ibidem edidiſſe ſtragem; & ideo, qua in illo debellando medendi ratione uterer, ſcire deſiderarunt.

Meo quidem arbitrio purpura chronica, terris noſtris borealibus ac humidioribus, quibus familiaris etiam eſt ſcorbutus, ferme endemia, ex nimio potuum calidiorum, præſertim decocti fabarum Coffee uſu ſuos mutuatur natales: quibus ſalia fixa ac ſcorbutica, quæ in humoribus hoſpitantur, in acriorem, ſubtiliorem ac volatilem quaſi commutantur indolem, & tum impedito per cutim exitu, intra corpus remanentia, purpuraceos hoſce affectus inducunt. Ex eodem fundamento contagioſum utique hunc morbum credo: dum enim putrida effluvia, quæ oris potiſſimum fœtore cognoſcuntur, poros aliorum corporum penetrant, atque humoribus, pro varia eorundem ad putredinem proclivitate, intimius inſinuantur; producunt ac propagant ulterius chronicam hancce paſſionem. Qui ulteriorem illius cognitionem acquirendi cupidus eſt; adeat *diſſertationem*, quam olim *de purpura genuina origine, indole, ac curatione* habui.

CASUS XLII.

De melancholia hypochondriaca cum hæmorrhoidibus nimiis.

Vir temperamenti ſanguinei, à primis incunabulis ad vigeſimum ætatis annum, præter leves, quas ex diætæ erroribus ſibimet contraxerat, moleſtias, ſub crebris itineribus, & vitæ genere laborioſo, illibata fruitus eſt ſanitate. At cum poſt annum vigeſimum, vitam inſigniter mobilem vi officii in valde ſedentariam, non interruptis mentis laboribus ac meditationibus ſtipatam, commutare teneretur; præterea variis non ſolum animi affectibus, verum etiam perverſæ victus rationi indulgeret: non fieri potuit, quin accederent inſultus paſſionis hypochondriacæ. Namque melancholiæ quædam ſymptomata, veluti adpetitus proſtratio, inſoliti angores & inquietudines, ac inſignes artuum languores, ſemet exſerere cœperunt; ob vivaciſſimum autem ingenium haud adeo invaleſcere potuerunt: neque etiam minus cœcæ hæmorrhoides multam ipſi crucem fixerunt. Elapſis quatuor annis, aliud ſuſcepit munus, quod quidem priori longe quietius, & ab omni moleſtia vacuum erat; ſed ratione laborum, lucubrationum, ac deſidis ſine motu vitæ illud longiſſime ſuperabat. Hinc ſanguineum temperamentum ſenſim in melancholicum mutari cœpit: primum enim expergefactus mane artuum externorum inſignem ſentiebat gravitatem, ſomnoque fruebatur leviori, quem ſæpius totius corporis moleſti horrores conturbabant, & ægrum cum ſummo terrore evigilare cogebant. Alvi ſucceſſus antea naturalis deficiebat, præcordiorum anguſtia nocte dicque inhærebat aſſidua, ciborum adpetentia proſternebatur, flatus admodum infeſtabant, ac maximi dolores ſplenis atque ſepti tranſverſi regionem acerbe excruciabant. His moleſtiis per tres anni quadrantes miſere ſolicitatus; protinus ex improviſo horrendas in dorſo & oſſe ſacro percipiebat puncturas, quæ ſtatis potiſſimum horis invadebant, & fruſtra adhibitis variis remediis, fruſtra quoque inſtituto corporis motu, per tres hebdomades immaniter ſæviebant: quibus tandem evaneſcentibus, atrox ſuccedebat melancholia, ac tanta animi abjectio, ut nulla admitteret ſolamina. Neque vero ullis, utut pretioſiſſimis remediis mitigabantur hæ adfectiones; ſed potius, cum aſſiduis, horrendiſque doloribus magis increſcebant. Incredibilis enim adfligebat mentis angor, quem memoria peccatorum puerilium mirum in modum exacerbabat; adpetitus adeo dejiciebatur, ut ſæpius per aliquot dies nihil cibi adſumeret; flatus vexabant inſigniter, nec ullis cedebant remediis, quin & caput occupare videbantur, tantiſque adficiebant tormentis, ut memoriæ pariter ac judicii vis paulatim periret; ac denique atrociſſimi dolores circa diaphragmatis regionem inhærebant. Hi enim horrendis ſingultibus per quaſdam quotidie horas ſæviebant, ſermonem interrumpebant, & manum pectori admotam in altum elevabant. Præ ineffabili anguſtia æger nec ſtare, nec ſedere, nec decumbere valebat, ſed per diem vectione in rheda aut equo corpus fatigare; noctu in perpetuis vigiliis obambulare debebat, ut ſæpius languore exanimis in terram concidiſſet; atque ſi nonnunquam obdormiſcebat, protinus vehementiſſimis agitationibus iterum evigilabat.

Poſtquam igitur in tam miſerando ſtatu per integrum fere annum, morti vicinus vixerat æger, & omnium remediorum uſum fruſtra adhibuerat, nec niſi lethiferam à Medicis perceperat prognoſin: animum tandem deſpondebat, & quæcunque à vetulis pariter ac empyricis commendabantur, medicinas in uſum trahebat. Has inter erat tinctura quædam amarulenta, ex cujus uſu tantum percepit levamen, ut memoriæ ac judicii vigor, major fere ac antea rediret; licet melancholia ac reliquæ moleſtiæ adhuc urgeant. Quamvis vero ex hac tinctura, cujus cochlear unum quotidie aſſumebat, copioſiſſima ſordium viſcidarum pariter ac flatuum colluvies per alvum excerneretur; attamen in ægro, ad cœcas hæmorrhoides proclivi, cum forſan juſto calidior eſſet, hæmorrhoidum nimium concitavit fluorem. Hic enim per tres jam menſes admodum copioſus inhæret, adeo ut ſingula hebdomade fere dimidia cruoris redditur menſura, cum incredibili corporis languore, & virium proſtratione, & metu fiſtulæ ani. Neque tamen minus, licet alvus quotidie reſpondeat, pertinaciter adhuc inſiſtit flatulentia; artus externi gravativo dolore ac ſenſu afficiuntur; melancholia utut mitior continuat, adpetentia manet proſtrata, & ſomnus terriculamentis plenus obſervatur. Nec ignorari oportet, ipſum etiam quoſdam religionis articulos in dubium jam vocare, & præſertim carnis reſurrectionem, quam olim egregie defendit, pertinaciter negare. Quum ergo anxius anhelet vir XXXV. annorum, ut mentem ſanam pariter ac corpus ſanum recuperet; tuum, Vir Illuſtris, flagitat conſilium.

Conſultatio.

Communicatam mecum morbi ſatis gravis hiſtoriam, cum omnibus ſymptomatibus probe ponderavi; atque deprehendi, univerſum nervorum ſyſtema, partim ipſius morbi vi, partim perverſa medicatione, inſigniter eſſe debilitatum. Præſertim vero nervoſarum ventriculi ac inteſtinorum partium naturale robur, quod ad perficiendam ciborum concoctionem, ac eliminandos vapores haud ſecus ac humores inutiles ſumme eſt neceſſarium, prorſus deſtructum eſſe videtur. Hinc enim inteſtinorum canalis & moleſtis, copioſiſque flatibus repletus, & acerbis ſtricturis agitatus fuit ſpaſmodicis; quarum ope cruor ſpiſſus majori copia ad partes ſuperiores, maxime caput, cor & pulmones compulſus, & in capite præcipue difficilius progrediens, phantaſiam turbavit, multiſque anxiis, terrificis atque erroneis ideis pariter ac inſomniis anſam dedit. Quanquam igitur natura ope remedii cujuſdam, procul dubio aloetici, excitata, abundantes atque ſpiſſos humores per fluxum hæmorrhoidalem imminuere tentaverit: hic tamen, cum juſto copioſior fuerit, omnino malum penitus tollere haud valuit. Atque tali ratione inveteratum, totque calamitatibus ſtipatum malum, curatu ſane eſt difficillimum, ſaltem cautiſſimam expoſcit medicationem. Quam ut rite adgrediamur, neceſſe eſt, ut ante omnia nimium ſanguinis per hæmorrhoides ſeceſſum congruis ſubſidiis refrænemus, ne diutius perſiſtente fluxu omnes prorſus vires dejiciantur; ac deinceps labefactatum ventriculi ac inteſtinorum tonum, blandis remediis, quæ non exæſtuant humores, corroboremus.

Hiſce

Hiſce ſcopis obtinendis convenientiſſima remedia fore arbitror liquorem meum anodyno-mineralem, atque Elixirium temperatum balſamicum, ſi hujus tres partes cum una tincturæ martia *Zwælfferi* fuerint permixtæ. Mane nimirum liquoris anodyni triginta guttulæ ex hauſtu aquæ frigidæ ſumantur; paullo poſt qoædam vaſcula infuſi theiformis ex veronica, meliſſa atque mentha parati ſorbillentur; atque veſperi, aut hora quinta pomeridiana Elixirii dicti ſexaginta guttæ ex decocto inferius deſcribendo capiantur, cum ſubjuncto corporis motu. Hæc per quatuordecim dies adhibeantur, purgato bis quavis hebdomade corpore, per hunc pulverem laxantem : *Recipe rhabarbari electi ſcrupulos duos, ſolutionis oculorum cancri, nitri purificati ana ſcrupulum ſemis. M. D.* In locum porro cereviſiæ pro potu ordinario commendo ſequena decoctum : *Recipe ligni ſantali rubri, citrini, radicum cichorei, ſarſaparillæ, ſcorzonera ana uncias quatuor, ſeminis ſœniculi, corticis ligni ſaſſafras ana drachmas tres. M. Conc. D. S. Species, quarum binæ unciæ ex tribus aqua menſuris per hora dimidium decoquantur.* Cæterum hortor, ut omnes cibi flatulenti, acidi, ſaliti, & qui ex farina, ſimila, vel lacte parantur, omni ſtudio evitentur, animique graviores commotiones, ac omnis corporis refrigeratio, ſedulo fugiantur.

C A S U S XLIII.

De paſſione hyſterica.

Matrona generoſa, L V. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, ingenii vivaciſſimi, ſed animi valde ſenſibilis & ad iracundiam proni, habitus corporis carnoſi, & maxime ſpongioſi, teneris tamen membris, ac exilioribus vaſis prædita, ſanguine ac ſuccis plena, anno ætatis vigeſimo primo matrimonii leges ſubiit. Sub hoc novem fœtus feliciter enixa eſt, quorum tertium, geſtationis tempore variolas paſſa, ſemeſtrem duntaxat, mortuum, ac à variolis, quæ in utero materno totum embryonis corpus occupaverant, putrefactum excluſit. Neque etiam præter febres acutas atque pleuriticas, nec non dyſenteriam ex terrore ſedecim abhinc annis toleratam, gravioribus per totum vitæ ſuæ tempus laboravit morbis; niſi colicis adhuc doloribus, qui vero ſpontaneo alvi profluvio ſemper ſublati fuerunt : & præterea lunare tributum, ſtato tempore ac legitimo ordine, ad quinquageſimum quartum ætatis annum rite perſolvit. Quum autem ante biennium maritus diuturno morbo, quo etiam periit, infeſtabatur; noſtra ipſi inſerviendi cupidiſſima, corpus noctu dieque admodum fatigavit, ac crebris refrigerationibus expoſuit; tum ex inſequuto obitu inſigni luctu ac mœrore affecta, & abhinc variis cauſis, quas vocant proceſſus, coram judicibus ſententias minus æquas ferentibus implicita, multos mœrores, ærumnaſque ſibimet contraxit. Hinc ſenſim crebris animi inquietudinibus turbari cœpit; corpus ſæpenumero horridula perfudit ſenſatio, & tandem gelidiſſimus ventriculi regionem occupavit ſenſus. Conſultus Medicus affectum habuit pro hypochondriaco, & præter varia medicamina commendavit uſum acidularum Pyrmontanarum. Has etiam & interne per quatuordecim dies potavit, & externe in balneorum forma adhibuit : ſed tantum abſuit, ut inde ſublevaretur, ut ſenſim plura, gravioraque irrepſerint ſymptomata, quorum tertio Nonarum Auguſti anno 1731. hæc potiſſimum deprehendi : Ingentes ac ſuffocantes ferme anxietates atque conſtrictiones pectoris ac colli, animi deliquia, alvi obſtructiones, dolores tenſivi circa regionem lienis, anxia ac laborioſa muci tenaciſſimi, quaſi vitrei, & acidæ ſaburræ per vomitum eructatio, imi ventris tormina, ventriculi inflatio ac doloriſicus ſpaſmus, dolores capitis, atque dorſi inter ſcapulas, pulſus admodum imminutus & obſcurus, tantumque ventriculi ac artuum externorum frigus, ut gelu inſtar, nec frictionibus, nec ſacculis calidioribus potuerint calefieri. Haſce moleſtias, quæ per intervalla incidebant, horripilationes, oſcitationes, ac pandiculationes præviæ, mox in æſtum volaticum deſinentes antecedebant.

Contra tantas itaque paſſiones pugnavi clyſteribus emollientibus, atque remediis reſolventibus, demulcentibus, antiſpaſmodicis internis pariter ac externis, nimirum liquore anodyno minerali *Hoffmanni*, ſpiritu bezoardico *Buſſii*, eſſentia caſtorei, croci & anodyna, pulvere marchionis, cinnabari nativa, ſale abſinthii, nitro, laudano hyſterico, ac externo linimento ex aqua Anhaltina, eſſentia ſuccini, caſtorei, anodyna, ſpiritu vini camphorato, balſamo peruviano, oleoque lavendulæ ac nuciſtæ parato, regioni ventriculi inuncto. Quibus etiam factum eſt, ut paroxyſmos egregie mitigare, ſæpius plane avertere, potuerit. Præterea vero cum ægra quindecim abhinc annis fluorem hæmorrhoidalem tuliſſet, nec venam ante Pyrmontanarum potationem tundendam præbuiſſet : omnia ſymptomata à cruore circa ventriculum, inteſtina atque pectus copioſius congeſto derivanda eſſe putavi. Idcirco, præviis pediluviis tepidioribus, poſt æquinoctium autumnale ſanguinem ex vena in pede ſecata detrahendum curavi; & poſtea quaſdam aquæ Sedlicenſis lagenas, parca duntaxat quantitate, potari juſſi; qua inſignis pituitæ copia per alvum educta, & malum quodammodo mitigatum fuit.

Sed inconſtaos erat valetudo : namque menſe Octobri affectus recruduit longe atrocior, cum ſuffocationis metu : neque vero perferre poterat balſamum vitæ *Hoffmanni*, nec odorem remediorum ex galbano, aſa fœtida atque caſtoreo præſcriptorum; quare naribus admovendum dedi ſpiritum ſalis ammoniaci; pectori ac ventriculo inungendam exhibui aquam Anhaltinam cum oleo lavendulæ & nuciſtæ mixtam, atque præter clyſteres, interne propinavi conſueta antiſpaſmodica pariter ac antiaſthmatica. Nihilo tamen minus, ſequentibus Novembri atque Decembri menſibus, memorata ſymptomata per temporis intervalla recrudeſcebant; præſertim vero ventriculi ſpaſmus, ac laborioſiſſimus muci tenacis acidique vomitus immaniter infeſtabat, quem copioſior ſalivæ viſcidæ fluor ſemper antecedebat. Quum ergo tam pertinax inhærebat malum, commendavi internum thermarum Carolinarum, externum vero balneorum Tœplicenſium uſum. Interea ex medicaminibus ſingulo octiduo unciam dimidiam ſalis Anglicani, cum drachma una oculorum cancrorum præparatorum permixtam exhibui; quæ alvum ter vel quater ducendo, inſignem pituitæ vacuavit copiam. Non minus hora quarta pomeridiana pulverem abſorbentem dedi; & ſub epulis ſumendum Elixirium ſtomachicum, quod ex corticibus aurantio-

rantiorum, radice gentianæ rubræ, extracto cardui benedicti, millefolii, florum chamomillæ vulgaris, ſale tartari, croco, myrrha & ſuccino cum vino Canarienſi paratum erat. Bis quoque ſingula hebdomade veſperi deglutiendum propinavi ſcrupulum pilularum balſamicarum, quæ habebant extractum cardui benedicti, centaurii minoris, abſinthii, millefolii, florum chamomillæ vulgaris, rhabarbarum electum, aloen ſuccotrinam, myrrham, olibanum, flores benzoes, crocum, caſtoreum, oleum de cedro & chamæmeli. Loco potuum herbæ Thée, vel fabarum Coffée, qui protinus movebant vomitum, ordinavi infuſum theiforme ex ſummitatibus millefolii, floribus chamomillæ vulgaris, tiliæ, artemiſia, & aniſo ſtellato concinnatum; & in vicem cereviſiæ, quam plane nequit ferre, præſcripſi decoctum ex radice ſcorzoneræ, cichorei, pœoniæ, raſura cornu cervi & ſemine fœniculi confectum: cui ſub epulis interponit vinum Rhenanum. Interdum ano infundi juſſi clyſterem ex chamomilla, millefolio, & ſclarea in vini Gallici ac aquæ puræ æquali portione decoctis, atque cum oleo chamæmeli cocto, melle, nitro, balſamo vitæ & pilulis balſamicia *Hoffmanni* paratum: qui ſemper multum pituitæ, ſtercorum ac flatuum ſubduxit. Et denique, ſi phlogoſes ac æſtus volatici, qui crebro comitabantur paroxyſmos, accedebant, exhibui mixturam ex aqua florum tiliæ, liliorum convallium, pulvere epileptico Marchionis, & bézoardico *Sennerti*, cum antimonio diaphoretico, arcano duplicato, & theriaca cœleſti compoſitam; quæ movebat ſudorem, acido odore nares ferientem.

Verum enim vero horum omnium efficaciam eludebat malum; &, quod notabile fuit, tamdiu ſilebat, quamdiu urina, quæ citrina eſt, ſedimentum mucoſum deponebat; quæ ſi tenuior eſſe cœperit, altero vel tertio die poſt recrudeſcunt cardialgiæ nauſeoſæ, anxietates, conſtrictiones ventriculi ſpaſmodicæ atque vomitus cum motibus tam violentis, ut metus omnino ſit, ne diſrumpantur quædam ſanguifera vaſa, maxime in cerebro. Ante horum ſymptomatum vero invaſionem tenſivi circa præcordia, atque dorſum ſentiuntur dolores, & ſenſibilis in manibus ac ventriculi regione formicatio, atque roſio, ac ſi ſubeſſent vermes. Finito paroxyſmo totum corpus languet, & tandem paulatim redeunt vires, ut in ſuo cubili obambulare poſſit ægra; appetitu fruitur vario, mox avidiori, mox exiguo, mox nullo; ſomnus quoque mox placidus, mox turbulentus eſt. Præterea in ſiniſtro hypochondrio tenſivus dolor percipitur aſſiduus; alvus ſine arte nunquam redditur; regio ventriculi, quin totum abdomen, ſæpius adeo intumeſcit, ac ſi utero gereret; exploſis vero flatibus, imminuitur ea inflatio: & noviſſime tubercula dolorifica in inteſtino recto, inſtar hæmorrhoidum cœcarum adparuerunt. Mea quidem ſententia affectus hic non alius eſt, niſi hypochondriaco-hyſtericus, atque ſpaſmodico-flatulentus; quo non tantum fluidæ partes depravatæ, verum etiam ſolidæ nervoſæ regiones, præſertim tunicæ ventriculi ac inteſtinorum adeo deſtructæ ſunt, ut loco generoſi chyli, humores viſcidi acidique generentur, & per inverſum inteſtinorum motum periſtalticum ad ſuperiora compellantur, excitatoque ventriculi ſpaſmo, tandem per vomitum rejiciantur. Neque etiam ignorari oportet, uſurpata hactenus remedia, egregias malo dediſſe inducias; illud vero propria ægrotantis culpa ſemper iterum recruduiſſe. Namque illa admodum eſt ſenſibilis, & à leviſſima cauſa ad vehementiſſimam concitatur iracundiam: deinde adpetentiæ, quæ ob abundans acidum auſterum ſæpius juſto avidior eſt, nimium indulget, & plus ciborum aſſumit, quam ventriculus concoquere valet. Tum quoque inter epulas vino Rhenano majori, quam ipſi convenit, utitur copia; nec temperat ſibi à potu decocti Coffée, licet exinde ſemper ſentiat ſymptomatum ſuorum exacerbationem; nec denique à cibis incongruis ac oleribus abſtinere poteſt. Carolinis vero thermis uti recuſat, & ſolis medicaminibus reſtitui cupit.

Reſponſio Conſultatoria.

Ex iis, quæ de morbo generoſæ mulieris ſatis ample mecum communicata ſunt, lucidenter omnino patet, eam laborare affectu hyſterico-ſpaſmodico ſatis gravi, cujus ſedes in ventriculo potiſſimum ac inteſtino duodeno, ſaburra acri, acida, viſcida, bilioſa repletis reſidet. Hæ namque ſenſibiles ac nervoſæ partes, ſi vel ſpaſmis conſtringantur, vel flatibus diſtendantur, vi conſenſus, quo cum toto nervoſo genere gaudent, has adfectiones ad alias, eaſque nobiliores, transferunt regiones. Hinc per externum corporis habitum ſentiuntur horripilationes ac oſcitationes; circa ventriculi regionem intenſiſſimi frigoris ſenſatio; alvi pertinaciſſima adſtrictio; accedunt vomitus muci viſcidi ac acidi, ſuffocativæ præcordiorum anguſtiæ, faucium conſtrictiones, animi deliquia, dolores tenſivi circa lienem, tormina imi ventris, dolores capitis atque dorſi, ſcapulas ſimul occupantes; pulſus eſt durus ac intermittens, urinæ albæ tenueſque. Inter remotiores vero, quæ hoc malum induxerunt cauſas, potiſſimæ ſunt, temperamentum ægræ ſanguineum, ſanguinis miſſiones parciores, diſpoſitio ad fluorem hæmorrhoidalem, ceſſatio menſium, & vehementes ex obitu mariti mœrores. Accedit præterea temperamentum cholericum, & crebra iracundia: quibus nervoſum genus inſigniter debilitatur, bilioſa ſaburra generatur, & humores magis commoventur.

Quod autem attinet medicationem hactenus inſtitutam, de illa ſane, cum ſit accommodatiſſima, non habeo, quæ moneam: hujus autem effectus, quod votis nondum reſponderit; partim inordinato vivendi generi, partim nimiis animi affectibus in acceptis ferendum eſſe arbitror. Si igitur libere eloquar, quæ ſentiam; ſequentem proponerem curationem:

Primum quidem ter quotannis, nimirum circa æquinoctium utrumque, & ſolſtitium menſe Junio vena in pedibus ſecanda erit; atque cum ex tuberculis, anum jam obſidentibus, ægra inſigni ad hæmorrhoides proclivitate pollere videatur, magnam opem pollicentur hirudines, ano nonnunquam numero quinque vel ſex admovendæ. Tum vero præcipua medendi intentio, ad eliminandas, quæ in ventriculo ac inteſtino duodeno ſtabulantur, cruditates bilioſas atque viſcidas ferri debet: cui ſcopo apprime faciet ſatis pulvis laxans, *ex rhabarbari electi drachma dimidia, lapidum cancrorum granis quindecim, nitri depurati granis ſex, oleique macis gutta una* paratus. Hic alternis diebus circa veſperam aſſumatur; ſequenti vero mane ſerum lactis caprilli, cum ſucco citri confectum, ad ſex vaſcula, tepide potetur, eique interdum, ſi tulerit ventriculus, uncia dimidia mannæ addatur. Re-

liquis

liquis diebus in hujus locum mane vel decoctum herbæ Thée bois, cum corticibus citri ac aniſo ſtellato mixtum, vel infuſum theiforme, à Medico ordinario commendatum ſorbilletur. Præterea etiam pro potu ordinario vel acidulis Selteranis, cum tertia vini parte commixtis, vel propoſito jam decocto uti convenit; ex quo ſub epulis octoginta guttas Elixirii mei viſceralis capiendas ſuadeo. Non minus operæ erit pretium, veſperi ante lecti introitum, ſequentis pulveris doſin ex hauſtu aquæ frigidæ adhibere: *Recipe pulveris Marchionis, lapidum cancrorum, corticis chinæ ana drachmam unam, nitri purificati, tartari vitriolati ana grana quindecim, extracti caſtorei ſolubilis grana quatuor. M. F. pulvis, div. in ſex partes.* Quod ſi vero vomitus, atque ſpaſmus ventriculi acceſſerit, quindecim guttulas liquoris mei anodyni mineralis ex pura aqua aſſumere; & contra nimiam flatulentiam, clyſterem emollientem carminativum ano infundere expediet.

Tandem vero exactam diætæ, qua in hiſce morbis nihil eſt fructuoſius, rationem habere oportet: fugiantur itaque omnes animi affectus; quo ſcopo egregium erit, ut menſe Maio ægrota itineribus animum laxet. Inter cibos omnes ſaliti, acidi, flatulenti, olera, aliique concoctu difficiliores; ac omnia vina calidiora, maxime Gallica, evitentur; atque potius juſcula gallinacea cum radice cichorei, chærefolii, acetoſa, & ſucco aurantiorum permixta crebro ſumantur. Cœna ſit parcior; omnia edulia probe maſticentur; ac potus Coffée parcius bibatur: & denique ante ſingulas epulas corpus ſedulo moveatur. Extrinſecus ob vehementem cardialgiam ſequens emplaſtrum ſtomachale ventriculo adplicetur: *Recipe theriacæ, olei nuciſtæ expreſſi ana unciam dimidiam, camphoræ, balſami Peruviani ana drachmam unam. M. D.* Quæ rite obſervata, quin malum ſint mitigatura, nullus dubito.

CASUS XLIV.

De paſſione hyſterica cum fluore albo.

Opem meam imploravit generoſa quædam mulier, annorum XXX. vultu florido prædita, ſtaturæ mediocris, habitus corporis ſtrictioris, animi vero admodum ſenſibilis, & ad iracundiam facillimi. Hæc decimo ſeptimo ætatis anno viro nupta, ſed conjugio ob maritum paulo moroſum parum jucundo fruita, multos toleravit mœrores: quibus etiam crebra accedebant puerperia, & tandem fluxus menſium imminutior. Tribus abhinc annis, cum utero geſtaret, ultimis circiter menſibus, videbatur fœtus in utero è loco ſuo moveri, & ad pubis regionem procumbere: quam ſenſationem protinus excipiebat fluor albus, ad hanc uſque diem inhærens; & inſequutum puerperium ob inſignem embryonis magnitudinem admodum erat laborioſum. Ante biennium denuo gravida, primis geſtationis menſibus pertinaci laboravit ictero; cui poſtea quartana febris ſupervenit, nullis remediis obſecundans, & tandem brevi ante partum copioſo corticis chinæ uſu ſuppreſſa. Tum vero male habere cœpit, partus erat valde difficilis, fluxus uterinus, quem lochia vocant, tertia die ſubſiſtebat, albus autem fluor magis increſcebat, & abhinc aſſiduis tentata fuit ægritudinibus. Neque tamen minus Julio elapſi anni menſe, iterum partum edidit, ſucceſſu feliciſſimo, & cum lochiorum ſatis regulari ac ſufficienti excretione: ubi notari meretur, quod brevi ante puerperium, ingentis frigoris ſenſationem in imo ventre perceperit, epithemate ex ſpiritu roſarum & balſamo peruviano confecto ſublatam. Abhinc ægrotare cœpit, & poſtquam multorum Medicorum ac medicaſtrorum ope, variiſque remediis fruſtra fuerat uſa, me tandem in conſilium accivit. Moleſtiæ, quibus infeſtabatur, erant hypochondriaco hyſtericæ: namque accedit incredibilis præcordiorum anxietas, cum tenſionis ſenſatione, ſingulo mane primam ventriculi regionem obſidente, deinde ad cor, & tandem per dorſum ac omnia fere corporis membra ſeſe diffundente; jungitur nauſea, gelidus ſudor, anxii ad vomendum conatus, ſæpius eructatio multæ pituitæ, ac nonnunquam ructuum exploſio cum levamine: quæ ſymptomata per intervalla aliquot horas adfligentia recurrunt. Et, quod memorabile eſt, tantum abeſt, ut alvus obliviſcatur ſui officii, ut potius ex hæreditaria diſpoſitione non ſolum laxa ſemper obſervetur; ſed etiam ſingulo mane ſub ipſo paroxyſmo copioſum accedat illius profluvium, abſque ulla mali remiſſione. Unicum vero in paroxyſmo mali ſolatium, ex odore aſæ fœtidæ habet. Ego cum tribus adhuc aliis Medicis decrevimus ægræ pilulas ex extracto milleſolii, florum chamomillæ vulgaris, aſa fœtida, galbano, ſagapeno, opopanace, caſtoreo, croco &c. concinnatas propinare; quæ mitigabant quidem, haud vero penitus tollebant, affectum. Namque ventriculi tonus adeo debilitatus erat, ut nec retineret aſſumta remedia, ſed pleraque vomitu redderet: accedebat tuſſis ſicca moleſtiſſima, linctu ex oleo amygdalarum dulcium, ſpermate ceti, croco & pulvere radicis ireos Florentinæ parato aliquantulum conſopita; & urinæ mingebantur tenues & aquoſæ.

Tandem æſtus volaticus ſenſim ſuccedebat menſe Decembri, & paulo poſt in febrem acutam deſinebat longe graviſſimam, adeo ut morti videretur vicina. Ab hoc ſontico morbo ope temperantium mixturarum, intra quatuordecim dierum ſpatium vindicata, incidit denuo in priſtinas affectiones: fluor enim albus quotidie per intervalla invadit, cujus acceſſionem ſpaſmodica agitatio, inſtar arthritidis vagæ, omnes corporis artus occupans præcedit; neque etiam minus nauſea atque præcordiorum anxietas ſingulo mane illam adoritur, eo magis, ſi terrore, aut aliis animi affectibus perculſa fuerit. Hinc conſultum putavi, ab omni remediorum uſu abſtinere, & non niſi eſſentia ſtomachica temperata uti: quo etiam factum eſt, ut paroxyſmi & mitiores & rariores reciderint. Pilulas autem balſamicas exhibere non audebam, quoniam laxantia vel leviſſima ſtatim movebant diarrhœam, & ipſa quovis mane ter quaterve alvum dejicere ſolebat.

Cæterum ab hæmorrhoidibus cœcis ſæpius inſignes patitur moleſtias; circa quævis æquinoctia, maxime geſtationis tempore, venam tundendam præbere ſuevit, & inde ſemper bene habuit, ſed cum de præſenti ſumma ſit virium dejectio, nec ſanguis nimia mole peccare videatur, prætermittendam in futuro æquinoctio arbitror venæ ſectionem. Olim inſigni lateris ſiniſtri, maxime brachii atque pedis, laboravit debilitate, ac ferme reſolutione paralytica; quæ quidem maximam partem ceſſavit; ſupereſt tamen adhuc ejuſdem lateris quædam infirmitas, quippe quod dextro frigidius deprehenditur,

henditur, & ſiniſter oculus nonnunquam lippitudine afficitur. Pro potu ordinario utitur infuſo theiformi, vel juſculis, præſertim avenaceis; decocta enim, ſicuti quoque cereviſiam ventriculus non fert: ſub epulis bibere ſuevit vinum Rhenanum verus; jam vero Moſellanum haurit: nec interdixi lactis caprini uſum, cui à teneris adſuevit, & haud ſine fructu mane pariter ac veſperi indulget. Ciborum adpetentia non penitus eſt proſtrata; neque vero veſcitur cibis durioribus, neque alios in diæta committit errores, quippe qui paroxyſmos admodum exacerbant. Somno fruitur ſatis tranquillo; variiſque modis corpus intra conclave movere ſtudet; quoniam in libero verſari aëre, ob nimiam ad catarrhales defluxiones proclivitatem, haud audet. Non denique ſilentio prætermittere poſſum, quod olim inſignem aſcaridum copiam excreverit: unde etiam vereor, ne fortaſſe præſens malum adhuc ſuſtentent bi vermes.

Conſultatio.

Affectus præter naturam, cujus cauſa conſultus ſum, corruptus valde, ac inveteratus exiſtit; & ejus omnino eſt indolis, ut præſidiorum alias efficaciſſimorum opem eludat, præſertim cum ægra conſtitutionem corporis valde imbecillam, ſenſibilem, & ad ſuſcipiendos motus irregulares admodum proclivem obtinuerit. Meo quidem arbitrio in hiſce morbis, qui in habitum degenerarunt, non fructuoſius ac efficacius eſt præſidium, quam quod ex ordinato vivendi genere, & recto rerum non naturalium uſu deſumitur: multiplici enim edoctus ſum experientia, ejuſmodi ſubſidia, temporis diuturnitate ac patientia adjota, omnium pharmacorum efficaciam quam longiſſime ſuperare. Quod ſi ergo proponam, quæ abs re futura judico; commendarem vehementer, ut ægra futuro vere cœlum, aëremque permutet, atque inter jucunda conſortia, ubi animus à curis domeſticis, aſſiſque paſſionibus liber ſit, aqua quadam minerali utatur. Hoc nomine ſuadeo acidulas Pyrmontanas, quarum dimidia parte lactis aſinini aut vaccini tepidioris permixtarum, ſingulo mane menſuram unam ſucceſſive potet, & per quatuor vel quinque hebdomades continuet: ſub hac potatione alternis diebus circa veſperam balnea temperata, quæ ex tribus aquæ pluviatilis vel fontanæ partibus, & una Pyrmontanæ confecta ſint, ingrediatur; & poſtquam per tres circiter horæ quadrantes illis inſedit, in lectum ſe conferat, levem expectatura ſudorem. Ex remediorum cenſu non alia commendare poſſum, quam Elixirium viſcerale meum, atque pilulas balſamicas: illius enim ſexaginta guttas inter epulas adhibere; harum, pulveri præcipitanti nuptarum, undecim, ſingula hebdomade ſemel deglutire conveniet. Præterea operæ pretium erit, corpus ſedulo movere, animi tranquillitati ſtudere, juſculis ex carne gallinarum, naſturtio atque cichoreo paratis crebro veſci, abdomen aqua Hungarica, in cujus libra una, uncia dimidia balſami Peruviani ſit ſoluta, ſæpius lavare, atque ſuffimigiis ex ſuccino frequenter uti. Tali ratione æquabilis humorum per uterum, ac reliqua imi ventris viſcera circuitus promoveri, menſium regularis ſucceſſus reſtitui, atque fluor albus commode debellari poterit: præſertim, ſi nonnunquam liquor meus anodynus, cum quarta eſſentiæ caſtorei parte maritatus adjumatur. Cæterum uſum aſæ fœtidæ haud laudo; utpote quæ palliativum duntaxat præbet auxilium, & inſignem nervorum relinquit infirmitatem: commendarem potius in hujus locum odorem corii illius, quod vocant *Juchten leder*; hujus enim odor magis roborat nervos, & ab oleo betulæ, quo corium iſtud in Moſcovia imbuitur, ut à vermibus muniatur, dependet. Et hæc ſunt, quibus ægrotæ ſaluti conſulere volui, quæ Deus fauſta reddat, ex animo precor.

CASUS XLV.

De morbo hyſterico-ſcorbutico.

Matrona quædam illuſtris, annorum XXXIX. temperamenti melancholico-ſanguinei, ad animi affectus, & paſſiones hyſtericas proclivis, quotannis ſemel venæ ſectionem celebrare, & thermis Carolinis uti ſuevit. Has vero noviſſime elapſa æſtate, ordine minus debito, ac inordinato regimine potavit; atque etiam venæ ſectionem præterivit. Quare ſeptem circiter abhinc ſeptimanis, præviis quibuſdam animi ac corporis commotionibus, de dolore gravativo ac tenſivo pedum cum cephalalgia ſtipato conqueri cœpit, cui paulo poſt moleſtus ani teneſmus atque ſtranguria ſupervenit. Conſultus Medicus hanc affectionem pro febre catarrhali, epidemice tum graſſante, habens, præter decoctum quoddam tenuius, mixturam anticatarrhalem pariter ac pulveres bezoardicos ordinavit. Cum vero ægrotans nullum inde levamen perciperet; alterius Medici opem imploravit, qui memoratum illum ani teneſmum, unguentis atque fotibus mox quidem debellavit; ægram vero immanibus pedum doloribus tenſivis, præcordiorum compreſſionibus, cum perpetua inquietudine atque vigiliis inſigniter torqueri deprehendit. Oppugnavit ergo has moleſtias frictionibus, pediluviis tepidioribus, pulveribus antiſpaſmodicis, oleo amygdalarum dulcium ex juſculis gallinaceis ſumto, infuſis theiformibus, decoctis modo ex radice ſcorzoneræ, cichorei, tamarindis, ſemine aniſi & corticibus citri recentibus, modo ex aqua ſimplici, mica panis toſti, & citri corticibus paratis; atque inſuper moderatum corporis calorem, & à paniſiciis, placentis, cibis flatulentis, pinguibus ac frigidis abſtinentiam commendavit. Verum cum malum nihilo minus perſiſteret, & Medicus illud non pro catarrhali febre, cujus nullæ aderant notæ, ſed potius affectu ſpaſmodico-hyſterico-hæmorrhoidali haberet, atque pulſum magnum & plenum deprehenderet: venam in ſiniſtro pede ſecari, & inde ſex cruoris uncias detrahi juſſit. Sed ægra ſub ipſa venæ inciſione, vehementi cardialgia ſuffocativa, cum anxia & difficili ſpiratione, moleſta in regione ſcrobiculi cordis preſſione, & totius corporis horrore ſtipata corripiebatur; quæ quidem brevi tempore evanuit, noſtram autem, vano præjudicio prioris Medici, ac ſi venæ ſectio mortiferum in hiſce morbis eſſet remedium, occupatam, in ſuo magis confirmavit errore, adeo ut per totam hancce diem vehementer contriſtata eſſet, & hora demum ſeptima veſpertina in eundem paroxyſmum hyſterico-cardialgicum, cum mentis errore, ac priſtinis ſymptomatibus junctum incideret. Inhærebant hæ affectiones per octo horas, & tandem ope liquoris anodyni mineralis, cum quarta eſſentiæ caſtorei parte remixti ita mitigabantur, ut non ſolum placidus inſequeretur ſomnus, ſed etiam altera die

ſub

ſub quieta mentis alacritate, & corporis incolumitate tranſigeretur. Neque tamen minus præter dicta medicamina, adhue propinabatur pulvis antiſpaſmodicus cum oculis cancri citratis, & antimonio diaphoretico mixtus, & veſperi pondere unius ſcrupuli ex aquis diapnoico-pectoralibus datus. Hinc videbatur melius habere, & menſes etiam copioſiores ac olim revertebantur: ſed inconſtans tamen erat valetudo. Namque licet ægra per aliquot ſæpius dies optime vigeret; attamen ex improviſo paroxyſmo ſuo hyſterico adfligebatur, quem plerumque vehemens brachiorum pruritus, digitorum formicatio, & notabile pedis ſiniſtri frigus comitabatur. Neque alia, quam prius recenſita, in uſum vocabantur remedia; niſi quod interdum, alvo exiſtente ſegniore, blanda laxantia exhiberentur, & cum moleſta præcordiorum compreſſio urgeret, infuſum pectorale ac reſolvens ordinaretur. Hujus potum, octo eircit/r abhinc diebus, excepit efflorefcentia purpuracea, totum corpus, præter faciem, occupans cum tanto omnium ſymptomatum levamine, ut ægra per proximum biduum optime haberet, urina copinſum deponeret ſedimentum, & magna ſpes fuerit reeonvaleſcentiæ. Quare, injuncto bono ac temperato regimine, infuſum pectorale continuabatur, & inſuper pulvis temperans diapnoicus dabatur. Sed tertia nocte ægra denuo inquieta eſſe cœpit, & hora octava matutina recruduit paroxyſmus cum ſpirandi difficultate, corporis languore, gravi ſingultu, & atroci conſtrictione tam circa cordis ſcrobiculum, atque claviculas, quam in regione umbilicali ſtipatus; cui etiam novum ſymptoma, quod in ſonitu quodam momentaneo, ac ſi fiſtula caneret, per nares edito conſiſtebat, ſupervenit. Cæterum ſcire licet, ægram elyſterum infuſionem vehementer averſari; ciborum adpetentia ſatis integra frui: ſæpius moleſto ad alvum non minus ac urinam reddendam adfligi ſtimulo, cum nulla vel exigua excretione; & denique ſæpenumero pungentem ardentemque in inteſtino recto percipere dolorem. Quare graves ac periculoſas ſibi fingit ideas; & doceri avet, qua ratione hæ affectiones ulterius oppugnari debeant, & num periculum minentur?

Reſponſio Conſultatoria.

Ex iis, quæ de gravi matronæ cujuſdam ægritudine mihi perſcripta ſunt, probe intellexi, illam in affectione ſpaſmodico-hyſterica, cum ſcorbutica ſuccorum vitalium dyſcraſia, & inſigni generis nervoſi debilitate ſtipata conſiſtere. Ad hanc vero generandam, præter nimiam animi ſenſibilitatem, graveſque paſſiones, multum contribuit menſium irregularis ac imminutus fluor, qui impedito humorum per viſcera imi ventris circulo debetur. Quando enim cruor vitalis in abdomine ſtagnans, nec per uterum, nec venas ſedales ſuo potitur exitu; cauſa plerumque fit vehementiſſimorum imi ventris ſpaſmorum, qui ventriculum imprimis occupantes, cardialgias, præcordiorum anxietates, ſpirandi difficultatem, & totius corporis frigus poſt ſe trahunt. Acrimoniæ vero humorum ſcorbuticæ non modo tenſivi artuum, maxime pedum atque capitis dolores, ſed etiam purpuracea efflorefcentia in acceptis ferendi ſunt: neque vana eſt ſuſpicio, quin variæ tempeſtatum mutationes, quas præterito Novembris menſe obſervavimus, tanquam morborum epidemicorum ac febrium catarrhalium cauſas, quam plurimum etiam in noſtra ægrotante fecerint, ad producendam humorum impuritatem, præſertim cum vanus miſſionum ſanguinearum metus acceſſerit.

His adſectionibus oppoſitam hactenus medicationem quod attinet; nihil eſt, quod circa illam reprehendere poſſim; quippe quæ, acres humores temperando, evacuando, ſpaſmoſque mitigando, naturæ utique ſuit congrua. Effectum autem illius longe auſpicatiorem ſuiſſe credo, ſi illuſtris mulier clyſteres ſibi injici permiſiſſet; qui in demulcendis imi ventris ſpaſmis, ac diſcutiendis flatibus, præclaram poſſident virtutem. Ipſe quidem morbus non tantum minatur periculum, quantum ſibimet imaginatur ægra: ſed cum jam quidam infarctus in hypochondriis, maxime liene, adeſſe videantur, curatio omnino erit diuturnior. Quæ ut rite inſtituatur; conſultiſſimum duco, ut ante omnia ab animi affectibus, quantum fieri poteſt, probe ſibi caveat illuſtris matrona; corpus, ventriculo à cibis vacuo, moderate exerceat; atque in vicem potus ordinarii, acidulis Selteranis vino nuptis utatur. Ex remediis commendo liquorem meum anodyno-mineralem, cum eſſentia caſtorei, & pulvere præcipitante maritatum, & ſub ipſis paroxyſmis cardialgicis ſumendum. Non minus inſignem pollicetur opem Elixirium meum viſcerale, ex temperatis balſamicis ac amaris abſque ſpirituoſo menſtruo paratum: quod per aliquod tempus quotidie ſub epulis ad ſexaginta guttas uſurpatum, ventriculum roborabit, vim digeſtivam, & alvi excretionem adjuvabit, atque fluxus uterini, quin & hæmorrhoidalis, ſi ad hunc inclinaverit natura, legitimum conſervabit ſucceſſum. Extrinſecus denique haud ſine fructu utrique hypochondrio circa coſtas ſpurias adplicabitur emplaſtrum ſaponatum *Barbette*, bene camphoratum, quippe quod in ſanguineis viſcerum infarctibus efficaciſſimum deprehendi: quo etiam ſcopo emplaſtrum de cicuta cum gummi ammoniaco permixtum in uſum trahi poterit.

CASUS XLVI.

De affectu hyſterico-ſpaſmodico.

Virgo honeſta, XXVI. annorum, in prima jam infantia ea crurum imbecillitate affecta fuit, ut, quando erecta ſtabat, pedem unum ſuper altero decuſſatim ponere, & abdomen eo conatu, quo ad alvum exonerandam utimur, comprimere invita deberet. Hoc quidem vitium increſcente ætate paulatim remiſit; at eo, quo menſtrua acceſſit purgatio, tempore longe atrocius iterum rediit. Præterea veſtimentis compreſſoriis, more huic ſexui conſueto, à primis fere incunabulis uſa eſt; iiſque ab octavo præſertim ætatis anno, cum ſpina dorſi paulo prominere videretur, eo arctius per diem pariter atque noctem, ingenti ſanitatis detrimento, incluſa fuit, ac veluti incarcerata. Sedecim tandem annos nata, inſignem circa pectus, & in ventriculi regione ſentire cœpit preſſionem, quæ cum magnis doloribus, præcordiorum anxietatibus, vehementi mentis angore, atque continua mœſtitia majus in dies ſumſit incrementum. Acceſſitus Medicus, cum menſium obſtructionem ſubeſſe percepit, hanc calidioribus emmenagogis ac fortioribus purgantibus reſerare

ſerare fruſtra conatus eſt. Ægra potius anno ætatis vigeſimo primo febrem acutam, gravi delirio ſtipatam incidit; quod, ſuperata licet febre, per integrum anni quadrantem, omnium remediorum opem eludens, inhæſit pertinaciſſimum; donec tandem ſponte evaneſceret, & ratio reditet. Poſt elapſum abhinc ſemeſtre uterinus quoque adparuit iterum fluor; ſed admodum irregularis, mox per aliquot menſes ſuppreſſus, mox denuo ſuccedens, parca ſemper quantitate. Quamobrem ea rurſus fuit medendi intentio, ut ordinatus hujus excretionis ſucceſſus conſervaretur; ideoque pediluvia crebro adhibebantur; ſanguis ex vena in brachio tuſa ſæpius mittebatur; & præter varii generis medicamina, acidulæ Selteranæ, lacti nuptæ, uſurpabantur: ſed omnia in caſſum, quia fortaſſis temporis opportunitas haud fuit obſervata. In tali rerum ſtatu, affectiones, quarum ſuperius mentio fuit facta, magis magiſque invaleſcebant; & cum primum menſibus rite fluentibus vehementer mitigarentur, anno proxime elapſo ſub ipſo etiam uterino fluxu, utut copioſo, violenter infeſtabant. Namque menſe præſertim Maio præcedentis anni, dum poſt præviam venæ ſectionem, & multa medicamina, maxime purgantia, & menſes cientia, copioſius & fere nimius ex utero redderetur ſanguis: ſub hoc ipſo profluvio anguſtiæ atque compreſſiones pectoris vehementer inſiſtebant, cum ſenſatione ponderis in abdomine, quod quaſi aſcenderet, ac fauces ſtrangularet. Accedebant gravativi ac preſſorii capitis dolores, & tanta cruciabant ſævitia, ut geſticulationes faciei atque ſermones confuſi exinde originem trahentes, priſtini metum injicerent deliramenti. Et hæ affectiones per quatuordecim inhærebant dies; abhinc ad hanc uſque diem ita alternantes, ut ii per binas hebdomades ſiluerint, denuo per idem temporis ſpatium adfligant: noviſſimus paroxyſmus vero per tres ſævit ſeptimanas, ſub quo etiam cruoris uterini, qui per ſatis longum tempus haud ſucceſſerat, aliqualis fluxus, per tres duntaxat horas durans obſervatus eſt. Ipſam mali acceſſionem prænunciant maculæ rubræ, faciem obſidentes, quas excipiunt gravativi in vertice dolores, & tunc reliqua ſymptomata: quæ inter adhuc notari meretur inſignis ardor, quem ſæpius in imo ventre atque pudendis percipit; & quod valde memorabile eſt, ſub ſumma mali exacerbatione, ciborum cupiditas obſervatur vehementiſſima. Nec denique ignorari oportet, alvum per totam hanc ægritudinem fuiſſe laxam; & ægram per novem jam annos albo laborare fluore.

In tali rerum ſtatu omnium, quotquot conſulti ſunt, Medicorum opera fuit fruſtranea; nec & ego certam ſanitatis ſpem facere potui, quoniam timui, ne forſan in hepate, ac reliquis viſceribus, præſertim meſenterii ac meſocoli glandulis gravis ſubeſſet obſtructio, difficillime reſeranda. Quamobrem manus admovere nolui, niſi Tuo, vir illuſtris, conſilio adjutus; & interea mixturam ſtomachicam ex eſſentia corticum aurantiorum, gentianæ rubræ & tinctura tartari, ſexaginta guttulis inter epulas ſumendam ordinavi. Non minus contra magnos angores dedi remedium, cujus hæc erat formula: Recipe eſſentiæ corticum aurantiorum drachmas duas, caſtorei, ſpiritus nitri dulcis ana drachmam unam, olei florum chamæmeli ſcrupulum unum. M. cujus doſin ſexaginta conſtituebant guttulæ: ſingulo mane viginti quinque guttas liquoris terræ foliatæ tartari exhibui; & ob ingentem ſitim, ſerum lactis cum tamarindis paratum commendavi.

Conſilium.

Ex litteris ad me datis cognovi, morbum pariter, quo virgo quædam honeſta miſere cruciatur, ac medendi rationem, qua ipſum oppugnavit Medicus noviſſime conſultus, quamque etiam vehementer laudo ac adprobo. Morbum vero ipſum, qui motibus violentis atque ſpaſmodicis, ex debilitate partium nervoſarum, ſuam originem trahentibus abſolvitur, merito ad affectus fœminarum hypochondriaco-hyſtericos, quorum præcipuum fundamentum in irregulari menſtruæ excretionis ſucceſſu conſiſtit, referendum eſſe arbitror. Horum vero morborum indoles ac verus genius plerosque Medicorum fugit; & ideo multis, quas ordinare ſolent, medicinis purgantibus, emmenagogis, ſtomachicis calidioribus, carminativis, martialibus &c. majorem ſane noxam, quam utilitatem induci, quotidie deprehendimus; ſicuti etiam in præſenti caſu factum fuiſſe, recte judicavit Medicus. Ego quidem in hiſce paſſionibus, magis diæteticis pugnare ſoleo præſidiis; quibus naturæ vires optime reſocillari, crebra doctus ſum experientia. Præſertim vero ad potum reſpicere ſuevi; cui nulla prorſus convenit cereviſia; ſed potius vel acidulæ Selteranæ, cum quarta vini Rhenani parte commixtæ ſubſtitui poſſunt, vel hoc decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, raſuræ cornu cervi ana uncias quatuor, cichorei, glycyrrhizæ ana unciam unam & ſemis, corticis ligni ſaſſafras, ſeminis fœniculi ana unciam ſemis. M. C. C. D. S. Species, quarum binæ unciæ ex tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes ſunt decoquendæ.*

Præterea, cum in noſtro caſu primæ officinæ multis acidis ſordibus, quæ avidioris cauſæ ſunt adpetitus, ſcatere videntur; eo maxime curatio dirigenda erit, ut hæc acrimonia temperetur, ac robur ventriculi confortetur: hinc enim laudabilis generari poteſt chylus, ex quo generoſus ſanguis, ac lympha ſpirituoſa ſuboriuntur. Hunc finem reſpexiſſe Medicum ordinarium, formulæ, quas præſcripſit, teſtantur: & ego eundem impetratum iri confido, ſi cibi probe maſticentur, & parca quantitate, licet ſæpius aſſumantur. Tum quoque huic ſcopo accommodatiſſimum erit Elixirium hac ratione conficiendum: *Recipe extracti centaurii minoris, abſinthii, corticis caſcarillæ, chinæ ana drachmas duas, radicis gentianæ rubræ unciam unam, corticum aurantiorum recentium drachmas ſex, ſalis tartari drachmas tres, aquæ meliſſæ ſeu menthæ uncias ſex. M. ſtent pro digeſtione. F. Elixirium, cujus cochlear unum ſub epulis capiatur.* Non minus ſuadeo, ut bis circiter quavis hebdomade primæ viæ blando purgentur laxante, quod eſſe poteſt ſequens pulvis: *Recipe rhabarbari electi ſcrupulos duos, lapidum cancrorum ſcrupulum unum, terræ foliatæ tartari grana octo. M. F. pulvis, div. in duas partes, quarum una veſperi circa ſomni tempus, altera mane aſſumatur; ſuperbibendo infuſum theiforme ex ſummitatibus millefolii, florum chamomillæ, aniſo ſtellato, & cortice ligni ſaſſafras concinnatum.* Reliqua curæ Medici relinquo; neque vero meis conſiliis unquam deero.

CASUS

CASUS XLVII.

De variis ſymptomatibus, hyſterico-ſpaſmodicis ex lochiorum & menſium retentione.

GEneroſiſſima mulier, de cujus ægritudine Excellentiſſimus HOFFMANNUS ante ſex jam annos conſultus, dedit reſponſum, quod ſub Litt. A. adnexum eſt, & ex quo etiam ſatis bene habuit, denuo ſæviſſimis per viginti jam hebdomades cruciatur ſymptomatibus. Nimirum cum ante dictum tempus puerpera, varios animi affectus toleraſſet; non ſolum lochia, parca jam antea quantitate plorantia, penitus ſubſtiterunt: verum etiam menſtrua excretio abhinc prorſus ſiluit. Idcirco ab eo tempore, præter perpetuam fere alvi obſtipationem, flatulentis atque ſpaſmodicis affectionibus miſere agitatur, præſertim ſi cibos aſſumat. Tum enim ſpaſmus maxime ventriculum occupat, tanta quidem vehementia, ut aſſidens epulis, nihil quicquam deglutire valeat, ſed ſtando comedere cogatur: aſcendunt ſimul flatus, atque ſauces adeo coſtringunt, ut ſuffocari videatur. Neque enim ab alvi ſolutione, vel ſpontanea, vel blandis clyſteribus procurata, ullum percipit ſolatium; tantum abeſt, ut facta excretione, inflativæ imi ventris paſſiones atrocius adfligant. His demum moleſtiis noviſſime acceſſerunt atroces tenſivi ac laocinatorii brachiorum dolores, & tanta totius corporis imbecillitas, ut vix obambulare valeat.

In puerperio, cum ſupprimerentur lochia, venæ ſectio in pede celebrata, & quatuor poſt finitum puerperium hebdomadibus, iterata; atque in præſenti rerum ſtatu, vinum medicatum per octo dies uſurpatum eſt; ſed nullo effectu. Quamobrem ſalutare jam flagitatur coſilium, qua ratione hiſce moleſtiis mederi liceat, & num conferant aquæ medicatæ?

Litt. A.

Morbus, quo cruciatur generoſiſſima mulier, uti partim ex communicata mecum illius hiſtoria percepi, partim coram exploravi, in inveteratis, & in habitum fere degeneratis motibus ſpaſmodicis partium nervoſarum admodum irregularibus, & abhinc pendentibus humorum motus turbis, ac impeditis excretionibus conſiſtit. Quam arduum vero ac difficile ſit, haſce perverſas totius œconomiæ animalis motiones in ordinem redigere; ii norunt optime, qui in frequenti artis verſantur exercitio. Namque in iis præternaturalibus fluidarum potiſſimum partium motibus, mens etiam affici ſolet, & ad inordinatos affectus, iram, atque terrorem facillima deprehenditur; quæ ſola aoimi paſſionum intemperantia, ſalutarem medicamentorum effectum remorari poteſt. In præſenti caſu adhuc accedit peculiaris remediorum idioſyncraſia; qua illas medicinas abhorret ægrota, quæ alias hiſce adfectibus deprehenduntur convenientiſſimæ. Quas inter cum præſertim aquoſa, & infuſa theiformia averſetur; non poſſum etiam aquarum mineralium potationem commendare. Balneorum vero temperatiſſimorum uſum haud diſſuadeo; quippe quæ, ſi tepidiora ſint, nec ſudorem moveant, ac per aliquot hebdomades adhibeantur, cum motu corporis, peregrinatione, ac aëris mutatione, in debellandis hiſce ſpaſmodicis morbis, omnium remediorum virtutem longiſſime ſuperant. Interim ex pharmacorum cenſu proponendum duxi Elixirium meum ſtomachicum, quod ex herbis radicibuſque amaris, & temperate balſamicis cum menſtruo lixivioſo paratur, & ſexaginta vel octoginta guttulis aut brevi ante prandium, aut hora quinta pomeridiana exhibetur. Hoc enim remedii genus, præſertim per ſatis longum tempus uſurpatum, inſignem virturem obtinet, tonum ventriculi roborandi, acrimoniam temperandi, digeſtionem promovendi & alvi ſucceſſum adjuvandi. Præterea ex uſu mihi eſt, ſal Epſomenſe aut potius Sedlicenſe, æquali pondere cum cancrorum lapidibus maritatum; cujus drachma una bis vel ter quavis hebdomade aut mane, aut brevi ante epulas ex vino aquæ nupto capienda eſt. Hocce ſal alvum reſerat, mucum reſolvit, acrimoniam temperat, & flatus diſcutit. Et denique etiam venæ ſectionem in pede commendo, qua quinque vel ſex cruoris unciæ mittendæ ſunt: quo tempore omne frigus à corpore arceatur, humidus aër evitetur, & cibi emollientes, ac concoctu faciles aſſumantur. Hæc ſunt, quibus ægritudinem generoſiſſimæ mulieris, niſi debellatum, ſaltem inſigniter ſublevatum iri confido.

Conſultatio.

Quæ mihi de præſenti matronæ generoſiſſimæ affectione perſcripta ſunt; confirmarunt me in priori ſententia, quod nimirum altas jam egerit radices morbus, & non ſolum fluidæ dyſcraſia laborent ſcorbutica, verum etiam ſolidæ ac nervoſæ partes, admodum debilitatæ, perverſis motibus ſpaſmodicis, cum mentis turbatione, afficiantur. Et hanc ob cauſam haud conſultum duco, malum per potum aquarum mineralium, aut curam lactis oppugnare; quoniam metus eſt, ne, ob deſtructum ventriculi robur, hæc fluida intra corpus ſubſiſtant. Eo potius reſpiciendum eſſe judico, ut ventriculus roboretur, motus partium nervoſarum irregulares ſopiantur, & naturales excretiones, viis ad iſtas probe diſpoſitis, reſtituantur. Hiſce ſcopis conſequendis, tria potiſſimum proponerem remedia, nimirum pilulas meas balſamicas, pulverem præcipitantem, ac Elixirium ſtomachicum. Pilularum cum drachma dimidia pulveris præcipitantis mixtarum novem ſub lecti introitum ex convenienti vehiculo, primum alternis diebus, poſtea fracta paululum morbi vehemeotia, ſingulo triduo, vel quatriduo aſſumantur: mane vero, & hora quarta pomeridiana triginta vel quadraginta Elixirii guttæ capiantur. Quod ſi vero ſpaſmodicæ acceſſerint agitationes, operæ pretium erit, ſequentis pulveris, quantum duo cultri cuſpides capiunt, interdum adhibere: *Recipe pulveris Marchionis drachmas duas, antimonii diaphoretici ſcrupulos duos, cinnabaris rite paratæ, nitri puri ana ſcrupulum ſemis, pulveris caſtorei grana ſex. M. F. pulvis, D.*

Potui ordinario nulla convenit cereviſia, ſed magis accommodatum erit decoctum ex radice ſcorzoneræ, cornu cervi, hordeo mundato, & corticibus citri recentibus confectum, & quarta vini parte permixtum. Tum vero, quantum fieri poteſt, corpus ſub tempeſtate ſerena, vectione in rheda movere oportet; quoniam motus ille pariter, ac aëris mutatio in ejuſmodi morbis curandis, maximum coufert momentum, inprimis ſi animi graviores affectus ſedulo fugiantur. His per quatuordecim dies uſurpatis, acidularum Selteranarum pota-

potationem, operæ omnino pretium eſſe facturam confido: quæ tali ratione inſtitui poterit. Mane nimirum aquarum iſtarum, quantum dimidia lagena continet, cum tertia lactis aſinini parte adhuc intra lectum tepide hauriatur; & hora pomeridiana quarta ſex duntaxat earundem unciæ potentur. Hæc curatio per ſex circiter hebdomades protrahenda eſt, ita tamen, ut ſub illius initium pariter ac in fine, quin & ſingulo inter potandum octiduo novem pilularum mearum devorentur; atque etiam Elixirium balſamicum quotidie uſurpetur. Cæterum nec alienum erit, juſculis, quæ ex jure carnis vitulinæ, cum radice ſcorzoneræ & cichorei decocto parantur, crebro uti; niſi illa averſetur mulier generoſiſſima. Neque enim dubito, quin propoſita medendi ratio egregium ipſi latura ſit allevamentum.

Relatio.

Poſtquam illuſtris ægrota commendata remedia per tres hebdomades præſcripta ratione uſurpaverat; menſtrua excretio, cum inſigni mali levamine, primum denuo rediit. Et cum deinceps horum medicaminum uſum continuaſſet, & Selteranas acidulas rite adhibuiſſet, factum eſt, ut perfectæ reſtitueretur ſanitati.

CASUS XLVIII.

De pathematibus hyſterico-ſpaſmodicis cum tumore pedum œdematoſo.

SEreniſſima quædam Princeps, annos LIII. nata, ſemeſtri circiter abhinc tempore, crebris agitari cœpit vomitibus, quibus nullos unquam cibos, ſed plerumque mucum glutinoſum, tenacemque, nonnunquam bile permixtum, parciſſima reddidit quantitate. His juncta ſæpius fuit inſignis præcordiorum anxietas, atque tanta cardialgia, ut in lecto commorari haud potuerit: quæ vero ructuum exploſione mitigatur. Siniſtrum ſubinde pedem occupavit quædam intumeſcentia œdematoſa; quæ per vices evanuit, jam autem utrumque ad genua uſque obſidet. Ciborum adpetentia, prorſus dejecta, jam redire videtur; atque ſomnus ſæpenumero per aliquot dies nullus fuit. Accedunt interdum capitis dolores magis obtuſi atque tenſivi, quam pulſatiles, cervicem ſimul occupantes: ac ſub ſpuriis coſtis per intervalla tenſio quædam ac inflatio percipitur; qualis in ſubjectis viſcerum obſtructione laborantibus deprehendi ſolet. Menſes ante aliquot jam annos per ætatis rationem ceſſarunt; ſed quinque abhinc hebdomadibus magis albi ac mucoſi adparuerunt, & ante aliquot dies rubicundiores iterum per tres dies fluxerunt: quibus evaneſcentibus ſpaſmodicæ ſucceſſerunt paſſiones. Alvus nunquam, niſi clyſteribus, aut globulis moſchatis ſollicitata reſpondet; pulſus debilis fertur & durus, qualis in hypochondriacis ac hyſtericis manum ferit; fauces ſæpenumero ſenſationem pali ipſis infixi patiuntur; in imo ventre crebra ſentiuntur murmura, cum flatuum excretione nonnunquam inſequente; & haud raro ani teneſmus adfligit. Quæ ſymptomata cum hactenus varii generis remediis aperientibus, nervinis, reſolventibus, antihypochondriacis, cardiacis interne pariter ac externe uſurpatis nondum debellari potuerunt: abs Te, Vir Illuſtris, doceri cupit Sereniſſima, qua ratione ab illis vindicari queat?

Conſilium.

Graviſſima, quæ Principem ſereniſſimam per ſemeſtre jam tempus cruciarunt, ſymptomata, nimirum conatus vomendi, ipſæ pituitæ tenaciſſimæ vomitiones, nauſea, præcordiorum anxietates, inquietudines, capitis dolores, conſtrictiones faucium, ac alvi pertinaces obſtructiones, non alia certe ſunt, quam hyſterico-ſpaſmodica, & à tributo lunari, poſt quinquageſimum ætatis annum ceſſante ſuos mutuantur natales. Frequentiſſime enim fit, ut humores exitu ſuo per loca uterina, per ætatis rationem deſtituti, niſi tempeſtiva ſuccurratur venæ ſectione, ad imi ventris viſcera regurgitent; & diſtendendo præſertim tunicas ventriculi ac inteſtinorum nervoſas, ingentes ſpaſmos ac anxietates progenerent; quin ſpaſmis iſtis per conſenſum ad alias membranaceas regiones propagatis, conſtrictiones faucium, dolores capitis, atque dorſi, ad ſcapulas uſque extenſos, imi ventris murmura, retentionem flatuum, inflativas ac tenſivas abdominis moleſtias, atque ſenſibilem inteſtini recti ſtricturam atque teneſmum cauſentur. Hiſce ſymptomatibus, ſereniſſimam Principem diu jam infeſtantibus, cum pedum œdematoſa acceſſerit intumeſcentia: vero videtur ſimillimum, quod in hepate aut liene quidam humorum infarctus aut obſtructio præſto ſit: quæ non ſolum diuturniorem ac difficiliorem promittit curationem; verum etiam metum omnino incutit, ne ob humores inertes hanc ob cauſam generatos, tandem virium decrementum, calor hecticus, aut hydropica ſuperveniat affectio. Quare tempeſtivum malo ferendum eſt auxilium, & niſi jam inſtituta fuerit, in pede adminiſtranda venæ ſectio. Quæ ſi ob pedum tumorem locum haud invenerit; operæ erit pretium ſex cucurbitulas ſcarificatorias, duas videlicet dorſo, duas lumbis, duaſque in femoribus ſupra genua admovere. Quando enim humorum moles nondum fuerit imminuta; irritus erit omnium remediorum effectus: nec parca ſanguinis quantitas, ſed, ſi poſſibile ſit venam ſecare, quinque vel ſex cruoris unciæ ad minimum detrahi debent. Tum vero in ejuſmodi ſpaſmodicis, hyſtericiſque paſſionibus excellentem præſtabit uſum liquor meus anodynus mineralis; ſi ad guttas quindecim vel ſolus ex aqua ceraſorum nigrorum, vel cum aliquot guttis eſſentiæ caſtorei, vel corticum aurantiorum mixtus, bis quotidie ſumatur. Egregiæ porro virtutis eſt ſequens pulvis: *Recipe pulveris Marchionis, lapidum cancrorum ana drachmam unam, cinnabaris nativæ bene præparatæ, nitri purificati ana ſcrupulum unum. M. f. pulvis, div. in ſex partes.* Non minus mirificam vim poſſidet infuſum theiforme ex millefolio, floribus chamomillæ vulgaris, & ſemine fœniculi paratum, quod minus ſaturatum mane loco decocti herbæ Thée bois ſorbillari poteſt.

Præterea vero alvi libertati ſummopere ſtudendum eſt, quo flatuum excretio rite ſuccedere queat: cui quidem ſcopo vel clyſteres domeſtici, ex juſculo avenaceo, floribus chamæmeli vulgaris, binis olei amygdalarum unciis, & tantillo ſalis communis confecti; aut pilulæ meæ balſamicæ, numero quatuordecim, ſub dolorum ac vomitionum remiſſione circa veſperam ſingulo triduo aſſumendæ facient ſatis. Has ſi reſpuerit ventriculus, triginta earum in aqua deſtillata ſolvi, & cum clyſtere ano infundi poſſunt: & denique eo reſpi-

reſpiciendum ſuadeo, ut ventriculus atque pedes, ſub paroxyſmis plerumque frigidiores, in temperato conſerventur calore.

Relatio.

Elapſo quodam abhinc tempore relatum mihi eſt, Sereniſſimam ægrotam ex commendatis remediis non niſi præſcripto pulvere, & liquore meo anodyno uſam, magnam quidem ſymptomatum remiſſiooem percepiſſe, & vomitus omnino ſiluiſſe; at pedum tumorem majora in dies ſumſiſſe incrementa. Hinc non potui, quin de viſcerum labe ſolicitus, minus auſpicatum morbi eventum præſagirem; qui etiam proh! dolor, brevi poſt eſt inſequutus.

CASUS XLIX.

De affectu ſpaſmodico-hyſterico-hypochondriaco, cum concretione calculoſa in veſica fellea.

QUæ annos habet XLIII. virgo generoſiſſima, temperamenti ſanguineo-cholerici, ſtaturæ mediocris, conſtitutionis tenerioris, habitus ſanguine & ſucco pleni, vaſiſque exilioribus inſtructi, ingenii vero vivaciſſimi, circa ſerias res, ac meditationes ſemper occupati, vitam à teneris geſſit, variis utur levioribus ægritudinibus contaminatam. Harum potiſſimæ fuerunt capitis dolores, atque paſſiones hypochondriaco-hyſtericæ, quæ matrem ægrotantis etiam diu multumque cruciaverant: neque tamen menſtrua purgatio ſub his affectionibus ſuppreſſa fuit, ſed ſueto ſemper tempore, licet juſto minori quantitate, rediit. Quatuor autem vel quinque circiter excurrerunt anni, quibus, poſt prævias graviores mentis ac corporis defatigationes, ſudores nocturnos toleravit ſatis copioſos: quos ſenſus in cute formicans præcedere, ſæpius corporis refrigeratio comitari, & congruo regimine tractatos, per diem integra valetudo excipere ſolet. Acceſſerunt inſuper per intervalla vehementes cordis palpitationes; & moleſtæ roſionis in cordis ſcrobiculo ſenſatio, cum anxia inquietudine ſtipata, clyſterum autem injectione plerumque mitigata. Denique per noviſſimum biennium, quo labores mentis pariter ac corporis magis increverunt, pejus habere; ciborum adpetentia imminui, digeſtio labeſactari, & alvus officii ſui cœpit oblivisci; adeo ut pulveribus ſalinis ex nitro, arcano duplicato & auro fulminante confectis ſolicitari debuerit, quoniam alia purgantia atque laxantia, maxime pilulæ, quæ vel tantillum aloes continent, inſignes ipſi crearunt moleſtias. Supervenerunt quoque, præter virium decrementum, tenſivi ac preſſorii in dextro hypochondrio dolores & mox per aliquot hebdomades inhæſerunt, mox per integros ſiluerunt menſes. Neque vero votis reſponderunt ulla remedia hactenus uſurpata; nec acidulæ Amaſianæ, nec Egranæ; quarum has noviſſima æſtate, ſed haud ſine variis ſolicitudinibus atque mœroribus potavit.

Verno currentis anni tempore incidit præter conſuetudinem in catarrhalem narium defluxionem, quæ ingentem pituitæ copiam per octo hebdomades è naribus ploravit. Hac ceſſante, cum adeſſet æquinoctium, venam in pede more ſolito tundendam curavit; & accidit, ut eodem die, quo vena ſecabatur, menſes eruperint, & ſatis larga quantitate fluxerint; cum è contrario, elapſo menſe, & copia parciores, & conſiſtentia ſpiſſiores redderentur. Octo abhinc diebus accedebant atroces capitis dolores, hiſque brevi poſt moleſtæ circa cordis ſcrobiculum roſiones, cum inſigni corporis languore, alvi obſtipatione, & imminuta mictione, ſtipatæ ſuccedebant, nec clyſterum ope mitigari poterant. Quin imo poſt aliquot dies jungebantur his moleſtiis, anxii & inanes vomendi conatus pariter, ac ipſæ vomitiones, pectoriſque vehementes conſtrictiones, & ineffabiles præcordiorum anxietates: venæ ſubſidebant, brachia & femora vinculis quaſi ligata videbantur, pedes frigebant inſigniter, vultus expalleſcebat, ſanguis ebulliebat; pulſus ferebatur celer, tamen oppreſſus; alvus erat obſtructa, & urina pauca, rubicunda, poſt aliquot horas ſedimentum deponens turbidum ferebatur: quæ ſymptomata per vices redibant, & ſeptem dies ſæviebant.

Accerſitus Medicus ad ſpaſmum demulcendum atque componendum, partim pulveres temperantes antiſpaſmodicos, cum nitro, cinnabari ac magneſia mixtos, partim liquorem *Hoffmanni* anodyno-mineralem, partim liquorem terræ foliatæ tartari cum ſpiritu carminativo de tribus, ſpiritum nitri dulcem, partim clyſteres lenientes, carminativos, oleoſos ordinavit. Sectionem autem venæ, quæ in ipſis ſpaſmorum paroxyſmis hos exacerbare ſolet, eo minus commendare voluit; cum ſymptomata mitigari viderentur, efflorescentiæ purpuraceæ pectus, dorſum, brachia ac femora copioſæ obſiderent, ac denique ſtato ac ordinario tempore uterinus fluor, cum ſanguine magis, ac antea ſeroſo accederet. Interim elapſis ab hac ſanguinea excretione ſeptem diebus, eadem ſymptomata, paulo tamen mitiora, recrudeſcebant, & alternis duntaxat diebus invadebant. Omittebatur denuo cruoris ex vena detractio, quoniam non ſolum vernale imminebat ſolſtitium; verum etiam tanta ſanguinis moles, copioſis ſudoribus admodum imminuta, haud aderat, quæ ipſam indicaret. Idcirco ad ſedandam humorum ebullitionem, & congeſtorios motus revellendos, inſiſtebant Medici pulverum temperantium, antiſpaſmodicorum, ac arcani tartari cum ſpiritu carminativo mixti uſui, primas vias per potiones mannatas, & cremori tartari ac rhabarbaro nuptas, iterato purgabant; & tum robori ventriculi conſulebant eſſentia carminativa *Wedelii*, corticum aurantiorum cum ſpiritu nitri dulci; atque pilulis ex extracto centaurii minoris, pimpinellæ, corticibus aurantiorum & rhabarbaro confectis. Non minus ad relaxandas penitus ſtricturas ſpaſmodicas, pediluvia ac balnea ex aqua fluviatili, & furfuribus triticeis confecta commendabant; quorum primum, juſto calidius, inſignem humorum ebullitionem, cum pulſu velociori ac capitis doloribus excitabat; reliqua vero magis prodeſſe videbantur, adeo ut ſub horum pariter, ac ante dictorum remediorum uſu, ægra melius haberet, & denique extra lectum poſſet commorari.

Neque tamen minus aſſiduæ inhærebant pectoris compreſſiones, atque dolorificæ in dextro hypochondrio, ſub coſtis ſpuriis, ac circa cordis ſcrobiculum tenſiones, mox inferius ad umbilicalem regionem extenſæ, mox totum pectus, maxime latus ſiniſtrum, occupantes, adeo ut præcordia arctiſſimis vinculis conſtricta viderentur & ſpiratio fieret difficilis. Accedebant inſuper per intervalla calores præternaturales, magis volatici, cum pulſu citatiore ac febrili: urina, quæ mane primum reddebatur, rubicunda erat, & poſt aliquot horas turba-

turbata, deponebat album mucoſumque ſedimentum. Cæterum adpetitu gaudebat ſatis integro, ſervata tamen recta victus ratione; bibendi vero deſiderio fruebatur admodum exiguo; pro potu ſub epulis aquis Amaſianis vino muptis, ordinario autem aqua cum Caſſia lignea decocta utebatur; alvus poſt uſum infuſi mannati, ac paſſularum rhabarbarinarum quotidie reſpondebat, & copioſam ſaburram, quandoque fruſta indurata reddebat; ſæpius ſaliva paulo tenacior ferebatur; ſomnus plerumque placidiſſimus erat, niſi nonnunquam moleſta circa cordis ſcrobiculum roſione turbaretur; in nullo latere, abſque ſpirandi anguſtia decumbere poterat; ac denique menſes etiam ſatis regulares ſuccedebant, niſi quod aliquot demum poſt tempus ordinarium eruperint diebus.

Medicus igitur, hunc morbum funditus expugnaturus, habuit illum pro ſpaſmo hypochondriaco-hyſterico; quem partim à turgeſcentia ſanguinis circa imi ventris viſcera, ejuſque circulatione impedita, & reſtrictione ad partes ſuperiores facta; partim ab atonia ventriculi ac inteſtinorum, & hinc oriunda earum partium inflatione, ac præternaturali verſus diaphragma preſſione, natales ſuos mutuari judicavit. Quamobrem humorum vitio proſpexit, venæ ſectione convenienti tempore in pede ad uncias ſeptem facta, ſubjunctiſque remediis temperantibus, antiſpaſmodicis, nitroſis, ac cinnabarinis. Tum ad roborandum ventriculi & inteſtinorum tonum, omnes cruditates ex primis viis penitus eliminandas, atque viſcera, maxime hepar, ab infarctis humoribus prorſus vindicanda, commendavit uſum thermarum, quæ in Carolinis ſcaturiunt, molarium, & cum hæ non arriſerint, potationem aquarum Amaſianarum per quatuor intervalla, quorum quodvis ſeptem dies habebat, propoſuit: & denique ad confortandum viſcerum, atque nervoſi generis tonum ſubjungenda ſuaſit balnea Freyenwaldenſia, aut Radebergenſia.

Morem quoque his conſiliis geſſit ægra generoſiſſima; & licet ſeptimo iterum poſt menſium fluorem die, paroxyſmo ſibi ſueto, & ſuperius recenſito, longe mitiſſimo prehenderetur: tamen poſtea venam ſibi tundendam curavit, & abhinc ad fontes Amaſianos ſe contulit, quos etiam tepidos convenienti ordine ac ratione jam potare cœpit. Neque tamen minus adhuc continuant tenſiones ac conſtrictiones pectoris, & præſertim in latere dextro, magis autem remiſſiores; & per aliquot dies dextrum illud latus ſiniſtro tumidius adparuit, abſque ullo rubore: artus externi conſtricti, ac quaſi ligati videntur, & motus corporis oppreſſionem pectoris exacerbat. Hæc ſymptomata ſub ipſo paſtu mitiora, tempore vero digeſtionis atrociora obſervantur. Noviſſimis porro diebus in utroque latere non impeditus eſt decubitus: ſupinus autem malum adauget; quin denique excretiones naturales per alvum, ſudorem ac urinam rite ſuccedunt; & hæc mingitur citrina, rarius pallida, nec turbatur, nec depooit ſedimentum, ſed quandam tantummodo nubeculam. Quæ cum ita ſint, & hæc pathemata nullis obſecundent remediis; veretur generoſiſſima Virgo, oe graviores, quam quidem Medicus pronunciavit, ſubſint cauſæ; atque ſuſpicatur vel hepatis indurationem, quoniam dolor magis in dextro hypochondrio percipitur, & decubitus in illo nonnunquam moleſtus obſervatur; vel diaphragmatis, pleuræ, muſculorum intercoſtalium, aut ipſius ventriculi ac inteſtinorum ſive ulcerationem, ſive excreſcentiam præternaturalem, quia graviſſimam pectoris conſtrictionem ſentit, ejuſque dextrum latus paulo tumefactum videtur. Non minus valde eſt ſolicita de pectoris hydrope, & cum urina jam feratur tenuis ac naturali ſimilis, naturam nimis debilitatam, ſordibus cum lotio expurgandis minus ſufficere exiſtimat; hinc etiam aquarum Amaſianarum potationem continuare recuſat. Et quamvis etiam Medicus ordinarius, ex præſentibus morbi ſymptomatibus illos, quos ægra ſibimet imaginatur eventus, nondum præſagire queat, ſed ſperet omnino, fore, ut malum congruo aquarum Amaſianarum interno, balneorum vero externo uſu, conjunctis balſamicis, nervinis, & antiſpaſmodicis remediis, temporis diuturnitate expugnetur: attamen generoſiſſima Virgo aliorum etiam doctorum virorum judicium ſcire avet, & præſertim doceri cupit: 1. Utrum morbus, quo laborat, ſit ſolus ſpaſmus hypochondriaco-hyſtericus, & num curatio hactenus inſtituta fuerit conveniens? 2. Quæ ſit vera illius cauſa, quæ prognoſis, & an denique metuenda ſit viſcerum labes?

Conſultatio.

Morbum, cujus cauſa conſultus ſum, probe perluſtravi, ejuſque cuncta momenta ſedulo mecum perpendi: nec habeo, quæ circa Medici ordinarii judicium de cauſa illius latum, & medendi rationem, legibus artis apprime reſpondentem monere poſſim. Ut autem meam ſimul mentem proponam; nullus quidem dubito, quin morbus iſte gravis inter ſpaſmodico-hyſtericos & hypochondriacos ſit referendus; verum ſunt adhuc quædam ſymptomata, quæ, quod attinet ſedem mali, altiorem omnino requirunt indaginem. Hæc inter numerare licet perpetuas illas tenſiones, roſiones atque preſſiones, quas ægra in dextro hypochondrio, circa regionem hepatis & cordis ſcrobiculum, cum inſigni laſſitudine, alvi ſegnitie, vomendi conatu, & ipſis vomitibus ſtipatas ſentit: deinde ſpaſmodicas tractiones, totum pectus, cum ſummo angore, occupantes, cum venarum ſubſidentia, artuum conſtrictione pertinaci, pedum frigore, vultus pallore, ſanguinis ebullitione, pulſu celeri, ac oppreſſo, & mictione imminuta; & denique pectoris aſſiduas compreſſiones & conſtrictiones, ac ſi vinculis ligatum eſſet, maxime in dextro latere, cum hujus intumeſcentia, ac ſpirandi difficultate obvias. Quæ inſolita plane in hoc morbo ſymptomata, digna omnino ſunt, ut veram illorum ſedem atque cauſam rite perquiramus. Quanquam enim minime negari queat, quin orificium ventriculi dextrum, principium duodeni, ea coli portio, quæ hepati ac duodeno adhæret, ſeptum tranſverſum, nervi pneumonici, & aliæ nervoſæ partes graviter in præſenti morbo à ſpaſmodicis ſtricturis afficiantur: reſtat tamen adhuc explorandum, quænam horum ſpaſmodicorum motuum, ac præſertim doloris ſub cordis ſcrobiculo rodentis, vera ſit & materialis cauſa. Quamdiu ego medicinam feci, (feci autem per quinquaginta jam annos) occurrerunt mihi aliquot noſtro ſimiles caſus; quorum cauſa, uti ex nonnullorum defunctorum ſectione deprehendi, in calculoſis concrementis, veſiculam felleam obſidentibus ſita fuit: dum nimirum bilioſus humor, per poros veſiculæ felleæ perſpirans, vicinas partes, maxime colon inteſtinum, orificium dextrum & fundum ventriculi, flavo colore imbuerat, & procul dubio illas ad ſpaſmodicas ſtricturas proritaverat. Quamobrem firmiter ſum perſuaſus, in præſenti malo præcipuum vitium in hepate, & quidem veſicula fellea, calculoſis concretionibus repleta, hærere. Quemadmodum

modum enim in calculo renum fieri ſolet, ut ille ureteres ingrediens, horum non minus ac vicinarum regionum atrociſſimos pariat dolores: ita quoque contingit, ut, ſi calculus ſelleus in ductum cyſticum irruperit, ibidemque ſubſtiterit, hic nerveus admodum canalis dolorificis ſtricturis agitetur: quæ vi conſenſus ad partes adjacentes, veluti præcipue ſunt ventriculus, inteſtinum colon, ſeptum tranſverſum, pleura, muſculi pectorales &c. propagantur, variaque in his mala machinantur.

Quod ſi vero de cauſis remotioribus, quæ hoc malum induxerunt, diſpiciam; eas partim in connata ac hæreditaria, ex vitio matris acquiſita, ſenſibilitate ægrotantis, & inſigni ad motus irregulares proclivitate; partim in crebris, quos paſſa eſt, mœroribus, atque excandeſcentia ſæpius ſuppreſſa collocare haud vereor. Dum enim affectus iracundiæ illius eſt indolis, ut ductus biliſeros præſertim graviter afficiat, & bilioſum humorem valde commoveat: facile patet ratio, cur iis adſectibus obnoxii, morbos ex bile ſubortos plerumque patiantur. Et cum præterea propter graviores illos ſpaſmos, ac violentos motus, qui à teneris ſere cruciarunt ægram generoſiſſimam, partium fluidarum temperatus ac æquabilis circuitus perturbatus; excretiones ſalutares, quæ per alvum, cutim, & urinam fiunt, imminutæ; & ideo tectementa intra corpus retenta fuerint: vero omnino eſt ſimillimum, ſuccos vitales in noſtra ægrotante impuros & ſalibus ſcorbuticis imbutos exiſtere. Præſertim vero lympham materia acri, purpuracea contaminatam eſſe, certus credo; quæ oervoſas partes vellicando, calorum præternaturalium, defluxionum catarrhalium, dolorumque per caput & artus erranrium præcipuam ſuppeditat cauſam.

Quæ cum ita ſint; clariſſimum eſt, omnes curationis ſcopos his potiſſimum abſolvi indicationibus, ut nimirum irregulares partium nervoſarum motus conſopiantur; deinde humores acres, ſalini, ſcorbutici demulceantur, & viſcidi diluantur; tum excretiones ſalutares per alvum & tranſpirationem promoveantur; & denique concretiones calculoſæ, quæ, cum nihil niſi mucus compactus ſint, aqua ſolvi poſſunt, quantum fieri poteſt, diſſolvantur. Hiſce ſcopis ſatisfacturus, laudo vehementer uſum emplaſtri, quod *ex diachyli ſimplicis unciis duabus, ſpermatis ceti drachmas ſex, croci, camphoræ ana drachma una concinnatum, dextro hypochondrio ſub ſcrobiculo cordis adplicetur.* Deinceps inter aquas minerales convenientiſſimas judico acidulas Selteranas; quæ ob ſal earum alcalinum non ſolum in omnibus calculoſis affectibus inſignem laudem merentur; verum etiam ſcorbuticas ac purpuraceas humorum impuritates attemperandi, egregiam poſſident efficaciam. De his ergo tepidioribus ſingulo mane lagenam unam bibendam, & hanc potationem per quatuor hebdomades, ſub recta vivendi ratione continuandam ſuadeo; neque minus eaſdem, cum quarta vini generoſi parte permixtas, in locum potus ordinarii commendo. Et ſi tulerit ventriculus, majus adhuc ex hiſce acidulis ſpero emolumentum ſi binæ earum partes cum una lactis aſinini maritatæ per ſex hebdomades potarentur. Tum quoque operæ facient pretium balnea temperata ex furfuribus triticeis, lacte, aqua pluviatili aut fluviatili parata, tepidiora: quorum virtus in relaxandis ſtricturis ſpaſmodicis, ſopiendis doloribus, & reſtituendo humorum æquabili circulo deprehenditur excellentiſſima. Et denique ex pharmacis, non niſi ſequentem pulverem propono: *Recipe cornu cervi ſine igne, antimonii diaphoretici, lapidum cancrorum ana drachmas duas, ſummitatum centaurii minoris, cinnabaris, ſuccini, ſeminis cymini ana drachmam ſemis, nitri purificati drachmam. M. F. pulvis, cujus drachma dimidia, aut ſcrupuli duo pro doſi nonnunquam ſumantur.*

CASUS L.

De malo hyſterico, convulſivis & epilepticis motibus ſtipato.

Virgo honeſta XVIII. annorum, temperamenti phlegmatico-ſanguinei, habitus corporis ſpongioſi, animi ſemper hilaris, & nullis affectibus gravioribus obnoxii, admodum plethorica, haud ita pridem, menſibus per ſex hebdomades ſuppreſſis, poſt præviam refrigerationem, tuſſi convulſiva cum metu ſuffocationis ex improviſo corripiebatur. Adhibitis congruis & diaphoreticis, & antiſpaſmodicis, & inſequuto ſudore remittebat quidem penitus hæc adfectio; at vix elapſo triduo, majori ſere recidebat acerbitate, ut præter vehementem ſtrangulationis ſenſationem, perpetuo, ſed inani, ad vomendum angeretur deſiderio. Alvus ſimul erat ſtrictiſſima; cutis aridiſſima; urina ſubſiſtebat; extremæ corporis partes, maxime pedes, frigebant, cor palpitabat vehementer, facies rubicunda intumeſcebat, arteriæ capitis, temporumque pulſabant validiſſime, & ægra ſub ſummo angore & inquietudine in lecto ſe jactitabat, adeo ut omnes apoplexiam timerent. Sed poſt horæ quadrantem conquieſcebant omnia, niſi quod de vehementi cordis ac diaphragmatis, ubi jungitur tranſverſo ſepto, conquereretur dolore. Interim remanebat tam arcta pharyngis conſtrictio, ut nec fluida, nec ſolida abſque ſumma moleſtia deglutire potuerit; pulſus tangebatur debilis, parvus, & inæqualis; & ipſe paroxyſmus ſingula ferme hora recrudeſcebat vehementiſſimus. In tam periculoſo igitur rerum ſtatu, detrahebantur protinus ex vena in brachio ſuſa, ſeptem cruoris unciæ, qui ſub ipſo effluxu ſtatim coagulabatur, nullo ſupernatante ſero. Tum ſiluit per octo horas paroxyſmus; at his tranſactis, crudelior rediit, & poſtridie in veros epilepticos motus, quorum acceſſiones per duas durabant horas, deſiit. Quamobrem cum periculum in mora ſit; ſolidum flagitatur conſilium, atque huic malo debellando opportunum auxilium.

Conſilium.

Poſtquam morbi hiſtoriam, mecum communicatam, ſedulo perluſtravi; probe intellexi, motus illos ſpaſmodico-convulſivo-epilepticos, qui miſere diſcruciant virginem nobiliſſimam, non niſi ad paſſionem & epilepſiam hyſtericam eſſe referendos. Mirandum vero utique eſt, quod cum ægra nec ſenſibilioris, & ad commotiones proclivis ſit animi, nec menſes niſi per ſex hebdomades fuerint ſuppreſſi, nihilo minus tam graves ſpaſmodico-convulſivæ acceſſerint affectiones; veluti ſunt tuſſis convulſiva ſicca, arctiſſima faucium conſtrictio, quæ nec liquidis deſcenſum permittit, nauſea, urinæ retentio, alvi obſtructio, cordis palpitationes, ac violentæ artuum externorum agitationes. Quicquid ſit, omnia hæc ſymptomata ſtagnanti circa uterum, tunicas inteſtinorum, & inferiorem me-

dullæ ſpinalis partem ſanguini unice debentur. Quo in rerum ſtatu licet ſumme neceſſaria ſit ſanguinis miſſio: attamen multiplici edoctus ſum experientia, eam minime in ſuperiori corporis regione aut brachiis eſſe inſtituendam. Optaſſem igitur, ut in præſenti etiam caſu in pedibus detractus fuerit cruor; unde in affectibus ſpaſmodico-hypochondriacis vel hyſtericis magnum redundare ſolet emolumentum: neque etiam ſecanda vena, ſi pedes adhuc conſtricti ac à paroxyſmo frigidi fuerint, ſiquidem tum longe major humorum ad caput raptus atque congeſtio plerumque inſequi obſervatur. Eadem moleſtia comitatur venæ ſectionem in brachiis celebratam; & ideo notabile eſt in noſtro caſu, quod licet poſt illam protinus conquieverint motus violenti, illi tamen haud ita multo poſt ſæviores redierint, & in ipſam eruperint epilepſiam. Ut ergo proponam, quæ profligando huic malo conveoientia futura ſint præſidia; monendum ante omnia duco, parum auxilii ab internis medicaminibus expectandum, ſed externis potiſſimum fore dimicandum. Hæc inter commendo clyſterem antihyſtericum, *ex juſculo avenaceo, florum chamæmeli manipulis duobus, olei chamomillæ unciis binis, aſæ fœtidæ drachmis duabus, & ſalis communis uncia dimidia conficiendum*, & ſi opus fuerit, iteratis vicibus ano infundendum. Tum vehementer laudo unguentum nervinum, nuchæ ac ſpinæ dorſi inungendum, cujus hæc ſit formula: *Recipe ſpiritus vini camphorati uncias duas, ſpiritus ſalis ammoniaci, cornu cervi ana unciam ſemis, olei rutæ drachmam dimidiam. M. D.* Nec ludetur opera, ſi veſica bubula, juſculo avenaceo tepidiori repleta, collo ac pectori adplicetur: quo ſit, ut humores ſtagnantes reſolvantur, & conſtrictæ partes ſolidæ blande relaxentur. Quo porro fine efficaciſſima ſunt pediluvia tepida duntaxat, ex aqua fluviatili, furfuribus triticeis, floribus chamæmeli, ac malvæ concinnata; quibus pedes paulo profundius imponantur; in quorum locum etiam pedum fomentatio, ſuppoſito vaſe, aqua calida pleno, aut aliis modis impetranda ſubſtitui poteſt.

Sic relaxatis ſtricturis, ſi libera redierit deglutitio, in uſum vocandam hortor ſequentem mixturam: *Recipe ſpiritus bezoardici* Buſſii, *liquoris anodyni mineralis ana unciam dimidiam, eſſentiæ croci, caſtorei ana drachmas duas, camphoræ grana quatuor: M. F. mixtura, triginta vel quadraginta guttulis nonnunquam ſumenda*; cui etiam drachma dimidia pulveris temperantis interponi poteſt, qui ſic ſe habet: *Recipe pulveris Marchionis unciam ſemis, cinnabaris nativa præparatæ, ſuccini præparati, nitri depurati ana drachmam unam, extracti caſtorei grana quatuor. M. D.* Et denique vulgatum quidem, ſed uſus egregii, ſubſidium ſunt plumæ perdicum accenſæ, & vapor naribus admittendus; quo motus illi violenti ſtatim ſedari ſolent. Hæc ſunt, quibus ægræ conſulere volui; quæ felici à Deo ſecundentur eventu, ex animo precor.

Relatio.

Nunciatum mihi eſt, adhibitis iis, quæ commendavi, remediis, intra binos dies & convulſivos motus, & ſpaſmos hyſtericos, & reliqua ſymptomata penitus remiſiſſe. Quum autem, ſuperato hoc gravi paroxyſmo, ægra gulæ nimium indulgeret; priſtinis affectionibus iterum infeſtari videbatur; quæ tamen, dato tandem blando laxante, prorſus conquieverunt.

CASUS LI.

De paſſione hyſterico-melancholica.

MAtrona, XLII. annos nata, aliquot liberorum felix mater, jam vero per decem annos vidua, vitæ ſedentariæ, curarumque plenæ deditiſſima, & à leviſſimis cauſis in mœrorem conjecta, temperamenti ſanguineo-melancholici, alvi obſtructionibus, per aliquot ſæpe dies inhærentibus, & hyſtericis paſſionibus obnoxia eſt. Accidit autem ante tempus aliquod, ut veſperi lectum petens, & alto ſomno gaviſa, ſubito expergeſieret; & defunctum maritum, ſibi adſtantem, videre putaret; recte vero conſideratam, non niſi vanam deprehenderet imaginem. Quare iterum ad ſomnum ſeſe compoſuit; in quo admodum turbulento, vir quidam longioris ſtaturæ, ac proceri corporis, illius lectum conſcendere, ipſi os comprimere, ut nec loqui, nec clamare poſſet, tum cum ipſa verum coitum celebrare, & demum diſcedere, viſus fuit. Vocavit tum protinus ancillam & filias, quæ nihil nec viderunt, nec audiverunt: ipſa vero ab eo tempore ſe gravidam reputavit, eo magis, cum perpetuo quaſdam motitationes ac murmura in imo ventre percipiat. Neque tamen, licet jam nonus exinde agatur menſis, abdomen intumuit; & uterinus cruor ſingulis menſibus, etſi parciori quantitate, fluxit, vireſque magis magiſque dejiciuntur. Quare nemo quidem graviditatem ſuſpicatur; at ægra à ſua opinione nullo modo deflecti poteſt, nocteſque perpetuis ærumnis, ac querelis inſomnes, aut terrificis inſomniis turbatas tranſigit. Hinc Medicum de hoc caſu judicium flagitatur, præſertim, unde motitatio illa abdominis valde flaccidi ſuboriatur; & quomodo toti malo mederi liceat?

Judicium cum Conſilio.

Morbus, cujus cauſa conſultus ſum, non alius eſt, niſi paſſio hyſterico melancholica: quæ cauſam agnoſcit, in ſanguine craſſo atque ſpiſſo, ex abdomine ad caput copioſius compulſo. Hic enim per minima cerebri vaſa difficilius progrediens, hæc valde diſtendit, atque tali ratione ipſam turbat phantaſiam, ut inde & terrifica inſomnia, & falſæ imagines ac ideæ de viro robuſto, ægram impraegnante, ſub ſomno leviori, & pertinax graviditatis imaginatio, ſuos mutuentur natales. Ad hoc vero malum inducendum præter temperamentum melancholicum, contribuerunt quam plurimum vita ſedentaria, perpetui mœrores, atque curæ, menſium imminutus fluor, & alvi pertinax conſtipatio: quæ cauſæ non ſolum inteſtinorum volumen ad ſpaſmodicas conſtrictiones proritant, quarum vi humores majori ad caput rapiuntur copia; verum etiam has nerveas regiones relaxando, generandis flatibus efficacem ſuppeditant occaſionem, quorum murmura motitationem embryonis mentiuntur. Et cum in tali rerum ſtatu, deſtructa ciborum digeſtione, humores generentur minus laudabiles; ſomnuſque eripiatur, ſaltem haud reficiat: clariſſime patet, cur magis magiſque dejiciantur vires, & carnoſa corporis conſumatur ſubſtantia.

Ut igitur ab hac gravi ægritudine vindicetur ægra; operæ erit pretium, ut protinus, adhibitis per

aliquot

aliquot dies pediluviis, octo cruoris unciæ ex vena in pede tuſa detrahantur: tum elapſis biduo, drachma una ſalis mei aperitivi, in aqua ſoluti mane ſumatur, ſuperbibendo quædam inſuſi theiſormis vaſcula; & ſubinde quotidie brevi ante epulas ſeptuaginta Elixirii mei viſceralis guttulæ, veſperi vero undecim pilularum mearum balſamicarum, per quatuordecim ſucceſſive dies capiantur. Sub hac curatione ſolitudines fugere, atque jucundis conſortiis uti; non minus juſculis tenuioribus crebro veſci, & in vicem cereviſiæ pro potu ordinatio, ſequens decoctum ad binas quotidie menſuras potare oportet: *Recipe radicis cichorei, ſarſaparillæ, glycyrrhizæ ana uncias quatuor, ſeminis fœniculi unciam ſemis. Conc. Cont. d. S. Species, quarum binæ unciæ ex tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes ſunt decoquendæ.* His ſi malo cedere recuſaverit, ſuadeo, ut matrona nobiliſſima ad fontes Egranos adeat, iiſque, quotidie lagenam unam bibendo, per quatuor circiter hebdomades utatur; cujus potationis initium ab uſu ſalis aperitivi capiendum; & deinceps ſingulo octiduo veſperi pilulæ balſamicæ, quotidie ſub epulis ſexaginta Elixirii commendati guttulæ adſumendæ, & quavis veſpera pediluvia temperata, ex aqua fluviatili, & furfuribus tritici adhibenda ſunt. Quæ ſi, accedente recta vivendi ratione, probe obſerventur: certam reconvaleſcentiæ ſpem foveo.

Et relatum abhinc quoque fuit, ægram propoſita medendi ratione, ac acidulis Egranis uſam, & à melancholica, & hyſtericis perfecte vindicatam fuiſſe paſſionibus.

CASUS LII.

De melancholia hyſterica.

Virgo ſenſibiliſſima, XXII. annos nata, maximam temporis partem ſedendo, atque nendo conſumens, per annum fere dimidium de crebra nauſea, ructibus, dolore crurum gravativo, ſpirandique difficultate, inter ſcandendum per ſcalas, & loca acclivia maxime urgente, conqueſta fuit: quorum ſymptomatum cauſam, à piſcibus cum faſtidio ante ſemeſtre comeſtis, & poſtridie per vomitus ſpontaneus maximam partem rejectis, derivare volunt. Neque ideo, cum ciborum adpetentia integra, ſomnus naturalis ſit, & alvus rite reſpondeat, ea magni fecerunt; ſed ceſſatura putarunt, ſi mobilis vita inſtitueretur, eo magis cum menſes debito tempore, atque bono ſucceſſu, licet parciores ac olim, fluerent. Verum enim vero cum hi & imminutiores, & pallidiores reddi cœpiſſent; ante eorum fluorem præter blandum laxans, infuſum ex radicibus aperientibus, herba marrubii albi, ſummitatibus centaurii minoris, corticibus aurantiorum concinnatum porrigebatur, & ſub ipſo fluxu mixtura ex eſſentia pimpinellæ albæ, helenii, & myrrhæ parata propinabatur. Quum autem præterea eructationes ventriculi, abdominis inflatio, alvi ſegnities, ardor faucium ex cordis ſcrobiculo aſcendens, dolores capitis ac vertigines urgerent; his opponebatur Elixirium ſtomachicum, & pulvis *Stablii* antiſpaſmodicus. In tali rerum ſtatu ægra ſolitudines amare, hominum ſocietatem fugere, ſaltem ægre ferre, mœroribuſque indulgere cœpit. Præſertim judicia de hominibus ſibi amicis paulo iniquiora graviter advertit, & inde aliquando in ſummum mentis angorem & ſpirandi difficultatem conjecta, quin matris adhortationibus in majorem triſtitiam, ac eam opinionem perducta fuit, ac ſi mater ſe amare deſineret. Interim brevi iterum ceſſabant hæ mentis adfectiones, & pro effectibus irregularis diætæ habitæ, nullis oppugnabantur medicaminibus. Poſtea in convivio quodam, fructus perſicorum ac nuces juglandes recentiores juſto majori aſſumebat copia; & inde protinus de nauſea, ructibus, inflatione abdominis, anxietatibus præcordiorum, & difficili ſpiratione conquerebatur. Hinc conſultus Medicus poſt pulveres incidentes ordinavit pilulas laxantes, quæ extractum panchymagogum *Crollii*, & pilulas tartareas habebant, multumque ſaburræ mucidæ educebant; tum præſcripſit mixturam ex eſſentia carminativa *Wedelii*, corticum aurantiorum, caſtorei, & ſale volatili oleoſo compoſitam. At anguſtiæ, & anhelitus gravis inhærebant; & accedente menſtruo tempore, prævüs tenſivis imi ventris torminibus, cruor uterinus parcior, & valde pallidus reddebatur. Inſequente termino, idem ſanguis ferebatur, prioribus diebus pallidior, ultima vero craſſus, & ater, odoris nauſeoſi; & præterea albus ſæpenumero mucus ex uteri vagina effluebat. His maxime contriſtata, & ab amicis perterrefacta, ſe vel catarrho ſuffocativo, vel apoplexia perituram, niſi ſanguinem curaret mittendum, venam præbuit in pede tundendam: ex qua cruor ſtillabat parciſſimus, eo tamen effectu, ut melius haberet. Sed vix elapſo biduo recidebant denuo graves anguſtiæ, cum ſuffocationis metu; & abhinc per paroxyſmos invadebant, qui ſequentem in modum ægram prehendebant: Antecedunt crebræ oſcitationes, excipiunt horrores, & brevi poſt velociſſima, ac difficillima anhelatio; quæ emanentibus, quod ſæpe fit, horroribus, poſt unius, quandoque duarum horarum intervalla demum inſequitur gravem anhelitum; tum ſuccedit ſingultuoſa agitatio; anxia colluctatur manibus, iiſque pectus percutit, ac ſi quid ex illo removere vellet, ac luctuoſa lacrymas fundit. Revertitur hic paroxyſmus quotidie, ſub quo pulſus mox fortis, mox intermittens fertur; neque vero facies rubet, nec æſtu perfunditur, neque etiam ronchus, aut ſibilus in pectore auditur; ſed ſola præcordiorum conſtrictio graviſſime angit. Alvus cæterum aperta eſt, & flatus per ſuperiora pariter ac inferiora eructantur, cum nullo inſequente levamine: nec hypochondria obſervantur præternaturaliter tenſa.

Noviſſime paulo aliter ſe habebat paroxyſmus: namque prævüs oſcitationibus, excipiunt ventris ac præſertim colli vehementes inflationes, cum eo ſonitu, quem columbi ſemet intumeſcentes referunt, atque rubore vultus, per horæ quadrantem inhærentes. Tum facies expalleſcebat; tenſivi dolores vagi mox humeros, mox manus prehendebant, nunc ridebat, nunc inter fletus deplorabat miſerandum ſtatum, in quo vivit, & quod præter riſum ſine cauſa, ſpaſmis exerceatur. Accedens hinc quædam generoſa matrona, commendabat venæ ſectionem, cujus egregiam virtutem in ſimili caſu ſe vidiſſe affirmabat: quæ etiam in pede celebrabatur, detractis ſex circiter cruoris ex atro rubentis unciis. Sed nihilo minus recurrebant quotidie ad hanc uſque diem mali acceſſiones, cum oſcitationibus ac tenſionibus, riſu ac fletu ſtipatæ. Cæterum ſomnus eſt turbulentus, ideis anxiis atque terrificis conjunctus; adpetentia naturalis; animus ſubtriſtis, melancholicus; urina plerumque tenuis mingitur, ſed hodie turbari cœpit;

pit; & ex utero ſæpius fertur mucus albus, inſtar ſeri lactis; abſque ulla tamen veneris cupiditate. Quamobrem, cum parentes ægram ab hac gravi valetudine vindicari cupiant; tuum vir illuſtris anhelant conſilium: quod priusquam ad nos perveniat, adhibentur pulveres antiſpaſmodici ex pulvere Marchionis, antimonio diaphoretico, cornu cervi, ſpecifico cephalico, & nitro confecti; mane datur infuſum theiforme ex herba meliſſæ, atque abrotani paratum; pro potu ordinario decoctum quoddam; & quavis veſpera uſurpantur pediluvia.

Conſultatio.

Ex iis, quæ mihi de adverſa valetudine virginis cujuſdam nobiliſſimæ perſcripta ſunt, ægre percepi, eam gravi partium nervoſarum ſpaſmodico affectu, ex menſium ac uteri vitio originem trahente, & animæ functiones ſimul turbante laborare. Nihil enim aliud innuunt ſymptomata, quibus adficitur, veluti ſunt præcordiorum anxietates, perverſa phantaſia, falſæ ac inanes rerum imagines, animi affectus, metus, triſtitia, diffidentia, involuntarius riſus, fletus, planctus, ſolitudinis amor, & quod nullas admittat conſolationes; quæ cuncta non niſi cerebri ac nervorum debilitati debentur. Languor vero corporis, tenſivi ac lancinatorii dolores, ſomnus turbulentus, mutabilis vultus color, pulſus mox tardus, mox velox, horrores, æſtus &c. non niſi ſpaſmodicarum motionum clara ſunt documenta.

Meretur hic morbus omnino nomen melancholiæ hyſtericæ, quæ ex ſanguiois menſtrui excretione magis magiſque imminuta ac turbata ſuos mutuatur natales. Inde enim motus humorum magis ad interiora convertuntur; qui ad inteſtina, ventriculum, caput, pulmoneſque majori regurgitantes copia, ructuum, flatuum, inflationis ventriculi, tenſionum ac lancinationum imi ventris, conſtrictionis pectoris, oſcitationum, ac ſingultuum veram ſuppeditant rationem. Et ſi de cauſis hujus mali remotioribus diſpiciam, has inter corporis textura ſenſibilis, vaſorum ſanguineorum exilitas, vita ſedentaria, potus parcior, uſus fructuum ac pomorum, forſitan etiam acidorum nimius, & frequentiores animi commotiones ſeſe offerunt.

At vero neminem fugit, quam arduum ſit, ejuſmodi morbos, in quibus anima cum corpore afficitur, penitus debellare; cum præſertim animi pathemata, ſalutarem medicaminum effectum iterum deſtruere, ſæpiſſime obſerventur. Neque vero proficuum eſt, ſolis ac multis pharmacis hos adfectus oppugnare, quippe quorum nimio uſu hos magis perverſos fuiſſe, ex crebra didici experientia: omnem potius paginam abſolvet rectum, ac caute inſtitutum vivendi genus, interpoſitis blandis atque leniſſimis remediis. Atque, ut verum fatear, præcipua curationis indicatio hæc erit, ut ad demulcendos atque ſiſtendos partium nervoſarum motus irregulares, omnem impendamus operam. Huic vero ſcopo non præſtantius conveniet ſubſidium, quam acidularum Selteranarum, æquali pondere cum lacte aſinino permixtarum potatio, futuro vere per ſex circiter hebdomades, ſingulo mane menſuram unam cum dimidia, tepide ſorbillando, inſtituenda. Curationis initium ab aſſumto infuſo mannato ac rhabarbarino capiendum eſt: quod etiam ſub ipſo aquarum potu, ſingulis decem diebus iterato adſumi, atque ſub finem denuo adhiberi debet. His etenim ſubjectis aëris mutationes, & peregrinationes ad alia loca, ubi amicis ac jucundis conſortiis uti poſſunt, conjuncto corporis motu, inſigniſſimum ſpondent emolumentum. Potus porro ſit facilis, atque ſummo ſtudio fugiatur cereviſia craſſa fœculenta, cujus in locum ſubſtituere præſtat decocta ex hordeo mundato, cornu cervi, radice ſcorzoneræ, cichorei ac ſemine fœniculi concinnata.

Prius vero, quam tempus laudatæ medicationi opportunum accedat; operæ credo pretium, ut ægra ſingulo mane adhuc intra lectum, corpore probe tecto, menſuram dimidiam aquæ frigidæ fontanæ cum triginta liquoris mei anodyni guttis hauriat; veſperi autem cubitum itura, de eadem aqua, totidem liquoris guttulis nupta, quartam menſuræ partem potet, & per integrum menſem continuet; quo etiam tempore in pediluvia tepidiora veſperi pedes immittat. Sub hujus aquæ potu, bis quavis hebdomade, loco liquoris anodyni, pulvis laxans *ex rhabarbari drachma dimidia, tartari vitriolati ſcrupulo dimidio, & ſex nitri granis* compoſitus mane adhibeatur; ſuperbibendo quædam infuſi calidi theiformis vaſcula.

Et ſic ſedatis ſpaſmodicis partium ſolidarum affectionibus, majori fructu ac feliciori ſucceſſu, menſtruam excretionem promovere licebit: quo quidem fine, paucis ante illius fluxum diebus, mane quatuordecim pilularum balſamicarum aut mearum, aut Stahlianarum devorare, & veſperi drachmam unam boracis venetæ aſſumere conveniet. Circa hoc quoque tempus utiliſſimus erit corporis motus, pediluviorum uſus, & interpoſitus nonnunquam vini generoſi, præſertim Hungarici hauſtus. Denique etiam, octo circiter ante fluxum menſtruum diebus, ſanguis ex vena in pede tuſa mittendus eſt; ſed probe obſervandam ſuadeo proportionem inter vires & habitum corporis, ut debita quantitas, nec juſto major, nec minor cruoris detrahatur; utroque enim modo, majus induci damnum, quam emolumentum, experientia perſuaſus ſum. Neque etiam dubito, quin ex hac medendi methodo, rite obſervata, magnum ægra conſequutura ſit levamen.

Ulterior relatio.

Acceptis tuis litteris, & conſilio, protinus inchoabatur curatio cum potu aquæ frigidæ, liquore anodyno, pulvere laxante, & pediluviis inſtituta. Et licet quidam uſum aquæ frigidæ in dubium vocarent, & inde metuerent, ne major ventriculi debilitas, ac virium jactura inſequeretur; attamen eventus docuit contrarium; ſiquidem ſymptomata moleſta, anhelitus gravis, fletus, riſus, tenſiones ac motitationes brachiorum, non ſolum mitiſſima, ſed etiam rarius, & ſæpe poſt aliquot demum dies, revertebantur. Antecedebant quidem menſium eruptionem, mutatio coloris in vultu, cordis palpitatio, difficilis ſpiratio, brachiorumque tenſiones; ſed leviſſimæ erant, brevique ceſſabant: tum quoque cruor rubicundus, mucoque viſcido permixtus, largior ferebatur, ac antea. Dabatur inſuper ſub epulis hauſtus vini Hungarici, & ex præſcripto alterius Medici, durante fluxu uterino quadraginta guttulæ mixturæ ex eſſentia pimpinellæ, helenii, centaurii minoris, ac corticum aurantiorum confectæ quotidie propinabantur. Pilulæ vero balſamicæ & borax veneta haud in uſum vocabantur; quoniam dubium videbatur, num hæc remedia ſub ipſa aquæ potatione, aut potius ea finita, & hinc conſopitis ſpaſmis eſſent

ſint adhibenda; & præterea metus erat, ne aliquantulum mitigati motus, iterum excitarentur. Interim ſcire licet, ſomnum jam plerumque admodum quietum eſſe, niſi ab ingratis objectis, mœrore, aut alio quodam mentis affectu perturbetur. Ciborum adpetentia ſibi conſtat, & in edulia minus convenientia, paniſicia, & ex ſimila piſta major fertur. Contra vero alvus, non niſi clyſteribus admonita reſpondet, & tum ſub continuis borborygmis, largam viſcidæ, tenaciſque ſaburræ reddit quantitatem. Urina mingitur plerumque citrina, ſedimentum ad fundum & latera matulæ deponens; mox turbida, mox vero tenuis, & tunc ſpaſmorum recurſum prænunciat. In hoc rerum ſtatu commendat quidam Medicus, ut ſinita aquæ frigidæ potatione, quavis veſpera pulvis incidens, ex lapidibus cancrorum, & radice aronis ſumatur; veſperi mixtura ex eſſentia pimpinellæ, ſuccini, ac ſpiritu cornu cervi parata capiatur; interpoſitis pilulis Stahlianis; verſus menſtruum tempus pulveres ex borrace veneta, myrrha & cinnamomo adhibeantur; & tum thermæ Carolinæ uſurpentur. De his vero, & quæ adhuc in uſum ſint vocanda; tuum, vir Experientiſſime, expectamus judicium ac conſilium.

Conſilium.

Ex imo pectore gaudeo, quod nobiliſſima Virgo, ex commendatis remediis, & præſertim potu aquæ frigidæ, melius habuerit, menſes debito ordine, & abſque gravioribus moleſtiis fluxerint, atque paſſiones hyſterico-ſpaſmodicæ paululum conquieverint. Quod vero jam attinet commendatum à Medico quodam thermarum Carolinarum uſum; huic ſubſcribere non poſſum, cum illæ in morbis, qui magis in motuum vitio hærent, deſideratam opem ferre haud deprehendantur; & præterea eo minus neceſſarium reputem, hoc pretioſo uti præſidio; quo certiorem foveo ſpem, fore ut in loco votis noſtris potiantur. Quum potius ſenſibilis ægrotantis natura, aquæ frigidæ, liquori anodyno nuptæ, potum bene ferre videatur; & eo ipſo viam quaſi ulterioris curationis monſtret: nec ea commendare audeo remedia, quæ quandam ſovent acrimoniam, & ſuccos vitales exæſtuare valent, qualia omnino pulvis & eſſentia, à Medico propoſita exiſtunt. Licet etiam de his prædicari poſſit, quod ſint innoxia; attamen jam non de iis agitur, quæ innoxia ſunt; ſed quæ revera morbo convenienda, & efficacia deprehenduntur: quæ diſtinctio a pleriſque Medicorum, qui ſectatores ſunt, nec proprio in medendo utuntur judicio, rariſſime obſervatur. Quare jam non niſi duo medicaminum genera proficua judico, quorum alterum eſt liquor meus anodynus, triginta guttulis cum aquæ frigidæ ea, quam quarta menſuræ para capit, quantitate, alternis veſperis aſſumendus; alterum Elixirium meum balſamicum viſcerale, abſque menſtruo ſpirituoſo paratum, quod ſexaginta guttis ex ultimo ſub epulis hauſtu capiatur. His ſi recta vivendi ratio acceſſerit, & cibi è farina ac ſimila confecti evitentur; de exoptato curationis eventu nullus omnino dubito.

CASUS LIII.

De morbo ſpaſmodico-flatulento cum excretione ciborum indigeſtorum.

Binis abhinc annis, medio hyeme copioſiſſimo alvi profluvio, quo multi flatus pariter ac ſordes acres & bilioſæ reddebantur, correptus, multorum Medicorum opem requiſivi; qui fruſtra datis varii generis remediis, ad opiatorum demum uſum deveniebant; atque crebris vomitoriis, purgantibus, & ſtomachicis, quotquot fere ſovent officinæ pharmaceuticæ, malum oppugnabant. Non minus mihi propinabant multa oleoſa, aromatica, volatilia, quin & martialia; ſed tantum aberat, ut inde levamen perceperim, ut potius quotidie pejus habere cœperim. In caſſum quoque annuo abhinc tempore domi potabam acidulas Schwalbacenſes; & hac æſtate aquis Amaſianis, & interne, & externe in forma balneorum per tres hebdomades uſus, iterum bibi Schwalbacenſes. Hinc mitigabantur quidem ſymptomata; atque nimiæ anxietates, ardores, ac flatulentiæ paululum remittebant: at cum hyems jam appropinquat, recrudeſcunt moleſtiæ, eadem, ac antea, acerbitate. Nam flatulentiæ nocte dieque, cum ſummis angoribus, æſtu volatico, imi ventris torminibus, nauſea, continuis ructibus, rejectione muci acidiſſimi, laſſitudine, dolore contuſorio artuum, maxime pedum, ſtipatæ, inſigniter me adfligunt; & omni biduo diarrhœa quædam, cum omnium ſymptomatum exacerbatione, ciborumque indigeſtorum excretione accedit. Præterea alvus ſemper eſt liquida; hypochondria veluti conglutinata videntur; ſomnus plerumque turbatus; atque ſub motu leviſſimo, flatus inſtar aquarum in abdomine fluctuant; qui ex ſiniſtro potiſſimum hypochondrio progredientes, circa ventriculi regionem ſubſiſtunt, meque immani ferocitate excruciant. Licet etiam copioſiſſimi per inferiora non minus, ac ſuperiora explodantur; eadem tamen quantitate ſubito regenerantur. Sub his calamitatibus à tuſſi quidem immunis ſum; ſed, quamvis vehementi fruar ciborum adpetentia, magis magiſque contabeſco. Abdomen molle, ventriculi vero regio inflata nonnunquam cernitur; à leviſſimis laxantibus, quin & ſalibus alvus movetur inſigniter; clyſteres cauſantur & alvi profluvium, & flatuum retentionem, quem etiam effectum pilulæ Stahlianæ relinquunt. Longe majores moleſtias procreant remedia fortiora & calidiora, & veneni inſtar ſunt adſtringentia: diætam obſervo ſtrictiſſimam, & pro potu ordinario inter paſtum bibo vinum generoſum Sect parciſſima quantitate; extra epulas utor aqua fontana cum ligno ſaſſafras & cinnamomo decocta. Atque nulla ſane in officinis amplius proſtant remedia, etiam abſorbentia, quæ non adhiberim: omnium vero effectus adeo fuit irritus, ut niſi junior ætas, ac naturæ vigor aliquam adhuc relinquerent ſpem, prorſus utique deſperarem. Annum enim jam ago XXXI. & juxta floridum vultus colorem, ingeniumque vivaciſſimum, quo olim gaviſus ſum; nullas etiam per totum vitæ tempus, præter leves tuſſes ac catarrhos, toleravi ægritudines. Jam vero miſer expalleſco, marceſco, triſtis ſum, nec officiis meis fungi valeo; & tuum, Vir Excellentiſſime, anhelo conſilium.

Con-

Conſultatio.

Graviſſimus affectus, quo Te, Vir Generoſiſſime, immaniter tractari, vehementer doleo; tunicarum, quæ inteſtina cingunt, villoſæ ac glanduloſæ per ſuccos acidos, corroſivos, bileque permixtos factæ arroſioni, procul omni dubio in acceptis ferendus eſt. Exinde enim primum reſultat motus harum partium periſtaltici inſignis perturbatio, atque partim ſpaſmodica diſtentio, partim flatulenta reſolutio: quibus cauſis cuncta ſymptomata, nimirum copioſa flatuum generatio, eorumque in ventriculi cavitate, ac coli præſertim flexuris, circa hypochondriorum regionem ſitis, retentio, & inde dependentes præcordiorum anxietates, æſtus volatici, dolores inteſtinorum, ructuum frequens exploſio, ac ſpirandi anguſtia omnino debentur. Neque porro minus ex depravato ventriculi ac inteſtinorum tono ſuam originem trahit ciborum indigeſtorum excretio; unde in inteſtino duodeno multæ cruditates relinquuntur, quæ ſtagnando aceſcentes, & acri bili aut aſſumtis pinguibus nuptæ, calori præternaturali, ardori ventriculi, æſtui volatico, capitis temulentiæ, ac ſepti tranſverſi ſpaſmo, fomitem ſuppeditant perennem. Et cum deſtructa tali ratione concoctione, generataque ſic humorum impuritate, univerſum nervorum genus magis magiſque debilitetur: non fieri poteſt, quin vires conſumantur, corpus contabeſcat, ſomnus ſit minus reficiens, ac animus triſtis, inquietus atque meticuloſus reddatur.

Ad hanc vero inſignem ventriculi ac inteſtinorum atoniam inducendam pariter ac confirmandam, quam plurimum contribuit incongruus, ac perverſus remediorum opiatorum, purgantium acriorum, vomitoriorum, adſtringentium, martialium, ſalium volatilium, aliorumque irritantium uſus, & frigidarum acidularum potatio. Hæ enim in hiſce morbis plane non conveniunt; quoniam blandam, quæ inteſtina obducit, mucaginem ſimul exturbando, nervoſam eorum tunicam à ſic dicta mucoſa fere denudant, eamque tali modo vellicationibus, ſtricturis, & atoniis magis reddunt obnoxiam. Nec immerito inter remotiores hujus mali cauſas collocare licet, nativam generis nervoſi debilitatem, habitum corporis ſpongioſum; & forſitan errores ac exceſſus in diæta, corporis refrigerationes, animi commotiones, ac denique cruoris per venas hæmorrhoidales denegatam evacuationem.

Quamquam autem hæc adfectio plus incommodi, quam periculi involvat; attamen omni ſtudio eo reſpiciendum eſt, ut tempeſtive debelletur; ne altiores agat radices, aut in tympanitidem tranſeat. Sed opus eſt patientia, conſtantia, ac temporis diuturnitate; quoniam blandis ac diæteticis duntaxat ſubſidiis, deperditus inteſtinorum ac ventriculi tonus reſtaurari debet. Mea igitur ſententia ſequens medicatio erit convenientiſſima. Sub epulis videlicet quadraginta guttæ Elixirii mei balſamici ac viſceralis capiantur; & hora pomeridiana quinta, quo tempore, peracta digeſtione, cruditates acidæ potiſſimum ſtimulare ſolent, ex hauſtu aquæ florum chamæmeli, cum cereviſia triticea, *Bruhan* deſtillatæ, aſſumatur drachma una ſequentis pulveris: *Recipe lapidum cancrorum, cornu cervi philoſophice praeparati, oſſis ſepiæ, matris perlarum, ſuccini praeparati ana drachmam unam, corticis caſcarillæ ſcrupulum unum, olei cinnamomi, nuciſtæ deſtillati ana guttas quatuor. M. D. Cujus pulveris drachma dimidia, etiam brevi ante epulas ad demulcendam ventriculi acrimoniam, ex eadem aqua chamomillæ poteſt adhiberi.* In mali exacerbatione, ac nimia ſymptomatum ferocitate, commendo porro grana quatuor mithridatii probe parati, aut duodecim confectionis de hyacintho, mane ſumenda.

Quod ſi vero hæmorrhoides perruptionem tentaverint, uti ex oſſis ſacri doloribus, ardore ac inflatione venarum ſedalium adparebit: ano, prius vapore ex decocto florum malvæ, chamæmeli, & ſambuci cum lacte, fomentato adplicandas ſuadeo hirudines; quarum in locum, ſi forſan ſymptomata exacerbaverint, ſectio venæ in pede erit ſubſtituenda. Præterea, quod potum attinet, cujus in morbis ejuſmodi chronicis, cum atonia primarum viarum plerumque ſtipatis magna vis eſt; omni ſtudio fugiantur & cereviſia, & vinum, maxime acidulum. Præſtat potius vel vino generoſo Hungarico, vel Burgundiaco, vel illo quod vocatur *Pontac*, aquæ puræ atque leviori nupto, uti. Levioris autem aquæ notæ ſunt, ſi ex inſtillato oleo tartari per deliquium haud albeſcat, nec turbetur: qualis ſi obtineri nequeat, illius defectum reſarciet aqua fluviatilis ex veſica, addito pane ex farina ſecalina, ſemine fœniculi, ac cymini piſto deſtillata. Mane intra lectum cum blando regimine ſex vel octo vaſcula infuſi theiformis, quod habeat meliſſam, veronicam, ſalviam, ac corticea citri, potare decet: herba meliſſæ enim nervoſis partibus, has roborando, & leniter adſtringendo, valde amica eſt. Tale infuſum interdum etiam alternare juvabit cum juſculis, ex carne gallinarum, ſucco aurantiorum, radicibus petroſelini, apii, ac naſturtio aquatico paratis, non nimis pinguibus. Et his denique moderatum corporis exercitium, cœlo exiſtente ſereno, aut curru, aut equo vehendo, peracta demum digeſtione conjungere oportet. Tum futuro vere abs re erit, thermas Carolinas interne potare, & poſtbæc balneis Tœplicenſibus, iiſque ſulphuratis uti expediet. Quibus ſi acceſſerit recta vivendi ratio, ſub qua refrigeratio fugiatur, epulæ, maxime cœna, ſint parciores, potuum exceſſus, Tabaci largior uſus, & iracundia cane pejus & angue fugiantur: non dubito, quin moleſto malo deſideratam ſint allatura opem.

CASUS LIV.

De hernia inteſtinali, paſſionem iliacam minante.

Quinquagenarius vir quidam, anno pueritiæ circiter quinto, more pueris ſueto, equo ligneo inſidens luſit, & inde deportavit in inguinum regione tumorem, magnitudinem ovi columbini ſuperantem. Increſcente ætate, evanuit quidem hæc intumeſcentia; at decem abhinc annis poſt lapſum graviorem, rurſus adparuit. Geſtato igitur ſubligaculo introactus iterum fuit tumor, & in ſitu ſuo naturali manſit; donec miſſis iſtis ſubligaculis, denuo proruperit, & præſertim ſcrotum in latere ſiniſtro magnitudine ovi gallinacei obſederit. Abhinc vario modo ſe habuit hæc hernia; ex decubitu ægri ſupino retroivit; poſt uſum dulcium aut acidorum ciborum increvit cum doloribus; & cum aliquando acida comediſſet, corpus ſimul refrigeraſſet, & mœroribus indulſiſſet;

præ-

prægrandis facta, non potuit in naturalem reduci ſitum, ſed dolorem tenſivum moleſtiſſimum, cum pertinaci alvi obſtructione poſt ſe traxit. Quare ſumſit lene laxans, ex manna, rhabarbaro, & tartari cremore confectum; quod accedente perverſo regimine, loco deſideratæ evacuationis, pertinaciorem reddidit conſtipationem, doloreſque & in parte adjecta, & inteſtinis peperit. Poſtridie ano clyſterem infundi curat; cujus cum etiam inanis fuiſſet operatio, tres ſalis Epſomenſis drachmas ex aqua pura capit, & inde vehementea vomitus incurrit, nulla inſequente alvi dejectione. Tandem loco adfecto veſica decocto ex herbis emollientibus repleta imponitur, & partes inguinis dolentis tendinoſæ axungia humana inunguntur: unde factum eſt, ut dolor remitteret, & hernia manu reponi poſſet. Hinc decoctum ſaborum Caffée larga ſorbet quantitate, & inde alvum ſepries deponit; cujus ſolutione, ſale Epſomenſi adjuta, poſt magnum languorem iterum conſanuit æger; de quo adhuc notari meretur, quod patre, herniam per multos annos paſſo, fuerit generatus.

Epicriſis.

Ex hac morbi hiſtoria, origo herniæ inguinalis, & poſtea inteſtinalis, optime addiſci poteſt; videlicet, quod ſit divaricatio crurum in infantia, item diſpoſitio à parentibus hæreditaria. Inguinalis vero ſubligaculis commode adaptatis in ſitu reunetur, quæ ſi negliguntur, & aliis cauſis accedentibus, fortiori nempe niſu in deponenda alvo, vel ventre cibis inflantibus repleto, majori peritonæi dilatatione facta, inteſtinum profundius deſcendit in ſcrotum, & gignitur enterocele.

Subligacula, quibus in ſitu contineri ſolet ilei porrio prolapſa, non ſemper eundem, atque laudabilem, ut antea præſtant effectum, quia variat diſpoſitio corporis, dum homo ratione ætatis creſcit, pinguis & craſſior evadit, unde amplius corpori aliter diſpoſito adaptari commode nequeunt; quare ratione circumſtantiarum ſubligacula in herniis ſæpius mutari opottet.

Si tumor autem, flatibus & ſtercoribus infarctus, prorſus renuit in locum naturalem compelli, & intro ferri, eumque dolor, tenſio & alvi conſtrictio comitatur, præpoſtere laxantia ſtimulantia, infeliciſſime vero purgantia dantur, eo quod fortiter conſtricta per ſpaſmos ilei portione incarcerata, motus periſtalticus invertitur, neque per alvum flatus, neque excrementa tranſmittuntur, ſed potius ad ſuperiora hæc omnia regurgitant, & vomitiones efficiunt.

Prima & præcipua intentio eſſe debet, partis affectæ membranas & fibras tenſas, duras & conſtrictas emollire, relaxare, & dolores placare; poſtea repoſitionem placide tentare; quo fine commodiſſime unguentum ex axungia humana recenti paratum, nec non fotus emollientes conferunt.

Repoſito inteſtino prolapſo in ſuum ſitum, ſedatoque dolore & ſpaſmo, non modo tormina, quæ antea abdomen valde excruciabant, ceſſant; ſed & ſponte tunc incipit alvus ferri, & laxantia & ſtimulantia ante aliquot dies exhibita, nunc demum operationem per inferiora ſatis feliciter, & bene exequuntur.

CASUS LV.

De hernia inguinali.

VIr generoſus, annorum LVI. temperamenti ſanguineo-cholerici, olim cruorem per venas hæmorrhoidales ſæpius excernere ſuevit; cujus fluoris jam ſuppreſſi in locum, ſenſatio ani exquiſite ardens, abſque tumore, & tormina inteſtinorum ſucceſſerunt. Decem abhinc annis in dextro inguine tumor adparuit, qui pro hernia inguinali à quibuſdam habitus; ſed à perito Chirurgo potius pro congeſtione quadam declaratus fuit. Potavit ergo ex præſcripto Medici ordinarii acidulas; & inde optime habuit. At per noviſſimum biennium recruduit tumor, inſtar globi durioris, in dextro inguine ſupra membrum virile conſpicuus, & nonnunquam teſticulum dextrum cum dolore occupans. Interim poſt urinæ excretionem, aut corporis incaleſcentiam pletumque imminuitur; & ſi in latus ſiniſtrum decubuerit, videtur etiam tumor ad illud latus devolvi, atque tunc haud raro ſemen præter voluntatem effluit; tumque urina cum lancinatorio in urethra dolore redditur. Alvus tantum non ſemper aperta eſt; & poſt diuturniorem ſeſſionem, memoratus ille globus veſicæ regionem obſidet, doloreſque cauſatur tenſivos, donec urinam, licet difficili conatu, reddere poſſit; tum enim ceſſat hæc moleſtia, quæ noviſſime nocturno ſæpius tempore redire obſervatur. Urgent præterea flatus, noctemque reddunt inquietam, quamvis cœna utatur parciori: ad ſomnum ſe compoſiturus, ſupinus obdormiſcere tenetur; ſed poſt aliquot horas expergefactus, demum abſque moleſtia in utrumque latus decumbere poteſt. Junguntur præterea colici dolores, ſumtis potiſſimum epulis per tres plerumque horas ſævientes; exploſis vero per anum flatibus, non ſolum hi mitigantur, ſed tumor ille globoſus in inguine ſæpe ſimul evaneſcit. Cæterum generoſus æger pertinaciſſimam ſervat diætam; & cum multa in caſſum adhibuerit remedia; ex tuo, Vir Illuſtris, conſilio ſe ſublevatum iri ſperat, illudque anxius flagitat.

Conſultatio.

Poſtquam gravem, qua vir quidam generoſus adfligitur, moleſtiam percepi, ejuſque hiſtoriam probe mecum perpendi; non poſſum, quin tumorem illum inguinis dextri globoſum, pro hernia inguinali habeam. Videtur ſcilicet portio quædam inteſtini ilei per tendinoſos muſculorum abdominis annulos, ob debilitatum peritonæum nimium dilatatos prolapſa, non quidem intra ipſam ſcroti cavitatem penetraſſe, ſed intra peritonæi duntaxat duplicaturam, ſub qua veſica urinaria ſita eſt, deſcendiſſe, ibidemque tumorem globiformem conſtituiſſe. Quod ſi ergo hæc incarcerata portio flatibus expanſa, vicina vero veſica urina fuerit repleta; neceſſe omnino eſt, ut ſpaſmi atque dolores in affecto loco excitentur; & viciſſim, miſſo lotio, aut flatibus vi caloris diſcuſſis, iterum mitigentur; poſtquam prius ſphincterem veſicæ, urethram, atque vaſa ſpermatica, per conſenſus rationem, graviter adfecerunt. Ex eodem conſenſu, quo vaſa atque tunicæ nervoſæ invicem

vicem gaudent, & cujus ratione in præternaturalium motionum ſocietatem ſæpiſſime abripiuntur, ratio etiam petenda eſt, cur à ſpaſmis ilei incarcerati, dolores ac flatulentiæ ad reliquorum inteſtinorum, maxime coli, ſive potius ilei, volumen propagentur, atque ſub colicæ forma ſeſe manifeſtaverint. Præterea vero nullum eſt dubium, quin dolores inteſtinorum, ac flatulentæ moleſtiæ ſimul cruoris hæmorrhoidalis impedito fluxui quam plurimum debeantur. Atque in tali rerum ſtatu, ubi inveteratum eſt malum, parum utique ſpei ſupereſt, ad illud penitus debellandum, atque partes debilitatas in naturalem ſitum reducendas. Neque tamen minus, ut partim mitigentur ſymptomata, partim graviora atceantur; ſequentem valde opportunam fore credo medicationem.

Nimirum ob ſuppreſſam hæmorrhoidum excretionem, ante omnia venam in pede ſecare conveniet. Deinceps operæ erit pretium, ut æger ſæpiuſcule in balnea temperata, ex aqua fluviatili, & furfuribus triticeis parata deſcendat, iiſque per duas horas inſideat; tumque affectam partem ſequenti unguento tepido inungi curet: *Recipe axungiæ humanæ, ſpermatis ceti, ceræ albæ ana unciam ſemis, olei hyoſcyami drachmas duas, camphoræ drachmam. M. D.* in fictili. Poſthæc accerſendus eſt peritus Chirurgus, qui inteſtina blanda manu reponere, eaque ope adaptatorum ſubligaculorum in ſitu naturali continere ſtudeat; ne forſan, accedente refrigeratione, aut graviori animi affectu, inflammatio inteſtini, aut morbus plane iliacus ſuperveniat. Cæterum probe cavendum eſt ab omni corporis refrigeratione, cibis flatulentis, ac purgantibus; & interne uſurpanda eſſentia carminativa, qualis eſt *Wedelii*, aut zedoariæ, cum ſpiritu de tribus, atque nitri dulci permixta. Et hæc ſunt, quæ in ſalutem generoſiſſimi ægrotantis proponenda duxi; quæ ſummus languorum noſtrorum Medicus fauſta ac felicia eſſe jubeat, ex animo precor.

CASUS LVI.

De ſingulari quadam hydroceles ſpecie.

Vir generoſus, XL. annorum, habitus corporis ſtrictioris, anno ætatis duodecimo præternaturalem ſcroti ſiniſtri tumorem, magnitudine ovi gallinacei minoris toleravit: quem conſultus Chirurgus pro hernia inteſtinali habens, primum blanda repoſitione removere tentabat; hac vero io caſſum adhibita, variis fomentationibus, ac cataplaſmatibus adeo depellebat, ut ſenſim evanuerit. Abhinc per ſedecim annos immunis ab hac moleſtia vixit; ſaltem quibuſcunque corporis exercitiis, equitatione, ſaltatione, aliiſque militum muneribus commodiſſime defungi potuit; licet etiam aliqualem in affecto loco per intervalla ſenſerit intumeſcentiam. Verum enim vero, poſtquam anno 1709. per integrum ferme nycthemeron equò vectus, corpus inſigniter commoverat; accidit, ut inſequuta nocte recrudeſceret ex improviſo tumor, atque ſubito ad pugni magnitudinem increſceret. Conſulti celeberrimi Chirurgi, morbo nomen imponere neſcierunt; donec tandem quidam artifex anno 1711. Hagæ Comitum ipſi indicaret, morbum eſſe hydrocelem, ſeu herniam aquoſam, atque aquam in ſcroto contentam ope inſtrumenti, quod Galli vocant *Troiſquart*, evacuaret. Sed cum brevi poſt increſceret denuo aquarum moles; hæc, facta anno 1712. ſcroti inciſione, detrahebatur eo effectu, ut per biennium abeſſet tumor. Hoc autem elapſo, inter tunicam vaginalem atque teſticulum iterum collecta eſt ſeroſa colluvies, tanta copia, ut teſticulus oullo tactu explorari potuerit. Hinc cum æger ipſius teſtis extirpationem renueret; palliativa taotummodo curatione, & aquæ per ſcroti laoceola factam, & quotannis repetitam puncturam inſtituenda vacuatione ſibi conſulere debuit; qua menſura ſemper dimidia, ſæpius integra ſeroſi laticis effluxit.

Quum autem ante tres circiter hebdomades eadem operatio à Chirurgo, qui illam jam quinquies feliciter peregerat, denuo inſtituebatur; factum eſt, ut vix facta deligatione, prægrandis aquarum moles ſubito afflueret ac ſcrotum in ingentem elevaret magnitudinem; quæ etiam ſucceſſive per recens adhuc vulnus ſtillabat, & adjuto per ſacculos calidos effluxu, intra octo dies tota excernebatur, vulnuſque coaleſcebat. Brevi poſt, cum in horto obambulaſſet, iterum intra pauca momenta ab irruentibus aquis non ſolum ſcrotum diſtendebatur inſigniter, verum etiam regio ſuperior inguinis cum horrendis doloribus inflabatur; donec per recentem ſcroti cicatricem, inſtrumento exploratorio irritatam, exitu potiretur aqua, omneſque tum ceſſarent dolores. Neque tamen minus notabilis adhuc lymphæ quantitas io ſcroto reſidet; ad quam evacuandam, nec cicatricem ampliare, nec novum quiſquam infligere audet vulnus. Quare jam ſequentes reſultant quæſtiones:

I. Unde aquarum tam ſubitanei profluxus provenerint; an vaſis lymphaticis nimis relaxatis aut plane diſruptis debeantur, an lymphæ collectioni, in certo loco prope peritonæum factæ, & poſthæc qua data porta erumpenti, in acceptis ſint ferendi?

II. Num ſpes ſuperſit, hoc inveteratum malum penitus expugnandi, & qua ratione votis potiri queamus?

III. Neque enim credit æger, ſe operatione quadam chirurgica iri ſublevatum: namque ſi etiam totum teſticulum, cum omnibus ſpermaticis pariter ac lymphaticis vaſibus ſibi amputari permitteret; ſcire avet, anne nihilo minus verenda ſit ſeroſi laticis in confiniis peritonæi collectio, & ipſa denique hydropica affectio?

IV. Numnam nimius lymphæ affluxus, ope internorum remediorum, intercipi, aut vaſa lymphatica læſa, vel relaxata conſolidari queant?

V. Utrum denique liceat, cultro inguinis regionem pertundere, in eaque, ligatis per filum orichalceum iis, quæ ad ſcrotum abeunt, vaſis, aperturam aſſiduam conſervare, ex qua humores affluentes ſenſim vacuari poſſent? Talis enim punctura in ſcroto facienda, parum auxilii ferre videtur; cum aquarum moles non in ipſa ſcroti cavitate, ſed potius inter teſticulum, ejuſque tunicam vaginalem collecta eſt. De his vero, aliiſque convenientibus præſidiis ſalutare flagitatur conſilium.

Judi-

Judicium & Conſilium Medicum.

Notatu ſane digniſſimus, quem ex communicatis mecum litteris percepi, eſt caſus; cujus reſolutionem ſuppeditaturus, & ad primam quæſtionem: unde copioſus ille, atque ſubitaneus lymphæ ad cavitatem ſcroti ortum traxerit profluxus? reſponſurus; ante omnia monendum duco, herniam ſcroti aquoſam, quam vocant hydrocelen, duplicis potiſſimum eſſe indolis, duplicemque fovere cauſſam. Prior ſedem ſuam in ipſa ſcroti cavitate habet: aut enim aqua propter ſeri in abdomine extravaſati deſcenſum, prolabitur in ſcrotum; & inter hujus tunicas, ac ipſum teſticulum, involucris ſuis adhuc rite involutum, ſtagnans fluctuat; uti fit in hydropicis: aut ex ſanguine per vaſa venoſa, in tunica vaginali & muſculo cremaſtere contenta, ob eorundem perpendicularem ſitum, ſuamque craſſitiem, difficilius regrediente, portio ſeroſa in vaſa lymphatica, aut potius poroſam hujus tunicæ ſubſtantiam ſecedit, & ex hac in ipſam ſcroti cavitatem extravaſatur. Talis hernioſus tumor ſubjectis cachecticis admodum familiaris eſt, & per remedia hanc lympham diſcutientia, carminativa, & ſanguinis circuitum per teſtium tunicas promoveotia, facillime tollitur. Altera hydroceles ſpecies conſiſtit in ſeroſa colluvies, intra tunicam vaginalem, ſeu erythroideam, ac ipſam teſticuli ſubſtantiam, ſive tunicam illius albugineam contenta: quæ non minus diverſam agnoſcit originem.

Quo autem vera herniæ ſcroti aquoſæ generatio eo melius diſpaleſcat; haud ignorari oportet, tunicam ſic dictam vaginalem externam, quæ teſticulum cum epididymide, vaſis ſpermaticis & deſcrentibus involvit, ex peritonæi duplicatura, in qua, veluti ſacco, cuncta fere interna abdominis viſcera includuntur, proficiſci, quin imo hujus prolongationem eſſe. Deinceps generatim tenendum eſt, omnes aquoſis tumores, & ſeri, vel lymphæ in quandam corporis cavitatem factas extravaſationes, primos natales à juſto tardiori ſanguinis per venas refluxu mutuari. Hinc enim fit, ut fluidior ac ſeroſa portio à ſanguine ſeparetur, & vel in poroſam partium ſolidarum ſubſtantiam extravaſetur, vel vaſa lymphatica copioſius ſubintret: cumque porro lymphatici laticis refluxus per vaſa ſua ad ciſternam lumbarem, ob ſitum perpendicularem, retardetur ac impediatur; hæc tandem nimium diſtenduntur, & plane dilacerantur. Tum quoque ex principiis anatomicis notari meretur, quod venæ ſpermaticæ, ſanguinem ex teſticulis revehentes, maxime in latere ſiniſtro, in quo hydrocele obſervatur frequentiſſima, à vena emulgente, tanquam ſua origine, quam longiſſime ſint remotæ; neque etiam recto itinere, ſed variis contorſionibus ac incurvaturis deorſum tendant. Hanc ob cauſſam, cruor per has venas vectus, præſertim ſi in perſonis, quæ vitam amant ſedentariam juſto ſpiſſior fuerit, refluit ægerrime; & hinc inter tunicam vaginalem, vaſa ſpermatica & teſticulos ſtagnans, lympham ſubtiliorem dimittit, quæ vel per poros transſudat, vel vaſa lymphatica diſrumpit, atque ſic extravaſata prægrandem tumorem cum dolore cauſſatur. In tali vero tumoris genere funditus exſtirpando, non ſufficit ſcrotum duntaxat, ac tunicam vaginalem inſtrumento illo, quod dicunt *troisquart*, pertundere; ſiquidem hac operatione non niſi tenuior ac ſubtilior portio emittitur; ſpiſſior vero & gelatinoſa lymphæ pars remanet, ac preſſione ſua regreſſum ſanguinis impediendo, novæ tumoris generationi amplam ſuppeditat occaſionem. Præſtat potius ope lanceolæ ſcrotum æque ac tunicam vaginalem paullo majori inciſione diſſecare, & contentam lympham ſpiſſiorem, vi quadam exprimere: quo ſæpiſſime fit, ut hic morbus niſi penitus depellatur, ſaltem ejus recurſus per aliquot annos præpediatur.

Jam vero in quæſtionem potiſſimum venit: Unde tunicæ vaginalis lanceola factam inciſionem, vix vacuatis aquis tantus humorum affluxus exceperit, ut tumor ſcroti priori longe major redierit? Meo quidem arbitrio ratio hujus momenti, a vaſis lymphaticis, quæ circa inguina in peritonæi duplicatura continentur, diſruptis derivari debet: unde factum eſt, ut lympha ibidem collecta, dato inferius exitu, uno quaſi impetu deſcendens ſcrotum irruperit. Hæcce vero vaſa jam eo tempore, quo poſt diuturnam & per 24. horas continuatam equitationem tumor primum apparuit, violentiam quandam paſſa ac dilacerata fuiſſe videntur. Et recte annotavit Celeberrimus Nuckius, quod ex ruptura vaſorum dictorum lymphaticorum, quæ intra peritonæi duplicaturam copioſa reperiuntur, facillime hydrops peritonæi, quem ſaccatum vocat, ſuboriatur; de quo valde timeo, ne, denegato humorum per ſcrotum exitu, noſtrum etiam ægrotum aliquando corripiat.

Quod autem juxta ſecundam quæſtionem, hujus mali curationem attinet: illam in tumoribus ejuſmodi aquoſis ſcroti, qui ſunt inter tunicam vaginalem atque teſtes, perarduam, & abſque recidivarum metu, impoſſibilem eſſe arbitror. Namque partes affectæ, cum extra corpus propendeant, nec tanto caloris vigore, nec tam vivaci humorum affluxu, quam quidem aliæ interiores partes gaudent: earumque debilitates, a nimia fibrarum extenſione inductæ, difficillimam admittunt reſtitutionem. Quamobrem præcipua medendi intentio jam ea ſit, ut imminentem cachexiam, aut hydropem præcaveamus: eoque fine blandis laxantibus atque balſamicis flatus diſcutiamus, alvum lubricemus, & præterea lenioribus diureticis & alcalinis pugnemus; quæ inter crebrum tincturæ tartari, antimonii acris, cum oleo balſamici de Copaiva deſtillato maritatæ, ac pilularum balſamicarum, vel *Becheri*, vel *Stahlii*, vel mearum uſum, etiam atque etiam laudo atque commendo. Porro vita ſit mobilis, ac victus facilis, in quo cibi craſſiores, flatulenti, acidi atque ſaliti, nec non potus acidi cane pejus, ac angue fugiantur, & omnes animi commotiones, meditationes, & acriores mentis labores ſedulo evitentur. Quod ſi æger fuerit plethoricus, gulæ nimium indulſerit, quin & aliquam ad hæmorrhoidalem fluxum ſenſerit proclivitatem; conſulium erit, bis quotannis venam ſecare; atque, ut alvus maneat libera, ſingulis quatuordecim diebus, per biduum ſemper, adhibere aquas Sedlicenſes, ſingulo mane dimidiam earum menſuram bibendo. Deinceps operæ etiam erit pretium, externas partes, ſcrotum ac regionem inguinalem, externis quoque remediis corroborare, ac æquabilem humorum per illas circulum reſtituere. Quo fine regionem hypogaſtricam, ac inguinalem balſamo meo vitæ in loco calido inungere præſtat; & ſcroto adplicare epithema ex herba menthæ, meliſſæ, foliis roſarum rubrarum, cum vino Pontac decoctis confectum.

Plenariam vero teſticuli exſtirpationem, de qua in tertia quæſtione mentio fit, ſuadere minime poſſum; quippe quæ non ſolum periculi plena eſt; verum etiam metum incutit, ne aquæ tunc ex-

tra ſcrotum in duplicatura peritonæi ſubſiſtant, & graviora mala inducant.

Quæſtioni quartæ, ſub reſponſione ad ſecundam jam ſatisfeci; & quod quintam denique attinet; inguinis inciſioni, atque vaſorum ad ſcrotum abeuntium ligaturæ, cum relicta perpetua apertura, calculum addere, ob magnum, quod inde vereor, periculum interdicor. Quare commendata potius medendi ratione malum oppugnandum eſſe arbitror; quam ut Deus reddat felicem, vehementer opto.

CASUS LVII.

De ictero diuturno contumaci, emeticis demum expugnato.

VIr generoſus, annos XL. natus, vitæ ſedentariæ ac librorum lectionibus dedititiſſimus, cibos duriores, ſalitos, fumo induratos in deliciis habens, atque ſub epulis vino aduſto uti ſolitus, neque ullis, niſi ante annuum tempus diuturnæ febri quartanæ, obnoxius morbis; intra noviſſimum ſemeſtre ex conjugis cariſſimæ, & duorum liberorum obitu, inſignem paſſus eſt mœrorem. Binis, & quod excedit, abhinc menſibus vehementi excandeſcebat iracundia; quam protinus præcordiorum anxietates, auriginoſus cutis color, ac denique contumaciſſimus icterus, ad hanc uſque diem, fruſtra adhibitis cujuſcunque generis medicinis durantes exceperunt. Namque, ut præſentem ægri ſtatum deſcribam, facies, album oculorum, atque totius corporis cutis, veluti tinctura croci ſuffuſa flaveſcit; quin faciei color flavus, noviſſime in viridem commutari videtur, metumque icteri nigri incutit. Urgent quotidie ructus, putrem ſpirantes odorem, nauſea, ciborum faſtidium, præcordiorum anguſtiæ, adpetitus dejectio; crebri vexant conatus ad alvum pariter ac urinam reddendam; ſed ſicuti per illam pauca, eaque cinereo colore imbuta dejiciuntur ſtercora; ita lotium quoque mingitur parcum, inſtar craſſioris cereviſiæ opacum, abſque omni ledimento, lintea flavo pingens colore, & adeo ſaturatum, ut illius tres duntaxat unciæ cum integra aquæ menſura permixtæ, vix naturalem urinæ exhibeant conſiſtentiam. Si vel exiguam cibi ſumſerit portionem, preſſionem ventriculi, & pectoris anxietatem cum gelido totius corporis ſudore ſentit; extra lectum commorari nequit; atque ſæpius, prævio horrore, æſtu præternaturali ac oris ſiccitate torretur. Arteriarum pulſus languidus fertur, ac debilis; ſomnus eſt inquietus & turbulentus; regio ſiniſtri hypochondrii & circa cordis ſcrobiculum tenſa obſervatur, & à paſtu paululum inſtata; contra dextrum hypochondrium, & hepatis regio, ab omni dolore, tumore atque duritie eſt liberum.

Conſuluit in hoc rerum ſtatu varios Medicos; ab iiſque infuſis purgantibus, pilulis Stahlianis, polychreſtis, amariſque eſſentiis fruſtra tractatus, meam tandem implorabat opem. Dabam ſpiritum nitri dulcem, ſalia digeſtiva ex terra foliata tartari, & arcano duplicato parata, ac clyſteres ex amaris, carminativis, ſaponeque Veneto confectos injici jubebam. Ex his nonnunquam ſymptomatum levamen percipiebat; fæces quandoque flavo colore tinctæ reddebantur: at brevi poſt accedebat alvi obſtructio, & tum priſtina ludebatur ſcena. Neque vero vomitoriis uti ſum auſus, quoniam verebar, ne illis præcordiorum ſpaſmi exacerbentur, & cauſſa mali, quæ procul omni dubio in ductuum biliariorum obſtructione, aut calculorum felleorum vitio latet, augeatur pariter ac exaſperetur. Quamobrem cum conſilii jam inops ſim; ad Te, Vir illuſtris, confugio, tuumque judicium expecto.

Reſponſio Conſultatoria.

Ex communicatis mecum litteris probe intellexi, Virum quendam generoſiſſimum gravi ac pertinaci laborare ictero. Quemadmodum vero variæ ſunt, quæ icterum inducunt, cauſſæ; ita Medicum, illius curationem aggreſſurum, veram ante omnia perſcrutari oportet originem. Scilicet frequentiſſima icteri cauſſa, in ventriculi, ac ductus choledochi ſpaſmo, præſertim circa hujus orificium, fibroſo cinctum ſphinctere, per quod bilis in duodenum fertur inteſtinum, ſeſe exſerente reſidet, & potiſſimum ab iracundia fortiori excitatur. Hinc quam plurimæ ſuppetunt mihi obſervationes, ubi vehementem animi excandeſcentiam, maxime ſi brevi poſt ciborum, aut vini quid capiatur, non ſolum atroces ventriculi ſpaſmi cum ictero exceperunt, verum etiam aſthma convulſivum, cum corporis decremento, virium jactura, & adpetitus proſtratione ſtipatum, per aliquot menſes durans fuit inſequutum. Huc quoque illi pertinent caſus, quorum non paucos novi, quod fortioribus emeticis, vel purgantibus, vel etiam vehementiori colicæ, ac præſertim cardialgiæ, quam vulgus nomine *der Ober-Colique* exprimere ſolet, ſupervenerit color faciei, oculorum, quin totius corporis icteritius, cum urina ſaturatiori, præcordiorum anxietatibus, nauſea, ructibuſque junctus. Tales autem affectus intra paucos dies profligari poſſunt, ſi interne congrua antiſpaſmodica, veluti eſt liquor meus anodynus, aut pulvis ex lapidibus cancrorum, pulvere Marchionum, nitro ac rhabarbaro confectus, aut emulſiones ex cannabis, quatuorque frigidis ſeminibus, & abſorbentibus concinnatæ &c. adhibeantur; extrinſecus abdomen ac ventriculi regio, balſamo meo vitæ inungatur.

Meam opem tribus circiter abhinc annis flagitabat, tali affectu inſeſtatus Vir quidam generoſus, in eximia dignitate conſtitutus. Aſſerebat ſecum binas & octoginta medicamentorum, fruſtra hactenus, & cum majori ſanitatis detrimento, uſurpatorum formulas; quæ continebant emetica, purgantia, ſudorifera, antiaſthmatica, aperientia ac amara remedia. Morbus erat corruptiſſimus, & cum præterea longo & ultra viginti milliarium itinere, quod huc fecerat, vires adeo exhauſtas conſpicerem, ut ſane ipſe de ſalute deſperarem; recuſabam primum manus admovere. At precibus fatigatus, explorabam, quæ tanto malo originem dederat, cauſſam: quam, cum generoſus æger recenſeret, ſe poſt vehementem excandeſcentiam, mox ſub epulis multum ciborum pariter ac vini aſſumſiſſe, & brevi poſt ictero contaminatum fuiſſe, in violentis præcordiorum, ventriculi ac inteſtinorum ſpaſmis ſitam eſſe, facile intelligebam. Conſulti antea Medici hanc plane non attenderant cauſſam, & vel ad cachexiam, vel hepatis obſtructionem, curandi intentionem direxerant. Hinc ſpem felicioris eventus fovere cœpi, atque paucis remediis, videlicet liquore meo anodyno minerali, ſale aperitivo, & Elixirio viſcerali balſamico, miſere cruciatum ægrum intra paucas hebdomades ab omnibus vindicavi ſymptomatibus, priſtinæque, quæ Dei eſt gratia, reſtitui ſanitati.

Dein-

Deinceps vero icterus haud raro natales ſuos à calculo veſticæ felleæ mutuatur. Scire autem licet, hunc in cyſtide ſua immotum, atque quieſcentem nunquam generare auriginem, ſed moleſtam duntaxat preſſionem, & gravativum in hepatis regione excitare ſenſum. At ſi eodem calculorum portio ductum cyſticum irruperit; tunc non tantum dolores præcordiorum rodentes, ardentes, nauſea, vomitiones, partium externarum refrigerationes, anxietates ac inquietudines ſuboriuntur; verum ipſe etiam icterus reſultat; qui non niſi ſpaſmos ſedantibus, internis pariter ac externis oppugnari debet medicinis.

Non minus icterus bili ſpiſſæ, viſcidæque, intra ductus hepatis bilioſos ſtagnanti, hoſque diſtendenti frequentiſſime debetur; & pro cauſſa remotiori, qui uti in canale inteſtinorum, ita quoque in ductibus biliſeris locum habet, nimiam horum reſolutionem agnoſcit. Tali ex cauſſa ſubjecta vitæ ſedentariæ, motuſque experti addicta, fluidorum potationem reſpuentia, ciborum vero duriorum, viſcidorum atque acidorum amanuiſſima, mœroribuſque, curis ac ſolicirudinibus obnoxia, ſæpiſſime deprehenduntur ictero contaminari. Quo in rerum ſtatu, ſi ſimul obſtructio quædam vaſorum hepatis ſanguiſerorum, atque ſanguinis per ramos venæ portæ tardior circulatio præſto fuerit: difficillima ſane eſt curatio; quoniam vel cachexia hydropica tandem accedit; vel, licet etiam auriginoſus color evaneſcat nonnunquam, illius tamen vix evitabilis eſſe ſolet recurſus, & niger denique arquatus, fœdo ſpectaculo jungi obſervatur.

Quod igitur præſentem, cujus cauſſa conſultus ſum, attinet caſum: calculum in tubulis biliferis, aut ſelleo ſacculo hærentem ſuſpicari neutiquam poſſum. Hunc enim metum & ſymptomata adhuc mitiora, & morbi diuturnitas, & denique excrementorum color, qui interdum cernitur, flavus omnino depellunt. Credo potius, icterum, quo vir laborat generoſus, à bile copioſiori, viſcida & in ductibus bilioſis non minus ac inteſtino duodeno ſtagnante, ſuam trahere originem: & cum nec hepatis induratio, nec œdematoſus pedum tumor, nec aſthma ſpaſmodicum aut convulſivum adhuc jungi videam, haud dubiam ſanationis ſpem ſoveo. In tali caſu non præſtantiora emeticis ſunt præſidia; quæ licet in malo, ab iracundia vehementiori inducto, & adhuc recentiori majus mioentur detrimentum; tamen in eo diuturniori ac inveterato, feliciſſimo adhibentur ſucceſſu. Hinc ſæpius ex unica emetici doſi dimidiam, quin & integram bilis craſſæ & obſcurioris menſuram eructatam fuiſſe, & inde cuncta ſymptomata remiſiſſe, ciborum adpetentiam rediiſſe, fæces ac urinam colorem naturalem recuperaſſe, & cutis inquinamentum penitus evanuiſſe vidi. Non tamen raro opus eſt, ut iterato detur vomitorium, eoque reſtitantes adhuc ſordes, quæ novum malo pabulum præbent, prorſus eliminentur. Obſervavi etiam plus ſimplici vice, quod poſt emetica ictericis data, calculi ſellei cum alvo fuerint excreti; & vix quidam excurrerunt menſes, ubi haud incelebris mercator, ictero, aſtmate convulſivo & hydrope diu ſolicitatus, poſt ſumtum corticis ſambuci medii infuſum, non modo aliquoties vomuit, ſed etiam per alvum, aliquoties exoneratam, ultra tredecim calculorum, qui erant triangulares, & partim quatuor, partim duodecim grana pendebant, reddidit: unde quidem malorum ſuorum per aliquod tempus levamen percepit, nihilo tamen minus bydrope poſt aliquot menſes recidente periit.

Hinc ergo luculenter patere exiſtimo, quanta emeticorum ſit efficacia in reſerandis tubulis jecinoris bilem vehentibus, atque ipſa coagulata, & in lapideam fere duritiem commutata bile attenuanda & è corpore proſcribenda: quem effectum ab aliis incidentibus, aperientibus ac amaris medicaminibus, teſtante etiam præſenti caſu, fruſtra expectamus. Ex claſſe vero emeticorum in uſu mihi eſt tartarus emeticus, quem granis duobus vel ex hauſtu vini generoſi, vel ex infuſo manniato, ſuperbibendo juſculum avenaceum, propinare ſuevi. Præterea pulveres præcipitantes ex lapidibus cancrurum, terra foliata tartari, & nitro depurato concinnatos, atque temperatum amarumque Elixirium meum commendare; pro potu vero ordinario decoctum ex paſſulis, radice cichorei, chinæ, carduo benedicto, tartaro vitriolato, & nitro antimoniato confectum ordinare ſoleo. Idcirco noſtro quoque ægrotanti lene emeticum exhibere, conſultiſſimum duco; cum illius uſum non tantum ſecuriſſimum fore ſpondeo; ſed ad debellandum hoc pertioaciſſimum malum non aliud ſubſidium ſuadere poſſum.

Relatio.

Elapſis quatuordecim diebus, nunciavit mihi Medicus, ſe ex præſcripto meo Generoſiſſimo ægrotanti, ſcrupulum unum radicis Ipecacuanhæ, cum unico tartari emetici grano permixtæ exhibuiſſe; & hinc vacuata per quinquies iteratum vomitum, inſigni ſaburræ viſcidæ, ac bilis atræ craſſæque quantitate, ipſum melius habuiſſe; ſomnumque tranquillum, ac egregiam ciborum adpetentiam recuperaſſe. Tum in uſum vocatis pulvere rhabarbarino, pulvere digeſtivo ſalioo, ac decocto paſſularum, fæces ac urina naturali colore imbui, ac cutis paullo nitidior fieri cœpit. Quare, ægro ſic deſiderante, iteratum prius emeticum, & inde ultra dimidiam menſuram bilis vomitu reddita eſt, eo effectu, ut icteritius color magis magiſque diſparuerit, & æger ad priſtinam redierit ſanitatem.

CASUS LVIII.

De atrophia cum febre lenta.

PErſona quædam Sereniſſima, virginitatis flore adhuc conſpicua, annorum LV. iogenii vivaciſſimi, venis potita haud adeo exilibus, cardialgia, & hyſtericis ſuffocationibus junior olim graviter per intervalla laboravit. Ab his ope remediorum martialium, & frequentioris corporis exercitii ita conſanuit, ut ad annum ætatis uſque quadrageſimum quartum, qui anno muodi 1721. celebrabatur, proſpera ac illibata gauderet ſanitate. Hujus autem anni autumnali tempore ſebrem incidit continuam, & hac die ſeptimo remittente, quotidianam intermittentem toleravit, adeo pertinacem, ut non ſolum per aliquot hebdomades inhæſerit, verum etiam ſequenti vere recruduerit; tumque primum cortice chinæ de china tractata, poſthæc pilulis cujuſdam celebrioris Medici conſortantibus ac pulveribus temperantibus penitus debellata fuerit.

Anno 1723. præternaturali alvi profluvio, crebris vomiiibus ſtipato, prehendebatur; &, fruſtra uſurpatis variis remediorum generibus, ope pilularum Stahlianarum prorſus ſanabatur; ut abhinc

per

per aliquot annos optima frueretur ſanitate, neque ullis, præter pilulas conſortantes, quas ad conſervandum uterini fluxus ſucceſſum, quavis ſumebat hebdomade, medicinis uteretur. Verum anno 1728. de crebris phlogoſibus, ac ſudoribus, magis magiſque invaleſcentibus, conqueri cæpit; quibus, præſertim cum uterina purgatio per ætatis, cujus jam binos & quinquaginta annos expleverat, rationem ceſſaret, & vehemens ac diuturna accederet mœſtitia, hæmorrhoidalis fluor quotidianus jungebatur. Sub his adſectionibus, quibus per integrum biennium ſingula die cruoris, quantum cochlear capit, ano reddebatur, carnoſa corporis ſubſtantia, edendi cupiditas, ſomnus atque vires cœperunt imminui.

Elapſo noviſſime anno, menſe Julio cum tempeſtatem calidiſſimam ac aridiſſimam horrida frigidaque aëris exciperet conſtitutio, phlogoſes pariter ac ſudores ſponte remittebant; at Auguſto menſe circa horam veſpertinam nonam, tam atroces ægram Sereniſſimam invadebant capitis dolores, ut mens turbaretur, ſenſus vacillarent, extrema perfrigeſcerent, vultus ruberet, ſcintillæ oculis obverſarentur, ac hora demum nocturna prima ea rationis potentia rediret, qua ægra ſignificare poterat, ſe torqueri cephalalgia. Hæc vero cum nauſea, vomendi conatu, ardore, doloreque manus & pedis ſiniſtri, ac pulſu celeri ſtipata, urina exiſtente naturali, ad quartum adfligebat diem; quo largo totum corpus perfundebatur ſudore, & lotium rubicundius album deponebat ſedimentum. Tum remittentibus ſenſim capitis pedumque doloribus, ſuccedebat febris quotidiana, quæ ſingula veſpera, oſcitationibus, manuum atque pedum refrigeratione, cum ſubſequutis pulſu celeriore, æſtu miuiſſimo, & corporis inquietudine invadebat, & hora matutina quarta, in copioſum deſinebat ſudorem. Per diem ab omnibus libera erat ſymptomatibus; ſed languor virium adeo increſcebat, ut opus fuerit, cortice chinæ febri obicem ponere. Elapſo poſt ſumtum hunc corticem biduó, efflorelcentia quædam cum inſigni pruritu lumbos potiſſimum obſidebat: quare miſſo illius uſu, pulvis, quem *de Kent* vocant, primum ſolus, deinde ſalibus nuptus, atque mixtura ex liquore terræ foliatæ tartari & eſſentia gentianæ rubræ compoſita adhibebantur, eo effectu, ut febris pedetentim conquieſceret, ſomnuſque ac adpetitus redirent.

At vero preſſo pede ſequebantur phlogoſes, ac ſudores; neque nocte tantum, ſed etiam die aliquoties, cum ſummo virium decremento Sereniſſimam cruciabant. Præterea obnubilus oculos prehendebat ſenſus, qualis eorum eſt, qui intentius Solem intuentur; atque epulas potiſſimum præcedit, abſque ullo illorum rubore, aut externo vitio. Quo loco notari meretur, ſcintillas ac imagines à multis jam annis, modo ante alterutrum, modo utrumque oculorum obverſari ſueviſſe; & viſionem quidem impediviſſe, ſed brevi poſt ſemper diſparuiſſe.

Cæterum adhuc per intervalla cruor hæmorrhoidalis egeritur; at alvi obſtructio tanta vexat pertinacia, ut, niſi ſuccurratur globulis ſaccharinis, vel pilulis Stahlianis, vel contra obſtructionem, vel etiam liquore terræ foliatæ tartari, vel ſero lactis tamarindinato, quod nuper per quatuordecim dies potavit, illa ſui officii plane obliviſcatur. Appetitus aliquantulum viget; ſed cibos paullo pinguiores, aut concoctu difficiliores, ſtatim ventriculi preſſio ac ructus acidi ſequuntur. Somno fruitur plerumque placido ac reficiente; attamen ſæpius turbulento, ſudoribuſque interrupto; & urina mingitur copioſa, inſtar aquæ tenuiſſima.

Vires non adeo dejectæ ſunt, quam quidem à tantis morborum cohortibus fuiſſet expectandum; at carnoſa corporis ſubſtantia, non obſtante victu pleniore, magis magiſque depaſcitur. Sanguis etiam ſingulis æquinoctiis, ſex unciarum quantitate, per longos jam annos ex vena in pede tuſa detrahi ſolet.

Quæ cum ita ſint, ſalutare jam deſiderat Princeps Sereniſſima conſilium, ac doceri præſertim cupir, qualis ſit, quo laborat morbus? quibuſnam remediis gravia illa ſymptomata, veluti ſunt oculorum caligo, alvi obſtructio, ſudores copioſi, & corporis conſumtio debellari debeant? & num à medicinis martialibus, quæ olim ſatis fecerunt votis, ſolamen poſſit expectari?

Conſultatio.

Poſtquam graviſſimam, qua Sereniſſima quædam Princeps male habetur, affectionem, cum omnibus momentis probe mecum penſitavi: illam non niſi pro atrophia, ex diatbeſi humorum calidiori, ſcorbutica inducta, ſymptomatibus hypochondriacis, debilitate ventriculi, ac univerſi nervorum generis ſtipata declarare poſſum. Scorbuticam enim humorum acrimoniam non módo ſudores copioſi, ſalutari conſilio excitati, calores volatici, pruritus & effloreſcentiæ, lumbos potiſſimum poſt ſuperatam febrem occupantes; verum etiam ſomnus turbulentus, laſſitudo corporis, hujuſque conſumtio, ob inopiam chyli generoſi magis increſcens, ac denique capitis ac oculorum moleſtæ affectiones luculenter ſignificant. Nec obſcuro paſſionuin hypochondriacarum documento, inter alia ſunt pertinaces alvi obſtructiones; quæ uterini fluxus ceſſationi, hæmorrhoidalis vero evacuationis inordinato debentur ſucceſſui. Hinc quoque cephalalgiæ atrociſſimæ, ac imaginum ante oculos obverſantium patet ratio; quippe quæ non niſi a cruore, vi ſpaſmorum ac reſolutionum flatulentarum, inteſtina obſidentium, ad capitis cavitatem, & nervos opticos compulſo ſuos mutuantur natales. Harum vero omoium affectionum primum ſundamentum, in ventriculi debilitate, ac proſtrata vi concoctrice collocandum eſſe puto; quam acidi poſt ciborum pinguium, ac concoctu difficiliorum uſum inſequentes ructus teſtantur, ex qua etiam alvi obſtructio, ac chyli minus laudabilis, humorumque impurorum dependet generatio.

Quod ergo attinet horum ſymptomatum curationem; hanc ſane inſignis ventriculi debilitas, humorumque vitalium ſpiſſitudo & acrimonia, reddent difficillimam, ac valde diuturnam: & quæ ex victus ac rerum non naturalium pertinaci obſervatione deſumentur ſubſidia, maxime ſi temporis beneficio ac patientia adjuvetur, inſigniſſimam ſpondebunt operam. Præcipuæ vero medendi indicationes ſunto, ut primum ſanguinis circuitus per viſcera imi ventris, meſenterium, lien ac hepar æquabilis reddatur, tum ſordes partium fluidarum impuræ per debita emunctoria proſcribantur; & denique ventriculi digeſtio, ſervata ubique alvi lubricitate, temperatis ſtomachicis confortetur.

Quos ut conſequamur ſcopos; ante omnia illa remedia cane pejus & angue fugienda ſuadeo, quæ inteſtina magis exſiccant, ſanguinem & humores exæſtuant, & hæmorrhoidalem fluxum ſtimulando provocant; quorſum pilulæ *Becheri*, polychreſtæ, aliæque medicinæ, quæ multam fovent,

aloen,

aloen; copioſius ſumtæ pertinent. Præſtat potius, ſi quædam ad excretionem hæmorrhoidalem præſto fuerit proclivitas, novem pilularum vel Stahlianarum vel mearum balſamicarum, pulveri præcipitanti nuptarum, per vices devorare; utpote quæ ſanguineum illum fluorem & promovendi, & ſi nimius ſuccedat, tutiſſime coërcendi egregiam obtinent virtutem. Huic quoque ſcopo convenientiſſimum judico, ſanguinem frequentius mittere; ejuſque ex vena alternatim mox in pede, mox in brachio tuſa, ſingulis octo hebdomadibus, ſi vires permiſerint, quatuor circiter detrahere uncias. Neque etiam minus excellentiſſimum fructum, partim in promovendo ſanguinis circuitu, partim adjuvanda tranſpiratione, & hujus ope eliminandis è corpore acribus, ſalſiſque humoribus, partim denique roborando ſtomacho expectare licet, à moderato, tamen crebriori corporis exercitio, quocunque fiat modo, ventriculo à cibis vacuo, & vel matutinis, vel veſpertinis horis inſtituendo. Et ne ſalutares ex hiſce ſubſidiis ſperandi effectus perverſa vivendi ratione impediantur, aut plane iterum deſtruantur: iis veſcendum eſt cibis, qui concoctu ſunt faciles, nec flatus progenerant; & potu utendum, qui humorum acrimoniam temperat, & per vias urinarias promte redditur. Quo quidem fine in locum potus ordinsrii vel acidulas Selteranas vino nuptas, vel ſerum lactis, ſi tulerit ventriculus, commendo. Præſtantiſſimum eſt hoc remedii genus in ſcorbutica potiſſimum atrophia, & febribus lentis, & paratur, ſi lactis vaccini recentis menſura una igni admoveatur, & addito citri ſucco coquatur, donec coaguletur; tum percoletur, & additis cancrorum lapidibus, ad uſum aſſervetur. Quod ſi vero neutrum arriſerit, in eorum locum ſubſtitui poteſt ſequens decoctum: *Recipe radicis chinæ, ſcorzoneræ ana unciam unam, cichorei, liquiritiæ ana drachmas duas. M. F. ſpecies, & in quatuor aquæ menſuris, cum paſſularum minorum manipulo permixtis, per tres horæ quadrantes coquantur.*

Tum ut confortetur ſtomachus, ac concoctrix vis reſtituatur; operæ erit pretium, Elixirium quoddam balſamicum, ex herbis amaris abſque ſpirituoſo menſtruo paratum, quale eſt meum viſcerale, aut quod *in notis ad Poterium* deſcripſi, adhibere, ejuſque ſexaginta guttas, per octo hebdomades continuando, ex ultimo ſub epulis hauſtu capere. Hoc enim medicamen, & tonum ventriculi ac inteſtinorum reſtaurandi, & acrimoniam primarum viarum obtundendi, & alvi lubricitatem adjuvandi vi pollet egregia.

Ad alvum porro ſolvendam, præſtans auxilium ſpondent paſſulæ rhsbarbarinæ, quarum hæc eſt compoſitio: *Rhabarbari pulveriſati uncia una, cum quatuor aquæ veronicæ unciis leniter coquatur, percoletur, & additis paſſularum Corinthiacarum libra dimidia, ſaccharique candi duabus unciis, ſuper prunis inſpiſſetur; cujus remedii duo circiter cochlearia mane ſumantur interdum, ſuperbibendo infuſum theiforme.* Quo denique humorum acrimonia demulceatur, & ſtricturæ ſpaſmodicæ leniantur, ſimulque phlogoſes conſopiantur; conſulo, ut bis quavis hebdomade veſperi liquor meus anodynus, ad viginti guttas, cum drachma dimidia pulveris abſorbentis, quod *oculorum cancrorum præparatorum, pulveris Marchionis ana drachmam, nitri depurati ſcrupulum, & binas olei deſtillati macis habeat guttas, maritatus, ex aqua florum tiliæ, vel ceraſorum nigrorum capiatur.* His ſi futuro vere potatio acidularum Selteranarum, vel Schwalbacenſium, ſub recto vivendi genere adjungatur; de auſpicatiſſimo curationis ſucceſſu nullus dubito. Quum autem in ejuſmodi diuturnis ægritudinibus, ſymptomata ſæpius commutari ſolenr; horum conveniens tractatio præſenti Medico curæ cordique eſſe debet; cæterum nec ego conſiliis meis unquam deero.

CASUS LIX.

De atrophia luxationem femoris ſequente.

Puer generoſus IX. annorum, ingenii vivaciſſimi ac temperamenti ſanguineo-cholerici, uno cum dimidio abhinc anno, dextro pede claudicare cœpit. Accitus Medicus mali ſedem in genu collocabat; quam ego, cum tandem vocarer, potius in oſſe femoris dextri hærere putabam. Namque ſub ingreſſu nullos quidem dolores percipiebat; at tota corporis moles, verſus dextrum magis propendebat latus. Adplicuerat interim Chirurgus quidam ſpiritus varios ac emplaſtra per ſex integras hebdomades; ſed non ſolum claudicatio invaleſcebat, verum etiam genu affecti pedis horrendi prehendebant dolores; alvus, niſi clyſteribus ſolicitata, non reſpondebat, & lenta accedere videbatur ſebricula. Ordinabam igitur contra has moleſtias varia medicamina, inuncto extrinſecus oſſi ſemoris ſpiritu nervino; ex quorum uſu & dolores remittebant, & febris evaneſcebat, & alvus rite ſuccedebat. Viſitsbam quoque os ſemoris, atque pedem dextrum ſiniſtro longe breviorem deprehendebam. Continuato autem ſpiritus nervini ac diſcutientis uſu, luxatum os ſemoris in priſtinum ſitum reponebatur, peſque affectus naturalem recuperabat longitudinem. Remanebat tantum in poſtica ſemoris parte, ejuſque junctura tumor quidam; qui medicinis diſcutientibus obſecundans, brevi poſt mediam illius regionem occupabat; & mox evaneſcens, mox iterum rediens, fruſtra adhibitis externe ſpiritu ac emplaſtro diſcutientibus, interne diaphoreticis, diureticis, ac lenioribus laxantibus, per integrum inhærebat ſemeſtre. Tandem, abſque præviis nec inflammatione, nec doloribus, ſponte ſuppuratus, intra paucos dies integram puris ſpiſſi, viſcidi, virideſcentis menſuram plorabst, & abhinc fruſta ſimul fibroſa, omni fœtore vacua fundebat. Injiciendum ergo curabam balſamum quoddam vulnerarium: unde poſt diuturnum tempus coaleſcebat vulnus. Interim aridura, quæ à primo mali initio pedem affectum ad talum uſque obſederat, facta jam conſolidatione magis invaleſcebat; & tendines muſculorum, qui tibiam movent, in poplite, veluti indurati cernebantur, ut puer pedem extendere baud valeret. Conabar hanc contracturam unguento quodam demulcere, eodemque ariduram oppugnare: nec ſine felici ſucceſſu: ſed ſuaſu Chirurgorum, me invito, puer ter quavis hebdomade in balnea, ex herbis emollientibus, & aqua, in qua antea canis diſſectus, & caput cum pedibus vitulinis decoquebantur, parata deſcendere debebar; hiſque relaxatis magis partibus, graviorem ſibimet contrshebat ariduram. Noviſſime igitur contra hæc vitia commendabam ſpiritum quendam, ad mentem *Purmanni*, ex radice angelicæ, zedoariæ, galangæ, herba majoranæ, gummi ammoniaco, ladano, ſtorace, maſtiche, benzoe, ſuccino, euphorbio & camphora, cum ſpiritu vini infuſis & deſtillatis paratum: atque unguentum nervinum,

ax axungia humana, cati ſylveſtris, canis, maſtiche, gummi ammoniaco, benzoe, therebinthina, balſamo Peruviano, atque camphora, in olei formam deſtillatis concinnatum. Quæ cum votis nondum fecerint ſatis, ſalubre flagitatur conſilium.

Conſilium.

Femoris luxatio, cujus cauſſa conſultus ſum, internam potiſſimum cauſſam, nimirum humores acres ſcorbuticos, agnoſcit; quibus etiam atroces in genu dolores, femoris tumor ſuppuratus, & ſeri impuri viſcidi effluxus debentur. Eidem vero ſcorbuticæ humorum vitalium acrimoniæ procul omni dubio aridura quoque affecti pedis in acceptis ferenda eſt; ſiquidem ſero exiſtente acri, ſalſo atque viſcido, non ſolum tenuiſſimi canales, qui ſuccum vehunt nutritium, obſtruuntur; verum etiam ſubtiliſſimi nervorum ramuli ad ſpaſmodicas proritantur ſtricturas. Quamohrem cum interna cunctorum ſymptomatum ſit cauſſa; internis quoque medicaminibus eo eſt reſpiciendum, ut eliminatis impuritatibus ſucci vitales naturalem temperiem, ac blandam ſpirituaſcentiam recuperent; inque partes atrophicas, majori ubertate, deriventur. Hiſce ſcopis non convenientius mihi ſuppetit auxilium, thermis Emſenſibus, in balneo ſub decenti regimine uſurpatis; quæ ſi minus arriſerint, ſequentem operæ pretium facturam credo medicationem:

Primum quidem hoc commendo decoctum: *Recipe radicis ſarſaparillæ, ſcorzoneræ, ana unciam dimidiam, M. c. decoquantur ex binis aquæ menſuris per duas horas.* Hoc mane calidum loco infuſi Theiformis; reliquo tempore frigidum pro potu ordinario potetur. Deinceps bis quavis hebdomade corpus purgetur leni laxante; cui *drachma dimidia rhabarbari pulveriſati, cum ſcrupulis duobus ſalis Epſonenſis, ac binis drachmis mannæ* ex commendato decocto ſumta, optime inſerviet: tumque ſingula veſpera pulveris ex cornu cervi, lapidibus cancrorum & cinnabari confecti ſcrupulus unus capiatur. Præterea balnea vaporoſa ex aqua pura, floribus chamæmeli & ſemine lioi parata, in uſum vocare decet; & ab his pedem affectum linteis perſtricare, uſque ad rubedinem. Nec denique ludetur opera, ſi ad roboranda loca affecta pes ille, vioo calidiori, aquæ Hungaricæ, & oleo Lavendulæ nupto, probe inungatur. Quæ, niſi nimis inveteratus fuerit affectus, quin opem ſint allatura, non dubito.

CASUS LX.

De œdemate & debilitate pedum ſumma.

VIrgo XXVII. annorum, quæ gaudet ſanguineo-cholerico temperamento, decem abhinc annis pulmonum abſceſſu, cum capitis intolerabili dolore, ac ſumma pedum debilitate laboravit, eaque ægritudine per novem integros menſes lecto fuit affixa. Debellatis feliciter hiſce tandem moleſtiis, ſuccedebat œdematoſa pedum intumeſcentia; & hac etiam congruis præſidiis ſublata, remanebat perpetua, & ad hanc uſque diem perdurans, pedum infirmitas. Quæ per noviſſimum triennium tanta ſumſit incrementa, ut ob muſculorum fibras penitus relaxatas in publicum prodire interdicatur; ac ſi in conclavi forſan obambulaverit, repente ſtrepitus circa pedum taleolos audiatur, & illa brevi poſt, nemine accedente, in terram proſternatur. Per proximum ſemeſtre, circa menſium tempus, qui per octo vel novem circiter dies quantitata ſatis copioſa, ſed loturæ carnium ſimili colore imbuti, fluunt, accedere obſervantur atroces capitis dolores, nucham ſimul atque dorſi ſpinam occupantes. Et his adfectionibus ſolicitata, quærit auxilium.

Reſponſio Conſultatoria.

Vidi probe ac intellexi ex præmiſſa morbi hiſtoria, quæ virginem nobiliſſimam exerceant ægritudines: at optaſſem, ut adhuc quædam momenta, ſcitu neceſſaria, fuiſſent memorata; nimirum quo ægra utatur vitæ genere, quo adpetitu, quo ſomno? an menſes olim debito ordine ſucceſſerint? an pedes adhuc tumeant? an ad animi affectus prona ſit? & quo vultus colore, num pallido, anne florido gaudeat? Quidquid vero ſit; ex iis, quæ allegata ſunt, ſymptomatibus facile adparet, genus partium nervoſarum ac membranacearum natura inſigni pollere debilitate; quæ diuturno, quem decem abhinc annis toleravit morbo, & accedente poſthæc pedum œdemate, magis utique adaucta eſt. Præſertim hiſce cauſſis robur partium ſolidarum ac muſculoſarum, quæ pedes conſtituunt, deſtructum ac valde relaxatum videtur: quibus vitiis, diætæ forſan errores, ac uterinæ excretionis irregularis fluor, ſatis amplum dederunt pabulum; & menſes adhuc ſeroſum ſolum modo plorantes humorem, inſigne ſubminiſtrant nutrimentum.

Ut ergo debellentur hæ moleſtiæ; operæ erit pretium, ante omnia ventriculum corroborare, ſucco chyloſo blandam conciliare ſpirituaſcentiam, & debitum purgationis menſtruæ ſucceſſum adjuvare; tumque externis nervioſis ac balſamicis, deperditum pedum robur reſtituere. Hiſce ſatisfacturus indicationibus, primum commendo Elixirium balſamicum, cujus hæc ſit formula: *Recipe radicis zedoariæ, galangæ, coſti veri, corticis caſcarillæ, extracti centaurii minoris, cardui benedicti, gentianæ rubræ, myrrhæ electæ, croci, ſuccini, ana drachmas duas, ſalis tartari unciam ſemis, vini Hungarici libras duas, M. digerantur, F. elixirium, cujus quantum cochlear capit, ex aqua vino nupta inter epulas adſumatur.* Hoc remedii genus partim ventriculum confortat; partim etiam menſes ciendi vi egregia pollet; præſertim ſi inſuper quavis hebdomade pilularum balſamicarum, aut meæ compoſitionis octodecim veſperi devorentur. Eædem pilulæ proximis ante menſium eruptionem diebus ſingulo mane capiantur; & hora quinta pomeridiana pulvis digeſtivus, qui ex lapidibus cancrorum, terra foliata tartati, tartarn vitriolato & nitro, componitur, adhibeatur; conjunctis omni veſpera pediluviis. Et ſi denique plethorica fuerit ægra, ſanguiferaque cruore turſerint vaſa, ſuadeo ut vena in pede incidatur, & ſex circiter cruoris unciæ detrahantur: quibus ſubſidiis legitimus evacuationis uterinæ ſucceſſus procul omni dubio reſtituetur.

Quod vero pedum attinet roborationem; ei nec ſola ſpirituoſa, nec multa unctuoſa medicamina ſatisfacient. Magis abs re erunt vel linimenta, quæ habeant ſaponem veoetum, aquam reginæ Hungariæ, ſpiritum ſerpilli, & eſſentiam balſami Peruviani, ter quotidie, juncturis genuum, atque talis inungenda; vel ſi tulerit, emplaſtra, & ex his aut illud, quod manus Dei nuncupant, aut ſaponatum *Barbette*, cum camphora, & oleo lavendulæ ſubactum. Quæ cuncta ſummum ſecundet precor Numen.

CASUS

CASUS LXI.

De affectu cachectico ex atonia ventriculi ac inteſtinorum.

Noſtra Princeps Sereniſſima, quæ vitam agit motus expertem, & decoctum fabarum Caffee valde ſaturatum quotidie ſorbillare ſuevit, per aliquot jam menſes, hypochondriorum inflationibus, tenſivis doloribus, & quadam ventriculi duritie cruciata fuit. Quæ autem moleſtiæ, hiſce noviſſimis hebdomadibus adeo increverunt, ut ob flatulentam imi ventris expanſionem, ſpiratio fieret anguſta, atque regionem dextri potiſſimum lateris hypogaſtricam dolor occuparet atrociſſimus. In uſum vocabantur pulveres abſtergentes, ac digeſtivi, clyſteres, ac unguenta nervina; hiſque in caſſum adhibitis, ſubſtituebantur, præter pulveres abſtergentes, partim infuſum aperitivum laxans, ex radice pimpinellæ, galangæ, ari, bryoniæ, rhabarbari, hellebori nigri, ſummitatibus meliſſæ, centaurii minoris, ſemine carvi, aniſi, fœniculi, corticibus aurantiorum cum vino Rhenano paratum; partim mixturæ tonicæ, liquor terræ foliatæ tartari, aliaque; eo quidem effectu, ut libera ſpiratio rediret, venterque detumeſceret, & veſtimentis compreſſoriis denuo includi poſſet. Verum, cum pauco interjecto tempore, inſigni mœrore, ac paullo poſt vehementiori excandeſcentia percelleretur mulier Sereniſſima, redire cæpit ſpirandi difficultas; atque ſecata tum in pede vena, tuſſis ſuperveniebat humida, quæ primum aſſidua fere, ac tanta muci viſcidi tenaciſque expectoratione vexabat, ut omnem penitus eriperet ſomnum; poſt aliquot autem dies mitior facta, per intervalla duntaxat, ejiciebat pituitam. His noviſſime jungebantur inſignis corporis languor, ſitis, adpetitus jactura, inflatio ventriculi, præcordiorum compreſſio, interpolata reſpiratio, & alvi obſtructio. Quamvis etiam hæc ſymptomata mixturis balſamicis, ex eſſentiis ſcordii, ſuccini, pimpinellæ confectis, pulveribus nitroſobeznardicis, infuſis theiformibus; & alvi ſegnities potiunculis laxantibus, non omiſſis extrinſecus balſamis, unguentis ac ſacculis nervinis oppugnata fuerint; & antea ſingulis æquinoctiis, præmiſſo pilularum balſamicarum uſu, ſecata ſit vena: attamen ad hocc uſque diem miſere diſcruciant ægram, & metum tympanitidis omnino incutiunt.

Conſultatio.

Quæ Principem Sereniſſimam graviter infeſtarunt ſymptomata, inflatio ſcilicet ventriculi flatulenta, liberam præpediens reſpirationem, alvi obſtructio, corporis decrementum, adpetitus proſtratio, bibendi deſiderium &c. & quæ, convenientiſſimis remediis, interne pariter ac externe fruſtra uſurpatis, adhuc immaniter adfligunt; ita ſunt comparata, ut prima eorundem origo ex atonia, ſive robore membranarum nervearum ac muſcularium, quæ ventriculum & inteſtina cingunt, dejecto omnino derivari debeant. Neque leves ſe quærentibus offerunt cauſſæ, quæ dictarum partium relaxationem ſenſim procreare valuerunt; quas inter mœrores ac ſolicitudines diuturniores, vitam ſine motu deſidem, cereviſiæ ſpiſſioris, ac decocti fabarum Caffee ſaturatioris potum, & denique menſium, per ætatis, quæ quinquageſimum annum attigit, rationem, factam ceſſationem memoraſſe ſufficiat. Non ſane parvi æſtimanda eſt canalis iſtius membranacei, qui alimenta noſtro corpori adaptare debet, atonia; quippe qua ciborum digeſtio labefactatur, laudabilis chyli ſequeſtratio, & ſordium excrementitiarum rejectio vitiatur, & hinc ſucci vitales, maxime ſanguis, lympha nutritia, fluidumque nervorum tenuiſſimum, inertes, craſſi ac viſcidi generantur: unde non vires tantum proſternuntur, ſed etiam temporis ſucceſſu viſcerum labes inducitur, ut ideo graviores tandem morbi, præſertim cachexia, tympanitis, vel hectica febris, non immerito ſint metuendi.

Qui ut arceantur, & præſentes expugnentur; ante omnia uſus rerum non naturalium ita dirigendus eſt, ne ſanitas quid detrimenti inde capiat. Nimirum corpus, cœlo exiſtente ſereno, ſedulo movere; cereviſia leviori, ac tenuiori, quæ ſimul ſit diuretica, uti; juſculis ex carne gallinarum, vel vitulina, radice petroſelini, cichorei, ſcorzoneræ, & ſucco aurantiorum paratis crebro veſci; ac loco potus Caffee infuſum theiforme, quod tale eſſe poteſt, ſorbere decet: *Recipe herbæ veronicæ manipulos duos, cardui benedicti manipulum unum, florum urticæ mortuæ, chamomillæ vulgaris ana pugillos quatuor, cardamomi minoris drachmas duas. M. conc. d. f. ſpecies.*

Ex remediis pauca ſunt, quæ commendo; præter enim pilulas meas balſamicas, quarum novem alternis diebus veſperi, ad alvum ducendam pariter, ac tonum inteſtinorum roborandum aſſumantur; & balſamum vitæ, regioni ventris mane ac veſperi inungendum; opem præclaram ſpondet eſſentia carminativa, cujus hæc ſit formula: *Recipe eſſentiæ corticum aurantiorum, tincturæ tartari ana unciam, corticis caſcarillæ, ſpiritus nitri dulcis, ana drachmas tres, olei de cedro, ligni ſaſſafras, macis ana guttas ſex. M. D.* Hujus eſſentiæ quinquaginta guttæ ex largiori aquarum Selteranarum hauſtu veſperi capiantur; & inter prandium quinquaginta guttulæ Elixirii viſceralis aſſumantur. His denique, ſi forſan calor præternaturalis acceſſerit, interponatur pulvis nitroſus, & pariter ac eſſentia in cyatho acidulis Selteranis pleno adhibeatur. Opto cæterum, ut hanc medendi rationem almus Deus Sereniſſimæ Principi jubeat eſſe fauſtam ac ſalutarem.

CASUS LXII.

De affectu rariori cachectico, cum tumore uteri ſcirrhoſo, & fluxione dolorifica in malleolo pedis ſiniſtri.

Poſtquam ego vocatus ſtatum ac valetudinem Illuſtris & Generoſiſſimæ Baronis coram inſpexi, & penitius exploravi; tria potiſſimum calamitatum, quibus per decennium graviter infeſtatur, genera occurrerunt conſideranda. Horum primum atque maximum eſt tumor regionem epigaſtricam, infra umbilicum occupans, prægrandis, magnitudinem capitis infantilis ferme adæquans, attactu duriſſimus, ex puerperio, quo novem abhinc annis defuncta eſt, ſubortus, & ſenſim ſenſimque majus nactus incrementum; adeo ut, abdomine flatibus expanſo, in majorem increſcat molem, ipſamque umbilici regionem obſideat;

contra vero, vacuo à vaporibus ventre, imminuatur, ac mollior fiat. De hoc ergo tumore in quæſtionem venit, quænam illius ſit ſedes, quæ origo, & quæ ab illo noxæ ſint metuendæ? Medicorum quidam accuſarunt ſcirrhum, intra uteri ſubſtantiam hærentem; quorum opinionem vero menſium regularis fluor, quo mulier illuſtris gaudet, videtur oppugnare. Quamobrem alii crediderunt, inteſtinorum canalem, veluti induratum, flatibus nullum permittere tranſitum; hinc in tantum elevari tumorem, tympanitidis utique ſignificantem primordia. Sed & huic ſententiæ partim morbi diuturnitas, partim ipſius tumoris rotunda figura valde repugnant: namque prioris ratione vero eſt ſimillimum, totum abdomen intumeſcere debuiſſe, & reſpectu poſterioris momenti, conceptu eſt difficillimum, qua ratione inteſtina, halituoſis vaporibus diſtenſa, globoſum ſemper formarent tumorem. Hinc denique alii ulcerationi uteri, vel etiam pinguedinoſæ illius excreſcentiæ attribuerunt cauſſam. Verum utraque ratio locum non invenit: priorem enim mali refutat diuturnitas, quippe quæ ab ulceroſis tumoribus admodum aliena deprehenditur; alteram autem refellit anatomica ſtructura, quæ uterum nulla adipoſa pollere membrana, neque ideo ad ejuſmodi excreſcentiam opportunum eſſe demonſtrat.

Quod ſi vero mecum reputavero, affectum hunc à noviſſimo puerperio ſuam traxiſſe originem; illuſtrem fœminam & ante, & poſt illud puerperium aſſiduo fluore albo laboraſſe; atque flatulentia, ut ita loquar, uterina, qua copioſi per uterum exploduntur flatus, inſigniter cruciari, neque etiam, more alias ſueto, poſt ſuperatum partum, uterum unquam blandis laxantibus fuiſſe repurgatum: in eam omnino inducor opinionem, ut ipſum uterum ab inhærentibus ipſi viſcidis, ſpiſſis, coagulatiſque ſordibus, infarctum, expanſum ac veluti induratum, pro cauſſa admirandi illius tumoris habeam. Sæpiſſime enim obſervavi, ex fluore albo, vel abdominis refrigeratione, vel remediis adſtringentibus improvide datis cohibito, subortos fuiſſe tales imi ventris tumores: qui adhibitis internis pariter ac externis diſcutientibus, ac emollientibus, hiſque intra cavitatem uteri injectis, & inde materia mucida, gelatinæ inſtar tenaci excreta, protinus diſparuerunt, ut illis affectæ rurſus utero geſſerint, feliceſque partus ediderint. In tali vero affectu, ubi ſimul uteri ſubſtantia indurata, illiuſque pori obſtructi, hinc perſpiratio humorum impurorum impedita eſt; non fieri poteſt, quin flatus in illius cavitate generentur; qui accumulati, & exitu ſuo deſtituti, expandunt matricem, & accedente præſertim inteſtinorum flatulentia, tumorem conſtituunt attactu perquam durum; exploſis autem flatibus, paullo molliorem. Atque hæc in noſtro etiam ſic contigiſſe caſu, cuncta docent ſymptomata: neque vero fugiet in arte pauliſper verſatum Medicum, quanta ex hoc affectu in reliquum corpus redundare poſſint detrimenta? Proximum enim eſt, ut ſanguinis circuitus per uteri ſubſtantiam, ob vaſcula minima à tumore ſcirrhoſo compreſſa & obſtructa, retardetur: hinc ſtagnando acrimoniam quandam contrahunt uterini ſucci, quam cum reliqua ac univerſa humorum maſſa, ad illam reverſi communicant. Ob eandem rationem cruor ille, qui menſtruo tempore adhuc effluit, non ſolum quantitate paulatim imminuitur, verum etiam à naturali temperie recedit, ſordibuſque viſcidis imbutus fertur: neque etiam in tali rerum ſtatu, ulla futuræ impregnationi ſpes relinquitur.

Alterum, quod Illuſtri ægrotæ moleſtiam creat, malum, eſt fluxio dolorifica in malleolo pedis ſiniſtri. Ex illo enim loco, certis temporibus ichor acerrimus ac corrodens exſtillat, tantuſque jungitur dolor, ut nec inſiſtere pedi valeat, ſed lecto affixa teneatur: cujus calore ſi affecta pars fomentata fuerit, intra paucos dies ſponte evaneſcit omnis dolor non minus ac fluxio. Tum vero protinus excipiunt atrociſſimi in femore cruciatus, qui non prius mitigantur, quam donec pedis tumor ſaniem plorare atque dolere rurſus cœperit. Pes adfectus ſimul contabeſcit; & turbata quoque totius corporis nutritione, omnes langueſcunt vires. Exinde vero adparet, quantus ſit infimi pedis cum oſſe femoris conſenſus; nec dubium eſt, quin acre ſerum, quod ulcus pedis per intervalla plorat, ab oſſe femoris ad pedem derivetur; & ad illud ex vicini uteri indurata, ac muco obducta ſubſtantia deferatur.

Tertium denique morbi genus, cui inſignis debetur animadverſio, conſtituunt paſſiones hypochondriaco-hyſtericæ, quæ fœminam generoſiſſimam miſere diſcruciant. Has innuunt flatulentæ diſtenſiones, ac ſpaſmodica imi ventris tormina, quæ verſus menſtruum tempus atrociora obſervantur, anxietates præcordiorum, cordis palpitationes, inquietudo ac angor animi, ejuſque ad terrorem, & graviores affectus inſignis facilitas; ventriculi debilitas, digeſtio turbata, atque tanta alvi ſegnities, ut non niſi pilulis ſolicitata reſpondeat. Et cum ventriculi robore tali ratione labefactato, in vicem ſanguinis ac chyli laudabilis, humores impuri, acres, bilioſi generentur; non ſolum vires totius corporis proſternuntur, & pulſus arteriarum cordiſque admodum languidus fertur, verum etiam omnes ſolidæ partes, debito nutrimento orbatæ contabeſcunt.

Quæ cum ita ſint, eo jam dirigere oportet omnes curandi ſcopos, ut quæ præſto ſunt mala, convenientibus remediis debellentur, majora vero atque futura, maxime tympanitis aut hectica, præcaveantur. Verum funditus exſtirpare omnem calamitatum cohortem, vel ob ſcirrhoſum uteri tumorem, qui cunctis originem præbet ſymptomatibus, erit difficillimum, & ſufficiet, ſi atroces paſſiones mitigaverimus pauliſper. Quod ergo ipſum illum uteri tumorem attinet; illum emollire, ejuſque incrementum impedire conveniet. Quam ob cauſſam experientia fultus commendo ſemen milii cum lacte, ad conſiſtentiam pultis craſſioris coctum, & intra lintea duplicata, ne humectet ventrem, nocturno præſertim tempore tumori illi adplicatum, continuando per aliquod tempus, & inſuper omne frigus, uti generatim ab imo ventre, ita præcipue ab affecto loco probe arcendo: namque hoc remedii genere tumores mammarum ſcirrhoſos, ac fere carcinomatoſos emollitos pariter atque curatos vidi.

Ut porro flatulentæ expanſiones diſcutiantur, ſimulque ventriculus cum inteſtinis corroboretur; nihil eſt præſtantius balſamo meo vitæ, extrinſecus abdomini inungendo, & ſuperimponendo lintea calefacta. Quo eodem ſcopo, & ad præcavendam cruditatum in ventriculo generationem, egregiam exſeret opem, viſcerale meum atque balſamicum Elixirium; quod ut quotidie ſub epulis ad quadraginta guttas ex hauſtu vini Hungarici capiatur, auctor ſum ſuaſorque.

Quum

Quum autem præcipuum, ut cunctarum adfectionum, ita maxime dolorificæ fluxionis in pede fundamentum, in ſcorbutica, viſcida ac bilioſa humorum vitalium intemperie latere videatur: ab interno, ac bene ordinato thermarum Carolinarum uſu, ſequentem in modum inſtitueodo, præſtantiſſimum expectare licet auxilium. Poſtquam nimirum hoſce fontes acceſſerit illuſtris mulier; poſt unius diei, ad recuperandas vires permiſſæ, otium, ſumtis veſperi pilularum mearum undecim, inchoetur proſtridie aquarum potatio. Hujus ſint tria intervalla, quorum binis prioribus per ſex ſemper dies molares thermæ; ultimo per ſeptiduum ordinariæ, quas *den Brudel* dicunt, hauriaotur: molares enim longe leviores magiſque ſpirituoſas fovent aquas, quam quidem ordinariæ; quippe quæ multa terreſtri ac calcarea ſcatent ſubſtantia. Primo die mane undecim aquarum vaſcula, prout ibidem ex uſu ſunt, potentur; altero quindecim vel ſedecim, tertio viginti duo: qui ſummus eſto numerus. Nimia enim aquarum moles præſenti morbo minus eſt conveniens; & hanc ob cauſſam, ſi thermæ per alvum ac urinam rite operentur, melius eſt ſequentibus diebus numerum vaſculorum imminuere. Finita ſex dierum periodo, abſtineat ægra per unam diem à potu; & ſumtis eadem veſpera iterum pilulis, alteram, ſicque etiam tertiam adgrediatur periodum. In fine curationis per biduum ſucceſſive devorentur dictæ pilulæ, ita ut veſperi ſeptem earum, totidemque maoe deglutiantur. Sub hac autem potatione, præter commendatum ſuperius Elixirium, inter paſtum capiendum, pedes, ut corroborentur, quavis veſpera in pediluvia ex aquarum molarium & lactis vaccini æquali portione parata immittantur, inque eo per horæ dimidium detineantur. Non minus alternis diebus pulvis meus præcipirans cum quindecim guttis liquoris mei anodyni, ex aqua ceraſorum nigrorum adhibeatur: & denique pro potu ordinario vel acidulæ Selteranæ inſerviant, vel ſequens decoctum: *Recipe hordei mundati manipulos duos, radicis ſcorzoneræ, cornu cervi raſpati ana unciam unam. M. coquantur in vaſe clauſo cum tribus aqua menſuris; percolentur, additiſque olei de cedro ſeptem guttis, & ſacchari una uncia, in uſum adſerventur.*

Poſtquam igitur, feliciter abſoluta thermarum iſtarum potatione, redux facta fuerit Baro generoſiſſima: conſultiſſimum erit, ut autumnali præſertim ac vernali tempeſtate, per aliquot hebdomades, ſingulo mane menſuram unam acidularum Selteranarum lacti aſinino nuptarum hauriat; aut ſero lactis utatur, cujus hæc eſt præparario: Lactis recentis vaccini menſura una, additis vel vini Rhenani binis cochlearibus, vel ſucci Citri dimidio cochleari, leviter coquatur, ut coaguletur, tum percoletur, ejuſque menſura una quotidie ſorbeatur, cujus portio dimidia mane tepida, à meridie frigida potetur. Neque levem præſtabunt operam, juſcula medicata mane vel loco infuſi theiformis capienda, vel cum ſero lactis alternanda. Ad ea conficienda ſumuntur gallina in fruſta diſciſſa, tres cancri, dum vivunt, in mortario contuſi, radicum cichorei, ſcorzoneræ, chinæ, petroſelini, eboris raſpati ana uncia una, coquuntur in vaſe ſtanneo cum menſura una aquæ puræ, ſub finem tantillum ſalis communis, florum macis, ac ſucci aurantiorum additur, & ſic ſorbillatur. Præterea ter quovis anno, ſub finem ſcilicet Februarii, Septembris, ac ineunte Junio, venam in pede ſecare, atque quatuor vel ſex cruoris uncias detrahere oportet.

Et quod denique ad pharmacorum uſum ſpectat; ex iis Elixirium ſæpius dictum quotidie ab epulis ſumendum; ac per vices liquorem anodyoum cum pulvere præcipitante ex aqua frigida veſperi capieodum, pilulaſque meas quandoque interponendas ſuadeo. Inprimis, inſtante menſtrua periodo, ad fluxum promovendum, per aliquot dies quavis veſpera ſeptem dictarum pilularum, vel ſolas, vel pulveri præcipitanti nuptas vehementer laudo deglutiendas. Quibus omnibus, ſi mentis tranquillitas, omniumque mœrorum atque curarum evitatio, & moderata corporis exercitatio acceſſerit: haud dubito, quin dirorum ſymptomatum exoptatum ſint allatura levamen.

CASUS LXIII.

De cachectica corporis conſtitutione ex ſoda diuturna.

VIr generoſus, LV. annorum, temperamenti cholerico melancholici, adoleſcentiæ ſuæ periodum ſub perpetua animi hilaritate, ac illibata corporis valetudine, felix tranſegit. Verum cum partim in Academiis degens, partim in vita militari, cui nomen dederat, multis victus, potuſque exceſſibus, atque erroribus indulſiſſet, variiſque corporis defatigationibus obnoxius fuiſſet: ipſe non miratur, quod virium robur ſucceſſive labaſcere cœperit. Præſertim adhuc junior, vinis calidioribus, ſumo Nicotianæ largiori, & quotidiano ſpiritus vini uſui adſuetus, id effecit, ut per triginta jam annos, moleſtam ſæpiſſime patiatur ſodam. Ab hac liberari cupiens, multos conſuluit Medicos, & quam plurima uſurpavit medicamina; ex quorum numero noo præſtantius ſolamen, quam ab ipſa creta percepit. Hac per viginti annos uti ſuevit, dum illius quindecim grana, vel ſcrupulum unum, imminente malo aſſumit, cum ardoris iſtius momentanea remiſſione. Quod ſi vero illam haud ceperit; horrendo cruciatu infeſtat ſoda, nec remittit, niſi vomitu vel ſponte inſequuto, vel digitis in fauces intruſis procurato. Redduntur per illum ſordes acidiſſimæ, dentes ſere arrodentes; tumque per aliquot dies, prout cibos incongruos evitaverit, à malo ſuo liber eſt: quare etiam per multos jam annos, ab omnibus acidis, pinguibus, ſimilagineis, quin & potu ſpiritus vini abſtinuit, nec amplius herbam Nicotianæ ſugere ſuevit. Contra vero pulveres ſternutatorios ad hanc uſque diem, largiſſima quantitate, naribus attrahere ſolet; iiſque tantum humorum ſalivalium ad glandulas pituitarias ac ſalivales adfluxum ſibimet contraxit, ut non tantum de die multum ſalivalis humiditatis & ſpuat, & naribus ploret, verum etiam noctu limpidi ſucci ex ore fluant. Præterea ciborum adpetentia magis magiſque imminui cœpit; quam reſtauraturus, ſuaſu Medicorum, ſed abhinc annis acidulas Egranas, ſequenti anno Teinacenſes potavit, cum ſucceſſu feliciſſimo. Sed poſthæc vires corporis, cum adpetitu paulatim evanuerunt, maxime per noviſſimum triennium: quo, ſingulis epulis, nihil niſi aliquot juſculi, aut lactei pultis cochlearia aſſumere; carnium vero, vel ſolidioris cibi rariſſime quicquam, aut non

ultra

ultra unciam comedere valet. Neque ventriculus fert cereviſiam; in cujus locum quotidie ultra binas vini Neccarienſis menſuras potare ſoluit, quo vires aliquantulum refici putavit. Poſtquam autem tantam vini quantitatem, ventriculo a cibia vacuo, admodum inimicam diſſuaſiſſent Medici, idque alvi obſtructione, qua ſæpius per aliquot dies laborat, comprobaſſent: paruit ipſorum conſiliis, vinumque tertia aquæ cum aniſo ſtellato decoctæ parte permixtum bibit. His denique moleſtiis noviſſimo anno ſupervenit violenta tuſſis, qua ſingulo mane albam tenacemque exſcreat pituitam, cum corporis contabeſcentia, ac adpetitus in dies aucta proſtratione. Quæ cum vernali hujus anni tempore, atrocioribus lateris puncturis, dorſique doloribus complicsta invaleſceret: meum tandem auxilium flagitavit vir generoſus.

Daris ergo congruis medicaminibus, remiſerunt dolores, & tuſſis paullulum mitigata eſt; quam penitus conſopire eo minus conſultum judicavi, quo magis æger ſub rejectione muci, optime habet. Interim moleſtus ventriculi ardor, licet ſtrictiſſimam ſervet diætam, quotidie ferme, & tempore ſecundæ in duodeno concoctionis urget. Hinc putavi, ſodam illam ac vomitionem ex ſaburra ventriculi acida, vitio ſucci pancreatici ſuſtentata, originem traxiſſe; & poſtea partim crebris vomitibus, partim etiam continuo cretæ uſu, ventriculi robur adeo labefactatum fuiſſe, ut inde & adpetitus jacturæ, & infirmæ digeſtionis ratio poſſet ſuppeditari. Quamobrem, rejecto cretæ uſu, commendavi ad aciditatem temperandam, & ſtomachum confortandum, mixturam ex liquore terræ foliatæ tartari, tinctura ſalis tartari, & martia tartariſatæ *Ludovici* concinnatam: quam vero, dum non ferret ſubitaneam opem, omiſit æger, & cretæ rurſus indulgere cœpit. Adventante æſtate, & veotriculo ad potandas minerales aquas exiſtente inepto, haud alienum credidi, ad primas vias ab omni ſaburra viſcida non minus ac acida repurgandas, potationem aquarum Sedlicenſium commendare. Annuit quoque conſilio meo generoſus æger, & intra tres dies earum aquarum unam duntaxat bibit lagenam, ſumta die quarta, ex aqua ſimplici, dimidia ſalis Sedlicenſis uncia. Verum cum ſub hac curatione, ſemel tantummodo ſingula die depoſuiſſet alvum, & aquas, ſimul ac potæ erant, protinus per urinam ſuiſſe redditas affirmaſſet; deſtitit ab ulteriori potatione, nec minus commendatis loco cretæ pulveribus, qui crocum martis aperitivum, oculos cancrorum citratos, terram foliatam tartari, & arcanum duplicatum habebant, uui reculavit. Deſideravit potius exterorum ac celebrium Medicorum de ſtatu illius morboſo judicium; quod inprimis abs Te, Vir Experientiſſime, flagitamus, & doceri præſertim avemus:

1. Quinam ſit præſens morbus; quæ illius cauſſa, atque origo; & num ex aſſidua tuſſi, corporis contabeſcentia, inſignique languore, ac perpetua refrigerationis ſenſatione, hecticam ſuſpicari liceat febrem.

2. Qua ratione ea mala curari ac præſervari poſſint.

Conſilium Medici.

Cuncta, quæ virum generoſum graviter ſolicitant, ſymptomata, veluti continua, & per triginta annos inhærens ſoda, quam demulcere, ſeque à ſævis tormentis, vomitibuſque acidiſſimis præſervare ſolet cretæ uſu; porro copioſa ſalivæ pituitoſæ per nares fluxio, atque ſputatio, tuſſis diuturna, adpetitus jactura, alvi ſegnities, corporis contabeſcentia, viriumque decrementum, clariſſimo ſunt documento, vim ventriculi digeſtivam, à copioſa ſaburra acri & acidiſſima, in primis viis ſtabulante, admodum eſſe labefactatam. Inde vero chylus non niſi crudus, indigeſtus, ſemiacidus ac minus temperatus generatur, ac reliquis humoribus permiſcetur; à quo non tantum turbata nutritio, viriumque jactura ſuos mutuatur natales; verum etiam, dum ſeroſa tenuiorque ſanguinis portio copioſius ſecedit, largior ſputatio, multaque pituitæ à naribus ac pectore rejectio ſuam trahit originem. Eadem præterea acida humorum acrimonia præcipitat, ac veluti coërcet particulas ſpirituoſas ſulphureas, quæ bilem conſtituunt; quare ipſe ſuccus bilioſus, ad cicurandum in primis viis contentum acidum utiliſſimus, redditur iners; viſcera ſanguinea, maxime hepar, atque pancreas, à craſſo ſanguine obſtruuntur, & hinc nec ex hepste ſufficiens ſpirituoſæ bilis ſecretio, nec ex paocreate lymphæ tenuioris fermentalis legitima ſequeſtratio, irreparabili digeſtionis damno, contingere poteſt.

Ad horum vero malorum, præſertim moleſtiſſimæ ſodæ tantam diuturnitatem, quotidianus ac nimius cretæ uſus contribuit: hæc enim, licet acidum promte abſorbeat, ac præcipitet, attamen nocivum adſtrictionis effectum relinquit; unde non modo graviores tunicæ glanduloſæ, quæ ventriculum, ac inteſtinum duodenum ambit, conſtrictiones, ſed alvi quoque pertinaciſſimæ inducuntur obſtipationes. In quo rerum ſtatu hectica quidem nondum præſto eſſe videtur; at quin ob digeſtionem vitiatam, & viſcera male conſtituta, cachectica corporis conſtitutio utique jsm invaluerit, nullum prorſus eſt dubium; nec vanus ſane metus, ne tandem lenta ſebris, cum tumore pedum, ac corporis contabeſcentia inſequatur.

Quare cum periculum in mora ſit; conſultiſſimum puto, ut malo quam ocyſſime ferantur ſuppetiæ, & hac intentione cruditates primarum viarum eliminentur, blanda chylo ac ſanguini reſtituatur ſpirituaſcentia, & obſtructa reſerentur viſcera: quo ſcopo remedia amara, viſceralia, roborantia, aperitiva, & ſic dicta anticachectica uſus ſunt præſtantiſſimi. Commendo igitur vinum laxativum, quod ſic ſe habet: *Recipe radicis cichorei, rhabarbari ana unciam unam, radicis pimpinellæ, gentianæ, corticis ligni ſaſſafras, limaturæ martis ana drachmas tres, paſſularum minorum uncias tres, terræ foliatæ tartari drachmas duas. C. C. M. D. S. ſpecies, quæ cum una & dimidia vini menſura infuſæ, intra ſex dierum ſpatium, mane adſumantur.* Hoc potu abſoluto, ter quavis hebdomade pilularum balſamicarum, ad modum *Becheri*, vel *Stahlii* confectarum quatuordecim, cum pulvere abſorbente maritatæ veſperi devorentur. In locum potus ordinarii, feliciſſime ſubſtituantur acidulæ Selteranæ, earumque binæ partes cum una vini Rhenani commixtæ; aut etiam decoctum ſcorzoneræ ac cichorei cum vino paratum. Præterea corpus ſedulo moveatur; ac ſub epulis capiantur quadraginta guttæ Elixirii temperati, quod ex extractis amaris, cardui benedicti, centaurii minoris, ſuccino, myrrha, ſale tartari, cum vino Hungarico ſit concinnatum. Quod ſi denique vires permiſerint; prævia hac commendata curatione, inſigniſſimum ab uſu thermarum,

marum, quæ in Carolinis ſcaturiunt, molarium, polliceor auxilium.

CASUS LXIV.

De cachexia cum aſthmate & tumore hydropem minante.

QUi jam ago XLVI. ætatis annum, ſtatura corporis longiori prædıtus ſum, ac olim vegeta ſanitate, & integra ciborum adpetentia gaviſua fui: octo circiter abhinc annis, inſignem ſcroti pruritum, ſtillicidio quodam lymphæ tenuioris, ex affecto loco inſtar ſudoris tranſpirantis ſtipatum, tolerare cœpi. Expugnaturus hanc moleſtiam, quotannis potavi acidulas Pyrmontanas, vel Schwalbacenſes; ante binos annos balneis Wiſbadenſibus uſus ſum; & extra haſce curationes, acidulas Wildungenſes, vino nuptas, pro potu ordinario adhibui. Quum autem hæc & alia remedia ſpem ſefelliſſent; tandem ante tres circiter menſes, aquas adſtringentes loco adfecto adplicui, eo effectu, ut pruritus non minus ac lymphæ acrioris ſtillicidium brevi tempore remitterent. At vix ſublatis his adfectionibus, aliæ ſucceſſerunt longe graviores, quæ ad hanc uſque diem me habent ſolicitum. Nimirum gravi præcordiorum compreſſione cum ſibili ſenſatione, cordis palpitatione, inſignique ſpirandi difficultate, noctu præſertim diſcrucior; quibus ſymptomatibus hora matutina quinta, æſtus præternaturalis, & oris ſiccitas ſuperveniunt. Abdomen eſt tenſum, alvus obſtructa, flatuumque urget retentio, ut ſæpius clyſtere vel purgante uti cogar remedio. Mictio fit difficilior, ſed urina redditur tenuis, ac juſto rubicundior, & poſt diuturniorem paullo moram, ſedimentum deponit mucoſum ex albo roſeum, quantitate ſatis copioſa. Ciborum adpetentia ſenſim proſternitur; pedes quavis veſpera intumeſcere videntur, & abdomen, non obſtante crebriori alvi fluxu, manet tenſum & expanſum; ſed pectus, caput, artuſque ſuperiores contabeſcere cœperunt. Pulſus fertur languidus, & celer: ac denique ab omni ſpiritus vini uſu abſtineo, proque potu ordinario æſtate aquas Wildungenſes, cum vino Rhenano mixtas, hieme cereviſiam potare ſoleo.

Judicium cujuſdam Medici.

Generoſiſſimus vir, & perquam ſtrenuus Chiliarcha per multos abhinc annos atrocibus ſcorbuticis in dextro pede doloribus, tam tenſivis, quam ardentibus, brachiorum lancinationibus, ac moleſtiſſimo teſtium pruritu, atque lymphæ acrioris ex illis ſtillicidio, miſere cruciatus fuit. Adhibitis præſtantiſſimis remediorum generibus, remiſerunt quidem hæc ſymptomata; at cum generoſus æger procero gaudeat corpore, & paſſionibus hypochondriacis obnoxius, inſignem ad hæmorrhoidalem fluxum poſſideat proclivitatem, teſtantibus tuberculis, haud ita pridem anum obſidentibus; factum utique eſt, ut ante aliquot menſes, aſthmate flatulento hypochondriaco, imi ventris tenſione ac intumeſcentia, pedum tumore, lotiique difficiliori mictione ſtipato corriperetur.

Cuncta vero hæcce mala, partim à ſanguinis, exitu ſuo per venas hæmorrhoidales deſtituti, ſtagnatione circa venam portæ, quæ in corporibus ſanguineis ac obeſis ob vaſorum ſanguineorum exilitatem frequentius ſolet contingere; partim ab obſtructione vaſorum minimorum, ac viſcerum abdominis ſuos procul dubio mutuantur natales: unde quoque tenſionum, preſſionum ſub coſtis ſpuriis, flatulentiarum, ſpirationis difficilis, ac ferme ſuffocativæ, aliarumque adfectionum cauſſæ ſunt repetendæ. Et quamvis horum vitiorum, præſertim inveteratorum, curatio tantis circumſepta deprehendatur difficultatibus, ut potius verendum ſit, ne ex illis hydropici, vel alii immedicabiles ſuboriantur affectus: tam inauſpicatam tamen in noſtro ægrotante ferre prognoſin, ciborum adhuc integra concoctio, & color faciei floridus, & à cachectico remotiſſimus minime permittunt; neque ulla præternaturalis lymphæ extravaſatæ congeſtio, hydropis prænuncia, obſervatur. Et præterea, ſicuti probe annotant, ac experimento confirmant Acta Anglicana, ſubjecta ſanguinea, ac procera minus obnoxia exiſtunt morbis hydropicis; quoniam ſeri acrimonia, ſi quæ fuerit, per nimiam pinguedinem attemperatur, atque coërcetur.

Quod igitur tanti mali curationem attinet; in noſtro quidem ægrotante, diuturna ac fere triginta trium annorum experientia ſuffultus, ſequentem commendavi. Primum ut ſtagnationi ſanguinis ſuccurratur, venam in pede ſecandam, eamque ſectionem bis vel ter quotannis repetendam, atque ſimul duas cucurbitas cum ſcarificatione femoribus admovendas curavi. Tum in ipſo aſthmatis paroxyſmo, ad hæmorrhoidalem deſuper reſpiciens fluxum, ano infundi juſſi ſequentem clyſterem: Recipe florum verbaſci, ſummitatum millefolii ana drachmam unam cum dimidia, foliorum ſennæ drachmas duas, tartari tartariſati ſcrupulos duos, trochiſcorum alhandal, aloes lotæ ana grana quatuor, herbæ galeopſidis manipulos duos; infundantur cum ſ. q. aquæ communis ferventis e. g. unciis octo, ſtent per 24. horas in loco calido, vaſe clauſo: Colaturæ adde olei liliorum alborum unciam unam. M. D. Deinceps curæ mihi cordique fuit, ut viſcerum pariter ac alvi obſtructionem reſerarem, flatulentos vapores per inferiora expellerem, atque mictionem redderem faciliorem. Hiſce ſcopis inſervierunt ſalia alcalia, tum media fixa, tum volatilia, magneſia alba cum arcano duplicato mixta, ſal geniſtæ, abſinthii, cichorei, artemiſiæ, tartarus vitriolatus, regulus antimonii medicinalis &c. quæ remedia mane ad drachmam dimidiam propinavi. Non minus alvum purgavi, & hoc fine ſemel quavis hebdomade dedi Extractum eſulæ, vel elaterium, cum manna ſolutum, ac cremore tartari permixtum; aut per aliquot dies exhibui pilulas, quæ habebant gummi ammoniacum, aloem roſatam, extractum centaurii minoris, myrrham, ac nitrum &c. aut etiam mercurium in pilularum forma ordinavi. Ad ciendum urinæ fluxum, arcanum tartari liquidum, cum extracto fumariæ, & tinctura rhabarbari mixtum, & quotidie ad drachmam dimidiam datum, operæ fecit pretium. Atque, ut flatulentiæ ſuccurrerem, bis quotidie ſub epulis ſumendas juſſi ſexaginta guttas, tincturæ tartari, antimonii, ſuccini, ſpiritu ſalis ammoniaci aniſato, & aliquot olei fœniculi, corticumque aurantiorum guttis maritatæ; in cujus locum nonnunquam ſubſtitui eſſentiam carminativam, quæ ex ſpiritus nitri dulcis, eſſentiæ aurantiorum ana uncia dimidia, tincturæ tartari, ſpiritus tartari, ſalis ammoniaci ana drachmis duabus, olei chamomillæ

momillæ Romanæ, atque carvi ana guttulis binis erat confecta.

Quod ſi denique aſthmaticus invaderet paroxyſmus; haud ſine ſingulari fructu dedi octoginta circiter guttulas liquoris, qui ſic habebat: Recipe florum ammoniaci in aqua ſcabioſæ ſolutorum unciam ſemis, infundatur pulveris fuliginis unciæ uni, ſtent ad tincturæ extractionem; filtretur, colaturæ adde ſalis cornu cervi drachmas tres. Filtretur & detur ad uſum. Nec irritam in ejuſmodi aſthmaticis paſſionibus deprehendi operam mixturæ, cujus hæc erat formula: Recipe aquæ aperitivæ uncias quatuor, fœniculi, veronicæ ana uncias duas, tincturæ tartari drachmas duas, liquoris cornu cervi ſuccinati, ſpiritus ſalis ammoniaci aniſati ana drachmam unam, ſpiritus lumbricorum volatilis drachmas tres, ſyrupi veronicæ parum. M. D. S. mixtura, cujus cochlear unum, ſingulis binis horis capiatur.

Cæterum præter thermas ac acidulas, commendavi, ut generoſus æger, ab omnibus alimentis æque ac medicaminibus juſto calidioribus, exæſtuantibus, cibis acidis, ſalitis, aromatiſatis, flatulentis, & concoctu difficilioribus; vinis calidioribus, dulcibus, ſpiritu vini, animique commotionibus, maxime mœrore, omni ſtudio ſibi caveret. Contra vero auctor ſui, ſuaſorque, ut corporis exercitatione per equitationem ac vectionem in curru ſedulo uteretur; ac denique ex vinis Moſellanum, ſuper ſale geniſtæ, abſinthii, ac petroſelini infuſum, ob virtutem, quam poſſidet, diureticam potaret.

Reſponſio Conſultatoria.

Ex litteris Viri generoſiſſimi, & adnexo ipſis judicio Medici ordinarii probe intellexi; ipſum cachexia cum aſthmate, & rumore hydropem minante complicata, graviter infeſtari. Expugnaturus vero hoc malum, non modo ad ipſa morbi ſymptomata, ſed præſertim ad cauſam illius, curandi intentionem dirigere ſuevi. De qua ſi diſpiciam; eam non niſi in lymphæ acrioris ſtillicidio ex ſcroto, per aquas adſtringentes, forſan remediis mercurialibus nuptas, improvide cohibito collocandam arbitror. Hac enim factum eſt, ut acrior illa materia ad nobiliores corporis partes, maxime præcordia, & tranſverſum ſeptum compulſa, illas ad ſpaſmodicas conſtrictiones provitaverit; hinc liberum ac æquabilem humorum vitalium progreſſum impediverit, & graviora illa ſymptomata progeneraverit. Nec pauca mihi ſuccurrunt exempla, ubi ex podagra retropulſa, ſcabie improvide exſiccata, fluore albo adſtricto, & ulceribus præmature conſolidatis &c. ſimiles adfectiones, anhelitus graves, tumores œdematoſi, hydropici, artuum ſuperiorum ariduræ &c. haud ſine vitæ periculo fuerunt ſubortæ. Longe graviora vero ſymptomata, & majus periculum minantur, horum exanthematum improvidæ curationes, ſi nobiliorum viſcerum, maxime hepatis poſt ſe traxerint obſtructiones: quippe quæ curationem quoque reddunt longe intricatiorem, quam quidem eſt, ſi ſolæ adhuc ſpaſmodicæ partium nervoſarum ac membranacearum peccaverint ſtricturæ. Quum itaque in præſenti caſu, viſcera adhuc ſalva, & a labe immunia fore ſpero: nullus quoque dubito, quin curatio felici ſit potitura eventu, ſi illa rite inſtituatur, temporiſque diuturnitate ac patientia adjuvetur. Quod attinet medicamina à Medico ordinario commendata; illa quidem generatim in hiſce morbis non aliena deprehenduntur; ſed jam cardo rei in eo conſiſtit, ut jam ea ſeligamus præſidia, quæ ſpeciatim præſenti malo, & viri generoſi conſtitutioni ſint adaptata. Hoc ſine ab omnibus purgantibus, ac calidioribus medicinis abſtinendum, etiam atque etiam hortor; & ſequentem medicationem fore convenientiſſimam confido.

Primum quidem ſingulo mane ſex circiter vaſcula infuſi theiformis ſorbillanda ſuadeo, quod ſic ſe habet: *Recipe herbæ cardui benedicti manipulum unum, ſummitatum millefolii, florum chamæmeli vulgaris ana pugillos quatuor, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. Cont. D.* Ante hujus potationem, pariter ac veſperi quinquaginta guttulæ liquoris mei anodyni mineralis, ex aqua florum ſambuci capiantur; & brevi ante prandium, nec non hora quinta pomeridiana drachma dimidia ſalis mei aperitivi aſſumatur. His per tres dies uſurpatis, quarta mane haud ſecus, atque præcedente veſpera ſedecim pilularum balſamicarum, quæ meæ ſunt compoſitionis, deglutiantur; eademque die à reliquis medicaminibus abſtrahatur. Tum priora per tres dies repetantur; & ſumtis quarto iterum pilulis, hæc medicatio per aliquod tempus, alternatim dicta ratione continuetur. Denique pro potu ordinario commendo ſequens decoctum, cum tertia vini Moſellani parte remixtum: *Recipe ſarſaparillæ electæ uncias quatuor, radicis cichorei unciam unam, ſeminis fœniculi unciam ſemis. Cont. Cont. F. ſpecies, quarum unciæ bina ex tribus aquæ menſuris per horam decoquantur dimidiam.* Quæ ſi rite obſerventur; effectum procul omni dubio præſtabunt ſaluberrimum.

CASUS LXV.

De affectu cachectico tympanitico.

Vir quidam conſultiſſimus, annorum LIX. temperamenti cholerico-ſanguinei, ſtaturæ procerioris, tam robuſta olim valetudine gaviſus fuit, ut præter variolas, morbillos, & acutam febrem anno ætatis vigeſimo quinto, cum in Italia degeret, perpeſſam, nullos unquam toleraverit morbos. Viginti circiter abhinc annis, nocturno tempore, ex improviſo ſpaſmo quodam oris ac narium corripiebatur; quo ſponte remittente, ſanus vixit, nec ideo ullis medicinis, nec venæ ſectione, niſi inordinata, uſus fuit. Interim crebram triſtitiæ, iracundiæ, aliorumque animi affectuum habuit occaſionem, ac præſertim ob duarum uxorum, & filii, ſpei optimæ, præmaturum obitum, multis acerbiſque indulſit mœroribus. Hinc ante annuum tempus corpus emacreſcere cœpit; ſed cum præterea bene haberet, ſomno frueretur placidiſſimo, ciborum, præter camium faſtidium, integra gauderet adpetentia, ſuiſque muneribus vegetus præeſſe poſſet; parvi æſtimavit illam contabeſcentiam. Menſe demum currentis anni Aprili, ſumtis forſan inter convivium, ex ſimila ac butyro piſtis edulis, & paullo poſt pota cereviſia triticea; accidit, ut inſequente nocte, ſubito preſſorium, vehementemque in pubis regione dolorem, cum ardore urinæ, ac veluti ſtranguria ſtipatum perciperet, & continua mingendi cupiditate, mictione vero parciori

riori & dolore in urethræ orificio moleſtiſſimo urgeretur: qui ad hanc uſque diem, maxime ſub lotii miſſione, aut ſi curru ſuper ſtratis lapideis vectus, fortius concuſſerit corpus, vehementer adfligit. Præterea ſenſit nonnunquam aliqualem ad fluxum hæmorrhoidalem proclivitatem, dum ante decennium non minus, ac circa æquinoctium vernale, noviſſime elapſum, cruoris tantillum cum fæcibus per alvum reddidit; ſed ipſe regularis fluor nunquam ſucceſſit. Quare Auguſto menſe acidulas Egranas potavit; quæ nullum quidem ſudorem, ad quem natura eſt difficillimus, moverunt; at per alvum ac urinam præſtantiſſimum ediderunt effectum; adeo ut ſub earum potatione, optime viguerit. Verum hac finita pedes primum circa talos, & brevi poſt ipſum abdomen tumere cœperunt; & reliquum corpus, præſertim facies, magis magiſque contabeſcebat; vires proſternebantur; atque inter ſcandendum per ſcalas, ſpirandi accedebat difficultas.

Meum tandem ante quatuordecim circiter dies flagitavit conſilium. Idcirco cum ex bene ponderatis omnibus morbi momentis, non ſine ratione, viſcerum, præſertim hepatis, obſtructionem ſuſpicarer, atque cacheeticum utique ſtatum vererer; eo curandi ſcopos direxi, ut obſtructa viſcera reſerarentur, tonus eorum confortaretur, ſerum ſuperfluum ac ſtagnans è corpore proſcriberetur, flatus diſcuterentur, ac vis ſtomachi digeſtiva adjuvaretur. Hoc fine adhibui pulveres ſalinos reſolventes, leniter diureticos, interpoſitis martialibus, anticachecticis, ſtomachicis, ac carminativis; & extrinſecus adplicui ſacculos ac emplaſtra diſcutientia. Laxantia oretenus exhibere, & ob inſigne, quo æger illa proſequitur, faſtidium, & virium defectum timui; & potius clyſteres ano infundendos curavi; quibus fæces copioſiſſimæ, nigricantes, induratæ, cum multis flatibus educebantur, & abdomen fiebat mollius. Superveniens quoque tuſſicula, nocturno potiſſimum tempore adfligens, recenſitis remediis cedebat; & poſt topicorum uſum, pedum tumor imminuebatur.

Sed quam maxime vereor, ne aliqua viſcerum labes, & ſtatus tympanitico-hydropicus actu præſto ſit. Namque venter maximam habet molem; & vacuatis nequicquam clyſterum ope flatibus æque ac copioſis ſtercoribus, manet tumidus: neque minus crurum pedumque tumor, licet ſub decubitu in lectis calidis pauliſper decreſcat, erecto rurſus corpore protinus adeſt. Urina perpauca mejitur, minimeque aſſumtorum reſpondet quantitati, colorem refert aurantium, obſcuriorem, ac rubrum deponit ſedimentum; quale eorum, qui inflammationibus laborant, lotium dimittit. Noviſſime etiam ſcrotum attollitur; & humorum jam quædam extravaſatio facta fuiſſe videtur. Nec ſilentio prætermitti debet, ægrum ſæpius, cruorem ex atro rubentem è naribus fundere; cæterum animo eſſe ſubtriſtem, & ad commotiones patheticas facillimum: pulſus percipitur debilis, ac frequens, abſque calore præternaturali; ac denique ciborum adpetentia prorſus dejecta, ſomnus turbulentus, corporiſque vires penitus proſtratæ.

Conſultatio.

Symptomata, quibus virum Conſultiſſimum male haberi, ex præmiſſa morbi hiſtoria intellexi, ſunt ſane graviſſima, & magnum portendunt periculum. Niſi enim viſcera imi ventris adhuc à craſſo fœculentoque ſanguine tantum modo infarcta crederem; & ea ab omni induratione immunia haberem, ſane non poſſem, quin imminentem, imo actu præſentem, corporis inferioris tumorem hydropicum, ſuperioris vero contabeſcentiam ſuſpicarer. Nec latent cauſæ, quæ ad ingenerandum hoc grave malum contribuerunt; quas inter vita ſedentaria, motus ſufficientis expers, crebri mœrores, ac animi commotiones, hæmorrhoidum denegatus fluor, & parcior ſanguinis per ſectiones venæ miſſio, ſunt præcipuæ. Curatio porro, quam huic morbo adaptavit Medicus ordinarius, ita eſt comparata, ut nihil fere ſuperſit, quod addere poſſim. Unicum adhuc monere liceat, quod nimirum in ejuſmodi tumoribus hydropicis, potentior paulo evacuatio ſit neceſſaria: cui ſcopo cum purgantia draſtica, ac vehementiora minime conveniant, feliciſſimo cum ſucceſſu ſatisfaciet infuſum mannatum, cujus hæc ſit compoſitio: *Recipe mannæ electæ uncias tres, terræ foliatæ tartari, cremoris tartari ana drachmam, aquæ florum acaciæ uncias ſex: coque & ſolve leni calore, colaturæ adde eſſentiæ corticum aurantiorum, centaurii minoris ana guttas quadraginta, olei de cedro Italici guttas ſex. M. D.* Hæc potio, ſingulis quatuor diebus repetenda, mane ſucceſſivis hauſtibus, interponendo potum juſculi avenacei, aſſumatur.

Deinceps ad ſpaſmos demulcendos, & flatus diſcutiendos ingentem opem præſtabit liquor meus anodynus, cum quarta parte balſami vitæ maritatus, & ter quotidie ad triginta guttas ex decocto quodam, vino Moſellano nupto capiendus. Roborat ille ventriculum, & univerſum nervorum genus, urinam flatuſque pellit, & præſertim, cum febrilis nondum præſto ſit calor, egregii eſt uſus. Præterea pilularum balſamicarum, ad *Becheri*, *Stahlii*, vel meam mentem paratarum octodecim alternis circiter veſperis degluttiendas ſuadeo, & altero mane drachmam unam ſalis aperitivi ſumendam commendo, cujus hæc eſt formula: *Recipe lapidum cancrorum, ſolutionis oculorum cancri, ſalis abſinthii, tartari vitriolati, ſalis Sedlicenſis ana drachmas duas, nitri antimoniati drachmam unam. M. F. pulvis.* Potui ordinario conveniet decoctum ſarſaparillæ, corticis ligni ſaſſafras & Juniperini, cum tertia vini Moſellani parte remixtum: quibus, ſi res adhuc integra fuerit, reſtitutum iri ægrum, eo minus dubito; quo plures mihi occurrerunt perſonæ, quæ eodem morbo, iiſdemque remediis tractatæ, priſtinam recuperarunt ſanitatem.

CASUS LXVI.

De morbo tympanitico.

Matrona XXX. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, ex odore ſuaveolentium male habens, matre, quæ arthritide, nephritide, & contractura per biennium perſeverante laboraverat, nata, iiſdem articularibus paſſionibus ante aliquot annos miſere cruciata fuit. Menſium cæterum fluore, ſatis regulari, gaviſa, & tempore conjugii (ſecundas autem nuptias jam celebravit) ex vehementiori terrore ac iracundia quater abortus, quorum noviſſimo ante duos annos molam ſimul excrevit, cum copioſo ſemper ex utero cruoris profluvio ſtipatos paſſa eſt. Nihilo tamen minus ante ſeptem anni quadrantes utero gerere cœpit; fœtum geſtationis tempore in dextro abdominis

minis latere, & ultimis menſibus ante partum circa epigaſtricam regionem ſitum eſſe ſenſit; tum legitima periodo poſt vehementes labores feliciter peperit; at ſecundinis rite excretis, imminutiorem lochiorum fluxum toleravit. Et poſtquam infans, cui ipſa ubera præbuerat ſugenda, tredecim hebdomades natus, vitam cum morte commutavit; abhinc menſes & irregulares & parciores fluere cæperunt, & mammæ ad hanc uſque diem lac continent. Senſerat ante hoc puerperium in regione epigaſtrica ad umbilicum uſque, dolores obtuſos; qui, enato poſt partum in eadem regione tuberculo, magnitudine oucem avellanam ſuperante, & magis intrinſecus, quam ab extra percepto, redibant tanta moleſtia, ut ad neutrum laterum, ſed ſupina noctu decumbere cogeretur; & ideo ſomno minus reficiente frueretur. Atque noviſſimo menſe Junio, abſque ullo diætæ errore prævio, accidit noctu, ut vehementiori colica hyſterica, reſpiratione difficili, præcordiorum anxietate, & alvi obſtructione corriperetur; ſed adhibitis interne carminativis, uterinis, balſamicis, cinnabarinis, externe emollientibus, diſcuiieotibus, atque venæ in pede ſectione brevi tempore ab iis ſymptomatibus vindicabatur; menſes fluebant rite, & criticum alvi profluvium, abſque nullo tumoris interni decremento, accedebat. Hinc ſuaſu Medici ordinarii menſe Auguſto, balneis Tœplicenſibus uti cœpit; ſimulque acidulas Egranas, licet ipſi vomitum cierent, nec per colatoria iterum abigerentur, potare debuit. Finita potatione febrem incidebat acutam, quæ balneorum ulteriorem uſum impediebat, ægramque ſanatam domum redire cogebat; ſed ſub itinere, tam ob ſolis ſervorem, quam æſtum internum, ſiti urgebatur, nullo potu, nec aqua extinguibili. Reduci factæ abdomen magis magiſque tumebat, tumor internus fiebat grandior, adpetitus deficiebat, & demum febris intermittens, eaque irregularis ſuperveniebat. Hanc Medicus ordinarius primum vomitorio ex radice Ipecacuanhæ, & arcano duplicato confecto, dein Elixirio balſamico viſcerali, & pulvere cachectico, qui habebat ſuccinum, lapides cancrorum, arcanum duplicatum antimoniatum, bezoardicum Joviale, atque olei cinnamomi aliquot guttulas, oppugnabat; alter Medicus eſſentiam amaram, pilulaſque *Becheri* addebat. Malo non remittente, plures conſulebantur Medici, quorum alter tumorem uteri ſcirrhoſum cum aſcite junctum accuſabat, & fruſtra per multas hebdomades adhibitis, varii generis medicaminibus, tam alterantibus, quam draſticis evacuantibus, tandem ſuadebat paracenteſin. Verum cum de hac inſtituenda varia moverentur dubia; exterorum Medicorum opem noſtra flagitabat; variaque ab illis medicamina uſurpabat, ſcilicet antimonium martiale cachecticum, pulverem ſtomachalem *Wedelii*, infuſum cum vino diureticum, & anticachecticum cum limatura martis, tinctura martis *Zvvælfferi*, pilulas laxantes, mixturam carminativam & balſamicam ex eſſeotia carminativa *Wedelis*, amara, & caſtorei cum oleo deſtillato mixtam; externe oleum plantaginis, & aniſi, emplaſtra de cicuta, de galbano, nec non aurum fulminans cum arcano duplicato &c. Balnea autem Laconica, ac fotus commendatos in uſum trahere recuſabat.

Interim, omnibus in caſſum datis, imus venter ad immenſam molem elevatus, expanſus, ac tympani inſtar tenſus, jam eſt; & noviſſime tumor œdematoſus pedes occupavit; ac tuſſicula levior cum aliquali ſpirandi difficultate acceſſit. Præterea adpetitus penitus dejectus, ſomnuſque turbatus, hiſce diebus ſe melius habere videntur; ſed ſumma laſſitudo, & inſigne virium decrementum valde cruciat ægram. Lotium, fruſtra ſumtis variis diureticis v. g. tinctura antimonii acri, tartari, arcano tartari, ſale polychreſto, ſolutione oculorum cancri &c. pauciſſima redditur quantitate; tumque copioſum deponit ſedimentum. Nec menſes legitimo ordine ſuccedunt; & noviſſima eorum eruptio malum exacerbare videbatur: quibus denique adnumerandi ſunt ructus ac vomitus, ſumtis epulis ſæpius ſupervenientes.

Quæ cum ita ſint; ſequentes occurrunt quæſtiones, quarum ſolutio, ab ægrotante nobiliſſima flagitatur:

1. Quonam laboret morbo, an tympania, uti quidem ex quibuſdam ſymptomatibus, borborygmis ſcilicet, inflatione ventriculi, ructibus, hypochondriorum extenſione, abdominis inflatione, ac tenſione inſtar tympani tanta, ut non cedat digitorum preſſioni, colligere licet, præſertim cum nulla aquarum fluctuatio in abdomine ſentiatur: an potius tympanitide cum aſcite complicata, id quod tumor œdematoſus, qui non ſolum pedes, ſed etiam illam abdominis regionem obſidet, cui emplaſtrum de cicuta, de ammoniaco, diachylon cum gummatibus, diaphoreticum *Mynſichti* &c. fuerat impoſitum, ſignificare videtur; anne denique hydatidibus?

2. Qualis ſit tumor in abdomine, an ſarcoma vel ſcirrhus uteri, anne meſenterii?

3. Num huic tumori interno, reliqua ſymptomata præternaturalia debeantur?

4. Utrum paracenteſis locum habeat? & num ea facta, ipſe tumor quadam operatione ſit tractandus?

5. Et quæ denique in uſum ſiot vocanda, ut ægra vindicetur?

Conſultatio.

Acceptis litteris, quibus adverſa valetudo matronæ cujuſdam ſpectatiſſimæ deſcribitur, ſtatim ponderavi, perpendique mecum cuncta morbi momenta: & ex illis probe intellexi, quod cum ægra ſit temperamenti cholerici, ſanguine ſucciſque plena, largum cruorem, tam per menſtruum fluxum, quam ſub crebris, quos paſſa eſt, abortibus ex utero ſuderit, deinceps vero & lochiorum & menſium parciorem excretionem tulerit, & per longum tempus, variis ſpaſmodicis, arthriticis, nephriticis, colicis, hyſtericis, vomibundis, cardialgicis, ac hypochondriacis paſſionibus agitata fuerit, non omoino fieri potuerit, quin ſub tantis tamque diuturnis ſpaſmis, non modo viſcerum internorum inſignis atonia enata, verum etiam tumor in abdomine ſubortus fuerit. Et forſitan ipſa remedia, quæ his affectibus, & inprimis abortibus, quorum cautiſſima debet eſſe curatio, oppoſita fuerunt, eam obtinuerunt indolem, ut malum magis exacerbaverint: quibus ex cauſis viſcerum, & præſertim hepatis labem inductam eſſe, haud ſine ratione credo.

Quibus ſuppoſitis, primæ quæſtioni ſatisfacturus, morbum pro tympanitico, cum aſcite complicato, habeo; licet nulla adhuc ſeri extravaſati in abdomine deprehendatur fluctuatio; namque tympaniam nimia, dura ac renitens imi ventris expanſio ſignificat. Quod autem tumorem illum internum attinet; de eo nihil certi determinare poſſum, cum nec memoretur, in quo latere hæreat, & mox in epigaſtri-

epigaſtrica, mox hypogaſtrica abdominis regione latere deſcribatur. In tanta enim incertitudine vel pro ſcirrho uteri, vel pro infarctu inferioris hepatis tractus, vel pro ſarcomate omenti, aut membranarum circa inteſtinum colon declarari poſſet; quarum opinionum ſingula vero videtur ſimillima, licet, deficiente exactiori deſcriptione, quæ illarum vera ſit, adfirmare nequeam. Quamobrem juxta tertiam quæſtionem, tumori huic primam morbi originem imputare nollem; ſed illam potius ex crebris abortibus, partu difficili, ſpaſmis nephriticis, lochiorum vitioſo ſucceſſu, paſſionibus hyſtericis, hypochondriacis atque colicis, & hinc relicta viſcerum atonia, vel etiam obſtructione derivarem; allegatum autem tumorem pro cauſa hæc ſymptomata magis augente, & accelerante haberem.

Et in tanto, tamque periculoſo morbo tantum abeſt, ut proficuam crederem paracenteſin, ut per illam lethalem potius eventum acceleratum iri, crebra experientia edoctus ſtatuam. Neque enim, hac inſtituta, tumori ipſi ſuſpecto, nec remediis, nec manuali operatione ſuccurri poterit; ideoque illam prorſus omittendam utique ſuadeo. Et ſi ad quintam denique quæſtionem mentem meam aperiam; morbum præſentem valde periculoſum, & fere immedicabilem judico; cum non ſolum peſſima ſymptomatibus, veluti ſunt virium & adpetentiæ defectus, aſthma, ac urina imminuta, complicatus; verum etiam per binos jam annos tam multis, ex parte incongruis remediis plane corruptus fuerit ac depravatus. Nihilo tamen minus omne auxilium denegare haud decet: ſed ſequenti ratione malum adhuc oppugnare expediet. Primum quidem clyſteres carminativos, & decem granulis pilularum *Becherianarum* nuptos, ano infundendos hortor. Deinceps decocta ac infuſa vinoſa reſolventia, mediocriter roborantia, cum tartari arcano maritata; nec non ſalia abſtergentia, tartariſata, maxime Anglicanum; interpoſito per vices partim pilularum *Becheri*, partim eſſentiarum vincetoxici, ari, petaſitidis, caryophyllatæ, gentianæ rubræ &c. uſu commendo. Nec alienum erit, trageas ex radicibus ari, helenii, petaſitidis, dictamni albi, vincetoxici, zingibere, ſquilla, caryophyllia aromaticis, & baccis lauri paratas adhibere; & extrinſecus emplaſtrum ſaponatum *Barbette*, linteis incluſum, tumori admovere. Quod ſi adhuc ſpes ſalutis reſtiterit; ea ſane hac medendi via obtinebitur; in qua omnia martialia ac opiata medicamina, cane pejus & angue ſunt fugienda.

CASUS LXVII.

De tumore hydropico cum metu tympanitidis.

VIr quidam litteratus, annorum LIX. temperamenti ſanguineo-cholerici, præter acutam febrem, anno ætatis decimo toleratam, & feliciter ſuperatam, illibata ac integra olim gavifus eſt ſanitate. Vigeſimo ætatis anno præſervandi duntaxat, & plethoram imminuendi fine, venam primum ſecandam præbuit; eamque bis abhinc quotannis circa utrumque æquinoctium incidi, ſed proximo quadriennio ſemel tantummodo, ineunte ſemper vere, tundi curavit. Quadraginta annos natus, podagra primum mitiori, ſucceſſu vero temporis, ſenſim atrociori infeſtari cœpit; quæ abhinc ſingulis annis, ſed unica tantum vice, rediit, nec ullis medicinis, præter Elixirium quoddam antipodagricum, oppugnata fuit. Noviſſimum illius inſultum ante tres annos menſe Maio toleravit vehementiſſimum; & abhinc omnes dolores, niſi forſan vagi & tranſitorii, penitus ſiluerunt. Verum ſucceſſit habitus corporis cachecticus; & ob diuturnos mœrores, curas, ærumnas, vitam motus expertem, mentiſque continuos labores, cum meditatione junctos, majora in dies ſumſit incrementa. Elapſo abhinc anni quadrante accedebat ſcabioſa corporis defœdatio, quæ crebra horripilatione, abſque tamen inſequente æſtu, ſtipata ad hanc uſque diem adfligit. Jungebatur ſubinde dolor dextri pedis, podagram ſimulans; ſed poſt paucos dies remittebat, & imi ventris aliqualem relinquebat intumeſcentiam. Hæc cum, per dies quatuordecim tolerata, parvi vero curata & pro flatulentia habita, ſenſim increſceret; meam tandem opem requiſivit vir eruditiſſimus.

Accitus ergo, & de retrocedente podagra certior factus, hanc per lenia diaphoretica ad pedes revocare ſtudebam; & cum alvi obſtructionem, atque imminutam mictionem jungi obſervarem; vinum medicatum leniter diaphoreticum, diureticum, ac carminativum, agarico in petia ligato, foliiſque ſennæ nuptum, cum aqua & vino infuſum ordinabam. Hujus, quantum unum vel duo vitra, quibus ad vinum bibendum utimur, continent, ſingulo mane dedi; præterea bis quotidie triginta guttas mixturæ, ex unctura antimonii tartariſata, atque ſpiritu lumbricorum terreſtrium concinnatæ propinavi, & frequentem corporis exercitationem, præſertim moderata equitatione inſtituendam commendavi. Inde factum eſt, ut carpum dextræ manus dolores, leviſque tumor occuparent, ſpemque rediturae chiragræ facerent; ſed intra biduum rurſus evaneſcerent. Hinc alvi conſtipatione perſeverante, ſcopo laxante pariter ac incidente exhibui ſal Epſomenſe, in aqua fontana ſolutum: quod cum neutiquam moveret alvum, ſed vomitu cum larga pituitæ copia redderetur; poſt aliquot dies bolum ex ſpecifici jalappæ ſcrupulo dimidio, gummi guttæ granis ſex, cum ſyrupo cardui benedicti, ac conſerva roſarum paratum, præbui deglutiendum. Alvus inde non niſi binis vicibus dejiciebatur; quare laxante ſcopo, purgantia draſtica abhorrens, non niſi extracti panchymagogi *Crollii*, in eſſentia alexipharmaca ſoluti, quadraginta guttulas per vices dedi, eo effectu, ut magis lubrica evaderet alvus. Præterea ad roboranda viſcera, vini generoſi hauſtum ſub epulis ſuaſi; quoniam remediorum uſum averſabatur æger: hiſque obtinui, ut melius haberet, ac inſigne ſymptomatum ſuorum perciperet levamen.

Verum paulo poſt recrudeſcebat malum; namque abdomen in majorem ſenſim elevabatur molem; pedes afficiebantur tumore œdematoſo, quæ foveas digito impreſſas, abſque ullo dolore retinebat; decumbens ſpiritum ægerrime trahebat; adpetitus imminuebatur, ſomnus turbabatur; urina mingebatur pauca, coloris aurantii ſaturatioris, cum ſedimento craſſo, roſeo & pingui cuticula, vireſque inſigniter proſternebantur. Quæ ſymptomata magis magiſque exacerbantur; & tympanitidis metum incutiunt, licet nullus adhuc præternaturalis calor ſit præſto. Præſcripſi quidem pulveres temperantes, leniter diureticos, cum clyſteribus carmina-

carminativis oleoſis: at, cum malum perarduum videatur, nihil amplius, niſi Tuo, Vir Illuſtris, conſilio adjutus, moliri audeo.

Conſilium.

Poſtquam omnia ac ſingula morbi, cujus cauſa conſultus ſum, momenta probe mecum reputavi; virum doctiſſimum tumore bydropico, in tympaniticum tranſituro, laborare deprehendi. Illum non modo ventris & pedum oedematoſa expanſio; verum etiam mictio imminuta, urina roſea, cum ſedimento indicant. Et quoniam inteſtinorum tonus adeo deſtructus, & labefactatus eſt, ut alvi aſſidua urgeat obſtructio, nec clyſteres, nec fortiora purgantia deſideratam ferant opem; juſtiſſimus utique metus eſt, ne expanſa magis magiſque inteſtina, tandem poſt ſe trahant gravem tympanitidem. Hæcce vero mala à nulla alia cauſa, quam materia podagrica, olim ad articulos depulſa, jam vero debilitaris partim per provectiorem ætatem, partim animi affectus, nimiaſque lucubratiooes viribus, intra corpus acta, ſuos mutuantur natales. Multiplici enim experientia doctus, firmiterque perſuaſus ſum, ex podagra retenta, vel ob refrigerationem corporis, animi pathemata, maximeque terrorem retropulſa, tumores aſciticos atque tympaniticos ſuboriri. Namque acris tartarea materia vel ad tunicas bronchiorum devolvitur, has ad ſpaſmodicas proritat ſtricturas, & ſic impedito libero ſanguinis per pulmones circuitu, ſpirandi difficultatem progenerat; vel ad nerveas inteſtinorum membranas deponitur, illorum tonum ac motum periſtalticum invertit, & hinc chyli ſecretionem, ſecumque alvinarum excretionem peſſumdat; vel etiam ductibus in hepate biliariis, ac urinariis incumbens, eos graviter conſtringit. Tali igitur ratione humorum noxiorum & excrementitiorum ſecretiones vitiantur, excretiones inhibentur, & maſſa ſanguinea impuritatibus acribus, ſalinis, acidis imbuitur: id quod in præſenti caſu & ſcabioſa cutis defœdatio, & vagi artuum dolores, teſtatum faciunt.

Quamvis autem hæc vitia in noſtro ægrotante, jam altiores egiſſe videantur radices, haud tameo abjiciendus eſt animus, ſed ſtrenue oppugnandum malum; cui quidem ſcopo ſequentem curationem deprehendi accommodatiſſimam. Per ſeptem nimirum dies ſingulo mane devorentur quatuordecim pilularum mearum balſamicarum; & veſperi ſumatur drachma una ſalis mei aperitivi, ex decocto, quod in vicem cereviſiæ, his in morbis minus convenientis, pro potu ordinario commendo, & ſic ſe habet: *Recipe ſarſaparillæ electæ uncias ſex, radicis chinæ uncias tres, cichorei, glycyrrhizæ, ſœniculi ana unciam ſemis. M. C. C. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes, additis olei tartari per deliquium triginta guttulis, decoquantur.* Quod decoctum etiam vino Moſellano permiſcere licet. Tum iterum per ſeptem dies ter quotidie capiantur ex eodem decocto guttæ quinquaginta Elixirii diuretico-antiſpaſmodici, & carminativi; cujus hæc ſit formula: *Recipe tincturæ antimonii acris unciam, ſpiritus tartari, nitri dulcis ana unciam ſemis, ſalis ammoniaci cum calce viva parati drachmas duas. M. D.* Et hæc medicamina ſic alternentur per aliquod tempus, ſingula ſeptimana vel pilulas, vel Elixirium adhibendo. Alvi vero ſegnitiei clyſteribus domeſticis eſt ſuccurrendum: quæ cuncta ſi rite adhibeantur; de felici eventu nullus dubito.

CASUS LXVIII.

De aſcite cum tympanite juncto.

Vir quidam honeſtus, aote aliquot annos aſſidua fere, tantaque exardeſcere ſuevit iracundia, ut ſæpius in vebementes præcordiorum anxietates, inaneſque vomendi conatus ſub ipſo animi affectu inciderit. Quod ſi nonnunquam pilulis Emmanuelis Norimbergenſibus, ad quarum uſum, tanquam ſacram anchoram confugiebat, ſibimet conſulere vellet; illarum tamen ſalutaris effectus, ſuperveniente nova excandeſcentia, plerumque turbatur, vireſque naturæ adeo proſternebantur paulatim, ut male habere cœperit. Namque primum corpus contabeſcebat, adpetitus evaneſcebat, in ſcrobiculo cordis moleſta ſentiebatur preſſio, ſpirandique anguſtia, ac tanta laſſitudo, ut vix amplius obambulare valeret. Accedens forſan Medicus ſectionem venæ commendabat, atque medianam in ſiniſtro brachio aperiendam ſuadebat: quæ bis fruſtra tuſa, tertia demum vice plorabat cruorem aterrimum, ac fere coagulatum, qui vix guttatim exſtillabat. Exhibebat præterea quaſdam medicinas; ſed ſymptomata, maximeque corporis languor, adeo invaleſcebant, ut tandem lecto affigeretur.

Tum de æſtu præternaturali conqueri cœpit; qui dato pulvere Hallenſium antiſpaſmodico pauliſper conſopitus, poſtridie intenſior recrudeſcebat, omneſque vires penitus proſternebat, ac à Medico quodam pro febre ardente maligoa habebatur. Quamobrem præſcribebat coactum valde regimen; ſiquidem lectis non modo obruebatur æger; ſed, licet æſtiva fuerit tempeſtas, conclave etiam, accenſis in fornace lignis, admodum calefiebat; atque cum miliaris efflorescentia collum pectuſque occuparet, nec induſia permutari concedebat.

Longo tempore ſic cruciatus, tandem convaleſcebat, ciborumque redibat adpeteotia: at tanta remanebat ſtomachi debilitas, ut ſimul ac cibos vel butyro frixos, vel aceto conditos aſſumeret, protinus in atrociſſimos in cordis ſcrobiculo ſpaſmos, doloreſque preſſorios incideret; qui à conſulto Medico nomine colicæ flatulentæ bilioſæ inſigniebantur. Hæc ſæpius per duodecim affligebat horas, cum pertinaciſſima alvi obſtructione, & colore oculorum ac faciei icteritio ſtipata: exploſis flatibus vel ructibus mitigabatur, & vel alvi ſolutione, quæ raro fiebat, vel, quod plerumque contingebat, crebris vomitibus, vehementem tuſſim excipientibus, prorſus ſolvebatur. Temporis ſucceſſu ſponte remittebat hæc moleſtia; at in ejus locum ſuccedebat tumor oedematoſus, pedes, crura, ventremque uſque ad præcordia occupans.

Fruſtra adhibitis varii generis medicaminibus, ſuaſu amicorum berbam & radicem chelidonii plantis pedum adplicuit, eo effectu, ut pedes quidem detumeſcerent, at venter molem ſuam retineret. In tali rerum ſtatu per annum fere dimidium miſer vixit; neque tamen minus & equitare, & baculo adjutus obambulare valuit. Tandem vero circa noviſſimum æquinoctium autumnale, poſt præviam inſignem corporis laſſitudinem, increvit denuo tumor, tantaque mole & pedes & ventrem expandit, ut rumpi videantur. Ipſe tumor frigidus eſt, & ſi premi-

premitur, foſſulam, impreſſi digiti veſtigium habet, quæ tarde rurſus impletur; venter tympani inſtar expanſus, attactuque duriſſimus eſt, & umbilicus valde prominet: bibendi urget inexplebile deſiderium, lotium quantitati aſſumtorum haud reſpondet; atque corpus reliquum emacreſcit inſigniter.

Reſponſio Conſultatoria.

Cuncta morbi mecum communicati ſymptomata ita ſunt comparata, ut nihil niſi hydropem aſcitem cum tympanite junctum redoleant, qui ſpaſmodicas ventriculi, inteſtini duodeni & ductuum biliferorum ſtricturas excepit, & ab illis originem traxit. Quando enim nervea ventriculi orificia vi ſpaſmorum conſtringuntur; coërcentur vapores halituoſi, ne exire queant: qui retenti ventriculi inflationem cauſantur, & liberum ſepti tranſverſi motum ac deſcenſum præpediendo, ſpirationem reddunt difficiliorem. Eædem vero ſpaſmodicæ conſtrictiones, ſi ad inferiorem inteſtinorum canalem propagentur, alvum clauſam efficiunt; ductus autem biliſeros occupantes, bilis tranſitum ad inteſtina impediunt; quæ ad ſanguineam reſorpta maſſam, icterum parit. Quod ſi autem orificia ventriculi relaxentur, tumque flatus & ructus libere eructentur; omnium ſymptomatum levamen inſequitur, neque minus ſtabulantes in ventriculo aut inteſtinis cruditates per vomitum rejiciuntur. Continuantibus præterea hiſce ſpaſmis, præcordia, hepar, inteſtina, & tranſverſum ſeptum in conſenſum rapientibus, comprimuntur ſimul vaſa minora venoſa, quæ ſuccos vitales ab extremis corporis partibus ad cor revehunt, horumque liber regreſſus retardatur. Quare ſtagnant in diſſitis primum regionibus, & ob moram diuturniorem dimittunt portionem tenuiorem lymphaticam; quæ in vaſa lymphatica pariter ac habitum corporis majori copia irruens, hydropicum tam pedum, quam ventris progenerat tumorem. Et ſic ratio patet, cur inflationes ventriculi, & aſthmata ſpaſmodica, affectus hydropici ſæpenumero excipiant. Neque etiam obſcura eſt prima tantorum malorum, maxime ſpaſmodicarum ventriculi conſtrictionum, in noſtro ægrotante origo; quæ nimirum non niſi nimiæ ad graviores animi commotiones, & præſertim iracundiam debetur proclivitati. Hæc enim illam obtinet indolem, ut ſi præſertim paulo poſt cibi vel potus quidpiam capiatur, vel plane purgantia aſſumantur, totum ventriculi ac inteſtinorum tonum ſubito pervertat, deſtruat, & ad irregulares diſponat motiones.

Verum enim vero hi affectus hydropici, ac tympanitici, præſertim ſi fuerint inveterati, adeo ſunt pertinaces, ut paucam admodum curationis ſpem relinquant, atque remediis neutiquam obſecundent. Interim cum junior adhuc ſit ætas, ciborum ſibi conſtet adpetentia, & hepar ab omni adhuc labe immune videatur: nondum plane deſperandum puto; ſed ſequentem curationem operæ facturam eſſe pretium haud dubito. Ter nimirum quotidie Elixirii balſamici, ex ſaturatiori ſalis tartari ac nitri lixivio, extracto cardui benedicti, & corticibus aurantiorum parati, quantum cochlear capit, ex aqua florum acaciæ, vino Moſellano nupta capiatur. Tum per aliquot dies, mane pariter ac hora quinta pomeridiana adhibeatur balneum vaporoſum, ex aqua, floribus chamæmeli, & ſemine lini confectum, cujus vapor per horam dimidiam abdomini admittatur, pectore capiteque probe velatis.

His emollito corporis tumore, mane capiatur infuſum mannatum, quod ſic paratur: *Recipe mannæ electæ uncias duas cum dimidia, cremoris tartari drachmam unam & ſemis, ſolve in aquæ florum acaciæ unciis quinque; adde tartari emetici ſoluti grana tria. M. D.* Poſthæc per aliquot dies iterum in uſum vocentur & balnea vaporoſa, & Elixirium balſamicum; tandemque repetito infuſi laxantis uſu, rurſus uſurpentur. Quæ ut ſecundet divina clementia, ex animo precor.

CASUS LXIX.

Siſtens Conſilium Medicum

De hydrope præcavendo.

PEr litteras requiſivit opem meam, vir quidam illuſtris, Viennæ degens, cujus morbi ideam ſequens ſuppeditabit hiſtoria: Eſt ille LXVIII. annos natus, temperamenti cholerico-melancholici, proceræ olim corporis conſtitutionis, & in juventutis ſuæ annis, ob vitam ſedentariam, multaſque meditationes ac lucubrationes, hypochondriacis obnoxius fuit paſſionibus. Interim hujus mali atrociam variis congruis medicaminibus admodum conſopivit; & præter dorſi dolores, flatulentas moleſtias, pectus potiſſimum afficientes, & uſu ſpiritus vini aniſati fruſtra oppugnatas, ſatis bene habuit, bonoque gaviſus eſt adpetitu. Verum quintus jam agitur menſis, ex quo malum illud flatulentum vehementer invaluit; ſiquidem imus venter aſſiduis vel flatibus, vel diſtentionibus, torquetur; digeſtio prorſus dejecta, adpetitus proſtratus, ſomnus turbatus vexant; & perpetua vomendi urget proclivitas, ſæpiuſque ipſo vomitu albus tenaxque redditur mucus. Imminuitur præterea urinæ excretio, mingiturque fere flammea, cum ſedimento rubro ſabuloſo: accedunt molimina hæmorrhoidalia, & parcus nonnunquam cruor cum fæcibus egeritur; intumeſcunt pedes, & reliquum corpus contabeſcit. Quam ob cauſam ea jam incidit quæſtio, qua ratione flatulento huic malo mederi, urinæ fluxum facilitare, & illuſtrem ægrum a metuendo hydrope præcavere liceat?

Perpendi quidem mecum cuncta morbi momenta; ſed optaſſem, ut alia adhuc, ad formandam prognoſin ſumme neceſſaria, fuiſſent commemorata. Nimirum an æger venam ſecandam præbere ſueverit, ac deinceps intermiſerit? an olim fluxerint hæmorrhoides, anne ſemper cœcæ, ac inordinatæ fuerint? num libera gaudeat ſpiratione, anne potius anxia ſit, ac difficilis? & utrum tumor ad ventrem penetraverit, inque primis dextrum hypochondrium ſub ſpuriis coſtis occupaverit? Quicquid vero ſit; nullum ſane ſupereſt dubium, quin præſens morbus non niſi ex circulo ſanguinis per viſcera abdominis, præſertim hepatis, impedito, ac retardato ſuam traxerit originem: unde ſcilicet factum eſt, ut humores in capacioribus imi ventris venis ſtagnaverint, & per venas hæmorrhoidales exitum affectaverint: id quod aſſidui, quos olim in dorſo toleravit, dolores abunde confirmant. Retardato autem tali ratione humorum per vaſculoſum hepar circuitu, & denegato eorundem per ſedales vias exitu; ſæpius fit, ut illi intra tunicas ventriculi ac inte-

inteſtinorum valde nerveas atque ſenſibiles ſtagnantes ſubſiſtant; & hinc flatuum retentionem, alvi obſtructionem, abdominis inflationem, præcordiorum anxietatem, murmura ac tormina inteſtinorum, variaque ſontica machinentur ſymptomata; quæ perverſo vitæ genere, epulis liberalioribus, ciborum minus genuina maſticatione, vel potu incongruo ſuſtentantur magis, ac exacerbantur; & circa hybernum ſolſtitium atrociora infeſtare ſolent.

In hoc rerum ſtatu, nihil eſt convenientius, quam ut fluxum hæmorrhoidalem congruis ſubſidiis promoveamus, & ſanguinis ex pede miſſione facilitemus: quo etiam ſcopo, thermis Carolinis non eſt efficacius præſidium. Neque enim dubito, quin, ſi his aquis ſtatim ab initio morbi rite uſus fuiſſet vir illuſtris, à malo ſuo jam dudum fuerit vindicatus. Verum cum plerique Medicorum hæmorrhoidale negotium haud bene perſpectum habeant; communis illorum mos eſt, ut neglecta venæ ſectione, ſtatim ad calidiora ſtomachica, & carminativa confugiant, iiſque flatibus obviam ire contendant; quin alvum, quæ plerumque ſui officii obliviſcitur, per ſortiora purgantia reſerare moliantur. Hinc autem cauſam morbi neutiquam tollunt; ſed potius ventriculi ac inteſtinorum robur, à quo adpetentiæ, concoctionis, chylificationis, & alvinæ excretionis integritas dependet, magis debilitant. Nec pauca novi exempla, ubi ægri, ex repulſa podagra, vel inordinato hæmorrhoidum ſucceſſu, ſpirandi anguſtia, & malo flatulento ſolicitati, repetito purgantium uſu, hydropicos ſibimet contraxerunt affectus: quo nomine noxioſiſſimum illud gummi guttæ, magnis celebratur laudibus, à quo tamen omnes ſinceros viros ſedulo dehortor.

Quod ſpeciatim ad præſentem attinet ægritudinem; vereor, ne cachexia hydropica, obſtructis ſucceſſive viſceribus, altas tandem agat radices; viſcera vero adhuc à graviori labe immunia, & non niſi ſanguinis & humorum ſtagnationem præſto eſſe, ob inhærentia fluxus hæmorrhoidalis molimina vero videtur ſimillimum. Atque ideo haud dubiam foveo ſpem, ſore ut congrua medicatione, ab omnibus ſymptomatibus, Deo auſpice, liberari queat æger generoſus. Hæc autem, ut recte inſtituatur; ante omnia eo reſpiciendum ſuadeo, ut evitatis cunctis purgantibus, non niſi clyſterum ope alvus ſervetur lubrica, flatus deriventur & eliminentur, ac hæmorrhoidalis fluor adjuvetur. Enemata alternis diebus ano infundi, & *ex florum chamæmeli manipulo uno, ſeminis cymini drachmis duabus, in aqua menſura dimidia coctis, atque eum viginti quatuor pilularum balſamicarum, ſalis communis drachmis binis, oleique chamomillæ cochleari permixtis* parari commode poſſunt. Præterea ad tonum ventriculi roborandum egregiam ſpondet operam Elixirium meum viſcerale, cujus quinquaginta guttulas ter quotidie, mane quidem ex infuſo calido, reliquo tempore ex potu ordinario aſſumere conveniet. Eidem ſcopo ſatisfaciet balſamus meus vitæ, ſi abdomini, ac ventriculo nonnunquam inungatur, ſuperimpoſitis linteis calidioribus.

His per octo circiter dies uſurpatis, abs re erit, ut ſingulo mane pilularum mearum balſamicarum, quæ magis roborante, quam laxante gaudent virtute, viginti deglutiantur; veſperique pulvis antiſpaſmodicus, interpoſito ſub epulis commendato Elixirio, aſſumatur; & hæc medicatio per octo dies protrahatur. Pro potu denique ordinario decoctum, vino generoſo vel Rhenano, vel Moſellano nuptum commendo; cujus hæc ſit formula: *Recipe radicis ſarſaparilla, china, raſura cornu cervi ana uncias duas, herbæ carduí benedicti manipulum ſemis, ſeminis fœniculi, arcani duplicati ana drachmas duas. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum uncia una cum dimidia ex binis aqua menſuris, per hora dimidium decoquatur.* Sed opus eſt patientia, & diuturno commendatorum medicaminum uſu: quæ, ſi res fuerit integra, procul omni dubio feliciſſimum præſtabunt effectum; quem ſummum Numen ſecundet benigniſſime.

CASUS LXX.

Continens relationem ſectionis magni Germaniæ Principis, hydrope defuncti.

Sereniſſimus Princeps, diſſectus poſt obitum, ob aquam inter cutem, ſequentia oſtendit phænomena: Imus venter, qui magna elevatus mole, inſigniter propendebat, maculis hinc inde cœruleis pictus, ac inferius in utroque inguine paululum excoriatus, aquam plorabat: ſed hæc excoriatio altero demum poſt obitum die in conſpectum veniebat. Ungues utriuſque manus cœruleo pariter ſuffuſi erant colore; atque pedes, tibiæ, genua, femora, abdomen, dorſum, undique tumebant, & foveas manibus digitiſque impreſſas diu retinebant. Nec membrum virile, maxime circa præputium; nec ſcrotum à tumore, magis tamen ventoſo, quam aquoſo, erant libera: ſiquidem diſſecata vapores continebant, & nullam aquam fovebant, quæ alias plerumque ex abdomine in ſcroti cavitatem ſolet deſcendere. Ipſum corpus attactu & intrinſecus, maxime circa hypochondria calidum erat; veluti recens mortuum ſolet eſſe.

Pertuſa abdominis cute, copioſus adparebat adeps, ſpongioſus valde, & aqua permixtus; qualis etiam in dorſo, lumbis, cruribus, ſuris, pedibuſque deprehendebatur, adeo ut adactum cultrum undique ſequeretur aquarum proventus. Secato prope umbilicum peritonæo, larga ſeri extravaſati ex abdominis cavitate profiliebat quantitas: omentum verſus ſuperiora retractum, cæterum ſanum, more conſueto haud contegebat inteſtina. Ventriculus valde expanſus, ac veſicæ inſtar tenuiſſimus, præter copioſiſſimos flatus, nonniſi paucam pituitæ ex atro rubentis continebat copiam. Inteſtina, meſenterium, pancreas nihil præternaturale, nec ullos ſcirrhos, aut indurationes monſtrabant: neque etiam hepar ullo laborabat vitio.

Loco cyſtidis ſelleæ occurrebat parvus folliculus, magnitudinem nucis moſchatæ vix adæquans, ſuperius prope hepar ſitus; cujus ductus communis choledochus, atque hepaticus, nihil alebat monſtri; at ductus cyſticus ſovebat calculum felleum in eo circiter loco, ubi cum hepatico commune iter adgreditur; cæterum plane coalitus, ac in ligamentum fere mutatus videbatur. Intra ipſum folliculum tres latebant calculi, alter rotundus, major; reliqui minores oblongi: qui intra corpus hærentes, colorem ex viridi flavum, aëri autem expoſiti aurantium, referebant; pondere leviores, inſipidi, conſiſtentia molliores, friabiles, &

& materia viridefcente ſpiſſiori erant obducti; quæ attactu molliſſima, inſipidaque ſub aëre flavum quoque induebat colorem. Neque vero circa hunc folliculum, vicinaſque partes, ullum bilis extravaſatæ cernebatur veſtigium.

In trunco aortæ deſcendente, infra diaphragma, prope arteriam cœliacam, locus quidam rotundus in conſpectum veniebat, qui cartilagineam, quin oſſeam, aſſumſerat naturam. Lien naturali minor atque rotundior videbatur: nec non renes, maxime ſiniſter, juſto minores, ex atro bruni coloris, molles, ac flaccidi adparebant; quorum ſiniſter in ipſa ſubſtantia binas cavernulas, calculis ac ſabulo repletas, oſtendebat.

Pectus cavitate gaudebat valde parva ac anguſta; & aquæ unam circiter ſovebat menſuram: contra vero pulmones juſto majores, nullam monſtrabant labem, niſi quod in dextro latere cum pleura concreti fuerint. Pericardium multa ſeri mole ſcatebat; cor à ſtatu naturali plane non recedebat, nec ulla oſtendebat concrementa.

Cranium tenue quidem, ſed ſolidum erat, nullumque prorſus ſuturarum nec in convexa, nec concava ſui parte exhibebat veſtigium. Huic tam arctis vinculis adhærebat dura mater, ut abſque vi ac læſione ſeparari non potuerit. Nec in cerebro denique præternaturalis quidpiam conſpiciebatur, niſi quod in fronte circa proceſſum falciformem tuberculum oſſeum, ac paulo poſterius trea adhuc ejuſmodi tumores viſui ſe offerrent; ac præterea ſerum in plexu choroideo extravaſatum; & quædam hyatides in cerebello obſervarentur.

CASUS LXXI.

De rara abdominis intumeſcentia.

Matrona annorum XLIX. quæ ſub perpetua mentis alacritate, conſtanti quoque ac illibata corporis gaviſa fuit valetudine, ante binos annos hyemali tempeſtate, poſt præviam refrigerationem, inſigni, & plus quam panico, percellebatur terrore: quo factum eſt, ut poſtridie dolorificum, ac herniæ ſimilem in dextro inguine tumorem, ovi magnitudinem adæquantem, perceperit. Hunc intra annum tempus tanta excepit abdominis intumeſcentia, ut gemellos utero gerere videretur; pedes ſubinde tumore œdematoſo grandeſcebant, & ciborum deficiebat adpetentia. Cutis colorem naturalem refert, nec nimia denſa eſt, attamen digito percuſſa, tanquam tympanum ſonat: atque menſtrua à primo morbi inſultu ſuppreſſa adhuc retinentur, nec ulla arte poſſunt revocari. Conſulti Medici, hydropem ſubeſſe rati, fortioribus purgantibus, ac demum aquis Wisbadenſibus illum fruſtra oppugnabant: accedebat potius febris intermittens, præter ſolita ſymptomata, inexplebili potus deſiderio ſtipata; & tandem frequenti ſalium medicorum uſu, una cum ſiti, ac pedum tumore feliciter profligata. Abhinc cibos rurſus adpetere, ſomnoque tranquillo frui cœpit; mictio pro aſſumtorum quantitate eſt ſufficiens; alvus rite reſpondet, & partes corporis ſuperiores ab omni vitio deprehenduntur immunes. Verum menſes nondum fluunt; abdominis moles eadem manet, ac antea, niſi quod flatuum eruptione paululum videatur imminui; flatus urgent, fruſtra uſurpatis varii generis carminativis; &, quod notabile eſt, ſimul ac obdormiverit, largo ac male olente ſudore tota perfunditur. Quare ſuotum ſymptomatum congruam quærit medelam.

Judicium cum Conſilio.

Eſt hic affectus non unus ex multis, ſed in paucis propemodum ſingularis; qui, quoniam rarius incidit, & notis non adeo diſtincte expreſſis manifeſtatur, quandam ſane in cognoſcendo, dijudicandoque difficultatem exhibet. Poteſt enim ſpecie hydropis, vel tympanitidis oculorum judicio imponere: quo nihil propius fit, quam ut Medicus inſcitior, & parum cautus, veri captus ſimilitudine, in erroneam medendi viam abducatur. Has vero hic non ſubeſſe ægritudines, id magno in primis indicio & argumento eſt, quod hydrops, cujuscunque ſit ſpeciei, non ſubito & quaſi ex tempore naſcitur in ſanis & recte valentibus; neque tumor abdominis hydropicus tam lentis incrementis grandeſcit, ut anni ſpatium requiratur: ſequitur etiam plerumque malos ſuccos corporis, & vitioſam viſcerum habitudinem; cujus in ægra noſtra nullum adparet veſtigium. Cernimus inſuper invaleſcente morbo hydropico, ſuperiores corporis partes lenta macie extenuari, & ſubtracto ciborum fructu contabeſcere, qui nutritionis defectus hoc in caſu non animadvertitur.

Quamobrem videmur nobis propius ad verum accedere, ſi huic tumori fixam ſedem, ac domicilium, circa generationis officinam adſignamus, ubi procul dubio emerſit ex ſtagnatione, ſeu potius ſeparatione ſeri nutritii; quod primo in vicinia ovarii excitavit tumorem, qui poſtea latius procurrens, atque per ipſas uteri membranas exporrectus, ibi corpus ſpongioſum, carneo-membranaceum efformavit, quale concrementum nonnulli ex recentioribus molam nutritionis vocare ſolent. Cauſam & originem hujus mali referendam eſſe putamus ad vehementem & inopinatum terrorem, cujus interventu menſtrua ſanguinis per uterum expurgatio, tunc temporis imminens, ex toto compreſſa fuit: unde ſanguis, conſueto & ſolenni exitu prohibitus, retroferri, & fixa ſtatione immorari cœpit utero, inque ejus vaſis ſpiſſius, & copioſius, quam pro loci capacitate collectus, liberum humorum iter intercludendo, materiam & cauſam ſubminiſtravit, ſeceſſioni ſeri à ſanguine, & generationi talis ſpiſſamenti, ſeu molis carneo-membranaceæ; quæ proceſſu temporis in majus extuberans, univerſum abdominis ambitum ingenti tumore implevit. Eſt etiam hic neceſſaria ipſius ætatis animadverſio, quam ſi quis ad generationem hujus mali conſpiraſſe autumet, cum vero convenienter judicari arbitramur. Nam ægra, expletis quadraginta novem annis, attigit utique illam ætatis metam, cui admotas fœminas ſecundum naturæ morem à menſtruis defici obſervamus: ac docet nos conſtans multorum temporum experientia, fœminas ſub illo ætatis flexu, quo lunare tributum ſolvere deſinunt, ſtagnationibus & ſeceſſionibus ſeri ſingulariter fieri obnoxias.

Crediderim inter initia naſcentis morbi averti potuiſſe hujus mali proventum, mature & convenienter adminiſtrata venæ ſectione; cujus præſidii neglectus laboranti utique damno & calamitati fuit. Purgantia vero hic prorſus temere &

inconſulto fuiſſe adhibita, quis non intelligit? nam tumor iſte, qui incumbit abdomini, non ſubnatus fuit ex aquis, extra vaſorum alveos effuſis, ac in ventris ſpatio coëuntibus; ſed potius hæc regio inflata eſt atque intumuit ex infra poſito, & qui ſubtus circa uterum firmo ac ſtabili inhæreſcit, glomo carneo-membranaceo, qui ab exiguis initiis per pauxillos & inobſervabiles auctus, tandem ad grandiorem molem pervenit. Hic vero ætate firmatus non evelli poteſt purgantibus; unde non mirum eſt, eorum uſum nihil attuliſſe emolumenti. Eandem ob rationem fruſtraneus fuit uſus thermarum Wisbadenſium, quæ ad tale concrementum liquandum, extenuandumque plane nihil valent. Subſequutus eſt tumor pedum œdematoſus; quoniam moles iſta niſu & pondere ſuo ſubjecta vaſa iliaca vehementer coarctat, & comprimit; hinc retardato humorum per venas reditu, ſerum à ſanguine ſecedit, quod poſtea in poros ac interſtitia carnis ſeſe inſinuat.

Eſt vero inprimis, qui meditationem noſtram in ſe convertit, ſudor ille exuberans, quo fœmina, quam primum ipſi obrepit ſomnus, propemodum liqueſcit ac reſolvitur. Familiariſſime ejuſmodi ſudore madent, quorum ſucci vitales multis rejectaneis, & à naturali ſanguinis textura alienis humoribus ſunt inquinati, qui poſtea per cuticulares meatus, ſub ſomno inprimis magis laxos ac patulos, cum ſeri vehiculo è corpore effluunt. Hanc vero impuritatis labem, ægrotantis noſtræ ſanguini citra dubium adſpergit, ſordidus ac lutulentus humor, qui ex illo uterino tumore, velut ex ſentina quadam in corpus dimanat: nam quando huc aliquis appellit ſuccus, per ſe ſincerus & integer, protinus ob moram, & cunctatiorem progreſſum à naturali deſciſcit temperamento, & vitium concipit, qui poſtea receptus in venas, putida partium ſqualidarum illuvie ſanguinem univerſum contaminat.

Diſpicienda jam venit ipſa hujus inſolentioris morbi ſanatio, cujus profecto ſpes in anguſto eſt; nam recte rem æſtimantibus nobis, morbi indoles ejuſmodi eſſe videtur, ut certum auxilium plane nequeamus promittere. Quis quæſo tantum ingenio, vel arte valet, ut reſolvere, vel diſcutere poſſit molem iſtam carneo-membranaceam, quæ potius omnem remediorum vim & efficaciam eludit?

Quamobrem erepta morbum ipſum tollendi facultate, id ſaltem agendum eſt, ut vitam tueamur, aliaque incommoda, quorum metus ex neglectu hujus mali naſcitur, ut fere ſunt partium ſuperiorum conſumtio, tumor pedum œdematoſus, torminoſæ flatuum turbæ, præcordia anguſtantes, convenientibus remediis avertamus.

Atque his omnino obviam iri poterit, ſi alvi vacuationem ſalvam præſtemus tam alimentis, quæ id faciunt, quam ſubter datis clyſmatibus, aliiſque, quæ ventrem ſolvunt, eumque duriorem blande emolliunt. Deinde tale medicamentum propinare oportet, quod non provenire ſinit cruditates; quod flatus diſjicit, vel foras elidit; ac denique laudabilis ac generoſioris chyli confectionem adjuvat. His autem dotibus, ſi ullum aliud, mirifice excellit Elixir noſtrum temperate balſamicum, quotidie inter cibos ſumendum; in cujus uſu ſi diutius ægra perſeveraverit, non dubitamus fore, ut egregium levamen perſentiat.

Inſuper ex toto circumcidenda ſunt omnia, quæ modo, vel materia nocent, quæ malos ſuccos fovent, quæ difficilius atteruntur à ventriculo, vel denique magnam inflationem habent. His diligenter, & cum cura ſervatis, id omnino ægra conſequetur, ut ſequuturis temporibus vacuitate plurimum moleſtiarum frui, & reliquum vitæ ſpatium, melius ſuaviuſque traducere poſſit.

CASUS LXXII.

De ſubita renis & veſicæ excoriatione à ſuppreſſo fluxu hæmorrhoidali.

VIr annorum XLIV. temperamenti ſanguineo-melancholici, robuſtioris corporis habitus, lauta ſemper ac opipara uſus diæta, ob narium hæmorrhagias, ſæpius intentatas, & nonnunquam parcius profluentes, juvenis adhuc multis congeſtionibus, vertigine, animique deliquiis infeſtatus fuit; ſed cætera ætate provectiore rectiſſime valuit, ſuetiſque congeſtionibus, per venæ ſectiones bis quotannis inſtitutas commode ſuperſedit. Quatuor abhinc annis, poſt prævias inteſtinorum ſtricturas, hæmorrhoidalem fluxum primum expertus, & poſtea ſingulis menſibus ter vel quater abſque ullis moleſtiis paſſus eſt; niſi quod alvum ſub ipſo fluore haud ſatis liberam, mictio dolorifica, ac paulo difficilior exceperit; quæ cum, ceſſante profluvio cruento, etiam remitteret, nec urina unquam mucoſi, purulenti, vel ſabuloſi quid oſtenderet, parvi æſtimabatur, & pro effectu hæmorrhoidum haud rite ſuccedentium habebatur.

Verum ſexta jam agitur ſeptimana, quum poſt horrendum frigus, dolores tenſivi atrociſſimi dorſi ac inteſtinorum ægrum invaderent; &, non ſuccedente ſueta ſanguinis excretione, magis exacerbari, in acutiſſimum tandem renis ſiniſtri ardorem, cum mictu perquam difficili, multiſque preſſionibus ſtipatum deſinerent. Conſultus Practicus, qui chirurgiam ſimul exercebat manualem, accuſabat renalem calculum; at quum nec remediis accommodatis, nec intruſo urethræ catheтere, urinæ profluxum ciere valeret; bini adhuc in auxilium vocabantur Medici, qui ex accedente mictu cruento, ac vaſis hæmorrhoidalibus externis, ad digiti craſſitiem tribus in locis turgeſcentibus, erroneum naturæ in negotio hæmorrhoidali ſucceſſum ſuſpicati, tribus vaſis adplicabant hirudines. His, licet ultra menſuram ſanguinis detraherent; tantum tamen aberat, ut dolorum levamen procurarent, quin illi potius, inſultu febrili ſtipati, exacerbarentur, & per tres fere dies cruoris per urethram, plus quam lotii redderetur. Quinta tandem die poſt operoſam catheteris adplicationem, pus cum urina effluere cœpit; & horrendi renis ſiniſtri dolores remittebant: hinc removebantur cataplaſmata lumbis hactenus admota, & veſicæ regioni, ad demulcendas ſtricturas, imponebantur. Non minus, cum excreta ſanies fœtorem ſpiraret penetrantiſſimum, mixtura quædam ex decocto liquiritiæ, altheæ, terebinthina, & vitellis ovorum confecta, ope ſyringæ in veſicam mittebatur; eo quidem effectu, ut intra triduum lotium, ab omni pure vacuum excerneretur. Interim abſque catheteris auxilio nulla prorſus redditur urina; licet ſpiſſæ

caſeoſæ

caſeoſæ materiæ, quam antea Chirurgus, urinam provocaturus, cathetere pertundere debebat, nullæ amplius præſto ſint notæ; & poſt recrudeſcentes hæmorrhoidales paſſiones, heri ex improviſo, dexter teſticulus adparebat inflammatus. Quamobrem juſtiſſime veretur æger, ne in priſtina recidat ſymptomata; ac reſtitans forſan materia, ſpiſſiorem, quin calculoſam aſſumat conſiſtentiam; ideoque ſalutare anhelat conſilium, inque primis doceri cupit, num perforatio colli veſicæ locum habeat?

Reſponſio Conſultatoria.

Affectio, cujus medela à me fuit implorata, perardua ſane periculique plena eſt: ſiquidem non ren ſiniſter ſolum, ſed quoque veſica, à ſtagnante, retentoque hæmorrhoidali cruore, inflammationem pariter ac ulcerationem jam ſubiiſſe videntur. Clariſſimo hujus rei documento ſunt peracutus & ardens utriuſque regionia dolor, ſanies fœtida, & ipſe cruor cum urina effluentes: juncta vero febris, & dextri teſticuli inflammatio, malum jam altas egiſſe radices, teſtantur. Urinæ præterea retentio non alii debetur cauſæ, quam orificii veſicæ, ab humorum affluxu, & inflammatione factæ intumeſcentiæ ac coarctationi: & optandum omnino foret, ut in ægrotante noſtro, tanquam ſubjecto ſanguinis ſuccorumque pleno, protinua in morbi principio, vena vel in brachio vel pede ſecata fuiſſet; quo factum procul dubio eſſet, ut ſanguiſugæ turgidis ani venis admotæ, feliciorem præſtiterint effectum. Verum cum neglecta fuerit ſectio venæ; non mirum, ſi hirudinum intempeſtivam adplicationem, major ſanguinis ad veſicam, tanquam ano vicinam partem affluxus exceperit. Nec negligenda ſunt remedia ad infringendum calculum adhibita, & cataplaſmata emollientia: quippe quæ ad inducendam cruoris mictionem, & maturandam ſubitaneam renis ſiniſtri ſuppurationem, quam plurimum contribuerunt.

Quo in rerum ſtatu, ea potiſſimum eſſe debet curandi intentio, ut inflammationis progreſſus omni præſcindatur ſtudio. Pretium operæ hoc ſcopo faciet ſerum lactis, loco potus ordinarii, ſufficienti quotidie ſorbillandum quantitate; quod ſequenti parari poterit ratione: Lac vaccinum recens, addito citri ſucco coquitur, ſub fine manipulo florum papaveris rhœados permiſcetur, tum percolatur, & ad abſorbendam aciditatem, cum cancrorum lapidibus & melle maritatum, uſui deſtinatur. Deinceps convenient pulveres temperantes ac nitroſi, ex antimonio diaphoretico, lapidibus cancrorum citratis, cornu cervi philoſophice præparato, & nitro purificato parati; quibus interponere expediet infuſum theiforme, quod herbas veronicæ, nummulariæ, pyrolæ, ſummitates millefolii, radicem glycyrrhizæ, & ſemen fœniculi habeat. Ex iis porro, quæ extrinſecus juvant, emplaſtrum ſaponatum *Barbette*, bene camphoratum, lumbis ac pubis regioni adplicandum; urethræ vero decoctum liquiritiæ, & altheæ, terebinthinæ, mellique ouptum ſuadeo injiciendum. Sed colli veſicæ perforationem, cum periculo haud careat, tanquam ſupervacaneum commendare haud poſſum remedium.

CASUS LXXIII.

De calculo renum.

E Lapſis ab auſpiciis præſentis anni quatuordecim diebus, mane vix expergefactus ex impruviſo, leviores primum ſpaſmos in ſcroto, ac maxime teſticulo dextro perſentiebam; quibus jungebantur inteſtinorum tormina, pungiiivus in latere ſiniſtro circa regionem renis dolor; iſque ſimul atrociſſimis tormentia os ſacrum, cum ſenſatione pali eidem infixi, occupans; & denique, ſumto prandio, copioſiſſimi ſequebantur vomitus. Hæc ſymptomata ſenſim invaleſcebant, atque ſua ferocitate omnem ferme ſuperabant patientiam: alvus præterea obſtructa erat, & poſt crebros deſidendi conatus, nihil niſi mucum album, tenacemque reddebat, neque etiam flatus tranſmittebat. Imputabam itaque huic alvinæ obſtructioni omnium adflictionum cauſam; ad quam referandam, primum aquæ vitæ hauſtum, deinceps quinquaginta guttulas eſſentiæ, quam cortices aurantiorum præbent, & tum ſpiritum carminativum de tribus, cum eſſentia caſtorei, atque corticum aurantiorum maritatum adhibebam. Quorum omnium vim quum eluderet malum, immiſi ano moſchatos globulos; atque tum hora matutina ſecunda, cum alvi quadam libertate, & flatuum exploſione, deſideratum à doloribus obtinebam otium.

Sed ſuccedebat urinæ retentio; ſiquidem hujus aliquot tantummodo guttulas, non ſine ardore ac lancinatione urethræ, poſt magnos niſus exprimere poteram: donec accedente veſpera, per triginta horas immaniter tractatus, à cunctis liberarer moleſtiis. Abhinc ſæpiſſime redierunt memorata ſymptomata; verum nec dolorum atrocia æquiparabant priorem paroxyſmum, nec per tot inhærebant unquam horas; nec denique ſemper vomitibus, aut alvi ſegnitie juncta erant. Interim ſtranguria ſæpius me vexabat; quid? quod aliquando calculus, inſtar viciæ, abſque ullis doloribus, me inſcio cum urina excretus, ſuſpicionem affectionis calculoſæ quibuſdam moveret. At vero, cum calculum abſque doloribus urethram tranſire poſſe, non crederem; nec ullum ex parentibus, vel cognatione mihi junctis cognoſcerem, qui calculo fuiſſet cruciatus; me quoque ab eo adhuc liberum, & inventum in matula calculum, non niſi coagulum in ipſo vaſe ſucceſſive generatum eſſe, certus arbitrabar. Sed ſolitus meus paroxyſmus, qui ſequente menſe Aprili vehementer me invadebat, rei monſtravit veritatem. Poſtquam enim dolores lumborum ac oſſis ſacri ſimul & ſemel ceſſaverant; protinus urethra afficiebatur, & ego lotii retentione, ſtranguriaque acutiſſima miſer torquebar. Sumtis igitur eſſentiæ ſic dictæ dulcis octoginta guttulis, obdormiſcebam; finitoque ſopore, cum urina ſine magna moleſtia reddebam calculum, piſum magnitudine ſua adæquantem; quo excreto, liberum lotio reſtituebatur iter, & ego valebam rectiſſime, convictus, me ex calculo laboraſſe.

Hanc ob cauſam ab omni caſei uſu, cujus eram amantiſſimus, prorſus abſtinere cœpi: neque tamen minus non modo ſub finem menſis Aprilis, calculum inſtar lentis, facili negotio excernebam; verum etiam ſequenti menſe Maio, vehementiori prehendebar inſultu. Namque ſumto prandio percipiebam in ſolitis regionibus horrendos dolores,

cum

cum vomitibus ſtipatos; nec ab eſſentia dulci mitigatos. Hora veſpertina quinta cynosbati grana, tanquam præſtantiſſimum contra calculum remedium, ex præſcripto cujuſdam amici, quantitate duorum cultri cuſpidum ſumebam; eo effectu, ut protinus ſiluerint dolores, atque cœna non minus, quam ſomno per inſequentem noctem placido uti potuerim. Sed poſtridie ab epulis recurrebant tormenta, & tandem ſequebatur calculus, ovali figura præditus; quo evacuato, in renum regione pondus quoddam impactum videbatur, & poſtquam per aliquot momenta ſederam, tantus dorſum occupabat rigor, ut ægre erectus ſtare valuerim. Hæc dorſi rigiditas per multum continuabat tempus: curabam venam in pede ſiniſtro ſecandam; ac uſurpabam pulverem, à D. ABELIO in libro, quem *Medicum ſtudioſorum* vocant, contra calculum præſcriptum, & ſic ſe habentem: *Recipe ſpermatis ceti, lapidum cancrorum pulveriſatorum ana drachmam ſemis, cinnabaris nativa ſcrupulum, ſalis volatilis ſuccini grana ſex. M. D.* Ex hujus pulveris uſu flexilius reddebatur dorſum, multumque ſabuli per lotium excernebam; quod ut omne proſcriberetur, mane hauriebam potiunculam ab eodem ABELIO dicto fini deſtinatam, cujus hæc eſt formula: *Recipe tartari vitriolati ſcrupulum, ſyrupi de quinque radicibus aperientibus, fragorum ana drachmas ſex, aqua cinnamomi drachmas duas, lapidum cancrorum ſcrupulum. M. D.* Hoc remedii genus illum præſtiut effectum, ut abhinc urina poſt aliquam moram ſemper depoſuerit ſedimentum, muco tenaci ſimile; quod vitro urinatorio probe agitato, inſtar nubis aſcendit, atque tum, ubi requievit, in forma rubicundi ſabuli ad fundum decumbit; ex quo, mea quidem ſententia, calculi ipſius derivo generationem. Cæterum menſe Maio adhuc aliquoties calculos minores ſine doloribus excrevi; nec ad hanc uſque diem ſueti paroxyſmi acceſſum ſuſtinui. Mictio hactenus, mox largior, & aſſumtorum quantitati ſufficiens; mox parcior fuit: neque vero ullum prætermitto ſtimulum, quin ei obſecundans, mingendo me accingam.

Ex remediis, quæ ad infringendum calculi augmentum mihi commendabantur, erat quoque allium, per nycthemeron ſpiritui vini infuſum, & in ipſo, quo luna fit nova, articulo ſumtum: quod etiam, non ſine fructu, & cum inſequente faciliori calculorum excretione, eo lubentius ſumſi; quo magis ABELIUS *loc. cit.* illud commendat, & quod acidum coagulans & lapidificans impediat, teſtatur. Quum porro in urina obſervavi ſedimentum mucoſum, ſabulum rubicundum dimittens; conſtitui tinctura ex aqua petroſelini nonnunquam uti; quippe quæ mucum incidere, attenuare, & ad exitum diſponere dicitur. Evolvi non minus varios Medicorúm libros; & ex quibuſdam malum meum immedicabile ſore percepi, ex aliis autem vidi, non omnem adhuc ſpem penitus evanuiſſe; atque ſimul intellexi, quod curationem cautam eſſe oporteat, neque intempeſtiva pellentia, aut reſolventia adhibeantur. Vid. WEDELII *tr. de medicamentorum facultatibus cognoſcendis & adplicandis pag. 115.* Credidi ergo, me operæ pretium facturum, ſi ea uſurparem medicamina, quæ totum corpus, maximeque ſanguineam maſſam à particulis tartareis, calculi nutricibus, repurgarent: cum autem hæc ad impedienda concrementa in renibus calculoſa minus ſufficientia arbitrarer, haud alienum putavi, nephriticas interdum conjungere medicinas; quas inter commendatum ex ZWINGERI tr. quem vocat *den ſichern und geſchwinden Artzt*, pulverem, pridie novilunii pariter ac plenilunii pondere unius drachmæ capiebam. Ille ſic ſe habebat: *Recipe ſeminis aniſi, fœniculi, cymini, petroſelini, lapidum cancrorum ana unciam unam, ſeminis naſturtii drachmas duas. M. F. pulvis.* Nec omittenda duco emollientia, aperientia, ac lubricantia; ut iiſdem viæ, per quas calculi pariter ac ſabulum abirent, fierent magis lubricæ: ac denique egregium fore eorum uſum, quæ calculum imminuunt, perſuaſus ſum: ex quorum cenſu à Medicis præſcripta lego, radices ononidis, urticæ, ſemen urticæ rubræ, geniſtæ, baccas juniperi, grana cynosbati, lapidem ſpongiæ, nephriticum, ſanguinem hircinum, leporinum, teſtas ovorum in cinerem redactas, corallia rubra aduſta, lignum nephriticum, gemmas percæ, cremorem tartari cum diagrydio, calculum humanum in pulverem redactum, lapides cancrorum præparatos, ſal calculi humani, volatile ſuccini, volatile tartari, criſtallum calcinatam &c. Quum autem magna opus ſit in adhibendis hiſce remediis, & providentia, & prudentia: nihil ſponte moliri audeo, ſed tuum, vir illuſtris, conſilium flagito.

Conſultatio.

Quantum ex tuis litteris, Vir Reverende, percepi; omnino mihi videris inſigni, ad calculoſam in rene ſiniſtro concretionem, pollere diſpoſitione; quæ in eo conſiſtit, quod ren iſte, tono ac robore ſuo naturali privatus, & valde opportunus ſit, ad recipienda, quæ ſecretum lotium ſecum advehit, recrementa tartarea, diuturniori mora in calculum abeuntia. At remedia, quæ paſſim legiſti, & quorum permagnus in ſcriptis Medicorum reperitur numerus, ita ſunt comparata, ut majus fere damnum minentur, quam emolumentum: conſultiſſimum potius eſt, ut à prudenti Medico ea ſeligantur, quæ Tuæ conſtitutioni ſint maxime accommodata; & ea ſubinde vivendi ordinetur ratio, quæ Tibi conveniat. Quamobrem ante omnia talem potum ſeligendum ſuadeo, qui levis, nec nimis exſiccans, ac ſpirituoſus eſt, & promte cum urina redditur; quo nomine cereviſiæ triticeæ, præ craſſis lupulatis, in calculoſis affectionibus ſemper obtinent palmam. Præterea ex cibis fugienda ſunt cuncta acida, caſeoſa, flatulenta, & quæ alvi inducunt obſtructionem. Contra vero inter remedia duo ſunt, quæ ad præſervationem commendo; quorum alterum conſtituit infuſum theiforme, *ex ſummitatum millefolii duobus manipulis, radicis liquiritiæ uncia, ſeminiſque fœniculi drachmis tribus* concinnatum, & ſingulo mane ad ſex vel octo ſorbillandum vaſcula. Alterum eſt pulvis, qui *ex radicis pimpinella nigra, iridis Florentina, liquiritiæ, lapidum cancrorum ana uncia una, & olei macis guttis octo componi, & pondere unius drachmæ bis quavis hebdomade vel mane, vel veſperi adſumi poteſt.* Sub ipſo autem paroxyſmo, ſi calculorum excretio difficilior ſuccedat, & dolores pariat; præſtat olei amygdalarum dulcium quatuor vel quinque cochlearia, cum drachmis duabus ſucci citri ex juſculo ſorbillare, nec non liquoris mei anodyni, qui dolores demulcet, vomituſque ſedat, quadraginta guttas nonnunquam adhibere. Quibus addere licet clyſteres oleoſos domeſticos; & ſi malum iis cedere recuſet, bal-

neis

neis aquæ dulcis umbilico tenus per tres horæ quadrantes inſidere oportet. Et hæc ſunt, quæ proponenda duxi; quæ Deus reddat ſalutaria.

CASUS LXXIV.

De affectione calculoſa renum cum podagra.

Generoſiſſimus vir XXXVIII. annorum, temperamenti cholerico-ſanguinei, ad animi affectus, præſertim iracundiam, facillimus, quam tamen ſupprimere, & artificioſe ſimulare poteſt; primos juventutis annos tam in Academiis, quam in aula Principis cujuſdam, luxu, diætæque erroribus, quos jam adultior ſtrenue fugit, tranſegit. Neque vero juvenis ullis calamitatum generibus, præter gonorrhœam preſſus fuit. Elapſis abhinc ſeptem annis in febrem acutam, tum populariter graſſantem, incidit; quæ poſt aliquot hebdomades feliciter profligata, relinquebat ſudores copioſiſſimos, nullis cedentes remediis. Tandem, ſuaſu amicorum, binas vini rubri menſuras potabat; eo effectu, ut ſudores quidem protinus ceſſarent, horrendi vero dolores, in ipſam denique podagram deſinentes, pedes occuparent. Hæc podagrica affectio ſtatis poſthæc redire ſuevit temporibus; & non niſi per aliquot dies inhærens, inſequuto pedum tumore ſemper evanuit. Sed poſt biennium accedebant dolores dorſi, ac lumborum, quos ſabuli ac calculorum mictio ſequebatur. Atque hi duo affectus ſemper conjuncti erant; podagricos enim cruciatus excipiebant dolores ex calculo; qui licet atrociores eſſent, tamen brevi temporis ſpatio, excreto calculo ac ſabulo, remittebant; & vix omni ſemeſtri recurrebant.

Verum enim vero, hoc noviſſimo anno exacerbari videntur ſymptomata: Namque decem circiter abhinc hebdomadibus invadebat pedes dolor podagricus; qui ab omni quidem tumore vacuus, ſed eo majori præcordiorum anxietate, & pectoris dolore ſtipatus, per tempus diuturnum adfligebat; atque tum in nephriticum dolorem, cum vomitibus, inteſtinorum torminibus, ac alvi obſtructione junctum terminabatur. Quæ adfectiones, quamvis variis medicaminibus plurimam partem ſint debellatæ; tamen dolores lumborum, per ilia ad coxendicem excurrentes, adhuc urgent, & ſabulum pariter, ac minores calculi quotidie excernuntur. Inter remedia, his malis oppoſita, eſt infuſum vinoſum laxans; & ſal volatile oleoſum *Sylvii*, quod æger ſub epulis capit; neque minus à tinctura quadam antinephritica, quæ nihil eſt, niſi tinctura ſalis tartari, ſolamen percepiſſe affirmat. Epulæ ob adpetentiam exiguam ſunt parciores; nec niſi boni ſucci comeduntur cibi: ſed potui indulget liberalius, vitando vina & cuncta ſpirituoſa. Abſoluta digeſtione, verſus veſperam, corpus moderata equitatione exercere, & ab omnibus lucubrationibus abſtinere ſolet. Alvus, quæ in paroxyſmo clauſa eſt, extra hunc rite fungitur ſuo officio: urina mingitur valde cruda, turbida, & aquoſa, deponitque ſedimentum album mucoſum, cum ſabulo albo, calculiſque rubicundis permixtum: ſed poſt leviſſimum corporis motum, rubicundior adparet, atque cruenta, & jam parcior reddi obſervatur. Quæ cum ita ſint; tuum, Vir illuſtris, ad hæc mala abarcenda petit conſilium æger generoſus; & in eo determinari cupit, an liceat thermis, vel acidulis uti?

Conſilium.

Recte pervenerunt ad manus meas litteræ, in quibus Viri generoſiſſimi adverſa valetudo, quæ in podagricis potiſſimum ac calculoſis affectionibus conſiſtit, ample ſatis ac copioſe deſcribitur. Quod ſi igitur cuncta morbi momenta, ſedulo mecum reputem; facile intelligo, maſſam humorum à ſalibus ſcorbuticis tartareiſque eſſe contaminatam; quorum ſubtiliora, ac volatiliora, ad articulorum ligamenta nervoſa, tendinoſaque procumbunt, & podagram conſtituunt; craſſiora vero, fixiora, atque terreſtria, in lotii forma excernenda, in renibus ſubſiſtunt, & concretiones calculoſas efformant: quæ in ureteres nervoſos impactæ, dolores, ſpaſmos, vomitus, aliaque cauſantur ſymptomata. Harum autem ſcorbuticarum ſanguinis impuritatum primum fundamentum, procul omni dubio in hæreditaria diſpoſitione ſitum eſſe videtur; cui deinceps crebri diætæ errores, in juventute commiſſi, ac forſan præmaturum, nimiumque veneris exercitium, longe majus addiderunt augmentum; quippe quibus cauſis, tonus ventriculi ac inteſtinorum deſtructus, & hinc minus laudabilis generatus fuit chylus. Et ſane præternaturalis ejuſmodi ſolidarum pariter ac fluidarum partium diſpoſitio, quo altiores agit radices; eo difficiliorem ac intricatiorem reddit curationem: quæ in noſtro ægrotante, adhuc omnino locum habet.

Maxima vero curationis præſervatoriæ vis, in recto vivendi genere latet: quo nomine omnes calidiores potus, cereviſias ſpiſſiores, ac valde ſaturatas, liberaliorem vini potationem, cibos crudos, ſalitos, flatulentos, acidos, nimium caſei uſum, fortiorem corporis exercitationem, maxime quæ per equitationem fit, & animi commotiones, inprimis mœrorem, cane pejus ac angue vitare oportet. Contra in locum potus ordinarii, cereviſia triticea, leviori, quæ nullam fovet aciditatem, nec flatus gignit, ſed prompte vias permeat urinarias, uti; aut ſi hæc non in promtu fuerit, ſequens decoctum potare expediet: *Recipe radicis chinæ, ſcorzoneræ ana uncias quatuor, cichorei unciam, ſeminis fœniculi drachmas tres. Conc. cont. D. S. ſpecies, quarum una cum dimidia uncia ex binis aquæ menſuris, per horam decoquatur dimidiam.*

Præterea operam præſtabit egregiam, infuſum theiforme mane ad ſex vel ſeptem vaſcula ſorbillandum, quod ſic parari poteſt: *Recipe herbæ veronicæ manipulos duos, ſummitatum millefolii manipulum unum, radicis glycyrrhizæ unciam unam. Conc. Cont. D.* Tum inter aquas minerales commendo acidulas Schwalbacenſes, per quatuor hebdomades ad ipſam ſcatebram potandas, & tum ſubjungenda balnea, quæ vocant *das Schlangen-Bad*, valde ſuadeo. Quemadmodum porro omnia purgantia, quæ tormina excitant, præſertim folia ſennæ, probe ſunt fugienda: ita è contrario leniora laxantia, maxime infuſum mannatum, etiam ſub acidularum potatione, nonnunquam ſumere conveniet. Tale hoc eſſe poteſt: *Recipe*

mannæ

mannæ electæ uncias duas, cremoris tartari, terræ foliatæ tartari ana drachmam ſemis; coque & ſolve leni calore in aqua florum acaciæ unciis quinque; colaturæ adde olei de cedro Italici guttas quatuor. M. D. pro una doſi. Nec alienum erit, bis quotannis ex vena in pede tuſa, ſex vel ſeptem cruoris detrabere uncias. Non minus egregio cum fructu, tam præſervandi, quam curandi fine, adhiberi poſſunt liquor meus anodynus, & pulvis præcipitans, humorumque temperans acrimoniam: quibus, ſi defecerint, & ſpiritum nitri dulcem, & pulverem, ex lapidibus cancrorum, matre perlata ac nitro depurato confectum ſubſtituere licet. Contra podagricos dolores, externis emplaſtris ac unguentis uti, nihil eſt niſi oleum camino addere; melius eſt, ſolutis paulułum tormentis, ad roborandas debilitatas partes, ſpiritu vini camphorato, balſamo meo vitæ nupto, pedes veſperi inungere. Quibus conſiliis ſi aures dederit generoſus æger; de felici curationis eventu neutiquam dubito.

CASUS LXXV.

De calculo renum inveterato, cum hernia ſcrotali.

Vir quidam, XLII. annos natus, temperamenti ſanguineo-cholerici, decimo jam quarto ætatis anno tormenta à calculo renibus illata ſenſit, tumque primum lapidem ex rene ſiniſtro excrevit. Ab eo tempore ad hanc uſque diem ren ſiniſter ab omni dolore manſit liber: atque calculi, quos poſthæc reddidit, præſertim illi duo, ætatis vigeſimo ſecundo anno excuſſi, ex dextro ſemper rene propullularunt; nec niſi levioribus ac brevioribus ſtipati fuerunt paroxyſmis. Octo jam excurrerunt anni, cum inito matrimonio, priſtino malo frequentius agitari cœperit: ſiquidem modo grandiores, modo minores abierunt calculi; verum etiam noviſſime elapſa æſtate urina ſæpius, cum multis arenulis candidioribus, rubelliſque calculis referta, abſque doloribus, fere profluxit. Præterea ante binos annos, autumnali pariter ac vernali tempeſtate, febrem toleravit tertianam; quæ uſu corticis Peruviani ſemper debellata, ultimo vere ſiluit, & non niſi Auguſto rediit menſe. Sed poſt binas acceſſiones ſponte conquievit; & ſuetum poſt ſe traxit calculoſum paroxyſmum. Neque vero priſtinis par erat; verum atrocioribus ſymptomatibus ſtipatus per octo inhærebat hebdomades. Namque dolores in dextrum renem incumbebant aſſidui; frequentes vexabant vomitiones, & ingens omnium ciborum faſtidium; urinæ mingebantur interdum cruentæ, cum nullo calculi proventu; vires ſenſim proſternebantur, & ſanguis, qui ob metum febris ſymptomaticæ, aut inflammationis renum, ex vena detrahebatur, cruſta inflammatoria obductus adparebat. Adhibitis convenientibus medicinis, tandem remittebant & vomitus, & ciborum faſtidium; ægerque adpetitum, ac vires recuperabat adeo, ut abſque moleſtia cunctis muneribus fungi, ambulare, curru vehi, decumbere jam poſſit. At vero urina adhuc eſt diluta, pallida, nonnunquam ſubcruenta; dolor ſtabilis in regione dextri renis, lumborumque inhæreſcit, mox levior, mox gravior; nec per tres jam menſes, more alias ſueto, arenulæ abierunt: quæ ſymptomata metum utique faciunt, ne major lapis renem dextrum occupet, eique graviſſimas minetur læſiones.

Præter hunc affectum, alius adhuc eſt, qui permultam ægrotanti figit crucem. Nimirum quam ſibi juvenis contraxit, adhuc geſtat herniam, enteroceles nomine à Medicis inſignitam; qua portio omenti ac inteſtini cujuſdam in ſcrotum delapſa videtur. Hæc vero ad trigeſimum nonum uſque ætatis annum, nullam prorſus creavit moleſtiam; & licet teſticulus dexter ſiniſtro ſemper major fuerit, atque durior, ægrum tamen neutiquam impedivit, quo minus equo vehi, ac fœcundis defungi potuerit coitibus. Sed à tribus annis, obtuſum ac quaſi tenſivum dolorem in inguinis dextri regione perſenſit, & ipſe tumor hernioſus magis grandeſcere cœpit; quos effectus æger partim atrocioribus à calculo tormentis, partim catarrhalibus, quas ſæpenumero toleravit, affectionibus imputavit. Et quamvis hi dolores in dextra inguinis regione ſint leviſſimi; attamen cum aſſidui inhæſerunt, & ſiniſtrum quoque latus occupare minantur; veremur utique, ne ex hac hernia ſimpliciori tandem fiat incarcerata. Ea enim, dum valde inveteravit, nec manu perita reponi, nec ullis ſubligaculis coërceri poteſt.

Neque cæterum ignorari oportet, ægrum per plurimos annos circa utrumque æquinoctium venam præbere tundendam; victu uti perquam regulari; non niſi triticeam potare cereviſiam, & ad excandeſcentiam eſſe facillimum. Non minus congeſtiones varias, flatulentias hypochondriacas, & alvi ſegnitiem, abſque ullis hæmorrhoidalis fluxus notis, crebro patitur; aſſiduumque pedum ſentit frigus; qui ſimul intumeſcunt.

Quæ cum ita ſint; judicium conſiliumque tuum, Vir Illuſtris, flagitamus; & ad ſequentes quæſtiones benevolam expectamus reſponſionem:

1. Quæ remedia calculoſæ renis dextri affectioni opponere liceat, ut præſens tuto eliminetur calculus, & imminens renum inflammatio, vel ulceratio arceatur?

2. Quæ in uſum vocanda ſint præſidia, ſi forſan calculus in ureteris intraverit canalem?

3. Anne ſit impoſſibile, herniam reponere; numnam nulla ſint auxilia, quibus debilitati, cum toto nervorum ſyſtemate, proceſſus peritonæi adeo roborari poſſent, ut nec major eorundem relaxatio, nec incrementum herniæ, nec inteſtinorum incarceratio debeant timeri?

4. Num naturæ ac conſtitutioni ægrotantis ſit conveniens, præſervatoriam curationem quotannis inſtituere, qua ventriculus, cuncta viſcera, totumque nervorum genus confortetur, alvi excretio promoveatur, flatus diſcutiantur, circulus humorum æquabilis reddatur, & hinc recenſita mala præcaveantur?

Conſultatio.

Gravia ſunt, quæ ſpectatiſſimum ægrotum immaniter tractant, vitia; quibus conſulturus, ſimulque propoſitarum quæſtionum priori: Quæ remedia calculoſæ renis dextri affectioni opponere liceat, ut præſens tuto eliminetur calculus, & imminens renum inflammatio, vel ulceratio arceatur? ſatisfacturus: non omnino poſſum, quin ſatis arduam dextri renis labem, ejuſdemque non modo nimiam relaxationem, verum etiam

etiam ipſam ulcerationem ſuſpicer: unde partim urinæ ſubcruentæ, & ab extravaſato ſanguine tinctæ, partim ſabuli, calculique mixtio ſuam petunt originem. Jam igitur ea eſto maxima curationis intentio, ut mali tam inveterati ulterius incrementum præpediamus, majorem inflammationis, ulceriſque progreſſum inhibeamus, atque metuendam lentam ac hecticam febrem præſervemus. Quibus ſcopis aſſequendis, conſultiſſimum judico, ut more hactenus ſueto, ter quotannis vena in pede ſecetur, ſanguiniſque ſex vel octo detrahantur unciæ; cui operationi Februarius, Junius ac October menſes ſunt opportuniſſimi. Deinceps egregie conveniet potatio acidularum Selteranarum, lacti aſinino nuptarum: quæ, ſorbillata quotidie menſura una cum dimidia, & interpoſito ſingulo octiduo laxante quodam, per ſex continuandæ ſunt hebdomades. Laxans etiam ſub initium potationis aſſumi debet, & hoc fine vel quindecim pilularum mearum balſamicarum, vel infuſum mannatum erit proficuum, quod ſic ſe habet: *Recipe mannæ electæ unciam cum dimidia, rhabarbari electi, cremoris tartari ana drachmam, coque & ſolve leni calore in aqua petroſelini unciis quinque, colaturæ adde liquoris anodyni guttas viginti, olei de Cedro guttas tres. D. pro una doſi.* In hiſce ſane renum vitiis acidulis Selteranis, cum lacte aſinino mixtis, nihil deprehendi ſalubrius; quippe quæ ſanguinem à ſordibus purificant, acrimoniam temperant, & ipſi opitulantur ulcerationi: lacti vero aſinino etiam vaccinum ſubſtitui poteſt. Ad roborandas porro debilitatas partes, haud ludetur opera, ſi æger ſcrupulos duos pulveris mei præcipitantis, alternis veſperis ex aqua pura fontana ſumſerit; cui etiam ſcopo utique ſatisfaciet liquor meus anodynus, alternis pariter diebus ad viginti guttas, ex aqua frigida capiendus. Hoc enim remedii genus, non modo in ipſis paroxyſmis, horrendos mitigat dolores; verum etiam præſervandi fine ad roborandas debiles partes, magnam poſſidet efficaciam. Neque minus congruum erit, ſingulo mane infuſum theiforme ſorbere, cujus ſequens ſit formula: *Recipe herbæ veronicæ, ſummitatum milleſolii ana manipulos duos, radicis liquiritiæ unciam dimidiam, ſeminis fœniculi drachmas duas. C. C. D.* Et cum denique ad hypochondriacas paſſiones inclinet æger; non ſine fructu ſingulari adhibebit Elixir noſtrum viſcerale, tanquam præſtantiſſimum ſtomachicum, minus ſpirituoſum, quod ter quavis hebdomade vel ſub epulis, vel hora quarta pomeridiana ad ſexaginta guttas ſumi poteſt.

Hiſce ſimul quarta quæſtione ſoluta, ad alteram: Quæ in uſum ſint vocanda, ſi forſan calculus intraverit ureteres? reſpondendum duco: quod tum nihil ſit accommodatius, quam alvo per clyſteres domeſticos, largiter oleoſos ſoluta, aliquot cochlearia olei amygdalarum dulcium, cum viginti liquoris anodyni guttis ex juſculo tepidiori devorare; & loco dolenti veſicam decocto, ex floribus malvæ, ſambuci, chamæmeli vulgaris, ſemine cymini & lacte parato plenam adplicare: quibus ſpaſmi, doloreſque ſopiuntur, & partes paullisper relaxantur, ut commode tranſire poſſit calculus.

Et quod denique tertiam quæſtionem attinet: Anne proſint remedia, quibus relaxati proceſſus peritonæi ita queant corroborari, ut præcaveatur herniæ incrementum, & incarceratio inteſtinorum? duo ſunt, quæ hoc fine uſurpanda ſuadeo medicamina. Interne nimirum quatuordecim pilularum balſamicarum vel mane vel veſperi nonnunquam devorentur; ut earum ope ſordes pariter ac flatus, herniæ incrementum procurantes, eliminentur. Extrinſecus vero ad inguinalem regionem emplaſtrum de meliloto, cujus uncia cum binis camphoræ ſcrupulis ſit permixta, imponere; & locum affectum ab omni frigore probe munire expediet.

CASUS LXXVI.

De affectu nephritico ſimplici.

PLurimum Reverendus vir, temperamenti cholerico-ſanguinei, à teneris ſtudiorum amantiſſimus, poſt vitam per ſeptennium in Academiis ſub ſatis integra valetudine abſolutam, ſex annos munere ſcholaſtico, tædii pathematumque pleno, tranſegit. Neque tamen minus rectiſſime valuit, niſi quod tandem pectoris adſectionibus premeretur; quæ vero, poſtquam munus, in quo crebra equitatione corpus movere potuit, ſubierat, penitus ceſſarunt; & ille, huic officio per decennium præfectus, præter catarrhalem, & interjecto biennio tertianam febres, nullis ſuccubuit morbis. Tum alio eccleſiaſtico ornatus munere, vitam ingreſſus eſt magis ſedentariam; in qua non niſi autumno, atque vere, ad viſitandas Eccleſias, brevibus fungebatur itineribus; nec in hoc vitæ genere, quinquaginta jam annos natus, habebat, de quo conquereretur. Hæmorrhoides nunquam ipſi fluxerunt; ſed nonnunquam tumor, fabam magnus, ani regionem occupavit, ſemperque ſponte evanuit. Præterea à quatuordecim jam annis venam ſingulo anno in brachio tundendam curare ſuevit; quæ ſuaſu Medici ſemel in pede ſecata, & circa autumnale elapſi anni æquinoctium ob gravia negotia plane non inciſa eſt. Cæterum diætam obſervat ſtrictiſſimam; ſpiritum vini fugit, nec vinum, niſi inter convivia, parciſſime bibit; cereviſiæ vero levioris unam cum dimidia ſub epulis potare ſolet menſuram. Natus quoque eſt parentibus ſaniſſimis, præter quod mater ante triginta annos ex calculo laboraverit; quæ abhinc ad hoc uſque tempus bene habet. Neque ipſe calculoſam unquam perpeſſus eſt affectionem, niſi quod interdum ſabulum rubicundum matulæ adhæſerit, quod Medici pro ſaburra ſcorbutica habuerunt.

Verum enim vero, elapſo circiter anno, ſumtiſque forſan in prandio tribus vini Franconici hauſtibus, repente veluti ſtranguria prehendebatur; dolores in ſiniſtro lumborum latere gravativi ac tenſivi per dorſi ſpinam, juxta ureterum tractum aſcendebant, & ipſum lecto affigebant; ſed adplicatis ſacculis calidioribus, ſumtiſque pulveris antiſpaſmodici binis portionibus, intra tres horas remittebant. Poſtridie eodem tempore revertebantur eædem paſſiones, nec obſecundabant dictis pulveribus: mictionis potius aſſiduum urgebat deſiderium, urina vero guttatim exprimebatur, & graves dolores, iique tenſivi atque preſſorii, ſiniſtro reni incumbebant: ipſum lotium copioſum demittebat ſedimentum, ac tandem ſabulum, cum nullo calculo. Tandem hora matutina tertia remittebant hæc ſymptomata, impoſitoque lumbis ſacculo diſcutiente, qui flores chamæmeli habebat, oleoque nervino illis inuncto prorſus evaneſcebant. Vix elapſo octiduo recrudeſcebant, & per octo horas, ut ut leviora, inhærebant, atque moleſto ad alvum deponendam niſu, atque fæcum primo, tumque pituitæ

albæ excretione ſtipata erant. Talis paroxyſmus poſthæc bis ſingulo menſe rediit, & nec horrores, nec vomitus, ſed largos ſudores ſemper habuit comites: neque etiam extra paroxyſmum à perpetua circa internum urethræ orificium preſſione æger immunis erit.

Conſulti Medici ordinabant infuſum antinephriticum, pilulas polychreſtas, tincturam tartari, varios pulveres, pediluvia, quin & liquorem anodynum mineralem; quibus quidem muneri ſuo fungendo reddebatur idoneus, attamen moleſtam illam preſſionem per intervalla patiebatur: quæ nec tuſa in pede vena, ſed pauco detracto ſanguine, mitigabatur; nec per inſtitutam ſequenti æſtate peregrinationem depelli poterat, licet ſub hac melius haberet, & majori ciborum frueretur adpetitu. Miſſio ſanguinis, quæ noviſſimo æquinoctio autumnali inſtituebatur, mitigare videbatur gravativam illam in orificio veſicæ moleſtiam, cui pungens per vices jungebatur dolor; ſed illa mox revertebatur, & præcipuum eſt incommodum, de quo jam conqueritur æger.

Inprimis verſus epulas invadit; ſed, quamdiu his utitur, penitus ſilet: ſumtum infuſum quoddam calidum, aut potam ordinariam cereviſiam, vehementes excipiunt ad mingendum ſtimuli, cum ardore in urethra, & ſæpenumero tenſivis lumborum doloribus juncti: tumque redditur urina tenuis abſque ſedimento. Sed quam jejunus mingit, citrino colore imbuta, & diluta eſt; ac poſt aliquam moram, farinaceum ad matulæ fundum deponit ſedimentum, quod agitato vitro, nubis inſtar aſcendit, tumque arenulas intermixtas oſtendit. Quum itaque malum adhuc recens, tamen pertinax videatur: opportunum utique judicat æger, ut ipſi obviam eatur, & ob illam cauſſam Tuo, Vir illuſtris, uti cupit conſilio.

Conſilium.

Morbus, quo Vir plurimum Reverendus divexatur, adhuc eſt nephriticus ſimplex; qui niſi tempeſtivis præſidiis oppugnetur, metum omnino facit, ne in calculoſum tranſeat. Hujus autem origo non modo hæreditariæ, & à matre acceptæ diſpoſitioni; verum etiam ipſi ægrotantis ætati, quæ virilis eſt, ac denique intermiſſæ ſectioni venæ debetur. Cauſſa mali hæret in uretere ſiniſtro, ubi in veſicam ingreditur, non à calculo, ſed mucagine ſpiſſa, ſabulo permixta obducto: unde loui deſcenſus in veſicam impeditur, & violenti ſpaſmi, doloreſque in uretere, veſica, urethra, ac vicino recto inteſtino ardentes, ſuos mutuantur natales. Præterea ſpaſmorum iſtorum atrocia libero humorum per venas hæmorrhoidales itineri obex ponitur; ideoque partim tuberculorum anum obſidentium, partim teneſmi, atque excretionis materiæ pituitoſæ pellucidæ ratio luculenter patet. Præcipuus autem fomes, ex quo ſaburra pituitoſa ac arenoſa, ureteribus impacta, propullulat, non niſi in rene latet ſiniſtro; in quo, malo diutius perſeverante, ob tonum nimis laxum ac debilitatum, calculoſa concrementa facillime poterunt generari.

Quo igitur convenientes ferantur ſuppetiæ; neceſſarium ante omnia duco, ut vena in pede circa quodvis æquinoctium, quin etiam æſtivum ſolſtitium, regulariter incidatur. Deinceps adventante vere, curationem cum acidulis Selteranis oportet inſtituere; quæ etiam præſenti tempore, ſi tres earum partes cum una vini Moſellani fuerint permixtæ, vicem potus ordinarii commode explebunt. Tum excellentem operam pollicetur liquor meus anodynus; cujus quadraginta guttæ, cum pulveris præcipitantis drachma dimidia maritatæ ex hauſtu aquæ frigidæ, tam in ipſo paroxyſmo, quam extra illum alternis veſperis aſſumi poſſunt. Non minus ſingulo mane, ſex circiter vaſcula infuſi theiformis ſorbillare conveoit, quod ſic ſe habet: *Recipe herbæ veronicæ, ſummitatum millefolii ana manipulos duos, ſeminis fœniculi drachmas duas. C. C. D.* Præſertim vero alvi lubricitati ſemper ſtudendum eſt; cui ſcopo vel clyſteres, vel manna, pondere unciæ unius cum cremoris tartari drachma aſſumta, optime facient ſatis. Neque minorem utilitatem ſpondent moderatæ corporis exercitationes; ſub quibus pariter ac omni reliquo tempore, pedes & dorſum in æquali conſervari debent calore. Extrinſecus denique, ſi dolorum nimia fuerit pertinacia, convenientiſſime loco affecto adplicabitur veſica, lacte calido, cum floribus ſambuci ac chamæmeli decocto repleta.

Relatio ulterior.

Recte & ex præſcripto uſus eſt æger commendatis præſidiis, ſed Selteranas aquas, cum illarum haud fieret particeps, potare non potuit. Accidit autem, ut dum corpus aliquando ſub itinere vehementer concuteretur, hæmorrhoides erumperent, & per octo dies moderatæ fluerent: unde quidem magnum cunctorum ſymptomatum levamen eſt inſequutum; at preſſio circa veſicam, urinæ ardor, atque ſabuli mictio adhuc inhærent. Quare ulterius petit auxilium.

Commendavi itaque, ut uſui præſcriptorum medicaminum diutius infiſteret, & corporis exercitio ſedulo ſtuderet; quoniam affectus ejuſmodi, temporis diuturnitate potiſſimum expugnantur. Præterea vero, cum acceſſerunt hæmorrhoides, pilularum balſamicarum quatuordecim nonnunquam capiendas ſuaſi.

CASUS LXXVII.

De dolore nephritico cum numeroſa calculorum excretione.

Vir quidam illuſtris, annorum XLVI. temperamenti ſanguinei, robuſtæ conſtitutionis, parentibus ſaniſſimis natus, & a teneris rectiſſime valens, venatoriæ rei ſemper fuit amantiſſimus, atque ruſticulas venando perſequuturus, in locis humidis ac paludoſis ad ventrem uſque obambulare ſolitus, inſignem non raro toleravit refrigerationem. Hinc ad hanc uſque diem tanto frigore algent pedes, ut nec calidiſſimis foveri queant linteis. Præterea per decem jam annos, ſingulo fere menſe, cruorem per ſedales venas excernere ſuevit copioſiſſimum; neque minus ſemel quotannis, nonnunquam bis venam tundendam præbuit; & per totum illud tempus à cunctis inteſtinorum torminibus, aut ſpaſmodicis vel hypochondriacis ſymptomatibus vixit immunis.

Verum tertius jam agitur annus, ex quo acerbiſſimi, atque more infixi aculei pungentes dolores in renem ſiniſtrum incumbebant, tanta acerbitate, ut æger nec ſtare, nec ambulare poſſet. Interdum excurrebant hæc tormenta ad imum ventrem, vomitibus, ac ſummo ciborum faſtidio ſtipata: & binis abhinc annis calculorum triginta duo

uno

uno impetu ſub atrociſſimis doloribus excernebantur; cunctorumque ſymptomatum levamen poſt ſe trahebant. Neque vero ab illo tempore conquieſcebant tormenta à calculo illata, ſed per intervalla cum vomitione, atrocique ad alvum, urinamque reddendam ſtimulo, tanta ſæpius adfligebant ferocitate, ut morti videretur vicinus; donec tandem lapides cum multa pituita excuſſi ſolamen inferrent. Interim ſingulis binis menſibus fluebant hæmorrhoides; & poſt fortiorem equitationem, cruenta ſæpenumero mingebatur urina.

Victu cæterum ſatis ordinato utitur, niſi quod acidis interdum delectetur cibis; vinique vel Rhenani, vel Moſellani unicam quotidie potet menſuram. Tandem Carolinas thermas ſub recto regimine per viginti duos bibit dies; ſubque hac potatione decem, viginti, quin triginta quotidie excrevit calculos. Urina profluxit craſſa, ac ubertimo muco plena, qui ſiccatus, & candentibus injectus prunis, volatilem ac fœtidiſſimum ſparſit odorem. Calculi fuerunt albicantes, vel potius horum confractæ partes; &, quod reliquum eſt, ab uſu dictarum thermarum bene habuit.

Ex his luculenter adparet, atrocium paſſionum, quibus vir illuſtris male habetur, cauſſam, concremento calculoſo, renem ſiniſtrum obſidenti, & inde per meatus urinarios ad veſicam devoluto in acceptis eſſe ferendam. Quum igitur thermæ Carolinæ non ſine inſigni fructu adhibitæ fuerint: ſcire deſideravit æger, num ipſi balnea Tœplicenſia ſint profutura; atque quibus remediis graviora ſymptomata ſubinde poſſint præcaveri?

Quod ergo attinet horum balneorum uſum; ego quidem illum minime diſſuadere poſſum. Namque hæ thermæ ob leviores, ac ſubtiliores, quas fovent, aquas, potenter penetrant cutis poros, tumque fibras tenſas emolliunt, motum ſanguinis ad partes exteriores, totumque corpus egregie promovent, hinc circulum humorum per interiora reddunt æquabilem, omneſque ſpaſmos, ac dolores, vi blandi caloris pariter, ac humiditatis demulcent. Sed probe cavendum, ne juſto ſint calidiores hæ aquæ; quare feliciori ſucceſſu ex ſcatebra intra conclave deportantur; ibidemque illis tepidioribus, & affuſione calidioris in æquali tepore conſervandis, ſingulo mane, umbilico tenus per integram horam inſideatur. Tum lectus petatur, & hauſtis in eo aliquot infuſi theiformis vaſculis, lenis expectetur ſudor. Hæc, ſi contulerint, per ſex continuari poſſunt dies; quod ſi vero ſanguinem nimis commoverint, & urina plane cruenta adparuerit; abſtinendum ab illis, & potius pediluviis, quibus ſingula veſpera pedes ad genua uſque immittantur, utendum ſuadeo; quæ etiam, ſi mane in balnea deſcenditur, veſperi adhibere licet. Quæcunque horum præſidiorum in uſum vocentur; præſtat, ut eo melius orgaſmi ſanguinis ſopiantur, veſperi, vel portionem pulveris mei præcipitantis, vel quinquaginta liquoris anodyni guttas adſumere; atque ne ſegnis ſit alvus, ſub epulis pruna cocta, vel paſſulas comedere; hiſque minus ſufficientibus, unciam mannæ, cremoris tartari drachmæ uni nuptam mane ex juſculo quodam devorare.

Abſoluta hac curatione, redux factus vir illuſtris, ut ſingulo mane, pariter ac hora pomeridiana quarta per quatuor ſucceſſive hebdomades, quatuor vaſcula ſequentis infuſi theiformis ſorbeat, etiam atque etiam hortor; *Recipe radicis althææ, eryngii ana unciam unam, herbæ veronicæ, hederæ terreſtris, ſcabioſæ, urticæ mortuæ, fragariæ, conſolidæ ſaracenicæ ana manipulum unum, ſummitatum milleſolii, florum malvæ, hyperici, chamomillæ vulgaris ana manipulum ſemis, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati, nitri purificati, ana drachmas duas, Conc. Cont. D. S. ſpecies; quarum unciæ dimidia cum menſura aquæ puræ dimidia coquatur.* Excellentiſſima enim eſt, quam hoc decoctum in purificandis renibus, eorumque ulcere conſolidando præſtat, virtus.

Quod autem jam attinet præſervatricem medelam: notari primum meretur, quod recta ſit ineunda victus ratio. Quo nomine cuncta acida, tam edulia, præſertim acetum, quam potulenta, veluti ſunt Rhenana vel Moſellana vina, omni ſtudio evitare oportet; quorum in locum ad roborandum ſtomachum, hauſtus vini generoſi dulcioris ſub epulis concedi poteſt. Cavere porro convenit ab omnibus cibis flatulentis, lacticiniis, caſeo, fortiori corporis motu, maxime per equitationem, & omni refrigeratione.

Deinceps conſultiſſimum erit, ter quotannis, nimirum Februario, Maio, atque Septembri menſibus venæ ſectionem in pede celebrare; atque pediluviis, quæ ex aqua fluviatili, floribus chamæmeli, cineribuſque clavellatis parantur, crebro uti. Potus ordinarii loco commode inſerviet hoc decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, graminis, fœniculi, æſparagi ana uncias duas, corticis ligni ſaſſafras, ſeminis fœniculi, nitri depurati ana drachmas duas. Inc. cons. D. S. ſpecies, quarum uncia una cum dimidia, ex menſura una & ſemis aquæ puræ, addita paſſularum minorum uncia ſemis, per horam dimidiam decoquatur.*

Ut porro ſaburra acida, tanquam pabulum concretionis calculoſæ, temperetur, mucus reſolvatur, ac per urinam evacuetur; bis quavis hebdomade, vel mane, vel veſperi drachmam dimidiam ſequentis pulveris capiendam ſuadeo: *Recipe lapidum cancrorum unciam ſemis, lapidis lyncis, cochlearum uſtarum, ſeminis lycopodii, arcani duplicati, nitri depurati, ana drachmam unam, olei macis guttas ſex, M. F. pulvis.* Alvus ſi fuerit clauſa, tam intra, quam extra paroxyſmum; evitatis omnibus purgantibus, beneficio clyſterum, ex decocto avenaceo, floribus chamæmeli, oleo amygdalarum dulcium, butyro, atque ſale communi confectorum ſolvenda; vel manna interne cum oleo amygdalarum dulcium ſumta molienda eſt.

Et denique in ipſis paroxyſmis, ſi magna urget dolorum vehementia; præſtantiſſimam opem fereot, vel liquor anodyous mineralis; vel ipſum oleum amygdalarum dulcium, ſucco citri nuptum, & ex juſculo capiendum; vel etiam balnea, ex iiſdem, quæ pediluvia conſtituunt, ſpeciebus parata. Quibus, ſi futuro vere, thermarum Carolinarum potatio adjungatur; de feliciſſimo curationis eventu nullus dubito.

CASUS LXXVIII.

De mictu cruento.

PUella XII. annorum, temperamenti ſanguinei, corporis tenerioris, infantilibus nondum perfuncta morbis, parte ex incoërcibili hæmoptyſi mortuo, matre vero, quæ ſanguinis, ſuccorumque pleniſſima eſt, nata, à teneris ferme ad hoc uſque tempus, ſanguinem cum urina reddere

ſuevit, hiſque ſimul cruciatur ſymptomatibus. Color faciei primum expalleſcit, ipſa toto corpore languet, adpetitus ciborum perit, præſertim carnes abhorret, nauſea fit, mentis incidit deliquium; tum mejitur urina craſſa, inſtar cereviſiæ, & ubi per quietem ſubſedit, ſedimentum nigricans cernitur. Sæpius atrocia junguntur tormenta; tumque antecedit horror, ſequitur æſtus ac ſitis, atque ſuccedunt dolores in regionem ſiniſtri, noviſſime etiam dextri renis, incumbentes, & abhinc ad oſſa pubis, fundumque veſicæ excurrentes. Præterea crus affecti lateris obtorpeſcit; tandemque vomendi ſuperveniunt conatus, sc ipſæ vomitiones, dolorum levamen inferentes. Quando igitur tormenta, infuſis clyſteribus, datiſque convenienribus medicinis, poſt aliquot dies conquieverunt; mictio adhuc per quoſdam dies ſertur cruenta, abſque ſabuli nota; tum redeunt vires, lotium fit tenue ac naturale, ægra recuperat adpetitum, ſomnumque ac rectiſſime valet, donec poſt intervalla quatuor, vel ſex hebdomadum, abſque ullis cauſſis datis, revertatur idem paroxyſmus.

Oppugnatum hactenus fuit boc malum variis medicaminibus; datum nimirum extra paroxyſmos eſt infuſum theiforme ex herba conſolidæ ſaracenicæ, pyrolæ, radice altheæ, ac ſymphyti concinnatum; detractæque, ex vena in pede pronuper tuſa, binæ circiter cruoris admodum ſpiſſi unciæ, eo effectu, ut à paroxyſmis longius fuerit otium. Potavit porro ægra acidulas Uberlingenſes, prope Ulmam ſitas, per tres hebdomades, iiſque in balneo uſa eſt. Sub hac curatione ſiluerunt quidem cuncta ſymptomata; at ea abſoluta, omnino redierunt, & præter conſuetudinem, prævio calore præternaturali, efflorescentia macularum nigrarum, inſtar morſus pulicum ſtipata fuerunt; quæ tamen quinto morbi die cum æſtu ſponte evanuerunt, atque alvi ſolutionem reliquerunt. Abhinc continua ferme fuit ſanguinis mictio; nec ullis paruit medicinis, quas inter trochiſcos de Carabe cum bolo armena mixtos aſſumſit: attamen juncti dolores, adhibito remedio, quod ex pulveribus radicis altheæ, farina hordei, bolo armena, ſpeciebus diatragacanthæ frigidis, ſemine portulacæ, radice liquiritiæ & ſaccharo penidio paratum, inque lacte calido datum ſuit, protinus remiſerunt. Nec irritus olim fuit effectus pulverum præcipitantium cinnabarinorum, nitroſorum, liquoris anodyni mineralis, eſſentiæ millefolii ac caſcarillæ nupti, ac tincturæ antimonii acris &c. nihilo tamen minus adhuc inhæret morbus; cujus medelam flagitamus.

Conſultatio.

Rariſſima ſane, notatuque digniſſima eſt mictio illa cruenta, cujus cauſſa conſultus ſum, cujuſque tam diuturnæ, & cum primis fere incunabulis invadentis, mihi, per annos quinquaginta facienti medicinam, nullum ſane occurrit exemplum. Namque cum hic morbus, ſenili potiſſimum ætati ſit proprius; admiratione dignum eſt, quod jam in tenera ſe exſeruerit infantia. Et niſi forte corruptio ulceroſa renes occupaverit, ſpem foveo certiſſimam, fore ut accedente menſtrua excretione hæc moleſta ceſſet adfectio. Ut autem interea, quantum fieri poteſt, malo feramus ſuppetiss; conſultum judico, ab omni vino sc cereviſia abſtinere, & pro potu uti decocto ſequenti: *Recipe ligni ſantalini flavi, rubri, lentiſci ana unciam unam, radicis ſcorzoneræ, chinæ, raſuræ cornu cervi ana uncias tres, florum papaveris rhœados pugillos quatuor, corticis ligni ſaſſafras unciam dimidiam. C. C. D. S. ſpecies, quarum uncia una cum dimidia ex binis aquæ menſuris, per tres horæ quadrantes, additis paſſulis minoribus, decoquatur.* Quod ſi haud arriſerit; illud alternari poteſt cum ſero lactis dulci, ſequenti ratione parando: Lactis caprini recentis binæ menſuræ, ſucco citri, quantum cochlear capit, permixti, leniter coquantur, tum, ut caſeoſa ſeparetur ſubſtantia, percolentur, & denique cum drachmis duabus oculorum cancrorum, & dimidia mellis uncia maritentur, prope uſu aſſerventur.

Præterea non ludetur opera, ſi bis quavis hebdomade alvus blande purgetur, cui ſcopo ſequens inſervit pulvis: *Recipe rhabarbari ſcrupulum unum, cremoris tartari grana duodecim, nitri grana tria. M. F. pulvis.* Nec incongruum erit, alternis veſperis ſequentem pulverem aſſumere: *Recipe radicis glycyrrhizæ, oſſium ſepiæ ana drachmas duas, ſuccini præparati, ſeminis lycopodii ana drachmam unam. M. F. pulvis, cujus ſcrupulus pro doſi capiatur.* Extrinſecus ad lumborum regionem, ubi renes ſiti ſunt, adplicare juvat hoc emplaſtrum: *Recipe emplaſtri ſpermatis ranarum unciam unam, ſacchari ſaturni drachmam unam, camphoræ grana duodecim. M.* Cæterum rectam vivendi rationem obſervare oportet, & præſertim à cibis acidis, ſalitis, pomis, omnibus diureticis, utut leviſſimis, & corporis refrigeratione ſedulo cavere.

CASUS LXXIX.

De mictu cruento perquam raro.

VIr quidam ſexagenarius, anno 1717. nocte, quæ Calendas Januarii antecedebat, vehementibus coli doloribus, quibus jam antea ſæpius laboraverat, ex improviſo corripiebatur, cum mingendi difficultate ſtipatis. Colica poſt paucos remittebat dies; at mictus deſiderium inhærebat perpetuum, & abſque manifeſta cauſſa exacerbabatur. Accedebat tandem cruenta mictio, & ſæpius per octo, quin quatuordecim, durabat dies; tum reddebatur denuo dilutum ac tenue lotium, ſed cum perpetuis doloribus. Hæc ſcena per ſeptem anni quadrantes ludebatur; in caſſum adhibitis varii generis medicaminibus, ipſiſque Egranis acidulis. Anno 1718. menſe Septembri, prævia in pede venæ ſectione, quædam hirudines ano admovebantur, atque laxantia cum mundificantibus juncta propinabantur: quibus factum eſt, ut ſinceri ſanguinis effluxus ceſſaret, ſed urina refrigerata copioſum, idque rubicundum, ſedimentum deponeret, & denique moleculas congrumati ſanguinis ſecum veheret. Harum molecularum ultra viginti, quarum nonnullæ digiti minimi longitudinem adæquantes, peculiari membrana inveſtitæ erant, quædam carneam prorſus induerant naturam, menſe Novembri intra paucos dies excernebantur; atque tum quieſcebant quidem cuncta ſymptomata, ſed mictus dolorificus pertinaciter inhærebat. Tandem ſuperveniebat colica nephritica, omnibus quæ ſolita ſunt ſymptomatibus ſtipata; qua remittente, bini calculi inſtar ſeminis mihi excutiebantur: quales etiam poſt quatuordecim abhinc dies, prægreſſa eadem colica, in matula cernebantur.

Ab

Ab eo tempore urina eſt limpida, tenuis, abſque omni ſedimento; attamen frequentiſſimus urget ad eam reddendam ſtimulus; ipſum lotium ægre mittitur, ſed nunquam prorſus retinetur; anum cruciat perpetuus ardor, atque teneſmus; nec minus glandi dolor pungens, ardenſque incumbit, & exinde ſæpenumero ad perinæum uſque excurrit, cum rigida penis tenſione: alvus raro reſpondet; venter ſcatet flatibus, crebri ſunt tuctus, ac vitiata ciborum cupiditas. Motus ſuccuſſatorius corporis, & præſertim circa lunæ mutationes, quælibet vel leviſſima malum exaſperat motitatio; ſomnus ob continuum mingendi deſiderium interrumpitur; vires ſibi conſtant, ſed omnium rerum ſummum eſt tædium. Dorſum, oſque ſacrum tormentis caret; at in pubis regione extrinſecus creber ſentitur pruritus; interne gravativus percipitur dolor, in dextro potiſſimum latere conſpicuus, & à tuſſi vel ſternutatione exaſperatur. Glandi ſæpius inhæret ſenſus, ac ſi lotium ſponte exſtillaret; quod tamen non fit; licet interdum præter voluntatem effluat.

Tandem aliquot abhinc diebus redibat cruentus mictus; quo prima die copioſus per intervalla mingebatur cruor; altera fluebat parcior, lotiumque refetebat ſpiſſum, atrumque ſedimentum; tertia octo cruoris ſinceri ac coagulati ſetebantur unciæ; quarta reddebatur parum coagulati ſanguinis. Hiſce diebus, præter frequentem mingendi conatum, ac preſſorium circa pubis regionem dolorem, non habebat æger, de quo conquereretur: verum poſthæc cum clara tenuiſque cerneretur urina, atrociſſimi redierunt cruciatus.

Conſilium Medicum.

Ex præmiſſa morbi hiſtoria, aliiſque mecum communicatis momentis probe intellexi, virum quendam, ſumme plethoricum, ex denegata ſanguinis per vias hæmorrhoidales evacuatione, colica olim ſpaſmodica laboraſſe; & poſtea huc uſque gravi dyſuria, cruentaque mictione vehementer diſcruciari. Peculiaris vero mictui ſanguineo hic debetur animadverſio; quippe quæ neutiquam ex renum vitio, venarumque emulgentium ruptura, tanquam frequentiſſima hujus affectionis cauſſa, dependet; ſed potius ex ramo venæ hæmorrhoidalis externæ hypogaſtricæ, qui ſuffragante Anatomicorum, inque primis BAUHINI *Lib. I. Cap.* 20. teſtimonio, in nobilioris ſexus perſonis multos ad veſicæ cervicem ſpargit ſurculos, diſrupto, cruoremque in veſicæ cavum effundente ſuos mutuatur natales. Hæc mictionis cruentæ ſpecies, licet non adeo frequens exiſtat, attamen illius quædam in libris medicorum fit mentio. Sic enim HOECHSTEDTERUS *Obſ. Dec. I. Schol. Caſu* 2. *Fundit ſæpius*, inquit, *hæmorrhois externa ſanguinem in veſicam, ut abſque vitio renum mingatur, quod in nobili quodam licuit videre.* Conf. etiam MISC. NAT. CUR. *Dec. I. anno VIII. Obſ.* 23. Hujus vero affectionis hæ potiſſimum ſunt notæ: Renum, lumborumque regio dolorum gaudet vacuitate; at perpetua mingendi vexat cupiditas: anum torquet continuus ardor, atque teneſmus; glandem obſidet dolor pungens, ardens, lancinans, & ad perinæi regionem, cum rigida penis tenſione propagatur: atque vi conſenſus alvus pertinaciter ſtringitur, flatuſque ventrem diſtendunt. Quæ cum in noſtro caſu præſto ſint ſymptomata; dolorque gravativus dextrum præcipue inguinis latus, cum moleſto pruritu excerceat; nullum ſupereſt dubium, quin ſedes mali in pelvi, partibuſque ibidem ſitis, veſica nimirum ac inteſtino recto hæreat.

Quando enim cunque cumulati, accedente vita ſedentaria, humores, circa dictas regiones ſtagnant; diſrumpuntur vaſa in cervice veſicæ ſita, magnamque ſinceri ſanguinis plorant quantitatem. Quod ſi vero cruor paucis duntaxat guttulis per vaſorum orificia exſtillaverit; coagulatur ſucceſſive & cum tenaci, qui veſica continetur, muco commixtus, conſtituit moleculas illas ſanguinia congrumati, membrana quadam inveſtitas. Huc quadrant verba, quæ in M. N. C. cit. loc. exſtant, & ſic ſe habent: *Tandem cum maximo cruciatu, & ardore vehementi in ima pube & circa virgam, varios, magnos, ac oblongos ſanguinis grumos, inſtar hepatis lucii piſcis mingendo ejaculabantur; hinc omnes dolores in momento quaſi evaneſcebant, & urina poſtea tota pellucida &c.*

Verum enim vero hos affectus, maxime ſi ſenibus eveniant, & altiores egerint radices, curatu difficillimos eſſe, ipſe jam confirmat HIPPOCRATES, dum *Sect. VI. aph.* 6. ſcribit: *Quæ circa veſicam conſiſtunt affectiones, operoſe ſanantur in ſenibus.* Neque tamen deſperandum eſt, & quantum poſſibile, malo obviam eundum, ne in ulcerationem, ac lethiferam ſphacelationem tandem tranſeat. Quo fine operæ erit pretium, ter quotannis venam in brachio pertundere; & alvi lubricitatem, vitatis ſedulo purgantibus, & aloëticis, ope paſſularum rhabarbarinarum conſervare perpetuam. Pro potu ordinario utendum eſt decocto ex radice chinæ, ſarſaparillæ, ſantalo rubro, & citrino ac glycyrrhiza confecto; abſtrahendum ab omni cereviſiæ vinique potatione, niſi quod hauſtus generoſi Burgundiaci inter epulas concedatur. Neque vero conveniunt acidulæ, nec thermæ, nec balnea; ſed extrinſecus roborandi pariter ac diſcutiendi ſine, ad perinæi regionem aqua arquebuſadæ intra lintea duplicata noctu præſertim adplicare juvabit.

CASUS LXXX.

De mictione cruenta, & urinæ incontinentia ex tumore pedum præpoſtere tractato.

Vir annorum LXVI. ante ſex circiter annos, totus calens ſudoreque perfuſus, libero ſe tradidit aëri; & inde tantum incidit frigus, ac ſi gelidiſſimæ immerſus eſſet aquæ. Mox periit ciborum adpetitus; atque tumor quidam pedes occupavit, brevique tempore uſque ad præcordia aſcendit. Accitus Medicus hydropicum ſubeſſe ratus tumorem, flavum dedit pulverem; ex quo venter impetuoſe ſolvebatur, ac intumeſcentia prorſus evaneſcebat. Tribus abhinc annis, denuo grandeſcebat abdomen cum pedibus; & priori pulvere, junctis hydragogis, ac diureticis oppugnabatur. At vero ſuccedebat repente urinæ incontinentia, & elapſo anno ſuperveniebat mictio cruenta; de die non modo adfligens, verum etiam noctem reddens inquietam. Hæc lentis progreſſibus adeo invaleſcebat, ut ante ſex hebdomadas grumi cruenti excernerentur; qui ſiccati, pruniſque candentibus inſperſi, odorem ſpargebant, accenſis plumis, vel crinibus ſimilem. Alvus plerumque clauſa eſt; & licet ſæpius per totam diem nihil bibatur,

tamen mingendi moleſtat cupiditas. Præterea cœlo exiſtente calidiori paullo, aut conclavi fervidiori, inſignia oris ſiccitas, ac perpetua urget ſitis; cui nocturno potiſſimum tempore, præternaturalis manuum pedumque jungitur calor. Sudor autem ægerrime, nec fortiſſimis diaphoreticis elicitur; adpetitus vergit ad acida; & denique notari meretur, per integrum ſemeſtre anum obſediſſe cœcas hæmorrhoides, ibidemque hærere tubercula, ingenti pruritu ac ardore moleſtiſſima.

Conſilium Medicum.

Graviſſima eſt affectio, quæ Virum Reverendum habet ſolicitum; & in primis initiis perverſa ac improvida medendi ratione plane corrupta. Tumor enim pedum, quo ante ſex annos fuit infeſtatus, non niſi à prohibita per vehementiſſimum frigus tranſpiratione originem traxit; atque remediis diſcutientibus, blandiſque ſudoriferis, facillime potuiſſet debellari. Quum autem pro hydropico affectu habitus, & noxio plane conſilio, fortioribus purgantibus æque ac diureticis tractatus fuit: non ſane mirandum eſt, ſi ſpiſſi humores magis exagitati ſuerint, & ad urinarias vias majori copia & impetu propulſi, has relaxaverint, dilataverint, urinæque incontinentiam, pariter, ac cruentam mictionem progeneraverint. Acceſſit & illud, quod magis accumulatam humorum copiam, nec inſtituta venæ ſectio imminuerit, nec natura per hæmorrhoidalem fluxum ſubtrahere valuerit; & forſitan quoque potus juſto calidior, ſanguiniſque per animi affectus, aut alias cauſſas factæ exagitationes, ſuum contulerunt ſymbolum.

Quæ,cum ita ſint; non præſtantior mihi videtur medendi ratio, quam ut æger protinus venam in brachio ſibi incidendam, atque ſex cruoris uncias curet detrahendas; atque tum, miſſo omnis cereviſiæ potu, vel decocto quodam, vel ſaltem ſecundaria cereviſia, vel denique ſero lactis utatur. Hoc parari poteſt, ſi lactis recentis menſuræ duæ, aceto vini, quantum ejus bina capiunt cochlearia, permixtæ, leni calore coquatur; coagulatæ percolentur, tumque addita ſacchari uncia dimidia, oculorum cancrorum drachma una, ad uſum deſtinentur. Hujus ſeri mirabilis ſane eſt efficacia in attemperando ſero ſcorbutico, & æſtu demulcendo.

Speciatim quod attinet urinæ incontinentiam; huic egregias feret ſuppetias aqua Hungarica, in cujus menſura dimidia, uncia ſemis camphoræ ſit ſoluta: qua extrinſecus regio pubis mane pariter ac veſperi lavetur, ut relaxatæ veſicæ, viarumque urinariarum fibræ corroborentur. Tandem vehementer commendo pulverem meum præcipitantem; cujus ſcrupuli duo, cum viginti guttulis liquoris anodyni mineralis maritati, ex hauſtu aquæ frigidæ, alternis aſſumantur veſperis. Quæ, ut ſummum Numen benigniſſime ſecundet, ex animo precor.

CASUS LXXXI.

De difficultate mictionis à calculo veſicæ.

VIr generoſus, L. annorum, habitus corporis ſtrictioris, ac macilentioris, qui variis per multos annos præliis interfuit, multaſque corporis defatigationes, ſebreſque continuas, ac caſtrenſes toleravit, jam tuſſi moleſta, mingendi difficultate, ac hernia inguinali graviter diſcruciatur. Tuſſi quidem per viginti ſex annos laboravit, vernali ac autumnali tempeſtate longe vehementiori; neque tamen reliquis anni temporibus plane intermittente, & matutinis præſertim horis, cum excretione pituitæ nunc albæ, nunc luridæ flavæque, pertinaciter infeſtante. Octodecim elapſis annis, abſceſſu pulmonum ſatis gravi correptus, & ab illo tandem liberatus, memoratam retinuit tuſſim, ſpirandi difficultate ſtipatam: quæ jamjam inſigniter vexat, ſi vel per ſcalas aſcenderit, vel in frigido obambulaverit aëre: atque materia, quam exſcreat, licet nec purulenta ſit, nec ſanguine tincta, tamen putrem ſæpius in ore relinquit ſaporem; pectore ab omnibus puncturis libero.

Mingendi porro quod attinet difficultatem; ſcire licet, quod ante quinquennium urina copioſam materiam mucidam & viſcoſam, albi plerumque coloris depoſuerit; neque vero, dum non niſi crebra mictio jungebatur, magni æſtimabat hanc affectionem æger, nec eam remediis oppugnabat. Verum tribus abhinc annis, cum ad ſanguinem purificandum infuſa vegetabilium potaret; mictio prorſus, & adeo cohibebatur, ut præ tumore, dolore, & angore, furibundo ſimilis videretur. Ab hoc tempore in eam incidit, ſinguliſque horis aliquoties toleravit moleſtiam, ut primum, maxime ſi potui juſto magis indulſerit, mingendi cupiditate premeretur; deinde lotium guttatim cum magno conatu redderetur; & tum abſque dolore affatim flueret, ſecumque mucum veheret tenaciſſimum. In quo rerum ſtatu, ſaluti ſuæ recto vivendi genere conſulere, vi muneris interdicebatur; ſiquidem noctu, dieque interdum cœlo exiſtente pluvioſo, ac gelidiſſimo, equo iter facere ipſum oportebat: quo factum eſt, ut ſæpius pertinaciſſima urinæ retentione corriperetur, doloribuſque & anxietatibus atrociſſimis torqueretur, & per noctem diemque anxius diſcurrere cogeretur, donec tandem exſtillaret primum urina, ac paulatim inter magnos conatus largior redderetur. Accedebant præterea vehementes reliqui corporis dolores, magis articulares; atque perennis materiæ purulentæ fluxus, inſtar eorum, qui virulenta laborant gonorrhœa. Et licet etiam noſter, olim juvenis, aliquoties gonorrhœa laboraſſet; attamen præſens malum minime ab impuro coitu originem traxiſſe, pertinaciter affirmat.

Poſtquam igitur contra hoc malum, variorum Medicorum conſilio fruſtra fuerat uſus; conſuluit tandem noviſſime elapſo menſe Junio quendam Medicum, qui ad demulcendos dolores, & pravam virulentæ materiæ acrimoniam attemperandam, partim emulſiones ex ſeminibus quatuor frigidis majoribus, papaveris & abſorbentibus confectas, partim tincturam antimonii tartariſatam, in qua balſamus Peruvianus niger erat ſolutus, per tres hebdomades uſurpavit; eo effectu, ut materia benignior, ac urinæ facilior fieret exitus. Tum juſſit ægrum per aliquod tempus, cibis non niſi aſſis veſci, pro potu decocto ex radice ſarſaparillæ, chinæ, hermodactylis, ligno ſaſſafras, paſſuliſque minoribus confecto uti, ac interdum leniter ſudare. Unde factum eſt, ut rediret ciborum adpetentia, laſſitudo ac dolores artuum evaneſcerent; urina rite ſuccederet, ſomnus fieret

tran-

tranquillus, alvus quotidie reſponderet, atque materia & quantitate parcior, & qualitate benignior excerneretur, veluti in iis eſt, qui benigna ſolicitantur gonorrhoea; & hinc ſpes ſuboriretur, fore ut priſtinam recuperaret æger ſanitatem.

Verum vix per tres hebdomades huic curationi inhæſerat; cum mane ex improviſo rurſus cohiberetur urinæ fluxus; ingentes dolores ardentes, pungitivi, atque preſſorii, veſicæ collum graviter torquerent, ipſe incurvato corpore, ſedendi cubandique impatiens, obambulare teneretur, atque ſub atrociſſimis ſtimulis excrementa quidem per alvum redderet, urinæ vero ne guttulam quidem exprimere poſſet. Tandem poſt totius horæ intervallum, primo guttatim abſque ardore, & paullo poſt uberior ferri cœpit urina; & cuncta protinus ſilebant ſymptomata. At vero per novem dies ſingulo mane recrudeſcebat paroxyſmus; ut ideo miſſo decocti potu, laxans quoddam exhiberetur, atque emulſiones ſupra citatæ, ac tinctura nominata in uſum revocarentur, hiſque malum debellaretur. Abhinc non rediit quidem totalis urinæ ſuppreſſio; nec mictio ardore ſtipatur, nec materia, quæ parcior fluit, ullam redolet virulentiam: attamen lotium in fundo vaſis perpetuo deponit materiam viſcoſam, fibrilloſam, inodoram, & albicantem; & mingendi difficultas, puncturis atque doloribus, in veſica perceptis, brevi vero evaneſcentibus, ſtipata, nondum penitus ceſſavit. Namque non niſi ſtans mingere poteſt; & ad mingendum noctu pariter ac die quam ſæpiſſime ſtimulatur: nec in latera decumbere, ſed ſupinus flexis genibus cubare valet; & ipſe ſentit, ac ſi præternaturale quid collum veſicæ occuparet, puncturaſque excitaret. Cernitur in matula copioſiſſimus tartarus, & noviſſime parum ſabuli adparebat. Cæterum vir generoſus lecto nondum affixus eſt, adpetitu gaudet integro, ſed diætam obſervat ſtrictam, ſomno fruitur tranquillo, niſi mingendi deſiderio turbetur, & ſenſim contabeſcit. Ex mercurialibus, quibus raro uſus eſt, melius habet; ſed acriora, tincturæ tartari, aliæque lithontripticæ, nec non inviſcantia, uti lac caprinum, decoctumque radicis ſarſaparillæ malum exacerbant.

Denique quod ad inguinalem ſpectat herniam; illam ex gravi lapſu ante aliquot annos reportavit, à ſerina, ac violenta tuſſi magis exacerbatam. Et cum ab ea, adaptatis ſubligaculis probe munita, parum moleſtiæ ſentiat; neque tuſſim, cui jam ſuevit, magni curet: ſola mingendi difficultas multam ipſi crucem figit: cujus quoque cauſſa ſalutare anhelat conſilium, & doceri petit: 1. Quænam ſit cauſſa mictus difficilioris, an ulceratio proſtatarum, anne ſimul colli veſicæ ulcus; aut calculus veſicæ, aut ſaburra viſcida, tartareaque collum veſicæ vellicans? 2. Num ſpes ſuperſit, hoc malum funditus extirpandi? 3. Et quæ huic ſcopo idonea ſint remedia; numnam ex uſu thermarum Carolinarum, aut curæ mercurialis, prout à MAYERNE *Prax. Med. Lib. III. cap.* 19. deſcribitur, ſolamen liceat expectare?

Reſponſio Conſultatoria.

Ad communicatam mecum morbi hiſtoriam, & adnexas ipſi quæſtiones reſponſurus; quoad primam: quæ cauſſa ſit mictus difficilioris? vero videtur ſimillimum, calculum veſicæ ſubeſſe. Quamvis enim gonorrhoeæ ſummæ violentæ ſenſibiles in emiſſione urinæ complicentur ardores; tamen inter tot hoc affectu laborantium nullum occurrit exemplum, in quo tanta tormenta ægros diſcrucient, quanta quidem in noſtro conſpiciuntur caſu. Et ſufficit certe pro demonſtranda calculi in veſica præſentia, diuturnus ille ac copioſiſſimus materiæ mucoſæ tenaciſſimæ effluxus, cum vehementi dolorum exacerbatione junctus: quippe qui pathognomonicum quaſi hujus morbi conſtituit ſignum.

Atque in tali rerum ſtatu, ſpes perfectæ curationis, mali in tam provecta ætate inveterati, juxta alteram quæſtionem, profecto in anguſto eſt: & illud momentum, quo æger decumbens, urinam mittere nequit, teſtante crebra obſervatione, juſtiſſimam mover ſuſpicionem, calculum jam firmiter cum veſica eſſe concretum.

Quamobrem, tertiæ ſatisfacturus quæſtioni, aquarum mineralium, tam thermarum, quam acidularum, maxime Spadanarum ac Carolinarum uſum, ſub debito regimine inſtitutum, omnino judico proficuum: quibus adjungendam ſuadeo interne eſſentiam croci, camphora permixtam, atque ter quotidie ad octoginta guttas ſumtam; extrinſecus vero infuſum millefolii, ac ſambuci urethræ injiciendum commendo. Nec alienum erit, ſi ope Chirurgi, ac lithotomi peritioris, intruſo in inteſtinum rectum digito, ſedes ac ſitus calculi exploraretur. Contra vero etiam atque etiam hortor, ut ab omnibus mercurialibus medicinis, quæ magis irritant, ſedulo caveatur.

CASUS LXXXII.

De mictione dolorifica cum crebro ſtimulo.

VIr quidam XXX. annorum, temperaturæ paullulum phlegmaticæ, conſtitutionis robuſtioris, à prima fere infantia inſignem ſemper muci albicantis copiam, abſque ullis doloribus cum urina ſuevit reddere, neque hodie, variis fruſtra adhibitis remediis, penitus deſiit. Adoleſcentior itineribus in Hollandiam, Galliam & Angliam perfunctus, nullum plane ſenſit ſanitatis decrementum; niſi quod urinæ chyloſus quaſi effluxus, nec ab aëris, nec victus mutatione fuerit imminutus. Redux ante quatuor circiter annos, coactus fuit ſub convivio urinæ fluxum juſto diutius cohibere. Unde factum eſt, ut poſtridie non niſi poſt magnos conatus lotium, cruore coagulato permixtum, mingere poſſet. Et abhinc perpetuum ad mingendum retinuit ſtimulum, adeo ut ſi vel parciſſima lotii quantitas inhæreat veſicæ, ille ſummis urgeatur conatibus, ac horrendis demum eam excernat cruciatibus.

Accitus tum Medicus, præmiſſis venæ ſectione, aliiſque remediis, largam limaturæ martis quantitatem fruſtra exhibuit; tumque curam lactis ordinavit: quæ quidem malo levamen ferebat, ſed interveniente febre intermittente abrumpebatur. Hac ope corticis Peruviani ſublata, & poſtea dato electuario ſanguinem purificante, melius habere videbatur æger, & per aliquot horas à mingendi ſtimulo vacuus eſſe potuit: attamen ille nondum prorſus evanuerat, & in urina pituita alba, fibroſa nunquam non cernebatur. Commendabantur acidulæ Pyrmontanæ, ſed vix illis uti cœperat, cum omnia

ſymptomata inſigniter exacerbarentur: mingendi deſiderium urgebat frequentiſſimum, & ipſa mictio ſub atrociſſimis tormentis, interdum cruenta fiebat. Nec juvabant quicquam exhibita multa remedia, nec decoctum Pareiræ bravæ per tres hebdomades potum. Conſultus itaque alter Medicus hæmorrhoidale negotium accuſabat; doloreſque ac teneſmum circa collum, ſeu ſphincterem veſicæ, à tenſionibus vaſorum ſanguiferorum adjacentium, & quaſi cœcis veſicæ hæmorrhoidibus derivabat; ideoque interdictis cunctis ſtimulantibus, & calidioribus medicinis, ordinabat venæ ſectionem in pede, balſamica, diluentia, pilulas *Stablii* balſamicas, & acidulas Selteranas.

His ab ægro uſurpatis, inſigne mali ſui percipiebat levamen; ſed octavo curationis die febrim incidebat continuam, cum affectus prioris nocturna potiſſimum exacerbatiooe junctam, quæ vero datis appropriatis medicaminibus, maxime diluentibus, atque decocto *Foreſti* brevi depellebatur tempore. Qua ſublata acidulæ Selteranæ iterum, conjunctis balneis cum ſurfuribus tritici paratis, adhibebantur, eo ſucceſſu, ut bis fluerent hæmorrhoides, & noſter omnium ſymptomatum vacuitate gauderet. Adventante æſtate nominatæ acidulæ denuo in curæ forma, interpoſitis pilulis Stahlianis, uſurpabantur: ſub quarum potatione bene habebat; ſed ea finita, recrudeſcebant priora pathemata, cum cruento quandoque mictu ſtipata, at partim vehementia, partim diuturnitate priſtinis longe inferiora.

Præſens itaque valetudinis ſtatus hic eſt, ut non niſi ſingulis circiter duabus horis mingendi ſentiatur ſtimulus: ipſa mictio adhuc paululum dolorifica ſit, & urina cum muco albo, eoque copioſo commixta. Quod ſi invaleſcere videantur paſſiones; has ſumtis pilulis Stahlianis, & una alterave aquarum Selteranarum lagena hauſta, ſtatim mitigare valet; quin ſi per aliquot dies potui harum aquarum ſuperſederit, in atrociores delabitur cruciatus. Quum vero ab hoc moleſto malo prorſus vindicari cupiat; tuum, Vir Illuſtris, conſilium flagitat.

Conſultatio.

Intellexi ex perſcripta, Viri cujuſdam ſpectatiſſimi, ægritudine, quod gravi veſicæ affectu, nimirum dolorifica mictione, cum crebro ad mingendum ſtimulo conjuncta, & per quatuor jam affligente annos, ſolicitetur: & vix unam alteramque horulam, abſque mictionis neceſſitate tranſigere poſſit, urina cæterum inter atroces cruciatus reddita, muco fibroſo permixta, & ſæpius cruenta exiſtente. Inprimis admirationem meretur, quod ante hujus affectus invaſionem, jam à teneris, cum lotio mucum albicantem, nullis expugnandum artibus, reddere ſueverit. Uode vero luculanter patet, ſedem morbi in labe veſicæ, vel potius ſphincteris ejuſdem ſitam eſſe: & vero videtur ſimillimum, quod partim tunica veſicæ interior villoſa, quæ mucum ſecernit ſubtiliorem, nimis relaxata, vel plane eroſa ſit, partim vaſa ſanguinea ob nimium cruoris affluxum, & ſtagnationem nimis diſtenſa, tunicam nerveo-muſculoſam pariter ac fibras ſphincteris, ad ſpaſmodicas proritent ſtricturas; quæ adhuc magis exacerbantur, cum urina ab admixtione muci, ex dicta villoſa tunica ſtillantis, ſpiſſior, craſſior, atque acrior redditur.

Quantis autem difficultatibus circumſepta ſit hujus mali curatio, & quam omnium medicaminum, balneorum, aquarumque mineralium virtutem, licet ea per aliquod tempus ſolentur, eludat: innumeris comprobatum habemus obſervationibus. Neque ideo mirum, ſi commendata hactenus a peritiſſimis Medicis ſubſidia, veluti ſunt cura lactis, acidulæ Pyrmontanæ, Selteranæ, balnea, pilulæ balſamicæ &c. in caſſum uſurpata: nec à veritate abludit, alterius Medici ſententia, qua ſanguinem, exitu per venas ſedales privatum, ad veſicam regurgitaſſe, hujus vaſa diſtendiſſe, & in varices quaſi elevaſſe, atque ideo mucaginem haud ſecus ac ſpaſmos veſicæ exacerbaſſe putavit. Inde quoque petenda eſt mictionis cruentæ ratio, quæ ſicuti ſæpiſſime à retento fluxu hæmorrhoidali natales ſuos mutuatur; ita præſertim potum aquarum Pyrmontanarum, per corpus difficilius progredientium, & ideo vaſa ſanguiſera magis diſtendentium excepit.

Optaſſem igitur, ut in promtu mihi eſſet tale remedii genus, quo perfectam mali curationem perficere, ac polliceri poſſem: quod vero neutiquam audeo. Neque tamen minus, cum adhuc ſit junior ætas, omnes intendere nos oportet nervos, ut, niſi penitus vindicemus ægrum, ſaltem calculoſam, quæ imminet, in veſica præpediamus concretionem. Quo quidem fine, vehementer hortor, ut ab omni cereviſia, viniſque Rhenanis, ac Gallicis probe abſtineat; & ad confortandum ſtomachum, hauſtum vini generoſi Tockavienſis, vel Anglicani Sect ſub epulis aſſumat; & loco potus ordinarii vel acidulis Selteranis ſolis, vel cum quarta lactis vaccini parte permixtis, vel etiam, ſi ventriculus tulerit, ſero lactis per aliquot menſes utatur. Deinceps conſultiſſimum judico, ter quotannis venam, & quidem in brachio ſemper, incidere, ut ſanguis ad ſuperiora alliciatur, veluti in cœcis fieri ſolet hæmorrhoidibus: quod ſi vero cruentus per anum fluor recte ſucceſſerit, ſanguinem è pedibus quoque detrahere licebit.

Mane, adhuc intra lectum, potandum commendarem infuſum theiſorme, ex herba veronicæ, virgæ aureæ, radice liquiritiæ, ſemineque ſœniculi confectum, & cum ſyrupo de althea *Fernelii* edulcoratum. Non minus ad tonum partium nervoſarum, ſpeciatim veſicæ reſtaurandum, ac urinæ temperandam acrimoniam, ſequens pulvis inſigni cum fructu adhibebitur: *Recipe corticis Peruviani, oſſis ſepiæ, ſuccini præparati ana drachmas duas, ſeminis cymini drachmam, ſacchari candi unciam unam. M. F. pulvis, cujus drachma una vel per ſe, vel cum ſyrupo de althea* Fernelii *in bolum redacta per vices propinari poteſt.* Extrinſecus nervina remedia parti affectæ admovere decet; cui ſcopo linteum, cum vino Pontac, eſſentiæ ſuccini ac ſantali rubri nupto imprægnatum, & pubis regioni impoſitum faciet ſatis. Cæterum à fortiori corporis exercitio, & equitatione, cavendum; nec nimis frequenti pilularum uſui indulgendum ſuadeo; præſtat potius, ſi ſegnis fuerit alvus, eam prunis coctis, paſſulis minoribus, vel manna moliri.

CASUS

CASUS LXXXIII.

De continuo ad mictum ſtimulo ex ſpaſmo veſicæ.

Comes quidam illuſtriſſimus per ſatis longum jam tempus, affectu hypochondriaco-hæmorrhoidali, novis indies, & atrocioribus ſymptomatibus ſtipato, graviter fuit ſolicitatus. Natus ille eſt LX. annos, temperamenti cholerico-ſanguinei, & jam magis ad melancholicum vergentis; adpetitu gaudet integro, cibis cujuſcunque generis, minus recte manſis veſcitur, inque primis piſces marinos in delitiis habet, pro potu cereviſia craſſa, ſpiſſaque, & vino vel Rhenano, vel Moſellano, ſæpius ad exceſſum utitur; vitam agit plerumque ſedentariam, ac motus fere expertem; atque ſub continuis mentis laboribus, à mœroribus curiſque neutiquam eſt vacuus. Juvenis adhuc multoties catarrhis, & perpetua ventriculi debilitate infeſtatus, nec adultior ab iis liber fuit: ſiquidem ſæpius coryza, capitiſque doloribus, non raro ciborum indigeſtorum evomitione ſolutis, laboravit. Non minus aliquot abhinc annis febrem intermittentem, datis congruis medicaminibus poſt ſeptem paroxyſmos profligatam, toleravit; eandemque ante annuum tempus, in itinere conſtitutus, brevi evaneſcentem perpeſſus eſt. Hos febriles inſultus exceperat, & extra illos interdum adflixerat ſcorbutica cutis efflorefcentia, qualem urtica producere ſolet; cum moleſto pruritu, & crebra mingendi cupiditate conjuncta, ſed ſponte ſemper exſpirans. Frequentiſſima vero, quæ Comiti illuſtriſſimo crucem figunt, ſymptomata, ſunt hypochondriaco-flatulenta: quæ olim capitis doloribus, temulentia, gravedine, & ſanguinis è naribus ſtillicidio tyrannidem exercuerunt: per noviſſimum vero biennium, ſilentibus hiſce affectionibus, ſucceſſerunt moleſtæ pectoris oppreſſiones, artuum torpores, tenſiones in iſchiadica, & lumbari regione, & haud ita pridem dolor quidam, veluti podagricus, pedem ſiniſtrum occupare videbatur, à tumore ac rubedine immunis. Alvus erat mox lubrica, ſæpius vero conſtrictiſſima, nec laxantibus in pilularum forma exhibitis rite obſecundans: in urina vero, cujus mittendæ creberrimum ſentiebat deſiderium, larga tartari hypochondriaci per longum tempus cernebatur copia. Noctes accedebant inſomnes; attamen diurno tempore, ſæpius inter epulas ingens urgebat ad ſomnum proclivitas.

Venam tundendam præbere, olim plerumque recuſavit, aut, ſaltem in brachio aperiendam permiſit; quæ elapſo demum vernali tempore, cum ultra annum neglecta eſſet hæc operatio, in pede ſecata eſt, detracto cruore tenaciſſimo, atro, multaque mucagine permixto. Tum pugnabatur remediis aperientibus, incidentibus, ac viſceralibus, ſanguiniſque viſciditatem reſpicientibus; iiſque factum eſt, ut per venas hæmorrhoidales cruor ater ac ſpiſſus ſponte proflueret parca quantitate; quem fluxum Medicus magis pro ſymptomatico, quam vere critico habebat. Succedebat vero alvi ſegnities, ſæpius per tres dies, non obſtante crebriori, ſed inani ad illam egerendam conatu, inhærens, & nonnunquam copioſum alvi profluvium ſponte poſt ſe trahens.

Verebatur Medicus, ne ex infarctu hæmorrhoidali tonus inteſtinorum nimium eſſet læſus; atque, vitatis probe cunctis ſtimulantibus, aloëticis, ac reſinoſis remediis, non niſi lenia digeſtiva, aperientia, reſolventia, tonica ac viſceralia ordinabat; laxandi fine præſcribebat infuſum rhabarbarinum, mannatum, cum cremore tartari mixtum, & urgente alvi ſiccitate, clyſteres emollientes infundi curabat. Non minus, ad diluendam humorum ſpiſſitudinem, Egranas commendabat acidulas, quæ æſtivo hujus anni tempore, ſub debito quidem regimine, at parciori corporis exercitatione, per quatuordecim dies, tepidiores, quotidie unam capiendo lagenam potabantur; eo quidem effectu, ut prioribus diebus alvum pariter ac urinam copioſe cierent, ſequentibus autem per ſolam urinam redderentur, alvo rurſus exiſtente ſegni. Cæterum optime ſub hac potatione ſe habebat illuſtriſſimus Comes; ſed cum hæmorrhoidales reverti viderentur motus, conſultius putabat Medicus, ab aquarum potu abſtinere, & potius balneis, ex floribus chamæmeli, ſambuci, herba meliſſæ, ac ſurfuribus tritici cum aqua paratis uti: ex quibus fluere cœperunt hæmorrhoides, & poſt hæc etiam interdum ſuccedebant.

Neque tamen minus remanebat pertinax alvi tarditas, atque perpetuus ad illam pariter, ac urinam reddendam ſtimulus, cum mictu difficiliori ſolicitabat: quare ſerum lactis, ejuſque menſura duntaxat dimidia ſingulo mane porrigebatur per tres hebdomades. Sub hujus potu alvus ſuccedebat, urinaque mingebatur libere; ſed vix eo finito utraque moleſtia redibat, & ad hanc uſque diem, ab omnibus doloribus vacua, ſed claro conſenſus, quem veſicæ collum, ac inteſtinum rectum, mutuo fovent, documento, inhæret. Et tribus abhinc hebdomadibus accidit, ut, cum illuſtriſſimus Comes, ſub inimico ac frigidiori cœlo, levi indutus veſtitu, iter peregre faceret, prævio horrore vehementi, æſtu præternaturali, per lenem ſudorem ſoluto corriperetur. Proſtridie, ſequentibuſque diebus, tantus ſequebatur ad mictum & alvi excretionem ſtimulus, ſed vanus, & pertinaci urinæ retentione ſtipatus; ut non modo veſicæ ſpaſmum ſuſpicaretur Medicus, verum etiam timeret, ne illius inflammatio in propinquo eſſet: præſertim cum dolores coxendicum, ac teſticulorum pertinaciſſimi, ac nephritis calculoſa accederent, urina excerneretur ferme flammea, ſabulo nupta, quæ die quarta roſeum deponebat ſedimentum, ac ſeptima naturalem recuperabat conſiſtentiam. In hoc rerum ſtatu cum inſigni fructu extrinſecus ad affectam regionem fotus, ac ſpecies emollientes cum lacte in veſica admovebantur; interne temperantia, diapnoica, ac emulſiones propinabantur; & urina poſt quartam diem cocta adparente, infuſum dabatur mannatum ac rhabarbarinum.

Cæterum per alvum jam eliminantur crebri flatus, ac fæces tenuiores, ob diætam, quæ eſt lubricans: creber eſt deſidendi conatus, & frequens mingendi deſiderium; ſanguinea per anum excretio fere quotidie ſuccedit; neque tamen minus reſtant inflationes hypochondriacæ, ſomnus turbatus, viriumque proſtratio.

Com-

Conſilium.

INtellexi ex præmiſſa morbi hiſtoria, Comitem, de quo ſermo eſt, illuſtriſſimum, ſanguine turgidum, ob malum vivendi genus, neglectamque ſanguinis miſſionem, in affectiones hypochondriacas pariter, ac hæmorrhoidales paulatim incidiſſe. Hinc enim non modo flatulenta, atque ſpaſmodica ſymptomata, quæ cavitatem imi ventris, ac præſertim ſtomachi miſere diſcruciant, ſuam petunt originem; verum etiam à cruore, exitu ſuo per venas ſedales deſtituto, eamque ob cauſſam, circa vaſa veſicæ ſanguiſera ſtagnante, & horum ſtricturas procreante, mictus dolorificus, ac perpetuus ad illum ſtimulus dependent. Licet enim ſanguis per hæmorrhoides nonnunquam eliminetur; ea tamen excretio pro imminuendo ſuperfluo, & diſcutiendo, qui intra partes ventriculi, inteſtinorum, ac veſicæ nervoſas ſtagnat, cruore minime eſt ſufficiens.

Sed nolo ulterius inhærere pathologiæ hujus affectus, & potius curationem adgrediar. Hæc in noſtro ægrotante à ſanguinis miſſione incipienda eſt; quam pertuſa quater ſingulis annis in pede vena, & detractis ſemper octo cruoris unciis repetendam ſuadeo; & felicioris fore ſucceſſus credo, ſi poſt ſingulam venæ ſectionem hirudines admoverentur ano. Præterea potus ſeligatur conveniens, neceſſe eſt; cui quidem plane non quadrat ſpiſſa ac gravis, qua æger perilluſtris utitur, cereviſia: hujus vicem melius vel decoctum quoddam, vel acidulæ Selteranæ, cum tertia vini vel Rhenani, vel Moſellani parte permixtæ explebunt; quippe quæ urinæ fluxum promovent, & cum illa ſerum ſalſum, tartareumque proſcribunt. Eo majorem hi fontes ſpondent utilitatem, quo certius imminentes podagram, & renum calculum præſervandi vim obtinent; de quibus valde metuo, ne noſtro morbo tandem ſuperveniant. Non minus alvi ſucceſſum facilitare oportet; quod manna unciæ unius pondere, cum cremoris tartari drachma, & rhabarbari dimidia ſumta optime conficiemus. Ex pharmacis vero operæ faciet pretium, liquor meus anodyno-mineralis, oleo macis nuptus, cujus viginti guttæ, bis quotidie capiantur; hiſque per vices pulvis ex nitro, pulvere Marchionum, & aliquot cardamomi granulis confectus interponatur.

At horum omnium vim longiſſime ſuperabit, recte inſtitutum vivendi genus. Sint ſcilicet parciores epulæ, cibi maſticentur probe; edulia acida, flatulenta, lacticinia, poma, caſei fugiantur: evitetur otium, & corpus equitando, ambulando, vehendo in curru, ventriculo a cibis vacuo, moderate exerceatur. Arceatur omne frigus, omniſque humidus aër; habitatio ne ſit in locis udis, humilioribus, & animi pathemata carne pejus effugiantur. Inter cibos, vel etiam mane loco potus Coffée, juſculis ex carne vitulina, radicibuſque cichorei, ſcorzoneræ, graminis, fœniculi, aſparagi, chæreſolio, naſturtio, acetoſa, lactuca &c. paratis veſci; ac denique futuro vere, Carolinis thermis interne, Tœplicenſibus externe uti expediet.

CASUS LXXXIV.

De dyſuria cum teneſmo, & excretione materiæ flavæ per anum.

VIr annorum LXVIII. trigeſimo circiter & ſequentibus ætatis annis, tormenta à renum calculo illata ſæpius paſſus, multos per vices excrevit lapides. Poſtquam autem ſuaſu cujuſdam Medici, tam à prandio, quam à cœna, aquæ calidioris, mox cum muſco terreſtri, mox cum trifolio fibrino, mox cum agrimonia infuſi integram libram quotidie ſuevit aſſumere: abhinc ad hanc uſque diem à calculoſis moleſtiis immunis manſit. At annos ſexaginta tres natus, novam incidit affectionem, quæ poſt quemvis vel leviſſimum corporis motum, urinam minxit ſanguineo quidem colore imbutam, ſed nullum revera cruorem continentem. Ubi vero corpus requievit, clariſſimum, & aquoſum denuo reddebatur lotium, inter vehementes ardores, & tale per totum adparebat nycthemeron. Præterea ſub omni vectione ingentes in inteſtino recto ſentiuntur dolores: ex quibus Medici conſenſu unanimi calculum veſicæ accuſarunt.

Per annum noviſſimum, major acceſſit ſymptomatum exacerbatio, ſiquidem ſingulis menſibus gravi prehendebatur paroxyſmo, qui per ſex, quin decem, inhærebat dies, & ſic habebat: Frequentiſſimus urget mingendi conatus, ſub quo inter doloris quendam ſenſum, urinæ aquoſæ parcam quantitatem, primum facillimo exprimit negotio; mox vero major ſupervenit difficultas, & lotium guttatim effluit; ſimul ani ſtimulat teneſmus, cum excretione materiæ tenuiſſimæ, flavæ parciſſima: cæterum alvus naturaliter reſpondet, adpetitus viget, ſomnuſque eſt integer, niſi quod à crebro mingendi deſiderio paullulum turbetur. Hic paroxyſmus poſt aliquot dies fluxu hæmorrhoidali admodum parco terminatur; tumque per quatuor hebdomades illius vacuitate gaudet æger. Olim hæmorrhoides non niſi bis, anno nimirum quadrageſimo, & quinquageſimo quarto, cruorem fuderunt legitime: unde ſuſpicantur quidam Medicorum, quod cuncta ſymptomata ex cœcis ac retentis hæmorrhoidibus propullulent. Neque etiam inanis videtur opinio, ſiquidem ſub quovis paroxyſmo venæ ani turgent, & æger incurvatus incedere tenetur, niſi acerbis inteſtini recti doloribus torqueri velit.

Conſultatio.

Affectus præter naturam, quo vir ſpectatiſſimus male habetur, & qui partim moleſta dyſuria, partim teneſmo, & materiæ flavæ per anum excluſione abſolvitur, procul omni dubio in veſica urinaria, & ipſi adnexo inteſtino recto verum habet fomitem ac primariam ſedem. De calculo quidem revera præſente nondum metuendum eſſe arbitror; ſed materialis potius cauſſa in ſanguine circa recenſitas partes ſtagnante erit collocanda, qui exitu ſuo per venas ſedales deſtitutus, diuturniori mora dimittit ſerum acre, tunicas veſicæ pariter ac inteſtini recti ſtimulans, & per hoc effluens. Neque vero flocci pendenda eſt hæc affectio: namque temporis diuturnitate non modo in verum veſicæ calculum abire, verum inteſtini recti inflammationem, quin ulcerationem tranſire poteſt.

Quare

Quare tempeſtiva feratur medela, neceſſe eſt; & ſi æger fuerit ſanguineæ conſtitutionis, ac ſanguinem haud curaverit mittendum; illius ex vena in brachio tuſa mox ſex unciæ detrahantur; & interjecta hebdomade, hirudines ad anum adplicentur. Tum vero ab omni vino vel cereviſia cavendum, ac in ejus locum ſequenti decocto utendum ſuadeo: *Recipe radicis althea, ſcorzoneræ, ſarſaparillæ ana uncias tres, liquiritiæ unciam unam cum dimidia, aniſi ſtellati drachmas tres. M. Conc. Conc. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris per horam dimidiam coquantur.* Hujus decocti tepidioris libram circiter dimidiam mane pariter, ac veſperi cubitum iturus hauriat æger; reliquo vero tempore illius binæ partes cum vini generoſi una mixtæ potari poſſunt. Præterea quavis veſpera pulveris mei præcipitantis drachma una ex commendato aſſumatur decocto: hæcque invicem per quatuordecim adhibeantur dies, quibus elapſis, ſi nondum remiſerit malum, ulteriori conſilio adſiſtere haud dubitabo.

CASUS LXXXV.

De diabete ex hæſione calculi in uretere orto.

INtellexi ex litteris ad me datis, matronam generoſiſſimam, annorum XXVIII. tenerrimæque corporis conſtitutionis, calculoſis olim ac hyſtericis paſſionibus excruciatam, ſex abhinc hebdomadibus, preſſorium perennemque in dorſo, atque præſertim ſiniſtro hypochondrio ſenſiſſe dolorem, cum hujus lateris aliqua i intumeſcentia, faſtidio, inquietudine, alvi obſtructione ac urinæ pertinaci retentione; tandemque hanc inſequente copioſiſſimo lotii tenuioris, ſedimento carentis, profluvio: & ab eo tempore, mictionem aſſumtorum liquidorum quantitate longe uberiorem, cum virium proſtratione, inhæſiſſe.

Ex hiſce vero momentis, probe exploratis, luculenter adparet; adfectum, quo turbatur generoſa mulier, non alium eſſe, quam diabetem, ex renum, maxime ſiniſtri, nimia, ob calculum in medio ureteris forſan ſubſiſtentem, facta relaxatione ſubortum. Quum enim tali ratione urinæ tranſitus in hoc ſiniſtro latere fuit interceptus; non fieri potuit, quin pars ureteris pariter ac ipſius renis cavitas ab inhærente calculo, & cumulato ſero urinoſo, nimium expanſa dilatataque, dolorificum lateris ſiniſtri tumorem progeneraverit: ſub qua ſtagnatione multa quoque hujus ſeri quantitas, ad ſanguineam maſſam retroiiſſe videtur. Poſtquam autem ope externorum paregoricorum, internorumque antiſpaſmodicorum, nitroſorum, maxime liquoris anodyni, calculi moles imminuta, ſpaſmique fuerunt mitigati: factum eſt, ut primum collecta in rene, ureteribuſque urina magno impetu per veſicam eruperit, tumque retroactum antea in ſanguinem ſerum, ex hoc iterum per poros renum laxatos, apertoſque, in vias penetraverit urinarias.

Plures ejuſmodi mihi jam occurrerunt obſervationes; quas inter notatu digniſſima illa eſt, quam quatuordecim abhinc annis, cum ad Carolinos degerem fontes, in Comite quodam perilluſtri adnotare licuit. Hic enim intra decem horarum decurſum ultra duodecim urinæ menſuras, incredibile dictu, excreverat: & poſt aliquod tempus, accedente alio graviori morbo defunctus, atque ſecatus, ureterem dextrum, inſigniter & farcitiminis inſtar expanſum, quin ejuſdem lateris renem, in molem ſiniſtro duplo majorem elevatum oſtendit.

Quod vero præſentis mali curationem attinet; neceſſe ante omnia eſt, ut dum vires generoſiſſimæ mulieris admodum languent, illæ congruis, temperatis, atque placidiſſimis erigantur analepticis medicinis. Ad has ſpectat *mixtura*, quæ *ex aqua liliorum convallium, ceraſorum nigrorum, florum acaciæ ana duabus unciis, cinnamomi ſine vino uncia una, coralliorum rubrorum, matris perlarum ana drachma una cum dimidia, ſpiritus nitri dulcis guttis triginta, julepi roſarum drachmis tribus concinnari, & quavis tertia hora cochleatim aſſumi poteſt.* Præterea autem ſummo ſtudio eo erit reſpiciendum, ut ſanguinis ac ſeri ſtaſin inflammatoriam, ac lethalem plane ſiderationem, ob ſummam renis, viarumque urinariarum atoniam, viriumque proſtrationem facile metuendam arceamus. Quo fine ſacculum diſcutientem ex herbia meliſſæ, ſcordii, floribus myrthi, ſalvia, ruta, floribus chamæmeli vulgaris, Romani, lavendulæ, roſarum rubrarum, ac caryophyllis aromaticis, in vino rubro coctis, parare, & dolenti lateri imponere juvabit. Ex internis medicaminibus commendo, liquorem meum anodynum, cujus binæ partes cum una balſami vitæ ſint commixtæ, nonnunquam ſi nullus præſto fuerit præternaturalis æſtus, ſumendum; atque pulveris bezoardici doſin quandoque interponendam. Mane potare decet infuſum theiforme ex mentha, meliſſa, & veronica confectum; & alvum, ſi ſit obſtructa, ex rhabarbaro parata remedia commode reſerabunt. Quæ ſi rite obſervaverit generoſa mulier; curationis eventus votis noſtris procul dubio reſpondebit.

Nec ſpem fefellit hæc medicatio; ſiquidem pauco poſt tempore relatum mihi eſt, ægram penitus convaluiſſe.

CASUS LXXXVI.

Siſtens curationem veſicæ excoriatæ.

HAud incelebris Vir, annorum LXVI. robuſta corporis conſtitutione, & multo ſanguine præditus, ante binos circiter annos horrendos in dorſo circa lumbos ſentire cœpit dolores. Fruſtra adhibitis permultis remediorum generibus, Pyrmontanas tandem potavit acidulas; ex quarum uſu ſiluerunt quidem dicta tormenta, ſed preſſo pede ſequebantur preſſorii in pubis regione dolores, & mictio valde dolorifica, per integrum adfligentes annum. Namque primum aſſidua mingendi urget cupiditas; & miſſam tum urinam, tenſivi ac lancinantes ſphincteris veſicæ pariter ac urethræ excipiunt cruciatus: Urina nec arenulas, nec calculos unquam fovit; ſed, ubi conquievit, ſpiſſum, mucidumque deponit ſedimentum, atque fibrillas internatantes oſtendit. Conſulti Medici in varias abierunt ſententias: quidam enim gonorrhœam, alii calculum, alii ſtranguriam, à ſcorbutica ſalſaque humorum diathesi ſuſtentatam, accuſarunt.

Ego vero, quum tandem in conſilium vocarer, explo-

exploratis omnibus morbi momentis, veſicæ excoriationem ſubeſſe eredidi; quæ, tuſa protinus ab initio vena, datiſque temperatioribus diureticis, facillime potuiſſet expugnari. Sed malo jam inveterato, ſequentem opponere medicationem, viſum fuit conſultiſſimum.

Primum enim commendavi uſum aquarum mineralium, & ex iis vel Wildungenſium, vel Spadanarum. Deinceps mane potandum ſuaſi hoc infuſum theiforme: *Recipe radicis eryngii, altheæ ana unciam ſemis, herbæ veronicæ, equiſeti ana manipulos duos, ſummitatum millefolii pugillos ſex, ſeminis aniſi, fœniculi ana drachmas duas. Conc. Cont. D.* Tum operæ fore pretium judicavi, ut quotidie in balneum, ex aqua dulci, furfuribus triticeis, & floribus chamæmeli paratum deſcenderet; ac denique ſemel quotidie octoginta guttas eſſentiæ, modo infra poſito concinnatæ, ex vino Hiſpanico aſſumeret: *Recipe eſſentiæ corticum aurantiorum recentium drachmas tres, eſſentiæ ambræ drachmam unam. M.*

His poſtquam per aliquod tempus recte uſus fuerat æger; nunciavit, ſe inſigniter ſublevatum, & tantum non penitus à moleſto ſuo malo fuiſſe vindicatum.

CASUS LXXXVII.

De exulceratione veſicæ, intercurrente mictu cruento.

QUinquagenarius Vir, temperaturæ cholericæ, atque ſtrictioris, multis itineribus, variiſque corporis fatigationibus defunctus, atque Auſtriacis vinis olim nimium deditus; tribus abhinc annis de ingentibus in lumbari regione preſſoriis doloribus conqueri cœpit. Paullo poſt cum urina ſabulum, & tandem ipſum calculum excrevit; qui magnitudine, figura atque colore, amygdalam adæquabat; & ſuaſu quorundam, in pulverem redactus, ab ægroto aſſumebatur: Verum ab illo tempore non niſi ſub acerbo dolore, ardoreque urethræ lotium mittere potuit, & cum illo ſæpius arenulas, ac minutos calculos reddidit; donec tribus circiter abhinc menſibus loco horum, materia mucida, & vere purulenta, ſæpius in fruſtis mingeretur, atque poſt quemvis, vel leviſſimum corporis motum, aut aliqualem mictus cohibitionem, cruenta flueret urina. Noviſſime ardor atque dolor extra mictionem colem exercet; & in urina majora ſæpenumero fruſta puris cernuntur; mictus eſt difficilis, ani teneſmo ſtipatus; lotium non raro guttatim ſtillat; alvus haud reſpondet, & tantis conatibus deponi debet, quantis vix parturientes opus habent, metum herniæ, in uno latere jam imminentis, facientibus; atque dolores urethræ, noctu præſertim ſunt atrociſſimi. Conſuluit varios, eoſque haud incelebres, Medicos, multaque remedia, quin & aquas Reinboldsgrünenſes interne pariter ac externe, ſed in caſſum adhibuit; nec ex eſſentia dulci, pulvere antiſpaſmodico, pilulis contra obſtructiones &c. ullum levamen percepit: ſed à liquore anodyno minerali bene habet; atque per noviſſimos decem dies purpuram rubram benigniorem, quæ jam deſiccari videtur, patitur.

Conſultatio.

Affectus præter naturam, quo vir quidam reverendus graviter ſolicitatur, non niſi ab exulceratione veſicæ, ejuſque præſertim ſphincteris, cum mictione cruenta ſtipata, originem trahere videtur. Et doleo ſane, quod non ſtatim ab initio perita manu fuerit tractatus: tempeſtiva enim ſectione venæ, atque medicinis temperantibus, decoctiſque acrimoniam humorum tartaream, ſcorbuticamque temperantibus, & evacuantibus, malum hocce potuiſſet præcaveri. Verum cum jam ſit inveteratum, quin in ipſam ulcerationem degeneraverit, perardua erit curatio, juſtiſſimaque ſuſpicio, ne temporis diuturnitate ex muco puri permixto, calculoſum generetur concrementum. Quamobrem, ut præſentes moleſtiæ mitigentur, & graviores, quæ imminent, arceantur; tempeſtiva medela opus eſt. Hanc præſcripturus commodam, ante omnia ſuadeo, ut æger à cereviſia abſtineat, & in potus ordinarii vicem, ſequenti utatur decocto: *Recipe radicis altheæ, aſparagi, graminis, eryngii, raſuræ cornu cervi ana uncias tres, radicis ſcorzoneræ uncias duas, liquiritiæ, cichorei ana unciam unam, ſeminis fœniculi unciam ſemis, caricarum pinguium numero ſex. M. C. C. D. S. ſpecies, quarum unciæ tres, addito hordei bene mundati manipulo uno, cum tribus aquæ menſuris, per tres horæ quadrantes decoquantur.* Deinceps egregium polliceor auxilium à ſero lactis dulci, ſi illius menſura dimidia, mane tepida, & hora pomeridiana quarta potetur frigida. Parari poteſt, quando lactis recentis una circiter menſura, ad lenem ignem, ſub aſſidua, ne aduſtat, agitatione, ad conſiſtentiam pulveris craſſioris flavi evaporatur, tum affuſa aquæ eadem, quæ lactis fuit, quantitate iterum coquitur, deinde percolatur, & relicta craſſiori ſubſtantia, tenuior uſurpatur.

Quod ſi vero hujus potatio haud arriſerit; operæ erit pretium, ſeptem vel octo vaſcula infuſi theiformis mane ſorbillare, cujus hæc ſit formula: *Recipe ſummitatum millefolii manipulos duos, florum chamomillæ vulgaris pugillos tres, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. Cont. D. F. ſpecies pro infuſo:* ex quo ſingulo mane ſexaginta Elixirii viſceralis guttas aſſumere; alternis vero diebus drachmam unam pulveris præcipitantis adhibere decet. Si nimia humorum urgeat abundantia, aut quædam ad hæmorrhoidalem fluxum præſto ſit proclivitas; præſtat venam in pede ſecare, & ſex vel octo cruoris uncias detrahere. Non minus ante omnia ad alvum, ut ſit lubrica, oportet reſpicere; & hoc fine ſequentem potionem matutino nonnunquam ſorbere tempore: *Recipe mannæ electæ uncias duas, terræ foliatæ tartari drachmam unam, aquæ florum tiliæ uncias quinque; coque & ſolve leni calore; colaturæ adde eſſentiæ corticum aurantiorum, croci ana guttas triginta.* M. D.

Si dolorum vexet atrocia, non præſtantius ſubſidium eſt balneo aquæ dulcis; cui ex aqua fluviatili, & furfuribus triticeis parato, & tepidiori, umbilico tenus per horam dimidiam inſidere expediet: neque ludetur opera, ſi liquoris mei anodyni quadraginta guttulæ ex aqua pura, aut ſupra allegato decocto capiantur. Cæterum ab omnibus animi affectibus, maxime terrore, & iracundia, nimia corporis exercitatione, potu calidiori, aëreque

aëreque humido & frigido, ſummo cavendum erit ſtudio; ſub epulis vero hauſtum vini Sect aut illius, quod Frontignac audit, adhibere licebit.

His rite uſurpatis, nunciavit mihi æger, ſe ex illis óptime habuiſſe, cruentam penitus evanuiſſe mictionem, filamenta mucoſa in lotio imminui, ac ipſos dolores, paroxyſmoſque fieri mitiores: & ex eorundem continuatione longe majus ſperat auxilium.

CASUS LXXXVIII.

De pravo veſicæ morbo hæmorrhoidali ex male tractata purpura ſcorbutica.

VIr, haud infimæ dignitatis, annorum XXXVII. temperamenti ſanguinei, corpulenti habitioriſque conſtitutionis, ſub auſpiciis anni noviſſime elapſi febre prehendebatur purpuracea. Actus Medicus regimen imperabat calidiſſimum, ut intra lectorum cumulum ſudore ferme defflueret æger. Sed malum invaleſcebat, & effloreſcentia quotidie copioſior erumpebat: donec ope alterius Medici, remotis ſuperfluis integumentis, ac calore hypocauſti temperato, poſt trimeſtre fere tempus, à ſua moleſtia vindicaretur. Interim urina remanebat, coloris ex atro rubentis, & ſedimentum deponebat, ſulphuri antimonii aurato ſimile. Quare uti cœpit acidulis, eaſque, cum inde melius habere videretur, & urina naturalem recuperaret colorem, per totam æſtatem, ſed quantitate juſto majori, potare continuabat; & quotidie ſedecim, quin viginti menſuras hauſiebat. Menſe demum Auguſto præteriti anni accidit, ut ex improviſo gravi urinæ ardore corriperetur, ejuſque mittendæ creberrimo ſtimularetur deſiderio. Accedebant atroces in abdomine, veſica, urethra, ac ano dolores, modo lancinantes, modo ardentes: urina mingebatur craſſa, ac dimittebat ſedimentum valde mucoſum, cum internatantibus filamentis, modo tenuioribus, modo craſſioribus, inſtar abraſæ cuticulæ; adeo ut excoriationis, vel plane ulceris veſicæ aut urethræ adeſſet ſuſpicio. Dabantur ergo emulſiones refrigerantes; & extrinſecus injiciebantur, liquores demulcentes, lactei ac mucilaginoſi: iiſque intra paucos dies, cuncta ſymptomata inſigniter mitigabantur, æger per octo horas à mingendi neceſſitate liber erat, urinamque reddebat, ſanæ ſimillimam, & non niſi pauco muco permixtam.

At poſt pauci temporis intervallum, recidebant priores moleſtiæ, à doloribuſque ardoribuſque veſicæ, & tam copioſo, ut olim, ſedimento vacuæ; ſed ſub mingendi cupiditate, primum puris, quantum cochlear capit, effluebat, tumque reddebatur lotium tenue, nonque niſi filamentis quibuſdam imbutum. Debellata & hac per congrua ſubſidia affectione, ſpes affulgebat perfectæ ſanitatis: ſed malum omnibus octo vel decem hebdomadibus revertebatur, nec adhuc penitus ceſſat. Accedebat noviſſime moleſtiſſimus ani teneſmus, cum vehementibus torminibus, ac rejectione muci albi ſpiſſioriſque conjunctus; atque dyſenteriæ, populariter graſſanti, ſic dictæ albæ haud diſſimilis: quo affectu profligato, redibat prior, inſigni mictus difficultate junctus.

Cæterum ſcire licet, cœcas ſæpenumero hæmorrhoides, anum occupare; neque vero unquam, licet interdum admotæ fuerint hirudines, fluxerunt. Calculi nullæ ſe exſeruerunt notæ; nec in urina ſabulum unquam adparuit. Juvenis adhuc æger laboravit profluvio ſeminis virulento, ſed male curato: & in præſenti curatione cuncta diuretica, calidiora, ac exæſtuantia exularunt. Contra vero decocta ex ſarſaparilla, radice chinæ, altheæ, ligno ſantalino confecta, majorem tulerunt opem; nec fruſtraneæ fuerunt injectiones mucilaginoſæ; de quibus notari meretur, quod iis adhibitis, urina tenuis, iiſdem vero omiſſis, ſpiſſior rurſus fuerit reddita.

Reſponſio Conſultatoria.

Præcipuum, quod Virum ſpectatiſſimum, teſtantibus litteris ad me miſſis, diſcruciat malum, eſt fæcum ac urinæ, materia mucoſa permixtæ excretio, cum dolore urethræ ac teneſmo ſtipata: cui noviſſime acceſſit, ſaburræ mucidæ & albæ, per anum dejectio, cum torminibus juncta. Hæcce vero cuncta ſymptomata non niſi cruori, in craſſis inteſtinis, & maxime recto ſtagnanti, & exitum per venas hæmorrhoidales fruſtra affectanti, in acceptis eſſe ferenda, certiſſime credo. Quum enim illæ venæ juſto exiliores, ac pro tranſmittendo ſanguine hæmorrhoidali minus idoneæ videantur: ſtagnant non in iis ſolum humores, ſed etiam ad vicinam regurgitant veſicam; haſque partes vellicant, ad ſpaſmodicas proritant conſtrictiones & diutius ſubſiſtentes, ſeroſam dimittunt colluviem, primum fluxiliorem, diuturna vero mora ſpiſſiorem redditam. Talis affectio, ubi mucus albicans cum fæcibus exprimitur, nomine hæmorrhoidum albarum, ſive mucoſarum inſigniri ſolet; & à dyſenteria alba, quæ periculoſa eſt, longiſſime diſcrepat.

Confirmat ſententiam meam, inter alia & illud momentum, quo æger ad cœcas hæmorrhoides, licet nunquam fluxerint, proclivis deſcribitur. Muci vero illius fere purulenti, qui cum urina redditur, filamentis inſtar cuticulæ remixtus, originem ex acidularum, tam copioſa quantitate ſumtarum potatione repetendam eſſe duco. Quum enim Vir ſpectatiſſimus humores foveat ſalſos, impuros atque ſcorbuticos, ſicuti ex febre purpurata, & urina craſſiori adparet; atque uberiori aquarum frigidarum potatione, conſtricta corporis ſuperficie, ſalutarem prohibuerit tranſpirationem: factum omnino eſt, ut ſucci acres ac ſalſi, majori quantitate ad vias urinarias, & veſicam compulſi, hujus pariter ac urethræ tunicam interiorem villoſam, ac glanduloſam arroſerint & excoriaverint. Præterea, dum æger olim gonorrhœa, cujus in glandulis proſtatis, prope veſicam ſitis, eſt ſedes, minus recte percurata laboravit; nullum fere eſt dubium, quin ex affluxu vitioſorum humorum, nova in hiſce etiam locis facta fuerit ulceratio: unde purulentæ materiæ, quæ interdum ſola abſque lotio profluit, eluceſcit ratio.

Quod hactenus inſtitutam hujus affectus curationem attinet, de ea non habeo, quæ moneam; ſiquidem rectiſſime acriora atque diuretica omiſſa, & potius demulcentia & leniter exſiccantia fuerunt adhibita. Ut vero meam quoque proponam mentem; ante omnia monendum duco, quod conſultum valde fuiſſet, ſi percepiſſem, num æger ſoleat venam ſecandam præbere; an venæ in manibus, pedibuſque turgeant; an nimium gulæ indulgeat;

vino utatur ; ac vitam agat ſine motu deſidem ? Quod ſi enim hæc ita ſe habeant ; cuncta ſympsomata tempeſtiva venæ ſectione ab initio potuiſſent præcaveri , præſertim cum à ſanguinis , aut potius ſeri , abundantia ſuſtentari videantur. Neque vero adhuc elapſa eſt commoda hujus operationis occaſio ; conſultum enim fore judico , ut protinus ex vena in brachio tuſa , ſex vel octo cruoris unciæ detrahantur ; & abhinc ſectio hæc , pro plethoræ ratione , ter vel quater quotannis iteretur ; ſanguiſugæ vero ſugiantur ; quoniam majorem humorum ad affecta loca affluxum concisant. Pro potu ordinario hoc commendo decoctum : *Recipe radicis chinæ , ſarſaparillæ , ligni ſaſſafras ana uncias quinque , ſantali rubri , citrini , radicis cichorei ana uncias duas, glycyrrhizæ drachmas decem. Conc. Cont. D. S. ſpecies , quarum una cum dimidia uncia , ex tribus aquæ menſuris per horam dimidiam coquatur.*

Egregiam porro utilitatem ſpondent ſequentes balſamicæ , ac conſolidantes, ſimulque laxantes pilulæ : *Recipe extractorum cardui benedicti , abſinthii , rhabarbari , gummi ammoniaci , maſtichis , terebinthinæ venetæ ana drachmam unam , diagrydii ſulphurati drachmam ſemis , croci martis aperitivi ſcrupulos quatuor. F. l. a. pilulæ , quarum drachma dimidia , quovis tertio ſumatur die.* Reliquo tempore , mane pariter ac veſperi drachma una pulveris capiatur , hunc in modum parandi : *Recipe oſſium ſepiæ , lapidum cancrarum , pulveris glycyrrhizæ , iridis florentinæ ana drachmas duas , ſuccini præparati, nitri purificati ana drachmam unam. F. pulvis.*

Præterea , cum ſcorbutica præſto ſit humorum diatheſis , non ludetur opera , ſi ægro placuerit , ſingulo mane, acidularum Selteranarum, tertia vel quarta lactis aut vaccini , aut aſinini parte permixtarum , menſuram potare. Extrinſecus ad regionem pubis , aquam arquebuſadæ ſæpius intra lintea adplicare juvabit ; & denique eam vivendi rationem inire , ex qua ſanitas nullum capiat detrimentum.

C A S U S LXXXIX.

De calculo veſicæ cum incontinentia urinæ , dyſuria , ſtranguria , ac hernia ſcrotali conjuncto.

VIr generoſiſſimus , rei militaris ſummus præfectus , LXVI. annos natus , brevioris ac macilentioris ſtaturæ , temperamenti cholerico-ſanguinei , à teneris caſtra ſequutus , multiſque fatigationibus , in Hungaria præſertim, debilitatus , præter quartanam , anno ætatis trigeſimo per tres annos toleratam , valuit rectiſſime. Poſthæc ex renum calculo laborare , & per vices atrociſſime cruciari cœpit : ſed illius ferocitatem , potis per viginti annos quotidie aquis Schwalbacenſibus, mitigare ſoluit. Decem abhinc annis ex fortiori vomitorio , herniam ſibimet acquiſivit inguinalem ; ex qua , licet ſubligaculis apte ſit munita , inter eundum graves ſentit moleſtias. Ante quatuor annos , cum in horto obambulaſſet , ſubito inſultu apoplectico prehendebatur , cum oris retractione ad latus dextrum , & manus reſolutione paralytica ſtipato ; ſed congruis remediis prorſus debellato. At ſequenti anno idem revertebatur inſultus , & faciei potiſſimum , linguæque paralyſin relinquebat , cum fletu invito ; quo , ad hanc uſque diem ſæpiſſime , cum vultu lacrymabundo flere tenetur. Senſus externi vigent ; ſed interni vacillare videntur , dum memoria admodum hebes exiſtit ; & , quod notatu dignum , rerum militarium , & quæ officium ejus attioent , promte reminiſcitur,ſed reliquarum inſignem patitur oblivionem.

Hæc ſymptomata , maximeque fletum invitum , permultis , ſed fruſtra , oppugnavit remediis ; nec à venæ ſectione , quam bis quotannis adminiſtrari curat , ullum percepit ſolamen. Acceſſerunt potius calculoſæ affectiones : ſiquidem , licet per ſex noviſſimos annos nullum excreverit calculum, aſſidue tamen ſabulum in urina cernitur , & à quatuor proximis annis , dyſuria pariter, ac ſtranguria invicem alternantes ſupervenerunt. Neque hæ moleſtiæ ullis profligari potuerunt ſubſidiis ; atque ideo dictam herniam magis exacerbarunt , ut illa grandior omnem impediat greſſum. Tandem duos ante menſes, in horum noviſſime recenſitorum affectuum locum ſucceſſit fluxus urinæ involuntarius; quæ , dum ſedet , aſſidue effluit ; ubi vero ſurgit, moleſtiſſimo ad mictum ſtimulo urgetur , non prius ceſſante , quam donec inter obambulandum , vi quadam exprimatur lotium. Quam primum autem ſederit , aut cubaverit, præter voluntatem mox guttatim , mox majori copia profluit ; atque partea genitales , præſertim ſcrotum , ab hernia ad magnam molem elevatum, aſſidue humectat. Interdum cum urina alvus redditur involuntario : & à vectura malum exaſperatur.

Cæterum appetitu adhuc integro fruitur ; alvi gaudet lubricitate ; nec frigore præternaturali, nec æſtu corripitur ; licet vires ſint prorſus dejectæ. Sub epulis , ob longam ſuetudinem, vino Rhenano parca utitur quantitate ; cereviſiam potat , quæ nomine *des Duchſteins* venit ; mane quædam infuſi Thée bois vaſcula ſorbillat , ſumto deſuper fruſto panis , & veſperi Nicotianam ſugit. Motu corporis ob herniam fere omni interdicitur ; crebris adficitur ſternutamentis , atque os ſaliva eſt plerumque plenum. Et in tali rerum ſtatu , ob urinæ præſertim incontinentiam , ſalutarem anhelat medelam ; & ſcire avet , an ipſi profuturæ ſint aquæ minerales ?

Conſilium.

Morbus , cujus cauſa conſultus ſum , valde eſt inveteratus atque corruptus ; & natales ſuos partim ex inſigni nervoſarum partium debilitate , ac ad inſultus apoplecticos diſpoſitione ; partim calculo veſicæ mutuatur , cui ſtranguria , dyſuria , teneſmus , ac involuntarius urinæ fluxus debentur. Quamvis vero ſpaſmodicæ tractiones , ac paralyticæ reſolutiones , à quibus etiam invitus fletus dependet , in externis potiſſimum faciei partibus conſpiciantur : attamen ſummo ſtudio eo eſt reſpiciendum , ut motus ſanguinis à capite derivetur , ne illius aut ſeri major congeſtio , vel extravaſatio in cerebro tandem ſubnaſcatur. Augetur hic metus eo , quod generoſiſſimus æger , ob herniam inguinalem , à corporis exercitio , in hiſce affectibus ſaluberrimo prohibetur.

Quamobrem , tam intricatum malum , funditus exſtirpare vix licebit ; ſed ſufficiet , ſi graviores arceamus adflictiones. Et hunc ſcopum diæteticis magis remediis,quam pharmacis aſſequemur : ex quibus primum potui quædam debetur animadverſio. Huic enim nec cereviſia, nec vinum Rhenanum con-

conveniunt ; ſed accommodatius erit ſerum lactis. Hoc apparatur, ſi lac vaccinum , quantitate circiter dimidiæ menſuræ , cum uno cochleari ſucci citri permixtum , leviter ebulliat , donec coaguletur ; tum , ut remaneat caſeoſa portio , percoletur , & addita lapidum cancrorum, & cinnamomi ana drachma una , leviſſime decoquatur : quæ portio mane calida , hora pomeridiana quarta frigida potari poteſt. Inter vina ſub epulis concedere licet Hungaricum generoſum, vel Gallicum , Frontignac dictum , vel illud , quod ſingulari arte ex Hiſpanico conficiunt , & *den vveiſſen Paſſer* vocant. Neque alienum erit , decocto *ex radicis ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi ana uncia una , corticis ligni ſaſſafras, rad cis glycyrrhizæ , cichorei ana unciis duabus, cum tribus aquæ menſuris , addito paſſularum minorum manipulo uno concinnato, ſub paſtu uti :* à quo eriam quinquaginta guttas Elixirii viſceralis aſſumere expediet.

Præterea cum inſigni fructu adhiberi poterunt pediluvia, ex aqua, furfuribuſque triticeis parata , quibus tepidioribus veſperi immittantur pedes. Ad compeſcendum vero urinæ profluvium , expediet aquam Anhaltinam intra calidiora lintea ad pubis regionem adplicare : & ſi Deus viram ad futurum uſque vernale tempus protrahere permiſerit , conſultiſſimum erit , ad fontes Selteranos iter facere, eoſque cum binis lactis aſinini partibus permixtos potare. Ut denique inſultus apoplectici ac paralytici præcaveantur , operæ pretium faciet balſamus meus vitæ , aut nuchæ inungendus, aut vertici inſtillandus : cui quoque ſcopo egregie ſatisfaciet pulvis epilepricus Marchionum , cum pauca cinnabari maritatus. Faxit autem Deus , ut hæc præſidia , ſalutari potiantur eventu.

Vix elapſi erant quidam menſes , cum mihi nunciaretur , virum generoſiſſimum , ex recidente inſultu apoplectico , vitam cum morte commutaſſe.

CASUS XC.

De ſpaſmo veſicæ urinariæ.

VIr annorum XXXVIII. ſtaturæ longioris , robuſtæ conſtiturionis , patre podagrico , & anno ætatis trigeſimo ſexto ex perverſo vivendi genere defuncto natus , a teneris caſtra ſecutus , & inter potum parciorem , epulas vero largiores , valetudine minus proſpera gaviſus eſt. Tribus abhinc annis , poſt copioſam vinorum Gallicorum potationem , ſtranguriam , mictumque dolorificum pati cœpit. Hanc pro gonorrhœa habitam , calidioribus Medicus oppugnavit medicinis , iiſque magis exacerbavit. Namque per totam inſequentem æſtatem , calorem ſenſit præternaturalem , & tantum inter mingendum ardorem , ut etiam urethra ſæpius excoriaretur ; apperentia manente integra , & crebris mœroribus accedentibus. Tum matrimonii leges ſubiit , & ſub illo novam curarum ac ærumnarum habuit occaſionem. Hinc hyeme ex improviſo accidit, ut facto itinere , ſumtiſque largis epulis , cum duabus cerviſiæ menſuris , nocte ingenti ad mictum ſtimulo corriperetur , uriuaque cohiberetur adeo , ut candelam ceream urethræ intrudere teneretur ; quo facto magna lotii quantitas cum impetu proſiliebat. Ab hoc vero tempore atroces per intervalla in veſica , lumbis , dorſo , & urethra percepit dolores , cum magna quidem mingendi cupiditate , ſed incredibili difficultate , alvi obſtructione , gelidiſque artuum extremorum ſudoribus ſtipatos : qui moleſtus paroxyſmus , alvo per propinatum laxans ſoluta , protinus ceſſat. Sed incerto tempore , moxque ſingulo menſe , mox elapſo trimeſtri demum revertitur : & noviſſimo hyeme primum cœcis , mox fluentibus hæmorrhoidibus , & inſigni virium proſtratione complicatus fuit. Alvus plerumque tardior exiſtit, & venter attactu durior ; excrementa vero redduntur indurata , ſpiſſaque mucagine obducta ; & denique in corpore ſparſim , & inprimis utroque brachio tubercula quædam adparent. Adpetitu gaudet egregio ; vino utitur , & à corporis motu per equitationem , aut vectionem bene habet. Venæ ſectio elapſo noviſſime anno quater inſtituta , & menſe hujus anni Martio iterata eſt : potavit quoque acidulas Wildungenſes , cum inſigni fructu , & multæ ſaburræ calcareæ per anum excretione ; cum contra Pyrmontanæ votis haud reſponderunt.

Reſponſio Conſultatoria.

Poſtquam morbi hiſtoriam, mecum communicatam , probe exploravi , atque virum generoſiſſimum ipſe coram inſpexi : non poſſum, quin illius ægritudinem pro graviori veſicæ , ejuſque ſphincteris , ac urethræ ſpaſmo declarem ; à quo veſicæ cervicem conſtringente , non modo horrendi dolores , totum fere corpus occupantes , verum etiam ardores in urethra , crebri ad mictum ſtimuli , hujuſque difficultas dependent. Hujus cauſa proxima , non niſi in ſanguine impuro , ſpiſſo , ſcorbutico , per veſicæ nervoſam ſubſtantiam tardius progrediente , ibidemque ſtagnante collocanda videtur : præſertim cum iſti vitiati ſucci per calidiora medicamina , quæ Chirurgi , gonorrhœam ſuſpicantes , adhibuerunt , ad veſicam & vaſa ſeminalia , majori impetu ac copia compulſi , harum partium tonum inſigniter deſtruxerunt. Accedit præterea & illud , quod æger epulis largioribus , potu vero diluente parciori utatur , & crebrioribus in vinis calidioribus indulſerit exceſſibus ; hiſque de cauſis inſignem humorum ſpiſſitudinem pariter , ac acrimoniam , teſtantibus tuberculis in cute jam adparentibus , ſibimet contraxerit. Nec denique ſilentio prætermittenda eſt proclivitas ad fluxum hæmorrhoidalem, qua humores ad inteſtinum rectum acti , exitu vero per illud deſtituti , ad vicinas magis partes , maximeque veſicam regurgitarunt , atque has ad ſpaſmodicas , ſtagnando proritarunt ſtricturas.

Hoc igitur malum funditus expugnaturus , eo ſtudere debet , ut primum humores acres ac ſpiſſos diluat , attemperet, & depuret ; deinceps horum ad veſicam & inteſtinum rectum adfluxum præſcindat , & derivet ; atque tum dolores vehementiores mitiget ac demulceat. Quos ut conſequamur ſcopos ; ante omnia ſanguinis abundantiæ ſuccurrere oportet , eumque ſectione venæ , ter quotannis, nimirum Martio, Junio, & Septembri menſibus repetita , atque detractis ſemper decem, quin duodecim, cruoris unciis imminuere. Eidem ſcopo convenientiſſimum erit, ſi forſan cœcæ adparuerint hæmorrhoides, illis perita manu tres vel quatuor admovere ſanguiſugas. Neque minus,ſi hæmorrhoidalis profluvii quædam acceſſerint notæ , hujus ſucceſſum facilitare expediet ; quod optime fiet , ſi pilularum balſamicarum , drachmæ uni pulveris præcipitantis mix-

mixtarum, ſedecim ex aqua ab ægro, cubitum ituro capiantur.

Deinceps ſub hoc morbo, ab omni cereviſiæ potu abſtrahendum ſuadeo; & in ejus locum vel acidulas Selteranas, cum quarta vini parte maritatas commendo; vel hoc decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi, radicis ſarſaparillæ ana uncias ſex, glycyrrhizæ, cichorei ana uncias binas, corticis ligni ſaſſafras, ſeminis fœniculi ana unciam dimidiam. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes ſunt decoquendæ.*

Præterea cum aquis Selteranis completam inſtituere juvabit curationem; earumque tepidiorum lagenam unam ſingulo mane, per quinque hebdomades continuando, potare. Hujus potationis initium, à ſale Sedlicenſi, pondere ſex drachmarum ſumendo, erit capiendum; hocque quovis ſexto die, & denique ſub finem repetendum: & inter ipſam curationem, ſub epulis ex ultimo hauſtu, octoginta Elixirii mei viſceralis guttæ adhibendæ.

Hac medicatione abſoluta, operæ erit pretium, uti ſub invaſione ſueti paroxyſmi, ita quoque extra illum corpus ſingula hebdomade purgare, decocto quodam mannato ac rhabarbarino: quod, cum largior ejus ſit doſis, repetitis vicibus mane ſorbillare licet, hauſtis inſuper aliquot infuſi Thée bois vaſculis.

Quod ſi nimia fuerit paroxyſmi atrocia; non efficacius commendare poſſum ſubſidium, quam ut æger protinus in balnea temperata, ex aqua fluviatili, & furfuribus triticeis parata deſcendat, iiſque per horam dimidiam inſideat; ter quotidie iterando. Ex eo egreſſus, locum dolentem ſpiritu vini camphorato, linteis duplicatis inſtillato, probe perfricandum curet; atque intrinſecus pulveris mei præcipitantis portionem, cum viginti liquoris anodyni mineralis guttis, vel ex aqua frigida, vel emulſione, quæ amygdalas dulces, ſemen papaveris, & aquas analepticas continet, aſſumat.

Præſervandi denique fine, nihil erit præſtantius, Elixirio meo viſcerali, jam commendato, cujus octoginta guttas ab epulis vel ex hauſtu aquæ frigidæ, vel decocto ſuperius laudato adhibere præſtabit. Non minorem utilitatem pollicetur ſerum lactis, æſtivo præſertim tempore, poſt finitam Selteranarum potationem, ſingulo mane, quantitate dimidiæ, quin integræ menſuræ potandum. Hoc paraturus, lactis recentis menſuram unam, ſucco citri, quantum cochlear capit, permixtam, igni admoveat, ut leniter ebulliat, tumque percolet. Cæterum rectum obſervare decet vivendi genus, in quo corporis refrigerationes, animi fortiores commotiones, excandeſcentia, ſpirituoſique potus probe fugiantur, epulæ ſint parciores, & à cibis acidis, ſalitis, ac flatulentis vacuæ, & corpus, abſoluta ciborum digeſtione ſedulo moveatur.

Neque vero fruſtranea fuit hæc curatio: nunciatum enim mihi eſt, ægrum ab illa optime habuiſſe, ac convaluiſſe.

CASUS XCI.

De ſpaſmo & exulceratione veſicæ cum calculo.

Vir generoſiſſimus, temperamenti cholerico-ſanguinei, annorum LIII. diætæ moderatioris amantiſſimus, à teneris caſtra ſequutus, multis defatigationibus atque vulneribus ſe expoſuit; nihilo tamen minus ſatis bene valuit; niſi quod anno ætatis vigeſimo, fluxu ſeminis virulento laboraverit; qui à Chirurgo variis medicaminibus tractatus, reliquit tamen ſeminis ſtillicidium per annuum tempus contumaciter continuans, & tandem ſponte deſinens. Tribus autem abhinc annis, ætatis quinquageſimo, ex captivitate, quam diu paſſus erat, redux ſubito doloribus lumborum & oſſis ſacri prehendebatur; quos pro tormentis à calculo illatis habens, pulverem quendam ad calculum ſpecificum, ſuaſu amici, luna exiſtente plena capiebat. Inde cum urina multus mucus, ſabulum, quin & calculi reddebantur; ſed ſimul moleſta veſicæ affectio ſuccedebat. Namque urinam, quæ mox mucum album, tenacemque, mox ſedimentum tartareum rubrum, mox pelliculas albas continebat, non niſi inter horreodos cruciatus, ac tantos ardores, ut externa cutis arroderetur, mittere poterat: mox gravis dolor preſtorius ſphincterem veſicæ, ardenſque ſenſus collum ipſius in perinæi regione exercebat; mox guttatim mingebatur; mox urina ſub ipſo fluxu cohibebatur. Sub decubitu, pondus quoddam ad illud, in quo cubabat, latus devolvi videbatur; atque tum mictus facilior, ſine dolore erat.

Ex hiſce momentis calculum veſicæ, ex renibus eo perductum, & à copioſo, quem irritata tunica villoſa fundit, muco majora capientem augmenta Medicus ſuſpicabatur. Hinc præter balnea, pugnabat blandioribus balſamicis, emollientibus, leniterque diureticis, veluti erant decoctum *Foreſti*, oleum amygdalarum cum ſpermate ceti, & pauca terebinthina. Calidiora diſſuadebat; attamen æger aquam vitæ antinephriticam ſua ſponte ſumebat, quando difficilior erat mictus, quem eo remedio paulo facilitavit. Mittebatur quoque ad plethoram imminuendam ſanguis ex pede: nihilo tamen ſecius recenſitæ affectioner perſeverabant.

Quum ergo integro anno, ſub his affectionibus tranſacto, nullus excernebatur calculus, in perinæi regione ardenter dolores, ad urethram excurrentes, ſentiebantur, & tandem urina mingebatur cruenta, ſimul fœtida: juſta quidem erat ſuſpicio, veſicæ ſubeſſe exulcerationem, tum vero hæc à calculo, aut teneſmo hæmorrhoidali, aut muco viſcido ac acri originem traxerit, adhuc latebat. Tandem dubium ſolvebat calculus, in urethram irruens, ac forcipe extractus; qui cum fabam minorem magnus, more calculis veſicæ minus conſueto, valde friabilis eſſet, pro recentiori concremento ex materia purulenta, ac tartaro mixto babebatur.

Dirigebatur itaque curandi intentio & ad humorum affluxum derivandum, & ulcerationem conſolidandam: priori ſcopo venæ ſectiones, leniora laxantia mannata, & temperantia inſerviebant; alteri partim demulcentibus, decoctis ex radice altheæ, ſarſaparillæ, liquiritiæ & cancis confectis; partim

partim abſtergentibus, veronica, milleſolio, virga aurea, oleo amygdalarum dulcium, atque terebinthina; partim roborantibus, & leniter adſtringentibus, equiſeto, milleſolio, ſanicula &c. fiebat ſatis. His effectum eſt, ut mictus fieret facilior, ac dolores perinæi admodum conquieſcerent: attamen inconſtans erat levamen, & per vices cuncta redibant ſymptomata, quibus per totum annum triſtem ſcenam ludentibus, noviſſime ſuperveniebat febris intermittens quotidiana. Non immerito hæc vocari poſſet apoplectica: namque ſub acceſſione frigoris æger per ſex vel octo horas, veluti attonitus, ſine ſenſu ac motu cum ſopore, ſtertoreque jacebat; tum excipiebat æſtus, & per quatuor circiter horas, cum atrociſſimis circa pudenda doloribus, atque moleſtiſſimo ad urinam alvumque reddendam ſtimulo junctus inhærebat, & denique in copioſiſſimum deſinebat ſudorem. Sub hac febre, ejuſque quarto circiter paroxyſmo, penis cum ſcroto cernebatur tumidus, & ad gangrænam uſque inflammatus; adeo, ut ob colorem plumbeum ſphacelus metueretur: ardentiſſimus ſub mictione, cujus frequentiſſimum erat deſiderium, urethram vexabat dolor, & tandem ſub paroxyſmi finem, purulenta, fœtidiſſimi odoris mingebatur materia. Notari meretur, in hoc febrili affectu inſignem fuiſſe lactis ebutyrati adpetentiam: ex quo etiam bene habebat, & adhibitis aliis convenientibus medicinis, intra quinque hebdomades, ab hoc magno morbo vindicabatur.

Quo ſuperato, priſtinæ revertebantur affectiones; mox enim teneſmus hæmorrhoidalis anum occupabat, mox tormenta graviſſima veſicam exercebant. Idcirco ad avertendum humorum affluxum, molem ſanguinis imminuendam, & affectas partes corroborandas, crebra adhibebantur balnea, vena in brachio ſingulis menſibus tundebatur, & interne temperantia, cum cortice caſcarillæ, vel Peruviano mixta porrigebantur. Verum poſt primam ſanguinis miſſionem, gravis ſequebatur humorum orgaſmus; alteram excipiebat febris irregularis, ſymptomatica, alternis diebus magis exacerbata, quæ huc uſque continuat. Sub hac perpetuum eſt lotii ſtillicidium, quo remittente, teneſmus ani vexat; alvi eſt adſtrictioris, nec ob adverſationem admittit enemata; urina mingitur ſaturata, cum mucoſo ſedimento. Ciborum adpetentia prorſus perit; contra majus eſt bibendi deſiderium; pro potu utitur, mox decocto ex liquiritia, & fœniculo confecto; mox ſero lactis, mox aqua pura, melle edulcorata; mox cereviſia ſecundaria; ſed vinum plane fugit.

Reſponſio Conſultatoria.

Ex præmiſſa morbi hiſtoria omnino patet, morbi, quem Vir generoſiſſimus patitur, præcipuam cauſam in exulceratione veſicæ, ejuſque ſphincteris, ac urethræ eſſe quærendam. Hæc gignit in veſica purulentam, mucoſamque materiem, quæ cum tartarea, atque terreſtri urinæ cohibitæ ſubſtantia permixta, in calculoſam concreſcit conſiſtentiam, mali ſymptomata adhuc magis exacerbantem. Ulcus veſicæ teſtantur ingentes dolores, ſtimuli ad mictum, ardor, qui comitatur & ſequitur emictionem, atque pelliculæ & filamenta, quæ in urina cernuntur. Calculum vero ſignificant, dolor preſſorius ad ſphincterem incumbens, ardens ſenſatio collum veſicæ, ac perinæi regionem vexans, urinæ mox ſtillicidium, mox largior, ſæpius tamen interciſus profluxus; & quod ex ſupino decubitu tormenta mitigentur.

Tam moleſtiſſimi pariter ac periculoſi mali origo, ex ſanguinis, exitu per venas hæmorrhoidales privati, facta in vaſis veſicæ ſanguiferis ſtagnatione jure meritoque petenda eſt. Hinc enim tanta membranarum nervearum diſtentio, ſphincteriſque ſpaſmodica contrictio ſuboritur, ut non modo urinæ profluvium cohibeatur, verum etiam vehementiori membranarum conſtrictione, ex villoſa mucus copioſus exprimatur; qui per temporis moram acrior factus, ipſam veſicæ ſubſtantiam arrodendo, ulcerationem procreavit.

Quod ſi enim experientiam conſulamus; deprehendimus, ſpaſmum ejuſmodi ac calculum veſicæ, ex ſuccorum vitalium nimia mole & ſpiſſitudine ſæpe numero ſuos mutuari natales: ſiquidem cruor abundans, ſi nec tempeſtiva venæ ſectione, nec fluxu hæmorrhoidali imminuatur, dicta jam ratione circa inteſtinum rectum atque veſicam ſtagnat, ac memorata producit ſymptomata. Neque dubium eſt, quin eadem hæc cauſa in noſtro ægrotante locum habeat; prælertim ſi atroces, quos ille in lumbis, oſſeque ſacro tenſit dolores, & teneſmum, quo afficitur hæmorrhoidalem conſideremus.

Tales autem veſicæ affectiones, ubi gravis læſio ipſam illius ſubſtantiam occupavit, ob perpetuum lotii acrioris affluxum, ægerrimam conſolidationem, atque curationem admittunt; atque ſic nihil fere amplius Medico ſupereſt, quam ut, quæ præſto ſunt, tormenta demulceat, & graviora mala arceat. Huic ſcopo magis externa, quam interna faciunt ſatis: quæ inter, ſi vires permiſerint, ſummo cum fructu ani adplicabuntur hirudines, ut earum ope ſuperfluus, & circa hæc loca ſubſiſtens cruor evacuetur. De his notandum, quod tales eligi debeant, quæ nec nigricante, nec viridelcente colore polleant, ſed coloris ſunt variegati, ac maculis nigris conſperſæ. Hæ in loco temperato, & aqua munda aſſervandæ, atque, neceſſitate exigente, ano probe mundato apponendæ ſunt; quoniam, hoc ſordibus imbuto, officio ſuo fungi recuſant. Dum ſugunt, minime ſunt irritandæ, quia morſus illarum, forſan ira percitarum, valde noxius obſervatur: ſi ſaturatæ fuerint, ſponte decidunt; & ſi apex caudæ præſcindatur, majorem cruoris attrahunt quantitatem. Horum ergo inſectorum, tria vel quatuor, ſingulo menſe ano apponere; & antea, ſi nimia urgeat plethora, quatuor ſanguinis uncias ex vena in brachio pertuſa detrahere decet.

Præterea non ludetur opera, ſi emplaſtrum ſaponatum *Barbette*, camphora & oleo hyoſcyami permixtum, ad regionem perinæi, oſſis ſacri, atque pubis, detonſis prius crinibus admoveatur. Ex internis, ſero lactis nihil præſtantius commendare poſſum, quod ex lacte vaccino recenti, cum ſucco citri permixto, ad lenem ignem decocto, atque percolato paratur, & cum æquali pondere acidularum Selteranarum maritatum pro potu ordinario inſerviat. Non minus mane potandum ſuadeo infuſum theiforme, ex radice altheæ, floribus malvæ, & radice glycyrrhizæ confectum, & cum ſyrupo dialthææ *Fernelii* edulcoratum: nec alienum erit, vino illo artificiali, quod ex Hiſpanico componitur, & ſub nomine *des vveiſſen Paſſers* exſtat, nonnunquam uti. Et denique alvi ſiccitati per paſſulas rhabarbarinas ſuccurrendum eſt.

CASUS XCII.

De ſpaſmis veſicæ, & hypochondriorum ex incerta graviditate ortis.

MAtrona illuſtris, quadragenaria, ſanguineo-cholerica, valde plethorica, feliciſſimo per viginti quatuor annos gaudens matrimonio, quinque liberorum, quorum noviſſimum ante quinquennium peperit, fœcunda mater; elapſi anni menſe Martio, rem iterum habuit cum marito. Ab eo tempore per viginti hebdomades ſiluit uterina purgatio, & acceſſerunt quædam ſymptomata, gravidis propria, faſtidiumque ciborum, ut utero videretur gerere. His elapſis menſes non ſolum redierunt, verum etiam hæmorrhoides fluere cœperunt, cum intercurrentibus animi defectionibus, ad quas natura proclivis eſt: quibus non obſtantibus graviditatem ſuſpicati Medici, iter longius, quod ægræ faciendum erit, diſſuaſerunt. Verum non hoc ſolum feliciter, & cum magno ſanitatis allevamento confecit; ſed menſtrua quoque purgatio, licet ter vena in brachio fuerit tuſa, quovis menſe, & quantitate ſatis copioſa, & abſque vitiata qualitate rediit; quid? quod tranſactis novem menſibus, loco fœtus, cruor per venas ſedales, inter atroces imi ventris dolores, animique deliquia prorupit uberrimus. Abhinc varia ſucceſſerunt incommoda: namque in hypochondriis ac imo ventre per vices ſæviſſima ſentiuntur tormenta, tenſiva atque lancinatoria; matutino præſertim tempore nauſea vexat moleſtiſſima, & ſoniorem animi affectum excipiunt vomitus ſaburræ tenaciſſimæ. Præterea creberrima ad mictum eſt cupiditas, redditurque urina copioſa, turbida, mucoſa, odoriſque fœtidiſſimi: alvus poſt prævium ſemper teneſmum libera eſt ac laxa, cum ſtercorum mucoſorum rejectione. Venter ſuperior grandeſcit, & naturali durior eſt; neque vero motus embryonis ſentitur, niſi quod valde debilis ſenſatio, hunc motum mentiens, nonnunquam percipiatur, quando vel animo eſt hilaris, vel roborantia abdomini admoventur. Quamobrem mœrore perpetuo afficitur, incerta, an utero geſtet, nec ne? ſiquidem decem jam elapſi ſunt menſes, quod viro caruit.

Cæterum notari meretur, quod ex uſu clyſterum male habeat, atque ingentia tormina imi ventris, nauſeam, & animi deliquia patiatur: non minus poſt datum aliquando albicantem liquorem, qui adſtringentia habuit ingredientia, in peſſima incidit ſymptomata, ac totius corporis rigorem tetanodeon; à quibus ope eſſentiæ dulcis vindicata eſt. Jam videtur melius habere, & à gravioribus moleſtiis immunis eſſe: namque ſomno fruitur tranquillo; viribus corporis gaudet integris, nec de ſpirandi difficultate quod conqueratur, habet; & ciborum adpetentia naturali eſt avidior. Remediis pauculis, nec niſi pulvere temperante, aut pilulis Stahlianis utitur: & ut demum ab omni præternaturali moleſtia evadat immunis, ſalutare anhelat conſilium, docerique cupit, an pro gravida ſit habenda? anne potius molam in utero gerat, quam eo magis veretur, cum tribus diebus poſt ultimum puerperium, quo ante quinque annos perfuncta eſt, ſimile concrementum ex utero ediderit, quod membranis incluſum, propriaque præditum erat placenta? & quæ in tali rerum ſtatu in uſum ſint vocanda?

Conſilium.

Poſtquam morbum, cujus cauſa conſultus ſum, ejuſque omnia momenta probe mecum perpendi: neutiquam mihi videtur veriſimile, quod illuſtris matrona fœtum in utero gerat. Quamvis enim quædam graviditatis probabilitas, ex menſibus poſt noviſſimum concubitum per viginti hebdomades, cum ſubſequente nauſea, ciborumque faſtidio ſuppreſſis, ſuborta primum fuerit: hanc tamen ſubſequentes per uterum, ac ſedales venæ hæmorrhagiæ refellerunt; quippe quæ in gravidis, abſque conjuncto abortu nunquam fiunt. Quare juſtiſſima eſt ſuſpicio, concrementum quoddam cruentum utero inhærere; quod in perſonis ſucci plenis, obeſis, & exilioribus vaſis prædiris, facillime & frequentiſſime generari ſolet. Interea, cum Medici de graviditate firmiter perſuaſi, ad ſalvandum fœtum, partim venam in brachio ſæpius tundendam curarunt, partim adſtringentes medicinas ordinarunt: factum omnino eſt, ut motu ſanguinis liberiori per uterum ac imi ventris viſcera, meſenterium, hepar ac lienis viſcus impedito, cruor in utero, vaſis hæmorrhoidalibus, ac tunicis inteſtinorum ſtagnaverit, atque haſce nervoſas partes, cum vicina veſica, ad ſpaſmodicas proritaverit ſtricturas: unde tormina inteſtinorum, teneſmus, atque crebet ad mictum ſtimulus ſuos mutuantur natales.

Veram in utero ſubeſſe molam, nondum determinare audeo: quamvis enim ejuſmodi tunicacea concretio poſt partum, quinque abhinc annis, utero fuerit excluſa; atque experientia doceat, ejuſmodi concretiones ſæpius reverti, præſertim ſi quædam tunicarum reliquiæ in utero reſtiterint; attamen cum in præſenti caſu nec irregularis fluoris menſtrui ſucceſſus, nec alia ſymptomata, quæ plerumque concrementum ejuſmodi comitantur, præſto ſint; nullus ea ſupponendi certus eſt locus. Interim crebra docet experientia, poſſe poſt concubitum abſque inſequente graviditate, menſes ſuppreſſi eſſe, abdomen intumeſcere, quin etiam mammas turgere: quæ ſymptomata ex carne informi, ob viriatum ſemen in utero enata, ſolent interdum ſubnaſci; & ſi hæc in noſtro caſu fuerit præſto, quod penitus negare nollem, attamen ejus origo recentior eſſe, & neutiquam à noviſſimo puerperio derivari deberet.

Quicquid vero ſit, ea jam decidenda venit quæſtio, quænam in hoc ambiguo caſu in uſum ſint vocanda? Mea quidem ſententia cardo curationis in eo conſiſtit, ut ſtagnantes in abdomine, utero, & veſica humores diſcutiantur, æqualiſque illorum circuitus promoveatur, omnes ſordes, ex utero præſertim repurgentur, atque præternaturales ſpaſmi demulceantur. Hiſce ſcopis obtinendis, non convenientius commendare poſſum ſubſidium, quam pilulas Stahlianas, aut meas balſamicas; quarum quatuordecim bis quavis hebdomade veſperi aſſumantur, verſus menſtruum autem tempus, omni veſpera capiantur. Cum his ad moliendam alvum, alternari quandoque poteſt pulvis, qui ex *cremoris tartari ſcrupulo uno, rhabarbari electi drachma dimidia, & magneſiæ granis duodecim* conficitur. Præterea uſutu præſtabit egregium Elixir meum balſamicum viſcerale, ad octoginta guttas & ſub epulis, & veſperi, ſi à pilulis fue-

rit

rit otium, ex aqua vino nupta adhibendum: hoc enim remedii genus, tam acrimoniam temperandi, quam digeſtionem promovendi, & ventriculum roborandi, vim poſſidet excellentiſſimam.

Cæterum ab animi commotionibus, iracundia, atque terrore, quantum fieri poteſt, cavendum ſuadeo; & corpus, ventriculo à cibis vacuo, probe exercendum. Mane infuſum theiforme, ex veronica, meliſſa, & corticibus citri recentibus ſorbere; & reliquo tempore, loco potus ordinarii, decoctum, cum quarta vini parte mixtum potare; cœna verò parciori uti expediet. Quæ ſi votis nondum reſpondeant, conſultiſſimum erit, thermas vel Carolinas, vel Amaſianas, vel Aquiſgranenſes in uſum vocare.

CASUS XCIII.

De raro veſicæ affectu.

GEneroſiſſimus vir, L. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, fluori hæmorrhoidali copioſo olim obnoxius, qui per noviſſimam hyemem parcior ferri cœpit, ſex circiter abhinc ſeptimanis, ex improviſo ſtimulum ad matulam ſenſit, tumque inter mingendum, ardore urethræ diſcruciatus, lotium reddidit album, multiſque filamentis plenum; & poſt aliquam moram ſedimentum album largiſſimum deponens. Hanc moleſtiam, quam ſæpius cito tranſientem pati ſueverat, nihil primum curavit; invaleſcentem vero, & diutius perſeverantem, cumque corporis contabeſcentia, ac virium jactura paulatim ſtipatam, variis oppugnare cœpit remediis. Quæ inter præter balſamica, a Medico commendata, erat etiam oleum terebinthinæ: quo per quatuordecim dies fruſtra uſurpato, fontes Selteranos potare decrevit, maxime cum tempus incideret, quo his aquis, ob pectoris affectiones, ipſi familiares, uti quotannis ſoluit. Hauſit quidem illas per undecim dies; ſed, cum languor ac conſumtio corporis majora ſumerent incrementa, ſuaſu alterius Medici potationi huic per triduum ſuperſedit, & in earum vicem pulveres ex coralliis, ſpodio, ſuccino albo, maſtiche & ſanguine draconis confectos uſurpavit. Verum his quoque in callum ſumtis, inchoavit denuo potum acidularum: neque tamen minus, idem manet morbi ſtatus. Namque cum urina ſubſtantia illa quaſi gelatinoſa, ſæpius filamentis inſtar tunicæ abraſæ permixta, mane præſertim, inſigni profluit quantitate; & languor corporis, maxime notabilis pedum contabeſcentia, magis magiſque invaleſcit.

Bini, quos conſuluit Medici, in diverſas abierunt ſententias: alter putavit, gelatinoſum illum, qui in urina cernitur mucum, ex veſica profluere, hujuſque calculum, ſaltem imminentem, ſignificare; mox vero mentem mutavit, renumque læſionem accuſavit. Poſterior Medicus inſignem ſubeſſe credit, renum, vaſorumque urinariorum pariter, ac ſeminalium imbecillitatem; atque mucum illum ſemine permixtum eſſe affirmat. Suſpicatur quoque, ægrum olim morbo quodam venereo laboraſſe, hujuſque reliquiis deberi præſentem affectionem.

Verum ſcire licet, virum caſtiſſimum, nunquam venerea quadam labe contaminatum fuiſſe; ſed adhuc, dum extra matrimonium degit, vitam agere, ſcelerum puriſſimam, & tantum abeſſe, ut venereis indulgeat ſtimulis, ut potius ex ſeminis abundantia, vehementes teſticulorum dolores, cum eorundem tumore patiatur, ſponte evaneſcentes. Cæterum ab omnibus dorſi, & reliqui corporis doloribus immunis eſt, niſi quod levis urethræ ardor mictionem comitetur: neque ullus eſt ſeminis, aut purulentæ materiæ fluxus. Appetitu gaudet integerrimo; ſomno quidem placido fruitur; ſed ſub hoc manus æſtu præternaturali uruntur, & interdum præcordiorum urgent anxietates.

Conſilium.

Rariſſimus profecto eſt affectus, quo Vir generoſiſſimus ſolicitatur, dum mictione valde dolorifica reddit urinam, muco gelatinoſo plenam. Ille enim nec à reliquiis gonorrhœæ virulentæ natales ſuos mutuatur, nec veſicæ, aut renum calculo debetur: ſed meo quidem arbitrio partim gonorrhœæ ſimplicis benignæ, partim hæmorrhoidum veſicæ albarum, nomen juſtiſſime meretur. Namque cum generoſus æger cruorem hæmorrhoidalem per anum olim reddere ſuevit, ille vero, accedente ætate provectiori, per aliquod tempus ſuppreſſus fuit fluor: non aliter fieri potuit, quam ut ſanguis, cujus moles magis augetur, in recto inteſtino, atque vicina veſica ſubſiſtat, ſtagnet, vaſa harum partium ſanguifera infarciat, & ob diuturniorem moram portionem tenuiorem lymphaticam, per tunicam veſicæ villoſam dimittat; quæ in cavitatem veſicæ ſtillans, ibidem coagulatur, acrior fit, atque cum urina, inferendo urethræ ardoris ſenſum, excernitur. Hæc eadem eſt ratio, quod loco cruenti fluxus hæmorrhoidalis, materia alba, inſtar albuminis ovorum, per anum reddatur: quæ in noſtro caſu per veſicam exitu ſuo potita eſt. Præterea vero, cum generoſus æger cœlibem agat vitam, atque teſticuli ob ſeminis abundantiam ſæpenumero intumeſcant; vero eſt ſimillimum, ſanguinis copioſiorem ad vaſa ſeminalia fieri affluxum, & uberiorem lymphæ ſpermaticæ in proſtatas, & veſiculas ſeminales ſecretionem; quæ cum urina emittitur, & contabeſcentiæ, viriumque collapſus præbet cauſam.

Quod curationem, quæ hactenus præſertim cum acidulis Selteranis inſtituta fuit, attinet; has in affectibus renum ac veſicæ ſatis quidem proficuas eſſe credo; in præſenti vero malo, quod ex ſanguinis ſtagnatione circa dictas partes, harumque inſequuta atonia originem traxit, neutiquam ſufficientes arbitror. Arriderent magis aquæ Schwalbacenſes, aut Spadanæ; quæ ob principium, quod fovent, leniter adſtringens, & martiale, inſignem partes debiles roborandi obtinent virtutem; atque generationem calculoſæ concretionis in veſica, ac renibus efficaciter remorantur. Has per quatuor vel quinque hebdomades ſub debito regimine unam quotidie lagenam ſorbillando, potare conveniet.

Ex pharmacis duo ſunt, quæ commendo; unum eſſentia caſcarillæ, cum eſſentia ſuccini maritata; alterum eſt ſuccinum præparatum, cujus uncia una cum dimidia olei tartari per deliquium ſit imprægnata, ſiccataque, ad drachmam dimidiam mane pariter ac veſperi capiendum. Spiſſiores cereviſiæ, & calidiora vina io hoc morbo plane inopportuna ſunt: præſtat in eorum locum decocto ex radice ſarſaparillæ, ſcorzoneræ, cichorei, liquiritiæ, & ſemine fœniculi concinnato, pro potu ordinario uti. Denique fugiantur fortiores cor-

poris per equitationem, ac vecturam concuſſiones; atque reliquarum rerum non naturalium uſus rite inſtruatur.

CASUS XCIV.

De gonorrhœa ſimplici, ex impura, & immodica venere orta.

Litterarum ſtudioſus, XXVI. annos natus, temperamenti ſanguineo-cholerici, tenerioris, debilioriſque corporis conſtitutionis, tuſſi, uti videtur, hypochondriaca infeſtatus, atque parentibus natus ſaniſſimis, menſe elapſi anni Novembri cum fœmina menſtruo fluore polluta ſtando celebrat, & aliquoties repetit coitum. Sentit protinus ardorem in pene, ex quo imminentem metuens gonorrhœam, purgans ſumit medicamen, quod ventrem ſubducit copioſe: at ille ſecurus repetit illicitum concubitum; diætæ irregulari, potationi ſpiritus vini, ipſiuſque calidioris vini indulget; & iterum purgans, quaſi hoc expiaret nefas, adhibet. Sed brevi poſt crebra ſtimulari cœpit tentigine, atque ſemen bis terve quavis hebdomade ſub nocturnis imaginibus elabebatur, cum atrociſſimis pedum, maxime genuum circa articulos tormentis. Hæc non minus, ac pollutiones nocturnæ, propinatis decocto quodam, ac pulvere temperante, brevi tempore remittebant; ſed penis erectus, ubi detumeſcebat, ſeminis quaſdam guttas præter voluntatem exſtillare incipiebat; & priores moleſtiæ per intervalla recrudeſcebant. Neque ferebant deſideratam opem tinctura quædam, ex ſpiritu terebinthinæ, balſamo de Copaiva, & oleo ſuccini confecta, nec emulſiones, nec oſſa ſepiæ in pulvere: potius invaleſcebant ſymptomata, quorum hæc jam eſt idea.

Ubi erigitur colis, protinus elabitur ſemen; mane expergefactus, miſſa urina, inſigni ad venerem urgetur cupiditate; urina deponit flavum ſabulum, quod eo copioſius jamjam in matula cernitur, poſtquam per triginta dies, acidulis Selteranis, lacti nuptis, conjuncto uſu Elixirii balſamici, cum menſtruo lixivioſo parati, & pulveris temperantis, uſus fuit. Attamen poſt hanc potationem, nocturnæ pollutiones rarius contingunt; ardor urinæ, & ſpaſmi pedum tantum non ceſſarunt, nec niſi, ſumptis incongruis potibus adhuc adfligunt. Neque etiam glutinoſa illa, & ſpermati ſimilis materia, quam olim copioſam cum urina reddidit, tam larga conſpicitur.

Cæterum ad ſudorem eſt faciliimus æger; & bis quotannis venam tundendam præbere ſuevit; adpetitu ciborum fruitur integro, & ſomno placidiſſimo. Inter medicinas, quas hactenus adhibuit, & ex quibus bene habuit, fuerunt infuſum laxans mannatum, pulvis temperans ex lapidibus cancrorum, antimonio diaphoretico, oſſe ſepiæ, & nitro paratus, atque ſpiritus nitri dulcis, ex ſpiritu flammiſico *Hoffmanni* compoſitus, & cum quarta balſami vitæ parte remixtus. Verum cum nondum penitus debellari potuit tædii plenum malum; tuum, vir illuſtris, anhelat æger conſilium, docerique cupit: 1. Anne morbus, quo cruciatur, ſit gonorrhœa ſimplex, à ſumma debilitate partium genitalium ſuſtentata? 2. Num ſpes ſit, illum expugnandi, & quibuſnam remediis hoc ſcopo potiri liceat? 3. Utrum tuto poſſit leges matrimonii ſubire?

Conſultatio.

Vidi probe ac intellexi ex communicata mecum morbi hiſtoria, quæ moleſtiæ ægrum habeant ſollicitum. His ut congruam medelam præſcribam, atque priori quæſtioni: Anne morbus pro gonorrhœa ſimplici, quæ à ſumma partium genitalium debilitate ſuſtentetur, habendus ſit? faciam ſatis: omnino tonum partium, quæ elaborationi ſeminis dicatæ ſunt, labefactatum huic affectui, quem jure gonorrhœam ſimplicem appellare licet, originem ac nutrimentum præbere arbitror. Ob hancce enim harum partium debilitatem, humorum lymphaticorum, ſeminalium, ſalinis, ſcorbuticiſque ſordibus procul dubio imbutorum, major ad illas & copioſior fit affluxus; qui partim interdiu præter voluntatem, partim noctu per pollutiones elabuntur; atque crebram tentiginem, ac urethræ ſub mictu ardorem excitant. Si de cauſis hujus mali diſpiciamus, non alia ſe nobis offert, quam impurus ille coitus, aliquoties repetitus: quippe quo affrictum eſt partibus genitalibus peregrinum & corruptum quaſi fermentum, quod non modo robur veſicularum vaſorumque ſpermaticorum deſtruxit, verum etiam ſemen contaminavit, eo magis, cum in ipſo jam ægro ſcorbutica humorum diatheſis præſto eſſe videatur, quemadmodum dolores vagi, quos patitur, & ſabuloſum lotii ſedimentum atteſtantur. Hinc etiam vehementer laudo, fontis Selterani, lacte permixti, potationem; quæ, ſi omiſſa fuerit, longe atrocius eſſet malum.

Quod igitur ſecundam attinet quæſtionem: An ſpes ſalutis ſuperſit, quibuſnam hanc impetrare liceat medicaminibus? haud ignorari oportet, gonorrhœam virulentam, rite tractatam, longe faciliorem brevioremque admittere curationem, quam quidem benignam illam ſimplicem. Hæc enim ſæpiſſime adoritur corpora debiliora, quæ humoribus impuris fœtent, & medicamina poſcit mitiſſima; cum illa robuſtiora potiſſimum occupet ſubjecta, nec à fortioribus, generoſiſque exacerbetur medicinis. Nihilo tamen minus feliciſſimo curationis eventu in noſtro caſu potiemur, ſi illi, recte adminiſtratæ diutius, & cum patientia inſiſtat æger. Inſtituetur autem commode per potationem aquarum Selteranarum. Haſce enim cum duabus lactis partibus commixtas, per quatuordecim dies ita adhibendas ſuadeo; ut quavis quarta die interponatur pulvis laxans, cujus hæc ſit formula: *Recipe rhabarbari electi pulveriſati drachmam dimidiam, cremoris tartari ſcrupulum, antimonii diaphoretici grana decem, diagrydii ſulphurati grana quatuor. M.F. pulvis pro una doſi.* Deinceps quotidie cubitum iturus æger, capiat drachmam *pulveris, ex ſpecierum de hyacintho, oſſium ſepiæ ana drachmis duabus, ſuccini præparati drachma una cinnati*: mane vero ſorbeat infuſum theiforme, quod ſic ſe habet: *Recipe herbæ menthæ criſpæ, meliſſæ, ſummitatum milleſolii, florum hyperici ana manipulum, ſeminis fœniculi, anethi ana drachmam. C. C. D.* Extrinſecus peni admoveatur ſacculus ſequens: *Recipe herbæ menthæ criſpæ, florum chamomillæ Romanæ, roſarum, balauſtiorum, foliorum lauri ana manipulum, baccarum lauri, maſtichis ana unciam dimidiam, caryophyllorum aromaticorum drachmas tres. M. C. C. D. S. ſpecies, quæ in vino rubro ſubadſtringente decoctæ, ſacculo includantur.* Denique ſervanda eſt recta vivendi ratio; fugiantur cibi acidi, ſaliti, flatulenti, cepæ præſertim, & allium; evitentur quoque potus calidiores, ſpirituoſi; nec niſi vinum generoſum Sect, ad ventriculum roborandum, parca inter epulas quantitate bibatur. Cæterum, ſtomacho à cibis vacuo, corpus moderate moveatur; & pro potu ordinario ſequens potetur decoctum: *Recipe radicis ſarſaparillæ uncias duas, ſcorzoneræ, cichorei ana unciam, liquiritiæ, corticis ligni ſaſſafras ana drachmas ſex, raſuræ ligni ſantali rubri*

unciam

unciam dimidiam, ſeminis fœniculi drachmam. C. C. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris ſunt decoquendæ.

De matrimonio, juxta tertiam quæſtionem, nihil adhuc certi determinare audeo; neque tamen illud ſubire prius licebit quam morbo funditus exſtirpato: quem finem, quin commendata curatione ſit aſſequuturus, non dubito.

CASUS XCV.

De gonorrhœa inveterata.

Vir LV. annorum, temperamenti cholerico-phlegmatici, olim juvenis in gonorrhœam incidit; quæ abhinc aliquoties, inque primis ante undecim annos, cum fluore flavo virulento reverſa & congruis balſamicis, therebinthinatis, cinnabarinis, mercurioque dulci ſublata eſt. Tertius jam agitur annus, ex quo in utroque inguinum venerei adparuere bubones; ægre quidem ob dyſcraſiam humorum acriorem, tamen feliciter perſanati. Præterea per quinque jam annos cutim, maxime in cervice, curvaturis cubitorum, & ano circa oſſis ſacri & coccygis confinia occupant lichenes, ex pallido rubentes, ſquamulas dimittentes, & ubi corpus incaluit, inſigniter prurientes. Pruritum mitigaverunt paululum decocta lignorum, cum tinctura antimonii uſurpata; ſed malum prorſus exſtirpare haud ſufficerunt. Quare ante biennium commendavi, ut æger, partim ad aërem mutandum, partim cutim emolliendam thermas adiret; quibus uſus, bene quidem habuit, ſed recidit in benignum ſeminis fluxum, nullis huc uſque remediis obſecundantem. Hunc eo certius ab uſu balneorum derivo, cum mihi conſtet exemplum viri cujuſdam, qui ob quandam moleſtiam, balneis aquæ dulcis uſus, gonorrhœa benigna, balſamicis medicinis brevi expugnata, infeſtatus fuit.

Hoc eſt tædii plenum illud vitium, quo adhuc angitur æger, cujuſque medelam flagitat. Semen fertur & ſponte, & ubi colis premitur, prorſus album, lintea duntaxat flavis polluens maculis; colis compreſſus dolorem infert, adeo, ut æger ulcus urethræ ſuſpicetur. Fruſtra datis pilulis, quæ ſuccinum, myrrham, olibanum, gummi hederæ, juniperi, cinnabarim nativam, mercuriumque dulcem habebant; illæ, quæ ex terebinthinæ binis partibus, ſuccini, myrrhæ, florum ſulphuris ſingulorum una conſtabant, ſiſtere videbantur moleſtum fluxum; at ille, celebrato concubitu, ſemper recrudeſcebat. Quum itaque interna medicamina votis haud facerent ſatis, & ea, quæ fortius urinam pellunt, ob graviora, quæ renibus, veſicæque inferre poſſent, damna propinare dubitarem: ad externa devemi, & hæc inter primum mercurium dulcem, cum aqua plantaginis, aut infuſo ex herba plantaginis, ſalviæ, hyſſopi, radiceque caryophyllatæ confecto, urethræ injiciendum curavi; ſed inde fluxus cernebatur virulentior. Hinc ſubſtitui emulſionem ex myrrha, ſuccino, therebinthina, vitello ovorum, decoctoque recenſito paratam, eamque immitti urethræ juſſi: ſed & hæc malum exacerbavit adeo, ut non modo copioſius ſemen, verum etiam ipſe tandem cruor proflueret, cum ſedimento putrido atque cruento. Quare abſtinui à remediis; quo facto fluxus adparuit benignior, ac parcior.

Interim cum ſemen eſſet tenuius, ac ex uxoris mente paulo acrius; multique laudarent uſum emulſionis, ex ſeminibus quatuor frigidis, cannabis, & agni caſti concinnatæ: propinavi hanc, ſed cum ſucceſſu minus felici. Namque protinus excipiebant ſtranguria, colica, ac inſignis dolor dorſi tenſivus, qui corpore horrore perfuſo, admodum invaleſcebat, tantuſque erat, ut nec corpus ſine tormentis movere, ſitumque mutare poſſet; accedentibus febre, ſiti, viriumque collapſu. Præterea poſt adplicatum lumbari regioni linctum, quem ſpiritus cujuſdam ex gummatibus, & plantis aromaticis parati partes binæ, ſpiritus vini camphorati una conſtituebant, profluxit cum lotio materia craſſa, lenta, alba, odoris expers, puri ſimilis, copioſiſſima quantitate. Uſurpatis convenientibus remediis, intra trium hebdomadarum decurſum, remittebant hæc ſymptomata, & priſtinus valetudinis ſtatus, & ſeminis profluvium, ſub his affectionibus parciſſimum, denuo rediit.

Hinc in uſum revocavi injectiones tepidiores, quæ aquæ ſambuci uncias quindecim, vitrioli cypri calcinati drachmam unam habebant, & primum vehementem ardorem, paullo poſt mingendi cupiditatem excitabant; quam urinæ ſequebatur emictio dolorifica. Ceſſabat ſubinde ſub continuatis illis injectionibus fluxus ſeminis; ſed hunc cohibitum preſſo pede ſequebatur dolor in dextro inguine tenſivus, cum levi febricula catarrhali, atque tuſſi moleſta junctus. Febre diſcuſſa, tuſſique per ſtomachica, & aromatica conſopita, male tamen habere pergebat ægrotus, ut ideo metuens, ne ex ſuppreſſo fluore, periculoſæ ſuborirentur metaſtaſes, ab ulteriori injectionum uſu deſiſtere tenerer. His miſſis mox iterum fluere cœpit ſemen; cujus profluvii præſens hic eſt ſtatus:

Si mittitur urina, mittitur autem ſine dolore; elabitur ſimul materia albicans, ſub decubitu parcior, in erecto ſitu copioſior: tum in matula cernitur mox hæc materia, cretacei fere coloris; mox alia lenta, viſcidior, vitro tenacius adhærens: utrique ſupernatat ſemper levis quædam nubecula flavi coloris: urinæ quidem minguntur citrinæ, nunquam vero ſanorum inſtar limpidæ, ſed ſubjugalium more craſſiores ſemper ſunt, neque tamen turbidæ. Cæterum adhuc notari meretur, ægrum olim hæmorrhoidibus, quas cœcas vocant, obnoxium, per viginti autem annos ab iis immunem, noviſſime in ſuperiori ani parte, circa ſphincterem, ſenſiſſe tumorem, primum valde dolentem, mox ulceratum, puſque fœtidum adhuc plorantem.

Conſultatio.

Morbus ille pertinaciſſimus, cujus cauſa conſultus ſum, altas jam egiſſe videtur radices: ſiquidem virulentum ſeminis profluvium ægrum non modo juvenem atrociter vexavit, verum etiam undecim abhinc annis valde cruciavit, & noviſſime quoque per varias, eaſque externas ſemper cauſas revocatum, tyrannidem ſuam exercet. Nullum profecto eſt dubium, quin ejus ſedes atque cauſa partim in nimia relaxatione, ac debilitate vaſorum ſpermaticorum, partim vero, & præcipue in ulcere ſcirrhoſo proſtatarum debeat collocari; atque ideo difficillimam minatur curationem. Docemur enim experientia, quod ejuſmodi malum inveteratum, omnium balſamicorũ remediorum, in hiſce adfectionibus, valde laudatorum, uti ſunt balſamum Peruvianum, de copaiva, ſpiritus therebinthinæ, balſamum ſulphuris terebinthinatum &c. atque etiam traumaticorum, vim longiſſime eludat, ſiquidem ex traumaticis, intempeſtive cohibito fluxu, graviora ſymptomata, quin bubones venereos ſuboriri; ex balſamicis vero validioribus, ardores excitari ac inflammationes, ſæpius obſervamus.

mus. Neque in tali gonorrhœa, licet vere venerea, ac virulenta exiſtat, a ſalivatione mercuriali ullum expectare licet auxilium: neque proficuus eſt thermarum uſus. Namque hæ, magna quantitate bibendæ, in tubulis corporis jam debilitatis hinc inde ſtagnantes, partes ſpermaticas nervoſas valde, ac membranaceas, magis relaxant, & ideo fluxum virulentum revocant ac exacerbant. Eu magis cuncta balnea, & aquas minerales in iis exſulare debent ſubjectis, quorum humores, inque primis lymphaticus latex, miaſmate venereo jam ſunt contaminati;quale inquinamentum in noſtro ægrotante ſignificant efflorescentiæ ſerpiginoſæ, & lichenes furfuracei, anum circa os ſacrum, atque coccygis, cubitoſque occupantes; & moleſtum pruritum inferentes.

Præcipua potius in exſtirpando præſenti morbo ea ſit cura, ut ſanguis ac humores rite depurentur. Huic operæ egregium faciet pretium eſſentia radicis pimpinellæ albæ, cum eſſentia ſuccini maritata, ita quidem, ut prioribus diebus ſola eſſentia pimpinellæ, deinceps eadem cum tertia, mox æquali, ac denique majori eſſentiæ ſuccini parte commixta, augendo ſucceſſive doſin, ter quotidie exhibeatur, atque mane ſuavis exinde ſudor expectetur. Porro ex herba meliſſæ, menthæ, ſalviæ, floribus roſarum rubrarum, balauſtiorum, chamomillæ Romanæ, & maſtiche apparari poteſt ſacculus, iſque vino rubro calidiori immerſus ad perinæi & inguinalem regionem adplicari. Iiſdem ſpeciebus, cum vino Burgundiaco decoctis pro injectionibus uti licet: quarum etiam ope balſamus meus vitæ, urethræ immiſſus, egregiam præſtabit utilitatem. Quamvis enim ardores ac dolores excitare videatur, mox tamen hi remittunt; & præterea hoc excellens remedii genus, exulceratas partes inſigniter mundificandi, relaxatas vero corroborandi virtute pollet. Contra vero probe cavendum ſuadeo à medicinis acrioribus, maxime venereis, vitriolo cyprio, & adſtringentibus: hæ enim noxam inferunt certiſſimam.

Denique pro potu ordinario commendo decoctum ſarſaparillæ ſaturatius, additis paſſulis, & cinnamomo paratum: quibus, ſi rite depuratos eſſe conſtet humores, tunc ad roborandas partes relaxatas, pulverem, ex antimonio martiali cachectico, corallis, ſuccino & oſſe ſepiæ paratum, ex aqua ceraſorum nigrorum, ſucco citri, & ſedi majoris nupta nonnunquam adſumere juvabit.

CASUS XCVI.

De gonorrhœa inveterata ex intempeſtivo veneris uſu.

Vir quidam generoſus, in florentiſſima ætate conſtitutus, ob præmaturum veneris exercitium, & inde relaxata vaſa, ſemen vehentia, hujus profluvium, per novem jam patitur annos. Namque propter dictum valde præmaturum veneris exercitium,ab ætatis decimo ſexto ad vigeſimum annum, ſingula fere nocte inter ludibria nocturna ſemen profluxit; cum inſequente corporis contabeſcentia, & colore vultus pallidiſſimo. Tum ipſi accidit gonorrhœa virulenta, & per aliquot menſes cruciavit, quæ relinquebat ſeminis profluvium, ad hanc uſque diem adfligens.Namque ab eo tempore ardentiſſimo in urethra inter mingendum torquetur ſenſu, lotium continet copioſa filamenta; quod miſſurus, aut alvum exoneraturus, teſtium, & maxime ſiniſtri dolorem, ac ſpaſmodicam retractionem ſentit, emictione demum ſolutam; qua facta, ſemen tenue, crudumque latenter profluebat. A grato cum perſonis ſexus ſequioris conſortio, hæc ſymptomata frequentius urgent, majorque teſticulos, veluti excoriati eſſent, vexat dolor: Poſt accedentes forſan nocturnas pollutiones, per aliquot dies à fluxu ſeminali liber eſt: potuit quoque prioribus annis coitum cum voluptate celebrare; qui noviſſime abſque grata titillatione contingit, ſiquidem ſemen acrius videtur, rodit, & abſque ſenſu elabitur. Excretum quoque per nocturnas imagines ſemen, jam cernitur tenuiſſimum, ſpumæ ſimile & odoris expers; neque parum crucis figunt dolores dorſi, renum, atque capitis; cum cæterum rectiſſime valere videatur.

His ergo moleſtiis varias oppoſuit medicinas, quas inter quædam ex antimonio confecta inſigne præſtitit emolumentum: ab hujus enim uſu, per ſex duntaxat dies continuato, coctum evadebat ſemen, & magna copia, cum inſigni levamine excernebatur. Sed cum hoc remedio privatus eſſet, cuncta redierunt ſymptomata, nullis obſecundantia medicaminibus: quare tuum, vir excellentiſſime, petit conſilium.

Conſultatio.

Intellexi ex mihi miſſis litteris, virum quendam generoſum, ſeminis profluvio longiſſimo, fruſtra adhibitis variis remediorum generibus, admodum vexari: quod, cum jam altas radices egit, atque ob perpetuum tam lymphæ nutritiæ, quam ſeri mucidi, à ſanguine ſecedentis affluxum, ad teſtes ac veſiculas ſeminales inſigniter relaxatas, fere conſuetudinalem, materiæ ſeminalis excretio urgeat aſſidua, curationis ſpem anguſtiſſimam reddit. Hocce potius vitio totum corpus labeſit, emacreſcit, vires conſumuntur; & niſi ferantur ſuppetiæ, ipſi tandem ſenſus, externi pariter ac interni, viſque memoriæ labefactantur.

Neceſſe itaque eſt, ut omni ſtudio oppugnemus id malum; quo fine ad roborandum totum nervorum genus, ventriculum, inque primis relaxatas ſeminales partes conſortandas, quæ cura eſto præcipua, inſignem polliceor virtutem ex hoc pulvere: *Recipe cornu cervi philoſophice præparati, uſti, oſſium ſepiæ, ſuccini præparati, ana unciam dimidiam, maſtiches drachmas duas. M.F. pulvis, cujus drachma dimidia, primum bis quotidie, dein ſemel, vel mane, vel hora pomeridiana quarta, ex juſculo avenaceo, vitella ovi permixto, vel ex aliquot unciis emulſionis,* quæ ſic ſe habet capiatur: *Recipe ſeminum quatuor frigidorum majorum, papaveris ana drachmas duas, aquæ meliſſæ, plantaginis, ceraſorum nigrorum, florum acaciæ ana uncias duas. M.F. emulſio, cui adde ſyrupi papaveris drachmas tres.*

Pro potu ordinario utendum ſuadeo, decocto leniter adſtringente, atque roborante, quod tale eſſe poteſt: *Recipe radicis chinæ uncias ſex, ligni lentiſci, ſantali rubri, citrini, caſſiæ ligneæ, cinnamomi, ana drachmam unam. C.C.D.S. ſpecies, quarum uncia ex binis aqua menſuris per horam dimidiam decoquatur.* Ex topicis emplaſtrum, quod *ex emplaſtri ſpermatis ranarum unciis duabus, ſacchari ſaturni, aluminis uſti, & camphara ana drachma una* paratur, ad renum regionem adplicare juvabit. Præſertim vero alvum purgare expediet, quem finem commode aſſequemur infuſo mannato, & in curationis principio, & quavis decima die mane aſſumendo. Formula hæc eſt: *Recipe mannæ electæ uncias duas, rhabarbari pulveriſati, cremoris tartari ana drachmam unam, coque & ſolve leni calore in vini albi unciis ſex, colatura adde olei de cedra guttas ſex. M. D. pro una doſi.*

Cæterum rectam ſervare oportet vivendi rationem;

nem ; & quamvis moderata corporis exercitatio haud noceat, fortior tamen illius commotio per vecturam aut equitationem fugienda eſt. A cibis porro ſalitis, acidis, acrioribus, & aromatiſatis ; nec non potibus vinoſis ac cereviſiariis ſedulo cavendum eſt : hauſtus vero vini auſteri Pontac ſub epulis concedatur. Denique ſi his obſecundare recuſaverit malum ; operæ erit pretium, aquam plantaginis vel ſolam, vel cum quarta parte aceti fortioris vini, mixtam, eamque frigidam intra lintea, ad regionem pubis ac lumbarem interdum admovere. Quorum remediorum uſus, ſi rite ac diutius protrahatur ; non fruſtraneus illorum erit effectus.

CASUS XCVII.

De gonorrhœa inveterata cum variis ſymptomatibus ex inquinamento venereo.

VIr quinquagenarius, temperamenti phlegmatico-ſanguinei, caſtra à teneris ſequutus, variis, prout id vitæ genus fert exceſſibus, tam in animi affectibus iracundis, quàm crapulis, ac venereis libidinibus juniorem corrupit ætatem. Idcirco multis vitiis, quæ impura venus poſt ſe trahit, laboravit : ſiquidem olim tuberculum carnoſum urinæ ductui innatum erat, unde urina per plures annos impeditior profluxit, quin interdum plane retenta eſt. Non minus ſæpenumero gonorrhœam paſſus, triginta abhinc annis, curam, quam vocant ſalivalem, bis ſuſtinuit ; attamen cum venereæ rei denuo indulgeret, ea recruduit frequentiſſime, facile ſemper perſanata. Ante duodecim annos liberatus eſt à caruncula urethræ inhærente : abhinc liber fuit urinæ curſus, ſed parca ejus quantitas, quæ vix vitrum, quo ad vinum bibendum utimur, implet, quavis vice, ad hanc uſque diem mingitur. Ab hoc quoque tempore virulentus ſeminis fluor ferme ceſſavit ; niſi quod illius, mox albi, mox ſubcitrini unica duntaxat guttula, interdum vel cum urina reddatur, vel ante mictionem elabatur ; ac urina materiam albam gelatinoſam, filamentis intermixtam, ad matulæ fundum deponat.

Elapſis ſeptemdecim menſibus febrem incidit graviſſimam ; qua intra binas hebdomades ope ſalium digeſtivorum, & aliorum antifebrilium remediorum feliciter ſuperata, interjecto bimeſtri, poſt corpus equitando fortius concuſſum, inguinalem ſibimet contraxit herniam. Hanc non ſecus, ac reliqua ſymptomata debellaturus, ſtuphis ſudatoriis inſidere cœpit, & ſuffitu ex herbis roborantibus corpori admiſſo, copioſos movit ſudores. Verum hernia manſit eadem, & potius atroces capitis dolores, à quibus antea liber erat, cum aſſiduis vigiliis ſuccedebant. Hos oppugnavit primum bolis, ex mercurio dulci confectis, iiſque in caſſum ſumtis, adhibuit decocta leniora ; & ex his per quatuordecim dies à capitis tormentis liber evaſit.

Mox autem priſtinum vivendi genus agere, atque libidini rurſus indulgere cœpit : hinc protinus repetebant capitis dolores, hocque mox totum, mox in alterutro, mox utroque temporum, mox in vertice, magnis tormentis nocturno potiſſimum tempore exacerbatis, ſomnumque turbantibus obſidebant. Contabeſcebat ſimul corpus ; per vices febrilis accedebat inſultus ; urgebat tuſſis ſicca ; oris halitus erat fœtidiſſimus ; & per intervalla immaniſſimi dolores brachiis, pedibuſque, mox circa juncturas, mox partem muſculoſam eorundem inhæreſcebant. Neque tamen minus cuncta hæc ſymptomata veſperam noctemque duntaxat reddebant moleſtam ; per diem bene habebat, ciborumque egregio gaudebat adpetitu, iiſque moleſtiis per integrum vexabatur annum ; fruſtra uſurpatis pulvere ſolari Hallenſium, antiſpaſmodicis, remediiſque ſanguinem purificantibus.

Hiſce noviſſimis hebdomadibus, capitis tormenta adeo invaluerunt, ut aſſidua per noctem diemque adfligerent. Quamobrem, cum partim ob gonorrhœam tam ſæpius recidentem, partim mercurialia in caſſum propinata, juſtiſſime cuncta ſymptomata & à virulentia venerea, & à mercurio intra corpus retento derivari poſſe viderentur : conſultum putaverunt Medici, illa vel ſalivatione mercuriali, vel ea curatione, quæ per famem, atque ſudorem fit, oppugnare. Quod attinet ſalivationem, eam per mercurium externe illitum excitandam eſſe arbitrantur ; quoniam cuncta ex mercurio parata remedia, ſi interne propinarentur, ea virtute, qua mercurialia miaſmata ex maſſa ſanguinea repurgarent, minime pollere crediderunt. Quum autem anceps ſit hoc medicationis genus ; & ægrotus ad iracundiam vehementiſſimam ex leviori cauſa facillimus exiſtat; arriſit ipſi magis poſterior curandi via. Hinc, miſſo ante duodecim dies ex vena in pede tuſa ſanguine, laxandi fine per tres ſucceſſive dies ſumſit pulverem ex auro fulminante, & magneſia nitri paratum, qui ventrem abſque ullis torminibus egregie ſubduxit. Tum, evitato cujuſcunque generis potu, tres quotidie menſuras decocti ſaturatioris, ex radice ſarſaparillæ, chinæ, hermodactylis, pimpinella, paſſulis, & tantillo ligni ſaſſafras concinnati potavit; ſimul bis quotidie tincturam antimonii tartariſatam, eſſentiæ lignorum nuptam ſumſit ; cibos non niſi aſſos comedit, & ſingulo mane in ciſta ſudatoria leniter ſudavit.

Sub hac curatione, primo triduo nullum obſervabatur ſymptomatum levamen ; at reliquis diebus mitigabantur capitis dolores, tuſſis vehementia remittebat, alvus quotidie reſpondebat, ciborum cupiditas manebat integra, urina, quæ craſſa eſt, coloreque decoctum æmulatur, libere mingebatur, cum copioſo ſedimento ; virium nullum accedebat decrementum, nec febrilis motus, & æſtus ardorque capitis pulſatilis, qui antea illius dolores comitabatur, ferme evaneſcebat. Hanc ob cauſam viſum fuit conſultiſſimum, ut, ſi virium, adpetituſque integritas perſeveraret, nec febrilis, aut aliæ moleſtiæ accederent, eam curationem continuaret. Verum, cum dubius hæreat, num huic conſilio aures præberet, anne potius ſalivationem ſuſtineret ; tuam, vir Experientiſſime, expectat flagitatque ſententiam. Nec te ignorare oportet, ſanguinem noviſſime ex vena detractum, poſt trium horarum moram, tunica pituitoſa, tam craſſa tenacique obductum fuiſſe, quæ vix cultro diſſecari potuit ; atque ſerum bilioſum, cruoremque aterrimum oſtendiſſe.

Conſultatio.

Ex præmiſſa morbi hiſtoria, rite ponderata, luculenter patet, non ſolum ſuccos vitales impuros, corruptos, tenaces, & ab inquinamento venereo contaminatos, cauſam præbere immaniſſimis, quos æger in capite ac artubus patitur, doloribus ; verum etiam partes ſolidas nervoſaſque, per crebros diætæ errores, exercitia venerea, vehementiorem iracundiam, ac nimium mercurialium remediorum uſum, inſigniter vitiatas, labefactatas ac debilitatas eſſe. Quæ cum ita ſint, ſalivationi mercuriali, ſicu i vulgo inſtitui ſolet, ſubſcribere neutiquam poſſum ; ſed valde vereor, ne ex illa exacerbetur malum ; neque

qui vero votis facturam eſſe ſatis eam curationem ſolam, quæ noviſſime per ſamem, ac decocta fuit adminiſtrata, perſuaſus ſum: ſiquidem tenaciſſima humorum diatheſis, quam inter alia ſanguis ex vena pronuper miſſus teſtatur, potentiora requirere videtur ſubſidia. Commendarem potius eam medendi rationem, qua præter convenientia decocta, & congruam à cibis abſtinentiam, ad reſolvendum humorum coagulum, & ſordes per ſudores eliminandos, remedia mercurialia, ſelecta tamen, & bene præparata in uſum vocarentur. Quam ut preſſius explicem, ſic adornandam eſſe puto:

Primum quidem primæ viæ ſunt repurgandæ, per ſequentes pilulas, binis vicibus, interpoſita una die, ſumendas: *Recipe gummi ammoniaci depurati, extracti panchymagogi* Crollii, *mercurii dulcis, cinnabaris nativæ præparatæ ana drachmam ſemis, pulveris croci, ſalis ſuccini ana grana tredecim. M. F. pilulæ, ex drachma dimidia viginti parandæ, proque una capienda doſi.* His uſurpatis, incipiat æger ſingulo mane adhuc intra lectum, quartam menſuræ partem decocti tepidioris potare, quod ſic ſe habet: *Recipe ſarſaparillæ clecta uncias tres, radicis pimpinellæ, vincetoxici, corticis Guajaci ana drachmas duas. Conc. cont. M. F. ſpecies, cum binis aquæ menſuris in vaſe clauſo decoquendæ.* Ex hoc decocto ſumat ſexaginta guttas mixturæ, quæ ex tinctura antimonii acri, ſpiritu bezoardico *Buſſii*, ac liquore meo anodyno minerali concinnatur: atque hinc, hauſtis inſuper aliquot inſuſi herbæ Theæ vaſculis, ſuavem, lenemque expectet ſudorem. Uſus hiſce per octo dies, iterum corpus ope pilularum ſupra commendatarum bis purgari curet; tum repetat ſudationem per decoctum provocatam ad idem tempus; hancque, interpoſito iterum pilularum uſu, tertia vice inſtituat.

Sub hac vero medicatione, juvabit quibuſdam adhuc uti medicaminibus. Nimirum in vicem potus ordinarii ſubſtituendum eſt decoctum, quod *ex radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ ſingularum uncia una, cichorei vero drachmis binis, cum tribus aquæ menſuris coctis, & ſub finem paſſulis minoribus, corticibuſque recentibus citri vel aurantiorum permixtis* apparatur. Ex hoc veſperi drachma dimidia pulveris cujuſdam, ſequentem in modum conficiendi ſumenda erit: *Recipe lapidum cancrorum, ceruſſæ antimonii ana unciam ſemis, cinnabaris nativæ præparatæ, ſuccini ana drachmas duas, nitri purificati drachmam unam. M. F. pulvis.* Veſperi porro pedes in pediluvia, ex aqua fluviatili, & furfuribus triticeis confecta, ad ſuras uſque imponendi, inque iis per horam dimidiam detinendi ſunt: illis enim, ſi juſto prædita fuerint tepore, humores redduntur fluxiliores, & à capite ad corporis alliciuntur ſuperficiem.

Cæterum exactiſſimam ſervare conveniet diætæ rationem; cibi plerique aſſi comedantur, copia parciores; animi vehementes commotiones, corporiſque exæſtuationes non minus ac refrigerationes probe vitentur, nec ex vinis quidpiam capiatur, præter hauſtum veteris Rhenani ſub epulis. Alvus ſi fuerit ſegnis, veſcendum eſt juſculis, quæ ex paſſulis minoribus, manna, & una vini, biniſque aquæ partibus conficiuntur: & ſi capitis dolores immaniter vexent, externe naribus admovendum ſuadeo balſamum meum vitæ; & interne liquorem anodynum, octo guttis ſaccharo excipiendum, & in ore fovendum, donec ſolvatur. Hæc ſunt, quibus ſaluti viri generoſi conſulere volui; quæ Deus fauſta reddat, ex animo precor.

Relatio ulterior morbi.

Uſurpata hac, quam præſcripſi, medicatione, optime habuit æger: at cum priſtino vivendi generi indulgere rurſus cœpiſſet, recruduerunt omnes moleſtiæ; quarum hanc mecum communicavit Medicus hiſtoriam. Cuncta morbi ſymptomata noſtrum denuo invaſerunt ægrotantem; quorum ſedes procul dubio in proſtatarum, veſicularum ſeminalium, collique veſicæ ulceroſa eroſione collocanda videtur, & hæc eſt idea. Lotium, quod large mingit, eum quadam difficultate, ſubcitrinum eſt, turbidumque inſtar cereviſiæ triticeæ; cum quo fertur materia lactea, ex albo flaveſcens. Hæc in urina recens miſſa, vel non adparet, quaſi adhuc ſoluta eſſet, vel in forma alborum filamentorum in ea fluctuat; ubi vero conquievit, ſedimenti inſtar farinacei levioris ad matulæ fundum ſecedit; ſub quo ſæpius tenacior, flavique coloris mucus, vitro adhærens firmiter conſpicitur. Non minus interdum abſque urina, ſemen quaſi virulentum, quale in gonorrhœa eſſe ſolet, ex cole guttatim labitur. Neque vero tam crebra mingendi urget cupiditas, quanta ſtranguria preſſos vexat; ſed ad penis radicem ſub emictione, preſſorius tenſivuſque incumbit dolor.

Præterea noctes ob aſſiduas vigilias moleſtæ ſunt; vix enim per unam alteramque dormit horulam: hinc languent vires, nec in conclavi obambulare ſine laſſitudine poteſt. Sumtis epulis æſtus præternaturalis, cum ſiti, pulſuque celeri interdum obſervatur; qui per totam continuat noctem. Sæpius inter paſtum ex improviſo, corripitur quodam horrore, leviori, atque breviſſimo; quem nullus excipit calor. Noctu frequenti adficitur nauſea, quæ, ubi ſurrexit, ceſſat, & mane recurrit, cum copioſa ſputatione. Dolores capitis, & artuum externorum per vices incidunt; ſed mox ſponte remittunt. Ciborum adpetentia adhuc viget; major autem bibendi cupiditas, ut præter inſuſa calidiora, quotidie ultra ſex cereviſiæ menſuras potare teneatur, ideoque copioſiſſimam reddat urinam. Vini potationem calor præternaturalis & ſitis prohibent. Cæterum alvus reſpondet; pulſus mane fertur æqualis, naturalis, ſed paulo languidior: neque vero præſto ſunt ſudores nocturni colliquativi, nec hecticodea corporis conſumptio.

In hoc rerum ſtatu pauca ſunt, quæ adhibui medicamina: ex quibus, cum inſigni dolorum levamine, quandoque potavit ſequens decoctum: Recipe radicis ſarſaparillæ unciam, chinæ unciam ſemis, radicis fœniculi, eryngii, althææ ana drachmas duas, raſuræ eboris unciam ſemis, Conc. coquantur in aquæ ſimplicis menſuris duabus ad medietatem; circa finem adde radicis liquiritiæ conciſæ drachmam, aniſi ſtellati drachmam ſemis. Colatura D. Ex hoc decocto mane pariter, ac hora pomeridiana quarta ſumſit triginta guttas tincturæ antimonii martialis. Veſperi nonnunquam adhibuit pulverem, cujus hæc erat formula: Recipe lapidum cancrorum ſcrupulum dimidium, antimonii diaphoretici, viperarum ana grana ſex, nitri depurati, cinnabaris antimonii ana grana tria. M.F. ſex pulveres. Infuſum mannatum, quo laxandi ſcopo uſus fuit, bis vomitu reddidit: & contra febriles inſultus, atque nauſeam illam nocturnam, quæ ex primis viis ortum trahere videtur, uſurpavit Elixirium, ad mentem *Hoffmanni* ex extractis amaricantibus, detergentibus & roborantibus, atque vino Hungarico paratum, quod brevi ante prandium ex hauſtu vini Moſellani, cum inſigni fructu capere ſuevit. Ad ſitim denique extinguendam ſumſit tincturam florum roſarum, cum ſpiritu nitri dulci commixtam;

tum; at brevi ante recenſitæ adhuc ipſum diſcruciant moleſtiæ.

Reſponſio Conſultatoria.

Fundamentum cunctarum adfectionum, quæ Virum generoſiſſimum adhuc immaniter tractant, non niſi in nimia relaxatione, atque eroſione partium genitalium internarum, nominatim glandularum proſtatarum, veſicularum ſeminalium, urethræ, ac veſicæ colli ſitum eſſe, in priori, quod ſuppeditavi conſilio, jam adnotatum eſt. Scilicet propter relaxationem illam, ſucci vitales ad eas partes majori copia ruunt, & ideo ſubſtantiam chyloſam atque ſeminalem ad proſtatas ſecernunt glandulas; quæ una cum ulceroſa, quam eædem læſæ partes fundunt, materia, mixta per colem fertur, ita ut hæc, tanquam ponderoſior, fundo matulæ adhæreat; illa chyloſa, ac levior inter urinam fluctuet. Neque veto dolorifica eſſe poteſt mictio; quoniam æger multum potus aſſumit, eoque acrimoniam humorum diluit ac temperat.

Idem porro partium ſolidarum vitium, per impuram pariter ac nimiam venerem acquiſitum, nutritum, & jam inveteratum, reliquis ſymptomatibus, quibus torquetur æger, cauſam ſuppeditat; & ex illo vigiliarum, dolorum capitis ac artuum, nauſeæ, languoris, horroris, æſtus, ſitiſque ratio commode derivari poteſt. Etenim ulceroſum illud inquinamentum, venereo forſitan adhuc pollutum miaſmate, abſorbetur per venas ſanguiferas, atque tum cum reliquis corporis humoribus, maxime lymphatico latice, permiſcetur. Hinc ſicuti totius maſſæ ſanguineæ textura à naturali temperie deflectit, ita præſertim lympha vitiatur; quæ acris ac ſalſa reddita, ardorem, æſtum, ſitim, doloreſque parit, & nutriendo corpori inepta fit. Quum autem, ob internum ardorem magnum eſt bibendi deſiderium, multumque potus dilutioris ſumitur: fit inde, ut robur ventriculi atque digeſtio deſtruatur, chylus generetur dilutus & aquoſus, & multæ in prima regione relinquantur cruditates, quæ nauſeæ, ructuum, ſomnique turbulenti cauſam præbent. Nec denique parum momenti ad debilitandum totum nervorum genus contribuunt fortiores animi affectus, & præſertim iracundia, quibus à multa annis nimium indulſit æger.

Quænam igitur eſt, quæ tantis malis opponi poſſet, medela, ut niſi ea exſtirpentur, ſaltem mitigentur? Si percurram cuncta remediorum genera, nullum fere invenio, quod certam ſecuramque polliceatur opem. Salivationem quod attinet, quæ in morbis, ab impura venere ſubortis, vim habere ſolet excellentem, illam in noſtro ægrotante nemo profecto admittet, cum ipſe impatiens ac iracundus admodum exiſtat, atque inſuper partes ſeminales, ac veſica gravi jam notatæ videantur læſione. Neque aquas minerales, inque primis thermas Carolinas abs re fore puto, quoniam illæ ob magnam ſalis calcarii amaricantis, quam fovent, copiam, eroſas partes magis exaſperant. Nec ſecuri uſus ſunt fortiores ſudationes, cum decoctis lignorum inſtituendæ; quippe quæ humores in majorem atque periculoſam commotionem agere valent. Nec denique purgantibus acrioribus atque mercurialibus, ad ſordes per anum eliminandas, locus eſt; cum de iis juſtus ſit metus, ne tonum ventriculi ac inteſtinorum magis deſtruant.

Quamobrem leniſſima incedendum hortor via; & ex ſubſidiis diæteticis efficaciſſimum ſpondeo auxilium. Ex his, ut decoctum pariter ac Elixirium hactenus uſurpata continuentur, ſuadeo. Ad mitigandos præternaturales calores commendo pulveres temperantes, roborandi virtute præditos, qui v. g. *ex oſſium ſepiæ, lapidum cancrorum, ſeminis lycopodii ana duabus drachmis, ſuccini præparati, nitri purificati ana drachma dimidia* apparari poſſunt. Horum drachmam unam ex ſequenti emulſione per intervalla capere decet: *Recipe ſeminum quatuor frigidorum majorum, papaveris albi, ana drachmam unam, aquæ florum tiliæ, acaciæ, roſarum, liliorum convallium ana unciam unam. M. F. emulſio, adde juleps roſarum drachmas duas. M. D.* Mane ſorbillare conveniet juſculum tenuius, ex jure carnis gallinarum, radice cichorei, fœniculi, graminis, naſturtio aquatico, ſucco citri, vel aurantiorum, & floribus macis confectum; cui etiam ſubſtitui poteſt infuſum theiforme, quod habeat *herba veronicæ manipulos duos, ſcordii, ſummitatum millefolii ana manipulum unum, radicis liquiritiæ drachmas tres, & aniſi ſtellati drachmam ſemis.* Oportet porro alvum conſervare lubricam, cui ſcopo convenientiſſimum judico ſequens decoctum: *Recipe cremoris tartari drachmam unam cum dimidia, ſacchari unciam unam & ſemis, coquantur leni igne cum una aqua menſura, adde olei de cedro guttas tres.* D. Hoc remedii genus bis quavis hebdomade ſub ipſis aſſumi poterit epulis.

Cæterum cereviſiarius potus neutiquam proderit, ſed potius ventriculi tonum magis peſſumdabit: majori cum fructu potabuntur acidulæ Spadanæ, quæ in ulcerationibus veſicæ ac proſtatarum, teſtante HENRICO ab HEER, & ipſa experientia ſuffragante, omnium mineralium aquarum virtutem longiſſime ſuperant. Et denique cavendum ſedulo ab omnibus laſcivis ac venereis cogitationibus, à cibis coctu difficilibus, flatulentis, ab aëre inimico ac humido; potius corpus moderata exercitatione moveatur, & ex vinis Burgundiacum parciſſima bibatur quantitate. Hæc ſunt, quæ in tam intricato morbo commendare licuit; quæ optaſſem, tantæ eſſent efficaciæ, ut ab iis certum expectari poſſet auxilium.

Appendix.

Vix vero fieri potuit, ut fauſtus hæc remedia exceperit eventus; quoniam non fluidæ ſolum partes prægravi labe fuerunt affectæ, verum etiam virus venereum ſolidas, maxime genitales regiones corrupit, atque labefecit. Hinc factum eſt, ut licet æger à multis Medicis opem conquireret, ille tamen elapſo vix ſemeſtri, ulcere gangrænodeo oppreſſus, purulentam per alvum pariter ac colem reddiderit materiam, atque ſic miſere perierit.

CASUS XCVIII.

De gonorrhœa virulenta cum tophis conjuncta.

VIr generoſus, XXX. annorum, temperamenti cholerici, ſtrictioris habitus, à prima juventute militiæ nomen dedit, & in hoc vitæ genere in potibus vinoſis, pariter ac venereis libidinibus multos commiſit exceſſus. Hinc incidit olim in varias adfectiones, maxime gonorrhœam veneream; at ab iis convenienti medicatione ſemper liberatus, per aliquot annos immunis vixit. Neque minus tophus, ante quinquennium, magnitudine ovi columbini in medio fronte ſubortus, ope emplaſtrorum mercurialium, decoctorumque ſanguinem purificantium, diſſolutus ac ſublatus fuit feliciter; & ipſe valere cœpit rectiſſime.

Verum unus jam & dimidius effluxit annus, ex quo atroces dolores mox dextrum, mox utrumque temporum, mox oſſa parietalia, mox totum caput acerbe invaſerunt, & noctes præſertim moleſtas,

ſomnoque carentes reddiderunt, ut æger viribus magis, magiſque exhauriatur. Præterea in parietalibus non minus ac frontis oſſibus denuo conſpiciuntur nodoſa tubercula, nec ab emplaſtris mercurialibus, infuſis decoctiſque emollientibus, pilulis purgantibus, atque mercurialibus diſcuti poſſunt. Tormenta, quæ patitur, cœlo exiſtente ſereno, leviora ſunt; ciborum appetentia imminuitur, maximeque ſummum carnium eſt faſtidium.

Et hiſce moleſtiis ad hanc uſque diem adfligitur, tophique tam acutiſſimum referunt ſenſum, ut ab attactu vel leviſſimo doleant atrociter: neque vero ad munera ſubeunda ineptus redditur. At cum ab iis vitiis liberari cupiat; Te, Vir Experientiſſime, ſuaſore ſe votis ſuis potiturum ſperat: petit ergo, ut proponas, unde recenſitæ adfectiones originem trahant, & qua medicatione, num ſalivatione mercuriali, anne thermis Carolinis, balneiſque Tœplicenſibus expugnari queant?

Conſultatio.

Gravém affectum, quem patitur Vir generoſus, ab inquinamento venereo, poſt curatam gonorrhœam intra humorum maſſam relicto, natales ſuos mutuari, extra omnem poſitum eſſe credo dubitationis aleam. Docet enim crebra experientia, quod virulentum ejuſmodi fermentum per plurimos annos, in ductibus glandulosis deliteſcere poſſit; tumque, accedentibus cauſis occaſionalibus ſuſcitetur, & in maſſam ſanguineam, lymphaticum maxime inquinans laticem, abripiatur: unde non modo immaniſſima dolorum in artubus tormenta; verum etiam ulcera, quæ peſſimi ſunt moris, procreantur.

Quæ vitia curaturum, eos habere oportet fines, ut malignum virus, fluidis æque ac ſolidis adhærens partibus, per congrua ſubſidia è corpore proſcribat: cui quidem intentioni nec balnea, nec thermas, nec ſola decocta ac infuſa ſanguinem mundificantia, ſatisfactura arbitror. Neque adhuc opus fore ſalivatione mercuriali, perſuaſus ſum; quoniam malum curatione per remedia antimonialia inſtituta expugnari poſſe confido.

Hanc ſequentem in modum adminiſtrandam hortor: Primum pilulas purgantes alternis diebus, ter iterando devorare decet, quarum hæc eſt formula: *Recipe extracti panchymagogi* Crollii, *gummi ammoniaci, mercurii dulcis, cinnabaris vulgaris ana drachmam unam. M. F. cum balſamo Peruviano pilulæ, ex drachma dimidia numero XIV; quæ pro una doſi ſumantur, hauſto deſuper decocto avenaceo tenuiori.* Deinceps per octo dies, ſingulo mane ſcrupulus dimidius pulveris mundificantis, cujus copiam mitto, ex decocti, inferius deſcribendi, calidioris menſura dimidia ſumatur. Tum repetendus pilularum uſus, ac denique iteranda denuo hæc ſudandi ratio. Decoctum, quod in vicem potus ordinarii inſerviat, hoc eſt: *Recipe radicis ſarſaparillæ uncias decem, corticis ligni ſaſſafras, guajaci, radicis liquiritiæ, cichorei ana uncias duas. C. C. irroretur cum drachmis duabus ſalis tartari ſoluti. Specierum tres unciæ, cum uncia dimidia antimonii in petia ligati, ex quatuor aquæ menſuris probe coquantur.* Sub hac curatione abſtinendum erit à cibis acidis, ſalitis, flatulentiſque, nec niſi aſſis, parce tamen veſcendum. Tophis autem imponendum ſuadeo hoc emplaſtrum: *Recipe gummi ammoniaci, myrrhæ, opopanacis ana unciam ſemis, ſpermatis ceti unciam unam, balſami ſulphuris terebinthinati drachmas duas, olei tartari fœtidi drachmam unam, ceræ unciam unam & ſemis. M. F. l. a. emplaſtrum.* His ſi cedere recuſet malum; tertium repetenda eſt ſupra deſcripta medicatio.

CASUS XCIX.

Siſtens conſilium in gonorrhœa diuturna cum inflatione ventriculi.

Flagitavit quondam conſilium opemque meam, vir quidam generoſus, qui binis morborum generibus diu jam ſollicitatus erat, diuturno nimirum ſeminis profluvio, & inflatione ventriculi hypochondriaca. Hæc ab illo ſuſtentari videtur, præſertim cum imperita manu, & incongruis mercurialibus tractatum huc uſque fuerit. Non enim his ſolum, verum ipſa morbi vetuſtate, ſicuti totum nervoſarum partium ſyſtema, ita præcipue ventriculi robur inſigniter eſt deſtructum. Et hanc ob cauſam ſumma patientia, & temporis diuturnitate opus eſt, ſi iis malis funditus mederi velimus. Hactenus propter ferventiſſimum cœli ardorem nihil moliri licuit, niſi quod venæ ſectione, blandis laxantibus mannatis, decoctis temperantibus, balſamiciſque, & externis emplaſtris, ac injectionibus pugnaverimus; quibus obtinuimus, ut bubones glandularum inguinalium diſſolutos, dolores perinæi mitigatos, & materiam, quæ antea acris, ſpiſſa, lividaque profluxit, jam fluxilem, albam, benignamque conſpiciamus. Ut vero prorſus debellemus adhuc inhærentes moleſtias; in itinere quidem, quod ægro faciendum eſt, priorum remediorum uſui inſiſtendum ſuadeo. Redux autem ſequentem incipiat medicationem:

Quovis octavo die corpus laxandum, per infuſum mannatum: purgantia enim fortiora, inque primis mercurialia, ob labefactatum ventriculi nervorumque tonum, majus minantur damnum quam emolumentum. Reliquo tempore, laudo uſum decocti, ſic parandi: *Recipe radicis chinæ, ſarſaparillæ ana uncias quatuor, raſuræ ligni Guajaci, ſaſſafras ana unciam unam cum dimidia, herbæ nummulariæ, fragariæ, uvæ criſpæ, plantaginis, pyrolæ, pulmonariæ maculoſæ, veronicæ, agrimoniæ ana unciam ſeminis. M. F. ſpecies, quarum duæ unciæ ex binis aquæ menſuris probe coquendæ ſunt.* Hujus autem infuſi, mane tepidioris, hora pomeridiana quarta frigidi menſura dimidia ſorbilletur. Veſperi ex decocto, quod pro potu ordinario propuper ordinavi, aſſumatur drachma una pulveris ſequentis. *Recipe oſſis ſepiæ, pulveris cancrorum fluviatilium uſtorum, lapidum cancrorum præparatorum, ſuccini præparati ana unciam, pulveris radicis liquiritiæ, iridis Florentinæ, pimpinellæ albæ ana unciam ſemis, nitri depurati drachmas duas, olei ligni ſaſſafras guttulas octo. M. F. pulvis*; quem etiam cum eſſentia alternare licebit, ſic paranda: *Recipe opobalſami, balſami de Mecca ana drachmas duas, tincturæ tartari, liquoris anodyni mineralis ana unciam unam & ſemis, ſolvantur leni calore, & dentur ad 60. guttas.*

Præterea ſub hac curatione per quinque circiter hebdomades, gulæ detrahendum pauliſper ſuadeo; nec juſculis ex carne, niſi forſan prunis ac paſſulis permixtis, nec ipſis carnibus, niſi aſſis, paneque bis cocto veſcendum, & ſub epulis vino Burgundiaco parce utendum hortor. Quo diutius huic medicationi inhærebit, eo feliciorem inde ſperare poterit eventum.

Extrinſecus haud alienum erit, regionem perinæi, ipſumque colem, circa ſomni tempus, ad adjuvandam penis erectionem unguento balſamico ſpirituoſo per-

perfricare, quod ſic habet: *Recipe olei jaſmini, nucis moſchatæ expreſſi ana unciam ſemis, balſami Peruviani, de Copaiva ana drachmas duas, olei de Cananga guttas triginta. M. D.* Contra tenſivas, ſpaſmodicaſque ſtricturas, quæ in glande penis nonnunquam ſentiuntur, non ſine fructu candela cerea, oleo ovorum inuncta, urethræ intrudetur, & in ea per noctem conſervabitur: nec ludetur opera, ſi fluxu ſeminali ſublato, ad excernendum abundans ſemen, moderatus celebretur concubitus.

Quod autem hypochondriaco-ſpaſmodicam ventriculi affectionem attinet, quæ præſertim mala ciborum confectione, moleſtiſque ructibus abſolvitur; & poſt diuturnum otium, multas lucubrationes, & mentis perturbationes exacerbatur: debetur illa labefactato uti generatim nervoſi generis, ita ſpeciatim ventriculi ac inteſtinorum roboti, & hinc pendenti humorum per imi ventris viſcera tardiori circulo: unde omnium ſymptomatum, conſtrictionis pectoris, anxietatis præcordiorum, nauſeæ, alvinæ obſtructionis, extremorum frigoris, atque phantaſiæ corruptæ origo petenda eſt. Ut ergo hujus quoque mali incrementum præſcindatur, operæ erit pretium, ut bis quotannis circa æquinoctiorum tempus, ex vena in pede tuſa, ſeptem circiter vel octo cruoris unciæ detrahaotur. Deinceps alvi libertati proſpiciendum eſt, quippe hujus obſtructio paſſiones hypochondriacas & moleſtiores, & pertinaciores reddit. Neque vero huic ſcopo conveniunt fortiora purgantia, quoniam ventriculi ac inteſtinorum tonum magis dejiciunt, & alvi majorem relinquunt conſtrictionem. Magis opportunum erit, pilularum mearum balſamicarum quindecim mane, aut veſperi quandoque devorare, & cum illis pulverem præcipitantem, ad conſopiendam humorum ebullitionem, aſſumere; cujus etiam drachma una, maxime ſi ex prævio viru potu quædam in primis viis acrimonia præſto fuerit, veſperi ſola ſumta, alvum ducet. Non minus laxandi fine, æſtivo maxime tempore, inter epulas adhiberi poterit potiuncula *ex cremoris tartari drachmis tribus, ſacchari candi unciis duabus, in aquæ menſura una ad lenem ignem ſolutis, & ſex olei de cedro guttis maritatis conficienda.*

Præterea ad ventriculum roborandum dirigenda eſt curandi intentio; quæ obtinebitur, ſi Elixirium meum viſcerale ad quadraginta guttas, vel mane ex infuſo theiformi, vel brevi ante prandium cum aqua vino nupta capietur. Horum remediorum virtutem recta vivendi ratione ſecundare, atque præſertim ab animi affectibus, mœrore, refrigeratione, nimia corporis commotione, vel per fortiorem motum, vel alimenta ac medicamina calidiora, mentiſque laboribus cum meditatione junctis cavere expediet: contra vero grato cum amicis commercio, crebris itineribus utendum, & pro potu ordinario, vel decoctum conſuetum, vel Selteranas aquas, cum tertia parte vini vel Rhenani, vel Burgundiaci permixtas adhibendas ſuadeo.

Quod ſi forſan paroxyſmus hypochondriacus acceſſerit; protinus ano infundi debet clyſma domeſticum; quod ſic paratur: *Recipe decocti avenacei tenuioris menſuram dimidiam, florum chamomillæ vulgaris manipulum unum; coque & colaturæ adde olei amygdalarum dulcium uncias duas, ſalis communis drachmas duas, nitri drachmam. M. F. clyſter.* Alvo hujus ope ſoluta, propinare oportet ſcrupulos duos pulveris mei præcipitantis, triginta guttis liquoris anodyni mineralis nupti; & veſperi in pediluvia, ex aqua fluviatili, floribus chamæmeli, triticique furfuribus parata, atque tepidiora deſcendere juvabit. Quæ ſi rite obſervaverit generoſus æger; ipſum à moleſtiis cunctis liberatum iri confido.

CASUS C.

De gonorrhœa cum exulceratione renis dextri, colli veſicæ, & proſtatarum.

VIr illuſtris, XLII. annos natus, temperamenti ſanguinei, robuſtæ conſtitutionis, & nullis fere ægritudinibus preſſus, decem abhinc annis profluvium ſeminis virulentum ſibimet contraxit. Hoc, levioribus conjunctum ſymptomatibus, variis, iiſque ut plurimum adſtringentibus, per integrum ſemeſtre, fruſtra quidem oppugnatum fuit medicinis; adeo, ut illarum tandem pertæſus, ſoli naturæ rem commiſerit. Verum ab eo tempore cum urina non modo filamenta, verum etiam materia craſſa, turbida, ſeminis inſtar, poſt vinorum calidiorum potum largius excreta, cui ſuperſtans lotium ſubcitrinum eſt, ferri cœperunt, & adhuc cernuntur. Præterea per vices ex pene elabitur pus flavum, induſia maculis notans; non minus urina ſecum quandoque ducit ſabulum, & calcaream amurcam, matulæ firmiter adhærentem. Adhæc ante aliquot annos purpura corpus obſedit; qua evaneſcente adhibita ſunt decocta lignorum, balnea Laconica, & mercurialia; & ab horum uſu tubercula nodoſa gingivas occuparunt. Corpus inſuper labefit, & pedum præſertim robur vacillare incipit; circa lumbarem dextri lateris regionem ardens, tenſivuſque dolor ſentitur, qui ad cervicem atque caput excurrit. Innata olim ductui urinæ erant carnoſa tubercula; quibus jam ſublatis, poſt ſumtos ſpirituoſos potus, vel etiam antimonii tincturam, in poſteriorem urethræ partem pruritus, magnuſque dolor incumbit. Vexant quoque vertigo, tantaque ſtomachi imbecillitas, ut appetitus langueat, cœnaque prorſus abſtinere cogatur: ſomno vero fruitur tranquillo, nec alvus ſui muneris obliviſcitur. Uſus eſt acidulis, ſed in caſſum; ſiquidem abhinc profluvium ſeminis copioſius fuit obſervatum.

Conſilium.

Variæ ſunt, quibus Virum illuſtrem exerceri, ex litteris percepi, calamitates: non enim ſolum ren dexter, præter naturam relaxatus pariter ac exulceratus videtur; verum etiam collo veſicæ & proſtatis ulcus ineſſe, vero eſt ſimillimum; quibus vitiis accedit & illa debilitas, quæ generi nervoſo, maxime ventriculo & inteſtinis, per medicamina inconvenientia atque adſtringentia inducta eſt. Quo magis igitur hæc vitia ſunt inveterata; eo diuturniorem, ac placidiorem requirunt curationem: quæ remediis ſanguinem depurantibus unice abſolvetur. Ex horum claſſe præſtantiſſimæ erunt ſequentes bioæ formulæ, in decocti forma uſurpandæ: *Recipe radicis ſarſaparillæ electæ libram dimidiam, raſuræ ligni Guajaci, ſaſſafras ana uncias duas. Conc. Cont. D. S. ſpecies pro decocto; quarum portio dimidia, cum uncia dimidia ſpecierum, quæ ex herbis veronicæ, pyrolæ, cardui benedicti, trifolii fibrini, geranii Robertiani, æquali pondere mixtis parantur, in quatuor aquæ menſuris per binas horas coquatur.* Decocti hujus calidioris menſura circiter dimidia mane intra lectum, cum regimine diaphoretico ſorbilletur: ex relictis vero poſt decoctionem ſpeciebus, cum paſſularum minorum manipulis duobus permixtis, atque cum quatuor aquæ menſuris denuo infuſis, paretur decoctum ſecundarium, loco potus ordinarii adhibendum. Veſperi ex aqua ceraſorum nigrorum capiatur drachma una pulveris, qui ſic ſe habet:

Recipe lapidum cancrorum, oſſis ſepiæ, pulveris glycyrrhizæ, ſeminis lycopodii, ſuccini præparati, antimonii diaphoretici ana unciam dimidiam, nitri purificati drachmam unam & ſemis. M.F. pulvis. Sub hac curatione, per tres vel quatuor hebdomades protrahenda, à cibis crudis, acidis, lacticiniis, carne elixa, cerevisia, atque vino prorſus abſtinere, & corpus movere expedier.

Ex topicis ad confortandum genus nervoſum præclaram openı feret balſamus meus vitæ, & naribus admovendus, & ouchæ inungendus, & cum ſaccharo oretenus capiendus. Non mious ipſe, licet prima vice ardorem excitaverit, urethræ ope ſyringæ eſt injiciendus; cui etiam ſcopo decoctum, ſupra commendatum tepidius inſerviet.

CASUS CI.

De tumore teſtis dextri ex gonorrhœa improvide ſuppreſſa.

PEr litteras requiſivit opem meam, juvenis XX. annorum generoſiſſimus; quod à gonorrhœa improvide ſuppreſſa, elapſo abhinc anno in durum teſticuli dextri tumorem inciderit, qui ad pugni magnitudinem increvit, atroceſque dolores exhibet; in caſſum adhibitis balneis, acidulis, decoctis lignorum, purgantibus ac mercurialibus. Meo quidem arbitrio non dubito, quin hoc vitium ſimus expugnaturi; quoniam non nimis inveteratum eſt, ægrotique juventus ac floridus corporis habitus nos bene ſperare jubent. Neque convenientiorem fore puto medicationem, quam quæ ſequenti inſtituetur ratione: Primo nimirum triduo corpus repurgandum ſuadeo, quod ſumtis ſingulo mane pilularum, quæ ſequentur, viginti commodiſſime fiet: *Recipe extracti panchymagogi* Crollii, *gummi ammoniaci, mercurii dulcis ana drachmam ſemis, croci Auſtriaei grana decem. M. F.l. a. pilulæ, num. LX.* Iiſdem diebus hora quinta pomeridiana in balnea aquæ dulcis temperata deſcendendum eſt, quæ ex aqua fluviatili, cui furfures triticei, cineres clavellati, flores chamæmeli, ſemenque lini ſacculo incluſa immittantur, parari poſſunt.

Elapſis hiſce tribus diebus, per proximos ſex bis quotidie, mane nimirum, ac hora veſpertina ſexta balnea vaporoſa ſunt uſurpanda. Ea parantur, ſi ſellæ perforatæ vaſculum decocto fervidiori, ex lacte, floribus ſambuci, meliloti, chamæmeli, millefolii ac verbaſci confecto plenum ſupponatur. Inſidendum huic eſt ſellæ, & vapor decocti, velato probe ſuperiori corporis parte, ad abdomen, & potiſſimum ſcrotum admittendus: conſervata per candentes lateres, in decoctum illud ſucceſſive injiciendos, perpetua æqualique exhalatione. Hoc fotu per tres horæ quadrantes continuato, petatur lectus, & hauſtis in eo aliquot decocti, infra deſcribendi, vaſculis, lenis expectetur, & rite tractetur ſudor. Decocti vero hæc eſt formula: *Recipe radicum ſarſaparilla uncias duas, ſcorzoneræ unciam unam, corticis guajaci, ſaſſafras, radicis pimpinellæ, ſeminis fœniculi, ſalis tartari ana drachmas binas. M.F. ſpecies, infundantur cum quatuor aqua menſuris, & in vaſe ſtanneo probe clauſo per horam coquantur dimidiam.* Eædem ſpecies, ſi pondere binarum unciarum, cum totidem paſſularum minorum, & aquæ menſuris quinque decoquantur, exhibebunt infuſum pro potu ordinario adhibendum.

Poſtquam his fotibus per ſex dies uſus fuit juvenis generoſus; repetat priorem curationem per triduum; tum & pilulas ſingulo mane ſumat, & in humida quotidie ingrediatur balnea; tumque denuo per ſex dies ſiccis inſideat balneis; & niſi ſublatus ſic fuerit tumor, tertium iteretur utraque medicatio. Cæterum ab omni frigore, cibis incongruis acidis, ſalitis, flatulentis & aromatiſatis, potu vinoſo, ac cerevisia probe cavendum; cœna parciori utendum, nec niſi hauſtus vini veteris Rhenani capiendus erit.

Præterea, ſi à balneorum tam ſiccorum, quam humidorum uſu otium ſit, conveniet affecto teſticulo ſequens imponere emplaſtrum: *Recipe emplaſtri diachyli ſimplicis uncias duas, ſpermatis ceti unciam dimidiam, gummi ammoniaci, croci ana drachmas duas. M. F. emplaſtrum, extendatur ſuper linteum, & adplicetur tepidum.* Neque enim dubito, quin hæc rite uſurpata levamen ſint allatura.

Relatio.

Prius quam ad ægri manus pervenerant hæ litteræ; ordinaverat ipſi Chirurgus quidam pilulas, quarum quatuor quotidie ſumere, ac per quatriduum continuare juſſus erat. Sed ſumta earum unica doſi, alvum dejecerat vehementer, cum pulſu celeri, æſtu, tantiſque torminibus, ut niſi ordinarius Medicus, hanc motuum ſævitiam, convenientibus medicinis ſopiiſſet, parum abſuiſſet, quin gravis partium internarum acceſſiſſet inflammatio. Quare omiſit earundem ulteriorem uſum, quæ procul omni dubio ſemen catapuiiæ habuiſſe videntur: & recuperatis poſt aliquot dies viribus, curatione à me propoſita uti cœpit, ſimulque in balnea Tœplicenſia deſcendit: unde ſactum eſt, ut intra quatuor hebdomades à moleſto liberaretur malo.

Hoc loco non alienum erit commemoraſſe, quod ſi ejuſmodi tumores valde indurati ex commendatis ſubſidiis cedere recuſaverint, illi ſalivatione prudenter adminiſtrata ſæpius feliciſſime expugnentur. Verum, ubi malum ſit inveteratum, teſtiſque plane ſcirrhoſus; operæ pretium fore, cum TULPIO *Lib. IV. obſerv. cap. 32.* arbitror, ut teſticulus provida manu prorſus exſtirpetur: quemadmodum TULPIO, teſticulum ſedecim uncias pendentem excidenti feliciter contigit. Cavendum autem eſt, ne hoſce tumores, purulentam iis ineſſe materiam ſuſpicantes, emollientibus tractemus, aut lanceola aperiamus; ſiquidem graviſſimis ſymptomatibus hac operatione, viam ſternemus, uti ſunt febres, ſpaſmi & convulſiones: qua de re digna eſt, ut legatur ſupra memorata TULPII obſervatio.

CASUS CII.

De pollutione nocturna.

JUvenis XXV. annorum, annum natus vigeſimum, præter opinionem ſub nocturnis imaginibus ſeminis effluxum, quem pollutionum nomine inſigniunt, prima paſſus eſt vice. Abhinc involuntaria hæc excretio ſæpius rediit, & fruſtra adhibitis variis medicaminibus, fruſtra quoque obſervata recta vivendi ratione, ipſum, cuncta cum ſexu ſequiori conſortia, omnemque librorum amatoriorum, quos *Romanen* dicunt, lectionem ſtudio fugientem, huc uſque ſolicitat. Præſertim ſuaſu Medicorum ex odore camphoræ, & uſu olei cymini ſe ſolari putabat; eventu ſpem fallente. Quando infeſtatur hac moleſtia, videtur ſibi ſub inſomniis rem, vel ſaltem jucundum commercium cum fœminis, utut prorſus ignoris, habuiſſe, tumque elabitur ſemen; aut latenter, ipſo inſcio profluit, conjuncta

ſemper

ſemper penis erectione. Nec præcavere valet hoc vitium, licet cœna utatur parciori, & quavis veſpera cubitum iturus, hauſtum aquæ frigidæ capiat, corpuſque noctu leviſſimis tegat ſtragulis. Quod ſi vero incaleſcat noctu, aut per diem ſpirituoſis calidiſque poribus indulſerit, aut corpus fortius commoverit; frequentius urget profluvium. Præterea ſciendum eſt, quamvis pollutionem excipere alvi fluxum, ſed tranſitorium; & poſt tantam mali diuturnitatem, non modo vires labaſcunt, corpus emacreſcit, facieſque expalleſcit; verum etiam memoria labeſit. Artus externi porro facile refrigeſcunt; oculorum caligo invaleſcit; & vox redditur rauca; ſed ciborum adpetentia adhuc viget.

Epicriſis.

Nullus propemodum affectus ita exercere ægrum, & medenti faceſſere negotium conſuevit, quam pollutio nocturna, quæ diutius perſeveravit, & quaſi habitualis facta eſt; præſertim ſi ægrum quotidie adfligit, & à cauſis potiſſimum externis, calidis, ſtimulantibus provocatur. Fruſtra tunc atque in caſſum plerumque adhibentur omnis generis remedia, quæ ut plurimum ita ſunr comparata, ut plus incommodi adferant, quam adjumenti. Non enim adſtringentia, ne-que acida, refrigerantia, aut nitroſa hic conveniunt; neque ſanguinis miſſiones, purgantia, aut balſamica & roborantia calidiora hic ullam promittunt opem; anodyna vero & opiata quam maxime infeſcura ſunt.

Peccant nimirum humores nec intemperie, nec quaotitate, ſed potius vitium partibus ſolidis inhæret. Adeſt enim ingens vaſorum, quæ ſanguinem ad genitalia ferunt, relaxatio, quæ magnum facit ſeminis proventum. Hujus autem copia, in veſiculis ſeminalibus reſtagnans, eas ob nimiam contractilitatem facillime laceſſit, atque irritat ad lymphæ genitalia expulſionem; præſertim quando ejus ſtagnatio hiſce in partibus phantaſiam inducit, ut imagines confingat venereas, quæ poſlea ad ſeminis ejectionem multum contribuunt. Conſiderationem vero in primis hoc loco meretur ingens illa cerebri debilitas, quæ in ægro noſtro functiones ingenii, & memoriæ inſigniter læſit; attendenda quoque eſt mira virium proſtratio, quam diuturnum & copioſum ſeminis profluvium excitavit.

Ex quo ſane planiſſime perſpicitur, quantum ſit illud commercium, quod cerebro eſt cum teſtibus. Utraque enim pars ſimili ſere officio deſungitur; ſiquidem & cerebrum, & teſtes ſubtiliſſimam, & delicatiſſimam lymphæ partem à ſanguine ſeparant, quæ motum ac tonum partibus ſœnerat, atque etiam animæ functionibus inſervit. Quamobrem non aliter fieri poteſt, quam ut nimia ac ſuperflua ejus excretio & robur ingenii infringat, & vires corporis labefactet. Ingens hæc virium deſtructio medentem imprimis ſolicitum habere debet; quæ eum admonet, ut abſtineat ab ejuſmodi remediis, quæ imbecillibus minus accommodata ſunt, & enervatum corpus adhuc magis debilitant. Hujus notæ ſunt omnis generis adſtringentia, nimium refrigerantia, ſaturnina, nitroſa, acida, maxime vero narcotica, licet alias pervulgatum ſit, ejuſmodi in caſu talia commendare remedia, quæ tamen hic nocentiſſimam habent facultatem.

Longe ſatius erit diſpicere, ut inſtaurentur vires corporis, & partium robur amiſſum reſtituatur. Cui tamen ſcopo, minime inſervire putamus calidiora, ſpirituoſa, volatilia, aromatica, & ſuaveolentia; ſed potius commendamus leniora nutritiva, quæ ejuſmodi dulcem, ac gelatinoſam ſubſtantiam ſuppeditant, quam nimia ſeminis excretio corpori quotidie ſubtrahit. Præſtant hoc inprimis juſcula, ut vocant, confortantia, quæ ex carnibus bovinis, vitulinis, caponibus, addito modico vini, ſucci citri, ſalis, nuciſtæ & caryophyllorum optime parari poſſunt. Hiſce inſigni cum fructu adjungere licet remedia, quæ tranſpirationem juvant, & languentium fibrarum tonum erigunt. Hinc efficax ac laudabilis opera eſt pulveris cujuſdam bezoardici, qui cum ſuccino, & aliquot granis ambræ mixtus, in vehiculo ſpirituoſo, utiliter uſurpari poteſt. Blanda enim diaphoreſi non ſolum particulæ acres, ſalinæ, ſtimulantes ejiciuntur; ſed etiam nimius humorum affluxus à parte affecta aliorſum divertitur. Quo nomine etiam laudem merentur emulſiones ex ſeminibus quatuor frigidis majoribus, ſemine nympheæ, amygdalis dulcibus, vel nucleis pineorum recentibus, cum aqua ceraſorum nigrorum, cinnamomi cydoniata, & roſarum factæ; quibus tali in caſu plurimum omnino tribuendum eſt.

Præterea quam maxime commendamus infuſum meliſſæ, loco herbæ Theæ uſurpandum; quoniam illa ob ſuaviſſimum oleum, & principium roborans, leniterque adſtringens, nervis roborandis dicata eſt; & memoriam cumprimis juvare celebratur. Externe autem emplaſtrum ex emplaſtro de ſpermate ranarum cum nitro, camphora, & oleo ligni Rhodii regioni lumbari adplicari poteſt. Cæterum monendum duco, continuanda eſſe per aliquod tempus hæc remedia, ſi ſalutarem effectum ab iis expectare velimus: alias omnem curam ac laborem irritum fore prænunciamus.

CASUS CIII.

De pollutione nocturna, & excretione ſeminis involuntaria.

VIr quidam cœlebs XXX. annorum, ſtaturæ ac habitus mediocris, animi ad vehementes commotiones ex leviſſima cauſa facillimi, diætæ vinoſæ à teneris adſuetus, crebriſque in potu exceſſibus indulgens, ante aliquot annos ſebre acuta graviſſima prehendebatur; eaque ſuperata virulentum incidebat ſeminis profluvium. Hoc per tres adfligebat anni quadrantes, eoque durante in urina ſæpenumero arenulæ cernebantur copioſæ. Notari vero meretur, quod ante hujus mali invaſionem, per aliquot annos, crebris pollutionibus, iiſque nocturnis vexatus fuerit; quæ perſanata gonorrhœa recrudueruntt, & multam ipſi hucuſque creant moleſtiam. Concitantur illæ mox ab inſomniis venereis; mox ſponte abſque data cauſa ſuccedunt. Præterea urinam miſſurus, in glande colis unam vel alteram ſeminis, legitimi tamen, guttulam conſpicit interdum, eamque cum lotio reddit: nec non ipſi alvum exoneraturo, ſæpius ſemen copioſe elabitur. Neque vero per longum tempus ob inopportunam verecundiam huic malo quæſivit opem; hinc ſenſim vires, totumque corpus deſtrui ac labefactari cœperunt. Somnus enim gravibus inſomniis turbatur, nec reficit; & toti corpori inhæreſcunt dolores gravativi, ac ſi ſuſtibus percuſſum fuiſſet; atque cœcæ per vices anum obſidere deprehenduntur hæmorrhoides.

Cæterum ciborum adhuc viget cupiditas; temperat vero ſibi à cunctis acidis, ſalitis, & aromaticis eduliis; nec niſi nutrientibus, juſculis confortantibus, carnibus bovinis, vitulinis, gallinaceis, ferinis veſcitur, & ad ſtomachum roborandum, vino veteri Rhenano, ſed parciſſimo, ſub epulis utitur. Venæ ſectio, quæ

olim aliquoties quotannis inſtitui ſuevit, jam per aliquod tempus intermiſſa eſt: contra vero ex pharmaceutico fonte, ſcopo laxante ſumſit maſſam pilularum de gummatibus, cum aliquot mercurii dulcis granis acuatam; adhibuitque pulveres, partim ex ſemine agni caſti, & oſſe ſepiæ confectos, partim antiſpaſmodicos, hoſque ex emulſione, quæ habebat aquam nympheæ, plantaginis, ſemina quatuor frigida majora ac cannabis, cepit. Sed malo nondum remittente; abs Te, Vir Experientiſſime, medelam ſibi proponi cupit.

Conſultatio.

Quantum ex præmiſſa morbi hiſtoria colligere licuit; omnium ſymptomatum, quibus æger premitur, fundamentum, in nimia debilitate ac relaxatione organorum, vaſorumque ſeminalium videtur eſſe ſitum.

Inde enim via panditur uberiori adfluxui tam liquoris ſeminalis, quam aliorum ſuccorum magis craſſiorum, & acriorum; qui eas partes, velificante nimia ſenſibilitate, ad frequentiorem ſeminis excuſſionem, nocturnam potiſſimum ſtimulanr. Remotiores autem, & antecedentes hujus mali cauſæ debentur partim calidiori, & ad motus irregulares admodum proclivi temperamento, partim erroribus diæteticis, & crebrioribus compotationibus, partim pollutionibus, quas ante gonorrhœæ invaſionem, crebro perpeſſus eſt, ac ipſi denique gonorrhœæ, quæ ſemper partium ſpermaticarum relinquit atoniam. Verum cœcis hæmorrhoidibus adhuc debetur quædam animadverſio; quæ luculenter teſtantur, ſanguinis majori copia ad inteſtinum rectum, & veſicam, quæ binæ partes in medio ſovent veſiculas ſeminales, irruentis, inſignem ſubeſſe ſtagnationem, quæ debilitatem partium ſeminalium adhuc magis ſovet ac ſuſtentat.

Hæ vero adfectiones cautiſſimam profecto expoſcunt medicationem; quam ſequenti ratione inſtitutam, vois reſpondiſſe, crebra me docuit experientia. In noſtro quidem ægrotante cura à ſanguinis miſſione capienda eſt, qua ex tuſa in brachio vena, ſex vel ſaptem cruoris uncias ſuadeo detrahendas. Loco potus ordinarii convenientiſſimum judico ſequens decoctum: *Recipe ſantali rubri uncias quatuor, radicis cichorei, ſantali citrini ana uncias duas, ſeminis ſœniculi drachmas tres. Conc. Cont. D. S. ſpecies quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris decoquantur.* Mane vero, ac hora quarta pomeridiana aliquot vaſcula infuſi theiformis ſorbillare expediet, quod ita concinnari poteſt: *Recipe herbæ veronicæ, conſolidæ ſaracenicæ, vincæ pervincæ, meliſſæ, menthæ, ſummitatum milleſolii, ſlorum hyperici ana manipulum unum, aniſi ſtellati, nuciſtæ ana drachmas duas. M. F. ſpecies.* Externe regioni lumborum adponere juvabit emplaſtrum, quod *ex emplaſtri de ſpermate ranarum unciis duabus, aluminis uſti drachmis tribus, camphoræ drachma una* componitur: & deſuper aquam arquebuſadæ, cum aqua calcis vivæ dilutiori, & ope aquæ roſarum facta, permixtam, urethræ ſæpius injicere conveniet. Veſperi porro drachma una pulveris, cujus ſormula ſequetur, ex laudato decocto, cum ſyrupo acetoſitatis citri capienda erit. Pulvis autem ſic ſe habet: *Recipe oſſis ſepiæ, coralliorum rubrorum præparatorum, ſpecierum de hyacintho ana unciam ſemis, ſeminis lycopodii, ſuccini præparati ana drachmas duas. M. F. pulvis.*

Præterea loco vini Rhenani commendarem potius vinum, quod dicunt Pontac; quod etiam tepeſactum cum linteis circa ſomni tempus ad partes genitales, & perinæi regionem adplicari poteſt. Cæterum in diæta cibis nutrientibus, carnibus elixis ac juſculis non nimium indulgere, ſed magis aſſis veſci decet: & alvi ſiccitati ope prunorum coctorum, paſſularum minorum ac mannæ ſuccurrere præſtabit. Quibus ſi rite uſus fuerit ſpectatiſſimus æger; haud dubito, quin votis ſuis ſit potiturus.

Elapſis aliquot hebdomadibus, ille mihi lætus nunciavit, ex præſcripta medicatione ſiluiſſe nocturnas pollutiones, & ſtillicidio ſeminis involuntario, admodum imminuto, vires rediiſſe. Quamobrem ut à continuatione medicaminum perfectam ſperaret reconvaleſcentiam, auctor fui ſuaſorque.

CASUS CIV.

De infirmitate ob nimiam ſeminis effuſionem.

VIr juvenis, XXV. annorum, temperamenti phlegmatico-ſanguinei, ab utero ſere materno, corpore debili ac infirmo, vultuque pallido præditus, ſeptimo ætatis anno, ob præmaturam ſorſan vini potationem, atrophicam tabidamque corporis præ ſe tulit conſtitutionem. Sed ab hac ſenſim liberatus, vigere cœpit; & quindecim annos natus, conſilio nebulonis condiſcipuli, ſemen per turpes manuſtuprationes provocare didicit: cui quoque exercitio, eique frequentiſſimo, ac ſere quotidiano ad vigeſimum uſque tertium ætatis annum indulſit; ſimul ſcriptioni minutiſſimarum litterarum operam dedit, tantamque capitis ac oculorum debilitatem ſibimet contraxit, ut hi ſæpius, ſub ipſa venerea effuſione, ſpaſmodica conſtrictione ſuerint agitati. Quatuor abhinc annis accidit, ut, dum in provocando ſemine occupatus, ejuſque eruptio in propinquo eſſet, quidam ex improviſo ſores ejus pulſaret, ſeminiſque ob gravem terrorem ſubito cohiberetur effluxus. Hinc ſtatim in vaſis ſpermaticis, teſticuliſque tantum dolorem, tantamque ſenſit tenſionem, ut vix obambulare potuerit; ſimulque vis ingenii, ac acies oculorum imminui videbantur. Quamvis igitur probe perſpiceret damnum, quod ex deteſtando hoc veneris exercitio immineret; nihilo tamen ſecius, percuratis teſticuli doloribus, illud iteravit; ſed brevi poſt eundem incidit partium genitalium, maxime teſtium, dolorem valde tenſivum. Hunc, adhibitis & externis & internis medicaminibus, licer ægre, & vix iotra ſemeſtre tempus debellavit quidem; at ſucceſſit vaſorum, quæ ad ſiniſtrum teſtem excurrunt, intumeſcentia quædam, ab epulis major, doloris tamen, niſi ſub ſtimulis venereis, expers, & ad hanc uſque inhærens diem. Jungebatur ſubinde inſignia capitis, ac oculorum imbecillitas, adeo, ut lecturus quidpiam, temulentus, ac veluti vino ſartus videretur, pupilla mirum in modum dilataretur, oculi exhiberent tenſivos, ac lancinantes dolores, palpebræ gravioris ponderis ſenſum referrent, mane conglutinatæ, lacrymas funderent, & canthum utrumque, præter acutiſſimos cruciatus, materia quædam albicans obſideret. In tali rerum ſtatu ab omnibus meditationibus ac ſtudiis per tria ſemeſtria abſtinere tenebatur; hocque tempore non niſi corporis exercitationi, ac congruæ medicationi operam dabat: unde tandem eam recuperabat ſacultatem, ut per duas, treſve horulas ad ſtudia incumbere potuerit. Hac adhuc pollet potentia; quod ſi vero ulterius protrahat meditationes, ſupra recenſitis corripitur ſymptomatibus. Præterea corpus eſt macie ſere confectum, & licet cibis cum adpetitu utatur, mox tamen ab horum uſu male habet, & quadam temulentia ſolicitatur. Non minus, cum meliora edoctus, à manuſtupratio-

prationibus per binos fere abſtinuit annos, & omne cum molliori ſexu fugit commercium, ſæpiſſime patitur nocturnas pollutiones, hiſque corpus magis magiſque labefieri ſentit. Quare ut ab iis vitiis prorſus liberetur; ſalubre anhelat conſilium.

Conſultatio.

Docemur ex præmiſſa morbi hiſtoria, quod per præmaturum ac nimium veneris exercitium, uti generatim univerſi corporis vires proſterni, ita præcipue cerebri, ac oculorum functiones adeo labefactari queant, ut damnum vix reparari poſſit. Inſignem vero in præſenti caſu attentionem meretur illud momentum, quo ex nimia illa, ac fere quotidiana ſeminis provocatione, damnum in oculos potiſſimum redundavit. Et ſane non paucos mihi adnotare licuit caſus, ubi etiam ætate provectiores, ex veneris immoderato exercitio, non modo ruborem, dolores tenſivos, lancinatorios, ac preſſorios oculorum, veluti pondus ipſis incumberet, lacrymarum crebram profuſionem; verum etiam tantam viſionis hebetudinem ſibimet contraxerunt, ut nec ſcribere, nec legere quid potuerint. Namque pupillæ, ob tonum fibrarum, quæ illam cingunt, muſcularium nervolarumque dejectum, ſemper præſto fuiſſe dilatationem, qualis in iis, qui gutta ſerena laborant, cernitur, deprehendi; quid? quod binæ mihi ſuccurrant obſervationes, de ipſa gutta ſerena, à nimio veneris uſu, accedente diuturno mœrore, inducta. Hinc autem adparet, quantus oculorum, ex ſubtiliſſimis membranis, nervis, & fibris motricibus, perinde ac limpidiſſimis humoribus contextorum fabricam, ac partes ſpermaticas, vel potius liquidum ſeminale ſpirituoſum intercedat conſenſus. Nimirum liquidum hoc lymphaticum ſeminale, cum eo, quod in cerebro ſecretum, per cunctos univerſi corporis nervos diſtribuitur, ejuſdem fere eſt indolis, ac eſſentiæ; quamobrem quo illius evacuatio eſt copioſior, eo parcior liquidi animalis in cerebro contingit ſecretio. Et ſic quoque clariſſime patet, cur juvenes præmaturæ veneri nimium libantes, inſigne memoriæ, ingeniique decrementum ſentiant, & ad ſtudia reddantur inepti; cur quoque adultiores, venereis libidinibus ultra naturæ modum indulgentes, totius corporis vires proſternant, præcocemque mortem ſibi contrahant?

Sed ut ad noſtrum redeamus caſum, notatu porro dignum in eo reperimus, quod ceſſante ſeminis excretione, manu provocata, protinus exceperint nocturnæ pollutiones. Neque vero obſcura eſt ratio: quo enim vi ſtimulorum venereorum, qui modo in ipſa mente primario, modo per partium genitalium titillationem excitantur, copioſior ac frequentior fit humorum, maxime ſeminalium, ad organa generationi dicata adfluxus; eo magis dilatantur, ac relaxantur vaſa ſpermatica, hinc copioſius ſemen illa irruit, ac cauſam præbet laſcivis ideis, & excretionibus ſeminis ſub nocturnis ludibriis evenientibus.

Quod vero curationem præſentis mali attinet; eam ſequentem in modum adminiſtrandam putavi. Singulo nimirum mane unam menſuram lactis aſinini, cujus binæ partes cum una Selteranarum acidularum commixtæ erant, potari juſſi; & veſperi drachmam unam ſequentis propinavi pulveris: *Recipe cornu cervi philoſophice præparati, oſſis ſepiæ ana unciam ſemis, ſuccini cum inſtillatione olei tartari per deliquium præparati drachmas duas, corticis caſcarillæ drachmam unam. M. F. pulvis, ex aqua ceraſorum nigrorum capiendus.* Ante hanc curationem non minus, ac ſub ea, quavis quinta die, & ea quoque finita, dedi potionem laxantem, quæ ſic habebat: *Recipe rhabarbari electi drachmam unam, mannæ unciam unam, nitri antimoniati grana quindecim, coque & ſolve leni calore in aquæ Selteranæ unciis ſex, colatura adde olei de cedro guttas tres. M. D.* Præterea pro potu ordinario hoc præſcripſi decoctum: *Recipe ligni ſantali rubri, citrini, radicis chinæ, ſcorzoneræ ana uncias quatuor, radicis cichorei unciam unam, cinnamomi unciam ſemis, maſtiches drachmas duas. M. C. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris, addito paſſularum minorum manipulo uno, per tres horæ quadrantes ſunt decoquendæ.* Cæterum ſuaſi, ut à cibis ſalitis, aromaticiſque, nec non potibus calidioribus abſtineret; juſculis vero ex carnibus vitulinis, radice ſcorzoneræ ac cichorei paratis veſceretur, & mane infuſo theiformi ex herba menthæ, & meliſſæ confecto uteretur. Tandem finita hac curatione, uſum decocti ſupra dicti, & Elixirii mei viſceralis balſamici, adhuc per aliquod tempus continuari juſſi; hiſque obtinui, ut æger intra ſex hebdomades, à cunctis moleſtiis liberatus, & priſtinæ ſanitati fuerit reſtitutus.

CASUS CV.

De affectu ſingulari partium genitalium.

Litterarum amantiſſimus Vir, XXX. annorum, alvi per multos annos eſt tardioris, quippe quæ non redditur, niſi veſperi circa ſomni tempus Nicotianam ex una vel altera ſuxerit fiſtula. Noviſſimo autem hoc anno inſigne ſenſit artuum, maxime pedum, frigus, æſtate etiam adfligens, atque hyeme, non niſi fortiori corporis motu depellendum. Deinceps obſervavit, quod, ſi hyemali tempore in frigidiori loco, & v. g. templo commoratus fuerit, egreſſus, ob colem intra corpus retractum, urinam non prius mittere potuerit, quam donec poſt aliquam corporis exercitationem penis naturalem ſitum recuperavit. Eadem penis retractio, crebriores alvi dejectiones ſequitur; atque pronuper, hauſto veſperi vino Rhenano, ſumtoque juſculo prunato, atque hinc alvo, accedente ſueto Tabaci uſu, ſoluta, adeo intra corpus abſcondebatur membrum, ut vix nllum illius veſtigium adparuerit. Præterea ſæpius ipſi contigit, ut ex venereis cogitationibus, aut jocis, aut oſculationibus, ſemen ſponte profluxerit; atque tum circa teſticulos, & radicem penis aliqualem percipit dolorem. Tandem nocturnis pollutionibus vexatus fuit; atque has demum excepit, ſeminis benigni iovoluntarium, & membro flaccido contingens profluvium, cum aliquali virium collapſu. Hinc conſuluit Medicum, & cum ex ejus præſcripto venam præbuerit tundendam, ac pro potu vinum aqua dilutum, vel cereviſiam ſecundariam adhibuerit; ceſſavit quidem ſeminis fluxus; ſed ſymptomata, quæ ſucceſſerunt, & adhuc moleſta ſunt, ſic ſe habent. In urethra ſemper præſto eſt ſemen, nulla labe infectum; colis, deficientibus plane erectionibus, flaccidus propendet, & circa glandem ſanguis ſtagnare videtur, ægroque metum incutit, ne, ſi forſan concubitum celebraverit, inflammatio inſequatur. Quare ad Te confugit, Vir illuſtris, & abs Te tam mali ſui cauſam, quam medelam doceri cupit.

Conſilium.

Rariſſimum ſane eſt vitium, quod partes generationi dicatas in viro nobiliſſimo occupavit: dum nimirum poſt corporis refrigerationem, colis retrahitur,

tur, & ægre mingitur; ſemen vero, deficiente membri erectione, præter voluntatem & inter nocturna ludibria, & ſub venereis cogitationibus elabitur. Duplex vocari poteſt hic affectus, & internus & externus; quorum hic vehementi partium nervoſarum, maxime externarum, conſtrictioni ſpaſmodicæ debetur; ille vero à nimia relaxatione ac debilitate veſicularum ſeminalium natales ſuos mutuatur. Utriuſque autem vitii unicum eſſe videtur ſundamentum, quod in ſanguinis generoſi & ſpirituoſi languidiori ac parciori, ad internas perinde ac externas, generationi dicatas partes influxu, recte collocari poſſe arbitror: neque enim erraſſe me credo, ſi ægrum temperamento phlegmatico præditum, natura debiliorem, & forſan multis curis mœroribuſque obnoxium ſupponam. Verum his non immorabor; ſed brevibus docebo, quæ horum malorum convenientiſſima futura ſit medela. Qua intentione primum monendum duco, ut æger corpus ſuum frequenri, ſed temperato motu, ambulatione, equitatione, vel vectione exerceat, & in perpetua conſervet tranſpiratione: mane vero loco potuum Theæ vel Coffée, aliquot vaſcula decocti Succoladæ ſorbeat. Deinceps laudo vinum generoſum Sect, vel Hungaricum, octo circiter guttulis balſami vitæ nuptum, & ſub epulis bibendum; & veſperi aſſumendum ſuadeo pulverem, qui ſic paratur: *Recipe oſſium ſepiæ, cornu cervi philoſophice præparati, ſuccini præparati ana drachmas duas, pulveris caſcarillæ drachmam dimidiam. M. F. pulvis div. in octa partes.* Præterea operæ fore pretium judico, ut æger matutino tempore nonnunquam balnea aquæ dulcis, quæ ſurfuribus triticeis, floribuſque chamomillæ Romanæ ſint permixta, ingrediatur; tumque ſudaturus in lectum ſe componat; ac denique colem cum vicinis partibus, aqua Hungarica, cui ſexta pars balſami vitæ ſit inſtillata, perfricandum curet. Quæ ſi obſervaverit rite; de felici curationis eventu plane non dubito.

CASUS CVI.

De fluore albo cum hæmorrhoidibus cæcis.

FOEmina, annos XLIV. egreſſa, ſtrictioris habitus, ad iracundiam proclivis, graviorum morborum olim expers, crebris perfuncta eſt puerperiis; in quorum ſingulo purus ſanguis non niſi primo triduo, reliquo vero tempore, ſerum tantummodo putridum, gravem odorem ſpirans, magna ſemper copia promanavit. Verum poſtquam à quatuordecim jam annis parere deſiit; tumidum præ ſe geſſit ventrem, cujus moles ad illud, in quo decubuit, latus inclinare ſuevit, & in quo ſub ſupino ſitu murmura audiebantur, poſt quamvis potiſſimum inſpirationem. Per quinque circiter annos obſervavit, quod nonnunquam ſerum putre uno impetu ex utero profluxerit: neque tamen minus rite ſucceſſerunt menſtrua. Verum ſub fluxu horum per aliquot dies obſtructa fuit alvus; quæ, deſinente fluore, ſoluta parum ſanguinis ſecum duxit, atque per tres circiter dies, cum dorſi, lumborum crurumque doloribus fudit, quem Medicus hæmorrhoidibus adſcripſit. Circa autumnale anni proxime elapſi æquinoctium, cruor menſtruus profuſe, & per duodecim dies, cum magna virium proſtratione effluxit; quem excepit muci albi per muliebria excretio. Hunc jam diu cum urina redditum, & in fundo matulæ obhærentem, nihili curavit; ſed inde turbata eſt, cum ab auſpiciis præſentis anni, aſſidue, niſi ſub menſtruo fluxu, promanaret; hæmorrhoides vero ſubſiſterent. Menſes vero juſtis temporibus, ſed paullo pallidiores, ferebantur; & Aprili demum menſe, immenſo flumine prorumpebant, ac per quinque hebdomades, inter ventris dolores ſuccedebant. His ſilentibus, circa vernale æquinoctium ſanguis ex vena in brachio tuſa mittebatur, qui levis multo ſero, variis coloribus notato, internatabat. Tandem per tres noviſſimas hebdomades adfligunt cœcæ hæmorrhoides, cum tanta alvi ſegnitie, ut illa alternis duntaxat diebus, nec niſi blandis laxantibus ſolicitata reſpondeat; & uterus, loco muci albi, olim profuſi, jam aſſidue, niſi in menſtruis, plorat ſerum tenue, quod nec pudenda excoriat, nec gravi odore pollet; ſed lintea inſigniter humectat. Urgent præterea continui in coxis ac dorſo dolores; qui gravativo ſenſu ſtipati ad uterum quoque perveniunt. Non minus crebra mingendi cupiditas, licet parum bibatur, vexat; & urina mox parca quantitate, ſub magnis conatibus, mox vero majori, quam liquida aſſumuntur, copia mitti obſervatur. Moleſtis porro flatulentiis adfligitur; nocturnoſque patitur ſudores, abſque tamen virium collapſu. Venter quoque ſub his adfectionibus detumuit; & ipſa denique adpetitu integro ſomnoque placido fruitur.

Ex remediis, quæ hiſce vitiis oppoſuit, erant primum pulveres vitales ac eſſentia amara Hallenſium; quas medicinas, proprio conſilio contra album fluorem adhibuit. Menſtruorum nimium profluvium, pilularum polychreſtarum uſu oppugnare voluit; ſed ex illis magnum ani teneſmum percepit. Quamdiu pulveres vitales, ac amaram ſumſit eſſentiam, à doloribus immunis fuit; & ſub eorum uſu, inſignem muci cum lotio reddidit quantitatem, ſpermati ranarum ſimilis. Tum uſurpavit pulverem contra acredinem, infuſum theiforme ex millefolio, atque eſſentiam caſtorei; iiſque votis haud reſpondentibus, Medicum conſuluit, qui variis medicaminibus id quidem effecit, ut major alvi eſſet libertas, & hæmorrhoides cœcæ evaneſcerent; at contumax perſiſtit albus fluor, neque ſolum digeſtionem labefacit, verum etiam totum corpus infirmum reddit.

Conſultatio.

Cunctatum adflictionum, quæ fœminam lectiſſimam premunt, origo atque cauſa, non niſi in uteri, inteſtini recti, veſicæ, viarumque urinariarum relaxatione & atonia collocari meretur. Hinc enim humorum vitalium circuitus per eas partes redditur impeditior: quare ſtagnant ſubſiſtuntque ſucci in vaſis ſuis, & vel per venas ſedales exitum affectant; hocque denegato, aut cohibito, cœcas hæmorrhoides, cum moleſto inteſtini recti ardore, doloreque oſſis ſacri ac lumborum, ſtipatas inducunt; vel per uterum menſtruorum tempore, magno impetu prorumpunt, vel denique mora temporis corrupti, in forma ſeri putridi excernuntur. Quod ſi vero horum humorum evacuatio per anum perinde, ac uterum impeditior ſit; illi majori copia ad veſicam ruunt, inque eam dimittunt copioſum mucum, & ſerum, cum lotio uberrima quantitate redditum. Neque vero, ſi in remotiores & antecedentes horum malorum cauſas inquiram, aliæ ſe mihi offerunt, quam quod uterus poſt crebros partus, ab amurca cruenta & pituitoſa, ipſi inhærente, non ſatis repurgatus fuerit, & hinc relaxatus tumidum ventrem exhibuerit: ad quem ſubinde, accedentibus cauſis occaſionalibus, maxime excandeſcentia, major humorum copia ruit.

Quæ cum ita ſint, non ſane mirum eſt, ſi omnes naturæ vires proſtratas, ventriculique potiſſimum robur adeo deſtructum obſervemus, ut producto hinc minus laudabili chylo, corpus contabeſcat; & niſi tempeſti-

tempeſtive ſuccurratur, facilis omnino in cachexiam & hydropem prænunciari debeat tranſitus. Nec raro ſpes, tanta mala, præſertim ſi fuerint inveterata, funditus exſtirpandi, valde anguſta deprehenditur; neque relinquitur alia ſæpius occaſio, quam ut graviores morbos præpediamus. Verum, cum ægrotantis ætas nondum nimis provecta ſit, & vires adhuc ſibi quodammodo conſtent; non deſperandum duco, ſed ſpero, fore ut congruarum medicinarum ope, ſub recta vivendi ratione, priſtinæ reſtituatur ſanitati. Præcipuæ vero medendi intentiones, hiſce potiſſimum abſolvi videntur indicationibus, ut primum debilitatis in imo ventre partibus naturale reſtauretur robur, ac humorum per eas curſus reddatur æqualis; tum abundantes ſucci, maxime ſeroſi, divertantur, ac evacuentur; & denique ventriculi maxime tonus confortetur, ut generoſius conficiatur chylus, & hinc reliqui humores fiant legitimi.

Hiſce ſcopis perquam opportunum fore cenſeo, ut alvus quavis tertia vel quarta die ſolvatur. Neque vero hoc fine uſurpanda ſunt purgantia, quippe quæ humorum ebullitionem cauſantur, ac robur ventriculi magis deſtruunt; ſed ea ſeligenda erunt laxantia, qua ſimul roborandi, & mucum reſolvendi virtute pollent. Hoc nomine commendo ſequentem pulverem: *Recipe rhabarbari electi drachmas tres, magneſiæ albæ, ſolutionis oculorum cancrorum ana drachmam unam & ſemis, nitri purificati drachmam dimidiam. M. F. pulvis, dividatur in octo partes, quarum una veſperi, altera mane, hauſtis deſuper aliquot infuſi calidioris vaſculis ſumatur.*

Deinceps ſingulo mane potari ſuadeo infuſum theiforme, quod ſic ſe habet: *Recipe herbæ veronicæ manipulos duos, conſolidæ ſaracenicæ, ſalviæ, meliſſæ, pyrolæ, ſcabioſæ ana manipulum unum, ſummitatum millefolii pugillos tres, nuciſtæ drachmas binas, cardamomi drachmam unam. M. F. ſpecies.* Tum eo tempore, quo ab uſu laxantis pulveris quieſcit, hora quarta pomeridiana, & veſperi drachmam unam pulveris confortantis, cujus copiam mitto, ex aqua vino nupta ſumendam hortor. Non minus in cereviſiæ locum, pro potu ordinario, decoctum commendo, quod ſanguinem mundificat, ſolidaſque roborat partes, atque ſic paratur: *Recipe radicis ſarſaparillæ, ligni ſantalini citrini, rubri, ſaſſafras ana uncias quatuor, radicis cichorei; glycyrrhizæ ana uncias duas. C. C. D. S. ſpecies, quarum binæ unciæ, in quatuor aquæ menſuris, per tres horæ quadrantes decoquantur.*

His per unam, alteramve ſeptimanam adhibitis, extrinſecus abdomini adplicentur ſequentes ſpecies, aquæ, aceto vini nuptæ incoctæ, & mane potiſſimum tepide admovendæ: *Recipe florum chamomillæ vulgaris, ſambuci, herbæ ſalviæ, ſcordii, menthæ ana manipulum unum, baccarum lauri, juniperi, ſeminum quatuor carminativorum majorum ana drachmas duas. M. F. ſpecies ſacculo includendæ.* Cæterum à lacticiniis, cibis acidis, ſalitis, flatulentis, pomis, & vehementi iracundia omni ſtudio cavere, ac corpus moderate exercere conveniet.

CASUS CVII.

De fluore albo continuo ex plenaria menſium obſtructione.

FOEmina quadragenaria, pallido luridoque vultu prædita, conjugioque ſterili uſa, menſtruorum fluxum, à prima ferme juventute, imminutiorem, ac irregularem, incertiſque temporibus ſuccedentem paſſa, illorum plenaria per noviſſimum annum obſtructione laborat. Verum per totum hunc annum fluore albo vexatur continuo; quem per octo menſes comitantur dolores lumborum & inguinum atroces, ad femora nonnunquam excurrentes. Hi veſpertinum maxime tempus moleſtum reddunt, & paululum remittentes, copioſiſſimum muci profluvium, poſt ſe trahunt, interdiu ſilentes.

Urina mingitur plerumque citrina, ſanæque ſimillima, cum leviori albicante ſedimento, quod eſt inſtar purulentæ materiæ: ipſa vero mictio, & urethræ regio ab omni dolore immunis obſervatur, nec ullæ venerei inquinamenti præſto ſunt notæ. Corpus ſub hoc fluore langueſcit, non appetit cibos, qui ſumti ſaporem exhibent corruptum; nec ſitis urget, niſi ſub dolorum vehementia; nec æſtus præternaturalis vexat; ſed frequentiores ſunt horrores, & atrociora dolorum tormenta comitatur ſæpenumero ſudor gelidiſſimus; cum ſomno plerumque turbato. Et fruſtra ſane cuncta, utut efficaciſſima, hactenus uſurpata fuerunt remedia; nec fallor, ſi dicam, ex eorum multitudine magis fere exacerbatum fuiſſe malum.

Conſilium.

Ex iis, quæ de adverſa valetudine ſpectatiſſimæ fœminæ, percepi; non ſine ratione concludere licet, à parco, & inordinato menſium fluxu, inſignem ſanguinis ac humorum in utero, partibuſque ipſi vicinis ſtagnationem, & quandam corruptionem fuiſſe ſubortam. Namque ob hanc humorum ſtagnationem, dictæ partes tono ac robore ſuo naturali deſtituuntur, & lymphatica maxime vaſa, glandulæque nimium relaxantur, ac diſtenduntur; hinc humores diuturniori mora corrupti, per ductus laterales vaſorum, qui in veſicam, & uteri vaginam hiant, majori copia iterum excernuntur; membranæ vero nerveæ à ſubſiſtente & accumulato cruore compreſſæ, dolorem exhibent perpetuum, & acutiſſimum. Quæ vitia, cum jam diu durarunt, atque propterea magis in ſolidarum, quam fluidarum partium labe, hærent; difficilem profecto, atque diuturnam expoſcunt curationem, magis diæteticis, quam validioribus remediis perficiendam. Hanc autem ſequentem in modum feliciter inſtituere ſuevi.

Singula veſpera capiat ægrotans novem pilularum balſamicarum, ad *Stahlii*, vel meam mentem confectarum; & ſequenti mane adſumat potionem laxantem, hauſto deſuper juſculo avenaceo, quæ ſic præſcribitur: *Recipe mannæ electæ unciam unam, rhabarbari Alexandrini ſcrupulos duos, cremoris tartari, ſalis Epſomenſis ana drachmam unam, coque & diſſolve leni calore, in aquæ florum acaciæ unciis quinque, colaturæ adde olei de cedro Italici guttas tres. M. D.* His per triduum uſurpatis, deſcendat ſingulo mane in balnea aquæ dulcis, temperate calida, ne ſudorem moveant, iiſque ſucceſſiva affuſione aquæ calidioris temperandis, per integram horam inſideat, impoſito abdomini ſacculo, *ex herbæ menthæ, hyſſopi, meliſſæ, ſalviæ, origani, ſerpilli, menthæ cattariæ, hormini, florum chamomillæ Romanæ, vulgaris, baccarum juniperi contuſarum ana manipulis duobus, aquæ incoctis parato.* Egreſſa ex hoc balneo, lectum petat, hauſtiſque in eo aliquot vaſculis, infuſi theiformis, quod *ex herbæ meliſſæ manipulis duobus, ſummitatum centaurii minoris, millefolii ana pugillis quatuor* concinnatur, lenem per horæ dimidium inſtituat ſudationem. Poſtquam hæc curatio per ſex dies fuit iterata; repetatur per triduum pilularum, laxantiſque potionis uſus; atque tum balnea, per ſex dies, dicta ratione rurſus ingrediatur.

Finita hac medicatione operæ pretium facient martialia, veluti eſt tinctura martis cum ſucco pomorum Borsdorf-

Borsdorffianorum parata; nec alienum erit tinctura ſuccini, abſque ſpiritu vini, cum menſtruo lixivioſo confecta uti. Quibus, niſi forſan abſceſſus in lumbis, aut circa muſculos pſoas præſto fuerit, deſideratam procul dubio impetrabimus opem.

CASUS CVIII.

De fluore albo ex ſuppreſſis lochiis orto.

MUlier quædam generoſa, annorum XXVIII. temperamenti ſanguineo-cholerici, habituſque corporis tenerioris, ante quinque annos, ex lochiis poſt partum minus rite ſuccedentibus, album retinuit fluorem. Hunc, cum primum nullas ferme inferret moleſtias, parum curavit, & per longum tempus nullis oppugnavit remediis; tandem vero commonefacta, ne hoc malum invaleſcere ſineret, plurima, ſed fruſtra adhibuit medicamina. Interim optime viguit, ac præter integram ciborum adpetentiam, ſomnumque placidum, eo temporis bis feliciter peperit liberos, ultra annum haud ſuperſtites, quorum noviſſimo partu excluſa puella, vultu lurido prædita, à primo lucis aſpectu, materiæ impuræ fœtidæ ex utero ſtillicidium, adeoque hæreditarium fluorem album paſſa fuit. Ab hoc puerperio uterinus cruor gravem fœtidumque ſpiravit odorem; & ejus profluvio ceſſante, albus invaluit fluor, cumque vehementibus imi ventris, maxime in vagina uteri doloribus, ægram cruciare cœpit; ideoque meum requiſivit conſilium.

Exploratis igitur cunctis morbi momentis; fluxionem hancce, cum promanantibus menſtruis ceſſaret, pro maligna ac venerea, declarare haud potui, memor effati, quo BAGLIVUS *prax. med. Lib. II. Cap. VIII. §. 3. Si durante*, inquit, *menſtruatione fluor albus evaneſcit, & eadem finita denuo regreditur, pro certo habeas, mulierem fluore albo uterino laborare.* Quare, præmiſſa prognoſi, mali jam inveterati, & à vitio partium ſolidarum potiſſimum ſuſtentati, curationem diuturniorem ac difficiliorem fore, hanc inſtitui ope pilularum balſamicarum, balneorum aquæ dulcis, infuſorum ex ſpeciebus laxantibus, diureticis, carminativis & ſpecificis confectorum; eorumque medicaminum, quæ STABELIUS *diſſ. de fluore albo*, celebrat. Quæ medicatio tantum inferebat levamen, ut & tormina remitterent, & ipſa fluxio parcior fieret, nonque niſi per tres circiter à menſtrua excretione dies inhæreret. Hinc ad temperandam ulterius lymphæ acrimoniam, quam adhuc præſto eſſe, concubitus à marito non ſine penis ardore celebratus teſtabatur, præſcripſi conveniens decoctum. Sed ægra remediorum pertæſa, bene habens, & factam ſuſpicata imprægnationem, nec eo, nec aliis medicinis uti voluit. Brevi poſt evanuit graviditatis ſpes; ſiquidem prorumpebat menſtruus denuo cruor copioſiſſimus, fruſtis coagulati ac putridi ſanguinis permixtus; & abdominis pariter, atque mammarum detumeſcentia ſtipatus. Nec abhinc habuit, de quo conquereretur; at vix duo elapſi ſunt menſes, cum albus fluor, licet minor, & benignior recrudeſceret: cui ſanando manum non prius admovere volo, quam donec tuo, vir Experientiſſime, conſilio, quod peto, ſuffultus fuero.

Conſilium.

Inter morbos illos, quibus muliebria occupantur corpora, non ullus eſt, qui majorem medenti faceſſat moleſtiam, quam fluor albus, præſertim ſi inveteratus fuerit, & à partu aut abortu, utero non ſatis repurgato, originem traxerit. Quando enim hac fluxione diuturniori, uterus cum vicinis partibus nimium relaxatur; non modo humorum vitalium circuitus per illas ſuccedit difficilior, ſed major quoque ſuccorum eo compellitur copia, qui per glandulas conglobatas, circa ſphincterem uteri, ac urethram ſitas, valde debilitatas, profuſe excernuntur. In tali vero caſu, tam ad eliminandos ſtagnantes humores, quam roborandas partes ſolidas, ſequenti medicatione feliciſſimo uſus ſum ſucceſſu.

Triduo nimirum à menſtruorum fluxu elapſo, per decem circiter dies ſingulo mane, excepta quavis quarta die, potandum ſuadeo infuſum vinoſum, cujus hæc eſt formula: *Recipe radicis zedoariæ, calami aromatici, pimpinellæ ana unciam ſemis, herbæ meliſſæ manipulum unum, centaurii minoris pugillos tres, cardamomi drachmas duas, rhabarbari unciam, fibrarum hellebori nigri, agarici, limaturæ martis ana drachmas tres, ſalis tartari drachmas duas, paſſularum minorum uncias tres. Conc. Cont. D. S. ſpecies, cum binis vini menſuris infundendæ.* Hujus vero infuſi, ſex vel octo potentur unciæ, hauſtis deſuper aliquot infuſi calidioris, Theæ vel Coffée, vel juſculi avenacei vaſculis. Iiſdem diebus hora pomeridiana quarta, & veſperi ſuffitus utero admittatur. Nimirum ſpecies *ex tacamahacæ uncia una, maſtiches, ſuccini, myrrhæ ana uncia dimidia, cinnabaris vulgaris drachmis binis paratæ, immittantur prunis candentibus, & vapor, quem emittunt, ope inſtrumenti, inferius patuli, ſupra anguſtioris, utero excipiatur.*

Tum per quatuordecim dies, interponatur uſus Elixirii ſequentis, octoginta de eo guttas quotidie ter capiendo: *Recipe corticis chinæ, caſcarillæ, cinnamomi ana unciam, ſuccini, maſtiches, corticum aurantiorum, corticum ligni ſaſſafras ana unciam dimidiam, ſalis tartari drachmas duas: digere & coque leni calore in libra una vini, Sect. dicti.*

Deinceps rurſus utendum infuſo vinoſo, atque ſuffimigio; & repetendus denique Elixirii uſus. Præterea inſignem præſtabit operam, epithema ex herba menthæ, roriſmarini, meliſſæ, floribus chamomillæ Romanæ, caryophyllis aromaticis, & foliis lauri ſiccis, vino rubro incoctis paratum, & ad os pubis admotum. Cæterum cereviſia lupulata uti, corpus ſedulo movere; ſed à cibis incongruis, maxime panificiis, cavere, expediet.

CASUS CIX.

Exhibens conſilium in ulcere uteri datum.

AFfectus præter naturam, quem lectiſſima mulier, à noviſſimo partu, ſuppreſſis ſubito per vehementem terrorem menſtruis patitur, ex utero ſuam trahit originem; cujus ulcerationem revera præſto jam eſſe, indicat puris lividi ac fœtidiſſimi, & nonnunquam, maxime poſt concubitum, ſanguinis ex muliebribus profluvium. Quamobrem ut malo, quantum fieri poteſt, ſuccurramus, & graviora ſymptomata præcaveamus; commendo primum infuſum vinoſum, quod ſic ſe habet: *Recipe radicum zedoariæ, pimpinellæ albæ, cichorei, fibrarum hellebori nigri, rhabarbari Alexandrini ſingulorum unciam dimidiam, ſummitatum centaurii minoris pugillos ſex, corticum citri, aurantiorum recentium ana drachmas quinque, limaturæ martis drachmas ſex, caryophyllorum aromaticorum, aniſi ſtellati ana drachmas tres, paſſularum minorum uncias duas, tartari crudi unciam, ſalis tartari drachmas duas. C. C. D. S. ſpecies pro nodulo, infundatur vini Rhenani menſura una cum dimidia, ſtent per nycthemeron, in lo-*

co

ro calidiori. Hujus vero infuſi octo circiter unciæ, mane hauriantur; quippe quod & ſanguinem depurabit, & ventrem blande ſubducet: quo conſumto, ter quotidie, mane nimirum, hora pomeridiana quarta, & veſperi capiantur ſexaginta guttulæ mixturæ, quæ habeat *tincturæ antimonii acris unciam, liquoris anodyni mineralis, & ſpiritus bezoardici* Buſſii *ana unciam dimidiam.* Cum hac mixtura, præſertim ſi humores nimium commovere videatur, veſperi nonnunquam alternare licet, pulverem meum bezoardicum, præcipitanti nuptum; atque mane potare expediet infuſum theiſorme, *ex herba meliſſæ, veronicæ, ſummitatum millefolii ana manipulo, ſeminis fœniculi drachmis duabus concinnatum.*

Nec ludetur opera, ſi clyſter uterinus injiciatur ſimul, qui ſequentem in modum apparari poteſt: *Recipe aloes hepaticæ, myrrhæ electæ, maſtichis, gummi elemi, animæ ana unciam dimidiam, croci drachmas duas, herbæ ſcordii, ſummitatum millefolii, florum hyperici ana manipulum, ſpiritus vini rectificati uncias duodecim. M. & extrahe debita digeſtione. Hic vero liquor, paulo tepefactus, bis quotidie, ad unciam unam, per primum octiduum, in ſolam uteri vaginam, tum nondum ceſſante puris effluxu, ipſam cavitatem ope ſyringæ injiciendus eſt.* Cæterum rectam ſervare oportet vivendi rationem, à mœrore, animi affectibus cavere, cibis magis aſſis veſci, & pro potu ordinario, hoc uti decocto: *Recipe radicis ſarſaparillæ uncias ſex, corticis ligni ſaſſafras unciam dimidiam, ſeminis fœniculi drachmas duas. C. C. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris in vaſe clauſo, leni coquantur calore.*

C A S U S CX.

De hæmorrhagia uteri.

MAtrona quædam generoſa, quæ per aliquod tempus irregulari menſtruorum fluori obnoxia fuit, ſex abhinc hebdomadibus, cum poſt vitam curis, ærumniſque plenam, ſubito vehementi perculleretur terrore, in copioſum cruoris uterini profluvium repente incidit. Oppugnavi illud venæ ſectione, pilulis Stahlianis, & pulvere antiſpaſmodico; & quum porro id genus fluxionis, à ſero acriori, parietes uteri valde ſtimulaute, ejuſque tonum labefactante derivarem, ideoque ſanguinis acrimoniam ſeroſam, ſcorbuticamque temperare, robur uteri inſtaurare, & ſic fluxum profuſiorem cohibere vellem; propinavi pulveres mox ex nitro depurato, arcano duplicato, lapidibus cancrorum, ac cinnabari nativa, mox ex matre perlarum, nitro depurato, ſpecifico ſtomachico *Poterii*, ſpeciebus de hyacintho & cinnabari paratos, eoſque ex emulſione anodyno temperante, conjunctis pilulis *Stahlianis* exhibui. Fluoris curſu nondum remittente, dedi eſſentiam millefolii, cum tinctura martis *Ludovici* remixtam; & maſſam pilularum de cynogloſſa pulveribus addidi. Cruor nihilo minus pergebat, mox in fruſtis coagulatis, mox ſeroſus cum inſigni fœtore ferri: hinc ulterius oppoſui arcanum tartari, cum tinctura martis cydoniata; & adjunxi potionem diapnoico-temperantem, quæ habebat aquam meliſſæ, millefolii, cordialem, cornu cervi citratam, cinnamomi cydoniatam, antimonium diaphoreticum, matrem perlarum, cornu cervi philoſophice præparatum, cinnabarin, & nitrum regeneratum. Alvinam tarditatem, data bis quotidie ad drachmam unam magneſia alba reſeravi; ad ſalia ſcorbutica diluenda, infuſum theiſorme ex radice altheæ, chinæ, cichorei, plantaginis, herba agrimoniæ, centinodii, florum hyperici, millefolii, ligno lentiſci, & aniſo ſtellato, potandum præbui. Quæ cuncta, cum immoderatum ſanguinis fluxum remorari haud valerent; ad mentem *Septalii*, & propriam experientiam, venam in brachio rurſus tundendam curavi, detracto ſanguine admodum ſeroſo, & ſaporem lixivioſum exhibente. Sed eadem manet hæmorrhagia, atque jam vertigine, capitis doloribus, ac animi deliquiis ſtipatur: quamobrem Tuum, Vir Experientiſſime, ad moderandum hunc fluxum flagito conſilium.

Conſultatio.

Periculi, tædiique plena eſt affectio, qua generoſa mulier premitur. Forſitan attigit illa eam ætatis periodum, qua menſes ceſſare ſolent; tum enim ſæpiſſime fit, ut ſortiores motus ac impetus humorum ad uterum, ipſa ætate imbecilliorem dirigantur, ac in profuſiorem ſanguinis fluxum deſinant; præſertim, ſi externæ cauſæ, maximeque vehementior terror concurrant. Ægre vero ex morbi hiſtoria percepi, ſanguinem ferri ſœtidum, ac grumoſum: inde enim colligere licet, humores in utero jam ſubiiſſe quandam corruptionem, quæ metum lentæ, hecticæque febris incutit, inprimis, ſi arteriæ moveantur celerius. Et in his profecto caſibus parum adjumenti ex remediorum farragine ſperare licet, & cuncta, quæ vulgo ad ſiſtendum ſanguinis profluvium celebrantur, in caſum adhiberi ſolent. Præcipua potiua mihi ſemper ſuit cura, ut motus ſanguinis ad ſuperficiem corporis revocetur, hocque in perpetua conſervetur tranſpiratione; cui ſcopo inſerviet infuſum theiſorme, ex ſummitatibus millefolii, floribus chamæmeli vulgaris, ſambuci ac hyperici, mane ac horis pomeridianis potandum. Præterea manus aliquoties in aquam vino nuptam, paululumque tepefactam immittere; ad pubis vero regionem ſacculum ex mentha, meliſſa, roremarino, origano, floribus roſarum rubrarum, corticeque caſcarillæ, vino rubro, ſeu quod Pontac dicunt, incoctis paratum calidiorem adplicare juvabit. Epulas oportet eſſe parciores; & crebro veſcendum eſt juſculis; nec denique alienum erit, bis quotidie, de ſequenti mixtura adſumere: *Recipe aquæ florum ſambuci, tiliæ, liliorum convallium, cardui benedicti, meliſſæ ana unciam unam & ſemis, theriacalis, cinnamomi ſine vino ana unciam ſemis, aceti deſtillati unciam, lapidum cancrorum drachmas duas, antimonii diaphoretici drachmam, ſpiritus nitri dulcis guttas triginta, ſyrupi acetoſitatis citri drachmas ſex. M. F. mixtura; cujus cochlear unum pro vice capiatur.*

Neque vero ſpem ſefellit hæc curatio; ſiquidem ab ea, immodicus ſanguinis fluor, cum omnibua ſymptomatibus remiſit; & ægrotans rectiſſime valere cœpit.

C A S U S CXI.

De enormi hæmorrhagia uteri, cum fungoſa in vagina excreſcentia.

FOEmina, XLIII. annorum, trium quoque nuptiarum, decem infantum felix mater, animi vivacioris, corporiſque habitioris, venis inſtructi exilioribus, ſub variis deſatigationibus, curis ac ærumnis, ſtato ſemper tempore lunare, utut parcius, perſolvit hactenus tributum, atque valuit rectiſſime. Verum menſe currentis anni Februario accidit ex improviſo, ut veſperi fruſtum ſanguinis coagulati, magnitudine juglandis nucis, ex utero prorumpe-

ret,

ret, metumque abortus faceret. Poſtridie cruor purus, binis congrumati ſanguinis fruſtis perr.ixtus, largo flumine ex muliebribus per aliquot horas promanavit: quod profluvium accitus Medicus, datis pulveribus adſtringentibus, ex limatura martis & hæmatite, ſtatim cohibuit. Elapſis aliquot diebus, accedente quadam iracundia, inſigni totius corporis æſtu perſundebatur, ingenti languore ſtipato. Ille, ſumtis aliquot pulveribus antiſpaſmodicis, remittebat; at preſſo pede ſequebatur inanis moleſtaque alvum reddendi cupiditas, atroceſque dolores os ſacrum, & utrumque ſemorum obſidebant. Hi omnium remediorum vim eludebant, & ab externis fotibus, unguentiſque humidioribus, magis exacerbati, ad banc uſque diem, gravativo ac ardente circa ventriculum ſenſu juncti inhærent. Non minus alvi ſegnities adhuc ſolicitat; nec niſi inſuſis altero quovis die clyſteribus, ex lacte, & ſaccharo confectis ſolvitur; qui ſecum ducunt excrementa copioſa, duriſſima, & inſtar ſtercorum ovillorum globoſa. Horum cauſam adſcribunt tincturæ cuidam purganti, aloë hepatica permixtæ; quam haud ita pridem per aliquot ſucceſſive hebdomades, ſuaſu cujuſdam Medici, quotidie cum violentis ac copioſiſſimis alvi dejectionibus ſumſerat.

Præterea, undecim circiter ab enormi illa uteri hæmorrhagia ſeptimanis, ſentiebat ægra in uteri vagina tuberculum aliquod, quod quotidie increſcens, ad ovi anſerini tandem perveniebat magnitudinem; & ab obſtetrice pro ſœtu habebatur; adeo, ut & ipſa rudi manu illud violenter tractaret, & ipſa ægrotans vehementioribus conatibus, inſtar parturientis, ſe commovere deberet. Alii declarabant boc tuberculum pro concremento quodam; alii pro cruore coagulato, tunicis incluſo, quoniam interdum ſanguinem fundebat, moxque durum, mox attactu mollius erat. Huic malo opponebat Medicus balnea, cum herbis appropriatis parata; quibus paullo calidioribus ægra, quovis tertio die, jugulo tenus inſidere debebat; tum ipſi per quatuor hebdomades dictum ſupra ſortius purgans propinabat; & denique idem purgans, alternatim cum balneis iſtis, per quinque ſeptimanas adhiberi imperabat. Hinc vero tantum virium, corporiſque ſuccedebat decrementum, ut vix dici poſſit; fotus malum exacerbarunt, & lintea calefacta aliquale, ſed breve, inferebant levamen: interim dolores adeo invaleſcebant, ut turbato prorſus ſomno, delirium ſupervenire videretur. Cæterum copioſi ructus, noctu præſertim per ſuperiora, ano clauſa, exploduntur; & inter mingendum, dolor ardorque ductus urinarios vexant; ſed nulli capitis dolores, nec æſtus præternaturalis ſentiuntur. Et in boc rerum ſtatu adhuc recrudeſcebat uterina hæmorrhagia, ſatis profuſa, inſimulque per muliebria fertur interdum mucus albus, albumini ovorum ſimilis.

Noviſſime in conſilium vocatus fuit Chirurgus quidam; qui injecto per ſyringam in uteri vaginam liquore quodam, tumorem illum præternaturalem adeo emollivit, ut non ſolum ipſe ſenſim imminuatur, verum etiam ardor urinæ miteſcat. Idem Chirurgus contra atroces dorſi, lumborumque cruciatus, interne exhibuit mixturam quandam, eo effectu, ut illi longe mitiores eſſent, & non niſi per aliquot quotidie horas adſligant, ægraque ſomno rurſus fruatur. At quum nondum penitus ſileant, & præterea gravis ani teneſmus urgeat, vireſque ſucceſſive proſternantur; tuam, Vir Excellentiſſime, de tollendo penitus hoc morbo ſcire avemus ſententiam.

Conſilium.

Ex communicata mecum morbi hiſtoria, quatuor potiſſimum reſultant, & decidendæ veniunt quæſtiones: nimirum, quæ fuerit profluvii ex utero cruenti cauſa; deinceps an illud convenienti curatione oppugnaverit Medicus; tum, unde tumor in vagina uteri traxerit originem; & qua denique ratione cuncta hæc mala expugnari queant? Primæ facturus ſatis quæſtioni, præmonendum duxi ſœminas habitu corporis ſpongioſo, venis exilioribus, ingenio vivaci, & animo ad iracundiam proclivi præditas, ſimulque calidioribus indulgentes potibus, præ reliquis ad immoderatas uteri hæmorrhagias perquam opportunas exiſtere; præſertim, ſi crebro delectantur concubitu, quo major humorum copia ad vaſculoſam uteri ſubſtantiam allicitur. Conſtat videlicet ex Anatomia, nullam in corpore humano præter uterum eſſe ferme partem, quæ tot ſanguiferis inſtructa ſit vaſis. Ille enim hæc recipit ab hypogaſtricis, ſpermaticis, ac hæmorrhoidalibus, & ab eorum extenſione ac inſarctu, uti in gravidis adparet, valde intumeſcit. Quando igitur illa, poſt coitum fœcundum, ob majorem, qui inde ſequitur, ſanguinis ad uterum adfluxum, bumoribus nimium diſtenduntur; atque, non ſuccedente impragnatione, à ſtagnanre cruore in majorem elevantur molem; ſacile fit, ut tandem rumpantur, & multum ſanguinis uno impetu effundant. Quum vero tali ratione, robur uteri debilitatur, humorumque liber per illum curſus perturbatur; non raro contingit, ut humores, majori copia adpulſi, ad vicinas quoque partes, inteſtinum rectum, atque veſicam ruant; earumque vaſa & nervos diſtendentes ac comprimentes, ingentes dorſi, oſſis ſacri, ſemorumque dolores, ani teneſmum, atque mictionem inducant dolorificam. Quæ in noſtra ægrotante ita eveniſſe, cuncta morbi momenta docent.

Quod vero alteram concernit quæſtionem; ea profecto medicatio, qua Medicus per ſortiora & aloetica purgantia, atque ſubinde balnea calidiora, malum oppugnavit, inſignem meretur cenſuram. Purgantia enim adauxerunt ſpaſmodicas imi ventris conſtrictiones, humores magis ad uterum compulerunt, ſimulque horum fluxiliorem partem è corpore proſcripſerunt, &, maxime cum ſuerint aloëtica, inſigniorem ſanguinis ebullitionem excitarunt. Contra vero balnea robur uteri magis debilitarunt, atque ſic ad copioſiorem humorum in illo ſtagnationem contribuerunt. Satius in hoc ſane caſu fuiſſet, præter pilulas *Becheri* balſamicas, roborantibus ac leniter martialibus dimicaſſe remediis.

Tumor autem ille in uteri vagina, de quo tertia agit quæſtio, meo quidem arbitrio non eſt, niſi fungoſa excreſcentia, vaſis ſanguiferis inſtructa; quæ in iis ſubjectis ſacile generatur, quorum vaſa ſanguifera in utero nimium expanſa ſunt, & ſucci non rite circulantur. Quare noxioſiſſimum fuit, quod obſtetrix, ſœtum vaginæ inhærere perſuaſa, ægrotam ad pariendi laborem incitaverit.

Quicquid vero ſit, videndum jam juxta quartam erit quæſtionem, qua ratione huic malo mederi liceat. Et ſane non levis eſt opera, in iam inveterato morbo, ubi vires corporis languent, & ciborum periit appetitus, ſuis potiri votis; quæcunque ſaltem reſtiterit ſalutis ſpes, illa potius ab alimentis, & remediis extrinſecus adhibitis, quam internis erit expectanda. Quo quidem fine commendarem, ut juſculis ac cibis nutritivis amiſſas vires inſtaurare, & ægrotam in debita corporis, ac animi requie conſervare annitteremur. Ex topicis multum utilitatis præſtabit ſacculus, *è florum chamomillæ vulgaris, meliloti, ſambuci, anthos,*

laven-

lavendulæ, herbæ arnicæ, cherefolii, cardui benedicti, ſingulorum manipulo uno, ſeminumque quatuor carminativorum majorum ana drachmis duabus, vino rubello Gallico incoctis paratus, & tepefactus ad uteri pubiſque regionem applicatus. Nec alienum erit, decocti à Chirurgo hactenus uſurpati injectionem continuare.

Interne liquor meus anodynus ad triginta guttas veſperi ex aqua florum acaciæ, vel ſambuci, cum inſigni fructu dabitur; nec ludetur opera, ſi vel mane, vel hora pomeridiana quarta, ex vino aquæ nupto drachma dimidia pulveris exhibeatur, qui hunc in modum confici poteſt. *Recipe lapidum cancrorum, arcani duplicati, nitri antimoniati, ſolutionis oculorum cancrorum ana drachmam. M. F. pulvis.* Et denique, ſi alvus obſtructa fuerit, conveniet infuſum mannatum atque rhabarbarinum, bis quavis hebdomade ſumendum; cui etiam ſcopo facient ſatis pilulæ balſamicæ *Becheri, Stahlii*, vel noſtræ, ad viginti grana, tertio quovis die deglutiendæ.

CASUS CXII.

De totali menſium ſuppreſſione à male curata febre.

FOEmina XXXVI. annorum, habitus corporis ſpongioſi, atque tenerrimi, ſanguine admodum plena, ſex infantum fœcunda mater, menſtrua olim ſatis large, debitoque tempore fundere conſuevit. Verum elapſis octo circiter annis, cum fructus acidulos, maxime cucumeres, comediſſet, & ſub aëre veſpertino corpus frigori expoſuiſſet, incidit in febrem tertianam; eaque cum magnis præcordiorum anxietatibus, vomitu, atque ſiti per quatuordecim diea adflicta eſt. Medicus, præmiſſis laxantibus, & pulveribus præcipitantibus ſalinis, exhibuit ipſi electuarium, quod corticem Peruvianum fovebat; at hoc ægra primum, cum menſtrua purgatio accederet, ſumere dubitabat; donec Medicus, ſublato dubio, præciperet, ut illius cochlear quater de die, maximeque a febre vacuo adhiberet. Paruit illa præſcripto, & per aliquot dies uſurpavit hoc remedii genus, eo effectu, ut altero ab ejus uſu die, menſtruua cohiberetur fluor, & paulo poſt febris evaneſceret. Abhinc vero male habere, adpetitus imminui, corpus contabeſcere, & ipſa expalleſcere cœpit; atque, quod notari meretur per integros hos octo annos, pertinaci menſtruorum retentione laboravit. Quo tempore doloribus artuum, maxime pedum arthriticis, dorſi tormentis, interdum calculorum excretione, inſigni corporis languore, ac intumeſcentia ventris, atrociter infeſtata fuit: nec ab ullis medicaminibus, venæ ſectionibus, purgantibus, acidulisſque deſideratam percepit opem. Quare tandem meum flagitavit conſilium, meæque dijudicationi ſubjecit, eam medendi rationem, quam quidam haud incelebris Medicus propoſuerat, ille nimirum ordinaverat, ut per quinque dies ſingulo mane, drachmam unam pulveris, ex limaturæ martis tenuiſſime pulveriſatæ, lapidum cancrorum, arcani duplicati, ſalis abſinthii ana drachma una, olei menthæ veri guttis decem parati ſumeret, tum infuſum meliſſæ ſorbillaret, & ſub epulis eſſentia gentianæ rubræ, centauriique minoris uteretur. Deinceps corpus per biduum purgari juſſerat pulvere, qui jalappæ grana quindecim, antimonii diaphoretici, cremoris tartari ana drachmam ſemis, olei nuciſtæ guttam unam habebat. Atque hæc bina remediorum genera, ter invicem alternanda ſuaſerat.

Epicriſis.

1. Ex præcedenti morbi deſcriptione ortus, & generatio febris tertianæ æſtivæ, à cohibita tranſpiratione, tempore veſpertino, ſub aëre frigido & humido, & à fructibus crudis & illotis, copioſius ingeſtis productæ ſatis clare addiſci poteſt.

2. Omnis generis adſtringentia, quæ inter maxime eminet famigeratiſſimus ille chinæ cortex, non modo febriles motus, ſed & excretiones ſanguineaa criticas, ut menſium & hæmorrhoidum, prompte & celeriter ſiſtendi facultate pollent, in maximum ſanitatis damnum, præſertim ſi fomite febris non prius correcto, vel expulſo, largiori doſi exhibeantur.

3. Notari meretur plenaria, & totalis menſium obſtructio, plures anoos perdurans, ab imprudenti uſu chinæ chinæ, in febre ſub eorum fluxu inducta. Ex quo adparet, quam potenter adſtringentia in externas, & diſſitas etiam corporis partes, quales ſunt membranaceæ: ex quibus orificia vaſculorum aperta menſtruum ſanguinem ſtillant, operari poſſint; ita prorſus, ut fortiſſima ſtrictura, & induratione, ulteriorem vaſculorum expanſionem, & apertionem impediant. Quam gravia autem defectum menſium in florente ætate inſequantur mala; id ſatis quotidiana experientia notum, perſpectumque eſt, & præſens quoque caſus luculenter declarat.

4. Chronica, & quaſi habitualis menſium obſtructio, difficilioris eſt curationis, quia vitium non amplius in natura & conditione fluidorum, ſed potius ſolidorum verſatur, iis præter naturam conſtrictis, compreſſis, & condenſatis; quare non modo in caſſum, ſed ſæpius magno damno remedia, inprimis quæ menſibus pellendis dicata ſunt, adhibentur. Unicum auxilium verſatur in emollitione vaſorum conſtrictorum uteri, quam ſatis tempeſtivus internus æque ac externus, mea quidem experientia & judicio, thermarum uſus ſatis feliciter expedit, & præſtat; ac quamvis malo inveteraſcente non ſemper reſtituat fluxum, tamen gravibus ſymptomatibus præcavendis egregie inſervit.

5. Cura ſic dicta martialis, à clare docto Medico præſcripta, & commendata, non contemnenda, ſed ſatis eximiæ & inſignis utilitatis, atque effectus in cachexia eſt, ex menſibus cohibitis, ſi recens fuerit malum, ſuborta: In noſtro autem caſu velim ab ea abſtineri, quia non ſatis tutus, ſed admodum infidus & noxius eſt martialium uſus, ubi ſpaſticæ ſtricturæ firmiter nervoſis partibus inhærent. Et hæc eſt generalis practica regula: niſi martialium uſum ſequatur excretio per alvum, urinam, ac tranſpirationem liberior, indicium eſt, virtutis prædominantis adſtrictivæ, quæ plerumque corporis humani naturæ infenſa deprehenditur.

CASUS CXIII.

De diuturna, & male tractata menſium obſtructione.

VIrgo generoſa XXI. annos nata, per quatuor jam annos menſtruorum laborat retentione; quam protinus exceperunt totius corporis inflationes, vomendi conatus moleſtiſſimi, muci limpidi per os rejectio, æſtus præternaturalis, & ardens in pectore ſenſus. Mox ſub prima mali invaſione conſultus Medicus, infuſis vinoſis, pulveribus, pilulis, tincturiſque ſanguinem mundificantibus, & ſectione venæ in pede, ſed fruſtra, uterinum fluxum revocare tentabat. Sanguinis miſſiones in pede, quovis bi-

meſtri, vel ſaltem trimeſtri, celebrabantur; ſed humorum ebullitionem adaugere videbantur: bis more ſolito potabantur acidulæ Egranæ, dabantur purgantia, & vomitoria, nec negligebantur pediluvia atque balnea.

Tum ægra decoctum aliquod, menſibus ciendis deſtinatum, adhibere, ejuſque, ob inſignem, qua urebatur, ſitim, tres fere quotidie menſuras ſorbere cœpit. Ex hoc decocto, quod per ſex dies potabat, non modo alvum copioſe, & tredecim quotidie vicibus dejiciebat; verum etiam inſigni humorum orgaſmo prehendebatur, vultus rubebat, ardebatque, extrema algebant, & ingens dolor in caput incumbebat, qui hoc verſus tempora comprimere videbatur, cum tinnitu, ſuſurruque aurium, & nervorum ſubſultu. Quæ ſymptomata à Medico priori, aquis temperantibus, venæ ſectione, ac ſcarificatione oppugnabantur, ſed fruſtra; hinc, humores vi decocti ſupra citati, majori copia ad caput raptos arbitratus, alia propinabat remedia mundificantia, antiſpaſmodica, aperientia, uterina, attenuantia, & menſes pellentia: at nullum ſequebatur dolorum levamen, quin illi potius prementes, tendentes, lancinantes, vertigine ſtipati gravius inſiſtebant.

Quum ergo ægrotans ex vultu, quo gaudebat, florido, à cachexia adhuc vacua cognoſceretur; confugit rurſus ad acidulas, & poſthæc iterum infuſis vinoſis, pediluviis atque balneis uſa eſt. Nullum vero ab omnibus miſera ſenſit adjumentum, ſed atrociſſimi capitis dolores, temulentia, ſuſurro, tinnitu, vertigine juncti, adhuc urgent tanta ferocitate, ut poſt leviſſimam capitis motitationem, tormenta primum in vertice veluti concentrata, paulo poſt per totum excurrant caput; nec ex illo, quaſi fixam ibidem ſedem obtinuerint, ulla arte derivari poſſint. Præterea totum corpus tremore, ac inſigni languore afficitur, cor palpitat, arteriæque omnes vehementer moventur; pedes ſunt gelidiſſimi; alvus obſtructa, non niſi arte ſolicitata reſpondet, & moleſta faucium vexat ariditas.

Epicriſis cum conſilio.

Graviſſima ſane eſt adfectio, in quam generoſa virgo ex menſium pertinaci, nulliſque hactenus remediis reſeranda obſtructione conjecta eſt. Neque mirum; quotidiana enim docet experientia, longam menſtruorum retentionem, aut eorundem inordinatum ſucceſſum, moleſtiſſimarum fomitem eſſe ægritudinum, omneſque corporis functiones inde proſterni atque labefieri; adeo ut merito dici poſſit, nullum eſſe morborum chronicorum, quin tandem menſium obſtructioni, tanquam ſonticum ſuperveniat ſymptoma. Quod ſi peſſimorum conſectariorum cauſam inquiramus, vix unquam alia ſe offert, quam perverſa hujus obſtructionis medicatio. Quum enim variæ ſint cauſæ, quæ inordinato menſtruorum ſucceſſui originem præbent, ideoque diverſam medendi rationem requirant: fit proh dolor! plerumque, ut nec hæ rite explorentur, nec ſubjectorum, ætatis, temperamentorum, nec viſcerum, ac reliquæ corporis conſtitutionis ratio habeatur. Neque igitur temporis opportunitas in medendo obſervatur; ſed potius imprudenti ſanguineum fluxum provocandi intentione, vomitoria, infuſa purgantia, pilulæ purgantes, venæ ſectiones, ſcarificationes, acidulæ, thermæ, pediluvia, aperientia ſalina, emmenagoga decocta, ex croco, myrrha, baccis lauri, ſabina, pulegio, artemiſia, floribus cheiri, borace veneta, cinnamomo, nec non ſalia volatilia oleoſa, ſuccinata, terebinthinata, idque genus plura, damno vix reparabili, promiſcue adhibentur.

Exemplar infeliciſſimi horum tentaminum ſucceſſus, præſens exhibet obſervatio. Optandum ſane foret, ut talia remedia ſuppeditarent officinæ pharmaceuticæ, quibus Medicus menſium vel hæmorrhoidum excretiones pro lubitu moderari, excitare, ac in naturalem ordinem redigere poſſet! Verum jam HIPPOCRATES ſuo tempore doluit, quod tam certa ſecuraque in ciendis menſibus haud proſtent ſubſidia. Mea quidem ſententia, hæc eſt prudentis providique Medici nota, ſi præter rectam febrium intermittentium tractationem, morbos, qui ex hæmorrhoidum, vel menſium retentione originem traxerunt, ita dirigere ac oppugnare, didicerit, ut abſque damno, ſpem votis faciat. Si ergo candide dicam, quæ in præſenti caſu abs re fore arbitrer; rectiſſime me ſaluti ægrotantis conſuluiſſe videor, ſi ſuaſero, ut ab omnibus fere abſtineat medicaminibus: ſiquidem veriſſima ſunt ARETÆI *Lib. VII. cap. 5.* verba, dum, *quibuſdam*, inquit, *quamdiu medicatio adhibetur, tamdiu morbus permanet, quamvis labeſactatus, ac debilis: at ſi homo carnem reſarciat, & vires reſtauret, ſimul omnia morbi veſtigia obliterantur; nam potentia naturæ ſanitatem, imbecillitas morbum parit.*

Idcirco eo tendit meum conſilium, ut ægra veſcatur juſculis quæ cum naſturtio aquatico, radice fœniculi, petroſelini, & aſparagi parata ſint; corporis exercitationi ſtudeat, eamque vectione potiſſimum, matutinis horis inſtituat; à cibis vero crudis, acidis, pomis, lacticiniis, atque panificiis ſedulo caveat. Ad conſervandam alvi lubricitatem, neutiquam conveniunt purgantia, ſed magis inſervient vel clyſteres emollientes, vel abſorbentia ſalibus acuata, veluti ſunt lapides cancrorum, cum ſale Sedlicenſi, ac nitro permixti: ſub epulis vero Elixirio meo balſamico utendum eſt. His denique, adventante vere, adjungendus eſt thermarum Carolinarum internus, & Tœplicenſium externus in balneo uſus: de quibus non dubito, quin deſideratam opem ſint allatura.

CASUS CXIV.

De pertinaci menſium obſtructione poſt quartanam intermittentem.

VIrgo generoſiſſima, XVI. annos nata, temperamenti ſanguineo-cholerici, corporis ſtrictioris, vaſis exilioribus, ſanguine plenis, ingenioque vivaciſſimo prædita, ob inſignes, quibus indulget, animi adfectus, ſanguinis ebullitionibus valde eſt obnoxia. Hinc à quatuor jam annis, ſingulo fere trimeſtri eryſipelate faciei, præſertim ſiniſtram maxillam occupante, adfligi ſuevit; congruis diſcutientibus, interne pariter ac externe datis, feliciter ſemper profligato. Egreſſæ ipſi decimum quartum ætatis annum, poſt varios dolores conatuſque, menſtrua primum eruperunt, & abhinc ſtato quidem tempore, ſed ſæpius præviis præcordiorum anxietatibus ſtipata, non niſi adhibitis pediluviis, quin non raro tuſa in pede vena, promanarunt; nec impedierunt, quo minus eryſipelacea faciei inflammatio certis periodis acceſſerit.

Elapſo anno, cum in prædio per ſex degiſſet hebdomades, circa autumnale æquinoctium, febre prehendebatur quartana; ſub qua uterina protinus cohibebatur purgatio, & faciei eryſipelas prorſus ceſſabat. Febris illa inhærebat contumaciſſima, typoſque ſuos mox in tertianam, mox quotidianam, mox acutam commutabat; donec ante aliquot demum hebdomades, ope electuarii chinati penitus profligaretur. At cum menſes adhuc retenti eſſent, & crebra anhelatio, fere ſuffocativa, urgeret; eo dirigebatur

me-

medendi intentio, ut revocaretur ſanguinea excretio. Quo quidem fine præter venæ ſectiones in pede celebratas, pediluviorum, pilularum balſamicarum, aliarumque convenientium medicinarum uſum, ea noviſſime inſtituebatur curatio, qua mane loco infuſi Theæ, brodia, quibus herba pimpinellæ, ſanguiſorbæ, artemiſiæ, menthæ, meliſſæ, milleſolii, flores cheiri, radices ſcorzoneræ, fœniculi, cichorei, graminis, baccæ lauri, juoiperi, flores macis atque crocus Orientalis incocta erant, ſorbillare; præterea mixtura, ex tinctura rhabarbari, eſſentia croci, atque myrrhæ confecta, nec non pilulis balſamicis, pulveribuſque digeſtivis uti jubebatur.

Ex hac medicatione, per dies quaruordecim continuata, redibant quidem vires, ac ciborum adpetentia; ſed menſes ſuppreſſi manebant. Non minus, loco ſueti alias eryſipelatis, poſt ſanatam febrem, largæ, atque tantum non quotidianæ, narium vexant hæmorrhagiæ. Noviſſime etiam glandula quædam io dextro latere colli, ad magnitudinem nucis juglandis intumuit; nec non alia mammaria, in eodem latere verſus axillam ſita, ad molem ovi gallinacei increvit. Cæterum adpetitus quidem viget, & naturales excretiones rite ſuccedunt: verum vires nondum prorſus ſibi conſtant, dorſum atque os ſacrum vehementes per intervalla adfligunt dolores; & internus calor, maxime à paſtu teſtantibus ſiti, pulſuque celeri, vexat.

Conſultatio.

Ex iis, quæ de pertinaci menſtruorum retentione, fonticis ſymptomatibus generoſam virginem diſcruciante, percepi; cognitu facillimum eſt, omnes paſſiones, quibus adfligitur, eryſipelas faciei, ſpirandi anguſtiam, narium hæmorrhagias, tumores glandularum colli, & mammariarum, internumque calorem, non ab alia cauſa, quam menſium inordinato ſucceſſu, & ſubſequente plenaria obſtructione, ſuam traxiſſe originem. Ex cauſis vero huc diſponentibus, præter ipſius corporis, vaſis exiliſſimis præditi conſtitutionem, inſignis animadverſio debetur ſebri quartanæ diuturniori. Namque crebra docet experientia, quod febres intermittentes, diu inhærentes, inque primis quartana, eo magis, ſi adſtriogentibus improvide fuerint tractatæ, plerumque menſium retentiones poſt ſe trahant, tam refractarias, ut omnem ſæpenumero remediorum vim utique eludant. Nec obſcura eſt ratio; quartanæ quippe ſebres, a craſſo viſcidoque ſanguine, & cruditatibus acidis, bilioſis, mucidiſque, in primis officinis ſtabulantibus, atque vehementioris adpetitus cauſis, ſuos mutuantur natales. Quemadmodum igitur hiſce humorum vitiis ſupervenientes motus febriles, provida manu, debitoque regimine adjuti, diſcutiendo ſtagnantes, ac eliminando impuros humores, inſignem adſerre ſolent utilitatem: ita iidem, inconvenienti victu perturbati, ac adſtringentibus medicinis intempeſtive ſuppreſſi, ineluctabile damnum, ac graves viſcerum, nominatim ſplenis, hepatis, ac uteri inſarctus ac obſtructiones poſt ſe relinquunt. Hinc quoque ratio paret, cur dictas febres ſuppreſſas, hydropes, tumores œdematoſi, ac menſium obſtructiones, preſſo pede inſequantur.

Ex his vero planiſſime perſpicitur, curationem retentorum à dictis cauſis menſtruorum, his fere abſolvi indicationibus, ut obſtructa uteri vaſa reſerentur; & æqualis humorum per ea curſus reſtituatur. His obtinendis ſcopis, conſueta ſubſidia; veluti ſunt venæ ſectiones, pediluvia, variaque ſic dicta emmenagoga, non quidem prorſus ſunt inopportuna; ſed illis ſolis, raro deſideratam opem impetrari, plus ſimplici vice obſervavi. Potius vix certius auxilium ulla pollicetur medicina, quam aquæ minerales, inque iis, vel thermæ Carolinæ; vel acidulæ aut Schwalbacenſes, aut in robuſtioribus Pyrmontanæ, tepefactæ, ſub debito regimine, conjunctaque Elixirii mei viſceralis, ex balſamicis, & amaris, abſque ſpirituoſo menſtruo parati, atque pilularum balſamicarum uſu potandæ; iiſque balnea ex aqua fluviatili ac herbis emollientibus ſubjungenda.

Quod igitur ſpeciatim ooſtrum attinet caſum; conſultiſſimum fore arbitror, ut generoſa virgo thermis Carolinis, aut ſi hæ non arriſerint, aquis Schwalbacenſibus, iiſque tepefactis utatur. Ex pharmacis, interne uſurpandis, nulla præter pulverem præcipitantem, veſperi nonnunquam capiendum; tincturam rhabarbari cum terra ſoliata tartari ſolutam; & infuſum conveniens theiforme commendarem; victum vero exactiorem, abſtioentiam à ciborum flatulentorum, fructuum, pomorum, & nimio vini uſu; atque moderatam corporis exercitationem ſuaderem. Tumoribus denique non convenientior erit medela, quam ut illi in calore temperato conſerventur, iiſque emplaſtrum de meliloto, camphora ſubactum imponatur.

CASUS CXV.

De fluxu menſium inordinato, graviſſimis ſymptomatibus ſtipato.

FOEmina generoſa, in florentiſſima ætate conſtituta, ſex circiter abhinc annis, cum menſtruo fluore polluta eſſet, fortioribus aliquando indulſit ſaltationibus, hiſque commota, potum hauſit frigidiorem. Hinc ſubito cohibitis menſtruis, fœdas in facie paſſa eſt efflorescentias. Adhibuit igitur varias medicinas, ipſaſque Carolinas potavit thermas; quæ tamen, niſi eſſentia laxante adjutæ, noo moverunt alvum, nec operæ ſecerunt pretium. Interim elapſo ſemeſtri, uterina rediit purgatio; at oon ſolum atrocioribus capitis doloribus ſtipata, verum etiam valde irregularis fluxit. Namque incerto tempore promanans, per novem circiter dies inhæſit, adeo, ut binis tribuſve prioribus diebus ſanguis profuſe, tum per biduum parciſſimus, aut plane nullus, tandemque iterum copioſus, grumoſus vero, & coagulatus prodierit. Idcirco, quum à Carolinarum potu male habuerit, uti cœpit Egranis acidulis, eaſque aliquoties adhibuit, cum egregio omoium ſymptomatum, maxime dolorum capitis, vultuſque efflorescentiæ levamine: neque minus præter crebras ſcarificationes, venam bis quotannis tundendam præbuit.

Effluxerunt bini cum dimidio anni, quum noſtra matrimonii ſubiiſſet leges; & ab eo tempore majorem ſymptomatum ſuorum experta eſt ferocitatem. Præſertim illa menſtruam periodum anteceſſerunt, adeo ut prius, quam erumperet cruor, horrendis dorſi, femorumque, ad genua atque pedes excurrentibus tormentis, nimiiſque præcordiorum anxietatibus cruciaretur; quæ ceſſabant, quam primum menſes fluebant, illum, de quo diximus, cootinuantes ordinem irregularem. Conſultus Medicus, propinabat circa lunare tempus, pilulas polychreſtas; ordinabat pediluvia, cum ſale communi, ac cineribus clavellatis acuatas, hiſque capitis dolores exacerbantibus, ſubſtitui permittebat balnea, ex appropriatis herbis confecta. Ab horum uſu menſtrua adhuc ſemel copioſiſſima promanabant; tumque iis ſilentibus, utero concipiebat ægra.

Primis graviditatis vero menſibus, novas moleſtiſs, ciborum faſtidium, nauſeam, vehemeotes vomitus, dolores dorſi torminoſos, inſignem languorem,

ac præcordiorum anxietates patiebatur; hiſque per totum geſtationis tempus adfligebatur; quid? quod vomitus ſub ipſis pariendi doloribus, iiſque violentis, atque poſt partum adhuc continuaverint. Notati quoque meretur, à medio graviditatis tempore ſomnum imminui cœpiſſe, turbatum ad partum uſque, & novem prioribus ab hoc diebus, oculis plane ereptum, tumque fuiſſe reſtitutum. Lochia per quinque fere hebdomades, ſed parciſſima ferebantur; atque primis quatuordecim à puerperio diebus, præter dictos vomitus, nauſeam, ſpaſmos uterinos, compreſſionem pectoris, acutiſſimi, tantique ardentes ac lancinantes in abdomen incumbebant dolores, ut nec leviſſimum ferre potuerit contactum. His quieſcentibus, ſuccedebat dolorificus in oſſe pubis ſiniſtro ſenſus, ac ſi pondus quoddam ibidem hæreret, quod ipſi decumbenti, vel obambulanti valde moleſtum erat, quin adhuc, dum curru vehitur, dolorem quendam in ſiniſtro percipit latere. Tandem non ſilentio prætermittenda eſt alvi ſegnities, qua uti à prima fere juventute, ita etiam graviditatis, puerperii, atque hoc quoque tempore graviſſime premitur. Gravida contra illam pilulas contra obſtructiones, & pulverem antiſpaſmodicum Hallenſium, cum fructu adhibuit; puerpera pilulas polychreſtas ſumſit; atque jam rurſus dictis contra obſtructionem pilulis uti tenetur: quibus ſi ſuperſederit, alvi obſtructio per quinque, vel ſex inhæret dies, tumque cum magno dolore, cruoriſque profuſione reſeratur.

Epicriſis cum conſilio.

Quemadmodum potus frigidus, calenti corpori ingeſtus, generatim noxioſiſſimus eſt, & ampliſſimum pandit ægrotandi campum: ita præſertim ineluctabile damnum excitat, ſi ſub fluxu criticarum ſanguinis excretionum, veluti menſtrua ſunt ac hæmorrhoides, improvide capiatur. Inde enim dictæ excretiones ſubito perveruntur, totaque vitalis œconomia adeo labefactatur, ut vix reparari queant inducta vitia. Clariſſimum hujus rei documentum præbet obſervatio præmiſſa. Docemur ex illa, quod, ſicuti menſtruus fluor, ſi juſto tempore, ordine, ac quantitate ſuccedat, certiſſimum ſit ſanitatis conſervandæ præſidium; ita è contrario inordinatus ejus ſucceſſus, fœcundiſſimum exhibeat fomitem, multarum, graviorumque ægritudinum. Hæc vero menſtruorum anomalia variis fit modis; vel enim per aliquot menſes retinentur; vel parciora feruntur; vel interdum magno impetu, magnaque quantitate, intermixtis cruoris coagulati fruſtis, aut plane maſſulis carneis, ſub hæmorrhagiæ uterinæ nomine funduntur; vel quovis altero, aut tertio demum menſe, nimis parca profluunt, atque per binas, treſve hebdomades inhærent; vel denique loco ſinceri ſanguinis, mox ater nigricanſque cruor, mox ſerum ſanguine tinctum promanant, hiſque ſæpenumero albus ſuccedit fluor.

Cauſa harum evacuationum irregularium proxima, in turbato ac inæquali humorum per vaſculoſam uteri ſubſtantiam circuitu, tantum non ſemper collocari meretur. Ipſe vero humorum progreſſus variis vitiatur modis: mox enim in fluidis, mox in ſolidis vitium hæret partibus. Fluida, ſi juſto ſint ſpiſſiora, aut nimia mole peccant, per minima uteri vaſcula promte progredi nequeunt; hinc in iis ſtagnant, ea diſtendunt, tandemque aucta nimium mole non raro vi perrumpunt, atque ſic hæmorrhagias uterinas, fruſta cruoris coagulati ſecum ducentes, conſtituunt. Solidis debetur vitium, ſi fibroſa, vaſculoſaque uteri ſubſtantia nimis relaxata, & à tono, roboreque naturali dejecta fuerit: tum enim cruor per arterias vehementius ac copioſius advectus, non vegete ſatis per venas labefactatas refluit, ideo in utero ſubſiſtit, accumulatur, vaſa diſtendit, & pari tandem ratione, ruptis vaſis profluit, enormi non raro quantitate.

Inter cauſas vero, quæ ad deſtruendum uteri tonum non minus, ac ſuccorum vitalium progreſſum perturbandum contribuunt, remotiores, principem fere locum occupant, vehemens terror, nimia corporis refrigeratio, & ſumtus, calente corpore, frigidus potus: nec diſſimilem effectum obſervavi à vomitoriis, ſub ipſis menſtruis propinatis, atque horum nimii profluvii improvida ope adſtringentium cohibitione. Horum enim omnium ea eſt vis, ut fibras, atque vaſa uteri vehementer conſtringendo, non ſolum ſanguinis debitam prohibeant excretionem, verum eundem potius ad ſuperiora repellant; qui majori copia ventriculum, inteſtina, parteſque in capite perinde ac pectore ſitas occupat, diſtendit, inque iis varia graviaque machinatur ſymptomata.

His ita diductis, facillimum erit, cunctarum moleſtiarum, quæ fœminam generoſam hactenus exercuerunt, rationem ac originem ſuppeditare. Neque tamen minus varia in præſenti caſu occurrunt momenta, quibus peculiaris debetur conſideratio. Hæc inter primum eſt, quod thermæ Carolinæ, quarum alias virtus in hiſce adfectibus eſt præſtantiſſima, minus felicem in noſtra ediderint opem. Ratio non in aquarum illarum vitio, ſed ſingulari partium ſolidarum in ægrota conſtitutione collocanda videtur. Namque probe tenendum eſt, hypochondriacos, ac hyſtericas, in quibus motus partium ſolidarum ſpaſmodici ſunt exacerbati, non prius uti debere hiſce thermis, quam donec hi violenti motus pauliſper conquieverint. Non minus crebra compertum habeo experientia, quod, ſi vel brevi ante, vel inter ipſam horum fontium potationem, ægri gravioribus animi commotionibus indulſerint, aquæ intra corpus ſubſtiterint, adpetituſque proſtrationem, præcordiorum anxietatem, vomitus, ac nauſeas progeneraverint.

Contra vero attentionem meretur, quod acidulæ Egranæ, uti cunctis ſymptomatibus, ita maxime doloribus capitis, & fœdæ faciei effloreſcentiæ, majores tulerint ſuppetias. Nec obſcura eſt ratio; ſiquidem acidulæ potentiorem poſſident vim, ſordes excrementitias, quæ primas vias obſident, per inferiora è corpore proſcribendi, quam quidem thermæ. Namque hæ ob nativum, quo pollent, calorem, cruditatum ſubtiliores partes ſecum ad maſſam ſanguineam abripiunt; & ob hancce cauſam, in corporibus impuris, quorum primæ regiones non ſatis fuerunt repurgatæ, non raro purpuracea producere deprehenduntur exanthemata, ſponte rurſus diſparentia. Eadem eſt ratio, cur quidam podagricorum vel arthriticorum ex acidularum longe melius, quam thermarum uſu habeant; & ex his dolorum ſuorum exacerbationem ſentiant. Quamobrem in commendandis aquis mineralibus, prudenti individuorum conſideratione opus eſt.

Porro notandum eſt, omnes ſpaſmodicas adfectiones, circa inſtans menſium tempus exacerbari: hi enim nunquam, ſine prævia ſpaſmodica generis nervoſi fibroſique contractione prorumpunt; quamobrem in hyſtericis fœminis, eorum excretionem plerumque dolor dorſi, gravativus artuum ſenſus, conſtrictio anxia præcordiorum, alvi obſtructio, pedumque frigus antecedere obſervantur. Conſtans non minus eſt regula; quod quo major pedum refrigeratio in hiſce morbis eſt præſto, eo vehementior partium externarum ſpaſmodica ſupponi debeat conſtrictio; qua humores eo copioſius ad ſuperiora compelluntur, & graviora inducuntur ſymptomata.

Hinc

Hinc reſultat præſtantiſſimum monitum practicum, quod omnes medicinam facientes probe ſibi commendatum habeant; ut nimirum in omnibus & chronicis, & acutis paſſionibus, maxime earum paroxyſmis, ad pedes reſpiciant, qualis eorum ſit tranſpiratio, num frigidi ſint, anne vaſa illorum evanuerint. Inde enim ſolidius ſæpe, ac certius, de motuum vigore tam in ſolidis, quam fluidis partibus judicium ſuppeditari poterit, quam quidem ex pulſu arteriarum. Neque minus id probe ſciendum eſt, quod pedibus, nimium gelidis exiſtentibus, nec pediluvia, nec venæ ſectiones debeant inſtitui, niſi ſpaſmorum vehementiam exacerbare velimus. Utrumque enim horum remediorum, licet quam plurimum ad æqualem ſanguinis circuitum contribuat; attamen, quod perpetuæ regulæ inſtar eſſe poteſt, nunquam, niſi ſpaſmis partium inferiorum paulo remittentibus, in uſum vocare decet.

Adhuc notatu dignum eſt, quod ægra in ſiniſtro latere circa os pubis atque coxendicis ſentiat dolorem preſſorium, ac veluti quoddam obſtaculum, quod decubitum ac obambulationem paulo moleſtiorem reddat. Meo quidem arbitrio vel uteri quædam excreſcentia, vel plane tumor ovarii ſiniſtri ſcirrhoſus ſubeſt: quæ vitia ſicut ſæpenumero, teſtante cadaverum ſectione, dictarum ſenſationum cauſæ exiſtunt; ita quoque ægritudinem fore longiorem, curatuque difficiliorem prænunciant. Denique meminiſſe juvabit alvinæ obſtructionis, quæ fœminam generoſam per ſex nonnunquam dies adfligit, tumque cum magnis doloribus, largaque cruoris profuſione ſolvitur. Ex hoc momento colligere licet, non modo motum inteſtinorum periſtalticum ob vehementiores ſpaſmos inverſum eſſe, atque labefactatum; verum etiam cruorem hinc inde in inteſtinis ſtagnare. Id enim frequentiſſimum deprehenditur, quod ſanguis per uterum ægre progrediens, ad vicinas partes, maxime inteſtinum rectum copioſius ruat, vaſa hæmorrhoidalia infarciat, & ex his, ſub durioribus ad alvum egerendam conatibus ruptis, cum ſtercoribus profluat.

Sed jam progredior ad curationem perquam ſpinoſi hujus affectus; quæ, cum malum ſit inveteratum, motus irregulares ſolidarum æque ac fluidarum partium in habitum quaſi degeneraverint, & uteri ſubſtantia forſan ſcirrhoſa videatur, profecto erit difficillima. Neque tamen in adeo vegeta prorſus deſperandum puto ætate; ſed omnes intendendi nervi, ut ſaltem majora arceantur pericula. Et ut ab ovo exordiar, & primum rectam vivendi rationem qua in debellandis hiſce morbis non quicquam eſt fructuoſius, præſcribam: ante omnia etiam atque etiam hortor, ut generoſa mulier à cunctis animi pathematibus, excandeſcentia, terrore, mœroreque ſedulo ſibi caveat; contra animum jucundis conſortiis, gratiſque objectis erigat, corporiſque exercitationi probe ſtudeat. Hanc vectione, atque inſtitutis animi relaxandi cauſa itineribus, vel obambulatione, ad levem uſque ſudationem continuata obtinere licebit; ea cautione, ut nec brevi poſt epulas moveatur corpus, ne turbetur ciborum digeſtio; nec ſtatim à motu cibi capiantur; quare opportuniſſimum ei tempus eſt antimeridianum.

Deinceps uti totum corpus, ita præſertim pedes, in perpetuo calore conſervare oportet: quo nomine non modo pediluvia tepidiora, ex aqua fluviatili, ſaponeque veneto parata, & veſperi uſurpanda; verum etiam balnea commendo, ex aqua pariter fluviatili, ſurſuribus triticeis, herba artemiſiæ, ſalviæ, majoranæ, floribus chamæmeli, & malvæ conficienda. His nimirum mane, vel etiam hora pomeridiana quinta, abſoluta digeſtione, per unam circiter horam inſidendum, & ſorbillato ſubinde potu calidiori, leniter ſudandum.

Ex cibis fugiantur, neceſſe eſt, panificia, ſimilaginea, poma, lacticinia, acida, flatulenta, maxime que cœna ſit parcior. Pro potu convenientiſſimum erit ſequens decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, chinæ ana uncias duas, caſſiæ, caryophyllatæ unciam dimidiam, cremoris tartari drachmas duas. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum una cum dimidia uncia in binis aquæ menſuris, per tres horæ quadrantes decoquatur.* Quibuſdam quoque inſigniter confert cereviſia tenuior, quæ per urinam promte redditur, veluti eſt dilutior Martisburgenſis; quo denique ſcopo egregium pollicentur fructum, acidulæ Wildungenſes, aut Selteranæ, vino Neccarino permixtæ.

Inter pharmaca commendo Elixir meum viſcerale balſamicum, quod acrimoniam temperat, alvum leniter ducit, ac digeſtivam vim roborat, atque ad ſexaginta guttulas vel hora quinta pomeridiana, vel veſperi circa ſomni tempus aſſumi poteſt. Mane ſorbillandum ſuadeo infuſum theiforme, quod ſic ſe habet: *Recipe herbæ meliſſæ, betonicæ, veronicæ ana manipulum unum, florum hyperici, chamomillæ vulgaris, ſummitatum millefolii ana pugillos quatuor, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmam unam. M. C. D.* Ad temperandum calorem internum veſperi capienda eſt interdum pulveris antiſpaſmodici nitroſi doſis; & pro mitigandis pubis ac dorſi doloribus, dolenti loco adplicare expediet emplaſtrum, cujus hæc ſit formula: *Recipe gummi galbani, bdellii, myrrhæ, ammoniaci ana unciam dimidiam, ſpermatis ceti, axungiæ humanæ ana drachmas ſex, florum ſulphuris, croci, camphoræ ana drachmam unam. M. F. emplaſtrum.*

CASUS CXVI.

De immodico menſium fluxu cum frequenti abortu, & molarum, ſanguiniſque concreti excretione.

FOEmina quædam generoſa, XXXVIII. annorum, per aliquot annos, crebros paſſa fuit abortus; ſub quibus non modo immenſam ſemper cruoris profudit quantitatem, verum etiam abhinc variis, quæ ab inordinatis menſibus originem trahunt, moleſtiis, iiſque potiſſimum arthriticis laboravit. Noviſſime gravida mox anxietates præcordiorum, mox vomitus, mox dolores arthriticos, mox inordinatum menſium fluxum experta, ſed ab iis ope convenientium medicinarum ſemper liberata, feliciter tandem filiolam peperit. Poſthæc menſtrua per aliquot menſes retenta; ex improviſo largo prorupernt flumine, ſecumque duxerunt fruſta congrumati ſanguinis. Mitigatus tandem fluor inſignem virium jacturam, nauſeamque moleſtiſſimam reliquit. Menſe Februario annis abhinc duobus, circa ordinarium tempus, denuo immodicus promanavit cruor, ſero fœtidiſſimo permixtus: abhinc vero per integrum biennium ſtato tempore, ac debito ordine comparuit, niſi quod ſemper juſto largior fuerit. Præſenti autem anno immoderatum rurſus eſſe cœpit profluvium, vomitibus, animique deliquiis ſtipatum. Tantum non ſemper concreti ſanguinis fruſta ſimul excernebantur; quibus aliquando immixta conſpiciebatur moles carnea, membranis circumdata, aſpera, intus celluloſa; qua excreta, ſanguinis profluvium ægram, viribus, adpetituque defectam deſerebat.

Interim ex tam inconſlanti hactenus valetudine, juſtiſſima movetur ſuſpicio, ne vel gravis menſtruorum retentio, vel nimius fluor, vel adhuc majus periculum inſequantur. Adhibitis huc uſque roborantibus, temperantibus, conſortantibus ac martialibus; jamjam, cum ſileant cuncta ſymptomata, à pharmacis otium eſt, nec niſi corporis, animique tranquillitati, præter rectum victus regimen ſtudetur. Id vero abs Te, Vir Experientiſſime, adhuc flagitamus, ut proponas eam medendi rationem, qua ægrotam à futuris præſervare queamus malis.

Conſilium.

Ex communicatis mecum litteris, non minus, quam ipſa generoſæ mulieris, cui coram inſervire mihi licuit, relatione, intellexi; illam inordinato menſtruorum ſucceſſu adfligi; dum hæc mox per aliquot menſes cohibentur, mox vero majori impetu, & quantitate profuſiori, cum coagulati ſanguinis fruſtis, & polypoſis concretionibus, quas molas vocant, prorumpunt. Præprimis vero attentionem meretur moles illa carnea, quæ haud ita pridem aſpera, tunicis incluſa, intuſque celluloſa, utero fuit excluſa, veramque conſtituit molam. Cuncta hæc ſymptomata debentur abortui, quem ægram decem abhinc annis paſſam fuiſſe memini. Hunc enim tum temporis larga comitabatur uteri hæmorrhagia; & quum ſubinde nec uterus a ſordibus rite repurgatus, nec congruus victus obſervatus fuit; factum eſſe recordor, ut abhinc quinquies, quovis tertio menſe abortiverit.

Eo tempore conſultus ego, malum ſequenti curatione, non ſine feliciſſimo oppugnabam ſucceſſu: Per primum triduum, quotidie veſperi quindecim pilularum mearum balſamicarum, mane vero ſal aperitivum propinabam, quod cremorem tartari, lapides cancrorum, tartarum vitriolatum, ſal Epſomenſe, nitrumque depuratum habebat. Tum juſſi, ut fœmina generoſa per quinque dies balneis ex aqua fluviatili, alumine, cineribus clavellatis, mentha, meliſſa, ſalvia, floribuſque chamæmeli paratis inſideret, & ab his leniter ſudaret. Hanc medendi rationem alternatim ter repetendam ſuaſi; atque ſub ea ut concubitum vitaret, ciboſque acidos, refrigerantes, poma ſugeret, ſedulo commendavi.

Hinc, quum utero concepiſſet, & moles humorum naturali major videretur; alternis menſibus ſanguinem ex vena in brachio tuſa detrahendum curavi. Sic, adjuvante numine, factum eſt, ut abortire deſineret, immodica ſanguinis profluvia remitterent, & ipſa juſto tempore fœtum eniteretur feliciſſime. Quamobrem, cum jamjam eadem mala recrudeſcere, ægramque generoſam, non modo abortus iterum, verum etiam menſium partim ſuppreſſionem, partim immodicam fluxionem, cum concretionum polyposarum rejectione ſtipatam, fuiſſe paſſam percepi: eo meum tendit conſilium, ut eadem, quæ olim inſtituta fuit curatio, in uſum revocetur. Eandem vero ſingulo vere pariter ac autumno repetendam, ſimulque ter quotannis præter rectam vivendi obſervationem, celebrandam eſſe venæ ſectionem, hanc ob cauſam hortor, ut robur uteri, ejuſque vaſorum, quod dejectum videtur, denuo reſtauretur; atque ſic humorum æqualis per uterum circuitus reſtituatur, molarumque concretiones præpediantur. Juncta enim ſymptomata, cardialgiæ, dolores dorſi, & artuum, vomitiones &c. partim à copioſa ſanguinis profuſione, partim ejus irregulari per uterum curſu, & hinc pendente ſtagnatione, natales ſuos mutuantur: & ſublatis per commendatam medicationem hiſce cauſis, ſponte ceſſabunt.

Denique operæ erit pretium, ut generoſa mulier mane utatur infuſo theiformi, quod ex meliſſa, ſcolopendria, ſalvia, betonica, floribus hyperici, comis millefolii & aniſo ſtellato paratur: non minus eædem ſpecies, cum cereviſia fermentatæ, potum præbebunt, pro ordinario commode uſurpandum. Quibus præſidiis, ſi rectum regimen, & curioſa ab animi commotionibus abſtinentia acceſſerint; non dubito, quin exoptatiſſimo futura ſint emolumento.

CASUS CXVII.

De frequenti abortu cum continua ciborum per vomitum rejectione.

FOEmina annorum circiter xxx. temperamenti pituitoſi, mediocriter pinguis, cum decimum ſeptimum ætatis annum ageret, viro nupta fuit, peperitque in tempore fœtum, primo vivum; deinde paſſa fuit abortum trium menſium; tum ſucceſſive tres aut quatuor vivos fœtus in lucem edidit, quorum quemvis, trium, aut ad ſummum quatuor menſium abortus ſubſequutus eſt. Hos abortus ſemper excepit admodum moleſta per octiduum uteri hæmorrhagia, qua ceſſante fluor albus continuus inhærebat, & in hunc uſque diem ægram diſcruciat. Quum autem fœtum vivum, quintum numero, vel ſextum utero gereret; octavo imprægnationis menſe, grave ac immodicum uterini ſanguinis profluvium, per integrum continuans nycthemeron incidit; eoque, elapſis decem diebus, rurſus correpta eſt, cum nauſea atque vomitu, nullo huc uſque remedio ſublato, ſed per annos in hunc uſque diem perſiſtente, & in dies ingraveſcente, adeo, ut non modo cibos, hoſque magis ſolidos, quam liquidos, verum etiam jejuna pituitam inſipidam, albicantem quotidie rejiciat, quam & per nares continuo expurgat: appetit tamen cibos, & eleganti cæterum forma, florido in facie, albicante in reliquo corpore colore prædita.

Hocce in anno bis ſucceſſive abortivit, unumque duorum, alterum trium menſium enixa eſt fœtum; conqueritur de dolore tenſivo in dorſo, circa inferiores thoracis vertebras, & orificium ſtomachi ſuperius, ut & de dolore lumborum, femorumque gravativo; menſes etiam parce & cum dolore pallidi, ſed juſto tempore fluxerunt ſemper; cæterum ipſa ſana eſt, hilaris ac obeſa.

Applicita fuerunt medicamina, pituitam craſſam incidentia, attenuantia, blande expurgantia, viſcera, ac præprimis ſtomachum, & uterum calefacientia, ſiccantia, roborantia, flatus diſcutientia, jam in forma pilulari, jam in tincturis, jam in pulveribus, jam in vinis medicatis; & hæc omnia in caſſum, ita ut tandem in uſum thermarum inciderimus. Nunc tuum, Vir doctiſſime, accuratiorem thermarum notitiam habentis, an & quales ipſi conducere judices? conſilium petimus, aut ſi alia tibi ſint ad manus ſpecifica, ea communicare non dedigneris, etiam atque etiam rogamus.

Reſponſio Conſultatoria.

Poſtquam præmiſſam hanc morbi hiſtoriam cum ægrotantis natura, exquiſitiori & curatiori ſubjeci penſitationi; ea ſum edoctus, duplici ægram urgeri morbo, abortus nempe frequentia, & continua ciborum per vomitum rejectione: quod utrumque malum ſicuti ſatis grave eſt, & diuturnum, ita utique longe exactiorem meretur diſquiſitionem, quo eo certius

certius de tutiſſima, & quam maxime accommodata medendi ratione conſtet.

Eſt autem uterque affectus noſtro quidem judicio, ſpaſmodico-convulſivus, qui intra nervorum, & nervearum præſertim, quæ ſpinalem medullam inveſtiunt, membranarum ſyſtema ſubſiſtens, in ſtomacho maxime & utero vim ſuam hoſtilem exercet. Quum enim abortus nunquam ſine ſpaſmodico-convulſiva uteri agitatione, ac compreſſione contingere poſſit; omnis vero convulſio, ex male affectis nervis, vel potius membranis nervoſis, ad partes ſive ex cerebro, ſive medulla ſpinali pertingentibus ſubnaſcatur: hinc omnia quæ nervoſas partes vehementer exagitant, cujus generis ſunt graves animi commotiones, fortiora purgantia, emetica, & quæ acri ſtimulo agunt medicamenta, abortum facillime concitant: cui malo etiam fœminæ, ſenſibilioris indolis, & animi, nec non, quæ pronæ ſunt in terrorem, iram, & hyſterico-ſpaſtica pathemata, frequentius ob eandem rationem obſervantur obnoxiæ. Præterea inter cauſas, quas dicunt materiales, nihil magis naturam, ſive potius genus nervoſum, ad abortivas uteri convulſiones armare & incitare valet, quam ſanguinis intra anguſtiora uterina vaſa ſtagnatio, & quaſi incarceratio, quæ ſolemnis valde poſt puerperium fœminis eſt: quum à partu, imo ipſa impregnatione, uteri tonus, ob factam nimiam diſtentionem quoad vaſa & fibras, mirum in modum immutatur, relaxatur, & læditur. Proinde ſi uterus tempore puerperii, & poſt illud, à lochiis, & ſordibus impuris, ſeroſis, ac ſanguineis ſtagnantibus, balſamicis & laxantibus non rite expurgatur, priſtinumque ac debitum ipſi redditur robur, tam prava, accedente inprimis in vitæ regimine vitio, diſpoſitione imbuitur, ut ſanguinis & humorum valde impeditus præſtetur circuitus, variæque morboſæ inde propullulent adflictiones, inordinatus nempe, decolor, & ſuppreſſus menſium fluxus, copioſi humorum ad debilem hanc partem decubitus, qui cauſam albo, quo fœminæ ſubinde vexantur, fluori præbent: quid? quod inde evenire ſolet, ut plane ineptus fiat ad retinendum conceptum, ſed frequens, tertio plerumque menſe, contingat abortio. Quando enim uterus naturalem ſuum poſt partum recipit tonum, ſanguis tertio præterim ab ingravidatione menſe,nimis accumulatus in vaſis & fibris admodum relaxatis congeſtus hæret; & venas ibi exiſtentes varicoſas reddit, ita ut ſubinde in ejus cavitate inſignes grumi, & maſſæ quaſi polypoſæ concreſcant, quæ progreſſivum motum impedientes, non modo alimentum, debitumque nutrimentum fœtui ſubtrahunt; ſed & effrænes hæmorrhagias uterinas, quæ ſemper abortus comitantur, vel ſubſequuntur, cauſam, & occaſionem ſubminiſtrant. Denique ſicuti conſtanti edocemur experientia, omnes nervorum affectus, ſi frequentius occurrant, in conſuetudinem, & habitum quaſi degenerare; ita eadem planum facit, atque teſtatum, idem ſolemne eſſe in abortui obnoxiis: difficulter nimirum tulli diſpoſitionem ad abortivas ejuſmodi excluſiones, ſi repetitia jam vicibus malum infeſtaverit.

Quum itaque ex allata hiſtorica morbi delineatione conſtet, ægram ſpongioſi corporis habitus, copioſis, ſed exilibus vaſis inſtructam, ſubpinguem, floridioris faciei, agilis atque hilaris indolis eſſe, animoque ſenſibiliori imbutam: nullum ſane dubium eſt, quin ad affectus ſpaſmodico-convulſivos, cujus generis ſunt abortus, & vomitus, diſpoſita valde ſit, & proclivis; idque eo magis, ſi tempore puerperii ſiniſtram medicationem fuerit experta; vel ipſa etiam diætæ vitium admiſerit. Sub ejuſmodi enim laxiori partium conſtitutione, vaſorumque copia & anguſtia, nunquam non difficulter progreditur ſanguinis iter; cui ſi accedit exquiſita ſubjecti ſenſibilitas, nihil frequentius accidit, quam ut à ſanguinis, & humorum ſtagnatione ſpaſticæ & convulſivæ paſſiones exoriantur.

Vomitus, quo cum ægra quotidie fere conflictatur, identidem convulſionum ſpeciebus accenſendus eſt, utpote quo nervoſo-membranaceus ventriculi fundus gravius adfligitur. Quemadmodum enim nauſeabunda ejuſmodi vomitio familiariſſime contingit in gravidis, tertio præſerim menſe, ob ſanguinis ab utero ad ſtomachum recurſum: ita crebrius idem obſervavimus à nimiis hæmorrhagiis, comprobante id ipſum noſtra etiam ægrotante. Perfacile nimirum diſponi ventriculum ad vomibundas ejuſmodi rejectiones, hanc maxime ob rationem videtur, quod loco ſanguinis impuri ſæpius, ſalſi & ſeroſi humores ad hujus viſceris membranas ferantur. Neque mirandum eſt, vomitum hunc, per plurium annorum decurſum in dies ingraveſcentem infeſtaſſe; quum, uti ſuperius demonſtratum fuit, vitia nervorum, quæ in motuum anomalia conſiſtunt, facillime in conſuetudinem & habitum abeant; prætereà etiam tenſivus ille in dorſo circa inferiores thoracis vertebras, & ſuperius ſtomachi orificium; nec non lumborum, femorumque gravativus ſemper adflixerit dolor, manifeſto utique, ac indubio indicio eſt, nervos ex ſpinali medulla per hæc loca ad partes, maximeque ventriculum, & uterum prodeuntes, vehementiori ſpaſmo affectos, cum hiſce etiam viſceribus, motuum communicare vitium.

Evoluta ſic vera morboſorum, quibus ægra detinetur, affectuum origine, ſede, cauſa ac generatione, nihil ſupereſt, quam ut de tuta, promta, jucunda, ac facili curandi ratione indaganda ſimus ſoliciti, idque eo magis, quo celeriorem mali contumacia poſtulat opem. Quemadmodum autem ex ſuperius memoratis dilucide pateſcit, univerſum ægrotantis genus nervorum admodum eſſe debilitatum; ita in perſanatione id maximopere erit agendum, ut illud quovis modo roboretur, quo ſpaſticæ illæ, & convulſivæ nervoſarum partium tractiones conquieſcant. Proinde præprimis diſpiciendum, quo uterus priſtinum ſuum robur, debitumque tonum recipiat, adeoque liberiori ſanguinis per hujus vaſa circuitu (quem menſes debito tempore, menſura & modo prodeuntes indicabunt) reddito, omnis ulterior abortio præcaveatur, & prævertatur. Dein ventriculi etiam debilitati, ejuſque motu periſtaltico inverſo ſubveniendum eſſe reor, quo reſtitutis his & perſanatis, ingeſta non modo retineantur, ſed in bonos & naturæ blandos ſuccos convertantur.

Hunc itaque in finem commendamus ex aqua dulci balneum, incoctis eidem herbis: Origano, calamintha, balſamina, mentha cattaria, meliſſa, floribus chamomillæ vulgaris & Romanæ;in quod ægra, duabus vel tribus ante prandium horis, ad pectus uſque deſcendat, inque eo per horæ ſpatium permaneat, cavendo, ne ſuperioris corporis pars ſudore perfundatur. Hoc autem balneum, quod mirifice nervoſum ſpaſmo conſtrictum genus, relaxante ſolatur virtute, fibraſque tenſas emolliendo, ſanguinis motum, ab interioribus ad exteriora convertit, & omnis generis excretiones promovet, per aliquot hebdomadum ſpatium, iſto, quo nullum ægra fœtum gerit, tempore, hunc in modum eſt adhibendum: Ante illius uſum pilulas noſtras balſamicas, quibus magna ineſt vis, blande laxans, roborans, ac inprimis uteri vias à ſordibus repurgans, per tres dies matutino vel veſpertino tempore, quatuordecim numero aſſumat. Dein ſeptem diebus admittat

balneum, iiſque exactis iterum in uſum vocet per triduum pilulas; tum modo ſuperius memorato poſt pilulas denique balneum adhibeat. Egreſſa ex illo petat lectum, quo corpus æqualiter incaleſcat, epotis ad promovendum hunc ſcopum aliquot infuſi theiformis vaſculis, parati ex herba ſalviæ, meliſſæ, veronicæ, betonicæ, ſummitatibus milleſolii, floribus chamomillæ vulgaris, & aniſo ſtellato.

Perinde etiam conſultum erit, ut alterno huic balnei & pilularum uſui, interponantur remedia ſtomachica, nec poſſum non, quin hunc in finem quam maxime collaudem liquorem noſtrum anodyno-mineralem, eſſentia caſtorei, vel etiam corticum aurantiorum recentium remixtum; ſi nempe cum infuſo ante commendato guttis viginti, vel triginta poſt balneum, vel etiam mox ante prandium aut cœnam, eadem quantitate, cum aqua ceraſorum nigrorum uſurpetur.

Quum vero in debellandis chronicis ejuſmodi affectibus optima vivendi, ſolicitaque victus ratio plus valeat ingenti medicaminum copia & farragine; hinc ſerio inculcamus, ut perquam ſtudioſe evitentur omnes inordinatæ animi, ex ira, vel mœſtitia, & dolore factæ commotiones; frigus pedibus inprimis admiſſum, potus ſpirituoſi, minus defæcati, cibi acidi, inflantes, lacticinia, fructus horæi, & omne placentarum genus; uno verbo: omnia, quæ viribus imbecillitatem inferunt, quæ ſtomachum lædunt, quæ nervis inimica ſunt, quæ cruditates prima in regione augent, & ſanguinem plus juſto in vaſis accumulant. Deinde non nimium ſomno, atque quieti eſt indulgendum; ſed corpus moderate potius movendum, ſique commode fieri poteſt, annua peregrinatione agitandum; quippe quæ cœli, aëriſque mutatio, affectibus ſpaſmodicis, ex humorum ſtagnatione provenientibus, eximie confert.

Præterea ſedulo alvi habenda eſt ratio, quoniam, quo magis hæc conſtricta eſt, & compreſſa, eo magis ciborum per ſuperiora ingraveſcit rejectio. Quod ſi itaque non rite reſpondeat, clyſtere domeſtico ſubducatur. Potui ordinario commodiſſime inſerviet, decoctum radicis ſcorzoneræ & ſarſaparillæ, cum ſemine & radice fœniculi factum.

Circa venæ ſectionis uſum hæc monemus: ſi parcior, magiſque imminutus fuerit menſtruus fluor, ſanguinis unciæ quatuor vel quinque ex pedis vena educantur; cavendo, ne poſt venam ſectam corpus à frigore lædatur, & ventriculus cruditatibus imbuatur. Perinde etiam ad præcavendum abortum, neceſſaria & perquam tuta erit ventilatoria ſanguinis in brachio, ad uncias circiter quatuor vel quinque, ſecundo ab imprægnatione menſe, inſtituta miſſio, & confidenter admodum quarto vel quinto menſe repetita.

Denique ſi continua urſerit vomitio, nec interna obtemperare velit remediis, externa in uſum vocanda, adhibendo ſtomachale, hunc in modum paratum: *Recipe emplaſtri de cruſta panis uncias duas, balſami Peruviani, olei nuciſtæ, maſtichis ana drachmas duas, olei deſtillati menthæ, abſinthii ana drachmam unam; M. F. emplaſtrum, calide adplicandum.*

Quamvis vero certiſſima, firmiſſimaque ſpe fruamur, fore ut, quando commendata à nobis auxilia & ſuppeditata conſilia cum cura fuerunt adhibita, ægra conquieſcentibus omnibus, quibus uſque eo affecta fuit malis, exoptatam recuperet ſanitatem; non tamen poſſumus non, quin ſi forte hæc curandi methodus non arriſerit, vel etiam oon exacte reſpooderit, thermarum Carolinarum tam externum, quam internum uſum magnopere commendemus, quippe quæ mirandam ſane, divina favente gratia, in morbidis talis modi mulierum adflictionibus, ſubinde ex conſilio noſtru opem præſtiterunt.

CASUS CXVIII.

De gravi valetudine ex crebro partu, abortu, & animi commotione.

MAtrona geoeroſa, XLII. annorum, cholerico-melancholici temperamenti, alacris indolis, & vivaciſſimi ingenii, noviſſime vero ad iracundiam facillima, tanto ſanguinis adſpectum averſatur horrore, ut vel ſola venæ ſectionis relatio, illam in gravem animi defectionem rapere valeat; nec ideo unquam perſuaderi potuerit, ut ſanguinem mittendum permiſerit. Nihilo tamen minus, ſub regulari menſtruorum ſucceſſu, præter crebros capitis dolores, virgo nullis unquam preſſa eſt calamitatibus. Et in hoc florentiſſimo ſtatu, magis animi laxandi cauſa, adiit aliquaodo, cum amicis id ſuadentibus, ſontes Pyrmontanos; eoſque, ſub minus convenienti regimine, juſto copioſiores potavit. Reverſa male cœpit habere; ingeotique corporis languore, gravativo pedum dolore, variiſque, utut levioribus ſe fatigare ſenſit moleſtiis.

Ab his vindicata, viro matura nupſit; inque eo conjugio, ſingulis annis puerpera, duodecim infantes vivos, felici facilique partu enixa eſt, ac quatuor abortivos fœtus, haud ſine vitæ diſpendio excluſit. Neque ullum puerperium abſque morboſis ſymptomatibus, mox febribus lentis, mox præternaturali æſtu, faucium ariditate, ſomnoque turbulento, mox horrendis capitis, temporum, ac cervicis doloribus, cum tinnitu, ſuſurroque aurium, collapſu virium, ac ſenſu pedum gravativo ſtipatis, tranſegit; quæ ſenſim mitigata, accedente nova imprægnatione conquieſcebant, atque hanc, ſi ciborum faſtidia, crebraſque exceperis vomitiones, à moleſtiis gravioribus relinquebant immunem. At vero duodecim abhinc annis, cum ſextum in lucem edidiſſet infantem, tranſacto fere puerperio, à gravi animi per mœrorem facta commotione, adverſam, tamque gravem incidit valetudinem, quæ ad hanc uſque diem ipſam tantum noo ſemper lecto affixam tenet, hiſque potiſſimum diſcruciat ſymptomatibus.

Per intervalla, hiſce quidem noviſſimis annis rariora, atrociſſimi odontalgici, & hemicranici vexant dolores, aliquot hebdomadibus non interrupta ferme perſeverantes ſerie, & à corporis refrigeratione novum acquirentes pabulum. Mox ſola capitis tormenta, odontalgicis cruciatibus vacua, ſed pulſatili in capite ſenſatione, pulſu citatiori, ſomnoque turbulento ſtipata adfligunt; quibus ceſſantibus, continuus tamen urget corporis languor, atque cum præternaturali ſæpius complicatur æſtu. Moleſtæ non minus ſunt catarrhales pectoris æque ac capitis defluxiones, cum copioſa muci, non raro à capite, ad aſperam arteriam delapſi rejectione. Interdum dorſi dolores accedunt, ægra in lecto decumbente leviores, eadem vero ſellæ inſidente immaniſſimi, non raro inteſtinorum torminibus, ani teneſmo, tantiſque tormentis, ad pubis os incumbentibus conjuncti, ut parturiendi conatibus ſint ſimiles. Præterea contuſoriæ artuum ſenſationes quotidie ſunt moleſtæ; & plerumque frictione per lintea calida mitigari poſſunt; ſed quando febrilis accedit paroxyſmus, crudeliſſima tormenta, nullis demulcenda ſubſidiis inferunt.

Nauſea, vomendi conatus, ipſique vomitus pituitæ tenaciſſimæ, corrupta bile permixtæ, miſeram non modo gravidam, ſed extra imprægnationis tempus

quoque

quoque exercent. Menſtrua plerumque anticipant, largiſſima ſunt, cruoremque muco viſcido imbutum fundunt, & moleſta humorum ebullitione ſtipantur; albus autem fluor rarius incidit. Cuncta ſymptomata poſt leviſſimum corporis motum inſigniter exacerbantur. Somnus ſæpenumero turbatur, & accedente ſubita cordis palpitatione interrumpitur, aut variis terriculamentis plenus eſt, neque unquam reficit. Mœrorem, aliumque quemvis animi affectum excipit æſtus, & inflativa ſub coſtis ſpuriis moleſtia. Alvus nunquam ſponte ſui reminiſcitur officii, nec niſi vel Stahlianis pilulis, vel ſuppoſitoriis, vel clyſmatibus, multam mucaginem ſecum ducentibus ſollicitata reſpondet. Urina mingitur mox ſanæ ſimillima, mox tenuis ac aquoſa, mox multo muco infarcta. Sub paroxyſmi remiſſione fruitur ciborum aliquali adpetentia; ſed cavet à cibis fumo induratis, aceto maceratis, ſaleque ac aromatibus conditis: neque vero ad ſudores nimium proclivis eſt, niſi quod poſt frictiones corporis iis corripiatur; & omnes hasce paſſiones, magna mentis conſtantia perferre valet.

Multorum Medicorum ope uſa eſt, nec pauca adhibuit remedia, ſed in caſſum: elapſo abhinc quadriennio incidit acutam febrim, quam cuncta medicamina reſpuentem, cortice chinæ ſumto debellavit. Paulo poſt tertiana febre laboravit, & hac convenienti methodo profligata, a reliquis ſymptomatibus egregium percepit levamen. Per noviſſimum vero biennium ab omni fere remediorum uſu feriata; non niſi decoctum avenæ, cum radice cichorei, lapideque prunellæ maritatum, ter quotannis loco curæ, non ſine levamine potare ſuevit, & jamjam utero gerit.

Conſilium.

Tranſmiſſæ litteræ, quibus adverſam generoſæ mulieris valetudinem accurate deſcriptam legi, me docuerunt, ægram, natura teneram, valdeque ſenſibilem, crebris puerperiis, abortibus, animique commotionibus valde debilitatam, & nervoſarum partium ſyſtema ita eſſe diſpoſitum, ut continuis ſpaſmis, motuumque anomaliis exagitetur. Exinde vero non promptius ullum in ſanitatem redundat damnum, quam ut ſalutares excretiones, maxime quæ per alvum fiunt, perturbentur, digeſtionis, chylificationis, & ſanguificationis negotium labefactetur, & humores generentur impuri, ſalinis, ſcorbuticiſque ſordibus referti. Et quum, ob mali diuturnitatem, in fluidis pariter ac ſolidis partibus hæreat vitium; non ſane mirum, ſi nullæ medicinæ fecerint operæ pretium, nec ideo perfectam reconvaleſcentiam tuto polliceri licet.

Interim, ne ægram plane deſeramus, non præſtantius in hiſce caſibus commendare poſſum remedium, quam lac aſininum, aut hoc deficiente, caprinum, æquali pondere cum acidulis Selteranis maritatum, & per aliquot hebdomades curæ loco potandum. Nimirum ſumtis primum mannæ tribus unciis, drachmæ dimidiæ cremoris tartari nuptis, & in juſculo quodam ſolutis, lactis dicti cum acidulis mixti & tepefacti ſingulo mane menſura una hauriatur; eique potationi & interponatur, & ſubjungatur laudati laxantis uſus. Non minus pro potu ordinario capiantur eædem Selteranæ aquæ, cum tertia vini generoſi parte remixtæ.

Abſoluta hac curatione, in ſopiendis ſpaſmodicis generis nervoſi conſtrictionibus, inſignem præſtabit operam pulvis ſequens, ad drachmam dimidiam ter quotidie ſumendus: *Recipe matris perlarum, lapidum cancrorum, pulveris Marchionis ana drachmam unam, nitri depurati, ſuccini præparati ana drachmam ſemis, cinnabaris nativa grana duodecim, extracti croci grana duo. M. F. pulvis.* Sub epulis ex ultimo hauſtu adhibere juvabit triginta guttas Elixirii balſamici, quod ita habet: *Recipe eſſentia gentianæ rubra, corticum aurantiorum recentium, tincturæ tartari ana unciam unam, olei de cedro guttas duodecim. M. D.* Et denique mane potandum ſuadeo infuſum theiforme ex milleſolio, ſemineque fœniculi confectum; & ut à corporis refrigeratione, cibis incongruis, ac animi adfectibus ſtudioſe caveat, etiam atque etiam hortor.

CASUS CXIX.

De regimine gravidæ ad partum feliciter obtinendum.

MUlier lectiſſima, & perquam generoſa, cum dimidium geſtationis tempus ſuperavit, venam in dextro brachio tundendam præbuit, detractis ex illa octo cruoris unciis. Sanguis erat ſpiſſus, & aterrimus, & poſt aliquot momentorum quietem, in ſuperficie oſtendit cuticulam ſpiſſam, flavamque, ſub qua cernebatur cruoris coagulum, ſero tantum non deſtitutum. Elapſo horæ dimidio, in animi deliquia incidebat, poſt aliquoties vomebat, & inde ſatis bene habebat. Interim admirationem movit, fœminam adeo juvenculam, quæ noviſſima abhinc æſtate, Egranis pariter ac Selteranis acidulis, tumque pro potu ordinario, decocto quodam in vicem cereviſiæ uſa fuit, exactam obſervavit diætam, corporis exercitationi ſtuduit, ac rectiſſime valuit, tam ſpiſſum nigrumque fovere ſanguinem: cujus forſan ratio in præſenti hyemali, eaque aſpera tempeſtate collocari videtur. Quum præterea accedat, quod illa binis, quibus jam perfuncta eſt, puerperiis, primum debiliorem, haudque diu ſuperſtitem, alterum plane mortuum excluſerit fœtum, & ante utrumque partum aurigine contaminata fuerit; veretur utique, ne ſimiles forte moleſtiæ imminentem comitentur partum. Quare flagitat tuum, Vir Experientiſſime, conſilium; quo nimirum ab omnibus, quibus forſan obnoxia eſſe queat, ſymptomatibus poſſit præcaveri.

Conſultatio.

Puerperiorum, quibus hactenus perfuncta eſt generoſa ægrotans, minus proſper ſucceſſus, quo ſcilicet brevi ante illa ictero infeſtata, & poſt fœtus primum debiliorem, brevi tempore extinctum, alterum prorſus mortuum enixa fuit, meo quidem judicio, dum ipſe fœminam lectiſſimam pronuper inſpexi, ejuſque pulſum, vaſa, & corporis conſtitutionem exploravi, non niſi à nimia ſanguinis & humorum, qua turget, mole dependet; præſertim cum vitium hæreditarium ſubeſſe videatur, & ejus matrem non minus à plethora male habuiſſe perceperim. Quamobrem conſultus nuper ſuaſeram, ut durante graviditate ter ad minimum, nimirum tertio primum, tum ſexto geſtationis menſe, & binis ante partum hebdomadibus, ex vena pro corporis ratione mox in brachio, mox pede ſecanda, octo circiter cruoris detrahantur unciæ. Commendaveram porro, ut loco craſſæ cereviſiæ, cui ſuevit, non niſi aquam cum citri corticibus, & ligno ſaſſafras decoctam potaret, cœna uteretur parciori, & alvi proſpiceret negotio, idque commodiſſime per paſſulas rhabarbarinas. Has ita parandas docui: *Recipe rhabarbari pulveriſati unciam unam, infunde cum aquæ deſtillata v. g. veronicæ unciis ſex, ſolve ad lenem ignem, ſolutioni adde paſſularum minorum libram ſemis, ſacchari candi uncias binas, coque*

que ad ſpiſſiorem conſiſtentiam: cujus maſſa cochlear unum, vel duo mane aut brevi ante prandium ſumantur.

Atque hæc eſt methodus, qua hac quoque vice ægrotæ ſuccurrendum, & imminentia mala præcavenda eſſe reor. Cæterum duo adhuc in morbi hiſtoria occurrunt momenta, quæ merentur attentionem; primum eſt, quod noſtra poſt venæ ſectionem nuperrime inſtitutam, animo deſecerit, ac aliquoties vomuerit; alterum, quod cruorem profuderit atrum ac ſpiſſum, cuticula tenaciſſima inveſtitum; quæ adſtantes, cum ægra recto vivendi genere, corporis exercitatione, & potu fontium Egranorum fuit uſa, in admirationem rapuerunt.

Verum quod attinet animi deliquia; hæc in gravidis ſæpenumero eveniunt, ſi vena ipſis ſedentibus tunditur, & ex apertura juſto majori, omnis cruoris copia uno impetu detrahitur, unde fit, ut ſufficiens cruoris in cor influxus ſubito imminuatur, illudque moveri ad aliquot temporis momenta deſinat. Quare ego in hiſce caſibus, ubi vena in brachio inciditur, aperturam bis terve pollice comprimendo, ſimultaneam ſanguinis effuſionem interrumpere, &, ut iis, quæ ad animi defectiones proclives ſunt, lecto decumbentibus, potius è pede ſanguis mittatur, commendare conſuevi. Spiſſitudo vero & craſſities humorum indicat eorundem abundantiam, qua, ſi forſan parcior acceſſerit potus, ob tardiorem circuitum ſanguis fit aterrimus ac tenaciſſimus. Et hæc momenta penitus meam confirmant ſententiam, quod ſcilicet tempore graviditatis ter inſtituenda ſit venæ ſectio. Præterea vero operæ ſore pretium duco, ut generoſa mulier veſperi nonnunquam capiat pulverem, qui ex lapidibus cancrorum, pulvere Marchionis, nitro, arcano duplicato, vel ſale abſinthii conficitur; & mane ſorbeat infuſum theiforme, quod ex herba veronicæ, liquiritia, ſemineque fœniculi paratur. Et hæc ſunt, quæ proponenda duxi, quæ ſi curarius obſerventur, non dubito, quin feliciſſimum ſequuturum ſit puerperium.

CASUS CXX.

De conjugio ſterili, cum conſilio & reſponſo ad quæſtionem: an ſpes ſit prolis?

SUnt duo conjuges, qui in conjugio ſine prole vivunt. Quod uxorem attinet, ea eſt XL. annos nata, temperamenti melancholici, corporis habitioris, ac conſtitutionis valde ſenſibilis, tenerrimæque, adeo ut a leviſſima corporis ſatigatione, aut ſaltem frigore, inſigniter afficiatur, nec æſtate calidiſſima ſatis foveri queat. Quarto ætatis anno incidit in variolas & copioſiſſimas, & valde malignas, ac ab iis retinuit auditus difficultatem, hemicraniam, & memoriæ quandam imbecillitatem, hiſque præſertim, ſi catarrhalibus defluxionibus, quibus obnoxia ſæpius eſt, tentatur, graviter adficitur. Menſtruorum fluxum, quindecim annos nata, primum experta eſt, per aliquot annos ſatis facile, copioſe ac regulariter ſuccedentem, tumque valde ſana vixit, & corpus egregium cepit incrementum. At vigeſimo ætatis anno, ad præcavendam nimiam obeſitatem, infuſum herbæ Theæ, idque frigidum large potavit, eo effectu, ut corpus ſubinde contabeſceret, ac forſan hectica conſumtum fuiſſet, niſi à frigido hoc potu abſtinuerit. Acceſſit tum temporis ingens ac diuturnus moeror, quem ex ſponſalibus conſenſu parentum publice contractis, & à ſponſo contra datam fidem ſolutis, percepit: unde paſſionibus hypochondriaco-hyſtericis infeſtari cœpit. Horum potiſſimæ fuerunt menſium inordinatus ac dolorificus fluor, tormina inteſtinorum, alvi obſtructio, & crebræ vomitiones, nec non albus fluor, proximo poſt menſtrua octiduo durans. Novem abhinc annis, ſubiit conjugii leges, & ſub eo doloribus arthriticis graviter agitata fuit, qui tranſacto jam biennio, & quod excurrit, cum febrili commotione ſtipati, adeo invaleſcebant, ut nulla corporis pars eſſet, quæ non diriſſimis torqueretur doloribus. His ope remediorum interne pariter ac externe exhibitorum feliciter expugnatis, menſtrui tamen fluxus vitia, & hinc ſuborta ſymptomata, continua inhæſerunt; nec ab ullis remediis, pediluviis, imi ventris fomentationibus, venæ ſectionibus mox in brachio, mox pede inſtitutis, aliiſque prorſus debellari potuerunt.

Elapſo biennio, præmiſſa in brachio venæ ſectione, menſe Junio potavit acidulas Pyrmontanas, & balnea adhibuit cum magno levamine; ſiquidem, horrenda fuit pituitæ mucique quantitas, quam ipſa, è balneis egreſſa, forſan ex utero ac glandulis uterinis profluentem, aquis reliquerat. Reverſa domum non modo mente hilarior, verum etiam à morboſis corporis ſymptomatibus immunis fuit, menſtruis rite fluentibus: ſed vix bini elapſi erant menſes, cum primum inordinatus eſſe cœperit uterinus fluor, tum dolores arthritici, licet mitiores, per intervalla recrudeſcerent, & denique dolorifica rurſus evaderent menſtrua, cumque atroci hemicrania ſtipata. Quare commendabatur, ut ſequentibus annis iterum potaret eaſdem acidulas; ſed quum negotia domeſtica haud permitterent, ut iter Pyrmontium faceret, iis anno penultimo, ac deinceps noviſſimo ſubſtituebatur uſus aquarum Sedlicenſium, quarum tres lagenas quavis vice hauriebat. Levamen, quod inde ſequebatur, momentaneum tantummodo erat; & ſic ad hanc uſque diem bis potiſſimum exercetur ſymptomatibus.

Circa menſium tempus percipitur ſenſatio ponderis cujuſdam, in imo ventre utero præprimis incumbentis; quæ non niſi ceſſante fluxu evaneſcit: non minus a cute faciei, quæ plerumque ſicca, aſpera, pauco rubore permixta cernitur, ſub uterino fluore ſecedunt ſquamulæ ſubtiliores, inſtar earum quibus piſces teguntur; quæ majori copia delabuntur, ſi faciem aqua nivis, cum floribus liliorum alborum deſtillata, & ſpiritu vini camphorato permixta abluerit. Ipſe cruor, qui per uterum fertur, ſatis quidem copioſus, ſed coloris ex atro rubentis, & fœtidiſſimi odoris eſt, nec niſi per biduum promanat; tertio die fluor albus ſuccedit; & quarto quintoque cruentus iterum adparet, tumque rurſus per aliquot dies albus ſequitur, & hunc ceſſantem excipiunt dolores artuum arthritici, mox mitiores, moxque, accedente præſertim corporis refrigeratione, acerbiores. Non minus ægrota per plures jam annos ſenſit inflativam uteri moleſtiam; quid? quod ſæpius ipſi flatus ex muliebribus explodantur.

Cæterum mox dejecto, mox avidiori fruitur adpetitu; ſed digeſtio eſt vitiata, ſpirituſque male olet: potu cereviſiæ utitur parciſſimo; mane vero, cum quadam urgetur ſiti, infuſum herbæ Theæ larga ſorbet quantitate. Interdum, & forſan ob tardiorem humorum abundantium circulationem, languor atque torpor totum corpus occupat; nocturno tempore ipſi, maxime pedibus, manibuſque, ardens inhæreſcit ſenſatio; pulſus fertur plenus ac tardus; & urina mingitur naturali ſimilis. Decocti fabarum Coffée amantiſſima eſt, idque ſemel quotidie, ſæpe bis, cum egregio ſymptomatum allevamento, bibit: ſed vinoſis potibus, a quibus optime habet, parciſſime utitur. Olim quoque nimium indulſit

dulſit pomis, lacticiniis, acetariis, aliiſque acidis cibis; at poſtquam per aliquot annos ab eorum uſu prorſus abſtinuit; mucus, qui ſub albo fluore promanat, & quantitate parcior, & magis benignior eſſe videtur. Præterea ſomno fruitur, juſto diuturniori, atque vitæ ſedentariæ, ſolitudini, profundis ſpeculationibus, curis, mœroribuſque nimium dedita obſervatur. Verum jucundum quidem, ſed ſterile eſt conjugium: neque uxor ex concubitu, licet ille à marito promte peragatur atque ſtrenue, ullum capit delectamentum, atque fruſtra anhelat prolem.

Ut autem mariti quoque conſtitutionem explicemus; eſt ille annorum XXXVII. temperamenti cholerico-ſanguinei, ſanguine plenus. Superatis ſecundo ætatis anno benignis variolis, ſeptimoque febre petechiali, decimo quarto ex nimio pomorum uſu contraxit ſibimet febrem intermittentem quotidianam; & ex hac in tertianam duplicem continuam, valdeque acutam incidit, qua per ſeptemdecim hebdomades diſcruciatus, nocturnam urinæ incontinentiam retinuit; non prius ceſſantem, quam donec priſtinas poſt longum demum tempus recuperaſſet vires. Vitam ingreſſus academicam, ob nimias meditationes ac lucubrationes hypochondriacis pathematibus infeſtatus, copioſum ſæpe ex naribus fundere ſuevit cruorem: quæ hæmorrhagiæ partim humorum abundantiæ, partim viſcerum obſtructioni, & hinc ſubortæ ſanguinis acrimoniæ ſcorbuticæ, ac ebullirioni adſcribebantur. Verum miſſo ex vena in pede tuſa ſanguine, datiſque remediis ſalia humorum ſcorbutica diluentibus, & corrigentibus, leniterque aperitivis, ex decoctis vegetabilium, ac pulveribus ex antimonio martiali cachectico *Ludovici*, lapidibus cancrorum ac nitro concinnatis, & accedente conjugio, hæ ceſſarunt hæmorrhagiæ.

Octo circiter abhinc annis, publico præfectus muneri, ingentemque Collegarum invidiam paſſus, excandeſcentiæ nimis indulgere cœpit; cui cum interdum exceſſus in vinoſis potibus accederet, per binos annos, circa vernale pariter ac autumnale æquinoctium, cruorem è pectore ſuevit ſpuere & inſuper ſymptomatibus hypochondriacis, nominatim aſthmaticis præcordiorum conſtrictionibus, vexatus fuit. At uſurpatis, poſt paroxyſmos hæmoptyicos, congruis reſolventibus atque conſolidantibus; & inſtituta ſubinde ad illos præcavendos convenienti in pede venæ ſectione, adhibitiſque tandem aperientibus, martialibus, abſorbentibus, nitroſis, ſpeciatim magneſia alba, conjuncto exactiori victus uſu; non modo cruentum ſputum prorſus conquievit, verum nec ab hypochondriaco malo per ſex noviſſimos annos ullas percepit moleſtias. Non minus hoc tempore ab aliis morborum generibus fere vacavit; niſi quod ante quinquennium colica nephritica, eaque breviſſima, & proinde ſub hyemali tempeſtate catarrhalibus mox capitis adfectionibus, cum atrociſſimis illius doloribus, mox pectoris defluxionibus, raucedine vel tuſſi moleſtis, & elapſo biennio, febre catarrhali conjunctis, fuerit vexatus.

Circa præſentis anni auſpicia redire videbantur paſſiones hypochondriacæ, ſed mox evaneſcebant denuo; atque jam, ſub animi perpetua alacritate, ſatis integra fruitur ſanitate. Urinam mingit naturali ſimillimam; pulſus pro temperamenti ratione, celerior fertur, & vehementior; ſomnuſque eſt brevior: frigus externum non tantam infert moleſtiam, quam quidem nimius ſolis ardor; à mentis laboribus ac meditationibus non fatigatur, niſi forſan illis ſtatim ab epulis nimium indulſerit: tum enim motum ventriculi ac inteſtinorum debiliorem ſentit, alvi urgetur ſegnitie, & obſtructione, crebriſque ructibus, valde acidis vexatur. Sed ab hiſce adflictionibus, ſumto vini Hiſpanici, ſimila permixti, hauſtu; (ex Rhenano enim pejus habet) aut hoc minus ſufficiente, adhibito pulvere abſorbente, cum arcano duplicato maritato, aut magneſia alba, protinus levatur. Sub prandio utitur cereviſia, hyeme pinguiori, æſtate tenuiori, ejuſque binas ferme adſumit menſuras; quam non minus pomeridiano ac veſpertino tempore, quantitate moderata potare ſuevit, cum præclaro fructu. Cœna eſt parciſſima, inque ea non niſi juſculis veſcitur; quæ & mane loco hauſti herbæ Theæ, ſorbillare ſolet. Cæterum cavet à cibis nimium nutritivis; ne ab iis ſanguis, ac ſemen, nimis augeantur.

Statura præditus eſt graciliori, corporeque ſtrictiori, neque tamen à venæ ſectionibus, quas olim, dum hæmoptyſi vexaretur, crebras ac copioſas inſtituere debuit, unquam debilitatem ſenſit; nec à veneris frequentiori exercitio, virium jacturam patitur. Sub concubitu ſemen juſto citius, ac inopinato ejaculatur; quem ſi per duas treſve hebdomades haud exercuerit, ſemen inter nocturna ludibria elabitur, cum egregio corporis allevamento. Quod ſi vero pollutiones iſtæ nocturnæ, ob hauſtum pridie liberalius vinum, ſuboriantur, virium imbecillitatem ſecum ducunt.

Junior adhuc, ex quovis ſormoſæ puellæ aſpectu, aut fortiori corporis motu, inſigniores paſſus eſt colis erectiones, cum inſequuta, poſt leviſſimam penis contrectationem, valida ſeminis ejaculatione. Neque vero ante matrimonium, quod octo abhinc annis ſubiit, ullam cum ſequiori ſexu conſuetudinem habuit. Diætam obſervat ſtrictiſſimam, & immodicum vini potum cane pejus & angue fugit: huic enim ſi præter conſuetudinem indulſerit, præter languorem, ardoremque totius corporis, maxime dorſi dolorem, mox exacreſcit; ſed largius ſumta per aliquot dies gelatina cornu cervi, priſtinum recuperat corporis habitum. Noviſſime Selteranos fontes vino Rhenano addere cœpit, ſicque hoc ſine moleſtia uti poteſt: ſed ab uſu ſpiritus vini, atque herbæ Nicotianæ, tam in fumo, quam pulvere ſternutatorio prorſus abſtinet. Non minus ob frequentes pollutiones, atque prærnaturam ſeminis in concubitu ejaculationem, cuncta ſtudioſe fugit aromata, aliaque calidiora, & acriora edulia; ac potius inter cibos lactuca, apio, petroſelino, thymo, majorana, ſalvia, ac ſatureja &c. veſcitur.

Præterea ultra ſeptemdecim jam excurrerunt anni, cum æger à violentiori corporis inter ambulandum motitatione, concurrente forſan temperatura calidiori, ac inſigni ſalacitate, varicoſam teſticuli ſiniſtri ſibimet contraxit herniam: quam tum temporis Chirurgus quidam peritiſſimus, pro epiplocele habitam, ſimul inteſtinalem herniam metuens, unguentis atque hunc in finem aptatis ſubligaculis, ſed fruſtra oppugnavit. Poſthæc vero luculenter adparuit, herniam hanc eſſe varicoſam, ſive cirſocelem; quæ num ad ſterile conjugium, ſymbolam quoque ſuam conferat, in dubio relinquitur. Interim hæc eadem ſterilitas movit hoſce conjuges, ut ejus medelam, ſi forte fuerit poſſibilis, quærant.

Quo quidem loco in mentem revoco, quæ in LANGII *diſſertatione de ſterilitate*, ipſius *operibus theoretico-practicis Part.* 3. inſerta, §. 27. de conjugum inæqualitate relata legi: *Sterilis*, enim inquit, *redditur concubitus, ſi ætatis, virium & conſtitutionis ratione impares omnino ſint conjuges: mas enim ubi alacris ad hunc conflictum fuerit, fœmina autem non tam facile in æſtrum venereum rapiatur; extra dubium jam omnia ex parte viri ſunt peracta, antequam, quæ in fœminis requirebantur ad impregnationem, debito modo adorientur.* Quæ momenta, in conju-

conjugum noſtrorum corporibus omnino obvia, ſi mecum reputavero; ſimulque præmaturam ſeminis à marito ejaculationem perpendero; non ſane miror, quod nulla adhuc conceptio locum invenerit.

His vero vitiis obviam iturus æger; humores temperandi, ac partes ſolidas roborandi fine varia adhibuit medicamina: quæ inter fuerunt abſorbentia, nitro, tartaro vitriolato, & antimonio martiali *Ludovici* nupta; gelatina cornu cervi; magneſia alba; & currentis anni menſe Junio, ad roborandum tonum fibrarum, quæ veſiculas ſeminales, atque vaſa ſeminalia conſtituunt, acidulas Pyrmontanas per quindecim menſes potavit; neque vero exinde ullum ratione pollutionum nocturnarum ſenſit levamen. Illæ autem magis per urinam, quam alvum virtutem ſuam exſeruerunt; nec lacte caprino, uti quidem primum intendebat vir doctiſſimus, permixtæ fuerunt, ne illud cum abundante primarum viarum acido coagularetur. Præterea ante aliquot annos, una cum uxore, aquis Sedlicenſibus, haud ſine fructu uſus eſt: quæ vero, cum ipſi nimium ſubduxerunt ventrem, ejus conſtitutioni minus accommodatæ videntur. Verum de his omnibus, anne potius hiſce conjugibus fontes Selterani, cum lacte caprino maritati conveniant, aut quæ alia in uſum ſint vocanda, ac denique num ſpes prolis reſtet? tuum, Vir Experientiſſime, flagitatur judicium.

Reſponſio Conſultatoria.

Ex iis, quæ de binorum conjugum valetudine, ac reliqua corporis conſtitutione ample ſatis ac eleganter deſcripta cognovi, judicatu facillimum eſt, utrumque conjugum a teneris infirma corporis ſtructura potitum, & ad varios morbos valde proclivem eſſe. Neque igitur mirum, quod in conjugio ſine prole vivant: hoc enim, ut fœcundum ſit, requirit, ac veluti ſupponit, ut in utraque parte non modo recta ſit valetudo, verum etiam partes generationi dicatæ omni labe, atque vitio careant: quæ utraque requiſita a noſtris conjugibus longiſſime abſunt. Etenim primum valde debile natura nacti ſunt nervorum genus: cujus conſideratio in perſanandis morbis chronicis, multum profecto lucis fœneratur; ſiquidem natura debiliores difficilius curantur, quam robuſtiores.

Ejuſmodi vero debilitas cognoſcitur partim, ut vocant, à priori, ex ipſa partium ſolidarum fabrica; partim ab effectibus, & conſueto loquendi more, à poſteriori, ſi ex leviſſimis cauſis in morboſos motus conjiciuntur. Primum quod attinet momentum, eo fere ſpectat diſquiſitio, quibus æger parentibus natus ſit: nam fortes creantur fortibus, debiles debilibus, valetudinarii valetudinariis. Quando nimirum parentes vel nimium juniores, vel ætate provectiores, vel etiam infirma præditi valetudine procrearunt ſobolem, hæc per totam vitam deprehenditur valde debilis. Deinceps ſignificat debilitatem ea corporis fabrica, qua illud carne molli ac ſpongioſa, vaſis exilioribus, nervis tendinibuſque tenuioribus, dentibus paucis ac vacillantibus, atque oculis minus vivaci ſplendore inſtructis præditum conſpicitur. Namque ſi ſolidæ partes ſic ſe habeant; certo non ſolum concluditur, verum quoque obſervatione confirmatur; eas convenienti robore, humorum circuitum facilitandi, atque hinc ſalutares ſecretiones & excretiones rite adjuvandi, eſſe deſtitutas. Hinc facillima eſt cauſarum extra corpus poſitarum, ſæpe leviſſimarum, in ejuſmodi corporis partes actio: quin & animus facilius afficitur, cujus indolem corporis conſtitutioni apprime reſpondere, multiplici compertum habemus experientia. Unde porro ratio patet, quare infirma ejuſmodi corpora, ex levi quodam victus errore, in præternaturales, ac ſatis graves ſæpius incidant commotiones.

Iiſdem etiam corporibus proprium quaſi, ac familiare obſervamus, ut in juventute copioſum è naribus fundere ſoleant cruorem, eaque excretione minus rite ſuccedente, varias capitis adſectiones patiantur; tum, accedentibus vita ſedentaria, profundiſque meditationibus, ſpaſmis, flatulentiis, aliiſque hypochondriacis paſſionibus infeſtentur; atque ex fortiori quadam humorum, vel per potus vinoſos, vel excandeſcentiam facta exagitatione, in cruentum è pulmonibus ſputum, quod ſæpius tabi pulmonali viam ſternit, incidant. Neque vero hæc ſola ſunt, quibus ſubjici ſolent, incommoda; ſed ob languentem vim digeſtivam, chylus generatur minus laudabilis, lympha elaboratur minus generoſa, atque nervorum fluidum, à quo legitimo vegetus muſculorum dependet motus, minus ſpirituoſum præparatur. Tali ratione tota humorum maſſa, à blanda ac naturali craſi recedit; & propter impuritatem, & acrimoniam, quam fovet, cauſam præbet doloribus arthriticis, rheumatiſmis, hemicraniis, efflorescentiis ſcorbuticis, adſectionibus catarrhalibus, tuſſi, coryzæ, atque febrilibus commotionibus; quæ, quo inconſtantior tempeſtas fuerit, eo certiores incidunt.

Hæc ita diducta, ſi ad ſubjecta, de quibus nobis ſermo eſt, adplicemus; facile cognoſcemus, cur illa debito quoque in generationis negotio deſtituantur vigore. Verum ipſa partium genitalium conſtitutio, quæ in noſtris conjugibus ad obtinendam prolem minus recte comparatæ videntur, aliquam adhuc meretur attentionem. In marito quidem multa ſunt, quæ id teſtantur, momenta. Namque pollutiones nocturnæ, à longis jam annis ipſi moleſtæ, ſeminiſque præmatura, & à leviori idea provocata ejaculatio, luculento ſunt documento, veſiculas ſeminales, aut potius ductus atque canales illos membranaceo-nervoſos, qui ſemen vehunt, inſigniter relaxatos, atque adeo debilitatos eſſe, ut vel à nimia ſeminis abundantia, vel illius quadam acrimonia, ad juſto celeriorem contractionem, ſpermatiſque emiſſionem, facile proritari poſſint. Accedit præterea varicoſa, qua laborat, hernia: quum enim hæc ob cruorem à teſtibus per venas ſpermaticas, quarum perpendicularis, & à principio valde remotus eſt ſitus, difficilius regredientem, atque hinc in dictis partibus ſtagnantem ſuboriri ſolet: facillime fit, ut ſtagnans ſanguis ſeroſam dimittat portionem; quæ permixta ſemini, quod ad obtinendum fœcundum concubitum, coctum, atque maturum eſſe debet, illud reddit iners, nimis tenue; & ad generationis negotium prorſus ineptum.

Uxorem quod attinet; in ea quoque uterus ad debitam conceptionem neutiquam videtur opportunus. Quod ſi enim conſideravero, eam à multis jam annis, inordinato menſium ſucceſſu, & albo fluore laboraſſe, nonque ſolum cruorem atrum, ſpiſſum, fœtidumque, verum etiam ſub balneis Pyrmontanis inſignem muci quantitatem, ex utero, ejuſque glandulis profudiſſe; neque minus flatus è muliebribus interdum prorumpere, eamque ante menſtruorum perruptionem, grave in abdomine pondus ſentire ſueviſſe: nihil inde aliud conjicere poſſum, quam uterum à tono ac robore ſuo naturali dejectum, & ſanguinis per ejus vaſa circuitum eſſe inæqualem; ideoque ad fœcundum

con-

concubitum minus idoneum; maxime cum hujus nullam utique ſentiat cupiditatem.

Quæ cum ita ſint, explicanda jam erit curatio. At quantis hæc in tollendis vitiis, quæ uti totum corpus, nervoſarumque partium ſyſtema, ita ſpeciatim partes generationi dicatas, jam diu occuparunt, ſit circumſepta difficultatibus: experientia ſatis docet illos, qui in frequenti artis verſantur exercitio. Nihilo tamen minus non omnis, in procurando fœcundo conjugio, ſpes eſt ſemper abjicienda: ſiquidem non pauca mihi occurrerunt exempla, ubi in ejuſmodi caſibus, aëris mutatio, recte inſtitutum vivendi genus, atque præſertim conveniens aquarum mineralium, maxime quæ leniter tonicam, ac roborantem virtutem poſſident, veluti martiatæ Bebraenſes, ac Lauchſtadienſes ſunt, uſus, votis egregie ſatisfecerunt; atque generandi vigorem reſtaurarunt.

Quod ſi igitur noſtrum præſertim conſideravero caſum; commendarem primum utrique conjugum pro potu ordinario, acidulas Selteranas, vino Rhenano nuptas; iiſque moderatum, ſed quotidie repetitum corporis exercitium, marito quidem per ambulationem magis, quam vectionem ac equitationem inſtituendum injungerem. Deinceps ambobus profutura cenſerem remedia ex ſuccino parata, ſive fuerit ſuccinum præparatum, cum ſale tartari, cancrorumque lapidibus mixtum, ſive illius eſſentia, non nimium ſpirituoſa, i. e. cum ſpiritu vini parum rectificato, & lixivio ſalis tartari confecta: neque minus inſignem præſtabit utilitatem infuſum theiforme ex herba menthæ, pulegii, meliſſæ, ac citri corticibus compoſitum, loco decocti Theæ pariter ac fabarum Coffee ſorbillandum; quibus denique venæ ſectiones, bis quotannis circa ſingula æquinoctia inſtitutæ, jungantur neceſſe eſt.

Speciatim uxori perquam opportunæ erunt pilulæ balſamicæ, ad *Becheri*, *Stahlii*, vel meam mentem compoſitæ, quarum quatuordecim per aliquot ſucceſſive dies circa menſtruorum tempus ſumendæ ſunt. Ex topicis vero vehementer laudo balſamum meum vitæ, à marito regioni pubis, atque perinæi inungendum; uxor autem, ut ad roborandum uterum, ipſi imponat epithema, ex vino rubro Gallico, mentha, caryophyllis, chamomilla Romana, ac rorematino coctum, auctor ſum ſuaſorque. Atque hæc commendata remedia, ſi rite fuerint adhibita; non dubito, fore, ut niſi naturale obſit impedimentum, fœcundum inſequatur conjugium.

Relatio ulterior.

Ulterius ſignificaturus, quomodo conjuges noſtri poſt adhibitam, quam propoſuit vir Illuſtris, medendi rationem habuerint: præmonenda duxi quædam momenta, ſcitu perquam neceſſaria. Uxoris, de qua ſermo eſt, parentes ambo vix octodecim annos nati fuerunt, cum matrimonii ſubierunt leges; parter robuſtus, corpulentus, ſanguineo-cholericus, alacris, laborioſus, cæterumque ſanus; anno ætatis demum ſexageſimo octavo, ictero nigro, ex imprudenter repulſo in regione hepatis eryſipelate inducto, peremtus fuit; mater autem, tenerioris conſtitutionis, atque mediocris ſtaturæ matrona, decem collectim foetus, & ex his noſtram mulierem, octo ultra viginti annos nata excluſit. Mariti pater triginta tres annos egreſſus, nupſit virgini viginti quatuor annorum: quæ binis poſt initum matrimonium annis, vigeſimo ſexto ætatis peperit virum, de quo nobis ſermo eſt; atque tres adhuc filias, hectica peremtas febri; ipſa vero, ſuperato trigeſimo tertio ætatis anno, rectiſſime ſemper valens, febre petechiali maligna occubuit. Pater, licet tenerioris ac ſenſibilioris fuerit conſtitutionis, & olim juvenis intra duodecim annas febre acuta billioſa, ter recidente laboraverit, perque octodecim circiter annos hypochondriacis, nephriticis, ſcorbuticis, arthriticiſque diſcrucietur pathematibus; attamen ſeptuagenario major, ſatiſque robuſtus adhuc vivit.

Præterea uterque conjugum horum, ſine prole viventium, corpore pollent admodum debili; & à levi vel diætæ errore, vel animi commotione, in adverſam conjiciuntur valetudinem. Interim caro corporis non nimium laxa, nec tendines valde imbecilles, nec imminutus oculorum ſplendor, conſpiciuntur; nec dentes in iis vacillant. Verum uxor vaſis exilioribus inſtructa, à leni corporis motu admodum fatigatur; ſed mas, capacioribus præditus venis, à nullis corporis laboribus, licet diuturnis, virium ſentit jacturam; cum è contrario à nimiis meditationibus male habeat.

His præmiſſis, ſciendum jam eſt, accepto Tuo conſilio, tuſam fuiſſe & mari & fœminæ venam, ejuſque inciſionem circa ſingula iterari æquinoctia. Adhibuerunt porro non modo eſſentiam ſuccini non nimis ſpirituoſam, cum ſpiritu vini parum rectificato, & lixivio ſalis tartari paratam; verum etiam pulverem, qui habebat *ſuccini præparati uncias duas, lapidum cancrorum unciam unam cum dimidia, ſaliſque tartari unciam dimidiam: cujus drachmam dimidiam pro doſi ſumſerunt.* Mas ſubinde perinæi regioni balſamum vitæ inunxit; fœmina præter pilulas balſamicas, circa menſium tempus devoratas, abdomini impoſuit epithema; quod *ex herba menthæ, roriſmarini, florum chamomillæ Romanæ ana manipulis quatuor, caryophyllorum aromaticorum uncia una, contuſis, vino rubro incoctis, ſacculoque incluſis erat compoſitum*: ac denique ambo, commendatum infuſum ſorbillarunt.

Neque vero fructu caruerunt hæc medicamina: ſiquidem ſub eorum uſu, maritus tantum perſenſit ventriculi ac digeſtionis robur, ut jam cibos coctu difficiliores, veluti ſunt carnes fumo induratæ, cochleæ, olera &c. quos tamen raro capit, abſque ulla, aut vix notabili perferre queat moleſtia. Nocturnæ pollutiones obſervantur etiam rariores, vix quavis tertia vel quarta hebdomade recurrentes, & ventriculo cibis crudioribus onerato, plerumque incidentes. Nec per aliquot menſes celebravit cum conjuge ſua amantiſſima conſuetos antea coitus; & cum illos menſe hujus anni Februario, rurſus exercuerit; ſemen non amplius præmature, ſed convenienti tempore, & utriuſque ſumma delectatione, ſtrenue proſiliit. Tum quoque per totum hyemem, nullis catarrhalibus ſolicitatus fuit adfectionibus. Unicum vero, quod ipſi adhuc moleſtum deprehenditur incommodum, eſt alvi obſtructio: quam ſumtis vel pilulis balſamicis, vel ſale Anglicano, lapidibus cancrorum nupto, feliciter oppugnat. Non minus, ad confortandum penitus ventriculi, & inteſtinorum robur, uſus eſt Elixirio amaro, temperato, cumque vino Canarienſi confecto.

Conjux, uſurpatis, quæ ipſi præſcripta erant, medicaminibus, ab auditus difficultate, hemicrania, doloribus arthriticis, atque catarrhis, non niſi poſt improvidam corporis refrigerationem, ſolicitatur: adpetitu fruitur avidiori, ſed concoctione languidiori, & alvi ſegnitie vexatur. Contra vero a ſiti ac languore, mane veſperique antea adfligente, ardore manus potiſſimum pedeſque noctu urente, & furfuracea vultus defœdatione, nondum immunis eſt. Fluor albus longe imminutior fertur; menſtruus & ſine doloribus & abſque reliquis moleſtiis ſuccedit; at inordinatus

eſt, & mox anticipat, mox tardius erumpit, quin præterito anno per aliquot menſes prorſus ſiluit. Tum vero, ægra rectiſſime valente, ſpes fuit, eam ſore gravidam; ſed mox diſparuit, erumpentibus ex improviſo iterum menſtruis. Hæc noviſſimis vicibus continua, nec ut olim, fluore albo interrupta, nec ex atro rubentia, promanarunt, & interdum muco albo permixta adparuerunt. Ponderis denique in abdomine ſenſus, qui alias hunc fluxum anteceſſerat, nec non flatuum ex utero eruptio prorſus ceſſarunt.

Acidulæ Selteranæ, vino Rhenano nuptæ, non tanta quantitate hic locorum proſtant, ut in vicem cereviſiæ pro potu ordinario adhiberi potuerint; quare cum inſigni fructu ſubſtitutum fuit ſequens decoctum: *Recipe raſuræ cornu cervi, radicis ſcorzoneræ, paſſularum minorum ana uncias quatuor, radicis cichorei, ligni ſantali rubri ana uncias duas, ſeminis fœniculi drachmas ſex. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum binæ unciæ in quatuor aqua menſuris decoquantur.* Præterea maritus, quando vino ſolito magis indulſit, altero mane lagenam aquis Selteranis plenam, tepide, loco potus Theæ haurire ſolet, cum inſigni euphoria. Iiſdem quoque acidulis, menſe Decembri, anni proxime elapſi, poſtquam aliqualem corporis contabeſcentiam, languorem ſudoreſque matutinos percepit, tepefactis per quindecim dies uſus eſt; eo effectu, ut egregie ſuccedentibus diureſi pariter ac diaphoreſi, hæ moleſtiæ remitterent, & ipſe rurſus pingueſcere cœperit: neque minus, quando acida & acris primas regiones occupavit ſaburra, hauſtis his fontibus, egregie habet. Quod balnea attinet Lauchſtadienſia; non permittunt negotia domeſtica, ut iter ad illa inſtituatur; quare conſultum fuit viſum, ſi aſſentitus fueris Vir Doctiſſime, aquis Pyrmontanis, quæ etiam ſunt martiatæ, huc transportatis, per tres uti ſeptimanas. Non minus propoſita ſunt balnea, arte ex aqua dulci, floribus chamæmeli, triticique ſurfuribus parata, in quibus ferrum candens aliquoties fuit exſtinctum: ſed quo ordine, modo, atque tempore illa ſint adhibenda, doceri avemus. Cæterum adhuc notari meretur, virum ægrotantem, ideo, quod ejus pater hypochondriacis, nephriticis, ac arthritico-ſcorbuticis moleſtiis graviter per vices exerceatur, utique timere, ne forſan in haſce ægritudines jure hæreditario incidat; eo magis, cum noviſſime poſt iter ſub cœlo gelidiſſimo factum, dolores utriuſque, maxime ſiniſtræ manus paſſus fuit, quos pro chiragræ prænunciis habet. Neque ignorari oportet, uxorem ejus minus regulari uti victu; nec à decocti fabarum Coffee potu abſtinere poſſe.

Hæc vero ſunt, Vir Illuſtris, quæ Tuo ſubjicimus iterum judicio, etiam atque etiam rogantes, velis ulteriorem nobiſcum communicare medelam: & quum in priori Conſilio, herniæ varicoſæ ſimul imputaveris aliquo modo, quod ſemen excernatur minus ſpirituoſum; huic quoque exſtirpandæ, ut opportunum proponas auxilium, vehementer optamus.

Conſultatio.

Lætus ex miſſis mihi ulterius litteris percepi, conjuges, quorum valetudinis cauſſa eram conſultus, à præſcriptis medicaminibus, inſigne vitiorum, quibus preſſi fuerunt, reportaſſe allevamentum. Quum vero meum porro judicium deſideratur; non poſſum, quin illud proponam. Atque quod primum attinet Pyrmontanos fontes; eos diſſuadere haud poſſum, ſed cum aquas graviores ac ponderoſiores foveant, vellem ut lacte vaccino permiſceantur, ea proportione, ut tres fontium partes uni lactis nubantur. Enim vero tali ratione potæ hæ acidulæ, in affectibus ſcorbuticis, arthriticis, ac ſpaſmodicis, & ubi genus nervoſum valde debilitatum fuit, inſigniorem præſtabunt fructum, quam ſi ſolæ hauriantur. Potatio hæcce ſpatio octodecim, vel unius & viginti dierum abſolvitur; & quovis ſexto die intermittitur; quo ſcilicet in balnea deſcendendum eſt. Hæc ut arte parata adhibeantur, non alienum erit; ſed conveniet, iis non modo ſub dicta aquarum potatione, verum etiam hac finita, per octiduum uti. Neque enim dubito, quin ſi corporis vitia in uxore debellentur, hæc votis ac fœcundo conjugio ſit potitura. Ex pharmacis præter jam commendata, nullis opus fore arbitror: ſed pro poto cereviſiam Gardelebienſem, conjuncto vini Hungarici moderato uſu, collaudo.

Monendum inſuper duco, inanem eſſe metum, quem æger fovet, ne ſcilicet ob hæreditariam diſpoſitionem, arthriticis aliquando, ſcorbuticis, atque nephriticis infeſtetur tormentis: quando enim rectam obſervabit victus rationem, ab iis certiſſime præſervabitur. Et denique contra herniam, quam patitur, varicoſam nihil eſt, quod commendare poſſum, niſi balnea, acidulas, ac infuſa calida, humores viſcidos incidentia, quæ ex herbis arnicæ, vetonicæ, radice liquiritiæ, ſemineque fœniculi parantur. Quæ præſidia ut ſummum numen jubeat eſſe ſalutaria, ex animo precor.

SECTIO QUARTA.

DE MORBIS ARTUUM EXTERNORUM, & qui totis corporibus inhæreſcunt.

CASUS CXXI.

De atrocibus & pertinacibus doloribus cum exulceratione artuum.

VIRGO XVIII. annorum, annuo abhinc tempore, athletice ſana, ex itinere domum redux, calente corpore porum frigidum haurit, & hinc, retentis ſtatim menſtruis, horrendis dolorum tormentis per omnes corporis artus diſcruciari cœpit. Illa parum quidem remittebant, at circa horam veſpertinam quintam invaleſcebant, miſeramque cum virium proſtratione, ſomno inquieto, adpetitus defectu, ac corporis contabeſcentia ſtipata, per aliquot ſucceſſive menſes graviter fatigabant; ac brachiorum tandem contracturam inducebant. Conſulti Medici ad provocandum menſium fluxum curationem dirigebant; & quidam eorum, ex arteriarum pulſu, veſperi celeriori, quam reliquo tempore, hecticam ſuſpicatus, varia contra illam offerebat medicamina. Verum fruſtraneus erat omnium effectus; quin potius exacerbatis doloribus, cruris tandem ulcus ſuccedebat. Tum alius Medicorum accitus, venereum ſubeſſe contagium ratus, dedit ægræ pilulas, ex extractis, gummatibuſque ſanguinem depurantibus, ac turpetho minerali, ea proportione paratas, ut ſingula doſis unum dicti turpethi haberet granum: quas quadraginta vicibus deglutivit. Neque vero ſub hac curatione debitum obſervavit regimen, nec victum; ſed loco decocti lignorum, quod alias in hiſce præſcribere ſolent caſibus, ſuetam potavit cereviſiam, aërique parum curavit injurias. Hinc factum eſt, ut ſaliva, matutino præſertim tempore, copioſius proflueret, dentes vacillarent, gingivarum caro exulceraretur, quin & fœda ulcera paſſim in corpore, maxime dextro femore, pedum malleolis, ac ſiniſtro cubito efloreſcerent.

Miſſo igitur pilularum uſu, ordinabantur decocta lignorum, pulvereſque diaphoretici; & acceſſitus ſubinde Chirurgus fœdas ulcerationes, multis fruſtra adhibitis, tandem ope pulverum terreorum, ac emplaſtri gryſei, ad conſolidationem perduxit. At tum nova calamitatum ſcena ludi cœpit: namque frontem obſidebant nodoſi tumores, brachia horrendis doloribus, ad faciem uſque, cum hujus diſtractione pertingentibus, torquebantur, & in ultimis faucibus ſordidum adparebat ulcus. Hoc injectis balſamis, ac uſurpatis gargariſmatibus perſanato, atrocia tamen dolorum tormenta pertinaciter inſiſtebant, & conſumto magis magiſque corpore, ægra moribundæ videbatur ſimillima. Vocatus Medicorum tertius, medicinas ordinabat ſudoriferas, decocta nimirum & eſſentias lignorum, cum ſpiritu tartari & cornu cervi permixtas: ſed his quoque in caſſum adhibitis, Chirurgus quidam propinabat pulveres, quorum ſingula doſis ſex mercurii dulcis continebat grana, & quovis mane, hauſto deſuper decocto calidiori, cum regimine ſumebatur. Sudores mitigabant paullulum cruciatus; reliqua vero perſiſtebant ſymptomata, nonque ſolum fauces cum gingivis intumeſcebant, atque deglutitionem impediebant, verum quoque totum corpus obſidebant fœda, profundaque ulcera.

Ego tandem in conſilium accerſitus, manus primum tam intricato, ac inveterato malo admovere recuſavi; donec multis fatigatus precibus, ſequentem in modum adgrederer curationem. Dedi primum pilulas, quarum hæc erat formula: *Recipe extracti panchymagogi* Crollii, *cardui benedicti, mercurii dulcis ana drachmam unã, gummi ammoniaci depurati drachmam ſemis, pulveris croci, caſtorei ana ſcrupulum unum. M. F. pilulæ, ex ſcrupulo, numero quinque apparandæ; quas primo biduo, ſingula deglutiebat veſpera; ſorbillatis altero mane infuſi veronicæ decem vaſculis.* Sequentibus quinque diebus, juſſi eam quotidie in balnea, ex aqua pluviali, furfuribus tritici, atque cineribus clavellatis parata, non niſi tepidiora deſcendere, iiſque jugulo tenus inſidere. E balneo egreſſa, ut in lectum ſe conferret, imperavi, atque menſuram dimidiam decocti calidioris, quod mox ſequetur, ſorbillaret: *Recipe radicis ſarſaparillæ uncias quatuor, ſcrophulariæ, chinæ, ſcorzoneræ, ligni ſaſſafras ana uncias duas, radicis pimpinellæ, vincetoxici ana unciam ſemis. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum unciæ tres, ex binis aquæ menſuris, per tres horæ quadrantes, in vaſe clauſo decoquantur.* Eædem ſpecies, poſt decoctionem relictæ, cum tribus aquæ menſuris infuſæ, additiſque paſſularum minorum uncia, & radicis liquiritiæ drachmis binis, per horam dimidiam decoctæ, præbebant potum ordinarium, invicem cereviſiæ adhibendum.

Hunc alternum pilularum, balneorumque uſum, bis adhuc dicta ratione iterari ſuaſi; atque, ut ſubinde externum, frigidumque vitaret aërem, à cereviſia caveret, cibis magis aſſis, quam elixis veſceretur, ac interdum decoctum avenæ, oleo amygdalarum nuptum, ſorberet, præcepi. Sic remittebant ſenſim artuum dolores, ac contractura; ulcera, extrinſecus unguento digeſtivo, interdum cum balſamo vitæ remixto, purgata coaleſcebant: accedentibus copioſiori ſputationi, fauciumque intumeſcentiæ, gargariſmatibus, quæ ex ſalvia, maſtiche, radice glycyrrhizæ, paſſulis majoribus, floribuſque roſarum rubrarum, aquæ & vino rubro incoctis parata erant, ſuccurrebatur; frontiſque tumoribus emplaſtrum imponebatur, balnei tempore duntaxat remotum, quod ſic habebat: *Recipe emplaſtri Vigonis cum mercurio unciam unam & ſemis, balſami ſulphuris therebinthinati drachmas duas, camphoræ, croci ana drachmam unam, M. F. l. a. emplaſtrum.*

His per quatuor hebdomades rite uſurpatis factum eſt, ut conſolidatis ulceribus, ſopitiſque doloribus, adpe-

adpetitus rediret, corpus pingueſceret, & ægra priorem perfecte recuperaret ſanitatem.

Epicriſis.

Exhibet nobis hujus morbi deſcriptio ſymptomata acerbiſſima, quæ procul omni dubio, non tam à cauſſa interna, nimirum corruptione & impuritate humorum, ex impeditis excretionibus, & potiſſimum menſium ſuppreſſione orta; ſed potius a cauſſa externa, ſcilicet miaſmate, ex impuro coitu ſuſcepto, ſuam trahunt originem. Hoc enim non tantum graviſſimi dolores, qui perioſtium, atque artuum ligamenta obſident, & circa tempus nocturnum exaſperantur; ſed etiam exulcerationes, atque tubercula faciei, in fœtidam corruptionem abeuntia, ſatis abundeque teſtantur. Accedit etiam illud, quod hujus mali contumacia, quæ variis remediorum generibus, ſanguinem diluentibus, ac depurantibus, valde reſiſtit, non niſi heroicis, atque ex minerali regno petitis medicamentis expugnari potuit.

Illud extra dubium eſt, malum venereum multo magis éxacerbari, & ſævioribus ſtipari ſymptomatibus, ſi corpus muliebre invadit, quod menſium ſuppreſſione ſimul laborat. Creſcit enim, atque augetur ita humorum impuritas, & frequenti conſtat obſervatione, ejuſmodi contagium in corpore impuro cachectico, vel ſcorbutico ſuſceptum, & ægrotantibus & Medicis negotium faceſſere: quoniam vehementia ſymptomatum ſubinde invaleſcit, quæ non adeo facile cedit remediis. Longe autem felicius res ſuccedit, quando corpus, quod puris & benignis humoribus gaudet, contagio venereo inficitur.

Perverſa hujus mali medicatio cumulum ipſi addidiſſe videtur. Nihil enim pernicioſius eſt, quam in ejuſmodi morbis mercurialia ſive interne, ſive externe, ſine debito regimine uſurpare, præſertim, quando excretiones non ſatis recte ſuccedunt. Improbamus hoc loco refractum uſum turpethi mineralis, dum quotidie ad granum unum per quadraginta dies ſumtum fuit, neglecto regimine diaphoretico, & intermiſſo uſu diluentium. Ea enim eſt mercurialium indoles, ut intus ſumta fibras nerveas, & maxime glandulas laceſſendo, motum lymphæ adaugeant. Si itaque excretio humorum exagitatorum impedita fuerit, & particulæ medicamenti virulentæ intus remaneant, non ſolum benigni humores magis magiſque corrumpuntur; ſed etiam tonus ac robur ſolidorum labefactatur. Unde plura, eaque triſtiſſima, exſtant morborum exempla, qui a ſalivatione mercuriali, non rite adminiſtrata, ſuam habuerunt originem.

Diſcimus vero ex hac male ſuccedente cura mercuriali, luis venereæ ſanationem certa methodo, convenienti ordine, ac debito regimine eſſe adminiſtrandam. Non igitur mirum videri debet, quod Medicus in auxilium vocatus, convenienti ordine adhibito, pertinacem hunc morbum cum omnibus ſymptomatibus feliciſſime exſtirpaverit.

CASUS CXXII.

De maculis & tuberculis totum corpus, & faciem pertinaciter occupantibus.

Litterarum cultor, XXIII. annorum, habitus corporis ſtrictioris, nullas à teneris ſcorbutici humorum inquinamenti notas exhibens, nec parentibus tali labe infectis natus, binis abhinc annis, cum per biennium Lipſiæ jam commoratus eſſet, in dextra tibia ſupra malleolum, ex improviſo ſine evidenti cauſſa obortum ſenſit dolorem, ruboremque; qui parum curatus, ad totum pedem excurrebat, inque plura illius ulcera deſinebat. Domum reverſus, ope medicaminum internorum pariter ac externorum, decoctorum ex appropriatis herbis ac lignis confectorum, laxantium, ac balneorum, intra octodecim hebdomades ab hiſce vitiis, quæ præter vehementes pedum dolores, nullas intulerant moleſtias, nec adpetentiam, nec ſomnum turbaverant, penitus ac feliciſſime liberabatur.

Peranatus Halam ſe contulit, ibidemque cœlo exiſtente fervidiori, in corpus, pugnando in palæſtra nimis calefactum, cereviſiam frigidam, eamque Lœbeginenſem, larga ingeſſit quantitate. Brevi poſt maculæ purpureæ primum ſparſim in facie, mox copioſiores, ac tandem per totum corpus, inque primis manuum cutim efflореſcebant. Conſultus Medicus, ut vena incideretur, dein corpus dato laxante per biduum purgaretur, tum per quinque dies infuſum theiforme cum regimine diaphoretico ſorberetur, atque decoctum conveniens pro potu ordinario adhiberetur, imperavit. Quorum medicaminum uſu quinquies alternato, maculæ magis elevatæ ſquamulas dimittere cœperunt; tumque partim evaneſcebant, partim pallidiores evadebant: ſub intenſiori vero frigore & latius vagabantur, & magis cœruleæ adparebant; hauſtoque copioſius vino, humorum ebullitionem, vultus ardorem, majoremque exanthematum ruborem perſentiſcebat. Tandem vero tantum non omnes diſparebant; at elapſo bimeſtri denuo recrudeſcebant.

Iterata ſuperius dicta medicatione, rurſus evaneſcebant; ſed incertis nihilominus temporibus, maxime ſi vino nimis indulſerat, iterum propullulabant. Hanc ſcenam ultra annuum tempus ludebant; neque præterea habebat juvenis, de quo conquereretur, etenim ciborum adpetentia, ſomnus, atque cunctæ corporis functiones ſuccedebant optime. Ipſæ maculæ interdum hinc inde moleſtum inſerebant pruritum; cui ſi ſcalpendo faciebat ſatis, furfures ipſis inhærentes ſecedebant, ſub quibus exile ulcuſculum, ſaniem parciſſimam plorans, maxime in mento, ac angulis labiorum, cruſta obductum cernebatur: quod aqua mercurialis, quam mercurius in aqua forti ſolutus, inſpiſſatus, atque cum ſpiritu vini rectificatiſſimo permixtus conſtituebat, felici ſucceſſu conſolidabat. Ejuſmodi maculæ, ubi deſiccabant, colorem primo obſcure rubicundum, mox flavum, tandemque pallidiorem induentes exſpirabant. Præterea in cute brachiorum pedumque tactu explorabantur tubercula minora, ac duriora.

Tandem in uſum revocata ſuperiori curatione, adjunctoque pulvere quodam; totum malum feliciter expugnabatur. Ea vero ut innoteſcat, ſciendum eſt, infuſum, quo æger per binos dies purgabatur, ſic habuiſſe: *Recipe radicis polypodii unciam unam, rhabarbari electi, foliorum ſennæ ſine ſtipitibus ana unciam ſemis, agarici trochiſcati, cremoris tartari ana drachmas duas, ſeminis fœniculi drachmam unam. M. F. ſpecies, quarum drachma una, aqua fervente infuſa, inſtar potus Thee ſorbeatur.* Deinceps infuſum, quod pro ſudore eliciendo potaverat, hoc erat: *Recipe herbæ veronicæ, ſcordii, cardui benedicti ana manipulum unum, florum ſambuci pugillos ſex, aniſi ſtellati drachmas duas. M. D.* Pro potu ordinario utebatur ſequenti decocto: *Recipe radicis ſarſaparillæ uncias ſex, ligni Guajaci, radicis chinæ, ſcorzoneræ ana uncias duas, paſſularum minorum uncias quinque. M. F. ſpecies, quarum unciæ tres cum quatuor aquæ menſuris in vaſe clauſo probe decoquantur.* Pulveris denique, cujus noviſſima fit mentio, hæc erat formula: *Recipe ceruſ-*

ſæ

ſæ antimonii, lapidum cancrorum ana drachmas duas, cinnabaris præparata drachmam unam, ſulphuris antimonii rite præparati grana duodecim. M. F. pulvis, cujus drachma pro doſi ſumatur.

Epicriſis.

Sunt aliquot egregiæ obſervationes, ad illuſtrandam non minus pathologiam, quam ad praxin ſtabiliendam valde idoneæ, quibus præcedentis caſus commemoratio medentes inſtruit.

Primum enim apertiſſime demonſtrat, efflorefcere interdum in facie, & reliquo corporis ambitu maculas purpureas, cum tuberculis, quæ citra ullum veneræ luis contagium cutim exulcerant. Non enim ægru conflictandum fuit cum iis ſymptomatibus, quæ aliàs huic malo conſueta, & familiaria deprebenduntur, veluti ſunt acerbi artuum dolores, potiſſimum noctu infeſti, atque ingens virium languor, qui infectionem hanc preſſo pede inſequitur. Neque harum macularum origo ad ſcorbuticam diatheſin referri poteſt, quoniam ſigna, quibus illa manifeſtari ſolet, nimiruoi exulceratio, & putredo gingivarum, urina rubicunda, languor corporis, livor faciei, ac denique macularum in cute magnam ſuperficiem habentium, cum cœruleo colore adparentia, hic penitus deſiderantur.

Luculenter exinde perſpicimus, qua ratione in corpore ſano, & puro ingens impuritas ac defœdatio cutis repente generari poſſit. Hæc enim in præſenti caſu, haud aliunde provenit, quam ab immodico hauſtu potus frigidi, in corpus motu & exercitatione calefactum ingeſto; cujus magnam vim eſſe in producenda gutta roſacea, non ſemel, ſed multoties adnotavimus. Videtur autem nobis generatio hujus mali, hunc pene in modum contingere: Sanguis lentus, ac ſpiſſus vehementiori motu, & exercitatione corporis, rapidiſſimo curſu ad minima vaſcula ſubcutanea propellitur; accedente jam potu frigido, qui ex ſinu ventriculi, cum reliquo ſuccorum alveo ad corporis ſuperficiem fertur, protinus motus humorum ſiſtitur, qui ubi ſtaſin conceperint, relaxatas fibras erodunt, atque exulcerant. Quam difficulter autem cutis textura, quæ tota nervea, ac fibroſa eſt, deſtructa redintegretur; eos haud fallit, qui frequentius in artis operibus verſantur. Quo minus mirari oportet, quod hic affectus, adhibitis licet admodum efficacibus, eique appropriatis remediis, laxantibus, diaphoreticis, ſanguinem depurantibus, non tamen ex toto debellari potuerit; quippe quem ternis vicibus repullulaſſe accepimus.

Illud inprimis hoc in caſu notandum eſt, quod tumores quidam ſubcutanei in artubus deprehenſi fuerint; qui ſane nihil ſunt aliud, quam glandularum intumeſcentiæ, quibus efficitur, ut lympha libero ſuo progreſſu ac tranſitu orbata, hinc inde in vaſis ſubſiſtat; ipſaque mora quandam acrimoniam concipiat. Habent enim hæc tubercula communem cauſſam cum maculis, quæ in cute effloruerunt, frigidam ſcilicet potionem, quæ lymphæ coagulum ac ſpiſſitudinem inducendo, obſtructionibus glandularum cauſſam, & occaſionem ſubminiſtrant. Atque binc eſt, quod ejuſmodi cutis vitia non prius deleri poſſint, quam illi glandularum infarctus reſoluti fuerint, id quod toties totieſque compertum habemus.

Obſervatione dignum eſt, quod contumax ſcabies, aliæque cutis defœdationes, quæ ſæpius revertuntur, fruſtra tentatis omnibus aliis remediis, non faciliori modo exſtirpari poſſint, quam ſi diaphoreticis miſceantur mercurialia, & ſulphura mineralium, quæ externe etiam adhibita præſtantiſſimam opem ferunt. Exquiſitam enim vim obtinent, tenuiſſimos ductus penetrandi, unde & ſubſiſtentes humores potenter reſolvunt, & glandularum obſtructiones promte expediunt, ita prorſus, ut in expugnanda lue venerea omnibus aliis remediis antecellant. Ex quo ſane planum, ac perſpicuum evadit, quam generoſa virtute inſtructa ſint medicamenta chymica, quantumque valeant ad debellandas paſſiones chronicas, quarum contumacia levioribus remediis ægerrime ſuperatur.

CASUS CXXIII.

De affectu puſtulari pruriginoſo.

Vir quidam ætatis conſiſtentis, tribus abhinc menſibus, medio hyeme, ſub nuptialibus feſtivitatibus, ſaltando corpus inſigniter commovit, atque poſtridie aëri frigido, humidoque diu expoſuit. Hinc eadem adhuc veſpera catarrhali faucium adfectione infeſtatus, elapſo triduo podagra prehenditur, ſatis miti, & poſt dierum quatuordecim decurſum evaneſcente. Sub hac ex improviſo, dolore quodam circa dorſi ſpinam in latere ſiniſtro noctu corripitur: quem locum, cum expergefactus, leviter inflammatum conſpiceret, linteiſque calefactis foveri curaret, obſidebant puſtulæ cum inſigni dolore. Sequenti nocte a ſpina dorſi per ſiniſtrum abdomen erumpebant efflorefcentiæ, inſtar lichenum; tumque ſequebantur puſtulæ, in majores ſenſim veſicas coëuntes; quæ ob inſignem, quem inferebant, pungentem dolorem, diſſecatæ ſerum plorabant lividum. Nullus in externa cute adparuit tumor; moleſta autem intus vexabat ſenſatio, ponderis cujuſdam, cutem inter ac muſculos innati, quod ad levem contactum acutiſſimas exhibebat puncturas; atque jungebantur alvi ſegnities, perpetuæque vigiliæ.

Oppugnabat hæc ſymptomata medicinis leniter diaphoreticis, antiſpaſmodicis, externe cataplaſmatibus ex herbis emollientibus, quæ ingentem excitabant pruritum; & frictiones per calidiora lintea dolores relinquebant, quales acus cuti inferunt; ſpirituoſa vero prorſus exaſperabant malum. Mane loco infuſi herbæ Thee bois, decoctum radicis chinæ, ſarſaparillæ, pimpinellæ, hermodactylorum, atque ligni ſaſſafras potabat; & ex hoc ter quotidie triginta guttas Elixirii nervino-ſtomachici, quod eſſentiam corticum aurantiorum, caſcarillæ, gentianæ rubræ, liquoremque anodynum habuit, adſumebat. Quibus votis nondum reſpondentibus, noviſſime dolenti regioni adplicabat emplaſtrum diachylon compoſitum diaphoreticum, cum ſpermate ceti, caſtoreo, camphora, atque croco ſubactum: quod loci iſtius ſudorem, majoremque pruritum movebat, mox vero inſigne levamen inferebat. Interim quum in dicto ſiniſtro latere adhuc præſto ſit locus, qui tenſivum, & ad quemvis conctactum, pungentem refert dolorem: ad hunc penitus expugnandum, ſalubre anhelat conſilium.

Conſultatio.

Singularis, quocum per aliquot menſes vir ſpectatiſſimus conflictatur, affectus, non alius eſt, quam puſtularis ſcorbuticus, à dyſcraſia humorum, ſalſis, acribus, impuriſque ſordibus refertorum originem trahens. Hanc in ſanguinis maſſa jam diu deliruiſſe, vero eſt ſimillimum; quum autem æger ſub memoratis nuptiis, gulæ forſan nimium indulſit, dein corpus vehementiori ſaltatione exagitavit, ac brevi poſt ſub frigido diutius verſatus aëre, ſalutarem perturbavit tranſpirationem; commovit utique,

que, ac quaſi ſuſcitavit ſilentem hactenus hoſtem. Unde catarrhales primum faucium adfectiones, ac podagricos pedum dolores expertus; his per metaſtaſin ad dorſi ſpinam retrocedentibus, in moleſtum illum, quo adhuc laborat pullularem pruriginoſumque, inciditmorbum.

Quum vero illæ efflorefcentiæ, ſalutari plane conſilio, ad cutis ſuperficiem ſint compulſæ: eo reſpicere debet medentem, ut naturæ ductum ſequutus, iis potiſſimum utatur remediis, quæ integram ſanguinis ac humorum maſſam depurandi, ſaliaque ſcorbutica attemperandi, ad exitum diſponendi, & per alvum cutimque è corpore proſcribendi virtute pollent. Quo quidem fine in hiſce caſibus pro potu ordinario præſcribere ſuevi decoctum, ex radice ſcorzoneræ, ſarſparillæ, liquiritiæ, raſura cornu cervi, ſemineque ſœniculi paratum. Deinceps bis quavis hebdomade corpus infuſo mannato, rhabarbarino, cremori tartari nupto purgari; reliquis diebus mane liquorem meum anodynum, cujus tres partes, cum una ſpiritus bezoardici *Buſſii*, vel tinctura bezoardica ſint remixtæ; veſperi vero, ad promovendam tranſpirationem, pulverem diaphoretico-cinnabarinum adhiberi curo. Non minus iis, quorum ventriculus fert, potum ſeri lactis cum inſigni fructu commendare ſoleo. Ex topicis emplaſtrum *Barbette* camphoratum, cum oleo hyoſcyami ſubactum, vel ſolus ſpiritus vini, leviter rectificatus, partique dolenti inunctus, egregium adſerre obſervantur adjumentum. Quibus remediis, per aliquot hebdomades continuatis, ſi perſanetur hæc moleſta adfectio; excellentiſſimum in totum corpus inde reſultabit emolumentum.

CASUS CXXIV.

De atonia partium poſt inſultum apoplecticum.

VIr quidam ætatis conſiſtentioris, poſt ingentem diuturnumque mœrorem tribus abhinc annis apoplectico correptus inſultu, loquelæ impotentiam per aliquod tempus retinuit, ſiniſtrique brachii paralytodeam reſolutionem. Ab his moleſtiis congruis medicaminibus, unguentis, ſonibuſque vindicatus, in novas incidit. Namque primum inſignis muci viſcidi, tenaciſque copia fauces, maxime linguam occupabat, tam largo proventu, ut cultro abradi, nullis vero medicinis exſtirpari potuerit. Succeſſu temporis ſponte imminutus dictæ pituitæ à faucibus affluxus; ad partes, ac viſcera, chyli elaborationi inſervientia, verſiſſe, iiſque obturatis, legitimum corpori nutrimentum ſubtraxiſſe videtur: ſiquidem totum corpus adeo contabeſcere cœpit, ut Medicus quidam, niſi integra, qua ægrotus fruebatur, ciborum adpetentia, & urinæ ſufficiens mictio obſtiterint, veram ſuſpicatus fuerit atrophiam. Hanc vero alter Medicorum, quorum quinque tunc conſuluerat, omnino accuſabat; tertius ſupponebat atoniam glandularum, quæ in ore ſitæ ſunt, & hinc pendentem nimium pituitæ, neque purulentæ, neque fœtidæ, ſed albumini ovorum ſimilis effluxum; quare vomitoriorum uſum commendabat. Quidam haud incelebris vir valde collaudabat aquas Selteranas, lacti nuptas; quas, etiam ægrotans, confirmantibus id conſilium ſcriptis *Hoffmanni*, quæ in hunc finem legerat, cum lacte caprino, per octo circiter potavit hebdomades; atque tum, accedente pedum tumore, omiſit. Interim id ſequebatur incommodi, ut pingueſceret quidem ſuperior corporis pars, & pedes detumeſcerent; ſed inſimul adeo emarceſcerent, ut nihil fere carnoſæ ipſis ſupereſſet ſubſtantiæ: præterea ardor ventriculi, maxime circa horam tertiam pomeridianam ſæpenumero vexabat, nec cedebat prius, quam donec, intruſo faucibus digito, multa pituitæ quantitas fuerit eructata.

Noviſſime igitur nullus adparet tumor; at vix unus vel alter effluxit menſis, cum ex improviſo gravi colica, eaque flatulenta prehenderetur. Flatus retenti magna in canale inteſtinorum movebant murmura; & alvus claudebatur pertinaciter: donec infuſis ano quinque ſucceſſive clyſteribus, qui habebant lac, oleum olivarum, & ſal commune, copioſiſſimæ moverentur dejectiones, cum ſtercoribus albis, & muci albi tenaciſque inſigni quantitate conſpicuæ. Abhinc vero ciborum urgetur faſtidio; & ſi præter adpetentiam aſſumſerit forſan edulia, eructat primo poſt moleſtos conatus multum muci; tum ſequuntur laborioſi vomitus, & hos excipit inteſtinorum flatulenta diſtentio, & alvi contumax obſtructio. Hæc nullis ſubſidiis, nec nitroſis, nec roborantibus, niſi ſolis clyſmatibus reſerari potuit; ut ideo Medici nin iam inteſtinorum atoniam, ab inſultu apoplectico relictam, & roborantibus oppugnandam accuſarent. Nec ſilentio prætermitti debet, haſce colicas ac flatulentas moleſtias, olim cum pedes eſſent tumidi, neutiquam exercuiſſe ægrum; his autem ſponte, abſque ullo adſtringentium medicinarum uſu detumeſcentibus, demum ſucceſſiſſe. Juſtiſſima hinc reſultat ſuſpicio, ne tandem inſequatur tympaniticus tumor; a quo ut præcaveatur, & à præſentibus reſtituatur ægritudinibus, tuum, Vir Illuſtris, flagitat conſilium.

Conſultatio.

Summa ſymptomatum, quibus poſt perſanatam apoplecticam linguæ potiſſimum, atque ſiniſtri brachii reſolutionem, quantum quidem ex datis ad me litteris percepi, Vir conſultiſſimus premitur, ea eſt, quod primum inſignis muci ſpiſſi viſcidique copia linguam fauceſque obſederit; quæ ſubinde cum ſaliva pariter ac cibis deglutita, vim ventriculi digeſtivam labefecit, & corrupto nutritio ſucco, totius corporis tabem induxit. Hiſce tandem acceſſit flatulenta colica, & contumax alvi obſtructio: qua ope clyſterum, multum pituitæ ſecum ducentium, reſerata, crebris vexatur vomitibus, & depravata laborat concoctione. Cuncta vero hæc ſymptomata, meo quidem arbitrio, ab atonia ſive robore ac vigore partium nervoſarum ac fibroſarum, poſt apoplecticam acceſſionem, deperdito, primam traxerunt originem. Namque ob reſolutum partium ſolidarum robur, plerumque fit, ut ſucci vitales per illas tardius progrediantur, ſeroſi autem ac ſalivales humores hinc inde ſecreti ſubſiſtant, & propter diuturniorem ſtagnationem in faucibus, œſophago, ventriculo, ac inteſtinis, ſpiſſam tenacemque acquirant indolem. Hinc porro, deſtructo motu inteſtinorum periſtaltico, alimentorum digeſtio pervertitur, ac chylus iners, minuſque ſpirituoſus generatur: unde uberior flatuum, abdomen & ventriculum diſtendentium proventus, & alvina obſtructio, preſſo ſequuntur pede. Nec itaque vanus ſuboritur metus, ne ætate provectiori exiſtente, niſi congruis remediis malo obviam eamus, cachectica tandem ſuccedat corporis depravatio.

Quare ut recta feratur medela; monendum prius duco, vomitoria, non minus, quam aquas minerales tam Sedlicenſes, quam Selteranas, cum lacte maritatas, in hiſce morborum generibus, plus plerumque damni, quam adjumenti inferre; quippe quæ robur

ventri-

ventriculi, ac reliquorum viſcerum jam debilitatum, magis deſtruendi ac pervertendi potentia pollent. Ea potius in uſum vocare decet medicamina, quæ lentam ſpiſſamque pituitam incidendi, tonum ventriculi ac inteſtinorum confortandi, flatus diſcutiendi, & excretiones ſalutares, quæ per alvum, cutim, ac urinam fiunt, facilitandi prædita ſunt virtute. Atque pauca profecto ſunt, quæ hoc fine commendarem remedia; ex quibus primum eſt infuſum theiforme, mane ſorbillandum, quod ſic conficitur: *Recipe herbæ veronicæ, ſcordii ana manipulum unum, ſeminis fœniculi drachmas duas, cardamomi minoris drachmam unam. Conc. Cont.* F. ſpecies. Ante hujus potationem pariter, ac hora pomeridiana quarta, drachmam dimidiam electuarii, in vino aquæ nupto adſumendam ſuaderem; cujus hæc eſt formula: *Recipe radicis rhabarbari unciam ſemis, pimpinellæ, ari, ſuccini præparati, ſeminis cymini æthiopici, extracti centaurii minoris, corticis caſcarillæ ana drachmam unam, julepi corticum aurantiorum uncias duas. M.F. electuarium.* Tum quoque egregiam præſtabit operam, ſequens mixtura: *Recipe tincturæ antimonii acris, eſſentiæ ſuccini ana unciam ſemis, ſpiritus ſalis ammoniaci drachmas duas. M.F. mixtura. cujus ſexaginta guttæ veſperi ſub ſomni tempus capiantur.* Et denique, cum cereviſia hiſce morbis prorſus ſit inconveniens, hujus vices commode ſupplebit, & potui ordinario, conjuncto vini generoſi uſu, inſerviet hoc decoctum: *Recipe radicum ſarſaparillæ uncias ſex, cichorei, glycyrrhizæ ana unciam unam, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. Cont. F. ſpecies, quarum binæ unciæ cum tribus aquæ menſuris ſunt decoquendæ.* Cæterum ſecundare expediet horum medicaminum effectum recto victus genere; in quo ab animi affectibus cibiſque flatulentis & concoctu difficilibus, veluti ſunt legumina, olera, poma &c. ſtudioſe ſibi cavere; & potius corporis exercitationi, cœlo exiſtente ſereno, per vectionem, vel equitationem inſtituendæ, probe ſtudere, ægrotum oportebit.

CASUS CXXV.

De defluxionibus ſeroſis diuturnis ex hæreditaria diſpoſitione.

Vir quidam XXXVIII. annnrum, temperamenti cholerico ſanguinei, habitus corporis tenerioris, atque ſiccioris, animique ſenſibilioris, parentibus natus eſt valetudinariis: ſiquidem pater poſt varias, quas paſſus eſt, ægritudines, tandem aſcite, mater vero arthritide vaga diu cruciata, apoplectico demum inſultu, ter quidem recidente perierunt. Quare noſter etiam, à teneris, hæreditaris quaſi pœnam luens, ægrotandi onus toleravit: namque puer variis defluxionibus faucium non minus, ac febribus, & tuſſi catarrhalibus divexatus, his remittentibus, nono circiter ætatis anno, fœdam incidit capitis tineam. Huic, elapſo demum triennio, perſanatæ, ſucceſſerunt bina duntaxat ulcera ſerpiginoſa, cruſtoſa, crinibuſque inſtar plicæ Polonicæ permixta, quæ utrumque capitis latus obſederunt, ac perpetuo ſeri acris ſtillicidio, ægrum ad decimum octavum ætatis annum exercuerunt: tum vero evulſis crinibus, & impoſito ipſis emplaſtro Norimbergenſi, abſque internorum remediorum uſu, exſiccata coaluerunt.

Abhinc primum ſatis bene habere videbatur; ſed tranſactis tribus annis, ex improviſo vehementioribus corripiebatur ſternutamentis; quæ alvi obſtructione, capitis doloribus, atque ſeri acrioris, vicinas partes arrodentis, ex oculis naribuſque ſtillicidio ſtipata, ſoluta poſt triduum alvo conquieſcebant. Tum rurſus per biennium valuit; quo peracto, eadem ſymptomata ipſum prehendebant, & per paroxyſmos, quotidie hora matutina nona incipientes, cum pertinaciſſima alvi conſtipatione, horrendiſque capitis ac oculorum doloribus, ad tertiam pomeridianam inhærebant, octo diebus moleſta erant. Conſultus Medicus, catarrhalem ſuſpicatus febrem, dedit pulverem præcipitantem; quo veſperi ſumto, magna inteſtinorum tormina, inque primis gravativum in hypochondrio ſiniſtro dolorem paſſus, per totam noctem inquietus diſcurrebat; donec ſequuto mane alvi profluvio, omnes dolores, atque lymphæ ſalſæ per nares, oculoſque ſtillicidium ſimul & ſemel evaneſcerent, & ipſe prorſus convaleſceret.

Verum ab hoc tempore, anno nimirum ætatis vigeſimo tertio, ad hanc uſque diem dictis moleſtiis obnoxius, eaſque per intervalla, maxime poſt quamvis tempeſtatis mutationem, modo graviores, modo mitiores paſſus fuit. Fonticuli inciſionem a Medico quodam commendatam reſpuit; ſed ante quatuordecim annos ex Illuſtris *Hoffmanni* conſilio, infuſa theiformia, decocta pro potu ordinario, blanda laxantia ac temperata pediluvia, eo effectu adhibuit, ut ſub hac curatione, quam ob ſtomachi, aquæ calidioris potum neutiquam ferentis, debilitatem, haud ultra tres continuare poterat hebdomades, rariſſimam mali ſui acceſſionem ſenſerit. Sed hac abſoluta, eadem olim frequentia & vehementia recruduit morbus: quem Medicus quidam oppugnaturus, peccantem materiam, datis in hunc finem remediis per urinam, ſudoremque eliminare ſtudebat; at nullo modo fine ſuo potiri poterat. Tandem, elapſo circiter anno, ſponte ſuccedebant hæ excretiones: ſiquidem quovis diluculo, eumpebat per totum corpus, ſudor copioſus, acerrimus, faciem excorians, & pro tempeſtatis ratione plus minus gravem odorem ſpirans. Et quo largior ac expeditior promanabat dictus ſudor; eo certe & rariores, & mitiores recurrebant memoratæ adfectiones; præſertim, quum ſub iis ſudoribus, ciborum cupiditas periret, & alvi ſuccederet obſtructio. Namque antehac hæc erat paroxyſmorum idea: antecedebat plerumque juſto avidior adpetentia, ſequebantur extremorum frigus, alvi obſtuctio, ſomnolentia, totiuſque corporis languor; tum excipiebat primum narium ſiccitas, dein ſternutatio, & tandem lymphæ acrioris per nares & aures deſtillatio: quæ ſymptomata non niſi crebriori narium emunctione mitigari poterant; & ſub tempeſtate ſerena, ſimul tamen ventoſa ac frigida, gravius infeſtabant, quam cœlo exiſtente pluvioſo.

Languentis igitur adpetitus vigorem inſtauraturus, & alvinæ excretionis ſucceſſum adjuturus, præter pulveres temperantes, blanda laxantia, atque venæ ſectiones, acidulis uti cœpit Pyrmontanis, & ſubinde Egranis: & licet hæ ante binos annos cum lacte caprino potæ, vertiginem reliquerint, quæ hauſtis Sedlicenſibus, tuſaque vena, prorſus ceſſavit; attamen ægroto quoad reliqua ſymptomata inſigne tulerunt ſolamen. Tandem vero menſe præſentis anni Maio accidit, ut in febrem continuam, cum atrociſſima capitis dextri hemicrania ſtipatam delaberetur; quæ cum febris incremento invaleſcebat; & quotidie hora matutina nona invadebat, duodecima acutiſſimum dolorem inferebat, & pomeridiana tertia remittebat. Accedebant præterea in artubus ejuſdem lateris, ſpaſmodici motus, cum levi mentis perturbatione, totiuſque lateris refrigeratione conjuncti; quæ cuncta ſymptomata, cum decreſcente febre mitigabantur, ac denique larga ſolvebantur diaphoreſi.

Abhinc deſiderato à priſtinis moleſtiis gaudet otio; nec illis, niſi leviſſimis, atque vix notabilibus,

ſub tempeſtate inimica, adficitur. Videtur igitur jam rectiſſime valere; & ad præſervandum penitus morbum, pulveribus ſalinis præcipitantibus utitur, diætæque regulas curatius obſervat. Cœna ipſi eſt prandio liberalior; ſub qua hauſtus vini generoſi ſumtus, majus fert emolumentum, quam ſi inter prandium capiatur. Potui ordinario inſervit cereviſia Martisburgenſis. Cæterum pulſus eſt durus, alvus paululum ſegnis, urina naturalis, & tranſpiratio horis matutinis bene ſuccedit: ſed ſomnus obſervatur interruptus, ac inquietus.

Epicriſis cum conſilio.

Ex præmiſſa morbi hiſtoria, multa animadvertere licet momenta, quæ morborum chronicorum pathologiæ magnam fœnerantur lucem. Namque notari primum meretur, ægrotantem noſtrum parentibus valetudinariis, & præſertim matre, arthritide vaga ſcorbutica, & inſultibus apoplecticis diu vexata, fuiſſe natum. Hinc enim factum eſſe videtur, ut ille non modo ſuccos acres, ſerumque impurum, verum quoque nervoſum genus valde debile, ex utero quaſi materno ſibimet contraxerit, ac obtinuerit; & hinc à prima ſtatim infantia, ob ſeri impuri nativam veluti in partibus glandulosis ſtagnationem, catarrhis variis, ſeriique deſtillationibus laboraverit. Verum nulli fere deprehenduntur morbi, qui tam ægram admittant curationem, omnemque fere remediorum vim reſpuant, quam illi, qui vitiata per hæreditariam diſpoſitionem tam fluidarum, quam ſolidarum partium temperie nituntur. Et inde præclarum reſultat axioma, quod, cum cognitio morborum, quibus parentes laborarunt, in dijudicandis æque ac ſanandis morbis chronicis, inſignioris ſit uſus, omnem Medicum de ea ſibimet comparanda, ante omnia eſſe oportere ſolicitum.

Æque notabile eſt, poſt inſequutam capitis tineam, evanuiſſe protinus catarrhales affectiones: quoniam ſcilicet, ſero illo impuro viſcidoque, ad unum locum compulſo, ac quaſi concentrato; reliquæ partes ab ejus copia liberantur. Exinde patet, unam eandemque cauſſam pro varia locorum, quæ occupavit, ratione, diverſas inducere ægritudines. Atque ſic planiſſime perſpici poterit ratio, cur cohibito tandem ſeri impuri per ulcuſcula capitis effluxu, illud magis ad interiores ac membranaceas partes, maxime narium decubuerit, haſque graviter vellicando, horrendos capitis dolores, moleſta ſternutamenta, & copioſum acrioris lymphæ ſtillicidium progeneraverit.

Docet porro hæc obſervatio, morbos hæreditarios per ſtatos circuitus plerumque recrudeſcere. Hi vero in noſtro ægrotante atrocioribus capitis ac oculorum tormentis, ſe potiſſimum exſeruerunt: quæ præſertim in regione ſinuum, quos frontale os ſupra oculorum orbitas format, tyrannidem exercuerunt. Dependent ejuſmodi dolores à ſæpius memorato ſero, acri, viſcidoque, tunicam illorum ſinuum internam, nervoſam, ac pituitariam obſidente; & ab aëris mutatione, flantibuſque præſertim ventis aquilonaribus, admodum exacerbantur; nonque prius ceſſant, quam procurato iſtius ſeri per nares exitu.

Attentione non minus dignum eſt, illos adfectus, quos copia ſeri, in parte quadam ſtagnantis, fovet, mitigari, quin curari etiam poſſe, per univerſalem totius corporis ſudorem, qui ſæpius cutim omnino arrodit, ac excoriat. Et hinc adparet, quam ingentem acrimoniam humores concipere poſſint, in iis maxime ſubjectis, quæ à primis incunabulis malignos ac impuros obtinuerunt ſuccos.

Confirmat etiam caſus noſter, quantæ utilitatis ſint ſanguinis miſſiones, & aquarum mineralium inque iis Egranarum uſus. Certa enim fide aſſeverare poſſum, in hæreditariis, iiſque morboſis diſpoſitionibus tam mitigandis, quam à graviori periculo præcavendis, non præſtantiorem eſſe medicationem, quam quæ per fontes ſoterios, conjuncto recto rerum non naturalium, motus corporis, eorumque remediorum, quæ ſalutares per alvum, ſudorem, ac urinam promovent excretiones, uſu inſtituitur.

Nec ſilentio prætermittendum eſt, paroxyſmos ac dolores cephalalgicos in noſtro ſubjecto a refrigeratione extremorum, ingenti corporis languore, & alvi obſtructione incepiſſe: utpote quod momentum, in omnibus morborum generibus, quæ ſpaſmodicis motibus complicantur, & humores à ſuperficie corporis ad partes compellunt interiores, adnotare licet.

Denique regulæ inſtar perpetuæ tenere oportet, quod ea ſymptomata, quæ partem quandam frequentius exagitarunt, licet, adhibita convenienti medicatione, penitus diuque conquieverint, nihilo minus accedentibus forſan aliis morbis, maxime febrilibus, mox veluti reſuſcitata, iterum jungantur. Sic in noſtro caſu febri continuæ protinus ſupervenerunt hemicranici dolores; qui febriles motus utique reddunt & acerbiores, & moleſtiores.

Quæ cum ita ſint, & à me deſideratum fuerit, ut viam potiſſimum monſtrarem, qua ægrotus ab ulteriori mali recurſu præcaveri poſſit: commendavi acidulas Selteranas, cum lacte aſinino, ſequentem in modum potandas. Sumto ſcilicet veſperi laxante, quod ex magneſiæ albæ drachma una, & ſalis Epſonenſis drachmis duabus concinnatur, ut ſequenti mane dictorum fontium, quantum lagena dimidia capit, tepefactarum ſorberet; ſequentibus vero diebus aquas iſtas, binis partibus cum una lactis aſinini permixtas, lagena, qua ad continendas aquas Tœnſtadienſes utimur, exceptas, & intra aquam ferventem tepefactas, pondere unius libræ hauriret, ſuaſi: qua potatione per tres hebdomades continuata, iterari dictum laxans, tumque finiri curationem imperavi.

Interim, ſi ſub hoc fontium uſu, alvi forſan ſegnities acceſſerit; huic ut mannæ in iiſdem fontibus ſolutæ binis unciis obviam eatur; quavis inſuper veſpera corpus moderate moveatur; & in vicem cereviſiæ pro potu ordinario ſequens adhibeatur decoctum, juſſi: *Recipe radicum ſcorzoneræ, ſarſaparillæ ana uncias quatuor, glycyrrhizæ, cichorei, fœniculi ana uncias duas. M. F. ſpecies, quarum binæ unciæ cum tribus aquæ menſuris per horam dimidiam decoctæ, conjuncto vini Burgundiaci hauſtu, potentur.* Non minus mixturæ ex eſſentia corticum aurantiorum, ac gentianæ rubræ, æquali pondere permixtæ quadraginta, aut Elixirii balſamici octoginta guttas, ſub epulis ex ultimo hauſtu capiendas ordinavi. Denique contra capitis dolores, ſi forſan reciderint, externe fronti ac temporibus adplicandum ſuaſi balſamum meum vitæ; & ſub eorum acerbitate, ut alvus, ſumtis in hunc finem veſperi drachmis duabus ſalis Anglicani, mane vero quatuordecim pilularum mearum balſamicarum, ſervetur aperta, injunxi.

CASUS

CASUS CXXVI.

De affectu arthritico vago ſæpius recrudeſcente.

VIr quidam fere ſexagenarius, ob varias refrigerationes ac fatigationes corporis, quibus olim ſub itineribus, vi muneris ſæpius inſtituendis, obnoxius fuit, per viginti jam annos arthritide vaga ſcorbutica laboravit. Mitiores tamen ſemper fuerunt hi dolores, maxime ſi ſub iſtis corpus in quiete, vel in lecto decumbens, vel ſellæ inſidens conſervavit; neque tum ardorem, nec ſitim præternaturalem ſenſit. Hæc articulorum tormenta, aliquot abhinc annis in pleuritidis ſpuriæ forma latus ſiniſtrum divexarunt; ſed adhibitis convenientibus medicinis, ac emplaſtris ſedata, huc uſque ſiluerunt. Sub hujus demum anni auſpiciis ex improviſo atroces in dextrum latus irruerunt dolores, ægrum lecto affigentes, & non modo ob conjunctos vomitus calculum renalem mentiebantur, verum etiam ob accedentem inſigniorem corporis contabeſcentiam, febris lentæ ſuſpicionem movebant. His conſopitis, iter ipſi rurſus erat faciendum; in quo cum rapidiori curſu veheretur, recurrebant dicti lateris dextri dolores tanta vehementia, ut interrupto itinere, lectum petere cogeretur. Ex convenienti methodo hæ moleſtiæ iterum conquieſcebant; at relinquebant tenſivum dolorem, qui mox dextrum, mox ſiniſtrum latus occupans, poſt incurvatum ſcribendi cauſſa corporis ſitum atrocior urgebat; ab obambulatione vero, aut quietiori intra lectum decubitu prorſus ſolvebatur.

Menſe Julio, peracto iterum itinere, articularis recidebat morbus, totumque fere corpus, magnis tormentis diſtorquebat; cum inſigni carnoſæ illius ſubſtantiæ conſumtione: atque vix mitigato hoc paroxyſmo, præter conſuetudinem novus ſuccedebat, longe atrocior, cumque tenſivis dextri lateris doloribus ſtipatus. Hoc quoque poſt longum tempus levato, Octobri menſe ex vena in ſiniſtro pede tuſa, cruor larga detrahebatur copia, floridus, & multo ſero permixtus: quo facto, ingens ſequebatur humorum ebullitio, ut aliquot noctes inſomnes tranſigere teneretur. Per novem vero noviſſimos dies ſomno rurſus tranquillo fruitur; & ciborum integra gaudet adpetentia. Interim nec ſæpe memorata illa dextri lateris tenſio penitus ceſſavit; nec vires, nec corpus priſtina ceperunt incrementa: quod fere non miratur æger, cum noviſſimo anno, nullum plane ab arthriticis doloribus, ſub vario morbi genere ſibi invicem preſſo pede ſuccedentibus fuerit otium, hiſque ſemper depaſcens calor, metum febris lentæ injiciens ſupervenerit.

Medicus quidam accuſavit renis dextri exulcerationem, niſi inveteratam, ſaltem incipientem: verum æger calculum huic ſententiæ hactenus addere recuſavit. Namque dolor in dextro latere nec perpetuus, nec fixus eſt; ſed corpore probe calefacto evaneſcit, &, licet levior, ad ſiniſtrum latus tranſit: ex utroque vero laterum non raro ad os ſacrum, & femora decumbit, malumque format iſchiadicum. Neque hunc dolorem ex concuſſione corporis ſub vectione celeriori exacerbari ſenſit; & denique putat, futurum eſſe, ut vehementioribus agitaretur moleſtiis, ſi renum ſubeſſet ulcus.

Quare anceps fere hæret, cui potiſſimum cauſſæ dictum in latere dextro adſcribat ſymptoma: mox enim, ſcorbuticam ſaburram dicto lateri firmius impactam, dolorem iſtum excitare credit: mox ſuſpicatur calculum renalem. Licet enim nunquam excreverit lapillos; attamen poſt uſum pulveris cujuſdam lithontriptici, materiam matulæ adhæſiſſe deprehendit, quæ jamjam inſtar argillæ flava cernitur. Mox porro ſibimet imaginatur, deſtructam à ſuccis eſſe vim digeſtivam, & inde generari chylum minus ſpirituoſum; qui cauſſa eſſet contabeſcentiæ: ſed cum alvus probe ſuo fungatur officio, nec indigeſti excernantur cibi, ab hac quoque recedit opinione. Quicquid vero ſit, tuum, vir Experientiſſime, flagitat conſilium: quo & corporis decremento ac maciei ſuccurrere, & ab arthriticis inſultibus, ipſoque, ſi præſto fuerit, calculo ſe præcavere, ac ſublevare queat.

Reſponſio Conſultatoria.

Corporis totius languor, & contabeſcentia, arthritis vaga, pleuritis ſpuria, podagra, dolores tenſivi in regione dextri renis, ac reliqua cuncta, quæ virum ſpectatiſſimum immaniter tractarunt, ſymptomata, unicum agnoſcunt fundamentum, quod in diatheſi humorum, atque lymphæ ſcorbutica potiſſimum latere videtur. Perpetuæ enim eſt obſervationis, quod, ſi vitales ac nutritii ſucci a blanda & naturali temperie receſſerunt, & partibus ſalinis, ſulphureis, aliiſque excrementitiis imbuti ſcatent, omnis & nutritio, & vigor cunctarum ſenſim imminuatur partium. Neque vero ex iis, quæ ægrum infeſtant, ægritudinibus exitium adhuc metuendum eſſe credo; nec ullæ febris lentæ, vel ulcerationis renum aut veſicæ notæ exinde adparent: ſed tenſivus ille dextri lateris dolor, qui tantum infert metum, à materia acri arthritica, mox ad tunicas inteſtinorum nerveas, mox ad renes atque veſicam decumbente, atque cum urina excreta, natales ſuos mutuatur.

Quare ſi ſpectemus curationem; hujus cardo in eo conſiſtit, ut humores à ſordibus ac impuritatibus ipſis inhærentibus prorſus liberemus. Quod quidem opus, cum arthritica ſcorbuticaque ſaburra, inſtar fermenti, altas jam egiſſe videatur radices, perarduum ac difficile eſt: experientia tamen fultus, minime dubito, quin ope diæteticorum medicaminum non minus, ac pharmacorum convenientium & roborantium & corrigentium, in noſtro ægrotante, votis ſimus potituri. Atque hunc in finem primum cereviſiæ uſum valde improbo, ejuſque in vicem potius commendo ſequens Decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, raſuræ cornu cervi ana uncias quatuor, cichorei, glycyrrhizæ, chinæ ana unciam, ſeminis fœniculi unciam ſemis. M. Conc. D. S. ſpecies, quarum duæ unciæ ex tribus aquæ menſuris ſunt decoquendæ.*

Deinceps hortor, ut ex vena in pede tuſa, bis quotannis ſanguis mittatur, non quidem tam larga, uti ſuevit quantitate; quippe qua vires corporis franguntur, robur ventriculi ac inteſtinorum labefactatur, & tranſpirationis ſalutare negotium retardatur; ſed ſufficiet, quatuor vel quinque cruoris detrahere uncias. Tum quoque vivendi rectam ſervare oportet rationem; & ex cibis, omnes ſalitos, acidos, flatulentos, poma, & omne placentarum genus evitare; contra frequentius juſculis, quæ ex carne vitulina, vel gallinacea, cum radicibus petroſelini, apii, atque graminis coquuntur, veſci; cœna parciori uti, & ſub prandio vinum vetus Rhenanum parce potare; nec non corpus moderate exercere conveniet.

Ex pharmacis bina duntaxat propono; quorum unum eſt pulvis præcipitans, alterum Elixir meum viſcerale balſamicum. Illum, qui acrimoniam temperat, & blandum promovet ſudorem, pondere duorum ſcrupulorum alternis veſperis ex commendato decocto; hoc vero ad quinquaginta guttas ſub epu-

lis

lis aſſumere expediet. Et his denique uſurpatis, adventante vere uſus vel aquarum mineralium, vel ſeri lactis, vel ipſius lactis, præſtantiſſimum feret auxiliū.

CASUS CXXVII.

De præſervandis doloribus arthriticis.

FLagitavit quondam meam opem vir quidam generoſus, atque petiit, ut explorata illius valetudine, de hac tuenda, & à gravioribus periculis vindicanda, meam exponerem mentem. Ponderatis igitur cunctis, quæ attendi merentur, momentis, deprehendi ipſum eſſe temperamenti ſanguineo-cholerici, habitus corporis tenerioris ac ſtrictioris, ad alvi ac ſudoris excretiones valde proclivem facilemque, ſimul vero in graviores animi pariter ac corporis commotiones, dolores quoque, & acutas febres inſigniter pronum. Notatu ſubinde dignum eſt, quod per naturalem diſpoſitionem, æque ac varios diætæ exceſſus ac errores, digeſtivam ventriculi vim valde imbecillam obtinuerit; & ideo, poſt leviſſimum diætæ vitium, multæ cruditates acidæ, viſcidæ ac bilioſæ in primis cumulari ſoleant regionibus. Hinc porro vitales ſucci ſalibus peregrinis, acribus, ſcorbuticis, tartareiſque referti videntur; quorum fixiora atque craſſiora per urinam in forma ſabuli excernuntur; ſubtiliora vero ac volatiliora ad externos artus eorumque juncturas deponuntur. Ab his itaque articularis morbus, cum ardore ruboreque affectarum partium; ab illis autem nephritici dolores, quorum facilis in calculum renalem eſt tranſitus, excitantur: quæ ſymptomata, autumnali ac hyemali tempeſtate, acerbiora potiſſimum ſunt, ingentemque corporis languorem relinquunt.

Quæ cum ita ſint: facile patet, horum vitiorum curationem vel præſervationem aggreſſuro, binas proxime indicationes eſſe obſervandas, nimirum, ut vim ſtomachi digeſtivam reſtituat, ac novum cruditatum in prima officina proventum impediat; deinceps ipſam humorum maſſam depurare, & ipſi inhærentia ſalia, veram arthritidis materiam, per congrua emunctoria è corpore proſcribere ſtudeat. Hiſce ſatisfacturus ſcopis; commendo primum venæ ſectionem; quæ, cum æger ſit ſanguineus, vaſa cruore turgida præ ſe gerat, & ad humorum ebullitiones, circa æquinoctia potiſſimum valde proclivia obſervetur, bis utique quotannis, Martio nimirum & Septembri menſibus, detractis ſex vel octo cruoris unciis, in pede eſt inſtituenda. Atque circa hoc tempus ſtudioſe frigus à corpore arcere, cibiſque nec nimiis, nec coctu difficilioribus uti oportebit.

Poſt ſingulam ſubinde phlebotomiam, ſuadeo, ut per quatuordecim circiter dies, alternis veſperis pilularum balſamicarum, ad *Becheri*, *Stahlii*, vel noſtram mentem confectarum quindecim deglutiantur; ſequentique mane ſalis mei aperitivi drachma una ex aqua vino rupta capiatur, hauſtis deſuper aliquot infuſi theiformis vaſculis. Idem hoc infuſum, diebus ab uſu pilularum vacuis, in lecto cum regimine diaphoretico ſorbere præſtabit: nec alienum erit, dictis pilulis & ſale aperitivo, extra hanc quoque curationem, quovis decimo uti die. Ad roborandum porro ventriculum, flatus diſcutiendos, & acrimoniam temperandam, præclaram opem exſerit Elixir ſtomachale, quod ex extractis amaris, abſinthii, centaurii minoris, gentianæ, corticibus aurantiorum recentibus, ſale tartari, myrrha, & vino Hungarico apparatur: & bis terve ſingula hebdomade vel ex aqua vino permixta, vel ea, quæ ex ceraſis nigris diſtillatur, ad guttas quinquaginta aſſumi poteſt.

Ut vero ſalia ſcorbutica edulcorentur, & à ſanguinis maſſa ſeparentur; de potu ante omnia convenienti ſoliciti debemus eſſe, cujus vices æſtivo tempore decoctum appropriatum, at hyemali cereviſia bonæ notæ, veluti eſt Wuthnauenſis, vel Eulenburgenſis, commode explebit. Tum quoque eidem ſcopo ſerum lactis caprini inſerviet, quod ex dicto lacte, ad lenem ignem decocto, & additis ſucci citri, ac naſturtii aliquot cochlearibus percolato conficitur; & menſibus æſtivis, Maio vel Junio, curæ loco, ſorbendo ſingulo mane illius tepefacti menſuram dimidiam, uſurpari debet; conjuncto dicti Elixirii ſub epulis uſu. Ex aquis mineralibus præſenti affectioni non erunt convenientiores ullæ quam Selteranæ: quas etiam cum lacte caprillo maritatas, quantitate menſuræ unius mane ſorbillare, & quovis tertio die laxans ex manna, rhabarbaroque confectum interponere juvabit. Præterea in temperandis ſalibus ſcorbuticis, & demulcenda bile acri excellentiſſimam utilitatem pollicetur dictum ſal aperitivum, ſi circa ſomni tempus ex hauſtu decocti commendati interdum capiatur.

Cæterum, quum in fecundanda remediorum virtute, nihil eſt fructuoſius recto vivendi genere; huic exacte ſtudendum erit. In primis cœna ſit parcior, nec niſi forte juſculis, aut ovis ſorbilibus ſub ea veſcatur æger: inter prandium evitentur cibi ſaliti, nimiis aromatibus conditi, fructus, acetaria, & cuncta, quæ fermentativum in ſtomacho augent motum. Seligantur potius coctu faciliores, ex quibus juſcula cum ſpinachia, acetoſa, aſparago, naſturtio, ac cancris contuſis parata, palmam obtinent. Quicunque vero comedantur cibi, probe maſticandi ſunt; quoniam tali ratione facilius concoquuntur, ac laudabiliorem progenerant chylum. Potuum porro recta habenda eſt ratio; ſpirituoſiores enim ac vina calidiora ſedulo fugere decet: interim per hyemem vino Hungarico, æſtivo autem tempore, Moſellano uti licebit.

Proinde corporis non omittenda eſt exercitatio; eaque, quocunque fiat modo, nunquam ſtatim à paſtu, ſed optime matutinis horis inſtituenda; ea cautione, ne ſub inimico fiat cœlo, nec ab ea frigidus hauriatur potus. Hanc ſane iterum iterumque commendo; quoniam ex illius intermiſſione labefactatur digeſtio, cruditates in ventriculo generantur, & via ad hypochondriacam paſſionem panditur. Atque tandem animus quoque à mœrore, ac nimiis meditationibus vacuus, in perpetua tranquillitate conſervari, & grato conſortio erigi debet: non neglecta corporis ſufficienti quiete. Quæ ſi obſerventur rite, non dubium eſt, quin in reſtituenda, tuendaque ſanitate, egregium operæ factura ſint pretium.

CASUS CXXVIII.

De affectu arthritico cum peculiari manuum calloſitate.

MAtrona LIV. annorum, temperamenti cholerico-melancholici, ab eo tempore, quo per ætatis rationem menſtrua ceſſarunt, non obſtante in horum locum ſubſtituta phlebotomia annua, variis ſymptomatibus, nimirum doloribus capitis, adpetitus vitiis, pathematibus hypochondriacis, preſſorio & inflativo ſiniſtri hypochondrii dolore, inflatione ventriculi, a paſtu potiſſimum, cum inſigni

ſigni præcordiorum anxietate, & ſudore frigido affligente fuit conflictata. Non minus tormentis à calculo illatis vexata, & ab his liberata, arthriticis manuum, pedum, dorſi ac oſſis ſacri doloribus cruciari cœpit; eo moleſtioribus, quum ſimul hernia, & ani procidentia corriperetur, & adhuc laboret. Articularis morbus cum increſcente luna plerumque incipit, cum digitorum dolore, ac torpore paralytodeo, atque callo utriuſque manus volam, conjuncto vehementi pruritu, obſidente; qui primum colore reliquam cutim æquat, accedente vero plenilunio, in nigram ac corneam fere mutatur ſubſtantiam. Hæc poſt lunæ plenitudinem, in fiſſuras dividitur, atque tophaceam fundit materiam, qualem nodoſa exhibet podagra. Tum cutis furfurum inſtar ſecedit, tophuſque corneus evaneſcit: donec increſcente rurſus luna, eadem repetatur ſcena.

Quare Medici cujuſdam opem imploravit, qui datis interne medicinis diaphoreticis, diureticis, eſſentiis, decoctiſque lignorum, pulveribus antiſpaſmodicis, pilulisque purgantibus, ac balſamicis, extrinſecus vero adhibitis unguentis diſcutientibus, nervinisque id quidem effecit, ut cornea illa ſubſtantia manus defereret; ſed tormenta arthritica contumaciter inhærebant. Tandem, elapſo circiter anni quadrante, incidebat in febrem intermittentem, cum purpura rubra conjunctam; ſub qua ſingulo mane lenem ſudorem paſſa, à cunctis doloribus immunis fuit, & rectiſſime valuit. Verum, cum hac febre ſuperata, & articularis morbus, & nodoſi manuum calli revertantur; noſtrum petiit conſilium.

Epicriſis.

Accuratior hujus morbi delineatio ferax eſt utiliſſimis obſervationibus, quas paullo exactius hoc loco perpendere, ab inſtituto noſtro haud alienum putamus.

Certa atque indubia conſtat experientia, fœminis, ſi quinquageſimum annum exceſſerint, ceſſante menſtrua purgatione per uterum, cum variis, potiſſimumque chronicis paſſionibus conflictandum eſſe; quibus eo facilius obnoxiæ fiunt, ſi otio indulgent, laute vivunt, parum liquidi aſſumunt, & quod maximum, ſi aſſiduo mœrore animum excruciant. Tunc enim facillime incidunt in affectus hypochondriaco-ſpaſmodicos, qui vulgo, ſed perperam uteri vitio adſcribi ſolent. Sæpius etiam malum ſcorbuticum, & cachecticum, vel dolores arthritici, aut calculoſi fœminas male habent, quibus provectior ætas hanc uterinam abſtulit purgationem. Quarum calamitatum cauſſa haud aliunde nobis petenda videtur, quam ab exuberante humorum copia, nimiaque ſanguinis ſpiſſitudine, quæ tardiori facto humorum circuitu, abdominis viſceribus labem affricat, eorumque infarctibus, & obſtructionibus, mirifice patrocinatur. Quando enim cunctatior eſt ſanguinis per abdominis viſcera progreſſus, non ſolum ſecretio ſalivalis lymphæ, in pancreate & glandulis inteſtinalibus, quæ chylo conficiendo plurimum ſervit, vitiatur, ſed etiam ampliſſimo hepatis viſcere male affecto, utiliſſima bilis ſecretio depravatur, vel minuitur. Hinc vero ilias malorum pullulat, quæ potiſſimum in ventriculo, ac inteſtinis ſcenam ſuam adornant, ea producendo ſymptomata, quæ hypochondriorum vitio imputantur.

Multoties & pluriſariam animadvertimus, fœminas, quibus ætatis ratio menſtruam ſanguinis rejectionem abalienavit, doloribus ex calculo infeſtari, à quibus tamen antea, vigente hoc fluxu, fuerunt immunes; vel horum loco ſævis artuum doloribus corripi. Nam quæ ejuſmodi in ſtatu collocatæ ſunt fœminæ, in iis potiſſimum ob deficientem laudabilis bilis copiam, ingens fit intra primas vias acidarum cruditatum proventus; quæ ſi integræ, ac immutatæ deferuntur ad ſanguinem, calculoſæ ac tartareæ concretioni cauſſam, & occaſionem ſubminiſtrant. Salia autem hæc fixiora, tartarea, humoribus intime conſociata, quando cum urina non evehuntur, ſed motu inteſtino agitata, ſubtiliora evadunt, exquiſite ſentientes membranas, ac ligamenta, quibus artus vinciuntur, occupant: unde haud inſolens, nec inconſuetum eſt, calculum reſolvi in arthritidem; & hanc rurſus tranſire in calculum. Non eſt igitur, quod miremur, ſi in ægrotante noſtra eaſdem nocentis materiæ tranſlationes obſervamus.

Valde notabilis etiam hoc in caſu eſt callus, utriuſque manus volam obſidens, qui ſub lunæ augmento in plures fiſſuras diductus, materiam tartaream, tophoque ſimilem exſtillavit, manifeſto utique indicio, ſerum ſanguinis glutinoſum, ſalibuſque tartareis refertum, fortiori motu ad externas partes relegatum, atque inprimis defixum fuiſſe in volis manuum, ob tendines copioſos, qui hiſce in partibus deprehenduntur.

Illud etiam animadverſione dignum eſt, quod febre tertiana ſuborta, artuum dolores, cum calli generatione penitus exſpiraverint. Frequens enim ſudor, qui deſæviente febris paroxyſmo, largiter fluere conſuevit, humorum maſſam à ſordibus ſalino-ſulphureis egregie repurgavit. Reverſi autem ſunt artuum dolores, febre pravis forſan artificiis cohibita; cujus rei frequens ejus reditus haud levem nobis facit ſuſpicionem. Ego ſane ſic ſentio; ad ſolvendos viſcerum infarctus, ad vitiatas humorum ſecretiones redintegrandas, imò ad antevertendas chronicarum paſſionum origines, magnum in febrili motu poſitum eſſe præſidium: ſi nimirum certis diſtinctus ſit intervallis; quippe cujus beneficio, & vaſa obſtructa reſerari, & viſcidi humores diſſolvi, omniſque generis excretiones reſtitui poſſunt; præſertim, ſi Medicus in id ſedulo incumbat, ut ſaluberrimum hunc motum convenientibus remediis ſalinis, ac ſtimulantibus, debitoque regimine adjuvet. Licet autem hinc intelligere, quam male ægris conſulant, qui hujus motus febrilis beneficio necuti, nec illud in corporis ſalutem vertere ſciunt; in eo unice occupati, ut male feriatis artificiis hos motus ſupprimant.

Cæterum ad hujus mali ſanationem, vix aliud quidquam magis conducere exiſtimamus, quam fontes medicatos, inprimis autem magnam ſpem ac fiduciam ponimus in interno thermarum Carolinarum, & externo Tœplicenſium uſu, cum decenti regimine inſtituendo. Dici enim vix poteſt, quanta vis inſit aquis mineralibus, tam interne, quam externe uſurpatis, ad eradicandas chronicas paſſiones; quarum pertinacia, maxima ex parte, inveteratis viſcerum obſtructionibus fovetur; quod frequenti & attenta obſervatione nobis innotuit.

CASUS CXXIX.

De malo arthritico-ſcorbutico.

VIR LIV. annorum, temperamenti ſanguineo-melancholici, debilioris ac ſenſibilioris conſtitutionis, vitæ ſine motu deſidi, nimiiſque lucubrationibus addictus, per longum tempus ex tuſſi ſicca inſignes percepit moleſtias: quæ vero ab acrimonia lymphæ derivata, & uſu remediorum hanc demulcentium ita ſenſim imminuta eſt, ut jamjam non niſi

oiſi mitiſſime adfligat. Præter omnem vero opinionem ſubito accedebant dolores, primum in latus ſiniſtrum, atque dorſum irruentes; & paullo poſt, adhibito forſan pediluvio, pedis ſiniſtri ſuram tanta vehementia obſidentes, ut pedibus abſque exquiſitiori ſenſu inniti haud potuerit. Habebantur hæc dolorum, magis magiſque invaleſcentium, tormenta pro podagricis; maxime, cum eadem ratione tribus abhinc annis ægrum inſeſtaverant; attamen ope convenientium remediorum è pedibus tandem profligabantur. Verum recrudeſcebant moleſtiſſimæ lateris ſiniſtri puncturæ, ad dorſum uſque excurrentes; &, fruſtra uſurpatis varii generis antihypochondriacis, ſedativis, ac carminativis medicinis, nec non pilulis balſamicis, atque ſale aperitivo *Hoffmanni*, ad hunc uſque diem, licet per intervalla duntaxat, maximeque ſub fortiori obambulatione, vel celeriori ſitus corporis in lecto mutatione, adfligunt. Noviſſime hæc, ſed in caſſum inſtituta ſuit medicatio: Mane ſorbillabat æger inſuſum theiforme, ex veronica, china, ſcorzonera & ſarſaparilla confectum; & cum eo mane non minus ac hora quarta pomeridiana quadraginta guttas mixturæ adſumebat; cujus hæc erat formula: Recipe ſpiritus carminativi de tribus, liquoris anodyni *Hoffmanni* ana drachmas duas, tincturæ martis *Ludovici*, eſſentiæ caſtorei ana drachmam dimidiam, olei chamomillæ veri, guttas ſeptem. M. D. Sub epulis porro utebatur eſſentia corticum aurantiorum; & veſperi capiebat pulverem, qui ſic habebat: Recipe lapidum cancrorum, matris perlarum, pulveris lumbricorum, ſuccini, ana drachmam ſemis, corticum aurantiorum, ſalis abſinthii, radicis ari ana ſcrupulos duos, olei macis, cinnamomi ana guttas ſex. M. D. Procurarunt quidem hæc medicamenta longiora dolorum intervalla; illos vero prorſus tollere, haud valuerunt: licet cæterum integra ciborum adpetentia, ſomno placidiori, alvoque ſatis libera gaudeat; at ſanguis, qui ex tuſa more ſolito pronuper in pede vena detractus fuit, ater ſeroque privatus adparuit.

Conſultatio.

Morbus, quo cum conflictatur vir doctiſſimus, omni procul dubio hypochondriaci, ex vita motus experti, multiſque mentis laboribus contracti, & noviſſime in arthritico-ſcorbuticum mutati nomen tuetur. Neque enim rarum eſt, quod in malo hypochondriaco ſcorbutico, ſerum acre, impurum, vernali potiſſimum tempore, & ſalutari conſilio, ad externas nervoſas partes compellatur: quod in præſenti caſu ad tunicam, quæ pectus inveſtit, pleuram, & externarum partium membranas decumbens, harum rheumaticas ingeneravit affectiones. Quamvis itaque remedia, in paſſione hypochondriaca, & primarum viarum vitiis, non contemnendæ ſint virtutis: attamen non miror, ea in præſenti caſu votis neutiquam feciſſe ſatis; ſiquidem affectus arthritico-rheumatici diluentibus potius, humorum acrimoniam temperantibus, blandis diaphoreticis, & temperato regimine expugnari debent.

Hac intentione in vicem cereviſiæ pro potu ordinario commendo decoctum, *ex radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, raſuræ cornu cervi ana uncia, ſeminiſque fœniculi drachma una, cum tribus aquæ menſuris per integram horam, in vaſe probe clauſo decoctis parandum.* Ex hoc hora quinta pomeridiana, atque veſperi circa ſomni tempus, drachmam unam ſequentis aſſumere expediet pulveris; *Recipe lapidum cancrorum, ceruſſæ antimonii, matris perlarum, cornu cervi philoſophice præparati ana drachmas duas, nitri depurati ſcrupulos duos, cinnabaris nativæ drachmam dimidiam, pulveris caſtorei grana duodecim. M. D.* Præterea mane capiantur ex aqua ceraſorum nigrorum quinquaginta guttæ mixturæ, quæ hunc in modum concinnatur: *Recipe eſſentiæ ſcordii bene ſaturatæ, liquoris noſtri anodyno mineralis ana drachmas duas, tincturæ antimonii acris guttas triginta. M. D.* Hac ſumta hauriantur quædam vaſcula decocti ſupra citati tepefacti; & lenis ſudor expectetur. Eadem mixtura tuſſi quoque, ſi recruduerit vehementior, conſopiendæ adprime inſerviet, ſi extracti croci grana duo, oleique aniſi guttulæ binæ ipſi addantur: & alvi denique obſtructio clyſterum domeſticorum infuſione commode reſerabitur. Cæterum de convenienti victu nihil monebo; non dubitans, fore, ut à præſentibus ſufficienter inculcetur Medicis: id vero unicum adhuc addam, quod ſicuti in expugnandis penitus chronicis affectibus circumſpectus aquarum thermalium uſus omnibus remediorum generibus, palmam longiſſime eripiat: ita ad præſentem funditus tollendum non opportuniores ſint, quam Carolinæ, præſertim illæ, quæ à molendino nomen habent, adventante vere, ſub convenienti regimine potandæ.

CASUS CXXX.

De arthritide lumbari.

VIr XLVII. annos natus, juventutis ſuæ anno decimo ſeptimo, poſt ingurgitatam aliquando, cœlo exiſtente fervidiori, calenti commotoque corpori, cereviſiam, fœdis mox faciei efflorеſcentiis contaminatus fuit. Quod vitii genus, variis remediis fruſtra adhibitis, per binos cutim deſœdavit annos; atque tandem ope ſcarificationum, frequenter inſtitutarum, ex facie diſparuit. Verum brevi poſt inſignis pruritus dorſum occupavit, &, niſi quovis fere menſe cutim præberet ſcarificandam, moleſtiam creavit intolerabilem: reliqua ſanitate, ſub vitæ genere ſatis mobili, illibata exiſtente. Parum ergo curavit hanc affectionem, & anno ætatis vigeſimo octavo matrimonium contraxit; quo vix inito accidit, ut, dum caput forſan ad terram inclinaret, rigidiſſimus ſpaſmus dorſum prehenderet, illudque ægre poſſet erigi. Nec raro recruduit id incommodum; at ſemper brevi rurſus tempore exſpiravit. Annum ingreſſus trigeſimum octavum, phlebotomiam bis quotannis celebrare cœpit; hancque ſufficientem fore ratus, ſcarificationes intermiſit. Hinc autem factum eſſe videtur, ut elapſis abhinc quatuor annis ingens ſpaſmus ad os ſacrum defigeretur; quo nec ſpinam commode flectere, nec niſi baculo adjutus obambulare valebat. Remiſit ille impoſito ad affectum locum emplaſtro ſaponato *Barbette*; at elapſo anno majori vehementia recruduit, omnemque corporis motum impedivit; nec adeo curari potuit, quin ſenſus ille rigidus, reſtituta licet corpus movendi facultate, contumaciter inhæreſceret. Hoc tandem anno, menſe Julio inſigniter exacerbatus rediit; & à Medico pro ſpaſmo arthritico-hæmorrhoidali, ab ægro autem pro dolore iſchiadico habitus fuit. Namque hac vice dolor ad os quoque femoris ſe extendit, quod in dextro latere, cui ineſt malum, intumuit: percipitur etiam ſenſus ſanguinis, inſtar formicarum, per totum pedem diſcurrentis; &, quod notatu dignum eſt, omnes hæ moleſtiæ, ſcarificatis femoribus, vel pedibus, egregie mitigantur. At cum nec ſanguinis ea miſſione, nec decoctis mundificantibus, nec pulveribus antiſpaſmodicis, nec dicto emplaſtro prorſus

ſus tolli poſſit malum: ad Te, Vir Experientiſſime, confugit æger, tuumque flagitat auxilium. Pollet ille cæterum carnoſo valde, ac ſpongioſo corporis habitu; & per noviſſimum tempus, matutinis horis large ſudare ſuevit; nullas vero unquam hæmorrhoidum, nec fluentium, nec cœcarum percepit notas.

Conſilium.

Affectus præter naturam, cujus cauſſa conſultus ſum, ſi dicam nomen, ipſi apprime conveniens, rheumatiſmus, ſeu arthritis lumbaris vocari meretur. Conſuevit nimirum benigna natura, in iis corporibus, quæ ſpongioſa ſunt, pluſque ſanguinis ac humorum, quam par eſt, fovent, horum abundantiam varii generis excretionibus imminuere; quas in junioribus per narium hæmorrhagias, ætate vero provectioribus per hæmorrhoidalem fluxum, fieri conſpicimus. Quod ſi vero hæ cruentæ fluxiones, ob locorum, per quæ contingere debent, inopportunitatem, ac minus rectam diſpoſitionem, haud ſucceſſerint: nihilo tamen minus deprehendimus, humorum affluxum ad eas partes continuare. Denegato igitur exitu, cumulati in iis locis ſucci ſtagnant; nervoſaſque, quæ vicinæ ſunt, regiones graviter afficiunt, vellicant, atque ad ſpaſmos & dolores proritant. Eadem in noſtro caſu contigiſſe, vero eſt ſimillimum; & exploratis cunctis morbi momentis, inducor utique, ut credam, cruorem hic circa lumbares vertebras ſubſtitiſſe, & comprimendo nervoſas, quæ cum oſſe iſchii atque coxendicis per conſenſum communicant, partes, ſpaſmum fixum, ac dolorem per totum dextrum pedem excurrentem peperiſſe.

Has ergo moleſtias, nullis nec ſanguinis miſſionibus, nec aliis, eo uſque adhibitis medicaminibus obſecundantes, ut convenienti ratione funditus exſtirpemus: hac potiſſimum medicatione nos voti compotes fieri poſſe exiſtimamus. Primum quidem ad potum reſpicere oportet; cui nulla penitus convenit cereviſia; ſed in hujus vicem ſubſtituendum ſuadeo decoctum ſanguinem mundificans, quod grati ſaporis eſt, & ſic concinnatur: *Recipe radicis chinæ, ſarſaparillæ, ſcorzoneræ ana uncias quatuor, cichorei, glycyrrhizæ ana unciam unam & ſemis, ſeminis fœniculi drachmas tres. M. F. ſpecies, quarum uncia una & dimidia, cum aqua pura menſura per horæ dimidium probe coquatur.* Deinceps alvi perpetuam conſervare decet libertatem, qua quidem intentione fortiora purgantia, pilulaſque, quæ multam fovent aloen ob ſanguinis, quas inducunt, ebullitiones, ſtudioſe vitare; & potius leni laxante mannato ac rhabarbarino, corpus bis quavis hebdomade purgare expediet; quod ita confici poteſt: *Recipe mannæ electæ unciam ſemis, cremoris tartari drachmam unam cum dimidia, rhabarbari pulveriſati drachmam: coque & ſolve leni calore in aqua communis unciis ſex, colatis adde olei de cedro guttas quinque. M. D. S. potio pro una doſi.*

Tum vero hirudinum adplicationem proficuam judico; quæ priuſquam fiat, anum ſovere juvabit, vapore, quem decoctum ex lacte, floribus ſambuci, atque chamæmeli paratum emittit, ope ſellæ perforatæ, ipſi aliquoties admiſſo: quo non tantum dolores mitigabuntur, verum etiam ſedales venæ intumeſcent, ut ipſis poſthæc hirudines à perita manu feliciori ſucceſſu admoveri queant. Harum uſus, ſi non arriſerit, ſanguinis ex vena in pede tuſa factam miſſionem laudo; ea tamen cautione, ne affatim, nec nimis crebro fiat, quoniam illa juſto copioſior, & totius corporis vires, & præſertim robur ventriculi labefactare deprehenditur.

Ad hæc, ſi corpus laxante dicto probe purgatum, ſanguiniſque moles imminuta fuerit; operæ pretium faciet ſuffimigium, quod *ex gummi animæ, tacamahacæ, elemi, maſtiches, ſuccini ana uncia, balſamique Peruviani drachmis duabus, groſſiori modo contuſis* apparare, & ſic adhibere ſoleo: Ægro ſellæ perforatæ inſidenti, ſupponuntur prunæ candentes, & vapor ex dicto pulvere, ipſis inſperſo, emergens, dorſo cruribuſque admittitur, reliquo corpore probe velato; tum lectum petere, & hauſtis in eo aliquot decocti ſupra commendati, ac tepefacti vaſculis, lenem expectare ſudorem oportet. Cui quoque ſcopo inſerviet pulvis meus bezoardicus, ſi pondere drachmæ dimidiæ bis quavis hebdomade veſperi aſſumatur. Et denique extrinſecus ad locum dolentem, unguentum nervinum, ad imitationem emplaſtri diaſulphuris *Rulandi* confectum, adplicari ſuadeo, cujus hæc ſit formula: *Recipe florum ſulphuris unciam ſemis, ſalis tartari drachmas duas; fluant in tigillo, fiat maſſa, quæ coquatur in olei olivarum unciis tribus, hyoſcyami uncia ſemis, adde olei juniperi, templini, therebinthinæ, camphoræ ana drachmas duas. M. D.* Quæ cuncta per tres hebdomades uſurpata, ſi malo profligando nondum ſuffecerint; longa edoctus experientia, internum acidularum Schwalbacenſium, & externum balneorum Lauchſtadienſium uſum commendo; hæcque conſilia, ut proſpera reddat ſummum numen ex animo precor.

CASUS CXXXI.

De malo Venereo.

Vir generoſus XXX. annorum, temperamenti ſanguineo-melancholici, novem abhinc annis, ex impura venere virulentum ſibimet contraxit ſeminis profluvium: quo per ſalivationem, mercurio extrinſecus illito excitatam curato, tribus poſt annis, ulcus obſedit non colem modo, verum etiam fauces, & ipſam frontem. In hoc rerum ſtatu, variis lignorum decoctis, regimine ob intercedens neceſſarium iter minus rite obſervato, in caſſum adhibitis, redux tandem factus ope mercurii diaphoretici conſanuit. Elapſo ſemeſtri, immanes rurſus in caput & articulos incidere cœperunt dolores, variique nodoſi durique tumores hinc inde obſederunt artus, quorum unus tibiam occupans, inciſus exſtillavit tophaceam amurcam: ſed uſurpatis decoctis, mercurioque diaphoretico, cuncta brevi tempore exſpirarunt incommoda.

Abhinc ſe rectiſſime valere perſuaſus, ex improviſo tumore ſcroti ſcirrhoſo corripitur; quo ope externorum remediorum diſcuſſo, præter opinionem rurſus intumeſcit ſcrotum, & in ſiniſtro latere gravi celeriterque depaſcente ulceratione afficitur, adeo ut ipſius teſticuli ſuppuratio immineret, & elapſis demum duodecim abhinc hebdomadibus, ulcus coaleſceret. Sed brevi poſt ſcrotum in dextro latere eodem modo ulceratur, ac totum fere depaſcitur, ut nudus in conſpectum veniat teſticulus; neque tamen minus jam ſaneſcere videtur.

Ad hæc cum variis, per totam hyemem, conflictatur ſymptomatibus, quorum hæc potiſſima ſunt: Cunctis artubus ſævus ineſt dolor; oſſium in manibus pedibuſque connexiones, rubore inflammatorio afficiuntur, qui in tumorem elevatus dolere deſinit; in capite artubuſque expullulant tubercula duriora; quorum noviſſimum, in vola manus obortum, cum ſuppurare videretur, lanceola à Chirurgo inciſum, ſaniem fœtidam, materia lardo ſimili permixtam, larga ploravit quantitate; & ſubtus carie exeſa

oſſa oſtendit, ſanationem tamen, utut lentam, admittens. Pedes, antea circa veſperam intumeſcentes; à tumore jam liberi ſunt; urina mingitur rubra, ſedimentum cinnabaris inſtar rubicundum, ad matulæ fundum deponens; pulſus fertur mox æqualis, mox juſto celerior, atque debilis; atque cœcæ vexant hæmorrhoides. Neque tamen minus integra ciborum gaudet adpetentia; ſomnoque, quantum dolorum tormenta permittunt, ſatis tranquillo ac reficiente fruitur: vires quoque ſibimet conſtant, ut, cœlo exiſtente ſereno, obambulare, atque curru vehi queat; ac denique alvus rite reſpondet, ejuſque non raro accedit profluvium. Remedia, quibus hac hyeme uſus fuit, ſunt infuſa theiformia, tinctura metallorum, eſſentia corticum aurantiorum, & pilulæ balſamicæ *Hoffmanni*: ſed quum nullis ſe ſublevari ſentiat præſidiis, à Tuo, Vir illuſtris, conſilio ſolamen expectat, atque anhelat.

Conſilium Medicum.

Gallicum morbum non leves in viro generoſo egiſſe radices, neque fluidis ſolum, verum ſolidis quoque partibus magnam intuliſſe labem, ex communicata mecum hiſtoria ſatis eſt perſpicuum. Quum enim miaſma ac quaſi fermentum venereum non ſtatim ab initio, ſufficientibus hunc in finem remediis, ex humorum maſſa penitus expurgatum, & potius graviora ſymptomata, ope decoctorum, atque mercurii diaphoretici, palliative, uti dicunt, duntaxat conſopita fuerunt: non mirum eſt, ſi illud ſerpſerit profundius, ſævitque doloribus, ac novis ſemper ulceribus repullulaverit. Quamobrem ſi funditus ab eo malo liberari cupit vir generoſus; hac potiſſimum via incedendum eſſe arbitror. Ad alvum primo leniendam, & ſordes craſſiores per illam educendas, hanc laudo potiunculam: *Recipe mannæ electæ uncias duas cum dimidia, foliorum ſennæ, rhabarbari Alexandrini ana drachmam ſemis, cremoris tartari, ſalis Epſomenſis ana drachmam unam, coque ſeni calore in aquæ florum acaciæ unciis quinque; colaturæ adde aquæ cinnamomi unciam ſemis, ſyrupi de cichoreo cum rhabarbaro drachmas tres, olei de Cedro guttas duas. M. F. potio.* Hanc in binas partes dividere, & primo biduo adſumere oportebit; adeo, ut mane repetitis hauſtibus, interpoſito juſculo avenæ tenuiori, ſorbilletur.

Tum per ſex ſucceſſive dies in uſum vocandum ſuadeo ſequens decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, chinæ ana uncias duas, ſarſaparillæ electæ uncias quatuor, pimpinellæ unciam unam, ſemis fœniculi drachmas tres. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ, addita mercurii dulcis, in petia ligati, drachma una, cum duabus aquæ menſuris, ad conſumtionem partis dimidiæ coquantur: ſub quavis quinta decoctione, renovando mercurii doſin.* Hujus decocti calefacti octo circiter unciæ mane bibantur; & elapſa abhinc hora, deſcendatur uſque ad umbilicum, in balneum ex aqua tepidiori, cui flores chamæmeli, ac ſambuci, ſacculo incluſi immittantur, paratum. In hoc per tres horæ quadrantes commoratus æger, atque tunc egreſſus, conferat ſe in lectum, & ſorbillata eadem, uti antea, decocti calidioris quantitate, leniter ſudet. Veſperi vero cubitum iturus, capiat ſequentem pulverem: *Recipe ceruſſæ antimonii, lapidum cancrorum ana drachmas duas, cinnabaris nativæ præparatæ drachmam unam, lactis ſulphuris ſcrupulum unum, olei de cedro guttas ſex. M. F. pulvis, div. in ſex doſes.*

His per ſex dies uſurpatis, ſupra dictum laxans denuo repetendum; deinceps balneo, decoctoque per ſex iterum dies utendum; ac denique, ſumto laxante, curationem finiendam hortor. Cæterum uti ſemper, ita ſub hac potiſſimum medicatione, rectam vivendi rationem exactius obſervare oportet. Neque enim nimis pinguibus, aut elixis; ſed potius aſſis cibis, aut prunis coctis, aut juſculis, cum naſturtio decoctis veſcendum; & pro potu ordinario, cui nulla nec cereviſia, nec vinum convenit, decocto, quod ex ſupra dictarum ſpecierum unciis duabus, cum quatuor aquæ menſuris, additis, ſi placuerit, caricis vel paſſulis paratur, minus ſaturato utendum erit. Quæ rite adhibita, abſque dubio, ſalutarem allatura ſunt effectum; quem Deus reddat felicem, ex animo precor.

CASUS CXXXII.

Exhibens conſilium in reliquiis luis venereæ.

VIr XXX. annorum, temperamentique ſanguineo-phlegmatici, ante octo circiter annos, poſt nimiam impuramque venerem, in variis corporis locis multos paſſus eſt tumores; quorum, regimine diaphoretico diſcuſſorum, quidam in dextra, eaque anteriori tibia remanebat mollior, & nocturno tempore atroces inſerens dolores. Uſurpatis variis remediis, decoctis lignorum, & antivenereis, provocatoque ſæpius, per vaporem ex ſpiritu vini admiſſum, totius corporis ſudore, tandem evaneſcere quidem videbatur hoc tuberculum: at inſtituto, quinque circiter abhinc annis, ſub ipſa curatione, cœlo exiſtente gelidiſſimo, neceſſario itinere, efflореſcebant rurſus varii hinc inde tumores. Hi nullis fere removeri potuerunt remediis, nec emplaſtris, nec unguentis mercurialibus: niſi quod aliquando fiſſa ſumma cuti, eruperit tophacea ac gummatoſa materia.

Conſultus ego tribus elapſis menſibus, deprehendi tumores admodum, & maxime circa noctem dolentes, tibiam potiſſimum dextram obſidere; quorum tres præſertim adnotavi. Alter in ſuperiori, ſimul anteriori tibiæ parte obvius, verus videbatur tophus oſſeus, ex ſaburra viſcida, laminas oſſeas diſtendente generatus: reliquæ duæ minores protuberantiæ inferiorem tibiam, ubi cum tarſo connectitur, occupant, &, cum inæqualem ac aſperam tangentibus digitis exhibeant ſuperficiem, gummatum utique gallicorum, quæ externum os inter ac perioſtium expullulant, nomen merentur. Quare commendavi primum ſalivationem mercurialem; quam cum partim ipſius ægrotantis averſatio, partim hyemale tempus diſſuaderent; hac uſus ſum medicatione. Bis quotidie, matutino ſcilicet, & pomeridiano tempore ſorbillandum dedi infuſum theiforme, ex lignis antivenereis, radice chinæ, bardanæ, ligno ſaſſafras, liquiritia, floribus roſarum, corticibus citri, & aurantiorum confectum; ex quo alternis vicibus, mox panaceam tartaream, mox ſexaginta guttas eſſentiæ lignorum propinavi. Veſperi exhibui pulverem, qui abſorbentis cujuſdam, ac mercurii dulcis, ſingulorum ſex habebat grana; & quovis ſeptimo die interpoſui pilulas, ex mercurio dulci, reſina jalappæ, & extracto panchymagogo Crollii confectas. Ex topicis, mane veſperique unguentum, quod pinguedinem humanam, ſtyracem calamitam, benzoen, mithridatium, theriacam, mercurium vivum, oleum ſpicæ, rutæ, ac juniperi continebat, tuberculis illinendum, illiſque per noctem emplaſtrum de ranis Vigonis, cum triplo mercurii curavi imponendum.

His per quatuor hebdomades, abſque debito regimine, ac ordine uſurpatis, is ſucceſſit effectus; ut dolores prorſus conquieſcerent, tophus imminueretur, gummataque ſenſim molliora invicem coirent, &

unum

unum in medio oſſis formarent tuberculum. Idcirco omiſit internorum remediorum uſum, ſed externa continuavit; attamen exinde nocturnos recrudeſcere ſentit dolores, circa æquinoctiorum tempus exacerbatos; à quibus & reliquo malo ut vindicetur, ſalubre flagitat conſilium.

Conſilium.

Ex litteris, quas de gravi Viri cujuſdam valetudine accepi, luculenter patet, gallicæ luis non levia in ipſo ſervari veſtigia, venereaque ſeminia humoribus, & maxime lymphatico latici, adhuc inhæreſcere. Pathologicæ hujus mali explicationi haud immorabor; ſed rectam ipſi medendi rationem, duntaxat docebo. De uſurpatis eo uſque medicaminibus, non habeo, quæ moneam; niſi quod ea malo venereo radicitus exſtirpando minime ſufficere arbitrer. Tale enim virus non alia prorſus ratione expurgari poſſe credo, quam ſi levius fuerit, per ſulphur minerale, & hunc excitatum ſudorem; ſi vero invaluerit, per mercurium, & inde provocatam ſalivationem. Quod noſtrum attinet caſum, non dubito, quin ſine ſalivatione mercuriali, ſolis decoctis, quæ fovent antimonium crudum, poſſit debellari. Atque hanc ſic adornare ſuevi curam:

Decoctum fit, ex radice ſarſaparillæ, antimonio crudo, groſſius pulveriſato, & ſale tartari, in petia ligatis, & adfuſa ſufficienti aquæ quantitate, per unam & dimidiam horam, in vaſe probe clauſo, ad tertiæ partis conſumtionem decoctis: cujus, quantum tres menſuræ partes ſovent, mane calide dimidia vero menſura hora pomeridiana quarta frigide hauriatur. Veſperi ſumatur pulvis, qui *ex reguli antimonii medicinalis, cornu cervi uſti ana granis duodecim, cinnabaris granis ſex, olei ligni ſaſſafras grano uno componitur:* quæ utraque medicamina, ſub convenienti victus obſervatione, quem præſentibus Medicis ordinandum relinquo, per quinque, vel ſex continuentur hebdomades.

Cæterum, ſi alvi ſegnities acceſſerit, hanc data mannæ uncia una cum dimidia ſolvere expediet; & extrinſecus balſamum ex hepate ſulphuris, oleo juniperi, therebinthinæ, rutæ atque tartari per digeſtionem paratum, tophis ac gummatibus inungere, aut idem balſamum, cum cera, pice alba, gummi ammoniaco, ſpermate ceti & croco, in formam emplaſtri redactum, illis adplicare juvabit.

CASUS CXXXIII.

De cacochymica corporis conſtitutione.

Vir annorum XXXIV. maris jam accola, temperamenti ſanguineo-cholerici, lautarum largarumque epularum, & inſimul vitæ ſedentariæ amantiſſimus, primam juventutem in ſanitate tranſegit illibata. Verum cum ex Academiis redux, anno ætatis vigeſimo ſexto matrimonii leges ſubiret, publicoque in urbe maritima fungeretur officio; accidit ut febre intermittente, valde irregulari, & mox quotidianæ, mox tertianæ, mox quartanæ typum ſervante, prehenderetur. Multis ad eam debellandam fruſtra adhibitis, cortex tandem chinæ, una cum uſurpatis deſuper acidulis Pyrmontanis, operæ ſecerunt pretium. Has quoque ſequenti anno potavit, & tertio hauſit Schwalbacenſes, valens rectiſſime. Sub hac potatione fere finita, febre rurſus intermittente, bis recidente, bis quoque ope Peruviani corticis repulſa, corripiebatur. Et ab eo tempore præter catarrhales adfectiones, rariores pariter ac leviores, non habebat, de quo conquerentur: talis autem defluxio, Junio circiter elapſi anni menſe, tanta ſubito vehementia, fauces obſidebat, ut ſuffocari videretur, & Medicus catarrhum ſuffocativum utique timeret, ſed excreta, poſt convenientes injectiones in collum factas, inſigni muci partim viſcidi, partim ſeroſioris quantitate, paucis diebus ab hac etiam liberabatur moleſtia. Brevi poſt, prævio horrore, æſtum febrilem incidebat, per aliquot dies continuum; ſub quo, cum ex inciſa vena detraheretur ſanguis, tantum languorem, tantamque virium jacturam protinus ſentiebat, ut præter crebra, quæ patiebatur, animi deliquia, ſudore gelido, eoque copioſiſſimo fere difflueret. Nihil tamen medicinarum ſumſit, niſi acidulam quandam tincturam, & aliam, cui allium ineſſe videbatur, ex vino Burgundiaco capiendam; quæ tantum ferebat levamen, ut octavo die febris exſpiraret; relicto corporis vehementi languore.

Vix vero ſex vel ſeptem abhinc dies effluxerant, cum à ſomno meridiano expergefactus, pedem dextrum gelu frigidiorem perciperet. Inniti huic non poterat, nec in conclavi, licet adjutus miniſtro, obambulare valebat; hinc illum fricari curabat linteis calidis; neque vero has frictiones abſque horrendis cruciatibus perferebat. Torquebatur potius per quatuor hebdomades atrociſſimis doloribus; qui pro podagricis habiti, ab adplicatione topicorum, veluti erat farina ſecalina, fabarum, aliaque magis exacerbabantur. Accedebat febris intermittens quotidiana; &, quod notabile erat, ſub ejus frigore, ceſſabant dolores; ſed invadente calore, eo acerbiores adfligebant. Hac per corticem chinæ intra ſex dies ſuppreſſa, pedis dicti tormenta nihilo minus inſiſtebant; donec ſenſim, poſt longas frictiones, primum crus ac tibiam, tandemque infimum quoque deſererent pedem; ut æger, innixus baculo, in publicum rurſus prodire potuerit.

Conſultus tum Medicus, haud incelebris, negabat adfuiſſe podagram; ordinabatque infuſum theiforme, & ſpiritum nervinum. Silebant omnia ſymptomata; at facto forſan itinere, denuo recrudeſcebant, cum doloribus, noctem verſus exacerbatis, & ſpaſmodicis membrorum ſubſultibus conſtipata. Poſt binas hebdomades rurſus conquieſcebant, ſomnus, adpetitus, ac vires redibant; & pulvis ſternutatorius, quem ſub hoc malo inſigni averſabatur tædio, cum voluptate in uſum revocabatur. Sic ergo, uti videbatur, perſanatus, ſolitos iterum adgrediebatur labores, atque meditationes; ſed ecce! tantam perſentiſcebat memoriæ debilitatem, ut ab inſtituto deſiſtere cogeretur; quæ vero ſucceſſive priſtinum recuperabat vigorem.

Interim licet ab eo tempore adpetitu egregio, ſomnoque tranquillo gaudeat, & adminiſtrandis muneribus ſatis par ſit: attamen pes ille dexter adhuc vitio quodam laborat, quod ægrum reddit ſolicitum. Namque hora matutina nona incipit refrigeſcere, friguſque hoc uſque ad cœnam retinet adeo moleſtum, ut polleat quidem eundi facultate; ſed ſi celerius atque diutius obambulaverit, dolore afficitur, & tendinum quadam veluti contractura. Ipſe pes paullulum emacreſcit, & non raro puncturis acutiſſimis infeſtatur: tumque totum dextrum latus gelido ſenſu perfunditur. Nec ignorari oportet, dictum pedem, qui olim nulla arte ad ſudandum moveri poterat, jamjam ſæpius madere ſub ipſo gelu. Præterea moleſte ani pruritu adficitur; & mane copioſum mucum exſcreare tenetur. Quæ cuncta ſymptomata Medicus quidam ab hæmorrboidibus derivat; ex quarum procurato ſucceſſu, omnium malorum ſanationem pollicetur.

Reſponſum Medicum.

Cuncta ſymptomata, quæ pateris, Vir Conſultiſſime, conſtitutioni corporis valde cacochymicæ, ac ſcorbuticæ deberi, minime dubitari oportet. Cujus ſi perquiram cauſſas, ex iis, præter vitam ſedentariam, meditationum ac lucubrationum plenam, atque aërem marinum, impuris exhalationibus fartum, nullæ ſe mihi aliæ offerunt, quam febrium, quibus infeſtatus fuiſti, perverſæ tractationes. Etenim valde importunum fuit, eas per corticem chinæ oppugnare; intempeſtiva ſanguinis miſſione, illius graves commotiones excitare, atque ſuccis ſcorbutica labe contaminatis, tincturas acidulas propinare. Siquidem ob haſce cauſſas humorum craſſities magis augetur, ac ſuſtentatur; neque igitur mirum, ſi illius circuitus, in extremis potiſſimum partibus, veluti ſunt pedes, retardetur; vaſculaque minima obſtruantur. Hinc enim ratio petenda erit, cur pes dexter dolore, frigore, ac contabeſcentia quadam afficiatur.

Tantis vero, tamque inveteratis, ac fixam ſedem nactis vitiis medendi, perardua eſt provincia; & niſi convenientium medicinarum uſus, temporis diuturnitate adjuvetur, omnis opera erit irrita. Meo quidem arbitrio, non contemnendi uſus futuras cenſeo acidulas Pyrmontanas; ſi ea cautione adhibeantur, ut tepidiores ſint, & primum per dies quatuordecim ſolæ, tum per idem tempus, lacte vaccino permixtæ, quantitate menſuræ unius, quæ binas aquarum, & unam lactis partem foveat, ſingulo mane potentur. Conjungenda quoque huic potationi, ſi cum lacte fiat, ſunt balneo, ex iiſdem acidulis confecta, temperata; è quibus egreſſus, lectum petas, inque eo leniter ſudes, hortor. Non minus ſub hac curatione, inter epulas ex ultimo hauſtu adſumere expediet quinquaginta guttas eſſentiæ, quæ *ex tinctura tartari, eſſentia caſearillæ, & gentianæ rubra ana uncia una, oleique ligni ſaſſafras guttis duodecim* concinnatur.

Porro te omittere oportebit omnem cereviſiam; & potius pro potu ordinario uti decocto, ſic parando: *Recipe radicis ſcorzoneræ, chinæ, ſarſaparillæ ana uncias quatuor, cichorei, glycyrrhizæ ana unciam, ſalis tartari drachmas duas. M. F. ſpecies, quarum duæ unciæ ex tribus aquæ menſuris, per tres horæ quadrantes decoquantur.* Pedibus extrinſecus nihil admovere decet; nec iis, niſi externo calore, interne aucta tranſpiratione ſuccurri poteſt: quo fine hortor, ut mane pariter ac à meridie ſorbillentur quædam vaſcula infuſi, quod *ex herbarum ſcordii, veronicæ, ſummitatum milleſolii ana manipulo, aniſi ſtellati drachmis duabus, conciſis contuſiſque,* componitur. Quæ ſi adhibueris, de felici eventu nullus dubito.

CASUS CXXXIV.

De pathematibus multis ex ſuccorum abundantia & impuritate.

Vir generoſus, XXXIX. annos natus, temperaturæ ſanguineo - melancholicæ, lautis uti ſolitus epulis, ſub duris corporis defatigationibus, quas in tenera juventute ſuſtinuit, crebras largaſque paſſus eſt narium hæmorrhagias. Juvenis novemdecim annorum, dyſenteria laboravit, quæ præmaturis adſtringentibus cohibita, tumores pedum œdematoſos; & paullo poſt calloſos, malleolis potiſſimum inhærentes, & ægre ſublatos, poſt ſe traxit. Exinde lentis paſſibus hypochondriaca pathemata, quorum præcipuum fuere cordis palpitationes, irrepſerunt: quibus anno potiſſimum vigeſimo tertio ætatis ſuæ, variis decoctis attenuantibus, & inciſione venæ medianæ obviam fuit itum. Eodem anno incidit in febrem acutam; qua perſanata, ſex integros annos continuis itineribus, ac peregrinationibus, nullis fere calamitatibus preſſus tranſegit. Deinceps vero cum matrimonio ſedentariam aggreſſus vitam, anno 1721. ætatis trigeſimo primo, adverſa turbari cœpit valetudine. Namque autumnali dicti anni tempore ex improviſo, gelidiſſimo circa dorſi ſpinam ſenſum, totum ſiniſtrum latus occupante, prehendebatur: qui poſthæc per intervalla redibat, cum tanta artuum extremorum refrigeratione, ut nec fotibus ſpirituoſis, nec veſtimentis calidioribus ſatis foveri potuerint; donec ſponte remitterer paroxyſmus. Sequenti anno, dum ſummo mane, tempeſtate uda, ac nebuloſa exiſtente, iter faceret, præter opinionem magna ſeri quantitas ex ſiniſtra promanabat aure; qua fluxione ceſſante, interjectis aliquot hebdomadibus, vehementi dictæ auris tinnitu, ſuſurru, & quadam auditus gravitate corripiebatur: ſed effluente iterum ſero valde acri, cujus excretio per aurem adhuc infeſtar, & hæ remittebant moleſtiæ.

Interim paullo poſt, menſe Auguſto, corripuit ipſum cruentum alvi profluvium, cum acutis inteſtinorum doloribus, & moleſto ani teneſmo conjunctum, quod pro dyſenteria habebat. Abſente Medico, campeſtris Chirurgus exhibebat fortius emeticum; ex quo ter vomuit, quinquies alvum dejecit, & a malo ſuo penitus convaluit. Tribus abhinc ſeptimanis, iter adgreſſus, per integram noctem, in curru ſuo ſub dio commorari, corpuſqua vehementi frigori exponere tenebatur: quo facto, gravem incidit pectoris catarrhum, ope pectoralium medicinarum intra trium hebdomadum decurſum feliciter diſcuſſum. Quum autem adpetitus haud rite ſibi conſtaret, ad hunc inſtaurandum æque, ac morbi reliquias eliminandas, ſuaſu Medicorum, per ſex ſucceſſive dies magneſiam albam ſumſit, cum copioſis alvi dejectionibus, & adpetitus reſtitutione. Verum vix octo dies abhinc effluxerunt, cum gravi corriperetur vertigine; ſtomacho jejuno, atrocius adfligente. Adhibitis in caſſum permultis, iiſque etiam caſtorinis medicinis, undecim cruoris unciæ ex inciſa vena mediana detrahebantur; ſumebat quotidie aliquot vini Hungarici hauſtus, & alvi lubricitatem, ope Elixirii Proprietatis *Paracelſi* conſervabat; unde factum eſt, ut minor & rarior recurreret vertigo; non tamen prorſus tolleretur, ſiquidem recurrebat, ſi rheumatica per aurem fluxio forſan cohibeatur.

Conſultus igitur celebris quidam Medicus, præter venæ ſectiones bis quotannis circa utrumque æquinoctium celebrandas, ſuadebat pulveres temperantes, antiſpaſmodicos, infuſa laxantia, ac theiformia, nec non pilulas; quæ medicamina binis ſucceſſive annis per integrum menſem adhibuit vir ægrotans; & magnum quidem ſymptomatum ſuorum levamen inde ſenſit, priſtinam vero ſanitatem minime recuperare potuit. Accedebant potius ingens ſitis, nocturnique ſudores, cum notabili virium languore ſtipati: poſtquam vero curatione, quam vocant avenaceam, *die Haber-Cur*, bis quotannis uſus erat, utraque evanuit moleſtia, niſi quod ſudores illi nonnunquam revertantur. Anno 1725. glandulæ parotides circa dextram aurem intumeſcebant, molli tumore, ut ſuppurare viderentur, & iis diu imponeretur emplaſtrum emolliens: anno 1728. vero ſponte diſcuſſus tumor, ad ſiniſtrum latus, ſub maxilla inferiori irruit, bina ibidem formans tubercula, adhuc conſpicua; nec per lignorum decocta, tribus hebdomatibus pota expugnari potuerunt. Denique notari meretur, quod

binis

binis abhinc annis, circa vernale æquinoctium, poſt fortiorem corporis motum, cruor per ſedales venas eruperit; ſed ab eo tempore nullis ſubſidiis, nec pediluviis, nec venæ ſectionibus, nec equitationibus, aliiſque, revocari potuerit hæc excretio.

Hic erat rerum ſtatus, quem æger mecum, elapſo anni ſpatio, qui erat 1728. communicaverat: illorum vero ſymptomatum, quæ ego tum obſervavi, hæc eſt idea. Vexabant lumborum dolores; & gelidiſſima ſenſatio, dextrum pariter ac ſiniſtrum latus, cum præcordiorum anxietatibus, ac ſpirandi difficultate obſidebat: atque duri tumores ſub maxilla inferiori ſiniſtri lateris comparebant. Judicavi igitur, morbum in ſpaſmodica partium membranaceo nervoſarum ſtrictura, & inde pendente humorum inæquali circuitu, ac ſtagnatione in imi ventris viſceribus poſitum eſſe; ac ex tali ſpaſtica diſtentione cuncta ſymptomata, ſcilicet ſummas præcordiorum anxietates, difficilem ſpirationem, vertiginem, dolores ac refrigerationem lumborum &c. derivari poſſe putavi. Hinc diuturnam fore curationem prædixi; & primum præter pulveres antiſpaſmodicos, ob alvi ſegnitiem propinavi pilulas polychreſtas; commendavi porro pediluvia, cum floribus chamæmeli, & furfuribus tritici confecta, & venæ ſectionum pariter ac corporis exercitii continuationem injunxi; neque minus, ut hirudines ano admoverentur juſſi. Nec male habuit ex his remediis; quum autem ad malum funditus debellandum minime ſufficerint; ad Te confugimus, vir Excellentiſſime, nonque niſi Tuo adjuti conſilio, ulterius pugnare audemus.

Conſultatio.

Quanquam in præmiſſa morbi hiſtoria, multa momenta ad eam illuſtrandam neceſſaria fuerint omiſſa: attamen ex iis, quæ percepi, utique hariolari licet, ægrum noſtrum ſpongioſo corporis habitu, languido valde nervorum genere, atque copioſis ſuccis præditum, inſigni ad motus anomalos ſpaſmodicoſque proclivitate pollere; concurrente procul dubio hæreditaria diſpoſitione, qua alter parentum, forſitan mater, ejuſmodi pathematibus obnoxia fuit. Quum porro juventutem ſuam duro vitæ genere tranſegit; vero eſt ſimillimum, diætam tum minus ordinatam fuiſſe, quin ipſum prænaturæ veneri indulſiſſe. Quæ cauſſæ, ſi concurrerint, ſatis efficaces ſunt, & ſolidarum partium robur pervertendi, & humorum tam abundantiam, quam impuritatem ingenerandi: quo in corpotis ſtatu non fieri poteſt quin ſpaſmodicæ motiones ſuboriantur, & humorum congeſtiones ad varia loca fiant, eorumque, ſi denegetur exitus, graves contingant ſtagnationes. Atque taliſmodi ſpaſmodicis ac congeſtoriis motibus nituntur profecto, iiſque abſolvuntur, crebriora, quæ noſter in juventute paſſus eſt, ſanguinis è naribus profluvia; hæc excipiens dyſenterica fluxio; inſequentes hypochondriacæ paſſiones, ac cordis palpitationes: iiſdem debentur accedeotes, ætate provectiore, paroxyſmi ſiniſtri lateris veluti paralytici, ac illius vehemens refrigeratio; humorumque poſt corporis frigus, & prohibitam tranſpirationem, decubitus ad capitis ſiniſtrum latus; à quibus fluxio ſeri viſcidi ex aure ſiniſtra, hujus tinnitus, ſuſurrus, difficilis auditus, ac tumores parotidum pariter ac maxillarium glandularum, natales ſuos mutuantur. Neque enim cuncta hæc ſymptomata aliam materialem cauſſam agnoſcunt, quam humorum ſtagnationem in vaſis meſaraicis, & imi ventris viſceribus, eorumque impuram valde ac ſcorbuticam diatheſin, a prohibita ob continuum frigus lateris ſiniſtri perſpiratione, multum ſuſtentata.

Hoſce vero morbos, qui præter ſuccorum vitalium vitia, à nervoſi generis debilitate ac promptitudine ad irregulares motus nutriuntur; difficile admodum eſt, radicitus exſtirpare. Ut autem, quantum poſſibile eſt, opem feramus; eo anniteodum Medico ante omnia eſſe arbitror; ut nimium ſanguinis & humorum incrementum præpediat. Namque ſanguinis nimiam, & vires naturæ, valorumque proportionem excedentem molem, præcipuam cunctis, quibus æger eo uſque preſſus eſt, adfectionibus dediſſe cauſſam; exinde luculenter patet, quod natura eam plethoram in juventute narium hæmorrhagiis, deinceps alvi cruentis fluxionibus, quas, cum virium jacturam non habuerint comitem, pro criticis magis, quam ſymptomaticis habendas eſſe reor, ac noviſſime per venas hæmorrhoidales imminuere ſtuduerit; quodve inſtitutæ hactenus venæ ſectiones, levamen tulerint. Huic ergo ſcopo obtinendo perquam opportunum fore arbitror, ut tempeſtivæ phlebotomiæ, convenienti regimine adjutæ, circa æquinoctiorum & ſolſtitiorum tempus cootinuentur: deinceps cibi valde nutrientes non nimis larga quantitate aſſumantur; atque corporis exercitationes, ſtomacho a cibis vacuo, ad lenem uſque ſudationem, vel ambulando, vel equitando, vel in rheda vehendo ulterius inſtituantur.

Præterea excellentiſſimam opem ferent, aquæ minerales ſingulo vere ac autumno adhibendæ. Has inter vernali tempore Egranas, autumnali vero Selteranas acidulas, interpoſitis ac præmiſſis & laxantibus rhabarbarinis, & Elixirio balſamico, conjunctoque recto vivendi genere, per tres ſemper hebdomades, unam quotidie hauriendo lagenam, potandas hortor. Reliquo tempore ſtudendum erit maxim-opere, ut & acidæ in primis viis cruditates, & ſcorbuticæ in humoribus ſordes corrigantur & eliminentur. Cui ſcopo apprime convenient pulveres nitroſi temperantes, conjuncto pilularum mearum balſamicarum crebro uſu, quæ forſan hæmorrhoidalem fluxum adjuvabunt. Non minus mane ſorbendum ſuadeo infuſum theiforme, quod ex betonica, veronica, ſalvia, ſummitatibus millefolii, cortice ligni ſaſſafras, & ſemine fœniculi apparatur; & bis quavis hebdomade in temperata pediluvia veſperi deſcendendum hortor. Denique pro potu ordinario commendo decoctum, ex raſura cornu cervi, radice ſcorzoneræ, cichorei, & paſſulis minoribus confectum; cui ſub epulis hauſtum vini Rhenani interponere licebit.

CASUS CXXXV.

De ſpaſmis vagis ex repulſa podagra.

VIr quidam eruditus, arduis multiſque negotiis præfectus, ac fere obrutus, annorum XLII. temperamenti cholerico-ſanguinei, corpulentus, ſanguine ſucciſque plenus, & ſpongioſo corporis habitu, cum venis exilioribus præditus, præmaturam juvenis exercuit venerem; & vigeſimo tertio anno matrimonium contraxit, conjuge elapſis abhinc tribus ſemeſtribus orbatus. Præterea crebris agitatus mœroribus, & ad iracundiam facillimus, vitæ genus agit, partim moltis laboribus, partim variis itineribus moleſtum; in quibus diætæ regulas non raro offendere, vinoſiſque potibus oimium indulgere tenetur: nec non vino Moſellano in vicem potus ordinarii utitur. In hoc rerum ſtatu paſſus non raro hæmorrhoidales inſultus, ſed nunquam fluxionem per anum cruentam expertus eſt: & pedum malleolos jam exhibet nodoſos.

A vigeſimo quarto ad ſeptimum ætatis annum podagricis per intervalla tormentis cruciatus; ſuaſu Medici, ad conciliandum ſomnum, placandoſque dolores, cataplaſmata pedibus tandem admovit; iiſque, retropulſa podagra, effecit, ut vagis doloribus, mox ſemorum, mox dorſi, mox humerorum, mox cubitorum, mox manuum, atrociter infeſtaretur. A dicto ad quadrageſimum uſque annum, bis vel ter quotannis, hyemali ſemper tempeſtate, per aliquod tempus, mali ſui paroxyſmum paſſus eſt, quem moleſta flatuum retentio, & per ſuperiora eructatio, tanquam perpetuus ſequebatur comes. Neque vero per totum id tempus, priori medicatione perterritus, ullas adhibuit medicinas; ſed opus naturæ relinquens, omnes paroxyſmos ſola ſuperavit patientia. Tandem binis abhinc annis, cum immanes cruciatus nulli fere corporis regioni parcerent, & præter conſuetudinem per binos inhærerent menſes, meam requiſivit opem. Præſentem ergo paroxyſmum, quæ Dei eſt gratia, ope remediorum temperantium ac diapnoicorum, intra ſex dies profligavi; & ſubinde ad præcavendos ulteriores inſultus, præter exactam vivendi rationem, circa æquinoctia, medicinis ſanguinem mundificantibus, temperantibus, carminativis, evacuantibus, pilulis balſamicis, & ſanguinis ex pede miſſione pugnavi; obtinuique, ut dolores articulorum eſſent mitiores. Verum flatulentæ abdominis moleſtiæ & inflationes abhinc vehementius inſiſtebant; & à dicto diuturniori paroxyſmo, carneæ & membranaceæ lateris dextri partes adeo debilitabantur, ut non modo flacceſcerent, & obtorpeſcerent; verum etiam totus pes dexter contabeſceret; & una cum manu dicti lateris, attactu ſemper frigidiſſimus eſſet. Nec debellari potuerunt hæc vitia, ullis remediis, nec nervinis interne datis, nec externis linimentis, ex ſpiritu roriſmarini, ſalviæ, lumbricorum, formicarum, & ſalis ammoniaci paratis. Noviſſimo anno acerbiores quidem recurrebant artuum dolores: attamen flatuum retentio, atque tormenta oſſis ſacri, ac ſiniſtri hypochondrii longe majorem ipſi creabant moleſtiam; & interdum calculorum mictione complicabantur: ſed beneficio eſſentiarum carminativarum, ſpiritu nitri dulci permixtarum, nec non pulverem reſolventium ex oculis cancrorum, tartaro vitriolato, & tartariſato confectorum, facile tollebantur. Notari enim meretur, præcipuam medendi intentionem, magis contra cardialgiam illam flatulentam, ac hypochondriorum tenſiones, quam arthriticas adfectiones directam; & plerumque non niſi carminativis, piluliſque balſamicis pugnatum fuiſſe. Nec ignorari oportet, ægrum hiſce decem noviſſimis annis, novies potaſſe acidulas, mox Pyrmontanas, mox Selteranas, mox Schwalbacenſes; ſed inde pejus habuiſſe ſemper: & ex potis pronuper aquis Sedlicenſibus, vehementem mali exacerbationem, cum pertinaciſſima alvi obſtructione paſſum eſſe. Quum ergo, præter corporis contabeſcentiam, paralyticus jam præſto eſſe videatur affectus; & præterea ægrotantis avia non minus, quam mater, & binæ ſorores hydrope ſint extinctæ: veremur utique, ne ipſi etiam tympaniticus tandem accedat tumor; à quo ut præcaveatur, & à præſentibus malis liberetur, tuum, Vir Experientiſſime, flagitamus auxilium, docerique ſimul cupimus, an ægro liceat ſecundas ſubire nuptias.

Reſponſio Conſultatoria.

Ex iis, quæ de Viri Spectatiſſimi, adverſa relatum legi valetudine; facile intelligere licet, robur atque tonum naturalem, uti generatim partium nervoſarum, ita maxime ventriculi ac inteſtinorum inſigniter læſum eſſe, atque labefactatum. Proximum, quod ex tali atonia reſultat incommodum, eſt digeſtionis vitium; quo fit, ut loco legitimi ac tenuioris chyli, crudi, craſſi, inerteſque ſucci generentur, ac cum maſſa ſanguinis commiſceantur: unde nec ſolidæ partes rite nutriuntur, nec debitas vires recipiunt; quod vitium dextro potiſſimum lateri in noſtro caſu inhæreſcit. Neque vero paucæ ſunt, quæ ad inducendam hancce debilitatem, contribuerunt cauſſæ; quas inter præter exercitia veneris præmatura, errores diæteticos, crapulas, mœrores, nimioſque mentis labores, improvida podagræ tractatio, ac repulſio, nec non iteratus ſæpius aquarum thermalium, abſque convenienti forſan regimine hauſtarum, uſus, ſummo jure referri merentur.

Quod ſi igitur in perſanando tali malo, votis potiri, & graviora pericula arcere cupimus; eo præſertim reſpiciendum erit, ut roborato nervoſi generis, ventriculi ac inteſtinorum tono, vis digeſtiva reſtauretur, atque blandus & ſpirituoſus generetur chylus. Quo quidem fine conſultiſſimum fore judico, hac potiſſimum uti medicatione. Mane aſſumat ægrotus, ex aqua vino nupta, ſexaginta guttas Elixirii noſtri balſamici-viſceralis, hauſtis deſuper aliquot infuſi calidioris, vel Theæ, vel fabarum Coffée, vel etiam juſculi vaſculis: idque remedii genus, totidem guttulis, hora pomeridiana quarta, ex decocto, quod pro potu ordinario commendaturus, infra deſcribam, adhibeat; cum quo etiam, cubitum iturus, triginta liquoris anodyni mineralis guttulas capiat. His ſingulis quatuor diebus, pilulas noſtras balſamicas, quatuordecim circa ſomni tempus deglutiendo, interponat. Extrinſecus porro, bis quotidie in loco calidiori, regionem ventriculi, totiuſque abdominis, linimento ſpirituoſo perfricandam curet; quod ita conficiatur: *Recipe aquæ reginæ Hungariæ libram unam, balſami Peruviani unciam ſemis, olei ſpicæ veri, caryophyllorum ana drachmam unam. M. D.* Atque ſi præterea ſanguine nimium abundante turſerit æger, pulſuſque feratur magnus, detrahantur circa inſtans autumnale æquinoctium, ex vena in pede tuſa, quinque vel ſex cruoris unciæ.

Quoniam vero nullum medicamen quicquam emolumenti afferre poteſt, niſi exacta vivendi ratio conjungatur; hortor Virum ſpectatiſſimum, ut ab omni cereviſia abſtineat, & pro potu ordinario utatur hoc decocto: *Recipe radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, chinæ ana uncias quatuor, glycyrrhizæ, cichorei ana unciam unam cum dimidia, ſeminis fœniculi unciam ſemis. M. Conc. F. ſpecies, quarum unciæ duæ cum tribus aquæ menſuris per horam dimidiam decoquendæ ſunt:* neque minus vino Burgundiaco, ſed parce, uti licet. Cibi nec acidi, nec flatulenti, ac coctu difficiles eſſe debent; nec juſto largiores comedantur; & quo frequentius juſculis, quæ ex carnibus vitulinis, vel gallinarum, cum radice cichorei, ſcorzoneræ, aſparagi ac petroſelini coquuntur, veſcetur, eo utilius futurum exiſtimo. Aërem porro frigidum, omnemque pedum ac abdominis refrigerationem; nec non mœrores animi, & acriores intentiones vehementer fugiat; &, cœlo ſereno exiſtente, corpus moderate exerceat, etiam atque etiam hortor.

Quod denique conjugium attinet: certius quidem ſuppeditare liceret conſilium, ſi percepiſſem, num ſemen ſub nocturnis elabatur imaginibus: interim, quantum ex perſcriptis morbi momentis, judicare poſſum, illud neutiquam ſuadeo; ſiquidem vereor, ne exinde nervoſi generis debilitas magis adaugeatur.

CASUS

CASUS CXXXVI.

De affectu ſpaſmodico-chronico.

VIrgo XIX. annorum, ſtaturæ mediocris, animi ſenſibilioris, ſanguinis ſuccorumque plena, à teneris fere continua tuſſi humida laboravit; quæ nulla unquam corporis contabeſcentia fuit ſtipata. Neque vero poſt feliciter ſuperatas anno ætatis decimo variolas, licet præſtantiſſimis, ea tuſſis debellari potuit remediis, tantum aberat, ut roncho, ſpirandique difficultate ſenſim ſtipata, ſæpius in catarrhum præfocantem tranſiiſſe videretur. Infuſa theiformia, juſcula medicata, pilulæ balſamicæ *Hoffmanni*, nec non ſal ejus aperitivum, ferebant quidem levamen, non vero tollere valebant malum. Tandem quindecim annos nata, tumore œdematoſo extremarum manuum, atque faciei corripiebatur; quo adparente, remittebat tuſſis; ipſo vero evaneſcente, hæc cum ſibilo, ſtertoreque pectoris ſtatim redibat. Miſſo igitur, circa vernale æquinoctium ex vena in pede tuſa, ſanguine, qui craſſus ac impurus erat; potiſque menſe Maio acidulis Egranis, menſtrua cœperunt fluere, ita vero irregularia, ut non niſi per unum, alterumque diem parcus promanaret cruor; dein per duos, treſve menſes prorius ſileret hæc excretio, & hujus in locum, aſthmatica pectoris urgeret adfectio.

Quamobrem, ut promoveretur ea fluxio, bis quotannis in pede ſecabatur vena; per biennium quavis æſtate potabantur fontes Egrani; atque loco potus ordinarii, cereviſia ſecundaria, eaque tenuiſſima hauriebatur. Sed omnis opera erat fruſtranea; namque ſtato quidem tempore profluebant menſes, vix elapſo autem nycthemero excerni deſinebant. Neque illa perferre poterat ulla, quamvis mitiſſima, pellentia, nec tepidiora pediluvia; quippe quorum uſum humorum ad caput congeſtio, cephalalgia, vultus intumeſcentia, & fortiores cordis palpitationes preſſo ſequebantur pede; contra vero pulveres præcipitantes ſemper operæ fecerunt pretium. Annuo abhinc tempore, cum gravi ac diuturno ex obitu patris mœrore affecta, corpore contabeſceret, pes ex improviſo veluti contractura corripi cœpit; & tuſa in eo vena tumore ad malleolos uſque inflammatorio, doloribuſque arthriticis torquebatur, conjunctis febrilibus commotionibus, iiſque potiſſimum veſpertinis: quæ ſymptomata ejuſdem lateris manum quoque prehendebant. Nuchæ ac pedis integri ſuræ admovebantur veſicatoria; uſurpabantur decocta ligni abietis cum cereviſia parata; hiſque humorum orgaſmum concitantibus, dabantur eſſentiæ mundificantes, pulvereſque præcipitantes; & adventante menſe Maio potabantur acidulæ Egranæ, conjuncta loco pilularum aqua Sedlicenſi; primum ſolæ, atque cum ob alvi ſegnitiem, quam tollere haud ſufficiebant, vehementiorem præcordiorum anxietatem, ſpirandique difficultatem concitarent, cum lacte caprino mixtæ: a quorum remediorum uſu tumor ac inflammatio dictorum artuum quidem evaneſcebant; ſed nec dolores ceſſabant, nec menſtrua purgatio in ordinem revocari potuit. Quin abſoluta hac curatione, menſes debita in periodo plane non fluebant, & horum potius in locum graviſſimum aſthma, cum ſtertore invaleſcebat. Conſultus igitur Medicus, iterum venam in pede ſecari jubebat, & ſuccum ſquillæ propinabat; eo effectu, ut eructato per vomitus æque ac ſputationem multo muco, melius haberet.

Elapſo menſe in vicem lunaris tributi ſuccedebat febris quartana contumaciſſima, quæ bis ope electuarii chinati ſuppreſſa recidebat, tandem poſt integrum ſemeſtre, dato purgante jalappino, vehementiorem quidem formabat acceſſionem, ſed propinato tum cortice chinæ cum vino Hungarico infuſo, penitus evaneſcebat. Verum tantum œſophagi, & totius dorſalis ſpinæ relinquebat ſpaſmum, ut hæc ſatis foveri non poſſet, ille ad ſuffocationem uſque conſtringeretur; donec & hoc incommodum, poſt tres demum hebdomades, dato pulvere laxante ex rhabarbaro, oculis cancrorum, & nitro, mitigaretur. His itaque omnibus ſuperatis, priſtina jam ſcena luditur; ſiquidem erupit quidem menſtruus cruor juſto tempore, ſed parciſſimus fertur, & cordis palpitationes, capitis dolores, artuumque gravitatem comites habet: alvus præterea ſegnior eſt, & aſthma moleſtum, ut vix per ſcalas aſcendere valeat. Quare ut tandem à tanto, tamque diuturno liberetur malo, tuum, vir Doctiſſime, imploramus auxilium; & uti generatim morbi, ita maxime aſthmatis originem, medelam ac menſes in ordinem revocandi rationem, numque in iis thermæ Carolinæ ſint profuturæ, doceri avemus.

Conſilium.

Spectatiſſima, de qua ſermo eſt, virgo, mea quidem ſententia, affectu ſpaſmodico-chronico, à menſium irregulari ſucceſſu inſigniter ſuſtentato premitur. Præterea vero genus nervoſarum partim à nativa diſpoſitione, dum forſan à matre hyſterica fuit nata, partim à gravioribus animi pathematibus, & diuturno, cui indulſit, mœrore, partim denique ab articulari morbo, & quartana febri, quibuſcum diu conflictata eſt, mirum in modum debilitatum videtur. Accedit etiam pulmonum, qualecunque ſit, vitium, quo à prima fere infantia, maxime poſt ſuperatas variolas, moleſtum patitur aſthma, quod à retardato menſtruorum fluxu majora utique ſumſit incrementa. Utut vero haud aſſererem, ipſam jam exulcerationem pulmonibus inhærere; attamen non prorſus dubitarem, quin ſcirrhi aut tubercula illos jam obſederint; ſaltem inſignem eorum ſuſpicor atoniam, qua futurum eſſe credo, ut, niſi tempeſtiva ferarur medela, utique phthiſica vel hectica corporis accedat conſumtio. Menſtruorum vero irregularem, qui vaſorum uterinorum nimiæ exilitati, ac ſubtilitati debetur, ſucceſſum, omnium reliquarum paſſionum primariam conſtituere cauſſam, extra omne poſitum eſſe reor dubium. Inde enim factum eſt, ut ſucci vitales non ſolum ſpiſſi ac impuri fuerint redditi, verum etiam motus ac impetus eorum magis ad ſuperiora, pectus nimirum ac caput potiſſimum vergat; ex quo capitis dolores, vertigo, ſpiratio anguſta, & magna præcordiorum anxietas, ſuos mutuantur natales.

Quibus præmiſſis, facile jam erit, viam curandi cognoſcere: namque cum humoribus abundare videatur virgo lectiſſima; abs re omnino fore judico, ut circa ſingula æquinoctia, ſuſcepta huc uſque phlebotomia in pede continuetur. Deinceps vero, ad revellendum ſanguinis ad inferiora motum, egregium ſpondent uſum pediluvia, quæ valde temperata ac tepida oportet eſſe; nec ludetur opera, ſi ad alvum expediendam, & attemperandum humorum orgaſmum pulveres, ex lapidibus cancrorum, terra foliata tartari, nitro, & rhabarbaro confecti, crebrius adhibeantur.

Tum quoque præcipua medendi intentio hæc erit, ut menſium fluxum reſtituamus, ſanguiniſque æqualem per imi ventris viſcera procuremus circuitum. Quo quidem fine operæ pretium faciet Elixir balſamicum, quod *ex extractorum gentianæ, cardui*

benedicti, *abſinthii*, *caſcarillæ*, *florum chamomillæ vulgaris*, *ſaliſque tartari ana drachmis tribus*, *corticum aurantiorum uncia una*, *cum vini Hungarici menſura* parari, & ex ultimo ſub epulis hauſtu, vel etiam hora pomeridiana quarta, ad octoginta guttas cum aqua pura fontana, aut deſtillata quadam aſſumi poterit. Non minus circa inſtans menſium tempus, per aliquot ſucceſſive dies, mane deglutire oportebit undecim pilularum mearum balſamicarum, & veſperi capere drachmam dimidiam pulveris, *qui ex lapidum cancrorum*, *boracis venetæ*, *nitri antimoniati*, *ſalis abſinthii*, *radicis ari*, *ſeminiſque cymini ana drachma una* concinnatur: nec alienum erit mane pariter ac veſperi pedes, imum ventrem, maximeque pubis regionem, linteo, quod oleo amygdalarum dulcium ſit imbutum, probe perfricare; & ſub ipſo uterino fluxu infuſum theiforme ex herba meliſſæ, atque croco ſorbillare.

Quod attinet thermas Carolinas; ſuadeo, ut ad vitium pulmonum reſtituendum, adventante vere potius acidulæ Selteranæ cum debito regimine, junctiſque laxantibus mannatis ac rbabarbarinis, per quatuor vel quinque hebdomades potentur; & ſub barum uſu veſperi balneum temperatum, ex herbis emollientibus ac nervinis paratum adhibeatur. Tum autem, futuro autumno, eo feliciori ſucceſſu, thermæ Carolinæ, eæque potiſſimum, quæ à molendino nomen habent, in uſum trahi poterunt. Cæterum vivendi rationem, præſentis Medici relinquo dijudicationi; & ut hæc conſilia à ſummo languorum Medico reddantur ſalutaria, ex animo precor.

CASUS CXXXVII.

De affectu ſpaſmodico cum purpura.

MAtrona generoſa, ſuccis plena, habituque corporis ſpongioſo, vaſis exilioribus inſtructo, prædita, ſeptem liberorum felix mater, ex obitu mariti, elapſo ſemeſtri, febre acuta præter opinionem extincti, gravi terrore pariter ac mœrore adficitur; atque mox male habere, & de præcordiorum anxietate, ſpirandique difficultate conqueri cœpit. Paullo poſt maculis per totum corpus purpureis, ipſaque in pectore purpura contaminata; ſeptimo abhinc die, hora veſpertina ſeptima, vehementi corripiebatur paroxyſmo, qui ſic habebat: conſtringebantur ſubito præcordia, adeo, ut, ipſa ſic referente, cor calido cruori innatare videretur; ſpiritus ægerrime trahebatur; manus convulſivis motibus torquebantur, caninus ſpaſmus os prehendebat, ut omnis loquendi facultas evaneſceret, totumque corpus, cum inſigni vultus rubore, velut tetano adfectum obrigeſcebat. Tum ſæviſſimus dolor pungitivus nucham obſidebat; vomendique conatus, & ipſi vomitus, muci tenacis parum excernentes, urgebant, hiſque tandem ſuccedebant tormina inteſtinorum in epigaſtrica regione. Durabant hæc ſymptomata per duodecim horas; & elapſo triduo, eadem recidebant ratione, bis quotidie invadendo, & breviori periodo ceſſando. Adhibitis variis medicaminibus remittebant, & horum loco eadem hora prehendebat altus ſopor ægram. Ab hoc quoque ita curata, ut obambulare rurſus ac in publicum prodire poſſet; per tres menſes lunare tributum haud perſolvit; quo tempore inſignem corporis, capitiſque gravitatem perſeoſit, ac hypochondriacis infeſtata paſſionibus, ſæpius convulſivos artuum ſubſultus paſſa eſt.

Reſtituto menſium fluxu, ceſſabant convulſivæ agitationes: at ſuccedebat œdematoſus faciei, manuumque tumor; & capitis gravitas, vertigo, nocturnuſque aurium tinnitus pertinaciter inſiſtebant. Tandem febre corripiebatur intermittente, valde irregulari; quippe quæ binas quotidie formabat acceſſiones, ſub quarum ſingula, convulſivis artuum ſuccuſſationibus conſtipata, erumpebat, purpura, atque tribus elapſis horis, ſolutio cum copioſo ſequebatur ſudore. Profligato poſt quindecim dies hoc quoque malo, totum corpus intumeſcere cœpit, maximeque ſiniſtrum hypochondrium, & ventriculi regionem flatulentæ diſtentiones, cum gravi obſtructione alvi, obſidebant, atque his atrocia epigaſtricæ regionis tormina jungebantur, quæ noctu dieque graves inferebant cruciatus, perque tres ac plures dies, fruſtra infuſis crebrius clyſteribus, inhærebant. Hæc pathemata per paroxyſmos invadunt, quorum noviſſime adfligentium, hæc eſt idea: obſervantur per aliquot dies ructus acidiſſimi; ſequuntur flatus & murmura abdominis, & his non excretis, excipiunt acuti circa umbilicum dolores, ſubſultus artuum convulſivi, præcordiorum compreſſiones: quæ haud prius conquieſcunt, quam eductis per clyſmata, ſæpius iterata, flatibus. Accedit non raro inteſtini recti moleſtus ardor; & pronuper atrox odontalgia jungebatur, cum dejecto protinus adpetitu. Quum igitur vereatur generoſa mulier, ne partim febris illa denuo recrudeſcat, & habitualis fiat, partim convulſivæ artuum motitationes in ipſam tandem degenerent epilepſiam; anhelat ſalutare conſilium, & ab his moleſtiis liberari cupit.

Conſilium Medicum.

Gravium, quæ fœminam generoſam ultra ſemeſtre tempus immaniter tractarunt, adflictionum origo, procul omni dubio, ingenti terrori, mœrorique, quem ex obitu cariſſimi conjugis percepit, debetur. Quum enim illa ſanguine turgeat, habitumque corporis ſpongioſum, vaſis exilioribus inſtructum, præ ſe ferat, & admodum ſenſibilis ſit: facile omnino fieri potuit, ut à dictis animi pathematibus, ſanguinis motus ab exterioribus ad internas potiſſimum corporis partes converſus, ejuſque major copia ad caput, atque præcordia compulſa fuerit; unde pectoris oppreſſio, ſpiratio difficilis, anxietas, ſpaſmodici, ac convulſivi motus ſuam trahunt originem. Hæc ſymptomata temporis ſucceſſu majora utique ſumſerunt incrementa; namque dum iiſdem ſpaſmodicis motibus, naturale ventriculi ac inteſtinorum robur labefactatum, ciborum digeſtio vitiata, atque ſaluberrimum ſecretionum & excretionum negotium fuit perturbatum; non mirum eſt, ſi flatulenti vapores in primis viis generati, collectique nimium diſtenderunt ventriculi ac inteſtinorum canalem; qua diſtentione factum eſt, ut perturbato humorum æquabili circuitu, bis magis magiſque ad interiora invitati, tantos tumultus, ſpaſmodicaſque totius corporis conſtrictiones induxerint. Accedit inſuper trimeſtris menſtruorum ſuppreſſio; ob quam humores impuri, ſcorbutici, moleſtiarum ſpaſmodicarum nutritores magis increverunt; atque ſine dubio purpuraceæ effloreſcentiæ, ac irregularis febris cauſſæ fuerunt. Quæ inopportuno forſan adſtringentium uſu ſuppreſſa, atoniam ventriculi, inteſtinorum, atque viſcerum tantam reliquit, ut tumores corporis œdematoſi, & hypochondriaca ſymptomata, flatuleotia, & inſignis primarum viarum acrimonia denique exceperint.

Quum igitur generoſa mulier adhibitis noviſſime thermis Carolinis, ab inhærentibus adhuc adfectionibus penitus vindicari cupit: voti eam futuram

ſpero

ſpero compotem, ſi ſequentem in uſum vocaverit medicationem. Primum quidem operæ erit pretium, bis quotannis, vere ſcilicet, ac autumno phlebotomiam in pede, interjecto vero tempore ter ſcarificationem adminiſtrare. Deinceps in confortando ventriculo pariter, ac univerſo nervorum genere, inſignem præſtabit utilitatem infuſum theiforme, quovis mane ſorbillandum, quod ita paratur: *Recipe herbæ meliſſæ, betonicæ, veronicæ, ſalviæ ana manipulum unum, ſummitatum millefolii, florum anthos ana pugillos quatuor, corticum aurantiorum recentium drachmas duas, aniſi ſtellati drachmam unam & ſemis, Inc. M. D.* Ut quoque ſordes tam ex humorum maſſa, quam primis officinis expurgemus, flatuum proventum impediamus, & ſanguinis per abdomen circuitum promoveamus; egregie inſervient pilulæ meæ balſamicæ, quæ alternis bebdomadibus per binos ſucceſſive dies veſperi, numero quatuordecim capiantur, ſumta ſequenti mane ſalis mei aperitivi drachma una. Veſpertino quoque tempore crebro uſurpanda ſunt pediluvia, ex aqua fluviatili, floribus chamæmeli & cineribus clavellatis confecta, tepidiora; immiſſis paulo profundius pedibus. In ſopiendis vero ac diſcutiendis, quæ à flatuum retentione propullulant, moleſtiis, non præſentius ac efficacius erit remedium, quam clyſteres ex decocto avenæ, floribus chamomillæ, cymini, ſale commuoi & oleo chamæmeli cooinnati. Et quod denique victus attinet rationem; cibos acidos, flatulentos, potus ſpirituoſos, corporis, & maxime extremorum refrigerationem, nec non animi fortiores commotiones, omni ſtudio vitare oportebit.

CASUS CXXXVIII.

De affectu ſpaſmodico ex relicta generis nervoſi debilitate, cum iſchuria & apoplexia conjuncto.

HOneſta mulier, XLVIII. annorum, temperamenti phlegmatico-ſanguinei, habitus corporis ſpongioſi, ſanguine abundans, & ad affectus animi valde proclivis, quatuor abhinc annis menſtruorum paſſa ceſſationem, &, cum præterea vitæ ſedentariæ nimis indulgeret, ab eo tempore, tam calculoſis, quam aliis, iiſque gravioribus conflictata eſt adſectionibus. Namque primum per tres annos atroci manuum pedumque ſpaſmo, præcordiorum anxietate, & ſpirandi difficultate cruciata, venam tundendam præbere cœpit: tumque his moleſtiis tormenta à calculo illata, ipſaque calculorum mictio jungebantur. Verum quatuor circiter jam effluxerunt hebdomades, cum iterum dextri lateris doloribus prehenderetur; quos à calculo derivans, anodyno-antiſpaſmodicis oppugnavi remediis. Hæc vomitu rejecta iteravi, eo effectu, ut dolores quidem prorſus conquieſcerent; hos vero pertinax exciperet iſchuria, quæ intra nycthemeron ne guttulam quidem urinæ reddere valebat. Datis pilulis laxantibus, tincturaque tartari, liberum urinæ reſtituebatur iter; ſed, qui junctus erat, artuum ſpaſmus, cum ſpiratione anguſta, & loquendi difficultate, per quinque adhuc dies inſiſtebat. Tum melius habere viſa, elapſo vix triduo, tanta ſubito faucium, atque maxillarum conſtrictione prehendebatur, ut, rationis uſu quidem integro remanente, nec os aperire, nec deglutire, nec loqui potuerit. Me abſente, perterriti adſtantes, Chirurgum accerſi, & octo uncias cruoris ex tuſis in utroque pedum venis detrahi curant: quo facto prorſus evaneſcebant cuncta ſymptomata, & incolumis ægra in conclavi jam obambulare incipiebat. At vero, tranſactis circiter ſex horis, idem paroxyſmus priori longe atrocior, cum plenaria loquendi impotentia recrudeſcebat: in quo reverſus ego clyſmata emollientia non minus ac antiſpaſmodica, ano infundi jubebam; ex quibus paullo ſublevata, placido per noctem fruebatur ſomno.

Poſtridie hora prima pomeridiana præter omnem ſpem, ac opinionem in paroxyſmum incidebat epilepticum; quo brevi tempore finito obdormiſcebat, & expergefacta, omnium ſpaſmorum otio gaudebat. Sed veſperi bora ſexta, rurſus atrociter invadebat ſpaſmodica faucium, & muſculorum maxillarium conſtrictio; quam ſiniſtræ manus atque pedis plenaria comitabatur paralyſis. Poſtridie, circa meridiem, hæ partes naturalem movendi potentiam recuperabant quidem; at dextrum latus penitus reſolutum, & motus expers deprehendebatur. Quum igitur ob impeditam deglutitionem interna non propinari potuerunt medicamina; externis pugnatum eſt nervinis, ex ſpiritu vini camphorato, ſalis ammoniaci & cornu cervi paratis; quorum, collo, maxillæ atque nuchæ illitorum ope, relaxati harum partium ſpaſmi, internorum remediorum uſum permittebant; hiſque adhibitis, cum ſomno & adpetitu, integra redire videbatur ſanitas.

De hoc morbi triumpho gaviſa ægrotans, elapſo biduo, hora undecima nocturna ex improviſo in epilepticas recidebat adfectiones, quæ duodecim vicibus invadentes, cum junctis deliriis per totam noctem ſæviebant; alteroque mane ceſſabant, & datis, quæ abs re judicavi, remediis, plane ſilebant. Tum valebat per decem circiter dies; at his circumactis priſtina ludi cœpit ſcena. Namque poſt dolorem gravativum, atque diſtendentem, qui hora ſexta matutina ſubito ad ſiniſtrum irruebat latus, gravi rurſus corripiebatur iſchuria. Hæc, laxantium ac tincturæ tartari vim eludens, cum convulſivis motitationibus, atque tractiooibus artuum, capitis, maximeque oris, & temporum ſtipata, ad hunc uſque diem, qui nonus eſt, inhæret, abſque doloribus. Et cum præterea nauſea, mucique pauciſſimi laborioſæ jungerentur vomitiones; ſuſpicabar calculum in cavitate renum hærentem, atque rebellem hanc lotii retentionem, à pertinaci renum veſicæque ſpaſmo derivabam. Quare non niſi antiſpaſmodicis medicinis, clyſteribus emollientibus, balneis, pulveribus anodynis, linimentis, fotibuſque, ad pubis & lumborum regionem inunctis, non omiſſis laxantibus, uſus fui. Sed omnium effectus erat irritus; & quanquam clyſteres atque laxantia, inſignem ſeri quantitatem ſecum ducerent, lotiique aliquale ſtillicidium, cum eupboria procurarent; attamen libera nondum reſtituta eſt mictio, & recenſita ſuperius ſymptomata, cum languore totius corporis, beri mirum in modum increſcebant.

Interim cum nullus nec dolor, nec tumor, nec ponderis ſenſus, in pubis ac renum percipiatur regione; & ipſa veſica ab omni lotio, atque labe vacua videatur: nullum quidem mihi ſupereſt dubium, quin in renibus omne hæreat vitium. Verum anceps adhuc ſum, num malum calculo renali, anne potius plethoræ, & hinc pendenti nimiæ venarum emulgentium repletioni debeatur? Ad calculum, omnem hactenus curandi intentionem direxi; ſed cum omnia medicamina in caſſum data fuerint, parum abeſt, quin ſolam accuſarem plethoram; & ad hanc imminuendam, venam denuo tundi curarem; maxime quum prior venæ ſectio, in ipſo ſpaſmorum paroxyſmo, inopportune fuerit inſtituta. Quicquid ſit, ſerum in renibus retentum, jam omnino ad maſſam

humorum

humorum retroceſſiſſe arbitror; & illud ne nimia quantitate ad caput vel pectus delatum, repentinam aliquando ſuffocationem, aut ſoporoſos affectus inducat, purgantium ope eliminandum eſſe reor; præſertim, quoniam à laxantibus, in hoc gravi malo exhibitis, optime ſemper habuerit. De his vero, & illis præſidiis, quæ profutura cenſes, tuum, Vir Experieotiſſime, flagito ac expecto conſilium.

Epicriſis cum conſilio.

Peculiaris & rarior hæc morbi biſtoria, multa exhibet momenta, quibus quædam debetur animadverſio. Primum quidem ea, quæ quotidiana experientia innotuit, confirmatur obſervatio, quod ſœminæ, ſanguine plenæ, vitæque ſedentariæ addictæ, poſt menſium ceſſationem, quæ anno circiter ætatis quinquageſimo fieri ſolet, maxime, ſi venæ ſectiones omittant, doloribus calculoſis, variique generis ſpaſmis corripiantur: qui cruori tam per vaſculoſam renum ſubſtantiam, quam reliquas partes ac viſcera, difficilius progredienti, inque iis ſtagnanti, in acceptis referendi ſunt.

Singularem ſubinde attentionem meretur contumax illa urinæ retentio, qua per multos dies laboravit ægrotans. Solent plerumque boc morbi genus à binis derivare cauſſis; nempe vel à ſpaſmodica uretherum conſtrictione, vel ductuum urinariorum obſtructione, ſive per calculos, ſive materiam mucoſam, tenacemque facta: addiderim adhuc tertiam, quæ in nimia relaxarione vel atonia tubulorum renalium, atque ureterum conſiſtit. Namque perpetuæ inſtar regulæ tenendum eſt, omnes ductus, & canales, qui ſecretionibus humorum ſerviunt, veluti ſunt biliferi & urinarii, pollere motu conſtrictorio & dilatatorio, qui in canale inteſtinorum, peculiari nomine periſtaltici motus inſignitur. Poſſunt igitur hi ductus & vehementi ſpaſmo nimium conſtringi; & atonia relaxari; utroque vero modo, nihil fluidi tranſmittunt: quemadmodum idem obſervamus in inteſtinis, quibus vel nimis ſtrictis, vel nimis laxis exiſtentibus, oulla per alvum ſuccedit excretio. Pari ratione cum urinæ ſuppreſſione, quam iſchuriam vocant, comparatum eſt: quæ ſicuti à remediis opiatis, inopportune uſurpatis excitari, ita ab iiſdem, ſi cauſſa in vehementi ſpaſmo ſuerit ſita, debellari poteſt. Quæ cum ita ſint, facile adparet, noſtrum, de quo ſermo eſt in lectiſſima fœmina, morbum ab atonia canalium, quæ urinam ſecernunt, per anodyna & dolores ſedantia medicamina, in affectu, qui anteceſſit, ſpaſmodico, propinata, inducta, eſſe derivandum. Namque experientia docet, omnes nervoſas partes, quæ ſpaſmis ac doloribus affectæ fuerunt, bis conquieſceotibus, retinere quendam languorem & atoniam; quæ datis anodynis longe magis invaleſcit. Hinc quoque ratio patet, cur in præſenti caſu, clyſteres atque purgantia, irritando nimirum, & ad motum excitando partes relaxatas, majus levameo attulerint, quam cuncta & emollientia, & antiſpaſmodica. Neque raro adnotavi, urinæ retentionem ab ipſa veſica relaxata, ac nimium expanſa, ſuam traxiſſe originem, quo in caſu congrua purgantia, promovendo urinæ fluxum, ſemper operæ pretium ſeciſſe deprehendi.

Non minus notatu dignum eſt momentum, quod noſtra mulier ſpaſmodicis, atque hyſtericis affecta fuerit motibus, adeo vehementibus, ut & fauces, & maxillarum muſculos conſtringendo, ſermonis pariter, ac deglutitionis facultatem deſtruxerint; quodve hi paroxyſmi poſt affectiones, ut ita loquar, paralyticas, protinus redierint. Neque vero ab alia cauſſa natales ſuos mutuantur, quam ab humorum in nervoſis ac membranaceis partibus, veluti ſunt ventriculus & inteſtina, ſtagnatione.

Nec denique ſilentio ſunt prætermittendi, inſultus illi epileptici, brevi poſt venæ ſectionem invadentes, delirio ſtipati, & ſponte evaneſcentes, inſequuto ſubinde paralytico ac fere apoplectico affectu, mox quoque ceſſante. Vocari hæc epilepſiæ ſpecies mere ſpaſmodica meretur; quæ ſupervenire obſervatur gravioribus ventriculi ac inteſtinorum doloribus, à quacunque cauſſa, ſive ſaburra acri, ſive vermibus, ſive etiam calculo inductis, & per conſenſum caput, membranaſque cerebrum ſpinalem medullam ciogentes occupantibus. Tales morbi, niſi cum inſigniori ſeri in cerebro extravaſatione fuerint conjuncti, ſæpenumero ſponte remittere deprehenduntur: ſimul vero, more omnibus ſpaſmodicis morbis ſolito, facile recrudeſcere, ac certas periodos ſervare conſpiciuntur. Quamobrem ſpaſmodicæ iſtiuſmodi & epilepſiæ, & apoplexiæ, probe diſceroendæ ſunt ab iis, quas adpellamus idiopathicas; ſiquidem hæ ſemper cum leri vel ſauguinis extravaſatione complicatæ, periculo haud vocant.

Quod autem attinet curationem iſchuriæ, quæ adhuc cum inſigni totius corporis languore infeſtat; phlebotomiam minime iterandam ſuaſi, niſi forſan nimia ſanguinis moles, vaſorum plenitudo, & puiſus magnus, atque plenus id indicarent. Commendavi potius, ut uſus enematum, quæ cum vino, paucisque guttulis olei juniperi, carvi ac therebinthinæ, nec non ſtimulo ſalino acuanda docui, continuaretur; & ter quotidie triginta circiter guttæ eſſentiæ ſuccini cum tinctura metallorum, aut antimonii acri, & ſpiritu cornu cervi ſuccinato mixtæ, ex aqua menthæ, aquæ ſimplici nupta aſſumerentur. Collaudavi non minus juſcula medicata, cum radicibus petroſelini, cichorei, & aſparago decocta; ac infuſa theiformia, quæ radicem liquiritiæ, atque baccas juniperi toſtas haberent. Denique corporis refrigerationem, animi pathemata, & potus ſpirituoſos, ſedulo vitaret, injunxi. Atque his factum eſſe percepi, ut ægra egregie habere cœperit.

CASUS CXXXIX.

De affectu generis nervoſi ſpaſmodico, per Seltcranas cum lacte curato.

Virgo XXII. annos nata, temperamenti ſanguineo-cholerici, animi ſenſibilioris, corporiſque tenerioris, ſub recta victus obſervatione, ad decimum ſextum uſque ætatis annum, illibata gaviſa ſanitate, tum ex improviſo aſthmate convulſivo prehendebatur: à quo cum graviſſimis ſymptomatibus, per novem hebdomades divexata, ope acidularum Egranarum conſanuit. Nihilo tamen minus, ab eo tempore, varias ægritudines, utut leviores, paſſa eſt; quas omnes, divina favente gratia, concurrente forſan exactiori diæta, feliciter ſuperavit. Quatuor autem abhinc menſibus, cum jam per aliquod tempus de capitis doloribus, ſudoribus nocturnis, & moleſtis in ſiniſtro latere ſub bypochondriis puncturis, non niſi mutatum in lecto corporis ſitum ſtatim excipientibus, conqueſta fuiſſet, accidit, ut altero poſt ſolutum lunare tributum die, gravi percelleretur terrore; unde dictæ moleſtiæ longe majora ſumſerunt incrementa. Conſultus Medicus varia exhibuit remediorum genera; quæ nullam ſerebant opem, tantum aberat, ut ægra porius ſummam corporis ſentiret laſſitudinem, & lecto prorſus affixa, copioſis ludoribus, inquietudine, vigiliis, ciborum faſtidio, artuumque

umque doloribus, immaniter vexaretur. Dedit idem Medicus pulverem, qui pulveris ſtomachici *Quercetani*, antihectici *Poteris* ana grana octo, tartari vitriolati grana quinque habebat, eumque ſingulis quatuor horis iterari juſſit. Ab horum uſu, cum ingentem nauſeam, vomendi conatus, & inteſtinorum tormina percepiſſet; vim remedii potatione infuſi theiformis, digitique in fauces immiſſione adjutura, ter vomuit, terque alvum dejecit. Sed poſthæc ſingultu, capitis doloribus, æſtu, inquietudine, ructibuſque nidoroſis, per tres integras hebdomades discruciata, alius Medici opem imploravit. Is malum à ſordibus acidis, ac viſcidis, primas regiones obſidentibus ſubortum ratus, lene propinavit emeticum; tumque alternis diebus pulveres laxantes exhibuit, & ſerum lactis, cum mannæ uncia una permixtum, ſingulo mane ad menſuram dimidiam potari juſſit. Non minus horum uſum, confortantibus atque ſtomachicis ſecundavit medicinis: ſed morbus in dies magis exacerbatus, increvit; & abhinc hiſce potiſſimum notis ſe manifeſtavit.

Per intervalla bis, ter, quaterve de die recurrentes patitur paroxyſmos, qui ſic ſe habent: Refrigeſcunt manus atque pedes, facies expalleſcit, ſuccedunt luctus copioſi, atque tum ſingultus, oppreſſio & anxietas præcordiorum, ſenſus infixi faucibus pali, vertigo, capitis dolores, æſtuſque vexant; pulſus fertur debilis, ſed æqualis; ſpiratio paullo difficilior, at nulla tuſſis nec ſicca, nec humida adeſt. Solvitur talis paroxyſmus, per dimidiam circiter inhærens horam, vel inſigni laſſitudine; vel, præviis inquietudine, oſcitationibus, atque pandiculationibus, deſinit in profundum ſoporem, qui, elapſa hora, cum calore corporis, atque ſudore finitur. Notari vero meretur, quod ſi externi artus calorem naturalem retineant, paroxyſmus longe fit mitior, atque brevior. Cæterum ſomno tranquillo, & integra ciborum cupiditate fruitur, neque vero cibis, niſi coctu facilioribus ac nutrientibus, veſcitur; urina mingitur naturali ſimilis, cum quadam nubecula; alvus juſto eſt ſegnior, & vix alternis reſpondet diebus; at ſi liberior fuerit, reddit multos flatus, atque mucum ſpumantem, tumque leviora obſervantur cuncta ſymptomata, ructuſque parciores. Menſtrua debito tempore, juſtaque quantitate pariter, ac qualitate ſuccedunt, & noviſſime ſanguis per nares erupit aliquoties. Hodie demum adnotavi, paroxyſmum ſubſultibus quoque convulſivis, & labii inferioris, & artuum ſtipari, atque ructibus exploſis ſolutum fuiſſe.

Relatio mali, ejuſque curationis.

Inhæſit morbus hic, cum recenſitis ſymptomatibus, ultra ſemeſtre tempus; nec ullis expugnari potuit medicinis. Conſultus tandem ego, ex præmiſſa hiſtoria, judicare quidem potui, malum ad affectus nervoſi generis ſpaſmodicos eſſe referendum; & pulverem illum, de quo ſuperius mentio fit neutiquam tam pernicioſos ediſſe effectus, quales ipſi noviſſimus imputare voluit Medicus. At fateor me exinde de vera cauſſæ morbificæ ſede nondum ſatis certum fuiſſe redditum. Quare nec judicium meum interponere potui; ſed commendavi duntaxat decoctum conſuetum pro potu ordinario, pulveremque ac pilulas antiſpaſmodicas, illum ex pulvere Marchionis, cinnabari, nitro, & caſtoreo, confectum; has *ex extracti florum chamomillæ vulgaris, ſummitatum milleſolii ana drachma, corticis caſcarillæ pulveriſati drachma dimidia, extracti caſtorei, croci ana granis ſex, oleique macis guttis quatuor* paratas; hiſque crebro interponi clyſteres imperavi. Verum, licet hæc ſubſidia ſolamen tulerint miſeræ, non tamen prorſus expugnare potuerunt malum; quid? quod illud brevi denuo invaleſceret.

Quamobrem ipſe tandem accerſitus, coram inſpexi ægrotantem; & exploratis omnibus morbi momentis, percepi, eam juveni per aliquot jam menſes eſſe deſponſam, quem ardente proſequebatur amore. Paroxyſmus intra nycthemeron me præſente ſexies illam prehendebat, cum pallore vultus, pulſu celeriori, refrigeratione extremorum, ſpirandi difficultate, anxietate, vertigine, cephalalgia, doloribuſque ac convulſivis fere artuum motitationibus; & ſequuto ſudore ſolvebatur. Ex his itaque judicavi, grave illud malum ſola generis nervoſi debilitate niti; & hinc pendente nervoſarum partium ſpaſmo abſolvi. Hujus autem primam originem à gravi terrore, quo ſtatim poſt menſtruorum fluxum perculſa fuit, derivandam eſſe, eo certius credidi; quo magis quam plurima mihi innotuerunt exempla, quod terror enormioribus ſanguinis profluviis ſuperveniens, iſtiuſmodi produxerit affectiones. Neque dubium eſt, quin eas in noſtra virgine, adfectus amoris inſigniter ſuſtentaverit; & ſubinde tanta medicinarum, quas adhibuit, evacuantium, calefacientium, carminativarum, & ſpirituoſarum farrago exacerbaverit. Idcirco commendavi curam lactis aſinini; quod etiam cum dimidia fontis Selterani parte maritatum, atque tepefactum, mane ad menſuram integram, hora vero tertia pomeridiana dimidiam, per quinque hebdomades potavit. Præterea quovis quinto die undecim pilularum balſamicarum deglutivit; & nonnunquam liquoris mei anodyni viginti guttas, vel pulverem antiſpaſmodicum, ſupra deſcriptum aſſumſit, conjuncto recto vivendi genere. Atque his factum eſt, ut penitus convaleſceret & brevi poſt, viro nupta, ſanitate jam fruatur illibata.

CASUS CXL.

De affectu ſpaſmodico, gravibus & multis ſymptomatibus ſtipato, cum conſilio, an thermæ Carolinæ ſint profuturæ.

FOEmina generoſa, annorum XXXVI. inſigni ſanguinis & ſuccorum mole prædita, ante quindecim annos febrem incidit acutam; ſub qua, per decem fere ſeptimanas cum continuo delirio infeſtante, tantus humorum ad caput fiebat raptus, ut hoc primum intumeſceret, cutis finderetur, capilli defluerent, & tandem eryſipelate afficeretur. Superata febre, ejus reliquias expugnatura, curationem, quæ per famem fit, in uſum vocavit; ſed ob varia, quæ intercedebant, impedimenta, haud ad finem perduxit. Ab eo vero tempore, valetudinariam agere cœpit vitam: namque præter gravedinem, quam aſſiduam patiebatur, per intervalla, eaque crebriora recruduit capitis eryſipelas, quod levius quidem, dextram malam duntaxat, ſpatio exiguo obſedit, nunquam vero febrili commotione vacavit. Non minus dorſo inhæſit moleſtus dolor, ſub coſtis ſpuriis ad ventriculum excurrens, iſque etiam in pectore ſenſivus, per certas tantummodo periodos tota præcordia valde conſtrinxit: quæ tormenta, licet poſt thermarum Carolinarum potum, fere debellata ſint, nihilo ſecius per vices adhuc vexant, totumque dorſum ſemper eſt frigidum. Sex præterea jam effluxerunt anni, cum iterum febre acuta, velut pectorali, prehenderetur; quippe quæ non modo oppreſſione

præcor-

præcordiorum, ſibilo ac ſtertore pectoris, verum etiam tam violenta tuſſi erat conjuncta, ut ſæpius ſanguinem exſpueret. Abhinc varias in pectore ſenſit moleſtias; inque primis per noviſſimum biennium, vehementi agitatur tuſſi, quæ à prævia titillatione quadam pulmonum excitata, matutino potiſſimum tempore, cum rejectione ſeri tenuiſſimi adfligit; ſorbillato autem per proximum ſemeſtre appropriato infuſo, longe jam mitior eſt.

Verum enim vero nondum omnium incommodorum vacuitate gaudet; ſed ſpirandi adhuc vexatur anguſtia, ſub aſcenſu per ſcalas, vel etiam ſilente ſeri è pulmonibus ejectione, admodum increſcente. Ad hæc frequens eſt alvi obſtructio; & à fortiori ipſam egerendi niſu, tubercula ſuboriuntur in ano, ac nonnunquam ſanguis cum fœcibus excernitur. Notari meretur, hanc obſtructionem, excipere præſertim menſium fluorem, atque tum jungi ſimul cœcas illas hæmorrhoides, inſigniter ardentes, totumque perinæum excoriantes.

Si menſtrua inſtant, quod fere luna exiſtente plena fit, antecedunt atrocia inteſtinorum tormina, & dolor gravativus in uteri vagina; tumque cruor ſpiſſus & ater, minori, quam olim, fertur copia. Junguntur etiam pedum, maxime ſiniſtri, ad malleolos uſque, inſignis refrigeratio; quæ extra hoc lunare tempus, non niſi plantis pedum inhæreſcit aſſidua. Præterea hoc tempore horrendus oſſis ſacri dolor vexat, iſque non raro ad regionem renum incumbit, à fortiori corporis motu, aut inclinatione ad terram exacerbatus; & in urina, ubi conquievit, ſabulum cernitur rubicundum.

Non minus per intervalla ſubtriſtis evadit ægra, tantoque corripitur angore, ut nihil ſit, quo poſſit erigi: accedunt puncturæ præcordiorum, cor maxime occupantes, cum ſenſu quodam reniſus ſanguinis haud rite propulſi, qui inſtituto corporis vehementiori exercitio, remittit. Nares perpetua gravedo obſtruit; quæ, ſi in libero verſata fuerit aere, mitior exiſtit; quando vero in caleſactis conclavibus commoratur, caput & internæ nares adeo conſtringuntur, ut nec aër, nec pituita has tranſire queat; jungitur aurium tinnitus, & animi cogitationes turbari videntur. Tandem, poſt pulveris ſternutatorii, aliorumque remediorum uſum, fœtida, craſſaque materia, puris inſtar emungitur, cum euphoria, ſed brevi ceſſat hæc excretio.

Elapſo proxime anno, hiſce moleſtiis jungebatur tenſivus capitis dolor, tantaque vertigo, ut vix à lapſu, qui in dextrum præcipue latus imminebat, ſibi cavere potuerit; ac noviſſime pertinaciſſima denuo tuſſis, velut ſuffocativa, cum raucedine, & æſtu præternaturali ſtipata, invadebat, perque totam noctem inhærebat, mane mitior. Senſit quoque olim magna manuum, ſiniſtrique potiſſimum brachii tormenta, quæ hoc tempore remiſerunt. Non raro atrociſſimi capitis dolores eam diſcruciant, &, ſequuto vomitu, protinus ceſſant. Mane in faucibus, maxime circa uvulam, in exiguo quodam ſpatio, inſignem acrimoniam, & ſiccitatem, cum deglutitionis impedimento ſentit; quæ, exſcreato muco, evaneſcit. Nonnunquam externis pectoris partibus inhæret ardens rodenſque dolor, iſque in dextro potiſſimum latere, cutim interdum in veſicam elevavit, quæ ſanguinem fudit: ac denique tanta nares offendit acrimonia, ut ſemper fere ſint excoriatæ. Et hæ ſunt moleſtiæ, quibus eo uſque premitur miſera, & quarum medelam anxie quærit: maxime vero doceri cupit, an iis expugnandis Carolinæ ſint profuturæ.

Conſilium Medici cujuſdam.

Ea valetudinis conditio, quam præ ſe fert generoſa mulier, quamque morbi nomine inſignire haud audeo, à nimia ſanguinis & humorum mole, motuque inordinato, unice videtur dependere; & ab eorum inæquali per uterum, ob crebra puerperia male conſtitutum, circulatione primam repetit originem. Namque hanc ob cauſſam cruoris excretio menſtrua haud eſt ſufficiens, nec reſpondet quantitati ſuccorum, qui in toto continentur corpore; quare hi ad ramos hæmorrhoidales regurgitant, perque eos exitum affectant. Hic vero, quoniam deficiente naturali ad hunc fluxum diſpoſitione, non commode obtinetur; ſtagnat cruor non modo in iis, quæ proxime inveſtiunt anum venis, & cœcas gignit hæmorrhoides; verum etiam in ramis hæmorrhoidalibus per os ſacrum, atque dorſum aſcendentibus ſubſiſtit, eoſque diſtendendo, atroces illos in dorſo dolores progenerat. Sub hac ſtagnatione humores redduntur ſpiſſi, atque viſcidi; & ob turgentes venas hæmorrhoidales, alvi quoque ſegnities proficiſcitur; quam in tali caſu nec clyſteres, nec purgantia reſerare ſufficient.

His autem incommodis ut medeamur; duos potiſſimum ſcopos præfixos habeamus, neceſſe eſt; nimirum ut humorum nimiam molem primum imminuamus, deinceps illorum craſſitiem attenuemus. Priori ſcopo venæ ſectiones, motus corporis, & tenuis victus facient ſatis; poſteriori inſervient decocta ex cremoris tartari uncia una cum dimidia, nitri drachmis duabus, ſacchari unciis tribus & flavedine citri cum ſex aquæ menſuris parata; in vicem potus ordinarii large potanda. Nec alienum erit, hac præſertim anni tempeſtate, ſuccum betulæ mane loco infuſi theiformis ſorbillare.

Quod attinet thermas Carolinas, cautiſſimus earum debet eſſe uſus, ne enormiorem excitent per anum vel uterum hæmorrhagiam. Quare commendarem, ut ſolito parcior earundem ſit potatio; ac veſperi præcedente, clyſteres ex iiſdem aquis parati, ano infunderentur. Inſervient præprimis ad reſolvendum ſanguinis coagulum, maximeque reſerendam lienis obſtructionem: quem effectum ab acidulis quoque tepefactis expectare licet; nec non à cibis tenuioribus, non nimis nutrientibus. Eodem ſcopo egregie profutura ſunt balnea ex aqua dulci tepidiora, quæ cutim relaxandi, & ſpiſſos ſuccos attenuandi mirabilem vim poſſident; quorſum etiam frictiones pertinent. Ad imminuendam ſanguinis abundantiam proſunt porro hirudines & ſcarificationes; ſed niſi diæta tenuior acceſſerit, mox nova increſcet copia: nec denique ludetur opera, ſi æſtivis menſibus ſerum lactis caprini adhibeatur. Hiſce ſubſidiis ante omnia moles humorum erit imminuenda; atque tum aliis remediis, iis, quæ reſtiterint, ſymptomatibus, obviam eundum.

Epicriſis cum conſilio.

Quam multis, magnis atque diuturnis morbis pateant ſubjecta, ſuccorum plena, maximeque fœminæ, quæ naturæ ſenſibilioris, & ſpongioſi corporis ſunt habitus, præter crebram experientiam, præſens quoque teſtatur caſus. Ingens enim ſanguinis, quæ in iis generatur copia, niſi juſto vigore per debita ac patula loca, quæ in ſexu ſequiori uterus plerumque, interdum etiam venæ hæmorrhoidales ſunt, excernatur, protinus in uteri, inteſtinorum, ac abdominis majoribus vaſis ſtagnat, eaque diſtendendo, gravia ſpaſmodica producit ſymptomata. Hiſce vero non

modo

modo circulus ſuccorum inæqualis redditur, ſed illi quoque ad nobiliores partes, ad caput, præcordia, regionem lumbarem ac renalem majori compelluntur impetu, inque iis varia, ac non raro periculoſa machinantur mala. Nulli autem occurrunt fere morbi, qui tam facile in habitum ac conſuetudinem degenerent, quam ejuſmodi ſpaſmodici: quanquam enim, in plethoricis ſubjectis primario à cruoris abundantis ſtagnatione natales ſuos mutuentur; attamen, ſi diutius duraverint, utut remota illa ſtagnatione, à leviori cauſa, errore diætæ, aëre frigido, humidoque, cibis flatulentis, calidioribus, animique affectibus, faciliime revocantur; multumque negotii Medico perinde ac ægrotanri faceſſunt. In primis vero obnoxiæ ſunt, hiſce habitualibus ſpaſmorum recidivis, illæ fœminæ, quæ præter habitum corporis ſpongioſum, atque temperamentum ſanguineum, diætæ erroribus indulgent, & veſcuntur alimentis, quæ vel genus nervoſum debilitant, & ad anomalos motus diſponunt, vel criticas ſanguinis per uterum excretiones remorantur. Molle ſiquidem hoc bominum genus plerumque pomis, acetariis, placentis, dulcibuſque cibis delectatur, parco utitur potu, aut bunc frigidiorem in corpua calefactum ingurgitat, vitam amat ſine motu deſidem, ſomno juſto diutius indulget, corpus veſtimentis compreſſoriis paulo arctius includit, & ad vehementiores animi affectus, terrorem, mœrorem, triſtitiam, quin non raro diuturniorem, depaſcentemque amorem proclive deprebenditur.

Quæcunque ex his cauſæ in noſtra concurrant ægrotante; ſatis eſt, eam nimiis abundare humoribus, & ab horum irregulari circulo, cuncta quibus premitur, pullulare ſymptomata. Neque enim ullum eſt dubium, quin partim capitis eryſipelas, quod cum acuta febre complicatum, quindecim abhinc annis paſſa eſt; partim febris illa pectoralis, paucis poſt annis infeſtans, ſoli ſanguinis abundantiæ, & inordinato circuitui debeantur. Quum autem ejuſmodi affectiones, eas, quas obſederunt partes, valde debilitant, earumque robur adeo labeſactant, ut ſub quavis vel leviſſima occaſione, humores in illis ſubſiſtant, ac priſtinos reſuſcitent affectus: ratio facile patet, cur in noſtra eryſipelas faciei, gravedo, tuſſis & aſthmatica pectoris adflictio ſæpius recruducerint, & adhuc moleſtias creent. Reliqua, quæ in imo ventre tyrannidem exercent ſymptomata, veluri ſunt tormina inteſtinorum, dolor gravativus in uteri vagina, alvi ſegnities, tormenta oſſis ſacri atque renum, & hæmorrhoides cœcæ, utique ab inæquali humorum per viſcera abdominis progreſſu, & ſanguinis io uteri & hypogaſtricis vaſis ſtagnatione ſuos mutuantur natales.

A quibus malis cum liberari cupiat generoſa matrona; nihil ſane eſt, quod ipſi convenientius judicarem, quam ipſas thermas Carolinas, binis ſucceſſive potandas annis: quippe quarum vis, in ſpaſmodicis affectibus, omnium remediorum virtutem longiſſime ſuperat. Generatim notari oportet, thermarum internum uſum, perſonis, quæ ſequioris ſunt ſexus, magis eſſe accommodatum, quam quidem acidulas: hæ enim, ſi quid adjumenti inferre debent, calefactæ ſint, & cum externo balneorum Tœplicenſium uſu conjungantur, neceſſe eſt. In noſtro caſu eo certius emolumentum ab uſu Carolinarum ſpondeo; quo inſignius inde levamen jam antea percepit ægrotans. Tantum enim abeſt, ut hæ thermæ, juxta Medici, cujus judicium præmiſſum eſt, ſententiam, quam refutare inſtituti mei ratio neutiquam exigit, ad violenta & vehementiora remedia ſint referendæ; ut potius, longa experientia edoctus, tutiſſimas eas pronunciare, & natura quoque debilioribus, fœminis, junioribus, quin & gravidis ſecure commendare queam; maxime ſi ſub regimine prudentis Medici adhibeantur. His ergo ſub decenti victu uſurpatis, ſi quicquam moleſtiarum adhuc reſtiterit, quæ aba re futura ſint, docebo.

CASUS CXLI.

De affectu ſpaſmodico in fœmina, cum conſilio, quænam poſt potum thermarum ex uſu ſint?

MAtrona XLIX. annorum, ſubpinguis, & ſpongioſi corporis habitus, decimo ſexto ætatis anno, menſtrua primum profundere cœpit, ſequenti viro nupſit, vigeſimoque ſexto primum excluſit partum, qui ſimul ultimus fuit. Tribus autem abhinc vicibus, ſub falſa imprægnationis ſpe, per tres ſemper menſes haud perſolvens lunare tributum, his elapſis, cum enormi cruoris per uterum profluvio, excrevit rudem, carneamque maſſam. Per noviſſimum triennium menſtrua ab ordine naturali receſſeruot; ſiquidem mox per unum alterumve menſem ſuppreſſa fuerunt, mox juſto copioſiori quantitate promanarunt; & per proximum trimeſtre albus comparuit fluor. Quare non ſine levamine hactenus ter quovis anno venam ſecandam, cutimque ſingulo menſe ſcarificandam præbuit; detractumque ſanguinem ſemper inveſtit cuticula quædam. Neque tamen minus valde infirma fruitur ſanitate: alvus ſegnis eſt, & vix omni biduo, vel triduo reſpondet, aſſidui vexant capitis dolores, nervorumque cervicis diſtractiones; crebræ adfligunt præcordiorum anxietates, cordiſque palpitationes, quæ, ſi forſan ad ſiniſtrum latus decubuerit, cum ſuffocationis metu invaleſcunt, adpetitu fruitur avidiori, ſed ſumtis epulis, dolor gravativus in ventriculo percipitur, ciborumque languidior concoctio. Præterea duodecim abhinc annis, in ſiniſtro abdominis latere prope umbilicum, tumor, cum dolore, ardoreque adparuit, & poſt quatuor hebdomades, excreto per alvum multo pure, in abſceſſum degeneravit: quo loco ad hunc uſque diem ingentem dolorem, maxime ſi retinentur flatus, perſentiſcit. Paucis poſt annis vultus intumuit, junctis æſtu febrili, capitiſque doloribus; qui tumor, ſanie per nares profuſa, evanuit quidem, ſed inſignem memoriæ debilitatem reliquit. Denique per aliquot annos calculo laboravit, multoſque per intervalla ex utroque renum excrevit lapillos, præcipue poſt thermarum Carolinarum uſum, quas elapſo anno potavit. Ab harum vero potatione ſiluerunt hi dolores; ſed in eorum locum pedum œdematoſus ſucceſſit tumor. Contra has igitur affectiones, tuum, Vir Excellentiſſime, efflagitat conſilium.

Conſultatio.

Ex iis, quæ de infirma mulieris generoſæ valetudine, mecum ſunt communicata, probe ponderatis, luculenter diſpaleſcit, omnes, quibus ſolicitatur, adfectiones, à nimia ſanguinis ac humorum mole, tardiorique per vaſa, quæ exilia ſunt, & ab incumbente multa pinguedine comprimuntur, circuitu proficiſci. Hinc enim non ſolum partium ſeroſarum & excrementitiarum conveniens per debita emunctoria ſecretio ac excretio, verum etiam ipſa cruoris per uterum evacuatio, accedente præſertim ea ætatis periodo, qua ceſſare ſolent menſtrua, nec legitime, nec vegete ſatis ſuccedere poteſt. Idcirco irregulares hume-

humorum motus ſuboriuntur, hique majori copia ac impetu, ad partes ſuperiores, dorſum, caput & præcordia compelluntur; qui, earum regionum vaſa nimium diſtendendo, dolores dorſi, lumborum, atque capitis, cordis palpitationes & anxietates machinantur.

Atque non vanus profecto eſt metus, ne ex hiſce vitiis, ſucceſſu temporis cachexia, hydrops, quin & apoplexia ſubnaſcatur: quæ mala, ut præcaveantur, ac præſentia debellentur; eo dirigendi ſunt curationis nervi, quo ſanguinis abundantia imminuatur, circulatio promoveatur, & ſtagnationes diſcutiantur. Quibus ſatisfacturus ſcopis, phlebotomiam & ſcarificationem, more huc uſque ſolito, continuari jubeo; &, adhibitis ſalutari conſilio Carolinis fontibus, ea in uſum vocanda ſuadeo medicamina, quæ alvum leniunt, ſtomachum roborant, vim digeſtivam inſtaurant, & tranſpirationis ſucceſſum facilitant. Egregiam hoc nomine præſtabit virtutem, pulvis aperitivus, & præcipitans, ſequentem in modum parandus: *Recipe lapidum cancrorum unciam unam, arcani duplicati unciam ſemis, nitri depurati drachmas duas, olei de cedro Italici guttas ſex. M. F. pulvis, cujus drachma dimidia, ex aqua vino nupta, quovis tertio die, vel brevi ante epulas, vel circa ſomni tempus capiatur.* Deinceps collaudo uſum Elixirii ſtomachici, quod ſic componitur: *Recipe radicis gentianæ rubræ unciam unam, herbæ cardui benedicti, corticum aurantiorum, ſalis tartari ana unciam dimidiam, M. infundantur cum menſura dimidia ſpiritus vini Rhenani, & leni calore digerantur.* Hoc remedii genus, quod ventriculum roborat, acrimoniam primarum viarum temperat, & alvinam excretionem ſecundat, ad ſexaginta guttas vel mane ex infuſo calidiori, vel veſperi aſſumi poteſt.

Non minus ad promovendum æqualem humorum progreſſum, eorumque adfluxum à pectore derivandum, non contemnendum effectum poſſident pediluvia, ex furfuribus triticeis, ſale communi, cineribuſque clavellatis paranda, & veſperi adhibenda. Omnis quoque cereviſia, maxime lupulata, nocet, cujus vicem commode explebit decoctum, ex radice ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, ſemineque fœniculi confectum. Et ſi denique alvus fuerit obſtructa, miſſis, quæ noxia ſunt, cunctis purgantibus, eam per ſal Anglicanum, pondere dimidiæ unciæ, ex aqua capiendum, hauſta deſuper larga infuſi calidioris quantitate, reſerare oportebit.

CASUS CXLII.

De variis pathematibus ſpaſtico-hyſtericis cum corporis conſumtione.

CElſiſſima Princeps, temperamenti melancholici, corporis gracilioris, annorum XXIII. tempore pubertatis matrimonium contraxit, in eoque ſine prole vixit. Multis potius, durante hoc conjugio, preſſa fuit & timoribus, & terroribus, cum vitæ nonnunquam periculo conjunctis. Dum enim aliquando una cum marito in curru veheretur, equi fugam arripuerunt; laxatiſque habenis, & præcipitante curru, metus erat, ne una cum lectiſſimo marito, fatis cederet. Evaſerunt equidem, quæ Dei eſt gratia, uterque ab hoc gravi periculo; ſed noſtra cordis tremorem, vel potius palpitationem, vultus pallorem, & anguſtias præcordiorum retinuit. Ab his, ut vindicaretur, choreæ inſtitutæ fuerunt, aliaque muliebri ſexui familiaria ſolamina: at nullum ex omnibus percepit levamen, tantum abeſt, ut ſequuto poſt aliquot menſes dilectiſſimi mariti, variolis extincti, obitu, pejus habere cœperit. Hinc enim longe plura propullularunt ſymptomata; ſiquidem accedebant vertigo ſæpius recurrens, dolores ſtomachi, ejuſque tenſiones, menſtruorum parcior fluxus, & laſſitudo quædam, totum & muſculoſarum & nervoſarum partium genus occupans, adeo ut ſeſe vix pedibus ſuſtinere poſſet. Interim ad ſecundas tranſiit nuptias, inque his filium peperit unicum; nihilo ſecius autem perdurarunt recenſitæ calamitates, quin accedente primum matris, & brevi poſt dilectiſſimi filioli, qui trimulus erat, morte, majora in dies ſumſerunt incrementa. Acceſſit demum muliebris fluor, modo albus, modo ad flavum vergens colorem, cum frequenti membrorum languore, quo ingraveſcente, lecto affigi tenetur; ipſe hic fluxus, promanantibus menſibus, per quatuor vel quinque dies ceſſat; hiſque rurſus ceſſantibus, denuo prorumpit. Sub finem defluxæ æſtatis, cum in Italiam rediiſſet, in duplicem incidit tertianam, cum capitis, ſtomachique dolore conjunctam; quæ unius menſis ſpatio profligata, tamen recurrit per intervalla, & tandem uſu tincturæ Chinæ de china, aliorumque amarorum, exſpiravit, relictis ſemper iis, de quibus ſermo fuit, ſymptomatibus. Rerum non naturalium exactam ſervat rationem, niſi exceperis, quod animi affectibus nimium indulgeat, eoſque potius occultos foveat. Cæterum, licet toto vitæ ſuæ tempore parum carnoſa fuerit, jam tamen ſenſim ſenſimque emaciatur; pulſuſque arteriarum mox juſto frequentior, mox vero æqualis, ſimul vero durus fertur.

Hæc eſt morbi, ſymptomatumque, quibus Celſiſſima Princeps premitur, idea; quorum explicationem pathologicam lubens omitto, tuamque, Vir celeberrime, exopto ſententiam. Haud vero ſilere debeo, me ſemper de ſpiſſitudine humorum judicaſſe, & eos curandi ſcopos habuiſſe præfixos, ut humores attenuentur, & menſium fluxus ad naturalem ſtatum redigatur. Terrores enim, timores, atque mœrores tonum partium exteriorum conſtrinxerunt: hinc ſanguis ad interiora congeritur, nec æquali progreſſu ubique diſtribuitur. Unde non mihi mirum videtur, quod ſereniſſima Princeps pallorem, & præcordiorum anguſtiam patiatur, quod ſanguis magis magiſque ſpiſſeſcat, non legitime depuretur, non nutriat, corpuſque ſenſim contabeſcat. Fluor albus, quamvis ſit excretio, qua natura ſæpiſſime menſium defectum ſupplet, attamen in præſenti caſu altioris videtur indaginis, quoniam inſignem virium languorem, aliaſque affectiones habet comites.

Quod attinet curationem, commendarem primum pilulas, ex pilulis Muſitano familiaribus, extractis hellebori nigri, artemiſiæ, matricariæ, betonicæ, hypericonis, bellidis minoris, cinnabari nativa, caſtoreo, extracto viſci quercini, magiſterio corticum ovorum, oculis cancrorum, oſſibus ſepiæ, & balſamo de Copaiva compoſitas; quas ſibi proficuas deprehendit Sereniſſima mulier. Deinceps deſcenderem ad uſum decocti, ex ſarſaparilla, radice chinæ, raſura eboris, lignorum lentiſci, viſci quercini, glycyrrhizæ, & hordei, addita carne vituli, parati; quod mane per triginta dies, cum viperarum carne præberem. Uterer etiam ſero lactis caprilli, herbis balſamicis, & cichoraceis alterato & ſecundum artem in balneo Mariæ deſtillato; & denique in lacte aſinino totam curationis ſpem reponerem.

Diebus canicularibus proponerem thermas Maſini, quæ optimæ ſunt, tam pro uſu balnei, quam potus, ad tonum ſtomachi, aliarumque partium reſtituendum & roborandum, cujus beneficio concoctio alimentorum, ſuccique chyloſi per corpus diſtributio fiat. Nec alienam contra fluorem album crederem injectio-

injectionem alicujus Decocti balſamici cum pulvere Vern. ab HELVETIO deſcripto: phlebotomiam vero, ob corporis gracilitatem, viriumque imbecillitatem, haud ordinarem. In rebus non naturalibus optimum ſemper ſervabitur regimen; & ab his cuncta fauſta auſpicor. Mediolani, VIII. Calend. Aprilis 1724.

Reſponſio Conſultatoria.

Intellexi ex communicata mecum hiſtoria morbi, quæ diſcrucient Celſiſſimam Principem, cujus jam novi conſtitutionem, ægritudines, atque quam hiſce profuturam cenſeat celebris quidam Medicus medelam. Fateor, ea medicamina, quæ propoſuit laudatus Medicus, ita comparata eſſe, ut ea minime noxia prædicare poſſim: vix autem crediderim, quod tanta illorum farrago ægrotanti ſit profutura. Mea potius ſententia paucis remediis adgrederer curationem; nec alias haberem intentiones, quam ut robur ventriculi ac inteſtinorum reſtaurarem, vimque concoctricem ita roborarem, quo legitimus ac ſpirituoſus generaretur chylus. Quem ſi impetraverimus; reliqui quoque ſucci fient benigni, eorum circulus reddetur æquabilis, & omnes excretiones legitime ſuccedent: hinc vero cuncta, quæ morboſa ſunt, ſymptomata ſponte remittent. Nec dubito, quin iis ſcopis potituri ſimus, ſi hac potiſſimum incedemus via: Mane in lecto adhuc conſtitutæ ægrotæ propinarem decoctum, ex pullis gallinarum, carne viperarum, radice fœniculi, aſparagi, cichorei & petroſelini paratum, quantitate menſuræ dimidiæ. Sub epulis ex ultimo hauſtu, nec non hora quinta pomeridiana exhiberem quadraginta guttas Elixirii ſtomachici, quod ſic habet: *Recipe extracti cardui benedicti, centaurii minoris ana unciam ſemis, corticis chinæ, aurantiorum recentium in pulveres redactorum ana unciam unam, ſalis tartari drachmas ſex; affunde vini Hungarici, vel Canarienſis libras duas, digerantur.* Præſtans enim eſt, qua in roborando ventriculo, abſorbenda acrimonia, & diſcutiendis flatibus, hæc eſſentia pollet efficacia. Non minus ad leniendam alvum, & humorum ebullitionem conſopiendam, bis quavis hebdomade, ex aqua vino nupta, porrigerem drachmam dimidiam pulveris ſic parandi: *Recipe lapidum cancrorum unciam ſemis, ſacularum aronis, ſuccini præparati, tartari vitriolati, nitri purificati ana drachmam ſemis, corticis caſcarillæ grana duodecim, olei de cedro guttas quatuor. M. F. pulvis.*

Hiſce per quatuor circiter hebdomades uſurpatis, binas hebdomades tranſigere ſuaderem, uſu balnei ex aqua dulci & lacte parati, cui matutinis pariter ac veſpertinis horis erit inſidendum; atque huic remedio, ſubjungerem denuo, ſupra dictam medicationem. Quæ cuncta, niſi adhuc votis ſatis fecerint, tandem collaudarem curam lactis aſinini, ſub integra animi tranquillitate, & crebra corporis exercitatione peragendam; ac denique loco potus ordinarii, vel acidulas, vel aquam puram fontanam, cum vino mixtam ſubſtituerem. Nec ullus dubito, quin, ſi placuerit Celſiſſimæ Principi, commendata in uſum vocare medicamina, exoptatam inde ſit recuperatura valetudinem; quam Deus ſartam tectamque reddat, ex animo precor.

CASUS CXLIII.

De malo ſpaſmodico-flatulento.

VErbi divini miniſter fideliſſimus, ætatis conſiſtentioris, temperamentique cholerico-melancholici, vera olim melancholia, & moleſtiſſima hemicrania diſcruciatus, ſed ab hiſce vitiis ope acidularum Egranarum vindicatus, multas jam patitur affectiones, quarum hæ ſunt potiſſimæ: Pectus continuo preſſionis ſenſu afficitur, cui noctu interdum tantæ junguntur tenſiones, ut ſedendo ſpiritum trahere oporteat, præſertim cum ſpiratio per ſe ſit difficilior, & ſub adſcenſu per acclivia magis anguſta fiat. Alvi pertinax urget obſtructio, & flatus maximas diſtenſiones pariunt, ſummamque cum aſthmate præcordiorum anxietatem; &, ut verbis Illuſtris HOFFMANNI *diſſ. de Medic. Select. pag.* 11. utar, primas vias habet ſenſibiliſſimas, unde & anxietatum, ſpaſmorum, flatuumque ingens apud eum eſt proventus: quæ cuncta ſymptomata, cum autumnali pariter, ac hyemali tempore ſint mitiora, ab æquinoctio vernali inſigniter exacerbantur.

Præterea mens etiam afficitur, gravibuſque ac anxiis nonnunquam terretur ideis, quas ſtatim incredibilis angor pectoriſque tanta conſtrictio ſequitur, ut ſermonis impedimentum accedat, ſudoreſque frigidi jungantur. Ab epulis ſentit faucium conſtrictionem, tumque non modo ſermo fit difficilis, verum etiam tantus manum occupat torpor, ut vix valeat ſcribere. Quod notabile eſt, accedente coryza, vel eryſipelate faciei, cuncta hæc ſymptomata egregie mitigantur. Plurimi Medicorum accuſant paſſionem hypochondriacam, & eorum quidam acido auſtero, ſpiritus turbanti, figentique malum adſcribit. Alii obſtructioni pectoris ſcorbuticæ cauſam tribuunt; & quidam morbum complicatum ex ſcorbuto & malo hypochondriaco ſuſpicantur. Mox ſanguinis ad pectus congeſtionem crepant; mox nimis ſubtilem, ac volatilem ſpirituum, atque bilioſi ſucci temperiem allegant, & inde tam ſubitam vocis interceptionem, motuumque à leviori cauſa anomaliam deducunt. Cui quoque ſententiæ, ipſe ægrotans addit calculum; atque, præter cereviſiam, quam bibit, ſpiſſiorem, ventriculi debilitatem horum malorum eſſe nutritorem arbitratur. Namque, ſi cibos coctu difficiliores, aut vinum auſterum aſſumſerit, protinus cum ineffabili angore, inſignem pectoris oppreſſionem patitur; ſed ſi veſcatur alimentis, quæ boni ſunt ſucci, ab omnibus liber eſt paſſionibus. Uti non minus ſuevit aquis deſtillatis, iiſque vinoſis, menthæ, meliſſæ, fœniculi, roſarum atque cinnamomi; hiſque cauſam conſtrictionis, quæ poſt paſtum laryngem obſidet, attribuit.

Neque vero cuncta ferre poteſt remediorum genera; ſiquidem à calidioribus, carminativis, pectoralibus, volatilibus, martialibus, herbis acrioribus, veluti ſunt trifolium fibrinum, abſinthium, ſalvia &c. opiatis, caſtorinis, cinnabarinis, tartariſatis, atque pulverulentis male habet. Poſt calidiorum diaphoreticorum uſum, ulcera in pedibus effloruerunt; nec venarum in pedibus inciſiones ſolamen tulerunt. Ex cibis abhorret dulcia pariter ac acida, tanquam inſenſa ipſi, & potius amarulenta v. g. cichoreum cum juſculis &c. cum fructu adhibet. Contra vero amica ipſi videntur remedia temperate calefacientia, confortantia, humectantia, & ſedativa, maxime liquoris anodyni mineralis uſus; & inſigne ſentit adjumentum, ab oleis roſarum, citri, milleſolii, aurantiorum, ad duas treſve guttulas ſumtis.

Conſilium.

Cuncta, quæ Viro ſumme Reverendo infeſta ſunt, ſymptomata, meo quidem arbitrio, à vitio & ſpaſmodica conſtrictione, ut totius nervoſi ſyſtematis, ita maxime ſepti tranſverſi, ventriculi ac inteſtinorum proficiſcuntur, & jam in habitum, ac conſuetudinem tranſiiſſe videntur. Inde enim alvi obſtructiones, pectoris aſſiduæ oppreſſiones, ægra ſpiratio, præcordiorum anxietas, & conſtrictiones aſperæ arteriæ, cum vocis interceptione, ſuos mutuantur natales. Proximum vero, quod ex ſpaſmodicis ejuſmodi ſtricturis reſultat, incommodum, eſt inteſtinorum moleſta contractio, qua nec excrementis, nec flatibus liber permittitur exitus: quamobrem hi regurgitant ad ſuperiora, & non ſolum ventriculum diſtendunt, ideoque deſcenſum ſepti tranſverſi impediendo, difficultatem ſpirandi adaugent; verum etiam comprimendo ſanguiſera imi ventris vaſa, ſuccos vitales ad caput majori quantitate compellunt, qui difficilius per cerebrum progredientes, variis, gravibuſque ideis, & nimio mentis angori cauſam præbent. Præterea ex ſpaſmo primarum regionum ſuboritur vitium concoctionis, chylificationis, & conſequenter ſanguificationis: hinc ſanguis generatur impurus, ſalibuſque ſcorbuticis fœtus, qui nervoſis partibus perennem ſpaſmorum materiam ſuppeditat, earumque nutritionem deſtruit; qui etiam crebrarum exulcerationum, atque eryſipelatum cauſam præbet.

Neque vero adeo invaluiſſe arbitror hæc vitia, quin medelam admittant; ſed credo fore ut debellentur, ſi his æger utatur remediis. Primum quidem cereviſiam, quam ſibimet inimicam deprehendit, prorſus omittendam, & ei hoc decoctum ſubſtituendum eſſe puto: *Recipe raſuræ cornu cervi, radicis ſcorzoneræ ana uncias tres, ſarſaparillæ uncias duas, radicis cichorei unciam, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum uncia una & dimidia cum binis aqua menſuris per horam dimidiam ſunt decoquendæ.* Deinceps operæ pretium facient pediluvia, ex aqua fluviatili, furfuribuſque triticeis parata; quibus, tepidis tantum, veſperi immittantur pedes. Brevi ante epulas, & ſi anxietates invaleſcant, aſſumantur ex aqua chamomillæ, vel acaciarum, viginti guttæ mixturæ antiſpaſmodicæ, quæ ex uncia dimidia liquoris anodyni & drachma una balſami vitæ concinnatur: neque minus liquoris dicti triginta guttæ, alternis diebus circa ſomni tempus ex commendato decocto capiantur; & bis quavis hebdomade, cum pulvere præcipitante alternentur.

Inprimis vero alvi habenda erit ratio, ut ſemper conſervetur lubrica; quo fine manna, pondere unius cum dimidia, aut duarum unciarum, vel in lacte caprino, ſi tulerit ventriculus, vel in juſculo avenæ tenuiori ſoluta, quovis decimo die ſorbilletur; aut mane paſſulæ minores Corinthiacæ comedantur. Ex alimentis proficua valde ſunt juſcula, cum radice cichorei, naſturtii, ac petroſelini parata; vel etiam ex lacte confecta; quorum uſui, ſi præſto ſit acida primarum viarum ſaburra, præmittantur lapides cancrorum, pondere drachmæ dimidiæ aſſumendi.

Neque vero ſpem feſellit hæc curatio; ſiquidem ex adhibitis, quæ commendata ſunt, remediis, tantum ſolamen expertus eſt ægrotans, ut muneri ſuo abſque moleſtiis ſungi potuerit; & quum præterea Elixirii mei viſceralis uſum ſibi haberet commendatum, ſanitate jam fruitur illibata.

CASUS CXLIV.

De affectu ſpaſmodico-flatulento in perſona Sereniſſima, per lac aſininum & ſelteranas feliciter curato.

Quum perſona quædam Sereniſſima, contra varias, eaſque graviores moleſtias, quibus uſque eo male habetur, meum deſideravit conſilium & auxilium: hoc devota & ſubmiſſa mente ſuppeditaturus, haud alienum putavi, ipſam morbi hiſtoriam præmittere. Eſt igitur gratioſiſſima Princeps annorum xxx. corpore tenerrima, ſtrictior, multis nervis, exilibuſque vaſis inſtructa, ſed animo valde ſenſibilis, ingenioque vivaciſſimo prædita. Tranſacta ſub exoptato à gravioribus morbis otio juventute, per decem jam annos, alvi obſtructiones, flatuumque moleſtias patitur. Menſtrua juſto tempore, ſed parciori copia feruntur; nulla ad ſudorem eſt proclivitas, & ciborum languens adpetitus. Somnus non reficit, & brevior eſt; ſiquidem ad mediam uſque noctem, ſub lectione librurum, protrahuntur vigiliæ: neque animus ab adfectibus, maxime mœroribus, liber eſt.

Per aliquot annos ſæpius de torpore, ac languore totius corporis, artuumque dolore contuſorio conqueritur; cui non raro præcordiorum anxietates, nauſeæ, quin ipſa animi deliquia junguntur. Regio ventriculi & hypochondriorum inflata, atque tenſa adparet; & alvus niſi clyſmatibus, vel pilulis polychreſtis ſolicitata, nunquam reſpondet. Corpus contabeſcit, & crebræ phlogoſes, cum pedum refrigeratione, vexant: quæ cuncta ſymptomata, inſtante menſtruorum fluxu, magis ingraveſcunt.

Præterea pulſus plerumque languidus & tardior eſt; nonque raro tuſſes, coryzæ, aliæque catarrhales adfligunt defluxiones; & elapſo circiter anno, febre laboravit acuta exanthematica, cum diuturna tuſſi. Cæterum à quacunque corporis exercitatione, atque peregrinatione, nec non à venæ ſectione convenienti tempore celebrata optime habet; & ab uſu thermarum vel acidularum, inſigne ſemper percepit ſolamen. Contra medicamina calidiora exacerbant malum; & ſopiendo humorum orgaſmo, nihil eſt convenientius, quam pulvis præcipitans nitroſus.

Quæ cum ita ſint, cognitu facillimum erit, totum nervoſarum partium, quæ ſenſationibus, motibuſque perficiendis unice ſerviunt, ſyſtema valde debilitatum, & ad motus irregulares pronum eſſe. Inprimis autem robur ventriculi ac inteſtinorum, valde languidum atque deſtructum videtur: unde, his partibus ſpaſmis pariter ac flatibus diſtentis, nec ciborum legitima concoctio, nec debita chyli diſtributio, nec vegeta partium excrementitiarum per alvum excretio poteſt contingere. Quare, cum noxii, flatulentique vapores, ſufficienti exitu deſtituantur; illi regurgitant ad inteſtina ſuperiora, atque ventriculum; hunc graviter diſtendunt; vicinoſque non ſolum, ſed quoque ob conſenſum remotiores nervos afficiunt, vellicant, & ideo nauſeam, anxietatem, dolorem diſtendentem, ac inflativum ventriculi, ac hypochondriorum, quin totius corporis languorem & laſſitudinem cauſantur. Neque mirum, haſce adfectiones quotidie augeri; ſiquidem non paucæ ſunt cauſæ, quæ eas fovent, ac ſuſtentant: quas inter pertinent corporis tenerior, animique ſenſibilior conſtitutio, graviora pathemata, parcior ſomnus, & nimiæ mentis intentiones, ac meditationes.

Non

Non equidem negaverim, quin ejuſmodi calamitates, ſi inveteraverint, & altas egerint radices, magnam medenti faciant moleſtiam, & diuturnam requirant curationem: attamen, cum Sereniſſima mulier partim juniori fruatur ætate, partim viribus, nondum prorſus proſtratis, nec omnem medicinarum vim reſpuentibus, gaudeat, haud dubiam foveo ſpem, fore ut illis, quæ jam ſum commendaturus, remediis, votis potiatur, perfectamque recuperet ſanitatem. Tres nimirum præfixi mihi ſunt curationis ſcopi, quorum prior reſpicit totius nervoſi generis, maximeque ventriculi, conſortationem; alter flatuum remotionem, & alvinæ excretionis promotionem; & tertius æquabilis humorum circuitus reſtitutionem. Quibus ſatisfacturus indicationibus, primum commendo venæ ſectionem, medio intra menſtruorum fluxum tempore, cœlo exiſtente ſereno inſtituendam, & ter quotannis, nimirum menſe Martio, brevi ante æquinoctium vernale, dein menſe Septembri, circa æquinoctium autumnale, & denique ante ſolſtitium menſe Decembri repetendam, detractis ſemper quatuor vel quinque cruoris unciis. Proſpiciendum vero probe erit, ut ante phlebotomiam alvus ſit aperta, poſt eam autem omne frigus arceatur, cibique coctu faciliores, atque juſcula comedantur, ne virietur tranſpiratio, & digeſtio labeſactetur.

Deinceps non præſtantius in perſanandis ejuſmodi ſpaſmodicis, flatulentiſque, ſi diuturniora fuerint, malis, quidpiam ſerre deprehenditur auxilium, quam aquæ minerales, tam interno, quam externo uſu adhibendæ: quippe quæ non ſolum innata ipſis virtute, verum etiam vi exercitarionum corporis, mutationum aëris, tranquillitatis animi, ejuſque à minus gratis objectis abſtractionis, quæ momenta cum tali curatione nunquam non conjuncta ſunt, ſolantur miſeros, his ægritudinibus adflictos; adeo ut verum omnino ſit, quod dulcius & fructuoſius ad ipſum fontem aquæ bibantur medicatæ. Quare ſuaderem, ut Sereniſſima quovis vere ad fontes ejuſmodi accedat; qui, cum diverſis valde virtutibus, & effectibus ſunt inſtructi, nec iidem in omnibus ſubjectis, atque morbis, commendari poſſunt, in noſtro caſu tales feligendi ſunt, qui nervis, quocunque fiat modo, non adverſentur, ſed humorum fluxilitatem, alvique lubricitatem facilitent. Quo nomine interne acidularum Schwalbacenſium potationem, externe balneorum, quæ vocant *das Schlangenbad*, uſum; aut utrique ſcopo fontes Wisbadenſes cunctis reliquis præferrem. Ipſa hæc curatio ſub finem menſis Maii adgredienda, & ita adornanda erit, ut commendatæ aquæ per tres vel quatuor hebdomades ſub convenienti regimine tepeſactæ, potentur: & hora pomeridiana quarta, in collaudata deſcendatur balnea; quæ valde temperata eſſe oportet, ne exagitent ſanguinem. Poſt balneum fricandi ſunt artus, atque tum lenis in lecto expectandus ſudor. Cæterum ſub hac medicatione à reliquis medicaminibus abſtinere licet, nec ullis uti opus eſt, quam eſſentia corticum aurantiorum, quadraginta guttis inter epulas, ad conſortandum ventriculum capienda. Quod ſi vero ex uſu balneorum ſanguinis ſuboriatur ebullitio; veſperi pulverem præcipitantem nitroſum ex aqua ceraſorum nigrorum aſſumere expediet. Præterea cum ſymptomata dictarum ægritudinum, autumnali potiſſimum tempore ſoleant exacerbari: non ludetur opera, ſi ad ea præcavenda, præmiſſa venæ ſectione, eædem Schwalbacenſes acidulæ per decem duotaxat dies tepidiores hauriantur, iiſque balnea Lauchſtadienſia ſubjungantur.

Verum enim vero, ut partim ad haſce curationea legitime diſponatur corpus, partim iis abſolutis, ulteriora avertantur incommoda: operæ pretium erit, per quatuor circiter ante ſontium potationem hebdomades, ſequentem in uſum vocare medicationem. Sub epulis quotidie ſumantur quinquaginta guttulæ Elixirij mei viſceralis, quod cum lixivioſo alcalinoque menſtruo paratum, & balſamicum eſt. Pro potu ordinario uſurpentur vel acidulæ Selteranæ vino nuptæ; vel ſequens Decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi ana uncias tres, aniſi ſtellati, ſeminis fœniculi ana drachmam unam cum dimidia, arcani duplicati drachmam ſemis. Conc. cont. D. S. Species, quarum unciæ binæ ex tribus aquæ menſuris per horam decoquantur dimidiam.* Tum quoque, ſi forſan nauſea, & præcordiorum anxietates invaluerint, capiantur protinus ſcrupuli bini pulveris bezoardici, qui æquali pondere cum præcipitante mixtus ſit, una cum viginti guttis liquoris mei anodyno-mineralis: quod remedii genus etiam quavis hebdomade ſemel circa ſomni tempus, ex allegato decocto adhibeatur. Ad hæc inſigne pollicetur emolumentum corporis exercitatio, quæ vectionis ope, & ante prandium & cœnam inſtitui debet; nec alienum erit, à ſuetis hactenus vigiliis abſtinere, & maturius lectum conſcendere, ut, niſi ipſe ſomnus plenior capi queat, animus tamen à nimiis meditationibus avertatur. Atque eandem medendi rationem, per integrum ab acidularum potatione menſem continuare conveniet; nec dubito, quin iis rite obſervatis, exoptata ſit reditura valetudo.

Relatio.

Quum Sereniſſima Princeps, ob varias cauſas, ad fontes Schwalbacenſes, aut Wisbadenſes iter facere interdicta fuiſſet; deſideravit, ut ea proponerem remedia, quæ adventante Maio domi poſſet adhibere. Quare commendavi lac aſininum, cum aquis Selteranis maritatum; & ex illo eo illuſtrius promiſi auxilium, quo magis internus, atque depaſcens, qui acceſſerat, calor, hecticæ metum faciebat, & humectantium ac demulcentium medicinarum uſum indicabat. Recuſavit primum mulier Sereniſſima lactis uſum, quoniam ab hoc ſe ſemper pejus habuiſſe affirmabat: at cum oſtenderem, quod lac aſininum, à reliquis lactis generibus longiſſime diſtaret, & præter copioſum ſaccharum, parciſſimam caſeoſæ ſubſtantiæ quantitatem ſoveret, ideoque cum acidis ægerrime coagularetur; quodque præterea ab admixtione acidularum Selteranarum, quæ copioſo pollerent ſale alcalino, magis innocentiorem obtineret indolem; præbuit aures meis conſiliis, & accerſita, cujus pabulum erant medicatæ herbæ, aſina, hunc in modum curam inſtituebat.

Per primum biduum, ad corpus purgandum, ſolas Selteranas ad menſuram dimidiam potavit, & inde ter vel quater alvum dejecit: ſequentibus diebus, eaſdem tepeſactas, quantitate integræ menſuræ, cum lactis recens mulſi dimidia mixtas, mane intra lectum adhuc conſtituta, ſpatio trium horæ quadrantum hauſit: neque ullas præter eas ſumſit medicinas, & ſub epulis loco potus ordinarii dictas acidulas, cum quinta vini veteris Rhenani parte maritatas, adhibuit. His per quatuordecim dies uſurpatis, egregius ſuccedebat effectus: ſiquidem gratioſiſſima Princeps, ſomnum, vires, & adpetitum recuperare cœpit, alvus bis quotidie reddebatur, & flatulentia, anxietates, & æſtus interni ſenſim evaneſcebant. Idcirco ipſi placuit, huic curationi ulterius inſiſtere, quam etiam per octo continuavir hebdomades, ita ut ſingulis tribus per biduum circiter, ad ſubducendum fortius ventrem, ſolis acidulis uteretur. Inde factum eſt, ut abſoluta medicatione valeret opti-

optime, menſtrua rite fluerent, & alvus tantum non ſemper officio ſuo perſungeretur: quare commendavi, ut ſequenti anno, ad avertendas penitus mali reliquias, hæc cura iteraretur.

CASUS CXLV.

De affectu ſpaſmodico-flatulento poſt puerperium.

FOEmina, xxx. annos egreſſa, temperamenti ſanguineo-cholerici, ſtaturæ mediocris, habitus laxioris, vaſorum exiliorum plena, unicum filium, undecim abhinc annis, enixa, & in puerperio haud convenienter tractata fuit. Inde menſium irregularem, & juſto parciorem, paſſa eſt fluorem; & cum varii mœrores, aliique, quibus luxuriant negotia domeſtica, animi adfectus accederent, ſenſim hyſterica facta, in varias incidit ſpaſmodicas paſſiones, cum alvi obſtructionibus, flatuum retentione ſpirationem impediente, capitis doloribus, animique crebris ſtipatas deliquiis. His per intervalla corripitur, nonnunquam tam ſubito, ut vegeta, ſellæ inſidens, præter omnem ſpem ac opinionem, in terram præceps ruat: remittente vero paroxyſmo, optime, ac ſanæ inſtar ſe habet. Extremi artus continuo frigore, maxime in paroxyſmo, affecti ſunt; quo ſoluto, gelido perfunduntur ſudore. Præſertim atrociſſimus ſpaſmus regionem inteſtini coli, vel interdum etiam tenuium, hinc inde obſidet, adeo ut de clavo quaſi iſti loco infixo conqueratur: quam ſenſationem eo magis ſpaſmodicæ ſtricturæ attribuo, ſi conſideravero, reperiri in cadaveribus his morbis defunctorum, inteſtina variis in locis arctiſſime conſtricta, vicinas vero partes mirum in modum expanſas. Adhibuit in hoc rerum ſtatu per aliquot jam annos multa remedia, multoſque conſuluit Medicos; quorum quidam, cum in toto corpore maculæ ſcorbuticæ effloreſcerent, ipſam ſalivatione mercuriali tractare auſus eſt. Hinc per noviſſimum annum abſtinuit fere à pharmacorum uſu, nec niſi ob ructus acidiſſimos, qui per vices invadebant, interdum pilulas laxantes, pulvereſque abſorbentes ſumſit. At cum pronuper invaleſcerent ſymptomata, & pedes, manus, atque facies intumeſcere viderentur, me vocavit in auxilium.

Ego vaſorum minimorum, maxime circa uterum, obſtructionem ſuſpicatus, miſſo jam ante octo ſeptimanas ex vena in pede tuſa ſanguine, clyſteres commendavi; quos cum renueret, leniora laxantia propinavi, & in paroxyſmo pulveres antiſpaſmodicos, cum liquore anodyno dedi; extra illum pulveres reſolventes, & mixturam, quæ eſſentiam aurantiorum, millefolii, & ſpiritum ſalis ammoniaci vinoſum habebat, exhibui: motuſque febriles, qui veſpertino jungebantur tempore, pulveribus oppugnavi temperantibus. Inſtante etiam menſium fluxu, pilulas balſamicas porrexi, eo effectu, ut prorumperet cruor, cum ſymptomatum levamine, & macularum ſcorbuticarum effloreſcentia. Et ideo jam in eo ſum, ut futuram curationem, ad promovendum lunare tributum dirigam; quo etiam fine, cum rationes ægræ haud permittant, adeundi fontes medicatos, adventante vere, acidulas Selteranas proponere, eſt animus; neque vero, niſi Tuo, Vir Illuſtris, conſilio adjutus, quicquam tentabo.

Conſultatio.

Morbum, cujus cauſa conſultus ſum, adeo perſpexit Medicus noviſſime in auxilium vocatus, ut & cauſas illius rite exploraverit, & curationem ipſis convenientiſſimam adornaverit. Verum ſicuti omnes ejuſmodi inveterati affectus, qui totam jam ſanguinis & humorum maſſam corruperunt, curatu ſunt difficillimi: ita quoque cum noſtro ſpaſmodico flatulento malo, quod à vitioſa uteri poſt partum conſtitutione, & hinc pendente inordinato menſium ſucceſſu, originem traxit, comparatum eſt. Nihilo tamen ſecius, cum ægrotans ætate adhuc ſit junior, & vires ipſi conſtent, non deſperandum erit de ſalute, nec dubitandum, quin convenienti medela, debito victus regimine adjuta, priſtinam ſit recuperatura ſanitatem: etſi recuſata clyſterum, qui in mitigandis horum malorum paroxyſmis egregium ferunt ſolamen, infuſio, inſignem utique remoram curationi injiciet. Interim, ut meam aperiam mentem; ex internis nihil ſupereſt, quod majori fructu commendare poſſim, quam pulveres præcipitantes nitroſos, cum cinnabari, & extracto caſtorei permixtos, atque liquorem meum anodynum, viginti guttis pro doſi ſumendum.

Deinceps ad promovenda menſtrua, & ſopienda ſpaſmodica pathemata, admodum laudo ſequentes pilulas: *Recipe myrrhæ, gummi opopanacis, aſæ fœtidæ, croci, cinnabaris, aloës roſatæ, caſtorei, trochiſcorum alhandal, aut extracti hellebori nigri ana drachmam dimidiam, camphoræ ſcrupulum dimidium. F. l. a. pilulæ, ex ſcrupulo viginti formandæ; quæ ante fluxum uterinum, per quatuor circiter dies, decem quotidie ſumendo, uſurpari poſſunt.* Non minus ad temperandam ſcorbuticam humorum acrimoniam, pro potu ordinario, decoctum conſuetum; & mare inſuſum theiforme ex herba artemiſiæ, ſummitatibus millefolii, herba meliſſæ, floribus chamæmeli vulgaris, ſemineque fœniculi, ſummo cum fructu potabitur. His adjungenda eſt ſufficiens corporis exercitatio, & mentis perpetua tranquillitas.

Vix autem ab his omnibus deſideratus obtinebitur finis, niſi acceſſerit uſus aquarum mineralium; quas inter thermas Carolinas in hiſce adfectibus, omnes reliquas ſuperaſſe deprehendi. His vero cum certæ rationes non permittant uti; earum locum explebunt Selteranæ, tepide potandæ; & ut ventrem eo efficacius ſubducant, cum ſale thermarum Carolinarum acuandæ.

CASUS CXLVI.

De affectu ſpaſmodico-rheumatico, ſæpius recurrente.

GEneroſus vir, XLVI. annorum, tenerioris & ſtrictioris corporis habitus, temperamenti ſanguineo-cholerici, crebris in pueritia ſanguinis è naribus profluviis, ac ebullitionibus vexatus, ad has temperandas acidulis uti debuit. Tum juventutis annos ingreſſus, variis exercitiis, ſaltatione, equitatione &c. corpus inſigniter commovere; nec non vinoſis compotationibus, ad ſeram uſque noctem indulgere, atque in veneris caſtris ſtrenue pugnare ſuevit, adeo, ut plus ſimplici vice, ſeminis virulento laboraret fluxu. Neque tamen minus ſanus vixit, ac incolumis, donec quatuordecim demum abhinc annis, prima vice ſpaſmis doloribuſque tenſivis, ac lancinantibus omnium artuum, maxime capitis,

pitis, dorſique puſtulis inflammatoriis, cum turbulento ſomno corriperetur. Quæ ſymptomata cum per integrum annum crebris inſultibus recurrerent, & multorum medicaminum vim eluderent, tandem ſalivatiooe, quæ per externam fit inunctionem, oppugnabantur, eo effectu, ut idem maneret rerum ſtatus. Namque, prægreſſis potiſſimum diætæ erroribus, ſpaſmodici dolores plerumque ſuras, tum & alias partes, vago circuitu, abſque tumore vel rubore externo, prebendebant: quibus ceſſantibus, ciborum adpetentia redibat, & egregie habebat. Et hæc ſcena per longos ludebatur annos; quorum ſingulo, venam in pede tundendam præbuit; & interne Schwalbacenſibus aquis, externe balneis, quæ à ſerpentibus nomen habent, uſus, ſed in caſſum fuit.

Ante quatuor circiter annos conſuluit forſan Medicum, qui improbato calidiorum, ac vehementiorum medicaminum uſu, in paroxyſmo ſequentem pulverem, mane veſperique ſumendum ordinabat: Recipe matris perlarum, ceruſſæ antimonii; pulveris lumbticorum terreſtrium ana drachmam, cinnabaris nativæ drachmam dimidiam, pulveris caſtorei grana ſeptem. M. F. pulvis, div. in ſeptem partes. Extrinſecus vero dolentem partem ſpiritu nervino perfricari jubebat, cujus hæc erat formula: Recipe ſpiritus vini ſimplicis unciam unam, lumbricorum volatilis, formicarum ana unciam dimidiam, eſſentiæ caſtorei, nuciſtæ ana drachmam unam cum dimidia. Profligato horum ope intra paucos dies paroxyſmo, extra illum ſingulis quatuordecim diebus, ad alvum leniendam, vel doſin pilularum *Becherianarum*, vel rhabarbari drachmam dimidiam exhibebat, effectu feliciſſimo: nec non tincturam ex eſſentiæ corticum aurantiorum uncia dimidia, tincturæque ſalis tartari drachmis duabus confectam, ab epulis ſumendam propinabat. Non minus ordinabat, ut adventante vere, præmiſſis venæ ſectione & laxantibus, lac aſininum per binos menſes potaret, & balneis, ex ſurſuribus triticeis, floribus chamomillæ, herba parietariæ & malvæ, aqua fluviatili, ac lacte paratis, ad umbilicum uſque iis inſidendo, per quatuordecim dies uteretur. Qua curatione adhibita, dolores & longe mitiores, & rariores recurrebant.

Verum enim veto, elapſo abhinc biennio, cum menſe Aprili, aëre exiſtente frigido, ſimul bumido, venationi diutius intereſſet, accidit, ut atrociſſimus rheumatiſmus, horrendis doloribus ſtipatus, collum & brachia occuparet; quæ vero moleſtiæ, regimine calidiori, lenibus diaphoreticis, & veſicatoriis nuchæ admotis, brevi tempore diſcutiebantur. Menſe Octobri ejuſdem anni in itinere conſtitutus, ſebre tertiana corripiebatur; quæ cortice Peruviano quinquies ſuppreſſa, toties recidit, & tandem in continuam, ſævis convulſionibus conjunctam, cum vitæ periculo deſiit. Ab hac ope alterius Medici liberatus, retinuit ſebrem lentam cum nocturnis ſudoribus; quæ primum juſculis gallinaceis, quious viva vipera erat incocta, ſiogulo mane ſorbillatis per decem dies oppugnata, cum magis invaleſceret; tertius Medicus, primas vias à ſordibus haud ſatis repurgatas eſſe ratus, miſſis iſtis juſculis, pilulas *Becherianas*, aliaque aperientia & amara medicamina dedit, iiſque ſebrem ſuperavit feliciſſime. Reſtabant adhuc tumores artuum extremorum œdematoſi, qui in manibus emplaſtro exſiccante diſcuſſi, pedes contumaciter obſidebant; & cum matutinis horis diſparerent, dolorum rheumaticorum levamen inferreot, nullaſque præterea moleſtias creareot, nullis amplius oppugnabantur remediis.

Currentis anni menſe Aprili, vi officii iterum per quatuordecim dies, ſub cœlo humidiori, tres vel quatuor quotidie horas, ſummo mane, venando tranſigere debebat. Quo quidem tempore ſumtis ante venationem juſculis, quæ ex jure carnium, cancris vivis contuſis, herbiſque antiſcorbuticis, & aperientibus confecta erant, cuncta prævertere ſtudebat ſymptomata; non tamen impedire poterat, quo minus rheumaticas humerorum, brachiorum, totiuſque colli paſſiones, cum rigore earum partium pateretur. Accedebat inſuper lenta febris, veſperi invaleſceos, & media demum nocte, ſudore copioſo, ſimul viſcoſo ſoluta; languebat adpetitus, vires imminuebantur, corpus contabeſcebat, & urina, naturali quidem ſimilis, ſubpingui tamen cuticula cincta adparebat. Medicus porrigebat diaphoretica fixa, nitro permixta, ac nervina cum regimine diaphoretico; quibus in caſſum datis, cucurbitas dorſo adplicari jubebat, nuchæ veſicans emplaſtrum adponi, illamque unguento nervino ter quotidie perfricari curabat, eo effectu, ut dolores ceſſareot, liberaque artus movendi potentia rediret. Interim quam maxime veretur generoſus æger, ne forſan ſæpius recrudeſcant hæc pathemata; atque tandem in habitum ac conſuetudinem degenerent: quare cooveniens auxilium quærit, & flagitat.

Conſultatio.

Affectus præter naturam, qui diu graviſſimis doloribus generoſum ægrotántem diſcruciavit, eſt ſpaſmodico-rheumaticus; & primam originem ab inordinato ac perverſo victus genere, cui à primis pueritiæ & juventutis annis indulſit, omnino repetit. Inde enim Vir generoſus, qui natura tenerioris, ac ſenſibilioris eſt corporis conſtitutionis, robur atque tonum partium ſolidarum atque nervoſarum, maxime primarum viarum, valde debilitavit, vim digeſtivam ventriculi deſtruxit, ſalutares noxiorum ſuccorum excretiones, præſertim quæ per cutim fiunt, perturbavit, atque ſic ſanguinis impuri ingentem copiam ſibimet contraxit. Hinc non modo narium hæmorrhagias, verum etiam puſtulas & efflореſcentias ſcorbuticas, nec non dolores & ſpaſmos artuum vagos, qui ægro per multos annos inhæſerunt, derivare licebit. Acceſſit demum tertiana febris, quæ ſicuti legitime tractata, id emolumenti ſecum ferre ſolet, ut reſerando obſtructa viſcera ac emunctoria, totam humorum maſſam egregie depuret; ita inopportune, & ut vulgo fit, cortice Peruviano ſuppreſſa, debilitatem partium nervoſarum, & motricium, ut & humorum impuritatem, magis nutrit & adauget. Quare non mirandum, quod in noſtro noo ſolum convulſivi motus acceſſerint, qui perſonis ſenſibilioribus ex tali cauſa facillime eveniunt; ſed quoque febris lenta cum nocturnis ſudoribus exceperit.

Qui vero, hiſce gravioribus malis, divina favente gratia, feliciter ſuperatis, denuo ſupervenerunt rheumatici dolores; non niſi à tranſpiratione per aërem frigidum ac humidum, cui corpus aliquoties expoſuit Vir ægrotans, cohibita, natales ſuos mutuantur. Et hinc clariſſime patet, non præſtantius fore, hoſce moleſtiſſimos affectus præſervandi ſubſidium, quam ſtudioſam cujuſcunque refrigerationis evitationem. Neque enim, adgreſſurus hujus mali curationem, alias mihi commendatas habeo indicationes, quam ut paucis medicaminibus, & recto regimine earum rerum, quas ad conſervandam ſanitatem ſumme oeceſſarias, non naturales vocamus, debilitatas & ad irregulares motus proclives partes corroborare ſtudeam.

Hiſce vero ſcopis obtinendis, recta vivendi ratio omnium pharmacorum vim longiſſime ſuperabit. Quare ante omnia quaevis occaſiones, quae animum perturbare, & ad moerorem, iracundiam, alioſque adfectus concitare valent, probe vitare oportet. Deinceps corpus in perpetuo calore, ac naturali tranſpiratione, omnem frigidum, humidumque, maxime matutinum ac veſpertinum aërem fugiendo, conſervare; eoque fine, crebris exercitationibus quotidie, vel equitatione, vel vectione ad lenem uſque ſudorem continuandis, illud movere expediet; cavendo probe, ne mox ab epulis, ſed ante has, ventriculo à cibis vacuo, inſtituantur. Namque motus corporis, prudenter adminiſtratus, incredibilem, in debellandis morbis chronicis, poſſidet virtutem, omnemque remediorum vim longiſſime antecellit; ſiquidem roborat ventriculi tonum, vimque digeſtivam, inſtaurat ciborum adpetentiam, conſortat elaterem partium ſolidarum, languidumque humorum circuitum promovet, hinc omnes excretiones, praeſertim tranſpirationem egregie facilitat, atque ſic obſtructiones ac infarctus viſcerum, inſigniter praeoccupat, & avertit. Illuſtrior autem ejus erit effectus, ſi binis circiter horis ante, ad juvandam humorum fluxilitatem, vel infuſum aliquod theiforme, cui herba meliſſae cum citri corticibus inſerviet, ſorbilletur, vel juſculum medicatum aſſumatur, quod ex jure carnis bovinae, vel gallinarum, cum radice cichorei, ſcorzonerae, naſturtio, atque ſucco citri, vel aurantiorum parari poteſt. Ex cibis porro, qui ſalſi ſunt, aut nimia ſovent aromata, vel lacticinia, ſedulo evitentur; & pro potu ordinario vinum generoſum Burgundiacum, aquis Selteranis dilutum adhibeatur.

Praeterea operae erit pretium, his quotannis ante ſolſtitia ſcarificationibus uti, atque his circa aequinoctia venam in pede tundendam praebere; quo praeſertim tempore omne frigus arcendum, cibiſque coctu facillimis veſcendum erit, ne catarrhales inducantur defluxiones. Caeterum ex pharmacis pauca ſunt, quae praeter ordinata à Medico remedia, commendare poſſum; vellem autem, ut generoſus aeger loco fontium Selteranorum, lacti aſinino nuptorum, ſingulo vere pariter ac autumno, aquis Amaſianis, cum balneis, quae *das Schlangen-Bad* dicuntur, utatur. Nec ludetur opera, ſi bis quovis menſe venter ſubducatur; cui ſcopo inſervient pilulae balſamicae vel Stahlianae; vel noſtrae, numero undecim mane deglutiendae, ſi praecedente veſpera pulveris digeſtivi drachma una fuerit ſumta, qui ſic ſe habet; *Recipe ſalis polychreſti, ſive arcani duplicati, terrae foliatae tartari, lapidum cancrorum ana drachmam, nitri depurati drachmam ſemis. M. F. pulvis.* Quovis denique tertio die veſperi ex hauſtu aquae frigidae capere expediet drachmam dimidiam pulveris nervini, cujus haec ſit formula: *Recipe pulveris Marchionis, lapidum cancrorum ana drachmas duas, cinnabaris praeparatae, ſuccini praeparati; nitri purificati ana drachmam ſemis, olei macis guttas tres. M. F. pulvis.* Quae ſi rite adhibeantur, de felici eventu nullus dubito, ſed illum ex animo precor.

CASUS CXLVII.

De rheumatiſmo ſcorbutico.

Honeſta quaedam matrona, mercatoris uxor, annos LXVIII. nata, temperamentique ſanguineo-phlegmatici, totum fere conjugii tempus adverſa tranſegit valetudine; mox enim atrociſſimis odontalgiis, mox dorſi ſaevis doloribus, mox quoque, praeſertim hyemali tempeſtate, tuſſi, & ſpirandi difficultate, graviter infeſtata fuit. Binis abhinc annis, dorſi tormentis, magis invaleſcentibus, accedebant rheumatici etiam cruciatus, per varios artus diſcurrentes; ſed dato pulvere antiſpaſmodico, qui ex lapidibus cancrorum citratis, lumbricis terreſtribus, ſuccino praeparato, tartaro vitriolato, nitro depurato, atque cinnabari nativa compoſitus erat, brevi tempore conquieſcebant. Elapſis quibuſdam hebdomadibus, morbo articulari vagu prehendebatur; qui, uſurpatis praeter allegatum pulverem, mixtura ex eſſentia trifolii fibrini, ac ariſtolochiae rotundae, nec non infuſo theiformi ex radicibus ac herbis reſolventibus, & ſic dictis antiarthriticis confecto; & adplicato extrinſecus ſpiritu lumbricorum terreſtrium, cum ſpiritu vini camphorato permixto, intra paucos quoque dies profligabatur. Verum brevi poſt recrudeſcebat, atque tum dictorum remediorum pertaeſa aegrotans, alium conſuluit Medicum, qui ſe dolores protinus debellaturum pollicitus, praeter infuſum ex radicibus reſolventibus concinnatum, ordinavit Electuarium, quod diaſcordium *Fracaſtorii*, & corticem Peruvianum habebat. Hoc praeſens, ſed momentaneum, dolorum inferebat levamen; & ad octo jam uncias uſurpatum, meo ſuaſu omittebatur. Nihilo minus loco ejus, ex ejuſdem Medici praeſcripto, utebatur maſſa pilularum de cynogloſſa: quae ſumta, ſolamen quidem praebebat, ſed vix per binas horas durans. Potius dolores magis magiſque invaleſcebant; artus, qui ipſis patebant, contracti ac immobiles reddebantur; pulſus erat durus, urina reddebatur pauca, & crebrae jungebantur animi defectiones. Interim remittebant ſenſim tormenta perpetua; & jamjam, cum ex meo conſilio per integrum fere annum, ab omni remediorum uſu vacaſſet, in eo eſt ſtatu, ut lecto ſemper affixa haereat, & facultate manus pedeſque movendi prorſus deſtituta ſit; neque minus noctu immanes interdum patiatur dolores. Ab iis ergo vitiis, ut liberetur, tuam, Vir Experientiſſime, implorat opem; & licet etiam non funditus exſtirpari poſſint; ſatis tamen levaminis ſe percepiſſe putabit, ſi extra lectum commorari, ac ſellae inſidere potuerit.

Reſponſio Conſultatoria.

Graviſſimi, qui lectiſſimam foeminam moleſtant, dolores articulares, cum contractura, induratione, ac paralytica reſolutione, tanta quidem, ut corpus lecto ſemper affixum, nec flecti, nec moveri queat, cumque mictione imminuta, pulſus duritie, ſomnoque turbato ſtipari, non convenientius, quam rheumatiſmi ſcorbutici merentur nomen. Huic cauſam praebet humorum, maximeque lymphae, depravata diatheſis; quippe quae particulis ſalinis, & acribus imbuta, in articulis oſſium ſubſiſtit, coagulatur, atque ſic ligamenta & tendines valde nervoſos, partim nimis relaxando, partim indurando corrumpit & vitiat. Perquam opportunae autem hiſce malis deprehenduntur foeminae, quae temperamenti ſunt ſanguinei, habitus corporis ſpongioſi, quae aetatem lunari tributo onuſtam emenſae, vitae deſidi, animi affectibus, & inordinato victui indulgent, atque ſanguinis decentes miſſiones neglectui habent. Nec levem curationi remoram injiciunt haec vitia, praeſertim ſi aetate provectiores invaſerunt, diuturnitate ſua partes ſolidas jam deſtruxerunt, aut plane craſſis adſtringentibus, vel opiatis oppugnata fuerunt; quae ſopiunt quidem tormenta, ipſam vero cauſam neutiquam tollunt, ſed ei majus addendo pabulum, morbum reddunt contumaciorem ac habitualem.

Quare ſi praeſentem caſum diſpiciamus; ſpes ſane recon-

reconvaleſcentiæ in anguſto eſt; neque alia, quam ſequenti ratione curationem adgrediendam arbitror. Primum quidem valde neceſſariæ ſunt ſanguinis imminutiones, quas, niſi jam fuerint inſtitutæ, admotis decem vel duodecim cucurbitulis cum ſcarificatione perficiendas ſuaderem. Tum ad purificandos humores omnis cura erit dirigenda; quo fine commendarem, ut hac per tres vel quatuor hebdomades utatur medicatione. Hauriat, ad purgandum corpus, potiunculam laxantem cujus hæc ſit formula: *Recipe mannæ electæ unciam unam cum dimidia, rhabarbari Alexandrini, cremoris tartari ana drachmam; coque & ſolve leni calore in aqua veronicæ unciis ſeptem, colatura adde olei de Cedro guttas quinque. M. F. potio, pro una doſi, ſucceſſivis hauſtibus ſorbillanda:* quam ſingulis quinque diebus iterare, & curam cum eo claudere conveniet. Deinceps quavis veſpera, drachmam unam ſequentis capiat pulveris: *Recipe cornu cervi uſti, ſine igne præparati, lapidum cancrorum, antimonii diaphoretici ana drachmas duas, cinnabaris nativæ præparatæ, nitri depurati, ſuccini præparati ana drachmam, extracti croci grana octo, olei de Cedro guttas ſex. M. F. pulvis.* Mane denique menſuram dimidiam decocti, quod mox ſequetur, calefacti potet, & ad ſudorem ſe componat: illud vero ſic ſe habet: *Recipe raſuræ ligni ſaſſafras uncias duas, guajaci tantundem, radicis chinæ, ſarſaparillæ, ſcorzoneræ ana uncias quatuor, cichorei, liquiritiæ ana uncias duas, ſeminis fœniculi unciam. M. F. ſpecies, quarum uncia tres, cum ſex aquæ menſuris, per hora quadrantem, addito ſub finem paſſularum minorum manipulo uno, decoquantur.*

Pro potu ordinario, cui plane non convenit cereviſia, vehementer laudo decoctum, ex radice ſcorzoneræ, cichorei, raſura cornu cervi, hordeo, corticibuſque citri confectum; aut, ſi illud haud arriſerit, acidulas Seheranas vino nuptas. Nec ludetur opera, ſi abſoluta priori medicatione, fontis Seherani aquæ, cum binis lactis aſinini partibus remixtæ, curæ loco, per quatuor adhibeantur ſeptimanas. Balnea in præſenti rerum ſtatu, cum humorum maſſa non ſatis ſit depurata, neutiquam proficient; nec abs re erunt topica, quæ vulgo his affectibus opponi ſolent. Unicum, quod ex iis abſque noxæ metu, uſurpari poterit, eſt emplaſtrum ſaponatum *Barbette*; quippe quod affectam partem ad ſudorem provitando, interdum levamen ferre obſervatur. Et denique inter cibos, crebro veſcendum erit juſculis medicatis, quæ ex jure gallinarum, cum radice graminis, cichorei, ac ſcorzoneræ decocto parantur; nec erit alienum, ſub epulis uti Elixirio viſcerali ſtomachico. Tot ſunt, quæ in tam gravi malo proponere poſſum: quæ, ſi adhuc medelæ fuerit locus, inſigniſſimum polliceotur auxilium.

CASUS CXLVIII.

De rheumatiſmo ſcorbutico.

MAtrona illuſtris, XXXIV. annorum, temperamenti ſanguineo cholerici, primum ætatis ſeptenarium, variis catarrhis, ac rheumatiſmis pectoris moleſtum tranſegit; & ab anno decimo quinto ad vigeſimum ſecundum, maxime poſt fortiorem corporis motum, vehementemque ſaltationem, ſæpenumero ſanguinem ex pulmonibus rejecit: quod cruentum ſputum, adhibitis dicto anno Tœplicenſibus balneis, ceſſavit. Tredecim annos nata, lunare tributum perſolvere cœpit; idque ad hanc uſque diem, prævIis per binos ſemper dies doloribus, ſtato tempore, licet jam paulo parcius, reddit. Præterea bis quotannis venam ſecandam, bis quoque cutim ſcarificandam præbere; & per ſatis longum tempus, quovis altero vel tertio anno, acidulis Egranis uti ſuevit. Hæ, annuo abhinc tempore noviſſime potæ, more alias ſolito, votis haud fecerunt ſatis, ſed adeo debilitarunt ventriculum, ut exinde ardores volatici ſemper epulas inſequantur; neque minus ab earum uſu, tumores, qui jam diu obſederant pedes, magis invaluerunt. Crebros porro per multos olim annos, & omni fere mane pati ſoluit vomitus, pituitæ bile permixtæ: qui omiſſo cereviſiæ potu, protinus ſiluerunt.

Tres vero jam effluxerunt anni, cum gravioribus mœroribus, animique pathematibus vexata, tribus ſucceſſive vicibus, enormem ſanguinis quantitatem, cum ſumma virium proſtratione & inſigni languore corporis, ex utero profunderet: unde corpus adeo contabeſcebat, vultuſque lurido colore induebatur, ut metus eſſet cachexiæ. At poſtquam mentis tranquillitatem recuperabat; bene habere, iterumque vigere cœpit. Elapſo demum anno, incidit febrem catarrhalem, quæ uſurpatis convenientibus medicinis profligata, tribus abhinc menſibus recrudeſcebat, doloribus artuum ſcorbuticis, iam atrocibus ſtipata, ut vix movere potuerit ullum membrum: attamen & hac vice uſui diapnoicorum, diaphoreticorum, abſorbentium, maximeque liquoris anodyoo-mineralis obſecundabat, & ex his cedebat.

Tandem tres ante ſeptimanas, de capitis doloribus, atque phlogoſibus per aliquot dies conqueſta, cœlo exiſtente ſereoo, venam, more ſolito, in pede tundendam curavit; & cum paulo poſt corpus inſigniter refrigeraſſet, accidit, ut quarto abhinc die, ſana ceteroquin & incolumis, ex improviſo, tenſionibus & tractionibus convulſivis capitis ac cervicis, tremore totius corporis, conſtrictione & anxietate præcordiorum, tinnitu aurium, viſus obſcuratione, vertigine graviſſima, vomendi conatu, ipſoque vomitu, atque tanta totius ſpinæ debilitate prehenderetur, ut ſe erigi haud poſſet, quin in dextrum mox laberetur latus. His per tres circiter horas adfligentibus, è præcordiis ad ſplenis regionem uno impetu devolvi videbantur conſtrictiooes, conjuncto crebro flatu; donec infuſis clyſmatibus, & propinatis nervinis, tonicis, uterinis, ac temperantibus remediis, hæc ſymptomata ſenſim remitterent; & intra ſex dies prorſus conquieſcerent.

Verum, cum brevi poſt corpus iterum exponeret frigori, recurrebant eædem moleſtiæ, licet & leviores, & breviores: quæ, ne ſæpius propullulent, & in habitum degenerent, convenientem cognoſcere cupimus medelam, & rectam cuncta mala præſervandi rationem. Cæterum ſcire licet, ægram exactiſſimam ſervare diætam; & miſſa cereviſia, pro potu ordinario uti aqua ſimplici, vino Rhenano, vel Moſellano, vel etiam illo, quod Pontac vocant, nupta; eique nonnunquam interponere hauſtum generoſi Hungarici. Ante quatuor annos viro juncta eſt, ætate provectiori, qui elapſo anno unico mortuus, noſtram reliquit ſine prole viduam.

Conſultatio.

Affectiones atrociſſimæ, quas noviſſime paſſa fuit illuſtris mulier, & quarum præſervatoriam anhelat medelam, non niſi ad dolores rheumaticos, motibus partium internarum, maxime ventriculi ac inteſtinorum, ſpaſmodicis conjunctos referri merentur. Primam hæ repetunt originem à colluvie ſeri impurioris, in ſanguinea maſſa accumulati; & à cohibita poſt

venæ

venæ ſectionem tranſpiratione in eum motum acti, qui motus ſpaſmodicos, febriles, varioſque decubitus ac ſtagnationes in externis partibus procreare valuit. Neque raro obſervavi, materiam purpuraceam, quæ ſalſæ & acris eſt indolis, horum malorum eſſe cauſam. Quod ſi vero de iis cauſis diſpiciamus, quæ ad ingenerandam ſeri ſcorbuticam impuritatem contribuerunt, has inter diuturni mœrores, vita ſedentaria, & largiora cruoris ex utero profluvia, ſummo jure collocari poſſunt. Sed his non immorabor, & oſtendam duntaxat, quomodo, mea quidem ſententia hæc mala in poſterum præcaveri queant. Et hoc nomine præcipuam intentionem ad alvi conſervandam lubricitatem dirigere oportet; quam ſumto aliquoties, alternis veſperis, ſequenti pulvere, obtinere licebit: *Recipe rhabarbari, lapidum cancrorum, cremoris tartari ana ſcrupulum unum, diagrydii ſulphurati grana tria. M. F. pulvis, D. pro una doſi.* Alvo ſoluta, tranſpiratio erit promovenda; quo fine veſperi pulveris bezoardici, præcipitante remixti, ſcrupulum ſumere, & hauſtis, altero mane, decocti calidioris, ex china, cichoreo, ac paſſulis parati, aliquot vaſculis, leniter in lecto ſudare conveniet. Qua curatione per ſex continuata dies, alvus iterum ope dicti laxantis ſolvenda, atque tum per aliquot dies rurſus ſudandum eſt.

In ipſo, ſi forſan revertatur, paroxyſmo, hanc mixturam, quantitate unius cochlearis, frequentius propinare juvabit: *Recipe aquæ menthæ ſine vino uncias ſex, lapidum cancrorum drachmas tres, antimonii diaphoretici drachmam unam, ſyrupi acetoſitatis citri drachmas tres, liquoris anodyni guttas ſexaginta, aquæ puræ fontanæ menſuram unam. M. D.* Ad roborandum denique ſtomachum ſub epulis ſexaginta guttas Elixirii mei viſceralis capere; pro potu, decocto ſupra allegato frigido uti; corpus in æquali calore ſervare, ſedulo movere, & mentis tranquillitati probe ſtudere expediet.

CASUS CXLIX.

De malo rheumatico-ſcorbutico.

VIr XLIV. annorum, temperamenti cholerico-melancholici ſanguinei, ſtaturæ mediocris, & habitus corporis ſtrictioris, ex mobili, ſedentarium, ac meditationibus plenum vitæ genus ingreſſus, hypochondriacis laborare cœpit affectionibus: quas annuus acidularum Pyrmontanarum uſus egregie mitigavit. Quum vero harum potatio, binis abhinc annis, accedentibus forſan vinoſis compotationibus, ac nimiis per ſaltationem corporis commotionibus, inſigniores ſanguinis ebullitiones, vehementem languorem & ſomnolentiam concitaret: defluxa proxime æſtate, ab earum uſu abſtinuit, & ſatis bene quidem habuit; at ſequenti autumno rheumaticos colli & ſcapularum incidit dolores. Caput ſubinde, contra voluntatem, anterius trahebatur; inſtar eorum, qui dormituri nictitant. Accedebat gravis excandeſcentia; qua non modo convulſivus ille capitis motus invaleſcebat; verum etiam ſermonis quoddam impedimentum, omniumque artuum ſubſultus ac tremores inſequebantur. Triduo ab hac iracundia elapſo, imminente æquinoctio vernali, vena ipſi in pede ſecabatur: unde tormenta colli quidem remittebant, ſed in ſiniſtrum pedem, in quo tuſa erat vena, eo atrocius irruebant, ut lecto inhærere perpetuo debuerit. Quælibet pedis motitatio inſigniter adaugebat hunc dolorem, adeo, ut à digitis incipiens, per totum pedem ad genu uſque graviſſimus excurreret.

Hujus dolorifici affectus cauſam, imputabant primum ſectioni venæ, improvide adminiſtratæ; at quum nulla extrinſecus adpareret læſio, & illa ſymptomata, his, quæ nervi aut tendinis puncturam comitantur, valde diſſimilia eſſent, accuſabant rheumatiſmi à ſcapulis ad pedem decubitum. Jungebatur paulo poſt febris catarrhalis, quam pulſus celerior, & urina fere flammea veſpertino potiſſimum tempore ſignificabant. Hac ope digeſtivorum ac temperantium remediorum, nec non eſſentiæ alexipharmacæ *Stahlii*, cum eſſentia ſuccini, & ſpiritu cornu cervi mixtæ profligata; occupabant affectum pedem, maculæ obſcure rubicundæ, & paulo poſt totus ille pes copioſiſſimas dimittebat ſquamulas. Præterea in hujus pariter, ac alterius pedis digitis effloreſcebant ulcuſcula, ichoroſam materiem plorantia; accedebant interdum furunculi, quin & tumor œdematoſus, maxime poſt motum corporis. Neque tamen minus perdurabant dolores, qui ſi remittebant interdum, protinus excipiebant tenſivi ac gravativi in dextra abdominis parte cruciatus, anxietates præcordiorum, & obtuſi omnium artuum dolores. Somnus eſt turbulentus, & mane moleſta vexat nauſea, non niſi ſumto cibo, levata. Adhibuit varia remediorum genera, venæ ſectiones, & acidulas Pyrmontanas; neque alium inde ſenſit effectum, quam ut in conclavi obambulare queat. At quoniam ab omni, quæ adhuc reſtat, moleſtia penitus liberari cupiat; ſalutare flagitat conſilium.

Reſponſio Conſultatoria.

Artuum externorum, maxime ſiniſtri pedis, ſpaſmodici, ac tractorii, quibus atrociter vexatur Vir ſpectatiſſimus, dolores, debentur, ſi primam diſpiciamus originem, dyſcraſiæ ſanguinis & ſeri ſcorbuticæ, cum inſigni generis nervoſi debilitate conjunctæ; Quando enim ſerum illud acre, à maſſa ſanguinis ſeparatum, membranis nerveis & tendinoſis muſculorum incumbit, eaſque vellicat, & arrodit: ſubnaſcuntur dolores ejuſmodi ſpaſmodici, & præternaturales commotiones. Dictæ vero ſeri impuritati non minus, ac partium nervoſarum nimiæ ad motus irregulares proclivitati, cauſam utique præbuit, hypochondriaca paſſio, quæ diu vexavit virum ægrotantem; quippe quæ ejus eſt indolis, ut vim ventriculi digeſtivam deſtructam ſemper habeat comitem; qua fit, ut ſucci minus legitimi generentur, qui ſanguineæ permixti maſſæ, cunctis abdominis viſceribus, nec non univerſo generi nervoſo, labem affricant. Hinc via panditur ſpaſmodicis motibus, quibus præ reliquis partibus, ventriculus & inteſtina patent; & hanc ob cauſam languent ſecretiones & excretiones, atque ingens impuritatum fit proventus. Favent præterea gignendo huic malo, variæ externæ cauſæ, quas inter regio, in qua degit æger, aëre inimico plena, victus craſſior, & in eo commiſſi errores, nec non animi affectus, jure merentur collocari.

Quum igitur hi morbi ſint moleſtiſſimi, & quo diutius durarunt, eo contumaciores reddantur: opus omnino eſt, ut ipſum mali fontem, dyſcraſiam nempe fluidorum, & imbecillitatem ſolidorum adgrediamur; quibus ſublatis, cuncta, quæ inde pullulant, ſymptomata ſponte ceſſabunt. Hujus autem voti per uſum aquarum mineralium compotes fiemus: ex quibus Pyrmontanas, lacte caprino vel aſinino permixtas, commendarem; ſiquidem illæ, tali ratione potæ, in morbis, qui a ſeri & ſanguinis acrimonia proficiſcuntur, excellentiſſimæ ſunt virtutis. Iis equidem,

qui

qui acidum acidulis tribuunt principium, valde alienum videbitur, eas cum lacte commiſcendas ſuadere; at, quum alcalinum potius elementum iis ineſſe credam, non abs re fore putavi, ſi cum lacte combinarentur. Nec me feſellit hæc ſententia; ſiquidem multiplex experientia eam adeo confirmatam dedit, ut nullus jam dubitem, eas ſic permixtas in uſum proponere.

Modus his utendi, ſequens eſto: Tribus fontis partibus, adſundantur binæ lactis calefacti, ea proportione, ut hujus mixturæ ſingulo mane menſura una cum dimidia hauriatur. Ante hanc potationem, ad corpus repurgandum, pridie ſumantur ſex drachmæ ſalis Anglicani, in menſura dimidia aquæ puræ fontanæ ſoluti, tum per ſeptem dies potentur aquæ dicto modo, octava die capiatur rurſus idem ſal; repetatur per ſeptiduum aquarum potus; tertium adhibeatur ſal, atque hauſtis iterum per ſeptem vel novem dies acidulis, ſale illo finiatur curatio.

Cæterum ſtudioſe ſub hac potatione ſervare oportet victus rationem. Conceditur ſub epulis hauſtus vini generoſi Rhenani, vel Burgundiaci, ex quo ſub prandio non minus, ac veſperi capiantur octoginta guttulæ Elixirii balſamici, quod ſic parari poteſt: *Recipe extracti cardui benedicti, centaurii minoris, ſalis tartari, nitri depurati ana drachmas duas, corticum aurantiorum recentium unciam ſemis, vini Sect, ſive Hungarici libram dimidiam; coque & extrahe leni calore, colatura adde olei de cedro Italici guttas quindecim. M. D.* Quod remedii genus, abſoluta quoque curatione diutius continuari poterit: neque minus, omiſſa cereviſia, pro potu ordinario adhibere juvabit decoctum aliquod, cujus hæc ſit formula: *Recipe radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, raſuræ cornu cervi ana uncias quatuor, radicis cichorei unciam unam, herbæ cardui benedicti, cochleariæ, hepaticæ nobilis ana manipulum unum, corticis ligni ſaſſafras, tartari vitriolati, nitri depurati ana drachmam unam. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ ex quatuor aquæ menſuris per horæ decoquantur dimidium.* Nec erit alienum, finito acidularum potu, hoc decocto tepefacto mane, loco infuſi theiformis, vel ſolo, vel tertia parte lactis caprini permixto uti. Cæterum corporis exercitationi ſtudere conveniet, quam & matutinis, & veſpertinis, abſoluta digeſtione, horis inſtituere licebit; fugiendo omnes animi pariter ac corporis vehementiores commotiones. Quæ ſi rite & juxta præſcriptum ordinem obſervaverit æger ſpectatiſſimus; certiſſimam foveo ſpem, fore ut inſigne malorum ſuorum ſit percepturus allevamentum.

Ulterior relatio.

Adhibuit vir ægrotans commendatas acidulas, aliaque medicamina. Sal Anglicanum, pondere unius unciæ prima vice ſumtum, ſexies ſubduxit ventrem, cum magna virium jactura; altera vice ad drachmas tres datum, vix movit alvum; & tertia doſis, quæ priori erat ſimilis, quater eam duxit, abſque ulla moleſtia, nulloque virium collapſu. Acidulas cum egregio corporis viriumque potavit incremento; licet magis urinam moverint, quam alvum. Dolores, qui antea abdomen per vices invaſerant, penitus ceſſant; & ipſe pes affectus liberiori jam gaudet movendi facultate. Interim nondum omne ſublatum eſt vitium: torpor enim & debilitas in flexura circa tarſum, eadem ac olim eſt, neque adhuc valet, iſtius pedis inniti digitis. Ubi extenditur, totus contremiſcit, continuato ad ſuras uſque motu, ac formicationis ſenſatione: malleolum non raro obſidet ardens dolor acutiſſimus, nullum ferens contactum. Accedunt per intervalla ſubſultus convulſivi, per ſuram ad femora aſcendentes, quin etiam brachia ac ſcapulas interdum occupantes: & notabile eſt, quod mitigatis quandoque pedis moleſtiis, inteſtinorum dolor, cum anxio ſequatur ſudore. Sentit quoque matutinis nonnunquam horis nauſeam, & inflativum ac gravativum ventriculi dolorem, cum rejectione lymphæ ex ore. Quare ulteriorem petit medelam, & quoniam phlebotomiam inſigniter jam horret, doceri cupit, anne huic ſcarificationes liceat ſubſtituere?

Conſilium.

Percepi ex datis noviſſime ad me litteris, remiſiſſe quidem, ab uſu collaudatarum acidularum, multa pathemata; nihilo tamen minus adhuc quædam ſupereſſe, quæ multam figant crucem, veluti ſunt debilitas ac torpor tarſi, ardens affecti pedis dolor, ſubſultus ſurarum, femorum, & brachiorum, nec non nauſea cum ventriculi inflatione, mane potiſſimum invadens. A quibus cum liberari prorſus cupiat ægrotans vir; à ſanguinis miſſione jam capiendam eſſe curam hortor. Et quoniam averſatur venarum ſectionem; non improbare utique poſſum ſcarificationis uſum, quam ſingulis binis menſibus, adpoſitis vel ipſi pedi, vel ſupra genu, atque dorſo cucurbitulis inſtituendam ſuadeo. Præterea vero pediluvia commendo, quibus ex aqua fluviatili, furfuribus triticeis, & floribus chamæmeli paratis, ac tepidis duntaxat, pedes immittendi, & ſubinde ſapone veneto, in ſpiritu vini camphorato ſoluto, fricandi ſunt.

Quum vero ventriculi robur, ac vis digeſtiva languere ſimul videatur; operæ erit pretium, Elixirii viſceralis, quod ſupra commendavi, uſum ſub epulis continuare; quod jam à nitro vacuum eſſe decet. Proinde alvi habenda ratio; cui liquandæ, incongrua plane ſunt purgantia; quippe quæ in affectibus ſcorbuticis, cum imbecillitate generis nervoſi complicatis, inſigne ferre damnum deprehendi. Conveniet potius huic ſcopo decoctum laxativum, quod ſequentem in modum concinnare ſuevi: *Recipe rhabarbari electi, cremoris tartari ana drachmam unam, mannæ uncias duas, coque leni calore in aqua florum acaciæ unciis quinque, colatura adde olei de cedro guttas tres. M. D.* Hoc pro una doſi ſucceſſivis hauſtibus, interpoſito juſculo avenaceo, ſorbillare oportebit. Cæterum etiam atque etiam hortor, ut futuro verè acidulæ Pyrmontanæ cum lacte, eadem ac antea ratione adhibeantur: quæ cuncta præſidia, ut ſummum Numen ſecundet, ex animo precor.

CASUS CL.

De affectu ſpaſmodico-convulſivo.

VIrgo, XXII. annos nata, ingenio vivaci prædita, ambitione inflammata, & lectione librorum omne fere terens tempus, à prima juventute, variolarum morbillorumque, perfuncta morbis, valuit rectiſſime. Sed ante aliquod tempus accidit, ut fur, ob quadraginta circiter thaleros, clam ablatos, laqueo ſuffocaretur. Noſtra, fore ut tam levis furti cauſa neutiquam ſtrangularetur ille nebulo, ſed ſaltem mortis terrore à ſceleribus avocaretur, perſuaſa, cum percepiſſet, ipſum utique peremtum fuiſſe; tanta mota eſt commiſeratione, ut factum matri nunciatum, delira loqueretur. Admonita vero, furem patibulo ac morte dignum fuiſſe pœnam

pœnam ad ſe rediit, ſumtoque, quem contra caſum vocant, pulvere, bene bahuit. Paulo poſt à parentibus ob levem cauſam, vehementioribus reprehenſa verbis, graviter exarſit; & elapſis inde aliquot diebus, atrox incidit malum, quod ſic habuit: Cœnæ aſſidens, inter gratas collocutiones, ſubito expalleſcebat, ſe inclinabat ad ſiniſtrum latus, veluti lapſura in terram, mox vero iterum erigebat, atque tum caput ad dextrum contorquebat latus, hiabant oculi, mox huc & illuc vertebantur, os modo claudebat, modo aperiebat, ſonitumque edebat, manibus percutiebat dextrum latus, variiſque geſtibus vultum deformabat. Brevi poſt rubebat, ac intumeſcebat facies: unde pareotes ſuffocationem, ex illapſo forſan in aſperam arteriam cibi fruſto, imminere, & quod ſibi conſultura, brachia elevaret, arbitrati, dorſum ejus, more in hiſce caſibus ſolito, manibus percutiebant; atque brachii elevationem adjuvabant. Hoc in elevato ſitu rigidum permanebat, nec niſi multo labore deprimi poterat; quare ligamenta, quibus veſtimentum compreſſorium, quo induta erat, connectebatur, ſubito laxabantur, eo effectu, ut abdomen intumeſceret, vehementeſque paulo remitterent motitationes. Erecta ſtabat rigidiſſima, moribundæ ſimilis; & lecto impoſita, ſponte ad ſe redibat, inter ſectionem venæ in ſiniſtro brachio ſitæ. Mirata confluxum hominum, (aderant enim tres Medici, & bini Chirurgi) ſurgebat, nec niſi de dolore ſtomachi gravativo conquerebatur. Mox vero aſſumta haud ita pridem juſcula, ruſticulas frixas, poma cydonioſum ſaccharo condita, atque placentulas vomitu reddebat; tumque lectum petens, placido ſomno totam tranſigebat noctem.

Poſtridie bene habebat, niſi quod vultus color ſolito eſſet rubicundior; & ſermo, ob os quaſi conſtrictum, impeditior videretur, ſed hæc incommoda intra paucos dies penitus evaneſcebant; adpetitus ac ſomnus ſibi conſtabant, alvus rite reſpondebat, nec morboſi quicquam amplius obſervabatur, niſi quod ſub epulis facies mox expalleſceret, mox tuberet. Verum ante aliquot dies, ſumto prandio, eodem prehendebatur paroxyſmo; qui, laxatis veſtium vinculis, & adſperſa pedibus aqua frigida, vix elapſo horæ quadrante, remittebat, & puncturas præcordiorum, caliginem oculorum, ac vomendi conatus relinquebat. Dabatur ergo, vomendi ſcopo, radix Ipecacuanhæ; qua tribus vicibus reddebat paulo ante comeſta, atque tum inciſa in dextro pede vena, valere cœpit, & ad hanc uſque diem, præter rubicundiorem vultus colorem, non habet, unde conqueratur.

Neque vero ignorari opottet, eam nonnunquam, veſpertino potiſſimum tempore, ideis melancholicis turbari, omniumque rerum oblivione, ſed breviori, vexari. Cæterum menſtrua ſingulis quinque hebdomadibus promanant, vitam amat ſedentariam; adpetitui vero largius indulget; & per aliquot ſeptimanas, pro potu, ſola utitur aqua.

Conſultatio.

Intellexi ex præmiſſa morbi hiſtoria, virginem quandam eo uſque inſultum ſpaſmodico-convulſivum, utut leviorem, cum capitis & oculorum contorſione, rictu oris, rubore ac intumeſcentia vultus, rigore membrorum, loquelæ difficultate, & animi deliquiis aliquoties fuiſſe paſſam. Quemadmodum vero proxima harum adfectionum cauſa, in ſpaſmo membranarum cerebrum, medullamque ſpinalem cingentium eſt collocanda: ita variæ quoque remotiores occurrunt cauſæ, quæ ad id mali genus contribuerunt. Videtur ſcilicet generoſa virgo, valde ſenſibili, atque debili nervoſarum partium ſyſtemate prædita; demonſtrante id inſigni, qua pollet, ingenii vivacitate. Ejuſmodi vero ſubjecta, ab animi vehementioribus adfectibus, quam facile in motus irregulares conjiciuntur, qui caput potiſſimum occupant. Neque igitur dubium eſt, quin in noſtro caſu commiſerationes, & excandeſcentia tacita, cum mœrore juncta, primam malo dederint originem.

Accedit inſuper ventriculi imbecillitas, ob quam non modo cibi, quos majori, quam par eſt, quantitate aſtumere ſolet, non rite digeruntur; verum inde quoque multæ acidæ, atque viſcidæ cruditates in primis viis generantur: quæ in vapores halituoſos reſolutæ, diſtendunt ſtomachum, ejuſque nervoſas vellicando tunicas, ſpaſmum excitant, ad totum nervorum, quod jam debilitatum eſt, genus, maximeque dictas cerebri membranas, vi conſenſus earum partium propagatum. Atque hæc in noſtro caſu ita contigiſſe, tria ſunt, quæ teſtantur, momenta; quod nimitum paroxyſmi mox ab epulis, ſtomacho cibis farto, invaſerint; quod redditis per vomitum cibis, conquieverint, quodve ſumtum lene emeticum inſigne præſtiterit levamen. Ex hac porro ventriculi debilitate, & acrimonia, quam avidior quoque adpetitus ſignificat, vero fit ſimillimum, imminere, quin adeſſe jam prima paſſionis hypochondriacæ rudimenta; quæ à nimiis, quibus indulget meditationibus, ac librorum lectionibus majores utique cepit vires.

Quæ cum ita ſint, conſultum omnino erit, tempeſtivas huic malo ferre ſuppetias, eo magis, cum ſibi relictum in melancholiam hypochondriacam, quin & epilepſiam facile tranſire queat. Præcipui vero curationis ſcopi hi erunt fere, ut conſortemus totum nervorum ſyſtema, vim ventriculi digeſtivam reſtauremus, atque primas regiones ab omni viſcida, & acida ſaburra reputgemus. Quibus conſequendis indicationibus, ante omnia inſerviet, aëris ac cœli mutatio: quare ſuadeo, ut generoſa Virgo, æſtate exiſtente ſerena, diuturniores ſuſcipiat peregrinationes; deinceps à cunctis animi adſectibus, meditationibus, & librorum lectionibus ſibi caveat, & potius gratis interſit conſortiis; atque ex cibis fugiat acidos, dulces, ex lacte, ac farina paratos, poma, & cuncta, quæ gignunt flatus; vino parco, epuliſque parcioribus utatur.

Mane, loco potuum calidorum herbæ Theæ, vel fabarum Coffée, ſorbillanda commendo quædam vaſcula infuſi theiformis, quod ſic habet: *Recipe radicis chinæ, ſcorzoneræ ana drachmam unam, herbæ meliſſæ, betonicæ, borraginis ana manipulos duos, florum anthos, lavendulæ ana pugillos tres, ſeminis fœniculi drachmam unam. Conc. Cont. D.* Ad temperandam ſubinde primarum viarum acrimoniam, inſignem præſtabit utilitatem hic pulvis: *Recipe lapidum cancrorum, cornu cervi philoſophice præparati, teſtarum ovorum præparatarum ana drachmam unam, pulveris Marchionis drachmas duas, nitri purificati ſcrupulum unum, extracti caſtorei grana octo, olei macis guttas ſex. M. F. pulvis, cujus drachma una, & brevi ante epulas, & hora pomeridiana quinta ex aqua menthæ capiatur.* Præterea quavis hebdomade quatuordecim pilulatum balſamicarum veſperi aſſumantur; quoniam & alvo liquandæ, & menſtruis facilitandis egregie inſerviunt. Non minus inſignis uſus erit eſſentia corticum aurantiorum, ſexaginta guttis inter epulas adhibenda; nec denique levem in derivandis à capite humoribus præſtabunt operam pediluvia tepidiora, ex floribus chamomillæ, cineribus clavellatis, ſaleque communi conficienda, & crebro uſurpanda. Quæ rite obſervata, quin votis ſint ſatisfactura, nullus dubito.

CASUS CLI.

De affectu nervorum ſpaſmodico-convulſivo.

VIr XXX. annorum, temperamenti melancholico-cholerici, ſtrictioris corporis habitus, ſed humoribus abundans, & hypochondriacis obnoxius ſymptomatibus, duro in juventute vitæ genere, ob valde curtam ſupellectilem, uti, multaſque corporis defatigationes pati debuit. Correptus inde ſcabie ſicca, ſeptemdecim annos natus, dura ſubire coactus fuit ſervitia; ſub quibus multis in caput plagis percuſſus, variis ſeſe expoſuit refrigerationibus, atque ſic paulo poſt, ex ſicca humidam ſibimet contraxit ſcabiem. Hanc pertæſus, hauſta ſingulo mane, quam ipſe mittebat, urina; & uſurpato extrinſecus unguento, quod ex oleo raparum, ſulphure ac mercurio vivo paratum erat, protinus repulit; at mox graviorem incidit morbum, quo cum per decem annos ad hanc uſque diem conflictatur, hiſce ſemet exſerente notis: Per intervalla, quæ quotidie crebra ſunt, perſentiſcit primum in dextro latere motum quaſi undulatorium, qui brevi tempore ad caput uſque aſcendens, omnem ſenſuum ac rationis uſum tollit, atque omnis motus in dicto toto latere poſt ſe trahit abolitionem. Dum adhuc ſibi conſtant ſenſus, junguntur vehementes præcordiorum anxietates, & vomendi conatus: turbatis vero jam ſenſibus, diſcurrit cancrorum in morem retrorſum, atque tum ſubito in terram concidit, immobiliſque prorſus, extenſo dextro pede, ejuſdemque lateris manu contremiſcente, jacet. Vultus præterea rubet, & venæ intumeſcunt valde; neque vero pollices in manum comprimit, nec ſpuma ex ore prorumpit, nec ullæ ſunt artuum moritationes. Ipſe paroxyſmus vix temporis minutum explet, atque tum ceſſat, ægro exſiſtente vegeto, & de nullis amplius conquerente moleſtiis.

Variorum Medicorum conſiliis, multiſque remediis uſus eſt: quæ inter fuit electuarium quoddam, à cujus uſu id quidem ſolaminis percepit, ut in paroxyſmo nec recurrat, nec concidat, ſed ſtatuæ inſtar immobilis perſiſtat; verum abhinc epileptici inſultus acceſſerunt; qui incertis quidem, nocturnis tamen ſemper, invadunt temporibus; atque altum ſoporem cum copioſiſſimis ſudoribus relinquunt. Notari vero meretur, utriuſque mali paroxyſmos, à levi in diæta, & potu exceſſu averti poſſe; ſed ſequenti periodo, eo majori recrudeſcere vehementia. Prior affectus intentiores meditationes ſtatim excipit; & ſi diu ſederit, ſurgens protinus eo corripitur: quod ſi vero obambulet, ab eo liber eſt. Obſervatur quoque hic morbus frequentior luna decreſcente, quam quidem increſcente; & hic non minus, ac epilepſia circa æquinoctia, quando venam ſuaſu Medicorum tundendam præbuit, crebrius & vehementius invaſerunt. Cæterum præter dextri lateris reſolutionem, memoriæ debilitatem, ac torvum vultus aſpectum, nullis adfligitur paſſionibus; ſed adpetitu integro gaudet, alvuſque nunquam non reſpondet.

Hæc eſt ſævarum adſectionum idea; quarum cauſas penitiores nondum eruere valui. Scio equidem, quod ſicuti totius nervoſi generis debilitas iſti malo remotam; ita motus ſpirituum irregularis, exploſivus, à ſpaſmodica partium membranaceo-nervoſarum conſtrictione, ſanguinem plus juſto copioſius ad caput propellente, efficientem proximam; & ſanguis viſcidus, acris, & vellicans, mediatam cauſam præbeat. Nec me fugit, quod temperamentum melancholico-cholericum, ærumnoſa victus ratio, corporis crebra refrigeratio, capitis ac cerebri à verberibus conruſio, atque commorio, mœrores, triſtitiæ, & ſcabies inopportune retropulſa, tanquam occaſionales contribuerint cauſæ. Verum occurrunt quædam momenta v.g. quod malum ſequatur meditationes, & ægrum à ſella ſurgentem adoriatur &c. quæ valde dubium ancipitemque me reddunt; quorum ratione, ſi cordis palpitatio, pulſus irregularis, & impedita ſpiratio jungerentur, utique polypoſa ſuſpicarer concrementa.

Interim his in curando uterer indicationibus, ut genus nervoſum per roborantia interna pariter ac externa confortarem, ſanguinis molem per hirudines ano admotas imminuerem, qualitatem per alterantia, & ea, quæ ſalutares adjuvant excretiones, emendarem, ejuſque congeſtiones ad caput ope pediluviorum derivarem, & denique irregulares ſpirituum motus congruis remediis ſopire ſtuderem. At hæc omnia Tuo, Vir Experientiſſime, acutiſſimo judicio ſubmitto; nec niſi eo adjutus, quicquam tentabo.

Reſponſio Conſultatoria.

Dirus affectus, cujus cauſa conſultus ſum, utique eſt ſpaſmodico-convulſivus, qui primario quidem à ſtrictura membranarum, quæ cerebrum & medullam ſpinalem inveſtiunt, dependet; omnes vero totius corporis nervoſas ac membranaceas partes in conſenſum trahit. Ex cauſis vero quæ huc contulerunt, ſola ſufficit ſcabiei per unguentum, ex oleo raparum, ſulphure ac mercurio vivo facta repulſio; quæ remedia tubulos nerveo-membrânaceos cutis graviter conſtringendi, & ſerum acre cauſticum, quod in glandulis ſubcutaneis hoſpitatur, intus agendi, potenti pollent efficacia. Quum autem retroacta iſta materia, veneni inſtar, nervoſis incumbit partibus, iiſque, quoniam ſubtilis eſt, profundius, ac intimius inſinuatur: facile patet, cur ex ea cauſa graves nervorum, atque cerebri affectus, quos ſpirituum morbos vocare ſolent, pullulare poſſint ac ſoleant.

In noſtro quidem caſu vero videtur ſimillimum, quod ſpaſmodicæ ſtricturæ circa ventriculum maxime & inteſtinorum canalem, nominatim pylorum, inteſtinum duodenum, canaleſque, qui valde nervei ſunt, bilioſos, fixam primum obtinuerint ſedem: quæ coarctatis inferioribus, humores majori copia ac impetu ad ſuperiora, maximeque caput compulerunt. Inde vero id reſultat incommodi, ut cruor à capite per venas rediturus, ob nimiam molem in iis ſtagnet, eaſque interdum, ſicuti teſtantur cadaverum ſectiones, varicoſas reddat. Hinc carotides, quæ oculum ingrediuntur, ſanguine turgidæ, compreſſerunt nervos opticos, iis vicinos; ideoque viſus obnubilationem ac vertiginem induxerunt: & quum eidem fato reliqui, qui ſenſui motuique ſerviunt, nervi fuerunt obnoxii, non mirum eſt, quod ſenſuum motuſque voluntarii in dextro potiſſimum latere, quod cauſis mali forſan, præ ſiniſtro patet, abolitio exceperit, & æger in terram delapſus, manum pedemque dextrum tremebundum extenderit.

Præterea vehementiori ſanguinis ad caput raptui debetur vultus rubor, venarumque ſanguine fartarum turgeſcentia; neque minus ab ejuſdem copioſiori ad præcordia compreſſione, horum ineffabilis anxietas ſuos mutuatur natales. Conatus vero vomendi partim à materia peccante, quæ in primis viis ſtabulatur, partim à ſpaſmodica nervorum ac membranarum cerebri conſtrictione proficiſcuntur: ſiquidem crebrior experientia teſtatur, quod violentas, & à cauſa externa factas capites læſiones, per conſenſum, non raro vomendi conatus, & ipſi vomitus comitentur. Atque ſic exponenda erit ratio paroxyſ-

morum, quos malum noſtrum formare ſolet, cujus diuturnitas confirmat eam obſervationem, qua docemur, ejuſmodi ſpaſmodicos nervorum morbos, non modo diutius inhærere, & in conſuetudinem degenerare; verum etiam in morbum tandem tranſire comitialem; qui noſtri quoque mali moleſtiſſimus jam deprebenditur comes.

Verum ſunt adhuc quædam momenta, quæ attentionem merentur; nimirum quod diætæ errores, circa mali acceſſionem commiſſi, paroxyſmos remorentur, illi tamen poſthæc vehementiores revertantur. Non raro obſervavi, quod in iis, qui aſthmate convulſivo, vel doloribus ventris ſpaſmodicis laborarunt, ſi ante conſuetas mali acceſſiones, vel gulæ nimis indulſerint, vel vinoſos potus copioſius ingeſſerint, illæ vel prorſus per aliquod tempus ſiluerint, vel valde mitiores fuerint. Ratio hujus phænomeni mea quidem ſententia hæc eſt: Per nimiam ingeſtorum, præſertim ſpirituoſorum, molem, partes nervoſæ infimi ventris, maxime ventriculus ac inteſtina, juſto violentius dilatantur & extenduntur; quum vero ab earum ſpaſmodica conſtrictione plerumque incipere ſolent præternaturales motus; facile patet, cur ea, per contrariam extenſionis motionem, impedita, hi motus fieri nequeant.

Notabile eſt, profundiores meditationes, illico ſuſcitare malum. Atque hunc effectum quotidiana confirmat experientia: ubi enim cunque nervoſæ partes jam debilitatæ, & ad motus irregulares ſunt pronæ; inſignem & affectus animi, & acriores cogitationes obtinent vim, non modo ſpaſmodicas affectiones revocandi, verum etiam ad ipſam inſaniam, melancholiam, epilepſiam, quin apoplexiam permagnam conſerunt ſymbolam.

Neque minus animadverſione dignum eſt; quod ſi ſederit aliquandiu æger, tumque ſurgat & progrediatur, mox in malum vertiginoſum incidat. Exinde diſpaleſcit, cauſas externas vel leviſſimas, qualis hic eſt ſola corporis motitatio, adaugendo motum ſanguinis progreſſivum, in revocandis nervorum morbis eſſe efficaciſſimas.

Æque meretur attentionem, quod malum luna decreſcente invaleſcat. Perpetuæ nimirum regulæ inſtar eſt, graviores capitis morbos, qui per certos temporum circuitus redeunt, velut ſunt melancholicæ, maniacæ, epilepticæ, paralyticæ ac apoplecticæ affectiones, plerumque lunæ mutationes ſequi, & ea mox decreſcente, mox increſcente exacerbari; aut ſub eodem lunæ ſitu, quo primum invaſerunt, poſthæc ſemper reverti. Hinc vero docemur, quantam potentiam, mediante noſtra atmoſphæra, in corpus humanum, ejuſque ſenſibiliores potiſſimum partes, quales ſunt nerveæ, ac membranaceæ, alterandas poſſideat luna: & quoniam à tam levi externa cauſa, ægritudines nervoſi generis revocari ac exacerbari poſſunt; illud exinde reſultat monitum practicum, ut medentes ſtudioſe caveant, ne ejuſmodi affectiones fortioribus ac violentis adgrediantur medicaminibus.

Denique non ſilentio erit prætermittendum, quod acceſſiones & vertiginoſæ, & epilepticæ, tuſa circa æquinoctia vena, acerbiores pariter ac diuturniores infeſtaverint. Quare non ignorari oportet, ſanguinis miſſiones in hiſce adfectibus, qui tantum non ſemper vel nimia mole, vel ſpiſſitudine humorum foventur ac nutriuntur, convenientiſſimum quidem præbere ſubſidium; attamen inſigni cautione atque prudentia opus eſt, ut probe diſcernatur, quantum cruoris, quonam tempore, & in qua corporis regione ſit detrahendum. Adnotamus enim, pernicioſum eſſe, ſanguinem in paroxyſmo, vel brevi ante eum mittere, aut ejus, ſi nimium abundaverit, parciorem evacuare quantitatem. Neceſſe porro eſt, ut mox ab inſtituta phlebotomia tepidiora pediluvia & interna diaphoretica in uſum vocentur: quo nimirum hiſce præſidiis ſanguis per totum corpus æqualiter diſtribuatur, maximeque ad inferiores partes invitetur, & tali ratione nova ſpaſmorum cauſa, quam humorum inæqualis circuitus præbet, illico præſcindatur.

His præmiſſis, ad curationem mali præſentis, vetuſtate ſua in conſuetudinem jam degenerati, tranſeundum erit. Neque aliæ hoc ſcopo mihi ſunt intentiones, quam iliæ, quas Medicus hiſtoriæ morbi adpoſuit; at optaſſem, ut ejuſmodi remedia exhiberet ſupellex medica, quæ his indicationibus adprime facerent ſatis. Certe officinæ pharmaceuticæ hiſce remediis fere vacuæ ſunt; at ſi adhuc ſalutis in hoc diro malo quædam reſtiterit ſpes, ea magis ex accuratiori victus obſervatione, & prudenti rerum non naturalium uſu erit repetenda. Idcirco ea, quæ commendare in hiſce caſibus ſoleo, medicamina in aëris mutatione, peregrinationibus ad loca ſalubria, corporis exercitationibus, præſertim per equitationem inſtituendis, balneis aquæ dulcis, pediluviis, abſtinentia à vino, & ſpirituoſis, rebuſque mentem fatigantibus unice conſiſtunt: quibus ex pharmacis addere juvabit uſum nitroſorum cum potu tenui, atque lactis aſinini; ac denique alvi perpetuam conſervare expediet lubricitatem. Hæc, licet funditus neutiquam exſtirpare valeant ejuſmodi contumaces morbos, quorum vis omnem medicinam ſuperat; attamen ipſis egregium ſolamen intuliſſe, crebriori doctus ſum experientia.

CASUS CLII.

De morbo ſpaſmodico-convulſivo.

PUella X. annorum incidit elapſo abhinc anno, vernali quidem tempore, in febrem intermittentem; quæ ſumta per aliquot dies tinctura quadam, colore pellucido vinum recens Franconicum adæquante, & à Chirurgo, ipſam præſcribente, pro ſale abſinthii in aqua ſoluto venditata, protinus ceſſavit; & licet poſt octiduum reverteretur, ejuſdem tamen tincturæ ope, prorſus debellata eſt. Dederat allegatus Chirurgus id genus remedii, aliis quoque eo tempore febrientibus; qui ad unum omnes teſtantur, ſe ab ejus uſu, ructus, vomendi conatus, & lymphæ limpidæ ex ore rejectionem ſuiſſe paſſos. Interim puella, ab hac febre liberata, paulo poſt lenta contabeſcere videbatur: qua ope Medici cujuſdam celebrioris perſanata, per totam æſtatem, ſequentemque autumnum, rectiſſime valuit.

Verum currentis anni menſe Januario, hora prima meridiana, ſumto prandio, ſimul & ſemel de torminibus ac puncturis ventriculi, ad dextrum hypochondrium excurrentibus conqueri cœpit, iiſque per horæ circiter quadrantem, juncta vehementi nauſea, horrendum in modum diſcruciabatur. Hæc adfectio per tres inhærebat hebdomades, adeo, ut ſemper circa dictum meridianum tempus invaſerit; qua remanente, per integrum diem ſatis bene habebat, niſi quod per intervalla vomendi conatus perſentiſceret. Dabantur laxantia, à quibus movebantur excrementa duriora, globiformia, brunoque colore tincta. Remittebat inde prior affectus; ſed brevi poſt ſuccedebat ſingultus, qui eam mane expergefactam adoriebatur, & cum proclivitate ad vomendum interdum complicabatur, brevi vero conquieſcebat. Jungebatur præterea, aliquot elapſis diebus, moleſtior

adſi-

adflictio, & per intervalla, quæ quotidie ſepties, quin novies repetebant, hiſce notis invadebat: Præviis oſcitationibus, oculi fortiter claudebantur, ut nulla arte potuerint apetiri, tum ſequebatur inſignis, primum abdominis, mox totius corporis, tremor; atque his horæ quadrantem vexata, oſcitabat iterum, & ad ſe redibat; valens cæterum, donec novus accederet paroxyſmus.

Noviſſime vero per tres circiter hebdomades, ita ſe habet malum: Expergeſacta mane, pandiculationibus & oſcitationibus vexara, claudit oculos, mox contremiſcit abdomen, totumque corpus, tum emittit copioſos ructus, & ſub horum exploſione aperit oculos, quos iis ceſſantibus, illico rurſus comprimit; atque horrendis dolorum in abdomine, & circa femora tormentis cruciata, miſerandos edit planctus. Hos dolores ſolvunt denuo ructus, apertis ſemper oculis emiſſi; quos iterum tormina ſequuntur, & hi dolores cum ructibus aliquoties alternant: cuncta vero hæc ſymptomata, quæ ſolvuntur oſcitationibus, intra horæ quadrantem primum, jam vero intra aliquot minuta terminantur. Infeſtat hic paroxyſmus tredecim, & jamjam duodecim tantum quotidie vicibus; ſub quo nec rationis, nec ſermonis uſus aboletur, tantum abeſt, ut, oculis præſertim apertis, ad cuncta rite reſpondeat quæſita; & cum oſcitationea comitantur frequentiores, probe tamen determinare poteſt illas, quibus præciſe terminatur malum. Neque vero in hoc rerum ſtatu collabuntur vires; ſed ægra extra paroxyſmum integro adpeutu, & bona gaudet valetudine. Urina plerumque tenuis mingitur, & à ſanorum haud diſſidet; interdum vero cocta, & lactis inſtar alba adparet, cum ſedimento ſimili.

Suſpicabantur vermes quidam Medicorum; ſed datis variis anthelminticis, non niſi unicus excernebatur. Injiciebantur clyſteres, & adhibebantur balnea, ex aqua fluviatili, ſurfuribus, & ſapone confecta; at nihil ferebant levaminis, niſi quod ab eorum uſu, multi exploderentur per anum flatus. Nec denique ignorati oportet, puellam paucis ante horum malorum primam invaſionem diebus, ex incendio in ea domo, ubi degebat, ſuborto, ſed mox ſedato, inſigni perculſam fuiſſe terrore; qui num malo dederit originem, in dubio relinquitur.

Conſultatio.

Si mali, cujus hiſtoria mecum eſt communicata, primam cauſam ac originem indagemus; vero videtur ſimillimum, illam à ſebre potiſſimum per medicamen merito ſuſpectum inopportune ſuppreſſa eſſe derivandam. Ea quippe tinctura, quam Chirurgus pro ſolutione talis abſinthii venditavit, talis neutiquam fuit; ſiquidem hæc nec febrem ſupprimit, nec nauſeam, nec vomendi conatum movet; ideoque juſtiſſima remanet ſuſpicio, ne ſorſan mercuriale fuerit remedium; quod nervoſas partes vehementer vellicare, debilitare, & ad motus ſpaſmodico-convulſivos utique diſponere potuit. Quicquid vero ſit, præter hancce cauſam, quæ adhuc dubia exiſtit, occurrunt adhuc binæ, quæ huic malo inducendo ſatis opportunæ, atque efficaces deprehenduntur. Prior eſt inſignis, quam puella ex incendio in ſuo conclavi ſuborto, brevi ante mali acceſſum, percepit terror, qui ad motus ſpaſmodicos, quin epilepticos, ſuſcitandos, ſolus, teſte experientia, ſufficit. Alteram præbent vermes; quorum præſentiam partim ex facta jam lumbrici excretione, partim ex ſedimento urinæ lacteo, dubio procul colligere licet. Terror primum effectum in partem inteſtinorum inferiorem egiſſe, eamque contraxiſſe videtur; unde puella protinus de vehementi dolore in dextro hypochondrio, & alvi obſtructione conqueſta fuit: illum enim dolorem à flatibus, per conſtricta inferius inteſtina, ſurſum actis, parteſque nervoſas inteſtinorum valde diſtendentibus derivandum eſſe duco. Vermibus vero in inteſtinorum canale, aut, quod pejus eſt, ipſo ventriculo hoſpitantibus, debentur reliqua ſymptomata, veluti ſunt nauſea, ructus, & rejectio muci limpidi ex ore, tormina inteſtinorum, tremor abdominis, & totius corporis, ac contractiones muſculorum, qui palpebras claudunt: hæc enim omnia non niſi motibus ſpaſmodicis abſolvuntur, & frequenter à vermium colluvie ſuos mutuantur natales.

Quod itaque curationem attinet; hanc ad binos potiſſimum dirigendum eſſe ſcopos arbitror: nimirum, ut ſordes acres, atque bilioſas, nec non colluviem verminoſam ex canale inteſtinorum eliminemus; & ſubinde motus partium nervoſarum ſpaſmodico-convulſivos, per demulcentia, relaxantia, & antiſpaſmodica conſopiamus. Quo nomine operæ pretium facturos puto clyſteres, *ex lactis unciis quatuor, mellis drachmis tribus, & nitri drachma una paratos*; quos per octo ſucceſſive dies, mane pariter ac veſperi infundendos ſuadeo; ſiquidem non modo conſtrictaa partes demulcendi ac emolliendi, verum etiam vermes evacuandi, flatuſque diſcutiendi, inſigni pollent virtute. Ad hæc, bis quavis hebdomade, mane poſt adplicatum clyſma, ſorbillare conveniet potiunculam laxantem, cujus hæc ſit formula: *Recipe mannæ electæ unciam, rhabarbari, cremoris tartari ana drachmam, coque & ſolve leni calore in unciis quatuor aquæ graminis, colaturæ adde olei amygdalarum dulcium unciam. M. D. pro duabus doſibus.*

Reliquis diebus mane ſumantur duo vel tria cochlearia olei amygdalarum dulcium ex juſculo avenaceo; & interjecto horæ ſpatio, alternis diebus, capiantur octo pilularum, quæ ſic habent: *Recipe aloes roſatæ drachmam, ſagapeni, aſæ fœtidæ, myrrhæ electæ, mercurii dulcii, extracti panchymagogi* Crollii *ana ſcrupulum, extracti croci, caſtorei, ſalis ſuccini ana grana quatuor, olei tanaceti guttas tres. M. F. pilulæ, ex ſcrupulo uno no. XXIV. parandæ.* Illis vero diebus, ubi non adhibentur pilulæ, veſperi immittendi ſunt pedes in pediluvia ex aqua fluviatili, ſurſuribus triticeis & ſapone veneto concinnata, atque tum petendus lectus. Denique ſub epulia aſſumantur quindecim guttæ de hac mixtura: *Recipe eſſentiæ tanaceti, myrrhæ, ſantonici ana unciam ſemis, extracti abſinthii, gentianæ rubræ ana grana duodecim. M. D.*

Quod ſi ab horum uſu intra quatuor hebdomades non ceſſaverint motus convulſivi; tunc abs re ſore ſtatuo, ut acidulæ Selteranæ, cum dimidia lactis parte commixtæ, in uſum vocentur.

CASUS CLIII.

De affectu ſpaſmodico-convulſivo diris ſymptomatibus ſtipato.

PUer XII. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, ingenii admodum floridi, parentibus hæmorrhoidariis natus, binis abhinc annis febre corripiebatur tertiana. Hæc per integrum ſemeſtre variis remediorum generibus oppugnata, omnium vim eluſit; donec tandem, excretis multis aſcaridibus, ſenſim remitteret, & vires cum adpetitu redirent. Cæterum per totam fere vitam à morbis gravioribus immunis manſit, niſi quod variolas cum convulſionibus ſtipatas olim ſuſtinuerit; &

trimulus exiſtens ob vehementiorem terrorem, per aliquot dies epilepſiam paſſus fuerit. Elapſo vero anno rurſus ingenti, eoque iterato, percellebatur terrore; & inde ſtatim commotionibus febrilibus, doloribus dorſi & capitis, gravitate artuum, convulſionibus, delirioque prehendebatur. Datis quibuſdam medicinis, & excretis denuo aſcaridibus, remittebant hæ truculentæ affectiones: ſed brevi poſt, ex matris gravi, & cum vitæ periculo conjuncto morbo, valde contriſtatus, adpetitus defectum, & vehementes faucium conſtrictiones, cum deglutitionis impedimento perſenſit. His cum novus, iſque gravis accederet terror; incidit in veras, atroceſque convulſiones, ad hanc uſque diem inhærentes. Invadebant nempe decies, quin & vigeſies quotidie, & ſic habebant: Artus primum externi diſtorquebantur, ita tamen ut alternatim mox dextrum, mox ſiniſtrum brachium, nec non pedes huc vel illuc traherentur; corporis truncum mox antrorſum, mox retrorſum flectebat; tum ſaxo immobilior obrigeſcebat, incurvatis pedibus; mox ſpaſmus maxillas cum ore diſtorquebat; fauceſque cum ſuffocationis metu conſtringebat; brevi poſt pondus à ſummis faucibus ad abdomen devolvi videbatur; ſequutiſque ructibus, ſolvebatur paroxyſmus.

In caſſum contra hunc affectum uſurpatis, varii generis ſpecificis & antepilepticis; Medicus, purgato prius ſupra infrave corpore, malum oppugnavit antiſcorbuticis, anthelminticis, aperitivis, nervinis, antepilepticis, roborantibus, cephalicis, interpoſitiſque clyſmatibus ac laxantibus remediis: neque minus ex topicis linimenta nervina, ſpiritus ac balſama adplicavit, eo effectu, ut efflorеſcente per totum corpus purpura, puer verſus ſolſtitium currentis anni æſtivum convaleſceret, & quum antea pedibus inniti haud poſſet, quin ſtatim obrigeſceret, poſt hanc curationem, ambulandi perfectam recuperaret facultatem, ſcholam vegetus frequentaret, corpuſque ſedulo moveret.

Reverſa itaque ſanitate, accedebant hæmorrhoides fluentes; quarum jam ſeptem annos natus quædam exhibuerat indicia; quæ, ſi impeditius promanabant, aut plane ſilebant, dolores in dorſo, & inteſtino recto poſt ſe trahebant. Neque vero ulla his opponebantur medicamina, præter pulveres antiſpaſmodicos interdum datos. Dum hæc fiebant, ad ſtudia rurſus indeſeſſus incumbebat, memoriamque valde fatigabat; & præterea cibis incongruis, dulcibus, panificiis, placentis, cum lardo præſertim confectis, pomiſque immaturis delectabatur. Hinc, cumulatis denuo in primis officinis cruditatibus, accidit, ut quinque circiter abhinc hebdomadibus, febre quadam corriperetur, quæ quotidianæ intermittentis inſtar, ingenti frigore, per unam alteramve horam durante, quotidie impetebat, & nullum fere æſtum, nec aliud ſymptoma inſequens habebat. Quo facto hæmorrhoides non amplius profluebant, ſed vanis duntaxat moliminibus vexabant; jungebatur iterum ſcorbutica cutis efflorеſcentia, cito diſparens, & tandem ex improviſo recrudeſcebant priſtini motus convulſivi.

Aſpernabantur hac vice cuncta, licet præſtantiſſima, ſubſidia; tantum aberat, ut verſus noviſſimum autumnale æquinoctium inſigniter exacerbarentur, lunaque increſcente magis invaleſcerent, & adhuc inſiſtant contumaciſſimi. Paroxyſmi enim ſæpe trigeſies quotidie recurrunt, &, quod notatu dignum eſt, matutinis horis breviores ac mitiores; ſumtis vero epulis, aut animo vehementius commoto, & frequentiores, & acerbiores obſervantur. Antecedunt ineffabiles præcordiorum anxietates, ſequuntur faucium conſtrictiones, & in externo collo tumor conſpicitur, tumque excipiunt convulſivæ agitationes, ſub quibus, miſerando ſpectaculo, flet, ridet, commordet dentibus, vociferatur, manibuſque adſtantes percuſſurus petit. Solvuntur paroxyſmi copioſis ructibus, & relinquunt inſignem corporis laſſitudinem: ſalvo tamen permanente rationis uſu.

Cæterum noctem tranquillo tranſigit ſomno; nec niſi expergefactus, affectu ſuo corripi incipit; pulſus fertur ſemper æqualis, atque durus; urina mingitur ſanorum ſimillima abſque ullo ſedimento; adpetitus eſt integer, quin paulo avidior; alvus autem non, niſi dato laxante, aut infuſis clyſteribus, vel globulis moſchatis ſolicitata reſpondet, tumque ſtercora reddit indurata, ſtupenda quantitate.

Et hæc eſt diri, quo vexatur, morbi idea: qui, quoniam veremur, ne in habitum tranſeat, ac conſuetudinem; convenientem flagitamus medelam, deque illius indole ac cauſis informari cupimus.

Reſponſio Conſultatoria.

Aſpectu atrox quidem, & horrendum eſt malum, quod puerum bonæ indolis ac ſpei immaniter habet: verum neutiquam tam grave, quin multam ſanationis ſpem relinquat. Referri nimirum meretur ad affectus ſpaſmodico-convulſivos, qui ex membranis ſpinalem medullam amplectentibus, primario pullulantes, omnes ſubinde nervos, ac nervoſas inde proficiſcentes partes, quin ipſius cerebri tunicas, in truculentorum motuum conſenſum rapiunt. Atque harum membranarum ſpaſmodica conſtrictio, formalem eorum morborum rationem conſtituit; ita tamen, ut, ſicuti illa ſtrictura, ſi primario cerebri membranas occupaverit, veram producit epilepſiam; ita eadem, ſi in medulla ſpinali, fixam ſedem obtinuerit, convulſivos artuum externorum motus, jactationes, tractiones, diſtenſiones, cum extremorum refrigerationibus, alvi obſtructionibus, ac præcordiorum anxietatibus ſtipatas, progeneret. His in præſenti caſu jungi videtur cerebelli, nervorumque inde prodeuntium ſtrictura; ex qua riſus, fletus, ac vociferationis rationem derivare licet.

Quod vero cauſas ſævarum harum paſſionum attinet; ex iis præcipua eſt, crebrior ille terror, quo perculſus fuit puer; qui ad inducendos ejuſmodi affectus, inſigni pollet facultate. Deinceps in cenſum cauſarum veniunt vermes, in canale inteſtinorum ſtabulantes, quos, rodendo horum nervoſas tunicas, vehementiſſimas convulſiones excitare poſſe, quam plurima ſcriptorum teſtantur monumenta. Accedit porro ſenſibilior, & ad motus irregulares proclivior cerebri & nervoſarum partium in noſtro ægrotante conſtitutio; quam vivax, quo puer gaudet, ingenium, & nimia ad animi affectus, terrorem, & excandeſcentiam promptitudo, ſignificant. Nec ſilentio prætermittenda eſt, nativa ad fluxum hæmorrhoidalem diſpoſitio, ejuſque præmatura eruptio: quæ clariſſimum præbet documentum, interiores abdominis partes, maximeque inteſtina ſpaſmodicis patere affectionibus. Tum quoque attentionem meretur, inconveniens victus ratio, qua puerum edulia dulcia, poma immatura, atque panificia in delitiis habere percepi; unde cruditates acidæ, bilioſæ atque flatus, ſpaſmorum nutritores, copioſius ingenerantur. Et denique concurrit, ingenii, memoriæque nimia fatigatio; quæ magnam vim, hoſce affectus & revocandi & exacerbandi, teſte experientia locuplete, poſſidet. Quum itaque tot, tantæque cauſæ, ad immanem hunc in noſtro puero morbum contribuerunt; atque hic plus una vice recruduit: non mirum profecto eſt, ſi ſolidæ nervoſæque partes, harum irregularium motionum tantam habitudinem acquiſiverint,

ut

ut à leviſſimis cauſis, illæ protinus repullulaverint. Quamvis vero ejuſmodi affectiones nervoſi generis perquam difficilem admittant medicationem, quio ab iis, quæ vulgo opponi ſolent, medicaminibus, maxime ſi calidiora fuerint, ac fortiora, magis contumaces reddantur: attamen crebra compertum habeo obſervatione, quod in tam tenera ætate, uſurpatis blandis & diæteticis remediis, temporis beneficio adjutis, omnino profligari queant.

Quamobrem votis oos potituros confido; ſi hac utemur medendi ratione. Primum quidem experientia pariter, ac probatiſſimorum Medicorum teſtimonia docent, non ullum in hiſce nervorum vitiis fructuoſius eſſe præſidium, quam quod ex loci aërisque mutatione deſumitur. Hanc igitur ante omnia commendo; & ut æger ad talem locum transferatur, in quo ſimul ab animi pathematibus, timore, terrore, iracundia, nec non ſtudiorum exercitiis vacuus ſit, etiam atque etiam hortor. Deinceps convenientem ſeligere oportet potum; quo fine omne vinum, omniſque cereviſia, ſive ſit lupulata, ſive triticea, exulare debet, & pro potu ordinario ſequenti decocto uti juvabit: *Recipe raſuræ cornu cervi, radicis ſcorzoneræ ana uncias tres, radicis pœoniæ, cichorei ana unciam ſemis, ſeminis fœniculi drachmas duas. Conc. D. S. ſpecies, quarum uncia una cum binis aquæ menſuris per tres horæ quadrantes decoquatur.* Non minus à cibis ſaliis, acidis, flatulentis, & omoi placentarum genere ſtudioſe cavere, epuliſque parcioribus uti expediet.

Præterea ex uſu in his morbis mihi eſt lac aſininum, hac ratione uſurpandum: Lac ex aſina, cujus purum ſit pabulum, recens mulſum, quantitate dimidiæ menſuræ, cum quarta fontis Selterani parte permixtum, & aquæ ferventi, ut incaleſcat, impoſitum, mane intra lectum, ſucceſſivis hauſtibus ſorbilletur, fugiendo omnem per tres horas ciborum uſum. Quod ſi vero hæc duo medicamina, haud in promptu fuerint; illis ſerum lactis caprini ſubſtituere licet, quod paraturus, lactis caprini, recens mulſi menſuram dimidiam, in patina ſtannea, ſub continua, ne aduratur, agitatione, leni calore ad conſiſtentiam pulveris flavi evaporet, pulveri huic aquæ puræ fontanæ menſuram dimidiam affundat, & ebullire invicem ſinat, ut pulvis ſolvatur, tum percoletur, quo caſeoſa remaneat ſubſtantia, & percolatum ſerum eadem ratione, ac lac aſininum ſingulo mane potetur. Quæcunque ſint hæc medicamina, per ſex vel octo hebdomades illis uti oportebit; ita tamen, ut eorum initium capiatur à ventris purgatione, quæ ſumtis primo mane mannæ uncia una & dimidia, cremoris tartari drachmæ uni nupta, & in lacte, vel ejus ſero ſoluta, commode obtinebitur.

Ad hæc non levem præſtabunt opem pediluvia tepidiora, ex aqua pluviatili, furfuribus triticeis, ſacculo incluſis, & lacte vaccioo concinnata; in quæ ſingula veſpera ad ſuras uſque pedes ægroti immittantur pueri. Ex pharmacis primum, quod commendo, eſt pulvis nervinus, ſic parandus: *Recipe pulveris Marchionis, lapidum cancrorum, cornu cervi ſine igne ana drachmam unam & ſemis, cinnabaris nativæ, ſuccini præparati ana ſcrupulum unum, nitri purificati grana decem, caſtorei grana octo. M. F. pulvis, cujus drachma dimidia, ex aqua florum tiliæ, vel primulæ veris, alternis veſperis aſſumatur.* Reliquis, ubi hic pulvis haud adhibetur, diebus, hora pomeridiana quarta capiantur decem guttulæ, ſpiritus, quem ſimul mitto, nervinum, antiſpaſmodicum, flatuſque diſcutientem. Extrinſecus, ſemel vel bis quotidie, ſpinæ dorſi in loco calido inungatur linimentum nervinum, hac ratione componendum: *Recipe axungiæ humanæ uncias duas, olei lavendulæ, balſami Peruviani, olei nuciſtæ deſtillati ana drachmam unam, olei rutæ guttas viginti. M. D.* Denique conſervetur corpus in moderato calore ac perſpiratione; ac crebro moveatur: nec enim dubito, quin horum debitus uſus, exoptatiſſimam ſit allaturus medelam.

Reſpondit etiam votis eventus; ſiquidem relatum mihi eſt, adhibitis, quas propoſui, medicinis, paroxyſmum ſenſim mitigatum, primum vigeſies tantum de die, mox decies, tum quater reverſum, tandem prorſus evanuiſſe, puerumque plane convaluiſſe.

CASUS CLIV.

De ſingulari quodam affectu ſpaſmodico-convulſivo.

Generoſa ac valde formoſa virgo, ſolitudinis & vitæ ſedentariæ amantiſſima, XVII. annorum, & avidiori ciborum adpetitu gaudens, ſpaſmodico-convulſivo morbo obnoxia, potavit hoc anno acidulas Schwalbacenſes; & poſthæc Francofurtum ſe conferens, male rurſus habuit, atque ideo Medicum accerſi curavit. Is eam paroxyſmo convulſivo, quem plus ſimplici vice erat paſſa, occupatam deprehendit: ſub quo omnes totius corporis artus alternaim ſpaſmo torquebantur, caput retrorſum trahebatur, oculi obrigeſcebant, os hiabat, linguam exſerebat, & memoriæ vis penitus languebat, adeo ut, eorum, quæ in paroxyſmo agebantur, hoc finito, reminiſci non potuerit. Quum præterea ſanguine turgebat, & menſtrua periodus imminebat; vena in pede tundebatur, & dabantur pulveres, ex nitro, cinnabari, caſtoreoque parati, non ſine fructu egregio.

Exploratis quibuſdam antecedentibus momentis, referebat ægrota, hunc affectum plerumque circa menſtruum tempus recruduiſſe, ſenſim atrociorem. Affirmabat, ſe juniorem ſimiles ferme inſultus, ſub lipothymiarum nomine ſuſtinuiſſe; & jamjam acceſſiones illas antecedere atroces dorſi, & inteſtinorum, maxime circa umbilicalem regionem, nec non capitis, & oſſis ſacri dolores, extremorum frigus, oculorum caligioem, ſenſumque formicationis, qui in digitis pedum æque ac manuum incipiens, ſenſim per umbilicum, cordiſque ſcrobiculum ad caput aſcenderet; tumque ſubſequutis pandiculationibus, excipere paroxyſmum.

Præterea vero notatu dignum erat, quod, ſicuti in ejuſmodi morbis plerumque ſuppreſſio, vel inordinatus minimum meoſtruorum ſucceſſus jungatur, ita è contrario in hoc caſu, ea ferantur copioſa. In paroxyſmo, more epilepticis ſolito, neutiquam in pugnum colligit pollices: à gravi autem terrore, iracundia, cibiſque dulcibus, & vinoſis potibus ille valde exacerbatur; quid? quod eo tempore, quo adfligit malum, ab omni carne, & juſculis inde paratis, majorem iſtius vehementiam perſentiſcat. Neque ipſi ſuppetias aut ullum levamen attulerunt acidulæ Schwalbacenſes, hunc in finem potæ: & denique inſigni obſtructione alvi vexatur, adeo, ut vix ſingulis octo vel decem diebus reddatur.

Dictum itaque eſt, ægram miſſo ſanguine, & dato pulvere melius habuiſſe; vix autem unus vel alter dies effluxit, cum menſtrua prorumperent, more conſueto admodum copioſa, quorum fluxum mox comitabantur motus convulſivi; adeo ut quamdiu uterus cruorem funderet, tamdiu hi adfligerent; & ceſſante fluore, hi quoque remitterent, ægrotanſque, præter capitis, dorſi lateriſque dolores, non haberet, de quo conquereretur. Redibant quoque ſomnus & adpetitus, neque vero adeo ceſſabant motus

motus convulſivi, quin leves membrorum ſubſultus, maximeque opiſtothonæ agitationes, licet momentaneæ tantum, quotidie recurrerent; alvi ſegnities dicto modo perſiſtebat, & calor conclavis illico ſanguinis orgaſmum, & præcordiorum anxietates excitabat.

Verſus inſtantem igitur menſtruorum fatalem periodum, propinabat Medicus blanda laxantia, nec non pulveres ex ſpecifico cephalico, nitro, caſtoreo, & limaturæ chalybis granis octo concinnatos, bis quotidie ſumendos, & Elixirium aperitivum *Clauderi*, cum tinctura caſtorei remixtum inter epulas porrigebat. Infundi quoque ano jubebat clyſteres, qui licet primum ſpem votis facerent, tamen excitabant abdominis tormina, & præcordiorum anxietates; unde his omiſſis, ob turgentem ſanguinis abundantiam, vena in pede ſecabatur. Hinc factum eſt, ut virgo ægra, binis ſucceſſive menſibus cruorem ex utero redderet ſatis quidem copioſum, motiones vero, quæ junctæ erant, convulſivæ leviſſimæ fuerint, & illa intermedio tempore integra ſanitate gauderet.

Poſtquam autem, omiſſo chalybis uſu, tertium inſtabant menſtrua; caput & reliquum corpus doloribus iterum agitari cœperunt, & erumpente ſanguine, priſtina illico revertebantur convulſiva ſymptomata, eaque vehementiſſima. Jungebatur inſuper paroxyſmis, anxia & lamentabilis vociferatio, qualis eorum eſt, qui ſævis cruciantur tormentis, tanta quidem atrocia, ut inde ſanguinis è pulmonibus timeretur eruptio: cujus tamen, finito paroxyſmo, prorſus erat inſcia. Ipſæ acceſſiones invadebant cum ingenti circa cordis ſcrobiculum dolore, quem ſequebatur ſpirandi anguſtia, ſenſim invaleſcens, & tandem in vociferationem illam deſinens, cujus comes erat inſignis totius corporis tremor.

Cum ſilente menſtrua purgatione, ſilebant cuncta ſymptomata; dabatur iterum pulvis ex ſolo ſpecifico cephalico, nitro nupto paratus; ſed accedente quarto lunaris tributi termino, priſtina ludi cœpit ſcena. Tum in uſum vocabatur pulvis catholicus purgans *Glauberi*, qui tribus pro doſi granis, ſpecifico cephalico nuptus, & primum ſemel, paulo poſt bis, quotidie propinatus, id commodi ſecum ferebat, ut jam alvus alternis diebus ſolveretur, & convulſivæ agitationes externarum partium inſigniter remitierent; hæ vero magis ad interna ruerent, adeo, ut per aliquot horas, gravis inſtar ſyncopes, ſine ſenſu, motu, ac vix notabili reſpiratione, moribundæ ſimilis jaceret.

Ab hoc tempore adeo defecta eſt viribus, ut ipſam lecto perpetuo inhærere oporteret; abhinc quoque tam diverſa paroxyſmorum erat facies, ut eos ordine recenſere, videatur impoſſibile; quare præcipua tantum notabimus momenta. Ingens vociferatio, dicta brevi ante ratione, per intervalla adfligit. Interdum, ceſſante, minimum vix notabili pulſu & ſpiratione, evaneſcit omnis vis ſentiendi, obrigeſcit totum corpus, mox calidum, mox frigidum, gelidoque ſudore perfuſum, hiant oculi ſaxo immobiliores; mox lingua exſeritur, variiſque motitationibus agitantur artus; brachia mox contorquentur, mox cum digitis recta intenduntur, ut vix flecti queant, mox pollicem pugno includit. Nonnunquam alternis manibus aërem quatit, inanibus ictibus; iiſdemque abdomen vehementer percutit, cum paroxyſmi ſolutione; quæ etiam non raro ſubito clamore fit. Quandoque ſingultiens motus ægram corripit, auditu quidem haud percipiendus, ſed viſu in faucibus adnotandus: quem primum raucedo excipit, tum vox perit, & ſenſim reſtituitur; ita tamen, ut ſi germanica lingua loquatur, ea minus ſit articulata; contra ſi gallicam ſtrepat, expeditior obſervetur ſermo. Sæpius utrumque brachiorum reclinat, & dorſo ſupponit, ut manibus inſidere videatur: atque his, aliiſque innumeris modis atrox malum triſtem ludit tragœdiam.

Ipſum quoque paroxyſmorum initium variis modis ſe habet; mox inter amicas collocutiones, vegeta, ac incolumis, ab uno ad alterum latus corpus ſubito movere, & adeo vacillare incipit, ut lapſus in terram immineat; tum ſupina in lectum recidit, atque violentis motibus prehenditur. Mox taciturna fit, de dolore in vertice capitis conqueritur, & vel formicationis ſenſum in digitis manuum, ſenſim ad præcordia ac caput aſcendentem, percipit; vel motum undulatorium, à pedibus per abdomen, ac uterum, quem dolore atroci infeſtat, ad caput aſpirantem perſentiſcit. Hunc ſequuntur præcordiorum anxietas, ac dolores compreſſorii, ſpiratio ſenſim fit anguſtior, obnubilatur caput, rigent oculi, viſus tamen facultate privati, & ipſa ſaxo immobilior per aliquot horas decumbit: vel loco hujus rigoris tetanodei, artus torquentur, diſtorquentur, variiſque miris modis agitantur. Tum excipit ſudor atque tremor omnium membrorum, & ipſa ad ſe redit, inſcia eorum, quæ ſunt acta. Attamen mirabile eſt, & ſuſpicionem non abolitæ omnis penitus ſenſationis movet, quod iis, qui durante paroxyſmo minus grata ipſi præſtant officia, inimicum, vindictæque plenum, variis ſignis teſtetur animum. Finito paroxyſmo dolores in vertice ac dorſo patitur; &, cum antea noctes placido ſomno tranſegerit, per noviſſimum trimeſtre eas inſomnes experitur, recurrente paroxyſmo, mox leviori, mox graviori moleſtas, maxime priuſquam obdormiſcat.

Cæterum adpetitu jam fruitur imminutiori, calorem, olim ipſi infenſum, commodius fert, animus ad varios adſectus valde proclivis eſt, ipſaque mox ſine manifeſta cauſa triſtis, mox hilaris conſpicitur, mox ſacris devota indulget meditationibus, precibus atque cantationibus. Non minus diſtincte prænunciare valet, quonam die immineat mali acceſſio, anne gravior, vel mitior ſit futura. Extra lectum commorari nequit, tantum abeſt, ut, ſi modo pedes ex eo propendeant, graviſſimos patiatur dolores: idcirco, pedibus ſub corpus inflexis ſuperſedendo, miſeram tranſigere oportet vitam.

Conſilium Medicum.

Affectus ſpaſmodico-convulſivus, quo atrocem in modum virgo generoſa moleſtatur, totum quidem nervorum genus occupavit; inprimis autem eos, qui ex ſpinali medulla ad artus exteriores feruntur, nervos nec non intercoſtalem ramum, qui ex pari quinto, octavo, atque nono ſubortus, per plurima porrigitur viſcera, pro ſævarum motionum objecto habet. Unde non ſolum externi artus violentis motibus agitantur; verum etiam caput, os, lingua, oculi, & ſpiritales partes, in triſtem eorum ſocietatem rapiuntur. Atque primam immanis hujus affectus originem, ex nimis ſenſibili, quam à nativitate traxiſſe videtur, partium nervoſarum diſpoſitione repetendam eſſe ſtatuo: cui, cum acceſſerint temperamentum ſanguineum, copioſi ſanguinis ferax, & paſſionum hypochondriacarum, concurrente vita ſedentaria adauctarum, rudimenta; teſtantibus alvi obſtructione, ſpaſmis & flatulentiis imi ventris, & inſigni animi mobilitare; non fieri potuit, quin malum indies majores ceperit vires. Namque morbo hypochondriaco vexatis, humores generantur ſpiſſi pariter ac impuri, & acriores, qui ſpaſ-

ſpaſmorum abdomen obſidentium ope, ad ſuperiora atque caput magis compelluntur, & per nervoſas membranas circulantes, has ad graves proritant ſpaſmos. Quum vero partium infernarum ſpaſmi, eo potiſſimum, quo menſtrua fluunt, tempore exaſperantur, quoniam ipſe menſium fluor ſpaſmo abſolvitur: facile patet, cur in noſtra quoque ægrotante, hoc maxime tempore malum infeſtaverit; dum ſcilicet ſpaſmi in plexibus meſaraicis incipientes, per dorſi ſpinam aſcenderunt, & in univerſales tandem abierunt convulſiones. In tali rerum ſtatu non mirum eſt, quod acidularum Schwalbacenſium potationem ſiniſter exceperit effectus: hæ enim naturali, quo pollent frigore, curſum humorum ſpiſſiorum per minima vaſcula eo magis retardant, tranſpirationis pleniorem ſucceſſum remorantur, & iis, qui nervorum laborant imbecillitate, ſemper ſunt inimicæ.

Opus itaque eſt, ut huic quam ocyſſime medeamur malo; quoniam illud, terroris tædiique plenum, non omni vacat periculo. Siquidem ob impetuoſum craſſi ſanguinis ad caput raptum, ille facile minima cerebri vaſa perrumpere, ac extravaſatus lethalem apoplexiam inducere poteſt. Neque vero negandum eſt, quin affectus ejuſmodi firmius radicati, & in tantum habitum degenerati, ut à facillima revocari poſſint cauſa, curationis ſpem valde anguſtam reddant, & præſtantiſſima remedia valde eludant: attamen neutiquam deſperandum eſt, quoniam, ſi debita adhibeatur medela, omnino niſi prorſus exſtirpari, ſaltem inſigniter ſublevari poſſunt.

Ut autem in præſenti caſu votis noſtris potiamur; ad binos præſertim ſcopos dirigendam eſſe curationem arbitror. Primus eſt, ut effrænes partium externarum convulſiones perinde, ac graves internarum ſpaſmos apte conſopiamus; alter, ut tonum atque robur ventriculi & inteſtinorum reſtauremus: quo digeſtio fiat rite, generoſus chylus elaboretur, ſordium excrementitiarum colluvies debite eliminetur, atque ſic fomes motionum præternaturalium removeatur. Perpetuæ enim regulæ inſtar habendum eſt, quod ſpaſmodicæ partium internarum, maxime ventriculi ac inteſtinorum, conſtrictiones, protinus turbent, atque ſufflaminent ſalutares excretiones, tam quæ per alvum ac tranſpirationem fiunt, quam ſanguineas, quæ per uterum aut hæmorrhoides contingunt. Retentis ergo ſordibus cumulatur acre impurum ſerum, idque cum reliqua humorum maſſa per corpus progreſſum, novam ſpaſmodicis affectibus præbet occaſionem.

Obtinendis vero præfixis curandi ſcopis, hæc medicamina ſatis eſſe factura confido. Primum videlicet valde commendo ſequentem pulverem: *Recipe pulveris Marchionis, lapidum cancrorum ana drachmam unam, cinnabaris factitia drachmam ſemis, nitri purificati ſcrupulum unum, extracti caſtorei grana tria. M. F. pulvis div. in quatuor doſes.* Hunc pulverem vel ſolum, vel cum lumbricis terreſtribus permixtum, bis terve quotidie, ex aqua chamomillæ vulgaris, vel primulæ veris, vel liliorum convallium, cum cereviſia Lœbeginenſi deſtillata exhibere conveniet. Deinceps ſingulo mane quædam vaſcula infuſi theiformis, quod ex herba meliſſæ, betonicæ, ſummitatibus millefolii, floribus chamomillæ vulgaris, ſalviæ, tiliæ, & aniſo ſtellato paratur, ſorbere expediet. Veſperi vero aſſumantur quinquaginta guttæ liquoris mei anodyno-mineralis, cujus tres partes, cum una liquoris bezoardici ſint permixtæ. Egregium hoc eſt remedii genus, non in ſiſtendis modo ſpaſmodicis motibus, verum etiam facilitanda diaphoreſi: quippe quod veſperi ſumtum, ægrotos mane leniter ſudare facit.

Ad roborandum autem tonum ventriculi ac inteſtinorum, inſignis uſus deprehendi has pilulas: *Recipe extracti millefolii, florum chamomilla, herba cardui benedicti ana drachmam unam, theriacæ veteris, corticis chinæ ana drachmam ſemis, croci grana duodecim, olei chamomillæ veri guttas octo. M. F. pilulæ, ex ſcrupulo uno numero viginti, quæ pro una doſi, alternis circiter diebus deglutiantur.* Externe ſpinam dorſi ſequenti linimento inungendam ſuadeo: *Recipe unguenti martiati, axungiæ humana ana unciam unam, olei ſalviæ, lavendulæ, majoranæ, nuciſta deſtillati ana drachmam unam. M. D.* Nec ſine peculiari fructu adhibebuntur pediluvia, ex aqua fluviatili, floribus chamomillæ, & furfuribus triticeis parata, & veſpertino tempore uſurpata. Et ad alvinam non minus, ac menſtruam excretionem facilitandam, operæ pretium facient pilulæ balſamicæ, ad *Stahlii* vel meam mentem confectæ; quas bis quavis hebdomade, ſumto præcedente veſpera, pulvere præcipitante ex nitro, ac lapidibus cancrorum parato, mane numero quatuordecim devorare decet.

Cæterum cane pejus & angue fugienda ſunt cuncta volatilia, calidiora, vaporoſa & ſuaveolentia, quæ humores exæſtuando, augent ſpaſmodicos motus. Quare etiam cautum omnis vini atque cereviſiæ uſum eſſe oportet; cujus in locum commendarem decoctum, ex radice chinæ, viſco quercino & paſſulis compoſitum. Cœna ſit parcior; fugiatur frigus, maxime pedum, & imi ventris, & omnes ſedulo evitentur cauſæ, quæ animum ad graviores invitant commotiones. Quæ, niſi ſuffecerint, motus corporis, mutatio cœli, & conveniens balneorum, maxime Tœplicenſium, uſus, omnem curandi abſolvent paginam.

CASUS CLV.

De ſingulari generis nervoſi affectu ſpaſmodico-convulſivo.

Matrona generoſa, XXVIII. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, habitus corporis tenerioris, animi vero affectubus, quod mirum eſt, parum obnoxia, bis peperit cum ſucceſſu feliciſſimo. Secundum vero puerperium, quo ſex abhinc annis perfuncta eſt, excepit menſium inordinatus, & nimius fluor, per octo integras hebdomades inhærens; tandemque ſopitus, atroces imi ventris dolores reliquit, per quatuordecim dies moleſtos, tumque ope balneorum ex aqua dulci profligatos. Tum rurſus utero cœpit gerere, debitoque tempore, felici partu puellam excluſit. Abhinc valuit, per integrum annum, quo elapſo, menſes denuo ſilentes, novæ imprægnationis ſuſpicionem movebant. Poſt decem autem hebdomades, ſubito prehendebatur doloribus oſſis ſacri, qui parturientium ſimiles erant; quibus per aliquot horas vexata, ad alvum ſentiebat ſtimulum, atque hanc exoneratura, præter opinionem ex utero reddebat concrementum carneum, cum inſequente enormi hæmorrhagia. Hac ſedata, menſtrua per integrum annum, nimia ac inordinata fluebant; tandemque, ope variorum medicaminum, maxime acidularum Schwalbacenſium, in ordinem redibant.

Menſe Novembri anni 1729. bis ſucceſſive febre catarrhali benigna laboravit: qua ſuperata, cruor uterinus adhuc ſemel profluebat, tumque penitus ferri deſinebat. At ſuccedebant graves mox dentium, mox dorſi dolores, vomendi crebri urgebant conatus, ipſæque vomitiones, & abdomen gravidarum more gran-

grandeſcebat: quin poſt aliquot menſes, manu ventri impoſita, perſentiſcebat motum, qui magis magiſque invaleſcens, præcordiorum anxietatem, ſpirandique demum difficultatem inducebat moleſtiſſimam. Dabantur pulveres antiſpaſmodici cinnabarini, & ex vena in brachio tuſa, tres cruoris unciæ detrahebantur; ſed nondum conquieſcebat ille motus, tantum aberat, ut potius novus affectus, per intervalla tandem accederet, qui hunc in modum habebat.

Abdomen, maximeque regionem epigaſtricam, tremula obſidebat motitatio, quæ ſenſim ſuperiora verſus aſcendens, pectus cum ſcapulis elevabat; caput antrorſum torquebatur; pharynx conſtringebatur, ut nec cibi, nec potus quidpiam admitteret; fauces peculiarem tremulum exhibebant ſonitum, qualis ſingultientibus eſt; os, maxillæque variis modis diſtrahebantur, atque palpebræ celerrimo motu agitabantur. Neque vero ſub ejuſmodi paroxyſmis, qui vix tertiam minuti partem explebant, & ſæpiſſime recrudeſcebant, ſumtoque potu calidiori ſtatim revocabantur, pollices in manum comprimebantur, nec ſpumæ os obſidebant, nec ulli urgebant dolores, nec rationis, ſenſuumque uſus turbabatur. Arteriarum pulſus erat parvus, debilis, ac æqualis; urina mox ſanorum ſimilis, mox turbida, cum copioſo ſedimento, & alvus aperta.

Hoc in rerum ſtatu conſultus Medicus, porrigebat pulveres antiſpaſmodicos, cum pulvere lumbricorum terreſtrium, Marchionis, nitro, cinnabarique mixtos; infuſa ex herba millefolii, cum floribus chamomillæ; mixturam tonico-nervinam *Stahlii*, eſſentiæ caſtorei extractoque caſcarillæ nuptam; Elixir uterinum *Crollii*, & oleum amygdalarum dulcium; extrinſecus vero, præter crebros clyſteres, atque veſicatoria pedibus adplicata, linimentis, balſamiſque nervinis, nec non ſacculis reſolventibus ac diſcutientibus dimicabat. Neque horum fruſtranea erat efficacia, ſiquidem malum, fracta ſenſim vehementia, intra paucos dies prorſus conquieſcebat.

Verum elapſis binis hebdomadibus, atrocius revertebatur; & ab extero, qui vocabatur, Medico anthelminticis oppugnabatur, quoniam illud à vermibus derivabat. Ordinabat eo fine, & mixturam, quæ ex gummi ammoniaci granulati drachmis duabus, in aquæ meliſſæ unciis ſex ſolutis erat confecta, & pulverem, qui habebat ſeminis ſantonici drachmas duas, corallinæ drachmam unam, mercuriique dulcis grana duodecim, & in quatuor dividebatur partes. Illam ſequebantur non modo alvinæ dejectiones, verum etiam moleſtiſſimæ vomitiones; hunc ſanguinis per alvum fluxus; & ab utroque remedio, ingraveſcebat morbus, ac paroxyſmi, breviſſimis intervallis, invicem excipiebant.

Iſtis ergo, ne gravius inducerent periculum, omiſſis, ad oleum animale *Dippelii* deſcendebatur; quod ad tres vel quinque guttas, inter paroxyſmorum remiſſiones datum, tam felicem præſtabat effectum, ut gravis affectus ſenſim remitteret, ac ceſſaret, ægrotaque ejus vacuitate per integrum menſem gauderet, cum ſomni, adpetituſque integritate reſtituta. Brevi vero poſt idem recidebat, eodem ac antea modo; & eodem animali oleo in uſum revocato, intra quatuordecim dies iterum evaneſcebat. Sextus tum agebatur menſis, ex quo gravida videbatur; nec fallebat ſpes; ſiquidem conſopita convulſiva ac tremula motitatione, diſtinctior jam evadebat embryonis motus, & ipſa, recuperatis viribus, egregie habebat, niſi quod de inſolita artuum, maximeque pedum laſſitudine, atque gravitate conquereretur. Tranſigebat tamen reliquum geſtationis tempus, à ſuo malo vacuum; donec tandem adventabat pariendi neceſſitas. Invadebant ad partum dolores, & cum his malum, quod per tres conquieverat menſes, recurrebat, per crebros paroxyſmos, fœtus excluſionem inſigniter retardantes. Neque tamen minus poſt quatuor horarum decurſum, puer excludebatur, ad hanc uſque diem integra fruens ſanitate: Lochia fluebant rite, & affectus ille moleſtiſſimus, ſpaſmodico-convulſivus, non niſi prioribus puerperii diebus infeſtabat, reliquis ſilebat.

Sic ſana ac incolumis viſa mulier generoſa, dum aliquando animi laxandi cauſa, rheda ſe in rus vehendam curaret; ingentem capitis, & inprimis dentium rheumatiſmum, cum vehementi cordis palpitatione ſtipatum incidebat. A quo liberata, lunare rurſus perſolvere cœpit tributum, larga ſatis quantitate; ſed huic ceſſanti, illico ſucceſſit malum convulſivum, quod huc uſque, cuncta eludens remedia inhæret. Paroxyſmi prioribus per omnia ſimiles ſunt, niſi quod ſub illis atroces dextrum hypochondrium circa lumbos diſcrucient dolores, & index manus dextræ digitus ita moveatur, ac ſi quempiam vocare vellet. Præterea, loco laſſitudinis, relinquunt gravem vertiginem, cum inſigni oculorum caligine, veluti ſudario obducti eſſent, conjunctam, adeo ut ſæpius, inſtar animo defectarum jaceat. Menſtrua debito promanant tempore, ſatis copioſa; quibus fluentibus, ſilent convulſivi motus; iiſdem vero ceſſantibus, hi triſtem ſcenam agere incipiunt.

A noviſſimo puerperio contra has affectiones, nullis fere, præter pilulas Stahlianas, & liquorem quendam acidulum, qui phlegmati ſpiritus vitrioli analogus, ad quindecim quotidie guttas ſumitur, uſa eſt remediis: ſub quorum uſu convulſivi motus mitiores quidem & breviores; at gravativa artuum laſſitudo, vertigo, & oculorum caligo acerbiores pariter, ac diuturniores obſervantur. Balnea aquæ dulcis, cum ſurſuribus triticeis, malum exacerbare videntur. Et quoniam præter coryzam, quam à noviſſimo capitis rheumatiſmo perpetuam patitur, cum primario morbo nondum penitus in gratiam rediit, tantum abeſt, ut graviores illius vereatur recurſus: anhelat omnino ſalutare judicium, malorumque, quibus premitur, cauſam, originem, & convenientiſſimam medelam cognoſcere cupit.

Conſultatio.

Affectus præter naturam, quocum mulier quædam generoſa, non modo ſub noviſſima graviditate per ſex menſes, verum etiam poſt partum huc uſque, immaniter conflictata fuit, non ſane alius eſt, quam morbus generis nervoſi ſpaſmodico-convulſivus. Illius primaria ſedes in abdomine, maximeque inteſtinis tenuibus hærere videtur; ſiquidem incipiendo à plexu ſuperiori meſenterico, qui circa primam lumborum vertebram ſitus eſt, & à pari nervorum intercoſtali conformatur, ad reliquas thoracis, capitiſque partes, quæ à pari vago & intercoſtali ramo, nerveas ſuas propagines mutuantur, ut ſunt muſculi cervicis, atque pharyngis, propagatur. Cerebri vero membranæ ab hoc ſpaſmo omnino adhuc liberæ ſunt; unde non modo rationi, ſenſibuſque ſua manſit integritas, verum etiam epilepticæ nondum acceſſere motiones.

Quod cauſam mali attinet; eam haud ſine ratione in utero collocare licet, quippe cujus vitium, irregularis, qui hactenus fuit menſtruorum, moxque nimius, mox plane ſuppreſſus fluor, nec non polypoſum concrementum, olim excretum ſignificant. Verum enim vero, quum generoſa fœmina ſub hoc affectu utero concepit, felicemque excluſit partum; non dubito ſane, quin cum altero Medicorum, con-

curren-

currentes lumbricos, anguſtiis inteſtini ilei implicitos, accuſem. Plures enim mihi innotuerunt caſus, quod gravidæ ex vermibus, ejuſmodi graves motuum affectiones paſſæ fuerint: quibus etiam demortuis forſan, ac intra inteſtina in putredinem abeuntibus, febrem catarrhalem, qua bis laboravit noſtra ægrotans, deberi exiſtimo. Confirmant præterea hanc ſententiam, peculiaria, quibus moleſtata fuit ſymptomata; utpote quæ à ſola paſſione hyſterica omnino deprehenduntur aliena. Neque vero minus imbecillitas nervoſi generis, ad augendam mali ferocitatem multum contribuiſſe videtur: licet enim mulier illa ad animi excandeſcentiam minus proclivis obſervetur; attamen illi forſan magis ſuppreſſæ indulget; atque hac majorem ſibi noxam contrahit. Et ſi præſertim ea, quibus jam infeſtatur, ſymptomata, veluti ſunt languor corporis, vertigo, obſcuratio viſus, atque catarrhales defluxiones, mecum perpendam: hæc ſane non ab alia cauſa originem trahunt, quam à nimia nervoſi generis atque ventriculi debilitate, vitiataque digeſtione; cum primis, ſi verminoſa inteſtinorum amurca concurrat.

Sed his non immorabor ulterius; id duntaxat jam proſequuturus, cujus ope curatio inſtitui poſſit. Adaptanda hæc potiſſimum erit, verminoſæ putredini è corpore proſcribendæ: cui ſcopo fortiora, & quæ vulgo adhiberi ſolent, anthelmintica, neutiquam convenient. Commendarem potius fontes Selteranos, quantitate menſuræ unius quotidie potandos, adeo, ut eorum tepefactorum dimidia portio mane, altera hora pomeridiana quinta hauriatur; & ſingulis quinque diebus pilularum Stahlianarum undecim deglutiantur. Ante horum uſum, bis quotidie aſſumantur octoginta guttæ Elixirii balſamici, quod hunc in modum conficitur: *Recipe extracti cardui benedicti, gentianæ rubræ, myrrhæ electæ, ſuccini ana drachmas duas, ſalis tartari drachmas tres, olei menthæ deſtillati, de cedro ana guttas viginti. M. cum una vini Sect vel Hiſpanici libra leni calore digerantur*: quod remedii genus etiam, abſoluta acidularum potatione, per aliquod tempus, ter quotidie uſurpari poteſt. Præterea corpus moderata, ſed frequenti, exercitatione movere, ab animi affectibus probe cavere, omne frigus arcere, ciboſque dulces pariter ac acidos ſedulo vitare expediet. Et denique, his per quoddam tempus adhibitis, nervoſo generi confortando apprime convenient balnea, ex aqua, lacte, & triticeis furfuribus conficienda, & tepida tantum in uſum vocanda. Neque paucam foveo ſpem, quin ex horum prudenti uſu, inſigne mulier generoſa ſit conſequutura allevamentum.

CASUS CLVI.

De affectu ſpaſmodico-convulſivo chronico.

Prior morbi hiſtoria.

FOEmina, XXXII. annos nata, temperamenti melancholico-cholerici, ſtaturæ mediocris, infirmam à teneris paſſa eſt valetudinem. Superatis enim anno ætatis ſecundo copioſis æque ac valde malignis variolis, gravem tulit exulcerationem capitis, pone aurem ſiniſtram, cum largo, & quantitate libram unam ſuperante puris effluxu, diu inhærentem: quam oculorum lippitudo, narium gravedo, aliæque catarrhales exceperunt deſtillationes. Anno ætatis octavo ex febre acuta, cum purpura complicata; undecimo diuturna aurigine; & decimo quarto periculoſa febre petechiali, non ſine vitæ periculo, laboravit. Poſtquam vero menſtrua proruperunt; non modo oculorum defluxiones ceſſarunt, verum ipſa quoque, ad conjugium uſque, egregia ſanitate eſt gaviſa. At quum primo perfungeretur puerperio; fluor uterinus imminui, & ægra flatulentis, febrilibuſque infeſtari cœpit moleſtiis.

Nihilo tamen minus, finito puerperio, Deo grates reddititura, more conſueto, ſatis incolumis templum ingrediebatur; ſed ibidem, ex graviſſimo tonitru, tanto percellebatur terrore, ut abhinc ſpaſmodicis ac convulſivis obnoxia fuerit affectibus. Interim altera poſthæc, quin & tertia, vice peperit feliciter: quo in puerperio, ob graſſantem tunc epidemice purpuram, calidius juſto regimen obſervare jubebatur: unde factum eſt, ut in ſummam debilitatem, viriumque collapſum incideret, atque convulſivi motus, cum animi deliquiis ſtipati magis invaleſcerent.

Novem jam elapſis annis, gravi ac peculiari prehendebatur capitis dolore, ad cervicem & humeros uſque excurrente: cui tanta jungebatur imbecillitas, ut caput in erecto ſitu continere neutiquam potuerit. Ab hoc quoque incommodo, divina favente gratia, liberata, per ſubſequentes annos, vitam transegit, ſub recurrentibus per intervalla capitis doloribus, animi deliquiis, ſpaſmodiciſque ac convulſivis affectibus, ſatis incolumem; adeo, ut ante biennium fonticulum, quem dextro brachio inflictum diu geſſerat, coaleſcere permiſerit, abſque morboſis conſectariis. Præterea hoc tempore duorum ſucceſſive liberorum felix facta fuit mater: quorum primum cum utero gereret, per priores geſtationis menſes tantum muci feroſi, cruore permixti, ex utero ploravit, ut abortus eſſet ſuſpicio. Noviſſime gravida, tam inſignem crurum imbecillitatem ſenſit, ut, niſi innixa ancillæ, non incedere potuerit; neque ab hac moleſtia, puerum convulſivis motibus paulo poſt denatum enixa, immunis fuit; donec ſucceſſu temporis ſponte remitteret.

Verum enim vero, ante tres circiter menſes, ex improviſo graviſſimas incidit convulſiones, crebris paroxyſmis per quatuordecim dies, recurrentes, qui ſic ſe habebant: Sentiebat primum formicationis ſenſum, mox dextrum, mox ſiniſtrum latus, atque brachium occupantem, ſequebatur ſermonis impotentia, atque tum prehendebant animi defectiones, perſiſtente integro rationis uſu: aut in harum locum ſuccedebant præcordiorum anxietates, oculi claudebantur, lacrymaſque copioſas plorabant, ore à ſpuma libero exiſtente. Externi artus convellebantur alternatim; brachia extendebantur, obrigeſcebant, crura gravativo dolore afficiebantur; atque ſic ea per unum vel alterum horæ quadrantem detenta, ſolvebantur paroxyſmi, relicta totius corporis laſſitudine.

Noviſſime liberata quidem eſt ab hoc malo; quod ſi vero animi affectum ac excandeſcentiam, ad quam valde proclivis eſt, patiatur, mox illo prehenditur: & præterea ſapore ſemper ſalſo moleſtatur, maxime ſi mucum ſcreatu reddat. Cæterum ipſi rite fluunt menſtrua.

Altera morbi hiſtoria.

Matrona, XXXII. ætatis annum egreſſa, temperamenti ſanguineo melancholici, ſex liberorum mater, ſuperatis in juventute variolis purpuratiſque morbis, ad primum uſque puerperium, ſatis integra gaviſa fuit valetudine. Ab hoc vero, dum præter ſuetudinem multis in re domeſtica curis indulgeret, male habere cœpit; & de præcordiorum anxietate ac compreſſione, ſenſu globi, ex abdomine ad fauces devoluti, cum metu ſtrangulationis,

lationis, animi defectionibus, cordibus palpitationibus, capitis doloribus, maxime hemicranicis, nec non dolorificis circa cordis ſcrobiculum moleſtiis conquerebatur. Hæc ſymptomata per longos annos, mox mixtiora, mox graviora inhæſerunt; & pro hyſtericis habita, ob accedentes crebras graviditates, non niſi anodynis, & antiſpaſmodicis oppugnata fuere remediis. Noviſſime vero majora ſumſerunt incrementa; ſiquidem poſt levem excandeſcentiam, vel terrorem, protinus invadunt vehementiores ſpaſmi, ad externos quoque artus excurrentes, cum rigida brachiorum extenſione, adpetitus jactura, & tanta artuum, maximeque pedum laſſitudine, ac imbecillitate, ut vix ambulandi gaudeat facultate. Cæterum ſubtriſtis eſt animus, & ſolitudinem amat; alvus ſuo non fungitur officio, niſi paſſulis admoneatur; urina mejitur coloris aurantii, cum nubecula, cryſtalliſque tartareis; & menſtrua naturali ſuccedunt ordine.

Conſultus noviſſime Medicus, qui malum hypochondriaco-hyſtericum eſſe autumat, ordinavit nodulum aperitivum, ex incidentibus, & attenuantibus, radice cichorei, caryophyllorum, apii, polypodii, herbis capilli veneris, fumariæ, ſcordii, foliis ſennæ, rhabarbaro, fibris hellebori nigri, elixirio proprietatis, liquore terræ foliatæ tartari, confectum; nec non temperantia ex nitro, tartaro vitriolato & magneſia parata: ſub epulis dedit tincturam corticum aurantiorum, cum ſpiritu nitri dulci permixtam; ſcopo tonico propinavit tincturam vitrioli martis aperitivam *Ludovici*: & denique mane potandum præbuit infuſum theiforme, ex ſalvia, meliſſa, radice pimpinellæ, floribus chamomillæ, ac millefolii concinnatum.

Conſultatio.

Quantum ex binis morbi hiſtoriis, invicem collatis, & probe ponderatis judicare licuit: atrox ille, ac diuturnus, quo fœmina quædam agitatur affectus, omnino eſt ſpaſmodico-convulſivus, qui totum partium nervoſarum tam internarum, quam externarum ſyſtema occupavit. Et ab internorum quidem viſcerum ſpaſmodica conſtrictione natales ſuos mutuantur cardialgiæ, faucium ſtrangulatus, loquelæ impotentia, atque alvi obſtructio: externarum vero partium convulſivæ agitationi debentur ſubſultus brachiorum, eorumque rigidæ extenſiones, palpebrarum conſtrictiones, nec non pedum inſignis torpor. Sub tam irregularibus partium ſolidarum motibus, non quoque fieri potuit, quin primæ, & ciborum digeſtioni tributæ officinæ labefactatæ fuerint: unde loco generoſi chyli, minus laudabilis generatur, nec reſtitantes à cibis ſordes per congruas rite eliminantur vias. Hinc tota ſanguinis & humorum maſſa impuris, acribus, ſcorbuticiſque imbuitur ſalibus; & fluidum illud ſubtiliſſimum, tenue, lymphaticum, nerveum, iners redditur, partibuſque ſolidis & nutriendis & movendis minus fit idoneum, hæ langueſcunt, & ſuis functionibus obeundis ſunt impares. Neque paucæ ſunt, quæ ad hæc motuum vitia contribuerunt, cauſæ: quas inter in hoc corpore, tam gravibus à pueritia morbis debilitato, ingens terror, à primo puerperio ſuperveniens, præpoſterum & juſto calidius poſt tertium partum regimen, ipſa puerperia, crebro invicem excipientia, animi pathemata, erroreſque diætetici, præcipuum ſibi vindicant.

Quæ cum ita ſint, & cauſæ morborum ejuſmodi, vetuſtate corruptorum, neutiquam in mole materiæ, vel craſſitie humorum, vel viſcerum infarctu, ſed potius ſolo motuum vitio hæreant: facile patet, quod in iis expugnandis non ſufficiant conſueta aperientia, martialia, carminativa, & cuncta, quæ malo hypochondriaco, vel hyſterico opponi ſolent. Neque in præſenti caſu acidulæ vel thermæ operæ facient pretium: quippe quarum potatio ſupponit integrum adhuc ventriculi ac inteſtinorum robur, quo ſcilicet aquarum moles è corpore ſufficienter proſcribi poſſit. Meo potius arbitrio, ea abs re futura ſunt remedia, quæ ex alimentorum & rerum non naturalium recto uſu derivantur; nec aliæ reſtant indicationes, quam ut horum ope, conjunctis ſedativis, roborantibus, laxantibuſque medicinis, impuros ſuccos corrigamus, excretioni maturos eliminemus, & ſolidis nervoſiſque partibus debitum inſtauremus robur.

His ſatisfacturus ſcopis, etiam atque etiam hortor, ut alvi procuretur lubricitas, eoque fine infuſum ex paſſulis minoribus, rhabarbaroque, cum aqua vino nupta, additoque ſub finem cinnamomo paratum, bis quavis hebdomade adhibeatur. Deinceps non levem præſtabit uſum mixtura, quæ ſedativa non minus, ac diaphoretica atque diuretica pollet virtute, & ſic concinnatur: *Recipe tincturæ antimonii acris, liquoris anodyni mineralis ana unciam dimidiam, eſſentiæ caſtorei, ſuccini, ſpiritus bezoardici* Buſſii *ana drachmam unam. M. D. Hac ad quinquaginta guttas bis terve quotidie ſumenda erit; ſorbendo deſuper mane infuſum theiforme, quod habet herbam meliſſæ, flores tiliæ, & liliorum convallium.* Veſperi temperante ſcopo capiatur pulvis Marchionis, cum nitro, cinnabari, & aliquot olei macis guttis permixtus; & loco potus ordinarii bibatur decoctum ex raſura cornu cervi, & radice ſcorzoneræ compoſitum.

Ex topicis egregiam laudem meretur linimentum quoddam nervinum, dorſi ſpinæ, manuumque juncturis inungendum, cujus hæc ſit formula: *Recipe axungiæ humanæ unciam unam, olei nuciſtæ expreſſi, balſami Peruviani ana drachmas duas, olei rutæ, lavendulæ, caryophyllorum, roriſmarini ana guttas triginta. M. D.* Pertinax vero victus obſervatio utramque curandi paginam abſolvet; cujus regimen præſentibus quidem Medicis ordinandum relinquo; id vero ſedulo injungendum eſſe duco, ut ægra tantum motui corporis moderato ſtudeat, quantum è contrario mentis conſervandæ tranquillitati, curæ impendere ipſam oportet. Nihil quoque majorem illi noxam minatur, quam corporis refrigeratio non minus, ac potus ſpirituoſiores, cibique calidiores: idcirco horum providum eſſe decet uſum, nec ſine fructu veſcetur brodiis, ac juſculis, quæ ex carne gallinarum, vel vitulina, additis acetoſa, aſparago, naſturtio, cancriſque contuſis parantur. Cæterum his uſurpatis, ſi ſanitatis læta ſpes nondum affulſerit, commendarem fontis Selterani, cum lacte vaccino aut aſinino permixti, internum, & balneorum Hirſchbergenſium externum uſum: quibus omnibus ut annuat divina clementia, ex animo precor.

CASUS CLVII.

De affectu ſpaſmodico-convulſivo, cum commotionibus epilepticis.

Generoſus puer, XII. annorum, tenerioris corporis conſtitutionis, animi ſenſibilioris, ingeniique perquam vivacis, ciborum dulcium, ſaccharo conditorum, placentarum, panificiorum, atque pomorum amantiſſimus, per noviſſimum ſemeſtre gravi infeſtatur morbo, cujus paroxyſmi ſic habent: Corripitur ex improviſo nauſea, præcordiorum

rum anxietate, & inteſtinorum torminibus; tum expalleſcit, concidit, lingua perit, interdum pollices in manum comprimit, caput, maxillæque huc vel illuc violenter diſtorquentur; mox pectus magno impetu attollitur, moxque os & nares humorem ſeroſum fundunt. Per incertos temporum circuitus redit hoc malum, & nunc per aliquot ſucceſſive dies, ſemel biſque quotidie recurrendo invadit, nunc per unam alteramque ſeptimanam ceſſat; & nullas habet ſui prænuncias notas. Eluſit quoque cuncta, utut præſtantiſſima remediorum genera: quare generoſi parentes, de periculi plena unici filii conditione admodum ſolliciti, ad Te, Vir Experientiſſime, confugiunt, & ſcire cupiunt, anne ſalutis adhuc ſuperſit ſpes, & qua ratione votis potiri queant.

Conſilium Medicum.

Atrox, tædiique plenum, quo puer quidam, unica parentum ſpes, miſere cruciatur, malum, non niſi ſpaſmodicis nervoſarum, maxime cerebri partium abſolvitur motibus; quorum primariam ſedem, in ventriculo ac inteſtinis hærere, nauſea, præcordiorum anxietates, & inteſtinorum dolores, paroxyſmum antecedentes, omnino ſignificant. Extra omne enim poſitum eſſe videtur dubium, quod, niſi verminoſa colluvies, huic ætati perquam familiaris, tamen amurca viſcida, bilioſa, acris, in primis præſto ſit regionibus: unde hæ vellicatæ vehementer conſtringuntur, atque ſic comprimendo ſanguinea, quæ in imo ventre ſunt, vaſa, humores vitales majori ad caput compellunt copia. Hi ergo impeditius per cerebrum, ejuſque membranas progredientes, has diſtendunt, & ad gravem proritant ſpaſmum: qui per reliquas capitis ac faciei nervoſas muſculoſaſque partes propagatus, capitis diſtorſiones, maxillarum convulſiones, aliaſque epilepticas machinatur commotiones. Atque hinc adparet, cauſas horum affectuum non tam in humorum vitio, aut nimia mole, quam potius in partium ſolidarum inordinatis motibus quærendas eſſe; qui crebris recurſibus, ac vetuſtate in habitum utique degenerant ac conſuetudinem: uti in præſenti quoque caſu factum eſſe, vero eſt ſimillimum.

Quamvis vero hi partium nervoſarum firmius radicari morbi, valde ſint refractarii, & à pharmacis, vulgo adhiberi ſolitis, minime expugnari ſoleant, tantum abeſt, ut ab iis, accedentibus præſertim animi pathemaribus, magis exaſperentur: attamen crebra docet experientia, quod in junioribus corporibus illi non raro exſtirpari poſſint, ſi tam recta vivendi ratione, quam convenientium medicinarum ope, cauſæ materiales tolluntur, nervorum ſyſtema, maximeque ventriculus confortatur, roburque naturale ipſis reſtituitur. Nec ullus dubito, quin, ſi in præſenti caſu hiſce ſcopis adaptetur curatio, nos votorum futuri ſimus compotes.

Et quum irrita erit omnis medicamentorum opera, niſi prudens ac providus rerum, quas non naturales vocamus, acceſſerit uſus: de hoc primum quædam præcipiemus. Præcipua igitur cura eſto, ut puero cuncta objecta, omneſque occaſiones, quantum eſt poſſibile, removeantur, à quibus ad terrorem, mœrorem aut iracundiam excitari poſſit: cui etiam ſcopo conveniet aëris mutatio, ac peregrinatio, ex eo, in quo malo ſuo affectus eſt, & jam degit, ad alium locum, qui puro ſerenoque gaudeat aëre. Tum ciborum recta habeatur ratio: omnes enim, qui flatus gignunt, & qui nimias in primis viis relinquunt cruditates, veluti fructus horæi, poma, legumina, omne placentarum genus, cuncta ſalita, fumo indurata, & aceto condita &c. cane pejus & angue fugiantur, & quæcunque comederit, probe maſticentur, neceſſe eſt. Oportet etiam rectum aëris ſervare regimen: ille enim & nimium frigidus, & juſto calidior valde nocivus eſt; neque ideo fortiori ſaltatione corpus exagitare, nec etiam nimium ſtudiis indulgere conveniet. Cumprimis cavendum erit, ne corpus ſudore madidum & nimis calefactum, ſubito frigori liberius committatur; nec pedes ipſi exponantur. Et præterea nihil magis diſſuadeo, quam promiſcuum remediorum, arcanorum, atque ſpecificorum, quæ his morbis vulgo opponi ſolent, uſum: multa enim experientia doctus, aſſeverare poſſum, quod loco deſideratæ opis, inſigne inferant damnum.

Idcirco pauca etiam ſunt, quæ ex pharmacis profutura exiſtimo; & quidem primum loco potuum calidorum Thée vel Coffée, hoc infuſum ſorbillandum commendo: *Recipe herbæ meliſſæ, betonicæ, florum tiliæ, chamomillæ vulgaris, ſumm tatum millefolii ana manipulum unum, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmam unam. M. C. D.* Hoc infuſum, nec nimis ſaturatum ſit, nec cum fontana, ſed potius fluviatili, infundatur aqua: atque ſic, cum tertia parte lactis caprini mixtum, mane intra lectum ad quinque vel ſex potetur vaſcula, tumque lenis expectetur ſudor. Præterea omnem quoque vini, ac cereviſiæ potum improbo; & in eorum locum ſequens ſubſtituendum ſuadeo decoctum: *Recipe raſuræ cornu cervi, radicis ſcorzoneræ, ana uncias tres, radicis pœoniæ, cichorei ana unciam unam, ſeminis fœniculi drachmas duas, nitri purificati, tartari vitriolati ana drachmam unam. M. D. S. ſpecies, quarum uncia cum binis aquæ menſuris per tres horæ quadrantes decoquatur;* eique decoctioni interdum vini Burgundiaci, quantum ſexta menſuræ pars capit, addatur.

Tum vero, ad genus nervoſum corroborandum, vimque digeſtivam ventriculi reſtituendam, non ſine fructu adhibebitur Elixir meum viſcerale, ad triginta guttas, hora pomeridiana quinta, propinandum. Et quoniam verminoſa, vel quæcunque alia ſaburra, in ventriculo, vel potius inteſtinis ſtabulatur: non ludetur opera, ſi circa quodvis & plenilunium, & novilunium, bis circiter alternis diebus deglutiantur duodecim pilularum, quas in hiſce caſibus longo uſu comprobatas habeo, & ſic parandas doceo: *Recipe aloës roſatæ, extracti rhabarbari, myrrhæ electæ, mercurii dulcis ana drachmam ſemis, aſæ fœtidæ grana quindecim, olei tanaceti guttas ſex. M. F. pilulæ ex ſcrupulo uno numero viginti:* ſub quarum uſu oleo amygdalarum dulcium recenti large erit utendum.

Quod ſi denique paroxyſmus immineat; operæ erit pretium, pedes ad genua uſque protinus imponere pediluviis tepidioribus, quæ ex aqua fluviatili, lacte & furfuribus triticeis parari, & affuſione calidioris aquæ in æquali tempore conſervari debent; bis terve quotidie eorundem uſum repetendo. Eodem tempore, ad avertendam non minus, ac mitigandam mali acceſſionem, omnino proderit liquor meus anodynus, ad duodecim guttas, cum pulvere præcipitante exhibendus; nec temere ventriculi regio, præcordia, atque nucha balſamo meo vitæ inungentur. Quæ ſi ex præſcripto per aliquod tempus fuerint adhibita; non dubiam foveo ſpem, quin egregium ſint allatura levamen.

Judicium de commendata à Medico ordinario medendi ratione.

Poſtquam deſiderarunt generoſi parentes, ut de ſententia, ac medendi ratione, quam Medicus ordinarius

dinarius propoſuerat, meum ſerrem judicium: non alienum erit, datum ab ipſo conſilium hiſce præmittere.

Morbus, inquit, quo generoſus vexatur puer, ad convulſivos pertinet, & originem ſuam trahit à ſpaſmo fibrarum membranoſarum ac nervearum, in nucha circa nervorum principium ſitarum; qui præter ad nervos, capiti, ſenſibuſque potiſſimum externis dicatos extenditur: unde oculi obrigeſcunt, loquendi potentia perit, ipſumque caput huc vel illuc diſtorquetur. Quum autem vi horum ſpaſmorum vaſa ſanguinea, per collum aſcendentia, ſimul comprimuntur: cruor in aſcenſu præpeditus, ad præcordia regurgitat, & horum anxietates, cum gravi cordis palpitatione parit. Et horum quidem ſymptomatum cauſas vermibus deberi, lumbrici per alvum, datis laxantibus, excreti teſtantur: hinc flatulentiæ & ſpaſmi inteſtinorum generantur, atque nauſeam, imique ventris tormina progenerant. Idcirco duo ſunt curandi ſcopi, quorum prior motionum præternaturalium ſedationem, alter amurcæ verminoſæ excretionem reſpicit. His potiturus commendo venæ ſectionem, veſicatorium, laxantemque pulverem, cujus hæc eſt compoſitio: Recipe maſſæ pilularum aloephanginarum ſcrupulum unum, mercurii dulcis grana ſeptem, reſinæ jalappæ granum unum. M. F. pulvis, qui per tres priores menſes, biduo ante quodvis novilunium aſſumatur. Proinde ter quotidie viginti guttas ſequentis mixturæ capiendas ſuadeo: Recipe eſſentiæ abſinthii compoſitæ, elixirii proprietatis cum rhabarbaro ana drachmas duas, eſſentiæ caſtorei, ſalis volatilis oleoſi *Sylvii* ana drachmam unam. M. D. Et denique quavis veſpera pedes in pediluvia, ex aqua dulci, lacte vaccino, furfurum manipulis quatuor, florum malvæ, & chamomillæ Romanæ ana manipulis duobus parata immittendos hortor.

His præmiſſis, conſentientem me habet Medicus ille, quod verminoſa colluvies, convulſivum in puero malum, niſi induxerit, ſaltem foveat atque ſuſtentet: quare etiam comprobo purgantis, quem commendavit, pulveris uſum, eumque non circa novam ſolum, verum etiam plenam lunam, puero exhibendum ſuadeo; neque habeo, quæ contra laudatum pediluviorum uſum moneam. Verum, quod attinet venæ ſectionem, ac veſicatorium; ea neutiquam arrident mihi: neque enim ad ſpaſmos ſopiendos, nec ad colluviem verminoſam expurgandam quicquam contribuent; tantum abeſt, ut ab iis ſpaſmorum vehementiam in tam tenera ætate magis exacerbatum iri arbitrer.

Mea quidem ſententia, malum hoc, quod tam atrox videtur, increſcente ætate ſponte exſpirabit; & ad illud mitigandum ſufficient utique commendata à me præſidia; quibus adjungendum eſt pulveris ante dicti uſus. Adhæc, ut adventante vere, balnea Tœplicenſia adhibeantur, & interne tam Sedlicenſes, quam Selteranæ aquæ, lacti caprino vel aſinino nuptæ potentur, auctor ſum ſuaſorque: utpote his binis remediorum ſummis generibus, ad exſtirpandos motus ſpaſmodico-convulſivos, non unquam certius deprehendi, ac fructuoſius. Cæterum adhuc laudo atque hortor, ut imminente paroxyſmo, puer illico in balnea ex aqua dulci, & triticeis furfuribus confecta deſcendat, iiſque per horam inſideat, & egreſſus collum ac cervicem balſamo meo vitæ inungendum curet. Nec denique ludetur opera, ſi ad confortandum nervorum principium emplaſtrum, quod *ex gummi elemi, benzoës, maſtichis, ſuccini ana uncia dimidia, terebinthinæ venetæ unciis duabus, olei nuciſtæ expreſſi drachmis duabus* confici poteſt, nuchæ, magnitudine palmæ ſingulo octiduo recens imponatur: & ſi alvi obſtructio irrepſerit, ea clyſteribus reſeretur.

CASUS CLVIII.

De affectu ſcorbutico.

Vir quidam generoſus, cœlebs emenſus XXXVIII. ætatis annum, ſanguine plenus, temperaturæ cholerico-ſanguineæ, judicii acutiſſimi, floridoque vultus colore præditus, qui nunquam ſanguinem ex venis ſibi detrahi permiſit, ſed non raro crapulis vinoſis indulſit, ſanus videtur ac incolumis, niſi quod affectu dextri pedis diuturno vexetur. Namque egregia fruitur ciborum adpetentia, eoſque, qualeſcunque ſint, optime digerit, pro potu cerevifia tenuiori, atque vino generoſo uſus: neque minus naturali alvi libertate gaudet, & per noviſſimos annos perpetuo cruorem hæmorrhoidalem cum ſtercoribus, abſque moleſtia reddere ſuevit. Verum aliquot à nativitate annis externam in dextro pede paſſus eſt violentiam, qua ille ſiniſtro brevior factus, ambulandi potentiam valde difficilem moleſtamque reddidit. Decem abhinc annis, in ſuperiori oſſis femoris regione, varia effloruerunt ulcuſcula: quibus ope naturæ conſolidatis, eo uſque vix habuit, de quo conquereretur; donec ante tres menſes, denuo dolor, tumor atque durities ipſum prehenderent. Quando enim paulo diutius ſedit, in poplite tenſivum ac obtuſum perſentiſcit dolorem, qui, ubi ſurgens pedi innititur, ad plantam uſque excurrit: tendines obrigeſcunt, adeo, ut niſi adjutus baculo, eundi careat potentia. Præterea glandulæ inguinales, in flexura femoris ſitæ, jam intumuerunt, rubore tamen adhuc vacuæ.

Neque pauca ſunt, quibus tam Medicorum, quam Chirurgorum multi hoc vitium, ſed fruſtra oppugnarunt, remedia interna, pariter ac externa, balnea, unguenta, & emplaſtra: & ego tandem conſultus, id à negotio hæmorrhoidali inordinato derivandum eſſe duxi. Credo enim. naturam ſalutari conſilio, humoribus acribus impuris, ſcorbuticiſque non modo per venas ſedales eliminandis, verum etiam, minus ſufficiente hac excretione, eoſdem ad muſculos, nervos, ac tendines oſſis femoris compellendis ſtudere; atque valde metuo, ne, accumulatis in eo loco impuritatibus, longe gravius tandem ſequatur periculum. Quod ut præcaverem, pugnavi hactenus medicinis antiſcorbutico-tonicis, & interne dedi tincturam vitrioli martis, eſſentiæ trifolii fibrini nuptam, nec non infuſum theiforme, ex radice ſarſaparillæ, chinæ, ſcorzoneræ, polypodii, atque ſemine fœniculi concinnatum; & extrinſecus unguentum reſolvens ac roborans, ex balſamo Peruviano, cum vitellis ovorum ſoluto, cumque ſpiritu vini camphorato permixto commendavi. At quum hæc votis nondum ſatisfecerint; tuum, Vir Illuſtris, anhelamus auxilium.

Reſponſio Conſultatoria.

Ægre percepi ex datis ad me litteris, virum generoſum dolorifico ac diuturno pedis dextri tumore vexari. Neque enim à veri tramite aberravit Medicus ordinarius, dum id vitii à ſero ſcorbutico, motu quodam critico, ad eam partem, tanquam imbecillem compulſo; ibidemque intra partes nervoſas ac membranaceas ſtagnante, & acrimonia ſua dolorem, copia tumorem excitante pendere autumavit. Et præcavendum utique omni jam erit ſtudio, ne increſcat hic ſeri decubitus, & ſucceſſu temporis plane

he in ulcus tranſeat; quoniam ulcera in hiſce locis moleſta, diuturna, & valde rebellia eſſe ſolent. Sed quoniam hyemale, in quo jam vivimus, tempus curationi hujus morbi minus opportunum exiſtit: operæ tamen erit pretium, ut illius incrementa hac potiſſimum ratione præpediamus.

Primum rectam vivendi rationem obſervare oportet; in qua cœna ſit parcior, cibi acidi, crudi, ſalini fugiantur, ſumus Nicotianæ parce ſugatur, pes affectus in perpetuo calore conſervetur, potus ſpirituoſi, vinoſi non minus ac cereviſiarii vitentur, & in potus ordinarii locum, hoc potetur decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ ana uncias quatuor, cichorei, glycyrrhizæ ana uncias duas, corticis ligni ſaſſafras unciam ſemis. M. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ, in tribus aquæ menſuris decoctæ, ad uſum aſſerventur.* Conſultum ſubinde judico, ut ſingulo menſe, ſuræ affecti pedis binæ cucurbitulæ cum ſcarificatione imponantur; & alvus, ſi fuerit obſtructa, ſumtis mannæ binis unciis cum rhabarbari drachma dimidia mixtis, & in infuſo calidiori herbæ Theæ, vel Coffée ſolutis, liquetur. Alternis quoque veſperis, capiendam ſuadeo drachmam pulveris bezoardici ac temperantis, qui ſic habet: *Recipe antimonii diaphoretici drachmas duas, lapidum cancrorum drachmam, cinnabaris rite paratæ, nitri depurati, ſalis tartari ana drachmam ſemis, extracti croci grana tria. M. F. pulvis.* Hoc ſumto, altero mane ſequetur lenis ſudor, quem promovere conveniet ſorbitione infuſi theiformis, hunc in modum conficiendi: *Recipe herbæ veronicæ, ſalviæ, ſcordii, cardui benedicti ana manipulum unum, florum ſambuci, ſummitatum millefolii ana pugillos tres, ſeminis fœniculi drachmas duas. M. D.* Et denique adventante vere, ad aquarum thermalium, maximeque Carolinarum potationem deſcendendum erit. Brevi autem poſt nunciavit mihi vir generoſus, uſurpatis per tres hebdomades, quas commendavi, medicinis, tumorem pariter ac dolorem affecti pedis, una cum reliquis ſymptomatibus, prorſus fere evanuiſſe. Hinc ad confirmandam ſanitatem, ſuaſi, ut inchoatam medendi rationem adhuc continuaret.

CASUS CLIX.

De ſcorbutica humorum impuritate cum nervoſarum partium debilitate.

Sereniſſima Princeps, annorum XLIV. temperamenti ſanguineo-cholerici, tenerioris conſtitutionis, ſuperatis in juventute febre tertiana, efflorefcentiis ſcorbuticis ſtipata, & aliquot interjectis annis, acuta ſatis gravi, Bataviam ſe contulit, ibidemque ſub aëre marino, victu craſſiori, multis mœroribus, curis ac terroribus, nec non crebris, & decies iteratis puerperiis, ſatis integra per longos annos gaviſa eſt valetudine. Namque, ſi excepéria tubercula inflammatoria, ſurunculis ſimilia; quæ ante quinquennium per corpus effloruerant copioſa, & ſebrem intermittentem epidemicam, qua elapſo biennio, prehenſa, per quinque annis quadrantes laboraverat, tandemque ope infuſi vinoſi cum china facti, ab ea vindicata erat: nullas profecto babuit, unde conquereretur, ægritudines. Tranſacto autem jam anno, huc redux, incipiente æſtate, per totum corpus partim puſtulis purpuraceis, partim furunculis minoribus contaminabatur; ſed uſurpatis pulveribus diſphoreticis, ac præcipitantibus, cinnabari, & nitro nuptis; tinctura antimonii tartariſata, eſſentia lignorum, pimpinellæ albæ, nec non laxaoibus rhabarbarinis, ab iis liberabatur, relicta ultra ſemeſtre corporis laſſitudine. Verum ſex abhinc hebdomadibus ex improviſo de doloribus, ac inſigni torpore languoreque ſiniſtri lateris, querula eſſe cœpit; idque vitii refrigerationi corporis deberi exiſtimabat. Namque ſcire licet, non modo arcem, in qua degit Princeps gratioſiſſima, in altiſſimo monte exſtructam, libero undique patere aëri, verum etiam ipſius cubiculum veotis Africis, & ex auſtro ſlantibus adverſum tenere, adeo ut non raro totum corpus perfrigeſcat.

Conſultus ego, affectum potius pro rheumatico catarrhali habui, eumque propinata eſſentia ſuccini feliciter profligavi. At idem interjectis paucis diebus, refrigerato, qund ſudore madebat, corpore protinus recrudeſcebat: & data rurſus eſſentia ſuccini, more his adfectibus ſimili, ad dextram ſcapulam, caputque decumbebat, cum moleſta gravedine. Hanc ope pulveris ſternutatorii, in coryzam ipſi familiarem commutatura, votis huc uſque potiri nondum potuit, tantum abeſt, ut adhuc, efflorefcentiis corporis & extremorum ſcorbuticis ſtipata, adfligat. Ipſa præterea, ab hominum conſortio remota, ſubtriſtes ſovet ideas, terroribus obnoxia eſt, & à quibuſcunque adverſis objectis, non modo animi perturbationes, verum in corpore quoque varias patitur moleſtias. Quam ob cauſam ſuaſi, ut infuſum ſabarum Coffée, quod nimis ſaturatum potare ſolet, omitteret, ex cubiculo, in quo, tranſpirationi minus opportuno, dormiebat, in aliud ſe conſerret; accedente æquinoctio, venam tundendam præberet, corpus frequentius moveret, & omni ſtudio, ab animi pathematibus ſibi caveret. Non minus in uſum propoſui ſerum lactis, vel decoctum lignorum, cum radicibus ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, atque chinæ paratum; pulveres bezoardicos; tincturam antimonii tartariſatam; & mane ſorbillandum commendavi vel juſculum quoddam, vel æſtivo præſertim tempore aquam frigidam.

De his vero, atque num lentæ vel hecticæ febris metus immineat, tuam, Vir Experientiſſime, reſcire avemus ſententiam. Neque vero Te ignorari oportet, Sereniſſimam matronam nimium remediorum uſum, inſigniter abhorrere, & aquæ potum reformidare; ſed ea vino nupta in potus vicem uti. Cæterum menſtrua ipſi fluunt inordinara; pulſus fertur languidus, & debilis; adpetitus mox proſtratus, mox juſto avidior eſt. Vires ſunt adeo dejectæ, ut extra lectum commorari nequeat; dolores rheumatici in ſiniſtrum maxime capitis decumbunt latus; oculi lympham acrem plorant; nares plerumque ſicciſſimæ & obturatæ ſunt; flatulentiæ imi ventris vexant; & ad ſomnum perpetuo inclinat.

Conſultatio.

Ex litteris, quibus de adverſa ſereniſſimæ Principis valetudine me certiorem reddidit Medicus ordinarius, probe percepi totam morbi hiſtoriam; eaque ſedulo mecum perpenſa, intellexi, cuncta, quibus vexatur, ſymptomata, impuritati ſanguinis ac lymphæ ſcorbuticæ, cum inſigni generis nervoſi debilitate complicatæ deberi. Scorbuticam humorum diatheſin atteſtantur efflorefcentiæ, ſcorbuticæ, ac purpuraceæ, furunculi, dolores rheumatici artuum, maximeque ſcapularum & capitis, virium jactura, & acres oculorum deſtillationes. Nervorum vero imbecillitatem ſignificant nimia ad terrorem, timorem, triſtitiam, ac melancholiam proclivitas, & præternaturalis ad ſomnum propenſio. Utrique vitio remotiores præbuerunt cau-

ſas, clima marinum, iu quo diutius degit, nimius infuſi ſaturatioris ſabarum Coffée uſus, febris intermittens diuturna perverſe tractata, habitatio in loco frigido, venis minus ſalubribus patulo, & hinc dependens impeditior tranſpirationis ſucceſſus. Quæ cum ita ſint, & fluidæ non minus, quam ſolidæ partes, à naturali receſſerint temperie; non injuſtus ſane eſt metus, ne tandem major virium corporiſque conſumtio, atque calor lentus & hecticus ſuboriatur.

Quare principiis obſtare decet: neque parum eo fine laudis merentur commendata à Medico ordinario medicamina, veluti fueruot ſerum lactis dulce, venarum in pede circa æquinoctia celebranda ſectio, decocta temperata, potui ordinario ſervientia, pulveres bezoardici, temperantes ac leniter nitroſi, nec non tinctura antimonii tartariſata &c. quippe quæ his affectibus apprime quadrant. Vetum enim vero ſola non præſtabunt deſideratum effectum: quam ob cauſam commendarem præterea fontium Selteranorum, cum dimidia lactis parte remixtorum, potationem, per quinque vel ſex hebdomades protrahendam. Huic autem præmittendum erit lene laxans, quod tale ordinare ſoleo: *Recipe mannæ electæ unciam, rhabarbari electi ſcrupulos duos, terræ foliatæ tartari ſcrupulum, aquæ ceraſorum nigrorum uncias quatuor, coque & ſolve leni calore, & colatis adde olei de cedro guttas quatuor. M. D.* Neque ludetur opera, ſi illud ſub ipſa acidularum potatione, ſingulo adſumatur octiduo, & curationi imponat colophonem. Fontis dicti, cum lacte maritati, ſingulo mane menſuram unam in lecto, ſub blanda tranſpiratione, potare conveniet; ſumto veſperi pulvere temperante ac nervino, hunc in modum præſcribendo: *Recipe pulveris Marchionis drachmam, antimonii diaphoretici, ſuccini præparati ana drachmam ſemis, nitri purificati, cinnabaris nativæ præparata ana grana viginti duo, extracti croci grana duo. M. F. pulvis.* Pro potu non improbarem hauſtum vini Rhenani veteris, ſub epulis adhibendum; ſed reliquo tempore, in vicem cereviſiæ commendarem decoctum temperans, & lymphæ acrimoniam demulcens, quod *ex radicis ſcorzoneræ, chinæ, ſarſaparillæ, cornu cervi raſpati ana unciis quatuor, radicis glycyrrhizæ, cichorei ana uncia una cum dimidia, ſeminis fœniculi uncia dimidia parari poteſt.*

Prius vero, quam hæc curandi via ineatur; nimiam ſanguinis molem, detractis ex vena in pede tuſa, ſex circiter cruoris unciis, imminuere juvabit. Non minus conſultiſſimum erit, ut ægra Sereniſſima mane intra lectum, menſuram dimidiam aquæ frigidæ fontanæ, inque ea liquoris mei anodyni quadraginta guttas hauriat, atque tum, corpore probe tecto, leniter ſudet: veſperi vero libram tantum dimidiam ejuſdem aquæ potet, & in ea, vel dictum liquorem, vel ſupra commendatum pulverem alternatim capiat.

Cæterum ſtudendum ſummopere erit, ut corpus in aſſidua conſervetur tranſpiratione; cui ſcopo lenis corporia motus egregie inſerviet: carbonum vero ſumo frigus arcere velle, periculoſum, & nervis noxium eſt. Loco potus calidioris Coffée, majori fructu, hauſta prius aqua, mane decoctum ſuccoladæ potabitur; & quo denique frequentius juſculis, ex carne vitulina, ſucco aurantiorum, radice ſcorzoneræ & cichorei confectis Princeps gratioſiſſima veſcetur, eo majus inde percipiet allevamentum.

CASUS CLX.

De malo ſcorbutico inveterato.

VIr, munere eccleſiaſtico nimium laborioſo functus, annorum LVI. animi ad mœrores facillimi, corporis ſpongioſi, & ſatis floridi vultus coloris, puerilem ac juvenilem ætatem, ob rem valde anguſtam, tenui victu, crebriſque corporis refrigerationibus tranſigere debuit. Hinc præter omnem evidentem cauſam, decem annos natus, moleſtis vigiliis noctes inſomnes ducere incipiebat; & abhinc mox malo hypochondriaco, cum dolore obtuſo ſiniſtri hypochondrii ſeſe exſerente, mox febre acuta, moxque ſcabie humida, furunculis, & exanthematibus ſcorbuticis vexatus fuit. Poſthæc à vigeſimo quinto ad octavum ætatis annum, atroces per intervalla capitis paſſus eſt dolores; hiſque cum herba Nicotianæ in ſumo uti cœpit, mitigatis; ad trigeſimum octavum annum, crebro incidit colicam ſpaſmodicam. Gravi quoque ſæpius laboravit vertigine; nec non febre tertiana intermittente, ſumto emetico quidem profligata, ſed ſequenti anno vehementius recurrente infeſtatus fuit. Non minus à teneris ipſum excruciarunt catarrhales ac rheumaticæ capitis affectiones, auriumque ſuſurrus; quos inuſtus ſiniſtro brachio ante aliquot annos fonticulus, inſigniter mitigavit: & interdum maculæ ſcorbuticæ, rubicundæ, abſque ullo pruritu, dolore ac ardore moleſtiæ, cum receſſione cuticulæ dorſum obſederunt.

Tanto morborum agmine à teneris preſſus, deprehendit, quod à quinquageſimo per ſequentes ætatis annos, ſudor pedum, qui antea fœtidiſſimus, & tam acris fuerat, ut arroderet pedes, ſenſim quaſi exareſceret, & quod notatu dignum erat, primum calcaneum, mox plantam, & demum extremos deſereret digitos. Ab hoc tempore ilias ægritudinum habet ipſum ſollicitum. Primum enim, quod ex ceſſante hoc pedum ſudore, reſultabat incommodum, erat eorundem rigor, ſtupor atque tumor. Hic jamjam ad ſuras uſque aſcendit, cum dolore crurum tenſivo, & maculis rubicundis, in ſura ſiniſtra conſpicuis junctus: noctu quidem ex tibia diſparens, extremo vero pedi nunquam non contumaciter inhærens. Neque vero œdematoſus, ſed ventoſus magis eſſe videtur, & impreſſas digito foveas relinquit. Circa malleolos, cum primis ſiniſtri pedis, qui ob tarſi luxationem, ante triginta annos toleratam, ſemper dextro fuit debilior, humores inſigniter ſtagnant, & adeo infarciunt venas, ut hæ in externa cute, retis inſtar diſperſæ, conſpiciantur. Atque hoc in caſu oculis cerni poteſt ſtaſium generatio; ſanguis enim, dicta vaſa irruens, ab initio rubicundior, ſucceſſive vero magis ater adparet. Non minus ſuras pedum copioſi varices occupant; & eundi potentia magis magiſque redditur impeditior.

Præterea multam crucem figit dolor tenſivus, qui abſque omni tumore ac rubore, à cordis ſcrobiculo ſub coſtis ſpuriis ad dextrum hypochondrium tendit, ſpatiumque ſpithamæ longitudine duntaxat obſidet: quid? quod noviſſime totum abdomen ioterdum grandeſcat. Per aliquot menſes, nocturno potiſſimum tempore, ex capite, pectore, atque brachiis, abſque ulla virium jactura, ſudor copioſus promanat: & autumnali tempeſtate catarrhalis defluxio oculis incumbit, cum viſus obſcuratione; cui pilulæ quædam, & veſicatoria opem tulerunt. Non raro vexatur ardore ventriculi, tanquam vitio hæreditario: quippe qui parentem diu moleſtavit, cui etiam

non

non minus ac ægrotantis fratri familiaris fuit podagra. Soror illius dyſcraſia humorum ſcorbutica diu cruciata, & ſalivatione demum curata eſt.

Ad hæc noſter ægrotus fluori hæmorrhoidali, ſed impeditius ſuccedenti, obnoxius eſt; adpetitu integro, & ſomno placido fruitur, & alvi perpetua gaudet lubricitate. Si legumina ac olera comederit, hæc, oborto ventris profluvio, indigeſta egeruntur; contra vero cibos coctu difficiliores, ſumoque induratos, facilius digerit ventriculus. Quæ momenta quum ſpem facerent, fore ut recenſitæ adflictiones convenienti obſecundarent medelæ: variorum Medicorum conſiliis uſus eſt ægrotans, & ex eorum præſcripto non modo ſanguinem per phlebotomias pariter ac ſcarificationes, utraſque ſæpius iteratas, ſibi detrahendum curavit; verum etiam varii generis remedia purgantia, diaphoretica, diuretica, mundificantia, balnea decoctumque Viennenſe antipodagricum &c. adhibuit. Verum horum omnium vim eluſit malum, vel potius malorum cohors; nihilo tamen ſecius, omni nondum dejectus eſt ſpe, vir auxilio dignus; ſed à Te, Vir Excellentiſſime, adhuc flagitat conſilium.

Reſponſio Conſultatoria.

Omnibus morbi, mecum communicati, momentis rite exploratis, luculenter perſpexi, affectum, quo ægrotans infeſtatur, valde chronicum, corruptum, & in habitum quaſi converſum eſſe. Namque ille, debile partium nervoſarum ac ſolidarum genus, à parentibus ſpaſmodicis affectionibus divexatis per jus quaſi hæreditarium nactus; multis refrigerationibus corporis, aliiſque diætæ erroribus, quos puer committere coactus fuit, non modo robur ſolidorum, maximeque ventriculi, ac inteſtinorum valde deſtruxit, verum etiam humores impuros ſcorbuticosque ſibimet contraxit. Et ex hiſce cauſis dependent quam plurima, quibus per totum fere vitæ tempus ſuccubuit, mala; nimirum affectiones catarrhales, ſuſurrus aurium, paſſio hypochondriaca, colica ſpaſmodica, vertigo, febris tertiana ſæpius recurrens, ſcabies humida, furunculi, ſudor acris, & fœtidus pedum, & hunc repreſſum excipiens dolor, imbecillitas, ac tumor eorundem varicoſus: quibus natura per fluxum hæmorrhoidalem conſultura, non valuit ſufficientem illius ſucceſſum procurare.

Tantis vero vitiis, quæ ſolidarum non minus ac fluidarum partium labe nituntur, perarduum profecto eſt mederi; & ſi adhuc ſpes ſalutis reſtiterit, eam neutiquam à nimia remediorum, cumprimis potentiorum, farragine, ſed non niſi temperatis, magisque alimentis obtinere licebit; adeo, ut ante omnia roborando primarum viarum tono, & inſtaurandæ digeſtioni ſtudeamus; quo laudabilis generetur chylus, & inde reliqui ſucci, temperati, benigni, ac ſpirituoſi fiant. Qua intentione potus primum habenda eſt ratio; cui nulla his in morbis convenit cereviſia; ſed ſuaderem, ut in hujus locum, decocto uteretur, quod humores depurandi facultate polleret, & hunc in modum confici poſſet: *Recipe radicum ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, chinæ ana uncias quinque, cichorei, liquiritiæ, corticis ligni ſaſſafras ana unciam dimidiam, Conc. Cont. irrorentur cum olei tartari per deliquium drachmis duabus. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ, cum tribus aquæ menſuris, in vaſe probe clauſo per tres horæ quadrantes decoquantur.* Neque erit alienum, hujus infuſi potationi, ad confortandum ſtomachum, ſub epulis hauſtum vini veteris Rhenani interponere. Matutino autem tempore, loco conſuetorum hodie potuum, majori cum fructu intra lectum ſorbillabit juſcula, quæ ex jure carnis vitulinæ, vel gallinarum, radice cichorei, ſcorzoneræ, petroſelini, aſparago, & ſucco citri vel aurantiorum, non nimis pinguia conficiuntur. Et quamvis ventriculus edulia duriora, ſumoque indurata bene ferre videatur; hortarer tamen, ut ab iis prorſus abſtineat; niſi majora mali incrementa inde velit expectare.

Deinceps non ſatis collaudare poſſum, aquæ ſimplicis, frigidæ, fontanæ uſum; cujus, quantum quarta menſuræ pars capit, ab eo cubitum ituro, ſucceſſivis hauſtibus capiatur. Hæc enim in ſaburra primarum viarum acida, & biliosa præcipitanda, humorum acrimonia diſtemperanda, perque lenem, quem movet, ſudorem eliminanda, virtute pollet præſtantiſſima. Ad hæc conſultiſſimum judico, ter minimum quotannis ſanguinem ex ſciſſa in pede vena, aut, ſi magis placuerit, per pedum manuumque ſcarificationem, detrahere. Neque etiam leve cunctorum ſymptomatum levamen pollicetur, hæmorrhoidum ad ordinatum ac ſufficientem ſucceſſum perductus fluor: quem procul dubio aſſequetur ægrotus, ſi corpus ſedulo, & temperate moverit; ſique imminente fluoris termino, per aliquot ſucceſſive dies, undecim mearum pilularum devoraverit. Præterea ſibi commendatum habeat Elixir meum viſcerale balſamicum; idque ad quinquaginta guttas & mane ex commendato juſculo, & inter prandium ex hauſtu vini capiat, auctor ſum ſuaſorque: atque ut ab omni frigido, humidoque aëre, nec non animi affectibus ſtudioſe ſibi caveat, etiam atque etiam hortor.

Quod attinet denique dolorificum pedum tumorem, ex ſuppreſſo horum fœtore enatum: non dubito, quin, hoc revocato, ille omnino ſit exſpiraturus. Operæ pretium hoc fine facient pediluvia temperata, ex aqua fluviatili, lacte, & furfuribus triticeis confecta, & veſpertino tempore, in crebrum uſum vocata. Atque ſi acceſſerit vernalis tempeſtas; totum curationis cardinem acidulæ Selteranæ, cum lacte aſinino potæ, abſolvent.

CASUS CLXI.

De affectu ſcorbutico cum effuſione ſeri acris in humeris & dorſo.

Generoſus ſenex, LXXII. annos natus, temperamenti ſanguineo-phlegmatici, ſtrictioris corporis habitus, diætæ exactiori ſtudens, cibos duriores in deliciis habens, eoſque ſine moleſtia ferens, caloris autem externi impatiens, inque frigidis magis degens locis, præter venæ ſectiones, bis quotannis inſtitui ſolitas, eo uſque circa ſingula æquinoctia, ſanguinem è naribus fundere conſuevit, atque, ſi exceperis animi defectiones, ad quas proclivis eſt, ſanus vixit ac incolumis. At elapſa una vel altera ſeptimana, flantibus ventis borealibus, primum levi ſaucium raucedine, brevique poſt rheumatiſmo corripiebatur, qui mane ſcapulam obſidebat, ſumtis epulis invaleſcebat, accedente lipothymia ad pectus deſcendebat, & veſperi ſecum trahebat quaſdam ſpontaneas alvi dejectiones. Sumebat eadem veſpera, quem hic loci uſitatiſſimum, ac ex nitro, tartaro, & ſulphure antimonii paratum, panaceam vocant, pulverem: unde noctu largus promanabat ſudor, qui dorſum inprimis arrodebat, ac ſi aqua forti perfuſum eſſet. Poſtridie, adhibito mane ſale Anglicano, quod vix ſemel movebat alvum, vi muneris in publicum prodibat; atque circa ſomni tempus deglutiebat doſin pilularum, ex aloë, myrrha correcta, croco, theriaca, lapide bezoardico, corallis, & perlis confectarum. Tranſacta ſub leni

ſudore nocte, mane bis alvum deponebat: ſed rheumaticus dolor in ſiniſtrum hypochondrium atrociter incumbebat, & flatulentiis magis exaſperatus, ad dorſum uſque excurrebat. Datis partim mixtura reſolvente, leniter carminativa, ac diapnoica, partim panacea ſuperius dicta, ſudor egregie profluebat, ſed in dorſo ſemper acerrimus erat, adeo, ut illud inter ſcapulas excoriatum, ſerum copioſum ploraret, inſtar eorum cutis, qui impoſita habuerunt veſicatoria. Præterea in pectore toto, ac ſiniſtro brachio efflorescebant complures puſtulæ, ad levem contactum ruptæ, & ſerum acre profundentes. Accedebant pungentes capitis dolores, uti olim, ita jam profluvii è naribus cruenti præcurſores, & inſequuto fluxu remittentes. Sed cum reliquæ rheumaticæ affectiones, cum ſcorbutica illa dorſi, humerique effloreſcentia, adhuc inhæreſcant; ſalubre petit conſilium.

Conſultatio.

Quantum ex iis, quæ de moleſta Viri generoſi valetudine mihi perſcripta ſunt, judicare licuit: non modo ſolidæ, cumprimis nerveæ partes, inſigni debilitate affectæ; verum humores quoque, præſertim ſeroſi, impuritatibus ſcorbuticis referti eſſe videntur. Neque etiam mirum; ipſa enim ſenectus, in qua Vir ægrotans vivit, ob languentes ſenſim excretiones, ad generanda in ſanguine ſalia, proclivis eſt: cui cum accedant vita motus expers, potus parcior, ciborumque craſſorum, ſalitorum, & fumo induratorum frequens uſus, majores utique vires ſumſit cacochymia. Et in tali rerum ſtatu, ubi præter ætatem provectiorem, ſeri peccat acrimonia, omnis conſervandæ ſanitatis ratio in eo conſiſtit, ut legitimus tranſpirationis ſucceſſus, vitando liberioris aëris acceſſionem, perpetuo conſervetur: eo, quod hac cohibita, ſerum impurum intus remaneat, nervoſiſque partibus incumbens, rheumaticos, arthriticos atque ſpaſmodicos pariat dolores.

Idem in noſtro caſu contigiſſe, morbi docet hiſtoria; in quo critico quodam motu materia acris, intus acta, ad corporis habitum in puſtularum forma iterum fuit expulſa. Quamobrem non quoque aliæ in hoc affectu ſunt indicationes, quam ut ſalia ſcorbutica per diluentia, humectantia, & ſanguinem edulcorantia attemperemus; eaque, conſervata perpetua diaphoreſi, per cutim eliminemus. Neque enim conveniunt hoc in paſſu ſalina remedia, veluti fuit Anglicanum ſal, utpote quæ ſalia ſalibus augent: nec conferunt aloëtica, quippe quæ humores nimium ſiccant, exæſtuant, & à ſuperficie ad inteſtina invitant.

Ex remediis igitur, quibus exſtirpatum iri hunc affectum confido, primum eſt emulſio, quæ hunc in modum conficiatur: *Recipe amygdalarum dulcium unciam ſemis, ſeminum quatuor frigidorum majorum, papaveris albi ana drachmam, aquæ florum ſambuci, acaciæ, tiliæ, primulæ veris, ceraſorum nigrorum ana uncias duas. M. f. l. a. emulſio; adde lapidum cancrorum, matris perlarum præparatæ ana drachmam ſemis, julepi roſarum drachmas tres. M. D. de qua, prout placet, bis terve largior capiatur hauſtus.* Juvabit ſubinde mane infuſo theiformi, quod ex veronica, radice glycyrrhizæ, ſemineque fœniculi poteſt parari, & præterea loco cereviſiæ, decocto quodam uti. Nec ſine ſingulari fructu, veſperi viginti liquoris mei anodyni guttæ adhibebuntur, quippe cujus virtus, & in conſortando ſtomacho, & in attemperanda ſanguinis acrimonia eſt præſtantiſſima.

Si vernum acceſſerit tempus; hortor, ut acidulæ Selteranæ, lacti aſinino nuptæ, potentur. Quantum enim lac illud humanis corporibus adferat emolumenti, non ego ſolum *in diſſ. haud ita pridem de excellenti uſu lactis aſinini habita* demonſtravi; verum cum primis GUIDO PATINUS *Epiſt. Tom. II. p. 312.* comprobavit, & complura in medium adduxit exempla hominum, qui hoc lacte utentes, vitam ultra octoginta, quin nonaginta protraxerunt annos. Quod Panaceam illam, de qua ſermo fuit, attinet; ea, prout ex illius examine chymico colligere licuit, adprime convenit cum ſale illo polychreſto, quod ex nitro ac ſulphure vivo parare ſoleo; hoc enim ſulphur idem cum ſulphure antimonii mihi videtur eſſe. Referri meretur ad neutra & digeſtiva ſalia, nec in alvo pariter, ac urina ſudoreque movendis, ſua caret laude.

Cæterum operæ erit pretium, juſculis, quæ ex carne gallinarum, oſſibuſque vitulinis contuſis coquendo extrahuntur, crebro veſci: & alvi, ſi acceſſerit, ſegnitiem vel ope clyſterum, vel ſumta ex infuſo theiformi mannæ uncia reſerare. Atque ſi ſenex generoſus externum frigus ſimul vitaverit, nec nimium meditationibus indulſerit: de felici curationis eventu nullus dubito.

CASUS CLXII.

De affectu ſcorbutico male tractato cum pedis rigiditate.

VIr annorum XLVII. temperamenti ſanguineo-cholerici, aulico, eoque moleſto functus munere, cujus ratione non modo variis itineribus, ſub iniqua ſæpius, ac nebuloſa tempeſtate inſtitutis, corpus fatigare, verum etiam victu inordinato, & ut id vitæ genus fert, crebris compotationibus indulgere debuit; impuros & ſcorbuticos jam diu ſibimet contraxit ſuccos. Ante viginti enim annos, multis ulcuſculis corpus contaminari cœpit: quæ fruſtra datis varii generis & purgantibus, & vomitoriis diu inhæſerunt. Trigeſimo ætatis anno, hæmorrhoides ſatis larga promanarunt quantitate; ſed à conſulto Medico, fluxum hunc in hac ætate præmaturum eſſe rato, ſupprimebantur. Abhinc nunquam recte valuit; ſed perpetuam ſanguinis ebullitionem paſſus eſt.

Elapſis ſex annis, cum poſt vehementem excandeſcentiam frigidum ingurgitaſſet potum; circa ſiniſtri pedis malleolum ſenſit tumorem dolorificum: qui aqua Hungarica, ex conſilio Medici inunctus, evanuit quidem, ſed ad genu dicti pedis, majori moleſtia junctus decubuit. Namque præter hujus tumorem, atque dolorem, obrigeſcebat totus pes, cum omnibus tendinibus, ut nec inter eundum rite flecti potuerit; non minus tremore ac ſpaſmodica motitatione, ad artus quoque ſuperiores excurrente, afficiebatur, & gravis humorum per totum corpus vexabat ebullitio. Quæ affectiones, cum magis invaleſcerent; uſus eſt balneis tam Tœplicenſibus, quam Radebergenſibus; ſed malum majora in dies cepit incrementa. Quare undique conquirens opem, ad Chirurgum tandem, natione Gallum, deveniebat; qui ſe malum, ſalivatione per inunctionem adminiſtrata, exſtirpaturum pollicitus, hanc ſuſcepit curationem: Primo die venam in pede ſecavit; altero pilulas, numero quinque propinavit, quæ ter ſubduxerunt ventrem, tertio in pede adhuc integro venam tudit, eodemque die ano clyſterem infudit; quarto laxans dedit, idque, cum mane alvum haud moliretur, à meridie iteravit, unde æger ſemel dejecit alvum, & quinquies vomuit. Quinto, ac

ſequen-

ſequentibus decem diebus, bis quotidie ipſum per duas horas balneis ex aqua dulci tepidioribus inſidere juſſit, ſimulque exhibuit morſulos, ex pulvere viperarum, & confectione alkermes completa confectos, eorum doſin quotidie augendo. Tum dato iterum laxante, quod alvum tredecim vicibus movit, mercurio juncturas artuum inungere cœpit, ac inſimul bis quotidie duas tantum pro doſi pilulas ordinavit.

Verum, hac medicatione per tres duntaxat dies continuata, cum vires ægrotantis incredibilem in modum proſternerentur, ipſe Chirurgus animum deſpondere incepit, atque Medicum advocari juſſit. Hic de ſalute prorſus deſperavit; graviter advertens, quod ægro, ante mercurialem inunctionem, ultra octo cruoris libræ fuerint detractæ. Præſcripſit equidem quaſdam medicinas; ſed omnium irrius erat effectus: neque enim hanc gravem valetudinem ſolabantur ulcera bina magna, quæ brevi poſt circa nates efflореſcebant, & copioſum pus fundebant; donec poſt decem hebdomades vires ſenſim inſtaurarentur.

Alter Chirurgorum conſultus, iterandam ſuaſit inunctionem mercurialem: at eam abhorrens æger, admittere recuſavit. Interim pes ille ſiniſter adhuc eſt rigidus, & totum illud latus atonia quadam, veluti paralytodea, afficitur: noctu atroces ſpaſmi utrumque pedum graviter diſcruciant, & mane inſigni tremore uterque concutitur. Inter ambulandum, vehementes ſubſultus affectum pedem exagitant; & ſæpenumero totum corpus contremiſcit, ut æger mercurium in corpore reſiduum, horum ſymptomatum cauſam eſſe ſuſpicetur. Extremum pedem non raro ingentes dolores, ad tempeſtatis conſtitutionem vel leviores vel graviores, vexant; appetitu fruitur integro, ſed ubi ſpirituoſos cibos vel potus aſſumſerit, ingraveſcunt affecti pedis tormenta. His ergo incommodis medela flagitatur; quæ num forſan ex balneis Wolckenſteinenſibus expectari queat, doceri cupimus.

Conſilium Medicum.

Pedis ſiniſtri rigiditas, dolor, tumor, reſolutio ſiniſtri lateris paralytodea, & reliqua, quibus ægrotum infeſtari percepi ſymptomata, partim à nervoſarum partium debilitate, partim dyſcraſia humorum ſcorbutica, accedente, tanquam occaſionali cauſa, potu frigido in corpus iracundia commotum, ingeſto, natales ſuos mutuantur. Namque crebra docemur experientia, eam eſſe iracundiæ indolem, ut nervoſas partes conſtringat, & humorum curſum pervertat, ac irregularem reddat: cui cum acceſſerit frigidus potus, non omnino fieri potuit, quin humores adhuc magis coagulati, & in libero ſuo curſu præpediti, in pedibus, tanquam remotis & ad fovendas ſtaſes aptiſſimis partibus, ſtagnationem ſubierint, ac tumores produxerint. Huic autem ægritudini, quam nulla prorſus venerea, ſed ſcorbutica tantum, ſuſtentavit impuritas, perverſo plane ac perniciali conſilio oppoſita fuit cura mercurialis: ſiquidem mercurialia ſcorbuticis propinata, veneni inſtar ſe habent, quoniam ſalia humorum acria, vi quaſi cauſtica ac venenata imbuunt, quæ ſolidis nervoſiſque partibus profundius inſinuata, eas partim debilitant, partim ad ſtricturas ſpaſmodicas proritant. Atque ſi mercurius in his impuris corporibus non ſufficienter rurſus expellatur: adauget ille mirum in modum ſanguinis dyſcraſiam, quemadmodum præſentis caſus teſtimonio amplius confirmatur.

Neque vero ullum eſt dubium, quin ægrotans noſter per longos jam annos, ſcorbutica ſuccorum vitalium laboraverit diatheſi: quippe cujus teſtimonium non modo ulcuſcula, corpus ante viginti annos obſidentia præbent, verum inde quoque adparet, quod nulla nec externa nec interna ferre queat ſpirituoſa, quæ ſcorbuticis ſemper ſunt inimica. Ex hanc ob cauſam curatio iis abſolvetur indicationibus, ut humores edulcorentur, & ab omni vindicentur impuritate; ac nervoſæ partes corroborentur, earumque inordinatæ motiones conſopiantur.

His ſcopis convenientiſſima erit medicatio, quæ cum lacte, aquis mineralibus nupto, inſtituitur. Nimirum acidulas Egranas, quarum binæ partes cum una lactis caprini ſint permixtæ, eaſque tepefactas per tres hebdomades ita potandas ſuadeo, ut binis prioribus diebus earum menſura una, reliquis una cum dimidia mane hauriatur. Curæ initium capiendum erit à laxante mannato, quod & ipſi potationi interponi, & ſub ejus finem adhiberi, ſicque parari poteſt: *Recipe mannæ electæ uncias duas, cremoris tartari drachmam, aquæ florum acaciæ uncias ſex; coque & ſolve leni calore, colaturæ adde olei de cedro guttas tres. M. D. pro una doſi.* Sub epulis ex ultimo hauſtu capiantur quinquaginta guttæ mixturæ, *ex eſſentiæ gentianæ rubræ, corticum aurantiorum recentium, tincturæ tartari ana uncia dimidia, ſpirituſque ſalis ammoniaci drachmis duabus* compoſitæ; & veſperi circa ſomni tempus ſumatur drachma dimidia pulveris temperantis, ſic conficiendi: *Recipe antimonii diaphoretici, lapidum cancrorum præparatorum ana drachmas duas, nitri puri, cinnabaris rite parata ana drachmam ſemis. M. F. pulvis, qui ex aqua florum acaciæ propinetur.* Extrinſecus vero juncturæ artuum, maxime pedis affecti, probe perfricentur cum unguento, quod habeat *axungiæ humanæ uncias duas, olei ſpicæ, balſamique de Copaiva ana drachmas duas.*

Quæ ſi votis nondum ſatisfecerint; operæ tum erit pretium, balneis Wolckenſteinenſibus, conjuncto intrinſecus ſeri lactis dulcis potu, uti. Hoc paraturus, lactis caprini, aut hoc deficiente, vaccini menſuram unam, leni calore, ſub continua agitatione, ad conſiſtentiam pulveris evaporet, huic aquæ puræ menſuram affundat, & ebullire rurſus permittat, tum percolet, ac percolato addat naſturtii conciſi manipulum unum, idque rurſus leniter coquat, ac percolet. Quæ potio mane vel tota ſorbeatur, vel ejus tertia pars, hora pomeridiana quarta hauriatur, ſemper tepefacta. Atque hæc curatio per tres vel quatuor protrahenda eſt ſeptimanas, hac ratione, ut alternis diebus commendatus pulvis aſſumatur, & quavis hebdomade, ad ſolvendam alvum, binæ mannæ unciæ, in eodem lactis ſero ſolutæ capiantur.

CASUS CLXIII.

De affectu ſcorbutico-ſpaſmodico.

QUinquagenarius vir, ſanguineo-cholerici temperamenti, perverſo vivendi indulgens generi, nec cibis ſolum durioribus, ſalitis, fumoque induratis delectatus, verum etiam Baccho, Venereque liberaliter uſus, & animi affectibus valde deditus, per multos jam annos tormenta à calculo renum illata paſſus, & noviſſimis menſibus de artuum capitiſque doloribus, nec non rheumaticis ac catarrhalibus defluxionibus, ac oculorum lippitudine conqueſtus fuit. Neque enim fonticuli, ob dictas moleſtias, brachiis inflicti, opem tulerunt, tantum abfuit, ut potius hemicranicæ dextri capitis affectiones, & graves odontalgiæ acceſſerint. Notari vero meretur,

hæc incommoda guttam roſaceam faciei, ope epithematis ex aqua ſpermatis ranarum, mucilagine ſeminis cydoniorum, ſucco citri, & floribus ſulphuris parati, retropulſam preſſo pede excepiſſe. Verum non ita multo poſt ſponte remiſerunt ea pathemata; ſed morbum poſt ſe traxerunt longe atrociorem: qui abſolvitur dolorifico, ſpaſmodicoque dextri faciei lateris affectu. Oritur ille circa dextram aurem, in regione glandulæ parotidis; & abhinc per maxillam protenſus, ad ſuperiorem narium partem, eo in loco, ubi nervi olfactui tributi, ex oſſe ethmoideo egrediuntur, defigitur, ibidemque graviſſimum ardorem & dolorem conſtrictivum atque tenſivum, ac ſi caput in ea regione fune conſtrictum eſſet, infert. Brevi poſt rumpi videtur ille funis, tumque ſubito dolor è dicto loco evaneſcit, & in oculum irruit dextrum, cujus externas non minus, ac interiores partes atrociter adfligit, atque tandem ad ſuperiorem narium partem devolvitur. Senſim majora cepit incrementa, & totum dextrum faciei latus in conſenſum rapuit: ſiquidem non ſolum maxilla inferior, eo præſertim loco, quo nervoſus ex quinto pari ramus eam intrat, immani torquetur dolore; verum ad muſculos quoque labiorum in dextro duntaxat latere, extenditur, eorumque tremebundam inducit motitationem.

Neque pauca ſunt, quæ complures Medicorum huic malo oppoſuerunt medicamina: ex quibus laxantia, purgantia, antiſcorbutica, pulveres abſorbentes, præcipitantes, decocta lignorum pro potu ordinario, decoctum chinæ cum liquiritia, venæ ſectiones, ſcarificationes, hirudines, pediluvia, veſicatoria, externa emplaſtra, unguenta, quin & ipſa mercurialia, ſed incaſſum, fuerunt adhibita. Quamobrem ad Te, Vir Illuſtris, confugimus, Tuoque auxilio ſpinoſum hunc affectum iri debellatum ſperamus.

Reſponſum Medicum.

Affectus præter naturam, cujus cauſa conſultus ſum, non alius eſt, quam ſpaſmodico-convulſivus partium nervoſarum, atque muſculoſarum, quæ in dextro faciei latere ſunt ſitæ, motus. Meretur ille ad rariſſimos referri morbos; & ſedem ſuam procul omni dubio, in nervoſis iſtis partibus, quæ muſculos faciei inveſtiunt, & à pari nervorum quinto ſuos natales mutuantur, habet. Neminem enim rei anatomicæ peritum fugiet, quod par illud quintum quamplurimis ramificationibus per externas capitis partes diſpergatur: ſiquidem ab eo ad nares, muſculos oculorum, palpebras, maxillam ſuperiorem ac inferiorem, genas, glandulam parotidem, muſculum temporalem, pericranium, & quod oſſa faciei tegit, perioſtium quamplures tendunt propagines. Quam ob rem ratio quoque diſpaleſcit, cur tam arcto hæ partes invicem gaudeant conſenſu, ut vix poſſibile ſit, quin una earum præternaturaliter affecta, reliquæ omnes, mali fiant participes. Earum itaque partium ſpaſmodica ac partim convulſiva agitatio, formalem præſentis morbi conſtituit rationem: quæ primum ſuperiori tantummodo capitis regioni inhærens, hemicraniam effecit, tumque magis ad inferiora faciei deſcendens, illum, quo jam æger laborat, produxit affectum.

Quod ſi vero materialem hujus ſpaſmodicæ torturæ perquiramus cauſam: ea certe minime in craſſo humore, aut hujus nimia mole, quippe quem tenera membranarum ſtructura, ſinu ſuo ſovere neutiquam poteſt, ſed potius in materia ſubtili, activa, acri quærenda eſt. Namque attenta compertum habemus experientia, quod quo ſubtilior ac volatilior eſt materia peccans, eo pernicioſiorem, quin & venenatam in ſolidas, nervoſaſque partes exſerat potentiam. Et hujus quidem virulentæ quaſi materiæ originem, in noſtro caſu, guttæ roſaceæ, per adſtringentia intus actæ deberi, extra dubium eſt; præprimis cum eandem cauſam graves & ophthalmias, & hemicranias inſequi, quamplurimæ teſtantur obſervationes. Retropulſa enim, quæ ſub hoc exanthemate externæ cuti inſidet, materia, protinus nervoſarum partium texturam penetrat, inque iis corporibus, quæ vel nervoſi generis debilitate, vel univerſi ſanguinis ſcorbutica diatheſi jam laborarunt, longe majorem exercet tyrannidem, quam quidem in aliis. At vero, qui conſideraverit, noſtrum ægrotantem perverſo victus generi, crebris crapulis ac vinoſis compotationibus, nimio veneris exercitio ac fortioribus animi affectibus admodum indulſiſſe: is facile perſpiciet, quod & humorum impuritatem, & nervoſi generis inſignem imbecillitatem ſibimet contraxerit; neque ideo mirabitur, quod accedente imperita guttæ roſaceæ repreſſione, omnium maxime, affectum, quem patitur, incidere, eodemque diutius infeſtari debuerit.

Præterea ipſi quoque medicationi, qua malum hocce eo uſque oppugnatum legi, quædam debetur animadverſio: quippe quæ, cum medicis ſis vehementioribus & ipſis mercurialibus peracta fuit, nullum omnino levamen ferre potuit, tantum abeſt, ut potius nervoſarum partium debilitatem, ipſiuſque mali vehementiam longe magis adauxerit. Neque enim ulla, quæ adhibita percepi medicamina, cauſæ morbi reſponderunt; ſed non niſi quantitati humorum imminuendæ deſtinata videntur; id quod de laxantibus, purgantibus, ſudoriferis, veſicatoriis, venæ ſectionibus, ſcarificationibus, hirudinibus, aliiſque nemo eſt, qui negabit. At vero dicta ſuperius ratione, pauca moles materiæ, hujuſque veluti venenatæ ac cauſticæ, hoſce tumultus excitavit: cui corrigendæ ac eliminandæ, craſſa evacuantia neutiquam conveniunt.

Ut itaque rectam curandi viam proſequar; monendum prius duco, ad ejuſmodi male feriatis artibus plane corruptum morbum debellandum, magna patientia, temporis diuturnitate, atque iis potiſſimum ſubſidiis opus eſſe, quæ ex recto rerum non naturalium uſu deſumuntur, veluti ſunt victus ſalubris, aëris mutatio, corporis exercitatio, & ſtudioſe conſervata animi tranquillitas. Cum primis omni ſtudio in id incumbendum erit, ut ſicuti totum corpus, ita maxime affecta pars in perpetuo calore, lenique tranſpiratione conſerventur: ac præterea debilitatæ partes blande corroborentur. Ad conſervandam tranſpirationem adprime quadrabit pulvis diaphoreticus, hac ratione parandus: *Recipe pulveris Marchionis, ceruſſæ antimonii, ſuccini ana drachmam unam, cinnabaris præparatæ drachmam ſemis, ſalis volatilis ſuccini, ſalis volatilis cornu cervi bene depurati ana grana decem, extracti caſtorei grana tria. M. F. pulvis, cujus drachmam dimidiam alternis diebus mane in lecto ſumat ægrotus*, tumque ſorbillato infuſo theiformi, quod ex herba meliſſæ, floribuſque tiliæ paratur, ad lenem ſe componat ſudorem. Neque ſubinde pro potu ordinario ſalubris eſt cereviſia, in ejuſmodi morbis, & commendare potius in ejus locum ſoleo decoctum, ex radice chinæ, ſcorzoneræ, corticibuſque citri recentibus cum aqua paratum, cujus menſuræ uni tartari vitriolati, vel arcani duplicati drachma addi poteſt. Porro alvi habenda eſt ratio, pro qua reſeranda, has cumprimis pilulas bis quavis hebdomade capiendas ſuadeo: *Recipe extracti cardui benedicti drachmam unam, cinnabaris nativæ, mercu-*

rii

rii dulcis, extracti rhabarbari, extracti agarici ana ſcrupulum unum, ſalis ſuccini grana octo, miſce, fiant pilulæ ex ſcrupulo uno numero viginti, conſpergantur pulvere ſuccini. Ex topicis uſui commodiſſimum erit vel balſamum vitæ meum, vel hoc ſinimentum, cum linteis calidis ad affecta loca probe inungendum: *Recipe aqua Anhaltina unciam unam & ſemis, ſpiritus lumbricorum volatilis, eſſentiæ croci, nuciſta ana drachmas duas, camphoræ drachmam ſemis. M. D.*

Multis autem paraſangis cuncta hæc remediotum genera ſuperabit recta vivendi ratio, maximeque cœli mutatio: quo nomine vehementer laudarem, ut vernali, eaque ſerena exiſtente tempeſtate, iter ad alium locum inſtituatur. Hoc enim ſubſidio, in confirmanda morborum, qui atonia partium ſolidarum nituntur, ſanatione, non quidquam eſt fructuoſius; quemadmodum *in quadam diſputatione, de peregrinationibus ſanitatis cauſa inſtituendis*, ſuſius demonſtravi. Ab humido & frigido aëre cumprimis cavendum erit; quippe qui relaxando ſolidorum tonum, & incraſſando humores, nervoſarum partium morbos inſigniter ſuſtentare ſolet. Idem de animi pathematibus, nimioque veneris exercitio valet; quæ perinde, ac potus ſpirituoſiores, nec non cibos fumo induratos, alioſque duriores, maxime marinos, omnino vitare expediet. Cæterum non abs re erit, cœlo exiſtente amico, mane in balnea ex aqua dulci, cum herbis nervinis, & ſale alcalino parata deſcendere, & ab his leniter ſudare.

CASUS CLXIV.

De affectu ſcorbutico-ſpaſmodico.

VIr xxx. annorum, temperamentique ſanguineo-phlegmatici, alvi obſtructionibus obnoxius, per aliquot annos circa utriuſque æquinoctii tempora, moleſta gravedine, capitiſque ſæviſſimis doloribus agitatus; à multis Medicorum, utut fruſtraneam quæſivit opem. Tandem ex Medici cujuſdam conſilio, ſal volatile cornu cervi naribus admovit, pulveremque ſternutatorium adhibuit, eo effectu, ut copioſiſſimus mucus, non modo è naribus ſtillaverit, verum è pulmonibus quoque tuſſi ejectus fuerit. Hinc, recto ſervato regimine, lene ſumſit laxans, & infuſum theiforme crebro potavit: unde quidem melius habere, ſimul autem vertigine cruciari cœpit. Quæ, à ſtagnatione pituitæ viſcidæ primum derivata, quum invaleſceret, & præterea excretio per narea æque ac pectus ceſſaret; reus agebatur ventriculus, & ex hujus vitio, concurrente, qua olim æger laboraverat, paſſione hypochondriaca, per conſenſum naſci dicebatur. Quamobrem, præter Elixir aperitivum *Clauderi*, quod aliquoties movebat alvum, magneſia nitri, & aquæ Sedlicenſes, nec ſine effectu adhibebantur. At vertiginis eadem permanſit vehementia per totam æſtatem; cui, tuſa circa autumnale æquinoctium, quæ antea in pede ſecabatur, ex præſcripto Medici in brachio vena, protinus tenſivi ac tractorii nuchæ dolores, capitiſque temulentia jungebantur. Dabat Medicus pulveres præcipitantes; & fore ut mutato cœlo, quod tum temporis ventoſum erat, ac pluvioſum, remitteret malum, aſſerebat. Obtemperans æger, in patientia quærebat levamen; & facto quadraginta milliarium itinere, ob ſervatam ſub eo inordinatam vitam, priſtinis non modo incommodis, ſed ad hæc præcordiorum anxietatibus, auriumque tinnitu preſſus, ad ſuum redux denuo confugiebat Medicum. Hic exhibebat magneſiam nitri, pilulas balſamicas, & clyſteres iterato ano immitti jubebat; ſed ne alvi quidem ſolutio ſequebatur, tantum aberat, ut increſcerent & ejus obſtructiones & flatulentiæ. Et ingraveſcebant quoque reliqua ſymptomata, adeo, ut matutino præſertim tempore expergefactus æger, præter capitis temulentiam atque vertiginem, ſenſationem auræ ex nucha ad caput adſpirantis, inque tinnientem aurium moleſtiam deſinenūs perciperet: unde Medicus flatuum ad caput regurgitationem ſuſpicatus, eſſentiam corticum aurantiorum, ſpiritum de tribus, nitrique dulcem ordinabat, & venæ ſectionem in pede, ſed in caſſum adminiſtrandam curabat.

Viribus itaque, ſomno & adpetitu magis magiſque defectus, & jam lecto affixus Vir ſpectatiſſimus, implorabat alterius Medici opem, qui morbum eſſe hypochondriacum, ſpaſmodicis motibus, ad fluxum hæmorrhoidalem tendentibus, ſcorbutoque ſtipatum ratus, ordinabat pro infuſo theiformi herbam ſalviæ & millefolii, pro decocto ordinario, radicem ſarſaparillæ, ſcorzoneræ &c. & pulverem, qui habebat oculos cancrorum, ſal Sedlicenſe, nitrum fixum, ſpecificum cephalicum, & extractum caſtorei: ſed ſpes non reſpondebat votis. Siquidem non modo priora ſymptomata, mox mitiora, mox graviora perſeverabant; ſed accedebant quoque artuum vagi dolores, & præſertim crurum inſignis torpor, atque tremor, quin etiam ſubſultus extremorum; cum plenaria ſomni abolitione.

Hinc tertius, iſque exterus in conſilium vocabatur Medicus; qui materiam mali hypochondriaci, uti ajebat, melancholicam, humorum dyſcraſiam, genericque nervoſi debilitatem accuſabat; & præter ordinata ſal Anglicanum, pulvereſque ac tincturas reſolventes, ad ſtomachum conſortandum, curandi intentionem dirigebat. Horum uſum ſequebatur, copioſa muci lividi, tenaciſſimi, & fere vitrei per nares excretio, cum aliquali ſymptomatum remiſſione. Tandem & ego accitus, malum hoc inveteratum, à ſanguinis & humorum partim dyſcraſia ſcorbutica, partim craſſitie, vaſa obſtruente, & æqualem circuitum præpedientes, natales ſuos mutuari atque hinc ſudorem graveolentem, ipſumque pectoris catarrhum, pendere autumavi. Medendi itaque ſcopos hos mihi præfixos habui, ut viſcerum obſtructiones reſerarem, humores craſſos attenuarem, impuroſque temperarem. His me ſatisfacturum putavi, ſi propinarem pulveres nervinos reſolventes, cremori tartari nuptos; eſſentiam cordialem, cum ſpiritu ſalis ammoniaci, & eſſentia ſuccini maritatam, pulveres aperitivos, nec non ptarmicos ex herbis cephalicis; infuſa theiformia, ex ſemine fœniculi, & herba ſaniculæ; atque ordinarem pediluvia cum ſpeciebus reſolventibus, floribuſque lavendulæ parata.

Quibus per aliquod tempus uſurpatis; accidebat primum tinnitus, ſuſurruſque aurium, & hunc excipiebat copioſa pituitæ tam per nares, quam per tuſſim è pulmonibus rejectio. Quo facto flatulentæ moleſtiæ, præcordiorum anxietatem inferentes, nec non vertiginoſa incommoda evaneſcebant, & æger alacrior, ſuiſque muneribus obeundis idoneus reddebatur. Attamen remanebat capitis temulentia, dolores circa crurum juncturas inſiſtebant, & ipſe conquerebatur, quod corpus grave, pedes vero illi ferendo minus pares, ac debiliores eſſent. Interim circa noviſſimum, idque vernale æquinoctium venas in pedibus tundendas, atque cutim, quoniam puſtulis, & inſigni pruritu afficiebatur, ſcarificandam præbuit: ex quo, præter dictam largiorem muci per nares æque ac tuſſim excretionem, egregie habuit, ciborumque adpetentia cum ſomno in-

tegra gaviſus eſt. Neque igitur hoc tempore aliud quicquam, præter infuſum theiforme, ex raſura ligni ſaſſafras, corticibus aurantiorum, citri, ſemine fœniculi, radice pareiræ bravæ, liquiritiæ, polypodio querno, ſummitatibus hyperici, herba fumariæ, ſaniculæ, trifolii fibrini, hedera terreſtri, & prunella confectum adhibuit; unde & tormentorum quoddam levamen ſenſit; & ſudor criticus ſingulo mane erupit. Quum autem integra valetudo nondum redierit: ad Te, Vir Illuſtris, confugimus, teque rogamus, velis nos docere, qua ratione mali reliquiæ penitus exſtirpari queant.

Reſponſio Conſultatoria.

Graves, quibus æger adficitur, ægritudines, partim humorum impuritatibus viſcidis, ſcorbuticiſque imbutorum, partim primarum viarum, atque digeſtionis vitio deberi, extra dubium poſitum eſt. His enim labefactatis, & à tono roboreque naturali dejectis, uber eſt cruditatum acidarum, viſcidarum & bilioſarum proventus, generantur copioſi flatus, & ſpaſmodicæ inteſtinorum torſiones inducuntur. Inde languet alvina excretio, & ſucci vitales acres ac impuri, vi ſpaſmorum ac flatulentiarum majori cum impetu, ad ſuperiores partes, maximeque caput compelluntur. Ibidem ob accumulatam copiam, impeditius per vaſa ac membranas cerebri feruntur, inque glanduloſis ac vaſculoſis partibus, à nimia mole relaxatis, ſtagnant. Hinc dependent vertigo, temulentia capitis, auriumque tinnitus ac ſuſurrus: quæ ſymptomata, oborta muci per nares, ac pulmones excretione, omnino levari ſolent.

Neque igitur improbare auſim remediorum, eo uſque a Medicis præſcriptorum uſum, quippe quæ ad reſerandam alvi obſtructionem, diſcutiendos flatus, & incidendos reſolvendoſque viſcidos, impuros, ac acidos humores fuerunt accommodata. Verum enim vero, quum in hoc malo firmius radicato, & humores corrupti, & nervoſæ maxime capitis partes debilitatæ ſint, & hinc digeſtionis, alvinæque excretionis negotium langueat: nulla pharmaca ſufficient, funditus exſtirpando malo; ſed unicum auxilium à recto aquarum mineralium potu expectari debere arbitror. Quamobrem meum eo collineat conſilium, ut æger inſtante vere, acidulis Egranis, cum tertia parte lactis caprini mixtis, per quinque ſeptimanas utatur, adeo, ut earum quatuor libras ſingulo mane ſorbeat. Neque enim in ſcorbuticis ſpaſmodiciſque affectibus, qualis noſter eſt, his aquis præſtantius deprehendi ſubſidium, cum primis ſi lacti fuerint nuptæ. Namque juxta vulgarem Medicorum opinionem, minime acidum, quod cum lacte coagulum ſubiret, principium; ſed potius alcalinum, cum acidis efferveſcens, lactiſque coagulationem præpediens fovent elementum.

Hæc autem curatio, ut recte inſtituatur; purgandæ prius ſunt primæ regiones. Quo ſcopo prima die, potiunculam mannatam, blande & ſufficienter laxandi munere fincturam, mane capiendam ſuadeo, hauſtis deſuper juſculi avenacei, vel infuſi calidioris Thée vel Coffée aliquot vaſculis. Altera die circa ſomni tempus capiantur quindecim pilularum; & tertia inchoetur potus acidularum, adeo, ut primum tres duntaxat earum libræ, poſt quatuor hauriantur. Huic potationi, quovis ſeptimo die interponatur dictus pilularum uſus; eademque per quinque hebdomades protracta, ſumto infuſo mannato finiatur. Ad hanc autem ſecundandam, operæ erit pretium, omnem cereviſiæ uſum vitare, nec niſi vino veteri Rhenano parce ſub epulis uti, reliquo vero tempore hoc decoctum pro potu ordinario adhibere: *Recipe radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ ana uncias quatuor, cichorei unciam unam, aniſi ſtellati, ſeminis fœniculi ana drachmas duas. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ, ex tribus aquæ menſuris per horæ dimidium coquantur.* Ex eodem quoque decocto, inter epulas quinquaginta guttas Elixirii ſtomachici adſumere expediet, quod ſic paratur: *Recipe eſſentiæ corticum aurantiorum recentium, gentianæ rubræ, tincturæ tartari ana unciam unam, olei de cedro Italici guttas viginti. M. D.* Veſperi in pediluvia, ex aqua pluviatili & furfuribus triticeis parata, eaque tepida, pedes paulo profundius immittere juvabit; & ad roborandum caput, mixturam ſpirituoſam quæ *ex aquæ reginæ Hungariæ unciis duabus, balſami Peruviani, oleique lavendulæ ana drachma una* confieri poteſt, naribus crebro admovere conveniet. Nec abs re erit, ad demulcendam humorum acrimoniam, & ebullitionem, pulverem nitroſum ac præcipitantem ex laudato decocto interdum propinare. Cumprimis vero diætæ habenda ratio, in qua animi vehementiores affectus, mœrores, inquietudines, labores cum meditatione junctos, potus ſpirituoſiores, refrigerationes corporis, cibos coctu difficiliores, cane pejus & angue vitare; cœna parciori uti; & crebris, tamen moderatis, corporis exercitationibus ſtudere oportebit. Neque ullus dubito, quin his rite uſurpatis ac obſervatis, deſiderata valetudo ſit inſequutura: quam eo certius ſperare licebit, ſi vel fluxus hæmorrhoidalis, vel podagra, vel efflorеſcentia purpuracea acceſſerit.

CASUS CLXV.

De affectu ſcorbutico, rheumaticis & arthriticis ſymptomatibus ſtipato.

Generoſiſſimus Liber Baro de L. Vir XXXVIII. annorum, cholerico-ſanguinei temperamenti, patre arthriticis ac calculoſis affectibus divexato natus, alvique obſtructioni, velut hæreditariæ, obnoxius, juvenis ob fortiores corporis commotiones, copioſum ſanguinem è naribus crebro reddidit, & poſt hæc febribus intermittentibus ſæpenumero laboravit. Novemdecim annos natus, venereas pudendorum affectiones incidit; quibus ope pilularum, ex mercurio dulci, jalappaque confectarum, maximam partem profligatis, retinuit tumorem teſticuli ſcirrhoſum, ante octo demum annos, per ſalivationem mercurialem ſublatum. Superato venereo morbo, nomen dedit militiæ; atque multis corporis defatigationibus, ſtudioſe tamen à nimio Bacchi, Veneriſque exercitio ſibi cavendo, obnoxius fuit. Nec obſtante ab erroribus diætæ temperantia, anno ætatis vigeſimo ſeptimo, de vitiata digeſtione conqueri cœpit; & abhinc mox alvi profluvia, mox febres intermittentes, pati debuit, quin ſequentibus annis, maxime circa æquinoctiorum tempora, dolores in oſſe ſacro, magis magiſque invaleſcentes, atque cum inſigni lumborum atque crurum gravitate ſtipatos perſenſit. Interdum quoque ſanguis, cum gravi teneſmo, ſtercoribus intermixtus adparuit, ſed pauciſſimus: neque vero hæmorrhoides, de quibus ſuſpicio erat, unquam legitime fluxerunt.

Triginta emenſus annos, in rus ſe contulit; ibidemque inter crebras venationes, frequentes corporis refrigerationes, multumque ciborum ſalitorum, ac fumo induratorum uſum, pingueſcere videbatur: ſed ante biennium febre tertiana corripiebatur. Hac, ope ſalium digeſtivorum, alcalinorum, & aliorum antifebrilium remediorum, non omiſſis

blandis

blandis laxantibus, brevi tempore profligata; & ciborum rediit adpetentia, & eorum robuſtior digeſtio; ut ſe optime valere putaret. Sequenti anno præter opinionem ſtranguria, cum imminuta mictione prehendebatur; ſed ab hac quoque moleſtia, ſumtis nitroſis pulveribus, paulo poſt convaleſcebat. Tum in itinere, quod juſſu Principis ipſi ſuſcipiendum erat, ex improviſo gravis pruritus dorſum, & ſiniſtrum brachium, in quo ante aliquot annos tuſa fuerat vena, obſidebat; cum capitis doloribus, præcordiorum anxietatibus, æſtu volatico, & imi ventris flatulentiis conjunctus. Data vomendi ſcopo radix Ipecacuanhæ, nullam ferebat opem; ſed venæ ſectio circa autumnale æquinoctium in pede inſtituta, ſolamini erat.

Currentis anni menſe Januario, longo rurſus itinere fungi jubebatur; & in illo tam vinoſis nimium indulſit potibus, quam corpus intenſiori expoſuit frigori. Hinc primum adpetitu deſtitui cœpit, corpus contabuit, vireſque perierunt: & quum venæ ſectione ſibi conſulturus, octo cruoris uncias ex pede detrahendas curaret, magis magiſque vacillavit valetudo. Conſulti Medici, ad unum omnes paſſionem hypochondriacam accuſantes, ordinabant pilulas ex gummi ammoniaco, ſale polychreſto, & rhabarbaro paratas, aliudque laxans ex manna, rhabarbaroque confectum; illæ bis, hoc decies alvum movebant. Præſcribebant quoque infuſum theiforme ex ſalvia, meliſſa, ac veronica concinnatum; & apparentibus in ano tumoribus, admoveri jubebant hirudines: ſed tantum aberat, ut inde ſolamen perciperet, ut potius alvi pertinax obſtructio, flatulentiæ, ac vertiginoſæ accederent moleſtiæ. Commendata martialia, verens ne noxam inducerent, tribus duntaxat capiebat vicibus, eo effectu, ut excrementa cruore tincta adparerent, & adpetitus pauliſper rediret. Somnus autem parcior erat, & ſi forſan evigilaret, acutiſſimum dolorem, à nucha ad frontem excurrentem, perſentiſcebat, qui cum redeunte ſomno ſopiebatur: at interdiu hemicranici dextri capitis dolores atrociter urgebant.

His ſenſim plura jungebantur ſymptomata; quorum jamjam adfligentium hæc eſt idea: Sumtis epulis cutis vehementi ardore prurit, maxime, quæ brachia, juncturaſque digitorum inveſtit; tum peculiaris dolor in certum duntaxat humeri ſiniſtri ſpatium irruit; ſpaſmodici & tractorii cruciatus ſcapulas, cervicem, totamque dorſi ſpinam diſcruciant, adeo, ut ſi vel leviter loco moveatur, ſtrepitus quidam in dictis partibus audiatur. Cum primis volas manuum moleſtus ardor vexat; qui, erumpente in iis udore, evaneſcit. Interdum intercoſtales muſculi vagis torquentur doloribus. Alvus non reſpondet, niſi vel pilulis balſamicis *Hoffmanni*, vel clyſteribus ſollicitetur: flatus multam crucem, præſertim noctu, figunt; & circa utraque hypochondria ſub ſpuriis coſtis tenſio quædam, licet jam mitior, ac antea, inhæret. Saliva acidulum ſaporem ori ſemper exhibet; qui num a fumo herbæ Nicotianæ, quem juſto copioſius, cum multa ſputatione ſugit, anne potius à prava digeſtione, & hinc pendente nimia ſucci pancreatici aciditate dependeat, in medio relinquitur. Interim integro frui incipit adpetitu; nec viribus adeo defectus jam eſt, quin equitando, & ambulando diutius, abſque laſſitudine, corpus movere poſſit; nec ſudores nocturni amplius vexant; nec ſomnus, nec pulſus arteriarum à ſtatu naturali recedunt; & nihilo ſecius corpus haud proficit. Urina, quam mane mingit, copioſa, & ex albo citrina eſt; ſed quæ decima circiter matutina hora fertur, parcior adparet & rubicundior; atque poſt duarum horarum quietem, largum deponit ſedimentum, inſtar rubicundi ſabuli, firmius vitri lateribus adhærens.

Noviſſime præter ardorem brachiorum, atque manuum, rubor quidam, lancinanſque dolor articulos occupat, ad ipſa femora extenditur; & nonnunquam ex improviſo, inſignis rigiditas collum obſidet, nocturno præſertim tempore, quæ ſuborto ſudore exſpirat. Non raro tenſivus dolor ad genam dextram, ipſumque oculum cum rubore protenditur. Omnis abeſt ſitis, nec tuſſis moleſta eſt, niſi quod per illam interdum ſalſa exſcreetur pituita; excrementa quandoque alba redduntur; & ad ſudorem magna eſt proclivitas. Inter eundum, ſpiratio ſæpe fit difficilior; at, exploſis ructibus levatur: nec non coagula muci tenacis ex pectore nonnunquam excernuntur.

Conſultatio.

Quæ hactenus Virum generoſiſſimum male habuerunt affectiones, ita ſunt comparatæ, ut ſi eas ab humorum acrimonia ſcorbutica, ad membranoſas nerveaſque partes decumbente derivarem, me à vero haud aberraſſe exiſtimem. Quando enim ſubtilis & acris ejuſmodi humor, membranis muſculorum, & ligamentis articulorum inſinuatur; vellicat has partes, eaſque ad ſpaſmodicas conſtrictiones proritando, ardorem gravemque dolorem infert. Et prout variant partes, quibus incumbit hoc acre ſerum; ita moleſtiæ dictæ mox brachia & ſcapulas, mox digitos & manus, mox dorſum, mox intercoſtales muſculos, mox etiam caput occupant, & vehementer diſcruciant. Quoniam vero ventriculus & inteſtina, ex membranis valde nerveis ac ſenſibilibus conſtruuntur: à decubitu ſeri acrioris ad illa, graviores eorundem ſtricturæ propullulant. Unde imi ventris ſpaſmodica ac flatulenta pathemata, & ſtomachi graves diſtenſiones, præcordiorum anxietatem inferentes, ſolutiſque ructibus allevatæ, ſuam trahunt originem. Et ſi verum fatear, totum nervoſarum partium ſyſtema ſub ejuſmodi caſibus præter naturam afficitur: ſiquidem illæ regiones, quibus non actu inhæret inimica materia, per conſenſum in motuum irregularium ſocietatem rapiuntur; atque hinc omnes ſecretiones pariter ac excretiones, ad ſanitatem conſervandam perquam neceſſariæ pervertuntur. Sic mox cutis, perſpirationis organon, ſpaſmo vehementius conſtringitur, nullumque ſudorem tranſmittit; mox nimium relaxatur, & copioſum, magiſque delaſſantem effundit ſudorem. Pari ratione urinoſi ductus, ſi contrahuntur, urina mingitur pallidior: quæ, remittente ſtrictura, rubicunda, craſſa, multoque ſedimento tartareo referta excernitur. Idem fit cum ductibus in hepate biliferis, qui ſpaſmo coarctati, bilis in inteſtinum duodenum remorantur aditum; unde ſtercorum albedo dependet; ſi autem, ſequuta eorundem relaxatione, bilis copioſior in primas regiones irruit; vomitus, alvi profluvia, & inteſtinorum tormina ſuboriuntur.

Non vero ſolum ſpaſmodicorum motuum genitrix eſt ea, quam dixi, ſeri atque lymphæ acrimonia; verum reliqua etiam, quibus æger premitur ſymptomata, exinde ſuos mutuantur natales. Primum enim ipſi debetur corporis contabeſcentia; ſiquidem ejus incrementum ac nutritio ſuccum lymphaticum dulcem, roſcidum, atque temperatum requirit. Et quum ſucci illi lymphatici ac ſalivales, qui ex glandulis œſophagi, ventriculi, & inteſtinorum, maxime duodeni, ſecernuntur, & ad intimiorem alimentorum diſſolutionem multum contribuunt, vitiati ſunt; non mirum eſt, ciborum digeſtionem

ſtionem languere, chylum generari minus laudabilem, & ideo humorum impuritatem ſenſim accreſcere. Hinc porro ratio ſalivæ ſalſæ ac acidæ, quæ in ſtatu naturali inſipida eſt, nec non ſalium ſcorbuticorum, ac tartareorum, quæ cum urina redduntur, erit derivanda.

Quæ cum ita ſint, inquirendæ jam veniunt remotiores illæ, quæ ad dictam impuritatem contribuerunt, cauſæ. Hæ generatim conſideratæ, in glandularum atque tubulorum, organa colatoria conſtituentium, conſtrictione & obſtructione, & hinc perturbato ſecretionum & excretionum negotio quærendæ ſunt. Cumprimis accuſari meretur & colubita tranſpiratio, & impedita ſucci bilioſi in hepate ſecretio: hæc vero primam plerumque originem à difficiliori ſanguinis per hepar circuitu, tanquam ſœcunda ſcorbuti matre, trahit. Quando enim cunque cruor vitalis per ramulos venæ portæ ac cavæ, per hepatis ſubſtantiam diſſeminatos, impeditius progreditur, & in iis ſtagnat: non ſatis à particulis ſulphureis, ſalinis ac excrementitiis, quæ bilem conſtituunt, depuratur, ſed illas ſecum revehit, & cum tota humorum maſſa communicat. Deinceps idem ſanguis, in ſuo per hepar itinere retardatus, majori ad lienem ruit impetu: unde infarctus & aggravatus lien munere ſuo, quod in attenuando ſanguine conſiſtit, fungi prohibetur, & hinc increſcit humorum impuritas. Non minus ſtagnans in venis portæ ac meſaraicis cruor, copioſius ad inteſtina fertur; inque iis ſtagnando, mora temporis craſſior ac impurior redditur: unde porro vaſa hæmorrhoidalia, circa inteſtini recti finem valde infarciuntur, diſtenduntur, & vel tumores in ano dolentes, doloremque in lumbis & oſſe ſacro gravativum exhibent, vel rupta ſanguinem plorant. Hæc ita in generoſo ægrotante contigiſſe, conatus, quos diu ad fluxum hæmorrhoidalem ſenſit, luculenter atteſtantur: quippe qui ſemper impeditiorem ſanguinis per viſcera imi ventris, maximeque hepar, circuitum, impuritatum ſcorbuticarum cauſam, certiſſime indicant. Concurrunt inſuper plura momenta, quæ ad id vitii genus inducendum ſuam contulerunt ſymbolam; ex quibus primum eſt temperamentum, quo Vir generoſus pollet, ſanguineum: quippe quod generandæ ſanguinis nimiæ moli inſigniter favet, eaque ipſa viam ſternit ad difficiliorem circuitum. Accedunt aëris, in quo vivit noſter ægrotus, frigidior, minuſque ſalubris conſtitutio, ciborum fumo induratorum & coctu difficiliorum uſus, potus calidiores, animi pathemata, crebræ refrigerationes, crapulæ vinoſæ, & mox vehementiores corporis defatigationes, mox vita ſedentaria: quæ cauſæ occaſionales ſatis magnam vim poſſident, impuram humorum diatheſin & generandi & adaugendi.

Hinc igitur non ſolum indoles mali rheumatico-ſcorbutici adparebit; verum clariſſime etiam perſpici poterit, quam ardua, tantorum vitiorum, ſolidas æque ac fluidas partes corrumpentium, cohortem debellaturo, impoſita ſit provincia. Plures enim ſcopi ipſi præfixi ſunt, quos aſſequi difficillimum erit: Namque primum vias atque glandulas, quæ in organis ac viſceribus colatoriis obſtructæ ſunt, reſerare; dein ſalia impura ac ſcorbutica, ex humoribus, quibus intime permixta ſunt, ſeparare; tumque impuritatum colluviem, quæ ſolidas atque nervoſas partes jam penetraſſe videntur, rite eliminare oportebit. Nihilo tamen minus omni nondum dejectus ſum ſpe; ſed multa experientia confirmatus non dubito, quin, accedente præſertim vegetiori ætate, & ægrotantis perſeverantia, temporis diuturnitate, & accommodatorum præſidiorum uſu, votorum futuri ſimus compotes.

Curationem vero, quam ad exſtirpanda ejuſmodi mala convenientiſſimam arbitror, à recto aquarum mineralium uſu inchoare ſoleo; atque hoc fine vel thermas Carolinas, conjunctis extrinſecus balneis, ex aqua dulci paratis; vel aquas Egranas, aut nonnunquam Sedlicenſes, cum externo balneorum Tœplicenſium uſu, ſæpius feliciſſimo cum ſucceſſu commendavi. Hæc generoſa præſidia, quæ veroo adhibere decet tempore, licet neutiquam omnem curandi paginam abſolvant; attamen, cum primas vias non minus, ac totam humorum maſſam egregie liberent à cunctis ſordibus, ſanguinemque reddant fluxiliorem; viam medenti ſternunt, qua ad obtinendum prorſus finem, certius incedere poteſt. Tum enim ex uſu mihi eſt lac aſininum, vel ſolum, vel cum aquis Sedlicenſibus æquali pondere mixtum, quod per quatuor vel quinque ſeptimanas, conjunctis laxantibus, ac recta vivendi ratione, potari jubeo. Et denique venæ ſectiones, circa ſingula æquinoctia iterandas, blanda laxantia, fixiora diaphoretica, ſtomachica, diluentia, ſanguinem depurantia, & accuratum in rebus non naturalibus regimen ordinare ſolitus; atque horum ope, Deo ſint grates, votis meis ſemper potitus ſum.

Verum enim vero ſi propoſitum ſpecialius conſideravero caſum; eo reſpiciendum erit, ut quoniam præſens autumnale tempus potationi aquarum mineralium minus eſt opportunum, aliis ſubſidiis cauſæ morbi, quantum poſſibile eſt, detrahamus, atque corpus ita præparemus, ut futuro thermarum potui magis aptum evadat. Quo nomine rectum vivendi ordinem eo curatius obſervare conveniet, quo minus abſque illius ope boni quicquam obtinere licebit. Cumprimis itaque animi tranquillitati ſtudere, omneſque illius commotiones ſedulo vitare decet; quum exinde, præſertim mœroribus ac ſolicitudinibus, irreparabile damnum in morbos ejuſmodi diuturnos redundat. Deinceps aër ita moderandus eſt, ut corpus in æquali ac temperato calore conſervetur: nihil enim eſt, quod ad generandum æque ac fovendum ſcorbutum efficacius contribuat, quam ſubitanea aëris frigidi in calidum, & calidi in frigidum mutatio; quæ cum in locis ſeptentrionalibus familiaris ſit, cauſam quærentibus offert, cur ejuſmodi in regionibus ſcorbuticæ affectiones & frequentiores, & pertinaciores obſerventur. Ex cibis fugiendi ſunt, qui craſſum chylum pariunt, ac ſaburram viſcidam in primis relinquunt officinis: contra vero ad temperandos ſuccos crebro veſcendum juſculis, parum ſalitis, quæ ex carnibus mollioribus vitulinis, vel gallinatum, additis radice ſcorzoneræ, cichorei, petroſelini, fœniculi, aſparagi, & ſucco citri vel aurantiorum coquuntur; & reliquis cibis immiſcendum ſæpius naſturtium.

Potui ordinario plane non quadrat cereviſia, ſed potius decoctum quoddam conveniet, hac ratione conficiendum: *Recipe radicis ſcorzoneræ, chinæ ana uncias duas, raſuræ ligni ſaſſafras uncias quatuor, radicis pimpinellæ albæ unciam unam, liquiritiæ, aniſi ſtellati ana unciam ſemis. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum uncia bina cum quatuor aquæ menſuris, in vaſe clauſo per horam dimidiam, addita ſub finem ſalis aperitivi drachma dimidia, decoquantur.* Neque vero improbaverim, ſi præter hoc decoctum, inter epulas, ad roborandam vim digeſtivam, vinum vetus Rhenanum, vel Gallicum hauriatur. Et denique inſigniſſimam opem ſpondet corporis exercitatio, quæ vel matutino tempore, vel tribus ab epulis horis, aut equitando, aut ambulando poterit inſtitui.

Pharmacorum autem uſum ſic adornandum hortor: ſumat primum Vir generoſiſſimus laxans, quod inte-

Inteſtinorum canalem ab inhærente ipſi amurca expurget, & ſic paretur: *Recipe mannæ electa uncias duas cum dimidia, cremoris tartari, rhabarbari ana drachmam unam. Coque & ſolve leni calore in aquæ florum acaciæ unciis quinque; colatura adde olei de cedro Italici guttas tres. M. F. potio, quæ pro una doſi, ſucceſſivis hauſtibus, interpoſita juſculi avenacei ſorbitione, adhibeatur.* Poſtridie capiat cum aqua ſambuci mixturam, ex liquoris anodyni guttis viginti, ſpiritus cornu cervi ſuccioati guttis ſex, & tincturæ antimonii acris guttis decem paratam; tum ſorbeat ſex infuſi theiformis vaſcula; abhinc ad lenem ſe componat ſudorem, & hoc finito, corpus blande moveat. Sub prandio quadraginta guttas tincturæ corticum aurantiorum; veſperi vero duos ſcrupulos pulveris bezoardici, cum caſtorei, atque nitri ana granis quinque maritati capiat; & ſingula hebdomade, circa lunæ mutationem, ejuſdem pulveris bezoardici quindecim grana, cum totidem pulveris lumbricorum terreſtrium, mane aſſumat.

His per octo dies continuatis, interponatur uſus potionis mannatæ, ſupra deſcriptæ; tum repetatur reliqua medicatio; & eadem, ſumto tertium laxante, ſi opus fuerit, tertia vice itererur. Tandem, hac abſoluta, etiam atque etiam hortor, ut ſingulo mane Elixirii mei viſceralis polychreſti octoginta guttæ, cum aqua frigida fontana hauriantur, & deinde infuſum herbæ Théebois ſuperbibatur: quæ remediorum genera, hora quoque quarta pomeridiana uſurpari poſſunt, quoniam in conſortandis ventriculo ac viſceribus, & promovendo hæmorrhoidum fluore, egregiam præſtabunt opem. Hujus enim ſanguineæ excretionis legitimus ſucceſſus quocunque modo ſecundari debet: quo fine vapor lactis cum floribus chamomillæ decocti, per ſellam perforatam ano admittere; aut hæmorrhoidibus, ſi cœcæ intumeſcant, hirudines admovere juvabit. Non minus circa æquinoctia ac ſolſtitia venam in pede tundere, & octo circiter cruoris uncias detrahere, ſimul autem illo tempore ſedulo ab aere frigido, ac largioribus epulis cavere expediet. Omnis pilularum uſus ſtudioſe vitandus eſt, quoniam ſuccos vitales nimium exagitant: quod ſi vero alvus obſtructa fuerit, illam vel ope clyſterum, ex decocto avenæ, oleo chamomillæ, amygdalarum, & ſale communi confectorum, vel ſalis Epſomenſis uncia dimidia ex hauſtu aquæ fontanæ ſumta reſerare præſtabit. Et certam utique foveo ſpem, fore, ut ex recto commendatorum ſubſidiorum uſu,quamplurimum emolumenti ſit percepturus vir generoſiſſimus.

CASUS CLXVI.

De malo ſcorbutico pathematibus hypochondriaco-ſpaſmodicis ſtipato.

GEneroſus vir, XLIII. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, corporis robuſti, ſanguineque pleni, & ad iracundiam facillimus, juventutem ſuam, quam diu caſtra ſequeretur, multis licet percuſſus vulneribus, ab omni morbo ſartam tectamque tranſegit. Quum vero ante octodecim annos, militiæ valedicens, privatam magis ac ſedentariam eligeret vitam; accidit ex improviſo, ut peculiari corriperetur affectu, quo vehementes dolores, ad utrumque lumborum, maximeque juncturas femorum, genuumque irruebant, cum contractura pedum ſtipati. Excitato in ſuris footiculo, remittebant hæc incommoda; & licet octo poſt annis redierint, hauſta tamen aqua frigida, iterum acquieſcebant; niſi quod muſſitantes in dorſo dolores hyemali potiſſimum tempore per intervalla adfligerent. Ab his liberari geſtiens, varios conſuluit Medicos, multaque uſurpavit remedia; quæ inter hæ fuerunt pilulæ: Recipe gummi ammoniaci puri ana drachmas duas, millepedum præparatorum drachmas tres, ſalis abſinthii, cardui benedicti, ammoniaci puri, myrrhæ rubræ ana drachmas duas, aloës lucidæ drachmam unam & ſemis, olei deſtillati caryophyllorum, cumini ana guttas ſex. M.F. cum ſpiritu triſolii aquatici pilulæ. Quotannis etiam acidulas Pyrmontanas, quanquam ſine convenienti ordine ac regimine, potavit; & ex his, dictiſque pilulis aliquale dolorum quidem levamen ſenſit, nec non cruorem per venas hæmorrhoidales ſemel profudit; at perfecta eorum vacuitate potiri nequivit. Ante tres demum annos tormenta hæc dorſi præter opinionem ſponte levabantur; at in horum locum flatulentæ imi ventris moleſtiæ, mox flexuras coli occupantes, mox ventriculum diſtendentes, atque præcordiorum anxietates, ardentemque ſtomachi dolorem inferentes ſuccedebant, quas vomendi conatus, quin ipſæ vomitiones, atque crebriores alvi dejectiones plerumque cum levamine excipiebant.

Neque vero paucas contra hæc mala uſurpavit medicinas, à quibus non niſi breviores ſymptomatum inducias interdum ſenſit. Hinc ad me quoque confugit, & cum deprehenderem, ægrum nimia pharmacorum cupiditate ſimul laborare, interdixi eorundem, maxime calidiorum & carminativorum, copioſiorem uſum, nec niſi nitroſis & abſorbentibus pugnavi. Ipſum vero malum ſic habebat: Noctu ſæpius præcordiorum anxietates, cum ſomno interrupto patiebatur; per diem mens dejecta, ideiſque turbulentis imbuta erat; facies pallida, torva, pulſus tardus & debilis; mox hic citatior ferebatur, illa rubebat, & oculi venæ tumebant. Superius ventriculi orificium acuto quandoque torquebatur dolore; quem ſedaturus, citra verum adpetitum, ciborum quidpiam capiebat,& inde mox melius habebat, mox vero majori vexabatur angore. Nonnunquam cum levi ani teneſmo, deſidendi crebro conatu, & moleſta ſtranguria paroxyſmus incipiebat, tumque exoneraturus alvum emiſſo flatu ſolamen percipiebat, & modo copioſa, modo pauca, modo nulla reddebat ſtercora.

Per paroxyſmos redeunt hæc ſymptomata; à quibus nulla dies vacua eſt. Si jucundis amicorum intereſt conſortiis; ſano videtur ſimillimus, neque habet, de quo conqueratur, niſi quod pedum perpetuum frigus vexet, & interdum ſubitus dolor, pollicem pedis prehendat, brevi rurſus evaneſcens tempore. Octodecim effluxerunt hebdomades, cum per totam diem rectiſſime valens, ſumta poſt cœnam eſſentia carminativa, immani circa ſiniſtram coli flexuram dolore, cum inquietudine, alvo obſtructa, atque vomitionibus ſtipato, repente corriperetur. Fruſtra datis interne carminativis & antiſpaſmodicis, externe vero unguentis diſcutientibus in caſſum adplicatis, pilulæ Stahlianæ, conjuncto enematum emollientium uſu, propinabantur, eo effectu, ut alvus cum euphoria liquaretur: qua inſignis muci quantitas repetitis dejectionibus excernebatur, & inde cuncta ſilebant ſymptomata. Sed brevi poſt priſtina ludi cœpit, & adhuc luditur tragœdia.

Cæterum diætæ regulas, præſertim paroxyſmorum tempore, contumaciter ſervat: mane quatuor infuſi theiformis vaſcula ſorbet, panemque bis coctum adſumit; prandio pariter ac cœna, vitatis, quæ flatus gignunt, eduliis, ſatis liberaliter utitur, & ſub iis, præter cereviſiam bonæ notæ, vinum rubrum pota-

potare ſolet. Ioterdum in cereviſiæ locum ex meo conſilio, aquam puram haurit; ſed ex ejus potu diutius protracto, vertiginem patitur. Motui corporis, muneris ratione interdictus, haud ſufficienter ſtudet; meditationibus vero ac lucubrationibus juſto magis indulget. Alvus ſi paroxyſmos exceperis, plerumque reſpondet, redditis, quæ naturalis ſunt conſiſtentiæ, excrementis. Urina ordinario ſanorum mejitur ſimilis; ſed non raro rubrum ſedimentum, & mucoſam deponit materiem. Somno fruitur inconſtanti, mox placido, mox vero, præſertim verſus diluculum, turbulento: nec ſine fructu illum capit meridianum.

Haud ita pridem ex largiori vini Campanienſis potu, ardor circa ani ſphincterem ſequebatur, tumque hæmorrhoides intumeſcebant, ſed illico rurſus diſparebant, relicto circa os coccygis moleſtiſſimo pruritu. Paulo poſt à ſomno meridiano ſtimulum ad matulam forſan ſentiebat; quem ex improviſo tantus corporis languor comitabatur, ut & gelidus ſudor cuncta membra perfunderet. Refocillatus per inſequutam noctem ingentem in pedibus dolorem, cum ardore ſtipatum, ſponteque ſolutum percipiebat. Binis abhinc diebus gravativo ventriculi ſenſu, & tanta afficiebatur nauſea, ut vomendo ſibimet conſulturus, digitum intruderet faucibus, & inde pituitam tenaciſſimam, quæ ſpirabat odorem acidiſſimum, vomitu eructaret. Tam vagis variiſque modis malum ſuam hactenus tyrannidem exercuit.

Collatis igitur omnibus morbi momentis, generoſum ægrum ex mutato mobiliori in ſedentarium vitæ genere, nimiam contraxiſſe ſanguinis molem; ejuſque nervoſum ſyſtema ob crebram iracundiam, errores diæteticos, & immodicum fortaſſe veneris exercitium valde debilitatum eſſe judicavi. Hinc vero factum eſſe putavi, ut humores circa imi ventris viſcera, maxime quæ à vena portæ ſua vaſa accipiunt, ſtagnaverint, & inde ſpaſmodici in inteſtino colo, viciniſque partibus ſequuti fuerint motus, quibus conſultura natura, hæmorrhoidalem fluxum intandit. Cui promovendo ego etiam ſtudens, venam in pede ſecandam curavi, nitroſa, maximeque pulverem antiſpaſmodicum *Stahlii* ordinavi, & pilulas ex galbano, caſtoreo, aſa fœtida, & ſale volatili ſuccini confectas, ad roborandum inteſtinorum tonum præſcripſi. Sed his ob vanum adſtrictionis metum uti recuſavit. Idcirco, cum aliquando colici dolores, cum multa muci excretione accederent, ſuaſi, ut ſingulo menſe per aliquot dies pilulis Stahlianis uteretur. Præterea non neglexi abſorbentium, ſuccino nuptorum, uſum; atque præter ſtatas venæ ſectiones, pediluvia, & motum corporis, valde commendavi.

Reſponſum Medicum.

Morbum, quo Virum generoſum diu vexatum fuiſſe percepi, non niſi pro ſcorbutico, cum hypochondriaco ſpaſmodica paſſione complicato habendum eſſe reor; quo ſicuti totum nervorum genus, ita ſpeciatim ventriculus cum primis regionibus adeo debilitata videntur, ut iis vehementiori ſpaſmo agitatis, liber ſanguinis circuitus per totum corpus valde ſit perturbatus. Hanc enim ſubeſſe cauſam, clariſſime teſtantur conjuncta morbo ſymptomata; veluti ſunt ingens dorſi dolor, flatulentæ hypochondriorum & ventriculi diſtenſiooes, anxietas, ardenſque & preſſoria circa præcordia ſenſatio, nauſea, vomitiones, ſomnus turbulentus, animus dejectus, pulſus mox tardus & debibs, mox fortis & celer, urina mox tenuis, mox craſſa cum ſedimento, vultus mox pallidus, mox rubicundus color, teneſmus ani, deſidendi, mingendique crebra cupiditas, tumor ardens venarum ſedalium, pedum refrigeratio, ſudor gelidus &c. quæ omnia malum hypochondriaco-ſpaſmodicum nunquam non comitantur. Ipſum vero, quo æger pollet, cholericum temperamentum, nimia ad iram propenſio, & forſan juſto crebrior vinorum calidiorum uſus, non modo impedimento fuerunt, quo minus à ſuis incommodis liberari potuerit, verum etiam iiſdem augendis & exacerbandis inſigniter faverunt. Præterea tota humorum maſſa, impuritatibus ſalinis ſcorbuticiſque ſcatere videtur, unde dolores circa juncturas femorum & genuum moleſti, pedumque fere contracturam inducentes, repetunt originem. Neque enim dubito, quin quædam in noſtro ægrotante ad podagram præſto ſit diſpoſitio; quæ ſi ad actum deveniret, permultum totius mali levamen pollicetur.

Quanquam igitur, more hypochondriacis, præſertim ſi activioris animi fuerint, communi, multis æger & Medicis & medicaminibus uſus ſit: attamen, cum pauci eorum veram mali hypochondriaci indolem perſpectam habeant, idque potius, purgantium, ſtomachicorum, & carminativorum remediorum ope debellari poſſe credant; non mirum eſt, quod inde loco ſperati ſolaminis, majus redundaverit damnum. Profecto non præſtaotius hiſce ſubjectis conſilium ſuppeditari poteſt, quam ut & Medicos, & medicamenta fugiant; eoque potius reſpiciant, ut recto vivendi genere, vitando ſcilicet nimium frigus, animi vehementiores affectus, potus ſpirituoſiores, & corporis commotionem, ſuæ conſulant ſaluti. Atque hæc etiam ſunt, quæ in præſenti caſu ante omnia commendo. Ad hæc vero ſuadeo, ut æger aquis Spadanis utatur, ita quidem, ut primo menſe eas ſolas, altero cum dimidia lactis aſinini parte maritatas, pondere unius cum dimidia menſurá ſingulo mane hauriat.

Ante harum uſum vena in pede ſecanda; atque ſumto laxante, corpus ab omni ſaburra repurgandum eſt; quod hoc fine ipſi potationi bis vel ter interponere, & ſub ejus finem iterare decet. Ex laxantibus vero ſequens inſigni cum fructu ſemper adhibere ſolui: *Recipe mannæ electæ uncias duas, eremoris tartari drachmam, aquæ florum acaciæ uncias quinque, ſolve leni calore, colatura adde olei de eedro guttas tres. M. F. potio, quæ pro una doſi ſucceſſivis hauſtibus, interpoſita infuſi theiformis ſorbitione, aſſumatur.* Præſtantiſſimæ hoc laxans eſt utilitatis, dum abſque ulla moleſtia alvum ducit, ſaburram acrem, acidamque primarum viarum demulcet, & inteſtinorum membranas, ſpaſmo conſtrictas, egregie relaxat: quæ virtutes, ab aliis purgantibus neutiquam expectari poſſunt, tantum abeſt, ut humores magis exagitent; quemadmodum de ipſis *Stahlii* pilulis, quas tamen aliis in caſibus maximeque mulierum morbis proficuas deprehendi; prædicare auſim.

Præterea potus ordinarii rectam habere convenit rationem; cui accommodatiſſimæ erunt acidulæ vel Selteranæ, vel Tœnſtadienſes, vel Spadanæ, cum quarta parte vini Moſellani permixtæ: vina enim rubra, ob vim adſtrictivam, nociva ſunt. Non minus cum inſigni fructu potari poſſunt infuſa theiſormia ex ſummitatibus millefolii, floribus ſambuci, & chamomillæ confecta: interdum pulverem abſorbentem nitroſum adhibere, & ſub epulis ex ultimo hauſtu eſſentiam corticum aurantiorum, cum æquali pondere ſpiritus nitri dulcis, tincturæque tartari maritatam capere expediet. Et bæc ſunt, quibus ſaluti Viri generoſi conſulendum eſſe duxi.

CASUS

C A S U S CLXVII.

De catarrhis in veram podagram terminatis.

GEneroſiſſimus quidam Vir, natione Gallus, LXIII. annos emenſus, ſanguineo-cholerici temperamenti, opiparo victui adſuetus, variiſque itineribus, ſub inimiciſſimo ſæpius cœlo, perfunctus, multis ſemper rheumaticis ac catarrhalibus patuit defluxionibus. Præſertim adhuc juvenis dolores vagos, preſſorios, atque gravativos, mox pectus, mox ſcapulas obſidentes, & in malum denique iſchiadicum deſinentes paſſus eſt. Hoc uſurpatis fontibus Amaſianis, eorumque balneis, ſiluit quidem; at vix tranſacto triennio, poſt vehementiorem corporis equitando concuſſionem, denuo recruduit dextrumque potiſſimum latus, cum antea in ſiniſtro ſæviiſſet, occupavit; ſed adhibitis iiſdem aquis, rurſus conquievit. Interjectis aliquot annis, redierunt fluxiones rheumaticæ, doloreſque vagi, dorſum maxime & cervicem diſcruciantes; qui tandem anno ætatis trigeſimo quarto, in veram mutati podagram, pollicem utriuſque pedis cumprimis atrociter adflixerunt. Sequenti anno idem dolor in pedes irruit; hiſque admota moxa uſtis, evanuit quidem; at ulcuſculum inde ſubortum valde rebelle fuit, atque ob perpetuum ſeri acrioris adfluxum, vix intra binos menſes conſolidari potuit.

Tum in Italiam profectus, ibidemque per tres annos commoratus, ab omni moleſtia immunis vixit; reverſus vero hyemali tempore in Germaniam, priſtina in ſcapulis tormenta per longum tempus percepit. His paulo conquieſcentibus, bellum ſequutus, per integrum nycthemeron in loco udo ac paludoſo degere debuit, & inde protinus podagricum denuo incidit inſultum. Idem ex eadem occaſione ſequenti anno adflixit, cum tam dolorifico cervicis ſpaſmo, qui nec leviſſimum perferebat attactum. Et hæc rigida colli detentio, ob crebras, quibus poſtea obnoxius fuit, corporis & reſrigerationes & humectationes, magis magiſque crevit, & adhuc omnem ſere ejus motum præpedit.

Ultra viginti igitur jam annos podagræ ſævitiam, ſenſim invaleſcentem, expertus eſt; quæ nunquam ſine ſebre quadam ſymptomatica infeſtavit. Novem abhinc annis nephritis calculoſa acceſſit; atque ſub hac paroxyſmi podagrici, excretis per urinam ſabulo, vel lapillis plerumque remiſerunt. Neque vero ſoli pedes dolorum tyrannidi ſuccubuerunt; verum illi vago circuitu per totum corpus oberrarunt, & ſæpius tophos atque nodos, quorum adhuc quidam digitorum articulos obſident, poſt ſe traxerunt.

In tali rerum ſtatu, præter victus pertinacem obſervationem, ſtatas & phlebotomias, & ſcarificationes inſtituit vir generoſiſſimus, crebra ſumſit laxantia, pedibus moxam adplicari permiſit, variiſque remediis, etiam ſympatheticis uſus eſt. Adhibuit quoque ſic dictum ſyrupum polychreſtum, quem ad longam vitam collaudant; & inde per aliquod tempus rariores quidem podagræ recurſus obſervavit; at eadem paulo poſt & crebrior & vehementior rediit.

Ante binos circiter annos cum ſub paroxyſmi podagrici declinatione, vehementi excandeſceret iracundia, illo repente remittente, colicam incidit flatulentam, cum præcordiorum anxietate, æſtu febrili, & vomendi conatibus ſtipatam. Ego conſultus ſuſpicabar retrocedentem podagram; qua datis pulveribus nitroſis cinnabarinis, ac digeſtivis, revocata, cuncta cedebant ſymptomata. Brevi poſt ex improviſo, atrox lumborum & ſiniſtri renis dolor, ſpirandi difficultate, vomitionibus, torminibus inteſtinorum, alvi obſtructione, mictione imminuta, adpetituſque dejectione conjunctis invadebat. Monebam, ut cuncta pellentia, & ſic dicta lithontriptica remedia ſtudioſe vitaret, quoniam majorem ſanguinis ad renes adfluxum concitarent, ſabulique excretioni magnam injicerent remoram. Neque tamen minus curæ cujuſdam Medici ſe committebat, qui pellentibus, carminativis, caſtorinis ac opiatis malum oppugnabat. Imminebat jam periculum; at datis emulſionibus ac potionibus diapnoicis avertebatur, adeo ut levi dolore redderetur calculus, fabam magnitudine adæquans. Verum paucis poſt diebus inſultus accedebat gonagrico-podagricus, cum calore præternaturali ad delirium aucto; & denuo ab uſu pulverum abſorbentium, nitroſorum, ac cinnabarinorum evaneſcebat. Excipiebat, brevi tempore interjecto, dolor dextri renis nephriticus; nec cedebat, niſi excreto rurſus calculo. Et hæc eſt ægritudinum, quæ adfligunt ægrum, idea; quarum medelam & præſervationem flagitat.

Conſultatio.

Inveteratus, & firmius radicatus affectus, quo Vir generoſiſſimus ſolicitatur, in tam provecta ætate, anguſtam quidem perfectæ ſanationis ſpem relinquit: neque vero dubium eſt, quin ſi ſalubribus conſiliis aures dederit, permagnum mali levamen ſit percepturus, & ad minimum à gravioribus periculis poſſit præcaveri. Non immorabor pathologicæ illius diſquiſitioni; ſed ea proponam remedia, quæ ipſi exſtirpando convenientiſſima reor. Et hunc in finem à recto potus genere ordiar; cui nec vinum Gallicum, Franconicum, aut Rhenanum, nec cereviſia inſerviet. Præſtabit potius ſub epulis vino Hungarico uti, & in locum potus ordinarii hoc ſubſtituere decoctum: *Recipe radicis ſcorzoneræ uncias tres, chinæ, ſarſaparillæ ana uncias duas, caryophyllatæ, corticis chinæ ana unciam unam, ſeminis fœniculi, aniſi ſtellati ana drachmam unam & ſemis. Conc. D. S. ſpecies pro decocto.*

Deinceps alvi rationem habere, ejuſque perpetuam lubricitatem conſervare juvabit. Hoc ſcopo utilis eſt manna, ſi ejus una cum dimidia uncia, ex infuſo veronicæ, ad temperandam acrimoniam, lacti nupto mane ſumatur, & pridie hora quinta pomeridiana lapidum cancrorum drachma una, cum ſcrupulo magneſiæ permixta capiatur; hæcque medicamina bis quavis hebdomade iterentur. Tum ſingulo menſe circa novilunium, loca podagræ patentia ſcarificare, quovis altero menſe dorſo pedibuſque cucurbitas admovere, atque ſic venæ ſectionem prorſus omittere expediet; hauſto ante inſtitutam ſcarificationem infuſo, quod veronicam, carduum benedictum, & ſemen fœniculi habeat. Ad acidas vero, quæ in primis forſan ſtabulantur viis, cruditates attemperandas, juvandamque vim digeſtivam, operæ pretium facier Elixir noſtrum balſamicum, amarum, quod valde temperatum eſt, nec cum ſpirituoſo paratur menſtruo, & ad octoginta guttas inter prandium adhibeatur.

Ipſe ſi acceſſerit paroxyſmus, præter crebriorem decocti commendari, ejuſque tepidioris potationem, interne propinandus pulvis cinnabarinus, ex croco, caſtoreo, & pulvere Marchionis confectus; & extrinſecus, ad demulcendos dolores, linimentum ex liquore meo anodyno, nitro artificiali nupto, pedibus inungendum eſt. Hæc ſane ſufficient

ad levandum malum; cumprimis, ſi rectum vivendi genus, & ab omni, quæ mentem turbare poteſt, occaſione ſedula abſtinentia acceſſerint: id quod ex animo precor.

CASUS CLXVIII.

De podagra adoleſcentis.

STudioſus annorum XXIV. temperamenti ſanguinei, habitus corporis tenerioris, patre podagrico genitus, perque puerilem ac juvenilem ætatem lauto victu & cumprimis vino Hungarico uſus, per totam fere vitam à morbis gravioribus immunis fuit, niſi quod olim circa utrumque anni æquinoctium, ſpontaneo, eoque critico laboraverit vomitu. Octodecim autem annos natus, vera vexari cœpit podagra; quæ, adhibitis externe Landbergenſibus in Sileſia thermis,ſiluit quidem: at ſequenti anno menſe Aprili recruduit. Revocatis in uſum iisdem thermis, rurſus ab ea liberatus; ſed ab iis redux, tuſſa in dextro brachio vena, ferociſſima tuſſi, ultra binos menſes inhærente, correptus eſt. Ingreſſus vigeſimum ætatis annum, petiit Academiam; ibidemque, tranſacto ſub inordinato ac perverſo vivendi genere ſemeſtri, cum æſtate ineunte incidit in tanta pedum æque ac genuum tormenta arthritica,ut per binos menſes lecto affixus miſere fuerit. Accedente autumnali æquinoctio venam in pede ſecandam præbuit; idemque, integra per totam hyemem gaviſus ſanitate, vernali iterandum curavit. Neque tamen minus media æſtate, podagrici dolores, utut mitiores, priſtinum repetierunt locum; & abhinc, celebrata circa ineuntem autumnum rurſus venæ ſectione, tota hyeme conquieverunt. Verum eadem circa ſequens vernum tempus neglecta, gravibus, & terrorum, angorumque plenis inſomniis exerceri cœpit; quæ, ſumto purgante, unde alvum decies reddidit, preſſo pede ſequebatur podagra. Uſus hinc iterum eſt balneis ſupra dictis; ſed ab his reverſus, magnam præcordiorum anxietatem, ſpirandi anguſtiam, tuſſim, inflationem abdominis, tormina inteſtinorum, tumorem dextri hypochondrii circa jecur duriorem, ejuſque dolorem gravativum, ad ſiniſtrum quoque latus excurrentem, & ſub inſpiratione, vel quocunque corporis motu acerbiorem, ſomnumque turbulentum ſenſit. Et hiſce ſymptomatibus, cum intercurrente per intervalla podagra, cuncta remediorum genera eludentibus, hac adhuc die valde diſcruciatur.

Conſilium.

Arthritica, podagricaque, quibus egregius juvenis torquetur, tormenta, vitio hæreditario, omni procul dubio debentur: quoniam per ætatem juvenilem, cui neutiquam familiaris eſt hic morbus, inciderunt. Omnes equidem arthritici, & podagrici affectus, ſi inveteraverint, & altiores egerint radices, nituntur partium ſolidarum imbecillitate, per morbi vetuſtatem acquiſita; qua fit, ut ciborum languidior fit digeſtio, & hinc impuri, ac acres generentur humores; qui per certos temporum circuitus, ad artus valde infirmos delati, ibidemque ſtagnantes, nervoſas ac tendinoſas regiones vellicant, ſtimulant, & in iis tumores doloreſque inflammatorios pariunt. Verum ubi hæreditarium ſubeſt vitium; accuſanda potiſſimum venit nativa membranacearum, & motricium partium debilitas; quæ non modo curationi rebellior, verum etiam in producendis gravioribus ſymptomatibus longe fœcundior eſt. Quamobrem affectiones ejuſmodi, quæ à parentibus trahuntur, delicatiorem & victus obſervationem, & medicationem poſcunt, & quæcunque debilitatem partium ſolidarum augere valent, cane pejus & angue fugiantur, neceſſe eſt. Ex iis largiores epulæ, crapulæ, potus ſpirituoſiores, mœrores, immoderatus amor, nimiæ meditationes, purgantia, crebræ venæ ſectiones, anodyna improvide adhibita, opiata, & immodicum frigus veneni inſtar ſe habent: quin etiam thermæ in balneorum forma uſurpatæ,niſi earum vel acidularum internus conjungatur uſus, in perſonis præſertim, quæ extenuato corpore, & ſanguine ſicciori ac calidiori ſunt preditæ, tonum partium relaxando, majus damnum, quam commodum ferre deprehenduntur.

Quod ſpeciatim præſentem attinet caſum; in eo podagrici dolores non pedes ſolum, aut genua occupant; verum ad præcordia etiam extenduntur. Spaſmi enim & flatulentiæ, quæ tantam in hypochondriis & pectore exercent tyrannidem, ut ferocitate ſua podagricos fere ſuperent cruciatus, præter humorum in imo ventre ſtagnationem, non aliam agnoſcunt cauſam, quam materiam arthriticam, nervis earum partium incumbentem. Quibus omnibus ſi conveniens medela eſt adplicanda; ea his potiſſimum abſolvetur indicationibus, ut totum nervorum ſyſtema, maxime ventriculus & inteſtina, corroborentur, & naturales per alvum, cutim & urinam excretiones in legitimo ſucceſſu conſerventur: quo demum reddito ſanguinis & humorum æquabili circuitu, eorum ſtagnatio, & materiæ vitioſæ, acris, tartareæque generatio, conſequenter dolorum arthriticorum fomes præſcindatur.

Nec ſpe hos ſcopos obtinendi falletur Vir juvenis, ſi ante omnia aërem mutaverit, ac cœlum purius ac temperatius ſibimet elegerit. Dici enim vix poteſt, quantum hæc locorum mutatio, ad curandos ejuſmodi morbos conferat momentum: adeo, ut quamplurimos, iis morbis obnoxios noverim, qui facta in Italiam, vel Galliam peregrinatione, reduces ſuis prorſus caruerunt ægritudinibus. Ipſum ſubinde oportet frequenti, ſed moderato, corporis exercitio ſtudere; & circa utriuſque æquinoctii tempora venam in pede ſecandam dare. Tum in vini ac cereviſiæ, his in morbis noxiæ, locum, hoc commendo decoctum; *Recipe radicis chinæ, cichorei, ariſtolochiæ ana drachmas duas, M. C. D. S. ſpecies, quæ cum una & dimidia aquæ fontanæ menſura, per horæ dimidium, addito ſub finem cinnamomo decoquantur.* Hæc decoctio cum menſura una aquæ puræ frigidæ permiſceatur, ejuſque liberalior hauſtus, mane pariter, ac hora pomeridiana quarta ſorbilletur; cæterum addita vini Moſellani veteris menſura dimidia, pro potu ordinario adhibeatur.

Præterea operæ facient pretium pilulæ meæ balſamicæ, numero ſeptemdecim, ſingulis quatuordecim diebus deglutiendæ; nec levem in roborando ventriculo, totoque genere nervoſo operam præſtabit hoc electuarium: *Recipe corticis chinæ unciam ſemis, ariſtolochiæ longæ, coſti veri, caryophyllorum, florum chamomillæ vulgaris, corticis caſcarillæ, nucis moſchatæ ana drachmas duas, julepi roſarum uncias quatuor, ſpiritus vitrioli guttas triginta, olei de cedro, menthæ, macis ana guttas decem, balſami Peruviani drachmam ſemis. M. F. electuarium, cui etiam addi poteſt crocus, vel quoque theriaca.* Hujus remedii drachma una, vel ſi hæc æſtum faciat, dimidia, bis terve quavis hebdomade, vel mane, hauſto deſuper infuſo theiformi, vel veſperi, ſuperbibendo commendatum decoctum capiatur. Ipſi pedes ab omni frigido perinde, ac humido munien-

di

di ſunt aëre, & balſamo meo vitæ nonnunquam inungendi; rectoque vivendi genere ſtudioſe utendum.

CASUS CLXIX.

De podagra ſanguinea hæmorrhoidali.

VIr generoſus, XXXIII. annorum, temperamenti ſanguinei, carnis ſpongioſæ, Bacho, Venerique nimium indulgens, in juvenili ætate ob clima, in quo tunc degebat, impurum, ſcorbutique ferax, in ſcabiem incidit ſcorbuticam. Quam, fruſtra adhibitis varii generis remediis, ſalivatione mercuriali tandem expugnaturus; tres turpethi mineralis doſes ſumſit; eoque ſpem fallente, unguenta mercurialia extrinſecus adhibuit; & nec his voto reſpondentibus, curæ cujuſdam Chirurgi ſe tradidit. Dedit ille quoddam electuarium, quod veſperi ſumtum, primo ſudorem movit, poſt mediam noctem alvum duxit, eo effectu, ut brevi tempore à malo ſuo liberaretur. Sed ſenſit paulo poſt dolores gonagricos; quibus tandem evaneſcentibus, cruentum è pectore ſputum ſucceſſit, neque vero alia reliquit confectaria, niſi quod ſicca tuſſis paululum infeſtaret; ab uſu autem axungiæ humanæ brevi ſopiretur.

Verum enim vero, ante quatuor circiter annos, poſt vehementes corporis fatigationes, tam acutis circa genua corripiebatur dolorum tormentis, ut ad leviſſimum contactum acerbas emitteret querelas. Et elapſis inde quatuor hebdomadibus, prævia gravi excandeſcentia, erumpebant veri dolores podagrici, totum pedem occupantes, & dextri genu contracturam inferentes. Ab eo tempore uti cœpit decocto, ex lignis, radicibuſque reſolventibus confecto; & ſub ejus potatione ſenſit quidem mali inſultus, per intervalla recurrentes; ſed illud non niſi dictum genu, extremique pedis malleolum atque pollicem diſtorſit. Haud ita pridem balſamum quoddam, longævitati deſtinatum, & Dreſda ipſi miſſum adhibuit; ſed cum adpetitus proſtrationem inde ſentiret, illius uſum omiſit. Ante tres annos potavit acidulas Egranas; eaſque ſequenti anno iteravit; eo effectu, ut præter levem ventriculi debilitatem inde ſubortam bene habuerit, & abhinc ſanguinem ex venis hæmorrhoidalibus interdum reddiderit, cum egregio podagræ levamine. Parcior quidem ille fluor eſt; attamen, cum pronuper per tres integros ſileret menſes, vehementior podagræ inſultus infeſtavit, & utraque genua pariter ac pedes occupavit: quin redeunte ſanguinea excretione, rurſus conquievit. Ab eo quoque tempore, podagra correptus, pilulas Immanuelis Norimbergenſes ſumere ſoluit, unde tinctis cruore excrementis à ſuo malo protinus liberatur. Ipſe hic fluor noviſſime ſingulis quatuordecim diebus abſque ulla moleſtia redit; quem plerumque faciei quædam intumeſcentia, & inteſtinorum tormina antecedunt. Hoc vero ceſſante fluxu, ſubito invadunt flatulentia, & præcordiorum anxietates: alvus plerumque libera eſt, at ſi clauditur, mali atrociam auget.

Ceterum haud ignorari oportet, ægrum juniorem narium hæmorrhagiis obnoxium; & decem abhinc annis hæmoptyſin paſſum fuiſſe: hinc ſemel biſve quotannis venam tundendam præbuiſſe; hujuſque ſectionem poſt hæc intermiſſam excepiſſe dolores podagricos. His ergo vexatus, in uſum revocavit phlebotomiam, quam largiori copia inſtitutam, tantum non ſemper ſequutus eſt fluxus hæmorrhoidalis. Ipſe æger contabeſcit; & ob languidam digeſtionem, hauſtu vini Rhenani ſub epulis uti ſolet: appetitus ipſi eſt dejectus, ſomnus turbulentus, terroriſque plenus. Ad hæc de paroxyſmis podagricis notandum eſt, quod vernali gravius infeſtent, quam autumnali tempeſtate; hac enim ab æſtu præternaturali immunes, illa calore, ardoreque vehementiſſimo, cum intercurrente rigore, ac ſubſequente ſudore ſtipati urgent; ac noviſſime, cum cutis in pedibus manibuſque ſeceſſione, nodiſque digitorum ſolvuntur. Quorum igitur cauſa medelam flagitat, & num ſibi profuturæ ſint thermæ Carolinæ, doceri avet.

Conſilium.

De gravi affectione, quæ virum generoſum atrociter diſcruciat, ſentio, quod à partium nervoſarum totius corporis inſigni debilitate, & ad motiones ſpaſmodicas proclivitate, maxime ventriculi, ejuſque digeſtivæ virtutis imbecillitate, primam repetat originem. Proximum, quod inde reſultat, incommodum eſt chyli, ac reliquorum ſuccorum vitalium impura diatheſis & acrimonia; quæ languente ventriculi tono, in vicem generoſorum humorum producitur, & anſam præbet, ut vernali potiſſimum tempore, quo inſignis in toto corpore conſit mutatio, ad externos compellatur artus, inque iis vagos pariat dolores. Accedit inſuper temperamentum ægri ſanguineum, quod ad generandam ſanguinis nimiam molem, valde exiſtit opportunum. Inde enim factum utique eſt, ut juventutis aonis ſuperflui humores per nares pariter, ac ſpaulo poſt per pulmones fuerint excuſſi. Quæ excretiones, quum increſcente ætate ceſſaverint, atque debilitas ventriculi ac inteſtinorum magis increverit; ſtagnans in ramis venæ portæ cruor, fluori hæmorrhoidali cauſam præbuit. Quemadmodum vero hic fluxus, ſi rite ſuccedat, egregium eſt ſubſidium, quo graves ſpaſmodicæ, aliæque affectiones præcaveri poſſunt: ita ab eodem impedito, ac difficilius eveniente, graviſſima in corpus redundant damna. Tum enim retentus cruor inſarcit vaſa imi ventris maximeque inteſtioorum ſanguinea, hæcque diſtendendo, nervoſarum partium graves parit ſtricturas. Harum ope ſucci vitales ad loca ſuperiora majori impetu, & copia compelluntur: qui in capite dolores, vertiginem, ac temulentiam; in præcordiis anxietatem, ſpirandique difficultatem; & in externis artubus, ſi acriores fuerint, podagrica, & arthritica progenerant rormenta.

Cuncta vero hæc ſymptomata nervoſi generis debilitati in acceptis potiſſimum ſont ferenda; quæ in noſtro ægrotante, niſi à nativa diſpoſitione ſuos mutuetur natales, tamen varias agnoſcit cauſas, à quibus introduci potuit. Has inter primum locum occupant, vinoſæ compotationes, & veneris exercitia, quibus juvenis nimium indulſit: unde etiam ſcabiem, quæ dicitur ſcorbuticam, profectam fuiſſe reor. Deinceps accuſanda venit ſalivatio, tam per turpethum minerale, quam externas inunctiones tentata, quæ, præſertim cum imprudenti regimine inſtituta, magnam nervorum debilitatem, & hinc pendentes artuum externorum graviſſimos poſt ſe trahere ſolet dolores. Et denique multum debetur animi affectibus, cumprimis excandeſcentiæ; quibus in pervertendo partium motricium robore, nihil fere potentius.

Sed ad medendi jam tradendam, cujus cauſa conſultus ſum, rationem devenio; atque quod præſertim thermas Carolinas, vel acidulas attinet, earum uſui non ſubſcribo; quoniam ſpem omnino fallunt, ſi robur primarum regionum, & nervoſarum

partium haud integrum fuerit. Mea potius ſententia eo jam reſpiciendum erit, ut convenieoribus alimentis, blandisque medicaminibus, vires dejectæ reſtaurentur: atque iis demum reſtitutis, non alienum fore arbitror, ut in uſum vocentur thermæ Carolinæ.

Primum itaque ſuadeo, ut bis quotannis, circa ſingula nimirum æquinoctia, cœlo exiſtente ſereno, vena in pede tundatur, & octo circiter cruoris unciæ detrahantur. Dum enim ſanguis io hac perſona generoſa nimium abundat, nec ſufficienti per venas hæmorrhoidales potitur exitu: metus utique juſtiſſimus, ne io vaſis imi ventris ſtagnando, graviorum auctor fiat ægritudinum; niſi ejus molem dictis venæ ſectionibus depleamus. Deinceps potus recta ratio habenda eſt; pro quo nulla nec cereviſia, nec vina, minime acidula, conveniunt. Io ejus ordinarii locum commendarem decoctum, *quod ex radicis chinæ, & ſcorzonera ana uncia dimidia, corticis ligni ſaſſafras, ac cinnamomi ana drachma, cum tribus aqua menſuris, per hora dimidium decoctis* parari poteſt; & ad ventriculum roborandum concederem uſum vini Huogarici vel Burgundiaci parce ſub epulis adhibendi.

Tum cum blando regimine mane iotra lectum, ſex circiter vaſcula infuſi theiformis, *ex herbæ meliſſa, ſalviæ, betonica, veronica ana manipulo uno, corticumque citri recentium drachmis tribus* compoſiti, ſorbillanda ſuadeo; brevi vero ante prandium ſexagiota guttas Elixirii viſceralis balſamici, ex laudato decocto, vino nupto ſumendas; & veſperi, alternis diebus drachmam unam pulveris mei bezoardici capieodam hortor. Præterea quavis bebdomade deglutire expediet ſedecim pilularum mearum balſamicarum; quæ & alvum blande movent, & robur inteſtinorum reſtaurant. Circa æquinoctiorum vero, & illa tempora, quibus hæmorrhoidalis fluor imminet, easdem pilulas, quinque ſucceſſive vicibus, alternis diebus, ad promovendas bæmorrhoides devorare conveniet.

Ceterum rectæ victus rationi ſtudere juvabit. Epulæ cumprimis cœna, ſint parciores; cibi nimium pingues, acidi ſalitique fugiantur, & potius aſſi comedantur, quam elixi; nimius quoque herbæ Nicotianæ, decoctique fabarum Caffeé uſus evitetur; omnes, quæ animum ad graviores commotiones irritare valent, occaſiones ſtudioſe caveantur; & potius crebræ, ſed moderatæ, corporis exercitationes inſtituantur. His per inſtantem hyemem adhibitis, futuro vere thermarum Carolinarum uſus, cum ſucceſſu feliciſſimo ſubjungetur.

Neque vero ſpes ſefellit hanc curationem; ſiquidem, ea per binos menſes protracta, victusque recto ſervato ordine, valere cœpit generoſus æger; atque thermis Carolinis ſuperſedens, ab illa ſola conſanuit.

CASUS CLXX.

De topicis, imprimis camphoratis, in podagra & eryſipelate noxiis.

VIr quidam generoſus, in eximia dignitate conſtitutus, & ætate provectior, ante aliquot hebdomades, tumore inflammatorio dextri pedis, qui antea exulceratione contaminatus erat, prehendebatur, adeo ut in ſuperiori tibiæ parte prægrande tuberculum ſuboriretur, & hoc ſubita totius pedis inflammatio ſequeretur. Poſtridie ſiniſtrum pedem, in calcaneo pariter ac tarſo obſidebat tumor atque dolor podagricus. Conſultus Chirurgus utrique pedum adplicabat ſpiritum vini campboratum, croco tinctum, & creſcente inflammatione, camphoram in pulvere admovebat: unde quarta circiter die, & inflammatio evaneſcebat & dolor remittebat. Verum paulo poſt excipiebant inſignis præcordiorum anxietas, ſumma ſpirandi difficultas, inquietudo, æſtus intenſior, & ſitis ſerma inexplebilis, adpetitus dejectio, contumax alvi obſtructio, & flatulentæ moleſtiæ. Injecti clyſteres, ſumptique pulveres antiſpaſmodici *Stablii* levabant quidem paullulum ea ſymptomata; ſed non expugnabant: donec hauſta potio laxans, ad mentem Illuſtris *Hoffmanni* cum manna parata, tantum ferret levamen, ut generoſus æger extra lectum commorari potuerit. Tandem copioſus, iſque criticus erumpebat ſudor; & hæmorrhoidum ſolitus fluor accedebat: cum inſequente totius mali remiſſione. Quum vero his eryſipelaceis, ac podagricis incommodis ſæpius infeſtari ſoleat; quomodo ab iis præcaveri poſſit, ſcire cupit.

Conſultatio.

Moleſtiſſima, quæ virum ganeroſiſſimum graviter exercuerunt, ſymptomata, præcordiorum nempe anxietas, inquietudo, diſtenſiones imi ventris, calor præternaturalis, ſitis, & alvi obſtructio, debentur omnino materiæ arthriticæ, ac eryſipelaceæ, per camphorata remedia, in ſicca pariter ac liquida forma adplicata, factæ repulſioni. Ampliſſimus enim æger, cujus conſtitutionem ſatis perſpectam habeo, præter cacocbymicam ſuccorum vitalium, qua pollet, defœdationem, fluori hæmorrhoidali obnoxius eſt. Quo haud legitime ſuccedente, non modo bumorum moles, ac copia creſcit; ſed accedente præſertim vita ſedentaria, in qua conſtitutus eſt, eorumdem quoque impuritas majores acquirit vires. Et in hoc rerum ſtatu, ſalutari plane conſilio, & critico quodam motu, qui ſæpius ſimul eſt febrilis, ſerum acre & impurum, ad habitum & externas corporis partes compellitur, inque iis mox eryſipelaceas inflammationes, mox podagricos athriticoſque dolores, mox etiam ulcera producit. Hiſce in affectionibus autem eo à prudenti Medico reſpiciendum eſt, ut bumores diluantur, eorumque motus ad corporis ſuperficiem, datis diaphoreticis, promoveantur, & alvus infuſis clyſmatibus lubrica conſervetur; quo demum corpus ab excrementitiis ſordibus liberetur. Quod ſi vero quidam dolorum impatiens, hos, una cum conjuncto rubore, ac tumore, adplicatis extrinſecus topicis repellentibus, improvide conſopiverit: grave profecto & irreparabile ſanitatis damnum, teſte perpetua experieotia incurret. Namque ſerum illud acre, quod à ſanguinis maſſa ſeparatum, & ad externas partes depoſitum fuit, ibidem ſtagnando, cauſticam ac virulentam induit naturam; qua imbutum, ſi retro agitur, internis, quæ nervoſæ ſunt, partibus incumbit; veluti ſunt membranæ ventriculi, inteſtinorum, maximeque coli, tendinea diaphragmatis pars, pulmonum bronchia, & ipſa cerebri involucra: unde earum partium ſpaſmi, dolores, inflammationes, febres, deliria, & niſi tempeſtive ferantur ſuppetiæ, longe graviora, quin mortifera, proficiſcuntur ſymptomata.

Quod ſpeciatim attinet camphorata; vix ullus eſt, qui de illis credat, quod extrinſecus admota, materiam arthriticam ac eryſipelaceam intus agant; ſed plerſque ipſis vim diſcutientem, ac obſtructos poros reſerantem attribuunt. Non equidem negaverim, quin hoc remedii genus, in certis ſubjectis ac circumſtantiis, ſtagnantis materiæ diſcuſſionem ſæpius adjuvet: verum oon raro obſervavi, quod illud tam in pulveris, quam ſpiritus forma, externe adhibitum, in podagricis æque ac eryſipelaceis affec-

tibus

tibus, noxium & repellentem exſerat effectum. Haud ita pridem curæ meæ ſe tradiderat matrona quædam generoſiſſima, quæ podagrico inſultu, quo ſæpius exercita fuerat, prehenſa, tertio die camphoram, minio permixtam pedibus adplicuerat. Conquieſcentibus inde doloribus, in magnam præcordiorum anxietatem, inſignem corporis laſſitudinem, æſtum febrilem, ad deliria auctum, inquietudines, vomitus, & alvi obſtructionem inciderat. Accitus ego dabam pulverem nitroſum præcipitantem, cui camphoræ, quantum quarta grani pars capit, permiſcebam; & inſimul emulſionem ex ſeminibus quatuor frigidis, cum juſculo avenaceo, crebro exhibebam: unde expulſo rurſus podagrico motu, convaleſcebat.

Quod vero damnum camphora externe adhibita excitavit; id ab ejus interno uſu reſarciri, ſæpiſſime deprehendi, haud ſecus ac de ſulphure, quod in ulceroſis, ac ſcabioſis affectibus inter topica uſurpatum, repellendo materiam peccantem, inſignem noxam parit, interne vero datum, eandem cum magno ſanitatis commodo, ad corporis depellit ſuperficiem. Quamobrem in ejuſmodi affectibus, ab omni topicorum uſu abſtinere; nec niſi ſub morbi declinatione, ad roborandas partes debiles, iis uti ſoleo: id quod vir generoſus in poſterum ſibi habeat commendatiſſimum, etiam atque etiam hortor.

Quibus præmiſſis, ad tradendam methodum, qua ab hoc moleſto affectu præcaveri queat vir graviſſimus, deveniens; ſuadeo, ut bis quotannis, circa utraque nimirum æquinoctia, venam ſibi tundendam curet; & paulo poſt per aliquot dies potione illa laxante ac mannata utatur, quam ſibi jam utilem deprehendit: ſiquidem in morbis ſpaſmodicis, præſertim inteſtinorum, mannatis non tutiora ſunt laxantia. Deinceps operæ erit pretium, menſe Maio acidulas Selteranas potare; ante, ſub, & poſt quarum potationem idem mannatum laxans capiendum eſt. Nec pro potu ordinario convenit cereviſia; ſed huic ſubſtituere juvabit conveniens decoctum, cum quarta vini Moſellani parte permixtum; quod ſic parari poteſt: *Recipe radicis ſarſaparillæ, ſcorzoneræ ana uncias quatuor, radicis cichorei unciam unam, herbæ cardui benedicti manipulum unum, aniſi ſtellati drachmas duas. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum unciæ duæ cum tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes decoquantur.* Nec ludetur opera, ſi nonnunquam circa ſomni tempus, pulvis meus bezoardicus, præcipitanti nuptus, ex aqua florum ſambuci, vel ceraſorum nigrorum aſſumatur. His ſi acceſſerit prudens rerum non naturalium uſus, & ſtudioſa à nimiis meditationibus, vita ſedentaria, animi pathematibus, corporis refrigeratione, cibiſque acidis, ſalitis & coctu difficilioribus abſtinentia: non dubito, fore, ut dictorum malorum vacuitate vir generoſus in poſterum gaudeat.

CASUS CLXXI.

De pertinaci ulceratione femoris.

Imploravit quondam tuam, Vir Experientiſſime, opem vir quidam generoſus, eo quod tum temporis, carcinomatoſo oris ulcere laborabat; quod præſcriptis à Te decoctis, blandis laxantibus, lenemque ſudorem ducentibus, nec non recta vivendi ratione, prorſus coaleſcebat. Verum idem vir ante quinque annos, in ſuperiori, & externa oſſis femoris ſiniſtri parte, inſignem primum ſentire cœpit pruritum, qui paulo poſt, immoderatius ſcalpendo, in latam degeneravit ulcerationem. Hæc inuncto balſamo Peruviano, inſperſoque ad perficiendam conſolidationem pulvere quodam, intra quatuordecim dies equidem coaluit; ſed paulo poſt nova in eodem loco, numeroque plura effloruerunt ulcuſcula. Atque his etiam conſolidatis, factum eſt, ut ab eo tempore quovis & vernali, & autumnali tempeſtate dictum locum quædam ulcerationes occuparent. Suboriuntur enim primum tubercula, attactu duriora, pruritu moleſtiſſimo ſtipata; quæ poſt aliquot dies, veluti ſanguine ſuffuſa conſpiciuntur, nigreſcunt, tumque finduntur, & ſaniem fundunt, carnem ſubjectam profundius depaſcentem: ſiquidem hæc filamentorum inſtar abſcedit; donec excreto copioſius pure, mundificetur ulcus, & inducat cicatricem. Conjuncti præterea vehementes ſunt & pruritus, & dolores; ac interdum ipſe ſincerus cruor, cum pure excernitur. Conſueto hoc more, circa elapſum noviſſime vernale tempus, iterum eruperunt dicta ulcuſcula; verum præter opinionem, tanta pertinacia per totam inhæſerunt æſtatem, ut uno exſiccato, alterum effloreſceret, & hæc ſcena ad hanc uſque diem ludatur. Quum itaque veretur generoſus ægrotans, ne hoc malum majora capiat incrementa, & graviora poſt ſe trahat pericula: petit conſilium, quo funditus illud exſtirpari poſſit.

Conſultatio.

Generoſiſſimus Vir, cujus adverſa valetudo mecum eſt communicata, humoribus impuris, ſalſis, acribus, viſcidis atque ſcorbuticis, pollere videtur. Horum documentum non modo à carcinomatoſo, quod ante aliquot annos labia obſedit, ulcere; verum etiam illo, quod per integrum quinquennium, quovis ſemeſtri in ſemore effloruit, & per noviſſimam æſtatem, cuncta remedia eludens, pertinaciter inhæſit, omnino deſumi poteſt. Hinc ſimul curandi patet ratio, quod ſolis externis remediis neutiquam adminiſtrari debeat; ſed ea ſimul intrinſecus data requirat medicamina, quæ totam humorum maſſam ab omnibus depurare valent impuritatibus. Atque talem adornaturus curationem, ante omnia ſanguinis convenientem ſuadeo miſſionem. Quum enim innotuit mihi, Virum ægrotantem per multos jam annos venæ ſectionibus ſuperſediſſe: non dubito, quin ex cumulata inde humorum mole, & conſequenter tardiori eorundem circuitu, multum augmentum dyſcraſiæ ſcorbuticæ acceſſiſſe ſtatuam. Tundenda igitur circa utrumque æquinoctiorum in pede eſt vena; &, quo impetus humorum eo derivetur, aliquot ante diebus tepidiora uſurpanda ſunt pediluvia. Conſulo præterea, ut per aliquot menſes omnis & vini & cereviſiæ potus fugiatur, & hoc in ordinarii potus locum adhibeatur decoctum: *Recipe radicis ſarſaparillæ uncias duas, chinæ, ſcorzoneræ ana unciam unam, ſeminis fœniculi drachmam ſemis. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum una & dimidia uncia cum binis aquæ menſuris per hora dimidium in vaſe clauſo decoquatur:* quo etiam decocto calido mane uti licebit.

Tum vero hæc inſtituatur medicatio: *Parentur ſpecies ex foliorum ſennæ, radicis polypodii, rhabarbari ana drachma una, ariſtolochiæ rotundæ, agarici trochiſcati, arcani duplicati, aniſi ſtellati ana drachma dimidia. Harum drachma una, in petia ligata, cum decocti ſuperius laudati ea, quam ſexta menſuræ pars capit, quantitate, decoquatur; & hac decoctio, pro una doſi mane hauriatur, continuando per tres ſucceſſive dies.* Ducet per alvum hoc remedii genus, omnes craſſas ac viſcidas impuritates, neque ullas movebit moleſtias. Hinc repurgatis

primis regionibus, per proximum ſeptiduum, decoctum ſuperius ſolum, cui herbæ cardui benedicti tres pugilli ſint incocti, mane capiatur calidum, & inde ſudor expectetur. Et hæc duo medicamina, tribus vicibus alternatim adhibeantur, ita ut laxans per triduum, & infuſum diaphoreticum per ſeptem ſorbilletur dies. Dum hæc fiunt, veſperi aſſumatur drachma una pulveris, qui ſic ſe habet: *Recipe ceruſſæ antimonii, lapidum cancrorum, ſuccini præparati ana drachmam unam, cinnabaris antimonii bene præparatæ drachmam ſemis. M. F. pulvis, div. in quatuor partes.* Cæterum à cibis pinguibus, ſalitis, acidiſque, potibus vinoſis, fumo tabaci, & vita motus experte, nec non venere cavendum, & corporis exercitationi probe ſtudendum. Extrinſecus ſequens mixtura, cum linteo, repetitis de die vicibus ulceri admoveatur: *Recipe aquæ calcis vivæ, ſolani, arquebuſadæ ana unciam unam, ſacchari ſaturni, mercurii dulcis ana drachmam ſemis. M. D.* Et hæc medicatio non ſolum præſenti ulcerationi exſtirpandæ convenientiſſima erit; verum etiam, ſi quovis ſemeſtri repetatur, virum generoſum ab omni in poſterum præcavebit moleſtia.

CASUS CLXXII.

De abolitione motus pedis ex prava curatione poſt lapſum.

FOEmina quædam generoſa, meam aliquando requirebat opem, eo, quod moleſtum pedis affectum per tres anni quadrantes paſſa fuerit. Quum enim ante dictum tempus, gravi lapſu in ipſum femoris os præceps ageretur; ſurgens, in eo latere quod ſiniſtrum fuit, maximeque circa tendines muſculi tricipitis, in anteriori oſſis ſacri parte, tenſivum percepit dolorem; adeo tamen levem, ut eadem die, licet non ſine moleſtia, ſaltare potuerit. Sequenti vero nocte tanta dolorum tormenta, in affectum locum, ad tibiam uſque protenſa irruerunt; ut nullus eſſet, quo ſemet ſolari potuerit, corporis ſitus. Scire tamen licet, fœminam generoſam ante hujus mali invaſionem, non ſolum gravi exarſiſſe iracundia, verum ſcorbutico in manu exanthemate, brevi ante per topica intus acto, contaminatam fuiſſe.

Interim ea jam dolorum levamen quærens, incidit in manus Chirurgi cujuſdam caſtrenſis; qui in pede dextro, tanquam integro, venam ſecavit, & affecto loco ceratum impoſuit: unde dolores magis creverunt, & tendines in regione pubis, quaſi contractura affecti, comparuerunt. Tandem conquieſcentibus poſt balneorum vaporoſorum uſum tantiſper doloribus; conſultus quidam balneator, femori læſo veſicans adplicuit emplaſtrum: at abhinc tanta ferocitate recruduerunt dolores, ut omnem ſomnum, omnemque fere patientiam adimerent, nec ullis balneis, unguentis, atque topicis depelli poſſe viderentur. Verumtamen ſucceſſu temporis exſpirarunt; & ſymptomata, quæ jam ſolicitant pereximiam matronam, hæc fere obſervantur. Femur affecti lateris magis eminet, & ipſe pes ſiniſter, dextro brevior eſt, nec ipſi valet inniti; nec eundem extendere, nec extrorſum movere; ſiquidem muſculorum, maximeque tricipitis, tendines contracti, ac quaſi indurati conſpiciuntur. Neque etiam caput oſſis femoris, ſine inſigni dolore, moveri aut contrectari ſe patitur. Cæterum menſtruorum fluor inordinatus ſuccedit, & ideo hyſtericæ paſſiones, cumprimis animi deliquia, & cordis palpitationes per intervalla vexant: ſique dulces aſſumſerit cibos, male habet.

His præmiſſis, ſi in cauſas horum malorum inquiramus; non ſane ſolus in femur lapſus accuſandus venit. Quamvis enim huic debilitatem tendinum, femoriſque ſubluxationem deberi, extra dubium ſit poſitum: attamen ad rheumaticum humorum verſus has debilitatas partes decubitum, maximopere reſpiciendum eſt. Namque hunc in acceptis ferendi ſunt dolores, qui factæ læſioni ſupervenerunt, iſchiadici; qui cum incongruis topicis, & præſertim veſicatoriis tractati fuerunt; non mirum eſt, quod humorum acrium ad hanc partem adfluxus magis auctus ſit, & ſubluxatio increverit. Unde tandem callus in acetabulo generatus, & muſculi, tendines, nervique pedem introrſum flectentes, indurati contractique fuerunt; ut nulla eundem extrorſum movendi, quin & ambulandi imminuta ſit facultas.

Quæ cum ita ſint; vix fieri poterit, ut id vitii & internis & externis medicaminibus funditus perſanari, aut pes in naturalem ſitum reponi queat; quoniam calli, in acetabulo generati, diſcuſſio, nullum amplius locum habere videtur. Neque tamen minus certiſſimam foveo ſpem, fore, ut convenientibus medicinis, pedem & movendi, & extendendi liberior obtineri queat potentia. Quum vero malum à ſcorbutica humorum diatheſi, quam exanthemata in manibus efflorеſcentia, & fluor, quo generoſa mulier detinetur, albus indicant, foveri vero ſit ſimillimum: eo curationem ſimul dirigendam arbitror, ut ea acrimonia contemperetur, & edulcoretur.

Huic ſatisfacturus ſcopo, ſequens in uſum propono remedii genus: *Recipe radicis ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, chinæ ana uncias ſex, liquiritiæ, cichorei, ana uncias duas, corticis ligni ſaſſafras, unciam ſemis. C. C. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ cum tribus aquæ menſuris per tres horæ quadrantes, addito antimonio crudo, unciæ dimidiæ pondere pulveriſato, & in petia ligato, decoquantur.* Decocto vero hoc mane calido, in vicem potus Thée bois, reliquo tempore frigido in locum potus ordinarii uti juvabit. Deinceps pulveris mei bezoardici drachmam unam alternis diebus veſperi capere; & pilularum balſamicarum quindecim, quovis tertio die devorare conveniet. Non minus balnea vaporoſa, circa ſomni tempus adhibenda, operæ facient pretium; tum enim ægrotans ſellæ perforatæ inſidere, & vaporem decocti ſuppoſiti, quod ex floribus chamomillæ, ſambuci, aqua & lacte paratur, pedibus probe velatis, ad affectam partem admittere debet.

Ex topicis hoc unguentum commendo: *Recipe axungiæ humanæ uncias tres, balſami de Copaiva, olei ſpicæ veri ana drachmas tres. M. D. & mane non minus, ac per reliquam diem aliquoties parti læſæ illinatur.* Nec denique abs re erit, veſicam vitulinam, oleo lini tepidiori plenam, circa pubis regionem, intra femora geſtare; eandemque, ubi refrixit, in aquam fervidam imponendo, ruſus calefacere. Non enim dubito, quin ex his præſidiis egregium mali levamentum ſit inſecuturum.

Epicriſis.

Quamvis ex gravi, cujus in hiſtoria morbi mentio fit, in os iſchion lapſu, non protinus ſuborta fuerit vera femoris luxatio; id quod vel exinde patet, quod ægrotans paulo poſt ſaltare adhuc potuerit: attamen, accedentibus aliis cauſis, enaſci tandem ſubluxationem poſſe, præſens confirmat hiſtoria. Dum enim anteceſſit exanthematum in manu ſcorbuticorum improvida repulſio: factum eſt, ut humores illi impuri, data per lapſum occaſione, ad juncturam femoris, tanquam partem debilem decubuerint;

buerint; ibidemque tormenta pepererint iſchiadica. Hic humorum adfluxus, accedente perverſa medicatione, & inconvenienti ceratorum, & veſicatoriorum uſu, magis omnino eſt confirmatus, adeo, ut inde caput oſſis femoris è ſede ſua excuſſum, & partes muſculoſæ, tendinoſæque quadam contractura affectæ fuerint. Mea quidem ſententia hæc mala utique præcaveri potuiſſent, ſi ab initio interne mixtura diſcutiens, ex aqua cardui benedicti, chærefolii, aceto deſtillato, mixtura ſimplici, lapidibus cancrorum, antimonio diaphoretico, & ſyrupo croci propinata; extrinſecus vero pars læſa ſpiritu vini camphorato, cum eſſentia croci, atque nuciſtæ permixto probe fricata, & in naturalem ſitum perita manu repoſita fuiſſet. Verum generato jam & inveteraſcente acetabuli callo, morbus eſt immedicabilis.

CASUS CLXXIII.

De impotentia ambulandi ex lapſu in regionem iſchiadicam, oſſe femoris nec fracto, nec luxato.

Vir ſexagenario major, temperamenti ſanguineo-cholerici, vitæ genere ſedentario & motus experte uſus, fluori hæmorrhoidali moderato, bis vel ter quotannis circa ſolemnes ut plurimum cœli mutationes obnoxius, & hernia ab inteſtinis ex dextro inguine in ſcrotum prolapſis ſatis grandi affectus, ante ſeptem hebdomades, in plana pavimenti ſuperficie, ex improviſo in regionem iſchiadicam dextri lateris graviter concidebat. Surgens, & per aliquot paſſus abſque ullo incommodo progreſſus, tanto repente dolore in eo loco prehendebatur, ut ſtandi pariter ac ambulandi potentia deſtitutus, lecto imponi debuerit. Viſitato curatius loco, nulla oſſis femoris nec in collo, nec in medio corpore fractura, nec ejus luxatio; ſed ingens tantum contuſio, & muſculorum, tendinumque vehemens contorſio deprehendi poterat. Quamobrem ad præcavendum tumorem inflammatorium, externe ſpiritus bezoardicus camphoratus adhibebatur; interne propter graviorem, qui junctus erat, terrorem, tam eſſentia blande bezoardica, quam pulvis temperans bezoardicus è chelis cancrorum, ſpecifico cephalico *Michaëlis*, nitro depurato paratus dabatur. Neque tamen minus ſex à facto lapſu diebus, calore præternaturali, & contumaci alvi obſtructione corripiebatur. Præter dicta remedia, & aquas diapnoicas circa ſomni tempus, ad promovendam tranſpirationem propinatas, admovebatur læſo femori emplaſtrum è nervino, ſantalino, & oxycroceo, nonnihil camphorato confectum. Alvus autem per integrum octiduum clauſa manebat, quo elapſo, datis crebrius dictis pulveribus, tartaro vitriolato nuptis, tandem ſolvebatur. Lentus tamen calor adhuc moleſtiam creabat; & ipſi dolores per intervalla modo graviores, modo tam mites erant, ut iterum ſtare, & utraque crura abſque ullo moleſtiæ ſenſu movere valeret; urina exiſtente ſaturata, & quandoque craſſa ac turbida.

Elapſis tribus ſeptimanis, alvi profluvium accedebat copioſiſſimum, non modo muco tenaci, in fruſtis excreto, verum ipſo etiam cruore permixtum. Quo circa vigeſimum ſextum morbi diem ſedato, urina mejebatur citrina, ciborum adpetitus redibat, ſomnus erat tranquillior, niſi quod flatulentiæ ipſum nonnunquam turbarent; & æger, miniſtro innixus, in conclavi, abſque doloribus ambulare valebat. Quum vero femur circa genu exareſcere videbatur; Chirurgus ipſi mox unguentum nervinum, mox ſolum ſpiritum vini camphoratum, mox dictum ſupra emplaſtrum, cum oleo lumbricorum terreſtrium ſubactum, non ſine levamine adplicabat. Cœpit etiam bene habere ægrotus vir, adeo ut ſexta à facto lapſu hebdomade, lectum deſerens, pede à frigore munito, ſellæ inſideret. Hinc vero utriuſque, maxime læſi, pedis tumor œdematoſus, ad genu uſque excurrens accedebat: qui externe ſacculis paregoricis, cum floribus ſambuci, & camphora paratis, interne diureticis ac diapnoicis oppugnatus, ſenſim detumeſcebat; neque vero, licet pedes continuo udore madeant, eos prorſus reliquit. Jungebantur etiam crebra ſternutamenta, levior tuſſicula, & raucedo quædam; ſed brevi poſt evaneſcebant.

Et in hoc rerum ſtatu per ſeptem jam vivit hebdomades æger; adpetitu neutiquam defectus, tantum abeſt, ut eandem, quam ſanus ſumſit, capere ſoleat ciborum quantitatem; nec viribus adeo privatus eſt, quin non modo in ipſo conclavi ſe circumgeſtari, ſed ope lecticæ in ædes ſacras vehi curet. Ipſe cæterum errores diæteticos ac crapulas, nec non cibos coctu difficiliores ſtudioſe fugit; nec potibus calidioribus Thée, Coffée, vel Succoladæ, nec aliis quibuſcunque decoctis utitur: ſed inter epulas præter cereviſiam Naumburgenſem, unum vel alterum vini Hungarici hauſtum aſſumere ſolet; quoniam ab aliis & vinis, & cereviſiis, quandam in primis officinis naſci ſentit cruditatem. Venam nunquam ſecandam præbuit; ſiquidem omnes ſanguinis miſſiones inſigniter averſatur. Nec ignorari oportet, parentem ejus quinquaginta annos natum, hydrope, toti familiæ familiari, periiſſe; poſtquam tribus ante mortem annis, eodem ac noſter, lapſu percuſſus fuerat.

Quam ob cauſam dubius quoque hæſit Medicus, num junctum œdema pedum ab ipſo lapſu, & facto ſubinde gravi terrore derivaret, anne potius diuturniorem decubitum, & hinc generatum ſuccorum vitalium lentorem, ac conſequentem in viſceribus imi ventris, maximeque hepate ſtagnationem accuſaret, indeque futuram metueret cachexiam. Idcirco cum reliquis medicaminibus ordinavit etiam aperientia, roborantia, atque viſceralia: ſed quum malum nulla adhuc medicatione prorſus debellari potuit; ad Te, Vir Illuſtris, confugimus, tuamque ſententiam de his potiſſimum anhelamus momentis.

1. Num recte judicaverit Medicus, quod caput oſſis femoris nec fractum, nec luxatum ſit; anne commendata ab ipſo topica ſine noxæ metu potuerint adhiberi?

2. Utrum tumor œdematoſus, quo jam ante aliquot annos, utut leviori laboravit, hac vice, continuante nequicquam perſpiratione, inhærens, à ſolo terrore, & facta per lapſum membranarum nervearum, ac muſculorum contuſione ſit derivandus; anne potius humorum quandam acrimoniam, ac incipientem cachexiam ſignificet, inprimis, cum tuſſis, raucedo, alvi fluxus, & ſternutatio ſupervenientes huic opinioni favere videantur?

3. An conſultum ſit, uſum ſacculorum paregoricorum externum continuare, omiſſa tamen jam camphora, quippe quæ partibus mucidis & gelatinoſis ſpiſſioribus, in poris & fibrillis pedum, tanquam partium à fonte caloris remotiſſimarum reſtitantibus, majorem ſtagnandi occaſionem præbere animadvertitur? anne ſit convenientius, pedum tranſpirationem, ſolis integumentis calidioribus adjuvare?

 4. Utrum

4. Utrum ſpiritus nervinus, cum euphorbio deſtillatus, emplaſtru huc uſque uſurpato ſit præferendus?

5. Num liceat, geſtationem in lecticis, cœlo exiſtente ſereno continuare?

6. Anne tam ad depellendum pedum œdema, quam promovendas hæmorrhoides, ſit proficuum, ſingulo menſe, luna decreſcente, ventrem leni laxante ſubducere? Et

7. Num denique recurrentes interdum dolores, vel ſanguinis in acetabulo ſub lapſu factam ſtaſin, vel plane occultam adhuc oſſis innominati læſionem ſignificent?

Reſponſio Conſultatoria.

Cuncta morbi, cujus cauſa conſultus ſum, momenta ſedulo perſcrutatus; ad quæſtionum adnexarum primam reſpondeo, quod mea quidem ſententia, nulla omnino nec luxatio, nec fractura oſſis femoris, ejuſque capitis præſto ſit. Primum enim lapſus ille in planam pavimenti ſuperficiem, non tam violentus eſſe potuit, ut in ægro, qui non valde carnoſus eſſe videtur, ipſam femoris vel luxationem, vel fracturam produxerit. Deinceps ſub illatis femori violentiis ejuſmodi, omnis ambulandi potentia protinus aboleri ſolet; quam noſtro poſt lapſum relictam fuiſſe, morbi docet hiſtoria: ut taceam, capitis, quod in oſſe femoris eſt, luxationem eſſe rariſſimam. Credo potius, quod ligamenta illa tendinoſa, nervea, ac glandulosa, quæ oſſibus iſchii, ilei, atque femoris connectendis tributa ſunt, à gravi illo lapſu læſa, compreſſa ac contuſa fuerint: unde humores in libero per vaſa contuſarum partium circuitu retardati, ibidem ſtagnaverunt, & doloris pariter ac tumoris auctores exiſtunt. Hiſce vero ſtagnantibus ſuccis diſcutiendis, ſtatim ab initio non convenientius fuiſſet ſpiritu vini camphorato remedium, quem in ejuſmodi caſibus cum eſſentia croci & caſtorei remiſcere ſoleo. Emplaſtro oxycroceo, quod ob vim, qua pollet, attractivam & exagitantem minus proficuum arbitror, majori cum fructu, emplaſtrum miraculoſum *Barbette* ſubſtitui pomiſſe cenſeo; quippe quod egregia reſolvendi, doloreſque ſopiendi virtute gaudet, nec tranſpirationis ſucceſſum remoratur. Nec ludetur opera, ſi adhuc dicta topicorum genera in uſum vocentur. Reliqua vero, quæ lapſum exceperunt, ſymptomata, veluti alvi obſtructio, calor præternaturalis, febris ſymptomatica, & adpetitus proſtratio &c. non niſi ſuborto in parte affecta dolori debentur: ea enim eſt partium nervoſarum indoles, ut ſi gravi ſpaſmo ac dolore afficiantur, hunc cum vicinis non ſolum, verum etiam remotis, partibus communicent, pulſumque durum & celerem, cum urina ſaturatiori, & æſtu menſiori poſt ſe trahant.

Cumprimis juxta alteram quæſtionem, œdematoſus pedum tumor attentius conſiderari meretur. Non negaverim, quin ipſe lapſus, & inde ſuborti dolores, nec non diuturnior decubitus, & vita ſine motu degetes, ad illum generandum magnum contulerint momentum: verum cum non læſum tantum modo, ſed alterum quoque adhuc integrum pedem obſedit, & jam ante aliquot annos præſto fuit, hacque demum vice præſtantiſſima remediorum genera eluſit; omnino inducor, ut ipſius originem in ipſis imi ventris viſceribus quæram. Quare ſi conſideravero, ægrum vitam agere motus fere expertem, epulis largis uti, ſanguinis miſſionem prorſus abhorrere, hæmorrhoidum fluori obnoxium eſſe, ejuſque parentem hydrope periiſſe; non vana ſuboritur ſuſpicio, ne cachexiæ prima rudimenta jam locum occupaverint; quæ, ſi hæmorrhoides in poſterum parcius ſucceſſerint, & animi curæ ac ſolicitudines intervenerint, majores utique acquirent vires, quibus omni ſtudio jam erit præcavendum. Huic ſcopo ea, quæ hactenus uſurpata ſunt, & externa, & interna medicamina, apprime reſpondere cenſeo, eaque ſummo cum fructu continuari poſſe credo; maxime ſi animi tranquillitas ſtudioſe conſervetur, & corpus moderate, ſi vel vectione fiat, moveatur. Ego præterea ejuſmodi in caſibus, multa doctus experientia, à prudenti thermarum Carolinarum uſu, conjuncta peregrinatione, magnum polliceri poſſum auxilium; num vero hæc remedia in noſtro ægrotante locum inveniant, præſentium Medicorum dijudicationi relinquo. Quod ſi non arriſerint, eodem cum ſucceſſu illis ſubſtitui poterunt ſalia, quæ ex thermis paranda docui, & in cachecticis, quin hydropicis affectibus utiliſſima deprehendi. Hanc vero curationem ita adornandam ſoleo, & ſuadeo: Salis mei aperitivi ſcrupulus unus, vel drachma dimidia, mane ex aqua vino nupta capiatur, deſuperque juſculum medicatum ſorbilletur. Sub epulis quinquaginta guttæ Elixirii balſamici viſceralis aſſumantur; & alternis diebus decem pilularum balſamicarum devorentur. His per dies quatuordecim uſurpatis, exhibeatur per aliquod tempus tinctura martis pomata; ejuſque uſui & largus potus, maxime juſculorum, & ſufficiens corporis motus conjungatur.

Quod ſpeciatim tertiam attinet quæſtionem: conſultiſſimum utique mihi videtur, camphoræ externum uſum jam prorſus omittere; & potius totum pedem convenientibus ligaturis, nec nimis laxis, nec juſto ſtrictioribus vincire, atque cum lectulis mollioribus probe munire. Hæ enim ligaturæ, dum ſanguinis regreſſum, qui in pedibus, ob ſitum eorundem perpendicularem, eſſe ſolet difficillimus, egregie juvant, abſque omnis noxæ metu in uſum vocari poſſunt. Nec ludetur opera, ſi tumidi pedes ſæpius igni camini admoveantur: ſiquidem & inde ſtagnantium humorum quandam diſcuſſionem, & laxatarum partium corroborationem ſperare licet.

Quartæ ſatisfacturus quæſtioni; non ſane video, qua ratione nimius exſiccantium, ſpirituoſorum, quale eſt commendatus nervinus ſpiritus, cum euphorbio deſtillatus, votis ſit reſponſurus uſus. Meo arbitrio ex topicis ſufficient emplaſtrum miraculoſum *Barbette*, loco affecto prius cum mixtura, quæ ex eſſentia croci, caſtorei, & ſpiritu vini camphorato paratur, probe perfricato admotum. In more etiam mihi poſitum eſt, tumidos pedes pelle leporina circumdare: ſed diſpiciendum erit, an in præſenti caſu, ejus adplicatio perferatur; ſiquidem non omnes illius uſum ferre poſſunt.

Motum corporis, per geſtationem factum, de quo quinta agit quæſtio, maxime commendo; id tamen monendum duco, ut ſi fiat ſub libero aëre, non niſi cœlo ſereno, temperateque calido exiſtente inſtituatur. Neque juxta ſextam quæſtionem, alienum judico, ut luna decreſcente, blando laxante alvina promoveatur excretio. Præterea vero urinæ fluxum omni modo ſecundare juvabit: cui ſcopo magis alimenta inſervient, quam remedia pharmaceutica. Sic utiliſſima eo fine ſunt brodia, quæ ex jure carnis bovinæ, vel gallinarum, cum radice graminis, aſparagi, petroſelini, fœniculi, & cremore tartari coquuntur, ſub epulis frequenter ſorbillanda. Cumprimis optarem, ut fluxus hæmorrhoidalis ad juſtum ordinem ac ſucceſſum reduci poſſet: tum enim ab omni metu futuræ cachexiæ, tutos, ſecuroſque eſſe liceret.

Ad ſeptimam denique quæſtionem reſpondere, eo

eo minus erit neceſſarium, quo magis prolatæ in ea opiniones nullo gaudent fundamento; & ex ſupra dictis innoteſcet, cuncta morbi ſymptomata à nervis male affectis, & inde ſubortis doloribus pendere. Neque dubito, quin ſi ex præſcripto vixerit æger, & commendatis remediis rite uſus fuerit, à malo ſuo perfectam ſit conſequuturus curationem.

CASUS CLXXIV.

De impotentia ambulandi ex imbecillitate naturali.

IMploravit aliquando meam per litteras opem, matrona quædam generoſa: eo quod ipſius filius, puer optimæ indolis, ac ſpei, ambulandi quodam vitio, eoque naturali laboraret; & in tarſo utriuſque pedum quoddam emineret tuberculum, quod inter eundum extrorſum verſus malleolum vergeret, ibidemque, cum ipſius pedis diſtorſione, greſſum fallente, frequentique refrigeratione, promineret. Ipſe puer erat temperamenti phlegmatici, corporis ſpongioſi, ſuccorumque pituitoſorum, valde pleni; & partes ſolidæ, nervoſæ, ac membranaceæ, præſertim artuum externorum, valde debiles, laxæque adparebant. Cumprimis juncturæ, ac ligamenta, quæ oſſibus pedis extremi connectendis inſerviunt, admodum relaxata videbantur; adeo ut pedes, ob eorundem infirmitatem, geſtando totius corporis oneri minus pares fuerint, ſed ſub quovis greſſu extrorſum eeſſerint, cum tuberculi cujuſdam circa malleolos eminentia, & ideo ambulandi difficilem reddiderint facultatem. Quum vero hoc vitium nativa debilitate, & mala pedum conſormatione nitatur: ei radicitus exſtirpando, nulla utique ſufficient pharmaca. Idcirco, quod forſan reſtitent auxilium, à ſolo ætatis progreſſu expectandum eſſe reor; cum cujus incremento partiuto quoque ſolidarum robur augeri deprehenditur.

Verùm nec omnis vis arti denegari debet, ſed omni ſtudio proſpiciendum eſt, ut convenienti ratione nimiam feroſorum, & pituitoſorum humorum molem imminuamus, ejuſque generationem præpediamus. Et hoc fine nos potiri poſſe cenſeo, ſi primum victus recta habeatur ratio. Quare ante omnia monendus eſt æger, ut epulis ſenſim adſueſcat parcioribus; juſculis pinguioribus, oleribus, leguminibus, carnibuſque elixis parum utatur; contra vero aſſis, juſculiſque tenuioribus, ex aqua vino nupta, ſemine cyroini, cruſtaque panis; vel baccis cynosbati confectis; vel iis, quæ ex jure carnium, cum radice petroſelini, apio, chærefolio & acetoſa parantur; atque carnibus aſſis, cum vino, baccis juniperi, & ſucco citri maceratis, eo frequentius veſcatur. Deinceps omni cereviſia interdicendus eſt, cujus in locum pro potu ordinario, decoctum bibat, cujus hæc ſit formula: *Recipe radicis ſarſaparillæ uncias quatuor, raſuræ ligni juniperi, ſaſſafras, radicis cichorei, liquiritiæ, chinæ ana unciam. M. C. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ cum tribus aquæ menſuris per horæ dimidium coquantur.* Alternis quoque diebus hujus decocti calidioris aliquot vaſcula mane ſorbillare, & abhinc blanda exercitatione corpus agitare conveniet; quæ oec reliquo intermitti debet tempore. Veſperi capiatur interdum drachma dimidia pulveris mei bezoardici; & circa imminentes lunæ mutationes, ad liquandam alvum, ſumantur per duos ſemper dies, pilularum balſamicarum quatuordecim.

Extrinſecus ad roborandas partes, inſigniſſimi uſus erit hoc linimentum: *Recipe axungiæ humanæ uncias duas, ceræ albæ, ſpermatis ceti ana unciam ſemis, balſami Peruviani drachmas duas, olei juniperi, ſpicæ, caryophyllorum ana drachmam. M. F. unguentum, quo cum calidiori juncturæ pedum bis quotidie inungantur.* His per binas circiter hebdomades uſurpatis, cum egregio fructu adhiberi poterunt balnea Lauchſtadienſis, menſe Maio potiſſimum; quippe quæ ob terram, quam fovent, ſubtilem ſulphureo-martialem, roborandi fine, his in adfectibus ſunt præſtantiſſima. Et ſi quid opis adhuc reſtiterit; ea profecto non niſi dicta ratione erit obtioenda.

CASUS CLXXV.

De tumore cruris ſanguineo.

VIr generoſus, ſeptuagenario major, robuſti, & ſubpinguis habitus corporis, pro ætatis ratione ſatis vegetus, & quovis verno tempore venam tundendam præbere ſolitus, haud ita pridem, noctu urinam miſſurus, ex lecto ſurgens, præter opinionem in gypſeum concidebat pavimentum; & gravi terrore perculſus, lectum denuo petebat, de magno in dextro crure circa genu conqueſtus dolore. Poſtridie in eadem regione tumor ſuboriebatur, qui intra paucos dies ad magnam molem, & capitis humani magnitudinem increſcebat. Perterritus æger Medicum æque ac Chirurgum acceſſi jubebat, qui tumorem doloris, ardoriſque expertem, ſed levi rubore circa genu inveſtitum, animadvertebant. Idcirco ipſi adplicabant emplaſtrum de ſapone, largiter camphoratum, eique lintea triplicata, decocto ex herbis ſcordii, rutæ, cardui benedicti, floribus ſambuci, chamomillæ Romanæ, baccis lauri & juniperi, cum vino Rhenano, & ſub finem decoctionis addita ſpiritus ſalis ammoniaci uncia dimidia paraſo, madefacta ſuperimponebant. Interne ordinabant tincturam bezoardicam camphoratam, & lapides cancrorum ex vino capiendos; verum nullum inde ſequebatur levamen, tantum aberat, ut tumor magis increſceret, cum inſigni totius corporis laſſitudine junctus.

Ego demum conſultus, ut tumor facta inciſione protinus aperiretur, ſuaſi; eo quod conjicere poteram, humorem extravaſatum, cutim inter ac ſubjectos muſculos fluctuari. Inciſa cute, effluebant fere binæ libræ ſinceri cruoris, quem purulenta ſanguine remixta ſequebatur materia. Concidebat tumor; ejuſque cavitas, candela cerea explorata, magnum occupaſſe ſpatium deprehendebatur. Huic injiciendum curavi liquorem traumaticum, qui ex ſpiritu vini rectificato, myrrha, aloë roſata, gummi elemi, tacamahaca, floribus hyperici, roſarum, milleſolii, & balſamo Peruviano, leni calore digeſtis, & melle roſato permixtis, erat confectus. Præterea dicti emplaſtri, & cataplaſmatis uſum continuari juſſi; & interne pulverem meum bezoardicum, ac Elixir viſcerale propinavi, atque ob adpetitus ſummam proſtrationem, hauſtum vini Hungarici commendavi. Ipſum ulcus bis quotidie deligandum curavi, quod prioribus diebus ſaniem adhuc, cruore permixtam, deinceps vero ſolum pus, colore æque ac conſiſtentia bonum ſtillabat, & intra quinque menſium decurſum prorſus coaleſcebat, redeunte perfecta ſanitate.

Non alienum hoc loco erit, caſum quendam allegare, qui haud ita pridem meæ curæ traditus erat, & in tumore ſanguineo conſiſtebat; ſed à priori partim ratione originis, partim reſpectu decurſus, multum

tum diſcrepabat. Nimirum vir quidam ſexagenarius, ſiccæ & melancholicæ temperaturæ, vitæ motus experti, ac ærumnarum plenæ deditus, & à longo tempore arthriricis podagriciſque tormentis obnoxius, ex improviſo tumore totius brachii dextri dolorifico, & ſenſim cœruleo lividoque, corripiebatur. Oppugnatus ille variis topicis, relicta in brachio quadam duritie, priſtinoque colore, inde diſcedebat, & dextrum pectoris latus circa mamillam obſidebat. Ibidem magis magiſque invaleſcebat, durior & ex cœruleo rubicundus adparebat, virium defectu, adpetitus proſtratione, moleſta tuſſi, ſpirandi difficultate, & tumore utriuſque pedis œdematoſo ſtipatus.

Acciti Medicus & Chirurgus, in eo conveniebant, ut imminenti periculo, non niſi prudenti tumoris inciſione conſuli poſſet. At æger huic conſilio aures dare recuſans, meam implorabat opem: quare exploratis & ejus conſtitutione, & tumoris indole, operationi calculum addere non potui. Namque non pus ſubeſſe, ſed humorem acrem, corruptumque, qui ſubſtrata vaſa jam exederat, deliteſcere animadverti; ideoque judicavi, fore ut ſub accedente inter inciſionem aëre liberiori, corruptio illa majores ſumeret vires, atque mortem accelleraret.

Neque vero minus, me abſente, hic tumor aperiebatur, & ex illo, loco putati puris, ſincerus ſanguis, cum acri ichore maritatus, ultra menſuræ quantitatem detrahebatur; injecta ſubinde eſſentia myrrhæ aquoſa, quæ etiam interne propinabatur. Poſtridie eadem ſanies profluebat; & tertio die purus cruor tanto flumine effundebatur, ut vix compeſci potuerit. Fractis hinc magis magiſque viribus, poſt aliquot dies vitam cum morte commutabat. Secato corpore, interna abſceſſus cavitas tota ſiderata, pectus & abdomen intus humore putri fœtidoque repleta, & ſiniſter pulmonum lobus, ab inhærente ſanie corruptus ac putridus adparebant.

Epicriſis.

Varii generis tumores in quacunque fere corporis humani parte enaſci ſolere, in vulgus notum eſt; nec ullus, rei medicæ peritus, facile negabit, quin à variis cauſis ſuam trahant originem. Hinc vero certiſſima ſequitur concluſio, quod Medicus æque ac Chirurgus id vitii genus curaturus, diverſas cauſas ab invicem probe diſcernere, atque cuivis peculiarem tribuere debeat curationem: quum per crebram proh! dolor experientiam compertum habeamus, ejuſmodi tumores, minus perita manu tractatos, non modo periculoſos, verum non raro lethiferos eſſe.

Cumprimis vero tumores, qui in allegatis caſibus occurrerunt, rariores ſunt, ac peculiarem ſpeciem conſtituunt, utpote qui, dum à cruore ſtagnante, ac extravaſato, poſt inciſionem magna copia in conſpectum prodeunte, ſuos natales mutuentur, omni jure ſanguinei merentur adpellari. Probe diſtinguendi ſunt ab apoſtemate vel abſceſſu, qui inflammationes ſequitur, verum pus ſovet, & abſque convenienti apertura vix curari poteſt. Tumor ejuſmodi apoſtematodeus, cum naſcitur, magno dolore, rubedine, æſtu præternaturali, atque fortiori arteriarum vicinarum pulſatione ſeſe prodit, & intra certam temporis periodum ſuppuratus, tumque attactu valde mollis, & inſtar veſicæ aqua repletæ eſt. Contra vero tumores ſanguinei plerumque contuſioni, aut externæ cuidam violentiæ debentur, & abſque ullis inflammationis notis brevi tempore ad ingentem increſcunt magnitudinem. Quidam eorum benigni merentur vocari, qui abſque ullo periculi metu ſcalpello aperiri, & facili negotio conſolidari poſſunt. Infeſtant fere ſanguinei temperamenti ſubjecta, quorum exiliora quidem, ſed multa, & ſanguine turgida ſunt vaſcula. Quæ ſi à violenta quadam externa cauſa contundantur, vel dilacerentur; effundunt ſuum cruorem intra ſpatium, quod muſculos & cutim intercedit; qui ibidem accumulatus, conſtituit tumorem, magis magiſque increſcentem. Neque enim alia ratione, quam circumſpecta apertione ſanari poſſunt; quoniam extravaſatus cruor libero tunc potitur exitu. Quando autem hoc ſubſidium, quod in ſectione conſiſtit, omittitur; ſtagnans ea materies, mora temporis, gravem ſubit corruptionem; tumque non ipſum modo ulcus curationi fit rebellius: verum etiam putredinoſa ramenta ad humorum maſſam ſpargit, unde virium languor, corporis contabeſcentia, & hecticodea conſumtio proficiſcuntur.

Idcirco hoc in caſu quam ocyſſime inſtituere convenit inciſionem; namque facta per eam cavitas, maxime ſi ſana fuerint ſubjecta, & blandis temperatiſque gaudeant ſuccis, facili coaleſcere ſolet negotio: quo etiam fine liquores balſamicos, & ſpirituoſos injicere expedit, qui non tantum corruptioni ac putredini reſiſtunt, verum etiam conſtringendo dilacerata vaſcula, totam egregie adjuvant conſolidationem.

Longe vero aliter res ſe habet cum ſanguineis tumoribus, quos malignos adpellare placet; & quorum ſpecimen ſiſtit, ſecundus brevi ante recenſitus caſus. Malignitatem ſuam tumor ille in pectore ſubortus prodit eo, quod primum ſubjectum, ſuccis impuris & ſcorbuticis plenum, at variis morbis, mœroribuſque fere confectum occupavit; deinceps in eo differt à benigno, quod à cauſa magis interna originem traxit, quæ procul dubio in humore acri, extravaſato, & fibroſas, vaſculoſaſque partes colliquante quærenda eſt. Neque hi tumores ſimul & ſemel, ſed lentis incrementis ſuboriuntur; & non raro ſuam malignitatem ad vicinas ſpargunt partes; quod utrumque momentum in noſtro caſu deprehenditur. Quum enim impuri noſtri corporis ſucci, quo diutius ſtagnaverint, eo acriores evadunt, & ipſam denique ſubeunt putredinem: facile patet ratio, cur putredinoſa ejuſmodi corruptio, quæ nunquam non ulterius ſerpit, ad partes ſolidas adjacentes propagetur. Et hi tumores inſignem plerumque duritiem exhibent; quæ quo major fuerit, eo minus ſectionem admittit: indicat enim, ſtagnantem humorem firmius impactum, ac induratum, partiumque ſolidarum graviorem ſubeſſe læſionem.

Eventus horum malignorum tumorum nunquam non infauſtus eſt, mortemque prænunciat, eo celeriorem, ſi prætmatura fiat apertio. Hæc enim variis modis noxam infert: dum vel tali ratione externus aër ad affectum locum irruit, qui & humoribus extravaſatis majorem imprimit corruptelam, & ſolidis partibus ſphaceloſam affricat putredinem; vel remoto per inciſionem ſtagnante cruore, denudantur arroſa vaſa, tumque ſanguinis inducunt profluvium vix coercibile, atque mortiferum. Quo in caſu, ſi ulla ſalutis ſpes reſtiterit; ea meo quidem arbitrio ex omni parte, in liquoris balſamici ſpirituoſi injectione collocanda eſt. Namque neminem in arte chirurgica verſatum fugiet, quod tam in conſtringendis, quæ lacerata ſunt, vaſculis, & hinc compeſcendo fluxu ſanguineo, quam in abarcenda ſphaceloſa putredine, ipſo ſpiritu vini, & ſolo, & cum balſamicis remiſto, non ullum ſit præſtantius remedium.

Ex

Ex his clariſſime perſpici poterit, quæ curatio tumoribus ſanguineis & benignis & malignis adaptanda ſit: hi enim tantum abeſt, ut inciſione aperiri cum fructu poſſint, ut potius ad illos morbos pertineant, qui pro ſymbolo habent: Noli me tangere. Nihil fere ſupereſt Medico, quam ut convenientibus medicinis, externis æque ac internis, inſtantem ſiderationem atque mortem omni ſtudio arcere annitatur. Patet etiam ex binis caſibus, quam neceſſarium ſit, cuncta morborum momenta penitius explorare: quoniam in iis, qui nullam admittunt medelam, recta prognoſis ad conſervandam Medici famam, plurimum conferre poterit.

CASUS CLXXVI.

De efficacia olei caryophyllorum in ſphacelo ex cauſa interna nato.

VIr generoſus, L. annorum, temperamenti ſanguinei, caſtra ſequutus à teneris, ante aliquot annos vitam elegit quietiorem; & ſub hac, accedentibus hæreditaria diſpoſitione, multo vini Hungarici, ciborumque acidorum, ſalitorum, & fumo induratorum uſu, nec non diuturnis animi affectibus, in morbum incidit articularem. A quo, ut liberaretur, interne thermis Carolinis, acidulis Egranis, externeque balneis Tœplicenſibus, non ſine fructu, uſus eſt. Tribus autem abhinc annis accidit, ut dextro pede in lignum impegerit, & inde levem paſſus ſit excoriationem, quam impoſito chartæ fruſto, nihil æſtimavit. Poſtridie, cum ſub fervidiſſimo cœlo, corpus fortiori motu exagitaret; prævio horrore, æſtu vehementi, cum magna totius corporis laſſitudine prehendebatur. Acciti Medicus & Chirurgus, pedem profunda inflammatione contaminatum deprehendebant, cui paucis poſt diebus ipſe ſphacelus, ſpatium imperialis occupans, accedebat. Neque vero, more conſueto, latius ſerpebat; ſed debitis mundificantibus ac conſolidantibus medicinis rite adplicatis, ulcuſculum illud intra ſeptimeſtre tempus penitus coaleſcebat.

Abhinc autem per aliquot menſes adverſa valetudine fruebatur æger; & cumprimis catarrhoſis ac rheumaticis affectionibus, ventriculi debilitate, flatulentis imi ventris moleſtiis, tormentis arthriticis, podagricisque, vertigine, capitiſque doloribus atrociter vexabatur. Quæ incommoda debellaturus, menſe præcedentis anni Maio, decrevit Egranis uti acidulis. His per octiduum circiter potis; ex improviſo fiebat, ut famulus tibialia detrahens ægrotanti, in dextro pede inter quartum & minimum digitum aliqualem obſervaret excoriationem. Ab omni vero dolore vacuum erat ulcuſculum; quare, illo cum linteo deligato, cubitum ibat vir generoſus, nihil mali ſuſpicatus. Verum poſt aliquot dies minimus ille digitus, colore plumbeo imbutus adparebat, quin tandem, multis topicis fruſtra adplicatis, abſque ullo doloris ſenſu, forcipe exſtirpari debebat. Tum malum ulterius ſerpere cœpit, & plantam pedis in ulcerationis conſenſum rapuit; quæ adeo rebellis fuit, ut ſpretis efficaciſſimis & internis, & externis remediis, adhuc dum inhæreſcat. Acceſſit inſuper non modo glandularum inguinalium tumor; verum etiam febris quædam ſymptomatica, per quam rigor maximus, ſubſequente minori calore, incidebat. Hac ſuperata, magis invaluit pedis corruptio: cui, ut ferantur ſuppetiæ, eſt, quod obnixe rogamus.

Conſilium.

Vidi & intellexi ex datis ad me litteris, quæ virum generoſum infeſtent affectiones: neque enim ulla me ſubit admiratio, quod externis hactenus adplicatis remediis nondum obſecundaverint. Namque illæ, præſertim ſphaceloſa pedis corruptio, non externam agnoſcunt cauſam; ſed ab interna, nimirum inſigni atque tanta lymphæ corruptione originem trahunt, quæ non modo totam humorum maſſam, verum etiam ſolidas, nervoſaſque partes, ac ima oſſium penetralia contaminavit, & depaſcitur. Quod ſi vero cauſas hujus corruptionis diſquiram, varia occurrunt momenta, quibus aliqua debetur animadverſio.

Primum quidem, cum vir ægrotans ſub vita, quam olim egit, militari, ſufficienti corporis motu gaviſus fuit; non aliter fieri potuit, quin tum temporis illibatam præ ſe tulerit valetudinem. Poſtquam vero, miſſo hoc vivendi genere mobiliori, elegit magis ſedentarium; neque tamen minus gulæ & adpetitui indulſit: nimiam ſibimet aquiſivit ſanguinis & humorum abundantiam, inprimis cum ſanguineum temperamentum, cujus notæ ſunt habitus corporis ſpongioſus, & anguſtia vaſorum, accedat. Magnam autem ſanguinis molem, junctis præſertim vita deſide, & largis epulis, ſuccorum vitalium impuritatem poſt ſe trahere, notiſſimum eſt. Namque illi juſtam quantitatis proportionem excedentes, debilitant partium ſolidarum, per quas vehuntur, tonum, & ad retardandam circulationem, efficaciſſimum conferunt momentum. Hinc in imi ventris præſertim viſceribus ſtagnantes, inepti fiunt legitimæ per organa colatoria depurationi: quare remanent varii generis ſordes, & univerſalem lymphæ pariunt corruptionem. Quæ omnia eo certius ac facilius fiunt, quo magis corporis debitæ, & antea conſuetæ exercitationes intermittantur; quippe quæ ad promovendas omnes excretiones deprehenduntur & utiliſſimæ & efficaciſſimæ.

Sic enata humorum dyſcraſia, accedente victu perverſo, majores omnino cepit vires. Uſus enim vir generoſus eſt multis vinis calidioribus Hungaricis, cibis ſalitis, acidis, fumoque induratis: unde generata ſalia ſcorbutica, concurrente diſpoſitione hæreditaria, arthriticis cauſam præbuerunt doloribus. Intervenerunt animi diuturniores affectus, quibus expoſitus fuit. Hi vero illius ſunt indolis, ut robur partium ſolidarum, ac nervearum, maximeque digeſtionis negotium inſigniter deſtruant, & labefactent; hinc æquabilem humorum circuitum remorentur, omnes ſalutares excretiones ſufflaminent, atque ſic ſcorbuticæ diatheſi novum præbeant pabulum. Et denique, uti innotuit mihi locus, in quo degit ægrotans, non parum adjumenti malo dedit. Ille enim multis ſtagnis, paludibuſque refertus, & hinc aër, udis, impuris ac putredinoſis exhalationibus plenus eſt: unde partes ſolidæ magis relaxantur, tranſpiratio impeditur, & impuri humores accumulantur.

Quemadmodum vero hæ recenſitæ cauſæ, generando ſanguinis ac lymphæ impuritatem, eminus ad ulceroſam pedis affectionem contribuerunt; ita, ſi ſpectemus hujus proximiorem cauſam, hæc meo arbitrio in minus convenienti aquarum mineralium uſu quærenda eſt. Quam enim amplum eſt emolumentum, quod in depuranda humorum maſſa illæ aquæ prudenti ratione adhibitæ exſerere ſolent: tantum eædem à ſenibus, aut per varias ægritudines nimium debilitatis, abſque corpore rite præparato, aut decenti vitæ regimine potæ, damnum inferre deprehen-

prehenduntur. Neque ideo pauca mihi innotuerunt exempla, quod ætate provectiores, ſcorbutici, & arthritici, aquis mineralibus, maximeque acidulis utentes, accedente gravi mœrore, brevi poſt illam potationem, in ſphaceloſas artuum externorum ulcerationes inciderunt. Dum enim multo aquarum potu, ſpirituoſæ humorum partes magis diluuntur, atque diſſipantur; hi evadunt ſpiſſiores, & in extremis partibus difficilius circulantur; hinc in iiſdem ſtagnant, dimittuntque ſeroſam portionem, quæ deficiente in ſenibus calore nativo, tumores progenerant, in ſphacelum abeuntes.

Eadem in noſtro ægrotante contigiſſe, vero eſt ſimillimum; quoniam ille acidulas & corpore minus recte præparato, & eo tempore potavit, quo ad corruptiones ſphaceloſas aliqualem jam ſenſit proclivitatem. Eo facilius quoque hoc malo corripi potuit, quo magis ab antecedentibus morbis, crebra arthritide, catarrhis, imbecillitate ventriculi, flatulentiis, vertigine, capitis doloribus, & ulcere pedis per ſeptem menſes tolerato, debilitatum præ ſe tulit corpus. Quum itaque ex his internis cauſis in pede, tanquam loco, qui magis ex nervoſis ac membranaceis, quam muſculoſis conſtruitur partibus, ſubortus fuit ſphacelus: non mirum quoque eſt, quod tam ſubito, abſque prævia inflammatione acceſſerit. Sic enim id vitii genus, ab interna cauſa natum generari, confirmant Medicorum obſervationes; ex quibus REMB. DODONÆUM. *obſ. XXX. pag.* 68. EUGALENUM *de ſcorbut. pag.* 124. & BARBETTE *in chirurg.* allegaſſe ſufficiat. Idem quoque malum ſine doloribus invadere, teſtantur FERNELIUS *Lib. II. de abd. rer. cauſis cap.* 15. & HILDANUS *Lib. de gangræna & ſphacelo cap.* 5. Febris eryſipelacea, & tumor glandularum inguinalium, critico quodam motu, putredinoſæ iſti ſupervenerunt corruptioni; neque vero alium poſt ſe traxerunt effectum, quam ut corrupti humores ad affectam partem majori irruerint quantitate.

Quæ cum ita ſint; facile patet, tres potiſſimum hoc malum curaturo eſſe indicationes, ut nempe primum totam ſanguinis & humorum maſſam ab inhærentibus impuritatibus depurare, deinceps chyli generoſi, hincque ſuccorum laudabilium generationem adjuvare, & denique corruptioni obicem ponere annitatur. Hiſce ſcopis ſequentem medicationem convenientiſſimam fore reor: In locum potus ordinarii adhibeat æger decoctum ex radice chinæ, ſarſaparillæ, ſcorzoneræ, ſemineque fœniculi paratum; & eodem calidiori mane loco infuſi theiformis utatur. Mane ex eo quadraginta guttas ſpiritus mei bezoardici ſumat; ſub epulis viginti guttulas balſami mei vitæ, & veſperi pulverem bezoardicum capiat. Alvus, ſi obſtructa fuerit, miſſo purgantium uſu, clyſteribus emollientibus liquari; & extrinſecus affectum locum oleo caryophyllorum, cujus drachma una, in ſpiritus vini rectificatiſſimi uncia ſit ſoluta, inungi curet.

Relatio curationis.

Poſtquam hoc conſilium acceperat vir generoſus; ipſe Halam venit, meæque ſe tradidit curationi. Gravem profecto, cum illum prima viſitarem vice, deprehendi valetudinem, tantumque virium collapſum, ut, dum alvum, quæ obſtructa erat, infuſo clyſmate aperiendam curarem, mox animi deliquium paſſus fuerit. Ad hæc ciborum adpetentia penitus proſtrata, & ſomnus fere nullus erant. Pes affectus magnum fovebat ulcus, à quarto digito per totam plantam extenſum, & circa malleolos tumor adparebat lividus: qui poſtridie nigredine obductus, fœdum ſpargebat odorem, & omni carebat ſenſatione. Jubebam protinus peritum vocari Chirurgum, &, ne ſideratio latius ſerperet, tumorem illum incidi. Facta inciſio nullam plane dolorem inſerebat; at fœtor inde nares feriebat intolerabilis. Neque vero conſultum reputabam, omnem ſphacelatam carnem ſcalpello reſecare; ſed quæ ſponte abſcedebat, blande removendam, & ulcus linteo carpto, quod oleo caryophyllorum in ſpiritu vini rectificatiſſimo ſoluto erat imbutum, adimplendum curabam.

His per aliquot dies, conjuncto internorum uſu, rite adplicatis, ſiſti videbatur corruptionis progreſſus; & læſi nervi, tendineſque multam nobis adhuc figebant crucem. Namque circa malleolos, in poſtica pedis parte, inter os & magnum illum, quem chordam Achillis vocant, tendinem ampla patebat cavitas, integram fere manum recipiens: ſiquidem non cutis tantum, ſed omnis caro muſculorum peronæi poſtici & antici putredine conſumta erat. Hinc primum occurrebat capacior nervus in eo loco ſitus, quem, cum ſervari nequiret, in ſuperiori & integra parte, non ſine quodam doloris ſenſu, reſecandum imperavi; inferior autem ipſius portio, quæ multis ramulis pedem ſubintrabat, perfectamque coalitionem admodum retardabat, forcipe evellebatur, abſque ullo dolore. Deinceps, quum ſinus ulceris à digito ad malleolos uſque protenderetur, & injectus plantæ liquor, juxta malleolos, eo in loco, cui muſculus pollicis flexor, & flexoris longi digitorum, & tibiæi poſtici tendines inſeruntur, rurſus efflueret; nova in plantam pedis fiebat inciſio, ut hac ratione ulcus eo facilius purgari poſſet. Tum quoque tendinum, qui muſculis peronæi antici poſtici, ac extenſoris tertii digitorum internodii adhæreſcunt, & putredine jam affecti erant, ſuppuratio ac plenaria ſeparatio felici cum ſucceſſu adjuvatur. Videbatur quidem corruptio ipſi oſſium ſubſtantiæ, maxime in calcaneo, & proceſſu oſſis peronæi imminere; ſed ab uſu dicti ſuperius liquoris, omnino arcebatur.

Sic fracta putredinis vi, purgatoque probe ulcere, permiſcui balſamicum, quem ſæpe nominavi, liquorem cum pauxillo balſami Peruviani, & quibuſdam extractis vulnerariis; tandemque ad inducendam cicatricem, ſarcotica ex myrrha, & ſuccino potiſſimum parata, adplicanda curavi. Succreſcens caro ſenſus erat expers; neque mirum, quoniam nervis carebat. Cæterum Chirurgus, primo trimeſtri bis quotidie, ſequenti tempore ſemel tantum, ulcus deligabat: & ad muniendas vicinas à putredine partes, aquam arquebuſadæ, aut ſpiritum vini rectificatiſſimum camphoratum iis admovebat. Non minus cataplaſmata loco adfecto impoſita, aqua calcis vivæ, cum vino, herbiſque vulnerariis decoctæ humectabat; & omnem aëris acceſſum ſummo ſtudio arcebat. Atque tali ratione intra paucum tempus coaleſcebat vulnus, adeo, ut æger abſque ullo impedimento ambulare, & ſcalas aſcendere potuerit. Nihilo tamen ſecius ſuaſi, ut in affecto pede parvum, fonticuli inſtar ulcuſculum ſervaret apertum: ne ex eo præcocius conſolidato nova pullularent incommoda.

CASUS CLXXVII.

De febre tertiana male curata, ſæpius recidiva; inque eryſipelas cum moleſtis ſymptomatibus tranſeunte.

SEreniſſimus quidam Princeps, annum ætatis LXVI. egreſſus, ſuperiori anno, adulta æſtate, inter acidularum Egranarum potationem,

incidit

incidit in febrem tertianam, tum temporis epidemiam; quæ pulvere quodam ex *reguli antimonii medicinalis*, *antimonii diaphoretici martialis ana ſcrupulo uno*, *ſalis abſinthii*, *centaurii minoris*, *ammoniaci depurati ana granis quatuor*, *extracti caſcarillæ granis ſex parato*, *& quovis vacuo die quater exhibito*, profligata fuit. Sed elapſis novem diebus febris revertitur; quæ tamen ope electuarii, quod corticem chinæ, cum ſalibus habebat, iterum prompte debellata eſt. Jamque Sereniſſimus æger nihil timebat valetudini, quum ex improviſo, aliquot poſt diebus, ſiniſtram tibiam occuparet eryſipelas: non illud ſane recens malum, ſed vetus omnino, ac familiare, quod jam multoties hanc partem exercuit: ſiquidem ante annos octodecim ipſi juncta erant multa ſupra talum ulcuſcula, quæ fonticulus in tibia excitatus ad ſanitatem perduxerat.

Ceſſit quidem hæc cutanea inflammatio, intus datis diaphoreticis, & foris inſperſo pulvere contra eryſipelas ſpecifico, quod ad MYNSICHTUM auctorem refertur; ſed hyeme ſeneſcente tertiana recruduit, quam pariter vicit commemoratum ſuperius electuarium. Hac depulſa ſacer ignis denuo eandem partem urere cœpit, eoque extincto ter rediit febris, eodem ſemper ſopita auxilio; cujus abitu revocata eſt pedis inflammatio, concurrentibus deſuper variis ſymptomatibus, quorum potiora erant vertigo frequentior, præcordiorum anxietas, moleſtaque hypochondriorum inflatio.

Qui ſequutus eſt annus, is menſe ſeptembri poſtliminio quaſi reduxit febrilem impetum, acuto potius, quam intermittenti, propiorem; quoniam non penitus intermittere, ſed quodammodo ſaltem remittere videbatur acceſſio; ſimulque adjunctum babebat ingens corporis incendium, una cum vomitu billioſo, & quadam virium proſtratione. Deferbuit tamen & hic æſtus, ſumtis diaphoreticis, & conſueto electuario; ſed more ſuo tranſitum fecit in priſtinum pedis eryſipelas, quod etiamnum immoratur, & ſolemni ſymptomatum adparatu corpus excruciat. Hac igitur malorum viciſſitudine fatigatus ſereniſſimus Princeps, anxie anhelat auxilium, & cupidiſſime conſilium expetit, quibus præſidiis ad priſtinam redire queat valetudinem.

Epicriſis cum conſilio.

Contumax & refractarium malum eſt, quo cum ſereniſſimus Princeps conflictatur, quod non omni vacat periculo, aut certe metum facit, ne ſi in vetuſtatem incidat, vim ac pertinaciam induat inexpugnabilem. Nam longæ ejuſmodi, atque in ſpatium protractæ paſſiones, quæ frequentius, & parvis intervallis, cum febrili impetu, & exanthematica humorum deſpumatione repetunt, haud ambiguis notis declarant, morbi fomitem non fluctuare in ſuccis vitalibus, ſed altius defixum eſſe in partibus ſolidis, ibique tam firmiter inhæreſcere, ut non niſi ægerrime evelli & exſtirpari queat. Accedit, quod morbo toties, totieſque recurrente fractæ & attritæ vires mali impetum non amplius tam fortiter ſuſtinere, neque cauſſæ ejus obnixius repugnare, vel materiæ nocenti ad ſumma corporis exturbandæ ſufficere poſſint. Quamobrem non ſine ratione metuendum eſt, ne forſan vitioſa materia intus retenta, vel variis ex cauſſis retroverſa, in ipſæ vitæ penetralia graſſetur, & maxime membranaceas partes, puta nervoſas cerebri, ventriculi & inteſtinorum tunicas, funeſta inflammatione accendat, quæ in provectiori ætate promptum ac paratum affert exitium.

Optandum vero eſſet, ut enarrata morbi hiſtoria pluribus expoſitis momentis ad pleniorem & uberiorem tam corporis affecti, quam cauſſæ morbificæ notitiam nos deduceret; quo ſane efficeretur, ut altius poſſemus inſpicere morbi indolem, & accuratius de eo ferre judicium. Nam ſcire haud parum refert, quis vitæ cultus, quæ diætæ ratio in uſu fuerit afflicto Principi, quæ ſit virium conditio, quales eorum, quæ toto corpore exeunt, ſucceſſus; inprimis, quomodo alvus reſpondeat, an ſanguis ſtato & ſolemni tempore miſſus fuerit, & qualis ejus circuitus, an febre diſcuſſa, venæ naturaliter ordinatæ ſint, quem colorem & habitum urina præ ſe ferat, & qui potiſſimum motus animum laceſſant. Inſuper cognoviſſe, ad rem pertinet, utrum vertigo, præcordiorum anxietates, & moleſta, quæ hypochondriis inhærent, ſymptomata, perpetuo & continenter adfligant, an potius quieta ægro relinquant tempora, & ſaltem febre exæſtuante vel decumbente ad ſummum pedem eryſipelate, ægrum ſolicitent. Quarum rerum cognitione deſtituti ſatis habeamus, quæ in tradita morbi hiſtoria exponuntur, penſitare exactius, eaque ad formandum de hoc malo judicium, atque ad inveniendam medendi rationem traducere.

Multis abhinc annis laboravit Sereniſſimus æger ulceribus, in ſiniſtra tibia ſponte ſubortis, una cum eryſipelate eidem parti infeſto: quæ mala luculenter oſtendunt, ejus ſanguinem & humores multis refertos eſſe impuritatibus, ſalino-ſulphureis, quas impeditæ, quæ ex naturæ inſtituto fiunt, vacuationes intus in corpore accumularunt. Febris igitur ea anni tempeſtate, qua fere per univerſum Germaniæ ambitum ſæviebat, accedens, & quidem eo ipſo temporis articulo, quo Sereniſſimus æger uſui acidularum vacavit, expediendo infarctus viſcerum, & occluſa emunctoria reſerando, plurimum omnino potuiſſet valere ad tollendam humorum pravitatem, inſtaurandamque valetudinem; ſed quoniam hæc ipſa ſiniſtro adſtringentium, & corticis chinæ uſu nimis mature fuit cohibita; hinc natura provido admodum conſilio non ſolum ſopitam febrem reſuſcitavit, ſed etiam ſalutari conatu nocentem humorem ad corporis extrema compulit. Quum autem aliquoties reverſa febris acceſſio ſimili ſemper adſtringentium auxilio ſuppreſſa fuerit; ſane non mirum eſt, quod moleſta quædam excitaverit ſymptomata, quæ etiamnum ſpem recipiendæ ſanitatis longius extrahunt.

Habent enim id omnia febribus pellendis peculiariter deſtinata, in quibus etiam corticem chinæ numeramus, ut impetuoſis illis partium motricium ſolidarum commotionibus moram injiciant, ſpaſmoſque compeſcendo, febriles paroxyſmos prompte, & efficaciter ſuſpendant. Dum vero id agunt, minime pro ſanitate ſunt, neque illam præſtant integram, quia cauſſam morbi effectricem, & materiam, quæ in vitio eſt, non deſtruunt, neque eam foras è corpore amoliuntur. Adſtringente enim, quam babent facultate, tubulos viſcerum, jam per ſe male affectos, anguſtiores & ſtrictiores efficiunt, quorum coarctatio impedimento eſt, quo minus corruptus humor, à ſinceri ſanguinis commercio dimovendus, commodam exeundi viam inveniat. Quapropter niſi ante & poſt uſum corticis chinæ obſtructi viſcerum canales, quos humorum depurationi natura dicavit, denuo aperiantur, & ſaluberrimæ, quæ ex inferioribus partibus, & per extimum corpus fiunt, vacuationes per diluentia, ſalia abſterſiva, & mitiora laxantia, reſtituantur, ac denique bilis & ſalivalis fermentativi laticis in volumine inteſtinorum ſecretio redintegretur: non poteſt profecto aliter fieri, quam ut materia, quæ febrem peperit, intus retenta, febrem ſubinde aliam ſuper aliam, eamque nonnunquam pejorem regeneret, vel magis metuenda ſymptomata in ſce-

nam producat. Atque hæc præmatura febris cohibitio in noſtro etiam caſu naturam eo induxit, ut materiam nocentem ſub ſpecie inflammationis eryſipelaceæ ad habitum corporis amandaret, qua quieſcente iterum exarſit febrile incendium.

Quæ igitur in tam perplexo, tamque difficili ſtatu ineunda ſit medendi ratio, & quæ potiſſimum remedia commodum locum obtineant; illud utique res eſſe videtur altioris indaginis. Quid nobis hac in re placeat, breviter ſtrictimque, candide tamen & luculenter exponemus. Judicare in facili eſt, minus hic quadrare emetica, purgantia, & quæ vehementiorem ſudorem movent, vel acri & ſtimulante elemento naturam ad perverſas commotiones irritant: ſed potius, quod in quibuſlibet rebellibus & diuturnis paſſionibus obtinet, blanda & ſuſpenſa manu agendum eſt. Ac primo quidem nobis ſolemne eſt in ejuſmodi caſibus commendare thermas vel acidulas, & hoc loco maxime Schwalbacenſes, clauſo vaſe in ferventiſſimam aquam immiſſo calefactas; quarum uſus ita eſt inſtituendus, ut ſingulis diebus mane in lecto, vel extra eum, minimum quatuor libræ medicæ ſenſim paullatimque, & quidem per duas ſeptimanas, vel etiam ultra hauriantur. Ante earum uſum alvus ducenda eſt miti laxante, quod habet mannam cum tamarindis, paſſulis, ſale Ebshamenſi, & magneſia, idque in media, vel etiam ceſſante cura repetere convenit. Ad juvandum digeſtionis negotium, quæ ſub aquarum mineralium potu paullulum labefactatur, ante vel poſt prandium ſumere ſuadeo cochlear unum, de elixirio noſtro balſamico, hunc in modum præparando: *Recipe corticum aurantiorum recentium unciam unam, extracti gentianæ, centaurii minoris, cardui benedicti, ſalis tartari ana drachmas duas; hæc omnia in mortario probe contuſa invicem miſceantur, & inſtillentur olei de Cedro guttæ viginti; poſtea diluantur affuſa vini Tockavienſis libra medica; fiat in balneo Mariæ digeſtio, & denique liquor placide decantetur.* Inſuper monendum habeo, non reformidandum eſſe uſum aquarum mineralium tempore autumni vel hyemis: nam ſancte adfirmare poſſum, acidulas tepefactas, his ipſis anni temporibus à bene multis maximo cum fructu fuiſſe uſurpatas: cavendum modo eſt, ut ne frigidioris auræ afflatus tranſpirationem impediat.

Expedita hac cura id agere oportet, ut omnia corporis emunctoria ſerventur aperta, ut obſtructa reſerentur, ut liberior fiat excretionum ſucceſſus, & denique materia foras eliminanda ad exitum præparetur; quod iis, quæ ſequuntur remediis obtineri poterit: Quovis mane cum juſculo, potu Coffee, vel alio conveniente vehiculo ſumatur drachmæ dimidium de hoc ſale: *Recipe nitri antimoniati, vel arcani duplicati, lapidum cancrorum, ſolutionis oculorum cancri, terra foliatæ tartari, nitri depurati ana drachmam unam. M. F. pulvis.* Quarta vel quinta poſt prandium hora, vel circa lecti introitum propinetur ad drachmam ſemis, vel ſcrupulos duos infra poſitus pulvis diaphoreticus: *Recipe ceruſſæ antimonii, ſeu matris perlarum* Crugneri, *cornu cervi ſine igne, lapidum cancrorum, ſuccini præparati ana drachmam unam, cinnabaris nativa vel antimonii bene præparata drachmam ſemis, croci ſolaris purpurei grana duodecim, olei cinnamomi guttas tres. M. F. pulvis.*

Potui ordinario hoc decoctum inſervire poterit: *Recipe ſarſaparilla electa uncias tres, radicis chinæ unciam unam ſemis, ſeminis fœniculi, corticis ligni ſaſſafras ana drachmam unam cum dimidia. Conc. Cont. D. Harum ſpecierum uncia una coquatur in aqua pura quinque, vel ſex libris medicis in vaſe clauſo, ad tertia partis conſumtionem.* Ex vinis maxime amplectendum eſt Burgundiacum, non ita recens, idque cum aqua Tonnſteinenſi permixtum. Præterea ſervandæ ſunt leges diæteticæ, & cum cura inſtituendum vitæ regimen, non intermiſſa exercitatione corporis, quæ ad vincendos chronicos affectus multum confert adjumenti. Cæterum commendata remediorum genera per menſem, imo ultra continuare oportet: quæ utique tantum valent, ut materiam febrilem & eryſipelaceam corrigere, eamque à corpore amoliri, ac denique novos horum malorum inſultus averruncare poſſint.

CASUS CLXXVIII.

De febre tertiana male curata ſpaſmi hypochondriaci cauſſa.

VIR XXXVI. annorum, annuo elapſo tempore, febre tertiana corripiebatur; quæ cortice chinæ profligata, poſt decem dies recruduit. Sed eodem medicinæ genere denuo ſuppreſſa, rurſus rediit; & hac ratione quinquies mox reverſa, mox eodem remedio ſopita eſt. In ejus vero locum ſucceſſit dolor quidam circa coſtas ſpurias in dextro hypochondrio gravativus, & ab eo ad ſiniſtrum per intervalla protenſus. Qui licet quamplurimis antihypochondriacis, martialibus, & carminativis oppugnaretur remediis, conquieſcere tamen noluit, tantum abfuit, ut cordis palpitationes, ſpirandi difficultas, præcordiorum tenſivi cruciatus, alvi obſtructio, magnaque ad vomendum proclivitas ſenſim accederent. Quam primum ita exarſerit, mirum in modum exaſperantur hæc incommoda, & adhæc cum æſtu præternaturali, vertigine, torpore capitis, & oculorum, maxime dextri caligine, & obnubilatione, ac ſi maculæ illis obverſarentur, complicantur. Urina plerumque tenuis, abſque ſedimento meitur; & crebræ vigiliæ, cruoriſque è dextra nare ſtillicidium quandoque vexant. Et hæ moleſtiæ etiamnum per vices infeſtant, & ſic habent. Suboritur à dextro hypochondrio dolor, moxque ad dorſum atque lumbos pergit, qui tum velut inflati rigidique videntur. Junguntur extremorum refrigerationes, & multæ imi ventris flatulentiæ; quæ, excretis flatibus, una cum reliquis ſymptomatibus, miteſcunt, tumque lotium turbari incipit. Cæterum contuſorio pedum dolore afficitur; atque ſalivam percipit mucoſam, ſaporeque ſalſam.

Epicriſis.

Videntur nobis graviora illa, quibus æger exercetur, ſymptomata, haud aliunde ſuam traxiſſe originē, quam ab intempeſtiva febris cohibitione per adſtringentia, in quibus cortex chinæ principem fere locum obtinet. Quemadmodum enim ſpecifica, ut vocant, antifebrilia, quæ inter hic cortex maxime eminet convenienti ordine ac tempore uſurpata, ſalutari effectu non ſunt deſtituta: ita ſi empirice, id eſt, nulla habita ratione ſubjecti, temporis, & cauſſæ febrilis exhibeantur, in maximam corpus perniciem præcipitare poſſunt, quotidiana id confirmante experientia. Nam quum ejuſmodi ſpecifica antifebrilia non niſi partium fibroſarum & nervearum conſtrictione ſuam operationem perficiant; facile liquet, nullum iis locum eſſe tribuendum, ubi febrili motu impuri humores nondum ſatis ſecreti, ac evacuati, nec vaſorum obſtructiones reſeratæ ſunt, & quando corpus vehementia ſpaſmorum, qui omnes

excre-

excretiones intercipiunt, adhuc adfligitur. Ita nimirum videmus circa tempus paroxyſmi minus convenire, imo nocentiſſima eſſe hæc remedia; quoniam tunc temporis totum nervorum & vaſorum ſyſtema ſpaſmo quaſi univerſali afficitur. Ex quo etiam adparet, hæc ipſa non præſcribenda eſſe, urina adhuc cruda, & ſine ſedimento prodeunte; & quando tranſpiratio die etiam vacuo nondum liberior, aut alvus liquidior evadit. Imo licet quoque hinc perſpicere, quantum damni inferant hæc remedia, ſi ante exhibeantur, quam ſordes primarum viarum expurgatæ fuerint, ſalibus potiſſimum aperitivis, aliiſque, quæ evacuationibus per alvum & tranſpirationem veliſicantur.

Hiſce autem præmiſſis, utiliſſimus ſane illorum uſus eſt, dum febriles iſtos inanes motus, nulla inſequente recidiva, nulliſque ſupervenientibus ſpaſticis ſymptomatibus, funditus, ac ex toto tollunt, & a moleſtiis illis inſultibus, quorum diuturnitas & viribus, & nutritioni corporis valde adverſatur, homines egregie liberant. Quamobrem ſi in ullo morbo, certe in intermittentium curatione, Medici judicium & prudentia practica, quæ anima curationis eſt, clariſſime manifeſtatur: ſiquidem hæ febres convenienti modo facile ſanari, perverſa autem medicatione ad funeſtum converti poſſunt exitum.

Quod partem affectam præſenti in morbo attinet, eſt ea maxime inteſtinum colon, cujus tonus, robur, & ut veteres loqui amabant, vis retentrix, imprudenti adſtringentium uſu valde deſtructa ſunt: unde vel ejus nimiæ à flatibus diſtenſiones, vel vehementiores ſpaſticæ conſtrictiones fiunt; à quibus plura ſymptomata, nimirum inæqualis ſanguinis tranſitus, nimiæ humorum ad alias partes congeſtiones, moleſti dolores, ac denique ſuppreſſiones excretionum producuntur. Patitur enim in malo hypochondriaco hoc maxime inteſtinum, quia valde nervoſum, amplum, & ligamentis nerveo-tendinoſis cinctum eſt, utraque hypochondria occupat, ac ſupra umbilicum infra ſtomachum fertur, hinc ejus læſiones ſæpius hepar, lienem vel ventriculum affectum mentiuntur. Et quoniam hoc inteſtinum præ reliquis majoribus vaſis inſtructum eſt, ideo ejus tono ac motu periſtaltico deſtructo, vel periculoſæ ibi fiunt ſanguinis ſtagnationes, vel perverſæ humorum ad alias partes tranſlationes. Ad hoc igitur inteſtinum male affectum omnia referenda ſunt ſymptomata, quibus ægrotans noſter adfligitur, nimirum aſthma, palpitatio cordis, ſpaſmus præcordiorum, torpor capitis, oculorum hebetudo cum cataracta ſpuria, ſanguinis è nare dextra ſtillicidium, nimia vigilia, dolor lumborum gravativus, urina tenuis, & aquoſa, languor artuum, ac denique frequens ad vomitum inclinatio.

Totius igitur curationis cardo in eo vertitur, ut deſtructio toni ab imprudenti medicatione, & præpoſtero adſtringentium uſu, huic potiſſimum inteſtino inducta emendetur, ipſique pariter ac reliquis, priſtina vis, tonus ac motus reſtituantur: quo peracto cæterorum ſymptomatum impetus & vehementia ſponte concidet, & expirabit. Dedimus hoc effectum in præſenti ægro ſequenti ratione:

1. Sub alvi duritie frequenter injiciendum curavimus decoctum ex floribus chamomillæ, ſummitatibus millefolii, baccis juniperi, ſemine aniſi & oleo amygdalarum dulcium, adjecto pauxillo ſalis communis & nitri, cum aqua ſimplici paratum, cujus vim ante injectionem triginta vel quadraginta guttis balſami noſtri vitæ roboravimus. Nihil enim eſt præſtantius ad tonum inteſtinorum reparandum, bene præparato clyſtere, quoniam immediate partem affectam attingit, inque eam vim & efficaciam ſuam exercere poteſt. Quemadmodum vero clyſteres fortiter purgantes ac ſtimulantes, vel ex meris emollientibus parati, ejuſmodi in caſibus parum utilitatis afferunt: ita eos, qui partes nerveas blande roborant, flatus diſcutiunt, & ſpaſmo rigentes fibras emolliunt, præſtantiſſimam hic opem ferre deprehendimus.

2. Imperavimus pediluvium, ante lecti introitum quotidie uſurpandum, cujus uſus in omnibus affectibus ſpaſmodicis, & ſanguinis turbulentis motibus, atque congeſtionibus vix ſatis laudari poteſt. Hæc tamen adhibenda eſt obſervatio, ut pedes in aquam non valde calidam, ſed tepidam, ſale communi, & herbis nervinis imprægnatam, ſatis profunde, & quidem per horæ dimidium immittantur.

3. Interne commendavimus pilulas noſtras balſamicas, bis in ſeptimana circa noctem aſſumendas. Altero mane doſis ſalis noſtri aperitivi uſurpata fuit, cum ſubjuncto uſu alicujus infuſi, quod hiſce ſpeciebus conſtabat: *Recipe ſummitatum millefolii, florum chamomillæ vulgaris ana pugillos ſex, aniſi ſtellati, corticum aurantiorum recenter exſiccatorum, corticis ligni ſaſſafras ana drachmas tres. M. D. F. ſpecies*, ex quibus parata decoctio octo circiter patellis ſumatur, & inde lenis expectetur diaphoreſis.

4. Exhibitus eſt pulvis, una hora ante prandium uſurpandus: *Recipe radicis pimpinellæ drachmam unam, radicis ari, ſalis abſinthii, lapidum cancrorum, corticum aurantiorum recenter exſiccatorum ana ſcrupulos duos, olei cinnamomi, macis ana guttas ſex. M. F. pulvis, cui interdum, urgente præcordiorum interno ardore, aliquot nitri grana adjiciantur.* Loco hujus pulveris eſſentia corticum aurantiorum balſamica noſtræ præparationis, mixta cum liquore noſtro minerali anodyno ex ultimo hauſtu inter cibos ſumta, ad juvandam digeſtionem, & blandam chyli ſpiritualcentiam promovendam, egregie profuit.

5. Injuncta ægrotanti fuit equitatio, vectio in curru, & accuratum in diæta regimen. Quibus remediis per duos integros menſes uſurpatis, æger pleniſſime convaluit. Cæterum notandum eſt, quod in ejuſmodi affectibus hypochondriorum ſpaſmodicis, a perverſa adſtringentium, & opiatorum exhibitione ſubortis, aliis præſidiis nihil juvantibus, unice & velut ad ſacram anchoram refugiendum ſit ad decentem internum thermarum Carolinarum, atque externum Tœplicenſium uſum, ſubjuncto per aliquod tempus exactiori vitæ regimine. His enim, teſte experientia, magna vis ineſt, deſtructum ventriculi & inteſtinorum tonum reparandi, viſcerum & emunctoriorũ obſtructiones reſolvendi, omniſque generis excretiones adjuvandi. Balneo autem aquæ Tœplicenſis, leviſſimæ & valde ſubtilis, nihil in relaxandis fibrarum conſtrictionibus, partiumque tubulis ampliandis datur excellentius. Præſtant etiam hoc ejuſmodi balnea, ut ſanguinis & humorum motus ab internis partibus ad externas, & habitum corporis, reducendo liberum & æquabilem ſanguinis circuitum, quo ſanitas potiſſimum continetur, corpori reſtituant.

CASUS CLXXIX.

De tertiana duplici cum purpura in gravida.

Illuſtris fœmina, xxv. annos nata, temperamenti melancholico-cholerici, nimia turget ſanguinis, & humorum mole: ſiquidem ipſi adhuc

virgini non modo menſtrua fluxerunt copioſiſſima, verum etiam vultus tanta cruoris quantitate ſæpius fartus adparuit, ut atro rubore tinctus conſpiceretur. Quamobrem crebris adſueta eſt venæ ſectionibus, easque ob acutæ febris metum, repetitis nonnunquam vicibus celebrare debuit. Ad hæc valde ſenſibilis exiſtit, inſignique ad vehementiores animi affectus pollet proclivitate; ac diætæ victusque regulas neglectui habet, cibis acidis, lacticiniis, atque pomis nimium indulgens. Viro nupta, & prima vice utero gerens, expletis jam ſex geſtationis menſibus, male cœpit habere, meque protinus acceſſi jubebat. Quum itaque VIto. Cal. Julii accederem, & ipſa de tenſivo gravativoque pectoris dolore, tuſſi fere ferina, adpetitus jactura, ſomnique defectu conquereretur, urina exiſtente rubicunda: ordinabam præter decoctum raſuræ cornu cervi, pulvillum ex matris perlarum, concharum citratarum, nitri depurati ana granis tribus, & antimonii diaphoretici granis duobus concinnatum. Verſus veſperam, animi laxandi cauſſa, rheda ſe vehi curabat; redux vero in vehementem incidebat horrorem, quem poſt horæ dimidium æſtus præternaturalis excipiebat, per binas horas urens, tandemque ſudore ſolutus. Per noctem, quæ inſomnis erat, gelatinam cornu cervi, & pulverem, qui nitri depurati grana duodecim, antimonii diaphoretici grana ſex & cinnabaris nativæ tria grana habebat, tribus exhibui vicibus; quo ſumto, verſus diluculum, ventrem dejiciebat, & abhinc per quinque horas placido fruebatur ſomno.

Deſiderabat etiam illuſtris fœmina, ut ipſi vena ſecaretur; nec erant pauca momenta, quæ phlebotomiam indicabant. Quamvis enim febrem ſuſpicarer intermittentem, & probe ſcirem, hanc venæ ſectione non temere eſſe oppugnandam, multo minus in paroxyſmo inſtituendam: attamen cum eximia ſanguinis abundantia minaretur abortum; ægra ante aliquot menſes ardore vehementi, artuum gravitate, purpura ſcorbutica atque ſcarlatina, tenſivo præcordiorum dolore, tuſſique ferina divexata, ſuaſu Medicorum, venam cum inſigni fructu tundendam præbuiſſet; eadem crebris ſanguinis miſſionibus adſueta, & per aliquod tempus de lancinantibus ac ſpaſmodicis crurum femoriſque tormentis, ſenſu preſſorio circa inteſtinum rectum, rubore faciei & æſtu volatico conqueſta eſſet; nullus dubitavi, quin ſanguinem detrahendum curarem. Quare V. Cal. Julii, cum hora decima matutina, a ſuavi expergefacta ſomno, ad meliorem valetudinem inclinare videretur, ac pulſus æque ac urina naturali ſimiles eſſent, protinus duodecim circiter ſanguinis uncias, interpolatis vicibus, ex vena inciſa mitti jubebam; & elapſa hora, quindecim guttas mixturæ, quæ eſſentiæ alexipharmacæ drachmas tres, & mixturæ ſimplicis rectificatæ drachmam unam fovebat, ex juſculo propinabam, inſequente leni madore. A meridie quavis tertia hora pulverem citratum cum antimonio diaphoretico, pauxillo nitri, & unico arcani duplicati grano paratum aſſumebat; atque hinc egregie habebat, cœna utebatur largiori, & plenum per totam noctem capiebat ſomnum.

Poſtridie, ſumtis dictæ bezoardicæ mixturæ guttis quindecim, non quidem habebat, de quo conquereretur; at adpetitus minus ſibi conſtabat, & circa veſperam febrilis paroxyſmus anticipando revertebatur. Frigus per duas inhærebat horas, tum vomitus ter infeſtabat, & tandem tribus horis moleſtus erat æſtus, in largum deſinens ſudorem, & accedente inſuperabili excandeſcentia, purpuram ſcorbuticam relinquens. Inſiſtebam uſui dictorum remediorum, & cum timerem, ne ob animi pathemata, quibus etiam invita indulgebat, graviora ſupervenirent ſymptomata, accerſendum adhuc ſeniorem quendam Medicum curabam. Accedens ille uſurpatis à me præſidiis adplaudebat; quæ etiam, cum illuſtris ægra ſub leni madore bene haberet, continuabantur.

Nihilo minus III. Calend. Julii hora pomeridiana tertia redibat febrilis acceſſio, & poſt quatuor horas largo ſudore finita, noctem poſt ſe trahebat placidam. Die ſequenti cum meliori valetudine, accedebant crebra ſternutamenta, parcum ſanguinis è naribus ſtillicidium, & moleſta tuſſis. Hinc clyſterem ex floribus chamæmeli & ſaccharo Thomæo adplicari jubebam, & ſoluta per illum alvo memoratæ mixturæ quindecim guttas ex juſculo propinabam; ſumtis epulis, lapidum cancrorum, ſucco citri ſaturatorum drachmam dimidiam, & poſthæc quavis tertia hora, pulvillum exhibebam, qui ſic habebat: Recipe lapidum cancrorum citratorum, concharum citratarum ana grana quinque, nitri depurati grana tria, arcani duplicati grana duo, reguli antimonii martialis granum dimidium. M. D. pro doſi. Adpetitus erat exiguus; & cum vino Moſellano plus, quam par fuit, uſa fuiſſet, accidit, ut verſus veſperam æſtu volatico, ardore ruboreque faciei, narium obſtructione, & rheumatiſmo dextri capitis lateris quaſi hemicranico, tuſſi ſtipato per ſex infeſtaretur horas, & inſequutam noctem ſomno minus tranquillo tranſigeret.

Ipſis Julii Calendis febris iterum invadebat, & præviis ingenti horrore, atque calore, illo per unam, hoc per duas horas durante, copioſo ſudore ſolvebatur; tumque permittebat, ut & cœna cum adpetitu, & ſomno placidiſſimo frui potuerit. Repetebantur pulveres, noviſſime nominati, cum levamine. Sequenti qui erat intercalaris, die crebræ vexabant ſternutationes, cum narium quadam hæmorrhagia, pulſu exiſtente æquali ac temperato. Subducta per clyſterem rurſus ventre, largis indulgebat epulis, & licet interdiu perquam ſana videretur; accedente tamen veſpera præter opinionem vultus manuſque expalleſcebant, mox ſequebatur ardor cum tuſſi, & ipſa illuſtris matrona humorem tenuem ſalſumque ex capite ad fauces deſtillare, naribus obſtructis, querula enunciabat. Ego metuens, ne die intermedio febris quædam catarrhalis jungeretur, ad corrigendam ſcorbuticam humorum diatheſin, conſenſu dicti ſenioris Medici, bis exhibebam pulverem, ex matris perlarum, lapidum cancrorum citratorum, ana granis octo, antimonii diaphoretici granis quatuor, & reguli antimonii medicinalis grano uno compoſitum.

Tranſacta ſub quietiori ſomno nocte, V. Nonar. Julii circa undecimam meridianam horam febris impetebat magno horrore; quem vomitus materiæ mucoſæ ac binoſæ tenaciſſimæ ter repetitus, excipiebat; tum ſequebatur æſtus vehementior, atque hunc ſolvebat ſudor, accedente iracundia primum interruptus, & novo vomendi conatu turbatus, mox vero iterum largo ſuccedens flumine. Præter dictos pulveres, finito paroxyſmo, catarrhalem defluxionem præcavere tentabam, dato pulvere, qui ex lapidum cancrorum citratorum drachma una cum dimidia, coralliorum rubrorum præparatorum ſcrupulo uno, antimonii diaphoretici ex regulo parati ſcrupulo dimidio, reguli antimonii medicinalis granis tribus erat concinnatus, & in ſex partes diviſus. Somnus minus tranquillus ſequebatur, & IVto. Nonarum, poſt ſalſas ex capite in fauces deſtillationes, hora pomeridiana tertia ſubito expalleſcebat, tum frigore percellebatur, mox æſtu urebatur, tandemque ſudore ferma diffluebat: adeo, ut ſuppoſitam hactenus ca-

catarrhalem febrim, in quotidianam degeneraſſe appareret.

Quæ cum ita ſint, quatuor potiſſimum reſultant momenta, quorum diſcuſſionem abs Te, Vir Illuſtris, enixe rogo. Prima enim quæſtio eſt, quibusnam tutis evacuantibus ſaburram ex primis viis eliminare jam liceat? Sal enim Ebshamenſis, ſalia, quibus humores ſcatent, ſcorbutica adaugere; radix Ipecacuanhæ in tam tenero ſubjecto, juſto vehementior, pilulæ vero Becherianæ minus ſufficientes eſſe videntur. Quamobrem doceri cupio, anne conſultius ſit, vomitum, qui ſub acceſſionum initio ſponte ſuboritur, hauſto largius tepidiori infuſo promovere? Deinceps ſcire aveo, quibusnam remediis ipſa febris oppugnari queat; & num denique hactenus uſurpata remedia, cumprimis ad abortum præcavendum inſtituta venæ ſectio, legibus artis reſponderint?

Conſultatio.

Illuſtris perſona, cujus adverſa valetudo mecum per litteras communicata eſt, non modo ex febre intermittente tertiana, eaque omnino duplici, verum etiam impuritate ſanguinis, atque ſeri ſcorbutica, acri & purpuracea male habere videtur. Huic enim ſuccorum acrimoniæ, nervoſis potiſſimum inhærenti partibus, in acceptis ferenda ſunt multa ſymptomata, maximeque tenſivi & preſſorii in pectore dolores, defluxio rheumatica dextrum capitis latus obſidens, crebra ſternutamenta, tuſſis, ardor narium, & copioſa ſudatio. Quamobrem ea medicamina, quæ alias febres intermittentes egregie ſolantur, veluti ſunt ſalia abſtergentia, laxantia, vomitoria, eſſentiæ amaræ, & alexipharmacæ, cum ſpiritu vini paratæ, cortex chinæ, aliaque, in præſenti cum malo purpuraceo complicata febre, minus ſalutarem pollicentur opem, imprimis cum illuſtris fœmina nimium ſenſibilis, & ad animi, ſanguiniſque fortiores commotiones valde prona exiſtat. In tali enim caſu recenſita remedia materiam acrem peccantem magis exæſtuant, & in vehementiorem motum agunt: unde graviora proliciſcuntur ſymptomata, & febres malum morem ac indolem acquirunt.

Quapropter omnino ad convenientiora reſpiciendum eſt, quæ inter febris æque ac purpura ſufficientem, ſed blandam ſordium viſcidarum & billioſarum ex primis viis evacuationem indicant. Cuncta vero acria & purgantia & emetica, & quæ humorum ebullitionem conciant, cane pejus & angue vitare convenit; atque potius decocta ex manna, tamarindis, corticibus citri vel aurantiorum parata adhibere juvabit. Quod ſi vero hæc ob ventriculi imbecillitatem haud arriſerint; operæ pretium facient pilulæ balſamicæ, ad *Stahlii*, *Becheri*, vel meam mentem concinnatæ: quarum undecim vel quatuordecim veſperi deglutire, & brevi ante pulverem abſorbentem, cum aliquot nitri ac tartari vitriolati granis remixtum aſſumere expediet. Ejuſmodi enim pilulas in purpuraceis affectibus vim evacuantem ſufficienter præſtare, docet experientia; & licet etiam haud ſatis reſpondeant votis, ſumta tamen altero mane ex infuſo theiformi mannæ uncia, utique ſufficient, biſque ſingula hebdomade tutiſſime poterunt uſurpari. Neque enim, ut ad alteram quæſtionem reſpondeam, opus erit, vomitum, ſub paroxyſmo febrili ſponte ſubortum, potu calidiori herbæ Thee boia, copioſius hauſto, magis promovere; cum potius ſordes, in primis regionibus ſtabulantes, per alvum eliminare conveniat. Et ſi verum fatear, ad nauſeam vomitumque provocandum pura aqua fontana, eaque tepidior magis opportuna mihi videtur, quam quidem infuſa calidiora theiformia: quippe quæ metum omnino faciunt, ne, ſi bilioſa ſalſaque ventriculum obſederit ſaburra, agiliores ac ſubtiliores impuritatum particulæ, majori quantitate in ſanguineam inde rapiantur maſſam.

Sufficient itaque vacuandi fine, brevi ante commendata præſidia; & deinde, juxta tertiæ quæſtionis tenorem, conjungenda ſunt ea, quæ tranſpirationem, atque ſordium ſubtiliorum per cutis poros promovere poſſunt excretionem. Hoc nomine inſignem laudem merentur pulveres bezoardici fixiores, leniter nitroſi, ac cinnabarini, qui cum aquis diapnoicis, & ſyrupo acetoſitatis citri in potionum redigi queunt formam. Nec levem efficaciam præſtabit infuſum florum chamomillæ, cum ſemine fœniculi mane loco potus Thee bois ſorbillandum; cujus præſtans, & utique ſpecifica virtus non modo in purpuraceis, ſed & febrilibus morbis deprehenditur. Non minus præclaro cum fructu adhibebitur ſpiritus nitri dulcis, aut quod ſanius eſt, liquor anodynus mineralis, qui ad quadraginta guttas per intervalla eſt capiendus. Cæterum diætæ recta potiſſimum habenda eſt ratio, & in primis omnis cereviſia pariter ac vinum ſummo ſugiendum ſtudio; quippe qui potus in purpuraceis adfectionibus plane ſunt inconvenientes. Eminent præ iis decocta temperata, quale hoc in caſu ex raſura cornu cervi, radice ſcorzoneræ, ſuccoque citri parari poteſt. Neque minori induſtria vitare convenit cibos crudiores, coctuque difficiliores, piſces, lacticinia, poma, ova, omneque placentarum genus; à quibus præſertim verſus imminentes paroxyſmos abſtinere juvabit. Denique non habeo, quæ circa uſurpata hactenus remedia, atque venæ ſectionem moneam; niſi quod illa ad penitus eradicandum malum minus fuiſſe ſufficientia arbitrer. Verum haud exiguam foveo ſpem, quin commendatæ jam medicinæ, ſi rite adhibeantur, operæ ſacturæ ſint pretium.

CASUS CLXXX.

De febre quartana in gravida cum judicio de venæ ſectionis & corticis chinæ uſu.

FOemina generoſa xxx. annorum, vitæ motus experti dedita, potuque parciori ſemper contenta, tempore matrimonii, quo admodum ſelici per decem jam perſungitur annos, quatuor infantes adhuc vivos peperit, incolumeſque. Et licet a teneris illibatam præ ſe tulerit ſanitatem; tria tamen jam excurrerunt ſemeſtria, ex quo male cœpit habere. Namque hoc tempore gravativum ardentemque in ventriculi regione dolorem, æſtumque volaticum, & delaſſantem, maxime ſumtis perſenſit epulis. Non raro tantis præcordiorum anxietatibus correpta eſt, ut animus deſecerit; quæ autem, inſequuto vomitu, remiſerunt. Preſſorius quoque dolor circa cordis ſcrobiculum nonnunquam ſæviit, & abhinc ad dorſum excurrit. Et in tali rerum ſtatu gravida ſacta, prioribus menſibus crebros toleravit vomitus; tertio autem, ex animi adfectibus, corporiſque refrigeratione, prævio ingenti frigore, in calorem incidit præternaturalem. Idem paroxyſmus aucto rigore circa quartum diem revertebatur; & abhinc vera fiebat quartana, quæ jam tres complevit menſes, & adhuc adfligit. Frigus quo cum incipit acceſſio, per duas ad minimum inhæret horas, æſtus per ſex vel ſeptem, tum excipit ſudor. Ipſe paroxyſmus magnis præcordiorum anxietatibus ſtipatur; atque

tunc aſſumta quævis vomitu rejiciuntur. Diebus à febre vacuis, in conclavi obambulare valet, viribus tamen, ac adpetitu defecta; & urina nunquam caret ſedimento. Sumſit varii generis medicamina, laxantia, eſſentias amaras, antifebriles, atque ſalia: ſed febris, licet ſemel, biſve ſileret, mox tamen recruduit & perdurat adhuc contumaciſſima. Quæ cum metu abortus terreat; tuum, Vir Excellentiſſime, pro ea debellanda petimus conſilium, & num conſultum ſit venam in pede ſecare, doceri cupimus.

Reſponſum Medicinale.

Quæ mihi perſcripta ſunt de febre quartana, matronam generoſam gravidam per tres jam adſtigente menſes, ſedulo mecum perpendi, atque volutavi. Et ſi præſertim illa conſideravero incommoda, quibuſcum ante geſtationis tempus conflictata fuit; ea à ſpaſmo, & hinc ſuborta inflatione ventriculi, ſuam traxiſſe originem facile pervideo. Namque ſub tali ſpaſmo utrumque orificiorum, quæ ventriculo terminos ponunt, conſtringitur; hinc vapores flatulenti, ab alimentorum fermentatione enati, ſuo potiri nequeunt exitu, qui diſtendentes ventriculum, nerveaſque illius partes, anxietates præcordiorum, doloremque in ſcrobiculo cordis gravativum pariunt; & conſtrictionem harum partium efficientes, ad humorum majorem verſus caput raptum, indeque pendentem æſtum diſponunt volaticum. Ejuſmodi cardialgici ſpaſmi familiares ſunt fœminis plethoricis, in quibus ob difficiliorem ſanguinis per hepar, quod totum vaſculoſum eſt, tranſitum, cruor ſtagnat, inque vaſis ventriculi præcipue ſubſiſtit. Præ reliquis autem hiſce moleſtiis opportunæ ſunt illæ, quibus menſtrua fluunt inordinata, vel ſanguinis miſſiones inſuper habentur, vel ſanguis nimis ſpiſſus & viſcidus exiſtit, qualis in noſtra etiam ægrotante ob parcum potum, vitamque ſedentariam judicandus eſt.

Et iiſdem cauſſis debetur febris quartana; quæ meo quidem arbitrio plerumque à difficiliori ſanguinis per viſcera imi ventris, maxime hepar ac lienem circuitu ſuos mutuatur natales. Quando enim humores per vaſa, à portarum vena producta, tardius circulantur; primum omnium in meſenterio, ventriculo, ac toto inteſtinorum canale ſtagnant. Hinc in locum liquoris ſubtilioris, fermentativi ac digeſtorii, ſecernitur ſerum impurum, digerendis penitius alimentis minus idoneum: unde generantur acidæ, viſcidæque cruditates, quæ cum maſſa ſanguinea per totum abripiuntur corpus, adque ſenſibiles medullæ ſpinalis tunicas delatæ, ſpaſmos motuſque producunt febriles. Quum vero graviditatis tempore menſtrua excretio ſit cohibita; facile patet, qua ratione humores in abdomine cumulati, per viſcera tardius progrediantur, ſicque dicta ratione inducendis viam pandant febribus.

Quarum ſi perpendamus rationem, maximeque perſcrutemur, num eo fine venæ ſectiones ſint profuturæ? non omnino negandum, quin egregium inde liceat expectare emolumentum, ſi extra paroxyſmum, detractis ſex cruoris unciis, inſtituantur. Multa enim mihi innotuerunt exempla, ubi diuturnæ febres quartanæ, tuſa in pede vena, protinus conquieverunt, utique ſi convenientes medicinæ fuerint conjunctæ. In more quoque poſitum mihi eſt, gravidis, ſi cruor in abdominis viſceribus ſtagnaverit, ex pedum venis ſanguinem detrahere; licet vulgaris opinio id vetet maximopere. Neque ideo ſtatuerem, ac ſi venæ ſectio tam in gravidis, quam in aliis perſonis, ad morbos præſervandos ſemper, atque generatim in pede ſit celebranda. Quandocunque enim à congeſtione humorum circa caput pectuſque morboſa propullularunt ſymptomata; parum certe venarum in pedibus, qui tum plerumque frigidi, ſpaſmoque contracti obſervantur, inciſio feret adjumenti. Atque his in caſibus magis proficiet ſanguinis e brachio facta detractio; quemadmodum in ægritudinibus à terrore, & hinc pendente humorum ad ſuperiora congeſtione productis, plus ſimplici vice obſervavi. Neque porro venæ ſectiones in pede commendare ſoleo, ſi venis exilioribus, & ſanguine fere privatis exiſtentibus, ſpaſmodicæ affectiones magis à nervorum debilitate, aut acri ſubtilique humore, tunicis nervoſis inſidente, quam à nimia humorum mole originem traxerunt: non enim raro mihi adnotare licuit, quod factam in hiſce adfectibus ſanguinis miſſionem, major ſpaſmorum exceperit vehementia. Et denique generatim ſciendum eſt, in ipſis morborum paroxyſmis, non niſi cum ſummo periculi metu, detrahendum è venis eſſe cruorem. Contra vero, ubi ſanguis nimius, ſpiſſus, viſciduſque præſto eſt, & in imi ventris viſceribus potiſſimum ſtagnat, venæque pedum inſigniter fartæ ſunt; harum inciſio permagnum pollicetur fructum: neque ideo quicquam eſt, quod ab illa in noſtra ægrotante adminiſtranda nos deterrere queat.

His autem præmiſſis, eo dirigenda eſt omnis intentio, ut moleſtam febrem percuremus, atque ſic abortus metum diſcutiamus. Quamobrem hortor primum, ut cuncta calidiora, ſanguinemque exæſtuantia medicamina, & præſertim eſſentiæ, cum ſpirituoſo paratæ menſtruo, ſedulo fugiantur, quoniam anxietates, inquietudinem & æſtum febrilem magis exacerbant; ſed potius eo reſpiciatur, ut ſpaſmodicæ ventriculi diſtentiones, quas adhuc præſentes crebri teſtantur vomitus, decenter leniantur, atque conſopiantur. Et hoc fine, experientia doctus, commendo liquorem meum anodyno-mineralem, cujus ſex partes, cum una balſami mei vitæ, ſine ambra moſchoque parati, commiſcere decet. Hoc remedii genus mane pariter, ac veſperi, nec non tribus ante febris invaſionem horis exhibere; tumque protinus infuſum theiforme, ex floribus chamæmeli, ſummitatibus millefolii, ſemineque fœniculi confectum, intra lectum ſorbere, & blandam inde diophoreſin expectare juvabit. Idem balſamum, paullo tepefactum, chartæque bibulæ infuſum, epigaſtricæ regioni adplicandum, impoſitis deſuper linteis calidis, maximopere ſuadeo. Nec præterea quicquam commendo, expectaturus, quid hæc remedia tulerint adjumenti.

Relatio.

Tuſa quoque ex meo præſcripto, tempore à febre vacuo, in pede eſt vena, eo effectu, ut febriles acceſſiones ſtatim conquieverint; & uſurpato ſubinde liquore anodyno, per quatuor vices, cum egregio adflictæ levamine, ceſſaverint. Verum enim vero, cum ſuperatum omnem recidivæ metum arbitrata, itinere quodam ſub gelidiſſimo cœlo perfuncta, cibiſque minus ſalubribus uſa eſſet: rediit malum, utut priori mitius. Ego iterum conſultus, veſperi novem balſamicarum, quæ meæ ſunt compoſitionis, pilularum, mane ſalis aperitivi drachmam, ut ſumeret, imperavi. His per aliquod tempus adhibitis, electuarium ordinavi, ter quotidie capiendum, quod corticem chinæ, pulverem florum chamomillæ, atque roob Sambuci habebat; & hoc per ſex uſurpatum dies penitus fugavit febrem. Qua profligata, iterum quavis veſpera novem dictarum pilularum, mane drachmam dimidiam ſalis aperitivi, & hora pomeridiana quinta octoginta guttas Elixirii mei viſceralis propinavi, eo affectu, ut prorſus

ſus ſileret febris, & generoſa mulier felici ſubinde fungeretur partu.

Non hoc loco erit alienum, commemorare, magnum eſſe Medicorum errorem, ſi corticem chinæ è foro medico prorſus relegaturi, generatim eum pro veneno habent. Quamvis enim minime negaverim, quin improvidus ipſius uſus, magna ſæpius ſanitatis detrimenta, & noxiam ad morbos chronicos diſpoſitionem inferat; attamen non paucis quoque exemplis habeo comprobatum, quod recto iſtius corticis uſu nihil ad exſtirpandos, qui refractarii ſunt, febriles affectus, ſit efficacius. Ille enim, præmiſſis congruis & evacuantibus, & alterantibus, non ſolus, ſed cum antiſpaſmodicis & diaphoreticis mixtus, diebus à febre vacuis propinandus eſt; & conſopita ſic febre, remediis incidentibus, evacuantibus, ſtomachicis, & quæ corpus in debita conſervant tranſpiratione, per aliquod adhuc tempus inſiſtendum. Conſuevi igitur hunc corticem heroicis accenſere remediis; quibus provide adhibitis, feliciſſimus ſuccedit effectus, incongrue vero uſurpatis, accedit irreparabile damnum. Quamobrem in uſum vocaturum hoc medicinæ genus, non modo rationalem pathologiam, verum quoque therapiam, & medicaminum operandi modum probe callere oportet; & ſatius utique eſt, ut qui hac ſcientia inſtructus non eſt, cortici huic plane ſuperſedeat, ſoliſque temperantibus, diaphoreticis ac diluentibus pugnet, ac reliquum naturæ committat negotium.

CASUS CLXXXI.

De febre bilioſa intermittente.

QUum per menſem Maium Juniumque currentis anni frigida, humida, & pluvioſa tempeſtas terris incumberet; accidit, ut ſequentibus Julio & Auguſto menſibus febres bilioſæ intermittentes tam ſimplices, quam cum continua complicatæ, nec non tertianæ duplices, admodum incertæ popularem ederent ſtragem. Et reliquis vero, qui meæ ſe mandarunt curæ, ægrotantibus, erat mulier quædam generoſa, XXXVI. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, obeſa, ſuccorum plena, animique ſenſibilioris, & ad iracundiam proni. Hæc ſub finem menſis Julii circa veſperam ingenti rigore prehendebatur, quem per aliquot horas durantem vehemens excipiebat æſtus. Et hæc acceſſio per primam ſeptimanam alternis invadebat diebus, deinceps anticipabat, atque tum intra nycthemeron bis incidebat. Paullo poſt magis continuæ ſpeciem referebat; ſiquidem uno die aſperior erat paroxyſmus, altero levior, neque calor præternaturalis cum paullo celeriori pulſu unquam remittebat. Cæterum hæc exhibebat ſymptomata: Per tres priores hebdomades moleſtæ vexabant vomitiones, die præſertim febrili, qua non tantum aſſumta quævis, ſed & ſaburram bilioſam viridem, mucoſamque rejiciebat, atque non raro vanis, laborioſiſque conatibus, cum alvi obſtructione affligebatur. Quarta ſeptimana vomitibus jungebatur alvi fluxus, fæces reddens viridescentes, & vix ægram in cubili conquieſcere permittens, & hunc ſequenti hebdomade tanta excipiebat obſtructio, ut ope pilularum balſamicarum reſerari debuerit. Præterea ipſi paroxyſmi tanta ſpirandi anguſtia erant ſtipati, ut ſuffocari videretur; jungebatur inſignis corporis languor, ac maxima inquietudo, ut vix in lecto poterit contineri. Non minus vehementes & capitis & dorſi dolores multam figebant crucem; noctesque ſine ſomno, at bene multis ſudoribus moleſtæ, tranſigebantur. Urina mingebatur parciſſima, & rubicunda cum ſedimento. Pulſus, accedente paroxyſmo, ferebatur inæqualis, varius, celerior, & quandoque intermittens. Potus etiam ad extinguendam ſitim aſſumti vomitu ſtatim reddebantur; & conſtrictus quaſi videbatur ventriculus.

Vocatus Medicus nihil utique omiſerat, quod ejuſmodi febribus plerumque ſolet opponi; dederat enim ſalia digeſtiva, abſorbentibus, oculiſque cancrorum citratis nupta, nec non leniora vomitoria; ſed febris cum recenſitis ſymptomatibus contumax inhærebat. Putabant etiam, rem eſſe conclamatam, & me tandem in auxilium accerſebant. Ego perſcrutatus, affectum hunc febrilem ab excandeſcentia gravi ortum fuiſſe, eademque adhuc foveri, & magnam ſubeſſe generis nervoſi debilitatem; primam curandi intentionem ad compeſcendas & vomitiones & alvi fluxiones direxi: quum facile perviderem, hac excretionum vehementia perdurante, nec data remedia felici potiri effectu, nec generoſos ad ſanguinem deduci poſſe ſuccos, virium inſtauratores. Jam vero in quæſtionem veniebat, quænam medicamina ad ſiſtendum hunc ventriculi motum, nervoſumque genus roborandum, tuto poſſent adhiberi? Neque enim opiata, leniter adſtringentia, martialia, & calidiora ſtomachica, interne pariter ac externe uſurpata votis fecilſent ſatis; & multiplex potius experientia docet, ſedatas ope horum medicaminum vomitiones, inſignes cardialgicas poſt ſe trahere anxietates, quæ ſumtis vel cibo, vel potu, vel medicinis, mirum in modum invaleſcere, nec prius mitigari ſolent quam rejectis denuo omnibus. Quamobrem, exploratis jam egregiis, quas in compeſcendis ſpaſmodicis affectionibus liquor meus anodyno-mineralis poſſidet virtutibus, eundem in noſtro caſu adhibendum ſuaſi, ſi ejus uncia dimidia cum tribus olei caryophyllorum, & ſex olei cinnamomi guttis fuerit remixta. Atque hoc remedium ad viginti guttas ſingulis quatuor horis ex aqua ceraſorum nigrorum propinavi; & externe, finita acceſſione, balſamum vitæ, ambra moſchoque deſtitutum, cum linteis ad ventriculi & abdominis regionem adplicari juſſi. Unde factum eſt, ut intra nycthemeron vomitus conquieſcerent, & ægra potus atque juſcula abſque incommodo retinere potuerit. Nihilo tamen minus ad confirmandam hanc excretionum vehementiorum quietem, dicta remedia, licet parcius, continuanda curavi; pro potu vero aquam ceraſorum nigrorum, & decocta ex raſura cornu cervi, radice ſcorzoneræ, ſucco citri, & aliquot olei de cedro guttis confecta ordinavi.

Sic ſedatis, quæ reliquis moleſtiora videbantur, ſymptomatibus, reſtabant adhuc calor præternaturalis, magna laſſitudo, pulſus inæqualis ac intermittens, continuæ vigiliæ, & præterea crebri horrores, cum ſubſequente æſtu incidebant, metumque injiciebant, ne febris viſcerum inflammatoria, tanquam anguis ſub herba lateret. Neque vero minus, multa perſpectum habebam experientia, febres ejuſmodi epidemias, ac incertas, in ſubjectis omnino ſenſibilioribus, & ad irregulares nervoſi generis motiones proclivibus, gravia exhibere ſymptomata, quæ periculi quidem terrere videntur metu, re autem vera, non adeo infauſtum ominantur exitum, cumprimis, ſi convenientibus oppugnentur medicinis. Quum itaque mea ſententia febres reſerri mereantur ad adfectus generis nervoſi, & febriles motus nihil ſint aliud, quam univerſales ſyſtematis vaſculoſi nervoſique ſpaſmi: conſultiſſimum fore putavi, nervinis ac roborantibus uti medicinis, quæ

roborando membranaceas nervoſaſque partes, earundem nimiam ad motus ſpaſmodicos proclivitatem debellare valent. Quo quidem nomine in omnibus, quæ ægris quieta aliqua tempora, ac intermiſſiones præſtant febribus, exceptis continuis, & inflammatoriis, poſt purgatas primas officinas, & rite adjutas excretiones, hoc electuarium probatiſſimæ fidei, ac excellentiſſimæ virtutis deprehendi: *Recipe roob ſambuci unciam unam cum dimidia, pulveris chinæ drachmas ſex, pulveris florum chamomillæ drachmas duas, extracti centaurii minoris drachmam unam, pulveris caryophyllorum ſcrupulos duos, julepi roſarum uncias duas. M. F. Electuarium, quod in quovis acceſſionum intervallo quater, pondere drachmæ unius, interpoſito nonnunquam pulveris digeſtivo-nitroſi uſu, exhiberi poteſt.* Genus certe hoc remedii tantæ eſt efficaciæ, ut niſi inflammatorii, vel hectici quidpiam delitescat, per quatuor duntaxat dies uſurpatum, pleraque inſigniter ſopiat ſymptomata: æſtus enim remittere, pulſus æqualis fieri, appetitus cum viribus inſtaurari, urina copioſior, ac naturali ſimilis reddi, ac denique ipſi febriles paroxyſmi ſenſim conquieſcere obſervantur. Idcirco idem remedium in noſtra ægrotante uſurpavi, divinaque favente gratia obtinui, ut inde cuncta ſilerent incommoda, neque quidpiam moleſtiæ præter ventriculi inflationem, ſumtis potiſſimum epulis infeſtam, æſtum volaticum, laſſitudinem, ac ſudores nocturnos reſtaret.

Quas adfectiones, cum ex ventriculi debilitate, indeque pendente digeſtionis vitio ſuam traxiſſe originem, facile cognoſcerem; omni ſtudio in id fore incumbendum putavi, ut lenta febris præcaveretur. Quamobrem in more mihi eſt poſitum, ut ſopitis poſt nervinorum & roborantium uſum, febrilibus paroxyſmis, vim digeſtivam ventriculi reſtaurare, omneſque evacuationes promovere annitar. Hoc ſine alternis veſperis pilulas meas balſamicas, alteroque mane vel drachmam ſalis Sedlicenſis, vel drachmam dimidiam ſalis mei aperitivi exhibere ſoleo; ut tali nimirum ratione cruditates ac impuritates humorum ab æſtu febrili relictæ, blande, tamen ſufficienter eliminentur. Et denique moderatam frequentemque corporis exercitationem, atque Elixirii mei viſceralis ante prandium uſum commendare ſuevi. Hæc igitur in noſtra etiam ægrotante, ſummo cum fructu, & perfecta febris ſublatione, adhibui.

CASUS CLXXXII.

De febre lenta ex male curata tertiana.

VIr XXVI. annorum, ſanguineæ temperaturæ, crebris oculorum congeſtionibus atque rubore in pueritia, nec non multis doloribus capitis diſcruciatus; deinceps vero nimiis lucubrationibus, victuſque inordinato generi deditus, elapſa proxime æſtate, cum intermittentes febres popularem ederent ſtragem, & ipſe ſub cœlo fervidiſſimo inter caniculares dies, & perverſa diæta, variis perfungeretur itineribus, eundem incidit morbum. Per aliquot enim dies atroci capitis dolore, ciborum faſtidio, atque delaſſante corporis torpore adfectus, vero febrili prehendebatur paroxyſmo. Accitus quidam celebris Medicus, dato laxante pulvere, ut ſuæ valetudini nihil timeret, ſed in publicum prodiret, ægrum perſuadebat: unde hic febrili adhuc die, finita acceſſione, amicorum conſortium frequentabat, & inter vini pocula, tutus ibidem degebat. Domum reverſus, magnaque exardeſcens iracundia, protinus magno calore, capitiſque dolore corripiebatur; qui per noctem, ſequentemque totam diem continuatus, tertia in verum intermittentis febris paroxyſmum, multis vomitionibus ſtipatum deſinebat. Abſente Medico priori, alter vocabatur; qui præter varia remediorum genera, quavis intercalari die vel purgantem, vel etiam emeticum propinabat pulverem; licet vir adflictus ſub ſingula vomitione ſponte vomeret, viribuſque defectus eſſet. Tranſactis ſeptem circuitibus, dabatur ipſi electuarium, cum cortice chinæ permixtum, quod larga quantitate ex vino Hiſpanico capiebat, eo effectu, ut febris conquieſceret. Verum non multo poſt, inſtitutis quibuſdam itineribus, recidebat; & oppugnata rurſus purgantibus, ſudoriferis, dictoque electuario, poſt quatuor paroxyſmos denuo remittebat. Incerta tamen erat valetudo, ſiquidem febrile incendium, nunquam à vomitibus vacuum, utut bis ope corticis Peruviani exſtingueretur, bis tamen urere rurſus cœpit; & demum caninam veluti adpetentiam comitem eſt ſortitum. Quamobrem ad priorem refugiebat Medicum, & ſumtis ex ejus præſcripto quibuſdam pulveribus, ac obſervata recta vivendi ratione, brevi tempore plane convaleſcere videbatur.

Interim cum ob diuturnam ægritudinem, ſanguinis miſſiones, quas antea quotannis bis terve celebrare ſueverat, per integrum neglectui habuiſſet annum; ſtillabat primum ex naribus cruor, deinceps autem, ceſſante eo profluvio, œdematoſa totius fere corporis intumeſcentia, ingenti capitis dolore, artuum torpore, & ciborum faſtidio male habebatur. Credebat ſibi venæ ſectione conſultum iri, quam etiam pronuper, non obſtante Medicorum diſſenſu, detractis octo unciis, inſtituendam curavit. Abhine ad meliorem quidem ſanitatem inclinare videtur, & tumor œdematoſus evaneſcit; neque tamen ſecius ad hanc uſque diem crebris humorum ebullitionibus, capitis quadam temulentia & veluti oblivione nunquam non ſtipatis moleſtatur. Præterea ſæpius horror, cum æſtu ſubſequente incidit, maxime ab epulis; junguntur corporis languores, gravia ac terroris plena inſomnia, & inſolitæ præcordiorum ſub ſomno anxietates. Quibus malis preſſus, tuum, Vir Illuſtris, expetit conſilium.

Epicriſis cum conſilio.

Propoſita morbi enarratio aliquot præclaras obſervationes, iis potiſſimum, qui in artis operibus verſantur, apprime utiles, ac proficuas nobis ſuppeditat:

1. Satis aperte ac luculenter oſtendit, quam leve & anceps auxilium ferant evacuantia, eaque validiora, ut fere ſunt emetica & purgantia, in expugnandis intermittentibus, quæ populares habent circuitus, & quam parum impediant, quo minus febres hæ præcipiti, & feſtinato adſtringentium uſu cohibitæ, iterum iterumque revertantur. Quod nemini mirum videri poteſt, qui harum febrium cauſſam non tam in noxia humorum quantitate, quam potius in prava illorum temperie & mixtura quærendam eſſe intelligit. Quemadmodum enim omnes morbi, qui populariter graſſantur, ita etiam hujus notæ febres ortum ac natales ſuos referunt ad perverſam aëris & tempeſtatum conſtitutionem, qua excretio ſordium, quæ per cutim diſſlari ſolent, mirifice perturbatur. Intercepta autem liberior harum ſordium evaporatio ſubtilem acrimoniam inducit humoribus, quam utique hiſce in febribus magis, quam nocentem copiam, accuſandam eſſe arbitramur.

bitramur. Unde in proclivi eſt judicare, ea remedia, quæ humorum acrimoniam demulcent, ac temperant, quæ tonum cuti reſtituunt, ac denique cutaneam ſordium difflationem promovent, his in morbis plus ferre adjumenti, quam alia, quæ vi quadam & vehementia copiam humorum tam per os, quam per alvum evacuant.

2. Hac obſervatione evertitur vulgaris illa, multorumque cooſenſu roborata opinio, chinam chinæ in curatiooe intermittentium valde utilem eſſe, planeque innoxiam, ſi remedia, ut vocant, univerſalia illi præmiſſa fuerint. Nullum enim ex his in præſenti caſu prætermiſſum eſt, nec tamen conſociata eorum virtus tantum valuit, ut iis præpedita eſſet toties repetita febris acceſſio. Nec vero hic diffiteri oportet, hujus generis remediis locum aliquem eſſe tribuendum; quando exuberans impurorum humorum copia evacuationem ſui imperat. Tunc ſane cum boris ægri rebus inſtituitur affluentium impuritatum expurgatio, quoniam verendum eſt, ne intus retentæ ſordes, & ioquinamenta humorum, longius trahant febrientes, omnemque adſtringentium uſum ſuſpectum reddant.

3. Commemorata medendi ratio planum ac teſtatum facit, quantæ in febribus calamitati ſint improvide, & parum opportune data emetica; quorum vis tantum ventriculo inducit debilitatem, ut ſub quolibet febris acceſſu ſe offerat vomitio, aut certe ingens ad eam proclivitas.

4. Inſigni eſt documento, febrium reditus pejoris eſſe indolis & majori ſymptomatum vehementia ſtipari, quam primas earum acceſſiones, unde etiam longe aliam medendi rationem, quam qua Medicus in præſenti caſu uſus eſt, deſiderant, quæ ſi negligitur, facile febris ægrum repetit, novoque inſultu eum excruciat.

5. Perſpicimus inde, intermittentes maturius, quam earum cauſſa penitus evicta & ſuperata ſit, cohibitas, ſi noo tecidivas pariant, graviora tamen relinquere ſymptomata. Hinc enim cooriuntur lentus calor, totius corporis debilitas, artuum languor, & intumeſcentia, appetitus proſtratio, ſomni turbulentia, ſpaſmi & anxietates præcordiorum; quibus etiam in ſubjectis, quæ hæmorrhagiis adſueverunt, graves & acerbi dolores ſubinde ſolent aſſociari. Quod curationem harum febrium attinet; ea in præſenti ægro hunc in modum eſt inſtituenda. Primo diſpiciendum, ut abdominis viſcerum infarctus reſolvatur: deiode oportet viſcidam & bilioſam primæ regionis colluviem clementer educere, ac denique ventriculi, omniumque viſcerum tonum corroborare. Huic ſcopo ea, quæ ſequuntur, accommodata arbitramur:

1. *Recipe terræ foliatæ tartari, arcani duplicati, nitri purificati, ſalis ammoniaci ana drachmam unam, lapidum cancrorum, drachmas duas, Miſce fiat pulvis, de quo drachma dimidia ſingulis diebus mane, & circa quintam pomeridianam cum ſufficiente vehiculo ſumenda eſt.*

2. *Recipe extracti cardui benedicti drachmas duas, ſuccini, myrrhæ electa, extracti rhabarbari ana ſcrupulos duos, extracti agarici, florum ſalis ammoniaci martialium ana ſcrupulum unum, M. F. pilulæ ex ſcrupulo uno numero quindecim, quæ alternis diebus circa lecti introitum devorari debent.*

3. *Recipe herbæ veronicæ, meliſſæ, herbæ Thee ana manipulum unum, corticum aurantiorum recenter exſiccatorum drachmam unam & ſemis, M. F. ſpecies, irrorentur guttis quadraginta olei tartari per deliquium, & fiat infuſum omni mane cum aqua calida hauriendum.*

4. *Recipe Elixirii ſtomachici Michaëlis, eſſentiæ gentianæ rubræ ana unciam ſemis, extracti corticis chinæ drachmam unam, olei ligni ſaſſafras, olei caryophyllorum ana guttas quatuor:* quod medicamentum ſtomachicum inter cibos cum cereviſia uſurpari poteſt.

CASUS CLXXXIII.

De febre lenta cum cachexia ſuccedente malæ curationi febris intermittentis.

NOn infimæ dignitatis vir, quinquaginta, & quod excurrit antiorum, temperamenti ſanguineo-phlegmatici, & habitioris corporis, nec non hæmorrhoidum fluori obnoxius, æſtate ooviſſiioa elapſa, in qua ob ſummum ſolis fervorem, & inſignem ſiccitatem, dyſenteriæ pariter, ac febres quotidianæ mali moris populariter graſſabantur, in copioſum incidit alvi profluvium. Brevi ante curam, quam avenaceam, vulgo *die Haber-Cur* vocant, adhibuerat, ſub qua & corpus inconſiderate frigori expoſuerat, & diætæ, quam nunquam rite obſervavit, erroribus indulſerat, ciboſque ſalitos, fumo induratos alioſque crudiores largius comederat, & potuum nimiam ingeſſerat quantitatem. Fluor hic alvinus per ſex circiter inhærebat dies, atque tum à Medico, ne forſan nimis debilitaretur æger, theriacalibus & conſtringentibus ſiſtebatur. Vix autem octo inde effluxerunt dies, cum febre quotidiana, tunc temporis epidemica, magiſque continua prehenderetur: quamvis enim veſpertino tempore febrilis invaderet acceſſio, & mane demum ſudore finiretur; pulſuum tamen frequentia, lotii perpetua rubedo, & viſum in eo nunquam non ſedimentum oſtendebant, virum ſpectatiſſimum ad apyrexiam haud redire. Conſultus denuo Medicus, hunc affectum, nec evacuantibus, nec aperientibus præmiſſis, protinus chinato oppugnavit electuario; quod æger aliquot librarum pondere, abſque ullo levamine, majorique potius damno, devoravit. Neque enim cohiberi potuerunt acceſſiones, tantum aberat, ut, licet æſtus mitior eſſe, & horror evanuiſſe videretur, quemvis tamen paroxyſmum tiarium & extremorum perſtigeratio antecederet, pulſuſque ſemper debilior, celeriorque eſſet, cum ſumma virium jactura. Alvus inſuper ſub toto morbi decurſu contumaciter adſtricta erat, nec niſi laxante, vel clyſtera ſolicitata, reſpondebat; urina craſſa atque rubicunda, copioſum deponebat ſedimentum; ſitis vix notabilis obſervabatur, & ſomnus tantum non omnis eripiebatur. Ipſi quoque paroxyſmi permagnis anxietatibus cardialgicis ſtipati, alterniſque potiſſimum diebus acerbiores erant, & parciores ſudationes habebant pediſſequas.

Et hoc in rerum ſtatu, lecto nunquam noo affixus, bene multos miſer tranſegerat menſes; tandemque meum flagitabat conſilium. Quum itaque percepiſſem, tantam corticis Peruviani molem aſſumtam fuiſſe; ordinabam pilulas balſamicas *Hoffmanni*, ejuſdem ſal aperitivum, pulveri bezoardico nuptum, infuſa theiformia, liquorem anodyno-mineralem, cum Elixirio viſcerali maritatum, & eſſentias amaras, arcano tartari remixtas. Inde redibat quidem cum viribus, ciborum aliqualis adpetentia; at inſiſtebat calor gliſcens, urina manebat turbida, & miſſis laxantibus, ſalibus aperitivis, aut clyſteribus, alvus clauſa, ac abdomen flatibus diſtentum moleſtabat. Quamobrem ad ſuperandam febris contumaciam ſale ammoniaco depurato tanquam efficaciori

ape-

aperiente, & à Muys, celebri Medico inſigniter commendato uti, illudque pondere dimidiæ drachmæ bis quotidie propinare cœpi. Neque tamen mitius calor ille lentus, cum pulſuum frequentia ac debilitate rebellis inhærebat, licet acceſſionum vis paullulum fracta videretur.

His ergo remediis per ſex hebdomades incaſſum adhibitis, tentavi virtutem pulverum, ex cortice chinæ, caſcarillæ, nitro, arcano duplicato, & oleo caryophyllorum confectorum, eoſque ter quotidie per quatuor ſucceſſive dedi dies. Hinc urina minus rubicunda, & parciori ſedimento prædita adparebat, nec ulla ferme paroxyſmorum remanebant veſtigia. Verum circa horum tempus, arteriæ movebantur juſto celerius; præcordiales anguſtiæ invaleſcebant, & accedebat tenſivus dolor, ac quædam quaſi rigiditas tibiarum, crurumque, ut nec ſtare, nec rite ambulare potuerit. Miſſis igitur iſtis pulveribus, uſurpavi liquorem bezoardicum anodyno nuptum; ſub epulis eſſentiam gentianæ dedi, & mane fotum vaporoſum ex herbis appropriatis, abdomini admittendum curavi. Sed nec his ambulandi potentia, nec reliqua valetudo reſtitui potuit: uſtus interno potius calore, adpetituque plane defectus, ſenſim contabuit & vultus expalleſcere cœpit. Urina ſatis copioſa, cum ſedimento mingebatur, & cum aliquando, melius habere viſus, in conclavi obambulare moliretur, ob nimiam pedum imbecillitatem in terram lapſus, tantoque ſimul terrore perculſus eſt, ut abhinc pedibus inniti prorſus nequiverit, nec ſemet erigere potuerit.

His per ſex menſes preſſus incommodis, incepit denuo cruorem, cujus excretio hactenus ſiluerat, per hæmorrhoides effundere; ac ſubinde inſignem ſalivæ atque tantam ex ore rejicere quantitatem, ut præ nimia fluxione ſomnus oculis eriperetur. Cruentum ex ano profluvium crebrius infeſtavit, omneſque penitus proſtravit vires: & ſi vel vini, vel potus ſpirituoſi quidpiam aſſumeret, vel etiam ad roborandam partium inferiorum infirmitatem, dorſum unguento martiato, oleis nervinis remixto inungendum curaret, protinus copioſiorem cruoris ſenſit effluxum. Neque vero ullam circa hypochondria, aut in abdomine duritiem, vel tenſionem adnotare licuit præternaturalem; &, quod notatu dignum erat, cibos crudos craſſoſque, quibus adſueverat, cum adpetitu comedere, & ſine ulla moleſtia concoquere potuit; licet molliorum, maxime carnium, ſummo urgeretur faſtidio. Interim ſalivæ fluxus, lentuſque calor cum virium debilitate aſſidue perſeverabant, eo magis, cum ob hæmorrhoidalem fluxum per aliquod tempus ab omnibus & Medicis, & medicaminibus abſtineret. Tandem ad hunc compeſcendum uſus eſt tinctura martis *Ludovici*, cum eſſentia amara, & aliquot balſami vitæ guttis maritata: unde & cruenta, & ſalivalis excretio conquieverunt.

Verum paullo poſt continuis agitari vigiliis, mentis uſu deſtitui, raptibuſque furibundis vexari cœpit. Quare omiſſo dicto remedii genere, clyſteres ano infundebantur, ipſique ſalia nitroſa, & aperitiva porrigebantur. Hinc in altum ſoporem, per viginti horas durantem, incidit; à quo expergefactus, rationis integritatem ſimul & ſemel recuperavit: inſuperque hæmorrhoidalis, utut parcior, rediit excretio, cum reliquis ſymptomatibus. Horum itaque medelam anxius cupit, & præſertim ſcire geſtit, num uſus thermarum Carolinarum, aut acidularum Wiſbadenſium ipſi ſit profuturus.

Conſultatio.

Affectus præter naturam, quo cum vir ſpectatiſſimus per tria conflictatur ſemeſtria, meo arbitrio non alius eſt, quam cachecticus, cum lenta febre junctus, ex viſcerum abdominis, maxime lienis atque hepatis, oppletione ac obſtructione, ſuam trahens originem. Cujus ergo cauſſa, quum magis in ipſa viſcerum ſubſtantia, quam fluidis partibus ſit radicata: omnis perit admiratio, quod nullis hactenus remediis obſecundaverit, ſed eo uſque inhæreſcat. Generatim enim eſt ſciendum, omnes morbos ex viſcarum labe, eorumque vel obſtructione, vel nimia relaxatione propullulantes, maxime diuturnos eſſe, neque parum & medentis & ægroti patientiam exercere ſueviſſe. Et ſi altiores jam radices egerit malum, ſpes perfectæ curationis certe eſt in anguſto; nec quicquam Medico ſupereſt, quam ut recta vivendi ratione, & convenientibus medicinis vitam adhuc protrahere annitatur. Quæ practica atque prognoſtica regula in omnibus hypochondriacis, cachecticis & ſcorbuticis affectibus, iiſque inveteratis memori tenenda eſt mente.

Jam vero non pauca ſunt momenta, quæ teſtatum faciunt, præſentem, cujus cauſſa conſultus ſum, morbum altas in imi ventris viſceribus egiſſe radices. Hujus rei primum fluor hæmorrhoidalis, quibus a multis annis obnoxius ſuit æger, præbet argumentum. Quum enim hoc profluvium, licet ſit criticum ac ſalutare, ſemper nimiam humorum molem, ac difficiliorem per abdominis vaſculoſas partes circuitum ſignificat: tanto magis, ſi ſymptomaticum, nimium, ac inordinatum fuerit, vitium viſcerum abdominis, vel nimis relaxatorum, vel obſtructorum, & hinc præpeditam per ea ſanguinis circulationem indicabit. Cumprimis hic fluxus fieri ſolet, ſi vaſcula ſanguifera, quæ hepar vel lienem tranſeunt, fuerint obſtructa: ſic enim humores majori copia ad vaſa meſaraica vel hæmorrhoidalia regurgitant, ea diſtendunt, & data leviſſima vel interna vel externa cauſſa, ex iis vi quadam erumpunt: unde conſtans docuit experientia, fluxus hæmorrhoidalis nimii cauſſam, vel in liene vel hepate obſtructo, tantum non ſemper reſidere.

Deinceps retardatum cruoris per abdomen in noſtro ægrotante curſum, teſtatur nimius ſalivæ fluxus. Hoc enim incommodum à diuturniori ſanguinis in vaſis majoribus, vel viſceribus ſanguineis ſtagnatione ſuos mutuatur natales: Nam ſub ea mora fluxilior ac ſeroſa ſanguinis portio à reliqua craſſiori ſecedit, & vel in lymphatica vaſa atque tubuloſam poroſamque corporis ſubſtantiam effunditur; vel ad vaſa lymphatica excretoria, qualia ſunt ſalivales ductus, majori copia rapitur. Priori in caſu tumores oriuntur œdematoſi; poſteriori copioſior fit ſalivæ ſputatio, quæ licet ſit moleſta, eo tamen reſpectu, quo œdemata antevertit, ſalutaris, ac veluti critica dici meretur.

Et ſi corporis habitum, quo noſter pollet, ſpongioſum, flaccidum, vaſis copioſis, exilibus tamen, refertum conſideremus; in eo ipſo diſpoſitionem ac miram aptitudinem ad concipiendam viſcerum labem deprehendemus. Quum enim in ejuſmodi corporibus curſus humorum per exiliora vaſcula ſit difficilior, & nimia eorundem molas partium ſolidarum, atque motricium robur mirifice debilitat: facile patet ratio, cur ea ad ſanguinis excretiones, morbos chronicos, & præſertim œdematoſos præ aliis inclinent. Accedit in noſtro ægrotante perverſa vivendi, cui indulſit, ratio: dum enim cibis multis, iiſque coctu difficilibus, crudis, ſalitis uſus ſuit, & vitam ſine motu deſidem egit, non abundantiam ſolum,

ſed

ſed etiam craſſitiem ac ſpiſſitudinem humorum ſibimet contraxit, quo illi ad progreſſum per minimos tubulos ineptiores, & ad inducendam obſtructionem magis idonei fuerunt redditi.

Et ſi verum fatear, perverſæ affectionum, quibus infeſtatus fuit, curationes inſigne ad viſcerum obſtructiones inducendas contulerunt momentum. Namque primum magnam meretur cenſuram, quod alvi fluxus, qui à ventriculi per potum avenaceum antea debilitati refrigeratione originem traxit, crudis adſtringentibus fuerit cohibitus. Neque etiam perverſa febris tractatio excuſari poteſt. Quemadmodum enim ejuſmodi febres generatim, maxime ſi convenientibus oppugnentur, vel potius ſecundentur medicinis, in reſerandis viſcerum infarctibus, atque reſolvendis humorum coagulis, mirificam, ſuffragante experientia, præſtare ſolent virtutem: ita cumprimis in noſtro caſu accedens ille febrilis motus, non alium quam ſalutarem habuit finem. Idcirco abſurdiſſimum utique fuit, illum abſque præmiſſis aperientibus, reſolventibus, diluentibus, & evacuantibus, dato protinus electuario chinato ſuppreſſiſſe. Quamvis enim illud electuarium ob corticem chinæ, cum corrigentibus & diaphoreticis maritatum, reliquis, quæ febribus opponi ſolent, ſpecificis præferri mereatur, & convenienti tempore ac ordine uſurpatum præclaram ferre deprehendatur opem: attamen in hoc caſu, qui materiæ noxiæ præparationem ac evacuationem indicavit, non niſi magno potuit eſſe damno. Cumprimis ſcire licet, eas intermittentes febres, quæ corpora ſpongioſa, ſanguinis ſuccorumque plena, & fluori hæmorrhoidali obnoxia infeſtant, cautiſſime, & levi manu oppugnandas, nec niſi, evacuata omni materiæ febrilis colluvie, ad ſpecifica, & motus febriles cohibentia deſcendendum eſſe medicamina; quoniam ex his præpoſtere datis, cachectici & hydropici ſequi ſolent affectus. Et ſæpiſſime adnotare mihi licuit, quod poſt febres male feriatis artibus cohibitas, in fœminis menſtruorum, in viris hæmorrhoidum tantæ exceperint ſuppreſſiones, quæ per totum vitæ tempus reſerari nequiverunt, & ob eam cauſſam perpetuis miſeros expoſuerunt ægritudinum calamitatibus.

Quæ cum ita ſint; nulla ratione mirandum eſt, quod adhibita hactenus efficaciſſima remedia, nullum tulerint levamen. Ubi enim viſcerum quædam præſto eſt labes, vel nulla, vel minimum ægerrima locum habet medicatio. Et dictæ quidem viſcerum obſtructioni ſontica, quæ ægrotantem per tantum temporis tractum male habuerunt, ſymptomata debentur, qualia ſunt virium inſignis proſtratio, vultus livor, ac pallor, carnoſæ ſubſtantiæ conſumtio, mala ventriculi digeſtio, oris ſiccitas, lentus calor, & pulſus languidi celereſque. Ad hæc, cum præſertim hepar obſtructum, & ideo ſanguinis difficilior per illud regreſſus, & inde producta in vaſis inteſtini coli ac hæmorrhoidalibus ſtagnatio, præſto videatur eſſe; facile adparet ratio, cur ægrotus noſter nimio jam hæmorrhoidum fluore laboret, eumque vel vino, vel etiam calidioribus medicinis ſumtis, vel linimento nervino lumbis adplicato, largiorem experiatur. Neque etiam obſcura eſt ratio, quare cohibitum per balſamicam & adſtringentem medicinam, hæmorrhoidalem pariter ac ſalivalem fluxum, mentis quædam exceperit abalienatio: dum enim retentus tali ratione cruor, & majori copia cumulatus, imi ventris vaſcula nimium diſtendendo, horum ſpaſmodicam induxit diſtentionem; compreſſis abdominis viſceribus, ſucci vitales majori copia ad caput compulſi, raptum illum produxerunt melancholicum; qui, redeunte cruento fluxu, iterum exſpiravit.

Quibus ita diductis, reſtat jam, ut medendi huic malo proponamus rationem. At non caret hæc difficultatibus: ſiquidem amara, aperientia, carminativa, & ſtomachica remedia, quæ cachecticis vulgo opponi ſolent affectibus, partim hoc in caſu ad nauſeam uſque, nullo ſalutis effectu, ſunt uſurpata; partim à nimio hæmorrhoidum profluvio prohibentur. Quamobrem, multiplici doctus experientia, hiſce in caſibus commendare ſoleo, ut ægri per aliquot hebdomades ab omni remediorum uſu abſtineant, & ſolis decoctis, quæ ex carne gallinarum, cum radice graminis, aſparagi, fœniculi, cichorei, petroſelini, & ſucco aurantiorum, atque pauciſſimo ſale & butyro parantur, crebro veſcantur. Horum mane pariter, ac pomeridianis horis menſura dimidia erit capienda; ita tamen, ut alternis inſimul diebus circa ſomni tempus drachma ſalis mei aperitivi dimidia aſſumatur. Præſtans ſane horum decoctorum virtus eſt, utpote quæ non modo impura illa ſalia, quæ ob præpeditam humorum in hepate ſecretionem, in maſſa ſanguinea generantur, involvunt ac obtundunt; verum etiam generoſis ſuccis materiem ſuppeditant, & excretiones per urinam promovent, longe feliciori effectu, quam qui à remediis calidioribus, & activioribus, quæ ſulphureis, amaris atque ſalinis ſcatent particulis, expectari poteſt. Hæc enim medicamina his in morbis omnino ſunt inutilia: nam dum activiores ac ſulphureæ, quas poſſident, particulæ, ob vaſa hepatis obſtructa, non rite ab humorum maſſa ſecerni poſſunt; augent omnino acrem ac ſulphuream eorundem acrimoniam, qualis in cachecticis atque ſcorbuticis ſemper peccat.

Præterea vero operæ erit pretium, ut ſpectatiſſimus æger exercitationi corporis, quantum fieri poteſt, ſub cœlo ſereno, ſive geſtatione in lectica inſtituendæ ſtudeat; aëris enim mutatio, & conveniens corporis motus, omnem ſæpenumero remediorum in morbis chronicis efficaciam longiſſime ſuperat. Aliter ſe res habet, ſi de aquarum mineralium, vel thermæ fuerint, vel acidulæ, uſu loquamur. Quamvis enim ad reſerandas viſcerum obſtructiones, hiſce aquis & externe & interne adhibitis non præſtantius reperiatur ſubſidium: attamen haud ignorari oportet, integrum has uſurpaturis ventriculi ac inteſtinorum, nec non reliquorum viſcerum robur eſſe debere, quo ſcilicet per corporis emunctoria commode progredi queant. Quapropter in ſubjectis, à morbi vehementia nimium debilitatis, impuro ſanguine præditis, & ad ejus excretiones pronis, ab hoc alias excellenti remedio plus damni producitur, quam emolumenti. Studendum igitur primum eſt, ut vires, atque vis digeſtiva noſtro reſtaurentur ægrotanti; tumque, ſi pulſus, calor ac tranſpiratio ſecundum naturam ſucceſſerint, acidulæ vel Amaſianæ vel Selteranæ tepefactæ, conjunctis ſtomachicis, atque ſalibus aperitivis, in uſum poterunt vocari. Opus autem judicio erit, ut hæc curatio viribus ac conſtitutioni ægrotantis accommodetur; quæ etiam determinabunt, an externis quoque uti liceat balneis.

Appendix.

Neque ſpem fefellit commendata medendi ratio; poſtquam enim laudatis juſculis rite fuit uſus vir ægrotans; ad meliorem inclinare viſus eſt valetudinem; & non modo muneribus præeſſe, verum etiam itineribus quibuſdam cum inſigni levamine fungi valuit.

CASUS

CASUS CLXXXIV.

De febre lenta deſperata per lac aſininum curata.

MAtrona generoſiſſima, conſiſtentioris ætatis, tenerioris ſtrictioris ac debilioris conſtitutionis, per aliquot jam annos cardialgiis hyſtericis, poſt epulas potiſſimum, ſumtis licet boni ſucci cibis, cum ructibus, nauſea, quin & vomitu, infeſtantibus, crebro ſoluit adfligi: quibus plerumque enormes præcordiorum anxietates, inquietudines, calores volatici, ſudores gelidi, & capitis dolores fuerunt juncta. Hos quoque ſolos, cum gelida in vertice ſenſatione ſtipatos, per aliquot ſæpe dies paſſa eſt: at cardialgicæ acceſſiones, ab epulis invadentes, poſt quaſdam horas inſequuta vomitione ſemper remiſerunt. Interim ſub hoc rerum ſtatu corpus ſenſim langueſcebat; ciborum adpetentia erat exigua, & vel paucis eduliorum ſumtis, ſtatim ſatiabilis. Adhæc alvi perpetua urgebat obſtructio; pulſus ferebatur naturalis, ſed paullo debilior, & ſub paroxyſmo celerior; & menſtrua debito ordine ac quantitate fluebant.

Ego judicavi, mulierem generoſiſſimam, præter connatam, & a teneriori corporis conſtitutione magis ſuſtentatam generis nervoſi debilitatem, ob crebra, quibus perſuncta eſt puerperia, majorem viſcerum imi ventris, maxime ventriculi, inteſtinorum ac uteri, nec non vaſorum, nervorumque ad dictas partes tendentium, ſibi contraxiſſe infirmitatem. Quum enim hanc ob cauſſam, nec legitima ciborum concoctio, nec generoſi chyli generatio fieri potuit; humores etiam vitales ſordibus mucoſis, acribus, atque ſcorbuticis fuerunt referti. Hinc autem obſtructiones, in vaſculis minimis uteri, hepatis, vel etiam aliorum viſcerum ſubortas eſſe, vero videtur ſimillimum. Atque ſic ex copioſo, ventriculum & inteſtina obſidente muco, flatulentas derivarem moleſtias; ex earundem vero partium debilitate, & collecta in ſinu ventriculi acri acidaque ſaburra, cardialgiæ ac cephalalgiæ hyſtericæ repeterem origioem.

Neque vero mirum eſt, quod generoſa mulier, per noviſſimum geſtationis tempus ab omni moleſtia vixerit immunis, omneſque cibos pariter ac potus impune potuerit aſſumere. Namque ſub graviditate obſtructa antea uteri vaſcula extenduntur, referantur, atque liber ſanguinis per ea curſus reſtituitur: non minus nimia humorum copia reliquis viſceribus, antea præter naturam repletis detrahitur, & ad uteri ampliatam ſubſtantiam devolvitur; unde fit, ut remota cauſſa, effectus quoque ceſſet, & moleſta remittant hoc tempore ſymptomata. Hinc etiam plerumque fieri obſervamus, ut excluſo fœtu priora recrudeſcant incommoda. Namque poſt partum coarctantur iterum expanſa huc uſque uteri vaſa, eaque propter ſanguis copioſius in illis cumulatus, revehitur denuo ad alia imi ventris viſcera, & priſtinam ludere incipit ſcenam: quæ non raro moleſtior priori eſt, cum per puerperium major uteri & nervoſarum partium inducta fuit imbecillitas.

Et hæc eadem in noſtro contigerunt caſu. Poſtquam enim geoeroſa ægrotans, ſuperato feliciter partu, more ſolito per uterum cruorem copioſum, conſiſtentia acriorem, atque graveolentem, clariſſimum dyſcraſiæ humorum ſcorbuticæ teſtem, reddidit: finito hujus purgationis tempore, priſtinas calamitates, majori ferme ac antea collapſu virium ſtipatas, pati cœpit. Abhinc enim corpus mirum in modum contabuit, adpetitus ciborum penitus eſt dejectus, & ſi vel pauxillum aſſumſerit, protinus invadunt ſpaſmi cardialgici, hoſque per crebra intervalla atroces capitis comitantur dolores. Præterea febriles nonnunquam, admodum tamen incerti, incidunt motus horripilatione, & inſequente æſtu conſpicui; quos à vitiata digeſtione natales ſuos mutuari credo. Hos plerumque mictio urinæ pallidæ, magiſque virideſcentis, & copioſæ, cum doloribus urethræ ac veſicæ antecedit. Noctu copioſis afflicta mulier fere diffluit ſudoribua, nec placido, nec reficiente fruitur ſomoo, & interdiu præ nimio corporis languore extra lectum commorari nequit. Veſpertino potiſſimum tempore, major fit inquietudo, majorque laſſitudo; urina mingitur varia, mox citrina, mox pallida, moxque mucoſa; & noviſſime tuſſis ſicca, abſque ulla muci rejectione, cunctiſque pectoris doloribus deſtituta acceſſit. Non minus ab ultimo puerperio relicti ſunt dorſi dolores aſſidui, qui pungendo, lancinando, atque preſſorio ſenſu moleſti, ad inguina protenduntur; cum menſtruis ab eo tempore ſuppreſſis. Qui dolores meo quidem arbitrio, à ſanguinis ſub vehementioribus in partu laboribus facta in dorſo ac utero ſtagnatione, ſuam utique repetunt originem.

Contra has itaque moleſtias, varii, iique celeberrimi Medicorum conſulti fuerunt; neque vero ulla ab illis commendata ſubſidia votis fecerunt ſatis. Commendaverant enim mixturas tonicas roborantes, ac carminativas, ex amaris extractis, corticibus aurantiorum, radice gentianæ rubræ, carduo benedicto, trifolio fibrino, centaurio minori, liquore terræ foliatæ tartari, eſſentia ligni aloes, alexipharmaca *Ludovici*, carminativa *Wedelii*, caſtorei, ſuccini, tinctura coralliorum, ſpiritu bezoardico, liquore cornu cervi ſuccinato, elixirio uterino *Crollii*, ſpiritu carminativo de tribus, eſſentia martis tartariſata *Ludovici*, eademque cum ſucco pomorum parata, nec non aliis uterinis, ſtomachicis, & antiſpaſmodicis parata remedia. Veſperi ordinarunt vel abſorbentes, digeſtivos, antiſpaſmodicos, & leniter carminativos pulveres, vel etiam pilulas tonicas, uterinas & gummatoſas. Alvi obſtructioni liquore terræ foliatæ tartari, oleo amygdalarum dulcium, potiunculis laxativis, ſalibus digeſtivis, atque rhabarbarinis ſuccurrerunt; variis quoque topicis & cardialgiam, & cephalalgiam oppugnarunt, & venam denique noviſſimo vere in pede tundendam curarunt. Verum omnium irritus, aut ſaltem breviſſimus fuit effectus; niſi quod thermarum Carolinarum potus inſigne malo tulerit levamen.

Non minus etiam ſub noviſſimo puerperio, ad præcavendas puerperio ſolemnes adfectiones, variis uſa eſt medicaminibus. Interdiu nimirum mixturas reſolventes, quæ eſſentiam alexipharmacam *Ludovici*, ſuccini, caſtorei & mixturam ſimplicem habebant, aſſumſit, & veſperi pulveres præcipitantes ex lapidibus cancrorum, cornu cervi ſine igne, antimonio diaphoretico, unicornu marino, matre perlarum, cinnabari, ſuccioo, borrace, ſale abſinthii, caſtoreo, & zedoaria paratos adhibuit; cereviſiam cum floribus chamomillæ decoctam, tepidamque potavit; & ſæpius oleum amygdalarum dulcium ſorbillavit. Præterea ob accedeotes ſebriles commotiooes, cum dictis pulveribus, mixturam ex extractis cardui benedicti, centaurii minoris, gentianæ rubræ, & corticum aurantiorum, in liquore terræ foliatæ tartari ſolutis concinnatam, uſurpavit; atque dorſum, ob atroces iſtius dolores, unguentis nervinis, oleoque ſuccioi illinendum curavit. Adhæc, ceſſante lochiorum fluore, infuſo laxante, quod ſimul amarum, & uterinum, cum aqua vinoque paratum

ratum erat, purgata, & balneis aquæ dulcis uſa eſt. Inde febriles quidem acceſſiones penitus conquieverunt: nihilo tamen ſecius ſomnus fuit turbulentus, copioſa ſudatione ſtipatus, ſitiſque horis vexabat antemeridianis. Et quum præter hæc, dicta jam ſuperius ratione, cuncta recruduerunt ſymptomata, atque menſtruorum ſubinde ſilet excretio: malam utique uteri conſtitutionem, à partu relictam, ſuſpicatus, metui, ne hectica demum accedat.

Quamobrem pro potu ordinavi decoctum, ex raſura cornu cervi, eboris, viſco querno, radice chinæ, ſarſaparillæ, ſcorzoneræ, caryophyllatæ, & lapide pumicis cum aqua paratum; dedi pulverem antihecticum, qui lapides cancrorum ſaturatos, matrem perlarum, unicornu verum, antihecticum *Poterii*, ſal abſinthii, & cinnabarim habebat; ante prandium ad inſtaurandum adpetitum exhibui mixturam, quæ fovebat extracta amara in aqua ſoluta; & ſub finem epularum, trageam carminativam, ſtimulo ſalino ad liquandam alvum nuptam propinavi. A quorum uſu ſi vires aliquantulum receperit mulier generoſa; haud abs re futurum exiſtimo, ut temperatis antihyſtericis, ac menſes provocantibus ipſi ſuccurratur remediis.

Conſultatio.

Qui matronam generoſiſſimam per ſatis longum tempus graviter habuit morbus, tædii æque ac periculi plenus eſt. Quum enim vetuſtate, & fonticis ſymptomatibus corruptus, perſonam valde ſenſibilem infeſtavit, nulliſque remediorum hactenus obſecundavit: non à vero aberrare mihi videor, ſi veram lentam febrim, niſi ipſa jam inceperit hectica, ſubeſſe ſtatuero. Hujus autem originem partim ex ſanguinis ſpiſſi & impuri in viſceribus abdominis, meſenterio, & uteri vaſis ſtagnatione, partim ex humorum vitioſorum colluvie in primis viis arceſſendam eſſe autumo. Poſſem quoque de eventu hujus mali quædam præſagire, ſi in communicata mecum morbi hiſtoria, curatius adnotatum fuiſſet, qualis in ægrotante ſit arteriarum pulſus, anne frequens, & quo potiſſimum tempore, num matutino, num meridiano, aut veſpertino talis obſervetur: quæ ſola obſervatio, ad tradendam in ejuſmodi morbis prognoſin, egregium confert ſymbolum.

Quicquid vero ſit, eo jam in curanda hac gravi adfectione erit reſpiciendum, ut, reſtaurata vi digeſtiva generoſus producatur chylus, quo inde laudabilis generetur ſanguis, & vires pariter ac nutrimentum corpori accedat. Quum autem hoc ſcopo in ejuſmodi caſibus nec medicamentis, nec conſuetis alimentis potiri liceat: non ſane convenientius, ac efficacius unquam deprehendi ſubſidium, quam lac aſininum, ab aſina non nimis vetula, & in pratis medicarum herbarum, ut ſunt hedera terreſtris, urtica mortua, ſcabioſa, millefolium, tuſſilago, veronica, pulmonaria, ſcordium &c. feracibus, enutrita mulſum. Atque idem ut in noſtra etiam ægrotante adhibeatur, hac potiſſimum ratione ſuadeo: Laxandi primum fine aſſumat mulier generoſa mannam, pondere unius & dimidiæ unciæ, cum binis cremoris tartari ſcrupulis mixtam, & in juſculo avenaceo ſolutam. Deinceps per ſeptem ſucceſſive dies dicto utatur lacte, ita, ut illius recens mulſi, & adhuc calidioris, mane libram unam, quarta vero pomeridiana hora dimidiam hauriat. Quo ſub potu ab omni vino & cereviſia abſtineat; inque horum locum decocta ex hordeo, ſcorzonera, aniſo ſtellato, citrique corticibus confecta potet; & ſub epulis, juſcula ex carne gallinarum contuſa, radicibus fœniculi, cichorei & graminis, ac ſucco aurantiorum parata ſorbillet: veſperi vero circa ſomni tempus, pulvillum *ex matris perlarum granis quindecim, nitri purificati granis quinque* concinnatum, ex aqua ceraſorum nigrorum capiat. Elapſo ſic ſeptiduo, dicti ſupra laxantis interponatur uſus; tumque lactis potatio eadem ratione per ſeptem rurſus repetatur dies. Quo tranſacto tempore, ſi mulieris generoſæ valetudinem, ac effectum commendati lactis reſcivero; quæ ulterius è re futura arbitrer, lubens ſignificabo.

Relatio curationis.

Elapſis decem diebus, nunciavit mihi Vir generoſiſſimus, ægrotantis maritus, hanc, ſumto laxante, ex præſcripto lac aſininum potare cœpiſſe, & vix per triduum continuaſſe, cum non modo dolorum in abdomine inferiori, atque dorſo ſævientium vacuitate gaviſa, verum etiam placidiore, & ſudorum experte ſomno fruita eſſet. Protracta ſubinde ulterius ea potatione, ſenſim ad meliorem inclinaſſe valetudinem, interdiu in conclavi obambulare potuiſſe, nec amplius de æſtu præternaturali, nec de tam gravi, ac ante, cardialgia conqueſtam fuiſſe; ſed & vires, & ciborum, quin & carnium adpetentiam recuperaſſe. Quamobrem omnino ſuaſi, ut hæc medendi ratio per quatuor adhuc continuaretur hebdomades: quod tam felici eventu factum fuiſſe, poſt hæc percepi, ut ægra, majus in dies ſymptomatum levamen experta, recuperatis viribus, prorſus tandem convaluerit.

Quo ex caſu clariſſime perſpici poteſt, quanta lacti aſinino virtus, & à reliquis prærogativa debeatur. Illud enim alvum lubricat, quam reliquorum animantium lac magis obſtructam ſolet reddere, urinam movet, humores ſiccos, ac ſulphureos humectat, ac virium inſtaurat robur. Quare inſignem cum Hippocrate vetuſtiſſimi Medicorum merentur laudem, quod nominatum lac in variis morbis valde commendaverint, multiſque extulerint encomiis.

CASUS CLXXXV.

De febre lenta cum nimio menſium fluxu.

Matrona generoſa, quinquagenaria, temperamenti ſanguinei, aliquantum cholerici, habitus ſpongioſi, multis ſed exilioribus vaſis inſtructi; ſuperatis anno ætatis tertio feliciter variolis, ad undecimum uſque ſub illibata vixit ſanitate. Hoc autem anno febre continua maligna per octo hebdomades infeſtata, inſignem virium ſenſit jacturam; atque paralyticam fere dextri pedis reſolutionem retinuit, adeo, ut per integrum annum, non niſi fulcris innixa ſubaxillaribus obambulare potuerit. Qua frequenti balneorum, cum formicis potiſſimum confectorum, atque nervinorum linimentorum uſu tandem percurata, nihilo tamen ſecius per plurimos abhinc annos in eodem pede percepit quandam formicationis ſenſationem, frictioni cum pannis calidioribus ſtatim cedentem.

Annos duodecim nata, menſtruum cruorem jam fundere cœpit; cujus excretio per binas periodos ſuccedens, poſt per integrum ſiluit ſemeſtre, abſque ulla ipſius moleſtia. Deinceps ope domeſticorum medicaminum revocata, ſtatis terminis, ad decimum uſque tertium ætatis annum fluxit; tumque per quartanam febrim qua corripiebatur, cohibita fuit. Febris hæc per integrum cum dimidio perſeverabat annum, nec ullis cedebat remediis, donec dato tandem infuſo vinoſo amaricante, quod corticem chinæ fovebat, exſpiraret. Succedebat autem lenta,

ſub qua medentis intentio ad reſtituenda potiſſimum menſtrua ferebatur, & eo fine præter varia emmenagoga, vena plus ſimplici vice tundebatur; quo factum eſt, ut fluor ille uterinus rediret, & lenta febris poſt ſemeſtre tempus conquieſceret.

Abhinc rite menſtruata, rectiſſime valuit; nec niſi catarrhoſis quandoque correpta affectibus fuit, annoſque ſedecim nata morbillos feliciter ſuperavit. Paulo poſt viro ſeni, & ſere ſexagenario nupta, jucundoque per triginta annos gaviſa eſt conjugio. Sub hoc novem infantes vivos excluſit, ter abortivit, biſque carneas concretiones, quas molas vocant, poſt cohibita per trimeſtre tempus menſtrua, utero reddidit. Ipſi pariendi labores ſemper fuerunt graviores, ſed lochia nunquam non legitime fluxerunt. Cumprimis autem ſecundum puerperium, multam ipſi crucem fixit; quum enim brevi ante illud longo itinere perfuncta, & poſt triduanos labores, robuſtum enixa eſſet fœtum; incidit io diuturnam valetudinem per quam licet uterinus cruor rite excerneretur, tamen æſtu præternaturali, ſiti, vehementibus dorſi doloribus, crebro vomitu, alvique profluvio per tres ultra viginti ſeptimanas diſcruciata eſt. Dolores illos dorſi à nimia ligamentorum uteri ſub partu facta extenſione Medici derivarunt, & adhibitis variis medicaminibus, tandem perſanarunt.

Reſtituta igitur valetudo, per multos annos ſarta fuit tectaque, adeo, ut quotannis cum dilectiſſimo marito, itineribus quinquaginta, quin ſeptuaginta milliarium perfungi potuerit. Nihilo tamen minus ante viginti circiter annos fluore albo laborare cœpit, qui licet nullas fere moverit moleſtias, efficaciſſima tamen ſprevit medicamina, oec niſi ſuborta rurſus graviditate ceſſavit. Abhinc quoque ſæpius, maxime poſt graviora animi pathemata, recruduit; ſed ſemper ſponte iterum conquievit. Poſtquam parere deſiit, menſtrua ſolito quidem tempore, at larga fluxerunt quantitate; & elapſo ſexennio, quum maritus ſubitanea extingueretur morte, febrim incidit acutam, eaque per integrum menſem graviter laboravit.

Præterea non ignorari oportet, generoſiſſimam fœminam, ob nimiam, qua abundat, ſanguinis molem, bis quotannis, Maio nimirum & Septembri menſibus venam, olim in pedibus, per noviſſimos autem annos, propter crebras, quæ ipſam infeſtarunt, præcordiorum anxietates, ſpirandi difficultate, æſtuque volatico ſtipatas, in brachiis ſecandam præbere conſueviſſe. Ex cibis omnes, qualeſcunque fuerint, egregio cum adpetitu comedere, inque primis placentis ac panificiis delectari ſolui: ſub epulis vino vel Hungarico, vel generoſo Gallico, vel eo, quod Pontac dicunt, vel veteri Rhenano; & pro potu ordinario cereviſia tenuiori uſa ſuit. Ad hæc mentis affectibus, præſertim iracundia, facile commoveri; ſed eoſdem quoque ſtatim refrænare potuit.

Et in hoc rerum ſtatu degens, tribus potiſſimum abhinc annis, vacillare paululum ſenſit valetudinem, dum menſes inordinati fierent, moxque parciores, mox juſto copioſiores, nullo temporis ſervato ordine fluerent. Nihilo ſecius autem ab omni dolore immunis, & placido ſomno frui, & integra ciborum adpetentia gaudere potuit; niſi, quod ſumtis eduliis, coctu difficilioribus, aliqualem alvi fluxum paſſa fuerit. Verum ſub auſpiciis elapſi proxime anni, præter omnem ſpem ac opinionem, ingens cruoris uterini, variis fruſtis permixti profluvium incidebat; quo intra unius diei ſpatium ſponte ſedato, tranſactis vix tribus hebdomadibus, nova, priori copioſior, & vix intra octiduum compeſcenda ſequebatur ſanguinis eruptio. Et abhinc omnis ordinis expers fuit lunare tributum, ſiquidem ſingulis vel octo, vel decem diebus, mox majori, mox minori copia promanavit ſanguis, magnis ſemper coagulis, ad ovi anſerini magnitudinem interdum accedentibus, intermixtus. Præterea omni mane vehementer nauſeavit, magnoque corporis languore affecta, noctu pariter ac interdiu aſſidue ad ſomnum inclinavit; ciborum cupiditas ſenſim periit, horror cum ſubſequente æſtu per vices infeſtavit, & quemvis vel leviſſimum corporis motum, magna laſſitudo ſpirandique anguſtia excepit.

Interea orthoſtadia ſemper manebat ægra generoſa; donec dicti anni menſe Junio ex improviſo, cum ſcribendis vacaret litteris, magno rigore, tenſiviſque dorſi doloribus corriperetur; quos brevi poſt ſequebatur intenſus calor, elapſis duodecim horis, copioſo cedens ſudori. Ejuſmodi febrilis acceſſio bis adhuc, alternis ſemper diebus invadebat, priori tamen longe mitior: & datis à quodam Medico quibuſdam remediis, mox remittebat. Notari vero meretur, ſub prioris paroxyſmi rigore tantam ſimul ſanguinis, una cum magnis fruſtis cruentis, ex utero profluxiſſe quantitatem, quantam vix puerperæ ſolent effundere; intra horæ autem ſpatium hunc fluxum ſponte conquieviſſe. Et ab eo tempore tam varia, tamque diverſis ſymptomatibus turbata fuit valetudo; ut ordine recenſere, vix poſſibile videatur. Mox uterinus cruor per aliquot dies promanavit, mox iterum ſiluit, tumque albus ſucceſſit fluor, qui fundebat liquorem acrimoniæ primum plane expertem, & nec ardorem, nec dolorem vaginæ inferentem; ſenſim vero acriorem, & graveolentem. Ad hæc ægra viribus ſenſim deſici, adpetitu ſomnoque deſtitui, corpore magis magiſque contabeſcere, vultu expalleſcere, atrocibus dorſi lumborumque doloribus agitari, veſpertino tempore inhorreſcere, & alvi cœpit eſſe ſegnioris.

Quamobrem curæ celebrioris cujuſdam Medici ſe tradidit, qui uterinam potiſſimum hæmorrhagiam cohibiturus, præter pilulas adſtringentes, numero novem quavis quarta hora capiendas, dedit tincturam coralliorum; rhabarbarum cum aqua calida infuſum, bis ſingulo menſe laxandi fine ſumendum ordinavit, & externe fuliginem pulveriſatam, & cum aceto vini in pultem redactam, poplitibus adplicari juſſit: nec non pilulas quaſdam, cœleſtes ipſi dictas, quæ opium & extractum ſolani habebant, exhibuit, earumque binas, urgentibus nimium dorſi tormentis, veſperi devorandas ſuaſit. His per triduum, cum inſtituta in brachio venæ ſectione, uſurpatis, ceſſavit quidem uteri hæmorrhagia; at fluor albus magis invaluit, & dorſi lumborumque dolores, ad femora uſque protenſi, adeo increverunt, ut omnem prorſus ſomnum oculis eriperent. Inſuper quavis veſpera, prævio frigore, calor quidam, utut mitis, incidebat; perque noctem atrociſſima colica, ingenti nauſea, ac vomendi conatu ſtipata ſæviebat. Non minus perpetua & moleſtiſſima deſidendi pariter, ac mingendi vexabat cupiditas; quum tamen urinæ pauciſſimum redderetur & alvus, niſi clyſteribus ſolicitata, minime reſponderet; vireſque in dies magis dejicerentur; conſulebat igitur alterum oon minus celebrem Medicum; qui propinatis infuſo theiformi, pulveribus, & eſſentiis, id quidem efficiebat, ut colica remiſerint tormenta; reliqua vero ſymptomata, cum prorumpente denuo per aliquot dies ex utero cruore, in eodem permanebant vigore.

Sub finem demum anni ego vocabar in auxilium, licet invitus tam ſpinoſo manum admoverem

male.

malo. Nam vires penitus proſtratæ, corpus inſigniter conſumtum, & alvus ſemper obſtructa erant, imi ventris perpetua murmura, & flatus vexabant, mingendi conatus aſſidue urgebant, ægrumque non ſinebant conquieſcere, nauſea, vomendi conatus, crudeleſque dorſi dolores, cum adpetitus jactura, multam figebant crucem, continuæ infeſtabant vigiliæ; verſus noctem, prævio frigore, calor lentus, cum cutis ſumma ſiccitate invadebat; idemque volis potiſſimum manuum, plantiſque pedum, cumprimis poſt ſumtas epulas, inhærebat; bibendi vix notabile erat deſiderium. Fluor albus adfligebat copioſiſſimus, quo imminuto, dorſi tormenta mirum in modum invaleſcebant. Non minus cruor incertis intervallis, mox quovis triduo, mox ſingulis octo diebus, ex utero profluebat; quem nunquam non cruentorum fruſtorum, fere fibroſorum, inſtar polypoſarum concretionum, comitabatur excretio. Ejuſmodi hæmorrhagias antecedebant crebriores mingendi cupiditates, urinæque ſtillicidium; quæ moleſtiæ, erumpente ſanguine, niſi penitus ceſſent, egregie tamen mitigabantur. Lotium recens ſero lactis ſimile erat, aurantü magis pallidi coloris, graveolens; poſt quietem vero ſedimentum leve, mucoſum, inſtar materiæ per album fluorem excretæ, deponebat; & pulſus denique debiles ferebantur & celeriores.

Quo in rerum ſtatu ordinabam primum pulvillũ, ex æquali pondere lapidum cancrorum, matris perlarum præparatæ, ſolutionis oculorum cancrorum, tartari vitriolati *Tachenii*, & nitri antimoniati confectum; veſperi triginta guttas liquoris anodyni mineralis ex aqua quadã analeptica propinabam; quem etiam ob flatulentas moleſtias ſub epulis, cum eſſentia millefolii, & corticum aurantiorum remixtum exhibebam. Mane ſorbillandum ſuadebam infuſum theiforme, ex herba meliſſæ, veronicæ, ſcolopendrii, ſummitatibus millefolii, floribus chamomillæ, hyperici, & aniſo ſtellato paratum; quod cum generoſa mulier averſaretur, ſolas millefolü ſummitates, cum aqua infundi, & bibi jubebam; hocque cum juſculis tenuioribus, quibus radices cichorei, ſcorzoneræ, & fœniculi incoctæ erant, alternari permittebam. Præterea ad reſerandam alvum, primum bis, deinceps ſemel quavis hebdomade porrigebam duodecim pilularum Stahlianarum, quæ unam alteramve movebant ſedem. Tinctura enim rhabarbari *Rolfinckii*, ipſum rhabarbarum cum aqua calida infuſum; & potio laxativa ex mannæ calabrinæ uncia una cũ dimidia, rhabarbari, & terræ foliatæ tartari ana drachma dimidia, in aqua florum acaciæ ſolutis & cum binis guttis olei de cedro permixtis concinnata, alvum neutiquam ducebant. Quare præter dictas pilulas, alvinæ ſiccitati non niſi clyſteribus, qui habebant decoctum avenæ tenuius, flores chamomillæ vulgaris, oleum chamæmeli coctum, atque ſal commune, ſuccurrere licebat. Ad uteri porro coërcendas hæmorrhagias, illumque roborandum ſacculos ex herba meliſſæ, chærefolii, floribus lavendulæ, anthos, ſambuci, roſarum rubrarum, ſeminibuſque quatuor carminativis, vino rubro incoctis, tepidos ad pubis regionem adplicari jubebam; qui vero, cum ardorem inferre viderentur, omittebantur. Et ad mitigandos denique dorſi dolores, veſica decocto ex lacte, & herbis diſcutientibus confecto plena dorſo admovebatur; nec ſine levamine, utut breviori, ſotus ex ſemine fœnugræci cum aqua decocto admittebatur.

His per aliquod tempus uſurpatis, referebat mulier generoſa, nauſeam atque vomendi conatus plurimum evanuiſſe; reliqua vero atrociter adhuc infeſtare ſymptomata. Idcirco mutato paululum medendi ordine, ad roborandum uteri & inteſtinorum tonum, ſub epulis pariter ac hora quinta pomeridiana ſumendas præſcripſi quinquaginta guttas Elixirii, quod ſic habebat: Recipe extracti cardui benedicti, centaurii minoris ana drachmas duas, pulveris corticis chinæ, corticum aurantiorum recentium ana unciam ſemis, ſalis tartari drachmas duas cum dimidia, affunde vini Canarienſis libram unam: M. digerantur. Veſperi capiendum ſuaſi pulverem, cujus hæc erat formula: Recipe lapidum cancrorum ſcrupulos duos, matris perlarum præparatæ drachmam unam, ſuccini præparati, tartari vitriolati, nitri purificati àna drachmam ſemis, corticis caſcarillæ grana duodecim. M.F. pulvis. Mane continuanda imperabam vel dicta juſcula, vel infuſum millefolii: doloribus dorſi liquorem anodynum opponebam, & ventriculi regionem balſamo vitæ dicto inungi jubebam.

Quæ quidem remedia ventriculi robur aliquantulum inſtaurare videbantur, adeo ut ægra juſculis, carnibus gallinaceis vel vitulinis elixis, ac perdicum aſſis abſque faſtidio veſci poſſet: verum reliquorum ſymptomatum eadem perſiſtebat vehementia. Quin noviſſime, poſt præviam urinæ ſuppreſſionem, & inde ſubortam vehementem inquietudinem, magno rurſus impetu, magnaque quantitate promanabat uterinus cruor, concrementis polypoſis paſſim intermixtus. Ad hæc corporis contabeſcentia admodum invaleſcebat; per album fluorem materia ferebatur fœtidiſſima, adpetitus iterum evaneſcebat, lentus calor, verſus noctem potiſſimum, & ſumtis epulis exacerbatus, ſenſim creſcebat; urina præter dictas ſuperius notas, exhibebat ſubpinguem cuticulam, & puncta oleaginoſa ipſi internatantia; atque, ut uno verbo dicam, deſperata aderat lenta febris, quam pro penitus deplorata omnino haberem, ſi vel ſudores nocturni, vel œdematoſi pedum tumores eſſent juncti.

Et hæc eſt graviſſimi, quocum adhuc conflictatur mulier generoſiſſima, morbi idea; cujus cauſam in fluidis æque ac ſolidis partibus eſſe quærendam ſtatuo. Ex ſolidis nimirum, uterum præſertim ac inteſtina à naturali tono dejecta puto: humores autem vitales juſto ſpiſſiores, acriores, & ad legitimum per vaſcula tranſitum minus idonei videntur. Hinc enim illos non modo in meſenterii & inteſtinorum, verum etiam uteri vaſis ſtagnare, hæc infarcire, varicoſa reddere, tandemque perrumpere, & cum concrementis polypoſis, à cruoris diuturniori ſtagnatione progeneratis, effundi credo. Eidem quoque ſanguinis in utero ſtagnationi atroces dorſi dolores, ac aſſiduam alvi ſegnitiem deberi; &, quoniam ſanguineæ profuſiones abſque ſpaſmodicis conſtrictionibus fieri nequeunt, his per conſenſum ad veſicam propagatis, difficilem mictionem, & perpetuam illius cupiditatem in acceptis ferendam eſſe autumo; niſi forſan præternaturale vitium in ſphinctere veſicæ deliteſcat. Præterea, quum ob dejectum adpetitum, & vitiatam digeſtionem, nec cibi rite concoqui, nec inde laudabilis generari queat chylus; non miror, ſi humores, accedente præſertim febrili incendio, ſenſim acriores & ſpiſſiores facti, febrem lentam, & plenarium virium collapſum induxerunt. Cæterum doleo, quod ægrotans hactenus pro potu ordinario decoctis uti recuſaverit; nonque niſi conſuetam ſibi cereviſiam, licet flatulentas excitare videatur moleſtias, potare voluerit. Quamvis enim interdum decoctum hordei, cum contuſis ceraſorum nigrorum nucleis paratum, bibere cœperit; ob majorem tamen, quam inde percipere putat, ventriculi debilitatem, mox rurſus deſiit. Quicquid vero ſit, malo majora indies capiente incrementa, & omnes remediorum vires eludente, ad Te jam confugimus,

Vir Illuſtris; atque ut nos doceas, quæ abs re futura ſint præſidia, enixe rogamus.

Reſponſio Conſultatoria.

Quæ mihi de adverſa generoſiſſimæ matronæ valetudine ample ſatis, ac eleganter ſunt perſcripta, ita cōparata cenſeo, ut ſpem recuperandæ ſanitatis jam reddant arctiſſimam. Quanquam enim irregularis ac nimius menſium fluor, qui plerumque fœminis ſanguineis plethoricis, & à ſolvendo hoc tributo circa quinquageſimum ætatis annum liberatis evenire ſolet, per convenientium medicinarum uſum ſtatim ab initio mitigari, & in ordinem reduci potuiſſet: attamen uſurpatis adſtringentibus, opiatis, ac ſedantibus, ille jam adeo rebellis & contumax videtur eſſe redditus, ut efficaciſſima etiam remedia longiſſime ſuperet & aſpernetur. Melius vero cauſam morbi, ejuſque totam indolem introſpexiſſe noviſſimum Medicum, ex præſcripta ab illo medendi ratione clariſſimum eſt, quæ malo adeo conveniens & accommodata exiſtit, ut non dubitem, quin ſi in principiis morbi adhibita fuiſſet, certam induxiſſet ſanitatis reſtitutionem. Jam vero corruptiſſimus, ac fere deſperatus eſt morbi ſtatus: Namque atonia partium ſolidarum, cumprimis uteri, ejuſque vaſorum adeo invaluiſſe videtur, ut legitimo ſanguinis & humorum per uterum æque ac alia imi veotris viſcera curſui, perpetua, & immedicabilis injiciatur remora, oeque hinc aliter fieri queat, quin cruor vitalis variis locis ſtagner, inque corruptionem fere abeat: unde cuncta ſymptomata, maximeque ſebris lenta, cum virium collapſu, & appetitus deſtructione ſtipata ſuam repetunt originem. Ubicunque enim robur partium motricium deſtructum, legitima chyli generoſi præparatio labeſactata, & debitus excretionum per alvum præſertim ac ſudorem ſucceſſus inhibitus eſt: ibi vitales quoque ſucci à naturali temperie deflectunt, & omnes animales pariter ac naturales univerſi corporis functiones inſigniter vacillant. Quo in rerum ſtatu à remediis, utut præſtantiſſimis, parum adjumenti poteſt expectari.

Quæ in noſtra ægrotante forſan reſtiterit ſalutis ſpes; ea ex vigore naturæ, quo ipſa pollere, & multas, licet graves, in juventute toleratas ægritudines ſuperaſſe ſcribitur, capienda eſt: qui ſi tantus adhuc fuerit, quantus ad ſecundandas remediorum vires ſufficit, boni quidpiam ſperare licet. Ipſam vero medendi rationem à recta victus obſervatione capiendam eſſe autumo, qua monenda erit generoſa mulier, ut omni ſtudio cunctas occaſiones, quæ mentem ad graviores incitare poſſunt commotiones, evitet; & ipſum corpus in æquali calore, & aſſidua requie conſervare nitatur, nec niſi in lecticis ſe nonnunquam geſtari patiatur. Cereviſiam penitus abolere convenit, & in ejus locum pro potu ordinario decoctum quoddam grati ſaporis adhibere, quale hoc fere eſt: *Recipe radicis chinæ, ſarſaparillæ, ligni ſaſſafras, raſuræ cornu cervi ana uncias ſex, raſuræ ligni ſantalini citrini, rubri, radicis cichorei, glycyrrhizæ ana unciam & ſemis. Conc. Cont. D. S. ſpecies, quarum unciæ binæ in tribus cum dimidia aquæ menſuris per tres horæ quadrantes, additis, ſi ventriculus dulcia tulerit, paſſulis Corinthiacis, aut aliquot olei de cedro guttis, decoquantur.* Quod decoctum mane calidum, loco potus Thée; reliquo tempore frigidum pro ordinario potu uſurpari poteſt.

Deinceps ad aperiendam alvum, & firmandum inteſtinorum robur eſt reſpiciendum, quo fine commendo pulverem, qui *ex rhabarbari electi drachma dimidia, nitri antimoniati granis octo, olei de cedro, vel macis guttula una* confici, & alternis diebus circa ſomni tempus ex aqua frigida fontana, hauſto altero mane decocto avenæ, cum paſſulis, fœniculo vel aniſo parato, aſſumi poteſt. Neque enim paucis mihi innotuit exemplis, quod aqua frigida pura, & terræ calcareæ expers, veſperi pota, in affectibus hæmorrhagicis & blandum ſudorem movendo, & ſomnum conciliando, præclaram ediderit virtutem. Fovet quippe elementum ſpirituoſum, roborans, æthereum, quod accedente calore in auras abit; & feliciori cum ſucceſſu adhibetur, ſi ejus menſuræ dimidiæ quindecim, vel viginti liquoris mei anodyni guttæ addantur, eaque ſucceſſivis capiantur hauſtibus; quam etiam matronæ generoſæ iis, qui ab uſu pulveris rhabarbarini vacui ſunt diebus, propinandam ſuadeo.

Præterea frequentem in uſum commendo mixturam roborantem, cujus hæc ſit formula: *Recipe aquarum menthæ, meliſſæ, cinnamomi ſine vino, ceraſorum nigrorum ana uncias tres, ſucci citri recentis unciam unam, coralliorum rubrorum drachmas duas, hæmatitis præparatæ drachmam ſemis, ſyrupi balſami Peruviani q. ſ. ad gratiam.* Hunc vero ſyrupum, qui nervinum atque egregie roborans conſtituit medicamen, paraturus, balſami Peruviani unciam, cum binis decocti hordei libris mixtam, ex cucurbita ad dimidiæ partis conſumtionem deſtillet; & reſiduum magma, una cum liquore deſtillato, & ſacchari libra una cum dimidia, ad ſyrupi conſiſtentiam evaporare ſinat. Nec contemnendam opem præſtabunt juſcula carnis vitulinæ vel gallinarum, ſi cum herbis vulnerariis ſaniculæ, hederæ terreſtris, vincæ pervincæ, chærefolii coquantur, & ſucco aurantiorum permiſceantur.

Ex topicis probatæ fidei & excellentis virtutis erit epithema, quod *ex aceti vini, & aquæ ana libra una, florum ſambuci, rutæ ana manipulis duabus, & corticis caſcarillæ uncia una, in vaſe probe clauſo, leni igne coctis parari, & cum linteis frigide abdomini pariter ac cervici, veſperi ſub lecti introitum atque mane adplicari debet.* Et hæc ſunt, quæ pro ſalute generoſæ mulieris proponenda duxi; quorum legitimus uſus pro ratione circumſtantiarum à præſenti Medico erit dirigendus.

Verum enim vero malum tantas jam egerat radices, ut exſtirpari haud potuerit; tantum abeſt, ut generoſiſſima ægrotans vix inchoato præſcriptorum remediorum uſu, vitam cum morte commutaverit.

CASUS CLXXXVI.

De metu febris lentæ poſt catarrhalem & purpuratam.

Vir annos XXVIII. natus, temperamenti cholerico-melancholici, elapſo anno menſe Novembri, poſt diuturnum mœrorem, febre, ſicut videbatur, catarrhali benigna corripiebatur: quam ſeptimo morbi die efflorescentia comitabatur purpuracea. Hac intra quatuordecim dies feliciter ſuperata, vix octiduo interjecto, iterum prehendebatur; accedentibus vomitibus bilioſis, & purpura: ſed ſpatio trium hebdomadum, exſiccata, ac furfurum inſtar ſecedente purpura, rurſus evaneſcebat. Quum vero ex dolore gravativo, quem æger in præcordiis pariter ac hypochondriis interdum perſentiſcebat, ipſe nimia humorum ſpiſſitudine laborare judicaretur, vena in pede tundebatur: quo facto, triduo poſt, redibat tertium dicta febris, vomitibus, purpuraque ſtipata, & intra ſex rurſus dies, retrocedente

cedente abſque ulla moleſtia exanthemate, diſparebat. Eadem ſcena elapſis binis hebdomadibus, quarta vice ludebatur; tumque conquieſcenti ſeptima die febri ſuccedebant hæmorrhoides cœcæ indolentes, & brevi tempore iterum evaneſcentes. Et abhinc tranſactis ſub ſatis bona valetudine tribus ſeptimanis, ex improviſo ſebris pariter ac purpura invadebant rurſus; ſed intra biduum ægrum deſerebant.

Neque ignorari oportet, per totum recenſitarum adfectionum tempus, alvum fuiſſe laxam, ſtercoraque mucoſa, cruentis interdum ſtriis remixta: ex quibus accedentibus in inteſtino recto crebris morſicationibus, æger ſe hæmorrboidibus ſic dictis mucidis ac decoloratis laborare credebat. Præter purpuram quoque maculæ hepaticæ, bruni coloris, totum corpus, maximeque dorſum obſederant, & haud ita pridem diſparuerunt. Urina ſub ſebrili paroxyſmo pauca, coloris ſaturati aurantii mingebatur; & ſedimentum roſeum, cum innatante pingui cuticula exhibebat: reliquo tempore reddebatur quidem juſto ſaturatior, ſed cuticula pariter ac ſedimento vacua, & potius intermixta filamenta, quaſi bilioſa, oſtendebat; taliſque adhuc dum cernitur. Adhibuit in hoc rerum ſtatu eſſentiam alexipharmacam *Stablii*, pulveres temperantes leniter nitroſos, atque decoctum ex radice ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, raſura cornu cervi, paſſulis minoribus, & corticibus citri recentibus paratum. Et horum ope recuperavit quidem aliqualem valetudinem, adeo ut vires, adpetentia, & ſomnus integræ jam ſint, & ipſe muneribus ſuis commode præeſſe queat: nihilo tamen minus perpetuus adhuc corporis pruritus urget, & alvus non modo lubrica, ſtriis ſanguinolentis permixta redditur, verum cibos quoque non rite digeſtos interdum egerit. Præterea corpus ſenſim contabeſcit, licet poſt tuſam pronuper in pede venam, & detractum, qui craſſus, & obſcuri erat coloris ſanguinem, paululum pingueſcere videretur. Interim à calore præternaturali, ſudoribuſque nocturnis immunis, ſub perennante levi tranſpiratione bene habet; & quum propter corporis contabeſcentiam, febrem vereatur hecticam, conſtituit, proximo menſe Maio, curam, quæ cum ſero lactis peragitur, in uſum vocare. Nihilo ſecius tuum ptius, Vir Illuſtris, expectat atque flagitat judicium.

Conſilium Medicum.

Vidi & intellexi ex præmiſſa morbi hiſtoria, Virum quendam ob relictam poſt ſebrem catarrhalem purpuratam ſæpius recidentem, ventriculi imbecillitatem, & corporis conſumtionem metu lentæ vel hecticæ incipientis terreri. Verum enim vero, ſi cuncta momenta curatius mecum perpendero, nullas nec febris lentæ, multo minus hecticæ deprehendo notas; ſed omne vitium in humoribus, acrimonia ſcorbutica imbutis, reſidere autumo. Et ſi ad primam mali originem reſpiciam; hanc à malo hypochondriaco, utut incipiente, quo laborare credo ægrotantem, & hinc pendente digeſtionis vitio, ſaburra ventriculi acida, atque ſanguinis tardiori per hepar ac meſenterium circuitu repetendam eſſe duco. Neque vero his ample perſcrutandis immorabor; ſed paucis docebo, qua ratione reſtantia adbuc incommoda radicitus exſtirpari, & metuendæ purpuratæ febris recidivæ præcaveri queant. Atque impetratum iri hunc ſcopum confido, ſi æger inſtante vere, acidulis Selteranis primum per tres hebdomades ſolis, integram omni mane lagenam ſorbillando, utatur. Ante hanc potationem pariter, ac ea finita, nec non inter eam quovis quinto die, quatuordecim mearum balſamicarum pilularum devoret; atque ſub epulis pro potu decoctum quoddam, conjuncto vini generoſi uſu, adhibeat; aut in vini locum, ex ultimo hauſtu ſexaginta guttas ſequentis aſſumat Elixirii: *Recipe eſſentiæ gentianæ rubræ, corticum aurantiorum, tincturæ tartari ana unciam ſemis, eſſentiæ ſuccini, caſcarillæ, liquoris anodyni mineralis ana drachmas duas. M. D.* His per tres hebdomades dicta ratione uſurpatis, eædem acidulæ cum una parte lactis vel caprini, vel aſinini permixtæ, ſorbendo quotidie unam cum dimidia menſuram, uſumque pilularum & Elixirii continuando, per quatuordecim potentur adhuc dies. Præterea ab omnibus animi adfectibus, cumprimis mœrore & iracundia, nec non aëre veſpertino ſtudioſe cavendum, corpuſque vel ante prandium, vel ſumtis epulis, & abſoluta digeſtione, & equitatione & vectura ſedulo movendum erit. Cæterum, ſi forſan purpura iterum eruperit; operæ erit pretium, pulverem meum bezoardicum, æquali pondere præcipitanti nuptum, cum viginti guttis anodyni liquoris adhibere: neque enim dubito, quin his rite adhibitis, priſtina ſit reditura valetudo.

CASUS CLXXXVII.

De hectica cum pathematibus hypochōdriacis.

VIr annum ætatis quadrageſimum egreſſus, corpulenti olim, jam ſtrictioris, corporis habitus, victui lauto, vitæ ſedentariæ, ideoque paſſioni hypochondriacæ obnoxius, à multis jam annis gr.vi ſpirandi difficultate, & per intervalla vertigine, capitis temulentia, & ſcorbutica dextræ manus efflo reſcentia agitatus fuit. Variis contra has adſectiones remediis, quamvis in caſſum, uſus, bis demum thermas Carolinas potavit, non ſine inſigni levamine. Inde vero quædam movebantur hæmorrhoidalia molimina, quorum denegato ſucceſſui cuncta tribuebantur ſymptomata. Quæ cum juxta illuſtris *Stablii* methodum, ope aquarum Egranarum atque Sedlicenſium, ad ipſum fluorem redigere ſtuderet; nec ſuis potiretur votis: conſtituit vernali currentis anni tempore Carolinas tertium adire thermas. Tempeſtas autem, quæ vere ſicciſſima, & æſtate calidiſſima erat, murabat hoc propoſitum. Ergo inter ſuos degeos, menſe Junio præter omnem ſpem ac opinionem prehendebatur magno rigore, quem paulo poſt gravis æſtus, oppreſſione pectoris, & ſpirationis anguſtia ſtipatus, excipiebat; ſed datis convenientibus medicinis, intra triduum ab hoc affectu reſtitutus, ad derivandum pituitæ à pectore adfluxum, potiunculam mannatam egregio cum effectu ſumebat. Neque vero aliam hujus repentinæ afflictionis fuiſſe cauſam, quam cohibitum fluxus hæmorrhoidalis ſucceſſum ſtatuo; ſiquidem paulo poſt cœcæ hæmorrhoides, magnum infereotes dolorem adparebant. His Medicus ſacculis paregoricis, atque ſanguinis ex pede miſſione ſuccurrebat; &, ardore doloreque non remittente, ſed potius majori virium collapſu, animique deliquiis accedentibus, tuberculis admoveri hirudines, anoque inſundi clyſteres jubebat. Inde ſopitis aliquantulum doloribus, remanebat tamen ſuſpecta corporis contabeſcentia, & peculiaris continui frigoris in cruribus ſenſatio. Idcirco me in conſilium vocabat, qui cum tenſa inſuper hypochondria, & alvum clauſam deprehenderem; ſamæ convenienti prognoſi conſulturus, metum tympanitidis, vel maraſmi omnino ſignificabam, præſertim, cum me non fugeret, ægrum nativa viſcerum labe, & atonia laborare. Quam ob cauſam ad reſolvendam viſ-

cerum obſtructionem, curandi dirigebam nervum; & quum non niſi motus ſpaſmodicos ac flatulentos impedimento eſſe, quo minus fluor hæmorrhoidalis obtineri potuerit, judicarem, tonicis pugnabam medicinis. Præterea obſervabam, ægrum ob ſcorbuticam humorum dyſcraſiam, non niſi temperatiſſima ferre remedia; quare nullis nec eſſentiis, nec tincturis ſpirituoſis utebar. Acceſſit quidem noviſſime cruoris è venis ſedalibus eruptio; alvus eſt liquidior, molliora hypochondria, & placidior ac antea ſomnus: ſed quum corpus ſenſim contabeſcat, anxius vir ægrotans, ſalutare flagitat conſilium.

Conſultatio.

Quæ de viri cujuſdam adverſa valetudine, poſt noviſſimum thermarum Carolinarum uſum in pejus ruente, ex datis ad me percepi litteris, ita ſunt comparata, ut vel jam præſentem, vel certe imminentem ſignificent ſebrem hecticam; cumprimis ſi pulſus celerior, urina rubicunda, ſitis, & oris ſiccitas ſimul præſto fuerint. Præterea vero ſucci vitales ſcorburicis impuritatibus ſcatere, & primæ regiones ſpaſmis, & flatulentis moleſtiis, multorum ſymptomatum cauſis, agitari videntur. Nec profecto certius his incommodis expugnandis foret præſidium, quam legitimus fluxus hæmorrhoidalis ſucceſſus. Verum niſi ipſa natura ad id excretionis genus inclinaverit, arte parum præſtabimus; & multis potius mihi innotuit obſervationibus, quod nimio pilularum Becherianarum vel Stahlianarum, aut etiam venæ ſectionis uſu, minime votis potiri licuerit; tantum abſuit, ut inde cœcæ duntaxat acceſſerint hæmorrhoides, & flatulenta cum reliquis ſymptomata magis adhuc increverint. Et ejuſmodi adfectiones quo fuerint diuturniores; eo magis robur ventriculi, & totius ſyſtematis nervoſi labefactare, curamque reddere difficiliorem obſervavi. Quod noſtrum attinet caſum; non equidem inſtitutam eo uſque medendi rationem ad examen revocare placet; attamen id monendum utique duco, ut in poſterum à promiſcuo ſicut omnium medicaminum, ita præſertim purgantium, ipſorumque ſennæ foliorum uſu ſedulo ſibi caveat ægrotans. Nam meo arbitrio rectum vivendi genus, conjunctis pauciſſimis, iiſque probatæ fidei remediis, utramque curandi abſolvet paginam. Atque primum egregia virtus eſt juſculorum ex carne vitulina paratorum, quorum libris circiter duabus radicis ſcorzoneræ uncia una, cichorei drachmæ binæ, & quidpiam ſucci citri, vel aurantiorum recentis incoquantur. Hoc enim remedii genus & in demulcenda dyſcraſia humorum ſcorbutica, & in nutriendo corpore cunctis palmam eripit; & matutino potiſſimum tempore loco potus Thée large ſorbillari poteſt. Deinceps pro potu ordinario his in morbis commendare ſoleo decoctum quoddam, cujus hæc ſit formula: *Recipe radicis ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi ana uncias quatuor, radicis cichorei, liquiritiæ ana unciam, paſſularum minorum uncias duas, ſeminis ſœniculi drachmas tres. Conc. cont. M. D. S. ſpecies, quarum uncia una cum dimidia ex quatuor aquæ menſuris per horæ coquatur dimidium.* Nec alienum erit, vinum vetus Rhenanum inter epulas ſimul haurire; Hungaricum vero juſto eſt calidius. Ex cibis, qui ſunt nimis ſaliti, acidi, ac flatulenti, vitare, nec non ab animi affectibus ſtudioſe cavere; contra vero pedes cum toto corpore in æquali calore ſemper conſervare expediet.

Inter pharmaca tria potiſſimum commendo; nimirum pilulas meas balſamicas, quarum undecim bis quavis hebdomade vel mane vel veſperi, ob vim, qua pollent, & alvum liquantem, & ſimul roborantem, ſummo cum fructu ſumentur. Alterum eſt pulvis præcipitans, cujus ſcrupuli duo alternis diebus circa ſomni tempus ex aqua ceraſorum nigrorum, vel florum acaciæ capiantur; & ſi anguſtiæ præcordiales, flatulentæque moleſtiæ nimium urgeant, cum quindecim liquoris anodyni guttis permiſceantur: quo in caſu infuſum quoque clyſma, operæ faciet pretium.

Quod ſi vero, ex impedito fluxu hæmorrhoidum, atrociora ad anum & imum ventrem decubuerint tormenta; utiliſſimum erit venam in brachio ſecare, & extrinſecus loco affecto liquorem, qui habeat aquam florum ſambuci, calcis vivæ, roſarum, arquebuſadæ, & ſaccharum ſaturni, tepide adplicare. Ipſo autem cruore ex venis ſedalibus ſtillante quidem, ſed non rite ac ſufficienter promanante, non ludetur opera, ſi ad illum promovendum, dictæ pilulæ per aliquot ſucceſſive dies, conjuncto infuſi theiformis ex herba meliſſæ, floribus chamæmeli, & ſummitatibus millefolii parati uſu, adhibeantur. Nec ſine fructu ſingulari uſurpari poterunt pediluvia; quæ ex aqua fluviatili parata, & tepida duntaxat eſſe, in æquali vero tepore, affuſa ſenſim calidiori conſervari debent. Et, ſi ex horum præſcripto vixerit æger, ſpem adhuc ſoveo, fore, ut cum morbo ſuo in gratiam redire queat.

CASUS CLXXXVIII.

De febre hectica poſt partum.

GEneroſa mulier, quæ eſt triginta, & quod excurrit annorum, conſtitutionis ſanguineo-cholericæ, rarique ac tenerioris habitus, vacuam quidem à gravioribus morbis tranſegit juventutem; at, quum viro nupta, & ſex circiter ſœtus enixa, per decem jam annos, vigilias diutius protraxit, nimiiſque lucubrationibus indulſit, ægrotare, & hypochondriacis agitari cœpit affectionibus. Cumprimis vero per noviſſimum quinquennium, ſuperatis tum variolis, & paulo poſt abortu, crebro de catarrhalibus capitis defluxionibus, & ſaucium doloribus conqueſta fuit. Decembri anni proxime elapſi menſe, laborioſum paſſa partum, ab eoque tempore adeo eſt debilitata, ut nunquam rite valuerit; donec menſe demum Aprili currentis anni, Viennæ degens, moleſta tuſſi, primum ſicca, deinceps humidiori, corriperetur, quæ huc uſque noctu præſertim multam figit crucem. Paulo poſt locum mutavit, menſeque Junio Pragam devenit; ubi prioribus poſt iter, quod ipſi ſemper fuit ſaluberrimum, hebdomadibus egregie valuit: ſed quum, ceſſante ſubinde menſtruorum fluxu, ſanitas denuo vacillare inciperet, meam implorabat opem. Accedens ægram valde extenuatam, pallidamque, continuis capitis doloribus, caloreque lento, qui rigorem quendam, & refrigerationem extremorum, ac ſpinæ dorſi exceperat, jam à menſe Aprili moleſtari percepi. Præterea pulſus erat parvus, juſto celerior, veſperique frequentior; noctu vexabat tuſſis, eaque mox ſubtilis, & veluti vitrea pituita, mox ſpiſſus, tenax, ac lividus, puri ſimilis, ſœtoris tamen expers, exſcreabatur mucus; ſumto prandio, rigores corporis quotidie ſere incidebant, quos ſemper phlogoſes, magnum totius corporis languorem, viriumque collapſum inferentes, ſequebantur. Urina, quam copioſam reddebat, mox tenuis & limpida, mox paulo ſaturatior adparebat; ſudor largus, & ſere colliquativus promanabat; adpeti-

tus

tus plane dejectus, ſed ſitis inexplebilis, & alvus aſſidue ſegnis erat. Noviſſime pedes veſpertino tempore intumeſcebant; & interdum ſuffocationes uterinæ, junctis animi deliquiis infeſtabant.

His rite penſitatis, vero mihi videbatur ſimillimum, generoſam fœminam febre lenta, aut plane hectica, ad minimum incipiente laborare; ejuſque cauſam non modo in lymphæ dyſcraſia, verum etiam vitio glanduloſarum partium, & labe cujuſdam viſceris eſſe quærendam. Neque me erraſſe credo, ſi tuſſim, qua laborat, & ad quam perpetuam in larynge ſenſit irritationem, primum ſtomachalem ſiccam fuiſſe, jam vero pulmonalem pronunciavero. Hujus autem originem tam à lympha acri, ex glandulis pharyngis, laryngis, & pulmonum ſtillante, harumque nervoſas tunicas vellicante, quam à tuberculis, pulmonum ſubſtantiam occupantibus, & à ſtagnante ſucco nutritio prognatis repetendam eſſe cenſeo. Quæ licet nondum ſubiiſſe videantur ipſam ſuppurationem; nullum tamen eſt dubium, quin increſcente malo, tandem in vomicas, ulcera, veramque pulmonalem tabem ſint tranſitura.

Quamobrem ad mitiganda primum ſymptomata, pulveres abſorbentes, nitroſos, phlogoſin ac æſtum humorum temperantes; mixturas pectorales vel ſolas, vel anodyno cuidam nuptas; tincturaſque ſtomachico-pectorales, cum aqueo paratas menſtruo præſcripſi. Deinceps pro ipſa morbi radice exſtirpanda, ægram fonte Selterano, cum aſinino lacte maritato per octodecim dies ſub convenienti regimine uti juſſi: unde mictio quidem melius ſucceſſit; ſed capitis ſævi dolores haud remiſerunt. Finita potatione punctorius lateris dolor, cum uterinis ſuffocationibus, & moleſta ſanguinis ad caput congeſtione ſtipatus, generoſam prehendebat fœminam; adeo ut ſuppreſſis ſimul menſtruis, venam in brachio aperiē, & inde octo cruoris uncias detrahere decreverim. Emiſſus ſanguis ſpiſſus & ater, pauco innatante ſero, erat: cui attenuando, atque reſolvendo convenientiſſimum fore judicabam, ut lac aſininum ſolum per octo circiter ſorberetur dies. Verum quum ægrotans, itinere præpedita, huic curationi vacare non poſſet: ſuaſi, ut in ejus locum per ipſum iter brodiis ex capone & vipera paratis, veſperi autem pulveribus temperantibus, cum aliquot corticis caſcarillæ granis remixtis uteretur. Neque dubito, quin ab ipſa aëris mutatione aliquod levamen ſit perceptura.

Conſilium.

Poſtquam generoſa mulier, cujus morbus præmiſſa hiſtoria continetur, Praga huc Halam venerat; me acceſſi jubebat, & ut ipſi, longum adhuc iter proſequuturæ, meam de rite tractanda valetudine aperirem mentem, deſiderabat. Erat illa tam teneræ, ſenſibiliſque conſtitutionis, ut & fluidæ & ſolidæ partes à leviori cauſa, animi adfectu, tempeſtatis mutatione, errore diætetico, fortiori corporis motu & refrigeratione, ad vitioſos & præternaturales facillime proritari potuerint motiones. Quamvis enim in juventutis periodo integro corporis vigore ac robore gaviſa eſſet: attamen per bene multos annos tam crebris vigiliis, & inordinato, qualis in aulis Principum eſſe ſolet, victu, quam variolis, quas gravioribus ſymptomatibus ſtipatas, una cum inſequente abortu ante quinquennium pati debuit, inſignem partium ſolidarum atque motricium, ſpeciatim ventriculi & inteſtinorum, debilitatem ſibimet contraxerat. Hinc etiam diu de flatulentiis, ructibus, pectoris oppreſſionibus, nauſeis, phlogoſibus, ſanguinis ebullitionibus, ſpaſmodiciſque affectionibus conqueſta fuit; & ab odore ſuaveolentium peſſime ſemper habuit. Poſt noviſſimum autem, quod difficile admodum, largoque cruoris profluvio ſtipatum fuit, puerperium, increverunt omnino recenſitæ moleſtiæ; quoniam videlicet eo ipſo tonus ſolidarum partium magis labefactari ſolet; & hinc potiſſimum accedebant diuturna, mox ſicca, mox humida, noctemque verſus gravior tuſſis, ſuos mutatur natales. Tandem, cum tribus abhinc menſibus lunare perſolvere deſiiſſet tributum; amplior inde morboſarum affectionum propullulavit cohors: ſiquidem ab eo tempore febre quotidiana, lentæ ſimili, veſperi plerumque, vel etiam à meridie cum refrigeratione extremorum, maxime digitorum, & narium, & ſubſequente æſtu, ſudore copioſo, pulſu celeriori, magnoque virium languore ſeſe exſerente, nec non graviori tuſſi, cum multa muci rejectione infeſtata fuit.

At vero hæc cuncta mala in prima, ut dicunt, herba ſuffocari potuiſſent; & operæ omnino feciſſet pretium, ſi poſt cohibita menſtrua, vena protinus in pede tuſa, & ſic humorum adfluxus ad inferiora & conſueta loca revocatus fuiſſet. Quum autem aliquot demum poſt ſeptimanis in brachio celebrata eſt venæ ſectio; ea vix ſine ægrotantis damno fieri potuit: utpote humorum raptum ad pectus magis invitavit, eorumque ſtagnationem in pulmonibus adauxit. Neque etiam convenientem fuiſſe fontis Selterani, cum lacte aſinino mariti, uſum arbitror; eo, quod ad ejuſmodi curationes integrum ventriculi robur requiratur, quod in noſtra ægrotante labefactatum, atque hinc digeſtio deſtructa, & primæ regiones ſaburra mucoſa, acri, & vaporoſa imbutæ videntur. Idcirco morbum hunc rebellem oppugnaturus, eo cunctos medendi nervos intendere debet, ut ope remediorum temperatiſſimorum, magiſque diæteticorum, quam è pharmacia deſumtorum, labefactatum generis nervoſi, maximeque ventriculi robur inſtauret, æſtum contemperet, adfluxum humorum à pectore derivet, & legitimum menſtrui fluxus ſucceſſum reſtituat.

Quibus indicationibus ſatisfacturus; primum ad purgandum ventrem, & educendas cruditates propinavi potiunculam laxantem, quæ *ex manna electa drachmis quinque, cremoris tartari drachma dimidia, in aqua veronicæ unciis quinque ſolutis, & aliquot guttis olei aniſi permixtis* erat concinnata, & ſexies movebat alvum. Deinceps, cum venæ cruore turgidæ conſpicerentur, & pulſus arteriarum ſimul magnus eſſet; non alienum putavi, ut ad derivandum ſubinde humorū ad uterum & partes inferiores adfluxum, vena in pede tunderetur: ex qua etiam ſecata conſulto quatuor cruoris, qui à naturali temperie haud multum recedere videbatur, niſi quod innatans ſerum ad ignem facile coagularetur, uncias curavi detrahendas. Auctor quoque fui ſuaſorque, ut, niſi accedat uterinus fluor, ſingulis binis menſibus circa iſtius excretionis tempus, binæ vel tres ſanguinis unciæ, ex vena in pede ſecata mitterentur.

Præterea ad demulcendum calorem internum, humores acres diluendos, & ſpiſſos attenuandos, parteſque ſtrictas humectandas, pro potu ordinario præbui ſerum lactis; idque ex lacte vaccino recenti ad lenem ignem calefacto, & poſt additum citri ſuccum percolato, tumque cum oculis cancrorum & ſaccharo cantho permixto parandum docui. Sub epulis Elixirii mei viſceralis quadraginta guttas, ex ultimo hauſtu ſumendas; mane, pectoris vitio conſulturus, infuſum veronicæ, additis herba virgæ aureæ & hederæ terreſtris cum lacte, vel ejus floribus ſorbillandum; & veſperi circa ſomni tempus, ad ſopiendam ſanguinis ebullitionem, drachmam dimidiam pulveris præcipitantis, una cum duodecim liquoris ano-

dyni guttulis, ex aqua fontana, & ceraſorum nigrorum capiendam ſuaſi. Denique commendavi, ut uſum rerum non naturalium ita dirigat, ne quid inde ſanitas caperet detrimenti.

Atque hanc medendi rationem, tanquam naturæ convenientiſſimam, ut ſibi haberet valde commendatam generoſa mulier; & inſuper cuncta pharmaca, præſertim nimium dulcia, pectoralia, emulſiones refrigerantes, anodyna, opiata, nitroſa, nec non balnea & aquas minerales vitaret, etiam atque etiam ſum hortatus. Neque vero prohibui, quo minus, alvo exiſtente lubrica, pulverem quandoque ex cornu cervi ſine igne, ſuccino præparato, & cortice caſcarillæ confectum, vigente dolorum impetu aſſumeret. Conſului quoque, ut ad roborandum genus nervoſum, hoc interdum pulvere uteretur: *Recipe pulveris Marchionis drachmas duas, ſuccini albi præparati, nitri purificati ana ſcrupulos duos, olei deſtillati macis guttas tres. M. D.* Atque tandem ſuaſi, ut, ſi demum menſtruæ purgationis adparerent veſtigia, quotidie circa ſomni tempus quinque duntaxat pilularum deglutiret balſamicarum, & mane infuſum theiforme ex herba meliſſæ & croco potaret.

Verum morbus remediis major fuit; ſiquidem ægrotans demum redux, in caſſum adhibitis cunctis remediis, hectica demum febre infeſtata, placidaque morte extincta eſt.

CASUS CLXXXIX.

De maraſmo ſenili.

MUlier generoſa, LXV. annorum, ſtaturæ mediocris, temperamenti ſanguineo-cholerici, conſtitutionis ſenſibilioris, in juventute crebris perfuncta itineribus, vino Rhenano, & aqua pura pro potu uti ſolita, & alvi obſtructionibus obnoxia; ſtirpe quadam prognata eſt, in qua agnatorum plurimi, arthriticis, & apoplecticis affectibus infeſtati, & præmatura morte extincti fuerunt. Hæc poſtquam viginti ſex abhinc annis elapſis, marito orba, parere deſiit, crebras paſſa eſt hyſtericas pariter, ac hypochondriacas paſſiones; ſolo ſæpius odore grave vel ſuaveolenti excitatas. Nihilo tamen minus menſtrua ſub his paſſionibus debito & tempore & quantitate profluxerunt; quæ per ætatis demum rationem ſilentia, nephritidem poſt ſe traxerunt calculoſam. Verum ſuccedente hæmorrhoidum copioſiori fluxu, hæc quoque penitus conquievit moleſtia. Ante duodecim annos rheumaticis, atque tantis humeri dextri doloribus laboravit, ut incideret exinde in moleſtam totius brachii contracturam; qua ope balneorum Tœplicenſium percurata, per incerta temporum intervalla, acceſſere pedum œdemata. Et per noviſſimum præſertim quadriennium, ſanitas atque vires mirum in modum vacillare cœperunt; ſiquidem poſt leviſſimum in victu errorem, ſtatim vomitibus bilioſis, mucoſiſque, præcordiorum anxietatibus, flatulentiis, ructibus, torminibus, frigore extremorum, ac ſummo virium collapſu corripiebatur. Quibus moleſtiis conſultura binis abhinc annis felici cum ſucceſſu adhibuit balnea Tœplicenſia; ſed quum paulo poſt notabilem in victu committeret errorem, protinus non recenſita ſolum recrudeſcebant ſymptomata, ad uſque animi deliquium exacerbata; verum lenta etiam accedebat febris per bimeſtre tempus ægram affigens lecto. Abhinc ad meliorem inclinare viſa valetudinem, per elapſam proxime æſtatem, ruri ſub ſatis proſpera degit ſanitate. Verum eadem, ineunte autumno, quo aſperior erat tempeſtas, & ipſa mulier generoſa ſingulo mane aquam primum frigidam, poſt potum Succoladæ ſorbere ſolebat, deſtrui adeo cœpit; ut illam jam laborare ſenili maraſmo videatur vero ſimillimum. Nulla enim ciborum gaudet adpetentia, ſumma urget virium proſtratio, facies interdum expalleſcit, oculi caligant, rigidique ſæpius redduntur; & corpus ſenſim contabeſcit. Noviſſime tumor phlegmonoſus dextrum occupabat pedem, & ab hoc ad imum aſcendebat ventrem; ſed accedente fluxu hæmorrhoidali, mox iterum evaneſcebat. Quæ ſymptomata cum gravioris periculi metu terreant; nec præſidia à variis huc uſque Medicis commendata quidpiam opis tulerint: ad Te confugimus, Vir Experientiſſime, tuumque conſilium flagitamus.

Conſultatio.

Morbus, quocum conflictatur fœmina generoſa, tam altas egiſſe videtur radices, ut nullum utique perfectæ curationi ſupereſſe locum arbitrer. Illum enim pro hectica ſive maraſmo ſenili habendum eſſe reor; ubi partim ſuccorum vitalium temperies ac textura à naturali receſſit ſtatu, partim ſolidarum & motricium robur partium adeo eſt debilitatum, ut langueſcat digeſtio, functiones corpori propriæ labefactentur, ejuſque carnea ſenſim contabeſcat ſubſtantia. Quo quidem in rerum ſtatu ſpes ſalutis in anguſto ſane verſatur; & ex ejuſmodi radicatis affectibus clariſſime diſpaleſcit, quam arcti ſint ſalutaris artis limites, quantoque jure Medici naturæ miniſtri, potius quam domini, mereantur adpellari. Quæcunque enim propoſuero, & adhibeantur medicamina; ab omnibus tamen non alium expectare licebit effectum, quam ut mitigentur paulo ſymptomata, & miſera aliquantulum protrahatur vita. Et ad hos ſcopos conſequendos, pharmaceuticis omnino convenientiora erunt præſidia diætetica; ex quibus, ſi tulerit ventriculus, lac aſininum commendo, ejuſque tepefacti menſuram unam quotidie per octo circiter dies ſorbillandam hortor. Quod ſi vel non arriſerit, vel non in promtu fuerit; operæ pretium faciet ſerum lactis; quod ex lacte, quantitate menſuræ unius, cum ſucci citri, quantum cochlear capit, permixto, decocto & percolato parari, & ſi juſto acidius fuerit, cum ſyrupo papaveris albi temperari poteſt. Præterea ex uſu mihi eſt, in talis modi morbis pro potu ordinario exhibere potionem, & analeptica & temperante, & anodyna virtute inſignem, qualis paratur, *ſi ex cornu cervi raſpati, panis ſecalini triti ana libra una, corticum citri recentium, & caſcarilla unciis duabus, cum ſex aquæ puræ fontanæ menſuris, invicem leni calore digeſtis, ex veſica quatuor circiter liquoris menſura deſtillentur.* Nec ludetur opera, ſi veſpertino potiſſimum tempore, pulvis Marchionis cum uno vel altero nitri grano permixtus, ex emulſione analeptica, cum ſeminibus quatuor frigidis majoribus conficienda, nonnunquam capietur. Et denique conſultum erit, alvinam obſtructionem reſerare; quod commodiſſime fiet ope clyſmatum, quæ ex lactis & aquæ æquali portione, floribus chamæmeli, rhabarbaro in aqua ſoluto, manna, ſale communi, & nitro parari, & crebro infundi debent. Cæterum ſummum precor languorum noſtrorum Medicum; ut, quibus perficiendis noſtra ars haud ſuffecerit, ille ex alto clementer ſupplere velit.

CASUS CXC.

De maraſmo ſenili funeſto.

Princeps noſtra ſereniſſima, temperatura ſanguineo - cholerica prædita, annum ætatis LXXI. egreſſa, ad hanc uſque ſenectutem cibis durioribus, ut carnibus ſale condiis, vel fumo induratis, & braſſica muria condita, aliiſque delectari ſoluit; neque ullam inde ſenſit moleſtiam, niſi quod à flatuum retentione, qua dextrum maxime hypochondrium occupante, nec niſi emiſſis ructibus ſublevata adhuc laborat, ſæpius male habuerit. Verum per quatuor abhinc annos crebro alvi profluvio infeſtari cœpit; quippe quod primum non niſi poſt uſum fructuum horæorum, fragorum, cucumerum, melonum incidebat, perque unam vel alteram, quin ſæpius quatuor hebdomades inhærebat. Quum igitur, accedente virium collapſu, robur ventriculi nimis debilitatum videretur: ad illud reſtaurandum extrinſecus balſamum vitæ *Hoffmanni*, interne eſſentia corticum aurantiorum, mox ſola, mox eſſentiæ trifolii fibrini, mox etiam ſali volatili oleoſo nupta, & olea quædam carminativa in uſum vocabantur. Inde reſtituto iterum ventriculi tono, ceſſabat per aliquod tempus diarrhœa, & ſereniſſima Princeps cibos coctu difficiliores abſque moleſtia rurſus comedere valebat: ſub quo victu metuendam humorum acrimoniam, datis præcipitantibus, præcavere ſtudebant Medici. At vero ſub finem elapſi proxime anni recrudeſcebat ex improviſo alvi fluxus, priori moleſtior, & cum doloribus inteſtini recti ſtipatus; nec ullis remediis, nec clyſteribus ſæpius iteratis penitus exrirpari ſe ſinebat, tantum aberat, ut cibi ſimul periret cupiditas, & vires inſigniter proſternerentur, ipſaque lectum præ nimio languore deſerere non poſſet.

Conſultus quidam celebris Medicus, ordinabat primo mixturam, quæ ſic habebat: *Recipe aquæ fœniculi uncias tres, florum ſambuci unciam ſemis, cinnamomi drachmas tres, pulveris bezoardici ex globulis ſerupulos duos, lapidum cancrorum præparatorum ſcrupulum ſemis. M. ſ. mixtura, cujus unum vel alterum cochlear, ter vel quater quotidie erat capiendum*, & hac per aliquot dies adhibita, præſcribebat tincturam, *ex eſſentiæ pimpinellæ albæ drachmis duabus cum dimidia, lignorum drachma una cum dimidia, Elixirii proprietatis ſine acido drachma dimidia conciunatam, & ter quotidie ad viginti quinque guttas aſſumendam.* Noviſſime per duodecim circiter dies, fracta dejectionum frequentia, ſemel duntaxat vel bis de die egeritur alvus, & adpetitus cum ſomno rediit: ſed ſumtis epulis, calor in volis manuum præternaturalis ſentitur, lotium turbulentum, ſalinis recrementis plenum mingitur, mane inſignis ſaucium ariditas, & plus minus copioſus vexat ſudor; atque vehementiſſimus dolor rheumaticus in dextrum iocumbit brachium. Hinc ob febris hecticæ metum, ſequens præſcribebatur emulſio: *Recipe gelatinæ cornu cervi, rhinocerotis citratæ ana uncias tres, aquæ florum tiliæ unciam unam, ſemiuum quatuor frigidorum majorum, papaveris albi ana drachmam unam. M. F. l. a. emulſio: colaturæ adde coralliorum rubrorum præparatorum ſcrupulum unum, perlarum orientalium grana duodecim, ſacchari parum. M. F. emulſio, aliquoties per diem ſorbillanda.*

Reſponſio Conſultatoria.

Quantum ex communicata mecum hiſtoria morbi, qua perſona quædam Sereniſſima, ætate provecta, & huc uſque egregio ventriculi vigore gaviſa premitur, percepi: ille ante quatuor annos cum alvi fluxu, cibos coctu difficiliores inſequente, noviſſime vero vehemenius infeſtante, & cum doloribus in inteſtino recto, cibi faſtidio ac virium languote ſtipato incepit. Quem convenientium remediorum ope debellatum, exceperunt oris ſiccitas, & ſudor copioſus mane potiſſimum erumpens, atque calor in volis manuum poſt paſtum; unde hecticam metuerunt Medici imminentem. Neque vero aliter ſentire poſſum, nec habeo, quæ circa medicamina moneam; tantum abeſt, ut potius emulſionis, noviſſime ordinatæ, uſum frequentem, maxime verſus nocturnum tempus, vehementer ſuadeam. Deinceps vero, licet calidiora, ac vulgata ſtomachica ſint fugienda remedia, omni tamen ſtudio, eo erit reſpiciendum, ut ad inſtaurandum ventriculi robur, reficiendas vires & æſtum contemperandum, convenientibus pugnetur medicaminibus. Ex iis longo uſu comprobatum commendo liquorem meum anodynum; cujus triginta guttæ ex quatuor unciis aquæ puræ ſimplicis, vel ex ceraſis nigris deſtillatæ, alternis veſperis erunt capiendæ. Cum hoc remedii genere alternari poteſt pulvis quidam temperans, quem *ex pulveris Marchionis, lapidum cancrorum ana drachmis duabus, nitri depurati drachma dimidia, olei de cedro Italici guttis quatuor* conficiendum, & pondere duorum ſcrupulorum ex commendato vehiculo veſperi aſſumendum ſuadeo. Ad hæc, ſi alvi fluxus cum flatulentis moleſtiis rurſus invaleſcat; auctor ſum, ut abdominis regio cum balſamo vitæ dicto inungatur. Præterea vero ciborum quoque babenda eſt ratio; quos inter frequentem uſum juſculorum ex carne gallinarum, cum ſucco citri vel aurantiorum confectorum, admodum laudo; quippe quæ matutinis etiam & pomeridianis horis ſummo cum fructu poterunt ſorbillari. Quum porro humores ſalibus ſcorbuticis inquinati videantur, & metus ſit, ne inde calor hecticodeus augeatur; operæ erit pretium pro potu ordinario acidulis uti Selteranis, ſi quatuor earum partes cum una vini veteris Rhenani fuerint permixtæ. Cæterum optaſſem, ut certior eſſem, num gratioſiſſima Princeps, venæ ſectionibus olim adſueta fuerit, illaſque forſan neglectui habuerit: quoniam quam plurimis conſtat obſervationibus, eas in ſenibus intermiſſas, multarum ægritudinum matrem eſſe fœcundiſſimam.

Relatio ulterior.

Priuſquam accederet conſilium illuſtris HOFFMANNI medicum, hæc erat ægritudinis in Principe ſereniſſima idea. Ad nonas Februarii, ſumtis epulis æſtu quodam prehendebatur, qui cum pulſu celeriori, & præcordiorum anxietate ſenſim increſcens, veſperi exploſis per anum flatibus, & ſoluta ſponte alvo, remittebat, noctemque quieram relinquebat. Poſtridie eodem tempore invadebat calor præternaturalis, utut mitior; & tertio die cum dictis proxime ſymptomatibus, & inſigni virium proſtratione vehemenrius adfligebat, nec niſi dejecta iterum circa ſomni tempus alvo ceſſabat. Abhinc per aliquot dies mitiſſimus fuit æſtus, anxietates evaneſcebant, & alvus conſueto more, ſemel biſve reddebatur quotidie. Interim noctes turbulento tranſigebantur ſomno, eumque matutino tempore ſueti excipiebant ſudores; nec ciborum ſibi rite conſtabat adpeten-

adpetentia, adeo ut ad eam invitandam, mane alternis diebus balſami de Mecha guttulæ octo, & eſſentiæ abſinthii compoſitæ triginta nonnunquam caperentur guttulæ. Tum per duos treſve dies adhibebantur remedia, à Medico quodam extero miſſa; quæ erant ſal volatile oleoſum, eſſentia menthæ criſpæ, aqua carminativa, pulvis quidam ſalinus, coralliia permixtus, & ſacculus radice zingiberis plenus, quem ſpiritu vini Franconico, eoque tepidiori madeſactum, ad ventriculi regionem imponi jubebat. At vero, cum horum uſum non modo majus caloris incrementum ſequeretur; verum etiam diarrhœa rurſus excitari videretur; illis miſſis, Xmo Calend. Martii, aſſumebat ſereniſſima Princeps pulverem, qui ex lapidum cancrorum, coralliorum rubrorum ana drachma dimidia, terræ Lemniæ granis quindecim, & theriacæ cœleſtis grano uno cum dimidio confectus, & in tres partes diviſus erat. Quo diarrhœam nondum compeſcente, poſtridie uſurpabat pulverem, qui habebat pulveris Marchionis, lapidum cancrorum, coralliorum rubrorum, terræ Lemniæ ana ſcrupulum, theriacæ cœleſtis grana duo, & quatuor ſumebatur vicibus. Hoc etiam votis haud faciente ſatis, addebantur ipſi olei deſtillati maſtiches quatuor guttulæ; & extrinſecus ventriculo emplaſtrum nervinum imponebatur, quod emplaſtri de tacamahaca drachmas ſex, cum olei ſtillatitii menthæ ſcrupulo uno malaxatas fovebat. Et quum inſignis mœror ob obitum Principis cujuſdam ſereniſſimi accederet; iis omnibus omiſſis, ſolus Marchionis pulvis, guttæ olei ſtillatitii menthæ nuptus, porrigebatur, conjuncto balſami de Mecha uſu.

Hoc tandem in ſtatu rerum, Hala miſſæ ad noſtras manus perveniebant medicinæ; quibus adhibitis, alvi profluvium remittebat, & melius habebat ſereniſſima Domina. Verum non multo poſt ingenti virium languore adeo proſternebatur, ut ſpes vitæ in anguſto eſſet, & ipſa ſacro viatico inſtructa, extremum expectaret ſpiritum. Cæterum pulſus jam varius admotam ferit manum, moxque celerior, mox languidior eſt; & ſumtis mane vel juſculis, ſtatim intenditur. Poſt prandium non volas tantum manuum, verum totum corpus urere incipit vehemens æſtus; bronchia pulmonum tenaci obſidentur muco; interdum lancinantes ſiniſtrum capitis latus adfligunt dolores; urina mingitur turbulenta, coloris ſaturati, & ſuſpenſam, bulluliſque permixtam exhibet nubeculam: adpetitus plane proſtratus eſt, vires incredibilem in modum imminuuntur, corpus contabeſcit, & noviſſime inexpugnabilis dormiendi neceſſitas acceſſit. Nec denique ignorari oportet, Sereniſſimam ægrotam hactenus pro potu ordinario partim juſculis, partim cereviſia tenuiori, partim vino Rhenano ſolo, utut in parciſſima quantitate, partim etiam dicta ſuperius emulſione, noctu præſertim uti conſueviſſe, nec perſuaderi potuiſſe, ut vinum acidulis Selteranis nuptum adhiberet. Neque venam unquam ſecandam præbuit; tantum abeſt, ut ſanguinis miſſiones, magno averſetur tædio. Meo quidem arbitrio, maraſmus ſenilis, iſque immedicabilis adeſſe videtur.

Ulterius Conſilium.

Percepi ulterius, quinam ſit valetudinis, in qua degit ſereniſſima Princeps, ſtatus; & doleo, quod ille tam corruptus, ac deploratus ſit, ut nihil fere fauſti prænunciare liceat. Quod ſi enim ætatem valde ſenilem, & præſentes adfectiones, maximeque nimium decrementum corporis ac virium conſideravero; non niſi veram hecticam, quam Veteres maraſmum ſenilē dixerunt, & quæ à ſumma viſcerum atonia & labe proficiſcitur, ſuſpicari poſſum. Ad eam vero inducendam, ſanguinis intermiſſam vacuationem multum contuliſſe credo; quippe quæ decenti ordine ac tempore inſtituta, præſtantiſſimum morbi id genus in ſenibus præcavendi exhibet præſidium. Quum autem altas jam radices egiſſe videtur malum; optarem, ut ab uſu remediorum calidorum, quale eſt balſamus de Mecha, abſtinuerit gratioſa Domina, quippe quæ, non minus ac omnia adſtringentia, minime ventriculum roborandi, & alvi fluxum his in caſibus ſiſtendi virtute pollent, tantum abeſt, ut calorem præternaturalem magis exaſperent. Juxta meam potius ſententiam, non aliæ reſtant indicationes, quam ut æſtus temperetur, & vires inſtaurentur; quibus ſcopis diætetica præſidia præ aliis facient ſatis. Atque hoc cumprimis nomine excellentem pollicentur efficaciam tenuiores gelatinæ, quæ *ex cornu cervi raſpati libra dimidia, cū menſura una aquæ, & quarta parte vini Rhenani per tres horæ quadrantes decocta, tum albuminis ovorum ope deſpumata, & ad gratum ſaporem conciliandum, ſaccharo & pomis Sinenſibus permixta* confieri poterunt. Non minus præſtantiſſimæ virtutis ſunt emulſiones analepticæ; quarum hæc eſto formula: *Recipe amygdalarum dulcium unciam ſemis, ſeminum quatuor frigidorum majorum ana drachmam unam, aquæ florum tiliæ, ceraſorum nigrorum, roſarum ana uncias duas, cinnamomi cydoniata unciam ſemis. M.F. l. a. emulſio, adde matris perlarum ſcrupulos duos, nitri purificati grana octo, julepi roſarum drachmas duas. M.D.* Operæ porro pretium facient potiones nervinæ, per vices ad unum alterumque cochlear ſumendæ; qualis ſic parari debet: *Recipe aquæ roſarum, ceraſorum, meliſſæ, rubi idæi, florum acaciæ ana uncias duas, cinnamomi cydoniata unciam unam, ſucci citri, ſyrupi acetoſitatis citri ana drachmas tres, matris perlarū drachmam unam. M.D.* Ex hac quoque potiuncula interdum capiendas ſuadeo quindecim guttas liquoris mei anodyni, cum oleo macis maritati; & ad coërcendam, ſi urgeat, alvi fluxionem, balſamum vitæ abdomini inungendum, iterum iterumque commendo. Et hæc ſunt, quæ in tam gravi malo proponenda duxi: non enim decet multa variaque remedia exhibere, eaque quotidie cum aliis alternare; ſed quæ abs re ſunt, cum patientia continuare: quorum effectum Deus jubeat eſſe ſalutarem, ex animo precor.

Verum firmius in tanto ſenio radicatus morbus omnem ſprevit medelam: namque in Sereniſſima noſtra, hecticus calor, ac virium collapſus tantas ſumſere vires, ut quatuor à dato conſilio ſeptimanis, animam placide exſpiraverit.

CASUS CXCI.

De purpura contumaci chronica.

VIr LXIII. annos natus, vitæ ſedentariæ & motus experti addictus, multiſque mœroribus & ſolicitudinibus confectus, alvo ſemper lubrica, & ſomno quieto, ſed adpetitu minus integro gaviſus, per ſedecim jam annos purpura laboravit; eamque per totam plerumque æſtatem, in corpore efflorescentem, licet orthoſtadius pati; verno autem & hyemali potiſſimum tempore, lecto affigi, & graviter non ſine vitæ periculo cruciari ſoluit. Poſtquam vero ante aliquot annos Hala ex noſtra, in qua hactenus degit, Friſiam occidentalem ſe contulit, ibidemque & animi à mœroribus liberioris eſſe & motum corporis frequentiorem exercere potuit: immunis quidem ab ipſa purpuræ fuit efflorescentia, ſed hujus in vicem ibidem locorum malum ſucceſſit iſchiadicum.

dicum. Halam tandem redux, in purpuraceam totius corporis incidit rurſus efflorefcentiam; quæ, ſi forſan retrocedebat, ingentes in femore, oſſe ſacro, & tibia dolores relinquebat. Ante biennium inſolita plane è loco erumpebat humor ille exanthematicus; ſiquidem cum ineunte æſtate, ulcuſculum in capite prope tempora, ſerum acre ſtillans, exſurgebat, nonque niſi accedente autumno coaleſcebat. Elapſo vero anno circa æſtatis initium recrudeſcebat; ſed paucis hebdomadibus, fuſo quodam ſero, præter omnem ſpem & opinionem, ſponte exſiccatum coibat. Paucis poſt diebus, quam plurimæ, & ultra viginti quinque in fronte, collo, ac pectore efflorefcebant puſtulæ, inſtar piſorum; quæ digito preſſæ, ſaniem fundebant purulentam, inſignemque pruritum pariter ac ardorem inſerebant. Verum menſe Auguſto, cum forſan juſto diutius ſub aëre veſpertino, paulo frigidiori, commoraretur; accidit, ut uno impetu omnes illæ puſtulæ retroactæ diſparerent. Unde vix tranſactis aliquot diebus mediam circa noctem, præfocantem incidit catarrhum, cum ronchio in pulmonibus & copioſiſſima muci rejectione ſtipatum; ut ſe ſuffocari crederet. Et huic ope venæ ſectionis, pediloviorum ac clyſterum percurato, menſe Septembri novus ſuccedebat paroxyſmus, ſuffocationis omnino terrens metu. Quo denuo ſuperato, ſæpius quidem per totum illum annum, præfocantes ejuſmodi acceſſiones invadebant; adeo, ut per noctes non potuerit in lecto decumbere, quin protinus dicto malo corriperetur: at omnes erant prioribus mitiores; cum à Medico ipſi porrigeretur remedium quoddam, quo ſumto ſtatim remittebat morbi vehementia.

Circa currentis demum auſpicia anni melius habere cœpit, ſomnumque in lecto decumbens rurſus capere potuit. Inſimul vero purpurata exanthemata inter nocturnos ſudores, qui primum copioſi, & fœtidiſſimi, jam parciores, matutinis horis erumpentes obſervantur, iterum efflorefcebant. Sub quibus ſatis quidem bene valebat; at haud ita pridem ex improviſo affectu ſuo catarrhoſo præfocante, horis meridianis, cum olim nocturnis incidetet, prehendebatur. Ille licet prioribus binis paroxyſmis paulo benignior eſſet, vehementem tamen in pectore ronchum, magnamque ſanguinis ebullitionem habebat comites, & tandem bis ſumto ſuperius dicto remedio, cujus formulam & nomen ignorat, in profundum deſinebat ſomnum; à quo expergefactus, ad priorem redibat ſanitatem. Hoc autem aſthma purpuraceæ ſtatim ſequebantur excretiones; quæ duo morbi genera ita invicem alternabant, ut retrocedens exanthema mox exciperet aſthmatica ſuffocatio, & hæc viciſſim, foras acta purpura, ſolveretur. Omnis hanc ob cauſam vel leviſſima refrigeratio ipſi eſt infenſiſſima; quippe quæ intus vertendo materiam purpuraceam, ſubito inducit præfocantem catarrhum; qui nunquam non cum majori pulſus celeritate invadit, ægrumque decumbentem ſtatim ſurgere cogit. Sudor præterea, qui purpuram comitatur, tam acer tamque corrodens eſt, ut cutim non modo excoriet, verum quoque lintea exedat, quæ inſtar eorum, quæ cum ſpiritu vitrioli imbuta ſunt, ad leviſſimum dilacerari poſſunt contactum. Cæterum nullas unquam fluxus hæmorthoidalis ſenſit notas; nec niſi dolores in oſſe ſacro nonnunquam percepit: & denique bis quotannis venas in pedibus tundendas, detractis ſemper decem cruoris unciis præbere ſolet.

Judicium Medicum.

Origo ac fundamentum cunctorum ſymptomatum, quibuſcum Vir conflictatur Ampliſſimus, unice dyſcraſiæ & acrimoniæ ſeroſorum & lymphaticorum debetur humorum. Quando enim in tali corporis conſtitutione ſerum acre beneficio naturæ, aut quod idem eſt, vigore partium motricium internarum, ad exteriores, maximeque ſubcutaneos devolvitur tubulos; emergit inde purpura. Quod ſi vero per externas cauſas, quas inter refrigetatio ampliſſimum locum occupat, ſerum iſtud excrementitium, ad interiora reprimitur; incumbit ad nervoſa & tendinoſa juncturarum ligamenta, eaque vellicando, acuiſſima producit dolorum tormenta. Neque raro fit, quod noxia iſtiuſmodi materia, intus verſa, ſenſibiles ventriculi & inteſtinorum tunicas obſideat, & tum ſontica machinetur mala, velut ſpaſmos, atroces dolores, flatulentias cum ſumma anxietate, inquietudines, alvi vel adſtrictiones, vel etiam immoderata profluvia, quin & periculoſas febres æque ac inflammationes.

Quemadmodum igitur dolorum iſchiadicorum, & qui femora, atque crura, poſt retrocedentem purpuram, in noſtro occuparunt ægrotante, ratio ex proxime dictis clariſſime perſpici poterit: ita nec difficile erit, affectionum aſthmaticarum, quas nocturnó tempore pati ſoluit, & nomine catarrhi præfocantis exprimit, cauſam perſcrutari. Quando enim cunque acre purpuraceum ſerum, intus actum ad tunicas bronchiorum, quæ ſunt exquiſite ſenſibiles, irruit; ſpaſmo illas reddit opportunas; quo conſtrictæ, ſanguinis per vaſa pulmonum liberiori circulo remoram injiciunt. Stagnantibus autem in pulmone ſuccis, ſpirandi difficultas & præcordiorum anxietates protinus ſuccedunt; & ob diuturniorem cruoris moram, ſeroſa & ſubtilior portio ab eo ſecedit, & per glandulas bronchiales in tubum bonchiorum & aſperæ arteriæ ſtillat, ronchumque ac copioſiorem muci exſcreationem cauſatur. Adhæc in noſtro caſu eſt obſervatione dignum, purpuram per annos jam ſedecim inhæſiſſe, cumque illa per cutim tam cauſticum fundi humorem, qui & cutim excoriat, & lintea corrodit, ſimulque inſignem ſpatgit fœtorem.

Quæ cum ita ſint; merito jam meretur diſquiri; undenam & ipſa lymphæ ſerique acrimonia, & hinc enata purpura, tanta ægrotantem occupans vetuſtate, ſuam traxerit origmem. Hæc ut innoteſcat, ſcire primum licet, quod particulæ ſalſæ, ſulphuteæ & omnes excrementitiæ, quæ partim ex ipſis alimentis cum corpore communicantur, partim in ipſo ſanguine, ob ejus cootinuum motum & attritum generantur, circulo humorum expedito ac libero exiſtente, aſſidue per organa colatoria ſecernantut, & è corpore proſcribantur. Quod ſi vero difficilis ac impeditus ſit dictus ille ſuccorum vitalium circuitus; & inde ſubortæ fuetint ſanguinis ſtaſes, & vaſorum excretoriorum obſtructiones; non fieri poteſt, quin ſordea illæ recrementitiæ intus retineantur, atque ſic totam ſanguinis & humorum maſſam contaminent, ac nutritioni reddant ineptam. Cumprimis autem retardatus ſanguinis per viſcera imi ventris, maximeque hepar & lienem circulus, ad generandam ſcorbuticam dyſcraſiam, permagnum conferre poteſt ſymbolum. Namque per principia conſtat medica, hepatis in œconomia vitali non alium eſſe uſum, quam ut per vaſculoſam ipſius ſubſtantiam, partes impuræ, ſalſæ, & ſulphureæ, quæ bilem conſtituunt, ſecernantur; lienis autem functionem in attenuando, & ad tranſitum per vaſa minima adaptando ſanguine eſſe poſitam. Quandocunque igitur vitalis cruor, cujus per venam portæ, & hujus ope per hepar atque lienem tranſitus in naturali etiam ſtatu exiſtit difficilior, accedeotibus variis cauſis ægrius per hæc viſcera progreditur, & impeditius; retentis per brevi ante dic-

tas

tas rationes biliofis & ſulphureis ſordibus, generatur humorum dyſcraſia, nec prius, quam reſerentur obſtructa hæc viſcera, & liber fluidorum curſus reſtituatur, radicitus exſtirpari poteſt.

Adhæc impuritas ejuſmodi humorum, ab ipſa eorundem ſtagnatione & efficitur, & adaugetur. Sicut enim cuncta in toto macrocoſmo fluida, ſi careant motu, vi externi caloris inſignem corruptionem ac putredinem ſubire, conſtans & perpetua docet experientia: ita illud idem eo certius corporis animalis humoribus accidit, quo illi ex ſua eſſentia ad putredinem ſunt opportuniores. Quamobrem permultis mihi innotuit obſervationibus, quod morbi, ex ſero impuro atque ſalſo oriundi, veluti ſunt variarum partium exulcerationes, ſcabies, tinea capitis, defluxiones ſeri ſalſi oculorum &c. ſi cum tumoribus glandularum ſubcutaneis fuerint complicati, non niſi diſcuſſis hiſce tuberculis ſanari potuerint: nec obſcura videtur ratio; ſi enim glandulæ cutis, quæ depurandæ lymphæ ſerviunt, ſunt obſtructæ; nec lymphæ depuratio, nec etiam mali exinde ſuborti curatio obtineri poterit. Subinde mihi ſæpius adnotare licuit, à lochiorum, vel menſium, vel quoque hæmorrhoidum fluxu cito ſuppreſſo, & purpuram & aliam humorum impuritatem protinus progeneratam; ſed reſtitutis cruentis excretionibus, iterum exſtirpatam fuiſſe: ubi cauſa non niſi in ſtagnatione ſanguinis per imi ventris viſcera eſt quærenda. Verum chronicæ purpuræ cauſa tantum non ſemper in contumaci viſcerum, aut glandularum majorum & nobiliorum obſtructione reſidet; & ob hancce rationem medicationem haud adeo facilem admittit.

Quibus præmiſſis, luculenter diſpaleſcit, contumaciſſimæ illius ac diuturnæ purpuræ, qua noſter ſolicitatur ægrotans, proximam cauſam, non modo in ſtagnatione humorum circa abdominis viſcera, ſed potius obſtructione organorum depurationi ſanguinis tributorum hærere. Cujus ſi primos proſequamur natales; occurrunt vita ſedentaria, diuturni mœrores, neglecta ſanguinis miſſio, & impeditus hæmorrhoidum fluor: quippe quorum omnium ea eſt indoles, ut generandæ ſanguinis moli, labefactando partium ſolidarum robori, & hinc retardando humorum per abdominis viſcera circulo, mirifice patrocinentur. Neque dubitabit, quin ex dictis cauſis purpura, de qua ſermo potiſſimum eſt, ſuam traxerit originem, qui conſideraverit, eam mutato vitæ genere, animoque à mœroribus liberato, protinus velut exſpiraſſe.

Sed jam docere operæ erit pretium, quanam ratione ſpinoſum hoc ſit adgrediendum malum? Et ex hac quæſtione binæ propullulant aliæ, quarum prima ſymptomatum noxiorum illi junctorum convenientem tractationem, altera totius mali plenariam reſpicit exſtirpationem. Quod primum attinet momentum, votis omnino potiemur, ſi quæ jam humoribus ineſt, acrem ac noxiam materiam per congrua emunctoria è corpore proſcribemus. Quo nomine conſultiſſimum erit, ut omni refrigeratione ſtudioſe vitata, corpus in æquali & perpetuo conſervetur calore: quem in finem mane loco potus Thèe bois in lecto ſorbillare præſtabit decoctum calidum, ex radice chinæ, ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, & ſemine fœniculi confectum; quo etiam frigido in vicem potus ordinarii uti licebit. Quod ſi autem purpuraceum illud miaſma, intus actum ad nervoſas vel pulmonum vel inteſtinorum tunicas decubuerit; temperata diſcutientia & diaphoretica in uſum vocare conveniet. Hæc inter meritis ſuis extollendus eſt ſpiritus bezoardicus *Buſſii*, præſertim, ſi cum binis liquoris noſtri anodyni partibus remixtus, ad quinquaginta guttas intra lectum mane capiatur. Nec minoris virtutis ſunt pulveres bezoardici, ex antimonio diaphoretico; vel antimonii ceruſſa, cornu cervi ſine igne, cornu cervi uſto, lapidibus cancrorum & cinnabari nativa præparata componendi; quorum efficacia eo præſtantior erit, ſi iis unum vel alterum ſulphuris aurati antimonii, ultimæ præcipitationis, addatur granulum. Hoc idem illud eſt remedium, quo ampliſſimus æger, ad mitigandas aſthmaticas acceſſiones ſæpius felici cum ſucceſſu uſus fuit; & inſignem profecto meretur commendationem: ſiquidem draſtica, quæ competit antimonialibus medicinis, vi orbatum, nec vomitus amplius, nec alvum movet; ſed flatus duntaxat pellendi, ſudoremque egregie promovendi, pollet facultate. Habenda deſuper alvinæ excretionis eſt ratio; ſed ſicuti pernicioſiſſima in morbis purpuratis habetur alvi obſtructio; ita etiam, hanc moliri ſtimulantibus remediis, nihil aliud eſt, niſi oleum camino addere. Quicquid enim inteſtina ad ſpaſmum proritare valet; illud quoque corticis cutanei conſtrictionem inducendo, & legitimum tranſpirationis ſucceſſum impediendo, ad ſordium excernendarum retropulſionem diſponet. Idcirco ex laxantium farragine his in morbis, rhabarbarinis, mannatis, clyſteribuſque demulcentibus & emollientibus nec ſunt tutiora, nec præſtantiora.

Si itaque ad alteram noſtrarum quæſtionum progrediamur, quæ, quomodo radicitus exſtirpandus noſter ſit morbus, quærit: ardua ſane provincia, ejuſmodi in ſubjecto ætate provectiori firmius radicatum affectum curaturo, imponitur. Neque tamen penitus eſt deſperandum; ſiquidem, ſi temporis diuturnitas, & ægrotantis patientia remediorum vires ſecundaverint, ſæpius votorum nos reddi compotes obſervamus. Et ego quidem in chronica tali purpura, acidulas Selteranas tepefactas, vel ſolas, vel tertia lactis aſinini parte maritatas, non ſine ſingulari fructu ſæpiſſime adhibitas fuiſſe notavi. Hæ enim aquæ alcalinum fixum poſſident principium, vique hujus urinam potenter movent; atque cum lacte permixtæ, egregia dyſcraſiam humorum ſalſam & acrem temperandi pollent virtute, nec ſine ampla utilitate in doloribus arthriticis, & tuſſi pulmonali poſſunt uſurpari. Deinceps ad ſecundandam mali purpuracei curationem multum facit ſtudioſa ab omni vino & cereviſia abſtinentia; cujus in locum laudatum ſuperius decoctum ſubſtituendum ſuadeo. Neque parum emolumenti expectare licet à corporis frequenti exercitatione, & aëris mutatione: quorum ſcoporum uterque inſtitutis itineribus poterit obtineri.

Ex pharmacis, quæ noſtro fini reſpondent, efficaciſſima ſunt antimonialia, & cinnabarina, nec non tartariſata; quæ inter eminent regulus antimonii medicinalis, ſulphur antimonii auratum tertiæ præcipitationis, panacea Glauberiana, ſulphur auratum ex ſcoriis tartareis, cum ſolutione auri præcipitatum, ceruſſa antimonii, cinnabaris antimonii, tinctura antimonii acris &c. Excellens enim ac peculiaris, quam in glandularum obſtructionibus reſerandis, & progreſſu lymphatici laticis promovendo exſerunt, eſt virtus; ob quam in morbis ex magna ſeri atque lymphæ impuritate ſubortis, conjuncto decoctorum aperientium uſu, omnium remediorum vim longiſſime ſuperant. Verum interponenda ſunt laxantia, ne ſordes acidæ, ac bilioſæ, quæ per alvum eliminari debent, hac obſtructa ad ipſam humorum maſſam retrolabantur. Quo ſcopo ſalina neutiquam convenire, ſed potius rhabarbarum cum manna & cremore tartari in aqua communi infuſum, exhibendum eſſe ſupra diximus.

Ut denique ſpecialius methodum proponam, quam in noſtro ægrotante opportuniſſimam arbitror: ſuadeo, ut ille vernali potiſſimum ac autumnali tempore,

re infuſum quoddam laxans rhabarbarinum, atque decoctum ſupra commendatum cum antimoniali remedio maritatum, per aliquod tempus adhibeat; ita tamen, ut illo per tres, hoc per quinque ſucceſſive dies cum regimine diaphoretico utatur; eorumque alternantem uſum per tres vel quatuor vices repetat. Neque pauci ſunt ex impuritate lymphæ ſuborti, & purpuracei affectus, quos hac medendi ratione, divina favente gratia, feliciter expugnavi: quam ut in præſenti etiam caſu Deus reddat felicē, ex imo pectore precor.

CASUS CXCII.

De pertinaci purpura ſcorbutica.

NObilis proſapiæ fœmina, annorum XLVI. temperamenti ſanguineo-cholerici, naturæ admodum ſenſibilis, anno ætatis decimo demum octavo menſes experta, ſexto autem & triceſimo iiſdem per vehementem animi adfectum prorſus orbata, varia exinde ſanitatis incommoda, maxime ſanguinis ebullitiones, ventriculi debilitatem, flatulentias, & catarrhales adfectus ſenſit, iiſque mitigandis venæ ſectiones æquinoctiales, & aquas Selteranas quotannis fere magno cum emolumento oppoſuit. Cumprimis autem præterita nuper æſtate variis animi motibus, ſpeciatim mœrore diuturno ob filiam cariſſimam variolis defunctam, agitabatur; ubi notatu erat dignum, audita filiæ morte ipſam contremuiſſe, huncque tremorem ſingulis diebus eadem mortis hora rediiſſe, & tandem ſponte ceſſaſſe. Decernebat itaque vacillantem ægritudinem aquis Selteranis oppugnare; ſed conſultus Medicus loco earum ſerum lactis, herbis antiſcorbuticis & refrigerantibus, præſertim multa acetoſa & portulaca alteratum, & quidem ad duas quotidie libras, nullis vel præmiſſis vel conjunctis laxantibus, nec ſtomachicis, bibendum ſuadebat. Mox autem primis potationis diebus peſſime habebat inde, atque de ventriculi, hypochondriorum, & abdominis inflationibus dolorificis, inadpetentia, artuum rigida tenſione, & ſubtili ſpaſtica undulatione, ut quieta ſedere non poſſet, ſed hinc inde ambulare & diſcurrere cogeretur, articulorum in manibus & pedibus tumore &c. conquerebatur. De quibus admonitus Medicus, potationis urgebat continuationem, & omnia ſponte diſparitura ſpondebat. His freta ægrotans, in quartam hebdomadem protrahebat curam; ſed incommoda neutiquam cedebant; tantum abeſt, ut indies potius invaleſcerent: unde perterrita, Medicum denuo conſulebat, & ab illo eſſentiam quandam nervinam, ſapore cochleariam, odore ſal volatile prodentem, accipiebat. Sumta hujus unica doſi, lecto protinus adfigebatur, de artuum tremore, frigore tamen vacuo, cordis & præcordiorum anguſtiis, ſudoreque frigido per biduum querula. Tertio die tremor ille concuſſorius artuum adeo revertebatur vehemens, ut lectus ſimul quateretur, ſubſequente præcordiorum anxietate, ſudoreque tamen calido. Et hæ adfectiones incerto circuitu per aliquod tempus inhærebant, adeo, ut per duos treſve dies quotidie recurrerent totidemque diebus conquieſcerent.

Quæ ſcena cum per binas duraſſet hebdomades, alter Medicus per litteras in conſilium vocabatur; qui miſſa mixtura, ex aquis diapnoicis & antiſpaſmodicis, abſorbentibus citratis, nitro depurato, ſpeciebus de hyacintho, cinnabari antimonii, ſpiritu nitri dulci confecta, ſub paroxyſmo aſſumenda; nec non pulvere digeſtivo nitroſo, atque eſſentia ex ſcordio, pimpinella, millefolio, & gentiana rubra parata, id effecit, ut ſingula mitigarentur, cordis angor & artuum tremor plane ceſſaret, nec niſi per intervalla calor cum ſequente ſudore invaderet, eaque acceſſione finita ægrotans è lecto ſurgere, atque cibum cum adpetitu capere poſſet. Tandem Medicus ad explorandum coram & curatius morbi ſtatum accitur, qui accedens ægram extra lectum, bono cum adpetitu comedentem, & ſatis alacrem deprehendebat; ſed poſt quemvis finitum ſudorem, bis vel ter de die redeuntem, linteamina corporis cum recentibus in conclavi frigidulo permutantem, ſimul autem purpuram, brachia & manus obſidentem, adque tergum & pectus ſemet extendentem animadvertebat. Unde judicabat, purpuram per linteorum mutationes ſæpius retroceſſiſſe, & per paroxyſmos iterum expulſam fuiſſe. Namque per biduum tribus quotidie paroxyſmis, cum oris ſiccitate, calore & ſiti incipientibus, & poſt horæ decurſum in copioſum ſudorem deſinentibus corripiebatur, intercedente unica tantum die intercalari, quam rurſus bini una duntaxat acceſſione, eaque leni, poſt meridiem infeſti excipiebant. Hinc ſpem plenariæ euphoriæ quidem concipiebat, ſed inanem; ſiquidem paucis poſt diebus paroxyſmus denuo cum præcordiorum anguſtia, vehementi calore, præſertim pedum, ultro citroque curſitante, cum enormi ſudore ingruebat, qui ſudor, niſi linteis calidis ſæpius detergeretur, facile per cutem refrigeſcebat, & dolores artuum poſt ſe trahebat. Hanc acceſſionem ſequenti die hora quarta matutina ſequebatur nova, tanto artuum tremore, & præcordiorum anxietate infeſta, ut adſtantes de vita metuerent; quæ per totam diem inhærens, circa veſperam demum nonnihil remittebat, poſtridie bis, tertia vero die ſemel reverſura, tumque cum interno horrore & tanta cordis oppreſſione invadens, ut fuſis per integram horam lacrymis, nonnihil ſolatii demum perciperet. Fuit autem obſervatione dignum, quod ante ingruentem paroxyſmum excretio illa purpuracea in brachiis penitus diſparuerit, ſub eo ipſo vero ad cutim, cum levamine, & redeunte animi antea dejecti alacritate, expulſa rurſus fuerit.

Hæc tragica vehementium acceſſionum ſcena ludebatur ab ultima Auguſti, ad quartam uſque Septembris diem. Circa hoc tempus aliud quoddam ſymptoma reliquis accedebat, quo ægrotans, ſi vel unicum juſculi, vel cremoris hordei ac avenæ ſumeret cochlear, protinus ſputum limpidæ, tenacis tamen, pituitæ incidebat; comeſto autem ſolidiori cibo ab hac immunis erat moleſtia. Ab hoc quoque tempore purpura, parvis hinc inde furunculis intermixta, conſtantius & pertinacius per aliquot dies in cute comparebat, cum ſudoribus, ſine tamen præcordiorum anguſtia permanentibus. Verum levamen, quod in hoc rerum ſtatu percipiebat, haud diu durabat: ſiquidem paucis poſt diebus retrocedente per noctem ex improviſo purpura, febriles paroxyſmi cum cordis palpitatione, membrorum laſſitudine, ſomnolentia, & utriuſque hypochondrii flatulenta ac dolorifica tenſione ſtipati recrudeſcebant. Urina per totum morbi decurſum, admodum varia reddebatur, mox aquæ inſtar limpida, & aſſumto potu copioſior, mox rubicunda cum ſimili ſedimento.

Oppoſita huic polymorpho malo medicamina fuerunt abſorbentia ſimplicia, & ſucco citri nupta, antimoniata fixa, leniter nitroſa, antiſpaſmodica, diapnoica, tonica, velut lapides cancrorum citrati, mater perlarum, cornu cervi ſine & cum igne præparatum, pulvis Marchionis, corallia rubra, ſpecies de hyacintho &c. Mixtura ex ſpiritu nitri dulci, eſſentia pimpinellæ, ſcordii & mixtura ſimplici parata, in expellenda, ſi retroceſſerat, purpura, egregiam locabat operam. Uſurpatæ porro ſunt emulſiones, cum aquis cordialibus, diapnoicis & anti-

ſpaſmodicis; interpoſito, per vacuos à febre dies, laxantium leniſſimorum, ex rhabarbaro, manna, & tartaro ſolubili confectorum, nec non clyſterum, ex floribus chamæmeli cum cremore avenæ coctis, oleo olivarum, ſale culinari vel nitro præparatorum uſu. Non minus crebro ſorbillata fuerunt juſcula medicata, cum radice cichorei, ſcorzoneræ, fœnicull, & ſucco aurantiorum alterata; & pro potu denique decoctum cornu cervi, cum radice ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, liquiritiæ & ſemine fœniculi confectum inſerviit.

Quæ cuncta ſubſidia, quum nec purpuræ ſubigendæ, nec immoderatis & perpetuis fere ſudoribus coërcendis, nec avertendis paroxyſmis ſufficerent: aquas Selteranas, quas ægra quotañis ſummo cum levamine potare ſueverat, in uſum vocare conſultum putabat Medicus; eaſque, per primum octiduum, ad eluendam ex ventriculo & inteſtinis pituitam ſolas, deinceps cum lacte aſinino temperatas adhiberi jubebat. Præmiſſo igitur blando laxante, bibendi fiebat initium, ad quatuor uſque libras aſcendendo, & in ea doſi per aliquot dies ſubſiſtendo: quum vero nec per alvum, nec urinam ſufficienter excernerentur aquæ, ſed potius cum ſubſequeotibus ventriculi flatuleotiis, & hypochondriorum doloribus reſtitarent; mox more ipſi afflictæ mulieri alias ſueto, ad duos nimirum urceos, qui ad minimum ſeptem libras continebant, potandæ decernebantur, addita pro ſubducendo ventre alternis diebus mannæ uncia. Tum deſideratum edebant effectum; utpote, iis per alvum pariter ac urinam promte redditis, cibi cupiditas, ſomous, atque vires redibant, hypochondriorum moleſta inflatio evaneſcebat, atque purpura, cum ceſſantibus ſudoribus, ſquamatim decidebat. Neque vero omnem deliteſcentis cujuſdam mali metum detrahebant perſeverantes adhuc febriles motus, qui hora pomeridiana quarta cum pedum quadam refrigeratione, & ſubſequente ſanguinis ebullitione adfligentes, ad ſextam veſpertinam quotidie durabaot. Et, quod notatu dignum erat, fontem iſtum cum lacte aſinino conſuſum, morbi ſequebatur exacerbatio; ſolum vero illud lac, experimenti cauſa ſumtum, lactis alias impatiens, optime ferebat, adeo, ut per eam diem febrilis etiam acceſſio dederit inducias.

Interim ſpes manebat firma, fore, ut ex continuato harum aquarum, per quatuordecim jam dies potarum uſu, malum adhuc ſuperaretur. Verum præter omnem ſpem & opinionem tum recidebat conſuetus paroxyſmus; corporis languore, ſomnolentia, frigore, ſudore, ſiti, oris ſiccitate, pedum refrigeratione, continua præcordiorum ſudantium anguſtia, ac difficili ſpiratione ſtipatus; quo lecto prorſus affigebatur ægrotans. Circumſtantes, conſilii inopes, propinabant ſtatim pulverem ita dictum vitalem Halenſium, quem ſudor excipiebat copioſus. Conſultus mox per litteras Medicus mittebat pulverem ex antimonii diapboretici, nitri depurati, cinnabaris nativæ ſcrupulis duobus, pulveris Marchionis ſcrupulis quatuor, caſtoreique ſcrupulo uno paratum, & in decem partes diviſum. Quarum una veſperi ſumta, major ſanguinis ebullitio, ſomnum turbans, & dolores cardialgici inde ſequi videbantur; neque alteram alius excipiebat effectus. Quid multis? antiqua ſymptomatum ſcena ludi incipiebat: nam ſudores immodici, cordis tremor & anxietas, cum meticuloſitate quadam, terroribus, pavoribuſque conjuncta, capitis dolores, ſitis, oris ſiccitas, & inadpetentia turmatim recurrebant; neque ſudores iſtos, punctorium cuti ſenſum inferentes, ulla purpuræ comitabatur efflorеſcentia. Scire quoque refert, pedes continuo ſudore, eoque frigidulo, maduiſſe, ſuperiori corpore baud æque inſudante.

Hoc in rerum ſtatu ad coërcendos potiſſimum ſudores, porrigebatur pulvis ex lapidum cancrorum, coralliorum rubrorum, nitri depurati, pulveris Pannonici rubri ana ſcrupulis duobus, ſpecierum de hyacintho drachma dimidia, croci martis antimoniati *Stahlii* ſcrupulo compoſitus; dabatur mixtura ex tincturæ coralliorum, martis tartariſatæ *Ludovici*, ſpiritus nitri dulcis, & ſyrupi papaveris rhœados æquali portione concinnata. Nec his vero operæ pretium facientibus, pilulæ, quæ habebant extracti cardui benedicti, centaurii minoris, trifolii aquatici, antimonii diaphoretici martialis *Ludovici* ana grana quindecim, mane deglutiendæ; à meridie tinctura martis *Zvvælfferi* capienda, & veſperi aſſumendus pulvis, ex coralliorum rubrorum, matris perlarum, eboris ſine igne parati ana drachma, ſpecierum de hyacintho, & antihectici *Poterii* ana drachma dimidia concinnatus exhibebatur.

Sub horum uſu, ad meliorem inclinare videbatur valetudinem, adeo, ut paroxyſmis extra lectum perfungi potuerit; hi vero ſingulis diebus per horam anticipabant, & pedes, adhibitis in caſſum frictionibus, frigore pariter ac dolore continuo infeſtabantur. Verum enim vero infidum illud malum paulo poſt ſummo cum impetu recruduit, & ægram huc uſque recenſitis ſymptomatibus immerſam, detinet. Illa cæterum valde eſt ſenſibilis, & medicamenta calidiora, caſtoreum, volatilia, myrrhata, aloëtica, pilulaſque Bechcrianas minime ferre poteſt. Quæ quum ita ſint, & periculum in mora videatur poſitum; expetit ſibi conſilium curatorium, præſervatorium, & diæteticum.

Conſultatio.

Ferox, tædiique plenus morbus, quo cum fœmina generoſa, corpore teneriori, animo ſenſibiliori, & ſuccis obcohibita menſtrua impuris prædita, per longum tempus conflictatur, purpuræ ſcorbuticæ nomen meretur. Cujus quidem materialis cauſa, quæ eſt acre ſerum, in nervoſis ac motricibus potiſſimum reſidet partibus, quas ſtimulando, atque vellicando ad præternaturales, & ſpaſmodicas proritat commotiones, atque ſic cauſam præbet, quo omnes œconomiæ vitalis functiones turbentur ac deſtruantur. Quemadmodum vero hæc in pleriſque purpuratis contingere ſolent affectibus; ita in noſtro ſpeciatim caſu adhuc quædam occurrunt momenta, quæ cuncta ſymptomata ut graviora, ſic & diuturniora reddunt. Ut enim ſenſibiliorem ac debiliorem generis nervoſi conſtitutionem ſilentio prætermittam, qua præditi præ aliis decumbunt gravius: ipſa remediorum, quibus uſa eſt, farrago, nec non animi vehementiores affectus, regimen inordinatum, & frigus corpori liberalius admiſſum, atque hinc intus verſa purpuracea materia, peculiarem merentur conſiderationem. Nam ſicut nimius medicaminum uſus magno reconvaleſcentiæ eſt impedimento: ita miaſma illud exanthematicum, ſi ſæpius retropellatur, longe deteriorem & virulentam velut acquirit indolem; qua non ſolum truculentiora machinatur mala, verum tam fixam quoque ſedem occupat, ut ægerrime poſſit eliminari. Non igitur mirum eſt, quod adhibita huc uſque artis præſidia, quæ corrigendæ pariter ac excernendæ materiæ peccanti à Medicis, laude digno conatu deſtinata videntur, temperantia, diaphoretica & antiſpaſmodica, votis nondum reſponderiot. Nec improbarem commeodatum fontis Selterani tam ſolius, quam lacte aſinino nupti, uſum; ſed optâſſem, ut prius ope blandorum laxantium, & clyſterum primæ regiones, curatius fuiſſent purgatæ.

Quicquid vero ſit, in eo jam cardo rei vertitur, ut oſtendam, qua ratione malo huic firmius

radica-

radicato liceat mederi. Et hoc fine primam eſſe oportere curam arbitror, quo materia ſubtilis purpuracea ex vitæ penetralibus ad corporis ſuperficiem expellatur; quod impetraturos nos eſſe confido, ope pulveris hunc in modum conficiendi: *Recipe pulveris Marchionis drachmas duas, antimonii diaphoretici, ſuccini præparati, cornu cervi uſti ana drachmam, nitri depurati ſcrupulos duos, cinnabaris nativæ præparatæ ſcrupulos. M. F. pulvis, div. in octo partes & bis terve quotidie aſſumatur.* Huic crebro juvabit interponere unum vel alterum cochlear potionis analepticæ, & leniter diaphoreticæ, quæ ſic habet: *Recipe aquæ florum ſambuci, cardui benedicti, meliſſæ citratæ, ceraſorum nigrorum, ana uncias duas, matris perlarum drachmam, ſucci citri, ſyrupi papaveris albi ana drachmas duas.* M. D.

Deinceps commendo liquorem meum anodynomineralem, cujus cum ſpiritu bezoardico *Buſſii* mixti triginta guttæ vel mane vel veſperi capiantur: pollet enim vi præſtanti, ſpaſmos ſedandi, lenem tranſpirationem promovendi, & materiam exanthematicam ad corporis corticem dejiciendi; majorique his in morbis cum fructu uſurpatur, quam ſpiritus ille nitri dulcis, cujus in hiſtoria morbi fit mentio, & quem ex ſpiritu inflammabili, & vini rectificatiſſimo, in obſervationibus meis chymicis parandum docui. Neque erit alienum, decocto jam deſcripto, & ex raſura cornu cervi, radicibus ſcorzoneræ, ſarſaparillæ, liquiritiæ, & ſemine fœniculi confecto, ulterius & pro potu ordinario, & pro remediorum vehiculo uti.

Ad alvum porro liquandam, & ſordes è primis regionibus vacuandas, egregiam virtutem præſtabit pulvis rhabarbari, qui veſperi ad ſcrupulos duos ex aqua frigida fontana bis quavis hebdomade propinari poteſt; ſpecies autem de hyacintho, ob vim, quam obtinent adſtrictivam, illi pulveri addere ineptum eſt. Neque minus huic ſcopo reſpondent clyſteres, ex juris gallinacei libra una, olei amygdalarum dulcium, & florum chamomillæ unciis duabus vel tribus parati; quippe qui tenſas ſpaſmo fibras emolliunt, & impuritates blande ſubducunt.

His denique recta vivendi ratio conjungatur, neceſſe eſt; in qua cumprimis calor conclavis, in quo degit, moderate calidus ac æqualis eſſe debet: & conſultius erit, ante purpuræ eruptionem, in lecto ſe continere, & linteaminum mutationem differre, aut cautiſſime inſtituere. Victus ſit facilis, nec conſert multis veſci carnibus, ſed potius juſculis avenaceis, vitello ovi permixtis, vel gallinaceis, cum radice ſcorzoneræ, cichorei, & ſucco citri vel aurantiorum alteratis, frequenter uti. Cæterum ſi vernalis acceſſerit tempeſtas, auctor ſum ſuaſorque, ut ægra fontem Selteranum vel ſolum, vel lacti aſinino, ſi tulerit ventriculus, nuptum adhibeat, eoque bis quotannis, conjuncta duplici venæ ſectione, utatur.

CASUS CXCIII.

De purpura alba & rubra, cum ſumma generis nervoſi debilitate conjuncta.

Foemina XXXII. annos nata, vegeta quidem ſanitate, & acuto hilarique ingenio à natura inſtructa fuit; at per varios in tenera jam juventute caſus fracta, morborum vi omnino ſuccumbere debuit. Nam juvencula adhuc, ob matrem, quæ noverca erat, cancro mammarum affectam, non ſolum curis domeſticis ſola præeſſe, verum etiam matri ægrotæ, non ſine inſigni faſtidio, aſſiſtere cogebatur: unde ipſa quoque parum valuit, & cumprimis febrem aliquando intermittentem incidit, quæ conſulto ſuppreſſa, ſututis procul omni dubio primam cauſam præbuit ægritudinibus. Matre defuncta, pater cœpit ægrotare; cui iterum à manu eſſe debuit, licet purpura per tres menſes admodum gravi, & calidioribus medicinis oppugnata laboraverit. Tandem hoc quoque morte extincto, multis mœroribus oppreſſa, valetudinariam egit vitam, & hujus cauſa fontem Selteranum potavit, eo effectu, ut finita potatione, critica ac ſalutari corriperetur diarrhœa.

Paulo poſt, annus ætatis erat vigeſimus ſextus, mihi nupta, & brevi ante nuptias graviſſimis, ob cauſam coram judicio gerendam, ſolicitudinibus, aliiſque animi adfectibus agitata, indeque capitis horrendis doloribus, quin pridie nuptiarum magno rigore ac frigore correpta, ac ipſa denique feſtiva die ſaltando vehementer exæſtuata, poſtridie lunare tributum, licet debitum nondum adeſſet tempus, perſolvere cœpit. Huic fluori ſtatim inſignis jungebatur ſitis, quam nec Selteranis acidulis ſolis, nec iiſdem cum vino maritatis, explere valebat. Interim ego, negotiorum cauſa per duos treſve dies peregre factus, redux uxorem meam, purpura maligna rubra & alba per totum corpus occupatam, magnoque pectoris ardore & oppreſſione, nec non vigiliis infeſtatam deprehendi. Purpura in cruribus ac abdomine hinc inde exulcerationes producebat: neque tamen minus datis emulſionibus, pulveribuſque nitroſis, ac fixis bezoardicis, exſiccabat, & cum reliquis ſymptomatibus, Deo ſint gratiæ, evaneſcebat.

Verum cum ſequenti, qui erat Auguſtus, menſe utero inciperet gerere; vacillabat rurſus valetudo, quamvis geſtationis tempore bis ſanguis è pede mitteretur, ſiquidem primum ardorem præcordiorum, & alvinam obſtructionem; progrediente graviditate œdematoſum pedum tumorem, & brevi ante partum eryſipelas pedum, crudeliſſimis doloribus ſtipatum, pati debuit; quæ fœtu in lucem edito omnia conquieſcebant. Sed in puerperio purpura denuo efflorefcebat; & purgatio uterina larga quidem ſuccedebat quantitate; ſundebatur autem ſeroſus duntaxat humor, inſigni acrimonia imbutus, & intolerabili fœtore nares feriens. Præterea corpus adeo contabeſcebat, ut febre eam hectica extenuari crederes: & denique infans, quarta poſt partum ſeptimana, morte raptus, vehementem cr abat mœrorem. Quamobrem finito puerperio, fontem Selteranum ipſi ad ſcatebram bibendum ordinavi; unde factum eſt, ut per unum alterumve annum, accedente legitimo menſtruorum fluxu, licet extenuata, ſatis bene valeret. Verum ante quatuor annos rurſus impregnata, variiſque ſimul ægritudinibus, præſertim febre tertiana, affecta fuit; quæ ope pilularum balſamicarum oppugnatæ & mitigatæ, non impedierunt, quo minus debito tempore felicem ederet partum.

Abhinc vero parere deſiit; vitamque multis adfectionibus immerſam, miſera traxit, quales huc uſque fuerunt vehementes capitis dolores, perpetua pedum refrigeratio, contumax alvi obſtructio, aſſidua ſitis, ardens circa cordis ſcrobiculum ſenſatio, corporis contabeſcentia, & moleſtus languor, adpetitus inconſtantia, & menſtruorum parcior fluxus. Ante aliquot annos poſt gravem cardialgiam, vomitus patiebatur, & per illos fruſta ſebacea magnitudine nucis juglandis reddebat: quos ſecundaturus, lene exhibebam vomitorium, quod tantus artuum extremorum tremor, inaniſque vomendi conatus excipiebat, ut blandum anodynum ex aqua lilio-

rum convallium ſpirituoſa ipſi propinare deberem, quo ſumto parum bilioſi humoris magno cum impetu eructabat. Hinc abſtinui à vomitoriorum exhibitione, & laxantibus pugnavi; ſed hæc qualiacunque, ſive ſal Sedlicenſe, ſive aperitivum *Hoffmanni*, ſive potiunculæ mannatæ, ſive pilulæ balſamicæ per aliquot dies continuatæ fuerint, nunquam reſpondebant rite votis; quid? quod mannatas potiones, quas abhorrebat, ſtatim vomitu reddiderit. Calidioribus ac reſinoſis medicaminibus uti, ob debiliorem generis nervoſi conſtitutionem, neutiquam auſus ſui; & quod peculiari dignum eſt animadverſione, omnes orthoſtadia averſatur medicinas, lecto autem per auctum morbi impetum affixa, eas cum voluptate pariter ac egregio fructu capit. Liquor anodyno-mineralis uti ſemper, ita adhuc etiam, ſi præcordiorum anxietates, & ſpaſmodicæ motiones nimis urgeant, levamen inſert; ſed eo ſumto, plerumque moleſtiſſimi ſuboriuntur ructus, & ultra duodecim horas atrociter infeſtant. Suaveolentia, inque primis balſamum vitæ, utut ambra privatum, ſummo faſtidio adverſatur. Ex cibis viliores amat, delicatioribus non delectatur; vino, licet parcius, utitur; nonnunquam tamen rarius potum calidum Thée bois vel Coffée, lacti nuptum ſorbet, frequentius autem loco fabarum Coffee, ex amygdalis roſtis ſibimet decoctum parat, quippe quæ ob unctuoſum, quod fovent principium, alvo lubricandæ inſervire perhibentur. Hujus etiam lubricitatem ope humectantium, ac ſeri lactis ad mentem Illuſtris *Hoffmanni* parati adjuvare, ſed incaſſum tentavi. Sub epulis porro adjuvandam vim digeſtivam, Elixir viſcerale *Hoffmanni* propinavi; nec non aquas Selteranas, balnea ex aqua dulci, & tepidiora pediluvia, à quibus tamen capitis dolores exacerbari putat, in uſum vocavi.

Omnium vero irritus huc uſque fuit effectus; alvus quotidie quidem reſpondet, ſed arte liquari non poteſt; urina plerumque aquoſa, interdum turbulenta, inſtar ſpiſſioris cereviſiæ, abſque coctionis ſignis mingitur; pulſus citatior ſemper & parvus, quandoque micans fertur; ſomnus eſt turbulentus; ſanguis è vena detractus, olim ſiccior ac ſpiſſior adparuit, jam laudabili conſiſtentia præditus videtur; & animus, à prima juventute ſemper hilaris, magis moroſus ac dejectus redditur. Ad hæc per integrum, qui noviſſimus eſt, annum, quavis veſpera ingenti corporis frigore percellitur, quod calor pungens & mordax excipit, & hunc rariſſime levis mador ſequitur; quo exhalante, bene habere videtur, ceſſante vero ſpirandi ſuboritur anguſtia, & pectoris oppreſſio. Quo in ſpaſmodico, qualis mihi videtur, affectu conſilii ſum inops, & licet ex mente cujuſdam Medici thermas Carolinas, quas uxori meæ proficuas ipſe judico, adhibere vellem; metuo tamen, ne, cum corpus nulla arte purgari, neque ideo ad hanc curationem præparari poteſt, majus exiode propullulet damnum. Quare abs te peto, Vir Experientiſſime, ut me doceas, quæ in morbo hoc intricato ſint profutura.

Reſponſio Conſultatoria.

Quæ mihi, Vir Prænobiliſſime, de gravi & diuturna amantiſſimæ Tuæ uxoris perſcripſiſti ægritudine, luculenter teſtantur, eam inſigni generis nervoſi debilitate laborare; qua præſertim magnus ille alimentorum canalis, ventriculum puto & inteſtina affecta, & hinc ſpaſmodicis pariter ac flatulentis obnoxia videntur affectionibus. Ubicunque vero ſolidæ & motrices partes à vigore & robore ſuo naturali dejectæ ſunt; ibi ſuccorum quoque vitalium legitimus curſus admodum retardatur, ſalutares ſecretiones & excretiones imminuuntur, & hinc dyſcraſia humorum ſcorbutica, infelix multorum malorum mater, progeneratur. Atque ſi omnes caſus, quos à teneris annis lectiſſimæ fœminæ ſuſtinendos fuiſſe percepi, rite conſideravero; hac in mea ſententia inſigniter confirmor. Namque quo ſenſibiliorem ac teneriorem à natura nacta fuit corporis conſtitutionem; eo majori ad irregulares motiones promptitudine nervoſum ſyſtema inter duriorem, quam ſub matris novercæ regimine ſuſtinuit, educationem imbui debuit. Cohibita ſubinde febris intermittens, & hinc intus acta materies morbifica, primum dyſcraſiæ humorum dedit pabulum; quæ aucta, per inſequentes ob parentis ægritudinem mœrores, partium ſolidarum debilitate, & hinc retardato fluidorum motu, nec non excretionum libero ſucceſſu, mirum in modum omnino crevit, & in purpuratam tum temporis deſiit efflorеſcentiam. Qua forſan non radicitus perſanata, laudabili quidem inſtituto, nec infelici cum effectu adhibitæ fuerunt aquæ Selteranæ: verum inſequuta animi graviora pathemata, peſſumdederunt ſperatam ſalutem. Commotis enim inde ſolidis æque ac fluidis partibus, febriles primum exceperunt moleſtiæ, quæ, exagitato ſub iis per fortiorem ſaltationem corpore, rubram & albam poſt ſe traxerunt purpuram. Cujus noxia materies, cum ob imbecillitatem partium motricium, haud ſufficienter è corpore fuit proſcripta, accedente graviditate, & hinc labefactato magis robore, novam affectavit eruptionem; qua neutiquam poſita, ardentem in ſcrobiculo cordis dolorem, nec non eryſipelaceum in pede produxit tumorem. Quamobrem rectiſſime ſub finem puerperii adhibitas credo acidulas Selteranas; quippe quæ acrimoniam ſuccorum vitalium temperando, motum eorundem progreſſivum facilitando, & uterinum fluxum reſtituendo, permagno utique ſanitati fuerunt præſidio. Verum enim vero, quum legitimum partibus ſolidis nondum rediiſſe videatur robur; non mirum eſt, quod inſequuta nova impræguatione, & accedente forſitan in victu errore, tertiana febris, eaque ſuperata, poſt enixum fœtum, varia propullulaverint ſymptomata: quorum ad hanc uſque diem adfligentium potiſſima ſunt capitis dolores, aſſidua ſitis, continuum extremorum, maxime pedum, frigus, ardens circa cordis ſcrobiculum ſenſus; inſignis virium languor, dejectus ciborum adpetitus, & vomitus, iique ſebacei. Mea quidem ſententia omnes hæ adfectiones nimiæ ſyſtematis nervoſi, maxime ventriculi ac inteſtinorum debilitati, & hinc pendenti ad motus irregulares promptitudini, maximam partem debentur. Nam ſi primæ regiones ſpaſmo obſidentur, oriuntur primum ſebacei vomitus; deinceps ſanguis in libero per imum ventrem circu tu præpeditus, majori ad caput ruit quantitate, ejuſque vaſa diſtendendo, cephalalgiam parit. Idem cruor copioſius ad præcordia verſus, horum vaſa nimium infarciendo, pectoris oppreſſionem, & anxietates inducit; eminus autem, minori copia & impetu per exteriores artus progrediens, ad eorundem perpetuum frigus multum diſponit. Quemadmodum vero ſpaſmos plerumque atonia ſequitur; ita hac in ventriculo ac inteſtinis locum occupante, perit ciborum adpetitus, legitima digeſtio, vegeta ſordium per alvum excretio, & inde multæ generantur cruditates; quæ accumulatæ, vellicando novam ſpaſmorum præbent occaſionem.

Quo facilius vero fuit, pathologicam præſentis mali explicationem ſuppeditare; eo erit difficilius, illud temporis vetuſtate corruptum, & in habitum degeneratum in tam ſenſibili ſubjecto debellare. Ipſa profecto pharmacomania, qua ejuſmodi ægrotantes ſimul laborare deprehenduntur, & per quam varietate Medicorum æque ac remediorum delectantur, ipſis magno cedit impedimento, quo minus

deſi-

deſideratam morbi medelam aſſequantur. Nam nimio remediorum, cumprimis ſi minus convenerint, uſu nihil ſane ad labefactandum partium ſolidarum robur, & binc protrahendam morbi diuturnitatem, ferme opportunius occurrit. Non equidem circa uſurpata in præſenti caſu hactenus ſubſidia, quidpiam monendum habeo; tantum abeſt, ut ea morbi cauſæ ex omni parte congrua fuiſſe arbitrer; neque vero præſtantiſſimarum medicinarum accumulatum uſum prodeſſe ſtatuo. Quamobrem ſuadeo, ut jam mittantur cuncta pharmaca; nec niſi diæteticis potiſſimum pugnetur præſidiis. Ex his omni laude major eſt cœli, aërisque mutatio; quam ut lectiſſima mulier, conjuncta corporis moderata exercitatione, ſibi habeat commendatam, etiam atque etiam hortor. Deinceps potationem lactis aſinini, cum acidolis Selteranis æquali pondere maritati, admodum ipſi proficuam æſtimo, cujus quotidie tres menſuras ſorbillare expediet. Non minus ſuis meritis extolli meretur creber uſus juſculorum medicatorum,, quæ ex carnibus vitulinis, vel bovinis potiſſimum aſſis, additis radice graminis, cichorei, fœniculi, aſpargi, petroſelini, ſuccoque citri vel aurantiorum parari poſſunt. Sub epulis denique capiendas ſuadeo quinquaginta guttas Elixirii balſamico-viſceralis, quale *in Notis ad Poterium* cum vino Hungarico conficiendum docui. Reliqua tuæ, vir Prænobiliſſime, dijudicationi relinquo; & ut ſummum Numen inſtituendam curationem clementer ſecundet, ex imo pectore precor.

CASUS CXCIV.

De febre purpurata puerperarum pro novo & incognito morbo habita.

PUerperis per aliquod tempus inſenſum fuit malum quoddam, quod eas ſequenti potiſſimum adoritur ratione. Secundo videlicet vel tertio à partu die percelluntur ex improviſo quodam horrore, quem protinus ingens calor, cum ſumma pectoris oppreſſione, crebris ſuſpiriis, & lochiorum retentione ſtipatus inſequitur. Poſt aliquot dies puſtulæ miliares per totum corpus maxime per præcordia, conjunctis deliriis, nervorumque ſubſultibus efflorefcunt; quarum malignitate, plus minus majori, pleræque oppreſſæ, vel circa quintam, vel etiam decimam morbi diem exſtinguuntur.

Habitus eo uſque hic atrox affectus pro febre miliari maligna; & efficaciſſimis alexipharmacis, regimine quieto, & temperate calido, adplicatione veſicatoriorum æque ac ſiccarum cucurbitularum oppugnatus fuit; ſed fruſtraneus omnium fuit effectus, & ſemper docta arte plus valuit malum. Idcirco doceri avemus, anne illud exſtirpandi ac ſuperandi nullum occurrat remedium?

Conſilium celebrioris cujuſdam Medici.

Difficultas purpuræ rubræ pariter ac albæ, quæ puerperas potiſſimum occidit, medendi, meo arbitrio in eo conſiſtit, quod rigor, quem vocant lacteum, uno cum ea maligna purpurata febre incidat tempore. Quemadmodum vero utriuſque mali cauſa magis in humorum ſeroſorum, quam ipſius purpuræ ſanguineæ, vitio quærenda videtur: ita neutri eorum venæ ſectiones, nec ſudationes conveniunt. Illæ enim tranſpirationis inſenſibilis ſucceſſum remorantur; hæ tenuiſſimum ſecum vehendo ſerum, ſpiſſius una cum maligno miaſmate relinquunt. Hinc ſequenti via tutiſſime licet incedere, qua fœminis adhuc gravidis, inſtanti puerperii tempore ea porriguntur remedia, quæ lympham atque ſerum depurandi virtute pollent. Quo quidem nomine magnam laudem merentur ſalina, antiſcorbutica, velut eſt carduus benedictus, angelica, contrajerva &c. cum abſorbentibus marinis ut matre perlarum, oſtreis, conchis, dente hippopotami, coralliis, & cornu cervi maritata. Neque in ſubjectis quibuſdam alienum eſt, balneis ſiccis, ac vaporoſis uti; in quibus cutim vel fricare, vel etiam ſcarificare oonnunquam expedit; eo, quod tali ratione, multum impurioris ſeri cum ſanguine detrahitur.

Poſt enixum vero fœtum, operæ pretium exhibet pulvis Anglicanus, de Kent dictus, cujus vel ſolius, vel cum pulvere Marchionis remixti ſexaginta grana ſingulis tribus horis vel ex aqua florum ſambuci & fragorum, vel emulſione quadam ſunt propinanda. Veſperi mixtura ex diaſcordio *Fracaſtorii*, Theriaca, nitro, ſucco citri, & aceto rutaceo conflata cum aqua cinnamomi ſine vino porrigenda eſt. Quod ſi vero hyſtericæ jungantur commotiones; abs re erit, miſſa illa mixtura, ne lochia cohibeantur, caſtoreum camphoræ nuptum, in pulvere exhibere. Ubicunque etiam immodicæ alvi fluxiones accedunt; pulveres ex coralliis, theriaca cœleſti, bolo & terra ſigillata parati, egregiam pollicentur utilitatem.

Contra vero ab omnibus eſſentiis, & aliis quibuſcunque ſpirituoſis medicinis cavendum; quoniam humorum ebullitiones exacerbant, & motrices partes ad ſpaſmodicas proritant commotiones. Sicuti enim non decet humorum impetum adjuvare: ita quoque eo reſpicere oportet Medicum, ut excretio malignæ materiæ per cutis ſpiracula, neo in ſudoris, quin potius madoris forma, in perpetuo conſervetur ſucceſſu. Quem in finem regimen temperate calidum, tam ratione conclavis, quam lectorum & integumentorum ſervari debet: nec in potus ordinarii, qui largior ſit, vicem quidquam decocto cornu cervi, cum ſucco citri permixto commodius exhibetur. Reliqua, quæ forſan pro varia ægrarum conſtitutione occurrunt, ſymptomata, cujuſvis Medici præſentis judicio oppugnanda relinquuntur: in quibus omnibus id adhuc monendum duco, oe ea remedia, quibus febri purpuratæ ſuccurritur, rigori ſic dicto lacteo ſiot cootraria. Sic enim nullum fovea dubium, fore ut divina favente gratia, prudens Medici manus malo plus valeat.

Reſponſio Conſultatoria.

Purpuratæ febres noſtris io regionibus, Miſnia potiſſimum ac Saxonia, per multos jam annos, puerperis, ut familiares, ita ſæpius quoque lethales ſunt. Quum enim ante quinquaginta adhuc annos io noſtris oris incognitæ prorſus eſſent; tum temporis Lipſiæ primum puerperis infenſæ cœperunt eſſe, & ideo febres purpuratæ Lipſienſium vocabantur. Poſt ad vicinas quoque urbes, Halam Saxonum, Leucopetram, Naumburgum, & alias devenit malum; atque ſenſim latius ſerpendo, circulo tandem Saxoniæ inferiori inhæſit. Neque vero puerperæ duntaxat, ſed & aliæ mulieres, quin viri etiam hujus morbi tyrannidem experiuntur, adeo, ut quoſdam cito jugulet, alios ad plures menſes diſcruciet. Hinc nata eſt purpuræ io chronicam & acutam diviſio; quarum illa periculi expers, nec febre ſtipata, diuturnitate duntaxat moleſta eſt; hæc febre, & vitæ diſcrimine nunquam caret. Utrumque purpuræ genus, pro ſubjectorum, quæ adoritur, varietate, aut tempeſtatis diverſitate, plus minus periculoſa machinatur mala. Quemadmodum enim chronica, ſi ſcorbutica invadit corpora, & longior & atrocior obſervatur: ita quoque acuta, ſi per tempeſtatum incongruas ac ſubitaneas mutationes, in ſubjectis, quæ ex malo vivendi genere, impuris ſcatent ſuccis, incidit, malignior &

periculoſior deprehenditur. Omnis quoque purpura vel rubra eſt, vel alba; hæc ut plurimum mali moris exiſtit, & pernicioſior, quam illa: ſiquidem ubi febribus acutis, variolis, morbillis, uti ſæpiſſime fit, conjungitur; funeſtum tantum non ſemper prænunciat eventum.

Cauſam atrocis hujus mali in lymphæ vappidæ, ac velut corroſivæ, vitio hærere, vero eſt ſimillimum. Namque notiſſimum eſt, lymphaticum illum rorem, diuturniori in tubulis & diverticulis glanduloſis mora ac ſtagnatione, acerrimum reddi & cauſticum: qui, ſi cum maſſa ſanguinis ad interiora rurſus vehatur, & ad nervoſas partes decumbat, introducit ea ſymptomata, quæ purpuram antecedunt, atque comitantur. Hæc ſunt inſignes præcordiorum anxietates, pectoris oppreſſiones, angores, inquietudines, tenſivi ac ſpaſmodici artuum dolores, ſumma laſſitudo, ſpirandi anguſtia, horrores, animi deliquia, & inexplebilis cutis pruritus: quæ omnia, expulſa ad cutim iterum purpuracea materia, protinus conquieſcunt. Et ſicut miaſma purpuraceum ejus eſt indolis, ut ſubitaneas mutationes ſubeat, & mox ad corticem cutaneum decumbat, mox vero ad vitæ penetralia inſidioſum recedat: ita quoque pro hac varietate ſymptomata plus minus obſervantur ferocia.

Quod ſubjecta attinet purpuræ chronicæ; eam familiarem adnotavi fœminis, quæ vel per naturæ ordinem quinquageſimum ætatis annum emenſæ lunare tributum ſolvere deſierunt, vel fluore albo improvide cohibito laborarunt, quo revocato, purpura rurſus evanuit. Non minus tædii pleno huic affectui obnoxii reperiuntur, qui vitam motus expertem amant, animi adfectibus, iracundiæ ac terrori nimis indulgent, lacticiniis, panificiis, dulcibuſque cibis multum delectantur, & ſimul ſegnem habent alvum: contra vita mobili gaudentes, tenuique victu utentes raro habent, cur à tali malo ſibi metuant. Præterea mihi ſæpius adnotare licuit, febres continuas, variolaceas, morbillaceas, aliaſque, ſi vel alvus ſub iis ſtrictior, vel juſto liquidior, & tum adſtringentium ope compreſſa fuerit, purpuram excipere: quum enim per alvum ſordes ſubtiliores, ſalſæ ac ſulphureæ una cum craſſis excernantur; hæ, illa non reſpondente, intra corpus retinentur, & ad maſſam revertuntur ſanguineam. Cumprimis vero hic morbus puerperis & frequentior, & periculoſior deprehenditur: namque ſcire licet, illis tempore prægnationis, ob cohibita menſtrua, præter nimiam molem, dyſcraſiam quoque humorum plerumque generari, utique, ſi inordinatum vivendi genus, vita ſine motu deſes, & ſomnus diutius protractus acceſſerit. Tum, ubi pepererunt, vel cum ipſa febre lactea, vel brevi poſt eam toleratam, purpuracea erumpere ſolet efflorefcentia; eo, quod per dictum rigorem lympha impura, hactenus quieta, in motum cietur, & ex glandularum, quibus eo uſque inhæſit, latibulis, ad reliquam humorum maſſam compellitur. Quod ſi vero in cauſam inquiram, cur ſæpius memoratus affectus, noſtro potiſſimum ſeculo, & præſertim ſexui ſequiori, communis ſit; nulla certe ſe alia mihi offert, quam nimius, & bis terve quotidie iterari ſolitus decocti fabarum Coffée potus. Quamvis enim huic infuſo ſuas laudes, ob vim, quam exhibet, alvum liquantem, minime derogavero: attamen certis rationibus fultus credo, quod illud, ſi crebro & large potetur, alvuſque ſimul officio ſuo haud rite reſpondeat, omnino noxarum ferax ſit: ſiquidem non modo novas particulas, quæ œconomiæ vitali, non adeo amicæ ſunt, in corpore relinquit, verum etiam ope caloris latentes jam in primis viis ſordes acres, bilioſas, impuras commovet, & deficiente legitima alvi ſolutione, ſecum in ſuccos rapit vitales.

Quibus præmiſſis, facilius fore exiſtimo, præſervandi pariter ac curandi hanc affectionem, proponere methodum. Præſervandi quidem finis partim ſub graviditatis decurſu, partim ipſo puerperii tempore habendus erit. Et quod imprægnationis ſtatum attinet; hæc eſto princeps medentis cura, ut propullulantes ſenſim humorum impuritates, malignitatis purpuraceæ cauſas, in prima, ut vocant, herba ſuffocet, nec increſcere ſinat; id quod decenti ſanguinis miſſione, & ventris purgatione obtineri poterit. Venæ ſectio in fœminis, quæ ſanguineæ, ſuccorum plenæ, gulæ largius indulgentes, & otio ſunt deditæ, bis vel ter durante graviditate, quarto, ſcilicet, ſextoque prægnationis menſe adminiſtrari, & in quibuſdam brevi ante partum tertia vice iterari debet. Alvum vero ſemper oportet eſſe lubricam, cui ſcopo præter alimenta humectantia, pilulæ balſamicæ *Becheri*, vel ſal Anglicanum, aut Sedlicenſe, vel denique potio laxativa, ex manna, rhabarbaro, cremoreque tartari confecta, admodum accommodata ſunt. Adhæc tranſpirationis, qua in depurando ſanguine, nihil præſtantius eſt, legitimum ſucceſſum omni ſtudio adjuvare expedit: quem in finem ſufficiens corporis motus, victus humectans, & potus tenuis commendari merentur. Contra vero cibi nimium dulces, acidi, fructus horæi, poma, omne placentarum genus, & quæcunque ſpiſſos viſcidoſque generant humores, dum remorantur madoris excretionem, ſedulo vitanda; & ex eodem fundamento à largiori cœna, ſomno diuturniori, & animi pathematibus ſtudioſe cavendum. Eidem ſcopo dicata ſunt diaphoretica, quæ ſicuti calidiora, qualia pleræque radices alexipharmacæ ſolent eſſe, nimis exæſtuando humores, certam minantur noxam; ita temperatiora potiſſima ſint, ex quibus pulveres bezoardici, nitro & præcipitantibus nupti eminent. Nec minorem ſpondent operam balnea tepida ex aqua dulci parata, quæ ſiccis & vaporoſis longiſſime præferenda eſſe ſtatuo.

Excluſo feliciter partu, purpuram præſervandi ratio in eo conſiſtit, ut altero mox die, quo humorum à puerperio inductus orgaſmus, pulſuſque celer conquievit, portio pilularum ad *Stahlii*, *Becheri*, vel meum exemplar paratarum exhibeatur, eademque poſtridie, ſi impeditior fuerit lochiorum fluxus, repetatur: quippe quæ primas regiones ab inhærentibus ipſis ſordibus repurgandi, fluxumque lochialem promovendi, virtute pollent egregia. Tertio die, quo lactea plerumque invadit febris, operæ eſt pretium, pulveris mei bezoardici, cum præcipitante æquali pondere maritati, drachmam dimidiam, exhibere.

Quod ſi vero his neglectis, aut in caſſum adhibitis, purpura efflorefcat, circumſpiciendum ante omnia ſuadeo, num uterinus fluxus vel parcior, vel plane cohibitus ſit; tumque, præmiſſo pediluvio, protinus quatuor vel quinque cruoris ex vena in pede ſecanda uncias detrahere juvabit. Deinceps cavendum ut à remediis, ita regimine calidioribus; nec non ab omni refrigeratione, & refrigerantibus medicinis. Unde nitroſorum quoque cautum oportet eſſe uſum, nec temere iis utendum, niſi pulſuum celeritas, & ſanguinis ebullitio urgeant. Nec denique alvi obſtructio deſuper habenda; ſed nec ſtimulantibus, nec ſalinis ſolutio molienda. Medendi ratio, qua in hoc affectu ſummo cum fructu uti ſum ſolitus, in exhibitione pulveris bezoardici, cum præcipitante remixti, nec non caſtorini & cinnabarini, ac liquoris mei anodyni mineralis unice conſiſtit. In more etiam mihi poſitum eſt, ut, ſi præſertim anguſtiæ præcordiales nimium adfligant, mixturam, quæ ex *tribus partibus liquoris dicti anodyni*, *una ſpiritus bezoar-*

dici

dici Buſſii, *& dimidia eſſentiæ caſtorei componitur*, una cum pulvere, *ex pulveris bezoardici granis quindecim*, *cinnabaris nativæ præparatæ granis quinque*, *& pulveris caſtorei granis duobus* concinnato, puerperis exhibeam. Ad ducendam alvum non niſi clyſteribus ex floribus chamæmeli, ſale communi, & nitro paratis uti; & pro potu ordinario ſequens commendare ſoleo decoctum: *Recipe raſuræ cornu cervi*, *radicis ſcorzoneræ*, *ſarſaparillæ ana uncias duas*, *Conc. cont. decoquantur in tribus aquæ communis menſuris.* Inſuſum denique herbæ Thée bois parcius, nec nimis calidum ſorbillare decet: qua methodo multas puerperas, aſſiſtente divina gratia, & à purpura præſervatas, & curatas novi.

CASUS CXCV.

De purpura alba puerperis plerumque funeſta.

Familiaris admodum noſtris in locis eſt purpura alba, qua pleræque puerperarum, maxime primiparum, infeſtantur, quin & jugulantur. Illas enim ſecundo circiter, vel tertio à partu die ingens horror, cum ſequente continuo calore, adoritur; & nonnullas ſumma pectoris, & præcordiorum anxietas diſcruciat. Quarto vel quinto die efflorefcunt primum per ſcapulas & collum, mox per totum corpus, pellucidæ veſicæ; & ſeptimo, interdum nono, deliria, ac convulſivæ agitationes junguntur, vitamque pleriſque eripiunt. Quam diram luem ut præcaverem, circa medium prægnationis tempus, & brevi ante partum, cruorem ex tuſa primum in brachio, altera vice in pede, vena, larga quantitate detrahendum curavi; & noviſſimo ante partum menſe, ad obtundendas æque ac è corpore proſcribendas ſordes impuras, quibuſdam pilulas Stahlianas cum pulvere abſorbente nitroſo mixtas, alternis diebus dedi; aliis drachmam magneſiæ albæ cum aqua florum acaciæ quotidie propinavi: pertinacem victus obſervationem injunxi, atque pro ordinario potu decoctum ex hordeo, radice ſarſaparillæ, ſcorzoneræ & ſemine aniſi paratum exhibui.

Quum accederent partus dolores; illis facilitandis, & alvo ſimul liquandæ me conſulturum putavi, ſi præberem pilulas balſamicas: nec ſpes vota feſellit. Excluſo ſubinde fœtu, vitatis ſedulo ſpirituoſis, ac calidioribus medicamentis ac alimentis ex juſculo gallinaceo, dedi drachmas duas olei amygdalarum dulcium recentis. Tum alvinam non minus, ac lochialem excretionem conſervaturus, pilulas Stahlianas quotidie devorandas ſuaſi; & ad ſecundandam tranſpirationem, purpuræque efflorefcentiam commendavi pulveres præcipitantes nitroſos, qui habebant antimonium diaphoreticum, cornu cervi ſine igne, lapides cancrorum, conchas marinas, ſuccinum album, matrem perlarum, nitrum, arcanum duplicatum, & cinnabarim antimonii. Potum eſſe tepidiorem, & vel theiformem, vel decoctum hordei cum radice ſcorzoneræ & raſura cornu cervi compoſitum juſſi: atque, ut uteri & partium genitalium inflammationem anteverterem, ſacculos paregoricos, camphora permiſtos, ad abdomen & affecta loca curavi adplicandos; hiſque ſub divina gratia effeci, ut cruenta ex utero fluxio rite ſuccederet, purpura ſufficienter efflorefceret, & ægræ à præcordiorum anxietatibus aliiſque gravioribus immunes eſſent ſymptomatibus. Neque vero minus plurimas accedente ſeptima vel nona die, poſt retenta ſubito lochia, ex improviſo, animi defectiones, deliria, atque mors rapuerunt.

Quamobrem in aliis alia uſus ſum medendi ratione: Propinatis enim proxima à partu die pilulis Stahlianis, per reliquum tempus magneſiæ albæ drachmam dimidiam, cum aqua florum acaciæ exhibui; unde aliquot ſemper ſedes ſequutæ ſunt. Deinceps lochia & purpuram ſudoriſque excretionem promovendi fine, ex decocto ſupra memorato vel ſpiritum nitri dulcem, vel urgentibus præcordiorum anguſtiis, eundem cum ſpiritu bezoardico *Buſſii*, & liquore anodyno *Hoffmanni* permixtum, vel etiam ſequentem dedi emulſionem: Recipe aquæ florum ſambuci, tiliæ, ſcorzoneræ, ceraſorum nigrorum ana unciam, amygdalarum dulcium unciam dimidiam, ſeminis cardui mariæ drachmas duas. M. F. l. a. emulſio; adde pulveris bezoardici *Sennerti*, matris perlarum, cornu cervi ſine igne, antimonii diaphoretici, lapidum cancrorum ana ſcrupulum unum & ſemis, julepi roſarum q. ſ. M. D. Veſpertino nocturnoque tempore, qno febrilis æſtus inſignior erat, lapidem de Goa vel ſolum, vel cum pulvere præcipitante ſine nitro mixtum propinavi; per ante meridianas vero horas, mixturam ſimplicem, aut ſi metus convulſionum eſſet, liquorem cornu cervi ſuccinatum porrexi. Non minus denique ad præoccupandam purpuratam febrim, pulverem *Stablii* antiſpaſmodicum, camphora permixtum, adhibui: ſed omnium irritus fuit effectus; adeo, ut licet quædam mulieres, ex mortis eriperentur faucibus, plurimæ tamen, cumprimis primiparæ, fuerint extinctæ.

Dubii igitur tædiique plenus ſum, eo magis, cum hoc in rerum ſtatu famæ periculum ſubire videar. Quare tuam, vir Experientiſſime, reſcire cupio mentem, maximeque doceri geſtio: 1. num Medici culpa factum fuerit, ut purpurata febris hactenus pleriſque vitæ periculum attulerit? 2. quæ cauſa tam atrocis ſit mali, quod ne iis quidem pepercit puerperis, quæ præter obſervatum tempore graviditatis rectum vivendi genus, ſanguinem ſibi detrahendum curarunt, & lochiorum ſufficientem experiuntur fluxum? & 3. anne nullus medelæ ſit locus?

Conſilium Medicum.

Non miror, Vir ampliſſime, Te non parum eſſe perturbatum, cum non obſtantibus variis, quæ & præſervandi, & curandi fine tam diætetica, quam pharmaceutica adhibuiſti, remediis pleræque puerperarum purpura alba correptæ, & accedentibus periculi plenis ſymptomatibus extinctæ fuerint. Verum bono eſto animo: ea enim, quæ ſumma cum cura ordinaſti, medicamina ita omnino comparata eſſe cenſeo, ut morbo, ejuſque cauſæ adprime reſponderint, & cenſura digni ſint, qui famæ tuæ, quæ tamen ſalva eſt & integra, quicquam detrahere ſtudent. Funeſti enim exitus, quem purpura puerperarum, maxime primiparum hoc anno (erat autem poſt Chriſtum natum 1727.) ſortita eſt, cauſam non niſi in ſubitaneas tempeſtatum mutationes conjiciendam eſſe arbitror. Namque dum hactenus aër mox calidiſſimus fuit, mox eundem gelidiſſimus ac humidus excepit; non ſane fieri potuit, quin in puerperas quoque gravis exinde noxa redundaverit: quippe quibus, cum utero adhuc gerunt, ob retenta tum menſtrua impeditiorem eſſe tranſpirationem & ideo magnam impuritatum colluviem, humores ad corruptionem diſponentem generari, conſtans docuit, & adhuc dum docet experientia. His ſi tempeſtatum, eæque communes injuriæ accedant; non mirum eſt, quod aucta impuritatum mole, in ipſo puerperio ſonticis exponantur ægritudinibus; eo minus, cum eædem dicti anni ſubitaneæ aëris mutationes, in ſanis etiam ſubjectis graves morbos, purpuram, diarrhœas, dyſenterias, febres tertianas & quartanas concitaverint pertinaciſſimas. Neque enim paucis innotuit obſervationi-

bus, quod certa annorum tempora gravidis ac puerperis præ aliis ſint periculoſa; dum vel crebro abortus, vel difficiles partus, vel alias graviſſimas patiuntur adflictiones. Præterea veſtris in regionibus, ipſæ forſitan aquæ, & inde coctæ cereviſiæ, vitium quoddam ex aëris inimica conſtitutione contraxerunt: nam adnotare mihi licuit, quod dyſenteriæ atque febres malignæ, populariter graſſantes, iis in locis, quæ ſpiſſas & craſſas fovent cereviſias, graviorem ediderint ſtragem, quam illis, ubi potulenta leviora ſunt ac tenuiora. Accedit denique & illud, quod primiparis periculoſius plerumque ac difficilius ſit puerperium, quam aliis: ſiquidem uterus, & reliquæ partui dicatæ partes, ab inſueto labore majorem in iis patiuntur violentiam, & ipſe uterinus cruor, ob viarum anguſtiam, parcius & difficilius promanare ſolet.

Quæ cum ita ſint, facilius utique erit, illud malum præcavere, quam eidem jam præſenti mederi. Præſervatricem autem curam ita inſtituendam reor, ut gravidis bis terve, pro ratione plethoræ quam poſſident, mittatur ſanguis; & alvi perpetua conſervetur lubricitas; quam mannatis ac rhabarbarinis, cum cremore tartari maritatis, tutius quam pilulis moliri licebit. Si ſpiſſior, ac minus ſalubris fuerit cereviſia; hujus in locum ſummo cum fructu ſubſtitui poterit decoctum, ex ſcorzonera, ſarſaparilla, raſura cornu cervi, hordeo mundato, & corticibus aurantiorum vel citri confectum. Poſt partum ſi cunctetur lochialis fluxus, vena protinus in pede ſecanda; & cæterum diaphoreticis temperatioribus, ex cornu cervi philoſophice præparato, lapidibus cancrorum, matre perlarum, antimonio diaphoretico, cum vel ſine ſucco citri paratis, nec non decocto cornu cervi citrato erit utendum. Denique, ſi debitum acceſſerit regimen, puerpera in lecto magis decubuerit, quam erecta ſederit, & ſudore madida à linteorum improvida mutatione abſtinuerit; non dubito, quin optatus curandi eventus ſit ſequuturus.

CASUS CXCVI.

De variolis.

JUvenis generoſus, XVIII. annorum, obeſus, ſanguinis ſuccorumque plenus, facie cruore turgida præditus, nec unquam venarum ſectionibus adſuetus, ante aliquot menſes, iter fecit, ſub quo, nulla diætæ ratione habita, & vinis calidioribus indulſit, & à ſolis fervore nimium exæſtuatus fuit. Demum redux crebris venationibus, Octobri menſe, mane pariter ac veſperi inſtitutis, corpus inſigniter fatigavit; & noſtram demum Halam accedens, victu rurſus inordinato uti, & cumprimis vino Gallico Pontac dicto multiſque oſtreis delectari cœpit. Unde ex improviſo de laſſitudine corporis, alvi obſtructione, & capitis, dorſique doloribus conqueſtus; altero mox die circa veſperam magno calore prehenditur; facies rubebat, verba ſine ordine movebat, arteriæ durius & celerius ferebantur, & præcordiales anguſtiæ cum ventris murmuribus vexabant. Vocatus Medicus, infuſo protinus, ob alvi ſegnitiem per quatuor jam dies inhærentem, clyſtere emolliente, exhibebat pulveres, ex lapidibus cancrorum, nitro & antimonio diaphoretico confectos: quo facto æger bis alvum deponebat una cum multis flatibus, ſomno tranquillo fruebatur, & integram recuperabat rationem. Nihilo minus pulſus erant citatiores, & per faciem maculæ quædam rubicundæ, ac aſpretudines efflоreſcebant; ut ideo ſtatim ſuſpicio variolarum emergeret. Dabantur itaque pulveres bezoardici & diaphoretici nitro nupti, ex aquis cardui benedicti, ceraſorum nigrorum, florum tiliæ, & ſambuci: à quorum uſu quinta circiter morbi die variolæ primum per faciem erumpebant, ſeptima vero totum corpus ſpiſſo obſidebant agmine; ſomnus ſimul erat turbulentus & pulſuum celeritas uno vigore continuabat. Ad hæc ardorem faucium, & ſummam deglutiendi difficultatem perſentiſcebat; quæ inſpectæ, non niſi levem exhibebant ruborem. Alvus inſuper bis terve quotidie reddebatur, lotium colorem naturalem aurantium abſque ſedimento referebat; & demum copioſior ex ore ſaliva promanabat, tuſſiſque moleſta jungebatur. Redigebantur præſcripti pulveres, cum ob deglutiendi impedimentum haud commode aſſumi poſſent, in emulſionis formulam: ſed nihilo ſecius æſtus cum pulſu celeri remittere nolebat. Cæterum ipſæ variolæ non niſi circa nares elevabantur; in reliquo corpore depreſſæ magis, in medio foveam oſtendebant, nec facies turgeſcebat; ſed cutis inflammata, in manibus exulcerata, ineffabilem ac igneum veluti ardorem exhibebat. Accedebant ſenſim inquietudines, jactitationes, deliria; ſpiritus difficulter trahebatur; arteriæ micabant celeres, debiles ac inæquales; oculi rubicundi copioſas fundebant lacrymas; perpetui ad matulam urgebant ſtimuli, perſiſtente ſalivæ continuo fluxu. Tandem brevi ante mortem, ſumtus liquor anodynus cum ſpiritu bezoardico mixtus, quem ſæpius abſque moleſtia adhibuerat, ardoris in ventriculo ſenſationem inferebat; & poſtquam per unum alterumque momentum extra lectum in ſella erat commoratus, mox habebat pejus, ſpirandi invaleſcebat anguſtia; rationis uſus cum loquendi potentia peribat, pulſus quaſi evaneſcebat, & denique die morbi undecima vitam cum morte commutabat.

Epicriſis.

Variolarum morbus in ſe quidem periculi expers, nec adeo malignus eſt; ſed multum periculi & malignitatis à corporum, quæ invadit, diſpoſitione recipit. Eſt enim cauſa hujus febris exanthematicæ materia quædam ſubtilior, acris cauſticæ & inflammatoriæ indolis, quæ ſub ſanguinis & humorum involucro diu deliteſcit, & quadam quaſi interna fermentatione ſeſe extricat, primumque ad partes nervoſas delata illa, quæ incipienti huic morbo accedunt, ſymptomata, nimirum horrorem cum frigore, dolores artuum, dorſi & capitis, vomitus vel etiam alvi adſtrictiones, deliria, in quibuſdam motus epilepticos, ſummaſque anxietates & inquietudinem, non ſecus, ac ſi venenum aſſumtum fuiſſet, efficit; donec tandem ipſa hæc acris cauſtica materia temperata, atque ad habitum corporis expulſa, exteriores partes deſerat, quod circa quartum diem ordinaria naturæ lege evenire ſolet. Tunc vero non tam remittere, quam intermittere conſueverunt gravia illa ſymptomata, pulſus ad ſtatum fere naturalem redit, calor fit mitior, ceſſat mentis alienatio, neque amplius anxietas præcordia tenet. Quicunque igitur primis diebus moriuntur variolis, illi ante iſtam criticam excretionem, vel in ejus actu decedunt.

Quamobrem ſi variolæ corpus offendunt, puris ac temperatis humoribus inſtructum, cauſtica illa inflammans & exulcerans materia ad cutim excreta facile mitigatur, & tubercula pure bene cocto plena, ſive parva apoſtemata enaſcuntur, ita tamen, ut ante ſuppurationem dolores, vigiliæ, & calor præternaturalis cum anxietate denuo ſævire incipiant; & quando hæc febris ſecundaria doloribus & ſuppurationi ſuperveniens, nimis vehemens eſt, & cum gravioribus ſpaſmis conjungitur; certe non parum periculi imminet, & plures die undecimo, vel decimo quarto febre inflammatoria jugulantur.

Quo

Quo impuriora ergo ſunt corpora, quo teneriorem, & exquiſitius ſentientem texturam obtinent, ut fere ſunt homines in ætate juvenili conſtituti, temperamenti cholerici, ad affectuum vehementiam diſpoſiti, habitus corporis ſpongioſi, vaſiſque copioſis & exilibus præditi: eo minus etiam materia acris cauſtica temperatur, & ad habitum corporis expellitur; ſed potius majorem induit acrimoniam, ſalium multorum acceſſione, intuſque remanet, & partes nervoſas laceſſendo, mortem facile inducit.

Summam vero materiæ varioloſæ acrimoniam, atque adeo infelicem morbi eventum divinare licet, ſi ſtatim in principio morbi vehemens dolor dorſum, os coxendicis, vel lumbos excruciat, ſi mens alienatur, & caput multo ſanguine turgidum adparet, ſi ſumma virium debilitas jungitur, & ſecundo ſtatim die maculæ erumpunt non rubicundæ, ſed purpureæ, quæ ſpeciem purpuræ mentiuntur cum aſperitate. Præterea ægrum in malis eſſe indicatur, ſi facta plenaria variolarum eruptione pulſus perſiſtit frequentia, licet reliqua ſymptomata mitiora evadant, & anxietates deſinant. Periculum quoque portenditur, ſi univerſum corpus hiſce exanthematibus obſeſſum eſt, ſique non ſatis elevantur, nec pure albo replentur, ſed in medio foveam, vel punctulum nigricans oſtendunt, aut ad colorem lividum nigricantem accedunt. Non minus ſpes boni eventus valde dubia eſt, ſi facies non turgeſcit, nec urina ſedimentum deponit, licet alvus fluida ſit, nulliſque torminibus infeſtetur.

In cura igitur nihil aliud agendum eſt, quam ut in principio, ſi ſpaſmi cum febre univerſum nervorum & vaſorum ſyſtema nondum occupaverint, in ſubjectis ſanguine abundantibus vena aperiatur; ſique prima regio copioſis ſordibus repleta fuerit, emeticum cum infuſo laxante mannato exhibeantur: ita enim ſublatis impedimentis, & onere, quo premitur natura, ſubtracto, ejus auxilium in curando adjuvatur. Secundo vel tertio die, ubi jam omnia ſpaſmo, æſtu & dolore fervent, præſtat abſtinere ab evacuantibus; ſed potius nimium æſtum ac fervorem, qui eruptionem antecedit, ſedare oportet pulveribus bezoardicis nitroſo-cinnabarinis, & tincturæ refrigerantes florum bellidis, vel roſarum, cum clyſſo antimonii, aut ſpiritu vitrioli paratæ, potui ſunt immittendæ. Poſtea totum curationis tempus tranſigi debet diluentibus, humectantibus, & leniter diaphoreticis ſixioribus pulveribus, quæ peccantis materiæ acrimoniam demulcent, temperant, & motus humorum ad habitum corporis deducunt. Atque in his laudem merentur pulveres ex ceruſſa antimonii diaphoretici, cornu cervi philoſophice præparato, lapidibus cancrorum, matre perlarum, unicornu foſſili compoſiti; quibus ſi nimius æſtus urget, circa tempus ſuppurationis aliquid nitri poteſt addi; commodiſſime autem cinnabaris præparata ipſi adjicitur. Poſſunt etiam cum his concinnari mixturæ ex aquis florum ſambuci, tiliæ, acaciæ, ceraſorum nigrorum cum ſyrupo acetoſitatis citri. Ad potum vero decoctum hordei cum radice ſcorzoneræ, ſemine fœniculi, & ficubus, vel decoctum avenaceum amygdalinum magnopere commendamus. Maximum periculum imminet ab ardore illo flagrantiſſimo, qui partes externas, inprimis manus ac pedes, ſub actu ſuppurationis excruciat, præſertim ſi copia adeſt variolarum, eæque profundius cuti inſident, & magna conjungitur humorum acrimonia; ubi perículoſiſſima ſymptomata exſurgunt, nimirum dolores, anxietates, inquietudines, ſpaſmi, ſebris, vigiliæ, extremorum refrigeratio, pulſus inæqualitas, ſique delirium accedit, mors in propinquo eſt. Quamobrem non ſemel, ſed ſæpius, magno cum fructu ſuaſimus extemis partibus imponere epithema leniens, ex albumine ovorum cum oleo lini conquaſſato, mucilagine ſeminis pſyllii, vel cydoniorum paratum, qualia etiam partibus igne ambuſtis utiliter adplicari ſolent. Ita enim mitigantur ardor & dolor, qui hiſce in partibus, ob tendinum ac nervorum copiam, univerſum fere nervoſum genus in conſenſum trahit, & hac ratione plures ſervari poſſunt, alias certiſſime perituri.

Ad ſuppurationem promovendam ſolutio croci & myrrhæ cum aqua pura facta, & in emulſione cum lapidibus cancrorum adhibita, cum mitigando dolores, tum acrimoniam temperando, egregium ſane præſtat officium. Remittente febris ſuppuratoriæ impetu, alvus, ſi per tres vel quatuor dies nihil reddiderit, ducenda eſt clyſtere emolliente: quod ſi negligitur, à diuturna ejus adſtrictione faucium exulcerationes, vel capitis torpores, & ſoporoſi affectus ſuccedunt, aut ſeminium purpuræ, ſive rubræ, ſive albæ, quam noſtris in regionibus non raro variolas ſequi videmus, progignitur.

Quando ſub exſiccatione alvus non reſpondet, eam movere oportet non purgantibus, ſed lenientibus: quam in rem rhabarbarum & manna cum ſalibus neutris ſufficiunt, quorum uſus etiam poſt exſiccationem repetendus eſt. Ita enim gravia illa mala quæ variolæ & morbilli in corpore relinquunt, & quibus potiſſimum corpora impura & infantilia infeſtantur, ut ſunt febres lentæ, exulcerationes partium tam externarum, quam internarum, præſertim pulmonum, facillime averti poſſunt. Si tamen tale quid incidat, temperata balſamica, inprimis myrrhata, in ſyrupum redacta, præſtantiſſimam opem ferunt.

His in præſidiis, eorumque convenienti uſu prudens ac tutiſſima ejuſmodi febribus exanthematicis medendi ratio conſiſtit, quæ non facile medentem fallit, niſi hic morbus corpus offendat valde impurum, viribuſque dejectum, vel morbo jam occupatum, quo caſu certe conſilium præſervatorium magis locum habet; unde ii, qui ex variolis periculum metuunt, eo tempore, quo illæ graſſantur, corpus bene præparare debent. Quem in finem ſequentem commendamus methodum: In adultis & juvenibus ſanguis, ſi copia peccat, ex vena inciſa emittendus eſt. Deinceps per aliquot dies ea, quæ primas vias leniter expurgant, porrigenda ſunt, imprimis decocta ex manna, rhabarbaro, polypodio, agarico, fumaria, & ſalibus neutris, vel etiam pilulæ ex mercurio dulci, extracto rhabarbari & fumariæ conficiendæ. His ſubjungere oportet pulveres bezoardicos & diaphoreticos ex ceruſſa antimonii, cinnabari, lapidibus cancrorum, cum decoctis diaphoreticis, ex radicibus chinæ, ſarſaparillæ & ſcorzoneræ parandis. Poteſt etiam ſudor moveri cum liquore noſtro anodyno, & liquore bezoardico invicem mixto, & loco potus ordinarii ſuperius decoctum uſurpari. Horum remediorum uſus, ſi per aliquot ſeptimanas continuatur, variolæ vel non infeſtabunt corpus, vel leniſſime & ordinate ſuccedent. Eſt denique diætæ, omniumque rerum non naturalium habenda ratio, eaque ſedulo obſervanda, quæcunque ad ſanguinis benignam indolem cuſtodiendam, & excretiones promovendas conferunt.

CASUS CXCVII.

De Comite variolis extincto.

COmes quidam illuſtriſſimus, XVIII. Calend. Febr. hora veſpertina ſexta ex improviſo dolore circa ſiniſtrum femur acutiſſimo, ſenſim ad coſtas uſque ſpurias protenſo, & ſub fortiori inſpiratione

tione totum pectus pervadente corripiebatur. Cui licet nec calor, nec pulſus frequentia, nec capitis dolor, nec inſolita corporis laſſitudo jungerentur: attamen his prævenire cupiens, præſcripſi protinus mixturam ex aquis deſtillatis diſcutientibus, pulvere abſorbente, & diaſcordio *Fracaſtorii* confectam; eamque ad unum vel alterum cochlear per noctem dedi, eo effectu, ut maximam partem dolor remitteret. Verum poſtridie eodem veſpertino tempore priſtinum occupavit locum, tumque pulveribus bezoardicis, tantillo theriacæ cœleſtis nupris, fuit oppugnatus. Nox paulo inquietior erat, & ſequenti tertia die præter illos in femore cruciatus, per intervalla tantum adfligentes, accedebant capiris dolores, utut mitiſſimi; atque ſub his puncta rubicunda per frontem ac genas prorumpebant.

Periculo vacuæ primum videbantur hæ moleſtiæ, cum innoteſceret, illuſtriſſimum ægrum tribus jam, dum hic degeret, vicibus, ſimiles femorum dolores paſſum eſſe, qui obortis per faciem inſtar varorum tuberculis ſemper ceſſerunt. Exhibebam igitur mixturam ſimplicem refracta doſi; at quum quarto die dicta exanthemata non ſolum copioſius in facie adparerent, verum artus quoque ſuperiores occuparent, valetudine reliqua ſatis quidem mediocri exiſtente; inſiſtebam rurſus uſui bezoardicorum temperatiorum, eaque vel cum aquis diſcutientibus, vel in emulſionis forma porrigebam. Accedente noctu mens leviter turbari videbatur; ſiquidem æger ſolito hilarior erat, & ſe male habere neutiquam credebat. Neque tamen minus, admoto capiri epithemare ſpirituoſo, prorſus evaneſcebat delirii metus; ſed nox reliqua turbulento ſomno tranſigebatur, & ab eo tempore ſebrilis moleſtabat æſtus; cui temperantibus & alexipharmacis moderatiſſimis proſpiciebam. Præterea copioſa muci exſcreatio ex ſolis faucibus, pulmone libero, & ab omni tuſſi immuni exiſtente, multam figebat crucem; ſiquidem ad nonam diem continuata, non modo ſomnum oculis eripiebat; verum per continuam, quam inducebat, corporis erectionem, virium jacturam magis adaugebat.

Neque vero alia, quæ periculum minarentur, accedebant ſymptomata, & varioloſa exanthemata ſufficienter per cutim effloreſcebant; verum depreſſa manebant, in medio foveam oſtendebant, nec niſi limpidam ac crudam materiam, fruſtra expectata ejus concoctione, continebant. Interim remediis cordialibus, alexipharmacis ac temperantibus ſedulo ſuccurrebam, nec ulla, quæ metu periculi terrerent, obſervabam ſymptomata; tantum aberat, ut à nono potius die facies & artus ſuperiores cum rubore intumeſcerent, crura vero gracilia manerent. Ardens quoque ſub cute ſenſatio per vices tantum infeſtabat, & ſomnum ſatis tranquillum relinquebat. Quare ſpes adhuc ſalutis affulgebat, eo magis cum in facie ſuppurari viderentur variolæ; quarum concoctionem datis bezoardicis pulveribus adjuvare ſtudebam.

Verum undecimo, qui fatalis erat morbi die, tranſacta propter ardentem cutis pruritum inquieta valde nocte, ſumtoque mane juſculo, nauſea & præcordiorum anguſtiis prehendebatur, mox omnes langueſcebant ſenſus, rubor inflammatorius ſubito diſparebat, corpus tetano affectum obrigeſcebat, & eodem tandem die mors ſequebatur placida.

Diſſectum corpus cuncta viſcera ab omni inflammatione vacua, & ne unica quidem varioloſa puſtula obſeſſa exhibebat. Verum vena cava aſcendens, omneſque meſaraicæ, cruore atro quidem, ſimul tamen ſpumeſcente farctæ ac diſtentæ adparebant; contra vena cava deſcendens, & uterque cordis ventriculus parum ſanguinis, ſed coagulati continebant; & non ignorari oportet, proxima poſt mortem nocte cruorem ex ore ac naribus ſtillaſſe. Lien, qui colore & conſiſtentia à ſtatu naturali minime diſcedebat, juſto major, & in lobos quaſi diviſus conſpiciebatur. Pulmones à ſpumido cruore paulo expanſi, ſuperius circa claviculas cum pleura concreti, ibidemque macula quadam plumbei coloris notati, intus ſovebant multum muci viſcidi, tenaciſſimi, & lapideæ ſubſtantiæ; & circa divaricationes aſperæ arteriæ tubercula ſcirrhoſa numero plura cernebantur; quæ exterius rubicunda, intus alba, & lapillis, ſemen lini vel milii vix adæquantibus, referta erant.

Ex quibus adparet, Comitem illuſtriſſimum, licet à ſebre variolacea convaluiſſet, procul omni tamen dubio phthiſi pulmonali correptum fuiſſe; inprimis cum per valetudinem adhuc integram, ſicca nonnunquam affligeretur tuſſi. Eo citius quoque tabis acceſſio fuiſſet pertimeſcenda, quo magis ille arthriticorum motuum præcocem jam expertus fuit inſultum.

Appendix.

Non videtur hoc loco alienum, aliam juvenis generoſi variolis peremti ſectionem recenſere; eo quod multa exinde momenta occurrant, quibus peculiaris debetur animadverſio. Aperta nimirum externa pectoris abdominiſque cute, loco panniculi adipoſi, qua prorſus carebat, ſtamina duntaxat fibroſa, pauco adipe cincta; ſed muſculi abdominis grandiores, turgidi, & rubicundi in conſpectum prodibant. Adacto igitur per eos muſculos, & peritonæum cultro, omentum omni pinguedine vacuum, nec niſi ex teneris membranis atque vaſculis conflatum cernebatur: quid? quod nulla ſubinde pars, nullumque viſcus ne tantillum quidem adipis exhiberet.

Ventriculus ab orificio ſiniſtro ad ſic dictum uſque fundum inflammatus, & punctulis rubicundis notatus erat, quæ digito preſſa tenuem plorabant ſanguinem: ſed à ſiniſtro ad dextrum orificium ſuper dorſum adparebat tractus, latitudine quatuor digitorum, ſphacelo adſectus & ater. Inteſtina, lien, & hepar omni carebant vitio; at veſicula ſellea ſecundum longitudinem inteſtino duodeno tam firmiter adhæreſcebat, ut cultro ſeparari debuerit. Ipſe etiam климиоſus humor extravaſatus, non modo paucis guttis externæ cyſtidis ſuperficiei incumbebat, verum vicinas quoque partes, maxime inteſtina, flavo imbuerat colore. Ductus choledochus, qui perforat duodenum, externe anguſtior, attactuque durior deprehendebatur, & intus adeo obturatus erat, ut ne guttula quidem bilis per ipſum ad inteſtina deferri potuerit: quare contenta inteſtinorum ab omni amaritie libera, & fæces albæ conſpiciebantur. Diſſectus ille ductus bilem atram, ſpiſſamque, inſtar roob ſambuci ſovebat; quæ variis experimentis chymicis ſubjecta, multis mucoſis, viſcidis, ac terreſtribus particulis, fundum vaſis petentibus prædita reperiebatur. Reliqua denique viſcera nihil alebant monſtri; niſi quod renum ſiniſter, multum ſanguinis, intra tubulos & ſiphunculos iſtius hærentis, monſtraret.

Epicriſis.

Docemur ex caſu priori; falſam eſſe opinionem, qua aſſeritur, quod variolis correpti, iiſdem circa internas quoque partes & viſcera obſideantur. Deinceps notamus, variolas, in iis, qui antea doloribus arthriticis ac iſchiadicis diſcruciati fuerunt, mali plerumque moris eſſe, & minus fauſtum ſortiri eventum. Eo magis illud in noſtro ægrotante contingere debuit, cum ille non ſolum patre podagrico genitus, verum ipſe quoque vini nimio potu delectatus fuerit. Enim vero ſi ſucci vitales ſero tartareo, acri,

atque

atque ſalino ſcatent; non poſſunt commode ſuppurari variolæ, neque ideo curari; quoniam ad ſuppurationem affluxus humoris dulcis ac gelatinoſi requiritur.

Notatu porro dignum, ſalivationem, ſive muci ex faucibus & ore exſcreationem, ſi nimia ſit, præcocius incidat, & diutius perſiſtat, nihil portendere boni. Ut enim taceam, quod ejuſmodi copioſior fluxio à ſero acri glandulas faucium vellicante originem ſuam trahat: id tantum commemorabo, quod per illam ſerum ſimul benignum, quod ad cauſticam variolarum materiam corrigendam ſumme eſt neceſſarium, profundatur, atque hinc vires proſternantur, ſomnuſque perturbetur.

Perpetuæ etiam obſervationis eſt, varioloſos, ſi ſuppuratio minus legitime ſuccedat, ſed ardens cutim urat dolor, undecimo morbi die tantum non ſemper extingui; eoque citius, ſi ægri inquieti vel erecti ſedere, vel extra lectum commorari amant. Ex hoc erecto ſitu id reſultat incommodi, ut cruor ex inferioribus partibus in tam infirmo corpore, haud rite per venas aſcendere queat; & cordis motus debilitatus, ſanguini ad caput & penetralia cerebri propellendo neutiquam ſufficiat. Hinc frequentiſſimum eſt, ut nauſea, animi deliquia & extremorum refrigerationes ſuboriantur, cutis externa conſtringatur, expalleſcat, exanthemata retrocedant, ſanguis autem in capite ſubſiſtat, & lethales inducat convulſiones: unde ratio quoque patet, cur in noſtro caſu vaſa imi ventris cruore fuerint turgida. Sed ex his ſimul innoteſcit, quanta in morbis acutis & exanthematicis, ex ſitu corporis, maxime circa ſtatum, erecto damna ſint expectanda.

Alterum quod attinet caſum, & corporis ſectionem; notabile exinde eſt, quod defunctus, qui per vitam fuit melancholicus, omni adipe privatus exſtiterit. Idem mihi adnotare licuit in viro ſumme melancholico, qui ſceleſta manu ipſe vitam laqueo finiverat, & diſſectus, vaſtos quidem, ac multa carne præditos muſculos, nullam vero per totum corpus exhibebat pinguedinem. Nec ſilentio prætermitti debet peculiaris veſicæ ſelleæ ſtructura, & bilis ſpiſſa & atra conſiſtentia; qualem in aperto maniaci cadavere aliquando obſervavi. In hoc vero defuncto, ob defectum dulciorum, oleoſorum, aqueorum ac tenuiorum ſuccorum, nulla quoque variolarum ſuppuratio contingere potuit: & ſi conſideravero, quod fatalis huic familiæ morbus ille fuerit, & eodem decem liberorum perierint; vero videtur ſimillimum, quod vel pinguedinis defectus, vel præternaturalis partium conſtitutio à nativitate contracta, huic funeſto cauſam dederit eventui.

CASUS CXCVIII.

De virgine inflammatoria febre defuncta.

Virgo XXXIX. annorum, corpore ſpongioſo, vaſis exilioribus inſtructo, facieque à cruore, cujus abundantia laborabat, turgida ac rubicundiori prædita, in lauta vinoſaque diæta vivens, nec corporis motui nimium tribuens, in humili quoque ac paludoſo loco degens ac dormiens, per aliquod jam tempus rheumaticis ac catarrhoſis affectionibus, dentium præſertim, & cervicis doloribus infeſtata fuit. Hinc bis quotannis venam tundendam præbere ſuevit; detracto ſemper gelatinoſo, ac levius rubicundo ſanguine. Verum per aliquot noviſſime vices menſtrua retinebantur, quibus defecta ob matrem gravi morbo affectam, curis domeſticis vacare debebat: ſub quarum adminiſtratione, & venæ ſectionem circa proximum autumnale æquinoctium negligebat, & vehementioribus animi adfectibus indulgebat. Inter hæc, toleratis per aliquot dies rheumaticis artuum, dentiumque doloribus, IVto. Nonar. Octobris, poſtquam hoc & antecedente die pilulas ſic dictas cephalicas aſſumſerat, ex improviſo, hora pomeridiana ſecunda, ingenti per tres horas afficiebatur frigore; quo finito tantus pedem dextrum obſidebat ſpaſmus, ut ipſi vix potuerit inniti. Poſtridie vena in pede ſecabatur, pauco cruore detracto: ſed paulo poſt vehementes dorſi, & oſſis ſacri dolores, artuum, maximeque pedum contracturæ, præcordiorum anxietas, imi ventris tormina, agrypnia, & alvi excipiebant obſtructio. Quarto morbi die datam à Medico purgandi ſine eſſentiam, moxque pulverem ſumebat; ſed alvus neutiquam movebatur; nec eam adhibitæ quinto die pilulæ ſolvebant. Clyſterum infuſionem recuſabat, & tandem ex uſurpatis eodem die foliis ſennæ, quorum drachma una cum binis paſſularum minorum unciis erat permixta, bis rejiciebat materiam inſtar minutal conciſam. Nihilo tamen minus ſummæ pectoris anguſtiæ, oppreſſiones, & puncturæ infeſtabant: quæ demum partim pulvere ex bezoardico *Sennerti*, pulvere Marchioois, nitro & caſtoreo parato, partim liquore anodyno, bezoardico nupto, alternatim datis oppugnabantur.

Verum perſiſtebant ſymptomata, velut anguſtiæ præcordiales, puncturæ dextri lateris, ad dorſum uſque protenſæ, vomitiones, vigiliæ, & intumeſcentia extremorum inflammatoria: atque ſeptimo tandem morbi die purpura in ſolo dorſo effloreſcebat. Sub hac ſorbillare jubebatur decoctum avenæ tenuius, vel ſolum, vel cum floribus chamæmeli maritatum, vel oleum amygdalarum dulcium: unde cum redeunte ſomno, plurima mitigari videbantur ſymptomata, alvus ſponte reddebatur, & ſudor per totum corpus promanabat. Inſiſtebat igitur dictorum medicaminum uſui, & cumprimis allegatum pulverem, omiſſo caſtoreo, ſed majori nitri doſi acuatum, crebro capiebat.

Octavo morbi die, comeſtis veſperi prunis coctis altero mane alvum reddebat; ſed circa ſomni tempus calor cum pulſus celeritate increſcebat, & nono novus iterum horror corpus percutiebat: quo finito, doloras ex pedibus uno quaſi ictu evaneſcebant, tumore eorundem imminuto, ut ſola ex uno in alterum tranſire poſſet lectum; ſed ſuſpecta pulſus celeritas continuabat. Medicus in uſu pulverum bezoardicorum, nitroſorum, & cinnabarinorum pergebat, eoſque cum aqua cardui benedicti exhibebat. Accedebant nihilu ſecius deliria, increſcebant anguſtiæ præcordiales, manuum inquietæ jactitationes, ſitis inſigniter urgebat, & aſſumtum potum rugitus & murmura imi ventris excipiebant. Admovebantur capiti epithemata diſcutientia; naribus intrudebatur ſtylus, ad proritandum ſanguinis fluxum; dabatur mixtura ex aqua cardui benedicti, ſpiritu cornu cervi ſuccinato, nitri dulci, ſyrupo acetoſitatis citri, cum pulvere ſupra dicto bezoardico, ſed omnium irritus erat effectus. Superveniebant potius decimo morbi die continuæ mingendi cupiditates, ſed urina reddebatur pauca, rubra, abſque ſedimento: invaleſcebant deliria, languor, & ſummi angores, & hos inter undecima die, animam exſpirabat.

Cadaver brevi poſt mortem valde intumeſcebat, & coeruleo colore, maxime circa caput, ſuffundebatur; nec non ſanguis ex dextra nare copioſius profluebat.

Judicium.

Delata ad me fuit hæc morbi hiſtoria, ut meam de ejus genere ſententiam aperirem: varia enim ipſi nomina Medici impoſuerant. Quidam febrim accuſarunt

runt malignam; ſed huic opinioni non poſſum addere calculum. Quamvis enim ingens corruptio ac putrefactio corpus poſt mortem obſederit; eam tamen magis ſanguini, in externis partibus ſtagnanti, & inde in putredinem abeunti deberi crederem, quam à miaſmate quodam maligno fermentativo, humores colliquante derivarem. Et præterea hæc eſt omnium malignarum febrium indoles, ut ægros ſubito cum ſumma virium proſtratione adoriantur: quod de noſtro caſu prædicari nequit. Neque pro rheumatica febri præſentem morbum haberi poſſe judico; licet dolores dentium & artuum rheumatici, ejus invaſionem fuerint comitati: nam his affectibus neminem facile perire, experientia conſtat. Meo potius arbitrio morbus pro febre continente, quam Græci ſynocham vocant, cum inflammatione partium internarum complicata eſt habendus. Hæ vero febres à ſanguinis nimia mole, ſtagnatione, & impedita tranſpiratione ſuboriuntur; invadunt potiſſimum ſubjecta ſanguine plena; cum horrore incipiunt, quem calor continuus, ac mentis alienationes ob raptum humorum ad caput excipiunt: nec raro ſanguinis è naribus fluxu ſolvuntur, aut hic certe poſt mortem inſequitur.

Hæc ſi cum noſtro caſu contulero; occurrit primum ipſum morbi ſubjectum, inſigni cruoris mole abundans. Etenim hanc habitus corporis ſpongioſus, vaſis ſanguineis, utut exilioribus, turgidus, facies rubicunda, diæta lauta vinoſa, vita ſedentaria, menſtruorum defectus, & neglecta venæ ſectio non modo luculenter ſignificant, verum etiam tanquam mediatæ cauſæ progenerarunt. Quum vero ob nimiam ſanguinis abundantiam ſalutares corporis excretiones, maxime quæ per cutim fiunt, cohibeantur; & inde ſordes impuræ, biliofæ ac ſulphureæ intra corpus retineantur: emergit in plethoricis magna plerumque ſeroſorum humorum colluvies, ac impuritas, quam Græci cacochymiam dixerunt. Quam in noſtra quoque præſto fuiſſe ægrota, adfectus catarrhoſi, rheumatici, dolores dentium & cervicis, quibus cum & ante noviſſimum morbum, & ſub eo ipſo conflictata fuit, ſatis teſtantur ſuperque. Accedit & illud, quod defuncta variis mœroribus, excandeſcentia, aliiſque animi adfectibus ante diri morbi invaſionem agitata fuerit. Quum vero hi vehementes animi motus, in debilitandis partibus ſolidis, & corrumpendis humoribus, inſigni polleant potentia: id quoque, teſtante perpetua obſervatione, poſt ſe trahunt periculi, ut iis nimium indulgentes, ſi acutis corripiantur morbis, & gravius decumbant, & ad anceps vitæ diſcrimen deducantur. Quibus cauſis concurrentibus, non eſt mirum, quod præſens morbus tam infauſto potitus ſit fine: ſiquidem non dubito, quin eidem ventriculi potiſſimum ac membranarum cerebri inflammatio acceſſerit, quæ tandem ob tantam plethoram in totius externi corporis ſiderationem, teſtante corporis poſt mortem intumeſcentia, & materiæ cruentæ fœtidæque per nares effluxu, deſiit.

Quod ſi vero penitius in cauſam, quæ ad generandam illam lethalem febrim contribuerunt, inquiram: ex iis ſe primum mihi offert intermiſſa venæ ſectio; quæ ſi vel præſervandi fine ante ipſam morbi invaſionem, vel ſaltem in hujus principio, detracto copioſius ſanguine, fuiſſet inſtituta, magnam profecto intuliſſet opem; præſertim cum in ejuſmodi morbis & ſubjectis, vena non ſemel, ſed bis, ſæpius ter, ſummo cum fructu ſoleat incidi. Generata igitur ex neglecta phlebotomia ingens ſanguinis moles, ad ſubeundum febrile incendium per accedentem vehementiorem excandeſcentiam diſpoſita fuit. Hujus enim ea eſt indoles, ut non modo maſſam ſanguineam vehementer commoveat, & exæſtuet; verum etiam ſolidas ac nervoſas partes, maxime ventriculum & inteſtina, ad graves ſpaſmos, & irregulares motus proritet; qui, niſi tempeſtive ſuccurratur, in periculoſam dictarum partium ſæpenumero tranſeunt inflammationem. Et idem in noſtro contigit caſu; enatus enim ab iracundia primarum viarum ſpaſmus, per temperantia, nitroſa, antiſpaſmodica, & ſedativa remedia, debellari debuiſſet, & forſan potuiſſet. Quum vero loco horum pilulæ ſic dictæ cephalicæ, quæ aloëtica, colocynthiaca, & helleborata foverunt ingredientia, repetitis ſint propinatæ vicibus, non aliter potuit fieri, quam ut confirmata ſpaſmorum vehementia, ingens ad inflammationem inducta fuerit diſpoſitio. Hinc porro factum eſt, ut propagato vi conſenſus hoc primarum viarum ad alias plus minus remotas partes ſpaſmo, exceperint dolores dorſi & oſſis ſacri, rigiditas artuum, maxime inferiorum, contracturæ ſimilis, anguſtiæ præcordiales, oppreſſiones pectoris, tormina imi ventris, & alvi obſtructio. Et eidem ſpaſmodicæ ventriculi ſtricturæ in acceptis ferendum eſt, quod data ſubinde laxantia nullum edere potuerint effectum; ſed majorem ſymptomatum intulerint exacerbationem.

Summam denique perniciem poſt ſe traxit ingens ille corporis horror, qui nono morbi die, ſubitanea dolorum & tumorum in pedibus ceſſatione ſtipatus ſupervenit. Hoc enim inverſo & ad interiora acto partium externarum ſpaſmo, qui in acutis febribua circa dies judiciales accedens certum minatur interitum, ſucci vitales ad interna copioſius aguntur viſcera, & vitæ penetralia; & in iis ſontica mala, vehementiores præcordiorum anxietates, motus convulſivos, atque deliria, cum aucta pulſuum celeritate machinantur.

Superſunt adhuc quædam momenta, peculiari digna animadverſione. Ex iis primum eſt, quod defuncta aſſumtis vel cibis, vel potibus, majores illico præcordiorum anguſtias & puncturas in pectore perceperit: unde clariſſime confirmatur, læſum fuiſſe ventriculum. Deinceps rugitus ac murmura ventris, hauſta potulenta preſſo pede inſequentia, anſam nobis ſuppeditant, ut ſignificemus, ejuſmodi liquidorum fluctuationes cum murmure & ſonitu, in morbis acutis, certiſſimum præbere indicium mortis; eo quod à ſumma œſophagi, ventriculi, & inteſtinorum paralyſi proficiſcantur. Docemur denique ex hoc triſtiſſimo caſu, graviores animi commotiones in plethoricis, eo magis, ſi fuerint ſimul cacochymici, ad magnos & peracutos diſponere morbos: hiſque certiſſimum adferre exitium, ſi vel convenientes ſanguinis omittantur miſſiones, vel validiora purgantia ac vacuantia improvide adhibeantur.

CASUS CXCIX.

De febre maligna petechiali.

VIr annorum XXXVI. temperamenti ſanguineo-cholerici, ſtrictioris habitus, multis in juventute morbis, crebris compotationibus, & nimio veneris legitimæ uſu defatigatus, vitam traxit valetudinariam. In qua, commiſſo forſan ante quatuor hebdomades exceſſu, laſſitudine quadam, capitis dolore, horripilationibus, cum vago æſtu alternantibus corripiebatur; & ſecundo die lectum prorſus petere cogebatur, in quo die quarto punctula rubicunda per totum corpus effloreſcebant. Conſulebat igitur Medicum, qui datis neſcio quibus remediis id efficiebat, ut maculæ retrocederent, & in harum locum

ſum-

ſummæ præcordiorum anxietates, mentis abalienationes, mingendique inſignis difficultas, aut ſaltem crudelis ſub mictu dolor ſuccederent. Quare ſexta morbi die ego vocatus, non ſolum brevi ante recenſita ſymptomata, verum etiam pulſum ordinis plane expertem, æſtum magnum, urinam multo ſedimento præditam, inſigniorem ſitim, perpetuas vigilias, & crebram deſidendi cupiditatem in ægroto obſervavi. Præterea vehementer vociferabatur, caput manibus ſcalpebat; & quæſitus, quomodo haberet? pectus tantum valide percutiebat, nihil reſpondens; cumprimis lotium non niſi inter magnos clamores, ab oris tamen ſpuma, & pollicum in manus compreſſione liberos reddere valebat.

Quo in rerum ſtatu pro potu ordinavi infuſum theiforme, ex floribus chamomillæ, millefolii, ſemine aniſi & fœniculi confectum; ſingulis tribus horis dedi mixturam, quæ habebat mixturæ ſimplicis, eſſentiæ alexipharmacæ ana drachmas duas, ſyrupi papaveris rhœados drachmam unam, & circa ſomni tempus pulverem bezoardicum, eſſentia caſtorei irroratum, exhibui. Quibus per tres dies uſurpatis, non modo quietior reddebatur æger; verum etiam maculæ illæ rubræ, veſiculis albis, pellucidis, quæ preſſæ ſerum plorabant fœtidiſſimum, intermixtæ per totum rurſus adparebant corpus. Sub his vociferatio, difficilior mictus, nimia ſitis evaneſcebat; & reſtabant præcordiorum anxietates atque deliria cum pulſu languidiori: ſed & hæc ſymptomata, adplicato fronti epithemate, quod acetum roſaceum, ſpiritum roſarum, in quo camphora erat ſoluta, nitrum purificatum, & oleum ligni Rhodii fovebat, remittebant, reſtituto iterum ſomno. Urina hactenus rubicunda, deponebat jam copioſum, velut limoſum ſedimentum; neque quidpiam majorem figebat crucem, quam intolerabilis totius corporis pruritus.

Præſcripſi porro mixturam ex tinctura bezoardica, ſpiritu nitri dulci, ſyrupo papaveris rhœados confectam; veſperi propinavi pulverem bezoardicum, temperantem, nitroſum; & pro potu decoctum ex radice ſcorzoneræ, raſura cornu cervi & hordeo mundato paratum exhibui. Verum decimo quarto morbi die, prævia quadam refrigeratione, recrudeſcebant præcordiorum anxietates: ſed imperato regimine temperato, & continuato dictorum remediorum uſu, punctula nigra rurſus effloreſcebant, & in maculas latiores confluebant, cum inſigni levamine; & quod ſubſidebat in urina, tenuius ſenſim reddebatur. Redibat igitur læta valetudo, niſi quod eximius corporis languor adhuc reſtaret; aſſumtos cibos dolor ventriculi gravativus exciperet, & erectum corporis ſitum animi deliquia comitarentur. Sed ab his quoque moleſtiis liberatus, adplicato extrinſecus roborandi fine ſpiritu vini, in quo oleum nucis moſchatæ, lavendulæ & caryophyllorum erat ſolutum; interne dato Elixirio ſtomachico, & purgato per pilulas balſamicas tandem ventre, prorſus convaluit. Quum vero febris hæc popularem in noſtra civitate edat ſtragem; doceri cupio, cujus illa ſit generis, quam medelam expoſcat, & num inſtituta in præſenti caſu medicatio artis reſpondeat legibus?

Conſultatio.

Poſtquam per noſtras terras autumnali elapſi proxime anni tempore, febres varii generis tam intermittentes, quam continuæ, eæque petechizantes, epidemiam in mortales exercuerunt tyrannidem: illæ ſub præſentis anni auſpiciis, maximeque per Februarium menſem, in quo venti ex Euro & Auſtro ſpirarunt, hyememque humidiorem ac calidiorem efficiebant, aliam prorſus induerunt faciem. Namque intermittentes prorſus fere exſpirarunt febres, & in harum locum contagioſæ exanthematicæ ſucceſſerunt. Hæ primum mitiores ac benigniores, accedente vernali tempeſtate perquam malignæ, & contagioſæ evaſerunt; corporibuſque, quorum viſcera non fuerunt integra, aut quæ diuturnis animi affectibus, vel iracundiæ ac terrori vehementiori indulſerunt, certam intulerunt perniciem. Habebant autem hunc in modum: Per aliquot dies de inſolita laſſitudine, dolore artuum gravativo, pallore vultus, ſomno turbulento, adpetitu proſtrato conqueſti ægrotantes, ſubito horrore, magnis dorſi capitiſque doloribus ſtipato prehendebantur. Hunc excipiebat æſtus, cum pulſu debili, & anguſtiis præcordialibus; alvus mox fluidior, mox adſtricta erat: quæ ſymptomata ſecundo die ſæpius remittebant, & febrem mentiebantur intermittentem. Tertio autem die cuncta invaleſcebant, & abhinc in continua vehementia, cum urina rubicunda, & paullulum turbida, perſiſtebant: quarto maculæ per dorſum pectus, atque manus potiſſimum effloreſcebant, quæ magnitudinem lenticulæ referentes, ex rubro pallidiores, petechias ſimulabant, & ſymptomatum remiſſionem habebant comitem.

Intra biduum diſparebant hæ maculæ, & mali exacerbationem poſt ſe trahebant; vires nimirum inſigniter proſternebantur, pedes ingentibus torquebantur doloribus, capitis dolores, aurium tinnitus, continuæ vigiliæ, largi ſudores, & intenſa ſitis vexabant, cum pulſu celeriori, ſed vix notabili calore. Circa ſeptimam diem purpura miliaris totum corpus obſidebat; quæ, ſi rubra eſſet, ſalutem promittebat, alba vero ſpem vitæ admodum anguſtam reddebat. Puſtulæ videlicet à collo, dorſo, pectore, quæ primum occupabant, per univerſum corpus cum magna cutis aſperitate extendebantur; in quibuſdam majores erant inſtar piſorum, & apertæ ſerum fœtidum fundebant, quod certiorem prænunciabat ſalutem, quam ſi ſero tenui plenæ cernebantur. Facta purpuræ rubræ efflorescentia, morbus reddebatur mitior, ſpiratio liberior, inquietudo & præcordiales anguſtiæ remittebant; ſed pulſuum celeritas cum ſiti, ſudore, & obſtructa alvo adhuc continuabant, ingens totius corporis pruritus accedebat, & ægri circa undecimam demum diem ad meliorem inclinare videbantur valetudinem; ſiquidem urina adparebat cocta, pulſus fiebat moderatior, ſudor cum ſiti imminuebatur, alvus reſpondebat, & ita ſenſim convaleſcebant.

Verum ubi poſt excretam purpuram, virium decrementum increſcebat, pedes moleſto ardore urebantur, erectum corporis ſitum animi deliquia comitabantur, & perpetuæ urgebant vigiliæ: factum plerumque eſt, ut nona vel decima morbi die exanthemata diſparerent, anxietates præcordiorum & inquietudines increbeſcerent, deliria cum pulſus inæqualitate jungerentur, ipſaque tandem mors vitam clauderet. Cumprimis funeſtus obſervabatur morbus, ſubjectis, quæ diuturno mœrore, aliiſque animi pathematibus confecta erant, fœminis ex inordinato menſium ſucceſſu valetudinariis, & viris perverſo vivendi genere, crebris compotationibus, ac nimio veneris uſu defatigatis, & plerumque junioribus. Generatim infeſtabat illa febris homines, diætæ erroribus immerſos, fructibus horæis, cibiſque ſalitis ac acidis nimium delectatos, ac corpus frigori liberiori exponentes. Quibuſdam præter ordinarium exanthema purpuraceum, circa decimam quartam morbi diem poſt prævium calorem, & pectoris oppreſſionem, aliud excretionis ſubcutaneæ genus per corpus erumpebat; quod in tuberculis, variis ſimilibus, rubore ardoreque ſtipatis conſiſtebat. Quæ priuſquam ſuppurarent, ingentes dolores, cutis ardores, & agrypniam inducebant, nec datis decoctis

ſanguinem diluentibus, ac temperantibus cedebant; ſed non niſi poſt adplicatum exſiccans ungueotum, quod ex floribus ſulphuris, ceruſſa, camphora, ſaccharo ſaturni, & unguento pomato conſtabat, ſenſim exſiccata diſparebant.

In oppugnando hoc malo, ſequenti medendi ratione non ſine fructu uſus ſum: Abſtinui ab omnibus vacuantibus, ſudoriſeris, laxantibus, & ipſa venæ ſectione; nec oiſi diaphoretica fixiora, cum cinnabari remixta, & ex aquis analepticis, ac leniter diaphoreticis, addito vel ſucco citri, vel ſyrupo acetoſitatis citri propinata adhibui. Æſtum nimium ope nitri, pulveribus additi, temperavi; & interpoſui uſum liquoris anodyni, bezoardico nupti, vel tincturæ bezoardicæ, cum ſpiritu nitri dulci permixtæ. Alvum obſtructam, vitatis & ſalinis, & purgantibus, per clyſteres alternis diebus injectos reſerandam curavi; & loco potus ordinarii decoctum ſarſaparillæ, ſcordii, ſcorzoneræ, raſuræ cornu cervi, cum ſucco citri, vel ejus corticibus recentibus maritatum exhibui.

Quibus præmiſſis, facile perſpici poterit, quod febris, cujus cauſſa conſultus ſum, ejuſdem cum iis per noſtras regiones graſſantibus naturæ ſit ac indolis: neque enim puncta illa rubicunda, quarto morbi die efflorescentia, pro veris habenda ſunt petechiis. Non etiam mirum eſt, quod noſter ægrotans, cum perverſo vitæ genere corpus debilitatum præ ſe geſſit, gravius ac periculoſius expertus fuerit malum. Præſertim vero ex ſymptomatibus ipſum infeſtantibus notari meretur, inſignis mingendi difficultas, ipſaque mictio dolorifica, cum ingenti ſemper vociferatione juncta; quippe quæ ab acrimonia ſanguinis & humorum ſalina & ſcorbutica ſuos mutuatur natales: quemadmodum eidem ſero acri plura ſymptomata, quibus ſolicitatus fuit, veluti difficillima ſpiratio, intenſus capitis dolor, corporis laſſitudo, delirium, alvi fluxus, anxietas, & inquietudo corporis, & inexplebilis bibendi cupiditas, omnino debentur; quæ excreto per tranſpirationem ſero acri mox conquieverunt.

Neque habeo, quæ circa inſtitutam medendi rationem moneam; utpote quæ artis legibus ex omni parte fuit accommodata. Quum enim morbus noſter à miaſmate ſalino, cauſtico, volatili, in maſſa humorum diutius deliteſcente, tandemque per ipſam ſanguinis fermentationem extricato, cujus generatio intemperiei hyemis tepidæ ac humidæ, tranſpirationem impedienti, & partium motricium tonum relaxanti debetur, ſuam traxit originem: facile judicare potuit prudens Medicus, ineptum valde eſſe acrium, ſalinorum, humores commoventium, & ſolidas partes ſtimulantium remediorum uſum; nec alias relinqui indicatiooes, quam ut acrimonia peccantis materiæ ſalina cauſticaque diluatur, ac temperetur, eaque cocta, & excretionibus opportuna, circa criticos dies è corpore proſcribatur. Non quoque negligenda ſunt, morbo declinante, blanda laxantia; ut eorum ope, ſordes impuræ, viſcidæ, bilioſæ, quæ ſub æſtu febrili in primis viis generari ſolent, rite eliminentur. Quod ſi enim hæc omittantur, & impuritates illæ ad maſſam rurſus rapiantur ſanguineam; frequentiſſimum eſt, ut vel lentus calor, cum corporis languore & contabeſcentia, vel dolores cardialgici, vel ſpaſmodici ac arthritici affectus ſuboriantur.

CASUS CC.

Hiſtoria febris epidemicæ per annum 1720. graſſantis.

FEbres anni 1720. epidemicæ, revera non aliæ fuerunt, quam intermittentes: ſæpenumero autem ſub acutarum, quas in principin mentiebantur, larva impoſuerunt ægro pariter ac Medico, tumque perverſa medicatiooe oppugnatæ, adflictos ad vitæ perduxerunt diſcrimen. Quarum has proponendas duxi obſervationes; incipientes horrorem, & totius corporis refrigerationem movebant, quem dolores ac tenſiones artuum, maximeque dorſi, anguſtiæ præcordiales, pectoris oppreſſiones, nauſea, vomendi conatus, ipſæque in quibuſdam vomitiones ſequebantur. Tum vehemens æſtus, pulſu celeriori, magna ſiti, capitis doloribus, inquietudine, ac virium proſtratione ſtipatus, toto accendebatur corpore; & ciborum cupiditas prorſus concidebat. Sed non eadem ſymptomatum in omnibus erat facies: æſtus uno die aſperior infeſtabat, quam altero, neque tameo per quatuor vel ſex priores dies à calore præternaturali prorſus vacua ſioebat eſſe corpora. Horror poſt primam invaſionem per primos ſex dies non revertebatur; ſed alternis duntaxat diebus, circa acceſſionis primæ tempus, levis refrigerario corpus percutiebat, quam protinus tenſivi artuum dolores, anxietates præcordiorum, capitis dolores, inquietudo, ſitis, ac tantum caloris incrementum excipiebant, ut quidam delira loquerentur: tandem ſudoribus ſolvebatur acceſſio, & miiis tantum calor inhæreſcebat. Quicunque quieti hos morbi inſultus perſerebant, ſudoresque convenientibus ſecundabaot medicinis; iis in veram intermittentem, quæ quietiora præſtabat tempora, mutabatur febris: in aliis vero, qui perverſo regimine utebantur, in acutam, ſæpius exanthematicam vel petechialem, vel purpuraceam tranſibat.

Malum præterea frequentius infeſtabat juniora corpora, quæ XXV. exceſſeraot, & XL. nondum attigerant ætatis annum; nec non vilioris ſortis, ac durioris vitæ generis homines, qui & matutino & veſpertino ſeſe liberius exponebant aëri, ut fere milites erant. Quicunque febre tertiana ſimplici detenti, vel perverſo regimine, vel medicinis inconvenientibus, febrim irritabant; protinus eam reddebant irregulsrem ac malignam. Sic in pago quodam, prope noſtram urbem ſito, magna erat ſuſpicio graſſantis ibidem febris contagioſæ, ac fere peſtilentialis; quæ tamen penitius examinata, non niſi tertianam ſimplicem male feriatis empyricorum artibus, in malignam petechialem ac purpuraceam tranſeuntem exhibebar.

Cumprimis pernicialem morbi vim ſunt experti, qui febrim epidemicam ſub acutæ ſpecie primum imponeotem, calidioribus alexipharmacis ac ſudoriferis potentioribus oppugnari permiſerunt; aut ſudoris legitimum ſucceſſum, improvida refrigeratione perturbarunt, aut venas ſub febre, licet ſimplici tertiana, ſecandas præbuerunt. Sic binos mihi adnotare licuit caſus, ubi ſubjecta febre noſtra correpta, quibus ſanguis erat miſſus, omnino, & quidem cum prima paroxyſmi invaſione perierunt: quippe quæ, ſatis bene antea habentia circa acceſſionis novæ tempus, velut attonito morbo proſtrata, inter gelidos ſudores animam exſpirabant. Alii haud æque plethorici poſt inſtitutam venæ ſectionem gravius decumbebant, & æſtu, inquietudine, præcordiorum anxietate atque deliriis longe vehemeotioribus agitabantur. Contra vero, qui ſanguinis nimia abundabant mole, ex phlebotomia non quidem periculoſiorem, ſed longiorem ſibi contrahebant morbum; qui tandem vel critico alvi profluvio, vel metaſtaſi ad aures facta, qua ad aliquod tempus obſurdeſcebant, ſolvebatur. Qui denique calidiora diaphoretica, præſertim urgente acceſſionum impetu, ſumebant; in acutam certiſſime incidebant, vel petechiis, vel purpura maligna complicatam.

Scire

Scire porro refert, quod, ubi lotium turbari, & ſedimentum dimittere incipiebat, ſpes ſalutis, ad minimum futuræ intermiſſionis in propinquo eſſet. Eandem ſignificabant accedentes alvi fluxus, & ſudores calorem ſolventes. Qui hos vero, disjiciendo hinc inde, vel nudando corpus, reprimebant, haud ſecus ac ii, qui calidiori regimine, vel ſpirituoſis alexipharmacis illos cogere ac vi promovere ſtudebant, in diuturnam, ac graviſſimam ſe præcipitabant valetudinem. Nec minorem ſibi contrahebant noxam, qui cibis crudis, coctu difficilibus, ſalitis, flatulentis, fumo induratis, fructibus horæis, vel potibus ſpirituoſis, vinoſis æque ac cereviſiariis, maxime frigidis, ſub febre utebantur.

Hanc itaque periculi plenam affectionem curaturus, eo potiſſimum medendi intentionem direxi, ut naturam ſequerer, ejusque motus convenientibus ſecundarem medicaminibus, ac moderato regimine. Quem in finem iis, quos vomendi conatus vexabant, primis morbi diebus tempore intermiſſionis, aliquot ante imminentem paroxyſmum horis, ſummo cum fructu lene propinavi vomitorium; quo plerumque effeci, ut exquiſita redderetur intermittens tertiana, quæ conſueta methodo facillime potuit expugnari.

Sub ipſo paroxyſmo, vigente caloris vehementia, ad exſtinguendam ſitim, potum tepidiorem crebris, ſed parcioribus aſſumendum ſuaſi hauſtibus; & pro potu præſcripſi decoctum hordei, raſuræ cornu cervi, radicis ſcorzoneræ, & corticum citri, cum liquore acidulo, velut eſt clyſſus antimonii, diſtemperatum. Non minus pulverum præcipitantium, nitro, & diaphoretico fixo nuptorum; vel mixturarum, ex dictis pulveribus, & aquis diapnoicis confectarum, aut juleporum uſum interpoſui.

Declinante paroxyſmo, ad promovendum tranſpirationis ſucceſſum, eſſentiam quandam alexipharmacam, vel tincturam bezoardicam, vel mixturam ſimplicem propinavi. Tempore intermiſſionis pulveres dedi temperantes, ex abſorbentibus, & ſalibus digeſtivis confectos; nec non ſtomachica ac blanda laxantia felici cum ſucceſſu ſubjunxi. Et hac ratione oppugnatæ hæ febres nunquam fere non ſeptimo vel nono circuitu ſolvebantur. Quod ſi vero nihilo ſecius perſiſterent, tempore intercalari decocto ex roborantibus, ſtomachicis & laxantibus parato uſus ſum; & ne hoc quidem votis ſatisfaciente, motuum tantum modo vitium, evacuata omni materia, ſubeſſe perſuaſus, tutiſſimo ac feliciſſimo cum effectu corticem chinæ convenienti ordine adhibui. Superata febri, ad ejus recurſum præcavendum, & ventriculum roborandum, antifebrilia atque ſtomachica remedia per unam alteramve ſeptimanam adhuc continuanda ſuaſi, rectumque vivendi ordinem imperavi: quo factum, ut plerique evaderent. Hæc vero Tibi, Vir illuſtris, perſcribenda, tuoque judicio ſubjicienda duxi.

Epicriſis, & ulterior præmiſſæ hiſtoriæ illuſtratio.

Febres, quæ per elapſum proxime annum toti fere Germaniæ fuerunt epidemicæ, intermittentes quidem, ſed ſimul malignæ merentur adpellari; & ſub finem dicti demum anni in continuas mutabantur malignas. Priores voco intermittentes, eo quod in ſanis ſubjectis legitime tractatæ, typum tertianæ ſimplicis, vel duplicis exhiberent, tumque curatu eſſent faciles. Eaſdem quadam malignitatis labe ſimul fuiſſe notatas, tria potiſſimum ſunt, quæ teſtantur momenta. Primum eſt, quod ab initio continuarum inſtar adorſæ, quieta neutiquam ægris præſtiterint tempora; ſed quaſdam tantum modo remiſſiones exhibuerint, à pulſuum frequentia, & præternaturali corporis languore nunquam penitus immunes. Alterum argumentum præbent humorum ſub iis febribus ad caput factæ congeſtiones, mox enim graves capitis dolores, mox inſignis temulentia, ac quædam mentis alienatio, mox ſoporoſi affectus, mox ſurditas, & intumeſcentia glandularum vel parotidum, vel ſalivalium; mox inſultus apoplectici, iique ſæpius lethales ſuperveniebant, multamque figebant crucem. Nec denique minus harum febrium malignitatem innuit delicata earundem indoles, qua levi valde brachio oppugnari volunt: namque purgantia, ſanguinem exagitantia, adſtringentia; cortex chinæ, ſanguinis miſſiones, improvide adhibita, eaſdem vel in exanthematicas, purpuraceas, miliares, petechizantes, vel lentas & becticas commutant; vel ipſum vitæ periculum inferunt; quod cum exquiſite intermittentibus longe ſit aliter.

Quibus expoſitis, ſi perſequamur febrium noſtrarum cauſſas; ipſa profecto illarum frequentia, qua tantam hominum multitudinem, nullo nec ſexus, nec temperamenti, nec, ſi juxta meas obſervationes fatear, ætatis reſpectu habito invaſerunt, docet clariſſime, illas neutiquam ex perverſo tantum vivendi genere, aut quodam diætæ errore, ſed ex aliquo potius vitio omnibus communi eſſe derivandas. Cujus natales ſi in aëris & tempeſtatum per dictum annum obſervatarum inſolita plane conſtitutione quæſiverimus; à veritatis tramite nos minime aberraturos eſſe confido. Namque vernali tempore, & ſub æſtatis auſpiciis cœlum ſemper humidum ac pluvioſum erat, & eodem etiam die frequenter mutabatur, adeo ut mox calidiſſimum, mox rurſus frigidum obſervaretur. Verum non perpetua modo conſtat experientia, ſed ego quoque *in diſputatione de ſalubribus anni temporibus* ample demonſtravi, ea potiſſimum & loca & anni tempora, quæ terra per copioſas pluvias humidiori exiſtente, brevi poſt ardorem Solis fervidiſſimum exhibent, producendis ſovendisque pernicioſiſſimis morbis, & præſertim febribus, eſſe opportuniſſima. Hinc enim corrumpuntur ſtagnantes aquæ, & exhalant putrida ac œconomiæ vitali inimiciſſima effluvia; quæ per inſpirationem, veſpertino maxime, ac matutino tempore, aut occidente vel oriente Sole, corporibus animalium inſinuantur, ſuccoſque vitales corrumpunt.

Deinceps ſubitaneæ illæ frigidi & calidi cœli mutationes in ipſa hominum corpora vim exſerunt perniciałem; dum mox ad relaxationem, mox conſtrictionem corticis cutanei diſponendo, ſaluberrimum tranſpirationis ſucceſſum remorantur. Unde fit, ut humores recrementitii, plus minus acres ac impuri, qui per cutis ſpiracula debent eliminari, intus retineantur, & peregrinis non raro putridiſque permixti miaſmatibus ad maſſam retrolabantur ſanguineam. Cum hac autem per nervoſas, motriceſque totius corporis partes feruntur & ſi demum ad ſenſibiles, quæ cerebrum ac medullam ſpinalem cingunt, membranas perveniant, has ſtimulando, univerſalem totius nervoſi ac vaſculoſi ſyſtematis ſpaſmum, in quo conſiſtit eſſentia motus febrilis, introducunt. Et hæc eſt noſtrarum febrium geneſis, quæ quo impuriora fuerint corpora, eo periculoſiora in iis machinantur mala. Quemadmodum enimipſa venena, fortioraque, & quæ draſtica vocant, remedia, pro varia corporis, cui propinantur, diſpoſitione, varios quoque ac diverſos exſerere ſolent effectus: ita etiam res ſe habet cum noſtra febrili materia, quæ revera exiſtit virulenta. Nam febres, quæ exinde in ſubjectis per omnia ſanis ac integris generantur, mitiſſimo ac placidiſſimo gaudent decurſu; contra quæ impuris ſuccis, corporeque per

per quaſcunque cauſſas debilitato ſunt prædita, graviſſimis immerguntur ſymptomatibus, & in vitæ verſantur periculo. Ita novi fœminas, quæ menſtruorum defectu laborantes, cum hanc febrim inciderent, circa illius declinationem ſopore, & apoplexia lethali correptæ perierunt; nonnullas, quæ antea chloroſi vel albo fluore fuerant contaminatæ, purpura rubra & alba ſub hac febre affectas fuiſſe vidi; nec paucas utriuſque ſexus adnotavi perſonas, quæ mœroribus, aliiſque diuturnis animi pathematibus immerſæ, febrim cum petechiis, ſopore, & ſpaſmo oris canino complicatam debuerunt ſuſtinere.

Clariſſimum ex his fore ſpero, ut cognoſcamus, quæ noſtrarum febrium natura, indoles ac origo fuerint: neque vero ignorari oportet, ſequentis dicti anni æſtatis, præſertim adultioris, conſtitutionem, ad fovendas illas, quin & maligniores reddendas, fuiſſe aptiſſimam. Fuit enim illa calidiſſima, & hinc præter noſtras, aliaſque quotidianas febres, alvi quoque bilioſos fluxus & dyſenterias populares movit. Nec obſcura eſt ratio: per nimium enim & perpetuum ſolis fervorem ſucci vitales reſolvuntur, à blanda & naturali temperie deflectunt, & multis acribus ac bilioſis imbuuntur ſordibus; quas in hominibus vilioris ſortis, tenuis ac impurus victus, mirum in modum accumulavit; unde his frequentiſſimæ fuerunt illæ febres. Et quum denique inſequuta hyems tepidior, ventos non niſi ex Euro vel Auſtro ſpirantes exhibuerit; factum eſt, ut relaxato magis fibrarum ac partium ſolidarum tono, auctaque humorum impurorum, ſtagnando putridorum colluvie, ſub finem dicti ſuperius anni, deſcriptæ hactenus intermittentes, in acutas tranſierint maligoas.

Tandem vero operæ adhuc pretium erit, quæ in curandis noſtris intermittentibus obſervare licuit, in medium proferre. Illæ nimirum, calidioribus oppugnatæ remediis, in magna deliria ac furibundos raptus degenerarunt; contra inopportunis adſtringentibus cohibitæ, vel crebris ac gravioribus infeſtarunt recidivis, vel in lentas diuturnas, multis ſudoribus ſtipatas deſierunt. Data ſub morbi initio purgantia graviſſima excitarunt ſymptomata; magnumque malignitati attulerunt augmentum. Ego potius miſſis omnibus purgantibus, vomitoriis, & ſanguinis miſſionibus, ſolis diaphoreticis, præcipitantibus, ac bezoardicis pugnavi, & pulveribus ex antimonio diaphoretico, lapidibus cancrorum, cornu cervi uſto, & philoſophice præparato, cinnabari & nitro confectis uſus ſum; hiſque decocta humectantia, quæ raſuram cornu cervi, radicem ſcorzoneræ, hordeum mundatum, radicem chinæ, & poma citri babebant, interpoſui. In juvanda præſertim diaphoreſi egregiam collocavit operam extractum cardui benedicti, in ſpiritu vitrioli temperatiori ſolutum, idque tempore remiſſionis, vel intermiſſionis uſurpatum. Eſſentias alexipharmacas, & ſic dictas bezoardicas, quum ex radicibus calidioribus, & ſpiritu vini ſint concinnatæ, exæſtuando humores, pulſuumque celeritatem adaugendo, noxias deprehendi. Ad liquandam alvum ſummo cum fructu vel pilulas meas balſamicas interne dedi, vel clyſteres emollientes, ex oleo florum chamomillæ vulgaris oleo amygdalarum dulcium, melle, ſale Epſomenſi, & tantillo nitri confectos, ano curavi infundendos. Verum à nitroſorum nimio uſu ſtudioſe abſtinui, ſi accederent petechiæ, vel purpuracea exanthemata, maxime in declinatione morbi: ea enim virtute nimium refrigerante, humorum ab ambitu motum revocando, ad ſphacelum diſpoſuiſſe animadverti. Si retrocederent exanthemata, & ſoporoſi, temulenti, ac deliri affectus jungerentur; veſicatoria nuchæ, vel brachiis impoſita, inſignem tulerunt opem.

Qui à febribus illis, præſertim continuis convaleſcebant, à præmaturo alimentorum nutrientium uſu cavere ſibi debebant: inde enim cardialgiam moleſtiſſimam, eamque periodicam propullulaſſe animadverti; quæ laxantium & antiſpaſmodicorum ope debellanda erat. Qui porro in continuis illis decimam diem ſuperarunt, omnes fere evaſerunt. In febribus vero intermittentibus, non præſtantiora fuere remedia ſalibus neutris, cum nitro & extractis amaris maritatis; quippe quæ viſcidos, tenaceſque humores reſolvendo, & ad excretiones diſponendo, niſi immoderatiori adhiberentur quantitate, utramque curationis abſolverunt paginam.

INDEX

INDEX RERUM
LOCUPLETISSIMUS
CONSULTATIONUM MEDICARUM.

A.

de ABORTU, ejuſque cauſſis. pag. 307. ex terrore. 50. crebro ex utero minus purgato, ejuſque cura. 306. crebro cum continua ciborum per vomitum rejectione. *ibid.* cum molarum excretione. 253
- *Abſceſſu* muſculorum abdominis à retropulſa podagra. 205. muſculorum abdominis & dorſi ex tumore glandularum inguinalium. 156. oſſis femoris. 245. occulto muſculorum hypochondrii ſiniſtri. 155. differentia abſceſſus à tumoribus ſanguineis. 382
- *Aceto* ſaturnino hemicranicos dolores minus tuto repellente. 6
- *Achorum* capitis per oleum amygdalarum & evulſionem pilorum repulſione, epilepſiæ cauſſa. 55
Acida primarum viarum ſaburra quæ in corpore exſerat damna. 167
Acidulæ juſto copioſius hauſtæ nocent. 373. diſſuadentur io affectibus idiopathicis capitis. 10. frigidæ diſſuadentur in pectoris affectibus. 127. in eroſione inteſtinorum. 238. conveniunt in corporibus ſtrictioris habitus. 215. cur in cruditatibus primarum viarum, arthriticiſque morbis præ thermis ſint adhibendæ. 304. num hyeme potari queant. 386. vid. *Aquæ minerales.*
de *Acuſtico* Deckeri inſtrumento. 67
- *Acuta febri.* vid. *Febris acuta.*
Adipis defectus quid notet. 418. & 419
de *Adſtringentium* noxa in febribus & hæmorrhagiis. 301. in hæmoptyſi. 104
Aër, qualis corpori conferat. 167. ejus ſubitaneæ mutationes multum faciunt ad generandum ſcorbutum. 370
Affectus animi. vid. *animi pathemata.*
Allium dicitur calculi augmentum impedire. 262
de *Alvi* obſtructione contumaci. 502. ſub menſium fluxu. 336. à largis venæ ſectionibus ac largis ſudationibus. 40. à ſanguinis in abdomine ſtagnatione. 305. capitis morbos inducente. 70
- - Laxitate perpetua ſub paroxyſmo hyſterico. 225. 228
Amaſianæ thermæ commendantur in aridura pedis. 246
de *Ambulandi* impotentia. 45. ex febri acuta. 86. imbecillitate naturali. 381. ex lapſu in regionem iſchiadicam, oſſe femoris nec fracto, nec luxato. 379. 382. in febre lenta. 393
De *Amoris* effectibus. 335
De *Amuletis* ad hæmorrhoides cœcas. 264
De *Ani* excreſcentia cum generis nervoſi debilitate. 197
Animus circulo humorum irregulari exiſtente, male afficitur. 229. ſecundum ejus conſtitutionem, omnes corporis motus ſe habent. 40. pathemata illius, quæ corpori damna inferant. 62. 383. 420. maxime ſumto mox cibo vel potu. 143. exacerbant motus epilepticos. 50. à generis nervoſi diſ-

poſitione dependent. pag. 135
Anni temporum mutationes certos pariunt morbos. 107
Antepilepticus pulvis. vid. *Pulv.* antepil.
de *Antifebrilium* uſu & noxa. 386
De *Antimonii* tincturæ uſu in promovendo urinæ fluxu. 34. in ſeroſis adfectibus capitis. *ibid.*
- Antimoniali cura rite inſtituenda. 290. 327. 378. 409
Antiſpaſmodicus pulvis. vid. *Pulv. antiſp.*
Antiſpaſmodicæ pilulæ. vid. *Pil. antiſp.*
de *Anxietatibus* præcordiorum. vid. *Præcordia.*
- Apoplexiæ gradibus. 23. ejus ad eam diſpoſitione. 25. cauſſis ac prognoſi. 23. levioris ſpecie. 11. 25. illius cauſſa. 12. 28. cura. *ibid.* præſervatione. 24. effectu camphoræ in illa. 26. 27. ſpaſmodicæ exemplo. 334. lethalis epilepſiæ ſupervenientis caſu. 48
- Apoplectico inſultu peculiari. 278. à diuturno mœrore. 318. partium atoniam relinquente. *ibid.* poſt inflictum capiti vulnus remittente. 197. an in eo thermæ Carolinæ conveniant. 23
De Apoplectica febri. 281
De *Apoſtemate.* vid. *Abſceſſus.*
De *Appetitus* vehementioris cauſſa. 19. canini exemplo. 97
De *Aquæ* levioris notis. 238. 57
- - *Frigidæ* præſtanti uſu. 237. ſpeciatim in nimiis hæmorrhagiis. 400. in malo ſcorbutico. 363. in epilepſia. 57. in melancholia hyſterica. 236
Aquæ minerales integrum ſupponunt robur viſcerum. 358. 395. inepte adhibitæ quas edant noxas. 383. quo in caſu ad hydropem diſponant. 16. commendantur in affectibus hæreditariis ſeroſis. 320. in morbis ſpaſmodicis chronicis. 341. diſſuadentur in affectibus epilepticis. 49. in aſthmate convulſivo. 137. ejuſque præſertim paroxyſmo. 136. in tinnitu aurium. 67. in gutta ſerena. 81. in debilitate ventriculi. 376. 229
- - *Martiatæ* ad conjugium fœcundum commendantur. 313
Aqua ex pane quomodo deſtillanda. 93. 110
De *Ardoris* in lingua ſenſu chronico. 216
- Ardore ventriculi. vid. *Soda.*
- *Aridura* pedis ex ſcorbutica humorum dyſcraſia. 246
- *Arteria* aorta deſcendente cartilaginea. 259
- Arteriarum pulſu. vid. *Pulſus.*
- *Arthritidis* origine. 322. natura. 135. cauſſis. 136 præſervatione. 321. 313. diæta. 322
- Arthritide lumbari. 324. rheumatica. 324. hemiplexiam relinquente. 35. vaga. 323. 321
- Arthritide cum peculiari manuum calloſitate. 322 in calculum tranſeunte. 323
- Arthriticis doloribus ſudore diſcuſſis. 216. præſertim febrili. 373. & cum hoc efflореſcentibus ulcuſculis. 216
- - Moribus ceſſantibus hemicraniæ cauſſis. 6. aliorum morborum fundamentis. 4. præſertim pulmonis læſionum. 398. & affectuum aſthmaticorum. 136. vid. *Podagrici* dolores.

Artuum agitationes infantum ſub ſomno cui debeantur cauſſæ. pag. 43
De *Aſa fœtida* nervorum debilitatem relinquente. 226
- *Aſcite* ſpaſmum primarum viarum excipiente. 257 cum tympanite juncto. 256
- *Aſthmate*. 65. à motu corporis. 125. defuncti ſectione. 140
- - Cachectico ab exſiccato ulcere ſcroti. 251
- - Chronico. 331
- - Convulſivo ex purpura. 407. ejuſque medela. 408. cum purpuratis exanthematibus alternante. 407. ope Egranarum curato. 138. ejus natura. 334. 141. quomodo hydropem poſt ſe trahat. *ibid.* cur poſt partum remittat. 138. cur à diætæ erroribus mitigari videatur. 350. commendantur in eo thermæ Carolinæ. 134. balnea. 137. lac aſininum cum Selteranis. *ibid.* diſſuadentur aquæ minerales frigidæ. *ibid.* illius paroxyſmi deſcriptio. 135. 139
De aſthmate flatulento. 128. 129. cum colica. 130. ejuſque cauſſa. 129. 130. in eo commendantur thermæ Carolinæ & acidulæ Egranæ. 129
- - Humido. 126. ejus cauſſa. 126. 127. prognoſi. 126 cura. 126. 127
- - hypochondriaco. 134
- - ſpaſmodico à potu poſt iram ſumto. 142. cum tumore teſtis ſiniſtri. 137. à ſtagnatione ſanguinis in pulmonibus. 129. hirudinum adplicatiooe ſublato. 36. cum hydrope perperam curato. 139
- - - convulſivo. 133. 339
- - - flatulento ex polypo cordis. 131. cum tuſſi ex polypo cordis, & tuberculis pulmonum. 132. 133
- - - & hypochondriaco. 134
De *Atonia* partium poſt inſultum apoplecticum. 318
- - Oeſophagi. vid. *Oeſophagus.*
- - Pharyngis. vid. *Pharyngis aton.*
- Atonia ſiniſtri lateris ex lapſu ab equo. 40
- - Ventriculi. vid. *Ventric. atonia.*
- *Atrophia* cum febre lenta. 243. luxationem femoris ſequente. 245. in atrophicis morbis commendatur ſerum lactis. *ibid.*
- *Auditu* difficili à nimia relaxatione. 68. à nimia ſiccitate. 69. à gypſeo cerumine. 67. cum fluxione ſeroſa. *ib.* ad variam aëris conſtitutionem mutato. *ib.*
- - gravi cum variis ſymptomatibus. 69. ab alvi obſtructione. 70. a ſerena tempeſtate exacerbata. 69
- *Aurantiorum* eſſentia. vid. *Eſſ. cort. aurant.*
- *Aurium* fluxione ſeroſa. 67. 68
- - Tinnitu. vid. *Tinnitus aurium.*
Autumnus & hyems non favent curationi morborum chronicorum. 34. nervorum. 47. inprimis epilepticorum. 56
Axungia gallinæ pollet vi caliginem viſus diſſipandi. 77

B.

B*Alnea* ex aqua dulci commendantur ad præcavendum abortum. 37. in calculo renum. 307. in colicis doloribus. 178. 185. in fluore albo. 298. in genitalium partium imbecillitate. 296. in malo hypochondriaco. 212. in mania. 64. in tumore teſtis duro. 292. in veſicæ dolore. 277
Balnea ex aqua cum lacte in hyſtericis affectibus cum corporis conſumtione commendantur. 339
Balnea artificialia parandi modus. 314. *ibid.*
- Humida puerperis præ vaporoſis conveniunt. 414
- Mineralia diſſuadentur in cacochymia. 345. lue venerea. 286. in ſpaſmis partium internarum. 105. commendantur in morbis ſpaſmodicis externis. 229. in calculo veſicæ felleæ. 233
- Thermarum num in podagra & arthritide ſemper conveniant. 374
- Vaporoſa quomodo inſtituenda. 292. commendantur ad ariduram pedis. 246. in tumoribus tympaniticis. pag. 257
Balſamum ad paralyſin. 32
- Peruvianum commendatur in aurium fluxione. 68 ejus ſyrupus quomodo ſit parandus. 400
- Vitæ ad diarrhœam commendatur. 406
Bilis acrimonia unde naſcatur. 19
de *Billoſa* intermittente febri. 391
Borbonienſes aquæ dicuntur ſulphureæ & antiparalyticæ. 80. diſſuadentur in affectibus cerebri. 81
Burrhi emplaſtrum regium. 53

C.

de C*Achexia* ex atonia veotriculi & inteſtinorum. 247. à ſilente podagra. 255. ex infarctu hepatis, numque in ea proſint martialia, & venæ ſectio. 189. ex diuturna ſoda. 249. cum aſthmate & tumore hydropem minante. 351. cum lenta febri. 393 394. cum ſcirrhoſo uteri tumore & fluxione dolorifica in pede. 247. cum tympanitico affectu. 253
Cachecticis cur familiaris ſit hydrocele. 241
De *Cacochymia*. 530. ejus cauſſa. 668. in ea commendantur aquæ Pyrmontanæ. 533. vid. *Humorum dyſcraſia.*
De *Calculo* hæreditario. 116
- - Pulmonum, ejuſque generatione. 147
- - Renum. 228. ejuſque ſignis. 192. cum podagra. 263. abſque dolore in hemiplectico excreto. 37. inveterato cum hernia ſcrotali. 264. in arthritidem tranſeunte. 323. in ureteres ingreſſo rite tractando. 265. ejuſque cura. 263. 192. 193. præſervatione. 262
ad Calculum renum diſpoſitio in quo conſiſtat. 262 qualis in eo conveniat cereviſia. *ibid.* commendantur acidulæ Schwalbacenſes. 263
De Calculoſis colicisque doloribus præſervandis & curandis. 192
- Calculo veſicæ felleæ. 189. dato emetico per alvum excreto. 243. icterum inducente. *ibid.* vicinas partes ad ſpaſmum proritante. 232. cura per balnea. 230. per acidulas Selteranas. *ibid.*
- - Veſicæ urinariæ cum incontinentia urinæ, ſtranguria, dyſuria ac hernia ſcrotali. 278. cum ſpaſmo & exulceratione veſicæ. 280. ejuſque ſignis. 271. 281. cura per Carolinas, vel Spadanas. 271
- Calculo renum. 261. excretione una vice facta. 267
- *Calloſitate* manuum peculiari. 322. 323
Camphora operatur vi ſulphuris anodyni. 28. eſt antiſpaſmodica. *ibid.* non quadrat in ulceroſis affectibus. 92 nec alvo exiſtente ſegni prodeſt. 28. quando externe uſurpari poſſit. 377. *ibid.* quando interne, præſertim cum nitro permixta. 28
De camphoræ ad duos ſcrupulos ſumtæ effectu in apoplexia hypochondriaco-ſpaſmodica. 26. 27
- Camphoratis in podagra & eryſipelate externe noxiis. 376
Cantianæ aquæ qualia foveant principia. 174
De *Capillorum* defluvio ſub febre acuta. 335. ex cephalalgiá diuturna. 1
De *Capitis* adfectu cum efflorescentia in pede. 92
- - Debilitate. vid. *Debil. Cap.*
- - Doloribus. vid. *Cephalalgia.*
Capitis morbi foventur ab alvi obſtructione. 70. debentur plerumque ſanguinis turbato per illud circulo. 218. num in iis conferat cauteriorum uſus. 30. idiopathici reſpuunt uſum Carolinarum. 34. ſymptomatici ab iis levantur. 93. ſeroſi levantur ab urinæ promotione. 34. ſpaſmus peculiaris. 346
De *Carcinomate* linguæ a retrocedente podagra. 91
- *Cardialgia*, ejuſque ſede, cauſſis & præſervatione. 170. ſignis. 165
- - Spaſmodica cum colica flatulenta. 169. ejus cauſſa. 175. *ibid.* in qua commendantur Carolinæ. 176. Egranæ cum lacte. 171. 176
- - - Flatulenta hypochondriaca. 171

-- Suf-

- - Suffocativa inter venæ ſectionem ſuborta. p.226
Carolinæ thermæ binos fovent fontes. 22. cujus utriuſque elementa ac virtutes deſcribuntur. 22. ſeq. 163. quibus vaſis ſint excipiendæ. 187. quomodo adhiberi debeant. 164. 187. 248. ante eorum uſum in plethoricis vena ſecanda. 264. ſub potatione quæ ſint obſervanda. *ibid.* qualis victus ſeligendus. 188. poſt earum potum quænam ſint in uſum vocanda. 164. 338. in corpore ſubſiſtentes quomodo promovendæ. 187. quæ iis ſubſtitui poſſit curatio. 380. an Selteranæ ſurrogari queant. 342
Carolinæ num proſint in apoplectico inſultu. 23. in ſoporoſis affectibus. 21. commendantur in abdominis morbis. 24. ad abortum frequentem. 308. in arthritico-rheumaticis affectibus. 324. qua cautela. 688. in aſthmate convulſivo ab humorum dyſcraſia. 134. flatulento hypochondriaco. 129. ad calculum veſicæ. 271. cardialgiam. 176. capitis morbos ſymptomaticos. 22. chronicos morbos ex viſcerum obſtructione. 323. in colica chronica. 185. ad hæmorrhoides reſtituendas. 187. ad hydropem ex hæmorrhoidum obſtructione præcavendum. 257. in malo hypochondriaco. 212. & inde ſubortis capitis affectibus. 93. cur in his malum interdum exſerant effectum. 304. laudantur ad menſium obſtructionem reſerandam. 101. 165. 210. 303. in nephritide calculoſa. 266. ſcorbuto. 361. Soda diuturna. 250. ſpaſmodicis morbis. 337. ſpaſmo ventriculi hypochondriaco. 163. *ib.* in urinæ ardore. 24. præcavent chronicos morbos. 189. polypum cordis. 138. exacerbant calculoſos & podagricos dolores. 188. per caput difficilius progrediuntur. 74. hinc diſſuadentur in capitis affectibus idiopathicis. 4. 34. 74. in atonia partium ſolidarum. 199. debilitate nervoſi generis. 24. in eroſione partium ſolidarum. 408. in pectoris affectibus. 105. in morbis ex ſolo motuum vitio. 237. in infantibus. 289
Carolinæ cum balneis aquæ dulcis in ſcorbuticis affectibus. 370. cum Tœplicenſibus in hypochondriacis affectibus. 387. lienteria. 238. in ſpaſmodicis inteſtinorum morbis commendantur. 202
Carolinarum externus in balneo uſus quibus noceat, quibuſve proſit. 164
Caryophyllorum maſticatio commendatur ad roborandum ventriculum. 126. vid. *Oleum caryoph.*
Catalepſeos cum ſingultu exemplum. 55
Cataplaſma diſcutiens in oculorum adfectibus. 76. in gonorrhœa. 287. ad tuberculum præputii. 160
De *Cataracta.* 82. an remediis curari queat. 83. 84. quo tempore operationi ſit opportuna. 83. 84. an in dubiis caſibus deponi queat. 83. an tuto in ſenibus deponatur. *ibid.* an periculoſa ſit depoſitio. 84. an dolorem exhibeat. *ibid.*
De *Catharris* in veram podagram terminatis. 373. capitis partium inferiorum ſtricturas poſt ſe trahentibus. 4. 320. pectoris refractariis. 110. in iis nec vinum nec cereviſia prodeſt. 108
- Catarrhalibus diuturnis defluxionibus ex hæreditaria diſpoſitione. 319
- Catarrhali febre, ejuſque ſubjectis, & malis conſectariis. 106
- - purpurata febri quinquies recidiva cum metu lentæ. 401
De *Cauteriorum* uſu in magnis capitis affectibus. 30
De *Cephalæa* periodica. 13
De *Cephalalgia* rebelli. 2. diuturna cum dolore artuum vago. 1. vehementiſſima. 244. atrociſſima poſt uſum ſtupharum ſudatoriarum. 287. poſt ſeminis largam excretionem. 65. ejus cauſſis. 159. ab extremorum refrigeratione incipiente. 320. in anteriori capite à ſero in ſinubus frontalibus ſtagnante. 2. in poſtico, magiſque externo capite. pag. 3
- *Cerebri* conſenſu cum teſtibus. 293
- *Cereviſiæ* mutatione melioris valetudinis cauſſa. 112. effectu in revocanda hæmoptyſi. 15. noxa in morbis chronicis. 16
De cereviſiæ triticeæ uſu in calculoſis affectionibus. 262
- *Cerumine* gypſeo auditus difficilis cauſſa. 67. inſpiſſato rite emolliendo. 69
- *Chelidonii* effectu in morbis hydropicis. 256
- *Chinæ* cortice legitime adhibendo. 386. 391. 393. ejus virtutibus. 386. noxa in febribus intermittentibus. 48. 301. & hæmorrhagiis. 301
- *Chloroſi* poſt matrimonium in album fluorem deſinente. 94. ejuſque ſubjectis. 94
Cibus & potus qualis conferat hypochondriacis. 167. 168
Cinnabarina commendantur in morbis à ſtagnatione lymphæ. 71
Cirſocele. vid. *Hernia varicoſa.*
De *Claudicatione* ex luxato oſſe femoris. 245
- *Climate.* vid. *Cælum.*
- *Clyſtere.* 291. 405. 387. in purpura. 411. in convulſionibus verminoſis. 351. antihyſterico. 234. balſamico temperante. 195. carminativo. 131. uterino. 299. lacteo in eroſione inteſtinorum proficuo. 196
Clyſteres commendantur in flatulentis moleſtiis. 333 ad reparandum inteſtinorum tonum. 387. in ſpaſmis inteſtinorum. 227. in metu hydropis. 258
De *Cæcitate* ſubito oborta, ejuſque cauſſa ac curatione. 70
- *Cæli* mutatione in melancholico-maniacis morbis. 63. nervorum affectibus. 60. in podagra commendatur. 374
- *Coffée* potus efficacia ad purpuram excitandam. 221. 414
- *Colica* in ſene lethali. 178. calculum mentiente. 176. cum nephritide & moliminibus hæmorrhoidalibus complicata. 177. cum purpura alternante. 184. cum alvi obſtructione & aſthmate flatulento. 130. cum ictero ſæpius recidente. 256. ex hernia. 239. ex podagra per iram retropulſa. 173. ex ſtagnatione & acrimonia ſuccorum. 176. ex hauſtu aquæ frigidæ poſt corporis exæſtuatiooem. 184
- - Flatulenta. 170. 318. cum dolore nephritico. 191
- - Hæmorrhoidali. 178. 186. ex obſtructo hæmorrhoidum fluxu. 182. an ſit ileos hæmatites Hippocratis. 178. ejuſque vera curatione. *ibid.* venæ ſectionem requirente. 182. inepta tractatione. 199. infelici curatione. 181
- Colica nephritica ex calculo ureteribus impacto. 191. 192
- - Spaſmodica cum ſubſequente ictero. 181. ex podagra retropulſa. 183. ex defectu fluxus hæmorrhoidalis rite tractanda. 179. 181
De Colica ſpaſmodica convulſiva cum tumore & dolore pedum per Carolinas ſanata. 186
Colici dolores oriuntur ab acri purpuracea materia. 178. nec non à ſtagnante in inteſtinis ſanguine. 185. quomodo ſint tractandi. 192. 193. an iis conferat venæ ſectio. 188
De *Colli* ſingulari dolore ex vitio ventriculi. 95
- *Collyrio* ad oculos. 75
Colon inteſtinum in malo hypochondriaco maxime patitur. 387
Concubitus cum fœminis menſtruatis an noceat. 284 creber quomodo ad uteri hæmorrhagias diſponat. 300. poſt illum menſes ſupprimi, abdomen & mammæ ſine graviditate turgeſcere poſſunt. 282
De *Condylomatibus* ani. 157
Conjugium fœcundum qualem conjugum requirat conſti-

conſtitutionem. pag. 312. an epilepticis ſit ſuadendum. 52. ſterile cum quæſtione: num ſpes ſit prolis. 312
Contabeſcentia corporis unde oriatur. 369
Continens febris. vid. *Febris continens.*
Continua febris. vid. *Febris continua.*
Contorſio artuum paralyticorum quomodo differat à ſpaſmodica. 33
De *Contractura* manuum atque pedum. 344. *ibid.*
Convulſiones fieri poſſunt à doloribus. 154. cur meditationibus excitentur. 48. peculiares. 350. 49. atoniam paralyticam relinquere ſolent. 44. menſes fluentes duntaxat comitantes. 353. 355. genuum. 35. oculorum ſub ſomno. 37. palpebrarum oculi peculiares. 351. hyſtericæ. 233
De Convulſivo eptileptico affectu. 46. eoque rariſſimo. 58. 57
- - Spaſmodico affectu. vid. *Spaſmodico-convulſivus* affectus.
Convulſivi paroxyſmi cur circa menſtruam periodum incidant. 52. cur retardentur ab erroribus diætæ. 350
De *Cordis* palpitatione. vid. *Palpitatio cordis.*
Corium oleo betulæ inunctum, *Juchten Leder* commendatur pro odore in hyſtericis affectibus. 226
De *Cornachini* pulvere. 192
- *Corporis* contabeſcentia ſuſpecta. 252. infirmitate ex nimia profuſione ſeminis. 294
- *Creta* noxio in ſoda uſu. 250
- *Cucupha* ad capitis dolores. 165. confortante. 20. ad hemicraniam. 6. roborante. 67. Wepferiana. 9
Cucurbitulæ commode ſubſtituuntur venæ ſectioni. 230. quo in caſu ipſi ante ferendæ ſint. 138
Cuticula ſanguinem è vena detractum inveſtiens unde fiat. 116
Cutis efflorescentiæ rebelles quomodo oppugnandæ. 317
De *Cynosbati* effectu in calculo. 262

D.

De D*Auci* hortenſis uſu in vertigine. 9
- *Debilitate* capitis, variarum congeſtionum cauſſa. 1
- - Nervoſi generis. vid. *Nervoſi* generis debilitate.
- *Deckeri* inſtrumento acuſtico. 67
- *Decocto* pro potu. 10. 15. 18. 24. 62. 68. 73. 86. 108. 148. 115. 118. 120. 133. 134. 137. 165. 187. 190. 193. 196. 205. 207. 209. 217. 218. 219. 221. 223. 228. 235. 209. 256. 258. 263. 267. 268. 276. 278. 280. 285. 294. 295. 305. 319. 321. 344. 341. 359. 363. 368. 370. 374. 377. 381. 386. 400. 402. 415
- Decocto antimoniali. 76. 78
- - antivenereo. 288. 290. 315
- - Mannagetæ laxante. 31
- - Mundificante. 92. 94. 160. 325
- - Ad gonorrhœam. 286. 290
- - Ad pollutiones. 294
Deglutitio quomodo fiat & impediatur. 97. difficilis. 19. 102. 233. 352. potulentorum. 10. ex atonia pharyngis. 98. 99. 100. cum metu ſuffocationis. 100. in ſedendo impedita, in ſtando libera. 229. ejus peculiaris difficultas. 26. qualis ſit in hemiplexia. 30. 111. in paralyſi. 97
De *Deinacenſium* aquarum elementis ac viribus. 12
- *Delirio* breviori cum epilepſia poſt male curatam intermittentem. 48
- - Diuturno à terrore ſub ſomno, largis venæ ſectionibus curato. 109. poſt febrem acutam. 222. cum febre tertiana. pag. 62. ex hæmorrhoidibus cohibitis. 395. hecticæ ſuperveniente lethali. 340
- Periodico cum motibus epilepticis à menſium retentione. 64
- *Dentitione* difficili. 152. epilepſia ſtipata funeſta. 149. rariſſime paralyſin poſt ſe trahente. 43
- *Diabete* ex calculo in uretere. 119
- - Defuncti ſectione. 275
Diætetica in morbis inveteratis optima ſunt præſidia. 126
Diaphragmatis vulnus. vid. *Vulnus* diaphragmatis.
De *diarrhœa* in ſene. 405. ex potu aquæ Sedlicenſis. 6. variis ſymptomatibus ſtipata, menſtruum ſemper præcedente fluxum. 49. 52. cum paralytico affectu in infante inter ſudores aëri liberiori expoſito. 43. cohibita cauſſa tumorum inguinalium. 158
Digeſtio vitiata diſponit ad cephalalgiam. 2
De *dolore* tenſivo fixo in hypochondrio ſiniſtro. 156. tenſivo lateris dextri calculum mentiente. 321. preſſorio in regione pubis. 305. ſingulari colli ex vitio ſtomachi. 95. per ſternum aſcendente. 125. dorſi ad ventriculum excurrente. 335
Dolores abſceſſus occultos comitantes non ſolvuntur niſi adplicatis emollientibus. 156. artuum atroces cum eorundem exulceratione. 315. vid. *Arthritis.*
De doloribus capitis. vid. *Cephalalgia.*
- Doloribus circa ſinus frontales. 320
- *Duodeni* inflatione. vid. Inflatio duodeni.
- *Dyſcraſia* humorum. vid. *Humorum* dyſcraſia.
- *Dyſuria* cum ſtranguria alternante. 278. cum affectu ſemi-paralytico. 45. cum teneſmo & materiæ flavæ excretione per anum. 274. ex menſium fluxu irregulari. 46

E.

E*Brii* parentes generant imbecillos infantes. 63
De *efflorescentiis* corporis pertinacibus. 316. faciei ex potu frigido. 324. in pede. 92. puſtularibus epilepſiam tollentibus. 47
De *Egranis* acidulis, eaſque potandi ratione. 368. illæ commendantur ad aſthmatico-ſpaſmodicum affectum. 126. in aſthmate flatulento hypochondriaco. 129. in cardialgia. 176. colica chronica cum cachexia. 189. in defluxionibus oculorum acribus. 74. ad hæmorrhoidum irregularem ſucceſſum. 200. in hypochondriaco malo. 217. in melancholia. 59. eaque hypochondriaca ex retenta purpura ſuborta. 220. & hyſterica. 234. in ſpaſmodico-epileptico affectu à menſium retentione. 66. præcavent morbos chronicos. 189. in colicis affectibus per Selteranis laudantur. 192. ad reſerandas viſcerum obſtructiones Carolinas ſua ſuperant virtute. 191
Egranæ cum lacte commendantur in acrimonia humorum ſcorbutica. 46. 365. 368. in cardialgia. 171. in colicis doloribus. 178. cum balneis Tœplicenſibus commendantur in affectibus ſcorbuticis. 370
Electuarium antifebrile. 392. confortans. 319. nervinum. 374. roborans in debilitate generis nervoſi. 12. ad tuſſim ferinam. 110
Elixir balſamicum. 20. 55. 163. 209. 246. 298. 309. 331. 339. 347. 357. 386. 401
- - Stomachicum. 212

- diuretico antiſpaſmodicum. pag. 256
- nervinum. 8
- pectorale. 112. 117
- ſtomachicum. 228. 339. 368. 386
- - laxans. 108
- - viſcerale Hoffmanni commendatur ad ciendos menſes. 55

De *Emetica* potione, vid. Potio emetica.
- Emeticorum uſu in ictero diuturno. 243. improvide adhibitorum noxa in intermittentibus. 392

Emmenagoga morbos ſpaſmodico-convulſivos exacerbant. 54. hinc iis nondum ſanatis haud ſunt adhibenda. *ibid.*

Emplaſtrum anodynum. 196. Burrhi regium in dolore cervicis proficuum. 53. ad calculum veſicæ felleæ. 233. ad dolores oſſis ſacri. 110. pubis & dorſi. 305. ad flatulentiam. 95. ad gonorrhœam. 386. mictum cruentum. 263. nervinum. 360. ad oculorum defluxionem. 74. oxycroceum. eſt nimis attractivum. 380. ſaponatum Barbette commendatur ad infarctus viſcerum. 227. ſtomachale. 225. 308. ad tophos venereos. 290. ad tubercula pulmonum. 113. ad tumores nodoſos. 315. tumorem pedum eryſipelaceum. 207. ad tumorem teſtium. 292. ad tuſſim ferinam. 132. rheumaticam. 145. veſicans. vid. Veſicatorium, ad viſus obſcurationem. 77. in vomica pulmonum. 120

De *Emproſtotboni* exemplo. 147
- *Empyemate* feliciter curato. 143. an per anum ejici queat. 147

Emulſio. 364. analeptica. 406. ad gonorrhœam. 286. ad maraſmum. 405

Enterocele. vid. Hernia ſcrotalis.

De *Epidemicæ* febris per annum 1720. graſſantis hiſtoria, cauſſis, & cura. 422
- - Febris hiſtoria ac cura. 421. *ſeq.*
- *Epilepſia* ab achoribus retropulſis. 55. ex male curata ſcabie. 46. cum brevi mentis alienatione à male curata febri intermittente. 48. in lipothymiam deſinente. 58. 65. inveterata cum lipothymia. 55. cum vermibus. 49. ſalivatione exacerbata. 46. à copioſis venæſectionibus retardata. 47. *ibid.* per efflorescentias puſtulares ſublata. 47. ejus notis antecedentibus. *ibid.*

Epileptici motus ſpiritu ſalis ammoniaci præſervantur. 10. venæſectionibus largis exaſperantur. 56. frequentiores redduntur. 52. & invitantur. 334. ab animi pathematibus exacerbantur. 50. ſed à fluxu menſtruo levantur. *ibid.* circa pubertatis annos ſponte cedunt. 56. reſpuunt aquas minerales. 49. num in iis aqua frigida. 57. & conjugium. 52. ac qualis victus conferat. 53

Epithema ad nimias hæmorrhagias uteri. 400

Errhinus pulvis. vid. Pulvis ſternutat.

Eryſipelas. vid. Tumor eryſipelaceus.

Eſſentia balſamica. 94. carminativa. 131. 247. corticum aurantiorum quomodo paranda. 3. euphraſiæ. 82

De *Excoriatione* veſicæ. 275. & renum ſubita à ſuppreſſis hæmorrhoidibus. 260
- *Excrementis* globoſis. 300
- *Excreſcentia* ani. vid. Ani excreſcentia.
- *Excretionum* ſuppreſſione à ſpaſmis. 369
- *Exulceratione* veſicæ. 276. cum calculo. 280. ejuſque ſignis. 281
- - Faucium cum ingenti ſalivæ fluxu. 94

F.

De F*Ame* avidiſſima ſub paroxyſmo hyſterico. pag. 73
- *Faucibus* pali ſenſationem exhibentibus. vid. Senſatio pali.

De Faucibus puſtulis obſeſſis. 5
- Faucium exulceratione. vid. Exulceratio.
- *Febrilibus* motibus. 391
- *Febribus* acutis ex levi refrigeratione ſpaſmodicos affectus poſt ſe trahentibus. 87. earum typus dato laxante pervertitur. 87
- Febri acuta continente. 419. eaque inflammatoria. *ibid.*
- - - continua. 117. convulſionibus ſtipata ex ſuppreſſa tertiana. 343. cum ſpaſmo muſculorum maxillarium. 87
- - Apoplectica. 281
- - Bilioſa. vid. Bilioſa febris.
- - Intermittente, tertianam mentiente cum polypo cordis lethali. 95. convulſivis motibus ſtipata. 332. ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus per Carolinas ſanata. 205. ſine æſtu. 352. arthriticos dolores ſolvente. 323. *ibid.* male curata epilepſiæ cauſſa. 48

Febres intermittentes quem habeant uſum. 385. 395. quibus in ſubjectis cautius ſint tractandæ. 395. ante paroxyſmum cur nihil cibi ſumendum. 145. ſuppreſſæ poſt ſe trahunt excretionum ſanguinearum anomaliam. 395. hemicraniam. 5. quomodo tractandæ. 386. 387

De febri intermittente bilioſa. 391

De febri intermittente epidemica, ejuſque cauſſa. 392. inflammatorias febres mentiente. 391. evacuantia validiora non ferente. 392
- - Lenta, vid. Lenta febris.
- - Maligna. vid. Maligna febris.
- - Peculiari *ein Fuſs-Fieber* dicta. 115
- - Quartana. vid. Quartana.
- - Quotidiana. vid. Quotidiana.
- - Tertiana. vid. Tertiana.

Febrifuga qua polleant virtute. 385

De *Femorum* conſenſu cum pedibus. 248
- *Flatulento* malo per purgantia in hydropem mutato. 258. flatuum copioſiſſimo proventu. 237. flatibus intra membranas œſophagi aſcendentibus, inque collo tumorem exhibentibus. 95
- Flatulentia uterina. 248. 310. ejuſque generatione. 248
- *Fletus* involuntarii exemplo. 278
- *Fluore* albo. 338. ejuſque ſubjectis. 94. cauſſis. 307. nativo. 282. ex ſuppreſſis lochiis. *ibid.* ex menſium obſtructione. 297. cum hæmorrhoidibus cœcis. 296. cum hæmorrhagia uteri alternante. 398. cum hyſtericis ſymptomatibus. 225. cum menſtruis alternante. 310. non niſi ſuborta graviditate curato, nec felicem impediente partum. 398. cohibito tumorum uteri cauſſa. 248. ejus cura. 298. *ibid.*

De *Fluxione* aurium ſeroſa. 67. dolorifica pedum. 248

Fœminæ cur præ viris ſint obnoxiæ morbis. 368

De *Fœtus* mortui ſemeſtris variolis putrefacti excluſione. 223. ſimultanea cum vivo excretione. 29
- *Fonticulorum* effectu in vitiis oculorum. 114
- Fonticuli pedum exſiccatione per nimiam ſputationem facta. 17
- *Freyenvvaldenſis* aquæ uſu. 168

Fri-

Frictiones in paralyticis affectibus præ aliis externis nervinis conferunt. pag. 43
De *Frigidi* potus noxa. 185
- *Frigore* pedis ſiniſtri. 227
- *Furunculo* in inguine. 205

G.

de G*Albaneto* Paracelſi correcto. 208
- *Gargariſmate* nervino. 99
- *Gelatinarum* nutrientium præparatione. 406
- *Genitalium* partium affectu ſingulari. 295. atonia & impotentia ad generandum, ejuſque notis. 312. conſenſu cum oculis. 295. debilitate, ejuſque cauſis & cura. 214. 215. inflammatio gangrænodea ſub paroxyſmo febrili. 281. relaxatione nimia ac eroſione ulceroſa. 289. ſpaſmo. 269. peculiari cum generis nervoſi debilitate. 159. ibid. ulcere gangrænodeo lethali. 289
In *Glandularum* obſtructionibus quæ proſint remedia. 408
Glandularum tumores repreſſi ad phthiſin & hecticam diſponunt. 113
- Totius corporis induratione extincti Sectio. 114
- Inguinalium tumores. 158. à terrore. 160. ex menſtruis terrore ſuppreſſis. 159. *ibid.*
- Subaxillarium tumores. 408
- Subcutanearum tumores. 112
De *Gonorrhœa* ſimplici benigna ex immodica venere. 283. ejuſque cauſſa. 284. *ibid.* num à balneis enaſci queat. 285. utrum proſint injectiones. *ibid.*
-- Cum exulceratione renis dextri, colli veſicæ & proſtatarum. 291
-- Diuturna cum inflatione ventriculi. 290
-- Inveterata cum variis ſymptomatibus. 287. ab ulcere ſcirrhoſo proſtatarum. 285. ex veneris intempeſtivo uſu. 286. num in ea thermæ & balnea conveniant. 286
-- Virulenta cum tophis. 289
--- Per adſtringentia male curata. 291
Gravidæ cur præ aliis morbis ſint opportunæ. 11. cur ſeroſæ adfectiones in iis invaleſcant. 94. cur ſub venæ ſectione in animi deliquia incidant. 310. quomodo illis vena ſecanda, *ibid.* quale regimen conferat ad obtinendum feliciter partum. 309
de *Graviditate* falſo imputata. 234. cur ſub ea ceſſent pathemata hyſterica. 396
- *Gulæ* inferioris ſpaſmo. 27
Gummata gallica quomodo differant à tophis oſſeis. 326
Gummi guttæ, ejuſque vires. 141
Guttæ roſaceæ repreſſio hemicraniæ cauſſa. 366. *ibid.*
de Gutta ſerena ex nimia venere. 295. à potu frigido in corpus calefactum ingeſto. 316. cum turbatione humorum oculi. 72. unius & obſcuratione periodica alterius oculi. 77. ejus ſignis. 83. cauſſa. 80. ſententia St. Yves de illa. 79
in Gutta ſerena commendantur mercurialia ac cinnabarina. 92. 81. ſulphur antimonii auratum. 81. aquæ Selteranæ cum lacte. *ibid.* nocent vomitoria & validiora vacuantia. *ibid.* num conveniant veſicatoria. 81. & aquæ minerales. *ibid.*

H.

De H*Æmatophobia* inſigni. pag. 308
- *Hæmoptyſi.* 302. ejus cauſa ac præſervatione. 103. origine. 107. tanquam juvenili morbo. 106. in plethoricis facile contingente. 108. ex obſtructo viſcere. 147. ex vaſis aſperæ arteriæ. 14. 104. ex male curata ſcabie. 46. cum febre lenta poſt tuſſim graviorem. 105. 106. cum metu hecticæ. 106. cum pulmonum labe. 109. hypochondriaca. 13. 104. 105. ejuſque cauſſa. 14. à phthyſi præcavenda. 104. adſtringentibus tractata in phthiſin abeunte. 147. potu cereviſiæ revocanda. 15. nec non potu vini. 17. præcavenda per pediluvia. 103. 105. & venæ ſectionem. 105
Hæmorrhagiæ omnes abſolvuntur motibus ſpaſmodicis. 104. in iis nimiis commendatur aquæ frigidæ potus. 400
de Hæmorrhagia palati. 3
-- Uteri. vid. *Uteri* hæmorrhag.
Hæmorrhoidales venæ externæ quem habeant ſitum. 196
de Hæmorrhoidali affectu. 178
- Hæmorrhoidibus quid indicent. 394. cum menſtruis conſentientibus. 198. eorumque ſuppreſſionem excipientibus. 197. cum podagra conſpirantibus. 375. *ibid.* loco fœtus nono ab imprægnatione menſe prorumpentibus. 282. colicam tollentibus. 185. hemicraniam levantibus. 6. in puero ſeptem annorum fluentibus. 352
de Hæmorrhoidibus albis. 277. veſicæ. 283
-- Cœcis, earumque generatione. 32. cum fluore albo. 165. curatione. 198
-- Inordinatis in fœmina. 198
-- Nimiis. *ibid.* in virgine. 243. tinctura quadam provocatis. 222. earum cautiis. 394. 395. cura. 223. num proſint Carolinæ. 199. commendatur venæ ſectio in brachio. *ibid.*
-- Palati. 115
-- Suppreſſis à refrigeratione. 199. à tertiana male curata. 395
--- Sanitati labem inferentibus. 182. 281. ſoporoſi affectus cauſſis. 21. ſpaſmi ventriculi cauſſis. 98
-- Symptomaticis. 175. 273. 369. an in malo hypochondriaco ſemper ſint accuſandæ. 175
-- Veſicæ ex male tractata purpura ſcorbutica. 277
-- per urinam. 8. 9
Hæmorrhoidales motus ſæpius inducunt morbos paralyticos. 43
Hæmorrhoidalia ſpaſmodica pathemata an à pilulis Becheri, reſinæ jalappæ nuptis prognaſci queant. 201
Hæmorrhoidum fluor an arte promoveri queat. 6. *ibid.* 180. 189. 368. 401. quo ſcopo commendantur Carolinæ. 187. Egranæ. 201
Hæreditarii morbi per periodos recurrunt. 320. curatu ſunt difficiles. 320. per aquas minerales commodiſſime oppugnantur. 320
de *Hectica* lethali poſt partum. 402. cum pathematibus hypochondriacis. 401. cum vomitibus & diarrhœa. 110. ejus metu poſt hæmoptyſin. 106
- *Hemicrania* variis ſymptomatibus ſtipata. 164. *& ſeq.* pertinaci cum febre continua invaleſcente. 319. ab arthriticis doloribus ceſſantibus. 3. ſuppreſſis. 5. ex coryza ſuppreſſa. 4. ex gutta roſacea repulſa. 3. periodica. 365. cujus fomes

Digitized by Google

fomes in primis plerumque viis hæret. pag. 6. rara, ejuſque cauſſis ac cura. 3. tertianæ febri ſuccedente. 5. cum hemiplexia. 31. cum ophthalmia. 5. faucium puſtulis ſanata. 159. mercuriali cura tractata, hemiplexiæ cauſſa. 4
- *Hemiplexia* variis medicaminibus fruſtra oppugnata. 29. 34. ex cura mercuriali in hemicrania. 5. ex affectu rheumatico-arthritico. 35. cum hemicrania. 31. qualis in ea ſit deglutitio. 30. 37. an conferat venæ ſectio repetita. 29. vomitoriorum uſus. 30. vinum, aquæ minerales ac balnea. 38. ſpecificum ex ſale culinari ad eam. 31
ad *Hepatis* vitia ſapo balſamicus. 190
de Hepatis vulnere. vid. *Vulnus hepatis.*
- *Hernia* inguinali. 271. peculiari. 239. ex vomitorio. 278. ex equitatione. 287
- - inteſtinali paſſionem iliacam minante. 238 ejuſque cauſſis & curatione. 239
- - ſcrotali. 264. & præcavendi illius incrementum ratione. 265
- - ſcroti aquoſa. vid. *Hydrocele.*
- - varicoſa. 311. ejus cauſſa. 312. cura. 314. an ad ſterilitatem contribuat. 312
Heurnii pulvis contra hæmoptyſin. 28
de *Hirſchbergenſium* aquarum effectu. 45
- *Hirudinum* ſelectu & modo adhibendi. 281. 325. uſu ad hæmorrhoides promovendas. 238. cæcas. 224. ad ſpaſmum pectoris & cervicis. 35. an ipſis venæ ſectio præmitti debeat. 261
- *Horrore* corporis circa nonum diem in febribus acutis contingente, mali ominis. 420
Humorum circulus retardatur ab atonia partium ſolidarum. 318
- - Per uterum quot modis queat turbari. 304
- Commotiones verno potiſſimum fiunt tempore. 74
Humorum diatheſis venerea tenaciſſima qua ratione poſſit oppugnari. 287
- Dyſcraſia quomodo generetur. 134. 161. 227. 263. 346. 407. 420. à raritate variolarum poteſt proficiſci. 82. qua ratione ad calculum & podagram contribuat. 263. quæ pariat damna. 369. commendantur ad eam acidulæ Pyrmontanæ. 346
Humorum dyſcraſia ſcorbutica dolorum arthriticorum & podagricorum eſt cauſſa. 321
- Impuritas quomodo à potu frigido repente queat generari. 317
- Raptus ad caput quæ inducat ſymptomata. 349
- Vitium non ſemper in morbis eſt accuſandum. 142
Humores oculi. vid. *Oculi humores.*
Hydrocele, ejuſque ſingulari ſpecie. 240. quotuplex ſit. 241. ejus generatio. *ibid.* curatio. *ibid.* cur in ſiniſtro latere ſit frequentior. *ibid.* num ſuadenda in illa ſit exſtirpatio teſticuli. *ibid.*
de *Hydrope* ex aſthmate reſultante. 141. 257. ex podagra retrocedente. 256. ex podagra repreſſa, & cohibitis hæmorrhoidibus. 141. ex impedito per hepar ob cohibitas hæmorrhoides circulo. 257. cum aſthmate complicato & perperam curato. 139. hæreditario. 21. ejuſque ſubjectis. 251. defuncti ſectione. 258. 140. præcavendo per Carolinas. 257. 258. num conferant purgantia. 141. peritonæi, ejuſque generatione. 241
de Hydrope pectoris, ejuſque origine. 136
- hydropico tumore cum metu tympanitidis. 255. ejuſque ſignis. 252. 259. in quo neceſſaria eſt potentior alvi vacuatio. pag. 253
Hyems. vid. *Autumnus.*
de *Hypochondriaca* paſſione. 202. 205. 273. in fœmina cum fluore albo. 206. cum hæmoptyſi & vertigine. 13. cum tumore eryſipelaceo pedis. 206. cum vertigine. 19. ex dyſenteria adſtringentibus cohibita. 328. ex hæmorrhoidum anomaliis. 200. 205. num iis ſemper debeatur. 116. à crebris purgantibus. 152. quæ ejus ſit proxima cauſſa. 7. 204. 210. 217. quæ remotiores. 104. 204. 210. 219. Medicorum variæ opiniones de ea. 204. quæ vera ſedes. 167. 219. in ea maxime inteſtinum colon patitur. 387. qua ratione hæmoptyſin producat. 15. & quomodo ſpirandi anguſtia inde naſcatur. 126. cur in ea omnes actiones corporis afficiantur. 210
- - Hyſterica paſſione ex ſuppreſſis ſubito menſtruis. 207. cum calculo veſicæ ſelleæ. 231
de Hypochondriaca ſcorbutica paſſione, in qua commendantur acidulæ Selteranæ cum lacte. 214. nec non Spadanæ. 372
- - Spaſmodica paſſione. 210. 371. in qua commendantur Carolinæ. 212. balnea aquæ dulcis. 212
- - - Cum debilitate vaſorum ſpermaticorum & partium genitalium. 214. cum febrili commotione, & intercurrente purpura. 212
- - - flatulenta paſſione. 215. 217. functiones animales turbante. 218. in qua commendantur Egranæ. 217
Hypochondriaci paroxyſmi cura. 204. 212. 291. qualis conveniat victus. 168. num venæ ſectiones, purgantia, aquæ minerales ac theriacalia conferant. 168. *ibid.* & vomitoria. 168. 204. cur hypochondriaci thermas Carolinas vomitu reddant. 204
de Hypochondriaca melancholia. vid. *Melancholia hypochondriaca.*
- *Hyſterica* paſſione. 223. circa menſtruum tempus invadente. 310. ſub menſium fluxu infeſtante. 227. ſub graviditate ceſſante. 396. cum motibus convulſivis, ac epilepticis ſtipata. 233. cum fluore albo. 225. quo in caſu Pyrmontanæ cum lacte commendantur. 226
- hyſterici paroxyſmi deſcriptione. 358
- hyſtericis & hypochondriacis affectibus ex crebro partu & abortu. 308
- Hyſterico ſcorbutico malo. 226
- - Spaſmodico affectu. 227. ex lochiorum menſiumque retentione. 229. cum corporis conſumtione. 338. cum tumore pedis œdematoſo. 230. vid. *Spaſmi hyſterici.*
- - Melancholia. vid. *Melancholia hyſterica.*

I.

Jalappæ reſina fovet ſal acre ſubtiliſſimum. 151. cum ſalibus mixta potentius operatur. 152. qua doſi ſit propinanda. *ibid.* in corpore facile coagulatur. *ibid.* quod non ſit, ſi cum amygdalis fuerit trita. 202
de *Ictero* ex ductuum biliferorum ſpaſmo. 142. 143. 185. 242. ex iracundia. 243. ex atonia ductuum biliferorum. *ibid.* ex calculo veſicæ ſelleæ. 189. 243. brevi ante partum invadente. 309. cum colica alternante. 189. eique ſupervenìente. 185. diuturno emeticis feliciter oppugnando. 242. 243
- - nigro ex repulſo circa regionem hepatis eryſipe-

ſipelate lethali. pag. 313
Ileos hæmatites Hippocratis num ſignificet colicam hæmorrhoidalem. 178
De *Imaginibus* ante oculos obverſantibus. 74
De *Imprægnatione* præcoci vires corporis proſternente. 211
De *Incontinentia* urinæ ex dyſuria. 278. ex tumore pedum præpoſtere tractato. 269
Incubi exemplum. 26
De *Infantum* lactentium natura. 153
De *Inflammatione* inteſtinorum ex cohibitis hæmorrhoidibus. 182. quæ præcaveri venæ ſectione poteſt. *ibid.*
De *Inflammatoria* congeſtione renum. vid. *Renes.*
-- Febri lethali. 419
De *Inflatione* ventriculi Carolinis ſanata. 163
--- cardialgica cum hemicrania. 164
--- & duodeni hypochondriaco ſpaſmodica. 166
Infuſum theiforme. 24. 48. 49. 66. 105. 112. 128. 134. 137. 161. 176. 182. 208. 209. 215. 219. 247. 252. 263. 283. 294. 349. 361. 387. in epilepticis affectibus. 359. in nephritide. 267. in oculorum adfectibus. 74. in veſicæ adfectu. 276
Infuſum vinoſum. 298. aperiens. 191. ad corrigendam humorum acrimoniam. 46
de *Injectionum* noxis in gonorrhœa benigna. 285
Inſecurum quid dicatur in medicina. 153
Intermittens febris. vid. *Febris* intermittens.
de *Inteſtinorum* conſenſu cum pedibus. 178. ſeroſione acidularum frigidarum potum haud ferente. 238. ſpaſmo. vid. *Spaſmus* inteſtin.
De *Iracundiæ* effectibus in corpus. 365. 420. præſertim in vias biliferas. 233. unde fit icterus. 242. & ſiſtendo menſium fluxu. 64
De *Iſchuria* peculiari. 333. *ibid.* à relaxatione ureterum. 333. ab atonia veſicæ. 334. ejuſque cura. 334
De *Juſculis* medicatis. 15. 249. 402. eorumque utilitate in cachecticis morbis. 395

L.

L*Ac* quomodo corrumpatur in nutricibus. 152. infantibus. *ibid.* non convenit in deſtructo ventriculi tono. 229
de Lacte aſinino, ejuſque viribus. 364. præſtantia præ reliquis lactis generibus. 341. 397. eo utendi ratione. 397. illud commendatur in corporis infirmitate ex nimio veneris uſu. 295. in lenta febre. 397. hyſterico malo cum conſumtione corporis ſtipato. 339. melancholico affectu. 62. in ſcorbuticis morbis. 370. ſenibus. 92. in tuſſi phthiſica. 120. diſſuadetur in cachexia invaleſcente. 142
Lac aſininum acidulis Selteranis nuptum commendatur in aſthmate convulſivo. 137. ſpaſmodicis. 341. & convulſivis affectibus. 353. 358. vid. *Selterana.*
Lac caprinum levat tuſſim. 109
Lactei liquoris ex mammis effluxus in fœmina ſterili unde derivandus. 100. 101
Lactantes fœminæ in puerperio melius habent, quam aliæ. 2
Lactentium infantum natura. 153. an iis conveniat purgans acre ex reſina jalappæ & mercurio dulci. 149. 153
Lauchſtadienſia balnea corpori nimis debilitato nocent. 42
Laxantia typum febrium acutarum pervertunt. 87. vid. pulvis & potio laxans.
de *Lentæ* febris origine. 397. diagnoſi ex pulſu. *ibid.* ætiologia. 399. 400. *ibid.* curatione. 397. 393. præſervatione. 392
- Lenta febri ex hæmorrhoidibus male ſuccedentibus. 201. ex intermittente male curata. 392. 393. cum atrophia. 243. cum hæmoptyſi. 105. cum nimio menſium fluxu. 397. à redeuntibus menſtruis exſpirante. 398. per lac aſininum curata. 396. ejus metu poſt catarrhalem & purpuratam. 400
De *Lichenibus.* 285
De *Lienteria* cum malo ſpaſmodico-flatulento ab eroſione tunicarum inteſtinalium. 237
De *Ligaturarum* uſu. 380
De *Linguæ* peculiari refrigeratione. 137. 138. cum ore concretione. 86
Linimentum antiſpaſmodicum. 36. balſamicum. 163. 26. ad debilitatem pedum. 246. nervinum. 53. 87. 209. 353. ad imbecillitatem ventriculi. 84. in paralyticis affectibus. 31. nerveum ad membra paralytica. 33. roborans. 355. 358. ſpirituoſum. 330
de *Lipothymia* rara. 20. epilepſiam excipiente. 65. cum epilepſia inveterata. 55. ejuſque cauſſis & origine. 20. 202. unde gravidis ſub venæ ſectione eveniat. 310
de *Lippitudine* ſeroſa. 75
Liquor anodyno-mineralis commendatur in quartana. 390. purpura chronica ſcorbutica. 411. ejuſque peculiaris effectus. 412
- Balſamico-traumaticus. 195
Litus ad paralyſin. 34
Lixivium ad paralyticos affectus. 33
de *Loquendi* impotentia naturali. 86
De *Lochiis* non ſuccedentibus fluoris albi cauſſis. 298
De *Lumbrico* vivo è naribus excreto. 51
Lumborum dolor cur omnes fere ſpaſmodicos ac convulſivos antecedat morbos. 136
De *Lunæ* potentia in corpus humanum. 350
De *Luxatione* femoris ex cauſſa interna. 246. & hinc pendente atrophia. 245
Lymphaticorum intra duplicaturam peritonæi hærentium vaſorum ruptura diſponit ad hydrocelem & hydropem peritonæi. 241

M.

De M*Aculis* totum corpus occupantibus. 316
De *Magneſiæ* albæ effectu. 328. ſiniſtro. 194
De *Malignis* febribus, earumque ſignis. 419
De maligna petechiali. 420
De *Mannageta* decocto laxante. 31
Mannata in morbis ſpaſmodicis ſunt tutiſſima laxantia. 377
de *Mania* ex terrore in puerpera feliciter curata. 64. in qua valde commendantur balnea aquæ dulcis. *ibid.* per venæ ſectionem exacerbata. 62
De Maniaco melancholico affectu. 62
De *Maraſmo* ſenili. 404. funeſto. 405
Martialia an in cachecticis affectibus, 189. ac menſium ſuppreſſione adhiberi queant. 301
de *Maſticatorio* Wepferiano. 9
de *Medicationibus* morbos convulſivos excitantibus. 350
De *Melancholico* affectu. 58. 59. ab inſigni triſtitia. 61. peculiari à nimia nervorum tenſione. 60. cum ſpaſmodicis affectibus complicato, ejuſque cauſſa.

cauſſa. pag. 572. ejus paroxyſmi deſcriptinne. 59. in eo commendatur aëris mutatio. 63. fons Egranus. 59. lac aſininum. 62. Succoladæ potus præ infuſo Thée & Coffée. 61
de Maniaco affectu. 62. in quo commendantur balnea Tœplicenſia. 61. Selteranæ cum lacte. 62. 64
- Melancholia hypochondriaca. 119. à retenta purpura. 220. eaque ſub potu Egranarum rurſus efflореſcente ſanata. 202. à cauſtica materia nervis inſidente ſæpe generata. 221. cum nimiis hæmorrhoidibus ſtipata. 222. in ea commendantur fontes Spadani vel Schwalbacenſes. 220
- - Hyſterica. 234. ex menſium imminutione. 235. 236. in qua commendatur aqua frigida. 236. & fons Selteranus lacti nuptus. 236
de *Meliſſa* nervis amica. 238. memoriam confortante. 293
Memoria cur à nimio veneris uſu labefactetur. 295
de Memoriæ debilitate poſt fonticulum exſiccatum. 6. ex terrore. 7. à vertigine. 10. ob largas venæ ſectiones epilepſiæ accedente. 56
Menſes magnum cum hæmorrhoidibus habent conſenſum. 198. rite fluentes ſublevant inſultus epilepticos. 50. cur circa illorum tempus ſpaſmodici affectus exacerbeotur. 304. quot modis queant irregulares eſſe. 304
de Menſium ceſſatione cauſſa variorum morborum. 230. 323. 333. *ibid.* ſpeciatim plethoræ & cacochymiæ. 2
- - Imminutione. 331. *ibid.*
- - Inordinato fluxu. 305. 398. à ſuppreſſis intermittentibus. 395. ab uteri vitio poſt puerperium relicto. 342. graviſſimis ſymptomatibus ſtipato. 303
- - Nimio fluxu cum frequenti abortu & molarum excretione. 305. cum febri lenta. 398. cum grumorum ſanguineorum excretione. *ibid.*
- - Obſtructione diuturna male tractata. 301. à male curata tertiana. 301. poſt febrim quartanam. 100. poſt febrim malignam. 302. 101. cum virium languore. 302. ejus cauſſis. 301. quomodo fluor albus inde naſcatur. 297. multorum morborum cauſſa. 302. 304. facto itinere reſcrata. 32. an ad eam referandam poſitiva dentur remedia. 302. quomodo molienda reſeratio. 236. 332. quo fine commendantur Carolinæ. 101. 210. 303
- Menſium ſuppreſſione ex iracundia. 64. ſubitanea ex terrore. 197. 240. per potum frigidum calenti corpori ingurgitatum. 227. multorum malorum cauſſa. 227. 65. poſt partum hecticæ cauſſa. 403. delirii periodici & motuum epilepticorum cauſſa. 64
cum *Menſtruatis* factus concubitus an ſit noxius. 284
Mercurius pro ſalivatione excitanda num interne an externe ſit adhibendus. 287
- Dulcis quomodo paretur. 151. caute eſt uſurpandus. 151. alias ſontica machinatur mala. 40. movet ſalivationem & alvi fluxum. 151. præſertim ſi nubatur ſalibus. *ibid.* hinc ſcorbuticis neutiquam convenit. *ibid.*
Mercurialia remedia commendantur in gutta ſerena. 81. & morbis à ſtagnatione lymphæ oriundis. 71. maxime ſi cum diaphoreticis maritata fuerint. 317. ubinam contra indicentur. 4. diſſuadentur in ſcorbuticis. 365. ſine regimine adhibita ſunt ſemper pernicioſa. 82. 316

de *Mictu* cruento nativo cum peculiaribus ſymptomatibus ſtipato. pag. 267. ex hæmorrhoidibus ſuppreſſis. 261. potum Pyrmontanarum excipiente. 271. 272. cum incontinentia urinæ ex tumore pedum præpoſtere tractato. 269. rariori ex ramo venæ hæmorrhoidalis externæ hypogaſtricæ. 269. ſeq.
- - Difficili ſub alvo impeditius ſuccedente. 260. à calculo veſicæ. 270. à caruncula urethræ innata. 287. in maligna petechiali. 421. 422
de Mictu dolorifico. 271. 283
- Mingendi ſtimulo. 277. *ibid.* cum teneſmo ex ſpaſmo veſicæ. 273. ex vitio ſphincteris veſicæ. 271
Milii ſemen cum lacte commendatur ad tumores ſcirrhoſos. 248
Millefolium vi pollet antiſpaſmodica. 172
Minerales aquæ. vid. *Aquæ minerales.*
Mixtura antepileptica. 51. antihyſterica. 234. antiſpaſmodica. 340. bezoardica. 36. ad cardialgiam. 166. diaphoretica. 44. 299. diaphoretico ſedativa. 358. roborans. 400. ſimplex præſtantior eſt, quam reliqua alexipharmaca in acutis febribus. 28. topica ad ulcera ſcorbutica. 378
Mœror proſternit vires corporis. 210. 211. quæ damna excitet. 332
Mola quibus indicetur ſignis. 282. ejus excretio. 305. 337
- Nutritionis quid ſit. 259. unde oriatur. *ibid.* cur poſt ſe trahat pedum œdemata. *ibid.* ab initio venæ ſectione arceri poteſt. *ibid.* fruſtra oppugnatur purgantibus. *ibid.* quomodo curanda. 320
Molares thermæ. vid. *Carolinæ.*
Morſus vehementioris exemplum in epileptico. 47
Motus corporis quo tempore ſit inſtituendus. 167. 322. quem habeat uſum. 181. præſertim in chronicis morbis. 346. ejuſque neglectus quæ moveat damna. 383. ipſius aſthma & ſpaſmum præcordialem inducentis exemplum. 125

N.

de N*Auſea* nocturna. 288
- *Nephritide* ſimplici. 265. ejuſque cauſſa & cura. 266. 321. quomodo generetur poſt menſium ceſſationem. 334
- - Calculoſa. 266. poſt menſium ceſſationem. 404. num in ea conferant thermæ Tœplicenſes. 267
- Nephriticis paroxyſmis rite oppugnandis. 192. 193. 267
Nervina potio. vid. *Potio nervina.*
Nervorum cerebri induratio locum non habet. 80
- Morbi quotuplices ſint. 80. in iis commendatur aëris mutatio. 63
- Obſtructio non datur. 80
- Opticorum paralyſis. 79. unde ſuboriatur in gutta ſerena. 81
- Par quintum per quæ loca diſtribuatur. 366
Nervorum tenſio quos in corpore producat effectus. 60
Nervoſi generis debilitas unde cognoſcatur. 312. unde contrahatur. 163. quorſum corpora diſponat. 312
de Nervoſi generis debilitate, & apoplexia præcavenda. 24. cum auditu gravi. 69. cum excreſcentia ani. 197. cum purpura alba & rubra.

bra. pag. 411. 412. cum ſpaſmo variarum partium. 159
Nicotianæ uſus num noceat hypochondriacis. 205
Nigri vomitus. vid. *Vomitus.*
Noxium quid dicatur in medicina. 153
Nux moſchata cum ſaccharo in tuſſi commendatur. 148

O.

O*Beſi* ad hydropem minus proclives dicuntur. 251
ad Obeſitatem imminuendam commendatur potus Thée. 310
Obſtructio nervorum non datur. 80
- Viſcerum. vid. *Viſcera.*
de *Oculorum* conſenſu cum partibus genitalibus. 295. convulſione ſub ſomno. 37. dolore cum ſuffuſione. 74. humoris aquei turbatione. 73. *ibid.* vitrei ac cryſtallini turbatione cum gutta ſerena. 72. maculis, earumque cauſſa. 73. ad quas pinguedo viperarum commendatur. 74. morbis ex nimio veneris uſu. 294. *ibid.* nubeculis. 93. obnubilatione peculiari. 244. *ibid.* paono ex nativa ſuccorum impuritate. 114. prominentia extra orbitam. 73. varicibus. 79
de *Oedemate.* vid. *Tumor œdematoſus.*
- *Oeſophagi* atonia in acutis. 420
- - Obturatione ab excreſcentia, ejuſque ſignis. 97. à fruſto carnis. *ibid.*
- - Repletione à copioſa pituita. 102
- - Spaſmo. vid. *Spaſmus œſophag.*
in Oeſophago ſubſiſtentia ciborum à tumore glandularum. 113
de *Olei* animalis Dippelii effectu. 51. 356. ejuſdem cum eſſentia aſæ fœtidæ permixti effectu. 58
- - Caryophyllorum virtute in ſphacelo à cauſſa interna. 383
- *Ophthalmia* cum hemicrania. 14. ſcorbutica diuturna. 75
- *Opiſthotono* affectu. 353
- *Oris* diſtorſione in hemiplexia. 29
- *Oſſis* ſacri doloribus. 110. & emplaſtro ad illos. *ibid.*

P.

de P*Alpebrarum* oculi peculiari convulſione. 351
- *Palpitatione* cordis vehementi cum aſthmate. 137. a polypo cordis. 138. à terrore. *ibid.* à decubitu in latus ſiniſtrum exacerbata. 337. poſt paſtum. 219. poſt ſomnum. 21. cum ſenſu reniſus inter umbilicum & epigaſtricam regionem. 135. & ſeqq. cum ſenſu roſionis in ſcrobiculo cordis. 231
Paracenteſis num conferat in tympanitide. 254
de *Paralyſi* in infante à repulſis ſudoribus. 43. in puero. *ibid.* ſæpius recurrente. 42. cum purpura. 41. leviori cum dyſuria. 45. lateris dextri. 38. ſiniſtri. 39. dentitionem rariſſime excipiente. 43. diſpoſitione ad illam. 25
- - Faciei. 69
- - Nervorum opticorum. 79
- - Pharyngis. 98. ex ſolo terrore nata & cum ſpaſmo œſophagi complicata. 99. cito curata. 36
Paralytici affectus ſæpius ex hæmorrhoidum anomalis. 43. nec non purpuracea materia ſuboriri poſſunt. 43. in iis viſcera quoque interna a tono ſuo ſunt dejecta. 117. & pulſus in læſo brachio debilior, quam in ſano. 33. 37. in infantibus temporis diuturnitate ſponte cedunt. 44. eorum curatio cur ſit difficilis. 38. quæ ſint fugienda. *ibid.* qualis potus conferat. 39. in iis melius eſt ſcarificare, quam crebro venam ſecare. 43. præſtant frictiones. 43. ad illos balſamum. 32. linimentum. 33. litus. 34. lixivium. 33
Partus cur primiparis ſit difficilis. 415
Paſſulas rhabarbarinas parandi modus. 145. 309
Pectoralia nocent in hæmoptyſi. 104
Pectoris vitiis quinam ſint obnoxii. 148. commendantur in iis pediluvio. 139. num conferant acidulæ. 127. 123. thermæ Carolinæ. 105
Pediluvia commendantur ad hæmoptyſin præcavendam. 104. 105. in pectoris vitiis. 139. in ſpaſmodicis affectibus. 387. ſomnum conciliant. 60. de illorum ſiniſtro effectu. 331. præſertim in vertigine. 17
de *Pedum* aridura. vid. *Aridura.* conſenſu cum femore. 248. cum inteſtinis. 189. contabeſcentia. 334. debilitate paralytica. 44. peculiari. 227. ſumma. 246. frigore peculiari. 327. motus abolitione ex prava curatione poſt lapſum. 378. rigiditate. 364. ſudoribus. vid. *Sudores.* torpore. 347. ratione in omnibus morbis habenda. 304
- *Penis* erectione ſub paroxyſmo ſpaſmodico. 160. unguentoque ad ejus erectionem juvandam. 290. retractione peculiari. 295. vid. *Genitales* partes.
Periculoſum quid dicatur in medicina. 153
Periodici morbi ſomitem ſuum in primis viis habent. 78
de *Petechiali* febre. vid. *Maligna petech.*
Phantaſia quomodo turbetur. 223
de *Pharyngis* deſcriptione anatomica. 97. atonia. 96. ſumma. 100. paralyſi. vid. *Paralyſis pharyngis.* ſpaſmo vid. *Spaſmus pharyngis.*
- *Phthiſi* ex hæmoptyſi adſtringentibus tractata. 147. pulmonali ſuneſta. 118. cum delirio defuncti ſectione. 110
Pilulæ anodyno-catharcticæ. 108. anthelminticæ. 351. 359. antiſpaſmodicæ. 18. 58. 96. 139. 161. balſamicæ. 220. balſamico conſolidantes. 278. Becherianæ nimis exſiccant. 244. quod averti poteſt, ſi brevi ante prandium ſumantur. 3. eædem cum reſina jalappæ mixtæ num pathemata ſpaſmodico-hæmorrhoidalia producere queant. 201. laxantes. 53. 67. 75. 367. 393. ad menſtrua promovenda. 342. polychreſtæ dictæ in nervorum morbis ſæpe ſunt noxiæ. 213. earundem, & quæ contra obſtructiones audiunt nimius uſus eſt noxius. 58. purgantes. 87. 288. 290. 292. 315. roborantes. 169. 355. de ſtyrace commendantur in tuſſi ſicca. 168
de *Pituitæ* nimia ex ore rejectione cum pathematibus hypochondriacis. 88. ejuſdem poſt paſtum infeſtantis cauſſa. 123
Plethora quæ damna corpori inferat. 179. 336. quomodo in gravidis præcavenda. 309. augmento corporis præcavetur. 180. plethoricis qualis eſſe debeat victus. *ibid.*
de *Pleuritide* ſpuria, ejuſque cauſſis. 146. una cum vera feliciter expugnata. 145. vera vitium primarum viarum excipiente. 146. anodyna non ferente. 147. dolore hypochondriorum ſtipata. *ibid.*
- *Podagra* cum hæmorrhoidibus conſentiente. 375. ex hæmorrhoidibus perturbatis. 6. ex ſudoribus pedum ceſſantibus. 263. ex catarrhis. 373. cum calculo renum alternante. 263. adoleſcentis. 374. hæreditaria, ejuſque natura.

Digitized by Google

natura. 374. ſanguineo hæmorrhoidali. 375. inveterata, ejuſque natura. 374. ejus eruptione à ſaburra inteſtinorum retardata. 183. topicis exacerbata. 377. infuſo purgante retropulſa. 161. repulſa colicæ cauſſa. 183. œdematis cauſſa. 139. ſpaſmorum vagorum cauſſa. 329. ulceris linguæ cancroſi cauſſa. 91. in paroxyſmo rite tractanda. pag. 373
de *Pollutione* nocturna, 293. moleſta. 213. crebra. 294. 295. cum excretione ſeminis involuntaria. 423. & noxis exinda reſultantibus, 493
de *Polypo* cordis aſthmatis cauſſa. 131. ejus origine. 133. ſignis. 138. facili generatione in plethoricis. 125. præſervatione per Carolinas. 138
Potio analeptica. 120. 276. 404. contra calculum Abelii. 262. diaphoretica. 411. mannata. vid. *laxans. nervina.* 62. 406. laxans. 22. 46. 76. 78. 102. 103. 105. 106. 115. 118. 128. 164. 170. 184. 187. 196. 209. 217. 220. 245. 253. 257. 276. 286. 289. 295. 297. 325. 326. 345. 347. 351. 362. 365. 371. 403. laxativo-emetica. 5
Potus qualis conferat hypochondriacis. 168. frigidus ſub fluxu excretionum ſanguinearum noxioſiſſimus. 304. ad repentinam humorum impuritatem contribuit. 317
de *Præcordiorum* anxietate à teneris infeſtante. 55. inflativa. 204. ejuſque cauſſa. 65. & remedio. 204. 414.
- *Præputii* tuberculo, & cataplaſmate ad illud. 160
Primiparis cur ſit difficilior partus. 416
Printzens Tropfen quidnam ſint. 172
de *Proſtatarum* ulcere ſcirrhoſo, gonorrhœæ diuturnæ cauſſa. 286. *& ſeq.* & curatione.
de *Pruriginoſo* puſtulari affectu. 317
- *Pruritu* pedum demulcendo. 36
- *Pſoræ* curatæ exemplo. 13
- *Puerorum* morbo. 113
Puerperis cur ſit familiaris purpura. 414. purpura alba. 415. purpurata febris. 413. infenſus eſt terror. 64
de *Pulmonum* infantis vivi deſcenſu in aquam. 121. ejuſque cauſſa. 121. calculis, eorumque generatione. 147. labe cum hæmoptyſi. 109. ejuſque ſignis & cauſſa. 110. ex tuberculis ſcirrhoſis. 117. ſcirrhis eorumque generatione. 148. tuberculis. 147. iiſque medendi ratione. 114. in pulmonum vitiis commendantur Selteranæ lacti nuptæ. 105. vulnere. vid. *Vulnus pulmonum.*
Pulſus in paralyticis affectibus læſi brachii debilior eſt, quam in ſano. 37. 33
Pulvis abſorbens. 245. antepilepticus Stahlii. 54. Hoffmanni, ejuſque egregia in epilepſia virtute. 49. antiſpaſmodicus. 11. 161. 229. ejuſque nimio uſu noxio. 89. aperiens. 338. 139. bezoardicus. 76. 361. contra calculum Abelii. 262. cephalicus. 219. Cornachini commendatur in hemiplecticis affectibus. 38. diaphoreticus. 366. 386. digeſtivus. 344. ad gonorrhœam. 290. 292. Heurnii contra hæmoptyſin. 28. incidens. 387. laxans. 73. 284. 297. 346. in oculorum adſectu. 74. in ſenibus. 70. laxans rhabarbarinus. 6. 10. 19. 223. 224. 228. 236. ad motus irregulares. 309. ad nephritidem præcavendam. 262. 267. nervinus. 39. 344. 353. 236. nervino antepilepticus. 53. in phthiſi. 113. præcipitans. 63. 87. 179. reſolvens. 73. 82. roborans. 78. 93. 238. ad genitalium partium affectum. 295. ad gonorrhœam. 286. ſternutatorius in auditus difficultate. 68. in capitis ſeroſis affectibus. 34. in epilepticis morbis. 49. in viſus obcuratione. 77. ſternutatorio cephalicus. 3. ſtomachicus.

71. 84. 98. 348. temperans. 129. 225. 219. 234. 365. 405. in tuſſi rheumatica. pag. 145
Purgans ex reſina jalappæ & mercurio dulci num lactentibus ſit propinandum. 149. 153
Purgantia fortiora ac crebro data varia machinantur mala. 141. 152. inducunt malum hypochondriacum. 152. evacuant ſerum ac lympham laudabilem. 154. relinquunt alvum pigram. 59. inducunt icterum. 242. febrem. 154. in perverſo hæmorrhoidum ſucceſſu uſurpata hydropem accerſunt. 254. poſt iram ſunt inſtar veneni. 143. num conveniant in hydrope. 435. in malo hypochondriaco. 142
de *Purpuræ* origine. 414. ſubjectis. 414. ſymptomatibus, eorumque ætiologia. 221. 414. cauſſis. 414. diſtinctione in albam & rubram. 413. in acutam & chronicam. *ibid.* puerperis familiari. 414. in hemiplecticis per affectum latus copioſius erumpente. 31. cum colica alternante. 184. ejus cura ac præſervatione. 414. 416. commendantur Selteranæ & Egranæ. 221. diſſuadentur Sedlicenſes. 111
-- alba puerperis funeſta. 415. alba & rubra cum ſumma generis nervoſi debilitate. 411
-- Chronica contumaci. 406. ejuſque cauſſis. 407. 408. 221. cura. 408. cur ſit contagioſa. 221. in ea commendantur Selteranæ cum lacte. 408. 411. 413
-- Scorbutica pertinaci. 409. 410. peculiaribus ſtipata ſymptomatibus. 145. paralyſi juncta. 41
-- urticata cum ſpaſmis hypochondriorum alternante. 213
- Purpurata puerperarum febre. 413
in Purpuratis morbis noxium eſt regimen calidius. 41. 42
Purpuracea materia ſæpius fovet morbos paralyticos. 43. haud ſatis foras truſa quomodo expellenda. 2
de *Puſtulari* pruriginoſo affectu. 317
Pyrmontanæ ſupponunt integrum ventriculi robur. 25. hinc non conveniunt ſenibus. *ibid.* nec in morbis capitis ac pectoris. 117. movent calculos. 24. commendantur in cacochymica humorum dyſcraſia. 328
- cum lacte commendantur in humorum dyſcraſia. 346. in ſcorbuticis ac ſpaſmodicis affectibus. 314. in paſſione hyſterica cum fluore albo. 226

Q.

de QUartana cum hæmorrhoidibus cœcis. 214. cum obnubilatione ſenſuum. 98. in gravida impune tolerata. 225. 389. ejuſque cauſſis. 390. & cura. & ſeqq. menſium ſuppreſſionem poſt ſe trahente. 303. an corpori inferat utilitatem. 186. an conveniat in ea venæ ſectio. 390
- *Quotidiana* intermittente. 244
-- continua poſt cohibitam diarrhœam. 392

R.

de R*Admanſdorffenſibus* aquis. 194
- *Raucedine*, ejuſque cauſſa. 102. ſingultum excipiente. 354. tuſſi phthiſicæ ſupervenienti. 120. diuturna cum tuſſi & copioſa pituitæ lentæ excretione. 101. illius remedio. 102
- *Recti* inteſtini eroſione ulceroſa. 195. ſpaſmo. 194

de *Regiminis* calidioris noxa in morbis purpuratis. 41. 42. circa venæ ſectionem. vid. Venæ ſectio.

Remediorum continuus ſub tempeſtate calidiori uſus num ſit proficuus. pag. 16

de *Renum* calculo. vid. *Calculus renum.*

-- ac veſicæ exulceratione ſubita à repreſſis hæmorrhoidibus. 260

-- Siniſtri inflammatoria congeſtione. 8

in Renum vitiis commendantur Selteranæ lacti nuptæ. 265

de *Rhabarbari* anima. 190

Rheumatiſmi quibus familiares ſint ſubjectis. 106

de Rheumatiſmo lumbari, ejuſque cauſſis. 324. 325

-- Pulmonali. vid. *Tuſſis rheumatica.*

-- Scorbutico. 342. 344. 345. 346

-- Spaſmodico. vid. *Spaſmod. rheum.*

Riverius præſtans fuit medicus. 28

de *Roſione* peculiari circa cordis ſcrobiculum. 231. 232

-- Ventriculi perpetua potu ſeri lactis ſublata. 174

-- *Ructuoſo* morbo ex impedito hæmorrhoidum fluxu. 199. periodico, diriſque ſymptomatibus ſtipato. 129

S.

S*Abulum* num ſemper indicat præſentiam calculi. 178

Sacculus ad debilitatem partium genitalium. 215. ad gonorrhœam. 285

Sal aperitivum. 57. 220. 253. 386. ejuſque virtutes. 130

- Volatile Aoglicanum parandi ratio. 76

de *Salivatione* ſpontanea. 162. cum faucium exulceratione. 94. hemicraniæ ſuperveniente. 4. copioſa poſt uſum nimium pulveris ſternutatorii. 249. in cachectica, ejuſque cauſſis & curatione. 89. ſeq. nimia unde oriatur, & quomodo præſervet pedum œdemata. 407. in variolis quid portendat. 419. violenta. 365

Salivatio mercurialis commendatur in gutta ſerena. 73. obſcuratione viſus. 81. tumore teſtium. 292. diſſuadetur in epilepſia. 46. ſine regimine noxia eſt. 375

Sanguis coagulatus quo experimento cognoſci queat. 166. ejuſdem è pulmonibus rejecti fœtor ſcorbuticus. 14. circulus irregularis animum quoque afficit. 229

Sapo balſamicus. 190. laxans. 48

Saporis quæ ſit cauſſa. 85. amari quæ ſit cauſſa. 85. corrupti quæ ſit cauſſa. 84. 85. 86. quæ cura. 84. 85. putridi ac faſtidioſi quæ ſit cauſſa. 85. ſalſi cum affectibus ſpaſmodicis capitis coojuncti quæ ſit cauſſa. 84

de *Scabie* contumaci. 161. 349. ex prohibita tranſpiratione. 81. circa menſium tempus efflorescente, *ibid.* humida ex contagio inducta. 52. rebelli rite debellanda. 317. ſicca pruriginoſa rebelli. 18. cum viſus difficultate. 81. male curata hæmoptyſeos & epilepſiæ cauſſa. 46. repulſa ad vertiginem contribuente. 10

Scarificatio an venæ ſectioni ſubſtitui queat. 347. ad podagram commendatur. 373

Schwalbacenſes acidulæ commendantur in calculo renum. 263. in febribus ſuppreſſis. 386. in hypochondriaco malo, cum vertigine ſtipato. 20. in melancholia hypochondriaca. 220. in menſium obſtructione. 303. ad roborandas partes. 199. in ſpaſmodicis morbis. 341. in veſicæ quibuſdam vitiis præ Selteranis. 284

de *Scirrhi* ventriculi ſuſpicione. pag. 161

-- uteri cancroſi exemplo. 195

- Scorbutico affectu. 360. ejuſque ſignis. 317. 361. cauſſis. *ibid.* 370. cura. 362. 370. cura ſpeciali. 371

de *Scorbuto* hæreditario. 14. cum effuſione ſeri acris in humero & dorſo. 363. inveterato. 362. diu delitescente. 317. male tractato cum pedis rigiditate. 363

- Scorbutico malo cum ſpaſmis hypochondriorum ſtipato. 371. rheumaticis & arthriticis ſymptomatibus conjuncto. 368

de Scorbutico ſpaſmodico affectu. 365. 367

Scorbuticis noxioſiſſima ſunt mercurialia. 365. noxia quoque ſalina & aloëtica remedia. 364

de Scorbutica humorum dyſcraſia cum debilitate partium ſolidarum. 361. vid. *Humorum dyſcraſia.*

- *Scotomia* ex ophthalmia. 75

- *Scroti* ulcere. vid. *Ulcus ſcroti.*

Sedlicenſes aquæ ubi noceant. 40. non conveniunt in purpura præſenti. 42. 111. in quibuſdam movent diarrhœam. 6

Selteranæ acidulæ quomodo bibendæ. 229. quibus caſibus aliis acidulis ſint præferendæ. 16. qua ratione Carolinis poſſint ſubſtitui. 342. in pituitoſis ſubjectis, cum minus ſufficiant, cum Sedlicenſibus ſunt alternandæ. 117. commendantur in arthritide. 322. in debilitate generis oervoſi. 24. ad podagram & calculum præcavendum. 274. ad pectoris & renum vitia. 25. ad pulmonum affectus. 332. in ſpaſmo veſicæ. 279

-- cum lacte commendantur ad temperandam humorum acrimoniam. 16. 46. in convulſionibus verminoſis. 360. in calculo veſicæ felleæ. 233. in debilitate partium ſolidarum. 318. in epilepticis morbis. 57. præſertim ſymptomaticis. 54. in febre lenta cum hæmoptyſi. 106. in gonorrhœa ſimplici. 284. io hypochondriaco malo cum hæmoptyſi ſtipato. 14. in hypochondriaco ſcorbutico malo. 214. in incontinentia urinæ. 279. in melancholia hyſterica. 236. in melancholico maniaco affectu. 62. 64. in pulmonum vitiis. 105. 110. purpura chronica. 408. 411. 413. ſcorbutica. 42. ad renum ulceroſam corruptionem coërcendam. 264. ad ſcorbuticos affectus. 278. 362. 363. 364. in ſeroſis diuturnis affectibus. 320. in tuſſi nativa. 115

de *Seminis* excretione denegata, membro tamen erecto. 8

Senes ad ſcorbutum ſunt proclives. 364. animi laboribus indulgere non debent. 21. quale iis conferat vinum. 21

de *Senſatione* perpetui frigoris. 329. pali faucibus infixi. 96. 173. 230. 335. oſſi ſacro infixi. 261. umbilico infixi. 172. peculiari in utero fluorem album antecedente. 225

Senſuum ac rationis integritas unde dependeat. 62

de *Serum* lactis parandi ratione. 36. 45. 91. 145. 249. 261. 270. 279. 280. 281. 322. 353. 365. 403. 404. commendatur illud in acrimonia humorum. 35. in arthriticis. 322. & atrophicis affectibus. 245. in hectica & maraſmo. 405. ad inflammationem præcavendam. 261. ſpaſmum veſicæ. 280. 382. in ſpaſmodico-convulſivis affectibus. 353

Serum lactis dulce quomodo parandum. 24. 110. 268. 276. commendatur in ſcirrho pulmonum. 46

de *Serpigine* in brachio ſub morbillis. 114

- *Singultu.* 350. cum ructibus. 335. in paroxyſmo hyſterico. 226. in melancholico affectu. 222. in melancholia hyſterica. 235. ejuſque cauſſa. 236. in paroxyſmo epileptico. 49

- *Siti* ſero lactis cum tamarindis temperanda. 228. inextinguibili poſt uſum gummi guttæ. 140

- *Situs* erecti noxa in morbis acutis. 419. 420

de *Soda* diuturna cachexiæ cauſſa. 249. num ab uſu creatæ tutum levamen accipiat. pag. 250. ſeq.

- *Solaribus* tincturis. 142

- *Somno* tuto conciliando. 61. per pediluvia. 60. levi à nimia nervorum tenſione. 60. concubio reficiente. 61

- Somnolentiæ in hemiplexia cauſſa. 94. poſt paſtum oborientis cauſſa. 73

de *Sonitu* in abdomine ſub alvi dejectione edito. 196. peculiari columbino ſimili. 235

- Sono in auribus, quomodo fiat. 66

- *Sopore* alto febres acutas excipiente. 20

- Soporoſo affectu poſt hæmorrhoides adſtringentibus cohibitas. 21. ejuſque cauſſa proxima. 21. & num in eo conferant Carolinæ. 21

Spadani fontes quo in caſu Selteranis ſint præferendi. 283. commendantur ad calculum veſicæ. 271. in debilitate generis nervoſi cum dyſcraſia humorum. 79. in debilitate partium ſolidarum. 199. ad excoriationem veſicæ inveteratam. 275. in melancholia hypochondriaca. 220. in ulcere veſicæ & proſtatarum. 289. cum lacte in hypochondriaco ſcorbutico affectu. 372

de *Spaſmo* cervicis. 373

-- Cynico ex dyſcraſia humorum ſcorbutica. 85

-- Faciei dextri lateris peculiari. 365

-- Genitalium partium. vid. *Genitales partes.*

-- Gulæ inferioris. vid. *Gula.*

-- Hypochondriorum ex incerta graviditate. 282. ex male curata tertiana. 386

-- Labiorum peculiari. 203

de Spaſmo œſophagi. 97. ejuſque ſignis. 253. ex ſuppreſſa quartana. 331

-- Inteſtinorum, in quo Carolinæ cum Tœplicenſibus commendantur. 202

-- Inteſtini recti ac uteri cum ſanguinis ſtillicidio. 194

-- Manuum. 25

-- Muſculorum maxillarium, febri continuæ ſuperveniente. 87

-- Pedum. 162

-- Pharyngis. 26. 95. 230. 233. 356. & maxillarum. 333

-- Præcordiorum à motu corporis. 125

-- Ventriculi. 97. ex difficili ſanguinis per hepar circuitu. 163. ejuſque cura. 161. & noxis. 390. eo defuncti ſectione. 161

--- Chronico. 160

--- Hypochondriaco. 161

--- Inteſtinorum, partium genitalium, veſicæ ac ureterum. 159

-- Veſicæ. 279. ejuſque ſymptomatibus. 279. cauſſa. 281. cum ejus calculo & exulceratione. 280. ægre curando. 281

-- & bypochondriorum ex incerta graviditate. 282

- Spaſmis vagis ex repulſa podagra. 329

- Spaſmodico affectu gravibus ſymptomatibus ſtipato. 335. ex menſtruis male ſuccedentibus. 368. ex relicta generis nervoſi debilitate cum iſchuria & apoplexia. 333. cum purpura. 332

de Spaſmodico affectu abdominis ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus. 197

--- Chronico. 331

--- Hæmorrhoidali inteſtinorum. 178. an à pilulis Becheri cum reſina jalappæ acuatis prognaſci queat. 201

--- Inflativo ventriculi, & uſu Carolinarum & Tœplicenſium in eo. 163

--- Totius inteſtinorum voluminis. 202

--- Per Selteranas cum lacte curato. 334

Spaſmodici affectus per totum plerumque corpus extenduntur. 369. facile abeunt in habitum. 368. cur circa menſtruum tempus exacerbentur. 304. cur circa vernale æquinoctium recrudeſcant. 136. in diuturnis commendantur Selteranæ cum lacte aſinino. 309. in iis inferuas partes afficientibus nocent balnea mineralia. 105. in paroxyſmo nocet venæ ſectio. 65

de Spaſmodico convulſivo affectu. 347. 349. 350. 351. 354. ſingulari in gravida. 353. 355. chronico. 357. cum epilepticis commotionibus. 358. à plexu meſenterii incipiente. 356. ejuſque cauſſa proxima. 348. 349. 352. cauſſis remotioribus, nimirum animi pathematibus. 348. terrore. 351. 352. 358. vermibus. 357. 351. 352. diæta perverſa. 362. vitio primarum viarum. 348. 352. 355. ſcabie retropulſa. 603. cauſſis externis leviſſimis. 350. curatione. 349. 350. 351. 352. 355. 357. 358. commendantur in eo Selteranæ lacti aſinino nuptæ. 353

-- Epileptico affectu à menſium retentione, & Egranarum, balneorumque Tœplicenſium in eo uſu. 66

-- Flatulento. 339. poſt puerperium. 342. per lac aſininum & Selteranas curato. 340

-- Hypochondriaco. vid. *Hypochondr.*

-- Hyſterico. vid. *Hyſtericum malum.*

-- Scorbutico. vid. *Scorb. ſpaſm.*

-- Rheumatico. vid. *Rheumatico.*

- Spaſmodicis rheumaticiſque pathematibus febribus acutis ex levi refrigeratione ſupervenientibus. 87

- *Specifico* ad hemiplexiam. 31. ſpecifica certa num dentur. 16

- *Sphacelo* ex cauſſa interna. 383. ejuſque cauſſa. 383. & cura. 384. ſeq. citra præviam inflammationem ſuboriente. 383

de Sphacelationis interiorum in vulnere peremti cauſſa. 124. 125

- *Spiritu* ſalis ammoniaci epilepticas acceſſiones remorante. 10

-- vini perperam in obſtructas nares injecto. 3

- *Sputatione* muci copioſiſſima poſt inſultum apoplecticum. 318. nimia peculiari. 17

- *Stagnatione* ſanguinis in inteſtinis colicæ cauſſa. 178

- *Staſium* ſanguinearum generatione oculis cognoſcenda. 362

- *Sternutatione* peculiaribus ſtipata ſymptomatibus. 319. ex conſolidatis capitis ulceribus. 320. ſaſmodicas affectiones ſolvente. 203

- Sterili conjugio. 310. debetur inæqualitati conjugum. 312. contra eam commendantur aquæ martiatæ. 313. pilulæ balſamicæ. 313. & remedia ſuccinata. *ibid.*

- *Stranguria* cum dyſuria alternante. 278

- *Strepitu* oſſium ſub corporis motu. 85. 369. circa taleolos pedum. 246. vertebrarum colli. 99

- *Subluxatione* oſſis femoris ex cauſſa interna. 379. quomodo ab initio rite ſit tractanda. *ibid.*

- *Succino*, egregio remedio contra ſterilitatem. 313. in veſicæ morbis. 284. capiti inſperſo ad illud roborandum. 227. memoriamque confortandam utili. 8. cujus eſſentia in debilitate partium genitalium commendatur. 214

Succoladæ potus quomodo à melancholicis cum fructu ſit bibendus. 61

de *Sudore* acerrimo. 407. acido. 240. catarrhales ſeroſos affectus ſolvente. 320. copioſo potu vini rubri debellato. 263. ſomnum comitante. 260. alvi obſtructionem inducente. 40. cutim arrodente. 363. particulari abdominis & pedum. 15. pedum ſuppreſſo multorum malorum cauſſa. 362

Sudores repreſſi quos inducant morbos. 43. in infan-

te pariunt diarrhœam. 43. quomodo revocentur. pag. 6
de *Suffimigio* ad rheumatiſmum lumbarem. 325
- *Suffocati* infantis ſectione. 121
- *Suffuſione* oculorum incipiente. 74
- *Sulphuris* antimonii aurati uſu. 408. in gutta ſerena. 81. in hemiplexia. 37
Sulphura mineralium commendantur ad curandos morbos contumaces ex lymphæ vitio ſubortos. 317
de *Suſurru* aurium. 81. vid. *Tinnitus.*
- *Synocha* febri. vid. *Febris continens.*
de *Syrupo* balſami Peruviatii parando. 400

T.

TAbacus vid. *Nicotiana.*
de *Teinacenſium* aquarum elementis. 51
- *Teneſmo* moleſtiſſimo. 196. 277. cum excretione materiæ flavæ. 274
- *Tentigine* cum nocturnis pollutionibus. 284
- *Terroris* indole. 7. inſigni noxa in epilepticis morbis. 49. 51. 54. in puerperis. 64. circa menſtruum tempus. *ibid.* & inde pendentibus ſpaſmodicis affectibus. 335. vires corporis proſternit. 210. maniam in puerpera inducit. 64. memoriam debilitat. 7
- *Tertiana* æſtiva, ejuſque origine. 301. cum delirio. 62. duplici cum purpura in gravida. 387. ejuſque curatione. 389. male curata in eryſipelas & moleſta ſymptomata abeunte. 384. in lentam degenerante. 392. menſium obſtructionis plenariæ. 301. & ſpaſmi hypochondriaci cauſſa. 386
- *Teſtium* conſenſu cum cerebro. 293. dolore valde tenſivo. 294. exſtirpatione quo caſu inſtituenda. 292. num ea in hydrocele ſit ſuadenda. 241. tumore, vid. *Tumor teſtium.*
de *Tetanode* ſpaſmo. 332. rigore ab uſu tincturæ adſtringentis. 282
Thée potus commendatur ad imminuendam obeſitatem. 310
Thermæ conveniunt perſonis ſucculentis. 215. fœminis. 337. quibus in caſibus acidulis ſint præferendæ. 88. nocent in gonorrhœa inveterata. 286. in ſubjectis venerea labe inquinatis. *ibid.* cur excitent interdum purpuraceas efflorescentias. 304
- Carolinæ. vid. *Carolina.*
de *Tincturis* ſolaribus. 142
- *Tinea* capitis catarrhales defluxiones ſolvente. 320. in plicam fere Polonicam tranſeunte. 319
- *Tinnitu* aurium pertinaci. 66. ejuſque origine & cauſſis. 12. 66. 68. curatione. 12. 67
- - - cum effluxione ſeroſa ex auribus. 328
Tæplicenſes thermæ quas poſſideant virtutes. 267. commendantur in hypochondriaca paſſione. 387. in melancholico-maniacis affectibus. 61. 63. in nephritide calculoſa. 267. in nervorum affectibus. 187. diſſuadentur in infantibus. 44. irritam in hemiplectico affectu edunt virtutem. 32
de *Topho* in fronte curato. 289. & emplaſtro ad illam. 290. tophis oſſeis à gummatibus Gallicis diſcernendis. 326
de *Topicis* ad pollutionem nocturnam. 294. ad podagram. 263. ad ulcus linguæ cancroſum. 91. 92
- *Traumatico* liquore. 381
- *Tremore* manuum. 130. peculiari periodico. 409
- *Triburgenſium* acidularum uſu. 207
- *Tuberculis* totum corpus obſidentibus. 316. fungoſis in vagina uteri. 300. in pulmonibus. 117. 148.
- *Tumore* abdominis raro. 259. gelido poſt uſum aquarum Sedliceoſium. 41. interno, ejuſque cauſſa. 254. hydropem minante. 251
- - aquoſo à tardiori ſanguinis circulo proveniente. pag. 241
- - Colli à flatibus. 95
- - Eryſipelaceo cum paſſione hypochondriaca. 207. ejuſque cauſſa & cura. *ibid.* faciei crebro recurrente. 302. pedum ex tertiana male curata. 384
- - Glandularum. vid. *Glandulæ.*
- - Globoſo in inguine. 239
- - Hydropico. vid. *Hydrops.*
- - Hypogaſtricæ regionis à puerperio remanente. 248
- - Linguæ ab improvido mercurii dulcis uſu excitato. 40
- - Mammæ cum obſtructione menſium. 100. 101
- - nodoſo frontis ex ulceribus præpoſtere conſolidatis. 315
de Tumore œdematoſo à podagra retrocedente. 428. ſalivatione ſpontanea præſervato. 388. ejuſque ſubjectis. 395. manuum ac faciei. 331. 332. pedum. 404. 230. vitio uteri accedente. 260. ex vitio viſcerum imi ventris. 380. ſub paroxyſmo febris intermittentis retrocedente mali ominis. 95
- - Pedum aſthmati ſuperveniente. 407. diuturno à dyſcraſia humorum ſcorbutica. 360. à prohibita tranſpiratione. 270. eique medendi ratione. 270. a potu Carolinarum orto, ſed poſt balneorum uſum cedente. 74. tuſſim levante. 406. num in eo liceat ſpirituoſis uti. 188
- - Phlegmonoſo pedum per fluxum hæmorrhoidalem ſublato. 404
- - Pectoris dextri. 232
- - Sanguineo, ejuſque differentia ab apoſtemate. 382. & diſtinctione in benignum & malignum. 382. cruris. 381. pectoris. 381
- - ſcirrhoſo glandularum ſubaxillarium. 112. ovarii quo indicetur ſigno. 305. commendatur ad illum cataplaſma ex ſemine milii & lacte. 248
- - Subcutaneo anuum, quid indicet. 301
de Tumore teſtis ſiniſtri cum aſthmate convulſivo. 137. ejuſque cura. 295. teſtis dextri ex gonorrhœa improvide ſuppreſſa. 292. indurato ſalivatione curando. 292. ſcirrhoſo rite ſanando. 292. 293.
- - Venereo. 326
- - Ventris poſt partum. 296. *ibid.*
- - Uteri. vid. *Uterus.*
- *Tuſſi* poſt hæmoptyſin. 106. ex atonia pulmonum. 116. ex aſſumtione liquidorum cum cochleari facta. 8. cum calculo renum alternante. 115. à paſtu invaleſcente ejuſque cauſſa. 108. lacte caprino levata. 109
- - Catarrhali ejuſque deductione pathologica. 107. cur noctu ſit mitior, quam de die. 107
- - Chronica. 270
- - Convulſiva hyſterica. 233
- - Diuturna ſine pulmonum labe. 115. purgantibus potentioribus expugnata. 33
- - Ferina ab irritatione laryngis. 114. cum aſthmate. 132. & ad illam electuario. 110. ac emplaſtro. 132
- - Habituali ex nativa ſuccorum impuritate. 114
- - Humida habituali poſt retrocedentem manuum ac faciei tumorem ceſſante. 331
- - Nativa, in qua Selteranæ cum lacte commendantur. 115
de Tuſſi phthiſica. 118. funeſta. 112. defuncti ſectione. 114
- - Rheumatico-ſcorbutica. 114. *ſeq.*
- - Sicca à ſcirrhis pulmonum. 113. ab eo eorundem vomicis. 120. cur à lacte Selteranis nupto exacerbetur. 120. in ſenibus pilulas de ſtyrace pro egregio agnoſcit remedio. 168

- - Stomachali. pag. 250. ejuſque notis. 108. ex vitio œſophagi & ventriculi. 102
- *Tympanitide*. 253. cum cachexia complicata. 252. cum aſcite conjuncta, numque in ea conveniat paracenteſis. 254

V.

De **V**Aricibus oculorum. 79
- *Variolis*. 416. arthriticis infenſis. 418. earumque cauſſis. 416. ſubjectis. 417. malis ſignis. 417. 419. cura. 417. præſervatione. 418. defuncti ſectione. 418. num obſideant interna viſcera. 418. earum hæreditaria pernicie. 419. raritate humorum dyſcraſiam generante. 82
- *Venarum* raninarum ſectione lethali. 87
- *Venæ ſectione* ſub debita cautela ac regimine inſtituenda. 40. 180. 204. 308. 322. 325. 341. ejuſque noxa. 8. ſpeciatim in acutis nono die. 87. in maniacis. 62. 63. in paroxyſmis ſpaſmodicis. 65. uſu in cachexia. 189. in apoplexia leviori. 20. in quartana gravidarum. 390. in plethoricis ante uſum Carolinarum. 164. in colica curanda. 189. præſervanda. 188. in avertenda hæmoptyſi. 105. in præcavendis inflammationibus. 181. in febribus continuis. 420. in hypochondriaco ſpaſmodicis affectibus. 168. hyſterico-ſpaſmodicis. 234. convulſivis. 350. in maniacis & melancholicis morbis. 218. in gravidis. 310. 390
de Venæ ſectione in brachio, ejuſque noxa in menſium ſuppreſſione. 304. utilitate in ſtagnatione humorum circa partes corporis inferiores. 194
- - Copioſa & crebra, ejuſque damnis. 321. in debilitando corpore. 110. in retardandis quidem, ſed exaſperandis paroxyſmis epilepticis. 47. 56
- - Intermiſſa in ſenibus ad maraſmum contribuente. 406
- - Sæpius iterata, ejuſque damno in epilepticis. 52. hemiplecticis. 30. & paralyticis affectibus. 43. hirudinum adplicationi præmitteoda. 261
Venæ ſectioni num ſubſtitui poſſint cucurbitulæ. 230. ſcarificatio. 347
de *Venereo* malo. 325. mulieres, & cachectica ſcorbuticaque ſubjecta gravius adfligente. 316. diu in corpore deliteſcente. 290. ejuſque damnis. 289. reliquiis. 326. curatione. 290. 287. 326
de *Veneris* nimio uſu ad epilepſiam contribuente. 47. gonorrhœæ ſimplicis. 284. & inveteratæ cauſſa. 286. infirmitatem corporis inducente. 294 memoriam deſtruente. 295
de *Ventriculi* atonia ex abuſu dulcium. 112. multorum morborum. 247. 368. & ſpeciatim cachexiæ cauſſa. 221
- - Debilitate, ejuſque cauſſis. 193. malis conſectariis. 193. ad quam commendatur vinum Hungaricum præ Rhenano. 108
- - Induratione. 161
- - Inflatione hypochondriaca, à gonorrhœa perverſe tractata. 290
- Roſione cum vehementi adpetitu, matutino duntaxat tempore infeſtante. 202. 203
- - Scirrhi ſuſpicione. 161
- - Spaſmo. vid. *Spaſmus ventriculi*.
de *Vermibus*, eorumque ſignis. 51. 351. noxis in gravidis. 357. cura. 359. cum epilepſia junctis. 49
de *Vertigine*. 367. ejuſque origine ac generatione. 116. 78. cum animi deliquiis, & ſumma ſpirandi difficultate à terrore. 57. cum fluxu auris ſeroſo alternante. 328. cum nephritide. 9. cum hæmoptyſi in hypochondriaco. 23. cum hypochondriaca paſſione. 19. cum viſus vitio ex gravi lapſu. 77. à deſcenſu per ſcalas ſuborientes, ejuſque cauſſa. *ibid.* 69. excretione pituitæ per nares & pulmones ſoluta. 367. pediluviis exacerbata. 17. motitatione corporis arcenda. 11. maſticatione corticum aurantiorum mitiganda. 14. temulentiam inferente, boriſque tantum antemeridianis adfligente. 41
de *Vertigine* caduca cum peculiaribus ſymptomatibus in gravida. 10. levioris apoplexiæ ſpecie. 11. ejuſque cauſſa proxima. *ibid.*
- - Idiopathica cum inflammatione circa renem ſiniſtrum congeſtione. 8. ejuſque ſignis. 9
- - Periodica, peculiaribus ſtipata ſymptomatibus. 16. & ſeq.
- - Stomachali. 18. ejuſque cauſſis. 19. temulenta. 93
de *Veſicatorio*. 57. ejuſque uſu io acutis. 84. in auditu difficili cum fluxione ſeroſa. 68. in oculorum vitiis. 80
de *Veſicæ* felleæ ſtructura præternaturali. 419
- - Calculo. vid. *Calculus*.
- - Excoriatione, ejuſque ſignis. 275
de *Veſicæ* ac renis exulceratione ſubita à ſuppreſſis hæmorrhoidibus. 260
- - Exulceratione cum intercurrente mictu cruento. 276
- - Hæmorrhoidibus albis. 283
- - hæmorrhoidali affectu ex male tractata purpura ſcorbutica. 277
- - Raro affectu. 283
- - Spaſmo. vid. *Spaſmus veſicæ*.
io Veſicæ affectibus commendatur ſuccinum. 283. ſpadanæ & Schwalbacenſes. 283
de *Veteraquenſium* acidularum effectu. 45
de *Vigiliis* diuturnis humorum tenuitatem augentibus. 60
de *Vino* à ſenibus rite bibendo. 21. ſpeciebus nervinis imbuto, calido, ad membra paralytica adplicando. 44. hæmoptyſin revocante. 17
Vinum Hungaricum præ Rhenano in ventriculi debilitate commendatur. 108
- Laxativum. 250
- Rhenanum Selteranis diſtemperatum inter curam lactis tuto pro potu poteſt adhiberi. 16
- Tockavienſe morbis capitis vertiginoſis eſt inimicum. 19
Viperæ gaudent virtute antiſpaſmodica. 142. earum pinguedo in maculis oculorum. 74. in viſus obſcuratione laudatur. 79
Viſcerum obſtructiones unde proficiſcantur. 252. ex eorum labe profecti morbi curatu ſunt difficillimi. 394
de *Viſus* acie majori poſt ſomnum. 77
- - Caligine axungia gallinarum diſſipata. *ibid.*
- - Difficultate cum ſcabie. 81
- - Dimidiati exemplo. 115. ſubjectis & cauſſa. 116
- - Duplicati exemplo in bemicrania. 3. vertigine. 8. hirudinibus ano admotis cedente. *ibid.*
- - Imbecillitate ex turbatione humorum oculi. 73. 74
- - Imminutione ex turbatione humoris aquei. 71. 72
- - Obſcuratione ex vitio tunicæ retinæ. 77. *ibid.* ejuſque origine. 78. ex paralyſi nervi optici. 79. à pellicula tunicam corneam obducente. 75. periodica. 73. 77. ſanguinis miſſione ſuble-

levata. pag. 73. in qua commendatur pinguedo viperarum. 79
de *Ulcere* capitis fœdo. 319. corporis venereo. 315. faucium cum ingenti ſalivæ fluxu.94. femoris pertinaci.377. labii ſuperioris maligno. 91. contumaciore ulcere labii inferioris. 92. linguæ cancroſo. 90. mali moris. 92. inteſtini recti lethali. 93. 195. pedum. 196. ſponte ſuborto in affectu hemiplectico. 35. Scroti fœtidiſſimo. 325. ſcroti ſerpiginoſo exſiccato variorum malorum cauſſa.251. ſphaceloſo ex incongruo aquarum mineralium uſu. 384. veſicæ. vid. *Exulceratio.* uteri. vid. *Uterus.*
Unguentum ad callum oſſis femoris. 378. ad colicos dolores. 193. ad emplaſtri diaſulphuris Rulandi imitationem. 325. ad excreſcentias àni. 197. nervinum. 38. 44. 234. ad penis erectionem juvandam. 290. roborans. 381
de *Vomendi* conatuum cauſſa. 349
- *Vomitorio* leni. 220
- Vomitoriis ictерum inducentibus. 242. num conveniant in gutta ſerena.81. hemiplexia. 30. hypochondriaco malo. 168
- Vomitu convulſionum ſpecie. 307. ejuſque in gravidis cauſſa. 307. à largis hæmorrhagiis orti cauſſa.*ibid.*ciborum perpetuo. 306. ſpirandi libertatem inferente. 203. materiæ acidiſſimæ vertigini juncto. 19. materiæ ſaporis vitriolacei corrodentis. 165. critico. 374. in febre intermittente continua. 391. prius compeſcenda, quam febris. *ibid.* hyſterico. 207. nigro ex potu ſuccoladæ in hypochondriaco. 169. ſub puerperio. 304. febaceo. 411. 412. ſpontaneo. 166. tuſſi ſupervenien-te. 108. cum tuſſi phthiſica juncto. 112
de *Uretere* mirifice expanſo in diabete defuncta. 275
- *Urina* chyloſa. 271. 272
- - Gelatinoſa. 283. 287
- - Lactea. 288. vermes indicante. 351
- - Purulenta. 271. 277
- - Tenui ſpaſmodicos. 237. & hyſtericos paroxyſmos prænunciante. 224
- Urinæ imminutione clyſtere therebinthinato ſublata. 31
- - Incontinentia. vid. *Incontinentia.*
- - Retentione. vid. *Iſchuria.*
- - Promotione in affectibus capitis ſeroſis utili. 34
- *Utero* membrana adipoſa carente. 248. ejuſque vaſis ſanguineis. 300
- Uteri atonia, ejuſque ſignis. 312. cauſſis. 304. damnis. 296
- - Hæmorrhagia. 299. enormi cum fungoſa in vagina excreſcentia. 299. diuturna cum fluore albo alternante. 398. 367. à coitu crebro eveniente. 300. in gravidis raro abſque abortu contingente. 282. ejuſque ſubjectis. 300
de Uteri ſpaſmo cum ſanguinis ſtillicidio. 194
- - Tumore ſcirrhoſo à cohibito fluore albo. 248 cancroſo. 195
- - Ulcere. 298
- *Vulnere* diaphragmatis & hepatis cum ſequuta morte. 122. & ſectione.123.tendinoſi lethali.124. muſculoſi non ſemper lethali. 123. 124. 125
- -Hepatis, ejuſque magnitudine cognoſcenda.122. 123. 124. an ſit lethale. 123. 125. cito ſanando. 124
- - Pulmonum. 121. an ſit lethale ſemper. 122. periculoſo ſanationem admittente. 122

W.

WEpferi cucupha & maſticatorium. 9
Wildungenſes aquæ commendantur ad excoriationem veſicæ inveteratam. 276
Wisbadenſes, quo caſu reliquis ſint præferendæ. 341

Y.

D. de St. *Yves* ſententia de gutta ſerena. 79

FRIDE-

FRIDERICI
HOFFMANNI
OBSERVATIONUM
PHYSICO-CHYMICARUM
SELECTIORUM
LIBRI TRES.

IN

QUIBUS MULTA CURIOSA
EXPERIMENTA ET LECTISSIMÆ
VIRTUTIS MEDICAMENTA EXHIBENTUR,

AD SOLIDAM ET RATIONALEM CHYMIAM ſtabiliendam præmiſſi.

ILLUSTRISSIMÆ SOCIETATI
AD PROVEHENDA OMNIUM
SCIENTIARUM INCREMENTA
REGIIS AUSPICIIS IN MAGNA
BRITANNIA CONDITÆ,
VIRIS NATALIUM SUBLIMITATE,
MUNERUM SPLENDORE, MERITORUMQUE
IN REM PUBLICAM ET LITERARIAM
AMPLITUDINE EMINENTISSIMIS,
EXCELLENTISSIMO PRÆSIDI,
CÆTERISQUE SOCIIS PRÆSTANTISSIMIS
IN GRATISSIMÆ MENTIS DOCUMENTUM, QUOD ME TALE
QUID NON COGITANTEM IN VENERABILEM
SUUM ORDINEM COOPTARE DIGNATI SINT,
HAS OBSERVATIONES PHYSICO-CHYMICAS
D. D. D.
FRIDERICUS HOFFMANNUS.

AD

CONSUMMATÆ ERUDITIONIS

MEDICUM PERILLUSTREM

MAGNIFICUM ATQUE EXCELLENTISSIMUM

VIRUM,

DN. PIUM NICOLAUM DE GARELLI,
Regii Ordinis Chriſti in Luſitania Equitem, Sacræ Cæſareæ & Regiæ Catholicæ Majeſtatis Conſiliarium ac Perſonæ Medicum primarium,

PRÆFATIO EPISTOLARIS

AUTORIS.

Quemadmodum, Vir Illuſtris, Magnifice, & Excellentiſſime, Patrone plurimum venerande, per omnem ætatem nihil mihi magis curæ cordique fuit, nihilque animo meo majorem attulit voluptatem, ac ſi quod veri meditatus ſum, & quod uſu ſeſe commendat, id in publici ſalutem atque commodum enixe conferrem; ita jam ſub hoc ætatis meæ quaſi flexu cogitavi maxime ea, quæ longo uſu & experientia, attenta obſervatione & aſſiduo labore ad rem medicam illuſtrandam conſecutus ſum, tanquam maturiores ingenii atque induſtriæ meæ fœtus publicæ luci exponere. Et cum ſuperioribus annis duos tomos medicinæ rationalis totidemque medicinæ conſultatoriæ ediderim; non incongruum jam, ſed valde æquum judicavi, Obſervationum ſelectarum Phyſico-Chymicarum penum in publicam cognitionem proferre, eo quod nihil magis ad ſcientiam & phyſicam & medicam perficiendam, quam philoſophiam experimentalem, ad quam Chymiæ ſtudium pertinet, conferre exiſtimem.

Dolendum certe eſt, excelſam & pene divinam hanc philoſophiam, qua ſapientiſſimam Dei artem in operibus ſuis manibus quaſi palpamus, ipſiſque oculis intuemur, noſtris etiam temporibus neque ſatis excoli, neque, ut decet, ſed potius neglectius magiſque perfunctorio ſtudio tractari, quam quidem ejus præſtantia, dignitas atque incomparabilis ad provehendum artis incrementum & ad multas res præclare inveniendas utilitas poſtulant.

Nulli propemodum libri tot verborum monſtris, tot perplexis & confuſis terminis, &c, quod pudet dicere, tot figmentis pleni ſunt, quam quidem Chymicorum & Alchymicorum opera. A Medicis agitata hæc nobiliſſima doctrina nil niſi innumeros proceſſus & medicamenta ancipitis ac dubiæ operationis peperit, à quibus, ceu validioribus, cum in manus imperitorum, idque eo tempore, ubi nondum medicina ad ſolidam theoriam & rationem reduci cœpit, inciderent, annon major pernicies & damnum, quam levamen, miſeris ægrotantibus acceſſerit, ego certe dubito. Fuerunt quidem nonnulli, qui indefeſſo labore corpora igne exercuerunt, & egregia ſane tentarunt experimenta, nobiles effec-

effectus producendo, ſed rerum naturalium ſcientia vix leviter tincti, cum ad hæc ſacra acceſſerint, experimenta hæc nec ſatis commode explicare, neque ad uſum ſcite transferre potuerunt, quo ex veteribus PARACELSI, ISAACI HOLLANDI, BASILII VALENTINI, ex recentioribus GLAUBERI, BECCHERI & KUNCKELII labores ſpectant. Plures, qui ſecretiorem chymiam ſupercilioſo faſtu profitentur, non niſi arcana, ad medicinam atque ad metallorum tranſmutationem ſpectantia, pariter & radicales corporum ſolutiones, metallorum, ex quibus componuntur, mercurios, ſulphura, ſalia & id genus alia non entia jactitant, vel ſpeculationibus ſuis inanibus eo deveniunt, ut prima rerum naturæ principia atque elementa demonſtrare allaborent.

Pauciſſimi fuerunt, qui accuratas obſervationes & experimenta circa omnium regnorum corpora cum induſtria inſtituerunt, & cultioris phyſices fundamentis imbuti phænomenorum & effectuum cauſas elicere, luculenter explicare, atque ad uſus in aliis ſcientiis transferre potuerunt. Illuſtre illud Angliæ decus, ROBERTUS BOYLE, unicus fere eminet, qui chymiam paulo ſubtilius excolere eamque rationalem reddere in operibus ſuis auro cedroque dignis allaboravit. Chymiæ ſtudium certe univerſale eſt, & mirifice ejus uſus ad omnes artes & ſcientias perficiendas ſe extendit; imprimis vero is, qui ad ſolidam in arte noſtra ſalutari ſcientiam adſpirat, eo carere nullo modo poteſt, id quod in gratiam tyronum medicinæ paulo fuſius excutere, cum Excellentiæ Tuæ venia, non alienum à ſcopo erit. Et primo quod attinet ad uſum chymiæ in phyſicis, is plane mirabilis eſt. Genuinos philoſophiæ naturalis profeſſores noſtra ætate corporum vires, operationes atque potentias à ſola partium variarum, quibus conſtant, textura, natura atque ſtructura, ſive, ut appoſite loquuntur, mechaniſmo, rectiſſime derivare ecquis, niſi plane rudis ſit, ignorat. Jam vero in univerſo diſciplinarum ambitu præter chymiam nulla eſt, quæ tam facile oſtendat artificium, quo corpora mixta diſſolvi, eorumque textura transformari, & proprietates inſitæ in alias atque alias mutari ac detorqueri poſſunt. Dictu incredibile eſt, quantum in poteſtate habeat Chymicus, & quam mirabilia ipſi præſtare licet. Velificantibus enim variis ſolutionum & combinationum artificiis ex volatili fixum, ex fixo volatile, ex ſapido inſipidum, ex ſuaveolente fœtidum, ex ſolido fluidum, ex frigido ignem, ex corroſivo temperatum, ex temperato valde ſpirituoſum & activum effingere poteſt. Præterea chymicis experimentis id beneficium debemus, quod ignis, caloris, lucis, frigoris, colorum, nec non ſaporum, item motuum terræ, ignisque ſubterranei naturam & cauſas rectius in phyſicis intelligamus.

Deinde rationalis Chymiæ doctrina philoſophiæ ſani & vivi corporis, quam phyſiologiam Græci appellant, longe clariſſimam affundit lucem. In hac bene multa ſe offerunt, quibus explanandis non alius, niſi Chymica ſcientia imbutus, idoneus eſt. Intima alimentorum in primis viis ſolutio, ſucci chyloſi & lactei inde proventus, ſanguinis color & calor, ſucci lymphatici & alibilis temperies, bilis natura & generatio, ortus ſalium & partium ſulphurearum in ſanguine ex alimentis pene inſipidis, excrementorum fœtor, nutritionis actus, ſuccorum omniumque partium corporis ſumma ad putredinem pronitas, & quare ſub continuo ambitu aëris calidi & humidi corpus vivum in putredinem non delabatur, ſed potius ſalvum ac integrum perſiſtat, parum intelligenter & expoſite explicantur, niſi quis rationes ex chymica doctrina depromere ſciat.

Præterea rationalis chymiæ adjumento id quoque adſequimur, ut plures difficultates, quibus morborum doctrina laborat ac premitur, felicius eluctari poſſimus. Ecquis de mirabili illa ſalium morboſorum in ſcorbuto, arthritide, lue venerea generatione, de perpetuo iſto copioſi acidi prima in regione proventu in hypochondriacis, de calculorum in cyſtide fellea, renibus & veſica urinaria, concretionibus tartareis, de polyporum conglutinatione, de veneni & ſalium cauſticorum ac morboſorum actione in partes membranaceas & nerveas aliquid ſolidi, niſi Chymiæ ſubſidio, afferre poterit. Quomodo humores ſtagnantes ac quieti acres, & corroſivi fiant, vel etiam in ſummam putredinem abeant, egeſta & excrementa alvi multifariam colorentur, item qua ratione venena in corpore humano generari poſſint, & miaſmata morborum operentur, nemo niſi chimiæ præſidio inſtructus facile intelligit.

Inſuper peculiarem uſum atque utilitatem ſcientiæ diæteticæ ſtudium chymiæ fœnerat. Medici potiſſimum eſt, morbos à corpore humano avertere; hinc eorum natales atque origines ex rerum externarum cognitione, uſu atque abuſu probe derivare & intelligere debet. Quare ſecundum præclarum HIPPOCRATIS effatum, aëris, aquarum, ventorum, tempeſtatum, eſculentorum, cereviſiarum & vinorum naturam & proprietates paulo perveſtigatius ſcrutari debet, ut penitus perſpiciat, quomodo corpus alterent & ad morbos

bos diſponant. Cæterum non mediocrem chymica doctrina ſemeioticis lucem accendit, utpote cujus miniſterio in ſtatu ſano & corrupto quæ & ſub qua forma, quantitate ſecedunt & excernuntur, veluti ſunt urina, ſudor, alvi purgamenta, & quæ tuſſi ejiciuntur, lac quoque nutricum, ſalivalis humor, exactius poſſunt examinari. Neque de nihilo illud eſt, quod ad examen ſanguinis è vena emiſſi, vel qui aliis ex locis præter naturam protruditur, accuratius inſtituendum atque ad indolem & mixtionem ejus explorandam confert; hac enim ratione de morboſa conſtitutione eo certius judicium ferre licet.

Porro Chymia nobis januam aperit ad cognoſcenda elementa & principia, quibus medicamenta ſuas in corpore humano operationes exercent, quibus una cum morborum cauſis cognitis facile eſt illorum uſum ad incognitas & parum obvias ægritudines transferre, eorumque effectus quodam quaſi augurio prædicere. Profecto acidularum, thermarum & aliorum fontium medicatorum, in quibus magna perſanandi morbos vis atque potentia eſt, ingredientia atque elementa non manifeſtius & clarius, quam Chymiæ adminiculo, deteguntur. Validiorum remediorum ut emeticorum, purgantium, mercurialium, opiatorum, martialium, naturam, vires, uſum & noxam nemo melius, quam Chymiæ peritus, explicare poteſt. Is quoque ſcit, quomodo acidi & corroſivi humores invertendi & contemperandi ſint, quomodo terrea vim laxantem acquirant, mercurialia in aliis medicamentoſam, in aliis veneni indolem contrahant; quorum remediorum præſidio particulæ ſanguinis ſalinæ & ſulphureæ, nimium æſtuante febris impetu exaltatæ, ne vires & corpus plane conſumant, contemperandæ ſint. Hæc in aprico ponit, qua ratione putredo vitæ inimiciſſima arceri, humorum tenacitas diſſolvi, & calculorum generatio anteverti poſſit. Dilucide etiam commonſtrat, quemadmodum juvandum ſit digeſtionis negotium, quibus remediis excitanda ciborum cupiditas, vel nimia humorum fermentatio ſiſtenda, ac denique, ut multa alia ſilentio prætercam, quibus præſidiis veneni maxime corroſivi vis & vehementia in corpore humano plane enervari poſſit.

His accenſenda venit peculiaris Chymiæ utilitas, qua ſeſe in conficiendis electiſſimæ virtutis medicamentis commendat. Certe Chymicorum laboribus plura remediorum genera, antiquis plane incognita, quæ tamen magnæ efficaciæ ſunt, debemus; utpote beneficio Chymiæ ex vegetabilibus olea nobiliſſimæ virtutis deſtillantur, ex animantibus igne chymico ſalia volatilia eliciuntur, ex ſalibus per ignis vehementiam ſpiritus acidi extorquentur, & vegetabilia in ſalia alcalina comburuntur: quibus omnibus vis ineſt maxima. Ex metallis, præſertim marte, mercurio, argento, plumbo, auro, item ex mineralibus ſulphure, antimonio, quam non egregia ad uſum internum & externum chymica ars produxit? quæ profecto in medicina inſignem præſtant utilitatem, & quorum variam mixtionem ac præparationem ſola chymia docet.

Cæterum ad Chymiæ inſignem laudem illud etiam pertinere videtur, quod ad cognoſcenda ab aliis inventa medicamenta viam nobis ſternat planiſſimam. Nam chymica ſcientia qui inſtructus eſt, is nullo negotio intelligit, ex quo naturæ regno ea ſuas ducant natales, an ad animalium, vegetabilium vel mineralium aut metallorum claſſem referenda ſint. Nam ſedula ac diuturna hujus artis tractatio omnium corporum naturalium, maxime mineralium & metallorum, eſſentiales notas & proprietates magis magiſque manifeſtas reddit, quarum notitia non flexuoſo itinere, ſed recta & ſimplici via ad ingredientium, quæ medicamentis inſunt, cognitionem deducimur. Nimirum ex notis & apertis ad ignota Philoſophus progreditur, ſactaque comparatione illud facile invenit, quod ſibi quærendum propoſuit.

Nec vero ſolum in eam ſcientiam, quæ vitam tuetur & ſanitati proſpicit, ex Chymiæ cultu magna & præclara redundant commoda; ſed hæc etiam per alias artes, imprimis mechanicas, ſuam diffundit utilitatem. Ejus ſane fundamento omnis ſuperſtructa eſt metallurgia, in qua maxime purior & magis ſincera pars metallorum à peregrinis minerarum recrementis ſeparatur. Hæc magnam perfectionem conſequuta eſt, poſtquam aſſidua Chymiæ tractatio novam & compendioſam methodum cum lucro & fœnore mineras depurandi, atque aurum & argentum à ſe invicem per ſolutiones ſeparandi commonſtravit. Non enim aliunde, quam ab arte chymica nobile illud inventum profectum eſt, quo auri portio in magna argenti mole, v. g. auri uncia libris quinque argenti comprehenſa, per fuſionem in igne citra inſignes impena ſeparatur. Pariter hujus artis beneficio ſtannum purum & molle induratur & argenteo colore imbuitur. Neque ſolum dealbatio cupri, ſed etiam artificioſa aurichalci ex cupro & lapide calaminari præparatio Chymiæ in acceptis ferenda eſt.

Hæc inſuper ad expediendos quoſdam aurifabrorum labores plurimum adjumenti affert, ſiquidem nullum metallum ſine ejus opera auro vel argento obduci poteſt. Eadem quoque colo-

colorum, qui auri ſplendorem exprimunt, inventionem ſibi vindicat. Similiter omnis argenti cupellati vel monetæ dealbatio non ſine ſolutionibus chymicis & decoctionibus perficitur. Præterea per tot annorum circuitus continuata Chymiæ exercitatio multis iiſque elegantiſſimis pigmentis locupletavit artem pictoriam. Ultramarinum, mineralis proſapiæ, quod pulchritudine excellit & pretio eminet, opus Chymiæ eſt, quale pigmenti genus noſtra ætate à quibuſdam chymicis non ſine inſigni lucro ex animali regno præparatur, quod melius ætatem fert, atque ad minerale illud ultramarinum quam proxime accedit. Soboles identidem Chymiæ eſt pigmentum illud purpureum carmin dictum. Si reſpicimus artem tinctoriam, ea utique chymiæ beneficio pulcherrimis inventis aucta eſt; nam ſcarlatini coloris inventio adſcribitur Trebelio, celebri in Batavia Chymico, qui ſolutionem granorum cochinellæ inſtituit cum aqua forti, & ne hæc pannos corroderet, illam additione aquæ & limaturæ ſtanni attemperare quæſivit. Exaltatio quoque colorum mixtura ſalium, v. g. aluminis vel cinerum clavellatorum, imprimis perficitur. Et quis neſcit, Chymiæ partum eſſe artem vitrariam, dum ex ſale alcali & ſilicibus calcinatis vel arena alba per fuſionem præparatur corpus pellucidum, fragile & fixiſſimum, quod tamen ſub ignis tortura facile diffluit. Ex iiſdem fontibus fluxit illud vario vitra colore tingendi artificium; neque ignotum eſt, quod celebris ille Chymicus & vitrariæ artis ſcientiſſimus, Kunckelius, rubinei coloris vitrum invenerit, dum ex auro & ſtanno pulverem ſeu potius crocum confecit. Neque prætereundus eſt uſus, quem Chymia præbet in pyrotechnicis; ſolam pyrophori inventionem hoc loco nominaſſe ſufficiat.

Ecquis igitur ex hiſce non intelligit, quam late pateat Chymiæ uſus, & quam larga inventorum ubertate quaſvis fere artes ditaverit. Speramus igitur fore, ut ſi improbo labore ac pertinaci induſtria amplius hæc excolatur, non tantum optimæ quævis artes majoribus adoleſcant incrementis, ſed imprimis etiam artis noſtræ ſalutaris doctrina ad inſignem perfectionis gradum evehatur. Profecto juſta cauſa dolendi eſt, adeo paucos inveniri, qui philoſophiam experimentalem in pretio habeant, inque ea plenius atque uberius proficere geſtiant, quum tamen vera & genuina clavis ſit, qua totum illud admirabile, quo ſummus rerum opifex & architectus hoc univerſum, ejuſque præſtantiſſimum opus, hominem, effinxit, artificium recluditur. Ego ſane jam inde à puero nobilem & excelſam hanc philoſophiæ partem in delicias uſque amavi, in quam incredibili & inſita quadam ferebar cupiditate, quam vernantibus adhuc annis in academia Jenenſi variis ibi habitis collegiis ac diſſertationibus me planam ac teſtatam feciſſe arbitror. Procedente ætate in multis experimentis inſtituendis meam verſavi operam, omnes, quotquot eorum extant, pene excuſſi libros & chymicos & alchymicos, & quid veri vel falſi huic ſcientiæ inſit, multis tentaminibus diſquiſivi. In hac academia à bibliopola quodam rogatus, Poterii opera notis quibuſdam illuſtravi, & paucas ſaltem conſcripſi chymici argumenti diſſertationes, quum plurimum temporis in exquiſitiori theoriæ & praxeos medicæ cultura conſumſerim, ea imprimis ductus ratione, ut artem hanc, omnium principem, ex qua pretioſiſſima corporis integritas dependet, & qua vita & ſpiritus tot hominum trahitur, ab inanium terminorum farragine, multis erroribus, hypotheſibus ac præjudiciis, quibus plures etiamnum occupatos video, liberarem, damnaque penitus irreparabilia, quæ ſubinde ex Medicorum imperitia in ægrotantes redundant, quanta licet induſtria, præcaverem. Quicquid vero ſolidi laboribus & ſcriptis meis perfeci, id utique, ſi à divina gratia diſceſſero, philoſophiæ, à quibuſdam fere ex Medicina ejectæ, naturali, nempe per chymiam, anatomiam & mechanicam à me diligentius excultæ, neque minus accuratioribus obſervationibus & experimentis practicis me debere, ingenue profiteor.

Cum vero ſuperiori anno, Vir illuſtris, ex me intelligeres, me in colligendis obſervationibus chymicis nunquam non fuiſſe atque adhuc eſſe occupatum, benigne me adhortatus es, ut adverſaria mea tandem aliquando excuterem, ſparſimque ibi & quaſi per ſaturam congeſtas obſervationes has publicæ cognitioni ſubjicerem, non dubitans, quin talis labor pluribus Medicorum præclaro futurus ſit concitamento ad præſtantiſſimam hanc artem magis magiſque perficiendam, ſi nimirum fructus, qui exinde pleno alveo fluunt in artem noſtram, uberrimos perſpexerint. Tuo itaque, Vir Excellentiſſime, boni communis tam provido conſilio obtemperavi, & quum primus mihi auctor & ſuaſor ad laborem hunc maturandum extiteris, tuo etiam ſolido & limatiori judicio has obſervationes meas committere volui. Satis favoris mihi conciliatum putabo, ſi leve hoc ſcriptum Tuo, Vir acutiſſime, calculo probari intelligam; quippe cujus ſuffragium mihi inſtar omnium erit.

Equidem jam inde à longo tempore ex commercio literario haud obſcure perſpexi ſolidam tuam eruditionem; ſed poſtquam præterito anno Tecum in thermis Carolinis ad inſtauran-

ſtaurandam Auguſtiſſimæ Imperatricis valetudinem familiarius vivere mihi contigit, altius omnino inſpexi incomparabilem illam notitiam, quam non ſolum in phyſicis, chymicis, botanicis, medicis veterumque monumentis, ſed variis etiam exoticis linguis conſequutus es. Nihil ad gratiam loquor, ſed candide & ſincere dico, ſummum & Auguſtiſſimum Monarcham præter Te non digniorem comparare ſibi potuiſſe Medicum, quippe qui ſpartam, quam nactus eſt, egregie ornas.

Si per divinam gratiam viridis ac vegeta ſenectus mihi contingat, ſique tomo tertio medicinæ rationalis extremam manum impoſuero, non deſiſtam varios adhuc labores chymicos in boni publici conferre emolumentum. Cæterum ut propenſam illam, Vir illuſtris, voluntatem ac benevolentiam, quam abs Te pariter, ac honoratiſſimo Tuo parente, cultiſſimæ eruditionis viro, & Archiatrorum Cæſareorum Seniore, jam inde à longo tempore cumulatiſſime expertus ſum, mihi conſtanter ſerves, illud eſt, quod enixiſſime Te rogo & obſecro. Servet Te Deus ſalvum florentemque in commune orbis Medici bonum, Teque ſuperſtitem eſſe ſinat quam diutiſſime. Vale. Dab. in academia Fridericiana, d. XX. April. CIↃIↃCCXXII.

IN ILLUSTRIS AUTORIS
PRÆSTANTISSIMUM OPUS
CHYMICUM.

ARs, inter reliquas princeps, regina ſororum,
Perfortis rerum domitrix, operoſa miniſtrat
Lemniaci cui dextra dei, cui militat æther,
Cui ſervit tellus, ignis famulatur, & unda
Obſequitur, cujus ſeſe pars maxima rerum
Submiſit devicta jugo, flammantibus armis.
Quæ triplex regnum naturæ & fœdera mundi
Aggrederis magnoque auſo ſuperare laboras,
Tolle ſupercilium, nunc te jactantius effer,
Inſolitis evecta modis, age læta triumphos,
Atque expectati præcelſum culmen honoris
Admiſſo conſcende gradu, tua ſumma poteſtas
Non enarrandis HOFFMANNO *vindice creſcit*
Auctibus, excelſæ qui mentis acumine fines
Imperii amplificare tui, vaſtoque labore
Naturæ ingenium & cæcos evolvere mores
Ac labyrintheos rerum penetrare receſſus
Grandi contendit niſu, paſſiſque ſubacti
Ingenii velis atque auxiliante laboris
Remigio infeſſi per tot tentamina rerum
Naturæ oceanum felix trajecit: apertos
Jam laxat natura ſinus, veloque remoto
Hic nudam ſine veſte deam ſpectamus, & intra
Limen inacceſſum tectamque admittimur aulam,
Qua rerum effectrix reſidet, qua corpora fingens
Artificem exercet dextram, qua ſemina rerum
Diſſimili genio & variis pugnantia formis
In certam ſignat ſpeciem. Vos, artis amantes
Sublimi laude & lætis applaudite votis
Illuſtri Autori, cujus jam gloria complet
Solis utramque domum, cujus memorabile nomen
In tritoniaco præfulgens purpurat oſtro.

LICHTENHAHN. M. D.

CONSPECTUS OBSERVATIONUM.

Obſerv. Libr. I.

I. *DE oleis deſtillatis inque eorum deſtillatione obſervanda encheireſi.*
II. *Oleorum deſtillatorum adulteratio.*
III. *Oleum Juniperi, ligni ſaſſafras verum atque caryophyllorum.*
IV. *Olea deſtillata rariora.*
V. *Oleum Roſarum & myrrhæ verum, cum aqua per deſtillationem paratum.*
VI. *Oleum ex balſamo de Copahu deſtillatum.*
VII. *De variis cautelis in oleorum deſtillatione & conſervatione adhibendis.*
VIII. *Gravitas ſpecifica oleorum.*
IX. *De differentia oleorum deſtillatorum, quæ per mixtionem cum oleo vitrioli apparet.*
X. *Experimenta inſtituta cum ſpiritu nitri fumante & variis deſtillatis oleis, ad eorum indolem rectius detegendam.*
XI. *Solutio oleorum deſtillatorum in alcohol vini.*
XII. *Deſtillatio oleorum ſpiritu vini rectificatiſſimo ſolutorum.*
XIII. *Peculiaris camphoræ natura & virtus.*
XIV. *De peculiari oleorum, quæ ex regno animantium petuntur, indole ac virtute.*
XV. *Qua demonſtratur, reſinam ex oleoſo & acido conſtare principio.*
XVI. *De ſolutione & extractione corporum balſamicorum & reſinoſorum.*
XVII. *Eſſentia ſuccini præſtantiſſima.*
XVIII. *Vera & rara Eſſentia Ambræ.*
XIX. *De Balſamo liquido prodeunte ex ſantalo flavo.*
XX. *Reſinæ duæ rariores, altera rubicundiſſima, altera odoratiſſima.*
XXI. *Singularis reſina errhinæ ſaculſatis.*
XXII. *Spiritus & balſamum liquidum Maſtiches, item Camphoræ.* (*liſſimis.*
XXIII. *De Medicamentis ex balſamo Peruviano nobi-*
XXIV. *Hiſtoria Vini Tockavienſis Hungarici cum ejus indole, geneſi ac virtute.*
XXV. *Anatomia vinorum chymica.*
XXVI. *De cylindro ſtatico, quo ſpiritus vini bonitas exploratur.*
XXVII. *Docetur ſeparatio omnis phlegmatis à ſpiritu ſine igne.*
XXVIII. *De excellente balſami liquidi ſpirituoſi virtute.*

Obſerv. Libr. II.

I. *HIſtoria & anatomia nitri phyſico-chymica cum obſervationibus rarioribus.*
II. *Animadverſiones & experimenta circa magneſiam albam tutum & gratum inſipidum pulverem laxantem.*
III. *Spiritus nitri fumans & inflammans.*
IV. *Spiritus corroſivus nitri flammificus dulcificatus & medicinalis redditus.*
V. *Animadverſiones de ſolutione ſalium in ſpiritu vini rectificatiſſimo.*
VI. *De ſalium diverſorum celeriori & faciliori ſolutione in aqua.*
VII. *De modo examinandi aquam communem.*
VIII. *Animadverſio, qua demonſtratur corporum ſolutionem non fieri per receptionem in poros menſtrui.*
IX. *De variis & rarioribus efferveſcentiæ ſpeciebus.*
X. *Experimenta cum calce viva inſtituta.*
XI. *De differentia ſpiritus ſalis Ammoniaci cum calce viva & ejus, qui cum ſale alcali paratus eſt.*
XII. *Animadverſio circa oleum vitrioli ejuſque effectus, quos producit, ſi variis ſalibus & mineralibus admiſcetur.*
XIII. *De vero oleo vitrioli dulci.*
XIV. *De Sulphure vitrioli fixo anodyno.*
XV. *Demonſtratur, vim cauſticam ſalium eorumque virulentiam in ſumma partium tenuitate conſiſtere.*
XVI. *Animadverſiones Phyſico-chymicæ de Sale communi.*
XVII. *De ſumma ſubtilitate & ſpecifica virtute ſpiritus ſalis.*
XVIII. *De Lixivio à coctione ſalis communis relicto & ex eo prodeunte terra laxante, ſive magneſia, & ſale ſic dicto Ebſonienſi.*
XIX. *De Salium mediorum natura & uſu.*
XX. *Examen ovorum phyſico-chymicum.*
XXI. *Examen Sanguinis humani chymicum.*
XXII. *De panis groſſioris Weſtphalorum, vulgo Bompournickel, natura, elementis chymicis & virtute.*
XXIII. *De Succino, ejus generatione in terra & varia ſolutione.*
XXIV. *De Carbonibus foſſilibus & eorum vapore non adeo noxio.*
XXV. *Per experimenta origo atque generatio calculorum renalium oſtenditur.*
XXVI. *Sal volatile ſiccum Anglicanum.*
XXVII. *Methodus, ſalia volatilia oleoſa in forma ſicca præparandi.* (*Buſſii.*
XXVIII. *Spiritus bezoardicus volatilis ad exemplum*
XXIX. *De differente ſalium fixorum alcalinorum indole & virtute.*
XXX. *Acidorum valde diſſidens natura & virtus demonſtratur.*
XXXI. *Tinctura ſulphuris volatilis.*
XXXII. *Examen aquarum mineralium.*

Obſerv. Lib. III.

I. *EXperimenta curioſa de Auripigmenti natura & viribus.*
II. *De Antimonio ejuſque ſulphuris natura ac virtute & variis illud præparandi modis.*
III. *De mirabili virtute Antimonii virulenta & medica, & quomodo facile una in alteram tranſmutari poſſit.*
IV. *Medicamenta aliaque curioſa experimenta circa Regulum antimonii.*
V. *Experimenta cum ſale reguli Antimonii martialis cauſtico inſtituta.*
VI. *De Medicamentis ex antimonio ſelectioribus.*
VII. *Experimenta quædam circa Vitriolum ejuſque oleum.*
VIII. *De Alumine ejuſque geneſi ac natura.*
IX. *Experimenta, quæ ſulphuris vulgaris naturam, mixtionem, ac generationem clarius exhibent.*
X. *De cauſis fœtoris in ſulphure minerali deliteſcentis.*
XI. *Diverſi effectus ſulphuris in mineralia & metalla.*
XII. *De calcinationis ac reductionis fundamento & cauſis.*
XIII. *Experimenta circa mirabilem carbonum virtutem.*
XIV. *Experimenta circa Phoſphorum Anglicanum.*
XV. *De Balſami ſulphuris Terebinthinati vi exploſiva.*
XVI. *Experimenta circa colorum geneſin.*
XVII. *Obſervationes & experimenta circa colores, qui ex metallis & mineralibus proveniunt & iis quaſi proprii ſunt.*
XVIII. *De liquoribus, qui per deſtillationem prodeunt colorati.*
XIX. *Experimenta circa ſolutionem Cupri.*
XX. *Experimenta, quæ auri naturam atque proprietates declarant.*
XXI. *Medicamenta ex auro parata & de iis judicium.*

OBSER-

OBSERVATIONUM PHYSICO-CHYMICARUM

LIBER PRIMUS.

OBSERVATIO PRIMA.

De oleis deſtillatis inque eorum deſtillatione obſervanda encheireſi.

PINGUE & inflammabile, quod Chymici ſulphur vocant, principium omnibus mixtis, quæ facile immutationem ac deſtructionem admittunt, ineſſe, materiamque inflammabilitatis & cauſam præcipuarum, quas habent, virtutum præbere, res extra dubitationem poſita eſt. Id tamen mixtorum elementum non unius ejuſdemque, ſed valde diſſidentis, imo alienæ indolis eſſe, varia ſane phænomena & multiplices effectus ſatis clare teſtantur. Nam in quibuſdam principium hoc ſulphureum fixioris valdeque temperatæ eſt naturæ, adeo, ut citra calorem in corpus agat, quemadmodum obſervamus in oleis, quæ maxime ex ſeminibus exprimuntur, vel in pinguedine & axungia animantium, quæ omnia ut ut inflammabilia ſint, tamen quoniam volatili & æthereo illo elemento deſtituuntur, parum calefaciunt vel corpus noſtrum alterant. Longe autem aliter ſeſe res habet cum illis oleis, quæ forti odore & ſapore imbuta ſunt, atque admoto paulo vehementiori calore in auras effugiunt, vel deſtillantur, quæ omnino exigua etiam quantitate uſurpata calore & motu ſat valido corpua exagitant. Atque ejuſmodi olea dantur maxime in regno vegetabilium, ſiquidem ex animantibus eorumque partibus hujus generis olea calida ætherea ſubtilia, odoris fortioris, ſolo calore haberi, vel ex iis cum aqua maceratis per veſicam vel aliud inſtrumentum elici nequeunt. Eodem prorſus modo comparata ſunt ea corpora, quæ regnum minerale nobis ſuggerit; nam ex iis etiam rebus bituminoſis, ut ſuccino, aſphalto, item ſulphure vulgari per deſtillationem humidam nullum oleum ſubtile evocari poteſt. Sed potius hæc olea calida, volatilia, odora, tantum ſunt fœtus regni vegetabilis, ita tamen, ut non omnes plantæ vel vegetantia tale oleum exhibeant, ſed ea tantum, quæ forti & conſtanti, non vero levi vel ſaltem ſuperficiali odore, quo plurimi ex floribus gaudent, inſtructa ſunt. Nam inſtar regulæ chymicæ id tenere oportet, omnia ex vegetabilibus, quæ attritu & calore fortem odorem ſpargunt, per deſtillationem humidam oleum fundere ſubtile, ita, ut quo conſtantior & validior ſit odor, eo majori in copia oleum proveniat, & quo ſuavior & fragrantior ſit odor, eo gratius & ſuaveolentius fiat oleum, quod etiam ex adverſa parte valere animadvenimus.

Qua de cauſa ex odoris penetrantia recte ad olei deſtillati quantitatem & ex hac etiam ad gradum odoris argumentari licet. Stat igitur & magis magiſque in aprico ponitur illud axioma Chymicorum: Sulphur eſſe matricem & principium odoris. Notandum vero hoc loco illud occurrit, quod complura dentur corpora, quæ forti & valde acri ſapore linguam feriunt, quia vero odore carent, parum vel nihil olei humida deſtillatione largiuntur; cujus aſſerti veritatem luculenter in radice ari, zingibere, pipere, zedoaria, ſinapi, naſturtio, quæ omnia fortiſſimi ſaporis ſunt, demonſtrare licet. Nam hæc deſtillationi ſubjecta parum vel nihil olei ſuggerunt, claro teſtimonio, aliud eſſe ſaporis, aliud odoris principium, quum hujus materia magis ſit volatilis, mobilis, illius vero magis fixa, penetrans tamen. Ex quo etiam illud fluit, quod fortioris quæ ſunt ſaporis ſine odore medicamenta vel mixta, non ita corpus calefaciant ejuſque humorum motum exagitent, quod videmus in pipere, zingibere, ſinapi, ut quidem ea, quæ forti odore inſtructa multum olei in deſtillatione funduot. Hinc recte colligitur, aromata fragrantia, ut caryophyllos, cinnamomum plus calefacere, quam zingiber vel piper, quæ odore plane vacant.

Datur vero in quibuſdam vegetabilibus triplex fere diverſum oleum: primum eſt temperatius, quod plerumque ex eorum ſeminibus exprimitur; ſecundum eſt, quod per deſtillationem humidam habemus; tertium eſt, quod deſtillatio ſicca ſive combuſtio producit. Ita v. g. ex herbis cephalicis nervinis haberi poteſt ejuſmodi triplex oleum. Nam ex earum ſeminibus, v. g. meliſſæ, origani, hyſſopi, exprimitur oleum temperatius, pauco odore imbutum; ex harum herbarum foliis & floribus deſtillatur cum aqua per veſicam oleum odoris ſuaviſſimi: poſtea quod relinquitur in veſica, quando exſiccatur, & ſicco modo igne ſubdito deſtillatur, adhuc oleum empyreumaticum acris ſaporis, fœtidique odoris prodit. Nam probe diſtinguendum eſt inter ea olea, quæ facile levi igne & ſolo calore fortiori per exhalationes tantum habentur, & inter ea, quæ

forti

forti & ſicco igoe è mixtis eliciuntur. Illa conſtituunt magis partes fluidæ, quæ plantam nutriunt, & per ejus canales circulantur; hæc vero ex ipſis ſolidis plantæ partibus, quarum mixtio longe arctior eſt, educuntur, unde etiam fortiori caloris gradu ſive igne vivo opus habent. Circa deſtillationem oleorum ſubtilium æthereorum certæ encheireſes, quæ jam ſequuntur, obſervandæ ſunt:

Ex floribus & herbis, leni calore aëris paululum & ſenſim ſiccatis, plus elicitur olei, ac ſi humidæ & ab agro adhuc recentes deſtillantur. Ita florum ſpicæ ſiccatorum libræ duæ dant olei deſtillati unciam unam, cum ſi recenter deſtillantur, non facile ſupra unciam dimidiam largiantur, id quod de meliſſa, ſalvia, majorana, mentha identidem valet. Ratio in eo poſita eſt: per exſiccationem leniorem perit tantum humiditas aquea, ſub qua diſperſæ erant particulæ reſinoſæ, quæ, hac abſumta, magis uniuntur & promtius coëunt. Et quia ex libris duabus plantæ humidæ non ultra libram unam ſiccæ obtinemus, & parum de oleo ſubtili evaporat, ſequitur, ut plus olei ex ſicca, quam humida planta acquiri debeat. Enim vero id hoc loco obſervandum eſt, quod ſi nimio & diuturniori æſtu herbarum fiat exſiccatio, oleum, quod producitur, parciori quantitate non modo, ſed & craſſiori ſubſtantia & ſaturatiori colore prodeat, eam ob rationem, quia immoderatiori & diuturniori æſtu utique partes ſubtiliores olei copioſius exhalant atque in auras feruntur. Deinde hæc obſervatur differentia inter olea, quæ ex plantis & floribus recentibus, & quæ ex ſiccatis parantur: illa odoris ſunt temperatioris & ſuavioris, coloris magis diluti, licet parcior ſit quantitas, quum ex ſiccatis olea ſint penetrantiora, ſaturati magis coloris & odoris non tam grati.

Ante deſtillationem maceratio eorum, quæ deſtillanda ſunt, fiat neceſſe eſt cum aqua, hac nempe ratione, ut aqua ſumatur fluviatilis, non fontana, nimis aſpera, nec nimis tenuis, ut eſt aqua pluvialis vel putealis, quia illa ſolutioni & extractioni eſt ineptior, hæc vero in putrefactionem valde prona eſt. Inſuper notandum venit, quod partes tres aquæ ad unam partem rei deſtillandæ ſumi debeant.

Adjiciendi ſunt aliquot manipuli ſalis communis v. g. ad decem menſuras aquæ tres vel quatuor manipuli ſalis, idque valde neceſſarium eſt, quia ſal commune non modo extractionem partium oleoſarum juvat, ſed & impedit putrefactionem, & quia aqua gravior redditur, prohibet deſcenſum rei deſtillandæ, ne in fundo veſicæ combuſtioni exponatur. Atque etiam noſtra opinione ſal commune ad olei depurationem confert, efficiendo, ut non turbidum, ſed clarius deſtillet. Alii adjiciendum ſuadent ſal alcali, cineres clavellatos, vel tartarum. Verum ego id non ſuaſerim, quia tartarus ægre ſolvitur & ſal alcali ad putrefactionem, quæ utique in deſtillationibus avertenda eſt, diſponit.

Maceratio non nimis diu, ſed tempore æſtivo ſaltem per viginti quatuor horas inſtituenda eſt, quotiam mixtura ſi diutius ſtat, putrefactioni proxima eſt, quæ intenditur in herbis oleo penetrante turgidis, ut ſunt præſertim mentha, majorana.

Oleorum deſtillatio ita eſt adornanda, ut tres partes veſicæ impleantur, una ſaltim vacua relicta. Nam ubi nimium ſpatium vacuum fuerit, ægerrime oleum aſcendit, ſique urgetur magno æſtu, ſuavem ſuum odorem exuit, neque etiam tam facile, ut vulgo putant, oleum elevatur. Si vero nimium repleta fuerit veſica, facillime accidit, ut ſub majori igne vel mixtura alembicum tranſcendat, vel particulæ herbarum limoſæ ſimul eleventur, unde olea quaſi à limo injecto turbida fiunt. Et ut ut in principio majori ignis gradu opus ſit, ut aqua in coctionem ſeu ebullitionem effervescat, utpote ſine qua difficilis eſt olei aſcenſio; tamen poſtea moderatiori igne tractanda eſt deſtillatio, ne oleum inſtar fumi ex ipſo canali, per quem deſtillatur, exhalet inque auram abeat. Porro in igne adminiſtrando obſervandum, ut primo ignis flammæ ſupponatur, poſtea is ſufficit, quem carbones ſubminiſtrant. Tandem deſtillatio abſolvi poteſt intra quatuor vel quinque horas, neque eam diutius protrahere juvat, quia oleum, quod deſideratur, primum aſcendit, quo elicito ſequitur tandem aqua, odoris tamen & virtutis non penitus expers, quam novæ deſtillationi adjicere expedit.

Quemadmodum olea deſtillanda ratione texturæ, gravitatis, ſubtilitatis, valde inter ſe differunt; ita etiam ſingula quandam in deſtillando obſervationem deſiderant. Nam quæ gravia ſunt & fundum petunt, ut oleum caryophyllorum, cinnamomi, ligni ſaſſafras, item quæ in frigore condenſantur, ut oleum aniſi, quod etiam gravitate ſuperare alia olea, v. g. lavendulæ, majoranæ, vel ex eo apparet, quia inſtrumentum noſtrum ſtaticum, quod in aliis oleis deſcendit, in hoc ſurſum fertur, ea ex veſica non adeo alta & majori ignis gradu deſtillari debent præ oleis ſubtilioribus & levioribus.

Quia olea differunt ratione penetrantiæ & fortioris odoris & validioris virtutis, oleum majoranæ & roriſmarini propter ſal, quo pollet, volatile copioſum acre, longe temperatiori calore deſtillari debet, quam oleum menthæ, hoc etiam præ oleo ſpicæ, idque præ oleo lavendulæ, quod longe ſubtiliſſimum; alias ſi intenſiori ignis gradu urgentur, à naturali ſuo odore ſuavi & ſapore etiam genuino valde deſciſcunt, & ſaporem non tantum acrem atque odorem fortem acquirunt, ſed & colore magis flavo & bruno imbuuntur. Dici enim vix poteſt, quantam ſolus ignis gradus mutationem texturæ oleorum inſerat.

Ingens etiam differentia notanda venit in deſtillatione oleorum ratione coloris, conſiſtentiæ, majoris vel minoris copiæ, quam res deſtillandæ proferunt. Nam ratione coloris oleum caryophyllorum albiſſimum prodit, it. oleum ligni ſaſſafras, cinnamomi, quæ tamen ſenſim paulatimque, præſertim ſub aëris in non pleno vitro acceſſu, colorem mutant, & flaveſcere & demum rufeſcere ſolent. Oleum lavendulæ valde limpidum eſt, ſpicæ ex viridi flaveſcit, oleum menthæ flavum eſt, una cum oleo majoranæ, ſed acrius deſtillata rubeſcunt; oleum rutæ bruni eſt coloris, oleum abſinthii ex viridi nigreſcit; illud vero, quod ex floribus chamomillæ ſine additione aliorum, ut vulgo ſolet, paratur, elegantiſſimum coeruleum colorem refert, quod etiam fit in oleo, quod ex floribus millefolii prolicitur, qui color tamen jucundus ſapphirinus cum tempore, præſertim ſub liberiori aëris aditu, immutatur & plane perit, atque in obſcuro-flavum degenerat.

Differunt etiam olea ratione conſiſtentiæ, dum quædam non liquida & tenuia prodeunt, ſed inſtar butyri coagulati ſupernatant, quod maxime valet de oleo roſarum, vel inſtar craſſioris magmatis adhærent parietibus vitri, vel canalibus plumbeis, per quos tranſeunt, firmius inhæreſcunt, ita ut difficulter, nec niſi ope ſpiritus vini rectificati infuſi exinde abſtergi poſſint, quod in oleo abſinthii, in oleo ſummitatum millefolii maxime animadvertere licet. Et niſi cautela hæc adhibeatur, ut ante aliarum rerum deſtillationem tubuli, per quos deſtillatum fluit, probe eluantur, alia olea vel ſpiritus, quorum deſtillatio iiſdem in vaſis inſtituitur, colore, odore & ſapore alieno ut inficiantur neceſſe eſt.

Non

Non mediocris etiam differentia ratione quantitatis, quæ in deſtillatione obſervatur, oleorum eſt; nam quædam vegetabilia ingentem copiam ſuggerunt, alia mediocrem, alia valde exiguam largiuntur quantitatem. Ex omnibus, quæ ex terra naſcuntur, non mihi notum eſt ullum ſimplex, quod majorem copiam olei exhibeat, quam præter terebinthinam ipſa ſabina, cujus libra una in veſica fere uncias tres præbet, hinc ex libris duabus deſtillarione recte peracta commode unciæ quinque haberi poſſunt. Hanc ſequitur nuciſta, cujus una libra dat unciam unam olei, quod per deſtillationem in veſica evehitur, relicto adhuc oleo copioſo in ipſo ſundo veſicæ, quod non transſcendit, ſed ex ipſa nuciſta exprimi ſolet; ut adeo pateat, hanc nucem abundare copioſo oleo, temperatiori nimirum ac fixiori, quod per expreſſionem obtinetur, & ſubtiliori etiam, quod deſtillatione haberi poteſt.

Ex floribus maxime flores ſpicæ oleo abundant, hinc libræ quatuor ſiccatorum commode uncias tres olei ſuppeditant. Parcior vero quantitas ineſt floribua lavendulæ, nam quatuor libræ vix unciam unam olei præbent, quod tamen odoris gratia oleo ſpicæ longe prævalet. Menthæ ſolia leviter ſiccata ad quatuor libras ſumta dant olei unciam unam cum dimidia. Ex majorana vix uncia obtinetur. Ex calami aromatici quinquaginta libris duas tantummodo uncias accepimus. Serpillum etiam pauciſſimum dat oleum. Parciſſimum quoque oleum ineſt rutæ, quæ licet ſapore acri & penetrante etiam odore polleat, tamen ex decem libris ſaltem uncia dimidia vel duæ aut tres drachmæ producuntur. Unde apparet, ſalinum principium præpollere oleoſo in hoc ſimplici.

Flores chamomillæ vulgaris & Romanæ parciſſimum etiam oleum ſundunt, & ob id, ſi genuina ſunt, caro vendi debent pretio. Nam quæ vulgo venduntur, ſere omnia ſuco infecta ſunt. Calamus aromaticus licet valde acris ſit, tamen parum olei largitur.

Ex ſeminibus aniſum & anethum, carvum etiam & ſœniculum, uno verbo quatuor ſemina carminativa multo oleo luxuriant, idque liberaliter ſundunt, ſed tamen ea, quæ vulgo venduntur, plerumque ſunt adulterata.

Notandus etiam eſt ſpecificus quorundam oleorum ſapor & odor; ita oleum thymi & ſaturejæ acerrimum nares arrodit. Oleum abſinthii amariſſimum, vapore graveolente implet caput, & probe notandum eſt, hoc oleum ex viridi herba deſtillatum, viride eſſe, ex veteri vero bruno-flavum colorem acquirere. Oleum chærefolii ſapore æmulatur oleum ſœniculi; Oleum tanaceti odorem herbæ ſuæ quam proxime refert.

Perquam dignum notatu eſt, plantas earumque partes, ſive ſemina, ſive flores, ſive folia ſint, non omni tempore & quavis ætate, inſignem olei, per deſtillationem proſerre quantitatem. Enim vero ſi e. g. mentha, thymus, ruta, meliſſa, majorana, adhuc recentes & teneriores, ſub prima quaſi ætate deſtillationi committuntur, parum vel nihil olei ſuppeditant, ſed opua eſt, ut ad juſtam & virilem quaſi ætatem, ſive ad perfectionem & robur virium adoleſcant, quale eſt, ſi in capitula vel flores ſurgere cœperint. Et quemadmodum in animantibus annoſioribus vires decreſcunt atque emoriuntur; ita etiam plantæ ſeneſcentes plurimum virium amittunt, & pauxillum olei largiuntur. Saltim ergo hinc conſtat, plenum & perfectum in plantis robur atque maturitatem in olei abundantia conſiſtere, quæ per ætatem creſcit & decreſcit.

Inſuper quoque memorabile eſt, anni tempora eorumque conſtitutionem ad meliorem olei proventum plurimum conſerre. Nam obſervatum mihi ſæpius eſt, ſi ver vel æſtas nimis humida vel pluvioſa ſuerit, herbas earumque flores, v. g. ſpicæ aut lavendulæ, non tantam copiam olei elargiri, quam ſi juſta & naturali ſua temperie gaudent, & moderatus cum ſiccitate calor regnat. Ex quo diſcimus, convenientem aëris & cœli temperiem atque puritatem & ſiccitatem multum efficere, ut vegetantia ad debitam ſuam maturitatem & perfectionem perveniant.

OBSERVATIO II.

Oleorum deſtillatorum adulteratio.

TUrpe dictu eſt, ſed veriſſimum, vera & genuina plantarum olea rarius ex officinis haberi & pura proſtare, ſed ut plurimum adulterata divendi, quum alias vilioris pretii res, pinguedines, inter deſtillandum admiſcent, vel etiam purioribus oleis alia levioris notæ, ut pondus & pretium augeant, adjiciunt. De oleis aromaticis carioribus, quæ ex Belgio ad nos afferuntur, certiſſime conſtat, ea ſere omnia adulterata vendi, quod maxime in oleo cinnamomi, caryophyllorum, macis & nuciſtæ conſpicitur, quæ tamen ſraus in momento detegi poteſt, modo alcohol vini ſive ſpiritus vini rectificatiſſimus iis ſuperſundatur; ſiquidem hic ſtatim ſolvit & imbibit olei purioris corpuſcula, relicta olei expreſſi ſive amygdalini ſive fructuum Been notabili in ſundo quantitate. Verum enim vero Chymicorum ſagaciores hanc fraudem ſatis artificioſe occultare ſciunt; diſſolvunt nempe oleum cinnamomi vel caryopbyllorum purius æquali ſpiritus vini rectificatiſſimi portione adjecta, utpote ita præparari alcohol vini poteſt, ut una pars unam partem olei abſorbeat, remanente ſapore & odore ſatis forti & penetrante, ut ægrius dignoſci queat. At vero & hic ſucus ſtatim maniſeſtatur, ſi in aquam ſimplicem hæc olea infunduntur, tunc enim mox lacteſcit aqua, quod non evenit ab oleo puro, ſibi relicto, aquæ frigidæ immiſſo. Præterea adhuc alius olea plantarum, quas noſtræ regiones abundanter proferunt, adulterandi peſſimus mos eſt, dum nempe fraudulenti artifices oleum terebinthinæ vel pini herbis deſtillandis admiſcent, idque maxime efficiunt, ſi olea præparant cephalica ex plantis, quæ reſina balſamica abundant, cujus generis ſunt mentha, origanum, ſalvia, roſmarinus, majorana, ſatureja, thymua, ſerpillum, flores ſpicæ & lavendulæ, baſilicum, quibus rebus adjectis utique copioſius acquirunt oleum, ſed ignobilius & virtute valde inferius, utut ſaporem & odorem, ſi recentia fuerint, plantæ retineant ſpecificum. Sed fraus facile à peritis detegi poteſt; nam ſi diutius olea iſta aſſervantur, gratus ille odor facile evaneſcit, & ingratus terebinthinatus maniſeſtatur. Expeditior vero eſt via hanc fraudem quoque cognoſcendi, modo linteum probe in ejuſmodi oleo maceratum calido loco vel fornaci caleſactæ admoveatur; ſubtilis enim mox fragrantia avolat, & odor terebinthinaceus ſe maniſeſtat.

Deinde quoque olea cephalica cum terebinthina vel oleo pini infecta limpidiora ſemper ſunt quam olea pura, quæ magis colorata. Tum etiam alia ratio expiſcandi hanc fraudem nota eſt, quando videlicet literæ, quibus ſignatura in orificio vitri fit, ſucceſſive palleſcunt & delentur, quod non fit in genuinis & veris. Nam effluvia terebinthinæ ſubtile

in

in ſe reconditum habent acidum, quod atramenti colorem, ex tempore extinguit. Nonnulli loco terebinthinæ ſub deſtillatione horum oleorum, ſemina, multum pinguedinis quæ alunt, ut eſt papaveris, adjiciunt, atque hac ratione oleum illud craſſius, quod alias exprimi ſolet, & difficulter tranſcendit alembicum, à portione olei ſubtilis ætherei ſimul io ſublime fertur & deſtillat, & hunc in modum oleum rutæ maxime ſolent adulterare. Nam quantumvis ruta validi ſit ſaporis & penetrantis odoris, præter hanc tamen nulla planta eſt, ex qua parcius oleum elicitur. Veruntamen oleum rutæ purum ab impuro hac ratione diſcernitur: oleum rutæ purum non modo fragrantius eſt, ſed & in frigore non conglaciatur vel ſpiſſeſcit, quod vero fit, ſi oleum quoddam expreſſum in ſinu ſuo ſovet. Præterea mentio etiam eſt fácienda oleorum florum chamomillæ vulgaris & ſummitatum milleſolii, quæ olea ſi pura & quam diu recentia ſunt, eleganti cœruleo oculis blandiuntur colore, qui vero poſtea perit inque brunum mutatur. Enim vero, ſi diutius & ultra annum hic color olei florum chamomillæ pulchre cœruleus perſiſtit, certi mangonii ſiſtit indicium: nam oleum terebinthinæ, quod à cupro ſaturate cœruleum fit, immiſcere illis oleis ſolent. Multum vero refert, ut Medicus olea pura ab impuris & adulteratis probe dignoſcere & diſcernere ſciat; nam profecto olea illa balſamica & cephalica de ſpecifica ſua virture & viribus multum inde amittunt, & longe alienam & non deſideratam efficaciam acquirunt. Neque enim ignotum eſt, omnia terebinthinacea maſſam ſanguinis & humorum vehementer exagitare, & intenſiorem æſtum corpori conciliare.

OBSERVATIO III.

Oleum Juniperi, ligni ſaſſafras verum atque caryophyllorum.

JAm inde à multo tempore nihil vulgatius eſt oleo juniperi, quod in magna copia ex ſylva Thuringica advehitur & vili venditur pretio; aſt ſi recte ponimus calculum & ad chymicum examen illud revocamus, nihil hoc oleo juniperi rarius, & quantumvis ingens arboris juniperi in ſylva Thuringica ſit proventus, tamen non purum illud relinquunt, ſed in deſtillatione oleum pini admiſcent, quare etiam non mirum eſt, vulgare ejuſmodi juniperi oleum virtute ſua genuina & propria, eaque ſatis in medendis corporis malis celebrata, non ſine ſanitatis detrimento privari.

Opera itaque danda eſt, ut qui medicinam dextre facere vult, hujus olei deſtillationem ipſe inſtituat atque adornet, & certe tunc animadvertet, has baccas non tam copioſum, ur vulgo creditum eſt, fundere oleum, quod tamen à vulgari & ſapore & colore & viribus longiſſime diſtat.

Sequentem vero in modum præparatio adornanda eſt: Recipiuntur libræ octo baccarum juniperi, quæ quo recentiores & ſucculentiores, eo ad noſtrum negotium aptiores ſunt, affunduntur menſuræ duodecim aquæ pluvialis; ſtent per aliquot dies in loco calido, poſtea in veſica cuprea majori fiat deſtillatio, ita obtinemus circiter olei uncias tantum tres, fragrantiſſimi odoris & flavi coloris. Quod relinquitur in veſica decoctum tranſcolatur per pannum & leni calore inſpiſſatur: ita habemus Rob ſpiſſioris conſiſtentiæ, coloris ex flavo bruni, ſaporis amaro dulcis balſamici, quod laborem & expenſas egregie compenſat. Nam hoc ipſum medicinam præbet ad roborandum imbecillem ventriculum, ad tonum reſtituendum dejectum inteſtinalem in alvi fluxibus, ad præſervationem à calculo, ab hydrope, præſtantiſſimam. Commode ſolvitur in vino Hiſpanico, vel alio dulci & potente, & cochleatim effertur poſt cibum ſumtum vel ante lecti introitum. Hoc medicamentum juvat ſenes, quibus veſicæ vitia & in urinæ emiſſione difficultates, nec non imbecillitates ventriculi & inteſtinorum valde familiares ſunt, & noſtra opinione hoc Rob ſupergreditur vires olei deſtillati, quoniam illud magis temperatum, hoc vero valde calidum eſt. Magna eſt differentia inter odorem puri olei & adulterini; hic in vero ſubtilior eſt & ſe magis diffundit, & baccarum odorem fortius ſpirat quam in adulterato, qui quodammodo gravem ſpargit odorem, & parum de odore fructuum horum continet. Secundo, ſi quatuor guttulæ olei veri in aquam puram immittuntur, oleum ſupernatat limpidum nullo colore tinctum, adulteratum vero lacteſcit.

Quando anatica portione miſcetur oleum adulteratum cum oleo vitrioli concentrato, fortiſſima cum magno æſtu & vapore fir ebullitio ad vitri uſque rupturam, & mixtura picea nigra evadit. Verum autem nec tantum calorem concipit, nec tantum fumum concitat, neque tam craſſam & piceam conſiſtentiam acquirit, ſed mixtura flavidior & rubicundior etiam fit.

Oleum verum juniperi difficillime ſolvitur in ſpiritu vini rectificatiſſimo; impurum vero facillime propter oleum templini, quod facile ſolvitur in ſpiritu vini. Hæc adducta experimenta nos docent, quanta ſit utriuſque olei, ratione naturæ, mixtionis & virtutis differentia, & quod certe in ſanando oleum verum longe majorem efficaciam promittat, quam adulteratum, quod calore & æſtu valde exagitat humorum maſſam, neque tam amicas ſulphureas balſamicas partes, quæ intimæ admiſſionis & penetrationis ſunt, in ſe cuſtodit, quam purum & omnis adulterii expers. Eſt vero oleum verum, præſertim ſolutum in ſpiritu vini rectificatiſſimo, diureticum, emmenagogum & carminativum, quod vel cum infuſis herbæ Thée vel cum vino Hiſpanico ſumi, vel etiam in elæoſaccharum converti, aur in aquam vitæ ſive ſpiritum juniperi redigi poteſt, affundendo ſpiritum vini vulgarem bonæ notæ & pauxillum ſacchari.

Ex ligno ſaſſafras duplex in pharmacopoliis proſtat oleum, unum, quod empyreuma redolet, fœtidum, aperto igne factum, nullius fere uſus: alterum deſtillatum per veſicam, quod eſt gratius & magis ad uſum expetendum. Sed quia plerumque hoc adulteratum venditur, quare hujus olei genuinam præparationem conficiendam curavimus. Sumſimus libras ſex raſuræ ligni ſaſſafras, & ſuperaffudimus menſuras duodecim aquæ fluviatilis, per quatuor dies in conclave calido facta eſt maceratio, poſtea ampliori veſicæ cupreæ omnia hæc immiſimus, & obtinuimus unciam integram & drachmas ſex olei, inſtar aquæ, limpidi & elegantiſſimi, puriſſimi, quod non in ſuperficie more aliorum oleorum natabat, ſed fundum petebat in aqua. Hoc oleum ligni ſaſſafras verum ex toto in rectificatiſſimo ſpiritu vini diſſolvitur & aquæ infuſum totum petit fundum, cum adulteratum non totum ſolvatur & ex parte tantum in fundum aquæ deſcendat.

Hoc oleum in affectibus pectoris, in lenienda tuſſi, in demulcendis doloribus & ſpaſmis, inque vitio impuritatum lymphaticarum deliniendo & delicatiſſimum & præſtantiſſimum eſt. Poteſt per ſe ſumi vel in elæoſaccharum redigi, vel aliis eſ-

ſentiis

ſentiis admiſceri v. g. pectoralibus, aut una vel altera guttula pulveribus ſtomachicis & temperantibus adjici. Solvitur optime hoc oleum in duabus partibus ſpiritus vini rectificatiſſimi, & hac ratione commodius cum aliis miſcetur. Si ſpiritus ſalis ammoniaci vinoſus cum adjectione aliquot guttularum hujus olei roboratur, ſpiritus oleoſus conficitur magnarum omnino in cachexia vel in lymphæ vitiis corrigendis virium.

Decoctum, quod poſt olei deſtillationem in veſica remanet, tranſcolatum, inſpiſſandum eſt leni calore, ita conficitur extractum certe præſtantiſſimum, quod ſaporis eſt ſubamaricantis & ſubadſtringentis, ex partibus reſinoſis & ſubtilioribus terreſtribus compoſitum, & cum id mihi proxime accedere viſum fuit ad extractum Corticis Chinæ, quod decoctione cum aqua ſalis lixivioſi aculeis armata præparatum fuit, feci experimentum, & hoc ipſum pro doſi ad ſcrupulum unum in Cachexia ad roborandum viſcerum tonum, in declinatione etiam intermittentium chronicarum febrium, ad compeſcendos etiam ex hypochondriorum vitio ortos ſpaſmos, non ſine inſigni fructu, non ſemel, ſed ſæpius obtuli. Et cum hujus extracti præparatio & uſus num hactenus cognitus ſuit, neſciam, volui mentionem ejus hoc loco injicere.

Ex aromatibus, quin imo omnibus vegetabilium partibus & ſeminibus non tanta copia olei ſubtilioris per deſtillationem artis lege educi poteſt, quam ex ipſis caryophyllis. Siquidem ex libris duabus, ſi ignis recte adminiſtretur, unciæ quinque olei obtineri poſſunt, hinc turpe eſt, hoc oleum vix genuinum proſtare in officinis, nec ex Belgio ad nos afferri purum, ſed cum oleo expreſſo adulteratum vendi, cujus hoc eſt indicium, ſi non totum ſolvitur in ſpiritu vini rectificatiſſimo, cum prompte alias & fere æquali portione ab eo recipiatur. Notum enim eſt, ſpiritum vini rectificatiſſimum nullum ingreſſum habere in olea expreſſa v. g. olivarum, amygdalarum dulcium, vitellorum ovorum, & ita olea adulterata à veris optime diſcerni poſſunt. Deſtillatio vero ita inſtituatur: Sumimus Caryophyllorum pulveriſatorum libras duas & affundimus ad minimum menſuras ſex aquæ pluvialis, & uncias duas ſalis communis, per quinque vel ſex dies ſtent in loco calido, ut maceratio & extractio melior fiat; poſtea deſtilletur ex veſica; ita prodit oleum ſtatim in principio albiſſimum & pellucidum, omnis coloris expers in fundo recipientis conſpicuum.

Additur ſal commune ante deſtillationem (1) ut ejus ſpiculis contextus & involucrum, ſub quo latitat oleum, eo melius diſcerptum illud dimittat. (2) ne aqua putreſcat; nam aqua communis, præſertim pluvialis aromaticis ſpeciebus infuſa, ſi paulo diutius ſtet in digeſtione, ſœtorem & putredinem facile induit, quam adjectum ſal impedit.

Hoc oleum illud peculiare in deſtillatione habet, quod paulo fortiori igne opus habeat, quia eſt valde grave & in aqua ſubſidet. Deinde etiam non in nimis alto vaſe debet deſtillari, neque nimia portio ſimul & ſemel deſtillationi ſubjicienda eſt, ne proportione caloris & ignis inæquali vel deficiente, magna pars in fundo maneat.

Oleum Caryophyllorum prodit albiſſimum, omnis coloris expers, ſed ſi paulo diutius ſtet in vitro, ad quod liber aëris aditus patet, ſi nempe dimidium ejus oleo repletum eſt, colorem ſucceſſu temporis induit primo flaveſcentem, qui poſtea ſaturatior evadit, id quod etiam de oleo Ligni Saſſafras obſervamus. Patet inde, aëris magnam vim eſſe in mutanda corporum textura & colore ab ea dependente. Nam ſi vitrum penitus oleo repletum eſt, beneque obturatur, ut aër penitus arceatur, diaphanum manet & non tingitur. Ultimo & illud attendi meretur, quod ſi omne ex caryophyllis oleum prolicere velimus, opus ſit reiterare bis deſtillationem, ſuperfundendo denuo aquam, à qua oleum ſeparatum fuit. Ita in deſtillatione ſecunda ſæpius adhuc unciam & ſemiunciam, in tertia dimidium unciæ acquirimus. Ubi notandum, quod oleum prodiens in ultima deſtillatione craſſius & ponderoſius ſit eo, quod prima deſtillatio concedit.

OBSERVATIO IV.

Olea deſtillata rariora.

Ingens eſt oleorum, quæ in officinis proſtant & vulgo venduntur, farrago eorum, quorum magna quantitas per deſtillationem haberi poteſt; ſed exiguus valde eſt proventus, & quantitas valde rara illorum, utcunque præſtantiſſimorum, quæ parum olei largiuntur, unde etiam utique cariori vendant pretio neceſſe eſt. Nihilo minus quia ſanitate nihil eſt pretioſius, peritus & ſagax Medicus nullum pretium timere debet in comparandis iis remediis, quibus magna juvandi potentia ineſt.

Jam igitur de oleis rarioribus, præſertim quæ ligna nobis ſuppeditant, quædam commentari placet. Inter ea ſe primum offert ſantalum citrinum, quod propter ſaporem & odorem, quo pollet ſuavem, & reſinam, qua præditum eſt, copioſam, plus utique meretur recipi in uſum medicum, quam quidem hactenus factum eſt. Siquidem id non tantum elegantiſſimam tincturam cum ſpiritu vini rectificatiſſimo dat, ſed etiam hoc ipſum lignum raſpatum & paulo diutius in aqua, ſale communi adjecto, maceratum, oleum nobis præbet eleganſſimum, ſapore & virtute maxime commendandum, ut pote cum ambræ odorem referre videatur, indicio, magnam virtutem in eo eſſe conſortantem. Solvitur commode in Spiritu quodam rectificato, v. g. roſarum aut liliorum alborum, qui ſpiritus roboranribus, cephalicis & ſtomachicis remediis utiliſſime admiſcetur.

Ex ligno aloës valde odorato & ſuaveolente paratur oleum craſſioris conſiſtentiæ, coloris albicantis inſtar camphoræ, paulo majori ejus quantitate ad libras nimirum decem adſumta, & trita ac raſpatura comminuta, quod, poſt longiorem macerationem in aqua, ſi deſtilletur per veſicam valde capacem noſtro experimento paucam quantitatem corporis oleoſi ſeu potius reſinoſi fragrantiſſimi & delicatiſſimi exhibet, ita ut ex decem libris non ultra unciam dimidiam obtinere poſſimus. Hoc oleum promiſſime vires in alkohol ſolvitur, & medicamentum, quod vires tam egregie reparet, quod languenti ventriculo & viribus proſtratis ſuccurrat, vix ullum ſibi ſimile habet.

Ex oleis raris & pretioſis, oleum cochleariæ & mari Syriaci primum fere tenent locum; illud, quod valde parcum ex magna cochleariæ copia prodit, eſt primo ſumme volatile, adeo ut valde difficile ſit, illud in vitris cuſtodire & per varia obturamenta impedire, ne in auras exhalet, quare nonnulli vitra bene obturata in ipſam aquam ponunt, partim ut calor, partim ut aëris aditus arceatur.

ceatur. Deinde tam penetrantis ſaporis & odotis eſt, ut una guttula integram unciam ſpiritus vini forti ſapore impleat, vel una guttula ſoluta & menſuræ vini inſuſa, ex tempore vinum imbuat odore & ſapore cochleariæ, fortiter etiam narea ferit, & omnes capitis partes interius afficit: poſtea valde grave eſt, nam in aqua deſcendit ut oleum caryophyllorum & cinnamomi. Conſtat etiam caro pretio, nam in Anglia, ubi ingens eſt ejus proventus, unica uncia octo imperialibus venditur.

Huic proximum eſt oleum mari veri, plantæ etiam ſale volatili & oleo acerrimo imbutæ, hinc penetrantia ſaporis & odoris, cochleariæ oleo vix cedit nec pretio inferius eſt. Inter olea rariora & minus cognita pertinet etiam oleum baſilici, quod ob penetrantem ſuam fragrantiam & virtutem cephalico-nervinam, oleo majoranæ longe eſt ſuperius, licet ob majorem raritatem herbæ carius.

Oleum etiam meliſſæ verum, quod hodienum cum oleo ſchœnanthi ob ſimilem odorem valde confunditur, inter nobiliora & rariora eminet, propter eam cauſam, quia ingens hujus herbæ cumulus exiguam olei fundit portionem: ſed pretium compenſat excellens illa in morbis capitis & genere nervorum roborando virtus.

Huic non poſtremum eſt oleum canellæ albæ, *vveiſſer Zimmet*, non adeo in officinis notum, ſed quia non multum hic cortex olei concedit, hinc etiam carius æſtimandum eſt.

Denique parum cognitis etiam annumerandum eſt oleum ranunculi eſculenti, herbæ domeſticæ & culinaris, cujus oleum ſubtili & penetranti ſapore, nec ingratu odore imbutum eſt, & quemadmodum aqua hujus herbæ in aſthmate humido imprimis magnis gaudet virtutibus, ita magis eæ conſpicuæ ſunt in ejus oleo, ſi beneficio ſacchari intime miſceatur & propinetur.

Ex ſemine cumini nigri, vulgo *ſchvvartz Kummel*, conficitur oleum non adeo vulgare, ſed profecto, ſi ullum aliud, certe hoc carminativum eſt.

Oleum origani cretici, cui ſubſtituere ſolent oleum thymi vel ſaturejæ, acri ſapore & odore ſuo narea valde afficit & errhinam, pituitam liquantem, vim exerit. Quidam ceu arcanum illud ad odontalgiam curandam magni faciunt.

Superſunt plura alia rariora olea, quæ ex Indiis afferuntur, ad quem cenſum pertinent oleum florum canangæ, caieputi oleum aromaticum, oleum de cedro, culilabani, hypericonis Africani, kikekunemali Indicum, ſpicæ nardi, ſquinanti, oleum malabathri, camphoræ cinnamomiſatum, quorum quodvis ſuo ſplendet uſu & virtute.

Tandem oleum corticum aurantiorum, quod ex corticibus recentibus per expreſſionem paratur; item oleum macis etiam per expreſſionem elicitum, oleum neroli, ſive ex floribus aurantiorum debita encheireſi deſtillatum, inter rariora, delicatoria, neque minus uſu præſtantiora non infimum tuentur locum.

OBSERVATIO V.

Oleum roſarum & myrrhæ verum, cum aqua per deſtillationem paratum.

OLea inter pretioſa, & quæ raritate pariter ac virtute ſe commendant, eminet maxime oleum ex floribus roſarum ſine additione alienæ rei paratum verum: neque memini ejus præparationem officinis cognitam vel ſolemnem eſſe. Ego ſemel id ipſum integrum & purum ſed valde delicatum ex Florentino Italiæ laboratorio obtinui, cujus duæ guttulæ, in drachma dimidia ſpiritus vini rectificatiſſimi ſolutæ, ſuavi ſapore ſacchari aliquot uncias infecerunt. Brevi tempore cum hoc oleo & ſpiritu vini tartariſato fragrantiſſimus roſarum ſpiritus conficitur, qui ad ambram ſolvendam eamque in eſſentiam redigendam, commodiſſime uſurpatur. Dolendum vero id maxime eſt, quod hoc oleum delicatiſſimum ex ingenti florum roſarum mole perexigua admodum quantitate prolectetur. TACKENIUS in quodam ex ſcriptia ſuis refert, ſe ex centum florum roſarum libris vix ſemiunciam habere potuiſſe. Nos faciendo experimentum, libras ſumſimus florum duodecim, qui prius in mortario cum ſale probe comminuti & macerati erant, affudimus duodecim aquæ menſuras, & prævia digeſtione altero die ſuſcepimus deſtillationem, prodiit ſtatim mitiori igne aqua fragrantiſſima, cui oleum inſtar butyri coagulati ſupernatabat, quod exemtum vix drachmæ dimidiæ pondus æquabat, aqua vero propter oleoſas intime admixtas partes fragrantiſſima, tantæ erat efficaciæ, ut ejus una uncia integræ aquæ communis libræ affuſa, totam eam odore roſaceo imbueret.

Et quia in roſarum floribus eximia & pene mirabilis virtus quæ vires recreat erigitque, citra excitationem caloris, recondita eſt, ſuaſor ſum, ut nec Medicus nec Pharmacopœus tam ſuavi ac fragranti ſubtili delicato oleo careat: pauca enim ejus doſis ſufficit ad conſortantem, ſuavem & analepticam virtutem medicamentis conciliandam.

Referendum adhuc eſt aliud oleum, quod, uti rarum, ita delicatum & præſtantiſſimæ virtutis eſt, idque deſtillatur ex ipſa myrrha: haud ſcio an unquam adhuc tentata fuerit hujus præparatio ex veſica cum aqua, neque memini ullibi ejus mentionem in ſcriptis medicis & chymicis factam fuiſſe. Hoc vero obtinuimus ſequentem in modum: accepimus nempe puræ & electæ myrrhæ libram unam, hanc in minutiſſimum pulverem comminuimus, cui aliquot libras aquæ communis ſuperaffundi curavimus, poſtea ex veſica deſtillationem adoroavimus, ita ſubjecto igne prodiit aqua albicans, cui plures globuli oleoſi ſupernatabant, horum etiam ingens copia in fundo aquæ conſpiciebatur. Odor & ſapor erat tam olei quam aquæ ſuaviſſimus, exquiſite myrrham redolens, hanc aquam quieti per aliquot dies commiſimus, & feceſſit oleum in fundum, aqua reddita limpidiore, ſed vix drachmæ duæ haberi poterant, ſed hoc eſt tam delicati ſaporis & odoris, ut ſingulari modo reficere & virea recreare videatur. Cum ſaccharo comminuto ſi aliquot guttulæ commiſcentur, elæoſaccharum balſamicum & pectorale conficitur, quod vel per ſe vel cum infuſo veronicæ aut coffée ſumtum in chronicis pectoris vitiis, in tuſſi inveterata, aſthmate humido, eximiam & magnam meretur laudem. Neque mediocrem ab eo efficaciam promittimus, ſi ad arcendum putridum aërem, ubi cœlum nubilum eſt, & epidemico morbo urbs conflictatur, mane cum juſculo vel infuſo Succoladæ aut Coffée unam vel alteram guttulam in uſum adhibeamus.

OBSERVATIO VI.

Oleum ex balſamo de Copahu deſtillatum.

BAlſamum Copahu ſive Copaiſ eſt liquor oleoſus limpidus, conſiſtentia ad terebinthinam accedens, ſaporis penetrantis & odoris non ingrati, ſtillans ex Americana arbore, quam Braſilia profert: æſtate ex inciſo arboris cortica profluit & colligitur,

colligitur, & ad nos ex Portugallia adportatur. Duplicis vero generis eſt, alterum limpidius & odoratiſſimum, alterum conſiſtentiæ paulo craſſioris, neque tam ſuavis odoris. Prius eſt deſideratiſſimum, interno & externo uſu ſeſe commendans. Interne ſi ſolvitur per tincturam tartari, in fluore albo, gonorrhœa inque affectibus renum & veſicæ cum fructu adhibetur; externe ad conſolidanda vulnera & ulcera, ad roborandas ex morbo imbecilles nervoſas partes, inter linimenta ejus uſus eſt ampliſſimus & virtutem ſuam exſerit maxime propter abundans quod ineſt oleum, ut hoc ſequens experimentum oſtendir. Nobilioris nempe balſami libram unam ſumſimus & ſuper affuſis quatuor menſuris aquæ, ex veſica, convenienti igne adhibito, oleum proliciuimus, ſaporis & odoris valde penetrantis & jucundi, coloris viridantis, formæ paulo conſiſtentioris, ad uncias nempe ſex. Haud memini num deſtillationi ſubjectum unquam hoc balſamum fuit; admiratus ſum tantam olei ætherei ſubtilis in hoc balſamo reconditi copiam, maxime cum ex balſamo de Peru nigro valde exigua olei portio per deſtillationem cum aqua ex veſica proliciatur, quod non inevidens indicium præbet virtutis quæ huic balſamo ineſt valde calefacientis. A deſtillatione in fundo veſicæ maſſa reſinoſa ſpiſſa relinquitur, quæ carbonibus injecta non ingratum odorem diffundit, eam in emplaſtra nervoſis partibus roborandis dicata commode recipi exiſtimamus, & ut ut ſimplex balſamum eximiis gaudeat virtutibus, tamen his eminentiores in hoc oleo deſtillato obſervavimus. Miſcuimus id cum dupla portione axungiæ, quod linimentum partibus paralyſi tactis, & tono, ſenſu & motu deſtitutis eximium atrulit robur.

Neque minus partibus ex podagrico dolore imbecillioribus redditis & ad motum minus idoneis egregiam & commodam opem adfert. Præterea ex eo balſama vulneraria & pectoralia ad uſum internum confici poſſunt egregia, ſi v. g. id ipſum cum oleo hypericonis bene præparato, cum ſpermate ceti, oleo vitellorum ovorum miſceatur, adjectis aliquot guttulis olei ligni ſaſſafras, macis, fœniculi veri, ſique cum emulſione vel lacte aſinino vel caprino balſamum ſumitur. Hoc balſamum in pulmonum apoſtematibus, in ulceratione renum, veſicæ atque proſtatarum, ſi cum adhibita prudentia uſurpetur, evidens auxilium & fructum non contemnendum inde ægrotantes percepturos non dubito.

Hoc oleum balſamicum promte per alcohol vini ſolvitur, ſed hujus partes quatuor ad unam partem olei, ut commodior fiat ſolutio, requiruntur. Si loco ſpiritus vini tinctura tartari vel antimonii acris adhibeatur, & ſpiritus nitri dulcis admiſceatur, medicamentum, quod potenter urinam movet, naſcitur, quod in affectibus rheumaticis, cachecticis præſtantiſſimæ eſt efficaciæ. Elæoſaccharum ex eo paratur plane balſamicum ſaporis jucundioris, quod in atonia ventriculi, in tuſſi ſtomachali & inteſtinorum nimia laxitate & flatulentia, in paralyticis quoque affectibus cum vino Hiſpanico vel Hungarico ſumtum magno præſidio eſt.

Verum adhuc alium hujus balſami uſum recenſere debeo, cum deprehenderim tam copioſo & ſuavi oleo id abundare, feci experimentum, & ejus libram dimidiam adjeci floribus lavendulæ, itemque herbæ roſmarini deſtillandis, & obtinui hac ratione longe majorem copiam horum oleorum, quæ odore & gratia parum ab oleis iſtis puris diſcedebant; ſaltim inde conſtat præ terebinthina id balſamum longe commodius ad augendam oleorum æthereorum copiam aſſumi poſſe, neque tamen id eo fine atque conſilio adduco, ut illud imitandi auctor ſuaſorque exiſtam.

OBSERVATIO VII.

De variis cautelis in oleorum deſtillatione & conſervatione adhibendis.

SÆpius accidit, ut olea & acriora & ſaturatioris coloris ſub deſtillatione prodeant, præſertim, ſi hæc ipſa nimis forti igne urgentur, idque maxime conſpicimus, ſi herbæ ſale acri copioſo fœtæ, è quarum numero ſunt thymus, ſatureja, majorana, mentha, origanum Creticum, deſtillationi ſubjiciendæ ſunt, mox enim ſubjecto paulo fortiori igne ſi deſtillatio accelerarur, olea non modo ſuavem ſuum odorem amittunt, ſed & brunum ac rubicundom colorem acquirunt, quod tamen non accidit, ſi moderato igne tractantur.

Ex hac chymica mechanica diſcimus, nimium etiam calorem in immutanda oleorum textura magna pollere potentia. Placet hæc ad negotium corporis noſtri vitale applicare, cum videamus, intenſiori in febribus æſtu temperatas ſanguinis & humorum ſulphureas partes ſupra modum acui atque inteodi, quare non mirum eſt, oleoſum & temperatum ſanguinis elementum converti in materiam valde ſalſam ſulphuream, quæ per urinam & alvum ſecedens, feces valde bilioſas flavas & urinam intenſe rubicundam reddit.

Quæſtio nunc incidit, an non illa olea, quæ ſub adminiſtratione acrioris in deſtillando caloris gratiam ſaporis, fragrantiæ & coloris magna ex parte amiſerunt, per rectificationem perfici & ad priorem gratiam reduci poſſint? Neque dubium eſt, quin hoc obtineri poſſit, modo negotium recte cooficiatur. Si quis vero rectificationem moliri ita velit, ut hæc ipſa olea retortæ vitreæ committere & ex arena ea ipſa deſtillare cupiat, is valde decipietur. Nam hoc modo tractata hæc olea, fœtorem empyreumaticum ingratiſſimum acquirunt & longe acriora redduntur, tantum abeſt, ut priſtinam gratiam & ſuavitatem induant. Igitur alio modo res perficienda eſt: miſcela nempe horum oleorum fiat cum ſale communi, cum quo fortiter triturentur, tribus partibus ſalis ad unam olei ſumtis, poſtea ſufficiente quantitate aquæ affuſa, ractificatio per veſicam inchoanda eſt, ita profecto exſtillat oleum longe clarius, gratiori etiam colore imbutum; in fundo veſicæ, quod mirabile eſt, reperitur maſſa ſpiſſa, nigra, tenaciter manibus adhærens, cujus proventus eo copioſior eſt, quo craſſiora & intenſioris coloris aſſumta fuerint olea. Abundare vero ejuſmodi reſinoſo corpore maxime oleum majoranæ præ aliis oleis, ſæpius à nobis obſervatum eſt, nam plerumque ejus uncia drachmam unam reddit. Olea menthæ, ſpicæ, lavendulæ ita tractata non tantam copiam reſinæ relinquunt, thymus vero & ſatureja abundanter eam exhibent. Deinde quoque deprehendimus, olea vetuſtiora, & quæ craſſioris ſunt conſiſtentiæ, ingentem quantitatem hujus reſinæ largiri.

Hoc experimentum clare confirmat, olea non niſi reſinas eſſe liquidas & ſubtiliores, arctius cum phlegmate & ſpiritu quodam æthereo unitas; eaque eſſe præ aliis calidiora, quæ ingentem reſinæ copiam alunt. Quapropter ejuſmodi olea majori ſemper adhibita prudentia & cautione interne à Medico prapinanda eſſe judicamus, quod omnia oleoſa tenuiora intenſiorem & diutius perſeveran-

verantem æſtum humani corporis humoribus inferant.

Inſuper id ſciendum eſt, quod olea limpidiora hac rectificatione reddita, non tam promte à rectificato ſpiritu vini ſolvi, quam antea, poſſint, ſed rectificatiſſimum deſiderent, alias in innumeros coeunt globulos & cum ſpiritu ægerrime uniuntur.

Deinde conſtantis eſt obſervationis, olea ætherea limpida & ſuaveolentia nimiam per ætatem ſpiſſiora effici, & non parum de ſuavitate ſua amittere; hanc ſi reſtituere velimus, opus eſt, ut recentioribus herbis & foliis ea infundamus, & deſtillationem per veſicam reiteremus, quo efficitur, ut ſubtili, ſuavi & ſpirituoſo ſuo elemento, quod ipſis per vetuſtatem detractum fuit, rurſus impraegnentur.

Quo experimento diſci poteſt, præter ſulphureum, ſalinum, terreum aut aqueum elementum etiam adhuc aliud dari in oleis, quod ſpiritum Veteres vocarunt, qui ſumme agilis & tenuiſſimæ aëreo-æthereæ ſubſtantiæ ad tuendam naturalem craſio & texturam mixti neceſſarius eſt.

Hic ſpiritus maxime omnium per calorem aëris ad ſugam paratus eſt, quo poſtea deperdito, liquidum in ſua conſiſtentia, odore, ſapore pariter & viribus non parum immutari comperimus. Si igitur velimus olea ſervare integra, oportet, non tantum obturaculis ea probe munire, ſed & in locis frigidioribus detinere ac cuſtodire; ita ſpiritu intus coercito, ſalva manebit eorum textura.

Quoniam oleorum naturam & mixtionis oleoſæ indolem vix aliud ullum fortius alterat atque immutat, quam aër, præſertim calidus, dum diuturniori appulſu ea privat genuino ſuo grato odore ac ſapore iiſque conſiſtentiam craſſam ac ſpiſſam inſert, expreſſis ad rancorem, deſtillatis vero ad terebinthinaceam naturam vergentibus, colore quoque in quibuſdam non leviter immutato, ſequitur omnino, ipſa olea, quoad fieri poteſt, omni ſtudio eſſe à calidioris aëris acceſſu defendenda; quod fit, ſi vaſa, quibus continentur, tota repleantur, pauco ſpatio propter rarefactionem relicto, ne facile acceſſu caloris rumpantur, deinde obturacula probe muniantur, atque frigidioribus & ſiccioribus locis exponantur.

Quidam ad conſervanda olea adjiciunt aquam v. g. roſarum deſtillatam, quod optime fit, ſi deficit quantitas olei ad implendum totum vitrum, aqua utpote exhalatione ſua oleum in conſiſtentia ſua tenuiori conſervat, ne ſucceſſu temporis ſpiſſeſcat.

Tandem per experientiam clarum eſt, olea perpetuo intimum cum aqua reſpuere conjugium: nihilo minus hæc duo plane aliena haud difficili negotio arctius intet ſe copulari & ſine ulla ſeceſſione ſociari poſſunt, idque optime perficitur beneficio ſacchari, cui ſi inſtillantur aliquot guttulæ olei aromatici, & hoc ipſum poſtea cum aqua miſcetur, tunc prævia conquaſſatione in momento omne oleum aquæ poros prorſus ſubit, & hac encheireſi ex tempore fieri poſſunt aquæ cinnamomi, de cedro, nuciſtæ, menthæ, meliſſæ, hyſſopi, quæ alias paulo ægrius & non ſine labore ignis adminiculo per deſtillationem habentur: inſuper adjecta pauca quantitate ſpiritus vini rectificati, tranſeunt hæ aquæ in ſpirituoſas. Ratio in eo conſiſtit; oleum ob ramoſas ſuas partes poros aquæ ingredi nequit, vinculum vero amicitiæ præbet ſal, quod quia facile ac promte in poros aquæ admittitur, atque aqua ramoſis olei partibus facilius adhæret, eaſque dividit & disjungit, hinc hujus ope oleum copulam aquæ non reſpuere videmus.

Hæc ſimplex Mechanica non parum ſervit explicationi multarum rerum phyſicarum. Nam quia ſaccharum eſt ſal temperatum & naturæ non inimicum, idque virtute oleoſas pingues partes intime cum aqua conjungendi gaudet, apparet omnino ratio, quare ad pinguefacienda animalia, antiquis æque ac noſtris temporibus quidam cibis admiſcuerunt mel, ſaccharum, ficus & uvas exſiccatas. Nam pingues alimentotum partes, quæ, immerſæ intimius aqueis, lac & chylum conſtituunt, hoc modo promtius diſſolvuntur, cum his uniuntur, & copioſum chylum, qui cum ſanguine ad omnes partes diffunditur, conſtituunt.

Porro etiam ex hac obſervatione apparet ratio, quare mel vel ſaccharum lacti admixtum prorſus elaborationem butyri impediat, ſiquidem ſaccharum oleoſas, quæ ſunt in cremore lactis copioſæ, partes plus adhuc cum phlegmate conjungit, à quo ad conficiendum butyrum potius erant ſeparandæ, ut in unam maſſam colligantur.

Diſcendum inde etiam eſt, ſaccharum non adeo inimicum eſſe mixtioni humorum vitalium, ut vulgo creditum eſt, quia nec ullam alterationem ſanguini, lacti vel ſero, ſi ipſis miſceatur, inſert, ſed ſtimulando inteſtinales fibras, alvinam excretionem potius facilitat, &, quod connubium partium oleoſarum, quæ inſunt alimentis, cum corpuſculis aqueis multum promovet, hinc ad chyli majorem copiam generandam plurimum conſerre utique credibile eſt. Ex quo apparet, facilis ille ſaginandà animantia arctius inclusa, v. g. capones, anſeres, modus, quo parum mellis vel ſacchari vel etiam ſalis ſarinæ triticeæ hordeaceæ addendo, brevi ad pinguedinem perducuntur.

OBSERVATIO VIII.

Gravitas ſpecifica oleorum.

Olea ætherea ſubtiliora & deſtillata multum inter ſe non modo differunt ratione texturæ, indolis atque virtutis, ſed & ratione ipſius gravitatis, quum alia aliis ſint leviora, alia graviora. Quin imo in ſingulis ſpecificam quandam gravitatem, ſi ad lancis examen ea accuratius vocemus, deprehendimus, & quum quævis liquida naturalem quandam lancem, qua ſolida non minus ac aliena fluida in iis ponderari poſſunt, conſtituant, fecimus etiam cum oleis experimentum & ſumſimus ſpiritum vini non adeo rectificatum, qui olea non diſſolvit, & illi inſudimus olea & obſervavimus, quæ in eo deſcendunt, ſpecie eo graviora, quæ ſupernatant, ſpecie leviora eſſe. Ita e. g. oleum terebinthinæ infuſum ſpiritui vini mox petiit fundum, cum oleum de Cedro eidem ſpiritui admixtum ejus ſuperficiem conſtanter occupaverit; inde recte colligitur oleum terebinthinæ gravius eſſe oleo de Cedro, quod etiam experti ſumus cum lance artificiali, cum hæc duo ponderavimus.

Tum oleis deſtillatis imponendo cylindrum ſolidum ex ſuccino paratum, quo cum ſpiritus vini bonitatem explorare ſolemus, fecimus quædam tentamina & notavimus inter alia idem inſtrumentum v. g. in oleo aniſi vel carvi ſuperficiem ejus occupare, in oleo lavendulæ aliiſque deſcendere. Fecimus porro alio modo cum variis oleis ſequentia experimenta: replevimus nempe vitrum, cujus Tara ſuerunt drachmæ duæ & grana 42., oleo cinnamomi & ponderavit in lance accuratiſſima drachmas ſex & grana 51. Poſtea idem vitrum replevimus oleo cinnamomi adulterato, quod fieri ſolet

cum

eum oleo quodam expreſſo, & ponderavit drachmas ſex & grana 48. Inque eodem vitro per lancem examinatum oleum caryophyllorum habuit drachmas ſex & grana 52. Oleum canangæ Indicum præter drachmas ſex 47. grana. Schœnanti grana 33. De cedro grana 20. Majoranæ grana 30. Lavendulæ grana 30. Spicæ grana 37. Saſſafras grana 53. Menthæ grana 40. Terebinthinæ per veſicam cum aqua deſtillatum grana 32. idem per alembicum in arena ſicco modo prolectum grana 37. Philoſophorum grana 37. Olivarum grana 40. Spiritus vini rectificatiſſimus grana 32. Oleum carvi grana 51. Aniſi, item fœniculi grana 50.

Ex quibus omnibus id ad uſum noſtrum referendum putamus, omnium leviſſimum oleum eſſe, quod elicitur ex corticibus citri & cedro vocatur; hinc etiam fit, ut, quia levius eſt ſpiritu vini, illi ſupernatet. Et quia ſpiritus rectificatiſſimus vini olivarum oleo & terebinthinæ multo levior eſt, hæc in ipſo in fundum deſcendere.

Inter alia experimenta notatu occurrit dignum, oleum ligni ſaſſafras omnium eſſe graviſſimum, imo pondere oleum caryophyllorum ſuperare, quod ponderoſiſſimum ſemper habitum fuit. Quare etiam non miramur, id ipſum in aqua communi deſcendere & affuſo noſtro ſpiritu fumante in apertam flammam exſurgere.

Semina carminativa carvi, aniſi, anethi cæteris fere omnibus pondere prævalent; unde etiam fit, ut exiguæ eorum guttulæ per ingentem aquæ molem ſuum odorem largiſſime diffundant, quemadmodum etiam id obſervamus ab oleo ligni ſaſſafras, quod etiam fieri in maſſa ſanguinis & humorum, ſi intus ſumantur, non ſine ratione judicamus. Oleum etiam menthæ, cujus odor latius ſpargitur, notabilis ponderis eſt, & oleum, quod ex ſicca terebinthina per alembicum ex arena producitur, gravius eſſe eo, quod ex veſica cum aqua effertur, notabilis obſervatio eſt. Apparet exinde, leviora & ſubtiliora olea reddi, ſi in humido deſtillatio inſtituatur, forſan quod ab aqua calida ſubtile æthereum elementum ipſis intime admixtum diutius inhæreſcat: quod probabile nobis ex eo videtur, dum advertimus olea vetuſtiora, è quibus ſpirituoſum ſubtile hoc elementum cum tempore avolat, graviora recentibus fieri.

Præterea hæc ſpecifica ſingulorum oleorum, quæ per deſtillationem habentur, gravitas non parum explicationi & phyſicarum & medicarum rerum verificatur, atque fere univerſalem ex hiſce regulam eliciendam eſſe puto, quæ ita ſe habet: Quæcunque olea fortis & penetrantis ſaporis ſunt & cæteris ſunt ponderoſiora, ea majori calefaciendi ſanguiniſque motum inteſtinum augendi & exagitandi vi pollent præ iis, quæ leviora ſunt & minus penetrantis ſaporis. Ex quo illud perquam utile confectarium practicum fluit: Ubi intenſus in morbo quodam eſt calor, pulſus frequens & validus, ibi ab ejuſmodi oleis calidioribus non niſi periculum metuendum eſt.

Quare probe hoc loco monendum eſt, non omnia gravia olea intenſe calefaciendi vim poſſidere, uti oleum ligni ſaſſafras, quod pondere oleum caryophyllorum & cinnamomi exſuperat, manifeſtum præbet exemplum, cum id ipſum non tam potenti & valido calore afficiat corpus, quam unum ex illis. Quare ſi recte de eorum calefaciendi efficacia judicii calculum ponere velimus, opus maxime omnium eſt, ut præter pondus ad penetrantiam ſaporis, quæ à ſale copioſe infito proficiſcitur, reſpiciamus. Quod quia in oleo caryophyllorum & cinnamomi præ reliquis tenet prædominium; ideo etiam intenſiorem corpori inferunt calorem. Sic quoque oleum aniſi, fœniculi, ſpecifice gravius eſt oleo lavendulæ, cum tamen hoc virtute calefaciente longiſſime illis cedat.

Præterea oleum terebinthinæ levius eſt oleo aniſi & fœniculi, quantumvis ſit longe calidius: ratio eſt, quia in oleo terebinthinæ principium illud æthereo-inflammabile præ terreo quod copioſius ineſt oleo aniſi; prædominium obtinet; quod vel ex eo liquet, quia terebinthinæ oleum ſpiritui nitri fumanti infuſum, validiſſima cum efferveſcentia inflammatur, quod tamen minime accidit cum oleo aniſi vel fœniculi. Quare regulam illam ex mechanicis hic applicandam eſſe merito putamus: Ubi maſſa ſive pondus cum celeritate jungitur, ibi motus & impetus duplicatur. Si itaque activa principia, ſal & ſulphur, cuidam oleo ita inſunt, ut etiam pondus augeant, nullum dubium eſt, illa habere præ aliis, quæ ex copioſiori humido & terreo conſtant elemento, majorem vim calefaciendi.

OBSERVATIO IX.

De differentia oleorum deſtillatorum, quæ per mixtionem cum oleo vitrioli apparet.

Vulgaris & ſolennis jam inde à longo tempore, præſertim qui alchymicis artibus addictos tenet, error eſt, dari oleum vitrioli album & rubicundum; hoc ſulphure vitrioli martiali & venereo imbutum eſſe, atque ideo ad labores alchymicos præ albo maximi æſtimandum arbitrantur. Sed falluntur admodum omnes, qui ex vitriolo deſtillari oleum ſeorſim album & rubicundum putant, ſiquidem vulgaris experientia eorum, qui quotidie in hoc labore verſantur, contradicit; quandoquidem vitriolum, extremo igne uſtum, liquorem acidiſſimum dat valde concentratum, qui improprie Chymicis ob conſiſtentiam dicitur oleum, inſtar aquæ limpidum, modo, quod bene notandum eſt, nihil de luto, quo vas recipiens conglutinari ſolet, deſcendat vel ex improviſo immittatur; & manet hoc oleum etiam limpidiſſimum inſtar aquæ fontanæ, ſi in vitro probe obturaculo vitreo muniatur. Si vero pauxillum tantum accedat ipſi, quod pinguedinis vel phlogiſti quippiam habet ſecum v. g. lignum, cera, pix, vel tantillum papyri, mox mutare ſuum colorem, & flaveſcens, poſtea rubicundum evadere incipit. Succeſſive etiam ejuſmodi oleum, præſertim ſi paulo major quantitas inflammabilis principii accedit, craſſius evadit, quum antea fuerit fluidiſſimum. Hinc quod vulgariter emitur à laborantibus vitrioli oleum, craſſum & bruno colore tinctum eſt, quia illud conſervant in lagenis terreis, quæ ordinario mixtura ex cera & pice obturatæ ſunt. Si itaque ejuſmodi craſſum obſcurum oleum quis velit limpidum & fluidum reddere, opus eſt rectificatione, quæ fit per retortam vitream in arena, ignem ſubmittendo fortiſſimum, alias non adſcendit, & prodit primo liquor phlegmaticus, valde tamen adhuc acido-ſaturatus, guttis majoribus, qui removendus eſt; poſt ſtillat oleum parvis guttulis acidiſſimum & limpidiſſimum, quod ſeorſim ſervandum. Magno opus eſt calore, quia oleum vitrioli eſt omnium liquidorum graviſſimum, unde gradus ignis auctus compenſat hic gravitatem; nam omnia gravia ad exhalandum requirunt validum caloris gradum, qui quo major eſt, eo celerior eſt inteſtinus ætheris motus: quod vero celeritas æqualem effectum cum gravitate corporum habeat, ex

ex mechanicis notum eſt. Etiam ſine deſtillatione, ſi ſaltim in ferventiſſimo calore detineatur craſſum rubicundum vitrioli oleum, limpidiſſimum depoſito omni colore & craſſitie evadit. Ratio procul dubio hæc eſt: uti nullum corpus in natura eſt, quod à tam exili mole ſulphureæ ſubſtantiæ admixta in colore ſuo exaltando mutetur & rubicundum induat, quam oleum vitrioli; ita etiam veriſimillimum eſt, ſi diſſipetur illud, quod eſt ſulphureum, tanquam cauſa inducti coloris, inque auras igne ejectum ſit, perire hunc colorem, & priſtinam limpiditatem reſtitui.

Varia vero inſtitui poſſunt cum oleo vitrioli claro & limpido, admiſcendo illi olea varii generis, experimenta; ubi diverſa utique obſervantur phænomena, ex quibus etiam non obſcure horum oleorum diverſa indoles, mixtio & virtus indagari & cognoſci poteſt. Quando oleum vitrioli, rectificatione limpidum & acerrimum factum, cum oleo deſtillato lavendulæ miſcetur, mixtura mox flammeum colorem acquirit, cum fumo ſulphureo eructante; liquida vero manet, nec ſpiſſam conſiſtentiam acquirit. Idem fit, ſi cum oleo majoranæ mixtio adornetur, hac tantum cum differentia, ut hic dilutus magis ſit color, conſiſtentia etiam fluidior. Oleum menthæ acquirit colorem obſcuriorem ſubnigricantem, fumus vero magis penetrans ſulphureus eſt. Oleum de Cedro, de Bergamotto, non valde efferveſcit, mixtura manet diluta, flavi ſaturati coloris.

Oleum caryophyllorum purum ſi miſceatur huic oleo in æquali quantitate, intenſus excitatur calor, fortiter ſulphur mixtura olet, & color fit ſaturate ſanguineus, & mox coagulatio fit in corpus reſiniforme. Cum oleo ligni ſaſſafras puro & per aquam deſtillato idem oleum mixtum mox etiam coagulatur in piceam nigricantem maſſam, calore intenſo & fœtore comite. Oleum juniperi verum flaveſcit, & ſpiſſioris fit conſiſtentiæ, nec adeo fortis excitatur calor & fumus, ſed ſi idem experimentum cum adulterino, cui plerumque templinum immixtum eſt, inſtituitur, intenſiſſimus cum copioſo vapore graveolente excitatur calor ſub conſiſtentia facta ſpiſſiori. Si vero ſimiliter oleum juniperi ex ligno paratum tractetur, mox facta agitatione vitri mutatur color in nigricantem, & ebullitio ingenti calore ſtipata oritur, quæ ad orificium uſque vaſis aſcendit. Oleum terebinthinæ à mixtione hujus olei & facta commotione maximam cum bullulis & acerrimo calore ebullitionem efficit, copioſo vapore ſulphureo in auras ſublato.

Balſamum de Copaiva facit cum hoc oleo magnam ebullitionem præcedente agitatione vitri calidam, cum colore obſcure rubicundo, ſubnigricante & fumo fœtido. Cum balſamo Peruviano emergit mixtura rubicundiſſimi & coccinei coloris, ſine ullo calore, conſiſtentia eſt inſtar ſyrupi.

Vitrioli oleum concentratum ipſam etiam camphoram, quæ eſt oleum quaſi deſtillatum in forma ſicca, aggreditur, eamque ſolvit in liquorem craſſum, ex flavo rubicundum.

Olea expreſſa raparum, olivarum, amygdalarum dulcium ad mixturam hujus olei rubeſcunt quidem, ſed ſine calore & ebullitione.

Ex his apparet phænomenis emergentibus valde diverſis, mixtionem & texturam horum oleorum vel corporum reſinoſorum differentem admodum eſſe. Primo videmus eadem phænomena, quæ fiunt cum oleo caryophyllorum & oleo ligni ſaſſafras, quæ reliquis graviora ſunt & in aqua deſcendunt, utpote quæ mox coagulum craſſum ſubeunt reſiniforme, manifeſto indicio, olea hæc eſſe imbuta majori copia principii phlogiſti, parciorem vero in mixtionem ſuam aquæ portionem admittere; hinc etiam dubio procul hæc olea cum ſpiritu noſtro fumante ardentiſſimam flammam eructant, conſequenter etiam magna caleſaciendi corpus humanum pollent præ aliis oleis efficacia. Secundo notabile eſt, quod olea illa, quæ ex floribus, corticibus, v. g. citri, aurantiorum, herbæ majoranæ deſtillantur, minoris ſint facultatis caleſacientis, quia non tam promte coëunt & ebulliunt cum vitrioli oleo, neque tam ſaturatum colorem & craſſam conſiſtentiam acquirunt, quam oleum terebinthinæ vel oleum juniperi cum templino adulteratum, quorum utique virtus in commovenda humorum maſſa longe eſt præ aliis vehementior.

Oleum menthæ mediæ fere eſt naturæ, nec nimis temperatæ, nec nimis calidæ, quia ad mixturam cum oleo vitrioli calor ſuccedit cum fumo major.

Balſamum de Copaiva videtur ex hoc experimento calidius ipſo Peruviano, quod etiam non eſt de nihilo. Nam ex ſuperioribus conſtat, hoc ipſum, ſi deſtilletur, fere dimidiam partem olei ætherei ſubtilioris elargiri.

Quia vero oleis expreſſis parum ſulphuris & olei volatilis ſubtilioris ineſt, hinc etiam nulla excitatur calida ebullitio, hinc etiam plane non timendus eorum uſus eſt internus caleſaciens. Nam quo vegetabile plus olei volatilis continet, eo majorem calorem corpori fœnerat. Ex his regula univerſalis naſcitur: *Olea, quo majorem calorem, ebullitionem, fumum & ſaturatiorem colorem & conſiſtentiam craſſiorem ad mixturam olei vitrioli rectificati producunt, eo calidiora habenda ſunt, & contra.* Tertio, hæc experimenta etiam faciunt ad detegendam fraudem, quam falſarii committunt, qui olea deſtillata adulterant, ut vulgaris mos eſt, oleo templino, vel oleo terebinthinæ. Nam ſi tale quid accidit, protinus efferveſcentia vehementior, ſtipata magno calore & fumo, obſervatur. Quarto notabile eſt illud phænomenon, dum parum cujuſdam olei admixtum oleo vitrioli tam intenſam ipſi rubedinem inducit; quo patet, acidum & quidem fortiſſimum, quale eſt oleum vitrioli, magnam potentiam habere intimam mixtionem oleorum ſubeundi, & mirifice partes iſtas phlogiſtas inflammabiles exaltandi & explicandi. Quare non mirum eſt, à floribus leviter ſaltem tinctis, v. g. cyani, lavendulæ, violarum, bellidis, roſarum, tunicæ, affundendo ipſis aquam ſpiritu vitrioli imbutam, elegantiſſimam rubicundam produci tincturam. Patet etiam hinc ratio, cur omnes ſpiritus deſtillati acidi & oleoſi procedente tempore vel etiam ſub digeſtione valde rubicundi fiant, cum limpidi prius eſſent, ut id fieri ſolet cum ſpiritu tartari, mannæ, ſacchari, mellis, lignorum.

Quinto, quod color rubicundus dependeat à mixtione acidi vitrioli cum particulis ſulphureis oleorum, ex eo concluditur, quia, ſi rubicundiſſimæ mixturæ, quæ fit cum oleo vitrioli & oleo caryophyllorum, affunditur ſufficiens quantitas aquæ calidæ, acidum diſſolventis, mox perit ille color, quod etiam fit, ſi ſpiritus vini rectificatiſſimus affunditur, qui acidum vitrioli infringit; multo vero adhuc magis id evenit, quando oleum tartari admiſcetur, quia hoc in momento acidum extinguit.

OBSER-

OBSERVATIO X.

Experimenta inſtituta cum ſpiritu nitri fumante & variis deſtillatis oleis, ad eorum indolem rectius detegendam.

SPiritus nitri fumans eſt nihil aliud, quam aqua fortis generoſior, phlegmate ſuo valde orbata, ex nitro puriſſimo & oleo vitrioli acerrimo debita adhibita encheireſi deſtillata, quæ aëre admiſſo fumat, cujus mentionem inſra ampliorem faciemus. Cum hoc itaque acido nitri liquore fortiſſimo, non ſecus ac cum oleo vitrioli concentrato & rectificato, olea deſtillata ætherea varii generis miſcuimus, notando, quæ inde emergebant, phænomena. Ex quibus utique probe perpenſis & diſſidens inter ſe multum oleorum deſtillatorum indoles & acidi vitriolici ac nitroſi diverſa natura & operatio magis magiſque in aprico ponitur.

Primo itaque caryophyllorum oleum genuinum accepimus ad drachmam unam eamque vitro, inſra anguſtiori, ſupra vero latiori (*ein Wein-Glaſſ*) infudimus, & deſuper æqualem portionem ſpiritus hujus fumantis immiſimus, ita in momento maſſa in lucidiſſimam flammam cum concitatiſſimo ebullitionis motu, ſine ullo vaporum volumine, in totum exardeſcebat, in vitro nil niſi ſiccis cineribus relictis.

Secundo, idem tentavimus cum oleo ligni ſaſſafras vero, quod ex veſica per deſtillationem cum aqua habetur, miſcendo æqualem utriuſque portionem in ſimili vitro: exſurgebat mox apertiſſima flamma, cum ea tamen differentia, ut non cum tanto impetu ſimul & ſemel flamma erumperet, ſed maſſa diutius arderet, parciori cinere lateribus vitri inhæreſcente, in cujus fundo liquor craſſus rubinei coloris remanſit.

Tertio, cum oleo terebinthinæ ſimile fecimus experimentum, atque in vitro capaciori, vulgo *Zucker-Glaſſ*, hæc duo confudimus liquida, & lucidiſſima etiam, exiguo fumo ſtipata, oriebatur flamma; ſed diutius hæc durabat & nihil fere in vitro relinquebat cinerum, neque tam cito, ut cum prioribus, ab affuſo ſpiritu ſurgebat flamma, ſed demum exacto quodam temporis ſpatio.

Quarto, oleum carvi verum ſimili modo tractatum flammam etiam eructabat ſatis luculentam, cinere non adeo ſicco in fundo vitri remanente.

Quinto, ſumſimus oleum juniperi, quod vulgo venditur & ex Thuringia aſportatur, & hoc pariter ab affuſione hujus ſpiritus lucidam exhibuit flammam; poſtea vero idem tentavimus cum oleo juniperi vero, quod ex baccis non ita pridem deſtillavimus, nulla vero apparuit flamma, ſed loco hujus denſiſſimus & flavus erumpebat ex vitro vapor, una cum validiſſima liquorum intra vitrum ebullitione, qua ſedata, & cineres & rubicundum craſſum crama remanſerunt. Quo experimento clariſſime diſci poteſt, venale illud juniperi oleum adulteratum eſſe, id quod maxime fit cum oleo abietino, vulgo *Kühn-Oel*; nam hoc ipſum ſi miſceatur ſpiritui noſtro fumanti, perinde ac oleum terebinthinæ, poſt validiſſimam ebullitionem mox ignem concipit lucidiſſimum.

Sexto, oleum ſuccini, item petroleum, cum noſtro ſpiritu confuſum nullam exhibuit flammam, ſed loco hujus intenſa admodum ebullitio cum copioſo & tetro vapore oriebatur; petroleum vero paulo tardius confligebat, ab utroque autem crama quoddam reſiniforme remanebat, vitri fundo adhæreſcens.

Septimo, olea nuciſtæ, de cedro, lavendulæ, majoranæ, menthæ, rutæ, thymi ad mixturam hujus ſpiritus validiſſimam quidem efferveſcentiam edebant, quam tamen nulla ſequebatur flamma, neque ſicci quippiam, ſed craſſus rubicundus fluor in vitro remanebat.

Octavo, experimentum hoc ipſum inſtituimus cum ſpiritu vini rectificatiſſimo, & ſumſimus hujus drachmam unam, deſuper idem pondus ſpiritus noſtri affundendo; intenſa inde orta eſt efferveſcentia cum copioſo, rubro, tetro vapore; ſed à diutius durante calidiſſima efferveſcentia nihil remanſit liquidi, ſed omne in auras ſublatum fuit.

Nono, oleo caryophyllorum genuino æquam quantitatem olei olivarum admiſcuimus, poſtea noſtrum ſpiritum flammificum affundi curavimus, & ſtatim in momento flamma ſatis lucida prodiit; ſed quod in vitro relinquebatur, non erat tam ſiccum, uti fit, ſi experimentum cum ſolo oleo caryophyllorum adornatur, ſed fluida & ſpumoſa maſſa.

Pulvis pyrius, oleo caryophyllorum genuino probe imprægnatus, affuſa noſtri ſpiritus convenienti quantitate, mox flammam concepit, vitro in aliquot fruſta diffracto.

Ex his experimentis perſpicitur, olea, quæ parum humiditatis & viſcoſitatis terreæ in mixtione ſua admittunt, plurimum vero ſubtilioris ætherei & ſulphurei principii cuſtodiunt, ut oleum ſive ſpiritus terebinthinæ, oleum carvi, oleum abietinum, in apertiſſimam flammam reſolvi, quæ eſt partium tenuiſſimarum celerrimus motus, totius mixti craſin & unionem ſubito & cum impetu diſſolvens. Quia vero oleum corticum citri, nuciſtæ, olea herbarum cephalicarum multum humiditatis & viſcoſitatis ſecum ferunt, quæ impetuoſiſſimo igneo motui reſiſtunt, hinc ſine flamma fit horum oleorum cum ſpiritu noſtro commixtio. Ex quo illud ad uſum medicum traduci poteſt, olea terebinthinæ & abietinum eſſe ambo calidiſſima, à quibus valde intenſa ebullitio & exagitatio humorum calida in corpore noſtro fieri ſolet, quum ab iis oleis, quæ reſpuunt flammam, non tantus æſtus ſit metuendus, quin potius propter oleum & ſulphur temperatum virtutem ſedativam in gravioribus ſpaſmis exerunt. Hinc patet, quam noxia ſint hæc olea cephalica, ſi non pura relinquantur, ſed cum oleo terebinthinæ vel templino, quod vulgo peſſime fit, adulterentur. Atque ideo oleum illud juniperi, quod vulgo venditur levi pretio, non ſine noxa exhiberi ſolet corporibus ſanguineis, germanum vero, ob virtutem balſamicam, magnam meretur laudem, ſi juſta methodo adhibeatur.

Deinde notabile eſt, quod olea, quæ fundum petunt in aqua, aromatica, præſertim caryophyllorum, cinnamomi, ligni ſaſſafras cum noſtro ſpiritu inflammentur, procul dubio, quia parum humiditatis aqueæ in mixtionem ſuam admittunt, ſed terra ſubtiliori copioſa intime mixta cum particulis ſulphureis oleoſis gaudent, quæ gravitatem ipſis conciliant, quæ etiam terra poſt conflagrationem ſatis copioſa remanens in vitri fundo cernitur, in ſicciſſimos cineres converſa. Hæc terra ſulphurea concentrata, ob majorem reſiſtentiam vehementiſſime confligens cum ſpiritu acido nitroſo flammam ſuſcitat: idem fit cum oleo carvi. Quæ experimenta nos docent, in his oleis gravibus & flammam concipientibus, non ingratis, ratione tamen odoris magnam vim eſſe corpus noſtrum cale-

facienđi, neque calorem & æſtum, quem concitant, ſubito perire, ſed diutius perſeverare, quia ejus particulæ oleoſæ & ſulphureæ diutius permanent in ſanguine, nec tam cito diſſipantur, ſicut fit in aliis oleis, præſertim camphora, quæ eſt oleum coagulatum ſubtiliſſimum, cujus effectus in corpore non diutius permanet.

Quod vero oleum ſuccini & petroleum, olea calidiſſima, reſpuant flammam, mixtione facta cum ſpiritu noſtro, hæc videtur ratio: eorum partes ſulphureæ, ut ut ſint acres, non tamen ita volatiles ſunt ad motum celerrimum ſubeundum, qualis requiritur ad ignem formandum, ac olea deſtillata ex vegetabilibus hinc à ſpiritu vini rectificatiſſimo non bene diſſolvuntur, ſecus ac fieri ſolet cum oleis aromaticis ex regno vegetabili. Spiritus vini rectificatiſſimus non inflammatur, quia hic ipſe in ſua mixtione multum aquæ habet; nam nihil aliud eſt, quam oleum vegetabilium, per fermentationem in phlegmate ſolutum & cum eo intime unitum.

OBSERVATIO XI.

Solutio oleorum deſtillatorum in alcohol vini.

GEnuinum & ſolenne oleorum deſtillatorum eſſe vini ſpiritum menſtruum, per reiteratam deſtillationem a phlegmate ſuo penitus liberatum, quem Chymici alcohol vini appellare ſolent, extra dubium eſt; utpote qui ſeſe intime cum oleis æthereis unit, eaque in ſimilem & inteſtinum fluiditatis motum abripit & circumvolvit, ita tamen, ut quo magis hic ipſe ſalis lixivioſi aculeis armatus ſit, eo facilior & expeditior fiat ſolutio.

Quum vero, ut ſupra memoravimus, non eadem, ſed aliquantum diſſidens oleorum deſtillatorum ſit natura atque indoles, cum alia aliis ſint ſubtiliora, graviora ac penetrantiora; non mirum eſt, ratione eorum ſolutionis ſi quis differentiam quandam advertat.

Primo itaque deprehendimus, olea illa, quæ ex plantis aromaticis, oleo valde turgidis, ſive earum flores, folia, aut fructus aſſumti fuerint, eliciuntur, longe lubentius & facilius ſeſe cum alcohol vini unire atque miſcere, ita prorſus, ut una pars ſpiritus æqualem partem olei in ſe promtiſſime recipiat, quod maxime in oleo caryophyllorum, cinnamomi, ſi pura & incorrupta fuerint, in oleo majoranæ, menthæ, lavendulæ, baccarum juniperi, meliſſæ Turcicæ, florum chamomillæ vulgarium, rutæ cernimus, quæ ſingula ita ſunt comparata, ut una eorum pars v. g. drachma, ab una drachma ſpiritus vini promtiſſime ex toto diſſolvatur.

Aliter vero ſeſe res habet cum oleo corticum citri, ſive de cedro, quod ex Italia adfertur, & multum aqueæ humiditatis, quia per expreſſionem parari ſolet, in mixtionem ſuam recipit; hoc ipſum tres partes ſpiritus vini deſiderat, antequam ejus una pars ſolutionem intimamque mixtionem ſubeat.

Tertio attenta obſervatione deprehendimus, olea illa, quæ per deſtillationem ex arboribus, earum lignis, corticibus vel radicibus expelluntur, non tam facile & promte à rectificatiſſimo ſpiritu inflammabili diſſolvi inque eundem fluiditatis motum cum ipſo abripi, quam quidem cum plantis aromaticis & balſamicis evenit. Quapropter olei ligni ſaſſafras pars una partes minimum tres ſpiritus ad intimam ſolutionem exigit; oleum vero terebinthinæ non niſi partibus hujus ſpiritus quatuor obtemperat. Oleum, ex radice ligni Rhodii quod prolicitur, etiam non niſi cum quatuor ſpiritus partibus copulam init: oleum ex balſamo de copaiva, cujus præparationem ſupra dedimus, ex veſica deſtillatum, tres etiam hujus ſpiritus partes expoſcit. Deſtillavimus etiam ante aliquot annos ex balſamo Peruviano cum aqua per veſicam oleum delicatiſſimum, quantitate licet exigua, quam tamen eximia ejus utilitas compenſat: hoc ipſum duodecim partes ſpiritus deſiderat, antequam ejus una pars diſſoluta videatur.

Longe difficiliori modo conficitur hujus ſolutionis negotium cum oleis, quæ ex gummatibus & varii generis bituminibus, via ſicca & igne acriori eliciuntur; nam oleum, quod ex ſuccino parari ſolet, quantumvis etiam ſit rectificatum, vix octo partibus ſpiritus rectificatiſſimi, antequam iis intime societur, obſecundat, quod etiam obſervavimus in oleo, quod ex carbonibus foſſilibus, ex bitumine Judaico fortiori ignis gradu exprimitur. Ita etiam gummi ammoniacum, galbanum, myrrha largiuntur deſtillatione ex arena ſatis inſignem olei quantitatem, cujus tamen diſſolutionem valde etiam difficilem cum alcohol vini deprehendimus.

Hæc ſolutionum hiſtoria ad meliorem oleorum indolem indagandam utique nobis viam ſternit, & ſolutionis etiam rationem ac explicationem nos aliquanto clarius docet. Conſtans adhuc inter Chymicos ea fuit ſententia, ſolutionem non niſi per partium corporis ſolidi in fluidi ſolventis poros receptionem fieri: quum vero drachma olei ab una parte ſpiritus promtiſſime ſolvatur, ecquis tam copioſos & amplos poros in ſpiritu vini ſibi imaginari poterit, ut tantam tamque æqualem portionem alterius corporis in ſe recipere queant.

Deinde & facilioris & difficilioris oleorum ſolutionis ratione inter illa ingentem differentiam comperimus & diſcimus, herbas non tantum tenerioris texturæ eſſe, ac frutices & arbores, ſed & illarum reſinoſas & oleoſas partes longe majori ſubtilitate & teneritudine donatas eſſe, quam quæ arboribus earumque corticibus, lignis & radicibus ineſt.

Tertio bitumina, ut aſphaltum, ſuccinum, quemadmodum non ſunt ex proſapia vegetabilium, ſed ſubterranei foetus; ita etiam eorum partes oleoſas & ſulphureas craſſioris & rudioris naturæ eſſe, neque ad tantum ſubtilitatis gradum aſcendere poſſe, quam vegetabilium olea, rectiſſime concluditur.

Quarto, praxis nos docet medica ſolertior, ea olea, quæ difficilioris ſunt ſolutionis, plus calefacere & intenſiorem calorem humano corpori conciliare, ac olea ſubtiliora, expeditioris quæ ſunt ſolutionis. De oleo ſuccini, terebinthinæ, balſami de copaiva, res eſt indubia, perinde ac virtus olei ligni guajaci, myrrhæ, gummi ammoniaci intenſiſſime calefaciens nota eſt. Neque hujus rei ratio deficit; nam oleorum partes, quo ſunt tenaciores, eo diutius remanent in ſanguine, & ægre rurſus ab ejus connubio divulſæ, per corporis poros exſpirant.

Quinto, ut ut arborum aromaticarum & balſamicarum ligna, earum cortices & radices oleā paulo craſſioris texturæ & fixioris naturæ ſuppeditent, tamen aliter ſeſe res habet cum earum fructibus, uti videmus in caryophyllis, nuciſta, baccis juniperi, lauri, quarum olea non tam craſſa, ſed valde ſubtilia ſunt, ut etiam in unionem ſpiritus promtiſſime admittantur. Enimvero ſucci illi, qui nutriendis fructibus & ſeminibus etiam impenduntur, longe delicatioris naturæ ſunt, quam qui in corticum & radicum tubulis circumvehuntur.

OBSERVATIO XII.

Deſtillatio oleorum in ſpiritu vini rectificatiſſimo ſolutorum.

TRita ac pervulgata eſt eorum, qui in laboribus chymicis & pharmaceuticis occupati ſunt, ſententia, ſpiritum vini aliquanto generoſiorem, ſpeciebus aromaticis & oleoſis ſuperfuſum, prævia digeſtione & maceratione, oleoſas & balſamicas earum partes imbibere & ſecum poſtea facta deſtillatione per alembicum evehere. Sed in hac re plures committi hallucinationes, ſequentia clare oſtendunt.

Quod ſi oleum quodvis ſuave & aromaticum ſolvitur in rectificatiſſimo vini ſpiritu, & ſufficiens quoque hujus quantitas affunditur, ita nempe, ut ad unam unciam olei ſpiritus vini libra dimidia adhibeatur & hæc invicem ſoluta vel per veſicam vel per cucurbitam ex arena deſtillationi ſubjiciantur, exſtillat quidam ſpiritus odore & ſapore ejuſdem olei imprægnatus, ſed tres ejus partes manent in fundo, quæ adhibito ſortiori ignis gradu aſcendunt quidem, ſed cum ingrato empyreumate, idque ſuccedit cum omnibus oleorum ſolutionibus.

Ex quo experimento clariſſime apparere arbitror, quam inepte & perverſe ii agant, qui ad deſtillationem ſpiritus lavendulæ, roriſmarini, menthæ, cinnamomi, corticum citri, aurantiorum rectificatum ſpiritum affundunt, eumque ab iſtis abſtrahunt; prodit quidem hac ratione ſpiritus, qui ſaporem & odorem ſpecificum harum ſpecierum præ ſe fert, ſed præcipua & deſideratiſſima oleoſi corporis pars in fundo ſive capite ſic dicto mortuo relinquitur.

Simile judicium eſto de ſpiritibus apoplecticis, aquis cephalicis ſpirituoſis & embryonum balſamis, ſi deſtillatio eorum cum ſpiritu vini adornetur, in quibus ſpiritus, qui primo prodeunt, potentes quidem admodum ſunt, ſed parum de oleoſa illa, cujus gratia inſtituitur deſtillatio, ſubſtantia participant. Quapropter ſi hanc obtinere velimus, opus eſt, ut vinum vel ſpiritum vini valde phlegmaticum aſſumamus, & abſtracto ſpiritu, ignem urgeamus, ita demum cum phlegmate oleum prolectatur, quod poſtea ſpiritui addendum eſt. Vel ſi generoſior ſpiritus vini in deſtillatione aſſumtus fuerit, demum capiti mortuo, à prolecto ſpiritu quod remanſit, ſufficiens aqua adjicienda & deſtillatio reiteranda eſt, quæ utique eximiam olei portionem elargitur.

Quo vero miniſterio aquæ melius, quam cum liquore ſpirituoſo, oleum ex ſpeciebus ſuis, in quibus occluſum latitat, eliciatur & per alembicum tranſcendat, ratio hæc eſt: Spiritus inflammabiles ex partibus longe ſubtiliſſimis & leviſſimis conſtant, & cum facile diſſocientur, levi etiam caloris acceſſu in fugam ſunt promtiſſimi; quum contextus oleorum longe ſit firmior, arctior, ut difficulter in minimas atomos, quæ ob levitatem calori facile obſecundant & ſurſum feruntur, à calore diſcerpi queant; ſed ſpiritus vini propter levitatem avolat, & oleum, quod contextu valde intricato & gravi conſtat, relinquit. Egent itaque oleoſa corpuſcula, ut adſcendant, majori ignis gradu, egent etiam vehiculo quodam, quo ſuſtententur & cujus beneficio ſurſum impellantur, graviori, cujus generis eſt aqua, quæ ad aſcenſum longe fortiorem ignis gradum deſiderat ac ipſe ſpiritus vini; hinc fit, ut cum aqua oleum melius, quam cum ſpiritu adſcendat.

Et quum olea quædam dentur valde gravia, quæ etiam in aqua fundum petunt, ut ſunt maxime oleum caryophyllorum, cinnamomi, ligni ſaſſafras, liquido patet, hæc difficilius adſcendere, & fortiori ignis gradu & majori quantitate aquæ adjiciendæ opus habere. Ex quo liquet clariſſime, perperam & inaniter plane deſtillationem ſpiritus ex cinnamomo, ligni ſaſſafras & caryophyllis ſuſcipi, quia pauxillum eſt, quod hac ratione aſcendit. Quapropter ſi velimus poſſidere ſpiritum hiſce oleis vel etiam aliis probe ſaturatum, conſultius utique eſt, hæc olea aromatica vel alia ſolvere pro lubitu in rectificatiſſimo ſpiritu vini, ita ex tempore ſpiritus apoplectici, cinnamomi, corticum citri, aquæ Reginæ Hungariæ præparari poſſunt. Et ſi quis aquas ſpirituoſas in uſum expetere velit, ex tempore etiam eæ fieri poſſunt, modo ſufficiens aquæ puræ quantitas iſtis ſpiritibus, oleo ſuo probe imbutis, adjiciatur.

OBSERVATIO XIII.

Peculiaris camphoræ natura & virtus.

QUod attinet ad camphoræ originem, eſt ipſa fœtus arboris glandiferæ, quæ ſponte & copioſiſſime creſcit in Japonia, in Sumatra, in inſula Borneo Indiæ Orientalis, cujus deſcriptionem BREYNIUS *in Cent.II.exoticar.plantar.* accuratam exhibet. Tota arbor ejuſque folia, cortex & radix ac lignum quoque oleoſo humore turgida, fragrantiſſimum camphoræ odorem emittunt: dicitur ad quercus altitudinem quandoque aſſurgere. Hic oleoſus humor ex arborum cortice ſolis æſtu vel ſponte transſudat, vel ex fiſſo aut inciſo ligno prolicitur & paulo rarior eſt. Japonenſes radices, lignum, ramos ac folia diſſecta imponunt vaſi deſtillatorio, & ſufficientem aquæ quantitatem iis affundunt, & poſtea impoſito alembico, quod capitulo lato & collo longo ac anguſto inſtructum eſt, deſtillationem adornant, & ita in capitello collectam & concretam camphoram inveniunt: in Belgio purificationem ex arboris ſegmentis ex India allatis per ſublimationem inſtituunt.

Jam quæſtio incidit, cujus naturæ ac indolis ſit ipſa camphora, ſive ad quam claſſem rerum referenda ſit. Communis eſt ſententia, camphoram eſſe reſinam arboris, eo quod ex ejus cortice inciſo ſuccus elicitur, qui mox in reſinam concreſcit inflammabilem. Plura vero ſunt, quæ ſcrupulum movent, cur ad reſinarum genera referri debeat; ſiquidem nulla in rerum natura datur reſina, quæ accenſa tota avolet, nullo cinere vel terra quadam remanente, neque ulla reperitur reſina, quæ tota in ſpiritu rectificatiſſimo vini ſolvatur. Deinde nulla extat reſina, quæ in vaſe clauſo tota beneficio ignis in ſublime feratur, ſiquidem haud obſcura eſt ea reſinarum indoles, ut vehementiori igne in vaſe clauſo combuſtæ & phlegma ſpiritumque acidulum & oleum copioſum largiantur.

Itaque camphora inter reſinas vix commodum invenit locum, hinc quidam ex recentioribus in eam deſcenderunt ſententiam, camphoram ſal quoddam eſſe volatile oleoſum ſiccum, maxime, quia inſtar ſalis volatilis oleoſi ſub mitiori etiam ignis gradu tota in auras avolat, atque vaſe clauſo in ſublime agitur. Verum & hæc opinio multis premitur difficultatibus; ecquis enim invenire poterit ſal, oleo etiam valde imbutum, quod in flammam abeat, & quod cum rectificatiſſimo inflammabili ſpiritu tam promtam & intimam ineat ſocietatem, ut tota

in eo diſſolvatur. Et cum hæc ipſa ſolutionem cum aqueis menſtruis penitus averſetur, quomodo ſalibus camphora annumerari poſſit, ego quidem non video.

Noſtra vero hæc eſt ſententia: camphora nihil niſi oleum volatile tenuiſſimum eſt, at coagulatum, non liquidum, idque multis iiſdemque firmiſſimis rationibus corroborabimus. Primo enim multæ dantur ſpecies fragrantis odoris & ſaporis penetrantis, quæ ſubtile oleum, quod etiam promtiſſime ſub deſtillatione in veſica cum aqua fundunt, in ſe cuſtodiunt. Hac ratione non modo ex omnibus fere aromatibus, ſed etiam ex plantis, oleo ſubtiliori & ſuaviori turgidis, oleum deſtillatur; quare non mirum eſt, ex arbore Indiæ orientalis, quæ regio propter caloris exundantiam iis, quæ ex terra naſcuntur, copiam oleoſæ & reſinoſæ ſubſtantiæ ingenerat, ejuſmodi ſubtile oleum profundi.

Secundo, quemadmodum omne per deſtillationem prodiens oleum, admotum flammæ, mox accenditur, & totum in ea ſolvitur, copioſa ac atra fuligine in auras emiſſa; ita etiam fit cum camphora, quæ protinus & longe adhuc celerius quam ipſum oleum, in flammam abripitur, copioſo fumo nigro comitante.

Tertio, ſicut oleum æthereum promte à rectificatiſſimo ſpiritu reſolvitur, adeo, ut ejus una pars olei partem in ſe recipiat; ita etiam idem ſuccedere cum camphora videmus, dum unam unciam ſpiritus rectificatiſſimi quam commode ſex drachmæ olei ingrediuntur.

Quarto, ſolutiones oleorum in ſpiritu phlogiſto factæ affuſa aqua præcipitantur, ſecedentibus nempe ab unione ſpiritus corpuſculis oleoſis, quæ conſortium aquæ plane reſpuunt. Simili ratione ſolutio camphoræ, infuſa aquæ, ſtatim ex poris ejus præceps fertur inque album coagulum ſatiſcit.

Quinto, olea deſtillata, paucis exceptis, aquæ propter levitatem & ſubtilitatem ſupernatant, quod etiam in camphora, quæ in ſuperficie aquæ hæret, obſervatur.

Sexto, camphoræ cum oleis deſtillatis una eademque in eo eſt indoles, quod hæc prius ſoluta ſpiritu, poſtea ex arena per alembicum deſtillata, non tota tranſeant, ſed maxima ex parte in fundo cucurbitæ relinquantur. Atque id identidem fit cum camphora, prius in ejuſmodi ſpiritu ſoluta, quæ deſtillationi commiſſa potiorem ſui partem in fundo reliuquit.

Hæc omnia & ſingula tentamina ſatis ſuperque oſtendunt, maximam inter olea deſtillata & camphoram affinitatem & ſimilitudinem intercedere, ita, ut non ſatis mirandum ſit, quam inani & plane fruſtraneo conatu non infimæ famæ Chymici in oleum ex camphora eliciendum tantum laboris ac operæ impenderint, & nobiliſſimum hoc ſimplex ſuaque ingenia ſupra modum torſerint atque ſollicitaverint; ignorabant quippe, camphoram non niſi oleum volatile, ſed coagulatum eſſe. Sicuti vero ridiculum eſſet, ex oleis oleum elicere velle; ſimili modo, ſi quis ex camphora tale producere vellet, peritorum riſui ac ludibrio ſe exponeret; decepti vero maxime in eo ſunt, quod camphoram reſinam crediderint, quæ abundanter ſemper oleum ſuppeditet.

Verum enim vero, ut ut valde gemina & conformis ſit oleorum deſtillatorum & camphoræ natura, tamen in quibuſdam etiam adhuc quædam differentia notatu eſt digniſſima. Nam differunt primo in eo, quod camphora ſit ſolida & ſicca, olea vero pinguia & fluida. Deinde quando oleum ſubtile denuo ex arena in retorta vitrea deſtillatur, prodit quidem oleum ſubtilius, ſed craſſiuſcula quædam ſapa in retorta relinquitur, cum camphora tota, ne particula quidem ſuperſtite, ſublimetur. Tum camphora flammæ admota ſubito incenditur, quod vero non ita evenit cum oleis deſtillatis, quæ diutius flammæ admovere oportet, antequam accendantur. Denique omnia olea deſtillata æthereа, cum ſpiritu fumante nitri mixta, vehementiſſime cum copioſiſſimo ſuſcitato fumo & intenſiſſimo æſtu ebulliunt, ut etiam quædam in flammam abripiantur: camphora vero eidem ſpiritui immiſſa ſine ullo ſtrepitu, ſine notabili agitatione interna aut incaleſcentia, imo ſine ullo vapore placidiſſime ſolvitur. Poſtremo aqua fortis, oleis deſtillatis affuſa, ea in reſiniformem ſubſtantiam cogit, camphoram vero, quod mirum videri poteſt, in oleum convertit, & ex ſolido fluidum efficit. Et quemadmodum aqua fortis ſeſe intime unit cum aliis oleis; ita vero id minime accidit cum camphora: nam licet ſeſe inſinuet particulis oleoſis camphoræ, ut ambo in unum coëant, tamen ne minimum quidem acidum ſpiritus nitroſi inde alteratur, quod vel ex eo patet, quoniam ſi ſolutioni camphoræ, quæ oleum refert, denuo argenti vivi quippiam adjicitur, ſtatim illud ſolvitur & liquor fit viridis; idem oleum ſic dictum camphoræ ipſi argento adhuc ſolvendo idoneum eſt.

Ratio vero differentiæ oleorum fluidorum & olei ſicci camphoræ in eo poſita videtur, quod in camphora major ſit tenuitas partium oleoſarum, quam in ipſis oleis, quorum partes inflammabiles ſub involucro & contextu quodam viſcoſo irretiuntur. Hinc etiam fit, ut ſub moderate calido aëre tota camphora in auras ſucceſſive avolet & evaporet, nullo remanente ejus veſtigio. Contra vero deſtillata olea non tam promte in auras diſſipantur, ſed dimittunt tantum tenuiorem ſuam ſubſtantiam, viſcidioribus partibus relictis, unde olea vetuſta craſſeſcunt, ut ad terebinthinæ conſiſtentiam accedant. Et cum camphora longe citius avolet ipſis oleis, idcirco pharmacopœi perperam ſuis rebus conſulunt, quod camphoram citra exquiſitam clauſuram libero aëri committant, falſa traditione & opinione occœcati, quod adſperſio ſeminis lini ejus evaporationem impediat, cum tamen parum vel prorſus nihil huic ſcopo inſerviat.

Hæc ſumma partium ſulphurearum tenuitas, viſcido pingui involucro explicita, efficit quoque, ut camphoræ virtus ab olei cujuſdam deſtillati viribus longe multumque differat; nam utut camphora ex toto inflammabilis ſit, tamen in corpore noſtro calorem haud quaquam efficit, adeo, ut potius intenſiorem corporis fervorem ſiſtat, quo circa etiam à Veteribus non calida, ſed frigida habita fuit. Etenim viſcidiores & ſecundum *Carteſii* doctrinam ramoſæ olei deſtillati partes ſulphur tenuiſſimum & inflammabile quibuſdam quaſi vinculis ligant & adſtringunt, ut minus promte per poros corporis evolare poſſit, ſed diutius in corpore maneat, unde etiam intenſiorem inteſtinum ſanguinis partium motum melius ſuſtinet atque tuetur.

Qua de cauſa omnia olea deſtillata, gummata quoque, quæ inſignem olei quantitatem cuſtodiunt, ut ſunt gummi ammoniacum, myrrha, balſamum Peruvianum, ſagapenum, galbanum, ſanguinis & humorum maſſam atque univerſum corpus mire exagitant, magnumque æſtum atque fervorem accendunt; ſiquidem particulæ ſulphureæ, æthereæ, quæ omnis inteſtinæ calidæ agitationis cauſa ſunt, anfractuoſo, viſcido & gummoſo contextui involutæ,

volutæ, per majus temporis intervallum remanent, & quia non tam facile ab involucro hoc ſe poſſunt emancipare quare effectus diutius perſiſtit. Secus fit in camphora, cujus partes per poros citiſſime avolant, hinc etiam una guttula olei cinnamomi plus calefacit, quam decem grana camphoræ. Quod vero viſcoſa, pinguis & ramoſa olei ſubſtantia volatilitatem impediat, vel ex eo liquidiſſime patet, quoniam camphora, in oleo amygdalarum dulcium expreſſo, vel in oleo de cedro aut lavendulæ ſoluta, ſub liberiori quoque aëris acceſſu, non facile in auras abeat, ſed ſub tegmine hoc oleoſo diutius ejus ſubſtantia contineatur. Et hæc forte fuit ratio, quare Veteres ſemen lini, ceu valde oleoſum, camphoræ adjici curarunt, quo minus ejus volatiles partes in aërem ſecedant, quamvis hic effectus longe felicius obtineri poſſit, ſi modo camphoræ ſuperficies oleo amygdalarum dulcium inungatur, quod ad tutelam partium ſubtiliſſimarum plus, quam talismodi ſemen adjectum, facere poterit.

Hæc igitur partium ſulphurearum tam incomparabilis in camphora tenuitas cauſa eſt, quod in univerſa fere remediorum claſſe nullum detur diſcutiens, quod cum hac comparandum ſit, ſiquidem humores in tubulis hinc inde ſtagnantes prompte diſſolvit, ut vel exhalent vel in motum redigantur, unde ſummo cum fructu non modo in omnibus doloribus ac tumoribus, ſed & in omnibus inflammatoriis eryſipelaceis affectibus ſpiritum vini camphoratum adhiberi, longo uſu atque experientia compertum exploratumque eſt. Nec talis diſcutiens & roborans efficacia in mitiganda dolorum & inflammationum ſævitia ab ullo alio deſtillato oleo, in ſpiritu vini ſoluto, expectanda eſt.

Hæc quoque corpuſculorum, quæ inſunt camphoræ, tenuitas cauſa eſt, quod internum ejus uſum minime reformidare ſolers & peritus Medicus debeat, ut quidem vulgo fieri ſolet; plures enim ea ſunt in ſententia, quod intenſum motum inteſtinum camphorata efficiant. Quare hæc ipſa in omnibus febribus, doloribus, ſpaſmis, inflammationibus damnant & pro valde infecura medicina habent; ſed tamen citra manifeſtam experientiam & citra ſolidam & ſufficientem rationem, ſiquidem camphora ad ſcrupulum unum in oleo amygdalarum vel ſpiritu vini ſoluta & ſano homini cum copioſo vehiculo exhibita, uti experimentum ſæpius iterumque fecimus, corpori nec ſenſibilem æſtum infert, neque auctiorem pulſum, qui intenſioris circuli ſanguinis index eſt, efficit, ut potius manifeſtum refrigerium, maxime circa præcordia, non pauci inde perſentiant. Neque etiam ſitim movet aut urinam reddit coloratiorem, quod ab omnibus aliis calidioribus fit. Quin imo obſervamus, unam unciam ſpiritus vini generoſioris ingeſtam plus æſtus & caloris, quam unam camphoræ drachmam inferre: nam propter partium tenuitatem, qua pollet, citius è corpore per ejus corticem, cutim, avolat, atque animando inertes ac relaxatas fibras & expeditius ſanguinis iter curſumque efficit & labaſcentem perſpirationem egregie adjuvat, atque alienam & peccantem materiam propellit. Qua de cauſa etiam jure meritoque camphora alexipharmacorum princeps dici & haberi meretur, id quod fuſius *in diſſert. de interno camphoræ uſu* celeberrimorum practicorum experientia nixus deduxi.

Tandem ſilentio non prætereundam eſſe exiſtimo peculiarem vim anodynam & ſoporiferam, qua camphora, ſi cum prudentia in doloribus, in mania, in motibus etiam ſpaſmodicis compeſcendis offeratur, ſe mirabilem oſtendit, qualem virtutem in oleis deſtillatis vix reperire licet, niſi plane peculiari methodo elaboratio inſtituatur.

OBSERVATIO XIV.

De peculiari oleorum, quæ ex regno animantium petuntur, indole ac virtute.

IN omnibus, quæ è terra naſcuntur, non tantum pinguis, oleoſa & inflammabilis reperitur ſubſtantia, ſed & ea ſatis copioſa in omni animantium genere invenitur, & nullum animal eſt, quod non pinguedinis portionem in internis partibus cuſtodiat: in omnibus quoque eorum ſolidis partibus, carnibus, oſſibus, & fluidis decenter exſiccatis inflammabile illud principium ſeſe oſtendit, cum in flammam concipiendam prona ſint & deſtillatione etiam ingentem olei quantitatem largiantur. Id tamen intercedit diſcriminis, quod olea ex animantium partibus ſubtiliora non deſtillatione humida per aquam, ut in vegetabilibus fit, ſed ſicca, id eſt, combuſtione demum obtineamus; quare etiam omnia, quæ ex animantium familia prodeunt, olea empyrevma redolent & ingrato quodam odore nares feriunt.

Deinde omnia ex penu & regno animantium depromta pinguia & olea in eo multum differunt ab iis, quæ vegetabilia ſuppeditant, quod hæc ipſa in intimam mixtionem ſubtile acidum, illa vero alcalinum quoddam principium recipiant. Et primo acidum in oleis ex ſeminibus & fructibus expreſſis ſe manifeſtat, dum ex cupreis vaſis, ſi paulo diutius in iis detineantur, viridem colorem extrahunt, quod non niſi ab acido proficiſcitur. Pinguedines vero animantium, ſi in cupreis vel argenteis vaſis detinentur, colorem pulchre cœruleum induunt, qui non niſi principio alcalino in acceptis ferendus eſt.

Præterea quod acidum quoddam ſal in ſinu ſuo olea vegetabilium ætherea foveant, vel ex ſequenti ſatis evidenter diſcere poſſumus experimento: lævigetur nempe ſubtiliſſime ſal tartari ſuper marmore tam diu, donec fiat pulvis ſubtiliſſimus, huic ſucceſſive oleum quoddam deſtillatum, v. g. juniperi, terebinthinæ vel etiam lavendulæ inſtilletur, continuando triturationem per aliquot horas, ut minimæ oleoſæ cum ſale lixivioſo miſceantur particulæ, maſſaque appareant pultoſa, nulla amplius conſpicua pinguedine: hæc maſſa in marmore paulo diutius libero aëri, præſertim æſtatis tempore, exponenda eſt, donec exſiccatum ſal denuo lævigari & exſiccari poſſit, & tunc de novo impregnanda eſt oleo; continuetur hic labor tam diu, donec duæ libræ olei ad minimum ab una ſalis tartari abſorptæ fuerint. Hæc maſſa exſiccata ſolvenda eſt aqua communi,& poſtquam hæc filtrata fuerit, abſtrahatur aqua, & remanet ſal mediæ, ut arcanum tartari vel tartarus vitriolatus, naturæ. Nullum dubium eſt, quin acidum hoc, quo in mediam naturam tranſiit alcali, ab oleo infuſo ſuam petat originem, cum ſolus aër id præſtare neutiquam poſſet, ut ut non negemus, ſal illud in aëre hoſpitans univerſale acidum ſuum etiam ſymbolum huc conferre.

Quod vero acidum ad mixtionem etiam oleorum ſubtiliſſimorum concurrat, infra claro experimento docebimus, quo ſpiritum vini rectificatiſſimum additione olei vitrioli acidiſſimi in penetrantiſſimum & ſubtile oleum converti poſſe adſtruemus.

In oleis vero animantium deſtillatis res utique ſeſe aliter habet, turgida enim hæc ſunt ſale volatili, quod

quod altius illis inhæreſcit, atque etiam ex ipſis oleis copioſe elicitur: quin imo ipſa olea animantium deſtillata v. g. cornu cervi, eboris, ſi diutius cum ſale lixivioſo digeruntur, in ſalia volatilia transformantur.

Sal igitur volatile alcalinum efficit, ut olea ex animantibus longe ſubtiliora & penetrantiora ſint ipſis oleis vegetabilium deſtillatis, & majorem etiam in commovenda ſanguinis maſſa efficaciam exſerant. Notabile enim eſt, quod ſpiritus vini rectificatiſſimus olea ex animalibus v. g. eboris, lumbricorum, vel cornu cervi, promte imbibat atque reſolvat, ita tamen, ut paucæ eorum guttulæ ingentem admodum hujus ſpiritus quantitatem non modo colore, ſed & ſapore & virtute eximia imbuant, ſiquidem tres vel quatuor guttulæ horum oleorum minimum unciis tribus ſpiritus vini bruno colore tingendis ſufficiunt.

Ex quo apparet, quanta ſit horum oleorum tenuitas & quam ſtupenda exiguitas partium, quæ ſuam texturam & naturam integram conſervant: quandoquidem duæ guttulæ olei cornu cervi, in uncia dimidia ſpiritus vini rectificatiſſimi ſolutæ, tantum valent, ut quatuor hominibus ſeorſim datæ copioſum ſudorem elicere poſſint. Ex quo diſcimus, quam circumſpecte Medici in exhibendis hiſce oleis agere debeant, præſertim ſi corpora ſint juvenilia, ſique intenſior æſtus morbos comitetur. Liquet etiam exinde, quanta ſit oleorum in diſcutiendis ac reſolvendis duris tumoribus, qui alia remedia plane ſpernunt atque eludunt, potentia.

Præterea illud maxime omnium meretur attentionem, quod deſtillata ex omnibus animantium partibus olea, crebra & repetita rectificatione, ad tantum ſubtilitatis gradum evehi poſſint, ut aliquanto majori doſi exhibita, graviſſimis & inveteratis morbis radicitus exſtirpandis apta evadant.

Præparatio hoc modo concinnanda eſt: Sumatur quodcunque oleum ex partibus animantium deſtillatum; v.g. ſanguinis humani, lumbricorum, eboris vel cornu cervi, & ſine ullius rei adjectione ex retorta vitrea eo uſque abſtrahatur & rectificetur, donec nihil ſecum nigrarum & aduſtarum amplius in fundo relinquatur, quod vix duodecim deſtillationibus reiteratis obtinetur. Hoc oleum, antea ſatis craſſum & ingrati, fœtidi odoris, paulatim & ſucceſſive odore ſuavius & penetrantius ſapore efficitur.

Ejuſmodi oleum, ad viginti & ultra guttas jejuno ſtomacho, ſex horis ante acceſſionem febrium intermittentium datum, dulcem & placidum inducit ſomnum, ac mirifice febres profligat; in inveterata quoque & chronica epilepſia perſananda & motibus convulſivis compeſcendis præſidium eſt generoſiſſimum, præſertim ſi ante conſuetum invaſionis tempus propinetur, eaque præmittantur remedia, quæ nimiæ humorum quantitati evacuandæ dicata ſunt.

Operationem ſuam exſerit blanda & ſecura virtute anodyna & ſomnifera: tantum enim abeſt, ut dulcem & quietum ſomnum, per viginti ſæpius horas durantem, cum metu ſoporis, torporis aut debilitatis inferat, ut potius corpus alacrius & hilarius reddat; provocat inſuper blandum ſudorem, nec ſanguinis æſtum auget. Præſtat id remedium hanc virtutem ſuam ſumma tenuitate partium ſulphurearum, quam crebra & reiterata rectificatio ipſi conciliat; & cum partes ejus ſulphureæ propter ſubtilitatem per omnes, etiam anguſtiſſimos, partium meatus penetrent, & per totam maſſam humorum ſeſe diffundant, tonus & elater duræ matris & totius generis membranoſi ac nervoſi, à cujus perverſo & præternaturali motu ſpaſtico & febrium intermittentium & motuum epilepticorum eſſentia atque cauſa dependet, mirifice alteratur & minuitur, ut ad ejuſmodi ſpaſticos motus amplius ſuſcipiendos inhabilis fiat.

Hac obſervatione chymica & practica edocemur, in ſumma partium ſulphurearum & oleoſarum tenuitate magnam vim medicinalem eſſe reconditam, eamque maxime poſitam eſſe in eo, quod ejuſmodi medicamentum ad intimos partium ſolidarum, præſertim nervearum & membranoſarum, receſſus pertingat, à quarum motu & tono omnium fere motuum & functionum corporis noſtri conditio proficiſcitur.

Hoc quoque experimentum & obſervatio practica ſatis clare confirmat, medicamentum calidiſſimum, quod exili etiam doſi univerſam ſanguinis maſſam in celerrimum motum conjicit, tam mite atque ſecurum reddi poſſe, ut majori doſi exhibitum motum non amplius intendat, ſed potius eundem ſedet & componat moderatamque inducat quietem, idque tantummodo ſola texturæ immutatione fieri animadvertimus, quando videlicet craſſum, tenax & viſcidum oleum ſubtiliſſimum redditur.

Tandem & hoc experimentum genuinam ſubminiſtrat explicationem & cauſam virtutis anodynæ & ſoporiferæ, qua ſplendet camphora, quæ non niſi tenuiſſimum oleum coagulatum eſt, modo, circumſtantiarum habita ratione, prudenter in uſum vocetur.

OBSERVATIO XV.

Qua demonſtratur, reſinam ex oleo & acido conſtare principio.

SUmſimus unam partem olei lavendulæ & duas partes aquæ fortioris generoſæ, eaque ambo in vitro amplioris orificii confudimus: primo nec ullius commutationis aut conflictus ediderunt ſignum; deinde vero, quum calidæ fornaci vas eſſet impoſitum, non ita multo poſt ingens cum ſpumeſcentia & tetro vapore exeunte coorta eſt efferveſcentia, atque mixtura, antea liquida & diaphana, ſubflaveſcens, turbida & ſpiſſa evaſit, ejuſque ſuperficiei reſinoſus & ſpiſſus liquor, *als wie ein Harz*, ſupernatavit: affudimus ſufficientem aquæ quantitatem ad acidum illud, ab aqua forti relictum, eluendum & abſtergendum, atque hinc reſina facta fuit purior, glutinoſa tamen. De hac portionem in cochleari argenteo flammæ candelæ admovimus; ita, propter aqueas poris reſinæ adhuc inhærentes partes, primum orta eſt cum ſpumeſcentia ebullitio, poſtea vero, expulſa parte humidiori, reſina ſicca, ſolida & rubeſcens evaſit, quæ cuſpide cultri excepta, ad ignem flammam exhibebat lucidiſſimam, quam fumus & copioſus & ater, qualem olea accenſa ſemper emittunt, comitabatur; in cultro autem inſignis copia terræ fixæ remanebat.

Poſtea iteravimus experimentum & ſpiritum vini fortiter alcaliſatum miſcuimus cum priori reſina, adhuc liquida, inde quidem facta eſt ſolutio, ſed hæc tantam linguæ exhibebat amaritiem, quali propemodum colocynthis ipſi infeſta eſt; reſina vero poſterior ſiccior, in eodem ſpiritu reſoluta, colorem ſaturate rubicundum, ſed ſaporem non adeo amaricantem præ ſe ferebat.

Ceterum id memorabile circa hoc experimentum eſt, quod ſuavis ille, qui lavendulæ proprius eſt,

odor

odor per mixturam aquæ fortis prorſus perierit; neque enim reſina inde reſultans, neque ejus cum alcohol vini ſolutio, neque accenſio ejus jucundi lavendulæ odoris indicium oſtendebat.

Plura notatu ex hoc experimento digna in uſum maxime phyſicum depromere licet; nam clare inde docemur:

1. Reſinas non niſi eſſe olea ſubtiliora, ab acido admixto in coagulum denſata; inde enim fit,ut omnia gummata & reſinæ per ſiccam deſtillationem acidum roagma largiantur: hinc etiam dependet ratio, quare ſalia lixivioſa, cum gummatibus probe mixta, eorum ſubtile oleum a compedibus ſuis, quibus involutum hærebat, liberent, ut hac ratione etiam commodiſſime in ſpiritum vini tranſeat.

2. Præfatum quoque experimentum, olea deſtillata ex inſigni terræ copia mixta eſſe, liquido confirmat; hæc terra, ſi olea accenduntur, per flammam volatilis fit, & ſub forma vaporis denſi & nigricantis in auras fertur. Si vero ab acido admixto hæc ipſa terra ligatur & figitur, & tum reſina inflammatur, non avolat, ut antea, ſed in fundo vaſis relinquitur.

3. Si ullum, certe hoc experimentum ad cognoſcendam geneſin ſaporum & odorum januam nobis patefacit, dum animadvertimus, quod hi ipſi à ſola inverſione texturæ partium ſalinarum & ſulphurearum dependeant, & quod ad producendam amaritiem acidum nitroſum, ſi miſceatur cum partibus oleoſis, plurimum conſerat. Peti hinc ſtatim poterit ratio, quare alcalina, probe cum amaris mixta, ingratam illam amaritiem multum minuant; deinde quia acidum ingentem infert oleis deſtillatis mutationem, non mirum eſt, ſi ſuavitas odoris, quæ ex mixtione olei ſubtiliſſimi cum valde ſubtili terra emergit, penitus immutetur.

OBSERVATIO XVI.

De ſolutione & extractione corporum balſamicorum & reſinoſorum.

PEr balſama intelligimus reſinas liquidas & ſpiſſiores, quæ ex arboribus calidiorum regionum inciſis exſudant, vel etiam ex aromaticis & balſamicis arborum partibus coctione & inſpiſſatione parantur. Ad priorem claſſem pertinent balſamum de Mecha, de Tolu, de Copaiva, terebinthina Veneta; ad poſteriorem balſamum Peruvianum, ſtorax liquida & ſolida. Reſinæ vero balſamicæ differunt in eo à balſamis, quod ſolidiores & ſicciores ſint, tales redditæ à ſolis æſtu in ferventiſſimis terræ regionibus, dum liquor oleoſus, ex arboribus inciſis exſtillans, ab eo induratur. Inter quas reſinas maxime eminent maſtiche, ſandaraca, olibanum, benzoe, & differunt à gummatibus reſinoſis, dum hæc præter ſpirituoſum etiam aqueo menſtruo obtemperant; illa vero omnia aquea ad ſolutionem reſpuunt & tantum ſpirituoſa menſtrua deſiderant. Inter gummata balſamica myrrha, gummi ammoniacum, ſagapenum, galbanum, bdellium merito referri poſſunt.

Enimvero non tantum è terra naſcuntur & provenium balſama & reſinoſa corpora; ſed & in ſubterraneis locis hæc ipſa gignuntur; ita ambra, ſuaviſſima illa reſina, non niſi partus ſubterraneus eſt, quem ipſi maris fluctus ex terræ utero projiciunt atque exturbant. Eadem conditio eſt ſuccini, quod terræ Pruſſicæ fœtus eſt, & identidem per maris fluctus ex imis terræ latebris elidiuur. Inter balſama liquida ſubterranea referri etiam debet petroleum, cujus uberem proventum Italiæ debemus.

Videntur balſama, tam liquida, quam ſolida & reſinoſa gummata eſſe ex ſubtili oleo, ſale acido & principio terreo mixta. Oleoſa & inflammabilia eorum ſubſtantia promtæ deflagrationis nota ſeſe profert, ſique ſingula deſtillationi ſubjiciuntur, utique ingentem olei quantitatem ſundunt: acidum vero concurrere ad eorum mixtionem, vel inde elucet, quia hæc ſingula igne tractata, in principio præter phlegma acidum liquorem exſtillant. Acidum autem ad reſinas, ſi concurrat cum oleo, formandas plurimum conferre, ſuperiori obſervatione ſatis oſtenſum eſt: principium vero terreum atro vapore & relictis cineribus non poteſt non in ſenſus incurrere. Neque humidum excludendum eſt elementum, quod gummatibus, quæ multum mucilaginis habent, & liquidis etiam balſamis utique inſitum videtur.

Ex varia itaque horum principiorum, ratione qualitatis & quantitatis, commixtione varietas illa corporum reſinoſorum & gummatum, quæ multum & conſiſtentia & ſapore & odore atque virtute diſſident, etiam dependet. Nihil enim eſt dubii, quin ſicciora plus terræ & acidi ſalis, quam olei & aquæ poſſideant, liquidiorum vero mixtionem plurimum oleoſæ & aqueæ ſubſtantiæ, minimum vero terrei & acidi principii ingrediatur.

Gratus, qui iis ineſt, ſapor & odor procul omni dubio à puritate & ſubtilitate partium ſulphurearum, quæ magis excoctæ, digeſtæ & maturatæ ſunt, proficiſcitur; cum ingratus à crudo potius & rudiori ſulphure & ſale, ad alcalinam & volatilem magis ac ad ſubtilem acidam naturam vergente, proveniat.

Quum vero reſinoſa ex valde activis, & ex parte quoque naturæ amicis conflata ſint corpuſculis; non amplius dubitandi cauſam babemus, quin in medicina illa præcipuum ſibi vindicent locum. Quoniam vero ignis ea eſt natura, ea vis atque potentia, ut rapidiſſimo & celerrimo motu contextum & temperiem corporum invertat, penitusque deſtruat, omnia inter ſe mirifice confundendo, ac denique gratum & naturæ acceptum ſaporem & odorem in ingratum & fœtidum commutet, neque minus eorum facultates temperatas, ut naturæ hoſtiles fiant, detorqueat; hinc facile apparet, ſi quis corporum balſamicorum vires, quas indigenas poſſident, ſalvas ac integras ſervare atque ad medendi uſum transferre velit, igne actioni hæc ipſa minime eſſe exercenda ac torquenda. Ambra, ſuccinum, benzoë, ſtorax, Peruvianum balſamum delicatiſſimo & ſuaviſſimo oleo, quo plena ſunt, labaſcentes vires egregie erigunt, quum ex adverſa parte combuſtio deſideratiſſimam illam virtutem prorſus ipſis detrahat.

Præſtat itaque citra texturæ per ignem deſtructionem ipſa balſama aut reſinas aptiſſimo menſtruo diſſolvere, ut eo commodius cum aliis miſceri & interne uſurpari poſſint; vel etiam expedit, nobiliorem ſulphuream & balſamicam partem ab aliis heterogeneis ſeparare & extrahere, ut præſtantiſſimi uſus eſſentiæ inde conficiantur.

Quod attinet ad ſolutionem balſamorum, v. g. Peruviani, de Mecha, de Copaiva, quæ quam promte menſtruis obſecundant ſpirituoſis, modo ſint omni phlegmate orbata & ſpiculis ſalis lixivioſi probe armata, promte hæc peragitur, æquales partes ſpiritus & balſami ſumendo. Ex gummatibus vero reſinoſis myrrha, benzoë, maſtiche, pars tantum ſulphurea & oleoſa extrahitur; terebinthinam vero

vero Venetam & ſandaracam penitus alkoholiſati probe ſpiritus diſſolvunt.

Succinum vero ſpiritus inflammabiles paulo difficulter aggrediuntur; extrahunt quidem mediante digeſtione teneriores ſulphureas partes, ſed tamen reſinoſæ & bituminoſæ ſubſtantiæ portio intacta relinquitur. Ratio, cur hoc reſinoſum corpus ſpirituoſis ſolventibus ita reſiſtat, hæc eſſe videtur: Succinum oon eſt fœtus regni vegetabilis, ſed in viſceribus terræ progignitur, adeoque ejus oleoſa pars, licet tenerrima ſit, tamen acido fixiori & rudiori terræ tam arcte eſt immixta, ut ab hiſce divelli poſſit. Quapropter alia eſt ineunda via, ut ſubſtantiam delicatiſſimam è ſuccino depromamus.

OBSERVATIO XVII.

Eſſentia ſuccini præſtantiſſima.

QUia in ſuccino, ceu reſina ſubterranea, ſuave & tenerum ejus oleum, quod naturæ valde conveniens & amicum roboranteque & balſamica virtute donatum eſt, tam firmiter & arcte partibus terreſtrioribus & acidis innexum & illigatum eſt, ut ægerrime inde divelli queat, opus eſt utique elave, quæ clauſtra hæc reſeret, & iovolucra, quibus irretitæ hærent partes illæ ſulphureæ, diſſolvat, atque hæc reperitur maxime in ſale alcalino fortiter calcinato. Si itaque una pars ſalis tartari exquiſite miſceatur cum æquali parte ſuccini electi atque in minutiſſimum pulverem contriti, & ad eminentiam quatuor digitorum ſufficiens ſpiritus portio affundatur, & prævia digeſtione per vitream cucurbitam ex arena deſtillaoio adornetur, omnino ſpiritus oleo ſuccini ſubtiliori & fragrantiori imbutus exſtillat, & per ſe virtute egregia roborante eminet; longe melius vero tincturæ præſtanti conficieodæ inſervire poterit.

Recipiendum eſt ſuccinum pellucidum præ fuſco & quod bruno ac obſcuro colore tinctum eſt, utpote ex teneriori ſubſtantia ſulphurea compoſitum, idque in mortario io minutiſſimum pulverem trituretur & lævigetur, poſtea ſuper marmore inſtillatio fiat olei tartari per deliquium & exactiſſime hæc invicem miſceantur, ut maſſa pultacea evadat, leniter exſiccanda; huic poſtea ſpiritus jam laudatus ſuccini ſufficienti quantitate ſuperſundendus eſt, fiat in vaſe vitreo clauſo, ſive phiala, ſub mitiori calore digeſtio. Ita obtinemus generoſam & præſtantiſſimæ efficaciæ eſſentiam ſuccini, virtute ſaporis & odoris gratia plurimum commendabilem. Commodiſſime ſumitur, ſi ejus aliquot guttulæ inſtillentur ſaccharo, vel ſyrupo florum tunicæ, vel acetoſitatis citri, & mane ad roborandum ſtomachum, caput & imbecille nervoſum ſyſtema ſumitur, aliquot calices potus calidi v. g. coffée vel ſuccoladæ deſuper bibendo; poteſt etiam cum vino dulci inter prandium ſumi. In mulieribus menſium negotium promovet, fluorem album coërcet, & affectibus rheumaticis egregie ſuccurrit.

Notabile eſt, quod hæc eſſentia aquæ infuſa non ita præcipitetur, ut aliæ eſſentiæ ſive ſolutiones oleorum & reſinarum efficiunt. Deinde paucæ ejus guttulæ, ſi ingenti quantitati aquæ inſtillantur, eam totam grato ſuccini odore replent; haud inevidenti teſtimonio, ejuſmodi medicinam, quæ tam late per minimas aquæ partes ſeſe diffundit, tenerrimæ naturæ, atque adeo in corporis noſtri fluida ſolidaque intimæ admiſſionis eſſe, ut inde à parva doſi etiam non mediocris ſit expectanda efficacia.

OBSERVATIO XVIII.

Vera & rara eſſentia ambræ.

DIu multumque adhuc inter Medicos & rerum naturalium ſcrutatores quæſtio de origine ambræ agitata fuit. Nonnulli fœturam regni animantium, alii vegetantium eam eſſe contendunt. Illi, ambram eſſe ſtercus cujuſdam avis peregrinæ orientalis, aſſerere non erubeſcunt, ea ratione in hanc ſententiam devoluti, quia ſæpius ungues vel etiam fruſtula roſtri occultata ibi reperiuntur, quæ igni commiſſa odorem ſalis volatilis empyreumatici emittunt, quod fere proprium ſolet eſſe corporum, quæ ex animantium familia ortum ſuum habent. Alii contra aſſeverare conantur, ambram eſſe ſpeciem mellis, quod apes rupibus maris apponunt, quod poſtea a calore ſolis attenuatum & digeſtum ejuſmodi ſubſtantiam fragrantem exhibeat. At vero experimentis chymicis protinus hic error manifeſto detegi poteſt; nam ſtercus omne & mel quoque ſolvuntur in aqueis menſtruis, ſed plaoe reſiſtunt ſpiritui vini rectificatiſſimo. Recentiorum quidam exiſtimarunt, ſingularem eſſe ſpeciem reſinæ, ſive lacrymæ, quæ ex arboribus adhuc incognitis orientalibus exſtillet, & in mare transferatur, ubi ulterius & ſolis calore & ſale marino excocta ejuſmodi reſinoſum corpus conſtituat.

Verum, præter multas alias rationes, ea maxime huic opinioni repugnat, quia omnia reſinoſa vegetabilium corpora levi labore in ſpiritu vini rectificatiſſimo phlogiſto ſolvuntur & extrahuntur, cum tamen id ipſum noo fiat cum ambra, quæ difficillimæ eſt ſolutionis in ejuſmodi ſpiritu. Et quia obſervamus, corpora inflammabilia, quæ ex terra naſcuntur, ut ſuccinum, bitumen Judaicum, carbo foſſilis, etiam difficilioris eſſe ſolutionis, neque tam lubenter conjugium inire cum liquore valde ſpirituoſo; hinc ſubſcribimus eorum ſententiæ, qui ſtatuunt, ambram ad bituminis genus eſſe referendam, cujus natales ſunt in terra, & ex cujus viſceribus fluctuum maris impetu ac vehementia evellitur & deſertur in mare. Reperitur autem illud maxime in mari circa inſulam Madagaſcar, quia hujus regionis tractus ſubterraneus procul omni dubio prægnans eſt ejuſmodi bitumine.

Quum igitur tam difficilis ſolutionis ſit ambra, hinc certe nullam adhuc genuinam ambræ ſolutionem in officinis conſpicimus. Nam eam plerumque parare ſolent cum moſcho, cum oleis cinnamomi, roſarum, vel etiam zibetho, & ita poſſidemus quidem ſuaviſſimi odoris eſſentiam, quæ etiam non caret ſua virtute & uſu; at parum participat de ambra, quæ potius intacta remanet. Quapropter hoa genuinæ eſſentiæ characteres ponimus:

1. Parari debet ex ſola ambra, nulla alia re ſolvenda admixta;
2. menſtruo fere totam reſolvi oportet:
3. ſi inſtilletur hæc eſſentia aqueo liquori, more omnium oleorum & reſinarum ſolutarum lacteſcat neceſſe eſt.

Paratur vero ſequentem in modum: Spiritus roſarum penitus dephlegmatus, non ſemel, ſed minimum bis, abſtrahatur à ſale tartari, forti igne uſto & calcinato, ita prodit ſpiritus, qui ſua penetrantia intimam mixtionem ambræ invadit ejuſque oleoſum contextum diſcerpit ac reſolvit.

Hæc ſolutio ſeu eſſentia ambræ inter remedia confortantia, & quæ debilitatum nervorum ſyſtema roborant, adeoque inter medicamenta, quæ morbis,

ex

ex deficiente robore nervoſarum partium oriundis, dicata ſunt, facile principem locum obtinet, neque vapore ita replet caput, vel commotiones atque agitationes in debili corpore provocat, ut quidem ea, quæ vulgo ex ambra, admixto moſcho vel zibetho, præparatur; ſiquidem ejuſmodi fragrantia debiles viros & fœminas, ſpaſmis obnoxias, minus commode ferre ex practicis notum eſt.

OBSERVATIO XIX.

De balſamo liquido prodeunte ex Santalo flavo.

LIgnum ſantali flavum eſt arboris Timorenſis bacciferæ, Sarcante dictæ, medulla ſolida, denſa, colore flaveſcens, ab integumentis, cortice nempe & ligno, ſeparata, ſaporis ſubamaricantis & aromatici, odoris fragrantis. Affertur ex China & Siam, arbor eſt excelſa inſtar juglandis, fructus fert inſtar ceraſorum. Santalum album eſt ejuſdem arboris medulla ſolida pallidior, odoris debilioris & ſaporis minus aromatici: quando arbores exſiccantur, ſola medulla eligitur, quæ, ſi non ſatis eſt odorata, ſantalum album appellatur. Mutuatur flavum ſantalum fragrantiam ſui odoris & ſaporem aromaticum a reſina, qua conſtat, teneriori, quæ etiam ſpiritu vini rectificatiſſimo promte extrahitur, ſi ipſe ejus raſpaturæ convenienti in quantitate infunditur. Per digeſtionem elicitur tinctura admodum flava, quæ leniori igne, abſtracto prius ſpiritu, inſpiſſata, balſamum liquidum, coloris bruni & odoris grati conſtituit, quod conſiſtentia & colore ad Peruvianum propemodum accedit. Hoc balſamum ſi rurſus ſolvitur in rectificatiſſimo ſpiritu, eſſeotia eximiæ virtutis balſamica inde emergit.

Experimentum hoc balſami Peruviani, item balſami de Copaiva, de Mecha, naturam atque geneſin clare manifeſtat, quippe nihil aliud ſunt balſama hæc, quam reſinæ liquidiores. Nam ſi reſinoſum ſantali principium in ſpiritu rectificatiſſimo ſolvitur & ſolutio inſpiſſatur, balſami conſiſtentiam induit, neque in ſolidam amplius reſinam convertitur; utpote cum in intimam ejus mixtionem particulæ quædam humidæ ſeſe inſinuaverint.

Quoad vires eſſentia flavi ſantali ad virtutem ambræ analepticam & ſedativam quam proxime accedit, atque in morbis, qui ex debilitate & atonia nerveo-membranoſarum partium naſcuntur, vel per ſe, vel peropportune cum eſſentia ligni aloës vel ſuccini miſceri poteſt.

OBSERVATIO XX.

Reſinæ duæ rariores, altera rubicundiſſima, altera odoratiſſima.

EX ſantalo rubro, quod arboris ſiliquoſæ & ſpinoſæ, quæ naſcitur in Malabra & Coromandel, medulla ſolida, ponderoſa & rubicunda eſt, cum ſpiritu vini colorem rubicundum extrahi, res vulgata admodum eſt, ſed novum & haud vulgare illud videtur, quod ex hoc ligno parari poſſit reſina obſcuri rubicundi coloris, quæ in exigua admodum doſi aliquot uncias ſpiritus vini colore ſanguineo elegantiſſimo tingit. Præparatur vero non alia ratione, ac vulgo confici ſolent reſinæ; ſuperfunditur nempe ligno raſpato non communis, ſed rectificatiſſimus ſpiritus, leni digeſtione extrahitur eſſentia, ſique ejus inſignem adepti ſumus quantitatem, ſpiritus abſtrahitur, & quod remanet liquidum, mitiori calori ad inſpiſſandum committitur; ita pulvis remanet ex atro rubicundus, cujus particula, in ſpiritu vini ſoluta, ingentem quantitatem ſpiritus eleganti & ſaturate rubicundo colore imbuit.

Hæc reſina id habet peculiare, quod primo omnis ſaporis & odoris expers ſit, adeo, ut licet accendatur, nullus tamen plane odor percipiatur; ſecundo, quod accenſa quidem ardeat, ſed mirifice ſpumeſcat & magnam terræ copiam relinquat: tertio, quod ſpiritum vini elegantiſſime coloret, minime vero ullum oleum, ſive expreſſum, ſive deſtillatum ſit, tingat, neque etiam ſolvatur ab iis, quod eam ex terreſtri ſubtiliori ſubſtantia magis, quam ex oleoſa & pingui conſtare luculenter oſtendit. Uſus ejus poterit eſſe ad tingenda & occultanda medicamenta, & quoniam ſaturato colore rubineo tingit ſpiritum, ad injectiones vaſorum arterioſorum in capite, ſi ſanguine deſtituta fuerint, in rebus anatomicis commodiſſime uſurpari poteſt.

Altera reſina, minus, quod ſciam, nota, vel unquam deſcripta, eſt tam fragrantis odoris, ut illi ſimilem vix reperire liceat, & præparata à nobis eſt ex cortice, in omnibus officinis proſtante, cujus tamen natales una cum viribus Medicis & Pharmacopœis incogniti ſunt. Eſt vero hic ipſe cortex Thymiamatis, qui accipit nomen ſuum a vocabulo *θυμίαμα*, quo Græci omne ſuffimentum appellarunt. Hic cortex videtur relictum quoddam magma compreſſorum ſoliorum & corticum ex arbore. Noſtra quidem ſententia videtur eſſe cortex arboris ſtoracis, ex qua liquida ſtorax exprimitur, & arbor eſt Aſiæ minoris Ciliciæ, cui etiam ſententiæ favet Serapion, qui pro cortice ſtyracis arboris eum habet, expreſſæ & excoctæ liquidæ ſtyraci ſuperſtite, præſertim cum ejus odor cum odore ſtyracis liquidæ quam maxime conveniat. Veteres thus Judæ rum appellabant, quia Judæi frequenter co ad ſuffimigia uſi dicuntur.

Fecimus cum eo experimentum, affundendo ſpiritum vini rectificatiſſimum, qui ſtatim extraxit eſſentiam valde nigram, eſſentiæ balſami Peruviani æmulam, quæ ſi infunditur aquæ communi, protinus lacteſcit. Abſtractus ſpiritus odoris eſt fragrantiſſimi, & ita diffundit ſuum odorem, ut à drachma una aliquot menſuræ aquæ odorem fragrantem mutuentur. Relinquitur reſina ſatis copioſa atque ex libra una corticis unciæ duæ ad minimum reſinæ haberi poſſunt. Hæc reſina identidem ſuavem & fragrantem odorem exhibet, & commodiſſime extracto ſtoracis, benzoe & balſamo Peruviano, ad efformandam maſſam odoratam, calidæ fornaci illinendam, poteſt admiſceri.

Uſum & vires quod attinet, deprehendi tum in reſina, tum in eſſentia & ſpiritu peculiarem virtutem anodynam, quæ levat dolores & ſomnum infert; quare non ſine fructu in tuſſi compeſcenda convulſiva hocce medicamento me uſum fuiſſe recordor.

OBSERVATIO XXI.

Singularis reſina errhinæ facultatis.

REſidet hæc ipſa & extrahitur ſingulari encheireſi ex ligno guajaco, quod ex India occidentali in noſtras regiones adfertur. Lignum eſt ſolidum, & ob copioſam reſinam, qua ſcatet, ponde-

roſiſſimum; nam aquæ injectum fundum petit, quod aliis lignis negatum eſt. Hujus arbor naſcitut in Mexico & valde ſimilis eſt noſtræ juglandi; eſt arbor hæc hexapetala, nucifera, & binas nuces in putamine habet incluſas: tota ſucco reſinoſo, valde acri, cum quadam amaritie, copioſiſſimo referta eſt: cortex ejus eſt valde gummoſus, ex quo inciſo exſtillat gummi, quod acredine ſua linguam valde afficit. Medulla hujus arboris ſolidiſſima, nigri vel etiam variegari coloris maculis ſtipata, maximaque ex parte reſinoſa eſt; ſiquidem ex ejus libra una miniſterio ſpiritus rectificaoſſimi vini minimum unciæ duæ reſinæ haberi & extrahi poſſunt. In hac reſina vel exſiccata, vel in ſpiritu vini adhuc liquida reſidet ſummum adverſus luis venereæ virus præſidium alexipharmacum, ſi ſecundum medendi leges recte uſurpetur.

At vero præter reſinam hanc, quæ beneficio ſpiritus vini elicitur, adhuc alia reſiniſormis ſubſtantia, non parum ratione ſaporis & viruris à priori diſſidens, ex hoc ligno poterit obtineri, idque non per maceraoonem cum menſtruis ſpirituoſis, ſed per ſimplicem & paulo longiorem coctionem cum aqua communi; quando nempe ligni guajaci decoctum leni inſpiſſatur igne, tunc in fundo vaſis reſiduum manet ſpiſſamentum quoddam reſiniſorme, quod balſamici & grati odoris eſt, ſaporis acriuſculi, quod in pulverem tenuem redactum & naribus admiſſum, ſtimulando glanduloſas illas, quæ narium oſſa inveſtiunt, tunicas pituitam ibi hærentem potenter colliquat atque educit, adeo, ut omnibus à multo jam tempore notis & expertis errhinis, propter eximiam, quam exſerit, efficaciam, mihi reſina hæc præferenda videatur. Nam præter vim errhinam & ſtimulantem ſimul quandam poſſidet ſacultatem roborantem, nervoſis capitis partibus amiciſſimam.

Differentia inter reſinam hanc, quæ decoctione cum aqua paulo diuturniori extrahitur, & inter eam, quæ menſtruo ſpirituoſo educitur, hæc eſt: illius exigua admodum, reſpectu hujus, portio eſt, ſapor vero eſt ſalino-acris, qualis in altera copioſa non obſervatur, quæ etiam, ſi acceoditur, non tantam quantitatem terræ relinquit, quam quæ per decoctionem parata fuit.

Hoc experimentum nobis perſpicue aperit modum, quo ligni guajaci decoctum ex aqua operationem ſuam in lue Gallica ſananda exſerit. Quilibet eoim facile hic perſpicit, in decoctum non niſi hanc reſinam acrem, errhina facultate donatam, tranſire, relicta in ligno copioſiori & magis oleoſa illa reſiniformi ſubſtantia. Quemadmodum itaque reſina hæc ſpiculis & ſtimulis ſuis ſalino-acribus vellicando glanduloſas narium tunicas, fundit & liquat tenacem pituitam; ita nullum dubium eſt, quin ligni Guajaci decoctum ſpiculis iſtis ſalino-reſinoſis roboratum, dum accedit ad partium ſolidarum glanduloſos tubulos, eos eadem ratiooe vellicando & ad validiorem conſtrictionis motum invitando, corruptos & tenaces, qui ibi hærent, humores colliquet, eoſque è latibulis ſuis excuſſos ad expulſionem è corpore idoneos reddat, quæ primaria in hoc morbo ſanando medentis debet eſſe intentio.

OBSERVATIO XXII.

Spiritus & balſamum liquidum maſtiches, item camphoræ.

SUmitur maſtiches electæ albiſſimæ libra dimidia, pulveriſata cum æquali pondere ſalis tartari exacte miſcetur in mortario, poſtea ſpiritus vini rectificatiſſimus in cucurbita affunditur ad eminentiam quatuor digitorum, leniori ſubmiſſo calore ſolvitur reſina in ſpiritu & obtinetur eſſentia valde reſinoſa, quæ loco vernicis uſurpari poteſt; calore aucto deſtillat in receptaculum ſpiritus, oleo ſubtili balſamico hujus reſinæ imbutus, & ſaporem & odorem maſtiches exacte referens.

Notandum in hac deſtillatione eſt, quod leniſſimo igne peragi debeat, alias paulo majori admoto, omne, quod eſt in cucurbita, tranſcendit alembicum, ut denuo deſtillatio ſit inſtituenda. Rationem hujus phænomeni hanc damus: Solvitur maſtiche fere tota in ſpiritu, ſique calor accedit paulo fortior, ſpiritus vini, partibus gummeis & tenacibus irretitus, molitur avolare; ſed quia propter involucrum illud, quo tegitur, impeditur, hinc in ſpumam glomeratur tota maſſa, quæ attollitur, & quam facile ſic alembicum ſuperaſcendit. Simile obſervatur, ſi ad vernicem ſaturatam conficiendam ſolutio ſandaracæ, cum ſpiritu vini rectificatiſſimo facta, arenæ calori committitur io vaſe vitreo vel cucurbita, ubi paulo fortiori igne admiſſo, totam ſolutionem extra vaſa emiſſam fuiſſe obſervavimus. Hinc in deſtillandis vel evaporandis iſtis ſolutionibus opus eſt, ut regimen ignis curioſius obſervetur, leniori calore adminiſtrato.

In deſtillatione hujus ſpiritus illud notabile occurrit, quod reſiduum hujus ſolutionis ab abſtracto ſpiritu perfectum balſamum liquidum, inſtar terebinthinæ vel balſami de Copaiva, quoad conſiſtentiam repræſentet, & rectiſſime etiam balſamum maſtichinum vocari mereatur.

Hoc balſamum promtiſſime totum ſolvitur in ſpiritu vini rectificatiſſimo, non ſecus ac terebinthina vel Peruvianus balſamus, vel balſamus de Copaiva, & nihil aliud eſt, quam maſtiche in formam liquidam redacta. Quare vero non amplius ſuam priſtinam ſolidam naturam aſſumat, ratio hæc eſt: reſinæ ex principio oleoſo, terreſtri & acido concretæ ſunt, atque ab horum elementorum connubio ſolidam conſiſtentiam accipiunt. Quando igitur particulæ rudiores & magis terreæ per ſolutionem ſeparantur, & acidum etiam per additum alcali infringitur, perit ſoliditas, corpuſque fluidum ſeu liquidum evadit.

Eodem etiam modo ex ſuccino ſoluto in ſpiritu vini rectificatiſſimo mediante ſale alcali per lenem abſtractionem balſamum reſinoſum liquidum parare licet, quod etiam ſimili ratione cum benzoë, ſandaraca, gummi elemi, animæ &c. fieri poſſe deprehendimus.

Ex hac mechanica chymica clariſſime innoteſcit, balſama illa, quæ ex India utraque & calidis regionibus ad nos feruntur, ut balſamum de Mecha, Peruvianum, liquidambra, de Copaiva, non niſi reſinas liquidas eſſe, ob acidi, quod coagulationis principium eſt, parciorem in mixtione admiſſionem; ſiquidem dubio procul ab ardore ſolis, qui bis regionibus graviter incumbit, acidum deſtruitur.

Pari ratione camphora, quæ eſt oleum coagulatum ſubtiliſſimum, quod a calore totum avolat, in mixtionem ſuam etiam recipere videtur ſubtilius quoddam acidum, à quo ſolideſcens ejus forma petenda eſt. Si itaque hanc ipſam auferre velimus, poteſt id fieri, ſi miſceatur cum ſale tartari & cum ſpiritu vini rectificatiſſimo inſtituatur deſtillatio, tunc ſpiritus prodit, camphoræ corpuſculis valde ſaturatus, ſapore & odore teſte. Id vero non vulgare & maxime notatu dignum eſt, quod hic ſpiritus aquæ infuſus non lacteſcat, nec camphoræ quicquam præcipitetur, uti cum ſpiritu vini camphorato

phorato id evenit. Deinde, quod remanet ab abſtractione ſpiritus, ſolutio camphoræ valde ſaturata eſt, ſed coloris bruni, quæ magnopere camphoram ſapore æmulatur, ſi vero in aquam inſtillatur, non ut ſpiritus vini camphoratus in craſſum coagulum abit, ſed commode cum aqua miſceri poteſt. Nam ſal tartari, mixtionem hujus corporis intimam ingrediens, oleoſas craſſas partes reſolvendo & ſubtiliores acidas invertendo, efficit, ut in ſubtiliſſimas partes, non amplius coagulabiles, hoc corpus reſolvatur, & mutatus etiam albus color in brunum evolutioni ſulphuris ſive principii phlogiſti, per alcali factæ debetur.

Tractatio camphoræ ita inſtituta inſervit in Medicina & Chirurgia egregiis uſibus: notum quippe eſt, cum aqueis vehiculis & menſtruis camphoram noo poſſe miſceri, ſed ſtatim ferri præcipitem, hac vero ratione intima mixtio obtioeri poteſt: hinc commodiſſime ita miſcetur cum collyriis, cum epithematibus ad caput, cum cataplaſmatibus & gargariſmatibus. Ad inflammationem oris & faucium utiliſſimum eſt gargariſma, ſi v. g. aquæ florum ſambuci vel ſalviæ aut roſarum portio nitri & pauxillum hujus ſolutionis admiſcetur.

OBSERVATIO XXIII.

De medicamentis ex balſamo Peruviano nobiliſſimis.

Balſamum illud Americanum, ex Peru allatum, præſtantiſſimarum eſſe virium, & odoris fragrantia & ſapor aromaticus manifeſte declarant. Primo ejus uſum tantummodo inter remedia externa admiſerunt, procedente vero tempore etiam interne quidam Medicorum & Chymicorum hoc balſamum uſurpare cœperunt, dum partim pilulis illud admiſcuerunt, partim etiam ejus ſolutionem, in ſpiritu vini rectificatiſſimo factam, miſcendo illam cum ſaccharo vel aliis mixturis, in uſum vocarunt.

At vero longe efficaciora remedia inde depromi poſſunt, ſi chymica arte tractetur. Haud igitur abs re fore putamus, ſi quæ cum eo tractavimus, hoc loco diligentius perſequamur.

Primo, deſtillando illud cum aqua ſimplici ex veſica, nacti ſumus oleum fragrantiſſimum, rubrum, omnis empyreumatis expers, ſed ex libra ejus dimidia vix ſemi unciam obtinuimus. Diffluit quidem hoc oleum in rectificatiſſimo ſpiritu, ſed inſignem ejus quantitatem deſiderat, quia paulo difficilius ſolvitur. Hoc oleum, in ſpiritu rectificatiſſimo roſarum ſolutum, eſſentiæ ſuccini, ambræ, ligni aloës commode admiſceri poteſt, quum eorum balſamicam roborantem virtutem in morbis, ex generis nervoſi debilitate ortis, non parum augeat atque intendat.

Secundo, ex Peruviano balſamo elegantiſſimum ſpiritum præparari curavimus ſequentem in modum: duas partes hujus balſami cum una parte ſalis tartari trituratione & lævigatione exquiſitiſſime miſcuimus, addita ſpiritus roſarum optimi ſufficienti quantitate, & debita encheireſi ex arena madefacta inſtruximus deſtillationem per alembicum, & gradus ignis bene ſervando omne liquidum ad ſiccitatem uſque abſtraximus. Hac ratione obtinuimus ſpiritum, & ſaporis & odoris gratia, multo magis vero virtute analeptica & roborante commendabilem. Obſervatum quoque nobis eſt, eum efficaciter urinam pellere, & hac ratione calculorum in renalibus tubulis concretioni occurrere. Tranſit mox in ſyrupum eximiæ virtutis balſamicum, ſi ejus drachma una unciis tribus julepi roſarum admiſceatur, qui ſyrupus merito omnibus aliis ob gratiam, quam conciliat medicamentis, ſingularem præferendus videtur.

Tertio, à plurimis jam inde annis in uſu nobis fuit frequentiori ſpiritus volatilis balſamicus, quem ex ſale volatili eboris, ſale tartari & balſamo Peruviano, æquales horum partes inter ſe miſcendo, affuſione ſpiritus rectificatiſſimi vini præparavimus. Spiritus hic propter vim, quam exſerit diſcutientem & diaphoreticam, neque minus tonicam & roborantem in morbis, ubi maſſam ſanguinis & humorum in corporibus frigidioribus in motum excitare & tranſpirationem augere convenit, cum ſummo profectu uſurpatur, eumque longe multumque ſpiritui ſic dicto *Buſſii*, æque balſamico, antehabendum eſſe, non ſine ratione affirmamus.

OBSERVATIO XXIV.

Hiſtoria vini Tockavienſis Hungarici cum ejus indole, geneſi ac virtute.

Corpora, quæ ignem facile concipiuot, oleoſa & reſinoſa, ad examen chymicum hacteous revocavimus, eorumque ſalutares vires ſatis perſpicue deteximus. Jam vero ad ea, quæ multum affinitatis cum iis habent, & ejuſdem fere progeniei ſunt, ſpiritus nimirum inflammabiles nos accingemus examinandos, ut, quas facultates alant, & quid ad uſum chymicum & medicum conferre poſſint, aliquanto clarius perſpiciamus.

Quum vero ejuſmodi ſpiritus phlogiſti inque flammam concipiendam promtiſſimi, fructus ſint vinoſæ fermentationis; placet maxime omnium vinorum nobiliſſimum Hungaricum, & quidem Tockavienſe, ratione originis & indolis ſuæ paulo accuratius hoc loco deſcribere.

Eſt vero vinum Tockavienſe partus ſuperioris Hungariæ, & naſcitur in civitatibus maxime ſubmontanis, in comitatu Zemplenienſi ſitis, quæ vocantur Mad, Tolezua, Benye, Talya, Schadan, Kereſtur, Tarzal, Serenſch & Tokacy. Solenne vero eſt, omnia, quæ circa ſubmontana iſta loca ſuccreſcunt, vina per excellentiam Tockavienſia appellare; ſiquidem in eo præjudicio mercatores verſantur, quod circa Tockay provenit vinum, illud reliquis ſubmontanis eſſe præferendum, cum tamen omnia fere ſint æqualia: quamvis non negare liceat, quod certa hujus promontorii pars, ex 600. paſſibus conſtans & ad meridiem ſpectans, excellentiſſimi vini genitrix ſit.

Deinde celebris eſt ille diſtrictus vinearum in territorio civitatis ſubmontanæ Tarzal, qui ſeſe extendit latitudine ad 3000. paſſus, in longitudine vero circiter 9000. paſſus habet. Hæc duo loca vicina vocantur *der Zuckerberg*; & quamvis vina, quæ in *Zuckerberg* Tockavienſi & Tarzalienſi proveniunt, ſint præſtantiſſima, tamen eorum non tam parva ſuppetit quantitas, ut ſecundum communem opinionem Auguſtiſſimi Imperatoris menſæ tantum inſerviat.

Quod autem in hiſce locis ex omnibus Europæ vinis ibi creſcat præſtantiſſimum, digniſſimum utique eſt, ut hujus rei cauſæ inquirantur. Primo vero Hungaria alit præſtantiſſimas uvarum ſpeciea, inter quas quædam vocantur *Augſter* à tempore maturationis, quod plerumque in principium menſis Auguſti incidit. Incolæ has uvas ſemipaſſas vocant *Manckler*, iiſque utuntur loco paſſularum ma-

majorum, quarum ſimilitudinem exprimunt. Ad nobiles uvas, præſtantioris vini genitrices, pertinent etiam moſchatellinæ, quæ nomen ſuum debent ſucco delicatiſſimo, qui & ſapore & odore nucem moſchatam æmulatut. Ad has proxime accedunt eæ, quas dicunt *Mayer-Weintrauben*, quoniam ſucci, quem intus ſovent, ſapor & odor herbæ majoranæ perquam ſimilis videtur. Sequuntur uvæ, quas vocant *Geiſſ-Dutten-Trauben*, quarum baccæ craſſa & virideſcente teguntur membrana, & formam habent papillæ caprillæ ſimilem, ſucco abundant, qui maxime uſui dulciariorum inſervit. Inter uvas nobiliores dantur etiam quædam vilioris notæ, albæ, pallidæ, rubicundæ, quæ etiam ſuccum ſovent copioſum, ſubdulcem, virtute tamen debiliorem.

Recenſitis iſtis nobiliſſimarum uvarum ſpeciebus, quas Hungaria ſuperior, partim & inferior alit; proximum jam eſt, ut quomodo variæ vini ſpecies ex iſtis elaborentur, paulo clarius exponamus; præſertim cum perpaucis hoc cognitum eſſe ſciam, nos vero à popularibus fide dignis id accepimus.

Primum & delicatiſſimum præparant ex uvis, quas vocant *Augſter-Trauben*, quod ab incolis vocatur Eſſenz. Colligunt ſigillatim uvas, ultra conſuetum maturationis gradum excoctas & ſemipaſſas, quas etiam interdum, ſi ſolis calore non ſatis ſiccatæ fuerint, mitiſſimo furni calori committunt, ut magis flacceſcant, eaſque à racemis revulſas torculari ſubjiciunt, cujus forti preſſione ſuccus elicitur, nectaris ſuaviſſimi æmulus, qui exacto deſpumationis tempore vinum præbet generoſiſſimum, oleoſum, quod diu dulce manet, & ſpatio unius anni demum defecatur, caroque venditur pretio, & magnatum menſis inſervit, quod mercatores pro aliis vinis perficiendis emunt.

Secundum genus dicitur *Ausbruch oder Beer-Wein*, quod paratur ex uvis nobilioribus invicem collectis, ex quibus, ſeparatis racemis, torculari identidem exprimitur ſuccus dulciſſimus, cui poſt aliquot dies ferveſacto adjiciunt uvas ſemipaſſas; ita fervente muſto dulcedo uvarum paſſarum extrahitur: vinum fit dulciſſimum, oleoſum, ſaporis gratiſſimi, cujus dulcedo valde diu immutata durat.

Tertium genus eſt, quod conficitur ex puro muſto nobilium uvarum, quod fermentatum dat vinum valde ſpirituoſum, minus dulce, limpidum.

Sequitur poſtea quartum genus, quod ex diverſis uvarum ſpeciebus, nobilibus & ignobilibus, parant, & ſic muſtum copioſum acquirunt, quod peracta fermentatione vinum quoque nobile præbet, ſed non adeo generoſum.

Hæc vina Hungarica in eo aliquid ſingulare præ aliis vinis habent, quod quædam ex iis, præſertim *Ausbruch und Beer-Wein*, diutius ſervent ſuam dulcedinem: deinde quod aromatico ſapore & odore prædita ſint; tum, quod vim habeant diaphoreticam & liberalius etiam bauſta nullum dolorem in capite, nullum languorem in artubus relinquant: denique quod vappam non facile contrahant, etiam ſub aëris liberioris admiſſione, & per multos annos conſervari poſſint.

Eſt vero Hungariæ regio ad optima vina gignenda opportuniſſima, quia in illo terrarum ſpatio ſita eſt, quod gradu elevationis poli quadrageſimo & quinquageſimo deſcribitur. Nam conſtans eſt obſervatio, has regiones, quæ hunc elevationis poli gradum habent, ad vinum generoſum progignendum eſſe aptiſſimas. Hæc lætiſſima cœli regio ſibi ſubjectam habet Portugalliam, Hiſpaniam, Galliam, Italiam, magnamque partem Germaniæ, Auſtriam, Styriam, Carinthiam & fere totum tractum Rhenanum, Hungariam, Tranſylvaniam & eximiam partem Græciæ, quæ terræ continuo & cohærente tractu exporrectæ, vina omnium præſtantiſſima proferunt. Eſt enim his in regionibus efficacior ſolis operatio, quam in reliquis, neque enim nimia & perpetua ſiccitas ibi eſt, ſed abundantia roris præſertim nocturni: hic ad nutritionem, ſolaris vero calor ad ſucci meliorem coctionem, digeſtionem & maturitatem utique multum confert. Naſcuntur porro Hungarica vina in ſummis montibus, ſolem orientem vel meridianum reſpicientibus: hæc autem locorum poſitura generoſo vino maxime favet. Spirat enim in ejuſmodi montibus aër puriſſimus, nullis effluviis peregrinis contaminatus, ſuntque illi ab omni ventorum ſeptentrionalium injuria immunes, dumque præruptis jugis vividiores ſolis radios excipiunt & verſus ſe invicem reflectunt, calorem augent, conceptumque diutius retinent. Aër autem purus, vegetus & ſolis calore extenuatus ſucco nutritio uvarum ſe intime miſcet atque inſinuat, ipſique ſubtilitatem & quandam ſpirituaſcentiam conciliat, vinaque maxime ſalubria reddit, ut promtius minimos etiam corporis humani tubulos tam ſecretorios, quam excretorios tranſeant.

Deprehendimus inſuper, ad præſtantius vinum generandum loca montoſa & declivia, ubi in eorum radicibus flumina feruntur, eſſe aptiſſima. Nam ſi loca natalia eorum vinorum, quibus naturæ benignitas Germaniam noſtram fortunavit, conſideramus, obſervare licet, nobiliſſima vina in tractibus montanis, maxime ſoli orienti vel meridiano oppoſitis, circa flumina, quæ infra tranſeunt, prognaſci, & aliis etiam propter nobiliſſimam virtutem vulgo præferri.

Quis eſt, qui neſciat, in Franconia vinum Würtzburgenſe, Wertheimenſe, Klingenbergenſe, quæ omnia in montibus Mœno vicinis proveniunt, cæteris eſſe ſuperiora? Quorſum etiam ſpectant vinum Nierenſteinenſe, Hochheimenſe, Muchelbachenſe, Cochheimenſe, quæ non procul à Mœni fluvio producuntur. In montibus circa fluvium Rheni poſitis ptodeunt Bacheracenſe, Rudelsheimenſe, Laubenheimenſe, Johannesbergenſe & hujus generis plura. Circa fluvium Moſæ quæ creſcunt, ex his celebrantur Duſemundenſe; circa fluvium Kocher proveniunt etiam nobiliſſima Neccarina; in montibus, quos transfluit fluvius Albis, optima vina, quæ ſuppeditat Bohemia & Miſnia, ptoferuntur. Eodem modo ſeſe res habet cum vinis Auſtriæ, quorum præſtantiora in locis montanis circa Danubium extant. Patet hinc etiam ratio, quare vinorum circa lacum Neoſidlenſem optimorum ſit proventus, & loca illa ſuperioris Hungariæ ſubmontana, ubi generoſiſſimum & Tockavienſe vinum abundat, ſuperius enumerata, in confinio fluviorum, præſertim Teyſſe, poſita ſint.

Nam præter ſolis efficaciam vinorum præſtantia nutrimento uvarum teneriori & ſubtiliori plurimum debetur. Jam vero quia montes expoſiti ſunt nocturnis roribus, qui circa confinia fluviorum ſunt abundantiſſimi, ac ſubtiliſſimam & æthereo principio intermixtam aquam ſovent, non mirum eſt, rorem optimum eſſe nobiliſſimarum vitium nutrimentum. Fatendum quidem eſt, rorem nocturnum per ſe ad nutriendas vites non ſufficere, ſed pluviæ ut accedant neceſſe eſt, quæ plenius nutrimentum toti vitium compagi afferant. In eo tamen poſita eſt differentia, quod copioſæ pluviæ, in locis planioribus collectæ & diu ſtagnantes, putredinem facile contrahant, valdeque craſſum & minus digeſtum nutrimentum reddant. Ubi vero poſt humectationem terræ, quæ vites alit, citius delabuntur, nulla harum ſtagnatio locum invenire poteſt.

Quod

Quod vero etiam plantæ ſolo rore & humido in aëre contento ſuccreſcere & diu durare poſſint, abunde teſtantur ea, quæ ſolidis ſaxis, quæ arenis & exſuccis terris innaſcuntur. Telephia, ſedorum ſpecies, vermicularis illa, & quæ majoribus ſedis accenſeri ſolet, aloë, facile oſtendunt, ſe fluidi aërei eſſe progeniem.

Poſtremo etiam ſoli natura atque indoles ad nobilioris vini proventum utique multum facit; conſtantis enim obſervationis eſt, nobiliſſima vina, ubi creſcunt, ſolum habere non valde pingue, lutoſum, craſſum, nigrum, ſed potius ſaxeum, arenoſum & ex ſciſſili lapide compoſitum. Videtur quidem primo intuitu ejuſmodi terra valde infœcunda & ſterilis, & progignendis ac fœcundandis plantis & fructibus minus idonea; ſed tamen res aliter ſe habet cum vitibus, quæ ſi nobiliſſimum ſuccum ferre debent, utique talis terræ indoles huic rei aptiſſima eſt, & quidem eas ob cauſas, quia arenoſæ, calcariæ & ſaxoſæ ejuſmodi terræ diutiſſime retinent ſolares radios, qui hic concentrati radices blando ſuo calore fovendo efficiunt, ut nutrimentum per omnes ejus poros facilius tranſeat. Deinde dum per hujus generis terras, quaſi per cribrum, innumeris poris pervium, humiditates & pluviales aquæ tranſmittuntur, has ipſas non modo attenuant, inque minimas partes diſſolvunt, ſed & craſſiores & rudiores partes ſeparant ac detinent, ut longe ſubtilior ſuccus nutritius evadat.

In diverſiſſima igitur ſoli natura, & quidem non ſine ratione, diverſi ſaporis, ſalubritatis & inſalubritatis vinorum cauſas poſitas eſſe exiſtimamus. Neque enim ignotum eſt, mirifice inter ſe ratione ſaporis & odoris differre vina Rhenana, Franconica, Hungarica, Moſellana, & alia etiam aliis eſſe ſalubriora; quam differentiam ſolo natali ſi quis adſcribere velit, is utique neutiquam errabit. Dici enim vix poteſt, quam diſſidens planeque diverſa ſit natura atque indoles ſoli & terræ, quod vel ex colore, odore, textura, conſiſtentia, poroſitate, craſſitie, imo ex deſtillatione aliiſque laboribus mechanicis & chymicis ſatis ſuperque cognoſcimus. Mirum itaque eſt, quod vineæ, quæ habent eundem ſolis adſpectum, quæ etiam in ejuſdem altitudinis montibus poſitæ ſunt, & ejuſdem generis vites alunt, vina tamen ratione præſtantiæ, ſalubritatis, ſaporis ac penetrantiæ admodum diverſa proferant. In cujus rei illuſtrationem ut ſaltem unicum adducamus exemplum, notum eſt, vina, quæ circa pagos Hochheim, Kochheim & Caſſel, è regione urbis Moguntiæ, producuntur, naſci ex unius generis vitibus, quæ etiam eodem modo tractantur, eodemque prorſus ſole foventur; nihilo minus præſtantia mire inter ſe differunt, ut longe etiam cariori pretio Hochheimenſe præ Kochheimenſi, & hoc præ Caſſellano ematur.

Quum vero nihil fiat ſine ratione, valde credibile eſt, hujus differentiæ cauſam referendam eſſe ad ſoli diverſitatem, quæ non adeo aperte in ſenſus incurrit. Et quum etiam vinum Hungaricum ratione ſaporis & odoris aliquid habeat præ aliis vinis peculiare ſibique proprium, & ſpiritus etiam ex eo deſtillatus ſaporem & odorem exhibeat ſingularem, nullum ſane dubium eſt, quin hoc ſoli natalis peculiari naturæ ſit adſcribendum.

Id vero hoc loco non intactum prætermittere poſſumus, quod ſalubris & præſtantiſſima vini Hungarici, præſertim ſuperioris, indoles communiter, imo ab ipſis incolis etiam ſolo, ubi vites creſcunt, aurifero adſcribi ſoleat, eo quod terra Tockavienſis roborans in ſe ſulphur copioſum contineat. Quin imo variæ circumferuntur hiſtoriæ & literis etiam mandatæ ſunt, de quibus legi poſſunt Jac. Tollii *epiſtolæ itinerar.* in ipſis botris & acinis compactas ſæpius auri atomos, mire ſplendentes, fuiſſe repertas, ita ut etiam membranulæ exteriores auro quaſi obductæ fuerint. Et aiunt, in Tockavienſi tractu, ubi generoſiſſima naſcuntur vina, videri non raro aurum inſtar funiculi rotundi ſimul è terra enaſci; quas tamen hiſtoriolas in medio relinquimus, utut non de earum fide dubitandi prægnantes habeamus cauſas. Id ſaltem dicimus, nec aurum, nec alia metalla ad fœcunditatem terræ, multo minus ad ſuccos vegetabilium nobilitandos, & ſalubrea reddendos, quicquam conferre poſſe.

Nunc erit ſolvenda quæſtio, quare vina generoſa Hungarica tam diu dulcedinem ſuam retineant, cum Italiæ & aliarum regionum calidarum potentia vina eam facile deperdant. Supra jam memoravimus, diverſis modis tractari & præparari vina Hungarica, ex qua peculiari tractatione erit etiam petenda ratio durantis illius dulcedinis. Nam ubi ſuccus ex uvis nobilioribus & maturis ſemipaſſis & exſiccatis elicitur, qui eſſentia dicitur, diutiſſime manet dulcis. Deinde quando muſto ſubdito calore ferventi immittuntur uvæ paſſæ vel aliæ adhuc recentes, dulcia identidem vina emergunt, quorum dulcedo diutiſſime durat. Quæ vero non ex ſiccatis uvis vel ex muſto fervefacto proveniunt vina, ea utique, non ſecus ac alia vinorum genera effervefcentia, gratum ac dulcem ſuum ſaporem amittunt; idque etiam fit in noſtris regionibus. Nam ſi quis muſta recentia calori vel igni admoveat, ut ex parte ebulliant, quemadmodum additis herbis, vina v. g. cochleariæ, enulæ, abſinthii, meliſſæ parantur, non amplius ita effervefcunt, ſed dulcedine diutius linguam afficiunt. Eadem encheireſi in inſulis Canarienſibus vina, quæ dicuntur *Sect*, item Hiſpanica, vina de Tint, de Alicante incolæ parare ſolent. Cauſa igitur durabilis illius dulcedinis non eſt à natura, ſed dependet ab artificio, ab igne nempe & calore, qui hunc peculiarem effectum producit, eo quod fermentationis actum præpediat, qua unio dulcium diſſolvitur ac deſtruitur, ingenſque mutatio ipſi muſto ratione qualitatis inducitur.

Fermentatio vero eſt nihil aliud, quam motus inteſtinus aëris & ætheris partiumque aquearum in muſto contentarum, qui partes, quæ mixturam dulcium corporum conſtituunt, diſſolvit, particulaſque acidas & ſulphureas terreaſque, quæ inter ſe commixtæ dulcedinem formant, à ſe invicem ſeparat, adeo, ut acidum incipiat in ſulphureum ac terreum principium agere, unde fit ebullitio, ſpumeſcentia & evaporatio partium ſulphurearum, nec non dejectio partium craſſiorum terrearum in fundum, qui motus ebullitionis dum diu durat, acidum cum ſubtiliori ſulphure & phlegmate ſeſe arctius conjungit rurſus, & vinum inde ſurgit, ſive liquor acido-ſpirituoſus.

Quodſi vero per calorem muſtum fervefit, & ex parte ebullit, particulæ aëreo-æthereæ & ſubtiliores aqueæ, quæ prima ac præcipua motionis illius inteſtinæ fermentativæ cauſa efficiens ſunt, ex intimis muſti poris exturbantur atque aufugiunt; unde neceſſario ſequitur, ut partium liquoris dulcis ſalva & integra maneat textura ac diſpoſitio, & inimica earum ſeparatio impediatur.

Quum vero non omne principium aëreo-æthereum & ſubtile humidum per fervefactionem evaporet, ſed quædam pars ejus remaneat, impeditur quidem vehemens fermentationis actus, ſed tamen remiſſior & lenior ſpecies fermentationis adhuc manet, à qua etiam defecatio ſucceſſiva &

ſpirituaſcentia blandior horum vinorum dulcium producitur.

Ultimo loco, unde vinorum Hungaricorum tanta præ aliis vinis proficiſcatur ſalubritas, explicandum erit; cujus cauſam ſi à ſubtilitate & teneritudine nutrimenti, quo uvæ aluntur, & copioſo, quod earum ſuccis immixtum eſt, ſubtili aëreo & æthereo elemento derivemus, non ſallemur: eſl enim hoc illud ipſum, quod alimentis æque ac medicamentis ingentem ſalubritatis vim conciliat.

Aquæ quo ſubtiliores & leviores ſunt, fontanæ & materia aëreo-ætherea repletæ, eo utique majorem ſalubritatem præſtant præ aliis. Acidulæ & thermæ, ad ſanandos morbos efficaciſſimæ, non niſi ſalibus & ſpirituoſo æthereo elemento, quod copioſius fovent, ſuas vires atque dotes debent; quo ſi per calorem & aëris liberum acceſſum privantur, mox earum lalubris virtus exſpirat ac elangueſcit. Simili ratione ſpiritus ille aëreo-elaſticus in vinis impellit & promovet non modo ſolidorum, ſed & fluidorum motum, fibraſque motrices ad blandas contractiones animat, ut ſanguinis & humorum circuitus, neque minus ſecretionis & excretionis negotium, quod vitæ conſervandæ admodum inſervit, facilitetur atque promoveatur, in quo præcipua ſalubritatis ratio & natura continetur. Et hanc ob cauſam, quia vina Hungarica ex partibus admodum ſubtilibus & ſpirituoſis conſtant, vires deficientes erigunt atque reficiunt, & blandam movendo diaphoreſin, crudos & inutiles ſuccos è corpore exterminant.

OBSERVATIO XXV.

Anatomia vinorum chymica.

PRincipia vinum conſtituentia ſunt: 1. ſpiritus inflammabilis, 2. phlegma, 3. ſal acidum tartareum, 4. ſulphurea quædam oleoſa ſubſtaotia.

Pro varia igitur & multiplici horum elementorum mixtura & proportione vina inter ſe, ratione ſaporis, odoris & virtutis, mirifice differunt. Quæ copioſum ſpiritum inflammabilem poſſident, facile inebriant, & corpus fortiter caleſaciunt. Ubi vero prædominantur partes phlegmaticæ & tartareæ acidulæ, hæc virtutem laxantem & diureticam habent, nec facile caput feriunt. Quæ multum ſubſtantiæ oleoſæ ſulphureæ obtinent, ut ſunt vina antiqua, ea ſaturato colore aureo, fortique odore & ſapore imbuta ſunt, neque tam facile per corpus tranſpirant, ſed diutius manent in ſanguine, corpuſque exſiccant.

Eſt adhuc aliud inſitum vinis elementum, quod eſſentiam eorum ingreditur, nimirum ſubſtantia quædam dulcis, oleoſa, temperata, viſcida, quæ in vinis ſufficieoter ſermentatis vel leviter coctis ſeſe prodit; ac tale quidem maxime obſervatur in vinis Sect, Frontignac, & Hungaricis nobilioribus. Hoc vinis gratum conciliat ſaporem & vim nutritivam demulcentem ipſis ſœnerat.

Utut omnis generis vina in ſua principia reſolvi poſſint, ſpiritum nempe, oleum, phlegma, ſubſtantiam dulcem, & acidum tartareum; tamen in eo adhuc diſcrimen eſt, quod aliud ſulphur ſubtilius & ſuave, aliud vero paulo craſſius, nec adeo acceptum obtineat.

Ita vina Rhenana & Hungarica præ Franconicis, Thuringicis, Miſnicis, longe gratiorem ſpiritum & ſubtilius ſuaveque ſulphur habent, quod in hiſce paulo peregrinum & naturæ grave exiſtit. Hinc etiam fit, ut ſolus odor vini Rhenani vetuſti & optimi vires mirifice reficiat, quod ab aliis non expectandum eſt. Differt etiam in vinis principium tartareum: quædam enim copioſum ac rudem tartarum habent, ut vina provincialia, quædam ſubtiliorem, ut Rhenana; quibuſdam, veluti Moſellanis, ſal tartareum nitroſum paululum amaricantis ſaporis ineſt, hinc etiam eorum virtus laxans & diuretica dependet.

Ad analyſin vinorum recte inſlituendam, qua detegi poſſunt eorum principia, utique rite & ordine facta deſtillatio plurimum confert.

Libræ tres vini Rhenani optimi, in cucurbita vitrea deſtillatæ, exhibuerunt uncias tredecim ſpiritus, quibus tamen prope dimidia pars phlegmatis admixta fuit.

Libræ tres vini Franconici dederunt uncias octo ſpiritus ſimilis cum ſuperiori conditionis. Vinum Hungaricum ſatis poteos (*Ausbruch*) ad libram unam cum tribus quadrantibus deſtillarioni ſubjectum in cucurbita vitrea dedit ſpiritus uncias octo cum dimidia longe poteotioris priori, ita, ut vix tertia pars phlegmatis admixta fuerit.

Fecimus etiam experimentum cum vino Burgundico, ſumtis ejus libra una & ſex unciis, ac ſimili facta deſtillatione obtinuimus uncias octo ſpiritus, qui dimidiam adhuc phlegmatis partem continebat. Ex quibus patet, Hungaricum longe ſpirituoſius eſſe Burgundico, hoc vero prævalere ratione ſpiritus vino Rhenano, id vero etiam generoſius eſſe Franconico.

Abſtracto à vino per deſtillationem ſpiritu, quod remanet in cucurbita, ſaturatiorem acquirit colorem, & ſapore valde acidum eſt, hac tamen intercedente diſcrepantia, quod remanentia vini Hungarici ſaporis ſit acidi, pauliſper dulcis, Burgundici acido-adſtriogentis, Rhenani vetuſti acidioris, ſed Franconici acidiſſimi.

Quandocunque ſpiritus abſtractus à vino, v. g. Rhenano, rurſus affunditur parti à deſtillatione reſiduæ, ſive phlegmati acido-tartareo, hujus ſapor quidem penetrans acidus per hanc mixtionem valde temperatur atque infriogitur, ſed tamen priſtinus odor & ſapor vini Rheoani non revertitur, & quidem ob hanc rationem, quia ſpecificus cujuſdam rei ſapor dependet à ſpeciali mixtione, unione & textura partium, quæ deſtillatione ſolvitur ac diſſuitur, & quia per novam & mutuam confuſionem liquorum non ita, ut antea, uniuntur particulæ, hinc etiam ſapor mutatur.

Quum ſpiritus vinoſus acidum temperandi & infringendi egregia vi polleat, & vinum Hungaricum æque ac Burgundicum cætera vinorum genera ſpiritus abundantia & plenitudine ſuperet, recte argumentari licet, hæc vina maxime eſſe idonea iis, qui copioſum io ventriculo generant acidum, ut fere ſunt hypochondriaci, quartanarii, ſenes, & quod maxime eo tempore proſint, quando chylificatio peracta eſt, multæque cruditates acidæ ex alimentis digeſtis remanent.

Quum reſiduum vini Burgundici phlegma ſit acido-auſterum adſtringens, recte concluditur, hoc vinum ad roborandum tonum ventriculi & inteſtinorum, & ubi alvus eſt ſupra modum facilis & fluida, magis conferre, quam ubi hæc nimis dura atque adſtricta eſt.

Color vini dependet à ſulphureo-oleoſo principio, quod vinis ineſl, per inteſtinum fermentationis motum intime reſoluto & cum partibus vini mixto; quo ſaturatiori itaque colore vina ſunt imbuta, eo copioſius oleum continent. Quando igitur ſpiritus à vino abſtrahitur, tum pars ſpirituoſa aquea & acida ſecedit & relinquitur io vaſe maſſa ſpiſſa,

ſpiſſa, coloris fuſci & valde ſaturati, cui ſi affunditur inſignis aquæ portio, hæc ſtatim tingitur colore eodem, quo vioum antea præditum fuit, manifeſto documento, à maſſa illa ſulphurea & oleoſa craſſa, quæ remanet in deſtillatione, vinum colorem ſuum mutuari.

Vina rubicunda accipiunt ſuum colorem ab ipſis rubicundis uvarum pelliculis, dum nempe diutius iſtis ſtant ſuperfuſa. Acidum ergo, quod in muſtis eſt, extrahit & exaltat etiam colorem illum, qui in iſtis pelliculis continetur; atque ideo ille color eſt mere adventitius. Omnia vina rubicunda & ſapore & virtute adſtringente prædita ſunt, ob hanc rationem, quia non modo ipſis uvarum tunicis rubicundis, ſed etiam acinis earum, qui manifeſti adſtringentis ſaporis ſunt, diu ſuperfuſa ſtant; hinc ex his principium adſtringens etiam extrahunt & in ſe recipiunt.

Vina rubicunda, præſertim Burgundicum, deſtillata & poſtea leni evaporatione in vitro, ut vocant, conſervali ad ſpiſſam conſiſtentiam redacta, colorem exhibent ſaturate rubicundum & ſaporem fortiter conſtringentem, cujus portio infuſa inſigni aquæ copiæ, eam non modo rubicundo colore, ſed etiam adſtrictivo ſapore imbuit.

Quando vel vino rubicundo vel ejus extracto quod remanet ab evaporatione, affunditur debita quantitas olei tartari per deliquium, tunc perit gratus ille rubicundus color, & in brunum mutatur, mixtura turbida fit & ſedimentum quoddam ad fundum dimittit, claro teſtimonio, colorem iſtum elegantem rubicundum ab acido, colorem rubicundum exaltante, maximam partem proficiſci.

Color aureus, quo vina Rhenana ſulgent, etiam ſoboles eſt principii ſulphurei oleoſi, & ſicuti ſulphura, quæ matrices ſunt colorum, a ſalibus alcalinis admixtis exaltantur, ita etiam id accidit in vinis v. g. Rhenano, Franconico, in quibus ab oleo tartari per deliquium, vel ſpiritu ſalis ammoniaci urinoſo, ſufficieoti in quantitate affuſo, flavus color in brunum degenerat.

Quando liquor alcalinus miſcetur cum vinis, quæ eminentis ſaporis acidi ſunt, non modo color mutatur, ſed etiam lenis cietur effervesſcentia, & acidum vini, congrediens cum ſale alcali, tranſit in ſal neutrum tartareum, cujus naturæ eſt tartarus tartariſatus, vel etiam terra foliata tartari, quæ ex aceto vini & ſale tartari parari ſolet.

Quum ſalia neutra, ex ſubtili acido & ſale alcali conflata, ut ſunt terra ſoliata tartari ſic dicta ſicca, vel arcanum tartari, quod non niſi hæc terra tartari ſoluta eſt, eximiam vim habeant abſtergentem, aperientem, reſolventem, & excretiones alvinas atque urinarias ſtimulantem, ad tollendas chronicas paſſiones mirifice proſunt. Et cum ex optimo vino Rhenano, cum oleo tartari per deliquium mixto, idem ſal ex tempore & per compendium parare liceat, facile patet, vinum hac ratione ſimpliciſſima valde reddi poſſe medicamentoſum.

Quod remanet ab abſtractione & evaporatione vini Rhenani acidum, ſi miſcetur cum oleo tartari per deliquium, inſignis exſurgit ebullitio cum maxima ſpuma, oras vitri etiam altioris tranſiliente, mixtura fit ſaturate bruni coloris & aliquot horis poſt ſpuma illa concidit & evaneſcit, ac liquor, arcano tartari tam ſapore ſalſo, quam colore & virtute ſimillimus, in fundo vitri ſubſidet. Ratio, quare etiam tam copioſa ſpuma ſub effervesſcentiæ actu elevetur, hæc nobis probatur: Extractum vini præter acidum copioſum ſulphur & principium viſcidum habet, hinc affuſum alcali magnam conciet effervesſcentiam, à qua exſurgunt copioſæ particulæ vaporoſæ, aëreo-æthereæ, quæ ſub contextu & involucro principii viſcoſi irretitæ libere in auras avolare nequeunt, ſed particulas viſcoſas in bullas convertunt.

OBSERVATIO XXVI.

De cylindro ſtatico, quo ſpiritus vini bonitas exploranda.

PRæparandus eſt cylinder ſtaticus ex ſuccino, ebore vel etiam vitro, ita, ut æquilibrium habeat cum ſpiritu vini rectificatiſſimo, eo nimirum, à quo omne phlegma abſtractum eſt. Poſtea ad duodecim v. g. partes hujus ſpiritus affundatur una pars aquæ communis, quæ cylindrum ex ſuperficie aquæ adducet ad certum ſpatium, quod linea diſtinguendum eſt. Deinde adhuc una pars aquæ adjiciatur, & ſic altius aſcendet inſtrumentum ad definitum ſpatium, quod iterum lineola eſt deſignandum. Et hunc in modum ſucceſſive plures aquæ partes adjiciendæ ſunt, ita ut ad duodecim partes ſpiritus vini rectificatiſſimi octodecim partes aquæ affundantur, ſemper poſita nota ſpatii, quod cylinder occupat. Præparato ejuſmodi cylindro, qui ad explorandam quantitatem ſpiritus in aqua maximæ utilitatis eſt, facile inveniri poteſt proportio ſpirituoſi inflammabilis principii reſpectu phlegmatis, ſive aquæ, in omnibus liquoribus ſpirituoſis, inprimis vero in ſpiritu frumenti, qui emitur, vulgari. Ita enim ſtatim cognoſcitur, quot libræ ſpiritus vulgaris requirantur in deſtillatione ad libram unam rectificatiſſimi obtinendam: ubi ille ſpiritus frumenti vulgaris ſatis eximius & bonus habendus eſt, cujus tres partes vel libræ largiuntur unam ſpiritus, ab omni phlegmate liberati.

OBSERVATIO XXVII.

Qua docetur ſeparatio omnis phlegmatis à ſpiritu ſine igne.

INfunditur certa quantitas ſpiritus inflammabilis vitro anguſtioris orificii, ut digito claudi poſſit, & dimidium tantummodo vitri repleatur: poſtea injicitur ſal tartari probe calcinatum & aduſtum, in pulverem redactum, quod bene cum ſpiritu manuum agitatione conquaſſandum eſt, ita ſolvitur hoc ipſum ſal in liquorem craſſum, qui fundum vitri petit. Tam diu vero continuanda eſt injectio hujus ſalis & fortis vitri agitatio, donec ſal intactum maneat, ſive ulteriorem ſolutionem reſpuat. Deinde reponitur vitrum, & ſupernatans ſpiritus effunditur, qui non modo ab omni phlegmate liberatus eſt, ſed inſuper etiam alcaliſatus & tartareus redditus; unde ad ſolutionem oleorum, reſinarum, balſamorum aptiſſimus evadit & longiſſime præferendus eſt illi, qui ſale alcalino non eſt imbutus. Ratio præparationis verſatur in eo: notum eſt ex chymicis experimentis jam inſtitutis, aquam promtiſſime ſolvere ſalia, præprimis alcalina, rectificatiſſimum vero ſpiritum vini omni facultate deſtitutum eſſe ſolvendi ſalia, ſed illa prorſus intacta relinquere. Si itaque liquido, quod ex ſpiritu inflammabili & aqua compoſitum eſt, ſal alcali adjicitur, hoc ipſum, exquiſitiori facta mixtione, ſolvitur ab aqua, in ſpiritu vini contenta, quæ ſolutio, quoniam eſt ſpecifice gravior ſpiritu vini, in fundum ſecedit. Quantum itaque aquæ in ejuſmodi ſpiritu vini continetur, tantum etiam imbibit

bibit ſufficiens adjecti quantitas, relicto ſpiritu puriſſimo.

Primo, experimentum hoc inſignis uſus eſt, quando quis igne & apparatu deſtillatorio deſtitutus ex tempore præparare vult ſpiritum vini rectificatiſſimum, qui maxime ad olea deſtillata, ad corpora reſinoſa, & gummata ſolvenda, pro conficienda vernice, laccam nempe, ſandaracam, maſtichen &c. eſt aptiſſimus.

Secundo, hic proceſſus oſtendit, quomodo ſpiritus inflammabilis, omnis prorſus phlegmatis expers, haberi poſſit, cum ſola deſtillatione, etiam repetita, difficulter talis obtineatur; & hanc quidem ob rationem, quia per calorem cum particulis ſpirituoſis facile etiam avolant aqueæ, utut numero pauciores.

Tertio, habetur vulgo hoc experimentum certiſſimum ad cognoſcendum ſpiritum inflammabilem rectificatiſſimum, ſi nempe in cochleari pulveri pyrio affuſus & accenſus deflagret, & poſtea etiam pulverem hunc accendat; vel etiam ſi charta bibula, ejuſmodi ſpiritu madida, accenſa una cum ſpiritu conflagretur. Verum quod etiam adhuc ejuſmodi ſpiritui quidpiam phlegmatis inſit, noſtrum experimentum, quo cum ſale tartari miſcetur, evincit, nam id ipſum adhuc aliquid humiditatis ex eo abripit, adeo, ut pauxillum hujus ſalis inde ſolvatur.

OBSERVATIO XXVIII.

De excellente balſami liquidi ſpirituoſi virtute.

Quemadmodum quæ ex aromaticis & balſamicis ſpeciebus leni igne, miniſterio deſtillationis per aquam, proliciuntur olea, in generoſis & magnæ efficaciæ remediis primum ac principem tuentur locum: ita dolendum eſt, quod Medici ſatis dignum pretium his ipſis ſtatuere neſciant, quippe quum eorum uſum haud parum multis magis magiſque eviléſcere videamus. Servantur quidem paſſim in officinis pharmaceuticis olea varii generis deſtillata; ſed ſi ad lancem chymicam expenduntur, ea rarius ſincera & integra, ſed potius alienarum rerum offuciis deturpata deprehendimus.

Plerique Medicorum exquiſitiſſimas horum oleorum, quibus tam in præſervandis, quam ſanandis morbis excellunt, vires ac facultates ſciunt cum ignariſſimis, & ſane perpauci ſunt, qui in iis paulo perveſtigatius explorandis gnavam ac ſolertem ponunt induſtriam. Maxima pars hac ducitur levitate, ut olea, quæ fragrantia & ſuavitate odoris admirabili naribus blandiuntur, uſui ſaltem externo deſtinanda exiſtimet; alii vero ad ſummum paucas guttulas admiſcere ſolent medicamentis, quæ laborantibus facile faſtidium movere poſſunt, ut quandam ſaporis gratiam ipſis concilient.

Non deſunt quidem chymicorum libri, in quibus ejuſmodi oleorum virtutes analepticas, nervinas, cephalicas, magnis præconiis decantatas, & propemodum graphice expoſitas invenimus; ſed tamen eorum uſum ad ſanandas vel avertendas ægritudines admodum raro transferri, quotidiana Medicorum praxis ſatis abundeque teſtatur. Mihi vero ſemper perſuaſum fuit, magnam planeque inſignem oleis ineſſe ad medendum efficaciam, eo quod principio valde activo, & motibus, qui vitæ negotium abſolvunt, tuendis inſtaurandiſque perquam idoneo polleant, quale quidem eſt tenue & ſulphureum illud elementum, quod deliberatiſſimam & efficaciſſimam plantarum partem conſtituit.

Jam viginti & aliquot anni defluxerunt, quum experimentum inſtituerem, ſolvendo olea pura atque à me ipſo diligenti opere elaborata in ſpiritu vini rectificatiſſimo, quæ poſtea pluribus ægrotantium, qui meam opem implorarunt, maximo cum fructu obtuli. Hic tam felix tamque fortunatus ſucceſſus haud levem mihi movit admirationem, qui antea perſuadere mihi non poteram, tam præclaras facultates in hiſce oleis æthereis bene præparatis, & cum alcohol vini in eſſentiam transformatis, eſſe reconditas.

Ex eo tempore meliora edoctus, hæc medicamenta majori in pretio habere cœpi, exhibendo ea frequentius, quandocunque commoda ſeſe mihi obtulerit occaſio.

Natum hinc mihi eſt, quo jam inde à multis annis uſus ſum, balſamum ſpirituoſum liquidum, quod ex balſamis, oleis cephalicis, aromaticis ſelectiſſimis, purioribus & ſuaveolentibus eſt compoſitum. Hæc ſolvuntur certa ſpiritus vini rectificatiſſimi quantitate, atque adeo hujus balſami, quod vulgo vitæ vocant, arcana præparandi ratio in oleorum puritate, inque definita eorum proportione & convenienti miſcendi modo unice continetur.

Ut igitur procedente ætate ſelectiora ex chymicis parata remedia, & quæ in his maxime excellunt, olea deſtillata majori ſint dignitate, haud alienum fore arbitror, ſi hujus medicamenti vires, per multorum annorum proceſſus curioſe à me obſervatas, paulo fuſius & explicatius hoc loco commemorem.

Ob blandum illud & naturæ amicum, quo inſtructum eſt, elementum ſulphureum non modo ſanguinis ſulphur, cujus attenuatio & evolutio robur & vires corpori noſtro maxime fœnerat, ſuaviter alit, mirifice inſtaurat & inſigniter perficit; ſed mitioribus etiam ſuis effluviis ſeſe in intimos muſculoſarum & nervearum partium receſſus inſinuat, eaſque vi, robore & movendi potentia inſtruit. Qua de cauſa uſus ejus maxime eſt commendabilis corporibus, gravitate ætatis, præcedente morbo, corporis & animi fatigatione, aut immodica ſanguinis profuſione multum debilitatis, ſi nimirum bis vel ter de die, mane vel ante cibum, aliquot ejus guttulæ ſumantur. Profecto, quod bona fide dixerim, incredibile viribus inde accedit incrementum.

Quoniam ejuſmodi balſamica medicamenta maxime accommodata ſunt iis morbis, qui ab atonia nervorum & lentiori ſanguinis humorumque circuitu ſuam habent originem, hinc plane eximia eſt efficacia, quam balſamicus hic liquor præſtat in affectibus, à capitis & nervorum debilitate oriundis, & quidem ſigillatim in paralyſi eamque comitantibus aphonia, memoriæ decremento, gutta ſerena, auditus gravitate mentiſque ac ſenſuum hebetudine, qui ad unum omnes ad nervorum atoniam & reſolutionem ortum ſuum referunt. Sequitur effectus optatior, præmiſſis iis, quæ pro diverſa morbi ratione minuendæ humorum quantitati iiſque à ſuperioribus ad inferiores partes derivandis inſerviunt.

Exterius in iiſdem affectibus fronti & temporibus cum duplicato linteo crebrius applicandum eſt; qua ratione naſcentem guttam ſerenam feliciter non ſemel propulſavi & memoriam pene abolitam favente Numine reſtitui. In vertigine, gravi & diuturna cephalalgia, hemicrania, præſertim ſi cauſa & radix mali primis viis inhæreſcit

earumque

earumque habetur convenienti medicina ratio, & externo & interno uſu ſuppetias fert exoptatiſſimas. In atroci etiam ex dentibus dolore, ſi à carie & ſeri acrioris affluxu provenit, non ſine fructu cum goſſypio applicatur. Nihil vero æque fatiſcentes cordis vires reficit, ejuſque & arteriarum motum in lipothymia deficientem reſtaurat, ac ipſum hoc balſamum, externe cordis regioni applicatum & interne quoque ad aliquot guttas datum.

Deinde nec ullam fere medicinam facile invenies, quæ tam egregie ventriculi & inteſtinorum morbis ſuccurrat iisque levamen afferat, quam hoc medicamentum balſamicum; ſunt enim hæ partes nervoſæ & membranaceæ, quæ exquiſito motu & ſenſu gaudent, quibus, ſi tonus eſt dejectus, ſi robur vacillat, amiciſſimum eſt remedium.

Idcirco ſi nauſea incidit, appetentia eſt proſtrata, gravitas circa præcordia ſentitur, ſi vomitus urget, ſi flatus, in inteſtinorum volumine concluſi, dolores & diſtenſiones pariunt, & alvus nimiis dejectionibus exercetur, præſentaneum ſane auxilium in hac medicina poſitum eſt, ſi nimirum repetitis vicibus ad decem vel viginti guttas propinetur.

Exterius quoque ſi regioni ventriculi applicatur, in ejus inflatione, quæ frequentiſſimum hypochondriacorum ſymptoma eſt, cum calido panno ſuperimpoſito, mox levamentum percipiunt ægri præſentiſſimum.

In gonorrhœa, ſive benigna, ſive ex contagio venereo nata fuerit, nullam novi medicinam, quæ hiſce nervoſis & membranaceis partibus corroborandis & languori corporis, qui ut plurimum ejuſmodi mala comitatur, ſublevando hocce noſtro balſamo magis idonea deprehendatur.

Modus vero utendi hic eſt: aquæ menthæ ſpirituoſæ ſumatur libra una, & guttæ hujus balſami quadraginta circiter inſtillentur, edulcoratio fiat cum julepo roſarum; ita conficitur aqua vitæ balſamica, quæ ter vel quater per diem ad duo vel tria cochlearia ſumta, malum hoc, modo non ſit nimis inveteratum, feliciter tollit.

Præterea ejus ſingularis uſus in avertendis morbis eſt, præſertim chronicis, qui ex tranſpiratione prohibita, circulatione ſegniori & humorum ſtagnatione proveniunt, ut ſunt cachexia, ſcorbutus, hydrops, renum & veſicæ calculus, colica flatulenta, aſthma humidum.

Nam dum reſtaurat ſanguinis imminutum ſulphur & labaſcentem circulum erigit atque adauget, excretiones impurorum humorum adjuvat, & prohibet, quo minus ii in corpore accumulentur.

Si epidemii & putridi morbi ex cœli nimis humidi ac nebuloſi intemperie metuendi ſunt, tutiſſime mane ad aliquot guttas ſumitur. Externe vel per ſe, vel cum unguento digeſtivo mixtum, ſingulariter confert ad conſolidanda ulcera putrida, quæ ſæpe gingivas exedunt, vel aliis partibus diutius inhæreſcunt & ægerrime ſanationem recipiunt, dum non modo putredini reſiſtit, ſed & ad ſanationem ulcera perducit feliciſſimam. Si impotentia motus artus occupat eaque à rheumaticis vel arthriticis affectibus proficiſcitur, inunctione crebra debiles partes roborat iisque motum reſtituit.

Gravidis quoque fœminis, ſi hoc balſamo moderatius utuntur, egregiam affert opem, iis medendo ſymptomatibus, quæ alias eas graviter exercere ſolent: ad partum quoque juvandum, ſi vires deficiunt & non alia ejus uſum prohibent, pluribus experimentis hoc balſamum deprehendi efficaciſſimum.

Atque ut faciam rei compendium, non dubito aſſerere, eum, qui hujus balſami copiam tenet & ejus uſum exactius intelligit, non egere ullo balſamo apoplectico, aquis cephalicis vel apoplecticis, balſamo embryonum, aquis carminativis, ſtomachicis, vel aliis analepticis medicamentis; in hoc enim omnium harum virtutum quaſi complementum inveniet. Quo circa non ſine ratione, ſed conſilio ſtudioque, paulo diutius in ſuperioribus huic nobiliſſimæ de oleis deſtillatis materiæ immoratus ſum; cum mihi perſpectum ſit, quam paucis eorum vires ſint notæ & cognitæ.

Ultimo loco circa ejus uſum quaſdam cautelas adjiciendas eſſe exiſtimavi: nam ſicut nulla præſtans & valida datur medicina, quæ non abuſu & neglecto diſcrimine noxam inferre poſſit; ita etiam damno non vacabit noſtrum remedium, ſi non cum ratione atque prudentia exhibeatur. Obſervationes vero circa ejus uſum ſequentes ſunt adhibendæ:

1. Ubi corpora ſanguine abundant eaque juvenilia temperamentique calidioris ſunt, & arteriæ fortiter moventur, ibi parcius vel nunquam medicamentum hoc dari oportet.

2. Quibus in morbis nimius æſtus & ſitis urget, pulſuumque adeſt frequentia & febrilis calor corpus exurit, ac urina rubicunda fertur, ibi perperam & inconſulto data ejuſmodi medicina plus damni, quam emolumenti afferet.

3. Qui in ſanguinis profluvia proni atque ad iracundiam, ad cordis palpitationem, conjunctam cum ſpirandi difficultate, proclives ſunt, vinis ſpirituoſis utuntur faciemque turgidam & rubicundam habent, neglecta venæ ſectione, iis etiam tutius hujus medicamenti uſus circumciditur.

4. Tempore vernali & æſtivo timidius, autumno vero & hyeme audacius eo uti licet. Nam ſub vere ſanguinis maxime fiunt commotiones, & qui à plethora naſcuntur morbi, tunc magis corpora invadunt. Æſtas vero propter ferventiſſimam aëris conſtitutionem ad morbos, qui ex bile proveniunt, corpora diſponit.

OBSER-

OBSERVATIONUM PHYSICO-CHYMICARUM

LIBER SECUNDUS.

OBSERVATIO PRIMA.

Hiſtoria & anatomia nitri phyſico-chymica, cum obſervationibus rarioribus.

§. I.

OBSERVATIONEM meretur illud, quod nitrum Veterum diverſiſſimum ſit à noſtro, ſiquidem noſtrum inflammabile, quod in cryſtallos, ſtrias & haſtas coit, Veteribus plane fuit incognitum. Neque etiam conſtat, quo tempore hoc noſtrum artificiale fuerit inventum: nullum eſt dubium, quin ejus inventio plurimum occaſionis ad inveniendum pulverem pyrium dederit. Differentia autem veteris & noſtri io eo poſita eſt:

1. Illud eſt nativum foſſile atque è terra effoditur, non quidem purum, ſed elutriatum è terra. Noſtrum vero eſt artificiale, & ipſius aëris fœtus, unde errant ii, qui ſtatuunt, cereviſias quaſdam ex aquis nitroſis coqui, quod maxime de Serveſtana & Naumburgenſi dicitur.

2. Nitrum veterum eſt naturæ alcalinæ, abſterſivæ, unde loco cinerum clavellatotum commode uſurpari poteſt, ad vitrum vel ſaponem conficiendum. Naſcitur vero in Ægypto, & dicitur *Natron*. Effoditur etiam terra Smymæ pure alcalina, ex qua coquitur ſal alcali, quod copioſe advehitur Lutetias Pariſiorum loco cinerum clavellatorum. Et CAROL. CLUSIUS *de Exotic. L. II. obſervatione Bellon. cap.* 73. *p.* 131. ſcribit, in Cairo nitrum Veterum adeo vulgate eſſe, ut ejus libræ decem vix uno meyden (eſt monetæ genus) æſtimentur. Varius apud illos hujus eſt uſus, nam & vaſa eo inducunt, & ſiliquis acaciæ admixtis coria parant. Rariſſimum vero apud nos eſſe nitrum Veterum ſcribit BELLONIUS *L. II. obſervat. cap.* 21. & confidenter aſſerit, in Europa ne micam quidem nitri veri Veterum extare, in Ægypto vero vulgatiſſimam viliſſimamque rem eſſe. Nitrum vero noſtrum eſt ſal ſalſum, neque acidum, nec alcalinum, ſed medium, neque enim cum acido, neque cum alcali effervеſcit.

3. Nitrum Veterum non erat combuſtibile & inflammabile, ut noſtrum, adeoque ad conficiendum pulverem pyrium detonantem plane ineptum. Poſita hac differenria, facile liquet, ſi in Veterum monumentis, HIPPOCRATIS, PLINII, DIOSCORIDIS, GALENI &c. de nitro ejuſque viribus agitur, non noſtrum vulgare, ſed nativum alcalinum ſal intelligendum eſſe.

Utut vero BELLONIUS neget, in Europæ locis ne micam quidem ſalis hujus alcalini ſeu nitri Veterum dari; tamen ſum hujus ſententiæ, quod licet non in tanta copia in noſtris regionibus nitroſum alcalinum ſal, vel ſal alcali in tertis cuſtodiatur, ut io Ægypto, producatur tamen ex terræ viſceribus etiam ſal pure alcalinum fixius, cineribus clavellatis, vel ſali tartari aut nitro Veterum per omnia ſimile, quod fontes medicati, thermæ & acidulæ luculenter teſtantur. Nam ex plurimis ſal puriſſimum alcalinum excoquitur, uti fit cum aquis Selteranis, Antonianis, in Bohemia *Buchſäuerling*, Wildungenſibus, quæ puriſſimum ſal alcali largiuntur, item cum thermis Carolinis, Emſenſibus: vel alcali & ſimul medium ſal, ut fontes Schwalbacenſes, Egrani, fovent, atque adeo in noſtris etiam terris ſal fixum alcalinum dari, quod aquæ elutriant, vix amplius dubitare licet. Et hoc ipſo etiam refellitur illa vulgaris Chymicorum noſtri ſeculi ſententia, ſal fixum alcali eſſe ſaltem artis, imo ignis productum, neque aliunde quam ex regno vegetabilium depromi poſſe, quando nimirum hæc ipſa in cineres comburuntur.

II. Nitrum noſtrum artis tantum opus eſt, & paratur duplici elemento: alterum eſt ſal univerſale acidum primogenium, ſimpliciſſimum, quod in ipſo aëre hoſpitatur, & quod, ut Veteres dixerunt, ventus in ventre ſuo portat: alterum eſt elementum terreæ, alcalinæ & ſulphureæ pinguis indolis, quod veluti matrix eſt, & inſtar magnetis ad ſe trahit ac imbibit univerſale illud acidum, quod aërem incolit. Neque vero omnes cujuſque indolis terræ, libero etiam aëri expoſitæ, gignendo nitro aptæ ſunt, ſed tantum eæ, quæ ſunt naturæ alcalinæ, & quæ pinguem ſulphuream ſubſtanriam habent. Hinc deprehendimus, omnes illas terras, quæ ex incenſis ædificiis relinquuntur, (*Brandt-Erde*,) producendo nitro omnium eſſe accommodatiſſimas, quod etiam valet de calcariis, ſi nempe lutum, terra vel argilla cum calce miſcetur, & libero aëri exponitur, tunc facile effloreſcit inſtar ſpumæ ſal nitri; imo calx viva, vel etiam cineres ſaponariorum, vel lignorum, ſale alcali adhuc turgidi & cum terra mixti, proventum nitri egregie adjuvant.

Nec vero tantum alcalina terra ad nitrum gignendum requiritur, ſed pingue etiam ſulphureum, imo volatile alcalinum principium accedat, neceſſe eſt, hinc omnis putrefactio nitro in terris generando velificatur. Quapropter nihil datur in rerum natura, quod geneſin nitri tantopere promoveat, quam excrementa animantium, ſtercus & urina, ſi hiſce purgamentis terræ imbuantur. Unde nitri coctores ex ſtabulis ovium, equorum, vel aliorum animantium, vetuſtiorem ſituque & ætate ſqualentem terram diligenter eruunt & aſſervant, atque etiam illam, quæ circa latrinas effoditur, ſale & ſulphure excrementorum feracem & turgidam, magno opere ſibi comparant, utpote nitro producendo maxime accommodam.

Pingues etiam terras è cœmeteriis, ex ſtagnis, paludibus, & veteribus muris, ex terra pingui & ſtramine putrefacto conſtructis, ad hoc opua feligere, & præſertim ad profunditatem unius digiti abradere ſolent, quia hæ diutius expoſitæ vento & aëri jam nitroſum ſal conceperunt, guſtu

acri

acri & amaricante dignoſcendum. Ex quibus ſequitur, quo major putredo & ſal volatile ſulphureum induci poſſit terris, eo illas producendo nitro eſſe aptiores.

Terræ, quæ nitrum largiter exhibere debent, ita ſunt tractandæ: collectæ nempe in cumulos coacervantur & urina animantium, in qua calx viva cocta eſt, frequentius imbuuntur vel conſperguntur, ita brevi tempore nitroſum ſal ex libero aere pertranseunte concipiunt. Ubi vero illud notandum, quod nec nimius æſtus ſolis, præſertim qui immediate has terras adurit, neque nimium frigus, neque aër nimis humidus, multo minus tempeſtas pluvioſa, ſed potius aër temperatus, ventoſus, cum cœlo ſereno & maxime tempus vernum & autumnale ac nocturnum productioni hujus ſalis ſaveat. Fervor quidem ſolis ad exſiccandas terras, è quibus nitrum antea eductum fuit, multum valet, ſed nitrum ipſum plane non ingenerat.

Neque intenſum frigus id efficit, aut meridionalis vel occidentalis ventus, ſed qui ex oriente & borea ſpirat, ſal primogenium æthereo-acidum in ſinu ſuo recondit. Sub nimiis vero pluviis nitri elaboratio plane non ſuccedit, quia his ipſis illud è terra eluitur.

III. Notatu dignum eſt, quod ex aquis, nitroſo ſale turgidis, per elixiviationem cum aqua, nullum verum nitrum, quod in cryſtallos coëat, & flammam concipiat, ſine additione cinerum, quibus ſal alcali ineſt, & ſine admixtione calcis vivæ, aut etiam ſine illo, quod a cryſtalliſatione in coctione remanet, præparari poſſit. Nam ſi lixivium, è terris nitroſis eductum, per ſe incoquitur, magma ſalſum obtinetur, quod nec in cryſtallos ſiccos abit, multo minus inflammabiles, neque facile exſiccatur, ſed in aëre præſertim humido deliqueſcit. Hinc ſatis recte infertur, ex ſale acido, alcali fixo & principio ſulphureo ſal nitri inflammabile eſſe compoſitum.

Et ut ſalia media optime cryſtalliſantur, ita contra neque acidum, neque alcali, nec ſulphureum acidum cum terra alcalina mixtum, cujus naturæ videtur eſſe illud lixivium, è terris nitroſis eductum, ad cryſtalliſationem diſponitur.

Quod vero tale alcali fixum in ipſo nitro ſit, non modo ex ejus geneſi jam propoſita conſpicuum ſit, ſed & eo ipſo demonſtratur, quia ſolus carbonum pulvis, nitro in crucibulo fuſo adjectus, illud in ſal pure alcalinum convertit, quod nitri fixi nomine venit, utut à ſale tartari vel alio alcalino plane non differat: deinde quia, ſi hoc ipſum ſal alcali denuo combinetur cum ſpiritu nitri acido vel aqua forti, nitrum ſtatim regeneratur.

IV. Neque tantum in Europa & Germania terræ nitroſo ſale impregnatæ extant, ex quibus nitrum conficitur, ſed nullum quoque eſt dubium, quin ubique terrarum inflammabile nitrum parari poſſit, quoniam materia nitri, ſive ejus matrix, terra nimirum per putrefactiooem alcaliſata & ſulphurea reddita, ubivis locorum haberi poteſt. Deinde non dubitandum eſt, quin acidum illud univerſale & primordiale, quod cum terra ſulphurea alcalina in nitroſum ſal coaleſcit, in atmoſphæra, quacunque patet, contineatur.

Unde etiam jam certo conſtat non modo in India, calidiſſima regione, ſed etiam in frigidiſſima Moſcovia ingentem nitri copiam parari & ad nos afferri; quin imo id ipſum noſtro præſtantius, & conficiendo pulveri pyrio longe aptius deprehenditur. India vero favet generationi nitri, quia per multos menſes ſæpe non cadunt pluviæ, quæ nitroſum ſal è terra facile abluunt & abſtergunt. In ſeptentrionalibus vero regionibus non modo aër eſt valde ſerenus, ſed & elaſtica expanſiva ejus portio frigore compreſſa & condenſata; ſiquidem nitroſum ſal non modo ex acido ſulphureo & alcalino principio conflatum videtur, ſed & ipſum aërem, in aqua condenſatum, ingrediens nitri præcipuum eſſe, admodum credibile eſt. Etenim nullum fere ſal datur, ut ſal commune, vitriolum, alumen, cujus internam compoſitionem aqueum principium, quod phlehma vocatur, & quod deſtillatione largiſſime educitur, non ingrediatur: adeoque ipſum nitroſum ſal & aqueum & aëreum elementum conſtituere, idque ſub contextu ſulphureo maxime deliteſcere, nihil dubii eſt.

Poteſt vero etiam hoc ipſum multis üſque eximiis rationibus adſtrui: ſiquidem mirabile eſt, quod quum nulla flamma ſine aëris immediato concurſu & acceſſu ſubſiſtere poſſit, nitroſum ſal occluſum & ab aëris acceſſu munitum in apertiſſimam flammam conflagret. Hinc ratio patet, cur in locis ſeptentrionalibus & a ventis borealibus flantibus nitri proventus abundantior fiat, quam ubi aër nimis rarefactus vel humidus eſt. Noctu etiam plus concipi nitri in matricibus ſuis, quam interdiu ſub ſolis æſtu, nitri coctoribus eſt notiſſimum.

Porro etiam ipſa inflammabilitas & ſumma illa expanſiva rarefactio, quæ in nitro accenſo obſervatur, & quæ ignis & flammæ impetum auget, deducenda mihi videtur à particulis aqueis & aëreis, intra poros pinguium & ſulphurearum ac ſalinarum partium concluſis, quæ igne ſubdito ſummam rarefactionis & expanſionis vim acquirunt, & quaſi in ventum reſolvuntur, non ſecus ac fit in æolipila, ubi aqua incluſa & igne rarefacta in ventum ſiccitiſſimum magno cum impetu per anguſtum canalem tota reſolvitur, qui ventus frigidiſſimus, ex aqua calidiſſima proveniens, mirifice flammæ vim & impetum intendit. Hinc nitrum jure meritoque appellari poteſt ſal aëreum, quia non modo ex aëre producitur, ſed & ipſe condenſatus in humido, in ejus mixtionem intime admittitur.

V. Curioſum eſt, quod nitrum varias heterogeneas ac ſalino-terreas partes in ſe habeat reconditas, à quibus ſeparari & depurari debet. Continet vero, præter terreſtres & pingues ſulphureas, purum ſal commune vel etiam alumen, à quibus alienis rebus utique oportet nitroſum puriſſimum & inflammabile ſal ſeparari. Nam hæc ipſa peregrina admixta non modo deflagrationem ejus impediunt, ſed & impetum & expaoſionem igneam minuunt; hinc omne nitrum, quod emitur ex officinis, antequam ad uſum pyrotechnicum, chymicum & medicum transferri poſſit, probe depurandum eſt.

Depuratio hunc in modum inſtituitur; ſolvitur illud leni coctione in aheno per aquam additam, quæ tamen non in nimia, ſed convenienti quantitate, qua nitrum fluidum reddi poſſit, adjicienda eſt; poſtea lixivium transcolatur, & in tecto vaſe frigido loco reponitur, ita in ſuperficie & ad latera vaſis à circumferentia ad centrum quaſi ſtriæ longæ, pyramidales, inſtar radiorum, coeunt, inque cryſtallos dilucidos concreſcunt, qui eximendi & ſolis calore ſiccandi ſunt. Poſtea humor reſiduus lixivioſus dènuo leni calore incoquendus, transcolandus & ad cryſtalliſationem reponendus eſt, ita rurſus nitri eximia portio circa fundum & latera vaſis concreſcit, & hoc tertia vice repetendum. Poſtremo autem lixivium, quod nihil nitri amplius habet, adhuc ulteriori coctione inſpiſſandum eſt; ita ſal commune, tam ſapore & figura

cubica, quam viribus etiam & proprietatibus ſali marino exquiſitiſſime ſimile, concreſcit & fundum petit. Lixivium vero reſiduum inſpiſſatum coagulatur in maſſam ſaporis amaricantis, fulvi coloris, particulas multas admixtas terreas & pingues ſulphureas habens; atque ſic optima fit nitri depuratio.

Nitri igitur præſtantia multum differt pro diverſa quantitate impuræ ſalinæ terreæ, quam admixtam habet, materiæ, & una etiam regio præ altera purius nitrum profert. Nitrum Indicum & Moſcoviticum habetur pro optimo, quia ejus centenarius ſub depuratoria cryſtalliſatione libras VII. tantum amittit, nitrum vero Polonicum libras XV; quod vero in principatu Halberſtadienſi & Ducatu Magdeburgico paratur, illud ad libras XXV. decreſcit, antequam ad pulverem pyrium conficiendum aptum evadat. Cæterum id ſciendum eſt, quod omne nitrum, modo ſit a ſordibus penitus depuratum, viribus & effectu non diſtet; hinc quidam aliquoties depurationem & cryſtallitationem inſtituunt, & ut purius illud evadat, aquæ, in qua ſolvi debet, acetum vini admiſcent. Nam ſicut unum ſal commune datur in univerſa natura, ita etiam tantum unum nitrum, utriuſque vero differentia ab alienis & impuris rebus ac ſordibus, inter ſe ratione quantitatis & qualitatis differentibus, dependet.

VI. Jam vero id maxime in quæſtionem venire debet, unde ortus ſalis communis, quod ubique nitro aſſociari ſolet, deducendus ſit. Plures Chymicorum putant, ad urinas animantium, quæ ſale veſcuntur communi, ejus natales eſſe referendos, quia artifices urinis animalium frequenter terras, ut nitrum latius germinet & effloreſcat, eas inſpergendo vel affundendo, imbuunt. Verum enim vero pluribus hæc ſententia difficultatibus obſeſſa mihi videtur. Nam 1. rarius animantia veſcuntur ſale, & rarius etiam urina inſpergitur muris & cumulis terræ nitroſæ. 2. Ex urina hominis, qui largiſſime utitur ſale, nullo artificio ſal, per omnia communi ſimile, impetrari poteſt, ſiquidem hoc cum cibis ſumtum & variis ſuccorum particulis in ventriculo & inteſtinis, ſanguineque & ſero in vaſis permixtum, plane immutatur, & craſis ejus diſſolvitur, ut adeo ex animantium excrementis idipſum ſincerum & integrum ægerrime rurſus obtineri poſſit.

Quam ob rem probabile potius illud mihi videtur, quod ſal commune, in nitro contentum, etiam ſit productum ex univerſali acido aëris & ſpecifica quadam terra, quam ſal commune in mixtionem ſuam admittit. Nam ſicut alumen, vitriolum, nitrum & ſal medium ſulphureum, quale ex cineribus clavellatis diu aëri expoſitis elicitur, peculiarem matricem & terreum hoſpitium, in quod acidum illud univerſale aëris ſimpliciſſimum & ad nullam formam determinatum ſeſe inſinuet, expoſtulant, quo præſente etiam eoque inſipido ex ipſo aëre reviviſcunt & regenerantur: Ita etiam, ſi in terra nitraria ejuſmodi terra ſalis communis ſpecifica contineatur, non mirum eſt, eam ab acido univerſali imprægnatam in ſal commune tranſire. Differt tamen hoc ipſum ſal aliquantum à communi, quo veſcimur, 1. majori acrimonia, 2 ſoliditate, 3. quod affuſo oleo vitrioli poſt efferveſcentiam non modo fumum penetrantem, qualis è ſale communi prodit, ſed & ingratum inſtar aquæ fortis exhalet. Ut adeo hac methodo aqua regis per deſtillationem obtineri poſſit, quæ ex ſpiritu nitri componitur, aurum diſſolvens.

VII. Denique & illud obſervabile eſt, quod ſal commune, cubicam figuram in cryſtalliſatione ſervans, in principio præparationis nitri, ſi illud ex terris nitroſis, cineribus & calca viva eductum lixivium inſpiſſatur, fundum petat; in ejus vero depuratione ſuperius tradita per aquam in ultimo lixivio remaneat, quo incocto tandem in cryſtallos ſecedit, hac tamen ſimul adhibita cautione, quod non multum aquæ ad depurationem ſumi debeat, alias nimia quantitate aquæ addita etiam ſal commune, quod nitro gravius eſt, primum fertur in fundum, Nam illud notatu dignum, quod ſalia diverſæ indolis, in aqueo menſtruo ſoluta, facile à ſe invicem ſeparentur & mutuo uniantur per cryſtalliſationem; ita particulæ ſalis communis invicem coëunt, & corpus cubicæ figuræ, nitri vero partes junctæ, pyramidalis figuræ ſal conſtituunt.

Characteres eſſentiales & proprietates nitri, quibus hoc ſal mirabile ab aliis diſcernitur, ſequentes ſunt:

1. Nitrum igne in crucibulo facile funditur ſine ulla inflammatione, ſimul ac vero corpus oleoſum ſulphureum & inflammabile adjicitur, ſtatim detonat & inflammatur, quod non modo fit à ſulphure communi, ab antimonio, quod ſulphure ſcatet, à carbone, item tartaro, utpote oleo feraci, nec non parte quadam animantis, ſanguine, oſſe; ſed etiam a metallis ſulphure imbutis, ut ſtanno, ferro, zinco, & ex ſalium familia à ſale ammoniaco, quia hoc ex urina principium quoddam oleoſum ſulphureum obtinet.

2. Nitrum cum ſale vitriolico vel acido vitrioli oleo permixtum & deſtillatum, ſpiritum ſuum acidum, peſſimi odoris & fulvi coloris, valde volatilem dimittit, ut apparet in confectione ſpiritus noſtri fumantis & aquæ fortis. Et quoniam etiam omnis argilla vitriolici ſalis quidquam habet, hinc nitrum, ad tres partes cum illa mixtum atque in globulos formatum & exſiccatum, deſtillatione per ignem apertum etiam dimittit ſuum acidum ſpiritum, in forma rubicundi vaporis, & quia aluminis acidum ejuſdem naturæ eſt cum eo, quod vitriolo ineſt, hinc cum alumine, non ſecus ac cum vitriolo, ex nitro ſpiritus ejus acidus, ſive aqua fortis, deſtillari poteſt. Hoc loco notari velim, quod aliud acidum, præter vitriolicum, ut ſpiritus ſalis, nullo modo ex nitro elicere poſſit ejus acidum, ſed paulo fixius & fortius requiratur, quale in vitriolo & alumine continetur.

3. Nitrum in crucibulo fuſum, fere totum in ſal alcali vertitur, idque fit primo additione tartari crudi, quando nempe una pars tartari & una pars nitri miſcentur & tigillo ignito immittuntur, tunc hac ratione fit pulvis ille niger fuſorius, *der ſchwartze Fluſſ*, quo metallurgi ad ſeparanda è mineris ſuis metalla uti conſueverunt. Deinde nitrum in puriſſimum alcali vertitur, ſi cum pulvere carbonum miſceatur & detonetur, fortiori calcinatione fit ſal ſumme cauſticum cœrulei coloris, quod nitri fixi nomine venit. Denique curioſa eſt obſervatio, quod totum nitrum in cauſticum alcali converti poſſit ſaporis acerrimi, & quod affuſione aquæ vehementiſſime incaleſcat, ſi æquali portione cum regulo antimonii miſceatur, & in candente crucibulo in maſſam fluat: idem cum zinco & ſtanno fieri dicitur.

4. Nitrum eſt ſal, cui nullum datur ſimile, quod ipſo ſenſu teſte non modo linguam guſtu, ſed etiam totum corpus interne ſumtum refrigeret, imo aquæ injectum, frigus ejus augeat.

5. Nitri ſolutio infuſa ſanguini, è vena miſſo, coagulato & nigricanti, eum non modo fluidiorem reddit, ſed & floridum & miniatum colorem pulcherrimo ſpectaculo ipſi conciliat, quod a nullo ſale medio, ut nitrum eſt, expectari poteſt. Quo experimento ejus operationes in corpus noſtrum

& effectum refrigerantem explicare quadantenus licet. Nam nitrum tale ſal eſt, quod ob principium aëreum virtutis elaſticæ, intus contentum, igneum ætheris motum in ſanguine & humoribus, qui incarceratus vehementior fit, expanſiva ſua virtute ſedat ac ſiſtit; atque aëreo iſti principio etiam tenuitas cum florido colore, quem affert ſanguini, tribuenda eſt. Deinde majori fluxilitate humoribus inducta, ſtaſes & obſtructiones reſerantur, & pori cutis, quibus particulæ igneæ exhalant, aperiuntur. Et quia nitrum principio ſuo ſalino tubulos & glandulas ſtimulando efficit, ut lymphaticum humorem majori in copia plorent, hinc etiam corpus humectat, conſtrictaſque ſpaſmo partes relaxat & emollit.

6. Id etiam habet, ut cum ſulphure, vel re inflammabili detonatum, totum abeat in fumum, & ita tota craſis nitri, quæ tamen ex ſale acido, alcalino, & pingui ſulphurea ſubſtantia conflata eſt, & tota quaſi ejus ſubſtantia deſtruatur. Nam pulvis pyrius, in retorta tubulata accenſus, nec in ſpiritum acidum, neque in ſal alcali transformatur, ſed acidulum ſaltem phlegma ſuppeditat.

7. Nitro etiam hoc proprium eſt, quod regulum antimonii, zincum, biſmuthum, arſenicum & regulum cobalti, ſtannum quoque & plumbum, igne calcinatorio admiſſo, in crucibulo in calces convertat, & hac ratione metalla puriora, ut aurum & argentum, ab eorum connubio disjungat. Quare ſi velimus aurum per antimonium fuſum citiſſime ſeparare, id ipſum commode fieri poteſt per calcinationem & fuſionam cum nitro, quum alias tardus ac tædii plenus labor ſit, antimonialem & regulinam ejus ſubſtantiam forti igne & fumigatione per auram ſecernere. Et quum hæc mineralia maxima ex parte virulenta ſint, eorum calcinatio cum nitro efficit, ut exuant non modo ſuum virus, ſed & ex parte in medicinam ſalutarem tranſeant.

8. Aquam ſortem diſſolvere argentum, non vero aurum, Chymicis notum eſt; id vero nondum exploratum habent, ipſam aquam ſortem, abſtractione ſuper nitrum vulgare deſtillatam, argentum non ſolvere, ſed in calcem vertera, contra vero auri corpus promte aggrediendo diſſolvere. Mirabile forſan hoc illi id videbitur, qui aquam fortem nitri fœtum eſſe, eamque per omnia cum acido nitri ſpiritu convenire conſiderat. Sed deſinet mirari, quicunque perpenderit, in omni nitro vulgari non depurato deliteſcere multam portionem ſalis communis, quæ etiam lege artis ſeparanda eſt, & poſtea conſideraverit, aquam fortem, à ſale communi abſtractam, in aquam regis, quæ aurum ſolvit, converti; nam aqua fortis, ſi vel decies abſtrahitur à nitro depurato, à ſale communi non mutabitur, ſi vero adhuc commixtum eſt ſal commune nitro, aggreditur hoc aqua ſortis, & à compedibus ſuis, quibus detinebatur, liberatus tenuiſſimus ſpiritus ſalis aſcendit. Atque is ſpiritus tenuiſſimus, ob ſubtilitatem ſuam penetrantiſſimam, arctiſſimos auri poros ſubit, & mediante nitri ſulphure elaſtico nexum partium, aurum conſtituentium, diſrumpit.

9. Curioſum eſt, quod, ſi ſpiritus nitri, vel aqua fortis, ſuper ſal commune abſtrahatur in convenienti proportione, in fundo maneat ſal, quod inſtar nitri deflagrat, ſiquidem acidum nitri ſeſe intime aſſociat terræ ſalis communis alcalinæ, inque nitrum degenerat, ſpiritum vero ſalis expellit, ſive extorrem facit.

OBSERVATIO II.

Animadverſiones & experimenta circa magneſiam albam, tutum & gratum inſipidum pulverem laxantem.

Quam noxia, imo virulenta ſæpius vis draſticis illis purgantibus inſit, non modo crebrior experientia circumſpectos & peritos Medicos docet, ſed & ob hanc cauſam diu quæſitum eſt tale remedium, quod tuto & innoxie, id eſt, ſine ulla læſione, excrementitias & alvinas ſordes ſufficienter expurgare poſſit. Et quum pleraque ex purgantibus, ob principium acre ſalino-ſulphureum, nec odore, nec ſapore grato prædita ſint, ſed nauſeam quandam creent, inter deſideria Medicorum ſemper etiam fuit tale purgans, quod gratia ſeſe commendet, neque ſaporem, neque odorem offendens. Hinc HELMONTIUS animadvertens, in vegetabilium regno niſi ingrata & vehementia dari purgantia, vehementer optavit, ut ex regno minerali tale poſſit obtineri.

Sed diu ejuſmodi medicina fruſtra & inerti conatu quæſita fuit, donec ante viginti fere annos Romæ primum innotuerit pulvis coloris candidiſſimi, ſaporis expers, nullius odoris, ſubſtantiæ valde teneræ & levis, qui ad unam drachmam datus, non modo aliquot ſedes ſine omni incommodo aut virium deſtructione movit, ſed etiam, id quod maximum eſt, hypochondriacos & quorum prima regio acidis ſuccis ſcatebat, quæ difficillime alias obtemperat purgantibus, commodiſſime laxavit, acidum ſimul deſtruendo & evehendo. Hic pulvis nomine magneſiæ albæ inſignitus fuit, quoniam quis primus & verus auctor fuerit, nondum recte conſtat. Romæ nominatus fuit pulvis Comitis de Palma. Plures putant, ex Germania ejus præparationem tranſmigraſſe in Italiam.

Ego ſaltem hoc loco, quid mihi de hoc pulvere conſtet, commemorabo. Ante quatuordecim annos Archiater Epiſcopi Magdeburgenſis hoc in loco fuit JOH. SIBOLDUS, rerum chymicarum & alchymicarum inſignis patronus, & amicus HELWIGII, qui auctor Phyſices inſtauratæ inauditæ fuit. Hi duo ſpiritum, ſeu menſtruum univerſale, ex terra nitroſa, teſtante id D. KATSCHIO, Phyſico Halenſi, hujus Archiatri amanuenſi, variis modis eliciendum curabant, unde non modo terras, ex quibus nitrum extrahitur, diu ſoli expoſitas, per retortam igne aperto deſtillabant, prodeunte ſpiritu urinoſo volatili, ſed & aqua ſolvebant has terras, & lixivium inde paratum incoquebant, ac maſſam, quæ relinquebatur, per retortam deſtillabant; ita ſpiritus rubicundus prodibat, & fortiori igne adminiſtrato relinquebatur caput mortuum, coloris candidiſſimi, inſipidum, leve, quod magneſiam nitri vocabant. De ejus vero viribus, quod facultatem purgantem contineret, nihil tunc temporis notum fuit.

Facile jam exinde quivis intelligere poterit, natales hujus pulveris, quem dicunt magneſiam, illi, qui ex lixivio nitri, vulgo *Mutter oder Heck-Lauge*, paratur, non eſſe diſſimiles, ſed unius ejuſdemque naturæ. Nam hæc fide digna hiſtoria luculenter demonſtrat, & præparationem & nomen hujus pulveris dudum in Germania, antequam ad alias regiones notitia pervenerit, fuiſſe cognitum, verique videtur ſimile, ab HELWIGIO illo, qui Indias & Italiæ provincias poſtea peragravit,

vit, forſan hanc medicinam cum aliis fuiſſe communicatam.

Ut autem de hujus medicamenti natura & viribus rectum judicium feramus, ſciendum eſt, hunc pulverem prorſus inſipidum candidique coloris naturæ valde alcalinæ eſſe, dum quovis cum acido vehementer non modo efferveſcit, ſed acidum quoque eam terram ſolvit. Solutio inde emergens ſapore valde amaricante, acri ſalſoque imbuitur, manifeſto documento, eſſe hunc pulverem naturæ alcalinæ terreæ ſolubilis & ſimul ſulphureæ, quia ſolutio valde amaricans eſt. Contra alia alcalina, ut cancrorum lapides, ovorum teſtæ, conchæ præparatæ, affuſo ſpiritu vitrioli etiam fortiter ebulliunt, ſed ſolutionem minime amaricantem, vel manifeſto ſalſam, ſed leviter ſale imbutam, imo prorſus inſipidam relinquunt. Calx viva autem pulveriſata, utut propemodum ab omnibus pro terra alcalina habeatur, tamen affuſo ſpiritu vitrioli, nec efferveſcentia excitatur, ut cum jam dictis aliis fit, neque ſapor ſalinus manifeſto producitur, ſed adjecta etiam magna pulveris quantitate, liquor vitrioli acidus remanet, paulisper ſaltem ejus corroſivitate mitigata.

Deinde conſtat, pulverem magneſiæ, ad unam vel duas drachmas cum quovis vehiculo ſumtum, potenter ſatis exercere alvum, in quibuſdam quinque vel ſex ſedes movendo, quum in aliis eadem doſi exhibitus, nihil præter conatum egerendi efficiat. Cujus diverſi effectus ratio ex iis, quæ modo dicta ſunt, haud obſcure apparet: Luculenter nimirum hinc perſpicitur, hunc pulverem terreum minime in ſe recondere principium quoddam catharticum, quale, præter ſalinum penetrans acre, ego quidem non aliud agnoſco, ſed demum in ipſo corpore, pro diſpoſitione humorum ibi hoſpitantium, virtutem ejus reſultare purgantem, quia nempe, ſi offendit acidos humores in cavitate ventriculi & inteſtinorum, in ſal neutrum demigrat, acris ſalini ſaporis & ſtimulantis effectus, quemadmodum videmus manifeſto, ſal valde acre exſurgere, ſi hæc medicina cum ſpiritu acido v. g. vitrioli miſceatur. Salia vero media, quæ ſaporis amaricantis ſunt, liberalius data, alvum ad aliquot ſedes ſollicitare, experientia confirmatum habemus, idque etiam à nobis latius deductum eſt in *Diſſert. de ſalium mediorum excellente & purgante virtute.* Non itaque mirum eſt, interdum hunc pulverem carere effectu cathartico, ſi videlicet prima regio non acidi copia, ſed pituita viſcida ſcatet, quæ impedit, quo minus ſolvi & in ſal ſtimulans converti poſſit.

At vero in contrarium quoddam dubium contra hanc ſententiam moveri poſſe intelligo, quum nempe alia terrea, quæ promte ſolvunt & abſorbent inhæreſcens primis viis acidum, neutiquam effectum laxantem exſerant. Sed his regerere licet, quod interdum à pulveribus abſorbentibus vel bezoardicis utique alvus fluidior fiat, ſi multum acidi primam regionem incolit: vis tamen eorum purgandi non tanta eſt, quanta magneſiæ, quia ſolutiones illorum cum acidis liquoribus factæ, non tam eminente ſalino acri, ſed moderate ſalſo ſapore imbutæ ſunt, quam quidem ea, quæ ex magneſia & acidis liquoribus conficitur. Atque adeo ex eo apparet, præter alcali terreum aliud adhuc eſſe in magneſia principium, quod ad mixturam acidi in materiam ſtimulantem & purgantem tranſeat.

Ut autem veras cauſas & rationes purgantis principii in hac terra evolvamus, opus eſſe videtur, ut in illam materiam, è qua conficitur, diligentius inquiramus. Eſt vero hæc ipſa nihil aliud, quam lixivium, à cryſtalliſatione nitri reſiduum, quod in officinis nitrariis vocatur *Mutter-oder Heck Lauge*, quia ſine additione ejus nulla fit nitri in cryſtallos coagulatio, utut ex hoc ſolo nulla ratione nitrum cryſtalliforme parari poſſit. Hoc lixivium, inveſtigata ejus natura,

1. eſt valde grave ac ponderoſum; nam libra una medica ejus, reſpectu aquæ, ad quinque uncias plus ponderat. Proportio vero hujus lixivii ad oleum vitrioli eſt ut X. ad XIIX: nam libra una medica olei vitrioli eſt octodecim unciis dimidiis aqua gravior. Continet igitur libra una medica lixivii quinque uncias materiæ ſolidæ.

2. Lixivium hoc eſt ſaporis valde amari & ſalſi, ac facta evaporatione plane non ſiccari poteſt, & mox etiam in aëre deliqueſcit.

3. Non efferveſcit cum quovis acido leniori, ut ſpiritu vitrioli, cum oleo vitrioli autem fortiter ebullit, & præcipitatur cum utroque in fundum pulvis candidi coloris, & quod bene notandum, oleum vitrioli affuſum non modo excitat ſtrepitum, ſed & fumum rubicundum emittit, qui teſtatur de ſpiritu nitri intus adhuc recondito. Odor vero teſtatur etiam de ſpiritu ſalis, nullumque eſt dubium, quin ex hoc lixivio cum oleo vitrioli aqua regia præſtantiſſima parari poſſit, qualis ex acido ſalis & nitro componi ſolet. Quin imo ex eo patet, particulas & nitri & ſalis communis in lixivio hoc ſub ſchemate & habitu partium ſulphurearum pinguium contineri.

4. Utut oleum vitrioli, ceu acidum inſigniter forte, mixtum cum hoc lixivio, vehementer efferveſcat, tamen mirum eſt, ſpiritum noſtrum fumantem nitroſum, perinde acidum fortiſſimum, mixtura facta ne minimum efferveſcentiæ ſignum edere, quod phænomenon inter alia mirifice differentem acidorum naturam & virtutem adſtruit.

5. Hoc lixivium mixtum cum liquore alcalino volatili vel fixo, v. g. ſpiritu ſalis ammoniaci urinoſo, cum aqua parato, vel oleo tartari per deliquium, nullam ebullitionem ciet, inſignis tamen pulveris terrei albicantis ſequitur præcipitatio.

6. Id lixivium, cum æquali portione ſpiritus vini rectificatiſſimi mixtum, ſeſe intime conjungit cum eo, niſi quod terrea quædam materia in fundo maneat.

7. Lixivium hoc ignis ope coagulatum, & crucibulo ignito immiſſum, valde ebullit & ſpumeſcit; deinde igne aucto, ſpiritum inſtar aquæ fortis, quem etiam nonnulli excipiunt, emittit, ſub fumo rubro, odoris fœtidi, poſtea ſub majori igne remanet ille pulvis magneſiæ. Et hic eſt vulgaris modus parandi magneſiam.

8. Compendioſior modus, & quidem via humida, parandi hunc pulverem eſt, per præcipitationem lixivii, ſive hæc cum acido vitrioli, ſive lixivio cinerum clavellatorum, vel oleo tartari per deliquium adornetur; poſtea cum aqua fluviatili hæc terra elutrianda & ſiccanda eſt.

Ut autem clarius innoteſcat, cujus indolis ingredientia hoc lixivium cuſtodiat, id merito repetendum hoc loco putamus, quomodo & ex qua materia vulgare illud inflammabile nitrum conficiatur. Jam vero ſupra mentio facta eſt, quod ad elaborationem nitri terræ putrefactæ ex ſtercoribus animantium, ut & terræ antiquæ ex muris & ædificiis exuſtis, quæ diu ventis ſolique expoſitæ fuerunt, & valde tenues redditæ, neque minus cineres lignorum una cum calce viva, ex quibus omnibus cum aqua nitri lixivium paratur, quod in ſal cryſtallinum abit, & cujus reſiduum noſtrum lixivium eſt, recipi debeant.

His

Digitized by Google

His ſuppoſitis jam clarius poterit intelligi, cum nec ſulphureum, nec terreum principium ad cryſtalliſationem concurrat, hæc ipſa principia in lixivio nitri ex dictis ingredientibus præcipue contineri, & reſidua manere *in der ſo genanten Mutter-Lauge*. Conſtat hoc lixivium ex ſale quodam, ad acidi & ſalis communis naturam accedente, quod cum partibus ſubtilioribus terreis alcalinis & ſulphureis pinguibus mixtum, conſtituit ejuſmodi lixivium ſaporis ſalſi amaricantis, ex quo etiam memorati effectus ac phænomena promanant. Et videtur mihi hoc lixivium valde ſimile illi, quod parari ſolet ex calce viva & ſale ammoniaco, dum nempe caput mortuum ſpiritus ſalis ammoniaci, cum calce viva parati, ſolvitur in aqua, lixivium inde emergit amaricans acre, quod inſpiſſatum cum ſpiritu ſalis ammoniaci, vel etiam oleo tartari per deliquium, ſine efferveſcentia ſub ſpecie pulveris terrei in fundum fertur, atque etiam cum oleo vitrioli, non vero cum acido alio, ſive leniori ſive fortiori, ut eſt ſpiritus noſter fumans, ſtrepitum vel ebullitionem concitat; utut ab omni acido affuſo ad ima dejiciatur.

Atque adeo jam natales magneſiæ in ſolem & lucem protulimus, ita ut amplius obſcurum eſſe nequeat, omum ipſi dare terram ſubtiliorem calcis vivæ & aliorum nitri ingredientium, variis modis ex lixivio, per ſeparationem partium ſalinarum, eductam. Nihilo minus hæc ſubtilior terra differt a calce viva cruda & rudiori.

Nam calx viva, quamvis alcali terreum ſit valde acris ſaporis, tamen cum acido liquore neque confligit, neque in ſal ſalſum amaricans coaleſcit, quale quidem ex commixtione pulveris magneſiæ & ſpiritus acidi, ut vitrioli, fieri animadvertitur. Eſt itaque alcali longe tenerius & ſubtilius ipſa aduſta calce, neque remedium contemnendum, modo quis recte eo pro corporum & circumſtantiarum ratione uti ſciat. Neque enim tantum abſorbentem & catharticam, ſi acidum prima in regione ſtabulatur, virtutem exſerit; verum etiam ſi in remiſſiori doſi ad grana XV. vel XX. uſurpatur, diaphoreticum & diureticum effectum ſequi, non ſemel obſervavimus.

Neque tamen præterire poſſumus, id incommodi nos quandoque ab hoc magneſiæ pulvere deprehendiſſe, quod flatulentias & morſicationes in imo ventre reliquerit, ſi videlicet frequentius in uſum trahatur, primaque regio progignendis corroſivis ſuccis, ut in hypochondriacis fieri ſolet, expoſita ſit.

Commodiſſimum, quo cum ſumitur, vehiculum lac eſt amygdalinum, quod deliniendæ humorum in ventriculo ſtagnantium acrimoniæ ſimul inſervit.

OBSERVATIO III.

Spiritus nitri fumans & inflammans.

Sæpius in lectione librorum chymicorum occurrit de flamma, ex commixtione liquorum prodeunte, experimentum. BECHERUS *in phyſica ſua ſubterranea* meminit, oleum vitrioli, cum oleo terebinthinæ mixtum, intenſiſſimum cum flamma calorem excitare, ſed effectum non reſpondere promiſſis, quiſque facile, etiamſi acerrimum oleum vitrioli aſſumſerit, experietur. Simile experimentum, ubi duo liquores, tactu frigidi, invicem confuſi flammam ediderunt, deſcriptum reliquit OLAUS BORRICHIUS *in Actis Hafnienſibus*, *anno* 1671. *obſ.* 71. & hoc ſequentem in modum ſe habet: Recipe ſpiritus terebinthinæ Venetæ recens prolecti, ad frigus tamen nativum redeuntis, uncias quatuor, quibus in ampliori vitro affunde aquæ fortis generoſæ itidem recentis, ſed & frigidæ uncias ſex, & agitando quaſſandoque vas ſub dio relinque, & intra horæ mediæ ſpatium inter craſſa fumi volumina flammam conſpicuam emittet maſſa, & ſupra oras vitri ſtrenue erumpens conflagrabit.

Tentavi olim aliquoties id experimentum, commiſcendo aquam fortem ſatis eximiam cum ſpiritu vel oleo terebinthinæ, & ebullitionem quidem inde intenſiſſime calidam cum copia fumorum eructantium, nunquam vero flammam obſervavi. Nihilo minus de fide clariſſimi BORRICHII, cujus autoritas ſemper apud me multum valet, nunquam, neque hoc loco dubitandum eſſe, facile ex iis, quæ jam ſequuntur, quiſque ſuſpicari poterit.

Nos ante viginti & aliquot annos, cum in collegio experimentali chymico varia tentaſſemus, facta olei vitrioli optimi commixtione & deſtillatione cum ſale communi, ſecundum modum Glauberianum, tandem etiam loco hujus ſumſimus nitrum purum probeque exſiccatum, & deſtillando miti ignis regimine ex retorta vitrea per arenam, ſpiritum ex flavo rufeſcentem fortiterque fumantem obtinuimus, qui ob ſubtilitatem vix poterat intra vitri limites coërceri.

Varia cum eo inſtituimus experimenta, miſcendo eum cum ſpiritu vini rectificatiſſimo & oleis, quæ in promtu atque ad manum erant, deſtillatis, & ſuborta fuit intenſiſſima cum ſummo calore & copia fumorum rubrorum ex vaſe erumpentium & male olentium ebullitio. Poſtea caſu exili quantitati olei caryophyllorum, ut venale eſt, in vitro relicti eum affudimus, ita poſt efferveſcentiam è veſtigio conſpiciebatur exſurgere flamma, quæ tamen exigua & ſaltem momento apparuit. Aliquot elapſis diebus idem experimentum tentare & oſtendere rei chymicæ addictis volui, ſed noluit effectus ex voto ſuccedere, procul omni dubio, quia vitrum non ſatis tectum, ſed cera ſaltem erat munitum, quam ſpiritus ex toto fere conſumſerat. Itaque denuo ſpiritum hunc deſtillari & includi curavimus vitro, quod epiſtomio vitreo bene polito obturavimus, ut volatilitas fumans inque auras facile penetrans eo melius cuſtodiretur. Poſtea feliciſſime ceſſit experimentum, flamma nimirum luculentiſſima, vix ullo vapore ſtipata aſſurgebat, quandocunque hic ſpiritus oleo caryophyllorum infundebatur.

Hujus rei fama Lipſiam ac Berolinum perlata, acceſſerunt ad me eodem anno duo illuſtres viri LEIBNITIUS & TSCHIRNHAUSEN, qui cum admiratione hoc experimentum ſpectarunt. Intexui etiam id demonſtrationibus meis phyſico-chymicis; poſtea vero legi in *Actis eruditorum*, Excell. Dn. SLARE, præcipuum Collegii ſcientiarum Anglicani membrum, retuliſſe Pariſiis. HOMBERGIUM præparare ſpiritum, qui oleis aromaticis & Aſiaticis admixtus apertam flammam efficiat. Poſt etiam à Domino SLARE in ſocietate Anglica propoſitum hoc experimentū eſt & recenſitum quoque in *Actis Eruditorum*. Quæ quamvis ita ſe habeant, tamen ſancte ac bona fide teſtari poſſum, atque etiam, ſi quis à me id exigat, ſat claris documentis oſtendere, me nullo antea ducente, ſed caſu ita ferente hujus experimenti fuiſſe inventorem. Hinc etiam illuſtris LEIBNITIUS, hujus rei gnarus, non dubitavit in *Theodicea* ſua ſpiritum hunc *Hoffmanni* appellare, & exiſtimavit, quoſdam ex meis diſcipulis Pariſiis arcanum hoc revelaſſe. Forſan etiam uno eodemque tempore inventio facta eſt in diverſis regionibus, ſed nec ego inde laudem quandam aucupari volo, nec ex ea re quæro laureolam, nam

res non tam utilis, quam curioſa eſt, quippe quæ naturam & geneſin flammæ tantum in aprico ponit.

Præparatio fit ſequentem in modum: Accipimus nitri optimi, bene depurati, quale eſt Ruſſicum, quod a contagio ſalis communis immune eſt, libram dimidiam, idque leni calore probe exſiccandum curamus: poſtea æqualem portionem olei vitrioli rectificatiſſimi in retorta vitrea affundimus, adhibito leniſſimo calore in arena facta deſtillatione, ita paucis horis elicitur hic ſumme volatilis & ſulphureus ſpiritus.

Si nitrum non bene ſiccatum eſt, ſique impurum & ſalinis terreis partibus inquinatum ſumitur, ſpiritus primo prodit ſatis fortis, qui ſeparandus eſt, nam is, qui ſuccedit cum phlegmate, minus huic negotio idoneus eſt, utut ad conficiendum ſpiritum nitri dulcem utiliſſimus ſit. Id etiam ſcire oportet, quod ſpiritus hic ſemper penetrantior & fortior fiat, quando non ſub flammeo colore in recipiente prodit, ſed ſub flaveſcente, quia rubicundus is color admixtas multas heterogeneas nitro partes eſſe indicat.

In retorta ſubſidet ſal in ſolidiſſimam formam compactum, albiſſimi coloris, figuræ convexæ, quam à concava retortæ parte induit. Hoc ipſum ſal ſapore eſt acidiſſimum, & ſolutionis cum aqueo menſtruo difficillimæ. Hoc vero imprimis videtur mirabile, quod tam levi arenæ calore, hæc duo ſalia, ſal nempe vitrioli & nitrum, quæ difficillime liquantur, forti etiam igne tractata, ambo in maſſam ſolidiſſimam colliquata fuerint; quod dubio procul adſcribi debet igneis iſtis ſpiritibus, ex mutuo horum duorum corporum connubio exſuſcitatis, quorum beneficio intima unio & mixtio, imo colliquatio omnium partium facta fuit.

Fecimus cum hoc ſpiritu varia experimenta, admiſcendo eum oleis deſtillatis, quæ jam ſupra *Lib. I. Obſ. X.* retulimus, ubi maxime notabile eſt, quod cum oleis aromaticis gravioribus, ut ſunt caryophyllorum, cinnamomi, ligni ſaſſafras, hic ſpiritus commixtus celerrime & in momento ea accendat, ut lucidiſſima flamma ſine ullo fere viſibili vapore emergat. Cum ſpiritu terebinthinæ ſi miſceatur idem ſpiritus in vitro inferius anguſtiori, neque in adeo notabili quantitate uterque ſpiritus adhibeatur, fortem quidem & calidiſſimum fumum, neutiquam vero flammam emerſiſſe annotavimus. Quod ſi vero de utroque liquore uncia una ſumatur, inque vitro amplioris orificii & ſuperficiei, vulgo *Zucker Glaſſ*, experimentum inſtituatur, & mixtura crebrius agitetur, certe flamma erumpit tam vehemens, ut periculum incendii minetur.

Ex hoc igitur experimento probe inſtituto didici, mitius judicium de experimento Borrichiano ſupra allato ferendum, neque de eo amplius dubitandum eſſe, ſi nempe eæ cautiones, quas ibi propoſuit, obſerventur, ut nimirum aqua fortis recens & valde generoſa uſurpetur, inque ampliori vitro unciæ aliquot de utroque liquore confundantur. Et quia ſpiritus ille fumans & inflammans nihil aliud eſt, quam generoſior, ſed faciali methodo deſtillata aqua fortis, quod & color & odor & virtus teſtatur, non eſt, quod dubitemus, aquam fortem, communi more ex nitro & vitriolo præparatam, ſi ſpiritus primum prodiens ſeorſim colligatur, & probe in clauſis vitris cuſtodiatur, ſimilem edere poſſe effectum.

OBSERVATIO IV.

Spiritus corroſivus nitri flammificus dulcificatus & medicinalis redditus.

SI ullus liquor ſumme penetrans & corroſivus invenitur, qui omnibus corporibus ſeſe inſinuans ea corrodat, diſſolvat, earumque craſin & mixtionem immutet vel deſtruat, certe hic eſt noſter ſpiritus acidiſſimus valde concentratus, omni phlegmate orbatus, flammificus, & totus volatilis, quo, debita facta applicatione, in corpore humano excreſcentiæ, verrucæ, tumores præternaturales arte chirurgica commodiſſime poſſunt abſumi & eradicari. Nihilominus hic ſpiritus primum adjecto ſale volatili ſalis ammoniaci, vel etiam ſale tartari, omni corrodendi facultate poſt factam efferveſcentiam privatur, mixtura degeneraote in ſal nitroſum, quod ſolutum in aqua liquorem dat potenter diureticum, ad movendam urinam in affectibus ſeroſis & cachecticis utiliſſimum. Deinde etiam corroſiva hujus ſpiritus indoles à ſpiritu vini rectificatiſſimo egregie attemperatur, ſi ejus partes octo minimum cum una parte hujus ſpiritus miſceantur, atque igne arenæ ex alembico fiat deſtillatio; ita prodit ſpiritus odoris fragrantis, ſaporis acris penetrantis, vi corrodente penitus deſtitutus, cujus virtus interna diſcutiens viſcidoſque humores reſolvens atque adeo carminativa commendatiſſima eſt. Præterea ob ſulphur vaporoſum cuſtodit etiam hic ſpiritus dulcificatus virtutem anodynam & ſedativam, in graviſſimis doloribus & ſpaſmis valde proficuam, ejuſque uſus longe eſt in praxi ipſo ſpiritu nitri dulci vulgari excellentior.

Rationem proceſſus hanc habet: quia nil niſi oleum tenuiſſimum, intime ſolutum cum phlegmate, eſt ſpiritus vini rectificatiſſimus, ideo coogreditur & ſe intime miſcet cum ſpiritu hoc corroſivo, & ambo, facta conjunctione, migrant in tertium quoddam mixtum, quod reſolutum in ſpiritu inflammabili tranſcendit alembicum & ſpiritum dulcificatum conſtituit. Notabile vero eſt, quod minimum 5. 6. vel 8. partes ſpiritus vini rectificatiſſimi ad unam partem hujus ſpiritus adjungi debeant, alias ſi ſaltem 2. vel 3. partes ſpiritus ſumantur, oritur maximus conflictus, & vis corrodens acida non penitus infringitur. Eſt vero hæc encheireſis obſervanda in præparatione hujus ſpiritus, quod ſcilicet ſpiritus vini non ſit infundendus ſpiritui corroſivo, alias conflictus fit cum vapore denſo rubro maximus, ſanitati hoſtilis, quem etiam vitri fractura interdum ſequitur; ſed potius ſpiritus corroſivus pauca portione & ſucceſſive admiſceri debet ſpiritui vini, ita omnia hæc impediuntur.

Spiritus hic dulcificatus, cochleari argenteo infuſus & inflammatus, relinquit in eo maculam viridiuſculam, indicio ſalis nitroſi ſubtilioris aciduli; hinc tali in caſu præſtat hunc ſpiritum magis dulcificare, ejuſque virtutem acuere, affundendo portionem ſpiritus ſalis ammoniaci vinoſi, ita contemperato hoc acido nulla amplius macula relinquitur, & virtus ſedativa atque anodyna potius augetur.

Differt hic ſpiritus nitri dulcificatus à vulgari, in pharmacopœis venali, dum hic præ illo & ſapore & odore longe eſt penetrantior, eidemque virtute etiam antecellit. 2. Differt præparatione, dum pharmaceuticus ex ſpiritu vel aqua forti, no-

ſter

ſter vero cum ſpiritu plane dephlegmato, vitriolico ſulphure onuſto concentratiſſimo conficitur; 3. noſter ſpiritus cum ſpiritu vini rectificatiſſimo confligit & effervescit vehementer, vulgaris vero minime, hinc etiam non intima unio fit acidi nitri cum partibus oleoſis, quæ ſpiritu vini rectificatiſſimo continentur, quod in noſtro ſpiritu concentratiſſimo accidit. 4. In præparatione noſtri ſpiritus nihil remanet in cucurbita, ſed omne liquidum aſcendit, in vulgari autem præparatione ſpiritus nitri dulcis liquor acidus corroſivus nitri poſt deſtillationem remanet.

Spiritus hic noſter dulcificatus, adjecta parte ſalis tartari, omnem fere deponit acrimoniam, quæ nimirum adhuc ſubeſt, acidam, & hac ratione commode cum aqua vulgari miſcetur pro potu in febribus ardentibus, ſi drachmæ ejus duæ libris circiter duabus aquæ fontanæ junctæ fuerint; ſitim potenter ſedat, urinam non ſegniter promovet, atque etiam ad ſomnum conciliandum mirifice confert. In inflammationibus faucium anginoſis nihil eſt præſentius, quam ſi hic ſpiritus miſceatur cum ſaccharo, & pauxillum ſpiritus camphoræ addatur, poſtea hoc in aqua communi ſolutum loco gargariſmatis adhibeatur; vel etiam ſaccharum ipſum, quantitate pauciori ſumtum & deglutitum, inflammatis faucium partibus egregie ſuccurrit.

Hic ſpiritus cum refracta doſi ſpiritus cornu cervi volatilis rectificati mixtus, acquirit virtutem bezoardicam & diaphoreticam, unde in omnibus febribus malignis, ubi ſudore opus eſt, admirabilem virtutem exerit.

OBSERVATIO V.

Animadverſiones de ſolutione ſalium in ſpiritu vini rectificatiſſimo.

CHymicorum axioma huc uſque firmo talo ſtetit & veriſſimum habitum eſt, ſpiritus phlogiſtos, ſive inflammabiles, commodiſſima quidem eſſe menſtrua oleorum & corporum reſinoſo-ſulphureorum, minime vero ſalium, quorum genuina ſolutio per menſtrua aquea celebretur. Atque hoc etiam confirmare videtur experientia, qua diſcimus, ſpiritum vini rectificatiſſimum, id eſt, omni phlegmate orbatum, nec ſalibus neutris, nec fixis alcalinis affuſum, eadem ſolvere & imbibere, ſed plane intacta ea relinquere. Verum axioma hoc non tam univerſale eſſe, ut vulgo putatur, ſed plures pati exceptiones, non paucis, ſed ſane multis experimentis, quibus ad oculum oſtendi poteſt, ſpiritum vini rectificatiſſimum non reſpuere omnis generis ſalia, ſed lubentiſſime ea admittere in conſortium, hoc loco adſtruere nobis propoſitum eſt. Primo enim quod attinet ad ſalia alcalina fixa, obſervamus in abſtractione ſpiritus rectificatiſſimi ſuper ſal tartari, imprimis aliquoties repetita, multum de hoc ſale ſatiſcere & abire in ſpiritum, qui inde valde alcalinus & acris evadit, oleorum ſolutionibus aptiſſimus, idque patet ex eo, dum ſumſimus uncias decem ſalis tartari probe calcinati, & menſuras duas ſpiritus vini rectificatiſſimi ab eo leni calore abſtraximus, ita obtinuimus ſpiritum ſale tartari probe impraegnatum penetrantiſſimum; cum vero ſal tartari multum humiditatis, quod ſemper fieri conſuevit, à ſpiritu rectificatiſſimo adhuc ſeparaverit, hinc illud formam liquidam in fundo cucurbitæ induit, quam humiditatem convenienti evaporatione abſtraximus, & poſtea rurſus in tigillo calcinavimus, & pondere examinato deprehendimus, nos perdidiſſe tres uncias, quia tantum ſeptem unciæ remanſerunt. Iteravimus cum hoc experimentum, eundemque ſpiritum denuo ipſi affudimus, leni calore abſtrahendum, id vero factum eſt tantum ad dimidiam ejus partem, tunc in ipſa cucurbita remanentem obtinuimus liquorem duplicem, quorum alter, qui ſupernatabat liquori ſalis tartari, flavo colore erat tinctus, ſapore valde acris & ſale alcalino plenus, quem Chymici vocant tincturam tartari: alter inferior, non niſi ſolutio à phlegmate rurſus relicto ſpiritus ipſius ſalis tartari erat, quod ſiccandum & rurſus calcinandum juſſimus, pondere inſigniter rurſus decreſcente.

Ex hoc proceſſu ſatis clare diſcimus, ſal tartari, utut vim ignis & aëris ſuſtineat, ita ut nihil prorſus de ejus ſubſtantia exhalet, tamen per ſpiritum inflammabilem crebriori abſtractione non modo volatile, ſed & ſolubile in ipſo hoc ſpiritu reddi poſſe.

Deinde etiam hoc circa ea, quæ modo diximus, memorabile eſt, quod ſal tartari fortiter igne exuſtum, etiam a rectificatiſſimo ſpiritu, qui omni humido privatus eſt, facta digeſtione & abſtractione ſemper adhuc aliquid phlegmatis, quo deinde deliqueſcit, ſeparet, manifeſto ſane indicio, ſpiritum phlogiſton ſive vinoſum nihil aliud eſſe, quam oleum earum rerum, quæ fermentationem ſubierunt, ipſo motu inteſtino fermentativo in phlegmate reſolutum, quod etiam aliis adhuc experimentis infra ad oculum demonſtrare atque evincere nobis propoſitum eſt.

Porro color ille flavus, quo tinctura tartari ſplendet, non aliam habet cauſam, quam quod oleum ſpiritus vini, cum ſale tartari jam intime mixtum, tingendi facultatem habeat, quod etiam compluribus experimentis, præſertim in elaboratione tincturæ antimonii acris, confirmari poteſt.

At vero non tantum ſunt alia alcalina fixa, quæ hac methodo in ſpiritu vini rectificatiſſimo liquida & ſolubilia effici poſſunt, ſed habemus etiam ex noſtra inventione in promtu alia experimenta, quibus evidentiſſime demonſtratum ibimus, dari etiam ſalia neutra & media, quæ longe adhuc promtius, quam ſal quoddam fixum alcali, à ſpiritu vini rectificatiſſimo ſolvuntur, ita ut ſex partes ſpiritus unam partem ſalis in pororum ſinus & diverticula recipere firmiterque etiam retinere valeant.

Sunt vero hæc ſalia duo artificialia; alterum ita paratur: accipimus ſal volatile ſalis ammoniaci purum, ſiccum, pro lubitu ratione quantitatis, cui in vitro conſervali admiſcemus leniter inſtillando aquam fortem vel ſpiritum nitri, tam diu, donec punctum ſaturationis inventum fuerit, quo media natura hujus ſalis exquiſite indagari debet: liquorem hunc, qui eſt nitroſi & acris ſaporis, ad evaporationem furno calido imponimus, ita habemus ſal albiſſimum, ſiccum, ſaporis valde nitroſi & acris, quod etiam carbonibus adjectum inflammatur, pauciſſimis interdum particulis terreſtribus relictis. Alterum ſal hunc in modum conficitur: recipimus ſal volatile ſalis ammoniaci ſiccum, idque ſaturamus loco aquæ fortis ſpiritu ſalis, ita emergit ſal tertium, ammoniacali exactiſſime ſimile, quod etiam in ſpiritus vini rectificatiſſimi unionem & amplexum promptiſſime ruit.

Quando vero idem ſal volatile cum ſpiritu vel oleo vitrioli in ſal tertium, ammoniacali ſimile, convertitur, hoc ipſum neutiquam ſuſcipitur in ſpiritum, ſed penitus fugit ejus unionem. Quare etiam, ſi ſpiritus vini rectificatiſſimus ſolutioni hu-

jus cum aqua ſactæ affunditur, ſtatim decidit ad fundum ſal volatile, quod vero minime evenit, ſi idem ſpiritus prioribus ſalibus ſolutis affundatur; ſiquidem & horum ſolutiones cum alcohol vini intimam & exquiſitiſſimam unionem ineunt.

Ratio differentiæ hæc nobis probatur, quod videlicet ſpiritus vitrioli acidum ſit valde fixum, ſpiritus vero ex nitro & ſale communi deſtillatus naturam habeat admodum volatilem ſubtiliſſimam; hinc etiam arctior fit cum iis hujus ſalis volatilis tenuiſſimi unio, minus autem cum acido fixiori. Eandem ob rationem, ſi ſal illud, quod ex oleo vitrioli & ſale volatili ſalis ammoniaci paratum eſt, paulo fortiori igne in vitrea cucurbitula urgetur, ſal volatile avolat & acidum vitrioli relinquitur; quod vero non accidit cum duobus ſuperioribus ſalibus, quæ fortiori igne tractata prorſus in auras avolant, ſuique nullum relinquunt veſtigium.

Salia hæc neutra in alcohol vini ſolubilia, & in medicina & in ſecretiori chymia inſignem nobis promittunt efficaciam. Nam quoad medicinam nitrum hac ratione ſolutum in ſpiritu noſtro bezoardico, vel etiam liquore anodyno, aut camphorato, medicamentum evadit in inflammationibus internis arcendis & diſcutiendis, inque moderanda exanthematum expulſione deſideratiſſimum.

Notum quoque eſt, quod nitrum in inflammationibus, quæ cutim obſident, eryſipelaceis diſcutiendis ſit valentiſſimum, ſi cum ſpiritu vini camphorato, qui ſolus ac ſibi relictus nimis ardens & calidus eſt, combinetur. Quia vero nitrum vulgare hanc unionem detrectat, hinc commodiſſime illud cum noſtro nitro volatili artificiali poteſt perfici.

Quod vero attinet alterum ſal ammoniacale, in ſpiritu vini ſolutum, id ipſum evehi & exaltari poteſt in medicinam ſummæ virtutis ſtomachicam, ſi nempe affuſo ſpiritu ſalis acuatur; ita enim ad guttas 20. 30. datum in debito vehiculo, emortuæ ciborum cupiditati reſuſcitandæ & cruditatibus, quæ multorum morborum fomitem ſuppeditant, reſolvendis valde idoneum eſt, utiliſſime ſufficiendum in locum tincturæ aperitivæ Mœbii, cujus virtutes fere ſuperat. Non enim ignotum eſt, hunc Medicum multum lucri feciſſe tinctura ſua aperitiva, quam confecit ex ſpiritu ſalis rectificato pauliſper infracto, additione ſalis tartari, ideoque ejus virtutis ratio partim à ſpiritu ſubtiliori acidi ſalis, partim etiam a medio, quod ex ſpiritu ſalis & ſale tartari proveniebat, ducenda eſt. Quum vero nos loco ſalis tartari aſſumamus ſal volatile ſalis ammoniaci, longeque major virtus in corrigendis ventriculi vitiis ſit hujus ſalis, quam ſalis communis, certiſſime eo fluit, tincturæ ita paratæ majorem tribuendam eſſe efficaciam. Quod vero tincturæ nomine hanc medicinam auctor inſigniverit, id ideo factum putamus, quia floribus bellidis vel roſarum, arcani tegendi cauſa, hunc liquorem tingere conſuevit.

OBSERVATIO VI.

De Salium diverſorum celeriori & faciliori ſolutione in aqua.

SAlia in rerum natura diverſiſſimi eſſe generis, dum alia naturæ opera, alia artis producta ſunt, quædam acida, alia alcalina, nonnulla vero inter utrumque genus ambigunt & mediam quaſi naturam obtinent, horumque ſingula diverſiſſimarum eſſe virium, tam notum eſt, quam quod notiſſimum, eaque omnia ſolvi in aqua, quæ ſpecificum quaſi eorum eſt menſtruum, identidem res pervulgatiſſimæ cognitionis eſt. Illud vero dubitandum mihi videtur, num plures id habeant cognitum, quod eorum ſolutio non perinde æqualis eademque ſit, ſed longe multum differat; ſiquidem alia facilius & celerius inque longe majori quantitate aquæ ſubeunt interſtitia, liquidaque fiunt, alia tardius, & ægrius inque minori portione in aquam recipiunt. Hac de re igitur experimenta fecimus ſequentia:

Una libra medica aquæ promte & ſubito ſolvit uncias quatuor cum dimidia ſalis communis, & libra una mercatoria aquæ aſſumit ſex uncias ſalis communis.

Libra medica aquæ recipit, ſufficienti agitatione præcedente, ſaltem ſex drachmas nitri, & tantum etiam vitrioli aquam ingreditur, ex fluvio deſumtam.

Alia ratio eſt aluminis, cujus ſaltem duæ unciæ à libra una medica aquæ diſſolvi poſſunt; quod vero magis mirandum, non ultra uncias duas arcani duplicati in aquæ libra una liquefiunt.

Inter ea vero, quæ facillime ſolvuntur, ſalia, & quibus tota quaſi aqua ſaturatur, eſt maxime ſal illud artificiale Ebſonienſe purgans, quod ab æquali portione aquæ promtiſſime diffluit, ita ut libra una medica aquæ fluviatilis commode duodecim uncias hujus ſalis capiat.

Præterea ſal alcali, v. g. tartari, eſt etiam facilis ſolutionis; nam in unam aquæ libram novem fere unciæ hujus ſalis ſe inſinuant. Hæc experimenta, utut prima fronte levia videantur, tamen profecto non vulgaris ſunt conſiderationis in rebus chymicis. Nam ex his

1. diſcimus, quantum aquæ requiratur, ſi ſalia hæc impura diſſolvere & depurare velimus.

2. Ex ſolutione ſalis communis id defluit in notitiam noſtram, nullas dari ſalinas, quarum libra mercatoria, quæ ſedecim uncias continet, ultra ſex uncias ſalis in ſinu ſuo fovere poſſit.

3. Inſerviunt hæc experimenta multum ſeparationi ſalium, ſi cum aqua varii generis fuerint mixta, v. g. ſi alumen ſolutioni ſalis fuerit additum, tunc coctione & inſpiſſatione præcedente primo in cryſtalliſatione ſecedit alumen in aqueo menſtruo, relicto ſale communi, quod continuata inſpiſſatione demum in forma cryſtalliſationis haberi poteſt. Ratio ex eo petenda eſt, quod alumen majus ſpatium requirat aquæ ſi in ea contineri debeat, quam ſal commune, hinc ſpatio arctato ſecedere poriſque elabi cogitur. Porro notum eſt, nitro adhærere fere ſemper ſal commune, quod ſedulo ab eo ſeparari oportet, præſertim quia inflammabilitatem ejus non modo impedit, ſed & aquæ fortis bonæ præparationi reſiſtit, ſiquidem cum inſignis pars ſalis nitro adhæreſcat, aqua regis potius obtinetur, non lunam, ſed aurum ſolvens. Separationis autem modus talis eſt: ſolvitur nitrum in debita quantitate aquæ, & facta leni coctione aeri temperate frigido vas committitur, ita nitrum deſcendit in forma cryſtallorum pyramidalium, & nihil de ſale in fundum demittitur; poſtea rurſus fit inſpiſſatio & cryſtalliſatio, ſic denuo ſecedit nitrum & in reſiduo liquore remanet ſal commune. Ratio ex faciliori ſolutione & retentione ſalis communis in ipſa aqua præ nitro deducenda eſt.

Quem fugit, arcanum duplicatum, ex nitro & vitrio-

vitriolo parari, ſi hæc duo ſalia igne probe calcinata fuerint; neque tamen ſemper adeo accurate coeunt hæc duo ſalia, ut duplicatum ſal inde emergat, ſed remanent ſæpius vitriolicæ & nitroſæ partes ſibi relictæ. Si igitur ab iis ſeparare velimus arcanum duplicatum, quod ſal eſt medii generis, opus eſt, ut lixivium convenienter incoctum exponamus cryſtalliſationi, ita mox illud petit fundum, remanente vitriolo & nitro in lixivio. Nam ex ſupra relatis conſtat, libram unam medicam aquæ vix poſſe unam hujus ſalis unciam comprehendere.

4. Si velimus ſalia diverſi generis mixta à ſe invicem ſeparare, id fieri per ſolutionem cum aqua debet. Nam quæ ſalia majori copia feruntur in aquæ poros, ea etiam celerius, id eſt, breviori tempore ſolvuntur, longiori vero, quæ ægre ſolutionem admittunt; v. g. ſi arcanum duplicatum ab alio ſale medio, nitro, vitriolo, aut ſal ammoniacum à ſale communi vel nitro velimus ſeparare, aqua communis infundi debet, ita hæc ſal commune vel nitrum imbibit, in fundo relicto ſale duplicato. Pari ratione ſi velimus arcanum duplicatum, vel tartarum vitriolatum, à ſale alcali vel cineribus clavellatis ſeparare, id etiam fieri debet affuſione aquæ, quæ ſolvit celerrime alcali, relicto medio illo ſale. Ita etiam alumen a vitriolo ſeparatur, nam vitriolum illo promtius ſolvitur.

5. Quum nihil fiat ſine ratione, profecto etiam cauſa, quare hæc vel illa ſalia promtius vel iniquius ſolutioni obtemperent, in ipſa aqua mihi quærenda videtur, quam paulo altius jam eruemus. Salia, quæ facile ſolvuntur, ex particulis valde ſubtilibus & diviſis, ſummæ exiguitatis, quæ vero ægrius ſolvuntur, ex craſſioribus, rudioribus, minus diviſis, firmiter cohærentibus, adeoque etiam fixioribus partibus terreſtribus conſtare videntur. Nam corpuſcula ſubtiliſſima etiam minima & arctiſſima pororum interſtitia ſubire poſſunt, à quibus excluduntur craſſiora. Ex ſupra dictis jam patet, ſubtiliſſimum ſal eſſe debere Ebſonienſe, quia ejus uncia ab uncia aquæ recipitur, quod certe mirabile eſt & nunquam ab ullo notatum invenitur. Idcirco etiam fit, ut ſpiritus vini rectificatiſſimus ſaturatæ ejuſmodi ſolutioni affuſus, protinus eam coagulet in maſſam ſtabilem, firmam, inſtar glaciei, quia nempe ſpiritus vini rectificatiſſimus facilem in aquam habet aditum, unde neceſſe eſt, ut ex aquæ poris ſubito exturbentur ſalis ſolidæ particulæ, quæ invicem conjunctæ ejuſmodi ſtabilem maſſam formant. Hæc ſubtilitas inde proficiſcitur, quod parcior terra fixa ipſi inſit, ſiquidem memorabile eſt, quod hoc ſal cum pulvere carbonum mixtum in crucibulo totum avolet, cum fumo ſulphureo totum conclave replente, & ob tenuitatem hoc ſal etiam præ aliis ſalibus mediis dejectionem movet & alvum ſollicitat, eo quod in poros tunicarum inteſtinalium altius ſe inſinuet, quam aliud quoddam ſal, ut arcanum duplicatum, vel nitrum, aut ſal commune. Et quia ſal commune ſubtilius eſt nitro, etiam plus movet alvum, quam nitrum. Aluminis vero valde difficilis & operoſa eſt ſolutio, hinc etiam poros ob terram copioſam valde obſtipat, & adſtrictivæ virtutis eſt fortioris, quam vitriolum, quia in illo major copia terræ hoſpitatur, teſtante hoc ſalium uſtione, ubi alumen majorem quantitatem capitis mortui, quam vitriolum ſuggerit. Quod vero ſal commune tam facile patiatur ſolutionem, ejus rei ratio inde dari poteſt, quia ad putrefactionem avertendam & conſervationem carnium, præter ſalubritatem, utiliſſimum eſt, dum poros ingreditur carnis conſervandæ & humidum extrahit, quod cum aliis ſalibus non æque promte fit; atque ego quidem cum ſale Ebſonienſi modum conſervandi cadavera adhuc præſtantiorem eſſe, quam cum aliis ſalibus, facile crediderim.

OBSERVATIO VII.

Animadverſio de modo examinandi aquam communem.

Sicut aqua à Philoſophis non ſine ratione inter elementa relata fuit, ita profecto ejus uſus ampliſſimus per omnia fere naturæ opera patet, ſiquidem aqua eſt univerſale illud ſolvens, quod omnis generis ſolidas partes dividit, diſcerpit, imbibit & ſecum vehit atque tranſportat. Unde variarum in natura mutationum cauſa exiſtit, ſiquidem ſine aqua nulla generatio, fœcundatio, nutritio vel auctio in omnibus naturæ regnis celebrari poteſt. Sine aqua nullum animal vivit, nullaque humorum vel ſanguinis progreſſio in vaſis, vel ſecretio, aut inutilium excretio perficitur. Si ſolida corpora, ut metalla, mineralia vel lapides, ſunt diſſolvenda, id ope aquæ fiat, neceſſe eſt. Nulla putredo aut corruptio ſine humido conſpicitur, neque remediorum in corpora humana operatio, aut liquidi in ſolidum actio ſine aquæ adminiculo contingit. Alimenta ſicca & ſolida ſine fluidis & humidis omni utilitate & uſu deſtituuntur. Tacemus in artibus mechanicis, œconomicis, arte tinctoria, re coquaria uſum aquarum eſſe ſumme neceſſarium.

Cum itaque tanta utilitas ſit aquarum, ut in vita iis plane non carere poſſimus, & magna inſuper earum, ratione indolis, contentorum & virium, deprehendatur differentia; hinc utique Medico & rerum phyſicarum gnaro incumbit, exactius harum naturam intelligere, earumque differentiam paulo perveſtigatius inquirere, quod ſane præſertim Medico ad vitæ & ſanitatis tutelam utiliſſimum judicamus. Probe enim notari velim, elementum aquæ hoc in univerſo non exiſtere ſimpliciſſimum vel puriſſimum, ſed quia eſt activum elementum, hinc nunquam vacat actione in aliud corpus, quod diſſolvit & cujus partes ad ſe arripit. Quare nulla datur aqua uniformis, quæ non heterogeneas quaſdam partes, ſolidas præſertim, ſecum vehat; & ob ſolidas has partes, quas in majori vel minori quantitate complectuntur, aquæ multum ratione gravitatis & levitatis inter ſe differunt, adeo, ut quo gravior aqua ſit, eo majorem quantitatem partium alienarum contineat; ſicut ex adverſa parte, quo levior eſt, eo purior, & minorem in ſinu copiam peregrinarum partium fovet. Princeps itaque & prima Phyſici ac Medici cura eſſe debet, ut ratione ponderis omnis generis aquas atque in his præſertim communem examinet, quo de ſalubritate & inſalubritate earum ſolidum & exquiſitum ferre poſſit judicium.

Ingenue vero hoc loco fatendum eſt, quod accuratior modus aquas inter ſe diſtinguendi & examinandi nondum fuerit ſatis cognitus; neque enim inſtrumenta illa ſtatica, ex vitro confecta, ſcopo huic ſatisfaciunt, quia minorem in pondere differentiam plane non indicant. Novum itaque inſtrumentum ſtaticum, quod ſphæram cavam æneam refert, à mechanico periſſimo confectum fuit, non quidem ad aquas examinandas, ſed ut ſalis com-

communis in aquis contenti portionem exploraret. Nihilominus cum accuratiſſimum ſit inſtrumentum, alius ejus uſus iſque longe præſtantiſſimus & diu deſideratus, à nobis fuit inventus, videlicet ut mediante hac ſphæra exactiſſime aquarum differentiam, etiam minimam, exploraremus, quod nobis tentamen feliciſſime ceſſit. Nimirum aqua pluvialis examinata hoc inſtrumento, nullum pondus habuit, ſed æqua lance cum ipſo conſtitit. In aqua vero fontana domeſtica ultra ſextam lineam inſtrumentum aſcendebat, in alia aqua fontana ad lineas tantum 4. ſurſum ferebatur. Io aqua paludoſa, ex foſſis ſuburbanis deſumta, ad 7. lineas evehebatur, iodicio, hanc eſſe graviſſimam. Cum alia etiam aqua, quæ in cella diu ſtagnaverat, experimentum fecimus, ubi notavimus 6⅓. lineas. Aqua vero deſtillata pari pondere fuit cum pluviali. Aqua fluvialis Salana unam lineam & aqua ſalubris Halenſis duas lineas ſignabat. Quia vero ſedecim lineæ, ad unam menſuram, ſeu duas aquæ libras, relatæ, unciam ſemis materiæ ſolidæ in aqua cootentæ denotant; hinc facile calculus ratione contentorum in ſuperius allatis experimentis poni poteſt.

Duodecim unciis aquarum paludoſarum ſtagnantium in patina ſtannea ad evaporationem fornaci calidæ admotis, inſignis materia ex albo flaveſcens, terrea, calcarea, cum ſale communi mixta, relicta fuit, exigua vero remanſit ab aqua noſtra fontana. Huic ſolidæ materiæ aqua fortis affuſa inſignem excitavit efferveſcentiam, haud obſcuro indicio, principium hoc ſalinum eſſe naturæ alcalinæ, ſicuti etiam ſapor ſal alcali manifeſtat, præſertim in aqua, quæ ex foſſis fuit educta, in qua illud quoque notabile viſum, quod ingens copia vermiculorum, fundum vaſis petentium, ſeſe in conſpectum dederit.

Datur vero adhuc alius modus aquarum puritatem examinandi, quando videlicet liquor ſalis tartari ad notabilem quantitatem aliquot unciis aquæ infunditur, ubi notandum, quod, ſi lactea inde evadat, indicium ſit impuritatis ſalino-terreæ, adeo, ut quo turbida & lactea magis fiat, eo major quantitas terrei principii in ea contineatur & vice verſa; quod ſi vero aqua clara & pellucida ſine omni turbatione permanet, nota eſt inſignis puritatis. Quapropter experimentum fecimus hac ratione cum aqua pluviali, quæ, inſtillato hoc liquore, integrum & nativum colorem ſine ulla turbatione retinuit; idem quoque factum cum aqua ſalubri Halenſi, valde autem turbida evaſit cum ſedimento craſſo aqua foſſarum ſtagnans. Reliquæ aquæ fontanæ Halenſes identidem lacteſcebant, ſed una magis præ altera. Aqua fluvialis Halenſis ab omni etiam præcipitatione & turbatione fuit immunis.

Nulla vero methodus exquiſitior eſt, puritatem & ſimplicitatem aquæ examinandi, quam ſi ſolutiones metallorum, videlicet plumbi & argenti, inſtillentur, quæ exinde ſemper fere turbidæ fiunt, una tamen magis præ altera. Neque aqua pluvialis ſemper eſt ſincera & intemeratæ puritatis, evidenti argumento, nullam aquam eſſe puriſſimam, quæ non a contagio terreo, ſalino aut alio infecta ſit, niſi exceperis aquam deſtillatam, quæ ab ejuſmodi turbationibus maxime immunis deprehenditur.

OBSERVATIO VIII.

Animadverſio phyſico-chymica, qua demonſtratur, corporum ſolutionem non fieri per receptionem in poros menſtrui.

SOlutionem corporum, cujus in arte chymica excellens uſus eſt, pororum maxime beneficio perfici, conſtans huc uſque fuit atque etiamnum inter artis chymicæ profeſſores viget ſententia. Aſſerunt videlicet, ſolida corpora ob diverſam partium, quibus conſtant, ſtructuram atque connexionem, varios poros atque meatus acquirere, quæ interſtitia minimas menſtrui partes ingredi & hunc nexum ſolvere exiſtimant. Hos poros credunt eſſe diverſæ magnitudinis ac figuræ, atque inſuper affirmant, non minus in liquidis, quam ſolidis, ejuſmodi diverſa dàri foraminula, quæ non niſi congruentes ſimileſque rei ſolvendæ particulas ſuſcipiant; quare concludunt, diverſa corpora diverſa identidem menſtrua deſiderare.

Quam vero ſubtiliter & argute hæc excogitata videtur ſententia, tam lubrico infirmoque, ſi penitius eandem inſpicias, inſiſtit fundamento, quod hunc in modum demonſtramus:

Primo lubenter concedimus, omnibus compactis & duris corporibus ineſſe quoſdam meatus ſeu loculamenta, non ejuſdem, ſed diverſæ figuræ, quæ partim fluidum aëreo-æthereum ſubit, partim eo expulſo aliud conveniens liquidum ſive aqueum, ſive ſpirituoſum, intrare poteſt. Hæc pororum in corporibus diverſitas ſpecificæ quoque gravitatis corporum cauſa eſt, quippe quæ efficit, ut nonnulla graviora, quædam leviora ſint. Id tamen ſcire oportet, quod, ſi fluida poros corporum ſolidorum occupant, horum non tam figura, quam ipſorum diameter, ſive amplior, ſive anguſtior, ſpectari debeat. Nam ex mechanicis notum eſt, quod fluidum poros, cujuſcunque figuræ fuerint, ingrediatur, modo ita ſit comparatum, ut ratio diametri nihil impedimenti objiciat. At vero ſicuti ejuſmodi poros in ſolidis non penitus negamus: ita eoſdem in fluidis ut admittamus, nulla nos cogit ratio. Nam etſi quidem in ſolidis partes inter ſe firmius cohæreant atque quieſcant; tamen id minus evenit in fluidis, quorum partes jugi perennique motu ab interfluente æthere agitantur & quarum ſitus perpetuo commutatur. Atque adeo, cum ne quidem conſtans pororum diſpoſitio in ipſis concipi poſſit, facile apparet, in ſolutione minime ſtatuendam eſſe diverſam partium in fluidis collocationem; nam quando ſolidorum poros liquidum aliquod occupat, diſcedit ex ipſis levius atque ſubtilius fluidum, quod antea ipſis inſederat. Hoc vero minus evenit in fluidis, quæ exturbato ex ipſis æthere, qui ad continuum motum fluida impellit, motu deſtituuntur inque ſolidum ut coocreſcant, neceſſe eſt. Ita quando ex aqua ſubtilis ætherea materia ab incumbente frigidiſſimo aëre exprimitur, ea in duram ac compactam ſubſtantiam congelatur. Accedit, quod fluida, quando majorem ætheris copiam admittunt, amplius ſpatium affectent, ſicut accidit per calorem, ſolida vero non perinde afficiantur.

Deinde quum ignis metalla & lapides liquefaciat, mercurius metalla amalgamet & emolliat, uncia una acidi tantuodem ſalis alcalini ſolvat, & ſpiritus vini rectificatiſſimi uncia una unam unciam olei deſtillati puri v. g. caryophyllorum aut laven-

lavendulæ vel camphoræ recipiat, non video, qua ratione hic ſolidorum receptio in poros fluidi locum habere poſſit, nam pori menſtrui, quod diſſolvit, non poſſunt majores vel æquales eſſe toti corpori.

Neque etiam ulla ratione aſſequi poſſumus, quare cuprum ſolutioni argenti, vel ferrum cupri ſolutioni injectum, metalla hæc ſoluta præcipitet, quia ſolida hæc corpora nullo modo menſtrui poros ingredi poſſunt. Neque ex hac hypotheſi explicari poteſt, quare ſpiritus vini rectificatiſſimus, affuſus ſaturato ſpiritui ſalis ammoniaci, ejus ſal volatile in fundum dejiciat, vel quare aqua ſolutam in ſpiritu vini camphoram ad fundum deturbet.

At vero nonnulli difficultatibus hiſce preſſi, aliam explicandi viam iogrediuuur, & ſimilitudinem partium, quæ ſolventi cum ſolvendo corpori iotercedat, allegant. Verum neque hæc hypotheſis extra omnem dubitationis aleam poſita eſt, eo quod animadvertamus, heterogenea vel plane ſibi diſſimilia facile invicem coire, & unum alterum promtius ſolvere, quam quidem homogenea ſolent. Cui enim ignotum eſt, acidum quodcunque promtiſſime diſſolvere ſal vel corpus alcalinum, atque aquam terram imbibere, ut videmus in decocto calcis vivæ inſipidam aquam omnis generis ſalia recipere, & menſtrua quoque alcalina ad ſulphura diſſolvenda maxime eſſe idonea.

Nil itaque ſupereſt, quam ut alias & genuinas cauſas inquiramus ſolutionum, quæ fiunt à menſtruis. Videtur autem nobis res veriſimillima & conceptu facilis, ſi ſtatuamus, ſolutionem fieri, quando fluidum movens corporis ſolvendi partes in ſimilem rapiat fluiditatis motum adeoque hac ratione ſeſe cum ipſo uniat. Ita videmus, aquam in ſimilem fluiditatis motum conjicere, omnis generis ſalia, cumque ipſis uniri.

Porro omnia olea deſtillata, omnia reſinoſa balſamica ſolvuntur a ſpiritu vini rectificatiſſimo ſulphureo, adeoque invicem copulantur & coaleſcunt. Pleræque vero ſolutiones fiunt, quando principium activum, maxime ſalinum, cum corpore ſolvendo ſeſe intime conjungit, ita, ut ambo unum tertium, neutrum ſal nempe, conſtituant; quo facto deinde hoc ipſum neutrum ſal facile ac expedite aquæ motui obſecundando ſolvitur. Ita menſtrua acida, quæ mhil aliud ſunt, quam ſal acidum io phlegmate ſolutum, dum alcalina, ſive terrea ſive ſalina, ſolvunt, abeunt in ſal neutrum, quod more omnium ſalium in phlegmate colliqueſcit. Pari ratione, quando metalla ſolvuntur à menſtruis acidis, v. g. aqua forti vel aqua regis, dum ſalia hæc acida cum metallorum particulis ſeſe ſociant, io ſal quoddam tertium tranſeunt, quod evaporatione menſtrui facta conſpicitur, hoc vero in aqua, quam continet menſtruum, promte ſolvitur.

Ex his omnibus facile evincitur, menſtruum, quod cum corpore ſolubili non poteſt uniri, nullam quoque præſtare ſolutionem. Ita ſpiritus vini rectificatiſſimus non uniri poteſt cum ſale communi, quia ſulphur φλογικὸν renuit hujus ſalis unionem: hinc etiam fit, ut ſal commune & omnia ſalia à ſpiritu rectificatiſſimo ſolvi nequeant. Simili ratione oleoſa & alcalina menſtrua noo ſolvunt metalla, quia nec ſal alcali, nec oleum in intimam partium metalla conſtituentium unionem influere poteſt. Neutiquam vero ratio hæc eſt, quod poris & figura partium contraria gaudeant; contra ſpiritus vini rectificatiſſimus deſtillata olea & reſinas, quæ non niſi olea ſubtiliora ab acido coagulata ſunt, promtiſſime amplectitur, quia hæc invicem amice coëunt, atque aqua cum aqua vel aqua cum glacie ſe promte miſcet.

Quemadmodum igitur ſolutio unione ſolventis & rei ſolubilis fit; ita, quando hæc unio rurſus diſſolvitur, & ſolvens ſolutum deſerit, ſive unum ab altero divellitur, ipſa etiam fluiditas ceſſat, ſed ſeparatur ſolutum à menſtruo, quod Chymici præcipitatiooem vocant. Quapropter eorum opinio à veritate longius recedit, qui exiſtimant, præcipitationem hac ex cauſa fieri, quod pori menſtrui, qui continebant rem ſolutam, ab alia materia occupentur, unde neceſſum ſit, corpus ſolutum ex menſtrui poris dimitti. Sed potius præcipitatio nihil aliud eſt, quam nova ſolutio, ſive oova unio menſtrui cum alio corpore, dum videlicet præcipitans ſeſe jam conjungit arctius cum eo menſtruo, cum quo prius corpus erat unitum.

Quare vero menſtruum, cum quo prius corpus fuit unitum, novo & quidem præcipitaoti corpori ſe applicet & cum ipſo ſe uniat, hæc videtur eſſe ratio, quod menſtruum propter majorem convenientiam partium, quam fovet cum præcipitante, ſeſe lubentius illi, quam priori corpori, aſſociet, quæ res meretur quibuſdam confirmari experimeotis. Igitur cuprum injectum ſolutioni argenti, factæ cum aqua forti, illud deorſum facit deſcendere: ferrum injectum ſolutioni cupri, identidem cum aqua forti factæ, mox hoc ad fundum devolvit. Ziocum, quandocunque adjicitur ferri ſolutioni, cum aqua forti adornatæ, ſtatim dimittit ferrum in fundum: ſique zincum rurſus dejicere velimus, ſale tartari injecto præſtari id commode poteſt.

Ratio diverſarum præcipitationum hæc eſt: quia ſal acidum nitri, quod aquæ forti ioeſt, magis appetit ſalis tartari, quam zinci, conſortium, hinc zincum dimittit; & quia ſal acidum nitri longe facilius ſocietatem init cum zinco, quam ferro, hinc ferrum præceps fertur; & quoniam idem ſal acidum cupidius in ferri, quam cupri, amplexus ruit, ideo ferrum cupri ſolutioni injectum hoc ad inferiora depellit; & ſic quoque io cæteris ſeſe res habet. Ita etiam porro notatu digna obſervatio eſt, quod acidum fortius corpora, in acido ſubtiliori ſoluta, ad fundum dive:tat; ſic ſpiritus vitrioli affuſus ſolutionibus corporum terreſtrium alcalinorum, v. g. matris perlarum, coralliorum, oculorum cancri, teſtarum ovi cum aceto vini confectis, ſubito eas deorſum proſternit. Ratio in promtu eſt, quia fortius acidum ſeſe arctius copulat cum particulis alcalinis terreſtribus, quam acidum lenius, unde hoc ex unione dimotum promtiſſime fugam capeſſit. Quare quandocunque ſaccharo ſaturni, quod ſal eſt ſaturno & aceto deſtillato præparatum, affunditur ſpiritus vitrioli, identidem cootingit præcipitatio ſaturni: ſed quando hæc invicem deſtillantur, tunc ſpiritus aceti deſtillati, non vero ſpiritus vitrioli, adſcendit & deſtillatur, relicto ſpiritu vitrioli in fundo, unito cum corpore ſaturnino. Idem fit cum aliis jam memoratis ſolutionibus alcalinorum cum aceto confectis.

Ioſuper aqua in præceps dat ſolutiones corporum reſinoſorum cum ſpiritu rectificatiſſimo factas, non eam ob rationem, quod ſpiritus hic poros aquæ ingrediatur, ſed quod hic facilius ac lubentius cum aqua, quam cum reſinis, uniooem recipiat. Idem ſpiritus vini rectificatiſſimus ex ſpiritu ſalis ammoniaci, qui fit cum aqua, ſal volatile ad fundum depellit. Denique ſolutio ſalis tartari ſolutioni perlarum, item lapidum cancrorum cum aceto factæ, præcipitationem inducit, quia

quia ſalis tartari facilior ac fidelior eſt copula cum iſtis acidis, quam cum corporibus terreis, unde etiam lapides cancrorum, ſolutioni ſalis tartari adjecti, hujus non tollunt unionem. Notum quoque eſt, quod ſal commune argento per aquam fortem ſoluto injectum, hoc in magiſterium album præcipitet, vix ob aliam rationem, quam quod acidum nitri valde penetrans cum terra ſalis communis, quæ alcalinæ eſt naturæ, ſe conjungat, deſerta conjunctione, quam habuit cum argento.

Ex hiſce omnibus in medium adductis illud evincitur, ſyncriſin & diacriſin, ſeu unionem & ſeparationem, eſſe magna naturæ inſtrumenta & ſimpliciſſima opera, quibus ea utitur ad tot & tantos effectus præſtandos, ſiquidem nulla nutritio, nulla generatio, nulla virtus, nulla accretio, immutatio formæ atque texturæ, ſolutio, coagulatio ſine hiſce fieri vel intelligi, neque etiam explicari poteſt. Quo liquidius apparet, refugium illud Chymicorum & Phyſicorum ad variæ figuræ poros & particulas nullius eſſe uſus, neque ipſa etiam in re certo niti fundamento, quum multa & magna naturæ phænomena ex hiſce fundamentis, unione nempe & disjunctione, longe facilius & enodatius explicari atque evolvi poſſint.

OBSERVATIO IX.

Animadverſio de variis & rarioribus efferveſcentiæ ſpeciebus.

Effervescentia Chymicis audit motus inteſtinus, ex duobus corporibus invicem mixtis cum ſpuma, bullularum excitatione, & rarefactione proveniens.

Hic motus, qui cauſa effervеſcentiæ eſt, inteſtinus vocatur, quia is interne in minimis, quæ corpus conſtituunt, partibus celebratur, ipſaſque etiam partes vehementiſſime circumagit, disjungit & commovet.

Nuſquam eſt ſine bullularum copioſiſſimarum aſcenſione, quam ab aëre & æthere, ex minimis corporum interſtitiis ſeu poris expulſo, fieri Phyſici affirmant. Nam aëris & ætheris ſubtilioris expulſio non modo format in liquido bullulas, ſed & in altum ſimul abripit ex liquido partes, ut ſalientes quaſi particulæ appareant, atque ipſam maſſam corporis rarefaciendo efficit, ut amplius ſpatium repleat; & quoniam ex motu inteſtino partium præſertim ſulphurearum naſcitur calor ſive incaleſcentia liquidi, facile apparet, quare rarius effervеſcentia ſine comite incaleſcentia fiat, quæ eo intenſior eſt, quo corpora, quæ invicem miſcentur, plus inflammabilis & ſulphureæ materiæ obtinent, ut videmus, quando olea deſtillata cum oleo vitrioli vel ſpiritu acido noſtro fumante commiſcentur.

Chymicorum alias tritum ac vulgare eſt axioma, acidum & alcali tantum inter ſe effervеſcere, cum ob plane diſſimilem valdeque adverſam pororum figuram ac texturam mutuum conflictum & attritum exerceant, poſtea vero unum alterum recipiat, & ambo in neutram & temperatam mixtionem tranſeant. Utut vero illud certiſſimum ſit, omne acidum, cujuſcunque generis fuerit, effervеſcere cum alcali, ſive ſit volatile ſive fixum, ſive ſalinum ſive terreum, & utraque ad convenientem mixtionem in neutrum ſal vel medium corpus transformari; id tamen à vero alieniſſimum eſt, à ſolo acido & alcali proficiſci effervеſcentiam. Nam

1. conſtat, extreme calcinata terrea alcalina fortiter conſtigere cum aqua affuſa communi, quod familiariſſimum calcis vivæ, ſi hæc aqua extinguitur, experimentum docet, ubi nullum acidi præſentis veſtigium deprehendere licet; idem prorſus obſervatur, ſi marina, ut corallia, conchylia, oſtreacea, acri igne in calces comburuntur.

2 Notum eſt, acidos liquores valde concentratos & phlegmate ſuo orbatos, ut eſt oleum vitrioli, vel etiam oleum ſalis ſive ſpiritus ſalis valde concentratus, affuſa aqua frigidiſſima in debita proportione, cum intenſiſſimo calore fortem producere effervеſcentiam, ubi ne ullum momentum alcalini principii reperire licet. Quin etiam frigidiſſima glacies oleo vitrioli injecta igneum quaſi motum producit. Hanc tamen obſervationem in excitando ex hiſce rebus calore tenere oportet, quod, ſi nimia quantitas aquæ oleo vitrioli adjiciatur, valde imminuatur calor, quum is vehementer intendatur, tantoque fiat validior, quando non adeo magna portio aquæ admiſcetur, quod etiam valet de effervеſcentia cum calce viva & aqua affuſa. Nam ſi ad unciam ſemis olei tantum drachma aquæ affunditur, non tantus calor nec tanta ebullitio & ſpumeſcentia fit, quam ſi duæ drachmæ admixtæ fuerint, neque cum duabus drachmis tantus gradus æſtus provenit, ac ſi dimidium unciæ fuerit adjectum, imo major adhuc, ſi ad oleum concentratum uncia integra affunditur. Si vero major quantitas fiat, ita ut ad unciam dimidiam olei vitrioli unciæ duæ vel quatuor aquæ adjiciantur, valde languida fit effervеſcentia.

Rationem phænomenorum hanc ſubeſſe credo: Oleum vitrioli valde concentratum acidum eſt ſal, vi acerrimi ignis in fluorem redactum omnique acido phlegmate deſtitutum. Quapropter materiam ætheream igneam, mobiliſſimam huic ſali intime eſſe admixtam, nullum eſt dubium. Nunquam enim calor vel ignis ſine materia quadam eaque ſubtiliſſima, in motu vehementiſſimo exiſtente, concipi debet. Ignis itaque & calor ſemper materiam illam cœleſtem, caloris effectricem, corporibus inſinuant, quæ, quamdiu ibi ſine vehementi motu detinetur, omnis caloris expers eſt, ſi vero conjicitur in motum eumque inteſtinum, calor ſe manifeſtat.

Calces itaque fortiter exuſtæ intra pororum cancellos multum materiæ illius æthereæ igneæ continent, quæ aqua affuſa, poros corporis calcinati occupante, celerrime aufugit, & cum impetu ex corporibus ejicitur, quo modo fit aquæ cum fumo & vapore ebullitio. Exſurgit vero ingens æſtus ſimiliter, quando aqua affunditur oleo vitrioli; nam hæc ipſa conjungit ſe cum acido ſale, quod ſolvit, & hac ratione ex poris hujus ſalis acidi copioſa materia ætherea ignea, qua antea repleti erant, cum impetu exitum molitur facitque ebullitiones cum bullulis atque intenſum æſtum, qui vires in tantum ſumit, in quantum ſufficienti & proportionata copia aquæ ſimul & ſemel omnis deliteſcens ignea materia, facta concuſſione vitri debita, expellitur. Si vero nimium aquæ admiſcetur, ita ut ad unam partem olei concurrant quatuor partes aquæ, mitior fit calor, quia motus materiæ æthereæ, in quo eſſentia caloris eſt, à copia aquæ temperatur atque infringitur.

3. Videmus etiam ſpiritum vini rectificatiſſimum, cum oleo vitrioli ſi miſceatur, æſtum producere, licet ſine ſingulari ebullitione & cum mutatio-

tatione coloris, dum mixturæ roſeum colorem inducit, neque tanta æſtus vehementia obſervatur, ac ſi aqua fuerit adjecta. Ratio eo recidit, quod ſpiritus vini rectificatiſſimus ſit nil niſi oleum per actum fermentationis in phlegma reſolutum; phlegma igitur ſimiliter,ut aqua, exturbat ex oleo vitrioli igneam materiam, & oleum congreditur cum ſale acido vitrioli, qua ratione etiam efferveſcentia, unde color roſeus purpureus dependet, cum æſtu augetur. Notum enim eſt, omne oleum deſtillatum cum fortiori acido, ut eſt oleum vitrioli vel ſpiritus nitri fumans, fortiter ebullire non ſine magno æſtu & coloris mutatione, qua de re in ſuperioribus obſervationibus fuſius actum eſſe recordamur. Eundem in modum efferveſcentia fit calidiſſima cum ſpiritu nitri acido & cum ſpiritu vini rectificatiſſimo, item cum oleis deſtillatis. Neque tantum corpora terrea fortiter uſta, aqua affuſa incaleſcunt, ſed & ſalia media; idem corpora aluminoſa extremo igne tractata efficiunt. Ita caput mortuum ſpiritus ſalis ammoniaci valde exſiccatum, aqua affuſa cum efferveſcentia incaluiſſe animadvertimus. Simile phænomenon in conſpectum prodit, quando capiti mortuo olei ſuccini aqua affunditur.

4. Neque vero tantum acida & alcalina vel corpora ſulphurea cum efferveſcentia inter ſe quaſi pugnant, ſed & dantur quædam ſalia media, quæ cum acido fortiori & præſertim oleo vitrioli mixta, cum magno fumo, ebullitione & æſtu inter ſe invicem arietant & confligantur. Quod obſervamus, ſi oleum vitrioli ſali communi vel ammoniaco admiſcetur, ita mox albus penetrantiſſimus fumus prodit, quum ex mixtura hujus olei & nitri ſiccati denſus, ex flavo rubeſcens vapor ſurgat, fortiter nares feriens: ubi notandum, quod vitrioli oleum arcano duplicato vel tartaro vitriolato aut nitro antimoniato, quæ etiam mediæ naturæ ſalia ſunt, admixtum, neutiquam id perficiat, ſed ſalva & integra mixtura maneat.

Quærentibus nobis hujus rei rationem, ea ſeſe offert veritati convenientiſſima: non efferveſcunt ſalia media cum acido, ut media, ſed quatenus ex terrâ alcalina vel ſale alcalino conſtant, quod fortius & fixius acidum aggreditur, & ſe cum eo uniendo efficit, ut acidum ſubtilius & volatile deferendo prius corpus in aërem feratur. Quia vero in ſalibus iſtis mediis, ut eſt nitrum antimoniatum, tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum, ſal alcali jam eſt unitum cum acido vitrioli fixo; hinc non poteſt fieri, quin oleum vitrioli ſeſe copulet cum ſale alcali, quod jam idem acidum occupavit. Nam leviora acida, ut ſuccus citri, ſpiritus nitri, ſpiritus ſalis, nunquam efferveſcunt cum ſalibus mediis, ſed neceſſe eſt, ut valde forte acidum ſit, cujus naturæ eſt oleum vitrioli.

Ad infringendam doctrinam acidi & alcali, eo quod non omnis efferveſcentiæ ratio ab iis petenda ſit, ſuperiori tempore nonnulli ex ſolertioribus Chymicis in medium adduxerunt hoc experimentum, quod ſpiritus nitri acidus cum butyro antimonii acidiſſimo conflictum edat, atque ex eo voluerunt inferre, acidum cum acido efferveſcere. Sed hujus experimenti falſam explicationem & applicationem ante 40. annos admodum juvenis in *diſſertatione de cinnabari antimonii* clariſſime deduxi, cum monſtraverim, nullo modo hic acidum cum acido efferveſcere, ſed efferveſcentiam, quæ exoritur, adſcribendam eſſe ipſi antimonii ſubſtantiæ, qua butyrum antimonii turgidum eſt. Jam vero quem latet, quod antimonium ab aqua regis, quæ ex ſpiritu nitri & ſalis communis acido paratur, cum intenſo calore diſſolvatur. Itaque dum nitrum, vel ſpiritus nitri, aut aqua fortis additur butyro antimonii, quod nihil aliud eſt, quam ſpiritus ſalis concentratus, in quo antimoniales partes ſolutæ fuerunt, ex ſolutione hujus acidi & nitri aqua regis emergit, quæ aggrediendo particulas ſtibiatas, in butyro antimonii latentes, efferveſcentiæ turbas concitat.

Verum longe adhuc aliud obſervatione dignum eſt experimentum, quo paulo luculentius demonſtrari poteſt,acida pura confuſa inter ſe conflictum & efferveſcentiam exercere, eſque id ipſum minus notum, & caſu nobis non ita pridem ſe obtulit, videlicet quod ſpiritus ſalis fumoſus valde concentratus, qui ex ſale ammoniaco & oleo vitrioli, ſecundum deſcriptionem alibi traditam, conficitur, cum vitrioli oleo vehementem ebullitionem cum ſtrepitu & adſcenſione fumorum albicantium exciter, quum, quod mirum videtur, nullum aliud acidum præter hoc, & ne quidem ſpiritus nitri fumans, eundem effectum exhibeat.

Ratio hujus phænomeni non tam facilis eſt, ſed tamen hæc nobis videtur veritati proxima: Obſervavimus nempe ex hoc ſpiritu,quo dimidium ſaltem vitri, leviter tantum occluſi, repletum fuit in hujus orificio circa ſuperficiem & ſuper obturaculum intra aliquot ſeptimanas pulverem candidum, levem, ſaporis manifeſto ſalſi, accedentis ad ſal ammoniacum, collectum fuiſſe, haud ullo veſtigio acidi relicto, licet ex ſpiritu acidiſſimo ſubnatus fuerit. Hic pulvis, oleo vitrioli inſtillato, poſt vehementem ebullitionem, ingentem fumorum albicantium, quales oriri ſolent, quando ſal ammoniacum vel commune cum oleo vitrioli confunditur, projecit copiam.

Ex quo conjicere licet, non ipſo ſolum in acidiſſimo ſpiritu, ſed etiam in vapore ejus ac fumo ſumme volatili, veram, ſive ut cum Philoſophis loquar, formalem ſubſtantiam ſalis ammoniacalis, ex quo hic ſpiritus paratus fuit, ſalvam & integram contineri, & ad ſummum tenuitatis gradum evectam fuiſſe. Oleum igitur vitrioli, huic ſpiritui affuſum, potentiſſimi acidi aculeis particulas ſalinas ammoniacales earumque texturam aggreditur, & ſeſe cum alcalino volatili vel etiam terreo principio uniendo, non modo efferveſcentiam, ſed etiam fumorum evaporationem efficit.

Ex hoc curioſo experimento hoc elicere poſſumus theorema, ſub tenuiſſimo in auras abeunte fumo, indolis penetrantiſſimæ, ſtupendæ exiguitatis particulas ſalſas, ſalva ſua textura, contineri poſſe, adeoque ſub effluviis corporum non unam, ſed varias ſpecies particularum deliteſcere, quod clariſſime hoc experimento evincitur, dum pulvis mediæ & ammoniacalis naturæ vitro adhæſit, iſque in ſatis notabili portione, cum ultra decem grana obtinuerim.

Porro etiam inde diſcimus, magnam eſſe differentiam, ratione effectus, inter acidum forte olei vitrioli, & inter illud, quod ineſt nitro, quia ſpiritus nitri fumans non efferveſcit cum hoc ſpiritu ſalis. Igitur explicatione ſic facta hujus experimenti, clariſſime patet, falſum eſſe illud axioma, quod acidum cum acido, ut pure tali, efferveſcat.

Perquam curioſa quoque eſt hæc efferveſcentiæ ſpecies, quando ſpiritus noſter fumans & inflammans cum ſpiritu urinoſo ſalis ammoniaci, cum aqueo menſtruo deſtillato & probe ſaturato, in vitro amplioris orificii confunditur, tunc cum efferveſcentia fumus denſiſſimus & albiſſimus ſpectaculo jucundiſſimo exſurgit. Si ſpiritus hi ad punctum ſaturationis miſcentur, emergit liquor ſalſo-nitroſus, qui cum liquora noſtro minerali, additis croco & cam-

camphora, remixtus medicinam, in podagricis affectibus demulcendis externa applicatione ſumme proficuam, conſtituit.

Singularis quoque ſpecies effervescentiæ datur frigidæ, quæ conſpicitur, ſi ſal volatile ſalis ammoniaci, vel in forma ſicca, vel liquida retentum, miſceatur vel cum ſpiritu ſalis vel vitrioli aut ſpiritu nitri fumante; nam ebullitio ſatis valida fit, ſed in mixtura tota loco caloris, qui fere indivulſus effervescentiæ alias comes eſt, inſigne frigus ſeſe manifeſtar. Ut adeo ex hiſce appareat, non omnem motum inteſtinum calorificum eſſe, ſed dari etiam quendam frigoris effectorem.

Rationem hujus phænomeni ſi velimus inveſtigare, ea vix alia eſt, quam hæc, quod in ſale volatili ſumma ſit partium tenuitas & levitas; quo vero major eſt corporum levitas & tenuitas, eo minus cohærent, eoque laxiores habent poros, per quos fluidum æthereum quaſi tranſpirat, neque ibi concluſum tenetur. Unde etiam addito acido, ſine colliſione, ſine compreſſione, reverberatione pertenue corpus ſalis volatilis ſtatim aufugit, & quidem motu rectilineo, non vorticoſo, aut circulari, qui ad calorem requiritur, & qualis prodit, ſi corpora ſunt duriora, ſolidiora, compactiora, ex quibus non poteſt non æther magna cum difficultate & alliſione expelli.

Concludere inde poſſumus, ſal volatile purum nulloque oleo imbutum, uti eſt ſal volatile ſiccum ammoniacale, ad æſtum concitandum etiam in corpore humano minus aptum eſſe, quum potius experientia ſuffragante una guttula olei deſtillati plus caloris corpori fœneret, quam integra drachma ſalis volatilis. Nam particulæ volatiles ob ſummam tenuitatem mox evolant & exſpirant, poroſque aperiunt & materiam æthercam calidam, in tenacibus ſulphureis partibus intra corpus retentam, potius ad exhalationem invitant, ut hinc, niſi cutis ſpaſmo ſit occluſa, magis expectanda ſit refrigeratio à ſale volatili, quam caloris incrementum.

Notabilis etiam ſpecies effervescentiæ eſt, ubi oleum deſtillatum, v. g. lavendulæ aut aliud cum aqua forti efficaciori miſcetur. Primum quidem nullus obſervatur conflictus aut reactio, ſed oleum ſupernatat aquæ ſtygiæ. Quando autem pauco temporis ſpatio in calido collocantur loco, ingens cum gravi fumo oritur effervescentia, & mixtura, ante clara & diaphana, jam craſſa & ſpiſſa flaveſcentis coloris redditur. Tandem ambo coaleſcunt in reſinam, quæ elota aqua communi inflammabilis eſt.

Supereſt adhuc alia eaque valde curioſa effervescentiæ ſpecies, quæ oritur in aëre, ex fumis liquoris acidi & alcali inter ſe concurrentibus, quo fit, ut orificiis vitrorum invicem ſibi admotis, nebula & albicans craſſus vapor exſurgat. Nam quemadmodum acidum cum alcali mixtum ingentem mutationem ſubit ratione coloris, virtutis, odoris; ita etiam horum vapores acidi & alcalini volatiles id efficiunt, quum vapor ex ſpiritu progrediens nihil aliud ſit, quam ipſum ſal, mediante calore & aëre in tenuiſſimum vaporem converſum.

Exinde argumentari poſſumus, varii generis effluviis refertum eſſe aërem, quæ ſi diſſimilis fuerint naturæ, occurſu invicem facto facile alterari & immutari poſſunt, adeo, ut quæ naturæ animantium ſumme hoſtilia fuerunt, mixtione & confermentatione cum aliis, omni noxa privari queant.

Cæterum perquam curioſa eſt ſpecies effervescentiæ, cujus meminit Olaus Borrichius *in Actis Haſn. obſ. 70. ann.* 1671. Experimentum hoc eſt: Recipe reguli antimonii optimi uncias quatuor, eaſque in mortario vitreo marmoreove in tenuiſſimum redige alcohol (niſi in alcohol abierint, fruſtra hoc experimentum ſollicitabis) quod ſcorſum in charta munda repone. Mox in eodem mortario, ſed prius expurgato, mercurii ſublimati uncias duodecim itidem comminue in pulviſculum ſubtiliſſimum, tandem pollinem utrumque in charta, crebra bacilli querni vel fagini, (neque enim magni intereſt) agitatione conjunge, ut minima minimis probe & intime remiſceantur. Nullus adhuc calor vel fumi graveolentis veſtigia, itaque pulveres hos vitro quadrato minuſculo ſtrictioris orificii immitte, immiſſoſque bacilli frigidi extremitate latiori continuo & valide comprime, ut ſuperficies pulveris ubique preſſa in arctum cogatur, inſiſte premendo ad quadrantem adhuc unum, bacillus, qui ante ſuperficiem tantum lambebat, mox ſubit altius maſſam ad fundum uſque, quo viſo dictum factum, craſſi fumi cooriuntur, vitrum incaleſcit, materia, quæ vitro continetur, extra oras ejus ſeſe evolvit, ſpumat, effervescit, funditur, & totum cubiculum gravi vapore confundit, unde mature libero aëri exponendum vaſculum, ut operationis cataſtrophe eo ſecurius conſpiciatur.

OBSERVATIO X.

Experimenta cum calce viva inſtituta.

Materiam calcis vivæ non modo ſubterranea loca, lapides videlicet poroſiores & qui multum ſulphureæ ſubſtantiæ poſſident, ſuppeditant; ſed & ex regno animali omnes ovorum teſtæ, cochleæ, & ex marinis omnia conchylia, oſtreacea, in terram calcariam, quæ cum aqua effervescit, & ſumma acredine imbuta eſt, intenſiori igne comburi poſſunt. Quo etiam ſpectant teſtæ cancrorum eorumque lapides & ex marinis corallia.

Lapides calcarei id habent peculiare, ut aqua, præſertim pluvialis, per tractus ſubterraneos hoc lapide refertos tranſcolata, multum de hac teneriori terrea & lapidea ſubſtantia ſecum abripiat imbibatque, quæ poſtea ex aqua ſecedens lapidificationis admirandæ ſæpius propter figuras & imagines, quas exhibet, cauſa exiſtit, uti jucundiſſimo ſpectaculo apparet in ſpecubus, cavernis & præſertim in ſpecu Baumanniana, ubi in aqua, ex lapidoſis fornicibus deſtillante admirandæ imagines conſpiciuntur; ubi vero ejuſmodi aquæ lapide calcario turgidæ inſtar fluminis tranſeunt loca, ibi in fundum mittunt lapidoſam, tophaceam, in aqua molliuſculam, ſed quæ in aëre valde indureſcit, materiam, quam Germ. *Tuffſtein* vocare ſolent. Hinc etiam fit, ut omnes illi lapides, qui concreverunt ex aquis decidentibus, ſi acri igne urgentur, in calcem acerrimam comburantur.

Calx viva, humido aëri diu expoſita, non modo multum remittit de acrimonia ſua, ſed & non amplius, aqua affuſa incaleſcit, nec poſtea, ſi miſceatur cum arena, indureſcit. Calx vero recens uſta affuſione aquæ fortiter ebullit, & poſtea admixtione arenæ in duram ſolidam maſſam cogitur.

Aqua calci vivæ affuſa & ſoluta notabili acri ſapore imbuitur, qui leni igne rota avolat, omni volatili acri principio ſe in auras proripiente, ſique acidum ejuſmodi aquæ calcis vivæ affunditur, in ſal tertium amaricans quidem abit, aſt non coagulatur, ſed in deliquio perſiſtit, quod etiam fit, ſi calx viva ſalibus acidis affunditur.

In-

Interim tamen aqua calcis vivæ ſolvit promte ſulphur minerale, & ex antimonio illud extrahit, idque quodam modo figit, & ſolutionem cum acidis præcipitat.

Calx viva cum albumine ovi mixta, in ſtabilem firmam maſſam coagulatur, quod etiam fit cum caſeo. Conficiuntur hac ratione luta, in laboribus chymicis ad coërcendos ſpiritus minerales ſub eorum deſtillatione utiliſſima.

Inſervit autem calx viva multis rebus, etiam œconomicis & mechanicis perficiendis; nam non modo ex ea admixta arena, debita adjecta aquæ portione, item cum argilla, ſi mixtura paulo diutius ſtet, fiunt præſtantiſſima cœmenta, quibus firmiſſime lapides coagmentantur & fiſſurarum hiatus occluduntur, ne aqueus illabatur humor; ſed & tinctores ea utuntur ad colores exaltandos, præſertim cœruleum, qui ex indigo paratur. Metallurgi eam ſolent miſcere cum mineris ad detinendum ſulphureum acidum atque impura mineralium recrementa, quo portio metallica purior ſecedat. Agricolæ ad incrementum vegetationis promovendum non ſine fructu eam adhibent; mixta enim cum terra ſulphurea nimis pingui & humida, attenuando & rareſaciendo eam, uberiorem ſucci nutritii proventum efficit. Quin etiam nonnulli curioſiores ex fimo vaccino, oleo raparum vetuſto, calce viva & aqua pluviali, prævia fermentatione, liquorem conficiunt, in quo ſemina macerant, & hac ratione ingens fœcunditatis incrementum expectant.

Ad conſervationem vinorum dulcium, Hiſpanicorum, Sect &c. œnopolæ utuntur calce viva, ut acidum, quod cauſa fermentationis potiſſima eſt, abſorbendo, fermentationem, quæ deſtructrix dulcedinis eſt, prohibeant; felicius tamen res ſuccedit, ſi levi igne coquuntur.

In calce viva deliteſcit duplex principium, unum valde fixum terreum, alterum eſt valde ſubtile, volatile, penetrans, igneæ quaſi naturæ: quamdiu hoc cum illo connexum manet, tantum abeſt, ut ignis etiam vehementiſſima tortura ſeparetur, ut potius firmius adhuc conglutinetur. Quando vero beneficio aquæ, accedente præſertim coctione, volatile à fixiori terreo elementum ſejungitur, tum volatilem ſuam indolem eo oſtendit, quia levi calore totum in auras vibratur. Hinc aqua calcis vivæ, utut ſit valde acris ſaporis, tamen tota evaporat, ne particula quidem fixæ materiæ relicta. Si vero aqua calcis vivæ ſaturata coquitur cum ſale tartari bene calcinato, valde cauſticam ſive corroſivam penetrantem virtutem acquirit, adeo, ut non tantum fortiter adurat & morſu afficiat linguam, ſed etiam loco cauterii, quia carnem exedit, potentialis uſurpari poſſit. Fit ex ejuſmodi ſale cum ſpiritu vini tinctura, ut vocant, calcis vivæ ſeu ſalis tartari acerrima, potentis ad urinam movendam virtutis. Paratur etiam ita lixivium ex calce viva & ſale tartari, quod ſolutioni & extractioni ſulphuris vulgaris vel antimonialis aptiſſimum eſt. Spiritus etiam ſalis ammoniaci, cum calce viva paratus, penetrantia odoris & acrimonia ſaporis, imo volatilitate eum, qui paratur ex cineribus clavellatis & ſale ammoniaco, longiſſime ſuperat.

Hæc omnia clare demonſtrant, ineſſe calcibus uſtis principium non quidem ſalinum, ſed ſubtiliſſimum tamen quaſi terreo igneum volatile, quod ſalibus tam fixis, quam volatilibus urinoſis, ſummam acrimoniam & vim cauſticam etiam addere, corpora pinguia & oleoſa diſſolvere, & volatiles acidas præprimis partes figere & continere optime poteſt.

Calx viva in aqua ſoluta tota evaporat, cum acidis vero nec efferveſcit, nec coagulatur, neque etiam à ſpiritu ſalis in præceps fertur, à ſpiritu vero ſalis ammoniaci, item ab oleo tartari per deliquium lacteum colorem concipit.

Habet vero præterea virtutem figendi, hinc ſulphur antimonii ſola larga decoctione in fixam ſubſtantiam redigit. Et quando ſpiritus ſalis affunditur aquæ calcis vivæ, nulla quidem fit efferveſcentia, acidum tamen ſalis à partibus terreis alcalinis calcis vivæ in neutrum mutatur, quod facta evaporatione in fundo vitri albiſſimum remanet, neque aliter, quam inſtar ſpumæ nitri ſub flocculorum forma apparet, qui pulvis amaricantis eſt paululum ſaporis, ſed indolis fixæ, nam nec fluit in igne, neque etiam acidus ſpiritus facile dimittitur, niſi per adjectionem olei vitrioli, quod calcareum principium aggrediendo, dum ſe cum illo intime unit, ſpiritum acidum ſalis ex nexu ſuo ejicit.

Curioſa inter alias etiam eſt obſervatio, quod oleum vitrioli cum calce viva ſi miſceatur non in mediocri quantitate, & aqua affundatur, ebullitio quidem fortis promte ſequatur, ſed aqua ſupernatans nullo manifeſto ſapore ſalſo, qui tamen ex acido affuſo & terra alcalina gigni debebat, impraegnetur, non levi teſtimonio, terram calcis vivæ alcalinam imbibere quidem avide ac liberaliter acidum, non vero cum tam fixo acido in ſal ſalſum coaleſcere. Ut adeo inde appareat, ex acido & terra alcalina non ſemper provenire ſal medium, quin imo hoc experimentum docet, terras exuſtas & in calciformem ſubſtantiam redactas, ut conchas, corallia, matrem perlarum &c. ingentem virtutem habere acidi deſtructricem, eaque non ſine inſigni fructu, ubi acidum in primis viis luxuriatur, ut ſæpe fit in intermittentibus & malo hypochondriaco, adhiberi.

Sunt adhuc plura inter labores chymicos ab uſtis calcibus beneficia expectanda, inter quæ non infimum illud eſt, quod ſalia volatilia, ex regno animali petita, non modo facilius à compedibus oleoſis, quibus irretita ſunt, liberet, ſed & puriora & de fæcatiora ea exhibeat. Ita commodiſſime urinæ inſpiſſatæ ad ſpiritum urinæ volatilem eliciendum, lumbricis exſiccatis ad ſal volatile eorum urinoſum deſtillandum, ſanguini etiam humano exſiccato ad ſal volatile ejus purius & copioſius efficiendum, ante deſtillationem calx viva adjicitur. Hoc enim corpus, dum imbibit oleum nimiamque abſorbet humiditatem, & ſpiritum urinoſum & ſal volatile ex animantium partibus candidius & copioſius producit. Quidam etiam vivam calcem, cum tartaro crudo mixtam, ex retorta igne aperto deſtillant, & ita ſpiritum urinoſum tartari ſale ſuo volatili ſæpe turgidum obtinent.

Eſt adhuc alius calcis vivæ uſus valde eximius, oleorum rectificationi inſerviens, dum ejus ope olea empyreumatica ex animalibus, v. g. cornu cervi, eboris, fuliginis, & limpidiora & nobiliora ratione virtutis redduntur.

Eadem encheireſi adhibita etiam pinguedines vel olea expreſſa ad majorem ſubtilitatis & penetrantiæ gradum perduci poſſunt.

Calx viva ea gaudet quoque natura, quæ ipſum volatile principium minerarum & maxime ſulphur minerale figit & à fuga vindicat, quod patet ex eo, quia ſi æquali portione calx viva & ſulphur miſcentur & in igne aperto comburuntur, pondus calcis vivæ increſcit, & quod ſulphur in eo adhuc contineatur, exinde manifeſtum fit, dum ſolutio calcis in aqua cum tempore fœtorem ſulphureum acquirit.

Terra etiam alcalina calcis vivæ multum confert ad copioſiorem ſalis volatilis proventum ex fecibus vini, ex urina exſiccata, lumbricis terreſtribus, ſi ipſis admiſceatur & deſtillatio fiat; oleum enim empyreumaticum arripit & imbibit, & cum eo tandem per igneum motum accedentem in ipſum ſal volatile tranſire, valde eſt credibile.

OBSERVATIO XI.

Animadverſio de differentia ſpiritus ſalis ammoniaci cum calce viva & ejus, qui cum ſale alcali paratus eſt.

SAl ammoniacum ex urinoſo volatili ſale, cum acido & ſale communi ligato, compoſitum eſſe, idque inter ſalia neutra referendum, & ſal volatile rurſus ſui juris fieri per additionem ſalis vel corporis alcalini, acidum abſorbentis, nemo dubitabit. Adeoque non modo ex ſale tartari & ſale ammoniaco, ex lapide calaminari, ex limatura martis, hæmatite per mixtionem cum ſale ammoniaco, ſed quoque ex calce viva producitur ſpiritus volatilis; at nullus eſt, qui ceteros omnes volatilitate & peculiari virtute vincat, quam qui per miſcelam cum calce viva fuerit paratus. Quæ res quum haud levis momenti ſit, nos hoc loco differentiam ſpiritus volatilis ſalis ammoniaci cum calce viva, & ejus, qui cum ſale alcali confectus fuit, cum ſpecificis notis & proprietatibus exhibere conſtituimus.

1. Etenim nunquam ſal volatile ſiccum, album & ſolidum, ſi deſtilletur cum calce viva, in alembicum tranſit, ſicut ſit, ſi loco ejus ſal fixum alcalinum fuerit aſſumtum.

2. Spiritus cum calce viva factus & odore & ſapore & penetrantia longe fortior eſt, quam qui ex ſale tartari & ſale ammoniaco prodit.

3. Spiritus ſalis ammoniaci cum calce viva deſtillatus prompte unit ſe cum ſpiritu vini rectificatiſſimo, nullo coagulo vel præcipitatione ſubſequente, cum alter hac ratione ſtatim coaguletur, & in offam albam ſatiſcat.

4. Notabile eſt, ſpiritum ſalis ammoniaci cum calce viva nullam pati ebullitionem ab ullo acido, quod quaſi paradoxum videtur, & vulgari axiomati contrarium, quo aſſeritur, omnia acida effervеſcere cum alcali, nihilo minus tamen inde ſal neutrum emergit.

5. Spiritus ſalis ammoniaci acris cum calce viva vehementius diureſin movet, quam alter ex cineribus clavellatis factus. Præterea etiam excellentem virtutem diſcutiendi habet, unde in tollendis tumoribus, ac doloribus mitigandis & abigendis multum valet.

6. Externe in affectibus ſoporoſis, apoplexia, ad excitandum non ſine inſigni commodo naribus applicari poteſt, & quia cum ſpiritu vini rectificatiſſimo amice jungitur, quod non fit cum ſpiritu ſalis ammoniaci, ex cineribus clavellatis vel ſale alcali & ſale ammoniaco parato, maxime inſervit ad extemporaneam ſalis volatilis oleoſi, ſecundum Sylvii methodum, præparationem.

7. Porro etiam cum hoc ſpiritu ſolvi & extrahi poſſunt ſulphura mineralium, ſi nempe flores ſulphuris cum eo digeſtioni exponuntur, vel antimonii regulus medicinalis cum aqua calcis vivæ exaltata hoc ſpiritu tractatur, & quoad partem ſulphuream diſſolvitur.

8. Linimentis etiam & unguentis hic ſpiritus inſignem vim penetrandi conciliat, ut eo melius ſubire poros, parteſque laborantes efficere & ſolari poſſint.

Rationem proceſſus ſi inquiramus, hæc maxime in mentem venit: latet in calce viva principium admodum tenue volatile, igneæ & penetrantiſſimæ indolis, ineſt etiam ipſi terra alcalina fixior, quæ ſalis ammoniaci acidum promte abſorbet, & dum ſeſe cum eo intime conjungit, volatile illud calcis vivæ principium ſeparatur, & conjunctum cum ſale volatili ſalis ammoniaci urinoſo illud exaltat, acuit, ſummamque ipſi penetrantiam & volatilitatem fœnerat. Ut enim ſal fixum alcali ab unione principii volatilis calcis vivæ valde acuitur, & acrius ac penetrantius evadit, ita ſimiliter id fieri cum ſale urinoſo volatili, præſenti experimento docemur.

Quod vero non ſub ſicca forma, ſed liquida in deſtillatione prodeat, hæc videtur ſubeſſe cauſa: ſal alcali quando additur ſali ammoniaco, in libertatem ſeſe vindicat ſal volatile urinoſum, quod quaſdam adhuc fixas ſalinas alcalinas partes ſecum abripit, ſimulque in altum elevat, unde ſiſtitur ſal volatile in forma ſicca. Quia vero in calce viva non ineſt ſal alcali, ſed principium ſaltem terreum, valde fixum & ſimul volatile, relinquit illud, hoc vero ſecum auſert, quod ob igneam & mobiliſſimam ſuam naturam potius ejus coagulationem impedit, tantum abeſt, ut eam promoveat.

9. Denique vero illud meretur conſiderari, quod hic ſpiritus cum calce viva paratus, addito ſpiritu vini rectificatiſſimo, non coaguletur, ſed vehementer appetat ejus connubium, quod alias cum ſalium natura pugnare videtur, quorum intimam unionem ſpiritus inflammabiles penitus reſpuunt.

Videmus inde, quod ſal volatile magnam alterationem in intima ſua mixtione ab admixto è calce viva principio volatili ſuſtinuerit, dum à ſubtili mobiliſſima materia ſalis rigidiores partes valde diviſæ & in tenuiſſimas minutias redactæ fuerunt, ut ſeſe facilius poris ſpiritus inſinuare poſſint.

OBSERVATIO XII.

Animadverſio circa oleum vitrioli ejuſque effectus, quos producit, ſi variis ſalibus & mineralibus admiſcetur.

OLeum vitrioli eſt omnino inter inſtrumenta chymiæ & rerum naturæ magnalia primum & præcipuum maximique æſtimandum. Nam certe hoc ipſo varia & curioſa non ſolum adornari poſſunt experimenta, ſed medicamenta quoque præſtantiſſimæ virtutis ex eo parare licet. Maxime omnium vero ſecretioris chymiæ ſtudioſi ac Profeſſores, & qui alchymiſticam atque tranſmutatoriam artem paulo ſubtilius & altius excolere volunt, oleum vitrioli inter ea præcipuo loco habent, quibus ad ſuas artes perficiendas uti ſolent. Atque ut verum fateamur, magnæ omnino virtutes ac vires in ipſo reconditæ ſunt, quæ evidentiſſime ex ipſis effectibus, quos producit per varias mixtiones, evincuntur.

Eſt vero oleum illud nil aliud, quam liquor craſſus, ponderoſus, fixus, acidiſſimus, extrema ignis tortura ex vitriolo calcinato expreſſus, ſique recens deſtillatus fuerit, inſtar aquæ diaphanus eſt, facillime vero ad mixturam corporis cujuſdam ſulphu-

ſulphurei, ſive quod oleoſi quicquam & inflammabilis principii ſecum recondit, ſaturata rubedine coloratur. Circa hoc oleum illud imprimis mirabile videtur, quod effervеſcat cum aqua & intenſiſſimum æſtum producat, adeo, ut etiam glacies ipſi injecta tantum æſtum accendere poſſit, ut vitro fracturam minetur, ſemper tamen obſervata juſta proportione, ad felicius inſtituendum experimentum neceſſaria: quod ſi enim plus aquæ, quam olei vitrioli miſcetur, æſtus mitior ſurgit, ſi parcior aquæ portio recipitur, æſtus quoque leoior evadit, optime vero res ſuccedit, ſi æqualis pars olei & aquæ ſumitur. Et certe ſimile phænomenon tota rerum natura nun oſtendit, quod acidum liquidum effervеſcat & intenſiſſimum calorem cum aqua procreet.

Cauſa hujus phænomeni non ſine ratione quæritur, quæ nulla eſſe alia poteſt, quam quod acidum vitriolicum ſit vehementiſſimo igne colliquatum, ſed omni phlegmate privatum, unde particulæ igneæ copioſiſſimæ, huic acido intermixtæ, illius interſtitiis inhærent, idque liquidum efficiunt: quandocumque vero aqua admiſcetur, tunc hæc gravitate ſua occupat illa interſtitia, quæ antea ſtipabat ætherea, ignea materia; hæc vero dum vi & impetu egreditur, motu inteſtino calorem producit, non ſecus ac calx extreme uſta, diſſipato omni humido, poros refertos babet materia ignea, ubi aqua affuſa hanc cum impetu protrudens inſignem æſtum parit.

Deinde cum cura illud conſiderandum venit circa oleum vitrioli, quod non aliter, quam alia alcalina fixa fortiſſime calcinata, humidum ex aëre attrahat; nam ſi oleum vitrioli, pondere prius examinatum, diutius aeri exponitur, & poſtea rurſus ad lancem pondus exigitur, illud dupla vel tripla quantitate increviſſe deprehendimus, eaque propter, cum oleum vitrioli quaſi magnes ſit humidi aerei, humiditas atmoſphæræ hoc ipſo indagari poteſt. Sed tamen ejuſmodi oleum, quod ex aëre imbibit humiditatem ſufficientem, non amplius cum aqua æſtum profert. Idem obſervatur in calce viva, quæ diutius aëri expoſita non amplius in aqua affuſa ebullit vel æſtum producit.

Hoc quoque ſingulare phænomenon eſt, quod oleum vitrioli, vehementi ignis tortura ex calcinato vitriolo expreſſum, & demum per retortam vitream igne arenæ rectificatum, limpidum ac pellucidum ſit inſtar aquæ, omnis coloris expers; nihilo minus facili negotio tam ex aëre, quam etiam adjectione aliarum rerum, quæ pauxillum principii inflammabilis continent, colorem ſaturate rubicundum contrahat, cujus rei ratio merito diſquirenda eſt.

Deinceps diverſos effectus atque phænomena oleum vitrioli exhibet, prout iſtud cum varii generis ſalibus, mineralibus, metallis vel etiam vegetabilium ſuccis commiſcetur.

1. Cum ſale tartari ſoluto ſi miſcetur ad punctum ſaturationis, tunc prodit ſpiritus, per retortam leni igne deſtillandus, inſipidus quidem, nihilo minus indolis ſubtiliſſimæ, quia longe citius leni calore avolat in auras, quam aqua communis, atque etiam ad cochlear unum ſumtus, ſudorem & tranſpirationem movet. Et hic ſpiritus magni nominis Medico, Nieunexo, ſpiritus mundi fuit, quo ſe auctor in famam dedit multumque argenti lucratus eſt. Cum hoc liquore egregie poſſunt extrahi extracta, item ſpecies ad elixir proprietatis, atque opium ſolvi in extractum. Quod vero remanet io retorta, boc ſolutum & filtratum conſtituit lixivium, quod leni calori expoſitum, dimittit ſal neutrum, quod tartari vitriolati nomine venit, & virtutem habet inſignem aperitivam, diureticam, reſolventem, laxantem, ſi in majori copia cum aqueo vehiculo offertur.

2. Oleum vitrioli limaturæ martis puræ & à rubigine liberatæ in phiala affuſum, adjecta convenienti aquæ quantitate, ingentem æſtum atque effervеſcentiam excitat, ita, ut vapor valde ſulphureus exhalet, qui, poſtquam orificium pollice prius fuit obturatum, & deinde recluſum, candelæ flammæ admotus, cum magno ſtrepitu accenditur, & quaſi fulgur emittit, quin imo in ipſo tubuli orificio ardet, manifeſto indicio, per hanc effervеſcentiam ſulphur tenuiſſimum ferri cum ſulphure vitrioli volatili, quo ſcatet, mixtum exhalare, & ſiccam exhalationem hanc ſulphuream poſtmodum accendi, relicto acido vitrioli fixiori cum terra martiali alcalina, ex qua poſtea, debita facta aquæ affuſione, vitriolum martis elici poteſt.

3. Quod ſi oleo vitrioli adjicitur ſal commune, ita, ut æquali pondere invicem in cucurbita miſceantur, v. g. ad libræ dimidium, tunc protinus fumus exſurgit, ſeu vapor copioſus, albus, ſubtilis, penetrantis acidæ indolis; alembico applicato, ſi igni committitur arenæ, prodit ſpiritus & ſuperaſcendit alembicum, (quod rarius viſitur in acidis mineralibus ſpiritibus) acidiſſimi ſaporis, valde concentratus atque volatilis, nam ſubtilem vaporem calore admoto emittit. Atque hic eſt genuinus ſpiritus ſalis, qui levi labore ac brevi compendio paucis ſumtibus deſtillatur ex arena, cum alias laborioſa methodo & magna ignis tortura ex globulis argillaceis, cum ſale communi mixtis, vulgariter elici ſoleat.

Hic ſpiritus ſubtiliſſimus acidus omnibus aliis acidis mineralibus merito præferendus eſt, partim quod ſal commune, ex quo deſtillatur, præ omnibus ſalibus corpori noſtro valde ſit amicum, partim quod ſit volatilis naturæ, quæ alias non cadit in acida, ſiquidem nec acetum vini ita tranſcendit alembicum. Nec vero ſolum hic ſpiritus refrigerat, ſitimque & æſtum, qui præter naturam eſt, extinguit, ita ut optime ingrediatur julapia refrigerantia cum ſyrupis grati odoris & ſaporis; ſed & præterea appetitum excitat, cruditates biliosas præcipitat, alvum & urinam movet, inque morbis & corporibus calidioribus medicinam præbet æſtimatiſſimam. Hic ſpiritus primo aqua dilutus & poſtea ſale tartari quodammodo infractus, ita tamen, ut acidus ſapor emineat, & colore rubineo tinctus, v. g. floribus papaveris rhœados, bellidis, tunicæ, conſtituit famigeratiſſimam tincturam *Mœbii* aperitivam.

4. Quandocunque oleum vitrioli nitro optimo, quale eſt Ruſſicum vel Indicum, prius exſiccato, in retorta vel etiam cucurbita affunditur, tum fumus ſtatim exſurgit ruber copioſus: in arena ſi adornatur deſtillatio, ſpiritus prodit, qui & alembicum & vas recipiens ſaturato flammeo colore obducit, concentratiſſimus, acidiſſimus, qui nil niſi aqua fortis eſt ſaturatiſſima, leniſſimoque igne elicitur.

Ratio proceſſus eo referri debet: Nitrum ex ſpiritu acido valde ſulphureo & terreo alcalino principio eſt compoſitum; quandocunque itaque oleum vitrioli admiſcetur, tunc illud, ceu fixum acidum valde concentratum, aggreditur terram nitri fixam alcalinam, quæ ſpiritus acidiſſimi hoſpitium quaſi & domicilium eſt, & invicem uniuntur, ſpiritus autem acidus nitri extricatur ſuique ſit juris, & facili negotio avolat inque auras disjicitur, & quoniam nullum phlegma conjunctum habet, fortiterque concentratus eſt, hinc admiſſo aë-

re libero ſumat: in fundo vaſis relinquitur ſal coagulatum duriſſimum, inſtar glaciei diaphanum, ſed acidiſſimum.

Spiritus hic, quando recte fuerit præparatus, non modo cum omnibus oleis deſtillatis & ſpiritu vini rectificatiſſimo vehementiſſimam ſuſcitat effervescentiam, copioſo rubicundo vapore ſtipatam, ſed & ipſa olea deſtillata graviora aromatica, quæ fundum in aqua petunt, luculenta flamma accendit inque cineres ſiccos ea convertit, qua de re ſupra fuſius actum eſt.

5. Experimentum notatu digniſſimum eſt, quod oleum vitrioli auripigmento, in pulverem contrito, affuſum, ex retorta vitrea quando deſtillatur in arena, liquor prodeat glaciatus craſſus, inſtar butyri antimonii, ſed penetrantiſſimi odoris ſulphurei, qui intus ſuſceptus inſpiratione fere ſuffocationem minari videtur; brevi tamen tempore vapor hic penetrantiſſimus in auras avolat, & relinquitur acidum ſlagma, inſtar ſpiritus vitrioli, omnis ſaporis expers, cui lamellæ ſulphureæ innatant. In collo vero retortæ conſpiciuntur flores flavi, qui odore perfectum ſulphur vulgare redolent, & hi ſatis quidem copioſi, adeo, ut ex unciis quatuor auripigmenti & unciis tribus olei vitrioli ad minimum uncia una florum poſſit obtineri.

Hi flores fere ſunt inſipidi, & intus dati potenter movent ſudorem, ut nec facile ulla medicina ſudorifera cum ipſis poſſit comparari. Differunt tamen in eo à ſulphuris vulgaris floribus, quod vapor, quem emittunt, ſulphureus albus ſit, indicio, latitare adhuc intus principium quoddam arſenicale, quod tamen involutum ſulphureæ texturæ, virulentiam maxima ex parte deponit. Caput mortuum ex atro brunum relinquitur, omni ſapore privatum, flammæ vero admotum quodammodo ardet.

Quæſtio hic non immerito moveri poteſt, quomodo olei vitrioli vis maxime corroſiva extincta fuerit, ſiquidem nec flores, nec caput mortuum quicquam iſtius arguunt, qui prodiit vero liquor, tantum acidulus eſt? Verum enim vero nullum eſt dubium, quin oleum vitrioli, cum parte ſulphurea inflammabili auripigmenti combinatum, in ſulphuream coiverit ſubſtantiam; ſiquidem non ignotum eſt, ſulphur vulgare eſſe materialem ſubſtantiam & vitrioli & olei ejus acidiſſimi, quod ex vitriolo paratur, nam ejus accenſi fumus concentratus acidiſſimus eſt.

Docemur ex hac mechanica chymica, quod acidiſſimum liquidum idque corroſivum ſola mixtione, cum terra nempe phlogiſta, inſipida, in inſipidum converti poſſit, quod ſane mirum videtur. Deinceps & hoc experimentum analyſin chymicam ſulphuris nobis exhibet, quod nempe ex acidiſſimo ſale & terra phlogiſta ſive inflammabili illud compoſitum ſit.

6. Oleum vitrioli, opio crudo in fruſtula diſciſſo ſuperfuſum, ſi mixtura retortæ vitreæ committitur atque deſtillatio per ignem adornatur, ita, ut ambo minimum ſex uncias expleant, præbet liquorem fœtidiſſimum, ſaporis acidi ingrati, pellucidum, circiter ad uncias duas; remanet in retorta caput mortuum nigri coloris, levis & ſpongioſæ materiæ, fere inſipidum, quod flammæ admotum odorem ſulphuris vulgaris exſpirat.

Experimentum hoc chymicum, admodum curioſum, altiorem exigit diſquiſitionem; videlicet admiratio non mediocris capere debet quærentem, quorſum ſeceſſerit illud corroſivum, quod oleo vitrioli ineſt, acidum valde ſaturatum, ejuſque ponderoſitas, & quomodo ſubtracta fuerit ſubſtantia illa gummoſo-reſinoſa opii, ſaporis amaricantis & odoris graveolentis vaporoſi, cujus nec veſtigium in capite mortuo vel in liquore apparet. Dignum præterea diſquiſitione eſt, unde pondus duorum ingredientium decreverit, cum vix dimidium in liquore, qui prodiit, & in capite mortuo conſpiciatur.

Noſtra igitur de hac re eſt ſententia, quod oleum vitrioli actione, quam exſerit in ſubſtantiam gummoſo-reſinoſam opii, non modo plane aliam texturam ratione ſaporis, coloris & odoris acquirat, ſed maxime omnium in gas ſive vaporem tenuiſſimum ſulphureum tetri odoris reſolvatur, qui ob tenuiſſimam indolem facile avolat atque in auras disjicitur.

Quod attinet ad uſum medicum, is quoad caput mortuum notus eſt; cum enim conſtet ex ſubſtantia ſulphurea vitrioli fixiori & terra opii, exſerit utique virtutem quandam ſedativam in compeſcenda dolorum, convulſionum & ſpaſmorum atrocia, hinc à B. CRAMERO, Profeſſore & Chymico Erfurtenſi, pro ſulphure vitrioli anodyno habitum eſt.

OBSERVATIO XIII.

De vero oleo vitrioli dulci.

DEſtillatio olei dulcis ex vitriolo jam à primis inde temporibus, quibus ars chymica excoli & incrementa ſumere cœpit, innotuit. BASILIUS VALENTINUS ipſeque PARACELSUS jam ejus faciunt mentionem. Nam ſicuti antiquiſſimorum Chymicorum labor eo collineabat, ut præter ſua arcana etiam medicinam pro metallis ignobilioribus in verum aurum tranſmutandis ſecretiſſimam quærerent; ita hujus ipſius materiam in vitriolo, ex quo arte elici debeat, quærendam eſſe ſibi perſuadebant, adeoque hoc ipſum ſal variis modis & artificiis ignis exercebant, variaque inde præparabant, ſicuti ex clariſſimorum Chymicorum monumentis id eſt perſpicere. Et quod hoc ſimplex pro veri lapidis philoſophici materia habuerint, canon ille πολυθρύλλητος, Alchymiſtis maxime uſitatus, ſatis ſignificanter declarat;

Viſita Interiora Terræ, Reperies Ibi Occultum Lapidem Verum Metallorum.

Literæ initiales, in unum collatæ, vitrioli nomen exprimunt. Hoc miris modis exercuerunt & varias ex eo concinnarunt præparationes, inter quas maxime commemorabilis eſt proceſſus, quo oleum vitrioli dulce reddi queat. Meminit jam hujus VALERIUS CORDUS, primus iſque diligentiſſimus materiæ mineralium ſcrutator, ex quo deſumſit CONRADUS GESNERUS proceſſum, qui in *theſauro Evonymi de remediis ſecretis L. II. Tiguri impreſſo anno* 1552. hunc in modum enarratur: *Recipe vini ardentis acerrimi & ter ſublimati uncias quinque, olei vitrioli auſteri tantundem, miſce in venetiano vitro & pone in cucurbitam parvam anguſto orificio, & luto optimo orificium claude, dimitte ita per integrum menſem aut duos. Deinde effunde in cucurbitam, cui ſit immediate annexum alembicum, hoc eſt,* ein Kolb mit einem angeſchmeltzten Helm, *cujus figuram ſubjiciemus, pone deinde in parvam fornacem ac dimidiam ejus partem cinere obrue, poſtea applica recipientem & luto juncturam claude diligenter, & extrahe uncias ſex vini ardentis, quas infudiſti. Ut vero tutius hoc fiat, pone in balneum Mariæ, ſic ſolum vinum abſque oleo aſcendet. Cum extraxeris*

autem per balneum infuſas uncias ſex vini uſti, pone id, quod reſiduum eſt, in fornacem, ut arena mediam cucurbita partem attingat, ac novo & vacuo recipiente eoque non magno applicato, luto juncturam diligenter claude. Accende deinde modeſtum ignem, & ſenſim extrahe omnem humiditatem, qua relicta eſt in cucurbita, donec nihil humidi amplius in fundo appareat, adhibita ſemper maxima cura & diligentia, ut ignem ita modereris, ne ebulliat uſque ad alembici canalem. Nam ſi hunc ebullitio attigerit, ſedare non potes, neque probibere, quin in receptaculum egrediatur ac totum oleum perdas, ſolet enim facillime ebullire. Tum videbis duo contineri in eo, aqueum videlicet humorem ac pinguem; ſegregabis vero unum ab altero ſtatim, ita ut nihil aqueum in oleo relinquatur, nam aqua illa oleum corrumpit, ſegregatum oleum uſui reſerva. Et porro ſcribit: *diligenter reſervandum eſt, nam modicum fit ex libra una olei auſteri, & facile propter aëream virtutem evaneſcit.* De uſu id addit: *Valet ad omnes in corpore putrefactiones & pracipue ad peſtem, ad educendum è pulmone in pleuritide & peripneumonia & difficili tuſſi pus & craſſos viſcoſoſque humores. Tuto enim & abſque ullo periculo intra corpus ſumitur, calculum neque in renibus, neque in veſica coaleſcere ſinit, exulceratam veſicam ſanat, doſis eſt ejus una vel altera guttula aut tres in vino modice temperato.* CROLLIUS *in Baſilica chymica pag.* 346. hunc in modum præparationem olei vitrioli dulcis inſinuat: *Recipe olei vitrioli rectificati partem unam cum partibus quatuor ſpiritus vini alcoholiſati, in balneo rorido per aliquot menſes digere, & poſt deſtilla, ſic habebis oleum vitrioli ſupernatans aquæ ſuaviſſimi odoris & ſaporis, in uſu medico maximæ efficacia.*

Hi ſunt duo illi proceſſus, quos in vetuſtiſſimis Chymicorum monumentis repeti. Jam quæſtio ſine injuria moveri poſſe videtur, num res ſucceſſui reſpondeat, cum hunc proceſſum *Geſneri*, quem *Valerio Cordo* alias tribuunt, nunquam ego me ullo in ſcripto repetitum legiſſe meminerim, præſertim cum circumſtantiis & cautelis munitum. Inde veriſimile eſt, inſequutæ ætatis Chymicos vel eum non præparaſſe, vel eum non pro genuino habuiſſe, cum tamen ſit veriſſima deſcriptio.

Quem *Crollius* deſcribit, eſt ipſe ſpiritus vitrioli dulcis, & quum omiſerit in præparatione hac præcipuas circumſtantias, quas tamen addidit *Geſnerus*, nobis dubitate omnino licet, an unquam præparaverit tale oleum vitrioli dulce, eam maxime ob rationem, quia ſcribit, quod oleum hoc ſupernatet aquæ, cum tamen ob gravitatem potius fundum petat. Dubitavit etiam de hoc proceſſu HARTMANNUS *in notis ad Crollium*, & ſubſtituit aliud oleum dulce vitrioli, quod ita ſe habet: *Oleum vitrioli in ſartagine ferrea nova cum aqua communi tam diu coquatur, donec ſal corroſivum ad fundum ſartaginis collectum fuerit, & tunc reliquum oleum vitrioli dulceſcit. Idem facit ferrum candens, in oleo vitrioli aliquoties extinctum, ſed ab illa* ωχυρῶσι *virtutes olei valde immutantur, nec effectus medici inde ſperantur.*

Ecquis hic non perſpicit, oleum vitrioli cum ferro mixtum, amittere quidem corroſivitatem ſuam, ſed degenerare in liquorem vitriolicum, qui etiam ad fundum ex parte ſecedit, ſed hoc non eſt oleum vitrioli dulce, nam verum inſtar olei olivarum apparere debet, inflammabile, odoris fragrantiſſimi, ſaporis aromatici, nulla aciditate in lingua relicta, & debet etiam in ſpiritu vini rectificatiſſimo ſolvi; vireſque habera anodynas & ſedativas. *Clariſſim. Autor diſſert. de vitrioli elogiis, de vitrioli oleo dulci pag.* 33. *ſcribit: Jactat* PARACELSUS *hinc inde ſpiritum, aut potius oleum dulce aut ſubdulce viridis coloris, quo epilepſiam edomare aſſeverat. Torquet hoc artificium ſollicitatiſſimos artifices, dum nullus, quod ſciam, aut meminerim, producti talis compotem ſe factum aſſeverare auſus ſit.* Sed ante duo ſecula GESNERO & VALERIO CORDO hujus olei præparationem cognitam fuiſſe, ſupra dixi, & clarius veritas ex ſequentibus elucebit. Ego ante viginti aliquot annos, *Geſneri* proceſſu mihi plane incognito, cum præparaſſem ſpititum vitrioli dulcem, inveni hoc oleum fragtantiſſimum. Proceſſum fideliter meo more communico: Sumitur una libra olei vitrioli, per rectificationem ab omni phlegmate liberati, & libræ ſex ſpiritus vini rectificatiſſimi, qui nec veſtigium aquæ continet, hiſce affunditur oleum vitrioli, quod fit non ſine incandeſcentia ac ſtrepitu, non ſecus ac ſi ferrum candens in aquam frigidam injicitur, mixtura incaleſcit, colorem acquirit rubineum odoremque gratum, poſt aliquot dies deſtillatio fiat per arenam in cucurbita ſatis alta, ita prodit primo ſpiritus vini fragrantis ſaporis, poſtea ſequitur fragrantior. Si mixtura in offam nigram incipit in fundo cucurbitæ abire, ſpiritus hic amovendus eſt, & aliud receptaculum apponendum, leniſſimo igne adminiſtrato. Quæ cautela ſi non obſervetur, omnis illa maſſa nigra ſubito & ex improviſo totum tranſcendit alembicum, & ſic omnis perit labor. Si vero leni igne inſtitutum proſequamur, phlegma exſtillat ſulphurei odoris cum oleo, quod fundum petit & minimum drachmæ quinque vel ſex haberi poſſunt. Aqua ſulphurea decantatur, & ita obtinetur oleum æthereum, ſaporis & odoris gratiſſimi ac penetrantiſſimi aromatici, quod probe cuſtodiendum eſt in phiola.

Quod hoc oleum vitrioli dulce ingrediatur acidum, exinde judicare licet, quoniam ſi inditur cochleari argenteo & apponitur ardenti candelæ, rubedinem contrahit acidumque evadit, & cochleare atro imbuit colore, *friſſet tieff und machet einen ſchwartzen Fleck.*

2. Si hoc oleum aromaticum per aliquot menſes in vitro detinetur, veſica ſuilla operto, eam ſucceſſive arrodit exeditque, & quod in phiola manet, rubedinem induit ſaporemque acidum contrahit.

3. Si admiſcetur argento vivo in phiola, accedente coctione, illud aggreditur.

4. Hoc oleum aromaticum recens exquiſite ſolvitur in ſpiritu vini rectificatiſſimo ipſique ſaporem, odorem & virtutem confert anodynam ac ſedativam, in omnibus doloribus & ſpaſmis utiliſſimam.

5. Hic ſpiritus oleo vitrioli dulci imprægnatus, ſi pauca quantitate miſcetur ſolutioni auri, flavam efficit tincturam, quæ ferro inſtillata illud aureo colore inficit.

6. Quando ſolutio hæc auri per duodecim horas ſtat, pulvis niger in fundum dimittitur, indicio, ſulphur vitrioli coire cum pulvere ſolis, & ambo præcipitari in fundum.

Hic proceſſus valde curioſus & obſervatione digniſſimus geneſin olei ætherei & deſtillati aromatici clare manifeſtat. GLAUBERUS quidem in ſuis ſctiptis gloriatur, ſpiritum vini rectificatiſſimum converti poſſe in oleum, ſi ipſe combinetur cum oleo ſalis, quod concentratum fuerit cum lapide calaminari; fecimus quidem experimentum, ſed nihil olei præter ſpiritum ſalis dulcem obtinere

potuimus, beneficio autem hujus encheireſeos propoſitæ, ejuſmodi oleum accepimus, ex cujus productione utique diſcimus abunde, ſpiritum vini rectificatiſſimum nil aliud eſſe, quam oleum æthereum, per fermentationis motum in minima reſolutum & cum phlegmate intime mixtum. Cum vero oleum vitrioli ſeſe intime uniat cum particulis oleoſis, in ſpiritu vini disjunctis, rurſus fit olei coagulatio.

Hinc liquido patet, oleorum deſtillatorum mixturam ingredi poſſe acidum, idque ſub olei & ſulphuris ſchemate & involucro occultari poſſe ſine acido ſapore. Accedit vero pingui & oleoſæ materiæ ſpiritus vini à ſulphure vitrioli acido (cum totum oleum ſit ſulphureum) admixto novus jam & penetrans ſapor, & hac ratione optime deſideratiſſimum ſulphur vitrioli anodynum haberi poteſt in liquida forma, cujus virtutes in medendo mihi ſunt notiſſimæ, & quas ego non ſatis deprædicare poſſum.

Ultimo loco adjiciendum hic putavi, quæ de vitriolo & ejus oleo, eoque dulci BASILIUS VALENTINUS prodidit in operibus *p.* 295. qui aurum potabile ſequentem in modum præparavit: *Merck fleiſſig und vergiſs nichts, denn dieſe Rede haben einen vveiten Umgriff, und ein jedes Wort hat mehr denn einen Centner im Gevvichte. Der vveiſſe* Spiritus *iſt ſauer, und machet annehmlich zu eſſen, machet auch dem Magen eine gute Däuung. Der rothe* Spiritus *iſt noch ſaurer, auch im Gevvichte ſchvverer, als der vveiſſe, darum muſs länger Hitze gebrauchet vverden in ſeiner* deſtillirung, *denn er iſt fixer in ſeinem Grad; aus dem vveiſſen kan durch die* deſtillation *des* ſulphuris lunæ *eine* luna potabilis *gemachet vverden, desgleichen ſo das Gold im Geiſte des gemeinen Saltzes zerbrochen und geiſtlich gemachet vvird durch dieſe* deſtillirung *und ſein Schvvefel ihm benommen und dem rothen* Spiritu *nach ſeinem gevviſſen Gevvichte zugefüget vvird, daſs er ſich* ſolviren *möge, alsdenn* purificiret *eine zeitlang mit* ſpiritu vini *ihme zugeſetzt, vveiter* digerirt *gelinde, und ſo öffters davon gezogen, biſs nichts mehr im Grunde bleibt, ſo kanſt du ein* aurum potabile *machen, davon viel Bücher voll geſchrieben ſind, die vvenigſten aber recht befunden vverden, mercke aber, daſs der rothe* Spiritus *von ſeiner Schärffe muſs* corrigirt *und in eine Süſſe gebracht vverden,* ſubtil, *durchdringend, lieblichen Geſchmackes und am Geruch vvohlriechend.*

OBSERVATIO XIV.

De Sulphure vitrioli fixo anodyno.

Circa proceſſum ſuperiorem jam deſcriptum conſiderandum venit magma nigrum, quod in deſtillatione in fundo relinquitur. Huic ſi ſufficiens aquæ communis quantitas affunditur, diluitur acidum & liquor fit bruni coloris, qui debita evaporatione ita concentratur, ut verum oleum vitrioli rurſus exhibeat, cum quo additione ſpiritus rectificatiſſimi denuo præparatio ſpiritus & olei vitrioli dulcis adornari poteſt. Omni vero aciditate per aquam communem elota, remanet in filtro pulvis ſubtiliſſimus atri coloris, qui ſiccatus ſi injicitur vivis carbonibus, totus avolat cum ſulphureo, ſed non fœtido odore. Si vero crucibulo impoſitus forti igne urgeatur, candeſcit & bona ejus pars auras petit.

Deinde ſtratum, ut vocant, ſuper ſtratum, confecimus ex hoc pulvere & laminis argenti, ſed hæ ipſæ non inde tactæ vel ſolutæ fuerunt, quemadmodum cum ſulphure minerali fieri ſolet. Tandem vero ſalis tartari drachmas duas injecimus crucibulo, ut liqueſcerent, poſt drachma ſemis adjecta, maſſam alcalinam rubicundi coloris, inſtar hepatis ſulphuris, quale ex ſale tartari, arcano duplicato & pulvere carbonum eodem modo tractatis obtinetur, accepimus.

Ex his argumentari licet, terram eſſe fixam, cujus origo utrum ex oleo vitrioli, an ex ſpiritus vini oleoſa ſulphurea parte petenda ſit, res adhuc altioris indaginis eſt, maximeque indagandum, an in ea latitet vis peculiaris medica anodyna & ſedativa, & an forſan ſulphur vitrioli anodynum in ea ſit reconditum?

Vulgaris eſt opinio, in deſtillatione ſpiritus vitrioli una cum acido, per rapidiſſimum ignis motum, partes quaſdam ſubtiliores martiales aut venereas elevari atque aſcendere. Quare etiam Veteres atque in his maxime BASILIUS VALENTINUS oleum vitrioli rubrum albo præferendum duxerunt, quoniam hic in illo ſulphur martis & veneris, à quo color dependeat, contineri exiſtimat. Sed quod illud falſum ſit, partim demonſtrat olei vitrioli rectificatio, qua mox limpidum inſtar aquæ evadit, nulla colorata parte relicta, partim etiam limpidi & albi ejuſmodi olei momentanea in rubrum converſio, ſi quicquam olei vel portio rei inflammabilis vel papyri injiciatur, luculenter oſtendit.

Plures etiam novi, qui terram illam, quæ relinquitur à deſtillatione ſpiritus vini rectificatiſſimâ & olei vitrioli, pro terra metallica martiali agnoſcunt. Sed fecimus experimentum, & terram illam vitro cauſtico prægrandi ſubjecimus, ubi mox in auras ſublata fuit, nec ulla ignea ebullitio, qualis ſemper fieri conſuevit ſub fuſione ferri beneficio ignis ſolaris, apparuit. Neque etiam ſpiritus ſalis ammoniaci affuſus quidpiam veneris extrahit, quod abſentia coloris cœrulei teſtatur, qui ſemper ad mixturam ſpiritus urinoſi in cupro conſpiciendum ſe exhibet.

Ego itaque non à veritatis via cum deflectere exiſtimo, qui hanc terram nigerrimam & pondere levem, à deſtillatione olei vitrioli dulcis in cucurbita relictam, & affuſione aquæ edulcoratam, pro parte phlogiſta ipſius ſpiritus rectificatiſſimi & vitrioli habeat, quod ita poſſe demonſtrari puto: Nullum datur oleum, etiam ſubtiliſſimum æthereum, quod accenſum fumum nigrum non exhalet, qui collectus, pulverem nigrum combuſtibilem conſtituit, vulgo *Ruſs.* Jam vero omnes ſpiritus inflammabiles eſſe non niſi olea ſubtiliora, per motum fermentationis cum phlegmate unita, identidem clarum ac perſpicuum eſt. Sicut vero olea deſtillata, cum oleo vitrioli mixta, primo rubeſcunt, deinde poſt deſtillationem & evaporationem, multum terræ phlogiſtæ relinquunt; ita etiam non mirum eſt, ſi ſpiritus inflammabilis, cum oleo vitrioli eodem modo mixtus, per intimam unionem non ſolum contrahat rubedinem, ſed & multum terræ concremabilis relinquat & ſulphuris inſtar odorem de ſe ſpargat, ſiquidem odor iſte fœtidus, quem fumus accenſus exſpirat, à particulis acidis cum terra ſulphurea mixtis exſurgit.

In noſtro experimento id maxime notatu videtur dignum, quod picei coloris materia craſſa, ſulphuris accenſi fumum redolens, & phlegma acidi ſaporis non ante in conſpectum veniant, ſenſibuſque offerantur, quam peracta fere deſtillatione, ſuperfluo ſpiritu inflammabili prius abſumto,

fumto, & relictis particulis terreis ſpiritus vini & olei vitrioli. Atque hæ etiam volatiles oleoſæ particulæ, cum fixioribus acidis mixtæ, leni igne ſeparari debent, alias paulo fortiori igne adminiſtrato, totam illam ponderoſam maſſam celeriter in altum evehunt, ut per cucurbitam etiam altiorem & alembicum tranſcendat. Ex quo diſcitur, parum etiam volatile ingentem quantitatem fixæ ſubſtantiæ, qui admixtum erat, calore accedente, in altum poſſe evehere.

OBSERVATIO XV.

Qua demonstratur, vim causticam ſalium earumque virulentiam in ſumma partium tenuitate conſiſtere.

PAradoxa forte videbitur jam proponenda obſervatio illis, qui primo intuitu in eam incidunt; iidem tamen experimentis attentius, quæ ſequuntur, conſideratis, rei veritatem facile agnoſcent. Primum ſcilicet in phyſicis æque ac chymicis fundamentum eſt, diverſam & pene mirabilem mixtionis indolem, qua gaudent corpora, cognoviſſe; ſiquidem ex hac diverſa phænomena variæque operationes, quæ fiunt à corporibus, reſultant. Exemplo poſſunt eſſe fontes minerales, veluti Pyrmontenſes, cæteris omnibus penetranti ſalſo ſapore facile ſuperiores: nihilominus intra viginti quatuor horas, ſi in amphori vaſe libero aëri exponantur, omnem ſaporem, omnemque vim plane amittunt, ut inſtar aquæ vulgaris nil niſi inſipidum quiddam relinquant, omni ſalſa, ſpirituoſa & medicamentoſa parte in auras ſubducta. Memorabile etiam eſt, quod, ſi hæ aquæ deſtillationi ſubjiciantur in vaſe clauſo, vapor & aqua deſtillata nullius ſit ſaporis, neque quicquam ſalini aut vitriolacei ſive in capite mortuo, ſive in aqua ſe repræſentet.

Merito quis mirabitur, quomodo efficax illud ſal evaneſcat; ſed mirari deſinet, qui ex chymicis & phyſicis didicit, ſalia etiam acerrima, nedum clementiora alcalina, acida fixa elixa ſimili modo ex vapore tenui volatili & inſipido eſſe compoſita. In cujus rei teſtimonium venit calx viva, quæ inter cauſtica primum ſibi locum vindicat; hæc affuſa aqua acerrimum acquirit ſaporem, per coctionem tamen omni acri ſapore & virtute ſpoliatur. Eadem calx viva adjectis cineribus clavellatis ſoluta & cocta cum aqua, mox inſpiſſata, tam potens cauſticum præbet, quod contactu ſolo coria, chartas & veſtimenta & alia exedit atque in mucilaginem convertit. Nihilo ſecius ſi unciæ aliquot hujus ſalis, in aquæ menſura ſolutæ, coquantur & inſpiſſentur, poſtea nova addita aqua coctio & inſpiſſatio aliquoties repetantur, tandem quarta pars terræ inſipidæ remanet. Idem accidit omnibus ſalibus alcalinis fixis atque ipſi quoque ſali communi, quæ ſi diſſoluta coquantur, & rurſus coagulata in igne calcinentur & de novo ſolutio & coagulatio aliquoties iterentur, nil niſi terra inſipida remanet.

Hoc vero naturæ ſcrutatoribus non æque obvium eſt, quod nempe hic loci circa coctionem ſalis accidit: nimirum ſi aquæ, quæ ſalis elementa & ſemina vehit, fortiori ebullitione ſacta, non lenior ignis, ſubinde per quoſdam veluti gradus decreſcens, ſed flagrantior flamma ſuggeritur, quarta pars ſalis perit, adeo, ut hac ratione ingens ſalis quantitas in auras diſſipetur; neque dubium eſt, quin ſalia reliqua elixa, v. g. tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum, ſi forti igne coquantur, parem effectum ſint præſtitura.

Quod vero identidem acidum corroſivum in ejuſmodi materiam inſipidam degeneret, ſi recte tractetur, illud imprimis etiam obſervabile eſt. Ita oleum vitrioli, quod fixiſſimum & potentiſſimum cauſticum eſt, in terram inſipidam ac nigram & phlegma acidulum odoris ſulphurei ſatiſcit. Oleum vitrioli & concentratiſſimum & fixiſſimum eſſe acidum res tam nota eſt, ut nulla egeat demonſtratione; Veruntamen ſi abſtrahitur à corporibus ſulphureis, ſive ex vegetabilium ſive animantium claſſe fuerint, v. g. ab opio, ab auripigmento, & antimonio, igniſque adminiculo deſtillatio adornetur, fixum illud vehementiſſimum acidum in fumum ſumme volatilis indolis, evaporabilem, omnis fere aciditatis expertem reſolvitur, tantum exiguo relicto in capite mortuo acidi veſtigio. Ex quibus experimentis apparet, ex partibus agiliſſimæ & tenuiſſimæ indolis hoc fixum acidum eſſe compoſitum, quam mox aſſumunt, exigua tantum admixtione corporis cujuſdam pinguis ſulphurei.

Spiritus noſter, qui infuſus oleis deſtillatis flammam profert, ſumme corroſivus eſt, adeo, ut brevi temporis intervallo metalla ſolidiſſima corroſione ſua adoriatur, ea diſſolvendo; attamen totus exſpirat in auras, inque fumum reſolvitur, qui vix ac ne vix quidem firmis obturaculis compeſci poteſt, luculento indicio, tenuiſſimas eſſe partes, ex quibus componitur.

Neque amplius obſcurum eſſe poteſt illud *Glauberi* experimentum, quo ſal culinare, admixta debita quantitate olei vitrioli, in tenuiſſimum vaporem, qui etiam totum conclave implere poteſt, diſſolvit; hic vero ſi concentretur, in ſpiritum acidiſſimum, vehementer corroſivum, colligitur.

Regnum vegetantium ſi ſpectemus, non pauciora nobis occurrunt, quæ ex tam tenuibus partibus, arcto invicem nexu cohærentibus, ſunt contexta, & tamen efficacia ingenti pollent. Demonſtrant id liquido ex valentioribus purgantia & emetica, quæ ſale tenuiſſimo acri cauſtico ſuam vim exſerunt, ut helleborus albus, aſarum, quæ ſumma vomitum & alvum ciendi facultate pollent; ſed tamen cum aqua infuſa & diutius cocta, omnem ſuam draſticam vim exuunt. Tabacus eſt herba, quæ potenter & vomitus & ſedes movet, & virulento modo in corpus noſtrum agit; nihilo minus ſi decenti aquæ affuſione coquitur, omnis ejus vehementia concidit, & inde extractum paratur inſons, cujus vires in diſſolvendis tenacibus humoribus, qui ſuffocationem minantur & expectorationem deſiderant, nonnulli Medicorum plurimi faciunt. Aloë licet non ſit ex draſticorum purgantium claſſe, attamen ejus vis & ſatis purgat & ſanguinis maſſam vehementer commovere ſolet, ut pauca etiam pro doſi grana ſufficiant. Quodſi vero cum aqua v. g. pluviali ſolvitur & decoquitur paulo longius, enervatur vis ejus cathartica, ut plane inefficax fiat, niſi doſis intendatur. Scammonium una cum colocynthide identidem per coctionem purgante ſua vi orbari poteſt.

De mineralibus res difficilior videtur, quod etiam eorum vis, quæ vomitum ciet, quæ vehementer alvum ſollicitat, per coctionem infringi atque in auras diſjici poſſit; ſed veritatem hujus rei hoc confirmat experimentum, cum tartarum emeticum ex croco metallorum & cremore tartari paramus, ubi, quando infuſum diuturniori coctioni

coctioni ſubjicitur, animadvertimus, longe imbecilliorem fieri hujus remedii efficaciam, ita, ut pro doſi grana decem ſumi debeant, cum alias duo vel tria multum valeant.

Hæc omnia experimenta ſatis abundeque docent, non modo ſalium acrimoniam, ſed & vim acerbiorem ac virulentam corporum vehementiam partibus tenuiſſimis & mobiliſſimis eſſe imputandam, quæ arcto nexu junctæ, corroſivam & acrem virtutem exſerunt, quam vero ipſis à ſe invicem disjunctis, aer, aqua & calor detrahunt. Neque mirum eſt, ſalia ex tenuiſſimis partibus conſtare, quia, quo tenuius eſt corpus, eo celeriorem motum concipit propagatque, quod in æthere, aëre, & aqua conſpicimus.

Omnem autem eroſionem ac diſſolutionem non niſi motu intenſiori perfici, teſtantur eorum effectus: quo itaque concentratior vis commovens, eo valentior & nobilior eſt effectus. Sic ſpiritus fumans concentratus acrius rodit, quam ſpiritus ſalis, hic gravius mordet, quam oleum vitrioli, quia ſpiritus nitri tenuioribus partibus inſtructus eſt, quam ſpiritus ſalis, hic vero præ oleo vitrioli.

Ex quibus omnibus colligendum eſt, omnia ſalia non niſi ex materia quadam tenui, penetrantis & æthereæ quaſi ſubſtantiæ eſſe compoſita, eademque cum terra ceu vinculo juncta & unita, potentem acrem & corroſivam vim præſtare, diſunita vero & ſeparata omni virtute præſtantiaque deſtitui. Quæ res optime declarari poteſt ſpeculo cauſtico: ſicuti enim ſolis radii, hujus beneficio in anguſtum coacti, calorem efficaciſſimum efficiunt; ita in latius diffuſi, ſegniorem ac languidiorem vim exſerunt.

OBSERVATIO XVI.

Animadverſiones phyſico-chymicæ de ſale communi.

Sal commune vel ſolidum & durum è terræ viſceribus eruitur, & dicitur foſſile, vel ex mari coquitur, quod ferax ſalis communis eſt, vel ex fontibus ſale plenis, qui ſalinæ vocantur, coctione debita elicitur. Ingens copia ſalis foſſilis eruitur in Polonia Bochniæ, quæ quatuor milliaribus diſtat Cracovia, item Veliske, quæ non procul jacet Cracovia. Plura de hoc ſale legi poſſunt *in deſcriptione noſtra ſalinarum Halenſium.* Datur quoque ſal foſſile in Transſylvania in comitatu Coloſſi, prope Terenburg, item prope Tardan & Rees, in montibus Hungariæ ſuperioris Carpathicis, in Ruſſia prope Aſtracan, in Siberia *zu* Parma in provincia Uffi, item in Tartaria.

In Germania & quidem in comitatu Tyrolenſi Halæ *im Innthal* non procul ab Inſpruck ſal foſſile proſtat in profundis fodinis, quod tamen non extrahitur, ſed in fruſta comminuitur, atque in foſſas conjectum ab aqua affuſa ſolvitur, quæ ita eo imprægnatur, ut hujus libra una uncias ſex ſalis recipiat, poſtea hæc aqua ſalſa extrahitur & incoquitur, & ita præparatur hoc ſal, quod dicitur *Scheiben-Saltz*, atque in diſſitas regiones transportatur. Eodem modo in Epiſcopatu Salisburgenſi *zu Hallein* procedunt; ſal divendit Elector Bavariæ.

Quod attinet ad ſal marinum, illud ſuppeditat maxime mare Mediterraneum, Hiſpanicum ac Gallicum, ſiquidem libra una aquæ marinæ unciam unam ſalis largitur: in mari vero Septentrionali, Baltico & Sinu Finnico libra una aquæ tantum unciam ſemis ſalis continet.

Optimum præparatur in Hiſpania *zu* Cadix, *zu* St. Luca, in Portugallia *zu* Sedubal *und* St. Hubes, in Gallia *zu* Rochelle.

Ex fontibus ſalinis præſtantiſſimum in Germania ſal coquitur Luneburgi, quod ſoliditate & durabilitate aliis ſalibus antecellit; ſequitur poſtea in Haſſia Allendorfenſe & noſtrum Halenſe, in Thuringia Franckenhuſanum, & quod in Ducatus Magdeburgici urbibus *zu Staſsfurth*, *Groſſ-Saltze*, &c. præparatur.

Quoad coctionem ſalis noſtri Halenſis hoc obſervatu dignum eſt, quod

1. Non in conſiſtentiam ſolidam redigi poſſit, niſi addatur in coctione portio ſanguinis bovini, tunc ſpumeſcit, & ita depuratur;

2. In coctione nihil accedere debeat, quod pinguedinem habet, alias ad ſolidam formam non poteſt facile reduci.

3. Quod fortis ignis non debeat ſubſterni, ſi ad cryſtalliſationem ſive ſolideſcentiam diſpoſitum eſt; alias vehementiori igne inſignis ſalis quantitas in auras disjicitur & deperditur.

Notæ bonitatis ſunt:

1. Durities ſeu ſoliditas, quo firmius enim & ſolidius ſal, eo efficacius eſt.

2. Ejus duratio in aëre humido, ut non deliqueſcat.

3. Candor, qui teſtatur de puritate, quod heterogeneæ partes, præſertim pingues, non admixtæ fuerint.

4. Puritas, quæ exinde dijudicatur, quando in aqua ſolvitur & ſolutio clara apparet, neque in fundum aliquid impuri ſecedit.

5. Sal quo majorem copiam cryſtallorum largitur, eo efficacius & melius habendum eſt. Ex bonitate vero & puritate dependet corporum melior conſervatio & minor quoque in uſu domeſtico quantitas.

Gaudet inſuper ſal commune ſpecificis quibuſdam proprietatibus, & hæ ſunt

1. Figura cubica, quam recipit in cryſtalliſatione.

2. Quod igni vel carbonibus ignitis injectum, crepitum edat.

3. Quod ſal commune ſingularem ingreſſum habeat in poros auri, adeo ut ſine ſale communi nunquam aurum ſolvi poſſit.

4. Quod hoc ſal omni animantium generi, præſertim homini, maxime amicum ſit, ejuſque ſanitatem conſervet.

5. Spiritus ſalis ab aliis ſpiritibus acidis in eo eſt diſtinctus, quod, ſi miſceatur cum ſale tartari vel ſale quodam alcali, ſal commune regeneretur, quod non ſuccedit, ſi negotium inſtituatur cum aliis acidis ſpiritibus.

6. Libra una aquæ communis commode uncias ſex ſolvere poteſt ſalis communis, quod aliis ſalibus, ſolo Ebſonienſi excepto, non conceſſum eſt; ideoque illa ſpecies ſalinarum, cujus libra una uncias ſex ficci ſalis poſt evaporationem præbet, omnibus aliis ante habenda eſt.

7. Denique peculiaris hæc ſalis communis digna obſervatione virtus eſt, quod illud ignitis carbonibus injectum eorum ignem non parum adaugeat, ita ut is quaſi ſolle admiſſo animetur, omni procul dubio eam ob rationem, quod aërea & aquea portio, intra ejus poros concluſa, ignis flabello quaſi in ventum, non ſecus ac in æolipila fieri ſolet, diſſolvatur: ſublimatur ſal carbonibus

bonibus vivis injectum in fumum album, qui ſolido corpore exceptus & collectus ſalſum refert ſaporem.

8. Neque præterire oportet non adeo notam cognitamque ſalis communis virtutem, ferrum convertendi in chalybem, & hoc ipſum fit, ſi bonæ notæ ferrum in bacilli formam excuſum inter vivos carbones, quibus multum ſalis communis adjectum fuit, fortiter igniatur atque ſuper incude mallei ictibus contundatur, & ſcoriæ inde ſeparentur, idque aliquoties repetatur.]

9. Præterea ſi plumbo vel ſtanno in crucibulo fuſis adjicitur ſal commune, & maſſa bacillo ferreo probe agitatur, metalla hæc in ſubtiliſſimum pulverem inſtar cinerum comminuuntur; ſal commune etiam, ſine ulla re alia adjecta, in crucibulo funditur, disjectoque in auras acido ſpiritu alcaliſatur, unde etiam accidit, ut ſal fuſum facile in aëre deliqueſcat; hoc cum aqua ſolutum, in fundo plurimum terræ relinquit, quæ in filtro eſt exſiccanda. Sal aliquoties fuſum tandem adjecto pulvere carbonum, in maſſam ſulphuream, quaſi quippiam ſulphuris mineralis additum fuerit, tranſit.

10. Poſtremo ad depurationem oleorum uſus ſalis communis plane egregius eſt. Nam hæc quodam modo aduſta, craſſa ac vetuſtatis injuria ſuavitate odoris orbata, non modo limpidiora reddi, ſed & ſuaviori odore imbui poſſunt, ſi cum æquali portione ſalis communis in mortario probe miſcentur, & ſufficienti aqua communi affuſa per veſicam deſtillantur; craſſiores enim & rudiores terreæ reſinoſæ olei partes ſic detinentur. Eadem ſubeſt ratio, quare, ſi velimus ſal ſuccini depurare, & facta ab oleo ſuo empyreumatico ſeparatione candidius reddere, illud à ſale communi, prius cum eo probe mixto, per ſublimationem abſtrahi debeat.

11. Tum etiam in ſale communi ejuſque ſpiritu acido peculiaris præcipitandi argentum ex ejus ſolutione cum aqua forti deliteſcit virtus. Equidem non ſum neſcius, plura ex metallis & ſalibus idem præſtare, ſed tamen non ſimili effectu. Nam argentum cum ſpiritu ſalis vel ſale communi præcipitatum, probe facta edulcoratione, non modo pondere creſcit, ſed & in igne plane volatilem induit naturam, ut crucibulo ignito impoſitum ex parte in auras auſugiat, ex parte etiam poros crucibuli penetret: quæ volatilitas tamen ſtatim perit, ſi cum pinguedine vel cineribus clavellatis præcipitatum illud lunare fundatur. Quo experimento diſcimus, ſummam tenuitatem partium & terrearum & ſalinarum in ſale communi latitare, quæ cauſa ſit, quod argentum, alias in igne fixiſſimum, ad volatilitatis ſtatum perducatur.

OBSERVATIO XVII.

De ſumma ſubtilitate & ſpecifica virtute ſpiritus ſalis.

SAl commune eſt ſal neutrum, ex acido & alcali conflatum, quod ex artificiali ejus compoſitione, quæ fit ex ſpiritu ſalis & ſale tartari, debita proportione ad ſaturationem mixtis, ſatis clare pateſcit. Hoc acidum vero è nexu ſalis communis non commodiori & faciliori ratione exſolvi poteſt, quam additione olei vitrioli, quod cum ipſo anatica propemodum portione mixtum non modo fortem ebullitionem excitat, eo, quod acidum vitrioli fortius in principium ſalis alcalinum agat, ſed & valde denſus & albus miræ penetrantiæ vapor acidus aſcendit, qui concentratus, fumantem ſpiritum acidiſſimum præbet, adeo, ut in vitris, bene obturaculo vitreo clauſis, eum conſervare neceſſe ſit. Si is valde ſaturatus eſt, perinde fere ac oleum vitrioli, aqua affuſa incaleſcit.

Deſtillatio hujus ſpiritus cum oleo vitrioli optime peragi poteſt ex cucurbita vitrea per alembicum; nam propter ingentem efferveſcentiam & ſpumam non commode ex retorta poteſt fieri deſtillatio, quoniam non ſine ratione metuendum eſt, ne ſpuma tranſcendat. Additur portio aquæ communis, quæ ingreſſum acidi vitrioli in ſalis communis interiora adjuvat, atque adeo efficit, ut ſpiritus majori copia prodire poſſit.

Ex retorta poteſt fieri rectificatio; ita ſpiritus profluit ex flavo viridis, qui genuinus ejus color eſt, & partes craſſiores ex acido vitrioli in fundo remanent; cutim tingit roſeo colore.

Quanta penetrantia & ſubtilitas hujus acidi ſit, vel ex eo cognoſcere licet, quia leni calore, etiam Mariæ balneo, tranſcendit alembicum, & ex apertis vitris ita exhalat, ut brevi totum conclave repleat. Atque etiam hujus acidi ſalis penetrantiam adhuc ſuperare eam, quæ eſt in nitro, ego quidem ob has rationes facile crediderim, quia in arctiſſimos auri poros præ nitroſo acido, quo alias omnia metalla ſolvuntur, aditum atque ingreſſum habet, ſiquidem ſine ſalis communis additione firmiſſima auri compages diſſolvi vix poteſt.

Deinde acidi hujus tenuitas tanta eſt, ut, ſi intra corpus ſumatur, ad diſſitas etiam partes, præſertim membranaceas, vim atque operationem ſuam diffundat: maxime vero aggreditur pulmonum nerveas & ſenſu præditas membranas, quas ſtimulando concutiendoque tuſſiculam movet, quare cautius acidum ex ſale communi uſurpari oportet. Ad urinarias quoque vias, ſalſa ſua textura, vigente ſtimulo penetrat, nam ad urinæ fluxum ciendum vix datur eo præſtantius medicamentum.

Qui fonticulos gerunt in corpore, & frequentius ſpiritu ſalis cum brodio carnis utuntur, punctiones & dolores pungitivos in iis percipiunt, eademque hujus ſpiritus ſubtilitas cauſa eſt, quod præ omnibus acidis & mineralibus ſpiritibus in nerveam ventriculi tunicam agendo, appetentiam ciborum excitet.

Id vero peculiare habet ſpiritus ſalis communis fortiter concentratus, ut non perinde, ac alia corroſiva & valde concentrata acida, cujus generis ſunt oleum vitrioli & ſpiritus noſter fumoſus, addita ſufficiente ſpiritus vini rectificatiſſimi quantitate, acidum ſuum ſaporem deponat & in gratum dulcem ſaporem atque odorem tranſeat, ſed acidum etiam fortiſſimum ſalis communis in fundo cucurbitæ maneat integrum. Non enim inter labores chymicos ignotum eſt, quod totum oleum vitrioli, adjecta ſufficiente per repetitas vices quantitate ſpiritus vini rectificatiſſimi, per deſtillationem in penetrantiſſimum ſpiritum, odoris & ſaporis gratiſſimi, converti poſſit.

Ita etiam ſpiritus flammificus noſter ad duodecim partium ſpiritus vini rectificatiſſimi admixtionem dulcis evadit, odoris & ſaporis gratiſſimi; quia nempe oleoſis & ſulphureis ſpiritus vini partibus ſpicula acida contemperantur, quæ quibuſdam quaſi involucris obvelata in longe aliam naturam, texturam & virtutem degenerant. Id vero

ro non deprehendere licet in ſpiritu ſalis, qui conjugium & unionem hanc intimam ſpiritus oleoſi phlogiſti reſpuit, nam aciditatem ſuam ſervat integram, niſi quod ejus pars tenuior ſulphurea, cum ſpiritu inflammabili unita, ejus odorem quodammodo mutet, eum gratiorem reddendo.

Deinde peculiare etiam quippiam ſpiritus ſalis in eo habet præ ſpiritu vitrioli & nitri, quod non tam promte & tam celeriter diſſolvat limaturam martis, hæmatitem vero & crocum martis etiam ſubtiliſſimum intactum relinquat, cum tamen ſal commune, vel adhuc melius ſal ammoniacum longe promtius & potentius in mineras martiales, item hæmatitem, & limaturam martis agat eaque ſolvendo in vitriolum fortiter adſtringens ſatiſcat, modo invicem mixta in crucibulo per tempus detineantur in igne, quod neque cum vitriolo, neque cum nitro contingit.

Tandem nullum acidum ſulphur, quo copioſo imbutum eſt ferrum, tam expedite extrahit, quam acidum ſalis communis; ſive enim ſolutio martis cum ſpiritu ſalis facta inſpiſſetur, ſive ſal ammoniacum cum limatura martis tractetur igne clauſo, vitriolum obtinetur, coloris flavi, ſaporis adſtringentis, odoris grati, quod non patitur cryſtalliſationem, ſed in aëre libero deliqueſcit. Et ſpiritus vini, omni phlegmate deſtitutus, ſi ſuperfunditur, ſtatim ſulphurea martis & tenuior portio ſalis vitrioli in eum ingreditur, & ſic paratur tinctura martis, aurei coloris, fragrantis odoris & ſubadſtringentis ſaporis, quæ in labaſcente partium tono reſtituendo non habet ſibi ſimile; commode enim hac encheireſi optima, magni uſus in medicina, ſulphurea ſubſtantia in marte ſeparari poteſt.

Tandem adhuc unum ſupereſt plane mirabile, quod ſpiritus ſalis valde concentratus præ omnibus aliis ſpiritibus acidis, cum oleo vitrioli mixtus, vehementer efferveſcat, qua de re jam ſupra fuſius à nobis actum eſt.

OBSERVATIO XVIII.

De Lixivio à coctione ſalis communis relicto & ex eo prodeunte terra laxante ſive magneſia, & ſale ſic dicto Ebſonienſi.

Dictum eſt ſuperius eo loco, ubi de nitro actum fuit, à cryſtalliſatione nitri remanere craſſioris conſiſtentiæ & ſaporis acris amari lixivium, quod artifices vocare ſolent *Mutter-Lauge*, ex quo lege artis famigeratiſſima noſtri temporis magneſia, quæ pulvis terreus, ſubtilis, candidus eſt, conficitur. Non diverſæ, ſed ejuſdem fere per omnia naturæ eſt lixivium illud, quod ex ſalinis à coctione ſalis communis in ferrea ſartagine remanet, & à ſalis coctoribus appellari ſolet *Mutter-Soole*.

Hoc ipſum differt à ſolutione ſalis communis in eo, quo convenit cum lixivio nitri, quod ſit aurei coloris, craſſioris conſiſtentiæ, ſaporis vero valde acris & amari, ac ratione ponderis grave: hoc nihil amplius dimittit ſalis communis & ægerrime abit in coagulum, ſi vero ad ſiccitatem continuato igne fuerit redactum, intra exiguum temporis ſpatium in liquorem rurſus convertitur: neque enim ullum ex ſalium familia mihi notum eſt ipſi ſimile, quod tam ſubito ex aëre recipiat humiditatem & ex toto deliqueſcat, cum tamen neque ſal alcali ſit, nec acidum purum, ſed mediam naturam obtineat.

Celebris olim hic loci fuit Medicus, qui beneficio magnetis, quem præparabat ex creta & ſpiritu nitri, humidum ex aëre attraxit, & liquorem abſtractum pro ſpiritu mundi caro pretio vendidit. Poſſet hoc ſal longe commodius ejuſmodi magnetem aëris ſuppeditare, eidemque uſui deſtinari, quam modo adductos, qui non tam expedite & promte in aëre liquatur & funditur.

Lixivium ſalis inſpiſſatum, non ſecus ac lixivium nitri, promte in unionem & amplexus ruit ſpiritus vini rectificatiſſimi, haud inevidenti argumento, ſal illud valde ſulphureum eſſe, ſive ex corpuſculis pinguibus, ſulphureis, ſubtilioribus compoſitum.

Deinde, ſi lixivio ſalis oleum vitrioli affunditur, mox vehemens cum exhalatione ſpiritus ſalis ſubtiliſſimi efferveſcentia concitatur, & liquor, non ſecus ac id evenit cum lixivio nitri, in album coagulum vertitur, cui ſi ſufficiens aquæ communis quantitas affunditur, pulvis candidus copioſus in fundo ſubſidet.

Tum, quando ſumme amaricans lixivium ſalis, à quo primo omne ſal commune per evaporationem & cryſtalliſationem ſeceſſit, cum ſolutione ſalis alcali, ſive oleo tartari per deliquium miſcetur, eodem modo, ac cum lixivio nitri, ſtatim fit ingens coagulum, & liquor in craſſam albam offam convertitur, ex qua, affuſa aqua communi, pulvis candidus ſubtilior fundum petit. Quando liquor ſupernatans, ex adjectione ſalis alcali & hoc lixivio proveniens, inſpiſſatur, & ad cryſtalliſationem in ſubfrigido loco reponitur, ſal emergit, ſali communi exacte ſimile, ſaporis tantummodo acrioris, quod ad aërem non liqueſcit, ſed ſolidam ſuam conſiſtentiam ſartam tectamque conſervat.

Ex quo colligere licet, in noſtro ſalis lixivio acidum adhuc deliteſcere, quod cum partibus terreis ſulphureis mixtum ipſiſque intricatum, admixto ſale alcali, unionem deſerat, & novam conſtituat. Præterea ex unciis tribus ſalis lixivioſi inſpiſſati & cum oleo tartari per deliquium præcipitati, facta ſufficienti elutriatione cum aqua, ſex drachmas pulveris ſubtilioris, terrei, candidi obtinemus, qui non aliter, ac magneſia ex lixivio nitri educta, cum affuſo ſpiritu nitri fortiter confligit inque ſal neutrum ſubamaricans reſolvitur.

Denique hic pulvis terreus ſimili modo, quo magneſia, ad unam vel ultra drachmam ſumtus, tres vel quatuor, imo ultra ſedes clementer & ſine incommodo movet, atque ut nobis videtur, meliorem operationem exerit, quam magneſia nitri, quæ magnum jam in medicina nomen & famam conſequuta eſt.

Hiſce omnibus ſatis clare poſitum eſſe in aprico arbitror, magnam utriuſque lixivii, tam nitroſi, quod poſt cryſtalliſationem nitri, quam ſalini, quod à coagulatione ſalis remanet, omnino dari convenientiam; quum omnia phænomena & effectus, quos ambo exhibent, ſint ferme ex toto ſimiles ſibique plane reſpondeant. In utroque nimirum lixivio deliteſcit calcarea quædam terra, cum ſale acido intime mixta. In confectione nitri calcem vivam & cineres lignorum adhiberi, notiſſimum eſt: pauci etiam neſciunt, in coctione ſalis culinaris in fundo ſartaginis ferreæ, ubi coquitur, ſeſe in inſigni quantitate apponere terram quandam calcaream, quæ ab artificibus vocatur *der Sebâb.*

Veri

Veri itaque ſimillimum eſt, ſalinas, præſertim noſtras Halenſes, per ingentem terræ calcariæ tractum intra loca ſubterranea transfluere, & ſubtilem quandam ex lapidibus calcariis portionem in ſe recipere, quæ partim poſt coctionem deſcendit in fundum ſartaginis, ex parte etiam cum acido ſalis communis juncta, quum ad ſolidam conſiſtentiam redigi nequeat, in lixivio remanet, quod etiam à partibus calcis vivæ ſulphureis amaritiem mutuatur.

Hoc ſal calcarium, ubi paulo majori quantitate ſalinis eſt immixtum, vel per coctionem non ſeparatum, efficit, ut ſal culinare in aere præſertim humido non firmum & ſolidum perſiſtat, ſed attracta ex aëre humiditate diffluere ac deliqueſcere incipiat. Dici enim vix poteſt, quam cito hoc ſal calcarium ex lixivio ſalis, convenienti igne ad ſiccitatem redactum, in aëre præſertim humido deliqueſcat. Si ſal foſſile in aqua ſolvitur ſolutumque filtratur, ex una ejus libra uncia una terræ nigræ & lapidoſæ in filtro remanet. Hæc ſolutio bene ſaturata, & fornaci calidæ in patina ſtannea impoſita, ſal valde durum & ſplendidum, *wie Boyen-Saltz* figuræ cubicæ, ad fundum dimittit, neque lixivium flavum aut amaricans, ut fit in coctione & cryſtalliſatione ſalinarum, relinquit. Ex quo patet, ab aquis calcariis, quæ ſal foſſile in terra ſolvunt, utique petendam eſſe partium lixiviosarum, quæ in fontibus ſalinis continentur, originem.

Cæterum hoc loco non prætereundum eſſe arbitror, quod ſal ſic dictum Ebſonienſe ſeu potius Ebshamenſe, quod in Anglia arte paratur, & vili pretio in ingenti copia ad nos affertur, neque eximio deſtituitur fructu, ex ſalis communis lixivio certa encheireſi, additione aliorum ſalium, conficiatur. Quod vero ſal commune illud ingrediatur, experimenta, quæ ſequuntur, luculenter declarabunt:

1. cum oleo vitrioli ſi miſcetur, exſurgit cum fumo albo tenuiſſimo, non ſecus ac cum ſale communi contingit, efferveſcentia.

2. Solutio hujus ſalis, non ſecus ac ſalis communis, argenti ſolutionem in pulverem album præcipitat atque in fundum dejicit.

3. Sal quoque illud arte factum facile ſolvitur in aqua communi, quæ majorem ejus quantitatem, quam ſal commune, in ſinum ſuum recipit; indicio haud inevidenti, hoc ſal à terra ſua fixiori liberatum & ſale communi adhuc eſſe ſubtilius.

OBSERVATIO XIX.

De ſalium mediorum natura & uſu.

SAlubrem & naturæ humanæ amicam ſalium mediorum indolem ac virtutem vel inde imprimis manifeſtari arbitror, quod hæc ipſa ne ullam quidem animantium ſuccis, cujuſcunque etiam generis ſint, mutationem vel turbationem inferant, quemadmodum id promte fieri conſpicimus ab aliis ſalibus acidis vel alcalinis, ſive fixa, ſive volatilia fuerint. Sanguini enim è vena emiſſo ſi quis acidus liquor, ut ſpiritus ſalis, vel vitrioli, aut ſolutio ſalis, vel aliud quoddam exceſſive acidum, ut aluminis vel vitrioli, infunditur, mox color & conſiſtentia ejus perit, dum color purpureus in lividum & luridum protinus mutatur, & ſanguis fluidus tenuis coit inque coagulum ſpiſſatur, quod etiam fieri conſuevit, ſi hæc ipſa cum lympha, ſero, chylo, lacte vel ovorum albumine confunduntur.

Neque ignota ſunt illa experimenta, quæ olim, ad demonſtrandam ſanguinis transfuſionem, varia liquida in venas animantium ſiphone injiciendo, adornata fuerunt, ubi à liquoribus acidis injectis non ita multo poſt mortem ſecutam eſſe obſervatum fuit, ſanguine in vaſis majoribus coagulato reperto.

Quando vero ſanguini, recenter è venis educto, alcalinus liquor, v. g. oleum tartari per deliquium vel ſpiritus ſalis ammoniaci bene ſaturatus admiſcetur, non minorem inde mutationem animadvertimus, dum color purpureus intenditur & valde coccineus fit, ac major fluiditas ſanguini conciliatur. Simili modo hæc ipſa alcalina addita lacti, ſero, albumini ovi, ea reddunt fluidiora.

Quamvis vero coloris intenſio & tenuitas, quam alcalini liquores ſanguini afferunt, vitali ejus progreſſivo inque circulum per tot vaſculorum myriades abeunti motui non adeo adverſa videatur; purum tamen alcali, paulo largiori doſi cum ſuccis nuptum, vitalem ſanguinis & humorum craſin, temperiem ac mixtionem invertere, vel ex eo liquido conſtat, quod ab injectione alcalini liquoris in venas animantium lethales convulſiones fuerint ſequutæ, quod minime evenit à ſalibus, quæ mediæ ſunt naturæ.

Salium enim mediorum indoles ita eſt comparata, ut ne minimam quidem alterationem ſanguinis & humorum vitalium texturæ & mixtioni inferant. Nam ſive ſolutio ſalis communis & ſalis ammoniaci, ſive arcani duplicati, terræ foliatæ tartari, aut nitri antimoniati, fluido ſanguini vel lacti admixta fuerit, ne ullam quidem mutationem inde in hiſce ſequi deprehendimus. Nitrum, quod etiam ſal mediæ naturæ eſt, mixturæ ſanguinis ejuſque motibus vitalibus plane non eſſe adverſum, teſtatur inter alia experimentum MALPIGHII *Libr. de Polypo cordis*, dum ab infuſo cani robuſto per venam jugularem nitro ad drachmas ſex, nulla præter copioſiorem urinæ fluxum obſervata fuit mutatio.

Ex omnibus vero, quæ mediam naturam habent, ſalibus vix ullum eſt, quod natura ac corpora animantium melius ac tutius ferre poſſint, & ſine quo non diu conſtet valetudinis integritas, vel quod majorem in juvanda digeſtione & excretionibus promovendis præſtet utilitatem, quam ſal commune; ſique univerſalis medicina, quæ maxime præſervet à morbis, datur, profecto eam reperiri in hoc ſale crediderim.

Quamvis autem ſalia nunquam humorum vitalium mixtionem ingrediantur, atque hanc ob rationem in alimentorum numerum recipi nequeant; tamen ob medicinalem vim, quam exſerunt & præſtant corpori, maximi ſunt æſtimanda.

Eorum operatio maxime eo abſolvitur, ut fibras motrices & ex iis contextos tubulos excretorios blande ſtimulando, vegetiorem ſanguinis & humorum circuitum promoveant, cujus beneficio partes ſanguinis craſſiores per continuam colliſionem & jugem attritum non modo fluidiores redduntur, ſed & ſalutares admodum rerum alienarum, imo ipſorum ſalium, quæ utique in ſanguine non manere, ſed per emunctoria propelli debent, excretiones felicius ſuccedunt.

Atque ideo ſi remediorum, quæ promta in auxilium ſunt, claſſem eorumque vires probe intueamur, profecto principem in his ſalia media obtinere locum animadvertimus. Virtus medica, quæ à plurimis & præſtantiſſimis plantis expectanda eſt, profecto ſali, quod in earum infuſis vel extractis latet, partim tartariformi, quod eſſen-

tiale Chymici appellant, partim nitroſo, debetur, quo fibras motrices & tubulos, qui vacant excretionibus, blande ac molliter ſtimulando, humores craſſos attenuant, vaſorum infarctum expediunt, & alienarum ſordium excretiones adjuvant.

Quam incomparabiles & pene divinæ in ſale nitri ſulphureo & inflammabili lateant virtutes, peritis Medicis non obſcurum eſt, nam ſi ab hoc diſceſſeris, vix ullum datur in rerum natura ſimile, quod tam late pateat tamque univerſale & polychreſtum ſit remedium. Nam ſi ſolvenda eſt alvus, ſi urinæ promovendus fluxus, ſi transſpiratio, à ſpaſmo cohibita, liberior reddenda eſt, ſi inflammatio ſolvenda & fibræ ſpaſmo conſtrictæ relaxandæ ſunt, ſi partes aridæ & exſuccæ humectari debent, ſi denique virulenta vel acris cauſtica volatilis humorum indoles contemperanda venit, certe ea omnia optime per nitroſa poſſe præſtari, certa & indubia experientia confirmatum habemus.

Quam magnificæ famæ ſint remedia, & quanto uſu & utilitate excellant acidulæ, thermæ aliique fontes ſalutares, & quid in praxi medica per eas tam in morbis præcavendis, quam ſanandis præſtari poſſit, nemo niſi imperitiſſimus harum rerum negare poterit. Sed ſi harum medicinalium & naturalium aquarum, probe inſtituto chymico examine, elementa & ingredientia, à quibus vires earum proficiſcuntur, diligentius exploremus, non alia omnino ſe nobis offerunt, quam hæc duo, aqua nempe & ſalia, quæ partim alcalina, partim neutra vel mediæ naturæ ſunt, à quibus efficacia illa diluens, aperitiva & per omnis generis emunctoria evacuans & roborans quoque promanat. Vel ſal commune, aut amaricans, quale ex terra alcalina calcaria & acido ſulphuris fit, & quod cum ſale tartari & carbonibus tractatum, maſſam fortiter ſulphuream, quam Chymici hepar vocant ſulphuris, exhibet, in ſe recondunt. Ex pluribus per evaporationem certæ aphronitri ſpecies haberi poſſunt.

Si quis itaque ejuſmodi fontium ſalubrium, quos ipſius naturæ benignitas profert, præſidio deſtitutus, eorum vires artis ope imitari velit, is non inutilem locabit operam, ſi hujus generis ſalia alcalia & media, cum aquis fontanis, præſertim martialibus, probe permiſcere noverit. Quæ ſalia imprimis media quo majori copia ingrediuntur aquas, eo magis earum per ſedes & urinam evacuans virtus creſcit.

Ecquis hodienum ſalis Glauberiani vel Ebſomenſis, quod per artificium ex muria & vitriolo martiali Anglicano paratur, eximias eaſque purgantes vires ignorat; ſiquidem ejuſmodi ſalis dimidia vel etiam una uncia, ſufficienti aqueo vehiculo ſoluta & epota, ſine ulla ventriculi ſubverſione vel nauſea, appetentiæ viriumque offenſa & ſine ulla ebullitione, quinque, ſex vel ultra, ſedes movet.

Quantum auxilii à ſale ammoniaco, inter ſalia media non poſtremo, ſi humores craſſi viſcidi incidendi ſunt, ſi una cum primis viis cruſta inteſtinorum villoſa ab amurca & glutine obſtruente expedienda eſt, in intermittentibus febribus, in ſtomachi vitiis, expectari poſſit, nemo, niſi plane hoſpes in medicina, ignorabit.

Cæterum plurima ex medicamentis, quæ terreæ, inſipidæ & alcalinæ naturæ ſunt, ut pulveres bezoardici, præcipitantes, abſorbentes, niſi ab acido, in primis viis ſtabulante, in ſal neutrum degenerent, nullius fere commodi & efficaciæ ſunt, ita prorſus, ut, ſi ſub acidi, quo ſolvuntur, defectu, in prima, ut vocant, corporis regione, majori in copia adminiſtrentur, ſaburram viſcidorum & tenacium humorum augendo, non parum mala, quibus ægrotantes afficiuntur, exaſperent. Pulvis ſubtiliſſimus calcarius nitroſus, qui magneſiæ nomine venit, virtutis deterſivæ & purgantis plane expers eſt, niſi ab acido in ventriculo vel inteſtinis per ſolutionem in ſal amaricans & ſtimulans fuerit converſus.

Equidem non tantum ſalia media, ſed & acida & alcalia, tam fixa, quam volatilia in uſum medicum recipiuntur. At vero non facile ſalutaris ab iis ſperandus effectus eſt, niſi talis adſit humorum præſertim in primis viis conſtitutio, ut in ſal tertium, naturæ partium ſolidarum & fluidarum amicum & blandum mutentur. Nam quando copia bilis, præſertim alcalinæ oleoſæ indolis, in flexura duodeni collecta & ſtagnans, genus nervoſum male afficit, & hac ratione ſæpe vomitus bilioſi, nauſeæ, appetitus proſtrati, caloris lenti, cephalalgiæ, febris etiam ardentis, aut inexhauſtæ ſitis cauſa eſt, tunc certe acidula, ut ſunt julapia, refrigerantia vel alii ſpiritus minerales acidi dulcificati, egregium plane ferunt præſidium.

Ubi porro intenſus febrilis æſtus, à fortiori motu inteſtino partium ſanguinis ſulphurearum ortus, ipſam ſanguinis temperati texturam nimium deſtruendo, corpus & ipſas vires penitus exhaurit, ibi acida plus proficient, quam ſalia media, alcalina, vel alia remedia, quia particulas ſulphureas, à quarum motu fit calor, figendi & enervandi facultate gaudent.

In morbis malignis, qui ex interna humorum putredine naſcuntur, ab acidis ſane plus auxilii, quam ab ullo alio remedio expectare poſſumus, & quidem ob hanc cauſam, quia per putredinem gignitur alcali, & à copioſo etiam alcali putredo provenit, quod quum protinus ab acido cicuretur, putredinis incrementa cohibentur. In ſcorbuto & arthritico inveterato malo ingens copia ſalium in maſſa ſanguinis generatur, quæ certe magis ad alcalinam lixivioſam, quam mediam naturam pertinent. Hinc etiam eorum, qui ſic ægrotant, ſanguis è vena ductus tenuis & floridus ſubinde apparet, & urina plerumque valde rubicunda & ſalſo-lixivioſa emingitur. Plus ſæpe tunc præſtare acida temperata, quam alcalina urinoſa & volatilia, aut calida ſpirituoſa, minus perítos fideliſſima rerum magiſtra, experientia, certiſſime docebit.

OBSERVATIO XX.

Examen ovorum phyſico-chymicum.

NOn puto quemquam fore, qui me perperam ſentire exiſtimet, quod non tantum medicamentorum, ſed & alimentorum naturam, mixtionem vireſque Medico explorandas eſſe ſtatuam. Nam quemadmodum alimenta ad tuendam vel etiam reparandam valetudinem plurimum valent, ita etiam ad procreandas morborum materias apta nata ſunt. Quum vero inter ea, quæ humoribus noſtris admodum congrua iiſque alendis inſtaurandiſque idonea ſunt, animantium ova & maxime gallinacea ſe commendent, & omnium ſaluberrima haud injuria habeantur; utile me ſequi inſtitutum, atque etiam operæ pretium me facturum puto, ſi ad evolvendam eorum naturam examen inſti-

inſtituam inſuperque provideam, ut facta de iis experimenta & obſervationes in aliorum cognitionem perveniant.

Primo igitur ſcire licet, quod ratione ponderis gallinarum ova multum differant; nam alia ſunt majoris, alia minoris magnitudinis & ponderis; quod medio modo ſe habet, ordinario uncias duas pondere æquat. Cortex plerumque ad drachmæ unius & aliquot granorum pondus accedit. Vitellus gravitate par eſt unciæ dimidio, albumen vero unciam unam & dimidiam habet, quod triplo gravius eſt vitello.

Secundo, ſi ovum recens, quod lancis examini commiſſum duas uncias pondere ſuo ſuſtinet, in aqua ſervente ad duritiem coquitur, id obſervatione dignum occurrit, qund ejus gravitas ad drachmam unam & dimidiam decreſcat, haud incerto indicio, ipſa coctione portionem ſubtiliſſimi principii, quod fluiditatis cauſa eſt, per corticis poros exhalaſſe.

Tertio, ovum recenter editum & coctum non tam ſubito totum indureſcit, ſed inſtar lactis fluidi portio albuminis apparet, id quod indicat, ſubtiliſſimam & fluidiſſimam materiam in ovo contineri, quæ cum tempore tranſpiret, quod vel etiam exinde cognoſcitur, quoniam ova vetuſtiora non modo exſiccantur & concidunt, ut quædam intus pateat cavitas, ſed & facilius in putredinem ruunt, maxime æſtivo tempore, quo ob vehementiorem calorem liberalior eſt hujus materiæ tranſpiratio. Ex quo colligere licet, nva reeentia, præſertim tempore æſtivo, in loco frigido vel melius in aqua frigida ſalita detinenda eſſe, ſi quis ea integra atque à ſitu & ſqualore immunia ſervare velit.

Quarto, ſi ovum ante coctionem immediate prunis, ſed non adeo candentibus imponitur, liquorem per corticis poros transſudare, liquido apparebit; ſiquidem calor elaterem fluidi in ovo valde auget, ut vi aperiat poros & liquidum protrudat. Quapropter clare diſcimus ex hoc experimento, valde perſpirabilem eſſe ovorum corticem.

Quinto, ovi albumen leniſſimo igne vel calore ſtatim ſolvitur & diffluit, quo magis vero calor augetur, eo magis illud ſpiſſeſcit. Ova itaque incubata ſi examinemus, albumen valde attenuatum & liquidum, minime vero ſpiſſum, deprehendimus. Et hic effectus diverſiſſimus gradui caloris aucto vel imminuto adſcribendus eſt, quia albumen ovi, ſi calor auctior eſt, quam in ſano homine, ſpiſſitudinem induit, unde non inepte colligitur, in febrili incendio ova ſorbilia minus eſſe utilia. Diſcimus etiam exinde, temperatum calorem in emolliendis duris tumoribus longe efficaciorem eſſe, quam nimium fervorem, quem cataplaſmata vel alia topica corpori inducunt. Nimius enim calor, ſive internus ſive externus, corporis noſtri humoribus minus utilis eſt, quia ad craſſitiem eos diſponit.

Sexto, ſi ex retorta vitrea albuminis per coctionem inſpiſſati in arena debito calore adornatur deſtillatio, prodit primo ingens phlegmatis quantitas, quod odoris & ſaporis expers, nec acidum, nec alcalinum eſt, poſtea aucto igne exſtillat ſpiritus coloris flavi, qui rectificatione dat aquam, ſal volatile & denique oleum tenue, ſœtidum, grave, & in retorta remanet terra ſpongioſa, inſipida, fixo alcalino ſale orbata, quæ igne aperto levis & ſpongioſa inſipida evadit. Ex quo diſcimus, quam varios effectus diverſus ignis gradus in uno eodemque proceſſu exercere poſſit, & quanta opus ſit cautione in eo recte applicando.

Septimo, ovi albumen ad mixturam ſpiritus rectificatiſſimi intenſum abit in coagulum, quod etiam cum albumine, oleo vitrioli admixto, imo à quovis acido contingit. Quum igitur ſuccus animantium nutritius ad naturam hujus albuminis, quod etiam in primum pulli gallinacei cedit nutrimentum, exquiſita ſimilitudine accedat, ecquis inde non intelligit, quantum noxæ à ſpiritu vini ejus potatoribus metuendum ſit. Nihil enim vitæ & ſanitati hominum æque ac animantium magis eſt adverſum, quam illud, quod humoribus vitalibus, qui perenni curſu per innumera vaſa ire ac remeare debent, coagulum inducit, eorumque fluxilitatem auffert. Ita enim fœcundæ morborum cauſæ gignuntur, vaſa & viſcera ad obſtructiones, ad indurationes, ad ſcirrhos proclivia fiunt, unde graves & longæ paſſiones naſcuntur, ita, ut hinc phthiſis, hydrops, cachexia, concretiones polypoſæ, calculoſæ principium & augmentum capiant. Diſcimus quoque in praxi, ſpirituoſa, ut ſpiritum vini camphoratum, non ſemper utilia eſſe ac proficua in tumoribus ac doloribus articulorum diſcutiendis, quippe experientia monſtrat, nihil facilius in podagricis contingere, quam ut ex frequenti ſpirituoſorum applicatione tophaceæ concretiones naſcantur.

OBSERVATIO XXI.

Examen ſanguinis humani chymicum.

SAnguis omnino vitæ theſaurus eſt, quamdiu convenienti qualitatis & quantitatis temperamento gaudens per tubuloſam corporis ſubſtantiam circumvolvitur; quare ut Medicus ejus naturam, indolem & variam pro diverſitate corporum & morborum mixtionem omnibus indaget veſtigiis, utique neceſſarium eſſe arbitror. Nihil vero eſt, quod compendioſiori via nos perducere poſſit ad interiorem ejus cognitionem, quam examen mechanico-chymicum.

Primo itaque expedit ſcire proportionem ſolidi & liquidi, quod ineſt ſanguini, in ſano vel etiam morboſo ſtatu, quæ pondere utique exploranda eſt. Ita vero experimentum facere oportet: exigendus ad lancem eſt ſanguis è vena emiſſus, poſtea in patinam ſtanneam immittendus, quem levi fornacis calore exſiccare convenit, ubi pulvis remanens ſiccus iterum librandus eſt, ita exacte quantitas ſolidi & liquidi manifeſtatur. Quo plus itaque ſolidæ materiæ obſervatur, eo craſſior & tenacior ſanguis eſt, qui progignendis obſtructionibus mirifice veliſicatur.

Docet nos hæc mechanica, tres partes humidi & unam ſaltem ſolidi ex alimentis ad ſanitatem tuendam eſſe neceſſarias. Hinc etiam recte inſertur, quod eſculentorum & potulentorum æqualis debeat eſſe proportio, ſiquidem, quos aſſumimus, cibi minimum æqualem partem humidi jam complectuntur.

Deinceps in commemorato experimento id notabile occurrit, quod aquea pars ſanguinis longe citius avolet, quam quævis aqua, in eodem loco atque eadem quantitate, inque ſimili vaſe poſita, id quod indicat, non rude & crudum, ſed admodum tenue & volatile eſſe illud humidum, quod ſanguinis ac humorum vitalium mixtionem ingreditur. Nihilo minus tamen ſanguis humanus ſpecie gravior eſt aqua propter ſolidum, quo repletum eſt, elementum; nam quandocunque vas aqua repletum unciis novem & drachmis ſex pondere reſpondet, tunc ſi eidem vaſi ſanguis humanus inſun-

ditur, ejus pondus ad uncias decem & drachmas duas increviſſe obſervabitur. Sanguis ergo plus quam dimidia uncia aquæ gravitatem ſuperat.

Serum, quod ſanguini è vena ducto ſupernatat, ſi cochleari argenteo exceptum carbonibus ignitis admovetur, non ſecus ac albumen ovi, in durum ſciſſile corpus compingitur, certo indicio, hoc ipſum ſucco nutritio copioſo eſſe turgidum. Neque etiam more albuminis ovi acidæ vel alcalinæ naturæ eſt, quia nec cum acido, nec cum alcali effervеſcit; non igitur mirum eſt, quod à ſolutione aluminis, atque ab oleo vitrioli, item à ſpiritu vini rectificatiſſimo coaguletur. Adeoque etiam ex his apparet, quantum hæc ſanguinis vitali texturæ ac motui detrimentum afferant.

Deinde ſanguis, recenter ex vena emiſſus, totus reſolvitur in ſerum, ſi moderato calori ſive tepori exponitur, qui ſubinde coagulum ſenſim paulatimque plus reſolvit, tantum abeſt, ut illud ſolidius reddat. Si diutius tepor hic continuatur, ſanguis adhuc tenuior redditur ac incipit putreſcere, non ſecus ac albumen ovi, & non modo tunc fœtorem ſpirat, ſed & cum acidis commixtus effervеſcit; nonne igitur in propatulo eſt, ſal alcali partum eſſe putredinis? Quapropter illud in uſum noſtrum ex hoc experimento depromimus, ſanguinem & ſerum calore naturali tandem in excrementa, quale eſt urina & ſudor, ſatiſcere, & novi chyli acceſſione ſemper ipſi eſſe ſuccurrendum, alias diuturna inedia cauſa mortis eſſe poteſt.

Deſtillationi ex vitreo vaſe ſi ſubjicitur ſanguis ſub leni calore, aqua prodit ſatis copioſa, quæ nec naturam acidi, nec alcali præ ſe fert, nec quicquam ſpirituoſi principii exhibet. Hinc patet, ſpirituoſum ſanguinis elementum eſſe quidem mobiliſſimum, nullo autem modo ſulphureum, phlogiſton, aut alcalinum volatile.

Abſtracto ex cucurbita per leniſſimum calorem phlegmate, ſi relicta in ejus fundo coagulata maſſa retortæ vitreæ indatur, igne intenſiori reddito, primo elicitur ſpiritus flaveſcens cum oleo flavo, poſtea parietibus vitri ſeſe apponit ſal volatile album, quod varias figuras æmulatur, poſtea aucto igne oleum prodit craſſum, fundum petens, & aſcendit ſal volatile copioſum.

Ex capite mortuo nullum emergit ſal fixum, niſi forſan ſal commune, quod fieri conſuevit, ſi homo copioſius eo uſus fuerit; igne aperto pauca terra candida remanet.

Si calx viva ante deſtillationem ſanguini additur portione æquali, tunc ſal volatile magis purum obtinetur, vel præſtat potius rectificationem omnium eorum, quæ prodierunt, cum calce viva inſtituere.

Maxime omnium vero defigendus eſt animus in conſideratione illius experimenti, quo citra ignem, qui texturam priſtinam deſtruit & novam producit, per ſolam ſimplicis aquæ calidæ affuſionem in ſua elementa purpureus hic humor reſolvitur. Nam ſi ſanguis ſiccatus & in pulverem tritus in aquam calidam immittitur, evadit hæc rubicunda, & remanet materia tenax, fuſci coloris, quæ diſſolutionem cum aqua plane reſpuit, & hæc duas partes habet, ſi ponderatur, cum unam partem æquet ſolubilis præ parte glutinoſa indiſſolubili. Si exſiccatur, pulvis remanet obſcuri coloris, qui flammam facile concipit, quo ſignificatur, eum ex parte ſubtiliori ſulphurea conſtare, quum reliqua portio ex terreſtriori ſulphurea parte conflata ſit.

Hæc duplicis naturæ ſubſtantia in ſanguine etiam ad oculum patet, ſi ipſe ex ſecta vena immittitur in aquam tepidam, quæ brevi tempore colore rubicundo imbuitur, in fundo autem vaſis hærent albi flocci, ex telis quaſi aranearum contexti, qui nulla aqua ſolvi poſſunt. Talem vero ſanguinem, ſubſtantia hac craſſa paulo liberalius onuſtum, polypoſis concretionibus gignendis & vaſis occludendis idoneum eſſe, nemo facile dubitabit.

OBSERVATIO XXII.

De panis groſſioris Weſtphalorum, vulgo Bompournickel, *natura, elementis chymicis & virtute.*

ANimantium corpora, jugi motu calidi & fluidi interni continenter & variis modis exagitata, partes aliquas ſui continuo amittere, hinc congruam earum reparationem requirere, res eſt certiſſima.

Illud ipſum jam commode perficitur alimentis, quæ in humorum abſumtorum locum ſuccedere, atque in eorum naturam inque ſuccum ac ſanguinem converti, & corpus noſtrum tam alere, quam augere debent. Ex horum genere primas obtinet panis, *Iſidoro* à πᾶν dictus, quod omne quaſi alimentum abſolvat. Hic baſis quaſi ciborum eſt, & alimentum univerſale, naturæ admodum conſentaneum, ventriculo acceptum, citra ullum faſtidium, omnibus fere gentibus jam inde à prima mundi ætate per multorum temporum proceſſiua familiare, totque ſeculorum ac nationum longo uſu comprobatum, hinc alimentorum facile princeps. Etenim frumentum omne & ex eo confectus panis elementa complectitur valde affinia ſuccis noſtris vitalibus, negata cæteris rebus alibilibus.

Conſtat nimirum, fluida noſtræ machinæ ex diverſiſſimis ratione figuræ & molis, corpuſculis eſſe compoſita, variaque elementa ibi contineri, chymico igne eruenda, nimirum ſulphur, oleum & ſal volatile, mucilaginem, terram, aquam & quæ ſunt hujus generis alia. Similia quoque reconduntur in pane: nam deſtillatus fundit ſpiritum acidulum, oleoſum, qui præter alia & coralliorum ſubſtantiam promte ſolvit & rubineam tincturam digeſtione prævia conſtituit, medicamentum non contemnendæ virtutis. Deinde magnam olei inflammabilis largitur copiam, nec non terram fixam, nigram, à deſtillatione reſiduam præbet; mucilaginoſa ejus & lenta ſubſtantia ad ipſum ſenſum patet. Spirituoſas ſubtiles partes & vim confortantem ipſi ineſſe, præter teſtimonium ſacri codicis, & odor panis reficiens, & aqua ex pane præcipue groſſiori parata, virtutis analepticæ, à Medicis mirum laudata, nec non quotidianus ejus uſus, vires firmans atque ubertim nutriens, comprobant. Præterea ventriculus hoc alimenti genere apprime delectatur, propter acidum ſubtile & blandum, quo gaſtrici menſtrui vis & activitas diſſolvens egregie adjuvatur & exaltatur.

Plura in hanc rem de panis natura, viribus, variiſque generibus, Veteribus jam cognitis, commentari poſſemus, ſi inſtituti noſtri ratio id permitteret: poſſunt autem evolvi HIPPOCRATES *L. II. de vict. rat. ſect. 4. pag.* 22. 23. ATHENÆUS *L. III. cap.* 17. & 18. POLLUX *L. VII. cap.* 11. & PLINIUS *L. XVIII. cap.* 7.

Placet ſaltem impræſentiarum panem illum groſſiorem, quo Weſtphali pro victu quotidiano utuntur, à Gallo peregrinante denominatum Bompourni-

pournickel, paulo penitius examinare ejuſque naturam ac vires breviter ſtrictimque evolvere, atque uſum ejus à multorum contemtu vindicare.

Priſcis jam tum gentibus panis hic cognitus fuit, dictus furfuraceus, quoniam à furfuribus non repurgatus eſt, teſte GELLIO *L. II. cap. 9.* it. impurus *vid.* HIPPOCRATES, ATHENÆUS *Lib. III. p.* 125. ſyncomiſtum vocat, ex farina incerniculo non excuſſa ſubactum; It. coliphium ἀπὸ τοῦ κώλου membrum & ἶφι robur, quaſi robur membrorum appellavit. *vid.* PETR. FABER *Agoniſtices L. III. cap. 3.* CÆLIO RHODIGINO *L. IX. c.* 16. dicitur cibarius & gregarius, TERENTIO ater.

Hoc panis genus magno ſemper in pretio habitum fuit ad alendum & firmum ac robuſtum corpus reddendum: hinc furfuracei panes πολυτροφώτεροι h. e. multum nutrimenti habentes, & qui ex polline ſeu farina puriſſima confecti ſunt, ὀλιγοτροφώτεροι, ſeu minus alimenti dantes, dicti ſunt, teſte ATHENÆO *l. c.* Hanc ob rationem olim athletæ, qui robuſtiſſima membra & nimio ſanguine atque adipe quaſi luto involutas animas habebant, coliphium duntaxat ſumebant in prandio; in cœna vero carnem ſuillam non elixam, ſed igne paululum aſſatam, & aquam calidam bibebant, ut alimentorum duritie & craſſitie non modo uberius nutrirentur, ſed etiam vim ciborum ſaturantem diutius perciperent. vid. P. FABER *l. c. p.* 231. *it.* GALENUS *de alimentis* & ARRIANUS *L. III.* VERRIUS *apud* PLINIUM autor eſt, populum Romanum furfure tantum è frumento per trecentos annos uſum fuiſſe. vid. FULVII URSINI *Append. pag.* 316. Durus quippe & firmus hic victus minus corruptibiles generat ſuccos, duplo plus nutrit, fami magis reſiſtit & generat corpora firma, perferendis laboribus injuriiſque tolerandis idonea, & à morbis maxime, qui à diſſolutione maſſæ ſanguineæ calida proveniunt, immunia.

Hujus aſſerti veritatem ſufficienter corroborat tota Weſtphalica gens, egregie robuſta atque ad graviſſimos labores & injurias tolerandas validiſſima. Notabile eſt, populum illum raro infeſtari febribus acutis, & morbis, ab humorum ebullitione & ſanguinis ejuſque elementorum diſſolutione quadam maligna ortis, ſed magis ibi regnare & graſſari morbos frigidos & chronicos, quod utique craſſo victui & duriori diætæ adſcribendum eſt. Cum enim pauciora alimenta, in corruptionem promta & parata, aſſumuntur, tardam nec tam acrem ſubeunt humores fermentationem, unde & calor nimius viſcoſarum partium impedimentis obtunditur, & humores texturæ firmioris non tam facile divelli & deſtrui à fermento morboſo poſſunt. Præterea ingeniorum dignitatem, morum conſtantiam ſolidumque in rebus gerendis judicium, quo Weſtphali præ aliis nationibus pollent, quas etiam ob dotes ad Eccleſiæ & rerum publicarum gubernationem in peregrinis locis præ indigenis adhibentur, meo quidem judicio partim educationi, partim victus rationi adſcribendum eſſe exiſtimo. Laboris, cui à puero adſueſiunt, ſunt patientiſſimi: ut autem homines nihil agendo male agere diſcunt; ita rurſus honeſtis laboribus multæ pravæ cupiditates & vitia reprimuntur. Victus autem hic magnum contribuit ſymbolum. Pulchre docet Philoſophus *Lib. I. Pol. 3. victus alimentique diverſitatem diverſas ac diſpares hominum vitas efficere*; nec ſine ratione: perpetuum enim corporis & animi commercium & ſtrictiſſimum utriuſque vinculum eſt. Qualis habitudo eſt ac motus ſpirituum, ut vocant, animalium, tales quoque inclinationes, cogitationes animæque actiones moreſque exſurgunt, id quod firmiſſimis rationibus adeo eſt manifeſtum, ut fruſtra operam poneremus, ſi rem in Medicorum trivio notiſſimam hic amplius vellemus exponere.

Nec obſtat hic craſſum victum craſſos procreare ſpiritus; utpote labore & motu viſcidæ particulæ ſatis dividuntur, & quaſi præparantur, ut non tantum propiori alliſione ad tubulos corporis in augmentum ſolidi cedant, verum etiam ſpiritus progenerent ſatis firmos, ingenii æque ac corporis laboribus perficiendis ſuſtinendiſque idoneos, quamvis non fluxiles inconſtantes. Et utut ſanguine prædiri ſint frigidiori, ſufficiente tamen gaudent ſpirituum animalium activitate. Notiſſimæ ſunt obſervationes, quod quæ ſpiritu gaudent inteſtino & pariter per liquidi poros diviſo, preſſione rigidorum craſſiorum, in medium ſe recipiant & ad difflationem minus apta ſint, ut ſic in centrum coactæ & unione fortiores particulæ ſpirituoſæ magnam habeant vim & potentiam.

Non tamen negandum eſt, victum hunc craſſiorem minus tutum eſſe illis, qui imbecilles ſunt, quiete ac otio fruuntur, nec laboribus aſſueti. Hinc ſapienter ſcribit HIPPOCRATES *de Medicina Priſc. Sect. I. p. 14. Valentiora alimenta hoc habent, quod à natura ſi ſuperentur, nutriant egregie, ſi non, dolores & morbos frigidos producant.* Et CELSUS dicit *p.* 106. *Valentiora minus facile concoqui, ſed ſi concocta ſint, plus alere.* Labore itaque & motu hic opus eſt. Corpora athletica, i. e. quæ exercentur laboribus, nutritionem recipiunt ſolidiorem, quam tranquilla & otioſa, ubi ſuſpecta magis omnis nutritio & pinguedo eſt. Motus enim eſt & ſanguinis circuitus, qui interiori attritione & vi ſua elaſtica craſſas alimenti particulas reſolvit, ſubigit, digerit & in ſubſtantiam corporis noſtri convertit: quies autem omnem nutritionem ſufflaminat, & lentas obſtructiones, morborum genitrices, atque ingenium tardum ac fluxile parit.

Ex hiſce jam liquido conſtare exiſtimo, plurimam alibilem qualitatem eſſe in pane Weſtphalorum, & quidem tantam, ut ſecurius & meliori fato laboribus aſſueti firmiſſimo hoc nutrimenti genere utantur, & corpora illorum ac ingenia inſtaurentur, quam nos delicatiori ac tenuiori victui & otio adſueti. Sique porro rem paulo accuratius ad juſtæ rationis momenta exigere velimus, plurima hic ſeſe offerunt, quæ panis Weſtphalici præſtantiam demonſtrant. Multum enim diſtat natura & indolea panis groſſioris furfuracei ab illo, qui ex farina puriſſima coquitur. Weſtphalicus ſi deſtilletur, copioſiſſimum empyreumaticum & inflammabile præbet oleum: mediocrem quantitatem panis medius; minimam, ſeu potius nullam, panis ex tritici farina puriſſima factus, ſeu ſimilagineus. Imo deſtillati furfures copioſum ſemper fundunt oleum, cujus proventus mea ſententia cortici externo duriori, quem aëris calor jugiter atterit, debetur. Notum autem jam eſt, quam activum principium, naturæ noſtræ & mixturæ ſanguineæ conſentaneum & humorum quaſi balſamum, ac fidelis temperiei nativæ cuſtos ſit oleum deſtillatum. Ipſe ſanguis abit in oleum & inflammabilis eſt, & quo magis de hoc principio participat, hoc firmiores ſuppeditat vires, ſanitatis & vitæ noſtræ conſervatrices. Oleum deſtillatum mineram ac matricem eſſe ſalis volatilis, quo mire gaudet regnum animale, rerum chymicarum gnaris compertum eſt.

In facili jam eſt ex his colligere, quantam prærogativam hic panis habeat præ aliis ſui generis. Alimentum vere dici poteſt medicamentoſum, quoniam præter qualitatem corpori noſtro ſimilem, habet & aliam, qua inſigniter reficit, in-

temperiem humidam emendat, exſiccat, à putredine defendit & ſpiritus recreat, quare loco medicamenti, ubi virium jactura incidit, ubi ſanguinis robur deficit & diſſipatio ſpirituum metuenda, adhiberi poteſt, ſive in juſculis, quæ cum vino, ſaccharo & cinnamomo parata ſunt, vel etiam in aqua ejus deſtillata ſaporis ſuaviſſimi, in phthiſi, hectica & virium defectu egregia. Taceo ejus uſum externum, in capitis dolore, & ubi diſſipatione humorum ſtagnantium opus eſt, eximium.

Tandem panis hic craſſior ſingularem quoque ſovet virtutem, aliis panibus non conceſſam, quod licet ſit craſſioris texturæ, alvum tamen ſubducat. Notata hæc virtus jam olim fuit ab HIPPOCRATE, dum ſcribit *L. II. Sect. 4. pag. 23. panem ex farina integra non excuſſa alvum ſubducere, purum vero minus, ſed magis illam conſtipare.* Hanc virtutem maxime derivandam eſſe exiſtimo ex furfuribus rigidioris texturæ ac figuræ, qui tenuiſſimas inteſtinales fibras ad motum excretorium promtius ſollicitare & irritare continuo poſſunt; furfures enim, teſte GALENO, virtutem habent deterſoriam. Hinc artis operа tractantibus obſervare licet, talia juſcula ad alvum laxam ſervandam eſſe accommodatiſſima.

Quod concernit medicamenta, ex pane hoc Weſtphalico concinnanda, ex illis laudem eximiam meretur ad vires reſtaurandas & humidum homogeneum corporis in fervore hectico reſarciendum aqua, quæ paratur ſequenti modo: Sumatur libra una panis contuſi, ſucci cancrorum fluviatilium libra ſemis, roris majalis libræ quatuor, aquæ roſarum unciæ quatuor, nuciſtæ uncia dimidia, croci drachma una, deſtillentur hæc invicem in balneo, ut vocant, Mariæ moderato calore, ſic prodit aqua egregie confortans, ſuaviſſimi odoris, ſtomacho grata & ad reſtinguendum æſtum hecticum eximia, ſi quotidie ad menſuram dimidiam ſumatur vel ſola, vel cum pulvere cornu cervi philoſophice præparato.

Porro ſi aqua ſpirituoſa ſtomachalis expetitur, deſtillandus panis hic eſt cum vino Rhenano, adjecta nuciſtæ & cinnamomi ſufficiente quantitate; ſit exinde aqua ſtomachum corroborans, in nimia ejus laxitate, vomitu, appetitu dejecto ſumme proficua. Præterea ſpiritus ex pane ſicco in retorta deſtillatus & ab oleo ſuo fœtido probe purgatus, medicamentum ſudoriferum eſt naturæ non adverſum, atque ad ſanguinis impuritatem tollendam utiliſſimum. Si radiis ſolis per aliquod tempus exponitur, tincturam induit rubineam. Fuſius hujus ſpiritus laudes recenſet JOH. TACKIUS *in Chryſog. anim. p. 76.*

OBSERVATIO XXIII.

De ſuccino, ejus generatione in terra & varia ſolutione.

TEllus, ampliſſimum illud naturæ promtuarium, non tantum varii generis metalla, mineralia, lapides, terras ac ſalia in viſceribus ſuis habet recondita, ſed inſuper etiam benigno ſinu fovet corpora ſulphureæ indolis, pinguia, unctuoſa, tenacia, quibus bituminum appellatio contigit.

Non communis eſt bitumini natura cum ſulphure vulgari & minerali: hoc enim per deſtillationem neutiquam in oleum vel ſpiritum diffluit; bitumina vero in vaſe vitreo deſtillata oleum & ſpiritum cum terra effœta & inerti largiuntur. Sulphuris vero mineralis tam vapor, quam odor plane diſſimilis eſt illi, quem corpora bituminoſa exſpirant.

Numerantur vero duo imprimis bituminum genera: alia enim ſunt nobiliora, alia ignobiliora, utraque vel ſicca vel fluida. Nobiliorum cenſu comprehenduntur ambra & ſuccinum: ignobiliorum claſſem ducunt lithanthraces, carbones foſſiles, terra ampelites atque aſphaltum, quæ tamen conſiſtentia & bonitate multum à ſe invicem diſſident. Pertinent huc etiam naphtha & petroleum, quæ tamen fluidam habent ſubſtantiam, qua diſtinguuntur a reliquis, in ſolidiorem maſſam coalitis.

Quod ſpeciatim ſuccinum attinet, uber & affluens ejus proventus eſt in Pruſſia, quæ regio genuina ac propria ſuccini patria celebratur. Quamvis autem ſit terræ fœtus, datur tamen ejus copia in mari Baltico ad litus Sudavicum, ubi ſummis undis innatat interque fluctus fertur, quod inde retibus expiſcari ſolent. Loca ſuccini feracia imprimis ſunt pagi *Fiſchhauſen, Groſsdückſtein, Wernucken und Palmonick.* Nec vero eſt hoc bitumen maris progenies; nam mare vento ac tempeſtate commotum illud ſaltem ex terræ viſceribus eluit, & impetu fluctuum ſecum abripit, tandemque litoris confinio admovet. Longe rectius autem bituminoſum hoc corpus mineralium claſſi accenſetur, ſiquidem terræ ſoboles eſt, & pariter ac carbones foſſiles, vel reliqua mineralia, propriis intra venas colligitur.

Illi venarum tractus ante aliquot annos juſſu Potentiſſimi Regis Friderici hunc in modum detectæ ſunt. Fodiendo nimirum primo in conſpectum venit arena, qua ſublata ſtratum ſeſe obtulit argillaceum; poſt terra profundius ſubruta ſtratum aperuit ligneum, ex ligno quaſi vetuſto, flammam tamen concipiente, coagmentatum, ſub cujus fundo plerumque deprehenſa eſt minera vitrioli, ex qua libero aëri expoſita, non ſecus ac ex minera martis Haſſiaca, vitriolum, omnis venerei contagii expers, effloruit.

Denique terra altius ſuffoſſa inventum eſt ſtratum arenaceum, idque bono admodum omine, ex hoc enim convenientibus inſtrumentis dives ſuccini copia variis in locis extracta fuit. Nam digna res obſervatione eſt, quod arena matrix ſuccini eſſe ſoleat, hinc ubi intra terræ ſinus offenditur arenæ copia, ibi interdum ſpes ſuccini reperiundi oſtenditur. Hac ratione in Marchia prope Küſtrinum, item in tractu Stolpenſi & Dantiſcano ex arena eruitur. Reperitur etiam certos in cumulos collectum, quod germanice exprimi ſolet: *Klumpen-oder Neſter-Weiſe.*

Ex quo arguitur omnino fabuloſus error, ſuccinum eſſe arborum reſinam, quæ ex earum cortice deſtillet in mare ibique ſolis calore in ejuſmodi corpus digeratur.

Modus, quo generatur hoc bitumen, talis nobis eſſe videtur: Ex ligno illo bituminoſo foſſili, cujus mentionem paulo ante injecimus, accedente calore ſubterraneo oleum deſtillatur, naphthæ vel petroleo admodum ſimile, quod per ſuppoſita ſtrata per mineras vitrioli trajectum, ab admixto ejus acido in corpus reſiniforme coagulatur; quam quidem ſententiam ea, quæ ſequuntur, reddunt confirmatiorem.

1. Naſcens ſuccinum fuiſſe liquidum, inde evinci poteſt, quoniam illud ſæpius ab ipſa natura in formam rotundam conglobatum conſpicitur.

2. Fru-

2. Fruſtis ſuccini interdum varii generis inſecta incluſa hærent, quod neutiquam fieri potuiſſet, niſi materia, qua circumvolvuntur, fuiſſet liquida.

3. Quod ex oleo, petrolei æmulo, ſuccinum concreverit, ex eo colligere licet, quia oleum, ex ſuccino paratum, & odoris & virtutis ſimilitudine proxime accedit ad petroleum, dum hoc æque difficulter, ac ſuccini oleum, à rectificatiſſimo ſpiritu diſſolvitur.

4. Autor eſt CHARLETON, ſagax, ſi quis alius, rerum naturalium obſervator, in *tractatu de foſſilibus pag.* 287. ſæpius inventa eſſe fruſta hujus bituminis, quæ naphtham ac petroleum intus concluſum tenuerint.

5. Sal acidum ſuccini admodum fixæ eſt indolis, ſuaque virtute non cedit vitrioli acido.

6. Magno hujus rei documento eſt experimentum illud phyſicum, quo animadvertitur, olea deſtillata ad unum fere omnia, inque iis etiam aromatica cum oleo vitrioli vel aqua forti generoſiori commixta, in maſſam denſari reſiniformem, quæ igni admota ad flammam concipiendam promta ac parata eſt.

7. Ligna inſuper foſſilia & carbones foſſiles, prævia deſtillatione & rectificatione, fundunt oleum, oleo ſuccini & petroleo ſimillimum.

8. Denique magnam probationis vim habet ipſa, quam ſupra commemoravimus, ſtratorum diſpoſitio, quorum primum eſt ligneum, alterum vitriolaceum, & tertium ex arena conſtatum, in cujus ima parte ſuccinum, & quidem per fruſta ſparſum, offenditur.

Ingens ſuccini ubertas eſt in litoribus maris Sudavici, eo imprimis tempore, quando Borealis venti vehementia fluctus & procelloſas tempeſtates concitaverit. Vero enim ſimile videtur, quod mare, dum per loca illa ſubterranea, quæ alunt ſuccinum, cœco lapſu fertur, ex iis vi atque impetu concuſſis fruſta hujus bituminis divellat, & ſecum auferat.

Succinum, ſi color ſpectetur, varium ac multiplex eſt. Optimæ notæ habetur pellucidum, omnis maculæ expers, idque pretioſiſſimum, cui par auro pretium Chinenſes ſtatuunt, ex quo etiam idola ſua affabre & eleganter efformant. Ex hoc pellucido non ſecus ac ex vitro confectum nuper vidi ſpeculum cauſticum convexæ figuræ, quod Sereniſſimus Landgravius Haſſiæ in ranthecio ſuo inſtructiſſimo poſſidet. Hoc tranſparente inferius eſt album, ſequitur poſtea flavum ac denique brunum, omnium inique viliſſimum. Neque unum idemque eſt ſuccini pretium; nam quo majora ac puriora fruſta ſunt, & quo magis pellucent, eo etiam carius venduntur.

Cæterum vulgaris ſermo circumſertur de ſuccino nigro, quale tamen nuſquam eſt obvium, atque adeo ſaltem precario creditur. Venditur autem hujus loco bitumen foſſile nigrum & ſolidum, quod ſpecies aſphalti eſt, atque in Anglia ex mineris carbonariis effoditur, ex quo incolæ varia utenſilia parare ſolent.

De cætero ſuccinum in pulverem ſi comminuitur, & cum æquali portione arenæ miſcetur, per deſtillationem in arena ex retorta vitrea inſignem olei quantitatem largitur, adeo, ut ex libra una unciæ ſex olei minimum haberi poſſint. Intenſiori ignis gradu ſub finem adminiſtrato, ſal ſaporis acidi, craſſiori oleo immixtum, in collum retortæ fertur, quod ab oleo ſeparatum & rurſus ſublimatum ſal ſuccini volatile vulgo vocari ſolet, tametſi non adeo volatilis ſit naturæ, utpote non niſi intenſiori igne in ſublime elevatur. Nomen vero forſan adeptum eſt ob ſubtilitatem, quam in eo habet cum ſale volatili, ex partibus animantium deſtillato, quod demum prolectato prius oleo auctiori igne in conſpectum venit.

De oleo hoc ſuccini id videtur notatu dignum, quod non, ut alia olea deſtillata, tam amicum cum rectificatiſſimo ſpiritu ineat conjugium; ſiquidem totum neutiquam ſolvitur, ſed quædam ſubtilioris olei pars tantummodo in ſpiritum ſecedit, indicio, multum mucilaginoſæ ſubſtantiæ, quæ etiam leni facta ſuper carbones in vaſe aperto evaporatione & agitatione cum baculo, in conſpectum venit, ipſi eſſe immixtum. Succini oleum ſi cum aqua miſcetur & denuo ex veſica deſtillatur, multo evadit penetrantius, quod cum aliis in emplaſtrum redactum in diſcutiendis duris & inveteratis glandularum tumoribus deſideratam ſuam non ſemel nobis probavit efficaciam: quod à deſtillatione in veſica relinquitur, craſſum & mucilaginoſum crama eſt.

De ſolutione ſuccini quædam etiam dicenda veniunt. Equidem optaverim, talis nobis eſſet cognitus modus, ut nonnulli jactitant, quo parva ejus fruſtula ſine deſtructione ejus texturæ in ingentis molis maſſam colliquari poſſint; ſed tamen, quia non ſine ratione dubito, utrum talis præparandi modus exiſtat, ea, quæ nobis circa ejus ſolutionem perſpecta ſunt, hoc loco exponere animus eſt.

Primo ſuccinum totum fere ſolvitur cum forti lixivio, ſi cum eo decoquatur, id vero paratur ex ſale reguli antimonii cauſtico, quod, dum duæ partes nitri cum parte una reguli antimonii forti igne in crucibulo fluunt, emergit, idque æquali pondere ſi miſcetur cum ſuccino & ſufficiens aqua affunditur, decenti decoctione, ſuccinum fere totum diſſolvit, &, quod obſervatione dignum eſt, lixivium, quod antea valde erat cauſtici ſaporis, acredinem ſuam non parum deponit ac temperatius fit, forſan eam ob cauſam, quod ſal lixivioſum ab acido, in ſuccino delitеſcente, infractum & cicuratum fuerit. Succinum hac ratione in liquorem redactum, eſt ſane medicina in infarctibus viſcerum diſſolvendis & omnis generis excretionibus promovendis, atque adeo in chronicis paſſionibus exoptatiſſima.

Deinde mentio quoque liquationis ſuccini, quæ ad uſus mechanicos & parandam vernicem præſtantiſſimam expetitur, inque ſecretis habetur, injicienda eſt. Recipiunt ſuccini pulveriſati libram unam, quæ in tigillo fictili convenienti carbonum igne colliquatur, & hæc liquida maſſa in laminam ferream infunditur, rurſus comminuitur in pulverem atque in tigillo fictili, addito primum oleo lini, quod cum lithargyrio prius coctum & præparatum fuit, & poſtea ſpiritu terebinthinæ, totum diſſolvitur, quo vaſa lignea & metallica lege artis obducuntur, & dextre facta prius exſiccatione, poliuntur.

Ex hoc proceſſu facile colligere licet, ſuccinum multum humiditatis aqueæ & mucilaginoſæ in ſinu ſuo recondere, quod prius liquefactione cum igne auferendum eſt, quo facto, tum demum oleum lini cum oleo terebinthinæ aditum & ingreſſum in ejus gummeo-reſinoſam mixtionem habet. Neque enim oleum ſubtilius & deſtillatum ad ejus ſolutionem ſolum aptum eſt, ſed & oleo expreſſo temperatum ſit, neceſſe eſt, id quod luculenter ſubindicare videtur, ſuccini ſubſtantiam, præter reſinoſam, etiam mucilaginoſam eſſe.

Ultimo non poſſum, quin perquam curioſum,

quod ante aliquot annos inſtitui cum ſuccino, experimentum recenſeam: indidi nempe pulveriſatum ſuccinum vitro conſervali, & olei amygdalini duas partes affudi, poſtea hoc vitrum impoſui machinæ Papinianæ accurate elaboratæ, cujus tertia pars aqua repleta erat, operculum exactiſſime clauſi & ſubdidi per horam & ultra moderatiorem ignem; vas cum refrigeratum erat, ſuccinum inveni in gelatiniformem & pellucidam maſſam colliquatum, pauco oleo liquido ſupernatante. Quo experimento clare diſcimus, expreſſa olea magna pollere facultate, firmam illam, quæ in ſuccino deprehenditur, texturam ac compagem diſſolvendi, id quod maxime perficitur, quando adaucto aëris & ætheris elatere, corpuſcula olei ingenti vi in ſuccini tenuiſſimos poros per hanc machinam impinguntur.

OBSERVATIO XXIV.

De carbonibus foſſilibus & eorum vapore non adeo noxio.

PRimo carbonum foſſilium elementa chymico igne ad oculum demonſtrare volumus. Ii ipſi igni aperto commiſſi & deſtillati per retortam, fundunt primo phlegma, poſtea ſpiritum ſulphureum, paululum acrem, ſuccedit oleum ſubtile, poſtea craſſius, fundum petens, denique vehementiori ignis tortura exprimitur acidulum quoddam ſal, inſtar ſalis ſuccini: relinquitur nigra terra levis, quæ ignita non amplius inflammatur, nec flammam, aut fumum emittit. Horum indolem explorandi cauſa, quæ inſtituerim experimenta, breviter ſtrictimque proponam.

Spiritus, qui deſtillatur, prodit albus, temporis ſucceſſu rubicundo bruno colore tinctus apparet, quod phænomenon in ſpiritibus lignorum, tartari, myrrhæ & quæ ſunt hujus generis alia, etiam obſervare licet. Affuſo ſpiritu acido ſalis, bullulæ ſtatim plurimæ fundo vitri adhærebant, quæ deinde velut ſcaturientes ſenſim ac ſucceſſive ad ſuperficiem liquoris aſcendebant, ſine notabili tamen mixturæ perturbatione: Inſtillato ſpiritu nitri, major conflictus majorque apparuit liquoris turbatio.

A calce viva, ſpiritui huic ſufficienter injecta, protinus ſpiritus volatilis nares forti odore compungebat. Admoto mixturæ huic ſpiritu nitri, ſtatim denſus albus fumus prodibat, quod jucundo ſpectaculo ſemper obſervavimus, quando adjunximus ſpiritum nitri ſalibus vel ſpiritibus volatilibus. Oleum fœtidum, mixtura & impaſtatione intimiori cum ſale tartari, identidem odorem ſalis volatilis exſpirabat: deſtillatione mixtura hæc largiebatur ſpiritum alcalinum, volatilem, oleoſum, qui ſyrupo violarum viridiſſimum ſtatim induebat colorem, more omnium alcalinorum; cum acido commixtus hic ſpiritus promtius efferveſcebat, & ſtatim tingebatur colore exacte rubicundo.

Oleum craſſum carbonum empyreumaticum, quod prima deſtillatione obtinebatur, ſulphureum odorem exſpirabat. Argenteo cochleari injectum, mox leni accedente calore, illud obſcuro nigricante colore obducebat, luculento indicio, ſulphur verum minerale in illo ſolutum latere; namque ſulphur vulgare, in terebinthinæ oleo reſolutum, eodem colore imbuere ſolet vaſa argentea.

Sal illud acidulum illi, quod ex ſuccino deſtillatur, ad mixturam olei tartari per deliquium valde affine fit. Spiritus ſalis ammoniaci bullulas excitabat per latus copioſiſſimas, in fundo vitri ſeſe colligentes: mox autem mixtura, antea limpida, rubineum colorem induebat, ſuperfuſo acido recipiebat ſuum priſtinum limpidum nitorem.

Rarum viſu hoc phænomenon eſt, quod acidum ab alcali ſic tingi conſpicitur. Ut igitur cauſam hujus phænomeni altius explorarem, ſal ſuccini ſic dictum volatile, quod homogeneum noſtro ſali cenſebam, ſolutum miſcebam eodem modo cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo, ſic prævio conflictu, mixtura pauco elapſo tempore elegantiſſimum ex bruno rubicundum colorem concipiebat, exſurgente medicamento laudatiſſimarum virium, cum ipſo ſpiritu cornu cervi ſuccinato certantium.

Hæc ſunt præcipua, quæ ad evolvendam naturam lithanthracum inſtituebam experimenta; ex quibus liquido conſtare arbitror, nullum hic reperiri deleterium principium, nullum mixturæ ſanguinis vel partibus tenuiſſimis corporis noſtri infeſtum, nihilque arſenici vel aliquid minerale noxium hic eſſe reconditum.

Sulphur minerale quod concernit, non tam nocivum illud eſſe, ut vulgo creditur, teſtantur illi homines, qui præparationi, fuſioni & coctioni ſulphuris Goslarienſis operantur, qui ſatis firmi ac vegeti reſpectu aliorum metallicolarum degunt. Neque etiam noſtris carbonibus tanta ineſt copia hujus ſulphuris, alioquin facile ſicco modo in forma florum per ſublimationem prodiret. Sunt nimirum carbones hi minerales terra rara & ſpongioſa, ſucco bituminoſo ſubterraneo copioſiſſime & intime imprægnata. Bitumen anima illorum eſt, quo orbata nec flammam concipiunt, nec fumum exhalant. Bitumen autem, non ſecus ac omnes bituminis ſpeciea, ad quas ſuccinum ſpectat, ex partibus oleoſis, ſulphureis, acidulis, nec nòn alcalinis tenuibus conſtat; uti chymica reſolutio ſuccini, bituminis Judaici, naphthæ, petrolei & omnium reſinoſorum corporum, id luculenter teſtatur.

Cernimus igitur manifeſto, tantum abeſſe, ut hæc principia ullo modo ſuccis noſtris vitalibus infeſta ſint, ut potius nimias humiditates exſiccando ſanguinem & corpus à corruptela & putredine poſſint defendere. Virtus quippe balſamica, teſte GALENO, propria eſt omni bitumini. Inſuper bituminoſa omnia accenſa, aeris vitia emendare & humiditates nimias diſſipare, ab omnibus ferme Medicis creditum hactenus eſt. Io ipſa peſte morbiſque contagioſis, ad depurandum aërem, pice, ſulphure, aſphalto Veteres uſi fuerunt.

Quibus in locis atmoſphæra valde humida eſt, & vaporibus aqueis repleta, qui ejus elaterem vividum infringunt atque inertem reddunt, ea non adeo ſalubria ſunt, eo, quod ſegnior atque impeditior ab ea facta tranſpiratio, excrementitias ſalſas ſordes intus detineat, quæ pravam & ſcorbuticam ſic dictam ſanguini & humoribus inducunt intemperiem, à qua longæ & graves corporis afflictiones proveniunt. Ejuſmodi itaque in locis, quibus vappidus & iners aer incumbit, magnam imo pene incomparabilem medicinam eſſe ſulphureum carbonum foſſilium vaporem, extra omne dubium eſt; idque exemplo hujus urbis Halenſis confirmare licet.

Immenſa vaporum aqueorum copia non modo ex Salæ fluvio, in multa brachia diffuſo, ſed potiſſimum etiam ex ſalis coctione, dum ſingulis diebus vel centum centenarii aquæ evaporare debent, in atmoſphæram, quæ urbem hanc cingit, tranſmittitur, quo fit, ut, niſi adſit venti ex oriente vel ſeptentrione flatus, qui tantam vaporum copiam disjiciat, & ab urbe hac depellat, mane & veſperi tota urbis regio nebulis obſi-

obſideatur; id quod minus pro ſanitate eſſe, quilibet facile dijudicare poterit. Sique ullo loco olim malum ſcorbuticum, phthiſis, febres purpuratæ & mali moris regnarunt, iis certe hæc urbs fuit obnoxia. Poſtquam vero ante viginti annos carbones foſſiles ad ſalis cocturam uſurpare cœperunt, ſane horum vapore ita purgata eſt atmoſphæra, ut ſublato hoc aëris vitio omnes huic loco familiariſſimi morbi fere penitus ſiluerint. Nullum olim incidiſſe morbum, cui non quippiam ſcorbutici conjunctum fuerit, perpetua & conſtans Medicorum querela fuit. Plurimos juvenes phthiſis jugulavit, dyſenteriæ, febres petechizantes & ſcorbuticæ maculoſæ crebrius hunc locum infeſtarunt, qui omnes & ſinguli hactenus morbi tantummodo ſparſim viſi ſunt.

Verum enim vero contra hæc quoſdam inſurgere audio, non ſalubrem, ſed potius ſanitati infenſum eſſe foſſilium carbonum vaporem, quod ipſa metalla, præſertim ferrum & plumbum, in feneſtris adoriatur eaque conſumat, & ubi denſis hortis incumbat, arbores & frutices ſteriles atque exſuccas reddat. Porro illud objiciunt, quod in Anglia peculiaris morbus, Londino proprius, conſumtionem quem vocant, qui ex nimia aridura & conſtrictione pulmonalium veſicularum naſcitur, inde excitetur: denique, quod vapor hic quippiam à natura alieni & fœtidi ſpiret.

Quibus tamen ſingulis reponendum eſſe ducimus, fumum, ex ſulphure minerali & ex aceto prodeuntem, longe majori leviora illa & poroſa metalla, ut ferrum & plumbum, conſumendi facultate pollere, & tamen ad depurandum in peſte aërem & humida loca exſiccanda ipſo nihil inveniri excellentius. Quin imo fumum hunc minime offendere ſanitatem eorum, qui ædificia quaſi infumata, & in quibus plumbum, quo cohærent feneſtræ, corroſum apparet, incolunt, quotidiana experientia edocemur, cum nec in pectore aliquid ſentiant incommodi.

Nihilo minus vaporem hunc nimia copia & denſitate nocere poſſe, equidem firmiter mihi perſuadeo. Nam ſicut exhalatio ex gummi balſamico, naturæ amico, v. g. maſtiche, benzoe, balſamo Peruviano valde copioſa ingrata eſt: ita multo magis denſus bituminis non adeo gratus vapor incommoda creare poteſt, quod tamen non tam vapori ejuſque naturæ, ſed potius ejus nimiæ quantitati adſcribendum videtur. Quare non mirum eſt, quod Londini, ubi præter aëris craſſioris uſuram, ciborum & potuum, præſertim vini ſpirituoſi, ingurgitatio morbidam humorum diſpoſitionem ingenerat, nimia vaporum ex accenſis carbonibus foſſilibus copia noceat & pulmonibus ariduram quandam inferat.

Quod attinet vero ad illud dubium, tetrum hunc eſſe vaporem, à quo nimirum ipſa natura abhorreat, & qui nervis & membranoſis partibus minus ſit amicus, atque etiam iis, qui nervorum & capitis debilitate laborant, minime conveniat: hinc regerendum eſſe exiſtimamus, fœtida, licet delicatioribus naribus non ſemper ſint accepta, tamen non ſtatim ſanitati eſſe infenſa, exemplo ſpiritus fuliginis, lumbricorum, cornu cervi, qui omnes ſunt fœtidiſſimi. Quantum vero hi præſtent in erigendis viribus, in ſanguinis & humorum integritate ſervanda & depuranda ſanguinis maſſa, vel vulgo Medicorum non ignotum eſt. Porro etiam non omnibus accepta ſunt ſuaveolentia, ſed mire ab iis læduntur, id quod maxime imbecilli generis nervoſi fœminæ teſtantur, quæ magis ferunt graveolentia, imo à tetris vaporibus ſolamen accipiunt.

OBSERVATIO XXV.

Qua per experimenta origo atque generatio calculorum renalium oſtenditur.

Curioſa admodum obſervatione digna ſunt experimenta, quæ cum calculis humanis renalibus inſtituimus, quare operæ pretium nos facturos duximus, ſi ea hic recenſeremus. Sumſimus nempe calculos diverſæ figuræ, coloris, magnitudinis, ſoliditatis & ponderis, ex diverſis ſubjectis, & ſequentia phænomena atque effectus obſervavimus.

Primo calculum, qui circiter tria grana ponderabat, carboni ignito & flatu animato impoſuimus, qui mox mutavit colorem flaveſcentem, & nigricans factus, ſtatim odorem ſalis volatilis fortem ſine viſibili ſingulari fumo exſpiravit, & totus fere conſumtus fuit, pauca ſaltem nigra materia relicta, quæ guſtu explorata inſipida nullum ſalis veſtigium prodidit, neque injecta ſpiritui ſalis efferveſcentiæ notam exhibuit. Deinde aliquot calculos in mortario in formam pulveris ſubflavi redegimus, de quo ſumſimus, quantum cultri cuſpis capit, idque carbonibus vivis iojecimus, unde mox totum conclave volatili fœtido odore, qualis ex cornibus combuſtis exhalat, repletum fuit, relicta parva & exigua materia.

Sumſimus poſtea grana decem pulveris calculoſi & adſuſa aquæ pluvialis uncia ſemis coctio inſtituta fuit, ita aqua turbida, ſubalbida, quæ ſupernatabat, apparuit, quam effudimus & aliam igne paulo acriori ſubdito adfuſam coximus, quæ parum inde mutabatur, pulvere, qui diſſolutionem ulteriorem reſpuebat, in vaſe remanente. Aquam iſtam albidam & turbidam leni calore inſpiſſavimus, ita remanſit albicans ſicca materia, ſaporis paululum amaricantis ſalſi: hæc ſalina materia, candenti carboni impoſita, nullum diſpergebat odorem, neque etiam cum illo ſpiritu acido efferveſcebat, neque cum pauxillo ſalis tartari mixta, odorem ſalis volatilis, ut ammoniacum ſolet, prodebat: relictus vero à ſolutione ac coctione pulvis ſiccatus priſtinum volatilem fœtidum odorem in nares adſtantium diffundebat.

Adfudimus porro integris lapidibus aliquot, qui magnitudinem ſeminis coriandri æquabant, ſpiritum vitrioli, in alio vitro ſpiritum ſalis, ſed nulla inde orta fuit ſolutio, exiguis tantum bullulis in altum elevatis. Aqua autem fortis bonæ notæ, in alio vitro calculis integris adfuſa, alium plane exhibuit effectum, ſiquidem mox cum intenſa efferveſcentia ſolutio fuit ſequuta, adeo, ut drachma una menſtrui ſcrupulum unum calculorum levi accedente calore penitus diſſolverit: ſolutio turbida albicans paulo ſpiſſior apparebat. Inſtillavimus huic ſolutioni oleum tartari per deliquium ad ſaturationem uſque, exorta fuit efferveſcentia, & quod mirabile, nulla præcipitatio cujuſdam materiæ ſolidæ in fundum, ſed mixtura flaveſcens & pellucida fuit, nitroſo ſapore imbuta. Vehementius vero confligebat cum calculis humanis ſpiritus fumans, qui totam compagem calculi ſolvebat, nulla etiam præcipitatione poſt affuſum liquorem alcalinum ſequuta.

Ex hiſce experimentis diligenter inſtitutis plura in uſum noſtrum elicienda eſſe exiſtimamus. Primo clarius exinde adparet, in lapidibus, quos renes gignunt, nullum ſal fixum alcalinum, neque terram alcalinam manifeſtam contineri, quia nec

nec integri, nec in pulverem contriti, neque etiam combuſti effervescunt, nec ſolvuntur à liquoribus acidis, quod alias omnibus alcalinis, ſive fixa ſint terrea, ſive ſalina, proprium eſt.

Secundo, luculenter inde perſpicimus, non compoſitos eſſe eos ex ſale tartareo vel ammoniacali medio, quia ad mixturam tartari nec effervescentia, nec odor ſalis volatilis excitatur, neque ſal ex ſolutione cum aqua inſpiſſatum, igni impoſitum, odorem ſalis volatilis exhibet.

Tertio, illud quoque clare atque evidenter deducendum ex hiſce experimentis videtur, humanos calculos non, uti fert opinio vulgaris, ex terra lapidoſa, fixa & calcaria eſſe coalitos, quia nempe tota ſubſtantia calculi igni impoſita avolat, & in fumum volatilem ſalinum, qualis in animantibus eorumque partibus datur, reſolvitur, id quod omnibus lapidoſis fixis & calcariis terris negatum eſt.

Quarto, nullam pinguedinem, vel oleoſum aut ſulphureum principium eorum mixtionem ingredi, ex eo colligimus, quod non flammam concipiunt, nec craſſum vaporem emittunt, neque etiam per deſtillationem, quod ab aliis novimus tentatum, quidquam olei largiuntur. Quum vero ſubſtantia eorum maxima aqueo, acido ſpirituoſo & alcalino liquore indiſſolubilis ſit, ex mucoſa & glutinoſa quadam materia paulo fixiori eos compoſitos eſſe, recte concludimus, quam tamen mucoſitatem, quoniam combuſtibilis eſt, rectius animalis, quam mineralis regni partem habendam eſſe arbitramur. Quapropter vero ſimillimum eſt, calculorum, qui in partibus animantium concreſcunt, materiam à glutinoſa & terreſtri parte ſanguinis, lymphæ vel ſeri eſſe derivandam; utpote quum animadvertamus, à ſanguine exſiccato atque in aqua fervente ſoluto remanere materiam mucidam fuſci coloris, quæ nullis menſtruis, ſeu aqueis, ſeu ſpirituoſis & acidis, præter ſpiritum vitrioli, diſſolvitur; igne vero combuſta cum odore ſalis volatilis avolat: idem fit cum caſeo, qui non niſi lactis craſſior & mucoſior eſt portio coagulata, qui omnem reſpuit ſolutionem, igni autem injectus odorem urinoſum volatilem largiter ſuppeditat. Id vero maxime inter noſtra experimenta obſervatione dignum videtur, quod ſolus ſpiritus nitri acidus, ſeu aqua fortis, jus & potentiam habeat horum calculorum compagem & coagulum ex toto diſſolvendi, qua alii minerales ſpiritus, fortius adhuc concentrati, plane deſtituuntur.

Ex quo id diſci poſſe arbitramur, calculos, qui in partibus corporis hinc inde inveniuntur, non mineralis vel fixioris terreæ, ſed animalis eſſe proſapiæ, ſiquidem ſpiritus ille volatilis, penetrans, acidus, qui in nitro continetur, hanc maximam præ aliis acidis prærogativam habet, ut animantium partes ſiccas, membranas, carnes, oſſa, humores ſiccatos concretoſque diſſolvat. Quod vero ſolutio calculi renalis facta cum aqua forti, adfuſo ſale tartari ſoluto, non turbetur, vel in fundum ſolutam materiam deponat, id manifeſto etiam arguit, non terreum fixum lapidoſum vel calcarium ineſſe hiſce calculis elementum, ſed in minimas partes diſſolubile, quæ intimam cum partibus alcalinis unionem non detrectant.

OBSERVATIO XXVI.

Sal volatile ſiccum Anglicanum.

Hoc præparatur ex ſale ammoniaco ſequenti encheireſi: Sumitur libra una ſalis ammoniaci albiſſimi optimi & libra una cinerum clavellatorum in aqua communi prius ſolutorum. Hæc in cucurbita longiori invicem miſcentur, affunditur menſura ſemis ſpiritus vini rectificatiſſimi, & leni ignis gradu in arena deſtillatio adornatur. Ita aſcendit ſal volatile ſiccum in alembicum copioſum & valde ſolidum, ſuccedit poſtea ſpiritus vini, qui valde ſaturatus hoc ſale volatili & intime mixtus cum eo exſtillat in vas recipiens: adeoque una deſtillatione habemus ſal volatile ſiccum & ſal volatile liquidum.

Siccum ſal volatile, ſi bonæ notæ aſſumtum fuerit ſal ammoniacum, obtinemus ſatis inſigni copia, & quidem ad libram ſemis. Præter ſal illud, quod in liquore ſpirituoſo continetur, ſatis notabilem quantitatem ſalis volatilis ſpiritum rectificatiſſimum in ſe recipere poſſe, hic ſpiritus, in deſtillatione hujus ſalis volatilis prodiens, liquide demonſtrat, ſi nempe huic admiſcetur oleum vitrioli, tunc illud effervescit cum ſale volatili, & ambo junguntur in ſal tertium ammoniacale, quod facta leni evaporatione ſiccum fit.

Ex quibus experimentis elucet, tres fere partes ſalis alcalini urinoſi ex ſale ammoniaco haberi poſſe.

Spiritus, qui prodit in deſtillatione, valde urinoſus, fortiſſimi eſt ſaporis & odoris, neque à ſpiritu vini rectificatiſſimo admixto præcipitatur, quemadmodum fit cum ſpiritu ſalis ammoniaci cum aqua parato. Ex quo diſcimus, ſal volatile ſalis ammoniaci in aqua ſolutum minus promte ingredi ſpiritum vini rectificatiſſimum, ac ſi deſtillatio cum ſpiritu vini facta fuerit. Tunc enim ſal volatile a particulis ſulphureis ſpiritus vini exaltatum & attenuatum amicum jam magis conjugium init cum ſpiritu vini rectificatiſſimo, ſine ullo coagulationis vel præcipitationis actu aut veſtigio.

Ex hoc experimento etiam id fluit conſectarium, errorem eſſe Chymicorum, ſpiritum vini rectificatiſſimum non poſſe in ſe recipere ſalia, ſive eundem nullum ingreſſum habere in corpora ſalina. Videmus hic omnino contrarium, ubi ingentem quantitatem ſalis volatilis, quod ſpiritu vitrioli affuſo in ſal ammoniacum abiit, in ſinum ſuum recepit, adeoque id tantum valet de ſalibus rudioribus, non vero de ſubtiliſatis, ſive portione ſubtiliori inflammabili admixta præparatis & nobilitatis.

Quando tres partes ſpiritus vini rectificatiſſimi affunduntur uni parti ſalis volatilis liquidi, tunc commodiſſimum fit menſtruum ad ſolvenda cujuſque generis olea eaque aromatica, ut ſic ex tempore ſecundum exemplar ſpiritus oleoſi *Sylvii* ſpiritus volatilis aromatiſatus vel oleo aromatico eſſentificatus, & ad multos uſus idoneus, confici queat.

Notatu dignum experimentum eſt, quod liquidum hoc ſal volatile ſive ſpiritus vini rectificatiſſimus valde ſaturatus ſale volatili cochleari argenteo affuſus, flammæque admotus candelæ, difficulter eam ſuſcipiat, ſed mox extinguatur. Quando vero rurſus admovetur immediate flammæ, iterum mixtura inflammatur, ſed mox flamma deſinit, quod aliquoties fit. Ratio in promtu eſt: renuit enim ſal volatile copioſum, cum ſpiritu vini rectificatiſſimo

tiſſimo copulatum, inflammari, ut potius inflammabilitatem ſpiritus minuat atque impediat. Sed quandocunque tres partes ſpiritus rectificatiſſimi aſſociatæ fuerint uni parti ſuperioris ſpiritus, tunc flamma continuatur, neque deſiſtit, donec omnia fere fuerint deflagrata, ſale volatili etiam igneo motu in auras dejecto; idque eam ob cauſam contingit, quia tres partes ſpiritus ſulphurei facile vincere reſiſtentiam poſſunt unius partis ſalis volatilis, minus inflammabilis.

Liquor cum ſalina ſubſtantia, quæ relinquitur à deſtillatione in cucurbita, quam caput mortuum vocare ſolent, plane mediam naturam induit, ita prorſus, ut ſapor inter ſal gemmæ vel commune & inter hoc ipſum ſal nullam reperire poſſit diſcrepantiam. Nullus jam ſapor alcalinus lixivioſus eſt, utut hujus dupla major portio ſale ammoniaco ad præparandum ſal volatile ſumatur.

Hoc ſal ſolutum in aqua communi & filtratum, ut à fuliginoſa terreſtri rudiori ſubſtantia liberetur, poſtea leni calore in tigillo inſpiſſatum, largitur ſal neutrum ſinris ſaporis, ſali communi æmulum, quod SYLVIUS digeſtivum vocavit, quia cruditatibus viſcidis, quæ prima in regione hærent & digeſtionis negotium turbant, abſtergendis aptiſſimum eſt. Et novi Medicos, qui unico hoc ſale intermittentes à vitio digeſtionis & ventriculi productas febres expugnare non ſine ſucceſſu ſciunt.

Productio hujus ſalis, quod exacte naturam medii & communis refert, nos docet, minimum unam partem ſalis acidi à ſale communi, quod ad confectionem ſalis ammoniaci uſurpatur, profecto ineſſe ſali ammoniaco, eamque quatuor fere partea ſalis alcalini, nempe in cineribus clavellatis contenti, ſaturare, inque medium ſal convertere poſſe, unde refutatur eorum error, qui ſtatuunt, non acidum ex ſale communi, ſed ipſum ſal commune vel marinum in ſubſtantia compoſitionem ſalis ammoniaci ingredi, quod ſi eſſet, non potuiſſet ſane ſal alcali in ſal neutrum degenerare.

OBSERVATIO XXVII.

Methodus ſalia volatilia oleoſa in forma ſicca præparandi.

PErvulgatæ cognitionis res eſt, quod ex omnibus partibus animantium, præſertim durioribus, nimirum oſſibus, ungulis, dentibus, igne fortiori adurente, præter phlegma, ſpiritum & oleum, ſal etiam volatile elici poſſit, non mediocri in copia, quod tamen multum olei adhuc in ſinu fovet, & inde etiam ſaporem & odorem ſuum mutuatur, uti videmus in ſale volatili cornu cervi, eboris, dentis apri, unicornu animalis, ungularum alcis, viperarum, ubi omnia harum partium ſalia volatilia in eo quidem conveniunt, quod ſint ſalinæ alcalinæ volatilis naturæ, differunt vero ratione ſaporis, odoris & quodammodo etiam coloris, quia has proprietates ab oleo harum partium ſpecifico & proprio quodam nanciſcuntur.

Quando igitur harum rerum copia ex animali regno & inſtrumentorum etiam, quæ ad deſtillationem hujus ſalis volatilis requiruntur, apparatu deſtituti, compendio atque etiam cum lucro per artem velimus producere hæc ſalia volatilia, v. g. ſal volatile cornu cervi, eboris, tartari, vel fuliginis, tunc aſſumendum eſt tantummodo ſal ammoniacum idque miſcendum cum debita portione ſalis alcali, poſt ad libram unam hujus maſſæ uncia una adjici debet olei, v. g. cornu cervi fœtidi, ſi velimus producere ſal volatile cornu cervi, vel ſi expetimus ſal volatile viperarum aut fuliginis, olei empyreumatici viperarum vel fuliginis uncia una, affundendo ſpiritum vini rectificatum ad menſuram circiter unam, & inchoanda eſt deſtillatio eodem modo, ut ſupra docuimus in præparatione ſalis volatilis ſicci, tunc aſcendit in alembicum ex eo eximendum ſal volatile, quod omnes proprietates, ſali volatili cornu cervi & reliquis ſimiles habet, imo longe pulchrius, albicantius, neque tam fœtidum, ut genuinum, eſt.

Proceſſus hac nititur ratione: datur tantummodo unum ſal volatile purum in univerſo animalium regno, quod non niſi ab ipſo oleo admixto ſuam ſpecificam accipit cum ſapore & odore virtutem. Hinc quia ex ſale ammoniaco ſal volatile puriſſimum, omni oleo privatum, haberi poteſt, id accipi debet, quod poſtea pro lubitu cum oleo quodam empyreumatico imbui & ſublimatione eſſentificari poteſt. Nam quandocunque ſal volatile cornu cervi genuinum affuſione ſpiritus rectificatiſſimi tractatur, & repetita affuſione oleoſa ejus pars extrahitur, & poſtea illud, quod relinquitur, cum cornu cervi uſto vel ſale tartari miſcetur, & denuo ſublimatur, ut omnis oleoſa portio ſeparetur, tunc videmus, ſal aſcendere, nullius fere odoris vel ſaporis, & quod cum ſale volatili ſalis ammoniaci per omnia convenit.

Sal volatile ſalis ammoniaci ſi habetur purum, ex tempore mixtum cum quovis oleo cephalico v. g. florum lavendulæ, meliſſæ, majoranæ, roriſmarini acquirit odorem gratiſſimum & virtutem etiam imbibit ab hoc oleo cephalicam & nervinam, adeoque exterius naribus oblatum, in morbis capitis, qui ex nervorum debilitate & atonia naſcuntur, in coryza etiam & catarrhis, naribus obſtructis, dolore capitis gravativo, oculorum etiam vitiis & viſus imbecillitate, item ad excitandum in epilepſia, ſyncope, affectibus ſoporoſis, efficaciam edit exoptatiſſimam.

Notandum hoc loco eſt, quod mixtio olei cum hoc ſale commodiſſime inſtituatur, ſi prius illud in aliquot partibus ſpiritus vini rectificatiſſimi fuerit ſolutum.

OBSERVATIO XXVIII.

Spiritus Bezoardicus volatilis ad exemplum Buſſii.

HIc ſpiritus nomen gerit ab inventore BUSSIO, Archiatro Dreſdenſi, & medicamentum eſt valde polychreſtum in Saxonia, neque laude ſua defraudandum. Nam potenter ſudorem pellit atque urinam movet, debito adhibito regimine, & antiſpaſmodica egregia virtute pollet, præſertim ſi cum liquore noſtro anodyno miſceatur. Præterea etiam gratia ſe commendat, cum faſtidioſo illo empyreumatico odore ſit deſtitutus.

Fundamentum præparationis in eo poſitum eſt, quod nempe ſpiritus urinoſi & oleoſi animantium volatiles, præſertim cornu cervi, eboris, cum rectificatiſſimo ſpiritu vini miſceantur & additis ſpeciebus balſamicis deſtillatio debito igne inſtituatur, ita prodit ſpiritus ſale volatili & oleo empyreumatico ac reſinoſis ſulphureis balſamicis particulis imbutus, non ingrati odoris & ſaporis.

Utut

Utut vero multæ & variæ hujus ſpiritus extent præparationes, tamen juxta ejus exemplum & fundamentum nos ſequentem in modum eum conficimus.

Accipimus ſpiritum eboris, oleo ſubtiliori & ſale volatili ſaturatum, circiter ad uncias duas, ſalis ammoniaci uncias quatuor, cinerum clavellatorum aqua prius ſolutorum uncias duodecim, ſuccini bene pulveriſati libram ſemis, olei de cedro vel juniperi veri unciam ſemis, ſpiritus vini rectificati menſuram unam cum dimidia. Hæc omnia exquiſite in cucurbita vitrea mixta deſtillationi per ignem arenæ ſunt committenda. Ita elicitur ſpiritus jam dictis viribus imbutus: ſal volatile primo aſcendit alembicum, poſtea ſucceſſive à ſpiritu ſolvitur.

Notandum hoc loco eſt, quod etiam balſamum Peruvianum vel etiam cortices citri vel aurantiorum recentes, item baccæ juniperi, vel aliæ ſpecies balſamicæ & aromaticæ loco priorum, ſi placet, in deſtillatione admiſceri poſſint.

Hic ſpiritus limpidus inſtar aquæ exſtillat, ſed quo diutius in vaſe admiſſo aëre ſervatur, eo magis flaveſcit, colorque intenditur, adeo ut ad rubedinem etiam inclinet. Si vero vitrum hoc ipſo repletur, & obturaculo tegitur, tunc perſiſtit ſpiritus claritas, neque mutationem coloris ſuſcipit, haud levi documento, ipſo in aëre eſſe cauſam hujus coloris mutati quærendam; & mea quidem ſententia videtur acidum illud aëris primordiale ſimpliciſſimum, de cujus exiſtentia & viribus egimus in *Diſſertatione de generatione ſalium*, concurrere, cujus in exaltando colore ſulphuris & olei mirifica vis eſt.

Hic ſpiritus valde eſt turgidus ſale volatili oleoſo, nam quo ſal volatile oleo magis eſt imbutum, intimeque cum eo ſubactum, eo etiam facilius & promtius cum ſpiritu vini rectificatiſſimo unitur. Starim vero ex hoc ſpiritu ſal illud præcipitari poteſt, modo ipſi aliquot guttulæ olei vitrioli admiſceantur, ita ſtatim coagulatur & in fundum dejicitur, ubi ſe lateribus vitri firmiter adjungit. Notatu dignum eſt, quod hic ſpiritus volatilis *Buſſii* virtute polleat fere incredibili, omne acidum, etiam fortiſſimum, invertendi & cicurandi, & quidem cum diverſis ſubſequentibus circumſtantiis & eventibus. Nam ſi ſpiritus nitri vel aqua fortis affundatur, pars nempe una ad ejus partes tres, citra ebullitionem ſingularem mox omnis aciditas perit, & nihil præceps fertur ad fundum; nitroſus oritur ſapor temperatus, & hæc mixtura cochleari argenteo immiſſa, ſi ſubdito candelæ igne evaporet, relinquitur ſal, nitri ſaporem exquiſite referens. Hæc mixtura ob nitrum volatile, quod continet, virtute medicamentoſa inſtruitur excellenti. Nam ubi ob nimium, efferatum ac præcalidum ſanguinis motum in acutis volatile medicamentum locum non habet, ibi hic ſpiritus cum ſpiritu nitri mixtus & temperatior redditus, placide movendo in expellendis ſcoriis morbificis opem fert deſideratiſſimam.

Si cum ſpiritu ſalis fortiter concentrato hic ſpiritus *Buſſii* mixturam ineat, ebullitio priori major oritur, ſed mox etiam omne acidum invertitur, & liquor ſalſus evadit, qui in vitiis ſtomachi, appetitu emortuo, ad cruditates viſcidas diſſolvendas non ſine fructu adhiberi poteſt. Quando cum oleo vitrioli etiam deſtillato fit commixtio noſtri ſpiritus, tunc ſtatim ſurgit efferveſcentia, mixtura fit turbida, & omne ſal volatile præceps deſcendit in fundum, ſapor mixturæ eſt ſine omni acido & odore grato imbuitur.

Quod vero ad mixtionem olei vitrioli concentrati concretio & præcipitatio ſalis volatilis fiat, non autem cum reliquis acidis, ratio hæc videtur:

Oleum Vitrioli, ceu fortiſſimum acidum, cum inflammabili ſpiritu vini ſubſtantia oleoſa ſe unit, hinc ſal volatile, quod continebat, præcipitatur. Quum vero reliqui ſpiritus acidi languidiores ſint, nec tam intimum in ſpiritum vini inflammabilem aditum & ingreſſum habeant, nulla ſequitur præcipitatio.

Ex his experimentis hoc poriſma ſequitur in praxi utiliſſimum, ſpiritum hunc, ſale volarili oleoſo turgidum, majori etiam copia ſine omni incommodo dari poſſe in iis morbis, præſertim chronicis, ubi forte & copioſum acidum in ventriculi & inteſtinorum ſinu hæret & moleſtias creat, quod maxime fit in affectu illo hypochondriaco.

OBSERVATIO XXIX.

De differente ſalium fixorum alcalinorum indole atque virtute.

NOn diſſimilem, ſed eandem ſalium, quæ per calcinationem vel incinerationem parantur, lixivioſorum eſſe indolem paremque ad uſus medicos æque ac mechanicos virtutem, hactenus firmiter à rerum chymicarum gnaris creditum fuit; & quidem in eo utique ratione virium conveniunt omnia, quod ad mixturam cujuſvis acidi fortiter confligant, efferveſcant, & demum facta ſufficiente ſaturatione in ſal ſalſum atque neutrum mutentur. At vero non eandem eſſe omnium texturam, craſin atque virtutem, ſed peculiarem & ſpecificam inter ea differentiam obſervari, iis, quæ ſequuntur, experimentis clarius atque illuſtrius oſtendere licet.

Primo enim nitrum fixum, ex nitro cum carbonibus præparatum, affuſo vitrioli oleo vehementer ebullit, & odorem inſtar aquæ fortis tetrum exhalat, quod tamen minime accidit, ſi experimentum cum ſale tartari vel cinerum clavellatorum ſale inſtituatur.

Secundo, ſi ſal tartari, vel ſal alcali, (quo nomine κατ' ἐξοχὴν veniunt cineres clavellati) in crucibulo funditur, eique fuſo pulvis carbonum ad dimidiam fere ſalis partem injicitur, tunc maſſa effuſa rubicundi eſt coloris, odoris fœtidi ſulphurei, cujus ſimilitudo parum abludit ab hepate ſulphuris, quod ex ſale tartari & ſulphure vulgari parari ſolet. Quod ſi vero nitrum fixum, vel ſal illud cauſticum, quod cum regulo antimonii & nitro paratur, funditur & pulvis carbonum ipſi in fuſione adjicitur, ne minimam inde coloris, odoris vel ſaporis ſuſcipit mutationem, ſed album & puriſſimum manet.

Tertio, ſi ſali tartari, quod ex duabus partibus nitri & una tartari per accenſionem, labore quaſi extemporaneo, parati ſolet, paulo acrior ſpiritus vitrioli admiſcetur, identidem cum ebullitione odor inſtar aquæ fortis exſurgit, quod minime accidit cum puro ſale tartari, vel cum ullo ſale lixivioſo, per incinerationem ex vegetabilibus parato.

Quarto, inter ſal tartari, quod ex tartaro crudo cum vel ſine admixtione nitri paratum fuit, & ſal lixivioſum, inſignem obſervamus differentiam in eo, quod, ſi illi oleum vitrioli ſenſim paulatimque affunditur, odor fœtidus, minus gratus exſurgat, & ejus ſuperficies ſubnigricante cuticula ve-

ſtig-

ſtiatur, una cum ſpuma ſublata, & liquor ſubnigricans fiat, quod plane non evenit cum cineribus clavellatis.

Quinto, ex ſale tartari & arena minime confici poteſt vitrum clarum, ſed ex eo, quod ex tartaro & nitro paratur, atque etiam ex cineribus clavellatis vitrum eleganter pellucidum conficitur.

Sexto, ſal ſumme cauſticum & alcalinum ex duabus partibus nitri & una parte reguli antimonii, ſi forti igne liquentur, parari poſſe, chymico ſtudio addictis obſcurum amplius eſſe non poteſt. Hoc affuſione aquæ communis & ſolutione à corpuſculis heterogeneis liberatum & exſiccatum, quando miſcetur cum vini ſpiritu rectificatiſſimo, colorem intenſe rubicundum digeſtionis beneficio ipſi conciliat. Si vero ſali alcali cauſtico, ex duabus partibus nitri & una tartari parato, & ſolutione cum aqua depurato, idem ſpiritus ſuperfunditur, nihil ſalis in ipſum tranſit, neque ulla tinctura aut color rubicundus conſpicitur. Et licet ex ſale tartari, quod ex ſolo tartaro paratum eſt, per affuſionem ſpiritus vini rectificatiſſimi præſtantiſſimæ virtutis & aurei coloris tinctura parari poſſit, minime tamen id evenit, ſi cum cineribus clavellatis vel etiam cum ſale tartari, ex nitro & tartaro præparato, experimentum inſtituatur.

Septimo, plurimi ex fontibus medicatis ſive frigidis, qui acidulæ vulgo vocantur, ſive calidis, qui thermæ appellantur, facta leni evaporatione, in fundo ſal lixivioſum, quod exquiſite cum aliis ſalibus convenit, relinquunt; in eo tamen a nobis quoque obſervata eſt differentia, quod hæc ſalia lixivioſa fontium fuſa adjectione pulveris carbonum in hepar ſulphuris convertantur, quod non fieri cum ſale cauſtico reguli antimonii, nitro fixo, vel ſale alcali, ex nitro & tartaro parato, animadvertimus.

Quæ experimenta plenius uberiuſque oſtendunt, ſal tartari vulgare à ſale alcali, quod nitrum ingreditur, multum diſſidere, dum illud affuſione olei vitrioli odorem fœtidum naribus exhibet, in vitrificatione minus tranſparens vitrum largitur, & in rectificatiſſimum ſpiritum vini affuſum ex parte tranſit & tincturam conſtituit, id quod neque cum nitro fixo, neque cum ſale tartari, ex tartaro & nitro parato, accidit; quum ex adverſa parte ea alcalia, quæ nitrum ingreditur, confuſione cum oleo vitrioli fœdum aquæ fortis odorem exhalent.

Hinc ſatis recte infertur, in extreme fixis ſalibus & corporibus adhuc deliteſcere poſſe partes volatiles, ſulphureas & oleoſas, quæ etiam vehementiſſimo igne ab illorum contextu ſeparari nequeunt, poſtea tamen per immutationem texturæ ab aliis rebus admixtis ſui juris fiunt inque conſpectum veniunt.

OBSERVATIO XXX.

Qua acidorum valde diſſidens natura & virtus demonſtratur.

IN eo quidem omnis generis acida inter ſe conveniunt, quod cum alcali, ſive lixivioſo, ſive terreo, poſt fortiorem conflictum in ſal temperatum mediæ naturæ convertantur: atque omnia etiam alcalina id habent commune, ut quodvis acidum imbibant, & quandam ipſi inducant temperaturam; ſed tamen ex ſingulorum inter ſe invicem commixtione non eadem, ſed diverſa ſæpe prodeunt phænomena, quæ ſatis abundeque declarant, præter virtutem communem, qua acidum in alcali agit, peculiarem adhuc texturam, indolem atque virtutem in hoc vel illo deliteſcere, quod ſequentibus, non quidem adeo notis, experimentis confirmabimus.

Primo ſpiritus vitrioli neque cum ſale communi, neque cum ſale ſic dicto Ebſonienſi efferveſcit; oleum vero vitrioli hiſce ſalibus admixtum vehementem concitat efferveſcentiam, unde manifeſtatur, ingentem differentiam ratione operationis chymicæ inter acidum ejuſdem generis concentratum & dilutum intercedere.

Secundo, oleum vitrioli affuſum ſali communi, circumſpecte facta deſtillatione & adminiſtratione ignis, ſpiritum ſalis, penetrantis & gratiſſimi odoris, elargitur: ſi vero ſpiritus vini rectificatiſſimus, aliquoties ab oleo vitrioli abſtrahitur, & hoc decenti facta evaporatione, ad eundem, ut antea, concentrationis gradum reducitur, & poſtea id ipſum ſali communi admiſcetur, primo neque ebullit, ut antea, neque vaporem edit copioſum, nec ſpiritum gratum deſtillatione fundit; ſed prodit flagma acidum, valde fœtidum, quaſi oleum empyreumaticum fuerit admixtum, quod experimentum altiori utique dignum eſt indagine & inquirere jubet, unde fortis ille & teter odor, empyreuma redolens, productus fuerit? Non aliam certe hic invenire licet rationem, quam quod ad rectificatiſſimum vini ſpiritum hæc ipſa mutatio referenda ſit. Cum vero ſpiritus vini rectificatiſſimus nil niſi ſit oleum ſubtiliſſimum, in phlegmate ſolutum & intime cum eo mixtum, & acidum concentratum præ aliis hac gaudeat prærogativa, ut cum oleo ſe conjungat, idque à phlegmate ſuo ſeparet; in promptu jam erit judicare, ab oleo ſpiritus vini, in liquore acido vitrioli contento, produci hoc empyreuma, quatenus nempe per mixturam ſalis communis, interveniente calore, quaſi comburitur ejuſque textura immutatur.

Tertio, quando calx viva confunditur cum ſpiritu ſalis, facta invicem ad ſaturationem uſque combinatione, liquor inſtar olei craſſus, tenax, flavus emergit, cui ſi oleum vitrioli, aqua pauliſper dilutum, affunditur, protinus mixtura coagulatur & odor ſpiritus ſalis penetrans nares ferit: ſi vero eidem ſolutioni calcis vivæ, cum ſpiritu ſalis factæ, loco ſpiritus vitrioli fortis ſpiritus nitri admiſcetur, nec ullum coagulum, nec præcipitatio aut ſpiritus ſalis vapor obſervatur. Hinc patet quanta ſit inter ſpiritum vitrioli & nitri differentia.

Quarto, ſi limatura martis ſolvitur in ſpiritu ſalis, & ſolutio inſpiſſatur, vitriolum flaveſcens, valde adſtringentis ſaporis, ægre ſiccandum producitur: ſi vero ſpiritus vitrioli in phiola limaturæ martis affunditur, vapor exſurgit ſulphureus, qui flammæ admotus ardet, & ſolutio in vitriolum virideſcentis coloris, durum & ſtabile inſpiſſatur, quod in aëre non, ut ſuperius, diffluit. Tentata vero cum ſpiritu nitri vel aqua forti ſolutione, protinus quidem intenſa oritur cum tetro rubicundo vapore efferveſcentia, ſolutio tamen manet ſpiſſa, flava, ſaporis auſteri, nec ullo modo ſal ſiccum obtineri poterit.

Quinto, ſpiritus ſalis ſi miſcetur cum corporibus alcalinis, veluti ovorum teſtis, conchis præparatis, cancrorum lapidibus, calce viva, & ejus ſubtiliori parte, quam magneſiam hodie vocant, ſolutio fit cum ebullitione flava, valde amari & ſalſi ſubadſtringentis ſaporis. Si vero hæc jam dicta ſeorſim etiam miſcentur cum ſpiritu vitrioli ad

ſaturationis uſque punctum, nec amarities, nec ingratus ſalſus vel calcarius ſapor percipitur, & nulla fere ſalſedo linguam afficit, amboque in mixtum ſubadſtringentis & paulisper ſalſi ſaporis degenerare videntur.

Sexto, ſpiritum ſalis ſolutionem argenti præcipitare atque in fundum inſtar pulveris albi lunam detrudere, notiſſimum eſt; qui pulvis edulcoratus & igni commiſſus ob volatilitatem aufugit non modo in auras, ſed tigilla etiam penetrat. Si vero loco ſpiritus ſalis ad præcipitationem ſpiritus vitrioli adhibetur, in fundum etiam decidit pulvis candidus, ſed ſubtilior; hic vero ſubtilitatis volatilis expers haud difficulter in argentum reducitur.

Nec vero ſolum ſpecifica & plane peculiaris virtus in acidis liquoribus diverſi generis occultatur, ſed in terreis alcalinis ea ipſa quoque deprehenditur. Ita notabilem obſervationem exhibet ſolutio corporum terreſtrium, ut lapidum cancrorum, teſtarum ovi, concharum, oſſia ſepiæ, cum ſpiritu ſalis celebrata, tunc enim conſpicimus unum præ altero lubentius ſolvi. Os ſepiæ facilius ſolutionem admittit, quam concharum pulvis, ſequuntur ovorum teſtæ, & denique cancrorum lapides. Atque etiam differentia ſaporis in iis obſervatur; nam minus amaricans eſt ſolutio concharum, quam ſolutio oculorum cancri: valde autem amaricant teſtæ ovorum ſolutæ, & omnium amariſſima eſt oſſis ſepiæ ſolutio.

Poſtremo alcalina terrea non unius ejuſdemque indolis ac virtotis eſſe, vel ex eo clariſſime cognoſcitur, dum ovorum teſtæ, aperto igne combuſtæ, odorem fœtidiſſimum & ſalis volatilis valde copioſum emittunt, qualem etiam os ſepiæ de ſe ſpargit eodem modo tractatum, præterquam quod fœtor paulo mitior ſit, & ſalia volatilis odor oleoſo empyreumatico prædominetur. Lapides vero cancrorum, conchæ & oſtreæ, aperto igni immiſſæ, leniſſimum, vel plane exiguum, ſine ullo olei empyreumatici veſtigio, vaporem volatilem emittunt. Eſt quoque in horum cineribus quædam differentia: nam os ſepiæ combuſtum eſt inſtar carbonis ſpongioſi, ſaporis ſubſalſi alcalini, & vehementer ebullit cum acido vitrioli, ſimilemque odorem fœtidum, qualis in præparatione lactis ſulphuris obſervatur, naribus exhibet: ovorum vero teſtæ, forti igne calcinatæ, ſaporis ſunt expertes & efferveſcunt quidem cum acido, ſed ſine tetro ſulphuris odore. Lapides autem cancrorum, fortiori igni commiſſi, cineres præbent albos ſubtiliores & calciformes, oſtreæ vero & corallia in calcem convertuntur, quæ viva adhuc acrior videtur.

Ex adductis experimentis non parum fructus & utilitatis in ipſam medicam praxin redundare poſſe exiſtimo, cum clare exinde diſcere poſſimus, quod quædam ex alcalinis corpori humano ſint ſalubriora, alia vero minus talia. Ego quidem exiſtimaverim, alcalina ex animantium claſſe petita, quæ in terra vivunt, præferenda eſſe iis, quæ in mari degunt & ibi reperiuntur, vel ſub terra latitant, & quidem ob hanc rationem, quoniam illa ſuot texturæ ſubtilioris, minus adſtringentis, & propter ſal & oleum copioſum ad diureſin & diaphoreſin excitandam longe promtiora ſunt marinis, quæ calcariam crudiorem terram obtinent, ut ſunt corallia, conchæ, oſtreæ, quæ licet cum acidis ebulliant, tamen interveniente muco in coagulum fatiſcunt. Quapropter ego ſemper in praxi uſum concharum & oſſis ſepiæ commendavi aliiſque abſorbentibus præpoſui. Proximum locum tenent lapides cancrorum, hiſce propter teneriorem texturam præferendi. Quod vero ſaporis valde amaricantis ſint ſolutiones alcalinorum cum ſpiritu ſalis celebratæ, minime vero illæ, quæ cum ſpiritu vitrioli fiunt, ratio hæc ſubeſſe videtur, quod acidum ſpiritus ſalis longe ſubtilius & magis ſulphureum ſit præ acido vitrioli, hinc etiam ſolutiones teſtarum ovi & oſſis ſepiæ multo amaricantiores ſunt ſolutionibus concharum & coralliorum, utpote cum illa, ut ſupra oſtendimus, multum olei tenuioris in mixtionem ſuam admittant.

Ex quibus demum clare conficitur, amaritiem à ſulphure valde ſubtili, cum partibus terreis & acidis mixto, tanquam ſuis parentibus pronaſci.

De ſolutionibus vero terreorum v. g. concharum, matris perlarum aut lapidum cancrorum, quæ cum ſpiritu vitrioli inſtituuntur, & omnis ſaporis ingrati, amaricantis, expertes ſunt, notari velim, quod illæ non tam ſtimulante & aperiente, quam potius roborante & leniter adſtringente virtute gaudeant, atque in æſtu temperando in hecticis, in malignis quoque febribus, ubi diſſolutio ſanguinis putredinoſa metuenda, ubi alvus nimis mollis cohibenda & ſanguinis quoque ad partes impetus & congeſtio refrenanda eſt, plane eximiam exerant efficaciam.

OBSERVATIO XXXI.

Tinctura ſulphuris volatilis, ſive ſpiritus ſalis ammoniaci ſulphureus, aurei coloris.

ANtiquis jam nota fuit ſpiritus ſulphuris volatilis præparatio, quæ in BEGUINI *Tyrocinio Chymica* ita deſcribitur: Recipe ſulphuris trit libram unam, calcis vivæ libram ſemis, ſalis mercurialis uncias quatuor, miſce & per retortam deſtilla, ad vulnera utiliſſima. Addit HARTMANNUS, quod ſal mercuriale nihil aliud ſit, quam ſal ammoniacum, quod inſtar mercurii ſublimatur. Nos hanc tincturam ita parare conſuevimus: ſumuntur tres partes calcis vivæ, duæ partes ſalis ammoniaci atque una pars ſulphuris vivi. His invicem mixtis repleatur dimidia pars retortæ vitreæ, & igne arenæ paulo fortiori adminiſtrato inſtituatur deſtillatio; ita prodit ſpiritus, ſumme volatilis, aurei coloris, urinoſus, ſed propter admixtum ſulphur fœtidiſſimus, in vitro circumſpecte cuſtodiendus, quoniam aëre admiſſo fumum ſpargit, & facile in auras abripitur.

Varius & multiplex ejus uſus eſt, ſiquidem egregia cum eo inſtitui poſſunt experimenta, quorum potiora hic enarrabimus.

1. Confici cum eo poteſt atramentum, ut vocant, ſympatheticum hoc modo: recenti calamo, ſolutione clara ſacchari ſaturni imbuto, pinguntur literæ in charta, quæ ſimul ac ſiccatæ fuerint, ex toto evaneſcunt: deinde pagella intra ſcapum chartarum, quo viginti quatuor folia continentur, repoſita & ſpiritu fumante admoto, brevi tempore literæ in conſpectum redeunt nigræ & ſplendentes.

2. Quando ſpiritus vitrioli vel aliud quoddam acidum cum hoc ſpiritu commiſcetur, poſt efferveſcentiam mixtura primo viridi, deinde albo colore tingitur, & poſtea ad fundum ipſum ſecedit ſulphur, quod ob luteum colorem lac ſulphuris vocari ſolet.

3. Hic

3. Hic ſpiritus promte jungitur cum ſpiritu vini rectificatiſſimo, hinc ſi partes tres uni parti admiſcentur, emergit inde medicina interne & externe ſumme efficax. Nam ſi ullum aliud ſudorem fortiter provocat, certe hic ſpiritus eſt, ad 30. vel 40. guttas exhibitus; unde ubi proliciendus ſudor eſt, ibi commodiſſime hac medicina uti licet. Deinde etiam liquor antipodagricus, qui inſtar incantamenti dolores mitigat, concinnari poteſt, ſi quid camphoræ admiſceatur, & laborantes pedum partes eo crebrius ioungantur. Uule etiam eſt admiſcere opium, crocum & caſtoreum.

4. Quando mercurius vivus injicitur huic ſpiritui ſulphureo, facta leni agiatione, protinus color mutatur in viridem, poſtea in nigricantem, & continuata ſuccuſſione ipſe mercurius vivus in pulverem gryſeum ſolvitur, & perit ſucceſſive iogratus ille ſulphureus odor. Pulvis quoque primo gryſeus, leni accedeote calore, in pulverem rubicundiſſimum poſt aliquot dies convertitur, adeo, ut hac ratione cinnabaris via humida parari poſſit.

5. Obſervavimus etiam, ſi hic ſpiritus io vitro concluſus diutius ſervetur, eum deponere ad fundum verum ſulphur vulgare, flavum colorem cum fœtore perire, eumque limpidum evadere.

Ratio horum phænomenorum ita elicienda eſt: ſpiritus ſalis ammoniaci urinoſus, cum calce viva acrior redditus, ſulphur commune aggreditur, idque diſſolvit & ſecum in altum elevando efficit, ut deſtilletur; adeoque hic ſpiritus nil aliud eſt, quam ſolutio ſulphuris vulgaris in ſpiritu fortiſſimo ſalis ammoniaci. Hinc uti lixivium ſulphuris, cum calce viva & ſale tartari paratum, acido affuſo efferveſcit, & cum tetro vapore in fundum demittit ſulphur ſub niveo colore; pari modo id evenit cum noſtro ſpiritu.

Ratio vero atramenti ſympathetici hæc eſt: vapor, qui exit è ſpiritu, eſt plane ſulphureus, particulis nempe minimis ſubſtantiæ ſulphureæ mineralis refertus. Sicut vero ſolutio ſaturni, cum ſolutione mercurii mixta, atrum colorem exhibet, ita etiam id accidit hiſce literis, ubi cum partibus ſaturni ſeſe intime ſulphur unit. Et quia etiam argentum vivum promte in unionem recipit ſulphur, hinc mercurius, noſtro ſpiritui injectus, in gryſeum nigrum pulverem mutatur.

Taodem vero hic ſpiritus ſe promte conſociat cum ſpiritu vini rectificatiſſimo, quoniam eandem amicam conjunctionem admittit ſpiritus uriooſus cum calce viva paratus, multo magis vero id præſtat ſulpbure ſaturatus, quia ſpecificum ſulphuris menſtruum eſt ipſe ſpiritus vini inflammabilis; nam ſulphur à ſulphureis menſtruis diſſolvi, regula Chymicorum eſt.

Cæterum docemur hoc experimento, ſpiritum valde ingratum ſuum ſœtorem mutuare à ſulphure, alcali volatili exaltato; utpote alcalia, tam volatilia, quam fixa, cum ſulphure combinata, ſummum fœtorem producunt, uti clare videmus in hepate ſulpburis, vel in pulvere pyrio combuſto, ubi nitrum per combuſtionem in alcali vertitur.

OBSERVATIO XXXII.

Examen aquarum mineralium.

Quam mirifica vis & incomparabilis efficacia ad perſanandas graves eaſque longas paſſiones aquis inſit mineralibus, tam frigidis, quæ acidulæ, quam calidis, quæ thermæ vocantur, res in propatulo atque extra omoem dubitationem poſita eſt, quippe quam infinitis experimentis longiori uſu & experientia ſatis ſuperque confirmatam habemus. Unde vero minerales aquæ ſuam in medeodo trahant efficaciam, non omnibus æque notum eſt, & ſane perpauci ſunt, qui harum aquarum elementa & ingredientia, quibus tanta agendi potentia ineſt, chymico examine eruere ſciunt.

Non datur vero melior modus indagandi aquarum medicarum elementa, quam ſi liquidum leni calore vel io aëre aperto in vaſe ſtanneo, ſuper candentes prunas, vel rectius adhuc in cucurbita vitrea evaporet, probe cuſtodito liquore, per alembicum prodeunte, ut ratio proportionis ſolidi ad liquidum habeatur. Si itaque evaporatio ad ſiccitatem facta fuit, & hæc ipſa ſiccata, quæ relinquuntur in cucurbita, lance examinantur, habemus utique verum pondus ingredientium, quæ fixioris naturæ ſunt, quæ utique examinare, etſi diverſæ ſunt indolis, oportet.

Primo itaque ſolutio debet fieri cum aqua pura deſtillata, qualis ſemper ad accuratius rerum chymice præparatarum examen requiritur, utpote plures aquæ fontanæ multum habent terreſtris & ſalini elemeoti: hac ipſa ſolvitur ſal & relinquitur terra, minus in aqua ſolubilis. Hoc ſal num ſit alcalinum, facile judicare licet ex mixtione ejus cum acido, ita enim in ſal tertium tranſit, vel cum ſale ammoniaco, quo odor urinoſus volatilis ſe manifeſtat, quod etiam exinde liquet, quando ſolutio mercurii ſublimati, facta cum aqua, hujus adjectioοe, flavum pulverem ad ima demittit: vel etiam, ſi viridis color ſyrupo violarum à ſale hoc admixto fuerit inductus.

Paulo vero difficilioris cognitionis res eſt, ubi ſalia ab evaporatione relicta oon ſunt unius ejuſdemque, ſed diverſi generis, ſi v. g. ſalia alcalia cum ſalibus neutris, ut eſt ſal commune, vel ſal calcarium, quale eſt aphronitrum, vel ſal ſulphureum, quod ad naturam arcani duplicati vel tartari vitriolati accedit, invicem mixta & confuſa fuerint. Hinc merito quæritur, quomodo hæc à ſe invicem ſeparari debeant? Id vero agendum eſt ſequenti modo; affunditur remanentiæ aqua communis, & facta agitatione leviori effunditur, ita remanet pulvis ſalinus, minus diſſolubilis, qualis eſſe ſolet omne ſal medium, nam celerimus in aquam tranſitus eſt ſalis alcalini. Vel adhuc alia ratione ſeparanda eſt portio ſalis medii à ſale alcalino, videlicet per cryſtalliſationem, qua debito modo inſtituta, primo deſcendit in forma cryſtallorum ſal cujuſcunque medii generis, ad ſolidam figuram recipiendam aptiſſimum, remanente lixivioſo liquore, qui ſupernatat, & ægerrime folidam formam recipit.

Alia vero jam incidit quæſtio, quomodo ejuſmodi ſalis, quod mediæ naturæ eſt, genuina & propria indoles explorari poſſit? Scire igitur oportet, ex ſinu terræ cum aquæ vehiculo nulla alia prodire ſalia, quam vel ſal commune, vel ſal quoddam neutrum, vitriolicæ & ſulphureæ indolis, mixtum nempe ex acido ſulphuris vel vitrioli & ſale quodam, ſive terra alcalini generis; illud, ſal oimirum commune, partim ex ſapore & cubica figura, quam cryſtalliſatio ipſi fœnerat, partim etiam ex fumo copioſo albo, penetrantiſſimi odoris, qui ad mixturam olei vitrioli ex eo elicitur, optime dignoſci poteſt. Alterum ſal, quod ab acido ſulphureo univerſali ſubterraneo ſuam originem ducit, hac ratione cognoſcitur, ſi nempe ejus par-

partes duæ cum una parte ſalis tartari & parte una pulveris carbonum miſcentur, atque invicem in crucibulo, igne ſuſorio adhibito, colliquantur, tunc maſſa prodit coloris rubicundi, ſaporis alcalini ſulphurei, hepati ſulphuris ſimilitudine proxima, ex qua, affuſo ſpiritu vini rectificatiſſimo, vera tinctura ſulphuris flava, argentum colore obfuſco tingens, extrahitur.

Atque ex hujus maſſæ ſolutione cum aqua per acidum liquorem præcipitatur verum lac ſulphuris, manifeſto indicio, ſulphur minerale, quod ex principio phlogiſto & acido univerſali compoſitum eſt, hac encheireſi reſuſcitari. Idque verum eſſe deprehendi non modo in ſalibus omnibus, per artem paratis, quorum mixtionem acidum vitrioli vel ſulphuris ingreditur, ſed etiam ex omnibus ſalibus mediis, ſale communi excepto, quæ in acidulis & thermis reperiuntur, beneficio hujus encheireſeos maſſam ſulphureo-alcalinam produxi, ea tamen interveniente differentia, quod, ſi ſal medium illud ex ſale alcalino & ſulphuris acido compoſitum fuerit, facilior fiat fuſio in igne, longe vero difficilior, ſi cum terreo vel gypſeo calcario elemento hoc acidum junctum fuerit, quale ſal in ſic dicto aphronitro ſaxis adhæreſcente offenditur.

Præter ſalia media & alcalina, plurimis acidulis etiam ineſt ſal vitriolicum, raro naturæ fixioris, plerumque ſubtilis & volatilis. Id ipſum in omnibus aquis vel liquidis non tam ex ſapore, quam potius ex purpureo obſcuro & nigricante colore cognoſcitur, quem, gallarum vel corticum granatorum tenui pulvere injecto, vel ſolutione florum balauſtiorum addita, oculis exhibet. Volatilitas vero ſpiritus hujus vitrioli ſive potius acidi hujus mineralis, quod particulis martialibus ſive ochreis junctum, ſubtile vitrioli ſal conſtituit, quam maxime ex eo apparet, quod aquæ minerales, quæ ad mixturam pulveris gallarum nigreſcunt, & potæ fæces reddunt nigras, ſi paulo diutius aëri aperto in loco calido exponuntur, protinus & vitriolicum ſaporem & tingendi facultatem amittant: quod longe adhuc citius ſub levi ſaltim coctione & ebullitione contingit.

Reſtat adhuc aliquid examinandum in aquis mineralibus, videlicet earum elementum valde ſubtile ſpirituoſum, quod aëreo-æthereæ naturæ & elaſticæ indolis eſſe videtur. Hujus præſentia & copia ſeſe maxime non modo per vaporem, qui nares ferit, ſed & per potum, qui quadam quaſi eructationis ſpecie caput ſumma tenuitate replet, manifeſtat. Huic principio etiam id adſcribendum eſt phænomenon, quod aquæ minerales, præſertim acidulæ, ex uno vaſe in aliud transfuſæ, copioſiſſimas excitent bullulas, quæ copioſius parietibus vitri inhæreſcunt.

Major vero adhuc copia ejuſmodi bullularum majorique cum impetu & celeritate ex harum aquarum interſtitiis egreditur, & ad earum ſuperficiem emergit, quando æquali proportione cum vino Rhenano vel Moſellano, aut alio, quod ſubtilius acidum fovet, permiſcentur & pauxillum ſacchari adjicitur. Ita enim & jucundum oculis ſpectaculum & delicioſus ſapor ipſis conciliatur: nam tanta copia exeunt vapores, ut fumi quaſi ſpeciem referant. Hæc efferveſcentia, ſub qua maxime hæ bullulæ excitantur in motum, à conflictu ſalis alcalini, in mineralibus aquis prævalentis, cum ſubtili vinorum acido dependet.

Hoc ſpirituoſum quoque principium, aquis inſidens, cauſa eſt, quare vaſa vel vitra firmiter occluſa, ſub calore, magna cum vehementia diffringantur, certo indicio ingentis virtutis expanſivæ, qua ſubtiliſſima hæc materia pollet.

Præterea hujus ſpirituoſi elementi, quod minerales fontes nobilitat, exiſtentia quam commode in vacuo, beneficio pneumaticæ antliæ explorari poteſt, in quo tanta bullularum ad ſuperficiem vaſis exſurgit quantitas, ut quaſi liquor vehementi fervore & ebullitione agitari videatur.

In quibus itaque fontibus examine inſtituto ejuſmodi phænomena & effectus non reperiuntur, illi etiam longe inferioris virtutis judicari debent: nam profecto mineralis ille ſubtiliſſimus ſpiritus ingentem ipſis aquis & aquarum ingredientibus addit virtutem, ut non modo citius corporis intimos receſſus & emunctoria ſubeant & penetrent, ſed & majus robur & movendi potentiam partibus ſolidis & fibris motricibus impertiant, ut promtior per tubuloſam corporis noſtri compagem aquarum fiat tranſitus, quo obſtructiones & infarctus vaſorum non modo expediuntur, ſed partium quoque inutilium ſecretiones & excretiones egregie adjuvantur.

Quemadmodum vero nulla aqua fontana eſt, quæ non poſt evaporationem quippiam terreæ & minus ſolubilis exhibeat materiæ; ita etiam & in acidulis & in thermis atque in aliis fontibus, qui ſalubritatis celebritatem habent, id ipſum reperitur. Cujus vero illud ſit naturæ & virtutis, etiam exquiri oportet. Variæ enim terrarum, per quas aquæ feruntur, ſunt ſpecies, quarum pars facile in aquas tranſit, propter inteſtinum earum motum.

Sunt vero potiſſimum, quæ poros aquæ ſubeunt, terræ calcariæ, ochreæ & argillaceæ, vel etiam lapidoſæ. Calcariæ proſapiæ materia partim ex efferveſcentia cum acido; partim etiam ex uſtione, qua ſummam acquirit acredinem, innoteſcit. Si ingens hujus calcariæ terræ copia aquas incolit, præſertim calidas, mox ſub aëre frigidiuſculo ſecedit & ſeſe apponit vaſis & canalibus, quibus aqua continetur, & lapidoſa cruſta brevi quidem tempore injecta obducit; quemadmodum id in Carolinis luculentiſſime apparet, quæ tanta alcalinæ & calcariæ terræ copia ſcatent, ut ingentis magnitudinis lapides vaſis & tubulis, quibus continentur, ſeſe apponant. Si ſedimentum ſive præcipitatum, quod poſt evaporationem & cryſtalliſationem ſalium in filtro manet, flavi eſt coloris, qui ſub calcinatione in rubrum vertitur, indicium eſt materiæ martialis ſive ferreæ, quæ nunquam non virtute ſubadſtringente & roborante eximias in corpore humano exerit operationes.

Non vero ochrea hæc ſubſtantia, licet à marte ſuum petat colorem, ab acido ſolvitur, quia lutoſæ & argillaceæ eſt naturæ. Ejuſmodi terra bolari & martiali multæ aquæ, ſine ullo alio ingrediente ſalino & ſpirituoſo, refertæ ſunt, & inde quoque non mediocrem vim medicam in perſanandis longioribus morbis, interne & externe ad balnea uſurpatæ, mutuantur. Ad quam claſſem recte fontem Freyenwaldenſem in Marchia, Bibranum in Thuringia, & Lauchſtadienſem in Miſnia referre licet, quorum virtus roborans, exſiccans & diaphoretica, quæ maxime in balneo apparet, non ſatis celebrari poteſt.

Si vero in ejuſmodi fontibus quippiam lapidoſi contineatur, id ſeſe optime per elutriationem factam cum ſufficienti aquæ affuſione, qua omne terreum ſubtile ſolvitur, manifeſtat; hoc enim ob gravitatem in fundo reſidet, nec facile è loco ſuo dimovetur.

Præ-

Præter thermas & acidulas, in quibus utriſque ſemper alcali prædominium habere prima noſtra aſſertio fuit, dantur etiam fontes medicati, qui nec cum acido, nec alcali ebulliunt, nec ſyrupum violarum tingunt, ſed ſal mediæ naturæ tantummodo cuſtodiunt, quod per evaporationem optime haberi poteſt. Hujus generis maxime ſunt fontes aliquot abhinc annis primum à nobis detecti in Bohemia in pago Zedliz, duobus milliaribus ab urbe Tœpliz ſito, quæ aquæ ſunt amariſſimæ, laxantes, & inſignem ſalis medii, quod ad aphronitri vel ſalis Ebshamenſis artificialis indolem ac virtutem accedit, copiam cuſtodiunt.

OBSERVATIONUM PHYSICO-CHYMICARUM

LIBER TERTIUS.

OBSERVATIO PRIMA.

Experimenta curioſa de Auripigmenti natura & viribus.

NOTARI meretur, quod auripigmentum antiquioribus Medicis & Phyſicis jam notum, & paſſim pro veneno habitum fuerit, imo hodienum pro arſenico vendi-tur, quum tamen nullius virulentiæ particeps ſit. Caret enim ſapore, caret etiam erodente ſeptica facultate, ſi cuti admovetur, niſi calx viva adjiciatur; neque etiam purgante & emetica facultate, intus exhibitum, corpori infeſtum eſt, multo minus venenatam interficiendi vim habet, nam tutiſſime ad magnam quantitatem canibus ſine omni noxa offerri poteſt. Quod ſi vero igneim experiatur, tunc nulli dubitamus, quin ſepticam & venenatam induat naturam; quemadmodum etiam id conſpicimus cum antimonio fieri, quod crudum & ſibi relictum potius medicina, quam venenum eſt; ſimul ac vero ad ignem liqueſcit, protinus vehementem emeticam vim edit. Liquatum vero in concluſo vaſe auripigmentum rubeſcit inſtar granati, & ſubſtantiam cinnabarini coloris exhibet, atque hoc dicimus eſſe ſandaracam, ſive arſenicum rubrum, aut realgar Veterum, quod inter erodentia retulerunt.

Hæc rubra cinnabarina realgaris maſſa, ad ſcrupulos duos cani ad devorandum cum pane à nobis oblata, nihil incommodi ipſi attulit, ſalvo eo ac vegeto permanente: flores vero crocei coloris, qui vehementiori igne ad collum cucurbitulæ ſublati fuerunt, ad unum ſcrupulum dati, enormes vomitiones excitarunt quidem, nihilo minus vitæ ipſius nullam vim intulerunt.

Ex quibus experimentis diſcimus, latitare utique in auripigmento volatile quiddam, ad arſenici indolem accedens virus, quod ſeparatum acriori igne relinquit maſſam terreo ſulphuream, rubicundam, innocentis plane facultatis.

Pertinet huc etiam experimentum cum auripigmento & oleo vitrioli inſtitutum, cujus in ſuperiori obſervatione, quæ agit de oleo vitrioli ejuſque effectibus, quos producit, ſi variis ſalibus & mineralibus admiſcetur, mentionem fecimus.

Porro auripigmentum cum ſale communi mixtum & crucibulo candenti inditum, totum abit in flammam luculentiſſimam copioſam, relicto ſale. Quod ſi vero unciæ tres ſalis communis cum æquali portione auripigmenti, in pulverem triti, miſceantur, & in retorta vitrea vehementiſſimo & ſuppreſſorio quoque igni ſubjiciantur, prodit 1. phlegma acidulum, 2. flores flavi inſtar croci in retortæ collo, 3. facto igne acriori, rubicundi attolluntur, qui in maſſam, inſtar rubini ſplendentem, coeunt, & ubi vehementia ignis fuerunt fuſi, inſtar vernicis pellucidi, flavi, lateribus vitri adhærent. Remanet caput mortuum ſalis communis, cum particulis fixioribus & terreſtribus auripigmenti mixtum, unde ejus pars flava apparet, altera alba & cinericea.

Arguit hoc experimentum falſam huc uſque receptam Chymicorum ferme omnium, quorum quaſi claſſem ducunt MATTHIOLUS, AGRICOLA, SCHROEDERUS, ſententiam, arſenicum album præparari ex auripigmento & ſale communi, invicem ſublimatis, cum tamen Veteribus arſenicum noſtrum album, quod nunc factitium eſt, & ex floribus cobalti fuſis paratur, fuerit incognitum. Arſenicum vero rubrum Veterum nil eſt aliud, quam auripigmentum, clauſo igne fuſum in maſſam rubicundam, cinnabarini coloris. Sunt vero nonnulli, qui etiam nativi arſenici rubri cognitionem Veteribus tribuunt, ſiquidem quandoque ipſis auripigmenti fruſtis ſubſtantia quædam rubinea, quæ accenſa ſulphur olet, admixta deprehenditur.

Circa auripigmentum illud præterea notandum eſt, quod hoc ipſum æquali portione cum ſale ammoniaco mixtum, inque cucurbita vitrea fortiori igne ſublimatum, triplicis generis flores præbeat elegantiſſime rubicundos, neque minus in ſpeciem croci flavos: in ſuperiori vero cucurbitæ parte dilutioris flavi ſunt coloris, remanet caput mortuum ex bruno rubicundum, leviſſimum. Hi flores ſunt inflammabiles, inque igne fluunt, & flavum vaporem ſpargunt, odorem vero fortem fœtidum ſulphureum exhibent.

Planiſſime evincit hoc experimentum, GEORGIUM AGRICOLAM & plures, qui ejus veſtigiis inſiſtunt, vehementer erraſſe, dum ſcribunt, arſenicum album, cryſtallinum, deleterium, ex auripigmento & ſale ammoniaco ſublimato olim fuiſſe præparatum. Sed potius ſal ammoniacum ſulphuream auripigmenti ſubſtantiam ſecum elevat, & a mercuriali terrea parte auripigmenti ſegregat, ſiquidem hoc ſal lubentiſſime ſeſe conjungit cum ſulphuribus, ipſaque ſecum in altum vehit, quemadmodum id cernitur in capite mortuo vitrioli, hæmatite, limatura mar-

martis, antimonio, ubi ſulphuream partem ex ipſis extrahit & ſecum in altum rapit. Notandum, quod flores in inferiori ſede poſiti rubicundi, tanquam magis ſulphure imbuti, ſi accendantur, in flammam exardeſcant.

Veteres, teſte CELSO *L. V. c. 5. p.* 260. auripigmentum arſenicum vocarunt, & GALENUS *L. IX. Simplic.* illi erodentem & pſilothram facultatem tribuit, quod DIOSCORIDES etiam *L. VI. cap.* 28. confirmat; ipſe quoque CELSUS *l. c.* inter externa, quæ vulnera purgant, erodunt & cruſtas inducunt, illud reponit. Quamvis vero antiquiores Phyſici ac Medici paulo mitius de ejus virulentia interna ſenſerint, qui pro ſeculi illius ingenio alias faciles erant in amplificando venenorum numero; a recentioribus tamen non ſine admiratione conſpicimus, auripigmentum arſenicum citrinum, & ſandaracam arſenicum rubrum vocari ac venenorum numero accenſeri, ita ut celebriorum Medicorum collegia in reſponſis ſuis hoc ipſum contentius aſſerere non dubitaverint.

Extat reſponſum celebris collegii medici in VALENTINI *Pandectis p.* 384. ubi auripigmentum arſenicum citrinum vocatur, & ſolenniter pro veneno declaratur. Idem factum eſt ab eodem collegio in reſponſo, quod in ZITTMANNI *medicina forenſi, Cent. I. caſu* 62. relatum legimus. Inſuper *Cl.* AMMANNUS *in medicina critica caſu* 98. auripigmentum ſandaracam vocat, idque pro veneno à medico collegio habitum fuit. Neque ita pridem etiam a collegis celebris cujuſdam Academiæ auripigmentum arſenicum citrinum nativum foſſile in reſponſo vocatum, & venenum minerale corroſivum, quod cauſa proxima mortis fuerit, pronunciatum fuit.

At vero re accuratius penſitata, libere hic & aperte, pace tamen omnium & ſine ullius injuria, profitemur, auripigmentum nullo modo in venenorum cenſu locum mereri, & minus recte arſenicum citrinum vocari, id quod etiam de Veterum ſandaraca valet, cujus eadem vis eſt, CELSO *l. c.* teſte, cum arſenico, quæ ex auripigmento ſola fuſione per ignem in olla obturata, recte id notantibus PLINIO, AGRICOLA, MATTHIOLO, & WORMIO, præparata fuit, qua ſaturatiorem rubrum colorem acquirit.

Non quidem negandum eſt, à Veteribus auripigmentum arſenicum, & ſandaracam realgar & arſenicum rubrum dicta fuiſſe, toto tamen cœlo hæc Veterum arſenica differunt à tribus ſpeciebus arſenici, flavi, rubri & albi, quæ noſtro jam tempore præparantur, & vehementiſſima venena ſunt, utpote quæ omnis generis animantia & ipſos quoque homines tam mirifica celeritate, quam ingenti ſymptomatum atrocitate brevi tempore interimunt. Jam vero obſervamus, inter auripigmentum & arſenicum citrinum, interque ſandaracam & arſenicum rubrum à recentioribus magnam factam fuiſſe confuſionem, quum hæc pro ſynonymis habuerint.

Hujus magni erroris occaſio procul omni dubio inde mihi enata videtur, quod plures ex ſcriptoribus Medicis ſuperioris ſeculi, ut GEORG. AGRICOLA *in libro de re metallica*, MATTHIOLUS *in Commentario in Dioſcoridem L. V. cap.* 81. *Schroederus in Pharmacopœa p.* 498. OLAUS WORMIUS *in muſæo p.* 29. ex recentioribus WEPFERUS *in libro de cicuta aquatica p.* 290. & D. BARCKHUSEN *in Chymia pag.* 260. aperte & confidenter aſſerunt, ſummum illud venenum arſenicum cryſtallinum ex auripigmento & ſale communi, invicem aliquoties ſublimatis, parari, quod tamen à veritate longiſſime abeſt. Et quoniam GEORGIUS AGRICOLA, Miſniæ incola, qui ſuo tempore ſagaciſſimus rerum naturalium ſcrutator æſtimabatur, in opere ſuo hoc primum affirmavit, exteri huic fidem habentes errorem ab eo acceptum poſteris per manus quaſi tradiderunt.

Veteres enim arſenicorum illæ venenatæ tres ſpecies plane latebant, quæ non ultra duo ſecula orbi innotuerunt. Neque etiam adeo multi ex recentioribus auripigmenti & ſandaracæ Veterum, arſenicalium venenorum noſtri temporis, naturam, originem, & vires cognitas perſpectaſque habuiſſe videntur.

Ut vero arſenicorum illorum, quæ Veteribus nota fuerunt, & quorum cognitio noſtris demum temporibus patuit, ingens differentia omnibus quaſi ante oculos ponatur, ſingulorum proprietates breviter ſtrictimque enarrare commodum nobis viſum fuit, eo, quod res non parvi momenti ſit, hanc confuſionem evitare, quia ſalus ſæpe ac vita hominum ex ea periclitatur.

Auripigmentum eſt minerale aurei coloris, ſulphureum, ex tenuibus cruſtis, tanquam ſquamis, inſtar lapidis ſpecularis, fiſſilibus compoſitum, quod in Græcia, Myſia nempe Helleſponti, ex montibus eruitur & ad nos advehitur, & tempore GALENI ac DIOSCORIDIS jam cognitum fuit. Hoc in pulverem contuſum & flammæ admotum, accenditur flammamque emittit, cum fumo albo, ſubflavo, qui fœtidi ſulphuris odorem habet, atque etiam cultrum ſuperpoſitum albo luteo & ſubrubro colore, pulchro ſpectaculo, obducit, relictis in fundo arenoſis & lapidoſis particulis.

Arſenicum vero album, flavum & rubrum noſtrum eſt factitium, & patriam habet Miſniam, ubi tantummodo, inque nullis aliis terris, & quidem non procul a pago *Ehren Friedrichsdorff auff der Geyersbergiſchen Hütte* in ſylva conficitur ex minera gryſei coloris, quæ vocatur cobaltum, germ. *Fliegen-Pulver*, quia muſcas hujus pulvere enecare ſolent. Proceſſus autem ſequentem in modum ſe habet: Miſcetur cobaltum cum calcinatis ſilicibus & cineribus clavellatis, qui invicem fortiſſimo igne in vitrum ſaturati coerulei coloris tranſeunt, quod in minimum pollinem redactum dicitur ſmaltum, *die blaue Farbe*, cujus ingens quantitas quotannis in exteras regiones tranſmittitur.

In præparatione hujus vitri copioſiores fumi albi, ſeu potius flores, in ſublime feruntur, qui fornacis parietibus appoſiti & collecti pulverem præbent album, qui vocatur *Gifft oder* Arſenical-*Mehl*, qui fortiſſimo igne in crucibulo tecto liquatus in maſſam ponderoſam albam duram, compactam vitream fatiſcit. Et hoc eſt arſenicum illud album, cryſtallinum, ſummum omnino venenum, compluribus funeſtis exemplis infamatum. Quando vero ad partes decem pulveris prioris albi una additur ſulphuris vulgaris, & ſimili fuſione tractatur, tunc arſenicum prodit citrinum. Si vero duæ partes ſulphuris cum decem partibus pulveris miſcentur, igne fuſionis rubicunda maſſa emergit, quæ nomine arſenici rubri venit.

Et hæ tres ſpecies arſenici Veteribus plane incognitæ fuerunt. Unum ex illis in cochleari vel tigillo igni impoſitum totum evaneſcit, ut nec in fundo veſtigium ejus ſuperſit. Album denſiſſimum fumum ſpargit, & laminam ferream floribus albis denſis obducit, nunquam vero flammam concipit, qualem exiguam dat arſenicum rubrum propter ſulphur admixtum; fumi etiam non penitus albi, ſed leviter colorati exſurgunt, odorem vero ſpargunt alliaceum fœtidiſſimum, totum conclave occupantem. Unum quoque ex hiſce ſpeciebus in retorta

vel

vel cucurbita vitrea vehementia ignis tractatum, totum in altum ſublimatur, neque quicquam in fundo relinquit.

Quod ad uſum auripigmenti attinet, eo utuntur pictores ad aureum colorem conficiendum, ut & mechanici ad plumbum colliquandum in globulos duros, vulgo *Schroot*, neque a materialiſtis pro veneno habetur, hinc etiam cuivis petenti venditur. Arſenicum vero cryſtallinum ad pelluciditatem vitris conciliandam a vitriariis, ad procellanam albo vitro obducendam, pariter & ab aurifabris ad metalla vitro ſubtiliori incruſtanda, vulgo *amaliren*, utiliſſime uſurpatur. Flavo vero & rubro identidem pictores utuntur ad flavum colorem exprimendum.

Quod vero uſum internum & vires auripigmenti attinet, nullum proſtat luculentum & fide dignum exemplum in Medicorum, cum veterum, tum recentiorum monumentis, quod funeſta ſymptomata vel mortem intulerit. Sed potius Dioscorides *L. V. cap.* 22. ejus uſum internum contra inveteratam tuſſim, & empyema cum mulſo ſuadet, cujus etiam ſententiæ eſt Avicenna, *qui L. III. tradition. I. pag.* 262. hæc prodidit: *Ex medicinis fortibus eſt arſenicum*, (per quod indigitat auripigmentum) *ex quo cum gummi pini fiant pilulæ ad aſthma, aut detur in potu cum aqua mellis.* Ejus ſuffitum in lue Gallica inſigniter laudat Fallopius *c.* 72. *de morbo Gallico.* Quam graviter itaque erraruut quidam non mediocris famæ Medici, affirmantes, peſſimo & nefario uſu Arabes pro ſuffitu arſenicum, quod ſummum venenum eſt, commendare, cum tamen arſenicale venenum iis plane fuerit incognitum.

Ex hiſce omnibus jam clariſſime intelligitur, auripigmentum ex ſulphure, quod plane analogum eſt minerali & mercuriali, valde volatili ac terra quadam minerali eſſe compoſitum, adeoque magnam convenientiam habere cum ipſo antimonio, licet ob magis volatilem naturam ſubſtantia illa mercurialis ægrius a ſulphurea portione ſeparetur atque in regulum faceſſat. Nam ſicut nitrum cum antimonio accenditur & fumum album odoris ſulphuris fortiori igne tractatum emittit, ejuſque ſulphurea pars per lixivium decoctione ſeparatur, & cum mercurio ſublimato mixtum, debita & convenienti adhibita eocheireſi & deſtillatione, cinnabarim conſtituit, & per ſal ammoniacum in flores rubicundos ſublimatur; ita etiam hæc experimenta feliciſſime procedunt ſimili modo inſtituta cum auripigmento, & ſicuti etiam porro antimonium crudum, quod ignem nondum expertum eſt, intus ſi ſumatur, nocendi facultate caret, quam ſtatim recipit, ſi ſulphurea ejus pars igne ſeparatur vel in auras disjicitur, eundem etiam in modum crudum auripigmentum ſine noxa aſſumitur, quam ſtatim exuerit, ſimul ac ejus ſulphurea pars ab arſenicali fuerit ſive per ignem ſive per ſalia diſſociata.

OBSERVATIO II.

De antimonio ejuſque ſulphuris natura ac virtute & variis illud præparandi modis.

ANtimonium minerale eſſe ex ſulphure & mercuriali ſive arſenicali quadam ſubſtantia conſertum, res extra omnem dubitationem inter Chymicos poſita eſt. Cujus vero naturæ ſit illud ſulphur, non omnes æque perſpectum habent. Communis fere eſt opinio Veterum, ad auri naturam id ipſum proxime accedere, præſertim quum aurum depurandi & ſplendidius reddendi, ſi cum ipſo aliquoties fundatur, peculiari gaudeat virtute, & quum huic antimoniali ſulphuri ob hanc rationem ſingularis & plane eximia confortans æque ac ſanguinem depurans virtus adſcribi ſoleat, hinc Chymici omni tempore in eo occupati fuerunt, ut purum illud ſulphur extraherent varioſque eo fine modos excogitarunt, dum vel via ſicca vel humida uſi fuerunt, vel enim tincturas variis artificiis ex eo concinnarunt, vel ſublimationibus aut præcipitationibus illud elicere conati ſunt.

Quare ſulphuri, quod auratum dixerunt, floribus etiam antimonii, quos tincturam ſiccam appellarunt, ex ſale ammoniaco & vitro paratis, & cinnabari antimoniali, utpote quæ ſulphur antimonii purum in ſe contineat, atque tincturis antimonii, mirabilem ac pene divinam in medendo gravibus & chronicis paſſionibus virtutem adſcripſerunt.

Verum enim vero ex ignorantia veræ ſcientiæ chymicæ illi errores nati, atque infeliciter etiam ad medendi artem traducti ſunt. Nam ſulphur, quod ineſt antimonio, ejuſdem naturæ, indolis ac texturæ eſt cum ſulphure minerali vulgari, neque virtute atque efficacia ab eo diſcriminatur, id quod jam variis experimentis & argumentis demonſtrare allaborabimus.

Primo omnium vero dicendum eſt, non eſſe illud verum ac purum ſulphur, quod ex antimonio, debito ignis gradu adminiſtrato, inſtar florum in alembicum adſcendit & ſublimatur; nam utut flammam concipiat more ſulphuris, fumum tamen emittit ex flavo albicantem inſtar auripigmenti; præterea vehementem emeticam hi flores cuſtodiunt virtutem, haud inevidenti argumento, una cum ſulphure puro minerali in hac operatione ſimul elevatam fuiſſe arctiſſime ipſi cohærentem regulinæ ſive draſticæ ſubſtantiæ quandam portionem, id quod præter alia etiam rubicundus color teſtatur.

Nam ſi arſenicum album, ſummum illud venenum, cum dimidia parte ſulphuris vivi miſcetur, & maſſa inde emergens ſublimatur, flores etiam rubicundi, virtutis draſticæ, & qui ardent & fumum rubicundum & album præbent, in ſublime feruntur. Ineſt enim ſulphuri minerali vis ſeſe intime jungendi cum corpuſculis arſenicalibus eaque ſecum in altum evehendi.

Hujus rei clariſſimum documentum ipſa cinnabaris tam antimonii, quam vulgaris præparatio ſuppeditat, utpote mirabile eſt, quod vix quarta para ſulphuris, corporis ſua natura valde levis & ſpongioſi, tres partes mercurii, ceu corporis poſt aurum graviſſimi, in altum evehere & ſecum abripere queat.

Ac licet etiam antimonium cum ſale ammoniaco mixtum, quod mira quoque efficacia pollet corpora gravia ſurſum tollendi, beneficio ignis fortioris ſublimetur, tamen flores inde producti non purum & à conſortio regulinarum partium alienum ſulphur, quod ex emetica eorum virtute conſtat, comprehendent.

Sequitur jam, ut ad vulgare illud, & in officinis pharmaceuticis notiſſimum ſulphur, quod auratum dicitur, meditationem noſtram convertamus, cujus naturæ illud ſit, indagaturi. Præparatur hoc ipſum, ſi antimonium cum nitro & tartaro, vel etiam cum ſolo tartaro aut ſale ejus, vel cineribus clavellatis, mixtura debita proportione facta, funditur, & facta fuſione regulus a ſcoriis ſeparatur, in quibus ſulphur antimonii à ſale alcali reſo-

lutum & cum eo mixtum contineri, conſtans eſt Chymicorum ſententia, ob hanc maxime rationem, quia ſalia alcalina in diſſolvendo ſulphure minerali magnam præſtant efficaciam. Affunditur ſcoriis aqua communis & coctione elicitur lixivium, & ſulphur infuſo liquore acido cum tetro odore in forma pulveris, coloris aurantii, in fundum dejicitur, & partim ob colorem, partim etiam, quia creditur naturæ ſolaris eſſe, auratum vocatur.

At vero illud non eſſe genuinum & integrum antimonii ſulphur, ſed corpuſculis etiam virulentis ſubſtantiæ arſenicalis & regulinæ confertum, primo ex colore illo aurantio, qui a miſcela partium mercurialium & ſulphurearum ordinario provenit; deinde ex fumo illo, ſi accenditur, partim rubicundo, partim etiam albo, qui inſtrumentis ferreis ſe apponit, & denique ex virtute ſumme draſtica & emetica hujus ſulphuris aurati id colligere clariſſime licet.

Accedit & ille error, qui plures hodieque tenet, ac ſi in ſcoriis reguli à ſalibus alcalinis ſulphurea ſaltem antimonii portio extracta contineatur, quam opinionem falſam eſſe, & præter ſulphur etiam regulinam ſubſtantiam ibi occultari, ſtatim ad oculum oſtendere in proclivi eſt. Siquidem quando illud, quod a decoctione ſcoriarum cum aqua relinquitur, ſiccatur, & ejus quatuor partes cum una parte carbonum & duabus partibus nitri funduntur in crucibulo, inſignis quantitas reguli ſecedit inque fundum fertur.

Nam probe notandum eſt, quod ſalia alcalina, pura & integra, neque per coctionem, neque per fuſionem in igne, metalla, quæ mercurialis proſapiæ ſunt, ut aurum, argentum, plumbum, vel regulum antimonii aut mercurium aggrediantur ac diſſolvant: at vero ſi ſal alcali cum ſulphure vulgari miſcetur, emergit inde maſſa, quæ omnia indiſtincte metalla, ſive mercurialis, ſive ſulphureæ indolis ſint, aurum nempe, argentum, plumbum, & ita etiam regulum antimonii fuſione per ignem adoritur, inque calcem vel crocum convertit. Nam regulus antimonii cum hepate ſulphuris, quod ex ſale tartari & ſulphure conficitur, in crucibulo fuſus ſtatim amittit ſuum ſplendorem, & quaſi in ſcorias convertitur. Lixivium exinde paratum, & affuſo liquore acido præcipitatum, non amplius pulverem album, ſive lac ſulphuris, ut fieri ſolet cum ſolutione ſulphuris communis in forti lixivio, ſed pulverem aurei coloris & virulentæ virtutis in fundum dimittit.

Ex quibus experimentis manifeſto cognoſcitur, non genuinam eam eſſe methodum ſulphur per ſalia alcalia mediante fuſione ſeparandi à regulo, ſed alium eſſe inquirendum modum, quo ſulphur antimonii purum & a contagio regulinæ ſubſtantiæ immune haberi poſſit, eumque jam paucis exponere animus eſt.

Primo regulus antimonii ex limaturæ martis parte una, & partibus duabus antimonii parteque dimidia nitri lege artis elaborandus eſt, qua ratione inſignis quantitas reguli obtinetur, adeo, ut ex libra una antimonii medica circiter ſeptem, imo octo unciæ haberi poſſint, quum vix tertia pars ejuſdem ponderis, cum ſalibus ſi negotium conficiatur, haberi poſſit. Poſtea ſcoriæ a regulo ſeparentur, quæ nil niſi ferrum cum ſulphure antimonii & partibus terreſtribus mixtum complectuntur, hiſce ſpiritus vitrioli generuſus ſufficienti quantitate affundi debet, qui dum aggreditur & ſolvit ferrum atque cum ipſo in vitriolum fatiſcit, ſulphur antimonii in fundo vaſis relinquitur, quia ſpiritus vitrioli nullum ingreſſum in mixturam ſulphuris habet.

Hoc ſulphur ſiccatum, non ſecus ac vulgare, ardet, fumumque ſulphuri proprium emittit, ſolutum in lixivio ab acido album præcipitatur, & conjunctione debita cum argento vivo in cinnabarim convertitur.

Secundus modus præparandi purum & ſincerum antimonii ſulphur cum cinnabari ejus inſtituitur, quæ ſine omni dubitatione ex mercurii & ſulphuris antimonii intimo per ignem connubio enata fuit. Hæc cum æquali portione limaturæ martis miſcenda & retortæ vitreæ committenda eſt, facta deſtillatione in arena; ita validiori ignis gradu ſubminiſtrato mercurius in forma currente proliciur, & ſulphur adhæret limaturæ martis. Mixtura itaque in retortæ fundo relicta eximenda eſt, cui ſi affunditur ſufficienter ſpiritus vitrioli, mars ſolvitur, & ſulphur ab ejus amplexu divellitur.

Datur porro alia via ex antimonio ſulphur educendi, ſi nempe ipſi affunditur aqua regis, tunc cum impetuoſa efferveſcentia ſolvitur ejus pars regulina, ſulphur vero ejus, quum intactum maneat, partim in fundo colligitur, partim lateribus vitri adhæreſcit, aqua elutriandum.

Reſtat inſuper alia adhuc non ſilentio prætereunda ſulphur ex antimonio parandi ratio, quod à nobis ſequentem in modum præparatum fuit. Sumſimus æquales partes olei vitrioli & antimonii crudi, ac deſtillatione cum igne arenæ in retorta peracta, vidimus prolectum ſpiritum acidum, ſed decuplo mitiorem oleo vitrioli; in retortæ autem collo ſulphur colore, ſapore, conſiſtentia & inflammabilitate vulgari exacte ſimile, ſublimatum invenimus, in recipiens etiam vas deſcendit pulvis ſulphurei rubicundi coloris. Maſſam in retorta reſiduam aqua communi elutriavimus, quæ inde ſaporem contraxit non adeo fortem acidum, & pulvis ex gryſeo albicans in igne quodammodo fixus, virtutis diaphoreticæ, relictus fuit.

Hoc loco quæſtio maxime ſolvenda incidit, ubi tantus olei vitrioli acor corroſivus manſerit? At vero non tantum cum oleo vitrioli educitur, quod ineſt antimonio, ſulphur, ſed etiam novum producitur, dum acidum vitrioli cum terra minerali phlogiſta, qua procul dubio etiam abundat antimonium, conjungitur & combinatur; quod vero ex acido vitrioli, juncto cum terra ſulphurea, ad motum igneum concipiendum aptum & verum ſulphur generari poſſit, infra pluribus oſtendemus.

Id præterea circa hoc experimentum notatu dignum eſt, periiſſe hac ratione vim illam virulentam draſticam, quæ in regulo latitat, qua non modo ſulphur ſublimatum, ſed & pulvis gryſeus, in fundo retortæ relictus, penitus caret. Ratio ſi reddenda eſt, hæc nobis occurrit. Obſervamus nempe, ipſum antimonium crudum, leniori facta in aëre aperto calcinatione & agitatione converti poſſe in calcem gryſeam, ex qua fortiori fuſione per ignem vitrum antimonii conficitur, vehemens utique, ſi ullum aliud, venenum. Hæc calx vero ante fuſionem omnis vehementiæ expers & ſine ullo vehementis operationis metu offerri poteſt, neque mediocrem in medendo, ſi quis ea recte uti ſcit, habet utilitatem.

Hæc calx ex acido ſulphuris antimonii reguli texturam invertente conficitur utique, dum exterius ſaltem ejus poris adhæret; ſimul ac vero per fuſionem partim aufertur, partim intro vertitur, alia textura & alia etiam virtus emergit. Veri eſt igitur ſimillimum, in noſtro experimento regulinam antimonii ſubſtantiam in fundo retortæ a commix-

tione

tione ſulphuris antimonii in calcem innoxiam converſam fuiſſe.

Sulphur itaque, ex antimonio hoc modo extractum, quoad omnes proprietates ſulphuri minerali ſimile eſt; ſiquidem illud, cum ſale tartari ſi liquatur, tranſit in maſſam rubicundam, ex qua affuſo rectificatiſſimo ſpiritu, tinctura, quæ à tinctura ſulphuris non differt, extrahitur rubicunda. Pariter ſi hepar ſolvitur in aqua, & ſolutioni acetum inſtillatur, lac ſulphuris præcipitatur; cum argento vivo ſi miſcetur, in cinnabarim quoque ſublimatur.

Quum itaque evinci poſſit, quod ſulphur antimonii, à ſulphure vulgari, ratione indolis & virium, nullo modo differat, recte ex hiſce colligitur, cinnabarim antimonii, quæ cum magno labore & pretio etiam non mediocri præparatur, cinnabari vulgari, quæ ex depurato argento vivo & ſulphure vulgari ſtillatitio facili & compendioſo labore conficitur, non præſtantiorem ratione uſus & virium eſſe & huic optime ſubſtitui poſſe, quod etiam ipſa experientia atque attenta obſervatio multis abhinc annis mihi confirmavit. Taceo, quod cinnabaris vulgaris pulchriori colore etiam ſeſe commendet, quam cinnabaris antimonii.

OBSERVATIO III.

De mirabili virtute antimonii virulenta & medica & quomodo facile una in alteram tranſmutari poſſit.

NUllum in rerum natura mihi cognitum eſt antimonio ſimile corpus, ex quo tam vehemens venenum & tam efficax medicina parari, & medicamentum facillimo modo in venenum & hoc rurſus in illud tranſmutari poſſit.

Ipſum antimonium crudum virtutis omnis draſticæ plane expers cernitur, tantumque abeſt, ut vel vomitum vel ſedes excitet, ut potius convenienti quantitate aſſumtum, medicinam in hominibus æque ac brutis non contemnendam præbeat.

Jam tum Basilius Valentinus olim ad ſues pinguefaciendas ejus uſum commendavit, & quis neſcit, antimonium equis commodiſſime dari cum aliis ad avertenda ipſis familiaria vitia. Novi etiam non ſine ſingulari fructu atrophia laborantes & artuum doloribus vexatos antimonio crudo, cum ſaccharo mixto, uſos fuiſſe, neque ullum inde percepiſſe incommodum.

Nihilo minus quando crudum antimonium igne tantummodo funditur, vel adjecta dimidia parte nitri accenditur, protinus innoxia alias ejus virtus in venenum detorquetur. Deinde ſi antimonium vel ejus regulus cum parte una ſalis communis miſceatur, & leni igne per aliquot horas, ſpatula continuo agitando, calcinetur & poſtmodum cum aqua communi edulcoratio fiat, remanet pulvis cinericei coloris, qui non modo fixus eſt, ita ut fuſorium etiam ignem ſuſtineat, ſed & omni emetica & virulenta virtute orbatur, quæ potius in blandam & diaphoreticam convertitur.

Porro ſi pulvis reguli in phiola vitrea in crucibulo, arena repleto, circulari, ut loquuntur, igne per aliquot dies continuato tractatur, in pulverem etiam tranſit gryſeum diaphoreticum, quem ſtatim in venenum ſi quis tranſmutare velit, tantum ejuſmodi calcibus, quod etiam cum bezoardico minerali, ceruſſa antimonii, utroque medicamento antimoniali, accidit, pulverem carbonum cum nitro & pauxillo pinguedinis admiſcere & igne fundere debet, ita mox regulina ſubſtantia reſurget, ſumme virulenta.

Denique antimonium in patina figulina ſi ſub dio leoi igne calcinatur, potiori ſulphuris inflammabili parte deflagrata, remanet calx, quæ difficulter liquatur, & omni virulenta facultate caret; ſimul ac vero vehementi igne funditur in vitrum, tantam virulentiam acquirit, ut ejus pauca grana, vel in ſubſtantia, vel in infuſo cum vino aſſumta, vehementes vomitus ac ſedes moveant, adeo, ut ſub paulo grandiori doſi lethales ſpaſmos & convulſiones, funeſtis id compluribus exemplis teſtantibus, excitare poſſit.

Neque obſcurum amplius eſſe chymiæ ſtudioſis poterit, quomodo regulus antimonii medicinalis valde ſalutaris medicina effici poſſit, ſi modo antimonii partes quatuor cum parte una ſalis tartari, etiam ſine adjectione ſalis communis, funduntur & in cono fuſorio ſplendidior & gravior maſſa à ſcoriis ſeparetur, quæ contuſa in pulverem rubicundum & valde ſalutarem convertitur, quam materiam latius *in diſſert. de regulo antimonii medicinali* olim deductam vide. Quodſi vero loco unius partis ſalis tartari duæ vel tres ſumuntur, & hæc invicem funduntur, loco medicinæ venenum acquirimus, quod in ſcoriis æque ac in regulo, qui hac methodo ſeparatur, offendere licet.

Si una pars nitri cum æquali portione antimonii accenditur, crocus metallorum fit, ex quo cum tartaro per ſolutionem famigeratiſſimus ille tartarus emeticus conficitur: ubi vero loco unius partis nitri tres partes cum una antimonii miſcentur & hæc in tigillo deflagrant, calx alba, quæ antimonii diaphoretici nomine venit, & tuto ad aliquot drachmas ſumi poteſt, præparatur, quæ mox veneni indolem recipit, ſi modo cum una parte nitri, carbonum pulvere & pauxillo pinguedinis adjecto, fundatur.

Denique notabile eſt, quod, ſi ad depurationem reguli antimonii, ſive ſimplicis, ſive martialis, ad quatuor uncias reguli unciæ duæ nitri ſumtæ fuerint, & inſtituta fuſione ſcoriæ prius ſeparentur, poſtea affuſa aqua communi elixivientur, pulvis remaneat, qui ad grana decem vel ultra ſumtus vomitiones inſigniter concitat. Si vero æqualis nitri & antimonii quantitas fuerit aſſumta, neque maſſa nimis diu in igne detineatur, ne regulus ſecedat, ſed omnia abeant in ſcorias, tunc pulvis, ex illis aqua elutriatus, non amplius movebit vomitus, ſed potius diaphoreticam exhibebit virtutem.

Rationem horum diverſiſſimorum phænomenorum reddere non tam difficile eſt, ſiquidem antimonium eſt minerale ſui generis, ex ſulphurea inflammabili & mercuriali terrea quadam ſubſtantia compoſitum, quarum altera ſulphurea naturæ amica & blanda eſt, mercurialis vero, quæ in regulo viſitur, inimica, a qua illa vehemens antimonii vis derivanda eſt. Nam hæc intra corpus, vel extra illud, acido tartareo ex parte ſoluta, inſtar veneni cauſtici ſubtilioris ventriculi & inteſtinorum tunicis altius ſeſe inſinuat, & has partes, ſæpius etiam univerſum nervorum genus, in motus ſpaſticos convulſivos conjicit atque percellit, à qua virulentia ſulphur antimonii eſt plane alienum.

Quam diu igitur pars ſulphurea antimonii cum arſenicali ſeu regulina intime eſt mixta & conjuncta, tamdiu etiam hæc virulentiam ſuam minus exercere poteſt, quia ſulphur contextu ſuo viſcoſo & quaſi ramoſo implicat, involvit atque obtundit

tundit particulas mercuriales, eaſque defendit ab ipſis ſalibus, impediendo, ne hæc cum illis copulentur, quippe quæ alias regulum diſſolvendi potentiam habent, & cum eo juncta virulentam naturam adſciſcunt. Venena enim ex mineralibus neſciunt agere, neque adeo poſſunt nocere, niſi fuerint prius ſolnta.

Quod vero ſulphur minerale gaudeat virtute venenum corrigente, nos dubitare amplius omnino non ſinit illud experimentum, quo oſtenditur, arſenicum album, maximum venenum, cum æquali parte ſulphuris mineralis leni igne liquefactum, in maſſam verti omnis virulentiæ fere expertem. Imo ipſe regulus antimonii, ſi cum æquali portione ipſius ſulpburis mineralis funditur, ſtatim draſtica ſua virtute exuitur.

Quodcunque igitur poteſt craſin antimonii deſtruere, ſive ſulphuream ejus innoxiam partem à noxia, nempe regulina, divellere, ut hæc ſui juris fiat, id etiam antimonio venenatam virtutem tribuit. Jam facile reddi poterit ratio, cur, ſi calcinatur antimonium igne vel cum pauca portione nitri, virus exſurgat, ſiquidem igne & comburitur & etiam avolat principium ejus phlogiſton; ſale alcali vero hoc ipſum exſolvitur è nexu regulinæ partis, quia omnibus ſalibus alcalinis fixis in oleoſa & inflammabilia corpora facilis patet aditus atque ingreſſus, ita, ut facile ſe cum ipſis conjungant eaque diſſolvant.

OBSERVATIO IV.

Medicamenta aliaque curioſa experimenta circa regulum antimonii.

PRimo notatu dignum eſt, quod regulus antimonii, præſertim martialis, ſi operatio rite fuerit inſtituta, elegantiſſima ſæpius ſtella in ſuperficie non modo ornatus ſit, ſed & radii & ſtriæ ubique ejus lateribus adhæreant, cujus phænomeni indagatio varias & ex parte etiam ineptas peperit opiniones, utpote cum non ſemper ex voto effectus reſponderet, ad certos ſiderum poſitus, conjunctiones & influxus, vel etiam ad temperiem cœli & aëris cauſam retulerunt.

Verum enim vero ſi rem paulo attentius conſideramus, unice hujus ſignaturæ cauſam atque originem ſalibus & maxime nitroſo, quod ad confectionem vel etiam depurationem reguli adhibetur, adſcribendam eſſe comperimus. Opus vero maxime omnium eſt, ut hoc miraculum alchymicorum obtineamus, certa encheireſi, quæ in eo conſiſtit, ut non adeo diu maſſa in igne relinquatur, ſed vividior ignis adminiſtretur & celerrime effundatur, ita omni humido ex ſcoriis ſalinis diſſipato, atmoſphæra frigidior ſpicula ſalina fortiter comprimendo unit, eorumque figuram ipſi regulinæ maſſæ imprimit, & quoniam hæ ſcoriæ nitroſæ non modo altiori & ampliori reguli parti, ſed & omni ejus laterali & ſuperiori ſuperficiei inhæreſcunt, hinc variæ priſmaticæ, à circumferentia ad centrum coactæ figuræ apparent.

Secundo, ſingularis obſervationis res eſt, quod beneficio hujus reguli, qui prorſus volatilis eſt in igne naturæ, nitrum, quod flamma totum in auras diſſipatur & fere totum in acidum corroſivum convertitur, in alcali ſumme cauſticum, omnis inflammationis expers, converti poſſit, hac ſaltem adhibita encheireſi, ut æqualis nitri & reguli portio, ignito crucibulo injecta, fortiter calcinetur & igniatur: ita, quod mirabile eſt, perit volatilis & inflammabilis natura, & acidum, quod nitro ineſt, refrigerans & coagulans, in ſal, acido è diametro contrarium, alcali fixum, ſed acerrimum & igneum tranſmutatur, adeo, ut etiam calcem vivam & extreme uſtam quoad igneam naturam longiſſime ſuperet. Nam quando aliquot grana hujus maſſæ, ex regulo & nitro conſtantis, etiam frigefactæ, volæ manus immittuntur, tunc aliquot guttulis aquæ inſperſis tantus oritur ardor, ut inſtar ignis cutis aduratur, ſique hujus maſſæ particula linguæ admovetur, eam tam vehementer combuſtionis quodam ſenſu corrodit, ut ingens inde ſequatur dolor: quin imo cum hujus maſſæ pulvere ſonticuli celerius, quam cum ullo alio cauſtico, excitari poſſunt.

Tertio, ſuperiori cauſticæ maſſæ, præſertim adhuc calidæ, ſi ſpiritus rectificatiſſimus vini affunditur, is intra aliquot horas, mitiori & digeſtivo calore arenæ accedente, non modo rubicundiſſimo tingitur colore, ſed & ſaporem acerrimum cauſticum contrahit.

Quarto, ſi hæc tinctura accenditur, deflagrat quidem ſpiritus vini, ſed liquor lixivioſus accerrimus remanet, qui leni evaporatione relinquit alcali, coloris ex flavo-rubicundi, cauſticum, quod totum in aqua ſolvitur, & lixivium valde acre rubeſcens præbet.

Quinto, pulvis regulinus, qui ab extractione tincturæ & ſolutione cum aqua relinquitur, omnis virulentiæ & draſticæ virtutis expers eſt, neque ἄνω vel κάτω purgat, ſed potius corpus ad diaphoreſin diſponit.

Sexto, obſervatum nobis eſt, quo plures partes nitri v. g. tres ad partem unam reguli antimonii ſumantur & calcinentur, & breviori tempore maſſa fluida in igne detineatur, uti in præparatione ceruſſæ antimonii fieri ſolet, eo minus nitrum immutari, vel acrimoniam alcalinam contrahere: cum diuturno autem & valde vehementi igne alcaliſatur.

In hoc proceſſu plura indagine & meditatione haud indigna occurrunt: primo, quod nitrum à regulo antimonii ſine ulla deflagratione, ſicuti fit in præparatione nitri fixi, ſolo igne in acerrimum lixivioſum ſal convertatur, cum tamen experimentis evinci poſſit, plus quam tres partes corroſivi acidi & unam partem terræ alcalinæ deliteſcere. Secundo utique notatu dignum eſt, ſub majori nitri doſi & ſub minus diuturno & mitiori igne nitrum fere integrum, textura ſua vix immutata, permanere.

Hoc certe experimentum, ſi ullum aliud, nos ad cognoſcendam generationem ſalis lixivioſi perducit, cujus elementum præter ſal acido-ſulphureum & terram alcalinam ignea materia eſt, quæ intima unione & combinatione ſal lixivioſum progignunt, uti alio loco pluribus argumentis demonſtrabimus. Ergo etiam in hoc proceſſu adeſt in nitro ſal acido-ſulpbureum, adeſt etiam in ipſo terra alcalina, ſed exigua quantitate, quæ tamen, cum regulus antimonii in calcem mediante acido nitri mutatur, copioſior fit, forti itaque ſubminiſtrato igne, materia ejus ætherea rapidiſſimo ſuo motu nitri acidas partes ita invertit atque cum terra miſcet, ut alcali fiat.

Nam à particulis igneis ſive materia ætherea concitatiſſimi motus, & quæ à *Carteſio* primi elementi dicitur, copioſius ſali huic interjecta & inhabitante, corroſiva non modo & acerrima ejus qualitas, ſed & penetrans ab affuſa aqua calor dependet.

Mira-

Mirabile porro eſt, quod vini ſpiritus rectificatiſſimus non modo hujus ſalis cauſtici inſignem copiam abripiat, ſed & rubicundum colorem & corroſivum ſaporem acquirat; qui effectus identidem ſali huic igneo adſcribi debet. Nam ab igneis partibus, in calce viva reſidentibus, ſalia lixivioſa penetrantem & corroſivam qualitatem accipere notiſſimum eſt. Neque obſcurum, ſalia hac ratione ad ſumme penetrantem acredinem redacta, cum rectificatiſſimo ſpiritu miſceri ejuſque oleoſam partem exaltando, rubineum colorem ſpiritui vini inducere. Etenim non parvi momenti error eſt, ſi quis exiſtimat, tincturam antimonii acrem rubineum colorem à ſulphure, cujus plane expers eſt regulus, mutuari, cum nec quicquam ſulphuris ex hac tinctura per præcipitationem vel per aliud artificium obtineri poſſit; ſed color unice eſt adſcribendus ſalibus cauſticis, quæ ſpiritum vini ita exaltant & tingunt. Quod vero hæc ipſa cum oleoſa & inflammabili, quæ per ſpiritum diffuſa eſt, materia ſeſe intime conjungant & miſceant, hoc inter alia experimenta documento eſſe poteſt, quia multum phlegmatis ſpiritus, ante ab omni phlegmate liberatus, ſub digeſtione, imo deſtillatione dimittit.

Tinctura hæc antimonii fortiter alcaliſata inter remedia primæ claſſis præcipuum ſibi vindicat locum, quippe potenter humorum craſſitiem reſolvendo, & emunctoria, præſertim id, quo ſerum urinoſum evacuatur, ſtimulando, impurum ſalſum ſerum magna in copia è corpore exturbat; ut hinc in affectibus rebellibus, tumoribus hydropicis, ſuppreſſione urinæ & lue quoque venerea non ſine inſigni fructu uſurpari poſſit. Nemo vero ſibi perſuadeat, hanc efficaciam deberi antimoniali ſubſtantiæ, quæ potius ab ipſis ſalibus ſubtiliſatis & igneis repetenda eſt. Commodiſſime etiam miſcetur hæc tinctura cum ſale volatili v. g. ſalis ammoniaci, vel ſpiritu cornu cervi volatili, item liquore noſtro anodyno minerali, adjectis aliquot guttulis olei aromatici, ut eſt oleum ligni ſaſſafras, nuciſtæ, de cedro vel carvi: habemus ſic medicamentum antiſpaſmodicum præſtantiſſimæ virtutis, & quod materiam, flatuum matricem, diſcutit atque reſolvit.

Denique mentio facienda eſt egregii medicamenti, quod ex nitro & regulo præparatur hunc in modum: calcinentur duæ partes nitri cum una parte reguli antimonii ſatis forti & diuturno igne, poſtea hæc maſſa cum aqua decoquatur, donec nihil ſalis reſiduum ſit, decantetur lixivium, & pulvis albus, qui remanet, exſiccandus eſt, qui à chymicis Ceruſſa antimonii vocatur. In lixivium vero infundendum eſt oleum ſive ſpiritus vitrioli generoſior, ita oritur efferveſcentia cum fumo, aquam fortem redolente, & liquor valde ſpiſſus & albus fit, poſtea pulvis albus ſubtiliſſimus in eximia admodum quantitate ſecedit in fundum, qui edulcoratus & ſiccatus, materia perlata à Krugero, Chymico quodam, vocatur, quibuſdam magiſterium antimonii diaphoretici audit.

Creditur poſſidere majorem vim diaphoreſin movendi præ ceruſſa antimonii vel antimonio diaphoretico: id tamen in proceſſu mihi notabile occurrebat, quod uncias quinque hujus materiæ perlatæ & ex lixivio præcipitatæ ab unciis duodecim reguli antimonii & libris duabus nitri acquiſiverim, quæ moles materiæ non tam ſubſtantiæ regulinæ, ſed maxima ex parte terræ, in quam nitrum per calcinationem & mixtionem cum acido vitrioli tranſiit, adſcribenda eſſe videtur. Hæc materia ſic dicta perlata, non ſecus ac ceruſſa antimonii, omni caret vehementia; ſi vero cum borace, tartaro & nitro vehementi igne funditur, vitrum flavi coloris conficitur, quod infuſione facta cum vino, vomitum, mitiorem tamen, quam vulgare antimonii vitrum, concitat.

OBSERVATIO V.

Experimenta cum ſale reguli antimonii martialis cauſtico inſtituta.

Sumſimus reguli antimonii martialis uncias decem, nitri purificati libras duas, ambo in pulverem comminuta & crucibulo candenti indita ſteterunt ſub acriori paulo igne in fuſione per dimidium horæ, poſtea maſſa valde cauſtica cum cochleari ferreo exemta, aquæ calidæ injecta fuit; ſolutione facta, lixivium leni calore inſpiſſatum ſalis albi, alcalini, cauſtici & ardentiſſimi libram unam & ſemis exhibuit.

Hujus ſalis portioni in vitro adjecimus oleum vitrioli, & vehementer efferbuit cum prodeunte vapore rubicundo, qui tetrum aquæ fortis odorem exhibebat; adjecta aqua pulvis nivei coloris in fundum ſecedebat, qui materiam illam jam dictam perlatam largitur; liquor ſupernatans ſalſus & ad punctum ſaturationis redactus, præbuit nobis, leni præcedente evaporatione & cryſtalliſatione, ſal duplicato ſic dicto arcano ſimile.

Hoc experimentum nos clare docet, acidum nitri, quod in ſe eſt ſumme volatile, integra & ſalva ſua textura, quod mirabile videtur, ſub alcali fixo deliteſcere poſſe, ita ut vehementiſſimo igne non extorqueri poſſit. Nam quemadmodum in aceto forti vini ſpiritus inflammabilis ſub jugo quaſi partium acido-tartarearum prædominantium coërceri poteſt; ita nitri acidum ſulphureum ſub alcali fixo terreo occultari poſſe, commemoratum experimentum luculenter oſtendit.

Deinde portionem ſalis cauſtici antimonialis injecimus crucibulo candenti, eique fuſo dimidia pars pulveris carbonum addita fuit, ſed longe alia phænomena, ac ſi ſali tartari admiſceatur carbonum pulvis, in conſpectum veniebant. Nam ſicuti ab hoc maſſa rubicunda, alcalina & ſulphurea, inſtar hepatis ſulphuris, effunditur; ita à noſtro ſale cauſtico maſſa ſolida, ſed candida, ſine ullius ſulphuris veſtigio emerſit: ſecuta etiam eſt ab injectis carbonibus inflammatio, quod minus accidit cum ſale tartari. Huic poſtea maſſæ adjecimus oleum vitrioli, inde quidem oborta eſt efferveſcentia, ſed non odor aquæ fortis, uti ante mixtionem cum pulvere carbonum, neque etiam tam acri cauſtico ſapore prædita erat. Quæ omnia ſatis aperte indicare videntur, acidum nitri, ſub hoc ſale alcali adhuc deliteſcens, cauſtici ſaporis & odoris tetri, qualem aqua fortis ſpargit, cauſam eſſe, quippe quo per pulverem carbonum expulſo, hæc omnia ceſſant.

Denique mixtum a nobis eſt ſal cauſticum eodem pondere cum antimonio crudo in crucibulo; unde maſſa provenit flava, ſolida, odoris ſulphurei, cui globuli regulini hinc inde erant interſperſi.

Idem ſal cauſticum, cum antimonio crudo in mortario bene trituratum, aqua pauca adjecta, protinus aggrediebatur ſulphur antimonii, maſſæ autem ſiccatæ flaveſcenti, quæ ſulphuris odorem ſpira-

ſpirabat, infudimus ſpiritum vini rectificatiſſimum, ita ex tempore tincturam ſulphuris antimonii obtinuimus.

Tandem ſumſi æqualem portionem recentis reguli antimonii & hujus cauſtici ſalis, ac fuſione per ignem maſſa prodibat albicans ſolida, ubi effuſione in conum dimidia reguli pars petiit fundum, ſcoriæ vero ſupernatantes multum ſaporis cauſtici arriſerant.

Ultimo loco illud non ſilentio oportet prætermittere, quod ſpiritus vini ſubtiliſſime alcaliſatus haberi poſſit, ſi hic ipſe ab omni phlegmate privatus ſali cauſtico affundatur, hujus ſumendo unam & tres partes ſpiritus, & deſtillatio adornetur per alembicum, ita exſtillat ſpiritus & ſapore & odore fragrantiſſimus, quod ad promtius diſſolvenda reſinoſa corpora, ſuccinum etiam & ambram, non dari excellentius menſtruum, ego contentius affirmaverim; utpote ſub deſtillatione ſpiritus tenuiſſima ſalinæ & igneæ naturæ corpuſcula ſecum evehit, quibus armatus tantam ſolvendi vim acquirit.

Huic ſpiritui quando vitrum, aqua forti vel aqua regis plenum, admovetur, non ſecus ac ſi ſpiritus urinæ applicatus fuerit, fumus exſurgit, non levi argumento, ſal alcali fixum per deſtillationem hanc volatilem naturam induiſſe. Et quia ſal cauſticum multum adhuc phlegmatis a ſpiritu vini, rectificatiſſimo etiam, qui pulverem pyrium accendit, ſeparat atque imbibit, ſpiritum prolectum priori longe ſubtiliorem & ad varios uſus aptiorem eſſe clare jam intelligitur.

OBSERVATIO VI.

De Medicamentis ex Antimonio ſelectioribus.

EX mineralium penu ac promtuario nullum datur quod tam magnificis laudibus in Medicina extollitur, quod Chymicorum laboribus ita exercetur, & ex quo tanta remediorum copia educitur, quam antimonium. Vulgaris enim eſt opinio, prima metallorum, ex quo coaleſcunt, principia, ſal, ſulphur & mercurium, quæ alias a metallis ægerrime ſeparantur, ibi nuda & explicita reperiri. Mercurium, ex regulo eductum, mercurium metallorum & ſulphur ejus ſulphur auri appellare non erubeſcunt. Acetum, ſive potius ſpiritum acidum antimonii, pro metallorum genuino menſtruo univerſali plures habent. Sed uti pleraque, quæ Veteres Chymici, vera chymia experimentali & rerum naturalium ſcientia deſtituti, in libris ſuis ſtatuerunt, ſunt ſuavia inſomnia; ita etiam ea, quæ jam diximus, hiſce annumeranda eſſe quis dubitet?

Nam quod attinet ad medicamenta, quæ arte chymica varia & numero plura ex ſtibio eliciuntur, ea partim vulgaria eſſe, partim ſpem medentum & expectationem promiſſarum virium inflare non minus quam fallere, certa experientia confirmatum habemus.

Quid enim tincturæ antimonii, tam ſollicite & operoſe ex hoc extractæ, aliud ſunt, quam tincturæ ſulphuris vulgaris, facili negotio cum ſalibus ex illo parandæ? Neque balſamum, quod cum ſale, ex ſcoriis reguli ſimplicis educto, & oleis deſtillatis paratur, ratione virtutis quicquam prærogativæ præ balſamo ſulphuris vulgari, ſi ex ejus hepate præparatio adornatur, poſſidet.

Neque in cinnabari antimonii, etiam crebriori ſublimatione rectificata, præſtantior ullus effectus, quam in cinnabari vulgari, offenditur. Bezoardicum ſic dictum minerale, tanto labore & pretio ex butyro antimonii confectum, item ceruſſa antimonii ejuſque materia perlata, antimonium quoque diaphoreticum, calces fere effœtæ ſunt, & profecto parum, niſi ratione terræ alcalinæ, ex calcinatione nitri enaſcentis, præſtant, neque aliquid ſingulare, ſi crebrius ſola nec cum aliis mixta in uſum vocantur, efficiunt.

Neque rationis fulcro hæc ſententia deſtituitur, ſiquidem mineralia & metalla æque, ac ſalia, non agunt in corpus, niſi fuerint ſoluta; hæ calces vero nec facile ulli menſtruo extra corpus obſecundant, nec intra corpus liquorem ſolventem offendunt, unde quid ſtatuendum jam ſit de earum virtute, ex facili judicare licet.

Hæc vero medicamenta, quæ regulinæ adhuc integræ proſapiæ ſunt, & quæ ab acido ſubtiliori ſolvuntur, validiſſime ſpaſmos & convulſiones nervoſarum partium atque vomitus & ſedes cum torminibus excitando, operantur, ut videmus in vitro antimonii, croco metallorum, mercurio vitæ, pulvere ſcoriarum reguli, qui pulvis *Monckii* appellatur, item ſulphure antimonii aurato, cujus vis regulinæ in eo contentæ portioni debetur.

Jure itaque meritoque quæſtio incidit medica: quænam ſint ex antimonio ſelectiora & ſingularis efficaciæ, quibus aliquid in medendo præſtari poſſit, medicamentorum genera?

Nos jam hic ingenue & libere profitemur, horum efficaciam in arctiori connubio ſulphurearum & mercurialium partium unice quærendam & expectandam eſſe. Eſt utique in antimonio, & quidem ejus mercuriali ſubſtantia, validiſſima agendi vis, ſed hæc per ejus conjunctionem cum ſulphure cicurari & manſuetior reddi debet. Ineſt enim ſulphuri minerali eximia & pene ſingularis virtus draſticam & virulentam mineralium vim caſtrandi ac temperandi: ita videmus, mercurium omnem præcipitatum, vehementis qui eſt operationis, in pauca etiam doſi, ſola junctione vel etiam ſublimatione cum ſulphure vulgari caſtrari, ut tuto ad ſcrupulum aſſumi poſſit. Summum venenum, arſenicum, cum ſulphure in vaſe clauſo fuſum, ita enervatur, ut ad drachmam unam à canibus ſine ulla noxa devorari queat.

Jam in aprico poſita eſt ratio, quare, confirmante experientia, antimonium crudum, in pulvere vel etiam decocto adhibitum, plus virtutis & efficaciæ, quam ullum aliud ex eo medicamentum oſtendat, & quam inepte Chymici illi agant, qui partem antimonii regulinam variis artificiis à ſulphure ſeparare ſtudent.

Antimonialia igitur medicamenta ſine dubio aliis præſtant, in quibus ſulphurea & mercurialis ſubſtantia intime adhuc juncta & unita, nec diſſociata eſt. Ac tale quid in regulo antimonii medicinali, à Leydenſi Chymico, MARGGRAFFIO, invento, cujus virtus potius laudanda, quam contemnenda eſt, & deprehendere licet. Ejus præparandi modus ita ſe habet: ſumuntur quinque partes antimonii, quatuor partes ſalis communis & una pars ſalis tartari, hæc in crucibulo invicem mixta liqueſcant, poſtea maſſa in conum fuſorium infundenda eſt, pars inferior & ſolidior, quæ politi chalybis ſpeciem oſtendit, à ſcoriis ſeparanda eſt: quæ maſſa in pulverem tenuiſſimum ſi conteritur, colorem obſcure rubicundum acquirit. Hic pulvis citra vomitum vel vehementem operationem agit, & blande glanduloſos ductus & fibras motrices ac nerveas ſtimulando, lympham maxime ſtagnantem, à qua ſæpius rebelles & ab impuritate oriundæ affectiones naſcuntur, in ordinem & circulum redigit,

digit, & emunctoria, inque iis præcipuum & quaſi univerſale, cutim, aperiendo ſalutaris excretionis negotium promovet atque ſecundat.

Peculiares hujus medicamenti virtutes ſali communi, quod in præparatione adjicitur, vulgo adſcribi ſolet, ſed ego jam ante plures annos publice & ſatis expoſite demonſtravi, id medicamentum etiam ſine ſale communi, quod nil niſi expeditiorem fuſionem efficit, præparari poſſe, ejuſque virtutem tantummodo refractæ ſalis tartari portioni deberi, quia hoc ſulphur antimonii quodammodo extrahitur & extra vertitur, non vero à regulina ſubſtantia ſejungitur, ut quidem fieri ſolet, ſi ſal tartari vel aliud alcali æquali vel dimidia parte cum antimonio adhibetur; ita enim ſtatim ex bono medicamento evadere poteſt peſſimum venenum.

Verum enim vero objicere hic quiſpiam poſſet, in ſulphure aurato, quod ex lixivio ſcoriarum præcipitatur, portionem ſtibii ſulphuream cum ejus regulina invicem unitam & mixtam eſſe; nihilo minus medicamentum hoc eſſe valde draſticæ indolis?

Quibus reſpondendum eſſe ducimus: eſſe quidem utramque antimonii ſubſtantiam in ſulphure aurato intima commiſſura junctam, ſed quoniam acidum, nempe acetum, ad præcipitationem uſurpatum fuit, inde accidit, ut acidum cum alcali congrediens, atque adeo in tartari ſimilitudinem transformatum, paulo altius ſeſe inſinuaverit mercurialibus ſive regulinis ſtibii corpuſculis, ut ægerrime inde divelli poſſit. Arctiſſimus enim ſalium in magiſteriis & præcipitatis nexus eſt, quod videmus in auro fulminante, calce lunari per ſpiritum ſalis facta, ita ut aquæ affuſio ægerrime ea edulcoret: quare etiam à reſiduis ſalinis intra eorum poros particulis ipſorum medicinalis efficacia promanat.

Quamobrem ſi velimus in ſolutione antimonii, per ſalia alcalina facta, vehementem & draſticam vim infringere, opus eſt, ut præcipitatio vel ſine acido inſtituatur, vel cum tali, quod arſenicalem antimonii partem enervat. Inductus hac ratione Glauberus loco aceti vini ad præcipitationem uſus eſt temperatiori acido, nempe ſolutione tartari crudi, & ita obtinuit ſulphur paulo mitius ſulphure vulgari aurato, cujus virtutes mirifice in ſuis operibus extollit, & panaceam vocat, quo etiam in praxi ſua feliciter uſi ſunt Conerdingii, & proſtat in officinis Brunſvicenſibus pulvis, cui titulus panacea Coerdingiana, quæ nil niſi ſulphur eſt antimonii, methodo *Glauberi* paratum; hoc minori & refracta doſi uſurpatum & mixtum cum pulveribus terreis, alcalinis, bezoardicis, ſudorem ſubinde movet ſatis potenter, & ſine ulla vehementia operatur.

Nos in *notis ad Poterium* alios modos docuimus corrigendi & perficiendi hoc ſulphur, maxime per liquores varii generis præcipitantes, dum loco aceti ſumſimus ſolutionem limaturæ martis cum ſpiritu nitri, vel etiam ſolutionem auri cum aqua regis factam, & hac ratione quidem non purum ſulphur, ſed particulis vel martialibus vel ſolaribus imbutum acquiſivimus, effectus tamen longe nobilioris, quia hæc metalla quoque, naturæ non inimica, peculiari virtute pollent virus mineralium corrigendi & caſtigandi.

Alius ſuperaſt modus ex lixivio antimoniali ſulphur ſine additione ullius acidi in fundum dejiciendi, idque fit hac ratione. ſumi debet antimonium crudum, ſeu melius regulus antimonii ſic dictus medicinalis, ipſique adjungi æqualis portio ſalis tartari vel nitri fixi fortiter calcinati, quæ mixtura per aliquot horas coquatur ex aqua communi ſubtiliori, nempe pluviali, poſtea decantatæ ſolutioni affundenda eſt aqua calcis vivæ probe ſaturata, quæ etiam non ſecus, ac acidum quoddam, ſulphuream ſubſtantiam ex vinculis antimonii extricat, eam dimittit in fundum, ſimulque terreum ex calce viva principium, dum ſeſe unit cum ea, vim quandam corrigentem draſticam ſulphuris efficaciam communicat.

Hoc ſulphur longe eſſe præferendum panaceæ Glauberianæ exiſtimo; vix enim vomitum, niſi ſub majori doſi, ciere ſolet.

Reliquus eſt adhuc alius modus, ſine ulla additione cujuſdam liquidi, ex lixivioſo menſtruo ſulphur antimoniale ſolutum dejiciendi, iſque jam in Gallia celebratiſſimus & ita ſe habet: ſumi debet antimonii crudi, in pulverem probe attenuati libra una & unciæ quatuor alkaheſt *Glauberi*, qui ex nitro fixo in aëre deliqueſcente componitur, addendæ ſunt duæ libræ medicæ aquæ communis. Hæc omnia duarum horarum ſpatio in vaſe argillaceo bene decoquantur, poſtea duæ tertiæ limpidæ & liquidæ ſolutionis cochleari ligneo effundendæ ſunt, quarta parte relicta, cui de novo tres unciæ liquoris alkaheſt adjiciendæ, denuo inſtituta coctione, poſtea rurſus duæ tertiæ effundendæ, denique unciæ duæ liquoris alkaheſt cum libra una aquæ affundi debent, coctione iterata, & poſtea ſeparetur limpidus liquor. Hæ ſolutiones in vaſe amplioris orificii paulo diutius in aëre detinendæ ſunt aperto, ita paulatim pulvis rubri coloris decidit in fundum, qui aqua pluviali probe elutriandus, ac ſpiritu vini rectificatiſſimo ſuperaffuſo & accenſo depurandus eſt.

Hæc medicina maximam in Gallia jam habet celebritatem, interque arcana nomen tuetur præcipuum, neque dubium eſt, quin in morbis à ſanguinis impuritate & dyſcraſia ortis, obſtructa emunctoria reſerando, atque humores ſtagnantes reſolvendo, egregie ſubveniat. Nam ſi ulla medicamenta excretoriis aperiendis & evacuationibus, quæ ex naturæ ſolenni inſtituto celebrantur, promovendis accommodata ſunt, certe ſunt ea, quæ ex regno minerali petuntur, ſulphureæ indolis. Doſis non ultra grana tria vel quatuor extenditur, & datur commodiſſime cum aqueo vehiculo calido, tempore matutino, ut eo melius transſpiratio ſuccedat. Scire autem juvat, hoc ſulphur amicam copulam inire cum cinnabari antimoniali, item cum ſolaribus, auro fulminante, & auri croco purpureo. Nam hæc ſingula ejus virtutem magis nobilitant atque exaltant, tantum abeſt, ut minuant atque extenuent.

Poteſt etiam ex ipſo regulo antimonii medicinali, beneficio lixivii ex calce viva & ſale tartari parati, per coctionem eximiæ virtutis magiſque ſufficienti copia ſeparari ſulphur, quod etiam ſine quadam adjecta alia re ſua ſponte ſe præceps dat probe prius elutriandum, cujus virtutes *in notis ad Poterium* jam olim expoſuimus.

Dubitare hoc loco quiſpiam poſſet, beneficio lixiviorum per coctionem tantummodo ſulphureum principium antimonii extrahi, relicta ſubſtantia mercuriali, adeoque non tam eximiam ſecundum noſtram ſententiam in hiſce remediis efficaciam contineri. Verum, quod non tantum ſulphurea, ſed & regulina pars antimonii in forte lixivium cedat, hujus rei id clariſſimo poteſt eſſe documento, quia tam ex regulo antimonii medicinali, quam pulvere rubicundo, ex lixivio antimonii vel ex calce viva vel ſua ſponte dejecto, additione carbonum & nitri beneficio fuſionis regulus ſatis copioſus

pioſus adhuc haberi poſſit. Commendamus itaque majorem in modum & de meliori omnibus ac ſingulis, qui efficaciſſima remedia expetunt & deſiderant, frequentem & cum prudentia conjunctum horum antimonialium uſum. Multiplici ſumus experientia edocti, ejuſmodi ſulphure antimonii bene præparato & correcto contumaces & chronicas paſſiones, præſertim, quæ ex ſtagnatione & corruptione lymphæ proveniunt, glandularum etiam rebelles tumores, ulcera antiqua aliaſque fœdas impuritates cutis, pertinacem quoque epiphoram, interpoſito ſimul decocti diluentis & ſanguinem depurantis uſu, dexterrimo cum ſucceſſu fuiſſe ſublata. Inſuper etiam convulſivum aſthma, hemicraniam quoque & pertinaces intermittentes, ſcabiem inſtar lepræ malignam, & prava ex lue venerea incommoda, hiſce antimonialibus convenienti doſi exhibitis, profligata ſuiſſe reminiſcimur.

OBSERVATIO VII.

Experimenta quædam circa vitriolum ejuſque oleum.

Vitrioli minera in nulla regione tam copioſe & redundanter intra ſubterranea viſcera recondita eſt, quam in monte illo metallico, ab antiquiſſimis jam jam temporibus cognito, vulgo *Rammelsberg*, non procul à Goslariæ urbe ſito. Ex hac minera coquitur & præparatur ibi vitriolum in tanta copia, ut ſingulis ſeptimanis 82. centenarii conficiantur. Germanice hæc minera vocatur *Kupffer-Rauch*, & hanc pro vero Miſy Veterum induſtrius ille mineralium diſquiſitor Valerius Cordus habet, *vid. ejus libr. de Foſſil. cap. 2. pag.* 81. ubi hunc in modum ſcribit: *Verum Miſy in maxima copia inveni Goslariæ, cum in metallicas fodinas ibidem deſcendiſſem, omnino in facie colore, ſubſtantia & facultate, quibus à* Dioscoride, Galeno *&* Plinio *deſcribitur, cujus magnam quantitatem mecum Wittebergam attuli, ſperans fore poſſe, ut rurſus in uſum recipiatur.*

Conficitur vero vitriolum ex hac minera Goslariæ ſequenti modo, quem inſinuare hoc loco non alienum, ſed commodum nobis viſum eſt. Dicta ſcilicet minera uncis ferreis diſcerpitur & rudiores ejus partes malleo contunduntur, ac tota maſſa in vas peculiariter huic præparationi deſtinatum infunditur, addita ſufficienti quantitate aquæ calidæ, ac poſtea à ſervis operariis aliquoties per diem uncis ferreis agitatur, alteroque die lixivium in aliud vas transfuſum depuratur. Illud quod à depuratione remanet, ſi minera nondum ex toto colliquata fuerit, iterum iterumque eluitur, quod poſtea altero die identidem vaſe quodam depuratorio excipitur; atque hoc lixivium artifices vocare ſolent *die Kern-Lauge*. Peracta depuratione lixivium infunditur in vannum plumbeam, & per 24. 27. vel etiam 30. horas coquitur, novo ſubinde ſuperaffuſo lixivio. Finita propemodum coctione tenuis lixivii portio effunditur in receptaculum ligneum, ubi quædam vitrioli cryſtalli coëunt, quod ſufficientem lixivii coctionem indicat. Deinde lixivium refrigeratur, inque dolia lignea, quæ vocant *die Setz-Fäſſer*, infunditur cum ſuperpoſitis lignis quaqua verſum perforatis, per quæ foramina tam profunde trajiciuntur tubuli arundinei, ut propemodum fundum dolii attingant. Hiſce tubulis arundineis, intra quatuordecim dierum ſpatium, ſenſim paulatimque ſeſe apponit vitriolum in ſpeciem ſacchari candi, quod inde defricatum & exſiccatum in doliis aſſervatur, *und dieſes vvird rein Guth genennet.*

Omne vitriolum ab acido, quod proſapiæ eſt ſulphureæ, in terra martiali vel venerea aut utraque ſimul coagulato conflari, res extra omnem dubitationem poſita eſt, quandoquidem cum ſpiritu vitrioli acido-martiali virideſcentis coloris, cum cupro cæruleum, cum ferro & cupro ex viridi cæruleum lege artis præparari, & ex vitriolo extremo igne aduſto, ſive capite mortuo, maxime cum vitro grandiori cauſtico, hæc ipſa metalla facili negotio reduci poſſunt. Id vero jam maxime video venire in quæſtionem, an vitriolum, cujus acidum, ejuſdem proſapiæ atque ingenii eſt cum acido ſulphuris mineralis, per ſe ſubſiſtat & purum in ſubterraneis locis reperiatur, an vero ex ſulphure minerali demum aëris miniſterio producatur ac generetur?

Poſteriori ſententiæ favere videntur ea,

1. Quod cuprum vel ferrum, cum ſulphure per fuſionem coalitum, per leniorem calcinationem in libero aëre, facile in vitriolum faceſſat, diſſipata nempe vel disjuncta ſic unctuoſa illa & phlogiſta parte, relicta acida, quæ metallum diſſolvens degenerat cum eo in ſal vitriolicum.

2. Quia mineræ illæ ſulphureæ martiales, quæ in nonnullis locis, præſertim in Haſſia, copioſe etiam intra argillam, figura ovorum, reperiuntur, & mineræ martis ſolaris nomine Chymicis veniunt, aëri paulo diutius commiſſæ, in puram vitrioli mineram fatiſcunt, quod poſtea facili methodo per ſolutionem & coctionem cum aqua ſeparari poteſt, quum tamen, antequam aëri liberiori exponantur, per deſtillationem purum ſulphur minerale, nec quicquam ſpiritus vitrioli acidi, largiantur.

3. Vitriolum, quod in Anglia conficitur, omne eſt pure martiale, & non niſi ex ejuſmodi mineris ferreo-ſulphureis, quarum magna ibi eſt abundantia, hunc in modum præparatur: Congerunt in acervos vitrioli mineram, & ſuper arenam vel argillam, ex qua foſſæ ſunt formatæ, ſub dio per ſex menſes reponunt, ſubindeque vertunt: deinde per aliquot dies macerant in aqua, quam claram effundunt, ubi excrementa ſubſidere ſinunt. Poſtea coquunt in plumbeis lebetibus, quibus ferrum immiſſum fuit, tandemque ligneis lamellis ſuperpoſitis exſiccant.

Igitur nonnulli dubitant, an in terræ viſceribus, recenter jam apertis, ſine diuturno aëris vel humiditatis acceſſu libero, prognatum vitriolum verum reperiatur, & an non potius illud, quod ut minera, vel etiam nonnunquam ut purum vitriolum eximiæ craſſitiei & longitudinis in parietibus minerarum ſulphureo-ferrearum & venerearum in profundo & vetuſtiſſimo illo, per varios cuniculos excavato monte Goslarienſi, *Rammelsberg*, invenitur, ex mineris ibi latitantibus ſulphureo-cupreis & martialibus, beneficio aëria & humiditatis tranſeuntis, demum prognatum & productum fuerit, quod etiam veri eſt ſimillimum.

Quod vero magna ſit acidi, quod in vitriolo & ſulphure eſt, ratione virium, convenientia, id infra pluribus argumentis corroborabimus.

Utcunque vero omne vitriolum ex acido ſulphureo & metallo ſulphureo, marte ut plurimum, ſit conflatum; non tamen eandem ſingula, ſed quædam propriam naturam atque energiam poſſident. Sic utrumque vitriolum, tam Goslarienſe, quam Salisburgenſe, martiale & venereum eſt, & ſapore ambo

ambo conveniunt, ſed tamen Salisburgenſe ad uſum tinctorium Goslarienſi longiſſime præfertur, & inde etiam caro venditur pretio; nam ejus centenarius 24. imperialibus, Goslarienſe vero tribus conſtat. Deinde quoque inſignem vitriolorum differentiam deprehendimus, ubi prius leniſſime ſi fuerint calcinata, eorum certa quantitas in aperto vaſe libero aëri par menſes aliquot exponitur, tum jucundo ſpectaculo inſignem varietatem in colore, neque minus in ponderis incremento comperiemus: id quod etiam videre licet, ſi eorum ſolutiones in vitro aperto fornaci calidæ paulo diutius imponuntur.

Vitriolum pure martiale medicamentis conficiendis melius inſervit, quam id, quod particeps eſt veneris, idque facile cognoſcitur, modo pauliſper humefactum vitriolum vaſi ferreo affricetur, ita mox macula cuprei coloris in conſpectum venit.

Antequam venereum in uſum medicum ducatur, & ex eo præparentur medicamenta, expedit pro tutiori uſu illud ſolvere in aqua, & cum lamellis ferreis injectis probe decoquere, quibus magnetice quaſi, quicquid eſt cuprei, adhæreſcit.

Oleum vitrioli fortiſſimo igne ſequentem in modum paratur: centenarius vitrioli, qui tribus imperialibus venditur, retortæ inditur fictili, in furno huic ſcopo accommodato, per tres dies & noctes ignis ſubjicitur acerrimus, ita viginti libras phlegmatis & decem libras olei accipimus. Caput mortuum poſtea cum æquali parte nitri mixtum, de novo deſtillatur per retortam terream, & tum ex libris duodecim maſſæ ſex libræ aquæ fortis proliciuntur. Ex hoc vero capite mortuo, per calcinationes prius probe à cupro depurato, famigeratiſſimum illud arcanum duplicatum ſub eleganti cryſtallorum figura parari poteſt.

Præterea ſcire licet, majorem adhuc quantitatem olei vitrioli, igne diutius continuato, quod per ſeptimanam fieri poteſt, extorqueri poſſe, ſed ita caput mortuum iners fere redditum aquæ forti præparandæ minus inſervit.

In rectificatione olei vitrioli per arenam, ut ignis gradus probe obſerventur, opus eſt: difficillime & non niſi fortiſſimo igne ſequeſtratur phlegma, quo ſubtracto celetius ſub parvis guttulis oleum exſtillat limpidiſſimum.

Oleum vitrioli leniter & ſuperficiali ſaltem contactu cuti manus inunctum, ingenti cum roſione & igneo ardore adfert dolorem; quando vero ſub majori portione & paulo preſſius applicatur, nullus fere dolor vel eroſio percipitur. Rationem hanc ſubeſſe judico: Oleum vitrioli acerrimum in fibrillas cutaneas nihil agere & efficere poteſt, niſi humido prius fuerint ejus corpuſcula ſoluta & ſejuncta, quod ſubtiliori fit illitu, ubi aër humidum ſuum facile ipſi inſinuat; ſub denſitate vero non tam cito ſolutum ſal ad cutim pertingere poteſt; oleum enim vitrioli acidiſſimum humiditatem mirifice imbibit. Nuper olei vitrioli unciam unam & ſcrupulos duos aëri aperto in patina vitrea expoſuimus, quo facto intra quatuordecim dies uncias duas pondere æquabat.

Spiritu vitrioli non aurum, optime vero argentum præcipitari poteſt, ſolutio autem vitrioli & auro & argento præcipitationem inducit. Martialis terra ex ſoluto vitriolo cum pulvere cretæ promte dimittitur, flaveſcente materia partim in ſuperficie, partim in fundo vaſis hærente: mixtura vero inde aluminoſum ſaporem linguæ imprimit.

Acidum vitrioli, cum vegetabili alcali concretum, in igne fluere recuſat, licet alcali ſua indole abſolute ſit fuſile, cum alcali vero ſalis communis, ut videmus in ſale Glauberiano, facillime funditur, quo alcali, quod ineſt ſali communi, ab alcali vegetabili non parum adhuc differre intelligitur.

Notatu perquam dignum eſt, quod oleum vitrioli omnis generis ſalia acida, ſive ſint ex vegetabilium, ſive mineralium claſſe, ſi fuerint cum ſale alcali in ſtatum neutrum redacta, debita mixtione & deſtillatione poſſit reſuſcitare, uti videmus in ſpiritu ſalis, aqua forti, aceto deſtillato & ſpiritu ſacchari Saturni. Ipſum vero in ſale alcali coagulatum, nullo alio ſale in priſtinum ſtatum reduci poteſt. Ex quo diſcimus, nullum ſal eſſe fortius & penetrantius, & quod ſeſe intime & arctiſſime uniat cum particulis ſalis alcalini, quam acidum vitrioli.

Ut ut oleum vitrioli certa encheireſi omnia poſſit ſolvere metalla, tamen nullum promtius, quam ferrum, deinde cuprum aggreditur, & quia cuprum longe facilius ſolvit, quam ipſum argentum; hinc moneta, quæ ex cupro & argento eſt conflata, pure argentea reddi poteſt, ſi oleum vitrioli affunditur, quod admoto calore incaleſcit & antea limpidum, obſcura nigrum & inſtar picis evadit, eminentis venerei ſaporis: quando moneta aqua eluitur, argenteum ſplendorem habet.

OBSERVATIO VIII.

De alumine ejuſque geneſi ac natura.

QUemadmodum vitriolum ex minera ſulphurea pura ſive compoſita, martiali nempe & venerea, naſcitur; ita alumen, quod quaſi vitrioli albi ſpecies eſt, etiam ex minera ſulphurea, partim bituminoſa, partim lutoſa progignitur. Acidum itaque, quod ex alumine educitur, ejuſdem indolis atque proprietatis eſſe videtur cum eo, quod vitriolum elargitur, differente ſaltem terra ſive hoſpitio, in quo utrumque hoc ſal acidum eſt coagulatum. Nam vitrioli caput mortuum metallicæ, martialis nempe & venereæ, indolis eſt: aluminis vero terra valde ſpongioſa, ſubtilis, bolaris ſui generis videtur.

Inſignem vero acidi aluminoſi & vitriolici convenientiam inter alia, quæ ſequuntur, experimenta luculenter commonſtrant.

Primo cum ſpiritu aluminis & marte, non ſecus ac cum ſpiritu vitrioli, conficitur vitriolum martis, deinde cum alumine identidem ac cum vitriolo ex nitro aqua fortis præparatur. Tum acidum aluminis ſi cum ſale alcali in ſal neutrum convertitur, idque cum pauxillo ſalis tartari & pulvere carbonum in crucibulo fluit, maſſa, inſtar hepatis ſulphuris, rubicunda, & quæ verum ſulphur minerale continet, emergit, non aliter ac fieri ſolet, quando acidum vitrioli vel ſulphuris cum ſale tartari vel ſale alcali, quod eſt in nitro, vel in ſale culinari, figitur atque in ſal neutrum mutatur.

Utcunque vero vitriolum & alumen ex una quaſi materia & matrice ſulphurea proveniant: tamen quodvis horum ſalium peculiari ſua indole atque virtute dotatum eſt. Nam aluminis & vitrioli ſapor valde differens eſt, utpote in vitriolo vulgari non tam adſtringens ſapor, quam in alumine obſervatur. Deinde aluminis ſolutio nec aurum, nec argentum ſolutum turbat vel præcipitat, quod tamen cum ſolutione vitrioli contingit. Neque decoctum gallarum aut florum balauſtiorum

ad miſcelam ſolutionis aluminis nigreſcit inque atramentum vertitur, ſicuti cum ſoluto vitriolo fieri animadvertimus. Denique ab alumine ſubito per ignem acidum à principio ſuo terreo, cui inhæret, ſeparari poteſt, uti videmus in alumine, quod non ita evenit cum vitriolo.

Porro in alumine ejus acidum valde eſt in terra ſua ſaturatum: nam uncia una & dimidia aluminis vehementer calcinati, drachmas ſex aluminoſæ terræ, prorſus inſipidæ, elargitur: minor vero acidi in alumine præ vitriolo portio vel hoc experimento cognoſci poteſt, quo nempe acidum vitrioli cum ſolutione cinerum clavellatorum ſaturatum, longe majorem ſalis enixi quantitatem profert, ac ſi ſolutio aluminis cum eodem lixivio ſaturata fuerit.

Præterea ſal hoc modo ex alumine paratum felicius alvum ſolvit ac purgat, quam illud ex vitriolo ſecundum methodum *Tackenii* confectum. Et memoratu non indignum phænomenon mihi non ita pridem occurrit, cum id ſal tractarem & comminuerem in mortario, tunc copioſiſſimas ſcintillulas ſpargebat, quas nunquam in ullo alio ſale vidi.

Non prætereundum hoc loco eſt elegantiſſimum *Hombergii* experimentum, qui cum tribus partibus aluminis & parte una rei cujuſque combuſtibilis & quæ in carbones vertitur, prævia calcinatione, deſtillatione & ignitione in vaſe clauſo, pyrophorum, ſive materiam ſulphuream, quæ acceſſu aëris liberi ſtatim inflammatur, præparavit, qualis tamen materia ſulphurea inflammabilis neque cum acido vitrioli, neque cum ſpiritu ſalis aut nitri produci poteſt, ut adeo ex hiſce pateat, acidum aluminis ſubtilius faciliorem in terram phlogiſtam habere ingreſſum, quam ipſum acidum vitrioli.

Quo magis vero alumen notum eſt fere omnibus, eo minus ejus minera & præparatio rerum naturæ contemplatoribus perſpecta eſt. Quamobrem operæ pretium duco, modum hoc loco proponere, quo aliquot mille centenarii in pago Schwenzel prope urbem Tieben, quæ quinque milliaribus Hala diſtat, ex immani ibi exiſtente minera conficiuntur.

Prope hunc pagum immenſæ latitudinis ſtrata terræ bituminoſæ, quæ hujus ſalis matrix eſt, duarum vel trium ulnarum profunditate reperiuntur, ubi terra eruitur, quæ nigricantis eſt coloris & ſaporis adſtringentis aluminoſi. Hæc minera ſi in ignem injicitur, non tantum accenditur, ſed & fortem ac fœtidum, inſtar ſulphuris mineralis accenſi, odorem de ſe ſpargit. Ab accenſione maſſa ſpongioſa, cinericei coloris, & ſaporis expers relinquitur.

Minera recens in ingentes congeritur cumulos, qui libero aëri per menſem exponuntur, poſtea hæc immittitur in dolia, & aqua affuſa ſal per aliquot dies extrahitur, tum lixivium per canales in lebetes plumbeos laboratorii ducitur ac derivatur, & coctio inſtituitur. Poſtea cum jam ad dimidiam partem inſpiſſatum fuit, ſolutio cinerum clavellatorum admiſcetur; ita mox vehemens cum ſpumeſcentia oritur ebullitio, & pulvis granulatim copioſus in fundum ſecedit. Poſtquam omnia refrigerata fuerunt, liquor ſupernatans flaveſcens removetur, & farina alba aluminoſa in fundum dejecta ſolvitur in aqua, ac denuo coquitur, & aqua probe ſale ſaturata in magna dolia infunditur, quæ occluſa per aliquot ſeptimanas in uno loco perſiſtunt; vaſis apertis eorum lateribus ingentis magnitudinis & figuræ octoedriæ cryſtalli appoſitæ cernuntur.

Præterea memorabila eſt, quod acervi iſti minerarum aluminis immenſæ magnitudinis accedente ſolis æſtu ſponte accendantur, & apertam flammam eructent, quam aqua affuſa omni cura & labore extinguere debent. Quando enim à pluviis ſal aluminis ſolvitur, incipit agere in terram ejus bituminoſam, ita non tantum calor & fumus, ſed & flamma, motu inteſtino rapidiori facto, naſcitur. Eodem fere modo id accidit, ſi maſſa, ex æquali portione ſulphuris & limaturæ martis conflata, aqua humectatur, ubi inter aliquot horas oritur ebullitio, maſſa turgeſcit, fumum emittit, & in libero aëre ſulphuris flamma erumpit. Quæ experimenta utique ad caloris ſubterranei & montium ignivomorum naturam & cauſas explicandas nos recta via deducunt.

Inſuper notatu dignum eſt, quod mineræ iſtæ, ſale ſuo orbatæ, ſi denuo in acervos colliguntur, iique per integrum annum diu aëri libero exponuntur, de novo ſale aluminoſo imprægnentur, ut præparationi aluminis denuo & quidem per tres annos inſerviant.

Ex quo clariſſime apparet, ex aëre regenerari ſal aluminoſum, inque eo dubio procul omni acidum quoddam univerſale hoſpitari, quod cum partibus inflammabilibus bituminoſis, terreis conjunctum ſal aluminis conſtituit. Neque enim ullum ſal novi, quod tam cito ex terra ſua minera exhauſta in aëre poſſit regenerari, quam hoc ipſum. Nam ſi alumen crudum igne vehementiori ita calcinatur, ut in terra ejus ſpongioſa ne ullum quidem ſalis veſtigium remaneat, ac tum hæc terra per aliquot dies libero aëri exponitur, non modo pondere augetur, ſed & aluminoſus ſapor reſuſcitatur, & inſtillato oleo tartari per deliquium efferveſcentia exſurgit.

In coctione aluminis illud quoque occurrit indagine haud indignum, quod ex ejus lixivio, ſine additione cinerum clavellatorum vel ſalis cujuſdam alcali, alumen non in ſolideſcentem formam redigi, multo minus in cryſtallos reduci poſſit. Cujus ſingularis effectus atque phænomeni ratio in eo poſita eſſe videtur; lixivium mineræ nimis acidum & nimis ſulphureum eſt: quia vero liquor ſulphureus, in quo acidum prædominatur, ægerrime in ſolidam ſalinam conſiſtentiam cogitur, neceſſe eſt, ut alcali accedat, quod partim acidum nimium ſaturat, partim etiam pinguem & ſulphuream, quæ cryſtalliſationem impedit, materiam imbibit atque abſorbet, quo ſpicula eo arctius coire & melius coaleſcere poſſint. Olim & hodienum in aliis locis, ubi alumen coquitur, loco cinerum clavellatorum urinam humanam putrefactam adjiciunt, ob ſal urinoſum volatile, quo etiam acidum nimium temperari ſolet: ſed parsbiliori hac encheireſi inventa, jam urinæ uſus exolevit.

Non ignotum erit chymicæ artis peritis, quanta olim cura atque induſtria quæſitum fuerit, ut ſal tartari fixum volatile reddatur, quum Helmontius huic ſali mirabilem in perſanandis morbis tribuerit efficaciam. Factum hinc eſt, ut celebris alias Medicus & Chymicus, Dan. Ludovici, in peculiari ſcripto *de volatiliſatione ſalis tartari*, modum, quo id præſtari poſſit, publico communicaverit, dum nempe alumen crudum cum ſale tartari mixtum deſtillavit, ita ſpiritus prodiit urinoſus volatilis. Credidit integerrimus hic vir, fixum hoc ſal redditum fuiſſe volatile; ſed ignoravit, alumen vulgari modo additione urinæ humanæ præparari, & inde ſal volatile ſuam ducere originem. Nam quando acido aluminis ſal volatile figitur, & poſtea ſal alcali accedit, id non ſecus, ac cum ſale ammoniaco evenire ſolet, rurſus fit ſui juris. Quare idem experimentum ſi cum alumine inſtituatur, cui in

coctio-

coctione non urina humana, ſed ſal alcali admixtum fuit, nullum ſal vel ſpiritus volatilis ſe manifeſtat.

Ultimo loco hoc inſerendum putavi, ſal ſic dictum Ebſonienſe, quod ex Anglia maxima in copia in multas regiones fertur, & certe elegantiſſimum & tutiſſimum purgans eſt, ex alumine & ſale communi præparari poſſe. At vero ex alumine crudo & ſale communi, quale proſtat in officinis, ſi quis hujus ſalis præparationem moliri velit, minus ſuccedet negotium. Si vero quis experimentum cum ſolutione mineræ aluminis & lixivio, quod in coctione ſalis communis remanet & vocatur *Mutter-Soole*, inſtituerit, & debitam encheireſin adhibere voluerit, is certe ſuo voto non facile fruſtrabitur.

OBSERVATIO IX.

Experimenta, quæ ſulphuris vulgaris naturam, mixtionem ac generationem clarius exhibent.

IN Chymicorum ſcholis ſulphur pro principio omnium in rerum natura mixtorum corporum haberi, res trita atque in vulgus nota eſt; quid vero ſit ſulphur illud, quod in corporibus cauſa & principium fundamentale eſt caloris, inflammabilitatis, coloris & ſpecificarum, quibus gaudent, virium, id ſane non ſatis unquam definitum aut explicatum eſt. In ſulphure vero minerali id principium abundantiſſime reperiri, communis fere eſt ſententia.

Utcunque autem materia illa ſulphurea, inflammabilis, pinguis & oleoſa in omnibus non modo naturæ regnis, ſed in quibuſvis fere corporibus mirum inter ſe differat, & ægerrime quoque in ſua principia prima reſolvi poſſit: nullo tamen in corpore verum inflammabilitatis principium melius planiuſque, quam in vulgari demonſtrari poſſe deprehendimus. Siquidem ex hujus corporis reſolutione artificiali ejuſque compoſitione clare intelligitur, hoc corpus non ſimplex eſſe, ſed ex acido & materia teneriori terrea, ad rapidum materiæ cœleſtis & æthereæ motum concipiendum & continuandum apta compoſitum.

Acidum hoc, ſi accenditur ſulphur & ejus vapor colligitur, ad oculum ſiſti poteſt: ſubſtantia vero illa altera phlogiſta ex ejus ſolutione in oleo tam expreſſo, quam deſtillato, ſe ſenſibus offert. Neque vero rectius & clarius hæc principia ſulphur conſtituentia, quoad ſuam naturam & indolem, quam per artificialem ſulphuris, quod ſibi per omnia ſimile ſit, compoſitionem oſtendi ac demonſtrari poſſunt.

Ne vero in judicando & cognoſcendo decipiamur, num illa arte producta ſubſtantia ſulphurea ejuſdem proprietatis ſit cum ſulphure minerali vulgari, notas ſpeciales & ſulphuri minerali quaſi proprias primum exponere non incommodum nobis viſum eſt.

1. Itaque ſulphur minerale accenſum peculiariter ſœtidum & gravem ſpirat odorem, qui valde ſeſe diffundit, non modo naribus moleſtus, ſed & reſpirationi infenſus, qui magna in copia admiſſus ſuffocationem infert.

2. Solvitur facile in lixivio, & cum accido ſummo cum ſœtore, *wie faule Eyer*, in pulverem lividum præcipitatur.

3. Ejus in alcali ſolutio nigredinem inducit argento & ejus ſplendorem obſuſcat.

4. Cum ſale alcali mixtum & liquatum in igne in maſſam convertitur ſanguinei coloris, quæ tamen mox acceſſu aëris nigricans fit gravemque ſpirat odorem, & ſpiritu vini rectificatiſſimo affuſo, tincturam flaveſcentem, quæ argentum colore nigro inficit, largitur.

Taceo jam illas ſpeciales vires, quas vulgare ſulphur in ſingula metalla inque argentum vivum habet.

Hiſce expoſitis jam variis experimentis & mixtionibus corporum, illa phænomena, vires & effectus, qui ſulphuri vulgari proprii & genuini ſunt, conſiderabimus, ut deinde eo melius ex hiſce invicem collatis principia ſulphuris conſtitutiva eruere atque evolvere liceat.

Primo ſpiritus vitrioli ſive oleum ejus aqua dilutum in vitro rotundo longioris colli, quod vulgo phiala vocatur, affunditur limaturæ martis, vehemens fit ebullitio cum vapore, & ſi obturatum pollice orificium fuerit aliquamdiu, cum ſtrepitu & accenſione vulgaris ſulphuris: quod experimentum cur non cum aliis metallis, ſed cum marte tantum ſuccedat, ejus rei cauſa utique in hoc ipſo metallo quærenda eſt. Multum vero inflammabilis materiæ in eo contineri, vel ex eo liquet, quia ejus limatura nitrum in igne liquefactum accendit, & ferrum in tenuiſſimum pulverem comminutum ac flammæ candelæ inſperſum, innumeras ſcintillulas ſpargit. Denique vehementiori igne vel vitro cauſtico fuſum cum ingenti copia ſcintillularum, quas evibrat, ebullit & quaſi efferveſcit. Acidum itaque vitrioli, cum tenuiſſimis & ſulphureis ferri corpuſculis commixtum, vaporem dat per efferveſcentiam, qui flamma accenditur & ſimilem odorem ſpargit, qualem vapor accenſi ſulphuris.

Secundo, quando oleum vitrioli miſcetur cum corporibus oleoſis & reſinoſis, ut terebinthina, balſamo Peruviano vel etiam oleis deſtillatis aromaticis, poſt fortiorem incaleſcentiam, ingratus, inſtar ſulphuris accenſi, vapor nares afficit, qui valde augetur, ſi horum mixtura deſtillationi committitur.

Tertio, quia ſpiritus vini rectificatiſſimus nil niſi oleum ſubtilius, per fermentationem in phlegmate reſolutum eſt; quare ſi hujus ſex partes cum una parte olei vitrioli miſcentur, & leniori calore in arena deſtillatio ad ſiccitatem uſque inſtituitur, non tantum in fundo maſſa inſtar picis remanet, ſed & remoto alembico, ſœtor ſulphuris accenſi tam moleſtus nares ferit, ut ſpiritum intercipere & ſuffocare videatur. Hic odor ſulphureus cum picea in cucurbita relicta maſſa non aliunde provenit, quam quod oleoſa ſpiritus vini rectificatiſſimi pars cum acido vitrioli fortiſſimo intima copulatione coaluerit.

Quarto, viginti & aliquot anni defluxere, quum in collegio chymico experimentali ſpiritum vitrioli generoſiorem opio in fruſtula diſſecto ſuperfudi, & per retortam vitream in arena deſtillationem inſtruxi, eo quidem conſilio, ut ſulphur anodynum *Cramerianum* obtinerem: exſtillavit liquor craſſus graveolens, refrigerata retorta maſſa parietibus colli adhæſit, quæ ſpeciem genuini mineralis ſulphuris referebat, & accenſa in luculentam quoque exardeſcebat flammam, cum ſœtore ſulphuri proprio. Miſcui hujus partem cum ſale tartari, & tincturam inde extraxi genuinam ſulphuris, in qua tamen meliorem virtutem anodynam obſervavi. Primus, quod ſciam, hoc experimentum tentavi ejuſque commemorationem demonſtrationibus meis phyſico-chymicis intexui. Nam ut ut illuſtris

Boyleus artificiale ſulphur commune præparandi modum cum oleo vitrioli & oleo terebinthinæ ſcriptis ſuis inſeruerit, tamen felicem ſucceſſum obtinere non potui. Quod experimentum luculentiſſime evincit, ſulphur vulgare ex oleoſa inflammabili ſubſtantia mixtum atque conflatum eſſe.

Quinto, ex omnibus Chymicis primus & præcipuus fuit Glauberus, qui experimento quodam monſtravit, ex carbonum pulvere & ſale ſuo mirabili, quod ex ſale communi & oleo vitrioli, abſtracto prius ſpiritu, præparatur, verum ſulphur, quod cum vulgari per omnia conveniat, poſſe confici. Proceſſus deſcriptus legitur in ejus opere concentrato *pag.* 780. *experiment.* 60. 61. 62. 63. 64. 65. Hunc vero quomodo inſtruxerit, hoc loco enarrare non inopportunum putamus. Fluant in crucibulo ſalis mirabilis unciæ duæ, injice fruſta carbonum, tigillum tegatur & per horæ dimidiæ ſpatium fiat liquefactio, maſſa effundatur, ita acquiritur lapis coloris rubicundi ſulphurei, ſalini & alcalini ſaporis, qui ſolutus in aqua viridem exhibet colorem, & guttula una tingit argentum aureo colore. Si huic liquori infunditur acetum deſtillatum, vel ſpiritus ſalis, ſucceſſive præcipitatur ſulphur in forma pulveris albi, qui aqua edulcoratus & ſiccatus ut minerale ſulphur ardet illique in omnibus ſimilis eſt. Addit poſtea: Si priori ſolutioni adjiciatur ſal ammoniacum & fiat deſtillatio, tunc prodit ſpiritus aurei coloris, ſulphur olens, vel ſi lapis prior non ſolutus cum ſale ammoniaco miſcetur, ſulphur in altum ſublimat rubicundum.

Porro adjicit hoc experimentum; ſi ſpiritus vini rectificatiſſimus lapidi priori ſulphureo alcalino affundatur, facta in arena digeſtione, tinctura fit inſtar ſanguinis rubicunda, quæ per abſtractionem ſpiritus concentrata relinquit liquorem rubicundum, mirifici in medendo effectus. Suggerit ultimo, quod omne vegetabile, hac ratione tractatum, in ejuſmodi rubicundum lapidem converti poſſit.

Hæc eſt *Glauberiana* illa in præparatione ſulphuris artificialis methodus: ex omnibus vero hiſce experimentis patet, quod hac ratione verum minerale ſulphur paraverit; unde etiam dicit *in* §. 60. quod omnia cum eo perfici poſſint, quibus præſtandis ſulphur minerale idoneum eſt. In eo tamen cum Sendivogio hallucinatus eſt, quod ſulphur minerale irretitum carbonibus, eique educendo ſal ſuum mirabile tantummodo eſſe idoneum crediderit.

Monſtravit porro *Cl.* Stahlius paſſim in ſcriptis ſuis chymicis, hoc ſulphur non educi ex carbonibus, ſed denuo regenerari ex materia quadam carbonum inflammabili & acido vitrioli, quod in terra ſalis communis, cum quo Glauberus ſal ſuum confecit, concentratum latitat, idque non tantummodo cum ſale hoc mirabili, ſed cum omni etiam acido ſulphuris vel vitrioli, ſi additione cujuſdam alcali in ſal enixum converſum fuerit, præſtari poſſe, videlicet cum arcano duplicato, tartaro vitriolato, nitro antimoniato. Quia vero hæc ſalia enixa difficulter in igne fluunt, ſemper adjiciendum aliquid ſalis alcalini, ut liquefactio promoveatur.

Itaque operam me non perditurum exiſtimavi, ſi ad ſtabiliendam hanc veritatem, & ad nonnullorum ſalium naturam indagandam, ſimili modo cum variis aliis experimenta inſtituerem.

Primum igitur aphronitrum Jenenſe, prius à limoſis & lapidoſis recrementis probe per ſolutionem cum aqua & inſpiſſationem depuratum, cum ſalis tartari & pulveris carbonum debita quantitate in crucibulo igne liqueſeci: maſſa liquida effuſa præbuit lapidem, coloris ſanguinei & fortis ſulphurei alcalini ſaporis, ut in ſingulis hiſce hepati ſulphuris omni ex parte reſponderit. In aëre, præſertim humidiori, mox liqueſcere, colorem ſuum ſanguineum amittere, & nigricans fieri cœpit, cum fœdo ejuſmodi odore, qualem pulvis pyrius combuſtus ſpirat, qui crama ſulphureum identidem relinquit. Hæc maſſa tingebat ſpiritum vini rectificatiſſimum aureo colore, & cum oleis deſtillatis balſamum rubinei coloris evaſit. Neque minus hæc maſſa ſoluta dedit lixivium, quod affuſo acido, ſulphur in forma pulveris albi dimitrebat in fundum.

Simili modo à me tractatum fuit ſal, quod ex thermis Carolinis leni calore inſpiſſatur, item ſal illud enixum, quod ex fontibus Setlizenſibus in Bohemia per inſpiſſationem confeci: inſuperque ſal illud novum catharticum Hungaricum Schemnizenſe, & ſal acidularum Egranarum, ubi eandem maſſam alcalinam, quæ ſulphur complectitur, iiſdem inſtitutis experimentis inveni.

Ex hiſce itaque conjeci, in his mineralium fontium ſalibus vitrioli vel potius ſulphuris acidum quoddam latitare, licet in thermis Carolinis ſal alcali prædominetur.

Præterea translatum à me eſt hoc experimentum ad ſal illud purgans Anglicanum, quod vocatur Ebſonienſe, idque valde diverſum inveni. Miſcui etiam illud cum debita proportione pulveris carbonum & ſalis tartari, ſed reſpuebat omnem fuſionem, & pene totum in auras avolabat cum ingenti fœtore ſulphuris, qui totum conclave implebat, maſſa dura & nigra in fundo ſuperſtite.

Pariter cum borace tentavi experimentum, ſed nullam admittebat fuſionem noluitque in maſſam hepatis ſulphuris converti: cum ſale vero illo medio, quod ex ſolutione aluminis & olei tartari per deliquium, facta prius ſaturatione, emergit, optime atque ex voto ceſſit experimentum. Ex quibus didici, in ſale Ebſonienſi & borace alius naturæ ſal, quod cum acido ſulphuris non conveniat, latitare; id vero, quod alumini ineſt, magnam præ ſe ferre vitriolici ſalis ſimilitudinem.

Verum enim vero notabile imprimis illud eſt, quod non tantum ſalia media, ex acido ſulphuris, vitrioli vel aluminis & alcali confecta, additione combuſtibilis cujuſdam materiæ, miniſtrante fuſione, verum ſulphur minerale exhibeant & illud quaſi regenerent, ſed ex ſalibus etiam alcalinis, ſale tartari recenti, cineribus clavellatis recentibus, ſi hæc in tigillo fluant & pulvis carbonum adjiciatur, maſſa rubicunda ſulphurea, alcalini ſaporis, haberi poſſit, ex qua identidem beneficio ſpiritus vini rectificatiſſimi tinctura rubicunda extrahitur.

Quamvis autem ſolutio hujus maſſæ & argentum tingat, & ingentem etiam fœtorem facta affuſione acidi ſpargat, atque aureo colore ſpiritum rectificatiſſimum imbuat, verum tamen ſulphur inflammabile, quod cum cæteris jam memoratis ſalibus fit, in forma pulveris albi, ex ſolutione non præcipitari poteſt. Quo experimento docemur, fœtorem illum, qui maſſæ huic adhæret, itemque colorem illum nigrum, quo argentum tingitur, oleoſæ illi & inflammabili, quæ carbonibus ineſt, ſubſtantiæ eſſe adſcribendum.

Si vero ſupra dictum experimentum cum ſale alcali nitroſo, quale eſt nitrum fixum, vel cum

ſale tartari, quod cum tartaro & nitro invicem deflagrato conficitur, inſtruitur, res plane non ſuccedit, neque maſſa rubicunda, ſulphur olens, multo minus ſulphuris mineralis cujuſdam veſtigium producitur, manifeſto indicio, acidum, quod in nitro eſt, ad mixtionem ſulphuris plane non concurrere. Id vero in ſulphure deliteſcere, ſupra ſatis demonſtravimus.

Ex his jam ad liquidum perductis vero mihi viderur ſimillimum, ipſum illud vulgare ſulphur, quod Goslariæ quotannis ad 1200. centenarios præparatur, & poſtaa in tabernis venditur, maxima ex parte eſſe productum artificiale. Nam ſi perpendimus, rariſſimum eſſe ſulphuris nativi in mineris proventum, neque alibi, niſi in exigus quantitate in montibus Neapolitanis circa Veſuvium effloreſcere, & admodum etiam parce ex thermis Aquisgranenſibus ſublimari & adhæreſcere ligneis receptaculis; inde magna omnino probabilitate infertur, rariſſime purum etiam reperiri in iis locis ſubterraneis, ubi mineræ ſulphuris in immenſa copia luxuriant.

Porro illud conſiderandum eſt, quod ex mineris ſulphureis, per deſtillationem in vaſe clauſo, multum quidem phlegmatis acidi, ſed parum ſulphuris in forma florum ſublimetur, qua de re ut rectius judicare poſſimus, antea utique proceſſum & modum, quo ſulphur vulgare minerale producitur, examinare oportet. Præparatur autem Goslariæ ſequentem in modum:

Sub dio rogus, germ. *ein Roſt*, conſtruitur, cujus ſingula latera aliquot viginti pedes longitudine æquant, area, ad altitudinem pedis, minera tegitur, quæ non niſi marcaſita ſulphureo-venerea ac valde ſolida eſt, vulgo *Kupffer-Kieſs*, & è monte *Rammelsberg* eruitur: poſtea ligna arida debito ordine ad aliquot pedes alta imponunt, inque eorum centrum ingentem palum, qui aliquot pedes ſuper ſtruem lignorum aminet, infigunt, eumque iſtis mineris obruunt, ut ejus vertex adæquet acervum. Rogus hoc modo conſtructus in ſuperficie per candentes ſcorias allatas accenditur, ita ſubjecta ligna intra aliquot dies comburuntur; lapides incumbentes propter inhabitans ſulphur ignem etiam concipiunt, quem per dimidium fere annum ſervant, & ingentem fumum ſulphuris longe lateque in diſſitum ſpargunt. Ab ignitione ita emolliuntur, ut in eorum ſuperficie multæ profundæ foveæ imprimi queant, in quas ſulphur ex ipſis mineris fuſum tanquam in fontes proſilit, ex quibus mediante ferreo cochleari exemtum furnis immittitur.

Hoc crudum factitium ſulphur vulgo *ungeläuterten Schvvefel* vocant, atque ab admixtis lapidoſis ſordibus ita depurant: In magno nempe ferreo aheno liqueſcit, hinc partes graviores & lapidoſæ fundum petunt, poſtea in vas cupreum defertur & accuratius adhuc purgatur, dum graviores partes cadunt in fundum, & leviores ſupernatantes deſpumatione aufferuntur. Depuratum ſic ſulphur in ligneas formas infunditur, ubi figuram accipit inſtar arundinis vel baculi, & hoc conficiendo pulvere pyrio maxime idoneum eſt. In fundo quæ relinquitur maſſa, gryſei eſt coloris, & vocatur *grauer Schvvefel*, ex quo jam per deſtillationem in aliquot cucurbitis ferreis ſulphur igne par ſublimationem ſeparatur, & per roſtra in vaſa recipientia penetrat, atque ex his inſtar ceræ in aliquod vas defluit, ut in baculos mutetur. Impurum vero quod remanet, vocatur *Roſſ-Schvvefel.*

Ecquis hic non videt, mineras has ſulphureo-cupreas, quæ in vaſe clauſo ejuſmodi ſulphur, ut vulgo venditur, neque per deſtillationem, neque alio modo fundunt, cum rebus combuſtibilibus, quæ multum ſubſtantiæ oleoſæ & inflammabilis & multum quoque terræ phlogiſtæ ſecum habent, igne miſceri? unde non inepte judicatur, ex commixtione acidi iſtius, quod in mineris latitat ſulphureis, & materia oleoſa pingui & inflammabili, in quam ligna per ignem reſolvuntur, formam & conſiſtentiam ſulphuris vulgaris demum formari & produci, quia in tali mixtura, craſi & conſiſtentia, ſine admixtione combuſtibilis materiæ, non obtineri poteſt.

Cæterum in atmoſphæra verum ſulphur, minerali quoad omnia ſimile, generari, & tonitru ac fulminis materiam præbere, meo quidem judicio ſatis recte ſtatuitur. Nam circa loca, quæ à fulmine tanguntur vel accenduntur, tam gravis & fœdus, ſulphur vulgare redolens, odor nares ferit, & tam copioſus atmoſphæram replet, ut fulmen non alia ratione, quam ſuffocatione per hunc fumum, homines & animantia enecet. Huic ſulphuri accenſo ac concentrato rarum illud phænomenon adſcribendum videtur, quod fulmine ſæpius fuſam eſſe gladii partem in vagina perhibeant.

Communis alias eſt ſententia, ſulphur, quod fulminis cauſa eſt, ex profunda terræ abyſſo exhalatione quadam in auras ferri, & cum ſale aëreo ibi commixtum perque glaciales nubes concentratum & concluſum motu inteſtino accendi, & ſic inſtar pulveris pyrii in flammam & tonitrus prorumpere. At vero neque nitrum inflammabile formaliter dari in aëre, neque evaporationem ſulphuris mineralis ex imis terræ viſceribus locum habere poſſe, plura ſunt, quæ hujus rei certitudinem nobis confirmant.

Neque enim unquam ſal nitroſum ex aëre educere licet, niſi terra pinguis & putrefacta ceu minera & matrix adſit: neque purum ſulphur, ut antea oſtendimus, in terræ latebris continetur, multo minus vero ipſum tam volatilis & ſubtilis eſt naturæ, ut vel igne ſolari vel calore quodam ſubterraneo ex tam abſtruſis terræ receſſibus inſtar vaporis in altum elevari poſſit, utpote cum fornaci calidæ ſulphur vivum inſperſum nullos halitus ſulphureos in aërem diſpergat, ſed fortiori opus ſit igne, ſi quis illud in flores ſublimare velit. Tacemus plurima ſubterranea loca, ubi frequens fulminis & tonitru eſt proventus, quæ tamen mineris ſulphureis prorſus carent. Quum vero materia fulguris & tonitru, quæ accendit, ratione odoris & virtutis ſuffocativæ ſulphuris mineralis naturam exhibeat, res utique poſcere videtur, ut hujus materiæ cauſam atque originem indagemus.

Jam vero in ſuperioribus ſatis à nobis deductum eſt, ſulphur commune ex acido quodam ſubtili ſale & principio quodam oleoſo & inflammabili per intimam unionem generari. Videbimus jam, an ejuſmodi principia, ex quibus ſulphur tale gigni poſſit, atmoſphæra complectatur.

Acidum itaque tale, quod principium ſulphuris conſtitutivum ſit, in aëre hoſpitari, ex eo clare liquet, quia, ſi ſal alcali, ut ſal tartari, aut cineres clavellati diu aëri exponuntur, ſal neutrum inſtar arcani duplicati vel tartari vitriolati in eo producitur, quod etiam facillime beneficio aquæ affuſæ, quæ ſuperfluum alcali diſſolvit, in fundo hærens ſeparatur. Jam vero ejuſmodi ſal ſi cum carbonum pulvere vel alia combuſtibili materia igne funditur, maſſa fit inſtar hepatis ſulphuris, ex qua verum ſulphur poſt præcipitationem facili negotio elici poteſt. Habemus itaque in aere

acidum, ad ſulphur commune conſtituendum idoneum.

Deinde plurims pinguia oleoſa & combuſtibilia ex vegetsbilibus, quæ copioſam reſinam & ſulphur alunt, calore ſolari forma vaporum in atmoſphæram tranſire, res extra dubium poſita eſt.

Quod ſi itaque ſulphureæ hæ evaporationes cum particulis acidis beneficio frigoris, quod in ſuprema aëris ſuperficie ſemper obvium eſt, per nubes & ventos invicem uniuntur ac combinantur, non modo ſulphur generari verum, ſed & illud mutua particularum inter ſe actione ac reactione accendi, clarum ac evidens videtur.

Qusntam vero vim atque potentiam aërem concutiendi & ſtrepitum efficiendi ignis concluſus habeat, pulvis pyrius luculentum nobis exhibet teſtimonium: unde tonitru à ſulphure accenſo enaſci, non tam probabile, quam verum eſt.

Dictum & demonſtratum in ſuperioribus eſt, ſulphuris mineralem ſubſtantiam ex acido & inflammabili quadam materia eſſe conflatam. Nunc vero monendum eſſe duco, non omnis generis acidum ad ſulphur conſtituendum ac producendum aptum eſſe: quandoquidem neque cum acido ſalis communis, nitri, tartari, aut quocunque alio cum alcali coagulato & cum combuſtibili materia per ignem commixto, ſulphur prolicitur; ſed ſpeciatim tale acidum, quod ſulphureæ proſapiæ eſt, vel ex ipſo accenſo ſulphure vel ex vitriolo aut alumine, tanquam ſalibus ex mineris ſulphureis elicitis, prodiit, requiritur. Et ut ut ex ſale communi & oleo vitrioli ſal Glauberianum præparetur, tamen in deſtillatione omne acidum ſalis communis auſugit & nil niſi terra, in qua oleum vitrioli figitur, relinquitur.

Nihil vero magis texturæ ſulphuris adverſum eſt, quam ipſum nitrum ejuſque acidum. Nam quemadmodum ad regenerationem ſslis communis non quodvis, ſed acidum ſalis communis, & ad nitrum artificiale ſpiritus tantum nitri & ſal tartari, & ad reſuſcitandum vitriolum ſpiritus vitrioli requiritur; ita ad regenerationem ſulphuris communis ſpecificum ſulphuris acidum, vel quod valde homogeneam cum eo naturam habet, quale forſan eſt illud, quod in atmoſphæra continetur, concurrere debet. Ex quo jam illud eliciendum eſſe puto, phlogiſton illud non eſſe præcipuum & fundamentale ſulphuris mineralis elementum, ſed matricem tantum ac hoſpitium præbere, ut acidum ſulphuris in eo figatur.

OBSERVATIO X.

De cauſis fœtoris in ſulphure minerali deliteſcentis.

Sulphur non modo coloris, ſed & odoris eſſe principium materiale præcipuamque cauſam, conſtans fere Chymicorum eſt aſſertio, ſed quid ſpecifice per tale ſulphur intelligant, res nondum ad liquidum perducta eſt. Interea tamen in ſulphure minerali ſœtidiſſimi odoris materiam deliteſcere, ſenſuum teſtimonio ſatis ſuperque conſtat: quomodo vero hic ſœtor in corpore, odoris ferme experte exſurgst, & unde ſuam cauſam atque originem munietur, paulo perveſtigatius monſtrare expedit.

Primo, exigua ſulphuris communis pars ſi accenditur, ampliſſimum penetrante ſuo ſœtore conclave replet & nares moleſte ferit.

Secundo, quando ſulphur cum ſale tartari, vel alio lixivioſo, debita proportione, in crucibulo funditur, maſſa hepatici coloris emergit, quæ admiſſo aëre liberiori incipit liqueſcere in ſœtidum atrum liquorem, ubi, ſi affunditur acidus liquor, mox ingraveſcit ſœtor & ova putrida redolet, latiuſque diſpergitur.

Tertio, ſulphur commune cum calce viva & ſale ammoniaco deſtillatur in liquorem flavum fumantem, ſed fœtidiſſimum. Auripigmentum & antimonium quoque, ceu mineralia valde ſulphurea, ſi eodem modo cum alcali volatili tractantur, graveolentia exſurgit.

Quarto, ſi ſal tartari ſine admixto ſulphure in crucibulo funditur, & dimidia pulveris carbonum pars adjicitur, identidem maſſa coloris ſanguinei, ſaporis valde lixivioſi & ſulphurei gignitur, quæ etiam in aëre liqueſcit & ſœtidiſſimum, non ſecus ac hepar ſulpburis, ſpargit odorem.

Quinto, ſpiritus vitrioli, nullius fere odoris, ſi guttatim carbonibus vivis inſtillatur, fumus, inſtar ſulphuris mineralis, teter exſurgit.

Sexto, ſi ſpiritus ſulphuris urinoſus volatilis, ingratiſſimi odoris, in vaſe aperto aëri libero exponitur, intra aliquot dierum effluxum ſœtor is deperit: quod etiam accidit, ſi lixivium ſulphuris, ſive ſolutio hepatis ejus, vel ſalis lixivioſi cum carbonibus in igne fuſi, psulo diutius liberiori aëris acceſſui pateat, tunc enim ſœtor maxima ex parte perit, color etiam niger in cinericeum tranſit, & ſapor lixivioſus infringitur.

Septimo, quandocunque ſali alcali cum ſulphure minerali, vel cum pulvere carbonum in igne fuſo, portio quædam nitri adjicitur, protinus hoc inflammatur & materia effunditur, omnis graveolens odor perit.

Ex hiſce itaque propoſitis experimentis cauſas ſœtoris, qui in ſulphure minerali hæret, jam facilius invenire integrum erit. In ſuperioribus videlicet ſatis ſuperqoe demonſtratum eſt, ſulphur illud vulgare ex acido ſpecifico & inflammsbili quadam materia, ſeu terra pingui, ſubtiliori componi. Jam in quæſtionem venit, quodnam in hiſce principiis tetri odoris materiam & cauſam præbeat, ubi non dubitamus aſſerere, non acidum, ſed potius inflammabilem illam materiam, eſſe principium ſœtoris, quippe quæ per ſalia, ſive acida, ſive alcalina fixa, motu inteſtino attenuata & reſoluta, talem odorem efficit. Nam oleum vitrioli, odoris ingrati expers, non modo carbonibus injectum, ſed & mixtum cum oleis deſtillatis, etiam ſuaveolentibus, aut cum terebinthina vel balſsmo Peruviano, gravem ſulphuris odorem acquirit. Et quia carbonum pulvis, in quo copioſior phlogiſta ſulphuris materia continetur, cum ſale tartari in igne liquefactus, ſine miſcela acidi ſulphurei, eundem ſœdum odorem acquirit, nil dubii eſt, quin eadem materia ſœtoris cauſam conſtituat.

Porro cum aër primogenio ſuo & puriſſimo acido, quod continet ſalia alcalina, quæ ſulphuris materiam inflammabilem valde exagitant, temperet, & præterea etiam reſolutum à ſalibus ſulphur, quod ſœtoris cauſa eſt, elaſtica ſua & expanſiva virtute ſecum auſerat, in aëre aperto ſœtorem perire, omnino non mirum eſt. Hinc etiam, quia nitrum accenſum & vividiſſima flamma & acido ſuo, in quod per flammam reſolvitur, phlogiſton & inflammabile principium potenter diſſolvit & diſſipst, non difficulter peti poterit ratio, quare hepar ſulphuris, ſœdi quod eſt ſaporis, nitro plane aboleatur.

Verum enim vero reponere hic quiſquam poteſt, à pulvere pyrio, qui ex pulvere carbonum,

nitro

nitro & ſulphure compoſitus eſt, accenſo reliqui maſſam ſulphuream alcalinam ſœtidiſſimam, quæ valde convenientem cum hepate ſulphuris habeat indolem, & affuſo acido ſœtorem augeat, adeoque nitri flammam potius producere ſœtorem, tantum abeſſe, ut eum deſtruat vel auferat.

Sed ad hæc regerendum eſſe puto: nitrum cum carbonibus deflagratum converti ex parte in ſal alcali, id vero cum ſulphure mixtum degenerare in maſſam alcalinam fœtidam, & hac ratione à pulvere pyrio accenſo veram materiam, quæ cum hepate ſulphuris conveniat, produci. Aliud vero jam eſt, ſi ejuſmodi producta & ſulphureæ ſubſtantiæ materia cum nitro mixta accendatur, tunc longe alius & contrarius effectus ſequetur.

Ex quibus omnibus jam demum concludendum eſſe videtur: principium illud, quod mixtis materiam, ad ignem vel flammam concipiendam, ſubminiſtrat, fortiter ſalium actione agitatum, ſœtoris non modo in minetalibus, ſed & in vegetabilibus & maxime in animantibus, ſi ea putreſcunt, cauſam eſſe, dum ſalia ſubtiliora, pingue & inflammabile principium adorientia, motu inteſtino illud exagitare incipiunt.

OBSERVATIO XI.

Diverſi effectus ſulphuris in mineralia & metalla.

QUicunque ſulphur illud inflammabile & minerale pro elemento ſive principio metallorum conſtitutivo habent, ii mirum hallucinantur: ſiquidem nullum corpus datur, metallorum puritati, fluxilitati & ſplendori magis adverſum, quam vulgare illud ſulphur, & nulla metalla, niſi rariſſime & exigua quantitate, in terræ viſceribus pura reperiuntur, ſed cum ſulphure multiſque ſcoriis & heterogeneis partibus commixta, ſine omni ductilitate & ſplendore, è terra eruuntur, quæ ad ſuum ſtatum reduci nequeunt, niſi heterogeneæ partes, & maxime ſulphureæ, circumſpecto & prudenti regimine ignis à mixtura & additione aliorum ſeparentur, *und alſo zu gute gemacht vverden.*

Nunquam enim mineræ in purum ſaceſſunt metallum, niſi adhæreſcens ſulphur ſeparetur, & quo felicius hæc ſeparatio contingit, eo copioſior proventus fit puri metalli. Neque id ſeparationis negotium à fortiter ſubminiſtrato igne petendum eſt, utpote hoc ipſo interior ſulphuris cum metallo ex parte fit combinatio, ex parte etiam ſulphur ſic igneo motu in auras dejectum quicquam metalli ſecum abripit.

Auro liquato in igne ſi adjicitur ſulphur, hoc inde nullam accipit mutationem: ſi vero argentum cum ſulphure miſcetur, luna, quæ alias eſt difficillimæ fuſionis, ſtatim liquatur, & in crama nigricans, quod ſcindi & etiam in pulverem converti poteſt, mutatur. Ferrum fortiter ignitum admoto ſulphure ſtatim fluit, maſſa inde prodiens ſub leni calcinatione largitur vitriolum, quod aqua elutriandum eſt.

Cum cupro ſi fluit, fit friabile, & leni calcinatione inſtituta vitriolum veneris, elegantiſſimi cœrulei coloris, debita encheireſi conficitur.

Plumbum cum ſulphure ſi miſcetur, & in tigillo clauſo cæmentatur, non liqueſcit, ſed in maſſam friabilem convertitur, *ſiebt aus vvie Bley-Ertz*, quæ vehementiſſimo igne non fluit. Idem phænomenon accidit, ſi ſtannum cum ſulphure, faciendo ſtratum ſuper ſtratum accenditur, ita enim fluxilitas quoque perit. Atque adeo metalla difficillimæ fuſionis, ut argentum & cuprum facile fluidificat, contra iis, quæ ante ignitionem fluunt, ut plumbum & ſtannum, facilitatem liquefactionis prorſus fere auffert.

Magna itaque vi & potentia ſulphur minerale pollet, non modo texturam & ſtructuram intimam metallorum, à qua omnes eorum proprietates fluunt, alterandi & immutandi, ea tamen non deſtruendi. Ferrum cum ſulphure tractatum vertitur in crocum, qui nec à magnete attrahitur, nec cum acidis confligit. Argentum cum ſulphure mixtum amplius aquæ forti non obtemperat, nec ſolvitur. Aurum ſi cum ſulphure fluxerit, ab aqua regia non tangitur. Argentum vivum cum ſulphure mixtum abit in pulverem gryſeum, qui ſublimatus tranſit in cinnabarim, & tunc virulentam ſuam naturam amittit, non amplius ſalivam movet, neque ab acido in corroſivum venenum tranſit.

Exercet vero ſulphur vim ſuam, qua agit in metalla, maxime per acidum, dum ea in calces vertit, ductilitatem auffert, ferrum & cuprum in vitriolum convertit, & ex omnibus fere metallis, facta cæmentatione, mineras efficit.

Eſt itaque ſulphur magis metallorum deſtructor, tantum abeſt, ut ad ea perficienda & conſtituenda quicquam conferat, idque efficit ſuo acido, quo ipſa in ſcorias, mineras, quædam etiam in vitriola convertere, aliis fluiditatem demere, aliis conciliare, eorumque naturam atque proprietates & ſpecificas vires plane immutare videmus.

Ceterum in minerali ſulphure peculiare arcanum reconditum eſt aurum a magna mole argenti, cui immixtum eſt, compendioſa methodo & citra magnas impenſas, ſine menſtruis, ſed ſolo igne, via ſicca, non abſque inſigni emolumento ſeparandi. Neque enim à longo tempore alius cognitus eſt modus, aurum ab argento ſeparandi, quam ſolutione per aquam fortem, quæ argentum tantummodo ſolvit, relicto auro, in quod nullum habet aditum: ſed quando in decem libris argenti v. g. uncia una auri continetur, labor cum aqua forti nimis pretioſus eſt, nec compenſat laborem.

Longe itaque minori ſumtu huic ſcopo inſervit ſulphur, ſi in pultem beneficio aquæ redigitur, & hac ipſa argentum granulatum, quod complectitur auri portionem, miſcetur, & in majori crucibulo clauſo liquefactio fit, ita ſulphur ſolvit argentum & ſe intime cum eo conjungit intactis auri corpuſculis, quæ collecta gravitate ſua deſcendunt in fundum, & regulum conſtituunt, qui ſeparandus eſt. Poſtea ab argento ſulphur leniori in igne calcinatione & adjectione cinerum clavellatorum reducendum. Pars vero inferior eodem modo tractata maſſam præbet, quæ præter aurum etiam argentum facta reductione conſtituit, ex qua deinde, adhibita aqua forti, aurum ab argento ſeparandum eſt. Hac methodo non ſine inſigni lucro aurum in argento diffuſum educi poteſt.

Igitur ſulphur commune in omnia metalla & mineralia, quæ mercurialis proſapiæ ſunt, magnam ea immutandi obtinet potentiam, ſolo auro excepto, quia perfectiſſimæ mixtionis eſt, quæ nec vehementiſſimo igne deſtrui, neque in calcem & rubiginem converti poteſt. Nihilominus ſi ſulphur cum ſale quodam alcali in igne liqueſcit in talem maſſam, quæ hepar ſulphuris vocatur, & poſtea auro in igne fuſo admiſcetur, hoc utique non modo diſſolvitur, ſed & in crocum, ſive pulverem aqua eluendum, fatiſcit: omne enim ſal

alcali

alcali ſulphureum promte metalla, etiam mercurialia, aggreditur, eaque diſſolvendo immutat, fragilia reddit inque pulverem convertit.

OBSERVATIO XII.

De calcinationis ac reductionis fundamento & cauſis.

Calcinatio dicitur, quando metallum vel minerale ex ſuo ſtatu, videlicet diſpoſitione ad liquefactionem, ſplendore, colore, ductilitate atque virtute dejicitur, atque ad tempus aliam plane naturam, texturam & facultatem induit. Et quoniam plurima ex metallis & mineralibus in pulverem album hoc modo fatiſcunt, operatio à potiori dicitur calcinatio.

Hæc variis modis inſtruitur, atque potiſſimum fit miniſterio ignis, vel cum ſalibus neutris, aut ſale acido, ſive nitroſo, ſive ſulphureo, vel etiam ſalis alcalini adjumento.

Ignis maxime hanc habet efficaciam, ut metalla calcinet eaque in ſolideſcentem minuſque fluxilem materiam convertat. Ita velificante ignis flamma ſaturnus vertitur in cineres, in lithargyrium, in pulverem flavum atque etiam in minium. Ignis quoque eſt, qui totum ſtanni corpus in cineres convertit. Ferrum per ignem comburitur in ſcorias, inflammabili ejus portione abſumta. Fluidum hydrargyri corpus ſola diuturniori digeſtione in vaſe vitreo clauſo in pulverem rubicundum, quem præcipitatum vocant, redigitur. Simili quoque modo regulus antimonii, vehementis indolis, in pulverem gryſeum convertitur, diaphoreticæ virtutis. Mineralia volatilia, ut antimonium, arſenicum, zincum, biſmuthum, in ſublime igne feruntur, & flores, qui nihil aliud ſunt, quam calces, inde emergunt.

Præter ignem vero acida virtutem eximiam poſſident mineralia & metalla immutandi, ut in pulveres, crocos vel calces abeant; ita omnis generis acida ferrum corrodunt in rubiginem, ex cupro efficiunt crocum, viridis aut cœrulei coloris: plumbum corrodunt in ceruſſam, ſimilique modo ſtannum in calcem transformatur.

Oleum vitrioli, vel ſpiritus nitri, ſive aqua fortis, abſtracta à mercurio efficiunt, ut hic abeat in pulverem flaveſcentem aut rubrum, ut videre eſt in arcano ſic dicto corallino & mercurio præcipitato rubro. Oleum vitrioli ſi abſtrahitur ab antimonio vel ejus regulo, calx paulo fixioris naturæ relinquitur: multo magis vero id fit, ſi metalla ſolvuntur ab acido, & poſtea præcipitantur. Hunc in modum aurum in aqua regis ſolutum, affuſo oleo tartari vel ſpiritu urinoſo, fit pulvis flavus, fulminante virtute imbutus.

Solutio argenti per cuprum, aut ſal commune, vel ſpiritum ejus, aut oleum tartari per deliquium, præcipitatur in calcem albam, quod etiam fit, ſi ſtannum, ferrum, cuprum, biſmuthum, zincum, antimonium, cobaltum, regulus antimonii ſpecificis menſtruis ſolvuntur, & convenienter ab iis per alia adfuſa rurſus disjungantur.

Acidum, quod inhæret ſulphuri, calcinat quoque metalla, & hac ratione ipſum antimonium leni igne & crebriori agitatione à ſulphure deflagrato in cineres reſolvitur. Ita etiam ferrum, cuprum, ſtannum, plumbum cum ſulphure mixtum & fuſum in pulveres rediguntur. Ipſum argentum vivum cum ſulphure tritum & ſublimatum dat pulverem rubrum, qui nomine cinnabaris venit.

Nitrum eadem quoque pollet efficacia, ut metalla & mineralia admixta in calces vertat, quemadmodum id videmus in antimonio diaphoretico, in ejus ceruſſa, item ſi nitrum cum ſtanno, plumbo, aut regulo cobalti, vel biſmutho fluat. Pari modo ferrum cum nitro in elegantiſſimum crocum vertitur.

Ipſum ſal commune, ſi miſcetur plumbo vel etiam ſtanno fuſo, ſpeciem cinerum exhibet. Antimonii quoque regulus cum ſale communi mixtus & calcinatus in cineres redigitur. Inſuper ſalia fixa alcalina eadem pollent potentia, ut in crocos & calces quædam ex mineralibus & metallis convertant. Si quinque partes antimonii cum parte una ſalis tartari miſcentur & funduntur, regulina ejus pars fundum petit, ſed inſtar chalybis politi apparet, quæ in minutiſſimum pulverem contrita exhibet pulverem rubicundum, qui reguli medicinalis nomen gerit.

Multo vero magis id faciunt ſalia alcalina, ſi cum ſulphure prius liquefiant; ſic formam adſciſcunt maſſæ rubineæ, quæ hepar ſulphuris dicitur, quod omnia metalla, ne quidem auro excepto, in pulveres diſſolvit.

Jam vero notandum eſt, quod metalla & mineralia calcinata & ſic tractata à priſtina forma, natura & proprietatibus & viribus admodum deflectant. Nam primo deponunt ſuam fluiditatem, exuunt colorem, reſpuunt liquefactionem, ex veneno degenerant in medicamentum, ut videmus in regulo antimonii medicinali, ceruſſa antimonii, antimonio diaphoretico; vel acquirunt vim virulentam & vehementem, ſicuti animadvertimus in mercurialibus: aut plane peculiarem aſſumunt virtutem, ut fulminantem in auro, vel metalla difficillimæ fuſionis jam inſtar ceræ fluunt, ut videmus in luna cornua.

Ferrum in crocos redactum non amplius attrahitur à magnete, neque ab acidis menſtruis tam facile ſolvitur, neque calces metallorum præcipitatæ, ut aurum fulminans, diſſolvitur ab aqua regis, neque calx lunæ, vel etiam ſtanni, ab aqua forti, aut calx antimonii ab aqua regis.

Cum itaque tanta facta fuerit harum rerum mutatio, neceſſe eſt, ut jam aliquid ipſis acceſſerit, quod talem iis induxerit mutationem. Quæſtio igitur non immerito oritur, quodnam illud ſit? deinde quomodo tantæ cataſtrophes cauſæ removendæ ſint, ut hac demta calces priſtinam ſuam naturam, formam, omnes proprietates & vires recipiant; quam operationem Chymici reductionis nomine efferre ſolent.

Quoniam vero antea dictum fuit, quod præter materiam celerrimi motus igneam, acidum maxime ſal ſit hujus mirabilis mutationis præcipua cauſa, facile apparet, omnia ea, quæ efficaciam habent, hoc acidum blande & ſine vehementia, aut ſine nova texturæ alteratione immutandi vel abſumendi, id optime præſtare poſſe. Hæc vero ſunt duplicis generis, vel alcalina terrea, vel ſulphurea terrea, vel ſalia accommodata. Ad primam claſſem ſpectant omnes cineres vegetabilium probe edulcorati, item ovorum teſtæ, oſſa animantium calcinata, nec non calx viva. Ad ſecundam vero claſſem pertinet ferrum, quod terreæ & alcalinæ eſt naturæ, lithargyrium cum cineribus mixtum, vulgo *Heert*, item omnia vegetabilia, in carbones vel cineres converſa ſine extrema calcinatione; porro fuligo lignorum, quæ multum olei habet, nec non pinguia, præſertim cum alcali mixta, veluti ſapo eſt.

[Si

Si vero cum ſulphure minerali facta fuerit calcinatio, idque adhuc ipſis calcinatis inhæreat, nitrum huic negotio quadrat, quia nihil eſt, quod ſulphur tam ſubito penitus abigit & deſtruit. Tandem quoque ſalia alcalina, præſertim nitrum fixum, ſive nitrum cum carbonibus remixtum, huic negotio conficiendo apta ſunt.

Hæc itaque ſunt omnia ea corpora, quæ reductioni calcium inſerviunt, quæ etiam ad metalla è ſuis mineris, quæ nihil aliud ſunt, quam calces metallorum, à ſubterranea & univerſali ſulphuris acido confectæ, reducenda accommodata deprehenduntur. Ita v. g. mineræ mercurii dimittunt per limaturam martis aut ovorum teſtas additas convenienti deſtillatione hydrargyrum. Omnes calces ex antimonio & ſaturno, eorum etiam vitra cum carbonum pulvere & limatura martis dimittunt ſuum metallum. Pariter omnes mineræ, propter ſulphuris, quo ſcatent, acidum, pulvere nigro, ex tartaro & nitro confecto, *durch den ſchvvartzen Fluſſ*, item ſuligine, marte, nec non carbonum pulvere reducuntur.

Cum vero oleoſa & pinguia reſiſtant acidis eorumque ſpicula maxime involvant, temperent & imbibant, hinc etiam ſapo vel ſevum multum confert ad metallorum calces in priſtina metalla reducendas, ſiquidem hoc modo luna cornua, item cineres jovis, commodiſſime in argentum & ſtannum vertuntur. Borax, cum multum terræ ſecum habeat alcalinæ, & liquefactionem etiam promoveat, metallis reducendis aptiſſima eſt. Aurum vero fulminans ſingulari encheireſi opus habet, ut priſtinam formam recipiat: demenda primo eſt vis fulminans per ſulphur admixtum, poſtea borace adjecta totum negotium conficitur.

OBSERVATIO XIII.

Experimenta circa mirabilem carbonum virtutem.

OMnia, quæ deſumta ſunt ex vegetabilibus, ligna præſertim, ſi ſuppreſſo igne tractantur, abeunt in carbones, qui ſunt corpora poroſa, levia, nigra, figuram prioris corporis retinentia, quæ facile ignem concipiunt, atque etiam, fortiori ignis tortura, partim in auras abeunt, partim in cineres reſolvuntur.

Carbones, quorum frequens uſus eſt, ita parantur: ſtruitur acervus ligni, tegitur terra, ſubjicitur ignis, ita flamma aperta impeditur, & ignis ſaltem gliſcens ex ipſis lignis ſuperpoſitis intime extrahit omne humidum, nec non acidum & ſubtile oleum, reliquum craſſius extrahitur quidem, poſtea vero altius harum partium poris ſe implicat.

Ratione hujus olei extricati facile ignem concipiunt, quemadmodum etiam videmus, lintea leviter combuſta, ut non omne oleum evocetur, fomitem & pabulum quaſi ignis præbere, quibus ordinarie ſcintillulæ igneæ ex chalybe & ſilice excuſſæ excipiuntur. In ejuſmodi itaque carbones, ad ignem ſuſcipiendum aptos, non modo omnia vegetabilia, ſed & omnes ex animantibus deſumtæ partes, nigredine ſua conſervata, etiam abeunt.

Notatu vero perquam digna eſt obſervatio, quod nullum carbonum genus, etiam extrema adhibita ignis tortura, in vaſe clauſo comburi, vel in cineres albos converti poſſit, quod tamen ſub libero & aperto aëre facillime fit, ubi in tenuiſſimum fumum reſolvuntur, cineribus relictis, qui elixiviati, ſi carbo fuerit ex vegetabilibus, ſal alcali præbent. Hi cineres, ſale adhuc pleni, ſi decoquuntur in aqua, ſal magis cauſticum evadit, quod etiam fit, ſi cum aqua ex iis formantur globuli iique exſiccati denuo flammæ ſubjiciuntur. Horum carbonum vulgaris licet ſit uſus ad ignem alendum, tamen is ipſe longe excellentior eſt, latiuſque patet ad varias res perficiendas in mechanicis æque ac chymicis & metallurgicis.

Uti vero magna eſt vegetabilium, ita etiam carbonum, qui ex iis proficiſcuntur, differentia. Lignum faginum reliquis omnibus ad alendum ignem præfertur, & carbones ex eo parati præſtantioris uſus ſunt, aliiſque præcellunt; quare etiam ad commutandum ferrum in chalybem præ ceteris eliguntur. Nam quo ſolidiores & ponderoſiores ſunt carbones, eo aptiores quoque ſunt ad hoc artificium. Becherus *in phyſica ſua ſubterranea* mentionem facit experimenti, quo carbones in ſpiritum inſipidum inflammabilem redigi poſſint, qui miſcela cum aceto deſtillato in ſpiritum inflammabilem mutetur. Sed cum exigua fides hujus auctoris experimentis, ubertim in ejus ſcriptis propoſitis, meo quidem judicio, habenda ſit; etiam de hujus ſucceſſu dubitare licet.

Id vero certiſſimum eſt, quod carbones, flamma vividiori & alacriori in tenuiſſimum & minus viſibilem vaporem diſſoluti, ſine ullo odoris ſenſu in auras abeant, cum tamen mox is viſibilis appareat, ſi modo per mundam pennam ſolutione aluminis vel etiam ſpiritu vitrioli in charta pingantur literæ, eæque ſiccentur, poſtea, quando charta fumo carbonum apponitur, mox literæ nigerrimæ ſeſe oculis ſiſtunt, ut nullum atramentum tam ſaturate nigrum colorem melius poſſit exprimere.

Si aër in conclavi, præſertim demiſſiori, tenuiſſimo hoc vapore ab accenſis inibi carbonibus, præſertim ſub tempeſtate valde frigida, fuerit repletus, is animantibus, maxime homini, æque ac venenum inſenſus eſt, adeo, ut ſtuporem & ſoporem apoplecticum hominibus incautis inferat, ſique auxilio deſtituuntur, brevi eos ad mortem deducat, quemadmodum innumera exempla paſſim occurrunt, ſi hyeme, præſertim algida, ignitabula incautius in hypocauſta inferuntur. Et hic inſenſus vitæ carbonum vapor ab antiquiſſimis æque ac recentioribus Medicis multifariam notatus & hiſtoriis illuſtratus legitur; quemadmodum etiam ipſe hanc rem excuſſi in peculiari germanico tractatu, & in parte prima *medicinæ rationalis ſyſtematicæ*. Adduxi enim exempla ex Livio, Plutarcho, Hieronymo, & inter Medicos, ex Galeno, Cælio Aureliano, Joh. Matth. de Gradis, Christoph. à Vega, Rumlero, Welschio, Hieron. Reusnero, Foresto, Lossio. & inter recentiores ex *hiſtoria Acad. ſcient. Pariſienſ. ann.* 1710. *p.* 21. Lancisio, Ramazzino, Nicol. Chesneau, item Reinero Solenandro, Amato Lusitano, quæ ſatis luculenter funeſtum carbonum vaporem demonſtrant.

Quamvis vero pernicialis ille fumi, ex carbonibus vivis prodeuntis, effectus valde frequens & vulgo etiam a longo tempore, propter funeſta plurima exempla, notiſſimus ſit; mirum tamen eſt, hæc plurimis noſtri temporis Medicis ita prorſus eſſe incognita, ut vix ulla quidem in eorum ſcriptis de fumo carbonum, vitæ & ſanitati inſenſo, & quod inde homines ab eo ſibi circumſpectius cavere debeant, mentio reperiatur. Multo vero minus uſ-

quam

quam in bujus noxii effectus cauſas inquiſitum fuit, quare nempe ab hoc fumo improvide hauſto homines mox in altum ſoporem, ſenſuum ſtuporem, paralyſin, hemiplexiam, & niſi mature ſuccurratur, ipſam mortem incidant.

Cum vero idem fere effectus in fumo ſulphuris vulgaris animadvertatur, dum pauca ejus accenſi portio protinus aliquot animantia, anguſtiori loco concluſa, enecare ſolet; videndum eſt, num carbones & ſulphur minerale habeant principium ſeu cauſam communem, à qua mirabilis ille celer, funeſtus tamen, effectus dependeat.

Perpauca ſulphuris grana accenſa tam tenuem & copioſum tetrique odoris fumum ſpargere, ut ſpatioſum etiam conclave repleat, non ignotum eſt. Igne tota fere ſubſtantia carbonum in auras quin diſſipetur, nullum dubium eſt, per tenuiſſimam & inviſibilem exhalationem, quæ etiam ad oculum patet, quando literæ, ſoluto alumine in alba charta ſcriptæ, & carbonum fumo admotæ, nigro admodum colore tinguntur, ut ſupra monuimus.

Vapor igitur tam tenuis & ſubtilis, in aërem evectus ibique concluſus, utique mediante inſpiratione per nares in caput, & per aſperam arteriam admiſſus in pulmones, propter ſummam ſuam tenuitatem partium ſolidarum vaſorumque poris ſeſe intime inſinuat, inque minimos nervorum, cerebri & meningum poros penetrat; ubi illud fluidum ſubtiliſſimum, quod ſenſibus & motibus præeſt, inquinando actiones ſic dictas animales ſubito perturbare atque invertere valet. Accedit, quod aër etiam, copia horum vaporum imbutus atque in pulmones ſuſceptus, de vi ſua elaſtica expanſiva in expandendis vaſis & veſiculis pulmonalibus multum amittat.

Cum vero ſulphur minerale, cujus vapor non ſecus ac is, qui ex carbonibus vivis exſpirat, infeſtus eſt, ex duplici ſubſtantia, altera acida, altera pingui terrea, quæ ignem concipit, conflatum ſit, in ſpiritu vero acido talis virtus ſoporoſa & narcotica non reſideat, neceſſe eſt, ut in vaporoſa illa ſulphurea ſive phlogiſta ſubſtantia, qualis etiam in ipſis carbonibus reperitur, utpote ex hiſce mediante acido ſulphur arte produci poſſe, jam notiſſima res eſt, cauſa quæri debeat. Atque adeo inde fit, quod vapor carbonum eundem effectum eademque ſymptomata animantibus inferre poſſit, quæ fumus ſulphuris; ſiquidem phlogiſta, quæ in carbonibus eſt, ſubſtantia ſulphuris mineralis, quod tam tetrum vaporem emittit, præcipuum eſt principium. Ecquis vero neſcit, vim omnem ſedativam, anodynam & narcoticam à ſulphure, io tenuiſſimos vapores reſoluto, deducendam eſſe, quemadmodum id crocus, opium, ſolanum, ſtramoneum, papaver, mandragora ſufficienter teſtatum faciunt. Neque obſtat, quod vapor carbonum non odore percipiatur, quandoquidem odoris ſenſus non tam à ſolo ſulphure, quam à ſulphure cum ſale, qui illud exaltat, mixto, proficiſcitur.

Sequitur jam, ut varia illa ſpectemus atque recenſeamus phænomena, quæ à diverſi generis ſalibus vel mineralibus, in ardentes carbones injectis, proveniunt. Primo nitrum, vehementiſſimo igne in vaſe fuſum, non accenditur, injectis vero carbonibus vivis ſtatim flammam concipit, quæ etiam ipſum carbonum ignem valde auget, non ſecus ac ſi ventus per folles admiſſus fuerit.

Sal commune, quando carbonibus ignitis immittitur, decrepitat non tantum, ſed & eorum ignem animat & vividiorem reddit, aſcendente albo vapore, qui ferro vel aliis vaſibus appoſitus manuum opera abſtergi poteſt, & lenem ſapore præ ſe fert ſalſedinem.

Vitriolum, cupri particeps, pulchre cœruleam flammam exhibet. Alumen ſi injicitur, primo valde ebullit & in ſpumam ſe attollit albam, aucto igne omni ſapore privatur, & corpus terreum, ſpongioſum, candidum remanet. Oleo vitrioli ad aliquot guttas in carbones inſperſo, protinus vapor ſulphur olens attollitur.

Borax injecta primo in ſpumam albam convertitur, poſtea intenſiori per flatum reddito igne in mucilaginem confluit, quæ tamen vitream pellucidam maſſam mox conſtituit.

Experimentum etiam fecimus cum ſale Ebſonienſi, Glauberiano, aphronitro Jenenſi depurato, item ſale Setlizenſi Bohemico & Schemnicenſi Hungarico nativo, & eo, quod ex fontibus Egranis coquitur, atque hæc ſeorſum flammæ injecimus, expectando odorem ſulphuris, ſed is non ſecutus eſt, ſed potius primo illa in ſpumam ſpiſſam ſublata ſunt, quæ poſtea difflato omni humido concidit, & demum in albam terream maſſam abiit, ſaporis ſalini ſubadſtringentis, quæ cum ſpiritu vitrioli neque ebulliit, neque ſingularem vaporem emiſit. Horum vero ſalium inſignem differentiam conſpicimus, ſi non immediate in ignem carbonum mittuntur, ſed cum eorum pulvere miſcentur, & poſtea in crucibulo ignis adminiſtratur. Ita utique partim inſtar fumi ſulpburis in auras feruntur, partim etiam maſſam ſulphuream alcalinam relinquunt.

Quo unico experimento clare edocemur, quam differens ſit ille effectus, dum immediate nonnulla corpora vel mineralia flamma corbonum tractantur, & ſi cum pulvere eorum mixta, in vaſe quodam concluſa, ignem experiuntur.

Arcanum duplicatum & tartarus vitriolatus omniaque neutra ſalia, quibus acidum vitrioli junctum eſt, vivis carbonibus immiſſa, lenius prius decrepitant, poſtea ſine omni vapore viſibili & odore in auras avolant, vix veſtigio ſui relicto, cum hæc ipſa in crucibulo cum carbonibus mixta, & igne tractata, pauca ſaltem portione ſalis alcalini accedente, in hepar ſulphuris migrent.

In metallurgicis laboribus res notatu digna eſt, quod mineræ joviales, item ferreæ, cupreæ & plumbeæ, calces quoque antimoniales, item ſcoriæ & vitra metallorum, non in purum metallum vel minerale ſuum liquari poſſint, niſi carbones immediate accedant & miſceantur, ac demum ſubminiſtrato aperto igne fundantur. Utrum hac ratione, quæ nonnullorum eſt ſententia, quippiam iſtius, quod in carbonibus latet, phlogiſti, in ipſam metallicam mixtionem ſimul tranſeat, & id, quod igne vel additione aliarum rerum in calcinatione abſumtum eſt, reſtituat, an potius tantum hoc modo ſeparetur illud, quod eorum fluxilitatem impedit, res non tam clara atque evidens eſt, quin accuratiorem adhuc mereatur inquiſitionem.

Nos alias rem ita explicavimus: inhæreſcit mineris metallicis ſulphuris acidum, quia per leniorem præcedentem calcinationem pars oleoſa & inflammabilis avolat; metallorum quoque ac mineralium calces ac vitra identidem acido, quod intime poros penetrat & particularum figuram & ſitum immutat, debentur: hoc acido ſale, tanquam cauſa, ſublato, reditus fit in priſtinum corpus. Indicantur itaque ea, quæ intime penetrant & quæ acidum abſorbendi potentia pollent, quo ſpectant maxime carbones, qui in flammam redacti, corpo-

ribus

ribus reducendis non modo immediate ignem ſubminiſtrant, ſed & ſimul oleoſo & rareſactivo alcalino-volatili ſuo principio intimo poros, ubi acidum occultum eſt, ingrediuntur, illud abſorbent, & ſic metallum reſtituunt. Quod vero ſolus carbonum vapor valde penetrantis & acidum temperantis virtutis ac indolis ſit, inter alia *Cl.* Stahlii obſervatio declarat, qui annotavit, ex vitriolo non poſſe fixum & acidum ejus oleum haberi, ſi retorta fiſſuras acceperit, per quas penetrans carbonum fumus acidum vitrioli vaporem penitus immutat & deſtruit, ut ſpiritus valde volatilis loco acidi corroſivi prodeat.

Ad ſulphuris artificialem compoſitionem quid carbones conferant, ſupra jam deduximus: illud vero curioſum eſt, phoſphorum illum Anglicanum ſolidum, lucidiſſimum, non in tanta copia præparari poſſe, niſi urinæ putrefactæ & inſpiſſatæ pulvis carbonum addatur.

Ad fœcundanda ea, quæ ex terra naſcuntur, pulvis carbonum mirabilem præſtat opem, id quod optime norunt hortorum cultores, qui carbonum pulvere cum terris ſtercoreis & luto veteri ex muris deſumto utuntur. Dici vix poteſt, quam feliciter & læte inde citri & aurantiorum arbores, caryophyllorum etiam flores ſuccreſcant.

Terram vero humidiorem ita fœcundant, ut fragorum fructus longe majores fiant, & omnes plantæ mirabile incrementum capiant. Alcali enim illud terreum & ſulphureum, quod cuſtodiunt, aqua & ſolari calore reſolutum, terram ita efficit fertilem, ut ſuccus nutritius, per hanc tranſcolatus, non modo minimos vegetantium tubulos eo promtius ſubeat, ſed & facilius in eorum ſubſtantiam cedat.

Ex hoc experimento clariſſime elucet, præcipuum illud fœcundationis principium à ſulphurea magis ſubſtantia, quam ſalina petendum eſſe, quæ, ſi alcalinæ eſt naturæ, nil aliud efficit, quam ut ſulphuream illam materiam magis attenuet atque reſolvat, acidumque, quod vegetationi valde reſiſtit, immutet atque abſorbeat.

Uti vero pulvis carbonum, ita multo magis oſſa animantium, in clauſo vaſe in cineres nigros combuſta, terræ macræ quandam fœcunditatem tribuunt, eo quod plus ſubſtantiæ pinguis, quam ipſi carbones, cuſtodiant: adeo ut commode etiam ad fœcunditatem vegetabilium ſecundandam cum aliis adhiberi poſſint.

De virtute carbonum anodyna in affectibus ſpaſmodicis & convulſivis non eſt, quod dubitemus, cum carbones tiliæ præcipuum ſint pulveris antepileptici Saxonici nigri ingrediens, qui præclaris effectibus magnam famam & laudem conſequutus eſt. M. Rulandus *in theſauro Medico* à Car. Raigero *edito p.* 4. 7. carbones tiliæ ab epilepſia, torminibus, colica & ventris fluxu liberare prodidit.

OBSERVATIO XIV.

Experimenta circa Phoſphorum Anglicanum.

Per phoſphorum hic non intelligimus materiam, quæ tantummodo noctu vel in tenebris lucem ſpargit, cujus generis eſt phoſphorus à Balduino inventus, qui ex creta in ſpiritu nitri ſoluta conficitur, aut lapis Bononienſis, vel talcum ſciſſile viridis coloris, quod mineræ ſmaragdi nomine venit, leni igne calcinatum, ſed potius ſubſtantiam non tantum lucentem, ſed etiam fumantem, & quæ attritu paulo fortiori adhibito etiam flammam concipit, cujus prima inventio Germano inſigni Chymico, Craftio, debetur, quem poſtea Kunckelius *&* *illuſtris* Boyle in Anglia multum perfecerunt. Hic phoſphorus conficitur ex capite mortuo ſpiritus urinæ, ſi illud cum duabus partibus carbonum & dimidia parte aluminis miſcetur, inque retorta figulina probe lutata, igne acerrimo, ſive extremo ejus gradu, per aliquot horas urgetur, ita ex retortæ collo, cui vas recipiens aqua plenum ſic adaptatur, ut aqua tectum ſit, vapores ignei & lucidi in aquam tranſeunt, qui inſtar butyri coagulati ſupernatant, quæ materia collecta beneficio aquæ calidæ in unam maſſam coaleſcit.

Eſt igitur phoſphorus nihil aliud, quam corpus ſulphureum ſubtiliſſimum, cujus partes, ex quibus componitur, motu rapidiſſimo intus agitantur, qui motus dum per lineam rectam ferit oculi tunicam retinam, ideam luminis excitat, ſi vero per fortiorem attritum is motus augetur, in apertiſſimam lucidam & ſplendentem flammam convertitur.

Materiam hujus ſulphureæ ſublucidæ ſubſtantiæ præbet acidum aluminis & ſalis in urina humana communis, quod cum oleoſa & phlogiſta urinæ & carbonum ſubſtantia intime permixtum efformat corpus ſulphureum, quod, dum ejus partes per ignis vehementiam in rapidiſſimum motum conjiciuntur, volatile evadit & perpetuo fumos eructat.

Notabilia ſunt ea, quæ cum phoſphoro inſtituimus experimenta:

1. Ejus particula ſi accuratiori microſcopio adſpicitur, continua ebullitio internarum partium obſervatur.

2. Si ejus fruſtum cochleari argenteo imponitur & igne ſubſtrato accenditur, flamma erumpit lucidiſſima, atque in cochleari macula relinquitur rubicunda, ſatis denſa, acidi corroſivi ſaporis, quæ pauxillo aquæ adjecto, reſolvitur in liquorem acidum, qui cum oleo tartari per deliquium confligit.

3. Quando cum phoſphoro accenſo in cute humana ambuſtio fit, hæc tam gravis eſt, ut non tantum profundius penetret, ſed & difficillime conſolidetur, dubio procul propter acidum mixtum corroſivum, quod ignis vim adurentem auget.

4. Sumſimus nitri puri exſiccati unciam dimidiam, idque in mortario vitreo in pulverem comminuimus, cui poſtea decem grana phoſphori, in exigua fruſtula conciſi, adjecimus; hinc nitri accenſionem & flammam expectavimus, quia phoſphorus ſolo attritu accenditur; ſed exquiſita etiam adhibita trituratione nulla ſecuta fuit flamma, nitrum potius lucidiſſimum factum, phoſphori lumine per totam ejus ſubſtantiam diſperſo.

5. Si phoſphorus limaturæ martis, in tenuiſſimum pollinem redactæ, vel ejus croco admiſcetur, & hæc in mortario teruntur, celeriter à phoſphoro accenſo flamma ſpargitur lucidiſſima.

6. Phoſphorus licet ſit verum & vivum ſulphur, perpetuo igneo motu agitatum, tamen neque in rectificatiſſimo ſpiritu ſimplici, neque cum ſale volatili acuato diſſolvitur; ſed tamen, quod in ſpiritum vini tranſfiverint quædam ſulphureæ partes, vel ex eo colligitur, quia ſi ejuſmodi ſpiritus in loco tenebricoſo in aquam infunditur, leve quoddam lumen obſervatur.

7. Multo autem magis mirum eſt, olea deſtillata, ut cinnamomi, caryophyllorum, ad compagem phoſphori diſſolvendam minus prompta & idonea

idonea eſſe, ut ut tenues lucidas partes imbibant atque arripiant.

8. Id vero adhuc magis mirandum & prodigio ſimile eſt, quod, ſi camphora, quæ non niſi æthereum ſubtiliſſimum oleum coagulatum eſt, ad decem partes cum una phoſphori parte miſcetur, fortiſſima tritura accedente, nec phoſphorus, nec camphora accendatur, ſed tota camphora fiat lucida, ut phoſphori lumen hac ratione mirifice propagetur.

9. Hæc camphora oleo caryophyllorum optime ſolvitur, & phoſphorus antea ſolidus, hac encheireſi fluidus redditur, & oleum lucem concipit, quo citra combuſtionis periculum crines, manus & veſtes inungi poſſunt.

10. Quando phnſphorus cum camphora cochleari argenteo inditur, igne ſubdito, non prius phoſphorus in flammam conjicitur, quam camphora penitus fuerit flamma conſumta. Idem fit, ſi phoſphori v. g. grana decem oleo caryophyllorum immittuntur, & ſpiritus nitri inflammans affunditur, tum protinus oleum accenditur, phoſphorus vero neutiquam, qui non niſi oleo flamma conſumto inflammatur.

Hæc ſingula experimenta accuratiorem utique evolutionem & explicationem exigunt; ſiquidem non tam facile & obvium eſt, horum phænomenorum cauſas tam promte enucleare. Etenim notandum venit, quod phoſphorus, cum nitro vehementer trituratus, reſpuat accenſionem. Si non vera, tamen veri ſimilis hujus rei cauſa eſt, quod in texturam & mixtionem nitri aqueum & aëreum quoque fluidum ingrediatur idque intime cum eo unitum ſit. Licet itaque in nitro occultata ſit ignea materia; tamen hæc neque in motum cietur, neque extricatur, niſi per adjectam materiam, quæ in motu igneo jam conſtituta eſt. Nam in nitro partes aëreæ extricatæ prædominium habent, quæ etiam refrigerium ſenſibus inferunt, & motui igneo, qui jam ineſt phoſphoro, potius reſiſtunt, tantum abeſt, ut illum intendant atque promoveant. Quia vero ferrum eſt metallum admodum ſulphureum, cujus partes facile igniuntur, & quod ſola percuſſione candens fit; hinc non mirum eſt, id ipſum phoſphori accenſionem per fortiorem trituram minime impedire.

Quamvis vero phoſphorus ſit ſulphur quaſi vivum, cujus partes perpetuo inteſtino, rapido & actuoſo motu circumaguntur, tamen alia hujus ſulphuris eſt interior ſtructura & textura, quam corporis oleoſi & reſinoſi, in quo manifeſtum acidum non reperitur. Quare etiam non mirum eſt, ſi ſpiritus vini rectificatiſſimus, vel oleum quoddam, hunc ipſum diſſolvendi potentia caret, utpote cum nec ſulphur minerale pariter à ſpiritu vini rectificatiſſimo, vel oleo quodam deſtillato affuſo, facile ſolvatur. Camphora vero ſi trituratur cum phoſphoro, ejus inflammationem impedit, quia quando viginti partes camphoræ ad unam phoſphori ſumuntur, hæc ipſa nimis disgregata, diſperſa & disjuncta, ob intermixta tam plura camphoræ corpuſcula, flammeum motum non accipere, & hinc quoque camphoram non accendere poteſt. Quod vero phoſphorus, oleo caryophyllorum injectus, à ſpiritu flammifero non prius accendatur, quam oleum conſumtum ſit, ratio eſt, quia petit fundum, flamma vero ſuperiorem locum occupat, adeoque hæc eum non prius tangere poteſt, quam ad ima pervenerit.

OBSERVATIO XV.

De balſami ſulphuris terebinthinati vi exploſiva.

Quam ſtupendis effectibus non ſolum pulvis pyrius, atque is, qui dicitur fulminans & ex tribus partibus nitri, duabus ſalis tartari & una ſulphuris vulgaris conficitur, ſed ipſum quoque aurum fulminans polleat, in tanta chymicæ artis cultura non amplius ignotum eſt. Illud vero novum quid & forſan inauditum videtur, quod oleum deſtillatum, præſertim terebinthinaceum, in quo ſulphur vulgare ſolutum eſt, vitro incluſum & forti igne tractatum, vim tam ſtupendam exerat, ut ſi non ſuperet, certe æquet pulveris pyrii vehementiam. In cujus rei confirmationem hoc loco enarrare placet commemorabilem hiſtoriam, quæ anno 1698. die 7. Novembris Zelleifeldæ, quod oppidum eſt in tractu Hercyniæ, in maximam incolarum admirationem accidit.

Quidam rei pharmaceuticæ præfectus balſamum ſulphuris terebinthinatum in ſatis firma retorta vitrea arenæ committit, & orificio vaſis recipientis fortiter occluſo, ignem paulo vehementiorem ſubminiſtrat. Brevi poſt horrendus auditur fragor, ut omnes, qui domum incolunt, ſæviſſimum turbinem, qui tectis ruinam minetur, obortum eſſe exiſtiment. Tyro quidam pharmaceuticus, ſtans juxta mortarium in area, non procul ab officina, in qua labores chymici confici ſolent, ſubito & quaſi cum mentis emotione parieti alliditur, alius vero intra januam, quæ aream aperit, plane attonitus & quaſi fulmine tactus in terram concidit, collectis tamen denuo viribus animoque recepto odorem percipit fœtidum, valde ſulphureum, indeque conjiciens, has turbas perverſa illius medicamenti tractatione concitatas fuiſſe, quanta poteſt feſtinatione cum vicino quodam, qui ad explorandam tanti ſtrepitus cauſam ſubito advolaverat, decurrit in laboratorium, ubi dimidiam retortæ partem in arena ſuperſtitem, reliquam vero cum collo retortæ per feneſtras culinæ diffractas & excuſſas in aream longius projectam inveniunt.

Nec vero intra hos effectus ſubſtitit, ſed latius vim ſuam diffudit turbulentiſſimus ille fragoris impetus. Nam præterea perfregit fores cellæ cibariæ, eaſque una cum aliquot ollis & patinis ex culina deturbavit in aream. Effregit quoque aliam januam, quæ ex cella iſta ducit in laboratorium, indeque validiſſimam ſeram avulſit; & quoniam ex eadem cella per ſcalam tortilem atque in ſpeciem cochleæ conſtructam ad aliud conclave adſcendere licet, ibi etiam fores clauſtris emovit, ſimulque loculamenta, in quibus vaſa Batava, excipiendis confectionibus adaptata, repoſita erant, in pavimentum proſtravit, inque eodem conclavi aliquot ſimilis generis vaſa, ex medio reliquorum ſublata, ad imum dejecit, & ambas feneſtras marginibus excuſſas in aream detruſit. Inſuper poſitas prope januam, qua in plateam itur, feneſtras, ſalvis tamen marginibus, diverberavit, atque in anguſtiori conclavi infima aſſamenta dirupit, revulſoſque, quibus januæ latera veſtiuntur, aſſeres una cum clauſtro & cardinibus devolvit in pavimentum, non illæſis vitreis feneſtrarum orbibus, quarum tamen oras intactas reliquit. Denique etiam januam illius conclavis, ubi aquæ deſtillatæ aſſervabantur, aliamque, quæ ex eo aditum in officinam concedit, vi & impetu

petu aperuit. In ipſa vero officina non niſi feneſtrarum vitris ſtragem intulit, cum laxatis earum repagulis, quæ tamen non ſecum abripuit.

Proxime habitaotes ſerio & aſſeveranter dixerunt, prorupiſſe eodem remporis articulo, quo fragor exauditus eſt, ex camino ingentem fumi denſioris copiam, ſeque talem percepiſſe ſtrepitum, qualem exploſa tormenta edere ſolent, eumque totum pervaſiſſe oppidum, ita ut omnia fere ædificia, quodam quaſi terræ motu, concuſſa fuerint.

Hæc mirabilis relatio, cui eo major fides habenda eſt, quooiam incredibiles iſtos effectus his meis oculis vidi, clariſſime demonſtrat, qualis indoles, natura & quanta vis ſit fulguris ac tonitru, & quomodo eorum percellens & concutiens vehementiſſima vis à ſola fortiori percuſſione aëris dependeat, dum nempe is ipſe per igneam expanſivam ſummam virtutem elaſticam cum magno impetu agitatur, ac de loco ſuo dejicitur, adeo ut tota columna aëris valde gravis varios & mirabiles effectus in corporibus obviis, duris maxime & reſiſtentibus, ea concutiendo, diffringendo & varie agitando exerceat. Nam profecto ſtupenda etiam pulveris pyrii accenſi virtus non materiali cauſæ ſulphuris vel nitri adſcribi debet, ſed potiſſimum columnæ aëreæ, per vehementem ignis rarefactorium & expanſivum motum è loco ſuo impetuoſe propulſæ; hinc videmus, ſine nitro à ſolo ſulphureo corpore incluſo & inflammato proficiſci poſſe ejuſmodi effectus, qui à ſulgure & tonitru alias producuntur.

Neque dubium eſt, quin motus, qui in terra, ſeu locis ſubterraneis, ſæpius cum tremore & concuſſione fiunt, ab eadem materia ſulphurea, quæ copioſiſſime inibi luxuriat, accenſa & reſoluta ſuam trahant originem. Nam ſub terra nullum ſal nitroſum gigni, nec ibi erui poſſe, ſed aëris partum hoc ipſum eſſe, certiſſimum eſt.

Porro etiam hoc experimentum quaſdam utiliſſimas cautiones nobis ſuppeditat, maximeque docet, omnia corpora inflammabilia, olea etiam, imo ſpiritus, præſertim ſi in concluſis vaſis ſubſiſtunt, caute & circumſpecto igne tractanda eſſe, ne exploſivam ejuſmodi pernicialem vim, quæ magno detrimento & ædificiis & hominibus eſſe poteſt, proferant. Nam novimus etiam ante aliquot annos Lipſiæ idem fere magno cum damno quoſdam Chymicos, ſub deſtillatione ſpiritus vini rectificati io veſica cuprea, expertos fuiſſe, dum nimis forti igne adminiſtrato vaſa diſrupta ſunt, & ſpiritus in apertam flammam exarduit.

Meretur etiam in hujus experimenti illuſtrationem adduci notabilis obſervatio, quam *Cl.* MAUCHARDI *Dec.I.M.N.C.* publicæ luci expoſuit, ubi vietor in novum dolium tredecim amphorarum, ad delendum novi ligni ſaporem, aliquot menſuras ſpiritus vini dephlegmati injecit, & deſuper ſulphuratum incendit, & occluſis omnibus ex ignorantia foraminibus tantus fuit exortus fragor, ut vicini terræ eſſe motum crederent. Ab hoc fragore dolii poſterior fundus totus non ſolum bis per tranſverſum aſſularum in medio erat diffractus, ut ut ad trium pollicum ſpiſſitudinem accederet, & quidem tanta vi ad murum, quatuor pedibus diſtantem, alliſus, ut fragmenta penitus eſſeot obtuſa, ſed & exterior ejus margo totus in fovea, quam *die Gorgel* vietores vocant, remanſerit, ſimulque repagulum, *eine Stange*, quod obſtiterat, removerit, clavoſque ferreos id firmantes tam fortiter aſſulis impegerit, ac ſi fortioribus graviſſimi mallei ictibus eſſent impulſi.

OBSERVATIO XVI.

Experimenta circa colorum geneſin.

Corporum colores ex varia luminis reflexione, refractione, ſuffocatione, pro diverſa particularum, ex quibus conſtant, diſpoſitione, textura & diverſo opacitatis gradu naſci, res eſt inter phyſicos notiſſima, & ab Illuſtri NEWTONO claris ac evidentibus argumentis demonſtrata, quam tamen experimenta chymica luculentius illuſtrant atque confirmant. Nam omnia, quæ ſtructuram internam partium in corpore immutandi potentiam habent, ut alius fiat luminis iogreſſus, tranſitus & egreſſus, ea quoque inducendis atque immutandis diverſis coloribus idooea ſunt.

Cum vero ignis, aër, aqua, ſalia & ſulphura præ omnibus aliis valeant tanta potentia, ut ingeotem mutationem texturæ & ſtructuræ corporum iotimæ inferre poſſint; non mirum eſt, ſi ea in mutatione & exaltatione colorum omne fere punctum feraot. Quamvis vero ſint innumera experimenta ab aliis jam tacta & propoſita, non incongruum tamen in præſentia erit quædam adjicere non adeo vulgaria, nec ubivis obvia, quæ ad doctrinam hanc plenius illuſtraodam plurimum conſerre poſſunt.

Eruitur ex terra ſpecies lapidis ſciſſilis, qui talcum vocatur, nigro colore imbutum: hoc, quando carbonibus vivis imponitur, ut candeſcat, non modo ſpongioſum fit, inque ſquamas abit, ſed & aureum accipit colorem, ſolo ignis motu id præſtante.

Deinde quando arcanum ſic dictum corallinum paratur ex argento vivo per ternam ſpiritus nitri ab eo abſtractionem, pulvis fit flavus, crocei coloris, qui ſuper laminam ferream carbonibus vivis impoſitus, colorem ſuum mutat, & rubicundo-purpureum induit, inſtar elegantis croci martis, qui color, quamdiu eſt ignitus hic pulvis, manet, ſimul ac vero refrigeratur, ſtatim priſtinum flavum colorem recipit.

Quemadmodum aëris eſt magna vis atque potentia immutandi corporum texturam, ita etiam color, qui ejus productum eſt, aëre multum alteratur.

Flores vegetabilium, qui colorem purpureum, cœruleum & rubicundum habent, ſiccati, aëri quando paulo diutius exponuntur, eum penitus amittunt: cujus generis ſunt flores violarum, cyani, ſalviæ, roſarum, calcatrippæ, bellidis, lavendulæ & id genus plures. In coloratis ex ſerico confectis pannis idem obſervamus, præſertim qui ad cœruleum, violaceum & roſeum vergunt, quem aer calidior facile immutat atque alterat.

Dantur vero colores conſtantes, qui & melius ætatem ferunt, & ne ullam quidem mutationem ab externo aëris vel ætheris acceſſu patiuntur, ſed ſemper perdurant, ut ſunt color purpureus & coccineus, ex granis cochinellæ eductus, & rubro-brunus ex ſimplici, quod dicitur *Krapp*, & color niger ex vitriolo & terreis adſtringentibus vegetabilium elicitus, item cœruleus, qui ab indigo provenit.

In genere id ſciendum eſt, colores eos durabiliores eſſe, qui ſaturate ſunt rubicundi vel cœrulei, eo quod plus opacitatis contineant, quæ à principio terreſtri, non adeo mutabili, proficiſcitur, quam ii, qui valde ſunt diluti, ut roſei, cœrulei, violacei,

qui à teneriori principio dependent ſulpbureo & evaporabili.

Oleum ex floribus chamomillæ vulgaris, item ex comis millefolii deſtillatione per aquam paratum, elegantiſſime cœruleo colore nitet, qui tamen intra aliquot menſium ſpatium, præſertim ſi continetur in vaſis vitreis non repletis, vel ſi aeri aperto exponitur, plane perit, & in viridem brunum convertitur.

Spiritus ſalis ammoniaci vinoſus ex cortice radicis alcannæ rubro pulchre cœruleum mox extrahit colorem, qui tamen brevi tempore in violaceum, poſtea in ametbyſtinum mutatur.

Deinde tinctorum obſervatione conſtat, quod ſub aëre ſereno longe elegantiores, quam quidem ſub cœlo turbido, emergant colores.

Multum quoque intereſt ad colorum exaltationem vel eorum immutationem, cujus naturæ & generis aquæ, præſertim in artificiis tinctoriis, adhibitæ fuerint. Nam ſicut aquæ raro puræ, ſed terreo, vel ſalino, aut ſulphureo principio fœtæ inveniuntur; ita non quævis coloribus pulchris genuinis inducendis & retinendis aptæ, ſed aliæ aliis opportuniores ſunt. Quo puriores vero vel leviores illæ ſunt, eo melius tingendis rebus ioſerviunt. Aquæ ſtagnantes per putrefactiooem valde levea fiunt, & ſi per arenam filtrantur, uti fit in Batavia ſeptentrionali, *zu* Sardan, eo majorem ad colores extrahendos eoſque aliis rebus inſerendos habitudinem acquirunt.

Calor quoque in coctione non parum ad immutationem colorum conducit, cujus rei clarum exemplum exhibet ſyrupus violarum, cujus purpureus color ſi ſervari debet, tantum pars una florum cum una parte aquæ ioſundenda eſt, ad unam partem infuſi duas partes ſacchari ſumendo, lenior fiat coctio in vaſe ſtanneo; fortiori vero adhibita coctione inque vaſe cupreo vel æneo, elegans ille violaceus color perit, & in viridiuſculum mutatur.

Omnes flores vegetabilium, ſive ſint violacei, cœrulei, incarnati, roſei, ſive bruni rubicundi, ad mixturam liquoris acidi, elegantem induunt rubedinem; ſi vero infundaotur liquido, quod ſale vel fixo vel volatili imprægnatum eſt, color eleganter viridis exſurgit.

Quæ experimenta eximium atque inſignem uſum habent in detegendis aquarum mineralium principiis, num ſcilicet de acido vel alcalino principio participent, vel etiam vegetabilium & animantium ſuccis examinandis, cujus indolis ſalia foveant, egregie inſerviunt.

Deinde lixivioſa colorem rubicundum in floribus, ut videmus in floribus balauſtiorum, tunicæ, papaveris rhœados, immutant in viridem, ita colores florum, imo radicum & corticum, qui ad flavum vergunt, intendunt & ad rubicundum diſponunt: videmus id in curcuma, rhabarbaro, in ſucco kermes, in radice rubiæ tinctorum, quæ ſpiritui ſalis ammoniaci vinoſo elegantem rubedioem largitur.

Id vero ſingulare eſt, quod cortex radicis alkannæ vini ſpiritum atque omnia olea, ſive deſtillata, ſive expreſſa fuerint, rubicundo colore inficiat, ſpiritum vero ſalis ammoniaci vinoſum pulchre cœruleo tingat, qui tamen mox, ut ſupra diximus, in amethyſtinum convertitur. Hic color vero, quod notabile eſt, rubicundus ab acido non intenditur, ſed potius deprimitur; unde tinctura ejus, cum acido facta, flava fit, & ſpiritus quoque vini cum ſpiritu ſalis acido commixtus & huic radici affuſus flaveſcit. Ex quo apparet, acidum non ſemper rubedinem extrahere, multo minus intendere, quod etiam aliis poſſumus confirmare exemplis. Nam color ille purpureus, quem grana cochinellæ fovent, ab alcali quodam exaltatur, obſcuratur vero & diluitur ab acido.

Denique notatu dignum eſt, quod infuſiones omnium fere herbarum ab admixto liquore alcalino intenſiorem accipiant vel viridem vel flavum colorem, qui non parum ab acido minuitur & deprimitur.

Neque etiam circa colorum doctrinam eorumque ætiologiam id prætermittendum eſſe arbitror, ſulphur, ut Chymicorum eſt ſententia, ſemper fere eſſe cauſam colorum; & quia ſalia, tam acida, quam alcalina, in texturam ſulphurum ingentem habent actionem & ingreſſum, non mirum eſt, ſalia utraque hæc in corporibus oleoſis & ſulphure fœtis, coloribus, præſertim rubicundis, explicandis & exaltandis valde eſſe accommoda, ſiquidem diſcimus id clare experimentis chymicis: nam omnes ſpiritus acidi & oleoſi, ut tartari, mannæ, lignorum, mellis, recentes ſi ſint, pellucidi & flavi, digeſtione mox inſignem contrahunt rubedinem, ob acidum evolvens oleoſum principium. Spiritus etiam omnes vinoſi & valde oleoſi, v. g. ſpiritus cochleariæ concentratus, ab inſtillatione ſpiritus vitrioli rubeſcunt. Neque etiam tantummodo olea deſtillata ab admixto oleo vitrioli in rubicundiſſimam maſſam vergunt, ſed & ſi in ſpiritu vini ſoluta fuerint, accedente digeſtione, idem efficitur.

Verum enim vero ſicut acida ſalia in ſulphuream maſſam penetrant & colorem explicant, ita ſalia alcalina, quæ etiam agunt in ſulpburea corpora, idem efficiunt. Sic videmus, ſolutionem myrrhæ à quovis alcali rubicundum contrahere colorem, & ſpiritus oleoſos & urinoſos, ut cornu cervi, urinæ, ſanguinis humani, recentes pellucidos, temporis diuturnitate rubeſcere. Olea deſtillata ſi ſolvuntur in ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo, in colore mirum exaltantur.

OBSERVATIO XVII.

Obſervationes & experimenta circa colores, qui ex metallis & mineralibus proveniunt & iis quaſi proprii ſunt.

ETſi, ut jam ſupra monuimus, plurimorum cognitioni pateat, variorum colorum generationem ex diverſa luminis ad oculum ſpectatoris pro varia ſuperficierum & pororum, quos attingit, diſpoſitione & textura, refractione fieri; hoc tamen phænomenon non æque omnibus conſtat, colores pro diverſitate regnorum, ex quibus materiæ coloratæ proveniunt, magis vel minus eſſe durabiles, adeo, ut ii, qui ex metallis proveniunt, diutius permaneant, nec tam facile permutentur, quam ubi colorum cauſæ ex animantibus vel vegetabilibus fuerunt deſumtæ.

Cujus rei etiam ratio non tam difficili eget indagine; nam ſicuti textura metallorum non tam facile à quovis mutari vel deſtrui poteſt; ita etiam eorum color, qui ſtructuræ eſt productum, non tam proclivis ad mutationem eſt. Ita non ignorant pictores, colorem cœruleum, ultramarinum, cujus materia ex lapide lazuli & argento paratur, inter purpureos carmin, quod ex cochinella & ſolutione jovis conficitur, inter virides viride æris & flavus, qui ex auripigmento depromitur, omnium con-

conſtantiſſimos eſſe, nec ab aëre, vel calore facile ullam pati mutationem.

Id vero hoc loco maxime proponere voluimus, certos quibuſdam metallis proprios eſſe colores. Aurum, omnium metallorum ſoliditſſimum, elegantem purpureum colorem largitur, eoque non modo cutim humanam tingit, ſi digiti ejus ſolutione inunguntur, ſed &, ſi debita encheireſi, accedente nempe aqua ſufficiente, ſolutio ejus miſcetur cum ſolutione jovis, crocus eleganter purpureus præceps in ſundum cadit, qui vitro puriori & cryſtallino per debitam ſuſionem elegantiſſime rubineum colorem conciliat.

Argentum, ab omni contagio venerco immune adeoque puriſſimum, videtur omni colore eſſe orbatum, ſed tamen ſi ſolvitur in aqua forti, & ejus ſolutio aſſunditur cretæ, eaque ſolvitur, tunc amethyſtino eleganti imbuitur colore, præſertim ſi aëri libero & radiis ſolaribus exponitur. Idem color etiam fit, ſi ſolutio argenti in vaſe aperto paulo diutius ſtet & aliquid chartæ bibulæ adjiciatur.

Cuprum in aqua ſorti viridem, in alcalino vero vel urinoſo menſtruo ſolutum pulchre cœruleum exhibere colorem, notiſſimum eſt. Magiſterium veneris, cum aqua forti & ſalis communis adjectione ſactum, vitro albo, quod ex antimonio diaphoretico, pyrite & nitro paratur, largitur colorem ſaturate cœruleum, *wie ein Türckis*.

Stannum omnis coloris expers apparet, nihilo minus ſi cum antimonio miſcetur, & poſtea nitro debite detonatur, fit inde calx cœrulea, quæ in medicina antihectici *Poterii* nomine venit. Porro ſtanni ſolutionem ad ſcarlatinum colorem exprimendum & conſtantiorem reddendum neceſſariam eſſe, artis tinctoriæ gnari optime norunt. Eandem ad productionem coloris purpurei ex auro multum conferre, jam ſupra dictum eſt. Cæterum calx jovis, ſortiori igne in vitrum converſa, id imbuit opalino colore.

Nullum vero ex metallis tam ferax coloris eſt, quam plumbum, cujus calx cum acidis facta candore ſe commendat, ut apparet in ceruſſa, item in magiſterio ſaturni. Plumbum igne tractatum flaveſcit, ut videmus in lithargyrio, quod vitrum imbuit hyacinthino colore. Et magiſterium ſaturni, cum aqua ſorti & ſale communi paratum, lactei coloris vitrum exhibet: reverberatorio igne plumbum tractatum in minium convertitur, quod eleganti rubicundo colore ſe commendat.

Si literæ pinguntur cum ſolutione ſaturni, ſive ſaccharo ſaturni in aqua diſſoluto, eæque exſiccantur & charta admovetur ſpiritui ſulphuris volatili, vel auripigmenti, aut ſulphuris vulgaris ſolutioni cum forti lixivio ſactæ, & adhuc magis, ſi quid aceti deſtillati adjiciatur, ſtatim literæ pictæ, quæ antea erant non viſibiles, atro colore imbutæ apparent. Cineres plumbi, quando in vaſe terreo flamma lignorum, quæ eorum ſuperficiem ambiat, igniuntur, primo album, deinde flavum, poſtea rubrum colorem acquirunt atque in minium convertuntur.

Argentum vivum, cum ſulphure mixtum & ſublimatum, conſtituit concretum coloris eleganter rubicundi quod vocant cinnabarim.

Mercurius pro diverſa cum ſalibus tractatione varios induere conſuevit colores. Nam ejus ſolutio præcipitata per ſal commune, aut alcali urinoſum, pulverem dejicit nivei coloris. Mercurius præcipitatus albus, vel etiam dulcis, ſi cum ſulphure vulgari teritur, niger evadit, qualem etiam colorem acquirit mercurius præcipitatus albus, ſi cum magiſterio ſaturni teritur. Si ſpiritus nitri aliquoties abſtrahitur à mercurio, fatiſcit in pulverem flavum, ab oleo vero vitrioli abſtracto colorem rubrum accipit, aurantium vero à præcipitatione ſoluti mercurii ſublimati per oleum tartari per deliquium.

Sequitur jam ferrum, cujus etiam varii ſunt colores: ſi ſublimatur cum ſale ammoniaco, crocei flores exſurgunt; ſi vero ſolvitur acidis, ut in vitriolaceam naturam degeneret, & poſtea miſcetur cum ſolutione gallarum, florum balsuſtiorum aut corticum granatorum, color ater exſurgit. In rubicundiſſimum vero mars vertitur crocum, ſi ſuper limaturam ejus aqua ſortis abſtrahitur. Magneſia, quæ minera ferri eſt, vitrum Venetianum adjectione boracis eleganti amethyſtino colore tingit.

Inter mineralia eminet maxime cobaltum, quod igne fuſorio cum vitrea maſſa tractatum, ſapphirino colore eam imbuit.

Antimonium obſcuro-rubicundum colorem largitur, ſi ejus partes quinque cum una parte ſalis tartari funduntur: ejus calx vitrificata hyacinthinam pelluciditatem acquirit. Regulus vero, cum nitro calcinatus, ceruſſa dicitur antimonii, ob colorem, quem cum ea communem habet, candidum. Eadem ceruſſa cum duabus partibus tartari ſi funditur, pulvis fit viridis: à regulo autem martiali pulvis remanet cinnabarini coloris.

Sulphur cum alcali & oleo deſtillato ſolutum rubineo colore imbuitur: Zincum cum cupro fuſum ipſi colorem aureum inducit.

Vitrioli tincturæ nigricantis, quam infert ſolutionibus vegetabilium adſtringentium, mentio jam facta eſt, id tamen monendum, quod, ſi levior affuſio ejus ad ſolutionem gallarum fiat, purpureus producatur color; ſi vero extremo ignis gradu ab eo acidum extorquetur, caput mortuum rubrum relinquatur. Ejus autem oleum poſt rectificationem limpidum, mox additione cujuſdam materiæ inflammabilis oleoſæ, rubeſcere incipit.

Nitrum in ſpiritum flammei coloris reſolvitur & extremo ignis gradu cum pulvere carbonum calcinatum, in colorem ex viridi cœruleum abit.

Atque hi fere ſunt colores, quos varia mineralia & metalla per varias mixtiones, ſubactiones ac tractationes cum igne ſuppeditant.

OBSERVATIO XVIII.

De liquoribus, qui per deſtillationem prodeunt colorati.

COlores ex certa unione & diſpoſitione diverſæ naturæ partium, quæ variam lucis refractionem efficit, ſuam habere originem, veritas in phyſicis ſatis perſpecta atque innumeris experimentis & rationibus firmata eſt. Cum vero deſtillatio, quæ non immediato igne, quem reverberatorium Chymici vocare ſolent, ſed mediato potius ignis calore, aquam vel cineres tranſeunte, inſtituitur, magnam potentiam habeat ſeparandi & auferendi volatile & evaporabile ab eo, quod eſt immobilioris naturæ, ſtatim patet, in immutandis vel auferendis coloribus multum valere hanc operationem.

Experimenta nos docent, valde coloratos deſtillationi ſubmiſſos liquores eundem colorem non

ſecum evehere. Balſamum ſulphuris mineralis vel antimonii terebinthinatum vel aniſatum rubicundiſſimum eſt, ſi vero deſtilletur, olea prodeunt limpida, nec quicquam ſulphuris arripiunt.

Tinctura antimonii acris, nec non ſcoriarum reguli antimonii communis eleganti ſplendet rubedine. Si vero deſtillatione ſpiritus abſtrahatur, prodit is rectificatiſſimus pellucidus, limpidus, ſuavi tamen ſapore & odore ſulphuris impraegnatus. Oleum quoque vitrioli valde rubicundum exſtillat limpidum, ſi per arenam aut ex capella vacua fortiori igne rectificetur.

Omnia corticum, radicum & herbarum infuſa aut decocta in aqua vel ſpiritu vini varii coloris deſtillatione aquam vel oleum fundunt, coloris plane expertia.

Neque minus ſolutiones mineralium, ſive cum acidis ſpiritibus, ſive cum alcalinis menſtruis paratæ fuerint, ex cucurbita vel retorta ſi deſtillentur, color in fundo remanet.

Omnes inſuper ex vegetabilibus vel earum partibus aut reſinis extractæ tincturæ, etiam ex rebus valde coloratis, croco, rhabarbaro, nec quicquam coloris reddunt in deſtillatione.

Hæc omnia & ſingula experimenta nos clare docent, materiam & cauſam illam, quæ coloris phænomena producit, in principio non tam ſubtili, & quod per vaporem colorem auferre poſſit, ſed magis in conjunctione partium, quæ paulo immobilioris ſunt indolis, terreſtrium, ſalinarum & ſulphurearum conſiſtere.

Nihilo minus tamen dari etiam deſtillationes quaſdam, ſub quibus liquores colorati partim prodeunt, partim ſub ipſa deſtillatione generantur, identidem experientia chymica edocemur, eo quod ex principio & mixtione valde ſubtili oriantur.

1. Quod attinet ad olea deſtillata, res plane mirabilis videtur, quod ſummitates & flores millefolii & chamomillæ vulgaris, in quibus ne veſtigium quidem coloris cœrulei ſenſibus deprehendere licet, maceratione facta prius in aqua ſalſa deſtillatione per veſicam largiantur oleum elegantiſſimi & valde ſaturati cœrulei coloris, ſed opus eſt, ut recentes deſtillationi ſubjiciantur. Nam ſi millefolii flores paulo diutius ſiccati deſtillentur, nihil plane olei adeoque nihil coloris obtinemus.

Plures Chymicorum fuerunt hac in opinione, colorem hunc cupro eſſe adſcribendum; ſed dubium hoc ſtatim eluditur, ſi horum deſtillatio fiat per vaſa ſtannea vel vitrea, item quando conſideramus, ſpiritum vini rectificatum, floribus chamomillæ affuſum, & per cucurbitam vitream deſtillatum, eleganti colore cœruleo tingi, qui repetita abſtractione ſuper novos flores adhuc intenſior ſit. Quidam in hac falſa verſantur opinione, oleum chamomillæ cœruleum, ſi colorem ſuum procedente tempore mutet & deponat, non eſſe genuinum, cum verum ejus oleum conſtantis ſit cœrulei coloris. At contrarium potius aſſeritur; nam & olea millefolii & chamomillæ cœrulea ſi paulo diutius in clauſo vaſe conſiſtunt, jucundus ille color mutatur & in obſcuro-viridem vergit. Si vero à venere eſt introductus in oleum chamomillæ cum terebinthina adulteratum, tunc utique color hic conſtans & durabilis eſt.

2. Aliud oleum, quod per veſicam colore ſaturate viridi tingitur, eſt abſinthii verum, quod non modo craſſioris eſt conſiſtentiæ atque ſaporis amaricantis, odoris quodammodo graveolentis, & quod caput dolore replet, ſed & viridis obſcuri coloris, neque ejus copia adeo magna eſt. Hujus olei drachma ſoluta in uncia ſpiritus vini rectificatiſſimi conſtituit eſſentiam amariuſculam, colore nigricante imbutam, valde ſedativam in mitigandis doloribus, in placido inferendo ſomno & ſpaſmodicis partium contractionibus componendis: ad ſedandum etiam vomitum non ſine fructu adhibetur, cujus virtus intenditur, ſi æquali portione cum liquore noſtro anodyno miſcetur.

Id præterea notabile eſt circa colores oleorum quorundam deſtillatione prolectorum, e. g. menthæ, majoranæ, rutæ, quod, ſi valde moderato igne adminiſtrato deſtillentur, limpida, clara & ſuaveolentia tranſeant, maxime ſi in veſica probe ſtanno obducta inſtituatur deſtillatio. Si vero urgentur igne paulo fortiori, & veſica cuprea eſt, tranſcendunt obſcure rubicunda, odoris non adeo grati.

Ex quo diſcimus, calorem paulo fortiorem hunc habere effectum, ut mutationem in intimam partium oleoſarum mixtionem inducat; unde coloris & odoris dependet diverſitas & immutatio. Et quia vaſa cuprea longe fortius incaleſcunt & calorem diutius detinent, quam ſtannea; qua de cauſa fit, ut quævis deſtillata in vaſis cupreis vel aurichalceis mitiori igne tractanda ſint, ne à fortiori concepto calore in ſua textura alterentur.

Multo majorem vero ignis poteſtatem habet, ſi magis immediate adminiſtretur, eorum texturam plane immutandi, quod videmus, dum animantium vel vegetabilium partes aperto igne vel ſine aqua in retorta vitrea deſtillantur, unde empyreuma concipiunt, à quo ſuum odorem fœtidum & colorem flavum vel nigricantem accipiunt. Spiritus nitri, ſive potius aqua fortis, cum oleo vitrioli ſi deſtillatur, flavo colore tinctus in vas recipiens effertur, ob ſulphur, quod nitro ineſt, valde expanſum & reſolutum.

Simili modo ex calce viva cum ſale ammoniaco & nitro ſpiritus ſulphureus fumans & fœtidus elicitur, flavedine imbutus, quod etiam fit à ſulphure vulgari per vaporem urinoſum valde volatilem, qui exit ex calce viva & ſale ammoniaco, valde expanſum & in minimas atomos reſolutum, quod vel exinde clare innoteſcit, quia, ſi hic ſpiritus diu detineatur in vaſe, albicans evadit, & verum ſulphur in fundum deponit, dum temporis diuturnitate ſal volatile per rimas non adeo exacte clauſas evaporat. Et cum ſulphur, quod copioſe ineſt ferro, vel potius ejus mineris inque primis hæmatiti, per mixturam ſalis ammoniaci ſicco modo deſtilletur ſive ſublimetur, primo ſpiritus urinoſus aurei coloris exſtillat, poſtea ſequuntur flores flaveſcentes, qui colorem croceum habent, fragranti odore imbuti, quia ſalis ammoniaci ea eſt indoles, ut martiale ſulphur mirifice expandat, dividat, & ſecum in altum vehat, quod etiam fit, ſi antimonium ſimili modo cum ſale ammoniaco tractetur, ubi flores aſſurgunt flavi vel etiam rubicundi.

Hæc omnia ſatis ſuperque docent, ſulphur utique eſſe matricem colorum, modo quippiam adjiciatur, quod in ejus texturam agere, eamque in minima reſolvere ſive explicare poſſit.

Ex vegetabilibus præter flores chamomillæ nullum ſimplex notum mihi eſt, quod colore imbuat abſtractum ſpiritum, excepta pimpinella nigra, quæ in Marchia creſcit in abundantia. Hæc conciſa cum ſpiritu vini rectificatiſſimo maceratur & deſtillatur, ſpiritus inde paratur coloris dilute cœrulei. Hæc radix maxime provenit Fürſtenwaldæ, item Francofurti ad Oderam, Freyenwaldæ; & radix eſt ſubtilior, exterius nigricans, intus alba.

OB.

OBSERVATIO XIX.

Experimenta circa ſolutionem cupri.

TOta rerum natura in ampliſſimo, quo patet, ſinu nullum fovet corpus vel ullum aliud metallum, quod tam facile & promte ſolutionem patiatur à quovis ſere menſtruo, quam quidem cuprum, unde etiam Veteribus venus metallorum meretrix vocata fuit. Non enim ſolum à quovis acido, ſive vegetabili, ſive minerali, languido vel forti, ſed & ab iis menſtruis, quæ acidis contrariam plane ſovent naturam, ut ſunt alcalina tam fixa, quam volatilia, ſolvitur. Quod cum curioſa animadverſione dignum ſit, tum vero illud ad obſervationem multo inſignius videtur, atque adhuc majus eſt, quod olea expreſſa & pinguedines animantium, ſolutio calcis vivæ, imo ipſa aqua communis & ex ſalibus mediis ſal commune, ſal ammoniacum & tartarus ingreſſum & admiſſionem habeant in hoc metallum, adeo ut illud ſucceſſive diſſolvant.

Deinde circa has ſolutiones notare licet, quod eleganuiſſimum viridem & coeruleum colorem exhibeant, cum nempe alcalia elegantiſſime coeruleam, acida vero pulchre viridem tincturam extrahant.

Tum etiam illud altiori contemplationi ſubjiciendum venit, quod, ſpiritus ſalis ammoniaci vinoſus ſi limaturæ cupri affunditur, & vitrum totum repletur, firmiterque embolo vitreo clauditur, nullus color in hoc menſtruo appareat, ſed illud clarum ac limpidum remaneat, quamdiu nempe a nudi aëris admiſſione liberum eſt. Quamprimum autem epiſtomio aperto aëri aditus conceditur, vel ſi dimidium liquoris in aliud vas vitreum transfunditur, ut eo liberior aëri pateat ingreſſus, protinus cœruleus color incipit apparere, qui ſenſim increſcit, & elapſo quodam tempore fit ſaturatiſſimus.

Rationem hujus phænomeni invenire minus, quam pro opinione, obvium aut expeditum eſt. Alii enim ſolutionem haud quaquam fieri poſſe ſine aëre contendunt, utpote qui virtute ſua elaſtica ingreſſum hujus menſtrui in poros promoveat. Alii aliam tuentur ſententiam, affirmantes: in aëre principium quoddam hoſpitari materiale, quod ſali volatili admixtum virtutem ipſi conciliet colorantem cœruleam.

At vero ut ad hæc pauca reponamus, dicendum primo eſt, utique ſolutionem corporum à menſtruis fieri etiam in vaſis clauſis & penitus repletis, ut ut non ſemper ſine periculo rupturæ. Deinde etiam à menſtruis alcalinis non ita ſolvitur cuprum per ebullitionem, quam ab acidis. Et quia porro ſubſtantia hæc, quæ aëri ſit inſita colorativa, cujus naturæ ſit, nequit determinari, quare etiam nihil ſolidi vel veri hac de re poſſumus affirmare. Pertinet ergo hæc obſervatio ad ea, quorum ratio reddi difficulter poteſt, ſicuti plurima occurrunt in rebus chymicis, ubi phænomenorum & effectuum, qui incurrunt in ſenſus, nulla ratio vera inveniri poteſt.

Præter hæc occurrit adhuc aliud perquam curioſum circa hanc rem experimentum. Nimirum notum eſt, quod ſpiritus ſalis ammoniaci vinoſus, calidiori loco expoſitus, totus avolet: nam nulla fixitas in ſpiritu vini puriſſimo, nec ulla in ſale volatili reperitur. Nihilo minus quando ſolutio cœrulea cupri, cum hoc ſpiritu confecta, in vitro capaciori debito ſubminiſtrato calore exhalat, relinquitur maſſa ſalina cœrulei coloris, ſaporis vehementer cuprei, conſtringentis, ſicca, quæ flammæ admota eam non facile ſuſcipit.

Quando vero cum pauca quantitate ſevi miſcetur, mox inflammatur, & flammam dat pulchre viridem, cinis, qui reliuquitur, eſt rubicundus inſtar cupri, cui ſi denuo affunditur ſpiritus urinoſus volatilis, rurſus apparet tinctura ſumme cœrulea. Præterea maſſa, quæ relinquitur ab exaltatione ſpiritus, in aqua communi ſolvitur, indicio, concretionem factam fuiſſe ſalinam fixam cum cupro, vel ad minimum ejus ſulphurea parte. Jam non ſine ratione quæſtio oritur, unde cupro illud accedat accrementum ſalinum fixioris & igni reſiſtentis naturæ.

Nihil igitur aliud dici poteſt, quam quod tenuior pars ſulphurea cupri, ſoluta ab alcali volatili, ſeſe cum eo per intimam mixtionem jungat, ita ut ex hac conjunctione principii utriuſque inflammabilis, nempe ſulphuris, cupri & ſalis volatilis, fixum quoddam corpus fiat.

Si ſolvitur cuprum in aqua forti, ſolutio fit viridis, quæ affuſo ſpiritu ſalis ammoniaci, ſive vinoſo, ſive aqueo, præcipitatur, inque coagulum viride cœruleum abit, quia ſal volatile congrediens cum acido nitri dejicit ex poris ſuis cupreas particulas antea ſolutas. Si vero in majori copia ſpiritus urinoſus adjicitur, tunc coagulum illud ab eo diſſolvitur, & prorſus colliqueſcit, & mixtura antea turbida vertitur in claram & diaphanam, pulcherrime cœruleam.

Hoc experimentum docet, eundem liquorem, qui præcipitat, poſſe etiam ſimul virtutem diſſolventem habere in uno corpore & uno actu, ubi diverſitas in ſola quantitate liquoris poſita eſt.

Si ſolutio cupri iſta cœrulea, quæ ex ſolutione ejus cum aqua forti facta & ſale volatili emerſit, leni calori exponitur, tam vitri fundo apponuntur poſt ſufficientem evaporationem cryſtalli ſplendentes, elegantiſſimo colore tinctæ, quæ in ſpiritu vini rectificatiſſimo ſolvuntur in tincturam, ſapphiri colorem æmulantem, cujus virtus in chronicis morbis, qui à viſcoſitate humorum fiunt, expertiſſima eſt. Stisseaus eam maximopere laudat in epilepſia infantili chronica, item ad expellendos vermes. Nonnulli etiam in quartana hanc magni æſtimant: majori doſi data vomitus & ſedes movet, doſi minori colliquat ſerum & ſalivalem laicem fundit.

OBSERVATIO XX.

Experimenta, quæ auri naturam atque proprietates declarant.

PRæcipui & proprii quaſi, quibus aurum ab aliis corporibus & metallis diſtinguitur, characteres ſunt:

1. Ejus gravitas, qua omnia in rarum natura corpora ſuperat; duplo enim gravius eſt ipſo ferro, inque argento vivo, cui omnia reliqua metalla ſupernatant, ſundum petir.

2. Neque ignis, neque ullum ſal, aut ſulphur quoddam, aut ſpiritus, aut menſtruum vim & potentiam habet aurum diſſolvendi vel immutandi, præter ſolum argentum vivum & aquam ſic dictam regis, quæ ſpiritus duplicatus eſt, ex acido nitri & ſalis communis compoſiius.

3. Aurum in aqua regis ſolutum & cum liquore alcalino præcipitatum vim acquirit mirabilem exploſivam, qualis in tota rerum natura non obſervatur.

4. Aurum firmiſſime adhæret ſtanno, ut ægerrime ab eo divelli poſſit.

5. Antimonium fuſum cum metallis ea in ſcorias & calces redigit auro excepto.

Hi ſunt genuini & præcipui auri characteres & proprietates, quibus ejus natura, eſſentia & operandi virtus continetur & abſolvitur: ubi itaque illæ deficiunt, certo auri præſentiam negare licet, & viciſſim, ubi hæ deprehenduntur, aurum adeſſe adſtruendum eſt.

Omnes vero inter hos characteres atque ſingulares proprietates eminet maxime ejus ſpecifica gravitas, qua maxime intima ejus eſſentia determinatur atque deſcribitur. Hæc enim tam neceſſaria eſt, ut, ſi quoddam corpus omnibus reliquis affectionibus & viribus imbutum ſit, & idem cum auro pondus deficiat, certo & confidenter pronunciandum eſſe exiſtimem, hoc non eſſe verum aurum: quandoquidem ex ſpecifica hac gravitate, tanquam ex fundamento & prima cauſa ſive eſſentia auri proprietates & ſpecificæ facultates provenire videntur, ut etiam ex ejus indole bene intellecta, harum cauſa & ratio non incongrue explicari poſſit.

Gravitatis vero duplex eſt cauſa: altera externa & communis, motus nempe fluidi ætherei vorticoſus circa globum noſtrum terraqueum, verſus centrum terræ corpora comprimens; altera interna & cuivis corporum ſpecifica, quæ à diſpoſitione & ſtructura partium mixtum conſtituentium proficiſcitur, & quæ variis modis impulſum fluidi determinat. Jam vero obſervamus, quo arctior & firmior nexus eſt partium in corpore, ut anguſtiſſimi inde & minimi emergant pori, ſubtilioris fluidi minus capaces, eo corporis pondus plus increſcere: cum viciſſim, quo laxior corporis nexus porique ampli & fluido æthereo plus repleti fiunt, eo minoris ponderis ac gravitatis corpus eſſe animadvertamus.

Cum itaque aurum ex omnibus, quæ in rerum natura deprehenduntur, ſit ponderoſiſſimum, neceſſe etiam eſt, ut arctiſſima in eo partium, quibus componitur, ſit connexio. Jam vero quæſtio incidit: à qua cauſa arctior vel laxior partium, quæ mixtum conſtituunt, nexus dependeat?

Nos in ſumma ſubtilitate ſive ſtupenda exiguitate partium, arctioris nexus & majoris gravitatis, in majori vero mole partium ejus laxioris cohærentiæ & levitatis cauſam reponimus. Nam quo tenuiores & minores ſunt partes, eo arctius ſe tangunt, ſibique incumbunt, unde longe minores & anguſtiores fiunt pori atque ſpatiola; contrarium accidit, ubi partes ſunt craſſiores, quæ non intime ſeſe conſociant atque hinc majora ſpatia relinquunt.

Quod vero ex minimæ molis corpuſculis aurum ſit conflatum, non levis momenti argumentis itemque experimentis adſtruere in proclivi eſt. Videlicet unum auri puri granum quando in ſufficiente quantitate aquæ regis ſolvitur, & hæc ſolutio in unam ſpiritus vini rectificati libram medicam infunditur, protinus metallico ſapore & flavo colore imbuitur, ſicuti unica ejus guttula guſtu examinata id ſatis luculenter docet. Si affunditur liquor alcalinus, procedente tempore mixtura fit turbida, & pulvis ſecedit in fundum, cujus vel minima pars integram ac ſalvam ſuam texturam atque naturam retinet. Porro ſi unicum ſaltem auri granum, ab aqua regis ſolutum, aliquot menſuris aquæ communis, in quam prius infuſa fuerit ſolutio duorum granorum ſtanni puri, inſtillatur, tota aquæ maſſa obſcure purpureo colore imbuitur, ex qua beneficio quietis tenuis admodum pulvis, purpurei coloris, in fundum vaſis deſcendit, cujus minima etiam atomus adhuc aurum eſt.

Hæc adducta experimenta ſatis, ut puto, mirabilem & incredibilem corpuſculorum auri parvitatem demonſtrant. Jam vero mihi probandum incumbit, quomodo reliquæ, quibus aurum ſplendet, proprietates à principali hac proprietate tanquam fonte & cauſa, videlicet ab arctiſſimo partium nexu & graviſſimo pondere, deduci ac derivari debeant.

Primo ab arctiſſimo partium auri nexu dependet ejus ſumma debilitas, quæ omnia metalla, ipſumque argentum, exſuperat. Secundo ob ſummam exiguitatem pororum eſt non modo fixiſſimum & durabile in igne, ſed & neque ſal ullum, neque mineralis ſpiritus, neque ſulphur, neque ullum menſtruum in illud agere & mutationem texturæ, in colore & viribus, inferre vel illud in calcem aut rubiginem redigere poteſt, quia hæc omnia nullum ingreſſum in auri poros inveniunt. Unicum excipitur argentum vivum, quod, uti fluidorum graviſſimum eſt & ſimpliciſſimum, ita in omnes metallorum poros & interſtitia non modo ſeſe inſinuat, ſed & ſe cum ejus partibus unit, unde fit ejuſdem metalli fluiditas ſicca, ſive amalgamatio. Solum tamen eſt ferrum, cum quo propter partes terreſtres mercuriale fluidum ſe unire nequit.

Præter argentum vivum etiam in auri corpus ejuſque minima ſpatiola invenit ingreſſum liquidum, ex duobus ſalibus, nitro & ſale communi, compoſitum: ubi tamen notandum, quod acidum ſalis communis præcipua ſit ſolutionis auri cauſa, & quidem propter hanc rationem, quia nullum acidum ex tam tenuibus & ſubtilibus partibus, quam hoc ipſum eſt compoſitum, quæ tenuitas ad oculum monſtrari poteſt ex vapore, quem ſpargit, ſi oleum vitrioli cum ſale communi miſcetur, qui tam copioſus & tenuis aſſurgit, ut non modo nares feriat & fibrillas nerveas irritet, ſed & totum conclave repleat.

Ut ut vero acidum ſalis ſit omnium tenuiſſimum & poris auri arctiſſimis penetrantis valde accommodatum, tamen ſolum illud non ſolvit, niſi de ſulphureo nitri principio quicquam accedat, quod ſolum & ſibi relictum ob craſſiores ſuas partes plane ad auri ſolutionem ineptum eſſe, ut ut omnia metalla, biſmuthum quoque, zincum, cobaltum diſſolvendi facultate polleat.

Cauſa itaque jam inquirenda venit, quare metallorum adeoque etiam auri ſolutiones ſine nitro non tam expeditæ & faciles ſint. Ego exiſtimaverim, in nitro, præter acidum, multum materiæ elaſticæ ſulphureæ expanſivæ, quod in ejus accenſione manifeſtatur, latitare, cujus adjumento partium nexus & cohæſio fortius diſcerpitur & partium in minimas fit diviſio.

Inter proprietates auri genuinas refertur etiam ea, quod omnia alia metalla, cum antimonio fuſa, in ſcorias & calces abeant, ſolo auro excepto, quod fundum petit, neque ullam ab antimonio, ſi rurſus ſeparetur, alterationem accipit: cujus effectus & phænomeni cauſa identidem ab auri textura & ſtructura & inde orta gravitate deduci debet. Sulphur enim, quod antimonio ineſt, in reliqua agit & operatur metalla inque eorum poros ampliores admiſſum in textura inſignem efficit mutationem. Quia vero in auri intima non penetrat, ejus textura & gravitas ſalva manet, quare etiam hoc fundum petit.

Jam

Jam explicandum etiam venit ex eodem texturæ, quæ in auro eſt, fundamento, cur ſtannum, leviſſimum metallorum, tam firmiter adhæreſcat auro, ut etiam ægerrime inde poſſit divelli; nam neque per fuſionem cum antimonio, neque per capellam in furno docimaſtico, neque beneficio aquæ regis hoc ipſum ab auro facile ſeparatur, niſi ſingularis encheireſis adhibeatur, & mixtum cum cupro prius fundatur, & poſtea cum ſufficiente quantitate plumbi in capella tractetur. Quare igitur aurum tam firmiter cum ſtanno uniatur atque tam promte in ejus amplexus ruat, id non tam facilem explicatum habet; illud vero, quod tam ægre ab ejus particulis divellatur, poſtquam ſemel iis acceſſerit, inde provenire videtur, quia nullum facile invenitur corpus, quod ingreſſum in corpus auri, ubi ſtanni particulæ hærent, habeat, quod fieri debet, ſi ex iis expellendum ſit.

Sequitur jam illa mirabilis & ſtupenda vis fulminans in auri magiſterio conſideranda, quod ex præcipitatione ſolutionis auri cum liquore lixivioſo, ſive volatili, ſive fixo, conficitur, in quo pulvere illud maxime attentionem meretur, quod paulo fortiori in mortario attritu, vel ſub ejus exſiccatione in fornace calida, ſine ullo immediate accedente igne & ſine excitatione flammæ tam horrendum in aere fragorem violentamque in corpora ambientia vim & conquaſſationem exercere queat, ut vix quiſpiam id effari & concipere poſſit, præſertim ſi paulo major quantitas in effectum deducatur. Peculiaris hæc & fere mirabilis fulminandi virtus multorum ingenia exercuit, qui in ejus cauſa exquirenda deſudarunt.

Communis adhuc fuit hæc ſententia, aquam regis præparari ex aqua forti, quæ non niſi ſpiritus nitri ſit, & ſale communi; ſi itaque aurum ſolvatur in tali menſtruo & poſtea cum liquore alcalino præcipitetur, verum regenerari nitrum, quemadmodum ab aqua forti, cum liquore alcalino ad punctum ſaturationis confuſa, per inſpiſſationem id ſtatim fieri poſſit. Hujus nitri regenerati particulas multas in poris auri etiam poſt edulcorationem remanere iiſque inhæreſcere perhibent. Deinde in auro eſſe ſulphur ſtatuunt, & præterea aurum firmioris admodum eſſe compagis. Jam hujus auri fulminantem vim ex pulvere fulminante & tonitruante, qui ex una parte ſalis tartari, duabus ſulphuris & tribus nitri componitur, explicari poſſe contendunt, quum ejuſdem naturæ adſint ingredientia, nimirum loco ſulphuris vulgaris ſulphur auri, loco nitri communis nitrum regeneratum, loco ſalis tartari compages auri fixior, & quemadmodum ſuperior pulvis in cochleari ſuper carbonem poſito ingentem ſtrepitum edit; ita etiam ſimili modo cum auro fulminante fieri affirmant.

Verum enim vero plurimis adhuc difficultatibus hæc explicatio premitur. Nam primo falſum eſt, quod in eo liquore, in quo aurum ſolvitur, nitrum prævaleat, & quod ex præcipitatione auri cum liquore alcalino nitrum regeneretur, idque hunc in modum demonſtratum ibo.

Præparavi aquam regis ex libra dimidia ſalis foſſilis Polonici depurati & libra una & dimidia aquæ fortis, deſtillavi hæc invicem ex arena in retorta vitrea, ita prodiit ſpiritus, qui odore & ſapore partim aquam fortem, partim ſpiritum ſalis referebat, qui liquor aurum promtiſſime, etiam ſine calore ſingulari accedente, diſſolvebat. Facta ejus præcipitatione cum ſpiritu ſalis ammoniaci ſimplici, obtinui pulverem per frequentem edulcorationem inſipidum (nam aurum aſſumtum fuit puriſſimum,) ochrei coloris, inſigni virtute fulminante inſtructum.

Sumſi poſtea eandem aquam regis, cum qua auri ſolutio inſtituta erat, & huic ad ſaturationis uſque punctum oleum tartari per deliquium inſtillavi; facta decenti evaporatione remanſit ſal, quod ſaporis parum nitroſi erat, ſed magis ſal commune æmulabatur: injeci id vivis carbonibus, non deflagravit, ut nitrum, ſed decrepitavit.

Deinde caput mortuum, à deſtillatione aquæ Regis relictum, ſolvi in aqua & ejus ſolutione filtrata impetravi ſal fortiter nitroſum & pauliſper ſalinum; hoc injectum carbonibus, promtiſſime totum deflagravit.

Quo experimento clariſſime intelligitur, regenerari utique nitrum, ſi aqua fortis cum ſale communi miſcetur, dum hujus acidum ſeſe intime miſcet cum terra ſalis communis alcalina; contra ſpiritum ſalis acidum ex ſale communi hac unione exterminari & hac ratione in liquorem, qui deſtillatione prodit, converti. Quibus communis hic error, regenerati nitri inflammabilis particulas in poris auri adhuc retineri, refutatur.

Quis porro eſt, qui ſulphur, quod analogum ſit ſulphuri minerali vulgari, in auro auſit demonſtrare? Profecto ſi ſulphur cujuſdam metalli cum ejus terreo fixo principio & nitro hujus virtutis in auro fulminantis cauſa eſſet, longe faciliori methodo ex ferro, ſi ſolvatur in aqua forti & præcipitetur cum oleo tartari per deliquium, ejuſmodi fulminans magiſterium parari poſſet, quod tamen minime accidit. Nam ferrum eſt valde ſulphureum metallum, quod facile ignem concipit, & ex cujus ſolutione cum aqua forti etiam nitrum regeneratum obtinemus. Aurum inſuper fulminans ſolo attritu, ſine ſubminiſtrato igne, fulminare poteſt, quod ſecus accidit in vulgari illo tonitruante pulvere.

Ex quo ſequitur, aliam longe, præter jam datam, fulminantis energiæ ſubeſſe cauſam adhuc inquirendam, quæ, ut mea quidem fert ſententia, ex ſimilibus, qui in rerum natura fiunt, effectibus detegenda erit. Jam vero clariſſimo experimento conſtat, humidum quodvis, ſive aqua, ſive ſpiritus vini ſit, item ſolum aërem in firmiſſimo clauſo vaſe contentum, accedente paulo fortiori calore, tantam vim ac vehementiam expanſivam exſerere, ut cum maximo impetu ac ſtrepitu vaſa etiam compactiſſima in minimas partes diffringat, idque abunde in globulis vitreis ſemi repletis aqua vel ſpiritu vini, in lacrymis vitri, in globulis æneis, ſolo aëre vel pauca aqua impletis & in ignem jactis, item lagenis vitreis liquore fermenteſcibili repletis & arctiſſime clauſis conſpicimus; quidni etiam in compactiſſimi auri poris & interſtitiis ex ſolutione & præcipitatione provenientes humidæ aëreæ & elaſticæ ſalinæ partes incluſæ, & calore ſimul & ſemel fortiter expanſæ, hunc effectum præſtare poſſint?

Nam ſicuti in nitri & ſalis communis mixtionem aqueæ & aëreæ partes ingrediuntur, quæ partim ex decrepitatione, partim etiam elaſtica & expanſiva flamma in nitro ſatis elucent: ita, cur non etiam beneficio ſolutionis & præcipitationis & regenerationis ſalis communis aërea & humida corpuſcula in poros auri intrudi & firmiſſimis repagulis includi poſſint, ego quidem non video.

Auri itaque fulminantis pulvis videtur mihi conſtare ex innumeris tenuiſſimis compactiſſimiſque auri globulis, ſubtiliſſima humida & elaſtica materia repletis, quia accedente calore, propter fortem expanſionem ſimul & ſemel cum impetu diffringuntur: quæ diffractio etiam exinde patet, dum una drachma auri fulminantis ita ceu fulmen disjicitur

citur in auras, ut ne minimum hujus veſtigium appareat.

Ex quibus omnibus clariſſime elucet, eximias illas, quibus præ aliis metallis gaudet aurum, proprietates ex ejus intima partium ſtructura, quæ quaſi ejus eſſentiam conſtituit, commode explicari poſſe, cujus ſtructuræ externus character eſt ſpecifica gravitas. Quare deficiente hac, aurum exiſtere nequit: quo argumento ego ſæpius uſus ſum adverſus alchymiſticæ & tranſmutatoriæ artis patronos, qui talem quærunt, ſeu potius fingunt, lapidem, ſive tincturam, cujus beneficio mercuriale quoddam metallum, ut plumbum vel argentum aut argentum vivum, in aurum tingatur & transſmutetur. Et quoniam maxime ad colorem & tincturam in hoc negotio reſpiciunt; hinc lapidem hunc ex ſulphure auri volatili, penetrante digeſtione fixato, præparari debere ſaniorum eſt ſententia. At vero nec color auro ſimilis, nec ſplendor, neque fixitas in igne, aut perſeveratio in capella, auri naturam & eſſentiam abſolvit, ſed ſpecifica gravitas ipſi eſſentialis & inſeparabilis eſt, qua præſente & cæteræ auri proprietates facile aderunt.

Jam vero quæſtio oritur, num in rerum natura inanimati unius corporis gravitas ſpecifica in exquiſite alteram, conſequenter etiam in ſtructuram & texturam ſimilem partium per exiguam corporis molem converti poſſit? Et cum ne ullum quidem in aliis rebus hujus generis occurrat exemplum, ſine injuria etiam de impoſſibilitate hujus artis, quæ uti omnium vetuſtiſſima, ita etiam figmentitia eſt, dubitamus, donec tale experimentum occurrat, quod nullam amplius dubitationem in facto admittat, quo quamdiu caremus, tamdiu demonſtratio nondum confecta eſt.

OBSERVATIO XXI.

Medicamenta ex auro parata & de iis judicium.

A Longo jam inde tempore, & maxime eo, quo chymica ars paulo diligentius à Medicis agitari & excoli cœpit, inter remedia naturam humanam confortantia, & quæ omnibus fere morbis perſanandis accommodata ſint, ea, quæ ex auro præparata fuerunt, maximo ſemper in pretio habita fuiſſe, haud obſcurum eſt. Exiſtimarunt enim Veteres, planetas ſingulare cum viſceribus corporis humani, item cum metallis in terræ gremio peculiare & amicum commercium habere eaque ſuo influxu animare. Quare metallis planetarum nomina aſſignarunt, cumque ſolem in macrocoſmo calorem, vigorem, vitam & fœcunditatem omnibus & vegetantibus & animalibus largiri conſpicerent, ex metallis aurum quoque ſimilem edere effectum putarunt. Et hæc communis fere traditio, ſive potius fictio, non modo vulgum, ſed & eruditos plures, præſertim Medicos, invaſit & conſtanter tenuit, ut medicamentà ex auro rite præparata aliis longius antecellere & inſtar univerſalis cordialis & confortantis eſſe firmiſſime credant.

Verum enim vero hæc dulcis de auro in ſanandis morbis opinio, partim ex ignorantia veræ phyſices & theoriæ medicæ modique agendi medicamentorum, partim etiam ex lucri faciendi ingenti cupiditate, prima ſua initia & incunabula traxit. Nam ſi ad veræ chymiæ & accuratioris praxeos examen hæc tam magnifice laudata ex auro parata remedia revocantur, certe hæc parum ſolidi præſtare poſſe, ut potius plus damni, quam emolumenti inde proveniat, luculenter apparebit. Nam primo in ſubſtantia medicamenta ex auro, ſive in croco, ſive pulvere data, nihil plane efficiunt, quia, ut ſupra diximus, nihil in rerum natura reperitur, quod auri corpus ſolvere poteſt, præter aquam regis. Cumque metalla non in corpus agere poſſint, niſi prius ſoluta, ut ingreſſum in eorum poros habeant, & nullus liquor vel menſtruum interne reperiatur, quod id efficere poſſit, facile patet, aurum in ſubſtantia relinqui intactum & omni carere in humano corpore effectu.

Jam vero quando aurum ſolvitur, id non alia ratione præſtari poteſt, niſi per aquam regis, aut per ſalia, ſal commune & nitrum. Hæc adjecta ſufficienti quantitate aquæ probe cum foliis auri decoquuntur: utroque modo ſic inſtituta ſolutio ſeptica & corroſiva evadit, quanquam ſub priori modo ſit eminentior. Nam quemadmodum mercurius, item cuprum & argentum, ſi per ſalia vel eorum ſpiritus ſolvuntur, vehementiſſimam ac virulentam naturam ac vim acquirunt, ut tunicas nerveas ventriculi & inteſtinorum arrodendo, tormina & ſpaſmos atque ſummas anxietates excitent, & ſedes quoque ac vomitus moveant; ita etiam id accidit cum ſolutione auri, quam ad aliquot guttas cum vehiculo aqueo interne datam tormina & ſpaſmos cum anxietatibus præcordiorum excitaſſe, aliquoties expertus ſum.

Quamobrem id hoc loco monendum putavi, cum medicamentis metallicis, ſive ſint ſolaria, ſive lunaria, cautiſſime & ſumma cum prudentia mercandum, adeoque intutiora hæc aliis tutioribus longiſſime eſſe poſtponenda.

Verum enim vero cum plures Medicorum & Chymicorum animadverterent, aurum, ſi cum ſalibus vel ſpiritibus acidis corroſivis tractetur & ſolvatur, vehementem & naturæ potius infeſtam, quam amicam induere virtutem, tantum abeſt, ut vires incomparabili modo reſtauret, eam ducti ſunt in ſententiam, aurum eſſe radicaliter ſolvendum, & ſic deſideratiſſimam & quaſi univerſalem naſci medicinam. Per radicalem vero & intimam ſolutionem intelligunt eam, qua auri corpuſcula ex craſi, unione & textura ſua prorſus divelluntur, ut nulla arte amplius in verum aurum coeant vel reduci poſſint: & huic negotio conficiendo non ſufficere putant vulgaria menſtrua, ſed requiri inſipidum ſubtiliſſimum, quod poros & intimum nexum pervadere poſſit.

At vero, ut ingenue, citra ullius contemtum, in honorem veritatis meam exponam ſententiam, hæc Chymicorum aſſerta ſunt partim ſuavia inſomnia & figmenta, partim fraudes, quibus famam & lucrum aucupantur. Etenim ſupra jam expoſui, incomprehenſibilem fere eſſe corpuſculorum auri ſubtilitatem & interiorem nexum, dum unum granum auri ſolutum ingentem aquæ molem ſapore metallico & colore rubro imbuere poteſt. Ut itaque horum minimorum corpuſculorum intima mixtio diſſolvatur, fluidum illud, quod hoc præſtare debet, ex longe ſubtilioribus partibus, quo penetrare poſſit in anguſtiſſimos hos poros, compoſitum ſit neceſſe eſt. An vero ejuſmodi materia in tota rerum natura extet, ex qua tale menſtruum præparari poſſit, res dubii pleniſſima eſt. In mercurio vivo eſt fluidum inſipidum, valde ſubtile, quod poros auri penetrat, ne ullam tamen corpuſculi aurei texturam deſtruere poteſt, quin ſublato mercurio ſuam priſtinam formam & naturam retineat.

Et ſane mirari ſubit, cur ejuſmodi arcani poſſeſſores de aliis metalli, argenti, mercurii vel cupri radi-

radicali ſolutione ne hiſcant quidem, quum tamen tale menſtruum omnibus metallis intime diſſolvendis reſpondere debeat, quoniam in metallis ignobilioribus partium nexus longe laxior eſt, quam in ipſo auro: ſed quis unquam verum experimentum, quomodo mercurii aut plumbi radicalis ſolutio præſtari poſſit, publico intelligentium judicio ſubjicere auſus eſt?

Deinde ſi detur hoc, exiſtere in natura, vel etiam per artem parari poſſe ejuſmodi menſtruum, quod aurum in prima ſua principia ſic reducat, ut ex iis aurum confici non amplius poſſit, tunc utique quæſtio oritur, an diſſoluto nexu auri, amplius aurum maneat, ſive an non jam in longe aliud corpus, quod ab auri natura differt, tranſierit: cum notum ſit, eſſentiam & formam corporum pororum conſtitutione & partium nexu contineri, atque ex hoc ceu fonte omnes vires & operationes profluere. Quia itaque ex eorum bypotheſi auro tam ingens virtus analeptica & ſalutaris adſcribitur, quod ſymboliſmum cum corde & ſpiritibus vitalibus foveat, aùri vero textura deſtructa ſincerum non amplius eſt aurum: ergo hinc recte infertur, ſi hac ratione medicina paratur, ejus virtutem auro, ut auro, non poſſe aſſignari, ſed alii mixto, ex auri deſtructione proficiſcenti, eam eſſe adſcribendam. Quamobrem tale medicamentum non recte dici poteſt aurum potabile.

Sed quicquid etiam eſt, ſufficeret, ſi modo talem medicinam ex auro parari poſſe, ſatis certo conſtaret. Primo enim neque ullus extitit, qui de effectu, poſſibilitate & veritate ejuſmodi radicalis ſolutionis unquam exemplum, quod exceptione & dubitatione careat, produxerit. Nos ſæpius iis, qui tale quid jactitant, diximus, nos prorſus negare, dari inſipidum menſtruum, quod metalla, multo minus aurum ſolvat, miſſa ſolutione radicali, & centum thaleros me velle ipſis ſolvere, ſi me præſente ejuſmodi experimentum adornare velint, neque unquam nos deſiderare hujus arcani præparationem; ſed nunquam potuimus & nunquam etiam poterimus id obtinere. Nihilo minus ſolenne eſt hiſce artiſtis illud ingenioſum & lepidum effugium, quod, ſi eorum aurum potabile ad examen chymicum vocetur, ac ne ullum quidem hujus metalli veſtigium reperiatur, magna contentione & fiducia dicant, aurum radicaliter eſſe ſolutum atque ideo neutiquam reduci poſſe.

Ego vero ſum hujus ſententiæ, me ejuſmodi medicamentum, ex quo aurum poſſit reduci, modo virtute eminenti & eximia ſe commendet, præ illo, ex quo id non poſſit reparari, & quod non adeo ſingulari virtute polleat, pluris æſtimare. Cæterum tamen non adfirmaverim, omnibus, quæ pro auro potabili venditantur, medicamentis, licet nihil in ſe habeant, omnem detrahendum eſſe effectum, qui utique à menſtruis & ingredientibus aliis dependere poteſt. Sed quod pro univerſali medicina venditent, & quod tam caro pretio conſtent, id non poteſt non ægre ferre, qui veritatem colit, & ſalvum vult veritatis honorem.

Sæpius ejuſmodi medicinæ univerſales, quæ ex auro paratæ venditantur, ita eſſe dicuntur comparatæ, ut in quocunque morbo tuto poſſint adhiberi, quod ego etiam crediderim; at vero, an peritis hoc poſſit demonſtrari, quod peculiaris efficaciæ ſint, res altioris eſt quæſtionis.

Ego tamen facile etiam adducor, ut credam, plures, ad paraodas ſuas medicinas univerſales, recipere aurum, ſed quia theoriæ chymicæ non ſatis gnari ſunt, ſemet ipſos ſallunt, dum perperam putant, efficaciam horum medicamentorum ab auro eſſe petendam; nam totum aurum & integrum facile haberi poteſt, ſi quis artificium reductionis recte callet. Sed nemo mihi vitio vertere poterit, quod meam ſententiam ingenue de hiſce medicamentis expoſuerim.

Examinanda jam venit tinctura illa ſolaris conſortans, quæ ex auro præparatur cum oleo cinnamomi ſequentem in modum: auri puriſſimi ſolutio probe ſaturata inſpiſſetur quodammodo, poſtea olei cinnamomi puri drachma una in drachmis tribus ſpiritus rectificatiſſimi ſolvitur, & hujus ſolutionis partibus tribus pars una ſolutionis auri admiſcetur in cucurbitula, quæ arenæ calidæ exponenda eſt, ita ambo hæc coëunt in maſſam reſiniformem, picei coloris, quæ cum ſpiritu rectificatiſſimo ſolvitur, unde exſurgit eſſentia, ſaturate bruni coloris, grati, ſed amaricantis & ſubadſtringentis ſaporis, quæ ubi roborandæ vires ſunt, non ſine fructu adhiberi poteſt.

Hoc vero in quæſtionem venit, num hujus medicamenti vires ab auro hac ratione ſoluto dependeant. Nos id plane negamus, eo quod in hac tinctura, ſi paulo diutius ſtet, pulvis reſideat niger, qui cum ſpiritu vini elotus & exſiccatus ab aqua regis promtiſſime rurſus ſolvitur in flavum liquorem, qui cuti admotus, non ſecus ac ſolutio auri, eam non multo poſt purpureo colore imbuit.

Ratio vero proceſſus in eo poſita eſt: aqua regis in ſolutione ſolis concentrata cum ſoluto oleo cinnamomi, per calorem externum, intime ſeſe uniens, conſtituit reſinoſum corpus, in quod minime tranſeunt ipſa auri corpuſcula: in ſpiritu vero rectificatiſſimo ſolvitur hæc reſina cinnamomiſata, & auri particulæ hac ratione ſejunctæ in fundum vitri deſcendunt.

Simili modo de auro etiam parum participat tinctura, quæ parari ſolet ex ſaccharo, cum foliis auri probe triturata, & poſtea ſub debito calore calcinato: nam ſacchari acidum utut quodammodo aurum aggrediendo mutationem illi inſerat, tamen tinctura, quæ cum ſpiritu vini extrahitur, non niſi extractio ſacchari leniter combuſti eſt, quemadmodum etiam fieri ſolet tinctura coralliorum. Nec vero tinctura hæc levi negotio confecta penitus defraudanda eſt laude ſua, utpote principium oleoſum ſulphureum, per combuſtionem ſacchari extricatum, ſanguinis & humorum maſſam paulo vegetiorem in motum concitandi facultate pollet, quod in morbis, ubi virium adeſt debilitas, & nimis calida non proficiunt, ſua non caret utilitate. Nihil vero virtutis ex auro huic medicamento accedit, quoniam aurum integrum ex liquido ſaccharo facile haberi poteſt.

Alii aurum cum antimonio & ſale tartari miſcent, maſſam fundunt, & huic poſtea ſub finem certum pondus ſacchari adjiciunt, & mixturæ huic in pulverem redactæ ſpiritum tartariſatum affundunt, ita extrahitur tinctura coloris bruno-rubicundi, odoris & ſaporis non ingrati, quam veram auri eſſentiam eſſe exiſtimant. Equidem aurum hac ratione tractatum cum ſale alcali ſulphureo in pulverem convertitur; ſed de hoc parum vel nihil in ſpiritum vini tartariſatum recipitur, ſed tinctura, quæ extrahitur, partim ſaccharo debetur, & ex parte etiam tinctura ſulphuris eſt, utilitate non penitus privanda.

Nunc vero indagandum videtur, an ex auro præſtantiſſimæ virtutis medicina plane non poſſit præparari? Nos ita ſentimus: aurum, ceu metallum firmiſſimæ compagis, & quod a ſalibus vim corroſivam accipit, parum virtutis in medendo promittit: nihilo minus utilitatem adhuc præſtat peculiarem, perpaucis cognitam, ſi quis illud cum mercurio vel

regulo

regulo antimooii, qui mercurialis indolis eſt, recte tractare novit. Siquidem argenti vivi via valde penetrans & activa validaque ſeri ac lymphæ commotrix in corpore humano ſatis abundeque perſpecta eſt, neque reguli antimonialis activa ac vehemens emetica efficacia incognita, utpote hæc mineralia ſumma tenuitate partium, facile à quovis ſale admixto ſolubilia, ad ſyſtema maxime nervoſarum & membranacearum partium penetrant, idque in motus vehementiores concitando in functionibus ſecundum naturam ingentes turbas excitant, atque cum prudentia uſurpata in chronicis rebellibus morbis magna pollent potentia.

Jam vero illud, quod in argento vivo vel regulo antimonii, ob nimiam volatilitatem partibus corporis noſtri, quæ ſenſibus & motibus præſunt, inſenſum eſt, non aptius corrigi, temperari & caſtigari poteſt, quam auro paulo intimius hiſce mineralibus admixto; ſiquidem hac ratione non modo à fixiori auri ſubſtantia nimia partium tenuitas in argento vivo & regulo coërcetur, ſed & inſenſa ad mixturam ſalium ſolutio in corpore impeditur. Et quia etiam ipſum aurum non niſi mercurius valde fixus eſt, hinc accidit, ut à mercurio volatiliori addito is in motum actuetur atque medicamentum adornari poſſit, quod in pauca doſi blandius genus nervoſum roborando, languentes motus reſtituit, id quod in multis tam chronicis, quam acutis paſſionibus deſideratiſſimum eſt.

Quo vero argentum vivum purius & à phlogiſta & heterogenea ſua ſubſtantia per varias amalgamationes cum luna & regulo antimonii, per triturationes, lotiones, ſublimationes magis liberatum eſt, eo facilius & promtius auri copulam admittit, & in medicinam coquitur exoptatiſſimam. Indicium vero mercurii purioris & animati eſt, ſi pauciores partes, nempe quatuor vel quinque ad amalgama auri ſufficiunt, ſique ipſe mercurius mixtus cum auro incaleſcit, qua de re legi poteſt obſervatio *in M.N.C.*

Deinde optima fit medicina ex auro, ſi duæ partes reguli antimonii martialis cum una parte auri in igne miſcentur, & pulvis in phiala vitrea ignis circularis temperamento in calcem purpuream convertitur, qui pulvis bene præparatus omnibus aliis medicamentis ſolaribus, ob vim diaphoreticam, quam efficit, anteferendus eſt.

Ultimo loco illud adjiciendum putavi, ſi quis velit ex auro medicamenta parare, aurum debere aſſumi puriſſimum, id eſt, immune ab omni conſortio argenti & cupri, quibus, termino technico, ligari ſolet. Falſum enim eſt, aurum, ex quo ducati cuduntur, puriſſimum eſſe, ſed potius inter viginti quatuor partes auri una argenti & cupri continetur. Quum vero cuprum cum auro in aquam regis ſimul tranſeat ejuſque virulenta vis in minimis etiam particulis haud ſit incognita, multum inde qualitatis inſenſæ ſolaria medicamenta accipere, quis non intelligit?

Aurum fulminans, ſi non ex puro, ut communiter fieri ſolet, præparatum fuerit, vehementia tormina excitat, nec ſeptica facultate caret, præſertim ſi noo cum aqua pluviali elotum fuerit, cum talis infeſtus effectus à bene edulcorato & puriſſimo auro confecto non metuendus ſit.

Non vero melior auri purificatio datur, quam per illam encheireſin, quam vocant quartam, qua auri una pars cum tribus argenti partibus liquatur, deinde in aqua forti ſolvitur, ſic auri puri portio manet in fundo: poſtea aurum hoc in aqua regis, qualis præſtantiſſima fit, quando aqua fortis à ſale communi vel ammoniaco abſtracta fuerit, diſſolvitur, donec nihil amplius auri recipere poſſit, ita enim hæc probe ſaturata eſt.

INDEX

INDEX RERUM
OBSERVATIONUM
PHYSICO-CHYMICARUM.

A.

ABSINTHII oleum obſcuri nigricantis eſt coloris. pag. 542. egregium eſt ſedativum in doloribus. *ibid.*
Abſorbentia cur ſæpius alvum moveant. 480
- niſi inveniant acidum in primis viis, plus nocent, quam proſunt. 502
- degenerant in corpore humano in ſal terium. *ibid.*
- differunt natura & virture. 514
- terrea alcalina aduſta diverſæ naturæ caput mortuum relinquunt. *ibid.*
- quænam aliis præferenda & cur. *ibid.*
Acida noxia ſunt corpori animantium, niſi in ſal medium vertantur. 502
- temperant bilem alcalinam. *ibid.*
- quomodo nimium corporis calorem ſiſtant. *ibid.*
- cur maxime proficua ſint in morbis malignis. *ibid.*
- differunt natura & virtute. 513
Acidum nimium ad quos morbos diſponat. 503
- aluminis multum convenit cum acido vitrioli. 527
- vitrioli quomodo differat a nitri acido, experimentis docetur. 489
Acidulæ quomodo per artem parari poſſint. 502
- earum ſalia alcalina cum pulvere carbonum in igne mixta convertuntur in hepar ſulphuris. 513
Alcali cauſticum ex nitro & regulo antimonii præparatur. 522
- eſt igneæ naturæ & vehementer corrodit. *ibid.*
- ex eo quomodo tinctura antimonii acris præparetur. *ibid.* vid. *Sal cauſticum.*
Alcalina ſalia non congruunt oleorum deſtillationi. 450
- fixa differunt indole & virtute. 512
- ingentem copiam oleoſi & ſulphurei principii in ſe cuſtodiunt. 513
- non modo ſulphur ex antimonio, ſed quoque partem ejus regulinam extrahunt. 520
- terrea alia aliis ſalubriora. 514
- cur præcipitent terrea in acido ſoluta. 487
Alimenta valentiora ſunt optima, ſi à natura ſuperantur. 505
Aloë per coctionem enervatur ratione virtutis catharticæ. 497
Aloës ligni oleum ſuaviſſimum. 453
Alumen naſcitur in minera ſulphurea. 527
- quomodo differat à vitriolo, experimentis oſtenditur. 527. ſeq.
- cum ſale alcali mixtum conſtituit ſal medium laxans. *ibid.*
- quomodo copioſe præparetur in urbe Düben. 528
- ex mineris ſuis reviviſcit. *ibid.*
- regeneratur in aere. *ibid.*
- non cryſtalliſatur ſine additione ſalis alcalini & quare. *ibid.*
Aluminis acidum multum convenit cum acido vitrioli. 527
- acidum eductum ex mineris cum ſale communi conſtituit ſal inſtar ſalis Ebshamenſis. pag. 529
- minera in acervum congeſta non raro in apertam flammam exardeſcit. 528
- præparatio quæ notabilia phænomena exhibeat. 527
Amaritiei cauſa & geneſis. 464
Ambra cujus naturæ ſit. 466
- bituminis genus eſt. *ibid.*
- difficillime ſolvitur. *ibid.*
- quomodo tota ſolvatur. *ibid.*
- ejus eſſentiæ genuinæ characteres. *ibid.*
Antimonium cujus naturæ ſit & quibus conſtet principiis. 519
- quomodo in calcem vertatur. 520
- in venenum & medicinam aptari poteſt. 521
- crudum draſticæ virtutis expers eſt. 521. egregium in nonnullis morbis uſum præſtat. *ibid.* igne fuſum vel ſalibus tractatum fit venenum. *ibid.* quare non ſit venenum. *ibid.* eximiæ virtutis eſt. 524
- cum nitro tranſit in venenum & medicamentum. 521
- ejus texturam quæ deſtruunt, ea venenum ex illo efficiunt. 522
- ex eo parata medicamenta non tantæ virtutis ſunt, ut vulgo putatur. 524
- quomodo ex eo ſelectiſſima remedia præparari poſſint. 524
- ex eo quomodo panacea Conerdingiana præparetur. 525
- quos foveat colores. 541
Antimonii calx non eſt draſticæ virtutis. 520
- flores non tantum de ſulphurea, ſed etiam regulina ſubſtantia participant. *ibid.*
- regulus quomodo in majori quantitate parari poſſit. 522. ſolo igne mutatur in pulverem gryſeum diaphoreticum. 521. quomodo ſtellatus efficiendus & quæ hujus ſtellæ cauſæ ſint. 522. ejus ſal cauſticum & cum eo inſtituta experimenta. 523
- regulus medicinalis quomodo parandus. 521. 524. unde ſuas habeat virtutes. 525. quæ falſo adſcribuntur addito ſali communi. *ibid.*
- reguli tinctura acris unde habeat colorem rubineum. 523. ejus uſus & quibus cum medicamentis commode poſſit miſceri. *ibid.*
- ſulphur ad naturam auri non accedit. 520. ejuſdem naturæ eſt cum ſulphure minerali vulgari. *ibid.* purum quomodo parari poſſit ex ſcoriis reguli antimonii martialis vel cinnabari antimonii. 522. vel ex antimonio & oleo vitrioli. 520. bene correctum in quibus morbis proficiat. 526. quomodo jam præparetur in Gallia & quas habeat virtutes. 525. quomodo ex eo præparetur tinctura extemporanea. 523. 524
- ſulphur auratum quomodo præparetur. 519. non eſt purum ſulphur, ſed cum regulina virulenta ſubſtantia mixtum. 520. unde habeat vim ſuam emeticam. 524. ejus virtus quomodo exaltetur.

pag. 525. præcipitatur cum aqua calcis vivæ. *ibid.*
- ſcoriæ ex regulo ejus ſimplici poſſunt adhuc converti in regulum. 520
- tinctura rubicunda non habet colorem ab antimonii ſulphure. 522
- vitrum quomodo præparetur. 520

Aqua ad omnes generationes concurrit. 485
- quem uſum habeat. *ibid.*
- ſemper heterogeneis partibus eſt commixta. *ibid.*
- ejus gravitas & levitas unde. *ibid.*
- cur melius extrahat & ſuper alembicum vehat olea ex ſpeciebus, quam ſpiritus vini. 461
- ſolvit ſalia, alia celerius, alia tardius. 484
- magnam vim habet colores immutandi. 540
- quomodo examinanda. 485. per inſtrumentum ſtaticum ab autore inventum. *ibid.*
- paludoſa accuratius examinata. 486. habet ſecum aliquid alcalini. *ibid.*
- pura quibus experimentis exacte cognoſci poſſit. *ibid.*

Aqua fortis abſtracta ſuper nitrum vulgare non ſolvit argentum. 479
- regis quomodo præparari poſſit, & quod de acido ſalis plus, quam de nitri acido participet, experimentis demonſtratur. 545. ejus caput mortuum largitur nitrum verum per regenerationem. *ibid.*

Aquæ communis pars una ſolvit partem uoam ſalis Ebshamenſis. 484. libra medica ſolvit ſex uncias ſalis communis, & novem uncias ſalis alcalini. *ibid.*
- aromaticæ quomodo ſine deſtillatione ex tempore parandæ ſint. 456
- minerales quomodo examinandæ. 515. ſi alcali continent, quomodo id detegi poſſit. *ibid.* quo ſeparationis modo ſalia ſua diverſæ naturæ dimittant. *ibid.* continent ſalia media, quibus ſulphur ineſt. *ibid.* fovent vitriolum volatile. 516. item ſpirituoſum elementum, quod variis experimeotis oſtenditur. *ibid.* maximam ſuam virtutem habent ab hoc ſpirituoſo elemento. *ibid.* multas quoque terras calcareas & lapidoſas complectuntur. *ibid.*

Arcanum duplicatum à nitro vel vitriolo quomodo ſeparandum. 485. quomodo à ſale alcali ſeparari debeat. *ibid.*
- corallinum colorem ſuum mutat in igne. 539

Argentum non ſolvitur ab aqua forti ſuper nitrum vulgare abſtracta. 479. varios colores induit. 541. ſolutum præcipitatur a ſpiritu ſalis. 499
- vivum multifariam coloratur pro diverſa tractatione cum ſalibus. 541

Aromata odora plus calefaciunt, quam ſapida. 449

Arſenicum, venenum quas habeat notas characteriſticas. 518. ab auripigmento quomodo differat. *ibid.*
- album non præparatur ex auripigmento & ſale communi. 517. cum ſulphure vivo mixtum venenata orbatur virtute. 519. quem habeat uſum. *ibid.* rubrum veterum eſt auripigmentum. 517

Arſenici tres ſpecies, album, flavum & rubrum, quæ venena ſunt, veteribus fuerunt incognitæ, nec ultra duo ſecula innotuerunt. 518. quomodo præparentur. *ibid.*

Artis transmutatoriæ exiſtentia negatur ſolidiſſimo argumento, ex gravitate auri ſpecifica deducto. 546

Atramentum ſympatheticum quomodo præparetur. 515

Auripigmentum cujus naturæ & virtutis ſit. 517
- quibus conſtet principiis. 519
- non eſt ſepticæ facultatis, neque purgat vel emeticum eſt. 517
- igne tractatum rubeſcit & dicitur ſandaraca. *ibid.*
- per ignem degenerat in venenum. *ibid.*
- cum ſale communi mixtum & candenti crucibulo inditum totum abit in flammam lucidiſſimam. *ibid.*
- deſtillatur cum ſale communi. *ibid.*
- dictum fuit veteribus arſenicum. 518
- falſo declaratum pro veneno à Collegiis medicis. *ibid.*
- quem habeat uſum. 519
- ſine noxa uſurpatum fuit veteribus. *ibid.*
- cum oleo vitrioli mixtum abit in liquorem glacialem craſſum ſulphureum. 494
- artificiale per oleum vitrioli. *ibid.*
- ejus flores cum ſale ammoniaco. 517. vehementer ſudorem pellunt. 494

Aurum quos habeat colores ſibi proprios. 541
- potabile *Baſilii Valentini.* 496
- in pulverem & crocum vertitur mixtum cum ſulphure & ſale tartari. 533
- graviſſimum ſuum pondus debet ſummæ partium tenuitati. 544
- ex ſtupendæ exiguitatis corpuſculis conſtare, experimentis demonſtratur. *ibid.*
- cum antimonio fuſum cur non abeat in ſcorias. *ibid.*
- ipſi ex falſa hypotheſi adſcribitur peculiaris vis conſortans. 546
- in ſubſtantia non poteſt ſolvi in corpore humano & quare. *ibid.*
- ſolutum fit ſepticum. *ibid.*
- cum mercurio vel regulo antimonii mixtum & convenienti encheireſi præparatum egregiam præbet medicinam. 547
- ex eo quæ præparentur medicamenta & quid de iis ſentiendum. 546. cum iis circumſpecte agendum eſt in medicina. *ibid.*

Auri characteres eſſentiales. 543. quorum præcipuus eſt ſpecifica gravitas. *ibid.* ex qua omnes ejus proprietates optime deduci poſſunt. 544
- eſſentia ex antimonio & ſaccharo parata & quid de illa judicandum. 547
- fulminans virtus mirabilis deduci poteſt ex particulis nitri regenerati. 545. ejus verior cauſa detegitur. *ibid.*
- ſolutio cur ſine ſalis communis acido fieri nequeat. 544. radicalis quid ſit. 546. 547. per naturam videtur non fieri poſſe. 546. eſt lepidum chymiſtarum effugium in auro potabili colorando. 547
- tinctura ex ſaccharo. *ibid.* ex oleo cinnamomi & ſolutione auri parata examinatur. *ibid.*

B.

BAccarum juniperi oleum quomodo deſtillandum. 452. ab adulterino quomodo dignoſcendum. *ibid.* difficulter ſolvitur à ſpiritu vini rectificatiſſimo. *ibid.* verum quas habeat virtutes. *ibid.*
- roob optima eſt medicina in morbis chronicis. *ibid.*

Balſama ſunt reſinæ liquidæ. 465
- quam habeant naturam & geneſin. 467
- unde gratum ſaporem & odorem mutuentur. 465
- quomodo in optimas medicinas diſſolvi debeant. *ibid.*

Balſamica igne perdunt ſuam virtutem. pag. 465
Balſamum de Copaiva adjicitur in deſtillatione herbis aromaticis. 455. cum oleo vitrioli mixtum fortiter ebullit. 458. ex eo parata reſina. 455. eius oleum copioſum quomodo præparandum. *ibid.* hujus olei vires & uſus. *ibid.*
- liquidum ſpirituoſum ex oleis quomodo præparandum. 474. quibus ſplendeat virtutibus. *ibid.* quibus agat principiis. *ibid.* quibus in morbis uſu interno vel externo conveniat. 474. 475. circa ejus uſum quænam cautiones obſervandæ. 475
- Peruvianum dat oleum difficillimæ ſolutionis in alcohol vini. 460. ſed fragrantiſſimum. 469. largitur etiam ſpiritum præſtantiſſimi uſus. *ibid.*
- ſuccini liquidum quomodo præparandum. 468
- ſulphuris terebinthinatum quam mirabilem habeat vim exploſivam, confirmatur hiſtoria. 538. *ibid.*
- vulnerarium præſtantiſſimum. 455
Baſilici oleum. 454
Borax non tranſit in hepar ſulphuris, ſi funditur cum ſulphure carbonum. 530
Buſſi ſpiritus bezoardicus ejuſque vires. 512

C.

CAlces metallorum quomodo reducantur per alcalina terrea, ferrum, carbones. 535. item adjuvantibus oleoſis & pinguibus. *ibid.*
- fiunt ex metallis & mineralibus per ſal commune, ſulphur, omniaque acida & alcalina. 534
- uſtæ inſerviunt depurationi oleorum. 491
Calcinatio metallorum & mineralium quot modis fiat. 534
Calculus renalis quomodo concreſcat. 509
- cum eo inſtituta experimenta. *ibid.*
- igne in auras abit & ſal volatile exſpirat. 509
- ſolvitur ex parte aqua communi. *ibid.*
- non ſolvitur ſpiritu ſalis vel vitrioli, ab aqua forti forti vero ſolvitur & efferveſcit. *ibid.*
- nullum ſal fixum alcalinum, neque terram alcalinam habet. *ibid.*
- non eſt compoſitus ex ſale tartareo urinæ. 510
- neque concreſcit ex terra calcaria. *ibid.*
- nullum oleum vel pinguedinem fovet. *ibid.*
- concreſcit ex glutinoſa & terreſtri parte ſanguinis & ſeri. *ibid.*
- non eſt proſapiæ mineralis, ſed fixioris terreæ & animalis. *ibid.*
Calor intenſus oritur ex commixtione olei vitrioli cum glacie. 488
- valde immutat colores, quod confirmatur experimento ſyrupi violarum. 540
Calx viva non confligit cum acido, neque in ſal ſalſum cum eo degenerat. 481
- cur efferveſcat cum aqua. 488
- cum ea varia inſtituta experimenta. 490
- acrimoniam habet plane volatilem. *ibid.*
- ejus aqua ſolvit ſulphura. 491
- cum albumine ovi mixta denſatur in coagulum. *ibid.*
- quem præbet uſum œconomicum & metallurgicum. *ibid.*
- fœcundat terram. *ibid.*
- ad ſervandam vinorum dulcedinem uſurpatur. *ibid.*
- duplex habet principium. *ibid.*
- ſummum præbet cauſticum. *ibid.*
- cum oleo vitrioli mixta non tranſit in ſal tertium. *ibid.*
- ſalia volatilia pura reddit. pag. 491
- oleis empyreuma aufert. *ibid.*
- pinguedini ſummam penetrantiam conciliat. *ibid.*
- inſervit copioſe præparandis ſalibus volatilibus ex animantibus. 492
- cur ſpiritui volatili ſalis ammoniaci aliam plane naturam conciliet. *ibid.*
- cur non forma ſicca producat ſal volatile. *ibid.*
- non coagulatur à ſpiritu vini rectificatiſſimo. *ibid.*
Camphora quomodo præparetur. 458
- ejus ſolutio cum oleo vitrioli. *ibid.*
- ad reſinas male refertur. 461
- neque eſt ſal volatile oleoſum. *ibid.*
- ſed eſt oleum tenuiſſimum coagulatum & quare. 462
- ejus oleum eſt non ens, quia ipſa eſt oleum. *ibid.*
- cum aqua forti in oleum vertitur & ex ſolido fit fluidum. *ibid.*
- quomodo differat ab oleis deſtillatis. *ibid.*
- non adeo calida eſt, ut vulgo putatur. *ibid.*
- eſt egregium diſcutiens & roborans. 463
- it. egregium antiſpaſmodicum & contra inflammationes remedium. *ibid.*
- alexipharmacorum princeps. *ibid.*
- quomodo in balſamum liquidum redigi poſſit. 468. qualem hoc habeat uſum in medicina & chirurgia. 469
- ejus uncia una ſolvitur ab uncia una ſpiritus vini rectificatiſſimi. 486
Carbones quomodo præparentur. 535
- extremo igne in vaſe clauſo non poſſunt converti in cineres albos, ſed in aëre aperto. *ibid.*
- multum differunt pro varietate lignorum. *ibid.*
- vehementius inflammantur adjecto ſale communi. 536
- eorum fumus vel vapor eſt odoris expers & inviſibilis, ſed certo experimento mox viſibilis redditur. 535. ejus virulenta adſtruitur multis autoritatibus & exemplis. *ibid.* unde proficiſcatur. 536. narcoticum habet effectum & quare. *ibid.*
Carbones peculiarem exerunt virtutem in metalla & mineralia ſi includantur vaſibus & ſi in libero aëre relinquantur. *ibid.*
- pulvere ſuo egregie fœcundant terram & quare. 537
- vivi quænam producant phænomena & effectus, ſi varia ſalia ipſis injiciantur. 536
Carbones foſſiles deſtillati dant ſpiritum, oleum & ſal acidum, terramque non amplius inflammabilem. 508
- eorum ſpiritus albus cum tempore fit rubicundus. *ibid.*
- quomodo ex iis ſpiritus volatilis parari poſſit. *ibid.*
- cum eorum oleo & ſale acido inſtituta experimenta. *ibid.*
- eorum oleum tingit argentum nigro colore. *ibid.*
- eorum ſal acidum cum ſpiritu ſalis ammoniaci efferveſcit & valde conforme eſt ſali ſuccini. *ibid.*
- eorum vapor vel fumus non adeo noxius. *ibid.* morbis contagioſis contrarius eſt. *ibid.* quomodo nocivus fiat. *ibid.* corrigit atmoſphæram nimis humidam. *ibid.* defendit, ſi non nimius eſt, urbes à ſcorbuto, & morbis ex putredine oriundis. 509. valde copioſus ſanitati infenſus eſt & exſiccat pulmones. *ibid.*
Caryophyllorum oleum recens debet eſſe albiſſimum. 450. quomodo deſtillandum. 453. ejus uncia una ſolvitur ab uncia una ſpiritus vini rectificatiſſimi. 486

Chamomillæ oleum cæruleum prodit. p. 450. diuturnitate temporis colorem cæruleum amittit. 452. quem etiam perdit in aëre. 540
Cinnabaris in forma liquida quomodo præparari poſſit. 515
- vulgaris unam partem ſulphuris & tres partes mercurii continet. 519. idem præſtat, quoad uſum medicum, ac vulgaris. 521
Citri oleum omnium leviſſimum. 457
Cobaltum ſapphirinum colorem in ſe habet. 541
Cochlearia oleum ejuſque vires. 453
Colocynthis diuturna coctione vim ſuam purgantem amittit. 497
Color cœruleus ſtanni. 541
- niger ex vitriolo. ibid.
- oleorum mutatur aëris acceſſu. 453. ſub deſtillatione intenditur fortiori ignis gradu. 542
- qualis producatur ex antimonio, ferro, plumbo. 541
- rubicundus ab acido & oleoſo principio invicem mixto. 458. ex cortice rad. alkannæ variis modis mutari poteſt, non vero intenditur ab acido. 540. in quibuſdam floribus per ſalia alcalina mutatur in viridem. 540. cur in digeſtione accedat ſpiritibus oleoſis & acidis. ibid.
- ſapphirinus cobalti. 541
- ſubcæruleus ex radice pimpinellæ nigræ tranſcendit alembicum. 542
- viridis & cæruleus cupro proprius eſt. 543
Colores quam habeant geneſin & cauſam. 539
- eorum materiale principium non adeo ſubtile, ſed fixioris eſt indolis. 542
- varie modificantur & immutantur ab aqua, igne, aëre, ſalibus & ſulphuribus. 539
- extrahuntur ab aëre ex floribus vegetabilium. ibid.
- magnam vim patiuntur ab aqua. 540
- conſtantiores & durabiliores quinam ſint. 539
- valde immutantur à calore. 539. 540.
- ex metallis & mineralibus varii proveniunt, & certi iis proprii ſunt. 540. ex metallis ſunt valde conſtantes & quare. ibid.
Colorati liquores per deſtillationem quinam prodeant. 541. 542.
Crameri ſulphur anodynum. 494
Creta, ex ea cum ſpiritu nitri poteſt parari magnes aëris. 500
Cumini oleum nigrum carminativum eſt. 454
Cuprum quos producat colores. 541. in quibus viridis & cæruleus ipſi proprius eſt. 543. cæruleus à ſpiritu urinoſo volatili non extrahitur in vaſe clauſo, niſi accedat aër externus. ibid.
- ab omnibus menſtruis ſolvitur. ibid.
- ſolutum ſpiritu ſalis ammoniaci in ſubſtantiam ſalinam mutatur fixioris naturæ. ibid.
- à quonam menſtruo ſolvatur & præcipitetur. ibid.
- ab oleo vitrioli difficilius ſolvitur, quam ferrum, ſed facilius, quam argentum. 527

D.

Deſtillatio oleorum quas requirat encheireſes. 450. præviam habere debet macerationem. ibid. per veſicam certam aquæ quantitatem deſiderat. ibid. qualem poſtulet ignis gradum. ibid.
Duben urbs Miſniæ eſt, ubi coquitur alumen. 528

E.

Efferveſcentia, ejus rariores ſpecies. pag. 488
- cur ſemper bullulas producat. ibid.
- non omnis fit ab acido & alcali. ibid.
- ex duobus acidis, oleo nempe vitrioli & ſpiritu ſalis. ibid.
- calida olei vitrioli cum aqua certam utriuſque proportionem requirit. 488
- cum ſpiritu ſalis cur fiat. 489
- olei lavendulæ cum ſpiritu nitri. 490
Efferveſcentia ſicca calidiſſima reguli antimonii & mercurii ſublimati. ibid.
- cur oriatur ex ſpiritu nitri & butyro antimonii. 489
Effluvia noxia in aëre aliis effluviis facile alterari & corrigi poſſunt. 490
- corporum varias particularum ſpecies in ſe habere poſſunt reconditas. 489
Emetica amittunt ſuam virtutem fortiori coctione in aqua. 497
- ex antimonio. 524
Extractum ligni ſaſſafras in medicina utiliſſimum. 452

F.

Ferrum præcipitat ſolutionem cupri & quare. 487
- ſolutum præcipitatur à zinco & quam ob cauſam. ibid.
- ejus crocus non amplius attrahitur à magnete. 534. intactus relinquitur a ſpiritu ſalis. 499
- ejus limatura tardius ſolvitur à ſpiritu ſalis. ibid.
- ejus ſulphur optime extrahitur ſpiritu ſalis & ſpiritu vini rectificato. ibid.
Flamma prorumpit ex commixtione ſpiritus nitri fumantis cum oleo caryophyllorum, ligni ſaſſafras, terebinthinæ, carvi, non vero cum oleo juniperi veri. 459
- naſcitur ex ſpiritu nitri & ſpiritu terebinthinæ invicem mixtis. 481
Flamma exſurgit ab efferveſcentia ſpiritus vitrioli cum limatura martis una cum maximo exploſivo ſtrepitu. 493
- nulla fit ex commixtione olei vitrioli & olei terebinthinæ. 481
Flammifer ſpiritus quomodo præparandus. 482
- cum eo inſtituta experimenta. 481
- in ejus præparatione quænam ſint obſervandæ cautiones. 482
- cum oleis aromaticis gravioribus it. cum ſpiritu terebinthinæ flammam excitat. ibid.
- eſt ſummum cauſticum. ibid.
- admixto ſale alcali omnem erodentem vim amittit. ibid.
- dulcificatur ſpiritu vini rectificatiſſimo. ibid. cujus proceſſus ratio proponitur. ibid.
Fluida non ſolvunt ſolida ratione diverſæ figuræ, quam eorum partes habent. 486
Fontes Freyenwaldenſes quænam habeant ingredientia. 516
- Lauchſtadienſes & Bibranæ quibus conſtent elementis. ibid.
- minerales quidam copioſum ſal medium continent. 517
Fumus carbonum noxius. 535
- ſulphuris mineralis non adeo nocivus eſt, ut vulgo creditur. 508
- ex effluviis diverſorum ſalium productus. 490

G.

Glauberiani ſalia virtutes purgantes. 502
Gravitatis ſpecificæ cauſa eſt pororum diverſitas. 486
- cauſa duplex aſſeritur, externa & interna. 514
Guajaci ligni ortus. 468
- ex eo parata reſina errhinæ virtutis. *ibid.*
- ejus decoctum quomodo operetur. *ibid.*
Gummata balſamica quænam ſint. 465

H.

Hæmatites non ſolvitur à ſpiritu ſalis. 500
Humida magis ſunt homini neceſſaria ad conſervandam ſanitatem, quam ſolida. 503

I.

Inflammabiles ſpiritus nil niſi olea ſunt, in phlegmate reſoluta. 523. quod demonſtratur. *ibid.*
Juniperi bacca non copioſum fundunt oleum. 452
- earum oleum quomodo deſtillandum. *ibid.* verum quomodo dignoſcendum ab adulterino. *ibid.* difficulter ſolvitur ſpiritu vini. *ibid.* quas habeat virtutes. *ibid.*
- earum rob eſt optima medicina in morbis chronicis. *ibid.*

K.

Krugneri materia perlata quomodo præparetur. 523. eſt magiſterium ceruſſæ antimonii. *ibid.* unde fiat augmentum ponderis ejus. *ibid.* quomodo reducatur in regulum. *ibid.*

L.

Lapidificationis cauſæ. 490
Liquores colorati quinam per deſtillationem prodeant. 541
Lixivium non modo ſulphur ex antimonio, ſed & partem regulinam ſolvit. 525
- nitri magnam convenientiam habet cum lixivio ſalis communis. 500
- ſalis communis à coctione remanens examinatur. *ibid.* inſpiſſatum ſolvitur ſpiritu vini rectificatiſſimo. *ibid.*
Lixivioſa ſalia quomodo generentur. 522. cur præcipitent lixivium ſalis communis. 500

M.

Magnes non attrahit crocum martis. 534
Magneſia quibus conſtet principiis. 480
- quomodo vulgariter præparetur. *ibid.*
- quomodo compendioſius conficienda. *ibid.*
- ſoluta cum acidis dat ſal ſalſum amaricans. *ibid.*
- unde habeat ſuam vim purgantem. *ibid.*
- diureticæ & diaphoreticæ eſt virtutis. 481
- in hypochondriacis ſæpius flatulentias parit. *ibid.*
- lactis vehiculo commodiſſime ſumitur. *ibid.*
- nitri optimum eſt purgans. 480. ejus hiſtoria & inventio. 479. quomodo præparetur. *ibid.*
- ſalis communis non ſecus purgat, ac magneſia nitri. 500
Majoranæ oleum ingentem copiam reſinæ poſt rectificationem relinquit. 455
Mari ſyriaci oleum ejuſque vires. 453
- veri oleum valde penetrans. *ibid.*
Marina non exſpirant igne odorem ſalis volatilis. pag. 514
Mars. vid. *Ferrum.*
Maſtiches balſamum liquidum quomodo præparetur. 468. totum ſolvitur ſpiritu vini rectificatiſſimo. *ibid.*
Materia perlata Krugneri quomodo præparetur. 523. eſt magiſterium ceruſſæ antimonii. *ibid.* unde pondèris augmentum acquirat. *ibid.* quomodo reducatur in regulum. *ibid.*
Medicamentum antipodagricum externum egregium. 489. 490
Medicamenta ex antimonio. 524
- ex auro ac de iis judicium. 546
Menſtrua quæ ſolvunt metalla, debent ſe unire cum ejus particulis, ut ſal conſtituant. 487
Millefolii oleum diuturnitate temporis cœruleum colorem amittit. 452
Miſy veterum quid ſit. 526
Mœbii tinctura aperitiva quomodo præparetur, & quas habeat vires. 484
Motuum terræ cauſa experimento explicatur. 527
Myrrhæ oleum quomodo deſtillandum. 454. ejus virtutes. *ibid.*

N.

Naturæ maxima inſtrumenta ſunt unio & ſeparatio partium. 488
Niedneri ſpiritus mundi. 493
Nitrum veterum quomodo differat à noſtro. 476. eſt naturæ alcalinæ & reperitur in fontibus mineralibus. *ibid.* noſtrum inflammabile artis opus eſt. *ibid.*
- quibus conſtet principiis. *ibid.*
- ex qua materia præparetur. *ibid.*
- quomodo conficiatur. 477
- ejus ſal maxime continetur in aëre. *ibid.*
- ejus principium præcipuum vehit ventus boreas. *ibid.*
- non bene poteſt præparari ſine ſale alcali & calce viva. *ibid.*
- ut in cryſtallos coëat, quænam ſint obſervanda. *ibid.*
- ſal alcali in ſe recondit. *ibid.*
- Indicum & Ruſſicum optimum & cur. *ibid.*
- ejus inflammabilitas expanſivæ virtutis unde. *ibid.*
- quomodo depurandum. 477
- aliud differt ab alio. 478
- quodvis cur cuſtodiat ſal commune. *ibid.* quomodo id differat ab alio ſale communi & quomodo à nitro ſeparandum. *ibid.*
- ejus characteres eſſentiales. *ibid.*
- per acidum vitrioli dat aquam fortem. *ibid.*
- ſanguini admixtum eum fluxilem reddit. *ibid.*
- quomodo operetur in ſanguinem. *ibid.*
- totum diſſlatur in fumum. 479
- calcinat plurima metalla & mineralia. *ibid.*
- quomodo ex eo præparandum ſal alcali. 478
- inflammabile parari poteſt ex ſpiritu nitri & ſale communi. 479
- regeneratum ſolvitur ſingulari modo ſpiritu vini rectificatiſſimo. 483
- cur ſit ſaluberrimum. 501
- urinæ fluxum adjuvat. *ibid.*
- omnes excretiones corporis promovet. 502
- cauſticam & volatilem humorum indolem domat. *ibid.*
- fixum quomodo differat ab aliis ſalibus lixivioſis. 512

- non deflagrat cum regulo antimonii mixtum. 522
- non eſt aëris fœtus. 531
- calces reducit in priſtinum metallum. 535

Nitri lixivium examinatur. 480. cum eo inſtituta experimenta. *ibid.* vehementer effervеſcit cum oleo vitrioli, non autem cum alcalino. *ibid.* intime ſe unit cum ſpiritu vini rectificatiſſimo. *ibid.* magnam habet convenientiam cum lixivio ſalis communis. 500
- magneſia optimum eſt purgans. 479. juvat maxime hypochondriacos. *ibid.* ejus hiſtoria & inventio. *ibid.* quomodo præparetur. *ibid.* paratur ex lixivio nitri. 480

Nitri ſpiritus quomodo conficiendus. 478
- ſpiritus dulcis quomodo vulgariter & Autoris methodo præparetur ejuſque differentia. 482. quas habeat virtutes. 483. cum ſpiritu bezoardico mixtus virtutem acquirit diaphoreticam. *ibid.*
- ſpiritus fumans fortiter effervеſcit cum ſpiritu vini rectificatiſſimo. 459

O.

ODor fortis in vegetabilibus teſtatur de olei abundantia. 449. eo imbuta vegetabilia multum olei fundunt. *ibid.*
- gratus balſamorum unde. 465
- ſuavis quomodo oleis reddendus. 456

Oleum abſinthii obſcuri nigricantis eſt coloris. 542. egregium ſedativum eſt in doloribus. *ibid.*
- baccarum juniperi quomodo deſtillandum. 452. quomodo dignoſcendum ab adulterino. *ibid.* difficulter ſolvitur in ſpiritu vini. *ibid.* quas habeat virtutes. *ibid.*
- balſami de copaiva quomodo præparandum. 455. Peruviani difficillime ſolvitur alcohol vini. 460
- baſilici. 454
- caryophyllorum recens debet eſſe albiſſimum. 450. quomodo deſtillandum. 453
- chamomillæ cæruleum prodit. 450. ſed diuturnitate temporis cæruleum colorem amittit. 452
- citri omnium eſt leviſſimum. 457
- cochleariæ ejuſque vires. 453
- cumini nigri carminativum eſt. 454
- majoranæ copiam reſinæ poſt rectificationem relinquit. 455
- mari ſyriaci ejuſque vires. 453
- mari veri valde penetrans eſt. 454
- myrrhæ quomodo deſtillandum. *ibid.*
- origani cretici errhinæ virtutis. *ibid.*
- ranunculi eſculenti ejuſque vires. *ibid.*
- roſarum inſtar butyri coagulati prodit. 450. quomodo deſtillandum. 454
- ſantali citrini. 453
- ſaſſafras ligni duplex. 452. quomodo præparandum. *ibid.* in quibus affectibus utile. *ibid.* omnium ponderoſiſſimum eſt. 457
- ſchœnanthi falſo venditur pro oleo meliſſæ vero. 454
- ſuccini difficillime ſolvitur ſpiritu vini rectificatiſſimo. 460. cum ſpiritu fumante mixtum cur flammam reſpuat. *ibid.*
- terebinthinæ diverſa quantitate prodit, prout deſtillatur ex veſica cum aqua, vel ex ſicca terebinthina. 457
- triplex datur in vegetabilibus. 449
- vitrioli eſt album inſtar aquæ limpidæ. 457. quomodo reddi poſſit rubicundum. *ibid.* quomodo rectificari debeat. *ibid.* reliqua vid. ſub tit. *vitrioli oleum.*

Olea ætherea non ſunt rectificanda ex arena ſine additione aquæ. pag. 455. rectificata difficulter ſolvuntur. *ibid.*
- quibus conſtent principiis. 496
- *deſtillata* animantium ſal volatile cuſtodiunt. 463. ſeq. ſpiritu vini ſoluta magnam habent efficaciam. 464. crebriori rectificatione valde ſubtilia redduntur & præſtantiſſimam medicinam contra epilepſiam & febres præbent. *ibid.* repetita deſtillatione rectificata vim habent anodynam & quomodo operentur. *ib.* quomodo differant ab oleis deſt. vegetabilium. 463
- diuturnitate temporis qualem colorem acquirant. 450
- diverſa quantitate prodeunt pro differentia vegetabilium. 451. it. pro diverſa temperie aëris ac temporis conſtitutione. *ibid.*
- quomodo adulterentur. 453
- eorum adulteratio quomodo cognoſcenda. 451. per mixtionem cum oleo vitrioli. 458
- cum oleo terebinthinæ adulterata valde noxia ſunt. 459
- rariora. 453
- colorem ſuum mutant acceſſu aëris. *ibid.*
- quomodo integra ſint ſervanda. 456
- quomodo cum aqua intime unienda. *ibid.*
- carminativa valde gravia. 457
- gravia non ſemper fortiter calefaciunt. *ibid.* cur flammam exhibeant cum ſpiritu nitri fumante mixta. 459
- quænam aliis ſint calidiora & quare. 457. 458
- quænam fortiter effervеſcant ſine flamma cum ſpiritu nitri fumante. 459
- quænam cur flammam emittant cum ſpiritu nitri fumante mixta, alia non. *ibid.*
- ſolvuntur optime in alcohol vini. 460
- nonnulla cur difficilius ſolvantur ſpiritu vini rectificatiſſimo. *ibid.*
- quæ difficulter ſolvuntur, cur ſint aliis calidiora. *ibid.*
- ex corticibus & radicibus difficilius ſolvuntur à ſpiritu vini rectificatiſſimo, quam quæ ex floribus & herbis aromaticis eliciuntur. *ibid.*
- cum aqua melius deſtillantur, quam cum ſpiritu vini. 461
- deſtillantur majori copia ex herbis ſiccatis. 450
- vegetabilium quomodo differant ab oleis animantium. 463. ſubtile acidum ſovent. *ibid.*

Oleorum deſtillatio quas requirat encheireſes. 450. eam præcedere debet maceratio. *ibid.* per veſicam certam aquæ quantitatem deſiderat. *ibid.* qualem poſtulet ignis gradum. *ibid.*
- color & odor valde deſtruitur nimio calore. 455
- gravitas ſpecifica & quomodo exploranda ſit cylindro ex ſuccino. 456. indicat vires in corpus humanum. 457
- mixtio cum oleo vitrioli quæ notanda præbeat theoremata. 458
- ſapor & odor differens. 451
- odor ſuavis quomodo pereat ſub deſtillatione. 455. quomodo is reparandus. 456
- mixtionem ingreditur acidum. 496

Opii deſtillatio cum oleo vitrioli & quæ inde producantur. 494

Origani cretici oleum errhinæ virtutis. 454

Os ſepiæ in igne exſpirat odorem ſalis volatilis. 514. *ibid.*

Ova chymice examinata. 502
- cur optime nutriant. *ibid.*
- ratione ponderis multum differunt. 503
- eorum corticis, albuminis & vitelli pondus. *ibid.*
- nimio calore cur indureſcant. *ibid.*

Ova

Ova corticem habent valde poroſum, quod demonſtratur experimento. pag. 503
- eorum albumen leni calore diſſolvitur, nimio inſpiſſatur. *ibid.* à ſpiritu vini rectificatiſſimo & ſpiritu acido coagulatur. *ibid.*
- in febribus cur noceant. *ibid.*
- ſal volatile ac tenue oleum per deſtillationem fundunt. *ibid.*
- eorum teſtæ, veluti os ſepiæ, igne exſpirant odorem ſalis volatilis, marina vero non. 514

P.

Panis deſtillatus fundit ſpiritum acidulum & oleoſum & magnam quantitatem olei ac terræ fixæ. 504
- cur ventriculo gratus ſit. *ibid.* varia genera Veteribus cognita. *ibid.*
- groſſior Veteribus familiariſſimus. 505. robur dat corpori. *ibid.* quam habeat prærogativam præ aliis. *ibid.* alvum ſubducit & quare. 506
- groſſior Weſtphalicus chymice examinatus. 504. ex eo præparari poſſunt medicamenta, aqua ſpirituoſa & optimus ſpiritus panis. 506

Phoſphorus Anglicanus à quonam inventus. 537
- ex qua materia conficiatur. *ibid.*
- nihil aliud eſt, quam ſulphur, cujus partes rapidiſſimo motu agitantur. *ibid.*
- cum eo inſtituta experimenta. *ibid.*
- cum nitro trituratus non inflammat nitrum. *ibid.*
- non ſolvitur ſpiritu vini rectificatiſſimo. *ibid.* neque in oleo deſtillato. 537. ſeq.
- non accendit camphoram, ſi cum eo trituratur. 538
- camphora interveniente ſolvitur in oleo caryophyllorum & ſic fit phoſphorus liquidus. *ibid.*
- experimentorum cum eo inſtitutorum ratio inquiritur. *ibid.*

Pinguedo animantium ob alcali intus contentum extrahit colorem cæruleum ex cupreis vaſis. 463

Polypi in corpore humano ex qua materia concreſcant. 504

Præcipitatio fit nova unione menſtrui cum alio corpore. 487
- ſolutionum cum acido cur fiat ab acido fortiori. *ibid.*
- ſolutionis oleoſæ & reſinoſæ cur fiat ab aqua. *ibid.*

Purgantia amittunt ſuam virtutem fortiori coctione in aqua. 497

Pyrophorus paratus ex alumine & corpore ſulphureo. 273

R.

Ranunculi eſculenti oleum ejuſque vires. 454

Reductio metallorum quomodo fiat. 534
- quomodo fiat per alcalina, terrea, ferrum, carbones. 534. it. adjuvantibus oleoſis & pinguibus. 535

Reſinæ ex acido & oleoſo principio conflatæ ſunt, quod experimento demonſtratur. 464
- multum terræ alunt. 465
- earum differentia in quo conſiſtat. *ibid.*

Reſina ex balſamo de copaiva. 455
- ſantali rubri rubicundiſſima quomodo paranda. 467 ejus proprietates & uſus. *ibid.*

Rob baccarum juniperi optima eſt medicina in morbis chronicis. 452

Roſarum oleum inſtar butyri coagulati prodit. 450. pretioſum & rarum quomodo deſtillandum. 454

S.

Saccharum conjungit aquam cum oleo. p. 456
- lacti admixtum quomodo impediat confectionem butyri. *ibid.*
- pingueſaciendis animalibus inſervit. *ibid.*

Salia alia celerius, alia tardius ſolvuntur ab aqua. 484
- cur non ſolvantur à ſpiritu vini rectificatiſſimo. 487
- cauſticam naturam habent à ſumma partium tenuitate. 497
- quibus conſtent principiis. 498
- crebriori ſolutione & coctione mutantur in terram inſipidam. 497

Sal acidum unum ab altero differt natura & virtute. 513
- animantium venis injectum ea necat & quare. 501
- aluminis multum convenit cum acido vitrioli. 527. eductum ex mineris cum ſale communi conſtituit ſal Ebshamenſe. 502
- vitrioli quomodo differat à nitri acido. 489

Salia alcalina non congruunt oleorum deſtillationi. 450
- venis animantium injecta ea jugulant. 501
- fixa differunt indole & virtute. 512. ingentem copiam oleoſi & ſulphurei principii cuſtodiunt. 513
- non modo ſulphur ex antimonio, ſed quoque partem ejus regulinam extrahunt. 520
- cur præcipitent terrea in acido ſoluta. 487

Sal ammoniacum egregium eſt antiſebrile. 502
- regeneratum ſolvitur ſpiritu vini rectificatiſſimo. 483
- tres fere partes ſalis volatilis urinoſi continet. 510
- ejus ſpiritus omnium penetrantiſſimus eſt & cur. 492. cum calce viva paratus quomodo differat ab eo, qui cum ſale tartari factus. *ibid.* ſponte ingreditur ſpiritum vini rectificatiſſimum. *ibid.* non effervescit cum ullo acido. *ibid.* ejus virtutes in medicina uſusque externus in affectibus ſoporoſis. *ibid.* cum aqua paratus coagulatur à ſpiritu vini rectificatiſſimo, non autem, ſi paratus fuerit cum ſpiritu vini. 510

Sal cauſticum reguli antimonii & cum eo inſtituta experimenta. 523. mixtum cum oleo vitrioli odorem aquæ fortis exhibet. *ibid.* quomodo differat ab alio ſale lixivioſo. *ibid.* cum antimonio crudo mixtum quid conſtituat. 523. 524. cum regulo antimonii denuo fuſum multum amittit de ſapore cauſtico. 524

Sal commune quos habeat natales. 498
- ejus ſex unciæ ſolvuntur in libra medica aquæ communis. 484
- igne vehementiori quoad potiorem partem in auras diſſipatur. 498
- depuratur ſanguine bovino, ſub coctione adjecto. *ibid.*
- non poteſt in ſolidam formam concreſcere adjecta pinguedine. *ibid.*
- optimum eſt durum, candidum, purum & conſtans in aëre. *ibid.*
- ad auri ſolutionem neceſſario requiritur. *ibid.*
- animantibus valde amicum. *ibid.*
- quomodo regeneretur. *ibid.*
- igni injectum ejus vim auget. *ibid.*
- fumo ſuo vertit ferrum in chalybem. 499
- plumbum & ſtannum mutat in cineres. *ibid.*
- olea optime depurat. *ibid.*

Sal ſuccini depurationi inſervit. pag. 499
- argento volatilem naturam tribuit. *ibid.*
- ex eo magneſia præparari poteſt. 500. quæ non ſecus ac magneſia nitri vim purgantem habet. *ibid.*
- ex lixivio ipſius reſiduo coctum brevi rurſus in liquorem diffluit. *ibid.*
- calcaream terram ſecum habet. *ibid.*
- cur deliqueſcat in aëre. 501
- ex eo & foſſili præparatur ſal gemmæ cryſtalliſatum. *ibid.*
- ingreditur ſalis Ebshamenſis mixtionem. *ibid.*
- non mutat ſanguinis craſin & conſiſtentiam. *ibid.*
- omnium ſaluberrimum eſt, vitamque & ſanitatem hominis conſervat. *ibid.*
- non ingreditur vitalium ſuccorum texturam. *ibid.*
- quomodo præparetur ex ſale ammoniaco. 511
- cum auripigmento mixtum flammam dat lucidiſſimam. 517
- ex ejus lixivio terra præcipitatur ab oleo vitrioli. 500
- ejus ſpiritus acidus adhuc continet integram ſalis communis texturam. 489. omnium ſubtiliſſimus eſt. 493. quomodo cum oleo vitrioli compendioſa methodo præparetur. 493. 499. quas habeat virtutes. 492. argentum ſolutum præcipitat. 499. ſumme volatilis eſt. *ibid.* pulmones, ventriculum & renes maxime afficit. *ibid.* in fonticulis pruritum ac dolorem excitat. *ibid.* ſpiritu vini rectificatiſſimo addito non penitus dulceſcit, ut ſpiritus nitri. *ibid.* limaturam martis tardius ſolvit. 500. hæmatitem & crocum martis intactum relinquit. *ibid.* cum oleo vitrioli, ſuper quod aliquoties ſpiritus vini abſtractus fuit, paratus valde fœtidus eſt & empyreumaticus. 513. cum calce viva mixtus liquorem conſtituit inſtar olei craſſum & flavum, ex quo certa encheireſi ſpiritus ſalis reſuſcitari poteſt. *ibid.* quomodo differat à ſpiritu vitrioli in ſolutione martis & variorum terreorum. *ibid.* alio modo præcipitat argentum, quam ſpiritus vitrioli. 514
Sal Ebshamenſe ex ſubtiliſſimis corpuſculis compoſitum eſt. 485. in ſua mixtione habet ſal commune. 501. cum pulvere carbonum mixtum quid conſtituat. 530
- *Glauberianum* virtutes poſſidet purgantes. 502
- *lixivioſum* præcipitat lixivium ſalis communis & quare. 500. quomodo generetur. 522
- *marinum* ubi præparetur. 498
Salia media maximum habent uſum in medicina. 501
- *neutra* ſecundum Autoris inventionem ſolvuntur ſpiritu vini rectificatiſſimo. 483. ſoluta in ſpiritu vini rectificatiſſimo medicinam præbent præſtantiſſimam. 483
Sal volatile unum ſaltem datur in tota rerum natura. 511. purum non valde commovet ſanguinem & quare. 490. quomodo copioſe parari poſſit ex animantibus cum calce viva. 492. quomodo præcipitetur ex ſpiritu oleoſo volatili. 512. cephalicum & nervinum quomodo ex tempore parari poſſit. 511. cornu cervi conficitur ſine prævia cornu cervi deſtillatione. *ibid.* oleoſum quomodo in forma ſicca præparandum. *ibid.* ſiccum Anglicanum quomodo elaboretur. 510
Salinarum libra non ultra ſex uncias ſalis continere poteſt. 484
Sanguis humanus chymice examinatus. 503
- quam habeat fluidi & ſolidi proportionem. *ibid.*
- ſpecie gravior eſt aqua. *ibid.*
- ejus ſerum & albumen multum inter ſe conveniunt. 504
- leni calore diſſolvitur ac putreſcit. *ibid.*
- deſtillatus dat ſpiritum, ſal volatile & oleum flavum. pag. 504
- copioſum ſal fixum largitur. *ibid.*
- ejus elementa optime deteguntur ſine igne adhibito. *ibid.*
- ſiccatus & in aqua ſolutus principia ſua optime manifeſtat. *ibid.*
Santali citrini oleum. 453
- flavi natales. 467. tinctura & balſamum liquidum. *ibid.* eſſentia ejuſque virtutes. *ibid.*
- rubri ortus. *ibid.* rubicundiſſima reſina quomodo præparari debeat. *ibid.* hujus reſinæ proprietates & uſus. *ibid.*
Sap da inodora nullum dant oleum. 450
Sapor gratus balſamorum unde. 465
Saſſafras ligni extractum in medicina utiliſſimum. 453
- oleum duplex. 452. quomodo præparandum. *ibid.* quibus in affectibus utile ſit. *ibid.* omnium ponderoſiſſimum eſt. 457
Schœnanti oleum falſo venditur pro oleo meliſſæ vero. 454
Sepiæ os igne exſpirat odorem ſalis volatilis. 514
Solutio ab acido facta cur præcipitetur acido fortiori. 487
- argenti præcipitatur à ſpiritu ſalis. 499
- corporum non fit per ſuſceptionem in poros. 486
- cupri cur præcipitetur à marte. 487
- martis cur præcipitetur à zinco. *ibid.*
- metallorum per menſtrua non poteſt fieri, niſi illa degenerent in ſalia. 486. cur non fiat ab oleoſis. 513
- oleorum cum ſpiritu vini rectificatiſſimo non fit per receptionem in poros menſtrui. 460
- oleoſa & reſinoſa cur præcipitetur ab aqua. 487
- ſalium diverſorum celerior vel tardior. 484. quem habeat uſum. *ibid.* unde fiat. 485. crebrior cum coctione ipſa vertit in terram inſipidam. 497
Spiritus antipodagricus egregius. 515
- balſamicus volatilis quomodo præparandus. 469. quibus excellat virtutibus. *ibid.*
- bezoardicus volatilis ad exemplum *Buſſi*. 511. hujus præparationis fundamentum. *ibid.* quomodo optime conficiatur. 512. quibus polleat virtutibus. *ibid.*
- cinnamomi, caryophyllorum & ligni ſaſſafras. 460. perperam deſtillantur cum ſpiritu vini. 461
Spiritus inflammabilis nil niſi oleum eſt in phlegmate reſolutum. 496
- mundi Niedneri. 493
- ſalis ammoniaci. vid. *Sal ammoniac.*
- ſalis communis. vid. *Sal commune.*
- vini oleo olivarum & terebinthinæ levior eſt. 457. abſtractus ſuper ſpecies aromaticas potiorem olei partem in vaſe relinquit. 461. ejus bonitas quomodo exploranda inſtrumento ſtatico. 473. quomodo ſeparetur à phlegmate ſine igne. *ibid.*
- vini rectificatus incluſus & accenſus ingentem vim exploſivam exerit, quod hiſtoria confirmatur. 527
- vini rectificatiſſimus quomodo præparandus. 474. vehementer efferveſcit cum ſpiritu nitri fumante. 459. non bene ſolvit oleum de cedro. 460. ſolvit æqualem partem olei caryophyllorum puri. *ibid.* item camphoræ. 487. ſolvit ſalia contra vulgarem opinionem. 483. ſal tartari vehit ſuper alembicum. *ibid.* quod phlegma in ſe contineat, experimentia demonſtratur. *ibid.* ſolvit nitrum & ſal ammoniacum regeneratum ſingulari modo. *ibid.* ingentem copiam ſalis volatilis ammoniaci recipit. 510. ſale volatili ammoniaco ſaturatus difficulter flammam concipit. *ibid.* fortiſſimus fit abſtractus à ſale cauſtico reguli antimonii. 523

Spiritus vitrioli. vid. *Vitrioli ſpiritus.*
- volatilis ex mixtione ſalis tartari cum oleo vitrioli productus. p. 493. volatiles oleoſi cur induant cum tempore rubedinem. 512. non efferveſcunt cum acidis. *ibid.* volatilis oleoſus *Sylvii* quomodo ex tempore parandus. 510
Succinum cur difficulter ſolvatur. 466
- patriam habet Pruſſiam. 506
- eſt fœtus terræ. *ibid.*
- in quibus Pruſſiæ locis maxime reperiatur. *ibid.*
- ejus venæ ante aliquot annos in Pruſſia detectæ. *ib.*
- non eſt arboris reſina. *ibid.*
- quomodo generetur in terra. *ibid.*
- principio eſt liquidum. *ibid.*
- varia intus habet inſecta. 507
- varii generis eſt, & quod optimum. *ibid.*
- album inſervit vitro cauſtico præparando. *ibid.*
- deſtillatum quænam proferat. *ibid.*
- nigrum eſt bitumen foſſile & ſolidum. *ibid.*
- totum fere ſolvitur in lixivio per decoctionem. *ib.*
- an in unam maſſam colliquari poſſit. *ibid.*
- reſolutum in lixivio egregia eſt medicina. *ibid.*
- cum oleo caryophyllorum in machina Papiniana tractatum abit in mucilaginem. *ibid.*
- ex eo quomodo vernix præparari poſſit. *ibid.*
Succini balſamum liquidum quomodo præparetur. 446
- eſſentia præſtantiſſima quomodo confici debeat. *ibid.* quomodo ſit miſcenda & uſurpanda. *ibid.*
- oleum difficillime ſolvitur ſpiritu vini rectificatiſſimo. 460. 507. cum ſpiritu fumante mixtum cur flammam reſpuat. 460. quomodo rectificandum. 507
- ſal acidum eſt fixæ naturæ. *ibid.*
Sulphur eſt principium odoris. 449. ſtatuitur fundamentale principium omnium corporum. 529. quomodo præparetur ex mineris cupri Goſlariæ. 531. quomodo generetur in aëre ex mixtione variæ materiæ. 531. 532. ejus texturæ nihil magis adverſatur, quam nitrum. 532. diverſos habet effectus in metalla & mineralia. 533. quomodo per artem præparetur ab Autore ex oleo vitrioli & opio. 530. artificialem ejus præparationem ex carbonibus & ſale ſuo mirabili primus docuit *Glauberus. ibid.* non ex omni acido & inflammabili materia, ſed ex ſpecifico acido parari poteſt. 532. nativum rariſſimum eſt. 531
- *minerale* virtute gaudet caſtrandi venena mercurialia. 522. ex acido & phlogiſta materia eſt compoſitum. 529. quæ ſint ejus notæ characteriſticæ. *ibid.* variæ dantur ejus ſpecies. 531. ejus præparatio etiam artis opus eſſe videtur. *ibid.* verum generatur in aëre. *ibid.* eſt tonitru cauſa. *ibid.* omnibus mineris inhæret. 541. auro nullam mutationem infert, omnino autem reliquis metallis, quod variis experimentis oſtenditur. 333. eſt metallorum deſtructor. *ibid.* ejus mioiſterio aurum ab argento via ſicca ſeparari poteſt. *ibid.*
- *fœtor* ejus excitatur à ſalibus, tam acidis, quam alcalinis, quod experimentis demonſtratur. 532. ejus cauſa eſt materia phlogiſta. *ibid.* à nitro & diuturno aëris acceſſu abigitur. *ibid.*
- *fumus* ejus non adeo nocivus eſt, ut vulgo creditur. 508. copioſus cur enecet animalia. 536. inflammabilis paratur ex oleo vitrioli & limatura martis. 537
Sulphur anodynum *Crameri.* 529. vitrioli fixum anodynum. 496
Sulphuris balſamus terebinthinatus quam mirabilem habeat vim exploſivam, adſtruitur hiſtoria. 538
- *hepar* quomodo paretur ex aphronitro & pulvere carbonum, it. ex ſale thermarum Carolinarum. p. 530. it. ex ſale fontium Sedlicenſium. *ibid.* ex quibus ſalibus alcalinis & quomodo confici poſſit, & quænam ſit hujus maſſæ differentia. *ibid.*
- *tinctura* volatilis. 514. *Beguino* jam fuit nota. *ibid.* quomodo præparetur. *ibid.* cum ea conficitur atramentum ſympatheticum. *ibid.* præcipitatur per ſpiritum vitrioli. *ibid.* promte coojungitur cum ſpiritu vini rectificatiſſimo. 515

T.

TAbacus coctione omni vehementia privatur. 497
- extractum ejus promovet expectorationem. *ibid.*
Talcum igni impoſitum mutat ſuum colorem. 510
Tartarus emeticus debilior fit coctione. 497. ſeq. quomodo præparetur. 521
- ſal volatile ejus, ex alumine & ſale tartari paratum, debetur urinæ in præparatione aluminis adjectæ. 528
- tinctura ejus unde habeat ſuum colorem. 483. non ex quovis ſale fixo parari poteſt. 513
Terebinthinæ oleum diverſa quantitate elicitur, prout deſtillatur ex veſica cum aqua vel ex ſicca terebinthina. 457. inſervit oleorum adulterationi. 452. cum ſpiritu nitri fumante mixtum flammam excitat. 459. non vero cum oleo vitrioli. 481
- ſpiritus cum ſpiritu nitri mixtus flammam parit. 481. it. cum ſpiritu flammifero. 482
Teſtæ ovorum. vid. *Ovum.*
Thermæ & acidulæ operantur ſale alcalino & ſalibus mediis. 502
- Carolinæ copiam ſalis & terræ alcalinæ continent. 516
Thymiamatis cortex quid ſit. 467
- ex eo parata reſina præſtantiſſimi uſus. *ibid.*
Tinctura aperitiva *Mœbii*, quomodo præparetur & quas habeat virtutes. 484
- auri. 547
- tartari. vid. *Tartarus.*
Triticum deſtillatum parum olei fundit. 505

V.

VApor. vid. *Fumus.*
Venena mineralia non agunt niſi ſoluta. 522
Vernix ex ſuccino quomodo præparandus. 507
Victus multum confert ad ingenia & mores hominum. 505
Vina chymice examinantur. 472. quæ habeant principia conſtitutiva. *ibid.* cur inter ſe differant. *ibid.* quomodo differant virtute & uſu. *ibid.* cur optima creſcant in Huogaria. 470. quare optima naſcantur ad fluvios. *ibid.* multum debent ſoli naturæ. 471. omnia admixtum habent acidum. 472. unde mutuentur ſuum colorem. *ibid.* rubicunda quo referant ſuam originem. 473. eorum rubicundus color quomodo poſſit immutari. *ibid.* eorum extractum quibus conſtet principiis. *ibid.*
Vinum Burgundicum quantam ſpiritus portionem per deſtillationem largiatur. 472
- *Hungaricum*, imprimis Tockavienſe, quale habeat natale ſolum. 469. quodnam ſit præſtantiſſimum. 470. ex quibus uvis conficiatur. *ibid.* quam diverſis modis præparetur. *ibid.* eſt virtutis diaphoreticæ. *ibid.* an ab auro ſuam trahat virtutem. 471. cur dulcedinem diutius retineat. *ibid.* ejus ſpiritus & hujus quantitas. 472
- *Moſellanum* ſal tartareum nitroſum fovet. *ibid.*
- *Rhenanum* cur aliis ſit præſtantius. *ibid.* deſtillatum quantum præbeat ſpiritus. *ibid.*

Vi-

Vitriolum quomodo præparetur Goſlariæ ex ejus minera. 526. quomodo ex mineris diu aëri expoſitis elaboretur. *ibid.* ejus differentia quomodo cognoſcenda. 527
- *Anglicanum* quomodo præparetur. 526
- martis cum ſpiritu ſalis factum flaveſcit: inque deliquium abit, & adſtringentis fit ſaporis. 500
- nativum copioſe provenit Goſlariæ. 526
- *Salisburgenſe* optimum. 527
- venereum quomodo ſit reddendum martiale. *ibid.*

Vitrioli oleum eſt album inſtar aquæ limpidæ. 457. quomodo reddi poſſit rubicundum. *ibid.* quomodo rectificari debeat. *ibid.* cum aqua mixtum cur intenſum calorem excitet. 488. cum oleis deſtillatis & ſpiritu vini rectificatiſſimo efferveſcit & quare. *ibid.* item cum ſale communi. 489. cum arcano duplicato cur non efferveſcat. *ibid.* cum ſpiritu ſalis cur efferveſcat. *ibid.* maximi uſus eſt in chymia & medicina. 492. Chymicis eſt neceſſarium. *ibid.* quam habeat naturam ac virtutem. *ibid.* attrahit humidum ex aëre. 493. rubrum rectificatione fit limpidum. *ibid.* facillime rubrum fit ab admixta portione minima rei inflammabilis. *ibid.* corroſivum ſuum acidum amittit mixtione cum ſulphure. 494. it. oleis deſtillatis. 497. vel deſtillatione cum antimonio. 494. materia lapidis philoſophici fuit credita. *ibid.* ex ejus terra cum ſale tartari parari poteſt maſſa ſulphurea. 496. non datur album, nec rubrum. *ibid.* non abripit ſecum in deſtillatione particulas martiales vel venereas. *ibid.* ex lixivio ſalis communis terram præcipitat. 500. quomodo præparetur. 527. quomodo cutim erodat. *ibid.* incrementum capit in aere. *ibid.* lubentius ſolvit ferrum, quam cuprum, & cuprum lubentius quam argentum. *ibid.*
- oleum dulce. 494. inventum eſt *Valerii Cordi.* *ibid.* quomodo ſit præparandum. 494. 495. quem habeat uſum. *ibid.* quam inepte præparatum fuerit ab *Hartmanno.* 495. ejus præparatio hactenus non credita fuit. *ibid.* quomodo præparetur ab Autore. *ibid.* experimenta cum eo inſtituta. *ibid.* eſt ſaporis ſumme aromatici & odoris fragrantiſſimi. *ibid.* aggreditur argentum vivum. *ibid.* ſolvitur ſpiritu vini rectificatiſſimo. *ibid.*
- ſpiritus non efferveſcit cum ſale communi, optime vero oleum vitrioli. 513. non aurum, ſed argentum ſolutum præcipitat. 527. nullo modo reſuſcitari poteſt per aliud acidum additum ex tartaro vitriolato. *ibid.*

Vitrum cauſticum parari poteſt ex ſuccino albo. 507. clarum non præparari poteſt ex ſale tartari & arena. 513. pellucidum conficitur ex ſale tartari, nitro & arena. *ibid.*

W.

W*Eſtphali* quibus morbis maxime tententur, & qua de cauſa. 505

Z.

Z*Incum* cur præcipitet ferrum ſolutum. 487

FRIDERICI HOFFMANNI

DISSERTATIONUM PHYSICO-CHYMICARUM TRIAS.

DISSERTATIO PRIMA.

De generatione ſalium.

§. I.

Acidum & Alcali à multis pro Principiis Chymicis habita.

IN quantum faſtigium bina hæc Salia, acidum & alcali, ante aliquot annos evecta fuerint, & quanto auſu haud obſcuri nominis Viri in principiorum cenſum ea referre, & ex illis rerum omnium naturalium motus ac phænomenorum cauſas deducere allaboraverint, Medicis pariter ac Phyſicis notiſſimum eſt. Uti autem res humanæ omnes & ſurgunt & cadunt, & quæ cecidere reſurgunt: ſic idem quoque fatum ſententiæ & opiniones mortalium experiuntur, & dicta quoque de Acido & Alcali hypotheſis paſſa eſt, quæ, multo prius applauſu excepta, radices non egit, ſed ubique jam exiſtimatione excidit, monſtrata à Clariſſimis ingeniis horum ſalium pro ſtabiliendis principiis infirmitate.

Ex quibus etſi alterum eorum tantum eo nomine dignum ſit, ex utroque tamen plerique in Naturalibus effectus deduci poſſunt.

§. II. Quantumvis autem bina hæc Salia minime in numerum Elementorum recipi poſſint, utpote quæ non primæ & ſimplicisſimæ corporum, ſed primariæ potius corpuſculorum, ipſis adhuc ſimpliciorum, concretiones ſunt: ingenue tamen fatendum eſt, doctrinam de hiſce ſalibus magnam lucem accendiſſe ac fœneraſſe rebus Chymicis pariter & Medicis, ita ut fundamentum variarum Chymicarum operationum & modus agendi medicamentorum intricatus & incognitus longe felicius detectus & explicatus hiſce fuerit. Utut enim explicationes iſtæ intellectui plene ſatisfaciant, in quibus effectus productio per primarias ac radicales materiæ affectiones (intelligo figuram, magnitudinem & motum) demonſtratur; non contemnenda tamen ſunt illa, ex quibus, ceu manifeſtioribus, & in ſenſus magis incurrentibus (quales ſunt gravitas, fermentatio, ſulphur, acidum, alcali, elater &c.) effectus particulares deducuntur: quanquam à tribus ſuperioribus catholicis corporum affectionibus dependeant. Quo circa Medici longe felicius à proximioribus ac magis familiaribus mixtorum corporum proprietatibus, ſeu principiis ſic dictis principiatis cauſas & pharmacorum vires deducunt, quam ex atomiſticis principiis, quæ magis theoretica quam practica ſunt.

Nec dantur in Natura corpora, ex quorum proprietatibus melius rectiusque explicari poſſint dicti effectus, quam Salia. Unde & argumentum Diſſertationis hujus erit Salium Generatio.

§. III. Inter ea vero corpora, in quibus ſecundariæ hæ, magisque proximæ proprietates præ reliquis conſpicuæ ſunt, eminentiorem locum merito ſibi vindicant Salia, quippe quæ univerſalia rerum quaſi fundamenta & inſtrumenta naturæ ſunt, quibus plurimæ mutationes ac rerum alternationes perficiuntur. Veſtigia Salium circumquaque conſpiciuntur, & tota rerum œconomia illis abundat. Nulla pene in arte Chymica & Docimaſtica peragitur operatio, ubi non ſalia baſes & fundamenta ſunt. Morbificæ cauſæ ſine cognitione ſalium minus ſufficienter explicari poſſunt; & quicquid à medicamentorum activitate exſpectandum eſt, id ante omnia derivandum à ſalibus. Verbo, tota quaſi natura ſeu univerſalis rerum omnium materialium motus ad Salium geneſin tendit, ſalinaſque particulas principaliores corporum mixtorum eſſe partes, illorum reſolutio artificialis ſive fermentatione ſive igne peracta, ſatis ſuperque arguit. Uti autem doctrina de Salibus ſumme neceſſaria & utilis Medico ac Phyſico eſt & fuit, ſic minus exculta hæc ipſa, & revera neglecta huc uſque fuit. Nullus, quod memini, emerſit hactenus, qui exactam tradiderit Salium doctrinam, vel ipſorum monſtrans eſſentiam, multo minus illorum tranſmutationem ac generationem. Plerique Chymicorum hæſerunt tantum in cortice, ſuperficiaria cognitione Salis Acidi & Alcali, illorumque efferveſcentia contenti. Verum enim vero, cum exquiſitior Salium doctrina, ejuſque nobilior uſus latiſſime diffundatur in rerum & effectuum naturalium

lium ſcientiam, & explicationi plurimarum intricatarum in Phyſicis ac Medicis difficultatum ſatisfaciat: inſtituti noſtri eſt, paulo accuratius Salium originem ac geneſin evolvere, illorumque eſſentiam declarare. Quoniam vero ſemper credidi admirabilem Conditoris ſapientiam res naturales ita inſtituiſſe, ut paucis multa gerantur, ita ſufficere cenſeo, ſi ex uno principio, ſimpliciſſimo, activo liquidiſſimo tamen, uno nimirum Sale acido, terreſtri elemento, omnium Salium varietatem ac generationem variaſque ſalium ſpecies, ſtatus ac effectus deducantur.

Definitio Salis in genere.

§. IV. Placet vero, quoniam omnis diſputatio, ut verbis TULLII utar, de Salibus futura eſt, ante definire, quid ſint Salia. Omnis enim, ut idem graviſſimus Auctor habet, quæ ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio, debet à definitione proficiſci, ut intelligatur, quid ſit id, de quo diſputetur. Operæ ergo pretium erit indicare non tantum quid nomine Salis in genere, ſed & quid nominibus Acidi, Alcali, Fixi, & Volatilis intelligamus, & quem formalem conceptum verba hæc menti exhibere debeant. Sal itaque ſubſtantia eſt ſapida, & in liquido aqueo ſolubilis. Quo ipſo jam non excludimus Salia intrinſeca, quæ particulis aliis, terreis nempe ramoſis, vel oleoſis involuta & incarcerata ſunt: qualia deliteſcunt in corporibus etiam ſenſu inſipidis, v. g. mercurio dulci, ligno, ſanguine, phoſphoro ſolido &c. quanquam de extrinſecis & extricatis ab involucris ſuis terreſtribus, activitatem, penetrantiam ac diſſolutionem remorantibus, præcipue nobis ſermo ſit. Removemus autem corpora terreſtria inſipida, poroſa, minus ſolubilia, alcalina dicta, quæ acidum quodvis facile in acceſſum admittunt, uti ſunt omnia teſtacea, marina, terrea, lapides cancrorum, calx viva &c. Cum autem à poſteriori & effectu hæc ſalis cognitio magis petita ſit, eſſentiam illius minus exprimens, ſalia dicemus conſtare, ut omnia corpora, non tantum certa magnitudine ac figura particularum, ſed eſſe quoque inprimis congeries punctorum minimorum terreſtrium rigidorum, quæ ratione figuræ plus minus acuta, conica, vel cylindrica, vel priſmatica, & pro diverſitate pororum & magnitudinis ſive ſuperficiei magis vel minus plana, lata, variant, & in diverſas ſpecies abeunt, & ratione volatilitatis, fixitatis ac effectuum differunt, & varia ſortiuntur nomina.

Explicatior ejus Deſcriptio. [printed beside the lines beginning "va &c. Cum autem à poſteriori"]

Ejus Diviſio in Acidum & Alcali. Quid Acidum ſit exponitur.

§. V. Commode Sal diſpeſcitur in Acidum & Alcali: per Acidum vero non ſolum intelligimus ſubſtantiam, quæ in organo guſtatorio incolentes Spiritus afficiendo menti talem ideam & ſenſum acidi exhibet; nec id tantum acidum nobis eſt, quod confligit cum alcali, quoniam & aqua cum oleo vitrioli, & quodvis liquidum, citra ullius additamentum, in vaſe aëre vacuo, talem ebullitionis motum ſubire poteſt: Sed acidum vocamus, quod figura & mole tale eſt, nimirum, quod ex punctis oblongis, rigidis & acutis conſtat, & poros conſtantiores, materia aërea repletos habet. Ex quo & acidum magis grave ac denſum eſt, & preſſuram ſuam in corpora obvia magis exercet, illa dividendo, diſcontinuando, ac reſolvendo, adeo,

Varii effectus acidi. [printed beside the lines beginning "repletos habet"]

ut ex his facile poſſit dari ratio, cur acida attenuent, incidant viſcidos humores, cur clauſtra metallorum ac mineralium ſumma cum activitate reſerant; cur facilem cohæſionem in fluidis v. gr. lacte, ſanguine &c. efficiant, dum nimirum particulis ſuis oblongis, figura ad motum minus apta gaudentibus, fluidorum particulas, figuræ ſphæricæ ad motum aptiſſimæ, in motu ſuo inteſtino ſiſtunt, & motum converſionis circa ſuum axem facile impediunt, ſicque ad implicationem & cohæſionem anſam ſuppeditant. Ex quibus facile colligi poteſt ratio, quare acida ſanitatis conſervationi ac vitæ (quæ in æquali ac jugi partium machinæ noſtræ fluidarum ac temperatarum motu ac circulatione per minutiſſima capillaria vaſcula facta conſiſtit) adeo infenſa ſint. Cæterum prout figura acidorum variat, cuſpidibus magis minuſque prominentibus, ſcindentibus, rigidis aut prouti magis minuſque particulas ſibi admixtas habet terreas; variat quoque ipſum Acidum ratione effectuum ſuorum ac virium.

Ratio, cur acida ſanguinem & lac coagulent. [printed beside the lines beginning "efficiant, dum nimirum"]

Quare ſanitati noxia ſint. [printed beside the lines beginning "quare acida ſanitatis"]

Quid Alcali ſit, declaratur.

§. VI. Salis Alcalini nomine nobis venit non ſolum ſubſtantia ſolubilis, lixivioſo ſapore linguæ organon imprægnans, & cum acido edens conflictum (quod & Spiritus vini rectificatiſſimus, in quo nulla arte alcali reperire datur, cum Spiritu nitri forti mixtus præſtat) ſed tale corpus, quod conſtat particulis ratione ſuperficiei lævibus, tenuibus, latis, & poris copioſiſſimis, in quibus ſubtilis ætherea deliteſcit materia & ratione figuræ obtuſe angulatis, & acuminatis, ut ex eo ad impetum acidi ſuſtinendum aptum ſit alcali. Ex hoc, quo gaudent Salia alcalina contextu, facile peti poteſt ratio, cur in reſolvendis ſulphureis ſubſtantiis, quæ fere ſemper Sal acidum innexum fovent, tam egregia præſtent: item, quare aëri humido, & libero expoſita in facile abeant deliquium, & cum acido confuſa tantum impetum & eructationem aëris concitent. Dum enim acida ceu graviora, & aëre plena, preſſione quadam occupant alcalinorum poros, non poſſunt non particulæ ætherea, in potulis latitantes, cum impetu propelli, quæ propulſæ in liquido talem impetuoſum excitant motum, quem dicimus efferveſcentiam. Liquidiſſime porro ex dictis patet, cur alcalina infuſa fluidis v. gr. ſanguini non ſolum majorem fluiditatem ac tenuitatem concilient, ſed & colorem exaltent, adeoque in conſervanda ſanitate ac profligandis morbis præſentiſſimam locent operam. Omne enim hoc præſtat æther copioſus in pororum illorum inſterſtitiis hærens, qui uti omnium motuum naturalium, & omnis fluiditatis, ſic horum quoque effectuum, ob ſummam, qua pollet, & ſubtilitatem & celeritatem cauſa exiſtit.

Salis hujus effectus, eorumque rationes. [printed beside the lines beginning "dum aptum ſit alcali. Ex hoc"]

Et inprimis quare fluiditatem & colorem purpureum conciliant. [printed beside the lines beginning "cimus efferveſcentiam. Liquidiſſime porro"]

Quid Sal neutrum.

§. VII. Sal neutrum dicitur illud, in quo Sal acidum & alcali dominantur, & ita ſeſe contemperant, ut illud aptum reddatur, neutram, ſeu ab acrimonia & acidirate diſtinctam ſenſationem, Salſedinem dictam, producere. Unde fit, ut ſalſum, ſive neutrum Sal nuncupari ſoleat. Hujus generis eſt Sal commune, Sal marinum, Nitrum, Ammoniacale &c.

§. VIII.

Quid Sal volatile; quid fixum, & illius diviſio.

§. VIII. Per Sal volatile denotamus tale Sal, quod conſtat particulis in ſuperficies ac moleculas minutiſſimas diviſis: Quo enim quid ſubtilius eſt, eo magis diviſum. Hinc minima ætheris agitatione in igne vel aëre calido in altum elevatur & avolat. Eſtque illud vel alcalinum ſeu urinoſum & potiſſimum reperitur in regno animalium, quod ſalium volatilium fœcundiſſimum eſt: vel acidum, quale eſt in ipſo aceto deſtillato, Spiritu viridis æris, Spiritu nitri. Fixum Sal dicitur, quod habet particulas minus ſubtiles & diviſas, ſed magis craſſas, ut ſive vorticoſo ætheris circa globum noſtrum terreſtrem motu, ſive ignis noſtri uſualis vi in aerem difficile vel plane non rapiatur. Hujus generis Salia dicuntur alcalia, & extrahuntur ex combuſtis vegetabilibus.

Diviſio Salium in naturalia & artificialia, horumque ſubdiviſio.

§. IX. Tradito ſic generali ac formali conceptu Salium, qui pro definitione ſufficere poteſt, recenſitiſque præcipuis eorum ſpeciebus, ulterius in ipſorum varietates, & ſpecies elementaque inquiramus neceſſe eſt. Animadvertimus autem ſpecies Salis commode diſtingui poſſe in Sal naturale & artificiale ſeu factitium. Naturale eſt, quod ordinario naturæ curſu, nulla hominis accedente induſtria & arte producitur, quale eſt Sal commune, nitrum, vitriolum, alumen, quæ ex ſuis mineris effodiuntur: Quanquam hæc omnia etiam artis ope produci queant. Ex vegetabilibus huc referenda ſunt Salia eſſemialia tartarea, quibus plantæ nonnullæ ſcatent, ſucci fructuum acidi: ex animalibus ſpectant huc Salia Ammoniacalia neutra, quæ in excrementis, urina, ſudore ſe manifeſtant. Artificiale eſt, quod fit ex potentiis naturalibus: quæ tamen non concurrerent, niſi voluntario animalium motu activa paſſivis applicarentur. Hujus generis ſalia viciſſim diſtingui poſſunt in ea, quæ jam materialiter inexiſtunt corporibus miſtis, & ex illis igne aut fermentatione proliciuntur; & in ea, quæ mutua corporum commixtione demum emergunt. Prioribus annumeranda ſunt omnia ſalia volatilia, quæ debita Vulcani adminiſtratione ex quibuſvis animalium partibus exſurgunt, ut & omnia ſalia lixivioſa fixa vegetabilium, quæ combuſtionis beneficio in cineres redacta ejuſmodi ſalia fundunt. Hujus generis quoque ſunt omnes ſpiritus ac liquores corroſivi acidi, ex variis ſalibus vehementi ignis tortura artis legibus expreſſi.

Salia artificialia in rebus naturalibus non niſi materialiter dantur, cujus aſſerti rationes adducuntur.

§. X. Omnia hæc ſalia artificialia formaliter non inexiſtunt mixtis, ſed propenſive tantum & materialiter. Quamvis enim urgeri poſſit, ſalia hæc etiam formaliter exiſtere in ipſis corporibus, implicita & incarcerata tantum involucris terreſtribus, à quibus mediante igne extricentur ac liberentur: ingenue tamen fatendum eſt, ignem non verum eſſe corporum analyſtam, uti id fuiſſe demonſtrat *Celeb.* BOYLE *in Chym. Scept.* ubi acute & copioſe deducit, ignem formas inexiſtentes non tam educere, quam novas prorſus producere. Nec ratio eſt inevidens. Compertum enim eſt ac notiſſimum ex Mechanica chymica, motum cauſam efficientem eſſe omnium formarum ac qualitatum, quatenus corpuſcula ratione figuræ & magnitudinis mirum in modum dividit, alterat, mutat & novum ſitum, ordinem ac nexum ipſis inducit: à qua textura deinde omnium formarum, qualitatum ac virium origo dependet. Jam autem in flamma & igne rapidiſſimum materiæ æthereæ, ceu ſubſtantiæ mobiliſſimæ, flumen eſt, ut mirum non ſit, ignem alias ex miſtis producere ſubſtantias, quæ antea non inexiſtierunt. Ex quo apparet, falſum eſſe illud pronunciatum, quo quid ex iis conſtare dicitur, in quæ per ignem fuerit ſolutum. Arguit hanc rem ſatis unicum experimentum. Notum eſt, ſaponem conſtare ex militura ſebi & ſalis lixivioſi: quodſi autem ſapo deſtilletur, nunquam ingredientia iterum prodibunt, ſed longe quid diverſum ab illis, nempe oleum ſubtile volatile, cujus unica guttula aliquot aquæ amphoras odore inficere poteſt. At hæc ignis, prout varie adminiſtratur, vel in aperto aëre, vel in vaſe clauſo, ex corporibus longe diverſa elicit. Exempla habemus in camphora, ſuccino, ſulphure & aliis. Pari ratione nec fermentatio aptum inſtrumentum eſt eliciendi ex miſtis principia conſtituentia, quatenus motu ætheris ſitum & texturam corporis varie alterare ſolet.

Salia illa artificialia ex individuis demonſtrantur, ut oſtenditur ea etiam regenerari poſſe.

§. XI. Ex illis autem artificialibus, quæ prævia præparatione ex corporibus producuntur, ſunt vitriolum, alumen, nitrum &c. Sic notum eſt, mineram ſic dictam martis ſolarem, ſeu potius marcaſitam ſeu mineram ſulphuris, *ſchvveffelkieſs* diuturna expoſitione in aëre libero largiri copioſam quantitatem vitrioli ſubtiliſſimi: eodem modo terræ petroſæ, item nitroſæ, omni ſale exhauſtæ, diutius autem libero aëri commiſſæ, inſignem ſalium quantitatem iterum in ſe recipiunt. Notum quoque porro eſt, ſalia (v. g. vitriolum,) commiſcendo limaturam martis cum ſpiritu vitrioli, nitrum, combinatione ſpiritus nitri, cum ſale tartari ſal commune, miſcendo ſpiritu ſalis cum liquore alcalino, artificialia reparari ac regenerari poſſe, ſic quoque MONTESCHNYDER *in Tr. de Metamorph. Planet.* curioſum communicat proceſſum, dum ex omnibus metallis, quæ prius mixta cum regulo antimonii & pulvere detonante verit in cineres, elici poſſe vitriolum ſubtiliſſimum, ac virtute nobiliſſimum & pro diverſitate metallorum varium, edocet. Tacemus jam innumerabiles ſalium artificialium ſpecies uſui medico inſervientes, quæ ex mutua corporum & liquorum mixtione reſultant, qualia ſunt: nitrum fixum, ſal *Glauberi*, borax, vitriolum lunæ, ſaccharum ſaturni, ſal veneris, tartarus tartariſatus, vitriolatus, nitrum vitriolatum, ſal oculorum cancri, & ſexcenta alia, quæ omnia ex combinatione variorum liquorum & corporum emergunt.

Salia tam naturalia, quam artificialia, non ſimplicia ſed corpora mixta ſunt, idque probatur variis argumentis.

§. XII. Dicta hæc omnia ſalia tam naturalia, quam artificialia, non corpora ſimplicia, & homogenea, ſed mixta & maxime compoſita ſunt. Quamvis enim acida, item alcalia volatilia & fixa prorſus uniformia & homogenea videantur propter ſaporem communem, & effectum ratione mutuæ deſtructionis & repugnantiæ eundem: certo tamen certius eſt, ſalia hæc variorum corpuſculorum & particularum eſſe congeries, & valde diverſa complecti principia & elementa. Hinc acetum præter particulas acidas, etiam ramoſas volatiles ſulphureas continet: in ſale tartari quippe hoc coagulatum & deſtillatum

tum copioſum ſpiritum alcalinum, multumque olei fundit. Spiritus nitri in ſale volatili vel fixo alcalino concretus conſtituit ſal inflammabile figuræ priſmaticæ, indicio ſulphuris, in ſpiritu latitantis. Spiritus vitrioli cum ſpiritu vini rectificatiſſimo deſtillatus magnam terræ quantitatem in fundo retortæ relinquit. Taceo effectus horum acidorum quoad uſum mechanico-chymicum longe diverſiſſimum. Sic ſpiritus nitri vel aqua fortis, quæ nil niſi ſpiritus nitri per fermentationem cum vitriolo exaltatus eſt, ſolvit argentum, intacto auro, quod ſaltim aggreditur ſpiritus ſalis vel aqua regis, & vice verſa lunam relinquit ſalvam. Notabile eſt oleo vitrioli ſolvi poſſe omnia metalla: quem effectum non aliud ſal etiam ſumme concentratum præſtat. Vitriolum, quod ex martis corpore cum ſpiritu nitri, ſalis & vitrioli ſeorſim præparatum eſt, mirum diſcrepat ſapore, colore, conſiſtentia & ipſo effectu. Idem etiam contingit circa ſalia volatilia & fixa, quæ licet in deſtructione acidi conſpirent, diverſiſſima tamen ſunt ratione effectus & operationis. Hinc quantum ſalia volatilia urinæ, ſanguinis humani, cranii humani, fuliginis, tartari, lucii piſcis, viperarum, quoad diverſos in debellandis morbis effectus, inter ſe differant, ſaniores Practicorum optime norunt. Sal volatile cantharidum veſiculas adhuc excitaſſe obſervatum fuit ab Olao Borrichio *in Act. Haffniens. anno 73. obſ. 63.* manifeſto argumento: ſpecificam indolem corporum ſalia volatilia retinere poſſe. Quod ſpiritus urinæ & ſalis ammoniaci à ſe invicem differant patet, quia ille ſolutionem mercurii ſublimati rubicundam, hic vero albam efficit: quem ſimiliter cum ſpiritu urinæ effectum etiam præſtat ſpiritus alcalinus volatilis ex carbonibus foſſilibus extractus. Quoad ſalia fixa illa compoſita eſſe, non ſolum illorum reſolutio in terram inſipidam, ſed & alia pateſaciunt, dum nimirum in vitrificatione diverſimode ſeſe exſerunt, & unum præ altero nitidius largitur vitrum: ſic ſal filicis elegantiſſimum omnium facere cryſtallum ſcribit Kunckelius *in arte vitriaria pag.* 17. *In Miſc. curioſis ann. VI. & VII. obſ.* 199. exſtat ſingularis caſus, dum civi, qui abſinthium planeaverſabatur, Pharmacopœus aliquis ſalis abſinthii fixi aliquot grana propinavit, quibus aſſumptis non minus conſueta ſymptomata, deliquium, ſtomachi ſubverſionem paſſus eſt. Porro notum eſt in arte docimaſtica ſal fixum unum præ altero longe eximiores præſtare effectus. Sic maſſa illa, quam dicunt Plagma, ex mixtura ſulphuris & lunæ conſtans, non bene ſale tartari, optime autem nitro fixo reduci poteſt.

§. XIII. Ex hiſce jam omnibus ſuppoſitis varia conſectaria eliciuntur, 1. Salia, quæ ordinario curſu producuntur, magis media, ac neutra eſſe. 2. Acida & alcalina exceſſive talia, item volatilia, & fixa magis artis eſſe producta. 3. in regno minerali magis regnare ſalia acida, in regno vegetabili acido-ſalſa, & alcalina fixa, in animali autem urinoſa volatilia. 4. Salia omnia non corpora eſſe ſimplicia, ſed ex diverſis elementis eſſe compoſita.

Illorum ſalium principia;

§. XIV. Reſtat jam ut diſpiciamus elementa & principia ipſorum ſalium, ex quibus maxime tam naturalia, quam artificialia componantur. Ut autem conſtitutiva illa principia eruamus, neceſſe eſt, ut circumſpiciamus, quænam principia omnibus ſalibus ſint communia, ſive anne aliquid deprehendi poſſit in ſalibus, quod omnibus competat, & quod omnia poſſideant, ſive quod inſeparabile ab ipſis ſit, quod nuncupabimus, materiam. Si itaque rem bene expendamus deprehendimus in omnibus ſalibus primo puncta & corpuſcula rigida, & acuta ſciodentia, quæ ſenſibus ſeſe offerunt & maxime ex effectu patent, deinde particulas terreas obtuſas, quæ quaſi domicilium ac hoſpitium præbent moleculis, illis figura tali ſcindente præditis. Puncta rigida acuta, ſeu principium activum ſalium ipſi effectus & ſenſus ſatis teſtantur; terram autem, ſive corpora dura ſolida, in omnem dimenſionem extenſa, ad motum per ſe inertia, ſeu principium paſſivum ſalium naturalium reſolutio & artificialium compoſitio pateſacit. Sic Olaus Borrichius *in Tr. de Ortu & progreſſu Chymiæ p.* 82. experimentum inſinuat, quo demonſtrat, ſal commune crebriori calcinatione, & ſolutione pene totum abiiſſe in terram. Idem tentavimus cum ſale ſic dicto *Sylvii*, illudque crebriori ac ſæpius repetita calcinatione ſolutione, filtratione, ac coagulatione tractando, in materiam quandam pinguem, argillaceam, in filtro remanentem, redegimus; cujus uſum in fluidificatione metallorum & aliis ſecretis operationibus admirati ſumus. Sic notum quoque eſt, nitrum, vitriolum ac alumen, prævia crebriori calcinatione ac ſolutione faceſſere in terram copioſam & plures inſolubiles graves particulas dimittere. Facilius res ſuccedit cum ſalibus vegetabilium fixis, quæ aliquoties ignita & reſoluta magnam quantitatem ſuppeditant terræ inſolubilis. Difficilius magis eſt, terreſtres talis modi craſſas particulas monſtrare in ſalibus fluidis & volatilibus, utpote quæ vehementiſſimo ætheris motu ac circulatione, vel in igne, vel fermentatione, qua tractata fuerunt, exiſtente, ab involucris illis terreſtribus majorem in partem liberata ſunt: Sufficit tamen monſtrare, etiam in illis latitare particulas craſſioris & terreſtris texturæ. Notum eſt camphoram, quæ nil niſi puriſſimum ſal volatile oleoſum eſt, totam per combuſtionem reſolvi in fuligioem nigerrimam inſipidam. Salia volatilia animalium, in forma ſicca apparentia, nil niſi terræ ſubtiliores ſunt, ſale æthereo, fluido volatili particuliſque ſulphureis, ramoſis impraegnatæ. Hinc patet ratio, cur ſpiritus ſalis ammoniaci, cum calce viva & hæmatite paratus, non aſcendat in forma ſicca, bene autem cum ſale quodam alcalino fixo, quippe quod ſubtiliorem terreſtrem texturam facile ſublimabilem cuſtodit, quam fixa corpora terreſtria. Soliditas itaque ſalium volatilium dependet à ſolidiori terra, quæ domicilium præbet ipſis particulis æthereis, volatilibus, ſalinis, fluidis. Liquores ſalium acidi corroſivi, ex ſalibus vehementiſſima ignis tortura expreſſi, quamvis in ſtatu fluido ſint, & à terræ ſolidiori nexu liberati, tamen ſubtiliores particulas terreſtres adhuc recondunt, quod palam fit experimento: dum nimirum ſpiritus vitrioli, vel ſalis, cum ſpiritu vini rectificatiſſimo miſcetur & deſtillatur ad ſiccitatem, magma quoddam terreum remanet. Oleum vitrioli & ſalis, quæ non niſi ſpiritus horum mixtorum concentratiſſimi ſunt, majorem

quorum alterum activum; alterum paſſivum eſſe dicitur. Demonſtratur id ipſum experimentis Salis communis & Sylvii.

jorem

jorem quantitatem terræ quod contineant patet, ſi aqua communis affundatur, tunc enim non ſolum præcipitatio & dejectio ad fundum plurimarum terrearum particularum contingere ſolet, ſed & ingens calor exſurgit. Tandem quod terra principium conſtitutivum ipſorum ſalium ſit, patet ex illorum artificiali compoſitione, dum nimirum in & ex terris varii generis omnis ſalis expertibus, aëri expoſitis varia naſcuntur ſalia, & unus liquor acidus diverſis corporibus terreſtribus affuſus, innumeras ſalium formas induere aptus eſt, uti id infra clarius ac fuſius tractabitur.

Principia ſalium conſtituentia duplicis generis, terra & Sal æthereum, ab hoc omnium Salium virtus pendet; & natura ejus in Acido conſiſtit.

§. XV. Ex hiſce jam clariſſime intelligitur, ſalium principia eſſe duplicis generis, ſeu illa conſtare ex duplici materia, nimirum una ſubtiliſſime diviſa in minutiſſima puncta, rigida, mobiliſſima, à quibus omnis activitas, motus & effectus ſalium dependet; altera materia ſalium eſt, ipſa terra, quæ hoſpitium ac domicilium præbet ipſis punctis minutiſſimis ſalinis, ita ut non amplius inſtar minimorum disjunctorum agant corporum, ſed in terra unita & concentrata longe efficacius in corpora agere poſſint. Jam autem in hac diſſertatione demonſtrandum activum illud ſalinum principium, ex quo omnium ſaliū virtus, activitas & velociſſimus eorporum motus dependet, ſaltim unicum eſſe nimium ſal univerſaliſſimum hujus mundi, æthereum ſimpliciſſimum ac ſpirituoſiſſimum, ad naturam acidam prorſus accedens. Hoc ſal primogenitum totius naturæ inſtrumentum, omniſque motus ac fluiditatis caloris, lucis primaria cauſa, originem ſuam habet ab ipſo ſole, qui quaſi mare abundantisſimum eſt ſalis hujus ætherei ſimplicioris ac ſolidioris. Hoc itaque ſal varie motum, modificatum, varieque concentratum, pro diverſitate terræ, ratione extenſionis & figuræ ejuſque ſuperficiei, varias producit ſpecies ſalium. Statuendum itaque eſſe videtur, omnem ſalium varietatem dependere à varia admixta terra, utpote hæc & varius ejus mechanicus ſitus ſalis illius ætherei nimium progreſſum retardare, illius ſpicula inviſcare, inflectere ac ordine hoc illove diſponere poteſt, adeo, ut particulæ iſtæ ætheréæ ſalinæ terreis junctæ, non aliter ac acies pungentes, differenti nexu & ordine diſpoſitæ, in ſuis quaſi manubriis & cellulis longius, latius aut declivius ſitis, diverſæ actionis & penetrationis inſtrumenta proferant mechanica. Prout itaque ſal hoc æthereum in majori vel minori copia terræ, ratione molis figuræ ac ſitus diverſæ, vario ſitu & ordine mixtum eſt, exſurgit vel ſal volatile vel fixum, vel ſal alcali, vel ſal ſalſum, acidum, acre, &c.

Varietas ſalium terræ debetur.

Experimenta quædam, quibus hæc de Salibus doctrina innititur, in generatione Nitri & aluminis conſpicua.

§. XVI. Hujus jam dictæ hypotheſeos veritas ut eo clarius emergat ac eniteat, experimentis, rationibus innixis, totam rem illuſtrabimus. Notum eſt, ſalium actiones, & effectus dependere à ſolo motu, dum nimirum ſcindunt, pungunt, dividunt & diſcontinuant corpora illorumque particulas: quæ effecta ſine motu fieri nequeunt. Motus autem eſſentia conſiſtit in preſſura obviatum ſuperficierum, quas atterendo dividit & in varias figuras ac formas reducit. Jam autem omnis motus, qui in tota rerum natura celebratur, deberi circulationi ætheris, videtur circa & per globum noſtrum terraqueum, uti id ingenioſe, *Vir præter omnigenam eruditionem acutiſſimus in philoſophia mathematica Dn.* LEIBNITZIUS in hypotheſi ſua phyſica nova deducit. Nullum hinc quoque dubium eſt, quod etiā effectus ſalium, dum preſſura acierum ſuarum reſolvunt, penetrant, atterunt, attenuant minima corporum, dependeant à fortisſima ætheris, qui tam elaſticitate, quam gravitate ſua ubique ſe manifeſtat, actione. Deinde notisſimum eſt, aerem nil niſi aquam eſſe ſubtilem & vehiculum quaſi ſalis penetrantiſſimi ætherei. Quod enim aqua reſolvi poſſit in aërem, & aër in aquam, ex Torricelliano inſtrumento, & Æolipilæ experimento ſatis abundeque conſtat. Sal autem illud æthereum, quod aër in ſinu ſuo fovet & recondit, ſufficientiſſime probant ſalium variorum ex aëre productiones & regenerationes. Nitrum ſoli aëri deberi quotidiana evincit experientia. Terræ enim ſulphureæ & excrementis animalium fœcundatæ, ac rite præparatæ, ſi aëri libero trananti diutius exponantur; largiuntur ſal copioſum, quod aqua communi eluitur & deinde coagulatur, & nitrum nuncupatur. Simili modo ſi minera aluminis (quæ nil niſi terra quædam petroſa, & nonnunquam bituminoſa eſt, ut in nonnullis locis, in Miſnia, ex carbonibus foſſilibus alumen extrahatur) calcinata, & libero trananti aëri commiſſa, ſuggerit copioſum alumen. Et notabile hoc eſt, quod terræ hæ elutriatæ, & omni ſale orbatæ, ſi denuo in aërem ponantur, de novo fœcundentur ac ſale imprægnentur; manifeſto indicio, ex aëre ſal illud ortum habere, & varias illas terras ſaltim ſal illud univerſale modificare, & ipſi hoſpitium præbere.

Idem in Vitriolo & Sale communi videre licet.

§. XVII. Non autem ſolum nitrum & alumen ſali huic aëris æthereo debetur, ſed & alia ſalia nimirum vitriolum, & ſal commune ex ipſo aëre extrahuntur. Nempe ſi caput mortuum ſpiritus vitrioli bene exuſtum, omnique ſale denudatum, diutius ſtet in aëre, regeneratur, ut de novo magna quantitas ſpiritus vitrioli exinde prolici poſſit. Item ſuccedit cum capite mortuō ſpiritus ſalis. Nil autem promtius manifeſtat regenerationem ſalium ex aëre, quam hoc ipſum experimentum, dum nimirum alumen injicitur in ignem apertum & extreme calcinatur, ita ut nullum ſalis veſtigium remaneat, ſed ſaltim terra ſpongioſa, levis ac prorſus inſipida evadat. Hæc enim ſi ponderetur & aëri committatur, per aliquot dies, mox videbimus mirum incrementum, ut cum antea drachmam unam ſaltim ponderabat, jam drachmas duas cum inſigni aluminoſo ſapore, & adhuc elapſis aliquot diebus, drachmas duas cum ſemiſſe ponderet, & magna quantitas ſalis aluminoſi extrahi poſſit. Quod ſi autem eadem terra aluminoſa, ſale ſuo orbata, in vaſe ex quo per antliam omnis aër exhauſtus fuerit, ſervetur, nullum prorſus incrementum experitur. Et quamvis materia ætherea in vaſe illo exhauſto relicta fuerit, inſufficiens tamen nimiſque exigua illius quantitas eſt, ad terram ſale hoc imprægnandam.

Sal iſtud æthereum acidum eſſe probatur certis experimentis.

§. XVIII. Quod autem ſal univerſale & ſeminale æthereum per totum aërem diſſeminatum ad acidi naturam accedat, ſequentia experimenta videntur evincere. Nimirum ſi cineres clavellati diu ſtent in aëre, in ſal quaſi medium nitriforme abeunt. In ſcoriis antimonii turgidis ſale alcalino fixo, à diuturniori aëris acceſſu efflorеſcere incipiunt nitroſi floſculi, qui etiam in flammam injecti inflammabilitatem ſuam produnt. Sic quoque ELZHOLZIUS ex ſilicibus calcinatis, & nocte per æſtivos menſes ſub tecto expoſitis, ſalinum liquorem elicuit.

cuit. *vid. Miſcell. Curioſ. anno VI. obſerv.* 18. Ratione hujus acidi univerſalis, marcaſitæ aëri expoſitæ, fundunt liquorem acidum, penetrantem, qui ſolvit ipſum martem in vitriolum martis, uti in Anglia id fit, & proceſſum fuſius deſcribit BECHERUS *in minera arenarum.* Et quod in aëre talis modi ad acidi naturam accedens ſal hoſpitetur, patet ex mutatione corporum, quæ fit ab acceſſu aëris. Notum enim eſt oleum tartari per deliquium affuſum ſyrupo violarum ipſi conciliare intenſe viridem colorem. Quod ſi hæc mixtura per aliquot dies ſtet in libero aëre, viridis ille color mutatur in obſcure brunum; qualis etiam emergit, ſi huic mixturæ addatur ſpiritus acidus, non tamen ad plenariam ſalis tartari ſaturationem. Quod ſi autem in vaſe, ex quo aër evacuatus fuit, ponatur, diutius color ille viridis remanet.

Spiritus mineralis naturæ iiſdem acidæ exiſtit; cum in omnibus mineralibus, quæ producit, acidum contineatur.

§. XIX. Deinceps ſpiritum mineralem, qui in cœcis glocoſmi uteris ac ſubterraneis pyrophylaceis, primus motor exiſtit, omneſque lapides & terras fœcundat, inque varia mineralia & metalla transmutat, etiam acidæ naturæ eſſe & ex ſale ætheteo originem ſuam petere, judicandum eſſe videtur. Notabile eſt, quod ex omnibus mineris, marcaſitis, talco, lapide calaminari, cryſtallo, ſilicibus per deſtillationem ex retorta fortiori igne factam, ſpiritus acidus obtineatur. de quo conſule GLAUBERUM *p. 1. furni philoſophici p. 86.* Sic quoque BECHERUS *loco citato p. 87.* ſcribit, ex arena & ſilicibus vehementi igne, ſe deſtillaſſe ſpiritum acidum, in febribus ardentibus ſumme proficuum. Quinimo omnes mineræ è terra extractæ ſal vitriolicum & ſulphureum acidum cuſtodiunt.

Quod ipſum & in vitriolo nativo, & ſale foſſili perſpicuum eſt.

§. XX. Vitriolum nativum & ſal foſſile ſufficienter ſal acidum in terra demonſtrant. Et quod ſpiritus ille mineralis, qui per totum globum terraqueum ejuſque ſinuoſos & anfractuoſos meatus circumgyratur ac circulatur, ſulphureæ acidæ natura ſit, cognoſcitur etiam ex vaporibus ſubterraneis, *die Witterungen*, qui ipſos lapides penetrant, & fœcundant & mineras jam perfectas ſi copioſius in illas irruant corrodant, & in calces vertant, maxime ſi non ſub aquis hæc metalla poſita fuerint, unde nomen exſurgit, *vervvitterte Ertze.* Talis autem effectus non alio, niſi acido principio adſcribendus eſt, uti videmus ſimilem effectum in talis modi corporibus ab acidis penetrantibus ſpiritibus.

Ex dictis infertur ſal æthereum in omnibus idem eſſe, ne utrumque ſpecificam illius à natura terræ proficiſci. Ubi obiter magnetica exhalationum attractio refutatur, & objectioni contra ſal æthereum reſpondetur.

§. XXI. Ex quibus jam clariſſime efficitur, ſal illud ſeminale æthereum puriſſimum primum acidæ indolis eſſe, deinde pro diverſitate terræ, varie ſpecificari ac determioari. Errare itaque illi videntur, qui putant in atmoſphæra ſive circulatione aëris circa globum terreſtrem varias exhalationes ſalinas, nimirum nitroſas, vitriolaceas, aluminoſas, & congeneres contineri & ex terris vi quaſi magnetica attrahi. Non quidem negandum, atmoſphæram ratione exhalationum pro diverſitate terræ & in illa contentorum mineralium ac ſalium variare; illud tamen falſiſſimum eſt, ſalia in terris mortuis regenerata deberi his particulis ſeu exhalationibus. Magnetica enim talis ſympathia, merum Peripateticorum figmentum eſt. Deinde ſalia hæc in omni aëre generari poſſunt, non autem omnis terra hæc ſalia in ſinu ſuo fovere poteſt, & ubi non reperiuntur in terra talia ſalia, ex aëre tamen ſemper producuntur hæc ipſa, beneficio terrarum ſpecificarum. Porro errare videntur illi, qui putant in ipſis terris & capite mortuo, & marcaſitis latitare adhuc tale ſal, & quod ſolum aër laxiores poros reddat, & aqueis atomis junctis, ipſas particulas ſalinas reſiduas, quæ cum terreis intime compactæ ſunt, aptas efficiat, ut in aquæ poros recipi & ſub forma ſpirituum, igne ſubdito, prodire poſſit.

Varietas ſalium à particulis terreſtribus eſſe oſtenditur.

§. XXII. Quod autem varietas ſalium tantum dependere poſſit à mole terreſtri, quæ ratione ſitus, figuræ, extenſionis, magnitudinis varia, & particulis ſulphureis ramoſis, aqueis magis vel minus imprægnata, unum acidum ſpiritum varie determinat, & diverſa ſalia producit, inter alia probat experimentum chymicum ſequens: Tribus corporibus diverſis v. g. plumbo, ferro, argento, affunditur aqua fortis, ſicque varia ac plane diverſa ſalia, ratione coloris, odoris, ſaporis, conſiſtentiæ, & effectus emergunt, nimirum in plumbo, miram dulcedinem acquirit, in marte, ſummam auſteritatem, ponticitatem, ſine omni corroſivitate; in argento autem mirum amareſcit & ſumme corroſiva evadit. Deinde quod etiam ipſa fixitas & volatilitas ſalium, à terreſtri nexu & mole efficiatur, patet, quando conſideramus ſulphur commune in flammam reduci acidam, quod ſi autem calci metallorum cum antimonio diaphoretico mixtæ, ſulphur commune addatur, ſtatim figitur, & ejus inflammabilitas tollitur, & quando lunæ difficulter fuſibili adjicitur ipſum ſulphur, prævia calcinatione facta, abit non ſolum in maſſam friabilem, & quæ ſtatim in igne liquefit; è contra ſi ſulphur addatur ſaturno facile alias fuſibili, & cum ipſo calcinetur, difficulter fuſibilis evadit ſaturnus, ut etiam vehementiſſimum ignem eludere ſoleat.

Reſpondetur objectioni.

§. XXIII. Et quamvis reponi poſſit, metalla quidem ratione terreſtris mixturæ admodum differre, terras tamen alias effœtas & ſteriles non adeo ratione figuræ & molis differentes eſſe; facile tamen hic nodus ſolvitur, adducendo experimentum, quo liquidiſſime patebit, etiam terras, ubi ſenſibus non poteſt dijudicari diverſitas, ratione figuræ, ſtructuræ & texturæ admodum eſſe diverſas. Nimirum notum eſt, miniſtros artis docimaſticæ ad capellas, in quibus nobiliora metalla ab ignobilioribus ſeparari debent, armandas, uti pulvere ex combuſtis oſſibus v. g. bovinis, cervinis, quem dicunt *kläar.* Notabile autem eſt cineres ex combuſtis oſſibus porcorum prorſus ad hunc uſum eſſe inutiles. Tacemus quanta ſit differentia inter bolum Armeniæ, terram ſigillatam, cretam, argillam, lutum, arenam, un partim chymicis & mechanicis, partim etiam Medicis notiſſimum eſt.

Colligitur ex præcedentibus quod initio propoſitum.

§. XXIV. Ex hiſce jam deductis liquidiſſime conſtare arbitror, ſal unicum tantum eſſe in natura, quo, ceu aptiſſimo inſtrumento, ad varias operationes perficiendas utitur, nimirum acidum æthereum & hoc principium eſſe reliquorum omnium & pro diverſa modificatione particularum terreſtrium diverſas larvas aſſumere. Ut autem hypotheſeos noſtræ veritas magis appareat, inſtituti noſtri ratio requirit, originem ac generationem cæterorum ſalium tam fixorum, quam volatilium & alcalinorum ulterius perſcrutari & quomodo ex ipſo acido ceu primo hæc propullulent.

§. XXV. Jam dudum Medicorum & Chymicorum haud vulgarium ſententia fuit, ſalia fixa

non

non inexiſtere ipſis vegetabilibus formaliter, ſed fieri demum ex intima unione particularum terreſtrium cum particulis urinoſis volatilibus in ipſa concrematione, qua omnia ſalia fixa conficiuntur. Certum quidem eſt, quod nunquam ſine igne & concrematione, tale ſal fixum ex vegetabilibus & aliis corporibus produci poſſit; falſum tamen hoc, quod, uti nonnulli id probare conantur, hæc ſalia debeantur ſalibus volatilibus, particulis terreſtribus quaſi incarceratis, & incuneatis. Si enim hoc eſſet, ſemper revocari, ac ſiſti iterum poſſent ſalia volatilia ex ipſis fixis, quod tamen omni experientiæ reclamat. Nunquam enim ſal volatile ita adjunctione particularum terreſtrium vel acidarum figi & inverti poteſt, ut vel iterum revocari poſſit, vel ſaltim volatilitatis veſtigia remaneant; ſed potius ſtatuendum eſſe exiſtimo, ſal acidum quod in vegetabilibus eſt intime combinatum, ac unitum cum ipſis particulis terreſtribus, in calcinatione & concrematione inducere ſchema tale & conſtituere ſal fixum, utpote quævis planta, orbata ſale tartareo acido nunquam fundit ſal fixum; & contra quo copioſius tartareum eſſentiale ſal, vegetabilia poſſident, eo largiorem ſuppeditant copiam ſalis fixi; & in quibus corporibus ſal acidum paucum & ſal volatile copioſum, uti in antiſcorbuticis herbis & in toto regno animali, illa pauciſſimum dant concrematione, ſal fixum. Et porro quod ex hiſce elementis nimirum terra & ſale acido omnia ſalia fixa producantur, ſequentia experimenta patefaciunt.

Generatio ſalium fixorum.

Notum nempe eſt, ſpiritum ſalis vel nitri affuſum cretæ calcinatæ, ſtatim induere alcalinam fixam naturam, dum tam arcte ibi incarceratur, ut ægerrime divortium admittat; Deinde etiam ſal eoſdem præſtat effectus in præcipitationibus ac ſolutionibus, quam ipſa ſalia alcalina. Compertum quoque eſt, nitrum, quod pene totum abit in ſpiritum acidum, ſi cum carbonibus detonetur & calcinetur, evadat ſumme fixum & alcalinum: porro oleum vitrioli ſumme corroſivum, adjectum ipſi nitro, conſtituit ſal intenſe acidum, quod mixtum cum decenti quantitate carbonum, & in crucibulo calcinatum, evadit ſal potentiſſimum alcalinum fixum, cum acido quovis effervescens. Tandem ſal *Glauberi*, quod conficitur ex ſale communi, & oleo vitrioli, ſi cum carbonibus mixtum in crucibulo ignitur, evadit pure alcalinum fixum ſal, quo ſulphur mineralium ſolvi, & omnes ſolutiones cum acido inſtitutæ, præcipitari poſſunt. Ex hiſce jam videmus, ſal acidum & alcali non diverſas eſſe ſpecies, ſed potius varios ſalium ſtatus, hinc, qui acidum & alcali pro principiis rerum habent, mirum falluntur.

Salium volatilium.

§. XXVI. Quod attinet productionem ſalium volatilium urinoſorum, & quo pacto illa ex acido ſuum habeant ortum, res ſubtilioris indaginis eſt. Facile autem & difficultates hic occurrentes expedire poterimus, modo conſideremus, ubi, & in quibuſnam corporibus, illorum generatio fiat, & quid hic accidat, facile enim ſic productionis cauſa ſeſe pandet. Animadvertimus autem regnum animale horum ſalium eſſe fœcundiſſimum, ita ut nullum animal detur, quod non igne combuſtum, magnam quantitatem olei ſalis volatilis fundat. Poſt hæc ſuccedunt vegetabilia, inter quæ, pauca parvam quantitatem hujus ſuppeditant. In regno minerali prorſus nullum datur ſal volatile, niſi quod ex terris ſulphureo-nitroſis putrefactis velimus accerſere.

Quid cauſa ſit, quare non volatilia dentur in animalibus.

§. XXVII. Hiſce jam ſuppoſitis placet inquirere cauſas, cur animalia in tanta copia poſſideant ſalia volatilia, non autem fixa, cum tamen ipſa animalia in magna copia aſſumant alimenta acida, ſeu in ſe acidum recondentia, uti accidit in pane, cereviſia, in vino, & omnibus vegetabilibus, & tamen deſtituantur ſale acido; facile primo intuitu patet, quoniam alimenta acida ab animalibus copioſius aſſumpta, nec in illorum partibus, & fluidis & ſolidis, nec in excrementis iterum reperibilia ſunt, quod transmutari debeant illa ipſa acida, in alcalia volatilia, quomodo autem id accidat, jam diſpiciendum eſt.

Quomodo in animalibus acida transſeant in alcalina?

§. XXVIII. Statum ac firmum eſt ex principiis phyſico-mechanicis, quo ſuperficies corporum in exiliora puncta reducuntur, eo magis eſſe ad motum, & per conſequens ad ſubtilitatem, & mobilitatem aptas. Jam autem in viventibus deprehendimus concitatum & vehementiſſimum fluidi motum, tam circularem, quam inteſtinum; fluidi motus in vegetabilibus propter nutritionis neceſſitatem etiam quadantenus obſervatur, in mineralibus autem pauciſſimus. Liceat itaque definire ac concludere beneficio motus, ſalia acida tranſire in alcalina & ex fixis fieri volatilia: quomodo hoc procedat, doctrina de motu nobis ſufficientiſſime demonſtrabit. Nimirum omnis motus fit ab impulſu & preſſura materiæ gravioris ac ſubtilioris. Quo enim ſubtiliora ſunt corpora, eo facilius & celerius ad motum incitantur, & alia corpora movent. Hoc motu & hoc impulſu in corpora, quæ majorem habent molem, continua fit particularum diviſio, attritio, ſolutio & ſubtiliſatio, hinc calor, cujus eſſentia in motu conſiſtit, dividit, attenuat, rarefacit ac volatiliſat corpora craſſiora. Et hoc modo quoque in corpore noſtro peragitur volatiliſatio & alcaliſatio ſalium acidorum terreſtrium. Nimirum dum alimenta aſſumuntur, quæ ex ſuperficiebus craſſioribus conſtant, motu fermentativo in ventriculo & primis viis non ſolum illorum centra reſolvuntur, & particulæ ſubtiliores in chylum mutantur, ſed & hæ in ſanguinem translatæ, continua ac rapidiſſima ætheris, per ſanguineorum corpuſculorum poros, trajectione, magis evolvuntur ac particulæ irregulares acidæ atteruntur & magis fiunt obtuſæ. Acidum enim, quod conſtantioribus poris gaudet & irregulare & acutum, ac rigidum magis corpus eſt, motu diviſum magis fit obtuſum, poroſum, & majores ſuperficies acquirit. *Vide* CARTES. *Princip. part.* 3. §. 50. Hiſce autem requiſitis omnibus gaudet ipſum ſal alcali, quod poris minutiſſimis conſtat, & ſuperficiebus majoribus donatum eſt, hinc fluida facile imbibit & illorum impetum ſuſtinere poteſt.

Modi illius ratio[illegible].

§. XXIX. Ut autem veritas hæc, quod nimirum motu vehementiſſimo ætheris, ex ſale acido, alcali volatile fieri poſſit, ulterius dilucidetur, experimenta in medium adducenda ſunt. Nimirum, fermentatione, quæ conſiſtit in vehementiſſima ætheris trajectione per poros corporum fluidorum irregulares, ex particulis terreſtribus fixioribus, acidis, tartareis, fieri ſpiritus ſulphureos inflammabiles, tritiſſimum eſt, tartarus crudus, qui nunquam dabit ſal volatile, in motum autem fermentativum cum ipſo ſale

tartari fixo adactus & deſtillatus, ſpiritum præbebit ſale alcalino volatili abundantiſſimum: ſic quoque per putrefactionem ſalia acida v. g. tartarus ſolutus abit in ſal volatile, hinc tartari putrefacti meminit HELMONTIUS *tract. progymn.* Aqua pluvialis in vaſe quercino diutius detenta, aëre exiſtente calido, putreſcit, & dejicit materiam putridam in fundum, quæ deſtillata, ſpiritum volatilem alcalinum fundit. Et genuinus quoque ſalis tartari volatiliſationis modus latitat hoc in experimento. Nimirum ſi ſal tartari aquæ pluviali immittatur, & in vaſe quercino inſtituatur putrefactio, debita adhibita diligentia, facile ſal tartari volatile obtineri poterit. Aqua communis ſola deſtillatione ſæpius repetita, eo penetrantiæ redigi poteſt, ut metalla adoriatur. Spectat hic quoque experimentum egregium, dum nimirum lixivio alcalini ſalis ſolvitur ſulphur commune, & in vaſe ligneo quercino diutius digeſtioni exponitur, fit præcipitatio particularum ſulphurearum rubicundarum, & enaſcitur inſignis fœtor urinoſus: liquor ſi deſtilletur, præbet perfecte alcalinum volatilem ſulphureum ſpiritum, qui omnes effectus communes habet cum ſale volatili urinoſo. Uno verbo, omnis putrefactio & fermentatio ſalia volatiliſat, & ex acido alcali ex fixo, volatile facit. Salia autem volatilia in ſe non differunt, niſi ratione ipſius oleoſi ſulphurei principii, quod intime in illorum poris hæret, facile autem per ſublimationem cum corporibus terreſtribus ſeparari poteſt.

Concluditur actum conſtitutionem omnium ſalium origine: cujus doctrinæ oſtenſa utilitas finem diſſertationi imponit.

§. XXX. Ex hiſce itaque omnibus, clariſſime monſtratis, colligitur tam diverſi generis ſalia in rerum natura, originaliter ab uno nimirum ſale æthereo univerſali acido dependere. Manifeſtum inde, quantum uſum ac fructum ex iis experiatur ipſa chymica & phyſica ſcientia, cum illorum ortum, nunquam antea detectum, clarius jam introſpicit, & ad alias plures inventiones adornandas modos invenit. Nec obſcurum quantum commodi redundet in ipſam medicam artem, dum jam intimius & apertius ſalium morboſorum, excrementitiorum generationes, ſicque ipſas cauſas morbificas cognoſcimus, & modum agendi medicamentorum, quæ maximam partem ſalinæ proſapiæ ſunt, planius intuemur. Uno verbo, doctrina ſalium, rite ac ſolide ſic ſtabilita, magnum lucem accendit toti philoſophiæ naturali, ac medicinæ: quod ſuo loco ac tempore reſervamus declarandum.

COROLLARIA.

I. Ex ignorantia veræ & ſolidioris Philoſophiæ naturalis, omnes in Medicina Sectæ ortæ ſunt.

II. Medicus, qui philoſophia corpuſculari & experimentali imbutus non eſt, vel empiricum vel oratorem agit.

III. Qui neſcit naturam fluidi & ſolidi, in rebus phyſicis, chymicis & medicis prorſus rudis eſt.

IV. Quaternio elementorum Peripateticorum magnam ſterilitatem rebus medicis & phyſicis attulit.

V. Cum extenſio primum materiæ conceptum ingrediatur, identificari cum ea recte adſeritur.

VI. Ex poteſtate materiæ omnes formæ reſultant.

VII. Nulla datur attractio in tota rerum natura, ſed omnis motus fit pulſione.

VIII. Ignis non recte dicitur calidus, aut calorem in ſe habere; eſt enim nil, niſi motus materiæ ætheræ in particulis ſulphureis rapidiſſimus.

IX. Frigus non tantum caloris privatio eſt, ſed & aliquid poſitivi.

X. Diſtinctio coloris in apparentem & verum ſibi plane non conſtat & ridicula eſt.

XI. Omne corpus in ſe grave, nullum autem abſolute leve eſt.

XII. Scientia Botanices Phyſico magis quam Medico neceſſaria eſt.

DISSERTATIO II.

De analyſi Chymico-Medica reguli antimonii medicinalis.

PRÆFATIO.

Traditur biga judiciorum perverſorum, de uſu medicamentorum chymicorum.

CUm perpendimus ſententias illas, judiciaque, quæ *de uſu medicamentorum*, ut dici ſolent, *Chymicorum*, tum ab ipſis Medicis, tum etiam ab earum rerum inexpertibus ferri ſolent: tum occurrent nobis *duo* inprimis *ineptarum opinionum genera*; *unum* eorum, *qui* ita abhorrent ac *deteſtantur* illorum pharmacorum 1.
uſum, ut in internecionem potius hominum producta, quam in eorum ſalutem inventa eſſe, aſſerere haud vereantur; *alterum* eorum, *qui* 2.
omnia ea, quæcunque ſalnm è culina ipſorum chymica ſunt profecta, tanquam de cœlo delapſa *venerantur*, ita, ut iis nulla tutior, nulla præſtantior medicina queat inveniri.

Utrumque vero modo recenſitarum opinionum genus, quorum alterum *exceſſu*, alterum *defectu* à vera via *deflectit*, & ab uno extremo, ut dici ſolet, in aliud ruit, neminem inter æquos, rerumque earum expertes æſtimatores fore arbitror; qui non vel maxime *improbandum*, & ut ab ignaris profectum, rejiciendum putet. Quadrat in hos ſapientiſſimi HIPPOCRATIS effatum, quo imperitiam & inſcitiam, artem Medicam exercentium reprehendit, ſimulque ex iis profluentem effectum exprimit, dum ſc. ita *in lege* differit: ἡ ἀπειρίη κακὸς θησαυρὸς, δειλίης τε καὶ θρασύτητος, τιθήνη: δειλίη γὰρ ἀδυναμίην σημαίνει, θρασύτης δ' ἀτεχνίην.

1. Rejicitur utrumque a. in genere

b. in ſpecie 1.

Quid enim inanis illa *timiditas* & ſtolida abhorreſcentia (ubi tamen omni modo neceſſariam in eorum uſu circumſpectionem excludimus) aliud *indicat*, quam rerum ipſarum *inſcitiam*, ἀδυναμίην, &, quæ hujus mater eſt, ἀπειρίην? Quod ſi *enim* medicamenta talia, ab imperito artifice uſurpata, ob minus felicem effectum, rejicere vellemus; idem ageremus, ac ſi gladium, quo furioſus nocuit, puniremus. Verum de hac ſententia, cum vulgi ſit, & eorum Medicorum, qui illius indolem ſequuntur, aut gratiam ejus aucupari ſtudent, ſupervacaneum erit multa verba facere.

Altioris autem indaginis, nec ita facile rejicienda videtur *altera opinio*, maxime, quod 2.
eorum dicatur, *qui præſtantiam* aliquam in arte Medica Chymicaque *adepti* eſſe putantur. At vero, ſi & hanc accurata mentis indagine evolvere, & ex quonam fonte ſcaturiat, quid ſecum ducat, ſcrutari velimus: intelligemus profecto,

eam

eam *parem*, imo graviorem *cenſuram mereri*. Quid *enim* viro, in arte Chymica Medicaq; verſato, indignius eſt, imo quid *inanius*, quam, *quicquid focum chymicum oleat*, obſtupefacto animo *admirari*, ſummiſque laudibus in cœlum extollere? Imo vero, quid à Medico bono doctoque magis alienum, quam eadem illa monſtra chymica *ſummis titulis mactare, alioſque decipere?* Id *enim* inprimis indicare videntur, *hyperbolicæ* illæ *denominationes* quibus efficaciam *arcanorum* ſuorum colorare, atque ita magno conatu aliis obtrudere ſolent, cum tamen ſæpiſſime ne pharmaci quidem nomen mereantur. Et hæc ſane eſt inſignis θρασύτητος illius, Hippocrati notatæ, ſpecies illa ſcilicet ἀπειρίας: imo vero nihil aliud demonſtrat, quam plenariam chymico-medicam ἀτεχνίην.

Tranſitus ad præſens negotium.

Sed quorſum hæc? Fatum hoc, remediis chymicis commune, de quo modo verba fecimus, expertus etiam eſt REGULUS ANTIMONII, MEDICINALIS dictus. Scilicet antimoniale hoc medicamentum ante pauca demum luſtra in lucem prodiit, & initio quidem pro magno arcano, præcipue in Belgio, habebatur. Hujus *inventor* quiſnam ſit, adhuc ſub judice lis eſt. Alii enim CRANIUM aſſerunt; alii MAETSIUM, qui & ipſum regulum A.C. *Leid.* & *chymiæ* ſuæ *rationali* inſerunt. Reperitur etiam apud VIGANUM *in med. chym.* Hic itaque regulus, duplici illo judicio eſt tentatus. Multi fuerunt, & adhuc ſunt, qui eum inter myſteria referunt. Multi contra, qui nullum uſum tribuant, imo etiam pro noxio & venenoſo habeant.

Ratio propoſiti.

Quo circa operæ pretium eſſe duxi, paucis, *quid de ejus natura ſentiendum ſit, explicare*, præſertim cum illud nondum ab alio expreſſe fuerit factum: unde, ſi rem minus acu tetigero, veniam eo facilius me impetraturum eſſe confido. Quare, prælibatis breviter *reguli* hujus *principiis*, trademus primo in ejus *præparationem*, tum *ætiologiam chymicam*, ac denique diverſum *uſum*. Antequam vero ad opus ipſum nos accingamus, benigniſſimum NUMEN ſupplices veneramur, ut mentem noſtram almæ ſuæ virtutis ſplendore, ſpiritusque claritate illuſtret, quo veritatem videamus & aſſeramus, indeque in divini nominis ſui gloriam, utilitatem aliquam afferamus.

PARS GENERALIS

De principiis reguli medicinalis.

MEMBRUM PRIMUM.

De antimonio.

Notatur in ANTIM. 1. Syncriſis & elementa ejus, quæ ſunt:

PRincipio itaque, cum diſſertatio de regulo medicinali, tanquam compoſito artificiali, futura ſit, neceſſum eſt, ut quædam *de ejus principiis*, quæ ad rei noſtræ illuſtrationem facere videbuntur afferamus. Horum præcipuum eſt *antimonium*, quippe quod materiam reguli conſtituit. Eſt vero hoc *compoſitum* minerale, conſtans *ex ſulphure* communi & metallicorum *regulina ſubſtantia*. Addunt alii tertiam partem, nimirum portionem quandam *arſenicalem*; quam vero nos ad regulum referemus. Cæterum, an in hoc minerali lateant *tria principia chymica*, diſquiſivit jam dudum *Exc. Dn. Præſes in differt. de cinnab. ant. c. 11.* Unde hanc controverſiam noſtram non faciemus.

Sulphur commune, argumentum. a priori. a poſteriore.

Diximus vero *Sulphur antimonii* quod cum regulo laxa & ſuperficiali compoſitione confuſum eſt, *eſſe ſulphur commune*, ſiquidem tale quid & *ſyntheſis* & *analyſis* antimonii ſatis abunde *oſtendit*. Per *illam* enim patet, ex fuſione reguli antimonii cum ſulphure communi, idem ſpecie antimonium, ac naturale eſt, imo durius, impetrari. *Hac* vero ſc. analyſis idem demonſtrat, modo nota methodo, pars regulina, acido ſalis communis ſoluta, legitime abſtrahatur, & ita ſulphur purum, pauciſſimo regulo adhuc infectum, ſublimabitur. Plura de hoc negotio diacriſeos videri poſſunt apud BOYLE *in chym. ſcept.* TACHENII *Hipp. chym.* alioſque. Quare merito *rejicimus* eorum opinionem, qui magnam hic agnoſcunt *differentiam*, & ſulphur antimoniale ad ſulphuris *auri naturam* accedere dictitant, & propterea magna arcana in illo quærunt.

Rejicitur differentia.

Objectio 1. cum Solutione.

Neque enim auriſabrorum experimentum *depurationis auri* per antimonium, huc quadrat, ac ſi poſitive quid de ſulphure antimonii auro communicetur, quod ipſi rutilantem colorem reſtituat, cum potius aurum, *inquinamentis* ſuis metallicis à ſulphure privetur, ut ita colorem ſuum nativum, fulgidum recuperet.

Objectio 2. cum ſolutione.

Neque etiam quicquam huc facit *differentia ſulphuris* antimonii vulgaris, quod *auratum* dicunt, à ſulphure *communi*, tum quoad colorem, tum etiam quoad alia attributa, quippe quæ à particulis *regulinis* proficiſcuntur. Unde *ſulphur* antimonii, quod eodem modo *ex antimonio artificiali*, cum ſulphure ſc. puro parato, producitur, *à ſulphure aurato* vulgari *non differt*, niſi minori efficacia emetica. Idem ergo ſpecie ſulphur eſt in antimonio, quale eſt ſulphur vulgare, ſc. mixtum illud ex acido vitriolico univerſali & φλογιςῷ pariter univerſali conſtans, quod unum eſt principium antimonii conſtitutivum.

2. Regulus, cujus principio non ſunt Mercurius.

Alterum eſt *ſubſtantia regulina* metallica, quam alii mercurialem nuncupant, exiſtimantes, regulum nihil aliud eſſe, quam *mercurium* vivum, *vaporibus arſenicalibus coagulatum.* Adducunt etiam *argumenta*, quod 1. *mercurius ex antimonio* produci poſſit, quale artificium BASILIUS, VALENTINUS, BECHERUS, LANGELOTTUS aliique Chymici tradidere: 2. quod ſingularis *convenientia* ſit ſolutionis & *imbibitionis* utriuſque *à ſale communi* & *ſulphure*. 3. quod *cohæſione cum auro* inaurandis metallis conveniant, itemque *volatilitate*, & quæ alia ſunt experimenta, quæ refutavit *Exc. Dn.* STAHLIUS *in obſ. chym. menſe Decembri*, ubi aſſerit, *eſſe quidem regulum antimonii mercurialis diſpoſitionis, ſi ita intelligatur, quod in mercurium poſſit redigi; an vero hæc actu inſit regulo, neque proſtheſi potius aliqua, quam aphæreſi coagulantis principii opus habeat, dubium eſſe.*

Sed

Eſt ergo *regulus* antimonii ſingularis ſpecies *mixti* metallici, è ſubſtantia *terreo*-vitreſcente ac materia *inflammabili*, ſive ſulphure metallico conflata.

1. Subſtantia terrea.

Manifeſtat ſeſe *terrea ſubſtantia* in varii generis *vitris* antimonii, exuſtione ac conſumtione ſulphureæ partis per diuturnam calcinationem confectis.

2. *Sulphur metallicam ejus naturam in mixtione.*

Sulphureum vero *principium* ad reguli formationem maxime neceſſarium eſt, ita ut ab eo ſolum nitida illa & *metallica conſiſtentia* proficiſcatur. Præclare enim *Excell. Dn. Præſes in notis ad Poterii pharm. ſpag. c.* 11. hac de re loquitur: *Sulphureum, ait, principium fluidum per totũ terra ambitum circulatur perque omnes mineras diſperſum eſt, & prout terra metallica differt in terris & lapidibus, varias metallorũ ſpecies producit, adeo, ut ſulphur & terram fluxilem pro veris metallorum principiis agnoſcam.* Quare hoc ipſum principium *ad reguli*, ut metallici concreti, *conſtitutionem* ſummopere *neceſſarium* eſt. Quod *ſi enim* hoc quocunque modo, vel per ſalia, vel per nudum ignem *auferatur*: *perit* ſubinde prior *metalleitatis*, ut ita dicam, *forma*, & in terram calcariam vitreſcibilem fatiſcit. Quam primum vero huic terræ abſumtum ſulphur *reſtituatur*: *recuperat* nova mixtione ac regeneratione quaſi, priorem, ſplendidam, *metallicam, faciem*. Cui fundamento innititur artificium *revificationis reguli* antimonii è ſuis calcibus, uti & *aliorum metallorum*, quod reſtitutione ſulphuris metallici, vel ex carbonibus, vel alia re commoda inflammabili, peragitur. Hæc itaque ſunt elementa reguli.

2. *Diacriſis inſtituta.*

Separatur autem hæc regulina ſubſtantia à ſulphure, *interventu* corporis *ſalini*, vel *metallici*, quod ſulphur imbibendo, nexum antimonii diſrumpit.

1. *Per ſalia.*

Ex priori genere uſitatiſſima methodus eſt quæ *pulvere fuſorio* nigro peragitur. Prodit ita *regulus* in mediocri quantitate, copioſiores adſunt *ſcoriæ*, quæ non ſolum ſulphuream, ſed & regulinam ſubſtantiam continent. *Inſerviunt* itaque variis *præparationibus*, vel *calcis* antimonialis, vel *tinctura balſamique*, vel *florum*, cum ſale ammoniaco ſublimandorum, vel *ſpiritus fumantis*, mediante calce viva & ſale ammoniaco deſtillandi, vel *ſulphurum* antimonialium, diverſis acidis præcipitandorum, vel ipſius *reguli reductioni*.

2. *Per metalla.*

Altero vero *modo*, qui interveniente *metallo* fit, copioſior *regulus* prodit, prout nimirum metallum adjectum, magis vel minus ſulphur faturat. Igitur omnium *copioſiſſimus* dejicitur à *ferro*, modo dimidia ejus quantitas acceſſerit, quippe quod ob denſam conſiſtentiam multum ſulphuris ad ſui ſolutionem requirit. Non vero ita *largiter* prodit regulus acceſſione *veneris*, niſi anatica vel major ejus portio aſſumatur. *Plus* vero reguli acquirimus à *ſtanno*, ubi tamen regulus impurior, ſtanno immixto, prodit, maxime, ſi juſto major quantitas acceſſerit. Denique non præterire debemus, quod *mercurius minimum* horum de ſulphure imbibat, ita, ut ejus partes ſex vix partem unam ſulphuris ſaturent. Docet hoc non ſolum *analyſis cinnabaris*, mediante reguli antimonii quarta parte peragenda, ſed vel maxime *ſyntheſis*, & cinnabaris *vulgaris*, & *antimonii*, quæ ad partes quatuor mercurii ſublimati, unam tantum partem antimonii requirit. Et hæc de diacriſi.

3. *Arſenicale accrementum quod abſumitur. 1. cum ſulphure. 2. a nitro.*

Infectum vero regulum eſſe diximus *arſenicalibus inquinamentis*, quod multa probant experimenta. vid. D. STAHLIUS *menſe Decemb.* Magna vero ejus pars ſimul *cum ſulphuris* ablatione *divaporat*. *Plus* vero abſumitur, ſi regulus cum ſexta vel quarta parte *nitri* aliquoties fundatur, *unde* regulus magis *depuratus* prodit, quod & *ſtella* ejus indicat, qua tali tractatione conſignatur, de quo artificio poſteriore videatur *Philalethes* &c, cui hujus hyeroglyphicas expreſſiones explicat, BECHERUS *in ſuppl. II. ad Phyſicam ſubt.* itemque *Dn. D.* STAHLIUS *l. c.* ubi totũ negotium accurate delineavit. Abſumitur itaque portio arſenicalis per nitrum, quod etiam regulum in calcem exurit. Ubi tamen notandum, quod dubium ſit, omne *arſenicale* inquinamentum abſumi, cum calx talis facile ſine arſenici acceſſione regulinam conſiſtentiam recuperet. Exiſtimant ergo *remanſiſſe portionem*, fixatam tamen. Atque ita palam conſtare arbitror, quæ ab initio dicta ſunt de principiis antimonii, nimirum eſſe hoc compoſitum ex ſulphure communi & ſubſtantia regulina, cui multum arſenicalis materiæ conjunctum eſt. Et hæc quidem ſunt elementa antimonii.

Uſus ejus latiſſime ſeſe *extendit*, tum *in chymiam*, tum in *pharmaciam* & ipſam *therapiam*. Teſtimonium hujus rei præter alia exhibet *regulus* noſter *medicinalis*, præcipue, quod inter calces antimoniales pigriores quaſi, & alia regulina draſticotera, *medium* tenere exiſtimetur, de qua re poſtea dicemus. 4. *Uſus.*

MEMBRUM II.

De ſale communi.

ORdinis jam ratio poſtulare videtur, pauca quædam de altero reguli medicinalis principio ſc. ſale communi diſſerere. Ubi tamen lubens prætereo, quæ de *principiis* acidi *hujus ſalis* exponi poſſent; ſed paucas ejus affectiones, pro noſtro ſcopo facientes, commemorabo. *Inter affectiones ſalis communis occurrit.*

1. *Subtilitas ac volatilitas. Experimentum.*

Primum itaque *ſalis hujus acidum magnæ tenuitatis ac volatilitatis* eſt. Ita vulgare experimentum eſt, ſal commune *ex iteratis* ſolutionibus & *evaporationibus* in auras abripi, ut nihil niſi *inſipida terra remaneat*. Fecit tale experimentum *Dn. Præſes in diſſertatione de ſalium generatione* cum *ſale polychreſto Sylvii*, quod crebriori ſolutione, evaporatione ac fuſione, in materiam pinguem argillaceam redegit. Eandem volatilitatem demonſtrat *ſal ammoniacum*, ubi cum particulis urinæ & fuliginis oleoſis totum volatile redditur. Unde eſt, quod non incommode *ſalis volatilis geneſis* in animalibus *à ſale communi* derivari poſſit. Probant hoc *cryſtalli, ſali communi* ſimiles, qui *ex urina* leviter *inſpiſſata* prodeunt, cum tamen ne veſtigium quidem eorum appareat, ſi *putrefactio* præceſſerit, ubi potius nova mixtione *in ſal volatile* tranſiere. Idem hoc oſtendit *ſimilitudo efficaciæ* ſalis volatilis & ſalis communis, quam *in actibus ſolutoriis* exercere ſolent. Ita *ſal volatile*, ſpiritum nitri eadem facultate, *in ſolvendo auro*, imbuit, ac facit ſpiritus ſalis communis. Ex quibus utique, uti & aliis, magna ſalis hujus tenuitas, volatilitas, penetrantia cognoſcitur. Eſt enim *inter* reliqua *acida* mineralia, *tenuiſſimum*: Unde à *quovis*, ſive vitriolo & alumine, ſive nitro, ſive terris argillaceis inhærente, acido *liberatur*, ut commode à terra ſua alcalina ſecedere poſſit. Ad oculum hoc *patet*, ſi ſali communi, in arena calida collocato, affunditur *ſpiritus nitri*, ubi ſubito acidum *ſalis* communis *expelli* odore deprehendimus. *Acidum* vero *nitroſum*, terræ ſalis communis involutum eſſe, licet cryſtalli inde prodeuntes cum cryſtallis ſalis communis figura conveniant, patet,

ſi

ſi *ſpiritus vitrioli* inſtilletur: unde acidum nitri in forma vaporum flavorum divaporat.

II. *Efficacia ſulphur diſſolvendi. Experimentum 1.*

Ex hac vero ſalis hujus facultate pendet alia ejus ſumme notabilis efficacia, quam in ſulphureorum corporum diſſolutione exſerit. Id vulgare docet experimentum, ſi hoc ſal *carbonibus* candentibus injiciatur, tum *flammam* magis *augeri*, ut carbones longe citius conſumantur. Eadem ejus vis manifeſtat ſeſe in *antimonio*, ubi, ſi fortiori acido fuerit liberatum à terræ vinculo, valide *ſulphuris exuſtionem adjuvat*, uti id in productione *magneſiæ opalinæ*, ita dictæ, ex antimonio, nitro, & ſale communi paratæ, videre eſt.

III. *Facultas imbibendi 1. Mercur. Experimentum 1.*

Denique etiam hic notari meretur vis acidi hujus ſalis in ſolutione ac imbibitione mercurii & reguli antimonii. *Illum* enim prompte arripit, &, interpoſitione ſpiculorum intra globulos mercuriales, motum fluiditatis impedit, ut mercurius ſolideſcentem & *ſicceſcentem conſiſtentiam* nanciſcatur. *Secedit* vero rurſus, *ſtanni interventu*, unde, deſtillatione fortiori, forma *ſpiritus* craſſi, in aëre libero *fumantis*, prodit. Eadem hæc prompta coalitio acidi ſalis communis cum mercurio, occurrit etiam in actibus præcipitatoriis; ſiquidem, ſi ſolutioni mercurii, cum ſpiritu nitri factæ, affundatur ſpiritus ſalis, ibi coit cum mercurio, cum eo fundum petit, ac concretum pulverulentum, mercurio dulci ſimile, conſtituit. Quodſi vero, ſecundo, hæc acida conjungantur, contrarium his accidit, & ſolutio promptius ſuccedit. Simile quid obſervatur in ſale urinoſo volatili, quod martem vel tutiam, è ſolutione cum ſpiritu ſalis facta præcipitat, in compoſitione vero cum ſale communi ſolutionem non impedit, quin potius ſecedendo à ſale communi, eam promovet. Inde videmus habitudinem hujus ſalis in ſolvendo mercurio.

2. *Regulum antimonii; experimentum 1.*

Multo promtius vero *regulum* antimonii *aggreditur*, quod maxime *reſuſcitatio mercurii* currentis è mercurio ſublimato, mediante regulo, declarat. Patet hoc etiam in *præparatione cinnabaris* antimonii, ubi acidum ejus ſecedens à mercurio ſolvit regulum, & butyroſa conſiſtentia transſtillat.

MEMBRUM III.

De ſale alcali.

Notatur in ſale alcali I. *Geneſis ex acido experimentum 1.*

Tranſeo ad *ultimum principium*, ſcilicet ſal alcali, cujus vim in ſulphurea concreta paucis pro noſtro ſcopo tangemus.

Scilicet (ut duo ſaltim verba de ſalis hujus *geneſi* dicam) originem debet *ſali acido nitroſo* ſimili, quod, diſſipatis exuſtione particulis oleoſis, reſiduis terreis corpuſculis innectitur. Unde, quo plus ſalinæ terreæque ſubſtantiæ continent vegetabilia, eo plus etiam alcali largiuntur, contra vero minus prodit, ſi materia oleoſa volatilis exſuperet. Patet inde, hoc ſal, uti alcali volatile in animalibus, *ignis* eſſe *productum*.

II. *Efficacia in diſſolutione ſulphureorum. ubi 1. Mineralium*

Notanda vero in hoc ſale eſt, efficacia ejus in corpora ſulphurea, & quidem primo mineralia. Quod ſi enim cum *ſulphure* communi fundatur, *dirimitur* ejus *mixtio*, ut φλογιςον, avulſo acido, ſenſim accedente libero aere evaporet, quod etiam nitrum accelerat. Interea hæc duo ſalia *firmiſſime uniuntur*, ita, ut non niſi ſulphuris regeneratione *ſeparari* queant. Dum vero alcali ita ſulphure impraegnatum eſt, *deſtruit* alia *metallica* corpora, quæ ſimilem aduſtibilem ſubſtantiam in mixtione ſua continent. Efficacia vero hujus ſalis in ſulphureo oleoſa animalia & Vegetabilia occurrit in vulgari experimento ſaponario, & ſimilibus concretionibus, ad imitationem illius inſtitutis, ex balſamicis, reſinoſis, oleoſis, balſamo Peruviano, oleo ligni rhodii, jaſmini, lavendulæ &c. *Hæc* vero coalitio cum ejuſmodi oleoſis *ſuperficialis* ſaltim *confuſio* eſt, cum facile unio hæc iterum diſſolvi queat. *Intimior* vero illa eſt, quæ juxta *methodum Starckianam* peragitur, ubi *olea* ſubtilia *deſtillata*, juniperi, aniſi, &c. longiori temporis ſpatio, ſali lixivioſo imbibuntur, ut cum eo in deliquium abeant. Similis combinationis ejuſmodi modus traditur ab *Exc. Dn. Præſide in notis ad Poterium*, quo docetur, quomodo drachma una olei deſtillati, mediante ſpiritu vini, ſolvat drachmas duas ſalis tartari. Cui fundamento innititur præparatio *ſalis volatilis oleoſi*, *Dn. Præſidi* uſitata, quod ex ſpiritu ſalis ammoniaci, ſale tartari, ſpiritu vini, oleis deſtillatis cinoamomi, cardamomi, lavendulæ &c. conficitur per longam digeſtionem. Quibus etiam ex pharmaceuticis accenſeri poteſt facultas alcali in reſolutione reſinoſorum ſulphureorum aromatum v. g. myrrhæ, ſuccini, maſtiches, balſami Peruviani &c. pro præparatione ſpirituum, eſſentiarum, balſamorum &c. Demonſtrat hoc pariter *methodus extrahendi eſſentias* per alcali, in cujus lixivio concoquitur vegetabile, & in extractum convertitur, ex quo ſine tanto ſpiritus ardentis diſpendio eſſentiæ ſaturatiores parantur.

2. Metallicorum. 3. Animalium. 4. Vegetabilium experim. 1. 2.

PARS SPECIALIS.

De regulo medicinali.

MEMBRUM PRIMUM.

De præparatione.

In præparatione reguli medicinalis occurrunt 1. Autores.

Cum ex præmiſſis hiſce parentes quaſi reguli medicinalis pernoverimus: ſequitur, ut jam ipſam prolem conſideremus, ubi primum de ejus ortu, ſcilicet præparatione, agemus. Quanquam enim hæc à diverſis auctoribus deſcribatur, ex quibus ſunt MAETSIUS *in chymia rationali* & *Act. Curioſ. Leid.* KOENIGIUS *in regno min.* BARCKHUISEN *in pyroſophia &c.* noſtrum tamen erit eandem pariter delineare. Accipiuntur antimonii puri partes V. ſalis communis partes IV. ſalis tartari pars I, (Alii ingredientium proportionem mutant & aſſumunt antimonii partes VIII. ſalis communis partes VII. ſalis tartari partem I. Plerique tamen in priore conveniunt.) Hæc contuſa invicem miſcentur, & ſucceſſive crucibulo candenti ingeruntur. *Ignis* vis tantum intendatur, ut materia ſufficienter & tenuiter fluere queat, id eſt ſit *fuſorius* mediocris. Poſtquam autem materia ſatis fluxit, quod fit intra quadrantis horæ ſpatium, ſi legitime procedatur, effundatur in conum, ſebo aut fuligine candelæ imbutum, qui, ut regulus à ſcoriis probe ſeparetur & ad fundum ſecedat, pro more, qui in aliis regulorum fuſionibus obſervari ſolet, concutiatur ſuperne. Neceſſariam enim nonnulli hanc encheiriſin

2. Proportio ingredientium. 3. Fuſio & ignis regimen. 4. Effuſio juſta.

ducunt,

ducunt, præſertim quod, cum levior ſit, quam alii reguli antimonialis, ægrius à ſcoriis ſeparetur & ad fundum ſecedat. Itaque, ſi concuſſio illa negligatur, mixturaque quaſi ebulliens è crucibulo candenti ſubito in conum frigidum infundatur, accidit non raro, ut ſub ebullitionis continuatione ſcoriarum portio, regulo interſundatur, & vice verſa pars reguli in ſcoriis remaneat, atque ita impurus, & aliis inquinamentis conſpurcatus, aut ad minimum non ita nitidus ſplendensque prodeat.

5. *Reguli diverſus color.* Regulus à ſcoriis ſeparatus chalybem aut ferrum refert lævigatum. Quod ſi vero in mortario vel porphyrite, cum, vel ſine aquæ acceſſu, in tenuiſſimum pollinem redigatur, ita, ut micantes particulæ penitus diſpareant: nanciſcitur colorem ruffeſcentem, vel potius purpureum. Cæterum cum in toto negotio parum difficultatis occurrat: nolo plurium encheiriſium perquiſitione & recenſitione occupari.

6. *Selectus alcali reſeratur.* Circa alcalici vero ſalis additionem notandum, quod aliqui, qui magnam differentiam inter alcalia agnoſcunt, ſtrictius ſali tartari adhæreſcant, neque alterius ſubſtitutionem admittant, ſive propter majorem puritatem, ſive propter alios præſtantiores effectus, aut occultas qualitates.

Objectio. Suſpicor equidem occaſionem hic dubitandi præbuiſſe obſervationem Vigani, qui *in med. Chym. p.*20. experimentum affert pro alcalium diſcrepantia adſtruenda: Aſſerit nimirum, ſe ex tractatione antimonii cum ſale communi & ſale tartari conſecutum eſſe regulum ruffeſcentem. Aſt vero è ſimili fuſione antimonii cum *ſale cardui benedicti* loco ſalis tartari adhibiti, *regulum ſimplicem* prodiiſſe.

Reſponſio. Sed fateor, licet experimenta hæc ſatis circumſpecte aliquoties inſtituerim, minime tamen differentiam tantam regulorum productorum potuiſſe obſervare, ſed eundem à ſale cardui benedicti aliiſque alcalicis accepi, quam qui alias juxta vulgarem methodum, mediante ſale tartari provenit. Suſpicor itaque regulum illum ſimplicem à carbonum alteriuſque ſulphurei concreti fortuita interſuſione prodiiſſe. Quare uti in genere ſalium alcalium differentiam nondum vel à priori vel à poſteriori percipere poſſum: ita neque hic ſcrupuloſos eſſe opus eſt, modo alcali ſubſtituendum purum ſit, legitime præparatum, neque alienis heterogeneitatibus inquinatum.

7. *Selectus ſalis communis.* Magis vero ſuperflua eſt ſelectio ſalis communis, an nimirum huc magis marinum, vel gemmæ, vel fontanum utile ſit, cum utique pro præſenti ſcopo obtinendo nulli præ altero prærogativa tribuenda videatur, quod ex poſtmodum dicendis patebit.

8. *Aliorum reguli medicinalis præparatio.* Atque ita quidem ſeſe habet *methodus vulgaris* & uſitata regulum medicinalem conficiendi. *Immutari* autem *ſolet* à nonnullis, ita, ut nunc aliquid adjiciant, nunc omittant, nunc ponderum proportionem varient.

1. Sic alii *ſal alcali* omittunt, & ei *tartarum crudum ſubſtituunt*, majori tamen in quantitate. Jubent itaque recipere antimonii partes VIII. ſalis communis partes VII. tartari partes VI. Mixtura crucibulo candenti ad fuſionem ingeritur, quæ quidem difficilius, quam in regulo medicinali vulgari, ſuccedit. Prodit regulus medicinalem referens, & ſpecie omnino eundem eſſe judico, licet non adeo nitidus externa facie, ſed obſcurior & poroſior, appareat. Pulveriſatione autem pariter ut regulus medicinalis colorem purpureum acquirit. Scoriæ vero leves ſunt, poroſæ, & battituram ferri referunt. Alii, qui in productione reguli medicinalis nimium forte tribuunt ſali communi, *omittere* jubent *ſal tartari*, & hujus portionem decedentem ſali communi adjicere. Præcipit hoc *Barckhuiſen in pyroſophia libro* 3. *ſectione* 3. *capite* 2. ubi ex antimonio cum ſalia communis anatica portione legitime fuſo, eundem regulum medicinalem promittit; ſed tantum abeſt, ut inde promiſſus effectus ſuccedat, quin ulla notabilis alteratio antimonio à ſale communi inducatur. Denique adnumerari hujuſmodi regulis poteſt illa methodus, qua ad correctionem croci metallorum *Rulandi* addunt ſal commune & inde ſimilem regulum medicinalem quoad effectum promittunt. Aſſumunt itaque antimonii partes III. nitri partes II. ſalis com. part. I. conf. Le Mort *in Actis Curioſis Leidens.* Rejiciunt alii hanc proportionem, & anaticam præferunt. Illa vero ingredientia, contuſa & commixta, crucibulo candenti injiciuntur & ad legitimam fuſionem, quæ brevi conciliatur, perducuntur. Poſtea effunditur materia in conum, aut, quod Le Mort loco citato inſinuat, in crucibulo relinquitur, ex eoque refrigerato eximitur. Regulus hinc prodiens croco Rulandino non valde diſſimilis eſt: conſiſtentia eſt poroſa, non ita lævis, nitida, uti regulus medicinalis; pulveriſatus autem acquirit colorem obſcure rubicundum inſtar boli rubræ. Scoriæ leves ſunt, ſubflavæ, ſuccineæ, illis ſimiles, qui ex depuratione reguli antimonii cum nitro prodeunt.

MEMBRUM II.

De productionis ætiologia.

Perpauci adhuc fuere, qui regulum hunc in examen vocarint, & fundamentum operationis inquiſiverint; ſed eam curam ſibi ſolum curæ habuere, ut vires ejus hyperbolicis encomiis veſtirent. *In ætiologia mixtionis proponuntur* Illos vero, qui aliquid hac de re tradidere, commode in duo vel tria *genera* diſpeſcere poſſumus; *unum* eorum, qui totum fundamentum *in ſale communi* ponunt; *alterum*, qui *alcali* effectum tribuunt: *poſtremum* denique qui mediam prementes viam *ab utriuſque* ſalis concurſu geneſin iſtius cramatis regulini deducunt. 1. *Sententia aliorum.*

Ex *primo genere*, ut unum atque alterum producamus, eſt *Barckhuſius*, qui *in pyroſophia* ætiologiam reguli à muriatico ſale unice pendere judicat, ubi tamen, quam vel qualem alterationem antimonio inducat, non definivit, ſed differentiam ſaltim ſalis alcalici & communis tanquam à poſteriori deduxit. 1. *Eorum, qui omnem rem tribuunt ſali communi.* Verba ejus hæc ſunt: *In regulo medicinali ſalium diverſum operandi modum contuemur. Ab alcalicis enim in regulum albicantem, durum, metallo ſimilem, à muriatico autem in rubrum & friabilem convertitur, & qui quoad effectus valde diſſimiles ſunt. Hic enim ſudorem, ille emeſin & catharſin ciet.* 1. *Barckhuſii, ſal commune regulum friabilem reddere.* Unde etiam ad præparandum regulum alcali omitti jubet; & recte quidem ex hypotheſi. Si enim ſal alcali ad reguli productionem nihil confert: ſequitur nos abſque eo regulum medicinalem poſſe conſequi & vice verſa. Sed valde dubito, an unquam experimentum

mentum hoc inſtituerit, magis vero an ſucceſſerit. Egn enim, uti jam dixi, nunquam quidpiam exinde prodire deprehendi, quod à prima materia fuiſſet alienum. Quod vero ab alcalicis regulum ſimplicem obtineri aſſerit, indeque diſcrepantiam ſalium deducit: res ſane eſt, ubi & experientia valde deficit, & theoria etiam multorum Chymicorum mirum appingit. Contrarium enim aſſeverare non dubito, quod ſi operatio legitime cum puro alcali ſuſcipiatur: regulum vel pauciſſimum, vel plane nullum, quod ſæpiſſime fit, proditurum; ſed potius ſcorias graves, regulum poſtea tractatione cum carbonibus largientes. Et hæc de opinione BARCKHUSII.

(4) *Aliorum in genere: ſal commune ſecern. re ſulphur arſenicale à regulo. Confutatur argumentum II.*

Non deſunt vero, qui jam ante ipſum hanc ſententiam foverunt, imo adhuc dum eandem tuentur, aſſerentes, ſal commune ſingularem habere vim virulentiam antimonii corrigendi, cicurandi, immutandi. Præſtare vero hunc effectum putant, ſecernendo regulum antimonii à ſulphure arſenicali, idque corrigendo. Unde ſulphure correcto & abſumpto, vim emeticam in diaphoreticam tranſire. Hæc vero ſententia pariter non arridet. Primo enim univerſam hanc theoriam dejicit unicum illud experimentum, de vi ſalis communis in antimonium, quod, uti
1. modo dictum, plane nihil alterat. Poſtea
2. cum ſulphur antimonii à *vulgari nullo modo*
diſcrepet: nefas etiam eſſe videtur, alienas
ab hoc vires, maxime convulſivas, vomi-
3. torias ipſi tribuere. Hæc enim competunt
arſenicali ſubſtantiæ, quæ antimonio ita ar-
cte adhæret, ut ægerrime ſemoveri queant.
Si tamen quis per artem & encheiriſin chy-
micam ſulphur hoc legitime à regulo ſepa-
ret: habebit idem, ſpecie, ſulphur, uti eſt
4. vulgare. Deinde *negatur regulum medicina-*
α. *lem ſulphure* antimoniali eſſe *exutum*. Teſta-
tur hoc ejus tractatio cum nitro, unde de-
tonationis ſtrepitus & inſlammatio conſpici-
tur, uti fit, ſi crudum antimonium cum ni-
β. tro tractetur. *Sal*, quod ex hac tractatione
exſurgit, acido ſulphureo imprægnatum eſt,
& in ſal medium arcano duplicato ſimile
γ. converſum. Probat etiam præſentiam ſul-
phuris in regulo medicinali, fuſio ejus cum
limatura martis vel cupri. Unde ſulphur an-
timonii metallum aggreditur, & regulum
δ. ſimplicem dimittit. Hujus ſcoriæ ſi leviter
uſtulemur, inflammabilis portio evaporat,
& acidum ſulphureum metallo arctius inne-
ctitur, ut exinde per ſolutionem & inſpiſſa-
tionem cryſtalli vitrioli prodeant, non ali-
ter, ac ſi metalla illa ſulphure fuiſſent trac-
(5) tata. Patet ergo, ſulphur omnino adhuc re-
gulo medicinali inhærere. *Neque etiam omni*
arſenicali portione privatus eſt regulus medici-
nalis. Facile enim regulus ſimplex, ſine no-
va mixtione, ſeparari poteſt, qui utique ar-
ſenicali inquinamento ſcatet, quod fit præ-
(6) dicto modo per metalla. Nam falſum ſane
eſt, omnem arſenicalem materiam cum ſul-
phure antimonii ſimul avelli, licet aliquam
ejus partem deflagrare non negem. Indicat
enim hoc regulus ipſe, vitrum antimonii &c.
quæ ſulphure antimoniali deſtituta, non ta-
men omne arſenicum amiſere. Tantum vero
de primi generis ſententia.

Tranſeamus jam ad alterum, ubi quidem vix ullus adhuc ſcriptis proſtat, qui tantum ſali lixivioſo tribuat, ut penitus ſalis communis efficaciam in noſtro negotio neget. Poſſent huc referri ea, quæ KERKRINGIUS *in commentario ad currum triumph. antimon. Baſilii Valentini*, de ſale tartari aſſerit. Scilicet. BASILIUS VALENTINUS tradidit ibi, pro extractione tincturæ & balſami antimonialis, præparationem hepatis alicujus antimonii, ex antimonio & tartaro. Tribuit KERKRINGIUS alterationem hanc antimonii tartaro, quatenus deflagratione in ſal tartari convertitur. Inde ſubſtitui jubet ſal tartari, ne nimis diu fundendum ſit, donec tartarus in alcali exuratur, uti ipſe hanc addit rationem. Idcirco, ut hæc ad noſtram rem applicemus, videmus KERKRINGIUM non ſine ratione mutationem illam antimonii, à tartaro inductam, (quæ videlicet ſimilis eſt ei, quæ fit in regulo medicinali) à ſale alcali deduxiſſe. Certum enim eſt tartarum, qua talem, id eſt ſubſtantiam acido-oleoſo terream, nullam vim in antimonium habere, aut actu exercere, ſi cum ipſo fundatur; ſed præſtare illud, quatenus igne & appulſu ſimul particularum ſulphurearum exhalantium exuratur & inde ſal alcali generetur, quod poſtea quoad τὸ ὅτι & διότι ulterius perſcrutabimur.

Eorum, qui fundamentum in alcali quærunt. ubi recte Kerkringii. confirmatur.

Reſtat poſtremum genus eorum, qui rationem præparationis ab utroque ſale derivant. Inter hos numeramus primum *Maetſium*, qui *in Chymia rationali* ita de hac re loquitur *p. 63. Regulus medicinalis eſt ſudoriferum ex antimonio tutiſſimum, in quo principia activa non ſolum conſervata, ſed etiam cicurata ac temperata ſint, ut nullius corroſivi ſibi ſint conſcia. Ex occurſu enim ſalis tartari & communis, ſales corroſivi antimonii infringuntur, obtunduntur & quodammodo figuntur.* Verum utut hæc ætiologia τὸ διότι non tangat: locum tamen habere poſſet, ſi certum foret, quod ſal commune & potentia & actu infringat vim arſenicalem, & quod hoc ex occurſu duorum illorum ſalium fieri poſſit, cum potius contrarium tum ex jam dictis, tum etiam ex mox ſubjungendis colligi queat.

I. Illorum, qui ab utroque ſale effectum deducunt. ubi (1.) Maetſii: Ab utroque ſale, ſales corroſivos antimonii infringi. Quantum hæc valeat.

Ejuſdem fere ſententiæ eſſe videtur KOENIGIUS *in regno minerali cap. 9.* Ubi, rationem productionis hujus reguli reddens, aſſerit: *corroſivum antimonii per ſal tartari infringi, per ſal commune vero ſalis & ſulphuris volatilis in antimonio figi, ſicque conſervari principia activa, nec in auras pelli, ut in aliis calcibus antimonialibus accidit.* Verum uti deductiones mere abſtractivæ in demonſtrationibus phyſicis chymiciſque parum aut nihil ſignificant, ita etiam in præſenti negotio, cum utique KOENIGII ſententia talis ſit, neutiquam modum fiendi explicat.

(2) Koenigii: ſal tartari corroſivum infringere: ſal commune vero activum conſervare. Qualis hæc ſit?

Placet etiam huc referre, quæ *Medicus doctiſſimus Dn.* APINUS *in tract. de febr. epid. Herſpr. 67.* hac de re inſeruit. *Videtur*, ait, *regulus hic eſſe concretum quoddam cinnabarinum, ſale communi, regulinam antimonii ſubſtantiam, igne cæteroquin comburendam, tam diu conſervante, donec cum evoluto interim, ope ſalis tartari, ſulphure antimoniali firmius coire poſſit.* Ex qua quidem ætiologia illud percipio, quaſi ſal commune compoſitionem antimonii dirimat, ſal tartari vero eam reſtituat. Ubi vero dubium remanet, an ex tali antimonii ſimpliciore diacriſi & ſyncriſi

3. D. Apini ſal commune diſſolvere antimonium, & alcali rurſus componere examinatur.

dubium 1.

criſi ſequatur eſſentialis principiorum antimonii alteratio. Cum enim antimonium conſtet ſubſtantia regulina & ſulphurea : ſequitur ex harum combinatione nihil aliud prodire, quam purum antimonium, eſſentia
dubium 2. ab alio naturali non diverſum. Quod vero ſal commune compoſitum antimoniale diſſol-
dubium 3. vere nequeat, paulo ante innuimus. Magis vero dubium videtur, an alcali novam compoſitionem antimonii ex parte regulina & ſulphurea efficiat aut promoveat. Contrarium enim monſtrat experimentum ex his tribus ſubſtantiis inſtitutum, ubi regulus potius una cum ſulphure diſſolvitur ac deſtruitur, quam
dubium 4. in antimonium transformatur. Cæterum, ut exinde concretum cinnabarinum proveniat, pro uſu medico optandum foret.

12. Sententia noſtra proponitur. Ita igitur attulimus aliquot opiniones, quæ de reguli hujus genealogia foventur. Nunc vero, ne ἀσύμβολος diſceſſiſſe videar, paucis meam de modo fiendi explicationem ſubnectam. Ubi tamen ante omnia notare debemus experimenta quædam, quæ ad rei præſentis di-
1. Fundamentum experimentale: tractando. α. antimon. cum ſale communi. alcalino. lucidationem facere videntur. 1. Si antimonium cum ſale communi fundatur, prodit antimonium parum vel nihil alteratum. 2. Neque regulus antimonii alteratur, ſi pari modo cum ſale communi fundatur. 3. Ipſum etiam ſal commune ſub tali tractatione nullam ſenſibilem in mixtione ſua patitur alterationem. 4. In præparatione reguli medicinalis ſi omittatur ſal commune & alcali ſolummodo in priori portione accedat; habetur productum quoddam regulo medicinali in eſſentia ſua & virtute diaphoretica ſimile. 5. Ubi tamen differentiam, licet magis accidentalem, non diſſimulo, nimirum, quod in hoc poſteriore regulo pauca portio obſervatur, quæ nitidam illam & inſtar chalybis politi, ſplendentem faciem referat, ſed reliquum ejus magis poroſum ſit, magiſque pulveriſatione ruffeſcentem colorem habeat. Cæterum an eſſentialiter vel Chymice vel Medice etiam à regulo medicinali diſcrepet nondum deprehendere potui. 6. Regulus medicinalis cum nitro, vel à candelæ flamma per tubulum, vel in crucibulo accenſus, eundem
β. Reg. med. cum nitro. motum detonationis & inflammationis edit, quam qui ab antimonio puro cum nitro tractato ſuccedit. 7. Unde ſi cum partibus tribus nitri tractatur, abit in *calcem* antimonialem. Si vero cum portione anatica fundatur, prodit regulus gryſei coloris, obſcuri. 8.
alcali cum Regulus medicinalis cum ſale alcali tractatus non dimittit regulum ſimplicem, ſed in materiam nigram pulverulentam, calcaream,
tartaro convertitur. 9. Neque regulus ſimplex præcipitatur, ſi cum tartaro & nitro, æqualiter adjecto, regulus idem tractetur. 10. Prodit vero aliquid, ſi minus nitri acceſſerit. 11.
carbonibus metallis. Paulo plus, ſi cum carbonibus & pauco alcali fundatur. 12. Plus vero reguli ſecedit, ſi cum metallo aliquo v. g. ferro, cupro &c. proportionate addito fundatur. 13. Quomodo vero ex ſcoriis hiſce, elutriata parte alcalina, ad promptiorem fuſionem adjecta, parari poſſit vitriolum, ſupra jam tetigimus. Cæterum in multis operationibus vicem ipſius antimonii ſupplere poteſt. Unde nolo plura experimenta brevitatis gratia recenſere. Ex iis vero, quæ allata ſunt, ſi conferantur & perpendantur, patere puto, tum *quid regulus medicinalis non ſit*, tum etiam *quid ſit*, & *cujuſnam productum.*

Ut prius luſtremus, facile intelligimus, *2. Præoccupatur regulum med. non eſſe.* non eſſe purum, crudum, nec quidquam immutatum antimonium. Indicat enim hoc vel externa ſaltim conſtitutio, & facies quaſi, nullas ſtrias & particulas metallicas, ſed *calciformem* potius *concretionem* exhibens. Idem *1. Antimon. experim.* etiam docet, quod unionem cum antimonio reſpuit per experimenta 13. Confunderentur autem ſine difficultate, ſi omnibus eſſentialibus & accidentalibus circumſtantiis convenirent. Præterea non poteſt dici regulus antimonii ſimplex. Comprobat enim hoc priva- *2. Regulum antimonii experim.* tio quaſi & *abſentia* nitidæ, denſæ, & *metallicæ conſiſtentiæ*, à quo ille regulus ſimplex denominationem ſuam mutuatur. Deinde regulus medicinalis *ſulphur continet*, per experimenta, 6. 7. 12. 13. *Neque* etiam *cum ſulphure in* purum *antimonium redit*, uti regulus ſimplex. Ex quibus cognoſcimus regulo medicinali, ſi accurate loqui velimus, reguli nomen neutiquam competere. Retinemus tamen vocabulum, ne alterius productione confuſionem & obſcuritatem creemus. Si vero cui novum nomen arrideat, poterit appellare etiam crocum antimonii diaphoreticum &c.

Quanquam autem regulus medicinalis ne- *3. Ipſa productionis ætiologia proponitur quæ procedit a ſale alcali.* que antimonium in priore ſua mixtione ſalvum, neque partialiter, vel regulus antimonii vel ſulphur ejus ſit : utraque tamen hæc *compoſitionis antimonialis principia in regulo medicinali ſalva continentur*. Ergo neceſſe eſt *immutationem acceſſiſſe antimonio*, eamque vel univerſalem vel partialem. Cum vero ſali communi potentiam hanc detraxerimus : neceſſe eſt eam primario *ab alcali* eſſe inductam. Ab hoc enim forma quaſi & eſſentia reguli medicinalis, qua talis, pendet. Nam ſal hoc, in tali proportione cum antimonio fuſum, aggreditur ſulphur antimoniale, & maxime ejus acidum arripit, ita, ut ſubſtantia inflammabilis liberata, & motu ignis celerrimo expanſivo exagitata, ipſius reguli metallicum ſulphur in ſimilem motum ſuſcitet, & partim diſſolvat, partim ita diſcerpat cum particulis regulinis, ut hæ in unum colligi nequeant, ſed cum illis, quæ exuſto ſulphure metallico, in materiam calcaream ſunt converſæ, per ſulphur reliquum diſpergantur. Prodit itaque hinc præparatum antimoniale, ex ſubſtantia regulina ſemi calcarea & ſulphure antimoniali conſtans, quod ope alcali eſt productum.

Ætiologia hæc aſſenſum ſpero inveniet *Confirmatur.* non ſolum ex ſupra propoſitis experimentis, *(?) quoad τὸ ὅτι. declarando vim alcali in corpora metallica. 1. in antimonium. 2. in regulum.* 1. 2. 4. &c. ſed magis clara evadet, ſi vim alcali ſalis ſulphurati, quam in diſſolutione omnium fere metallicorum corporum exſerit, conſideremus. Ita ſane quotidianum experimentum eſt, ubi antimonium cum alcali puri parte æquali fuſum penitus diſſolvitur & mixtio regulina deſtruitur, qui, pulveris ſubflavi forma ſcoriis interſuſus, nunquam in regulum redit, niſi abſumptum ſulphur metallicum reſtituatur. Idem fit, ſi regulus cum alcali ſulphurato tractetur : Ubi prima ſtatim fuſione multum ejus abſumitur. Si vero operatio iteretur, regulus plane deſtruitur ac perit. Patet hoc etiam, ſi pari mo- *3. in ferrum.*
do

do limatura martis tractetur, cujus mixtio
diſſolvitur & in crocum ruffeſcentis coloris
convertitur, quod cum crudo ſulphure longe
4. in aurum & alia metalla. tardius ſuccedit. Exerit talem effectum alcali
in alia etiam metalla, imo ipſum aurum, teſte
Joh. de MONTE SCHNYDER, qui propterea artificium hoc metalla deſtruendi mirû celebrat
die Metallen durch ein mineraliſches Saltz zu zerſtören und den metalliſchen Schvveffel durch ihren (loquitur de ſulphure com.) *feurigen*
ſpiritum *anzuzünden* &c. uti talibus expreſſionibus paſſim in ſcriptis ſuis utitur. Ex quibus
utique ſummam efficaciam ſalium alcalium
ſulphuratorum in metallis & vel maxime antimonio deſtruendis haurire poſſumus.

2. quoad τὸ διότι ſive Rationem ſiendi Non immerito autem hic quæritur, *quomodo ſal alcalinum hoc agat*, an poſitive, an vero
magis privative. Poſitiva actio in metallica
concreta, utut dubia videatur, non incommode tamen adſtrui poteſt.
α. Poſitivam experim.
1\. Indicat enim hoc *intimior* confuſio & *cohæſio cum metallo, ut actio ſulphureæ* ſubſtantiæ in individualiter ita diſcerpta corpuſcula eo *magis pateat*.
2\. Innuit etiam hoc vis alcali in *fluxilitate metallorũ* promovenda, quæ eſſe non poſſet, niſi ejus particulæ intime ſeſe particulis metallicis inſinuarent, eaſque ex aggregatione dimoverent.
3\. Huc etiam facit experimentum BASILII VALENTINI
cum regulo antimonii & alcali inſtitutum, ubi
fuſione, regulus paulatim imminutus, *depuratus*
β. Privativam. In genere & *ſtellatus* prodit. Privative autem hoc ſal agere evidentius patet. *Acidum* enim *abſorbendo*,
mixtionem ſulphuris dirimit, ut ſubtilis ſubſtantia aduſtibilis, ſecedens ab acido, & motu
inteſtino intenſius agitata, ſulphur metallicum
ſimul commoveat, abripiat, & ita mixtionem
metallicam deſtruat: Unde nil niſi terreum vitreſcens principium remanet; quod metalleitatem recipit, ſi ſulphur ſuum metallicum reſtituatur, id quod multa demonſtrant experimenta.
experim.
1\. Ita jam ſuperius quodammodo tetigimus, quod omnes *calces antimoniales*, quibus
materia inflammabilis vel per ſimplicem calcinationem, vel per nitrum, vel per alcali ſublata eſt, uti antimonium diaphoreticum, vitrum
antimonii, &c. conſiſtentiam regulino metallicam non recuperent, niſi ablatum ſulphur metallicum reſtituatur.
2\. Et vulgare experimentum eſt fabrorum ſtannariorum, qui *ſtannum* in calcem exuſtum pinguedinis adjectione revificant.
3\. *Plumbum* in vitrum vel calcem converſum, redit in metallum, ſi ſolphur ſuum è carbonibus recipit.
4\. Cui fundamento innititur artificium productionis & eductionis plumbi,
ferri, cupri, è mineris ſuis, quod nunquam fieret, niſi per carbones funderentur. Taceo alia
experimenta. Ex quibus itaque patet veritas illius axiomatis chymici ex notis *Dn. Præſidis ad Poterium* allati, *ſulphur eſſe verum principium metallorum, formam metalleitatis conſtituens*. Et
hæc quidem de concretis metallicis, quatenus
nimirum interitum ſui a ſublatione ſulphurei
principii patiuntur.

In ſpecie reg. med. ubi oſtenditur eſſe hujus reg. in calcem converſum exper. Quanquam vero plenaria deſtructio mixtionis metallicæ in regulo medicinalis non contingat: evenit tamen quoad partem, ubi nimirum ob minorem quantitatem alcalini ſalis omne ſulphur antimoniale imbibi nequit, indeque
regulus diſſolvi. Teſtatur vero in regulo medicinali, hanc, reguli in ſubſtantiam ſemi-calcariam converſionem
1\. *calciformis conſiſtentia*
externo intuitu conſpicua, & à regulina denſitate longe diverſa.
2\. Quod *unionem cum antimonio* & ipſo regulo ſimplici *recuſet*.
3\. Quod *ſulphur* illum *non aggrediatur*, & in antimonium permutet.
4\. Quod pulvere *carbonum* adjecto *regulus præcipitetur*: Unde neceſſe eſt
aliquid ipſi defuiſſe, quod è carbonibus recepit, ſcilicet ſubſtantiam ſulphuream, cujus abſentia calcaream conſiſtentiam regulo conciliavit. Quod vero non omnis regulus in calcem
ſit exuſtus, probat 1. *Solideſcens* conſiſtentia, *Non tamen omnem experim. 1.*
qua calces cæteri antimoniales deſtitutæ ſunt,
2\. facilis *ſeparatio reguli* ſine nova mixtione per
metalla, 3. *præſentia* ſulphuris communis. Ex
his itaque effectus alcali in regulo medicinali
cognoſcitur.

4. Quæſtiones & objectiones quædam ſolvuntur. Quæritur vero, an aliquid huc conferat
ſal commune, & quodnam illud ſit? Ad hujus quæſtionis ſolutionem notandum eſt, quod
ſal commune in ſtatu compoſitionis cum terra
alcalina, teneram *fluxilitatem* corporibus *metallicis conciliet*, *nihil* tamen in illis *alteret* vel
abſumat. Do exemplum. Si *minera ſaturni*, ſul- *1. Quid conferat ſal com.?*
phureo-arſenicalibus inquinamentis infecta,
fundatur cum ſale communi, tum quidem utrumque prompte ac tenuiter fluit, mineræ *α. generatim*
vero nihil mutatur, vel quidpiam de accrementis abſumitur, ut plumbum purum inde
haberi poſſit, uti tale quid nitrum præſtat.
Idem accidit in *antimonio & regulo ejus*, ſi
cum hoc ſale fundatur, uti jam antea dictum
eſt. Dicam itaque quid mihi de hujus ſalis *β. ſpeciatim.*
efficacia in hoc negotio videatur. Quando regulum medicinalem ſine illius acceſſu conficio, dixi 1. prodire crama magis poroſum neque ita nitidum, uti eſt regulus medicinalis
vulgaris, 2. materiam non ita tenuem & fluxilem evadere, quam fit acceſſione ſalis communis, 3. regulum hunc pulveriſatum non
ita obſcure ac ſaturate ruffeſcentem colorem
acquirere, uti regulum medicinalem vulgarem. Quare ex his colligere licet 1. *ſal commune promovere* tenuem *fuſionem*, 2. adjuvare intimiorem ſalis *alcalici* cum antimonio *incorporationem*, 3. *cohibere nimiam ſulphuris exhalationem*. An vero hoc ſal ad eſſentiam
quaſi hujus reguli quid conferat: neque à
priori neque a poſteriori adhuc intelligere
poſſum.

2. An in reg. med. arſenicale quid remanſit? Affirmatur. Objectio, Solutio. Altera quæſtio eſt, an regulo medicinali inſit adhuc portio arſenicalis? Hujus affirmativam ſuperius jam tuebamur. Dices ergo, ſi
corroſivum quid remanſit, *cur non effectus convulſivus vomitorius inſequitur?* Reſpondeo vero, ineſſe antimonio inquinamentum arſenicale, ubi tamen hujus efficacia non ita ſeſe exerit. Unde ſecure in lue venerea, epilepſia,
hydrope, & aliis affectibus, ubi lymphæ vitia
corrigenda, & ſanguis mundificandus, ab autoribus ZWOLFFERO, LUDOVICO, SCHROEDERO, HARTMANNO, MICHAELIS &c. adhibendum commendatur. Cauſam hujus rei reddit *Dn. Præſes in annotationibus ad Pot. p. 559. Quamdiu regulus cum ſulphure arctiori vinculo eſt unitus, nulla obſervatur virulentia, Particulæ enim arſenicales, ſubtiles, penetrantes, corroſivæ à ſulphuris ramoſitate involvuntur, quo minus effectum ſolitum edere poſſint.*
Ex quibus perſpicimus, quare uſum reguli
medicinalis in quo & arſenicalis & ſulphurea
ſubſtantia hæret, virulentia illa non ſequatur,
neque vomitus ſemper ſuccedat. Non ſemper
hoc evenire dico, cum non raro ſatis graves

vomitus poſt ſe trahat. Unde multi ejus uſum, ut dubium & ancipitem, rejicere ſolent.

3. *An alcali inſit regulo? Affirmatio. experimentum.*

Exoritur alia quæſtio, an portio ſalis alcalici, acido ſulphuris innexa, regulo medicinali ſit illiquata? Affirmativam innuunt ſequentia. Regulo medicinali affundebam aquam. Stetit ita in loco tepido per aliquot dies; Inveni poſtea paucum *ſalis amaricantis*, tartaro vitriolato ſimilis, lateribus vitri adhærentis. Cum enim alcali partem acidi ſulphurei abſorpſit; diſſipatum eſt φλογιϛὸν & ita nova geneſis ſalis medii producta. Probat hoc etiam, quod ipſe regulus aëri diu expoſitus humiditatem admodum ſenſibilem contrahat.

4. *Undenam color?*

Poſtrema quæſtio eſt phyſica magis, undenam pendeat color ille purpureus ruffus? Ubi quidem *materialem cauſam* utique *in ſulphure* quærendam eſſe exiſtimo. Neque etiam inficias ibimus, ſymbolum ſuum *conferre alcali* ad ſulphur ſolvendum, evolvendum, exaltandum, & portionis ejuſdem abſumtione, colorem clariorem reddendum. Quid etiam *ſal commune* conferat jam innuimus. Qualis vero configuratio pororum ac ſuperficiei, & inde pendens modificata luminis reflectio ſit vel refractio, phyſicis enodandum relinquimus.

5. *Ætiologia reguli medicinalis vicariorum.*

Sed, ne juſto longiores ſimus, ætiologicæ tractationi finem imponemus. Ex hiſce enim facile & cæterorum quaſi vicariorum medicinalium regulorum, quos ſupra recenſuimus, fundamentum & ratio peti poteſt. In illo enim,
1.
2. ubi loco ſalis tartari tartarus crudus ſubſtituitur, eadem fere ratio eſt, quæ in ſale alcali eſt notata. *Barckhuſiana* vero methodus diſquiſitione plane non indiget, cum inter experimenta
3. non ſuccedentia numeranda ſit. Denique in poſtrema methodo, quæ ope nitri & ſalis communis peragitur, diverſa fiendi ratio occurrit. Primo enim nitrum, oblato ſulphure antimoniali, in motum igneum vehementiſſimum conjicitur, ejus acidum diſjicitur ac diſſolvitur, quod acidum ſulphuris adjuvat, dum, ut fortius, terram nitroſam arripit, & acidum exturbat. Cum vero acidum nitroſum propellitur: acidum ſalis communis tanquam tenuius ſimul liberatur, quod per ſubtilitatem ſuam motum igneum promovet, atque ita plus ſulphuris & arſenicalis ſubſtantiæ abſumit. Videmus ergo regulum hunc à croco Rulandino non niſi gradu, minoris ſcilicet virulentiæ, differre. Aſſerit hoc Le Mort. *A. C. Lugd. c.* 32. *Mitior*, inquit, *hic crocus eſt Rulandino, propter majorem quantitatem ſalis additi, quod detonando plus ſulphuris antimonii ſecum in auras rapit.* Ejuſdem ſententiæ eſſe videtur *Exc. Dn.* Stahlius *Menſe Jul. obſerv. Chym.* ubi hunc regulum, ſimilis cum Rulandino croco proſapiæ eſſe edocet.

MEMBRUM III.

De uſu reguli.

Uſus triplex.

USus reguli medicinalis trium generum eſſe poteſt, 1. chymico-phyſicus, 2. pharmaceuticus, 3. medico-therapeuticus. De ſingulis horum pauca quædam adferemus.

I. *Chymicus in pernoſcenda natura & vi.*

Chymicus uſus ex ætiologica inquiſitione percipi poteſt. Primo enim cognoſcimus efficaciam ſalis alcalici, in *metallicorum corporum deſtructione* ac diſſolutione poſitive ac privative promovenda. 2. Deprehendimus etiam, *falſum* eſſe multorum Chymicorum ubivis fere inſinuatum axioma, *alcalia* ſulphur antimonii abſorbere, & ex illo *regulum præcipitare* ac liberare. Contrarium enim monſtrat inſignis paucitas reguli, qui ex tali tractatione minus ſæpe accurata prodit: Si enim caute ac provide proceditur, nihil plane habetur. 3. Videmus etiam alcalium promptiſſimam *unionem* & arctiſſimam cohæſionem *cum acido vitriolico*. Pendet hinc ſulphuris mineralis è mixtione diſſolutio, itemque ratio præcipitationum metallorum, v. g. martis, cupri &c. hoc acido ſolutorum. Alcali enim acido huic vitriolico ita tenaciter adhæret, ut non niſi nova ſulphuris geneſi, ab eo ſeparari queat. 4. Deprehendimus pariter, quantum illa ſententia locum habeat, *alcalia ſulphur figere*. Nam acida tantum ſulphuris abripiunt, & à ſubſtantia inflammabili avellunt. Decedit itaque hæc, niſi, acceſſu liberi aëris denegato, elaſtica hujus expanſio & exhalatio impediatur. 5. Intelligimus pariter, quomodo id, quod in motu eſt, facile quietum, in motum excitare poteſt, quod ad ſimilem motum ſuſcipiendum aptum eſt. Ita enim, ſi in ſulphure minerali inflammabilis materia, acido per ſal alcali ligato, libere ſecedat, & inteſtino elaſtico motu exagitetur: commovet ſimul metallicum ſulphur, quod ejuſdem indolis & aptitudinis ad motus eſt, idque ſecum abripit, atque ita mixtionem metallicam deſtruit. 6. Denique falſum eſſe videmus, quod communiter de vi ſalis communis figente ac depurante antimonium tradere ſolent. Licet enim acidum ſalis hujus regulum ſolvat: hunc tamen effectum exerere nequit, cum terræ alcalicæ ſit innexum. An vero occulta aliqua ratione ſingularem potentiam in antimonium & maxime regulinam arſenicalem materiam habeat: pariter per experientiam non liquet. Et hæc aliaque pro uſu chymico ex præſenti negotio deſumi poſſunt.

1. Salis alcalini. 2. Principii ſulphurei. 3. Salis communis.

II. *Pharmaceuticus. 1. Sulphur.*

Pro altero vero ſcilicet pharmaceutico, obtinendo, licet huc uſque Chymici minus ſolliciti fuerint, ut alia medicamenta ex hoc regulo elicerent, paucis tamen, quæ proſtant, recenſebimus. Propoſuit *Exc. Dn. Præſes in notis ad Poterium pharm. c* 12. præparationem ſulphuris antimonialis, ex regulo medicinali cum aqua calcis vivæ cocto, præcipitandi cum ſpiritu vitrioli. De hoc ſulphure ſimilem panaceæ Glauberianæ efficaciam promittit. Præfert etiam ipſi regulo, *quia*, ut ait, *virulentia arſenicalis jam correcta à ſpiritu vitrioli magis enervatur.*

2. Tinctura.

Tradidit etiam ibidem præparationem tincturæ antimonialis, ex regulo medicinali cum alcali fuſo mediante ſpiritu vini tartariſato, vel ſuper ſcorias antimoniales abſtracto, extrahendæ.

3. Tinctura anodyna.

Item ex eodem regulo parare docet tincturam anodynam, ſi nimirum in decocto reguli medicinalis cum aqua calcis vivæ facto, ſolvatur opium, & ex ſolutione inſpiſſata, mediante vino malvatico, vel ſpiritu vini, eſſentia extrahatur. De hujus *viribus* ita ſentit. *Præſtantiſſimum hoc in doloribus compeſcendis & ſomno conciliando eſt remedium. Lixivio enim calcis vivæ, ſulphure antimoniali imbuto, optime corrigitur vis opii narcotica ſtupefactiva, atque ita ſymptomata, ab opii uſu accedere ſolita, præcaventur, dum vis reſolutiva ſulphuris anti-*

timo-

timonialis, ſimulque anodyna, ſpirituum impetuoſũ motũ cohibens, quaſi in æquilibrio ſtant. Huc etiam referri poſſunt, quæ BASILIUS VALENTINUS *in curru triumph. antim.* de extractione tincturæ & balſami aotimonialis ex cramate hepatiformi, regulo medicinali ſimili, quod ex antimonio & tartaro conficitur, commemorat. Præterea quomodo calx antimonialis, ceruſſa antimonii &c. ſimilis, è regulo medicinali paretur, res facilis eſt, quam ſuperius jam oſtendimus. Poteſt etiam ex eo vitrum parari, ſi, elutriata portione alcalina, levi calcinatione tractetur, & ita ſulphur abſumatur, unde reſiduum calcareum facile in vitrum funditur. Et hæc pro uſu altero attuliſſe ſufficiant. Poſſet quidem latius extendi, ſi ulterius rem ipſam exponere liceret. Repeto tamen, quod io multis præparaoonibus pharmaceuticis vicem antimonii ſupplere poſſit.

4. *Tinctura & balſamus.*

5. *Calx diaphoretica.*

6. *Vitrum.*

III. *Uſus therapeuticus.*

Poſtremus denique uſus eſt medicus practicus, paucis etiam tangendus. Ubi ante omnia illos rejicimus, qui regulum hunc multis hyperbolicis encomiis pro *univerſali* & divina panacea venditare ſtudent. Magis enim illis, qui medium tenent, aſſenſum præbere poſſumus. Laudatur vero ejus efficacia maxime in morbis chronicis, & qui ex diuturna viſcerum obſtructione naſcuntur. Unde *Exc. Dn. Præſes in annotationibus ad Poterium p.*560. in *hydrope, epilepſia, ſcorbuto, febribus &c.* commendat. Hi enim affectus, cum contumaciores ſint, requirunt medicamentum tale, quod non ita celeriter operationem ſuam, uti vegetabilia, abſolvat, ſed diu perſiſtat in corpore & materiam tenacem ſæpius impellendo tandem ſubigat. Idcirco intelligimus qua ratione regulus hic in chronicis non levis momenti eſſe poſſit, ad pertinaciam eorum infringendam. Multi ſunt, qui efficaciam ejus antifebrilem mitifice dilaudant. *Specificum*, inquit MAETSTUS *in Chymia rat. & Actis Curioſ. Lugd.* eſt *diaphoreticum in febribus quibuſcunque.* Idem auctor commendat *in omnibus affectibus; ubi*, uti loquitur, *ſudores deſiderantur, quia non, ut vegetabilia, ſanguinem accendit.* Cognovi ex aliis, qui cum ipſo, dum viveret, verſabantur, regulum huoc quotidiani ipſi uſus fuiſſe. Teſtatur hoc etiam *praxis* ejus *chymiatrica.* Nam *omnibus fere morbis* judicat *proficuum, ubi nimirum lymphæ motus cum inſenſibili tranſpiratione promovendus.* Ita commendat in arthritide, appplexia &c. Specialiter vero, ut dixi, vires laudat antifebriles, quod etiam in *actis curioſ. Lugd.* fecit, ubi cum regimine diaphoretico uſurpari jubet. Convenit cum hiſce Maëtſianis aſſeros BARKHUSIUS, qui efficaciam ſudorificam in febribus & aliis cutis affectibus mirifice extollit. Paria facit KOENIGIUS, *in regno minerali c.*9. ubi etiam formulam propoſuit, ex regulo medicinali cum cortice chinæ & theriaca in bolum redigendo, qui ante paroxyſmum febrilem ſit exhibendus. Licet vero autor hic tantopere hanc medicamenti formulam laudet: nulli tamen autor fuerim, ut in pertinacioribua febribus quartanis maxime in uſum vocet, cum raro talium adſtringeotium & vehementer commoventium pharmacorum uſum hydropica & alia mala ſubſequantur. Præterea laudant alii hujus uſum in lymphæ affectibus, hydrope, anaſarca &c. prout hujus rei jam mentionem fecimus. Specialiter in anaſarca hujus rei jam me certiorem reddidit, *Medicus doctiſſimus Dn. Doct.* HENNIKE, *Celſiſſ. Com. ab Hoenl. Archiater*, qui eo, cum mercurio dulci mixto, ſummo cum emolumento uſus eſt. Inter initia malignorum, variolarum, dyſenteriæ, &c. refracta doſi cum pulveribus bezoardicis exhiberi jubet *Dn. Præſes in notis ad Poterium. Unde*, inquit, *levis ſalivatio cum ſudore procuratur, & muco primarum viarum diſſoluto præcordiorum anxietates diſſipantur.* Memini etiam, cum in patria febres malignæ ſæpius graſſarentur, *Exc. Chymiatrum D. D.* ROLLWAGIUM eundem regulum in frequenti uſu habuiſſe ſummo cum fructu. Concinnavit ex hoc cum aliis, abſorbentibus, terreis, pulverem alexipharmacum, qui adhuc hodienum quotidiani uſus eſt. Accuraoua hunc deſcripſit *D. D.* APINUS *in tractatu de febribus epid. Herb.* ubi ſimul uſum ejus, & ſpeciatim reguli in febribus malignis epidemicis propria experieoòa comprobat. Scio etiam, eo in hiſce morbis uſum fuiſſe modo allegatum *Excell. D.* HENNICKIUM. Omiſit vero poſtmodum crebriorem uſum propter aliqua incommoda, à negligenti præparatione profecta, ejuſque loco ſubſtituit bezoardicum joviale, ſeu antihecticum *Poterii*, Pro uſu externo commendat MAETSIUS lixivium ſcoriarum in ſcabie. Imo ipſe recordor, me antehac uti & alios multos ſimili malo affectos, lixivium hoc Dn. Parentis mei conſilio cum ſumma efficacia adhibuiſſe. Succurrit hic etiam ipſum regulum cum terreis mixtum in ſcabie uſurpatum, & quidem cum regimine ſudoriſero, tumores œdematoſos maxime pedum, acceſſiſſe. Unde deprehendere poſſumus efficaciam hujus reguli in motibus humorum intendendis, qui, ne ad ſcopum plenarium pervenirent, terrea adſtringentia ſimul adjecta impedivere. Et ita quidem pauca quædam de uſu medico produximus.

1. *In chronicis.*

In febribus in lymphæ vitiis.

In anaſarca.

2. *In acutis malignis.*

Modus operandi duplex.

Addere his quædam libet de modo operandi. Cum itaque effectus reguli medicinalis duplex quaſi ſit, dum nempe & ſudores movet, & humorum lentori ſuccurrit: tum utique & modus operandi duplicis generis eſſe videtur; 1. qui ſundatur in motuum promotione; 2. in materiæ correctione, qui tamen minus præ priori ſeſe exerit. Priori modo operatur, & propter ſulphuream partem, & propter regulinam. De *ſulphure* in genere notum eſt, tum quod ipſam materiam ignis, ad motus celerrimos ſuſcipiendos aptam, contineat, ac propterea ſatis potens ſit *motus intendendi*; tum etiam quod ex mixtione ſua φλογιστῷ cum acido vitriolico habeat vim *tonicam* (id quod vel quotidiana ſatis experientia in retropulſione ſcabiei &c. edocet) qua efficitur, ut viæ relaxatæ naturalem tonum recuperent, atque ita ſanguis, fortius jam motus, dum per arctiores vias tranſprimitur, majorem fluxilitatem ac ſubtilitatem nanciſcatur. Quoad *regulinam* vero ſubſtantiam notandum eſt, 1. quod ab arſenicalibus accremeotis vim habeat ſtimulantem, atque ita ſpiritus ad fortiores motus capeſſendos ſuſcitantem; 2. quod ob mercurialem indolem efficaciam habeat penetrandi, diſſolvendi craſſitiem ac viſciditatem humorum, tum in primis viis hærentium, tum ipſi maſſæ ſanguineæ interfuſorum, ejuſque motum progreſſivum & inteſtinum remorantium. Unde videmus, quomodo poſſit lymphæ vitia corrigere, viſcera ejuſmodi cruditatibus infarcta reſerare,

ſecretiones promovere, & materiam ad motus aptam reddere. Quæ poſteriora & alterum operandi modum declarant, quit in materiæ alteratione conſiſtit.

Modus adhibendi in forma pulveris. Reſtat modus adhibendi paucis tradendus. Exhibetur itaque commode in forma pulveris, ſiquidem & in parva doſi offertur, neque per ſe nauſeoſus eſt. Cum vero gravior ſit, miſceri poteſt cum levioribus, abſorbentibus ſic dictis præparatis, matre perlarum, lapidibus cancrorum &c. Imo etiam alia adjungi poſſunt pro aſſectuum diverſitate. Ita *Exc. Dn. Præſes* in affectibus hydropicis adhibendum ſuadet cum martialibus lenioribus, in epilepticis cum cinnabarinis, in febribus intermittentibus cum ſalibus digeſtivis, abſorbentibus, &c. In anaſarca magno cum emolumento adhiberi poſſe cum mercurio dulci, ſuperius ex obſervatione atque commendatione *Doctiſſ. Dn.* HENNICKII, percepimus. Inde enim ſcrupulus ſemis mercurii dulcis plus efficaciæ exſeruit, quam alias ſcrupuli duo edere ſolent.
potionum. Alii emeticis ſtimuli loco & tanquam digeſtivum adjungunt. In forma potionis commiſceri poteſt cum aliis diaphoreticis, anodynis &c. diaſcordio *Fracaſtorii*, theriaca cœleſti, tinctura bezoardica, tinctura opii cum ſale tartari correcta, aquis diapnoicis, ſcordii, chærefolii, ceraſorum &c. quales formulas propoſuit MAETSIUS *in chym. rat.* APINUS *de febribus epidem. Hersbr. &c.*
pilularum. In forma denique pilulari uſurpari poteſt cum gummis reſinoſis, reſolventibus, extractis aperientibus, amaris, abſinthii, cardui benedicti, ſcordii, ſumariæ, cochleariæ, croci, gummi ammoniaci, ſagapeni, hederæ, myrrhæ, aloës &c. Cum talibus itaque prudenter commixtus regulus evadit medicamentum in menſium vitiis, viſcerum infarctu &c. non contemnendum. Doſis ejus à granis ſex aſcendit ad ſcrupulum unum & ultra pro ſubjecti & aliarum circumſtantiarum conditione. Antequam vero in uſum trahatur regulus hic, probe triturandus eſt & in porphyrite in tenuiſſimum pollinem redigendus, donec omnes micantes quaſi ſcintillulæ, diſparuerint. Neceſſaria enim eſt ſubtilis talis pulveriſatio ob faciliorem ſolutionem & celeriorem operationem. Alias enim diu in inteſtinis hæret, & graviora poteſt excitare ſymptomata: Imo etiam cum fœcibus rejicitur, uti de cinnabarinis ſæpius contingit.

Sed plura hac de re diſſerere, temporis anguſtia prohibet. Quæ itaque deſum (deſunt autem multa) aliis ſupplenda relinquo. Ante omnia veto in medicis obſervationibus, circa hanc rem inſtituendis, diligentiam & prudentem circumſpectionem commendamus & a vana agyrtarum ſimili pollicitatione dehortamur. Nobis enim ſuffecerit hac vice, quid chymice de hoc negotio ſentiendum ſit, explicaſſe. Pedem ergo hic figo & DEO T. O. M. pro gratia ſua, quam in labore hoc pertexendo pro infinita bonitate atque clementia eſt largitus, humillimas ago habeoque gratias, precorque ſupplex, ut & in poſterum per *divini ſpiritus* vitiutem atque auxilium curſum ſtudiorum ita ducat; quo tandem aliquando verum eorundem finem quam feliciſſime queam obtinere.

DISSERTATIO III.

De mercurio & medicamentis mercurialibus ſelectis.

PROOEMIUM.

IN luſtrandis veterum monumentis, qui vel mediocrem poſuerit operam, deprehendet abunde, nullum pharmacum his magis fuiſſe exoſum & inviſum hydrargyro, cujus vim inſenſam & corpori animantium omnino deleteriam adeo operoſe & fidenter propoſuerunt DIOSCORIDES & GALENUS, & in eodem errore verſantes cæteri Græciæ Medici: ut ex eorum aſſeclis per longiſſima temporis intervalla, exſtiterit nemo, qui accommodare ad medicinæ uſum eſſet auſus pharmacum adeo infamatum. Donec ante duo circiter ſecula exoriens nova lues, uti tetra & immanis, ita remedia Galenicorum conſtanter eludens, novum medicationis genus expoſceret. Primus itaque eo tempore in ſcenam prodit JOH. CARPUS, qui, ſive parum medicamentis Galenicis fidens, ſive Arabum quorundam exemplo inductus, vivum iſtud metallum, ejuſque ope excitatam ſputationem, luis virulentiæ cœpit opponere. Stupuere quidem ad hanc rem primum Scholæ Medicæ; at vero nequidquam exoſum facere conabantur medicationis genus, cujus felix ſucceſſus mitiorem mox extorſit ſententiam; imo ipſis contemtoribus ad ſimiles conatus exemplo fuit. Qua re factum, ut numeratus olim in deleteriis mercurius, jam per conſtantem aliquot ſeculorum obſervationem, feliciaque experimenta, inter præſentanea ſæviſſimorum morborum præſidia reponatur à viris peritiſſimis. Salivatio vero ejus ope excitata, quæ unice vix lui ſatis fidenter opponebatur olim, hoc noſtro ævo morborum chronicorum, tantum non omnium, & quantumvis rebellium, unicum fere cenſetur præſidium: eoque nomine à viris editis ſcriptis celeberrimis, ſatis abunde commendatur. At vero cum hoc remedium valentiſſimum, quod multum motus, imo turbæ, humoribus corporis humani addit, inſignem circumſpectionem & prudentiam medentis, uti & conſiderationem ſpecialium circumſtantiarum expoſcat exquiſitiſſimam: nos quidem exiſtimamus, adeo prolixe, & generalibus commendationibus, ad quorumvis fere morborum chronicorum curationes, promiſcue, non poſſe extendi. Præſertim cum videamus iſta ſalivæ profuſione, quæ utplurimum eſt largiſſima, quandoque non tam vires morbi, quam robur corporis labefactari, & non infrequenter ita deſtrui, ut periculo non parvo inde exponantur ægroti. Propterea igitur optima certe ratione cogitarunt Chemiatri quidam experti, quo modo mercurius, draſtica, eaque ſæpe ſumme noxia vi, convenientibus artificiis ita poſſit orbari, ut citra virtutis penetrantis jacturam, reſultet remedium, quod ſimili efficacia, ſine tamen ſalivæ profuſione tædioſa, & gallicum morbum, & atroces alios congeneres curet atque perſanet. Et hoc etiam meum erit inſtitutum, ut nempe, cum ſpecimen

meorum

meorum profectuum in arte ſalutari, publice edendum eſt, his pagellis depromam medicamenta ex mercurio tutiſſima: quæ, ſine turbulento impetu & exhaurientibus ſputationibus, medelam præſentaneam ſpondeant morbis illis refractariis, quibus deſtinata promiſcue eſt ſalivatio. Uberioris autem demonſtrationis & ordinis concinnioris gratia, de mercurii natalibus & elementis ex quibus conſtat, quibuſque polliat proprietatibus (quoad fieri in tanta rei difficultate poterit) adhæc ſalivationis incongrue adhibitæ noxis, pauca, uti inſtituti ratio poſtulat, præmittam. Hæcque ſingula meis equidem meditationibus dabo: at ex iis fundamentis, quæ mihi ſuppeditavit candidiſſima doctrina Inclyti *Dn. Præſidis*, Viri Excellentiſſimi, quem ut Patroοum & Præceptorem Optimum & maxime ſuſpicio, & debita pietata colere nunquam deſiſtam. Tu igitur, quiſquis es Lector! meis conatibus ut faveas & de iis (ſiquidem res videbitur Tui judicii) candide judices, à Tua humanitate contendo.

THESIS I.

Auſpicaturus itaque, Dei fretus auxilio, admirandi metalli perquiſitionem, operæ pretium, (vel ſaltem receptæ conſuetudini congruum) ſore exiſtimavi, ſi cognitio nominis, rerum inveſtigationi præmittatur. Videtur autem nomen, quo unquam inſignitum, à Græcis Latiniſve ſcriptoribus, legitur, eſſe deſumtum à præcipuis concreti metallici proprietatibus, videlicet ſplendore argenteo, fluiditate & mobilitate vivida, & aquæ ad inſtar undanta. *Ὑδράργυρον* igitur vel *ὑδράργυρος* DIOSCORIDI, quaſi dicas, *argentum aqueum*, vel *aqueæ fluiditatis*, notione Græca ut plurimum appellatur; ARISTOTELI & THEOPHRASTO *ἄργυρος χύτος*, item *ἄργυρον κινητὸν*, *argentum fuſum*, *mobile* audit. Quarum notionum ſiniſtra interpretatione, lapſum eſſe PLINIUM, notant critici: dum *Hiſtoria Naturali*, *Lib. XXXIII. cap. 6.* ſingularem conſtituit differentiam, inter argentum vivum, & hydrargyrum, quaſi hoc ſit factitium, è minii nativi (cinnabaris) vana excoctum; illud purum & nativum ex ſcaptanſulis collectum. Hujus vero erroris convincitur PLINIUS ex DIOSCORIDE & aliis Græcis ſcriptoribus, qui promiſcue utraque notione uſi fuerunt. Propterea igitur *argenti vivi* nomine, quævis metalli noſtri mobilis ſpecies recte venit. Illaqua notio ſorte magis congruit cum rei proprietate, quam ſpecioſum *mercurii* nomen, quo decorare metallum hoc lubuit, ob neſcio quam aoalogiam imaginariam, diſciplinæ Chemicæ Auctoribus. At, cum ex præcepto QUINTILIANI, ſermone plane utendum ſit, ut nummo, cui publica ſorma eſt; nos quoque de vocabulis nimium utique non ſoliciti, mercurii nomen, ut uſitatiſſimum, merito retinemus: & cætera *Arabica*, *Chaldaica*, *Myſtica*, & ipſa barbarie terribiliora, nomina iis relinquentes, *Oedipum* quibus agere & licet & lubet: pergimus potius ad inquirendum natale ſolum noſtri mercurii.

THES. II.

Curioſæ autem conſiderationis res eſt, nullum omnino in rerum univerſo reperiri minerale, cujus parcior ſit proventus, atque eſt mercurii; nam in paucis oppido locis reperiuntur ejus mineræ, quæque præterea adeo ſteriles ſunt, ut erutæ operæ vix pretium rependant. Hinc computum inſtituere ſi cui foret lubitum, facile deprehenderet, quinquagies plus reperiri, & ex terra erui, auri, quam mercurii. Unde mirari ſubit, qui fiat, ut, cum omne rarum ſit carum, mercurio adeo exiguum, reſpectu auri, conſtitutum ſit pretium. Univerſa utique *Oriens*, quantum quidem in hunc uſque diem innotuit, deſtituta plane eſt mercurii venis: ejuſque non niſi pauca ramenta in *Japonia* quibuſdam fluviis reperiuntur. Dives quidem olim fuit mercurii mineris *Hiſpania*: quæ tamen hodierno tempore, aut exhauſtæ, aut, ob inertiam incolarum, ſunt neglectæ. Vide *Puffendorfium in introductione ad hiſtor.* In *Bohemia* prope *Hartenbergam* & *Heilbergam*, oppida: in *Hungaria* ad oppidum *Cremnitz*; item in *Germania*, interioribus præcipua ejus tractibus, *Greiſenthalii*, ut & *Walckenriede*, (quæ ſunt Thuringiæ oppida) colliguntur quidem ſparſim mineræ cinnabarinæ, vel puræ, vel cum terra calciformi aut lapidea mixtæ, quæ partim in fontibus, partim ſub terræ involucris reperiuntur: at vero adeo exiguus eſt ex his omnibus mercurii proventus, & præterea adeo eæ ſunt infrequentes, ut tantummodo inſerviant exornandis raritheciis, & curioſitati eorum, quibus abdita Dei opera intueri jucundum eſt. Nullibi igitur locorum abundantius reperitur atque effoditur, quam in *Carinthia*, ad vicum *Hydriam*; indequa diſtrahitur quæſtu uberrimo, per omnia fere Europæ emporia.

THES. III.

Omnis vero qui in ſodinis deprehenditur mercurius, duplici ſub ſchemate eſt conſpicuus. Alter in ſodinis omnino purus, oppido tamen raro reperitur, ejuſque nonniſi aliquot guttæ, dum mineræ eruuntur, foſſoribus ſubinde occurrunt. Paulo tamen frequentius provenit æque purus mercurius, ex mineris coloris cinerei vel murini, quibus ſub guttularum vel globulorum nitidiſſimorum forma inhæret, ſola lotione, val mallei ictibus facili negotio eliciendus, ſine ulla vi ignis; unde etiam *Virgineus* appellatur. Cujus mineram, inter cæteras variarum ragionum curioſiſſimas, videra mihi contigit, in *raritheçio Excell. Dn. Præſidis* inſtructiſſimo. Perhibent de hoc mercurio virgineo Chemici ſpecie eſſe leviorem illo, qui, ex mineris impurioribus collectus, ignis violentiam paſſum aſt: Adeoque ſuſpicantur forte non perperam, ſubtiliorem & magis ſpiritualem eſſe, ac propterea ad opus Alchemiſtarum magnum accommodatiſſimum. Sed de hoc videant quorum intereſt. Altera mercurii ſpecies, vulgaris, immixta deprehenditur mineris ſolidis, compactis, colore vario, plerumque tamen rubro, hepatico, aut ſpadiceo conſpicuis. Quæ conſiſtentia ſolida, una cum coloris varietate, à ſulphuris & ſubſtantiæ terreæ vel lapideæ diverſimoda miſcela dependet. Sulphur enim eſt, quod mercurium, metallum mobile, inſpiſſat, coagulat & rubro purpureo colore inſignit: uti vel notiſſimo experimento, in confectione cinnabaris conſtat. Hinc etiam fit, ut mineræ mercurii igni expoſitæ, exhalent ſulphuris vaporem penetrantiſſimum. Quin imo in ſeparatione & ſemotiooe hujus ſulphureæ ſubſtantiæ totum conſiſtit artificium mercurium ex mineris vivum producendi: quem in finem per vulgarem encheireſin ex retortis ſerreis, elotis prius inquinamentis terrenis, ſublimationem metallurgi adornant, cum val ſine additamento calcis vivæ: cujus, ut & ipſius ferri ope, abripitur & detinetur minerale ſulphur, adeoque ab involucris illius & compedibus liberantur mercuriales globuli, mobilas & vivi in vas recipiens promte expellendi. Plura qui ſcira cupit de variis artificiis, quæ in eruendis & excoquendis iſtis mercurii mineris metallurgi adhibent: is adeat GEORGIUM AGRICOLAM peritiſſimum rei metallicæ ſcriptoram. *Acta Societ. Reg. Angl.* Ann. 1665 menſe Aprili. *Browns itinerarium* &c.

THES. IV.

Brevi hinc minerarum, indeque collecti mercurii recenſioni, merito adjungimus notas, quibus

de puritate iſtius & bonitate conſtare poſſit: cum quidem mercurius ita ſit fraudulentorum impuris technis ſæpe *adulteratus &* coinquinatus, ut vel ob hanc cauſſam peregrina & inſenſa inferre poſſit ſymptomata. Communis fere, at a paucis præter QUERCETANUM *in Conſilio de Lue Venerea* animadverſa fraus eſt, argentum vivum inquinare plumbo: quod, interventu biſmuthi, ita apte cum illo miſcetur, ut poſſit plumbum (ſi quidem incongrua mole non excedat) una cum mercurio per corium exprimi, ſine ullo obſtaculo, adeo fluidum ac mobile, ut ne fraudis quidem oboriatur ſuſpicio; & vel hinc conſtet planiſſime quam futilis ſit & ſuperficiaria, mercurii per ſolam hanc expreſſionem depuratio. Quos vero intus aſſumtum plumbum pernicioſos pariat cruciatus, pluribus hic non commemoro, cum id cuivis ex illa FERNELII, quam in *tract. de Lue Venerea* recenſet, *hiſtoria* patere ſatis poſſit; plane autem deleteriam vim, minore mole idem poſſe exſerere, ſi certo modo, eoque non multum diſſimili, uti a mercurio fit, ſubigatur, curioſioribus ex deteſtandi illius veneni (*poudre de S****) diris effectibus conſtet. Cæterum vero, quod ſcribitur à pleriſque, mercurium vivum allicere, ſibique conſociare inquinamenta metallica, ex mineris plumbi, antimonii, arſenici &c. id niti nullo fundamento videtur: ſiquidem in illis locis ubi copioſe eruitur argentum vivum, illius generis minetæ, mercurialibus vicinæ non ſunt; adhæc diverſa omnino eſt ratio mercurii vivi, qui quidem commiſcetur ex facili quibuſdam corporibus metallicis; mineris vero adhuc inhærens, & ſulphuris vapore coagulatus, admittere neutiquam poteſt metallorum aliorumve inquinamentorum intimiorem miſcelam. At his nihil obſtantibus, ex aliis fit cauſſis, ut ſingulis mercurii ſpeciebus nno eadem ſit puritas, partiumve ſubtilitas, hinc alia illius ſpecies aliis ſæpe deprehenditur longe præſtantior. Abunde bonus, & pleriſque operibus ſatis congruus is eſt mercurius, qui igni expoſitus, promte & penitus exhalat, ut nil quidquam relinquatur: qui præterea per digeſtionem, neque pulverulentum crama, nigrum aut fuſcum (biſmuthi utplurimum ſobolem) in ſuperficiem rejicit, neque cuticulam in eadem contrahit: metalla denique promtiſſime aggreditur, eorumque cohæſionem promte divellit. Vulgaris quidem at veritati non reſpondens opinio eſt, mercurium genuinum & bonæ notæ poſt evaporationem ex vaſe argenteo, flavam maculam relinquere. Id quod tamen nunquam facile obſervabitur, niſi mercurius aliquoties cum auro amalgamatus & hinc denuo abſtractus fuerit: vel ad methodum *Philalethæ* depuratus & animatus; de quo infra.

THES. V.

Ut ordini nobis propoſito inſiſtamus, illis præmiſſis, pergimus ad conſideranda principia, ſive elementa mercurium conſtituentia. Eſt autem res hæc tantæ difficultatis, & ſubtilibus Atomiſtarum hypotheſibus adeo non exhauſta, ut, præter ſpeculationes generaliſſimas, quod ſit ullius momenti ſuppeditent nihil. Probabiliora utique & magis utilia, ex ſaniorum Chemicorum principiis huc poſſunt peti: at ne his quidem, ad hunc uſque diem ſpecialis plane dilucidatio (uti res eſt omnem induſtriæ humanæ conatum fere eludens) obtineri potuit. Hoc tamen certum & experimentis variorum, præſertim BECHERI comprobatum abunde eſt, cuncta metalla componi ex terra quadam ſolida & compacta, quæ baſin & corpus illorum conſtituit; terrarum vero cum duo tantum ſint ſumma genera: alterum complectens terras fuſiles, quæ in vitream ſubſtantiam igne colliquari aptæ ſuot, *vitreſcentes* hinc dictæ: alterum *calcareas* continens, id eſt, ejuſmodi terras, quæ igne vehementiſſimo liquari non poſſunt, ſed in calcem, ſeu ſubſtantiam poroſam & levem exuruntur. Hinc ſequitur, cum prioris generis terra unice metallorum proprietatibus, ponderoſitati, fuſilitati, malleabilitati &c. congruat, hanc quoque eorum mixturam ingredi. Ejuſmodi igitur terra ſolida, fuſilis & vitreſcens, ſubſtantia unctuoſa, plus minus acida, intime & per minima ætheris ope, in pyrophylaciis ſubterraneis commixta, metallicorum corporum conſtituit materiam. Quorum varietas dependet unice à diverſa puritate & proportione illius terræ, reſpectu ſubſtantiæ unctuoſæ, hincque reſultante mixtione diverſimoda. Quod quidem a BECHERO *induſtrio* in *Phyſica ſubterranea*, & *aliis* hujus veſtigiis inſiſtentibus *viris expertiſſimis*, tanto eſt experimentorum numero comprobatum, ut de rei veritate conſtet planiſſime. Nihil ergo impedit, quo minus ſtatuamus, mercurium, licet fluiditate à cæteris metallis diſcrepet, eandem tamen cum his agnoſcere originem & quidem molem corpoream, cum inſigni gravitate, debere terræ illi ſolidæ & compactæ: minorem tamen ſubſtantiæ iſtius unctuoſæ recipere copiam, ideoque in ſolidam conſiſtentiam, uti cætera metalla non compingi, ſed agili ætheris motui, unde fluiditatem accipit, magis obſecundare. Et quidem ſi rem, uti meretur, paullo conſideremus attentius, facile conſtabit, ſequi omnino debere, ut, cum terra illa ſolida, quæ mercurii baſin conſtituit, jugi & celerrima ætheris motione interna circumagitur, ſingulas illius portiunculas minimas, hac agitatione circa axin rapida, rotundam induere figuram, & in tot globulos, ſtupendæ & indefinitæ exiguitatis, maximeque lævigatos efformari. Qua partium globolarum exilitate ſumma & mobilitate, proprietates mercurii, ejuſque effectus, quos & in cætera corpora metallica, & animata organica exſerit, reſultant, indeque merito ſunt deducenda.

THES. VI.

Siſtimus igitur primo inſignem illam fluiditatem, quæ ita ſoli mercurio propria eſt, ut ſimilis vix reperiatur in rerum univerſo; humiditatis enim expers eſt: unde mercurius Chemicis *fluor ſiccus, manus non madefaciens*, audit. Quæ res tantæ admirationis viſa FALLOPIO, ut mercuriū naturæ diceret miraculū. Eſt autē præcipua hujus fluiditatis cauſſa ſubtilis æther, minimis mercurii globulis copioſe interſperſus: cujus agitatione vivida & non interrupta, ita inter ſe aſſiduo & ſituali motu volvuntur, & disjunguntur, ut facile cedant aliorum corporum attactui: in quo eſſentiam fluiditatis conſiſtere, omnibus Phyſicis in confeſſo eſt. Humiditatem vero adjunctam ideo non habet hæc fluiditas, quia corpuſcula, ex quibus componitur mercurius, lævigata omnino ſunt & exiliſſima, adeoque non facile in ſuo motu ſiſti, & aliis corporibus adhærere poſſunt, quemadmodum fit, ubi fluida partibus ramoſis & viſcoſis, vel magis flexilibus componuntur, uti oleum, aqua &c. Æthereum autem illam ſubſtantiam eſſe fluiditatis in mercurio auctorem, præter hypotheſes Phyſicorum, vel id documento eſſe poteſt, quod mediante fermentatione & ebullitione, ſalibus diverſi generis inſtituta, operationum Chemicarum peritiores, ex plumbo vel antimonii regulo, conficere ſciant fluentem mercurium; quod fit partim, quia ſalia, quæ ad artificium hoc adhibentur, disjungunt horum metallorum cohæſionem, ſicque in fluorem adigunt: partim quod ſalium conflictu, eorumque mutua reactione producatur vel colligatur inſignis copia fluidi ætherei, & in motum cieatur rapidiorem, quo aſſidue circa axin circumgyrantur obſequentes, & ad motum antea pronæ

metallo-

metallorum particulæ, ſicque mercurii naturam & proprietates omnino aſſumunt. A vivida porro illa ætheris in mercurii minima actione, dependet quoque mercurii volatilitas, qua pollet adeo inſigni, ut vel caloris blandi acceſſu, copioſa diſpergat effluvia, uti ex effectu amuletico (de quo ex *Hercule Saxon.* WEDELIUS *in tract. de medendorum facult.*) notum eſt. Quod ſi autem externo ignis calore paullo intenſiore, ætheris in mercurio intendatur elaſticitas & expanſio, ita ſenſim elevaotur mercurii atomi, ut ſub vaporis, fere inſenſilis, ſpecie penitus exhalent.

THES. VII.

Volatilitari & fluiditati accedit tanta mercurii gravitas, ut, ſi aurum excipias, hac, cætera metalla excedat omnia. Hujus materiam, ſine dubio, ſuppeditat terra illa ſolida, unde mercurius ſuam habet conſiſtentiam; cujus portiones ſingulæ etſi exiliſſimæ, adeo tamen denſæ ſunt, adeo arcte ſibi accumbunt, ut non niſi anguſtiſſima inter ſe conſtituant ſpatiola, ſolius ætheris aditum, excluſo aëre craſſiore (ut ex variorum & præcipue *Torricelli* barometro notum eſt) admittentia. Hinc, non obſtante vivida ſingularum particularum agitatione inteſtina, cui continuandæ ſubtilis æther abunde ſufficit, ita comprimitur, a circumambiente univerſali fluido, mercurii denſa moles, ut corpus gravitatis inſignis neceſſario conſtituat. Fluiditatem vero & mobilitatem alicujus corporis, gravitati nihil derogare, ſed eam potius intendere, res prima fronte videri poſſet abſona, experimentis tamen, & quidem vulgaribus illis, facile comprobanda: etenim videmus metalla igne liquefacta, ſolidis eſſe ſpecie graviora: hinc verbi gratia argentum ſolidum, fuſo, ſi injicitur, ſupernatat. Id quod etiam deprehenditur in glacie, quæ ſpecie levior eſt, & majus ſpatium acquirit, aqua fluida.

THES. VIII.

Ex deductis hactenus, quoad poſcere inſtituti noſtri ratio videtur, præcipuis mercurii proprietatibus, ejus effectus in alia corpora exponi facile poſſunt, & ceu ex principio ſimpliciſſimo & demonſtrabili, omnino debent. Et quidem inſignis illa metallorũ ſolutio, quam mercurius in ſic dicta amalgamatione præſtat, adſcribenda unice eſt exiliſſimis mercurii globulis, qui, externo præcipue calore magis exagitati, omnium metallorum, præter ferri, poros promte ſubeunt, & motu gravitatis ſingularum partium cohæſionem ita divellunt & disjungunt, ut ſub minima mole mercurii globulis innatent, & corpus cereæ quaſi ductilitatis exhibeant. Sed præter hæc potens ſane eſt, & nullis pharmacis æque datus, mercurii in corpus humanum effectus. Etenim, dum aut vivus, pinguedine convenienter diſperſus, extus corpori, & quidem partibus tendinoſis, inungitur, aut præcipitatus dulcis &c. repetitis doſibus intus aſſumitur; ejus portiones minimæ, calore corporis ſuſcitatæ, tum propter figuram globoſam & lævigatiſſimam, tum ſpecificam gravitatem, motum promte continuant: ideoque omnes corporis receſſus, quantumvis anguſtos & remotos, facile ſubeunt; humores viſcidos, & immobiles iis inhærentes perrumpunt, fibraſque motrices ſua gravitate exagitando, ad frequentiores ſyſtoles animant, ſicque celeriorem humorum per ſingula vaſa progreſſum efficiunt. Hæcque omnia ſine violentia peraguntur. At vero, ſi in humoribus ſalium acriorum abundet copia, hæcque mercurii globulis accedant & intricentur, iſti violentiæ antea expertes, inſigniter hinc exaſperantur, & rodentem naturam induunt: ideoque fibris motricibus nerveis alliſi, has non ſolum vehementer commovent, verum etiam ad contractiones arctiores ſtimulant, unde interſperſa vaſa ſanguifera ſimul comprimuntur, & ſanguinis uberior & ordinarius per hæc tranſitus intercipitur: qua re inæqualis fit humorum diſtributio, & ad partes laxiores, eaſque conſtrictioni non adeo obnoxias, congeſtio uberior. Cæteris autem partibus laxiores multæ ſunt glandulæ lymphaticæ (falſo pro conglomeratis habitæ, cum potius ex veſicularum vel cellularum laxe inter ſe cohærentium compage conſtent) & quidem præcipue tunica illa faucium ſpongioſo-glanduloſa, tonſillæ cum cæteris glandulis ſalivalibus, ad quas dum copioſe congeritur, & quaſi ex cæteris partibus derivatur mucoſus & ſalivalis latex, turgent eæ primum inſigniter, & ita, ut ſi linguæ tumor, (qui ſubinde valde intenſus eſt) accedat, non leve ſuffocationis diſcrimen inde enaſcatur. Perrupto vero iſto tumore, ſive mercurii gravitate, ſive ulcuſculis, quæ ex inſigni fœtore colliguntur affatim, & producuntur a mercurio, ſalium acrium maſſæ humoralis acceſſu, corroſivo facto, poſtea larga fit, & ſi conveniens regimen non negligatur, in aliquot hebdomadas continuata ſalivæ profuſio. Fieri autem in hac ſputatione, ad ſalivæ vaſa, ex cæteris partibus, copioſam congeſtionem, vel exinde conſtat, quod durante ſalivationis actu, habitus corporis inſigniter ſit collapſus vel potius conſtrictus, & venæ ſub hoc antea turgidæ & ſatis conſpicuæ, aut plane diſpareant, aut exiles admodum conſpiciantur, ita ut homines ſatis ſucculenti, appareant marcidi & luridi. Manifeſto indicio, cutem, ceu partem membranoſo tendinoſam, & una cum hac ſubjacentia vaſa, inſigniter eſſe conſtrictam, adeoque ſanguinis cæterorumque humorum ad hæc acceſſum eſſe imminutum: quod & fieri in cæteris quoque partibus membranoſis, cum eædem ſint circumſtantiæ, veriſimile eſt. Præterea ſalivæ fluxus, ſi ſit immoderatus, cohiberi, vel plane ſiſti & diverti, exhibitis ſudoriferis cum regimine calidiore, vel purgantibus poteſt, dum per illa æqualis denuo redditur humorum per univerſum corpus diſtributio; per hæc vero ad alias partes, inteſtina videlicet, concitatur congeſtio.

THES. IX.

Liquido conſtare nunc poteſt, qui mercurii in corpus humanum actio ita queat exacerbari, ut, motibus vitalibus omnino incongrua & contraria, veneni naturam induat. Siquidem, cum, ut modo vidimus, ex agilitate & gravitate partium globoſarum mercurii non adeo vehementes & turbulentæ concitentur commotiones; ideo etiam, ſi quæ noxæ ex illa mercurii crudi proprietate conſequantur, eæ demum iis in caſibus ſuboriuntur, qui concitatiorem iſtam commotionem non ferunt, v. g. ſi humorum ſpiſſiorum inſignis ſit abundantia, hi quidem valida commotione ita poſſunt impelli in viſcerum, vel aliarum partium nobiliorum ſubſtantiam, ut, cum æque facilem non inveniant tranſitum, gravis infarctus, cum ſubſequente inſigni noxa, inde ſæpe veniat metuendus. Quæ tamen humorum vitio, & Medici inconſiderate agentis imperitiæ magis, quam mercurio ſunt imputanda. Si vero cauſis externis mercurii intendatur impetus, facile inde turbulentæ & noxiæ poſſunt concitari humorum commotiones; quod præcipue ſuffimentis mercurialibus fit: quorum violentiam & aurifabri ſæpius ſuo damno experiuntur, & pluribus funeſtis exemplis Auctores varii confirmant. Præterea ſi mercurio acidum potentius, nitroſum vel ſalis communis arcte immiſceatur, reſultat inde concretum, (uti ex mercurii ſublimati confectione ſatis conſtat) cujus etiam exigua doſis venenum eſt longe graviſſimum. Etenim quamvis horum neutrum corpori æque ſit infenſum, tamen, cum ſalia iſta, mercurii globulis conjungantur, ſpiculis;

culis, quibus pollent rigidis, politam & lævigatam eorum ſuperficiem mire exaſperant, & ita efficiunt, ut ſcabra jam mercurii corpuſcula facile poſtea (quod ante æque fieri non poterat) fibris partium adhæreant, iiſque, aucto jam gravitatis motu, altius imprimantur, ideoque & illas graviter erodant, & ſimul in motus inordinatos, ſpaſmodicos, genus nervoſum inſtigent, certa aſſumentis pernicie. Inquinamentis vero ſalinis humorum corporis humani, etſi exaſperari lævigati mercurii globuli poſſint, hincque præſertim, quæ præpoſterum mercurii crudi uſum excipiunt, noxiæ & turbulentæ humorum commotiones, reſultent; tamen violentiam corrodentem ſimiliter induere nequeunt, niſi plane ſit enormis humorum intemperies, adeoque iis in affectibus, qui ab ejuſmodi humorum vitio procedunt, adhibeatur crudus, & prævia correctione iis non ſatis accommodatus. Hinc igitur colligi ex facili poteſt, providum & circumſpectum mercurii uſum, imo & ſalivationem ejus ope excitatam, per ſe nullo modo corpori eſſe pernicialem, ſed potius multum ſpondere auxilii, ad expugnandos varios, eoſque rebelles morbos chronicos, enatos præcipue ex inſigni humorum lentore & immobilitate, nimia ſpiſſitudine, hincque variarum partium, præſertim glanduloſarum excretoriarum infarctu &c. His enim ut plurimum tanta eſt pertinacia, ut minime reſpiciant medicamenta mitiora, ex vegetabili vel animali regno laborioſe conquiſita. Illa enim ſive reſinoſa ſint, ſive ſalino ſulphurea, facile primarum viarum colluvie vitioſa ita obtunduntur & præcipitantur, ut non niſi halitum in ſanguinem tranſmittant, in illa fluidi peccantis copia mox obruendum. Quæ vero ex ſalinorum genere ſunt, etſi de cætero utilitatis non ſpernendæ, tamen debellandæ morborum chronicorum pertinaciæ non æque ſunt paria. Etenim quæ ex volatilium ſunt numero, dum humores celeri impetu exagitant, incongruas ſæpe turbas excitant, & præſertim humores, ſi antea nondum ſatis fuerint mobiles, in excretoria, imo viſcera nobiliora, violenter & moleſte intrudunt, ex quibus cum non eadem facilitate poſſint exprimi, diſſipato medicamenti fugacis impetu; hinc fit, ut graviter illa infarciantur, & malis longe graviſſimis ſic pandantur fores. Fixiora vero ſi fuerint ſalia, alcalina, ſive alcalino-vitriolica, vel tartarea, aut quæcunque demum ea ſint, efficaciam ſuam abſtergendi & incidendi ultra primas vias aut non extendunt, aut ſi omnino ad ſanguinis maſſam aliquid illorum accedit, id prius per excretoria (diureſin) elabitur, quam edere poſſit alicujus momenti effectum. Iſtis ergo ſingulis, imo forte cæteris quoque metallis, efficacia longe præſtat mercurius, qui modo ſupra expoſito, humores torpidos & immobiles excitat, viſcidos divellit & attenuat; infarctus glandularum cæterarumque partium expedit, & particulas miaſmatis venerei ſalino ſulphureas, aliaque inquinamenta, ſub his latitantia, & remotiſſimis glandularum imo oſſium tabulis, non ſine corruptionis omnimodæ diſcrimine inhærentia, evellit & abſtergit, poſteaque per profuſum ſalivæ profluvium ſecum è corpore eliminat.

THES. X.

De nihilo igitur minime ſunt, aut frivolæ habendæ, tot ac tantæ ſalivationis, ad expugnandam luis venereæ pertinaciam commendationes: præſertim cum conſtanti duorum ſeculorum obſervatione ita ſint confirmatæ, ut ad hunc uſque diem exſtiterit nemo, qui omnino elevare, prudentem & circumſpectum illius uſum, aliquo cum ſucceſſu eſſet conatus. Quinimo fuerunt, & ſuperioribus jam, & his noſtris temporibus Medici periti, & ſcriptis celebres, qui hoc medicationis genus ad aliorum chronicorum, & mitioribus medicamentis omnino reluctantium, morborum curationes, ſuis encomiis extenderunt. Quod cum ex illorum ſcriptis, quæ in omnium fere manu ſunt, cognoſci abunde poſſit, pauca ex præcipuis huc transferre exempla, nobis ſufficiet. Et quidem ad *ſcabiei ferocioris* imo & *elephantiaſis* ſanationem, jam olim, & ante enatam *venuſtam* illam *luem*, hydrargyri cum unguentis illitus Arabibus in uſu fuit: commendatus præcipue à MESUE in Antidot. & SERAPIONE; uti vel ex SENNARTO conſtat, qui *in Praxi Lib. VI. part. IV. cap.* 21. hac de re agit explicatius. SYLVIUS vero in *Meth. Medend. p. m.* 112. ſalivationis uſum, ad fœdam & rebellem ſcabiem, omnino præcipit, & poſſe, imo debere ad alios quoque refractarios affectus adhiberi, adſeverat. In *ſcorbuto* inveterato, & ſic dicto *frigido*, non inutile eſſe hoc medicationis genus, ſed quibuſdam auxilio fuiſſe præſentaneo, præter cæteros confirmat WILLISIUS *de ſcorbut. cap. ultimo*: & hujus veſtigiis ſtrenue inſiſtens R. LENTILIUS *Miſcell Pract.* locis variis, & præcipue *Parte* 2. *p.* 560. exemplo atrophiæ ſcorbuticæ perfecte, (at non ſine ſummis moleſtiis) ſalivatione ſanatæ. Imo *hydropica, ſcorbutico cachectica*, & quid non? feminæ, ſalivatione curatæ, legitur exemplum in *Miſcel. Naturæ Curioſ. dec. II. Anno* 3. *obſ.* 173. Ad *febrem quartanam* commendat magnopere BALLONIUS *epidem. lib.* 2. *p.* 131. & WILLISIUS *tract. de febr. cap. VI. p. m.* 101. febris quartanæ, ſalivatione feliciter curatæ, exemplum annotat. Cui curationi forte occaſionem dedit obſervatio HIPPOCRATIS *Lib.* 1. *ſect.* 3. *epidem.* ſcribentis: febres intermittentes contumaces terminari ſæpius ſalivatione critica; cujus rei veritas, ad hunc uſque diem, Practicorum circumſpectiorum obſervationibus conſtat. In *arthritide*, abundantibus humoribus viſcidis, ſalivationem, extra paroxyſmum, utilem fore, arbitratur SYLVIUS *in Praxi Med. append. VIII. p. m.* 787. Et *podagræ* cruciatus ſalivatione fuiſſe expugnatos, ita tamen ut poſt triennium denuo ingruerent, WEDELII in *Tr. d. M. F.* obſervatio eſt. In *mania* & *melancholia* ceu divinum remedium extollunt ROLFINCKIUS *epit. cognoſ. part. aff. Lib. I. p.* 2. *cap.* 12. item WILLISIUS *Path Cereb. Part.* II. *cap. XII.* qui ſputo copioſe & diu perſiſtente quoſdam inſanos perfecte ſanatos vidit. In *dolore capitis refractario* modo laudatus ROLFINCKIUS *Meth. M. Sp. Lib. VI. ſect. III. cap. I.* ſalivationem magni facit; ubi & mentionem facit *epileptici*, lue venerea infecti, ſalivatione, ab utroque graviſſimo morbo liberati. Et WILLISIUS *loco allegato cap.* 3. in Herculeo morbo, poſt incaſſum adhibita cathartica & ſpecifica, ad magnum & Herculeum iſtud remedium deveniendum eſſe præcipit. In *ſuffuſione*, & hinc nata *cæcitate* perfecta, ſalivationis encomiaſten ſe præbuit RIVERIUS *Prax. lib.* 2. *cap. V.* & BOYLE *de util. Ph. Exp. p.* 346. Quin imo obſtructionem nervi optici, & inde natam *amauroſin*, poſt alterantia, & alia medicamenta ocularia, incaſſum adhibita, ſalivatione fuiſſe diſcuſſam, annotat RHODIUS in *Analect. ad Septal.* Ad ulcerum denique inveteratorũ ſanationem, heroicam hanc pertractatam videas medicationem, commendatoribus præcipue CARDILUCIO, *in offic. ſanitat. pag* 303. & MORTONO, qui cacoethicorum ultimum aſylum deprædicat, *Phthiſiolog. Lib. I. cap. V.*

THES. XI.

Ita autem tantis encomiis increbuit ſalivationis gloria & ſtrenua efficacia, ut præter Medicos, Chirurgos videas, imo tonſores de hac crepare undique magnifica. Verum enim vero, adeo res hæc nondum videtur expedita, neque ita eſſe comparatum Virorum Experiſſimorum obſervationibus, ut ſibi eas poſſit quivis in exemplum temere proponere. Etenim, niſi plane explorata ſit morbi indoles, & particularium circumſtantiarum exquiſitiſſime habeatur

ratio,

ratio, nullum eſt dubium, quin violenta iſta medicatio, æqua poſſit promtitudine nocere, atque prodeſſe unquam obſervata fuit. Sæpe vero adeo abditæ & in occulto ſunt, quæ perpendi ante ſalivationis uſum omnino debent circumſtantiæ, ut indagari & in notitiam protrahi nullo modo queant; unde fit, ut ægri eadem hac medicatione, qua in iiſdem morbis, alii, præſens experti ſunt auxilium, aut fruſtra exerceantur ſummis moleſtiis, aut, quod ſæpius fit, periculis exponantur non eluctandis. Qua propter candide fatetur WILLISIUS *in Ph. Rat. p.* 11. *ſ.* 3. *cap.*8. impetiginem cujuſdam virginis ſe quidem oppugnaviſſe repetito *ſputationis*, ut vocat, *curſu*, ſed eo adeo non expugnaviſſe, ut quamvis exactam victus habuerit rationem, corporis tamen defœdatio eadem pertinacia repullulaverit. Iſto igitur curationis curſu incerto non navigaſſet WILLISIUS, ſi circumſtantias, quibus hujus impetiginis pertinacia fota eſt, in numerato habuiſſet. Ob ſimilem plane rationem febris quartana, ſalivatione (alias feliciter expugnata) præter opinionem excitata fuit, ut in *Act. Hafn. Vol.V. obſ.*66. legitur. Imo funeſtum plane inunctionis mercurialis ſucceſſum in arthritide, prodit WEDELIUS in *Miſcel. Nat. Curioſ. dec. II. anno* 4. *obſ.*120. Totque ſalivationis infeliciter ſuccedentis exempla proſtant ubique, ut his compilandis bonas horas male impendere pigeat. Et, ſi quidem contrariis obſervationibus ſalivationis gloria eſſet oppugnanda, crederem utique prolixiorem, vel ſaltem æque diffuſam, exemplorum infauſtorum & funeſtorum poſſe congeri ſeriem, atque glorioſas felicis ſucceſſus enarrationes. Sed diffamare hac ratione medicationem, fidis Virorum Expertiſſimorum obſervationibus ſtabilitam, nefas eſſet. Hoc tamen tot infauſtis ſalivationis eventibus evinci poſſe arbitror, majorem moderationem in illius eocomiis eſſe adhibendam; ejuſque diſcrimine ægrotos ante non temere eſſe exponendos, quam de neceſſitate urgente, & omnino inevitabili, conſtet planiſſime: cum equidem interdum, ex præcepto CELSI, ſatius ſit anceps remedium experiri, quam nullum. Dubia namque ſpes, certa deſperatione potior. Sed abſit ubique temeritas, neque præpoſteris auſibus commaculetur ars innocentiſſima, in ſanitatem proximi nata & comparata unice.

THES. XII.

Utilitatem ſalivationis, ſummamque efficaciam, quam in venerea, etiam inveterata, lue ita præſtat, ut ejus cenſeatur præcipuum alexipharmacum, quis temere vocabit in dubium? Nihilo minus tamen nemo facile ibit inficias, multas, & eas non infrequenter, ingruere circumſtantias, quæ ſalivationem in *venuſta* hac *lue* aut plane non admittant, aut, ſi his neglectis inconſiderate fuerit adhibita, ſumme periculoſam efficiant. Et quidem cum hæc res ita explorata paullo peritioribus eſt, ut prolixioris demonſtrationis non indigeat, omnino ſufficiet, incommoda quæ ex præcipuis ſunt, hic indigitaviſſe. Inter frequentiſſima, luis paullo progreſſæ, ſymptomata merito referuntur, variæ palati inde perpeſſæ injuriæ, v.gr. uvulæ, tonſillarum &c. eroſiones & exulcerationes, ita ſæpe ferocientes, ut, edacis cancri ſpecie, ad ſubjectas partes profunde ſerpant, & ante plenariam morbi impuri, unde foventur expugnationem, deleniri aut conſolidari nullo modo poſſint. Hoc igitur in caſu, ſi uſquam; certe locum omnino habet, illud methodi medendi generale præceptum, materiam peccantem non eſſe adducendam ad partem affectam, neque per hanc evacuandam. Siquidem aliter fieri vix poteſt, quin ex ſalivæ æruginoſæ (quæ guſtu ſalivantium ſatis percipitur) & virulentæ, mercurio inſuper mirifice exaſperatæ accumulatione, gangræna, & hanc mox excipiens ſphacelus, has in partes concitetur funeſtus: cujus præ cæteros, HILDANUS exempla proponit *Cent. III. obſ.* 92. Præterea ſalivationis uſum prohiberi video pleriſque, ubi præter inſignem humorum lentorum abundantiam, & ſpiſſitudinem viſcidam, vires ægroti non ſatis conſtant. Et quidem jure; ſiquidem ob languorem univerſi corporis, hincque virium motricium & debitu toni defectum, cum ſingulæ partes imo viſcera nobiliora plus juſto ſint flaccida, ideo fit ut lenta humorum colluvies, medicamenti violentia commota, facile & confertim his intrudatur, ſed ob fibratum motricium infirmitatem æqua facilitate poſtea expelli non poſſit: hinc accumulati vitioſi iſti humores ſtagnant, & ſic varii generis ſymptomata truculentiſſima producunt. Etenim, ſi ad faucium glandulas, ſublinguales, maxillares, tonſillas, imo & linguam confertim adigantur, adeo hæ partes inde intumeſcunt, ut, cum deglutitione, ſpiritus intercipiatur omnimode. De quo præter SENNERT. *in Praxi Medica Parte IV. Lib.VI. cap.ſupra citat.*& FALLOPIUM *Tr. de Lue Vener.c.*76. nonnulla monet SYLVIUS *Meth. Med. Lib.*2. *cap. XI.p.m.*112. Certior vero & immedicabilis pernicies eſt, ſi ad cerebrum, prægreſſa aſotia infirmatum, adigatur vitioſa iſta colluvies, unde paralyſis, apoplexia, vel alii graves ſoporoſi affectus non poſſunt non ſubito inferri. Cum autem lue venerea paullulum progreſſa, altiuſque humoribus infixa, ut plurimum ſit vitioſorum humorum proventus uberrimus & vires adhæc, aut morbi violentia aut prægreſſa intemperantia, crapulis, Venere &c. utplurimum exhauſtæ ſint maxime: hinc utique ſæpius in hac lue, quamvis unicum a multis cenſeatur alexipharmacum, plane non congruet ſalivatio; adeoque de alia medicatione æque efficaci, & magis his circumſtantiis accommodata, Medicus rerum ſuarum ſatagens erit ſollicitus, præſertim cum *decocta lignorum* in paullo progreſſa lue languere notorium ſit. Sunt quidem plurimi, qui præſentibus iſtis circumſtantiis, corpus aptari poſſe ad ſuſtinendam ſalivationem, exiſtimant: ſi ante illius uſum imminuatur vel emendetur humorum vitioſorum abundantia & nimia ſpiſſitudo, venæ ſectionibus, purgantibus, & ſudationibus iterato inſtituendis, ſed quo ſucceſſu videant. Mihi placet judicium Experientiſſimi SYDENHAMII *in tract. de Lue Ven.* ſcribentis: non magis ejuſmodi præludiis præparari ad ſuſtinendam ſalivationem ægros, quam inciſis nervis, eos qui pugnam parant. Atque hæc ex præcipuis ſalivationis in lue venerea difficultatibus commonuiſſe ſufficiant.

THES. XIII.

Si vero cæterorum morborum, quibus deſtinari ſalivationem ſupra vidimus, generalis inſtituatur cenſus: duplex fere eorundem animadvertetur ſtatus & conditio: ita quidem ut aut habituales ſint, & cauſſis corpori altius irradicatis foveantur; aut in humorum tantum vitio (motus ſcilicet vel qualitatis) conſiſtant. Si prioris ſint generis, v. gr. exulceratione, vel corruptione alicujus viſceris, ad continuandos motus vitales omnino neceſſarii, aut ſcirrhoſis oppilationibus, tartareiſve concrementis, in quibuſdam partibus copioſe accumulatis & ſolideſcentibus, foveantur, aut ſint hæreditarii &c. neque ſalivatione, quantumvis repetita, neque ulla ope poterunt perfecte expugnari;

Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas.

Præſtat itaque, cum priſtina ſanitas nullis medicationibus redimi poterit, id potius agere, ut mitigentur graviora morbi ſymptomata, ita ut minori-

bus moleſtiis, quod eſt reliquum vitæ ſpatium æger ...ſius tranſigat. Etenim, ſi obtorto collo, ad ſalivationis ſupplicium rapitur ejuſmodi miſer, aut fruſtra excruciabitur infinitis moleſtiis, aut, quod mihi magis ſit veriſimile, multum accelerabitur ejus interitus. Cum quidē dura hæc & exhauriens medicatio, quidquid inconcuſſum a vehementia morbi reſtat virium, aut ſtatim penitus exſolvit, aut ſaltem efficit, ut eæ non facile poſſint recolligi: quoniam exhauſta aliquot hebdomadum decutſu ſaliva (præcipuo corporis humani menſtruo) aut mercurii acceſſu, æruginoſo coinquinata nidore, & perverſa omnimode, non poteſt non alimentorum digeſtio & chyli confectio, a qua dependet virium conſervatio, labefactari maxime. Quod ſi vero ſine inſigni viſcerum labe, humorum tantum vitio procedant morbi illi chronici, aliis equidem medicationibus, æque valentibus, ſine tantis turbis, & adeo effuſe exhaurientibus ſputationibus, quæ ipſo morbo ut plurimum ſunt graviores, curari & poſſunt, & re vera ſanantur ſæpius. Præterea expenſis, quoad fieri potuit, omnibus rationibus, neceſſitatem reperio nullam, quæ in plerorumque, ſi non omnium chronicorum morborum curationibus, adeo copioſas ſalivæ profuſiones requirat. Etenim ſi de *quantitatis* vitio ageretur (quod tamen raro contingit) hocque uti debet, evacuationibus eſſet emendandum, minoribus utique moleſtiis poſſent fieri vacuationes, per loca magis congrua, venæ ſectione, purgantibus, diureticis &c. At vero ſi ſui emendationem urget *qualitas* noxia, quæcunque demum ea ſit, v. gr. humorum nimia lentaque viſciditas, & ſub hac accumulata varia inquinamenta tartarea, ſalino-ſulphurea, acria &c. res quidem optime ſine largis iſtis & deprædantibus ſputationibus, aliiſve evacuantibus, & poteſt, & merito deberet tranſigi. Et quidem hujus generis humorum vitia ejuſmodi medicamentis congrue emendantur, quæ conſtanti, at non adeo concitata & impetuoſa impreſſione, fibras motrices partium in validiores cieot commotiones, & ſyſtoles frequentiores quarum ope humores repetitis concuſſionibus, & transpreſſionibus expeditioribus, per poroſam & muſculoſam corporis ſubſtantiam ita atteruntur & attenuantur, ut delitescentia ſub illorum involucris inquinamenta ſalina evolvantur, & apta hoc modo reddantur, qui per convenientia excretoria, ſine ulla violentia, poſſint ſenſim & ſine ſenſu eliminari, dummodo per conveniens tegimen ſatis iſta conſerventur pervia.

THES. XIV.

Hujuſmodi igitur medicatio, cum ſit omnino jucunda & tutiſſima, ſatis tamen efficax, merito in vicem ſalivationis tædioſiſſimæ eſt ſubſtituenda: præſertim cum in circumſtantiis, quæ ut ſupra vidimus admodum frequenter ſalivationis uſum non admittunt, omnino opus ſit tale remedii genus, quo ſine incommodis & periculoſis turbis, expugnari queant diuturni corporis humani morbi, mitiora regni vegetabilis & animalis medicamenta fere eludentes. Mercurium itaque iſti intentioni, præ cæteris omnibus, judicaverunt accommodatiorem Chemiatri; ita tamen convenientibus artificiis correctum, ut exuta vi draſtica, ſine ſalivatione, ſuam poſſit in corpus humanum transferre efficaciam. Qua de cauſſa natæ ſunt variorum mercurii præparationes variæ; quarum quidem plurimæ, promiſſis non reſpondentes, hodierno die jure ſunt exploſæ: cæteræ vero experimentis frequentibus comprobatæ, cū ex *Armamentariis Pharmaceuticis*, & ejus furſuris vulgo tritis libellis depromi æque non poſſint, paucis in uſum veniunt, & innoteſcunt non niſi iis, qui in *Chemia Medica* paullo ſunt verſatiores: ita ut vel hinc videas hujus artis utilitatem, quam adeo eſſe neceſſariam Medico, ut ſine accurata illius ſcientia, *Gratioſi* nomen aut fruſtra quis ambiat, aut ſuo merito non ſuſtineat, candide & cordate judicavit SYLVIUS, *quem in artis medicæ decus & emolumentū produxiſſe, jure gloriatur mea Patria.* Ut autem aliquod nobis conſtet fundamentum, quo niti judicium de innumeris medicamentorum mercurialium compoſitionibus poſſit, non præter rem erit ex ſupra deductis perpendere illas proprietates, quibus efficitur mercurii vis draſtica. Eæ autem ſunt globulorum, ex quibus componitur, mobilitas nimia, & promtitudo aſſumendi acriora humorum ſalia: quorum acceſſu præcipuæ turbæ, quæ mercurialium crudorum uſum conſequuntur, reſultant. Optima igitur ratione inſtituitur mercurii correctio addita ejuſmodi ſubſtantia, quæ per ſe violentiæ expers, apte poteſt per minimos mercurii globulos ita diſpergi, iiſque ita immiſceri, ut hujus interventu excludatur nimis conſerta ſalium acriorum adhæſio: ſimulque ita cohibeatur repentinus globulorum mercurialium impetus, ne tamen figatur penitus illorum agilitas & penetrans vis; ſed poſſit impreſſione conſtantiore, eaque adhuc ſatis valida, fibras motrices ad motus expeditiores, ſine violentis & noxiis exagitationibus, adigere.

THES. XV.

Correctionem mercurii ſatis convenientem poſſe obtineri admixtione & ſublimatione cum ſulphure, multorum fuiſſe ſententia videtur. Hinc producta *cinnabaris* ejuſque variæ, revera tamen parum vel nihil inter ſe diſcrepantes ſpecies. Siquidem ſingulas effici argenti vivi commixtione cum ſulphure minerali, notorium eſt. Sulphur autem ſive ſit vulgare & foſſile, idque in ſubterraneis locis mercurio accedat; ſive artis ope addatur; ſive denique ex antimonio eliciatur, poſtquam talibus mercurii ſublimati fuerit diſſoluta ſubſtantia regulina; unum tamen; idemque ſulphur eſt, & proinde unius ejuſdemque indolis ex ſingulis producitur cinnabaris. Cujus vires ad expugnandos morbos rebelles, præſertim epilepſiam, ita ſunt ubique decantatæ, ut novis res non indigeat præconiis. Certe ſecuriſſimum eſt remedium, & ita inſons, ut vel poſſit cujuſcunque ætatis temperamentique hominibus, & in cunctis fere morbis, tam chronicis quam acutis, ſine ullius diſcriminis metu, fidenter exhiberi. Sulphur enim, quod per minima mercurio commiſcetur, eique aſſociatur tenaciſſime, ſubſtantia qua pollet unctuoſa & intricata, non ſolum inteſtinum globulorum mercurialium motum ſiſtit, eorumque impetum plane coercet, verum etiam impedit, quo minus externa ſalia agere in mercurium, eique adhærere poſſint. Unde etiam fit, ut cinnabaris acidis liquoribus, quantumvis acerrimis, neque ſolvatur, nec auſterum virulentum ſaporem acquirat: quod accidit tamen facile ſi mercurio vivo illa affundantur. Imo ita arcte ſulphur mercurio immixtum eſt, ut quamvis coquatur cinnabaris cum lixivio, eoque fortiſſimo, tamen præter opinionem vulgarem, plane non diſſolvatur ejus mixtio. Adeoque nimium ſane & fruſtra verentur nonnulli cinnabaris uſum, iis in morbis, ubi cum humorum ſpiſſitudine nimia ſalino-acris intemperies conjuncta eſt, v.g. in ſcorbuto &c. unde nullo utique modo immutari cinnabaris poterit. Adhæc ſua ſponte corruit illorum opinio, qui cinnabarim anodynis demulcentibus & abſorbentibus adnumerant, horumque catalogum, jam ſatis prolixum, illa augent nequidquam. Blande potius ſtagnantem in nervis ac cerebro lympham effuſumque ſanguinem diſcutiendo, quidquid in iſtorum vel cerebri morbis ſpondent auxilii, præſtant.

THES. XVI.

At vero cum mercurius in cinnabari adeo ſit fixatus,

tus, ſuaque agilitate nimium fere privatus, certe ad hunc modum uſurpata cinnabaris, ut communis mos fert, rariſſime vel plane nunquã effectum alicujus momenti præſtabit. *Grana* enim *duo* vel *tria* quibus tingitur potius, quam exaltatur, diffuſa alicujus pulveris abſorbentis doſis, quid quæſo poterunt? Si ex modo deductis judicare licet: omnino nihil. Et ſi quod commodum ita tinctum medicamentum ferre viſum fuerit, id ſine dubio, cæterorum debebitur ingredientium efficaciæ. Quod tamen cinnabaris virtutibus nihil derogat: quibus utique ſatis foret conſpicua, ſi ejus plus daretur una doſi, prætereaque conveniens præparatio non negligeretur. Etenim procul omni dubio eſt, cinnabarim olim, cum ab HARTMANNO, MICHAELE &c. uſurpabatur frequentiſſime, ſati laudatos effectus præſtitiſſe: ceu ex monumentis Virorum Expertiſſimorum, fide omnino dignis conſtat liquido. Quare non erit de nihilo obſervaſſe, illis non veniſſe in uſum cinnabarim, ſemel tantum vel bis, uti hodie fere fit, ſed ſexies ad minimum ſublimatam; neque ut arbitror, ſine ratione: ſiquidem vehementiſſimo ignis, ſive æteris motu, cinnabarim inter ſublimationem exagitante, ſubſtantia mercurialis magis dividitur, attenuatur, magiſque ſpiritalis fit, & hinc cinnabaris magis exaltatur, & quaſi excoquitur. Præterea opus omnino eſt, ut cinnabaris per diuturniorem tritum, vel potius elutriationem artificioſam redigatur in ſuperficiecula minimas, ſeu pulverem longe ſubtiliorem, atque vulgo in pharmacopoliis proſtat. Hoc enim niſi fit, cinnabaris moles graviſſima, & à ſuccis corporis noſtri minime ſolvenda, iners & ceu inutile pondus in primis viis jacebit, & in maſſam humorum (ad quam accedere adeo groſſus pulvis nequit) efficaciam ſuam nullo modo transferet. Denique id præcipue erit obſervandum, ut, ſi quid in ſanandis morbis gravioribus lymphæ aut generis nervoſi moliendum foret cinnabari, ejus exhibeatur doſis ſatis congrua, & multo uberior, atque vulgo fit: ita quidem ut ad minimum grana XV. ſcrupulus unus ad drachmam dimidiam, imo & ultra, propinentur una vice, vehiculo aqueo, prius apte diſſoluta; repetatur vero hæc doſis pro ratione circumſtantiarum, bis vel ter de die, quod ſine ullo diſcrimine fieri poteſt, etſi per pluſculos dies continuentur doſes ejuſmodi: dum modo alvus ſingulis diebus reſpondeat, & intemeratum ſit primarum viarum robur. Fecit id ſæpius, inuſitato in hunc uſque diem exemplo, at ſucceſſu feliciſſimo, *Experientiſſ. D. Præſes*, uti *ex Notis ad Poterium* conſtare poteſt cuivis: mihi vero adhæc abunde innotuit variis exemplis, quæ benevole, pro ſingulari ſua humanitate, mecum communicavit *Vir, mihi pro meritis nunquam ſatis laudandus*. Et quidem præcipue Clauſthalii, ſylvæ Herciniæ oppido, metalli ſodinis celebri, curatio iſthæc cinnabarina, in epilepſia & convulſionibus truculentiſſimis metallurgorum, ex plagis capitis (quæ in fauſto lapſu in ſodinis ſæpe contingunt acerbiſſimæ) multis præſens tulit auxilium, & hinc miraculi inſtar paſſim celebrata. Similem effectum cinnabaris, doſi ſupra determinata exhibita, præſtitit in curatione viri ſexagenarii Halberſtadienſis, qui poſt graviſſimam capitis contuſionem, per X. dies mutus, & pluſquam tricies de die paroxyſmo epileptico convulſus, ſine omni rationis uſu jacuit, ſola tamen cinnabari, eaque ad ſcrupulum unum ſingulis diebus ter aſſumta, decem continuos dies, ſine ullis aliis medicamentis, ita reſtitutus in priſtinam ſanitatem eſt, ut ad hunc uſque diem vivat incolumis. Præſentiſſimam medelam, quam ita exhibita cinnabaris, vertigine caduca laborantibus, aliquoties præſtitit, propterea pluribus non commemoro, ut ne nimius videar in cinnabaris encomiis: quæ doſibus ſufficientibus iiſque pro re nata repetitis, propinata in caſibus congruis, ſua nunquam deſtituetur efficacia. Hac tamen occaſione, non poſſum non poriſmatis loco ſubjungere, plurimorum timiditate præpoſtera, præcipue in determinandis medicamentorum doſibus, fieri, ut morborum chronicorum pertinacia adeo raro devincatur medicamentorum efficacia (quæ quidem, adeo parce datis, utplurimum nulla eſt) ſed potius obtundatur & deſatigetur *expectatione* artificioſa, & blandimentis officioſis &c. quibus tamen frequentiſſime, niſi ad pugnæ partes re peracta deveniatur, obtinetur id, ut citius pariat elephas, imo mula, quam reſtitutos in priſtinam ſanitatem videas, *ægrotos* re vera *patientes*. Sed de his ſatis.

THES. XVII.

Uti vero cinnabaris, non niſi larga manu & doſibus ſæpius repetitis exhibita, ſuam præſtat efficaciam; ita hanc, iſta ſub mole, ferunt non niſi ii, quibus primarum viarum robur ſatis conſtat: etenim ſi atonia vel flacciditate langueant ventriculi & inteſtinorum fibræ, adeoque periſtalticus motus ſit imminutus, accumulata *cinnabaris*, & lateribus harum partium accedente muco adhærens, preſſione gravat inſigniter. Præterea cum adeo fixatus ſit mercurius ſubſtantia ſulphuris, quæ ignis vi intime reſoluta, ei arctiſſime & per minima commiſcetur, languidioris paullo eſt, ad morbos rebelles chronicos, effectus. Adeoque non immerito *cinnabari* præferri videas medicamentum illud, quod extemporanea commixtione ſulphuris cum mercurio conſit, & ob coloris convenientiam *æthiops mineralis* dicitur. Etenim ſulphur quod ejuſmodi commixtione ſingulis mercurii globulis interſpergitur, abarcet quidem ſalium acriorum acceſſum; at vero quoniam illis non ita firmiter immixtum aut colliquatum eſt, mobilitatem & penetrandi vim mercurii non adeo ligat & infringit. Propptereaque ſuo merito à Celeberrimis Angliæ Medicis, MAYERNIO, HARRISIO &c. iſtud medicamentum magni fit, non ſolum ad enecandos lumbricos, verum etiam in cachexia, ſcorbuto frigido, imo & lue venerea, aliiſque affectibus, qui reſolvendi vim mercurialium expoſcunt; ubi ſub minori doſi, id quod majore cinnabaris vix poteſt, re vera præſtabit. Præſertim ſi ad illius confectionem adhibeatur *ſulphur* purum & *vivum*, ex antris ſubterraneis exſtillans, quod populari ſermone *tropffſchweffel* vocari ſolet: idque prius abundante acido privetur, adeoque ſubtilius fiat, repetitis cum *calce viva* ſublimationibus; quibus adeo corrigi & exaltari poteſt, ut per ſe edat effectum reſolventem & ſudoriferum, præ communi & impuriore ſulphure longe præſtantiorem. Mercurio igitur probe depurato (coctione ex *cera* & ſublimatione cum multa *calce viva*) admixtum, medicamentum conſtituet, efficaciæ re vera præſtantis tutiſſimæque.

THES. XVIII.

Cæteræ Mercurii *præparationes, correctiones, perfectiones*, aliaque molimina, variis, iiſque magnifici quid ſpirantibus jactata nominibus, & commendata promiſcue, adeo ſunt numeroſa, ut vix *præcipitatorum* ſingulas ſpecies complecti hæ pagellæ queant, Præterea adeo pauca ſunt, quæ auctorum ampullantium promiſſis ullo modo faciant ſatis, ut plurimis longe præſtet crudus & vivus *mercurius*, & quidem cum *ſacchara mixtus*, aut cum unguentis corpori illitus; quo modo minus noxæ & draſticæ violentiæ, utilitatis vero plus, utique ſæpe præſtat. Singulas igitur illorum ſpecies operoſe hic diſcutere, noſtrum quid intereſt? Subſtructo fundamento, quid de quavis cenſendum ſit dilucebit. Pleræque medicamentorum mercurialium, interno uſui deſtinatorum, compoſitiones, quæ quidem ad hunc

uſque

uſque innotuere diem, in præcipuis circumſtantiis plane coincidunt: & in eo continetur totius rei ſumma, ut mercurius aut ſolitarius, aut cum aliis corporibus metallicis ante *amalgamatus*, acidis corroſivis menſtruis diſſolvatur, & poſtea vel *præcipitatione* per ſalia contraria, vel corroſivorum menſtruorum *abſtractione*, ſua mobilitate privetur, & in conſiſtentiā vertatur pulverulentam. Sed hoc utique modo neutri intentioni, quæ præparatione eſſet obtinenda, ex æquo ſatis fit. Siquidem mercurius hoc modo adeo non privatur illa promtitudine ſalia externa amplectendi, ut potius iis inſuper armetur inſigniter. Spicula enim menſtruorum cauſticorum intime immiſcentur mercurii globulis, adeo ut poſtea nullis *eluriationibus*, quantum vis frequentibus, aut *ſpiritus vini deflagrationibus* denuo poſſint penitus auferri, adeoque corrodentem & draſticam vim, quam inde acquirit mercurius, ſatis exuere; Is igitur, hoc modo inquinatus potius quam correctus, ſi intus aſſumatur, ſalivationem repentinam, aut purgationes aut vomitiones impetuoſas, aut roſiones in primis viis aliiſque partibus excitet, non ſine diſcriminis inde ſecuturi metu. Iſtis autem turbulentis commotionibus opportunæ ſunt plurimæ, tot laboribus ſudoribusque conquiſitæ, mercurii compoſitiones. Quæ veso ab his alienæ, uti paucæ oppido ſunt, ita ſi quid uſu interno boni præſtant, id utique menſtruorum ſaliumque cauſticorum efficacia non præſtant, unde non poteſt non concitari vis draſtica; ſed quod ejuſmodi corporibus ſint conjuncta, quæ, dum ſeſe interponunt minimis mercurii globulis, eorum impetum refrænant, ſaliumque combinationem inſuper abarcent, ſicque præpediunt ne in corpore humano turbas concitent.

THES. XIX.

Corpora autem quæ illud præſtant, & convenienti mixtione cum mercurio coëunt, ſunt metalla iſta puriſſima, nulloque modo corpori infenſa: *aurum* videlicet & *ſtannum* purum: quæ optime mercurii violentiam cohibere & frequenti obſervatione, & ſæpe experta efficacia *mercurii diaphoretici Jovialis*, ſatis conſtare poterit: is vero ſic optime conficitur: ex laminis ſtanni Britannici puri, cum mercurio probe depurato fit lege artis & ſine ignis acceſſu *amalgama*; à quo ſ. q. *ſpiritus nitri* ex *retorta vitrea*, *arena igne* abſtrahitur; pulvis poſt abſtractum ſpiritum in retortæ fundo relictus albicans, aqua pluvia, quoad fieri poteſt, edulcoratur: quod ut aptius fieri poſſit, *ſpiritus vini* ſuper pulverem aliquoties deflagratur, ut hoc modo eo melius in ſuperficiem proliciantur infixa menſtrui ſpicula, in aquam calidam poſtea facile recipienda. Ut vero penitus invertantur, quæ elotione auferri nequeunt, menſtrui corroſivi ſpicula, pulvis cum affuſo *nitri fixati* liquore, per aliquot horas, impigra manu ſuper porphyrite teritur; idque exſiccato prius pulvere, ter repetitur. Ultimo vero exſiccata materia in aquam calidam effunditur, & ſubſidens pulvis ad uſus colligitur. Qui utique raro admodum ſalivationem excitat, imo nunquam fere, niſi ejus exhibeatur doſis nimia, eave ultra modum continuata, utplurimum vero tranſpiratione inſenſibili paullulum aucta; vel prolicitis ſudoribus, ſi conveniens adhibeatur corporis regimen, ſuam efficaciam, quæ certe eſt egregia, exſerit: doſi longe minori atque cinnabaris. *Stanni* enim *ſulphur* (cujus exiſtentia vel ſola *accenſione* cum *nitro* ſatis patet) multum partium ſubtilitate excedit *vulgare*, vel *antimonii* impurius, quod ad cinnabaris confectionem aſſumitur, & hinc cohibet quidem nimium globulorum mercurialium impetum, ſaliumque acriorum acceſſum præcludit: at vero non adeo figit & obtundit penetrandi vim, uti quidem illud facit in cinnabari ſulphur craſſius.

THES. XX.

Quod ſi vero in vicem *ſtanni* ſubſtituatur *aurum*, vel ejus ſaltem portio ſtanno adjungatur, mercurioque convenienti encheireſi apte & intime commiſceatur; medicamentum fiet, modo deſcripti efficaciam multis intervallis excedens. *Aurum* enim, uti propter ſubſtantiam homogeneam ex facili & intime commiſcetur cum mercurio, ita ſingulari partium minimarum, quæ mercurio interſperſæ ſunt, gravitate, facultatem mercurii deſideratam multum intendit: dum nimis repentinum globulorum mercurii in fibras motrices impetum, quem alias in corpore humano excitat, in magis conſtantem, propterque gravitstis motum, penetrantiorem actionem commutat. Adhæc cum aurum non niſi omnino potenti attingatur & ſolvatur menſtruo, cujus modi eſt *aqua* ſic dicta *regia*, propterea illud mercurio conjunctum, arcet omnium ſalium acriorum acceſſum, qui alias in ſuccis corporis humani promte contingit, hocque concitandas turbulentas commotiones admodum opportune præcavet. Vario autem modo quæſita eſt talis auri cum mercurio commixtio, ut cum hoc in pulverulentam cooſiſtentiam poſſit redigi. Ex iis laboribus, qui minori fiunt impendio iſte cenſetur optimus, quo ſic proceditur: *aurum Hungaricum*, vel aliud purum, ſolvitur in *aqua regis*; ſolutioni poſtea inſtillatur ſenſim congrua mercurii vivi & bene depurati portio; quo facto, illico in fundum dejicitur aurum, una cum parte mercurii, ſub forma pulveris ſubtilis, qui effuſo menſtruo collectus, & addito *liquore alcalino* inverſus, crebris elotionibus & vini ſpiritus deflagrationibus, quantum fieri poteſt, edulcoratur. Si vero *auri fulminantis*, aut quod præſtat *pulveris* illius *rubicundi*, ex ſolutione *auri* & *ſtanni*, interventu aquæ *præcipitati*, & ad confectionem *vitri rubinei* utplurimum uſurpati, congrua & ſufficiens quantitas cum *mercurio præcipitato albo*, probe antea eloto, tritu diuturniore & aquæ aſperſione commiſceatur, obtinetur medicamentum, modo deſcripto efficacia par, & minoris ſæpe diſpendii. Verum enim vero, etſi medicamentis ita confectis ſua conſtet laus, & ſi congrue adhibeantur, efficacia ſatis inſignis, tamen cum his præparationibus aurum cum mercurio intimam non ſubeat mixtionem, ſed ſuperficietenus ei tantum aggregetur (cujus rei vel id evidens argumentum eſt, quod mercurius, igne non admodum intenſo, denuo poſſit auferri) & adhæc menſtrui corroſivi acore penitus privari nequeant ejuſmodi medicamenta: ideo fit, ut ſubjectis tenerioribus non ſatis congrua, ſalivationem ſæpe excitent, quamvis mitem, &, præ crudis mercurii compoſitionibus, multo placidiorem. Qua de re deſiderarunt Chemiatri talem mercurii correctionem, quæ ſine additis menſtruis corroſivis, ſola ignis convenienter moderati actione procederet, & in illius intima cum auro commixtione conſiſteret. Id quod methodo protinus exponenda ita apta poteſt fieri, ut mercurius, immutata inſigniter priſtina textura, convertatur in pulverem coloris ex rubro purpurei, maxime fixum, & vi ignis in partes conſtituentes non facile reducendum. Non autem eſt quod quis objiciat, pulverem hunc adeo fixum non poſſe ullius momenti effectum in corpore humano exſerere. Siquidem, etſi ignis vim is eludat, & auri (quod ad illius confectionem adhibetur) compages adeo ſit firma, ut renitatur vel menſtruis corroſivis: tamen nihil obſtat, quo minus à mercurio, convenienti artificio prius exaltato, & ſpirituali magis facto, poſſit intime diſſolvi auri firmiſſima cohæſio, ejuſque portiones minimæ, per ſubſequentem digeſtionem, mercurii globulis ita uniri, ut ex mutuo hoc coalitu emergat concretum,

uni

uti blandiſſimo corporis calore promte exagitandum, ita & inſignitum efficacia omnino ſingulari, & aliis mercurii correctionibus neutiquam obtinenda. Id quod pro more, ingenioſiſſime demonſtratum dedit *Excell. D. Præſes in Notis ad Poterium p.* 582. cujus verba huc pertinentia, omnino merentur hic perpendi. *Quamvis*, inquit, *ex auro pauciſſima expertæ virtutis remedia prodeant, ſingularem tamen præſtat uſum, & concurrit ad efficaciſſimi medicamenti compoſitionem, ſi cum mercurio qui abundat ſpiritu minerali actuoſiſſimo, in temperamentum feliciſſimo connubio redigatur. Fixum enim auri corpus partes tenuiſſimas mercurii in poros ac ſinum recipit, ut æquabilis harmonia & proportio exſurgat; unde nihil magis mea opinione mercurium corrigere poteſt quam aurum, & ex adverſo, nihil aurum exaltare, actuare, & virtute medicamentoſa magis imbuere, quam ipſe mercurius.* Et quidem hactenus Vir Excellentiſſimus.

THES. XXI.

Ut itaque intimam & ſtabilem mercurius cum auro ſubire poſſit mixtionem, omnium primo opus erit, ſejungere à mercurio terram illam mineralem, qua abundat, & aggravatus quaſi eſt, ita ut poſtea æthereum fluidum majorem vim in puriores & ſubtiliores mercurii globulos acquirat, eoſque in auri poros penitius adigendo, cum puriore hujus terra intimius poſſit conjungere. Ejuſmodi mercurius, effictim expetitus a Chemicis, variis inſignitur nominibus, modo *virgineus*, modo *animatus*, imo *philoſophicus* audit, & diverſimodis laboribus impenſe quæſitus eſt; de quibus tamen quid ſit cenſendum, meum non eſt judicare. Multis experimentis comprobatus, adeoque peritioribus merito ſuo celebratiſſimus eſt, qui Auctore *Anonymo Philaletha*, in *introitu aperto ad occluſum regis palatium*, myſticis verborum involucris eſt deſcriptus; & ab eodem, uti Doctorum ſententia eſt, in tractatu, qui inſcribitur *Riplæus redivivus*, dilucidius paullulum, at pro more illorum hominum, expoſitus eſt; adeo ut ſenſus verborum myſticorum facilius quidem, at non ſine penſitatione acri, poſſit quis aſſequi. Remotis itaque involucris, de rei veritate experimentis confirmatus, *animati mercurii* deſcriptionem communicatam a Dn. Præſide expromam; ita tamen ut arceantur fuci. Auctoris laudati mens eſt, ut mercurius vivus vulgaris amalgametur cum antimonii regulo vere martiali (qui enim vulgo fiunt ne micam ferri trahunt) mediantibus *Dianæ binis columbis*. De quibus duplex eſt Myſtarum ſententia: *duas partes argenti* intelligunt plurimi, aut inducti aliquali, longe tamen petita analogia notionis hieroglyphicæ, aut forte commoti auctoritate ALEX. SUCHTENII, qui jam olim ejuſmodi mercurii correctionem ſuſcepit, uti videre eſt ex *tractatu de antim.* 2. Alii vero, quos inter princeps eſt BECHERUS *in ſupplementis Phyſicæ ſubterr.* binis illis columbis ſignificari *duo ſalia, alcalinum & ammoniacum*, aſſeverant. Utraque ſententia neque ratione probabili, neque ſucceſſu deſtituitur. Expeditius vero ſuccedet negotium, ſi reguli antimonii pars una, & argenti duæ, igne colliquentur, huicque concreto poſtea addatur mercurius, una cum determinata portione dictorum ſalium, ſicque amalgamatio inſtituatur: quæ utique encheireſin expoſcit accuratam, pluribus tamen hic non exponendam: cum quidem à quovis, ſi lubet & commodum eſt repetita experimenta facere, ſolerti indagatione poſſit addiſci. Illis igitur confectis, amalgama in mortario vitreo valida manu eſt triturandum, inter aſſuſam ſucceſſive aquam pluviam, quæ nigredine inde inficitur & effuſa pulverem ejuſdem coloris exhibet, qui accenſus, odorem ſpirat omnino fœtidum, licet ſalia ad amalgamationem non fuerint adhibita. Continuandus autem hic tritus inter frequentes novæ aquæ affuſiones eſt, donec ſub pulverulenta illa conſiſtentia ita ſit elotus omnis regulus &c. ut præter amalgama purum nihil relinquatur; quo facto inditur hoc retortæ vitreæ, & arenæ igne mercurius abſtrahitur; relinquitur ſic in retortæ fundo argentum purum: quod eodem modo cum regulo commixtum, additis ſalibus denuo amalgamatur, poſtea ſimili trituratione depuratur, & denique ſublimatur. Quo labore ſepties ad minimum aut novies repetito, argentum vivum multo purius & ſubtilius prodit, majoriſque hinc in metalla energiæ, & efficaciæ in corpus humanum præſtantioris. Et quidem ſic procedit mercurio exaltatio, ad conficiendum medicamentum deſideratum maxime idonea. Quæ res etſi inventa unice & perfecta experimentis, tamen rationibus congrua omnino eſt, iiſque facile illuſtranda. Etenim dum *regulus antimonii martialis* colliquatione intime & per minima cum argento commiſcetur, hujus ſubſtantia antea polita & lævigata ita immutatur partibus *reguli* anguloſis & irregularibus, ut ſingulæ illius (argenti) portiones minimæ non ſolum aſperam & inæqualem ſuperficiem acquirant, verum etiam arctiora & magis tortuoſa contrahant ſpatiola, in quæ, cum mercurius congrua encheireſi in amalgamatione adhibita, ſaliumque mutuo conflictu, violenter & cum impetu intruditur, evolvitur quaſi & annexu cæterarum partium divellitur, terra illa mercurii craſſior & impura, poſtea (dum globuli mercurii exiliores tortuoſos & arctiores ſubierunt poros) frequenti tritu & elotione, una cum partibus reguli heterogeneis abſtergenda & auferenda. Ex hac itaque ſollicita præparatione reſultans mercurius, poſtea additur auro puro: ita quidem ut hujus parti unæ, illius partes tres vel quatuor, aut ex mente PHILALETHÆ, duæ tantum per amalgamationem, vulgari encheireſi inſtituendam, conjungantur. Quo confecto, inditur amalgama phiolæ vitreæ, cui planum ſit fundum, ut in latiorem ſuperficiem major ſit caloris effectus, deinde phiola exhauſto prius aëre craſſiore, (ne eo calore expanſo vitrum diſrumpatur) Hermetice eſt ſigillanda, & in furno Athanor digeſtioni congruæ, per ſeptem, imo novem ſubinde menſes ſolidus, exponenda: ita ut a gradu caloris & ignis minori, ad majorem ſenſim procedatur. Qua in digeſtione, uti tota res agitur, ita ſi convenienter hæc fuerint inſtituta, vertetur ſenſim amalgama in pulverem rubicundum: qui primis quidem menſibus ita nondum ſubigitur, quo minus aut alvi fluxum, aut ſalivationem excitet, exhibitus præſertim tenerioribus. At vero, continuata digeſtione, ita perficitur, omnique draſtica vi ita privatur, ut pulvis inde emergens fixus tutiſſime poſſit exhiberi, ſub granorum II. III. vel IV. doſi, ſicque in aliquot dies continuari, adeo quidem, ut ne ſenſibilioris texturæ homines habeant, quod metuant de ſalivatione inde concitanda, aliiſve violentis commotionibus, quæ conſequi mercurialium crudorum uſum ſolent.

THES. XXII.

Optima igitur, & fundamentis Chemiæ accuratioris omnino congrua eſt, hæc mercurii exaltatio & correctio: quæ uti in Eleuſinis abſtruſis ſacris numerata, ita tanti à viris induſtriis habita eſt, ut etiam ad arcanum Philoſophorum opus, mercurium ita animatum plane judicaverint congruum: de cujus tamen rei ſucceſſu, quod promittam, nihil habeo: conſtabit forte tentanti: me terrent veſtigia: adeoque intra ſepta me continens, relicta aliis illa Philoſophia, uſum medicum ita perfecti mercurii tantum conſidero; qui utique plane eſt inſignis, & aliis medica-

dicamentis æque non datus: hinc etiam ad varios morbos refractarios, aliis medicationibus omnino reluctantes, à viris Expertiſſimis, maximo profectu eſt adhibitum præſtans illud remedium; Et quidem frequenter à feliciſſimo Angliæ Medico, D. CRELLES, uti benevola Excell. D. Præſidis relatione accepi. Ejuſdem *mercurii animati ſolaris* ſumma efficacia, cum multorum ægrorum ſalute, ſæpius quoque eſt experta hic olim Halæ, a Chemico dexterrimo D. HOCHGRÆFF; præſertim (alia lubens tranſeo) ad expugnanda illa mercurii ſcandala, *febrem quartanam & podagram*: ita quidem ut illa refractaria diu detentos, & inter hos aliquem per quadriennium illius moleſtias jam ſuſtinentem, aliquot medicamenti laudati doſibus reſtituerit plenarie. Inter *podagricos* vero, eodem hoc medicamento expedite curatos, jure referri poteſt vir hic locorum notiſſimus, quinquagenarius, qui *arthritidis fixæ* doloribus, cum *artuum contractura*, miſere afflictus, ita in priſtinam ſanitatem reſtitutus eſt, ut conſtanter poſtea à cruciatibus his immunis omnino vixerit. Quid CNOEFFELIUS *mercurio* ejuſmodi *fixo* præſtiterit in ſananda podagra, ex *append. Miſcell. Nat. Curioſ.* & teſtibus omni exceptione majoribus, ægris videlicet hujus ope reſtitutis, colligi abunde poteſt: qua de re omnioo meretur legi elegantiſſima illa *epiſtola* de *curata podagra* per D. ANDR. CNOEFFELIUM, *Gorlitzii* 1644. edita. Hæc itaque ſingula evidenti ſunt argumento, vanas non eſſe, neque ſterilibus ex ſpeculationibus enatas, *mercurii* expoſito modo *animati* & *fixati* commendationes, ſed fida experientia ſatis eſſe ſuffulta ſingula theoremata; adeo ut nullum ſit dubium, quin ſine ullius ooxæ diſcrimine id poſſit hoc medicamento præſtari, in ſanandis morbis rebellibus, revera tamen ſanabilibus, quod aut aliis regni animalis & vegetabilis remediis, hucuſque quidem cognitis, tentatur fruſtra: aut ſperari ullo modo poteſt de ſalivatione mercuriali, dura ſane medicatione, tot turbulentis & periculoſis commotionibus conjuncta frequenter, quot tædiis procedit ut plurimum. Tanto magis autem præ hac, expetenda eſt illa, per *mercurium animatum ſolarem* inſtituta medicatio: quoniam ſuaviſſime poteſt hoc medicamentum exhiberi vel perſonis delicatiſſimis, ſub modo definita doſi exigua, dum modo aſſumatur hæc ſingulis diebus, ſemel vel bis, & pro re nata ita continuetur; quod omnino jucunde poteſt fieri ſi medicamenti doſis ſubigatur roſarum, vel alia æque grata conſerva, ſine ulteriori, eoque ut plurimum moleſte continuando, medicamentorum acceſſu; ſi modo ante illius uſum primæ viæ a colluvie vitioſorum humorum, qui retardare poſſunt promtam medicamenti efficaciam, ſint liberæ aut deterſæ abſtergentibus ſalinis, levi purgantis reſinoſi ſtimulo acuatis, (cum quidem purgantia draſtica, ut raro admodum, ita nunquam in curationis principio ſatis congruunt) aut pro re nata vomitorio, præmiſſis tamen ſalinis incidentibus exhibendo. Aſſumto autem, poſt præmiſſam hanc corporis præparationem, medicamento, vehiculum aliquod aqueum calidum apte ſuperbibitur; quod pro more ſeculi, ex inſuſo foliorum Thee, baccarum Coffee, herbæ veronicæ &c. aut, ſi aliquid conſuetudini eſſet dandum, ex decocto ſarſaparillæ, chinæ, cortice ligni ſaſſafras exaltando, poteſt confici. Quæ dilutæ potiones ſuo calore in actum *deducunt medicamenti* efficaciam, perſpirabile præſtant corpus, recipiuntque medicamenti vi extricata inquinamenta ſalina, ſub illorum diſperſa vehiculo, per congrua excretoria, præcipue cutis ſpiracula, ſine violentia è corpore eliminanda; dummodo illa ſerventur ſatis pervia, eo regimine, quo aptis veſtimentis, ſine æſtuoſo & turbulento calore excludatur externum frigus, adeo ut habitus corporis molli & humidulo calore conſtanter uveſcat. Siquidem effuſos ſudores, in morborum chronicorum, tantum non omnium, curationibus, adeo nulla expoſcit neceſſitas, nullumve conſequitur commodum, ut potius, ſi ſint largiores, vires, in morbi lenti progreſſu jam ſatis proſtratas, magis exhauriant, ſi vero fuerint coacti & violenter quaſi extruſi (uti in ſtuphis ſic dictis ſudatoriis ſæpe fit) maxima incommoda, quæ infarctus viſcerum, hoc modo facile contrahendi, pariunt, omnino veniunt metuenda. Qua de re videndus SYLVIUS, *Praxi Med.* locis variis, in primis *appendice tract. III. p. m. 677. & ſeq.* Abſit itaque ubique turbulentus & repentinus impetus: quo cum expers penitus ſit noſtrum medicamentum, utique non unis alteriſve doſibus, quæ Medicaſtrorum Thraſonum gloriatio eſt, exturbetur & everretur morbi lenta materia, continuata medicamenti actione per motus conſtantes ſubigenda. Adeoque etſi LUCAS TOZZI, *Innocentii XII. Pontif. Archiater, in Praxi Med.* adſeveret, ſe mercurio ejuſmodi fixo, non ultra ſepties repetito, & luem veneream, & febrem refractariam expugnaviſſe pelnarie: tamen (utut minime mihi ſit ſuſpectus viri candor) non temere crediderim in his noſtris climatis frigidioris regionibus, in tanto humorum vitioſorum ſub morbis chronicis leotore, tantaque ut plurimum abundantia, æqua promtitudine, & paucorum dierum circuitu, ſimilem poſſe obtineri effectum; Qui tamen multum accelerabitur, ſine ulla violentia, ſi poſt repetitum aliquot dierum uſum noſtri medicamenti, intercalentur balſamica ſalino ſulphurea: quæ inter eminet *Elixir Balſamicum Exc. D. Præſidis*, aut ſpiritus oleoſus, ad *Sylvii* methodum, morborum circumſtantiis accommodandus. Quorum certe mediocris doſis, inter cibaodum quotidie aſſumta, in expedienda morborum chronicorum curatione, continuato uſu *tranquillo poteſtate efficiet, quod violenta nequit.* Etenim dum languens digeſtio ſic promovetur, chylus non ſatis antea ſubactus, ſuoque lentore humores infarciens, emendatur, & partibus iſtis balſamicis quaſi conditur: ſuppreſſa antea, & ſub humorum lentore fere ſuffocata, vitalis humorum turgeſcentia, novo vigore ita animatur, ut ulterior fomes morbi pertinacis reſcindatur admodum opportune: præſertim ſi diæta congrua, medicationis ſecundentur molimina.

THES. XXIII.

At vero utut facile ſuſtineant neceſſariam continuationem hujus medicationis, mercurio ſolari inſtituendæ, ditiores, tamen fortunæ non ferunt eorum, quibus eſt res anguſta domi: adeoque his proſpici poſſe, minori impendio, ſimili tamen medicatione, per mercurium diaphoreticum Jovialem ſupra deſcriptum, omnino judico, commotus & experimentis virorum peritiſſimorum, & confirmatus fundamentis, quibus nititur medicamenti compoſitio, mercurii proprietatibus omnino congruis. Et licet repentina aliquantum magis ſit hujus medicamenti actio, quam mercurii animati ſolaris, adeoque, ſi luxuriat doſis iis in affectibus, ubi intenſior eſt humorum intemperies, in lue venerea, ſcorbuto &c. ſalivæ aliquale profluvium moveat, id tamen, niſi doſibus medicamenti plane incongruis concitetur, adeo placidum eſt, ut vix percipiatur ab ægrotis, aut ſaltem ſine incommodis facile ſuſtineatur; in cæteris vero caſibus, ubi humorum acriorum tantus proventus non eſt, ſed potius immobilitatis, & lentæ ſpiſſitudinis vitium eſt, ſine ulla ſalivatione, quod ſuæ eſt conditio-

ditionis, tranſigit. Quin imo ſalivæ fluxus, quo minus ab hoc medicamento concitetur, præcaveri fere ubique poterit, ſi cognitis cauſſis, unde iſte procedit, mature eatur obviam; Et quidem cum acrimoniæ intenſioris acceſſu unice poſſit ita exacerbari medicamentum, ut aliqualem ſalivationem excitet: illud utique fieri non poterit in maſſa humorum, ubi non adeo extricata & intenſa eſt acrimonia, ut mercurii globulos, ſtanni puriore ſulphure obvolutos, poſſit adoriri iiſve immiſceri; ſed potius, ſi id uſquam, certe in primis alimentorum viis continget, quæ in pleriſque chronicis morbis, præter cætera inquinamenta, inſignem ferunt humorum acidorum copiam: quibus, cum medicamentum diutius inhæreat, facilius poterit, quam in maſſa humorum exacerbari. Hoc igitur ut præcaveatur, ſordes illæ primarum viarum, quoad ejus fieri poterit, ante medicamenti uſum, erunt ſubducendæ blandis & accommodatis catharticis: quæ deſumuntur optime ex gummi-reſinis, in primis *galbano, ammoniaco, bdellio, maſtiche*, cum proportinnata doſi *myrrhæ rubræ*, & tantillo *extracti aloetici Ludov.* exſtimulatis. Siquidem hæc partibus gummoſis & mucilaginoſis, acidum primarum viarum excipiunt, ejuſque ſpicula ita obvolvunt & obtundunt, ut poſſit ſine tormnioſis ſymptomatibus (quæ quidem hoc in caſu excitant reſinoſa acriora) blande expurgari. Præmiſſo autem ejuſmodi cathartico, eoque pro rei conditione aliquoties repetito, exhibeatur poſtea medicamentum cum *temperantibus terreis* mixtum; quæ cum longe majori promtitudine arripiunt acidum, quam mercurius ſtanni ſulphure correctus, efficiunt, ut hic omnis peregrinæ acrimoniæ expers, ſuam poſſit exſerere blandam efficaciam. Si vero additis *pulveribus abſorbentibus* moles medicamenti, hujuſque proinde continuatio neceſſaria foret moleſta, facile erit ſic illius exhibitione procedere, ut horis matutinis, (imo pro re nata & veſpertinis) adbibeatur doſis mercurii diaphoretici, quæ à granis VI. ad X. ultra temere non eſt extendenda; noctu vero, cum itur cubitum, aſſumatur pulveris abſorbentis terrei ſufficiens doſis, id eſt ſcrupuli duo, ad drachmam unam, ex vehiculo aqueo domeſtico. Tãto magis autẽ blanda medicamenti actio ſecundabitur, ſalivæque profuſio omnimode præpedietur, ſi regimine convenienti, ſupra jam expoſito, corpus foveatur, vel in caſibus congruis actualis ſudor, (iſque blandus equidem, at vero ad aliquot horas continuatus) eliciatur, exhibitis ſubinde *ſudoriferis*, ſic dictis *mediis*, quales ſunt *ſpiritus alexipharmicus Buſſii correctus, liquor cornu cervi ſuccinatus, tinctura bezoardica ſine acido, &c.* Quibus medicamento mercuriali opportune interpoſitis, unico utplurimum, eoque blando ſudore plane poteſt diſcuti jam inchoata ſalivatio (uti ex variis practicorum accuratiorum obſervationibus mihi innotuit) multo magis itaque impediri poterit ſi, qua eſſet futura ex uſu mercurii diaphoretici Jovialis, medicamenti utique ſatis correcti. Id igitur ad præſcriptum modum uſurpatum, cum ſit omnis violentæ commotionis expers, exhiberi fidenter poſſet, vel in ipſa ſcorbutica intemperie, quamvis ea foret paullulum intenſior, multo equidem ſecurius, atque cruda mercurialia; quæ tamen, ut & ipſam ſalivationem, in ſcorburo ſuiſſe innoxia, imo ſalutaria, exemplis Willisii & Lentilii ſupra allegatis (non tamen remere imitandis) vidimus. Nihilo minus tamen, ſi quis hoc in caſu vereatur mercurii modo laudati diaphoretici uſum, is, quamvis forte nimium ſcrupuloſus, habeat ſibi alterum, illi quidem efficacia non par, at vero non inefficax medicamentum mercuriale, quod ſub *æthiopis mineralis* nomine expoſitum eſt; & quidem adeo contra aciei acceſſum munitum eſt, ut aceto deſtillato vel æruginis ſpiritu, quamvis is aliqua ſpiritus vitrioli portione acuetur, peregrinum & auſterum ſaporem (ut alia mercurialia cruda) non concipiat. Propterea etiam omnis draſticæ turbulentiæ adeo eſt expers, & adeo blandum eſt medicamentum, ut ferant ſine ullo incommodo, repetitum illius uſum, eumque ſubinde largum, verminoſi pueri. Hujus igitur grana X. vel XV. mediæ ætatis homini ſecuriſſime poſſunt exhiberi: & ſi in morbis refractariis paullo ſit languidius, exaltari ſingulæ illius doſes apte poterunt uno vel altero grano *ſulphuris antimonii Conerdingiani*, aut alterius magis *diaphoretici*, quod ſine *liquoris præcipitantis* acceſſu, ſoler confici; cujus partes regulinæ, ſubſtantiæ ſulphureæ intimo immixtæ, ſicque optime temperatæ, convenienti ſtimulo ita intendunt illius medicamenti efficaciam, ut minoribus doſibus id expedite præſtet, quod alias de auctioribus fruſtra ſperaretur. Ex univerſo itaque medicamentorum mercurialium numero, qui equidem eſt uberrimus, ſeligimus pro noſtro ſcopo tria hactenus propoſita medicamenta, eoque judicamus præ cæteris magis correcta imo & efficaciora; hac tamen cum diſtinctione, ut ſingulis præferamus *mercurium animatum ſolarem*: in hujus autem defectu ſubſtituamus *Jovialem*; & ſubjectis tenerioribus reſervatum velimus *mineralem æthiopem*, exigui equidem laboris medicamentum, at multis laborioſis compoſitionibus præferendum.

THES. XXIV.

Generali huic medicamentorum noſtrorum recenſioni, ut ſpecialem ſubjungam deductionem, morborumve chronicorum prolixum catalogum, ubi, quibus, & quo modo, & quo tempnre ſint adhibenda, nemo facile à me exiget, qui conſideraverit rem hanc adeo eſſe operoſam & diffuſam, ut expediri ſpario harum pagellarum anguſto non poſſit. Sufficiet igitur in unam ſummam hic colligere, quæ ſparſim hactenus propoſita & in generali curatione morborum, quibus deſtinamus noſtra medicamenta, peragenda ſunt. Res a Pathologis cum veteribus, tum recentioribus confecta abunde eſt plurimorum, ſi non omnium, morborum chronicorum materiam & fomitem eſſe humorum lentorem, mucciditatem, ſpiſſitudinem, tenacem viſciditatem, & quibuſcunque demum nominibus immobilitatis vitium efferre ſingulis auctoribus placuit. Immobilitatis dico: uti enim expedita partium fluidarum per ſolidas tranſpreſſione & circuitu æquali earundem conſervatur fluiditas, & recrementorum per congrua excretiora ſecretio, unoque verbo, univerſi corporis vigor: ita langueote hoc motu (ſimpliciſſimo & præcipuo naturæ inſtrumento) humores eo deſtituti brevi concreſcentes, ſpiſſeſcunt: inquinamenta ſalino acida, ſulphurea, aut quæcunque demum ex quotidianorum alimentorum recrementis maſſam humorum accedunt, ſatis evolvi neutiquam poſſunt, multo minus per congrua colatoria excerni, languente humorum ad hæc impulſu, & hac de cauſſa ſæpe contingente illorum infarctu. Motus igitur defectus, & languor uti univerſalis eſt & præcipua plerorumque morborum chronicorum cauſſa, ita reſtituto in integrum motu, emendari, via ſimpliciſſima poſſunt, quæ hujus defectu ſubnata ſunt humorum vitia. Cum autem concitato & repentino impetu (cujus noxas variis locis indicavi) profici nihil commodi poſſit, & hinc motu magis conſtanti & violentiæ experte opus ſit, qualem promittimus, & fieri poſſe demonſtravimus à medicamentis noſtris mercurialibus: ſatis utique erit exploratum, quid hæc poſſint in pleriſque morbis chronicis, & eorum quidem principibus, *cachexia* puta & *ſcorbuto frigido*, & ex

his

his natis variarum partium infarctibus dnlorificis aut ad corruptionem tendenribus, lymphæque accumulationibus variis: adeoque *febribus chronicis* & refractariis, doloribus *podagricis*, præcipue ſic dictis ſrigidis, & cum tumore ſeroſo partibus affectæ conjunctis; *cephalalgia* diuturna, *& clavi* ad inſtar uni capiris regioni pertinaciter inhærente. Variis item cutis inquinamentis, *lue venera, ſcabie ferociente, impetigine, elephantiaſi*: *ictero nigro*, ſine tamen concrementis lapideis cyſtidis aut meatuum bilis, enato. *Hydropis* porro variis ſpeciebus, & *œdematoſis* tumoribus, præſertim ſi poſt obſtructiones menſium diuturniores, aut alias conſuetas evacuationes ſuppreſſas &c. ſine inſigni viſcerum labe aut oppilationibus ſcirrhoſis procedant: hæc enim cum expediri nulla arte poſſint, ſanationem conſtantem omnino reſpuunt. Plus utique præſtant, & auxilium expeditum ſpondent in affectibus cerebri & nervorum, ex accumulata & ſtagnante lymphæ ſerive colluvie enatis: *ſomnolentis affectibus chronicis, vertigine caduca, paralyſi* &c. Qua de re conferri poterunt quæ ſupra de cinnabari, experientia *Exc. D. Præſidis* ſuffultus, prolixius commemoravi. Quin imo infantum & puerorum morbis, quibus luunt miſeri addephagiæ noxas & pulmeotorum lactiſve internecinas oppletiones, medicsmenta noſtra omnino accommodata judico: præcipue ad expediendos glandularum meſenterii infarctus, & hinc natos affectus atrophicos; qui utique parum plerumque reſpiciunt medicamenta mitiora, & exacerbantur ſæpius *tincturis martis vitriolicis*, aliiſque minus apte ita dictis aperienribus: poſcentes hinc medicamenta conſtanti impulſu loca infarcta urgentia, ſine durioribus commotionibus, quæ utique plane non ferunt tenera tenellorum corpuſcula. Quid igitur & his in caſibus ſpondeat providus noſtrorum mercurialium uſus, ex ſupra dictis eri perſpectum: &

dictis dabit ipſa fidem res.

Quare, ut fit, pluribus in encomia noſtrorum medicamentorum me non diffundam, ne videar rebus diffiſus, phalerata oratione aliiſve Rhetoricationibus, velle lectoriis animum offundere, & ad conſenſum ſrivolum adducere. Quod equidem à ratione meorum ſtudiorum omnino eſt alienum. Id potius edico & adſevero, medicamentis ejuſmodi, quamvis ſint uſu frequenti probata, conſtare non poſſe ſuam efficaciam, niſi exhibeantur à Medico ſuæ artis perito, morbique indolem acri circumſpectione prius probe explorante, temporaque accurate diſcernente, quibus ejuſmodi medicamenta adhiberi conveniat. Prætereaque, niſi attente perpendatur, an aliqua evacuatione, una cum univerſali materiæ noxiæ correctione, opus ſit, & ſi illa revera requiratur, ſolicite conſideretur, quæ loca ſpecialia ad peragendam hanc evacuationem præ cæteris magis ſint idonea, ut poſſit per aptum corporis regimen, interpoſitaque ſudorifera, diuretica aut purgantia, materia ad iſta loca convenienter adigi. Quæ quidem, ut & ejus generis alia, quæ in compendium conferri vix poſſunt, ſollicite in morborum chronicorum curationibus ſunt obſervanda, & præcipusm Prudentiæ medicæ partem conſtituunt: ſimul ita prolixa ſunt, ut ſi ſingulis dilatandis per omnes morborum ſpecies evehi vellem, arctis diſſertationis Academicæ cancellis intercluderer. Hæc igitur quæ reſtant (ea autem ſunt plurima) in oppotunius tempus tractanda mihi reſervo, ubi ſecundante meos conatus Deo O. M. inſtructus ego experimentis ſpecialioribus; quæ cruda perſtant, forte magis excocta dabo. Tantum nunc eſt!

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE